

סימן א ושאלה.

שוחט שהרגיש שחתך במפרקת באופן שלפי דעתו אם יבדוק הספין קרוב הדבר שימצא פגום מחמת חתיכתו במפרקת ויטריף בהקמה בחנם. אם מותר שלא לבדוק הספין כלל. וישבר עצם בספין וכדומה באופן שלא יוכל לבדוקו עוד. ובדיקת הספין הא אינו מעבב בדיעבד: א) תשובה.

תחלה נבאר חיוב בדיקת הספין לאחר שחיטה. לפי שיש מחלוקת בדבר.

שהראב"ד בהשגות (פ"א מה' שחיטה הל' כ"ד) כתב ו"ל פבר הספימו חכמים שאינו צריך לבדוק אלא א"כ רוצה לשחוט אחריו. שלא אמרו בגמ' צריך לבדוק אלא השוחט ונמצאת פגומה.

ואנו הי' צריך היו אומרים כן כמו שאמרו צריך שיבדוק בסמניו. וכן דעת הר"ן שה' שאין צריך לבדוק אחר שחיטה.

וכן דעת הר"א"ה בבדק הבית. וכן דעת בעל העיטור.

והביא ראי' מהא דמומר אוכל גבלות לתיאבון בודק ספין ונותן לו לא בדק בודק ספיןו אחריו, מפלל שאם בדק תחילה אינו צריך לבדוק אחריו: כ ובכסף משנה השיב על ראית הראב"ד.

מה שלא אמרו צריך לבדוק הספין בדרף. שאמרו צריך לבדוק בסמנים.

והשיב הכ"מ דצריך משמע אם לא בדק פסולה עכ"ל. ואינני מבין זה דנדאי צריך היינו לכתחילה.

כדמוכח הש"ס ריש חולין מדתני אינו צריך להיות יושב ומשמר דאף לכתחילה אינו צריך. ואמרו הטבח צריך להיות לו שני פלים וכו' אף שאינו אוסר בדיעבד ומה שכתב הכ"מ על מש"כ הראב"ד פבר הספימו חכמים שאינו צריך.

איני יודע מי המה. שהרי רש"י ורשב"א סוברים צריך עכ"ל.

תמהני שהרשב"א הי' הרבה בזמן אחר הראב"ד. ואם רש"י אומר צריך לא ימנע מזה שהראב"ד ראה הרבה חכמים שלא הצריכו ג) אף לעומת פוסקים הנ"ל דסברי אין צריך לבדוק אחר שחיטה.

הנה רש"י ורמב"ם ורא"ש ורשב"א ור"ן שאמרו צריך לבדוק אחר שחיטה. והר"ן הביא ראי' ממה שכתבו הגאונים במי ששחט ואין ידוע אם.

יודע הלכות שחיטה דאף דאם אזל לעלמא סמכינן על רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם. מ"מ היכא דאיכא לפנינו בדקינן לי'.

ובדיקת ספין גמי דכנותי: ד) ולפענ"ד נראה לחלק ביניהם. והוא לפי מה שכתב הנודע ביהודה (סימן נ"ז).

וכן הסכימו האחרונים ע"י פ"ת פללי ס"ס (אות ל"ה) בקה דרשב"א באיפא ס"ס להקל מ"מ היכא שאפשר לברר הספיקות מחויב לברר. וכתב נב"י דוקא באפשר לברר ב' הספיקות.

אבל אם אי אפשר לברר רק אחד אינו מחויב לברר. אף שאם הי' מבורר שספק זה באופן האיסור לא הי' מקילין בשביל ספק שני לבד.

דסיקא דאורייתא לחומרא. מ"מ פ"ן שעכשיו מותר משום ס"ס ואם יבורר ספק אחד יוכל להיות שבאמת הספק האחר הוא באופן המותר ונאסר בחנם.

שוב אין מחויב לברר. וה"נ בבדיקת ספין לאחר שחיטה שאפילו ימצא פגומה אפשר שבעצם מפרקת נפגם אלא שנאסר מספק שמה בעור נפגם וע"כ פתב הרמב"ם הרי ספק נבילה ויוכל להיות שנאסר בחנם.

ע"כ אינו מחויב לברר ה) אף לכאורה גם בפי ששחט ואין ידוע אם יודע הלכות שחיטה נאמר פו. שאפ"ל אינו יודע הלכות שחיטה אפשר ששחט שפיר אלא שאוסרין מספק וכן פתב הרמב"ם שהיא קרוב לספק נבילה ומפין אותו מכות מרדות, ואם פו למה יתחייב לברר: אף נראה ליישב עפ"י מה שכתב הרא"ה בס' החנופה במצנות הבדלה בין טהורים לטמאים בבהמות ועופות ודגים.

שאם לא בדיק בסמנים ואכל אף שאח"כ נודע שטהור הי'. עבר על מצנת עשה דנהבדלתם בין טהורה וגו' ולהבדיל בין טהורה וגו' עיי"ש.

והיינו פמו שהאוכל בלא שחיטה עבר [לבד איסור נבילה] על עשה שאינה זבוחה. פו זה עבר בעשה שאינה מובדלת והנה בקרא דולהבדיל בין טהורה וגו' איתא בת"כ אצ"ל בין חמור לערוד שפנרשים הם אלא בין טמאה לה בין טהורה לה בין נשחט רובו של סימן לנשחט חציו והדבר פשוט דלאו דוקא נשחט חציו.

דה"ה לכל פסולי שחיטה דצריך לברר בין שחיטה פשיטה לפסולה. ונשחט חציו דנקיט. דבזה ההבדל פחוט השערה. וכן פתב בתחילת ספר שמלה חדשה דכתיב להבדיל בין הטמא ובין הטהור וקבלו רז"ל דקאי אנשחיטה שצריך אדם להבדיל ולענין שיהי' נשחט פהוגן עכ"ל.

והנה למדנו שצריך שתהי' השחיטה ידוע לנו. שאם לא נדע אם שחט שפיר אף שלפי האמת נשחט פראוי מ"מ עובר בעשה שאינה מובדלת.

ע"כ אם הי' אינו מומחה אף ששחט שפיר פ"ן שאנחנו אין לנו ברור על זה הוא נדאי איסור ולא נאסר בחנם): ואין להקשות מ"מ פ"ן שאצלינו הוא בחזקת מומחה וששחט שפיר. ואם באמת שחט שפיר אף שאינו מומחה למה יאסר, הלא באמת שחט שפיר ואצלינו הוא ג"כ בחזקת ששחט שפיר והוא מובדל לנו ג"כ למה יאסר.

לק"מ שהרי מה שהי' אצלינו בחזקת ששחט שפיר הוא בשביל שחשבנו שהוא מומחה. וכיון שבאמת לא הי' מומחה ונחזקה ונהבדלה זו בטעות הי' אין זו הבדלה.

למה הדבר דומה למי שטעה בסמנין ובדק לפי טעותו ואכל. ובאמת הי' לו הסמנים האמתיים ג"כ אף שהוא לא בדק בסמנים האמתיים.

שעבר בעשה דוהבדלתם בשוגג פיון שהבדלתו בטעות הי' לאו מידי הוא. וה"נ התזקה ששחט שפיר מחמת שטעינו בו וחסבגוהו למנוחה לאו מידי הוא: ח' אבל אם לא יבדוק הספין לאחר שחיטה אם באמת בעצם המפרקת נפגמה אינה תזקה והבדלה בטעות שיהי מה שחשבנו הספין שאינו פגום בשעת שחיטה הוא מחמת שהי' יפה תחילה קודם שחיטה.

רק אם מצאנוהו פגום לאחר שחיטה זה ריעותא שמא בעור נפגמה. ואם באמת במפרקת נפגם ואין המציאה לאחר שחיטה פגום ריעותא שוב הראי' שלנו שאינו פגום מחמת שלא הי' פגום מקודם אמתית הי'.

מאחר שבאמת אין ריעותא. ואם נבדוק ונמצא פגום יהי' ריעותא בטעות.

ואם לא נבדוק אף אם באמת נפגמה במפרקת הבדלה אמתית היא במה שהי' יפה מתחילה. ונאנחנו חשבנו שאין כאן ריעותא שלא ידענו שאחר שחיטה היא פגומה.

ולפי האמת ג"כ אין ריעותא פיון שבמפרקת נפגמה שוב אין נפקא מינה בין זה לזה פיון שבין כף ובין כף אין ריעותא והבדלה אמתית היא ולמה נבדוק ונטריף בחנם: ט) קיצור החילוק שאם באמת אינו מנוחה הוי' הבדלה בטעות שמה שהי' אצלנו בתזקה שחיטה יפה שחשבנוהו מנוחה הי' בטעות ואין זו הבדלה, אבל בספין התזקה היא מחמת שהי' יפה מתחילה אמתית, רק אם הי' רואין אחר שחיטה פגומה ולא ידענו שבמפרקת נפגמה הי' מבטל לתזקה, ואם באמת במפרקת נפגמה ולא נתבטל התזקה נשאר הבדלה אמתית: והנה ראי' לדברי הגאונים דצריף לבדוק אם הוא מנוחה.

כתב הר"ן מהא דפ"ק דפסחים (ד'.) בבעיא דהמשפיר בית לחבירו בי"ד תזקתו בדוק למאי נפקא מינה נישילי' הרי דאף אם תזקתו בדוק אי המשפיר קמן צריף לשואלו.

והנה גם שם אפילו באמת אינו בדוק יוכל להיות שאין בו חמץ אלא שחכמים תיקנו לבדוק מספק כמו שכתב הרב המגיד שעיקר בדיקה נתקנה על הספק. משמע לכאורה דלא פדברינו הנ"ל.

אלא דמחויבין לברר כל מה שיכולין. אף שאח"כ יאסר מחמת ספק ואפשר שיאסר בחנם.

שהרי שם צריף לשאול אם בדק ואם יתברר שלא בדק מחייבין אותו לבדוק ואף שאפשר שבאמת אין שם חמץ כלל ובדיקתו יהי' בחנם. ויקשה על זה ג"כ הסכמת כל האחרונים הנ"ל (אות ד') דאין חייבין לברר בס"ס אלא א"כ יכולין לברר כל הספיקות: יא) אף בירושלמי יליף בדיקה מושמרתם דהיינו דצריף שידע שאין לו חמץ וכעין שכתב הרמב"ן ריש תולין בקרא דמשמרת תרומתי דמזה מוכח דצריף שיהי' ברי לו שהם טהורין ואם לאו אסור להקריבן ה"נ בקרא דושמרתם שיהי' ברי לו שאין לו חמץ.

וע"כ אף אם אינו מוצא חמץ עשה מצנה ואין ברכתו לבטלה. דמ"מ פעל בבדיקתו שידוע לו שאין לו חמץ.

וא"כ אם באמת אינו בדוק לא נחייב אותו בדוק בחנם אף אם באמת אין שם חמץ דמ"מ מחויב לבדוק מקרא דנשמרתם: יב) אף לכאורה אם לא שאלו למשפיר ובאמת אין שם חמץ פבר קיים ושמרתם.

שלפי דעתו שהמשפיר בדקו ואין שם חמץ ולפי האמת ג"כ אין שם חמץ. וא"כ לא צטרף לשואלו דשמא אין בדוק ואין חמץ ויטרח בבדיקה בחנם.

אף להג"ל (אות ז) דהבדלה בטעות לא הוי הבדלה ה"נ ידיעה בטעות לא הוי ידיעה שידיעתו שאין בו חמץ הוא מחמת שחשב שבדק ובאמת לא בדק. והנה שמסוגיא דפסחים מוכח ג"כ סברא הג"ל דהבדלה בטעות אינה הבדלה וכמו שכתבתי: יג' עוד נראה לי דאפי' את"ל דמה שאנחנו חושבים שמומחה הוא אף אם באמת אינו מומחה הואיל וכדין שחט חשוב מובדל.

כיון שאנחנו חושבים שפדין שחט וגם לפי האמת פדין שחט, מ"מ כיון שהשוחט עצמו יודע בעצמו שאינו מומחה ואצלו הוא ספיקא דאורייתא שמא שחט שלא פהוגן ולא אדעתא ואפי' באמת שחט שפיר הוי לדידי' אינה מובדלת.

וכיון שאין זאת השחיטה מחיר לעצמו דומה לאינו בר זביחה בשחיטה זאת. ודומה לזה מצינו בירושלמי הובא בר"ן רפ"ב דמגילה ביודע אשורית ויודע לעז אינו יוצא בלעז.

רק מי שאין יודע לה"ק אלא לעז לבד הוא שיוצא בלעז ואמר בירושלמי דמי שיודע לה"ק אינו מוציא אחרים בלעז כיון שהוא אינו יוצא בלעז חשוב לגבי קריאה זו כאינו מחויב בדבר.

וה"נ כיון שלעצמו אין שחיטה זו מתיר חשוב לגבי שחיטה זו כאלו לא הי' בר זביחה. ואיך נוכל לומר דקרינו בי' וזבחת ואכלת שהרי השוחט עצמו אסור לאכול.

אבל בלא בדק הספין לאחר שחיטה שגם לגבי השוחט עצמו יש חזקה זו ומובדלת היא אין צריכין לבדוק כיון שאפשר שבמפרקת נפגמה ועכשיו כשירה הוא ואם נבדוק נאסרנה בחנם וכמ"ש.

כן נראה שיטת הראב"ד וסייעתו: יד) [ולפמ"ש בטעם הראב"ד וסייעתו נראה לי דמ"ש הראב"ד ברוצה לשחוט אחר צריף בדיקה. היינו לכתחילה.

דלגבי בהמה שישחט אח"כ לא מפסיד כלום בבדיקה. ואם תאמר הלא אפשר שיפסיד לגבי בהמה שפבר שחט.

ל"ק שבידו לשבר בו עצמות ואח"כ לתקנו ולבדוק ולשחוט בו. והרשב"א בתורת הבית הארוך סוף שער ב' מבואר מדבריו.

דלהראב"ד אם לא בדק בין בהמה לבהמה הוי בהמה שאחרי' טריפה אף אם שיבר עצמות אחר שחיטת שני' ונמצאת פגומה או אפי' נאבד הספין בלא בדיקה. ולפמ"ש בדברי הראב"ד אלו אין ראי': טו) וליישוב שיטת המחמירים להצריף בדיקה לכתחילה לאחר שחיטה [ויתיישב בזה גם גושית הב"י (או"ח סי' תל"ז) מ"ש דלא מצרכינו לבדוק י"ח טריפות וסמכינו אחזקה ובבית הג"ל דחזקתו בדוק צריף לשואלו ולא סמכינו אחזקת [בדוק].

נראה דהנה דבר שיש לו מתירין לא בטל. ואלו כל דפריש מרובא פריש אמרינו אפי' בדבר שיש לו מתירין.

אף דביטול ברוב פירש"י דג"כ מאחרי רבים להטות נפקא. אף משום כל דפריש וכו' אמרינו שאין פאן איסור ושוב אין צריף להיתר רוב.

ודווקא ביטול ברוב שכל ההיתר מפת הרוב שהרי יש פאן בנדאי איסור שנתערב. אבל כל דפריש וכו' מחמת רוב אנו אמרינו שאין פאן איסור כלל ושוב אין צריף להיתר רוב.

אבל ביטול ברוב שכל ההיתר הוא הרוב צריף לכתחילה לעשות שלא יצטרף להיתר רוב. וכן בכל מקום שסומכין על הרוב אינו אלא בדיעבד.

ולכתחילה היכא דאפשר אין סומכין על היתר רוב. כגון שחיטה דסגי ברוב סמנין.

מ"מ לכתחילה צריף לשחוט פלו. ומבואר ברש"י חולין (כ"א:) ד"ה ואינו מבדיל בסימן אחד דמדאורייתא צריף לכתחילה לשחוט פלו.

וכן במינים שבלולב מבואר בהראשונים דלכתחילה צריף שיהי' פלו עבות ובדיעבד ברובו. וכן באינה מינין הגה"ה מיהו ממינין שבלולב אין ראי' דמידי דמצוה ניהו צריף לכתחילה פלו משום ואנוהו.

אף הראי' משחיטה טובה. ומה דדבר שיל"מ דרבנן ובשחיטה בעינו פלו מדאורייתא.

היינו משום דעכשיו לאותו דבר שפטר צריף אל הביטול. משא"כ שחיטה דאפשר לשחוט פלו בלי שום נפקא מינה ואין צריף אל הכשר רוב כלל] [וע"כ ספיקא דרבנן לקולא לא אמרינו בדבר שיל"מ פיון דספק שקול הוא ויוכל להיות אסור כמו מותר.

וכל ההיתר משום ספיקא דרבנן ולא שיהי' שאין איסור כלל דמנל"ן:] (טז) מעתה בספק הנולד בשחיטה שאין יודעין אם הי' מומחה. או שמא נפגם הספין.

אלמלא הרוב מצויין אצל שחיטה מומחין, או חזקת הספין. הי' נדאי איסור פיון דצריף הבדלה בין נשחט רובו כו' ואלמלא הרוב או החזקה אין פאן הבדלה ואסור אפילו באמת נשחט כהוגן כדברי החינוך הנ"ל.

נמצא שכל ההיתר מחמת הרוב מומחין או חזקת הספין. בזה אמרינו בדשיל"מ שלא נסמוך על הרוב.

וכיון שאפשר לבדוק ולא יצטרף להיתר רוב ויהי' הבדלה נדאית מחויב לבדוק שיהי' הבדלה נדאית: יז) ומנושב קושיות הב"י (או"ח סי' תל"ז) מ"ש דלא בדקינן כל י"ח טריפות ובבית דחזקתו בדוק צריף לשואלו.

דבטריפות הא אמרינו שאין פאן איסור כלל*). ואין צריף בדיקה, כמו שסומכין על רוב דמרובא פריש אף בדבר שיש לו מתירין.

אבל בהא דפ"ק דפסחים בחזקתו בדוק. פיון שצריף שיהי' הבית משומר כדברי ירושלמי הנ"ל (אות י"א) ואלמלא החזקה אף אם באמת הי' בודקו המשפיר פיון שהבית אינו משומר אצלנו הי' אסור ואין הבית משומר רק מחמת חזקה.

בעינו לכתחילה שיהי' משומר בודאי. וכן ברוב מצוין אצל שחיטה מומחין ובדיקת הספין לאחר שחיטה פניו דצריף הבדלה ואין פאן הבדלה רק מחמת רוב מצוין ותזקת הספין צריף לבדוק כדי שתהי' הבדלה ודאית: יח) וא"ל שפא ימצא אינו מומחה ויאסר, ל"ק שהרי לא נפסיד אלא האיסור.

דהיינו אם ימצא אינו מומחה. וכה"ג חשיב דשיל"מ כמו בטבל דכשהבעלים פאן חשיב יש לו מתירין דיכול להפריש ממקום אחר על הטבל שבתוכו.

ואף שפסיד מה שיתרום. פניו שלא נפסיד רק האיסור חשיב יש לו מתירין.

ה"נ פניו שלא נפסיד רק אם לא יהי' מומחה. ואם לא יהי' מומחה באמת אסור אפי' שחט שפיר שאין פאן הבדלה.

וא"כ הרי אינו מפסיד דבר המותר אלא דבר האסור: יט) ואין להקשות בבדיקת הספין לאחר השחיטה דאף אם הספין פגום הא לא יאסר רק מספק שפא בעור נפגמה. ולמה יצטרף לברר כה"ג פניו שאפשר שיאסור בחנם.

לא קשה מידי דהתינח אם לא הי' הבדיקה רק משום שפא ימצא פגום, אף אנו אומרים להיפך בודאי ימצא הספין יפה כמו רובא דרובא שעולין בכשרות לאחר הבדיקה. ומ"מ צריכין בדיקה כדי שתהי' הבדלה ודאית לא מחמת רוב לבד ומחמת רוב אמרינו שלא נפסיד כלל בבדיקה והוי' יש לו מתירין ולא סמכינו על הבדלה שמחמת הרוב: כ' מעתה בחתף במפרקת דמחמירין דמפי חתף במפרקת אזיל חזקת ספין ואם שחט אח"כ בלא בדיקה ונאבד הספין שחיטתו פסולה.

מחומרא זו נצמח קולא שלא יצטרף בדיקה לאחר שחיטה שפא ימצא פגום מחמת חתיכת המפרקת ויאסר בחנם. וכיון שאין המתיר עתיד לבא בודאי לא חשיב יש לו מתירין.

כמו שכתב הרשב"א בספק ביצת טריפה שנולד ביו"ט מותרת מאחר שאין המתיר עתיד לבוא בודאי: ה"א' שהביאו מבדיקת חמץ דכשהוא פאן כא) [וכן צריף לשאול ולא סמכינו אחזקת בדוק.

נראה ג"כ דחייב לשואלו לא מחשש שלא בדקו לבד. רק אף אם בדקו המשפיר מ"מ פניו שאנחנו אין יודעין לא חשיב אצלנו היום והלילה משומרים פנ"ל.

ולא יחשב משומר רק מחמת החזקה. שוב מחויב לשאול כדי שיהי' משומר בודאי: כב) אף לדעת האומרים דאף שחתף במפרקת לא אזיל חזקת ספין חשיב דשיל"מ, שהרי אנו מחזיקים שבודאי ימצא יפה ונהרי המתיר עתיד לבוא בודאי.

ומסתברא דזה תלוי לפי אומד דעת השו"ב לפי מה שיודע דקות הספין ואופן החתף איף הי'. ואם לפי דעת השו"ב שקרוב שימצא פגום אין צריף לבדוק אחר שחיטה.

בשגם שהוא חומרא דאתי לידי קולא. פי לפעמים ימצא פגימה גדולה מאד אשר א"א שנעשה הפגימה בעור רק במפרקת.

מיקל הפ"ת ובאנו לאומדנות. ע"כ טוב שלא לבדוק כלל.

ובדברבן כה"ג סמכינו להקל עפ"י הפוסקים שאין צריך בדיקה שהראינו פנים לדבריהם. ובנ"ד י"ל שגם המצריכין בדיקה מודים פנ"ל: כג) אף ראיתי להרשב"א שהביא דמיון מהא דקטנה שהגיעה לכלל שנותיה חזקה הביאה סמנין ומ"מ לחליצה צריף בדיקה.

והיינו משום דאפשר לברר יע"ש. ואף דאף אם נראה שאין לה סמנין, יהי ספק שאם נשרו רק שצאסור מספק.

ואפשר שצאסור בחנם שוב לא יהי מחויב לבדוק ונסמוך אחרונה, ש"מ דס"ל שאפי' לא יהי איסור ברור מחויב לבדוק: כד) אוילם במה דס"ל להרשב"א דבדיקה לחליצה בהגיעה לכלל שנותיה הוא רק לכתחילה.

ראיתי פוסקים חולקין על זה. אלא דלא סמכינו על חזקה דרבא להקל בדאורייתא ועי' בפשיטה מקובצת ב"ב (קנ"ד) בשם עליות הר"י ותוס' הרא"ש מה שתיקצו על קושיות התוס' ד"ה ואם דחזקה הביאה סמנין דלחליצה נמי לא סמכינו על חזקה דרבא.

הנה דאין הבדיקה לכתחילה לבד. אלא פינון שא"א לבדוק לאחר מיתה המקח בטל. ובש"ע (ח"מ סי' ל"ה) קטן פסול להעיד עד שייביא שתי שערות לאחר י"ג. ואם שיהו זמן רב ואס"פ בדקוהו מחזיקין אותו בגדול למפרע.

אבל בלא בדיקה כלל עדותו פסולה, ואף בדקוהו אס"פ יש חולקין: כח) מיהו יש ליישב כל הני ולומר דנדאי חזקה דרבא הוא רוב שמביאין שערות בזמנו ואין הולכין בממון אחר הרוב, רק אם הי' הדין שאין צריכין בדיקה הרי החזקנו אותו לגדול ושוב מועיל גם לממון.

פעין זו באה בפני עצמה ומעידה דמהני חזקת פשרות דעדים להוציא ממון רק משום דהואיל דמהני לגבי העדים ושוב מוציאין ממון בעדים. וכן מצינו בכמה מקומות.

אף פינון שהדין שצריף בדיקה ולא החזקנו אותו לגדול שוב לאחר מיתה שא"א לבדוק אין הולכין בממון אחר הרוב: כו) אף בתשו' הרא"ש (פ"ל ל"ג ס"ה) הביאו ב"י (אה"ע ס"ס מ"ג) דאף בקידושין לא מהני חזקה דרבא להקל רק אם בדקוהו לאחר זמן ומצאו שערות סובר דמחזקינו לגדול למפרע, ואף בזה הביא חולקין.

ש"מ אפי' שלא במקום חזקת ממון לא סמכינו על רה דרבא אפי' בדיעבד וא"כ אין ראוי משום, ע"כ נראה לי להקל בדיעבד לאחר שחתם במפרקת ולפי האומדן קרוב שיימצא פגום, שלא לבדוק ולסמוך על הפוסקים שא"צ בדיקה לאחר שחיטה.

(וכ"ש שיש פוסקים אפי' מצא פגומה לאחר שחיטה מותר) ובזה אפשר גם המצריכים בדיקה מודים פנ"ל: כז) ולכאורה יש לעיין ביסוד ההיתר פינון דאפשר שיאסרנה שלא פדין אם ימצא פגומה והיא נפגמה במפרקת.

הלא בדיקת ריאה מסירכא נמי לדעת האומרים טרפות סירכא מספק. וכן הוא בש"ע (סי' פ"א).

א"כ למה יצטרף בדיקה. אף יש לחלק כמו שחילקו התוס' נדה (מ"ד:) בעגלים פחותים מח' שאסור לשוחטם ולא אולינו בטר רנבא משום דהני מיעוט דשכיח ונדבר ההנה הוא ע"כ הקמירו חכמים עכ"ל.

והנה הוסיפו טעם ונדבר ההנה הוא. היינו ששוחטים תמיד עגלים ואם יהי מותר לשחוט פחותים מכן ח' ובתוכם ישחטו כמה וכמה עגלים פחותים מבני ח' שבתוכם מיעוט נפלים המצוי ויאכלו גם הנפלים שהם מיעוט המצויים.

כן אני אומר בסירכות שאם לא יבדקו אחר סירכות יאכלו גם הבהמות שיש בהם סירכות והוא מיעוט המצוי. והם ספק טריפות ויאכלו גם הספקי טריפות: (כח) ולפי זה י"ל עוד טעם שלא להצריך בדיקה בידיעה שנגע במפרקת ונאמר דמה שהחמירו לבדוק לאחר שחיטה דלפעמים נפגם בעור והוא מיעוט המצוי ואם לא יבדקו הספינים.

גם אותם שונפגמו ספיניהם בעור יאכלו. אבל עלשון שבדקין כל הספינים.

רק אותו שאירע מקרה שנגע במפרקת. נאמר שלא נזדמן כלל שאוחה שנגע במפרקת נפגמה בעור.

אף הר"ן שדימה זה לבדיקת מאן דשחיט ואזיל לעלמא והוא דבר מקרה. ש"מ שגם בבא במקרה צריך לבדוק הספין אחר שחיטה.

וכבר כתבתי שלדברי הפוסקים והר"ן מקללם שדימה לבדיקה דחליצה גם טעם ראשון אינו. אבל דעת יתר פוסקים י"ל כן: (כט) ולדינא נ"ל שאם לדעת השו"ב קרוב שימצא פגימת המפרקת לא יבדוק וישבר בו עצם שלא יבוא לידי ספק ופשיטא שלא תהי הוראה מסורה לשו"ב לבד רק ישאל להרב והרב ההוא אם בר הכי הוא שגמיר וסביר ויודע להכריע בשכלו אם ייטבו בעיניו הדברים יפסוק כן ואי לא לא.

אף אי לאו בר הכי לא יוכל לסמוך עליו מאחר שהמנהג להיפוך עד שיקובלו הדברים לחכמי הדור: נאום הק' אברהם. סימן ב שאלה.

מהו לשחוט את העגל בתוך ח' ימים ללידתו למפור את הבשר לנכרי ולשחוט אחרת עמו ויפטרנו בברכה אחת: (א) תשובה בתשו' גאות דשא (סימן כ"ה) הורה להיתר. ותחילת ספיקו הוא משום דכש'שחט יהי אסור לישראל.

והני כמכונן מלאכתו בדברים טמאים. והעלה להתיר ממה נפשך אם הוא נפל הני כמזדמן.

ואם הוא בן קיימא באמת היתר הוא. ובזה האריך יע"ש, אולם לפענ"ד לכאורה נראה לאסור, לפמ"ש החינוך מי שמצא חי' ולא בדק בסימנים.

ושחטה ואכלה אף שבאמת הי' מין טהור עבר בעשה דוהבדלתם יע"ש, וה"ה בספק בשחיטה אף אם באמת הי' שחיטה מעליא עבר על עשה דלהבדיל בין הטמא ובין הטהור דפי' בת"כ ורש"י כפי' החומש בין נשחט רבוב של סימן בין נשחט חצי.

(ויכמו שהבאנו בסי' א'). וע"כ בספק נפל דאם הוא נפל אין שחיטתו פלוס והני ספק בשחיטה.

וא"כ מדאורייתא מובדלת הוא רק מדרבנן דחשבו לה ספק נפל חשובה אינה מובדלת. ונהי בדבר שאסורו מד"ס מותר לעשות בו סחורה.

ואי לאו הממ"נ אם נפל הוי כמזדמנו ואי בן קנימא הוי היתר. הי' מקום לחשון לדעת הפוסקים איסור סחורה בדברים אסורים הוא דאורייתא.

ונחשון מדרבנן שמה נפל. כשם שחששו לענן אכילה כה נחשון לענן איסור סחורה. אף בזה שפיר נאמר ממ"נ אם באמת נפל הוי נזדמנו לו. ואם באמת בן קנימא ואסור משום שאינה מובדלת זה הוי רק דרבנן דמן התורה מובדלת הוא.

ובאיסור מדברי סופרים הא מותר לעשות בו סחורה: ה) ולפ"ז בולד ספק נפל דאורייתא שיהתיר ג"כ הנאות דשא [הנאות דשא כתב ב"ב ח' ולי נראה לצייר שנמצאת במעי אמו שנתנבלה בשחיטה] אסור לשחטו בתוך ח' פדי למוכרו לנכרי דבזה מן התורה אינה מובדלת ואסור שמה בן קנימא.

ומכל מקום אם ישחטנו בתוך ח' יאסור מן התורה מקרא דלהבדיל: ו) שוב ראיתי דזה אינו ואף ספק נפל דאורייתא מותר לשחטו ולמוכרו לנכרי משום ממה נפשך. מה אמרת הא אפילו אינו נפל אסור משום עשה דהבדלה.

הא חזינו לענן פסוי. ספק בשחיטה טעונה פסוי מספק.

ולא אמרנו אפילו הי' שחיטה מעלייתא הא אסורה באכילה מעשה דהבדלה והוי שחיטה שאינה ראוי'. וכתבנו בסי' א' בהגה הטעם משום דהא דבעי לענן פסוי שחיטה ראוי' הוא מקרא דאשר יאכל וכשהבהמה עצמה נשחטה פראוי רק שהאדם אינו יודע ואינה מובדלת לו.

מכל מקום הבהמה קרינא בה אשר יאכל. והנה איסור סחורה בטמאים נפקא לן משרצים דכתיב בהו לכם יהי בהויתן יהו.

ובשרצים הא כתיב לא יאכל. והנה אין איסור סחורה רק הבהמה שבעצמותה אינה נאכלת דהכי משמע לא יאכל.

אבל זו שבעצמותה נאכלת רק שאינה מובדלת לו. וע"כ קרינא אשר יאכל אינה באיסור סחורה: נאום הק' אברהם.

סימן ג ב"ה יום ג' קדושים ב' אייר תדנ"ז לפ"ק. החוה"ש וכת"ס לכבוד אהובי מחו' הרב המאוה"ג הקריף ובקי כש"ת מו"ה ראובן ישע' נ"י דומ"ץ דק"ק ווייסליץ.

א' מכתבו קבלתי. בדבר העגל שהגוי אמר קודם מכירתו שהוא נפל דהינו שהוא בן ח' קדושים.

והעגל חי ז' ימים פדין. ונפשו בשאלתו אם מותר לשחטו.

והביא דברי התב"ש שאסור. והדמ"ר חולק עליו ב הנה באמת הדמ"ר אינו חולק עליו פדין דהיכא דידענו בנדאי שלא פלו לו חדשיו.

רק בסי' י"ג גבי בן פקועה דאם אמו טריפה דניטר בשחיטת עצמו. דכתב הש"ך דאם חי ז' ימים לא תישינו ללא פלו לו חדשיו.

והחבו"ש חולק עליו. והדמ"ר הסכים להש"ך עיי"ש.

אך בענין אם יודה וידוע שלא פלו לו חדשיו אינו חונק עליו הדמ"ר כלל. דראיית התבו"ש ראי' חזקה.

דהטעם דהדגמ"ר חולק על התבו"ש (בסי' י"ג) הוא משום דס"ל דקיי"ל פ"ב"ג לרשב"ג פל' ששקה ח' בבהמה ודאי אינו נפל. ומבואר ביבמות (דף פ':) דלרשב"ג הטעם דאף דהוא בן ח' אמרינו בן ז' הוא נאשתי עיי"ש.

ובבהמה דלא איפשטא בגמ' אי יולדת לשבעה. וכיון דלא איפשטא הוא בדאורייתא לחומרא.

ונקטינו דאין יולדת לשבעה. וליכא למימר אישתי.

וא"כ אף לרשב"ג לא מהני ח' ימים עיי"ש בתבו"ש: ג) ולי נראה עוד להוסיף על דבריו עפ"י דברי הירושלמי יבמות פ"ק החולץ. וב"ר (פרשה י"ד) דכתיב וייצר שתי יצירות אחת ליולדת לשבעה ואחת ליולדת לתשעה נמצא לפי דברי הירושלמי הא דאמרינו דבאדם יולדת לשבעה נשמע מקרא דויצר והנה האי קרא דויצר שתי יצירות הוא דוקא באדם כמו שדרשו בברכות (דף ס"א).

(שתי יצירות אחת ליצ"ט ואחת ליצה"ר ונה לא קאי רק באדם עיי"ש אלא מעתה בהמה דלא פתיב בה וייצר וכו' עיי"ש. כמו כן דרשא זו היא רק באדם.

ואין לומר דמאן דס"ל דויצר קאי לדרשת ש"ס בברכות הנ"ל לא ס"ל להא דירושלמי פ"א דאצטריף לי' האי וייצר לדרשא אחריתי. זה אינו דהא אמרינו בסנהדרין (דף ל"ד).

(מקרא אחד יוצא לכמה טעמים. ושפיר נוכל למילף גם יולדת לשבעה מהא דויצר.

ונה דוקא באדם. ושפיר נפשוט האי בעיא מהא דירושלמי.

דבהמה אינה יולדת לשבעה. וכל היכא דלא איפשטא בגמ' ואיפשטא בירושלמי נקטינו פירושלמי ד) והרא"י דכהאי גוונא נקטינו פירושלמי מדברי הרמב"ם (פ"ק י"א מהלכות תרומות הלכה ז') שפסק דערלות שלא בזמנה לא הוי ערלות.

ובגמ' דידן הוא בעיא דלא איפשטא. ונהגם דהכ"מ כתב דהוא בעיא דאיפשטא.

מהא דאמר רבא ותסברא וכו' נהאי לאו בר מהילא הוא. אבל דבריו תמוהים אצלי דמשם מוכח רק דלא מעפב את אביו כיון דלאו בר מהילא הוא.

אבל דהוא עצמו לא יחשב ערל זה לא נשמע כלל. אף דברי הרמב"ם נובעים מירושלמי פ"ק ר"א דמילה דמסיק שם דערלות שלא בזמנה לא הוי ערלות.

וכיון דלא איפשטא בגמ' דידן ונפשט בירושלמי נקטינו פירושלמי ובה נחא דברי הרמב"ם שכתב שסכין את הקטן בשמן תרומה בתוך שבעה. נראה מתוך דבריו דליל ח' אסור.

וְקָשָׁה דְּהָא בְּגַמ' דִּינָן מוּכַח דְּאֵי עֲרְלוּת שְׁלֵא בְּזַמְנָה לָא הָוֵי עֲרְלוּת גַּם בְּלִיל ח' לָא הָוֵי עֲרְלוּת. מְהָא דְּפָרִיף אֵלֵּא זְכָרֵיו דְּלִיתְנִיהוּ בְּשַׁעַת עֲשִׂינ' וְאִיתְנִיהוּ בְּשַׁעַת אַכִּילָה הִיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה וְכו'.

וְאִי נְאָמַר דְּבְלִיל ח' אָסוּר שְׁפִיר מִשְׁפַּחַת לָה דְּנוּלֵד ז' יָמִים קִנְדָּם פְּסַח וְע"פ הִי בְּיוֹם ז' לָא עֲכָבוּ. אֲבָל בְּלִיל פְּסַח בְּשַׁעַת אַכִּילָה הוּא לִיל ח' וְאָסוּר.

אֵלֵּא ע"כ דְּאֵי עֲרְלוּת שְׁלֵא בְּזַמְנָה לָא הָוֵי עֲרְלוּת גַּם בְּלִיל ח' מוּתָר. וְקָשָׁה עַל הֶרְמֵב"ם אִף לְהַגְנָ"ל נִיחָא דְּהֶרְמֵב"ם הוּצִיא דִּינוּ מִירוּשְׁלָמִי.

וּבִירוּשְׁלָמִי שָׁם אִיתָא דְּבְלִיל ח' אָסוּר:] (ה) נְחִזֹּר לְעֲנִינֵינוּ דְּנִקְטִינָן דְּבִהְמָה אֵין יוֹלְדָת לְשַׁבְּעָה דְּנִפְשֵׁט מְהָא דִּירוּשְׁלָמִי) וְהָוֵי דְּבָרֵי הַתְּבוּ"ש נְכוּנִים מְאוּד דְּלֵא מְהֵנִי ח' יָמִים. (וּבְזָה יוֹפְשֵׁט גַּם סְפִיקוֹ שֶׁל הַתְּבוּ"ש דָּאֵם אָנוּ רוֹאִין דְּחִי ז' יָמִים הָאֵם נוֹכַל לוֹמַר דְּנִפְשֵׁט הַאיִבְעִיא דִּיּוֹלְדָת לְשַׁבְּעָה כִּינּוֹן דְּהִיא אִיבְעִיא דְּלֵא אִיפְשָׁטָא.

וּלְפִי מ"ש בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי דְּנִפְשֵׁט דָּאֵין יוֹלְדָת לְשַׁבְּעָה שׁוּב לֹא יוֹעִיל מַה שְּׂאֲנוּ רוֹאִין שְׁחִי ז' יָמִים נֶגְדַּ קַבְּלַת חַז"ל]. וְגַם הַדְּגַמ"ר אֵין חוֹלֵק עָלֵינוּ (ו) אִף בְּגוּף הַדְּבָר לִיכָא לְמִיחַשׁ לְאַמִּירַת הַגּוֹי דְּלֵא כְּלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו.

כְּמוֹ שֶׁפָּתַח הַתְּבוּ"ש בְּעֲצָמוֹ דְּמִשׁוּם הַכִּי לֹא הִבִּיאוּ הַפּוֹסְקִים דִּין זֶה. דְּמִשׁוּם שְׂאִין שְׁכִיחַ לִידַע זֹאת רַק בְּאֲדָם דִּידְעֵינוּ בְּבִירוֹר דְּלֵא בָּא עָלֵי קִנְדָּם אֲבָל בְּבִהְמָה הָאֵם אָמַר הַגּוֹי שְׁלֵא זָנָה יְדוּ מִתַּחַת יְדָה שְׂיַדַע בְּבִירוֹר שְׁלֵא עָלָה עָלֵי זְכָר מְקוֹנָם.

[אָמַר הַמַּגִּיה לֹא זְכִיתִי לְהִבִּין. הֲלֵא בָּאֵם אָמַר שְׂרָאָה שְׁעָלָה עָלֵי זְכָר לְפָנֵי ח' חֲדָשִׁים סָגִיא דְּבִהְמָה מְעוֹבְרַת אֵינָה מְקַבְּלַת זְכָר כְּבִשׁ"ס בְּכוֹרוֹת (דָּף ח'): וְהָא קְמִשְׁמִשִׁי שְׁמוּשִׁי וּבְפִירֵשׁ"י שָׁם וְעִי' בֵּיצָה (דָּף ז'): הָוֵי עוֹבְרָא וְעַבְרָה אִמְצָרָא.

וְאִף אֵם עֲכָשְׁיוּ יֹאמַר הַגּוֹי שְׁלֵא זָנָה יְדוּ מִתַּחַת יְדָה אֵינוּ נְאָמְן דְּהָא אֵין עֲכָשְׁיוּ בְּיָדוֹ: דְּבָרֵי מַחוּ' אוֹהֲבוּ הַדּוּ"ש הַק' אַבְרָהָם. סִימָן ד' ב"ה וְעַשׂ"ק תְּצוּהָ שְׁלוֹם לְכַבוֹד מַחוּ' ש"ב הַרְבַּ המַאוּהָ ג' שְׁלִשְׁלַת הַיּוֹחֲסִין מו"ה גוֹטְמָאן נ"י הַאֲבַד"ק קִיעֶלְטִין.

(א) הַגִּיעֵנִי מְכַתְּבוֹ. בְּדָבָר אִישׁ אֶחָד שְׁמִזְמֵן כְּבִיר הִי שו"ב.

וּמֵאִז לֹא עָסַק בְּעֶסְקֵי שו"ב. וְעַתָּה הֲלֵף מְחַדָּשׁ לְעִיר אַחַת וְנִטַּל קַבְּלָה מְדִינָן אֶחָד.

וְיָרֵד לְאַנְמוֹנוֹת שו"ב הַקְּבוּעַ בְּכַפָּר אֶחָד. מַה דִּינוּ שֶׁל שו"ב הַזֶּה.

וְאֵם מוּתָר לְאַכּוֹל מִזְבָּחוֹ. ב' הִנֵּה הַדִּין פְּשוֹט שֶׁהוּא"ב גָּרַע מְעַנֵּי הַמְהַפֵּף בְּחִרְרָה שְׁנִקְרָא רְשָׁע.

וְכ"ש שֶׁהוּא גִזְלוֹן מִמֶּשׁ שְׁגוּזָל זְכוּת שו"ב הָאֲחֵר. וּמִמִּילָא אָסוּר לְאַכּוֹל מִזְבָּחוֹ.

מִשׁוּם שְׁלֵא לְהַחְזִיק יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה. וְזֶה לְכָל הַפּוֹסְקִים.

וְיוֹתֵר מְזָה לְהֶרְמֵב"ם מֵאַחַר שֶׁהוּא מוּמָר לְגִזְלוֹתָ צָרִיף לְבִדּוֹק לוֹ סְפִין. וּבִש"ע שְׁנֵי דִיעוֹת.

והתבו"ש והפרמ"ג פסקו פְּהַרְמַב"ם לפסול שחיטתו גם בדיעבד בלא בדיקת ספין: ג) מלבד זה במומר אוכל נבילות לתיאבון פסק בש"ע דלא אמרינן בי' רוב מצוין אצל שחיטה מומחין. וילדעת הרמב"ם גם במומר לשאר עבירות פו.

וגם בזה פוסק הפרמ"ג פְּנוֹתֵי. וזה שזמן כביר לא עסק בעסקי שו"ב יוכל להיות ששכח ואבד חזקתו ואף שזה לקח קבלה מדיין אחד.

עיין בריטב"א ריש פ"ב דר"ה דאף דעד א' נאמן באיסורין מכל מקום להכשיר ואיש להחזיקו בחזקת פשרות צריף שני עדים. וכן כתבו הפר"ח והתפארת למשה סימן קי"ט וכווננו לדעת קדוש הריטב"א ז"ל ריש פ"ב דר"ה ה"ל.

וא"כ כתב קבלה מרב אחד אינו מועיל רק משום החזקה רוב מצוין אצל שחיטה מומחין וחומרא היא שהצריכו קבלה. ומתחילה פו היתה התקנה לקבל מרב אחד.

אבל במקום שצריף בדיקה מדינא כמו בנידון דידן שחזקתו שמפבר אבד. ועתה נעשה מומר לדבר א' דלא אמרינן בי' שוב רוב מצוין אצל שחיטה מומחין שוב צריף שיעידו עליו שני עדים בב"ד ככל משפטי העדות שהוא מומחה.

דמה לי להעיד עליו שהוא פשר מה לי להעיד שהוא מומחה [זה דעתי בדבר זה]: ד) ודמיון זה עדיין צ"ע דיש לומר דוקא שמעיד על האיש שהוא נאמן חשוב מעיד על האיש. אבל באומר עליו שידע הלכות שחיטה לא נתגדל בזה מעלת האיש מאלו ידע הלכות אחרות.

וכל אדם מוחזק בידוע קצת הלכות וכל עדותו רק על הבהמה שישחוט ושוב אמרינן בו עד א' נאמן באיסורין. וצ"ע בזה לדנא אף מ"מ ברור לפסול שחיטתו מטעם הרמב"ם פנ"ל: דברי מחו' אוהבו הדו"ש וש"ת הק' אברהם.

סימן ה ב"ה פה ק"ק סאכטשאב. לראשי הקהילה דק"ק קלימנטוב.

א ע"ד שאלתכם אשר הרב ז"ל מקהילתכם שבק חל"ח והניח אתריו פו שרוצה לקבל משורת הרבנות על עצמו ורוב בני הקהילה לא רצו פו מטעמים הפמוסים להם אף מיעוט אנשי העיר בחרו בכו הרב והביאו שו"ב מעיר אחרת ומסיג גבול השוחטים המוחזקים.

ויבכו נפשכם בשאלתכם מהו הדין של הבשר משחיטתו של השו"ב המסיג גבול ומהפלים שנשמתמשו בהם מבשר שחיטתו: ב' תשובה. השו"ב הבא בעיר אחרת ומשיג גבול השו"ב מהעיר שהוא הוא גרוע מעני המהפף בחררה שנקרא רשע.

כ"ש זה שהוא גוזל זכות השו"ב שקבלו אותו בני העיר. וכיון שפן לדעת הרמב"ם שוב אין לו נאמנות על בדיקת הספין.

וכן פוסקים האחרונים ז"ל: ואף שלכאורה יש טענה על השו"ב דמתא שלא הלכו עם ספיניהם לכו הרב המנוח ז"ל וילדעת כמה פוסקים הרבנות ירושה. ליתא דאף שהוא ירושה מ"מ פל זמן שלא מנוהו בני העיר לרב אין לו דין רב דמקור הירוששה הוא במלך ומפורש ריש ר"ה דמלך פו מלך אין מונין לו עד שמנוהו.

ואפני' אימנו עליו למנותו אין מונין לו עד שמנוהו. וא"כ לא הי' השו"ב מחויבין להראות לו הספינים פנין שלא קיבלו אותו רוב העיר: ד) מפל מקום מה ששחט השו"ב הקדש עד עתה אין לפסול פי י"ל השו"ב הקדש הי' מורה היתרא מחמת הירושפה שלא הי' יודע מזה דמ"מ אינו רב עד שמנוהו.

אף לאחר שיבא מכתבי זה אם ישחוט בטח תפסל שחיטתו והפלים יהי' אסורים. ולא זה שחיטה שבעיר.

רק השו"ב יפסל מהיות שו"ב לעולם זולת בתשובה הראוי'. ועדיין אולי.

ע"כ יזהר השו"ב בעצמו. אף זאת תדעו פי מכתבי זה להלכה ולא למעשה עד שתשיגו הספקה מהממשלה יר"ה: ה) ובעיקר המחלוקת דבר בן הרב לא אשיב מחמת פי לא נשאלתי ע"ז.

וראוי להביא רב סמוך משם לעשות שלום וכתורה יעשה: הק' אברהם. סימן א' מעשה באחד ששחט שור שאינו מסורס ובשעת שחיטה נענע ראשו הלאה, אף לא הגביה למעלה והשו"ב רדף אחריו בספינו ונשחטו כל הסימנים וגם מעט בשר המפרקת ומסנפק השו"ב אם כבר נשחטו רוב סימנים קודם נענוע ועתה הספק אולי השור בנענועו גם הוא שחט עצמו בהרחקת הראש מן הספין ודומה לכשר ופסול ששחטו ביחד דפסק הרשב"א וש"ע (סוף סי' ג') לפסול.

ואף שהש"ך הביא דעת הגהת אשר"י להכשיר. האחרונים העלו להחמיר בשל תורה: (ב) תשובה.

נראה דיש נפקא מינה אם תנועת הנשחט הוא היפוך תנועת השוחט. כגון שהוליד הספין ממזרח למערב והנשחט נענע עצמו למזרח דאז הנשחט שוחט עצמו גם כן.

משא"כ אם הוא בשונה לתנועת השוחט דאז אם תנועת השוחט בכל משך הנענוע במהירות מתנועת הנשחט לא פעל הנשחט פלום. ואדרבא עיכב עוד השחיטה.

ותדע שאם הי' תנועת שניהם בשונה אז לא הי' שוחט פלום בהליכתו. שגרי אין הספין מתרחק מהתי פלל.

שכל פעולת השחיטה מה שחוד הספין עובר על צנאר הנשחט ומתרחק ממנו. אבל אם נענע הנשחט בשונה למקום שחוד הספין.

אין משיכת הספין פועלת. וא"כ אם אינו הולך רק לאט מהספין הנה יתרון תנועת השוחט על תנועת הבהמה היא השוחטת.

נמצא שהנשחט עוד מיעטה פח השחיטה וכשר. אף אם תנועת הנשחט באיזו רגע במהירות מתנועת השו"ב נמצא שהנשחט עשה כל השחיטה והשוחט לא פעל באותו רגע פלום.

ואפ"י לדעת הגהת אשר"י שהביא הש"ך יפסל בזה: ג' והנה יצא מזה לדינא. שאם תנועת הבהמה הי' היפוך תנועת השוחט תלוי במחלוקת הפוסקים בכשר ופסול ששחטו.

והלכה להחמיר. ואם הי' בשונה אם תנועת השוחט הי' במהירות יותר כשר.

ואם תנועת הנשחט במהירות פסולה: ד) והנה אם נענע עצמו לאותו צד ולא ידע על איזה רגע איזה תנועה הי' חזקה. ושאר שחיטה ידע שתנועתו הי' במהירות.

לכאורה יש להכשיר עפ"י דברי התוס' בכמה מקומות בענין הפלוגתא מחצה על מחצה פרוכ. אף דא"א לצמצם.

אף משום דאי מחצה פרוכ הוי שני צדדים להיתר רוב ומחצה. ולאסור אין פאן רק צד אחד.

הכי נמי בזה. שאם הי' באיזה רגע בשנה הרי אז לא נשחט כלום.

רק בשאר משך זמן שתנועתו הי' מרובה וכשר. ואין פסול רק אם תנועת הבהמה הי' מרובה.

נהרי פאן שני צדדים להיתר. תנועת השוחט מרובה גם באותו רגע.

שנה בשנה באותו רגע. וצד אחד לאסור תנועת הבהמה מרובה.

וכשר: ה) אף נראה דהא לימא שהרי השוחט המושך הספין ע"כ צריך לדחוק הספין קצת על הבהמה שאם לא ידחוק כלל יהי' שחיטתו לאט לאט. ובנדאי מותר לשחוט בכח רק שיהי' דרך הולכה ונהבאה.

נמצא שאם נענוע הנשחט עם הולכת השוחט לצד אחד בשנה לא ישחוט מצד הלקה רק מחמת דחיקת הספין למטה ויחשב דרסה. נמצא אדרבה אם תנועתם בשנה פסול ורוכ צדדים בפסול.

אף אם יודע השוחט שמתחילת נענוע ועד סוף הי' הולכתו במהירות יותר מתנועת הנשחט פשר כנ"ל. ובלבד שהנענוע לאותו צד שהולך השו"ב את הספין שאם תנועתה להיפך בכל ענין שחיטתו פסולה כנ"ל: נאום הק' אברהם סימן ז ב"ה יום ג' ראה תרמ"ג לפ"ק.

החיים והשלום וכ"ט לכבוד אאמו"ר הרב הגאון העסיד המפורסם נ"י עה"י פה"ד כקש"ת מו"ה זאב נחום נ"י. א) יקרת מכתבך הגיעני.

הקשית על הרמב"ם דס"ל נקובת הנושט ופסוקת הגרגרת הוי נבילה מחיים. וכפי שביאר התבו"ש שיטתו דיש חילוק בין איסור לטומאה וקשה אמאי לא הוי ג"כ טריפה דהוא חי ג"כ ככל הטריפות דהא לא מטמא מחיים עכ"ל.

והנה לא ביאר דבריו פיון שהרמב"ם חשיב לה פמתה איה תחייב משום טריפה: ב) ואפרש דבריו. דלכאורה אין טעם לדבר דכיון שגפסקלה עד שלא תועיל בה שחיטה תחשב נבילה] ונהרי הוא חי כשאר טריפות.

אף יש לומר דקיי"ל בכ"מ כל העומד להיות בדבר הנעשה ממילא. פאלו פבר נעשה.

אפי' למאן דל"ל כל העומד לזרוק כו' דדוקא בצריך מעשה. וכמו שהאר"י החת"ס בדיו דיו לס"ת העומד להתאדם.

וכן בתפירות תפילין העומד לפסוק וכן בהדס שענביו אדומים פסול פשורות הואיל וסופו להשחיר דלא תשיב דיו ולא תשיבים תפירות הואיל וסופם להתבטל. והכי נמי לכאורה כל טריפה לא תחשב חיות שבה וכאילו כבר מתה [וכמו הורג את הטריפה פטור דגברא קטילא קטיל]: אף דאפשר לומר דשאני עומד להיות גבילה דאפשר שתשחט קודם שתמות.

ואינו דומה לכל הני דאפי' יהי פשרים עכשיו. לאחר זמן יפסלו עכ"פ.

ע"כ גם עכשיו פסולים. אבל הכא אנו אומרים שאינו גבילה וגם אח"כ אפשר שלא יהי גבילה.

שקרי טריפה ששחטה אינו מטמא. אבל בנקובת הנושט שאינו מועיל בה שחיטה.

שפיר אמרינן כיון שעומד להיות גבילה מעכשיו הני גבילה. וע"כ אפשר לומר דמ"מ לענן זה תשיב חי' שיתחייב גם משום טריפה דחי' וסופה למות.

ובזה אין לומר כיון שסופה למות ולא יהי טריפה. דאדרבא כיון שהיא עכשיו טריפה גם לאחר שתמות לא יפקע ממנה איסור טריפה.

ומכל מקום יש לומר דכיון דתשיבה מיתה לענן גבילה תשיב נמי מתה לענן שלא תהי טריפה. וכענן שאמרו מיגו דהוי דופן לענן שבת כו': ב"ד בנף הדו"ש וש"ת הק' אברהם.

סימן ח ב"ה אור ליום ועש"ק בא תרנ"ו לפ"ק פה סאקטשאב. שלום לכבוד אהובי הה"ג הקרין הבקי מו"ה יעקב חיים זעליג נ"י האבד"ק לובראנץ.

א יקרתו הגיעני. דבר מי שמכר עגל הנשחט בתוך ח' ימים במזיד ונתפלח ונתפשל הבשר ברוב היתר במינו.

אם יש להתיר משום ספיקא דרבנן לדעת האחרונים המקילים בספק דרבנן על די גלגול בלא נודע בה"מ. וה"נ לא נודע לבועלים הקונים וספק שפא פלו לו חדשיו או דלמא דחשיב נודע הואיל ונודע לקצב המוכר עכ"ד: (ב) ולדידי הדבר פשוט דחשיב נודע דטעם נודע הואיל ונעשה חתיכה דאיסורא תשיב ודאי איסור ושוב לא נוכל לעשותו ספק וה"נ בשעת שחיטה הי' הקצב בעליו ונעשה אז חתיכה דאיסורא.

ושוב לא נוכל לעשותו ספק: (ג) אף מה שיש לצדד הואיל ונעגל פחות מכן ח' ימים היא מחלוקת רשב"ג וחקמים. דחקמים סוברים אע"ג דלא שיה וליד מעליא הוי.

ובנשאת לכהן הואיל והוי דיעבד מעליא מקילין כרבנן. רק בנשחט תוך ח' דלא הוי דיעבד כל כף מחמירין כרשב"ג.

מ"מ עכ"פ טפי מספיקא דדינא לא הוי. ובספיקא דדינא אפשר מקילין בע"י גלגול פעין שמחלק בתה"ד בספק דרוסה פלוגתא דרבנותא למוכרו לנכרי.

ולא דמי לספיקא דמעשה שהחכמים גזרו אפי' בספיקא דאורייתא שלא למפור לגוי מחשש שפא ומכרנו לישראל. אבל בפלוגתא דרבנותא לענן איסור מכירה דרבנן גלוי אחר המיקל דסובר שלא הי' איסור כלל.

והובא בש"ף (סי' נ"ז ס"ק נ"א). ואף אנו נאמר בע"י גלגול שנתבטל מן התורה ברוב.
בשלא בא בספיקא דמעשה חכמים החמירו שלא לתבטל [כגון בדברים חשובים או בלח
בפחות מס'] בין דרבנן בין בספיקא דאורייתא. אבל בספיקא דדינא כיון שנתבטל מן
התורה ואין כאן רק דרבנן מקילין כדעת הפוסקים שלא הי' שם איסור כלל: ד) אף
ראיתי להפרמ"ג פל"י ס"ס אות א' הביא תשו' מהריב"ל שדיקמה ספיקא דדינא שע"י
גלגול לספק טריפה שנתערבה באחרות דלר"ת דמותר משום ס"ס.

הוא הדין דמותר בזה משום ספיקא דרבנן לקולא. ולר"י דאוסר דלא הוי ס"ס הוא הדין
דלא הוי ספיקא דרבנן [וספר מהריב"ל אין אתי לעיין בן] והנה בספק טריפה שנתערבה
מוכח בפסקי מהרא"י (סי' ק"ל) דאפי' בספק דין אסור ממילא ה"ה בספיקא דרבנן ע"י
גלגול: ה) ולכאורה יש להביא ראי' מדברי רי"ף פ"ק כל שעה בלא נתבקעו ממשי
דשמואל מתיר ומר עוקבא אוסר.

ופסק הרי"ף דעבדינן כמר עוקבא דהוי ספיקא דאורייתא וה"מ למכלינהו בעינייהו אבל
אי משתכחי בהדי בשולא כיון דאיסור משהו דרבנן ה"ל סד"ר לקולא עיי"ש. ואמאי
הא עיקר ספק בדאורייתא וע"י גלגול דרבנן.

אלא ודאי בספק דפלוניתא אף בע"י גלגול לקולא: ו) אף לאחר העיון אין זה ראי' שהרי
חמץ לפני זמנו בס' ודוקא בתוך הפסח במשהו משום דהוא בכרת כפירש"י (דף כ"ט)
ועל ספק ליכא פרת שאין עונשין על ספק.

ואין ספק חמץ אוסר במשהו. מה תאמר שפא הלכה כמר עוקבא דהוי חמץ וענוש פרת
דקמי שמיא גליא ואוסר במשהו.

ע"ז נאמר דהוי ספיקא דרבנן. ואין לומר כיון דגוף האיסור ספיקא דאורייתא ואסור
שוב אוסר במשהו.

דקא ליתא דאיסור ספק אינו אוסר במשהו כיון דליכא פרת. ודו"ק היטב: ז) אף יש
לעיין בר"ן שפי' דברי הרי"ף עיי"ש.

והוא ס"ל בשמעטא דחמץ בזמנו דלאחר שש אוסר במשהו אף דליכא פרת רק משום
דלא בדיל מינ' לחוד. ואין לומר עוד דלא נודע ס"ל דמותר והכא לא נודע עד שנעשה
התבשיל ספק דרבנן.

דקא ליתא שהרי אם יפלו לתבשיל אחר יאסרו במשהו שנודע איסור בגרעני' ונאסרו
מספק ואוסר פליטתו. והרי ישנם בתבשיל זה ופולטין בתבשיל זה גם אחר שנודע.

וכי בשביל שפלט גם תחילה יהי' מותר אמתמה: ח) ומכל מקום אין כאן ראי' גמורה
דאפשר שמפרש דברי רי"ף ז"ל לשיטת ר"ת. וכבר כתבתי בשם מהריב"ל דספק דרבנן
ע"י גלגול תלוי במחלוקת ר"ת ור"י.

ואפשר שמפרש דברי רי"ף לשיטת ר"ת. אף שבתשו' (סי' ק"ט) כתב שצריך לחוש
ולדון פשיטת ר"י.

וַיֵּשׁ סְתִירָה בְּתֵשׁוֹ שָׁם לְמַה שֶׁפָּתַב בְּהִלְכוֹת. שְׁבִהֲלָכוֹת פָּתַב דְּחִמְזָן לְאַחַר שֵׁשׁ בְּמִשְׁהוֹ
וְשָׁם בְּתֵשׁוֹ פָּתַב דְּלֹאחַר שֵׁשׁ בְּשִׁשִּׁים פִּירֵשׁ דְּבָרֵי רִי"ף לְשִׁיטַת ר"ת.

וּמִמָּה שֶׁהִבִּיאוּ הַפּוֹסְקִים דְּבָרֵי רִי"ף לְפָסֵק הִלְכָה וְהַמְרָדְכֵי לֹא חִילְקוּ רַק מִשׁוּם דְּבָר שֵׁשׁ
לוֹ מִתִּירִין. אֲבָל לוֹלֵי זֶה הִי מוֹדָה לְרִי"ף.

הֵינּוּ מִשׁוּם דְּבִסְפֵק לִיכָּא פֶּרַת וְאֵנָּן קו"ל דְּלִפְנֵי זְמַנּוֹ דְּלִיכָּא פֶּרַת בְּשִׁשִּׁים. בְּאֵנָּן שֵׁשׁ
לְצַדָּד לְכָאן וּלְכָאן וְעוֹד יֵשׁ לְצַדָּד מִחֲמַת שְׂדַעַת קֶצֶת גְּאוּנִים לְהַתִּיר עַגְל פְּחוֹת מִבֶּן ח'
לְאַכִּילָה: ט) אִף בְּנִידוֹן דִּידוֹן לְבַד מִטַּעַם סְפִיקָא דְּרַבְּנָן ע"י גְּלַגּוּל.

יֵשׁ טַעַם אַחַר לְאַסְנֹר. וְהוּא לִפְמ"ש בְּסִפְרֵי הַחִינוּךְ (מְצֻנָה קנ"ג) מ"ע לְבָדוּק סִימְנֵי בְּהֵמָה
וְכוּ' וְנֶאֱמַר בְּמִקּוֹם אַחַר וְהִבְדִּילֵם וְכוּ' וְכָתוּב עוֹד לְהִבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא כו' וּבְסוּף הַמְצֻנָה
פָּתַב וְעָבַר עָלָי וְלֹא בָּדַק אֶלָּא שָׁרְאָה בָּהּ הַסִּימָן אֶחָד וְסַמָּךְ עָלָיו וְאָכַל מִמֶּנָּה אַעפ"י
שֶׁמֶצָא אַח"כ שֶׁהִתֵּר אָכַל בִּיטּוּל עֲשֵׂה שֶׁל בְּדִיקַת הַסִּימָנִים מִבְּנֵי אֶרֶץ שְׁמִי שֶׁאָכַל בְּלֹא
הִבְדִּילָה עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה כְּמוֹ שֶׁהָאִיכָל בְּלֹא זְבִיחָה עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה שְׂאִינָה זְבוּחָה כֵּן עוֹבֵר זֶה
בַּעֲשֵׂה שְׂאִינָה מִן־בְּדִילֵת אֶצְלוֹ.

וְהִנֵּה בִּקְרָא דְּלִהִבְדִּיל בַּת"כ: אֵין צָרִיךְ לוֹמַר בֵּין חֲמוֹר לְפָרָה כו' אֶלָּא טָמֵא לָהּ לְטַהוֹרָה
לָהּ בֵּין גִּשְׁחַט רְבּוֹ שֶׁל סִימָן לְנִשְׁחַט חֲצִי.

בֵּין הַחֵי הַנֶּאֱכָלֵת כו' בֵּין שְׂנוּלֵד בָּהּ סִימְנֵי טְרִיפָה פְּשִׁירָה לְנוֹלֵד בָּהּ סִימְנֵי טְרִיפָה פְּסוּלָה
וְהוּבָא בְּרִש"י וְרַמְבַּ"ן בְּפ"י הַתּוֹרָה. וְהִנֵּה לְפִי דְּבָרֵי הַחִינוּךְ הַנ"ל אִם לֹא בָּדַק בְּסִימָנִים
וְאָכַל.

אִף שֶׁלְפִי הָאֱמַת יָפָה גִּשְׁחַט עָבַר בַּעֲשֵׂה. וְכֵן בְּכָל סִפְקֵי טְרִיפָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְבָּרַר
שֶׁפְּשִׁירָה הִיא.

אִף שֶׁלְפִי הָאֱמַת פְּשִׁירָה הִיא. קִינִימָא עָלָה בַּעֲשֵׂה דְּלִהִבְדִּיל: וּבְזֶה פִּירֵשְׁתִּי דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א
בְּתוֹרַת הַבֵּית הָאֶרְוֶה בִּיצָה שֶׁל תְּרַנְגְּוֹלֵת סִפְקֵי טְרִיפָה שְׂנֵתְעָרְבָה בְּאַחֲרוֹת לֹא נָדוּן אוֹתָהּ
פְּדָבָר שֵׁשׁ לוֹ מִתִּירִין שְׂנֵמְתִין עַד שֶׁתִּטִּיל עוֹד בִּיצִים לְאַחַר כ"א יוֹם אוֹ שֶׁתִּשְׁקָה י"ב
חֻדְשׁ מִפְּנֵי שֶׁאֵין הַמִּתִּיר עֲתִיד לְבֹא בְּיָדָא.

וְתַמּוּה טוֹבָא מַה צָרִיךְ לְטַעַם זֶה. תִּיפּוּק לִי דְּמִמָּה נִפְשָׁךְ אִם תִּלְד וְתִשְׁקָה י"ב חֻדְשׁ
פְּשִׁירָה הִיָּתָה וְאֵין צָרִיךְ בִּיטּוּל.

וְאִם לֹא תִלְד וְלֹא תִשְׁקָה לֹא הֵנִי דְּשִׁיל"מ. וְכַמָּה קוֹלְמָסִין גִּשְׁתְּבָרוּ בְּדְבָרֵי רִשְׁב"א אֵלוֹ
וְלֹא הִעָלוּ תִירוּץ גְּבוּן.

אִף לְפִי מ"ש מְעִיקָרָא לְק"מ דְּאִף אִם בְּאֱמַת פְּשִׁירָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְבָּרַר יֵשׁ בָּהּ
בְּהַתְרַנְגְּוֹלֵת עֲשֵׂה דְּהִבְדִּילָה. וְהוּא הַדִּין בִּיצָתָה דְּאִתִּי מִינָה דְּכָל דְּאִתִּי מְאִסּוּרָא אִיסּוּרָא.

וְצָרִיךְ לְבִיטּוּל וְשִׁפִּיר שִׁיךְ עַד שֶׁתִּאֲכַלְנוּ בְּאִיסּוּר ע"י בִּיטּוּל תִּאֲכַלְנוּ בְּהִתֵּר שֶׁתִּמְתִּין
עַד שִׁיתְבָּרַר הַתִּירָה וְתִהְיֶה מִן־בְּדִילֵת: יא) וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְפַקְפֵק וְלוֹמַר דְּלֹא עֲדִיפָא עֲשֵׂה
שְׂאִינָה מִן־בְּדִילֵת מַעֲשֵׂה שְׂאִינָה זְבוּחָה.

וּכְשֶׁם דְּבִיצִים בְּעֵלְמָא מְוֹתְרִין אַף דְּאַתְיָנוּן מְאַיְנָה זְבוּחָה הָכִי נָמִי הָא דְאַתְיָא מְאַיְנָה מְוֹבְדָלְת. וְאַפְתִּי אִיפָא מְמַה נְפִשָׁה אַם כְּשִׁירָה א"צ בְּיָטוּל דְּאַף דְּאַמָּה אִינָה מְוֹבְדָלְת הַבִּיצָה שְׂרִיא.

אַף יֵשׁ לְחֻלְק. דְּהָא דְּכָל בִּיצִים וְחֻלְב שְׂרִינָן מְשׁוּם דְּאִית לָהּ הַתִּירָא בְּשַׁחֲטָה כְּדַאִיתָא רִישׁ פְּרָק בְּהַמָּה הַמְקַשָּׁה בְּבַעֲיָא דְּחֻלְב מִבְּן פְּקוּעָה שְׂיֵשׁ בְּהָ אֲבָר הִינְצָא דְּאַפְשָׁר פִּינוּן דְּלִית לָהּ תַּקְנָתָא בְּשַׁחֲטָה אֲסוּרָה.

וְאַפִּילוּ לְאוּתוּ צַד דְּמִוֹתֵר הִינְנוּ דְּעַצֵּם אִיסוּר אֲבָר מִן הַחַי יֵשׁ לָהּ הֵיטֵר בְּשַׁחֲטָה רַק שְׂאֲבָר זֶה אֵין לָהּ סִימְנִים לְהַתִּירָה בְּהֵם וְעִי"ש בְּרִשְׁבָּ"א. מְפָל מְקוּם הֵיטֵר בִּיצִים וְחֻלְב מְשׁוּם שְׂיֵשׁ לְהָאֵם הֵיטֵר בְּשַׁחֲטָה.

וּבִיצִים וְחֻלְב דְּלֹא שְׂיֵינָהּ בְּהוּ שְׁחִיטָה וְאַיְנוּ בְּדִין לְאַוֹסְרָם יוֹתֵר מִהָאֵם. עַל כֵּן הַתִּירְתֶּם הַתּוֹרָה.

אַבְל בִּיצָה מְאַיְנָה מְוֹבְדָלְת הַבִּיצָה כְּאַמָּה וּכְשֶׁם שְׂאֲמָה אֲסוּרָה עַד שְׂיִתְבָּרַר הַהֵיטֵר. כְּמוֹ כֵּן הַבִּיצָה אֲסוּרָה עַד שְׂיִתְבָּרַר הַהֵיטֵר.

וּכְמוֹ בִּיצַת טְרִיפָה שְׂאֲסוּרָה כְּאַמָּה: יב) הָאֲוֹמְנָם כִּי יֵשׁ לְפַקְפַק בְּזֶה וְלוֹמַר כִּי בְּרִייתָא דְּמַפְרֵשׁ בֵּין הַחַי אֲשֶׁר לֹא תֹאכַל נוֹלַד בְּהָ סִימְנֵי טְרִיפָה פְּסוּלָה אֲתִיָּא כְּמֵאן דְּאָמַר טְרִיפָה חַי כְּמַפְרֵשׁ רִישׁ פְּרָק אֵלוּ טְרִיפוֹת.

וְלִדְיוֹן דְּקִי"ל טְרִיפָה אִינָה חַי. הַחַי אֲשֶׁר לֹא תֹאכַל לָאו לְטְרִיפָה אֲתִיָּא.

אַף יֵשׁ לוֹמַר דְּהַבְּרִייתָא דַּת"כ לְהַבְּדִיל בֵּין סִימְנֵי טְרִיפָה כְּשִׁירָה בֵּין סִימְנֵי טְרִיפָה פְּסוּלָה אֵין הִכְרַח לְדַחוּתָה מִהִלְכָּה. דְּאַף דְּקִי"ל טְרִיפָה אִינָה חַי יֵשׁ לְפָרֵשׁ בֵּין הַחַי אֲשֶׁר לֹא תֹאכַל בְּטְרִיפוֹת מִן הַבְּטָן כְּגוֹן חֶסֶר רֶגֶל דְּכַתֵּב הַרְשָׁב"א בְּתִשְׁבָּה דְּכֵהָא גְּוֹנָא יִרְבֵּה כְּחוֹל יָמִים אַף גְּזִירַת הַכְּתוּב דְּטְרִיפָה.

וְא"כ טְרִיפָה כְּהָא גְּוֹנָא וּכ"ש שְׂאֵר טְרִיפוֹת בְּעֵשֶׂה דְּהַבְּדִלָּה. וְהַגְּמָרָא דְּאָמַר דַּר' יִשְׁמַעְאֵל טְרִיפָה חַי ס"ל הִינְנוּ מְדַאֲמַר אֵלוּ י"ח טְרִיפוֹת שְׂנֵאֲמָרוּ בְּסִינֵי.

וְאַף דְּהֵרָאֵשׁ יוֹסֵף דְּחִיק לְאַשְׁפּוּחֵי כְּהָא גְּוֹנָא י"ח טְרִיפוֹת אֵין דְּבָרֵי מְוֹכְרָחִים] אַבְל בְּרִייתָא דַּת"כ שְׁפִיר יֵשׁ לוֹמַר דְּאַתִּי אַף כְּמֵאן דְּאָמַר טְרִיפָה אִינָה חַי וְנִתְיָשְׁבוּ דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א: יג) אַף הַרְמַב"ן בְּפִי הַתּוֹרָה הִבִּיא רִישָׁא דְּבְרִייתָא בֵּין גְּשַׁחט רַוְבוּ כו' וְסִיפָא דְּבִין הַחַי וְגו' בֵּין סִימְנֵי טְרִיפָה כו' שְׂיֵיר.

מְשַׁמַּע דַּס"ל דְּסִיפָא דְּבְרִייתָא אִינָה הִלְכָּה. וְכֵן יֵשׁ לְהַבִּיא רֵאִי מִתּוֹס' זְבָחִים (דָּף ע"א): שְׁהַקְשׁוּ בְּהָא דְּנִתְעַרַב בְּטְרִיפָה יָרְעוּ עַד שְׂיִסְתָּאבוּ וְיִמְכְּרוּ וְיִבִּיא בְּדַמֵי הִיפָה שְׁהַבֵּן מְאוּתוֹ הַמִּין] וְהַקְשׁוּ בְּתוֹס' פִּינוּן שְׂמַעוֹרַב בּו טְרִיפוֹת הָא אֲסוּר לְאַכִּילַת יִשְׂרָאֵל וְאֵין פּוֹדִין אֶת הַקְּדָשִׁים לְהַאכִּילֵם לְכָלְבִּים.

וְתִירְצוּ פִּינוּן שְׂאֵם הִי גִיפָר הַזְּבַח הִי מְוֹתֵר לְאַוֹכְלוּ. וְכִינוּן שְׂמֹנְתֵר לְיִשְׂרָאֵל שׁוֹב מְוֹתֵר לְהַאכִּילוּ לְכָלְבִּים.

וּאִם נֹאמֵר דְסַפֵּק טְרִיפָה אִפִּי' בְּאֵמֶת לֹא טְרִיפָה אֲסוּרָה בְּעֵשֶׂה דְהִבְדֵּלָהּ. הֲרִי הִזְבַּח אִיסוּר עֲצָמוֹ לִישְׂרָאֵל.

וְאִיךָ מִן הַתּוֹרָה לְהַאֲכִילוֹ לְכָל־בָּיִם. שׁוֹב רְאִיתִי לְהַרְשֵׁב"א בְּתִשְׁבִּי' הַמְיֻחָסוֹת לְהַרְמַב"ן (סִימָן קע"ה) פֶּתַח לְהַדְיָא דְקָרָא דְלִהְבֵּדִיל בֵּין סִימָנֵי פְּשִׁירָה לְסִימָנֵי טְרִיפָה פְּסוּלָה קִיאֵי גַם לְדִידוֹ דְטְרִיפָה אִינְהָ חִי' וְאִתִּי שְׁפִיר הַרְשֵׁב"א לְשִׁטְתוֹ: יד) וְהִנֵּה בְּטְרִיפָה יֵשׁ פְּנִיִם לְכָאן וּלְכָאן.

אִךָ סַפֵּק גְּבִיּוֹת פְּשׁוּט שְׁיִשְׁנָה בְּעֵשֶׂה שְׁאִינְהָ מְוַבְדֵּלֶת פִּינּוֹן שְׁצָרִיךָ הִבְדֵּלָהּ בֵּין נִשְׁחַט רְבּוּב לְנִשְׁחַט חֲצִיּוֹ. כָּל שְׂכּוֹן אִם סַפֵּק לֹא נִשְׁחַטָה כָּלֵל.

וְהִנֵּה עֵגֶל הַנִּשְׁחַט פְּחוֹת מִכֵּן ח' שֶׁהוּא סַפֵּק גָּפֵל. הוּא סַפֵּק לֹא נִשְׁחַט כָּלֵל.

דְּנִפְלָל לֹא מִהֲנִי בִּי' שְׁחִיטָה כְּמִפְּנֵי רֵשׁ בְּמִשְׁנֵה חֲוָלִין (דף ע"ב:) בֵּן ח' חִי אִין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהֲרֵתוֹ שְׁאִין בְּמִינוֹ שְׁחִיטָה. וְיִשְׁנָה בְּעֵשֶׂה שְׁאִינְהָ מְוַבְדֵּלֶת.

וְאִךָ דְחֻכְמֵימִם ס"ל אע"ג דְּלֹא שְׁהָה וְלָד מְעַלְיָא הוּא. הָא בַּת"כ ו"ל שְׁתֵּהֲנִי מְוַבְדֵּלֶת לָהּ.

וְכִינּוֹן דְּלִידוֹן לֹא נִתְבָּרַר הַלְכָהּ. אִינְהָ מְוַבְדֵּלֶת לָהּ.

אִךָ מְדַאֲוֵרֵינִי תֵּא פִּינּוֹן דְּאֲזֵלִינוּן בְּתֵר רְבּוּבָה הֲרִי הוּא מְוַבְדֵּלֶת אִךָ מְדַרְבְּנּוֹן אִינְהָ מְוַבְדֵּלֶת וְהוּא נִדְּאִי אִיסוּר דְּרַבְּנּוֹן מְשׁוּם שְׁאִינְהָ מְוַבְדֵּלֶת. וְכַשְׁנֹתְעָרַב בְּפְּחוֹת מְשִׁשִּׁים אִינוּ סְפִיקָא דְּרַבְּנּוֹן רַק נִדְּאִי דְּרַבְּנּוֹן: טו) [וּבְבִיצָה (דף ו') בְּתוֹס' ד"ה וְכִי מַה בֵּין זֶה לְעֵגֶל שְׁנוּלֵד מִן הַטְּרִיפָה שְׁאִינוּ מוֹכֵן אַגַּב אִמּוֹ וּמִן הַתּוֹרָה.

וְא"ת הָא יָכוֹל לְשׁוּחְטוֹ בְּמַעֲי אִמּוֹ. וְחִתְרָצוֹ בְּתִירוּץ הָאֲחֵרוֹן דְּמִיָּרִי בְּלֹא כְּלוּ לֹו חֲדָשִׁי עַד הַיּוֹם.

וְא"כ אִינוּ מוֹכֵן הַיּוֹם הוֹאִיל וּבֵין הַשְּׁמֻשׁוֹת לֹא הֲנִי חֲזִי. וּבְסַפֵּר דְּרו"ח לְרַעַק"א ו"ל.

וְנ"ל וְא"ת וְהָא מ"מ אִיתְקַצְּאָתוּ בַּה"ש הוּא מְשׁוּם דְּדִילְמָא עֲדִינּוֹן יוֹם וְלֹא כְּלוּ חֲדָשִׁי עֲדִינּוֹן. וְהוּי רַק מְוַקְצָה מִחֲמַת יוֹם שְׁעֵבֵר וּמְוַקְצָה כְּהָא לֹא אֲמַרִּינוּן וְכַמ"ש הַתּוֹס' לְעִיל (דף ד') וְהֵאֲחֵרוֹנִים הִקְשׁוּ כֵּן.

וְלִי לִק"מ מְשׁוּם דְּאִין אָנוּ אוֹסְרִין מְשׁוּם הַמְּוַקְצָה מִצַּד אִיסוּר אֲכִילָה מִפְּעֻט סַפֵּק גָּפֵל. אֲלֵא פִּינּוֹן דְּאִם שׁוּחְטִין אוֹתוֹ בַּה"ש מְתַסֵּר הַבְּשָׂר לְעוֹלָם מְשׁוּם סַפֵּק גָּפֵל.

א"כ פִּינּוֹן דְּנִדְּאִי לֹא יֵהִי שְׂרִי לְמִיכַל לֹא מְקַרִי אֲנֹכֶל נֶפֶשׁ. וְשׁוֹב אֲמַרִּי בִּי' מִגּוֹ דְּאִתְקַצְּאִי בַּה"ש הִינּוּ מִחֲמַת אִיסוּר מְלֹאכֶת יו"ט דְּאִי אֲפֻשָׁר לְשׁוּחְטוֹ דְּשִׂמָּא בְּאֵמֶת הוּא לִילָהּ.

וְכִינּוֹן דְּמ"מ אָנוּ לֹא נִתִּיר לִי' לְאֲכֹלוֹ בִּיו"ט הוּי מְלֹאכָה שְׁלֵא לְצוֹרְךָ אֲנֹכֶל נֶפֶשׁ וְהוּי כְּמוֹ נִשְׁחַט בְּשַׁבַּת דְּהוּי מְוַקְצָה מִחֲמַת אִיסוּר בַּה"ש דְּאִיסוּר לְשׁוּחְטוֹ דְּשִׂמָּא כְּבָר לִילָהּ. הֲכִי גַּמִּי בְּזֶה הוּי מְוַקְצָה מִחֲמַת אִיסוּר שְׁחִיטָה.

עכ"ל: טז) וְאֲחֵר הַמְּחִילָה מְכַתֵּר"ה אִין הַדְּבָרִים נִרְאִין דְּאִי שְׁיֵהֲנִי אִיסוּר לְאֲנֹכֶלוֹ. מ"מ אִם יִשְׁחַט עַל דְּעַת לְאֲנֹכֶלוֹ יִשְׁחַט צוֹרְךָ אֲנֹכֶל נֶפֶשׁ.

דְּכֵהָא גִּוְנָא כְּתִבּוֹ הַתּוֹס' לְקַמּוֹן (דף י"ב) ד"ה הָכָא. וְא"ת מַה צוֹרְךָ אִיכָּא בְּמִבְשֵׁל גִּיד.

(ומתוך לא אמרינו אלא באיפא צורה רק שאינו אכל נפש). וי"ל פינון שפדעתו של זה לאוכלו היינו צורה יו"ט.

[אלא דלא חשיב אכל נפש דמאכל איסור אינו מזון לנפש הישראל]. עכ"ד.

והכא נמי אם ישחטנו על דעת לאוכלו לא יהי' שום איסור בשחיטה ואפי' לב"ש דלית להו מתוך. מכל מקום אם יום הוא הרי הוא חול ואם לילה הוא בן קנימא הוא ומאכל היתר והוי אכל נפש ממש.

ויותר מזה שאם הוא חול ולא פלו חדשיו ונפל הוא. מחמתו בכשר הוא ולא מלאכה עבד [לא נכיתי להבין דהא על קושית התוס' קאי שישחטנו במעי אמו והי' יכול להשלים חדשיו ולחיות וא"כ מלאכה היא כמו דלדל עובר שבמעי].

המגיה.].

ואף שיהי' אסור לאוכלו מספק. מכל מקום פינון שפדעתו לאוכלו היינו צורה אכל נפש וכדברי תוס' הג"ל פינון שפדעתו לאוכלו היינו צורה יו"ט.

והכא נמי היינו צורה אכל נפש. ואפי' תאמר דמשום דעתו לא חשיב רק צורה קצת הא קיי"ל מתוך.

נמצא שאין איסור שחיטה בי"ט עומד בפניו מלאוכלו שאין איסור שחיטה רק אם לא ירצה לאוכלו. אף אם ירצה לאוכלו הא אין איסור בשחיטה כלל.

וקושית האחרונים קמה וגם נצב. וקושיא זו קשה גם על מהרש"א שכתב שכל וליד שיו"ט יום שמיני שלו הוי מוקצה שבה"ש לא הי' יכול לשוחטו.

והא הוי מוקצה מחמת יום שעבר: יז) אף לפי מ"ש דכל ספק נפל אפי' באמת אינו נפל פינון שאנחנו אין אנו יודעין. אסור משום עשה שאינה מובדלת.

הכא נמי אם ישחוט בה"ש אפי' באמת לילה אסור פינון שאצלינו הוא ספק נפל ואסור בעשה שאינה מובדלת. והנה לפי זה יש ראי' מתוס' למה שכתבתי דספק נפל אסור בודאי משום עשה שאינה מובדלת: יח) אף נר"ה ליישב קושית האחרונים באופן אחר שהרי אם ישחטנו בה"ש יאסר לעולם משום ספק נפל ויהי' מוקצה מחמת איסור עולם.

ואין לה מוקצה חמור מזה ויאסר אז משום מוקצה אפי' אז לילה פינון שנעשה מוקצה וא"כ אי אפשר לאוכלו בה"ש אפי' הוא לילה בלא איסור מוקצה. ולא דמי למוקצה מחמת יום שעבר.

שאם הוא יו"ט אם אוכלו אין בו איסור. משא"כ זה אי אפשר לאוכלו אפי' הוא יו"ט בלא איסור מוקצה.

ושפיר אתקצאי בה"ש מחמת איסור מוקצה: יט) אף יש לדחות דאכתי אין איסורו רק משום שעדיין בשעת שחיטה חול ונפל הוא. דאת"ל לילה אף שלאחר שחיטה יעשה מוקצה הא קיי"ל אין מוקצה לחצי שבת.

וזו בתחילת לילה קודם שחיטה לא הי' מוקצה רק מחמת יום שעבר והוי מוקצה לתצי שבת. ואי אפשר לאסרו לאחר שחיטה משום מוקצה רק אם לאחר שחיטה תחילת לילה וקודם שחיטה חול.

ואפתי העגל בחי' אינו מוקצה רק אם הוא חול. שאם הוא לילה יו"ט.

יהי לאחר שחיטה מוקצה לתצי שבת. נמצא שאין העגל בחי' רק מוקצה מחמת יום שעבר (כ) ויש לדחות הדיחוי דהא דאין מוקצה לתצי שבת הוא באחוי ואדחי ונהדר ואחוי.

אבל זה לאחר שחיטה בדחוי קאי משום ספק נפל ויאסר משום מוקצה: (כא) אף מטעם אחר נראה דליתא. דמוקצה מחמת איסור הוא בחושש לאיסורו ואינו רוצה לאוכלו מחמת האיסור.

אבל עגל זה אם ישחטנו לאוכלו ולא יחוש לספק נפל מוכנת היא אצלו ולא יאסר משום מוקצה רק משום ספק נפל ומוקצה מחמת יום שעבר הוא. וקושית האחרונים קמה וגם נצקה.

ואיני יודע להמלט ממנה רק אם נאמר דספק נפל אסורה בנדאי בעשה שאינה מוכנת: הדו"ש באגבה הק' אברהם סימן ט שלום וכ"ט לכבוד ידידי הרב המאה"ג חריף ובקי כש"ת מו"ה חיים חייקא נ"י אבד"ק דראבנין.

מכתב הגיעני האמנם כי קשה עלי להכניס עצמי בענין זה כי משני צדדים הדבר חמור הן מצד קפוח פרנסה. ולעומת זה איסור עולם.

עכ"ז לא אוכל להשיבו ריקם: (א) והנה פגם ראשון על השו"ב שהורה היתר לעצמו לשחוט בסכין פגום שלא כנגד הפגימה באמרו שהי' שעת הדחק אצלו. אשר ברור דלא מהני שעת הדחק רק בכריכת מטלית לסמוך על המתירין ורו"מ הביא ראי' מלשון הרשב"א (ח"א סימן תר"ך בנידון כזה ראובן שנמצאת ספינו פגום ושלחו הקהל בעבורו וציוו להביא ספינו וראו שהי' פגום פגימה גדולה בראש הספין.

ואמרו לו מה זאת הפגימה. אמר להם באמת בזה הספין אני שוחט וזאת הפגימה מפני שאני מכסה דם העופות בראש הספין וכשאני שוחט אני מוזהר שאיני נוגע בפגימה וכתב בסוף התשובה ומי שנוהג כראובן הזה מעבירין אותו.

והוקשה לכבודו למה לא כתב הדין בראובן זה עצמו ע"כ יצ' לפרש דלא מבטיא ראובן זה שהרבה לעשות פן. אלא אפי' מי שנוהג כראובן זה אפי' פעם אחת מעבירין אותו הנה כבודו הוכיח מרשב"א היפוך המבואר בדבריו.

דלשון נוהג מורה על הנה נמשכת בפרט מה שכתב דלענין להעבירו אין חילוק בין שוגג לפושע אפי' בפעם אחת. ודברי תימה הם איני יודע לפרשם ובנדאי בפ"א בשוגג אין מעבירין אותו וכן מבואר בכל הפוסקים ופשוט ואם כדבריו למה לא כתב בש"ע (סוף סי' י"ח) חידוש זה רק כתבו בראובן עצמו: (ב) אולם לדעתי פנונת הרשב"א פשוטה שקהל לא מצאו ספינו פגומה תיקף לאחר שחיטה באופן שיזעו בבירור שבזה שחט.

ועוד אפשר שהי' במקרה ושחט שלא כנגד הפגימה. ואין מעבירין אותו משום שעבר פעם אחת על לכתחילה.

רק שפיו ענה בו שאומר שמכסה בקצה ספינו. ובנדאי שאדם נאמן לאסור שחיטת עצמו מפאן ולהבא וכל אדם נאמן על שלו.

אולם הרשב"א לטעמין במה שכתב בפרק כל הנשבעין בחשוד שפנגדו נשבע ונוטל אקד שבועות העדות. והקשה הרשב"א הא יכול לומר אשתליין.

ואי שמודה אין אדם משים עצמו רשע. מבואר שדעתו דארף לענגן ממון הנמשך מזה שישבע שפנגדו אינו נאמן.

ובאמת הר"ן חולק עליו דמכל מקום לענגן ממון נאמן. וכן כתב הטור בשם הרמ"ה.

וטעמו של הרשב"א דארף שהדבר ברור דלגבי ממון הנמשך מזה נאמן. וכיוצא בזה כתב הרשב"א עצמו פ' המדיר בעוברת על דת שמפסדת פתובתה דע"י הודאת עצמה גם פן מפסדת עיי"ש.

שאני התם שלפי דברי מפסדת פתובתה. אבל הכא הוא טוען שאמת אלו.

ומה בקו שיהא חשוד מכל מקום עכשיו אומר אמת ותובע גזלן הוא. רק שהב"ד אין מאמינים לו ודברי הב"ד אין מאמינים לו גם פן שהוא חשוד.

והודאת בעל דין לא שייך שהוא אומר שהוא פטור. והכי נמי בשוחט שאף שהודה שלא נהג כהלכה.

מכל מקום צנות פכרוכיא שמפאן ולהבא ישחוט כהוגן. רק שהב"ד לא יאמינו לו מחמת שהודה מכפר.

ונה אינו שהרי הב"ד אין מאמינים כלל להודאתו. ע"כ כתב רק על מי שנוהג פראובן זה.

היינו שידענו. לא עפ"י הודאתו לבד: ג והנה יש להביא ראי' לדעת הרמ"ה והר"ן מפתובות (דף מ"ד).

איכא בינייהו לאורועי סהדי דפירשו התוס' דמהני הודאתו לפסול העדים לגבי עצמו שיש לו שטר ואותם עדים חתומים בו השטר פסול. ואף שהוא טוען שאמת השטר.

מיהו יש לומר דבשטר קנין איירי: ד) וכל זה להרשב"א לטעמין. אבל אגן דקיי"ל (בסי' צ"ב) דלגבי עצמו נאמן לפסול עצמו לשבועה ואם הוא מנשבעין ונוטלין מפסיד.

ע"כ כתב המחבר (סוף סי' י"ת) הדין בראובן הזה בעצמו. הגם שיש לומר שאין דבריי מוכרחים.

ואף הרשב"א בשבועות מודה דלגבי עצמו נאמן. רק ס"ל פקושית הב"י.

מכל מקום האמת יורה דרכו. וכן כתב התומים (סק"ה) שדעת הרמב"ם שאין נעשה חשוד עפ"י עצמו אפי' פן האמת ועיי"ש (סי' פ"ז ס"ק כ"ז).

האמנם שעל דברי התומים קשה מהא דאורועי סהדי וכמ"ש עיקר. מ"מ בין לפירושי ברשב"א בין לפירוש התומים.

לשון הרשף"א מכונן. גם פסק הש"ע שכתב בראובן זה עצמו: ה) נחזור לענינינו ולפענ"ד שאין להעבירו משום זה.

וראני לזה מטבחה דלא סר ספינא קמי חכם. להרמב"ם דמנדין אותו שפא ימצא פעם אחרת פגומה.

והיינו דכשהדין שיראה והוא לא יראה יש לחוש גם כן שתהי' פגום. ומה"ט מבואר בש"ס שצריך בדיקה אם ספינו יפה.

והרי יש בזה תשש איסור תורה על להבא אם ינהוג כמו עכשיו. ואף על פי כן כיון שלא עבר על דאורייתא אין מעבירין אותו אף שהי' מזיד גמור.

ויש לדחות קצת דבגמ' חולין (דף י"ח.) לא אמר דאין מעבירין רק בנמצאת ספינו יפה אבל בנאבד וא"י מה הי' לו יש לומר שמעבירין.

והכי דייק לשון הש"ס כיון שלא נמצאת ספינו יפה ולא קאמר שנמצאת ספינו פגום. משמע שבסתמא מעבירין אותו כיון דעבר אדברבנו.

ויש לחוש שהי' פגום עד שיתברר התירו. וא"כ בנידון דידן שידוע ששחט בספין פגום ולא נתברר התירו שלא שחט כנגד הפגימה יש לומר דמעבירין אותו: ו) ובינתי בספרים ומצאתי בריטב"א וזה לשונו.

שלא נמצאת ספינו יפה. לא אותו ספין ששחט בה דא"כ מדינא הוי גבילה וכו' ויש עוד לפרש שלא אמרו שנמצאת אינו יפה אלא שלא נמצאת יפה כגון שאבדה.

והוא כמו שכתבתי. אולם הרמב"ם וטור ורמ"א ששינו לשון הש"ס וכתבו ואם נמצאת פגומה מעבירין אותו.

משמע שדעתם שלא לפסלו מספק. וכן נראה דעת המחבר שהשמיט דין העברה באין ספינו יפה לגמרי.

והיינו משום שגדולה מזה כתב אש"כ דינו של הרשף"א. ואי אפי' מספק מעבירין הי' לו להשמיענו חידוש דין זה.

וכן משמע בש"ס שם דמשמע שנשתתהא איזה זמן עד דאיקלעו מר זוטרא ומר בר רב אשי לגבין. וא"כ אין בזה ברור שהי' אז ספינו יפה ועיין בש"ס (סי' ב' סק"ז).

הגם שיש לדחות קצת דרבב"ח דהנה"ס ל' דבנמצא ספינו יפה מעבירין אותו ומכריזין אבשרי' דטרופה. ממילא באין ספינו יפה ממסמס לי' וכו' דמשמע שם בש"ס דהא בהא תליא.

ע"כ לקח רבב"ח תיכף הספין לבדוקו ע"ז. אף עדיין דחוק דלאחר הבדיקה ודאי הוזירו לו.

ואין ראי' מבדיקת רב אשי אש"כ. והי' לש"ס לומר אמר להו רבב"ח שהי' יפה.

משמע פדעת הפוסקים ז"ל. הגם שאין דבריהם צריכין חיזוק ואף הריטב"א לא פשיטא לי' דין זה.

שְׁפָתַי שְׁנֵי תִירוּצִים וְלִתְרוּץ רֵאשׁוֹן אֵינוֹ כֵּן. שְׁהָרִי פָתַח וַיֵּשׁ עוֹד לְפָרֵשׁ.

ובנ"ד שְׁהוֹרָה הָיְתָה לְעֲצָמוֹ בְּשִׁלָּא הִי לוֹ פְּנָאֵי לְשִׁאוֹל יֵשׁ לוֹמֵר גַּם הָרִיטְבָ"א מוֹדָה: ז) וְגַם יֵשׁ לוֹמֵר שֶׁהָשׁו"ב טוֹב הוֹרָה לְשַׁחֲטֵי בְּשִׁעַת הַדְּחָק בְּסָפִין פְּגוּם שְׁלֵא פְּנִיגָד הַפְּגִימָה. דְּהִנֵּה יְדוּעַ שְׁיֵשׁ שְׁלֵשׁ נְשִׁיטוֹת בְּפְגִימָה.

הא' הוּא נְשִׁיטַת הַטּוֹר וְנִסְיֵעַתוֹ בְּהָרָא"ש. וְכֵן דַּעַת הָרַמְבַּ"ן וְסָמ"ג.

דְּאֵינוֹ פְּגִימָה עַד שְׁיִהְיֶה אוֹגְרַת הַצְּפוֹרָן דְּוָקָא. וְכֵן הַסְּפִים הָרַב ז"ל בְּש"ע שְׁלוֹ שְׁזוֹ הוּא דַּעַת הָרָא"ש.

וְדַעַת הָרַשְׁבָ"א דְּבִאוֹגְרַת חוּט הַשְּׁעָרָה חָשׁוּב פְּגִימָה. וְדַעַת הָרָא"ה בְּבִדָּק הַבַּיִת.

וְלַדַּעַת הַפְּר"ת גַּם הָרָא"ש ס"ל כֵּן. דְּכַשְׁמַרְגִּישׁ הַצְּפוֹרָן חָשִׁיב חֲגִירַת צְפוֹרָן.

וְכֵן דַּעַת הָרַב ז"ל בְּתַשׁוּבַת שְׁאֵלָה שְׁזוֹ דַּעַת הָרָא"ש. וּמִסְתַּבְּרָא דְּהָא דְּש"ע דְּאֶחָרִיתָא לְאַחַר שְׁנִתְיָשׁב בְּשִׁכְלוֹ לְחַלּוֹק עַל הָאֶחָרוֹנִים בְּדַעַת הָרָא"ש.

וְשֵׁם פְּסָק דְּאֶפִּילוֹ אוֹגְרַת חוּט הַשְּׁעָרָה הָיָה רַק סְפָק וּמִצְטָרֵף לַס"ס. וְה"נ יֵשׁ לְסַמְּוֹךְ בְּשִׁעַת הַדְּחָק לְשַׁחֲטֵי שְׁלֵא פְּנִיגָד הַפְּגִימָה בְּדַרְבְּנֵי עַל הַפּוֹסְקִים הֵהֱם דְּפָשׁוּט שְׁלֵא הִי בּוֹ שְׁיַעוֹר גְּדוֹל שְׁתִּהְיֶה אוֹגְרַת צְפוֹרָן.

וְכ"ש אִם לֹא הִי בּוֹ אִף שְׁתַּחֲגֹר חוּט הַשְּׁעָרָה רַק שֶׁהִי נִרְגָּשׁ בְּצְפוֹרָן. וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה פָתַח מֵהָרָא"י לְהַתִּיר מֵהַ שְׁחָשִׁיב דְּרִיסָה לְקַצַּת פּוֹסְקִים לְמַפְנֵי לְנִכְרִי לְסַמְּוֹךְ בְּדַרְבְּנֵי עַל הַפּוֹסְקִים הַמְּקִילִין.

דְּאִף דְּבִסְפָק דְּרִיסָה אָסוּר דְּגִזְיָרָה שְׁיָבֵא לִידֵי סְפָק אִסוּר תּוֹרָה. מ"מ בְּסְפִיקָא דְּדִינָא שְׁיֵשׁ דְּיַעוֹת שְׁהִיתָה גְּמוּר הוּא יְכוֹלִין לְסַמְּוֹךְ עֲלֵיהֶם לְמַפְנֵי לְנִכְרִי וְה"נ בְּנ"ד.

וְסְבָרָא חֲדָא הוּא וְק"ל: ח) גַּם פְּגָם הַשְּׁנֵי בְּמָה שְׁהוֹרָה לְהַקֵּל בְּסְפָק פְּגוּמָה שְׁלֵאֶחָר שְׁחִיטָה. נִרְאֶה לִי גַם כֵּן שְׁפָשֵׁר.

וְהָרִי הָרַב ז"ל בְּש"ע (בְּסִי"ח) הוֹרָה הָיְתָה בְּפְגִימָה דְּקָה לְאַחַר שְׁחִיטָה אֶפִּילוֹ אֵין יְדוּעַ שְׁנִיגַע בְּמַפְרָקַת מִשׁוּם ס"ס. וְעַכ"פּ יֵשׁ לְהַתִּיר בְּפְשִׁיטוֹת בְּסְפָק פְּגִימָה דְּקָה.

גַּם מֵהַ שְׁפָתַי שְׁמַחְמַת יְרֵאת הַקָּצֵב נִיטֵל לְבוֹ מִמֶּנּוּ וְאֵין לְסַמְּוֹךְ עֲלָיו. הֲלֹא פָתַח כְּבוֹדוֹ בְּמַכְתָּבוֹ שֶׁהִי עוֹף וְאֵין קָצֵב מִתְרִיד.

וּמ"מ בְּרוּר דְּחִיב נְדוּי מְדִינָא שְׁהוֹרָה מֵהַ שְׁאֵין שְׁיָיֵךְ אֵלָיו וְאַפְקָרוּתָא הוּא. כְּמוֹ טַבְחָא דְּלֹא סָר סְפִינָא.

וְכַמ"ש פִּינָצָא בְּזֶה בְּיַד אֶפְרַיִם בְּשֵׁם תְּשׁוּ' נִחְלַת שְׁבַעָה בְּשׁו"ב שְׁהוֹרָה בְּמִים בְּמוֹחַ. הֲגַם שְׁאֶפְשֵׁר שְׁהוֹרָה מֵאַחַר שְׁרו"מ לֹא הִי אֶז בְּבִיתוֹ.

וּמ"מ אֵין לְהַעֲבִירוֹ כְּמוֹ בְּטַבַּח דְּלֹא סָר סְפִינָא בְּנָא נְמָצָא סְפִינָו פְּגוּם: ט וּפְגָם הַשְּׁלִישִׁי מֵהַ שְׁהַעֲיִד עֲלָיו חֲבִירוֹ שְׁלַפְעָמִים אֵינוֹ מְרַגִּישׁ. וְכַתֵּב כ"ת דְּלִזָּה אֵינוֹ מוֹעִיל הַבְּחֻנְתּוֹ.

שְׁהָרִי הוּא מוֹדָה שְׂרֹב פְּעָמִים מְרָגִישׁ רַק לְפַעְמִים אֵינּוּ מְרָגִישׁ וּאֲ"כ מַה בְּכֶּה שְׁהָרִגִישׁ
כְּשֶׁעֲמַד בְּנִסְיוֹן. וְעַ"כ כָּתַב כ"ת שְׁדוּמָה לְדַבְרֵי הַט"ז וְהַשֵּׁמ"ח דְּאוֹקֵי חַד לְהַדִּי חַד וְאוֹקֵי
הַבְּהֵמָה בְּחֻזְקַת אִיסוּר.

וְכֵן פִּיגְרֵשׁ דְּבָרֵי הַשֵּׁ"ה דְּאֵם הַעֵיד עָלָיו עַד א' שְׁהוֹצִיא טְרִיפָה ג' פְּעָמִים מִתַּחַת יָדוֹ. פִּינּוּן
שְׁלֵפִי דְבָרָיו אֵין לְהַאֲמִינוֹ עוֹד עַל הַשְּׁחִיטָה.

הַבְּהֵמוֹת אַחֲרוֹת שִׁישְׁחוּט אִיסוּרִים. וְהוּא עֲצָמוֹ אֵינּוּ נֶאֱמָן עַל עֲצָמוֹ.

מַה שִׁפִּירֵשׁ כֵּן דְּבָרֵי הַט"ז וְהַשֵּׁ"ה הוּא טְעוֹת גְּדוֹל. וְלֹא יָקוּם ע"א בְּאִישׁ כְּתִיב.

וְאֵטוּ הַעֵד יוֹדֵעַ שִׁשְׁחַט הַשׁו"ב שְׁלֹא פִּהֲגֵן. הֵלֵא בָּא לְפָסוּל רַק הַשׁוּחֵט.

וְע"ז אֵין לוֹ שׁוּם נֶאֱמָנוֹת. וְלֹא נִימְן לְכַתּוּב מְרֹב פְּשִׁיטוֹת: (י) רַק אֶכְתּוּב לוֹ דִּין מְחֻדָּשׁ
מְרִיטָב"א רַפ"ב דַּר"ה וְזֶה לְשׁוֹנוֹ.

וְאֵע"ג דְּבַעֲלָמָא גְּבִי מְקוּם חֲשׁוּדִין צָרִיף שְׁנֵי עֲדִים עַל הָאָדָם לְהַעֲדוֹ. שְׁלֹא אֶמְרִינּוּ ע"א
נֶאֱמָן בְּאִיסוּרֵין אֶלָּא בְּמַעֲיַד עַל גּוֹף הָאִיסוּר לֹא בְּמַעֲיַד עַל הָאָדָם עֲצָמוֹ.

וְכֵן דַּעַת הַפַּר"ח וְתַפְאֲרַת לְמִשְׁפָּה (בְּסִי' קי"ט) וְהַעֲתִיקָם רַעַק"א בְּתוֹסְפוֹתָיו לְמִשְׁנֵינִי
וְכִוּוֹנוֹ לְדַעַת קְדוּשׁ הַרִיטָב"א ז"ל. וְהֵא מְרַגְנִיתָא דְּאָף לְהַכְשִׁיר אֵינּוּ נֶאֱמָן ע"א.

אֶבֶל לְפָסוּל הַדְּבָר פְּשׁוּט שִׁצְרִיף שְׁנַיִם: (יא) אָף בְּנִידוֹן דִּין שְׁאָמַר עָלָיו שְׁאֵינּוּ מְרָגִישׁ.
יֵשׁ לוֹמַר דְּלֹא חָשִׁיב מַעֲיַד עַל הָאִישׁ.

שְׁאֵין הָאִישׁ נִגְרַע מֵעֲלָתוֹ בְּמַה שְׁאֵינּוּ מְרָגִישׁ בְּפִגְמָה. וְחָשִׁיב מַעֲיַד עַל הַבְּהֵמָה שִׁישְׁחוּט.
וְצ"ע בְּזֶה. וּמְפָל מְקוּם אָף לְדַבְרֵי הַעֵד יֵשׁ כְּמָה סְפִיקוֹת לְהַתִּיר כָּל שְׁחִיטָה.

שְׁמָא עֲכָשְׁיוֹ מְהָרֹב. וְאֵת"ל שְׁעַכְשְׁיוֹ שׁוּטָה וְאֵינּוּ מְרָגִישׁ.

שְׁמָא אֵין כָּאֵן פְּגִימָה. וְאֲ"כ דּוּמָה לְרֹב מְצוּיִן אֶצֶל שְׁחִיטָה דְּמַהֲנֵי לְהוֹצִיא מִחֻזְקָה.

פִּינּוּן דְּאָף הַמִּיעוּט פְּעָמִים שׁוּחֲטִין כַּהֲגֵן וְה"נ בְּזֶה אָף שְׁבִשְׁעָה שְׁאֵינּוּ מְרָגִישׁ לֹא בְּכָל
פַּעַם יֵשׁ בְּסַפִּין פְּגִימָה. וְעוֹד יֵשׁ הַהִיתָר שְׁלֵ פְּגִימָה דְּקָה.

ע"כ נ"ל פְּשׁוּט שַׁעַכ"פ אֵין לְהַעֲבִירוֹ בְּשִׁבִיל זֶה רַק בְּשְׁנֵי עֲדִים פְּשָׁרִים: יב' וְהִנֵּה כָּל מַה
שְׁכַתְּבִיתִי לְהַמְצִיא הִיתָר לְהַשׁו"ב כְּדָרָף שְׁמַחֲפָשִׁין הִיתָר לְעִגּוּנוֹת אֶבֶל בְּאֶמֶת רַע עָלֵי
מְאוֹד הַמַּעֲשֶׂה שִׁמְצָא בְּמִדְיַנְתֵּינוּ שׁו"ב כְּזֶה קַל הַדַּעַת וְשְׁנָה בְּחֻטָּא וְגַם בְּזֹאת הֵיטֵב רו"מ
אֶשֶׁר דִּיבֵר.

כִּי מִצַּד שְׁהוּחֻזַק לְנַבֵּל הַבְּהֵמוֹת וְזֶה לֹא נֶעְמַק בְּשִׂאֲלָה] לְבַד מְסַלְקִינּוּ לִי. לְזֹאת אִם דַּעַת
בְּנֵי הָעִיר לְסַלְקוֹ תְּסַלְקֵהוּ.

וְאֶפְיָלוֹ מִיעוּט שִׁיאֲמָרוּ כָּהֵ. ג"כ נ"ל שְׁלֵהֶם שׁוּמְעִין שְׁאוּמְרִים כְּהַלְכָה כְּבַמְשֻׁנָה דְּפִיָּאָה.
וְאִם דַּעַתָּם לְחוּס עָלָיו שְׁלֹא יִקְנֹפַח פְּרַנְסָתוֹ. עַכ"פ יַעֲבֹרוּהוּ עַל שְׁנֵי חֻדְשִׁים.

ואח"כ לא די לו בקבלת דברי תבירות בשלשה רק ישבע ג"כ להיותו נוהג פדת וכהלכה. ולא יקל לעצמו בשום דבר שאינו מפונרש בספרי השוחטים בלי שאלת חכם אף אם לא יהי הרב בביתו.

ובזה יש לנו התיירו של מהרש"ל שבהביא הש"ך (סי' קי"ט). ואבקש שלא יסמכו עלי לבד בהוראה זו.

ואם יסכים ר"מ פי אליו ההוראה מסורה ועוד רב מפונרסם בהוראה תצרכו דעתי ג"כ: והי' בזה שלום מאת ידידו הדו"ש וש"ת הק' אברהם סימן א) שאלה מהגאון אבד"ק קינצק שליט"א. ואלו דבריו.

בעבור שפירושו נתן לי אדמו"ר שליט"א רשות לכתוב איזה חדוש בדברי תורה על פן אפיל תחנתתי לעיניו בדבריי אם הם דברי תורה. כעת למדתי חולין (בדף ל') בעי ר"פ הקלד במיעוט סמנים מהו פירש"י לאחר ששחט רובו בהכשר מי אמרינו הא אשתחית שפיר ברוב סמנים או דילמא כולה קדא שחיטה היא וכו' ואסיקנא בתיקו ולחומרא.

והקשה רש"י ז"ל מלעיל בשחט חצי גרגרת ושקה בה וגמרה קשרה ואוקימנא בעוף ואכשרנא ממה נפשך דאי מחצה על מחצה פרוב הא עבד לי רובא אלמא דמכי עבד רובא בכשרות לא חייש לפסולה דמיעוטא והא שקה במיעוט בתרא ג"כ פסול.

ונלענ"ד דהנה צריף להבין מאיזה טעם יפסול במיעוט בתרא לאחר שהוכשר. פי כבר הוכיח התב"ש דספק הש"ס מדאורייתא ומש"כ התב"ש שם פתשובת ר"ע בנבחים (דף כ"ט) מצינו בנב.

איני מבין דזה רק במה שפירש וגלי קרא ושלא להוציא המקרא מפשוטו ע"כ אמרינו דמצינו כה"ג. אבל בלא קרא מצד הסברא איף יפסול.

וכעת ראיתי בתוס' עה"ת (פ' ואתחנן) דאף דבכל היכא דעבר בכל תוס' נפסל המצנה אבל בישב בשמיני בסנפה אף דעבר מ"מ המצנה שקיים לא נפסל יעיי"ש ואיף יפסל (ב) ע"כ נ"ל דהנה קי"ל בכל רובו ככולו דבעי מתוך כולו.

וכמבואר ברש"י בשוחט מתוך הטבעת וכן ביאר הח"ס (או"ח סי' ק"מ) וא"כ קשה הא לעולם לא משכחת שישחט כולו. דהרי ידוע מה שחידשו התוס' בכמה דוכתי דבשחיטה קשירה מפרקסת כמתה.

וא"כ תיקף לאחר רוב כמתה. וא"כ אין על השאר שם שחיטה דכי מתה עומד ושוחט.

וא"כ לעולם לא חזיא לכולו. וא"כ אינו מועיל רובו ככולו.

אף ז"א דכיון דלא יועיל א"כ שוב אינה כמתה ושוב מיקרי שחיטת כולו. א"כ לפי"ז ע"כ בשחיטת כולו א"א להנשחט ליטר ברוב כיון דלא יהי שייף רובו ככולו וניתר ע"כ בשחיטת כולו.

ושפיר מספקא לי להש"ס דפוסל שהייה כיון דכששוחט כולו לא ניתר ברובו אבל באינו שוחט יותר מרובו שפיר ניתר מפת דחזי לכולו ודוגמא לזה מצינו בריטב"א קידושין גבי כהן הבא על אחותו דלא תיקבא רחמנא על הערצה רק באינו גומר יעיי"ש ולפי"ז

מתנרץ קו' רש"י דהרי כל זה למסקנא דצריד רוב בשחיטה ומפח רובו פכולו אכל לס"ד דמחצה על מחצה פרוב.

א"כ ע"כ אין הטעם דחשבינו להנשאר פנפסק. דהרי גם הנשאר מיקרי רוב ורק כמ"ש רש"י ז"ל שם דאין דנין רק על מה ששחט וכיון דניתר בזה בעצם.

נדאי אין שניד שפסול שהיה אח"כ אחר שנתפטר כנלע"ד. ומפח זה הדין עם השב"י דהיקא דיצא מן יד השוחט פינו דלא פינו לשחוט יותר שוב ניתן ברוב ואינו מזיק שחיטת אחר אח"כ וכן הוא בדרישה עכ"ד.

ג' הנה מה שחידש פבודו לנישב קו' רש"י הם דברי חידוד. ובעיקר היסוד דכשאינו ראוי לשחוט פולו לא חשיב מעוט מתוך הרוב לא ידעתי מנין לו.

וטפי הי' לו לומר לפי שיטת רש"י (כ"א: בד"ה ואינו מבדיל) דמצנות שחיטה כל הסימן מה"ת. ולפי הפלל שפתבו התוס' נדה דכל שמתחילתה מה"ת מעכב בדיעבד פשאינו ראוי כדר' זירא.

א"כ פשאינו יכול לשחוט פולו יפסול. ומנכח דכל ששוחט פולו אינו ניתר עד ששחט פולו פמו פסיים פבודו בדברי חכמה.

אף מתני' דיומא הני תיובתו' דתנו קרצו פרוב שנים ומירק אחר שחיטה על ידו. ומה מועיל רוב שנים פינו שנגמר באחר אין רוב לבד מתיר ד) וידעתי דזה חשיב ראוי לביקה.

פיון דכ"ז שלא נאמר שהשחיטה פשירה הני ראוי וכשירה השחיטה. וכעין שפתבו התוס' עירובין (לא:) ובחז' הר"ן ב"מ (נ"ז:): בד"ה פונין פחול ואח"כ מקדישין.

דאף דאין הקדש מתחיל על הקרקע. דאי אמרת אין מסלליו למיעקר קיימא וכל העומד לתלוש פתלוש דמיא שוב חל החילול עי"ש.

ואף דע"י שחל החילול לאו למיעקר קיימא. ובנ"ד היא פרווחא יותר דכ"ז שלא הוכשרה השחיטה ראוי לגמור.

רק על ידי שהוכשר אינו ראוי והנה פכר הוכשרה. ודומה להא דכתב הר"ן בכה דמהני קנין בע"ז של נכרי.

משום דכ"ז שלא קנאה יש לו ביטול וכשקנאה פכר נקנה. וידוע תשו' הרשב"א שהביא הב"י בסי' ל"ב בענין ראוי לגרירה דכשנכתב בלא הקפת גויל לא חשיב ראוי לגרירה.

פיון שאם נאמר שהקפת גויל מעכב לא יהי' ראוי דיחשב חק תוכות אף שאם נאמר שאינו מעכב יהי' ראוי. וה"נ להיפך פיון שאם נאמר שמעכב פולו יהי' ראוי חשיב ראוי.

אף שאם נאמר שאינו מעכב לא יהי' ראוי: ה) ובמתני' דיומא דתנו קרצו כו' ותמוה דמי סני לשון שחיטה דכתיב באורייתא. ואני רגיל לפרש דהתנא פא לנישב שלא יקשה דאי שהי' במיעוט פתרא פסול ע"כ דכולו חשיב שחיטה וא"כ הו"ל עבודה באחר.

ואף שאינו מעכב. המיעוט הנשאר פשעשה פזר (דאחר לגפי כה"ג חשיב פזר פדאיתא בפ' ד' אחין גרע מאילו לא נעשה פלל).

כמ"ש התוס' מנחות (י"ח:) ד"ה ור' שמעון דבלל זר גרע מאילו לא בלל כלל דמחיל
עבודה יע"ש. לזאת תני תנא קרצו פי' הרגו.

היינו פשפשחט רוב שנים ישראל בטהורה חשיב כמתה. ושוב אין שם שחיטה על
הנשאר.

ולא קשה משהי' במיעוט בתרא. דהתם השהי' פוסל למפרע ואגלי מילתא דלא הוי כמתה
ושפיר הוי שחיטה המיעוט בתרא לפסול וכה"ג אמר ר' אשי בשבועות מי גרם לשני'
שלא תחול ראשונה ואינה ע"ש בפרש"י] וע"כ בפרו' של אהרן דלא תני ומירק אחר
שחיטה דהיא מעבודת היום הקמירו בו יותר כמ"ש הריטב"א לא תני קרצו: גם מ"ש
כבודו דלמה דס"ד מחצה על מחצה פרוב אין הפירוש שגם הנשאר כנפסק פינו שנהנשאר
ג"כ נחשב פרוב רק כמ"ש רש"י שם דאין דגין רק על מה ששחט.

ליתא דהא בפרוץ פעומד למה דקי"ל דכשר גם הפרוץ גדון כסתום, ע"ש בעירובין (י':)
בעור האסלא אצבעיים מכאן ואצבעיים מכאן ואצבעיים ריח באמצע אף דעומד מרובה
על הפרוץ משתי רוחות לא הוי עומד פינו דפרוץ פעומד כשר גם החלל מצטרף לטפח.
הנה שגם בפרוץ פעומד נחשב הפרוץ כסתום וה"נ בשחיטה למה דס"ד מחצה על מחצה
פרוב. גם מחצה הנשאר גדון כשחוט.

ומ"ש בשם רש"י לא ידעתי מקומו. אדרבא רש"י (כ"ח סוף ע"ב) כתב ז"ל וכי קרינא
פלגא רוב חתוף ליכא דמכחיש לי' דהאי פלגא דקאי לא מקרי רוב שלם.

ולא כדברי כבודו שנהנשאר ג"כ נחשב פרוב: דברי הדוש"ת הק' אברהם. סימן יא א'
ש"ס חולין (למד:) באיבעיא דהחליד במיעוט סימנים פירש ר"ת בספר הישר דמבעיא
לי' בהחליד תחת המיעוט הוא ואדרבא יהודה קאי דמכשיר תחת העור מי הוי מיעוט
הראשון כמו תחת העור בקדשים וכשיירה.

וכן בשהה במיעוט סימנים פירש פגון ששחט מיעוט ונשט ושהה פשיעור ששהי' וחרור
ושחט הרוב וכו' וטרופה נמי לא הוי דכדרף שחיטה קעביד פי הכי דלא הוי ששהי' בעור
לענין מום בקדשים דאם נחשב תחילת שחיטה מאח"כ יפסל בתחית העור משום מום.
ומ"מ לא הוי ששהי' וחדלה. או דילמא דאפי' במידי דמטרפה גמירי ששהי'.

ובתוס' רי"ד השיג עליו במה דאמר דאי לאו משום דכדרף שחיטה קעביד הוה מפסל
בתחית העור משום מום. מהא דאמרינו בסוגיא דרבוצה הקא בתטאת העור עסקינו
בשהי' חצי קנה פגום.

ואי אמרת דהוי מום הא אינו ראוי לפתח אהל מועד והכא מחייב עלה משום שחוט חוץ.
ודבריו תמוהין דהא אין תמות וזכרות פוסל בעור: ב) אמנם נראה להוכיח כדבריו ולא
מטעמי'.

דהנה הט"ז כתב דאע"ג דנאסרת במעשה כל דהוא מ"מ אינה נאסרת עד שנעשה בה
מעשה טריפה. ובנקה"כ הקשה עליו דא"כ למה צריך לאוקמי בהי' חצי קנה פגום תיפוק
לי' דבתחית חצי ראשון אינה נאסרת.

ונ"ל דלא גרוע מפלים שנסתמש בהם לע"ז דנאסרים לגבוה אף שלא נעשה בהם שום מעשה בגופה ולא נאסרים להקדוּת כמבואר בתוד"ה ת"ש שנים אוחזין בספין וא"כ אם שחט הקנה תחילה כבר נאסרת לגבוה בתמיכת חצי הראשון והשחיטה אינה מתחלת אלא מחצ' השני ואז אינו ראוי לפתח אנהל מועד: ג והנה לשיטת ר"ת ע"כ לומר דבקדשים השחיטה מתחלת מתמיכת העור.

דאל"כ מה ראי' מתמיכת העור בקדשים. דהא בחולין קי"ל דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף.

וע"כ דגם חיתוף העור בקדשים חשיב שחיטה אבל בחולין לא חשיב שחיטה עד שנעשה בה מעשה טריפה. דהא אין שהי' פוסל בה.

ואף להפוסלין שהי' במיעוט בתרא היינו משום שאינה מתקלקלת כלל. משא"כ בקדשים דמיום פוסל: ד) והנה (בדף כ"ט) מבואר דאפי' למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף מחייב בסימן אחד פינון שנעשה בה מעשה חטאת העוף.

ומפרשים התוס' דאפי' בבמה חייב פינון שבעוף חשיב שחיטה. וה"נ לחייב בעוף על חיתוף (העור) פינון שבבמה חשיב שחיטה הואיל שמום פוסל בה.

וצ"ל שר"ת ס"ל פרש"י דבבמה אינו חייב על סימן אחד: ה) אמנם נראה להביא ראיה לשיטת ר"ת דחיתוף העור חשיב מום ושהשחיטה מתחלת מחיתוף העור מדאמרין (בדף ל' ע"ב) מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים שהיא פסול מפלל דחולין לא בעי פנונה.

והנה בפרק ב"ש מבואר דשחט קדשים וסבור שהוא חולין שפסול משום מתעסק. וא"כ צריך קרא לזה, ולדברי ר"ת ניחא דכיון שהוא קדשים והשחיטה מתחלת מחיתוף העור ולפי פנונתו שהוא חולין אין השחיטה מתחלת עד חיתוף הנושט ונמצא שבשעת חיתוף העור לא פנון לשחיטה והרי נעשית בעל מום קודם השחיטה: סימן יב ב"ה יום ה' ד' אייר תרנ"ז לפ"ק פה סאכטשאב.

להרב החר"ף ובקי וכו' מו"ה יעקב חיים זעליג נ"י האבד"ק לובראנץ. מכתבו הגיעני.

עתה באתי דבר השו"ב אשר לפני איזה שנים נתן איסור על עצמו שבל ישחוט בלעדי שו"ב שני רק ד' שבועות. ונשפח הדבר מהעיר ומהאנשים אשר קבלו ממנו הכתב איסור ושחט הרבה יותר מד' שבועות וכעת נמצא הכתב איסור והשו"ב אמר ששכח הדבר.

ונפשו בשאלתו מה דינו של הפלים ממה ששחט כבר. ומה דינו להבא: א) הנה מה שרצה לומר ששחיטתו למפרע יהי' אסור מצד אי עביד לא מהני, לא מחנור לי.

ונראה לי לומר דבשחיטה לא אמרינן כלל אי עביד לא מהני לפי דברי הרשב"א קידושין (ס"ז) דכיון דגלי תורה גבי כ"ג לא יקח ולא יחלל דלא אמרינן אי עביד לא מהני שוב נלמד מזה לכל דיני קידושין דלא אמרינן אי עביד לא מהני עיי"ש.

וכמו כ נוכל לומר גבי שחיטה פינון דמהני בשחוט חוץ לטהרה מידי גבילה כדאי תא בזבחים (ס"ט). אמר רבא אם הועילה לו שחיטת חוץ לחייבו פרת לא תועיל לו לטהרה מידי גבילה.

ואמאי נִימָא אי עֶבֶיד לָא מְהֵנִי. אֵלָא ע"כ דְגַלִי קָרָא דְגַבִי שְׁחוּטֵי חוּץ לָא אֶמְרִינּוּ אי עֶבֶיד לָא מְהֵנִי.

ואין לומר כִּינּוּ דְאֶפְשָׁר בְּהֵיתָר. דְהֵינּוּ בְּפָנִים.

דְעֵדִינּוּ קִשָׁה בְּעוֹף דְבְּפָנִים אין שְׁחִיטָה לְעוֹף אֵלָא מְלִיקָה. אֵלָא ע"כ דְלָא אֶמְרִינּוּ בְּשְׁחוּטֵי חוּץ אי עֶבֶיד לָא מְהֵנִי.

וְשׁוּב נִלְמַד מְשְׁחוּטֵי חוּץ דְבְּכָל אִיסוּר שְׁחִיטָה לָא אֶמְרִינּוּ אי עֶבֶיד לָא מְהֵנִי וּמָה שְׁהִקְשָׁה הַמְהַרְי"ט מְשׁוּחֵט בְּשַׁבָּת. פְּוֹנְתוֹ כִּינּוּ דְאִיסוּר שַׁבָּת חֲמוּר מְשְׁחוּטֵי חוּץ שְׁהִיא בְּסָקִילָה.

אין לְמַדִּין אִיסוּר שַׁבָּת דְחֲמִיר מְאִיסוּר שְׁחוּטֵי חוּץ לְהַקֵּל דְלָא נֶאמַר אי עֶבֶיד לָא מְהֵנִי: (ב) וְעוֹד דְבַנ"ד מְקָרִי שְׁפִיר אֶפְשָׁר לְעֲשׂוֹת בְּהֵיתָר כִּינּוּ שְׁהִי יָכוֹל לְשַׁחֲט עִם שׁו"ב שְׁנֵי. וְיִוְתֵר יֵשׁ לֹמֵר דְאֵף אִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא יִשְׁחֲט שׁוּם בְּהֵמָה בְּעוֹלָם ג"כ מְקָרִי אֶפְשָׁר לְעֲשׂוֹת בְּהֵיתָר כִּינּוּ שְׁאֵנוּ דְנִין עַל דְּבַר הַמְעֲשָׂה דְהֵינּוּ עַל הַשְׁחִיטָה וְהַשְׁחִיטָה הִי אֶפְשָׁר לְעֲשׂוֹת בְּהֵיתָר ע"י שׁוּחֵט אַחַר מְכַל הַלִּין טַעְמֵי אין לֹמֵר כֵּן אי עֶבֶיד לָא מְהֵנִי: (ג) וְלַעֲנִין מָה שְׁעֵבֵר עַל הָאִיסוּר כְּמָה פְּעֻמִּים.

הֵנָּה הַשׁו"ב טוֹעֵן שְׁשׁוּגָג הִי. אֵף שְׁמִבְּרָאָר בְּפוֹסְקִים שְׁאִינּוּ נֶאמְרָן לֹמֵר שׁוּגָג הֵייתִי.

מ"מ כֵּן אִפִּי אִם נֶאמַר שְׁלֵא הִי שׁוּגָג לָא חֲשִׁיב יוֹתֵר מְמוּמָר לְדָבָר אַחַד. וְדַעַת רֹב הַפוֹסְקִים דְמוּמָר לְדָבָר אַחַד וְאִינּוּ חֲשִׁיד לְאוֹתוֹ דְבָר שְׁחִיטָתוֹ כְּשִׁירָה.

רק הַרְמַב"ם (כפ"ד מה' שְׁחִיטָה ה' י"ד) ס"ל דְמוּמָר לְדָבָר אַחַד בּוֹדֵק סָפִין וְנוֹתֵן לוֹ. שׁוּב בְּכַה"ג נוֹכַל לְסַמְּוֵי עַל אֲמִירָתוֹ שׁוּגָג הֵייתִי.

וְהַדְּבָרִים מְנוֹכְרָחִים כִּי אִם הִי זוֹכֵר הָאִיף הִי מְשַׁקֵּר בְּמִילְתָּא דְעֶבֶידָא לְגִלוּי' שְׁהַפְתָּב מוֹנַח וְגַם כָּל הָאֲנָשִׁים שְׁקִבְלוּ מִמֶּנּוּ הַפְתָּב שְׁכַחוּ. ע"כ נִרְאָה לְהַתִּירוֹ לְשַׁחֲט גַם לְהַבָּא.

(ד) וְדָבַר הַשְּׁאֵלָה עַל הָאִיסוּר צָרִיף שְׁיִהְיֵי הַב"ד הַמְתִּירִים שְׁלֵא מְבַנֵי הָעִיר כִּינּוּ שְׁהֵם נוֹגְעִים בְּדָבָר. וְגוֹף הַתְּקֵנָה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם שְׁיִהְיֵי דוֹקָא שְׁנֵי שׁו"ב יָפָה עֲשִׂיתֶם.

וְכֵן תַּחֲזִיקוּ בְּמַעֲוֹזְכֶם גַּם עֵתָה שְׁתִּירָאוּ לְקַחַת שׁו"ב שְׁנֵי. כִּי זֶה דְבָר נְכוֹן מְאֹד כַּמ"ש הַרְבֵּינוּ יוֹנָה ז"ל מְאֹד צָרִיף יִשׁוּב הַדַּעַת לְבְּדִיקַת הַסָּפִין.

וכ"ש עֵתָה בְּזַמְנֵינוּ שְׁנַתְמַעֲטוּ הַלְּבָבוֹת בְּוֹדָאֵי צָרִיף לְדַקְדָּק שְׁיִהְיֵי עַכ"פ שְׁנֵים שְׁאִישׁ אֶת רַעְהוּ יַעֲזוּרוּ וְלֹאֲחִיו יֹאמֵר חֲזַק וְגַם כִּי בְּכָל הַדְּבָרִים הַצָּרִיכִים בְּדִיקָה מְדִינָא דְגַמ' אֶמְרִינּוּ שְׁאִין אֲנוּ בְּקִיאִין בְּבְּדִיקָה.

מַכַּש"כ בְּבְּדִיקַת הַסָּפִין שְׁצָרִיף מְדִינָא דְגַמ'. וְהוּא דְבָר שְׁצָרִיף יִשׁוּב הַדַּעַת וְדַקְדוּק מְאֹד כַּמ"ש ר"י הִי לָנוּ לֹמֵר שְׁאִין אֲנוּ בְּקִיאִין.

אֵף שֶׁא"א שֶׁא"כ לֹא יִהְיֵי לָנוּ לְעוֹלָם בְּשָׂר. אֵף בְּמָה שְׁאֶפְשָׁר לְתַמְנֵן שְׁיִהְיֵי שְׁנֵי שׁו"ב בְּוֹדָאֵי נְכוֹן לְעֲשׂוֹת כֵּן: הַק' אֲבָרְהָם.

סִימָן יג ב"ה אֹר לְיוֹם ה' חַיִי תִרְס"ו לַפ"ק פָּה סָאֲכַאֲשָׁאב יַע"א. שׁוֹכ"ט לְכַבוֹד חֲתָנֵי הָרַב הַחֲרִיף הַבְּקִי אִישׁ תְּבוּנוֹת חוֹטֵר מְגֻזַע אֵלִים וְתַרְשִׁישִׁים מו"ה יַצְחָק יְהוּדָה נ"י הַאֲבַד"ק לֹבְרָאנֵן.

א) דָּבָר הַשּׁוֹ"ב אֲשֶׁר הִתְחַיֵּיב לְאַשְׁתּוֹ הַנְּשֵׁתִית שְׁמוֹנָה זְהוּבִים לְשָׁבוּעַ עֲבוּר מְזוֹנוֹת. וְהִנֵּה גִיסוֹ אַחֵי אֲשֶׁתּוֹ מְחַזֵּיק אוֹתָהּ.

וְהוּא נִתֵּן כָּתֵב שְׁבוּעָה לְגִיסוֹ שְׁיִתֵּן לוֹ הַשְּׁמוֹנָה זְהוּבִים לְשָׁבוּעַ. וְאִם יַעֲבֹר יֶאֱסֹר עָלָיו לְשַׁחֹט וּבִתְחִילָה שִׁילָם זְמַנִּים טוֹבֵא הִינְנוּ שֶׁבְּכֹל פֶּעַם שֶׁתִּבְעוּ שִׁילָם הַמְּגִיעַ עַד אֲז.

כִּי לְשִׁילָם בְּכֹל שְׁבוּעַ א"א כִּי גִיסוֹ דָּר בְּלֹאדוֹ. אִךְ כְּאֲשֶׁר יִרְדֶּה הַשְּׁחִיטָה מִטָּה עֲבַר זְמַן בְּעֶרְףָּ שְׁנָה שִׁילָם וְתִבְעוּ גִיסוֹ בְּאִיוּמִים שֶׁיֵּבֵא לִב"ד לְאֶסֶר שְׁחִיטָתוֹ.

וְחִילָה פְּנִיּוֹ בְּכָתֵב כִּי יִחַפֶּה לוֹ עַד עֲבוּר עֵת רְעָה. וְלֹא הִשְׁיֵיג תְּשׁוּבָה.

וְהִנֵּה כְּעֵת עֲשֵׂה כ"ת בִּינְיָהֶם כִּי הַשּׁוֹ"ב יִמְסֹר הַשְּׁמוֹנָה זְהוּבִים בְּכֹל שְׁבוּעַ לְכַבּוּדוֹ עֲבוּר גִיסוֹ וְעוֹד מְעַט יוֹתֵר בְּכַדֵּי שִׁישְׁתֵּלֶם מְעַט מְעַט גַּם הַמְּחַנְיָב מִכְּבָר: ב' אִךְ מְסַנְפֵּק אִם יוּכַל לְהִיזֵת שׁוֹ"ב עוֹד.

מִחֲמַת שֶׁעֲבַר עַל הַשְּׁבוּעָה וְשָׁחַט בְּאִסּוּר כְּמָה פְּעָמִים. וְלִדְעַת קִצָּת אַחֲרוֹנִים נֶאֱסַר מִצַּד אֵי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי וְהוֹצִיא טְרִיפָה מִתַּחַת יָדוֹ.

וְעוֹד כִּי לִדְעַת הַרְמַב"ם מוֹמֵר לְאַחַד מֵעֲבִירוֹת צָרִיף לְבַדּוֹק לוֹ סִפִּין וְאִם לֹא בְּדַק אִסּוּר לְאַכּוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ וְכָל הָאַחֲרוֹנִים פְּסָקוֹ כְּהַרְמַב"ם. וְעוֹד שְׁגַם עֲתָה אִסּוּר לְשַׁחֹט מִחֲמַת הַשְּׁבוּעָה: ג' וְהִנֵּה כְּבוֹדוֹ כָּתֵב לְהַתִּיר דְּאֲפֹשֶׁר שְׁסַמֵּךְ עַל הַשְּׁתִיקָה עַל מְכַתֵּב בְּקִשָּׁה שְׁלוֹ.

שְׁיִחַפֶּה לוֹ עַד עֲבֹר עֵת רְעָה. אֲנִכִּי לֹא אֲדַע.

שְׁלִפֵי מְכַתְּבוֹ כֹּל מָה שֶׁשִּׁילָם תְּחִילָה הִי ע"י תְּבִיעָה. וּבְנֹדָאֵי כְּשֶׁתִּבְעוּ בְּאִיוּמִים הִי אַחַר שֶׁתִּבְעוּ בְּלֹא אִיוּם וְלֹא שִׁילָם.

כִּי כ"ז שֶׁלֹא תִבְעוּ בְּפִשׁוּט לֹא הִי לוֹ לְגִיסוֹ לְהַתְרַעַם עָלָיו. מֵאַחַר שֶׁכָּל תְּשֻׁלוּמֵיו הִי רַק ע"י תְּבִיעָה.

וְע"כ הַמְּעַשֶׂה הִי שֶׁתְּחִילָה תִּבְעוּ סֵתֶם וְלֹא פָּרְעוּ. וּמָה הַתְּנַצְלוֹת יֵשׁ לוֹ ע"ז.

כִּי הַמְּכַתֵּב בְּקִשָּׁה הִי לְאַחַר שֶׁתִּבְעוּ בְּאִיוּם אִךְ הִנֵּה בְּעִנְיָן שְׁבוּעָה בְּכָתֵב הַעֲלִיתִי בְּתְשׁוּבָה כְּדַעַת הָאוּמָרִים דְּלֹא מְהַנִּי. וְא"כ אֲזִלִּי כֹל הַחֲשָׁשׁוֹת.

אִךְ בְּתְשׁוּבָתִי לְהַרְה"ג מֵאַמְסָטָאב לְקַמֵּן (הַל' שְׁבוּעוֹת) הִבְאֵתִי שֵׁם דְּבָרֵי הַר"י מִיגְאָשׁ [עֵי"ש מִן ד"ה אִךְ בְּתְשׁוֹ הַר"י מִיגְאָשׁ עַד לֹא חָלָה עָלָיו כָּלָל וְעִיָּקָר:] ד' נָשׁוּב לִנ"ד שֶׁנִּשְׁבַּע לְחַבְרֵוֹ וּמְחַנְיָב לְקַיָּים שְׁבוּעָתוֹ מ"מ כִּינֵן שְׁאִינוֹ אִסּוּר שְׁאַסְרָה תּוֹרָה רַק מְסַבְּרָא מְחַנְיָב לְקַיָּים שֶׁלֹא יִשְׁחַט.

מ"מ אִם עֲבַר וְשָׁחַט לִית בִּי מִשׁוּם כֹּל מִיְלֻתָא דַּא"ר לֹא תַעֲבִיד אֵי עֲבִיד לֹא מְהַנִּי (וְעֵינֵן בְּתְשׁוּבָה הַקּוֹדֶמֶת שֶׁבְּשְׁחִיטָה לֹא אֲמַרִּינֵן אֵי עֲבִיד עֲבִיד לֹא מְהַנִּי מִשׁוּם דְּגִלִּי רַחֲמֵנָא בְּשַׁחֲטֵי חוּץ עֵי"ש"ש] דַּאִין זֶה אִיסּוּרָא דְּרַחֲמֵנָא שֶׁלֹא יִשְׁחַט רַק מְסַבְּרָא.

מִמִּילָא לֹא הוֹצִיא טְרִיפָה מִתַּחַת יָדוֹ. וְאִף אַת"ל שֶׁבְּלֹא בְּדִיקַת סִפִּין אַחֲרָיו הִיָּתֵה שְׁחִיטָתוֹ אִסּוּרָה.

מ"מ אין יכולין לפסול האיש. שהוא יאמר ידעתי שבדיקת הספין היתה פראוי והי' הבשר פשר: האיסור שבועה שמנטל עליו שלא לשחוט ה) ולענגו נ"ל שיכול גיסו להתיר לו שלא עפ"י חכם לפסק הט"ז (סימן רכ"ח ס"ק מ"ח).

דמשמעות דבריו שיכול למחול ת"כ. ונב"י השיג עליו והביא ראיות שאינו יכול למחול לו השבועה.

וכתב על הט"ז שדבריו שגגה. לענ"ד אין בזה כדי השגה על הט"ז.

וחילוק יש בין ת"כ בין נדר ושבועה דנדר ושבועה שחלים בפ"ע אף שאינה לחבירו ע"כ אף שנדר או נשבע לחבירו חלה השבועה אף שלא מחמת חבירו ג"כ. ע"כ אין חבירו יכול למחול.

משא"כ ת"כ שהוא פרימת ברית והוא לחבירו ונזקא שנתחייב לחבירו בח"פ שפיר יכול חבירו למחול לו. ולפי"ז בנ"ד בשבועה בכתב דבנשבע לעצמו בכתב לא הי' חל.

והחיוב רק בשביל חבירו שפיר יכול חבירו למחול לו. ובנדאי יתרצה חבירו למחול לו על מנת שיקיים להבא הפרעון.

ולרונקא דמלתא לצאת ידי הנב"י יתירו לו שלשה מדעת גיסו: ו) והיותר חומר שיש בזה הוא מחמת שעבר ג' פעמים על השבועה. ולכאורה להר"י מיגא"ש אין חיוב בידי אדם רק בידי שמים.

ובנדאי מי שאינו מקיים מה שמחויב לצאת ידי שמים לא נפסל כלל. אף לפמ"ש דילפינו משבועות הכתובים בתורה הם חיוב גמור.

רק שב"ד אין עונשין ע"ז. מ"מ שוב אין לו נאמנות על בדיקת הספין לרמב"ם: מ"מ יש לצדד.

מאחר ששבועה בכתב הפל יודעין שיש בו קולות. ואפשר שו"ב זה לא ידע שמ"מ יש בו חיוב גמור בצירוף דיקדוקי עניות שהי' בו שמעבירין האדם על דעת קונו הקל לעצמו. בפרט שכ"ת כתב עליו שהוא מוחזק ל"ש. יש לדונו לזכות ולהתירו להבא אם גיסו מחול לו.

ועפ"י היתר של שלשה פנ"ל. מ"מ להשו"ב הנה ראוי לגעור בו בנזיפה ולהזהירו שלא יהי' שבועות קלים בעיניו ולא ישבע עוד לא בע"פ ולא בכתב.

וידוע מאמר המדרש אם יש בך כל המדות הללו אתה ראוי לישבע בשמי: כ"ד חותנה הדוש"ת הק' אברהם. סימן יד ב"ה יום ד' בהעלותה תרנ"ב לפ"ק פה סאכאטשאב.

שלום לכבוד הרב החרף הבקי מו"ה ישראל נ"י האבד"ק זאָרעמב: לי שהמעשה שהפאדרייטשיק אשר עשה עם כמדומה הרזאנד להעמיד בשר לאנ"ח בא ללאגער סמוך לקהלתכם ועמו שו"ב. ואינו רוצה לשחוט אצל שו"ב דמתא: א) תשובה.

במגילה (כ"ז). יחיד שהלה לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה תנתן לעניי אותה העיר עי"ש מבואר דייחיד אף שדעתו לחזור אינו יכול לפרוש עצמו מהעיר לומר את בני עירי אני זן.

ובע"כ נכנס בכללם. כמו כן אין הבא לשם יוכל לומר אצל שו"ב שלי אני שוחט.
ובע"כ ישחוט אצל שו"ב דמתא: ב' וה"מ פשהלאגער בתוך תחום העיר דאז תשיב
בתוך העיר. פדמוכח בתולין (ק"י) דאמר לי' חוץ לתחום אכלתינהו.
מבואר דבתוך התחום דינו כמו בתוך העיר. אבל אם הוא חוץ לתחום אף שהוא בגליל
שלם ומנהג הגליל ההיא להיות תחת העיר ההיא בכל הענינים.
מ"מ זר הנכנס לשם יכול לומר אין רצוני להיות תחתם: ואם הי' במקום הלאגער עשרה
מישראל. והם תחת העיר שוב גם הבא לשם בע"כ דינו כעשרה האנשים האלה.
גם הוא תחת העיר. אף אם אין שם מנין [אף אם מתקבצים שם מנין מהכפרים אחד
מפאן ואחד מפאן כל שאין שם מנין במקומו].
הינו שלא הי' שם בתים סמוכים זה לזה בתוך שבעים אמה ושירינים. דבזה נחשבו עיר
אחת כמ"ש תוס' עירובין (כ"ז).

ובעיר זה יש י' מישראל. חשוב מקום הלאגער עצמו כעיר.

וכיון שהם שייכים להעיר. פי כף נתרצו וכף מנהגם.

גם הבא לשם בע"כ שייך להעיר. אבל אם היא חוץ לתחום.

וגם אין שם עשרה] לא ידעתי מעיקר הדין כמה נוכל להכריחו לשחוט אצל שו"ב דמתא:
(ד) אף זה דבר פשוט שאנשי העיר יכולים לגזור שלא לקנות בעירם וכן בכל הגליל
שלם בשאר מהשו"ב הזר כדי שלא לקפח פרנסת השו"ב שלהם והכנסתם.
גם זאת דאף מן הדין אין להכריחו. מ"מ אינו מהינשוך והטוב דסוף סוף מאז הי' פרנסת
השו"ב משם.

ועכשיו יקנפח פרנסתו. ויבצעו תמימים: ה) אף מ"ש כבודו כי השו"ב יש עליו איסור
מכמה רבנים והקצב מענה בפיו כי יש לו רשות מאיזה רב.

ע"ז לא אוכל לשפוט מרחוק וראוי שיעמוד לפני איזה רב הסמוך לקהלתכם שאינו נוגע
בדבר והוא ידין בדבר: הק' אברהם. סימן טו ב"ה יום א' ואתחנן מנחם אב תרנ"ה לפ"ק
פה סאכאטשאב.

החווה"ש אל כבוד חתן אחותי הרב החרף הבקי כש"ת מו"ה יעקב נ"י האבד"ק
מאדזיטץ. א) דבר המבצר שעומדים כש"ל מאות אנשי צבא יהודים.

וכמעט כולם אוכלים מהיורה של אנשי הצבא. ועתה רוצים לנחור בהמות אם לא
ישחטו להם השו"ב בלא דמי שחיטה.

רק הבני מעינים שלוקחין השו"ב מכשרות לוקחים הם גם מטריפות, וזה הי' גם קודם.
אף עתה אינם רוצים רק אם יחתמו כל הבשר כשר בחותם וזה הקסד לשו"ב.

אם מחויבין לשחוט כדי להקל האיסור. כי רובא דרובא אינם ודאי טריפות.

ומיעוט הטריפות הם רק משום סירכא וכדומה. ואף שמעריבין תזי להטעים.

אפשר שהיא פחות מאחד בששים. ולדעת או"ה הוא רק איסור דרבנן.
מלבד זה אף להקל מרוב איסור לאיסור עצמו חשיב קולא ביומא לגבי חולה. או דלמא
דס"ס הם עבריינים במה שאוכלים מהיורה שוב אין מחוייבין להפרישן.

פ"ה דפ"ה דמע"ש (מ"א) הובא בב"ק (ס"ט) במד"א בשנת השביעית דהפקר נהו אבל
בשאר שני שבוע הלעיטהו לרשע וימות. או דילמא שדומה להא דפ"ג דדמאי בנותן
לתמותו מעשר מה שהוא נותן לה משום דלטובה מתפוננת בחלוף ליכול בר פי רב
חמימא ואנא איכול קרינא.

וה"נ מורה התיירא מחמת רעבון ויסורין. (ופ"נ).

לא ידעתי פרושו כי אם הוא פקוח נפש באמת מותר]. ובאמת הנסיון גדול בזה ע"כ
שאלת חכם: (ב) הנה הדמיון מחמתו אינו נכון כי אינה חושבת לגזול רק אדרבא ליתן
לו יפה מזה.

אף יש לדמות למ"ש תוס' שבת (ד'.) בענין אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירו.
דהיכא דלא פשע חבירו מותר לעבור איסור קל שלא יעשה חבירו איסור חמור והטעם
בזה דהיכא דלא פשע הוא ערב בעד חבירו. משא"כ היכא דפשע.

והוא טעם אחד עם הא דרשב"ג דבשביעית השוגג הוא ערב. משא"כ ברוצה לעשות
איסור דפשע אין ערב.

[וע' בדגמ"ר (יו"ד סי' קנ"א) דברוצה לעשות איסור במזיד אין ישראל אחר מצוה
להפרישו והוא ג"כ מטעם זה דאין ערבות רק היכא דלא פשע והוא שוגג:] ג) אף שם
כתבו התוס' בהיכא דעבדי בה אינשי איסורא שפכו רבה לשחררה ולעבור על
לעולם בהם מעבדו.

וכתבו תוס' משום דמציאה עצמה לזנות והניין כאנוסין. ואף דרשעים הם ולוקין
ונפסלין לעדות.

מ"מ מחוייבים להפרישם. כ"כ בנ"ד.

ויותר מזה כי מחמת רעבון ועבודה המוטל עליהם דבר קשה מאד לחיות בלי בשר והניין
כאנוסין. לענין שנה' מחוייבין להפרישן: ד עוד יש בזה טענה שנה' מחוייב להפרישן
עפ"י מה דאמרנו בסנהדרין (מ"ד) גבי עכן דמקשה מ"ט אענשו פירש"י הלא מן
הנסתרות הוא ומשני משום דהני ידעי אשתו ובניו.

הנה דאף שלא היו כלל ישראל מחוייבין בדבר שלא ידעו. מ"מ נענשו עליהם הואיל
ונגלות הוא.

ה"נ אף שהוא רשע. מ"מ מחוייבין להפריש כדי שלא יענשו אחרים עליהם.

והא דפ"ג דדמאי בתמותו דבר נסתר הוא. וכן הא דפ"ה דמע"ש סתם גנב בסתר הוא.

משא"כ בזה שהוא דבר פרהסיא מיהו במהרש"א שם שכתב שישראל הי' קצת חייבים
בדבר משום שעשו חסרם בלי ציווי הי' להם להעמיד שומרים שלא יקחו מן החסרם ע"ש.

לפ"ז י"ל דאף דינדעו אשתו ובניו אלמלא הפשיעה לא הי' נענשים וא"כ בנ"ד את"ל שאין מחויבין אין שום פשיעה.

גיש לדיחות דמ"מ מדת חסידות להפריש ושוב הוי פשיעה קצת עכ"פ פהא דעכו: באמת קא דאשתו ובניו ידעו בי' צריף עיון ה) אף טובא. דמ"מ למה יענשו ישראל הלא הם עיון הי' בידם למחות ולמה יענשו ישראל על מה שלא מיחו בו אשתו ובניו.

ואפשר לומר דהנה ידוע מה שהמשיל הזוהר את החוטא האומר למי עשיתי כי אם לעצמי לשוטה המגרב את הספינה במקום עמידתו שהמים באים בכל הספינה. אף שיש סכרא לומר כי קלקלתו תקנת אחרים וביותר בעונות החמורים כגון חייבי פרייתות כי נכרת מעם ישראל הקדושים ואין לו צירוף עמהם ושוב אינו מזיק אל הכלל.

אף אם יש אנשים שיודעים ואינם מוחים. יש לו צירוף אל האנשים הים שגם הם אינם נקיים.

ואותם אנשים אל הכלל מאחר שאינם חוטאים גמורים כמו העושה מעשה. וע' ר"פ שבועת הדייגין רשעים דעלמא בדין הקל.

ובאמצעות האנשים הים המים באים אל הספינה בכללה דוק והבו. אף בשאין אנשים שבידם למחות לא איכפת לן בפרהסיא.

כן יש לומר. מ"מ לא נסמך ע"ז למעשה: ו אף יש לעיין יען שיהי' מזה היזק לשו"ב אם מחויבין בקף.

והנה בש"ע (יו"ד סי' קנ"ז) בשם מהרי"ו דאינו חייב למחות במקום שיש לחוש שיקומו על גופינו ומאדנו. דאינו חייב להוציא ממונו ע"ז.

כן הוא במקור הדין במהרי"ו. והא דמחויב למחות במזידין ולעיל בשם הדגול מרכבה דאין חייב להפריש מן המזיד.

למחות היינו שיאמר לו דברים קשים עד שבעצמו יפרוש מן העבירה. וזה ודאי מחויב ממצנת הוכח תוכיח.

ובזה נענש משום ערבות כיון שאפשר שישוב מדרך הרעה. אבל להפרישו בע"כ שלא יוכל לעשות העבירה זה אינו מחויב רק להפריש מן השוגג: והנה יש לעיין בזה שאינו הפסד ממונו רק בנטול ריח מלאכתו דבקידושין מחלק למ"ד פבווד אב משל אב ולא משל בן והא דכבד בחסרון פיס היינו לביטול מלאכה.

הנה דביטול מלאכה לא חשיב פנותו ממונו: ח אבל עיקר דברי מהרי"ו תמוהין בעיני. דנלפענ"ד דנדאי מחויב ליתן כמו בכל מצנת עשה.

ומה שהביא ראי' במהרי"ו מדצריף קרא שיהי' מחויב לשפור פועלים לאבידת גופו להצילו. נ"ל פשוט משום דאיתרבי באבידת ממונו שיהי' גם אבידת גופו בכלל והו"א דלא תמיר מאבידת ממונו: ט) ומה שהביא ראי' מדאצטרף בכל מאדף שחייב למסור קל ממונו בשביל קידוש השם ואם מחויב ליתן ממונו להציל אחרים מעבירה פשיטא דצריף ליתן בשביל עצמו.

וא"ת אינו מחויב ליתן פולו. אבל מקצת מחויב מה שיעור יש בדבר עכ"ד.

וגם זה תמוה בעיני די"ל שמחויב כמו בכל מ"ע. ועוד דהא דבכל מאדא דהא כתיב בעבירות שדינם יהרג ואל יעבור וקשה הא אפי' בעבירה דעלמא מחויב ליתן כל ממונו.

וכבר נתעורר בזה בס' תוס' יוהכ"פ ולמד מזה דין חדש שאם ממונו חביב עליו מגופו א"צ למסור ממונו אפילו שלא יעבור במעשה. וא"כ אין ראי' משם להיכא שאין ממונו חביב אפי' שלא יצטרף ליתן כל ממונו: י) ולי' ה' נראה דבע"ז דמייירי ב' קרא הו"א דקיל אפי' משאר עבירות משום דקי"ל העובד ע"ז מאהבה ומיראה פטור ע"כ הא דא"צ ליתן ממונו אף שמחויב בשאר עבירות.

ובזה ישבתי מה דלא פתיב בפ' והי' אם שמע בכל מאדכם. ואמרתי משום דבשעת הגזירה אפי' על מצוה קלה יהרג ואל יעבור.

והיינו משום לרבים. וע' בחי' ה"ר"ן.

וא"כ פ' והי' אם שמע דברבים מייירי בשאר עבירות. ומ"מ יהרג ואל יעבור.

וא"כ לא אצטרף בכל מאדא. דבממון אפי' שלא בשעת הגזירה אסור לעבור משום ממון, והנה גם לפי תירוץ זה משום דעובד מאהבה ומיראה פטור אין ראי' משם.

מ"מ בנ"ד מניעת רינח דביטול מלאכה אפ"ש גם למהרי"ו מחויב ליתן: יא) ואף אם השו"ב ממאדזיטץ לא תחייבו לשחוט, השו"ב ממקום אחר מחויב. דא"ל שייחוס על הפסד ממונם של השו"ב ממאדזיטץ.

דיותר יחוסו על עבירות במעשה של האנ"ת. ובאמת יש סברא שגם השו"ב ממאדזיטץ תחייבו להפסיד ממונם עפ"י סברת תוס' שבועות (ל) בתירוץ הב' דכשעושים איסור במעשה מקרי קום ונעשה ומחויב לבטל כבודו.

וכן קי"ל בח"מ (סי' כ"ת). ה"ה דמחויב לנותר ממונו.

אף מה נעשה שמהרי"ו לא פתיב פנ. מ"מ הבו דלא לוסוף עלה בבטול מלאכה לבד.

וכ"ש שו"ב דעלמא לית דינא ולית דינא דחייבין. ויתאמץ בדבר בכל ענין וזכות הרבים יהי' תלוי בו.

אף יעשה בהשפך ולא יונל חלילה ונחלילה איסור היורה לאנ"ח עי"ז: ידידו א"ח הדו"ש הק' אברהם. סימן טז ב"ה יום ג' מסעי בונה ירושלים לפ"ק.

שוכ"ט לכבוד ידידי הרב הגדול חריף ובקי כל רז לא אגיס לי' כש"ת מו"ה יואב יהושע נ"י האבד"ק גאסטנין. א) אשר שאל לבאר לו מאמר הזוהר חדש פ' בראשית דפוס אמ"ד י"ב ע"ד] דר' יהודה ור' יוסי ור' חגי קרו לטבחא ר' אבא ונכס שהוא תרנגולתא ונתפנין לתרי סימני ובדקו ואשפחו דנכס חד סימנא וחד לא נכס.

א"ל ר' יהודה על מה איתפוננת. אמר על תרין סימני.

אמר והא אנא אשפחנא תד נכיס אלא בשרא הוא דכשירה ואת לא תהא טבחא מכאן ולהלאה, ואע"ג דלא בעינא פנונה בשחיטה. א"ל ר' יוסי הפנונה לאו להאי איתמר אלא

כַּוֹנֵנָה דְקַב"ה דְנִכְיִס לְשִׁמְיִם וְלֹא לְשׁוּם פְּתִיגָם אַחֲרָן אַבְל נִתְפָּנֵן לְתַרֵי סִימְנֵי וְשַׁחַט חַד מִוְתֵר הוּא בְּדִיעֵבַד דְתַנֵּן הַשׁוֹחֵט אֶחָד בְּעוֹף דִיעֵבַד אֵין לְכַתְחִילָה לָא עַכְלָה"ק וְאֵינוּ מוּבָן דְמָה פִּשְׁעֵה הַטְּבַח הָלֹא כִּף הוּא הַדִּין לְהַתְפָּנֵן לְשִׁנֵי סִימְנֵים.

וְאִם בְּשִׁבִיל וְשִׁלָּא שַׁחַט רַק סִימֵן אֶחָד. הָלֹא זֶה אֵינוּ בְּיַד הַטְּבַח וְשִׁשְׁחִטּוֹ הַסִּימְנֵים כְּמוֹ שְׁרוּצָה: (ב) וְנִרְאָה לִינִישָׁב וְשִׁפְשִׁיעַת הַטְּבַח הִי מְשׁוּם שֶׁהִי לוֹ לְבַדּוֹק תִּיקָף לְאַחַר שְׁחִיטָה וְאִם לֹא נִשְׁחַט רַק סִימֵן אֶחָד יִחְזוֹר וְיִשְׁחֹט סִימֵן הַשֵּׁנִי בְּתוֹךְ שְׁיַעוֹר שְׁהֵינִי'.

וְכַעֲיִן שְׁפִתְב הַרְשָׁב"א בְּמוֹמֵר אוֹכַל בְּבִילוֹת לְתִיאָבוֹן בּוֹדֵק סִפִּין וְנוֹתֵן לוֹ חֻזְקָה לָא שְׁבִיק הַתִּירָא וְאֶכִּיל אִיסוּרָא וְהַקְשָׁה הַרְשָׁב"א נִיחֻוֹשׁ שְׁמָא לֹא נִשְׁחִטּוֹ הַסִּימְנֵין וְלֹא נוֹכַל לְסַמְךָ אַבְדִּיקַת הַמוֹמֵר דְבִזָּה לִיכָא חֻזְקָה.

וְתִירֵץ הַרְשָׁב"א שְׁחֻזְקָה שְׁבּוֹדֵק תִּיקָף וְאִם לֹא נִשְׁחִטּוֹ כַּהֲנֵן חוֹזֵר וְשׁוֹחֵט בְּתוֹךְ שְׁיַעוֹר שְׁהֵינִי'. וְהִ"נ הוּי פִּשְׁעֵה בְּמָה וְשִׁלָּא חוֹזֵר וְשַׁחַט בְּתוֹךְ שְׁיַעוֹר שְׁהֵינִי'.

כִּי לְכַתְחִילָה צָרִיף לְשַׁחֹט שְׁנֵי סִימְנֵים: (ג) וְלִפִּי פִירוּשׁ זֶה לְכַאוּרָה מוּכַח מִכָּאן דִּישׁ שְׁיַעוֹר שְׁהֵינִי בְּעוֹף דְלָא כַתְה"ד (ס"א קפ"ה) וְשִׁפְתְב דְקִי"ל שְׁהֵינִי הַעוֹף בְּמִשְׁהוּ כְּמוֹ שְׁחִיטָתָה. שְׁהֵרִי אִם מְצָא חֻזֵי קְנָה פָּגוּם וְהוֹסִיף עָלָיו כֹּל שֶׁהוּא כָּשֵׁר עַכ"ל.

דְּאִי פּוֹסֵל בְּמִשְׁהוּ אִף דְלֹאחַר שְׁנִשְׁחַט סִימֵן אֶחָד שׁוּב אֵין שְׁהֵינִי פּוֹסֵל מְדִינָא. מ"מ מֵה תּוֹעֵלַת יְהִי בְשַׁחִיטַת סִימֵן הַשֵּׁנִי.

דְּסוּף סוּף לֹא מְשַׁתְּרִי אֶלָּא בְשַׁחִיטַת סִימֵן הִרְאִישׁוֹן דְשִׁנֵי אֵינוּ מְצַטְרֵף לְהַכְשֵׁר כִּינֵן שְׁשֵׁהָ בֵין סִימֵן לְסִימֵן. וְכֹל הַהִיתֵר דְשְׁהֵינִי בֵין סִימֵן לְסִימֵן הוּא מְשׁוּם שְׁכַבֵּר נִיתֵר בְּסִימֵן אֶחָד. וְכֹן לִפִּי הַטַּעַם בְּגַמ' בְּמָה שְׁצָרִיף לְכַתְחִילָה לְשַׁחֹט שְׁנֵיהֶם דִּילְמָא לֹא שַׁחַט רַבָּא דְחַד. וְא"כ בְּמָה שְׁשׁוֹחֵט סִימֵן שְׁנֵי לְאַחַר שְׁשֵׁהָ לֹא תִיקֵן חֻזְשׁ זֶה שְׁאִם לֹא שַׁחַט בְּתַחִילָה רַבָּא דְחַד וְנִגַּע בְּנוֹשֵׁט לֹא הִי מוֹעִיל מֵה שְׁחֻזֵר וְשׁוֹחֵט.

אֶלָּא וְדִאי גַם בְּעוֹף יֵשׁ שְׁיַעוֹר שְׁהֵינִי (ד) וְיֵשׁ לְדַחוּת. דְּהֵם כְּשִׁמוּאֵל וּר' יוֹחָנָן ס"ל דְשִׁיעוֹר שְׁחִיטַת בְּהֵמָה הוּא שְׁיַעוֹר גַּם לְשֵׁהֵינִי עוֹף.

וְאַנֵן מְחִמִּירִין כְּרַב דְאָמַר עוֹף לְעוֹף דְרַב תַּנָּא וּפְלִיג וּלְפִי מֵה דְאִיתָא בְּס' כְּנִפִי יוֹנָה (ח"ג סוּף ס"ב) הוּבָא בְּרִישׁ סִפְר שֶׁם הַגְּדוֹלִים מְעַרְכַת גְּדוֹלִים דַּר' אַבָּא הַנְּזַכֵּר בְּזוֹהַר הוּא רַב שְׁבַגְמ' נִיחָא טְפִי.

דְּבַזוֹהַר שֶׁם דְהַטְּבַח הִי שְׁמוֹ ר' אַבָּא. וְקָשָׁה כִּינֵן שְׁקוּרָאָהוּ בְּזוֹהַר בְּשֵׁם רַבִּי אִיף עֲשֵׂה וְשִׁלָּא כַּהֲנֵן ח"ו.

אִף לְדַעַת הַתַּה"ד הַנֵּ"ל דְבְּעוֹף שְׁהֵינִי בְּמִשְׁהוּ לְדַעַת רַב. א"כ יֵשׁ לוֹמַר דַּר' אַבָּא הַנְּזַכֵּר כָּאֵן הוּא ר' אַבָּא שְׁבַזוֹהַר שְׁהוּא רַב.

וּר' אַבָּא לְשִׁיטָתוֹ לֹא הִי יָכוֹל לְחַזְרוֹר וְלְשַׁחֹט. וּר"י הִי סוֹבֵר כְּשִׁמוּאֵל וּר' יוֹחָנָן.

עַל כֵּן חֻזְבוּ לְפּוֹשְׁעֵ: (ה) וּבְנֵי מְהַר"ש נ"י פִּירוּשׁ בְּפִשְׁיטוֹת שְׁהַטְּבַח לֹא בְּדַק הַסִּימְנֵים אַחַר הַשְׁחִיטָה כִּי סַמָּךְ עַל עֲצָמוֹ שְׁעֵלָה בְּיָדוֹ כְּמוֹ שְׁנִתְפָּנֵן מִתַּחִילָה. וְעַל זֶה שְׁאֵל לוֹ ר"י עַל מָה אִתְּפִינְתָּ וְא"ל שְׁנִתְפָּנֵן לְשִׁנֵיהֶם.

ועל זה תפסו היא אגא אשכחנא חד נכיס [מלשון זה מוכח שהטבח חשב ששחט שנים. ומוכח שלא בידק לאחר שחיטה בסימנים וא"כ כמו שלא עלה בידך שנים כמו שנתפוננת. כמו כן יוכל להיות שאפ"י רוב סימן אחד לא עלה בידך אף שנתפוננת לשחוט שפיר. וכן מאחר שניכר מתוך מעשיה שאינה בודק הסימנים אחר השחיטה.

שלא פדין עשית כבש"ס חולין (ט.) במתניתא תנא דאם לא בידק בסימנים אחר השחיטה גבילה ומטמאה במשא.

ועל פן לא תהי עוד טבח מכאן ולהלאה. ור' אבא לא הנה ס"ל כהא מתניתא.

על פן סמך על מה שנתפונן מתחילה לכה. ור"י הוכיח לו שאין לסמוך על זה שיהי חשבת ששחטת שנים ולא הי' אלא אחד: ו) וסוף דברי הזו"ח דמשמע דאם הי' צריך פוננה בשחיטה הי' הדין נתפונן לשני סימנים ולא שחט אלא אחד פסול.

נראה הטעם על פי הפלוגתא דר"ה ור"נ ור"ש (ב"ב קמ"ג) קני את נחמור ר"ה אומר לא קנה כלום. ר"נ אומר קנה מחצה.

ורב ששחט אומר קנה הכל. והוכיח רב ששחט מתורם קישות ונמצאת בפנימיותו מרה החיצון לבד פוטר את כל מה שתורם עליו ואף שהוא נתפונן שפוטרו החיצון והפנימי והפנימי אינו יכול לפטור פוטר החיצון לבדו את כולו ה"נ את נחמור קנה הכל.

נדחה הש"ס דשאני התם דמדאורייתא גם המרה פוטר. ואנן קי"ל כר"נ דקנה מחצה.

ז והנה בשחיטה אם הי' צריך פוננה כמו בשחיטת קדשים דבעינן פוננה להתיר. ע"י תוס' חולין (ל"א:) ד"ה גהי.

ונתפונן לשני הסימנים יתירו והוא לא שחט אלא סימן אחד. לר"ה אין הסימן האחד מתיר בפשיטות.

ואפ"י לר"נ הכא לא שניך שיתיר מחצה ומאחר שאינו מתיר כולו. שוב השחיטה פסולה לגמרי.

[לבד לרב ששחט דלא קי"ל פונתו:] (ח) וניחא יותר לפי פירוש הנ"ל שפירש בני מהר"ש נ"י שלא בידק אחר שחיטה שפסמו שפודאי עלה בידו כמו שנתפונן. וא"כ לא נתפונן כלל שסימן אחד יתיר.

ואם הי' עושה פדין לבדוק אחר שחיטה. א"כ בשעת שחיטה צדיין אינו יודע כמה יעלה בידו.

ובטח לכה נתפונן שכל מה שיעלה בידו הן אחד הן שנים יתיר. משא"כ בטבח הזה שלא בידק.

על פן אם הי' צריך פוננה הי' פסול. רק משום שהאמת שא"צ פוננה על פן העורף פשר: ידיו הדו"ש וש"ת הק' אברהם.

סימן יז א) בשמיטת הסימנים יש ד' שיטות. שיטת רש"י דבין נשמטה כולה בין נשמטה רובה ולא נשאר מיעוט במקום אחד הוי טריפה.

והרשב"א הקשה דא"כ למה נשנה בין הלכות שחיטה. ואי משום בשנטרפה הסימנים לא מהני בהו שחיטה.

א"כ לתני נקובת הנושט בהלכות שחיטה. ולפענ"ד יש לומר דלולא שנשנה בהלכות שחיטה הי' מועיל שחיטה לטהרה מידי גבילה.

כיון דאין הפסול במקום שחיטה: ב' דעת התוס' בשיטת בה"ג דכשנשמטה פולה אינה טריפה אלא שאינו מועיל בו שחיטה. וכשנשמטה רובה ולא נשאר מיעוט במקום אחד הנה טריפה פן מתבאר מדברי התוס' (דף מ"ד) ד"ה והאיכא עיקור סימנים: ג' ודעת הרשב"א שתורת הבית בארון ובקצר דאפי' נשמטה רובה ולא נשתייר מיעוט במקום אחד ג"כ אינו טריפה אלא דלא מהני בי' שחיטה: ד' שיטת הרמב"ן דשמוטת הסימנים טריפה בין נשמטו פולם בין נשמטו רובם ולא נשאר מיעוט במקום אחד והלמ"מ דאם נשמטו רובם בשעת שחיטה בדבר שעושה אותם טריפה דלא מהני בהו שחיטה דאי אפשר שתשחט בהכשר ובכ"ן שלפנינו ט"ס שהעתיק בדבר "שאינו" עושה טריפה וט"ס "שאינו": סימן יח א) פתב הב"ת (סי' כ"ז) דנפקא מינה בין גבילה לטריפה לענין איסורין מבטלין זא"ז בנתערבו זית טריפה וזית גבילה א"צ ששים רק נגד זית אחד ועל פן צריך לידע אם הוא גבילה או טריפה.

והחב"ש (סי' ל"ג) הסכים עמו: ב) ולפענ"ד אין נראה שהרי הרמב"ם פסק (בפרק ד' מהלכות מאכלות אסורות) דגבילה וטריפה מצטרפין זה עם זה מפני שהם מין איסור אחד. ומהאי טעמא נראה [הגה].

אפי' למ"ד איסורין מבטלין זה את זה. דלהרמב"ם אפי' פיגול נותר ושהטמא אין מבטלין זא"ז בפרק י"ח מה' פסח"ק הלכה כ' המגיה דאין מבטלין זא"ז ג"כ.

והנה בזבחים (דף ע"ח.) אההוא דפיגול ונותר וטמא שמבטלין זא"ז הקשו התוס' מהא דתנו במעילה דכל שבקודש פסול מצטרפין למלקות, ותירצו בת' הא' דהכא דנתערב גרע, וא"כ דברי הב"ח נכונים לפי תי' זה.

אלא שבתוס' כתבו עוד שני תירוצים ובכל מקום קי"ל פתרוץ בתרא. וכ"ש שהם שנים: ג עוד נראה ראי' מהא דקי"ל דבן פקועה נותר בשחיטת אמו.

ואם אמו טריפה הבה פקועה נותר בשחיטת עצמו דאי אפשר להתירו בשחיטת אמו דא"כ הנה לי' כאחד מאבריו ואסור. נמצא דאם מת הבה פקועה בלא שחיטה הוא אסור ממ"נ דאם באת להתירו בשחיטת אמו הרי הוא טריפה פמוה.

ומצד עצמו הוא גבילה. ואפשר שמכאן יצא להרמב"ם דגבילה וטריפה מצטרפין זה עם זה.

וה"נ כיון דנגד שניהם אין שיעור ביטול ממנ"פ אסור: ד) ועוד נראה טעם בההיא דבן פקועה עפ"י דברי הר"ן והריטב"א בפרק חלק בבמה אצי' של עיר הנדחת פולה אסורה באכילה דהסימן של עיר הנדחת כיון שאסור באכילה הנה לי' שחיטה שאינה ראוי'.

וע"כ האם שהיא טריפה דהנה לי' שחיטה שאינה ראוי' אינו מתיר הווצד. ונמצא דכל טריפה יש בו איסור שאינו זבוח ג"כ וממילא מצטרף עם גבילה.

ונזה ברור: סימן יט א) תולין (דף מ"ה) בעי ר"ח ואיתימא ר' חננל' אנסה עצמה מהו תיקו. פירוש האיבעיא מי אמרינן דבטר שעת שחיטה אזלינן וכשירה.

או דילמא דבטר פמות שהיא רגילה אזלינן וטרפה: ב) וקשה לי הא בשחיטת חצי קנה ראשון לא נפקא חיותא פלל. ומהאי טעמא פשר שהינן במיעוט קמא דקנה.

והכא במיעוט קמא נטרפה כמו בנפשט שניקבו שניהם זה שלא פנגד זה משום דגמרא ופשטה. וה"נ הלא פשתחזור הסימנים תהי' ניקב למטה מהחזה.

וא"כ נטרפה שלא בשחיטה. ואין לומר דהכא פינון שנעשית טריפה במשהו ראשון תיקף מתחלת שחיטה.

דקא ליתא דקא כל הטרפות משום שחשיב למטה מהחזה ואז לא יהי' מקום שחיטה: ג) ומכאן נ"ל להוכיח דדוקא בשעה במיעוט קמא אמרינן דשחיטה מתחיל אח"כ אבל בשחט פתיקנו גם מיעוט קמא דקנה חשיב להכשיר.

עוד ראי' משחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי דכשר למ"ד. ואי נימא דמיעוט קמא לאו פלום.

א"כ הנה כמו דרס שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי דטרפה דקא נפקא חיותה שלא בשחיטה, וכן כתב הש"ך דבדרס שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי טריפה. ומוכרח לומר דארף מיעוט קמא דקנה חשיב שחיטה.

ועל פן ה"נ פינון שנעשה טריפה ע"י שחיטה לית לן בה אף דטרפתו משום שאח"כ יהי' שלא במקום שחיטה מ"מ פינון דשחיטתו גרמה לו לא חשיב טריפה פהאי גוונא ועיין בתב"ש בדף אחרון ודו"ק: סימן כ א) בענין מתלונת הפוסקים בשחט הקנה ואח"כ ניקבה הריאה נלפע"ד ראי' להרמב"ם שאוסר מהא דקי"ל כר' יהודה (בדף י"ט).

בהגרים שלישי האמצעי ושחט שלישי הראשון ושלישי אחרון פשירה דאיפא רובא בשחיטה. ואי אמרת דמפי שחט רוב הקנה אף הריאה שהוא אבר אחר פמאן דמנחא בדיקולא דמא.

א"כ מאי מהני שחיטת רוב אחרון דקא נפקא חיותא מפי הגרים שלישי האמצעי. דמהאי טעמא פוסל רב הונא משום דכליא חיותא בהגרמה ולא פליגי במציאות, ובנדאי גם ר' יהודה מודה דכליא חיותא ע"י שנפסק הרוב על ידי צירוף הגרמה ושחיטה.

ומ"מ מתיר ע"י שחיטת מיעוט אחרון. ומפל מקום אין ראי' מנה דאפי' אותו אבר לאו פמנחא בדיקולא ואם ניקב הנושט לאחר שחיטת רובו יהי' טריפה.

דקא הקנה במקום הראוי לשחיטה לא נפסק רובו רק בצירוף שלמעלה ממקום שחיטה והוי פאבר אחר. וכמ"ש התב"ש בתורבץ הנושט שניקב לאחר שחיטת הרוב טריפה.

ומדרב הונא אין ראי' להיפוך דקא טעמא דידן' משום דבטר מיפק חיותא אזלינן והוי פסול בשחיטה. וא"כ שפיר יש להוכיח מדר' יהודה דאע"ג דנפקא חיותא אעפי"כ מהני שחיטה בקנה אח"כ והוא הדין דהוי טריפות בריאה: ב) ולענין ניקב באותו אבר פסימן עצמו לאחר שחיטת רובו.

הש"ף מתיר וכתב וכמ"ש הרשב"א ולא ציין מקומו אי'. והתב"ש הבין שהוא מתשו' הרשב"א (סי' שס"ז) ועיינתי בדבריו ואין שום משמעות לפענ"ד.

וגדון הרשב"א הוא בשהקי' במיעוט בתרא דכשר. ועל זה פתב ולא מבעיא לר"ל (דבדף ל"ב) דכמנחא בדיקולא דמיא אלא אפי' למאן דלית לי' הכי הני מילי לטריפות הנוולד בבהמה בין סימן לסימן אבל סימן גופי' פיון דנשחט רובו מעוטו כמאן דנשחט דמיא.

ומזה הבין התב"ש דהוא הדין ניקב הסימן למעלה או למטה ממקום שחיטתו פשר: ג) ולפענ"ד אינו דומה דהרשב"א ו"ל לא אתי עלה ולפענ"ד בדין דטריפה או אינו טריפה ולהכשירה מכם דמנכי שחט רובא כמנחא בדיקולא דשם מיירי ששהיה לאחר ששחט שני הסימנים ואין לפוסלו אלא משום שצאמר דמיעוט בתרא שם שחיטה עליו ג"כ ופוסל למפרע.

ועל זה אמר הרשב"א דהא ליתא דמכי שחט רובא מיעוטא כמאן דנשחט דמיא וכאילו נשחט כולו דשוב אם ישחוט במקום אחר לא יהי' שם שחיטה עליו. וכעין זה פתב הרמב"ן (שיובא לפנינו בעז"ה) דאפי' שחט שלא במקום חתף פיון שגפסק הגרמגת במקום שחיטה אינו מועיל בה שחיטה עוד פיון שפכר נשחט וכמו שיבואר לפנינו.

וה"ה דלא חשיב שחיטה אח"כ לפסול למפרע אבל אם פוסל משום טריפות בהא לא מיירי הרשב"א כלל. ושפיר יש לומר דקודם ששחט סימן שני נטרפת אף בסימן שפכר נשחט.

ובספר הארוך מש"ף ו"ל לא הביא כלל מתשו' הרשב"א רק שפן משמע מתה"א והקצור ועיי"ש שהוא משמעות קלוש מאד: ד) ובנדאי מצד הסברא פיון דר"ל מטהר מידי גבילה בשחט שלא במקום חתף אלא דס"ל אפי' באותו אבר לאו כמנחא בדיקולא ולא ידענו הי מינייהו דאחריתא אי הא או הא דשחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה דמכשיר משום דכמנחא בדיקולא דמיא.

א"כ אפי' באותו אבר פסול: ה) ולפמ"ש דאפי' אותו סימן שפכר נשחט לאו כמאן דמנחא בדיקולא אתי שפיר הא דר' יהודה מכשיר שחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי. והתב"ש הנצרך לדחוק דלמעלה ממקום שחיטה ובמקום שחיטה כשני אברים דמי על פן לאו כמנחא בדיקולא וזה דוחק גדול דא"כ איך נפסק חיותא על ידי הגרמה שלישי ושחיטה שלישי אף לפמ"ש בשיטת הרמב"ן משום דכבר נשחט פעם אחת.

ונה לא שייך אלא כשפכר נשחט במקום שחיטה: ו ומה שהביא התב"ש והכרו"פ ראי' מדר' חזקיה בר אבא א"ר יוחנן בדרף ל"ב) דמשני מתני' דאלו טריפות כרע"ק וכיון דלית לי' כמנחא בדיקולא דמיא למה נדי מדר"ל.

אלא נדאי משום דס"ל באותו אבר לכ"ע כמנחא בדיקולא והביא פן ממלקמות ה'. ולפענ"ד אין הברע מדבריו.

וכוננתו יש לומר דנהי דלאו כמנחא בדיקולא. מ"מ פיון שפכר שחט פעם אחת.

מה יועיל שחיטה שנית. ודומה להא דקי"ל בעירוובין (דרף כה).

(העושה מחיצה על גבי מחיצה בשבת לא הועיל [ענין בתשו' (סי' כ"ב) להרב מאזרקאב
ששם הביא מספר האשכול דטעמא דבאותו אבר לכ"ע כמאן דמנחא בדיקולא וע"כ תפס
שם בפשיטות שגם דעת הרמב"ן פן ותשובה זו נכתבה הרבה שנים קודם שהופיע ספר
האשכול בדפוס.

המגיה ז) ומלבד זה עיקר קושיותם למה נדי ר' יוחנן משנויא דר"ל אלא נדאי דבקה
גופי' מודה דמנוח בדיקולא דמא. תמוה לי דהא אנו קי"ל דנקובת הנושט ג"כ נבילה
אף דנדאי לאו כמנוח בדיקולא ואין לומר דנגד מקום ששחט באורח כמנוח בדיקולא
נהי כשוחט במקום חתף.

דהא אפי' ניקב נגד מקום ששחט באורח טריפה כמו שהוכיחו התוס' ושאר פוסקים
משן שנית הש"ס בליבן סכין והאיפא צדדיו. וכיון דס"ל דטריפות בסמנין נבילה אף דלאו
כמנוח בדיקולא.

א"כ אי אפטר לשנויי בשחט שלא במקום חתף: ח) על פן נ"ל דהא דס"ל לר"ל בשחט
שלא במקום חתף מהני בי' שחיטה לטהרה מידי נבילה לטעמי' אגיל (דף כ"ט) דאין
לשחיטה אלא לבסוף.

ועל פן בעי רבא שם למימר דלר"ל שחט סימן אחד נכרי ואחד ישראל כשר אלא משום
דנעשה מעשה טריפה ביד נכרי עיי"ש. ועל פן אף שניקב הנושט או נפסק הגרגרת
והתחיל מעשה שחיטה בפסול מ"מ הא לריש לקיש אפי' שחט בהכשר אינו מתחיל
לשחיטה עד לבסוף ולבסוף נעשה בהכשר וטריפה לחוד הוא דהנה.

אבל ר' יוחנן דס"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ומשנעשה בה מעשה טריפה שהוא
תחילת הפסד הבהמה הני התחלת שחיטה ועל פן הני נבילה [וענין לקמן (סי' כ"ב)
תשובה להרב מאזרקאוו מאות י"ג ולהלאה.

המגיה: ט) ואין להקשות דא"כ רבא דס"ל ג"כ בזבחים (דף ל"ד) ואין לשחיטה אלא
לבסוף למה לא משני כר"ל. דיש לומר לפי שיטת התוס' לעיל (ד' כ"ט): שהשיגו על
רש"י וס"ל דאפי' בבהמת קדשים הני סימן אחד שחיטה משום דמהני בחטאת העוף.

וה"ה בחולין דחשיב סימן אחד בבהמה שחיטה משום דמהני בעוף. ועל פן הני נבילה.
ור"ל לטעמי' דס"ל בנזיר (דף כ"ט.) דהא דהאב מדיר את בנו בנזיר לאו הלכה הוא
אלא מדרבנן פדי לחנכו במצות.

והקשה שם בש"ס הא קאכיל נבילה. ומשני דס"ל אין שחיטה לעוף מן התורה.

וא"כ לא שייך לומר הואיל וישנה לסימן אחד בעוף. דהא לית' בעוף לשחיטה מן התורה
פלל אבל לר' יוחנן דס"ל הלכה הוא בנזיר ומסתמא ס"ל פהלקתא יש שחיטה לעוף מן
התורה על פן נדי משנויא דר"ל ודו"ק: י) מיהו מ"ש לרבא יש לדחות דהא רבא לעיל
ס"ל דפליגי בשחט סימן אחד בחוזן וסימן אחד בפנים אף לרבא בלאו הכי לא קשה
דאפתי לא אסיק אדעת' האי שנויא וכל קושיות הראשונים מר יוחנן דקאמר אלא אמר
ר' יוחנן דמשמע דנדי משנויא דר"ל ובזה אתי שפיר תירוצינו: סימן כא הלכות טריפות
שאלה.

שור שאינו מסונרס שלא היו הקצבים יכולים להפילו והקהו בראשו בקתא של ברנל בכמה מקומות ושחטוהו ושוב חתכו קרנים ועמקה חלק מגלגולת ובחלק הזה השו"ב אומרים שיש לספק אם הי' רוב עוביו אי רוב הקיפו.

אף שניהם יחד נדאי לא הי' ובדקו הגלגולת הנשאר ולא נקפר בו שום ריעותא. גם המוח והקרומ בדקו ולא נראה בו שום ריעותא (א) תשובה.

הנה יש בזה ג' ריעותות הא' שמה חלק הנחסר ולא בדקוהו נחבם ואולי הי' בו רוב והוי גלגולת שנתבסס ברובה. הב' שמה מחמת התבט ניקב הקרומ.

וכמו שהעיר בס' יד אברהם (סי' ל' סעי' ב') מהא דסוטה מ"ח שהיו חובטין בהמה במקלות ואמר להם עד מתי אתם מאכילין טריפות למזבח שמה ניקב קרומ של מוח. הג' מחמת הפאות יש לחוש לרסוק הגלגולת והקרומ.

דלא מהני בי' בדיקה פיון ושחטוהו תוף מעל"ע ונשיב על ראשון ראשון. (ב) הנה החושש ראשון יש להכשיר בפשיטות משום דהוי כמה ספיקות.

ספק לא נחסר רוב. ואת"ל שנתחסר רוב שמה לא נתבסס פלל.

ואת"ל שנתבסס ואף שהנשאר בדקוהו ולא הי' בו ריעותא מ"מ הנחסר נחבם ותאמר שלא הי' הפאות שוין. שוב יש לומר שמה אף שנתבסס שמה לא נחבס רובו.

ואת"ל שנתבסס רוב פיון שכל הנחסר לא הי' רוב גובהו ורוב הקיפו ביחד. את"ל שהי' בו רוב גובהו לבד שמה הלכה רוב הקיפו.

וכן אם הי' הנחסר רוב הקיפו לבד שמה הלכה רוב גובהו. דבגמ' אסיק בתיקו.

הרי פאן ד' ספיקות. ואין לחוש לזה פלל: (ג) חשש הב' מהא דסוטה (דף מ"ח).

הנה לפמ"ש התב"ש (סי' ל') בהא דכתב רמ"א דבבהמה אף בנפחת לא חיישינן לנקובת הקרומ של מוח. וכתב תב"ש דמ"מ בעינן בדיקת ראי' כמ"ש רש"י נפתחה הגלגולת וראין אנו שלא נפחת הקרומ.

ואף דאין אנו בקיאים. מ"מ פחת הגלגולת ע"י נקב ע"כ הי' נקב בדבר עב ואם הי' ניקב הקרומ הי' נראה להדיא.

ונוקא בעוף שהפחה חולדה וששני' דקות. ובספר יד אברהם ראה רק באחרון שהביא דברי תב"ש ע"כ לא הבין דבריו.

ולא ידעתי למה קצרו מאורי עיניו להביט בתב"ש עצמו. ואז לא הי' כותב על רמ"א שלא שם עין בפירש"י במשנה [שאפילו תנוקת של בית רבן יודעים] ולא ידע לפני מי הוא עומד ודי בזה: ד מעתה גם מהא דסוטה אין ראי' פלל.

דבמקדש נדאי לא היו בודקין הקרומ שלא היו מחזיקין אותה בספק טריפה שא"כ הי' אסור לשחוט כמ"ש רש"י זבחים (ע"ד): ד"ה נפלה וז"ל וכיון דאמתחזק בה ספק טריפות אין מכניסין אותה לעזרה לשוחטה משום הקריבהו נא לפחתה.

וע"כ שלא היו מחזיקין אותה בספק טריפה ולא היו בודקין ע"כ אמר להם עד מתי אתם מאכילין טריפות: ה) אף באמת אין ראי' מהא דסוטה שיהי' צריף בדיקה כלל בהפאה. שיהי' צריף להבין איה שמעו ליוחנן כה"ג נגד מנהגם שנהגו במקדש עפ"י ב"ד של פהנים וב"ד הגדול יושבין בלשכת הגזית ואיה שמעו לומר שכל הקרבנות היו שלא כדיון.

וקא בפ' מצות חליצה אם יבא אלי' ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שפבר נהגו העם בסנדל. מכ"ש במנהג שידעו ב"ד הגדול שהממרה עליהם חייב מיתה: ו אף ברורן של דברים עפ"י דברי התוס' נדה (מ"ד) דהחמירו בנולדות פחות מבני ח' ימים לחוש לס' נפל משום שהיא מיעוט דשכיח ודבר ההנה.

והיינו ששוחטין הרבה ונלדות ואם היו שוחטין פחות מבן ח' היו גם הנפלים נשחטין ונאכלין ע"כ גזרו חכמים. וה"נ בנ"ד שע"כ גזר בזה יוחנן כה"ג משום שבמקדש היו כל הבהמות אינם מסורסין והי' קשה להפילם והיו צריכין לחובטן במקלות ואם הי' איזה בהמה ניקב גם אותה היו מקריבים בלא יודעים ע"כ אמר להם עד מתי אתם מאכילין טריפות למזבח.

ועשה תיקון בטבעות. אבל מ"מ לא הי' נגד המנהג שפדין היו עושין ולא הי' חשש על כל בהמה בפ"ע.

(וכן בנולדות פחות מח' ימים קודם שגזרו חכמים לא היו איסור] רק משום הנ"ל גזרו יוחנן כה"ג. וזה במקדש שדבר ההנה להקריב אינם מסורסין והי' צריכין לחבטן במקלות.

משא"כ לדין שרובא דרובא מסורסין ולעתים רחוקות מתרמי שאינו מסורס לא מצינו שגזרו חכמים ונשאר היתר כמו קודם שתיקנו יוחנן כה"ג: ז) וכ"ז לפי מה שהביא הש"ס שם מתניתא אבל להלכה לא קיי"ל פהא מתניתא.

ונ"ל הגמרא שם מה נוקפים א"ר יהודה אמר שמואל שהי' מסרטין לעגל בין קרניו כדי שיפול דם בעיניו אתא איהו בטיל משום דמחזי פי מומא. במתניתא תנא שהיו חובטין אותו במקלות.

אמר להם עד מתי אתם מאכילין טריפות שפא ניקב קרום של מוח. והנה בכל מקום מקשה לאמורא ממתניתא.

ובסוף פ' ר"א דמילה אמר שמואל קטן המסורבל כו' במתניתא תנא וכו' ופסקו הבה"ג וסמ"ג ורי"ו וקיצור פסקי רא"ש כמתניתא. והכ"מ כתב שמהרמב"ם משמע שפסק כשמואל.

והשיגו עליו דלא משמע מידי ברמב"ם. הנה שנדחו דברי שמואל ממתניתא.

וא"כ לכאורה ה"נ נדחין דברי שמואל מחמת המתניתא. ואילו כאן פירשו מפרשי המשנה הרמב"ם והרע"ב כפי' שמואל ולא הביאו המתניתא כלל: ח) אף ברורן של דברים עפ"י הסוגיא חולין (מ"ה).

(בְּנִיקָב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ. רַב וּשְׂמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַרְנוּוּיָהּ קַרְמָא עֵילְאָה אַע"ג דְּלֵא אַנְקוּב תַּתְאָה.

וְאָמְרֵי לֵה קַרְמָא תַּתְאָה. וְהָאֵי וְאָמְרֵי לֵה אֵינוֹ לְחֻלּוֹק עַל רַב וּשְׂמוּאֵל רַק שְׂרַב וּשְׂמוּאֵל אוֹמְרִים כֵּן וּשְׁנֵי הַלְשׁוֹנוֹת אֵלִיבָא דְרַב וּשְׂמוּאֵל.

וּכְעֵין זֶה (מ"ד): בְּהָא דוֹאמְרֵי לֵה רֻב חֻלְלָה עֵי"ש. וְרֵאָל לְזֵה לְקַמֵּן (נ"ו) רַב וּשְׂמוּאֵל וְלוֹי דְּאָמְרֵי מְכַנְּסֵי יָדוֹ לְפָנִים וּבּוֹדֵק.

הַנִּיחָא לְמ"ד עַד דְּאָנְקוּב תַּתְאָה אֵלֵא לְמ"ד אַנְקוּב עֵילְאָה אַע"ג דְּלֵא אַנְקוּב תַּתְאָה דְּלֵא עֵילְאָה אַנְקוּב תַּתְאָה לֵא אַנְקוּב וּמְשַׁנֵּי עֵי"ש. וְאִם אֵיתָא דְרַב וּשְׂמוּאֵל וְדָאֵי אָמְרֵי קַרְמָא עֵילְאָה לֵא הִי לְהַקְשׁוֹת בְּלִשׁוֹן הַנִּיחָא רַק עֲדִיפָא מִיְנָה דְקִשְׂיָא דְרַב וּשְׂמוּאֵל אֲדָרַב וּשְׂמוּאֵל.

אֵלֵא וְדָאֵי הָאֵי אָמְרֵי לֵה הוּא אֵלִיבָא דְרַב וּשְׂמוּאֵל. וּפְסָקוּ הַפּוֹסְקִים כְּאָמְרֵי לֵה דְנִיקָב עֲלִיוֹן לְבַד כְּשִׁירָה.

רַק רַמ"א הֵבִיא י"א וּמ"מ הִקְלַל בַּה"מ]: ט וְהִנֵּה יָדוּעַ שְׁקָרוּם עֲלִיוֹן דְּבוּק לְגַלְגּוּלַת וּקְרוּם הַתַּחְתּוֹן דְּבוּק לְמוֹחַ וְסַמְנָה חֵיתָא דְמַתְנַת בָּהּ: מוֹחָא. וְיֵשׁ אֲוִיר בֵּין הַקְרוּמִים וְלַפְעָמִים כְּשֶׁהַמוֹחַ קָטָן יֵשׁ אֲוִיר הַרְבֵּה בֵּין הַקְרוּמִים.

וְא"כ לְמַה דְקִי"ל קַרְמָא תַּתְאָה וְנִיקָב קְרוּם עֲלִיוֹן כְּשִׁירָה אֵין מְקוּם לְחוּשׁ לְנִקִּיבַת הַקְרוּם מְחַמַּת הַחֲבֻטָּה בְּגַלְגּוּלַת שְׁהָרֵי הַחֲבֻט אֵינוֹ פּוֹעֵל בְּקְרוּם הַתַּחְתּוֹן כָּלָל. וְע"כ הַמַּתְנִיתָא שְׁבַסוּטָה סוֹבְרַת קַרְמָא עֵילְאָה.

וְע"כ שְׂמוּאֵל לְטַעְמֵי דְאָמַר קַרְמָא תַּתְאָה [כַּנ"ל דְּהָכִי קִי"ל כְּאָמְרֵי לֵה דְשְׂמוּאֵל אָמַר קַרְמָא תַּתְאָה] ע"כ גַּד מַמַּתְנִיתָא וּמְפָרֵשׁ פִּירוּשׁ אַחֵר. וְע"כ פִּירְשׁוּ רַמְבַּ"ם וְרַע"ב הַמְשַׁנֵּה כְּשְׂמוּאֵל.

וְא"ת הִיא גּוּפָה קִשְׂיָא לְשְׂמוּאֵל דְאָמַר קַרְמָא תַּתְאָה מַמַּתְנִיתָא דַּע"כ סוֹבְרַת קַרְמָא עֵילְאָה. לֵא קִשְׂיָא שְׁהָרֵי בְּהָא דְסוֹבְרַת קַרְמָא תַּתְאָה גַּם רַב סוֹבְרַת פְּמוֹתוֹ וְעַל רַב אֵין קִשְׂיָא מַמַּתְנִיתָא דְרַב תַּנָּא וּפְלִיג: י וְרֵאָל בְּרוּרָה לְפִי זֶה דְבִשְׁלָהִי מַעֲשֵׂר שְׁנֵי יֵשׁ ג"כ מְשַׁנֵּה זֶה וְשֵׁם הֵבִיא הַר"ש ב' הַפְּרוּשִׁים דְשְׂמוּאֵל וְדַמַּתְנִיתָא.

וְהָרֵא"ש הֵבִיא ג"כ אֶף דַּמַּתְנִיתָא אֶף סִיגִים בָּהּ בְּדַמַּתְנִיתָא דְנִרְאָה כַּבַּע"מ. וְלֵא הֵבִיא כָּלָל הַחֲשֵׁשׁ דְנִקְוַבַת הַקְרוּם.

וְתַמּוּהַ מְאֹד דְמְפֻרְשׁ בַּגַּמ' דַּמַּתְנִיתָא הַחֲשֵׁשׁ מְשׁוּם נִקְוַבַת הַקְרוּם וְכֵן מְפֻרְשׁ בְּתוֹסְפָתָא. גַּם יֵשׁ לְעֵינֵי מ"ט הֵבִיא הַר"ש דַּמַּתְנִיתָא כָּלָל.

מְשׁוּנָה מְהַרְמְב"ם וְהַרְע"ב שְׁלֵא הֵבִיאוּ דַּמַּתְנִיתָא. אֶף הִיא הַדְּבַר דְרַמְבַּ"ם וְרַע"ב דְפְסָקוּ קַרְמָא תַּתְאָה לֵא הֵבִיאוּ דַּמַּתְנִיתָא אֲבָל רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן שְׁפָסַק דְבְּקְרוּם עֲלִיוֹן שְׁנִיקָב טְרִיפּוּתָה כַּמ"ש הָרֵא"ש בְּשִׁמּוֹ (פ' אֵלוֹ טְרִיפּוּת).

הֵבִיא גַּם דַּמַּתְנִיתָא. וְהָרֵא"ש שְׁמַסְקָתוֹ (פ' אֵלוֹ טְרִיפּוּת) כְּרִי"ף קַרְמָא תַּתְאָה. וְלֵא רְצָה לְשַׁנּוֹת מִפִּי הַר"ש כְּדַרְכּוֹ תְּמִיד. הֵבִיא מַתְנִיתָא.

אף לא כתב טעם המתניתא משום נקובת הקרום רק משום דנראה כבע"מ: יא) מעתה להלכה דקיי"ל קרמא תתאה אין חשש נקובת הקרום. ואף דרמ"א מחמיר שלא במקום ה"מ.

והש"ף אפי' במקום הפ"מ זה בודאי. אבל לא עוד לחוש לספק.

הנה הא מלתא שנצטרף בדיקה בקרום מהא דסוטה אפרוה משני צדדים ואין לחוש לזה כלל. וע"כ לא העתיקו הפוסקים ובראשם הרמב"ם שלא השמיט שום דבר וקיבץ מסוף הש"ס ועד קצהו ולמה לא כתב זה דבהפה בגלגולת צריף בדיקה בקרום אלא ודאי זה אינו כלל וכמ"ש: יב) נעתה נדבר מהחשש ריסוק כמו הפה במקל פנגד חוט השדרה והנה בנפולה בעי שהי מעל"ע ובדיקה.

והנה נבדק הגלגולת והקרום פולו אף שנחסר מהגלגולת. והנה מה שלא נבדק חלק הנחסר מהגלגולת אין חשש דיש בזה ג"כ הד' ספיקות שהי בחשש נחבס.

שמא אין בנחסר רוב. ואת"ל יש שמא לא נתרסק ואת"ל נתרסק שמא לא נתרסק רוב ואת"ל נתרסק רוב כיון שלא הי' בנחסר רוב גובהו וגם רוב הקיפו.

אם תאמר שהי' רוב גובהו שמא הנפה' רוב הקיפו וכן להיפך נוסף על היתרים שיתבאר לפנינו אף משום שלא שקה מעל"ע ויש חשש על כל הגלגולת שמא הנפה ברוב גובהו וגם רוב הקיפו.

ואין פאן רק תרי ספיקי שמא לא הנפה ברוב. ואת"ל הנפה ברוב שמא לא נתרסק.

ובזה אין לומר ואת"ל נתרסק שמא לא נתרסק ברוב. דזהו רק חד ספק.

בשלקא לענין נחבס כיון דחזינו הגלגולת שנשאר שלא נחבס ע"כ כל החשש שמא נשתנה קצתו מקצתו ע"כ חשיב תרי ספיקי את"ל נחבס שמא לא נחבס רק מיעוט. דע"כ אתה אומר נשתנה קצת מקצת.

אבל לענין ריסוק הוי חשש אחד שמא נתרסק רובו. כמו הפה במקל דחשיב חשש אחד שמא נפסק רובו ודו"ק.

האמנם שגם מתרי ספיקי ג"כ יש להתיר. ומריסוק הקרום י"ל כמ"ש דעל קרמא תתאה אין ריעותא מהפאה בגלגולת: יג) אף מלבד זה יש עוד היתרים לענין חשש ריסוק מחמת שלא שקה מעל"ע.

דהנה בגמ' צריף לבדוק פנגד החלל. ודעת הר"ן ורא"ש וטור דמות אינו בכלל התלל.

אף הרמב"ם כתב לבדוק כל החלל פולו מקדקוד הראש ועד הירף המחבר העתיק לשון הרמב"ם ולבוש כתב דרק פנגד ממש אבל הראש אינו בכלל. וכן הט"ז העתיק בפשיטות דברי הטור והנה לדעת הפוסקים הנ"ל אין חשש בראש פלל מחמת נפילה רק לדעת הרמב"ם ונהרי הרמב"ם הוא הסובר דבכל מקום שאמרו חוששין אינו צריף שהי' רק בדיקה לבד יד) ועוד לדעת רש"י דשהי' ובדיקה היינו שהי' להוציא מחשש ריסוק ובדיקה משאר טריפיות.

ובביצה (ל"ד.) ז"ל צריכה בדיקה משאר טריפיות.

וְשִׁהֵן דַּמְעָלָא אֶצְטְרִיף דְּאִי לֹא שְׁהֵתָה אַעֲפִי שְׁבִדְקָה וְלֹא מְצָא סִימֵן טְרִיפּוֹת טְרִיפָה
שְׁזוֹ אַחַת מִי"ח טְרִיפּוֹת וְנִקְרָא רִיסוּק אִיבְרִים שְׁאִיבְרִי מִתְּפָרְקִין פְּוֶלָן וְאַעֲפִי שְׁאִין
רוֹשֶׁם נִיכָר בְּהַ וְזֶה סִימְנָה וְאִם שְׁהֵתָה מִעַל"ע בְּיָדוּעַ שְׁלֹא נִתְרַסְקוּ אִיבְרִי דְּקִים לְהוּ
לְרַבְּנָן מְסִינֵי דְּרִיסוּק אִיבְרִים אִינְהַ תִּי מִעַל"ע אֶבְל שְׁאָר טְרִיפּוֹת חַיִּים יב"ח עכ"ל.

מִשְׁמַע דְּהִינּוּ טַעֲמָא דְּרִיסוּק אִיבְרִים מְשֻׁנָּה מִשְׁאָר מִינֵי טְרִיפּוֹת מְשֻׁם דְּרִיסוּק הוּא בְּכָל
הָאִבְרִים פְּנ"ל לְשׁוֹן רַש"י שְׁאִיבְרִי מִתְּפָרְקִין פְּוֶלָן. וְלִפִּי שִׁטַּת רַש"י מְמִילָא בְּהַנְּפָה
בְּגִלְגֻלַּת שְׁהִיא בְּאִבְרִי אֶחָד אִין חֲשַׁשׁ רִיסוּק.

שְׁהִיא רַק בְּכָל הָאִיבְרִים. וְאִם הִי בּוֹ חֲשַׁשׁ רִיסוּק שׁוֹב לֹא הִי מוֹעִיל מִעַל"ע.

דְּכִינּוּן שְׁהוּא בְּאִבְרִי אֶחָד תִּי י"ב חוֹדֶשׁ כְּמוֹ כָּל הַטְּרִיפּוֹת. אֲלֹא וְדִאי אִין בְּאִבְרִי אֶחָד חֲשַׁשׁ
רִיסוּק וְלֹא בְּעֵי שְׁהִי כָּלִל: טו וְהִיא דְּתוֹלִין (נ"א) הַפָּה עַל רֹאשָׁה וְהַלְכָה לָהּ כְּלִפֵּי וְנִבְּהַ
וְכוּ אִין חוֹשְׁשִׁין מְשֻׁם רִיסוּק אִבְרִים.

וְאִי שְׁלִים חוֹטְרָא אֶפְלָגָא דְּגָבָה חִינְשִׁין. הִינּוּ לְפִסּוּקַת הַחוּט.

וְכִן מִשְׁמַע פִּירַש"י לְחוּט הַשְּׁדָרָה. וְלֹא קָאָמַר לְרִיסוּק הַחוּט אוֹ הַחֻלְיָא רַק לְחוּט וְהִינּוּ
פְּסוּקַת הַחוּט כְּמוֹ שְׁהוּא טְרִיפַת הַחוּט בְּפִסּוּקָה.

וּבְרִישָׁא שְׁהַפָּה עַל פְּנֵי כָּל הַשְּׁדָרָה שְׁהִיא בְּכָל הַחֻלְיּוֹת ס"ד שְׁיִהֵן בּוֹ מְשֻׁם רִיסוּק אֶחָד
אִם הַפָּה אֶפְלָגִי דְּרַק בְּאִבְרִי אֶחָד חוֹשְׁשִׁין רַק לְפִסּוּקָה. טז) וְאַמְנָם דַּעַת שְׁאָר פּוֹסְקִים
דְּשְׁהֵן מִעַל"ע לֹא מְשֻׁם דְּאִינְהַ תִּי מִעַל"ע.

אֲלֹא דִישׁ לְחוּשׁ שְׁמָא אִינוּ נִיכָר הַרִיסוּק עַד לְאַחַר מִעַל"ע דְּאֶגְלִי בְּהַתְתִּיל וְלַעֲנִי"ד רֹאִי
לְשִׁיטַת רַש"י. דְּהִנְהַ הַשְּׁאֲגָתָ אַרְיָ הוֹכִיחַ מְדַשְׁרֵי לְשַׁחוּט בִּיו"ט בְּהַמָּה שְׁנִפְלָה לְאַחַר
מִעַל"ע עַל סְמִיךְ הַבְּדִיקָה ש"מ שְׁהַבְּדִיקָה הִיא רַק לְחוּמְרָא מְדַרְבָּנָן בְּדִאֲפֻשָׁר לְבָדוּק.

דְּאִי מְדֹאֲרִינְתָא א"כ אִיךָ מִתִּירִין אִיסוּר מְלֹאכָה דִּיו"ט דְּאֲוִרִינְתָא. וְחוֹלֵק עַל הַר"ן שְׁפַתְב
שְׁהַבְּדִיקָה מְדֹאֲרִינְתָא.

וּבְמִקּוּם אַחַר יִשְׁבְּתֵי קוֹשְׁיָא זֶה בְּטוֹב טַעַם אֶחָד עוֹד הִבִּיא רֹאִי מְהָא דְּבְמִשְׁנָה בִּיצָה לָא
תְּנִי בְּדִיקָה כָּלִל רַק מִעַל"ע וְלָמָּה. אֲלֹא דְּמִדְּאֲוִרִינְתָא לֹא בְּעֵי בְּדִיקָה רַק מִעַל"ע.

וְהִנְהַ לְפִי דְּבָרֵיו ע"כ אִין טַעַם מִעַל"ע פְּדִי שְׁיִכָּל לְבָדוּק דֹּא"כ כָּל שְׁפָן דְּהַבְּדִיקָה
מְדֹאֲרִינְתָא. אֲלֹא וְדִאי כְּפִי רַש"י מְשֻׁם דְּרִיסוּק אִיבְרִים אִינְהַ תִּי מִעַל"ע יז) אֶחָד נּוֹכַל
לִיִּישׁב דַּעַת הַר"ן עַפ"י פִּירַש"י דְּמִתְּנִי תְּנִי כָּל הַטְּרִיפּוֹת בְּעוֹף דְּוּמְיָא דְּבַהֲמָה וְלַעֲנוּמַת
דְּתְּנִי בְּבַהֲמָה נְפִלָה תְּנִי בְּעוֹף דְּרִסָּה וְטְרַפָּה בְּכוֹתָל.

וְתְּנִי מִתְּנִי שְׁהִי מִעַל"ע שְׁהִיא הַמוֹעֲלַת לַעֲנִין טְרִיפַת נְפִלָה מִן הַגַּג וְשְׁאָר טְרִיפּוֹת
דַּעֲבוּרָם צְרִיף בְּדִיקָה לֹא מִיִּירֵי בְּהַ תְּנָא. וּמ"מ מוֹכַח פְּשִׁיטַת רַש"י.

דְּאִי כְּרַשְׁבִּי"א שְׁאִין הַשְּׁהֵן רַק לְצוֹרֶף בְּדִיקָה אִיךָ אֶפְשָׁר שְׁעִיקַר הַהִתְרַם דְּהִינּוּ בְּדִיקָה
שְׁיִירִי. וְאִילוּ הַשְּׁהֵן שְׁהִיא רַק לְצוֹרֶף הַבְּדִיקָה תְּנִי לָהּ.

וְלַעֲנִי"ד זֶה רֹאִי שְׁאִין עֲלֵי תְּשׁוּבָה. וּמ"מ חֲלִילָה לִי לְהַכְרִיעַ בְּכַח הַרְאֵי לְגַגְד הַרְאֻשׁוֹנִים.

אך עכ"פ נקיטנא שײש לדעת רש"י פנים גדולים. ולשיטתו ודאי באבר אַחַד אין צריך שהי' פנ"ל והיא ג"כ סניף להתיר.

סוף דבר בהמה זו מותרת אפי' בלא בדיקת קרום של מוח וכ"ש בבדיקה ותו א מיד. נאום הק' אברהם.

סימן כב ב"ה יום ד' נח תרנ"ו לפ"ק פה סאכאטשוב. שלום וכ"ט לכבוד אהובי הרב הגדול המפורסם משפיל ומפואר כש"ת מו"ה אלכסנדר זיסקינד הפהנ ג"י האבד"ק אַזעַדקאוו.

דבר האנוחות הפטומות אשר המנהג בעירכם לפטם ולסמוך על הט"ז, ועוד יותר מזה חשודים העוסקים בזה פי ישליכו קצה ונשט הסמוך לקורקבן אשר שמה שכחי הריעותות, ועוד הי' כמה מכשלות, ע"כ רצונו לאסור הלעטה כאשר נשמע ברוב תפוצות ישראל, אך עומד לנגדו כבוד הרבנים הגדולים אשר קדמוהו ולא אסרו, וביותר פי כמה משפחות למאות זה פרנסתם ע"כ דבריו, והנה נחקור אם יסוד ההיתר שסמכו על הט"ז (סי' ל"ג ס"ק י"ח) טוב הוא: א והנה היתר הרמ"א שסומכין על הפוסקים כעולא דלא חיישינן שמא הבריא.

ובו החזיק בתשו' פנים מאירות. קשה טובא עליו דהתינח אם נמצא קוץ בפנימי.

[ובזה לא שייך היתר הט"ז] אך ונשטים אלו נמצאים נקובים בלא קוץ בפנימי. ובזה גם לעולא אסור כמ"ש הרא"ש ונ"ל דלשיטת רש"י שגם לנקב אין בדיקה בחוץ קשה ניקב זה בלא זה דכשר היכי משפחת לה דאם ניקב בפנים יש לחוש שניקב גם החיצון ואפי' למאן דלא חייש בקוץ [הוא עולא] היינו לפי שמוצאין אותו תחוב בעור פנימי לבד אבל כשמוצאין נקב בפנימי יש לחוש שמא גם חיצון ניקב ואין לו בדיקה עכ"ל.

וא"כ האנוחות שיש בהם נקבים גרידא בלי קוץ גם לעולא אסור ואין לנו רק היתר הט"ז דמדמי לה לניקב מחמת חולי עי"ש שהשיגו עליו הנה"כ והפ"מ: ב) והנה ז"ל נה"כ. פינן שפא ע"י דברים קשים שמלעיטין אותם הוי כניקב תמיד ע"י קוץ או מחט מה לי ניקב נקב בפעם אחת מה לי ניקב מעט מעט עכ"ל נה"כ.

ולענ"ד נראה דנדאי חילוק גדול בין בפעם אחת בין מעט מעט. והוא עפ"י דברי ר"י בעל התוספות ביבמות (ל:) ונ"ל דהתם חיישינן לספק דרוסה משום דשכיחא ומוכח מילתא לאיסורא טפי מדלהיתרא וכן ההוא דישיב לה קוץ בנשט דחיישינן שמא הבריא למאן דחייש לספק דרוסה עכ"ל.

והתינח בפעם אחת אמרינן דשכיח יותר שעבר כל הנשט. פי דבר דק היא ובתחילה אחת עובר את כולו.

אבל בניקב מעט מעט מאין הרגלים שניקב בה כל כף נקיבות עד שעבר את כולה. והרי שאר עור הנשט לא ניקב בו כלל ומאין הרגלים שבמקום זה ניקב כל כף נקיבות עד שעבר את כולו.

וא"א לתןשבו יותר מספק שקול וכשר לדעת התוס'. והש"ך פסק כמותם (בסי' נ') בהפ"מ: ואפי' לדעת הרשב"א וה"ר יונה וסייעתם דכל ששכית לאיסור כמו להיתר אסור.

מ"מ בנ"ד נראה דשרי. דהנה יש סתירה גדולה בדברי הרשב"א דס"ל פל ששכית לאיסור כמו להיתר אסור.

ובתשו' הובא בש"ע (סי' ל"ט סעי' ה') בספק אם הוא בגב או בחתוף פשיטה ולמה. עוד זאת בנפלה לאור כתב הרשב"א דצריך בדיקה אם נחמרו בני מעי'.

ממילא אם לא בדיק טריפה דע"כ ששכית לאיסור כמו להיתר. דאל"כ היינו תולין להיתר כמו באמרתא דהוי משגגן כרעי' בתרייתא פינו דשגרונא שכית תלינו בשגרונא ואין צריך בדיקה.

וה"נ אם לא נחמרו שכית יותר לא הי' צריך בדיקה. וע"כ ששקולין.

וא"כ הבדיקה מעפכת לשיטת הרשב"א דבמקום ששקולין הבהמה אסורה. וא"כ קשה טובא בהא דכתב הרשב"א בעוף בייתי שיש במינו מדברי שפלה לאור ונמצא ה' ירוקה פשיטה דאפשר שפך הוא מתולדתו פינו שמהדברי לעולם כבדו ירוקה.

וקשה מ"מ הבדיקה נעדרת. עוד תימה שהרשב"א הוכיח שכל שפלה נחמרו בני מעי' אף שלא ידענו שפלה לאור טריפה.

שאם הי' אפשר לתלות בדבר אחר גם ביזוע שפלה לעור נתלה בדבר אחר עיי"ש בתוה"ב הארוך באריכות. ותימא דנהי שאפשר לתלות בדבר אחר.

מ"מ הבדיקה נעדרת: ד נראה ליישב דהנה צריך להבין דברי ה"ר יונה שהביא הרשב"א ור"ן שהוכיחו מהא דכל ספק בשחיטה פסולה להיכא דנשברה רגלי' ואין ידוע אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה אזלינו לחומרא.

וה"ה לשאר טרפיות היכא דשכית לאיסור כמו להיתר אזלינו לחומרא עיי"ש באריכות. ותמוה טובא דמה זה ענין לספק בשחיטה דבהמה בחי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע בה נשחטה.

ומה זה ענין לנשחטה פראוי ונולד ספק טריפות: ה) אף הנה בסנהדרין (קי"ב) בהמה חצי' של עיר הנדחת אסורה, ופירשו הר"ן והריטב"א בחידושיהם משום דשחיטה שאינה ראוי' לאו שמה שחיטה להתירה באכילה ואותו סימן של חלק עיר הנדחת היא שחיטה שאינה ראוי' ואינו מתיר עיי"ש היטב.

והנה לפ"ז כל טריפה פינו דהוי שחיטה שאינה ראוי' לאו שמה שחיטה להתיר באכילה. ומלבד איסור טריפה יש בה עשה שאינה זבוחה.

וא"כ ספק טריפה הוי ספק בשחיטה ג"כ. ושפיר דייק ה"ר יונה מספק שחיטה לספק טריפה: אף יש לדחות דכינו דאין לאוסרה משום טריפה דבחזקת היתר קיימא לגבי איסור טריפה.

ממילא הוי שחיטה ראוי' בנדאי. ולא הוי ספק בשחיטה פלל.

אף ההכרעה הנכונה בזה שאם היא ספק שאי אפשר לעמוד עליו שהיא טריפה. בזה אמרינו פינו שמון הדין אינה אסורה משום טריפה הוי שחיטה ראוי בנדאי.

אף אם אפשר לעמוד עליו בשעת שחיטה כגון נשברה רגלו ספק קודם שחיטה. הרי אם באמת הי' קודם שחיטה הי' אפשר לבדוק תיכף ומיד לאחר שחיטה.

והי' רואין כי רגלו שבורה קודם שחיטה. ושפיר הוי שחיטה שאינה ראוי!

וכן בכל ספק טריפות שאפשר בבדיקה הוי ספק שחיטה שאינה ראוי: ז) ודומה לזה מציינו בסוגיא דתקפו פהו בספיקות נכנסין לדיר להתעשר. ומוכיח מזה דתקפה פהו מוציאין מידו.

וע"כ גם לענין קדושת מעשר מהני דחשיב ודאי ממון ישאל. משא"כ אם תקפו אין מוציאין חשיב פוטר ממונו בממון פהו אם הוא בכור.

ה"נ בנ"ד אם א"א לעמוד עליו ולעולם לא תיאסר משום טריפה חשיבה פשירה ודאי ושחיטה ראוי. משא"כ אם תיאסר ע"י בדיקה חשיבה אינה ראוי! אם טריפה הוא.

והוי ספק בשחיטה: ח) מעתה כל דברי הרשב"א מיושבים בסירכא שא"א לעמוד עלי' אם הוא בגב או בחתוף. שאם נופחין הרבה נראה בחתוף וכשאין נופחין הרבה נראה שהיא בגב.

פינון שא"א לעמוד עליו אין בו איסור טריפות כלל ושחיטה ראוי היא. וכן בעוף ביימי שיש במינו מדברי ירוק א"א לעמוד על האיסור פינון שאפשר לתלות שפך הוא מתולדתה ממילא הוי שחיטה ראוי! ומותר והשתא שפיר דייק הרשב"א שאף אם לא נודע שנפלה לאור אסורה.

שאם הי' אפשר לתלות השנוי מראה בדבר אחר גם בידוע שנפלה לאור נתלה בדבר אחר. והוא נכון לפי הנ"ל שאם יכולין לתלות בדבר אחר א"כ לעולם אי אפשר לעמוד על הטריפות ולא הוי ספק בשחיטה אף לפי האמת שא"א לתלות השנוי בדבר אחר ואפשר לעמוד על טריפתו הבדיקה מעכבת דהוי ספק בשחיטה.

ודו"ק היטב שהיא מפתח גדול לכל ספיקי טריפות: ט) ולפמ"ש שפיר י"ל בנ"ד. דאין לחוש שפא ניקב החיצון ואי אפשר לבדוקו.

דכינון דמ"מ אינו ניפר נקב מבחוץ ואי אפשר לעמוד על טריפתו בשעת שחיטה. אין איסור בשקולים להרשב"א.

ואין להקשות דא"כ להרשב"א מה מקשה בגמ' לעולא מ"ש מספק דרוסה. הא בספק דרוסה אפשר לבדוקו לראות שהיא טריפה משא"כ זה אינו ניפר.

לק"מ שהרי הרשב"א מפרש אין חוששין שפא הבריא שאינו צריך בדיקה ולזה מקשה שפיר דמ"מ יצטרף לבדוק שפא יראו שניקב בחוץ: י) אף לכאורה כ"ז אינו בנידן דידן שהיא חשש נקובת הנושט שהרי פתבו הרמב"ם והש"ע נקובת הנושט נבילה.

וא"כ לעולם הוי ספק בשחיטה ואפילו בשקולים אסור. ואף שהתוס' פ' ד' אחין פתבו גם בישב לו קוץ משום דשכיח לאיסור יותר.

אָפּשָׁר לױמֶר שְׁמִפְרָשִׁים הַבְּרִיא גַתְרַפָּא. וּבְזֵה אָפּשָׁר דַּס"ל פִּינּוּן שְׁעֲכָשְׁוּ אִינוּ נְקוּב רַק שְׁסוּפּוּ לְסַתּוֹר לָא הֵוִי גַבְיֵלָה.

[דְּלָא סְבִירָא לֵהוּ פְרַמְב"ם פ"ג] ע"כ צְרִיכִין לְטַעַם שְׂכִיחַ יוֹתֵר. אַבְל בְּמִסְנֵפִים שְׁמָא הַחִיצוֹן נְקוּב וְאִינוּ גִיכָר הֵוִי סְפֵק בְּשַׁחֲיטָה: יא) אִף הָא דְנִקְוֵבַת הַנְּוִשְׁט גַבְיֵלָה אִף שְׁפַתְבוּ רַמְב"ם וּבש"ע בְּלִי חוּלְק.

לענ"ד רוב הפוסקים חולקים ע"ז. וְהִנֵּה הָרָא"ש (פְּרָק ב' ס"ו) בְּבַעֲיָא דְשָׁהָה בְּמִיעוּט סְמָנִים פִּי' בְּשֵׁם ר"ת דִּהֵינּוּ שְׁשַׁחַט מִיעוּט וְנִשְׁט וְשָׁהָה דִּילְמָא לָא גְמָרִי שְׁהִי' אֵלָא בְּמִינְדִי דְמַנְבְּלָא בִּי הֵינּוּ אַחַר רֹב סִימָן.

וְכֵן הוּא בַּס' הַיֵּשֶׁר לר"ת (סִי' שַׁנ"ז) יַעֲיִי"ש. וְרָאִיתִי בְתִשׁו' צָמַח צָדֵק הַחֲדָשׁ הַבִּיא דְבָרִים אֱלוּ.

וְהִבִּיא רֵאִי ג"כ מִתּוֹס' רִישׁ אֱלוּ טְרִיפּוֹת דְאַפִּי פְסוּקַת הַגְּרָגְרַת כְּשִׁשְׁחַט שְׁלָא בְּמִקּוּם חֲתָף לָא הֵוִי גַבְיֵלָה יַע"ש. וּבְתוֹס' חוּלִין (מ"ג: ד"ה שְׁאֲנִי).

סְפֵק נְקוּבַת הַנְּוִשְׁט חֲשִׁיב חֲזַקַת הַיֵּתֵר. וּבְתוֹס' ב"מ (כ: ד"ה אִיסוּרָא) שְׁמָא בְּמִקּוּם נְקֵב שְׁחִיטָה הֵוִי חֲזַקָה דְאִיסוּרָא.

מִשְׁמַע ע"כ דַּס"ל לְחַלְק בֵּין שְׁחִיטָה בְּמִקּוּם נְקֵב דְבְּזֵה הֵוִי גַבְיֵלָה, בִּי שְׁחִיטָה שְׁלָא בְּמִקּוּם נְקֵב דְבְּזֵה הֵוִי טְרִיפָה, וְרָאִיתִי שְׁם בְתִשׁו' הַנ"ל שְׁהִבִּיא תּוֹסְפָתָא (פ' הַשּׁוֹחֵט) נְקוּבַת הַנְּוִשְׁט טְרִיפָה וְשַׁחֲיטָתָה מְטַהֲרָתָה מִיַּדִּי גַבְיֵלָה: יב) וְהִנֵּה בְּסוּגְיָא (ד' ל"ב:) דְמִקְשָׁה אֲשַׁנּוּיָא דר"ל דְמִשְׁנֵי כָּאן בְּמִקּוּם חֲתָף כָּאן שְׁלָא בְּמִקּוּם חֲתָף, וְהָאֵמֵר ר"ל שְׁחִיטָה אֵת הַקְּנָה וְאַח"כּ נִיקְבָה הַרִיאַה כְּשִׁרְיָה אֵלְמָא כְּמַנְחָא בְּדִיקוּלָא דְמִיָּא ה"נ כְּמַנְחָא בְּדִיקוּלָא דְמִיָּא, אֵלָא אָמַר ר' יוֹחָנָן כָּאן קוּדָם חֲזַרְהָ כו' [ור"ל הַזֵּר בִּי וְלָא יִדְעָנָא הִי דְאַתְרִיתָא כֹּן כָּתֵב הָרָא"ש] וְהַרְמַב"ן כָּתֵב בְּמַלְחָמוֹת וְיוֹתֵר מְבֹאָר בַּס' הָאֲשַׁכּוּל (סִי' ט"ו) דְאִף דְלָא קִי"ל כְּמַנְחָא בְּדִיקוּלָא דְמִיָּא מ"מ אוֹתוֹ אֲכָר שְׁנִשְׁחַט נְדָאִי כְּמַנְחָא בְּדִיקוּלָא ע"כ מִשְׁנֵי שְׁנוּיָא אַתְרִיתָא, וְא"כ נְקוּבַת הַנְּוִשְׁט דְאַפִּי כְּנִגְדוֹ לָאו כְּמַנְחָא בְּדִיקוּלָא, שְׁהִרִי הוֹכִיחוּ הַתּוֹס' וְהַפּוֹסְקִים מְקוּשְׁיַת הַש"ס (ח).

(וְהָאִיכָּא צְדָדִין שְׁאֵם בְּשַׁעַת שַׁחֲיטָה נִיקֵב כְּנִגְדָה מֵהַ שְׁשַׁחַט טְרִיפָה, וְא"כ אִם שְׁחִיטָה לְמַעְלָה מִהַנְּקֵב מִנֵּין לָנוּ לְגַבְיֵלָה, וְאַדְרַבָּה יֵשׁ לָנוּ רֵאִי לְטַהַר מר"ל דר' יוֹחָנָן לָא פְּלִיג עָלֵיו אֵלָא מִשּׁוּם דְכְּמַנְחָא בְּדִיקוּלָא דְמִיָּא, אַבְל בְּנְקוּבַת הַנְּוִשְׁט דְלָא שְׁיִיף כְּמַנְחָא בְּדִיקוּלָא הַדְרִינָן לר"ל, וְיֵשׁ תִּימָה עַל הַרְמַב"ם שְׁפֵסֵק נְקוּבַת הַנְּוִשְׁט גַבְיֵלָה, וּבִיּוֹתֵר עַל ס' הָאֲשַׁכּוּל שְׁבַסִּי ט"ו פִּירֵשׁ דר' יוֹחָנָן נְדִי מִדְר"ל מִשּׁוּם דְאוֹתוֹ סִימָן שְׁנִשְׁחַט רֹבּוֹ כְּמַנְחָא בְּדִיקוּלָא וּבַסִּי' י"ג פְּסֵק נְקוּבַת הַנְּוִשְׁט גַבְיֵלָה אִפִּי שְׁחִיטָה לְמַעְלָה מִמִּקּוּם חֲתָף: יג) וְהַנ"ל בְּזֵה שְׁדִין נְקוּבַת הַנְּוִשְׁט אִי הֵוִי גַבְיֵלָה תְּלוּי בִּישְׁנָה לְשַׁחֲיטָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף, דְאִי יִשְׁנָה לְשַׁחֲיטָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף הֵוִי פְּסוּל בְּשַׁחֲיטָה, דְנְקוּבַת הַנְּוִשְׁט הוּאִיל וְנַעֲשֶׂה בָּהּ טְרִיפָה הִיא הַתְּחִלַּת גְּטִילַת הַחַיּוֹת וְהִרִי תְּחִילַת שַׁחֲיטָה בְּפְסוּל, אִף לְמ"ד אִין לְשַׁחֲיטָה אֵלָא בְּסוּף וְאִז הִרִי יֵשׁ רֹב סְמָנִים בְּכַשְׁרוֹת לְבַד הַנְּקֵב, [וְאִין הַנְּקֵב מְצַטְרֵף לְהַחֲשִׁב מְקַצַּת שַׁחֲיטָה בְּפְסוּל כִּינּוּן שְׁיֵשׁ רֹב בְּכַשְׁרוֹת וְהַנְּקֵב שֶׁל פְּסוּל אִין בּוֹ שְׁיַעוֹר שַׁחֲיטָה] וְע"כ מְכַשִּׁיר ר"ל לְמַעְלָה מִמִּקּוּם חֲתָף, דר"ל לְטַעַמִּי דַּס"ל דְאִין לְשַׁחֲיטָה אֵלָא לְבַסּוּף, מִיְהוּ בְּשַׁחֲטָה בְּמִקּוּם

חתף לא אמרנונו פינון דאין לשחיטה אלא ברוב שני הסמנים והרי סימן שני בכשרות, דליתני שאין הפירוש שכל המעשה לבד הגמר אינו קרוי שחיטה אלו שלבסוף נעשה הפל שחיטה ובסוף שני הסמנים מתירין: יד' ותדע דבריש בהמה המקשה בעי אילפא הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרו מידי גבילה.

אמר רבא קו"ח אם הועיל לו סימן ראשון להתירו באכילה כ"ש שתועיל לו לטהרו מידי גבילה. וקשה רבא למה הוצרך לקו"ח.

הא לדידני אין התחלה לבעי' זו פינון דסימן ראשון בא גם להתירו באכילה וסימן שני רק לטהרו מידי גבילה תרצה לומר שלא יצטרפו. והא רבא ס"ל בזבחים (דף ל').

(ובפסחים (ס"ג.) דאין לשחיטה אלא לבסוף וסימן ראשון לאו שחיטה הוא כלל ואינו מתיר וכל השחיטה היא בסוף לאחר שהוציא ידו והוא לטהרו מידי גבילה לבד.

אלא ודאי גם למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף סימן ראשון מתיר ג"כ. אלא שאינו מתיר רק לבסוף.

וה"נ משמע (ד' ל"ו) בנתקנת הדם בין סימן לסימן מהדלעת דפליגי בינשנה לשחיטה מתחלה ועד סוף דלמ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף אינו מכשיר אבל אם עדיין איתא לדם שבסימן ראשון על הדלעת לכ"ע מכשיר.

ש"מ שלבסוף נעשה הפל שחיטה: טו) וא"כ אם פסק סימן ראשון ולא שחת למעלה ממקום חתף אין כאן רק סימן אחד בכשרות. רק אם שחת למעלה ממקום חתף הרי בסוף יש שני סמנים בכשרות ופסיקת סימן ראשון אינו מצטרף לפסול וכן בנקובת הנושט למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף פושט במקום חתף מפי נפקא לחיותא בהגיע הרוב הרי מצטרף הנקב לרוב והוי מקצת שחיטה בפסול.

ואף אם יגרוך אח"כ אינו מועיל כלום פינון דכמנחא בדיקולא דמיא: טז) ולפי האמור יש לפרש התוספתא הנ"ל דנקובת הנושט טריפה מיירי בושט למעלה ממקום חתף. ואתא כמ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף.

דפלוגתא דתנאי היא (ד' ל"ו וד' קכ"ח). וכ"מ לשון התוספתא שחת מקצת הנושט ושהה פדי שחיטה ואח"כ שחת את שניהם כו' משמע שהי' שחיטת שניהם בפ"ע מלבד המיעוט וע"ש.

והשתא מינושב הרמב"ם דפסק נקובת הנושט גבילה ולא חילק בין שחת במקום חתף בין שחת למעלה. ועוד שאם הי' מועיל בה שום שחיטה לא היתה גבילה מחיים.

(ועי' תבואות שור דטעם דהוי גבילה מחיים משום שאין מועיל בה שחיטה. משא"כ אם הי' מועיל שחיטה למעלה ממקום חתף.

והראש יוסף שגג במח"כ בזה] אף לפמ"ש הרמב"ם לטעמיה דפסק (פ"ד ה' י"ג) ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף: יז) ונראה דרמב"ן וס' האשכול דמפרשי לדר' יוחנן דהא דנדי מאוקימתא דר"ל. משום דאותו סימן שושט כמנחא בדיקולא.

ולא משום דר"י לטעמיה דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף. היינו משום דקושית הגמ' היא על ר"ל משום דכמנחא בדיקוילא דמאי.

וע"ז אמר אלא אמר ר' יוחנן משמע דמשום הא נדי ר"י מאוקומתא דר"ל דאי משום דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לא הוי מעייל נפשי' בשנויא דחיקא דהא פלוגתא דתנאי היא (פ' העור והרנטב) ר"י ס"ל ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף.

ור"ש סובר אינה לשחיטה אלא לבסוף וע"כ תני אלו טריפות דטריפות הם אף אליבא דר"מ אלא דלדידי' נבילה נמי הוי ותני טריפות דתיתי ככ"ע. דכה"ג תני מתני' שם או שחטרה ואמרינן בגמ' לר"ש אצטריף דאמר עד שתנקב לבית הסמפונות.

בחטרה מודה. ובחטרה לכ"ע טריפה גם לר"ש.

ה"נ תני אלו טריפות דטריפות לכ"ע הם גם לר"ש. ומ"מ למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף הוי נבילה יח) מ"מ נראה גם למ"ד אין לשחיטה אלא לבסוף הא דאינו נבילה דוקא כשהתחיל למעלה כנגד מקום חתך.

אבל כשהתחיל מן הצד פינון דהשוחט בשנים ושלשה מקומות פשר נמצא שנגמר רוב ע"י החתך שמתחלה והוי מקצת בפסול. ומה שגומר אח"כ אינו פלום פינון דכיקא בדיקוילא דמאי יט) ובעיקר הדין אם ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אף דבפ"ה מה' שחיטה פסק ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף.

פי"א מה' טומאת אוכלין בנתקנת הדם בין סימן לסימן פסק דהוי ספק אם הוכשר. וכפי הנראה חזר בו ממ"ש פ"ד מה' שחיטה דנדאי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף וא"כ נקובת הנושט גם לרמב"ם היא רק ספק נבילה.

ובאו"ז ריש חולין פסק אין לשחיטה אלא לבסוף. וכן פסק ביש"ש.

ומשום דרבא הכי ס"ל פ"ב דזבחים ובתמיד נשחט. וא"כ נקובת הנושט היא רק טריפה: כ' מעתה הנה ר"ת בס' הישר ורא"ש שפוסברים נקובת הנושט רק טריפה.

וכן תוס' ריש אלו טריפות אפי' בפסוקת הגרגרת כל שנשחט למעלה ממקום חתך. וסמ"ג שכתב דיני פסוקת הגרגרת ונקובת הנושט בה' טריפות וכתב שהם טריפה.

ועזב סדר הרמב"ם שכתבם (פ"ג מה' שחיטה) משמע להדיא דס"ל ג"כ שהם טריפה בשחט למעלה ממקום חתך כדעת התוס' ריש פ"ק אלו טריפות. ועל הטור שכתב על פסוקת הגרגרת ונקובת הנושט שהם טריפה וכתוב בה' טריפות.

הקשה הב"י ות"י משום דאין נפ"מ בזה"ז דלטומאה לא נהגא האי דנא. אף אין לומר פן על הסמ"ג שהביא דיני טומאה וטהרה וכל שאינו נוהג רק בזמן המקדש.

גם על הטור דוחק גדול לתרץ פן דהא נפ"מ לענין אותו ואת בנו, ומחנורתא שגם דעת הטור כתוס' ר"פ אלו טריפות. וכן בתוס' חולין (מ"ג) דנקובת הנושט ושחט שלא במקום נקב הוי טריפה פנ"ל.

וכן או"ז פינון דס"ל אין לשחיטה אלא לבסוף ממילא היא רק טריפה כדמוכח מהא דר"ל. והא דתוספתא.

והאומרים שיהיא נבילה היא רק רש"י וס' האשכול ורמב"ם באפשר פי בפ"י מה' ט"א
כתב דהוי ספק אם ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ומהרש"א פ"ג דבכורות פתב ג"כ
בפשיטות נקובת הנושט טריפה].

וכן לפי פסק היש"ש גדול אחרונים. ואף שבש"ע פסק בפשיטות דהיא נבילה.

משום שלא עלה על דעתו שיש חולקין על הרמב"ם שיהי לא הביא בב"י שום חולק
אבל אנו שראינו כל אלה. יש לנו לילך אחר הרוב.

והתוספתא. דהוי טריפה: כא) ואף שבכל זאת קשה לפסוק נגד הש"ע.

הלא יש לצרף ג"כ דעת הרשב"א ורא"ש ור' יונה דלנקב במקום ידוע יש לנושט בדיקה
מבחוץ. וגם דעת הט"ז שחשיב ע"י חולי.

ע"כ אין לסתור מנהגם. ואף שיש מרשיעין שלא להביא הנושטים.

ע"ז נדאי ראוי לגדור לאסור האנונים שאין מביאים הנושטים. גם אותם שאין מביאין
הקצה הסמוך לקורקבו.

ואפשר שמן הדין הוא כן: דהוי כמבטל אסור לכתחילה כמ"ש הריב"ש על אותם
שאיןם בודקין הריאות במזיד.

ואותם שהכשילו במזיד לאסור לקנות אצלם. אף לבטל ההלעטה לגמרי לא נ"ל.

משום שנוגע לפרנסת כמה משפחות כמ"ש ר"מ: דברי הדו"ש הק' אברהם. סימן כג
(א) במתני' אלו טריפות נקובת הנושט.

יש לדקדק למה לא תני ניקב הנושט כבשאר נקובים, וכן יש לדקדק בפסוקת הגרגרת.
והנה יש לומר לפי מה דמשמע בנלד טריפה דהיא דנטרפה ולבסוף נתעברה מותר הנלד
ולא אסרינו לה משום דעובר ירו אמו.

ודוקא בנתעברה ולבסוף נטרפה אסור הנלד. ולכאורה קשה סוף סוף האם עדיין היא
טריפה בשעה שהיא מעוברת ג"כ ותאסר הנלד.

וצ"ל דכל האיסור מחמת שעת שנטרפה. וכמו איסור נבילה דהאיסור מחמת שעת מיתה.
ורא' דבשר מן החי אינו מטמא אף שלא נשחטה. ואין בין בשר הפורש מן החי לבשר
הפורש מן הנבילה פלוג.

ועל פרוזין דרק מיתתו עשאתו נבילה. לא מה שהיא מתה לבד.

וכן הדין בבהמה דאין האיסור מה שהיא בהמה שאינה חי'. רק מה שנטרפה
ונעשית טריפה.

ואף דאפי' נוצרה טריפה אסורה. הלא אם נוצרה מתה ג"כ אסורה.

מ"מ האיסור רק על שנעשית טריפה. ועל כן תני ניקב הלב.

וכן בשאר. משום שמעשה הנקיבה אסרתה ולא מה שהיא עכשיו נקובה אבל בנקובת הגרגרת ופסוקת הנושט פיון דשחיטה לא מהני בהו א"כ אין האיסור על שעת נקיבה לבד.

רק משום שהיא עכשיו נקובה. ולא מהני בה שחיטה דיש חסרון בסימנין דמיטרפה בה: (ב) ואף דאלו טריפות תנו ומסקינו בפירק השוחט דקודם חזרה נשת וכרע"ק דחשוב רק טריפה.

י"ל דמ"מ מידה דאין שחיטה מתירטה באכילה פנא בהחליד סימן או עקר סימן אהד דלרע"ק רק טריפה ועל פרחין פיון דהנה בה מקצת שחיטה לא הוי גבילה גמורה. אבל מ"מ אסור באכילה משום גבילה.

ואשכחן פהאי גוונא בלא בידק בסימנים לאחר שחיטה דאמר טריפה ואסורה באכילה אף דהאיסור משום גבילה. רק משום דאינה מטמאה קרי לה טריפה.

והכי נמי לרע"ק ומ"מ האיסור משום שאינה זבוחה. על פן אין האיסור לחוד על שעת נקיבה.

רק מחמת שהבהמה היא עכשיו נקובת הנושט ופסוקת הגרגרת: (ג) עוד יש לומר על פי דברי הט"ז דנקב התולדה אינו פוסל. ובפירק המפלת מפורש להדיא דנקובת הנושט מתולדה הוי טריפה עיי"ש ברש"י ובתוס' בהמפלת גוף אטום וקשה מנא לי' להט"ז לחלק בשאר נקובים.

וצ"ל דיליף ממתני' דבכילהו תני ניקב הלב ניקבה הריאה. משמע דרק מה שנעשה אח"כ.

ובנושט וגרגרת תני בלשון נקובת ופסוקת דאפי' מתולדה פוסל. אף זה אינו דהא רש"י והרמב"ם מפרשים ריאה שחסרה חסר אונא אף דהוא מתולדה אף דתני שחסרה ולא תני חסורה: סימן כד א' בתוס' ד"ה דרוסת הנץ ולא משום דסופו לינקב דא"כ בכלל נקובה היא.

ומה"ט לא תני במתני' דמיא לדיותא ודמיא לבישרא אלא משום דהארס שורף וסופו למות. והנה לדעת הפוסקים דמראות הפוסלות לאו משום דסופו לינקב אלא דחשובים עכשיו כבשר מת.

ועיין ברמב"ם. הדרא קושיא לדוקתה למה לא תני דמיא לדיותא דהא ג"כ סופג למות. ואין לומר דכיון דחשובים פנקובים ג"כ בכלל נקובה הוא. דהא בשר שהאדים מדרוסה ג"כ כמאן דליתא פדאמר פשיטא ונושט דנקובתו במשהו דרוסתו נמי במשהו ואעפ"כ תני לי' משום דעכשיו סופו למות.

ונתני נמי דמיא לדיותא: (ב) ולפענ"ד נראה ליישב קושיות התוס' עפ"י דברי הרמב"ם בס' המצות דאין למנות חלק המצוה למצוה בפני עצמו למשל תנופה שהוא חלק ממצות מנחה. אף אם המצוה כולל כמה מצות אז יחשב בפ"ע למשל המצוה שיהי' הקרבן תמים.

אין לומר שהוא חלק ממצות קרבן. שהרי בקרבנות כמה מצות.

ואין לומר שֶהוא חֵלֶק מִמְצוֹת הַחֻטָּאת. שֶהרי הוא גַּם בְּעוֹלָה וּשְׁלָמִים שָׁהם מְצוֹת אַחֲרוֹת.
עַל כֵּן יִמְנָה בַפ"ע. וְה"נ בְּדְרוֹסָה שֶהוא כּוֹלֵל כַּמָּה טְרִיפּוּיּוֹת שֶפֶל הָאִיבָרִים שֶהַנְּשָׂמָה
תְּלוּיָה בָהֶם אִם נִדְרָסוּ טְרִיפָה עַל כֵּן יִחְשָׁב לְטְרִיפּוֹת בַּפ"ע, מִשָּׂא"כ דְּמִיָּא לְדִיּוֹתָא
וּלְבִישָׂרָא דְאִינוּ פּוֹסֵל אֲלָא בְרִיאָה בְּכָלֵל נְקוּבַת הַרִיאַה הוּא.

וְהוּא חֵלֶק מִטְרִיפַת נְקוּבַת הַרִיאַה גּ וּמִפְּאֵן סִיּוּעַ לְהַפּוֹסְקִים דְּמִרְאוֹת בְּשָׂרָא אִיבָרִים אִינָם
פּוֹסְלִים אֲלָא בְרִיאָה. וְלִקְצַת פּוֹסְקִים הַמְחַמְרִים גַּם בְּשָׂרָא אִיבָרִים.

צ"ל דס"ל פְּהַתּוֹס' דְּרַק סוֹפוֹ לִינְקָב. וְהָא פְּשִׁיטָא דְאִי אֲפִשָׁר לְחֻשְׁבוּ בַפ"ע וְדו"ק: (ד)
ק"ל לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּאַף בְּבַהֲמָה אִם נִפְלָה לְאוּר וְנִחְמְרוּ בְּנֵי מַעִי טְרִיפָה אֲמַאי לֹא תְּנִי
נְמִי הָא.

וּבְנֵי כְּמַר שְׂמוּאֵל נ"י אָמַר דִּי"ל כִּינּוֹן דְּטַעְמָא דְּדְרוֹסָה שֶהָאָרְס שׁוֹרְף. מִמִּילָא נִשְׁמַע דַּכ"ש
כְּשֶׁהָאֵשׁ שׁוֹרְף דְּטְרִיפָה וּבְכָלֵל דְּרוֹסָה הוּא: (ה) לְקַמּוֹן ע"ב וְהָאִיכָּא חֲסָרוֹן בְּשַׁדְרָה וְאָמַר
שְׂמוּאֵל וְכֵן לְטְרִיפָה.

ק"ל דְּהָא שְׂמוּאֵל יִלְיָף לָהּ מִדְּתַנִּי הֵתָם וּב"ה אוֹמְרִים כְּדִי שְׂיִנְטַל מִן הַחֵי נִימּוֹת דְּבִשְׁעוֹר
מִיְתָה חֲשִׁיב חֲסָרוֹן. וְא"כ אִינָה חֵי וְתַנָּא דְּבִי ר' יִשְׁמַעְאֵל לֹא חֲשִׁיב אֲלָא הַנִּי דְּחֵינּוּ
כְּדַכְתִּיב וּבִין הַחֵי אֲשֶׁר לֹא תֵאָכֵל.

וְעוֹד ק"ל דְּלִקְמָן בְּפְלוּגְתָא דְּטְרִיפָה חֵי אוֹ אִינוּ חֵי מֵאֵן דַּס"ל חֵי מִיְיָתִי רֵאִי מְבַהֲמָה
שְׁנַפְחָתָה גְּלַגְלוֹת שְׁלָה כְּמֵלָא מְקַדָּם וְחֵיָתָה. וְהַרִי בְּנַפְחָתָה הַגְּלַגְלוֹת לְכּוֹלֵי עֲלָמָא אִינָה
חֵי כְּדַמּוּכַח מִמִּתְנִי כַּנ"ל: וְסָבוּר הֵיִתִּי לּוֹמַר עַפ"י דְּבְרֵי הַרְשָׁב"א לְקַמּוֹן בְּשַׁמְעָתָא דְּעַד
וְלֹא עַד בְּכָלֵל שֶהֵבִיא בְּשֵׁם מוֹרוֹ הָרַב (הוּא הָרַב רַבִּינוּ יוֹנָה) דְּחֲסָרוֹן כְּסַלְעַ אִינָה טְרִיפָה
כִּינּוֹן דְּנִשְׁתַּיִיר מִהַגְּלַגְלוֹת מַעְלָה אַרוּכָה ע"י בְּיָדוֹר סְמָנִין וְחֲשִׁיב שְׂנִיטַל מִן הַחֵי נִימּוֹת
דְּבִלָא בְּיָדוֹר סִמְנִין תְּמוֹת.

ע"כ י"ל דְּמֵאֵן דְּאָמַר טְרִיפָה תִּי מוֹדָה דְּבִלָא בְּיָדוֹר סְמָנִין תְּמוֹת רַק שַׁחֵי ע"י סְמָנִין.
וּבְזָה מִיְנּוֹשָׁב קוֹשִׁיַת הַר"ן בַּחֵי דִּישָׁהוּ הַרְבֵּה טְרִיפּוֹת וַיִּרְאוּ אִם חֵי אֶחָד מֵהֶם וּלְפַמ"ש
דַּמ"ד חֵי ס"ל דִּישׁ לָהֶם רְפוּאָה ע"י סְמָנִין שְׂאִין יוֹדְעִין מֵהֶם.

וּמ"מ אִין רֵאִי אִם מְשַׁהִין אוֹתָם דְּאוּלֵי לֹא עָשׂוּ לָהֶם שׁוּם רְפוּאָה: סִימָן כַּה (א) חֲוָלִין מ"ג
אָמַר רַבָּה קְרוּם שְׁעָלָה מְחַמַּת מְכָה בְּנוֹשֵׁט אִינוּ קְרוּם וּפְרַש"י וְלֹא דְּמִי לְסַתִּימַת וְכו'
דְּהֵיא סַתִּימָה דְּמַעֲיָקְרָא הוּא.

וְנִחְלְקוּ הָאֲחֲרוּנִים בְּפִי דְּבְרֵי רַש"י אֵיִת דְּמְפָרְשֵׁי שְׁדָבַר הַסּוֹתָם הוּא בְּתוֹלְדָה שְׂאָף
שְׁבִשְׁעָה שְׁנִיבָב עַדִּין לֹא הִי סוֹתָמוּ כִּינּוֹן שְׂאֵח"כ נְסַתָּם בְּאַבְרָ שְׁהִי בְּתוֹלְדָה שְׁפִיר דְּמִי.
וּפִי זֶה מְסַתִּייעַ מִדְּבְרֵי הַר"ן דְּמַהֲנֵי סַתִּימָא דְּאֹנָא חֲבַרְתָּה בְּסִירְכָא כְּסַדְרָן.

וְהָא דְּלֹא מַהֲנֵי קְרוּם שְׁעָלָה מְחַמַּת מְכָה מְשׁוּם שֶהֶקְרוּם אִינוּ בְּתוֹלְדָה. הַפְּרִיּוֹשׁ הַב'
דְּבַעֲנִין שְׁלֵא יְהִי בּוֹ נֶקֶב שְׁעָה אַחַת.

וְאַפִּי סַתִּימָה עִם אַבְרָ בְּתוֹלְדָה לֹא מַהֲנֵי: ב' וְהֵנָּה לְפִי פִי הַב' יֵשׁ קוֹלָא ג"כ בְּאֵם נִיבָב
קְרוּם אֶחָד דְּנוֹשֵׁט וְנִסְתָּם. וְשׁוּב נִיבָב קְרוּם הַב' שְׁפִיר דְּמִי כִּינּוֹן דְּלֹא הִי נֶקֶב מְפּוֹלָשׁ פְּעַם
אַחַת.

וּלְפִירוּשׁ הָא' מִשּׁוּם דְּהַקְרוּם אֵינוֹ בְּתוּלְדָה ה"נ הַקְרוּם אֵינוֹ בְּתוּלְדָה וְלֹא מְהַי: ג) אוּלָם הַתּב"ש כְּתֹב דְּאָפִי לְפִי הָא' כְּשֶׁר דְּוּנְקָא בְּמַקּוּם שְׁנַעֲשֶׂה טְרִיפָה הוּא דְאֵינוֹ מַעֲלָה קְרוּם יָפָה. אֲבָל כְּשֶׁאֵינוֹ נַעֲשֶׂה טְרִיפָה שְׁפִיר מַעֲלָה קְרוּם טוֹב.

וּמְפָרֵשׁ בְּזֶה הָא דְמְהַי סְתִימָה בְּכְרוּת לְעַפְכָּה דְהָוִי פְסוּל חוּזֵר לְהַכְשִׁירוֹ מִשּׁוּם דְּהִתָּם לֹא נַעֲשֶׂה טְרִיפָה וְדוּנְקָא בְּמַקּוּם שְׁנַעֲשֶׂה טְרִיפָה דְלֹא מְצִינוּ מִימָה וְחִיִּים כְּאָחָד. וְעַל כֵּן דִּין זֶה לְכָל הַפִּירוּשִׁים כְּשֶׁר: ד וְהִנֵּה יֵשׁ לִי מְקוּם עֵיוֹן בְּזֶה מְסוּנְגִיא דְנִנְדָה (דַּר נ"ה) וְזֶה תּוֹאֲרָה אָמַר רַב אֲדָא בְּר אֶהֱבָה דְוּמִיא דְעַצֵּם מָה עַצֵּם שְׁאִין גִּזְעוּ מַחְלִיף יֵצְאוּ שְׁעַר וְצַפְנָרָן שְׁגִזְעוּן מַחְלִיף.

וְהָרִי עוֹר דְגִזְעוּ מַחְלִיף דְתַנּוּ הַגְלוּדָה ר"מ מְכַשִׁיר וְאָפִי רַבְּנָן לָא פְסָלוּ אֶלָּא דְאֲדַהֲכִי וְהָכִי שְׁלִיט בֵּה אֲוִירָא וּמְתָה וּלְעוֹלָם גִּזְעוּ מַחְלִיף וְתַנּוּיָן אֵלוּ שְׁעוֹרוּתִיהֶן כְּכַשְׁרָן עוֹר הָאֲדָם. הָא אִיתְמַר עֲלֵה אָמַר עוֹלָא דְבַר תּוֹרָה עוֹר הָאֲדָם טְהוֹר כּו' וְאִיכָּא דְאָמְרִי נְהָרִי עוֹר דְאִין גִּזְעוּ מַחְלִיף דְתַנּוּ וְחַכְמִים פּוֹסְלִין.

וְאָפִי ר"מ לֹא קְמַכְשֶׁר אֶלָּא מִשּׁוּם דְקָרִיר בְּשָׂרָא וְסִיא וְאָמַר עוֹלָא ד"ח עוֹר אֲדָם טְהוֹר כִּי אִתְמַר דְעוֹלָא אֲסִיפָא אִיתְמַר דְבַר תּוֹרָה עוֹר אֲדָם שְׁעַבְדוּ טְהוֹר וּפְסִק הָרַמְבַּ"ם כְּלִישְׁנָא בְּתָרָא: ה) וְהִנֵּה לְהַנְ"ל קֶשֶׁה לִי לְלִישְׁנָא בְּתָרָא מָה רֵאִי הִבִּיא מְרַבְּנָן דְפְסָלוּ בְּגְלוּדָה ש"מ דְעוֹר אֵין גִּזְעוּ מַחְלִיף.

נִימָא דְלְעוֹלָם דְעוֹר גִּזְעוּ מַחְלִיף. אַף הָנִי מִיְלִי כְשֶׁאֵינוֹ נַעֲשֶׂה טְרִיפָה בְּחַסְרוֹן זֶה.

הֵינּוּ כְשֶׁלֹּא נִגְלַד כְּלוּ אֲבָל כְּשֶׁנִּגְלַד כְּלוּ כִּינּוּ שְׁנַעֲשֶׂה טְרִיפָה לֹא מְצִינוּ מִימָה וְחִיִּים כְּאָחָד. וְכֵן לְפִי הַב' דְבַעֲיָן שְׁלֹא יְהִי בּוֹ נֶקֶב שְׁעָה אַחַת. מָה רֵאִי'.

דְלִמָּא לְעוֹלָם יַחְזוֹר הָעוֹר אַף מִשּׁוּם שְׁהִי תַחֲזִילָה בְּלֹא הָעוֹר כְּבַר גְּטָרְפָה: וְאִין לּוֹמַר דְהֵינּוּ דְאָמַר בל"ק דְאֲדַהֲכִי וְהָכִי שְׁלִיט בֵּה אֲוִירָא וּמְתָה. דְלִישְׁנָא אֲדַהֲכִי וְהָכִי מִשְׁמַע דְמְתָה קוּדָם שְׁתַּעֲלָה אֲרוֹכָה.

אֲבָל אִם הִי מַעֲלָה אֲרוּכָה הִיָּתָה חִי'. וְאִין לּוֹמַר דְמ"מ כִּינּוּ דְכְשֶׁיִּנְטַל כָּל הָעוֹר לֹא יְהִי גִזְעוּ מַחְלִיף חֲשִׁיב אֵין גִּזְעוּ מַחְלִיף.

(דְעַל כְּרַחֲמֵי לּוֹמַר כֵּן דְהָא אִם נִשְׁתַּיִיר בּוֹ כְּסָלַע כְּשֶׁר. וּפְרַש"י דַּע"י הָאִי כְּסָלַע כְּלוּ מַעֲלָה אֲרוּכָה.

וּא"כ עַל כְּרַחֲמֵי רַק הוֹכְחָה עַל אִם נִגְלַד כְּלוּ דְהָוִי דְוּמִיא דְעַצֵּם דְאִין גִּזְעוּ מַחְלִיף אִם נִיטַל כָּל הָעַצֵּם אֲבָל אִם יִנְטַל מְקַצֵּת הָעַצֵּם יְהִי ג"כ גִּזְעוּ מַחְלִיף וְכַדְבְּרִי הַרְשָׁב"א בְּשֵׁם מוֹרוֹ הָרַב שְׁהַבְּאִתִּי לְעִיל (סִי הַקְדוּם אוֹת וְאוֹ) דְאָפִי נִיטַל מִהַגְלָגוּלָת כְּסָלַע מַעֲלָה אֲרוּכָה ע"י בְּיָדוֹר סְמִנִים וְדוּנְקָא בְּחַסְרוֹן חוֹלְיָא לֹא הָדַר כְּרִיא וְעַל כְּרַחֲמֵי הַחִילּוּק כְּנ"ל. מִשּׁוּם דְבְּחוֹלְיָא נִיטַל כְּלוּ וּבְגִלְגוּלָת נִשְׁתַּיִיר מִהַגְלָגוּלָת וְלֹא נִחְסַר רַק כְּסָלַע]. דְלִיתָא.

דמה שאין גזעו מחליף משום שנעשה טריפה ודאי לא תשיב אין גזעו מחליף פניו דאם
ניטל מקצתו ואינו נעשה טריפה הדר בריא. ודוקא מה שמעלה ארוכה מחמת מקצת
הנשא לא תשיב גזעו מחליף.

אבל אם נאמר דבעצמותו הדר בריא רק מחמת הטריפות לא הדר בריא ודאי תשיב גזעו
מחליף. דאל"כ מה קאמר ללישנא קמא ואפי' רבנו לא אמרי אלא משום דאדהכי והכי
שליט אוירא.

סוף סוף הרי אין גזעו מחליף דבמידי דמיטרפא לא משבח. אלא ודאי דבמידי דמיטרפא
ושעל פן אינו חוזר לברייתו לא תשיב בהכי אין גזעו מחליף.

והדרא קושיא לדוכתא: ז) על פן נ"ל ברור דכי אמרי' אין טריפה חוזרת להכשירה ואם
הי' פעם אחת דבר הפוסל לא מהני סתימה אח"כ. ואפי' אבר מתולדה.

היינו באופן שבשעה שניקב לא הי' עומד ליסתם. אבל אם הי' עומד ליסתם לא תשיב
שהי' נקב פעם אחת.

והטעם דהנה פלגא הוא בכל טריפות דכל העומד לנקוב פנקוב דמי והוכיח הפ"מ דאינה
חיי' ב"ב חודש משעה שנעשה עומד לנקוב. וכן מוכח בשמעתא דטריפה אינה יולדת
דאפי' רק עומד לנקוב אינה יולדת.

דאל"כ משפחת טריפה שעומדת לנקוב שילדה. ומשפחת ולד טריפה בנטרפה ולבסוף
נתעברה.

ומוכח דבמה שיהיא רק עומדת לינקב ניטל ממנה חיותה כאלו פבר ניקבה. כמו כן אני
אומר להיפוך בניקבה ועומדת ליסתם דתשיב כאלו פבר נסתם ולא ניטל ממנה חיותה.

דכבר התחיל בה מעשה המכשיר: ח) ובה תתיישבו כמה ענינים בפרק אלו טריפות
דמכשרינן צמקה בידי שמים משום דהדר בריא. ולכאורה קשה פניו דצמקה טריפה מה
יועיל מה דהדר בריא.

ולומר דצמקה בידי שמים לא הוי טריפות פלל. א"כ למה לי טעמא דהדר בריא.

אלא הוא הדבר שדברתי. פניו דעומד לחזור ולהברות לא נעשית שאםפלל.

ודוקא שבשעה שנטרפה לא הי' ברור שתחזור ותבריא. על פן אף שאירע מקרה אח"כ
שנסתמה פניו דבשעה שניקבה לא התחיל בה מעשה המכשיר וניטל ממנה חיותה.

משא"כ בדבר העומד ליסתם. תיכף התחיל ליעשות בה הסתימה ולא ניטל חיותה פלל.

והוא מפתח גדול לדיני טריפות. [מיהו בקרום שעלה מחמת מפה נראה מדברי הר"ן
דאפי' ברור שמתעלה קרום לא מהני דבעצמותו כמי שאינו.

ולפי"ז אפי' ניקב רק עור אחד ונסתם. ושוב ניקב השני לא מהני דאם לא פן מה קשיא
לי' במגב לגב.

אימא דבכסדרו ברור שיעלה קרום פשם שצריך לומר במחיתוהו לחיתוהו. דאל"כ אין
טריפה חוזרת להכשירה.

ונש לזכות] וע"כ ה"א דגזעו מחליף היינו שברור שתחזור לא תשיב טריפה חוזרת להקשרה פשיטתו העור דלא נטרפה מעולם ודו"ק: ט) ולפי זה יצא לנו דבדבר שהיא עכשיו סימן טריפה אין להכשיר משום דהקרא בריא אלא אם כן ברור דהקרא בריא כמו בצמקה בידי שמים דהקרא בריא ע"י פושטין מעל"ע.

ופשיטא דחיות הבהמה מהני טפי ממושטין מעל"ע. וע"כ הדבר ברור דהיתה חוזרת לבריאתה בחי' פיון דפשיטא לחכמי הש"ס דצמקה בידי שמים חוזרת לבריאתה במושטין מעל"ע מדאמר ואי לא הקרא בידי אדם הוא.

מפלל דפשיטא להו דאי הוה בידי שמים היתה חוזרת ועל כן בידי שמים פשר: ובהכי ניתא דהבדיקה מהני רק להוכיח דבידי שמים הוא. ולא כפשוטו דמדחוזרת ע"י פושטין כמו כן היתה חוזרת לבריאתה יהי מה שתהי' בידי שמים או בידי אדם.

אף הוא הדבר דאף דחזרה ע"י פושטין. מ"מ י"ל מקרה הוא שחזרה.

ואף דא"כ גם בחי' יוכל להיות שהיתה חוזרת לבריאתה וכיון שאפשר שתבריא לא מקרי טריפה. ליתא דכיון דבידי אדם אין ברור שתבריא.

שוב אף אם היתה חוזרת כבר נחלשה הבהמה. ואין טריפה חוזרת.

ע"כ מהני להוכחה רק דבידי שמים הוא וברור שתבריא. ובדוע שבידי אדם הוא אפי' חוזרת לא מהני: יא) ולפמ"ש נ"ל לכאורה דדינו של בה"ג דצמקה אונא שלימה טריפה בזה אפי' ידוע דבידי אדם מהני בדיקה לפי טעמו של תב"ש בחסר אונא משום דסופו לנקוב.

וכיון דחזרה ע"י פושטין מוכא דעכ"פ הי' אפשר שתחזור לבריאותו. דאף שתאמר שעכשיו מקרה הלא גם מקרה זו הי' אפשר שיארע לה בחי' וא"כ אין סופו לנקוב.

אף באמת זה אינו דהא כתבו התוס' בעור שנספק אחד מהגידין דטריפה דטעמא משום דסורף שינטלו פולם. וקשה האף הנה טריפה.

הא אפשר שיחתכו למעלה. ואי פתרוץ הר"ן דהתחיל הפאב הא עדיין לא נחתכו הגידין ולא התחיל הפאב.

ועל פרוזין דאפי' בסופו ליפסק אמרינו דהתחיל הפאב בבהמה. וכן בדין מדחזינו דאינה יולדת וה"נ אפי' נתרפאת אח"כ לא מהני פיון דמתחילה הי' סופו לנקוב כנ"ל: סימן כו (א) דעת הרא"ה בספר בדיק הבית בקרום שעלה מחמת מכה דדוקא בריאה ובנושט אינו קרום.

אבל שאר נקובים יש להם היתר מדלא אתמר אלא בהני תרי. וכל הפוסקים חולקים.

וראיתם דהא בש"ס קאמר בכרות שפכה זה פסול חוזר להכשרו למעט קרום שעלה מחמת מכה בריאה. מוכח דבכל נקובי טריפות לא מהני סתימה.

דמהאי ברייתא לא אמעוט ריאה ונושט יותר משאר טריפות. אלא דקושטיית הרא"ה צריכה לשוב למה לא אתמר בשאר טריפות: (ב) והנה ראיתי בס' תשו' מהרי"מ לאדמו"ר

זצ"ל מגור דבשאר טרפיות פשוט שאין טרפיות חוזרת להכשירה רק בנשט וריאה שיש להם שני קרומים.

ואם נקב קרום אחד והעלה קרום וחזר ונקב השני הו"א דלא נעשה טריפה מעולם. והוצרך לומר דהקרום בעצמותו אינו קרום.

ואף שדפח"ח עדיין יש להקשות דגם בשאר איברים שיש להם עובי משפחת לה דין הג"ל. וכ"ש בקורקבו וכו' (ג) ולפענ"ד נראה ליישב.

ותחילה אביא ראיה דהא דאין טרפיות חוזרת להכשירה אפי' נתרפאה הנקב לגמרי [אם ידענו שהיתה טריפה. דאל"כ במידי דמיטרפא לא משפחת] מהא דכתב הר"ן דאם נחתך העצם במקום צוה"ג אף שחתך את"כ למעלה פסולה דכבר הכאיב לה החתך ושוב אין לה היתר.

וכמו כן אני אומר בכל הנקבים דכבר התחיל החולשה בבהמה. ואף שנתרפא הנקב לגמרי שוב אין לה היתר.

וכן פתב הלבוש אלא שדבריו שם מעוררבים שהרפיב שני הטעמים עיי"ש: ד) והנה ידוע דברי האחרונים דעל כן לא נפחינו שום ריאה ולא חיישינו לנקב דדרף ריאה שע"י נקב נעשה סירכא ולא שכיח נקב בלא סירכא.

על כן אין בודקין אחר נקב רק אחר סירכא. וכבר פתבנו (בסי' הקודם אות ז) דהיכא דברור שפתחזר ונתרפא חשיב כאלו לא נעשה טריפה כלל ושפיר מתכשר ולא חשיב חוזרת להכשירה דכל העומד לסתום פסתום דמי עיי"ש באריכות.

ועל כן מהני סתימה בסירכא פסדון דאונה חכרתה סותמטה. ולא אמרינו דהבהמה נחלשה ע"י נקב פיון דעומד לסתום כנ"ל.

ועל כן לולי שחדש רבה דקרום שעלה מחמת מפה בריאה אינו קרום. הנה אמינא דאפי' סירכא שלא פסדון כשרה מטעם הג"ל פיון דעומד לסתום.

וז"ש רש"י אהא דקרום שעלה מחמת מפה והני סרכי דריאה כו' ומשום דכל הדין לא אצטריך רק לסרכי וכנ"ל: ה) ועתה נבאר למה הוצרך רבה לדין זה בנשט ונאמר דנ"מ דאם הי' קרום רק משום שנחלשה הבהמה וכדברי הר"ן והלבוש.

מ"מ הי' מועיל בה שחיטה לטהרה מידי גבילה פיון שהסימנין בריאים כמו בשאר בהמה טריפה רק שהיא טריפה מחמת חולשת הבהמה שנחלשה בשעה שהי' נקב בנשט. אבל הונשט עכשיו שלם ומהני שחיטה.

על כן השמיענו רבה דאינו קרום ולא מהני בי' שחיטה. וכן מפורש ברמב"ם שכתב דין זה בפרק ג' מהלכות שחיטה דשם חושב הני דאסורין משום גבילה.

ואלו ונשט שנהפך במראיו כתב בפרק ז' בדיני טרפיות. וכן משמע עוד מלשונו שכתב והרי הוא נקוב פשה' עיי"ש ותראה שכן דעתו בבירור: ו) ובהכי ניתא דהש"ס קאמר דברייתא אתא למעוטי קרום מחמת מפה בריאה.

ולא קאמר נמי בנפשט משום דלא ברירא לי' אם נקובת הנושט נבילה. וכמה פלוגתות בתנאים ואמוראים [רק רבה אמר אליבא דהילכתא] ועוד דבשלמא בריאה אם הי' קרום הי' פסול חוזר להכשרו.

וכנ"ל (אות ד') אבל בנושט אפי' הי' קרום הי' נבילה חוזר לטריפה. ולא הוי דומיא דכרות שפכה דחוזר להכשירו ודו"ק: ז) אלא דאפתי יש לשאול דלמה לא השמיענו הש"ס דין זה בשאר טרפיות בניקב עד חציו או בקורקבן וכיסו וכנ"ל.

דונדאי אף בכה"ג טריפה פינו דאין הטעם משום דאין טריפה חוזרת כנ"ל. ואין לומר דסמך שנלמוד מהני.

דליתא. דא"כ למה השמיענו הש"ס בתרתיה.

ועל פרחין דאין מדמין בטריפות. והא שהוכיחו הראשונים מברייתא דכרות שפכה דהא לא תני ריאה בהאי ברייתא אינו הוכחה לפמ"ש.

דונדאי ברייתא לא אתא למעוטי שאר טרפות דבשאר טריפות בלאו הכי לא משפכת חוזרת להכשירה כנ"ל: ח) על כן נ"ל מזה כסברת הרא"ה דבאמת בשאר טרפיות מהני קרום. מ"מ לא לענגן דינא ח"ו נגד כל חכמי ישראל.

דונדאי כשפכר ניקב לא מהני סתימה כנ"ל. רק בניקב עד חצי והעלה קרום.

ישוב ניקב חצי השני דהפנים מאירות מתיר אפי' בנושט. ובזה נלפע"ד לאסור כנ"ל.

וכן בריאה. וכדברי אדמו"ר זצ"ל דבעצמותו אינו קרום.

רק בשאר טרפיות נראה להתיר דאין מדמין בטריפות. והרא"ה מדלא איתמר אלא בהני כנ"ל ודו"ק: ט) העולה מזה דאף דקרום שעלה מחמת מפה לא מהני הן בנושט וריאה הן בשאר טרפיות אין הטעמים שונים.

דבנושט וריאה בעצמותם אינם קרום ובשאר טרפיות הם קרום אלא שנחלשה הבהמה: ובזה נ"ל ליישב הא שנתלבטו הפוסקים למה דקי"ל בנושט חוששין שמה הבריא אמאי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשירה ובאמת הראב"ן הביא ראיה מזה דאין חוששין שמה הבריא.

ויתבארו דבריו אחר זה] ולפמ"ש יתיישב היטב דהנה דוע הדין בב"ב (דף קנ"ג) אם בריא הוא עליו להביא ראיה ששכיב מרע הי'. וכן להיפוך.

ועל כן במחט שנמצאת בעובי בית הכוסות פינו דעכשיו סתום מצד אחד לא חיישינו שהי' נקב פעם אחת ונחלשה הבהמה. רק בנושט דקרום שעלה מחמת מפה אינו קרום.

וכלשון הרמב"ם והרי הוא נקוב כשהי' לא שייך לומר פינו שעכשיו סתום עליו להביא ראיה שניקב. דהא אנו חיישינו שאף עכשיו הוא נקוב: יא) ולפמ"ש יש לי מקום ליישב דברי הראב"ן שהביא הרא"ה דקי"ל כעולא.

דישב לה קוץ בנושט אין חוששין שמה הבריא ורא"ה ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשירה. ואף דחוששין לספק דרוסה שאני התם דרגלים לדבר ושכיחא.

והגמ' לא חשש להאריך ולחלק כמו שחלקתי. אבל לעגנו פסק הלכה יש לחלק כמו שחלקתי.

כי היכי דלא חקשי ממחט שנמצאת בעובי ביה"כ. עכ"ל.

ודבריו תמוהין הרבה. דעל פרחין יש חילוק בין נושט לביה"כ.

דאל"כ מאי אשמעינן עולא. ועוד דאמאי מקשה הש"ס כל הני קושיות אעולא ולא אברייתא.

ועוד דאיהו ייחס הש"ס לעולא סברא דאין חוששין לספק דרוסה שאינו אליבא דהילכתא. ואיהו נבדה סברא מלבינו מה שהש"ס סובר להדיא להיפוך וכי נתחכם אנו יותר מהגמ'.

סוף דבר כל הרוואה ישתומם על הראב"ן וביותר על הרא"ש שהסכים עמו: (יב) ולחונמר הנושא אמרתי ליישב אף שהוא בדרך רחוק. על פי הג"ל דהנה דבריי הג"ל דאין טריפה חוזרת להכשירה אפי' נתרפא הנקב בקרום גמור משום דנחלשה הבהמה.

בנוי על יסוד דברי הר"ן שהקשה לעולא דנחמיה למעלה מצוה"ג כשירה א"כ אף במקום צוה"ג יוכשר פינו שיש לה רפואה. ועל פרחין מוכח דמשנחלשה הבהמה פעם אחת שוב אין לה רפואה [רק בהיא דרפיש דגמירי דסמא מרפא חולשת הבהמה ומזה נלמוד לכל הטריפות.

וס"ל להראב"ן דדוקא לעולא לשיטתו דנחמיה למעלה מצוה"ג כשירה. מוכח מהלכה למשה מסיני [עיי' בתוס' (דף מ"ג) ריש עמוד א'] דכינון שנעשה טריפה פעם אחת אף שנתרפא הטריפות.

מ"מ נחלשה הבהמה. אבל למה דקיי"ל דאפי' נחמיה למעלה מצוה"ג טריפה מעצמינו לא נחדש סברא זאת.

ועל כן דוקא לעולא לשיטתו אין ראי' מבית הכסות. פינו דלדידי' ברייתא דכרות שפכה לא ממצט רק ריאה דבשאר טריפות אליבא דעולא בלאו הכי לא מהני סתימה כנ"ל.

ועל כן בשאר טריפות שנסתמו הני קרום על כן אמרינו פינו דעכשיו הוי סתום לא חיישינו שנקבה. על כן חידש עולא דאף בנושט אין חוששין שפא הבריא.

ועל כן הקשה הש"ס כל הני קושיות גם מספק דרוסה. דבלא ראי' אין לחלק בין ספק לספק ולא חשש לחלק לעולא משום דדרוסה שכיחא דטפי גיחא לי' לומר דס"ל אין חוששין לספק דרוסה.

דאל"כ מנא לי' לחלק בהכי. אבל לדידן דאין הכרח מצוה"ג שפיר אמרינו דסתימה גמורה אם הי' אפשר הי' מועיל בטריפות ממילא ממעטא ברייתא דכרות שפכה כל הטריפות דקרום שפלה מחמת מפה אינו קרום.

וקשה מבית הכסות לספק דרוסה. ומוכרח לחלק משום דדרוסה שכיחא כן נ"ל על דרך פלפול (ג) ומכל מקום זה אינו רק למפרש הבריא נתרפא אבל לא לרא"ש דמפרש ניקב.

ואף לראב"ן (סי' רכ"ז) שמפרש משום קרום שפלה כו' והיינו נתרפא. מ"מ הרא"י ממחט בבית הכסות אי אפשר שנתוש לנתרפא.

שְׁהָרִי לְרֵאבֶן (סי' רכ"ו) וְנִקְא בְּנוֹשֵׁט מִחֲמַת מָכָה אֵינּוּ קְרוּם עַל פְּרָחִין הָרֵאבֶן מְדַא"צ
בְּדִיקָה. עֵי בִש"ע הָרַב (סי' ל"ג).

וּא"כ לִיתָא לְמִירוּץ זֶה: סִימָן כּו א) בַּגְמ' (מ"ג.) אָמַר עֲוֹלָא יָשֵׁב לּוֹ קוּץ בְּנוֹשֵׁט אֵין
חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא הֶבְרִיא פִרְש"י בְּחַד לִישְׁנָא הֶבְרִיא נְתַרְפָּא וּבְחַד לִישְׁנָא נִקְבַּב וְעוֹר חִיצוֹן
לִית לִי בְּדִיקָה וְהַרְשָׁב"א הַשִּׁיג עַל שְׁנֵיהֶם דְּלְנְתַרְפָּא לָא חִיְיִשִּׁין.

וְרֵאבֶן מִמַּחֲט בְּרִיאָה שְׁלִימָה דְּבְדִיקִין בְּנִפְיָה וְנִיחוּשׁ שְׂמָא נְתַרְפָּא. וְעוֹר חִיצוֹן יֵשׁ לּוֹ
בְּדִיקָה לְנִקְבַּב בְּמָקוֹם יְדוּעַ.

עַל כֵּן פִּירֵשׁ דְּעוֹלָא לְהַכְשִׁיר בְּלֹא בְּדִיקָה קְאָמַר: ב' וְקָשָׁה לִי דְהָא הָרֵשָׁב"א הוּא הַסּוֹבֵר
בְּמַחֲט בְּבֵית הַכּוֹסוֹת דְּצָרִיף בְּדִיקָה בְּחוּץ אַחַר קוֹרֵט דָּם. וְאִם מְלַחוּ אוֹ הַדִּיחוּ דְלִית לִי
בְּדִיקָה טְרִיפָה.

וּלְקוֹרֵט דָּם בְּנוֹשֵׁט לִית בְּדִיקָה בְּחִיצוֹן כְּמוֹ לְעֵנֵן דְּרוּסָה. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּדוֹקָא בְּדְרוּסָה
שְׁהַחֲשֵׁשׁ שְׁהָאָרֶס נִכְנָס בְּהַעוֹר שְׁפִיר אָמְרִין כִּינּוּ דְאָדוּם לִית לִי בְּדִיקָה.

אָבַל לְעֵנֵן ק"ד מִבְּחוּץ עַל הַעוֹר נִיפְרַ אַף בְּחִיצוֹן. אַף לְדַעַת הַרְמ"א (סי' מ') דְּנִצְרַר
הַדָּם בְּעוֹבֵי הַבְּשָׂר הוּא כַּ"ד.

וְהֵינּוּ שְׁנַבְלַע בְּבְשָׂר דַּל"כ הוּא ק"ד מִמֶּשׁ. וְאֵין לוֹמַר דְּהַחֲלוּק ק"ד מִבְּחוּץ.

וְנִצְרַר בְּתוֹף הַבְּשָׂר. דְּהָא שֵׁם שְׁנַמְצָא בְּאַמְצַע הַלֵּב עִי"ש] א"כ דוּמָה מִמֶּשׁ לְאָרֶס שְׁנַכְנָס
בְּנוֹשֵׁט.

וְשְׁפִיר יֵשׁ לְפִרְשׁ דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא נִצְרַר בְּעוֹבֵי עוֹר חִיצוֹן. דְּלְרֵשָׁב"א צָרִיף לְבָדוֹן
כְּמוֹ אָמַר ק"ד כִּינּוּ דְחֻשִׁיב כַּ"ד: ג) עַל כֵּן גַּלְפַּע"ד שְׁדִין זֶה דְּנִצְרַר הַדָּם הֵנּוּ כַּ"ד לִיתָא
בַּנ"ד.

וְדוֹקָא בְּגִדוֹן הַרְמ"א בְּשֵׁם הָרֵאבֶן"ה הַדִּין כֵּן כְּמוֹ שְׂאֲבָאָר בַּעֲזָה"י. [וְהֵנּוּ גִדוֹן הָרֵאבֶן"ה
שֵׁם בְּלֵב שְׁנַסְרַף לְשׁוּמֵן הַלֵּב וּבְתוֹף בְּשָׂר הַלֵּב נִמְצָא קוֹרֵט דָּם וְהַטְרִיף הָרֵאבֶן"ה.

וּבִיבָאָר הַתַּב"ש טַעְמוֹ דְּרֵאבֶן"ה כִּינּוּ דְחֻשִׁין שְׁנַסְרַף לְשׁוּמֵן הַלֵּב וּבְאַמְצַע הַלֵּב קוֹרֵט דָּם
בְּוִדָּאִי הִי נִקְבַּב מֵאַמְצַע הַלֵּב עַד חוּץ מְקוֹם שְׁפִירוֹף לְשׁוּמֵן וְאַעֲפ"כ אֵין נִרְאָה שׁוּם רַעוּתָא
כִּינּוּ מְקוֹם הַסִּינְרָא לְמְקוֹם הַקוֹרֵט דָּם.

עַל פְּרָחִין שְׁנַתְרַפָּא עַד שְׂאֵינּוּ נִיפְרַ כְּלָל. וּא"כ י"ל שְׁגַם מִבְּפָנִים נִקְבַּב וְנְתַרְפָּא וְאֵין נִיפְרַ
דְּהֵנָּה קָשָׁה לִי עַל דִּין זֶה דְּהָא לְקַמָּן (דף מ"ו) מְבִיא הַש"ס בְּרֵייתָא דְשִׁבְתָּ דְּהַחֹבֵל
בְּפִרְיֹת שְׂיֵשׁ לְהֶם עוֹרוֹת חִיב כְּשִׁנְצָרַר הַדָּם אַף שְׁלֹא יֵצֵא.

וּבְשָׂאָר שְׁקָצִים וְרַמְשִׁים שְׂאֵין לְהֶם עוֹר אֵינּוּ חִיב עַד שְׂיֵצֵא מֵהֶם דָּם. וּמִבְּחוּץ דְּבָאֵין
לְהֶם עוֹר אִפִּי נִצְרַר הַדָּם פְּטוּר.

וְכֵן פִּרְש"י שֵׁם לְהַדְיָא דְּבְשָׂאָר שְׁקָצִים וְרַמְשִׁים לָאו מִיִּלְתָּא הוּא הַף צָרִירַת דָּם. וְדוֹקָא
כִּינּוּ לְהֶם עוֹר הֵנּוּ חֲבוּרָה שְׂאֵינָה חוֹזְרַת אָבַל בָּאֵין לְהֶם עוֹר הַדָּר בְּרִיא.

וּא"כ אֵיף קְאָמַר הָרֵאבֶן"ה דְּנִצְרַר הַדָּם בְּלֵב הֵנּוּ פְּקוֹרֵט דָּם. הָא שֵׁם בְּבְשָׂר וְנִצְרַר הַדָּם
לָאו כְּלוּם הוּא.

ומה זה ענין לקורט דם שונדאי יש נקב פיון שיצא הדם: ד) אף נראה שדברי הראב"ה
נכונים עפ"י ש"ש הרשב"א (פרק י"ד דשבת) דטעמא דשאר שרצים עד שיצא מהם דם
דכיון שאין לו עור מי יעכבונו לצאת.

ועל פרחיו דלא הנה חבורה שאינה חונרת. והתינוח בחובל מבחויז.

אבל במקצא נצטרך הדם באמצע עובי הלב. שפיר אמרינו דהוי חבורה.

ומפל מקום אי אפשר לדם לצאת מאחר שלמעלה ממנו נתרפא ובשר הלב מבחויז מעכב
עליו. ועל פן דינו שנה לשמונה שרצים שנגצרו הדם הנה פניקב.

וכי היכי דדייק הש"ס בריאה דהאדימה פניקב אי דמי עור הריאה לעור גמור. אבל
במחט שנמצאת בנושט (דמצד הסברא הוא כפשוט) או בבגוי המעינים בפנים ונצטרך הדם
בעובי הנשאר.

שפיר פשר. דבזה ראי' מדלא יצא לחויז שאינה חבורה שאינה חונרת.

ולשיטת רש"י בשמעתא דריאה שהאדימה דדוקא בשמונה שרצים פיון שיש להם עור
הוא ראי' מדהאדימה עורו מבחויז. ליתא לדינו של הראב"ה אף בקורט דם בעובי הלב.

ומבחוץ דוקא קורט דם ממש אבל לא נצטרך הדם: סימן כח א) בתוס' ד"ה קסבר עולא
אין חוששין לספק דרוסה מסקי דלדין דקי"ל חוששין לספק דרוסה הוא הדין דחוששין
לשמא הבריא. והקשו בתוס' דנוקי אחזקת היתר כדאמרינו בהמה פיון שנשחטה בחזקת
היתר עומדת.

וכי תימא שאני הכא שנולד הספק מחיים הא בפרק ג' אחין אשה זו בחזקת היתר לשוק
עומדת אף דבשעה שנולד הספק היתה בחזקת אשת איש מוקמינו לה שהיתה עומדת
להיות מותרת לשוק לאחר שימות בעלה.

והכא נמי נוקמא אחזקתה שהיתה עומדת להיות מותרת לאחר שתשחט. ותירצו דדרוסה
שכיח.

והעולה מדבריהם דהיא דלא שכיח לאיסור יותר מהיתר מוקמינו לה בחזקת היתר: (ב)
אבל הר' ר' יונה הביאו הר"ן בפ"ק דחולין דהיא שנשבר הגף ולא נודע אם קודם
שחיטה או לאחר שחיטה אסורה.

והביא ראי' מהא דנשחטה הגרגרת ואין ידוע אם קודם שחיטה או לאחר שחיטה. וקשה
על הר' יונה קושית התוס' מיבמות שם.

ם הראי' שהביא מספק שמוטת הגרגרת אינו מובן דשם פסול שחיטה ונבילה: ג) ונראה
לי דהר' יונה ס"ל דהא דמוכח ביבמות שם דאף שהיתה מתחילה אסורה מוקמינו לה
אחזקתה שהיתה עומדת להיות לאחר שימות בעלה.

לא קיי"ל פן דהנה בהרשב"א שם הקשה מהא דבהמה בטי' בחזקת איסור עומדת עד
שינודע לה במה נשחטה. אלמא דמחזקינן מאיסור לאיסור ותיירץ הרשב"א דבהמה כל
שלא מתה או שמתה אם לא נשחטה כהלכתה אסור על פן כשאתה בא לומר שנתחדש

בַּה עֲנִין הַמְכַשִּׁירָה עֲלֶיהָ הָרֵאָאִי וְדַכְוֹנָתָה הֵכָא זֹו צָרְתָּ עֲרֻנָּה הֵיִתָּה וְאֵלֹו מֵת בְּעַל הַוִּתְרָה לְשׁוּק.

וְהָרֵי מֵת וְאַתָּה בָּא לֹוֹמֵר שְׁנִתְחַדַּשׁ בַּה עֲנִין הָאוֹסְרָה עֲלֶיהָ הָרֵאָאִי עַכ"ד. וְהִנֵּה בְּחֻלִּין (דָּף ט).

(אִם לֹא בָדַק בְּסַמָּנִים פְּלִיגִי אִי רַק אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה כְּבַחֲיִי אוֹ נְבִילָה וּמִטְמְאָה בְּמִשְׁאָ. וְלִרְבָּה בִּיבְמוֹת שָׁם וּלְפִי כִּי הָרֵשֶׁבֶ"א הַנִּ"ל תִּטְמָא בְּמִשְׁאָ שְׁהָרֵי מֵתָה וְכִשְׁמֵתָה מִמִּילָא מִטְמְאָה וְאַתָּה בָּא לְהַתִּירָה מְסַפֵּק שְׁחִיטָה.

וְעַל כְּרַחֲוִין דְּרַבָּה כְּבַרְיֵיתָא דְּנְבִילָה וּמִטְמָא בְּמִשְׁאָ סְבִירָא לִי וְלִדְיוֹן דְּקִי"ל טְרִיפָה וְאֲסוּרָה בְּאֲכִילָה כְּמוֹ שְׁפִסְק הָרַמְבַּ"ם לֹא ס"ל כְּרַבָּה אֶלָּא דְלַעוֹלָם מוֹקְמִינָן לָהּ בְּחֻזְקָתָה הָרֵאשׁוּנָה וּמְחַזְקִינָן מְאִיסוּר אֲבָר מִן הַחַי דְּבְאֲכִילָה לְאִיסוּר טְרִיפָה דְּבְאֲכִילָה וְעַל כֵּן בְּנִשְׁבֵּר הַגֵּר סָפֵק קוֹדֵם שְׁחִיטָה סָפֵק לְאַחַר שְׁחִיטָה אֲסוּרָה, וְהִבִּיא הַר"י רֵאָאִי לְזֶה דְלֹא כְּרַבָּה וְדִלֹא כְּבַרְיֵיתָא דְּנְבִילָה וּמִטְמְאָה בְּמִשְׁאָ.

דֹּא"כ בְּנִשְׁמֵטָה הַגְּרָגְרָת וְשַׁחַט הַנּוֹשֵׁט נְמִי נֹאמֵר הָעוֹף הַחוֹזֵק. שָׁאֵם יִשְׁחַט הַנּוֹשֵׁט לְבַד יִהְיֶה מוֹתֵר, וְהָרֵי נִשְׁחַט הַנּוֹשֵׁט וְאַתָּה בָּא לְאִיסוּרוֹ מְסַפֵּק שָׁמָּה נִשְׁמֵטָה הַגְּרָגְרָת קוֹדֵם אֵל תִּאסְרֵנוּ מְסַפֵּק כְּסִבְרַת הָרֵשֶׁבֶ"א הַנִּ"ל: וְאִין לֹוֹמֵר כִּינּוֹן שְׁנִשְׁחַט הַנּוֹשֵׁט וְנִשְׁמֵטָה הַגְּרָגְרָת וְאִין יָדוּעַ אִיזָה קוֹדֵם אִיף תוֹקְמָה אֲחֻזְקַת הֵיִתֵר.

תֹּאמֵר לְהִפּוֹף הָעוֹף בְּחֻזְקַת אִיסוּר עוֹמְדָת אִם יִשְׁמַט הַגְּרָגְרָת וְאַתָּה בָּא לְהַתִּירָה מְסַפֵּק שָׁמָּה נִשְׁחַט הַנּוֹשֵׁט קוֹדֵם. הֵּא לִיתָא.

דְּהָא כְּהָאִי גִוּוֹנָא פְּרִיף הַש"ס עֲלֵי דְרַבָּה בִּיבְמוֹת מְנַפֵּל הַבַּיִת עֲלָיו וְעַל צָרְתָּה וְהִקְשׁוּ שָׁם הַתוֹס' דְלָמָּה הִיא בְּחֻזְקַת הֵיִתֵר לְשׁוּק טְפִי מְלִיבָם. וְתִירְצוּ דְלִשׁוּק מוֹתֵרַת בְּמִיתַת בְּעַל לְבַד.

וְלִיבָם אִינָה נִיתְרַת אֶלָּא בְּמִיתַת צָרְתָּה וּבְעֻלָּה. וְה"נ בְּזֶה בְּשַׁחֲטִית הַנּוֹשֵׁט מוֹתֵרַת וּבְשִׁמוּטַת הַגְּרָגְרָת אִינָה נְטֵרְפַת רַק אִם יִשְׁחַט הַנּוֹשֵׁט עַד שֶׁלֹּא נִתְרַפָּא הַגְּרָגְרָת.

שְׁהָרֵי הַסְּפָמַת הַתוֹס' וְהָרֵשֶׁבֶ"א דְשַׁמִּיטַת הַגְּרָגְרָת אִינָה טְרִיפָה אֶלָּא דְגִזְזִירַת הַפְּתוּב שְׁאִינוּ מוֹעִיל שְׁחִיטָה: ה) וְעוֹד דְּהֵכָא שְׁרָאִינוּ שַׁחֲטִית הַנּוֹשֵׁט וְלֹא רָאִינוּ שְׁמוּטַת הַגְּרָגְרָת וְלֹא יָדְעָנוּ זְמַנּוֹ הוּא עֲדִיף מֵהוּא דְנַפֵּל הַבַּיִת עֲלָיו וְעַל צָרְתָּה שֶׁלֹּא רָאִינוּ מִיתַת שְׁנִינָהם וְשָׁם הִקְשׁוּ הַתוֹס' שְׁפִיר.

אֲבָל הֵכָא יֵשׁ לְדַמּוּתוֹ לְהֵיִא דְמִי שְׁהִי נוֹשֶׂה בְּתָרֵי שְׁטָרֵי דְחַד כְּתוּב בִּי בְּנִיסוֹן סְתָמָא וְחַד כְּתוּב בִּי בְּחִמְשָׁא בְּנִיסוֹן דְמוֹקְמִינָן לִי בְּחֻזְקַת שְׁטָרָא דְכְּתוּב בִּי בְּחִמְשָׁא בְּנִיסוֹן כִּינּוֹן שְׁנוּדַע זְמַנּוֹ.

וְה"נ כִּינּוֹן שְׁנוּדַע זְמַן שְׁחִיטָתוֹ בְּחֻזְקַת הֵיִתֵר עוֹמְדָת וְאִין סָפֵק שְׁמוּטָה שֶׁלֹּא נוֹדַע זְמַנּוֹ מְפָקִיעַ מִיָּדִי וְדֹאִי שְׁחִיטָה. וְעַל כְּרַחֲוִין דְלֹא קִי"ל כְּרַבָּה וְכְּבַרְיֵיתָא דְנְבִילָה וּמִטְמְאָה בְּמִשְׁאָ אֶלָּא כְּבַרְיֵיתָא דְטְרִיפָה וְאֲסוּרָה בְּאֲכִילָה.

וְלַעוֹלָם דִּינוֹ כְּמִקּוּדָם. וּמְחַזְקִין מְאִיסוּר לְאִיסוּר: ו) וְלִדְעַת הַתוֹס' דַּס"ל דְהִלְכָה כְּרַבָּה בִּיבְמוֹת עַל כֵּן כְּתוּבוֹ (בְּדָף ט').

(בד"ה ואסורה באכילה משום דרוב פעמים שחייט שפיר לא התמירו לעשות גבילה. אבל לולא זאת הי' מטמאה במשא ג"כ.

ולשיטתם צ"ל בהיא דנשמטה הגרגרת פיון דהלכה למשה מסיני דלאו שחייטה הוא. אף דזה ספק אם הי' דבר הפוסל השחייטה.

מ"מ לא תשיב מחיר ודאי: ז) ולולא דברי התוס' (דף ט') הנ"ל הי' נ"ל ליישב הא דאינו מטמא ומדברי רש"י למדתיו שפירש בהא דבחזקת טומאה לא אמרינו שיהרי בפשר מן החי אינו מטמא.

ודבריו צ"ע דלמה לי זה אפי' אם בפשר מן החי מטמא. מ"מ הבהמה בחי' אינו מטמא. על פן נראה דרש"י הוקשה לו הנ"ל שהרי הוחזקה שפשתמות תטמא ונהרי מתה לפנינו: ח) וליישוב זה נקדים דברי התוס' בכורות (דף ל"ב) וב"ק (דף ע"ו) חולין (פ"ד) דבהמה שחוטטה פהלקתה אף שפכרפסת חשיבה מתה.

ועל פן הכא שפסק שמה נשחטה פהלקתה והי' מתה אז וא"כ לא מתה אח"כ. והשתא לא שייך לומר שמתה ודאי.

שהרי אתה בא לאוסרה שמה לא נשחטה פראוי וחשיבה כחי' עד שמתה ממש ונטמאת. וזה הצד ספק דשמה מתה בשחייטה.

ואין לומר סוף סוף מתה או בשחייטה פהלקתה או במיתתה ממש אח"כ אם לא נשחטה פהלקתה ואתה בא להתייר בספק שחייטה. הא ליתא דהא מחמת מה שחשיב מתה בשחייטה אי אפשר לטמאה דזה השחייטה מתיר רק מאותו צד שמתה ממש וזה הצד ספק דשמה היתה חשיבה פמתה אף שהיתה מפרפסת: ט) ודומה להא דאמרינו בפרק החולין בספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא דלא חשיב הספק ודאי אף דממנ"פ אית לי' מנתא פיון דמה שהוא רוצה לירש כל הנכסים הוא מחמת שהוא בר מיחנא וזה הצד ספק.

וה"נ אף שמתה ודאי או בשחייטה או בעת שפלתה לפרכס. מ"מ פיון שאתה בא לטמאה במה שמתה בכלות הפרכוס וזה הצד ספק: י) וזה שכתב רש"י שיהרי בפשר מן החי אינה מטמאה, שאם הי' בפשר מהחי מטמאה והי' הדין שכל בפשר שלא נשחט טמא.

א"כ עדיין הטומאה ודאי. שהרי הוא בפשר ושחייטה המתיר ומטהר ספק.

אבל עכשיו שהדין שבפשר מהחי טהור אף שהוא בפשר מהגבילה אלמא דרק פועולת מיתת הבהמה מטמאה. וזה הצד ספק כנ"ל.

ולא הנה גבילה רק טריפה ואסורה באכילה דמששחט בה מקצת הנושט נעשה בה מעשה טריפה אף אם נשחטה השחייטה מתיר ואין השחייטה ספק מוציא מידי ודאי טריפה. ודו"ק היטב פי הוא ענין דק ונכון: סימן סימן כט א פתב התב"ש דאם גיקב עור אהד של נושט ועור שני של תורבץ הנושט טריפה דזמניו דמתרמי אהדדי.

והנה יש לעיין דבכהאי גוונא לא יחשב גבילה אלא טריפה דמצד הנושט לחוד הנה לי' גיקב זה בלא זה דכשר ומצד התורבץ לא הנה יותר מטרפה: ב) ובני הנחמד כמר שמואל

ג"י אָמר דִּהְיוּ גְבִילָה מֵצַד הָעוֹר אֶפֶד שֶׁל וְנוֹשֵׁט שְׁנֵי־קַב שָׁאִין לוֹ סְתִימָה קְיָיִמַת דְּזַמְנִין דְּמִתְרַמֵּי אֶהְדְּדִי וְדוֹמָה לְשִׁנְיָהֶם אֲדוֹמִים.

דְּעוֹר אֶחָד שְׁנֵי־קַב וְאִין לוֹ סְתִימָה כְּמֵאן דְּלִיתֵי. גַּם סוֹפּוֹ לְלִקּוֹת כְּלוֹ פִּינּוֹ דְּנִיֶּקֶב וּמִיֶּטְרָף בִּי עַכ"ד.

וְיֵשׁ לָהֶם מְקוֹם: ג) וּלְפַעַנ"ד נִרְאָה דָּאֵם הַפְּנִימִי שְׁנֵי־קַב הוּא הַנּוֹשֵׁט עֲצָמוֹ לֹא מִהֵנִי בִּי שְׁחִיטָה מִטַּעַם אַחֵר. דְּפָסִיקַת הַחִיצוֹן לָאוּ שְׁחִיטָה הוּא דְּבַעֵי שְׁיַפְסֹק שְׁנֵי הָעוֹרוֹת.

וְהָרִי לְעוֹלָם נִשְׁחַט הַחִיצוֹן תַּחֲלִיָּה. וְגַמְר הַשְׁחִיטָה שֶׁל הַסִּימָן הוּא שְׁחִיטַת הַפְּנִימִי וְהַפְּנִימִי לָאוּ שְׁחִיטָה הוּא שְׁהָרִי נִיֶּקֶב בְּמִיָּדֵי דְּמִיֶּטְרָף בִּי.

סִימָן ל א) בְּחֻלִּין (מז). אָמַר רַבָּא תַּמְשָׁה אוֹנֵי אֵית לִי לְרִיָּאָה תַּלְתָּא מִיִּמְיָנָא וְתַרְתִּי מִשְׂמָאלָא חֶסֶר אוֹ יִתִּיר אוֹ חֲלִיף טְרִיפָה וְכוּ' לִית הִלְכְתָּא כְּנוֹתֵי דְרַבָּא בֵּיתְרַת וְה"מ דְּקִיָּיִמִי בְּדָרָא דְּאוֹנֵי הֵהוּא בֵּינֵי בֵּינֵי וְכוּ' כִּל הֵנִי חִינֵי בְּרִיָּיִתָא הֵכִי אֵית לְהוּ וְקָרוּ לָהּ טַבְּחֵי עֵינוֹנִיתָא דְּנוֹרְדָּא כּו' וּפְרַש"י בְּשֵׁם תַּשׁוּ' הַגְּאוּנִים דְּאֵי חֶסֶר מִיִּמְיָנָא עֵינוֹנִיתָא מְשָׁלִים.

וְהַשֵּׁיג עָלָיו רַש"י דְּהוּ"ל כְּחִלְיָ. וּבִיָּאוֹר דְּבָרָיו דְּכִי הֵיכִי דְּחִלְיָ אַע"ג דְּלֹא נִחְסַר מִנֵּן הָאוֹנוֹת בְּכָלֵל הָרִיָּאָה.

מ"מ פִּינּוֹן דְּאִין הָאֹנָא שְׁלִישִׁית בְּמִקּוּמָה הֵינֵנוּ שְׁהִיא בְּשִׂמְאָל טְרִיפָה. ה"נ עֵינוֹנִיתָא אֵינָה מְשָׁלִים.

פִּינּוֹן דְּאֵינָה בְּמִקּוּמָה בְּדָרָא דְּאֹנָא. וְזֵה לְשִׁיטָתוֹ דְּכַתְּב רִישׁ פְּרָק אֱלוֹ טְרִיפּוֹת (מ"ג).

(דְּטַעַם תַּלְיָף מִשׁוּם חֶסֶר פִּינּוֹן דְּאֵינֵנוּ בְּמִקּוּמוֹ חֲשִׁיב כְּחֶסֶר לְגַמְרֵי ב) אֵיבְרָא דִּי"ל שִׁיטַת הַגְּאוּנִים לְפַמ"ש הָר"ן דְּדוֹקָא בְּיָמִין מְשָׁלִים עֵינוֹנִיתָא. אָבֵל אִם עוֹמְדַת בְּשִׂמְאָל אֵינֵנוּ מְשָׁלִים אִם חֶסֶר אוֹנוֹת הַשִּׂמְאָל פִּינּוֹן דְּאִין דְּרַפָּה לְהִיּוֹת בְּשִׂמְאָל.

וְה"נ הַטַּעַם גַּבֵּי חֲלִיף דְּאֵינֵנוּ מְשָׁלִים פִּינּוֹן דְּאִין דְּרַף אֹנָא שְׁלִישִׁית לְעַמּוּד בְּשִׂמְאָל. וְלְעוֹלָם אֵין בְּשִׂמְאָל רַק שְׁנֵי אוֹנוֹת.

אָבֵל עֵינוֹנִיתָא שְׁעוֹמְדַת בְּיָמִין בְּמִקּוּם שְׁדַרְפָּה לְהִיּוֹת לָמָּה לֹא תַּשְׁלִים אֹנָא הַחֶסֶרָה בְּיָמִין: ג) וּנ"ל דְּהוֹכַחַת רַש"י דְּעַל כְּרַחֲוִין דְּרַף לְהִיּוֹת גַּם בְּשִׂמְאָל יוֹתֵר מְשָׁנֵי אוֹנוֹת. דַּל"כ אֲמַאי לִית הִילְכְתָּא כְּנוֹתֵי דְרַבָּא בֵּיתְרַת.

וְהָא קִי"ל בְּכָל מְקוּם יִתֵּר כְּחֶסֶר. וְעַל כְּרַחֲוִין מִשׁוּם דְּהֵינֵנוּ רַבִּיתִיָּהוּ.

וְכֵן כְּתִב רַש"י לְהִדְּיָא (נח:): עִי"ש. וְשָׁמַע מִיָּנָה דְּדַרְפָּה לְהִיּוֹת גַּם בְּשִׂמְאָל יוֹתֵר מְשָׁנֵי אוֹנוֹת וְאֵפִי"כ אֵינֵנוּ מְשָׁלִים.

וְה"ה בְּעֵינוֹנִיתָא דְּנוֹרְדָּא דְּאֵינֵנוּ מְשָׁלִים: ד) וּנ"ל לְיִישָׁב שִׁיטַת הַגְּאוּנִים דְּהָא דְּכָשֵׁר יִתֵּר בְּאוֹנוֹת לָאוּ מִשׁוּם דְּהֵינֵנוּ רַבִּיתִיָּהוּ. אֲלֹא לְפַמ"ש הַתּוֹס' רִישׁ פְּרָק אֱלוֹ טְרִיפּוֹת דְּטְרִיפּוֹת חֶסֶר בְּרִיָּאָה מִשׁוּם נְקוּבָה.

וּבִיָּאָר הַגְּאוּן בְּעַל תַּב"ש דְּהוּא מִשׁוּם דְּסוֹפּוֹ לְנִקְוֵב וְכֵן כְּתִב הַדְּרִישָׁה. וְא"כ הָאִיף נָאֵמַר דְּיִתֵּר כְּחֶסֶר.

כִּינּוּן דְחָסֵר גּוֹפֵי' אֵינּוּ פְּסוּל רַק מְשׁוּם דְסוֹפּוֹ לְנִקְוָב וְתָרִי רוֹאִין לָא אֲמַרִּינוּ. וְכִמּוֹ שְׁהוֹכִיחַ הַמְשָׁאֵת בְּנִימִין בְּשֵׁנֵי פִיסִין דְכָשֵׁר מְטַעַם זֶה עֵי' בְּפִרְמֵי"ג שְׁהִבִּיאוּ: ה) אֲמַנְם רַש"י לְטַעֲמִין דְס"ל דְחָסֵר הוּא פְּסוּל בְּפ"ע וְהוּא בְּכָלֵל אוֹ שְׁחָסְרָה וְע"כ פִּי' בְּטַעֲמָא דְרַבָּא דִּיתְרַת פְּסוּל מְשׁוּם דִּיתֵר כְּחָסֵר.

דְלִדְדִי' הָיִי חַד רוֹאִין. כִּינּוּן דְחָסֵר הוּא פְּסוּל מְצַד עֲצָמוֹ.

אָבֵל הַגְּאוּנִים י"ל דְס"ל כְּתוּס' דְפְּסוּל חָסֵר מְשׁוּם דְסוֹפָה לְנִקְוָב. וְיִתְרַת מַגְבָּה דְפְּסוּל מְשׁוּם דְסוֹפָה לְהִתְפָּרֵק וְדִלָּא כְּרַמְב"ם (פ"ח מה"ש ה"ד) דְפּוֹסֵל יֵתֵר בְּגַבְהָ מְשׁוּם דִּיתֵר כְּחָסֵר.

אֵלָא כִּמ"ש הֶרְמ"א סִי' ל"ה סֵעִי' ה) [שְׁכַתְּב דְכִיצוּל מַגְבָּה וְיֵיש גְּנוּמָא תְּתַתִּיו לְנוּח בּוֹ אֵינּוּ עֲתִיד לְהִתְפָּרֵק כְּשֶׁאֵר יִתְרַת וְכִשְׁיָרָה מְשֻׁמַּע דְטַעַם פְּסוּל הִיתְרַת מְשׁוּם סוֹפּוֹ לְהִתְפָּרֵק] וְעַל כְּרַחֲמֵי לּוֹמֵר כֵּן לְפִי"ש הַמְרַדְכֵי גַבֵּי יֵתֵר רָגַל דְאֵינּוּ פְּסוּל אֵלָא כְּשֶׁעוֹמֵד בְּמָקוֹם שְׂרָאוּיִים הֶרְגָּלִים לְהִיּוֹת [וּלְפִי"ז יִתְרַת מַגְבָּה שְׂאִינָה בְּמָקוֹם שְׂרָגִילִין הָאוּנוֹת לְהִיּוֹת לְמָה יְפֹסֵל] וְעַל כְּרַחֲמֵי לּוֹמֵר כִּמ"ש הֶרְמ"א דְהִכָּא הַטַּעַם מְשׁוּם דְסוֹפּוֹ לְהִתְפָּרֵק וְכִשְׁעוֹמֵד בְּדָרָא דְאוּנֵי כְּשֶׁר וְלָא אֲמַרִּינוּ יֵתֵר כְּחָסֵר מְשׁוּם דְהָיִי תָרִי רוֹאִין וְכִיִּתְרַת מְקַמָּא דְכָשֵׁר נִרְאָה דְהוּא מְטַעַם הַנ"ל דְמְשׁוּם יֵתֵר כְּחָסֵר אֵינּוּ פְּסוּל מְשׁוּם דְהָיִי תָרִי רוֹאִין וּמְשׁוּם סוֹפָה לְהִתְפָּרֵק ג"כ אֵינּוּ פְּסוּל.

דְדוּקָא מַגְבָּה פְּסוּל מְשׁוּם דְמִתְחַכְּךָּ בְּצִלְעוֹת. [אֲמַר הַמְגִיָּה לְפִי"ז יִתְיַשְׁב לְבוֹ קוֹשְׁתֵי רַעַק"א עַל הֶרְמ"א דְמְשֻׁמַּע יִתְרַת מַגְבָּה פְּסוּל מְטַעַם סוֹפָה לְהִתְפָּרֵק.

וּבִס"ק ל"ט הִבִּיא הַש"ף דְבָרֵי דְרַכֵּי מִשָּׁה דְהוּא מְטַעַם יִתִּיר כְּחָסֵר. וְיִצְא רַעַק"א לִידוֹן דְדְבָרֵי הֶרְמ"א לָאוּ דוּקָא.

וְלִהַנ"ל נִיחָא דְהִדְרַכֵּי מִשָּׁה שָׁם מִיָּרִי לְשִׁיטַת הַפּוֹסְלִין יִתְרַת מְקַמָּא וְעֵינּוּ בְּש"ף. וְלִדְיָדָהוּ ע"כ מְטַעַם יִתִּיר כְּחָסֵר.

אָבֵל הֶרְמ"א דְמְכַשִּׁיר יִתְרַת מְקַמָּא הַטַּעַם דְמַגְבָּה טְרִיפָה מְשׁוּם דְסוֹפָה לְהִתְפָּרֵק [ו) וְהִט"ז (ס"ד) כְּתֵב דְטַעֲמָא דְרַמ"א בְּשֵׁנֵי נוּרְדוֹת דְפְּסוּל אִף דִּיתְרַת מְקַמָּא כְּשֶׁר מְשׁוּם דְעוֹמֵד בְּמָקוֹם הַנוֹרְדָּא אֲמַרִּינוּ יֵתֵר כְּחָסֵר.

וּלְפִי זֶה עַל כְּרַחֲמֵי דְרַמ"א לִית לִי טַעֲמָא דְתָרִי רוֹאִין וְסוּבֵר כְּרַש"י דְגַם גַּבֵּי אוּנוֹת י"ל יֵתֵר כְּחָסֵר וּמְשׁוּם דְחַד רוֹאִין הוּא כְּנ"ל (אוֹת ה). וּמ"מ יִתְרַת מְקַמָּא כְּשֶׁר כִּינּוּן דְהוּא שְׁלָא בְּמָקוֹם דְרִי דְאוּנֵי.

וְכִמּוֹ בְּרַגְלִים דְכָשֵׁר כְּשֶׁהִיתְרַת אֵינָה עוֹמֵדָת בְּמָקוֹם הֶרְגָּלִים. (וְיִתְרַת בְּדָרֵי כְּשֶׁר מְשׁוּם דְרַבִּיתִּיהוּ וּמְטַעַם זֶה הַכְּשִׁיר הַט"ז כְּשֶׁהַנוֹרְדָּא שְׁנִי עוֹמֵדָת בְּשֻׁמְאֵל.

וְעַל כְּרַחֲמֵי לּוֹמֵר כֵּן לְשִׁיטְתֵי' דְאֵין לּוֹמֵר דְכָשֵׁר יִתְרַת מְקַמָּא מְשׁוּם דְדָרְכּוֹ לְהִיּוֹת. דֵּא"כ גַּם בְּשֵׁנֵי נוּרְדוֹת בְּנִימִין יְכָשֵׁר מְשׁוּם דְהוּא רַבִּיתֵי' וְכִמּוֹ יִתְרַת בְּדָרֵי דְאוּנֵי דְכָשֵׁר וְלָא אֲמַרִּינוּ יֵתֵר כְּחָסֵר.

וְע"כ כְּתֵב הַט"ז (בְּסוּף הַסִּימָן) דִּיתְרַת מְקַמָּא אֵינּוּ מְשָׁלִים כִּינּוּן דְאֵין דְרַכּוֹ לְהִיּוֹת יִתְרַת מְקַמָּא. וְדִינוֹ כְּמוֹ וְנִרְדָּא בְּשֻׁמְאֵל דְאֵינּוּ כְּשֶׁר אִף לְהֶרְמְב"ם.

דאל"כ אמאי פסול שני נורדות דהט"ז לא מחלק דיתרת דרפו ולא ונרדא כמ"ש הש"ך (סקי"ז). דא"כ מה קשה לי מיתרת מקמא לשני נורדות.

אך דעת הש"ך (סקי"ז) דמשום הכי יתרת מקמא פשר משום דאורחין. ועל כן מסתפק (בס"ק מ"ב) אי יתרת משלים: ז) נחזור לשיטת הגאונים דלשיטתייהו מיושב דסוכרים דחסר בריאה פסול משום סופו לנקוב וע"כ יתרת בדרי פשר לא משום דרביתייהו אלא משום דתרי רואין לא אמרינו.

וע"כ אינו משלים משמאל לימין כמו ונרדא בשמאל. אך להרמב"ם שפתב להדיא דיתרת מגבה פסול משום דיתר פחסר.

ואזיל לשיטתי דחסר פסול מצד עצמו. ע"כ יתרת בדרי דכשר משום דהיינו רביתייהו ואעפ"כ אינו משלים משמאל לימין בדרי ואיהו פתב להדיא דפסול חליף משום דחסר בצד הימין.

וא"כ קשה אמאי פתב דמשלים ונרדא בימין. וצ"ל או דמחלק משום דהוא באותו צד שצריף להשלים וכל מקמא מקרי בדרי.

או דיתר בשמאל לאו היינו רביתייהו וע"כ אינו משלים: ח) ובדברי הרמב"ם יש מקום עיון. שפפ"ק ח' פתב דחסר אונא בימין טריפה רק פשלא הי' שם ונרד בימין ובחסר אונא בשמאל לא התנה כלום משמע דנורדא בשמאל אינה משלמת חסרון שבשמאל בדברי הב"י ז"ל.

ובהלכה שלא חרי' פתב שאם נתחלפו האונות במנינו והי' שם שתיים בימין ושלש בשמאל בלי נורד מימין או שהי' הנורד עם השלש בצד שמאל טריפה שהיא חסרה בצד ימין. ומשמע דנורדא בשמאל פשר.

דאל"כ בלאו הכי פסול אפי' הי' שלש בימין. וכיון דבשמאל אינו משלים על פורחך לאו היינו אורחין.

וא"כ נחשבי' ליתרת בצד שמאל ויפסל. כמו חליף דטריפה משום דחסרה בימין אף דבכלל הריאה אינה חסירה.

וה"נ יפסל, ונרד בשמאל דבצד שמאל הוא יתר אף דבכלל הריאה אינה יתר. וסבור הייתי לומר דבאמת נורד בשמאל פסול משום יתר פחסר.

ומ"מ השמיענו הרמב"ם דאם הי' שלש משמאל דפסול. דבנה הנה אמינא דכשר.

דאף אם נחשוב פנטל אחת בשמאל ישתייר שנים משמאל ואינו פסול רק משום דחסרה מצד הימין: ט) ואין להקשות א"כ למה לי טעמא דחליף תיפוק לי' דהו"ל חסר גמור. שחרי אין כאן אונא בשמאל שישלים דליכא בשמאל רק שני אונות שאחת חסירה מפת היתר שבשמאל היינו הנורדא.

ז"א דאי לאו דאשמעינו רבא דחליף פסול והו"א דאונא שבשמאל כאילו עומדת בימין. וה"ה דנורדא שבשמאל כאילו עומדת בימין: י) אלא דהמחבר פתב להדיא דנורד בשמאל פשר ואעפ"כ פסק דנורד בשמאל אינו משלים והוא פוסק פהרמב"ם ועיין בב"י.

וצ"ל דהרמב"ם דמכשיר יתרת בשמאל לאו משום דאורחין. ואף דבגמ' אמר דביני וביני פשר משום כל חיוי ברייתא הכי אית להו.

והיינו משום דמקמא אורחין להיות יתרת דכיון דאינו לעולם יתרת הוא שוב כל יתרת מקמא פשר. ועיין בכרו"פ.

ולפי"ז דאף דיתרת מקמא פשר. מ"מ אינו משלים ודינו כמו ונרדא בשמאל.

והש"ף דמסתפק דאפי' לרמ"א דוורד אינו משלים יתרת ישלים. היינו משום דאיהו מחלק לרמ"א בין שני ונודות ליתרת מקמא דוורד לאו אורחין ויתרת אורחין.

אבל לט"ז שפיר י"ל דיתרת אף להרמב"ם אינו משלים ועיין לעיל ודו"ק: יא) שיטת הב"ח דוורד בשמאל כ"ש דמשלים. והא דכתב הר"ן דוורד בשמאל אינו משלים משום דלאו אורחין היינו דאם עומדת בימין אינו משלים למנין אונות שחסרו בשמאל.

דא"כ נצטרף להעמידה בשמאל ובשמאל לאו אורחין. ומזה למד דאם חסר בימין והוורד בשמאל דמשלים לימין יע"ש.

ותמיהני דהא הר"ן כתב עלה וכ"כ הרמב"ם (ולשיטת הב"ח צ"ל דכוננת הר"ן להא דכתב הרמב"ם בחסר בימין דלא הי' שם וורד ואלו בחסר בשמאל לא הקנה. ש"מ דבימין אינו משלים לשמאל.

וע"כ לא התנה בחסר בשמאל דבשמאל אין דרכו להיות וורד ונהרי הרמב"ם כתב דאם הי' הוורד עם השלש בשמאל טריפה משום דחסרה בימין. וישלים הוורד שעומד בשמאל לימין: יב' ונראה ליישב לפמ"ש הרמ"א דאם ארבע בשמאל ושלש בימין טריפה.

וכתב התב"ש דזה ג"כ נקרא חסר משום דלעולם צריף להיות בימין עכ"פ כבשמאל. וא"כ ה"א כיון דמשלים לשמאל ג"כ (וי"ל דמצטרף לפסול כמו להכשיר וכ"כ הפרמ"ג).

אפתי הו"ל בשמאל יותר. שהרי הוורדא כף הוא משלים לשמאל כמו לימין.

והאונות עצמם יותר בשמאל מבימין ודו"ק: יג) ולפי"ז מה שהקשה הפר"ח על הרמ"א מהרמב"ם. להנ"ל אדרבא איכא סייעתא.

ומה שביאר התב"ש גןשיתו דאפי' ג' מימין וג' משמאל יפסל כיון דהוורדא בשמאל הו"ל ארבע בשמאל וג' בימין. ולהנ"ל ניחא כיון דמשלים לימין ג"כ הו"ל שקולים: יד) והתב"ש תירץ דדוקא להכשיר מצטרף ולא לפסול ואיני מבין דבריו דלמאן קאמר.

אי להב"י אף להכשיר אינו מצטרף בשמאל. ולהב"ח ה"א משלים גם לימין ואין יתר בשמאל.

ולפמ"ש יתיישב דפשיטא להפוסקים דאם שקולים בימין כבשמאל דכשר. ולמה לא נאמר כמו בנפשט דאמרינו דחליף טריפה.

והדין דאפי' שניהם אדומים או שניהם לבנים טריפה. וה"נ נאמר דאם בימין רק כמו בשמאל טריפה כיון דצריף להיות יותר הוי חסר וכסברת התב"ש.

ולקאורָה י"ל דַּמְדַּקְאָמֵר רַבָּא אוּ חֲלִיף טְרַיְפָה מְשַׁמַּע דְּחֲלִיף מִמֶּשׁ דְּבִימִין פְּרָאוּי בְּשַׁמְאֵל
וּבְשַׁמְאֵל פְּרָאוּי בְּיָמִין. וּבְנוּשֵׁט דְּקֶאָמֵר דָּאִי חֲלִיף מְשַׁמַּע אַף בְּשַׁגְיָהֶם שְׁוִיָּים ג"כ טְרַיְפָה.

הַיְיָנוּ מְשׁוּם דָּאִי חֲלִיף מְשַׁמַּע רַק בְּמַעוּטוֹ דְּצָרִיף לְהִיּוֹת דְּוָקָא פְּנִימִי אֲדוּם וְחִיצוֹן לְבָן
וְעֵינִין בַּתב"ש (ס' ל"ג) אַבְל בְּרִיאָה מְשַׁמַּע מְדַפְסוּל חֲלִיף דְּוָקָא דְּשׁוּיָם כְּשֵׁר. אֲלֵא דְקֻשְׁיָה
לִי עַל זֶה דְּהָא רַבָּא פּוֹסֵל יִתְרָת.

וּא"כ שְׁוִיָּים פְּשִׁיטָא דְּטְרַיְפָה. דַּמְמַנ"פ אוּ הוּא חֲסֵר בְּיָמִין אוּ יִתֵּר בְּשַׁמְאֵל.

וְדוּקָא חֲלִיף אִיְצְטְרִיף לְאַשְׁמַעֵינוּ בִּינּוּן דְּמַנְיָן הָאוּנוֹת בְּכֻלָּל הַרְיָאָה כְּמִשְׁפָּטָה. אַף לְפִי
הַנְּ"ל שְׁפִיר מְשַׁפְּחַת לְרַבָּא ג"כ בְּשַׁקּוּלִים בְּאִפְּוֹן שְׁכַתְּב הַרְמַב"ם בְּעֵינוּנִיתָא בְּשַׁמְאֵל
דְּעֵינוּנִיתָא מְשַׁלִּים לְיָמִין וְלֵא הוּי חֲסֵר אַף אִם שְׁתִּיָּים בְּכֻלָּ צַד.

וּמְשׁוּם דְּיֵשׁ אוּנוֹת בְּשַׁמְאֵל כְּבִימִין טְרַיְפָה בִּינּוּן דְּמְשַׁלִּים בְּשַׁמְאֵל ג"כ וְכַנְ"ל. וּמוּכַח
מְדַפְסוּל רַבָּא דְּוָקָא חֲלִיף דְּשַׁקּוּלִים כְּשֵׁר וְאַף לְדִידָן כְּשֵׁר וְדו"ק: טו) וּלְרַמ"א דְּעֵינוּנִיתָא
אִינוּ מְשַׁלִּים הוּא מְשׁוּם שְׁכַתְּב רַש"י דְּהוּי כְּחֲלִיף.

א"כ פְּשׁוּט שְׁהו"ל לְהַשְׁמִיעֵנוּ בְּשַׁנִּים מְיָמִין וּשְׁנִים מְשַׁמְאֵל וְעֵינוּנִיתָא בְּיָמִין כְּדַרְכָּה דָּאִי
חֲלִיף כְּשֵׁר דְּמָה שְׁהָאֲנָא שְׁלֵא כְּמַנְהֵגוּ אִינוּ פּוֹסֵל. א"כ שְׁפִיר הוּי בְּיָמִין יוֹתֵר וְלֵא הוּי
חֲסֵר בְּיָמִין.

וּמוּכַח דְּשַׁקּוּלִים כְּשֵׁר לְרַבָּא: ק"ל לְהַב"ח מְהִיכִי תִּיתִי נְאֻמֵר דְּעֵינוּנִיתָא טז) אוּלָּם
בְּשַׁמְאֵל מְשַׁלִּים לְיָמִין. מֵאִי שְׁנָא מְחֲלִיף דְּפָסוּל.

דְּבֻזָּה לֹא שְׁיִיף כָּל הַתִּירוּצִים. דָּאִם נְאֻמֵר דְּהֵתָם מְשׁוּם דְּמִימִין לְשַׁמְאֵל גְּרַע.

הֲלֵא ה"נ הו"ל מְשַׁמְאֵל לְיָמִין. וְאִם נְאֻמֵר דְּהֵתָם מְשׁוּם שְׁאִין דְּרַכּוּ בְּשַׁמְאֵל יוֹתֵר הֲלֵא
לְהַב"ח אֲדַרְבָּא אִם עוֹמֵד בְּמַקּוּם שְׁאִין דְּרַכּוּ טְפִי עֲדִיף.

דְּאֲמַרִּינּוּ שְׁבֻדָּאִי הוּא מְמַנְיָן הָאוּנוֹת יַע"ש בְּדַבְרֵי וְה"נ נְאֻמֵר בִּינּוּן שְׁאִין דְּרַכּוּ בְּשַׁמְאֵל
נְאֻמֵר דְּשְׁיִיף לְיָמִין כְּמוֹ בְּנוֹרְדָא בְּשַׁמְאֵל דְּאֲמַרִּינּוּ דְּשְׁיִיף לְיָמִין וְצַע"ג: יז) גַּם מ"ש
לְמַעֲלָה לְיִשָּׁב קוֹשְׁיָתִי עַל הַב"ח מְהַרְמַב"ם דְּהָקָא הַפְּסוּל מְשׁוּם דְּהַנּוֹרְדָא בִּינּוּן דְּמְשַׁלִּים
לְשַׁמְאֵל ג"כ נְמַצָּא דְּלֵא מְהַנִּי מַה שְׁהַנּוֹרְדָא מְשַׁלִּים שְׁלֵא יִחְשַׁב חֲלִיף.

לֹא נִרְאָה דְּוָדָאִי לְהַב"ח דַּס"ל דְּהָא דְּמְשַׁלִּים הוּא מְשׁוּם דְּחֲסֵר אוּנוֹת. אֲמַרִּינּוּ דְּוָדָאִי
הַנּוֹרְדָא הוּא מְמַנְיָן הָאוּנוֹת וְהַנּוֹרְדָא חֲסָרָה שְׁכֵן דְּרַכּוּ לְפַעְמִים [חֲסֵר כְּאִן שְׁנֵי שׁוּרוֹת
בְּהַכַּת"י] וּא"כ מְמַנ"פ לְטַעְמוֹ שֶׁל הַב"ח דְּבָרֵי מְוַפְרָכִים מְרַמְב"ם.

וְאִם נְאֻמֵר דְּטַעַם הַשְּׁלֵמָה כְּפִשׁוּטוֹ דַּמ"מ יֵשׁ לָהּ מְנִינּוּ אוּנוֹת מְכַל צַד כְּרָאוּי. א"כ שְׁפִיר
י"ל דְּוָדָאִי מְשַׁמְאֵל אִינוּ מְשַׁלִּים בִּינּוּן שְׁאִינוּ בְּמַקּוּם שְׁדַרְכָּה לְהִיּוֹת.

וְעֵינִין בַּב"ח וְתַבִּינ: יח) וּבְש"ף הִבִּיא רַאִי מְהָא דָּאִין הַנּוֹרְדָא שְׁכַתְּבִין מְשַׁלִּים לְשַׁמְאֵל
דְּאַרְבַּע בְּיָמִין וְאַחַד בְּשַׁמְאֵל פְּסוּל יַע"ש. וּלְפִי"ז נִרְאָה בְּרוּר דְּהַרְמַב"ם חוֹלֵק עַל הַרְמַ"א
בַּמ"ש דְּאַרְבַּע בְּשַׁמְאֵל וְשְׁלֵשׁ בְּיָמִין פְּסוּל: יט) וְהַגְּהָה דְּבָרֵי ת"ח נִרְאִין מְוַכְרְחִין לְפִי דַעַת
רַמְ"א הַנְּ"ל.

דהנה נדאי רבא דאמר דאי חליף טריפה לא כנון לארבע בשמאל ושלשה בימין דתיפוק
לי דיתרת היא ואיהו ס"ל יתיר פסול. ועל פרחין כנון לשנים מימין ושלשה משמאל.

אלא דאנו למדין מזה דה"ה לארבעה משמאל ושלשה מימין. וא"כ אם נאמר דד' בימין
ואחד בשמאל פסול על פרחין הוא מטעם חסר בשמאל דאין הימין משלים.

וא"כ הא"ה למדין מדברי רבא ארבעה משמאל ושלשה מימין כיון דרבא איירי בשלש
משמאל ושנים מימין. ובזה הוא פסול משום חסר אלא נדאי דס"ל דזה לא מקרי חסר
כיון דמ"מ יש חמשה אונות לריאה.

רק עיקר הפסול משום (דיש בשמאל יותר. וא"כ אין לפסול ארבע בימין ואחד בשמאל
משום דיש בימין שלשה אונות יותר.

ושנאמר דגם זה מקרי חליף שאנא אחת נחלקה. דהא אי איכא חמשה מימין ושנים
משמאל נדאי פשר דכל יתרח בדרי פשר ובלבד שאין בשמאל יותר כמבואר ברמ"א.

הרי דאין קפידא בזה. והרמב"ם דלא ס"ל כת"ח נדאי חולק על הרמ"א.

ולפי"ז מבואר דרמ"א שפסק דוורדא אינו משלים לאו מטעמי של רש"י משום שאינו
במקומו והני פחלוף. שיהי להרמ"א על פרחין אף אם האנא הוא שלא במקומו לא
מקרי חסר כנ"ל.

רק הטעם כמ"ש הש"ך ז"ל כיון דקי"ל חסר ונרדא פסול א"כ אם ישלים הו"ל חסר
ונרדא. וא"כ מ"ש הש"ך דיתרת אינו משלים לרמ"א כיון שאינו בדרי.

לפענ"ד אינו שיהי עיקר הטעם דאינו בדרי משום דהו"ל פחליף כמ"ש רש"י. ולרמ"א
טעם זה אינו כנ"ל.

והש"ך לטעמי דחולק על הת"ח. ומ"מ י"ל דיתרת אינו משלים כמ"ש לעיל משום דלאו
פל חיוי ברייתא אית להו יתרת כמו ונרדא בשמאל להרמב"ם כנ"ל: סימן לא [א] בדין
חילוף צורות האונות כתב הגאון מו"ה סענדר ז"ל דאם הארופה ועבה נתקטנה
מהאמצעית אולם האמצעית הוא פדינה והארופה ועבה צמקה אף ע"י הנפיחה הרוח
פלוא בכנלה אף לא כשאר אונות דכשירה בהפס"מ.

ומשום דנראה דקטנות האנא בא מחמת הצמיק יע"ש שהאריף בטעם הדבר: (ב)
ולכאורה יש ליתן בו טעם לשבח לומר דטעם טריפות חילופים אלו כמ"ש רש"י בחליף
דנושט משום דשניהם נטולים במקום שהם ראוים להיות.

ולשיטתו דוקא ששניהם נשתנו במראה. אבל אם האחד לבד הוחלף מזה נראה שהאחד
נשתנה ממראיתו לבד.

אבל לא נעקר במקומו ושנוי מראה אינו פוסל. ועיין בתב"ש (סי' ל"ג) שביאר כן שיטת
רש"י וכמו כן י"ל בנ"ד: ג) ובזה יתיישב קושית הפר"ח על המטריפין חילוף צורות
האונות מעינוגיתא דוורדא דמשלים למנין האונות לדעת הרבה פוסקים.

ונאפי' רש"י לא פליג אלא משום דיתרת הוא ולא קנימי בדרי דאוני ולפמ"ש ניקח פיון דכל טריפות דחילוף צורות משום דכל אונה אינה עומדת במקומה. וע"כ לדידהו דלא קפדי אמקומן פשר.

משא"כ לרש"י דמטריף משום שאינה עומדת בדרי במקומה הוא הדין דיש להטריף בחילוף צורות משום דכל אונה אינה עומדת במקומה אלא במקום תברתה: (ד) ועוד דאפילו הפוסקים דעינוניתא משלים היינו משום דהעינוניתא עומדת במקומה.

וא"כ יש פאן חמשה אונות שעומדות כל אחת במקום הראוי להן. משא"כ בחילוף צורות ששני אונות אינם עומדות במקומן: (ה) ונתחזר לנ"ד דאם האמצעית פדינה.

והארנפה ועבה צמקה. וע"י פן נתקטנה מהאמצעית פיון דקטנות הארנפה לא באה מחמת החילוף וכל אחת עומדת במקומה פשר: (ו) איברא דקשה לי על הטעם שכתבתי משום דכל אחת אינה עומדת במקומה.

דקא באונא עליונה של ימין עם אונא עליונה של שמאל יש שני מיני חילופים. א' שינוי צורה.

והוא ברמ"א בשם מהרי"ו והב' חילוף גדול. והוא ברמ"א בשם מהר"א מפראג ומשמע דאפי' באחת מהנה שנתחלפו טריפה.

אף שאי אפשר לומר שהאונות לא נשתנו מטבעם. מ"מ אם איתא שהחליפו גם את מקומם.

הי' להן להיות נשת ו בשתייהן כלומר בצורתן ובגודלן. וממה נפשך על פרוק צריף אתה לומר שכל אחת נשתנית מטבעה הצריף להיות אף אם תאמר שהחליפו מקומם.

וא"כ שוב מהיכא תיתי לומר שהחליפו גם את מקומם [אמר המגיה. עיין בתשובה הסמוכה לפנינו ואפשר שמהר"א מפראג הטריף משום שיטת הרמב"ם והרא"ש דמטעם לקותא אתיגו עלה.

אבל לשיטת רש"י שפיר יוכשר]: סימן לב א הנה בדין חליף יש מבוכה גדולה בפוסקים. והנה הרמ"א פוסל פשיש ד' בשמאל וג' בימין.

וכן הסכים מהרש"ל דכל שיש יותר בשמאל מבימין טריפה. ופירש מפח זה מעשה דרב אחאי.

והפר"ח צונח ע"ז ככרוכיא. דמבואר ברמב"ם ורש"י ורשב"א בתה"ב דחליף משום חסר.

והתב"ש נדחק ליישב שהרמב"ם מודה לזה מה שפראה בעליל שאינו פן. עוד בדין חילוף צורות אונות פולם צנוחו ככרוכיא דמה שורש לזה בראשונים.

ואנכי מצאתי ת"ל שדין הראשון בעל העיטור שהראשונים שתו בצמא דבריו ס"ל הכי. וגם דין השני יש לו שורש לדעת רש"י והרמב"ם דאין העינוניתא מצטרפת להשלים וכדי לברר זה צריף אני להאריף ות"ל יצא מזה הח"ד: ב' והנה בספר יבין שמועה

להרשב"ץ ז"ל ואי חליף נמי טריפה שלא תאמר זה אינו חולי שתמות ממנו הבקמה אלא שינוי הסדר שהימין חוזר שמאל והשמאל ימין.

דומה לאדם אטר ששמאל חוזר ימינו ואינו חולי. וגם מטעם זה אמרו חכמי הטבע שאפשר שימצא הכבד בצד שמאל והטחול בצד ימין.

ע"כ הוצרך רבא לומר שגם זה חולי הוא ובכלל אין פמוה תי' ששינונו במשנתנו הוא. שהרי יש פאן חסר ויתיר.

אלו הן דברי רבא. ובחסר וחליף קי"ל פנותי' דליפא מאן דפליג עלי' אלא ביתר כמו שפירש.

ומצאתי בשם הרנ"ה ז"ל דטעם בחליף הוא מפני חסרון צד ימין לא מפני יחיר שבשמאל. דהא הנה לי' בדרא דאוני ובדרי דאוני קי"ל דמותרת.

ולא נ"ל פן דא"כ נלמד מכאן שאין העינוגניתא משלקמת. ולא מצאתי בשום מקום שילמדו זה מכאן.

וגם תקשי למ"ד דמשלקמת. והרב ז"ל עצמו כתב פן דמשלקמת ותקשי דידי' אדידי'.

על פן נ"ל שאיסור חליף הוא שפיון שנשתנה סדרן של אונות אין פמוה חי' טריפה [צ"ל וטריפה] שהחילוף עצמו אולי. ומשום חסר לבדו [ומשום יתיר לבדו].

נ"ל שזה ט"ס] לא מיטרפה למאן דאית לי' דעינוגניתא משלקמת ובחליף אסורה. והרמב"ם ז"ל כתב שלעולם לא נאסר בחליף אלא אם נמצאת בלא ונרדא עכ"ל הרשב"ץ: ג' והנה לכאורה נראה שחולק על הרנ"ה שפירש טעם חליף משום חסר ממקומו הראוי להיות.

דא"כ גם הנורדא לא תשלים מטעם זה וכמ"ש רש"י ז"ל באמת עיין בסוגיא. על פן סובר הרשב"ץ שהוא טריפות בפ"ע שנשתנה סדרן של אונות חולי הוא ובכלל אין פמוה חי'.

ועל פן בחליף אין הנורדא משלים פיון שאין טריפותו משום חסרון: ד) איברא דק"ל על פני זה טובא. נדא שהוא עצמו כתב לקמן וז"ל וילעגין אם חסרה אחת מימין אם העינוגניתא משלקמת כו' יותר קרוב לומר שהיא משלקמת לפי שאין זה חסרון אלא שינוי מקום שאותה היא רגילה להיות בדרי דאוני נשתנה מקומה לפנים במקום הרגיל להיותה שם.

וכיון שטעם זה משלים שתולין שהאונא הראוי' להיות בדרי עמדה במקום הנורדא והנורדא חסרה (וכן דעת הב"ח והתב"ש (סק"ל). ודלא כדמשמע מהפ"ת (סקי"ג) דבאמת ונרדא היא אלא דמ"מ פיון דאית לה תלת מימינא פשר] א"כ גם בחליף כשיש ונרדא נאמר פן שהאונא עמדה במקום ונרדא.

ממילא אין פאן חליף רק יתרת בדרי בשמאל. ועוד תמוה טובא דלמה הקשה רק אמצאתי פתוב פאלו הי' זה דבר חדש ולא אהרמב"ם שפירש ג"כ משום שחסרה מימין.

וכן על רש"י שכתב משום שחסרה ממקום הראוי' להיות שהם נראים בעליל לפל. ולמה תלה הדבר במ"כ.

ועוד תמוה שְהָרִי הוּא עֲצָמוֹ כְּתֹב לְעִיל מְנִיָּה שְהָרִי יֵשׁ כָּאֵן חֶסֶר וְיִתִּיר. וְעוֹד תְּמוּהָ דְאִיָּךְ אֲפֹשֶׁר דְּהוּא טְרִיפּוֹת בִּפ"ע דא"כ לְחֻשְׁבִּי בִי"ח טְרִיפּוֹת בְּהִדִּי שָׁב שְׁמַעְתָּתָא: (ה) עַל כֵּן נִרְאָה בְּרוּר שְׁגָם הַרְשָׁב"ץ מוֹדָה שְׁטְרִיפָה מִשׁוּם חֶסֶר.

וְהָא דְכָתֹב שְׁכִינּוֹן שְׁנֻשְׁתַּנְּה סִדְרָן שֶׁל אוּגִין חוּלִי הוּא. הֵינּוּ לְאִפּוּקִי שְׁלֵא נֶאֱמַר שְׁהֵימִין חוּזַר שְׁמַאֲל וְהַשְׁמַאֲל יִמִּין.

עַל כֵּן פִּירֵשׁ שְׁחוּלִי הוּא. וְהָרִי יֵשׁ כָּאֵן חֶסֶר וְיִתִּיר.

דְּאִיָּךְ דְּיִתִּיר בְּדָרֵי כְּשֶׁר. הֵינּוּ כַּמ"ש לְקַמֵּן שְׁם דְּאִינוּ מִשׁוּם חוּלִי רַק תּוֹסְפוֹת כַּח.

אָבֵל הֵכָא שְׁהוּא מְחַמַּת חוּלִי שְׁפִיר מְטְרִיף גַּם מִשׁוּם יִתִּיר. וְע"כ בְּחֻלִּיף אִין הַנּוֹרְדָא מִשְׁלִים דְּטַעַם הַשְּׁלֵמַת הַנּוֹרְדָא עִפְיִמ"ש לְקַמֵּן שְׁם שְׁהַנּוֹרְדָא בָּאָה מִתּוֹסְפוֹת כַּח שְׁיֵשׁ בְּבִהְמָה.

וְע"כ אִם חֶסְרָה הַנּוֹרְדָא וְלֹא הֶסְפִּיקָה לְעֲשׂוֹת אוֹתוֹ תּוֹסְפוֹת כַּח כְּשִׁירָה. וְע"כ כְּשִׁישׁ חֶסֶר אֲנָא וְיֵשׁ וְנִרְדָא הוּא שְׁנֵי הַפְּכִים בְּנוֹשָׂא אַחַד.

דְּהַשְׁתָּא דִּינְדָה לִית לָהּ וְלֹא הֶסְפִּיק כְּחָה לְהַשְׁלִים שְׁלָהּ. וְהָאִיָּךְ עֲשִׂתָה עוֹד הוֹסְפוֹת.

ע"כ זֶה מוֹפֵת חוּמָה שְׁהָאֲנָא בָּאָה בְּמִקּוּם הַנּוֹרְדָא. אָבֵל בְּלֹא מוֹפֵת חוּמָה זֶה נּוֹדָא לֹא הִי סְבָרָא לּוֹמַר שְׁהָאֲנָא נִתְלַבְּשָׁה בְּטִלִּית שְׁאִינָה שְׁלָה בְּנוֹרְדָא וְכִיס (וְע"כ בְּחֻלִּיף אִין רֵאִי' כָּלֵל שְׁהָאֲנָא בָּאָה בְּמִקּוּם הַנּוֹרְדָא דְשְׁפִיר יָכוֹל לְהִיֹּת שְׁהַנּוֹרְדָא תּוֹסְפוֹת כַּח שְׁבִמְקוּמָה יֵשׁ לָהּ כָּל ה' אוֹנוֹת רַק שְׁחוּלִי גְרַם לָהּ לְשִׁנוֹת מְקוּם אֲנָא וְשְׁפִיר יָכֻלָה לְעֲשׂוֹת גַּם הַתּוֹסְפוֹת כַּח.

ע"כ שׁוֹב אִינָה מְשַׁלְמַת]: וְזֶה שְׁהַשִּׁיג עַל בַּעַה"מ שְׁהוּא הַטְרִיף רַק מִשׁוּם חֶסֶר לְבַד וְלֹא מִשׁוּם יִתִּיר דְּהוּא בְּדָרִי. וְאִי הָיִי ס"ל לְבַעַה"מ שְׁהַחִילּוּף בָּאָה מְחַמַּת חוּלִי שְׁשִׁינְתָה אוּנָה שֶׁל יִמִּין מְקוּמָה לְשְׁמַאֲל.

א"כ הָיִי יִתְרַת דְּלָאו אוֹרְחִין וְכַנ"ל אֲלָא עַל כְּרַחֲמֵי דַס"ל לְבַעַה"מ רִיָּאָה זֶו חֶסְרָה כָּאֵן וְיִתִּירָה כָּאֵן. וְאִין זֶה שְׁנֵי הַפְּכִים.

וְא"כ שׁוֹב לְעוֹלָם אִי בְּחֶסְרָה אַחַת מִיִּמִּין לְבַד לֹא תִשְׁלִים הַעֲיִנוּנִיתָא דְאִין רֵאִי' כָּלֵל שְׁהָאֲנָא בָּאָה בְּמִקּוּם הַנּוֹרְדָא: ז וְיִמָּה שְׁהַנּוֹרְדָא הַרְשָׁב"ץ לּוֹמַר שְׁבְכָלֵל אִין כְּמוֹהָ חִי' שְׁלֵא תֵאֱמַר כִּינּוֹן שְׁאוּמְרִים שְׁכָל הָאוּנוֹת קִינִימִים רַק שְׁאֲנָא אַחַת שְׁיִנְתָה מְקוּמָה מְגַלְן דְּחֻשִׁיב חֶסְרָה.

לְזֶה אֲמַר דְּזֶה הַכָּלֵל מְרַבָּה לָהּ כִּינּוֹן דְּדַמְיָא לְחֶסְרָה וְכַדְמְפִנְרֵשׁ בְּש"ס (דָּף נ"ד): דְּמַרְבִּי כָּל דְּדַמְיָא לְמַתְנִי' עִי"ש בְּהָא דְרַב מַתְנָא. וְה"נ מְרַבִּי לָהּ דְלִיְהוּי בְּכָלֵל שְׁחֶסְרָה כִּינּוֹן דְּחֶסְרָה מִיִּמִּין וְיִתִּירָה מְשַׁמַּאֲל.

כֵּן נ"ל בְּרוּר בְּפִי הַרְשָׁב"ץ: ח) וְלִינִישׁב דַּעַת בַּעַה"מ ז"ל וְגַם דַּעַת הַרְמַב"ם ז"ל שְׁכַתְּבָה דְּגַם בְּחֻלִּיף הַנּוֹרְדָא מְשַׁלְמַת. נִרְאָה דְּהִנְהָה כְּבָר הַבְּאֵנוּ לְשׁוֹן הַרְשָׁב"ץ דְּרַבָּא הַשְּׁמִיעֵנוּ שְׁלֵא תֵאֱמַר דְּזוֹ אִיטֵר הוּא קַמ"ל דְּאוּלִּי הוּא.

מְפַלֵּל דְּפִשִּׁיטָא לִי דְּאֵי אִיטְרַת הִיא כְּשִׁירָה כְּמוֹ אִיטְרַת יָד שְׂאִינוּ חוֹלֵי וּלְכַבֵּי לֹא כֵן יִדְמָה.
וְהִנֵּה בְּכּוּרוֹת (מ"ה:) אֲמַתְנִי דְּשׁוֹלֵט בְּשִׁנֵּי יָדָיו רַבִּי מְכַשִּׁיר וְחַכְמִים פּוֹסְלִים.

ת"ר אִיטְרַת בֵּין בֵּיז בֵּין בְּרַגְלֵי פְּסוּל וּפְרַשׁ"י דְּבַעֵי עֲבוּדָה בְּיָמִין וְהָא לִית לִי יָמִין וּבְרַגְלֵי
נְמִי צְרִיף לְעַמּוּד פְּסָתָם עֲמִידָה דְּעֵיקְרוֹ בְּיָמִין. וְהֶרְמַב"ם (פ"ח מְהֵלְכוֹת בִּיאַת הַמְּקַדָּשׁ
הֶלְכָה י"א) פְּסָלוּ מִשׁוּם בַּע"מ.

וְהֶרְמַב"ן (פ' מְצוֹת חֲלִיצָה) זֶה לְשׁוֹנוֹ וַיֵּשׁ מְפָרְשִׁין דְּהֵתָם לְאוֹ מִשׁוּם דְּבַעֵי עֲבוּדָה בְּיָמִין
וְהָא לִית לִי אֲלָא מִשׁוּם דְּכַחוּשְׁתָּא אֲתַחֲלִיא לִי בְּיָמִין. וְרַשׁ"י ו"ל פ"י מִשׁוּם דְּבַעֵי עֲבוּדָה
בְּיָמִין וְזֶה שֶׁהוּא אִיטְרַת אֵין לוֹ יָמִין וּמִסְתַּיְעָא הַדִּין פִּירוּשָׁא כּוֹ וְהַעֲלָה פְּדַבְרֵי רַשׁ"י דְּאֵין
לוֹ יָמִין וְלֹא יַחֲלוּן.

וְהִנֵּה מְבֹרָךְ דְּלִדְעַת רַשׁ"י וְהֶרְמַב"ן חָשִׁיב שְׂאִין לוֹ יָמִין. וְדַבֵּר זֶה צְרִיף טַעַם דַּמְמַנ"פ
אֵי בְּתַר דִּידְךָ אֲזַלְתָּ שְׂמַאל הָנִי יָמִין דִּידְךָ.

וְאֵי בְּתַר עֲלָמָא הַיָּמִין יָמִין. וְלָמָּה יַחֲשִׁיב שְׂאִין לוֹ יָמִין.

וּבְפֶרֶט בְּאִיטְרַת רַגְלֵי שְׂעוּמָד בְּב' רַגְלָיו. וְצ"ל דְּכַח יָמִינוֹ שְׂעוּמָד בְּשְׂמַאל הוּא כְּמֵאן דְּלִיתָא
כִּינּוּן שְׂאִינוֹ בְּמִקּוּמוֹ הֶרְאוּי לְהִיּוֹת.

וְע"כ חָשִׁיב שְׂאִין לוֹ יָמִין כָּלֵל. וְלִדְעַת הֶרְמַב"ם וְהַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים שְׂפַרְמַב"ן דְּפֶסְלֵי לִי
מִשׁוּם בַּע"מ דְּכַחוּשְׁתָּא אֲתַחֲלִיא לִי בְּיָמִין אֶף שְׂכַנְגְדוֹ יֵשׁ לוֹ תוֹסְפוֹת פַּח בְּשְׂמַאל מ"מ
הָנִי בַּע"מ בְּיָמִין: ט וּמַעֲתָה בְּרִיאָה אֶף אִם נִחְלִיט שֶׁהִיא אִיטְרַת הִנֵּה לִדְעַת הֶרְמַב"ם כִּי
הֵיכִי דְּחָשִׁיב בַּע"מ בְּיָמִין.

ה"נ חָשִׁיב חֶסְרָה אֲנָא. וְגַם מִצַּד הַסְּבָרָא מֵאַחַר שְׂצָרִיף לָהּ ג' אוֹנוֹת בְּיָמִין שְׂשֵׁם הַלֵּב
חָם מִחֲמַת הַכְּבֵד וּכְמ"ש הַרְשָׁב"ץ עֲצָמוֹ שָׁם א"כ אֶף אִם הִיא אִיטְרַת בְּרִיאָה כִּינּוּן שֶׁהַכְּבֵד
נִשְׂאָר בְּיָמִין [אֶף אִם הַכְּבֵד ג"כ תַּחֲלוּף מְקוּמָה].

מ"מ לְמַעֲשֵׂה לֹא נִסְמַן עַל חֲכַמְתִּינוּ [וְצָרִיף לָהּ ג' אוֹנוֹת וְזוֹ אִיטְרַת הִיא טְרִיפָה. וְאֶף
שְׂאִיטְרַת יָד בְּרִיאָה הוּא הַיָּינוֹ מִשׁוּם שֶׁא"צ יָד יָמִין לְחִיּוֹתוֹ.

אֲבָל רִיאָה שְׂצָרִיכָה לְהַנִּיף הַלֵּב בְּג' אוֹנוֹת וְאֵין לָהּ אֲלָא שְׁנַיִם אֶף שֶׁהַרִיאָה בְּרִיאָה טְרִיפָה.
וְזֶה בְּרוּר וּפְשׁוּט וּבְפֶרֶט לִדְעַת רַשׁ"י דְּכַח יָמִין שְׂבַשְׂמַאל לֹא נִחְשָׁב לְכָלֵם.

ה"נ אֲנָא שְׁלִישִׁית שְׂבַשְׂמַאל אֵינָה כָּלֵם. וְכֵמוֹ שֶׁהַרִיאָה אֵין לָהּ אֲלָא אַרְבַּעַה אוֹנוֹת:
וּמַעֲתָה מִיְנוֹשֵׁב הַבַּע"מ דְּהוּא סוֹבֵר כְּהֶרְמַב"ם וְכַהֲלַכְתָּא דְּאִיטְרַת כְּשֶׁר לְחֲלִיצָה דְּחָשִׁיב
רַק בַּע"מ בְּיָמִין וּמְפָרְשׁ הַבַּע"מ דְּרִיאָה זֶה אִיטְרַת הִיא וּפְסוּלָה רַק מִשׁוּם דְּחֶסְרָה מִיָּמִין
דְּאֵלוֹ מִשׁוּם יִתִּיר בְּשְׂמַאל לֹא מְפָסִיל כִּינּוּן דֵּיזֵה לָהּ תוֹסְפוֹת פַּח בְּאַמַּת בְּשְׂמַאל שְׂנַעֲשִׁית
יָמִין וְהוּא כְּמוֹ יִתְרַת בְּדָרִי.

וּי"ל נְמִי דַּס"ל כְּרַשׁ"י אֲלָא דַּעַכ"פ לֹא גָרַע הַתוֹסְפֵת פַּח שְׂיֵשׁ לָהּ בְּשְׂמַאל מִיָּמִין מִתוֹסְפוֹת
פַּח בְּעֲלָמָא דִּיתְרַת בְּדָרִי דְּכָשֶׁר וְזֶה פְּשׁוּט וּמַעֲתָה מִיְנוֹשֵׁב דַּעַת הֶרְמַב"ם דְּחֲלִיף מְשָׁלִים
הַנּוֹרְדָא דְּמְפָרְשׁ נְמִי חֲלִיף לְאוֹ מִשׁוּם חוֹלֵי רַק דְּאִיטְרַת הִיא.

וכשֶׁהַנּוֹרָדָא בְּיָמֵינוּ אִם תֵּאמַר שֶׁהַשְּׂמֵאל נִעְשִׂית יָמֵינוּ וְהַיָּמִין שְׂמֵאל. הִיא לְהַלְוֵנוּ לַעֲמֹד בְּשְׂמֵאל.

וְזֶה אֵין לֹמַר דְּחֶסֶד כָּאֵן וְיִתִּיר כָּאֵן דְּהוּא שְׁנֵי הַפְּכִים וְכַ"ל בְּפִי הַרְשָׁבָ"ץ וְעַל פְּרָחִין דְּזוּ לָאוּ אֵיטְרַת הִיא אֶלְא דְּאֹנָא בָּאָה בְּמִקּוּם הַנּוֹרָדָא וְיִתְרַת בְּדָרֵי בְּשְׂמֵאל הוּא וְכָשֶׁר (יא) וּבְזֶה נִבְאָר מַחְלֻקַת הַפּוֹסְקִים דְּהַרְמַב"ם וְגֵאוּנִים סוֹבְרִים הַנּוֹרָדָא מְשָׁלִים וְהַרְמַב"ן סוֹבְרִים דְּאֵינוּ מְשָׁלִים.

גַּם מַחְלֻקַת רַש"י וְהַרְמַב"ם בְּטַעַם חֲלִיף דְּוֹנָשׁט. דְּרַש"י סוֹבֵר מְשׁוּם דְּשְׁנֵיהֶם נְטוּלִים מְמִקּוּם שְׂרָאוּיָם לְהִיּוֹת וְאֵין לָהּ נְקוּבָה גְדוּלָה מְזוּ.

וְא"כ הו"ל נְבִיִלָה. וְהַרְמַב"ם כְּתָבוּ בְּפ"ז בְּדִינֵי טְרִיפָה לֹא בְּפ"ג בְּדִינֵי נְבִיִלָה וּפְסָלוּ רַק מְשׁוּם שְׁנֵי מְרָאָה: יב) וּלְפַמ"ש הַרְמַב"ם לְשִׁיטְתוֹ וְרַש"י לְשִׁיטְתוֹ דְּלְכְאוּרָה צְרִיכִין לְהַבִּין נְהִי דְּהַעוּרוֹת הַחֲלִיפוּ מְקוּמָן.

מ"מ יֵשׁ בְּפָנִים עוֹר וְכֵן בְּחוּץ. וְצ"ל דַּס"ל לְרַש"י דְּעוֹר שְׂאֵינוּ בְּמִקּוּמוֹ כְּאֵילוּ אֵינוּ וְכַדְסִבְרָא לִי בְּאֵיטְר דְּכַח יָמֵינוּ שְׂבַשְׂמֵאל כְּאֵילוּ אֵינוּ.

אֲבָל הַרְמַב"ם דְּסוֹבֵר שֶׁם דְּשִׁפִּיר נִקְרָא לוֹ יָמֵינוּ דְּשְׂמֵאלוֹ חָשׁוּב יָמֵינוּ. אֶלְא דְּפִסְלָתָ לִי מְשׁוּם מוּם דְּצַד יָמֵינוּ ה"נ הַעוֹר שְׂשִׁינָה מְקוּמוֹ חָשִׁיב עוֹר לְכָל דְּבָרָיו.

עַל פְּרָחֵי הַפּוֹסֵל רַק מְשׁוּם שְׁנֵי מְרָאָה. וְזֶה ג"כ הַפְּלוּגָתָא בְּהַשְׁלַמַת הַנּוֹרָדָא דְּרַש"י מְדַמָּה לִי לְחֲלִיף.

וְלְכְאוּרָה תְּמוּהָ דְּשֶׁם רַק ב' בְּיָמֵינוּ וְהִכָּא ג'. אִף רַש"י ס"ל דְּטַעַם חֲלִיף דְּרִיבָה בְּכָלֵל חֶסֶד מִמֵּנָן הַאוּנוֹת דְּאֹנָא שְׁלִישִׁית שְׂבַשְׂמֵאל אֵינָה נִחְשָׁבַת לְכָלוּם כִּינּוּן שְׂאֵינָה מְקוּמָה. וְה"נ הַאֹנָא שְׂבַמְקוּם הַנּוֹרָדָא. וְעַל כֵּן הַסְּפִים עֲמוּ הַרְמַב"ן.

שְׂבַפְרָק מְצוֹת חֲלִיצָה הַסְּפִים ג"כ לְרַש"י דְּאֵיטְר אֵינוּ חוֹלֵץ דְּכַח יָמֵינוּ שְׂבַשְׂמֵאל אֵינוּ כְּלוּם כִּינּוּן שְׂאֵין מְקוּמוֹ. וְה"נ אֹנָא שְׂבַמְקוּם הַנּוֹרָדָא: יג) וְרִאִיתִי בְּבַעַל הַעֵיטוֹר בְּדִין חֲלִיף כְּתָב שְׁזוֹ תוֹלְדָה דְּנִקְבַּת כְּלוּם שְׂסוּפּוֹ לְנִקְבַּת.

וּבְדִין הַשְׁלַמַת הַנּוֹרָדָא כְּתָב וְז"ל וְאֵיכָא מְרַבּוֹתָא דְּפִסְקוֹ לֹא מְצַרְפִּין דְּכִינּוּ דְּלֹא קִינְיָמָא בְּדָרֵי דִּידָהוּ חֶסֶד הִיא וְאוּנֵי גּוּפִיָּהוּ לֹא מְצַרְפִּין לְהוּ מִיָּמֵינוּ לְשְׂמֵאל עַכ"ל וְדְבָרָיו תְּמוּהִין הַרְבֵּה חֲדָא דְּלָמָּה לְמַד מַד' בְּיָמֵינוּ וְאַחַד בְּשְׂמֵאל דְּלֹא מְצַרְפִּין מִיָּמֵינוּ לְשְׂמֵאל.

וּבְאַמַּת הַת"ת מְכַשִּׁיר בְּזֶה. וְאִף דְּלֹא קִי"ל הִכִּי.

מ"מ טְפִי הִיא לֹא לְלַמּוֹד מְדִין חֲלוּף הַמְּבֹנָאָר בְּגַמ'. וְכֵן הוּל"ל וְאוּנֵי גּוּפִיָּהוּ לֹא מְצַרְפִּין לְהוּ מְשְׂמֵאל לְיָמֵינוּ.

וְעוֹד תְּמוּהָ דְּלִפִּי שִׁיטְתוֹ דְּחֲלִיף מְשׁוּם סוּפּוֹ לְנִקְבַּת. א"כ אִף יְדַמָּה בְּטְרִיפּוֹת לֹמַר דְּגַם הִיא סוּפּוֹ לְנִקְבַּת.

וְעוֹד דְּהִכָּא כְּתָב חֶסֶד הוּא. וּבַעַל פְּרָחִין דְּבָרָיו אֵלוּ אוֹמְרִים דְּרַשׁוּנֵי: יד) וְנִרְאָה בְּרוּר דְּבַעַה"ע ס"ל כְּכָל הַפּוֹסְקִים דְּלֹא מְצַרְפִּין מְרוּחַ אַחַד לְחַבְּרוֹ וְחֶסֶד הוּא.

ועל פן ד' בְּיָמֵינוּ וְאֶחָד בְּשָׂמַאל טְרִיפָה מְטַעַם חֶסֶר. וְחֲלִיף זֶה לֹא הוֹצֵרָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְחֶסֶר מִמֶּשׁ הוּא.

רק חֲלִיף ב' מִיָּמֵינוּ וּג' בְּשָׂמַאל דְּהָא אִיטְרַת הִיא וְלֹא חֶסְרָה וְכַדְס"ל לְרִשְׁבָּ"ץ רַק דְּקִים לְהוּ לְרַבְּנָן דְּרִיזְיָה אִיטְרַת סוּפּוּ לְנִקְוֹב. וּמַעֲתָה מְבוֹאֵר דַּה"ה ד' בְּשָׂמַאל וּג' בְּיָמֵינוּ טְרִיפָה מְשׁוּם סוּפּוּ לְנִקְוֹב.

דְּעַל פְּרָחִין לְבַעַה"ע אִין טְרִיפּוֹת מְשׁוּם דְּאֵנָּא שְׂבִימִין עֲמֻדָּה בְּשָׂמַאל דַּא"כ הִי' לוֹ לְחַוְשָׁבוּ חֶסְרָה כְּמוֹ אֵנָּא שְׂעֲמֻדָּה בְּמָקוֹם הַנוֹרְדָּא וְכְמוֹ ד' בְּיָמֵינוּ וְאֶחָד בְּשָׂמַאל. אֲלֵא וְדַאי דַּס"ל דְּאִיטְרַת הִיא וַא"כ לֹא שְׂיִנְתָּה הָאֵנָּא מְקוּמָה כְּלָל כִּינּוּן שְׂהַשְׂמַאל נַעֲשִׂית יָמִין וְע"כ לֹא הָוֵי חֶסֶר.

וַא"כ לְמָה הָוֵי תוֹלְדָה דְּנִיקְבַּע עַל פְּרָחִין מְשׁוּם דְּקִים לְהוּ לְרַבְּנָן דְּרִיזְיָה אִיטְרַת סוּפָּה לְנִקְוֹב וְהִיא דְּאִיפָּא ד' בְּשָׂמַאל וּג' מִיָּמֵינוּ ג"כ אִיטְרַת הִיא כִּינּוּן דְּכַתְּבַת הַרְשָׁבָ"ץ דִּיתְרַת בְּדָרֵי תוֹסְפוֹת פֶּח הוּא א"כ יֵשׁ לָהּ פֶּת יוֹתֵר בְּשָׂמַאל מִבִּימִין.

וְהַגַּע עֲצָמָה אִפִּי גְבוּר כְּעוּג אִם יִגְבִּיר שְׂמַאלוֹ עַל יָמֵינוּ אִף שְׂיֵשׁ לוֹ עוֹד פֶּת בְּשָׂמַאלוֹ שְׂהוּא יָמִין דְּעֲלָמָא יוֹתֵר מִשְׂאֵר אֲדָם בְּיָמִין. מ"מ אִיטְר הוּא.

וְה"נ בְּזַה עַל פְּרָחִין אִיטְרַת הִיא וְסוּפָּה לְנִקְוֹב. וְכָל הַדְּבָרִים אֵלּוּ אִף אִם יִרְאוּ קֶצֶת רְחוּקִים.

כְּאֲשֶׁר תְּעִינּוּ בְּהֵם תְּמַצָּאם נְכוּנִים לְמַבִּין וְיִשְׁרִים לְמוֹצָאֵי דַעַת. וְע"כ דִּין ד' בְּשָׂמַאל וּג' בְּיָמֵינוּ הוּא דַעַת בַּעַה"ע מִמֶּשׁ.

טו) וְדִין אוֹנוֹת שְׂהַחֲלִיכוּ צוּרְתָן יֵשׁ לְדַמּוּתָן לְחֲלִיף דְּוּוֹשֵׁט כִּינּוּן דְּכָל אֵנָּא נִרְאָה שְׂהַחֲלִיפָה מְקוּמָה וְעֲמֻדָּה בְּמָקוֹם חֲבָרְתָה הָרִי הִיא כְּמוֹ שְׂאִינָה לְשִׁיטַת רַש"י וּמַעֲתָה מַה שְׂהַקְשָׁה הַפְּר"ח מְהַשְׁלֵמַת הַנוֹרְדָּא לְק"מ דְּהַרְמָב"ם דְּסוּבְר דְּמִשְׁלִים לְשִׁיטְתָּי בְּכּוֹרוֹת כַּנ"ל.

וְעַל כֵּן גַּם בְּחֲלִיף דְּוּוֹשֵׁט כְּתֵב טַעַם אַחַר מְשׁוּם שְׂיִנּוּי מִרְאָה וְכַנ"ל בְּאַרִיכוּת. אֲבָל אֵנָּא דְּקִי"ל בְּנוֹרְדָּא דְּאִינוּ מִשְׁלִים דְּחוֹשְׁשִׁין לְסַבְרַת רַש"י דְּהַעוֹמְדַת בְּמָקוֹם שְׂאִינוּ מְקוּמָה אִינוּ כְּלוּם.

ה"ה דְּחִיּוּשִׁינּוּ לְהַחְמִיר בְּשִׁנּוּי צוּרָה: טז) וְנִרְאָה לְפַעַנ"ד דְּלִפִּי מַה דְּקִי"ל אִיטְר חוּלְצִין הִי' רְאוּי לְפִסּוּק דְּנוֹרְדָּא מִשְׁלִים וְחֲלִיף דְּשִׁנּוּי צוּרָה אִינוּ כְּלוּם. אֲלֵא שְׂבַעֲיִנוּנִיתָא יֵשׁ טַעַם רַאשׁוֹן שֶׁל הַש"ף כִּינּוּן דְּקִי"ל חֶסְרָה הַנוֹרְדָּא טְרִיפָה.

אוּלָּם בְּחִילוּף צוּרָה הִי' מְקוּם לְהַקְל וְאוּלֵי דְּנִקְא בְּחִלְצָה הַמְנַהֵג לְהַקְל וְנִהְיִי כְּסַבְרָא הַרְאִשׁוּנָה. כֵּן לְשׁוֹן הַרְמ"א בְּסִי' קַס"ט [מְשׁוּם עֵיגוּנָא: יז) וְרִאִיתִי לִפ"ת שְׂהַסְפִים לְהַב"י דְּנוֹרְדָּא בְּשָׂמַאל אִינָּה מְשַׁלְמַת דְּזוּ חוּזְרַת הִיא שְׂדַרְכָּה לְעַמּוּד בְּיָמֵינוּ מְבוֹאֵר שְׂדַעֲתוֹ דְּכִינּוּן שְׂעוֹמְדַת בְּמָקוֹם שְׂאִין מְקוּמָה כְּמוֹ שְׂאִינָה (וּבְעֲלָמָא שְׂעִינוּנִיתָא מְשַׁלְמַת לָאו מְשׁוּם שְׂהַאֵנָּא בָּאָה בְּמָקוֹם הַנוֹרְדָּא אֲלֵא דְּנוֹרְדָּא הִיא וּמ"מ כִּינּוּן שְׂיֵשׁ ג' אוֹנוֹת בְּיָמֵינוּ לָאו חֶסְרָה הִיא] וּמִסִּיעַ לְסַבְרָא שְׂכַתְּבֵנוּ בְּדִין חִילוּף צוּרָה: יח) וּמְכָל מְקוּם הַפ"ת עֲצָמוּ הַתִּיר חִילוּף צוּרָה וְהִינוּ דַּס"ל דְּאִין רַאִי מַמַּה שְׂנַתְּחַלְפוּ בְּצוּרְתָן שְׂהַאוֹנוֹת הַחֲלִיפוּ מְקוּמָן כִּינּוּן דְּלֹא אִידְכַר צוּרָה בַּגְּמ'.

ומ"מ אין מזה קושיא על חכמי אשפנו. וכי היכי דבשינוטה תוארה טריפה דכתב האגור דקים להו שדינה עגולה אף שאין ראי' לזה מהגמ'.

ואף מהרש"ל הסכים לאסור והביא דברי האגור עיי"ש. פן י"ל דקים להו בחלופים הנ"ל דכהאי גוונא נתחלפו האונות במקומן ובנודאי אונות הללו כל אחת יש לה ענין אחר.

ועיין בזוהר (פ' פינחס) דחמש אונות פנגד חמש מוצאות הפה [עיי"ש סוף ע'לה רכ"ז. ריש רכ"ח] וע"כ מוכרח שכל אונא תהי' לה צורה בפ"ע לפי ענינה.

ממילא פשנתחלפו בצורתן מוכח שחילפו מקומן וכשעמדה במקום אונא אחרת היא עומדת במקום אחר כיון שאונא חכרתה ענין אחת יש לה והוא כמו עור פנימי דנושט שעמד במקום החיצון ודוק: סימן לג פתב המחבר (בסי' ל"ה סעי' ב') והנורדא אם חסרה או אם יש לה שמים או שגמצאת בצד שמאל פשיטה: א וכתב הש"ך סק"ו אהא דאם יש לה שמים פירוש אפי' אינם עומדות זו אצל זו.

דבריו תמוהין לכל רואה דמה רבותא. ועוד מה פירוש דמה קשה בלא זה.

ונראה עפ"מ"ש בספר המכריע דיש שרצו להכשיר בשני נורדות דיתיר פחסר וחסר ונרדא פשר. והשיג דכנטול מהראנין להיות.

אולם כל זה למה דקי"ל דאין הנורדא משלים. אבל לדעת המחבר דמשלים דחשבינו לה מהראנין להיות פשיטת הב"י דדוקא בימין משלים פנ"ל.

רק דאי תסרה פשר דכל חיוי גנוייתא לית להו וכמו שיתבאר לפנינו. ע"כ שפיר אמרינו יתר ונרדא פחסר ונרדא.

דא גם הנורדא מהראנין להיות וכשר: (ב) אולם כל זה כשעומד במקום הנורדא אבל שלא במקום הנורדא הא מפורש בש"ס דיתרת מגבה טריפה אפי' פטרפא דאסא דהוא כמו ונרדא (דעל פרחין דוקא מגבה טריפה ולא מקמא אף להאוסרין יתרת מקמא) וסתמא לא שניא אית לה ונרדא במקומה ל"ש אין לה.

אלמא דשלא במקומו לא אמרינו פיתר ונרדא רק חשבינו לה פיתר אונא כיון דנורדא נמי אונא הוא. אבל בעומד במקום הנורדא ודאי מסתבר לחושבו פחסר ונרדא וכשר: (ג) ועל פן קשה לי להש"ך דבמקום הנורדא פשיטא כיון דחסר פשר כל שפן יתיר.

ומינישב הש"ך דרבותא הוא אפי' שלא במקומה דבכהאי גוונא חשבינו לי ליתיר אונא ומגבה טריפה. קמ"ל המחבר דמקמה פשיטה: סימן לד א) בסק"ט הביא הש"ך דעת התוס' והרשב"א והאגודה דהנורדא אפי' רק גדולה פשאר אונות טריפה וכן דעת היש"ש.

אולם ראה בודקים מקילין באינא גדולה פארופה ועבה פשיטה. ותמהני איך מלאם לבם של בודקים לחלוק על הראשונים: (ב) ולאחר העיון נראה דדין זה תלוי ביתרת והתוס' והרשב"א דמטריפין יתרת מקמא וכן היש"ש ע"כ מטריפי בגדולה אפי' פאונא אמצעית.

ולדינו דמכשירין יתרת מקמא יש להקל אא"כ גדולה יותר מדאי והיינו דכל הפוסלין יתרת מקמא מפרשים הא דאמר אבל מגבה אפי' כטרפא דאסא טריפה דאפי' כטרפא דאסא דהוא תואר ונרד ומקמא הוא פשר דכל חיוי כו' מ"מ מגבה טריפה.

נמצא שחילוק צורת הנוקדא מאנא מפורש בש"ס דהוא בקטנות. דשאר תוארי ונרדא הרי אין לטרפא דאסא.

וע"כ אם היא גדולה רק פאנא אמצעות יצאתה מכלל ונרדא לכלל אנא אף דבשאר תוארים דומה לנרדא. פיון דבש"ס מוכח דאין סימן הנוקדא אלא בקטנות.

וכשם שהאנא אמצעות אנא שמה ולא ונרדא. פן פשהיא גדולה כמו אנא אמצעות אונה שמה ולא ונרדא: ג) אבל לדינו דמכשירין יתרת מקמא אין הרביותא דטרפא דאסא דנחשב ונרדא דהא מכשירין יתר אנא כמו יתר ונרדא.

ואדרבא טפי מכשירין יתר אנא דאפי' הרבה יתרת מקמא פשר ובנוקדא לא מכשירין רק אחת. ועיין בש"ס סק"ז.

רק מילתא בעלמא קאמר דאפי' ט"ד חשיב שיעור אנא לפסול. ומזה למדו הפוסקים דשיעור אנא כט"ד.

ע"כ אפי' גדולה פאנא אמצעות. מ"מ יש לה הדין ונרדא בשאר תוארים.

וכן קי"ל שינתה תוארה טריפה. ואין פוסלין בגדולה אא"כ גדולה יותר מדאי.

דמסתבר דלא הוי ונרדא. פיון דבש"ס קרי לה עינוגיתא.

ומהרש"ל שאוסר יתרת מקמא ופוסל שינתה תוארה היינו דאזיל הכא והכא לחומרא ודו"ק: סימן לה ברמ"א אם נמצאו בה שני ונרדות ויש להם שורש אחד פלוגי אצבע וכו' פשר: א) וכתב הש"ס דאין חילוק בין דקה לגסה ויש לעיין בשור גדול ויש פלוגי אצבע הרי בשעה שהי' עגל לא הי' פלוגי אצבע א"כ כפר נטרפה.

וכי תימא פיון דהי' סופו ליגדל פאלו כפר הי' בו פלוגי אצבע. א"כ בעגל אפי' פחות מלוגי אצבע יהי' פשר.

ודחוק גדול דפעמים שאינו עתיד להתגדל. דנדאי בגידולו פל האיברים מתגדלים וכן קשה בשיעור, אנא כטרפא דאסא פהא שני ונרדות ויש להם שורש אחד פלוגי אצבע וכו' פשר: א) וכתב הש"ס דאין חילוק בין דקה לגסה ויש לעיין בשור גדול ויש פלוגי אצבע הרי בשעה שהי' עגל לא הי' פלוגי אצבע א"כ כפר נטרפה.

א"כ שפיר י"ל דלא אזלינן בתר סופו וכל שאין בו פלוגי אצבע אף שסופו להיות בו טריפה. מיהו לאסר שנתגדל אין לומר הא כפר נטרפה ואינה חוזרת להכשירה.

דטעם דאינה חוזרת להכשירה הוא כמ"ש הר"ן בנחתה במקום צוה"ג דכפר התחיל בה פאב ונחלשה בהמה. אבל הכא אף מתחילה היתה בריאה ולא נחלשה רק מתחילה הואיל ולא היתה יכולה לחיות לפי טבע שאר בהמות טריפה.

אבל השתא שיכולה לחיות אף לפי טבע שאר בהמות שפיר פשירה. וטבעה שנוקדה ביתיר גרם לה שלא תחלש בתחילה.

אבל השתא יכולה לחיות ככל בהמות וכשירה: ג) אלא דאיפא לעיוני להיפוך ביתרת מגבה כטרפא דאסא דטרופה. ואם פחותה מטד"א אפי' בעגל כשר.

ואמאי הא סופו להיות יתרת כטד"א ויטרף כמו סירכות דמטרופין משום שסופו להתפרק. ונראה מפאן ראי' לדברי המשאית בנימין בתרי רואין.

דעל כן מכשיר בשני פיסין. וה"נ לא אמרינן פאילו כבר נתגדל פיון דאפי' אם יתגדל לא יטרף אלא משום יתר פנטול תרי רואין לא אמרינן סימן לו ברמ"א דאם אחד הפוך והב' אינו הפוך הולכין אחר היותר גדולה ואם היא אינה הפוכה כשירה: א) וכתב הש"ך איש להם שורש אחד קאי.

דאילו אין להם שורש אחד אפי' אינם הפוכים טריפה. לדעת הט"ז דאין יתיר ונרדא פוסל אלא במקום הנורדא א"כ באחד הפוכה דהוי שינתה מקומה יש להכשיר בגדולה אינה הפוכה.

והש"ך לשיטתו דאפי' ונרדא בשמאל פסול: ב) אולם למעשה אפי' לדעת הט"ז אין לסמוך להכשיר פיון שמהרש"ל מכשיר ונרדא הפוכה וצנוח ככרוכיא על הפוסלין. א"כ הו"ל כמו שני נורדות פהלקתן.

ונהי דאנן מחמירין. מ"מ אין לסמוך על זה להכשיר פסול שני נורדות שפנרש ברש"י ותוספות וזה פשוט: סימן לו א) בש"ך (סקי"ג) מדלא נקיט איפכא הולכין אחר היותר גדולה ואם היא הפוכה טריפה משמע דבשניהם שוים טריפה.

מפאן קשה לי על הצ"צ שפסק בשני טחולין אחת גדולה ואחת קטנה והקטנה ניקבה בסומפני' כשירה דתלינן שהיא היתרת. ומביא ראי' מקטנה הפוכה כשירה.

ומפרש הטעם דתלינן שיהא היתרה. ולדידי קשה לי דלפי פירושו דאחת יתרת א"כ בשניהם שוים דטרופה משום דמסקינן מי היתרה.

ובנורדא הפוכה דהוא חומרא בעלמא ומהרש"ל צנוח ככרוכיא. איך נחמיר עוד בספק ונרדא הפוכה (נהרי בסי' ל"ט) בספק סירכא בגב או בחיתוף השיב הרשב"א רוב בהמות כשירות והעמידנה בתזקת היתר.

מיהו בהא יש לחלק דהכא שהיא ספק טריפות מן הבטן לא שייך לאוקמא בתזקת היתר. בשלמא התם אפי' חימא דטרופה אוקמא בתזקת היתר דעכשיו נטרפה ולא תוציאנה עד עכשיו מרוב וכיון דעד עתה כשירה היתה אוקמא בתזקת היתר דארף עכשיו כשירה.

וזו סירכא בחיתוף היא. אבל הכא אין להכשירה מרוב לחוד פיון דיש שינוי מבטן ויצאה מרוב מבטן] ב) ולפענ"ד נראה דלאו משום ספק יתרת אמינן עלה.

דכיון שיש שורש אחד אין להסתפק מי היתרת דחזא הם. רק דאם הגדולה אינה הפוכה הרי רוב הנורדא פתיקונה.

וכמו בצמקה אונא שלימה לדעת המטרופין כתבו דה"ה רובא. וכן בנורדא הפוכה.

ועל כן בשניהם שוים טריפה ממנ"פ. דהנה ונרדא הפוכה דהיא שינתה מקומה יש בה שני פסולים האחד כמו חסר ונרדא.

והב' כמו יתיר ונרדא. שְהַרִי בַתּוֹס' יֵשׁ מְטָרִיפִין שְיִנְתָה מְקוּמָה פּוֹרְתָא אַף דְחָסֵר וְנִרְדָא מְכַשִירִין וא"כ ממנ"פ אי מְחַצָה עַל מְחַצָה פְרוּב.

א"כ טְרַיְפָה מְשׁוּם יִתִיר וְנִרְדָא. נְאִי אִינוּ פְרוּב טְרַיְפָה מְשׁוּם חָסֵר וְנִרְדָא.

ודו"ק היטב בְּזָה: ג) וְעַל כֵּן מַה שְּׁמַסִּיּוּם הַש"ף דְשְיִנְתָה תּוֹאֲרָה דִינָה פְהַפּוּכָה. יֵשׁ לִי לְדוֹן בְּדָבָר.

דְבַשְנִיָהֶם שְׁוִים נְכַשִיר אִי מְחַצָה פְרוּב. דְבָהָא אִין טְרַיְפּוֹתוֹ לְדִידוֹן דְמְכַשִירִין יִתְרַת מְסַמָא רַק מְשׁוּם חָסֵר וְנִרְדָא כַּמ"ש הַש"ף ס"ק ט.

נְאִי מְחַצָה פְרוּב לֹא חָסֵר מִיָדִי. נְאִוְלִי ס"ל דְמְחַצָה לְאוּ פְרוּב: סִמָּן לַח א) בְּש"ף (ס"ק י"ד) פְתַב בְּשֵׁם מְהַרְש"ל לְהַכְשִיר חָסֵר פִּיס.

וּכ"ש אִם יֵשׁ פִּיס. רַק שְׂאִינָה מְוַנְחַת בְּתוֹכָהּ.

וּבְאַמַּת מְהַרְש"ל לֹא הִתִיר רַק חָסְרוֹ פִּיס. אֲבָל בְּאִינָה מְוַנְחַת בְּתוֹכָהּ פְתַב בְּסִימָנִים דְיֵשׁ מְטָרִיפִין: ב' עוֹד פְתַב בְּשֵׁם מְשֻׁאֵת בְּנִימִין לְהַכְשִיר יִתִיר פִּיס.

וְהַטַּעַם פְתַב הַמְשֻׁאֵת בְּנִימִין דְתִירֵי רוֹאִין לֹא אֲמָרִינוּ וְרֵאָוִיתוּ מְטָרְפֵשׁ הַפְּכַד שְׁנִסְרָף. וּבַתְּב"ש הַשְּׂיֵג עָלָיו דְקָרוּם שְׁעֵלָה מְחַמַּת מְפָה אִינוּ קָרוּם דְנוֹקָא בְּמָה שְׁטָרִיפּוֹתוֹ מְחַמַּת עֲצָמוֹ וְלֹא בְטָרְפֵשׁ שְׁטָרִיפּוֹתוֹ רַק מְחַמַּת הַפְּכַד.

אֲבָל יִתֵר פְּנִטוּל דְאַפִי' בְּאַבְרָר דְעֵלְמָא אֲמָרִינוּ. א"כ סוֹפּוֹ שְיִנְטַל הוּא וְחַבּוּרוֹ וְתִינְקָב הַנִרְדָא.

וְלֹא הִבִינּוֹתִי דְבָר זֶה דְאַף דִיִתֵר פְּנִטוּל אִפִי' בְּאַבְרָר דְעֵלְמָא. מ"מ סוֹפּוֹ לִינְטַל וְנִדְאִי לֹא אֲמָרִינוּ בְּאַבְרָר דְעֵלְמָא.

וּבְכַמָּה מְקוּמוֹת בְּש"ס בִּיתְרַת אַף בְּאַנְשִׁים גְדוּלִים. וּכְנִרְאָה גַם בְּחַוִּישׁ.

וְהִירֵי מוֹתֵר לְאַכּוּל יִתְרַת אַבְרָר. נְאִם הִי' סוֹפּוֹ לִינְטַל מֵאִי שְׁנָא מְאַבְרָר הַמְדוּלְדָל דְאַסוּר פְּשֻׁנְשֵׁבֵר הַעֲצָם וְיָצָא לַחֲוִי: ג) וּלְפַעַנ"ד דְאִין הַטַּעַם פְּלֵל מְשׁוּם דְסוֹפּוֹ לִינְטַל.

רַק דְבַהֲמָה אִינָה יְכוּלָה לְחִיּוֹת בְּיִתֵר כְּמוֹ בְּחָסֵר. וְזֶה הַלַּמ"מ דִיִתֵר פְּחָסֵר בְּכָל הַדְּבָרִים.

נְאִי בַס"ת פְתַב הַרְמַב"ם בְּמִדְבָרֵי תַנְ"ךְ פְּאַחַת פְּסוּל יִתֵר פְּחָסֵר [וְהַפְּרַמ"ג סָמֵר דְבָרֵי הַתְּב"ש אִפִי' לְפִי שְיִטְתוֹ דְסוֹפּוֹ לִינְטַל. שְהַרִי גַם בְּסִינְרָכָא יֵשׁ סוֹבְרִים סוֹפּוֹ לְהַתְּפָרַק וְזֶה יֵשׁ לְדַחּוֹת]: סִמָּן לַח א) בַש"ד (ס"ק י"ז) הִבִיא דְבָרֵי הַמְרָדְכִי וְהַלַּה"מ.

דְאַף לְהַרְמַב"ם דִיִתְרַת מְסַמָא פְּשֵׁר שְׁתִי וְנִרְדוֹת טְרַיְפָה. וְהַטַּעַם פְתַב הַש"ף דְקִים לְהוֹ דִיִתְרַת בְּצוּרַת וְנִרְדָא לְאוּ אוֹרְחִי'.

וּלְדִידֵי קָשָׁה לִי טוֹבָא. חֲדָא דְמַנִּין לְנוּ דְבָרֵי נְבִיאוֹת אֱלוֹ.

פִּינוּן דְאִין טְרַיְפּוֹת רַק מְשׁוּם יִתִיר אֲנָא. דְמְשׁוּם יִתִיר וְנִרְדָא לְהַחְשֵׁב פְּחָסֵר וְנִרְדָא אִינוּ מְזִיק לְהַרְמַב"ם דְחָסֵר וְנִרְדָא פְּשֵׁר לְדִידֵי' רַק מְשׁוּם יִתִיר אֲנָא.

וְכִינוּן דִיִתִיר אֲנָא אוֹרְחָא. מְנַלֵן דִיִתִיר וְנִרְדָא לְאוּ אוֹרְחִי'.

ועוד דאָפּי' תימא דבצורת ונרדא לאו אורחין' פּינן דאין טריפות אלא משום נתיב אונא
נאנא אורחין'. ומה שהיא בצורת ונרדא זה אינו ענין אל הטריפות.

בשלא להט"ז דמשום חסר ונרדא שפיר י"ל פּינן דבש"ס לא מציינו להכשיר רק יתרת
מקמא. מנלן דגם נתיב ונרדא אורחין'.

ושפיר מטריפין משום נתיב פּחסר ונרדא פּינן דמה שהיא הטריפות לא שכיח. אכל
להש"ף קשה: ב) וצ"ל לנישב עכ"פ הקושיא שני'.

דקא דמכשרין משום דאורחין' היינו דתולין שלא בא היתרת משום קלקול ביצירה רק
דאורחין' בהכי לבוא בלא קלקול יצירה. אכל בצורת ונרדא קים להו דלא בא אלא משום
קלקול היצירה.

ומזה יצא לנו דכל נתיב אונא עכ"פ ריעותא הוי דשמא בא מקלקול יצירה. שהרי בנמצא
קוץ בנושט וקורט דם פנגדו מטריף הרמ"א אף דכל חיוי ברייתא קוצי אכלי.

ובשלא מאי הוי אמרינן דכיון דאורחא לא חשיב יתר פּלל. לא הי' מחשב ריעותא.

אכל פּינן דחזינו דכשפא בצורת ונרדא מטריפין משום נתיב אונא אף דנתיב אונא אורחא
פּינן שלא בא היתרת משום דאורחא. וא"כ בכל יתרת יש לספק שמא לא בא משום
דאורחא רק משום קלקול.

ובפרט דרבא סובר דטריפה דנדאי בא מקלקול היצירה. א"כ עכ"פ לדין ספק הוי.

פּו"ל לדעת הש"ף: ג) וכשאני לעצמי נ"ל בדעת המרדכי דהנה הרשב"א בתה"ב הביא
הטור (סי' נ"ב) בנפל לאור דפסול בנושטנו מראי' דכבד ביייתי שיש במינו מדברי אין
הירקות פוסל בו דכל המדבריות פּבדן ירוק פּכרתי.

וע"כ גם הבייתי לפעמים ירוק וע"כ אין תולין הירקות בנפילה לאור ועי"ש בב"ח וט"ז.
והרשב"א למד זה מדמכשרין יתרת ביני וביני בריאה משום דכל חיוי ברייתא הכי אית
להו.

ומזה מבואר דפירוש דברי הגמ' לאו דהוכחה שאינו טריפות דאל"כ פּוּלְהו ברייתא הי'
אסורין. דא"כ איך יליף מזה להב"ל.

דשם אין ראי' שהירקות אינו מזיק מהמדברי. שהרי הירקות בלא נפילה לאור אינו פוסל
בשום עוף.

ועוד דכתבו האחרונים דאי הנה ידעינן דהוריק מחמת נפילה לאור הי' פוסל אף ביש
במינו מדברי. ואין היתר אלא דלפעמים מריק פּמו המדברי.

ונה לא נוכל ללמוד מיתרת בריאה. ועל פּרחין דה"נ הפירוש פּינן דחיוי ברייתא הכי
אית להו מתרמי לפעמים שגם חיוי גווייתא הכי אית להו בלא קלקול יצירה ועל פּו
שפיר יליף הרשב"א ודו"ק: ד' וממוצא הדבר נשמע דכי היכי דבדין הרשב"א אם היינו
יודעין שלא הוריק רק ע"י נפילה לאור הי' טריפה.

הכי נמי אם היינו יודעין שלא תפסה לה שיטת המדבריות הי' טריפה (ובזה י"ל דהא דפוסל הרמ"א שינתה תנארה לאו משום חסר ונרדא לחוד וכמ"ש הש"ך (סק"ט). אלא דהא דמכשירין יתרת משמא היינו משום דחשיב בדרי כמ"ש הב"י.

והיינו דאף דתחילה הי' סבר מר בר רב אשי למיטרפה מ"מ לבתר דגלי לי דכל חיוני בריתא הכי אית להו. א"כ דשם מקום העינוניתא הוה גם שם דרי דאוני.

וע"כ יתרת משמא הוה יתרת בדרי. אבל בשינתה תנארה דאין לה ונרדא ולא תפסה לה שיטת חיוני בריתא וחיוני גווייתא לא חשיב בהו ביני וביני דרי דאוני ושוב טריפה.

ובזה יתיישב קושית בעל העיטור למה לא אמר ולא היא. דלא אדחי לגמרי דאי אין לה ונרדא רק יתרת משמא מודה דטריפה ודו"ק:] ה) ולפי זה י"ל דלדין דכולהו הכי אית להו.

מהראוי הי' שיהי' טריפה חסר ונרדא כדברי הרב אלברגלוני. רק משום דחיוני גווייתא לית להו.

והנהו דידן אף דכולהו בריתא ניהו מ"מ אמרינן דתפסה לה שיטת גווייתא. ועל כן פשר חסר ונרדא כמו בחיוני גווייתא דכשר באית להו ונרדא.

שוב מצאתי כן בראב"ן דטעם חסר ונרדא פשר דבהמות שבא"י לית להו ונרדא. והטעם כנ"ל בשם הרשב"א דמתרמי לפעמים גם בריתא שלא מחמת קלקול רק שתפסה לה שיטת גווייתא.

ועל כן ביש לה שני נרדויות שלא תפסה שיטת גווייתא רק מבריתא היא. שפיר פסול תיר ונרדא דהוי פחסר ונרדא ודו"ק: סימן מ ענין חסר אונא טריפתו משום מה.

א' הנה הרמב"ם בפ"ה המשניות מפרש הריאה שנקבה או שחסרה היינו חסרון אונא. וכן בהלכותיו כתב חסר אונא תחת סוג חסרה.

ומבואר דהוא טריפות בפ"ע וכן כתב הרשב"א בתה"ב הקצר זה לשונו חסרה פיצד ב' מינים יש בחסרה ואלו הן הריאה שחסר מנין האינון שלה וחסרת רגלים. אולם דעת התוס' נראה דחסר אונא לא משום ריאה שחסרה.

שכתבו דלרבנן דר"ש בציר מי"ח טריפות. ועיין בתב"ש (ריש סי' ל"ה) דלדעת התוס' חסר אונא משום דסופו לנקוב.

והנה מצינו עוד מחלוקת התוס' והרמב"ם בקמט בריאה דהרמב"ם פוסל משום חסרון והתוס' הוכיחו דכשר מדלא משני מתני' דחסרה בקמט. ודברי התוס' אלו במה דמכשירים קמט ולא חשבי לי' חסרון יש לפרש.

משום דלשון הש"ס אבל בנקב דאית בי' חסרון מודה ר' שמעון משמע דר' שמעון פוסל משום נקב ג"כ כמו רבנן בדלית בי' חסרון. ובזה פליג ר' שמעון עד שתנקב לבית הסמפונות ובחסרון מודה דנקב פוסל.

[איברא דקשה על זה לפמ"ש בחי' הר"ן במה דלא חשיב פסוקת הגרירת ברובו בלית בי' חסרון ובאית בי' חסרון פאיסר משום דבחד אבר ודרף שבירה לא חשיב אלא טריפות

אחת. וקשה דהא חשיב לר' שמעון נקב בריאה עד שתנקב לבית הסמפונות ונקב דאית
בי חסרון בפנים.

ועל פרחין לחלק דדוקא התם דטריפות אחת רק באית חסרון שיעור אחר אבל הכא זה
משום נקב וזה משום חסרון, אף למ"ש בדעת התוס' דבריאה נמי אין חסרון פסול אלא
בניקב קשה.

אף התוס' לשיטתם דתירצו בגרירת תיריץ אחר דטעם חסרון פאיסר משום דסופו
ליפסק. וע"כ י"ל דרמב"ם דפוסל קמט בדעת הר"ן ס"ל.

ועל פרחין הכי ס"ל שהרי פוסק דחסרון פאיסר גבילה. ואי רק משום דסופו ליפסק
חשב רק טריפה כמו ונשט שנתחלה במראי דהוי רק טריפה מטעם זה.

ומוכרח דחסרון פוסל בלא נקב] אבל בלא נקב אין חסרון פוסל: (ב) איברא דקשה התינה
לפי הש"ס דמתני' לר' שמעון ובניקב. ממילא אין ראי' לפסול בלא נקב.

אבל קשה מנ"ל להש"ס להקשות למ"ד חסרון בפנים לא שמי' חסרון. הא י"ל דמודה
בחסרון בחוץ פוסל בלא נקב כי היכי דפוסל אינד' חסרון בפנים בלא נקב: ג ואפשר
לומר דטעמא דחסרון בפנים לא שמי' חסרון כמ"ש הרשב"ץ בס' יבין שמועה אחר
שכתב דחסרון בפנים לא שמי' חסרון ונ"ל ודע כי הסכמת הרופאים שאין לבשר הריאה
הרגש על פן אפי' יהי בו מורסא לא יגיע ממנו פאב לבעלי חיים אלא מחמת הקרום
שאפילו הוא מורסא גדולה לא יכאב מקום המורסא אלא הקרום במקום תליית הריאה
שחושש בה פאב מכביד מפני המורסא שהיא כבידה.

אבל מפני המורסא שהיא בבשר לא ירגיש צער כלל עכ"ל. על פן קמט בריאה וקעור
שלם פיון שאין חסרון אלא בבשר חשיב חסרון בפנים: ד ותדע דהא קי"ל בבכורות
(ל"ט).

לענין קדשים חסרון בפנים שמי' חסרון. על פרחין דהכא טעמים אחרים איכא.

וס"ל לתוס' הטעם פנ"ל דאין חסרון פוסל בבשר וכדברי הרשב"ץ הנ"ל. ולא מצי הש"ס
לאוקמי בנחסר קרום אחד.

דבזה באמת פשר דהיינו ריאה דאיגלד פאחינא סומקא ע"כ מוכרח דאין חסרון פוסל
אלא בניקבה ועל פן מקשה היינו ניקבה. ומשני דבנקב דחסרון מודה ר' שמעון והיינו
חסרון דעור עם נקב.

דחסרון דעור גרידא היינו ריאה דאיגלד וחסרון דבשר היינו חסרון בפנים אפי' בקמט
רק בחסרון דנקב: (ה) ודע שראיתי לבעל העיטור שהביא הטור בשמו דקמט פשר
שפירש הטעם משום דנבראת פ.

אולם י"ל שהוצרך לכו' לשיטתו דחסר אונא בכלל ריאה שחסרה על פרחין דחסרון
פוסל בלא נקב. אבל התוס' לשיטתם דלרבנן לא משכחת טריפות ריאה שחסרה על
פראין דחסר אונא לא מקרי חסרון ע"כ דחסרון לא הוי בלא נקב: (ו) ונוכל לבאר עוד
ולומר דלבעה"ע דחשיב חסרון בלא נקב על פרחין ריאה שחסרה היינו בבשר.

דאי בעור קשיא הא דריאה דאיגלד פאהינא סומקא פשירה. וע"כ ריאה שחסרה בבשר וע"כ קמט לולי שתולין שמתולדה הי טריפה.

אבל להתוס' שפיר י"ל פנ"ל דטעמא דחסרון בפנים דאין חסרון מזיק אלא בעור ומ"מ איגלד פשר משום דליכא נקב ודו"ק: ז) ונדע דטעם בעה"ע דכשנברא פה לא הוי חסרון אף דחסר אונא חשיב חסרון אף דמתולדה.

משום דדרה הריאה ליגדל בקמט ואין פא מחמת חולי פלל אלא דהיינו רביתה. אבל בציר מחמש אונות קים להו לרבנן דלאו רביחה וחסרון הוא: ח) ונוכל לפרש עוד דטעם התוס' ג"כ משום דחסרון דמתולדה לא חשיב חסרון ולא כמ"ש בפ"א הבעה"ע רק כפשוטו דלא חשיב חסר רק פשהי' בו תחילה ונחסר אח"כ.

וכהאי גוונא בבכורות לעגנן חסרון אבר בקדשים בנולדה בכוליא אחת לא חשיב חסרון. כן איתא להדיא בבכורות (דף ל"ט) עי"ש וכן משמע בפרש"י בריאה שנספכה פקיחון וחסרון הוא שמתחילה הי' כולה מליאה ועכשיו חצי' ריקנית.

ולמה לי לפרש שמתחילה הי' כולה מליאה. די לומר שחצי' ריקנית.

אלא משום דלא חשיב חסרון אלא בהי' בו תחילה וכש"ס בכורות הנ"ל: ט) ובזה יתבאר דברי רש"י (דף מ"ג.) חליף בכלל ריאה שחסרה ממקום שראוי' להיות.

וקשה למה לא פירש חסר אונא בכלל ריאה שחסרה. דאין לומר דזה פי' חסרה דמתני' ואצ"ל.

דקא הש"ס לא פי' הכי המתני' וא"כ הוא רק נכלל ולמה לא פי' כן: י) אולם להנ"ל נכון היטב. דחסר אונא לא הוי חסרה כיון שמתולדתו.

אבל חליף דמבאר שם ברש"י בחליף דוושט וז"ל שניהם נטולים ממקום שראויים להיות. והנה לא פירש שניהם חסרים רק נטולים והיינו דחסר מתולדה לא מקרי רק כשאינו פלל.

משא"כ פשיש רק שגרי חולי שיהי' במקום אחר. ע"כ שפיר חשיב חסרון ונטול דמה לי שנטול ביז מה לי שהחולי גרימ להיות במקום אחר.

ודוקא כשנברא חסר לגמרי דאז נראה שלא הי' פלל ביצירה פח האבר שהוא לא מקרי חסרון. וע"כ פי' רש"י דוקא בחליף דהוי חסר.

אבל חסר אונא ממש לא הוי בכלל חסרה ועל פרחין טעמא אחריןא איכא. וכן משמע שם עוד ברש"י שכתב וחתכו רגלי' בכלל חסירה.

ולמה לא אמר חסר רגל בכלל חסירה וע"כ הטעם משום דהוא מתולדה. והא דטריפה חסר רגל היינו משום קו"ח דהשתא בנחתכו רגלי' דחסר רק מקצת האבר.

כ"ש כשאין פאן פל האבר. אבל בחסר רק מקצת לא מפסל אלא בנתסר אח"כ.

אבל הרמב"ם לטעמין דפסק בהלכות אסורי מזבח נברא בכוליא אחת פסול. והוא מפרש הש"ס דלמ"ד יש ברי' באחת פשר היינו דדרכו להיבראות בכוליא אחת.

וּכְבֵּר כְּתַבְנוּ לְעֵיל מְזֵה. ע"כ סוֹבֵר שְׁפִיר חֶסֶר אֲנֹנָא בְּכָלֵל חֶסְרָה וּפּוֹסֵל ג"כ קמט בְּרִיאָה
מִשׁוּם חֶסְרָה: יא) וְעַתָּה נִבְאָר חֶסֶר אֲנֹנָא לְדַעַת רש"י וְתוֹס' הַנ"ל מֵאֵי טַעְמָא פְּסוּל.

וּכְבֵּר כְּתַבְנוּ שֶׁהַתְּב"ש כְּתַב מִשׁוּם דְּסוֹפּוֹ לְנִקְוֹב. וְהִנֵּה הַפְּרָמ"ג כְּתַב בְּפִתְיָהּ מִשׁוּם ק"ו
מִנְיָקָב כ"ש חֶסֶר.

וְאַף דְּלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַשִּׁיב דְּבִנְיָקָב כָּל הַרִיאָה בְּטוּלָה מִמְּלֶאכֶתָּה מ"מ פֶּן כְּתַב בַּח"י הַרְמַב"ן
(דף נ"ו) בַּד"ה הָא דְתַנּוּ וְעוֹד רֵאִי מֵהַתְּה"ד (סי' צ"ט) בְּאַתְרוּג שְׁנַעְשָׂה בָּהּ נִקְב ע"י
קוֹצִים לֹא הָיָה חֶסְרוֹן.

וְהֵבִיא רֵאִי מִקְמַט בְּרִיאָה דְלֹא הָיָה חֶסְרוֹן כִּינּוּן שְׁעוּרוֹ וּבְשׁוּרוֹ קִיָּים. וְהִקְשָׁה מִחֶסֶר אֲנֹנָא.
וְתִירֵץ דְּשִׁאֲנֵי הֵתָם שְׁבִהָמָה חֶסְרָה אֲבָר אֶחָד. וּמִדְלָא קְאָמַר שְׁהַרִיאָה חֶסְרָה אֲבָר אֶחָד.

ש"מ דְּלֹא מִשׁוּם חֶסְרוֹן דְּרִיאָה וְלֹא מִשׁוּם דְּסוֹפּוֹ לְנִקְוֹב הַרִיאָה. אֲלֵא דְהִבְהִמָּה אֵינָהּ
יְכוּלָה לְחִיּוֹת בְּחֶסְרוֹן אֲנֹנָא כְּשֶׁמֶ שְׁאֵינָהּ יְכוּלָה לְחִיּוֹת בְּחֶסְרוֹן כָּל הַרִיאָה.

וְאַף שְׁשִׁאָר הַרִיאָה בְּרִיאָה וּשְׁלִימָה. מ"מ טְרִיפָה דְהָיָה חֶסֶר כְּלוֹ וְקו"ח מִנְיָקָב.

וְדו"ק הֵיטֵב כִּי הוּא עֲנִיָּן דַּק: יב) וּבִזְהָ יִתְיַשֵּׁב קוֹשְׁיַת הַב"י שְׁהַקְשָׁה עַל רש"י דְלוֹקִי
הַש"ס בְּנִתְחַלְפוּ הָאוֹנוֹת. וְלִהַנְּלִי גִיחָא דְמְזֵה הַטַּעַם שְׁנַטְרַף חֶסֶר אֲנֹנָא מִקו"ח דְּנִיָּקָב כֶּן
טְרִיפָה חֲלִיף.

וְאַפְתִּי קֹשֶׁה הֵינּוּ נִיָּקָבָה. וְרש"י כְּתַב רַק טַעְמָא דְחֶסְרָה וְלֹא טַעְמָא דְחֶסֶר קו"ח מִנְיָקָב
דְּנוֹכַל לֹמַר ג"כ קו"ח מִחֶסְרָה וְכִמוֹ בְּחֶסֶר רְגֵל כַּנ"ל.

רַק בְּחֲלִיף דְהוּא חֶסְרָה מִמֶּשׁ כַּנ"ל. כְּתַב רש"י שְׁבִכְלָל חֶסְרָה: יג) הַעוּלָה מִכָּל זֶה דְלַדַּעַת
הַר"ן בַּח"י וְכֵן הַרְשֵׁב"א שְׁתִּירְצוּ הָא דְלֹא חֲשִׁיב חֶסְרוֹן גְּרַגְרַת טְרִיפּוֹת בַּפ"ע וְכֵן לְשִׁמּוּאֵל
תּוֹרַבִּץ הַנּוֹשֵׁט בְּרִבּוֹ טְרִיפּוֹת בַּפ"ע [הַר"ן מִגְּרַגְרַת וְרִשְׁב"א תּוֹרַבִּץ] מִשׁוּם דְּבַחַד אֲבָר
וְדַרְךָ שְׁבִירָה.

וּמוֹכֶרֶת לֹמַר דְּחֶסְרוֹן דְּרִיאָה פּוֹסֵל בְּלֹא נִקְב. אֵי אֲפֹשֶׁר לְאַכְשׁוּרֵי קמט אֲלֵא דְאַמְרִינּוּ
שְׁנַבְרַתָּא כְּךָ כְּדַבְרֵי בַע"ע.

וּבַדַּעַת הַתּוֹס' אֵיכָּא לְסַפּוֹקֵי אִם טַעְמָם ג"כ מִשׁוּם דְּנַבְרַתָּא כְּךָ. אוֹ דַּס"ל דְּאֵין חֶסְרוֹן
פּוֹסֵל כָּלֵל בְּלֹא נִקְב: יד) וּבִשְׁ"ף (סי' ל"ו ס"ק כ"ט) בְּשֵׁם מְהַרְשֵׁ"ל בְּטַעַם צְמָקָה אֲנֹנָא
שְׁלִימָה דְטְרִיפָה לְבַה"ג דְהָיָה כְּחֶסְרָה אֲנֹנָא אֲבָל צְמָקָה מִקְצָתָהּ כְּשֶׁר מִשׁוּם דְּחֲשִׁיב חֶסְרוֹן
בְּפָנִים עֵי"ש.

וְקֹשֶׁה טוֹבָא דַּא"כ צְמָקָה מִקְצָתָהּ לְהַרְמַב"ם דְּמַטְרִיף בְּקָמַט לְמָה כְּשֶׁר. וְאַפְי' לְהַמְכַשִּׁירִים
בְּקָמַט קֹשֶׁה לְכַמ"ש בַּע"ע בְּטַעַם הַהַכְשֵׁר דְכָךָ נַבְרַתָּא.

וַא"כ בְּצְמָקָה דְלֹא שְׁיִיף טַעַם זֶה לְמָה כְּשֶׁר. אֲלֵא וְדֵאֵי הַדְּבָר בְּרוּר דְּצְמָקָה לֹא כְּאֵילוּ
אֵינוֹ לְגַמְרֵי דְיִינִינּוּ לִי שְׁהָרֵי הוּא טְרִיפּוֹת בַּפ"ע חֲרוּתָהּ.

אֲלֵמָא דְלֹא כְּאֵילוּ אֵינוֹ חֲשָׁבִינּוּ לִי. אֲלֵא טַעַם בַּה"ג עֲפִימ"ש בְּשֵׁם הַרְמַב"ן דְּחֶסֶר אֲנֹנָא
נִלְמַד מִקו"ח מִנְיָקָב.

הגם דבגניקב פל הריאָה בטיילָה ממלאכתה. הרי דאָנא אַחת פּכּל ריאָה דיינינון לה. ע"כ פוסל צמקה אָנא אַחת כּמו צמקה פּל הריאָה, אַבל צמקה מקצת ריאָה פּשׁר דצמוק לאו פּחֶסְרוֹן דיינינון לה. וע"כ אף דקמט פּסול להרמב"ם דהוי חסרון וכן יבש מקצת ריאָה פוסל הרמב"ם משום חסרון כּמבואר בדבריו.

מ"מ צמקה מקצת ריאָה פּשׁר: טו) וראיתי להכרו"פ (סי' ל"ו) שפּתב דבחסרון מבחוץ לא מהני סתימת הדופן. ובזה מיישב הרמב"ם עי"ש.

והנה הדבר פשוט דלכּמ"ש בדעת התוס' דאין חסרון פוסל בלא נקב דמהני סתימת הדופן לנקב ושוב חסרון לבד הוא וכּשׁר. אולם אין מזה תפיסה על הכרו"פ שהוא פּתב להרמב"ם: טז) אָמנָם לפענ"ד נראָה דאפ"ל להרמב"ם פּינון שְהדופן סותם והוא במקום עור הריאָה חשיב רק פּחֶסְרוֹן בפנים.

וראני לזה לפי דעת היש"ש פּרק אלו טריפות (סי' מ"ח) והפר"ח דסינרא פוסלת בשאר איברים ומ"מ בטחול בסומפני' ובלב אינו פוסל דמאן לימא לן שְהגיע הנקב לחללו יע"ש. א"כ קשה לר' שמעון דמכשיר עד שְהגיע הנקב לבית הסמפונות.

א"כ פּשׁר פּל סינרא ובטל בדיקת הריאָה. והאיך פליג ר"ש על דבר מקנבל מבזמן המקדש כמ"ש הריב"ש שפּאף בזמן המקדש הי' בודקין ריאָות.

ועוד דבזוה"ק שחייבר רשב"י מבואר בכמה מקומות וכן בתיקוני זוהר במקומות אין מספר דסינרא פוסלת. ואין לומר דבמקום הסינרא אין הריאָה יכול לפרוש למעלה להניף על הלב וכעין סברת הפ"ת בדעת הרמב"ם דהו"ל פּחֶסְרוֹן מאחר שאין יכול להניף וכן משמע קצת בזוהר (פ' צו).

רק דחסרון לבד לא הי' פוסל כּמו צמקה מקצתה דהנה חסרון בפנים. ומשום שפּא ע"י נקב הוי נקב דחסרון.

לימא דהא הסינרא סותמת הנקב רק דסופו לסתור ולאחר שתסתר יהי' נקב בלא חסרון דכּשׁר לר"ש. ואי משום חסרון לבד פוסל א"כ למה לי טעמא דנקב והסינרא קרום מחמת מכה או דסופו להתפרק תיפוק לי' דפוסל משום חסרון.

ומוכרח לומר דטעמא דסינרא לר' שמעון דחיישינון שפּא הנקב בחסרון. וא"כ סינרא פּסדון אמאי פּשׁר לרש"י דאין סינרא בלא נקב אלא שאנא אברתה סותמתה הא אמרת אין סתימה מועלת לחסרון.

אלא ודאי דסתימה מועלת גם לחסרון ודו"ק. ועיין בפ"ת סי' ל"ט בעובדא דמחט שנמצא בין חתוכי האונות וסינרא מקיפתן שְהאריף למצוא טעמים להטריף.

וידעת הכרו"פ הי' טריפה בפשיטות דהא מפורש בש"ס דמחט שנמצאת בתוך הריאָה הוי חסרון בפנים. וא"כ ביצא לחוץ הוי חסרון בחוץ ולא מהני סתימת אנא חבּרתה.

משמע דס"ל ג"כ דמועיל סתימה אפ"ל בחסרון: סימן מא החיים והשלום לכבוד אאמ"ו הרב הגאון הַחֶסֶד המפורסם נ"י עה"י פה"ד כקש"ת מו"ה זאב נחום שליט"א. א) בדבר ארופה ועבה שצמקה ומחמת זה נתקטנה דכתב הגאון ר' סענדר ז"ל דלא חשיב חליף.

ונסתפקת אם יש לסמוך ע"ז. לדעתי נראה לסמוך ע"ז.

אף אם הי' חליף זה טריפות דאורייתא וחליף זה כעין חליף דנושט דשניהם נטולים ממקום שראויות להיות. ה"נ מאחר שטבע ארנפה ועבה להיות גדולה מהאמצעית ועכשיו היא קטנה א"כ נראה שהאו"ע יושבה לה במקום האמצעית והאמצעית במקום האו"ע.

אבל פשהקוטרן בא מחמת צימוק למה יפסל: (ב) ועוד דצימוק היינו יבשה שאינו נפרד בצפון ותרגום ענבים יבשים צמוקים] ומפורש בגמ' דהדרא בריא א"כ גם החליף הדר לקדמותו.

וכ"ש שעיקר דין חליף דתנא אונות היא דעת יחידית: (ג) ומ"ש שהט"ז כתב דהיכא דאיכא עוד ריעותא כו' הלא בכללי תרתי לריעותא דהיכא דריעותא אחת נצמח מפת חברתה לא תשיב תרתי לריעותא והכא החליף בא מחמת הצימוק.

ונה לשיטת רש"י וחליף דנושט מטעם חסרה דשניהם נטולים ממקום שראוים להיות (ד) אף בהרא"ש משמע דמטעם לקותא. וכן מטין דברי הרמב"ם שכתב דין נהפך הנושט במראיו אחר דין נפלה לאור ונתמרו בני מעי' פגון ירוקין שהאדימו וכתב וכו' ושט כו' משמע גם זה מחמת לקוי.

מ"מ גם לשיטתו נראה להכשיר משום דהדרא בריא פטעם שני: בנה הדוש"ת הק' אברהם סימן מב ב"ה יום א' נח תרנ"ו לפ"ק פה סאכאטשוב. שלום וכט"ס לכבוד אהובי שארי הרב המאוה"ג חו"ב שלשלת היוחסין מו"ה טובי' גיטמאן הפהן נ"י אבד"ק קעלטץ.

(א) אשר רוצים להמציא חדשות להכניס הרוח לריאה שלא בפה רק במפוח המוכן לזה. וכבודו רוצה לידע אם יכשר עפ"י ד"ת.

תמהני מה זו שאלה. הלא ידוע כל מילי דריאה כשהיא נפוחה משערינו.

משום דבחי הבהמה הריאה נפוחה. וידוע שיש אויר יבש ואויר לח.

ואויר שסביב הנהרות היא לח מעט מאויר הרחוק ממים. והנה אויר הנכנס לריאה בחיי הבהמה דרך הפה הוא מעורב בלחות הפה.

וגם הריאה עצמה בחיי הבהמה מלא לחות. שהריאה שואב כל מיני משקה.

סוף דבר אויר שבריאה הוא לח הרבה. וע"כ שנופחין הריאה בפה המלא לחות נכנס בריאה אויר לח.

דומה בדומה כמו שהי' בחיי הבהמה. אבל ע"י מפוח נכנס בתוכו אויר יבש.

ואינו דומה לאויר לח שבחי הבהמה. והיא משונה בטבעו לכמה ענינים: ב' בפרט בענין הבצבוע שנ"מ להתמיר בספק נקב ולהקל באטום.

כמוכן שאויר יבש הוא דק ויוצא דרך נקב דק מאד. מה שלא יצא אויר לח ע"כ חלילה לשנות מפני שידו לנו רבותינו ז"ל הראשונים אשר היו מושפלים בכל חקמה.

והקדש אסור מן התורה בכל מקום ובכל זמן: ידידו הדו"ש הק' אברהם. סימן מג בעזה"י יום א' בשלח שפעת חיים ושלום וברכה לכבוד ידיד נפשי וידיד ישראל הרב הגאון הקרירי הבקי נ"י עה"י פ"ה מןכתר במעלות ומדות ישרות מוה"ר חיים אלעזר נ"י אבד"ק קאליש יע"א א תשואות חן לכבודו הרמה על אשר שלח לי תשובה ספרו הנחמד.

יה"ר שיתקבלו דבריו האמתיים בעולם. ולהראות שדברי מר חביבים לי מאד אפלפל מעט בדבריו הנחמדים.

הגם כי אין הפנאי מספים אתי פעת. אך זה יצא ראשונה בדבר המצוי בכל יום שנמצאתי מחויב להודיעו דעתי הקלושה בדבר המאטלניצעס.

שרו"מ מתיר לצורך גדול. אפי' שחזר מצרירת דם ורקבון בפשר.

משום שתולין שיתולע ניקר בפשר מחיים. ומחמת זה נתנה הפל.

והקרומים לא ניקבו עד לאחר מיתה. ודיקה זה לדין בית אפרים במונא בבועה: ב' וידעתי הקלושה א"א להולמו.

דמ"ש ממחט בתוכא דריאה. דכיון דא"א בבדיקה חיישינן שמה ניקבו גם הקרומים.

וה"נ בזה דחיישינן שמה ניקב גם הקרומים כיון שראינו שניקב בפשר. ועוד כיון דחזינו שגם הקרומים ניקבו.

אלא דתלינן דלאחר שחיטה פריש. וכ"ז כשלא ראינו שום מעשה מחיים.

אבל כשראינו שניקב בפשר והקרומים. מה"ת שנתלה לקולא שרק בפשר ניקב מחיים. וכן שמעתי שכתב בס' דע"ק דהא דלאחר שחיטה פריש. חיינו דוקא כשלא ראינו שום מעשה מחיים ג) וביותר לפימ"ש הרב פמ"ג בבועה בדקין ומראה מעבר שני.

וכאשר הסירו הבועא והמוגלא עוד לא סר המראה. והטריף.

ואם זה בשאר אברים מה יהי' הדין בריאה. ולדעת התב"ש ולב"ש מצד המראה לחוד יש להטריף כשלא סר המראה לאחר שקלפו מהריאה.

דכי מכשרינן מראה במוגלא וצרירת דם חיינו כשלא נשתנה העור בעצמותו. ואם אמנם כי בזה לענ"ד המיקל לצורך גדול לא הפסיד.

אבל לא כשכפני (רקבון בפשר). אבל כשרקבון בפשר דומה להא דפרמ"ג הנ"ל ולאשר אנו צריכין לדברי הפרמ"ג הוא כשאין נקב אבל כשיש נקב רק לתלות במונא שרק בפשר ניקב ולא העור.

לא אדע שום סברא לזה] ואשר הקול הב"א בבועה. לפי שבבועה אין רקבון בפשר כי הבועות בריאה בין עור ובשר הם גדלין: ידידו הדו"ש באה"ר הק' אברהם.

סימן מד א) בדין ריאה שייבשה מקצתה דטריפה הקשו הראשונים מה חידש במלת מקצתה הא בכל המראות פוסל אפי' במשהו כיון דמשום לתא דנקב הוא. וראיתי להרמב"ם שכתב חסר מקצת גופה טריפה לפיכך יבש מקצת גופה עד שיהי' נפרכת בצפון טריפה.

וּמְבוֹאֵר שְׂדַעְתּוֹ שְׂיִבֵּשׁ מִשׁוּם לְתֵא דְחֶסְרוֹן. וְנִרְאֶה טַעְמוֹ דְקִשָּׁה לּוֹ קוֹשְׁיָא הַגָּ"ל.
וְעוֹד דְמַאי קָאָמַר כְּמֵאן כַּר' יוֹסִי בֶן הַמְּשֻׁלָּם דְאָמַר עַד שְׁתֵּהֵא נִפְרָכְתּ בְּצַפְרֵי דְאִי רַבִּי
הָאָמְרִי כֹל שְׁתַּנְקַב וְאִינְהּ מוֹצִיאָה טִיפַת דָּם. וְאִי מִשׁוּם לְתֵא דְנִקְבַּ א"כ אִין הִטְרִיפוֹת
בְּבִשְׂרָא אֱלָא בְּעוֹר וּכְמ"ש הַרְשָׁבָ"א בְּמִשְׁמַרְתּ הַבַּיִת לְעַנְנֵי מְרֵאוֹת.

וּמַה סִימָן הוּא בְּעוֹר כְּשֵׁאִינוּ מוֹצִיא דָם שְׂיִבֵּשָׁה. וְהִרִי מְסַקְנַת הַסּוּגִיָּא דְרִיָּאָה שְׂהָאֲדִימָה.
דְּעוֹר הַרִיָּאָה עוֹר גְּמוּר חֲשִׁיב לִי'. דְּלָא מְבַעֲיָא לְהַמְפָּרְשִׁים דְּלָא שְׁנָא וְטְרִיפָה.
עַל פְּרָחִין מְדָמִי לִי' לְשִׁמוּנָה שְׂרָצִים. וְאָפִי לְפִרְשִׁי דַל"ש וְכִשְׁיָרָה מְדַר' נָתַן.
וְא"כ אִין הִטַּעַם מִשׁוּם דְּלָא חֲשִׁיב עוֹר. שְׂהִרִי עוֹר אָדָם לְכוּלִי עֲלֵמָא עוֹר גְּמוּר הוּא
[נְעִינֵין בְּתוֹס' נִדָּה (נ"ה).

(ד"ה שְׂמָא וְנְעִינֵין עוֹד בְּתוֹס' שְׂבַת (ק"ז).) ד"ה אָמַר וְאֵעֲפִי"כ הִדְר בְּרִיא.
וְא"כ מוֹכַח מְדַכְשֵׁר רַק מְדַר' נָתַן וְלֹא מִשְׁאָר שְׂקָצִים עַד שְׂיִצְאָא מֵהֶם דָּם. דְּעוֹר גְּמוּר הוּא.
וּמִנִּין יְהִי בְּעוֹר דָּם. וְיָדוּעַ דְּבִרֵי הָאֲחֵרוּנִים בְּחֶמְדָּה הָעוֹר וְיִצְאָא דָם חִינְיִשִׁין לְנִקְוַת הַנּוֹשֵׁט
דָּאָם לֹא הִי חוֹתְמָה כֹּל הָעוֹר.
לֹא הִי יוֹצֵא דָם. וְכֵן נִרְאֶה בְּחוּשׁ.

וְא"כ מַאי סִימָן הוּא זֶה בְּמַה שְׂאִינוּ יוֹצֵא דָם שְׂהוּא יָבֵשׁ. עַל כֵּן מְפָרֵשׁ דִּינְבֵּשׁ אִינוּ פּוֹסֵל
בְּעוֹר כְּלָל: ב' וְטַעְמָא רַבָּא אִיכָּא בְּמִלְתָּא דְהִנְהּ חִזְלִיק בֵּין עוֹר לְבִשְׂרָא הוּא שְׂעוֹר קִשָּׁה
וּבִשְׂרָא רַף וְעַל כֵּן אִין הַבִּשְׂרָא מַגִּין כְּמוֹ הָעוֹר כְּדֵאִיתָא בְּרִישׁ דָּם הַנִּדָּה.

וְכֵן מִשְׁמַע בְּסוּגִיָּא דְלַעִיל דְשִׁאָר שְׂקָצִים וְרַמְשִׁים עוֹרֵן רַף. וְעַל כֵּן לֹא חֲשִׁיב עוֹר.
וְעַל כֵּן אִין הִינְבֵּשׁ רִיעוּתָא כְּלָל לְגַבֵּי עוֹר. רַק בְּבִשְׂרָא פּוֹסֵל הִינְבֵּשׁ מִשׁוּם חֶסְרוֹן: ג וּמִזָּה
לְמַד הַרְמַב"ם דְקָמַט פּוֹסֵל בְּרִיָּאָה.

וְעַל כֵּן אֲשַׁמְעִינוּ בְּתִיבַת מְקַצְתָּה דְחֶסְרוֹן בְּמִקְצַת בְּרִיָּאָה פּוֹסֵל. אֲבָל בְּמֵרְאוֹת לֹא הִנְצַרְדָּ
לְוִמֵר דְפִשׁוּט כִּינּוּן דְמִשׁוּם לְתֵא דְנִקְבַּ אִין חִזְלִיק בֵּין כְּוִלָּה לְמִקְצַתָּה: ד וּמִזָּה יִצְאָ לִי דִין
חֲדָשׁ לְדַעַת הַרְמַב"ם דָּאָם קוֹלְפִין הָעוֹר וְרוֹאִין שְׂהַבִּשְׂרָא רַף וְלֹא נִתְיִבֵּשׁ שְׂכִשְׂרָא כִּינּוּן
שְׂבַעוֹר אִינוּ מְזִיק הִיבְשׁוֹת.

וְעוֹד דִּיהִי' הִטַּעַם מַה שְׂיִהִי'. כִּינּוּן שְׂבַרְמַב"ם מְפִרְשׁ שְׂהִטַּעַם מִשׁוּם חֶסְרוֹן בְּרִיָּאָה וְהָעוֹר
אִינוּ נִקְרָא רִיָּאָה.

שְׂהִרִי הָעוֹר פְּנִימִי קְרוּי בִּשְׂ"ס כְּתוּבָא דְנוֹרְדָא דְמִנְחָא בִּי' רִיָּאָה. וְרִאָּי' מְרִיָּאָה דְאֲגִלִּיד
כְּאֵהִינָא סוּמְקָא כְּשִׁרָה.

וּמִשׁוּם דְּעוֹר פְּנִימִי מַגִּין עַל הָרוּחַ שְׂלֵא יִצְאָ. וְקִשָּׁה מַה בְּכָף.
מ"מ פְּסוּל מִשׁוּם חֶסְרוֹן. אֱלָא וְדַאי חֶסְרוֹן בְּעוֹר אִינוּ פּוֹסֵל וְא"כ אִם נִתְיִבֵּשׁ הָעוֹר לִית
לֵן בַּהּ.

ועוד יצא לנו מזה דריעותא ד'יובש' אינו מצטרף לתרתי לריעותא: ה) מיהו כל זה לדעת הרמב"ם דפוסל חסרון בריאה אף על פי שלא ניקבה אבל לשאר פוסקים על פרחין יובש משום נקב הוא פמוכן: סימן מה א) בגמ' (מו: ריאה שיבשה מקצתה טריפה וכמה וכו' כדי שתפרו בצפון כמאן כר' יוסי בן המשולם דתניא איזו היא יבשה [לגבי מומי בכור קאי] שאם תינקב ואינה מוציאה טיפת דם.

ר"י בן המשולם אומר כדי שתהא נפרכת בצפון אפ"ל תימא רבנן וכו' קשה לי לדעת התוס' בכורות (דף ל"ח) דאפי' יש לו רפואה ע"י מעשה חשיב מום קבוע. ולענין טריפות מבואר בפסגיא דכיון דאי בדרי לה סמא חייא לא חשיב טריפה.

וא"כ י"ל לרבנן כל שתנקב ואינה מוציאה טפח דם אין לה רפואה כי אם ע"י מעשה. ועל פן חשיב מום קבוע.

ולענין טריפות לא יזיק עד שתפרו בצפון שאז אין לה רפואה כלל: ב) ונראה מזה כמ"ש לקמן (סי' מ"ט אות ד') דהא דאי בדרי סמא חייא הוא ראי' דלאו טריפה דאם הי' טריפה לא הי' מועיל לה שום רפואה.

ועל פן אף דהיובש של אונן בכור יש לה רפואה. מ"מ יש לומר שהוא טריפה.

כיון דלעת עתה הוא יבש כבר נטרפה ואפילו יתרפא לא יועיל: ג) או לשיטת שאר פוסקים דמשום לתא דנקב דעומד לנקוב וחשיב עומד לנקוב כיון דבלא מעשה יעשה נקב כדמוכח מצוה"ג דעוף דמטריף בפסיקת גיד אחד דסוף ליפסק פולן.

ולא אמרינו דסמ' בינן לחתוף למעלה מצוה"ג דכשר לעולא. ולדין נמי הוי רק ספס טריפה.

על פרחין כיון דבלא מעשה יבא לטריפות חשיב עומד לנקוב כיון דקי"ל כרבנן דעומד לנקוב ע"י מעשה לא מהני. על פן חשבינן רק מה שעומד בלא מעשה: עוד יש ליישב דאפי' לדעת התוס' בכורות דאף שיש לו רפואה ע"י מעשה חשיב מום קבוע היינו בדבר שהוא מום בעצמותו.

אבל יובש אין מומו אלא משום דמה שנתייבש חשיב פחסר. דכן מוכח מהרמב"ן שפכת אדברי בה"ג שפוסל יבשה הפכד.

וכתב הרמב"ן דכן משמע בבכורות מדחשיב מום. וכוננתי דמריאה יש לדחות דפוסל בנקב משהו.

אבל באונן בכור דשיעור היובש שנה עם שיעור חסר ע"כ יבש הוי פניטל ולא חשיב פניטל רק אם אין לו רפואה כמו בשאר שהרופא גורדו דחשבינן לי' פאילו אינו. אבל אם יש לו רפואה.

מהיכי תיתי שיחשב פאילו אינו. וע"כ אפי' מום עובר לא הוי: סימן מו לק"ק ביאלא.

א בדבר הקולות אשר השו"ב נוהגין בביאלא אשר הבטחתי לכבודו להשיב במקתב. בדבר השוריקי אשר נוהגין גולא באם גולפין הסירכא ושוב אין דם ע"ג ריאה.

[אינני מכניס עצמי בזה אם הקולא פדין או לא] והוסיף שו"ב למצוא תחבולה שלא יצא דם אחר הקליפה שנופחין כל כך עד שמוגבה הקרום מע"ג בשר הריאה ואח"כ קולפין הסירכא ואז לא יצא דם.

בלי ספק שאסור לעשות פו: (ב) דבר הנקודות אדומות אם שורין הריאה במים עד שמתלבן היטב במקום הנקודה ואח"כ נופחין ואינו מבצבץ פשר: (ג) בדבר אשר קולפין הסירכא ואם מבצבץ הוא במקום הסירכא רק במקום שנקלף להלו ממקום הסירכא תולין במשמוש יד הטבח.

הנה אם ירצו לתלות שע"י קליפה נקב. ברור שטרופה מאחר שהכשר הקליפה היא דוקא אם נקלף כל הקרום בנחת אף שלא במקום הסירכא כעין מעשה דריינוס.

ולתלות במשמוש יד הטבח. א"א רק אם קלף בכתחילה כמ"ש השמ"ח (סי' ל"ט סעי' ט) בסירכא פסדרן שהסירוה בנחת טרופה רק אם הסירוה בכתחילה לתלות במשמוש יד הטבח.

וא"כ בנ"ד ממ"נ אם הסירוה בכתחילה אין זה קלוי המתיר. כי היתר הקלוי הוא מעשה דריינוס ושם הי' בנחת דוקא.

וכ"כ הלבוש כי היתר הקלוי הוא כשנקלף בנחת דוקא. וטרופה משום הסירכא.

ואם קלפיה בנחת אין לתלות במשמוש יד הטבח. וכיון שקרום זה לבוש ע"ג ריאה ממה נפשך טרופה משום הנקב: (ד) אף אשר אמר חתן אחי ר"ז נ"י בשם השו"ב שהוא מיקל ותולה במה שמכה ע"ג הריאה כדי שיתנפח היטב ולפעמים עי"ז מנקב.

בזה אנדא טעם הנ"ל. ויש לכאורה להקל.

שהגם שצריך לקלוי כל הקרום מ"מ אין שום חשש נקב רק במקום הסירכא ממש. דממ"נ אם הוא לבוש ע"ג הריאה אין שום חשש נקב.

ואם אתה חושש שהוא סירכא הוא אין הסירכא רק במקום הסירכא ממש. וא"כ שוב חולין במשמוש יד הטבח במה שהכה על הריאה.

אף שאלתי לכמה שו"ב מומתין וכולם אמרו כי זה הבל שאין הכאה על הריאה עושה נקב כלל ואין לתלות בזה כלל. וע"כ לדעתי לפקוד על השו"ב מביאלא שלא יתלה כלל בזה וכ"מ שימצא נקב לאחר הקלוי וטרופה: הק' אברהם.

סימן מז ב"ה לרב אהד. (א) ע"ד השאלה בשוחט אהד ששחט בהמה וקרא לחבירו השוחט השני שיעמוד על הבדיקה והיתה סירכא שלא פסדרן באונא העליונה וכאשר התחיל השוחט הראשון למשמש בהסירכא הראה לו השני אף שהסירכא מלאה דם ודם יוצא מתחתיה.

והראשון קרע הסירכא ואמר אי' דם. והשני מחמת שיגרא מהטבח לא השיב מאומה.

רק הראה באצבעו על מקום ששוריקא דמא והלך לו. והשוחט הראשון הכשיר בהמה ועמה מוכר אותה הטבח באומרו שהרבי דשם אמר לו שפשיגה וצוה לאנשיו שיקנו הבשר.

ועל השו"ב המכשיר יש בלא זה פמה ריעותות מכבר: ב) תשובה. בגמ' אמרינו דבהמה שנסחטה בתזקת היתר עומדת.

והשו"ב השני שאמר שפחת הסירקא הי' מלאה דם הנכחש מהשו"ב הראשון ועד אהד בהכחשה לאו כלום היא ובהמה בתזקת היתר עומדת. ואעפ"י שיש פאן ריעותא לפנינו דהיינו הסירקא ושוב לא אמרינו נשחטה בתזקת היתר עומדת.

אף מסתמא השו"ב הראשון הסיר הסירקא במיעוה או בקליפה פנהוג ואין פאן ריעותא לפנינו: אף יש להאמין להשו"ב השני שאמר שפחתה הי' דם במגו דאי בעי אמר שלא הסיר הסירקא כדיו כלל.

ולדבריו שהריעותא לפנינו שוב אין בהמה בתזקת היתר ונאמן. אף כנגד זה יש גם להשו"ב הראשון מגו דאי בעי אמר להד"ם לא הי' פאן סירקא מעולם.

אם לא הי' שמה אנשים שראו הסירקא. אבל אם הי' שמה אנשים או אפי' בעל הבהמה לבד שראו הסירקא ושוב אין להשו"ב הראשון המכשיר מגו.

נאמן השו"ב השני לומר שהי' תתתיו דם במגו דאי בעי אמר שלא הסיר הסירקא כדיו: ד ואף דלא אמר דיש דם רק להשו"ב הראשון והוא לא קיבל דבריו והכשיר בהמה למפור. מ"מ הספמת האחרונים דלא אמרינו כל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי הוא כשנים רק בדבר שבממון ובדבר שבפערנה לא באיסורין דעלמא: ה אף גופא דעובדא פלא ומבהיל מה לו להרבי להתערב בענייני או"ה בעיר.

ואפשר גם אותו קיבלו כל אנשי העיר לרב להורות. זולת זה ראוי לגדור בדבר.

ומה שכתב פבודו שעל השו"ב הראשון המכשיר יש פמה ריעותות וסומכין רק על השו"ב השני. בזה אינני יכול להשיב מרחוק רק הכל לפי ראות עיניי במוקומו: גאום הק' אברהם סימן מח א בדיו סרכות הריאה הקשו התוס' לדעת רש"י דאין סירקא בלא נקב אמאי פסדרן פשירה הא הוי קרום שעלה מחמת מכה.

ולטעמא דסופו להתפרק ג"כ קשה הא דאמר לקמן אי האי מנקיב טריפה: ב) ונראה ליישב לפי"ש הט"ז (סי' מ') בפירוש דברי בה"ג במחט שנמצאת בלב דהיא דסופו לנקוב הלב יש חזקה רעה למחט זו.

וחישינו שמא פבר נקבה פבואה לתוך הלב יע"ש. והנה הרשב"א פתב בתה"ב דאפי' למ"ד אין סירקא בלא נקב.

מ"מ יוכל להיות שבא מנקב קרום עליון לבד: ג) ולפי זה י"ל דשלא פסדרן דסופו להתפרק הרי יש חזקה רעה לסירקא זו. ושוב חיישינו שמא בא מחמת נקב שני הקרומים וכדברי הט"ז הנ"ל.

אבל משום דסופו להתפרק לחוד לא הנה מטריף פינון דהשתא לא ניקבה. ועדיין אין שום ריעותא בקרומים.

ודומה לסופו לנקוב ע"י מחט דכשר. אלא דמשום דסופו להתפרק חיישינו שמא פבר ניקבה פנ"ל.

אבל פסדו תלינו דבא מחמת קרום עליון לבד. או אפשר דתלינו דבא מחמת לחות הרגאה רק שלא פסדו משום דיש חזקה רעה לסירכא פנ"ל תלינו דמחמת נקב באה: סימן מט א) בדין סירכות הרגאה הקשה הר"ן לפרש"י דאין בלא נקב ומ"מ מיתכשרא אח"כ בסירכא א"כ פי ליתא לסירכא כלל ואית בה נקב היכי לעולם.

הא אמרינו לקמן גמירי דאי בדרי לה סמא חייא אלמא אע"ג דליתנייהו להנה סמים. מ"מ מפה זו אין בה כדי להמית פינון שהי' יכולה להעלות ה"נ פינון שאותו נקב יכול לבוא לידי היתר אפי' עדיין אין שם סירכא אין בדין שיהא דטרופה לא הוי אלא היכא שאי אפשר שיהי' לה תקנה בדאמרינו בבהמה המקשה גבי בשר שיצא חוץ למחיצתו כטרופה מה טרופה פינון שנטרפה שוב אין לה היתר.

י"ל אין הכי נמי דכל שאפשר להיות לה תקנה אינה טרופה וכל שנטרפה אין לה היתר אלא שאין כל הנקבים שוים ויש נקב שאינו ראוי שתעלה סירכא ויש נקב שראוי שיעלה בו סירכא פסדו.

וכל שהוא פנ פינון שיש לה תקנה לא נטרפה מעולם אלא מפני הספק שמא הוא מהנקבים שאין ראוי שתעלה בו סירכא. על פנ אנו אוסרין כל נקב מספק עכ"ד הר"ן: ב' ובתשו' גאות דשא האריף לסתור דברי הר"ן והקשה מהא (דבדף נ"ז): דר"ש פן חלפתא עסקו בדברים הי' להוציא מלבו של ר' יהודה שאמר נטלה הנוצא פסולה ועשה לתרגולת כזו פעולה שטלה עלי' במטלית של טרסיים וגדלה כנפיים האחרונים.

והשתא נימא דכל שהעלה רפואה אגלאי מילתא שלא הי' טרופה מעולם ועיי"ש עוד: ג ונראה לפענ"ד לבאר דברי הר"ן. וממילא יתנישב קושיותו גם שאר דקדוקים גם הקושיות שהקשו על רש"י דהא לא הוי סתימה דמעיקרא דהנה ראית הר"ן מההוא (דבדף נ"ד).

דהנה מתו בכוליא וקטלי אתו לקמי' דרבי אבא [לשאול אם ישחטוה אחר המפה] אמר להו וכי להוסיף על הטרופות יש. אין לה אלא מה שמנו חכמים והא קא חזינו דקא מתה גמירי דאי בדרא לה סמא חייא.

וצריכה ביאור. דהא נדאי אם שם הי' סמים לפנינו לא הי' שום ראיה דשם שמא בינו. משא"כ הך שאין בידינו שתעלה סירכא. וכן מבואר מהר"ן שראיתו רק משום שאין הסמים לפנינו והנה הא גופא קשיא למה באמת אינה טרופה שעל כרחין תמות פינון שאין לנו סמים.

ועל כרחין דאמרינו הואיל אלו הי' בידינו סמים. שחפרון זה אינה בגוף הבהמה.

וא"כ שוב אין ראיה לכאן שבכאן הוא חפרון בגוף הבהמה שאפשר שלא תעלה בה סירכא ותמות שלא יועיל בה שום רפואה. ומה ראיה מהתם שהבהמה יש לה רפואה בדוקה: ד) אף באמת נראה פירוש הגמ' דגמירי דאי בדרי לה סמא חייא שדבר זה ראיה שאינה טרופה שאלו הי' טרופה וניטל ממנה חיותה לא הי' מועיל שום רפואה פינון דנקראת אינה חיה דנה הלימוד מזאת החי' ואי אפשר שתשוב להיות חיה.

וְזֶה בְּעֵצְמוֹ מֵאָמַר הַש"ס כִּינּוּן שְׁנֵטְרָפָה שׁוֹב אֵין לָהּ הִיתָר. וְהִינּוּ דִקְאָמַר שְׁם תְּחִילָה וְכִי לְהוֹסִיף עַל הַטְרִיפוֹת יֵשׁ.

דְּדוֹקָא אוֹתָם שְׁהֵם טְרִיפָה מֵהַל"מ נִטְלוּ מִמְּנָה סִמְנֵי חַיִּית. וּמִקְשָׁה הָא חֲזִינּוּ דְמִתָּה וְעַל פְּרָחִין שְׁנִיטְל מִמְּנָה סִמְנֵי חַיִּית וּמִשְׁנֵי דְהָא לִיתָא דְגַמְרִי דְאֵי בְּדָרִי לָהּ סְמָא חֲזִינָא. וְעַל פְּרָחִין שְׁלֵא נִטְל מִמְּנָה סִמְנֵי חַיִּיתָה. וְאִסּוּר טְרִיפוֹת מִשׁוּם דְּמַחְתְּכֵי סִמְנֵים כְּדָאִיתָא בְּנֻבְחִים.

וְעַל כֵּן אֵין נִפְקָא מִינָה כָּלֵל בֵּין יֵשׁ סְמִים לְאֵין סְמִים. כִּינּוּן דְּהוּא רַק גִּילוּי מִלְתָּא. וְהִשְׁתָּא שְׁפִיר מִקְשָׁה הָר"ן מִמֵּנ"פ אִם נִטְרָפָה בְּנֻבְחֵי אֵיךְ יֵשׁ לָהּ הִיתָר בְּסִירְכָא וְכִינּוּן שְׁיֵשׁ לָהּ תְּקֻנָּה עַל פְּרָחִין לֹא נִטְרָפָה כָּלֵל: ה) אֵיךְ לְפִירוּשׁ זֶה צְרִיךְ בִּיאור תִּי הָר"ן דְּאֵלוּ הִנָּה יִדְעִינוּ שְׁרָאוּי שְׁתַּעְלָה סִירְכָא לֹא הִי טְרִיפָה.

וְהָרִי נְקוּבַת הָרִיזָה הַל"מ שְׁטְרִיפָה וּמַחְתְּכֵי סִמְנֵים. וְאֵיךְ יֵהִי לָהּ הִיתָר וְנִפְקָא שְׁלֵא נִטְרָפָה אֲדָרְבָּא הָא נִטְרָפָה וְשׁוֹב אֵין לָהּ הִיתָר.

אֵיךְ הִתְרִיז מִתּוֹךְ מַה שְׁפָתַב הָר"ן לְעֵיל דְּבִנְקֵי רִיזָה כִּינּוּן שְׁדָרְפֵן לְהַעֲלוֹת סִירְכוֹת וּמַה"ט לֹא בְּדָקִינוּ אַחֲרֵי נְקֻבִים רַק אַחֲרֵי סִירְכוֹת מִשׁוּם דְּטַבַּע נְקֻב רִיזָה לְהַעֲלוֹת סִירְכָא מִשׁוּם שְׁשׂוֹאֵב כָּל מִינֵי מִשְׁקִין כְּמוֹ שְׁפָרַשׁ"י.

עַל כֵּן חֲשַׁבְינּוּ לָהּ עוֹמֵד לְסַתְּנוֹם וְכִסְתוּם דְּמִי וְכֵאלוּ לֹא נִקְבָּה הָרִיזָה כָּלֵל. כִּי הִכִּי דְמִטְרִפִּינוּ בְּעוֹמֵד לְנֻקּוֹב וְכֵמוֹ שְׁהֶאֱרַכְתִּי בְּזֶה לְמַעְלָה.

(וּבְאֵמַת דְּהִטְבַּע תְּלוּי בְּדִין תּוֹרָה כִּמ"ש בְּתוֹרַת חֲטָאֵת לְעֵנִין טְרִיפָה דְאֵין חִי"ב חוֹדֵשׁ בְּאִם נִתְעַבְרָה הַשְּׁנָה עִי"ש וְכֵן בְּעוֹמֵד לְנֻקּוֹב כִּינּוּן דְּכֻנְקוּב דְּמִי וְכִמ"ש בְּטַעְמָא דְּמִלְתָּא בְּתַשׁוּ"ח ת"ס (חִי"ד סִי רִנ"ו) דְּאֵפִי רַבְּנָן דְּפִלְגִי אַר"ש וְר' יוֹסִי בְּעוֹמֵד לְזֶרוּק מוֹדוֹ בְּמִילֵי דְּמִמִּילָא עַל כֵּן אֵינָה חִי"ב ח"ח מִשְׁעָה שְׁנַעְשָׂה עוֹמֵד לְנֻקּוֹב וְכֵן אֵינָה יוֹלְדַת מִשְׁעָה שְׁנַעְשִׂית עוֹמֵד לְנֻקּוֹב כְּדָמוּכַח בְּגַמ' וְכֵמוֹ כֵּן לְהִפּוּף כְּשֶׁעוֹמֵד לְסַתְּנוֹם כִּנ"ל.

וְהִינּוּ נְמִי טַעְמָא דְאֵין לְהוֹסִיף עַל הַטְרִיפוֹת רַק אוֹתָם שְׁנַאָמְרוּ לְמִשְׁה מְסִינֵי. דְּהִנָּהוּ דוֹקָא בְּרוּר שְׁתַּמּוֹת כִּינּוּן שְׁאֵינָה חִי עִפ"י ד"ת].

וּמַעֲתָה לֹא קָשָׁה מִיֵּדִי קוֹשִׁית הַנְּאוֹת דְּשֵׁא מַר"י כֵּן חֲלַפְתָּא דְּשָׁם לֹא נִתְרַפְּאִית מֵאֲלִי רַק עִי רְפוּאָה וְלֹא שְׁיִיךְ לֹאמַר שְׁעוֹמְדַת מִתְּחִילָה לְהַתְרַפְּאוֹת: ו זֶה נ"ל פִּירוּשׁ דְּבָרֵי הָרֵא"ש פֶּרֶק בְּהֶמָּה הַמִּקְשָׁה שְׁהַשִּׁיג עַל הָרַמְב"ן שְׁהַתִּיר בְּהֶמָּה שְׁנַחֲתָכוּ צוּמַת הַגִּידִין וְחַתְּוֹ לְמַעְלָה מִצוּה"ג דְּמַדְמָה הָרַמְב"ן לְרִיזָה שְׁנִיקְבָה וְדוֹפֵן סוּתְמַתָּה דְּכֻשְׁרָה.

דְּשֵׁאנֵי הֵתָם שְׁמַתְחִילָה עוֹמְדַת לְהַסְתַּבֵּף וְלְסַתְּנוֹם עַכ"ד. וְהוּא כְּדָבְרֵינוּ דְּעַל כֵּן לֹא נִטְרָפָה מְעוּלָם.

וְלֹא כְּבַעַל נְאוֹת דְּשֵׁא שְׁפָתַב דְּלֵהֲרֵא"ש תְּחִילָה הִיתָה טְרִיפָה וְאַח"כּ כְּשִׁירָה. וְהָא דְאֵין טְרִיפָה חוֹזְרַת לְהַכְשִׁירָה.

הִינּוּ עִי מַעְשָׂה דוֹקָא. וְתַמּוּהָ לִי עָלְיוּ דְּהָא בְּרִישׁ בְּהֶמָּה הַמִּקְשָׁה יְלִיף מִזֶּה דְּעוֹבֵר שְׁהוּצִיא אֲבָר חוּץ לְמַחֲצֵתוֹ דְאֵין לָהּ הִיתָר בְּחֻזְרָה.

נהרי שם הוחרזה האבר מאל"י. ובכהאי גוונא אפ"י בטרקפה גופה לדידי' יש לה היתר.
אלא ודאי פדכתיבנא: ז) ויכולני לומר דאפ"י הרמב"ן שמתיר בנחתכו צוה"ג אם חתף
למעלה מצוה"ג קודם שחיטה ג"כ. אין הפירוש שתחילה היתה טריפה ואח"כ הוכשרה.
דזה היפוך דברי הגמ' פ"ן שנטרפה שוב אין לה היתר אלא דס"ל להלכה פ"ש ור' יוסי
ור"מ דאפ"י בדבר העומד ע"י מעשה אמרינן כל העומד. ועל כן פ"ן שזה רפואתה לחתוף
למעלה מצוה"ג בודאי עומדת לכך.
רק שאי אפשר להתירה בלי חיתוף למעלה. דא"כ שוב אינה עומדת לחתוף דיוכל
לשחטה בלא חתיכה.

ועוד דדומה למ"ש התוס' בפ"ק דחגיגה בתצ"י ע"ב נחצי ב"ח דלמשנה אחרונה חשיב
כמשוחרר וחיוב ברא' דחשיב שאין לו אלא אדון אחד זה הקב"ה. והקשו בתוס' דא"כ
למה יתחייב הנוגח בקנס לאדון ותירצו בתוס' דכ"ן דנגחו קודם ששחררו אגלאי מילתא
דמעיקרא לא הי' עומד לשחרר.

וה"נ פ"ן שהי' עומד לחתיכה רק ע"י מעשה ולבסוף שחטה בלא המעשה אגלי מילתא
שלא הי' עומד להמעשה. ודע דכל דברינו בדברי הרמב"ן היא עפ"מ"ש בס' תורת חטאת
דהטבע תלוי בדין תורה ואמינא ג"כ לעיל (אות ה') דכל שחשיב נקובת הריאה עפ"י
ד"ת משום דכל העומד ג"כ אינה חי' ח) ואין להקשות דא"כ הא דכתב הר"ן בנקב
הריאה דאם היינו יודעין שראוי שתעלה בו סירכא היתה פשירה וכתבנו משום דעומד
לסתום.

והא נשחט קודם סתימה ואגלאי מילתא דלא הי' עומד לסתום. דליתא דהא א"ן קי"ל
כרבנן [רק להרמב"ן די"ל דפוסק כר"ש וכן הביא הב"ש (באהע"ז סי' קכ"א) דעת קצת
פוסקים כר"ש] דחשבינן רק מה שעומד שלא ע"י מעשה רק ממילא ועל כן מה שנתבטל
אח"כ ע"י מעשה לא איכפת לן.

דמ"מ אם לא הי' עושין שום מעשה הי' נה. ואלפיננהו חשבינן רק מה שהי' עומד בלא
מעשה.

וזה לא נתבטל כלל למפרע. אבל בנזדון הרמב"ן דפרשנו דבריו אליבא דר"ש שעומד
ע"י מעשה וע"י מעשה אגלאי אח"כ שלא הי' עומד ודו"ק: ט) ולפ"מ"ש י"ל שהתוס'
שכתבו דהגאונים שמצריכים בדיקה בסירכא פסדו על פרחין סוכרים דסירכא מחמת
נקב ומצריכים בדיקה שפא "עדיין" לא נסתם כל הנקב.

משמע מדבריהם דאף שעומד הי' לסתום טריפה וכן דייק בעל גאות דשא. ולפענ"ד יש
לומר שהגאונים סוכרים ג"כ כר"ש.

ועל כן אפ"י נתבטלו דבר העומד על ידי מעשה לא חשיב עומד למפרע. ועל כן פ"ן
ששחטה קודם שנסתם טריפה.

ואין הכי נמי דאם המתין מלשחטה עד שנסתם דלא הי' טריפה מעולם. ובלא"ה אין
להעמיד יסוד על מלת "עדיין" ועיין בט"ז או"ח סי' תרע"ו [אמר המגיה חפשי שם

ולא מצאתי] ובספר הישר לר"ת ו"ל ליתא למלת עדיין: י) ודע שיש לי קושיא על התוס' חגיגה ה"ל דא"כ לר"ש דכל העומד לזרוק פזרוק דמי ואפי' נשפה הדם.

נמי נאמר פיו דנשפה אגלאי מלתא דלא הי' עומד לזרוק. ואפשר דהתוס' פתבו דוקא לענין לחיבו על הגיחה דאז מבנרר שאין עומד לשחרר.

רק דצ"ל דאגלאי למפרע דאל"כ לא הי' לו עבד דקודם גיחה הי' עומד לשחרר. ובשעת גיחה נעשה מת.

על פרחין צ"ל פיו דבגיחה מברר שלא הי' עומד לשחרר. ומ"מ דוקא לענין גיחה שאז נתברר זה אבל בשאר דברים אמרינו אין בריחה: סימן נ א) יש לעיין בדברי הר"ן ה"ל למה הקשה רק ארש"י בסניכות הריאה ולא אגמ' דריאה שניקבה ודופן סומתה דמכשרינו בדסביה בביןשרא וליש מפרשים בדסריה דודאי האנא סומתת חברתה כמו הדופן את האונות: ב ונראה לי דהנה פתבו הסמ"ג והמהרי"ט והכנה"ג והפר"ח דאפי' לדעת רב שר שלום גאון שביאו התוס' דמכשיר אפי' לא סביה ולא סריה מ"מ בעינן שיהיו יהי' מהודק על הנקב רק שאינו נדבק בסניכא [ארנפה היינו סריה וסניכא קצרה היינו סביה כמ"ש הב"ש בשם מהרד"ן חניא] והמהרי"ט פתב דהא למאי דמקשה הש"ס אדר' נחמן דאמר העלתה צמחים חוששין לה מר' נחמן דאמר ריאה שניקבה ודופן סומתה כשירה.

ולא הנה מחלק בין מקום רביתא לשלא במקום רביתא ושלא במקום רביתא ודאי בעינן שיהי' מהודק דהא שם אינו סמוך כלל יע"ש. ועל כן רבינא דחידוש דבעינן סביה או ליש פוסקים אפי' סריה היינו ג"כ שיהיו סומתה.

היינו שיהיו מהודק וסניכא גורם שלא יתפרד. אבל בריאה דסריכי דלא נזכר שאנא חברתה סומתה רק דאפי' האנא בעצמה אינה מהודקת על הנקב רק שסניכא סתמה. בזה הקשה הר"ן שפיר הא כבר ניקבה ואיך תכשירנה. ואם אתה מכשירה.

אף שיש נקב יכשיר פיו שיש לו תקנה: ג) ולענין הלכה בריאה שניקבה ודופן סומתה נראה דלשיטת התוס' דיש סניכא בלא נקב ואין ראי' מאוני דסמיכי. לא נכשיר דופן סומתו אלא בשגוף בשר הדופן מהודק על הנקב.

אבל אם רק הסניכא סומת ואין הסניכא מתזיק הדופן שיהיו בעצמו יהי' מהודק על הנקב. כגון שסניכא ארנפה קצת טריפה.

רק בסביה בביןשרא שיהיו מהודק פיו שעכשיו מיהדק לא תלינו שמתחילה לא הי' סומת דכל הטומאות כשעת מציאתו. אבל בסריה בעינן שיהיו בעצמו יהי' מהודק.

דאל"כ אמרינו דהסניכא היא קרום מתמת מפה. והדופן הא לא מיהדק: ד) רק לשיטת רש"י דאין סניכא בלא נקב ובסניכא פסדרו מכשרינו ולא מחלקינו בין סניכא ארנפה או קצרה.

ולא התנה שיהי' האנא מהודק בדברי מהרי"ט ה"ל [רק שיהי' הסניכא פסדרו מחזוה לחיתוה. דאל"כ לא תשיב פסדרו] יש ללמוד לסתימת דופן בריאה ג"כ לדעת הפוסקים דהתם סגי בסריה.

וקושית מהרי"ט יש ליישב דסלקא דעמא דש"ס דר' נחמן דהעלתה צמחים חוששין לה אפי' במקום רביתא. ולעולם דופן סותמתה היינו שניקבה במקום רביתא זה נקרא דופן סותמתה ה) אף לשיטת התוס' דאיסור סירכות משום שסופו להתפרק.

ומפורש בר"ן דאפי' בהעלתה צמחים אין האיסור אלא משום סופו. אין סברא כלל לומר דס"ד דש"ס אפי' במקום רביתא סופו להתפרק.

ועל פרחין דש"ס הי' סובר דריאה שניקבה ודופן סותמה מיירי אפי' שלא במקום רביתא. ומוכח בדברי מהרי"ט דסותמה פירוש שיהי' מהנדק.

ועל פן אפי' בסריף ג"כ בעינו מהנדק פנ"ל. דמנא לן להקל פיון דבר' נחמן מפורש שהדופן סותמה.

ועל פרחין הפירוש מהנדק פנ"ל וראיתי להרמב"ם (בפ"ח מהלכות שחיטה) שכתב אנון שנמצאת דבוקה חברתה הסמוכה לה מותרת. ואם נסמכו שלא על הסדר כגון שנסמכה ראשונה לשלישית טריפה.

וקשה לי בדבריו חדא למה שינה מלשון סירכא ללשון דבוקה וסמוכה. דבגמ' קאמר דסריכי והוא קאמר ואם נסמכו כו'.

ואין לומר דחדא מילתא הוא להרמב"ם. דליתא.

שקרי (בפרק ז' ה"ה) הכשיר ריאה הסמוכה לדופן בלי בדיקה בפושטין רק שאם פרקיה ונמצא נקב אין תולין בדופן אלא אם כן יש מפה בדופן ואלו (בפרק י"א ה"ו) הצריף בדיקה בריאה הסרוכה לדופן.

וכתב שהמנהג שלא יועיל בדיקה. וכבר מוזכר להו מהרי"ט אהדדי.

ותירץ דבסמוכה לא אתרעי ריאה כולי האי כמו בסרוכה. וא"כ הרמב"ם שכתב פאן הכשר הסרכא הי' לו לאשמעין טפי בסרוכה.

ועוד דשינה לשון הגמ' דעיקר הדין השמיענו רבא להטריף בשלא פסדון וכמו שפרש"י בפסגיא. והרמב"ם נקט עיקר הדין בהכשר פסדון: ז) והנראה לי בדעתו ז"ל.

דהנה דוע דבטעם הסירכות מחולקים רש"י ותוס' דלרש"י הסירכות מחמת נקבים באים ואעפ"כ פסדון כשינה דאנא חברתה סותמתה מחזוהי לחזוהי כמ"ש הר"ן. או דהסירכא יש לה אחיזה במקום אחר כמ"ש התוס' בשיטת רש"י.

ולהתוס' הסירכות לאו משום נקב. אלא באה מחמת רירים ואעפ"כ טריפה שלא פסדון משום שסופו להתפרק.

ועל פן לא בעי בדיקה פסדון אם הסירכא סתמה הנקב פיון דלאו מחמת נקב באה כלל: ח) והנה להרמב"ם דעת הר"ן בדבריו דאיסור סירכא משום שסופו להתפרק וכן כתב הגהת מיימוני בשיטתו (פרק י"ח) עיי"ש.

חד חלוקה שיטתו משיטת התוס' דלהתוס' אינו חשש נקב כלל ועל פן א"צ בדיקה פסדון פנ"ל. ועל פן הוכיחו דר"ג דמצריף בדיקה פנ"ש"ס"ל.

וּלְהַרְמֵב"ם יֵשׁ בְּסִירְכָא חֲשֵׁשׁ נְקִי א"ש לְהִדְיָא (בְּפֶרֶק י"א ה"ו) דְּכִשְׁנַבְדְּקָה בְּפוּשְׁרִין
וְלֹא בַצְבָּצָה אֲמַרִּין דְּסִירְכָא לָאוּ מְחַמַת נְקֵב בָּאָה. הֲרֵי דְחִיזִישִׁין בְּסִירְכָא לְנְקֵב.

אֲלֵא דְלַחֲשֵׁשׁ זֶה מְהִי בְּדִיקַת פּוּשְׁרִין וְשֵׁלֵא כְּסַחְרוּ וּטְרִיפָה וְלֹא מְהִי בְּדִיקַת פּוּשְׁרִין
מִשּׁוּם דְּסוּפּוֹ לְהַתְּפָרֵק: ט) וּלְכִי זֶה יוֹצֵא לָנוּ דִּין חֲדָשׁ לְהַרְמֵב"ם דְּבִכְסִדְרוֹ נִצְרִיף לְפָרֵק
הַסִּירְכָא וּלְבִדְקָה.

וְלֹא כו"ג וְהַגְּאוּנִים שְׁכַתְּבוּ לְבִדּוֹק כְּמוֹ שֶׁהִיא מְחֻנְבֵר אִם סְתָמָה הַסִּירְכָא הַנְּקֵב. וְלְהַתּוֹס'
כִּי דְבִלֵּא נְקֵב בָּאָה לֹא צְרִיכָה בְּדִיקָה כָּלֵל.

אֲבָל לְהַרְמֵב"נ צְרִיף לְפָרֵק הַסִּירְכָא שְׁמָא מְחַמַת נְקֵב בָּאָה וְסִירְכָא לֹא סְתָמָה דְּהוּי קְרוּם
מְחַמַת מְכָה. וּבְגַמ' לֹא מוֹכַח אֲלֵא דְמְהִי בְּדִיקָה [דְּקֶאֱמַר לִית לְהוּ בְּדִיקוּתָא וְלֹא אֲמַרו
וְכו'] לְהוֹצִיאָה מִחֲשֵׁשׁ נְקֵב.

וְשׁוּב אֵין אִיסוּר אֲלֵא מִשּׁוּם שְׁסוּפָה לְהַתְּפָרֵק דְּמַמְנ"פ מְאִיזָה צַד שְׁתַּתְּפָרֵק יְהִי נְקֵב. בְּזֵה
שׁוּב אֲמַרִּין דְּכְסִדְרוֹ אֵין סוּפּוֹ לְהַתְּפָרֵק.

וְשׁוּב דִּינוֹ כְּמוֹ בְּסְרוּכָה לְדוֹפֵן דְּאֵין אִיסוּר מִשּׁוּם סוּפּוֹ כִּינּוֹן דְּאֲפִשְׁר שְׁתַּתְּפָרֵק מִצַּד הַדּוֹפֵן
וְעַדִּין אֵינָה עוֹמְדַת לְנִקְוֵב. וְכִמוֹ שְׁפִירְשׁוּ הַרְמֵב"ן וְהַרְשֵׁב"א בְּדֵר' נְחִמְל' כּוּן נ"ל לְכַאוּרָה
דַּעַת הַרְמֵב"ם בְּסוּגְיָא וְעַל כּוּן לֹא כְּתֵב דִּין רְבָא בְּסְרוּכָה לְהִלְכָה.

כִּינּוֹן שְׁלִדְעָתוֹ דִּין כְּסִדְרוֹ כְּדִין סְרוּכָה לְדוֹפֵן מִמֶּשׁ וְאֲפִשְׁר שְׁגַם בְּזֵה הַמְּנַהֵג לְהַחְמִיר. עַל
כּוּן כְּתֵב דִּין זֶה דְּרְבָא בְּסְמוּכָה דְּבִזָּה אִפִּי יֵשׁ נְקֵב כְּשִׁירָה.

וְנִלְמוּד מְסַתִּימַת דּוֹפֵן דְּמְהִי בְּסִבִּיף בְּבִישְׁרָא. וְעַל כּוּן בְּדְרְבָא לִיכָא חִידוּשׁ כָּלֵל בְּהַכְּשֵׁר
כְּסִדְרוֹ כִּינּוֹן דְּאֵינָה כְּשִׁירָה אֲלֵא בְּפִירוּק וְנִפְוּחַ אֲבָל הַרְמֵב"ם דְּמִיירִי בְּסְמוּכָה וְשֶׁהַכְּשִׁיר
בְּלֵא בְּדִיקָה שְׁפִיר הוּי חִידוּשׁ בְּכְסִדְרוֹ: י) שׁו"ר שְׁכָל זֶה טְעוּת הוּא בְּיַדִּי שְׁכַתְּב לְהִדְיָא
בְּפִי"א שְׁהַמְּנַהֵג לְהַפִּיר זִיךְ כְּסִדְרוֹ בְּסִירְכָא.

וּמִשְׁמַע שְׁמַע עוֹד דְּכְשִׁירָה אִפִּי בְּלֵא בְּדִיקָה כָּלֵל (וּפְסַק שְׁמַע בְּסְרוּכָה לְדוֹפֵן דְּלֵא בְּעִינּוֹן
סְבִיף וְסָגִי בְּסִרְיָה. אֲלֵא דְּמִזָּה אֵין רֵאִי לְכַמ"ש לְעִיל) וּמוֹכַח דְּהַרְמֵב"ם ס"ל דְּגַם סְרוּכָה
כְּסִדְרוֹ כְּשִׁירָה בְּלִי בְּדִיקָה כָּלֵל: סִימָן נֹא א יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הַרְמֵב"ם שְׁכַתְּב דִּין סִירְכָא
שְׁלֵא כְּסִדְרוֹ בְּפֶרֶק ח' בְּדִין חֲסֵרָה הָאֻנְא.

וְהוּא תְּמוּהָ דְּלְכָל הַשְּׁיטוֹת הוּא מִשּׁוּם נְקֵב אוֹ דְּכָבֵר נִיקְבָה אוֹ שְׁעַתִּידָה לְנִקְוֵב. וְהַרְאָה
לִי יְדִידִי הַרְב רֵא"ד נ"י אֲבַד"ק לִיטְמוּרְסַק כִּי הַפ"ת עֲמַד בְּזֵה וּבִינְרָר לוֹ דְּרָף לְעַצְמוֹ
בְּדַעַת הַרְמֵב"ם דְּכִינּוֹן שְׁנִסְרָכָה הַרְאִשׁוּנָה לְשְׁלִישִׁית הָאֲמָצְעִית בְּטִלָּה פְּעוּלְתָהּ שְׁאִינָה
כּוֹלָה לְהַנִּיר מְחַמַת הַסִּירְכָא הַמְּקִיפָתָה יַע"ש.

וְהוּא תְּמוּהָ. שְׁהֲרִי בְּגַמ' הַקְּשָׁה אֲדֵר' נְחִמְל' דְּבְדִיק בְּפִשׁוּרִי לְהִיָּא לִישְׁנָא דְּאֵאוּנִי דְּסְרִיכִי
לְהִדְדִי קְאִי] דְּמַמְנ"פ אֵי הֵא אִינְקִיב [לְשִׁיטַת הַתּוֹס' גֵּרַס אֵי הֵא אִינְקִיב] אֵי הֵא כו'.

וְא"כ לְמָה בִּינְרָר לוֹ הַרְמֵב"ם טַעַם חֲדָשׁ. וְתִי' הַפ"ת עַל זֶה מָה שְׁתִּי עִי"ש: ב וְנִרְאָה
לִישְׁב דְּהִנָּה לְכַאוּרָה קְשָׁה לְטַעַם הַפ"ת דְּהָא רִש"י וְתוֹס' כְּתֵבוּ דְּאֲמָצְעִית מְפָרְקָתוֹן וְא"כ
הַדְּרָא בְּרִיא הָאֲמָצְעִית.

ובנדאי לשיטת התוס' על פרחין ברור שתתפרק. דאל"כ איך נטרופנה עכשיו על שם סופה.

ובנדאי אין לומר שהרמב"ם והתוס' יפלו בסברות הפוכות. דלהרמב"ם בנדאי לא תתפרק.

אלא דאפתי יש לומר שהרמב"ם סובר שאפשר שלא תתפרק וכיון שחסר אונא הוא טריפות בפני עצמה לדעת הרמב"ם. וכיון שאין הכשירו ברור שוב טריפה.

ואפ' תפרק הסירכא אח"כ כיון שנטרפה שוב אין לה היתר: ג) אף לפמ"ש התב"ש דטעם חסר אונא מטעם סופו לנקוב. א"כ יש לומר בכהאי גוונא אין סופו לנקוב.

דשמא קודם שינקוב תפסק הסירכא. על כן קאמר הש"ס ממנ"פ אם לא יפסק הנה חסר אונא.

ואם יפסק אי האי אינקיב כו' ד) ובעיקר טעם הפ"ת קשה לי דנימא דעינוניתא משלים להרמב"ם שסובר כן. וכמו שהכשירו האחרונים צמקה הנונדא להפוסקים המכשירים חסר ונדא ולא אמרינו כיון דאית' וצמקה גרע.

וה"נ לא גרע מחסרה אונא דנונדא משלמטה: ה) אף י"ל לדעת הרמב"ם דאפ' חסר מקצת הריאה כגון קמט וכדומה חשיב חסרה וטריפה. א"כ הכא שמקצת הריאה אינה יכולה לפעול לפעולתה טריפה ובזה לא שייך לומר דלא גרע מנחסר מברייתו דאלו הי' נחסרה האונא האמצעית מברייתה והי' אותו המקום ריק באמת הי' טריפה להרמב"ם משום קמט.

ועוד דדוקא משום חסר אונא שלימה אין להטריפה כיון דיש שיעור למספר האונות. וכיון שיש חמשה אונות פועלים פעולתם כשירה ולא חשיב חסר אונא.

אבל משום חסר מקצת הריאה ודאי טריפה שאין שיעור לגודל הריאה וכיון שמקצת גופה נתקלקל טריפה. וזה פשוט: ו ומהאי טעמא נ"ל דלהרמב"ם צמקה מקצתה כדיון צמקה כולא או אונא שלימה לבה"ג כיון דצמקה כאלו חסרה כדמוכח מבה"ג וממילא להרמב"ם כן הדיון במקצתה.

הו אמת דיש לדחות דדוקא באונא שלימה דמפורש בחי' הרמב"ן דחסר אונא טריפה בקל וחומר מניקבה ריאה. על פרחין דס"ל דאונא אחת בתסרונה דינה כחסרה כל הריאה.

דאל"כ ליכא קו"ח. ועל כן דיו צמקה אונא אחת כצמקה כולה.

אבל בחסר מקצת גופה דמטעם חסרון אתינן עלה. ומנ"ל דצימוק חשיב כאילו אינו כדי שתחשב חסרה.

וע"כ להרמב"ם דחסרה אונא מטעם חסרה י"ל דאפ' צמקה אונא שלימה כשירה: ז) אף ראיתי להב"ח שהוכיח מלשון הרמב"ם דאפילו צמקה מקצתה טריפה ופסק כן. ותמיהני דאפ' יספור הרמב"ם כן.

י"ל דלטעמין דתסר במקצת טריפה. וע"כ פיון דמקום הצמוק אינו יכול לפעול פעולתו
הוי פתסרה.

אבל לדין דמכשרינן קמט פריאה. הוא הדין צמקה.

דנדאי אין לומר דצמקה סופו לנקוב. דא"כ למה נשנה צמקה בטריפות בפ"ע.

ועוד דבאזון בכור מכשרינן כל שאינו נפרד בצפון להאי תנא. וממילא פריאה לכ"ע
פיון דלא שלט בה אוירא מוכח דאין סופו לנקוב ומה שהביא מבה"ג.

פבר דחו הש"ך והבאים אחריו. דהבה"ג באונא שלימה מירי.

על פן ברור להכשיר צמקה מקצתה וכן הוא הסכמת האחרונים: סימן נד ב"ה יום ב'
נצבים תרנו"ו לפ"ק פה סאכאטשוב. שלום לכבוד הרב החרף וכו' מו"ה יהושע נ' מו"ץ
בפראגא: מכתבו הגיעני.

דבר הדקין מבר אנוזות בימות הקיץ שהתולעים מצוין במעיהם מחמת שאוכלין תולעים
שבמים. והטריפות מצוי בהם.

ומורה אחד התיר להם להשליך הדקין שלא לבדוק. וכבודו הרעיש פי הפרמ"ג (סי'
מ"ו) פתב שאין נכון לעשות פן פי הוא יותר מצוי מסרכות הרואה: א) ואמנם יען
שהפרמ"ג בעצמו פתב שנהגו העולם להשליכן ראוי ללמד זכות עליהם.

והנה בא"ח (סי' תל"ז) בהא דחזקתו בדוק. ואם הוא בעיר שואלו הקשה הב"י מ"ש
מי"ח טריפות שא"צ לבדוק.

ותירץ דשאני הכא שהביח בחזקת שאינו בדוק אבל הבהמה בחזקת פשירה. ותמוה דאפי'
סי י"ב חודש הוי חזקה שלא נתבררה בשעתה.

והמג"א פי' דבריו דמ"מ אין לה חזקת איסור אבל הבית הי' בחזקת אינו בדוק עכ"ד
המג"א: ב) ותמהני שלא הביא דברי הר"ן פ"ק דחולין שכתב בהא דרוכ מצוין אצל
שחיטה מומחין. ואם הוא לפנינו צריך לבדוק שהטעם משום דמיעוט שאין מומחין מצוי
נדמי לסרכות הרואה.

וכה"ג בפ"ק דפסחים דצריך לשואלו אם הוא לפנינו. הנה דאי לאו דמיעוט אין מומחין
מצוי לא הי' צריך לבדוק אף שפא להוציא מחזקת איסור ומשמע ג"כ דהא דצריך
לשואלו בפ"ק דפסחים ג"כ משום דשכיח מי שלא יבדוק בלילה.

וא"כ בי"ח טריפות פיון דאין מצוי בה טריפות אפי' הי' חזקת איסור לא הי' חייב לבדוק:
ג מיהו ברשב"א בשם רמב"ן מבואר הטעם דצריך לבדוקו אם הוא מומחה משום שפא
להוציא מחזקת איסור וע"ש וכן משמע לי דחזקתו בדוק אין מיעוט המצוי פנגדו.

דא"כ איך אזלינן בתר רוב הא רובא דתלי במעשה לא אזלינן בתרי' פדאימא רפ"ג
דבכורות ובדיקה הוא מעשה אלא נדאי עדיף מרובא וכן לשון הש"ס הפל חברים אצל
בדיקת חמץ. וכ"ש דלא חשיב מיעוט המצוי.

ומ"מ פִּינן שְׂפָא לְהוֹצִיא מִחֻזְקָת שְׂאִינּוּ בְּדוּק צָרִיף לְשׁוֹאֲלוֹ. וְהָא שְׂאִין בּוֹדְקִין אַחַר י"ח טְרִיפּוֹת מְשׁוּם שְׂאִין חֻזְקָת אִיסוּר כְּנֻגְדּוֹ וּלְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּבִכָּל סַפֵּק טְרִיפּוֹת חֲשִׁיב חֻזְקָת אִיסוּר וְכִמוֹ שְׂבִאֲרַתִּי לְעִיל (סִימָן כ"ב) בְּאַרְיִכוֹת.

צ"ל מְשׁוּם דְּלְבָדוּק כָּל י"ח טְרִיפּוֹת הוּא טְרַחָא גְדוּלָה וְסִמְכִינוּ אַרְנָבָא. וְכַלְשׁוֹן הַש"ס פְּסָחִים לְאַטְרוּחִי לְהָאִי מְאִי: ד) וְהִנֵּה לְסַבְרַת הַפּוֹסְקִים הַנ"ל דְּמַחְלָקִים מְשׁוּם חֻזְקָה. י"ל ה"ה בְּבִדְיַקְתָּ הַרְיָאָה מְשׁוּם מְיַעוּט הַמְצוּי. ה"מ דְּלָא מְסַיַּע לִי חֻזְקָה שְׂיֻכַּל לְהִיּוֹת שְׁנוּלְדָה עִם סִירְכָא.

שְׂהַרִי עָגַל בֶּן יוֹמוֹ וְיָדוּעַ שְׂפָלוֹ לֹו חֲדָשְׁיוֹ צָרִיף לְבָדוּק הַרְיָאָה מְשׁוּם סִירְכָא וּמַתְחִילָה הִי מְיַעוּט הַמְצוּי שְׂיַשׁ בָּהּ סִירְכָא וְאַפְּלִי בַחֲלִי וּגְדִיִּים וְטִלְאִים פְּתַב הַרִיב"ש (סִי' ע"ז) דְּחֲשִׁיב מְיַעוּט הַמְצוּי כ"ש בְּעָגַל ע"כ צָרִיף בְּדִיקָה.

אַבְל בַּר אַוּנוּזָא קוֹדֵם שְׁהִלְכָה לַמִּים וְלֹא אָכְלָה הַתּוֹלְעִים הִיא בְּחֻזְקָת כְּשִׁירָה גְמוּרָה מִחֻזְקָת רֹוב שְׂאִין מְיַעוּט הַמְצוּי כְּנֻגְדָה שְׂלֹא יִצְטָרֵף בְּדִיקָה וּמִחֻזְקָת מְיַעוּט הַמְצוּי תִּרְצָה לְהוֹצִיאָהּ מִחֻזְקָת כְּשִׁירָה גְמוּרָה אֵל תּוֹצִיאָנָה מִחֻזְקָתָהּ.

וְלֹא דְמִי לְאַוּנוּזוֹת פְּטוּמוֹת שְׂאִים לֹא בְּדַק אֵת הַנוֹשֵׁט בְּמִזִּיד דְּטְרִיפָה. דְּשְׂאִי הֵתֵם שְׂיַשׁ חֻזְקָת אִיסוּר דְּנִקְוֵבַת הַנוֹשֵׁט הִיא גְבִילָה לְכַמָּה פּוֹסְקִים.

כֵּן נִרְאָה לְיִישָׁב הַמְנַהֵג: ה) מ"מ לְדַעַת הַפּוֹסְקִים אִפִּי סַפֵּק טְרִיפָה חֲשִׁיב חֻזְקָת אִיסוּר. רַק י"ח טְרִיפּוֹת טִירְחָא גְדוּלָה וְלְבָדוּק רַק מַה שְׂהוּא מְצוּי אִין טִירְחָא גְדוּלָה מְחֻיָּב לְבָדוּק.

ה"נ מְחֻיָּב לְבָדוּק. מ"מ הִיכָא שְׂיַשׁ מְנַהֵג שְׂלֹא לְבָדוּק אִין לְסַתּוֹר מְנַהֵגִים.

כִּי י"ל שְׂפִסְמְכוֹ עַל הַפּוֹסְקִים דְּסַפֵּק טְרִיפּוֹת לֹא חֲשִׁיב חֻזְקָת אִיסוּר. אִף לְפִי מִכְּתַב מַעְלָתוֹ שְׂזָה אִיזָה יָמִים הַתְּחִילוֹ לְנַהֵג שְׂלֹא לְבָדוּק וּמַתְחִילָה הִי הַמְנַהֵג לְבָדוּק.

חֲלִילָה לְשִׁנוֹת הַמְנַהֵג. בְּפִרְט שְׂהוּא לְהַחְמִיר בְּחַשְׁשׁ אִיסוּר תּוֹרָה.

ע"כ מְכָאן וְלְהַבָּא יְבָדְקוּ הַבַּר אַוּנוּזוֹת. אִף עַל מַה שְׂעֵבֵר יֵשׁ לָהֶם עַל מַה לְסַמְנָה שְׂלֹא יִצְטָרְכוּ לְהַכְשִׁיר הַפְּלִים.

וְהִי בְּזָה שְׂלוֹם: בְּדָבָר הַשּׁוֹחֵט לְכַתְּחִילָה אִין לְשַׁחוּט בְּמָקוֹם שְׂמִרְתָּת וְזִכּוּרָנִי מִיְלָדוֹתֵי שְׂהִי נְמַנְעִים מְלֶאכּוֹל מְשַׁחִיטַת הַכְּפָרִים מְשׁוּם שְׂעַפ"י הַמְּמַשְׁלָה הִי אֵז שְׂלֹא לְשַׁחוּט בְּכָפָרִים וְהִי נְמַנְעִים מְחַשְׁשׁ מְרַתָּת: דְּבָרֵי הַדּו"ש הִק' אַבְרָהָם.

סִימָן נָה שְׁנִית לְהַרְבֵּ הַנ"ל, א) מְכַתְּבוֹ שְׁנִית הַגִּיעֵנִי וְטְרִיחַ ר' י' לְהָאִי גְבִרָא לְחֻזּוֹר עַל דְּבָרִים שְׂפִתְבָּתִים מ"ש שְׂדְּבָרֵי מְתַנְגְּדִים לְהַש"ף שְׂפִתְבָּתִים עָגְלִים לֹא שְׂכִיחַ סְרָכוֹת הִלֵּא פְּתַבְתִּי בְּשֵׁם הַרִיב"ש דְּאִף בַּחֲלִי וּגְדִיִּים וְטִלְאִים שְׂמַתִּירִין בְּדִיעֵבַד הִיָּינוּ דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּל כָּף כְּמוֹ בְּגִסוֹת.

אַבְל גַּם בָּהֶם הוּא מְיַעוּט הַמְצוּי. וְגַם הַש"ף שְׂאָמַר דְּלֹא שְׂכִיחַ הִיָּינוּ דְּלֹא שְׂכִיחַ כָּל כָּף.

אָבֵל מ"מ הוּי מִיעוּט הַמְצוּי וְלוּלִי כֵן לֹא הִי צָרִיף לְבִדּוּק גַּם לְכַתְחִילָה: ב' מֵה שְׁפֹתָב עַל מ"ש בְּאַנּוּזוֹת הַלְעוּטוֹת סֶפֶק נְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט הִיא חֲזַקַת אִיסוּר. וְכַתְב מְעַלְתוֹ שַׁח"ס אָמַר שְׂאִין שׁוּם חִילּוּק בֵּין סֶפֶק נְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט לְשְׂאֵר סְפִיקוֹת אֵינּוּ כָּלֵל.

כִּי הַח"ס אָמַר לְעַנּוֹן לְתַלּוֹת בְּמִשְׁמוּשׁ יָדָא דְטַבְּחָא וְכְדוּמָה. וּמִשׁוּם דְּרוּב בְּהַמּוֹת כְּשֵׁרוֹת חֲשִׁיב יָדוּע בְּמָה נִשְׁחַט וּמִשׁוּם דְּרוּב עֲדִיף מִחֲזַקָה אָבֵל מוֹדָה דְחֲשִׁיב חֲזַקַת אִיסוּר וְכֵן מְפִנֵּשׁ בְּדַבְּרָיו: ג) אָף בַּש"ש חוֹלֵק עַל הַכֹּר"ו שְׁפֹתָב דְּהוּי סֶפֶק בְּשַׁחֲיטָה, וְהוּא פֹתֵב לְהִיפּוֹף וּבִיקָשׁ לְהַמְלִיט מֵהָא דְנִשְׁמַטָּה הַגְּרָגְרַת סֶפֶק קוֹדֵם לְשַׁחֲיטָה מִחֲמַת דְּבָרֵי הַרְמַב"ן שְׂאֵם נִשְׁמַטוּ הַסְּמָנִין בְּשַׁעַת שַׁחֲיטָה א"א שְׁתַּשְׁחַט שְׁפִיר.

וְהִנֵּה לֹא הֶעֱתִיק יָפָה דְּבָרֵי הַגַּמ' שְׁחַט הַנּוֹשֵׁט וְאַח"כּ נִמְצְאָת גְּרָגְרַת שְׁמוּטָה סֶפֶק קוֹדֵם לְשַׁחֲיטַת הַנּוֹשֵׁט. וּבְזֵה לֹא שִׁינֵּף סְבָרַת רַמְבַּ"ן דְּלָמָּה לֹא יִשְׁחַט הַנּוֹשֵׁט שְׁפִיר בְּשִׁבִּיל שְׁמוּטַת הַגְּרָגְרַת.

וְעוֹד הָרִי הַרְשָׁב"א עֲצָמוּ שְׂאֵר סְבָרַת חִילּוּק בֵּין נוֹלַד סֶפֶק בְּמַעֲשֵׂה הַמַּתִּיר בֵּין נוֹלַד סֶפֶק בְּמַעֲשֵׂה הָאוֹסֵר פֹּתֵב בַּתַּה"ב שְׁיטַת בַּה"ג שֶׁהַלַּמ"מ שְׂאִין מוֹעִיל שַׁחֲיטַת הַנּוֹשֵׁט בְּעוֹד שְׂאִין הַגְּרָגְרַת רְאוּי לְשַׁחֲיטָה.

וּמ"מ חֲשִׁיב סֶפֶק בְּשַׁחֲיטָה: ד) וּבְחִזּוֹת דַּעַת פֹּתֵב ג"כ כַּש"ש וְכַתְב דְּהָא דְסֶפֶק שְׁמוּטָה אֵין רְאוּי שְׁהָרִי הַרְשָׁב"א בְּשֵׁם ר' יוֹנָה לְמַד מִזֵּה לְכָל סֶפֶק טְרִיפּוֹת. וְהִנֵּה תִּירָץ קוֹשֵׁיָא בְּקוֹשֵׁיָא.

וְלִי נִתְבָּרַר תַּה"ל דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א שְׁמַדְמָה ס' טְרִיפָה לַס' בְּשַׁחֲיטָה כְּמוֹ שְׁרַמְזָתִי לוֹ בְּתַשׁוּבָה רֵאשׁוּנָה שְׁבִיִּאֲרַתִּי בַּמַּק"א [וְהוּא לְעֵיל ס' כ"ב] וּמִזֵּה נִשְׁמַע שְׂאִין דְּחוּי הַח"ד כְּלוּם. וְהַדְּבָר בְּרוּר דַּס' נְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט הוּי סֶפֶק בְּשַׁחֲיטָה.

וְחֲשִׁיב חֲזַקַת אִיסוּר. וְכָל עֲצָמוּ שֶׁל הַחִזּוֹת דַּעַת שְׁנַדְחַק לוֹמַר כֵּן מִשׁוּם שֶׁהִי קוֹשָׁה לוֹ דְּבָרֵי תוֹס' בְּמוֹת דִּיִּשְׁב לוֹ קוֹץ בְּנִשְׁט הוּי חֲזַקַת הַיִּתָּר.

וְזֵה מְפַנֵּי שְׁלֹא עָלָה עַל דַּעַתוֹ שִׁישׁ פּוֹסְקִים חוֹלְקִים בְּנְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט שִׁינֵּי' רַק טְרִיפָה. אָבֵל בְּאַמַּת מַחְלֻקַת גְּדוּלָה בְּזֵה.

וְהֵרֵב מְלֵאדִי ז"ל פֹּתֵב שְׁדַעַת הַחוּס' דְּנְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט טְרִיפָה. וּבְצִמַח צֶדֶק הַחֲדָשׁ הָאָרִיף בְּזֵה.

וְגַם אֲנִי הָאָרְכָתִי בְּזֵה בְּתַשׁוּבָה [לְעֵיל ס' כ"ב] וּבִרְרַתִּי שְׁדַעַת כְּמָה פּוֹסְקִים וְהַתּוֹס' מְפַלְגֵם שְׂאִינּוּ רַק טְרִיפָה. וְא"כ אֵין צָרִיף לְחַזּוֹק כָּלֵל: ה) וְהִנֵּה כָּל הַקּוֹשֵׁיָא שֶׁל כְּבוֹדוֹ שְׁעַלְיוֹ סְמָךְ רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ הוּא עַל הֵרֵב מְלֵאדִי ז"ל שֶׁהַחֲמִיר לְשׂוֹרֵף הַפְּלִים מִהַנּוֹשֵׁטִין אָף דְּנְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט לֹא הוּי חֲזַקַת אִיסוּר כְּדַעַת הַש"ש וְהַח"ד כְּנ"ל.

הִנֵּה רְאָה רְאוּי אַחַת וְלֹא שְׁתֵּימִם. כִּי הֵרֵב (בַּסִּי' ל"ג) פֶּסֶק דְּסֶפֶק נְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט הוּי חֲזַקַת אִיסוּר לְהַפּוֹסְקִים נְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט גְּבִילָה.

וּמִמִּילָא לְשִׁיטַתוֹ שְׁפִיר הַחֲמִיר בְּנוֹשֵׁטִין מִשׁוּם דְּהוּי חֲזַקַת אִיסוּר וּמָה זֶה סְמִיכָה: ו) אָף מֵה שֶׁהַקּוֹשָׁה לְפִי דְּבָרֵי הַב"י דְּהִיכָא דִּישׁ חֲזַקַת אִיסוּר צָרִיף לְבִדּוּק. וְאֵם גִּימָא דְּנְקוּבַת הַנּוֹשֵׁט וּפְסוּקַת הַגְּרָגְרַת הוּי חֲזַקַת אִיתוּר.

נצריה לבדוק על נקובת הנושט ופסוקת הגרגרת. לא קשיא.

ונה לשון ספר האשכול (סי' ג' עמוד כ"ח) וקשיא לן פיון דנקובת הנושט ופסוקת הגרגרת לא מהני להו שחיטה הנה לן למבדק סמנין לאחר שחיטה בכל ארפן ורחפן דבהמה בחי' בחזקת איסור קיימא עד שינודע במה נשחטה.

ואי משום דאזלינן בתר רוב נימא סמוך מעוטא דנקובת הנושט לחזקת איסור דבהמה כהא דפרק האשה בתרא פד מעיינין שפיר אשפחן פתורא פיון דרחמנא אמר ליזיל בתר רובא ונשחוט לקנה ולנושט ולא ליחוש דלמא במקום נקב שחיט ובכל מקום הראוי לשחוט אמר שחוט להכי גם לאחר שחיטה לא צריה למיבדק דכנלהו סמנין אכשרינהו לשחיטה ולית סברא למימר לחצאין אמר בכל מקום שתשחט ולא תיחוש שמה נקב ולשאר מקומות תחוש עכ"ל התירוץ אות באות: ז) ולכאורה פנונתו פיון דבמקום ששחט אי אפשר לבדוק דשמה במקום נקב שחט גם בשאר הסימנין א"צ לבדוק.

אף לפי זה לא הי' צריה לומר ובכל מקום הראוי לשחוט אמר שחוט. ולא הי' צריה לומר דכולהו סימנין אכשרינהו לשחיטה אף פנונתו פיון שפותר לשחוט בכל הסימנין ולא יחוש שמה במקום שישחוט יש נקב.

אף אם לא שחט במקום זה א"צ בדיקה ועל פן פיון דכל הסימן הי' פשר לשחוט ולא יחוש שמה יש במקום זה נקב גם לאחר שחיטה אין חוששין בכל הסימן לנקב. והא דקאמר ואין סברא לומר לחצאין אמר.

פנונתו שאם ישחוט במקום זה פשר בלא בדיקת מקום זה. ואם לא ישחוט במקום זה יצטרף לבדוק במקום זה.

ועל פן מיושב גם קושיותו דנצטרף בדיקה לכתחילה משום חזקת איסור. דמ"מ פיון שקודם שחיטה לא הי' חוששין שמה יש נקב במקום שישחוט ואין בדיקה לנה דשמה במקום נקב שחט, גם אחר שחיטה א"צ בדיקה.

ומי"ח טריפות הוא דקשיא לי' להב"י שאינם מקום שחיטה: ח' ומ"ש מהא דרשב"א בשם רבינו יונה בטעם בדיקת הריאה דהוי פמעלים מן האיסור וא"כ ה"נ בנ"ד. אמת הדבר דלפי דעת ר' יונה הי' הדין פן.

אף דעת יחידית היא זו. ולעומת הדעת יחידית.

הלא יש דעת הראב"ן ובעל העיטור והרא"ה דבשאר טריפות חוץ מנושט וריאה קרום שעלה מחמת מפה הוי קרום. וא"כ בנ"ד דכל הבועות היא קרום שעלה מחמת מפה פשרות.

ואין לסתור משום זה מנהגן של ישראל במקום שנהגו שלא לבדוק: נאום הק' אברהם. סימן נו ב"ה יום ועש"ק משפטים תרכ"ז קראשנעוויץ לכבוד ידיד עליון הרב הגאון המובהק הצדיק המפורסם כקש"ת מו"ה ישראל יהושע אבד"ק גונטנא.

א) מכתבו הגיעני ואנכי שאלתי את הקצב אתמול אם הדיחו ואמר שלא הדיחו פאשר יגיד לו ועכשיו אמר שאינו יודע אם הדיחו המשרתת בבית הקונה. ואולם מסתמא האמת בזה פדברי פבוד גאוונו שמסתמא הדיחו פיון שהי' נקי בפעל שהובא לפניו.

ואנכי לא הי' לי לראי' מזה כי חשבתי שניקהו אח"כ וכמה ידא מממשמישי בהו: ב) אולם אעפ"כ איני יודע ל טריף כי הסכמת כל האחרונים להו יר בז נבדק אחר קורט דם מבחוץ. ומה שדקמה לדברי התוס' בפירק השוחט שהתירו דנקא בלא ניפר שום חולי.

הוא פלא אצלי ולא יכולתי להולמו. כי גם ההיתר רק משום שלא ניקב אלא מחמת חולי. אבל הקא שניקב ע"י מחט מה נ"מ אם ניפר חולי מבחוץ או לא: ג) ומה שכתב כבוד גאוננו מחמת שהדגול מרבה פתב להטריף באיפא קורט דם מבפנים וכאן הי' אודם מבפנים. לפענ"ד לדעת הדג"מ יש להטריף מחמת האודם מבחוץ לבד כי מזה ניפר שהי' מחיים כמו (בסימן ל"ו) בנתאדם סביב הנקב: ד) אף נראה מדברי כל האחרונים להתיר בקל גנוני וכן פתב הפר"ת להקיא וידוע דרב גוברין'.

ובנ"ד שנתערב ברוב הרי פתב הש"ף (בסי' ס"ו) דהיכא דאף בלא תערובות יש פוסקים מקילין. ולדעת האוסרין הוא מחמת ספק מקילין בתערובת.

ובנ"ד לא נודע עד אחר שנתערב. על כן אם הי' הדבר בא לפני הייתי מתירו.

אולם מי אנכי להתיר נגד כבוד גאוננו. אולם לחייב המוכר לא יכולתי כי אין לדין אלא מה שעניו ראות.

בשגם כי י"ל דאפי' נודה לכבוד גאוננו. מ"מ לא הוי מקח טעות כי בעת שמכר לו עדיין לא הודח.

ויוכל המוכר לטעון בשעה שמכרתי הי' נדאי פשירה כי באמת לא הי' קורט דם והי' יכולים לבדוק. ואצלה נעשה ספק טריפה.

אולם י"ל להיפוך פיון דמ"מ אז הי' עלול שיולד ספק טריפות אם יודא. חשיב מום במקח.

וכעת אין לי ראי' בדין זה לשום צד. מאוד אבקש מכבוד גאוננו אשר ימחול להשיבני שנית ובטוח אני במדת ענותנותו ששיבני: אלה דברי ידידו עוזו הק' אברהם סימן נז ב"ה יום ב' פקודי תרס"ה לפ"ק פה סאכאטשוב.

שלום לכבוד מחו' הרב החו"ב מוה' חנוך העניף נ"י האבד"ק לאסקרוב. א) דבר מה שכתב הרמ"א יו"ד (סי' נ"ה סעיף ה') דבהפ"מ יש להורות כהלכה.

דכתב בחכמת אדם שהפוננה אפי' אין עור ובשר שלם. אשר דעת כל האחרונים להיפוך. וביותר שגם הלבושי שרד בפתיחה (אות כ"ט) פתב דיש מקום לפרש דברי רמ"א אפילו ביש נקב. אף פתב שהמנהג אינו כן.

ומה נוכל להקל נגד המנהג: ב והי' מקום להקל בעצם האמצעי למעלה מצה"ג מטעם ס"ס. ואף דאנחנו בני אשכנז מורים כרש"י.

הלא גם לרש"י גופי' יש שני לשונות אף דאזלינן לחומרא בשל תורה. ובתוס' ע"ז ז).

(דה"מ בשל. בשם רש"י בתרי לישני בשל תורה הלך אחר המחמיר ואף שכתבו שם בשם הריב"א דאיכא דאמרי טפל לגב לשון ראשון.

הלא הריב"א פסק פאן לגמרי פלישנא בתרא. כמ"ש הרא"ש בשמו: ג' אף יש להביא ראיה דמשום נדאי אוסרים לדידן שקהרי תוס' רי"ד בס' המכריע (סי' י"ח) הביא ראיה פקרי"ף והרמב"ם ממעשים בכל יום שחזתכין רגני הגנבים למעלה מצה"ג וחסים.

וצ"ל להאוסרים דהוא נדאי טריפה לדידהו. וע"כ לא משגיחין בשום דבר.

כמ"ש הרשב"א בתשובה דנדאי טריפה לא מהני י"ב חודש ולא משגיחין בשום דבר נגד דברי חכז"ל אשר הסכימו ע"ז חכמי ישראל. אבל אם הי' ספק שוב נסמוך על הנסיון: ד' אף יש לדחות ראית תוס' רי"ד עפ"י הש"ס יבמות (ק"כ) בחומה רגלו מן הארפובה ולמעלה בספין מלובנת גם רבנן מודים לרשב"א דיכול לחיות דכשנעשית הרפואה תיכף בשעת חתיכה יכול לחיות וע"כ פשחזתכין רגלי הגנבים עפ"י המלכות נדאי המלכות עושה כל טצדקא שיכולין לעשות או שחזתכין בספין מלובנת או שאר רפואה שעושים בשעת מעשה רפואות שיהיו יכולין לחיות: מ"מ הלבושי שרד כתב גם בזה מדלא חילק רמ"א משמע בכל ענין טריפה שהוא מטעם נדאי ואין להקל: הק' אברהם.

סימן נח שאלה. בהמה שנמצאת יתיר חוליא או חסר חוליא מהו דינה: א) תשובה, א התה"ד (סי' קע"ו) העלה להתיר בהמה שנמצאת חוליא יתירה.

ותוכן דבריו משום דהרמב"ם פסק דמקום דתנון נישטל פסול חסר מתולדה פשר. ובחוליא היסוד מאהלות.

והתם נדאי חסרו לאחר מיתה וע"כ בהי' שדרה שלימה מתחילה. וע"כ אין ללמוד מזה חסר מברייתא: ב) והנה הב"י (סי' נ"ד) הביא דברי התה"ד להלכה ובד"מ הקשה עליו דהא (בסי' נ') פוסק להחמיר בהרשב"א דניטל ה"ה אסר.

ותירץ בד"מ משום דבנ"ד להרשב"א לשיטתו דיתר פניטל היינו פניטל היתר לבד. הקא פשר.

וכמ"ש הרשב"א בתשו' (סי' שצ"ו) בבהמה שנמצאו בה ט"ו צלעות מצד אחד ובשני פתיקונן שכתב להתיר לשיטת רש"י משום דקי"ל כר"י דאמר אפי' נעקרו אינו טריפה כי אם ברוב שני צדדין.

ועוד לפי סברתו פאילו נישטל היתר לבד. והרי צלע שנעקרה מעיקרה לא מיטריף פי אם בוכנא ואסיקתא היינו צלע נחצי חוליא יע"ש: ג) ותמיהני דמה ענין זה לההוא דהרשב"א דהתם ע"כ בשלא הי' שם חוליא יתירה.

דאל"כ איך כתב להתיר לשיטת רש"י משום דקי"ל כר"י דבעי רוב שני צדדין. וכן מסתבר דהא מצד השני הי' הצלעות פתקנן משא"כ הקא דצלע מצד זה וכן מצד השני והחוליא שבאמצע ג"כ יתירים.

ואם נראה אותם פנטולים תשובה גיטרא. וכמו שהשיב רב לרב אמי ורב אסי בחולין (דף נ"ב).

(דנדאי בזה אין לחלק בין אם הראוי' להיות נישטל או הי' יתירות פיון שהיא נבילה מטעם גיטרא. ועי' רש"י בכורות מ.)

(ד"ה פנטויל מוכח דלענגן נבילה ג"כ אמרינו יתר פנטויל. וגדולה מזה מוכח להרשב"א שכתב שם בתשו' דלשיטתו דכנטול היתר לבד פשר משום דנעקרה צלע מעיקרה אינה טריפה בוכנא בלא אסיחא.

הרי דאי נעקרה צלע מעיקרה ג"כ הי' טריפה. אף להרשב"א הי' הדין דטריפה.

וא"כ ביתר חוליא אף דחוליא זו לבד פניטלה טריפה פיון דניטלה חוליא טריפה: ד ובאמת צ"ע להרשב"א מהיכי תימי נאמר פן לפסול צלע יתירה שנעקרה מ"ש מכוליא הימירה שהקטינה דכשר.

וצ"ל דהרשב"א ס"ל דטעמא דטריפות הצלעות משום דגב הבהמה פנוי מצלעות. ועי' בסופה בפרק ב' (דף כ"א).

(דצלעות עשוין להגין על בני מעיים פדכתיב ונעצמות וגידים תסוככני. וע"כ אף אם יש צלעות יותר אם הי' הדין דצלע שנעקרה טריפה גם בזה הי' טריפה דלא הנה תלינו דהצלעות פיסו באורף השדרה יותר.

ואף אם ניטל צלע הימירה ישאר מכוסה אורף השדרה כמו שרגיל. אלא דהשלישה עשר צלעות נתקטנו ולא פיסו יותר משרגילין השנים עשר לכסות.

וע"כ אם ניטל אחד נתגלה ונשאר מקום פנוי בלא הגנה. ודינה כמו שאר צלע שנעקרה.

ולפי"ז יש לו ללמוד היתר בבהמה שחסירה חוליא אחת אפי' לדעת הרשב"א דכל מקום שנשנינו ניטל טריפה הוא הדין חסר מברייתא. דבזה אמרינו להיפוך דהשבעה עשר חוליות נתגדלו וכיסו באורף השדרה כמו שרגילין השמונה עשר לכסות: ה) פללו של דבר פיון שמוכח מהרשב"א דבהמה שיש לה י"ט חוליות נאנו אמרינו יתר פנטול הימירה נהרי נשאר י"ח חוליות כדינה ואעפי"כ טריפה.

על פרתין דבמר בהמה זו אזלינו. וכינון דרואין פאילו נחסר מבהמה זו אף שיש בה כמו בשאר בהמות טריפה.

א"כ ה"ה להיפוך בהמה חסרת חוליות פשרה פיון דמ"מ מבהמה זו לא נחסרה ואינו מגולה מחוט השדרה פלום ודו"ק: איברא דקשה לי לפי זה הא דכתב בתה"ד להתיר יתרת חוליא לדעת הרמב"ם דחסר מברייתא פשר וה"ה יתרת דכחסר דמי.

ולחנ"ל קשה דהני מילי דחסר פשר פשלא נחסר חוליא באמצע גם אינו מגולה מהחוט פלום. משא"כ פשנולדה חסרת חוליא וצלע מפאן וצלע מפאן והצלעות מלמעלה ומלמטה קיימים והחוט מגולה דודאי הוי נבילה מעיקרה והנה נולדה גיסטרא דנבילה אף להרמב"ם.

וה"ה ביתר פנטול דאף דהנה פנולדה פך נטול נבילה: ז) אשר ע"כ נ"ל דהתה"ד סובר דיתר פנטול פירוש יתר פחסר פירוש פנולדה בי"ז חוליות והפל מכוסה פיון שאף עכשיו אין מכוסה יותר משאר בהמות ואינה יתרת בכסוי' משאר בהמות.

ע"כ לא אמרינו שהיא פתסרה בכסוי' רק פינון שקל בהמה מכוסה פולה ביי"ת חוליות וזו ביי"ת חוליות הנה פאילו מכוסה פולה ביי"ז חוליות. אמנם ודאי לדעת הפוסקים יתר פנטול ביד ע"כ אי אפשר לומר פן דודאי אם ינטל יהי מקום מגולה ופנוי מחוליא.

אולם החה"ד שהולך שם בשיטה דיתר פתסר מברייתא וכדעת הר"ן בחולין ע"כ שפיר קאמר: ח והנה לפי מה שהעלינו לעיל מהרשב"א בתשו' (סי' שצ"ו) דתסרת חוליא פשר נמצא לדעת הר"ן דיתר פתסר מברייתא יתרת חוליא ג"כ פשר אף אם נאמר פדעת הרשב"א דכל ששינונו נטל טריפה ה"ה חסר: ט) ובזה ניחא נמי מה שהקשה הד"מ על הב"י שפסק דתסרת חוליא וכן יתרת חוליא פשר.

ובסי' נ' חשש לדעת הרשב"א דכל ששינונו נטל טריפה אף חסר מברייתא טריפה. ולפימ"ש לא תלי מידי בהאי פלוגתא רק אם יתר פתסר או פנטול.

ותסר לכ"ע פשר. ואף שמהרשב"א בתשו' (סי' שצ"ו) מוכח דלרש"י אם הי' יתירות הצלעות ברובם טריפה.

היינו משום דס"ל יתר פנטול ביד. וכן צ"ל לדעת הט"ז דנקב התולדה אינו פוסל והרשב"א פתב דבטחול אם נמצא שני טחולים ואם ינטל האחד לא ישאר בעובי השני פעובי דינר זהב טריפה ואם איתא דכתסר.

הרי נקב תולדה אינו פוסל. ובטחול הסכים גם הצמח צדק לזה דאינו פוסל.

אלא ודאי ס"ל דכנטול ביד. ומעתה פינון שהב"י סובר יתר פתסר כמ"ש בפשיטות בכ"מ (פ"ו מהלכות שחיטה הלכה כ') ע"כ ביתרת חוליא פסק ג"כ דכשר: י) ולפי זה יצא לנו דתסרת חוליא לכ"ע פשר.

ויתרת חוליא ודאי במקום שאין הפסד מרובה יש לחוש להפוסקים יתר פנטול. וא"כ אפי' אם נאמר יתר היינו פנטול היתרת טריפה דהנה לי' גיטסרא.

אבל במקום הפסד מרובה סמכינן על רוב הפוסקים דיתר פתסר מברייתא וכאילו נולדה ביי"ז חוליות באין הפסק באמצע וכשר: יא) עתה הנני חוזר לברר דברינו הראשונים שהבאנו ראי' מהרשב"א בתשו' שהוצרך לומר הטעם דכשר לשיטתו דיתר פנטול פירוש פנטול היתרת לבד.

והרי נעקרה צלע מעיקרה טריפה בוכנא ואסימא דוקא. ובפשיטות הי' לו לומר דנמצא שלא נעקרו כלל מראויים להיות.

אלא ודאי דס"ל דאזלינן בתר חוליות וצלעות שבבהמה זו לא פפי מנין הרגיל להיות בכל בהמה. וחוששני דאפשר לומר דהרשב"א הוצרך לזה משום דס"ל דטריפות דנעקרה צלע מעיקרה משום החסרון שיש בחוליא מקום הבוכנא ואסימא.

ואי הנה אמרינו דטריפה אפי' בוכנא בלא אסימא הנה אמרינו דטריפה משום חסרון מקום הבוכנא. וע"כ אפי' נעקרה היתרת לבד טריפה.

אבל אי אפשר לומר פן דהא הרשב"א הוא המכשיר בצלע קטנה שנעקרה בוכנא ואסימא. הרי דס"ל דאין הטעם משום חסרון שבחוליא.

דא"כ מה נ"מ בין צלע גדולה או קטנה: יב) ועוד נ"ל להביא ראי' מדברי הרשב"א באותו תשובה שכתב הטעם לשיטת רש"י דיתר אחת פקסר אחת משום דקי"ל כר' יוחנן דבעי רוב משגי מקומות.

והא אפי' אי הלכה דרוב מצד אחד מטריף. והיינו בתסרים ששה.

והרי בבהמה שנמצאו בה ט"ו צלעות אין פאן יתרים רק ארבעה. אף לפמ"ש דבתר בהמה זו אולינו.

וע"כ פיון דיתרים ארבעה הו"ל פאילו חסרים עוד ארבעה ובסוף הפל שמונה. נמצא שנצטרך רוב מהט"ו צלעות ורוב מצד אחד מגולה ודו"ק: נאום הק' אברהם סימן נט שאלה.

לבאר הא דתנו (חולין ע"ו.) בהמה שנחתכו רגלי' מן הארפונה ולמטה פשיירה מן הארפונה ולמעלה פסולה.

מה היא ארפונה אם היא הערקום או הגליד שלמעלה מהערקום. וכבר נחלקו בזה רבותינו האחרונים (בסי' נ"ה).

גם לבאר מה שנסתפק בו הרא"ש בתשו' אם נחתכו רגלי' בארפונה גופי' מהו. וזה החלי בעז"ה: א) תשובה.

הנה הב"י (סי' נ"ה) כתב בשם הראב"ד דאפי' לעולא שם דאמר ארפונה שפנגדו בגמל ניכר ואם נחתף בפרק האמצעי שלא במקום צומת הגידין פשיירה. מ"מ אם נשבר העצם במקום צוה"ג אפי' צוה"ג קיימים טריפה.

ובשם הרשב"א ו"ל בתשו' כתב שחולק על זה. והוא בתשו' הרשב"א (סי' תשצ"ו).

ומדברי הרא"ה בבדה"ב משמע קצת פדעת הראב"ד שכתב בין ללישנא קמא דר' יהודה בין ל"ב דר"י כל מקום שאלו יחתף טריפה אם נשבר העצם ג"כ טריפה פיון שאינו מעלה ארוכה משמע דבמקום צוה"ג ג"כ טריפה שיהי' אלו נחתף לגמרי טריפה ואינו מוכרח].

נדברי הטור הקשה הב"י אהדדי. שבסי' נ"ה כתב ושא לא במקום צוה"ג לרב אלפס אם אין עור ובשר חופין את רובו אבר אסור ובהמה מותרת.

משמע שבמקום צוה"ג אם נשבר העצם טריפה אפי' לרב אלפס. ובסי' נ"ו כתב שאם נשבר העצם במקום צוה"ג וחזר ונקשר יפה יש אוסרין בלא בדיקת צוה"ג.

אלמא דבבדיקה מיהת מיתכשרה: ב) ולפענ"ד נראין דברי הטור פשוטים וברורים דנדאי סבירא לי' כסברת הראב"ד דכל שנשבר העצם ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופין את רובו פיון שחשיב פאלו נחתף במקום ההוא.

וא"כ הנה לי' פאלו נחתכו צוה"ג וכדאמרינו בגמ' יאמרו אבר שממנה חי' מוטל באשפה ובהמה מותרת. הרי דחשיב פאלו נחתף לגמרי וכדברי הרא"ה בבדה"ב שכתבנו לעיל.

אבל כל שחזר ונקשר יפה דאז מוכח שלא יצא לחוץ. על פן אינו טריפה אם הגידין קיימין (ולפינו יתבאר בעז"ה פוננת קושית הב"י על הטור) העולה מזה שגם הטור

סוֹבֵר פְּהֶרָאָב"ד דָּאָם נִשְׁפֵּר הָעֵצָם וְנִצָּא לַחוּץ וְאִין עוֹר וּבִשְׁר חוֹפִין אֶת רַבּוּ טְרִיפָה אַף שְׁהַגִּידִין קִיּוּמִים: וְהִנֵּה לְדַעְתָּם נִרְאָה פְּשוּט דָּאָם נִשְׁפֵּר הָעֵצָם בְּגִלְדִּי שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִהָעֵרְקוּם וְאִין עוֹר וּבִשְׁר חוֹפִין אֶת רַבּוּ דְטְרִיפָה כִּינּוּן דְשֵׁם הוּא מְקוּם צוּה"ג כְּמִבְּנֹאֵר בְּש"ס שָׁם דְעֵלּוּי עֵרְקוּמָא מִתְחִיל צוּה"ג.

וְכֵן פְּתַב הַט"ז דְּבִגְלִיד מִתְחִיל צוּה"ג. אֲלָא אִפִּי' לְהַרְשָׁב"א הַנ"ל נִרְאָה דְלִדִּין מוֹדָה דְטְרִיפָה.

דְּהִנֵּה לְכַאוּרָה קִשָּׁה עַל הַרְשָׁב"א דִּינִי' אֲדִינִי'. שְׁהַרִי בַתְּה"א (דָּף מ"ט) וּבַמַּה"ב שָׁם פִּירֵשׁ הָא דְאַתְקִיף ר"נ אֲדִשְׁמוּאֵל (שָׁם ע"ב) יֹאמְרוּ אֲבָר שְׁמִמְנָה חִי' מְוֹטֵל בְּאַשְׁפָּה וּמְוֹתֵר.

דְּהַפִּירוּשׁ מִשּׁוּם דְשָׁם צוּה"נ וְשְׁמוּאֵל ס"ל דְּאִין טְרִיפּוֹת אֲלָא לְמַעְלָה מֵאַרְכָּנְבָה שְׁכַנְגָדוּ בְּמַל גִּיפֵר יַע"ש. וּבַמַּה"ב הוֹסִיף לוֹמַר דְטַעְמָא דְרַב דְּמִטְרִיף נְחִתָּה לְמַעְלָה מֵאַרְכָּנְבָה הַנְּמַפְרֵת עִם הָרֵאשׁ מִשּׁוּם דְּנִיטֵל צוּה"ג אֲמָרוּ לֹא נְחִתָּה יַע"ש.

וְא"כ לְשְׁמוּאֵל דַּס"ל דְּלְמַעְלָה מֵאַרְכָּנְבָה הַנְּמַפְרֵת עִם הָרֵאשׁ כְּשֵׁר מִשּׁוּם דְּסִבִּירָא לִי דְּאִין טְרִיפּוֹת בְּנִיטְלוּ צוּה"ג. וְאִין טְרִיפּוֹת אֲלָא בְּנְחִתְכוּ הַגִּידִין עֲצָמָם.

אֲבָל בְּהָא מוֹדָה לְרַב דְּנִשְׁפֵּר דִּינוּ בְּנְחִתָּה לְגַמְרִי וְא"כ בְּנִשְׁפֵּר בְּמְקוּם צוּה"ג הָאִיף יִכְשִׁיר: (ד) אֲלָא דְבִאֲמַת לַק"מ דְּפִירוּשׁ זֶה פְּתַב בְּתוֹשִׁבָה שָׁם לְשִׁיטַת רַש"י בְּמַחְלֻקַת רַב וְשְׁמוּאֵל יַע"ש. וְעוֹד דְּדוֹקָא לְרַב דְּסוֹבֵר דְּנִיטֵל צוּה"ג טְרִיפָה וְאִין הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּכֹאִיב עַל כֵּן בְּנִשְׁפֵּר הָעֵצָם כִּינּוּן דְּעִיקָר חֵיוֹת הַרְגָל עַל יְדֵי הָעֵצָם.

וּמַהֲאִי טַעְמָא בְּנִשְׁפֵּר הָעֵצָם הָאֲבָר אֲסוּר מִשּׁוּם אֲבָר הַמְדוּלְדָל חֲשִׁיב כְּנִיטֵל צוּה"ג. מִשָּׂא"כ לְגַאוּנִים דְּפִסְקוּ דְּלְמַעְלָה מִצוּה"ג אִם נְחִתָּה כְּשֵׁר עַל כְּרַחֲמֵי הַטַּעַם רַק מִשּׁוּם דְּכֹאִיב.

וְעַל כֵּן אַף בְּנִשְׁפֵּר הָעֵצָם כָּל זְמַן שְׁלֹא נְחִתְכוּ הַגִּידִין עֲצָמָם לֹא כֹאִיב וְכִשֵּׁר [וְעוֹד אֲכַתְּוּב בְּזֶה טַעַם בְּרוּר בַּעֲז"ה] אֲבָל לְדִידִין דְּקִי"ל דְּבָכַל מְקוּם שְׁנִשְׁפֵּר לְמַעְלָה מֵאַרְכָּנְבָה הַנְּמַפְרֵת טְרִיפָה וּמְפִרֵשׁ הַטַּעַם בְּהַרְשָׁב"א מִשּׁוּם דְּכִשְׁנִשְׁפֵּר הָעֵצָם חֲשִׁיב כְּאֵלוּ נִיטֵל הַצְּנוּמָת.

א"כ כ"ש כְּשִׁנְשָׁבֵר בְּגִלְדִּי שֶׁהוּא כְּנִגְדַּה הַצְּנוּמָת דְטְרִיפָה. וְא"כ הַדְּבָר פְּשוּט לְדִינָא כִּינּוּן דְּהַרְאָב"ד מְטְרִיף וְהַטוּר נִרְאָה דְעֵתוֹ ג"כ לְהַטְרִיף וְהַרְשָׁב"א הַחוּלֵק בְּרַנּוּ ג"כ דְּלִדִּין מוֹדָה דְטְרִיפָה וְהַגְהֵת אֲשֶׁר"י שְׁהִבִּיא ב"י ג"כ דְעֵתוֹ כְּדַעַת הַגְּאוּנִים.

וְא"כ אִין רֵאִי' ג"כ מְמַנּוּ לְדִידִין דְּקִי"ל כְּרַש"י וְהַרְשָׁב"א כְּלִישְׁנָא קַמָּא דְרַב. וְא"כ הַדְּבָר בְּרוּר דְטְרִיפָה: (ה) וְעוֹד נִרְאָה לְפַעַנ"ד בְּטַעַם הַרְשָׁב"א דְּמְכִשִׁיר נִשְׁפֵּר הָעֵצָם כְּנִגְדַּה צוּה"ג.

דְּהִנֵּה הַרְמַב"ן פִּסְק לְדַעַת הַגְּאוּנִים דְּנְחִתָּה לְמַעְלָה מִצוּה"ג כְּשֵׁר. דָּאָם נְחִתָּה בְּמְקוּם צוּה"ג וְשׁוּב חֲתֻכוּהוּ לְמַעְלָה דְּחוּזָר לְהַכְשִׁירוּ וְהַרְשָׁב"א וְהַר"ן נְחִלְקוּ עָלָיו דְּלֹא מְצִינוּ טְרִיפָה חוּזָרַת לְהַכְשִׁירָה אֲלָא דְכִינּוּן שְׁנְחִתָּה בְּמְקוּם צוּה"ג נְכַנְס כָּאִב בְּבִהְמָה וְשׁוּב אִינָה חוּזָרַת לְהַכְשִׁירָה יַע"ש.

והנה הרמב"ן הקשה על עצמו דכיון שיש לה רפואה א"כ אינה טריפה אף קודם שנגחתי למעלה פדאמרינו בעלמא גמירי דאי בדרי לה סמא חיי. ומירץ דשאני הכא דבאותו טריפות שהיא עכשיו אינה יכולה לחיות.

והנה הא דנשבר העצם חשיב כאילו ניטל כל האבר וגם צוה"ג. הוא משום דכל חיות האבר ע"י העצם וכשנגחתי העצם ולא הדר בריא אין האבר מתקיים.

וכן משמע בבדה"ב להרא"ה. ועל פן פיון דטריפתו אינו מחמת עצמו רק משום דסופו ליטולן צוה"ג.

שוב לדעת הגאונים דנחתה למעלה מצוה"ג פשר. אי אתה יכול לומר דנשבר עצם מקום צוה"ג שיהי טריפה משום דסופו לחתוף האבר במקום צוה"ג.

דאולי נחתכנו למעלה קודם שיפסקו צוה"ג ואין סופי הגידין ליפסק כלל. ולא שינוי לומר דבאותו ענין שהיא עתה אינה יכולה לחיות.

דבאמת כמו שהיא עתה יכולה לחיות אלא שאתה בא להטריפה על שם סופו שסופו ליפסק צוה"ג. והרי אפשר שלא יבא כלל לידי פסיקת צוה"ג אם נחתכנו למעלה פנ"ל ודו"ק: ו) ולדעת הרשב"א והר"ן החולקים עליו נראה דכ"ש דכשר.

פיון דעתה לא נחתכו צוה"ג ועדיין לא התחיל כאב בבהמה. אלא שסופו ליטול במקום צוה"ג ואז יתחיל כאב בבהמה.

והרי אפשר שיחתכנו מקודם למעלה ולא יתחיל כאב בבהמה כלל. וכיון שאפשר שיבא לכלל היתר שוב אינו טריפה כלל וכההיא דגמירי דאי בדרי לה סמא חיי: ז) ואל תשיבני מהא דכתב הרב פרמ"ג (סי' ל' בש"ד סק"ז) במעשה דריק"ש בעוף שנגחסר מגולגלתו פערף סלע מבהמה וחזר ונקשר דלא מהני לשיתת התוס' דחסרון פסלע טריפה משום דסוף הקרום ליפסק.

הרי דלא מהני אף שנתרפא קודם שניקב הקרום ולא התחיל כאב בבהמה עדיין. דליתא. דהתם פיון דמחמת חסרון סופו לינקב הקרום נמצא שתיכף שנגחסר הגולגולת התחיל חסרון וכאב בקרום וסופו לינקב אף שנתרפא הגולגולת. משא"כ הכא אף שהתחיל כאב בצוה"ג.

מ"מ בבהמה לא התחיל הכאב. וא"כ אם נחתוף העצם למעלה מצוה"ג יכשיר ואף עתה פשירה פנ"ל.

והא נדאי אין סברא לומר דמשום שהתחיל כאב בצוה"ג הבהמה טריפה והתחיל כאב בבהמה דאנו נחתכו צוה"ג אמרינו ולא התחיל כאב בצוה"ג. וא"כ מאי תירצו התוס' אהא דלא חשיב רק ח"י טריפות משום דכולהו אחרוני משום דסופו לינקב עוד ראי מהא דנסתפק הרב פרמ"ג דלבעי כ"ד חודש.

ואמת שלפי מה שהוכיח מהיש"ש דלא בעי אלא י"ב חודש משמע קצת דתיכף מתחיל הכאב בבהמה. אולם לדעתי נראה ברור כמ"ש.

וְנִשְׁ קָצֵת רֵאִי ג"כ מֵהָא דְסוּבֵר הֶרְמֵב"ם דְסוּפּוֹ לְנִקְוֵב הַנּוֹשֵׁט לָא הָוִי רַק טְרִיפָה וְלֹא נִבְיָלָה וְדו"ק: ח) וּבְהִכֵי נִיחָא הָא דְכָתֵב הֶרְשֵׁב"א בְּתִשׁוּ"א (ס' תשצ"ו) לְהַשׂוֹאֵל בְּדִין זֶה דְנִשְׁבֵּר הָעֵצִים לְבַד בְּמָקוֹם צוּה"ג פְּשִׁירָה.

דְגִדּוּלָה מִזּו פָּתֵב הֶרְמֵב"ן דָּאֵם נְחִתָּה הַצְּנוּמָת וְאַח"כּ חֲתָהּ לְמַעְלָה דְכָשֵׁר. וְלְכַאוּרָה תְּמוּהָ דְמָה רֵאִי זֶה פְּרָאִי זֶה.

וּלפ"מ ש' נִיחָא דְלִטְעֵם הֶרְמֵב"ן פְּשֵׁר פּנ"ל. וְלִשְׁיִטַּת הֶרְשֵׁב"א נְמִי פְּשֵׁר אֱלֹא דִישׁ לְפַקְפַּק קָצֵת פּנ"ל דְּהַפְּאֵב הַתְּחִיל תְּיִכְף עַל פֶּן פָּתֵב דְלִשְׁיִטַּת הֶרְמֵב"ן פְּשִׁיטָא דְכָשֵׁר וְדו"ק הֵיטֵב: ט) וְכָל זֶה לְשִׁיטַּת הַגְּאוּנִים אֲבָל לְמָה דְקו"ל פְּרִש"י הִדְר דִּינָא דְנִשְׁבֵּר הָעֵצִים כְּנִגְד הַצְּנוּמָת דִּינוֹ כְּנִחֲתָהּ צוּה"ג וְאִין תְּקִנָּה דָּאֵף אִם יִחֲתָהּ לְמַעְלָה יִפְסֵל לְרִש"י.

וּא"כ מֵה נִסְתַּפֵּק בְּזֶה הֶרְא"ש ו"ל אִם פְּשֵׁר בְּגִלִיד פִּינוֹן דְּהָוִי כְּאֵלוֹ נְחִתָּהּ הַצוּה"ג שְׁם וְטְרִיפָה כַּמ"ש הַש"ד (ס' פ"ז) הוּבָא בַּט"ז דָּאֵם נִשְׁבֵּר הַצוּה"ג שְׁם טְרִיפָה: י) וְעוֹד לְדַעַת מְהֵר"י ו' חֲבִיב שְׁהוּבָא בַּב"י דְאַרְפְּנָה הוּא הַגְּלִיד שְׁלִמְעָלָה מְהַעֲרָקוּם אֵף אִם נֶאֱמַר דַּס"ל דְנִשְׁבֵּר הָעֵצִים אִין דִּינוֹ כְּנִחֲתָהּ הַצְּנוּמָת.

מ"מ מֵה קִשְׁיָא לִי לְהֶרְא"ש דִּיוֹקָא דְרִישָׁא אֲסִיפָא. דְאִימָא דְבְּאַרְפְּנָה עֲצָמָה דִּינוֹ פְּלִמְטָה.

וּמ"מ אִי אֲפֻשֵׁר לְמַתְנֵי בְּאַרְפְּנָה עֲצָמָה נְחִתָּהּ פְּשִׁירָה דְנִחֲתָהּ לְגַמְרֵי מִשְׁמַע עִם צוּה"ג: יא) וּמְכַל מְקוֹם אֲפִי לְמָה שְׁפַתְבְּתִי דְנִשְׁבֵּר הָעֵצִים לְבַד בְּגִלִיד טְרִיפָה מִשׁוּם צוּה"ג נוֹכַל לִינִישׁב דְקָדוּק הַמְשֻׁנָּה.

וְנִקְדִים לְפָרִשׁ קוֹשִׁיַת הַב"י עַל הַטּוֹר שְׁפַתְבְּנו לְעִיל (אוֹת א') דְלְכַאוּרָה תְּמוּהָ קוֹשִׁיַתוֹ דְכִינוֹ שְׁנִקְשֵׁר עַל פְּרָחִין לֹא יֵצֵא לְחוּץ וְלְמָה נִחְשִׁיב כְּאֵלוֹ נְחִתָּהּ הַצְּנוּמָת פּנ"ל עִי"ש. וְנִרְאֶה דְהֵנָּה הָא דְכָתֵב הַטּוֹר דְצָרִיף לְבָדוּק הַצְּנוּמָת.

וְלֹא אֲמַרִינוּ מְדַחֵזֵר וְנִקְשֵׁר רֵאִי שְׁלֹא נִפְסַק הַצְּנוּמָת. כְּמוֹ שְׁאַנּוֹ אוֹמְרִים מְדַחֵזֵר וְנִקְשֵׁר הוּא רֵאִי שְׁלֹא יֵצֵא לְחוּץ].

הִינּוּ מִשׁוּם דְכָל שְׁאַיִנוֹ טְרִיפּוֹת מְחַמַּת עֲצָמוֹ לֹא מְהַנִּי חִזֵּר וְנִקְשֵׁר דְאַפְּשֵׁר לְהִיּוֹת חִזֵּר וְנִקְשֵׁר אֵף שְׁנִחֲתָהּ הַצְּנוּמָת פִּינוֹן שְׁהָעֵצִים לְבַד אִינוּ מְטְרִיף. וְהֵנָּה כְּבָר פְּתַבְנו לְעִיל (אוֹת ז") בְּשֵׁם הַרֵב פּר"מ"ג דְמִטְעֵם זֶה לֹא מְהַנִּי חִזֵּר וְנִקְשֵׁר בְּחֶסְרוֹן בְּגִלְגּוּלָת פְּסִלַע פִּינוֹן דְאִינוּ טְרִיפּוֹת מְחַמַּת עֲצָמוֹ רַק מִשׁוּם דְסוּפּוֹ לְנִקְוֵב הַקְּרוּם.

הָרִי דָּאֵף דְהָכָא מִשׁוּם דְסוּפּוֹ לְנִקְוֵב מְטְרִיף בְּשִׁבִירַת הַגְּלִיגּוּלָת לְחוּד וְלֹא דְמִי לְנִשְׁבֵּר הָעֵצִים בְּמָקוֹם צוּה"ג דְצָרִיף לְבָדוּק הַצְּנוּמָת מִשׁוּם דְשִׁבִירַת הָעֵצִים לְחוּד אִינוּ מְטְרִיף רַק אִם נִשְׁבֵּר הַצְּנוּמָת מִמֶּשׁ] מְכַל מְקוֹם פִּינוֹן דְאִינוּ טְרִיפּוֹת מְחַמַּת עֲצָמוֹ מִמֶּשׁ לֹא מְהַנִּי בִי חִזֵּר וְנִקְשֵׁר.

וְהֵנָּה מְדַבְּרֵי הַאו"ה שְׁהַבִּיא הַד"מ (ס' ס"ב) דְבְּאַבְרָהָם הַמְּדוּלְדָל לֹא מְהַנִּי בִי חִזֵּר וְנִקְשֵׁר דְכִינוֹ שְׁנִאָסֵר אִי אֲפֻשֵׁר לְחִזֵּר לְהִתְרוֹ שְׁמָא לֹא נִתְרַפָּא יָפָה. מִשְׁמַע מְלִשׁוֹנוֹ דְבְּאַבְרָהָם הַמְּדוּלְדָל יְכוּל לְחִזֵּר לְהִתְרַפָּא יָפָה אֵף שְׁכְּבָר נֶאָסֵר.

ואין ראוי ממה שנתרפא יפה שלא יצא לחוץ פלל אלא דאם הי' נתרפא יפה הי' מותרת וְלֹא אֲמַרִּינוּ בְּזֶה אֵין טְרִיפָה חוֹנֶרֶת לְהַכְשִׁירָה פִּינוּן שְׂאִינוּ "טְרִיפָה". וְאִ"כּ יִפֶּה הַקְּשָׁה הַב"י פִּינוּן דְּהָא דְקוּ"ל דְּלִמְעַלָּה מְאֲרַפְנוּבָה הַנְּמַפְרֶת עִם הָרֹאשׁ כָּל מְקוֹם שִׁיחַתָּהּ טְרִיפָה.

לֹאוּ נִדְאִי הוּא אֲלֵא לְחוּמְרָא חִינְשִׁינוּ לִ"ק כְּמִבְנוֹר בְּרִש"י וְאִ"כּ הָאִיָּה יוֹעִיל חֲזוֹר וְנִקְשָׁר שְׂמָא בְּאַמַּת הַדִּין דְּנִחְתָּהּ לְמַעְלָה מִצוּהָ ג' כְּשֶׁר וְאִ"כּ אֵין טְרִיפּוֹת בְּנִשְׁבֵּר הָעֵצִים כְּנִגְדַּה הַצְּנוּמָת. רַק מְשׁוּם דְּסוּף הַצְּנוּמָת לְפִסּוּק.

וְכִינוּן דְּאֵין טְרִיפּוֹת מְחַמַּת עֵצִמוּ לֹא מְהַנִּי בִּי חֲזוֹר וְנִקְשָׁר כְּמִבְנוֹר וְכַנ"ל: יב) וְאֵין לֹוֹמֵר ג' כּ פִּינוּן דְּמִכָּל מְקוֹם אוֹתוֹ אֲבָר נַעֲשֶׂה אֲבָר הַמְּדוּלְדָל לֹא הִי אֲפֹשֶׁר לְהִתְרַפֵּא. זֶה אֵינוֹ דְּכָבֵר הוֹכַחְנוּ מִדְּבָרֵי הָאו"ה דְּבִאֲבָר הַמְּדוּלְדָל לֹא אֲמַרִּינוּ הִיא סְבָרָא וְאַף הַד"מ שְׁחוּלְק אֵינוֹ חוּלְק אֲלֵא דְאֲמַרִּינוּ שְׁחֲזוֹר וְנִתְרַפֵּא יִפֶּה וְהוֹתֵרָה אִם"כּ דְּלֹא שְׂיִיָּהּ בְּזֶה אֵין טְרִיפָה חוֹנֶרֶת לְהַכְשִׁירָה.

וְזֶה הוֹכִיחַ מִדְּסְמִכִּינוּ בְּמְקוֹם שְׁעוֹשֶׂה טְרִיפָה דְּנִתְרַפֵּא יִפֶּה. וְעַל פְּוֹרְחִין שְׂלֵא יִצָּא לְחוּץ.

ה"נ סְמִכִּינוּ שְׁנִתְרַפֵּא יִפֶּה וְהוֹתֵרָה אִם"כּ. וּבְזֶה נוֹכַל לְתַרְץ דְּבָרֵי הָאו"ה דְּאֵפִי נִתְרַפֵּא קִצָּת עַל פְּוֹרְחִין שְׂלֵא יִצָּא לְחוּץ] וְכַמ"ש הַב"י (סוּף הַסִּי) וּבְשִׁלְמָא בְּנִשְׁבֵּר לְמַעְלָה מִצוּהָ ג' מְהַנִּי חֲזוֹר וְנִקְשָׁר אִף שְׂפִתָּב הָרִשְׁבָּ"א בְּחִדוּשֵׁיוּ בַתְּה"ב דְּקוֹשְׁיַת ר"נ לְשִׁמּוּאֵל יִאֲמָרוּ אֲבָר שְׂמִמְנָה חִי מְנוּטֵל בְּאַשְׁפָּה וּמִתְרַת.

הֵינּוּ שֶׁהַצוּהָ ג' מְנוּטֵלִים בְּאַשְׁפָּה. וְאִ"כּ אֵינוֹ טְרִיפּוֹת מְחַמַּת עֵצִמוּ.

לִיתָא דַּמ"מ לְרַב דַּס"ל לְמַעְלָה מְאֲרַפְנוּבָה הַנְּמַפְרֶת עִם הָרֹאשׁ נִדְאִי הוּא טְרִיפּוֹת מְחַמַּת עֵצִמוּ ג' כּ. וְאֵפִי נִבְרָא בְּלִי צְנוּמָת דְּכְשֶׁר לְדַעַת הַרְמַב"ם.

מ"מ אִם נִחְתָּהּ לְמַעְלָה מְאֲרַפְנוּבָה הַנְּמַפְרֶת עִם הָרֹאשׁ טְרִיפָה. אֲלֵא דְהַש"ס הַקְּשָׁה כּוֹן לְשִׁמּוּאֵל דְּאֵפִי לְדִידָהּ דַּס"ל אֲרַפְנוּבָה שְׂפִינְגָדוּ בְּגַמְלָה נִיפָר.

מ"מ יִהֵא טְרִיפָה מְחַמַּת צוּהָ ג' עִי"ש בַתְּה"ב וְחִבִּין. וְכִינִין דְּהוּא טְרִיפּוֹת מְחַמַּת עֵצִמוּ ג' כּ עַל פְּוֹרְחָהּ שְׂלֵא יִצָּא לְחוּץ.

וְאִ"כּ מִמְנ"פ פְּשִׁירָה אִם נִחְתָּהּ לְמַעְלָה מִצוּהָ ג'. אֵי פְּהֶגְאוּנִים פְּשִׁירָה וְאֵי פְּרִש"י עַל פְּוֹרְחָהּ לֹא יִצָּא לְחוּץ.

אֲבָל נִשְׁבֵּר הָעֵצִים בְּמְקוֹם צוּהָ ג' קִשָּׁה שְׂמָא פְּהֶגְאוּנִים דְּלִמְעַלָּה מִצוּהָ ג' כְּשֶׁר וְאֵפִי רִש"י אֵינוֹ מְטָרִיף רַק מְחַמַּת סְפַק כְּנ"ל. וְשְׂמָא כְּשֶׁר בְּאַמַּת לְמַעְלָה.

וְנִמְצָא שְׂאֵין טְרִיפּוֹת בְּמְקוֹם צְנוּמָת רַק מְחַמַּת צוּהָ ג' וְלֹא מְהַנִּי בִּי חֲזוֹר וְנִקְשָׁר וְדו"ק הֵיטָב: יג) וְלִפְמ"ש י"ל קוֹשְׁיַת הָרֹא"ש בְּדִקְדוּק לְשׁוֹן הַמְּשִׁנָּה אֲפִילוּ לִפְמ"ש לְעִיל (אוֹת ט') דְּנִשְׁבֵּר הָעֵצִים כְּנִגְדַּה הַגְּלִיד פְּשִׁטָּא דְּטְרִיפָה.

מ"מ נִיחָא דְלֹא תְנִי בְּאַרְפְּנוּבָה עֵצִמָּה דְּנִחְתָּהּ טְרִיפָה דְּנִפְקָא מִיְנָה דְּאֵינוֹ טְרִיפּוֹת מְחַמַּת עֵצִמוּ בְּגִלִיד רַק מְחַמַּת צוּהָ ג' דְלֹא מְהַנִּי בִּי חֲזוֹר וְנִקְשָׁר. וְלְעוֹלָם דְּבִגְלִיד דִּינוּ פְּלִמְטָה מְאֲרַפְנוּבָה וְלִית בִּי טְרִיפּוֹת מְחַמַּת עֵצִמוּ.

וְכִשְׁיָרָה לֹא מְצִי לְמִיתְנִי. דַּמ"מ טְרִיפָה מְחַמַּת הַצְּנוּמָת כְּנ"ל.

וטרַיפָה נְמִי לֹא מְצִי לְמִיתְגִי דְהָא טְרַיפָה מְחַמַת עֲצָמוּ מְהִי בִי חֲזַר וְנִקְשַׁר וּבְאַמַת אֵינוּ טְרַיפָה רַק מְחַמַת הַצְנוּמַת וְהָא תְגִי וְכֹן שְׁנִיטְל צוּה"ג וְדו"ק הֵיטְב: יד) אָמְנָם לְבָרַר מַה נִקְרָא אַרְפּוּבָה אִם הַגְלִיד אוֹ הָעֵרְקוּם.

נִקְדִים לְבָרַר סְפִיקוֹ שֶׁל הָרָא"ש בְּאַרְפּוּבָה עֲצָמָה מֵהוּ הַדִּין. וְנִרְאֶה דְהֵנָּה בְכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּש"ס וְאַחַד בְּפָרָק אֵלּוּ טְרַיפּוֹת כָּל שְׁעֵוְרֵי חֲכָמִים לְהַחְמִיר חוּץ מִגְרִיס שֶׁל פְּתָמִים לְהַקְל.

וְנִסְתַּפְקֵתִי אִם הוּא סֶפֶק לְבַד וּבְכָל מְקוֹם לְהַחְמִיר וּבְכַתְּמִים לְהַקְל אוֹ דְלִמָּא דְנִדְאֵי הַתְּנָא שְׁאַמֵר הַשְׁעֵוֹר יָדַע הַשְׁעֵוֹר מְצוּמָצָם וְהוּא יָדַע שְׁמִסְפֵּק גַּלְדָּה לְהַחְמִיר וּבְגִרִיס יָדַע שְׁנִגְלָדָּה לְהַקְל וְסַתְּמֵ הַדְּבָר.

וְאִם לֹא שְׁכֵן הוּא הַשְׁעֵוֹר בְּכָל מְקוֹם לְהַחְמִיר וּבְגִרִיס לְהַקְל בְּאַמַת לֹא הִי אוֹמֵר הַשְׁעֵוֹר סַתְּמֵ וְנִחְמִיר וְנִקְטַט שְׁלֵא כְּדִין. וְהַפְּנוּנָה בְּשְׁעֵוֹר לְהַחְמִיר אוֹ לְהַקְל הֵינּוּ אִם עַד וְעַד בְּכָלֵל אוֹ וְלֹא עַד בְּכָלֵל עִי"ש: טו) וְנִרְאֶה לְהוֹכִיחַ מִדְּאָמֵר בְּנִדְאָה (ד' י"ד) בְּדָקָה עֲצָמָה בְּעַד שְׁאֵינוּ בְּדוּק וְהַנִּיחַתּוֹ בְּקוֹנְפֵסָא וּלְמַחֵר מְצָאָה עָלָיו דָּם רַבִּי אוֹמֵר טְמֵאָה מְשׁוּם נִדְאָה.

וְר' חִינְיָא אוֹמֵר טְמֵאָה מְשׁוּם פְּתָם. אָמַר לִי ר"ח אֵי אַתָּה מוֹדָה שְׁצָרִיכָה כְּגִרִיס וְעוֹד. אָמַר לוֹ אָבֵל. אָמַר לוֹ אַף אַתָּה עֲשִׂיתּוּ פְּתָם.

וְרַבִּי סָבַר בְּעֵינָיו כְּגִרִיס וְעוֹד לְאַפּוּקֵי מִדָּם מְאֻכּוֹלֵת וְכִינּוּן דְּנִפְקִי לֵה מִדָּם מְאֻכּוֹלֵת וְנִדְאֵי מְגוּפָא אַתָּא ע"כ לְשׁוֹן הַגַּמ'. הָרִי דְאַפִּי בְּהֵיחָא דְהֵיכָא דְאֵיכָא כְּגִרִיס וְעוֹד טְמֵאָה מִן הַתּוֹרָה.

מ"מ אֲזַלְיִנן בְּשְׁעֵוֹר גְּרִיס לְהַקְל וְאֵינוּ טְמֵא עַד שְׁיֵהָא כְּגִרִיס וְעוֹד. וְגִרִיס עֲצָמוֹ טְהוֹר. וְאֵי אַמְרַתָּ דְהוּא מְשׁוּם סֶפֶק פְּתָמִים לְהַקְל הָא הֵכָא הוּי סֶפֶק נִדְאָה דְאוֹרְיֵיחָא. וְהֵאִיף נִיזְיִל לְהַקְל, דְאַף דְבְּפָחוֹת מִגְרִיס תְּלִינן בְּדָם מְאֻכּוֹלֵת לְהַקְל.

הֵינּוּ מְשׁוּם דְמוֹקְמִינן לָהּ אַחְזָקַת טְהָרָה. אָבֵל בְּשְׁעֵוֹר גְּרִיס אִם נֹאמֵר דְהוּי סְפִיקָא דְדִינָא אֵין לְהַעְמִיד אַחְזָקָה וְכִמּוֹ בְּסֶפֶק טְרַיפָה דְאַפִּי לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְהֵיכָא דְאֵיכָא לְמַתְלֵי לְאִיסוּר כְּמוֹ לְהֵיחָד מוֹקְמִינן אַחְזָקַת טְהָרָה.

מ"מ בְּסִפִּיקָא דְדִינָא אֲזַלְיִנן לְחוּמְרָא וְכִמּוֹ שְׁבִיָּאָר זֶה הַפְּר"ח מְכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּפָרָק אֵלּוּ טְרַיפּוֹת. אֲלֵא וְנִדְאֵי דְכִינּוּן שְׁיָדְעוּ חֲכָמִים שְׁנִגְלָדָּה בְּפְתָמִים לְהַקְל כִּינּוּן שְׁהֵם דְרַבְּבָנן וְהֵם יָדְעוּ הַשְׁעֵוֹר מְצוּמָצָם אוֹתָם שְׁשִׁיעֵרוּ הַשְׁעֵוֹר.

וּבְנִדְאֵי יָדְעוּ דָּם מְאֻכּוֹלֵת יְכוּל לְהֵיחָד אֵף בְּגִרִיס מְצוּמָצָם וְעַל כֵּן אֵף בְּמְקוֹם שֶׁהֵנ"מ בְּדִין תּוֹרָה הַדִּין כֵּן. וְזֶה בְּרוּר.

וְדוּק מִינְהָ לְאִיזְדָּה גִּיסָא דְבְּמְקוֹם שְׁהַדִּין לִילְדָּה לְהַחְמִיר הוּא ג"כ מְטַעַם וְנִדְאֵי. וְכֵן מוֹכַח לְהִדְאֵי בְּתוֹס' חוּלִין (דָּף מ"ו) ד"ה עַד וְעַד בְּכָלֵל עִי"ש וְדו"ק: טז) וְהֵנָּה בְּעֵרְכִין (דִּי"ט:): הָאוּמֵר מְשַׁקֵּל יָדִי וּמְשַׁקֵּל רַגְלִי עָלַי מְכַנִּיס יָדוֹ עַד הָאֲצִיל וְרַגְלוֹ עַד הָאֲרַפּוּבָה.

וּבְתוֹס' חוּלִין (דָּף"ו: ד"ה אָמַר רַב) פְּתָבוּ בּוּזָה"ל מְשַׁמְעַ דְאַרְפּוּבָה בְּאַמְצַע הִיָּד כְּמוֹ הָאֲרַפּוּבָה בְּאַמְצַע הָרַגְל יַע"ש. וְקָשָׁה לִי עַל הַתּוֹס' מִנ"ל דְאַרְפּוּבָה בְּאַמְצַע הָרַגְל דִּילְמָא

מִיָּרִי בְּאַרְכָּנוּבָה שְׁפָנְגֵדוּ בְּגַמְלַנְיָכֶר דַּכְה"ג הָא דַתְנֵן בְּפָרְק בְּמַצּוֹת חֲלִיצָה מִן הָאַרְכָּנוּבָה וּלְמַטָּה חֲלִיצָתָה פְּשִׁירָה מִיָּרִי בְּאַרְכָּנוּבָה זֹו כַּמ"ש הַב"ש.

וְכֵן מְוַכְרַח שָׁם בַּגְמ' דְּקָאָמַר ש"מ הָאִי אֶסְתְּוִירָא עַד אַרְעָא נְחִית. דַּל"כ הֵוָה לִי אֶסְתְּוִירָא מְעַל וְשׁוֹקָא מְעַל דְּמְעַל.

וְאֶסְתְּוִירָא הֵיִינוּ הָעֵצָם הָאָרוּךְ הַיּוֹרֵד "מִקְנִיָא" עַד הָרְגֵל וְעֵינֵן בַּס' הַמְכָרִיעַ (ס' י"ט) שְׁהוֹכִיחַ מִמְשַׁנָּה זֹו דְּאַרְכָּנוּבָה דְּפָרְק בְּהֵמָה הַמְקַשָּׁה לְעֵנֵן טְרִיפּוֹת הַפְּנוּנָה ג"כ עַל אַרְכָּנוּבָה זֹו יַע"ש.

וְעֵינֵן בְּתוֹס' מְנַחֲחוֹת (דָּף ל"ג) ד"ה הָא דְעֵבִידָא פְּסַפְתָּא הָא דְעֵבִידָא פְּאֶסְתְּוִירָא יַע"ש. וַא"כ מַה פְּשִׁיטָא לְהוּ דְאַרְכָּנוּבָה זֹו הַפְּנוּנָה בְּאַמְצַע הָרְגֵל יז) וְנִרְאָה מְשׁוּם דְלַעִיל מִיָּנָה (עַמּוּד א') בְּמִשְׁנָה הָאוּמַר עָרְךָ יָדִי וְעָרְךָ רְגְלִי עָלִי לֹא אָמַר פְּלוּם עָרְךָ רֹאשִׁי וְעָרְךָ פְּבַדִּי עָלִי נוֹתָן עָרְךָ פְּלוּ זֶה הַכָּלָל כָּל דְּבָר שֶׁהַנְּשָׂמָה תְּלוּי' בּוּ נוֹתָן עָרְךָ פְּלוּ.

וּבַגְמ' לְאַתְוִי בְּרְגֵל מִן הָאַרְכָּנוּבָה וּלְמַעְלָה כִּיּוֹן שֶׁהַנְּשָׂמָה תְּלוּי' בּוּ. וְאִי אָמַרְתָּ דְהָאוּמַר סָתָם רְגֵל פְּנוּנָתוֹ עַד אַרְכָּנוּבָה שְׁפָנְגֵדוּ בְּגַמְלַנְיָכֶר [וְלִרְב דְּקִי"ל פְּנוּתִי' לְחַוְמָרָא] לְמַעְלָה מְאַרְכָּנוּבָה הַנְּמַפְרֵת עִם הָרֹאשׁ הַנְּשָׂמָה תְּלוּי' בּוּ.

וְאַמַּאי לֹא אָמַר פְּלוּם. אֲלֹא וַדַּאי דְלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם רְגֵל אֵינּוּ רַק עַד אַרְכָּנוּבָה שְׁקוֹרִין "קְנִיָא" וְהוּא בְּאַמְצַע רְגֵל: יח) וַא"כ מְהָא גּוֹפִי' יֵשׁ לְהוֹכִיחַ סְפִיקוֹ שֶׁל הָרֹא"ש דְעַל פְּרַחֲוִין הָא דְאָמַר מְכַנֵּס רְגֵלוֹ עַד הָאַרְכָּנוּבָה הָאַרְכָּנוּבָה עֲצָמָה בְּכָלֵל כַּדְקִי"ל בְּכָל מְקוֹם לְחַוְמָרָא עַד וְעַד בְּכָלֵל לְהַחְמִיר.

וּלְפִי מַה שֶׁהוֹכַחְנוּ מִנְּדָה הוּא וַדַּאי וְלֹא סְפַק. וַא"כ אֲמַאי הָאוּמַר עָרְךָ רְגְלִי עָלִי לֹא אָמַר פְּלוּם כִּיּוֹן דְּכּוֹנְנָתוֹ עַל אַרְכָּנוּבָה עֲצָמָה ג"כ וְהָאַרְכָּנוּבָה דְּבָר שֶׁהַנְּשָׂמָה תְּלוּי' בּוּ.

אֲלֹא וַדַּאי דְּבְאַרְכָּנוּבָה עֲצָמָה פְּשִׁירָה וְדו"ק: יט) וַא"כ מְזָה עֲצָמוֹ יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְאַרְכָּנוּבָה הוּא הָעֵרְקוּם וְלֹא הַגְּלִיד. דְּבַגְלִיד פְּשִׁיטָא דְטְרִיפָה אִם נְחַתְתָּ לְגַמְרִי עַכ"פ מְחַמַּת צוּה"ג: כ) וּלְפִי זֶה יֵצֵא לָנוּ הַדִּין דְּבַגְלִיד טְרִיפָה אִפִּי' נִשְׁפָּר הָעֵצָם לְבַד וּבְעֵרְקוּם כְּשֶׁר אִפִּי' נְחַתְתָּ לְגַמְרִי וְעֵינֵן בְּתוֹס' רִישׁ פָּרְק אֵלוֹ טְרִיפּוֹת ד"ה הֵנָּךְ דְּאַפְקַת לֹא תִפּוֹק שֶׁהַקְּשׁוֹ לְעוֹלָא דְאָמַר ח' טְרִיפּוֹת וְלִית לִי דְרַפִּישׁ מַאי נִינְהוּ ח"י טְרִיפּוֹת.

וּי"ל דְּנִיטְל צוּה"ג חֲשִׁיב חֲדָא וְלִרְכִישׁ הֵוָי בְּכָלֵל נְחַתְכוּ רְגְלִי יַע"ש. וְנִרְאָה בִּיאוּר דְּבִרְיָהֶם בַּמ"ש דְּלִרְכִישׁ הֵוָי חֲדָא וּלְעוֹלָא תְּרִיפָה מְשׁוּם דְרַפִּישׁ ס"ל דְלַמְעַלָּה מְהָאַרְכָּנוּבָה הַנְּמַפְרֵת עִם הָרֹאשׁ וּלְעוֹלָם מְטְרִיף בְּנְחַתְכוּ לְמַעְלָה מִצוּה"ג מְשׁוּם דְּנִיטְלוּ צוּה"ג וְכַדְבְּרִי הַרְשָׁב"א בַּתְּה"ב.

וְעַל כֵּן לֹא הֵוָי טְרִיפּוֹת בַּפ"ע דְּמְשׁוּם נְטִילַת הַצּוֹמֶת גַּם נְחַתְכוּ רְגְלִי טְרִיפָה. וְלֹא נ"מ בְּהָא דְנְחַתְכוּ רְגְלִי טְרִיפָה רַק "לְהַתִּיר" אִם חֲזַר וְנִקְשַׁר שְׁיָהֵן' מוֹכַח שֶׁמְעוֹלָם לֹא יֵצֵא לְחוּץ וְעַל כֵּן לֹא הֵוָי טְרִיפּוֹת בַּפ"ע אֲבָל עוֹלָא לְשִׁיטְתִּי' דַּס"ל לְמַעְלָה מְאַרְכָּנוּבָה שְׁפָנְגֵדוּ בְּגַמְלַנְיָכֶר אֲבָל לְמַטָּה מְאַרְכָּנוּבָה זֹו אַף שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִצוּה"ג כְּשִׁירָה.

וַא"כ עַל פְּרַחֲוִין הָא דְמְטְרִיף לְמַעְלָה מְאַרְכָּנוּבָה לֹאוּ מְשׁוּם צוּה"ג. עַל כֵּן חֲשִׁיב לְעוֹלָא טְרִיפּוֹת בַּפ"ע.

וא"כ מהא גופי' מוכח דנחתכו רגלי' בערקום גופי' פשירה. דאם טריפה א"כ יש טריפות למטה מצוה"ג.

וא"כ אפתי יחשב בתרתי אפי' לרכיש אלא ודאי דבערקום פשירה: כא' שבתתי נראיתי לנישב דעת מהר"י ו' חביב שמפרש ארפובה הוא הגליד. והקשיתי עליו (באות יוד) דא"כ מה קשיא לי' להרא"ש דיוקא דמתני'.

דלעולם בגליד דינו פלמטה אף לא בנחתכו צוה"ג. דבזה פשיטא דטריפה וכמ"ש בש"ד פיון דצוה"ג מתחילין שם.

וא"כ נחתכו דלגמרי משמע על פו בארפובה עצמה טריפה. ומ"מ לא תני נמי טריפה בארפובה עצמה פיון דאינה טריפה רק פשנחתכו הגידין.

ונה תני לה וכן שניטל צומת הגידין כב' ונראה לי דהא דכתב בשערי דורא דנחתכו הצוה"ג שם טריפה. היינו דוקא לדעת הגאונים דנחתכו למעלה מצוה"ג פשירה על פרחין אין הטריפות מחמת שניטל וחסר הצומת.

שקרי נחתכו למעלה ג"כ חסר הצומת וכשירה. ועל פרחין אין הטריפות רק משום דכאיב לבהמה שנחתכה במקום הצומת.

וא"כ על פרחין אין הטריפות מחמת חלק צוה"ג שנחתכו מהבהמה רק מחמת חלק צומת ששאר וכאיב. שקרי אם ניטלה כולה הי' פשר.

ועיין בזה. וא"כ אף אם נחתכו בהתחלתו ונתקפלו מעצם הגליד טריפה.

אף שלא נחסר כלום מהצוה"ג שקרי נחתכו תיכף בהתחלת צוה"ג ולא נשאר כלום מהצוה"ג לחלק ששנחתכו. דמ"מ כאיב לה פיון ששנחתכו במקום צוה"ג.

משא"כ לרב דמטריף למעלה מארפובה הנמכרת עם הראש. ולדידך' מתני' בפשטה וכמ"ש הרשב"א במשמרת הבית דניטל צוה"ג תנו ולא נחתכו.

ועל פרחין אף בנחתכו צוה"ג אין הטריפות רק משום שניטל חלק מצוה"ג. ועל פו כל שנחתכו מיד בהתחלתו פיון שלא ניטל כלום מהצוה"ג וכולו קיים פשר והשערי דורא מטריף שפא הלכה דארפובה הוא שכנגדו בגמל ניכר דכבר כתבנו דאפי' רש"י האוסר אינו אוסר רק מספק וכמו שביאר הרב פרמ"ג ג"כ: כג) ועל פו הקשה הרא"ש שפיר ממנ"פ דאי כהרמב"ם והגאונים הא שם ליכא צוה"ג וקשיא דיוקים אהדדי.

ולדידן אין טריפות מעילוי ערקומא מיז. וממילא מיושבת נמי הקושיא שהקשיתי דאפי' נשבר העצם לבד טריפה פיון דנשבר חשיב כאלו נחתכו כולו.

ולהנ"ל ניקח דלרש"י הא פשר. ולהגאונים הא אפשר שתחזור להכשירה שניתנה למעלה מצוה"ג וכמ"ש לעיל בטעם הרשב"א בתשו' שחלק על הראב"ד.

ועל פו אף לדידן נשבר העצם במקום צוה"ג פשר ודו"ק: כד) העולה מזה דאם נחתכו בערקום פשירה ולמעלה מערקום בגליד. אם נשבר גם הצומת טריפה מספק עכ"פ שפא כהגאונים.

ואם נשבר העצם לבד יש לעיין. דכפי מה שתרצנו דברי מהר"י ו' חביב פשירה.

דלא די שלפי זה אין קושיא על מהר"י ו' חביב אלא שיש ראי' לפירושו דאם ארפובה הוא הערקום ועלוי ערקומא הוא למעלה מארפובה. א"כ הא דפריה על לישנא קמא דרב דהא קתני וכן שניטל צוה"ג ולמה לי דתני נחתכו למעלה מארפובה.

הא למעלה מארפובה הוא מעילוי ערקומא ושם עדיין ליכא טריפות בתיבתו לרב. פיון שהוא תיקוף בהתחלתו אלא דמעילוי ערקומא ושם הוא ארפובה עצמה.

ועל פן בנשבר העצם בגליד הוה ספק טריפה. ויש לצדד שמה פהרי"ף והרמב"ם ושמה פמהר"י ו' חביב וצ"ע: סימן ס א) כתב הב"י (סוף סי' נ"ו) אהא דכתב הטור דאם נשבר העצם במקום צוה"ג וחזר ונקשר דצריה בדיקה בצוה"ג.

דתיישבו שמה נפסק אחד מן הגידין. ותמוה לי מאד דהא בבהמה בעינו רוב בגנו ורוב מגנו.

ואין לומר דבעופא קאי. דלפי מה שהספיקו הכנה"ג והמעד"מ בכוננת הב"י דאנו בקיין בבדיקה זו ואפ"י בעוף.

והא נדאי נאפ"י בהמה צריה בדיקה שמה נפסקו רוב בגנו ורוב מגנו. וא"כ מאי אריא עוף דנקט.

וטפי הוה נ"י לאשמעינו בבהמה ודו"ק: ב) ואשר אחזה ליישב בזה עפ"מ"ש לעיל (בתשובה הקודמת אות ה') בטעמא דנשבר העצם במקום צוה"ג ויצא לחוץ דכשירה להרי"ף והרמב"ם ולא אמרינו דהוי כחתוף לגמרי במקום הזה והרי נחתכו צוה"ג.

הוא משום דאפשר שתבא לכלל היתר שיחתוף למעלה מצוה"ג. ובזה לא שיהו טעם הר"ן שהתחילה כאב בבהמה.

שהרי עדיין לא התחיל הפאב שלא נחתכו הצוה"ג אלא שסופו לחתוף אבל עדיין לא התחיל הפאב. ועל פן אם יחתוף למעלה קודם שיפסקו הצוה"ג יכשיר וממילא אף עכשיו כשירה יע"ש.

ג) ולפי זה יקשה בהא דכתבו התוס' דלהכי לא חשיב לוי יתר עליהו עוף דטריפה בפסיקת אחד מהגידין משום דכשנפסקו אחד מהם סופו ליפסק כולו. עכ"ד.

ואפתי קשה לעולא דאמר נחתוף למעלה מצוה"ג כשירה. מה בכך שסופו ליפסק כולו הא אפשר לחתוף למעלה מצוה"ג קודם שיפסקו כולו ותקשה לעולא מברייתא דלוי: ד) וצ"ל דהא דכשר בבהמה בנפסק אחד מהם היינו כשהאחרים בריאים ושלמים.

אבל הכא שהאחרים סופם ליפסק והתחיל בהם המכה שפיר מטריף בפסיקת האחד מהשתא ועל פן לא תני יתר עליהו עוף. דבהמה פהאי גוונא כשסופו ליפסק כולו מטריף ג"כ בפסיקת האחד: ה) והשתא בנשבר העצם וחזר ונקשר יש לחוש שמה יצא לחוץ.

וכיון שחזר ונקשר יכול לקשור יפה ואעפ"כ סופו ליטול כל הגידין ושוב נטרף בפסיקת אחד מן הגידין ועיין לעיל (בתשובה הקודמת אות י"א) במ"ש לפרש קושית הב"י על הטור ותבין. ויצא מזה דאם נשבר העצם במקום צוה"ג וחזר ונקשר ונפסק אחד מהגידין טריפה.

והוא דין מְחַוֵּדֵשׁ גִּלְמַד מְדַבְּרֵי הַבַּיִת שֶׁלֹא הֵוֵןזְכָר בְּשׁוּם פּוֹסֵק: סִימָן סא ב"ה יוֹם ג' חַיִּי נְשִׁישׁ לַפ"ק הַחוּה"ש לְכַבּוֹד ח"א הָרַב הַגְּדוֹל מְעוֹז וּמַגְדוֹל מו"ה יַעֲקֹב נ"י הַאֲבֹד"ק נֶאֱשַׁעֲלִסֵק. א) דְּבַר הַמַּעֲשֵׂה שֶׁפֶּלֶב רָדַף אַחַר פְּבַשׁ וְנִשְׁפָּה בְּמַקּוֹם צֶה"ג הַחִיצוֹנִים וְשׁוֹב אַחַר אֵיזָה שְׁבוּעוֹת נִתְרַפָּא וְהָמָּה נְפוּחִים.

וְהַטְרִיף כ"ת הַכְּבֵּשׁ. הַא' מְשׁוּם דְּכַתְּבֵי הַש"ף דְּבַעוֹד נִשְׁפָּר הַעֲצָם גַּם בְּבִהְמָה אֵין בְּקִיאֵין וְדוֹקָא בְּנִקְשָׁר בְּקִיאֵין דְּבִלֵּא"ה יֵשׁ פּוֹסְקִים מִתִּירִין בְּלֵא בְּדִיקָה אֲבָל בְּעֵדִיִין שְׁבוּר דְּצָרִיף בְּדִיקָה וְגַם בְּרִיעוּתָא גְדוּלָּה אֵין בְּקִיאֵין.

וְה"ה דַּנ"ד דְּנִשְׁפָּה אֵין בְּקִיאֵין בְּבִדִיקָה. וְעוֹד יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא נְפִסֵק וְנִתְרַפָּא.

וְהִבִּיא דְּבָרֵי לְבו"ש סוּף דִּינֵי טְרִיפוֹת עֲצָמוֹת: ב) וְלִדְעָתִי נִרְאָה שְׁאֵין לְחוּשׁ בְּזָה לְנִתְרַפָּא. וְהִנֵּה גַם לְדִינוֹ שֶׁל לְבוּשֵׁי שְׂרָד לֹא דְמִי דְאֶחָד מְטַעְמִים שְׁלוֹ מְשׁוּם דְּחוּט הַשְּׂדֵרָה דִּק.

וְגִידִין הָרִי הֵם עֲבִים. אִף עֵיקָר דִּין הַלְבוּשׁ לֹא נִהִירָא.

וְהִנֵּה בַגְמ' לֹא מְצִינוּ קְרוּם מְחַמַּת מְכָה אֵינוֹ קְרוּם רַק בְּנוֹשֵׁט וּבְרִיאָה. וְדַעַת הָרֵאָ"ה בְּבִד"ה דְּשִׁאָר טְרִיפוֹת מְהַנִּי בְּהֵם קְרוּם מְחַמַּת מְכָה.

אִף אֲנִן קִי"ל דֵּה"ה בְּכָל הַנְּקוּבִים. אִף מ"מ דַּעַת הָרֵאָ"ה אֵינוֹ דַּעַת יְחִידִית שְׁפִן כְּתַב הָרֵאָב"ן מְשׁוּם דְּאֶכְלָה בִּי וּפְעִיָא בִּי חוּזֵר וְנִיקָב.

וּבְרִיאָה צ"ל כַּמ"ש בְּהִגָּהַת אִשְׁר"י לְעַנְיָן נִיקָב זֶה שֶׁלֹא כְּנִגְדַּד זֶה שְׁדִינוֹ כְּנוֹשֵׁט. וְכ"כ בַּעַל הַעֵיטוּר דוֹקָא וְנוֹשֵׁט וְרִיאָה.

כֵּן רְשָׁמְתִי בְּגִלְיוֹן הָר"ן מְכַמָּה שְׁנִים. וּמְקָרוֹב נְדַפְס ס' גִּילוּי דַּעַת רְאִיתִי הִבִּיא עוֹד פּוֹסְקִים כֵּן.

וּבְאַמַּת מְדָלָא אֲמַר בַּגְמ' רַק בְּאֵילוֹ מְשַׁמַּע דְּאֵינָהּ פְּשָׁרִים. וְהַפְּלֵל דְּאֵין מְדַמִּין בְּטְרִיפוֹת: ג) אִף הָר"ן הִבִּיא רֵאִי בְּרוּרָה מְדַגְמ' מְמַעַט גְּבִי כְּרוֹת שְׁפָכָה זֶה פְּסוּל הַחוּזֵר לְהַכְשִׁירוֹ.

לְמַעוֹטֵי קְרוּם שְׁעָלָה מְחַמַּת מְכָה בְּרִיאָה. וְלֹא מְמַעְטָא רִיאָה יוֹתֵר מִשְׁאָר אַבְרִים.

וְרֵאָל' זֹו כְּתוּבָה גַם בַּס' הָאֲשַׁפּוּל. מ"מ הָא בְּכָרוֹת שְׁפָכָה בְּנִיקָב וְנִסְתַּם קָאִי.

וְנוֹכַל לְמַעַט כָּל הַנְּקוּבִים. א"כ מַנ"ל לְמַעַט פְּסוּקִים.

וְהַפְּלֵל דְּאֵין מְדַמִּין בְּטְרִיפוֹת. וְעוֹד נוֹסִיף בְּגִידִין הַקְּשִׁין מְאֹד.

הָא וְדֵאִי לִיתָא. וְע' בְּתִשׁוּ' אַחִי הַט"ז שֶׁהִבִּיא הַט"ז (ס' כ"ז): ד) וְלִכְאוּרָה יֵשׁ סְתִירָה לְזֶה מְהָא דְּכַתְּבוּ הַפּוֹסְקִים בְּנִשְׁפָּר עֲצָם וְחוּזֵר וְנִקְשָׁר כְּשֶׁר שִׁישׁ רֵאִי שֶׁלֹא יֵצֵא לְחוּזֵן שְׁאֵילוֹ כֵּן לֹא הִי חוּזֵר וְנִקְשָׁר וְלָמָּה לָהֶם טַעַם זֶה.

ת"ל שְׁאֵפִילוֹ יֵצֵא לְחוּזֵן הָא בְּעֲצָם מְהַנִּי חוּזֵר וְנִתְרַפָּא כְּמוֹ בְּצוֹמַת הַגִּידִין. אִף בְּפִסְקֵי מִהֵרָא"י (ס' קפ"ב) כְּתַב אִפִּי לֹא נִתְרַפָּא לְגַמְרֵי כְּמוֹ לֹא נִשְׁפָּר בְּרֵאִשׁוֹנָה עֵי"ש.

וּבַכַּה"ג אֵילוֹ יֵצֵא לְחוּזֵן לֹא הִיָּתָה מוֹנְכָשְׁרָת: ה) וְרֵאָל' לְזֶה מְתִישׁוֹ הָרַדְב"ן (דְּפוּס נוֹאֲרִשָׁא ח"א ס' שצ"ג) בְּהָא דְּכַתְּבֵי מִהֵרָא"ק דְּשִׁבְרָה עַל שְׁבָרָה לֹא מְהַנִּי. אֵין הַדְּבָרִים אֲמוּרִים אֲלֵא

בזמן שנשפתנה מראות הבשר שרגלים לדבר שלא נתרפאה יפה יפה אבל אם לא נשפתנה ממראיתו כלל אעפ"י שהעצם מעכב קצתו על קצתו פשירה דנדאי נתרפא יפה.

דאלת"ה הרי הוא מכחיש את המוחש שהרי אנו רואין דבר זה לעין כמה בהמות ועופות ובני אדם יארע להם כזה ויחיו שנים ארוכים ואנן קיי"ל טריפה אינה חי' יב"ח אלא נדאי לא אמרה הרב אלא היכא שעדיין יש שנוי מראות הבשר כו' שזה הוראה שעדיין לא נתרפא יפה יפה עכ"ל יע"ש.

וע"כ הא דכמה בהמות כו' בידיעין שיצא העצם לחוץ דאי בסתמא מה ראי' משם דלמא לא יצא עצמותיהם לחוץ ואין ראי' משם שמה שנתרפא בהרפכה היא לאות שלא יצא לחוץ שמה יוכל להתרפא פה אף שיצא לחוץ רק אותם בהמות כו' לא יצאו עצמותיהם לחוץ.

וע"כ שהרדב"ז הביא ראי' מאותם שידוע שיצאו עצמותיהם לחוץ מ"מ בנתרפא יפה יפה חי': ו עוד מדכתב בסוף דבריו לא אמרה הרב אלא היכא שעדיין לא נתרפא יפה יפה. ומדכתב שעדיין.

משמע שאף אם אח"כ יתרפא לגמרי טריפה. ולמה פיון שאח"כ יתרפא לגמרי זה לאות שלא יצאו לחוץ ולא נטרפה מעולם.

אלא נדאי כל שמונח קצתו על קצתו אין ראי' שמעולם לא יצא לחוץ. ומ"מ פשנתרפא לגמרי כשר.

ותרי גוונא הכשר בחזר ונקשר כשנקשר שבר אל שבר אף שנשפתנה מראות הבשר כשר משום שהקשר שבר על שבר לאות פי מעולם לא יצא לחוץ. ובנקשר שבר על שבר ולא נשפתנה מראות הבשר אף שאפשר שיצא לחוץ כשר משום שנתרפא לגמרי : ז) ומ"ש הלב"ש דאין טריפה חוזרת להכשירו.

ליתא דמפונש ברא"ש (פ' בהמה המקשה) דזה בידי אדם. אבל המתרפא בעצמו מתחילה עומדת לזה ומתחיל להתרפא וכן הוא בר"ן בסירכא פסדרן דהראוי להעלות סירכא לא נטרף מעולם.

ודוקא בקרום שעלה מחמת מכה דבעצמותו אינו קרום ולא הוי רפואה כלל. ממילא בפסוקי וכ"ש בזה"ג דיש לו רפואה לא שייך אין טריפה כו' דלא נטרף מעולם: ח) ועוד לפי מה שבארתי באריכות (סי' כ"ב) ספק טריפה במקום שבשעת שחיטה הי' אפשר להתברר חשיב חזקת איסור לדעת כמה פוסקים.

אף אם לא הי' אפשר להתברר איסורו לכ"ע חשיב חזקת היתר. דלפי"ז ספק הבריא ונתרפא חשיב חזקת היתר שאם נתרפא עכ"פ א"א לבדוק בשעת שחיטה לברר שהיא טריפה.

ואין חוששין רק בנושט דהנה ס' בשחיטה דנקובת הנושט לדעת רש"י ורמב"ם ואשכול ופסק הש"ע נבילה: ט) ומה שהקשו תוס' ורא"ש במחט שנמצא בעובי בה"כ מצד אחד פשרה ליחוש שמה נתרפא.

לשיטתם שגם נקובת הנושט טריפה כמו שביאר הרב מלאדי זצ"ל ובשו"ת צ"צ הקדש
וגם אני בתשובה. וע"כ למ"ד חוששין שמא הבריא משום דשכיח יותר וכמ"ש תוס'
בדרוסה דחשיב לספק משום דשכיחא וא"כ מחט בענבי ביה"כ נמי.

וא"כ לדעת הפוסקים נקובת הנושט נבילה אין לחוש כלל להבריא ונתרפא (י' העולה
מזה שיש כמה טעמים שלא נחוש להבריא ונתרפא. הא' דעת ראב"ן ובעה"ע ורא"ה וס'
הפרדס לרש"י קרום מחמת מפה חוץ מנושט וריאה הוי קרום [זה רק לסניף] והב'
שהעיקר בפסוקי מהני קרום מחמת מפה כ"ש בגידין.

הג' דאף את"ל דלא מהני קשירה בגידין. מ"מ לדעת הפוסקים נקובת הנושט נבילה לא
חיישין כלל להבריא ונתרפא זולת בנושט.

ונה גם בדינו של הלב"ש. כ"ש בגידן מעלתו (יא) אף מ"ש פבודו לפימ"ש הש"ך (סוף
סי' נ"ו) דוקא בנקשר סומכין על בדיקתנו משום דיש פוסקים מתירים בלא בדיקה.

הגם שגם בנ"ד איכא ראב"ד ורמב"ן ורשב"א ור"ן הסוברים שהפנימים הם הצה"ג לא
החיצונים. והגם שהרא"ש הרעיש.

הנה הרי"ו תלמידו של הרא"ש. וכתב שדברי הראב"ד עיקר.

שבדק כמה פעמים ולא מצא גידין צמותים רק בפנימים. אף סיום דברי הש"ך דוקא
בעודנו שבור שלדעת רוב פוסקים צריף בדיקה.

ה"נ הא המתבר פתב דיעה ראשונה שהיא עיקר שיטת הרא"ש שחיצונים עיקר. וגם
הרמ"א פתב פן א"כ ה"נ הוי רוב פוסקים שצריף בדיקה.

ומטעם זה יפה הורה: דברי דודו הדו"ש הק' אברהם. סימן סב דין נפלה מן הגג א) קי"ל
הלכה א"צ בדיקה.

וכתב הדגמ"ר בש"ע (סי' ל"ב) דבנשברה השדרה צריף בדיקה אם נפסק החוט ולדין
שאין אנו בקיאים בבדיקה טריפה. ודין זה פשוט וכן פתב הפרמ"ג [מיהו אם הלכה יש
לסמוך על הבדיקה עכ"פ].

מיהו הני מילי בבהמה אבל בעוף שחוט השדרה רחוק מן האגפיים אין פסיקת החוט
מעכב ההילוף וצריכה בדיקה מדינא ולדין טריפה כנ"ל. ולכאורה תקשי מעורף שפחבט
על פני המים דאם שט מלא קומתו דיו וא"צ בדיקה אף בחוט השדרה.

אמנם באמת לק"מ דהא דכתב הדג"מ דהלכה מהני בנשפר השדרה דלא בעי בדיקה
מדינא בחוט. ולא נלמד בפשיטות מהא דהלכה א"צ בדיקה.

דכבר פתב הר"ן שם דאף דטריפות הולכות ומתקיימות י"ב חודש קים להו לרפגן דכל
שנטרפה מחמת הנפילה אינה יכולה להלון. אבל הכא שלא נפלה אין ראי' מההילוף.

אלא שלמדה מההיא דהנה משגרא פרעא בתרייתא דאמר שגרונא נקטה. ואתקרי לה
רבינא ודילמא חוט השדרה אפסיק [ומסיק שגרונא שכיח כו'] דמפרשים הראשונים וכן
פסק בש"ע לקמן דבלא נפלה איירי.

הרי פסיקת החוט מעכב ההילוף אף בלא נפלה. ועל זה פתב הדגמ"ר דזה דוקא בבהמה דקרוכה לרגלים כו' אבל בנפלה דאפי' נולד בה שאר טרפות שאינם עגנו לרגלים אינה יכולה להילוף ה"ה בחוט השדרה בעוף.

והוא ברור ופשוט: ב) והנה גוף הדין שחידש הדגמ"ר דהלכה א"צ בדיקא מדינא בחוט השדרה וצינו עצמו לקמן (סעי' ו'). ושם השיג על האיפא מ"ד בר"ן [בפלים חקטרא אפליגי דגבה דאיפא מ"ד דלא מהני הלכה וצריכה בדיקה והשיג ע"ז] מההיא דזבחים (ע"ד:) הלכה אינה צריכה בדיקה.

ואם איתא פדעת האיפא מ"ד נוקמי בכה"ג. והנה דבר פשוט דלדעת האיפא מ"ד דהכא לא מהני הילוף.

דהשתא התם דחיישינו לריסוק אברים ובעי שהי' כמ"ש הט"ז בשם הר"ן. אפי"ה אמרינו שאין ההילוף מעכב אפי' לחוט.

כל שכן הכא שאין חשש ריסוק כלל. הן אמת דלפמ"ש הב"ח הטעם דבריסוק אבר אחד יכולה להלוף.

יש לומר דהתם גרע דחיישינו שנתרסק החוט וזה אינו מעכב ההילוף. ודוקא נתרסקו כל אברין או שנתרסק החוט.

אבל נתרסק החוט לא מעכב ההילוף. אולם באמת דברי הב"ח נסתרים ממ"ש הרמב"ן (פרק אלו טריפות) דהא דבעינו מעל"ע ובדיקה.

היינו משום דחשש נתפרקו כל אברין אין לו בדיקה. וכשחי' מעל"ע יצאה מחשש זה ועדיין יש לחוש לריסוק אבר אחד על פן בעי בדיקה יע"ש.

וא"כ אף בנפלה חיישינו לריסוק אבר אחד ומה מועיל הלכה דלא לבעי' בדיקה. אלא ודאי דאף שנתרסק אבר אחד לא היתה יכולה להלוף (ואין תפיסה על הב"ח שספר חי' הרמב"ן לא נתפשט בזמנו).

ועיקר הטעם דבהכה על ראשה כו' יש חשש פסיקת חוט השדרה מלבד חשש ריסוק דשייך בכל נפילה ועוד יתבאר זה. וא"כ הרי דלחשש פסיקת חוט לא מהני הלכה.

נאפי' נאמר דלא בר"ן. היינו משום דהתם יש חשש ריסוק דמהאי טעמא בעי שהי' משא"כ הכא.

ומסוגיא דמשגרא פרעא לא מוכת רק דמצוי דמחמת פסיקת החוט יעכב ההילוף אבל לא שיהא זה ברור דאם נפסק החוט לא תוכל להלוף: ג) אולם עיקר סמיכת הגאון הנ"ל על סוגיא דזבחים דמשם השיג על הר"ן ומשם יש ראי' ג"כ דנשברה השדרה והלכה א"צ בדיקה בחוט.

דאל"כ לוקמי כגון שנשברה השדרה ונתרפא ואינו ניכר דכל שאינו טריפות מחמת עצמו לא מהני בי' חזר ונקשר]. אלא ודאי דאף בזה מהני הילוף.

ולפענ"ד נראה לדחות ראי' זו. דהנה בפרק ד' דביצה (ל"ד).

(בְּעֵי בְּעוֹף הַנְּדָרִים וְנִטְרָף בְּכוֹתֵל וְשִׁהְתָּה מֵעַל"ע דְּצָרִיכָה בְּדִיקָה מֵהוּ לְשׁוֹחֲטָה בִּיּו"ט
וְלֹא אִיפְשָׁטָא. וְהָר"ן פִּסְקָה לְחוּמְרָא וּשְׁאָר פּוֹסְקִים לְקוּלָּא.

וּבִתְשׁוּ' שֶׁאֵין הַקֶּשֶׁה עַל הָר"ן דְּפִסְקָה לְחוּמְרָא מִשּׁוּם דְּסִפִּיקָא דְּאוֹרְיִתָּא הוּא. דְּעַל
פְּרָחִין הֵן בְּדִיקָה לְאוּ מִן הַתּוֹרָה.

דְּאִי הָיִי מֵה"ת א"כ פְּשִׁיטָא דְּאִסוּר. דְּמָה לִי אִסוּר טְרִיפָה דְּחִינְשִׁינָן לָהּ מָה לִי אִסוּר
מְלֵאכָה בִּיּו"ט.

אֵלָּא וְדָאִי הֵן בְּדִיקָה הוּא רַק לְכַתְּחִילָה כְּמוֹ סִינְכוֹת הָרִיבָּה. וְדוֹקָא לְעֵנָן אֲכִילָה דְּאֶפְשָׁר
בְּבִדְיָה.

אֲבָל לְשַׁחוּט בִּיּו"ט מוֹתֵר יַע"ש שֶׁהֵבִיא רֵאִי לְזֶה מִמֵּתְנִי דְּמִיִּסְתָּם לָהּ וְאָמַר פְּשִׁיטָה וְעַל
פְּרָחִין הֵן בְּדִיקָה הוּא רַק לְכַתְּחִילָה יַע"ש: ד) וּלְפַעַנ"ד נִרְאֶה לִינְשִׁיב שִׁיטָה הָר"ן דְּנִדְאִי
הֵן בְּדִיקָה מִן הַתּוֹרָה.

וְהוּא דְּאֵר דְּבִהְמָה יֵשׁ לָהּ חֻזְקַת הַיִּתְרָה. מ"מ פִּינָן דְּנוֹלֵד רִיעוּתָא מְחִיִּים לָא מוֹקְמִינָן לָהּ
אֲחֻזְקָה דְּמִתְחִינָן מֵאִסוּר אֲבָר מִן הַחֵי לְאִסוּר טְרִיפָה וְכְמוֹ בְּמִים בְּמִוֹת.

וְהַדְּבָרִים עֲתִיקִין. וְכָל זֶה לְעֵנָן אִסוּר אֲכִילָה יֵשׁ לוֹמַר כֵּן דִּמ"מ מְחִיִּים אִסוּרָה הַיִּתְרָה.

מִשָּׂא"כ לְעֵנָן שְׁחִיטָה מְעוּלָם לֹא הִי עֲלֵי אִסוּר שְׁחִיטָה בִּיּו"ט. וְשִׁפִּיר מוֹקְמִינָן לָהּ
אֲחֻזְקָה.

וְלֹא פְּשִׁיטוּתָא הוּא דְּאִסוּר: ה' וּמ"מ בֵּין לְתַרוּצֵי בֵּין לְתַירוּץ הַשָּׂאג"א קִשָּׁה אִם נֶאֱמַר
דְּמוֹתֵר לְשַׁחוּט בִּיּו"ט מֵהֵיא דְּנִבְחִים (ע"ד:) דְּמִשְׁנֵי ר"ל דְּאֲתַעֲרַב בְּנִפּוּלָה וְהִלְכָה
דְּצָרִיכָה בְּדִיקָה. הָא הַבְּדִיקָה לְאַחַר מֵעַל"ע אִינוּ מְעַכְבֵּ לְעֵנָן אִסוּר שְׁחִיטָה [לְסִבְרַת
הַשָּׂאג"א מִשּׁוּם דְּלֹא אֶפְשָׁר לְבָדוּק.

וּלְפִימ"ש לְשִׁיטָה הָר"ן מִשּׁוּם דְּלְעֵנָן זֶה הִי לָהּ חֻזְקַת הַיִּתְרָה: ו) וְנִרְאֶה לִינְשִׁיב דְּהִנֵּה
בִּתְשׁוּ' דְּבַר שְׁמוּאֵל (ס"י ע') נִשְׂאֵל בְּנִפּוּלָה שְׁשַׁחְטָה קוֹדֵם מֵעַל"ע אִם הָיִי וְדָאִי טְרִיפָה
אוּ רַק סִּפְק טְרִיפָה וּפְלִפְל הַרְבֵּה בְּדִין זֶה.

וּבְגִלְיוֹן הַסֵּפֶר הַזֶּה לְאֶשֶׁר לִי כְּתַב גְּדוּל אֶחָד דְּמִדְּבָרֵי רִש"י בְּמֵתְנִי שְׁכַתְּבֵי אֵהָא דְּנִפְלָה
מִן הַגָּג זֶה לְשׁוֹנוֹ וְאִין טַעַם בְּטְרִיפּוֹת וְהִלְכָה לְמִשְׁנֵי מְסִינֵי כּו' מִשְׁמַע דְּגִזְרַת הַכְּתוּב הוּא
דְּטְרִיפָה וְדָאִי.

אוּלָּם בְּרִש"י בִּיצָה (דל"ד). כְּתַב דְּקִים לְהוּ לְרַבְּנָן מְסִינֵי דִּיּוֹתֵר מֵמֵעַל"ע אִינָה יְכוּלָה
לְחִיּוֹת כְּשֶׁנִּתְרַסְקוּ אֲבָרֵי.

וּדְבָרֵי סוֹתְרִים לְדְבָרֵי רִש"י בְּמִשְׁנֵה הַזֶּה"ל. עַד כָּאֵן דְּבָרֵי הַגְּדוּל הַזֶּה"ל: ז) וּלְפַעַנ"ד נִרְאֶה
בְּזֶה דְּהִנֵּה לְכֹאֲרָה נִרְאֶה רֵאִי מְסוּגִיָּא דְּבִיצָה דְּאֵר כְּשִׁלָּא שְׁהֵתָה מֵעַל"ע וּשְׁחִטָה אִם קָמִי
שְׁמִיָּא גְּלִיָּא שְׁבָאָמֶת לֹא נִתְרַסְקוּ אֲבָרֵי אִינָה טְרִיפָה.

דֹּא"כ מָה בְּעֵי הַש"ס דְּכִינּוֹן שְׁפָלָה מֵעַל"ע שְׁלָה בִּיּו"ט עַל פְּרָחִין גְּדִרְסָה מֵעִיּו"ט
נִתְקַצָּאִי בַּה"ש. אֵלָּא וְדָאִי דְּאִגְלָאִי מִקְלָתָא שְׁמַעוּלָם לֹא הַיִּתְרָה טְרִיפָה.

וְהָיִי כְּמוֹקְצָה שְׁיִבֵּשׁ וְאִין הַבְּעָלִים מְפִירִין בּוֹ שְׁמוֹתֵר. וְעוֹד דְּבַפ"ק דְּבִיצָה (ו).

(בעי לרב דאסר אפרוח ביו"ט מה בין אפרוח שנולד ביו"ט לעגל הנולד מן הטריפה. ומשני הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם.

ומסיק דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דמה דחזי לי' לאינש לא שדי לי' לכלבים מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם דלא מקצי אינש מידי דחזי לי' יע"ש. ועל פרחין בין השמשות לא הקצהו ממנ"פ דאם לא ישקה מעל"ע יהי חזי לכלבים ולא מקצי אינש מדעתין כו' ואם פשיטה הא חזי לאדם.

אבל אם נאמר דקודם מעל"ע אם שחטה הוא טריפה ודאי. נמצא דאגלאי למפרע דמערב יו"ט לא הי' מוכן לכלבים שיהי לאחר מעל"ע תשוב להיתרה: (ח) אף לאו ראי' הוא שיהי הלמ"מ לא הי' רק בנפלה פדאמר עולא שמונה טריפות כו' נפולה אלא שלמדנו שכל שנתרסקה טריפה.

אבל מה שגילתה תורה שכל שנפלה אף שפאמת לא נתרסקה טריפה זה אינו רק בנפולה לבד לא בדרסה. והשתא אין דברי רש"י סותרין.

ועל פן בעי הש"ס רק בעורף שנדרס לא בבהמה שנפלה דבנפלה הוי מוקצה פנ"ל: (ט) והשתא ניחא ההוא דנבחים דשם בבהמה וכל מעל"ע היתה ודאי טריפה ויצאמה מחזקת היתר והשחיטה אסורה כמו האכילה.

וממילא מיושב קושית הדגמ"ר דבנשברה השדרה דלא בעי מעל"ע שוב מוקמינן לה בחזקת היתר ונדקא האכילה אסורה משום דבחי' היתה אסורה: י' ובעיקר דינו של הדמ"ר דהלכה מהני בנשבר השדרה וא"צ בדיקת החוט מדינא.

יש לדחות מהא דמוכח בפ"ק דחולין דאזלינן בטר רובא מדכתיב חלבו האל' תמימה וניחוש דילמא אפסיק חוט השדרה. יע"ש.

הרי דהלכה אינו מוציא מחשש פסיקת החוט: סימן סג א התבואות שור פוסק דאם יש ריעותא שאינה יכולה להלך אף אם נפלה פחות מעשרה חיישינן לפסיקת החוט. ועיין בחי' הרמב"ן חולין משמע להדיא דאם נפלה פחות מעשרה אין חוששין אף לפסיקת החוט עי"ש בתחילת דבריו ובאמצעיתו ובסופן.

והת"ש לא הי' לפניו ספר הג"ל כי לא נתפשט בזמנו: ב' עוד כתב דבהכה לאורף השדרה ולא שלים אפלגא דגבה. אם אינה יכולה להלך חיישינן לפסיקת החוט.

וצ"ל לשיטתו הא דכתב הרשב"א בחי' בהכה לאורף כו' אין חוששין לפסיקת החוט היינו ביכולה להלך. ומ"מ לרחבה חיישינן דס"ל פיש מפרשים שבר"ן דאפי' הלכה בעיא בדיקה.

והא דאמר בגמ' אין חוששין לריסוק אברים בהכה לאורף על פרחין הפירוש אין חוששין לפסיקת החוט. דלריסוק בלאו הכי לא חיישינן פיון שהלכה כמ"ש בפרמ"ג דהלכה לא בעי שיהוי מעל"ע.

והפרמ"ג עצמו הביא דברי התב"ש הג"ל. על פרחין דהלכה מוציא מיד חשש ריסוק ולא נשאר רק חשש פסיקה.

ועיין ברש"א בחי' משמע שהוא מפרש דאי שלים אפלגא חיישינן היינו לפסיקת החוט לבד. ולפי זה נראה דהאיפא מ"ד בר"ן ס"ל נמי הכי.

ועל פון פיון דלא חיישינו כלל לריסוק ולא דמיא לנפולה. ועל פון אף שגפסק החוט יכולה להלון וכמ"ש הר"ן דשאר טריפות מתקיימות יב"ח ומהלכות יע"ש: ג) ולפי זה א"ש פסקו של הרב פרמ"ג ממנ"פ דלאיפא מ"ד שבר"ן לעולם לא בעי מעל"ע רק בדיקה פיון דליכא למיחש לריסוק.

ולהפוסקים דמצרכי מעל"ע ועי' תב"ש דמהר"ן אין הכרע] מהני הלכה. ועיין ברש"א חוליו דאין חוששין דכולה שמעתיו אין חוששין אף לפסיקת החוט.

והא דהפה לארפה בגמ' מייירי שיכולה להלון. ועובדא דב"ק דנפל פחות מעשרה מייירי ששהוט שלם או ששחטו קודם שהספיקו לראות אם יכול להלון כצ"ל להתב"ש: והיכא דנפלה מחמת שהפה אותה.

כתבו הפר"ח והתב"ש והפרמ"ג דצריך בדיקת כל החלל. ולולא דבריהם הי' הדבר פשוט בעיני להתיר.

ולא דמי לאלים המנגחין זה את זה. דו"ל הר"ן ואע"ג דקי"ל בפירק הפרה אין חבוט פחות מעשרה טפחים.

הני מילי בשנפל מעצמו. אבל בשנפל מפח אחר שדחפו יש חבוטי.

אלמא דוקא בכהאי גוונא חשיב הפילוהו אחרים שדחפוהו אבל כשהפיה ומחמת זה נפלה חשיב נפלה מעצמה ומותרת פיון דליכא עשרה מכריסה עד ארעא. ואם הפילה עצמה מחמת צער הפאה.

כ"ש דמותרת אפילו ביותר מעשרה דאמדה נפשה. ואפי' דחפוה בני אדם בהפאתם נראה ג"כ דאם לא הי' פתאום מותרת.

דאהא דאלים המנגחין זא"ז הקשו שהרי הפילוהו מדעת. ותי' הט"ז (סי' נ"ח) דשאני הכא שהוא סובר שיפיל את אחרים ועל פון לא אמרינו צפורניו נועץ ובהפילהו אדם לא שייך זה: ה) ובהא אשפחנא פתרי דעמדה מהני לדידן (אף דאין אנו בקיאים בבדיקה ועמדה צריכה בדיקה) כגון בהפה בחוט השדרה ונפלה ועמדה דמהני בדיקה לאלתר.

ולא בעי שיהוי מעל"ע דבזה אנו בקיאים פיון שהוא באבר אחד פדמהני בדיקה לאחר מעל"ע. ובלא נפלה לא מהני עמידתה כמו בהעמידוה אחרים דבעינן דוקא שתעשה פעולת עמידה.

וכשלא נפלה ונשארה עומדת לא עשתה פעולת עמידה. אבל בנפלה מהני עמידתה אף דהחשש שלא מחמת הנפילה.

רק מחמת שהפה אותה. מ"מ מהני עמידתה.

דקא משגי אהא דנולד ביו"ט שוחטין אותו ביו"ט. הבמ"ע שהפריס ע"ג קרקע.

ופרש"י עמדה א"צ מעל"ע. הרי דאף דהחשש מחמת ריסוק בית הרחם מ"מ מהני עמדה.

ולפי"ז יהי קל נפלה מלא נפלה דבלא נפלה לא מהני עמידתה [וכן משמע מקל אחרונים דמזכרי שיהוי מעל"ע בלא נפלה] והטעם בזה כמ"ש דבעינו דוקא שתעשה פעולת עמידה: ו) ונראה דלא מהני בלא נפלה אף אם תשכב אח"כ ותעמוד כמ"ש בפ"ת (סי' נ"ח) בשם ספר תמודי דניאל בהעמידוה אחרים דאף שתשכב אח"כ ועמדה לא מהני.

וכן נראה להוכיח מהש"ך שהוכיח מש"ס זכחים דהלכה מהני אף בהעמידוה אחרים. וכוונתו דא"כ מה קאמר שם כולהו כר"ל לא אמרי דאיערב בנפולה קסברי הלכה א"צ בדיקה.

ואם איתא דהעמידוה אחרים לא מהני בדיקה. לוקמי בהעמידוה אחרים דשוב לא מהני הלכה.

זה ראית הש"ך. וא"כ מוכח דס"ל דאף אם שתשכב אח"כ לא מהני עמדה.

דאל"כ מה ראי' מהתם הא אפשר לבדוק ע"י שתעמוד אחר שתשכב. אלא ודאי דלא מהני אנא שעמידה ראשונה שאחר נפילתה תהי מעצמה ע"י פחה.

והכא שעמידה ראשונה הוא ממילא שלא נפלה כלל. א"כ אף אם תשכב אח"כ ותעמוד לא מהני: ז) ולפמ"ש ניקחא הא דכתב רמ"א (בסי' נ"ת) דין עמדה דלא מהני רק עמדה מעצמה ולא שהעמידוה אחרים.

ולכאורה לדין אין נ"מ בזה כיון דלדין אין בקיאיין בבדיקה. ולפימ"ש ניקחא.

דנ"מ בהכה פנ"ל: ה) ובהא דהעמידוה אחרים כתב שם בפ"ת בשם ס' תמודי דניאל דלא מהני אם העמידוה בגערה או במקל. והנה בר"ן כתב דהעמידוה אחרים לא מהני ובמסופנת לחוד הוא דמהני.

והנה במסופנת כתב הרמ"א (סי' י"ז) בשם הפלפול בשם הראב"ד דלא מהני אלא אם העמידוה בגערה או במקל. אבל העמידוה ביזים לא מהני.

ומזה למד דהכא אפ"י בגערה או במקל לא מהני. אבל תמוה בעיני דלפי דבריו מנ"ל להר"ן דין זה.

דבגמ' כתב סתם עמדה. ומה נ"מ הסבה שהי' לזה.

ובנדאי כוונתו דהעמידוה אחרים ביזים לא מהני. וזה נדאי ברור דעמדה לא מקרי אלא קשעשעוה פעולת עמידה.

גם ראי' מההיא דאלים המנגחין זא"ז. דהוצרך להשמיענו דאין חוששין לריסוק אברים ולשיטת רש"י ביצה והרא"ה השיטה א' בר"ן דבעמדה שוב ליכא למיחש לריסוק רק לשאר טרפיות.

והכא שלא נפלה פשיטא דאין חשש ריסוק אלא דבעינו שתעשה פעולת עמידה דוקא וא"כ העמידוה אחרים ג"כ לא מהני. אבל שלא יועיל בגערה או במקל אין שום סברא.

ובנדאי הר"ן ס"ל כסתמת שאר פוסקים במסופנת דמהני אפ"י העמידוה ביזים. ודין זה לא נזכר רק בכלבו.

והמחבר לא הביאו ג"כ: ט) ולכאורה היא נ"ל להביא ראיה לדברי הרב חמודי דניאל מהא דבעי הש"ס ביצה בעוף שגדרס ושהה מעל"ע דצריה בדיקה אם מותר לשוחטו ביו"ט. ועל פרחין בלא עמדה דאל"כ א"צ שהי'.

וא"כ תיפוק לי' דמסונפת היא ויש לחוש שמה לא תפרס ותהי' נבילה. וכבר פסק הרמב"ם דהשוחט בלילה ולא ראה אם פרסה הרי זה ספק נבילה.

וא"כ אף בשאר בהמה מסונפת הנה לי' למבעיא אם מותר לשוחטה. ומכ"ש דיש ראיה לפי מה שפסק השאג"א להלכה דמסונפת ממש אסור לשוחטה ביו"ט.

אלא ודאי משפחת לה לא עמדה ולא הוי מסונפת. וכמו דאנן קי"ל כמ"ש הפלבו בשם הרמב"ד דאפילו העמידוה בידים חשיבה מסונפת.

א"כ ממילא מוכח מסונפא הנ"ל דאפ"ל במקל לא חשיבה עומדת. דאל"כ היכי משפחת לה שלא תהי' מסונפת ואעפ"כ תצטרף שהי' מעל"ע מיהו לפי מה שהוכחנו לעיל (אות ו') מהש"ף דהעמידוה אחרים אף אם תשכב ותעמוד לא מהני ובמסונפת אין חילוק מתי תעמוד א"כ איכא לאוקמי בכהאי גוונא: סימן סד א) כתב הט"ז (סי' נ"ח ס"ק ב') דלדעת הרשב"א דמכשיר בהלכה אף אם ידוע שנתרסקו אבריו דתלינן שלא הגיע הריסוק עד שתטרף בו.

וכתב הט"ז דאם לא נודע שנפלה פשירה ג"כ אף שרואין שנתרסקה דתלינן השינוי בדבר אחר וכוננת דבריו אף שאינה יכולה לעמוד ולהלן. דבעומדת והולכת מפורש ברשב"א דכשירה אף שאין תולין השינוי בדבר אחר אלא שלא הגיע הריסוק עד שתטרף בו ודו"ק.

ועיין בט"ז שכתב דאף דהרשב"א אוסר בנחמרו בני מעי' אף שלא נודע שנפלה לאור היינו משום דהתם לא שכיח שתאמר בלא נפלה לאור יע"ש: ב' וקשה לי לשיטת הט"ז דהא הרשב"א מביא ראיה לדינא דאפ"ל לא נודע שנפלה לאור חוששין דאל"כ אלא דשכיח מידי אחרניא אפ"ל בנפלה לאור נתלה בדבר אחר דבהמה בחזקת היתר עומדת.

וא"כ ה"נ אם תולין באין ידוע שנפלה בדבר אחר. אף ביזוע שנפלה נתלה הריסוק בדבר אחר: ג) אולם באמת הוכחה זו של הרשב"א לכאורה אינו מובן דהא בנפלה לאור לחוד צריכה בדיקה כמ"ש הרשב"א בתה"ב ומוכיח ה"ן מהא דאין ריאה לעוף לינפל וליחמר דהיינו לענן שא"צ בדיקה ומוכח דשאר אברים צריכים בדיקה וממילא אף בדיעבד מעבב הבדיקה וכמ"ש הרשב"א בתשו' בכמה מקומות.

וכן יש להוכיח לשיטת הר' יונה שפסק הרשב"א דבכל מידי דשכיח להיתר כמו לאיסור אפ"ה אולינן לחומרא אם לא היכא דשכיח להיתר יותר. וכההוא דשגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח.

וא"כ פיון דצריכה בדיקה על פרחין דלא שכיח להיתר יותר. דאל"כ אף לכתחילה לא הנה צריכה בדיקה וכההוא דשגרונא שכיח כו'.

ועל פרחין דשכיח לאיסור כמו להיתר וממילא אף דייעבד מעבב הבדיקה. וכיון דהבדיקה מעבבת.

ממילא אף פשטולין השינוי מראה בדבר אחר בלא נודע. מ"מ בנודע שנפלה לאור עכ"פ ליפא בדיקה לריעותא דנפולה שוב מצאתי שהרגיש בזה הט"ז (סי' נ"ב סק"ט ד) וליישוב הוכחת הרשב"א נראה.

דהנה הרשב"א שם הוכיח מהוריקה פבד פנגד בני מעיים דבדין זה קאי שם יע"ש. ובזה האיסור משום דמסתמא הבני מעיים נחמרו.

ואף דחזינו שהבני מעיים לא נחמרו תולין שעדיין לא ניפר בהם. וא"כ אי אפשר להטריף מחמת שצריך בדיקה.

דקא חזינו שהבני מעיים לא נחמרו ונהרי הי' בדיקה להבני מעיים. וקא נדאי דאם נאבד הפבד פנגד הבני מעיים פשר לטעם הרשב"א שפכת דנדאי הבני מעיים ג"כ נחמרו אלא שאינו ניפר בהם עדיין.

ונה אמרינו רק מחמת ההכרח שהפבד נחמרה ועל פרחין ששלט גם בבני מעיים. אבל מסתמא קא חזינו שלא נחמרו הבני מעיים ונה פשוט, ועל פרחי אתה בא להטריף מחמת שרואין שנחמרה הפבד.

ושפיר הוכיח הרשב"א. וכן מה שפכת שם בריאה דעוף דירוק פכרתי פשר מדר' נתן אף ביצוע שנפל היינו משום דריאה דעוף א"צ בדיקה שצולעות מגינים: ה) אולם בחי' הרשב"א משמע דאף ריאה דבהמה? ורקוה פשירה מדר' נתן.

גם מהא דכתב הרשב"א בפבד דעוף בייתי שיש במינו מדברי אין השינוי אוסר בפבד אם הוא ירוק פכרתי דמדבריים פבדן ירוק. ואפשר שפבד זה אתרמי ג"כ פו דכל שיש במינו מדברי פו לפעמים אתרמי אף בביתתי פו עי"ש.

והקשה הט"ז דקא מ"מ הבדיקה נעדרת פיון דלא ידעינו האידו היטה מתחילה. ואדרבה רוב פעמים היטה כמו שאר בייתות: ו) אשר על פו נ"ל ליישב דברי הרשב"א.

והנה ז"ל בתה"ב הארוך שאם אתה אומר שכל שלא נודע שנפלה לאור תולין פחולדות או במקרה אחר שאינו פוסל. א"כ אף פשנפלה לאור נמי נאמר פו דרובא דאורייתא.

דרוב בהמות פשירות הן. וירקות זה אני אומר לא ירקות הפוסל הוא אלא ירקות שאירע בפבד מן התולדה וגדולה מזו אמרו דאף בנקב שבבני מעיים שעכ"פ פוסל אם הי' מחיים אפי"ה תלינו בזאב ובידא דטבחא אע"ג דהתם דוקא בדאיפא קמן מידי דנתלי בי' פזאב וידא דטבחא דמשמשי בהו.

התם הוא דאיפא מידי פוסל עכ"פ אי אית' מחיים דבהמה. אבל קא דליפא מידי פוסל דקא ירקות לא פסול ואפי' אתי' מחיים אם הי' מחמת תולדה או מחמת חולי.

א"כ אפי' ליפא קמן מידי למתלי בי' פיון דלאו מידי פוסל הוא עכ"פ נתלי להקל. אלא נדאי ירקות שבלב וקורקבו וכבד ואדממות שבשאר בני מעיים מקלתא רחיקא הואא לא על ידי אור.

ולהכי לא תלינו אלא במצוי. וכיון שפן אף בשלא ראינו שנפלה לאור ונחמרו בני מעי' עכ"ל.

ז) ודבריו אינם מוכנים כלל במ"ש לחלק בין ספק קודם שחיטה ספק לאחר שחיטה לספק מחמת חולי ספק מחמת האור. ועיין בחי' רשב"א פ"ק דחולין שפסק בדברי הר' יונה דהיכא דשקולין תלינן להחמיר.

והביא ראי' מההיא דמשגרא פרעא וטעמא דשגרונא שכיח טפי. הא לאו הכי תלינן להחמיר בפסיקת החוט.

הרי דאף בשאר ספיקות תלינן להחמיר: ח) ונראה לפרש דהנה צריכין להבין סברת הר' יונה הנ"ל דספק טריפה תלינן להחמיר ומייתי לה מהא דאמרו כל ספק בשחיטה פסולה עיי"ש. דמה ענין זה לזה.

דקא מעשה המתיר נעשה בנדאי ואיסור טריפה ספק אם חל כלל. ונראה עפ"י המבואר בפרק פסוי הדם (פ"ה:): דהשוטט טריפה ומצא בה בן ט' חי דהולד אסור אף דהולד אינו טריפה והוא נותר בשחיטת אמו משום דשחיטת אמו שחיטה שאינה ראוי' ושחיטה שאינה ראוי' אינו מתיר באכילה לכ"ע.

וכיוצא בזה כתבו הר"ן והריטב"א בחי' פרק חלק בהא דבהמה חצי של עיר הגדחת דאסורה פולה משום דמעורב בה סימן אחד שהוא שחיטה שאינה ראוי' יע"ש. ולפי זה בכל טריפה יש בה איסור שאינו זבוח ג"כ כמו בולד טריפה הנמצא בה ובחצי השני שאינו של עיר הגדחת.

ועל כן הוי ספק בשחיטה: ט) אולם יש לפקפק בזה דכיון דמשום טריפה אינו אסור. ממילא הוי שחיטה ראוי' ודאית.

ובזה חילק הרשב"א דדוקא בספק קודם שחיטה ספק לאחר שחיטה בענין דאיכא מידי למתלי בי'. דאל"כ הוי ספק שפא קודם שחיטה ונמצא דהי' שחיטה שאינה ראוי'.

ואין לומר דהוי שחיטה ראוי' ודאית כנ"ל. דזה אינו דאם הי' קודם שחיטה הרי בשעת שחיטה הייתה טריפה ודאית.

והי' יכול לברר אז שהוא טריפה שיבדקו תקיף והי' שחיטה שאינה ראוי'. ועל כן הוי ספק בשחיטה.

והוא הדין בההיא דמשגרא פרעא בתרייתא דאי לאו דשגרונא שכיח טפי הי' אסורה דשפא חוט השדרה אפסיק והי' אפשר לברר אז דאפסיק חוט השדרה והי' שחיטה שאינה ראוי'. אבל אם היינו אומרים דשינוי מראה דבני מעיים יש לתלותו בדבר אחר.

א"כ אף בנפל לאור נתלה בדבר אחר ולא הוי ספק בשחיטה כיון דהיתה מותרת בשעת שחיטה משום טריפה ולא הוי שחיטה שאינה ראוי'. והיינו דדייק הרשב"א ואמר דהתם איכא מידי דמטריף עכ"פ.

ופי' דאפשר דבשעת שחיטה יש לברר שהוא טריפה ודאית ודוק. [סברא זו הנה היא גם כסי' כ"ב אות ו' עיי"ש.

המגיה] י) והשתא לא קשה מה שהקשה הט"ז דאפי' איכא למתלי ירקות בדבר אחר טריפה משום דצריך בדיקה ואי אפשר. דזה אינו.

דְּדוֹקָא לְפִי הָאֵמֶת דְּאֶפְשָׁר לְבָרַר בְּבִדְיָה שְׁהוּא טְרִיפָה וְדָאִית. עַל פְּנֵי צָרִיךְ בְּדִיקָה וּמַעֲכָבֵת דְּהוּי סְפֵק בְּשַׁחֲיטָה.

מִשָּׂא"כ אִי לֹא הִי אֶפְשָׁר לְבָרַר שְׁהוּא טְרִיפָה וְדָאִית לֹא הִי סְפֵק בְּשַׁחֲיטָה. וְהוּא הַדִּין בְּכַבֵּד בְּיָדֵי שְׂיִישׁ בְּמִינוֹ מְדַבְרֵי אֵין הִירְקוֹת פּוֹסֵל פִּינּוֹ דְּאִי אֶפְשָׁר לְבָרַר טְרַפּוֹתוֹ בְּשִׁהוּרִיק אֵין הִבְדִּיקָה מְעַכְבֵּת וְדו"ק: יא) נְחִזְרֵר לְדִין נְפִלָה מִן הֶגֶג דְּבִזָּה שְׁפִיר י"ל דְּאָסוּר מִשּׁוּם דְּצָרִיךְ בְּדִיקָה.

דְּבִנְפִלָה מִן הֶגֶג וְדָאִי הִבְדִּיקָה מְעַכְבֵּת אֶפְשָׁר לְבָרַר בְּשַׁעֲת שְׁחִיטָה שְׁהִרֵי שְׁחִטָה בְּתוֹךְ מַעַל"ע טְרִיפָה מִשּׁוּם דְּבְתוֹךְ מַעַל"ע לֹא מְהַנִּי בְּדִיקָה דְּאֶפְשָׁר שְׁעִדְדִין אֵין הִטְרִיפּוֹת נִיפְרָ בְּהַ כַּמ"ש הֶרְשָׁב"א בַּח"י וּבַחַה"ב.

וּא"כ הָא דְּאָסוּר כְּשֶׁנִּרְאָה בְּהַ רִיטוּק מִשּׁוּם דְּהִיָּתָה צְרִיכָה בְּדִיקָה: יב) וְאֵין לְהַקְשׁוֹת מְהָא דְּכַתֵּב הֶרְשָׁב"א בַּחַה"ב"א (דָּף נ"א) בְּהָא דְּאֵין רִיָּאָה לְעוֹף לִינְפוּל דְּהִינּוּ לְעַנְיָן שָׂא"צ בְּדִיקָה. אֲבָל אִם רְאִינוּ שְׁנִתְרַסְקָה טְרִיפָה וְלֹא תְלִינּוּ הֶרִיטוּק בְּמִיָּדֵי אַחְרִינָא.

אֶפְשָׁר דְּהִתָּם א"צ בְּדִיקָה. לַק"מ דְּלִמְרִוּץ זֶה שֵׁם ס"ל דְּבִנְפִלָה לְאוּר אָסוּרָה אִם הוּרִיקָה כְּכַרְתִּי אֶפְשָׁר דְּבִלָּא רְאִינוּהָ שְׁנִתְרַסְקָה מְוִתֵּרַת כְּמַפְנִרְשׁ בַּגְמ' יְרוּקָה כְּשִׁירָה מִדְר' נָתַן.

וְעַל כְּרַחֲמֵי לְתִי זֶה ס"ל דְּלֹא דְּמִי נְפִלָה לְלֹא רְאִינוּהָ שְׁנִתְרַסְקָה וּבְתִרְוּץ הַב' שֵׁם כְּתִב שְׁהוּא סִיּוּעַ לַמ"ש לְמַעַלָּה רְאִי לְדַבְרֵי הַגְּאוּנִים. וְעַי' בְּנִקְה"כ וּבַחַב"ש (סִי' נ"ב) וּבְקֶצֶר פְּסֵק כַּתִּי הָא'.

וּלְפִי"ז שְׂאֵנִי לִי בֵּין רְאִינוּהָ שְׁנִתְרַסְקָה וּפְסֵק כֵּן לְחוּמְרָא וּכַמ"ש בַּחַב"ש שֵׁם. וּמ"מ אֵין הַטַּעַם בְּזֶה מִשּׁוּם דְּהִבְדִּיקָה מְעַכְבֵּת וּכְקוֹשְׁתֵי הַט"ז.

דְּהָא הִתָּם בְּעוֹף קָאִי דָא"צ בְּדִיקָה לְרִיָּאָה. אֲלֵא מִשּׁוּם דְּרְאִינוּהָ שְׁנִתְרַסְקָה תְלִינּוּ הֶרִיעוּתָא בְּנְפִילָה.

וְזֶה סְבֵרַת הַרְאָה וְהַר"ן שְׁסוּבְרִים בְּלֹא נְפִלָה לְאוּר לְעוֹלָם מְוִתֵּרַת אֶפְשָׁר שְׁנִתְרַסְקָה בְּמַרְאָה. וְאֶעֱפִי"כ כְּתִב הַר"ן דְּעוֹף שְׁנִתְרַסְקָה בְּמַרְאָה הַרְיָאָה אָסוּרָה בְּרִאֵי שְׁנִתְרַסְקָה וְדו"ק: סִימָן סה א) הַרְמ"א (בְּסִי' נ"ח סֵעִי ה') כְּתִב דְּהָא דְּהִלְכָה כְּשִׁירָה אֶפְשָׁר שְׁנִתְרַסְקָה הִינּוּ כָּל שְׂאֵין הַשְׁיָנוּי מְטְרִיף בְּשָׂאָר בְּהִמָּה.

וְהוּא בַב"י בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א וּלְפַעַנ"ד דִּין זֶה צ"ע אֶפְשָׁר שֶׁהַב"י כְּתִב כֵּן בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א. הַרְשָׁב"א אֲזִיל בְּזֶה לְשִׁטְתֵּי: ב) וְהִנֵּה מְדַבְרֵי הַט"ז נִרְאָה דָּאִם הִינּוּ יוֹדְעִין שְׁהַשְׁיָנוּי בָּא הַנְּפִילָה הִיָּתָה כְּשִׁירָה אֶפְשָׁר מְטְרִיף בְּשָׂאָר בְּהִמּוֹת.

וְכֵן מִשְׁמַע לְהַדְיָא מְדַבְרֵי הַפְר"ח שְׁכַתֵּב וְלֹא תְלִינּוּ לְקוּלָא שְׁמַחְמַת הַנְּפִילָה בָּא הַשְׁיָנוּי וּכְשִׁירָה וְכו' מִשְׁמַע דָּאִם הִי תוֹלִין כִּף הִיָּתָה כְּשִׁירָה וְכֵן מְסַתְפֵּר דְּהָא אִם הִגִּיעָה לְדַבְרֵי הַמְטְרִפֵּת מַחְמַת הַנְּפִילָה לֹא הִיָּתָה יְכוּלָה לְהִלְוֵהָ.

וְכַמְבּוֹאָר בְּר"ן דְּמַהֲאֵי טַעְמָא מְהַנִּי הִלְכָה אֲלֵא דְּאֵנּוּ תוֹלִין הַשְׁיָנוּי בְּדַבְרֵי אַחַר. וּבְזֶה אֲזִיל הַרְשָׁב"א לְשִׁיטְתוֹ שְׁכַתֵּב בְּדִין נְפִלָה לְאוּר דָּאִם הִי הַדִּין בְּלֹא רְאִינוּהָ שְׁנִתְרַסְקָה לְאוּר דְּכְשִׁירָה דְּתוֹלִין הַשְׁיָנוּי בְּדַבְרֵי אַחַר אֶפְשָׁר בְּנִתְרַסְקָה וְנִתְרַסְקָה בְּדַבְרֵי אַחַר.

וה"נ בנדידון דיין אין תולין השינוי בנפלה להכשיר. אבל להר"ן וסייעתו דקי"ל פנותייהו בסי"נ ב"ב דבלא ראינו שנפלה פשיטה [וילדעת הט"ז שם אף שלא במקום הפסד מרובה] עיי"ש בר"ן שתולין היקון בפכד מחמת חולי שמצוי ואפי"ה פיון שראינו שנפלה לאור אין תולין שוב בדבר אחר וטריפה.

ה"נ בנ"ד נתלה במחמת הנפילה ויכשר פיון שהלכה: ג) ואין לומר דדוקא להטריף תלינו בנפילה. דא"כ לא הי' נפלה לאור ונחמרו בני מעי' רק ספק טריפה כמו ספק דרוסה וקא נדאי ליתא.

כן יש לדון לפי משמעות הט"ז והפר"ח דאם הי' תולין מחמת הנפילה היתה פשיטה: ד) אולם לפענ"ד י"ל דאף דכתב הר"ן דהלכה מוציאה מחשש שאר טרפיות הבאות מחמת הנפילה. זה אינו אלא לשיטת רש"י והרא"ה בבדה"ב שהביא הר"ן שם דמשום הכי בעינו בנפילה שהי' מעל"ע ובדיקה דשהי' לה' מחשש ריסוק ובדיקה מחשש שאר טרפיות הבאות בגרם הנפילה.

ועל כן פיון דהלכה אפי' בדיקה א"צ. מוכרח לומר דהלכה מוציא מחשש שאר טרפיות. משא"כ לדעת הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א דבדיקה הוא ג"כ מחשש ריסוק. וקא דצריף שהי' מעל"ע כתב הרשב"א דקודם לכן אינו מועיל בדיקה דאולי אפתי לא אגלי ביהתמייהו.

א"כ י"ל דהלכה אינה מוציאה מחשש שאר טרפיות כלל. אלא דבנפלה לא חיישינו כלל לשאר טרפיות רק לריסוק אברים: ה) ואף שכתבה"א פתב דחיישינו ג"כ לנגב [אלא דאם איתא שנקבה היתה באה בקרע גדול.

וע"כ אנו בקיאיין]. מ"מ בתה"ב הקצר פתב דלא מחשש נקב אנו בודקין אותה אלא מחשש ריסוק אברים.

ועל כן יש לו בדיקה עי"ש. וכן מסתבר דלפי שיטתם דהבדיקה משום ריסוק אברים אנו מוכרחין לזה דנגב הבאה בגרם נפילה נדאי בא בקרע גדול.

וטפי מסתבר דאין חוששין כלל לנגב. וע"כ כל שנמצא שינוי המטרפת בשאר בהמות. י"ל דשינוי זה אינו ריסוק. דריסוק היינו צורת האבר לא שינוי מראה כמ"ש במ"ז אות ג'.

ואף שפא בה שינוי מראה מחמת נפילה מ"מ יכולה להלך דהלכה אינו מוציא רק מחשש ריסוק פנ"ל: סימן סו החזה"ש וכ"ט לכבוד אאמו"ר הרב הגאון העסיד המפורסם נ"י עה"י פ"ה כקש"ת מוה' זאב נחום נ"י א) מכתב קדוש הגיעני ולא הספקתי לקרותו היטב עד שנאבד ממני.

רק אחת אנפון אשר הוקשה לה בולד טריפה שנטרפה ולבסוף נתעברה. דלמ"ד זוז"ג מותר ה"נ מותר אף למ"ד עובר ירה אמו.

ולמה הלא איסור טריפה אינו משום שנעשה טריפה שהרי טריפה מן הבטן ג"כ אסורה אלא משום שהוא עכשיו טריפה ונהרי האם היא עכשיו טריפה: ב) נראה דאיסור עובר

יָרָךְ אָמוֹ הוּא דְהַעֲוָבֵר נְאָסֵר אַגֵּב אָמוֹ וְכֹה"ג בְּרַש"י עֵינֵיכִין (ז): בְּשֹׁעַר בְּהֵמָה הַנְּסַקְלָת דְאִסוּרָה מְשׁוּם שְׁגָמֵר דִּינָה אוֹסְרָתָה וְכָל הַמְחַוְבֵּר בֵּה בְשֹׁעַת גָּמֵר דִּין נְאָסֵר "בְּהֵדָה" עַכ"ל הָרִי דְעָף שֶׁהִגְמִ"ד לֹא הִי' כָּלֵל עַל הַשֹּׁעַר דְשֹׁעַר לָאוּ בַר מִיתָה הוּא כְּדַאִיתָא שָׁם.

מ"מ נְאָסֵר אַגֵּב הַבְּהֵמָה. וְה"נ נְאָסֵר הַנִּלְד אַגֵּב אָמוֹ.

וְכָל זֶה אִם נִתְעַבְרָה וְאִם"פ נְטֵרְפָה. אֲבָל אִם נְטֵרְפָה וְאִם"פ נִתְעַבְרָה שְׁלֵא חָל עוֹד אִיסוּר טְרֵיפָה עַל הָאֵם.

דְכֹה"ג אֲמַרִינוּ בַּמְנַחֲוֹת (כ"ד). שְׁבַע לָהּ טוֹמְאָה.

ה"נ שְׁבַע לָהּ אִיסוּר טְרֵיפָה. אִין הַנִּלְד נְאָסֵר: ג) אִף קִשָּׁה ע"ז מְדַבְרֵי הַתּוֹס' בְּכוֹרוֹת (דף מ"ט) שְׁפָתָיו דְבָכוֹר שְׁקָנָה נְכָסִים לְאִחֵר שְׁהַגְדִיל לֹא חָשִׁיב דְאִיקְנֵי דְכָל שְׁעָה חָל עָלָיו חַיִּיב הַתּוֹרָה לְפָדוֹת עֲצָמוֹ.

וְלֹא אֲמַרִינוּ כִּינּוֹן שְׁפָכֵר נִתְחַיֵּיב שְׁבַע לָהּ חַיִּיב. וְכִי הִכִּי שְׁפָכֵל שְׁעָה חָל חַיִּיב חֲדָשׁ עָלָיו לְגַבֵּי הַנְּכָסִים שְׁיִקְנָה.

ה"נ יְחִוֵּל אִיסוּר חֲדָשׁ עַל הַבְּהֵמָה לְגַבֵּי הַעֲוָבֵר. וְאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר פְּשִׁיטָא דְלֹא שְׁיִיף כָּאֵן.

כְּדַמוּכַח בְּקִדּוּשֵׁין בְּאַלְמַנְת רְאוּבֵן שְׁהִיא אֲלַמְנַת שְׁמַעוֹן [שְׁמַעְתִּי בְהִיּוֹתִי בְּגַאֲלִיצִיא שְׁהֵרַב בְּסַאֲנִדְעָץ נִתְקַשָּׁה בְּהָא דְנְטֵרְפָה וְלְבַסּוֹף נִתְעַבְרָה]: ד) וְנִרְאָה לִינִישָׁב דְהִנְהָ בְּתוֹס' שְׁבֻעוֹת (דף כ"ד).

(בְּאוֹכֵל נְבִילָה בִיּוֹה"כ"פ פְּטוֹר לר"ש. רְצוּ לֹמֵר דְאִפִּי נִתְנַבְּלָה בִיּוֹה"כ לֹא אֲמַרִינוּ דְכִי מִתָּה וּפְקַע אִיסוּר אֲבָר מִן הַחַי חֲזִי חֲזִי לִי אִיסוּר יוֹה"כ"פ וְנְבִילָה בְּב"א מְשׁוּם דְהִי' עָלָה בְּחַי אִיסוּר שְׁאִינָה זְבוּחָה דְלֹא פְקַע בְּמוֹתָה וְלֹא חֲזִי לִי יוֹה"כ"פ אֲעֲשֶׂה שְׁאִינָה זְבוּחָה.

וְהַשִּׁיגוּ תוֹס' ע"ז דַּא"כ הַאִיף חֲזִי לִי אִיסוּר טְרֵיפָה [וְנְבִילָה] וְעוֹד אִיסוּרִים אֲעֲשֶׂה שְׁאִינָה זְבוּחָה. אֲלֹא וְדַאי הִיא וְזְבוּחָתָ לָאוּ לְעֲשֶׂה אֲתָא רַק לְהַתִּיר בְּשַׁחֲטָה אִיסוּר נְבִילָה אֲלֵה דְבְרֵי הַתּוֹס' ע"ש: ה) אוֹלָם הָרַמְב"ם וּמוֹנֵי הַמְצוֹת שְׁאֲחֲרִיו מְנוּ מְצוֹת שְׁחִיטָה בְּעֲשֶׂה וְאִף הָרַמְב"ם דְשִׁפְקַפֵּק בְּמַנְיָן.

הִינְנוּ מְשׁוּם דְאִינוּ מְחַוְבֵּיב לְשַׁחוֹט וְלֶאֱכֹל. מ"מ כָּתַב וְאוֹלֵי מְשׁוּם דְלָאוּ הִבָּא מְכַלֵּל עֲשֶׂה עֲשֶׂה: ו) וְצ"ל דְחֲזִי לִי נְבִילָה וְטְרֵיפָה עַל עֲשֶׂה שְׁאִינָה זְבוּחָה מְשׁוּם דְעֲשֶׂה שְׁאִינָה זְבוּחָה יֵשׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ, וְכֹהֵא דִירוּשְׁלָמִי (פ' כָּל שְׁעָה הִלְכָה ג') חֲמִץ חָל עַל טְבֵל דְאִיסוּר חֲמוֹר חָל עַל אִיסוּר קָל וּפִי' בַּק"ע חֲמִץ חֲמוֹר דְבְּכִרְתָּ וְאִין הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ וְטְבֵל בְּמִיתָה בִּידֵי שְׁמִים וְיֵשׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ.

וְה"נ טְרֵיפָה בְּלָאוּ וְאִין הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ וְאִינָה זְבוּחָה בְּעֲשֶׂה וְיֵשׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ: ז) הָאֲמַנְם כִּי בְּגַמ' דִּידֵן אִין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי מְצָה בְּטְבֵל שְׁאִין אִיסוּרוֹ מְשׁוּם בַּל תֹּאכֵל חֲמִץ דְאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר הָאֲמַנְנָא לָהּ כִּר' שְׁמַעוֹן דְאָמֵר הָאוֹכֵל נְבִילָה בִיּוֹה"כ"פ פְּטוֹר וְאִפִּי' נִתְנַבְּלָה בִיּוֹה"כ דְאִינוּ חָל עַל עֲשֶׂה דְאִינָה זְבוּחָה וְאִף דִּיוֹה"כ חֲמוֹר דְבְּכִרְתָּ וְאִין הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ וְאִינָה זְבוּחָה בְּעֲשֶׂה וְיֵשׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ אֲבָל לְדִידֵן חָל טְרֵיפָה עַל אִינָה זְבוּחָה מְשׁוּם דְקָל וְיֵשׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ.

וְה"נ טְרֵיפָה בְּלָאוּ וְאִין הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ וְאִינָה זְבוּחָה בְּעֲשֶׂה וְיֵשׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ: ז) הָאֲמַנְם כִּי בְּגַמ' דִּידֵן אִין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי מְצָה בְּטְבֵל שְׁאִין אִיסוּרוֹ מְשׁוּם בַּל תֹּאכֵל חֲמִץ דְאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר הָאֲמַנְנָא לָהּ כִּר' שְׁמַעוֹן דְאָמֵר הָאוֹכֵל נְבִילָה בִיּוֹה"כ"פ פְּטוֹר וְאִפִּי' נִתְנַבְּלָה בִיּוֹה"כ דְאִינוּ חָל עַל עֲשֶׂה דְאִינָה זְבוּחָה וְאִף דִּיוֹה"כ חֲמוֹר דְבְּכִרְתָּ וְאִין הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ וְאִינָה זְבוּחָה בְּעֲשֶׂה וְיֵשׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ אֲבָל לְדִידֵן חָל טְרֵיפָה עַל אִינָה זְבוּחָה מְשׁוּם דְקָל וְיֵשׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ.

וְה"נ טְרֵיפָה בְּלָאוּ וְאִין הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ וְאִינָה זְבוּחָה בְּעֲשֶׂה וְיֵשׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ: ז) הָאֲמַנְם כִּי בְּגַמ' דִּידֵן אִין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי מְצָה בְּטְבֵל שְׁאִין אִיסוּרוֹ מְשׁוּם בַּל תֹּאכֵל חֲמִץ דְאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר הָאֲמַנְנָא לָהּ כִּר' שְׁמַעוֹן דְאָמֵר הָאוֹכֵל נְבִילָה בִיּוֹה"כ"פ פְּטוֹר וְאִפִּי' נִתְנַבְּלָה בִיּוֹה"כ דְאִינוּ חָל עַל עֲשֶׂה דְאִינָה זְבוּחָה וְאִף דִּיוֹה"כ חֲמוֹר דְבְּכִרְתָּ וְאִין הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ וְאִינָה זְבוּחָה בְּעֲשֶׂה וְיֵשׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ אֲבָל לְדִידֵן חָל טְרֵיפָה עַל אִינָה זְבוּחָה מְשׁוּם דְקָל וְיֵשׁ הֵיטֵר לְאִיסוּרוֹ.

וטריקה על אבר מן החי אינו חל דאבר מן החי לאו פמוהו ואדרבא תמור ממנו במשהו
בשר וגידין ונעצמות ואיסורו נוהג לכני נח. ולר"ש דס"ל אין חמץ חל על טבל צ"ל הא
דטריקה חל אעשה דאינה זבוחה משום דא"א בענגן אחר: (ח) נשוב לנ"ד פיון דהא דחל
איסור טריקה על עשה דאינה זבוחה משום דיש היתר לאיסורו וזה אינו אלא בתחלת
חלות איסור טריקה.

אבל אחר פה פבר לא הי' היתר לאיסור זביחה דשחיטה שאינה ראוי' לאו שמה שחיטה
להתירה באכילה פנ"ל (סי' כ"ב אות ה') ושוב לא יכול לחול פעם שנית איסור טריקה
כמו שהבאנו מהא דקידושין באלמנת ראובן שהיא אלמנת שמעון דעל אותו איסור יכול
לחול מ"מ על איסור אינה זבוחה אינו חל.

וא"כ לאחר שנתעברה אינו חל איסור טריקה עוד לאסור את העובר ואמי שפיר: בנה
הדוש"ת הק' אברהם. סימן סז ב"ה החוה"ש לכבוד יד"נ הרה"ג החו"ב התסיד
המפורסם וכו' מו"ה אברהם דוד נ"י האבד"ק ליטאמורסק.

א הנה בענין תרת שפירש הלב"ש מטעם התחלקות החיות ולמד הלב"ש מדברי
הראב"ן (סימן רס"ד) ופי' דבריו משום התחלקות החיות ע"כ חשיבים שניהם יתרים
בקצת. ועל זה בנה תלים של הלכות.

ומעכ"ת חולק עליו והביא כמה פוסקים ראשונים ואחרונים שחולקים בזה וגם בראב"ן
עצמו האריף שאין פונתו כדעת הלב"ש דכשנפך איזו היתרת לא אמרינו פנטולים.
הנה באמת בראב"ן שלפנינו מבואר כדעת הלב"ש.

אולם להלכה דברי מעכ"ת נכונים שכל הפוסקים חולקים וגם אנו לא קי"ל כהראב"ן
ואבאר בקיצור: ב' הנה יש שיטות חלוקות בדין יתר פנטול שרש"י והרמב"ם וסייעתם
פירשו יתר כחסר אחת מהעקריות כנגדו אף לא פנטול.

וע"כ כשר להרמב"ם שני כבדים ולא מנאו בע' טרפות כמו שמנה בכל האיברים שהחסר
פוסל בהם שאם נמצאו שנים פסולים מפני שהפכד נטולה פוסל בה ולא חסירה כמ"ש
הרמב"ם (פ"ח מה"ש הלכה ט"ז וכ"ד) והיתר הוא רק כחסר ולא פנטול.

וכ"כ הר"ן שהיתר כחסר לא פנטול. אבל הרמב"ן והרשב"א סוברים פנטול.

ורק היתר לבד. והראב"ן יש לו שיטה ג'.

שהוא סובר פנטול היתר לבד אף פשאין היכר מי היתר חשיבים שניהם יתרים פיון
דבכל אהד יש לומר שהוא היתר ע"כ חשיבים פנטולים שניהם והרי הוא חסר רגל
וטריקה. אף בשנפך מי היתר כגון שהאחד עומד במקומו והשני שלא במקומו דאע"ג
דכנטול דמי אותו היתר כשירה דלאו חסר הוא.

הנה ס"ל דעכ"פ חשיב פנטול היתר. וזה הראב"ן שלפנינו (סי' רס"ד).

אולם במרדכי העתיק את דברי הראב"ן דשלא במקומו הוא תלתולי בשר בעלמא ולא
רגל הוא. וע"כ לשיטתו לא חשיב פנטול כלל אפילו היתר כמו ביתר אונא פחות מט"ד
דכשר פיון דלאו אונא הוא לא שניי' בי' יתר פנטול כלל: ג והנה הרמב"ן והרשב"א
פשוט דלא ס"ל כראב"ן שלפנינו שהם סוברים דלעולם פנטול אהד לבד.

וילרש"י וְהַרְמַב"ם וְהַר"ן נְמִי פִינּוֹן דַּס"ל יְתַר פְּחָסֵר לֹא פְּנִטוּל וּמ"מ מְטָרְפִינּוּ יְתַרְתּוּ מַגְבָּה אַף דְּנִיפֵר שֶׁהוּא הֵיְתֵר וְאַפִּי' מִקְמָה בְּעֵי הַש"ס לְמִיטְרַף אִי לֹא דְכָל תִּינִי בְּרִיָּתָא כּו' וְלִשְׁטִתָּם אִין לֹמֵר מְשׁוּם דְּכְנִיקָב פִּינּוֹן דַּס"ל פְּחָסֵר לֹא פְּנִטוּל: דּוּבְסִי' נ"ה בְּהֶגָה פְּתַב וְהִבִּיא דְּבְרֵי הַרְאַב"ן וְנ"ל וְדוּקָא שְׁזָה הֵיְתֵרְתּוּ יֵשׁ לָהּ תְּוֹאֵר רְגַל וְעוֹמְדָת בְּמִקּוּם הַרְגְּלִים אֲבָל בְּלֹא הֶכִי לֹא מְקַרֵי יְתַרְתּוּ וְלֹא הֵוִי רַק דְּלִדּוּל וְכָשֵׁר.

ב"י בְּשֵׁם מְרַדְכֵי בְּשֵׁם רְאַב"ן. עַד פֶּאֶן בְּרַמ"א.

הַרִי מְבֹאֵר שְׂדַעְתּוֹ פְּמַרְדְּכֵי בְּשִׁיטַת רְאַב"ן דְּשָׁלֵא בְּמִקּוּמוֹ לֹא הֵוִי יְתַרְתּוּ פְּלָל וְלֹא שְׁיִיף בִּי' פְּנִטוּל פְּלָל. וְדִלֵּא פְּרַאב"ן שְׁלִפְנִינּוּ דְּהֵוִי יְתַרְתּוּ רַק דְּכִינּוֹן שְׁמִבְנֵר לֹא הֵוִי פְּנִטוּל רַק אֲחָד.

אֲבָל אֲנִי קִי"ל דְּלֵא הֵוִי יְתַרְתּוּ פְּלָל. וְעַל פְּרַחֲזִין מְוִכְרַח לֹמֵר דְּהֵא דְּמְטָרְפִינּוּ יְתַרְתּוּ מַגְבָּה וְלֹא חֲשָׁבִינּוּ לָהּ דְּלִדּוּל בְּעֵלְמָא הֵיְיִנּוּ מְשׁוּם דְּכָל הַרְיָאָה מְקוּמָן דְּאוּנּוֹת וְהֵוִי יְתַרְתּוּ.

וְאַף דְּנִיפֵר שֶׁהוּא הֵיְתֵרְתּוּ אֲמַרִינּוּ יְתַר פְּנִטוּל הוּא וְחִבְרֵוֹ וְא"כ ע"כ לֹא קִי"ל פְּרַאב"ן דְּטַעַם יְתַר פְּנִטוּל מְשׁוּם דְּשְׁנִיָּהֶם יְתַרִים: ה) וְהַצ"צ שֶׁהִבִּיא דְּבְרֵי רְאַב"ן לְעַנְיָן שְׁנֵי טְחוּלִין. הַמְעַיִן יִרְאֶה שְׁלֵא לְמַד דִּינּוֹ מִהַרְאַב"ן רַק הִבִּיאֵוּ לְהוֹכִיחַ שְׁהֶגְהַת אֲשֶׁר"י לֹא מִיִּירֵי רַק בְּנִיפֵר מִי הֵיְתֵר.

דַּל"כ אִיף פְּתַב הַב"י שְׁפֹשׁוּט הוּא. הֵלֵא הַרְאַב"ן ס"ל לְהַפּוּף.

אֲלֵא וְדַאי בְּנִיפֵר מִי הֵיְתֵר [אֲבָל לֹא שְׁיִלְמוּד מְרַאב"ן דְּכְנִיפֵר אִינּוּ פּוֹסֵל בְּהַקְטִינָה. מֵאַחַר שְׁאֲנִי לֹא קִי"ל פְּרַאב"ן דְּכְנִיפֵר לֹא נֶאֱמַר (פְּנִטוּל): (ו) גַּם מֵה שְׁרַצָּה הַלְבוּ"ש לֹמֵר דִּיְתַרְתּוּ מַגְבָּה פְּסוּל לְרַאב"ן מְשׁוּם דְּמִתְחַכֵּף.

וּבְאַמַּת יְתַרְתּוּ מִקְמָה פְּשֵׁר מְשׁוּם דְּשָׁלֵא בְּמִקּוּמוֹ אִינּוּ פְּלוּם אִפִּי' לְרַאב"ן. וּמְבֹאֵר בְּכָל הַפּוֹסְקִים דְּטַעַם מַגְבָּה מְשׁוּם יְתַר פְּחָסֵר וּמִקְמָה דְּכָשֵׁר דְּחֲשִׁיב יְתַרְתּוּ בְּדְרֵי דְּכָל חִינֵי בְּרִיָּתָא הֶכִי אִית לָהּ.

וְהַלְבוּ"ש יִצְטָרֵף לְפָרֵשׁ פֶּל חִינֵי בְּרִיָּתָא הֶכִי אִית לָהּ דְּמוֹכַח דְּכָל הַרְיָאָה לֹא מְקוּמָן דְּאוּנּוֹת. דַּל"כ פּוֹלְהוּ בְּרִיָּתָא אֲסוּרִין.

אֲבָל אִין זֶה פְּלוּם. דְּוַדַּאי בְּרִיָּתָא דְּאוּרְחִיָּהּ בְּהֶכִי לִיכָא לְמִימַר בְּהוּ יְתַר פְּנִטוּל פִּינּוֹן דְּאוּרְחִיָּהּ בְּהֶכִי.

קו"ח מִיְתַרְתּוּ בְּדְרֵי דְּכָשֵׁר מְשׁוּם דְּקִים לָהּ לְרַבְנָן דְּהֶכִי אוּרְחִיָּהּ וְהַש"ס קְאָמַר עוֹד דְּאַפִּילוּ גְוִיָּאָתָא נְמִי כְּשִׁירוֹת מְשׁוּם זֶה] וְכַעֲזִין שְׁפַתְבוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּהֶגְהוּ אֲוִנּוּזִים שְׁמַצּוּי נִקְבִים בְּגִלְגּוֹלַת דְּהֶכִי רְבִיתִיָּהּ פִּינּוֹן דְּחִזִּינּוּ חֵלֶק מִהֶמִּין שְׁכּוֹלָם יֵשׁ לָהֶם כְּפִי: ז וְעוֹד דְּהֵא הַרְאַב"ן עֲצָמוֹ הוּא הַסּוֹבֵר עֵינּוּגִיתָא דְּנוֹרְדָא מְשָׁלִים לְמַנְיָן אוּנּוֹת.

וְאִי אֲמַרְתּוּ דְּכּוֹלְהוּ בְּרִיָּתָא אִין הֵיְתֵרִין אֲלֵא מְשׁוּם דְּהֵנָּה יְתַרְתּוּ שְׁלֵא בְּמִקּוּמוֹ אִיף יִשְׁלִים. הֵא פֶּל הֵיְתֵרִיו הוּא רַק מְשׁוּם דְּלֹא אֲוַנָא הוּא פְּלָל.

וְע"כ לְדִינּוֹ דְּקִי"ל פְּמַרְדְּכֵי בְּשֵׁם הַרְאַב"ן מְחֻלְקִינּוּ בֵּין יְתַר רְגַל שְׁלֵא בְּמִקּוּמוֹ לְיַסַּר אֲוַנָא שְׁלֵא בְּמִקּוּמוֹ דְּכָל הַרְיָאָה מְקוּמָן דְּאוּנּוֹת אוּ מְשׁוּם דְּכָל הַרְיָאָה אֲבָר אֲחָד וְכַרוּר: ח) עוֹד

אביא ראי' דאנו לא קי"ל פראב"ן שלפנינו שהרי במדביק תנ"ך פאחד קי"ל (בסי' רפ"ג) דאין בו קדושת ס"ת והוא פחומש בעלמא.

והוא מהרמב"ם ונתן טעם דיתר פחסר. ולראב"ן הרי ניכר מי היתר וכאלו ניטל היתר לבד והס"ת בהקשירו ועיי"ש בבאר הגולה ובאמת הנמוקי יוסף מכשיר יתיר אות בס"ת דיתר פנטול היתר לבד עיי"ש.

והוא ס"ל פהרמב"ן והרשב"א ואנו לא קי"ל הכי: ט) הנה ברנו דאנו לא קי"ל פראב"ן שלפנינו ואפי' להראב"ן שלפנינו טעם יתרת בריאה דפסול לאו משום דמתחכה אלא משום דעכ"פ ניטל היתר וניקבה הריאה: י) מה שכתב כ"ת (בסק"א) בשם הלב"ש דחסר אנוא טריפה ק"ו מניקב ורו"מ הקשה מניקב ונרדא דטריפה אף דחסרה פשירה לרוב פוסקים.

לפענ"ד לק"מ די"ל פדעת הלב"ש דטריפות אנוא שניקבה רק משום האי אנוא ולא משום דשאר הריאה חשיבה ג"כ נקובה פיון שאין הרוח יוצא ממנה להדיא. וכעין שמשכיר הרבנינו ירוחם ניקבו שני העורות זה שלא פנגד זה.

ותדע שהרי לר' שמעון לא חשיב נקב רק שתינקב לבית הסמפונות. ואף דכל בשר ריאה ספוגית על פרחין דלא חשיב לי' נקב להדיא.

וה"ה דיש לומר לרבנו לעגנו שאר אונות הריאה. וניקבה הנורדא דטריפה היינו טעמא. דעכשיו שיש פאן ונרדא מיטרפא בנורדא פמו באונות הראויות להיות. וכמו שביארתי בתי' דצמקה ונרדא טריפה אף להמכשירים חסר ונרדא.

ונה דעת בעל העיטור שכתב דבכלל ריאה שניקבה חסר אנוא. ולא פמו שהבין רו"מ שטעם בעה"ע משום שחסר אבר אחד חשיב פכולי'.

דא"כ למא פתב בעה"ע בתרי סניא דיבי דטריפה משום דהוא פרס הפנימית שניקבה. ולמא הכניס בעה"ע עצמו בזה בפלוגתא דאמוראי מהו פרס הפנימי.

ולפרש הסוגיא דנוקא כמ"ד סניא דיבי הוא פרס הפנימי. ואפי' אינו פרס הפנימי עכ"פ סניא דיבי שניקב הוא נקובת הדקין וניקב כ"ש חסר שהרי הוא אבר מהדקין.

אלא ודאי דס"ל לבעה"ע דאף שחסר אבר שלם פשר (ולא הנה פכולי' ולא זכיתי להבין דכמו שתאמר ניקב טריפה כ"ש דחסר טריפה. פן בנדאי נאמר להיפוך אם חסר פשר כ"ש ניקב.

והרי אמרתאמר דהוא אבר מהדקין והוא בכלל נקבו הדקין דטריפה ואי אמרת דשניא דין סניא דיבי מדין הדקין שוב אין ללמוד ממנו דלא אמרינו בעלמא חסר אבר אחד דלא חשיב פכולי'.

המגיה: [יא) ומה שהוקשה לרו"מ מניטל אחד מהמעיים דטריפה הא שם ליפא הו' המעיים מקולקלים. הא שם ליפא קו"ה מניקב דכל המעיים מקולקלים לק"מ דהא נקובת פל מעי הוא טריפות בפ"ע ע"כ אין טריפותו משום שאר המעיים: יב) והנה ראיתי להראב"ן שכתב בתרי סניא דיבי משום דשניהם נטולים והוי נקובים.

והיינו משום שהראב"ן לא רצה לפרש הסוגיא כמ"ד זו היא פרס הפנימי. על כן הוכרח לפרש משום דיתר כניטל והוי נקב: יג) ובעיקר הדין דחסר אונא קו"ח מניקב.

כן כתב הרמב"ן בחי' (דף נ"ו) ונ"ל וכן נתפרש בגמ' במקצתו שהריאה שחסרה ממנה פלום הוי טריפה. אלא נקובה הוי לפסול וכל שכן חסרה.

ובנדאי פוננתו על חסרה אונא. דאין לפרש פוננתו על קוויט ונאמר דס"ל דמדמפלגי על חסרון בפנים מפלל דמבחוץ לכ"ע טריפה.

ועל פרחין משום קו"ח מניקב וכדעת נב"י. דהא לא מסתבר פלל.

ובנדאי פוננתו על חסר אונא. ומלת פלום באמת דחוק לפי זה.

ואילי ט"ס. עכ"פ מפורש ברמב"ן פדברי הלב"ש: יד) ועלה בדעתי ליישב הקושיא על רש"י והרמב"ם והרע"ב דמפירשי למתניתין או שתכרה בחסר אונא.

וקשה דלשני הש"ס הכי. די"ל דקו"ח מניקב אונא ע"כ מוקי כר"ש.

דהנה לר"ש מדלא מטריף אלא בניקב להכי דשפכי פולהו סמפונהא ולא בניקב לסמפון של אונא אחת. כבש"ס (מ"ה:): דעכ"פ אונא זו ניקבה לחללה.

על פרחין דס"ל ניקבה אונא פשירה. על כן בעי להיכא דשפכי פולהו סימפונהא דריאה. דהשתא הריאה בכללה ניקבה לחללה. אבל אם הי' מטריף בניקבה אונא אחין לחללה נדאי הנה מטריף בניקבה אונא לתוך הסמפון שלה.

ולדידן' ליכא קל וחומר לחסר אונא אחת מניקב שהרי לדידן' ניקב אונא אחת לסמפון שלה פשירה וע"כ טריפה משום חסרה. דאף דהגמ' מפרש לר"ש בנקב דחסרון.

מ"מ פיון דבנקב בחסרון מטריף בניקב אונא אחת כמו רבנן. שוב איכא קו"ח להטריף חסר אונא מניקב בחסרון כ"ש ניטל דהיינו חסרון.

ועל כן מסתבר להו לפרש המשנה בחסר אונא ולא ניקבה. דהכי מתפרשת המשנה ברווחא מדתני רישא שניקבה מפלל דחסרה בלא נקב.

ועוד דאין ראי' דר' שמעון מטריף בנקב דחסרון. דילמא מתניתין בחסר אונא.

אבל בחסר אונא ממנ"פ טריפה לר"ט. דאי מייירי בחסר אונא הא טוב ואי בנקב וחסרון.

הוי חסר אונא קו"ח פנ"ל. ועל כן הביא הרמב"ם בהלכותיו דחסר אונא תחת סוג חסרה פיון דמשום הכי מיטרף אפי' לר"ש נקט טריפות דהוא אליבא דכ"ע פיון שאין נ"מ לדינא רק לקריאת שם הטריפות: טו) והנה בתב"ש השיג על הגהת דרישה שכתב דלדין דקי"ל יתר פחסר על פרחין אין טריפותו משום נקב רק משום חסרון.

והשיג על זה דהא חסר נמי משום נקב. ולפענ"ד לק"מ לדעת המשאית בגימין בשני פיסין דתרי רואין לא אמרינן.

וה"נ אם נאמר יתר פחסר וחסר סופו לנקוב הו"ל תרי רואין. ע"כ למה דקי"ל יתר פחסר ע"כ חסר טריפות מחמת עצמו הוא: טז) ושם בסק"א בהשיגו על הלב"ש דאיך למוד חסר אונא מניקב אונא.

דְּשִׂאנֵי נִיבְבָא אֲנֹא דְכָל הָעֲרוּגָה בְּטִיְלָה מִמְּלֶאכְתָּהּ. מִשְׁמְעוֹת דְּבָרָיו דְּלַעְרוּגָה שְׁנִי אֵינוּ מִזִּיק הַנֶּקֶב שְׁבַעֲרוּגָה רֵאשׁוּנָה.

וּבְנֵדָא לְמַד זֶה מִדְּבָרֵי הַחֵב"שׁ שֶׁהַכְּשִׁיר נִיבְבָא קְרוּם עֲלִיוֹן בְּעֲרוּגָה אַחַת וּקְרוּם הַתְּחִתּוֹן בְּשְׁנֵי. לְדַעְתִּי זֶה טְעוֹת דֵּהתב"שׁ לֹא אָמַר אֶלָּא דְשְׁנֵי הָעֲרוּגוֹת מְחֻנְלָקִין בְּקְרוּמֵיהוֹן וְאִין הָאִוִיר שְׁבִין הַקְרוּמִים יְכוּל לִילָף לַעְרוּגָה שְׁנִי.

אַבְל פְּשְׁנִיקְבוּ שְׁנֵי הַקְרוּמִים לְתוֹף הַרְיָאָה וְתוֹף הַרְיָאָה אַחַת הִיא בְּשְׁנֵי הָעֲרוּגוֹת שְׁהֵרִי סִימְפוֹן הַגְּדוֹל מְחַבְּרָן: יז) בַּסִּק"ב הָעֵלָה דֵּיתְרַת בְּדָרֵי לֹא חָשִׁיב רִיעוּתָא. וְאִם יֵשׁ עֲלָיו בּוּעָה אוֹ שְׂאָר רִיעוּתָא פְּשָׁר.

וְטַעְמָא עַל פִּי שֵׁיטַת הַרְשָׁב"א וְדַעְמִי דְטְרִיפּוֹת מִן הַבְּטָן תִּי יתִי אפִּי אֶלְף שְׁנִים פְּגוֹן חֶסֶר יתִיר. רַק דְּאֵלוּ נּוֹלְדָה פְּשָׁר בְּהֵמוֹת וְנוֹלַד אַח"כּ דְּבָר זֶה לֹא הִי יְכוּלָה לְחִיּוֹת.

ה"ה פְּשְׁנוֹלַד בְּחֶסְרוֹן טְרִיפָּה. וְא"כּ לְדִידוֹן דֵּיתְרַת בְּדָרֵי פְּשָׁר מֵהִיכָא תִּיתִי שְׁיִחְשָׁב רִיעוּתָא דְסוֹפּוֹ לְנִקּוּב דְאַפִּי לְרַבָּא הַמְטְרִיף לֹא חָשִׁיב רִיעוּתָא שְׁסוֹפּוֹ לִינְטָל לְדִידוֹן עַכ"ד וְסִיִּים שְׁנֵיהּ בְּרוּר לְמַעֲשָׂה וּלְכַבִּי לֹא כֵן יְדַמָּה.

דְּסִבְרַת הַרְשָׁב"א דְכָל שְׁנוֹלְדָה כְּףּ חֲזִינוּ שְׁנוֹצְרָה בְּטַבְּע אַחַר מְכַל הַבְּהֵמוֹת וְחִי יחִי וּמ"מ פִּינוֹן שְׂאִינָה יְכוּלָה לְחִיּוֹת בְּטַבְּע הַנְּהוּג. רַק שְׁנִשְׁתַּנּוּ לְבַהֲמָה זֶה סְדְרֵי בְּרֵאשִׁית טְרִיפָּה.

וְא"כּ יתְרַח בְּדָרֵי דְלְרַבָּא לֹא הִיְתָה יְכוּלָה לְחִיּוֹת עַפ"י טַבְּע הַנְּהוּג. פְּגוֹן אִם יתְהוּנָה יתְרַח אַח"כּ [לְדַעַת קֶצֶת פּוֹסְקִים דְּלַפְעָמִים אִירַע כֵּן.

וְלְדִידוֹן עַפ"י טַבְּע הַנְּהוּג הוּא עַכ"פּ חוֹלֵי קֶצֶת. וְאִם בּוּעָה עֲלָיו עַפ"י טַבְּע הַנְּהוּג הוּי תְּרַתִּי לְרִיעוּתָא רַק מְשׁוּם שְׁלַפִּי טַבְּע הַבְּהֵמָה שְׁנוֹצְרָה כְּףּ לֹא הוּי רַק רִיעוּתָא חֲדָא.

וְהֵרִי מ"מ עַפ"י טַבְּע הַנְּהוּג סוֹפּוֹ לְנִקּוּב וְטְרִיפָּה. וְאִם הִי דְבָרֵי הַרְשָׁב"א בִּיתְרַת לְבַד דֵּיתֵר כְּנִטוּל הוּי רַק גְּזִירַת הַפְּתוּב.

א"כּ בִּיתְרַת בְּדָרֵי לֹא הוּי רִיעוּתָא פִּינוֹן דְעִנְיָן יתֵר כְּנִטוּל לֹא מְגַרַע חִיּוּתָה אַבְל פִּינוֹן שְׁהַרְשָׁב"א אִף בְּתִשְׁר אַמְרָה. א"כּ י"ל שֶׁהַרְשָׁב"א מוֹדָה דֵּיתֵר כְּנִטוּל מְגַרַע חִיּוּתָה.

רַק מְשׁוּם שְׁנוֹלְדָה בִּיתְרַת אֵינוּ מְגַרַע חִיּוּתָה. וְזֶה אֵינוּ מוֹעִיל לְעִנְיָן הַכָּשֵׁר פְּלוּם.

מִיָּהוּ יֵשׁ לְצַדַּד עַפ"י דְּבָרֵי הַמ"ב בְּתַרִּי רוֹאִין. דְּזֶה כְּמוֹ רוֹאִין אֵלוּ הִי נַעֲשָׂה אַח"כּ לֹא הִיְתָה יְכוּלָה לְחִיּוֹת טְרִיפָּה וְכִינוֹן דְּהִכָּא אפִּי הִי מְתַהוּבָה אַח"כּ לֹא הִי טְרִיפָּה אֶלָּא מְשׁוּם תְּרַתִּי לְרִיעוּתָא דְסוֹפּוֹ לְנִקּוּב וְהוּי תְּרִי רוֹאִין: יח) עוֹד שָׁם בְּדִין גְּבִישׁוּשִׁית דְּלֹא הוּי רִיעוּתָא.

דֵּיתֵר אִין טְרִיפּוֹתוֹ מְשׁוּם דְסוֹפּוֹ לְהַתְּפָרַק כְּאֲשֶׁר הִרְעִישׁ לְקַמּוֹן וְאָמַר דְּזוֹ מְתוּרַת הַבּוֹדְקִים. וְאֵינוּ נְכוּן פְּלִל.

וּבְמַחֲכ"ת הַרְבֵּה דְבָרִים נִגְדַּד הַשְׁ"ף וְהַפּוֹר"ח דְּמְכַשִּׁירִים פִּיְצוּל מַגְבָּה וְקֶצֶר מֵהַגְּנוּמָא מְטַעֵם זֶה וְנִגְדַּד מִשְׁמְעוֹת רַמ"א. וְכִי הֵם לֹא רָאוּ דְבָרֵי רַמְב"ם דְּטַעֵם יתֵר מַגְבָּה מְשׁוּם דֵּיתֵר כְּחֶסֶר.

וגם דְּשִׁיעוּר אֲנָא כט"ד גלמד מדין יתר מגבּה. אָבֵל בְּאַמַּת טַעמָא דִּידְהוּ דְהַחֲלוּק בֵּין יְתֵרַת מִקְמָא לְיְתֵרַת מַגְבָּה דִּיתֵרַת מִקְמָא אֲנֵרְתִי בְּהֵכִי מְשׁוּם דְּשִׁם מְקוּם טוֹב לְאוּנוֹת שְׂלֵא תִתְפָּרַק.

וְזֵה מְטַבַּע הַיְצִירָה שְׁיַעֲמוּד כָּל אֶבֶר בְּמְקוּם הֶרְאוּי לֹו שְׂלֵא יִתְקַלְקַל. וע"כ מַגְבָּה שְׁמִתְחַכְּפָה שָׁם בְּצִלְעוֹת לְאוּ אֲוֶרְחִי בְּהֵכִי וְטְרִיפָה מְשׁוּם יְתֵר כְּחֶסֶר.

וּבְנֻדָּי מְשׁוּם דְּסוּפּוֹ לְהַתְפָּרַק לְכָל הַיּוֹתֵר לֹא הָוִי רַק סִפְק טְרִיפָה. דְּכִי בְּרוּר שְׁתִּתְפָּרַק.

וְהָרִי הַעֵיד בְּפֶר"ח שְׂרָאָה בְּהֵמָה זְקִינָה שְׁהִי יְתֵרַת מַגְבָּה. רַק חֲשֵׁשׁ טְרִיפּוֹת יֵשׁ שְׂמָא עֲתִידָה לְהַתְפָּרַק, וְכַעֲיִן שְׂפֵתַב הֶרְשֵׁב"א בְּנִקְב בְּמִצְרָה הַחֲזָה דְּמִטְרִפִּינוּ לְהַ מְסַפֵּק שְׂמָא יְתִפְרַק סְתִימַת הַדּוֹפֵן וְאַפִּי בְּמִרְאוֹת גְּרָאָה מְדַבְּרִי הֶרְשֵׁב"א בְּתַה"ב הָאֲרוּךְ דְּלֹא הָוִי טְרִיפָה וְנֻדָּית.

אָבֵל מְשׁוּם יְתֵר כְּחֶסֶר הָוִי טְרִיפָה וְנֻדָּית. וְהָא דְלִמְדוּ מִכָּאֵן דְּשִׁיעוּר אֲנָא כטד"א דַּל"כ לֹא הִי רַק חֲשֵׁשׁ טְרִיפּוֹת: יט) וְעוֹד גְּרָאָה לִי דְדוֹקָא בְּאֲנָא סוּפּוֹ לְהַתְפָּרַק דְּאוּנוֹת שְׂמָשׁ כְּנִפִי רִיָּאָה כמ"ש בה"ג וְדָרְךְ כְּנָף לְפָרוֹשׁ לְמַעְלָה וע"ע מִתְחַכְּפָה.

וע"כ פְּחוֹת מִטד"א דְּלֹא הָוִי כְּנָף אֵינּוּ מִתְחַכְּפָה. וע"כ הַכְּשִׁירוּ הַשְּׂ"ף וְפֶר"ח בְּעוֹמֵד בְּגוּמָא.

דְּכִינּוּ דְּאֵינּוּ מִתְחַכְּפָה. שׁוֹב אֲוֶרְתִי לְעַמּוּד שָׁם וְכָשֶׁר כְּמוֹ יְתֵרַת מִקְמָא.

וְדַעַת הַט"ז פִּינּוּן דְּפִיִּצוּל בְּגַבָּה ג"כ לֹא שְׂכִיחַ חֲשִׁיב לְאוּ אֲוֶרְחִי בְּמָה שְׂאִירַע לְפַעֲמִים שְׂתַעֲמוּד בְּגוּמָא אָבֵל לְאוּ בְּשִׁבִיל הָא הַשְּׂ"ף וְפֶר"ח טוֹעִים ח"ו. וְגַם הַט"ז לֹא חוֹלֵק עַל הַטַּעַם דְּסוּפּוֹ לְהַתְפָּרַק: כ' בִּסְק"ד הִבִּיא רַאִי דְּחֶסֶר אוּמָא טְרִיפָה מִיְתֵרַת ע"ג אוּמָא.

וּא"י מְהוּ סח. עוֹד הִבִּיא רַאִי מְדֻאֵינוּ מְשֻׁלִּים בְּחֶסֶר אֲנָא אַת"ל דְּאֲנָא מְקָרִי וְיֵשׁ לְדַחוֹת בְּשֻׁלְמָא וְנִרְדָּא מְשֻׁלִּים דְּרָבָא לֹא מִיִּירִי מִחֲיוֹי בְּרִיִּיתָא דְּאִית לְהוּ וְנִרְדָּא ע"כ בְּאִית לְהַ מְשֻׁלִּים.

אָבֵל אוּמָא אִיף יִשְׁלִים. הָא רָבָא אָמַר חֶסֶר אֲנָא טְרִיפָה אִף דְּכָל בְּהֵמָה יֵשׁ לְהַ אוּמָא.

בְּפֶרַט לְדַעַת הַב"ח בְּטַעַם הַשְּׁלֵמַת הַנּוֹרְדָּא דְּאֲמֵרִינוּ שְׁהַנּוֹרְדָּא חֶסֶרָה פִּינּוּן דְּאִיוִי גְּוִוִּיָּתָא לִית לְהוּ דְּפִשִׁיטָא דְּלֹא שְׁיִיף לֹוּמַר כֵּן בְּאוּמָא. דְּאֲדַרְבָּא אֵין דְּרַכָּה לְהִיּוֹת חֶסֶר יוֹתֵר מְאֲוָנָא.

אֵלָא דְּאֵין דְּבָרֵי הַב"ח מְחַוְוֵרִים: כא) בִּסְק"ה הַשְּׁיִג עַל הַלְבוּ"ש שְׁהַטְרִיף בְּהִתֵּר ע"י הַיְפֶר סְדֵק וְשָׂאָר סִימָנִים בְּאֵם הָאֲמַצְעִית וְהַסְמוּכָה לְאוּמָא שְׁוִוִּין מְשׁוּם תְּרִתִי לְרִיעוּתָא, מַג' טַעֲמִים וְכוּלָם לֹא נִתְחַוְוֵרוּ בְּעֵינֵי טַעַם א' מִסְק"ב ס"ש.

טַעַם ב' דְּחִלְיָה מְשׁוּם חֶסֶר הָוִי מְשֻׁם אָחַד. תְּמוּזָה דַּא"כ לֹא מְשַׁכַּחַת תְּרִתִי לְרִיעוּתָא דְּאֵם שְׁנֵיהֶם מְשׁוּם חֶסֶר אוּ מְשׁוּם גִּיקָב יְחַשְׁב מְשֻׁם אָחַד.

וְאֵם זֶה מְשׁוּם גִּיקָב וְזֶה מְשׁוּם חֶסֶר אֵין עֲדוּתָן מְכַוְוֵנָת אֲתִמְקָהָ אָבֵל הַדְּבָר בְּרוּר דְּכְמוֹ בּוּעָה וּמִרְאָה הָוִי תְּרִתִי לְרִיעוּתָא דְּתָרִי גְּוִוִּי גִיקָב גִּינְהוּ. כֵּן חִלְיָה לְתָא דְּחֶסֶר וְכֵן חֶסֶר לְוִלִי הַיְפֶר הַסְדֵק דְּתָרִי גְּוִוִּי חֶסֶר גִּינְהוּ.

טעם ג' דסותרין זא"ז לא ידעתי למה דאם באמת הוא אונא בפני עצמו אעפי"כ יש שתי ריעותות דדומים גם אין אונה מבנרת. נאמת שמעולם לא העמקתי בדיני תרתי לריעותא אולם במןשפול ראשון הוא כמ"ש.

ולפענ"ד נ"ל מטעם אחר דאף לדעת הפוסקים דחליף לתא דחסר היינו בששניהם נתחלפו גגון שהאמצעית גדולה מהסמוכה לאומא דשניהם שינו מקומם. אבל בשנים אי אפשר ששינו מקומם רק שאחת שינתה צורתה.

א"כ ליכא לתא דחסר רק לתא דניקב וכמו בשניהם אדומים דאין הטריפות רק משום לקותא. וא"כ אין עדותן מכוננת: כב) בסק"ח (אות א') הוכיח דלא פהש"ף דאל"כ מנ"ל להרא"ש דהרמב"ם פליג על רש"י.

תמיהני דהא הרמב"ם בשפולי נמי חיתוף בעי ולרש"י בכה"ג סגי בסדק כטד"א. גם הרא"ל השגי' שכתב גם בשם ס' בית אפרים דמשמע דהרא"ש להקל הא חומרא נמי דבעי סדק ברובו ולהרמב"ם סגי בחיתוף כטד"א תמיהני דאטו מוכח מרש"י דלא פרמב"ם דלא סגי באיתוף גמור בעיקרון כטד"א בשלמא מרמב"ם שפיר מוכח דלא פרש"י פנ"ל.

וא"כ הרא"ש דפוסק פרש"י פשיטא דפוסק נמי פקולת הרמב"ם. וזה פשוט כג) בס"ק הנ"ל תמה מעכ"ת על הרמ"א והב"י שפסקו כהרא"ש ועל פי זה התיר ע"י סדק פחות מטורף דאסא.

שהרי הרא"ש כתב שכן כתב בעל העיטור. ונהרי בעל העיטור כתב להדיא דאפי' חיתוף גמור בשפולי פחות מטורף דאסא לא מהני וכ"ש בסדק.

ולפענ"ד הא לא מכרעא. דבשלמא בסדק פיון דמורה שיש שם סירכא פסידון במקום הסדק עכ"פ.

שוב תולין הא דשיעא דאנפתא למטה מסדק נמי בסירכא ותולין שיש סירכא אף למטה. כמו שתולין נקב במשמוש יד הטבח.

אבל בחיתוף גמור בשפולי מאין הרגלים לומר שלמטה מחיתוף הי' פרודות אימא שמתחילים כאן והיין אונות פתות מטד"א ופסולות. ואין להקשות ע"ז ממ"ש הש"ף ס"ק ל"ד באונא שנתפצלה ויש לה שורש אחד פלובי אצבע דלהכשיר פשיטא דלא גרע מהכשר סדק.

דהתם מהני להוכיח ששתיים הם דאלו הי' אחת לא הי' מפוצל [ואת"ל שאי אפשר שיהי' שנים פיון שיש להם שורש אחד. א"כ זה גופי' לרא"ל שהי' פרודות גם למטה] וכיון ששתיים הם הרי יש בכל אחת יותר מטד"א.

משא"כ פשאין בפרודם כטד"א ובנידון הש"ף יש לדון אפי' אין בפרוד כטד"א פיון ששנים הם מתחילים למטה מהפרוד ונהרי יש בכולה כטד"א [אולם הש"ף לא מייירי פלל מזה דבסתם אונא קאי דמסתמא יש בה הרבה יותר מטד"א] אבל בנידון בעל העיטור הרי י"ל שמתחילים האונות בכאן לצאת מערוגה [לחוצ'ן] ומהיכי תיתי להכשיר: כד) בס"ק הנ"ל (אות ב') הביא רא"י דלא פש"ף בר (ס"ק מ"ה) דמחלק בין פולן דבוקות לא

מהני היפר סמפון משא"כ באחת דרך משום חסר וע"י הסמפון ניפר שישתים הם אלא שנסרכו בכסדרון.

וא"כ מנ"ל לרמב"ם דלא מהני חיתוף בעיקרון או באמצען פחות מטד"א משיעא פאנפא דלית להו חתוכי דאוני דמשמע פשיעור אונא וכמ"ש התב"ש אימא דדוקא בכולן דבוקות טריפה מטעם שיעא.

אבל באחת שפיר הוי היפר אפי' בפחות: כה) ולפענ"ד לק"מ. ותחילה אבאר דברי הש"ך דסובר היש"ש דחסר אונא ושיעא תרי פסולי גינהו.

דהיכא דשיעא אין פאן חסרון אלא דדרך ריאה זו להיות אונותי דבוקות. אבל בחסר רק אונא אחת פינו שיעא אונות של פרודות אם לא הי' חסר הי' גם אונא זו פרודה אלא ודאי שחסרה.

[נהוא פעין דברי היש"ש שיהביא הש"ך (ס"ק מ"ד). ואף שראיתי למעכ"ת במק"ד שהיסב דברי מהרש"ל לסברא אחרת.

במחכ"ת אין דבריו שם נכונים כמו שיבאר וע"כ בהיפר סמפון בכולה דבוקה אין ראי' פלל שנסרכו בכסדרון. שהרי מדאונותי דבוקות צריף להיות לה שני סמפונות דבוקות אבל בחסר אונא ויש בפנים סמפון הראוי בזה לא מספקינן שהי' דבוקות מברייתן פינו שראין שאר אונות פרודות.

מסתמא גם אונא זו פרודה ונסרכו בכסדרון. ובזה לק"מ מה שחולק על הש"ך בבבאורי ס"ק מ"ה.

גם לא קשה מה שהקשה במק"ד דגם באחת טריפה משום שיעא ולפמ"ש לק"מ דבסירכא לא שייך טריפות שיעא וע"כ באחת פשר רק בכולן דבוקות אין שום ראי' שנסרכו: כו) ובזה תנישבו דברי הרמב"ם.

דהנה לכאורה קשה על הרמב"ם לדעת היש"ש שיהביא הש"ך (ס"ק מ"ד) איך למד הרמב"ם דמהני חיתוף בעיקרון או באמצען כט"ד בשני אונות דבוקות. אימא דוקא בכולן משום דלאו שיעא.

משא"כ בשנים דבוקות דמטעם חסר. ומנ"ל דהאי פירוד מוכיח ששנים הם מתחילה ועד סוף.

ואי בעינא אמינא מדפסיל דוקא בלית לה פתוכי דאוני אבל באי' לה אחת בשפולי ואחת בעיקרון דהפרוד שיש לה בשפולי אונא פרודה חשבינן לה. וא"כ אמאי מועיל פרוז אונה אחת בעיקרה: כז) אולם העיקר מה שנ"ל.

דאי לאו שנסרכו לא הי' מועיל להתיר מטעם שכתב היש"ש דהכי רביתייהו ונהחיתוף במקום אונא. דבשלמא בסדק מתחילה ועד סוף הסדק בריאה זו במקום אונא וכל האונא לאו שיעא.

אָבֵל בָּרַק כַּטֵּד"א לֹא שִׁיעָא פִּינּוּ דְרַנְבָּה שִׁיעָא הוּי פְּכֻלָּה רַק הֶהְכָּשֶׁר מְשׁוּם דְנִסְרְכוּ
פְּסֻדָּתָא: כַּח) וּרְאֵי לְזֵה מְדַבְּרֵי הִישׁ"ש בְּמַעֲשֵׂה דְרַב אַחַאי שְׁפִירֵשׁ דְחָשִׁיב בְּשִׂמְלָל יוֹתֵר
פִּינּוּ שְׂיֵשׁ אֲוֹנוֹת מְבֻנְרָרוֹת.

וּמְסִיִּים וְכָל זֶה לְסַבְּרַת הַמְכַשִּׁירִין בְּהִיפּוּר חִיתוּפָה אָבֵל לְדִידוֹן אִינוּ צָרִיף לְזֵה. וְהָרִי גַם
לְדִידוֹן מְכַשִּׁירִין בְּהִיפּוּר חִיתוּפָה בְּעִיקְרוֹן כַּטֵּד"א דג"כ לֹא אֲנָא מְבֻנְרָרַת.

אֵלָא וְדַאי דְבָזָה ע"כ הֶהְכָּשֶׁר מְשׁוּם סִינְרָא פְּסֻדָּתָא דַּא"ל"כ הִי טְרִיפָה מְשׁוּם דְשִׁיעָא
בְּרַנְבָּה. וְכִינּוּ דְנִסְרְכָה וּמְתוּלְדָתָה הִי פְּרוּדָה חָשִׁיבָה פְּפְרוּדָה לְכָל דְבָרִי: כַּט וּמַעֲתָה
לְק"מ עַל הַרְמַב"ם דְשִׁפִּיר יְלִיף דְאַפִּי בְּאַנְנָא אַחַת בְּעִי פְּרוּד כַּטֵּד"א.

דַּאי הָנָה סְגִי בְכַחוֹת א"כ גַם בְּכֻלּוֹן דְבוּקוֹת יוֹעִיל לְהוֹכִיחַ שְׁנִסְרְכָה בְּכַסְדָּוֹן. וְכִי תִימָא
דְבְכֻלּוֹן דְבוּקוֹת אִינוּ הוֹכְחָה דִּי"ל מְתוּלְדָתָן דְבוּקוֹת רַק קֶצֶת פְּרוּד דְכָף דְרַפָּה.

א"כ אָף בַּכַּטֵּד"א לֹא יוֹעִיל פִּינּוּ דְרַנְבָּא שִׁיעָא וְכַ"ל: ל) וּלְפַמ"ש נ"ל דְלְדַעַת הִישׁ"ש
אִפִּי בְשִׁיעָא אִינוּ לְהַכְשִׁיר בְּהִיפּוּר סְדָק כַּטֵּד"א אִפִּי בְשִׁפּוּלִי אֵלָא בְּרוּב מְקוּם הָרְאוּי
לְהִיּוֹת פְּרוּד אֵלָא דְאַנּוּ לֹא קִי"ל הָכִי: לַא) מ"ש בַּמַּק"ד לְפָרֵשׁ דְבָרֵי הִישׁ"ש דְהִיפּוּר סְדָק
לֹא מְהַנִּי בְּחֶסֶר אֲנָא.

דְסָדָק אִינוּ רְאִי פְּלָל רַק בְּשִׁיעָא דְבַלֵּא"ה יְדַעִינוּ דְלֹא חֶסֶר דְאִינוּ דְרָף לְהִיּוֹת פֶּל הָאוֹנוֹת
חֶסֶרֹת רַק מְטַעַם שִׁיעָא פְּסֻלִינוּ. וְכִינּוּ דִישׁ סְדָק לֹא שִׁיעָא.

הָנָה זֹו סְבָרָא. אָבֵל א"כ הָעִיקָר חֶסֶר בִּיש"ש.

גַם מַה שְׁמוֹכִיחַ מַה שְׁאַמֵּר דְבְרִיאָה זֹו גַם לְפֻסְלוֹ יוֹעִיל. וּמַה שְׁיִכּוֹחַ זֶה לְחִילּוּק בֵּין פְּנֻלָּה
שִׁיעָא לְחֶסֶר אֲנָא.

אֵלָא הַדְבָר בְּרוּר דְהַחִילּוּק רַק מְשׁוּם דְהָכִי רְבִיתִיָּהּ. וּבְרִיאָה זֹו הַסְדָּק פְּמוֹ אֲנָא: לַב)
וּמַה שְׁהוֹקְשָׁה לוֹ מֵהַתב"ש (סִי' ל"ט) תְּמִינְהִי דְגַם הַתב"ש הִי דַעַתוֹ לְחֶלֶק בְּכָף רַק שְׁלֵא
נְרָאָה פֶּן מִמְהִרִי"ו.

וּא"כ מֵאִי קוּשְׁיָא עַל הִיש"ש וְגַם שֶׁהַתב"ש לֹא פָּסַק פְּאֵן כַּהִיש"ש. וּרְאֵי שְׁנִי' לֹא הִבְנִיתִי
פְּלָל: הַנְּנִי יְדִידוֹ הַדו"ש הַק' אֲבָרְהָם סִימֵן סַח ב"ה יוֹם ג' דְבָרִים תְּרַנ"ב לְפ"ק.

שְׁלוֹם לְכַבוֹד הָרַב הַחֲרִיף מו"ה רְאוּבֵן יִשְׁעֵי' נ"י אַבְד"ק וּוִינִיסְלִיץ. א' עַל דְבַר הַתְּרַנְגְּוֹלָת
שְׁנַפְּלָה לְרוֹתְחִין פְּשׁוּט שְׁדִינוּ כְּאִילוּ נְפֻלָּה לְאוּר כַּמ"ש הָרוּקַח.

וְהַתב"ש הִבִּיאָהּ. וְכֵן מְשַׁמַּע בְּפֻסְחִים (ע"ה).

(דְפֻלִּיגִי אִם גְּחֻלָּת שְׁל מַתְכָּת חָשִׁיב אִשׁ. וְכֵן הוּא מְחֻלְקַת הַרְמַב"ם וְהָרַאב"ד בְּהִלְכוֹת
שְׁבַת בְּגְחֻלָּת שְׁל מַתְכָּת דְלְרַאב"ד לֹא אִשׁ.

וּאֵעִפִּי"כ אֲמַרִּינוּ גְּבִי בַת כְּהֵן פְּתִילָה שְׁל אָבֵר עוֹשִׁין לָהּ "וְחוּמְרַת" אֵת בְּנֵי מַעִי'. וְאַשֶׁר
נִשְׁעַן עַל הַחַת"ס (סִי' נ"ד) שְׁהַתִּיר בְּהִמָּה שְׁשֻׁתָּהּ פְּסוּלָת י"ש שְׁהוּא חָם דְנִפְלָה לְאוּר
תַּנּוּ וְאִינוּ לְהוֹסִיף עַל הַטְּרִיפוֹת.

וְחָשִׁב מַעֲלָתוֹ שֶׁהַחַת"ס דְחָה אֵת הָרוּקַח מְהֻלְכָה מְדִיוּקָא דְמַתְנִי'. חֲלִילָה לְחָשׁוּב אֵת
הַחַת"ס בְּכַמוֹ זֶה.

כי זה הי' ראוי לגס לבו בהוראה. לא לקדוש עליון כמוהו.

איה ישליך את הרוקם אחר גיוו לדחותו בדקדוק קל ולא להביא דעתו פלל. בפרט שהתב"ש הביאו פלי חולק.

פלי ספק פנונתו שבהמה ששומת רותם טרם הגיע לבני מעי מרגשת וקופצת פי' מלשמות עוד ונעשה פלי שני בפ' וע"כ לא שנה במשנה שהגיע רותת, בתוף מעי. ואלא דרף נפילה.

זה פנונת הח"ס לדונו לכף זכות: (ע' בהשמטות). (ב) וסירכא מינה ובה שמקמיט ע"י הסירכא ובהסיר הסירכא מתפשט הקמט.

פשוט דבעגלים לא מהני מיעוד: (ג) ואשר כתב על מה שהבאתי דברי הפרמ"ג [באבני גזר חלק או"ח סי' י"ט] שבראש יוסף סותר דברי עצמו מדברי פרמ"ג. בפרמ"ג ראיתי פנה בשבת.

שבראש יוסף כתב שמותר לסחוט מה שאינו גדולי קרקע לכתחילה. ובפרמ"ג כתב בעצמו שאסור וכן פשוט בפוסקים שאסור.

ובנ"ד הדבר ברור ג"כ כמ"ש בפרמ"ג שמותר וכמו שביארתי בתשו' הנ"ל. ועי' רמב"ן בפ' התורה זה לשונו.

וטעם פיסוי הצואה אין צואה פטומאה שתטמא את מקומה ותהי' בוקעת ועולה. אבל אסור לראותה בעת התפלה כו'.

וכאשר נעלמה מעין רואה אין רע. ולכאורה תמוה שהרי צואה בעששית מותר לקרות ק"ש אף שרואה.

אלא ע"כ דעתו ז"ל דגלי קרא דנפסית דסגי בכיסוי של כל דבר ואפי' עששית. וגלי קרא דגבי צואה ראי' דרף עששית לא שמה ראי' וכמ"ש: דברי ידו הדו"ש הק' אברהם.

סימן סט הלכות חלב פבוד הרב החר"ף הבקי מו"ה משה נ"י מו"ז בוארשא. (א) על דבר שאלתו בנלד הנמצא במעי בהמה שנגמר עורו ושערו.

או חי או מת. מהו להתיר חלבו וגידו.

האמנם שאם הי' חי בשעת שחיטה אף שמת אח"כ במעי אמו אין החלב מותר. הגם שהרא"ש כתב בבן ט' מת דמודה ר"מ (חולין ע"ד) ששחיטת אמו מטהרתו אפי' מת לאחר שחיטת אמו כל זמן שלא יצא הנלד חי לאויר העולם.

וא"כ י"ל לכאורה דה"ה להרמב"ם דאוסר חלב בן ט' חי ומחייב פרת ומשמע דבן ט' מת אינו חייב עליו. וכן כתב הרב המגיד להדיא.

מ"מ היינו דוקא ביצא חי לאויר העולם. ולכאורה יש להביא ראי' לזה שהרי הרמב"ן הקשה לר' מאיר בבן ט' מת אמאי שרי והא פלו חדשיו קודם שמת וחדשים גרמו לשון' בהמה גמורה.

והביא בשם התוס' פדברי הרא"ש דלא אסר ר"ק אלא פשיטא לאויר העולם קודם שמת
ואפ"ל מת לאחר שחיטה. והרמב"ן כתב ע"ז שאינו נכון.

אף טעמא דר"מ דלא התיירה תורה בשחיטת אמו רק במקום שאין לו היתר בשחיטת
עצמו. משא"כ בן ט' חי שיש לו היתר בשחיטת עצמו.

וע"כ אם מת לאחר שחיטה אסור לר"מ עכת"ד: ב והנה לענן חלבו לדידן דלעולם מותר
בשחיטת אמו ואין נ"מ בין חי למת רק לענן חלבו. א"א לומר פטעם הרמב"ן דלא
התיירה תורה חלבו בשחיטת אמו רק במקום שאין לו היתר בשחיטת עצמו.

דחלבו לעולם אין לו היתר בשחיטת עצמו. ועוד דכיון שניתר בשחיטת אמו וסמניו
כשחוטין אין לו היתר כלל בשחיטת עצמו רק בשחיטת אמו היא ניתר.

וא"כ מה נ"מ במה שהוא בן ט' חי. וע"כ לומר פהרא"ש דחידושים לבד אינם גורמים רק
אם יצא אח"כ לאויר העולם ואפ"ל מת לאחר שחיטה שרי: ג) אף באמת א"א לומר פן
לדידן לענן חלבו.

שקרי תלש חלב מן ט' חי והוציאו חייב. ולא שני לן אם יצא אח"כ הולד לאויר העולם
או לא.

ש"מ חידושים לבד גרמי. ועל פרחינו לומר דאסור חלבו בהיתר שחיטת הבהמה תליא.
דבמקום שיש לו שחיטת עצמו וקרינא ב' וזבחת מבקרך קרינא ב' נמי חלב שור פשב
ועז. מה אמרת הא כבר הותר בשחיטת אמו וסמניו כשחוטין ואין לו היתר בשחיטת
עצמו.

הרמב"ם לטעמי' שדחה לדר' משרשיא דאמר בן פקועה הבא על בהמה מעליותא הולד
אין לו תקנה משום דחצאי סמניו כשחוטין. והרמב"ם דוחה מקמי הא דארבעה סמנים
אפשר ב' רחמנא.

כמ"ש הפר"ח (סי' י"ג ס"ק י"ג) וא"כ בר שחיטת עצמו הוא אם הי' צריף. ונשפיר קרינא
ב' וזבחת מבקרך.

וכף הם דברי הכר"ו (סי' ס"ד ס"ק א' ד"ה נאני). וא"כ אם מת לאחר שחיטת אמו חייב
עליו להרמב"ם כמו לשחיטת הרמב"ן לר' מאיר: ד ואם לא נודע אם חי בשעת שחיטה
אם מת, אשר בקש פבודו לומר מטעם ס"ס.

שמא מת ואת"ל חי שמא כמתירים אפי' בחי. נ"ל דספק מת לא נחשב ספק כלל דשחיטה
פקהרף עין ובנדאי לא מת רק לאחר שחיטה שפסק חיות אמו.

ועוד נ"ל דלהרמב"ם צריף שתהי' העובר מתה בתחילת שחיטה. דקי"ל ישנה לשחיטה
מתחילה ועד סוף (ואפ"ל למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף נ"ל שפך הדין ואז בנדאי חי
הי': ה) אף מ"מ נ"ל להתיר מטעם ס"ס ספק שמא פהחולקים על הרמב"ם ובעל העיטור.

ואת"ל דלא פהחולקים שמא לא פלו חידושי. [ועגל תוך ח' ימים דמדאורייתא בחזקת
שפלו חידושי היינו משום דאזלינן בתר רוב ולדות אבל זה שנמצא בבטן האם הוא ספק
גמור מדאורייתא].

ואף שפכת מעלתו שנגמר עורו ושערו אנו לא מצינו סימן גמר שערו וצפרניו בבהמה. ועוד דכתב המאירי (פ' ר"א דמילה) בשם יש מי שכתב דאנו לא בקי אין בגמר שערו וצפרניו.

ועוד והוא העיקר שדבר זה, א"א להבחין כלל בשערו וצפרניו אם לא חסר יום מט' חדשים גמורים. וזולת מי שאצטגנינות גדולה בלבו עד להפליא כי בלי ספק גידול השער ביום אחד הוא דבר מועט מאוד.

ואף שלדעת הרמב"ם והרשב"א מועילים גמר שערו וצפרניו בבו שמונה לשני' בר קיימא ודאי מדאורייתא. ואמרינו בן שבועה הוא ואשתהי.

ואף דבזה ליכא טענת רוב ולדות בני קיימא. דהא איכא רוב להיפוך.

רוב היולדות יולדות לתשעה. וגם אשתהי לא שכיח.

רק על סמני שערו וצפרניו סמכינו לשני' בן קיימא ודאי מדאורייתא. היינו משום דקי"ל היולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין.

וא"כ אף אי בן שמונה שלמים הוא חסר לו עוד חודש לגמר חדשיו. היינו לתשעה חדשים שלמים.

וא"כ את"ל האי בר תשעה וחסר חודש שלם הי' נזכר החסרון בשערו וצפרניו. אלא ודאי בר שבועה היא ואשתהי.

אבל סתם ולדות שלא נודע כלל מספר חדשיו ואפשר חסר לו רק יום אחד א"א להכיר כלל בשערו וצפרניו: האמנם כי דעת הרמב"ן בתורת האדם. דקי"ל יולדת לתשעה יולדת למקוטעין כמ"ש הב"י בשמו (באהע"ז סי' קנ"ו).

וא"כ בבו שמונה שלמים יש חשש שהי' ראוי לגמור בח' ויום אחד ואינו חסר לגמר חדשיו רק יום אחד. לק"מ שהרי דעת הרמב"ן ביבמות דגמרו סמניו לאו ודאי בן קיימא אלא ספיקא הוי.

ואין להקשות על הרמ"א למה לא הגיה על המחבר (באו"ח סי' של"א) במ"ש דבן ח' שנגמרו שערו וצפרניו מלין בשבת. לפי מה שפסק הרמ"א בא"ע דבזה"ז יולדת למקוטעין.

וא"כ אין בזה"ז ראי' מגמרו שערו וצפרניו שפא ראוי הי' לגמור אחר יום אחד וחסרון מעט אינו נזכר. לק"מ דרמ"א לטעמי' (ביור"ד סי' רס"ד) דמלין ספיקות בשבת.

והמחבר שפסק שאין מלין ספיקות בשבת הא פסק בא"ע שגם בזה"ז לא הני פלו חדשיו רק בט' שלמים שגם בזה"ז אין יולדת למקוטעין. וא"כ את"ל בן תשעה הוא הא חסר לו חודש שלם ובמה שכתבתי נתיישב לי קושיא גדולה.

בסתם ולדות שנגמרו שערו וצפרניו למה החמירו חכמים לשני' ספק נפל. כיון דסימן שערו וצפרניו מועיל אפי' בלא טעמא דרוב ולדות בני קיימא.

שהרי מועיל אפי' בבו ח' דאמרינו בר שבועה הוא אף דיש רוב להיפוך רוב היולדות לתשעה. וא"כ בסתם ולדות איכא תרתי להתיירא שכל אחד בפ"ע מועיל מדאורייתא.

וא"כ חשש נפל הוי מיעוטא דמיעוטא. דכיוצא בזה ריש האשה בתרי רובא וחזקה אפי' ר' מאיר לא חגיג דהוי מיעוטא דמיעוטא.

ולמה נחוש. אף לפי האמור אתי שפיר דבסתם ולדות אין הגמר שער וצפרניו ראי' פלל שמה חסר יום אחד ואינו נכפר: ח) נחזור לענגנינו דכיון דבסתם ולדות אין השער וצפרנו ראי' הוי ספק גמור וא"כ הוי ס"ס.

וא"ל דמ"מ אפשר למי שיש אצטגנינות גדולה בלבד להפיר החסרון דיום אחד והוא הי' יכול להפיר שנגמרו שער וצפרניו לגמרי שחסרון מעט ג"כ הי' מפיר והוי ספק מחמת חסרון ידיעה.

ליתא דספק חסרון ידיעה לכל העולם שאין חכם בזה"ז יכול להפיר. בה"מ חשיב ספק כמ"ש הפמ"ג (סי' ק"י בפללים אות ס"ה) דבה"מ מתירין ס"ס פזה: ט) אף זה לענגו חלבו.

אבל לענגו גידו אינו פו. דהנה בתלב בן ט' פסק הב"י (סי' ס"ד) פחולקים על הרמב"ם. (ובש"ע הביא שני הדיעות וע' בפ"ד והוא ספיקא דדינא). אף בגידו פתב בשם מהר"י חביב לאסור והוא פדברי הרשב"א.

ולענגו גיד פתב בש"ע (סי' ס"ה) שני דיעות בגיד בן ט' חי דעה אחרונה לאסור. וכתב הרמ"א ונוהגין פסבא האחרונה קבלת ר"י חביב.

ותמהני דהא מהר"י חביב פהרשב"א ולהרשב"א אפי' בכו שמונה אוסר בגיד למעיין בדבריו בחידושים ובתה"ב הארון שפירש הא דריש גיד הנשה דלמ"ד אין נוהג בשליל לא חל איסור גיד עד שינלד.

אף דהא דאינו נוהג בשליל רק משום דשחיטה מתירתו. דמ"מ כ"ז שישלו היתר ע"י שחיטה לא חשיב חל יע"ש.

והנה שם פ' גיד הנשה מבואר דלמ"ד נוהג בשליל חל איסור גיד מתחילת יצירתו. מוכח דאף אז אין לו היתר בשחיטה.

שאם הי' לו היתר לא הי' חשיב שחל פנ"ל. וכן מפירש בנדק הבית ובמשמרת הבית דלהרשב"א בגיד אפילו בכו שמונה אסור.

וא"כ למה שפוסקין פמהר"י חביב אפילו בכו שמונה הי' לנו לאסור. ומה זה שכתב רמ"א פסבא אחרונה לאסור רק בכו ט' חי: י) וצ"ל דמשום הרשב"א לבד לא הי' חושש.

כמו שאינו חושש בחלב לרמב"ם ובעל העיטור. אף בגיד בן ט' חי שבזה הרמב"ם ובעל העיטור ורשב"א שנים לאסור החמיר.

וא"כ לא הוי ס"ס שמה לא פלו חדשיו ואת"ל פלו שמה פמתירין. דהאי ספק שמה לא פלו חדשיו לא הוי ספק גמור פינו דלרשב"א אסור גם בלא פלו חדשיו.

ועי' תוס' פתנבות (ט: ד"ה אי: יא) אף ז"א. פינו שרוב פוסקים דלא פרשב"א שפיר הוי ס"ס שמה לא פלו חדשיו ומותר מטעם רוב הפוסקים.

וכיוצא בזה בריטב"א פ' עשרה יוחסין (ע"ג) גבי שתוקי כה"ג. ע"כ נראה בה"מ להתיר בקל גוונא.

והמנהג שכתב רמ"א להחמיר בשקה הנולד שמונה ימים ולא הפריס ע"ג קרקע. אוב דנע שפלו לו חדשיו.

או שפבר אחונה חבלי לידה דגיפר שהגיע זמנה ללדת ונהרי העופר בחזקת שפלו חדשיו מדאורייתא משום רוב כמו סתם ולדות תוף ח' ימים בהני גונוי חשיב בן ט'. אבל זולת זאת מאין נדע שהוא בן ט': יב) וכ"ז לפי פסק הרמ"א (סי' ס"ה) שלא אסר גיד השליל רק בבן ט' חי ומסתמא בן המנהג.

אבל בעל נפש יחמיר לעצמו שלא לאכול שום שליל בלי ניקור הגיד נאום הק' אברהם. סימן ע הלכות דם ב"ה אור ליום ד' יתרו תרס"ט.

החזה"ש וכת"ס לכבוד תלמידי החרף הפקי כש"ת מו"ה רפאל זאב נ"י ר"מ בק"ק נוארשא. א) דבר טפה דם הנמצאת בחלב שפלפלו האחרונים משום דם נעפר ונעשה חלב ובזה אנו רואים שלא נעפר כולו ואפשר הי' עוד ונתערב.

והוקשה לו דהא לא קי"ל כר"מ דאמר דם נעפר כו'. עי' תוס' חדשים (פ"ק דנדה) דאף חכמים מודים שתמורת הדם בא חלב רק סוכרים דמה שהי' ראוי להעשות דם נעשה חלב ע"ש.

ובזה שנמצא דם בתוף החלב רואין שלא הי' התמורה בכולה וחושישין שמה הי' עוד שלא שלט התמורה: שאלה במי שיש לו נכפה ר"ל ונשמע פי ב) דבר אם יאכל מעוף טמא הנקרא באטשאן יתרפא אם מותר לאכול.

והביא דברי הפרמ"ג (או"ח סי' שכ"ח באשל סק"א) דהא דיור"ד (סי' קנ"ה) דצריך שיהי' הרפואה ידועה מיירי בחשאב"ס באיסור דרבנן. אבל אם יש בו ספנה הא אפי' בספק מחללין (ונכפה הני ספנה שיוכל לפול בדרכים אף הוקשה לו מתני' דיומא מי שנשכו פלב שוטה אין מאכילין אותו מתצר פכד שלו ופרש"י משום שאינו רפואה גמורה.

פשוט שהפרמ"ג מפרש כפי הרמב"ם בפ' המשנה משום שאינו מועיל אלא בדרך סגולה. ע"ש אף הרב ז"ל מלאדי מפרש דכל שאינו ידוע שזה רפואה כלל אין מתירין. ומה שספק דוחה. היינו בידוע שהוא רפואה אף שספק אם זה יתרפא ע"ש בק"א (סי' ש"ו).

ונ"ד גם לדעת הפרמ"ג אסור פי אם יועיל ודאי אינו רק בדרך סגולה פי אם הי' מהיקוש השכלי הני חכמי הרופאים יודעים מזה. ובנדאי אם יועיל הוא בדרך סגולה ומשנה מפורשת שאסור.

וע' בחת"ס חיו"ד סימן של"ט: ג) אשר העיר פבודו בדברי בה"ג דלר"ל מותר ח"ש מחלב פוי. הא הני סד"ר ע"י גלגול.

אינו קושיא. שדומה להא דלא גזרו על השבות בה"ש שספק שבת אסור באיסור תורה שיש בו.

ומותר באיסור דרבנן שיש בו. ה"נ ספק חלב אסור באיסור תורה שיש בו הוא השיעור. ומותר באיסור דרבנן שיש בו הוא ח"ש לר"ל. ואינו דומה ע"י גלגול שנתגלגל להיות דרבנן ע"י דבר אחר ביטול וכדומה.

משא"כ בזה שבעצמו יש בו איסור תורה ואיסור דרבנן. ועוד דלר"ל דס"ל ח"ש מותר מה"ת ומפרש ברייתא דכוי וח"ש אסמכתח משמע דכוי נמי אסמכתא.

ולר"ל כוי ספק פדאיתא שם. מןפת סד"א מה"ת לקולא.

וכ"כ הפר"ח (יו"ד סי' ק"י) בכללי ס"ס. וכינן דכוי רק איסור דרבנן מהכ"ת שישגזרו גזירה לגזירה.

רק שתאמר שמה כוי בהמה ונאסר ח"ש. ע"ז אמרי' סד"ר לקולא.

וא"ת כינן שעיקר הספק בשל תורה ולחומרא יחשב פנדאי איסור ואף ח"ש יאסר. ליתא דאינו רק איסור דרבנן ודאי ובדרבנן מנ"ל שיאסר ח"ש לר"ל: הק' אברהם.

סימן עא ב"ה יום ד' בא תרנ"ו לפ"ק פה סאכאטשוב. שלום וכ"ט לכבוד הרב התריף הבקי מוה' מיכאל זאב נ"י אבד"ק פראשוויץ.

א) יקרתו הגיעני כו'. בדבר פרה חולבת אשר בעת החליבה נראין טפי דמים בחלב ולאחר שנשתקה מעט כמו שני מינוטין הם נאבדין במיעוטן ובלי ספק שיש ששים נגד טפים הנ"ל.

אף שאחרונים מחמירים משום דאמרינן דם נעפר ונעשה חלב. ובחלב זה מוכח שלא לגמרי נשתנה הדם לחלב ע"כ דבריהם.

ומעלתו חולק ע"ז בשתים. הא' דלא קימ"ל כר"מ דאמר דם נעפר ונעשה חלב.

אלא כר' יוסי ור' יהודה ור"ש דאמרו איברי' מתפרקין והחלב אינו בא מדם. האמנם כי קשה עליו דברי הש"ס בכורות (ו'): מנ"ל שחולקים על דם נעפר.

אימא שרק ס"ל איברי' מתפרקין מ"מ מודים דם נעפר. מ"מ הא הש"ס בכורות אמר כן.

והב' דבתשובת הרי"מ זצ"ל מישוב הקושיא בהא דבעי הש"ס בכורות למיסר חלב משנה שבא מדם הא לא גרע מדם שבשלו. ותיגר דבאמת דם בעין שבשלו אסור מה"ת דלא גרע מיןצא מן הטמא אף דאין בו חיוב פרת רק דם פליטה אם בשלו או מלחו קודם שנפלט דלא חל האיסור מעולם בזה מותר לגמרי מה"ת עכ"ז זצ"ל.

וא"כ לר"מ דאמר דם נעפר כו' כינן דגלי קרא דלא אסרה תורה רק דם ממש ולא חלב דאתי מדם ה"ה דם שבשלו דאין בו איסור משום יוצא מן הטמא. וראי' לזה מש"ך (ס' פ"א ס"ק י"ב) בהיתר מימי החלב דאף שאינו בכלל חלב מ"מ מדהתירה חלב גלי קרא דכי פתיב לא תאכל הנפש עם הבשר דוקא בשר שהוא גופו של חי אסור א"כ כ"ש דמימי חלב שרי.

וה"נ בדם פנין דגלי קרא דחלב מותר אף דאמי מדם גלי קרא דלא אסרה רק גופו של דם לא הינצא וה"ה דם שבשלו שאין לאנסרו משום ינצא. ובתשו' הרי"מ לא אמר רק למה דקי"ל כרבנן ולא חידשה תורה בדם.

אבל לר"מ הא חידשה תורה בדם שלא יאסר משום ינצא. וע"כ ה"ה בחלב זה אף שלא נשתנה לגמרי מ"מ אינו ראוי לכפרה ולא תמור מדם שבשלו.

ואף שדם שבשלו מ"מ אסור מדרבנן. לגבי דרבנן סומכין לומר שהדם אינו בא מגופו רק מוריד אחד כמו שונורים המשתנים דם עכ"ד: ב ואף שפלפל בחכמה מ"מ אין דבריו נכונים לדינא.

ותחלה אגלה אנו דמה שחשב שבתשו' הרי"מ אסר דם שבשלו משום ינצא מן הטמא. לפי הטעם דאינו ראוי לכפרה.

וח"ו לא עלה זאת על דעתו זצ"ל. דנדאי לפי הטעם דאינו ראוי לכפרה כשם שפקע מינאי אסור דם כף פקע מינאי אסור ינצא.

דכינן שהאסור לא הי' רק משום שהדם בנפש יכפר וכשהלך הטעם הלך האסור ומטעם זה גם אסור ינצא הלך ממנה. וכן מצינו בע"ז של גוי שנתבטלה חונרת להתיירה דהאסור לא הי' רק משום שעובדין אותה וכשפסקו מלעבוד אותה חזרה להיתר: ג רם לפי מ"ש שם לשיטת תוס' אין טעם היתר דם שבשלו רק משום דאשתמי לגריעותא ע"י הבישול נפק מתורת דם.

כמו שאין מברכין בכנה בפה"א. אבל אסור ינצא יש בו כמו שכתב הרא"ש במור שהדם טמא נהנה להיות מור.

וכתב הרא"ש דאף שנשתנה אסור משום ינצא. ואף דחלב אינו ראוי לכפרה ג"כ. והא גם לרבא הא דחייב בהקפה משום דכנגדו ראוי בחטאת חצונתית. ע"כ הצריך בבשלו לטעמא דנשתנה ונפק מתורת דם.

אבל חלב הא אינו ראוי לכפרה. לא קשיא דהשתא י"ל דלא גרע מדם איברים.

והא דדם שבשלו דרבנן משום דנשתנה ונפק מתורת דם. וא"כ יש בו אסור ינצא.

או משום שהוא שלא כדרך אכילתו. וזה משום אסור דם עצמו.

אבל אסור ינצא שנה לאחר שאין לו דרך אכילה אחר. ועכשיו אין לו דרך אכילה אחר.

ומ"ש בתשו' הרי"מ ומינשב הא דבעי לאסור חלב והא עכ"פ לא עדיף מדם שבשלו שאינו ראוי לכפרה. היינו לפי שלמדין בלא חידוש שחידש בדברי תוס' יקשה ולפי מה שחידש הטעם משום שנשתנה כו' יש בו אסור ינצא.

עי' בתשו' הרי"מ לבתר דדלינא לי' חספא ויראה שפן מפורש בדבריו: ד עתה אשיבהו לנ"ד. והנה מ"ש דאנו לא קימ"ל דם נעפר ונעשה חלב עי' בתוס' חידשים פ"ק דנדה שהוכיח דנדאי גם חכמים ס"ל דהנקה גורם סילוק דמים רק ס"ל שלא בא לכלל דם רק מיד נעשה חלב.

[ומה שראוי לינעשזות דם בימי הנקה נעשה חלב]. וראני' עוד לדבריו שהרי במשנה שלהי מכשירין הובאה בגמ' שבת ר"פ תבית ופרשוה רש"י ותוס' משום דדם נעפר ונעשה חלב.

וא"כ הי' לנו לפסוק כסתם משנה ואף שאפשר סתם ואח"כ מחלוקת הוא הלא פתבו תוס' עירובין (צ"ב) דמ"מ חשיב פריים לגבי היחיד וא"כ אצל הטעם דהלכה פריים ויותר יש להכריע הלכה כר' מאיר דשם מחלוקת ואח"כ סתם הוא דבתרי מסכתי אין סדר.

אף לפי דברי תוס' חדשים הנ"ל אתי שפיר דסברת המשנה דמכשירין פיון שדם נעשה חלב דין החלב פדין הדם. וזה לחכמים ג"כ פיון שדם וחלב מקור אחד להם. ומה שנעשה שלא בימי הנקה דם נעשה בימי הנקה חלב. ע"כ דין חלב פדין הדם. מיהו בתוס' שם (דה"מ לרצון ושלם לרצון). לא משמע פן.

אף העיקר כתוס' חדשים הנ"ל דכן משמע מהפוסקים שפסקו דלא כר"מ כנ"ל: ה) מעתה בנ"ד כי היכי דלר"מ חוששין שדם זה מחמת שלא נהפך להיות חלב. ואף שלעולם הדם נדה יוצא דרך הפתח.

מ"מ י"ל דעכשיו בא עם החלב לדדים כמו כן נחוש לרבנן שדם זה מחמת שכל המקור לא נעשה חלב ומקצת ממנו נעשה דם ובא עם החלב לדדים. וע"כ כמו שלר"מ נחוש בהחלב שלא נהפך הדם כל צרכו כמו כן נחוש לרבנן שבהחלב יש עוד טיפי דם.

שהמקור הא לא נהפך פולו להיות חלב שהרי יש טיפי דם ונחוש שעוד הי' טיפי דם בתוך החלב אלא שנימוחו ונראה כאילו הוא חלב. והרי טיפי דם אלו ג"כ בשני מינוטין נמוחו ואינם נפרין.

מסתמא כבר נמחו בתוך הדדים ג"כ אלא שאינו ניכר. וא"כ אף את"ל שיש ששים גם כנגד הטיפין שנמוחו בדדים.

פיון שבא לעולם בתערובת הא אינו בטל פדברי המרדכי. האמנם כי דעת הנב"י ז"ל דביש ששים שנתבטל הטעם המרדכי מודה.

אף אין דבריו מוכרחים פלל. וגם פי י"ל שיש כל כך דם בתוך החלב ונמוח עד שאין ששים רק מראה דם אין בו: ו) וע"כ גם ההיתר מתשובת הרי"מ אצל לי' שכל ההיתר מחמת שנשתנה.

ולחכמים הרי לא נשתנה פלל רק שנתערב ואינו ניכר. אף גם לר"מ דאמר דם נעפר ונעשה חלב ממש אין להתיר מחמת שאינו ראוי לכפרה.

ושהגמ' בכורות נמי לא בעי לאסור רק משום איסור יוצא. והשתא דגלי קרא שהתיר חלב דבדם ליכא איסור יוצא שוב אף שלא נתהפך כל צורכו מותר דמ"מ אינו ראוי לכפרה.

דְּהָא לִיתָא דְלִטְעָם שְׂאִינוּ רְאוּי לְכַפְרָה גַם אִיסוּר יוֹצֵא אִינוּ. רַק לְטַעַם הַהִיתָר מְשׁוּם שְׁנִשְׁתַּנְּה וּפְקַע מִיַּנְיָ שֵׁם דָּם הִי מְקוּם לְאַסוּר מְשׁוּם יוֹצֵא וְגַלִּי קָרָא דְבְדָם לִיכָא אִיסוּר יוֹצֵא וּמִן מְשׁוּם שְׁנִשְׁתַּנְּה.

וּבְנִדְאֵי אֵין לְלַמּוּד לֹא נִשְׁתַּנְּה לְגַמְרֵי מְנִשְׁתַּנְּה לְגַמְרֵי: ז) וְאִף לְפִי מַה שְׁחֻשְׁב מִעֲלָתוּ בְתִשׁוּ' הַרִי"מ ג"כ אֵין לְלַמּוּד הִיתָר בְּדָם שְׁבִשְׁלוּ שְׂלֹא יִהִי בּוּ אִיסוּר יוֹצֵא מְהִיתָר חֻלְב לר"מ שְׂדָם נְעֻכָּר.

דְּמַה שְׁהִבִּיא רֵאִי מְשִׁ"ף (סִי' פ"א) בְּמִימֵי חֻלְב דְּאִף שְׂאִין נִקְרָא חֻלְב מְדַהֲתִירָה תוֹרָה חֻלְב שְׂאִין בּוּ אִיסוּר יוֹצֵא מְחִי וְלֹא אֶסְרָה אֶלָּא בְּשָׂר כ"ש מִימֵי חֻלְב. וְע"כ חֻשְׁב מִעֲלָתוּ דְשׁוּב לֹא נְאַסֵּר שׁוּם יוֹצֵא מְחִי.

(וה"ה בְּדָם לר"מ לֹא נְאַסֵּר שׁוּם יוֹצֵא מְדָם). וּז"א שְׁהִרֵי בִינְצִים צְרִיף בַּפ"ע לְהִתִּיר כַּמ"ש הַתּוֹס' חֻלְיִין (ד' ס"ד).

(בְּשֵׁם בַּה"ג דְּמִדְּאֶצְטְרִיף לְאַסוּר בַּת הִיעֲנָה בִּיצַת עוֹף טָמֵא ש"מ דְּטָהוּר שְׂרִיָּא. וְתוֹס' כְּתִבוּ דְלַמְדִּין מְדַכְתִּיב תַּקַּח לָךְ וְלֹא לְכַלְכִּיף ש"מ דְּטָהוּר שְׂרִיָּא.

מ"מ מְהִיתָר הַחֻלְב אֵין לְמַדִּין וְעִי"ש בְּתוֹס' דְּחֻלְב חֻשְׁיב חִידוּשׁ אִף דְּבִינְצִים ג"כ שְׂרִי מְשׁוּם דְּאֵין שְׁנִינְהֵם בָּאִים מִן הַחִי בְּעֵנִין אֶחָד] וּא"כ אִיף גְּלַמּוּד דָּם שְׁבִשְׁלוּ מְחֻלְב. וְהַשְׁ"ף לֹא אָמַר רַק בְּמִימֵי חֻלְב דְּהִיא קו"ח מְחֻלְב שְׂבָא בְּעֵנִין אֶחָד מִן הַחִי כְּמוֹ הַחֻלְב וְאִיכָּא קו"ח דְּמִיָּא בְּעֲלָמָא.

נְזַה בְּרוּר: הַדו"ש הַק' אֶבְרָהִם. סִימֵן עַב א' מְחַבֵּר (סִי' ס"ח סְעִיף א') הַטּוּמֵן הָרֵאשׁ לְצִלוֹתוּ צְרִיף שְׂיִכְנוּן שְׂיִהִי' בֵּית הַשְּׁחִיטָה לְמַטָּה כְּדִי שְׂיִזוּב הַדָּם דְּרָף שָׁם.

וְאִם הַנִּיחוּ עַל הַצְּדִינְ הַמּוֹחַ וְהַקְרוּם אֶסוּרִים וְכו' וְכַתְּב הַט"ז (סַק"ב) דְּהָרֵאשׁ מִן מְשׁוּם כְּבוֹלְעוּ כְּף פוֹלְטוּ וְכֵן כְּתַב הַב"י בְּשֵׁם הָרֵא"ש וְקָשָׁה לִי דְּהָא מְבִנְיָר בַּש"ע (סִי' ע"ו סְעִי' ד') לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּשִׁפּוּד שְׂצִלוּ בּוּ בְּשָׂר בְּלֹא מְלִיחָה נְאַסֵּר אֶסוּר לְהַשְׁהוֹת הַצְּלִי עַל הַשְּׁפּוּד לְאַחַר שְׂפָסַק הַבְּשָׂר מְלִזּוּב לְאַחַר שְׁהִסִּירוּהוּ מִהָאֵשׁ.

וְהַטְעַם מְשׁוּם דְּחִזּוּר וּבוֹלְעַ הַשְּׁפּוּד עִי"ש. וְה"נ לְאַחַר שְׂפָסַק הָרֵאשׁ מְלִזּוּב שׁוּב יֵאָסֵר מִן הַמּוֹחַ: ב) וְרֵאִיתִי לְהַט"ז שֵׁם (סַק"ט) שְׂכַתְּב דְּלֵהֲרֵא"ש דְּהַשְּׁפּוּד אִינוּ נְאַסֵּר אִף אִם הִסִּירוּהוּ מִהָאֵשׁ קוֹדֵם שְׂיַעוּר צְלִי אִינוּ נְאַסֵּר.

וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי שֵׁם אִף לְאַחַר שְׂפָסַק מְלִזּוּב עִי"ש. וְלְכַאוּרָה תְּמוּנָה דַּמ"ש דְּהַצְּלִי נְאַסֵּר מִהַשְּׁפּוּד לְהַאֲוִסְרִים הַשְּׁפּוּד.

וּבְאַמַּת לְטַעַם הָר"ן שְׁהִבִּיא הַט"ז דְּהַשְּׁפּוּד מִן מְשׁוּם כְּבוֹלְעוּ כְּף פוֹלְטוּ י"ל דְּכִינּוּ דְשִׁפּוּד לְעוֹלָם אִינוּ זָב וְאֵעִפִּי"כ מִן מְשׁוּם. ה"ה לְאַחַר שְׁהוּסֵר מֵאֵשׁ.

אֲבָל זֶה אִינוּ דְּמְבִנְיָר בְּשִׁ"ף שֵׁם דְּעַל הָאֵשׁ לְעוֹלָם אִינוּ נְאַסֵּר אִף אִם אִינוּ זָב. וּא"כ אֵין רֵאִי מְשִׁפּוּד שְׂאֶצֶל הָאֵשׁ.

ועוד דהרא"ש אינו סובר הטעם משום כבולעו כף פולטו אלא משום דנורא שאיב
כמבואר בטור: ג) על כן נראה דהנה בש"ף (סי' ק"ה ס"ק ח"י) דדם על עצמו לא תשיב
איסור בלוע לענין שלא תצא בלא רוטב.

כמבואר (סי' ע') ובכמה מקומות דאוסר ע"י מליחה וצלי' ונראה הטעם משום דטבעו
של מלח לשאוב דם וכן אש. וקרי הוא דם בעין שקרי מוציאו לחוץ.

וא"כ שפיר קאמר הט"ז דאחר שנתקרה נגמרה פליטתו. שוב אינו יוצא הדם אל השפוד
כיון שאין האש מפליט: ד וא"כ ניקח נמי בנ"ד דאינו יוצא הדם הבלוע במוח אל הראש.

משא"כ הצלי נאסר מן השפוד להאוסרים השפוד דבלוע בכלי יוצא בלא רוטב כמבואר
בכמה מקומות וברמ"א (בסי' ק"ה סעיף ז') (ולשיטת הב"ח שם (סי' ע"ו) שהביא הט"ז
דס"ל דהשפוד נאסר מהצלי.

נראה ליישב בנ"ד דלאחר שהוסר מהאש פשוט דאינו אוסר דהקדירה מפסיק. רק אצל
האש מסופק הרא"ש דאולי האש שואב.

לזה אמר כבולעו כף פולטו: ה) ובה נראה ליישב הך דכתב המהפך (סעיף ט') דהמולג
תרנגולת צריף שיראה שלא ישנה כל כף באש עד שלא יוכל הלב והכבד לפלוט אם
הוא לקדירה ולצלי א"צ דכשם שנבלע ע"י האש כף יפלוט ע"י האש.

ותמוה לי דהא קי"ל (סי' ע"ו) דבצלי פולט מיד בשעת הבליעה כמ"ש הב"י שם בשם
הרא"ש. ומהאי טעמא מותר לצלות בשור שנמלח והודח עם בשור שלא נמלח.

ועיין בפרמ"ג במ"ז (סי' ע"ז סק"ב ד"ה ודע), וא"כ לקדירה נמי לשפיר כיון דפלט מיד
בשעת הבליעה ולהנ"ל ניקח דמ"מ נאסר לאחר שהוסר מהאש דבלב וכבד יש דם בעין
ולא הוי בלוע: ו) ובה נראה ליישב פסק הרמ"א (סי' ע"ו סעיף ב') ונהגו להחמיר
כשצולין בשור בלא מליחה שלא להפוך השפוד תמיד כדי שיזוב הדם וכו' דאפי' אינו
רוצה לבשלו צריף לצלותו כחצי צלייתו.

ופשוט דהטעם משום דפורש ממקום למקום דפסק הרמ"א (סי' פ"ט) דאסור גבי פלי
שאינו מנוקב וכן כתב בד"מ. וקשה דמ"מ הך פלט בשעת בליעה תיקף וכמ"ש הב"י
בשם הרא"ש.

ולהנ"ל ניקח דכיון דכל מליחה אוסר בששים אף דם. ומשום דאין בקי אין בין פחוש
לשמן.

וא"כ אף הוא יוצא ממקום למקום אף לאחר שהוסר מאש. ואף דמבואר בש"ף (סי' ק"ה
ס"ק י"ח) דבדברים שאינם שמנים ממש אין יוצאין מחתיכה לחתיכה.

מ"מ אפשר דבאותו דבר עצמו יוצא. או דמפל מקום לכתחילה חיישינן וצריף לצלותו
לגמרי: ז) בהגה (סעיף ט') דאסור למולגו לכתחילה אף לצלי ובש"ף (ס"ק י"ט) ואם
יטמין אותה שלמה ודאי אסור מחמת הכבד שהיא בתוכה דקי"ל דכבדא עלוי בישרא
לכתחילה אסור.

ומכאן קשה למ"ש הש"ך (סי' ע"ג ס"ק י"ב) שהביא מדברי התוס' חולין דכבולעו כף פולטו לא אמרינו בכבדא עלוי בשרא אף בדיעבד. דא"כ אמאי שרינו הכא דלא שייך דאינו בולע כיון שאין ללב וכבד מעבר פי אם דרך התרנגולת.

ואפשר דהא דאסור בכבד אף בדיעבד אי לאו טעמא דשריק. היינו משום דלאחר שגמר הבשר מלפלוט ועדיין הכבד פולט דם.

ולא שייך אידי דפליט דם דידן' וכבולעו כף פולטו לא אמרינו בכבד. משא"כ דהתרנגולת לא פליט דמה לגמרי ח) וכו' יש ליישב דעת הר"ן והמחבר דמהאי טעמא ס"ל דאפי' לכתחילה מותר ויתנישב ג"כ הקושיא הג"ל דאף לקדירה לשתי דפולט תיקף.

ולהג"ל ניחא דכיון דכבולעו כף פולטו לא אמרינו בכבד רק אגב דפליט דם דידן'. א"כ אינו פולט תיקף רק כשגמר פליטתו של עצמו: ט) איברא דסברא זו דבולע מהכבד לאחר שפלט דמו אין לומר בדעת הרמ"א.

דהא פסק (סי' ע"ג) דלאחר שגמלח הכבד שוב אין בו דם יותר משאר בשר. וה"ה לאחר שגזלה כל כף עד שבשר אחר כבר פלט כל דמו.

וכ"ש הוא דאינו אוסר אז הבשר בצלי. ע"כ מחננתא דהרמ"א פוסק פהתוס' בפסחים דכבד נמי מותר משום כבכ"פ בדיעבד.

ודברי הש"ך (סי' ע"ג) שהביא מדברי התוס' חולין להלכה צ"ע כעת: סימן סימן עג הלכות סימני עופות סוגיא דנשר (א) חולין (ד' ס"א): מקדי כ"ד עופות טמאים הוי אי אפשר דחד דאיכא בהנה ליכא בהני והו"ל שני כתובים הבאים כאחד.

ועי' ברש"י וביאור דבריו דהא דאסר בסימן אחד בפסח ובסימן אחר בעוני' מותר. שגרי גלמד בקו"ח מ"ט עופות דהשתא בתלתא לא אכלינן בחד מבעיא.

ואף דמדאיצטריף רחמנא למיסר עורב בשלשה סימנים אשמעינן דלא גלמד מ"ט עופות מ"מ לא נשמע אלא דלא נאסור בשלשה סימנים. אבל עדיין גלמד לאסור בסימן אחד מקו"ח.

וכן נאמר דאף די"ט עופות הוי י"ט כתובים הבאים כאחד. מ"מ לא גלמד אלא שלא לאסור בתלתא סימנים.

אבל עדיין גלמד לאסור בסימן אחד וא"כ פסח ועוני' למה לי. על פרוך דאתא ללמוד שלא תאסור אף הבא בסימן אחד וכמו כל שני כתובים הבאים כאחד: ב) והנה על פי סברא זו הקשו התוס' (בריש ד"ה מקדי) דאפתי אצטריף נשר להתיר הבא בסימן שלישי דליתני' לא בפסח ולא בעוני' דהו"א דאסור מקו"ח די"ט עופות.

וכן הקשו בקושיא שני' למאי דמשני דבחד מהני תרתי [ר"ל בפסח או בעוני'] יש סימן חדש דליתניהו בכולהו. דמ"מ ל"ל דכתב רחמנא האי דאית בי' חד מהני ג' סימנים דהדרי בכולהו גילף מקו"ח מ"ט עופות אלא נדאי להכי כתב סימן הישן לעשות שני כתובים ומפח קושיות אלו הוכרחו התוס' לחדש דכיון די"ט עופות הוי י"ט כתובים הבאים כאחד לא גלמד מהם אף לאסור אף בסימן אחד.

וע"כ הקשו בסוף הדיבור לפי סברא זו דא"כ מה פריף הש"ס דפרס ועזני' הו"ל שני פתובים הבאים פאחד פנין דאיתניהו סימנים דידהו בי"ט עופות. הא מ"מ לא מצוי למינף מיניהו [ר"ל מי"ט עופות] פנין דהוי י"ט פתובים הבאים פאחד.

והנה י"ט עופות על פרחין איצטריכו לאסור אף בג' סימני טהרה והניחו הסוגיא בצ"ע: (ג) ולפענ"ד נראה ליישב קושיותם ונאמר דאף די"ט עופות הוי י"ט פתובים הבאים פאחד. מ"מ לא מהני אלא שלא נלמד לאסור בג' סימני טהרה.

דא"כ י"ח מותרים. אבל השתא שאומרים דבג' מותרים.

שוב לא מיתרי י"ח עופות ואצטרכו פולהו. וכן מדכתב עורב לא נלמד יותר ומדכתיבי פרס ועזני' נלמד דבשני סימנים מותרים.

אבל מ"מ נוכל ללמוד לאסור בסימן אחד וכסברת התוס' מעיקרא. אף כפי זה יתעוררו קושיות הראשונות כנ"ל: ד) ונראה ליישב דהנה קשה לפי סברא זו בהא דפריף הש"ס נילף מעורב מה התם תרי לא.

דהא הוי עורב וי"ט עופות שני פתובים. דא"כ עורב דכתב רחמנא למה לי גילף מי"ט עופות.

ואי די"ט עופות הו"ל י"ט פתובים. מ"מ לא נלמד מהם אלא להתיר בג' סימנים.

אף לק"מ דהא ע"כ הש"ס לא בעי לשנויי בטעמא די"ט עופות הוי י"ט פתובים. דאל"כ לא הנה פריף מידי מה התם תלתא ולא אכלינן וכמ"ש התוס' (סוף עמוד א').

וא"כ פנין דלא אסיק אדעתה' סברא די"ט פתובים. לא מצוי למימר דעורב עם י"ט עופות הוי שני פתובים.

דעורב אצטריף להתיר בג' סימנים שלא נלמד מי"ט עופות. וי"ט עופות פשיטא דאצטריף שאינו יכול ללמד מעורב פנין דאית בהו ג' סימני טהרה: ה) ולפי זה מיושב קושיא שני' של התוס' למסקנא דחד מיניהו [ר"ל מפרס ועזני'] אית בהו סימן חדש ל"ל ההיא דאית בי' סימן ישן.

דשפיר אצטריף להתיר בב' סימנים שלא נלמד מעורב. ודוקא למאי דס"ד דאית בהו סימנים ישנים שפיר הוי שני פתובים הבאים פאחד דלכתוב פרס לחוד או עזני' לחוד ונהנה דענין להתיר בשני סימנים.

דאל"כ השתא בתרי לא אכלינן בחד מבעיא וא"ש. שני דכתב רחמנא למה לי ע"כ הוי שני פתובים הבאים פאחד וכתבי' שלא נלמד בקו"ח די"ט עופות.

אבל למסקנא דחד אית בי' סימן חדש דליתא בעורב ובי"ט עופות. א"כ שפיר אצטריף אותו שיש בו סימן חדש לאסורו.

שא"א ללמדו מי"ט עופות. ואותו שיש בו סימן ישן איצטריף להתיר הבא בשני סימנים שלא ללמדו מעורב.

דאי אפשר ללמדו מדאצטריף לאסור השני. דהא שני יש בו סימן חדש ואי אפשר לאסורו בקו"ח מעורב אף אם נאמר דכל הבא בשני סימנים פעורב אסור.

וא"כ אי לא כתב לאסור הבא בסימן ישן הנה אמינא דכל הבא בשני סימנים פעורב אסור. ואצטריף למכתב תרנונייהו ולא הוי שני כתובים הבאים פאחד: ו) אף קשה לפי"ז למה לי להש"ס לחדש דחד מינייהו הנה סימן חדש דליתין אף בי"ט עופות.

לא הי צריף לומר אלא דאית בי' סימן חדש דליתין פעורב. וע"כ הבא בסימן ישן אינו מותר.

דאצטריף להתיר הבא בשני סימנים פעורב. ונהי דהבא בסימן חדש מותר פנין דסי' דידין איתין בי"ט עופות נוכל ללמדו מי"ט עופות.

ולתיר הבא בשני סימנים פעורב נמי לא אצטריף דנלמד מהבא בסימן ישן דאיתין פעורב פנ"ל. וא"כ הבא בסימן חדש אלא נלמד הבא באותו סימן פמותו מי"ט עופות וליהוי שני כתובים הבאים פאחד.

מ"מ שפיר נלמד הבא בסימן ישן מקו"ח פנין דהבא. בסימן ישן אינו מותר פנ"ל.

דאצטריף להתיר בשני סימנים פעורב [וכעין זה הקשו התוס' בריש הדיבור שגלמד הבא בסימן שלישי מקו"ח אף דהבא בסימן אחד משני סימנים דאיתין בפרס ועזני' כבד למדנו שמוטרים] או נלמד לאנסרו כמה מציינו מהבא באותו סימן: עוד קשה לי לפי"ז דאפתי מה פריף הש"ס דהו"ל שני כתובים הבאים פאחד דאפתי נאמר דנלמד מין אחד לאנסרו או מין הדומה לפרס לחוד או מין הדומה לעזני' לחוד ונאמר דפרס אלא להתיר מין הדומה לעורב [פי' לאותו צד דנלמד מין הדומה לפרס לאנסרו ולצד השני נאמר להיפוף.

ואין הפרש למתבונן. ואי קשה דנלמד מעזני' ליתא.

דאי לא כתב פרס הנה אמינא לאסור מין הדומה לעזני' ג"כ. ואי דעזני' הוי שני כתובים עם י"ט עופות.

ליתא.

דאי לא כתב פרס הנה אצטריף עזני' להתיר הבא בשני סימנים פעורב. וא"כ כל הבא בסימן אחד הוי ילפינו מקו"ח לאסור.

להכי כתב אף פרס להתיר הבא בשני סימנים פעורב. ושוב הנה עזני' שני כתובים פנ"ל.

וא"כ פרס אינו מותר ושפיר נלמד מין הדומה לפרס לאנסרו מקו"ח די"ט עופות ובמה מציינו מפרס. ושפיר אצטריף נשר להתירו וכן נוכל לומר להיפוף וק"ל.

ואף דא"כ יהי שניהם אסורים מספק ואפתי קשה ל"ל תרנונייהו דאם יכתוב פרס לחוד ג"כ יהי שניהם אסורים מקו"ח פנ"ל. ליתא דמ"מ נפקא מינה שלא ילקה עליהם פנין דחד מינייהו על פרחין מותר פנ"ל ואינו אסור אלא מספק: ח) וליישב קושיות אלו נראה.

דהנה צריכין להבין הא דאמר בריש הסוגיא מה נשר שיש בו ד' סימני טומאה אבל עוף שיש בו אחד מכל אלו טהור יעיי"ש ברש"י. ונהרי אם דורס לחוד טמא ולמה לי כל ד' סימנים הא כל הדורס טמא.

אמנם התירוץ הנכון דבאמת ילפינו מנשר דכל שאינו מעופות המפורשין לאיסור פל שאין בו ד' סימני טומאה טהור. אלא דקים להו לרבנן דכל שאינו מעופות המפורשין והוא דורס יש בו ג' סימני טומאה האחרים ג"כ.

והוא דומיא דנשר ואסור ועי' בתוד"ה פל עוף הדורס שכתבו דקבלה מימות נח עיי"ש והוא ברור. וע"כ פיון דבפרס ועזני' יש בכל אחד סימן טהרה אחר ע"כ אחד מהם דורס פיון שאין בכל אחד אלא סימן אחד.

ואם האחד אינו דורס ע"כ השני דורס פיון שאין בו אותו סימן. ועל פן לא קשה קושיא שני' דילמא פרס אתא לומר שמיין הדומה בסימני' לעזני' מותר או להיפוך.

דעל פרחין אותו עוף הדורס [או פרס או עזני'] מין הדומה לו פשיטא שאסור. שיהי יש בו פל ד' סימנים כנ"ל.

ואי אפשר לומר שבכל ד' סימני טומאה מותר ובסימן טהרה אחד יאסור. ועל פרחין השני מותר דאי שניהם אסורים לא לכתוב אלא פרס לחוד או עזני' לחוד.

וכיון דעל פרחין השני מותר נשר דכתב רחמנא למה לי. דהא השתא נמי דכתב נשר מין הדומה להדורס אסור דאם הוא דורס על פרחין יש לו פל הד' סימנים כנ"ל: ט) ועל פן ניתא נמי קושיא ראשונה דלמסקנא הוכרח הש"ס לומר דחד מינייהו אית בהו סימן חדש שאינו בי"ט עופות ואיצטריך לגופי' לאוסרו.

דאי סימן דידי' אית' בי"ט עופות. הא מ"מ פיון דסימן דידי' ליתא בעורב הוא דורס.

דעורב ומיני' אינם דורסין כמו שהעלו התוס' לעיל בד"ה פל שיש בו אצבע יתירה. וכיון דהוא דורס.

א"כ מין זה דכתב רחמנא ל"ל. לא לכתוב אלא המין שיש בו הסימן הישן ולא יהי שני פתובים דאיצטריך להתיר הבא בשני סימנים פעורב.

וילמוד פל הבא בסימן אחד לאיסור מקו"ח די"ט עופות. ואי דאתא להתיר פל הדומה לו בסימנו.

ליתא דהדומה לו בסימנו והוא דורס על פרחין יש בו פל הד' סימני טומאה ואי אפשר להתירו אף שיש בו פל סימני טומאה. פיון שאפ' אותו שיש בו סימן הישן נלמד ממנו שכל הבא בסימני טהרה אחד אסור כ"ש כשאין בו פלום.

וא"כ הבא בסימן החדש מותר דלגופי' לא איצטריך דנלמד בקו"ח מי"ט עופות ולהתיר הדומה לו אי אפשר דהדורס ואינו מהמפורשין יש בו פל ד' סימני טומאה. וע"כ דאתא שיהי' הבח בסימן הישן שני פתובים ולא נלמדנו בקו"ח מי"ט עופות וא"כ נשר דכתב רחמנא ל"ל: ובזה יתיישב קושית התוס' הראשונה דאכתי איצטריך נשר להתיר הבא בסימן שלישי.

ולהנ"ל לא קשה מידי. ונאמר דע"כ פרס ועזני' חד מינייהו אינו דורס דאי תרנוניהו דורסין א"כ נשר דכתב רחמנא למה לי אפי' אי גילף מפרס ועזני'.

דאי אָפּשׁר ללמוד מהם לַאֲסוֹר בְּסִימָן טְהָרָה שְׁאִינוּ בָּהֶם. וא"כ לא הי' בְּאֲפֹשְׁרֵי ללמוד מהם לַאֲסוֹר שְׁאִינוּ דוֹרֵס [וא"כ מהו דְקָאָמַר הַש"ס דאי לא פִּתְבַּנְשׁר הָנָה יִלְפִינּוּ מִפְּרָס וְעֻזְנִי] ואי דַּהֲנָה יִלְפִינּוּ לַאֲסוֹר הַדוֹרֵס הָא דוֹרֵס אָף אֵלֶּיבָא דְאָמַת אָסוּר כְּנ"ל.

דכל הדורס שְׁאִינוּ מְפֹרְשׁ יֵשׁ בּוֹ נְמִי שְׁאָר סִימְנֵי טוֹמְאָה. וע"כ דְחַד מִיְנֵיהוּ שְׁאִינוּ דוֹרֵס. וא"כ על פְּרָחִין הָבֵא בְּסִימָן הַשְּׁלִישִׁי לְבַד דוֹרֵס. וְהָרִי הוּא בְּאָמַת אָסוּר כְּנ"ל.

ואי אָפּשׁר דְאָתָא נְשׁוּר לְמִשְׁרֵיָא: סִימָן עַד ב"ה אִוּר לְיוֹם וְעַש"ק ר"ח מְרַחֲשָׁן תְּרַנ"ד לַפ"ק שׁוֹכ"ט לְכַבּוּד הָרַב הַגָּדוֹל חֲרִיף וּבָקִי יָדָיו רַב לוֹ כַּקַּש"ת מוֹה' יַעֲקֹב מְרַדְכֵי נ"י הַאֲבַד"ק בּוֹלְגֵרִיָא. דְּבַר הָבֵר אֲנוּזוֹת הַחֲדָשִׁים גְּדוּלִים מְשַׁלְּנוּ וְלִבְנֵים וַיֵּשׁ בָּהֶם אֲצַבַּע יְתִירָה וְקוֹרְקָבָנוּ נִקְלָף כְּשֶׁלְּנוּ.

וְעוֹד פִּתְבַּנְשׁר כ"ת שְׁמִסְפָּק אִם נִכְנָסִין לְמִים: הִנֵּה אִם אִין נִכְנָסִין לְמִים וְדַאי זֶהוּ שְׁיֻנּוּי גְּדוּל וְאִין לְסִמּוֹן שְׁהֵם בְּר אֲנוּזוֹת. אָף מָה שְׁפִתְבַּנְשׁר כְּבוֹדוֹ לְהַתִּיר לְדַעַת הַרְמַב"ן וְהַר"ן דְּכָלוּ לָבֵן מוֹצִיא מִיָּדֵי סָפֵק עוֹרֵב.

הִנֵּה בַחֲזִי הַר"ן בְּשֵׁם הַרְמַב"ן שְׁאֵם בָּא לְפָנָיו עוֹף כְּלוֹל לָבֵן אַעפ"י שְׁיֵשׁ בּוֹ סִימְנֵי עוֹרֵב מְמַשׁ הִי מִתִּירוֹ לְהִלְכָה וְלֹא לְמַעֲשָׂה. וְהוּא מְמַשׁ בְּעוֹף זֶה שְׁאֲצַבַּע יְתִירָה וְקוֹרְקָבָנוּ נִקְלָף שְׁהוּא סִימְנֵי טְהָרָה שְׁבַע עוֹרֵב.

מ"מ בְּנִידוֹן דִּינָן שְׁמִסְתְּמָא חֲרִטוּמוֹ רַחֲב וַיֵּשׁ לוֹ כִּפּוּר רַחֲב כְּשְׁאָר בְּר אֲנוּזוֹת [דַּאֲל"כ הִי כְּבוֹדוֹ כּוֹתֵב שְׁיֻנּוּי זֶה] שְׁכַתְּבוּ הַרְאִשׁוֹנִים שְׁעוֹף כְּזֶה וְדַאי אִינוּ דוֹרֵס וַיֵּשׁ לוֹ ג' סִימְנֵי טְהָרָה וְאִינוּ עוֹרֵב.

וְאָף שְׁהַפּוֹסְקִים לֹא סָמְכוּ ע"ז לְבַד מ"מ בְּצִירוּף שְׁהוּא לָבֵן יֵשׁ לְהַתִּיר. וְגַם אִין לְחוּשׁ לְשִׁיטַת רַש"י שִׁי"ט עוֹפּוֹת יֵשׁ לָהֶם ג' סִימְנֵי טְהָרָה שְׁבַע עוֹפּוֹת וְכֹלָם דוֹרְסִין.

אָף עֻדְיִין יֵשׁ לְחוּשׁ לְשִׁיטַת ר"ח דִּי"ט עוֹפּוֹת אִין דוֹרְסִין וְעוֹד יֵשׁ לָהֶם שְׁנֵי סִימְנֵי טְהָרָה בְּגוֹפּוֹ. וא"כ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא מִי"ט עוֹפּוֹת הֵם.

וְצִרִיף לְהַעֲמִיק הָעִיּוֹן בְּסוֹגֵיָא דְנִשְׁר הַעֲמֻקָּה מִנֵּי יָם מָה שְׁאִין לִי פְּנָאֵי כָּלָל וְעוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד [נְעִין בְּאֲבָנֵי נֶזֶר חֵלֶק או"ח ס' ש"מ א אות י"ג]: דְּבַרֵי הַר"ו ש"ש וְש"ת הַק' אֲבָרְהָם סִימָן עַד לְרַב אֶחָד א) בְּדַבַּר הָאֲנוּזִים אֲשֶׁר הוֹבָאוּ לְנוֹאֲרֵשׁא מְמַדִּינּוֹת הַרְחוּקִים זוֹסִיָא וּבָהֶם שְׁיֻנּוּיִם מְאֻנּוּזִים שְׁלָנוּ.

וְהֵם אֲנוּזִים מְאֻנּוּזִים שׁוֹנִים. יֵשׁ מֵהֶם מְחַלְקִים מְשַׁלְּנוּ בְּמָה שְׁצוֹנְאָרְם אַרוּף מְשַׁלְּנוּ. וַיֵּשׁ מֵהֶם עוֹד שְׁיֵשׁ לָהֶם גְּבִשׁוּשִׁית בְּרִאשָׁם וְהוּא שְׁיֻנּוּי גְּדוּל. וַיֵּשׁ מֵהֶם עוֹד שְׁחֲרִטוּמָם שְׁחוֹר כְּעֵין בְּר אֲנוּזָא.

וּבְמִקוּמוֹת הָהֵם אוֹכְלִים אוֹתָם. אָף אֲכִילְתָּם אִינוּ מְשׁוּם מְסוֹרֶת כָּלָל. כִּי הִיא אַרְץ שְׁלֹא הִי בְּהַשְׂרָאֵל מִתְחַלָּה וּמְקוּרֹב נִתְיָשְׁבוּ בָּהּ יִשְׂרָאֵל. וּגְדוּלָּהּ מְזִה רְאִיתִי בַּס' צִדָּה לְדָרָף [מַר' מְנַחֵם תְּלָמִיד ר"י בֶּן הַרְאִ"ש] וְלִכְל אַרְץ שְׁהֵם בְּנֵי תוֹרָה וְהוֹרְגָלוּ בָּהּ ת"ח וְנִהְיָו לְאֶכּוֹל עוֹף שְׁהוּא מְסוֹפֵק לָנוּ יֵשׁ לְסִמּוֹן עַל מְנַהֲגָם וּמְבַלְתָּם.

עוד שם כל מקום שמקובלים במין עוף שהיא טהור אם ראויים לסמוך על קבלתם כו' ובאנונים אלו אין דבר מזה שבמקומות שאכלו לא הורגלו ת"ח. גם אין ידוע שיש להם מסורת פלל וצריכין לדון אם המסורת שיש לנו באנונות שלנו יועיל באנונים אלו: ב' ונראה דאיתם אנונים שאין בהם שינוי רק מה שצנארום ארוך משלנו יש להתירם.

מהא דב"ק (נ"ה.) אנוז ואנוז הכר פלאים זה בזה אתקרי לה רבא בר ר' חנן מ"ט אילימא משום דהאי ארוך קועי' והאי זוטר קועי' אלא מעתה גמלא פרוסא וגמלא טיעיא דהא אלים קועי' והאי קטן קועי' ה"נ דהוי פלאים זה בזה.

פירש"י אלים קועי' צנארו עב. והנה למד הש"ס מדצנארו עב לא חשיב שינוי ה"ה ארוך קועי' לא חשיב שינוי.

האמנם דארוך ועי' פרש"י קועי' חרטומו. אף קו"ח שנלמד מזה שארוך צנארו לא הוי שינוי דכיון שלמדין מעב לארוך מצנאר לחרטום.

כ"ש שלמדין מעב צנאר לארוך צנאר וכיון דלא הוי פלאים זב"ז ומין אחד הוא ממילא מועיל המסורת שיש לנו באנונים שלנו לאנונות אלו דמין טהור היא. וכ"כ חת"ס (סי' ע"ד) דכיון דאין שינוי להחשב פלאים מועיל המסורת מאלו לאלו עיי"ש.

ואף דבחולין מפורש דבעינן שכן ונדמה. ונדמה לחוד אינו מועיל.

האי נדמה פהא דתנן ריש פלאים אעפ"י שדומים זה לזה פלאים זה בזה. היינו שיש קצת דמיון מ"מ יש בהם שינוי גדול להחשב פלאים ואינו מין אחד.

אבל פשאין בהם שינוי להחשב פלאים חשיב מין טהור: ג) אף כ"ת פתב שיש בהם עוד שינוי שקולם משונה משלנו. היינו שהם היזעריג קצת, ואולי זה שינוי גדול להחשב פלאים ולא יועיל המסורת של אנונים אלו ד) אף פתב כ"ת עוד פי בכפרים לוקחים אנונים אלו להרביעם עם אנונות שלנו.

והנה יש להביא ראי' מזה שטהורים הם מש"ס בכורות (ז.) מעדותו של ריב"ל לעולם אין מתעברת לא טמאה מן הטהור כו' ולא חיל מן בהמה חוץ מר"א ומחלוקתו שהי' אומר חיל מתעברת מבהמה.

ואף דבחז"ל עם בהמה קיי"ל כר"א. מ"מ בטהור עם טמא קיי"ל פריב"ל.

וכ"כ הרמב"ם (פי"א מה' מא"ס הל' י"ג) וז"ל ואין מין טמא מתעבר מן טהור פלל אף צ"ע אם פלל זה גם בעוף ובח"ס (סי' ע"ד) מבואר עיקר דעתו שגם בעוף יש פלל זה. אף מפקפק קצת ה) וכדי לבאר זה נקדים לבאר אם נניח שבעוף מתעברים ומולידים זה מזה אם הנולד מותר משום זוז"ג דקי"ל בע"ז (מ"ט).

(הלכה כר' יוסי דאמר זוז"ג מותר. ובפ"ק דבכורות (ז.)

(מבואר דכשהולד בא מאב טמא ואמו טהורה תליא בזוז"ג, ואפ"י עבירן מן הטהור ואמוקיהם מין טמא ומהא דמספקא לן אם חוששין לזרע אב לענין זוז"ג אין נ"מ כמ"ש בתוס' חולין (ד' נ"ח.) גבי נלד טריפה דמותר משום זוז"ג שאביו אינו טריפה, וכתבו בתוס' אע"ג דפסקינן דספיקא אי חוששין לזרע אב.

היינו במילתא דשרי כל חד באפי נפשי' ולא שייך זוז"ג. אבל הכא חד אסור וחד שרי קוי לי זוז"ג עכ"ל.

וה"נ בעופות אלו דחד טהור וחד טמא הו"ל זוז"ג אפי' אמו טמאה ואביו טהור דמ"מ גורם קוי אביו: ו) אף באמת זה אינו דחילוק התוס' הנ"ל בין פרדה לענין פלאים דאסורו מחמת עצמו וכן לענין אותו ואת בנו דאסורו מחמת עצמו שהוא בהמה ואסור לשוחטו עם בנה וכן פסוי שחיבו מחמת שהיא חי' ואין אסורם מחמת המולידים בנה תליא אם חוששין לזרע אב חשיב חצי ממין זה.

אבל ולד טריפה אסורו מחמת שנולדה מטריפה ויוצא מן האסור. שבעצמות הנולד אין אסור שהרי חי' היא.

רק מחמת אמו באת לאסרו. בנה מתירין מחמת זוז"ג.

וכן בבכורות בעבורו מן הטמא דיינינן בזוז"ג. דשם הכלל היוצא מן הטמא טמא מן הטהור טהור (ואף דקאי התם למ"ד תמור שנולד מן הפרה מ"מ במקצת סמנים דומה לאמו מותר) רק האסור הוא משום המוליד שמוצאו מן הטמא דיינינן זוז"ג.

אבל בעוף דמבואר בתוס' נדה (ג'): דאין באפרוח משום יוצא מן הטהור ולא משום יוצא מן הטמא כיון דאפרוח גדיל מביצה דעפרא בעלמא הוא כי גביל ועוף טהור התירו מחמת עצמו שהוא מין טהור ועוף טמא אסורו מחמת שהוא מין טמא לא שייך כלל דין זוז"ג, ודינו כמו לענין אותו ואת בנו וכפוי וכלאים, דלמ"ד אין חוששין לזרע אב חשיב כולו מין אם.

אם טמא טמא אם טהור וטהור ולמ"ד חוששין לעולם חשיב חציו טמא חציו טהור (ז) אף הא דאמרינן דזוז"ג לא שייך בעופות היא מחמת דברי תוס' נדה דבעופות לא שייך לא יוצא מן הטהור ולא יוצא מן הטמא.

שהרי האם לא ילדה האפרוח רק ביצה ואפרוח מעפרא גדיל. אבל דעת התוס' חולין (ס"ב: בד"ה תרגולא) שגם בעופות הדין כל היוצא מן הטהור טהור.

ואף דתוס' נדה טעמא זהבו פנ"ל. ולכאורה כף הם דברי הש"ס תמורה (ל"א).

(באפרוח ביצת טריפה שפותרת אימת גדלה לכי מסרחא כי מסרחא עפרא בעלמא הוא. יש לחלק דשאני התם שאי אפשר לנו לאסור האפרוח מחמת האם טריפה שהטילה הביצה שהרי טריפה אינה מתעברת.

וע"כ בשנתעברה מהביצה היתה כשירה [רק הביצה אסורה דכי נטרפה נאסר הביצה ממה דירך אמו היא וגופה היא] נמצא האפרוח בא מפת כשירה רק שבאנו לאסור משום שבא מפת ביצה שנאסרה משום טריפה וע"ז אנו אומרים דביצה כשבא ממנה האפרוח מסרחא.

אבל אפרוח שבא מטמאה שפיר תאמר בה היוצא מן הטמא מחמת אם שהטילה הביצה והיא טמאה. וכן יוצא מן הטהור כשהאם טהורה: ח) ותדע דאל"כ לא נוכל לדון גורם גם בהמה רק באם ולא באב.

שְהוּלַד בָּא מִחֵמֶת הַש"ו דְהוּי פְּנִיגְלָה מְסֻרְחַת כַּמ"ש הַתּוֹס' חֻלִּין (ס"ד) ד"ה שְאָם רִיקְמָה דַש"ו הוּי פְּנִיגְלָה מְסֻרְחַת וַא"כ לְמָה בָּאִין לְאַסֹר בְּבִכּוּרוֹת (ז') הַנּוּלַד מִן הַטְּהוּר שְעִבּוּרוֹ מִן הַטְּמֵא לְמ"ד דְזוּז"ג אָסוּר.

אַלָּא וְדַאי מ"מ חֲשִיב גּוֹרֵם פִּינּוּן שְהָאֵב בְּעִצְמוֹ טְמֵא ה"נ בְּעוֹפּוֹת חֲשִיב זוּז"ג הָאֵם וְהָאֵב שְהוּלִידוֹ הַבִּיצָה אַף דְבִיצָה מְסֻרְחָה. וְנִרְאִין דְבָרֵי תוֹס' חֻלִּין.

וּלְפִי"ז כָּל הַמְּסֻרְכִים מְסֻרְכִין אִפִּי' אִמּוּתֵיהֶם מְאֻתָּם שְאִין לְהֵם מְסֻרְכִין וְאִבּוּתֵיהֶם מְשֻלְּנוּ אִפִּי' לְמ"ד אִין חוֹשְׁשִין לְזַרְעֵ אֵב פִּינּוּן דְחַד אָסוּר וְחַד שְרִי כַמ"ש תוֹס' חֻלִּין (נ"ח). ד"ה מְפָאֵן וְאִילָדָה): ט) עֵתָה נָשׁוּב לְבָאָר אִם גַּם בְּעוֹפּוֹת אִין טְמֵא וְטְהוּר מְתַעֲבְרִין זֶה מְזָה.

וְנִיאָמַר דְלִשְׁיטַת הַתּוֹס' נְדָה הַנ"ל יֵישׁ לְהוֹכִיחַ דְאִין מְתַעֲבְרִין זַמ"ז מְהָא דְטְנֻמָּאֵת נְבִילַת עוֹף בְּבֵית הַבְּלִיעָה דְמְפֻרְשׁ בַּכ"מ דְנֻקָּא נְבִילַת עוֹף טְהוּר מְטְמֵא אֲבָל עוֹף טְמֵא אִין לֹו טְנֻמָּאָה פְּלוּם וּמוֹכַח פִּן מְדַכְתִּיב נְבִילָה וְטְרִיפָה לֹא יֵאכַל לְטְמָאָה בָּהּ.

מִי שְאִיסוּרוֹ מִשׁוּם בַּל תֵּאכַל נְבִילָה יֵצֵא עוֹף טְמֵא שְאִין אִיסוּרוֹ מִשׁוּם בַּל תֵּאכַל נְבִילָה. דְאִין אִיסוּר נְבִילָה חָל עַל אִיסוּר עוֹף טְמֵא.

כִּן מְפֻרְשׁ בְּחֻלִּין (ק:). וְהִנֵּה אִי נִימָא דְבְּעוֹף טְמֵא וְטְהוּר מְתַעֲבְרִין וּמוֹלִידִין זֶה מְזָה וְהוּלַד הַמְּסֻרְכִים מְשֻנְיָהֶם אִינוּ נִדּוּן בְּזוּז"ג פִּינּוּן דְמַעֲפָרָא גְבִיל לְשִׁיטַת הַתּוֹס' נְדָה כַּנ"ל בְּאַרְיִכוֹת.

רַק לְמ"ד חוֹשְׁשִין לְזַרְעֵ אֵב הוּי לִי' מְקַצְתוֹ טְהוּר וּמְקַצְתוֹ טְמֵא. כְּמוֹ לְעַנְנֵן מִתְּנוּת דְהַבָּא מְבַהֲמָה וְחִי' חֲזִיב בְּחֻצֵי מִתְּנוּת, וְכֵן כְּתִבוּ בְּתוֹס' וְהִרְשָׁב"א שֵׁם (ע"ט): לְעַנְנֵן כְּסוּי חֲשִיב חֲצִיּוֹ דֵם בְּהֵמָה וְחֲצִיּוֹ דֵם חִי'.

שְהִקְשׁוּ לְמָה מְסֻרְכִין לְכַסּוּתוֹ בִּיו"ט יִחְשָׁב כְּדֵם בְּהֵמָה וְחִי' שְנִתְעַרְבוּ זֶה בְּזָה. [וְתִירְצוּ דְכִינּוּן שְיֻכַּל לְכַסּוּתוֹ בְּדִקְרִיָה אַחַת מְסֻרְכִין וְה"נ חֲשִיב חֲצִיּוֹ טְמֵא וְחֲצִיּוֹ טְהוּר.

וְאִי נִתְנַבְּלָה הָא חֲזִייל אִיסוּר נְבִילָה (עַל אִיסוּר טְמֵא בְּכוֹלֵל מִיגוֹ דְחֲזִייל עַל חֲצִיּוֹ טְהוּר חֲזִייל עַל חֲצִיּוֹ טְמֵא. וַא"כ הָרִי מְשַׁכַּח נְבִילַת עוֹף טְמֵא מְטְמֵא בְּבֵית הַבְּלִיעָה.

וְלֹא מְצִינּוּ כְּזֹאת: י) אַף הִנֵּה בְּחֻלִּין (דף ע"ט.) בְּהָא דְהַנּוּלַדִּים מִן הַסּוּס וּמִן הַחֲמוֹר מְסֻרְכִין לְבֹוא זֶה בְּזָה מֵהוּ דְתִימָא אֲתִי צַד סוּס וּמְשַׁתְּמֵשׁ בְּצַד חֲמוֹר קַמ"ל.

וּפִירֵשׁ"י הָא לֹא אֲמַרִינּוּ שְאִין כְּאִן צַד סוּס מְנֻחָד וְצַד חֲמוֹר מְנֻחָד הִלְכָּה אִין מְזִפְרִין כְּאִן צְדָדִין דְהָא מְבַלְבַּל זְרַעִי' וּמִינָא בְּאַפִּי נְפִשְׁי' הִיא דְמְקַרִי וְהוּא מִין בַּפ"ע מְעִין סוּס וְחֲמוֹר עַכ"ל. וְכ"כ הָר"ן שֵׁם לִיִּישׁב הַקּוֹשְׁיָא דַמ"ש דְמִי שְחֲצִיּוֹ עֶבֶד וְחֲצִיּוֹ בֶן חוֹרִין דְאָסוּר לִישָׂא חֲצִיּוֹ שְפָחָה חֲצִי' ב"ח דְאֲתִי צַד עֲבָדוֹת וּמְשַׁתְּמֵשׁ בְּצַד חֲרִירוֹת.

וְנ"ל י"ל דְהֵתֵם דְאִיכָּא צַד עֲבָדוֹת וְצַד חֲרִירוֹת מְשִׁשׁ אֲבָל הִכָּא אַע"ג דְמְסוּס וְחֲמוֹר אֲתִי אִין כְּאִן צַד סוּס וְצַד חֲמוֹר אֲלָא בְרִי' שְנַעֲשִׂית מְשֻנְיָהֶם. וְלִשְׁיטַתֵּם צ"ל הָא דְקָרִי לְכוּי מְקַצַּת שְׁהָ.

הוּא בְּאִיכוֹת שְפָלוֹ שְׁהָ בְּמְקַצַּת. וְהָא דְחֲזִיב בְּחֻצֵי מִתְּנוּת דְכִינּוּן דְכּוֹלוֹ חִי' בְּמְקַצַּת אִינוּ בְּדִין שְׁיִטְלֵן הַפְּהֵן כְּוִלּוֹ וְהַטְּבַח וְלֹא פְּלוּם.

ויחלקו ביניהם. ולשיטתם אין קושא פלל דאין פאן חלק שיהי' מותר ויחול עליו איסור
גבילה שפולו אסור מחמת צד טומאה שבו: יא) אף מדברי התוס' והרשב"א שהקשו אף
מכסין דמו ביו"ט יחשב כנתערב דם בהמה ודם חי מבואר דחשיב ממש חציו פה וחציו
פה.

ולענן הקושא ממי שחציו עבד כו' צ"ל כמ"ש הרשב"א שם עיי"ש. ותוכן חילוקו נ"ל
דכלאים בשני מינין תלה רחמנא וכיון דבין הזכר בין הנקיבה יש בו מסוס ונחזור חשיב
חד מינא.

משא"כ איסור ב"ח בשפחה לאו משום חילוק מינין. וע"כ אסור לצד חירות להשתמש
בשפחה].

ולשיטתם ראיתנו קיימת דא"כ מצינו עוף טמא מטמא בבית הבליעה. ונ"מ דאלו משום
חלק טהור שבו לא יטמא רק אם יאכל שני זיתים שיהי' בו כזית מן הטהור [כהא דנדריים
(ד' ס"ח) גבי בעל מיגז גיזו נ"מ שזדירה מתרי זיתין.

וכהא דתוס' סוף (ד' ל"ה) גבי מצה של טבל לפי מה דס"ד שישא בו אינו יוצא רק אם
יאכל כל פה שיהי' בחלק בעלים כזית]. ואי חלק טמא שבו ג"כ יטמא תסגי בכזית: יב)
אף אפי' לדעת רש"י ור"ן יקשה לאיסי בן יהודה שאוסר לרפוב על הפרדה משום פלאים
מקו"ח דכלאי בגדים דבפ"ע מותר ומעורבתם אסור כו' [אלמא חשיב לי' שני מינים
ממש מעורבים זה בזה.

ולשיטתם ארנוח לן הוכחתנו טפי. דהא התוס' זבחים (ס"ט:) הקשו עוף קדשים שמת
לא יטמא בבית הבליעה דאין איסור גבילה חל על איסור מוקדשין.

ותירצו דיש במינו משום בל תאכל גבילה. וא"כ כל עוף טמא יחשב יש במינו משום בל
תאכל גבילה היינו מורכב דיש בו חציו מין טמא ויש בו בל תאכל גבילה כנ"ל.

ולרפון דלא חשיב להו פרדה פלאים אלמא חד מינא היא מורכב. א"כ מין טמא עם
המורכב שני מינים ניהו ולא חשיב יש במינו כו'.

אבל לאיסי דחשיב לי' שני מינים מעורבים זה בזה. חשיב חציו מין טמא ממש.

ועוף טמא חשיב חד מינא עם חציו. ויחשב יש במינו בל תאכל גבילה: יג' מיהו כל הוכחה
זאת אינו לדעת ר"ת דס"ל טעם פעיקר נהפך היתר להיות איסור.

א"כ עוף זה המעורב בו טהור וטמא והא טהור וטמא הוי אינו מינו ויש בו טעם טמא
נהפך פולו להיות איסור ולא חזיל איסור גבילה. מיהו אגן קיי"ל דלא כר"ת כמבואר
באו"ח (סי' ר"ח) בתערוכת אינו חייב בבהמ"ז אלא א"כ אכל כזית דגן.

וכ"כ הפמ"ג באו"ח בפתיחה פוללת דקיי"ל פהראב"ד והרשב"א דלא אמרינו נהפך
וא"כ הוכחתנו קיימת: (ע' בהשמות). יד) אף לדעת תוס' חולין והרב המגיד המורכב
מותר משום זוז"ג והו"ל עוף טהור גמור אין ראי' פלל מנבילת עוף טהור.

אף מ"מ יש ללמוד מזה. העוף המורכב ממין שידוע שהוא עוף טהור וממין שאין לו
מסורת ממ"נ טהור.

דלשיטת תוס' חולין מותר משום זוז"ג ולשיטת תוס' גדה הא מוכח דאין טמא וטהור מתעבדים זה מזה. ונתברר שגם העוף שאין לו מסורת היא מין טהור.

אף שיהי' כל המין שאין לו מסורת נחרת ע"י כף אי אפ"ש. דשפא בתוס' חולין והרב המגיד ואין ראוי מנבילת עוף טמא ונשפיר יש לומר שבעוף מתעבדים זה מזה: טו) אף מאחר שבח"ס (סי' ע"ד) מבואר שעיקר דעתו שגם בעוף אין מתעבדים טהור מטמא ביצים לגדל אפרוחים כי אף שחומום הזכר לא יגרע מספנא מארעא מ"מ אותם הביצים לא יצליחו לגדל אפרוחים.

ואם אולי יש לפקפק דילמא לא אמר ריב"ל אלא בבהמה כו' עכ"ד, מבואר שעיקר דעתו שגם בעוף פן רק שיש חשש פקפוק: טז) ונ"ל להסיר חשש הזה מלשון ריב"ל עצמו לעולם אינה מתעבדת לא טמאה מן הטהור ולא טהורה מן הטמא ולא גסה מן הדקה ולא דקה מן הגסה.

ויש להתבונן למה בחילוק בין טמא וטהור קרא האם בלשון נקיבה טמאה והאב בלשון זכר טמא כמשפ"ט. ואלו בחילוק דק וגס קרא שניהם בלשון נקיבה דקה גסה. והי' לו לומר ג"כ אין דקה מתעבדת מן הגס ולא גסה מן הדק. כי שייך לשון זכר גם בזה.

כִּהָא דאלו טריפות דרוסת הניז בעוף הדק והגס בעוף הגס. ועי' בתוס' זבחים (ע':) ד"ה אב"ל: יז) ונראה דהנה פלל בהמה אף הזכר נקרא בלשון נקיבה ולהיפך פלל עוף אף הנקיבה בלשון זכר ומקרא מלא הוא מן הבהמה אשר לא טהורה היא שנים איש ואשתו.

הנה גם הזכר בלשון נקיבה כי שם בהמה לשון נקיבה. וכן זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה איל צבי וגו' הנה שנקללו הזכרים בלשון נקיבה זאת הבהמה.

ובעוף שם עוף הפל לשון זכר פל עוף טהור תאכלו. ובפרשת נח פל עוף למינהו ומפל הבהמה למינה מפנרש דעוף לשון זכר ובהמה לשון נקיבה.

ובמשנה (חולין קל"ח:): עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור עוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא פטור מלשלח. והא ע"כ מירי בעוף נקיבה.

דזכר אפי' טהור על ביצי עוף טהור פטור. ואף למה דמוקי לה (בדף ק"מ:): בקורא.

היינו בקורא נקיבה כמו שפירש"י שם דקורא זכר הא חכמים פוטרין. וע"כ מתני' בנקיבה.

ואעפ"כ נקרא בלשון המשנה בלשון זכר. עוף טהור רובץ בלשון זכר עוף טמא רובץ בלשון זכר.

והיינו משום שמדבר משם עוף נקרא הפל בלשון זכר כי עוף לשון זכר: יח) ולפי האמור מיושב שא"א לריב"ל למנקט רק בלשון טמאה מטהור כו' שאם הי' מדבר בלשון טמאה מטהורה הי' קאי על בהמה לבד.

דעוף הא נקרא הפל בלשון זכר. וכן אם הי' מדבר בלשון טמא מטהור.

הי' קאי על עוף לבד. דבהמה הא הפל בלשון נקיבה.

ע"כ נקט טמאה מטהור. ופירושו נקיבה טמאה מזכר טהור.

בין בהמה בין עוף. אף פשבא לגסה ודקה.

דבעוף באמת מתעבר דקה מגסה. כדאיתא בזבחיםבזבחים (סוף פ' חטאת העוף) בעי ר' ירמיה' ערף עז [על החלל במקום עגלה ערופה] מהו אנוזין ותרנגולין טעמא מאי דמינא דעופות נינהו אבל עז לאו מינא דעגלה הוא.

ופירש"י לאו מינא דעגלה הוא שזו מין גסה וזו מין דקה. ובתוס' אף דאנוזין ותרנגולין לאו מינא דתורים ובני יונה ומטהרין.

לא דמי דהכא עגלה בהמה גסה ועז בהמה דקה. אבל בעופות לא שינוי למימר מין גסה ודקה אע"ג דמצינו בלשון משנה עוף הגס ועוף הדק עכ"ל.

הנה דבעוף גס ודק הוא מין אחד ודאי מתעברים זה מזה. ע"כ פשמדבר ריב"ל מגסה ודקה שיכל את ידיו ולא קאמר גסה מדק.

דא"כ הי' גם עוף בכלל. ובאמת עוף אינו בכלל זה כנ"ל.

ע"כ קאמר בלשון גסה ודקה הפל בלשון נקיבה. ואין בכלל רק בהמה שנקרא הפל בלשון נקיבה: יט) והנה מזה ראי' ברורה שגם בעוף אין טהור מתעבר מטמא.

דאל"כ למה שינה ריב"ל ושינה טמאה מטהור ונתן בזה מכשול לטעות לומר שגם עוף בכלל. שלשון זה הא פירושו נקיבה טמאה מזכר טהור ויכול לכלול בזה עוף.

ואם הי' שונה טמאה מטהורה בנדאי לא הי' נכלל בזה עוף. אלא ודאי באמת גם בעוף אינו מתעבר טהור מטמא.

ונוסח זה דטמאה מטהור גסה מדקה גם הרמב"ן בהלכותיו כתבו בלשון זה. ואמנם כי הרא"ש נקט טמאה מטהורה.

לא דק המעתיק בלשני' ונקט דומיא דדקה וגסה. אף ברמב"ן א"א דלא דק דא"כ גם עליו קשה למה שינה בלשון בין טמאה לגסה.

וגם ברא"ש חולין (פ' אותו ואת בנו) נקט טמאה מטהור טהורה מטמאה. ונראה בעליל שהוא שגגת המעתיק ונוסחא שבידינו בגמ' מדוקדק.

ומוכח מלשון ריב"ל שגם בעוף אין מתעברים זה מזה: כ) נשוב לנ"ד שכתב כ"ת כי נקט בכפרים מהם להרביעם עם האנוזות הלא הם שונים יותר מכפלים מאנוזות שלנו עכ"ד. ואם באמת כן הוא שמתעברים זה מזה ומולידים ביצים ומגדלים אפרוחים יהי' ראי' שכולם כשרים.

והלאבענדזיס לא נוכל לחשוב עליהם שיש מסורת שהם טמאים. כי מאין גדע מסורת עליהם כי מה שאין אוכלים אין ראי' וכל שאין מסורת להיתר אין אוכלין.

והב"י (סי' פ"ד) בשם תשובת הרא"ש ז"ל אבל בעוף המקובל מחכמי ישראל שהוא טמא כו'. נראה שאין פירושו שאין אוכלין לבד קבלה ממש [או שראו שביטלו קידושין

שְׁהַעֲדִים הִיא אֲנָשִׁים שְׂאָכְלוּ אֲנוּזוֹת אֵלּוּ] זוֹלַת זֶה מֵה שְׂאִין אוֹכְלִין לְבַד אִין זֶה מְסֻנְרָת טוֹמָאָה.

וְכֹן כְּתַב הַרְשָׁב"א בְּפֶה"ב הָאֲרוּךְ בְּעֵינֵי עוֹפוֹת שְׂאוּכְלִין אוֹתָם בְּמִקְצַת מְקוֹמוֹת בְּמִכִּירַת וּבְמִקְצַת מְקוֹמוֹת אִין אוֹכְלִין אוֹתָם סוּמְכִין עַל אוֹתָם מְקוֹמוֹת שְׂפִשְׁט הַתִּירָן שְׂפִינּוֹן שְׂאוּכְלִין אוֹתָם וְדַאי קִבְלוּ מְסֻנְרָת מְאֻבּוֹתִיהֶם שֶׁהוּא טְהוֹר וְאִין מְבִיאִין רֵאִי מְמִקְמוֹת שְׂאִין אוֹכְלִין אוֹתָן שְׂמִנִיעַת אֲכִילָתָן אִין רֵאִי עַל אִסּוּרֵן אֲלֵא שְׂלֵא קִיבְלוּ מְסֻנְרָת בְּהַתִּירָן מְאֻבּוֹתִיהֶם ע"כ.

לְכֹן נִרְאֶה לִי שְׂאֵם יְדוּעַ שְׂמִתְעַבְרִים זֶה מְזֵה וּמוֹלִידִים בִּיצִים וּמִגְדִּלִים אֲפֻרוּחִים אִין לְפַקֶּק עַל הַתִּירָן: כ"א) וּבְעֵינֵי אֲנוּזִים אֵלּוּ שְׂאֲמָרוּ מְשָׁמִי. מְעֻשָׁה שֶׁהִיא כֶּף הִיא שְׁהַגִּידוּ לִי מִשָּׁם ר' זְנוּוִיל מְוֹאֲרֵשָׁא שֶׁהַתִּיר אוֹתָם שְׂשֻׁנוּיִים מְחַמַּת גְּוֹדֵל צְנוּאֲרָם לְבַד.

אֲמַרְתִּי שְׂיִפָּה הַתִּיר מְחַמַּת ש"ס ב"ק הַנ"ל. אַח"כ דִּיבְרַ עֲמִי מְהַר"י הַפְּהֵן מְוֹאֲרֵשָׁא וְאֲמַרְתִּי לוֹ ג"כ כַּנ"ל.

וְכַעַת שְׂפִתְב כ"ת דִּישׁ שִׁנּוּי ג"כ בְּקוֹלָם אִין לוֹ לְהַתִּיר רַק מְחַמַּת עֲבוּרָם זֶה מְזֵה שְׂפִתְב כ"ת: כ"ב) וְלִעֵנֵן מֵה שְׂפִתְב כ"ת דְּאֲפִי אוֹתָם עוֹפוֹת טְמֵאִים דְּלֵא כְּתִיב בְּהוּ לְמִינֵהוּ יֵשׁ לְהֵם מִינִים דּוּמִים לְהֵם.

ע' חִי ר' רִישׁ שְׂמַעְתָּא דְּנִשְׁר סוּף ד"ה אָף כָּל פִּיּוּצָא בּוּ מְפֻרְשׁ לְהִיָּקֶף. אָף לִנ"ד אִין נ"מ בְּזֵה: דְּבַרִי הַדּו"ש הַק' אֲבַרְהָם.

סִימָן עו ב"ה יוֹם ה' וַיִּקְהַל תְּרַס"ה לִפ"ק פָּה סַאכַאטְשׁוּב. כְּבוֹד הַרְבַּ הַגָּאוֹן הַמְּפֻרְסָם יִגַע וּמִצָּא כְּדִי מְדָתוֹ בְּעֵינֵי הַעֵינֵי הַיִּשְׁר מוה"ר בֶּן צִיּוֹן נ"י אב"ד דְּק"ק בִּילְסַק.

א הִנֵּה בְּהִיּוֹתָנוּ בְּאִטְנוּאֲצִיק בִּיקָשׁ מְמַנִּי כו' בְּדִין הִלְאָבְאָנְדְּזֵאוּעַ אֲנוּזוֹת כו' וְזֹאת אֲשֶׁר הַשְׁבָּתִי עַל תְּשׁוּבָתוֹ. בְּסִפְרוֹ (ס' כ"א עֲנָף א') הָאֲרִיף כ"ת לְהַקְשׁוֹת עַל הַרְמ"א דְּבַג' סִימָנִים בְּגוֹפוֹ גַּם או"ה מַתִּיר כו'.

וְהִנֵּה הַכְּרוּ"פ כְּתַב ג"כ לְהַתִּיר בְּשִׁלְשָׁה סְמָנִים בְּגוֹפוֹ וְחֻרְטוּמוֹ כו'. וְאו"ה קָאִי בְּאֲנוּז שְׂלֵא הִיא לוֹ ג' סְמָנִים רַק בְּצִירוּף סִימָן אִינוּ דוּרְס.

אֲבָל אֲנוּזִים שְׂלֵנוּ יֵשׁ לְהֵם ג' סְמָנִים בְּגוֹפָם. וְע"כ הַתִּיר הַוּוִילְדֵעַ עֲנִטִין הַיִּינּוּ וְוִילְדֵעַ בְּר אֲנוּזוֹת וְהוּא פְּלֵא שְׂגַם אֲנוּזוֹת וְבַר אֲנוּזוֹת שְׂלֵנוּ אִין לְהֵם זְפָק.

וְכַע"כ צ"ל שְׂגַם הוּא ו"ל לֵא הִיא בְּקִי בְּאֲנוּזוֹת וצ"ע: ב) עֲנָף ב' הַתִּיר הֵא' כְּתַב מְהֵא דְּב"ק (ד' נ"ה.) (דְּאֵף דְּזֵה אֲרוּךְ קוּעִי' וְזֵה זוּטֵר קוּעִי' מ"מ הָוִי מִין אֲחַד לְעֵנֵן פְּלֵאִים וְה"נ הָוִי מִין אֲחַד וּמוֹעִיל הַמְּסֻנְרָת מְאֲנוּזִים שְׂלֵנוּ עַל אֲנוּזוֹת אֵלּוּ.

אֲלֵה הֵם דְּבַרִי הַחַת"ס (י"ד ס' ע"ד) שְׂפִי בֶן דְּבַרִי הַגְּמָרָא הַנ"ל דְּאֲרוּךְ וְקָצֵר לֵא חֲשִׁיב שִׁנּוּי וּמוֹעִיל הַמְּסֻנְרָת מְאֲנוּזִים סְתָם עַל אֲנוּזוֹת הַבֵּר וְגַם הַבֵּר טְהוֹר וְלֵא הָוִי פְּלֵאִים. אֲבָל לְהַמְּסַקְנָא י"ל הַבֵּר טְמֵא דְּלֵא כְּהַגָּאוֹן מְהַר"מ מְוִינָא שְׁהַבִּיא הַצ"ל יע"ש אָף לֵא נִתְבָּאָר שָׁם רַק בְּשִׁנּוּי אֲרוּךְ וְקָצֵר לְבַד.

לא כן אַנוּזים אַלוּ שׁיִשׁ בָּהֶם גַּם שׁיִנוּי דַחְטוּטְרַת וְגוֹדְלָם וְקוֹלָם מְשׁוֹנָה: ג) וּמ"ש מְהַר"ן שְׁאֲפָן אֵין לוֹ אוֹתָם סִימָנִים מִמֶּשׁ שׁיִשׁ בְּעוֹרֵב מ"מ מִן עוֹרֵב הוּא. הַרִי דְאָף שׁיִשׁ בִּינֵיהֶם הַפְּרֵשׁ גְּדוֹל אַעפ"כ מִן עוֹרֵב הִיא עַכְתָּ"ד תְּמַהֲנִי עַל דְּבָרִים אֲלוּ.

דְּר"ן לֹא אָמַר אֲלֵא דַמ"מ יוֹכַל לְהִיּוֹת מִן עוֹרֵב. אֲבָל לֹא שׁיִהְיֶה רֵאִי מִמַּעַט הַדְּמוּת שֶׁהוּא מֵינּוּ.

וּמְפֹרָשׁ בַּגִּמ' שְׁפָן וְנִדְמָה קְאָמְרִינוּ. וּמ"מ בְּנִדְמָה לְבַד אֵין רֵאִי שׁיִהְיֶה מֵינּוּ.

וְכַן אֲלֵף מֵינֵי אִי' שְׁבַמְזַרְח וְכוּלָן מִן אִי'. הֵינּוּ ג"כ שְׁהֶם מִן אִי'.

אוּ בְשִׁבִיל שֶׁהוּא שְׁכֵן וְנִדְמָה אוּ בְשִׁבִיל שֶׁהִי יְדוּעַ שְׁשָׁמָם אִי'. ע"כ אָף שׁיִשׁ הַפְּרֵשׁ כְּוָלָן מִן אִי' אֲבָל לֹא בְּאֲבָאֲנִדְזֵאוֹעַ גַּעֲזוּ מִנֵּן יוֹדְעִין שֶׁהִיא מִן אַנּוּז וּמְצִינוּ בְּגִמְרָא תְּרַנְגוּלָא דְאֲגָמָא וְלֹא מַחְלִיטִין שֶׁהִיא מִן תְּרַנְגוּלַת סְתָם וְשׁיִהְיֶה טְהוֹר: ד) וְאֲשֶׁר הֵבִיא רֵאִי מִמֶּה שְׁמַזְדְּוּגִים זֶה עִם זֶה.

דַּל"כ הַמְּפִיר כ"ד עוֹפוֹת טְמֵאִין וְרוֹאֶה מִן יוֹדְעַ שְׁאִינוּ מִהֶם הֵא אֵיפְשֶׁר שְׁמֹרְכָב הוּא יֵישׁ לוֹ דְּמוּת אֲתֵר וְטֵמָא. אֲלֵא וְדַאי שְׁזָה אִינוּ מְצוּי כְּלָל שְׁיִזְדְּוּגוּ מִן בְּשִׁאִינוּ מֵינּוּ.

עַכְתָּ"ד.

בְּנוּדַאי אִינוּ מְצוּי שְׁיִלְף אֲצֵל שְׁאִינוּ מֵינּוּ וְהַרִי לר"א שְׁפָן לְבַד מִהֵנִי לְהַחֲשֵׁב מֵינּוּ. וְלִרְבָּנָן וְדַאי מוֹדִים דְּלֹא שְׁכִיחַ לְשִׁכּוֹן עִם אִינוּ מֵינּוּ וְיִזְדְּוּג עִמּוּ.

אֲבָל אֲלוּ הַבְּעָלִים מַעֲמִידִים אֲלוּ וְאֲלוּ בְּמִדּוֹר אֶחָד כְּדִי שְׁיִוְלִידוּ זֶה מִזֶּה וְכִינּוּ שְׁשִׁכּוֹן עִמּוּ אֲפִשֶׁר שְׁיִזְדְּוּג עִמּוּ. וְנִסְתֵּר הֵיטֵר הָא': ה) וְאֲשֶׁר כָּתַב הֵיטֵר ב' מְדַמְתַּעֲבְרִין זֶה מִזֶּה מִה יוֹעִיל הַמְּסוֹנֶרֶת שֶׁל זְמַנִּים הַקּוֹדְמִים שְׁמָא נִתְעַבְרִים מִמֵּינִן אַחֵר.

אִינוּ הוֹכְחָה כְּלָל דְּהַמְּסוֹנֶרֶת מוֹעִיל בְּשִׁרוּאִין שְׁדוּמָה מִמֶּשׁ כְּמוֹ הַעוֹף שְׁמְסוֹנֶרֶת עָלָיו. וְעוֹד כִּי לְעִיקָר עוֹף טְהוֹר שְׁנִתְעַבֵּר מִטֵּמָא אוּ לְהִיפּוֹ הַנּוֹלָד מִן הַמִּתְעַבֵּר מִשּׁוּם זֶה וְזֶה גוֹרֵם כְּדַעַת הַתּוֹסֵף חוֹלִין (ס"ב:) דַּה"מ תְּרַנְגוּלָתָא דְאֲגָמָא.

דְּלֹא כְּתוּס' נְדָה (נ'): כְּמוֹ שְׁבַאֲרֵתִי בְּתִשׁוּבָה (בְּסִי' הַקְּדוּמִים) בְּרֵאוֹת בְּרוּרוֹת: ו) וּמ"ש עוֹד לְהַתִּיר מִשּׁוּם הַבִּיצִים שְׁדוּמִים לְטְהוֹר בְּסִמְנֵיהֶם. וְאָף דְּסִמְנֵי בִיצִים לֹא דְאוֹרְיִיתָא דְאִיפָא דְעוֹרְבָתָא דְדְמָא לְדִיוֹנָה כְּתַב הַרְמְב"ן שְׁאִינוּ אֲלֵא חֲשָׁשׁ דְּרַבְּנָן וְכִינּוּ דְלִהַפּוֹסְקִים דְּלֹא כַר"ת מוֹתְרִים ע"י סִמְנֵים ה"ל סְפִיקָא דְרַבְּנָן.

עַכְתָּ"ד.

לֹא כְּתַב הַרְמְב"ן כְּלָל שְׁיִהְיֶה רַק דְּרַבְּנָן. וְהַרְמְב"ן לֹא כְּתַב רַק דְּמִשּׁוּם חֲשָׁשׁ שְׁהֶם בִּיצַת עוֹרֵב לְבַד לֹא הֵנָּה אֲסֵרִינוּ וְהֵינּוּ תוֹלִין בְּרוּב עוֹפוֹת טְהוֹרִים שְׁבִיצַת עוֹרֵב מִיְעוּטָא דְמִיְעוּטָא.

אָף דְּתַלְיָנָן דְּכְמוֹ שְׁיִשׁ בְּעוֹרֵב כֵּן. כְּמוֹ כֵּן יֵישׁ בְּכַמָּה עוֹפוֹת טְמֵאִין שְׁהֶם כֵּן.

וְזֶה יוֹכַל לְהִיּוֹת חֲשָׁשׁ שֶׁל תּוֹרָה וּפְשׁוּט: ז) אָף מ"ש שֶׁהַעֵיד אֶחָד שֶׁא"א לְהַפְּרִיר כְּלָל בֵּין הַבִּיצִים מְאֻנּוּזוֹת שְׁלָנוּ לְאֻנּוּזוֹת אֲלוּ. זֶה הֵיטֵר טוֹב כְּמוֹ שְׁכָתַב כ"ת בְּחַבּוּרוֹ מְדַנְּאָמֵן גוּי

לומר מעורף פלונני טהור משום דעבידא לאגלוני וְלא תיזשינון שְמא הוא ביצת עורף טמא
שְדומה לביצת טהור לגמרי וא"א להפיר.

ש"מ שְזה אינו בנמצא. זֶה הֵיתר טוב.

אף הַדְבָר קָשָה להאמין בְּזֶה לע"א שְהוא נגד הַסְבָּרָא. ואיך אֶפְשָר שְהאוננא גְדוּלָה
כְּפָלִים מְשָלְנוּ וְהַבִּיצָה לֹא תהי' גְדוּלָה מְשָלְנוּ עד שא"א להפיר.

וְהִנֵּה בע"א הַמְעִיד נגד רַבָּא דְלִיתָא קָמֵן פְּסֻק בַּש"ש (שְמַעְתָּא וְאוּ פ"ז) דְאִינוּ נְאָמֵן.
קו"ח מְנַגֵּד הַחֲזָקָה ע"ש.

וה"ה בְּמַעִיד נגד הַסְבָּרָא: ח) אף יֵשׁ לעינין משום שְהיא מְלִתָּא דְעַבִּידָא לֹאגְלוֹנִי וְהִנֵּה בַּס'
הַמְכָרִיעַ לְתוֹס' רִי"ד (ס' מ"ז). יע"ש דְבַמְלִתָּא דְעַבִּידָא לֹאגְלוֹנִי נִוְגְעִין בְּעֵדוּתוֹן נְאָמֵנִין.

ה"נ אף שְהַמְגִיד הוּא אִישׁ שְמִסְתְּרוּ עִם אֲנֻנִים אֵלּוּ וְהוּא נִוְגַע בְּדְבָר. מ"מ יהי' נְאָמֵן
כְּדַבְּרֵי תוֹס' רִי"ד הַנ"ל.

אף בַּמ"ב (ס' נ"ח) דְנוֹגַע פְּסוּל לְעֵדוּת אִשָּׁה אַף דְהַנְּאָמְנוּת הוּא מְשׁוּם עַבִּידָא לֹאגְלוֹנִי:
ט) אף לְאַחַר עֵיוֹן אֵין רִאִי מְדַבְּרֵי הַמ"ב. דְהִנֵּה צָרִיךְ לְהַבִּין גְּזֵלֵן דְאֻרְיִיתָא דְפְּסוּל
לְעֵדוּת אִשָּׁה.

הָא כְּתָבוּ תוֹס' פ' מִי שְהִי נְשׁוּי בְהָא דְשִׁטְר מַה"ת אֵין צָרִיךְ קִיּוּם מְשׁוּם דְלֹא חֲשִׁיד אִינְשׁ
לְזִינְיָךְ שְטָרָא נְאָפִי גְזֵלֵן לֹא חֲשִׁיד דְמַתִּינְיָרָא פֶּן יִפְרִו הַב"ד זִיּוּפּוֹ. וְכִינֵן דְאָפִי גְזֵלֵן לֹא
חֲשִׁיד לְשַׁקֵּר בְּמִלְתָּא דְעַבִּידָא לֹאגְלוֹנִי לְמָה לֹא יהי' נְאָמֵן בְּעֵדוּת אִשָּׁה דְכָתַב הַרְמַב"ם
דְהַטַעַם מְשׁוּם דַּע"ג: י) אף בְּרוּרָם שְל דְבָרִים.

דְהִנֵּה צ"ע בְּעַד אֹמֵר מֵת וְעַד אַחַר מְכַחִישׁוּ דְאִסוּרָה לְהַנְּשֵׂא. [לְבַד בְּשְׁהַתִּירוּהָ לִינְשֵׂא
עַפ"י עַד רִאשׁוֹן דְחֲשִׁיב כְּשָׁנִים].

וְלָמָּה.

הָא אוֹתוֹ שְאָמַר לֹא מֵת לֹא עַבִּיד לֹאגְלוֹנִי שְקִירוּ וְאִיךְ יוּכַל לְהַכְחִישׁ אוֹתוֹ שְנְאָמְנוּתוֹ
מְשׁוּם עַבִּיד לֹאגְלוֹנִי. אף צ"ל דְכְמוֹ לְהַטַעַם מְשׁוּם דְיִיקָא וְדֵאִי מְשׁוּם הָא לְחוּד אֵין מַתִּירִין
רַק בְּצִירוּף הַעַד.

כְּמוֹ כֵּן לְטַעַמָּא דַּע"ג אֵין מַתִּירִין רַק בְּצִירוּף מַה שְהוּא עַד. (דְעַנְנֵן עַל"ג אִינוּ תוֹרַת
עֵדוּת דַּא"כ לֹא הִי מוֹעִיל בְּדְבָר שְבָעָרְוֶה פִּינֵן שַׁגְזָה"כ אִפִּי מְשָׁה וְאַהֲרֵן לֹא מְהַנִּי.

וְאָפִי בְּעֵדוּת אִשָּׁה הִיכָא דְלִיכָא הַטַעַם דְדִיִיקָא אֵין שְנֵי קְרוּבִים נְאָמְנִים לְפִי אוֹתוֹ הַצַּד
דְהַטַעַם מְשׁוּם דְיִיקָא כְּדָמוּכַח בְּסוּגָא דַּע"א בִּיבְמָה כְּמוֹ שְיִבְנֹאֵר לְפָנֵינוּ. אֵלּא עַנְנֵן עַל"ג
שְׁרַק מְתַבְיִישׁ מְבַנֵי אָדָם וְאִינוּ עַנְנֵן עֵדוּת].

וּמְצָרְפִין סְבָרָא זוּ דַּע"ג לְעֵדוּתוֹ וְנַחְמֵן. וַע"כ כְּשִׁישׁ עַד הַמְכַחִישׁ וְנִסְתַּלַּק תוֹרַת עֵדוּת
שְלוֹ.

שׁוּב מְשׁוּם עַבִּידָא לֹאגְלוֹנִי לְחוּד אִינוּ נְאָמֵן. וְאַף דְבַעֲבִידָא לֹאגְלוֹנִי גְמוּר סְמִכִינֵן אַף עַל
גוּי.

עדות אשה אינו עביד לאגלוני גמור. דאפי' חי נשמה כשם שלא בא עד עתה כמו כן לא יבא גם אח"כ.

וכמו שהאריך בזה הריב"ש (סי' קנ"ה): (יא) מעתה גזלן שאין בו תורת עדות מחשש משקר לא רצו חכמים להכשירו גם בעדות אשה. מה אמרת? תפשו משום דעבידא לאגלוני.

הלא עבידא לאגלוני לחוד לא מהני פנין דלא הני על"ג גמור. מעתה שפיר קאמר המ"ב בנוגע פנין שהיא פסול דאורייתא משום משקר.

משום על"ג לחוד אינו נאמן. אכל בהא דתוס' רי"ד דהני עביד לאגלוני גמור שפדינו לברר אף נוגע נאמן: יב) ולפ"ז בנ"ד דהני על"ג גמור אף נוגע נאמן.

אף ראיתי להגב"י (חלק אה"ע סי' כ"ז) הביא ראיה דנוגע אינו נאמן במלתא דעל"ג. מהא דאינו נאמן לומר נתגיירתי בב"ד פלוני אף דהני על"ג גמור.

מזה הוכיח דהיא דאסתזוק איסורא אין נוגע נאמן אף במלתא דעל"ג. [ומה שכתב עוד תירוץ בהא דגר משום דצריך עדות ומלתא דעל"ג לא משקרי לא מהני במה דצריך עדות נאפי' משה ואהרן לא מהימני.

ליתא שהוכיח הריב"ש (בסי' קנ"ה) דאפי' במקוון מהני מלתא דעל"ג גמור. ועל"ג אינו מענין עדות.

כמו שהוכחנו לעיל מהא דשני קרובים אינם נאמנים לפי הצד דדייקא במקום דליכא דייקא כגון בע"א ביבמה. מהא דמיייתי ראי' נשם ממתני' דאמרו לו היכי דמי אי דאיכא תרי כי אתו תרי ואכחשוה תרי ותרי גינהו אלא לאו בע"א.

ומה ראי' אימא דתחלה הי' שני קרובים אלא ע"כ לפי הצד דדייקא ע"א ביבמה אינו נאמן משום דליכא דייקא אף שני קרובים אין נאמנים אף שאומרים אמת דגזה"כ הוא ואין ב"ד יכולין לעקור דבר מה"ת רק במקום דאיכא סמך.

וא"כ לפי הצד דעל"ג דמהני ע"כ שנה אינו חזרת עדות וליכא גזה"כ גבי' שלא יזעיל בע"א נאפי' משה]. וא"כ ה"ה בנ"ד במעיד נגד הסבא דאין הנוגע נאמן אפי' בעבידא לאגלוני.

ומהראוי בענין הנוגע לכל העולם להושיב ב"ד על פכה לברר הדבר בעדים כשרים ואז יהי היתר טוב: יג' היתר הד' כתב משום שכל עופות טמאים יש להם ארס ואלו הלאבאנדזאווע אנוזות שוכנים אצל בני אדם בבתים ומעולם לא ראינו שדרסו.

ואם אמרו בגרוחא חזיוה דדרסה ואכלה. אלה אינם מצוים כל כך אצל בני אדם ושם יוכיח תרנגולתא דאגמא.

אבל אלו תמיד עם בני אדם ואינם רואים מהם דרוסה אין לספק מהם מדרוסה עכ"ד: אומר להיפוך דבאלו השוכנים בבתים אין שום הוכחה ממה שאין דורסין שהרי אינם רואים שום עוף שאינם בני תרבות עמהם ואותם לא דרוסו.

כמבואר בס' נ"ז הקיטר בכתולים שלגו שנקנס לכלוב תרנגולים משום שהם בני תרבות עם התרנגולים ואפי' הוא שותק ואינהו מקרקרין לא תישינו להו כ"ש אונזים אלו ששוכנים עמם תמיד נדאי לא ידרסו אותם: יד) ובזה נסתר גם הקיטר התמישי ששם ג"כ ליסוד ממה שאין בהם דריסה ונסתר ג"כ לפי הפירוש דורס שיש לו ארס.

אף מלבד זה הקיטר הנ"ל תמוה שכל יסודו על הש"ף ופר"ח שדעת המחבר סימן דורס שמיטיל ארס. והכרו"ו הוכיח היפוך דבריהם להמחבר שפוסק פריש"י ותוס' די"ט עופות יש להם ג' סמנים.

ואם דורס היינו מטיל ארס הרי הנץ דורס והוא מי"ט עופות. ע"כ יש לו ג' סמנים בגופו ואינו דורס סימן החדש וא"כ מה נתלבטו הפוסקים איזה סימן חדש.

(וגם המחבר שכתב דבעי אינו דורס וגם ג' סמנים בגופו אי הנה ס"ל בנדאי אינו דורס סימן חדש באינו דורס לחוד סגי דפרס ועזני' לא שכיחא בישוב או אינו דורס ועוד סימן אחד ול"ל ג' סמנים.

אלא נדאי אינו פשוט שאינו דורס סימן חדש וע"כ שאינו פשוט שדורס היינו מטיל ארס) ותמהני על כ"ת שלא הביא דברי הכרו"פ: טו) הקיטר הנא"ו מחמת שרוב מיני עופות מינים טהורים אין איסור בעוף המסופק רק מדרבנן.

וכיון דאפשר שהאונזא היא שיש עלי' מסורת הוי ספיקא דרבנן ולקולא. והנה מה שכתב דאזלינן בתר רוב מינים אף שרוב גופי עופות טמאין אנו לאו על גוף העוף דנין רק על המין אם הוא מין טהור ובזה האיקא רוב מינים טהורים.

אף שהיטב אשר דיבר. מ"מ אינו מוכרח בנ"ד דהא אלה עופות במזרח וכולן מין אי ובנדאי עופות אלו משוננים בצורתם זה מזה אף כולן מין אי וא"כ פשאנו דנין על צורת עוף הנמצא אם הוא צורת עוף טמא או צורת עוף טהור נזיל בתר רוב צורות שהם טמאין: טז) אף באמת אין נ"מ בכל זה כי הדבר ברור שלא נזיל בתר רוב מאחר שאמרה תורה להבדיל כמ"ש הריב"ש (סי' קצ"ב) פאשר כתב לו חתנו הגאון שליט"א מדברי ריב"ש (סי' קצ"ב).

אף מ"ש שלדעת הרמב"ן אינו כן. אמת שלדעת הרמב"ן אינו עשה בפ"א.

אבל מ"מ גלתה תורה שלא נלף בזה בתר רוב. ומצינו כן לפעמים בערלה בחו"ל שפך הלכה ספיקה מותר ואף שרוב לאיסור.

וכל המיקל בארץ הלכה כמותו בח"ל אפי' יחיד במקום רוב. ובשמ"ק ב"מ במעשר בהמה עשירי נדאי ולא עשירי ספק לא מהני רוב להוציא מתורת ספק ומה שהשיב לחתנו שליט"א דלריב"ש נתחזקה הראי' שכתב לעיל דא"כ איך יועיל מסורת.

כבר השבתי ע"ז: י' הקיטר הז' מטעם ס"ס שפא היא מין אונזא שיש מסורת עלי'. ואת"ל שאינו מין אונזא שפא אין הלכה כר"ת ומותר במה שחרטומו רחב שהיא סימן אינו דורס ומותר בג' סמנים שאחד מהם אינו דורס.

ובנה לא יהי סתירה מריב"ש דא"כ האי אונזא יש עלי מסורת ונתקיים והבדלתם וכן
אם הלקה כר"מ בר"י נתקיים עשה דנהבדלתם: יח) לא נ"ל דכי היכי דלא תשיב מןבדל
ע"י רוב כמו כן לא תשיב מןבדל ע"י ס"ס.

נהרי ספק טומאה ברה"י דלא מהני ס"ס לטהר. כתבו תוס' פ"ק דפסחים ופ"ג דב"ב
הטעם משום דבספק אהד נמי איפא חזקת טהרה ואעפ"כ טמא ה"ה בס"ס.

ה"נ בנה פניו דרוב לא מהני ה"ה ס"ס. וכ"ש דרוב עדיף מס"ס.

דרוב מהני לטהר ברה"י. כמו בט' צפרדעים נאפלי' רובא דליתא קמן כמבואר בתוס' נדה
(כ"א).

סד"ה ורבנן). ואלו ס"ס לא מהני לטהר ברה"י.

וכיון דרוב לא מהני כ"ש דלא מהני ס"ס יט) ובנדאי סברת כ"ת הוא פניו דרק מחמת
שאין יודעין הדין ואם הדין כר"מ בר"י הרי היא מןבדל עפ"י דין רק שאנחנו לא נדע
הדין. אף לא משמע פן בתשובות הר"ן גבי שלא יהי בעיר פלוני ביום שבת אם מחויב
לצאת קודם השבת.

וכתב שתלוי במחלוקת רש"י ותוס' ריש פסחים. וכתב פניו דספיקא דאורייתא לחומרא
תשיב חל הגדר ויכול לשאול מע"ש ואף דאפשר דהלקה כתוס' והדין מבואר שאינו
צריך לילף מע"ש ולא חל הגדר.

מ"מ פניו. שהוא אינו יודע הדין תשיב חל הגדר לדידן.

ה"נ פניו שהוא אינו יודע הדין לא תשיב מןבדל לדידן. ולא נתקיים והבדלתם.

וכן אם הוא אונזא פניו שאין אנו יודעין המסורת לא הוי הבדלה וכן משמע בבכורות
באלולין לבן עזאי (תשיב עשירי ספק אף שהיא ספיקא דדינא. ואין להאריך עוד ידידו
הדו"ש וש"ת הק' אברהם סימן עז א) כתב הר"ן בשם רש"י דכל י"ט עופות דורסין וכן
עורב ואין לה בטמאים אינו דורס רק פרס או עזנא'.

וק"ל טובא דבשמונה ספיקות [ס"ב:] פירש"י דשלשה סמנים הי' מבוארין בהם ומספקא
לן אם קלוף הוא הרי יש להם ד' סמנים ואי לא שמ' מי"ט עופות הם. הנה דאף שאינו
דורס מספקא לן בי"ט עופות ואף דרש"י פירש בריתא דכל שיש להם ג' סימנים שפגופו
דידעין נמי שאינו דורס דאי לא תישיבין שמה דורס ומי"ט עופות הוא.

היינו דלא ידעין מה הם ג' סימנים שבי"ט עופות מאי גינהו ואיזה סימן חדש. וכ' פירש"י
(ד' ס"א: דה"מ מהו דתימא) דלא ידעין איזה סימן חדש: ב) ובדף ס"ב גבי זרזיר דאנשי
כפר תמרתא אוכלין אותו ולא תששו לעורב מפני שיש להם זפק וסנונית לבינה אנשי
גליל עליון אוכלין אותו ולא תששו לעורב מפני שקרקבנו נקלף.

ופירש"י מפני שיש להם זפק ואין זה מאותם שני סימנים שבעורב ובתוד"ה מפני
שקרקבנו נקלף אינו מסימני עורב יע"ש ג) ולפענ"ד אחר שרש"י פירש רק גבי זפק
ולא בקרקבנו נקלף מכלל דס"ל דקרקבנו נקלף אפטר הוא מסימנים שבעורב.

אף מסתמא אינו דורס שאם דורס כל הדורס טמא. ועל פרחין שאינו דורס.

ועוף הבא בשני סימנים אין בו חשש י"ט עופות שבאים בג' סימנים ולא חשש פָּרס
ועזני' שאין בו רק סימן אחד ואין לחוש רק לעורב וכיון שלבינה הוא אין לחוש לעורב
ששחור פדכתיב שחורות פְּעוּרָב.

והיינו דמחלק בגמ' בין חוורא פריסא לירוקא פריסא. ומוכרח פן לשיטת רש"י שפירש
שאף שיש לו ג' סימנים שבגופו חיישינן שמא דורס ומי"ט עופות הוא כמ"ש תוס' נר"ן
בשמו ואי גם קורקבו אינו מסימני עורב על פרחין סימני עורב אצבע ואינו דורס וע"כ
סימני טהרה שבעורב ישנם גם בי"ט עופות ג"כ (דסימן חדש שאינו בי"ט עופות אינו בעורב
רק בפָּרס ועזני') וא"כ הבא בג' סימנים שבגופו אזיל מיני' חשש י"ט עופות שמא דורס.

דקא י"ט עופות אין דורסין. אלא ודאי קורקבו נקלף אפשר ישנו בעורב.

וי"ל שני סימני טהרה שבעורב אצבע וקורקבו אבל דורס הוא וי"ט עופות נמי דורסין
רק שיש להן גם זפק. ועל פן הבא בג' סימנים שבגופו חיישינן שמא דורס ומי"ט עופות
הוא: ד) ובתוס' ד"ה והוא דלא דרס פ' בקו' כו' וקשה שמא עורב הוא ולכאורה י"ל
דקים לי' לר"ן דעורב דורס.

וכהאי גוונא פתב בעה"מ בשם ר"ת דאף די"ט עופות אין דורסין לפי שיטתו] עורב
דורס אף לשיטת רש"י עורב אין לו זפק את"ל שדורס ע"כ סימני טהרה שלו אצבע
וקורקבו. וע"כ סימנים אלו ישנם גם בי"ט עופות (דסימן חדש שאינו בי"ט עופות אינו
בעורב רק בפָּרס ועזני') וא"כ ח' ספיקות שפירש"י שהי' לו ג' סימנים המבדילים זולת
קורקבו דמספקא לי' וספק אין לו רק ג' ומי"ט עופות הוא.

וכיון דסימן קורקבו ישנו בי"ט עופות איך סימן קורקבו מפיך מי"ט עופות. ועוד כיון
דסימן קורקבו ישנו בי"ט עופות על פרחין חסר בהם סימן אחד מג' הנשארים [שאם הי'
לו גם פל' ג' הנשארים הי' בו ד' סימני טהרה] וכיון דבח' ספיקות הי' בהם ג' הנשארים
על פרחין לאו מי"ט עופות גינהו.

ועל פן לרש"י אין ברור שעורב דורס ואפשר סימני עורב אצבע ואינו דורס. וי"ט עופות
מוסיף עליהם זפק אבל סימן קורקבו אין בהם.

וח' ספיקות שהי' בהם אצבע וזפק ואינו דורס. שפיר מספקינן להו בי"ט עופות וסימן
קורקבו מוציא אותם מחשש י"ט עופות: ה והנה שיטת ר"ת דכל י"ט עופות אין דורסין
והתוס' והרמב"ן פתבו בשמו שגם עורב אינו דורס.

אבל בעה"מ פתב בשמו דעורב דורס. ומשמע בדבריו דהוא הדין מין עורב דאתרבי
מלמינו דורס מדכתב דלשיטת ר"ת עוף שאינו דורס ובא בסימן עוד פל' שהוא מותר.

והיינו דלא משפחת טמא אינן דורס רק י"ט עופות שהם בעלי ג' סימנים. ופָּרס או עזני'
שהם בעל סימן אחד וזה בעל שני סימנים אינו מהם.

ואי אמרת מין עורב אינו דורס יש לחוש עליו שמא מין עורב הוא. אלא ודאי גם מין
עורב דורס: ו) אף קשה עליו טובא קא דר' נחמן עוף הבא בשני סימנים פשר והוא
שפיר עורב ומינו.

וע"כ אחד משני סימנים הוא אינו דורס שאם דורס פל' הדורס טמא. וע"כ שאינו דורס.

וְלָמָּה צָרִיף שְׂפִיר עוֹרֵב וּמֵינֹו הָא עוֹרֵב וּמֵינֹו דוֹרְסִים. וְאִין לְפָרֵשׁ כְּמוֹ שְׂפִירֵשׁ הָרִ"ן
ז"ל שְׂפָא בְּשֵׁנֵי סִמְנִים בְּגוּפוֹ וְאִינוּ יְדוּעַ אַם דוֹרְס.

דא"כ לר"ת לא נִפְיֵק מִחֲשֵׁשׁ י"ט עוֹפוֹת וְהוּא תְּמוּהָ גְדוּלָּה לְדַעַת בַּעַה"מ בְּשֵׁם ר"ת שׁוֹב
מְצָאֵתִי בְּקוֹנְטְרַס פְּנֵי נֶשֶׁר שְׁהַנִּיחַ זֶה בַּצ"ע: ז) וְנִרְאֶה לְיִישָׁב לְפִי הַנְּ"ל דְּרַק וְזָפֵק וְדַאי
לִיתָא בְּעוֹרֵב אָבֵל סִמְן קוֹרְקוֹן אֶפְשָׁר יֵשׁ.

וְהִנֵּה מְדַמְקָשָׁה הַש"ס לר"נ עוֹרֵב וְתוֹ לָא מְדַר"א מוֹכַח דְּפִשְׁיטָא לִי לַש"ס לר"נ ס"ל
לְהִלְכָה כַּר"א (וּלְפָנֵינוּ יִתְבָּאָר בַּעֲזוֹהָ מִנ"ל לַש"ס שְׂיִקְשָׁה) וְלַר"א וְדַאי גַּם עוֹרֵב אִינוּ
דוֹרְס. שְׂאָם עוֹרֵב דוֹרְס וְזָפֵק הָא לִית לִי.

ע"כ סִמְנֵי טְהָרָה שְׂבַעֲוֹרֵב אֶצְבַּע וְקוֹרְקוֹן וְזָפֵק הָא אִיתָא בְּזַרְזִיר מִין עוֹרֵב וְאִינוּ דוֹרְס
בִּי"ט עוֹפוֹת לר"ת. וְא"כ יֵשׁ כָּל ד' סִמְנֵי טְהָרָה לְבַד פְּרָס וְעֲזֻנְיָ.

וְא"כ פְּרָס וְעֲזֻנְיָ לָמָּה לִי וּמְדַכְתְּבוּ הָוֵי לְהוּ שְׁנֵי פְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד וְקָשָׁה נֶשֶׁר לָמָּה
לִי. אֶלָּא וְדַאי לר' אֶלִיעֶזֶר עוֹרֵב אִינוּ דוֹרְס וְסִמְנֵי עוֹרֵב אוֹ אֶצְבַּע וְאִינוּ דוֹרְס וְקוֹרְקוֹן
סִמְן חֲדָשׁ דְּלִיתָא רַק בְּפְרָס וְעֲזֻנְיָ.

אוֹ סִמְנֵי עוֹרֵב קוֹרְקוֹן וְאִינוּ דוֹרְס וְאֶצְבַּע סִמְן חֲדָשׁ. וְעַל כֵּן גִּיחָא ר' נַחְמָן לְשִׁיטָתוֹ
דְּפִסְק כַּר' אֶלִיעֶזֶר וְכַל"ק דְּאֶמִּימָר בְּסַנוּגִית.

מִשָּׂא"כ לְדִידוֹן קִי"ל כַּר' יְהוּדָה וּמַר זוּטְרָא דְהִלְכָה פְּתַחְמִים בְּסַנוּגִית וְה"ה בְּזַרְזִיר.
וְלַחְכְּמִים שְׂפִיר אֶמְרִינָן עוֹרֵב דוֹרְס.

וְעוֹד יִתְבָּאָר ב) וּבְזֶה יִתְבָּאָר מִנ"ל לַש"ס, דַּר' נַחְמָן כַּר' אֶלִיעֶזֶר דְּהִנֵּה קָשָׁה טוֹבָא רֵאִית
חֲכָמִים בְּזַרְזִיר מְדִישׁ לוֹ זָפֵק הֲלֵא טַעְמָא דְחֲכָמִים מְבֹאָר לְקַמְן מְשׁוּם דְּשָׁפֵן וְלֵא גְדַמָּה
לָא מְקַרִי לְמֵינוּ.

אָבֵל בְּשָׁכְנוּ וְנִדְמָה מוֹדוֹ לר"א וּמִשְׁמַע דְּאֶפִי אִין לוֹ אוֹתָם סִמְנֵים שְׂבַעֲוֹרֵב. וְכֵן פְּתַב בַּחִי
הָרִ"ן וְתַדַּע דַּא"כ הו"ל לְהַש"ס לְתַרְזַן לְקַמְן אַדְאָתְרִי דְּשָׂאֵי זַרְזִיר מְשׁוּם שְׂאִין לוֹ
סִמְנֵי עוֹרֵב רַק סִמְנֵים אֲחֵרִים.

אֶלָּא וְדַאי פְּשִׁיטָא לִי לְהַש"ס שְׁגַם חֲכָמִים ס"ל דְּחֲשִׁיב לְמֵינוּ אַף שְׂאִין לוֹ אוֹתָם סִמְנֵים
וְא"כ מַה זֶה שְׂתַּלּוּ בְּזָפֵק: ט) אַף לְפִי הָאֵמוֹר אֲתִי שְׂפִיר שְׁהַבִּיאוּ רֵאִי לְסַבְרָתָם דְּבְשָׁכְנוּ
לְבַד לָא חֲשִׁיב מֵינוּ ע"כ זַרְזִיר כְּשֵׁר.

דַּאי אֶמְרַת דְּחֲשִׁיב מֵינוּ וְזַרְזִיר טַמָּא הֲלֵא זַרְזִיר יֵשׁ לוֹ זָפֵק וְסִמְנֵי עוֹרֵב שְׂאִין לוֹ זָפֵק
אֶצְבַּע וְקוֹרְקוֹן. שְׁהָם ס"ל עוֹרֵב דוֹרְס וְלִית לִי סִמְן אִינוּ דוֹרְס וְע"כ סִמְנֵי עוֹרֵב אֶצְבַּע
וְקוֹרְקוֹן.

וְאִי זַרְזִיר שְׂיֵשׁ לוֹ זָפֵק טַמָּא. א"כ יֵשׁ כָּל סִמְנֵי טְהָרָה לְבַד פְּרָס וְעֲזֻנְיָ וְקָשָׁה פְּרָס וְעֲזֻנְיָ
לָמָּה לִי וּמְדַכְתְּבוּ הו"ל שְׁנֵי פְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד וְקָשָׁה נֶשֶׁר לָמָּה לִי אֶלָּא וְדַאי דְּזַרְזִיר
מִוְתָר.

ור"א ס"ל עורב ג"כ אינו דורס כמו י"ט עופות. והשתא הוי סימני עורב או אצבע ואינו דורס או קורקבו ואינו דורס וי"ט עופות מוסיף עליהם נפק והוי סימן חדש או אצבע או קורקבו.

והשתא מקשה שפיר אדר' נחמן מדר' אליעזר דעל פרחין ר"נ כר"א דאי פתקמים הא הם ס"ל עורב דורס. וא"כ למה צריף להפיר עורב.

אלא ודאי כר"א ס"ל ואתי שפיר. ועל פן לדידן דפסקינן פתקמים על פרחין עורב דורס. דזה יסוד ראיות חכמים מדעורב דורס פנ"ל: סימן עח א) התוס' פתבו בשמעתין י"ט שיש להם ג' סימני טהרה והדין עמם דעופות טמאים הם כ"ד. עשרים שנקתבו בהדיא. וד' למינה למינה למינו למינהו פדלקמן בפוגיא (ס"ג) והנה למינו פתיב בעורב וא"כ הוציא מהכ"ד נשר ועורב. ומין עורב ופרס.

וענני. נשאר י"ט דעל פרחין מין עורב נמי אין לו אלא שני סמנים שיהי ר"נ אמר הבא בשני סימנים צריף שפיר עורב ומינו.

הנה דמין עורב בא בשני סימנים. ותמוהין דברי הר"ן שכתב כ' עופות יע"ש.

ומשמע מדבריו דמין עורב לו ג' סימנים. וזה היפוף ש"ס הנ"ל: ב) ובזה יתיישב מה דקשה טובא מה צריף הש"ס (ד' ס"ב).

(ס"ב להקשות אדר"נ מדר' אליעזר הא קרא פתיב למינה. והיינו בשכן ונדמה.

ויכבר נתקשה בזה הר"ן בחי' נדחק מאוד. אף לפי האמור י"ל דהיינו יכולין לומר דמין עורב סימניו כמו הי"ט עופות ובאמת כ' עופות הם שיש להם ג' סימנים [ולר"מ בר"י סימן אחד] כסברת הר"ן הנ"ל.

והוכיח מדר"א דאמר לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו מין עורב ולכאורה מנ"ל שמיין עורב הוא. הא אין להוכיח אלא שהוא מין טמא כדאמר לקמן שוכן עם הטמאים טמא אכל אין הוכחה שהוא מאותו מין ששכן עמו.

אלא דכיון שהוא טמא כמוהו שוכן אצלו וכעין נילף עשו אל ישמעאל מפני שהוא מינו (ב"ק צ"ב) אף שעשו וישמעאל תרי מיני. עשו רוצח הוא ונאמר בו על חרבה תחי' וישמעאל לסטים הוא ונאמר בו והוא יהי' פרא אדם כדאיתא בספרי (פ' ברכה) רק משום שזה וזה טמא.

וא"כ מה זה שאומר ר' אליעזר שהוא מין עורב ונקא. מזה הוכיח הש"ס דמין עורב ג"כ שני סימני טהרה יש לו כמו עורב.

וה"ה מין י"ט עופות ג' סימני טהרה יש לו כמו י"ט עופות. וא"כ זרזיר ששני סימני טהרה בו על פרחין מין עורב הוא.

ממילא הבא בב' סימנים לא סגי בהפרת עורב פיון דמין עורב ג"כ שני סימנים יש לו: ג) ובפשיטות יש ליישב פיון דלרבנן לאו מין עורב רק בשכן ונדמה וכיון שפיר עורב ורואה עוף זה שאינו נדמה לעורב יודע ש'לו מינו הוא: ד) בתוס' (ס"א: ד"ה מפדי) ומיהו

קָשָׁה כּו' וּפּי' הַקּו' עֵינָר וּבְסוּף הַשְּׁיגוֹ עַל פּי' הַקּו' בְּדַבָּרִים נְכוֹחִים וְנִשְׁאַרְתְּ הַסּוּגִיָּא בְּאִין מְבִין.

וּלְפַעַנ"ד פּי' הַתּוֹס' עֵינָר. וּמ"ש וּמִיָּהוּ קָשָׁה כּו'.

נ"ל לְיִישָׁב דָּאִי לֹא הִנֵּה פְתִיב רַק אוֹתוֹ שְׁיֵשׁ בּוֹ סִמְן הַחֲדָשׁ הַנֶּה יִלְפִינן מְעוֹרָב דָּאִית בִּי תַרִי לֹא נִיכּוּל. וּכ"ח פָּרֵס וְעֻזְנִי' ל"ל הָא הַשְּׁמָא אֵיירִינן אִם לֹא הִי פְתִיב אֶלָּא חַד מִיְנֵיהוּ הֵינּוּ אוֹתוֹ שְׁיֵשׁ בּוֹ סִמְן הַחֲדָשׁ.

וְנָה לֹא נוֹכַל לְלַמּוֹד מְעוֹרָב דְּשִׁאֲנֵי עוֹרָב דְּסִמְנֵין דִּידָן' יִשְׁנָם בִּי"ט עוֹפוֹת הַטְּמָאִים. מִשָּׂא"כ זֶה שְׁיֵשׁ בּוֹ סִמְן חֲדָשׁ שְׁאֵינּוּ בְּשׁוּם עוֹף טְמֵא אִימָא דְּסִמְן דִּידָן' תְּשִׁיב יוֹתֵר מִשְׁנֵי הַסִּמְנֵין שְׂבַעֲוֹרָב.

ע"כ צָרִיף לְכַתּוֹב זֶה. וּע"כ פְּתַב גַּם אוֹתוֹ שְׁיֵשׁ בּוֹ סִמְן הַיֶּשֶׁן.

דָּאִם אִיתָא דְּנִילָף מְעוֹרָב זֶה לְמָה לִי וְתַרְנוּנֵיהוּ צָרִיכָא. אוֹתוֹ שְׁיֵשׁ בּוֹ סִמְן חֲדָשׁ דְּלֹא נוֹכַל לְמִילָף מִשְׁאָר דְּאִימָא דְּסִמְן דִּידָן' תְּשִׁיב.

וְאוֹתוֹ שְׁיֵשׁ בּוֹ סִמְן הַיֶּשֶׁן כְּדִי שְׁלֹא נוֹכַל לְלַמּוֹד מְעוֹרָב וְכִינן דְּתַרְנוּנֵיהוּ צָרִיכֵי לֹא הֵנִי שְׁנֵי פְתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד וְנִילָף מִיְנֵיהוּ לְעוֹף הַבָּא בְּסִמְן אֶחָד שְׁאֵסוּר ע"כ אֶצְטְרִיף נְשִׁר.

שׁוּב מְצָאֵתִי כִּן לְהַרְשָׁ"ש בַּחִי: ה) פְּתַב הַר"ן שְׁכֹן וְנִדְמָה שֶׁהִי לּוֹ אוֹתָן סִמְנֵין עֲצָמָם שְׁיֵשׁ לּוֹ לְעוֹרָב. וּבְרָא"ש בְּשֵׁם מְהַר"ם ז"ל ק"ל דְּלַעִיל הוֹכִיחַ כֹּל שְׁנֵי סִמְנֵין אֶף שְׁאֵינָם אוֹתָן סִמְנֵים שְׁיֵשׁ לּוֹ לְעוֹרָב.

וּלְק"מ דְּזֶה תְּלוּי בְּחִילוּק הַפִּירוּשִׁים שְׂפַתְב הַר"ן בְּנִדְמָה אִם דּוּמָה בְּמַרְאֵהוּ אוֹ דּוּמָה בְּסִמְנֵים. שְׂאֵם פּי' נִדְמָה בְּמַרְאֵהוּ, מִמִּילָא הַדִּין בְּנִדְמָה בְּמַרְאֵה כְּמוֹ בְּאִינָם נִדְמָה לַר"א. וּכְשֵׁם שֶׁלַר"א אֶף שְׁאִין לּוֹ אוֹתָם סִמְנֵין עֲצָמָם הֵנִי מֵינּוּ שְׁהַרִי הַזְּרִזִיר סִמְן שְׁלוֹ הַזְּפָק. וְעוֹרָב אִין לּוֹ זְפָק וּמ"מ הִנֵּה מֵינּוּ.

כְּמוֹ כִּן לְרַבְּנָן בְּנִדְמָה. אֲבָל אִם פּי' נִדְמָה בְּסִמְנֵין ע"כ הַפּי' בְּאוֹתָם סִמְנֵים עֲצָמָם.

דְּמִנֵּן סִמְנֵין גַּם לַר"א בְּעֵי כְּדָאֲמַר הַבָּא בְּשְׁנֵי סִמְנֵים צָרִיף שְׁיַפִּיר עוֹרָב וּמֵינּוּ. הִנֵּה דְּמִין עוֹרָב לַר"א ג"כ שְׁנֵי סִמְנֵים יֵשׁ בּוֹ וּפְלִיגֵי רַבְּנָן.

ע"כ נִדְמָה הֵינּוּ שְׁיֵשׁ לּוֹ אוֹתָם סִמְנֵים עֲצָמָם. וּלְפִי זֶה אִין לְדַקְדַּק דְּנִדְמָה לְרַבְּנָן כְּמוֹ אִינּוּ נִדְמָה לַר"א.

דְּלִפְיָ זֶה אִם אִינּוּ בְּאוֹתָם סִמְנֵים עֲצָמָם הָא אִינּוּ נִדְמָה כְּלָל. וְנָה בְּרוּר וּפְשׁוּט: סִמְן עַט הַלְכוֹת תּוֹלְעִים ב"ה יוֹם ו' עַש"ק תַּרְח"ם לַפ"ק.

שׁוּב"ט לְכַבּוֹד הַרְבּ הַמֵּאָה ג' מו"ה אֶהְרֹן זָאב הַפְּהֵן נ"י. א) דְּבַר הַבְּאָרוֹת מְתוּלְעִים אֲשֶׁר גַּם אַחַר הַסִּיּוּן נִמְצְאִים בְּהֵם תּוֹלְעִים.

זולת ע"י סוּדָר אֲשֶׁר גּוּף הַמַּיִם יוֹצְאִים ג"כ בְּדוֹחֵק רַק בְּאֵר אַחַת אֲשֶׁר מוֹעִיל בָּהּ סִינּוֹן וּקְצֵת בְּגֵי הָעִיר מְסוּנֵינִי כְּדִין. וּקְצֵתָם אוֹמְרִים דְּהָא דְבִרְיָ לֹא בְטָלָה הֵינּוּ דוֹקָא בְּנִתְעָרְב אַח"כ אֲבָל לֹא בְּנוֹלָד כֶּף.

וְטֵעוֹת הוּא בְּיָדָם. אִף בְּאַמַּת לֹא שְׁיִיף בְּכָאן דִּין בְּיָטוּל.

וְעֵינִן מַחְלֻקָת הֶרְמֵב"ם עִם הֶרְשֵׁב"א הוּבָא בֵּיתָה יוֹסֵף (י"ד ס"י קט"ו) בְּקוּם טָמֵא הַמְעוֹרָב בְּתַמְאָה. דְּלֶהֱרֵמֵב"ם לֹא בְטָל דְּהוּי לַח בְּיָבֵשׁ וְהָאֵי לְחֻדְנִי קָאֵי וְהָאֵי לְחֻדְנִי קָאֵי. וְהֶרְשֵׁב"א סוֹבֵר דַּמ"מ כִּינּוֹן שְׁאִין יָכוֹל לְבָרְרוֹ בְטָל עֵי"ש. וְה"ה לְהִיפּוּף יָבֵשׁ בְּלַח ג"כ לֹא בְטָל מְדַאוּרֵייתָא לְהֶרְמֵב"ם.

וְהֶרְשֵׁב"א בְּתַשׁוּבָה הוּבָא ב"י (ס"י ק"ד) בְּיַחֲוֹשׁ שְׁנַפֵּל לְמָרְק לֹא בְטָל מְשׁוּם שְׁהוּא בְרִי'. אֲבָל אִם נִפְסְדָה צוֹרְחָה בְטָיְלָה יע"ש.

אֲבָל לְהֶרְמֵב"ם בְּפִשְׁיטוֹת לֹא שְׁיִיף הֵבָא בְּיָטוּל דְּלְחֻדְנִי קָאֵי. וּמ"מ לְהֶרְשֵׁב"א ג"כ לֹא בְטָנ אֲלָא הֵיכָא שְׁאֵי אֶפְשָׁר לְבָרְרוֹ כְּמַבְנֵאָר בְּדְבָרֵי הוּבָא ב"י (ס"י קט"ו).

אֲבָל בְּאֵרוֹת שְׁאֶפְשָׁר לְבָרְרוֹ ע"י סִינּוֹן גַּם לְהֶרְשֵׁב"א לֹא בְטָל: ב' מַעֲתָה בְּאֵרוֹת שְׁאֶפְשָׁר לְבָרְרוֹ בְּסִינּוֹן פְּשִׁיטָא דְלֹא בְטָל בֵּין לְהֶרְמֵב"ם בֵּין לְהֶרְשֵׁב"א. וְאוֹתָן בְּאֵרוֹת שֵׁא"א לְסוּן אֲלָא בְּסוּדָר.

שְׁהַדְבָר מְשַׁמְתָּה זְמַן רַב יֵשׁ לְצַדֵּד לְהֶרְשֵׁב"א. אִף מְקוּר הַדְבָרִים דְּבָא לְעוֹלָם בְּתַעֲרוֹבָת גַּם בְּרִי' בְטָיְלָה אִין לְהֵם יְסוּד.

כִּי לֹא מְצִינוּ זֶה רַק בְּדִשִׁיל"מ. וְאִף שְׁבֵאוֹ"ה כְּתַב ג"כ בְּחֻתִּיכָה רְאוּנִי לְהַתְּכַבֵּד בְּיֶאֱרֵתִי בְּתַשׁוּבָה בְּמִקְ"א [וְהוּא לְקַמֵּן ס"י פ"א] בְּטוֹב טַעַם דְּזֶה בְּרֵאוּנִי לְהַתְּכַבֵּד דוֹקָא.

לֹא בְּשֵׁאָר דְבָרִים חֲשׁוּבִים: ג) הֵן אַמַּת דְּמְשׁוּם בְּרִי' הִי מְקוּם לְצַדֵּד לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְבִרְיָ בְטָיְלָה בְּאַלְף. וְכַרו"פ חִיזַק שִׁיטָה זו.

וּבְשַׁעַת הַדְחַק גְּדוֹל הִי אֶפְשָׁר לְסַמְנָה בְּדַרְבְּנָן. אִף שְׁהַתּוֹלְעִים חַיִּים וּבַע"ח לֹא בְטָלִים אִפִּי' בְּאַלְף כְּדַמְפּוֹרֵשׁ בְּזַבְחִים (ד' ע"ג).

(דְּבַמְשָׁנָה אִפִּי' אַחַת בְּרַבּוּא כּו' וּבְגַמ' הַטַּעַם מְשׁוּם שְׁבַע"ח לֹא בְטָלִים: וְלְכַאוּרָה הִי אֶפְשָׁר לְצַדֵּד לְפַמ"ש הַט"ז וּבְהַלְכוֹת חֲנֻנְפָה) בְּנ"ח שְׁנִתְעָרְב בְּנֵרוֹת אַחֲרוֹת בְּטָל בְּרוּב אִף דַּנ"ח הוּא דְבָר שְׁבַמְנָן שְׁמוּנִין אוֹתָן בְּכָל לִילָה.

מ"מ כִּינּוֹן שְׁאֵם יִתְבַטֵּל יְהִי חוֹלִין וְלֹא יְהִי דְבָר שְׁבַמְנָן בְּטָל עֵי"ש. וְה"נ מְתַבְטֵל אֵל הַמַּיִם שְׁאִינוּ בְרִי' וְלֹא בַע"ח.

וְשׁוּב אִף הַתּוֹלָע לֹא חָשִׁיב בְּרִי' וּבַע"ח וְכַדוּמָה רֵאִי מַפ"ק דְּסוּנְפָה בְּעוֹשֶׂה סוּנְפָתוֹ תַּחַת הָאֵילָן דְּמוֹקֵי לָהּ בְּשַׁחְבָּטָן. וּפְרַש"י מְדַאוּרֵייתָא כָּל מִלֵּי בְטָל בְּרוּבָא וְקוּשָׁה הָא מְחֻנְבָר חָשׁוּב וְלֹא בְטָל כְּדַאִיתָא בְּגִיטִין (נ"ד): וְעַל פְּרַחֲזִין שְׁאֵנֵי הֵתָם שְׁנִתְעָרְב בְּתַלוּשׁ וּבְטָל לְגַבֵּי תַלוּשׁ וְאִף הַמְחֻנְבָר נְחָשׁב תַלוּשׁ וְאִזְלִל חֲשִׁיבוֹתוֹ.

וה"נ ברי' ובע"ח שְׁנַתְעַרְבוּ בְּמִים שְׂאִינָם בְּרִי' ובע"ח: ה) אָף בְּאֵמַת דַּעַת הַתּוֹסֵ' רִי"ד וריא"ז שֶׁם דְּכָל זְמַן שֶׁהוּא מְחַוֵּב אֵינוֹ בְּטֵל מִשׁוּם דְּחָשׁוּב. וְאָף לְדַעַת שְׁאָר מְפָרְשִׁים הֵנָּה מְפֻרָשׁ בְּר"ן דְּבִיטוּל זֶה אֵינוֹ כְּשֶׁאָר בִּיטוּל בְּרוּב.

אֲלָא כְּמוֹ עוֹמֵד מְרֻנָּה עַל הַפְּרוּץ וְאֵין רֵאִי מְשֻׁם. וּבְתִשׁוּ' הַרְשָׁב"א הוֹבֵא בֵּיתָה יוֹסֵף (ס' ק"ד) מְפֻרָשׁ דְּבָרֵי' שְׁנַפְּל לְמַרְק לֹא בְּטֵיל מִשׁוּם בְּרִי' וְעַל כְּרַחֲוִין לְחֻלְק בֵּין הָא דט"ז הַלְכוֹת תְּנַנְּה.

דְּשִׂאנֵי הֵתָם שֶׁהִתְשִׁיבוּת מִשׁוּם אִיסוּר וּקְדוּשָׁה שְׂבוּ. וּכְשֶׁבְטֵל הַקְּדוּשָׁה אֲזִיל הִתְשִׁיבוּת. מִשֵּׁא"כ בְּרִי' שֶׁהִתְשִׁיבוּתָהּ בְּעֶצְמוֹתָהּ וְאֵין בִּיטוּל אֲלָא בְּאִיסוּר שֶׁהִתְיַתֵּר מְכַרְעוּ מִשׁוּם שְׂצָרִיף לְעִשׂוֹת אַחַת מִשְׁתִּים. אוֹ לְאֶסוּר אֶת הַמְּוֹתֵר אוֹ לְהַתִּיר אֶת הָאִיסוּר וּכְשֶׁהִתְיַתֵּר רֻב מְכַרְעֵי הַצַּד שְׁלֹא לְאֶסוּר רֻב הַמְּוֹתֵר אֲבָל הִתְשִׁיבוּת הָאִיסוּר מִשׁוּם שֶׁהוּא בְּרִי' וּגְרִיעוֹת הִתְיַתֵּר מִשׁוּם שְׂאִין בְּרִי' אֵין סוֹתְרִין זא"ז וְנִשְׁאָר זֶה בְּהִתְשִׁיבוּתוֹ וְזֶה בְּגְרִיעוֹתוֹ.

וְזֶה פְּשוּט: ו) סוּף דְּבָר הַבְּאָרוֹת אִיסוּרִים מְכַל צַד וְלֹא לְבַד אִיסוּר דְּרַבְּנָן אָף לְדַעַת הַרְמַב"ם קְרוּב הַדְּבָר שֶׁהֵם בְּכַמָּה לְאִנּוּן מֵה"ת וּמְחַוֵּבִין לְהַזְהִירָם וּלְהוֹכִיחָם. כִּי בְּדֹאֲרֵייתָא וְאָף בְּסְפִיקָא דְּאֲרֵייתָא לְכַמָּה פּוֹסְקִים לֹא אֲמַרִין מוּטָב שְׂיִהִי' שׁוֹגְגִין.

וְזֶה אִפִּי' אִם הִי' יָדוּעַ שְׁלֹא יִצְיִיתוּ ח"ו. אָף יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים הֵם בְּנֻדָּי יִשְׁמְעוּ וְתִבְאָ עֲלֵיהֶם בְּרַפְתָּ טוֹב בְּהַשְׁמַר עֲצָמָם מְשַׁרְצִים אֲשֶׁר עֵיקַר קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל תְּלוּי בְּזֶה: ז) מִיֵּהוּ בְּטַעַם בע"ח יֵשׁ לְפַקְפֵק לְפִי דְּבָרֵי תוּי"ט (פ"ח דְּזִבְחִים בְּסוּף הַדִּבְעוּר) דְּמַתְּנֵי' אֲשֶׁמְעִינּוּ דְּאִפִּי' עוֹף לֹא בְּטֵיל.

וּא"כ אִפִּי' לֹא נִדַע שֶׁתּוֹלַע לֹא יִתְבַטֵּל וְדו"ק. מ"מ אִיסוּרִים מְחַמַּת טַעַם הַנֵּ"ל וְקְרוּב לְאִיסוּר תּוֹרָה: נְאֻם הַק' אֲבָרְהֵם.

סִימָן פ ב"ה ב' הָאֲזִינוּ הָאֵמַת וְהַצְדֵק. פָּה סֵאכֵאטְשׁוּב.

שְׁלוֹם לְכַבּוֹד הַרַב הַמֵּאוּה"ג מו"ה מְרַדְכֵי דְּוֹד נ"י הַאֲבַד"ק קְשׁוּנָז א) בְּדָבָר הַתּוֹלְעִים הַנְּמַצָּאִים בְּכַבְדִּים. אִם צָרִיף לְבָדוּק הַכַּבְדִּים לְפַתּוּחַ הַסְּמִפּוֹנוֹת וּלְבַרֵר הַתּוֹלְעִים מֵהַכַּבְדִּים.

וְכַתֵּב מִעֲלָתוֹ בְּשֵׁם ס' שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב שֵׁא"צ לְבָדוּק יַעַן שְׁבַצְלֵי' נְמוּחִים הַתּוֹלְעִים וְנִבְלָעִים בְּכַבְדִּים וּמִתְבַטְלִים. וְעוֹד כָּתַב הִתְיַתֵּר מִשׁוּם כָּל בְּבִהְמָה תֵּאכְלוּ.

זֶה עֲלֵה בְּזִכְרוֹנֵי מְדַבְּרִיו. וַיַּעַן שֶׁהִי' הַטַּעַם הַשְּׂנִי מוֹזֵר בְּעֵינֵי דְּאִפִּי' אִם מְגוּף הַבְּהֵמָה בָּאוּ הֵלֵא הַשׁוֹחֵט בְּהֵמָה וּמִצָּא בָּהּ דְּמוֹת יוֹנָה אִיסוּרָה דְּבָעִי' פְּרָסוֹת וְלִיכָא.

וַיַּעַן שֶׁהִי' רַחוּק מְאוֹד בְּעֵינֵי שְׂיִטְעָה בְּזֶה. שְׁלַחְתִּי לְהַשְׂאִיל הַס' שׁו"מ.

וְלֹא מִצָּאֵתִי בּוֹ תְּשׁוּבָה זֹו. וּבְתוֹף כֶּף נֶאֱבַד מִמֶּנִּי מְכַתְּבוּ.

וְכַעַת בְּבּוֹא מְכַתְּבוֹ שְׂנִית חִפְשִׁתִּי וְלֹא מִצָּאֵתִי. וְאֲשִׁיב כְּפִי הָעוֹלָה בְּזִכְרוֹנֵי מִמְכַתְּבוֹ: ב) וְאוֹמֵר כִּי גַם טַעַם רֵאשׁוֹן דָּאֵין מִתְכַּוֵּן לְבְטֵל אֵין מְחַוֵּר בְּעֵינֵי.

אָף אִם יֵהִי' כְּדַבְּרֵיו שְׂנִימוּחִים וּמִתְבַטְלִים אִיסוּר מִשׁוּם בִּיטוּל אִיסוּר לְכַתְּחִילָה דְּהֵנָּה יְסוּד זֶה דָּאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְבְטֵל. הוּא בְּתִשׁוּ' הַרְשָׁב"א מֵהִירוּשְׁלָמִי דְּחִטֵּי תְּרוּמָה רְעוֹת

שְׁנֵתֶּעֱרְבוּ בְּחֻלִּין יָפוֹת בְּפָחוֹת מִמָּאָה וְלֹא־חָרַר שְׂיִטְחָנוּ יִהְיֶה בְּחֻלִּין מָאָה מִן־חֹן שְׂאִין מִתְּפִינֵן לְבַטֵּל שְׂאֵף הַפֶּהן יִטְחֹן.

וְכֹן בִּי"ד (ס"א פ"ד סעי' י"ד) בְּחֻטִּים מִתְּחַלְּעִים שְׂמִינֵר לְטְחֹן שְׂאִין כְּוִנְתָּו לְבַטֵּל. וְהוּא כְּעִין תְּשׁוּ' הַרְשָׁב"א שְׂאֵף גֹּי יִטְחֹן.

וְאִין מְבִנֵּר מִטְחִינְתָּו שְׂפִינְתָּו לְאֹכֹל בְּעֶצְמוֹ: (ג) וְלִכְאוּרָה צ"ע מְהָא דְזִבְחִים (ד' ע"ד): חֻבִּיּוֹת שֶׁל תְּרוּמָה שְׂנִפְלָה בְּק' חֻבִּיּוֹת סְתוּמוֹת. פּוֹתֵחַ א' מִהֵן וְנוֹטֵל כְּדִי דִּימוּעָה וְשׁוֹתָה.

וּמִשׁוּם דְּהִנְפָּתַח נִתְבַּטֵּל. וּמִקְשָׁה גִּמְע וּשְׂמִי חֻזִּינָא הֵכָא.

וְהִינְנוּ דְּמִבַּטֵּל לְכַתְחִילָה. [וּמִשְׁנֵי נִפְתָּחָה אַחַת].

וְקִשָּׁה הֵלָא גַם הַפֶּהן כְּשִׂישְׁתָּה ע"כ יִפְתָּח. וְאִינְנוּ מִתְּפִינֵן לְבַטֵּל: (ד) וְהִתְרוּץ בְּזָה נ"ל עפ"י מ"ש ג"א בְּטַעַם אִיסוּר מְלֹאכּוֹת שְׂעֵד לִישָׁה בִּי"ט.

דְּלֹא נִקְרָא מְלֹאכּת או"נ רַק מֵה שְׂדֵרָה לְעֵשׂוֹת בְּשֵׁעָה שְׂרוּצָה לְאֹכֹל כְּגוֹן לִישָׁה. אִפִּי בְּיִשׁוּל.

אַבֵּל מְלֹאכּוֹת שְׂקוּדָם לְכֹן הוּא עוֹשֶׂה שְׂיִהְיֶה מוּכָן בְּיָדוֹ וְלֹא בְּשֵׁעַת אֲכִילָה אִינְנוּ נִקְרָא מְלֹאכּת או"נ. וְהִנֵּה דְרָה לְמִפְּוֹר חֻבִּיּוֹת סְתוּמוֹת.

וּבִמְע"ש הַמּוֹכֵר חֻבִּיּוֹת סְתוּמָה יוֹצֵא גַם הַחֻבִּיּוֹת לְחֻלִּין כִּי כֹן הַדְּרָה לְמִפְּוֹר סְתוּמָה. הִינֵן וְהַשְּׂבִיבָן.

וְהִנֵּה דִין מְדוּמָע לְמִפְּוֹר לְפִהְגִּים חוּץ מִדְּמֵי תְּרוּמָה שְׁנֵתֶּעֱרְבָה. וְע"כ כְּשִׁטְוֹחַן אִינְנוּ מוּכָח כֶּלֶל שֶׁהוּא לְאֹכֹל לְעֶצְמוֹ.

דְּאִימָא שֶׁהוּא לְמִפְּוֹר הַקְּמַח לְפִהְגִּים. מִשָּׂא"כ הַפְּתִיחָה מוּכָח שֶׁהוּא לְשִׁתִּי דְּלְמִפְּוֹר הַדְּרָה בְּשֵׁעָה שֶׁהֵם סְתוּמוֹת כְּנ"ל וְא"א לוֹ לְאֹכֹל בְּלֹא בְּיִשׁוּל.

ע"כ כְּוִנְתָּו לְבַטֵּל: (ה) וְהָא דְש"ע שָׁם (סעי' י"ג) בְּסִינֵן הַדְּבִשׁ מִנְּמִלִּים דְּמִן־חֹן מִשׁוּם דְּאִינְנוּ מִתְּפִינֵן לְבַטֵּל. זֶהוּ מְבִנֵּר הַהִתְרָה יוֹתֵר דְּאִין רְצוֹנוֹ כֶּלֶל שֶׁהִתְחַלְּעִים יִהְיֶה נִגְמוּחִים אוֹ יִפְּלוּ הַטַּעַם לְהַדְּבִשׁ.

וְכֹן הָא דְּכַתְבֵּי הַר"ן (פ' אִין מִעֶמֶדִּין) גְּבִי הַגְּעָלָה. דְּאֵף שֶׁהַכְּלִי יְחֻזֵּר וְבוֹלֵעַ מִן הַמַּיִם מִן־חֹן מִשׁוּם דְּאִינְנוּ מִתְּפִינֵן לְבַטֵּל.

הִינְנוּ שְׂאִינְנוּ רוּצָה כֶּלֶל שֶׁהַכְּלִי יְחֻזֵּר וְיִבְלַע. וְאִינְנוּ רוּצָה שְׂיִתְעַרְבֵּי הָאִיסוּר: (ו) אָף בִּנ"ד שְׂצוּלָה הַכְּבֵד לְאֹכְלוֹ בְּלֹא פְּתִיחַת הַסִּימְפוֹנוֹת.

וְהַצְּלִי' הוּא בְּשֵׁעַת אֲכִילָה. דוּמָה לְהָא דְּגִמְע וּשְׂמִי דְּזִבְחִים.

וְאִינְנוּ דוּמָה לְהָא דְּתְּשׁוּ' הַרְשָׁב"א הַנְּ"ל. וְאִינְנוּ דוּמָה לְהָא דְּר"ן.

דְּכִינֵן שְׂרוּצָה לְאֹכֹל בְּלֹא פְּתִיחַת הַסִּימְפוֹנוֹת. עַל כִּרְחָה רוּצָה שְׂיִהְיֶה נִגְמוּחִים וּמִתְּבַטְּלִים: (ז) ע"כ אִינְנוּ רוּצָה הִתְרָה בְּכַבְּדִים.

וְצָרִיךְ לְפָתוּחַ הַסִּימְפוֹנוֹת בְּכֹל מְקוֹם הַמְּצוּי וְלִהְשִׁלִּיךְ הַתּוֹלְעִים וְאִם א"א לְבָדוֹן וְלִהְשִׁלִּיךְ בְּכֹל הַמְּקוֹמוֹת הַמְּצוּיִים. מִפְּוֹר מֵה שָׂא"א לְבָדוֹן לְגוּי.

אף אם יש חדשות בדברי שואל ומשיב. ימחול להעתיק לי כל התשובה מהחל עד כן. לא
נאז אראה אם יש איזה היתר. אף כ"ז שלא ראיתי דבריו הנני מסכים לאסור וכמ"ש:
הדו"ש הק' אברהם.

סימן פא ב"ה יום ה' שלח תרנ"ה לפ"ק פה סאכאטשוב: שלום וכ"ט לכבוד אהובי ידידי
וחביבי הרב הגאון המפורסם אוצר בלום כש"ת מוה' יואב יהושע נ"י האבד"ק קונצק
יע"א. א) אתמול עינית במכתבו.

והשאלה שכל הבאות נמצא בהם תולעים קטנים מאד אחר הסיון וכל תשמיש העיר
מהבאות כי אין שום נהר כי אם ברחוק מקום. וזה תמיד בכל שנה לערף שני חדשים.
ומסופק אם צריך להכריז לאסור. או לסמוך בשעת הדחק על הקב יעקב (סי' תמ"ז)
דביוצא דרך המסוננת חשיב לח בלח ולא הוי פניכר האיסור.

וא"כ אין לאסור רק משום ברי'. וידוע שיטת האו"ה המוכא בכרמ"ג (סי' ס"ט ס"ק ל"ה
במשפחות) שאם האיסור בא בתערובת בטל בכל מקום כדשיל"מ.

וה"נ נולדו הבריות בתערובות. אף ידוע דזה תמוה מתמורה (דף ל') דטלאים שנגד הפלב
אסורין (ואף דלמסקנא דדמי טופינא דכלב פתיף בכולהו אין קושיא דנמצא הכל פסולין
למנבח פיון דמקצת מכל שיה אסור משום אתנו הוי השאר כשה מחוסר אבר.

ואדרבא בזה הי' גיחא קושית הש"ס נפיק חדא להדי כלבא ואינף לישתרי. וקשה הא
קי"ל אין ברירה.

אף להנ"ל קושית הש"ס ממ"נ אי אין ברירה כולם מותרין משום ביטול. משום דהאיסור
בא לעולם בתערובות ואי יש ברירה והואיל ואפשר לברר לא בטיל, עכ"פ נפיק חדא
כו'.

וכולם אין להתיר משום דקי"ל אין ברירה ובטל. שיהי בדברנו יש ברירה.

וכתב הר"ן (ר"פ השותפין שהוא משום ספק וא"כ הכא בדאורייתא לחומרא שמה יש
ברירה ואחד אסור. אף התוס' פי' קושית הש"ס למ"ד יש ברירה והקשו לפר"ח דקי"ל
אין ברירה ומתירצו משום דאיכא תנאי דס"ל ברירה מקשים דלא מתוקמא מתני' פותי'
מכלל דלמ"ד אין ברירה מתוקמא שפיר.

וקשה לאו"ה] וכן מתוס' סוף מעילה מוכח להיפך [גם בדשיל"מ] וע"כ כל שגוף האיסור
דאורייתא מודה האו"ה. אף בשטמ"ק ב"ק (דף ס"ט) מפורש (בדשיל"מ) להיפך.

וגם יש לחלק בין יבש ללח דדמי קצת למקלא קלי איסורא. וא"כ יש קצת סניף בנ"ד
דהוי פלח בלח.

וחוץ מזה יש שיטות דברי' בטיילה בתתק"ס. ובריש גדה דבדרבנו סומכין בשעת הדחק
על יחיד נגד רבים עכ"ד בתוספות קצת: ב' הנה לדעתי פן האמת שמקור ההיתר בטוש"ע
(או"ח סי' ש"כ) בגיגית מלאה ענבים בעוטים עי"ש הוא משום דהוי לח בלח.

פי מרא דהאי דינא הוא הספר התרומה ולדידי ברור שלמד דין זה מסוף במה טומנין אין מרסקין את השלג כו' אבל נותן לתוך הכוס. ופי' בס' התרומה [הובא ב"ן שם] דמשום איסור נולד נגעו בה אבל נותן לתוך הכוס משום דבטל ע"ש בסה"ת.

ואף דהוי דשיל"מ ע"כ משום דבא לעולם בתערובת בטיל. ומשם אין הוכחה רק בלח בלח דאיסורא כמאן דליתא דמי ואינו חוזר ונגיעור בפסח: אבל יבש ביבש דקי"ל חוזר ונגיעור אין ללמוד משם.

דבשלמא לת בלח פינן דכמאן דליתא דמי לא חל האיסור כלל ואין לומר בזה עד שתאכלנו באיסור וכו'. אבל ביבש דחוזר ונגיעור ע"כ איסורא כמאן דאיתא דמי שפיר נאמר עד שתאכלנו באיסור: ג) ואף דאו"ה כתב הדין בחתיכה שלא נמלחה שנתבשלה עם שאר חתיכות.

נ"ל דאו"ה לטעמין דס"ל בלא נודע לא אמרינן חתיכה נעשה נבילה כמבואר בש"ך (סי' צ"ט ס"ק ט"ו) ואם נתערב ברוב אם יתבטל וכל אחת נתלה ונאמר זו דהתירא אף אותה חתיכה שלא נמלחה באמת פינן שאנחנו אין יודעין שזו לא נמלחה לא נאמר בה חתיכה נעשה נבילה ולא יחול האיסור כלל.

ודומה לתערובת לח בלח. והא פשיטא שיש ס' בתערובת דאל"כ הפל אסור בנדאי רק שיש ס'.

ומ"מ אותה חתיכה אסורה כמבואר (סי' ס"ט סעיף י"א) שכן דעת או"ה והיינו משום דתנ"ן ואפשר לסוחטו אסור אבל אין לאסור משום דילמא נשאר בחתיכה עצמה יותר דבדמ שבשלו דרבנן לא נחוש לזה כמ"ש פ"צא בזה הנו"ב (ס"י כ') רק משום דחנ"ג) וכשנתערב ברוב בתחילה משום הבטול יחשב כלא נודע ולא יאסר כלל.

וע"כ השמיטו הפוסקים דברי או"ה הנ"ל. מחמת שגם הא דבלא נודע לא אמרינן חתיכה נעשה נבילה השמיט הרמ"א וש"ך חולק עליו ג"כ, ולעולם ביבש ביבש אף בא לעולם בתערובת לא בטיל.

ולא קשה הא דתמורה והא דמעילה וע' ר"ן חולין (דנ"ח) מבואר בדבריו דברי' לא בטיל אף שהאיסור בא לעולם בתערובת ע"ש היטב. וזה משום שהאיסור יבש: ד) אף באמת אינו מוכן כלל הדמיון דברים חשובים לדשיל"מ דבשלמא דשיל"מ שהבטול טוב רק שטוב יותר שצאכל בהיתר גמור ולא מחמת בטול.

בזה אמרינן פינן שתחילתו בבטול לא חל האיסור והוי היתר גמור אבל דברים חשובים דמשום חשיבתם לא בטלי. מה נ"מ אם בתחילה אם בסוף: ה) אשר ע"כ נ"ל דאו"ה לא אמר רק בחתיכה הראוי להתכבד שהקשו תוס' הלא משום איסורו אינו ראוי להתכבד כמו בחטאת ומירצו שאם יתבטל יהי ראוי להתכבד ע"כ אינו בטל.

והתיבח כשתחילה הי' אסור. בזה אמרי' שלא חל ההיתר.

אבל זו שתחילת איסורו בבטול. אמרי' להיפך שלא חל האיסור שאם יחול לא יהי ראוי להתכבד [ומה שיכול הגוי לאכול לא חשוב מש"ה ראוי להתכבד כמ"ש הפר"ת והנוב"י] ולא יחול האיסור כלל פינן שתחילת איסורו בבטול.

[נזה למד האו"ה ממה שמוֹתָר בדשיל"מ בַּשְׁתַּחֲוֹלֶת בִּיאָתוֹ בַּתְּעֲרוֹנָתוֹ. ע"כ מְשׁוּם דְּכַשְׁתַּחֲוֹלֶת אִיסוּרוֹ בְּבִטּוּל לֹא חָשִׁיב אִיסוּר פְּלִל כַּנ"ל].

וא"א לְאִיסוּר לְחוּל. אֲבָל בְּשֹׂאֵר דְּבָרִים חֲשׁוּבִים אֵין טַעַם לְדַבֵּר פְּלִל: אִף מ"מ בְּשַׁעַת הַדְּחָק גְּדוֹל כְּזֶה יֵשׁ לְסַמְּנָה עַל הַפּוֹסְקִים דְּבָרֵי בְטִיל בַּתַּח"ס.

נֶאֱמַר דְּבַש"ע לֹא הוּבָא דִּיעָה זֹו פְּלִל. יְדוּעַ דְּבָרֵי ח"צ (ס' ק') דְּאִף דְּכַתַּב ב"י דְּלִית הַלְקָתָא כְּנוֹתֵי דְרַמְב"ם נְסוּמוֹהַ עַל רַמְב"ם בְּשַׁעַת הַדְּחָק וְלֹא נִדְמָה פְּסַק הַב"י לְפַסַּק הַגַּמ'.
נֶאֱמַר שְׁפַתְבּ שָׁם עוֹד טַעַם מְשׁוּם דְּבִאֲבָל הַלְקָה כְּמֵאן דְּמִיְקַל אִפִּי יַחֲדֵי בְּמִקּוּם רַבִּים. מ"מ בְּשַׁעַת הַדְּחָק גְּדוֹל כְּזֶה נִרְאֶה לְהַקְל: ז) אִף עֵינָר יְסוּד הַבִּיטּוּל בְּנִיכָר רַק שֶׁא"א לְבָרְרוֹ הוּא יְסוּד רְעוּעַ וְהַסְפַּמַּת פֶּל הָאֲחֲרוּנִים הַט"ז וְהַפַּר"ח וְהַפַּר"ת וּמַנ"י (פְּלִל פ"ב) דְּבַדְבָר הַנִּיכָר אֵין בִּיטּוּל אִפִּי א"א לְבָרְרוֹ.

וּמִקּוּרָם מְדַבְרֵי רַמְב"ם פַּט"ו מַה' מַא"ס בְּקוּם הַמְעוֹרָב בְּחֻמְרָא וְא"א לְבָרְרוֹ לֹא בְטִיל וְכ"כ הָרַב מְלֹאֲדֵי בַק"א (ס' תַּמ"ב ס"ק ט"ו): ח) וְרַצִּיתִי לְחַתּוֹר הַיִּבְשָׁה עַפ"י דְּבָרֵי הַכ"מ (פ"ג מַה' אַה"ט) גְּבִי הַפּוֹרָה נְבִלַת עוֹף טְהוֹר בְּחֻזְרָת וְאֲכִלוּ טְמֵא וְכַתַּב בַּכ"מ מְשׁוּם דְּחֻזְרָת מִין מְאָכַל וּמַב"מ אֵינוֹ חוֹצֵץ.

אֲבָל מִים מְשָׁקִים י"ל שְׁחוֹצְצִים בְּפָנֵי תוֹלְעִים הַדְּקִים. וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יִגְעוּ הַתוֹלְעִים הַדְּקִים מְאֹד בְּגָרוֹן שְׁזֶה חֲשָׁשׁ רְחוּק וִי"ל דְּאֲפִי אִם יִגְעוּ כִּינּוֹן דְּאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן פְּלִל לְבָלְוַע הַתוֹלְעִים.

וְלֹא הָוֵי פְּסִיק רִישֵׁי שְׁיִגְעוּ הַתוֹלְעִים בְּגָרוֹן אֲלֵא חֲשָׁשׁ בְּעֵלְמָא שְׁמָא יִגְעוּ. שׁוּב מוֹתָר מְשׁוּם דְּשֶׁא"מ.

נֶאֱמַר שְׁהַרְמַב"ן פָּתַב דְּבַמִּידֵי דְאַכִּילָה אֵין הֵיָתֵר מְשׁוּם דְּשֶׁא"מ. וְרַאֲיִיתוּ מִמִּתְעַסַּק בְּחֻלְבִּים וְעֲרִיּוֹת סְבוּר רֹוֹק הוּא וּבְלָעוּ אִף דְּלֹא מִתְכַּוֵּן לְאַכִּילָה.

הֵנָּה שָׁם הָוֵי פ"ר לְפִי אֲמַת שְׁחֻלְבַּת הִי. אִף הַרְמַב"ן לְשִׁיטָתוֹ סָפַק פ"ר מוֹתָר כַּמ"ש כִּינּוֹן שְׁהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ שְׁהוּא פ"ר וְה"נ לֹא הִי יוֹדֵעַ שְׁאֵינוֹ רֹוֹק אִף לְהַחֲוֹלְקִים כְּמוֹ שְׁבִיאָר הָרַב בַּק"א אֵין רֵאִי מְשָׁם.

וְהַדְּרִינּוֹ לְסַבְרָא פְּשוּטָה שְׁגַם בְּזֶה דְּשֶׁא"מ מוֹתָר. אִף אֵין לִי לְזֶה רֵאִי שְׁמִשְׁקָה יַחְצוּן בְּפָנֵי אֲנֹכַל וְהָא שְׁתִּי בְּכֻלָּל אֲכִילָה.

ט) וְלִדְעָתִי הִי נִרְאֶה לְהוֹרוֹת שְׁיִבְשָׁלוּ הַמִּים וְאָז . נִתִּיר מְשׁוּם ס"ס. סַצַּק א' שְׁמָא פְּהַרְשֵׁב"א (ס' קַט"ו) פֶּל שֶׁא"א לְבָרְר מִתְבַּטֵּל וְסָפַק הַב' שְׁמָא נְמוּחַ וּבַתוֹלְעִים דְּקִים כְּאֵלֶּה קְרוּב הַדְּבָר מְאֹד שְׁנִמּוּחוֹ וְלֹא יְבַדְּקוּ אַחַר הַבִּיטּוּל: יְדִידוֹ הַדּוּש"ת הַק' אֲבָרְהֵם סִימֵן כַּב הַלְכוֹת בְּשֹׂר בְּחֻלְבַּת ב"ה יוֹם ו' עַש"ק פ' וַיַּחֲזִי תַרְכֵּא לַפ"ק קֹאצַּק.

רַב שְׁלוֹם לְכַבוֹד אֶהוּבֵי רַעֲי הָרַב הַמֵּאֵה ג' יְדִיו רַב לוֹ הַחֲסִיד וְעַנְיּוֹ מְפוֹרְסֵם לְשֵׁם כַּקַּש"ת מוֹה' אֲבָרְהֵם דּוֹד הַפֶּהֶן נ"י אַבְד"ק לוֹטְמוֹרְסַק. א) בְּשָׁבוּעַ זֹו הַגְּעַתִּי מְכַתְּבוֹ וּמְאֹד שְׁמַחְתִּי בְּשַׁפְּעַת שְׁלוֹמוֹ וּבְדַבְרֵי הַנְּחֻמָּדִים.

רַב שְׁלוֹם לְכַבוֹד אֶהוּבֵי רַעֲי הָרַב הַמֵּאֵה ג' יְדִיו רַב לוֹ הַחֲסִיד וְעַנְיּוֹ מְפוֹרְסֵם לְשֵׁם כַּקַּש"ת מוֹה' אֲבָרְהֵם דּוֹד הַפֶּהֶן נ"י אַבְד"ק לוֹטְמוֹרְסַק. א) בְּשָׁבוּעַ זֹו הַגְּעַתִּי מְכַתְּבוֹ וּמְאֹד שְׁמַחְתִּי בְּשַׁפְּעַת שְׁלוֹמוֹ וּבְדַבְרֵי הַנְּחֻמָּדִים.

רַב שְׁלוֹם לְכַבוֹד אֶהוּבֵי רַעֲי הָרַב הַמֵּאֵה ג' יְדִיו רַב לוֹ הַחֲסִיד וְעַנְיּוֹ מְפוֹרְסֵם לְשֵׁם כַּקַּש"ת מוֹה' אֲבָרְהֵם דּוֹד הַפֶּהֶן נ"י אַבְד"ק לוֹטְמוֹרְסַק. א) בְּשָׁבוּעַ זֹו הַגְּעַתִּי מְכַתְּבוֹ וּמְאֹד שְׁמַחְתִּי בְּשַׁפְּעַת שְׁלוֹמוֹ וּבְדַבְרֵי הַנְּחֻמָּדִים.

וַיַּעַן שְׂבִיבָה מִמֶּנִּי לְהַשִּׁיבוּ עָיִן בִּי דוֹאֵר הַמְּוֹקֵדִים הַנְּגִי לְהַשִּׁיבוּ בְּדַבְּרֵי וְהִנֵּה מֵה שְׂרָצָה לְלַמּוֹד מְדַבְּרֵי הָרָן וְשׁוֹב הַקֶּשֶׁה מְדַבְּרֵי לְשָׂרְצִים אֵינְנִי יוֹדֵעַ הַדְּמִיוֹן. כִּי טַעַם הָרָן אֵינּוּ כַּמִּשָּׁה מַעֲלָתוֹ דְּטַעַם מוֹעִיל לְעֵינָךְ.

אַלָּא מִשׁוֹם דְּהַטַּעַם אֵינּוּ נִפְסָל מֵאֲכִילַת גֵּר. וְכֵן מְפֹרָשׁ בְּדַבְּרֵי: (ב) וְאוּלָּם מֵה שְׂהַקְשָׁה עַל הַכּוֹ"פ (ס"א פ"ז ס"ק ט"ו) שֶׁכָּתַב דְּכָל שְׂבָא לִידֵי בְּשָׂר בְּחֶלֶב אוֹסֵר אַח"כּ אֵף שְׁנוֹתַן טַעַם לִפְנֵי.

וְהַקְשָׁה כְּבוֹדוֹ מְשָׂרְצִים (ע"ז ס"ז): דַּע"ג דְּחִידוּשׁ הוּא דְּבַעֲיָנִיהוּ אֵף דְּמַאֲיָסִי אֲסוּרִים. מ"מ כְּשֶׁנִּתְעַרְבוּ וְנִתְּנוּ טַעַם לִפְנֵי מְוֹתָרִים מִשׁוֹם דְּחִידוּשׁ הוּא וְה"ה בְּשָׂר בְּחֶלֶב לְהַרְמֵב"ם.

לִפְעַנ"ד אֵינּוּ דוֹמָה דְּשָׂרְצִים בְּכָלֵל כָּל אֲסוּרִים הֵן דְּכָתִיב בְּהוּ אֲכִילָה וְכָל שְׁנִפְסָל מֵאֲכִילַת גֵּר לֹא אֲכִילָה הוּא בְּכָל מְקוֹם וְחִידוּשׁ הוּא שְׂחִידוּשָׁה תוֹרָה בְּהֵם דְּחִשִּׁיב אֲכִילָה. אֲבָל בְּשָׂר בְּחֶלֶב הוּא מִיֵּן אֲסוּר אַחַר דְּלֹא בְּעֵי דְרַךְ אֲכִילָה דְּלֹא כְּתִיב בְּהוּ אֲכִילָה כָּלֵל: (ג) וְעוֹד נִרְאֶה לִפְעַנ"ד לְהַסְבִּיר הַדְּבָרִים עַפ"י דְּבַרֵי הָרָא"ש (בְּפָרָק כָּל שְׂעָה) בְּחֶמֶץ שְׂחִירָכוֹ קוֹדֵם זְמַנּוֹ דְּמִוֹתָר בְּהִנְאָה בְּפֹסֶח.

כָּתַב הָרָא"ש שֶׁמֶ דַּמ"מ לֹאֲכִילָה דְּכִינּוּן דְּאִיהוּ אֲכִיל לָהּ אֲסוּר עַכ"ד עֵי"ש. וּמְבֹרָךְ מְדַבְּרֵי דְּבִאֲכִילָתוֹ אִיהוּ אַחֲשָׁבִי לְאֲנָכֵל וְע"כּ י"ל דַּע"ג דְּאֲסָרָה תוֹרָה שְׂרָצִים הֵינּוּ מִשׁוֹם דְּאֲחֲשָׁבִי לֹאֲכִילָה.

אֲבָל בְּנִתְעַרְבַּ בְּאַחַר בְּוֹדָאֵי אֵינּוּ דַּעְתוֹ לְאֲכֹל טַעַם הַשְּׂרָץ הַמְּעוֹרָב בּוּ. אֲלָא שְׂעַל כְּרַחוּ אוֹכְלוּ כִּינּוּן שְׂאוּכֵל הַהִיתָר: (ד) וּבְזָה מִיֵּן שְׂעַל מִהַקְשָׁה הַה"מ (בפ"ד מֵהַלְכוֹת מֵאֲכִלוֹת אֲסוּרוֹת) עַל הַרְמֵב"ם שֶׁכָּתַב דְּאֵינּוּ לֹקְהָה עַל מִינִים טְמֵאִים מִשׁוֹם נְבִילָה.

וּפִירֵשׁ הַה"מ מִשׁוֹם דְּאֵינּוּ אֲסוּר חָל עַל אֲסוּר. וְהַקְשָׁה עַל זֶה מְרִיסק ט' נְמִלִּים וְאֶחָד חֵי דְּלוֹקְהָה שֶׁשׁ וְאֶחָד מִשׁוֹם נְבִילָה וְלִהַנְּ"ל גִּיחָא מִשׁוֹם דְּנְמִלִּים מַאֲיָסִי לֹאֲכִילָה וְכַמ"ש הָרָא"ה בְּבִדְה"ב (דף ק"י ע"ב) וְעֵי"ש וּבַמַּה"ב.

וְא"כּ לֹא חָל הָאֲסוּר אֲלָא בְּשְׂעָה שְׂאוּכְלָן אוֹ שְׂרַסְקָן וְא"כּ חָל הָאֲסוּר בְּבֵת אַחַת: (ה) נִחְזוֹר לְעַנְיָנֵינוּ דְּטַעַמָּא דְּשָׂרְצִים מִשׁוֹם דְּלֹא שְׂיָיָה טַעַמָּא דְּאֲחֲשָׁבִי אֲלָא בְּעֵינֵי. אֲבָל בְּשָׂר בְּחֶלֶב דְּטַעַם אֲסוּרִין מִשׁוֹם דְּלֹא כְּתִיב בְּהוּ אֲכִילָה כָּלֵל וְלֹא מִשׁוֹם דְּאֲחֲשָׁבִי לֹאֲכִילָה אֵינּוּ חִילוּק בֵּין בְּעֵינּוּ לְתַעֲרוּבָתָה.

וְאֵינּוּ לְהַקְשׁוֹת מַמ"ש הָרָן דְּאֵם נִתְעַרְבוּ שְׂרָצִים בְּפָחוֹת מְרֹב דְּאֲסוּרִין. אֵף דִּי"ל דְּאֵינּוּ כְּוֹנְנָתוֹ לְאֲכֹל הַשְּׂרָצִים נ"ל דו"א דְּסוּף סוּף כִּינּוּן דְּהַשְׂתָּא אֵינּוּ כָּל הַתַּעֲרוּבָתָה נִפְסָל מֵאֲכִילַת גֵּר חֲשִׁיב גַּם הַשְּׂרָצִים מִן שְׂבָחִין.

דוֹמָה לְהָא דְּכָתַב הַרְמֵב"ם דְּבַעֲיָרַב בּוּ דְּבַר מֵר חֲשִׁיב אֵינּוּ רְאוּי אַע"ג דְּבַעֲצָמוֹ רְאוּי. ה"ה הִכָּא לְהִפּוּף כִּינּוּן דְּרְאוּי לֹאֲכִילָה מִחֲמַת הַהִיתָר חֲשִׁיב רְאוּי לֹאֲכִילָה.

אֲבָל בְּנִתְעַרְבַּ בְּרֹב אֵינּוּ לֹמַר כֵּן דְּשׁוֹב בְּטַל בְּרֹב וְהַטַּעַם הַשְּׂרָץ שְׂנִרְגָּשׁ בּוּ אֵינּוּ אוֹסֵר כִּינּוּן שְׂהַטַּעַם בְּעַצְמוֹ נִפְסָל מֵאֲכִילַת גֵּר. וּבְזָה מוֹזְהָה הָרָן לְהַרְשָׁבִי א"כּמ"ש לְעֵיל וְדו"ק הִיטָב: וּבַעֲיָקָר הַדִּין שֶׁל הַכּוֹ"פ נִלְפַע"ד דְּלִיתָי וְכַמ"ש בַּפְרָמ"ג.

וְלֹא מִבְּעֵינָא מ"ש הַפְּלִתִי (סק"ד) דְּכִינּוּ דְאֶפְרוּן שֶׁל בָּשָׂר בְּחֻלְב אָסוּר יֵאָסֵר נטל"פ. דְּבָרֵיו תְּמוּהִין דְּאֶפְרוּן לֹא מְצִינוּ אֶלָּא בְּאִיסוּר הַנָּאָה עיי"ש בְּסוּף תְּמוּרָה דְּכָל הַגִּי דְחֻשְׁבֵיב אִיסוּרֵי הַנָּאָה נִיגְהוּ וְהַטְעַם דְּכִינּוּ דְכָבֵר נֵאָסֵר בְּהַנָּאָה פַּעַם אַחַת פְּשִׁהֲנִי אוֹכֵל לֹא פָקַע אִיסוּר הַנָּאָה מִמֶּנּוּ.

דוּמָה לְמָה דְאֶמְרִינוּ בְּפִסְחִים (כ"א) חֲרָכוּ לְאַחַר זְמַנּוּ אָסוּר בְּהַנָּאָה. וְהָרִי אַף עַכְשָׁיו הוּא נִהְיָה מְאֹפֵר.

אָבֵל בְּנִטְל"פ הָרִי אֵינוֹ נִהְיָה פְּלִל. וְדוּמָה לְאִיסוּרֵי אֲכִילָה דְמוֹתֵרִין פְּשִׁיעֵשׁוּ אֶפְרֵי מְשׁוּם דְאַח"כּ לָאו אֲכִילָה הוּא.

וְהָכָא הִשְׁתָּא אֵינוֹ נִהְיָה. וְאֶדְרָבָא הוּא פּוֹגֵם מְאֹכְלוּ.

נְזָה פְּשׁוּט וּבְרוּר. וּרְאָנִי לְזָה מִיִּין נְסֻף דְבָלִי סָפֵק פְּשִׁנְעֵשָׁה אֶפְרֵי אָסוּר כְּאֶפְרֵי אֲשִׁירָה וְכִשְׁאָר אִיסוּרֵי הַנָּאָה.

וְאֶפְיָלוּ הָכִי מוֹתֵר בְּנִטְל"פ: ז) וְאֶמְנָם מ"ש הַכּו"פ שָׁם דַּבְב"ח אָסוּר מְשׁוּם דְלֹא פְתִיב בִּי אֲכִילָה. וְעוֹד פְּתִיב דְלִר"ש דְמַחְזִיב מְלֻקוֹת בְּכ"ש אוֹסֵר אַף שְׁלֹא כְדָרָף אֲכִילָתוֹן וְע"כ לִר"ש צָרִיף לְלַמּוֹד הֵיטֵר נטל"פ מִנְבִּילָה.

תְּמוּהָ הוּא דְהָא פְּתִיב הַרְמַב"ם (סוּף פֶּרֶק ז') וְז"ל וְכָל הַנִּמְצָא בְּבֵית עַפּו"ם אִפִּי מִים וּמְלַח אָסוּר בְּהַנָּאָה מִה"ת וְהָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ כָּל שֶׁהוּא לוֹקָה וְאֵעִפִּי"כ מוֹתֵר נטל"פ גְּבִיין נְסֻף. מִעֲתָה נִתְבָּרַר דְלִשְׁיטַת מְהָר"י בֶּן לֵב וּמְהָרֵשׁ"ל בְּפִי הַתּוֹס' דְלִר"ש דְס"ל כ"ש לְמְלֻקוֹת לוֹקִין אַף שְׁלֹא כְדָרָף אֲכִילָתוֹן עַל פְּרָחִין לוֹמֵר דַּבְב"ח נטל"פ מוֹתֵר.

וְאַף בְּלֹא דְבָרֵיהֶם יֵשׁ רֵאִי מִיִּין נְסֻף דְהָא פְּתִיבוּ הַתּוֹס' פְּסֻחִים (דָּף כ"ו.) דַּבְע"ז שְׁלַכְד"א אָסוּר מְשׁוּם דְלֹא פְתִיב בִּי אֲכִילָה.

וְה"ה בִּי"נ דְמֵאֵי שְׁנָא. הֵן אֶמֶת דְבִי"נ י"ל פִּינּוֹן דְכְתִיב יִשְׁתּוּ יִין גְּסִיכָם כְּמֵאֵן דְכְתִיב בִּי אֲכִילָה דְמִי.

אֶף אִם נֵאָמֵר דְזִבְחֵי ע"ז אָסוּר שְׁלַכְד"א נִרְאָה דִּה"ה לִי"נ דְהָא הֵנוּקְשׁוּ זָה לְזָה. וְעֵינּוּ תּוֹס' ע"ז (י"ב:) ד"ה אֶלָּא בְּנוֹרֵד וְהַדָּס: ח) וְאֶמְנָם טַעְמּוֹ שֶׁל דְבָר נִרְאָה דְאֶף דְהַרְמַב"ם אוֹסֵר בְּכ"ח שְׁנַפְסֵל מְאֹכִילַת גֵּר מְשׁוּם דְשְׁלֹא כְדָרָף אֲכִילָתוֹן אָסוּר.

מ"מ בְּלֹא טַעְמָא דְאַחְשָׁבִי לֹא הֵוָה חֻשְׁבִּיב אֲכִילָה פְּלִל וְגָרַע מְשַׁלְכְד"א. וּרְאָנִי לְזָה מִדְּבָרֵי הָר"ן (בְּפֶרֶק פֶּל שְׁעָה) דְכְתִיב דְחֲרָכוּ לְפָנֵי זְמַנּוּ מוֹתֵר אִפִּי בְּאֲכִילָה לְאַחַר זְמַנּוּ מְשׁוּם דְלָאו אֲכִילָה הוּא.

וְאִם הִי דִינוּ כְּמוֹ שְׁלַכְד"א הִי אָסוּר עַכ"פ מְדָרְבָּנּוּ. וְהַגֵּם שֶׁיֵּשׁ לְדַחוֹת דְשִׁאֲנֵי הֵתָם שְׁלֹא חָל אִיסוּר מְעוֹלָם מ"מ י"ל כֵּן: ט) וּבְזָה יִתְיַשְׁבׁ מִה שֶׁהַקְּשָׁה ר"מ עַל הַרְמַב"ם דַּא"כ מֵאֵי טַעְמָא דַּמ"ד דְחֻלְב בְּחֻלְב אֵינוֹ לוֹקָה עַל בִּישׁוּלוֹ פִּינּוֹן שְׁאֵינוֹ לוֹקָה עַל אֲכִילָתוֹ דְאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר.

וְהָא פְּשִׁהוּא חָם וְאֶכְלוּ לוֹקָה. וְלִהְיָ"ל נִיחָא דְכָל זְמַן שְׁלֹא אַחְשָׁבִי לְאֲכִילָה.

לא חל איסור אכילה כָּלֵל. וּבְזוֹה נִיחָא דְלֵא חֲשִׁיב אִיסוּר בְּב"ח מוֹסִיף עַל אִיסוּר חֲלָב דְמוֹסִיף אִיסוּר שְׁלֵכַד"א.

וְלַהֲנַ"ל נִיחָא דְלֵא חֲלָב הָאִיסוּר כָּלֵל אֵלֵא בְּשַׁעַת אַכִּילָה וְכַמ"ש לְעֵיל (אוֹת ד) בְּתִי' קוֹשְׁיִית הַה"מ: י) כֵּל זֶה אֲנִי פּוֹתֵב לְרוֹוֹחָא דְמִילְתָא. אֲבָל בְּאַמַּת עֵיקַר קוֹשְׁיִיתוֹ אִינוּ קוֹשְׁיָא כָּלֵל. דְּלִפִּי שְׁיִטַּת הָרַמְבַּ"ם דְּנִפְסָל מְאַכִּילַת גַּר שְׁוֵה לְשֵׁלֵכַד"א פְּשׁוּט דְּמִכָּל מְקוֹם אִיסוּר מַה"ת. דְּלִדְעָתוֹ שְׁלֵכַד"א שְׁוֵה לַח"ש דְּאִיסוּר מַה"ת אֵלֵא שְׁאִין לוֹקִין עָלָיו כַּמ"ש הַה"מ לְדַעְתּוֹ (בַּפ"ח מְהֵלְכוֹת מְאַכְלוֹת אִיסוּרוֹת הַט"ז).

וְאִין אִיסוּר בְּב"ח חֲלָב עָלָיו. וְאֵע"ג דְּשְׁבוּעָה חֲלָב עַל ח"ש כַּמ"ש הָרַמְבַּ"ם (בַּפ"ה מְהֵלְכוֹת שְׁבוּעוֹת הֶלְכָה ז).

שְׁאִין הֵתֵם דְּהָא דְאִין שְׁבוּעָה חֲלָב עַל אִיסוּר תּוֹרָה. הוּא מְשׁוּם דְּמִןשְׁבַע נְעוּמָד הוּא מַהֵר סִינֵי כְּדֵאִיתָא בְּש"ס בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי וְלֵא מְשׁוּם דְּאִין אִיסוּר חֲלָב עַל אִיסוּר וְטַעְמוֹ שֶׁל דְּבַר י"ל מְשׁוּם דְּאִיסוּרֵי תּוֹרָה אִיסוּרֵי חֲפְצָא נִיגְהוּ וְשְׁבוּעָה אִיסוּר גְּבָרָא.

וְהִי שְׁבוּעָה חֲלָב עָלָיו כְּמוֹ שְׁחֵלִין נְדָרִים עַל הַשְׁבוּעוֹת. רַק מְשׁוּם דְּמִןשְׁבַע עָלָיו מַהֵר סִינֵי הָיִי אִיסוּר גְּבָרָא ג"כ כְּשֶׁאֵר שְׁבוּעוֹת].

וְכַח"ש אִינוּ מִןשְׁבַע עָלָיו שְׁהֵם לֹא נִשְׁבְּעוּ רַק עַל כְּשִׁיעוּר וּמִמִּילָא נְאָסֵר ח"ש. וְכֵן דַּעַת הַפְּרַמ"ג בְּפִתְיָה לִי"ד.

אֲבָל אִיסוּר בְּב"ח אִינוּ חֲלָב עַל ח"ש. וְהִי שְׁאִין חֲלָב עַל שְׁלֵכַד"א.

וְתַדַּע דְּהָא חֲצִי זֵית חֲלָב וְחֲצִי חֲלָב אִין אִיסוּר בְּב"ח חֲלָב עַל אִיסוּר חֲלָב. אֵלֵא נְדָאֵי מִןכְּרַח כְּדַכְתִּיבָנָא: יא) וְלִשְׁיִטַּת שְׁאֵר פּוֹסְקִים הַחוֹלְקִים וְס"ל דְּשֶׁלֵא כְּדָרְךָ אַכִּילְתוּ אִין אִיסוּר אֵלֵא מְדַרְבְּנָן וְהַתּוֹס' מְפָלְגֵן בְּשְׁבוּעוֹת (כ"ג:) מ"מ לְדִידְהוּ לַק"מ.

דְּהַתּוֹס' כְּתִבוּ בְּפִסְחִים (כ"ו .) בַּד"ה וְרָבָא שְׁאִין הֵיכַל דְּלִתּוֹכוֹ עָשׂוּי דְּהַטַּעַם מְשׁוּם שְׁלֵכַד"א.

וְהַקְשׁוּ דְּהָא בְּהַקְדָּשׁ לֹא כְּתִיב בִּי אַכִּילָה. וְתִירְצוּ דְּיִלְפִינָן מִתּוֹרָמָה דְּכְתִיב בִּי אַכִּילָה. וְזֶה דְּלֵא כְּאַבְיֵי דַס"ל דְּבַב"ח דְּלֵא כְּתִיב בִּי אַכִּילָה אַע"ג דְּיִלְפִינָן מִנְבִּילָה דְּכְתִיב בִּי אַכִּילָה חֲזִיב שְׁלֵכַד"א. וְעִי' בְּמַהֲרָש"א.

וּמִבּוֹאֵר מְדַבְּרִיהֶם דְּלֵא קִי"ל כְּאַבְיֵי בְּהָא דְּמַחְזִיב בְּב"ח שְׁלֵכַד"א. וּמ"מ לְהֵלְכָה י"ל דְּתַלִּי בְּפִלּוּגְתָא דְּאִיסִי בְּן יְהוּדָה אִם גְּמָרִינָן מִנְבִּילָה אוֹ מְשֶׁאֵר דְּבָרִים.

וְצָרִיךְ לְהַעֲמִיק בְּזוֹה בְּסוּגְיִית פְּרָה וְרַחֵל וְאִין כָּאֵן מְקוֹמוֹ: יב) וּמְדַבְּרֵי הָרַמְבַּ"ם שְׁפַתְבּוּ בְּכִלְאֵי הַפָּרָם לוֹקִין שְׁלֵכַד"א דְּלֵהֲכִי אִפְקָא רַחֲמָנָא בְּלִשׁוֹן הַקְדָּשׁ. מִבּוֹאֵר מְדַבְּרֵי דְּבַהַקְדָּשׁ אִיסוּר שְׁלֵכַד"א.

וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּפִסְק כְּאַבְיֵי בְּב"ח. וּמ"מ מִבּוֹאֵר דְּהָרַמְבַּ"ם וְהַתּוֹס' פְּלִיגֵי אֶהְדָּדִי. וְהַמַּהֲרָש"א שָׁם הַקְשָׁה עַל הַתּוֹס' דַּא"כ קָשָׁה לְרָבָא מְפִלְאִים. וְלְדַבְּרֵי הָרַמְבַּ"ם הַנַּ"ל לַק"מ פִּינּוּ דְּבִלְשׁוֹן הַקְדָּשׁ כְּתִיב וְהַקְדָּשׁ אִיסוּר לְהַתּוֹס' אֵלִיבָא דְּרָבָא.

ודו"ק היטב ועי' רש"י קידושין (ל"ח .) ד"ה נאסורין בהנאה: יג נאשר תמה על המחבר שפסק דאסורין מבטלין זא"ז.

בלי ספק שאין לו ספר דגול מרובה שהוא תמה ע"ז עיי"ש: יד) ומה שהקשה על הראב"ד דס"ל באין טעמם שנה אין מצטרפין למלקות מחצי זית בשר וחצי זית חלב שולוקין עליהם. אינו דומה דבב"ח לא אסרה תורה טעם בשר לחוד וטעם חלב לחוד.

רק טעם המעורב מבב"ח אסור וכו' הוי שניהם טעם אחד: טו) ולענין בשר טהורה וטמאה כאחד שנתבטלו בחלב דכתב הפרמ"ג דמותר בהנאה משום דמבשר טהורה לחוד אין בו פדרה בישול.

ומעכ"ת ביקוש כנה חשבונות רבים דמשום דהוי כמו דרה מליחה וכבוש. ואיני יודע למה הצריח לזה.

דמה שאינו דרה בישול מחמת שאין בו כדי ליתן טעם אף מדרבנן מותר. ומה שאסור באכילה היינו משום שהבשר נעשה נבילה וזה פשוט: טז) ומה שהקשה על הפרמ"ג דבב"ח ביותר מששים אינו מותר אלא משום דלא הוי פדרה בישול והכא הוי דרה בישול כיון דגם הטמאה יש בו כדי ליתן טעם.

אשתמיטתי למעכ"ת דברי התוס' בע"ז (ד' ס"ה:) ד"ה הבגד שאבד בו פלאים וז"ל וא"ת והרי בב"ח כו' ואפי"ה בטל וי"ל דבב"ח גלי קרא להדיא דבטל דרה בישול אסרה תורה. הרי דכיון דגלי קרא דביותר מששים מותר.

שוב אמרינן דהטעם משום דבטל ולא דמי לתרי פילי יומא בחלבא דמותר אף שלא נתבטל. דשאני התם דלא נתבטל.

אבל הכא נתבטל כשאר בב"ח. ואין ההיתר אלא משום שאין בו כדי ליתן טעם.

ויש להביא ראיה לזה דהוא מדין ביטול מדלא אסרוהו חכמים כמו תרי פולין יומא בחלבא. ועוד דאל"כ יהא מותר לכתחילה לבטל בב"ח אם יש בבשר ורוטב יותר מששים בחלב. אלא ודאי דהוא מדין ביטול. ועוד ראיה לזה מש"ס בכורות (דף ו'): מדאיצטריו קרא למיסר בב"ח מפלל דחלב מותר.

ולדברי ר"מ הא אצטריו לבשר שנתבטל עם חלב בהמה וחלב אשה יחד או עם חלב שחווטה יחד. ונגד חלב בהמה לבדו איכא ששים: יז) ומה שהקשה על המרדכי שהביא ראיה דבב"ח דרבנן מותר בהנאה מגבינה של עכו"ם דמותר בהנאה.

והקשה מעכ"ת דא"כ למה לי להש"ס לומר הטעם משום דמעמידין בקיבת נבילה. אפי' בכשירה יאסר משום בב"ח.

ועל כרחין דמשום בב"ח לא גזרו כמ"ש התוס'. וא"כ אין ראיה משם: יח) בפשיטות י"ל דראיתו דא"כ אם נתבטל הגבינה אצל ישראל שוב יאסר בהנאה.

אלא ודאי משום דדבר המעמיד אינו אסור אלא מדרבנן אפי' בשאר אסורין כמבואר בפוסקים. ובב"ח מותר בהנאה לכתחילה.

ובגמ' לא קאמר הטעם משום בב"ח. דא"כ הוי תרי דרבנן: (ט) אולם נלפענ"ד ליישב בטוב טעם ואמינא מילתא חדתא.

דאף דדבר המעמיד אינו אסור אלא מדרבנן מ"מ באיסורי הנאה אסור מה"ת. דלא גרע מעצים של איסורי הנאה שבישול בהם דהתבשיל אסור משום דיש לשבח עצים.

והכא נמי יש לשבח האיסורי הנאה בגבינה. ודוקא באיסור אכילה אינו אסור אלא מדרבנן.

דיש לשבח עצים בפת לא אמרינן אלא באיסורי הנאה כמ"ש התוס' (ד' ס"ו) ד"ה אמר רבא. וא"כ מוכח דמותר בהנאה וע"כ בשאר איסורים הוי תרי דרבנן.

אבל אם נאמר דבב"ח דרבנן אסור בהנאה. א"כ תיקף שקיבל העור שנתנו בגבינה טעם מהגבינה נאסר בהנאה.

וממילא נאסר כל הגבינה בהנאה אח"כ מדינא והוי ג"כ חד דרבנן ודו"ק היטב. דברי דידו הדורש תמיד שלומו ושלום תורתו באהבה: הק' אברהם בקרב מו"ה זאב נחום נ"י סימן פג א) בש"ע (יור"ד סי' ק"ה) פסק המחבר דבשר בחלב חשיב איסור מחמת עצמו לענין שתאסור חברתה בנגיעה.

והט"ז בשם מהרש"ל הקשה על זה מהא דאם לא ניער ולא פיסה דאינה אוסרת חברתה ובש"ך פתב דלפי האמת למסקנא בלא ניער כלל נמי אסור. וסותר למה שפסק רמ"א (בסי' צ"ב).

ואף דקי"ל דחם בחם בלא רנוטב אף בקדירה ותחתיהם רנוטב אינו אסור. מ"מ פדי נטילה אסור: (ב) ונראה דהנה בשלהי תמורה הנקברין לא ישרפו ונחשיב שם בב"ח מקלל הנקברין.

ובגמ' מ"ט משום דנקברין אפרן אסור כו'. ולכאורה קשה למ"ד אפשר לסוחטו מותר פיון שאח"כ אין בו פדי נתינת טעם.

שקרי האפר אינו נותן טעם. ואילו הי' הבשר נעשה אפר והחלב נשאר חלב הי' מותר. וכ"ש השתא ששניהם אפר ולא שייך בהו נתינת טעם כלל. ודוחק לומר דמתני' כר' יהודה ואינהו פרבנן.

ועוד דמדיסיפא ר' יהודה רישא לאו ר' יהודה. ועוד דא"כ אמאי לא פסקו פסתם משנה. ועוד דאפי' למ"ד אפשר לסוחטו אסור מ"מ אם יצא כולו כולי עלמא מודו דמותר להתוס' ושאר פוסקים הנ"ל. אלא שאם נשאר בו קצת מסייע אחד לחבירו.

משא"כ הכא שנתבטל מתורת חלב לגמרי וכל אחד נתבטל מפי ששהאוסרו נעשה אפר: (ג) ונראה ליישב דהנה נבילה שאינה ראוי' לגר אינה קרוי' נבילה. ואילו באיסורי הנאה אפי' האפר אסור.

ואם מעולם לא הי' ראוי לאכילה אינו אסור בהנאה. וכן מוכח מחמץ נוקשה דאינו אסור אי לא דגלי קרא ואע"ג דהוי איסור הנאה אפי' לחזקת' וצ"ל החילוק דבאיסורי הנאה פיון שמעיקרא נאסר בהנאה אין האיסור פוסק.

משא"כ באיסורי אכילה אף מעיקרא לא נאסר רק האכילה והשתא לאו אכילה הוא: ד) ובזה ניחא מה שפסק הרמב"ם דבב"ח וכלאי הפרם אף אם נפסד מאוכל אדם חייב עליו. משום דמעיקרא הי' חייב עליו שלא פדרף אכילה.

משא"כ בשאר איסורי הנאה אע"ג דמעיקרא הי' אסור אף בהנאה. מ"מ אם נהנה אח"כ אינו לוקה.

שקרי הרמב"ם סובר דעל הנאה אינו לוקה. וה"ה בבב"ח דמעיקרא נאסר אפי' ליהנות מן האחד לבד.

כגון אם ימכור ואחד חוץ מדמי השני. ה"ה אח"כ אפי' נפרדו זה מזה לגמרי נשאר איסור הנאה שבו.

וכל זה לדין דקי"ל דבב"ח אסור בהנאה. אבל לאיסי בן יהודה דמתיר בב"ח בהנאה וכן בבב"ח דרפנו דמותר בהנאה אם נפרדו זה מזה מותר: ה) והנה בטפת חלב שנפלה על התתיכה לדין דקי"ל דחם בחם אפי' בקדירה אם פולה חוץ לרוטב אינו אוסר אלא פדי נטילה ואין הרוטב מסייע להבליעה.

א"כ הוי כפלי וטיגון דאינו אסור אלא מדרבנו. בזה אם נפרדו כ"ע מודו דמותר שקרי מעיקרא לא נאסרו אלא לאכול שניהם יחד שאם אוכל אחד הרי נפרד ומותר ודו"ק.

אף בנשאר מקצת בזה פליגי רב ושמואל. והא דפריף לרב מזית בשר שנפל לתוף יורה ש"ל חלב.

ומשמע דאי אפשר לסוחטו מותר הנה ניחא. היינו משום דא"כ הנה מצי למימר דסובר פאיסי בן יהודה דמתיר בב"ח בהנאה ודו"ק.

והר"ן שכתב דלא אמרינו חנ"נ אלא דרף בישול. וע"כ לומר דטפת חלב שנפלה על התתיכה דרף בישול חשיב.

משום דאזיל לטעמי' דהכל לחות הקדירה מוליה האיסור בכל התתיכה והוי כבישול: שו"ר בחו"ד (סי' צ"ב) שתיירץ קושית הט"ז על המחבר הנ"ל משום דלא הוי דרף בישול ולא הוי איסור מחמת עצמו.

ותמיהני עליו שהרי בגמ' אמר רב דכינן שננתן טעם בתתיכה חתיכה עצמה נעשה נבילה ואוסרת כל התתיכות כולן מפני שהן מינה. ואם אינו אסור מחמת עצמו יחשב אינו מינו כמ"ש התוס' להשיג על הרשב"ם שכתב דלמ"ד מב"מ לא בטל צריף שני פעמים ששים.

והתולדה שהוציאו התוס' מזה לענין תבלין הבלועין מדם קי"ל להלכה. והש"ף (בסי' פ"ז) כתב כן במעמיד לבד.

והוא רצה לומר שם דאפי' בבב"ח גמור לא חשיב איסור מחמת עצמו לענין מעמיד. והיינו משום דקיל טובא ויש אומרים דאפי' בס' בטיל: ז) עוד ראיתי להחוו"ד שכתב דאפי' אם הטעם דהכל לחות מוליה האיסור בכולה לא חשיב איסור מחמת עצמו.

ולדבריו האיה אמר הר"ן דאם אינו דרף בישול לא אמרינן חנ"נ ותו לא מידי: סימן פד הלכות תערוכות שמעטא דזרוע בשלה א) חולין (צ"ח:) עי"ש פל הסוגיא ובתוד"ה רבא אמר השיגו על רש"י.

ולענ"ד נראה ליישב שיטת רש"י ברנוחא. ויתיישב גם קושיות התוס' בד"ה לאו למעוטי. גם קושיות התוס' בשמעטא דטיפת חלב ד"ה מבב"ח. והוא עפ"י המבואר ברש"י (בעמוד א') ד"ה ושניהם לא למדוה וז"ל ואע"ג דאי איתי למילף מיני' מצית למילף אפי' היכא דיהיב טעמא דהא הכא איכא למימר דאי שלא במינו הנה יהיב טעמא אפי"ה רבנן אחמור ואמר טעמא לא בטיל.

ומבואר מדבריו דאפי' ביותר מששים ומאה אינו ברור שפוסק הטעם. עוד מבואר מדבריו דאע"ג דהשתא אינו נותן טעם דמין במינו הוא.

מ"מ כיון דשלא במינו הנה יהיב טעמא חשיב טעם גמור. דהא כתב דהנה מצי למילף מיני' אפי' היכא דיהיב טעמא: ב) ודבריו ברור מללו.

דהנה בזבחים (עח.) בשמעטא דהפיגול והנותר והטמא שהביאו התוס' בעצמם הקשה הש"ס על ר"ל דאמר נותן טעם ברוב לאו דאורייתא מהעושה עיסה מן החטין ומן האורז חייב בחלה אם יש בו טעם דגן.

ומשני דשאני בההיא דר"ל דבמינו. והקשה דלימא רואין כאילו הוא אינו מינו.

כמו בדם שנתערב ביין או בדם תי'. ומשני דאתי כתנאי ור"ל לית לי רואין.

והנה אנו קי"ל כסתם משנה דאמרינן רואין כמבואר ברמב"ם (פ"ב מהלכות פסח"ק) וכן קי"ל בש"ע לענגן פסוי הדם. והנה שם בזבחים (דרף ע"ט) כתבו התוס' וצריף לדקדק מ"ש לגבי קדשים וטומאה ומקנה אמרינן רואין.

וגבי איסורא לא אמרינן רואין עיי"ש. ומ"מ מבואר דבקדשים קיי"ל דאמרינן רואין אף לענגן איסור אכילה בקדשים כמו בפייגול ונותר וטמא כנ"ל.

וא"כ בזרוע בשלה דבקדשים איירינן אין חילוק בין מינו לשאינו מינו ומצי למילף מיני' אפי' היכא דיהיב טעמא אלא דרבנן אחמור כו'. (ולכאורה קשה על רש"י דהיכי אמר דמצי למילף מיני' להתיר אפי' היכא דיהיב טעמא.

דהא לקולא לא אמרינן מזרוע בשלה דחידוש הוא כמבואר בסוגיא. ויתבאר אח"ז: ג) והשתא מיושבים פל קושיות התוס'.

מתחילה מה שהקשו מה דחקו לפרש דרבא לית לי טעם פעיקר בחולין בטעם גמור כיון דהכא לא איירי בטעם גמור. ניקח כיון דרש"י ס"ל דאפי' ביותר מששים אינו פוסק הטעם והוי טעם גמור.

וא"ל דמ"מ נלמד מזרוע בשלה דע"י ששים מותר אף נותן טעם. דליתא דלקולא לא אמרינן מזרוע בשלה.

והשתא ניקח ג"כ מה שהקשו מהא דהקומץ רבה שתי מנחות שנתערבו דבטיל ברוב לרבנן דס"ל מין במינו בטל. דע"כ אין פל שהו אסור בקדשים.

דְּהָקָא לָאוּ כָּל שְׂהוּ אֶלָּא נוֹתֵן טַעַם. וְהֵתָם לֹא שְׂיִידָּהּ נְתִינַת טַעַם כִּינּוּן דְּלָאוּ לְעַנְיָו אֶכִּילָהּ מִיִּירֵי רַק לְהַקְטִיר.

וּמָה שְׂהַקְשׁוּ מִר"ל דְּהַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר כּו' דְּמוּכַח דְּאֶפִּי' כְּדֵי נְתִינַת טַעַם לֹא אֶסֶר בְּמִינוּ. תְּמוּהָ לִי טוּבָא דְּהָא הַש"ס מוּקִי מִימְרָא דִּר"ל כְּמָאן דְּלִית לִי רֹאזִין.

וְאֲנִן קו"ל כִּמ"ד רֹאזִין וְכִנ"ל: ד) אֶלָּא דְּקֻשָּׁה לְפִי זֶה הָא דְּאָמַר רַש"י דְּרַבָּא לִית לִי טַעַם כְּעִיקָר. וְלֹא אָמַר דְּכוּלִי שְׂמַעְתָּא לִית לָהּ טַעַם כְּעִיקָר בְּחֻלְיָו.

דְּאִי לִית לָהּ טַעַם כְּעִיקָר בְּחֻלְיָו. א"כ הִיכִי מְצִינּוּ לְמִילָף דִּיּוֹתֵר מְשִׁשִּׁים מְוֹתֵר הָא לְקוּלָּא לָא גְּמַרִּינּוּ מְזֻרְעָה בְּשִׁלְהָ: ה) וְנִרְאָה דְּהֵינָה בְּתוֹס' (ד"ה לָאוּ) הַקְשׁוּ דְּזֵהוּ הֵיטֵר הַבָּא מְכַלֵּל אִיסוּר דִּילְמָא הַפִּירוּשׁ דְּלַכְתָּחִילָהּ הֵיטֵר לְבַטֵּל הָאִיסוּר.

וְנִרְאָה דְּהֵינָה יְדוּעָה דְּבָרֵי הַר"ן בְּנִדְרִים דְּלִרְבָּנּוּ דִּס"ל עוֹלִין אִין מְבַטְלִין זֶה אֵת זֶה הַטַּעַם מְשׁוּם מִין בְּמִינוּ. דְּאִינְהוּ ס"ל הָא דִּמְב"מ בְּטִיל מְשׁוּם דְּאֵף דְּשְׁנִיָּהֶם שְׁוִים בְּטַעַם וּבְשֵׁם חֲשִׁיב מִין בְּשֵׁא"מ מְשׁוּם דְּחֻלּוּקִים בְּאִיסוּר וְהֵיטֵר.

וְע"כ עוֹלִין אִין מְבַטְלִין זֵא"ז כִּינּוּן דְּשְׁנִיָּהֶם עוֹלִין וְה"ה הֵיטֵר בְּהֵיטֵר לָא בְּטִיל עֵי"ש. וּמְמִילָא אִיסוּר בְּאִיסוּר ג"כ לָא בְּטִיל לְרַבָּנּוּ.

וְהֵינָה בִּישׁוּל הָאִיל עִם הַזְּרֻעַ הִי' קוּנְדָם הַקְטֵרֵת אִימּוּרִין כְּמִפְּנֵי רֵשׁ בְּתוּרָה. וְהֵינָה בְּש"ס פְּסָחִים (ד' נ"ט) מְבֹאָר דְּאִיסוּרִים כְּהַנְּגִים לְאֶכּוֹל הַבְּשָׂר עַד לְאַחַר הַקְטֵרָה.

וּמְשַׁמַּע מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' זְבָחִים (ל"ו ד"ה שְׂיִאכְלוּהוּ) דְּאֵף בְּקַדְשִׁים הַנְּאָכְלִים לְבַעָלִים הַדִּין כֵּן. דְּאִיסוּרִים לְאֶכּוֹל קוּנְדָם הַקְטֵרָה.

דְּסֵתָם קָאָמַר הַנְּאָכְלִים לְיוֹם וְלַיְלָהּ וְאֵף תּוֹדָה וְאִיל גְּזִיר בְּכָלֵל. וְכֵן מְשַׁמַּע בְּתוֹס' בִּיצָה (כ':) וּבְרַש"י קִידוּשִׁין (נ"ב).

ד"ה פִּי קִזְכִּי וְד"ה מְשַׁלְחֵן גְּבוּהָ). וְא"כ כִּינּוּן דְּבִשְׁעַת בִּישׁוּל אִיל עִם הַזְּרֻעַ לֹא נִתְבַּטֵּל דְּהוּי אִיסוּר בְּאִיסוּר וְלֹא חָל הַבִּישׁוּל רַק בְּשַׁעַת הַקְטֵר אִימּוּרִין וּבִישׁוּל מְמִילָא הֵנָּה וְלָאוּ אִיְהוּ קְמַבְטֵל וְלֹא שְׂיִידָּהּ בְּזֵה אִין מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְחִילָהּ.

ע"כ מְשַׁנֵּי דְּאֵתִי כֵר' יְהוּדָה דְּמִין בְּמִינוּ לֹא בְּטִיל וְהָא גְּלִי קָרָא דְּבַטֵּיל. וְלִדְיָדִין' שְׂפִיר הַגּוֹי חִידוּשׁ מָה שְׂהוּתֵר לְבִשְׁלָם יַחַד.

דְּלִדְיָדִין' עוֹלִין מְבַטְלִין זֵא"ז וְלֹא שְׂאֲנִי לָן בִּין אִיסוּר בְּהֵיטֵר לְאִיסוּר בְּאִיסוּר. וְשְׂפִיר הֵנָּה חִידוּשׁ מָה שְׂהוּתֵר לְבַטֵּל: ו וְהַשְׁתָּא א"ש שְׂמַעְתָּא דְּזֻרְעָה בְּשִׁלְהָ אֵף לְמ"ד טַע"כ דְּאוּרְיָתָא.

דִּי"ל דְּאֵתִי כִּמ"ד מִין בְּמִינוּ בְּטִיל וְלִדְיָדִין' עוֹלִין אִין מְבַטְלִין זֵא"ז וְה"ה אִיסוּר בְּאִיסוּר דְּלֹא בְּטִיל וְזֻרְעָה בְּשִׁלְהָ לָאוּ חִידוּשׁ הוּא וְשְׂפִיר יְלַפִּינּוּ מְזֻרְעָה בְּשִׁלְהָ אֵף לְהַקֵּל. וְהַשְׁתָּא הַקְשָׁה שְׂפִיר לְרַש"י דְּנִיילָף מִינֵי' אֶפִּי' הִיכָא דְּהֵיב טַעְמָא שְׂיִתְבַּטֵּל לְדִידֵן דִּמְב"מ בְּטִיל.

אֲבָל לְרַבָּא דְּאֵלִיבֵי' מְשַׁנֵּי הַש"ס דְּזֻרְעָה בְּשִׁלְהָ חִידוּשׁ הוּא וְע"כ לֹא יְלַפִּינּוּ בְּעִלְמָא לְהַתִּיר טַעַם כְּעִיקָר [וְע"כ מְשׁוּם דְּרַבָּא לְשִׁטְתֵּי' דִּס"ל גְּבִי חִמְרָא חִדְמָא בְּעַנְבֵי דִּמְב"מ לֹא בְּטִיל וְכִמ"ש רַש"י בְּשַׁמְעָתָא דְּטִיפַת חֶלֶב] מְוַכְרַח לֹאמַר דְּרַבָּא לִית לִי טַעַם כְּעִיקָר בְּחֻלְיָו

ודו"ק: ז) העולה מזה דלמ"ד טעם פּעיקר דאורייתא ע"כ ס"ל מב"מ בטיל דאל"כ מנ"ל שיעורא דששים ומאה.

ומשמע דהנהו שיעורי כ"ע אית להו. אלא ודאי דס"ל מין במינו בטיל וזרוע בשלה לא חידוש הוא וילפינו מזרוע בשלה להקל: ח ובזה מנשב קו' התוס' בשמעמא דטיפת חלב. דהנהו תנאי דילפי ממשרת ומגיעולי נכרים טעם פּעיקר אמאי לא ילפי מבב"ח לאב"י. ולפמ"ש ניחא דהנה ק"ל לפמ"ש התוס' בשמעמתי דזרוע בשלה דלפעמים הזרוע עם מקצת מן האיל חוץ לרובט ונותן הזרוע טעם במה שחוץ.

ופעמים שאין רובט באותו מקצה. ומבואר מדבריהם דאף שאין רוב לבטל הטעם מ"מ אי לא אמרינו טעם פּעיקר מותר.

רק למ"ד טעם פּעיקר אסור אפי' במין במינו פיון שאין רוב נגד הטעם ולא בטיל. וכן משמע בהרשב"א בשמעמא דבדידן' משערינו או במה דנפיק מיני' דפשיט דבדידן' משערינו דאי במה דנפיק מיני' מנא ידעינו.

והקשה הרשב"א פיון דשיעור ששים דרבנו ומדאורייתא חד בתרי בטיל גזיל לקולא וכל היכי דאיכא טפי מחד בדידן' לשתרי פיון דנפיק לי' מספיקא דאורייתא. וי"ל דכיון דהיכא דליכא טפי מחד בדידן' ע"כ בדידן' משערינו דהנה ספק דאורייתא וכמ"ד טעם פּעיקר דאורייתא.

לא פלוג. ולעולם בדידן' משערינו.

הרי דאפי' ליכא רוב מ"מ ליכא איסור תורה רק למ"ד טעם פּעיקר דאורייתא. הרי דלמ"ד טעם"ע לאו דאורייתא א"צ לטעם דבטיול מה"ת.

ט) והשתא לר' יהודה דאית לי' מב"מ לא בטיל באיסור תורה. ובדרבנן מודה פדמוכח מהא דמשני הש"ס שאני ציר דזיעה בעלמא הוא יע"ש בתוס' וברשב"א.

וא"כ היכא שלא נתערב אלא טעמו יתבטל לר' יהודה. וצ"ל דלר' יהודה דאמר מב"מ לא בטיל הטעם כמ"ש הר"ן דמינו אינו מבטלו ואדרבא מחזקו וא"כ הוי פאילו עומד בפני עצמו וכשהטעם בפ"ע ולא נבלע באחר פשיטא דאסור וכמבואר ברשב"א וכדילפינו מהטמאים.

ולפי זה ה"ה לרבנן בהיתר בהיתר דאפי' טכ"ע לאו דאורייתא מ"מ חשיב גופו פיון שהוא פאילו הי' בפ"ע. וא"כ אי אפשר ללמוד מבב"ח דהוי היתר בהיתר וא"צ לטעם פּעיקר.

אף אב"י ורבא לשיטתם דס"ל כר' יהודה דמב"מ לא בטיל פנ"ל וילדידן' היתר בהיתר לא חשיב מב"מ. אבל להנהו תנאי אי אפשר ללמוד מבשר בחלב: סימן פה שאלה מחבת של דגים ושתי קדירות של בשר עומדים ביחד אצל האש והרתים המחבת ונפל מים מתוכה לתוך קדירה אחת של בשר ולא נודע אם יש ס' בקדירה של בשר.

ולהשני' לא נודע אם נפל לתוכה כלל רק על הקדירה בחוץ בנדאי נפל. מהו הדין: א) תשובה הנה הקדירה ראשונה הדבר פשוט לאסור דספק ספנה לחומרא.

אף יש לעיין אם מותר להוסיף בכדי שיהי' ס' דבזה לא שיהי' אין מבטלין איסור לכתחילה דאינו אלא משום ספנה. ומ"מ נראה דאין להתיר הבשר שהרי פתב הרשב"א הביאו הטור (סי' ק"ו) דאפי' בשאר איסורין דלא אמרי' חנ"נ מ"מ חתיכה שבלעה איסור אינה יוצאת מאיסורה.

וכתב הב"י בשם הרשב"א טעם א' משום דעיקרה ורובה של הטעם נשאר בחתיכה. וא"כ ה"נ עיקר טעמן של דגים נשאר בבשר שבלע ראשון: (ב) אף יש לעיין לפמ"ש המג"א (סי' תס"ז) בזתים שבלעו חמץ קודם הפסח ונכבשו מקודם הפסח והי' ס' נגד החמץ שאין נאסרין בפסח.

ומבואר הטעם בחו"ד בכמה מקומות משום דאפשר לסוחטו בהתירא מותר. וה"ט דבצלים הבלועים מבשר ובשלים בחלב דאם יש ס' בחלב נגד הבשר מותר.

והדברים עתוקים. ולפי"ז י"ל בבשר שבלע טעם דגים דאם נסחט מותר בדגים לא שיהי' שפך נאסרין דסוף סוף עכשיו אין ספנה.

וטעם קלוש שנשאר בבשר אינו מזיק כשם שלא יוכל לחול עליו שם איסור. ובזה י"ל דה"ט דפליטת פלים דלא חיישי' בדגים ובשר משום דהוי נ"ט בר נ"ט ואף דטעם שני באיסור ל"ל בה דלא שיהי' שהאיסור לא פקע: (ג) אמןם נראה להוכיח משם להיפוך.

דקא מבואר בט"ז (סי' צ"ה) דקא דלא חיישי' לפליטת פלים בבשר ודגים. וילפי' לה מדחזונו הרבה אמוראי דאכלו דגים שאלו בקערה בכותח.

ולכאורה קשה מנ"ל למילף דאפי' נצלו בקערה של בשר דמותרין דלמא דוקא בעלו דאכלו אף בכותח משום דנ"ט בר נ"ט הוא. ה"ה דליכא ספנה משום דנ"ט בר נ"ט הוא.

משא"כ ניצלו דלא חשיב נ"ט בר נ"ט. י"ל דאיכא גמי ספנה.

וא"ל דלענין ספנה אף עלו לא הוי נ"ט בר נ"ט דג' טעמים בעי'. דקא פתבו התוס' חולין (ד' קי"ב ד"ה הלכתא) בקא דכל יום ניום נעשה גיעול לחבירו.

דבהקדירה דמבשל בה חטאת אתמול מבשל בה שלמים האידנא ולא אמרי' דממעט באכילת שלמים משום דהוי נ"ט בר נ"ט קודם שיבא לידי איסור יעשה"ה. הרי דס"ל דשני נותני טעמים לא חשיב טעם גמור ומותר.

ולדידהו צ"ל בדגים שאלו בקערה לא חשבינו ג' נותני טעמים דטעם ג' מהדגים לכותח הוי באיסורא דתיכף שנעשה טעם ג' חל האיסור. וע' בר"ן במה שיישב דברי בעל התרומה יע"ש.

וא"כ ה"נ בדגים שאלו בקערה הוי נ"ט בר נ"ט לענין ספנה. א"ו פיון דבעת שנעשה טעם שני נעשה ארס לא חשיב נ"ט בר נ"ט וחשיב טעם ראשון.

כשם שאין מחשבינ טעם ג' מהדגים אל הכותח כנ"ל. וע"כ שפיר מוכח דאפי' בגוונא דלא שיהי' נ"ט בר נ"ט אין חוששין בפליטת פלים משום ספנה.

וה"נ בפעשה שנעשה ארם טעם גמור הוא אף שאח"כ נעשה טעם קלויש הוי ספנה וכמו באיסורא. דאי אמרת דלענין ספנה לעולם פהתירא דיינינן לה א"כ בדגים שעלו בקערה הוי כנ"ט בר נ"ט דהתירא כנ"ל.

אלא ודאי פדאמרין: (ד) שוב ראיתי בפת"ש (סי' קט"ז ב"ש ס' תפל"מ שכתב בשם זקינו הגאון דכשנאסר המאכל משום ספנה גם הכלי אסור בלא הגעלה כיון שפבר נעשה ארם יע"ש. הרי פדכתבנא.

[במ"ש לעיל דמוכח מהתוס' דבשני נותני טעמים סגי. והטעם שבו נעשה איסור אין מחשבין.

דאל"כ קדירה שבישל בה פשר לא יבשל בה חלב אמאי. הא נ"ט בר נ"ט הוא אולם דעת הרמב"ן הובא בר"ן דג' נותני טעמים בעי' ולדידך' מחשבין ג"כ טעם ג' מדגים לכותח יע"ש.

וכן נ"ל שהיא דעת הרשב"א בתשו' הובא בב"י (או"ח סי' תנ"ב) דאין מגעילין בכלים בני יומן אא"כ יש במים ס' נגד שניהם דטעם שנפלט מהכלי ראשון חוזר וניעור. ואם נאמר דבשני נותני טעמים סגי.

ה"נ טעם הנפלט מהכלי ראשון פבר נתבטל קודם פליטת כלי שני ונעשה נ"ט בר נ"ט דהתירא אלא דג' נותני טעמים בעי'. ובדגים שעלו בקערה מחשבין נמי טעם שיצא מהדגים לכותח כנ"ל.

ולפמ"ש באגלי טל (מלאכת דש ס"ק ל"ז בהגה) אין ראי' מהרשב"א יע"ש: (ה) ולענין הקדירה אחרת מה שנפל על הקדירה מבחוץ אינו מזיק כיון דהוי פליטת כלים. ואם היינו אומרים דהיתר משום נ"ט בר נ"ט הי' מקום לומר דהכא לא חשיב נ"ט בר נ"ט כיון שפא דרף הלויכו אל התבשיל וכמ"ש בחו"ד (סי' צ"ה).

אבל לפי מה שהעלינו גם בזה חשיב פליטת כלים. ואף שמסופקין אם נפל לתוכו יש להתיר משום ס"ס דאת"ל נפל שפא יש לששים ואף דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב.

מ"מ הא אמרי' ביומא (פ"ד:) הא דפרוש מקצתיהו דהיכא דלא איתחזק ישאל בהאי חצר אזלינן בתר רובא וה"נ כיון דלא איתחזק רוב דגים בהאי קדירה אזלינן בתר ס"ס כנ"ל. מיהו זה לפרש"י ביומא בהא דפרוש מקצתיהו.

אף להלכה לא קי"ל כפי' הגה. וא"כ אין להקל: סימן פו א) בדין אם מצטרפין שני מיני איסורין להעשות איסור מורכב משניהם.

יש להעיר מהא דחולין (ד' ע"ה.) השוחט את הטרופה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה חשיב בזרוע ולחיים וקניבה.

ולכאורה למה לי שחיטה אפי' מת מאליו יהי' מותר דאיסור נבילה ניתר בשחיטת אמו פדקאמר התם בסמוך ואם מת טהור מלטמא במשא. ואיסור טריפה אין בעובר.

רק שאסורה ממנ"פ אי בתר עצמו אגלת הא מתה ונבילה הוא. ואי בתר אמו שדית לה טריפה הוא דהוי פאחד מאבר'.

וכן פירש"י שם [ע"י ריטב"א ור"ן סוף סנהדרין גבי בהמה חצי' של עיר הנדחת דשחיטה שאינה ראוי' אינה מתרת באכילה]. הנה דגיש איסור מורכב מנבילה וטרופה.

אף משם אין ראוי'. שְהרי כתב הרמב"ם חצי שיעור נבילה וח"ש טריפה מצטרפין למלקות: ב) והנה שם (ד' ס"ט בע"ר' חנינא הוציא העופר את ידו בעזרה מהו מי אמרינן מיגו דהוי מחיצה לגבי קדשים כו' ותיבעי לך קדשים קלים בירושלים פירש"י דהתורה והכניסה לעזרה ושחטה).

ולפיכך לאוקמי בשוחט שלמים בירושלים והוציא העופר את ידו לחוץ דא"כ אף הבהמה אסורה משום שוחט קדשים בחוץ יע"ש. ובתשו' רעק"א התדשות (סי' י') פשיטא לי' דבשחיטה בירושלים אף דאם אסורה משום שחוטאי חוץ בן ט' חי הנמצא בתוכה נותר בשחיטת עצמו כדין הנמצא במעי טריפה.

וע"כ הוקשה לו לדעת הפוסקים בן ט' חי שהוציא ידו לחוץ והאם היתה טריפה אותו היד אינו נותר בשחיטת עצמו. וא"כ יש נ"מ בבע"ז זו גם בשחטה בירושלים אם שחטו אח"כ להעובר שאם נחשב העופר יוצא יהי' היד אסור יע"ש והנה לפי שיטתו יהי' מוכח מפירש"י שמצטרפין איסור שחוטאי חוץ ונבילה להעשות איסור מורכב משניהם: ג) אף לפי דעתו הנלד עצמו נאסר משום שחוטאי חוץ ולא מהנ"ל לי' שחיטת עצמו, ולא דמי לנמצא במעי טריפה.

שהאם טריפתה אוסרתה ונלד שאינו טריפה מותר. אבל הנשחט בחוץ שחיטתה אוסרתה, וכיון דאח"כ שחיטה לנלד לטהר מידי נבילה נאסר הנלד ג"כ.

וע"י תמורה (דף י"א: י"ב.) ולעולם יש לומר דאין שני איסורין מצטרפין להעשות איסור אחד מורכב משניהם ודו"ק: ד) עוד יש להעיר מיבמות (ד' ס"ו).

(כל האוכל [בתרומה] מאכיל שאינו אוכל אינו מאכיל ונהרי הערל וכל הטמאים שאין אוכלין ומאכילין [התם פומייהו פאיב להו] ואם נאמר דשני מיני איסורין אין יכול להיות איסור אחד מורכב משניהם.

מה קושיא. איסורי זרות אין בעבד של ערל שרבו אינו זר.

ולא איסור ערלות וטומאה שבעצמו אינו ערל וטמא. ולא דמי לרבו חלל שנתחלל מקדושת כהונה וזר הוא.

ובין מצד עצמו בין מצד רבו זר הוא. אבל רבו ערל וטמא ערלות וטומאה עם זרות שני מיני איסורין הם.

אלא אם כן תאמר דמ"מ נעשה בעבד הזה איסור מורכב משניהם. והנה דשני מיני איסורין מצטרפין להעשות איסור מורכב משניהם: ה) אף יש לדחות עפ"י המבואר בסנהדרין (ד' פ"ג) בין טמא שאכל תרומה בין זר שאכל תרומה במיתה מקרא הנמתו בו כי יחלוהו דלא כרב דאמר זר בלאו לבד.

דומתו בו לא קאי כי אם אטמא ולא אזר] ע"כ טומאה וזרות מין אחד להחמיר אף דללקות שמים הם הואיל ושני לאוין הם. ובמס' פרייתות (ד' ג').

(כל מקום שאַתָּה מוֹצֵיָא שְׁנֵי לְאוּיִן וְכִרְתַּת אַחַת חֵילוּק חֲטָאת בִּינֵיהֶם. מ"מ אִיסוּר אֶחָד הוּא ג"כ לְהַחְמִיר הוּאִיל שְׁמִיתָה בְיַדֵי שְׁמַיִם אֶחָד לְשִׁנְיָהֶם.

וְעַרְלוֹת נְמִי דְאַתְרַבֵּי מְאִישׁ אִישׁ לְרַבּוֹת עָרַל כְּטָמֵא ג"כ אִיסוּר אֶחָד עִם זֶר כְּטָמֵא: ו) וְרֵאִיתִי לְגְדוֹל אֶחָד בְּסִפְרוֹ שֶׁהִקְשָׁה עַל פִּירֵשׁ"י פְּנִי' דְכָאֵיב לִי עוֹמְדִים לְתַקְנָן וְלֶאֱכֹל. וְהָא תְּנִי כָּל הַטְּמָאִים וּמִשְׁפַּחַת טָמֵא שְׂאִין לוֹ טְהָרָה כְּהָא דְתַנְנָן בְּנִגְעִים אִין לוֹ בְּוָהֶן יָד אִין לוֹ טְהָרָה עוֹלָמִית וְאַמְרַתִּי דְלִק"מ דְּמִצְוֵרַע לְאַחַר שְׁבַעַת יְמֵי סְפוּרוֹ שְׁטַבֵּל וְהֶעֱרִיב שְׁמֵשׁוֹ כְּבָר נִטְהַר מִטְּוֵמָאָת צָרַעַת רַק שֶׁהוּא מְחַנְסֵר כְּפִיפּוּרִים שְׂיִקְרִיב קָרְבָּנוֹ וַיִּנְתֵּן מִדָּם הָאֲשֶׁם ע"ג בְּהוֹנוֹת.

וּבְזָה שְׁנֵינוּ אִין לוֹ בְּוָהֶן יָד אִין לוֹ טְהָרָה עוֹלָמִית. וְנִשְׂאָר מְחַנְסֵר כְּפִיפּוּרִים.

[וע"כ הֵבִיא הַרְמַב"ם דִּין אִין לוֹ בְּוָהֶן יָד בְּהִלְכוֹת מְחַנְסֵרֵי כְּפָרָה וְלֹא בְּהִלְכוֹת טְוֵמָאָת צָרַעַת] וְהָרִי מְחַנְסֵר כְּפִיפּוּרִים אוֹכֵל בְּתֵרוּמָה (ז) וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַשִּׁיב עַל זֶה דִּיאֲכֹלוּ בְּתֵרוּמָה אַף תְּרוּמַת לַחֲמֵי תוֹדָה בְּמִשְׁמַע.

וּבְהֶם אִין מְחַנְסֵר כְּפִיפּוּרִים אוֹכֵל דְּקַדְשִׁים גִּינְהוּ אַף י"ל כִּינֵן דְּמָה שְׂאִין הַמְּחַנְסֵר כְּפִיפּוּרִים אוֹכֵל בְּהֶם לְאוֹ מִשׁוּם קַדְוִשַׁת תְּרוּמָה שְׁבָהֶם. דְּמְחַנְסֵר כְּפִיפּוּרִים אוֹכֵל בְּתֵרוּמָה.

רַק מִשׁוּם קוֹדֵשׁ שְׁבָהֶם. וְקַדְשִׁים הָא אוֹכֵל בְּעֶצְמוֹ.

וּא"צ לְאֶדוּנְיוֹ רַק לְקַדְוִשַׁת תְּרוּמָה שְׁבָהֶם. וְהָא אֶדוּנְיוֹ אוֹכֵל בְּתֵרוּמָה.

מֵאִי נ"מ תְּרוּמָה זוֹ אוֹ זוֹ. כִּינֵן שְׂאוֹכֵל בְּתֵרוּמָה מְאֲכִילוֹ בְּקַדְוִשַׁת תְּרוּמָה שְׁבוֹ: ח) וְאוֹלָם יֵשׁ לִיִּישֵׁב הָא תְּרוּמַת קַדְשִׁים חֲמוּרָה מִשְׂאָר תְּרוּמָה לְגַבֵּי חוֹזְרֵת שְׂאִינָה אוֹכֵלַת בְּמוֹרָם מִן הַקְּדָשִׁים.

וְכִינֵן שְׁבַתְּרוּמָה חֲמוּרָה כְּזוֹ אִינוּ אוֹכֵל אִינוּ מְאֲכִיל. וַיֵּשׁ לְדוֹן גַּם בְּזָה וְלוֹמַר כִּינֵן דְּמָה שְׂאִינוּ אוֹכֵל הַמְּחַנְסֵר כְּפִיפּוּרִים בְּתֵרוּמַת לַחֲמֵי תוֹדָה לְאוֹ מִשׁוּם קַדְוִשַׁת תְּרוּמָה שְׁבוֹ.

דְּהָא מְחַנְסֵר כְּפִיפּוּרִים מִן תְּרוּמָה. רַק מִשׁוּם שֶׁהוּא קוֹדֵשׁ.

וְאִם יֵאָכֵל לֹא יַעֲבֹר מִשׁוּם טָמֵא שְׂאֲכַל תְּרוּמָה רַק מִשׁוּם טָמֵא שְׂאֲכַל קוֹדֵשׁ. חֲשִׁיב שְׂפִיר שְׂאוֹכֵל בְּתֵרוּמָה זוֹ.

וְהַדְּבָר צָרִיף הַכְּרַע: ט אַף מְעִיקְרָא דְדִינָא פִּירְכָא. דַּמ"ש דְּתֵרוּמָה גַּם לַחֲמֵי תוֹדָה בְּכֻלָּל.

מוֹכַח סְתִירְתוֹ מִמְתַּנִּיתִין דְּסוּף יֵשׁ מִן תְּרוּמוֹת דְּתַנְנָן שֶׁם דְּחוֹזְרֵת לְבֵית אַבִּי אוֹכֵלַת בְּתֵרוּמָה. וּבְתֵרוּמַת לַחֲמֵי תוֹדָה אִינָה אוֹכֵלַת דְּהוּא מוֹרָם מִן הַקְּדָשִׁים.

מוֹכַח דְּסִתְּמָה תְּרוּמָה אִין תְּרוּמַת לַחֲמֵי תוֹדָה בְּכֻלָּל. הַגַּם שְׂיֵשׁ לוֹמַר דְּלִרְב סְפָרָא דִּילִיף הָא דְאִין חוֹזְרֵת אוֹכֵלַת בְּחֻזָּה נְשׁוּק מְדַכְתֵּיב לְחֵם וְלֹא בְּשׂוּר.

אַבְל תְּרוּמַת לַחֲמֵי תוֹדָה אוֹכֵלַת [ועי' מְנַחוֹת (ד' מו:)] לְעוֹלָם בְּבָאוֹת עִם הַזִּבְחָ וְדו"ק] וּא"כ גַּם תְּרוּמַת לַחֲמֵי תוֹדָה בְּכֻלָּל. וְה"נ בְּמִתְנִי' דְּהֶעֱרַל וְכָל הַטְּמָאִים יֵאָכֵלוּ בְּתֵרוּמָה גַּם תְּרוּמַת לַחֲמֵי תוֹדָה בְּמִשְׁמַע.

אף הנה לפי זה דחונרת אוכלת בתרומת לחמי תודה. ואין תרומת לחמי תודה תמור משאך תרומה.

שוב נאמר דמשום קודש הוא אוכל בעצמו. ומשום תרומה שבו הלא רבו אוכל בתרומה. מה נ"מ תרומה זו או זו: י) אף עדיין יש להשיב. שהרי הרמב"ם (פ"ז מהלכות תרומות הלכה י"ז) כתב פל המאכיל בתרומה מאכיל בחנה ושוק.

והא משפחת באין לו בנהן יד. דלעגנו חנה ושוק חשיב אינו אוכל ויותר משפחת לה בזמה"ז שאין בהמ"ק ואינו עומד לתקן עד שיבנה בהמ"ק.

וא"כ מאכיל בתרומה ואינו מאכיל בחנה ושוק. הגם כי י"ל הפירוש פל שמאכיל בתרומה פשאוכל בתרומה.

מאכיל בחנה ושוק פשאוכל בחנה ושוק: יא) אף לפי האמור דאין שני מיני איסורין מצטרפין להעשות איסור אחד. והא דמקשה מהערל וכל הטמאים אף דאין כאן לא איסור ערלה וטמא בפ"ע שהרי בעצמו אינו ערל וטמא.

ולא איסור זרות שהרי רבו אינו זר. רק שנעשה מורכב מזרות וטומאה.

ולפמ"ש דאין שני מיני איסורין מצטרפין מה מקשה הש"ס. וכתבנו ליישב משום דחד מיתה בידי שמים לתרנוניהו חשיבי מין איסור אחד.

והתינוח בתרומה. אבל בחנה ושוק דאין מיתה בידי שמים רק לאו גרידא [ובתרומת לחמי תודה מבעיא בש"ס מנחות (דף ע"ז): משום דאיתקש לתרומת מעשר] אבל בחנה ושוק פשיטא דאין בה מיתה וחונמש.

וא"כ אין שני איסורין מצטרפין: סימן פז א) במס' ע"ז (ס"ח): אמר רבא הלכתא גותן טעם לפגם מותר ועכברא בשיכרא לא ידענא מאי טעמא דרב אי משום דסבר נטלפ"ג אסור ולית הלכתא כנותי' אי משום דקסבר נ"ט לפגם מותר ועכברא בשיכרא אשבוחי משבח.

וי"ל הא דרב סבר נ"ט לפגם אסור היינו דבכל מקום נטלפ"ג אסור. או דוקא בשרצים נ"ט לפגם אסור משום דחידוש הוא.

אמנם מדברי התוס' פסחים גבי קדירות בפסח ישברו משמע דבכל מקום ס"ל לרב הכי עיי"ש. ואין לומר דדוקא גבי חמץ דאפי' נוקשה אסור ופרש"י דאינו ראוי לאכילה ודומה לשרצים.

דז"א דהא פתבו התוס' ריש פסחים דלאחר זמנו אינו אסור נוקשה אפי' לר' יהודה: ב) אמנם לפי דעת הרשב"א בתה"א דקדירה שאינו בת יומא אינה נפגמת מאכילת גר אלא משום שנתבטל ברוב.

וטעמא אינו אוסר פיון שהוא לפגם. א"כ לרב דס"ל מב"מ לא בטל.

שוב אין ללמוד מגיעולי נכרים דע"כ הי' צריכין להגעיל משום מינו שששפתמשו בו עפ"ם. וע"כ לומר דדוקא בשרצים אוסר רב: ג) עוד נראה להביא ראי' לזה דהא מאן

דס"ל נטלפ"ג אסור ס"ל דקדירה בת יומא אי אפֿשֿר דְּלֵא פֿגְמָה פֿנֶרְתָּא וּבְסָרוּחַ מְעִיקְרָא אָף הוּא מוֹדָה דְּמוֹתֵר.

ופירש"י משום דְּלֵא תֵּל מְעוּלָם וְלֵא חֵל עֲלֵיו אִיסוּר וְה"ה בבב"ח דְּמוֹתֵר. וא"כ דְּגִים שְׁעָלוּ בְּקַעְרָה אַמְאֵי אִיסוּר לְאֶנְכְּלָם בְּכֹתֶת לְרַב גְּהֵי דַנ"ט בַּר נ"ט אִיסוּר מ"מ יהי' נִיתֵר מְשוּם נ"ט בַּר נ"ט לְפָגְם דְּאֵי אֶפְשֵׁר דְּלֵא פֿגְמָה פֿנֶרְתָּא.

אֵלָא וְדֵאֵי דְּבְכָל מְקוּם נ"ט לְפָגְם מוֹתֵר וּבֵת יוֹמָא לֵא פֿגְמָה כָּלֵל. ע"כ אִיסוּר דְּגִים שְׁעָלוּ בְּקַעְרָה.

וְהָא דְּאִיסוּר נ"ט לְפָגְם הוּא רַק בְּשִׁרְצִים מְשוּם דְּחִידוּשׁ הוּא. וְתוּ לֵא מִיְדֵי: ד) כְּתֵב הֶרְאָ"ה בְּבֵדָה"ב דְּאֵם נְפָגָם מְחַמַּת שְׁנִשְׁתַּנָּה שׁוּב אֵינּוּ חוֹזֵר וְנֶאֱסֵר דְּעַפְרָא בְּעֵלְמָא הוּא.

וְקִשְׂיָה לִי קוֹרֵט שֶׁל חֲלָתִית אַמְאֵי אִיסוּר גְּהֵי דְּחוּרְפִי' מְחַלְיָא לִי לְשַׁבַּח. מ"מ כְּבָר הַנוֹתֵר פֿעַם אַחַת.

וְהֵרִי הֶרְאָ"ה כְּתֵב דְּקִדְרָה שְׁאִינָה בֵּת יוֹמָא הַבְּלִיעָה נְפִסֵּל מְאָכִילַת גֵּר. וְצָרִיף לְחֵלֵק בֵּין הַפְּגוּם מְחַמַּת עֲצָמוּ בֵּין הַפְּגוּם מְחַמַּת הַקִּדְרָה כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּפָרֵק כ"ש גְּבִי קִדְרוֹת בְּפִסְחַ (שְׁבָרו: ה) הִנֵּה הֶרְמֵב"ם (פֿט"ז הַט"ז מֵהמ"א) פֿסֵק בְּשִׁאוּר שֶׁל חוּלִין שְׁנַפְּל לְתוּף הַעֵיפָה וְאַח"כּ נְפִל שְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה דְּאִיסוּר.

וְצ"ל הַטַּעַם מְשוּם דְּרֵאוּי לְחַמְעָ בְּהַ פְּמָה עֵיפוֹת. וְק"ל דְּהָא ר' שְׁמַעוֹן ע"כ לִית לִי הָאֵי סְבָרָא.

וְע"כ לומר בֵּן דַּל"כ מָה הוֹכִיחַ הַש"ס דר"ש סוֹבֵר הַשְּׁבִיחַ וְלִבְסוּף פּוֹגֵם אִיסוּר מְדֵאוּסֵר נְפִל שֶׁל תְּרוּמָה תְּחִילָה: וּ וְנִרְאָה דְּהִנֵּה צ"ל מָה הוֹכִיחַ הַש"ס דר"ש סוֹבֵר הַשְּׁבִיחַ וְלִבְסוּף פּוֹגֵם אִיסוּר מְדֵאוּסֵר נְפִל שֶׁל תְּרוּמָה תְּחִילָה.

דִּילְמָא הַטַּעַם מְשוּם דְּרֵאוּי לְחַמְעָ בְּהַ פְּמָה עֵיפוֹת אַחֲרוֹת. וּבְנַפְל חוּלִין תְּחִילָה הָוֵי זֶה נִזְה גּוֹרֵם לְגַבִּי חִימוּעַ עֵיפוֹת אַחֲרוֹת.

מִשָּׂא"כ בְּנַפְל שֶׁל תְּרוּמָה תְּחִילָה כְּבָר נֶאֱסֵר וְאַח"כּ ג"כ נִשְׁאָר בּוּ גּוֹפּוֹ אֵלָא שְׁנַתְּבַטֵּל. וְהַמְרָדְכֵי כְּתֵב גְּבִי יְבָמָה שְׁרַקְקָה דָּם דְּהִיכָא שְׁהִיקֵתֵר בָּא לְעוֹלָם בְּתַעֲרוּבַת אֵינּוּ יְכוּל לְבַטֵּל.

וְהָא פִּינּוֹן שְׁמַתְחִלָה נֶאֱסֵר וְנַעֲשֶׂה כְּלוֹ אִיסוּר לְשִׁיטַת ר"ת אֵינּוּ יְכוּל לְיִבְטֵל אַח"כּ. וְעֵינּוֹן בַּחוּו"ד (סִי' ק"י).

וְצ"ל דְּמִנָּה גּוֹפִי' הוֹכִיחַ הַש"ס דְּהַשְּׁבִיחַ וְלִבְסוּף פּוֹגֵם אִיסוּר שְׁהֵרִי נוֹטל"פ הוּא ג"כ מְטַעַם בְּיִטּוּל וְכִסְבַּרְת הֶרְשֵׁב"א הַנ"ל. אֲבָל לְפִי הָאָמַת יוֹכֵל לְהִיּוֹת דר"ש מוֹדָה לְסַבְרַת הוֹאִיל וְיְכוּל לְחַמְעָ.

וְהָא דְּמַתִּיר הוּא מְשוּם זֶה נִזְה גּוֹרֵם. וְדו"ק.

וְכָל זֶה לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם: ז) אֲמָנָם בְּדַבְרֵי הַגַּמ' עֲצָמוּ י"ל דר"ש ע"כ לִית לִי טַעְמָא דְּהוֹאִיל וְיְכוּל לְחַמְעָ בְּהַ פְּמָה עֵיפוֹת. וְהֵינּוּ דְּהוֹכִיחַ הַש"ס מְחוּמָּץ שְׁנַפְּל לְתוּף גְּרִיסִין.

דאם מןקמת לה בהשביח ולבסוף פוגם דהינו בנפל לתוך גריסין צוננים וע"כ דבצונן משביח. א"כ אף כשהוא רותח יחשב לשבח שפיון שראוי שיהא לשבח ע"י שיצטנן וכיון דלית לי האי סברא ע"כ טעמא דנפל תרומה תחילה משום דסובר השביח ולבסוף פוגם אסור: ח) ובזה יתיישב נמי דהא דעלה בתיקו אם בהשביח ולבסוף פוגם נמי פליגי.

והקשו בתוס' שהרי לקמן אפשיט דבהשביח ולבסוף פוגם מודה. ולהנ' ניחא די"ל פיון דבפגום מעיקרא נמי פליגי דטעמא דר"ש משום דראוי לחמע ובנפל חולין תחילה מותר משום זה וזה גורם.

משא"כ היכא דנפל תרומה תחילה דכבר נאסר ואי אפשר להתבטל ואף עכשיו אינו פגום. ודו"ק.

משא"כ בהשביח ולבסוף פוגם דכיון דנפגם הוי כמאן דליתא ודו"ק: סימן פח ב"ה. לכבוד אחי וחתני הרב החרף הבקי מו"ה מאיר נ"י: א) אשר הוקשה לה על דברי הרמב"ן (פ"ה דע"ז) הביאו הר"ן.

שהביא ראי' דכלי שני בולע אעפ"י שאינו מבשל. מקערה שבוולע ע"י מליחה אף שאינו מבשל מדאינו חייב במולח בשבת משום בישול.

ותמהת דאף אם יש בהמולח כח בישול לא עדיף מבישולו בחמי טבר' דפטור משום שאינו תולדות האור: ב) לדידי לק"מ דבשבת (ל"ט.) בישול בחמה שרי דאין דרף בישול בכף וסמה באור לא מיחליף דנגזור הא אטו הא ובתולדות חמה גזרינן אטו תולדות האור עיי"ש פירש"י.

ומבואר דתולדות חמה נמי אין דרף בישול בכף. שאם הי' בו דרף בישול ואעפ"י כ' אי לאו גזירה הי' מותר משום שאינו תולדות האור.

למה לי לרש"י לפרש בחמה משום שאינו דרף בישול. תיפוק לי' דבלא"ה מותר משום שאינו אור ותולדתו.

כמו תולדות חמה שהי' מותר אי לאו גזירה אף שדרף בישול בכף אלא נדאי גם טעם תולדות חמה שאינו דרף בישול ופשוט. וזה טעם חמי טבר' ג"כ משום שאינו דרף בישול אלא באור ותולדתו.

ועיין אגלי טל (מלאכת אופה ס"ק מ"ד). וזה בבישול.

אבל המולח שנדאי דרף למלוח מלוחים וטעם מליח ומבשול משונים זה מזה ויש טעם במליח שאינו במבשול. והרוצה לאכול מליח ע"כ עושה פן שנא בתולדות האור אם תאמר שיש במולח כח בישול יתחייב: ג) ותדע לה שהיא כף שהרי הכובש כבשים אסור מדרבנן משום שהוא כמבשל.

וכן המולח צנון כמבואר ברמב"ם (פכ"ב הלכה י'). והא פירש"י בהא דגזרו תולדות חמה אטו תולדות האור דמאן דחזי סבר תולדות האור היא.

ובמולח וכובש לא שייך זה כלל. ויהי' מותר לכתחילה כמו שמותר לבשל בחמה עצמה.

אֵלָא וּדְאֵי מְשׁוּם דְּבַחְמָה לָאו אִוְרְחָה וְהֵנִי אִוְרְחָה וְנֵאִין רֵאִי מְבִישׁוּל בְּחַמֵי טְבַרְנִי דְלָאו אִוְרְחָה. אַבְל מְלִיחַ דְּאִוְרְחָה אִם יֵשׁ בּוּ עֲגֻנָּה בִישׁוּל יִתְחַזְיַב.

וְרֵאֲזִינִת הֶרְמֵב"ן נְכוּנָה בְּלִי פְקֻפּוּק. וְעַפ"י הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַשְּׁגָתִי עַל הַצִּל"ח בְּמַה שְּׁאָסֵר לְמִלְחָה הַפְּסָח מְשׁוּם צְלִי מִחֲמַת דְּבָר אַחֵר.

וְנֵאִין רֵאִי מְשַׁבֵּת שְׂאִין בְּמוֹלַח מְשׁוּם צוּלָה. דְּשָׁם אִפִּי בְּחַמֵי טְבַרְנִי פְטוּר עַכ"ד.

וּבְמַה שְּׁפַתְבְּתֵי דְבָרָיו מְוַפְרְכִים וּק"ל: ד' נָשׁוּב לְדְבָרֵי הֶרְמֵב"ן שְׁנִכּוּנִים הֵמָּה עַפ"י דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם דְּכוּבֵשׁ אִיסוּרוֹ מְשׁוּם שֶׁהוּא פְּמַבְשָׁל וְכֵן מוֹלַח. דְּמוּכַח מְזַה דְּכוּבֵשׁ וּמוֹלַח חֲשׁוּבִים פִּי אִוְרְחָה אִף יֵשׁ מִחֲלֻקָּת בְּדְבָר.

וּבַתוּי"ט (סוּף פ"ק דַּמ"ק ז"ל דְּכוּבֵשׁ אָסוּר. וְהֶרְמֵב"ם (פכ"ב מֵהִלְכוֹת שְׁבֵת הִלְכָה י"ב) טַעֲמָא מְפַנֵּי שֶׁהוּא פְּמַבְשָׁל.

וּלְרַש"י וְרַע"ב (דְּמַשְׁנָה ב' פִּי"ד דְּשְׁבֵת) נ"ל שֶׁהוּא מְשׁוּם מְעַבֵּד עַכ"ל. וְלִשְׁיטְתָם י"ל דְּמוֹלַח וּכְיוּצָא בּוּ לָאו אִוְרְחָה.

וְאִיסוּרָם רַק מְשׁוּם מְעַבֵּד. וְזֶה שֵׁיטַת סְפָר יְרֵאִים (בְּמִלְאֲכַת מְעַבֵּד) בְּהָא דְאִין מוֹלְחִין צְנוּן וּבִיּוֹצָה בְּשְׁבֵת ר' חֲזַקִּי מְשַׁמֵּי דְאַבְיֵי אָמַר צְנוּן אָסוּר בִּיּוֹצָה מְוַתְרַת.

כְּתַב בְּסִפְר יְרֵאִים וְנ"ל אַע"ג דְּמְלִיחַ הוּא כְּרוּחַס דְּצָלִי לֹא מְחַזְיַב מְשׁוּם מְבַשָּׁל דְלֹא הָוִי תוֹלְדוֹת הָאוּר. וְלִהְכִי שְׁרִינָן בַּחְמָה פָּרַק פִּירָה וְלֹא אָסְרִינָן אֵלָא תוֹלְדוֹת הָאוּר וְתוֹלְדוֹת חְמָה אֲטוּ תוֹלְדוֹת הָאוּר עַכ"ל.

וְא"כ אִיסוּר הַכוּבֵשׁ רַק מְשׁוּם מְעַבֵּד: ה) וְנִרְאָה שְׁזֵה שֵׁיטַת הֶר"ן שֶׁהִקְשָׁה עַל הֶרְמֵב"ן וְאָמַר וְלֹא הִבְנִיתִי זֶה וְכו' דְשָׁלָא יִתְחַזְיַב מְשׁוּם מְבַשָּׁל לֹא שְׁמַעְנוּ. וּבּוּדְאֵי אִין דְּעַתּוֹ שְׁיִתְחַזְיַב מְשׁוּם מְבַשָּׁל בְּאַמַּת דְּסוּגִיא דְּמְלִיחַת צְנוּן וּבִיּוֹצָה מוּכַח לְהִפּוּף.

רַק שֶׁהִקְשָׁה עַל רֵאֲזִינִת הֶרְמֵב"ן דְּבְלִיעָה שַׁע"י מְלִיחָה אִינּוּ מְבַשָּׁל מְהָא דְּמִלְחָה בִישְׁרָא אִינּוּ חֲזִיב מְשׁוּם מְבַשָּׁל. ע"ז הִקְשָׁה דְלֹא שְׁמַעְנוּ מְהָא דְּמִלְחָה בִישְׁרָא דְאִינּוּ חֲזִיב מְשׁוּם מְבַשָּׁל.

אִף לְפִי הָאֲמַת גַּם הֶר"ן מוֹדָה דְאִינּוּ חֲזִיב מְשׁוּם מְבַשָּׁל. וְאַע"ג דַּס"ל מוֹלַח מְבַשָּׁל מ"מ פְטוּר בְּשְׁבֵת מְשׁוּם דְאִינּוּ תוֹלְדוֹת הָאוּר.

רַק מְשׁוּם זֶה נָא הִי יְכוּל לְהִקְשׁוֹת עַל הֶרְמֵב"ן מֵאַחַר שְׁלִדְעַת הֶרְמֵב"ם אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן. וְאַפְשָׁר דְּרַמְב"ן כְּרַמְב"ם.

אִף הוּא בְּעַצְמוֹ כְּדַעַת רַש"י וְרַא"ם ס"ל. וְלִשׁוֹן רַש"י (פִּי"ד דְּשְׁבֵת) שְׁמַמְנוּ הוּכִיחַ תוּי"ט (פ"ק דַּמ"ק) דְּכוּבֵשׁ מְשׁוּם מְעַבֵּד הֶעֱתִיק הֶר"ן ג"כ שָׁם.

וּלְדְבָרֵי הַסְּפָר יְרֵאִים יֵשׁ מְקוּם לְדְבָרֵי הַצִּל"ח: ו) אִף מַה שְּׁתַּרְצָת וְרַצִּית לֹא מְרַעַם בִישְׁלוֹ בְּחַמֵי טְבַרְנִי פְטוּר מְשׁוּם דְּבִישׁוּל שְׁבַמְשָׁכָן לֹא הִי אֵלָא בְּתוֹלְדוֹת הָאוּר [אַבְל מְלִיחָה הִי בְּמִשְׁכָּן בְּקַרְבָּנוֹת].

לִיתָא.

דאין הטעם כָּלֵל משום זה. שְׁהָרִי בַּפְּסוּחִים (מ"א).

(הַמְבַּשֵּׁל בַּחֲמֵי טְבַרְיָא בְּשַׁבַּת פְּטוּר פֶּסַח שְׂבִיבָא לְפָנֵי טְבַרְיָא חֲזִיב. מ"ש בְּשַׁבַּת דְּלֵא דְתוֹלְדוֹת אֵשׁ בְּעֵינֵי וְלִיכָא פֶּסַח נְמִי לְאוּ תוֹלְדוֹת אֵשׁ הִיא.)

וְאִם בְּעֵצְמוֹתוֹ בִּישׁוּל הוּא וְהַטַּעַם בְּשַׁבַּת מְשׁוּם שְׂאִינוּ דוֹמָה לְאוֹתוֹ שְׂבִיבָא לְפָנֵי מַה מִּקְשָׁה מְפָסַח. וְעִיקַר הַטַּעַם שְׂאֵמְרַת מְשׁוּם דְּמוֹלַח לֵא הִי בְּמִשְׁכָּן לִיתָא.

דְּבַתוֹלְדוֹת כָּל הַמְּלָאכוֹת לֵא חֲזִינְשֵׁינָא דְּלִיחָא בְּמִשְׁכָּן לְבַד מִתוֹלְדוֹת הוֹצָאָה כְּמִבְּנֵי בְּתוּס' רִישׁ שַׁבַּת: ז) גַּם מ"ש עפ"י שִׁטַּת הָרֵא"ה דְּאַרְף חֲלָק פְּהֵגִים ה' צָרִיף מְלִיחָה. הִנֵּה הִיא דַּעַת יְחִידִית.

וּמְפֹרָשׁ בַּת"כ דְּרַק אֲבָרִים הַנְּקֻטְרִין הִי טְעוּנִין מְלִיחָה. וְכִבָּר הַשִּׁיב עָלֵינוּ פֶּן בְּמִשְׁמַרְת הַבֵּית.

וְהָר"ן שְׁהִבִיא דְּבָרֵי הָרֵא"ה הֵהֱם בְּטַח שְׁלֵא רָאָה סֶפֶר מְשַׁמְרַת הַבֵּית וְאַמְנָם אֲנִי יִשְׁבְּתִי קִצַּת דַּעַת הָרֵא"ה שְׁלֵא יְהִי כְּטוּעָה בְּדָבָר מְשֻׁנָּה דְּדִין זֶה אִם חֲלָק פְּהֵגִים טְעוּן מְלִיחָה יִשׁ לְוֹמַר שְׁתְּלוּי בְּמַחְלֻקַּת אִם הוּא מְמוֹן בְּעֵלִים וּמְקַדְשִׁין, בּוּ הָאִשָּׁה אוּ מְמוֹן גְּבוּהָ וְכִהְנִים מְשַׁלְחֵן גְּבוּהָ קִזְכוּ.

וְלָמָּה דְּקִי"ל מְמוֹן גְּבוּהָ וּמְשַׁלְחֵן גְּבוּהָ זְכוּ חֲשִׁיב אֲכִילַת פְּהֵגִים כְּאֲכִילַת גְּבוּהָ. דְּהִכִּי אֲמַרִינָא רִישׁ מְנַחֲוֹת דְּמָה שְׁהוֹתֵר מְלִיחָה [אִסּוּר גְּבִיחָה] לְפְהֵגִים חֲשִׁיב הוֹתֵרָה לְגְּבוּהָ דְּכִהְנִים מְשַׁלְחֵן גְּבוּהָ זְכוּ.

וְמָה"ט סוֹבֵר הָרֵא"ה דְּבַעֲי מְלִיחָה ג"כ. וְע"כ אִין קוֹשְׂיָא מַת"כ.

דְּסַתָּם ת"כ ר' יְהוּדָא וְר"י הָא ס"ל (פְּרָק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ) הַמְּקַדֵּשׁ בְּחֲלָקוֹ אֲפִילוּ בְּקַדְשֵׁי קַדְשִׁים קִדְשׁ: ח) אָף מ"מ דְּבָרֵי הָרֵא"ה מְקַשִּׁים מְשַׁעֲרֵי הַרְגְּלִים שְׂנַאֲכָלִין חֲיִים וְהִינּוּ בְּלֵא מְלִיחָה. דְּמָה שְׂפַתְב הָרֵא"ה שְׁהִי מוֹלְחִין אוֹתָם מְפֹרָשׁ לְהִפּוּף בִּירוּשְׁלָמִי עִירוּבִין (פְּרָק בְּפֵל מְעַרְבִין) בְּבִשְׁר חֵי מְלִיחָה דְּמְעַרְבִין בּוּ וּמְבַעֲיָא בִירוּשְׁלָמִי בְּשַׁר תְּפֵל בְּלֵא מְלִיחָה אִם מְעַרְבִין בּוּ וּפְשִׁיט מְמַתְנִי דְּמְנַחֲוֹת הַבְּבֵלִיִּים אוֹכְלִין אוֹתוֹ [שְׁעִיר שֶׁל יוֹהֵכ"פ] חֵי.

הִנֵּה דְּפְשִׁיטָא לִי דְּבִלֵא מְלִיחָה הִי אוֹכְלִין אוֹתוֹ. וְהַעֲרַנִּי לְזָה חֲתַנִּי ר' אֶהְרֹן נ"י.

וְכִבָּר הַשְּׂגָתִי פֶּן עַל סֶפֶר בְּרוּךְ טַעַם שְׂפַתְב שְׁהִי ע"י מְלִיחָה מִירוּשְׁלָמִי הִיא. אָף כְּעַת הַעֲרַנִּי לְזָה חֲתַנִּי הַנְּ"ל: ט גַּם בְּדַעַת הָר"ן שְׂפַתְב שְׂאִין רֵא"י דְּמְלִיחָה לֵא יִחְשַׁב בִּישׁוּל.

פְּשׁוּט ג"כ בְּעֵינֵי דְּהַטַּעַם מְשׁוּם דְּלָמַד מְמַלִּיחַת חֲלָק פְּהֵגִים אוּ מְמַלִּיחַת עוֹרוֹת. וְא"צ לְכַף דְּמְבוּשָׁל בַּחֲמֵי טְבַרְיָא אִין רֵא"י כָּלֵל כְּנ"ל: י רֵאִיתִיף מְסַתְּפַק אִם חֲלָק הַנְּאָכָל דוֹחָה שַׁבַּת פְּשׁוּט שְׂאִין דוֹחָה.

וְעֵינֵין רִישׁ תְּמִיד נְשַׁחֲט גְּבִי צְלִינְתוֹ דְּלֵא דְּחֵי שַׁבַּת פִּירֵשׁ"י דְּצוּרָף הִדְיוּט הוּא וְאַפְשָׁר מִבַּע"י. וְע"כ שְׁנֵי טְעָמִים הֵם.

דְּאַפְשָׁר מִבַּע"י לְבַד הָא מוֹעִיל אִפִּי בְּחֲלָק גְּבוּהָ וְע"כ צוּרָף הִדְיוּט לְבַד ג"כ מוֹעִיל שְׁלֵא יְדוּחָה. וּמְשֻׁנָּה שְׁלִמָּה שְׁנֵינּוּ חֲמִשָּׁה דְּבָרִים בָּאִים בְּטוּמְאָה וְאִין נְאָכָלִין בְּטוּמְאָה.

וכינן דטומאה לא דחי שבת נמי לא דחי. דאין חילוק בין שבת לטומאה רק לענין פסח שני משום דמפני טומאה דחתי' יחזור ויעשה בטומאה כמפורש בש"ס יומא.

ותירוץ מהר"י אלפנדרי שהביא המל"מ (פי"א מה' שבת) דמפרש תמלח אפי' בשבת בחלק פהגים תמוה. דחלק פהגים אינו דוחה.

ובלאו הכי תמוה פנין דאין חיוב לאונקלן בעורן וכינן דרשות הוא איך ידחה הא דומה לנשים בפסח דלמ"ד רשות אינו דוחה שבת: (יא) גם מה שהקשית דלמצנה הא יכול להשהות ולא למלות כל כך שלא יהי נאכל מחמת מלחו.

יפה הקשית. ואף שהשגתי על רוב דבריך חדאי נפשא: בפלפולא דידך דברי או"ח המברכה בכוח"ט הק' אברהם.

סימן פט שאלה. קרום של טרפש הכבד שצריך להסירו ולא הסירו ומלחו כך ובשלו ואין בחתיכה שדבוק לקרום ששים נגד הקרום וקליפה שצאצאת בשעת מליחה.

ונגד הקרום לבד יש ששים. ובכל הקדירה יש ששים אף נגד הקליפה מהו שיאסר מחמת איסור דבוק א) תשובה.

דבר זה מחלוקת הלבוש עם הש"ף. דלדעת הש"ף (סי' צ"ו) חשיב איסור דבוק.

וכן דעת מהר"ם מלובלין. והש"ף (סי' הנ"ל) חולק עליהם עיי"ש בצנזון שצאצאת כדי נטילה ובשלו דלדעת הלבוש ומהר"ם מלובלין צריך ס' בקדירה נגד כל הצנזון ולדעת הש"ף א"צ ס' רק נגד הנטילה: (ב) ולפענ"ד יש ליתן טעם לדברי הש"ף עפימ"ש התוס' ושאר פוסקים בטעם צלי שאוסר כ"ק ולא אמרינן שקליפה תאסר חביתה וכן לעולם.

משום דאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שאיסור עצמו יכול לילך לשם. והאיסור עצמו אינו יכול לילך לשם דאין בלוע יוצא בלא רוטב [וכן ביאר הרב פרמ"ג דברייהם].

והנה הרשב"א בשמעטא דטיפת חלב פתב בהא דאין בלוע יוצא בלא רוטב פי' שאינו יוצא אלא באמצעות הרוטב וע"כ צנזון זה שצאצאת כדי נטילה מחמת בליעה אין הבליעה יוצא רק ע"י הרוטב.

ותיכף שיצא לרוטב נתבטל. ואף חתיכה שדבוק אינו יכול לבלוע מהאיסור שבלוע בה רק באמצעות הרוטב כדמוכח מהא דאין קליפה אוסרת חביתה.

וע"כ אין הצנזון נאסר פנין דהבלוע אינו יוצא לשם. וגוף הנטילה אין אוסרת דאין הנאסר יכול לאסור.

ואף שבלוע ע"י הרוטב. הא מה שיוצא לרוטב נתבטל דברוטב יש ששים כנגד הנטילה: (ג) ואפי' אם אין ברוטב לבד ששים רק עם שאר הצנזון דבזה י"ל לכאורה דצנזון נעשה נבילה מחמת הנטילה שגוף הצנזון יכול לבלוע ולא חשיב פירש מהאיסור פנין שבלוע משהו באמצעות הרוטב והרוטב אינו מבטלו פנין שברוטב לבד אין ששים רק עם הצנזון והרי הצנזון נעשה נבילה פנין שלא פירש לגמרי כנ"ל.

ליתא ושיבוש הוא. דהא דצריך ששים כנגד פולה היינו משום דלא ידעינן כמה נפיק מינה.

וטעם איסור דבוק ג"כ משום דבלעה עיקר הטעם. וא"כ פ"ן דברוטב ושאר העצונן יש
ששים פנגד הנטילה.

א"כ ממנ"פ אם יצא כל פה טעם מנטילה אל הרוטב עד שאין הרוטב ס' ע"כ לא נשאר
טעם בהנטילה כדי ליתן טעם בשאר העצונן דא"כ הי' בנטילה כדי ליתן טעם בהרוטב
ובשאר העצונן וליתא.

שהרי בין שניהם יש ס' וק"ל ואם במה שיצא אל הרוטב יש ברוטב ס' פנגדו. הרי נתבטל
קודם שיגיע אל העצונן ושפיר חשיב פירש האיסור לגמרי ומותר העצונן: ד) אמנם בנ"ד
שנתבטל עם הקרום ג"כ י"ל דנהי שהבלוע שבקליפה אינה יכולה לצאת פי אם דרף
הרוטב.

מ"מ פ"ן שבלוע עכשיו מהקרום גופי' שלא באמצעות הרוטב דמחמת הכל הקדירה
בולע בכנולה א"כ לא חשוב פירש. ושפיר אוסר מחמת איסור דבוק: ה מיהו מדברי
הב"ח שהביא הש"ך משמע דאף במקום שהאיסור גופי' נתבטל ג"כ לא אמרינן איסור
דבוק להצריף ס' גם נגד הנטילה שבלעה.

ואולי גם בזה י"ל פ"ן דהאיסור שבלע תחילה אינו יוצא בלי רוטב ע"כ חוזר להיות
היתר כשפירש מהאוסרו פ"ן שנגד האיסור שבלע עכשיו יש בו ס' ודו"ק. וצ"ע בזה
פעת: סימן צ א) לבאר שיטת הרי"ף (כפ' גיד הנשה) בדין ריחא מילתא.

שהר"ן פתב דקצת דברי הרי"ף בכאן אינם מחוברים עיי"ש. והעיקר פלא אצלי שהרי"ף
פתב דהא דרב לטעמי' דאית לי' מין במינו לא בטיל אבל לדין דס"ל דאינו אוסר פחות
מא' בששים.

כ"ש בריחא בעלמא דלא אסרינן לה. הנה דריח לא הוי טפי ממשהו גם לרב.
וללוי פתב בפח שאפאה עם הצלי דלא בטיל משום דשיל"מ. הנה דללוי ג"כ הנה משהו.
וא"כ רב ולוי דמר אמר מילתא ומר אמר לאו מילתא. הא בין למר ובין למר משהו הוי
טפי לא הוי.

והוא תמוה גדולה: ב) אף ברוחן של דברים דבענין ריחא מילתא יש לפרש שני פנים
הא דמריח כאוכל או פשוטה. ומדע לה דבתוס' ע"ז (י"ב: ד"ה אלא) פירשו הא דבת
תיהא במריח בתוסמו עיי"ש [דלא כפי' הערוף ערוף תה ד' שנותן פיו על הפת תיהא]
ושם (בדף ס"ו: ד"ה אב"י) פתבו דאב"י סבר דחשבין לי' פשוטה.

הנה דמריח כאוכל או שוטה. ולא משום שדרף החוץ נכנס במעיו.
דאין לה שלא כדרף אכילה גדול מזה. ובכהאי גוונא נראה דאף לכתחילה מותר וכמ"ש
פ"צא בו הב"י (או"ח סי' שכ"א) בשם ר' ישע' בדוכה בקמא דספינא מותר והקשה ב"י
דקא ע"י שינוי אסור מדרבנן.

ותירץ משום דהוי שינוי גמור מותר אפ"ל לכתחילה. ה"נ באוכל דרף חוץ דודאי לאו
אכילה הוא כלל אלא דמריח פשוטה.

וכינן דדרף ריח הוא אוסר כמו באכילה כדרף אכילה. זה פן הא'.

וְזֶה הוּא שְׂיטת רב דְרִיחָא מִיְלְתָא: (ג) פֶּן הֵב' דְלַעוֹלָם מְרִית לָאו כְּשׁוֹתָה אֶלְא שְׂאָם קָלַט
הָרִית דְרָף פִּיּו הוּא פְּאוֹכֵל דַּע"כ הָרִית נִתְעַרְב בּו דְבַר מַה מְגוּף הַדְבָר וְאִם לָאו לְמַה
מְרִית רַק שְׂהוּא דַק מְאֵד וְהוּא מְשִׁהוּ דְמִשְׁהוּ.

וּכְזֶה מְצֵאתִי בְסֵפֶר כּוֹנְרֵי הַחֲדָשׁ וְיִפּוּחַ רְבִיעֵי אוֹת נ"ו. אִף שְׂהוּא מְפָרֵשׁ פֶּן לְרַב דְאָמַר
רִיחָא מִיְלְתָא.

וּלְרִי"ף פֶּן ס"ל לְלוֹי [אֶבֶל לְרַב הָרִית בְּעֵצְמוֹתוֹ אֲסוּר כְּשׁוֹתָה וְלֹא מִשׁוּם מְעַט מְמִשׁ שְׁבוּ
וְרִיחָא בְּעֵצְמוֹתוֹ מִיְלְתָא. אֶבֶל לְלוֹי הִרְגֵּשׁת הָרִית לֹא אִכְפַּת לָן דְרִיחָא לָאו מִיְלְתָא.

אֶלְא מ"מ מְעַט מְמִשׁ פְּתִיף בִּי. וְדוֹקָא כְּשִׁקְלַט הָרִית דְרָף פִּיּו.

אֶבֶל דְרָף הַחֲנוּטִים לָאו כְּלוּם הוּא: (ד) וַע"כ רַב אוֹסֵר בְּשֵׁר נְבִילָה עִם בְּשֵׁר שְׁחוּטָה דְרִית
נְבִילָה וְרִית שְׁחוּטָה מִיּוֹן בְּמִינוֹ דְשִׁנְיָהֶם שִׁם רִית עֲלֵיהֶם. וְאִין לוֹמַר שְׂיִתְבַּטַּל רִית נְבִילָה
בְּמִשׁ שֶׁל שְׁחוּטָה.

שְׂהֵרִי נִרְגָּשׁ הָרִית. רַק שְׂתֵאמַר שְׂיִתְבַּטַּל בְּרִית שְׁחוּטָה וְאוֹתוֹ רִית שְׂמִרְגִישׁ רְבוּוֹ רִית
שְׁחוּטָה.

שְׂהִשְׁחוּטָה וְדֹאֵי יֵשׁ בּו יוֹתֵר רִית עֵצְמוֹ מִמַּה שְׂקוֹלַט רִית מְנְבִילָה. ע"ז אֲמַרִינּוּ מִב"מ
לֹא כְּטִיל.

וְהַתִּיבְנַח לְרַב דְרִית אוֹסֵר בְּעֵצְמוֹתוֹ מִשׁוּם הָרִית דְמְרִית כְּשׁוֹתָה. אֶבֶל לְלוֹי דְאִין רִית אוֹסֵר
רַק מִשׁוּם שְׂיֵשׁ בּו מִן הַמְּמִשׁ מְשִׁהוּ דְמִשְׁהוּ שְׂפִיר בְּטַל הָרִית דְנְבִילָה בְּמִשׁ שֶׁל הַשְׁחוּטָה
שְׂהֵרִי תֵרִי שְׂמָא אִית לֵהוּ.

זֶה שְׂמוֹ רִית בְּשֵׁר וְזֶה שְׂמוֹ בְּשֵׁר, וְדוֹקָא לְרַב דְרִית אוֹסֵר בְּעֵצְמוֹתוֹ אִי אֲפִשֵׁר שְׂיִתְבַּטַּל
בְּגוּף הַשְׁחוּטָה שְׂהֵרִי נִרְגָּשׁ הָרִית. אֶבֶל לְלוֹי מַה שְׂנִרְגָּשׁ הָרִית לֹא אִיכְפַּת לָן דְרִיחָא לָאו
מִיְלְתָא רַק מִשְׁהוּ דְמִשְׁהוּ מְמִשׁ שְׂיֵשׁ בּו וְשְׂפִיר בְּטַל בְּגוּף הַשְׁחוּטָה כִּיּוֹן דַּמ"מ שְׂמוֹ רִית
וְתֵרִי שְׂמָא נִינְהוּ זֶה שְׂמוֹ רִית בְּשֵׁר וְזֶה שְׂמוֹ בְּשֵׁר.

וְדו"ק הֵיטֵב כִּי נִכּוֹן וּכְרוּר: (ה) וְעַתָּה נִיִּישׁב אַחַת לְאַחַת הַקּוֹשְׁיוֹת שְׂהַקְשָׁה, עֲלִיו הָר"ן.
הֵא' דֹאֵי אֲפִשֵׁר שְׂיִהֵי' טַעְמָא דְרַב מִשׁוּם מִב"מ.

שְׂהֵרִי הַש"ס תְּלִי' בְּפִלּוּגְתָא דְתַנְאֵי בְּהַרְוּדָה פַּת חֲמָה שְׂהוּא מִבְּשֵׂא"מ. לֹא קִשָּׁה כָּלֵל
דְהֵתֵם מֵאַחַר שְׂנִרְגָּשׁ רִית יֵין אִי אֲפִשֵׁר שְׂיִתְבַּטַּל.

וְכּוֹ תִּירֵץ הָרֵאָב"ד ז"ל בְּהַשְׁגוֹת עַל בַּעַה"מ בְּפִרְק פִּיצַד צוֹלִין: א ו) הֵב' מַה שְׂהַקְשָׁה
דְאַבְיִי הָא ס"ל כְּרַב אִף דַּס"ל כָּל אִיסוּרֵי תוֹרָה בַּס'. הֵא וְדֹאֵי לֹא קִשָּׁה דְאַבְיִי בְּבַת תִּיחָא
שְׂמִרִית בְּיֵין לְבַד וְאִין כָּאֵן בְּמַה לְהַתְבַּטַּל ע"כ אוֹסֵר.

רַק מַה שְׂהַקְשָׁה הָר"ן אַח"כ דַּא"כ לְרַבָּא דְמַתִּיר מִשׁוּם דְרִיחָא לָאו מִיְלְתָא וְכִיּוֹן דְהִיכָא
דְלֹא בְּטִיל כְּגוֹן בְּדִשִׁיל"מ לַכ"ע אֲסוּר וְהִיכָא שְׂהוּא בְּעֵינֵי' אִיף יֵהי' מְוִתֵר. אִף לְפִימ"ש
לֹא קִשָּׁה דְהֵרִי"ף יְפָרֵשׁ כְּפִירוּשׁ הַתוֹס' בַּת תִּיחָא בְּמִרִית בְּחֻטְמוֹ דֹאֵי אֲפִשֵׁר לְאַסֵּר
מִשׁוּם הַמְּמִשׁ שְׂאִינוּ נִכְנָס לְמַעְיוּ.

ואת"ל שְׁנַכְנַס דְּרָף חֲנוּטָמוּ אֶל מַעְיֵו הָא לָאו דְּרָף אֲכִילָה כָּלָל כַּנ"ל. וְלֹא־בִי דָאֲמַר רִיחָא מִקְלָתָא בְּעֶצְמוֹתוֹ אֲסוּר מְשוּם דְּרָף רִיחַ כְּדָרָף אֲכִילָה.

וְהָרִי מְרִיחַ כְּשׁוֹמֵה וְדָרָף רִיחַ וְדָאִי בְּחֲנוּטָמוּ וּמְרִיחַ כְּשׁוֹמֵה. אֲבָל לְרַבָּא רִיחָא לָאו מִקְלָתָא רַק מְשׁוּם מְשׁוּהוּ דְּמִשְׁהוּ טַעַם.

הָא אִין לְאַסְוֹר אֶלְא בְּפִיו. וּמָה שְׁהַקְשָׁה אֵהָא דְּכַתְבֵּי הָרִי"ף דְּלוֹי לָא שְׂרִי רַק בְּדִיעְבַד.

מָהָא דְּמַקְשָׁה לְלוֹי מָהָא דְּאִין צוֹלִין שְׁנֵי פְסָחִים פְּאָחַד. י"ל עפ"י מַה דְּאֲמַרִּין בִּיצָה (דָּף ל"ו:) בִּי רַחֲמֵי דְּאֲבִי דְּלוֹף אֲתָא לְקַמְי' דְּרַבָּה אָמַר זִיל עֵיילִן' לְפִנְרֵיךָ לְהַתֵּם דְּלִיקְהוּ כְּגַרְף שֶׁל רְעִי וְאֲפַקִּיהָ יְתִיב אֲבִי וְקָשִׁיא לִי' וְכִי עוֹשִׂין גְּרָף שֶׁל רְעִי לְכַתְחִילָה פִּירִש"י וְכִי מוֹתֵר לְגֵרוֹם שְׁיֵהֵן' מָאוּס לֹא וְיִוצִיאָנּוּ].

אֲדַהֲכִי נָפַל בִּי רַחֲמֵי דְּאֲבִי אָמַר תִּיתִי לִי דְּעַבְרִי אֲדַמַר. וְכַתְבוּ הַתּוֹס' אַף דְּאֲמַרִּין לְעִיל אִין עוֹשִׂין גְּרָף שֶׁל רְעִי לְכַתְחִילָה הֲכָא שְׂרִי מְשׁוּם פְּסִידָא דְּבִי רַחֲמֵי.

הִנֵּה דְּמְשׁוּם פְּסִידָא שְׂרִי לְעֵשׂוֹת כְּדִי שְׁיֵהָא מוֹתֵר בְּדִיעְבַד אַח"כ מְשׁוּם דְּנִמְאָס לֹא אַף דְּהַשְׁתָּא אִין כְּאִין מִיֵּאוּס מ"מ מְשׁוּם פְּסִידָא שְׂרִי לְגֵרוֹם. ה"נ בנ"ד דָּאֲח"כ יֵהִי מוֹתֵר מְשׁוּם דִּיעְבַד.

שׁוֹב שְׂרִי לְגֵרוֹם הַדִּיעְבַד מְשׁוּם דְּחַק תַּנּוּרִים בִּירוּשָׁלַיִם לְגַבֵּי פְסָחִים אִם יִצְטָרֵף לְכָל פְּסַח תַּנּוּר בְּכַנֵּי עֶצְמוֹ: ח) וַיֵּשׁ עוֹד לְהַקְשׁוֹת לְפִימ"ש הָרִי"ף דָּאֲח"כ לְמ"ד רִיחָא לָאו מִקְלָתָא צָרִיף לְבִטּוּל וְהָא אִין מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְחִילָה.

י"ל דְּאִין מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְחִילָה דְּרַבְּנָן. וְדַעַת הַמְרַדְכֵי וְרַמ"א דְּבַדְרַבְּנָן שְׂרִי פְּסִיק רִישׁוֹ.

וְהָא אִינוּ מְתַפְנִין שְׁתַּצָּא רִיחַ מִפְּסַח לְפְסַח וְהוּהוּ לִי דְּבַר שְׂאִין מְתַפְנִין וּמוֹתֵר. וְעֵינִין רַשְׁבָּ"א שְׁבַת (דָּף צ"ח:) דְּמַעְבִּיר ד' אֲמוֹת בְּשַׁנֵּי רְשׁוֹת הָרַבִּים וְרְשׁוֹת הַיְחִיד בְּאֲמָצַע לְמ"ד קְלוּטָה כְּמִי שְׁהוֹנְחָה פְּטוּר.

מְשׁוּם מַעְבִּיר לִיכָא דְּרַה"י מִפְּסִיק בְּאֲמָצַע הַד' אֲמוֹת וּמְשׁוּם מוֹצִיא וּמְכַנֵּס לִיכָא לְחֵיבּוּן' דְּלֹא נַעֲשִׂית מְחֻשְׁבָּתוֹ עֵי"ש. הִנֵּה דָּאֲח"כ שְׂרָצָה שְׂאֵם נִיחַ בְּרְשׁוֹת הַיְחִיד שְׁיֵלֵף מְשִׁם הַלֵּאָה לְרַה"ר.

מ"מ כִּינֹן שְׁלֹא רְצָה שְׁיִנִּיחַ בְּרְשׁוֹת הַיְחִיד חֲשִׁיב הוֹצָאָה שְׁלֹא נַעֲשִׂית מְחֻשְׁבָּתוֹ. ה"נ אַף שְׂרָצָה שְׂאֵם יֵצֵא רִיחַ מִפְּסַח זֶה לְפְסַח זֶה שְׁיִתְבַּטֵּל.

מ"מ כִּינֹן שְׁלֹא כִּנּוֹן שְׁיֵצֵא הָרִיחַ חֲשִׁיב בְּבִטּוּל אִינוּ מְתַפְנִין וְהִבְנִין זֶה: ט) וּמָה שְׁהַקְשָׁה הָר"ן עוֹד עַל מַה שְׁכַתְבֵּי הָרִי"ף לְאַסְוֹר פֶּת שְׂאֲפָאָה עִם הַצְּלִי מְשׁוּם דְּשִׁיל"מ. דְּהָא שְׂרִינֵן נ"ט בב"ח דְּגִיִּם שְׁעָלוּ בְּקַעְרָה לְאֲוֹכְלָם בְּכוּתָח וְלֹא אֲסַרִּין מְשׁוּם דְּשִׁיל"מ.

נ"ל לִינִישׁב עִפְיִמ"ש הָרַשְׁבָּ"א (סוֹף פ' כָּל הַבְּשָׂר) בְּשֵׁם הָר"י מִיגַא"ש הַמַּעֲמִיד גְּבִינָה בְּעוֹר קִיבַת נְבִילָה דְּאִיסוּרָה. וְהַקְשָׁה הָר"י מִגַּא"ש אִפ' בְּעוֹר כְּשִׁינָה תֵּאָסֵר מְשׁוּם בב"ח.

וְתִרְצֵן דְּבב"ח אִין אוֹסֵר פְּחוֹת מִנ"ט וְדוֹקָא עוֹר נְבִילָה אוֹסֵר בְּפָחוֹת מְשׁוּם דְּבַר הַמַּעֲמִיד לֹא בְּטִיל. אֲבָל בב"ח אַף דְּלֹא בְּטִיל מ"מ כָּל שְׂאִין נוֹתֵן טַעַם לָאו דְּרָף בְּיִשׁוּל הוּא וּמוֹתֵר.

ע"כ דגים שפלו בקערה שאוכלו עם כותח המשהו בשר שבו לאו דרף בישול עם הכותח ומותר אף דלא בטיל משום דשיל"מ. אבל פת שאפאו עם הצלי שפיר הוי דרף בישול עם הכותח שמבשלים משום הריח.

ונקא במשהו דלאו ריח פינון שאינו נותן טעם למה יערבם יחד. אבל זה מערבם בשביל הריח.

ואף דריחא לאו מילתא לאסור. מ"מ מאכל שיש בו ריח מבושם טוב יותר.

וע"כ תבוא עליו להתירו משום בישול. על זה אמר הרי"ף דהוי דשיל"מ וכלא בטיל: סימן צא א) הרמב"ם פסק (פ"ז מה' ע"ז הי"ג) דבע"ז מותר בשתי תערובות ובקרימוני ב) (בפ"ז מה' מ"א ה"י) הצריף ג' תערובות ותמהו הפוסקים על זה: ב' ונראה לי דטעם הרמב"ם לפמ"ש התוס' בהא דאמר רב דטבעת שגפול לים הגדול הותרו פולין.

דדוקא נפל אבל הפיל אסור. וכתב הרשב"א דאם פירש אסור פינון שהספק לגבי אותו שפירש ואם אתה מתיר את התערובת אתה אוסר אותו שפירש.

ולפי זה אם יאכל אחד מהתערובת הב' אז יהי נותר אותו תערובת אפי' אם יתנדע אח"כ שאותו שגפול לתערובת הב' האסור הי' וממילא יהי נותר התערובת הראשון דהוי כגפול אחד מהתערובת הראשון לים הגדול.

ונמצא שבמה שאוכל אפי' אחד מהתערובת הב' הוי כמפיל אחד מהתערובת הראשון לים ואסור: ג) והנה הש"ף (ס"ק מ"ב) כתב דאם פירש אחד ואח"כ נפל לים דשאר תערובת אסור פינון שגאסר הוא וגם התערובת פינון שהנפרש הוא בעין.

עיי"ש.

ובמנחת יעקב חולק עליו. ולפענ"ד דברי הש"ף מבוארים מדברי התוספתא הובא בר"ש מקוואות דאם טבל באחת ועשה טהרות וטבל בשני ועשה טהרות דשניהן תלויות ואפי' נשרף אחד מהם השני אסור פינון דכבר נאסר.

וה"נ בשעה שפירש נולד הספק לתלות על השני אלא שלא היינו יכולים לתלות משום אסור אותו שפירש. וכיון שפירש נאסר אף אחר הספק אף אם נשרף אסור: ד) אמנם הש"ף כתב פינון שאותו שפירש אסור ומשמע דאל"כ לא הנה שייך לומר כבר אסרתה.

דהי' עומד להתיר ע"י שיאכל השני. ומ"מ התערובת השני אסור.

שאם מתיר אותה יהי נותר התערובת הראשון. אבל השתא שגאסר התערובת השני אם נפל אחד לתערובת הג' אף אם נתיר את תערובת הג' ואם יאכל אחד מן התערובת הג' הנה נותר גם התערובת הב' וממילא גם תערובת הראשון יהי נותר הא תערובת הב' בלאו הכי הי' מותר מצד עצמו רק משום היתר תערובת הראשון ותערובת הראשון לא יהי נותר עתה פינון שבשעה שפירש לתערובת הב' הי' אסור תערובת הב'.

ודומה לדין הש"ף ודו"ק: ה) ובה ניתא הרבה קושיות שהקשה הש"ף על דין זה הא' מדברי התוס' דליהנות מתערובת הב' בזה אחר זה מותר לא כתבו רק ליהנות אבל לא

לְאָכּוּל. וְהִשָּׂאָה אֶף שְׂבַעֲצָמוּ מְחַלֵּק בֵּין אֲכִילָה לְהִנָּאָה מ"מ סוֹבֵר הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּאִסּוּר
אֲכִילָה חָמוּר.

וְכִינּוּן שְׂפָסְקֵנוּ שְׂאִסּוּר בְּאֲכִילָה דְּשִׂמְאָ זֶה הוּא. ה"ה דְּאִסּוּר בְּהִנָּאָה.

אָבֵל לְהַנְּלִי דְהַטַּעַם מִשּׁוּם מְבַטֵּל אִסּוּר וְכִשְׂאִינּוּ אוֹכֵל לֹא שִׂינְיָהּ זֶה. אָבֵל בַּע"ז שֶׁחֲפִיץ
נִשְׂאָר בְּעֵין בְּשִׁנֵי תַעֲרוֹכֶת סָגִי: סִימָן צַב בְּדִין בְּיִשׁוּלֵי וּפְתַעֲפוּ"ם א) בִּיּוֹר"ד (ס"א ק"ב)
פֶּת שָׁל עֲמָמִים עֲפוּ"ם.

פְּשׁוּט דְאִפְּלִי אִינוּ עוֹבֵד ע"ז כְּגוֹן הַיִּשְׁמַעְאֵלִים אִסּוּר שְׂהָרֵי אִפְלִי שְׂמֵנוּ שָׁל גֵּר תוֹשֵׁב (קְוֹדֵם
שְׂהַתִּירוּ הַשְּׂמֵן אִסּוּר כְּדֹאִתָּא בַע"ז (ס"ד:)) וְדַבְּרֵי הַשָּׂ"ה (ס"ב) צַע"ג. דַּמ"מ אִיכָּא בְּהוּ
מִשּׁוּם חֲתָנוּת דְאִפְּלִי בְּגַר תוֹשֵׁב אֶסְרוּ יֵינָם.

וַע"כ מִשּׁוּם חֲתָנוּת כַּמ"ש הַתּוֹסֵ' ע"ז (ס"ד:)) ד"ה אֵין. וְכ"כ הַב"י בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א בְּגַר
תוֹשֵׁב.

וְכֵן הַיִּשְׁמַעְאֵלִים יֵינָם אִסּוּר בְּשִׂתְיָ' מִשּׁוּם בְּנוֹתִיָּהֶם וַע"כ דְּלֹא דוֹקָא עוֹבֵד ע"ז: מ ב)
הַפְּתָחֵי תְּשׁוּבָה כְּתַב בְּשֵׁם תַּפְּאֲרֶת לְמִשְׁהָ (סִימָן קי"ג ס"ט). דְּכַת מוֹמְרִים מוֹתֵר דְּלֹא
שִׂינְיָהּ בְּהוּ גְזִירוֹת בְּנוֹתִיָּהֶם.

וּלְפַעַנ"ד דְּלִיתָא (וְכֵן מְפֻרָשׁ בַּח"י הַר"ן חוֹלִין (דף ד':)) עֵי"ש [דְּהָא מְפֻרָשׁ לְקַמָּן (ס"א
קכ"ד ס"ח) דְּמוֹמֵר עוֹשֶׂה יי"נ בְּמַגְעוֹ. מוֹכַח דִּישׁ בְּהֵם גְּזִירַת בְּנוֹתִיָּהֶם.

דְּהָא קי"ל דְּכַחוּ שָׁל נְכָרֵי אִינוּ אוֹסֵר אֶלָּא בְּשִׂתְיָ'. וְהַקְּשָׁה הַר"ן (פְּרָק רי"ש) לְשִׂטָּה זֹ
דְּהָא עֵיקַר נִסְפוּף הוּא ע"י פַּחוּ שְׂהַעֲכוּ"ם יוֹצֵק הֵינּוּ לַע"ז.

וְתִירֵץ הַר"ן דְּבַמַּגְעַת הַחֲמִירוּ טְפִי מִשּׁוּם דְּאִיתָּ בְּהוּ מִשּׁוּם בְּנוֹתִיָּהֶם ג"כ. אָבֵל בְּכַחוּ דְּאִינוּ
אִסּוּר אֶלָּא מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ נִסְפוּף מְסַתְּיָ' לְאִסּוּר בְּשִׂתְיָ'.

א"כ אִי אֲמַרְתָּ דְּבַמוֹמֵר אֵין אִסּוּר מִשּׁוּם בְּנוֹתִיָּהֶם לֹא יֵאָסֵר מַגְעוֹ בְּהִנָּאָה: ג) וְעוֹד דְּהָא
כְּתַב הַר"ן (פְּרָק אֵין מַעֲמִידִין) בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"ם דַּע"כ צָרִיף לְטַעֲמָא דְּבְנוֹתִיָּהֶם לְאִסּוּר
סְתָם יֵינָם וְתִפּוּק לִי מִשּׁוּם נִסְפוּף.

וְתִירֵץ הַרְשֵׁב"ם דְּאִזְלִינּוּ בְּתֵר רֹב וְרֹב יֵינָם אֵינָם מְגוֹסְכִים. וַא"כ הָא דְּאִמְרִינּוּ בְּחוֹלִין
(ד':)) בְּעֵינֵי יְהוֹשֻׁפֵט שְׂשִׁתָּה יֵין אֶצֶל אַחָאָב מִשּׁוּם דְּשִׂתְיָ' סְתָם יֵינָם הוּא וְעַדִּינּוּ לֹא נִתְּסַר
יֵין שָׁל נְכָרִים.

וּמִנְכַת דְּאַחַר הַגְּזִירָה הִי יֵינּוּ שָׁל אַחָאָב אִסּוּר אֶף דְּמִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ נִסְפוּף לֹא הִי אִסּוּר
כְּדַבְּרֵי הַרְשֵׁב"ם הַנְּ"ל. ע"כ בְּמוֹמֵר יֵשׁ גְּזִירַת בְּנוֹתִיָּהֶם: ד) וּמ"ש בְּסִפְרֵי הַנְּ"ל שְׂמִוּתָר
לְיִשְׂאָ בַת מוֹמֵר אוֹמֵר אֲנִי כֵן הַדְּבָרִים.

אֶף זֶה דוֹקָא כְּשִׁבְתוֹ מְתַנְהֶגֶת בְּדַת יְהוּדִית אָבֵל אִם הִיא מוֹמְרַת כְּמוֹהוּ אִסּוּרָה כְּמוֹ נְכָרִית
מִמֶּשׁ. דַּמָּה"ט דַּעַת תְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִים בְּאֶבֶן הַעֲזָר ס"א קנ"ז) דְּמוֹמֵר אִינוּ זוֹקֵק לְיִבּוּם
דְּקַנְאִים פּוֹגְעִים בּוֹ וּבְמִקוּם עֲרֻנָה קִינְיָא.

הַרִי דְּדִינוּ כְּגוֹי מִמֶּשׁ לְהַתְּחַתֵּן בּוֹ וַע"כ יֵשׁ בּוֹ גְּזִירַת בְּנוֹתִיָּהֶם. דְּמִסְתְּמָא בַתּוֹ תִּהִי מוֹמְרַת
כְּמוֹהוּ.

זה ברור ופשוט לפענ"ד: ה) ועוד ראי' דפת מומר אסור דהא המחבר סתמא קאמר דמומר עושה יי"נ במגעו. ומשמע דאפי' מומר לדת הישמעאלים.

ואף שהישמעאלים גופייהו אין עושים יי"נ אלא משום בנותיהם כמו גר תושב. וכן מוכח דהרח"ו ששטה יין עם איש שהמיר לדת ישמעאלים ועשה תשובה ועדיין לא גמר תשובתו פראוי וקראו לו מן השמים ששטה נסד.

וקראו יי"נ ל צוה להתענות. הרי דאף מומר לדת ישמעאלים אוסר במגע.

ומוכח דאף במומר איכא משום בנותיהם ופתו אסור: ו) ברמ"א שם [אהא דכתב המחבר דפת קטנית אורז ודוחן אינו בכלל פת סתם שאסרו וגם אינו אסור משום בישולי עכו"ם אם אינו עולה על שלחן מלכים.

וכבר חלקו פנלם על הרמ"א דודאי אינו עולה על שלחן מלכים. וכן נ"ל מדקאמר בש"ס ע"ז (ל"ח).

(איכא ביניהו דייקא. ולפירוש כל המפרשים לבד ר"ח וקרב"א דייקא אינו נאכל פמות שהוא חי.

אף אינו עולה על שלחן מלכים. והרי דייקא של חטים מאכל חשוב בעצמותו רק שאינו ללפת בו את הפת.

ע"י רשב"א בתהבה"א. ופת אורז פשיטא שאין מלפתין בו את הפת: ז) ולכמ"ש נראה דאין להוכיח מדנתן הרא"ש שגני טעמים בפת אורז להתיר. דמשום פת לא שאינו בכלל פת סתם. ומשום בישול לא.

שאינו עולה על שלחן מלכים. ומדאיצטריף ליתן טעם בפני עצמו לענין איסור פת של עכו"ם ולא סגי לי' בטעם דאינו עולה על שלחן מלכים.

מוכח דפת קיבר ביותר שאינו עולה על שלחן מלכים אסור. דהא ליתא די"ל פת אורז עולה על שלחן מלכים לאכול.

ואם הי' נקרא פת הי' אסור כמו כל פת שאינו ללפת בו פת. אלא דפת עצמו לא גרע מללפת בו פת.

ולא יהא העיקר קל מטפל. וה"נ פת אורז אם הי' נקרא פת.

אף עכשיו שאינו פת. וללפת בו פת אינו עולה על שלחן מלכים אין בו איסור גם משום בישול.

ובש"ף (סק"ה) בשם רי"ו משמע שגם איסור פת אינו אלא אם פן עולה על שלחן מלכים. וברא"ש אין ראי' להיפוך פנ"ל ודו"ק: סימן צג א) סעיף ב'.

במחבר. יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחין פת מנתותם עכו"ם במקום שאין שם נחתום שראל מפני שהוא שעת הדחק.

והוא לשון הרמב"ם שתלוי במקומות. והוא בירושלמי (פ"ב דפסחים) חמץ של עכו"ם מותר בהנאה הא באכילה אסור.

מתניתא במקום שלא נהגו לאכול פת של עכו"ם. אבל במקום שנהגו לאכול פת של עכו"ם מותר אפי' באכילה וס"ל להרמב"ם דאף מקום שנהגו אינו אלא במקום שאין פת ישראל מצוי'.

וס"ל דהאמור בירושלמי (פ"ק דשבת) במקום שאין פת ישראל מצוי'. הדין שתהא פת נכרי אסורה.

והתירוה מפני חיי נפש. היינו במקום שנהגו היתר.

וכן בגמ' דידן אפי' למ"ד התיר רבי את הפת שמקומות יש דס"ל התיר רבי את הפת ונהגו היתר. מ"מ אין היתר זה רק במקום שאין פלטר ישראל.

ועי' רא"ה בבדה"ב דכיון שנהגו היתר מחמת שחשבו שהתיר רבי וחקמים לא מיהו בידם. זה הספמת חקמים להתיר.

וע"כ תלוי במנהג מקומות. דמקומות שנהגו היתר אף שהי' מחמת טעות.

מ"מ פיון שחקמים הניחו אותם במנהגם זה הספמתם להתיר באותם מקומות שהניחו אותם במנהגם. ובשאר מקומות נשאר באיסורו.

זה שיטת הרמב"ם שתלוי במקומות: ב) אבל הרשב"א בתה"ב כתב דנהי דרבי לא התיר את הפת. מ"מ אמוראים התירוהו מפני חיי נפש במקום שאין פת ישראל מצוי' כדאייתא בירושלמי ט"כ סתם להתיר פת פלטר.

ולא תלו במנהג המקומות. ולפי"ז צ"ל דהא דירושלמי (דפ"ב דפסחים) מתניתא במקום שלא נהגו היתר כו' מבואר דאף בזמן המשנה הי' מקומות שנהגו היתר בפת של עכו"ם.

לאו מחמת ההיתר שהרי ההיתר הי' מאמוראים רק צ"ל שאותם מקומות לא נתפשטה הגזירה כלל משום שהי' גזירה שאין רוב ציבור יכולים לעמוד בה. ובאותם מקומות שנתפשטה הגזירה עמדו האמוראים והתירוהו במקום שאין פלטר ישראל.

ולפי"ז י"ל באותם מקומות שלא נתפשטה הגזירה אף שיש שם פלטר ישראל מותר. וזה דעת י"א שברמ"א הוא המרדכי והטור דאפי' במקום שפלטר ישראל מצוי' שרי.

שאנו מן המקומות שלא נתפשטה הגזירה. ואפי' פת בעה"ב נראה דמותר באותם המקומות כמ"ש הש"ך (סק"ח) ועי' מ"ש לקמן (סי' צ"ה אות ט'): ג) ובש"ך (סק"ח) דאינהו דאסרו פת פלטר גוי בדאיכא פלטר ישראל משום דס"ל שנתפשט האיסור בכל המקומות.

לשון זה צ"ע דגזירת פת לא פשטה ברוב ציבור. אף שהם הסוברים שאין היתר רק בדליכא פלטר ישראל.

אף טעם המרדכי דאין הכי נמי במקום שפשט איסור אסור בדאיכא פלטר ישראל. ויכלו לבטל אף במקום שפשט משום שלא פשט ברוב ישראל.

ובאותם מקומות אין היתר רק בדאיכא פלטר ישראל. אבל במדינת אנשכנו לא פשט האיסור וע"כ מותר לעולם אפי' באיכא פת ישראל.

דבאומתם מקומות א"צ היתר כָּלֵל. ואולי רוצה הש"ך לומר שנתפשט האיסור בכל מקומות שָׁלְנוּ.

והמרדכי סובר גם במקומות שָׁלְנוּ יש מקומות שלא נתפשט. ונוכל לומר אנחנו לא נתפשט אצלנו וספק דרבנן להקל: ד) ש"ך (ס"ק י"ב) הקשה על המחבר דס"ל דפת פלטר שקנאו בעה"ב גוי מותר משום דבתר תחילתו אזלינן.

א"כ למה אוסר היכא דאזמני' פלטר גוי. ולפענ"ד יש ליתן טעם בדבר לדעת היש"ש דיש ברירה בדרבנן גם לחומרא ומסתמא הפלטר שאופה דעתו לאכול הוא וב"ב ג"כ מן הפת.

וא"כ הפת שמשייר לעצמו וב"ב. הוברר למפרע שלעצמו וב"ב אפאו ודינו כמו פת בעה"ב: ה) ש"ך (סקי"ג) שאם כבר לקחו ישראל ובא אח"כ לשם פלטר ישראל לא יצא מהתירו.

והם דברי משמרת הבית. ואף שבמה"ב משמע שהרא"ה אוסר גם בזה.

מ"מ ברא"ה עצמו לא משמע. זה פנונת הש"ך: ו) ויש לעיין בזה ממ"ש התוס' ברכות (ל"ט:) אם יש לו פת קיבר של ישראל ונקי של גוי יברך על איזה שירצה.

והביאו ראי' מירושלמי פת טהור קיבר וטמא נקי יע"ש. ואי אמרת בשלמא שאם בא פלטר ישראל חוזר ונאסר.

היינו דקרי לי' טמא שטומאתו ואיסורו עליו. דכהאי גוונא אמרינן בבכורות (ד' כ"ג).

(למ"ד חוזר ונגיעור חשיב לי' אף קודם שחזר ונגיער פמאן דאיתא. אף אם נאמר ששוב אינו נאסר טהור גמור הוא: ז) ויש ליישב שאם מקרנו לגוי וחזר ולקחו ממנו יאסר.

דומה להא דאמרו בגיטין (ד' ע"א). בקלא דבתר נשואין לא חישינן אם מת הכהן ונשאה כהן שני תצא דלגב' הוי קלא דקמי נשואין.

ויען שהרשב"א במשמרת הבית למד דין זה מנשאת בהיתר א התירוה להנשא. יש ללמוד משם לנ"ד כמ"ש וא"כ שפיר מקרי טמא לענין זה.

דפת של ישראל אם לקחו גוי מותר דהא קי"ל בתר תחילתו אזלינן. משא"כ זה שהותר רק משום שפא ליז ישראל אם חזר לגוי פסק ההיתר.

נאפי' אם יקחנו יאסר פנ"ל. ומקרי שפיר פת טמא פיון שהאיסור יכול להיות חוזר ונגיעור ח) ולפי זה יש ליישב קצת הא דמשמע במה"ב דרא"ה פליג בזה.

ולכאורה לא משמע מידי כמ"ש הש"ך ופר"ח. אף יען שהרא"ה סובר בתר סופו אזלינן. ואי אפשר לפרש דברי התוס' דמש"ה מקרי פת טמא. דהא אפי' של ישראל גמור אם מכרו לגוי נאסר.

וא"כ פיון שאין חילוק בין פת זה לשל ישראל למה יקרא טמא. על פרחין לפרש שאם בא פלטר ישראל נאסר.

אף הרשפ"א לפי שיטתו בטר תחולתו אַזלינו. אין ראי' מתוס' לאַסור וְהביא ראי' להתיר: ט ובעיקר הדין שאם פָּבַר לקחו בְּהִיתָר שׁוּב אינו נֶאֱסָר צ"ע לדינא פּי זֶה לשון הרשפ"א במה"ב דומה למה שאמרו בשנים שאמרו לאשה מת בעלה והתירוה לינשא ונשאת ואח"כ באו שנים ואמרו לא מת לא תצא ואסיקנא לא נשאת נשאת ממש אלא פּינן שֶׁהתירוה לינשא לא תצא מהתירה הראשון כו' ע"ש.

וכפי הנראה לא דימהו הרשפ"א לנשאת ממש. דשניא להוציא אשה מבבלה מלהוציא פת מבבללי רק ראיתו מהתירוה.

ובאמת בגמ' לא מצינו דין זה דהתירוה לינשא בתרי ותרי רק בעד ועד. ומשום דכל מקום שהאמינתה תורה ע"א הרי הוא כמו שנים וְחָכַם אַחַד בְּתוֹשׁוֹ הַרִיב"ש רצה לומר כן והשיג עליו הריב"ש (בסי' שע"ט) הביאהו הב"ש (סי' י"ז ס"ק קכ"ח) באין חולק.

וא"כ דין נ"ד צ"ע וגם הפרי תואר מפקפק בזה יע"ש: סימן צד א) סעיף ו' ויש אוסרים בביצים טחין על פניו שהם בעין ואינם בטלים לגבי פת ומצויין תוס' ורא"ש. והנה בדבריהם לא נמצא לאסור רק בד"מ כתב מדקם לא כתבו רק הנלוש בביצים אין להתיר בטחין על פניו שדומה לפשטיד"א יע"ש.

ותמיהני שהרי ברשפ"א ור"ן מפורש להתיר. והם עצמם כתבו האיסור בפאלדיש של דגים והיינו פשטידא.

הנה שאינו דומה זה לזה. והפ"ת ג"כ חולק על הרמ"א וכתב דלא משמע מידי בתוס' וסייעתם לאסור בביצים טחין על פניו.

וטעם החילוק שבין פשטידא של דגים כתב דהתם הדג בפ"ע ואינו אחד עם הפת. משא"כ הקא שהוא גוף אחד עם הפת.

ואני מוסיף בה דברים דהטיחה שעל פניו לבד הא אינו עולה על שלחן מלכים רק עם הפת והפת עיקר בשלמא הדג או אפי' השומן עולה בפ"ע על שלחן מלכים: (ב) אף השינויים שתוס' לפנינו וכן ברא"ש כתב ההיתר בנלוש בביצים.

והרשפ"א וכן ה"ן כתבו הדין ביצים טחים על פניהם. נ"ל שהרא"ש לשיטתו והרשפ"א לשיטתו.

דהנה צריך להבין למה הוצרך ר"ת לומר ההיתר בנלוש בביצים משום שהביצים טפלין לפת. תיפוק לי' דהביצה עצמה מן הפת.

ומה נ"מ אם נלוש במים או בביצים. אף למה שכתב הרא"ש דאין מי פירות מחברים ע"כ אין המי ביצה מפלל העיסה.

ונדקא שבעה משקים המחברים העיסה להיות אחת הוא מפלל העיסה אכל לא מי בצים [הגה. ובזה פרשתי דברי הרמב"ם שפסק הנלוש במי פירות לא הוי מצה עשירה.

ואינו מוכן דמאי שנא מהנלוש ביין שמן ודבש. ובנדאי יש מי פירות יקרים מיין שמן ודבש עשיר ידות.

ואמרת דע"כ הרמב"ם מניירי שהי' גם מים. דאל"כ בלא טעם מצה עשירה אינו יוצא
בה משום דאינו בא לידי חימוץ רק בפשיש מים.

ובזה יש טעם גדול משום שהמי פירות אינם מחררים ואינם מפלל המצה ואין עצם
המצה עשירה דאין המצה רק הקמח והמים שבו והוא רק כמטבל המצה במי פירות]
ע"כ הנה אמינא שייאסר משום בשולי עפ"ם פיון שלא נקראו המי בצים פת שאינו מפלל
העיסה.

ע"כ הוצרך לטעם דטפל לפת. וכל זה הרא"ש לשיטתו שאין מי פירות מחברים ועיסה
הגלושה במי פירות פטורה מן החלה.

אף הרשב"א לשיטתו בפסקי חלה שלו הגילוש במ"פ חייב בחלה. א"כ הגילוש במי
בצים.

המי בצים עצמם מכלל הפת. וא"צ לטעם תפל.

ע"כ פתב הדין בבצים טח על פניו. ולדינא פתב הלבוש להחמיר במקום שאפשר.

וכ"כ במנחת יעקב. והמיקל לגמרי כמ"ש הפ"ת לא הפסיד: ג) ש"ף סקי"ח שקורין
קיכליד ודוקא שבלילתו עבה [כן הגיהו האחרונים במקום רפה] יש תימה בדבר.

שקרי בפסחים (ל"ז.) הדובשנין וכו' פטורין מן החלה אמר ר"ל הללו מעשה אלפס הן.

[פירש"י ר"ל אפוליהו קאי] ר' יוחנן אמר מעשה אלפס חייבין והללו שעשעאם בחמה
ונכתבו התוס' שם ע"ב בשם ר"ת דבבלילתו רפה פליגי יע"ש, הרי דדובשנין שבלילתו
רפה אם אפאם בתנור לכ"ע ולר' יוחנן דקי"ל כןות' אפילו באלפס חייב בחלה.

הרי נתברר דלעקיד שבלילתו רפה אם חזר ונאפה הן בתנור הן במחבת חייב בחלה וכן
איתא ביו"ד (סי' שכ"ט סעיף ב') עיסה שבלילתה רפה וחזר ונאפה בין בתנור בין
במחבת חייב בחלה ולא חילק בין גילוש במים או בשאר משקין ובסעיף א' הדובשנין
פטורין מחלה ולא חילק במה נאפה התם בשעת חייב חלה דהיינו לישה.

ובדובשנין שדרכו לעשות בבלילתה רפה העירוב בכף היינו לישה דידהו. וקמ"ל
דפטורה משום דבלילתה רפה ועיי"ש בלבוש ובש"ף סק"א.

אבל פשחזר ונאפה חייב ולחם הוא. ואם קבע סעודתו עלי' מברך המוציא כמו בבלילתו
עבה.

נדברי הש"ף בשם ת"ח בכאן תמוהים מאד וא"י ליישבם: סימן צח א) סעיף ז'. פת בעל
הבית אסורה לעולם אפי' קנאה פלטר ממנו וכו' ושל פלטר מותרת לעולם אפי' קנאה
בעל הבית ממנו שלא הלכו באיסור זה אחר מי שהפת בידו עכשיו אלא אחר מי שהי'
לו בשעת אפיה.

הנה הרשב"א בתה"א ונה"ן הביאו ראי' לזה מהא דפרק השוכר את הפועל (דף ס"ה)
ההיא פריא דחטי דנפל עלי' חביתא דיי"נ שריא רבא לזבוגי לנכרים איתבי' כו' ה"נ
אתי לזבוגי לישראל הדר שרא למטחינהו ולמפינהו ולזבוגי לעפ"ם שלא בפני ישראל
ע"כ.

אָבֵל בְּפָנָי יִשְׂרָאֵל תִּיָּשִׁינּוּ דְכִי חֲזִי דְמִיִּשְׂרָאֵל זָבִין יִקְנָה מִיָּנִי. וְלֹא אֶמְרִינּוּ עֲכָשְׁיוּ הוּא פִתְּ שָׁל גּוֹי.

הָרִי דְבָתֵר תְּחִילְתּוֹ אֲזֵלִינּוּ. וְע"כ אִם הִי בְּשַׁעַת אִפִּי שָׁל פְּלִטֵר אַף אִם סוֹפוֹ שָׁל בַּעַה"ב מוֹתֵר.

וְה"ה לְהִיפּוּף אִם הִי תְּחִילְתּוֹ שָׁל בַּעַה"ב וּקְנָאָה פְּלִטֵר מִמְּנוּ אָסוּר (ב) וְתִמּוּהָ לִי לְפִי מַה דְקִי"ל דְאַפִּי בְּפִת שָׁל גּוֹי מְהַנִּי לְהַתִּיר אִם אֶפְאָה יִשְׂרָאֵל כְּמַבְנֹאֵר בְּשָׁ"ף (ס"ק"א). א"כ שְׁפִיר י"ל דְבָתֵר סוֹפוֹ אֲזֵלִינּוּ.

וְאַפִּי סוֹפוֹ לְבַד שָׁל בַּעַה"ב אָסוּר כְּמוֹ אִם מִתְּחִילָה שָׁל בַּעַה"ב. אֲלֵא הִיכָא שְׁקִנְהָ גּוֹי פִתּוֹ שָׁל יִשְׂרָאֵל וְחוֹשֵׁב הָרוּאָה שְׁיִשְׂרָאֵל וְדַאי אֶפְאָהוּ דְלִישְׂרָאֵל אָסוּר פִתְּ שְׁאַפְאוֹ גּוֹי אִפִּי הוּא שָׁל יִשְׂרָאֵל.

וּבְדַאי יִשְׂרָאֵל אֶפְאוֹ. וְכֵהָי גּוֹנוֹנָא אִפִּי הִי תְּחִילְתּוֹ שָׁל גּוֹי מוֹתֵר.

וְאִיף יֶאֱסוֹר בְּמָה שֶׁהִי סוֹפוֹ שָׁל גּוֹי. אָבֵל בְּחִילּוּק שְׁבִין בַּעַה"ב לְפִלְטֵר שְׁאִין חִילּוּק מִי אֶפְאוֹ.

פְּלִטֵר גּוֹי הוּא כְּמוֹ בַּעַה"ב. וְאִם אֶפְהָ פְּלִטֵר לְצוֹרְף בַּעַה"ב וְאַפִּי לְעַצְמוֹ וּב"ב אָסוּר.

וְכֵן לְהִיפּוּף בַּעַה"ב שְׁאַפְהָ לְצוֹרְף פְּלִטֵר וְאַפִּי אֶפְהָ שְׁיִמְכּוֹר הוּא בְּעַצְמוֹ מוֹתֵר. וְהַחִילּוּק רַק בֵּין נְאֻפָה לְמַכּוֹר אוֹ לְצוֹרְף עַצְמוֹ וּב"ב.

א"כ שְׁפִיר י"ל דְבָתֵר סוֹפוֹ אֲזֵלִינּוּ. וְאִם בְּסוֹף עוֹמֵד לְמַכִּירָה מוֹתֵר אַף שֶׁהִי מִתְּחִילְתּוֹ שָׁל בַּעַה"ב.

וְאִם בְּסוֹף הוּא שָׁל בַּעַה"ב שְׁאִינוּ עוֹמֵד לְמַכִּירָה אָסוּר אִפִּי הִי תְּחִילְתּוֹ שָׁל פְּלִטֵר: (ג) וְהָר"ן אֲזִיל לְטַעְמִי דס"ל פִתְּ שְׁלָשׁוּ וְעָרְכוּ גּוֹי וְהוּא שָׁל גּוֹי אָסוּר אִפִּי אֶפְאוֹ יִשְׂרָאֵל. א"כ פִתְּ שָׁל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁגוּי לְשׁוֹ וְעָרְכוּ.

וְאֵעִפִּי"כ מוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל מְשׁוּם שֶׁהוּא שָׁל יִשְׂרָאֵל כַּמ"ש הַב"י שְׁמוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל לִיתָן לְגוֹי קַמְחוֹ לְלוֹשׁ וְלַעֲרוֹף: וְא"כ אִם בָּתֵר סוֹפוֹ אֲזֵלִינּוּ וְכִשְׁנֹתָנוּ לְגוֹי כְּאִילוֹ הִי שָׁל גּוֹי מִתְּחִילָה. וְכִינּוּן שְׁהַגּוּי לְשׁוֹ וְעָרְכוּ ג"כ יֶאֱסוּר: וְא"כ יֵהִי אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר לְקִנּוּתוֹ מִן הַגּוֹי מְסַפֵּק שְׁמָא לְשׁוֹ וְעָרְכוּ גּוֹי וְאִף דְסַפֵּק דְרַבְּנָן לְמִנְלָא.

מ"מ פִּינּוּן דְאַפְשֵׁר לְשִׂאוֹל לְיִשְׂרָאֵל רֵאשׁוֹן מִי לְשׁ וְעָרְכוּ כָּל הִיכָא דְאִיכָא דְבְרוּרִי מְבָרְרִינּוּ. וְכִשְׁיִשְׁאֲלֵנוּ יֹאמֵר לוֹ שְׁאַסוּר מְשׁוּם עֵירוּב י"ג וְלָמָּה יֶאֱסוֹר לְמַכּוֹר לְגוֹי בְּפָנָי יִשְׂרָאֵל.

אֲלֵא וְדַאי בָּתֵר תְּחִילְתּוֹ אֲזֵלִינּוּ. וְכֵן הָרֵשֶׁב"א אַף שְׁבִתְשׁוֹ ס"ל שְׁגָם בְּפִת שָׁל גּוֹי מוֹתֵר אִם עָשָׂה יִשְׂרָאֵל אַחַד מִג' מְלָאכּוֹת.

מ"מ כְּתֵב הַב"י שְׁמִשְׁמַעוֹת דְבָרָיו בַּתַּה"א דְלֹא מְהַנִּי אֶפְיִת יִשְׂרָאֵל בְּשָׁל נְכָרִי. וְכ"כ בַּד"מ שְׁאִין לְסַמּוֹךְ כָּל כֶּף עַל הָרֵשֶׁב"א בַּתְּשׁוֹ מֵאַחֵר שְׁבִתַּה"א מְשַׁמַּע לְהִיפּוּף.

וְא"כ שְׁפִיר הִבִּיא בַּחַה"א הָרֵאָז' לְפִי שְׁיִטְתּוֹ שָׁם. אָבֵל לְדִידוֹן דְמַקִּילִים כְּהַרְמַב"ם וְהָרֵשֶׁב"א בַּתְּשׁוֹ דְמְהַנִּי אֶפְיִת יִשְׂרָאֵל בְּשָׁל גּוֹי אִין רֵאִי מְשָׁם כָּלְל: (ד) וְרַצִּיתִי לֹמֵר

דְּהָא דְאָסוּר פֶּת יִשְׂרָאֵל שְׂאֵפָה גוּי מְשוּם דְקוּנָה בְּשִׁבְחָא אִפִּי וּמְקַנְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְהָרִי שְׂבַח אִפִּי תַחֲזִילְתוּ בְיַד גוּי וְכֵן לְהִיפּוּף יִשְׂרָאֵל שְׂאֵפָה פֶּת שְׁל גוּיִם הָרִי תַחֲזִילַת שְׂבַח אִפִּי בְיַד יִשְׂרָאֵל וּמוֹתָר.

וּא"כ אֵין לְיִשְׁבֵי הָא דְהַשׁוֹכֵר אֵת הַפּוֹעֵל מְשוּם דְאֲזִילִין רַק בְּתַר מִי אֲפָאוּ. דְמִנְהָ עֲצָמוּ דְאֲזִילִין בְּתַר מִי אֲפָאוּ נִשְׁמַע דְבְּתַר תַּחֲזִילְתוּ אֲזִילִין: ה) אִף אֵי אֲפִשֵׁר לֹאמַר פֶּן שְׁהָרִי לְקַמֵּן (ס' קי"ג סְעִיף ד') עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת שְׁל יִשְׂרָאֵל שְׁבִישְׁלוּ אֲצֵל יִשְׂרָאֵל הֲרִשְׁבִּי"א אוֹסֵר אִף דְמַעֲשֵׂה יְדִיהֶם שְׁל יִשְׂרָאֵל וְתַחֲזִילַת שְׂבַח בְּיִשׁוּל שְׁל יִשְׂרָאֵל.

וְאִף הַמְתִיר לֹא הַתִּיר אֲלָא מְשוּם דְמִנְזָהָר עַל שְׁבִיתָתָם בְּשִׁבְתָּא אוּ מְשוּם דְבַע"כ עוֹשִׂים לִיכָא קְרוּב דַּעַת. הִנֵּה שְׂאֵין הַטַּעַם דְאֲזִילִין בְּתַר מִי אֲפָאוּ וּבִישְׁלוּ מְשוּם דְתַחֲזִילַת שְׂבַח אִפִּי וּבִישׁוּל שְׁל הָאוּפָה וּמְבִשְׁל.

וּא"כ רֵאִי הֵהוּא לְדִידֵן לִיתָא: ו) וְאִם בְּאִנּוּ לְדוֹן מְלִשׁוֹן הַגַּמ' נִרְאָה דְבְּתַר מִי שְׁלוֹקְחוּ מְמַנּוּ אֲזִילִין אִם הוּא בַעַה"ב אוּ פִלְטָר. וְלֹא בְּתַר הָאוּפָה.

דְּבַדְמָאִי (פ"ה מְשֻׁנָה ג' ד') מְבִנְיָר לְפִי פִי הַמְפָרְשִׁים שְׁם דְהָאוּפָה הוּא הַנְקָרָא נַחְתוּם וְהַקוּנָה מִן הַנַּחְתוּם וּמוֹכֵר בְּשׁוּק נְקָרָא פִלְטָר. וּבְעֵרוּף עֵרָף נַחְתוּם תַּרְגוּם הָאוּפָה נַחְתוּמָא.

וּבְעֵרָף פִלְטָר כְּתִב הַמוֹסִיף פִלְטָר בְּלִשׁוֹן יְנַי מוֹכֵר פֶּת נְקִי שְׁל חֲטִין. וּא"כ הֵיִתֵר פֶּת פִלְטָר מְשַׁמַּע אִפִּי קִנְאוּ פִלְטָר מְאוּפָה בַעַה"ב מְאַחַר שְׂאֵין שְׁם פִלְטָר עַל שְׁם אוּפָה רַק עַל שְׁם מוֹכֵר וְהָרָא"ה ז"ל דַּעַתוּ דְאֲזִילִין רַק בְּתַר מִי שְׁלוֹקְחוּ מְמַנּוּ: ז) מ"מ הֲרַמְבַ"ם שִׁנְיָה לְשׁוֹן הַגַּמ' מִפִּלְטָר לְנַחְתוּם מְשַׁמַּע דַּס"ל מְסַבְרָא דְבְּתַר תַּחֲזִילְתוּ אֲזִילִין אִף דְלִדִידִי לִיכָא רֵאִי מְהָא דְפָרְק הַשׁוֹכֵר.

פִּינֵן דַּס"ל אַחַת מַג' מְלֵאכּוֹת מְהַנִּי בְּפֶת גוּי. מ"מ ס"ל פֶּן מְסַבְרָא וְהַמְחַבֵּר פּוֹסֵק כְּמוֹתוּ. מִי יְהִרְהֵר אַחֲרֵיהֶם: ח) ט"ז (ס"ו) וְש"ף (ס"ד) פֶּת שְׁל יִשְׂרָאֵל שְׂאֵפָה גוּי אָסוּר כּוּ דְהוּי כְּשִׁלְקוֹת. עִי רִיטְבָ"א ע"ז (נ"ד) ל"ח.

(וְרִיב"ש (ס' ת"ק"ד) דְּפֶת שְׁלֵנוּ שְׂאוּפִין אֲצֵל הַפּוֹרְנִי מוֹתָר מְפַנֵּי שְׁהוּא כְּפֶת פִלְטָר מְשַׁמַּע לְהִיפּוּף. מ"מ מְאַחַר שְׁבַש"ע הִבִּיא דַּעַת מְהַר"ם בְּשֵׁם הַגְּאוּנִים בְּלִי חוּלְק.

וְהַרְמָ"א וְכָל נוֹשְׂאֵי פְלִים לֹא חֲלָקוּ עֲלֵיו חֲלִילָה לְהַקְל: ט) סְעִיף י"א מְחַבֵּר אָסוּר לְזַבּוּנֵי לְעַפּוּ"ם דִּילְמָא אַתִּי לְזַבּוּנֵי לְיִשְׂרָאֵל. בְּשֵׁם הַמְרָדְכִי.

ק"ל דְהַתִּינַח הַמְרָדְכִי לְשִׁיטְתוּ דְאִפִּי אִיכָא פִלְטָר יִשְׂרָאֵל שְׁרִי כְּדִלְעִיל (סְעִיף ב' בַּהֲגָה וּבְש"ף שְׁם) דְאִפִּי פֶת בַּעַה"ב מְשַׁמַּע בְּמְרָדְכִי דְמוֹתָר. גִּיחָא דְאָסוּר לְמוֹכְרוּ אִפִּי שְׁלֹא בְּפִנֵי יִשְׂרָאֵל.

דַּמ"מ יִקְנְהוּ יִשְׂרָאֵל מְמַנּוּ דְאִינוּ יוֹדַע שְׁהוּא פֶּת יִשְׂרָאֵל שְׂאֵפָאוּ גוּי. וּפֶת גוּי שְׁרִי לְדִידֵן. אִף הַמְחַבֵּר דְפָסֵק דְאֵין הֵיִתֵר אֲלָא בְּפֶת פִלְטָר בְּמְקוּם שְׂאֵין פִלְטָר יִשְׂרָאֵל. א"כ לֹא מְבַעֲיָא דְלְמַכּוֹר לְבַעַה"ב שְׁרִי וְאִפִּי לְמַכּוֹר לְפִלְטָר בְּמְקוּם שְׁיִשׁ פִלְטָר יִשְׂרָאֵל לְשִׁתְרִי.

וְדוֹחַק לומר דְּמִינֵי בְּמִקוֹם שְׁאִין פִּלְטֵר יִשְׂרָאֵל. וְחִיּוּשֵׁינוּ שְׂמָא יִמְכְּרֵנוּ הַגּוֹי לְפִלְטֵר גּוֹי וְיִקְנֶהוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַפִּלְטֵר חֲדָא דְּמִנְ"ל לְמִיחַשׁ כְּוָלֵי הַאי וְעוֹד דִּי תִבְטֹל הַפֶּת שְׂמֵכֵר לֹא הַגּוֹי בְּפֶת הַפִּלְטֵר עֲצָמוּ.

דְּמִסְתָּמָא הוּא רַב נְגֵד הַפֶּת שְׂמֵכֵר לֹא הַגּוֹי שְׂקֵנָה מִיִּשְׂרָאֵל. דְּבִשׁוּלֵי עֲכוּ"ם בְּטָלִים בְּרוּב אִפִּי' הֵם דְּבָרִים חֲשׂוּבִים כְּמִ"שׁ הַשְּׂ"ף (ס"ק כ"ג) וְצ"ע: סִימָן צו דִּין בִּישׁוּלֵי עֲכוּ"ם א) סִימָן קי"ג שְׂ"ף סק"א דְּהַעֲיָקֵר מַה שְּׁלֹא נִשְׁתַּנָּה מְבַרְיָתוֹ אִין בּוּ מִשׁוּם בִּישׁוּלֵי עֲכוּ"ם וְהִבִּיא שְׂפָן פְּתַב בַּהֲג"א.

וְשֵׁם נֶאֱמַר דְּאִסּוּר בִּישׁוּלֵי גוֹיִם מִשׁוּם שְׂמָא יֵאכְלֵנוּ דְּבָר טָמֵא. וּבְמִידֵי דְּלֹא נִשְׁתַּנָּה מְבַרְיָתוֹ אִין לְחוּשׁ לְדְבָר טָמֵא שְׁהִי נִיכָר.

וְק"ל דַּא"כ קָרָא חֲגַב צְלוּי' דְּמִבְּנֹאֵר בַּגְּמ' דִּישׁ בְּהֵם מִשׁוּם בִּישׁוּל גוֹיִם הֲלֹא צוּרְתָם אִינָה מִשְׁתַּנָּה: ב) שְׂ"ף סק"ב מְבֹנֵאֵר הַטַּעַם בַּאו"ה דְּאָף שְׁאִין דְּרָף לִיתָנוּ לְפָנֵי אֲוֹרְחִים נְכַבְּדִים מ"מ עוֹלָה מִשׁוּם פְּרָפְרָת.

וְדָרָף לְהַזְמִין חֲבִירוֹ עָלָיו. וְלְכַאוּרָה אִם דְּרָף לְהַזְמִין עָלָיו לְמַה לֹא יִחַשְׁבֵּ רְאוּי לְהַתְּכַבֵּד לְפָנֵי אֲוֹרְחִים.

וְנִרְאֶה דְּטַעַם דְּבָרִים חֲשׂוּבִים שְׁאִין בְּטָלִים מִשׁוּם שְׂמֵכֵת תְּשׁוּבָתָם עוֹמְדִים בַּפ"ע וְאִינָם מְתַבְּטָלִים לְאַחֲרִים אֲבָל אֵלּוּ שְׂתִּישׁוּבָתָם רַק לְפְרָפְרָת הַפֶּת לֹא לְעֲצָמָם שְׁפִיר בְּטָלִים: שְׂ"ף סק"ה דְּאִין בִּישׁוּל אַחַר בִּישׁוּל.

אֲבָל בְּלֹא טַעַם זֶה הִי אִסּוּר אָף בְּמִהְוָתָהּ. וְעִי' בַּפ"ת (סי' קי"ב סק"ט): ד) שְׂ"ף סק"ו בַּפְּנֵאד"ה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂאֵפְאָה גּוֹי לְהַכְשִׁירוֹ ע"י קִיסָם דְּמַהֲנֵי לְעַנְגֵּן פֶּת וְכו' וְלֹא מְהַנִּי לְעַנְגֵּן בִּישׁוּלֵי גוֹיִם.

הִנֵּה לַפְּמ"שׁ הַרְשָׁב"א בַּתְּה"א דְּנֻקָּא בְּפֶת הַתִּירוֹ בְּהַסְיָקוֹ יִשְׂרָאֵל הַתַּנּוּר מִשׁוּם חִי נֶפֶשׁ. מִמִּילָא בְּפֶת יִשְׂרָאֵל שְׂאֵפְאָה גּוֹי שְׁדִינּוּ כְּשִׁלְקוֹת מִשׁוּם דְּלִית בֵּי חִי נֶפֶשׁ כְּמִ"שׁ הַב"ח יַע"ש לֹא מְהַנִּי גַם לְהַתִּיר הַפֶּת.

אָף הָר"ן כָּתַב טַעַם אַחַר מִשׁוּם דְּהִיָּסַק הַתַּנּוּר מְלֵאכָה מִיְּחֻדָּת בְּפֶת וְלֹא מִשׁוּם קוּלָּא דְּפֶת דְּאִית בֵּי מִשׁוּם חִי נֶפֶשׁ. א"כ גַּם בְּפֶת יִשְׂרָאֵל יֵשׁ הַיְתֵר זֶה: ה) וְנִרְאֶה לִי לְלַמּוֹד מְכַאן דְּהַשְׁלֵכְתָּ קִיסָם לְאַחַר שְׂשִׁפְתָּ הַקּוּדִירָה מְהַנִּי גַם לְדַעַת הַמְּחַבֵּר.

דְּהָא וְדַאי הִסִּיק יִשְׂרָאֵל הַתַּנּוּר לְאַחַר שְׂפִיתָת הַקּוּדִירָה מְהַנִּי גַם לְהַמְחַבֵּר. דְּהִינּוּ בִּישׁוּל יִשְׂרָאֵל מִמֶּשׁ.

רַק שְׂתֵּאמַר דְּבַהַשְׁלֵכְתָּ קִיסָם לֹא מִיְּזַכֵּר קִירוּב בִּישׁוּל. א"כ גַּם בְּפֶת לֹא יוֹעִיל.

דְּנִהֵי דְּהִיָּסַק הַתַּנּוּר מְלֵאכָה מִיְּחֻדָּת בְּפֶת. מ"מ הַשְׁלֵכְתָּ קִיסָם אִינּוּ כְּלוּם.

וְא"ת דְּזֶה מְקוּלָּא דְּפֶת. א"כ לֹא יוֹעִיל בְּפֶת יִשְׂרָאֵל שְׂאֵפְאָה גּוֹי שְׁדִינּוּ כְּשִׁלְקוֹת.

אֲלֵא וְדַאי הַשְׁלֵכְתָּ קִיסָם דְּיִינְנוּ לְקוּלָּא כְּקִירוּב אִפִּי'. א"כ גַּם בְּבִישׁוּל עֲכוּ"ם דְּיִינְנוּ לִי כְּקִירוּב בִּישׁוּל וּמְהַנִּי.

וכן משמע בַּר"ן: סימן צז א סעיף ד' יש מי שמתיר בשפחות שלנו. הוא שיטת הרמב"ן שמצננה על שביתתו בשבת.

ונ"ל דהיינו דוקא בביתו של ישראל. דבמלאכת ישראל הוא מצננה על שביתתו מה"ת ולענין מלאכת ישראל דינם כמלאכת ישראל לענין שביתה.

אבל אם בשלו של עצמם אסור. שהרי עושין מלאכה לעצמם כמלאכת בחול.

ובספר נד שאול ראיתי שאם בשלו של ישראל אחר שאינו אדונם אסור שאין ישראל אחר מצננה על שביתתם. והא ברקא דמפניך באו"ח (סי' ד"ש) שישראל אחר אסור מה"ת לומר להם לעשות מלאכתו.

וגם אפשר שאדונם מצננה שלא יעשו מלאכה עבור ישראל אף שאין מצווים להם כמו שמנוהר על שביתה בהמתו. ואחר נדאי אינו מנוהר אם עושים מלאכה בלא צננתו.

מ"מ יהי' אדונם מנוהרים שלא יעשו של ישראל אחר. וא"כ אפתי דין בישראל יש להם.

מה נ"מ אם מי שהמלאכה נעשית עבורו מנוהר. או האדון שאין המלאכה שלו.

מ"מ אם עושים מלאכת עצמם אף הרמב"ן יודה שאסור: (ב) ראיתי להגר"א ז"ל הקשה על הרמב"ן מהא דמקשה הש"ס לרב דאמר תינוק בן יומו עושה יי"נ לאסור בשתי' משום בנותיהם מבני שפחות קטנים שאין יודעין בטוב ע"ז ומשמשי' אין עושין יי"נ.

ואם איתא דבשפחה לא שייך חשש בנותיהם מה קושא עיי"ש. ואלה דברים תמוהים דבישול שייך לחלק שהוא מלאכה שמנוהר עלי' בשבת.

משא"כ לענין יי"נ שאוסר במגע: (ג) ואולי קושיתו כיון שגזרו על פתם משום יינם וכיון שיינם אסור ה"ה פתן. וכשם שפתן אסור ה"ה בישולם.

אף גם הא לא קשה דפתם היינו פת גוי שאפוא גוי דאילו פת שלנו שאפוא גוי הוא בגזירת שלקות. ובשללהם גם הרמב"ן מודה שאוסר פנ"ל (אות א).

ואף את"ל דאף בזה מותר להרמב"ן כיון דאילו עצמו לצורך ישראל הי' מנוהר. ג"כ לא קשיא דיינם ומגע גוי תרי מקלי נינהו.

ומפניך בפוסקים דיינם חמור ממגע לענין ג"ת ולכמה דברים: (ד) אף יש לבאר הדברים יותר דהנה מהו ענין יינם לא ביארו הפוסקים היטב. ואי אפשר לומר מה שהיין נעשה ברשות נכרי.

שהרי שנינו המטהר יינו של נכרי. ואי אפשר לומר מה שהנכרי עושה היין שדורף הענבים.

דמשמע ג"כ בפוסקים בגוי שדורף ברגל וכהאי גוונא כל שאין בו משום מגעו וכחו אינו אוסר. אף הענין דהאיסור תלוי בשניהם יחד.

במה שהגוי דורכו. וכן מפניך בזהר (פ' שמיני) בפסוק יין ושכר אל תשת.

ז"ל וכ"ש יין דאיהו עביד. ובמה שהוא של גוי ג"כ.

כדמוכח ב"ר"ן שמתקלקל בין לדרוך עם הגוי בגת שהוא סתם יינם לעובדא דנהרדעא שהי' בנין שלנו. הנה דיינם תלוי במה שהוא של גוי ג"כ (ה) ודכונתה פתב הר"ן בענין פת של כותי שהאיסור במה שהגוי לשו וערכו וכן נמי במה שהוא של גוי.

ועי' ב"י (ריש סי' קי"ב). וכן להחולקים על הר"ן וס"ל דאיסור פת של עכו"ם תלוי באפי' מ"מ תלוי במה שהוא של גוי ג"כ.

דאילו של ישראל שאפוא גוי הוא בכלל איסור שלקות כמ"ש הטוש"ע (סי' קי"ב). וע"כ מה שגזרו על פתם משום יינם לאו משום יין שנגע גוי.

דמה ענין לאסור אפיית גוי למגע יין. אף הגזירה אפיית גוי פת שלו אטו דריכת גוי יין שלו בלי נגיעה.

ובזה את"ל דהרמב"ן מתיר אפי' בשל השפחה גם יין זה יהי מותר. אלא שא"צ.

שהדבר ברור שאין היתר אלא בשל ישראל ולק"מ: סימן צח א) סעיף ה' אבל אם כוון לשם בישול כגון שהסיק התנור לבשל בו והי' בו בשר תחילה ונצלה אעפ"י שלא כוון לזה הבשר שהרי לא ידע בו אסור.

לשון זה שהסיק התנור לבשל בו משמע שעדיין לא הי' תבשילין על התנור רק שכוון לבשל בו אח"כ. והוא תימה דלמה אסור כיון שלא כוון לבשל אז.

כמ"ש הרא"ש בפ"י דברי הר"ף לבסוף אסור דהיינו בטר דשדא עכו"ם סיפקתא לאתונא קודם שהבעיר האש. מבואר דהיסק הי' לאחר השלכת הסיפקתא בזה אמרינו דבתחילה אם הי' מכוון לבישול הסיפקתא הי' אסור.

אבל לא אם מתכוון לבשל אח"כ. וכל ראיות הרשב"א וריטב"א מהא דשדא גוי סיפקתא לאתונא דאי לבישולי מנא מכוון הי' נאסר.

והתם נתכוון אז לבשל. ולשון ריטב"א שנתכוון גוי לשם בישול שלו לשון זה מורה שנתכוון לבשל אז.

ע"כ נראה לשון הטוש"ע הסיק לבשל לאו דוקא: ב) ט"ז (סק"ו) בשם הטור [וכן הוא ברא"ש] שאם ידע שיש בשר בתנור כו' חיישינן שמא כוון גם לבישול לכאורה י"ל בפשיטות אפי' לא כוון לבישול הרי ידע שנתבשל ופסיק ריש'י' בכל מקום חשיב כמכוון בשלמא בלא ידע אף דודאי יתבשל כיון שהוא לא ידע מזה לא חשיב פסיק ריש'י' כמ"ש הט"ז (או"ח סי' שט"ז) גבי צידת דבורים.

וכן הוא במלחמות פרק פירה גבי צירוף: דהרא"ש וטור ס"ל דפסיק ריש'י' לא איכפת (ג) ונראה דהרא"ש וטור ס"ל דפסיק ריש'י' לא איכפת לן בבישולי עכו"ם דרבנן. פעין שכתב המרדכי ותה"ד לענין אמירה לעכו"ם לא קפדינן בפ"ר וכ"כ הרמב"ן והר"ן לחלק בין שבת דשם החיוב משום פסיק ריש'י'.

ומוכח דגבי בישול עכו"ם לא איכפת לן בפ"ר. אף התוס' תירצו קושיא זו באופן אחר וכפי הנראה ס"ל לרא"ש וטור דפסיק ריש'י' שלא ידע חשיב ג"כ פ"ר (והרב ז"ל מלאדי בס"י רע"ז בק"א סק"א) פתב דיעות בזה.

ובמק"א [בְּחֶלֶק או"ח סי' רנ"א] הָאֲרָכְתִּי וא"כ מוכח מְדָלָא יַדַּע מוֹתֵר. דפ"ר לא אִיכַפֵּת לָן בְּבִישׁוּלֵי עֶכּו"ם: סימָן צט א) סְעִיף ח' דַּעַת הָרֶשֶׁבֶ"א דַּאֲפִי סִלְקָה גוֹי וְהִתְזַיְרָה אָסוּר וְהַב"ח חוֹלֵק.

וְהַפְרִי תוֹאֵר מְסִינֵע לִי הַש"ס דְּאוֹתְבִי בְּסִלְתִּי וְשִׁקְלִי גוֹי וְאוֹתְבִי בְּתַנּוּרָא וּמָה הִי לִו לְהַאֲרִיף כָּל כָּף. רַק לְרַמּוּז דְּדוֹקָא שְׁהַסִּילוּק לֹא הִי ע"י גוֹי.

ולפֿענ"ד נִרְאֶה דְּאִין נ"מ מִי סִלְקָה. דַּאֲפִי גוֹי סִלְקָה וְהִתְזַיְרָה אִין זֶה בְּיִשׁוּל הָרֵאשׁוֹן. רַק פְּנִים חֲדָשׁוֹת בָּאוּ לְכָאן. כָּהָא דב"ק (כ"ט:) בְּמַצָּא בּוֹר מְגוּלָה וּטְמֵמָה וְחֹזֵר וְנִחְפְּרָה דְּאִיסְתַּלַּק מֵעֲשֵׂה רֵאשׁוֹן וְקוֹיָמָא בְּרֵשׁוֹתוֹ.

ה"נ כְּשִׁסְלָקָה הַגּוֹי מֵע"ג אֵשׁ מְסִתַּלַּק מֵעֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל. וְכִשְׁחִזַּר הַגּוֹי וְהוֹשִׁיבָה בְּתַנּוּר הו"ל בְּיִשׁוּל עֶכּו"ם: ב) אָף מ"מ נִרְאֶה דְּכָל מָה דְּמַקְרִי בְּשִׁבְת חֲזָרָה וְלֹא תַחֲזִילַת בְּיִשׁוּל אִין אִיסוּר בְּחֲזָרַת גוֹי.

וְהִינּוּ לְפִי מָה דְּקו"ל בַּש"ע (או"ח סי' שי"ח) דַּאֲף שְׁהַגִּיעַ לְמַאב"ד שְׁיִיף בִּי בְּיִשׁוּל עַד שְׁיִגְמַר כָּל צָרְכָה. וְהִנֵּה בְּיִרוּשְׁלָמִי מְפִנְרֵשׁ דְּמִשְׁהַגִּיעַ לְמַאב"ד מוֹתֵר לְהִתְזַיְרָה ע"ג גְּרוּפָה וְקוּמָה.

מוֹכַח דְּמַה"ת אִין בּו בְּיִשׁוּל. דַּאל"כ אִיף מוֹתֵר חֲזָרָה.

וְכֵן דַּעַת הַתּוֹס' שְׁבַת (ד' כ"ט.) דְּהָא הֵבֵא בְּחַמִּין מְלַפְנֵי שְׁבַת שׁוֹרִין בְּחַמִּין בְּשִׁבְת הִינּוּ בְּנִתְבַּשְׁל כָּל צָרְכוֹ דוֹקָא.

וּבִיָּאָר בְּתִי הַר"ן דְּמְדַרְבְּנֵן יֵשׁ בּו בְּיִשׁוּל עַד שְׁיִתְבַּשְׁל כָּל צָרְכוֹ. וּמוֹכַח מִיִּרוּשְׁלָמִי הַנָּ"ל דְּמוֹתֵר לְהִתְזַיְר מִשְׁהַגִּיעַ לְמַאב"ד.

דְּמַקְוִילִים בְּבִישׁוּל דְּרַבְּנֵן שְׁלֹא יִחְשֵׁב חֲזָרָה כְּבִישׁוּל. וְכֵן דַּעַת הַתּוֹס' (ר"פ פִּירָה) דְּמוֹתֵר לְהִתְזַיְר מִשְׁהַגִּיעַ לְמַאב"ד.

וְע"כ שְׁמְדַרְבְּנֵן מְקוִילִים בְּחֲזָרָה. ה"נ מְקוִילִים בְּבִישׁוּלֵי עֶכּו"ם דְּרַבְּנֵן בְּחֲזָרָה: ג וְנִרְאֶה שְׁיֵשׁ לְהַקֵּל יוֹתֵר בְּדַעַתוֹ לְהִתְזַיְר אֲפִי הַנִּיחָה ע"ג קַרְקַע.

או עוֹדָה בְּיָדוֹ אֲפִי אִין דַּעַתוֹ. דְּבִשְׁבַת מַחְמִירִים בְּאֵלוֹ מְסַפֵּק.

דְּאִיסוּר שְׁבַת חֲמוּר וְקָרוֹב לְבוֹא לִידֵי אִיסוּר תּוֹרָה. אֲבָל בְּבִישׁוּלֵי עֶכּו"ם דְּמַקְוִילִים בְּסַפֵּק נִיָּקֵל גַּם בְּזֶה.

וּבְזֶה מִיָּנֻשׁב לְשׁוֹן הַגַּמ' דְּאוֹתְבִי בְּסִילְתָא. הִינּוּ שְׁאִינוּ בְּיָדוֹ וְגַם שְׁהַנִּיחוּ בְּכָלִי מִשְׁמַע שְׁלֹא ע"מ לְהִתְזַיְר לְאוֹתוֹ אֵשׁ: ד) וְאָף שְׁהַרְשֵׁב"א כְּתִב לְהִיפּוּף אִינְנֵי כְּחוֹלֵק עַל הָרֶשֶׁבֶ"א.

כִּי הָרֶשֶׁבֶ"א לְטַעְמֵי דְּמִשְׁגִּיעַ לְמַאב"ד אִין בּו בְּיִשׁוּל אֲפִי מְדַרְבְּנֵן. וְא"כ אִין רֵאִי מְדַמוֹתֵר לְהִתְזַיְר בְּשִׁבְת.

דְּחֲזָרָה לֹא חֲשִׁיב בְּיִשׁוּל. דְּהֵתֵם בְּלֹא"ה לָאוּ בְּיִשׁוּל הוּא כָּלֵל פִּינּוּן שְׁנִתְבַּשְׁל כְּמַאב"ד.

רַק אִם מוֹשִׁיב בְּתַחֲזִיקָה ע"ג הָאֵשׁ מִיָּחֲזִי כְּמַבְשֵׁל. אֲבָל בְּחֲזָרָה לֹא מַחְזִי כְּמַבְשֵׁל.

ושוב מותר כמו שמותר להושיבו בתחילה נגד המדורה או ליתן בחמין. וכיון שאין ראי' להתיר מסברא אין להתיר.

פי נחשב מעשה הגוי כדמיון מצא בור מגולה. אבל לדין מוכרח מהא דשבת להתיר בזה: סימן ק א] נסתפקתי אם יש תקנה לבישול עפ"ם שיצלונו ישראל.

או שנגלה ע"י עפ"ם שיבשלונו ישראל לדעת הר"א ממין דיש צלי אחר בישול ובישול אחר צלי. ונ"ל דמהני דלא מבעיא לדעת הר"א והריטב"א דיש תקון לנגלה כמאב"ד ביד נכרי שיגמור ישראל מדכתבו דהא ודאי שמשהגיע כמב"ד נאסר.

אף פשגמרו ישראל מותר. וזה איסור החוזר להכשירו.

ה"נ בזה. נאפ"י לדעת הרשב"א דמשהגיע לכמב"ד אין תקנה עוד י"ל דהרשב"א לטעמין דמשהגיע לכמב"ד אין בו משום בישול בשבת.

וה"נ אין בו בישול עוד להתירו ואפילו לדעת התוס' דיש בו עוד בישול מדרבנן פיון דעיקר בישול מדאורייתא ביד גוי אין בישול מדרבנן של ישראל מבטל בישול מה"ת ביד גוי.

אבל בזה לכ"ע שרי כן הי' פשוט בעיני: (ב) אף ראיתי בתשו' מהרי"ל (סי' קס"ה) ונ"ל ותמיהני היכא סלקא דעתא להתיר פת של גוים ע"י בישול לר' יוסי [דאמר אין יוצאין ידי מצה במבןשל אף שלא ניםוח] דנהי דבישול מפקיעו מתורת לחם איסור שבו להיכן אזיל כגון יין מבןשל אפי' לא נקרא יין.

נראה דמדמית פת שנגאפה קצת שהתירו לזרוק קיסם כל זמן שמשבית בתנור. ורחוקים זה מזה.

דהתם צדיין לא נגמרה שם פת וחשיב גומרו ביד ישראל. אבל לאחר שנגאפה פת ונאסר. פלום יהי היתר אח"כ ה"נ פרורים דקים לא חשיב פת מי פקע לאיסורא בכף עכ"ל. והנה זאת ידוע דמהרי"ל לא ראה ספר בדה"ב להרא"ה וכן ריטב"א.

שכתבו להדיא שהוא פסול החוזר להכשירו: שהוכיח מנין מבןשל צ"ע. שהרי האיסור (ג) ומה שהוכיח מחשש מנין קודם שנתבשל.

ואם נתנסף הרי אין האיסור מחמת שהוא יין. ואפ"י מים ואפ"י מי רגלים המתנסף לע"ז נאסר בהנאה.

ובתשו' הר"ן (סי' ה') בדבש ישמעאלים הנעשה מיינם כתב להתיר פיון שאין ביינם רק משום בנותיהם. וכיון שחוזר ונעשה דבש ואוכלו בענין שאין לחוש משום בנותיהם הדעת נוטה שמותר.

אף למעשה אינו מתירו משום שיש גדולים שחולקים על רא"ה ואסרו פליטת פלים הבלועים מבןשולי נכרים. מ"מ אפי' לשיטתם בנ"ד שישאל גמרו מעשה ישראל מתירו שלא נקרא בישולי גוים.

והנה יש לעיין בדברי מהרי"ל. הרי מהרי"ל ראה דברי הרא"ש שהתיר מאכל הנעשה כמאב"ד ביד גוי אם גמרו ישראל.

משמע דקודם שגמרו אסור. וכשגמרו חוזר ונתת מה זה תמה על המתיר פת שבישלו (ש"ר ד) אף נראה דהמענין ברא"ש יראה דלק"מ.

ונ"ל ה"ר ש"ר ראיתי מי שאסר תבשיל שבישלו עכו"ם כמאב"ד נגמרו ישראל. וראיתי מדשרינן היכא שבישלו ישראל כמאב"ד נגמר עכו"ם.

ואין בו משום בישולי נכרים. אלא חשיב כמבשול.

ואין בישול אחר בישול. ולי נראה דלהקל עשאוהו כמבשול ולא להחמיר עכ"ל.

והנה מבואר שהאוסר הנצרך להביא ראיה דכמב"ד חשיב בישול לענין בישולי עכו"ם. דאין לומר שראיתו הי' שאין בו עוד בישול.

דעל זה אין ראיה מבישלו ישראל כמאב"ד נגמרו גוי מותר דאפי' תימא דבישול גוי אח"כ שמי' בישול. מ"מ מותר משום דתחילתו ביז ישראל.

וע"כ ראיתו הי' רק דכמאב"ד חשיב בישול ונראה שדוחה דלהחמיר לא הוי בישול קלל. וא"כ לא נאסר מתחילה.

ומה שיהתיר דנקא בשגמרו ישראל אח"כ משום דאי אוכלו בבישול כמאב"ד אחשבי' וגלי דעתה' דבישול זה די לו. כעין שכתב ה"ר ש"ש (פ"ק כל שעה) גבי אלמורי.

אבל כשגמרו לא חל עליו איסור תחילה: ה) שוב ראיתי באו"ה האר"ה (שער מ"ג אות י') בהא דמהני חזרת ישראל מסיים ודנקא שמתזירו אצל האש. אבל אם אינו מתזירו אפי' לא הוי רק כמאב"ד אסור מאחר שהוא אוכלו כה הוי לי' לדידך גמר בישולו.

והיינו דאחשבי' לבישולו וכמ"ש. וא"כ לדעת ה"ר ש"ש אין ראיה שיועיל בישול אחר צלי.

אף לדעת ה"ר ש"ש וכן לדעת המתירין להחזיר פת לאחר שהוציאו אותו מהתנור אף שנגמר רק שאם יכנסוהו עוד ישפית כעין מצטמק ויפה לו. דבזה נדאי נאסר תחילה מ"מ חוזר ונתת: ו) שוב ראיתי דאין ראיה מרא"ה לסתור דברי מהרי"ל די"ל דהואיל בישולם ופתם שתי גזירות הן.

וכיון שהפת גזירה בפ"ע ונהרי אין לישראל חלק במעשה הפת שהגוי אפאו וע"כ לא עלה על דעת מהרי"ל להתיר משום מעשה ישראל. רק משום שבטל מעשה פת וע"כ אינו דומה לנגידון ה"ר ש"ש שהישראל החזיר לבשל עוד ניתר בישול של גוי בבישול ישראל.

ולפי זה י"ל גם מהרי"ל מודה בצלי אחר בישול או בישול אחר צלי ניתר אסור בישול עכו"ם דצלי ובישול הא תרניהו מגזירת בישול ניהו. וניתר צלי עכו"ם בבישול ישראל.

וכן להיפוך. דבתרנוניהו פח ישראל מעורב בבישול.

ולפי זה בפת נמי אם בישלו ישראל וחזר ואפאו גם מהרי"ל מודה שמוותר כיון דהבישול מבטל אפי' ראשונה והוי אפי' של ישראל אפי' מחדש. ונהרי יש אפיית ישראל ומותר.

ואפֿשר דגם להרשפֿ"א מותר דהרשפֿ"א לא אסר רק בבֿישׁוּל אחר. ומשׁוּם דאזיל לשיטתו דאחר שנתבשׁל כמאב"ד אין בו בֿישׁוּל עוד וכן"ל: ז) מיהו לדעת הר"ן בדבש שמשׁעלים דכיון שבטל שם יין ממנו הותר האיסור שמשׁוּם בנותיהם.

ה"נ בזה שבטל שם פת. מיהו גם הר"ן לא אמרה למעשה.

העולה מזה דבֿישׁוּל עפ"ם וחסור וצלאו ישראל לכ"ע מותר לפי דעת הר"א ממין ופת נמי לדעת הר"ן יש לו היתר בבֿישׁוּלו ישראל. ובבֿישׁוּלו ישראל וחסור וצלאו לכ"ע מותר: (ח) ובמה שפכתתי דיש תקנה לפת של עפ"ם הנזח לי סוגיא דעירובין וס"ד) זה תנארה.

מעשה בר"ג שהי' רוכב על החמור והי' מהלך מעפ"ם לכזיב והי' ר' אילעאי הולך אחריו ומצא גלוסקין בדרך. א"ל אילעאי טול גלוסקין מן הדרך מצא עפ"ם אחד א"ל מבגאי טול גלוסקין הללו מאילעאי כו' וג' דברים למדנו באותה שעה שאין מעבירין על האוכלין ולמדנו שהולכין אחר רוב עוברי דרכים ולמדנו שחמץ של עפ"ם שעבר עליו הפסח מותר.

ובראותי ברייתא זו הרגשתי ב"ה ג' הרגשות. דקדוק ספק וקושיא דקדוק שאין מעבירין על האוכלין למדנו תיכף באמרו שיטול הגלוסקין מן הדרך [מיהו זה יש ליישב דתחילה חשב שלאוכלם מתכוון ובשעה שאמר לגוי לנטלם גלי דעתך דאסור באכילה שהולכין אחר רוב עוברי דרכים.

א"כ מה שאמר תחילה לנטלם הוא משום דאין מעבירין על האוכלין] ספק. אם הא דאין מעבירין על האוכלין אפי' באוכלין האסורין לישראל.

או דוקא במוותרין. ואם תאמר דוקא במוותרין הלא בעובדא דא אסורין הי'.

וא"ת אפי' באסורין. א"כ גם זה לימוד.

נהנה לי' למימר ד' דברים. או דעכ"פ הי' לו לומר למדנו שאין מעבירין על האוכלין באפי' אסורין.

שהרי בא לומר פל מה שלמדנו באותה שעה. קושיא.

דמנ"ל דאין מעבירין על האוכלין. אימא פת דוקא.

שהרי פת חמור מן האוכלין כדאיתא בבבבכות (מט:): י"ד דברים נאמרו בפ"ת כו' אעפ"י שאין זורקין את הפת אבל זורקין את האוכלין וא"כ מנ"ל מדלא העביר על הפת שאין מעבירין על האוכלין ט) אף לפי הנ"ל יתיישב הפל דבאמת הא דאין מעבירין על האוכלים היינו על הפשרים לאכילת ישראל אף פת של נכרים דיש לו היתר ע"י שיבשלו ישראל להר"ן.

או שייחזר ויאפנו ג"כ אחר הבֿישׁוּל לדברי הפל כנ"ל. ע"כ דינו כאוכל פשר.

ומזה מוכח דעל פל האוכלין אסור להעביר. דאי על הפת דוקא.

הלא הפת אסור ואם יבשלו יתבטל מתורת לחם. ואפי' אם יחזור ויאפנו פנים חדשות יבואו.

ומה שהוא עכשיו פת זה יתבטל ע"י הביטול ופת של עכשיו אין לו היתר. וע"כ תחילה
בשעה שא"ל אילעאי טול גלוסקין לא הי' מוכח שאסור להעביר על האוכלין.

די"ל פת דוקא. אף דלא ס"ל לילה אחר רוב עוברי דרכים ופת היתר הוא.

אף בשעה שאמר לגוי ליטול. מוכח דס"ל פת אסור.

אף משום דיש לו היתר ע"י ביטול ויתבטל מתורת לחם. ומוכח דעל כל האוכלין אסור
להעביר: סימן קא ב"ה יום ו' עש"ק נח אסת"ר לפ"ק שוכט"ס לכבוד הרב המאה"ג
חוב"ב כש"ת מו"ה יעקב חיים זעליג נ"י אבד"ק לוברזאנץ.

(א) בדבר הפאבריק מגבינות הנעשה מחלב שקונה מהסביבות מגוים. שגמר הישראל
עמיהם ע"י קאנטראקטין להעמיד לו חלב לגבן גבינות.

וקונה החלב במדה על הטאפ. והגוים מובילים לו החלב ואין שום ישראל בשעת החליבה
ולא אח"כ עד שפא לבית ישראל.

והגבינות נמפרים בכל המקומות ואין מקלים פי מוחזקים בכשרות. והם אסורים
בפשטות כמבואר בש"ע (סי' קט"ו) דאף שהגוי יודע שישראל קונה לגבן אסור.

ואין היתר רק פשהמקח הוא לפי מספר או משקל הגבינות וכיון שחלב טמא אינו מעמיד
למה יערב בו חלב טמא. אבל פשקונה במדה הרי מרויח הגוי במה שמערב בו חלב טמא
ואסור.

וכבודו יען שפן המנהג בפאבריק רוצה לסמוך על מקולין והביא דברי הג"א (פ' אין
מעמידין) שפמנה למד בס' עיקרי דינים בשם גדולים שמתירים אף בקנה ישראל מגוי
החלב רק שידע הגוי שדעת ישראל רק להקפיא ולעשות גבינות: (ב) והנה זה לשון הג"א
ישראל שיהיה לכפר לקנות גבינות ואנו יודעין שדעת ישראל להקפיא כל החלב אפי'
לא ראה ישראל החליבה כלל שרי.

ומזה למדו הגדולים פשקנה חלב להקפיא שרי מדקאמר שדעת ישראל להקפיא מכלל
דבקנה חלב. ע"כ הביא בעיקרי דינים עובדא דהג"א בקנה חלב עי"ש אבל לפי"ז מה
קאמר הג"א ואנו יודעין הלא היתר משום שהגוי יודע שדעת ישראל להקפיא וידעתינו
לא מעלה ולא מוריד והול"ל בסתם הואיל ודעת ישראל להקפיא כו' או הואיל והגוי ידע
כו' כ' מעלתו שט"ס בהג"א וצ"ל הואיל והם יודעים.

אבל עדיין קשה הלשון שיהיה לכפר לקנות גבינות והול"ל שיהיה לקנות חלב לעשות
גבינות: (ג) אף לדעתי נראה דהט"ס הוא באופן אחר לגמרי וצ"ל הואיל ואנו יודעין
שדעת הגוי להקפיא.

וכן הוא להדיא באו"ז הגדול מקור דברי הג"א אלו וז"ל ואפי' לא ראה החליבה כלל
שרי דמאחר שיהיה הישראל לקנות גבינות ואנו יודעין שדעת הגוי להקפיא כל החלב
כו'. ואין לומר כלל מי יימר דגירסת האו"ז עיקר דילמא גירסת הג"א עיקר.

ליתא פנין דבהג"א ע"כ צריכין להגיה נוכל להגיה כמ"ש באו"ז ועוד יתיישב הלשון
לקנות גבינות. וזה פשוט.

ואין לתפוס על הגדולים מאחר שלא הי' לפניהם ס' או"ז. וכן הפר"ח דמיתתי בשם ר"ת להתיר בקנה הקלב בנדאי הבין ג"כ דברי הג"א כמו שהבינו הגדולים כי לא הי' לפניו ס' או"ז וליתא.

ונהרי הרמ"א הביא דברי הג"א בקנה גבינות והדין עמו: ד) ומ"ש עוד מהקאנטראקטין מרתת הגוי שיהי' לו טענה עליו אם לא יקפיד כו' אינה טענה כלל כי הקלב טמא ישאר עם הנסיוכי ולא ירגיש הישראל כי הי' קלב טמא.

ונהרי בגמ' אמר דלא מהני העמדה בקלב שקנה מגוי. הנה שאין בהעמדה נסיון כלל אם נתערב קלב טמא: ה) ומ"ש בשם הה"מ שמתיר לעשות גבינות מחלב שקלבו גוי ליתא. כלל.

והה"מ כתב רק אם יבשל הגבינות שיכלה החלב דבין אטפי סוף דבר גבינות אלו אין מי שיתירם: ו) אף זה אני מספק שאפשר מאחר שנהג כן מכבר לא יציית אם נאמר לו שאסור רק אם יעמוד ישראל בשעת החליבה.

ואם נכתוב שלא יקנו אצלו הגבינה לא ישגיח ע"ז. ואם יודע שכן הוא בכירור נוכל ללמוד קצת היתר שנשחוק.

והוא לשיטת הרשב"א דחלב דבין אטפי בטל מה"ת. רק מדרבנן הואיל וניקח מגוי החמירו שלא יתבטל.

והנה צריך להבין לפי"ז לר' חנינא (ע"ז ל"ה) דאמר טעם איסור גבינות של עכו"ם משום שא"א בלא צחצוחי חלב לפרש"י משום חלב דבין אטפי. ולשיטת הרשב"א שרק דרבנן.

הוי ספק ושם עירב בו חלב טמא ספיקא דרבנן. בשלמא חלב לעשות גבינות.

לעשות מספיקא דאורייתא ספיקא דרבנן ע"י ביטול הוי מבטל איסור לכתחילה. אבל בקנה גבינות קשה וצ"ל שגם בזה החמירו הואיל וניקח מגוי שלא להתיר משום ספק דרבנן.

ונה דוקא לר' חנינא אבל לאינה אמוראי דמפרשי או משום העמדה בעור קיבת נבילה או משום ניקור אין לנו ראי' לחומרא זו. ונאמר דשפיר מותר בדיעבד משום ספיקא דרבנן רק אין מבטליו לכתחילה דרבנן.

ובשדוע שלא יציית אין מחוייבין להודיעו ויחשב מבטל בשוגג ויהי' מותרין הגבינות לאחרים הקונים ג"כ ולא נצטרף להודיעם. וזה לשיטת הרשב"א דמה"ת בטל ברוך.

ואף שדעת הרמב"ם שמה"ת אינו בטל הואיל ועומד בפ"ע בגומות הו"ל ס"ס בדאורייתא ושם פהרשב"א ושמא לא עירב חלב טמא. והוי דומיא דר' אושעז' פסחים (דף ט).

(בהניח מגורה מלאה פירות ספק וספק הוא דלמא עביד כר' אושעז' ואף דמדרבנן עכ"פ אסור לענין דרבנן סמכינן מספק שעישרון הנה דס"ס בדאורייתא וספק אחד דרבנן ביחד שרי ה"נ בנ"ד: ז) ויש לצרף התשב"ץ (פחוט המשולש טור א' סי' ל"ב) דחשש שמא עירב חלב טמא הוא רק במקום דשכיח גמלים שעומדים לחליבה.

ואף שחלילה וחקלילה לסמוך ע"ז מאחר שבגמ' נשנה סתם ובש"ע לא חילקו כלל ולא הובא שום דיעה שיאמר כן. מ"מ נוכל לצרפו לסניף לענגן שנשתוק פנ"ל.

אבל אם ספק שיציית מחויבין להודיעו ושוב אף אם לא יציית הנה מבטל במזיד ואסורים בדיעבד ויצטרף להודיע לעיירות פנ"ל: דברי הדו"ש הק' אברהם. סימן קב ב"ה יום ג' משפטים תרס"ב פה סאכאטשוב שלום לכבוד הרב הקרף השנון כש"ת מו"ה חיים דוד נ"י מו"ץ דק"ק גראדזיסק א) אשר הוקשה לכבודו דברי צ"צ להגאון ז"ל מליפאנוויטש (סי' ע"ג) בני פפרים שהולכים לעיר ברגלים ומניחין בהמותיהם ביד גוים וחולבים לתוך פליהם של ישראל שלא אסור הפלים רק פשיש חשש שבישל בהם גוי דברים אסורים.

ולמה לא אסור משום החלב שעמד בכלי מעל"ע. ובמ"א (סי' קט"ו) בשם תשו' הרשב"א חלב של גוים שנתבשל בכלי הפלי נאסר וכתב הט"ז (סק"ז) וה"ה אם פבוש שם מעל"ע עכ"ד: ב) הפרש גדול יש בין חלב של ישראל שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו.

בין חלב של עכו"ם. דמבואר בש"ך (סק"כ) גבי גבינות של עכו"ם שלא גזרו על גבינות ישראל שעשאו עכו"ם.

והיא דאין חשש אסור בדבר מותר. משא"כ גבינה של עכו"ם לא מהני ישראל רואה שנעשה בהכשר עי"ש.

ובב"י (בסי' זה) כתב בחלב של גוי שאין ישראל רואה לא מהני אם יעשה ממנה חמאה דכי היכי שגזרו על גבינות גוים אף אם יישן ואזיל החשש. כמו כן בחלב.

הנה אף דשניא דין חלב מדין גבינה דגבינה אפי' ישראל רואה העש' אסור. ואלו חלב דוקא בשאין ישראל רואהו גזרו עליו.

מ"מ כשאין ישראל רואה שוב דומה לגבינה והוי גופה של אסור ואף החמאה שיעשה ממנה אסור אף שאין בחמאה חלב טמא שאין חלב טמא מעמיד. ואף שאם ידע שאין לו דבר טמא בעדרו.

או אפי' לו דבר טמא בעדרו רק שישאל יוצא ונכנס וחולב לצורך ישראל דמרתת סגי. היינו דכה"ג שאין ספק ובדאי לא הי' מעורב בו חלב טמא חשיב פרואה.

ורומז דברים אלו בצ"צ (סי' זה): ג' מעתה מוכן ההפרש דחלב של גוי שנעשה גופו של אסור אוסר הפלים כמו כל דברים אסורים אבל חלב זה של ישראל הוא רק שיש חשש עירוב חלב טמא.

והפלי בולע הרבה יותר חלב טהור. ואם יבשל בכלי ודאי יהי' בתבשיל ס' נגד החלב טמא שנבלע בפלי.

דכה"ג פתבו תוס' פסחים בחמץ שנבלע בכלי אם יבשל בו. יחשב חמץ משהו בתבשיל שאין מבשלים בו חמץ הרבה ביחד [רק עם דברים אחרים], וה"נ בנ"ד הא אין מבשלים חלב טמא הרבה יחד שאינו אלא מעט שמעורב בחלב טהור ויהי' התבשיל מותר.

ממילא גם הפלי מותר לדעת הרשב"א בכלי שדרכו להשתמש בו בשפע עד שיזהי' ס' מותר לבשל בו. ואף לדין שאוסרים משום גזירה כמו באינו בן יומו.

מ"מ אין איסור אלא מדרבנן אם הי' ידוע שעירבו בו חלב טמא. וכיון דאינו אלא חשש עירוב הנה ספיקא דרבנן לקולא: ד) ואם תאמר כיון דעיקר החלב הוי ספיקא דאורייתא הוי הפלי ספק דרבנן הבא ע"י גלגול.

הש"ך פתב (סי' ס"ו סק"י) בדם הנמצא בביצה ספק אם הוא במקום האוסר היכא דאיכא רוב ביצים פשרים מותר משום ספיקא. ואף דעצם הספק ספק דאורייתא וע"י תערובות נעשה ספק דרבנן.

כיון דאיכא פוסקים שסוברים כל דם ביצים דרבנן מקילין בזה יע"ש. ה"נ הא איכא פוסקים המתירין פלי שדרכו להשתמש בשפע והוי נדאי היתר אפי' עירב בו חלב טמא.

ממילא מקילין בספק ודו"ק: ה) ואין לומר שהחלב טהור נעשה נבילה ע"י עירוב חלב טמא והוי כולו איסור ואין ס' בתבשיל ליתא דבשאר איסורין בלח בלח מקילין בה"מ דלא אמרי' נעשה נבילה כמבואר ברמ"א (סי' ל"ב סעיף ד').

וכן דעת הר"ן ומהרש"ל דלא אמרי' נעשה נבילה רק בבישול, ולא בכבישה ומליחה. והיכא דאיכא תרתי לטיבותא (כמו בנ"ד שהיא לח בלח בלא בישול מוכח להדיא בש"ס ע"ז ד' ע"ג).

(דמוקי הא דיי"נ במשהו [אליבא דר' יוחנן דאמר קמא קמא בטיל] בהתירא לגו איסורא. והא ר' יוחנן הוא הסובר (פ' כל הבשר) אפשר לסוחטו אסור.

וא"כ מה אריא יי"נ אפי' שאר איסורים קמא קמא היתר נעשה נבילה א"ו בלח בלח שלא בבישול לכ"ע לא נעשה נבילה: ו) האנמנם פי ראי' זאת רק להמפרשים התירא לגו אסורא בזא"ז. אבל להמפרשים בבת אחת ע' בר"ן שם אין ראי'.

אף מלבד זה אפי' תאמר חנ"נ הא אינו רק מדרבנן וכשאינו ידוע אם עירב בו חלב טמא הוי ספיקא דרבנן. וזה בחלב של ישראל כהא דצ"צ.

אבל חלב גוי שאין ישראל רואה החליכה הרי גזרו עליו איסור. ואפי' במקום שנסתלק החשש.

וא"כ הוי כל החלב גופו של איסור ודאי: ז) ואפי' לדעת או"ה שהביא הש"ך (סי' קט"ו ס"ק ט"ו וס"ק י"ז) דגבינה של עפ"ם בטילה ברוב וה"ה חלב של גוי. וא"כ המתבשל בכלי שבןשלו בו גבינה של עפ"ם מותר אם יש בתבשיל רוב פנגד הפלי.

מ"מ גוף הפלי אסור לבשל בו דקי"ל אפי' שדרכו להשתמש בשפע אסור לבשל בו. וא"ל דהוי ספיקא דרבנן שמא לא עירבו בו חלב טמא דאפילו באמת לא עירבו בו כיון דלדין מספקא לן גזרו עלי' איסור והוי נדאי איסור.

ולדין דלא קי"ל כאו"ה כמבואר בש"ך (ס"ק י"ז) גם התבשיל הוי נדאי דרבנן ואסור הפלי אפי' לדעת הרשב"א שמתיר פלי שדרכו להשתמש בשפע]. ותמהני על ר"מ שפכל ושישיל דחלב של גוים בטל ברוב והעלים עין מש"ך (ס"ק י"ז): הדו"ש הק' אברהם

סימן קג ב"ה יום א' ב"ב ל"ג למנן תרס"ו לפ"ק פבוד הרב המאה"ג מו"ה צבי נ"י האבד"ק באביאק.

(א) בדבר האיש שקונה חלב מגזים מכפרים מבלי יכולת לראות החליבה ויש לו מאשין לעשות חמאה והמאשין קולטת את השמן מחלב המתוק ועושיית ממנו חמאה וחלב. וכבודו חושש גם על החמאה מב' טעמים.

א' מחמת פי החמאה לנוהגין היתר הוא משום דחלב טמא אינו עומד ע"כ הוא רק ע"י העמדה. אבל ע"י בירור המאשין אולי תוכל לברור גם מחלב טמא.

ב' משום דרמ"א פוסק שאם ישראל קנה חלב מגוי אין היתר אם עשה ממנה חמאה או גבינה ונשארת באיסורה עכ"ד: (ב) הנה טעם הראשון דהיתר חמאה בנעשית ע"י העמדה לא דק בלישני'.

דחמאה אינו נעשית כלל ע"י העמדה. וגבינה נעשית ע"י העמדה ולא חמאה.

ולשון המרדכי בהיתר חמאה וז"ל דאין לחוש לתערובת חלב טמא דכשם שאינו ראוי לגבינות כף אינו עומד [צ"ל עומד] להקפות לחמאה והקפאה נעשית ממילא כשעומד אינה ימים. וא"כ מהיכי תיתי שנסתדש לומר דע"י המאשין יקפא גם החלב טמא.

והבא לחדש חומרא בדרבנן [כ"ש בחלב של עפוי"ם בזמה"ז שרבו מקילים במדינות אלו] עליו הראי' (ג) ולענין טעם השני משום שפא כשהוא חלב ליד ישראל נשארת באיסורה. והוא סברת הב"י דס"ל חלב נגזר במנן כמו גבינה.

וכשפא ליד ישראל כשהוא חלב אין לו עוד היתר. יש תקנה בקל לעשות שטר מכירה שעד שייעשה ממנה חמאה עוד יהי של גוי.

ומאחר שעיקר סברא זו דנשארת באיסורה כר"ח ופר"ח מקילים בזה ומביאים דברי רדב"ז דחלב לא נאסר במנן וכן במטה יהונתן (סי' קט"ז) א' מאחר שאינו נאסר רק כשאין ישראל רואהו אין לומר בו דבר שבמנן צריף כו'.

מיהו בתשו' הרשב"א שהביא הב"י (סוס"י קי"ח) דגבינות גוי שראה ישראל עשייתה מותר. ואעפ"כ אם לא ראה עשייתה אסורה משום דבר שבמנן אפי' אין בה טעמים שנאמרו בגמ' כמ"ש הב"י (סקט"ו) בשם הרשב"א [ראוי לסמוך בזה על שטר מכירה: (ד) ויותר יש לחוש דאולי עיקר סמיכת האוכלים חמאה של גזים על ר"ת דס"ל דכל שהגוי בעצמו עושה הגבינה אין לחוש שעירב חלב טמא כיון שאינו מעמיד למה יערב בו חלב טמא.

וה"ה בחמאה משום שהגוי עושה החמאה. משא"כ בנ"ד שהגוי מוכר לישראל החלב.

ואף אם עירב בו חלב טמא שלא יהי ממנה חמאה. מ"מ סוף דבר ישלם לו הישראל כפי המדה ואיפא חשש עירוב חלב טמא: (ה) והנה בד"מ (סוף סי' קט"ו) בשם המרדכי דאף המתירין חמאה אם חלבו החלב לצורך אכילת חלב אסור [אבל אין לחוש לזה בסתם חמאה והוא פנ"ל דכיון שחלבו לצורך אכילת החלב יש חשש עירוב חלב טמא.

אף הרמ"א לא העתיק דברי מרדכי אלו. משמע דס"ל דאף בזה מותר.

דהקיתר הוא משום שאין בקמאה גנמות כמ"ש הב"י בשם הסמ"ק. וא"כ בנ"ד מותר ע"י שטר מכירה כנ"ו) אף לעשות ממנו גבינה דאיכא חלב דביני אטפי פשיטא שאסור. ואין להתיר ע"י שטר מכירה דהא איכא נסיוכי דביני אטפי. אם לא שפאמר דבמדינתנו דליכא גמלים.

ובהמות טמאות שבמדינתנו אף הגוים ממאסין אותו ועוד החליכה מכחשת אותם. וכבר הוזכרה סברא זו בתשו' חוט המשולש (חוט הא' סי' ל"ב).

ונאמר דמה שאוסרין בזמה"ז חלב של עכו"ם משום שנגזרה במגן נאפ' במקום שפטל הטעם הגזירה קנימת. וזה דוקא כשפא ליד ישראל כשהוא חלב.

אבל בעושה שטר מכירה שאין ישראל קונה אותו עד אחר שנעשה גבינה. והגזירה לא היא רק על חלב.

שוב מותר במדינות אלו דליכא חשש חלב טמא: ז) אף ז"א. דאם איתא דבמדינות אלו ליכא חשש חלב טמא היא לנו להתיר חלב עכו"ם לגמרי כמו שמתירין גלוי במדינות אלו שאין הנחשים מצויין.

ובאמת הפר"ח היא שותה חלב עכו"ם באמשטרדם משום דליכא שם חלב טמא. ולדידן שאוסרין ע"כ ס"ל דבכל מקום איכא חשש.

ועוד שסברא זו שבמדינתנו אין לחוש שעירב בחלב שמוכר לישראל חלב טמא הוא דעת יחידית בחוט המשולש שנאמר שאין חולבין הטמאין דמכחש כחשי. וזה דעת יחידית.

ובנדאי מה שר"ל שגם הגוים ממאסין אותם י"ל דאף שבעצמו מאיס לי' לשותו. מ"מ שישטעה את הישראל חיישינו.

סוף דבר הקמאה נוכל להתיר ע"י שטר מכירה להאוכלין קמאה של גוים. ולעשות מהם גבינה בכל מקום אסור: הק' אברהם.

סימן קד ב"ה א' אמור טוב למב"י תרמ"א לפ"ק נאשעלסק שוכט"ס לכבוד הרב המאה"ג המפורסם איש תבונות מו"ה שמחה יאיר נ"י אבר"ק ראדזימין. יקרת מכתבו הגיעני בדבר אהד ששכר בריכה אצל אדון אהד על י"ב שנים ובבריכה ההוא יש מקומות אשר אין שם פי אם דגים טהורים ורק מקום אהד יש אשר אין שם פי אם דגים טמאים (שקורין ראקיו) והאדון לא רצה להשפיר זה בלא זה ושכר הישראל כל הבריכה ועשה הישראל שותפות עם נכרי והנכרי יצוד הטמאים.

זה תנרף השאלה: א) הנה השאלה נחלקת לשני חלקים. האחד אם גוף השכירות מותר [שהרי כוונתו להדיא גם על הטמאים].

דאת"ל שהוא אסור הרי כתב הפר"ח (סי' קי"ז סק"ו) דבכהאי גוונא אסור למוכרו ברינת. ואת"ל שמוותר.

אם מותר אח"כ לצוד טמאים. או מחויב למכור חלק הברכה ההיא לגוי: (ב) והנה בחלק הראשון ידוע שהוא מחלוקת האחרונים הט"ז שם (סק"ד) מיקל בנחירת התיישים לצורך העורות ולמכור אח"כ הבשר לגוי.

וחולק על המ"ב. והפר"ח חולק ורגז על הט"ז.

וכתב דאף שמוותר לצוד טמאים עם טהורים פאחד. בזה אסור.

וכן אוסר לקנות טמאים עם טהורים פאחד אף שאין רוצים למכור זה בלא זה. וכתב עוד דהכי מוכח בהדיא דעת הרמ"ע מפאנו ו"ל בתשו' (ס"ס ל') ע"ש עכ"ל.

ולדידי אין ראי' מהרמ"ע. דשם הי' המעשה שישאל שזכר שנה מגוי והמשפיר שם חזירים וטהורים לשזכר לגדל עלי' ואסר הרמ"ע אף ליתנם לאריס גוי שהשבח יהי לאמצע.

ולדידי זה אף להט"ז אסור דהגידול חזירים אסור דלא עדיף מנפלו חזירים בירושלם דאסור לגדלם. אף לא ביאר החילוק שבין לצוד לבין לקנות טמאים עם טהורים פאחד.

הן אמת ושגוף הדין שמוותר לצוד טמאים עם טהורים פאחד שהט"ז למדו מהטור. לא משמע כן מהב"י שהקשה דמה השמיענו בדין טמאים עם טהורים.

הלא קו"ח מטמאים לבד יע"ש מה שפירץ. ואם איתא לדיוק הט"ז.

הלא השמיענו הטור דבזה אף לכתחילה מותר. אף בזה הכל מסכימים שמוותר.]

והפר"ח שם פתב שמוותר לקנות פהאי גוונא לחכור אצל האדון כל פפר ובתוכו יש ריח מטמאים. ומדמי לה כמו לצוד טהורים עם טמאים: (ג) ואם שאינני פדאי להשיב על הפר"ח עם כל זה אני חוכך בדבריו דלפענ"ד יש לחלק.

דהנה בתוס' שבת (ד' י"ז): דהפורס מצודה ואח"כ נכנסה החי' לתוכה פטור רק אם בשעת פריסה לכד. ואם לא פן חשיב גרמא וא"כ לכאורה למה יאסור לצוד טמאה.

ולא מבעיא אם נכנסה אח"כ דלא חשיב שהוא עשה סחורה בדברים טמאים רק ממילא פא לידו והוא גרם שיזדמן לו. אלא אפי' בשעת פריסה באה החי' י"ל דוקא בשבת חייב כמו זורה ורוח מסייעתו דחייב משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה.

אבל בעלמא א חשיב גרמא פדאיתא בב"ק (דף ס') בליבה וליבתו האש. וה"נ פיון דהצידה באה על ידו וע"י החי' הנה לי' גרמא.

וה"ה בצד דגים שלעולם באים דגים בשעת פריסה: (ד) אף נראה טעם האיסור בצידת טמאים שהאיסור הוא בקמה שמתפנין לקנות התי'. ולא מבעיא בלתי וקוקרי דהוא פלי שאין לו תוף דאין בה משום גזל אלא מפני דרכי שלום משום שטרח בה ובנדאי אם אין דעתו אל התי' אין בו משום דרכי שלום.

נמצא שבדעתו וכוננתו באה לרשותו. אלא אפי' במצודה שיש לה תוף דקונה לו מדין חצר.

היא פתבו התוס' במס' ב"ב (דף נ"ד) דכי אמרינו דחצירו של אדם קונה שלא מדעתו הוא דוקא כשאינו עומד אצל המציאה. אבל כשעומד שם בעינו שיתפנוין לקנות.

ואם לא פן אינו קונה. נמצא שפדעתו וכוונתו קונה אותו: ה' וכו' מצינו טוב טעם היא דמותר לצוד טמאים וטהורים כאחד.

והוא לפי דברי רש"י גיטין (דף נ"ג.) בהא דהכניסה לרבקה על מנת שתינק ותדוש דפטור.

ופרש"י דתשלומין ליכא אמצעה ידיו דאמר לטובה נתפנונתי שתינק. ופסולה לא הוי אלא מחמת מחשבתו וגרמא בנזקין פטור דאמחשבה לא מחייבין לי' עיי"ש.

והרשב"א הקשה מפהנים שפגלו במקדש. ותירץ משום דאיכא נמי מעשה עבודה.

ולפי"ז צ"ל דהאי הכנסה לא הוי כאילו דש בידים. דא"כ שוב דומה לפיגלו.

ומ"מ אם הכניסה לדוש בלבד חייב משום דמחשבתו דניחא לי' פוסלה. ואין לומר דאמחשבה לא מחייבין לי' כיון דמוכח מחשבתו ממעשיו חשיב מעשה כדאיחא בחולין (דף י"ב) ועיי"ש בתוס' דבחש"ו יש להן מעשה היכא דמעשה מוכח שפנונתו לכה.

אף בשהכניסה שתינק ותדוש דלא מוכח ממעשיו שנתפנוין אף שתדוש הוי מחשבה גרידא. וע"כ ה"נ כשפורס מצודה לצוד טהורים וטמאים דאינו מוכח מפריסתו המצודה דלצוד טמאים נתפנוין הוי מחשבה גרידא וגרמא הוא.

משא"כ היכא שפורס לצוד טמאים לבד דמחשבתו ניקרת מתוך מעשיו שנתפנוין לקנות הטמאים וחשיב מעשה ולא גרמא הוא. ולפי"ז אין ראי' פלל להתיר לקנות טהורים וטמאים יחדיו: (ו) שוב ראיתי להתב"ש (סי' י"א) פסק שאסור לקצבים לקבל הדם למוכרו לגוים אם הדם שנה הרבה עד שהדם מתחשב ג"כ בקניית הבהמה ומוסיף בדמי הבהמה בשביל הדם.

ולא דמי לצד טהורים וטמאים יחדיו דהתם בשביל הטהורים לבד היא פורס מצודה וטמאים ממילא מתצדי. אבל הכא לולי הדם לא היא נותן דמים פל כה.

נמצא שעושה מעשה עבור דם האסור ג"כ ואסור עיי"ש. ואם זה אסור שהוא בהמה אחת כ"ש בזה שהם מינים נפרדים: (ז) הן אמת דיש לדקדק בדבריו דהא קי"ל לא אפשר לקמכוין אסור.

ובנדאי כשיש טמאים ג"כ הוא מתפנוין גם לטמאים כיון שאח"כ יהי מותרים. וכהאי גוונא בשבת (דף קל"ג).

(באומר לקוץ בהרתו אני מתפנוין וחשיב לי' אי אפשר לעשות בהיתר דכיון שרוצה בקוץ על פרחו מתפנוין לכה עיי"ש. ואף שהתב"ש נקט בדבריו שאינו מתפנוין לטמאים אינו מוכן פנ"ל [עיי'ן ברשב"א סוף פרק האורג וכו' שם] מ"מ מה שפכתתי לעיל לחלק יש לו מקום: (ח) סוף דבר למעשה אין להתיר נגד [הרמ"ע מפאנו] ומ"ב ופר"ח והתב"ש.

ועם פי הט"ז ופר"ח מתירים. האוסרים רבו.

אך אפילו להט"ז ופר"ת המתירים דכל שעושה גם בשביל הכשר חשיב הטמא נזדמן.
מ"מ בנזדמן גופי' אסור לשהותן להרנית.

וצריך למכרו מיד. וכן בזה שפנדאי לאחר שצדן שנים יותר ממה שהי' שנים בעודם
תוך המים.

הן אמת שמדברי התוס' פסחים (ד' כ"ט.) בסד"ה אמר משמע דאין אסור לשהותן אלא
בחזירים משום מעשה דארוסתובלוס והורקנוס אך הרמ"א פתב לאסור פדעת האו"ח.

ונ"ד הוא ממש גדון הרמ"ע מפאנו ז"ל עיי"ש: ט) ומ"ש ר"מ שבנ"ד הוא קונה רק
זכות לצוד כמו קונה קונטרקט לבד. הנה פעין זה רצה להתיר בתה"ד להלוות לגוי על
חזיר משום דישראל מנכרי לא קנה משכון ומסיק לאיסור.

וכן פסק הרמ"א. אך גם לסלקא דעתא דתה"ד בנ"ד כשצד אותם אגלאי מילתא למפרע
דמתחילה שלו הי' פינון דאינו יכול האדון לסלקו למפרע הוא גובה.

ועוד דבשלמא בהלואה אפשר שהגוי יפרע לו ולא יעשה סחורה כלל בטמאים. ואם
אח"כ לא פרעו הגוי אז חשיב נזדמן.

משא"כ בזה שתחילת מלאכתו הי' שיצודן הוא או שלוחו: י) וילדעתי אין להתיר רק
באופן זה שיחזרו החכירה אל האדון ואח"כ יחזרו מחדש באופן שמקום הדגים טמאים
יהי' פוכו לגוי.

וכנגדו יהי' מקום מיוחד לישראל לבדו פהא דש"ע (או"ח סי' רמ"ה סעיף ג'). ואם אי
אפשר באופן זה אם יחליף עם הגוי מקום דגים טמאים עם דגים טהורים.

הינו שמקום הדגים טמאים יהי' פולו לגוי וכנגדו מקום אחר דגים טהורים יהי' פולו
לישראל. איני אומר לא אסור ולא היתר.

אך שהגוי יצודם על שותפות עם ישראל נ"ל לאסור בהחלט: הק' אברהם. סימן קה ב"ה
יום ג' ויגש סת"ר לפ"ק סאכאטשוב.

שוכ"ט לכבוד הרב החו"ב כש"ת מו"ה יצחק מאיר נ"י האבד"ק סלופצי בדבר האיש
אשר רוצה להשפיר מקום בשענן שלו לגוי כדי שימכור מאכלות אסורות כדי שיבואו
ע"ז גוים לשתות בשענן. וכבודו מסתפק משום מראית עין: א) תחילה נבאר אם
השכירות מותר בעצם.

ועלה בלבי ספק מחמת דברי תוס' ע"ז (ס"ב:) ד"ה חמרין דנפיש אגרייהו וז"ל פי' ירויחו
טפי ודמי טפי לסחורה. מבואר דאף שאינו נוטל עבור הפירות רק עבור טרחו חשיב
כמו עושה סחורה בפירות שביעית.

ודומה למשתפר באסורי הנאה דאסור כמו מוכר אס"ה. וכן בתוי"ט פ"ח דשביעית
(משנה ד') דמבואר מדבריו דמפרש הא דפ"ז דשביעית ולא יצבע בשכר שאין עושין
מלאכה בפירות שביעית.

מירי בצובע בסמנים דבעה"ב. ואעפי"כ חשיב עושה סחורה בפירות שביעית.

והנהגה היא דאין עושין סחורה בפירות שביעית ובנבילות וטרופות בחדא מתני לה. ממילא ה"ה המשפיר עצמו לטרונם בנבילות וטרופות ג"כ יאסור: (ב) ולכאורה יש להתיר בזה מהא דמקשה בפסחים (דף כ"ב:) לר' אבנהו ונהרי אבר מן החי דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר ותניא ר' נתן אומר מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח ת"ל לפני עור לא תתן מכשול.

הא לכלבים שרי. פרש"י פיון דלא מתסר אלא משום לפני עור מכלל דשאר הנאות שרי. וכתבו התוס' דהא דחשיב הנאה זה שמושיט לנכרי אף שהאבר של הגוי. דמה שהגוי מחזיק לו טובה עבור ההשטה הוא פנותן לו שרר והוא כמשתפר באס"ה דאסור.

ואי משתפר חשיב כסחורה דאפי' באיסורי אכילה אסור א"כ גם לחזקת יקשה. ולפי האמת דאבמה"ח מותר בהנאה משום דאתקש לדם קשה הא שאר סחורה מי שרי: (ג) אף באמת לק"מ דלחזקת דאמר לא תאכל לאו אס"ה משמע רק לא יאכל ודאי אין ללמוד משרצים לאסור סחורה באיסורים דכתיב לא תאכל דשאני שרצים דכתיב לא יאכל דמשמע לאסור הנאה אלא שהתורה התירה הנאה מקרא דיהי' לכם שלכם יהא.

ולא התירה תורה רק בהנחתו היינו נודמנו. אבל לסחור לכתחילה נשאר באיסורו מדכתיב לא יאכל.

אבל אינך כתיב בלשון לא תאכל ולא אצטרף היתר מהיכא תיתי לאסור סחורה. והא דאין עושין סחורה בנבילות וטרופות הוא כמו בתרומות משום דלמא משהי גבי' ואתי לידי תקלה.

אבל בהשטה בעלמא דלא משהי לי' פלל ולא שינוי בי' שהי' אין איסור אפי' מדרבנן. וכ"ש דר' נתן קאי מדאורייתא דמפיק לה, מלפני עור.

וע"כ מקשה הש"ס לר' אבנהו ומסייע לחזקת' ולחזקת' לק"מ. אבל לדין דקו"ל כר"א ואין חילוק בין לא תאכל ולא יאכל ואיסורא בנבילות וטרופות דאורייתא.

שפיר י"ל דמשפיר עצמו לעסוק בנבילות וטרופות אסור. ולא תקשה למה דמשני שאני אמ"ה דאיתקש לדם מה דם מותר בהנאה וכו'.

מ"מ יאסור משום סחורה. לק"מ דהא כתב הפר"ת דדם מותר לעשות בו סחורה פיון דהתירא דדם משום דאיתקש למים.

ומזה נלמוד ג"כ מה מים מותר גם לסחורה אף דם מותר ואמ"ה דאיתקש לדם מותר ג"כ אפי' לסחורה. אבל נבילות וטרופות דאסורי בסחורה שפיר י"ל דה"ה להשפיר עצמו לטרונם בהם אסור: (ד) ולכאורה דה"ה למשפיר ביתו לקב.

דלעגנן משתפר באס"ה אסור גם במשפיר ביתו. כמבואר באו"ח (סי' ת"נ סעי' ה') דוקא במשפיר ביתו לדור בו והוא משום בו חמץ מותר אבל אם משפירו בפירוש לחמץ אסור.

ובי"ד (סי' קל"ג) המשפיר מרתפו לזין נסך ואפי' לסתם יינם אסור א"כ י"ל דהמשפיר נזיות ביתו למפור בו מאכלות אסורות הוי כעושה סחורה בהם: (ה) ואולם דעת הרשב"א בתשו' (סי' קע"ז) דמשפיר ביתו להשים בו חמץ מותר רק ביושב ומשמר בשכר אסור.

וְהָבִיאוּ הַבָּי (סי' ת"מ) ומג"א (סי' ת"נ סס"ק י"א) וְנִרְאָה דְהַרְשָׁפִ"א לְטַעְמֵי בְתִשׁוּבָה (סי' אָלֶף כ"ח) בְּמַת שׁוֹכֵר תוֹף יְמֵי שְׁכִירוֹת יוֹרְשֵׁין חֲזִיבִים לְשֵׁלֶם דְּמֵי שְׁכִירוֹת וְלֹא אֶמְרִי בְּהָא אֲוֹנָסָא פְּסִידָא דְפוֹעֵל.

וְהוּבָא בְּרַמְ"א ח"מ (סי' ש"ל"ד סעי' א). וְא"כ אִינוּ נִהְגָה הַמְשַׁפֵּיר מֵאִס"ה דְאַפִּי לֹא יְהִי לְהַשׁוֹכֵר אִס"ה לְהַנִּיחַ בּוֹ יְתַחֲזִיב לְשֵׁלֶם שְׁכָרוֹ.

וְדִיעָה הָאוֹסְרֵת ס"ל פְּדִיעָה רֵאשׁוּנָה שָׁם (סי' ש"ל"ד) דְּגַבֵּי שְׁכִירוֹת בֵּית אֶמְרִי אֲוֹנָסָא פְּסִידָא דְמְשַׁפֵּיר. וְא"כ שְׁפִיר חֲשִׁיב נִהְגָה מֵאִס"ה כְּמוֹ מְשַׁתְּפֵר בֵּית אִס"ה: ו) וְהִנֵּה מְהָא דִּיור"ד (סי' קל"ג) שְׁהַבְּאֵנוּ לְעֵיל (אוֹת ד) אִין רֵאִי לְפִסְנֵק לְאִיסוֹר דְּיִין נִסְדָּה שְׁאֵנִי שְׁאָסוֹר בּוֹ רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ.

וּמְשׁוּם דְּיִשְׂרָאֵל מְחֻנָּב לְאַבְדַּ ע"ז וּמְשַׁמְשֵׁי. אֶף מְהָא דְאַסְרוּ אִפִּי לְסַתֵּם יֵינָם יֵשׁ לְכַאוּרָה רֵאִי לְאִיסוֹר בְּנ"ד דְּבִסְתָם יֵינָם לֹא מְצִינּוּ בַּגִּמ' שְׁיִאָסֵר רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ.

וּמְשׁוּם דְּרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ לֹא מִיתְּסֵר אֶלָּא מְשׁוּם דְּיִשְׂרָאֵל מְחֻנָּב לְאַבְדַּ ע"ז. וּבִסְתָם יֵינָם לֹא מְצִינּוּ שְׁמֻחֻנָּב לְאַבְדַּ.

וְאֶף דְּחֻשְׁשׁוֹ שְׁמָא נִסְדָּה הַגּוֹי: מ"מ אֶפְשָׁר שְׁלֵא גְזָרוּ רַק לְאַסְרוּ בְּהִנְאָה שְׁהִיא לֹא בְּמַעֲשֵׂה חֲזִיב מְלָקוֹת לֹא בְּחִיּוּב עֲשֵׂה.

וּבְחֻמְזֵן דְּבִשְׁעָה חֲמִישִׁית אֶף שְׁלֵאֲפִילָה חֲשׂוֹ לְטַעוֹת לְחִיּוּב עֲשֵׂה דְתַשְׁבִּיתוּ לֹא חֻשְׁשׁוֹ. ה"נ י"ל בְּסַתֵּם יֵינָם.

וְאֶף דְּמְשַׁעָה שְׁאָסְרוּ בְּהִנְאָה. דְּהֵינּוּ בְּשַׁעָה שְׁשִׁית מְחֻנָּב לְשַׁרְפוֹ ג"כ.

פְּדַתְנָן וְשׁוֹרְפִין בְּתַחֲלִילַת שֵׁשׁ. שְׁאֵנִי הִנְאָה דַּע"ז דְּבְמְלָקוֹת מְקַרָּא דְלֹא יְדַבֵּק.

מִשָּׂא"כ חֻמְזֵן עֵינְקֵר הִלָּאוּ בְּאַכִּילָה וְעַל הִנְאָה אִין בּוֹ מְלָקוֹת לְדַעַת הַרְמַב"ם. וְע"כ בְּחֻמְזֵן אִין לְחַלֵּק בֵּין אִיסוֹר הִנְאָה לְעֲשֵׂה דְהַשְׁבָּתָה.

מִשָּׂא"כ בַּע"ז [וְהִגַּם דְּבַהֲרָ"ן מְשַׁמַּע דְּגַם בְּסַתֵּם יֵינָם אִיסוֹר רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ. שְׁהוּא פְּתַב דְּאִיסוֹר פְּעוֹלָה בֵּי"נ מְשׁוּם רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ.

וְכִיּוֹן שְׁבַגְמ' מְפֻרְשׁ שְׁגַם בְּסַתֵּם יֵינָם אִיסוֹר מוֹכַח שְׁגַם בְּסַתֵּם יֵינָם אִיסוֹר רוּצָה בְּקִיּוּמוֹ. אֶף דְּבַרֵי הַרְ"ן אֵלוּ אִינָם מוֹבָנִים דְּנִדְאֵי אִיסוֹר הַפְּעוֹלָה בְּכָל אִיסוֹר הִנְאָה אֶף שְׁאִין חֲזִיב לְאַבְדַּ פְּדַמּוֹכַח פ' כָּל שַׁעָה דְּמִקְשָׁה וְהָרִי אַבְמָה"ח דְּתַנְיָא מְנִין שְׁלֵא יוֹשִׁיט אַמָּה"ח לַב"נ דְּכַתִּיב לְפָנֵי עוֹר טַעְמָא דְּכַתִּיב לְפָנֵי עוֹר הָא לֹא הָכִי שְׁרִי וּפִי הַתּוֹס' דְּאֶף דְּבִשְׁל נְכָרִי אִיִּירִי כְּדִדְיִיק בַּע"ז מְדַתְּנִי לֹא יוֹשִׁיט.

מ"מ חֲשִׁיב לִי נִהְגָה מַה שְׁהַנְּכָרִי מְחֻזִּיק לוֹ טוֹבָה עַל טְרַחְתּוֹ וְהוּא כְּמִשְׁתַּפֵּר בֵּית אִס"ה. הִנֵּה דְמְשַׁתְּפֵר בְּכָל אִס"ה לִיקַח שְׁכָר עַל פְּעוֹלָתוֹ אֶף בְּאוֹתָם שְׁאִין מְחֻנָּב לְבַעֲרָם אִיסוֹר.

וְדַבְרֵי ר' צ"ע [ע] וּמְהָא דַּע"ז (נ"ט): בְּגוֹי דְּנִסְכָּי לְחַמְרָא דְּיִשְׂרָאֵל בְּכַוְנָה דְּמוֹתֵר לְמִשְׁקַל דְּמֵי מַהַנְּכָרִי דְּמִקְלָא קַלְיִי: וְלֹא חֲשִׁיב הִנְאָה דְּדְמֵי הַזִּיקוֹ שְׁקִיל. וְאֶף דְּגוֹי לֹא הִי מְשַׁלֵּם לוֹ חֲשִׁיב גְרָם.

מ"מ הא רוֹצָה בְּקִיּוּמוֹ דאל"כ לא הי' הגוי מְשַׁלֵּם לוֹ. מִשְׁמַע קֶצֶת דְּרוֹצָה בְּקִיּוּמוֹ מִן מוֹתָר בְּסִתְּם יֵינָם.

וא"כ הא דְּפָסֵק בש"ע דְּאַף לְהַשְׁפִּיר מִרְתַּפוֹ לְסִתְּם יֵינָם אֲסוּר מִבְּנוֹאֵר דְּלֹא קי"ל פְּתֻשׁוֹ הַרְשָׁבָ"א (סי' קע"ז). ז) שׁוֹב רְאִיתִי בש"ע (סס"י קל"ב) דְּאַף בְּסִתְּם יֵינָם אֲסוּר רוֹצָה בְּקִיּוּמוֹ.

וְהַטַּעַם בְּזוֹה נ"ל לַפּמ"ש הַר"ן בְּהָא דְּגוֹי שְׁנִסְפִי לְחַמְרָא דִּישְׂרָאֵל בְּכַוְנָה. דְּסִתְּם יֵינָם שְׁאַסְרוּ חֲכָמִים בְּהַנָּאָה הוּא רַק מִחֲשֵׁשׁ שְׁמָא נִיֶּסֶף הַגּוֹי.

וְאִילוּ בְּאַמַּת לֹא נִיֶּסֶף בְּאַמַּת מִן מוֹתָר בְּהַנָּאָה וְאֲנִי אֲסוּרִין אוֹתוֹ מִחֲשֵׁשׁ שְׁמָא נִיֶּסֶף. [ולפי"ז צ"ל הא דְּסִתְּם יֵינָם אֲסוּר בְּמִשְׁהוֹ וְלֹא חֲשָׁבִינָן לָהּ לְאַחַר שְׁנִתְּעַרְבַּ סד"ר מִשׁוּם דְּעִיֶּקְרוּ דְּאוֹרֵיִתָּא וע"י גְּלוּל נַעֲשֶׂה סד"ר לֹא חֲשִׁיב סד"ר] וְכִינּוּן דְּמִשׁוּם סָפֵק הוּא וְלֹא מִשׁוּם הַרְחָקָה הוּא אֲמַרִי מִפְּדֵי הא וְהָא דְּאוֹרֵיִתָּא מַה לִּי אֲסוּר לָאו מַה לִּי אֲסוּר עֲשֶׂה עֵי רש"י יְבָמוֹת (קי"ט).

וּבְחֻמֵּי דְּמַחְלָקִים בֵּין אֲכִילָה לְהַנָּאָה מִשׁוּם דְּהַרְחָקָה הוּא כְּמִפְּנֵי פְּסָחִים (ב':) [וְאִפְּלוּ בְּטַעוֹת שְׁבִין שָׁשׁ לְשַׁבַּע מִפְּנֵי מִפְּנֵי בְּרִש"י שֶׁם דְּחֲשִׁיב הַרְחָקָה דְּחִיִּישִׁינָן שְׁמָא יִטְעוּ בֵּין שֵׁשׁ לְשַׁבַּע.

לֹא שְׁעַכְשָׁיו טַעֲהָ שְׁהָרִי יוֹדֵעַ בְּבִירוֹר שֶׁהוּא שֵׁשׁ רַק דְּעֵבִיד הַרְחָקָה שְׁמָא יִטְעָה פַּעַם אַחֲרָת. וע"כ דַּעַת ריב"א שְׁמִן מוֹתָר לְהַשְׁהוֹת חֻמֵּי עַד תְּחִילַת שְׁעָה שְׁבִיעִית כַּמ"ש בַּד"מ (סי' תמ"ה).

וּמִשׁוּם דַּס"ל דְּלַעֲשֶׂה דְּתַשְׁבִּיתוּ לֹא עֵבִיד הַרְחָקָה. וא"כ אֵין מְהָא דִּיור"ד (סי' קל"ג) רֵאִי לְפָסוּק דְּלֹא כְּהַרְשָׁבָ"א.

וְנ"ד תְּלִיא בְּפִלְגֵי דְּאֲשֵׁלִי רַבְרָבִי: ח) מ"מ נ"ל דְּבְּזוֹה אִם הַקָּדִים לוֹ הַגּוֹי שְׁכָרוּ יֵהִי מִן מוֹתָר וְהוּא לְפִי מַה שְׁבִיִּאֲרֵתִי טַעַם מִחְלָקָתָם דְּהַרְשָׁבָ"א לְטַעֲמִי דְּבִשְׁכִירוֹת לֹא אֲמַרִי אֲוֹנָסָא פְּסִידָא דְּמִשְׁפִּיר.

נִמְצָא שְׁאִין הַמִּשְׁפִּיר נִהְיָה כָּל מַהֲאֵס"ה שְׁאֲפִי לֹא יֵהִי לְגוֹי מַה שְׁהֵנִיחַ יִתְחַיֵּיב לְשַׁלֵּם לוֹ שְׁכָרוּ. וְהָאוֹסְרִין ס"ל שְׁגָם בְּשִׁכְרוֹת אֲוֹנָסָא פְּסִידָא דְּמִשְׁפִּיר.

וְאִם יֵאָרַע אֲוֹנָסָא לְשׁוֹכֵר שְׁלֹא יֵהִי לוֹ הַאֲס"ה שְׁהֵנִיחַ יִפְסִיד הַמִּשְׁפִּיר. נִמְצָא שְׁנִהְיָה הַמִּשְׁפִּיר.

כְּמוֹ כְּפוּעֵל בַּאֲס"ה פִּינּוֹן שְׁאֵם לֹא הַאֲס"ה לֹא הִי לוֹ לְפַעוּל פְּעוּלָתוֹ חֲשִׁיב נִהְיָה ה"נ בְּבֵית לְדִינּוֹ. וּמִזֶּה נִשְׁמַע דְּבַהֲקָדִים לוֹ שְׁכָרוּ דְּבְּזוֹה אִף לְדִיעָה רֵאֲשׁוּנָה (סי' של"ד) אֲוֹנָסָא פְּסִידָא דְּמִשְׁפִּיר.

מ"מ בְּהַקָּדִים לוֹ שְׁכָרוּ א"צ לְהַחְזִיר דְּאִפְּלוּ כְּפוּעֵל הַכִּי דִּינָא שְׁאֵם הַקָּדִים שְׁכָרוּ וְנִאָּנְס וְאִין הַמְּנִיעָה מִצַּד כְּפוּעֵל א"צ לְהַחְזִיר. וְה"נ פִּינּוֹן שְׁאִין הַמְּנִיעָה מִפְּאֵת הַבַּיִת וְהַבַּיִת קָיָים א"צ לְהַחְזִיר וְכִמוֹ שְׁבִיִּאֲרֵ הַשְׁ"ף שֶׁם (סי' של"ד) מְמִילָא לֹא חֲשִׁיב נִהְיָה מַאֲס"ה.

נה"נ בנ"ד נ"ל שמונתר: ט) הגם דפועל כה"ג באס"ה פשיטא דאפי' הקדים לו שְכָרו אסור. אף דבשאין הפניעה מצד הפועל אין צריף להתזיר.

לא קשיא דשאני התם שהשכר שלקח הוא עבור פְעוּלָתו וְהַפְעוּלָה היא באס"ה חשיב נהנה מאס"ה. משא"כ בבית שאפי' לא יניח בו השוכר כלל לא יצטרף להתזיר ושכר הבית לבד לקח אף אם לא יניח בו שום דבר ואפי' נאנס השוכר.

וע"כ אפי' הניח בו האס"ה לא עבור זה לקח השכר רק עבור שהניח הבית מוכן לפניו לוקח השכר. ומ"מ בלא הקדים שְכָרו פִּינּוּן שאם הי' נאנס השוכר ולא הי' האס"ה לא הי' מחוייב לשלם לו נמצא שנהנה מהאס"ה שהי' לו להשוכר: י) גם יש לצרף דעת הר"ן (פ' השוכר את הפועל) בהא דחמרים דוקא בפעשו מלאכות אסור אבל הפעולה בפירות שביעית להשתפר אין שום אסור.

וה"ה במשפיר עצמו לטרונח במאכלות אסורות. וכ"ש במשפיר ביתו: יא) עוי"ל פִּינּוּן דאף אם נאסור השכירות ג"כ ישאיל ביתו להגוי שימכור שם הנבילות וטרופות פדי שהגוי יבואו לשתות שם.

ממילא שוב גם השכירות מותר. דהשכר מגוי הוא פגודמנו לו טמאים דמותר.

מחמת דפריסת המצודה הוא עבור הטוהורים וטמאים ממילא באו לו. ה"נ העיקר הוא שהגוי ימכור נבילות וטרופות והוא ימכור משקין וממילא בא לו השכר דירה ג"כ.

ודומה ג"כ לגוי המביא דורון לישראל דבר טמא דכתב בספר שי למורא ופר"ת (ס"ק י"ד) להתיר משום דאי לאו דעביד לי' נייח נפש' לא הוה מייתי לי' ודומה למציל מידם. וכל שפן בזה שהגוי נותן לו עבור דירתו והדירה שישראל נותן לגוי פדי שנירויח במכירת הי"ש: יב) שוב ראיתי למהר"ם חלאוה פסחים (ד' כ"ג:) גפי צידי חי' שכתב שמונתר להשתפר בסירסרות בהמה או בשכירות להוליך אפי' באיסורי תורה דלא אשפחן אסור אלא בשוכר את הפועל לעשות עמו ביי"נ משום דאסור בהנאה עי"ש.

ובשכירות בהמה ודירה דלרשב"א אפי' באס"ה מותר יש לסמוך עליו באיסור מאכלות עכ"פ וא"צ להקדים שְכָרו: יג) ולכאורה יש עוד טעם לאסור עפימ"ש הרא"ש בהא דאין משפירין פלים בע"ש דבכלים שעושין בהן מלאכה עסקינן.

ומשתרשי לי' במה שמשפירו גם לשבת. שאם לא הי' יכול לעשות בהם מלאכה בשבת לא הי' נותן לו שכירות כ"כ.

ע"כ נראה פשלוחו. (ולפי"ז בשכירות מרחץ שאסרו רק משום מראית עין היינו במשפיר לו בד' וה' רחוק משבת).

וכן פסק הרמ"א סי' רמ"ו). וה"נ פִּינּוּן שמקבל שכירות מן הגוי ומשתרשי לי' נראה הגוי פשלוחו.

והקא לא שניף היתר ד' וה' שהם רחוקים משבת דהקא כל יומא זמן איסור סחורה בנבילות וטרופות. אף באמת לא דמי להא דרא"ש כלל.

דוקא בשבת דהאיסור הוא הפעולה. ממילא אם נראה פשלוחו אסור.

משא"כ איסור סחורה במאכלות אסורות אין איסור הפעולה רק הרינוח שמגיע לו
ממאכלות אסורות. וכינון שהרינוח לגוי מה בכך אם הוא שליח של ישראל על הפעולה
כינון שאין ישראל לוקח הרינוח שרי: יד) ועתה נדבר מחשש מראית עין כינון שהוא בביתו
של ישראל ויחשדוהו שהגוי מוכר בשליחותו של ישראל והרינוח של ישראל.

אף דלקאורה י"ל דלא תישינון למראית עין רק במה שהוא באמת של ישראל רק שעושה
דרך היתר. אבל לא בנ"ד שהפל באמת של גוי.

אף שהט"ז (סי' רמ"ד סק"א) כתב ונ"ל כתב בהגמ"ר פ"ק דשבת בשם רבינו שמחה
דיש ללמוד מירושלמי דשפחות אסורות לעשות מלאכה בבית ישראל בשבת עכ"ל.
והטעם מפני הרואים שלא יאמרו מלאכה של ישראל היא עושה.

הנה דתיישי' שייאמרו על מלאכת גוי שהוא של ישראל. וא"כ גם בנ"ד איכא למיחש.

אף במ"ז שם כתב שאין איסור אלא בשפחותינו דבזה נדאי איכא מראית עין שהרי כל
ימות החול עושות בשביל בעה"ב. משא"כ בנ"ד עכ"ד מעלתו: טו) הנה הא"ר חולק על
הט"ז ונ"ל ותימה דבהגמ"ר גופי' ספ"ק דשבת ו"ל מותר להניח עבדו ושפחתו פנותי'
לעשות מלאכת עצמם בביתו עכ"ל.

עוד שם בפ"ד פותי עושה מדורה לעצמו בבית ישראל וא"צ למחות בידו. והט"ז אגב
חורפי' לא דק דהגמ"ר במלאכתו של ישראל איירי.

ובביאורי מהרש"ל לסמ"ג בשם סה"ת דמותר להניח עבדו ושפחתו לעשות מלאכה
לעצמם בביתו. (והם דברי הגמ"ר שהביא באל"י רבה).

ומ"ש בשם הגמ"ר לאיסור ליתא דמשמע שם דמייירי במלאכת ישראל כדאיתא בהג"מ
שם ודו"ק. עכ"ד האל"י רבה: טז) ומאד נפלאתי על דבריו כי כף מפורש מהגמ"י (פ"ו
מה' שבת אות ו') כמהרש"ל ונ"ל מותר לישראל להניח לעבדו ולשפחתו לעשות מלאכה
שאינה שייכא לישראל בביתו של ישראל ולא עבר על למען ינוח עבדך ואמתך כמו
כי אם בעבד פנעני שישנו במצות כו' ס' התרומה.

אמנם רבינו שמחה פסק לאיסור וכו' עד ויש ללמוד מקדמונים שהשפחות אין רשאות
לעשות מלאכה בבית ישראל. הנה מפורש להדיא דמה שהתיר בס' התרומה מלאכה
שלא שייכא לישראל [לפנינו בס' התרומה (סי' רכ"ב) מלאכה שלהם] אוסר הרבינו
שמחה וכדברי הט"ז.

כי הגמ"י בשם רבינו שמחה מלמד על הגמ"ר בשם רבינו שמחה שפוננתו על מלאכה
שלהם. ומה שמקשה הגמ"י על הגמ"ר אינו קושיא.

כי מה שכתב מותר להניח עבדו ושפחתו. להניח הוא מעתיק דברי ס' התרומה אות באות
כמו שהעתיקם בהגמ"ר.

והרי מפורש בהגמ"י דרבינו שמחה פליג על ספר התרומה. ונר"ז כמה פעמים בפוסקים
פעם מעתיק דברי האוסר פעם דברי המתיר: יז) וגם בהגמ"ר מפורש דבמלאכת גוי
איירי וקיצורו של הט"ז דברי הגמ"ר גרם לו לאל"י רבא לחשוב כן.

ונ"ל הגמ"ר שהביא הט"ז ועוד משמע בירושלמי שאין מטריחין לנכרי לימר צא מביתי ועשה "צרכיך" מפלל דנכרי העושה מלאכה בביתו של ישראל חייב לגרשו מביתו ויש ללמוד שהשפחות אין רשאות לעשות מלאכה בביתו של ישראל עכ"ל רבינו שמחה זצ"ל.

עכ"ל הגמ"ר. ובפני' בגדי ישע להגאון בעל של"ה (אות י"ט) ז"ל שאין מטריחין פי' שאסור לגרום טירחא לנכרי דהיינו שאסור לומר לו צא ועשה מלאכתך רק יאמר לו סתם צא מביתי ולא יאמר לו עשה מלאכתך.

וע"ז קאמר ש"מ שאם הי' עושה מלאכה בביתו של ישראל שיאמר לו צא ויגרשו מביתו. הנה מפונש בהגמ"ר צרכיך וכן בפגדי ישע מלאכתך דבמלאכת גוי קאי.

[ומ"ש בא"ר בשם הגמ"ר פי"ד גבי מדורה ולא מצאתים בנדאי ג"כ הם דברי ס' התרומה]. ובענין שאסור לומר לגוי עשה מלאכתך בסוף פ' במה טומנין מעתיק דברי הפוסקים דמותר לומר לגוי עשה מלאכתך והנה מדברי הגמ"ר אלו בשם רבינו שמחה מבואר דלאו דוקא בעבדים ושפחות אוסר רק אפי' בגוי דעלמא דלא כמשפחות ז"ב.

שהרי כתב מפלל דנכרי העושה מלאכה בביתו של ישראל חייב לגרשו מביתו: (יח) מ"מ לענין הלכה נראה דלא קי"ל פהא דרבינו שמחה. שהרי יסוד האיסור משום שאסור לומר לגוי עשה מלאכתך.

ונה פדעת ר"י בתוס' ב"מ (דף ז.).

ואנן קי"ל (בסי' ש"ז סעיף כ"א) דמותר לומר לגוי עשה מלאכתך. וגם מ"ש הט"ז דטעם הגמ"ר משום שהרואים יחשבו שישל ישראל.

אין נראה שיהי' זה פנונת הגמ"ר. דא"כ למה תלה האיסור משום שאסור לומר לגוי עשה מלאכתך.

אפי' אם הי' מותר. מ"מ הרואים יחשבו שישל ישראל הוא.

א"ו טעם הגמ"ר דאף שיידעו שהוא של גוי. מ"מ יחשבו שהישראל אמר לו לעשות דאסור לפי שיטתו: יט והנה לפי"ז אין ענין לנ"ד.

שאין האיסור תלוי בשליחות רק אם העסק של גוי והרינוח לגוי מותר אפי' צוהו ישראל לעשות. והט"ז לא העתיק האיסור רק בשפחות.

ע"כ מסכים אני לדינא להתיר רק באופן שיכתבו על הכותל ועל השלחן שזה טריפה למען לא יבא לידי מכשול. ומה טוב אם יהי' קצת מחיצה שקורין גיגאטיר מפסיק: כ' ובענין מ"ש מעלתו שאפני' אם באמת של ישראל אינו רק אמירה לגוי שבות ליתא.

שאם לקח הגוי במעותיו של ישראל או שקנה הגוי במעותיו בציווי ישראל דחשיב כמו מעות ישראל דכמאן דאזפניהו דמי לדעת רש"י וסייעתו דישראל מגוי קונה בכסף. וכן להרמב"ם ובה"ג דקונה בין בכסף בין במשיכה.

פינון שחל הקננו והמכירה עבור הישראל חשיב פאילו עשה סחורה הישראל בעצמו. דומה להא דמעילה (כ"א) שילח ביד חש"ו אם עשו שליחות בעה"ב מעל אף דחש"י לאו בני שליחותא גינהו יעש"ה בגמ'.

וגם דומה למעותיו של ישראל מןפקדות ביד גוי והלנה אותם לישראל הוי רבית קצוצה כמ"ש הריב"ש (סי' ש"ה) והובא בט"ז (סי' קס"ט ס"ק ל"ב). ואינו דומה לגדון הח"ס שצינה לגוי לנחור כלל וק"ל: כא) גם בענין איסור סחורה שתפסו האחרונים שהוא דאורייתא כפשט הסוגיא דפסחים.

אף החוות יאיר (סי' קמ"ב) חידש דוקא בטמאים דמיירי קרא אבל בנבילות וטריפות הוא דרבנו דאין ללמוד מטמאים דמה לטמאים שפן לא הי"ל שעת הכושר. וח"ס הסכים עמו לא נראה לי.

ומפונש בחולין (דף ק"כ) דנבילה חשיב לא הי' לה שעת הכושר וע"ש בתוד"ה מה. ולכאורה יש לחלק לפמ"ש התוס' שם בת"י הב' משום שפחל' היתה אסורה משום אבר מן החי ומשום עשה שאינה זבוחה.

והרי אבר מן החי דאית בי' נמי עשה שאינה זבוחה מותר בסחורה מדאימקש לדם ודם למים. אף ז"א דהא בחולין קאי לענין נבילת עוף טהור לטמא בבית הבליעה.

ואבר מן החי אינו מטמא בבית הבליעה רק נבילה כמבואר בהרמב"ם (פ"ג מהל' אה"ט הלכה ט"ו). ומ"מ מהני איסור אבר מן החי לנבילה להחשב לא הי' לו שעת הכושר ולטמא בבית הבליעה.

ה"נ מהני אבר מן החי לנבילה לאיסור סחורה: (כב) ומ"ש שם בחוות יאיר מהא דאיסור לכתוב סת"ם על גבי עור בהמה טמאה ומותר לכתוב על גבי עור נבילות וטריפות משום דנבילה הי' לה שעת הכושר.

ליתא פנ"ל. רק הטעם דעור עצמו אין בו איסור כלל רק דבעינו מין המותר בפיה ועור עצמו לא שייך בו או"ה שאינו מאכל ובבהמה טהורה חשוב מין המותר שהבשר מותר באכילה.

וע"כ עור נבילה כשר דהוי מין המותר. ועי' תוס' שבת (דף ק"ח) ד"ה איזה.

וע"כ יזהרו מאד שלא יהי' בו הערמה ת"ו פינון דאיסורי תורה הם. וכל אופן התימר יכריזו בבהכ"נ: (כג) אשר הנקשה לו דברי הריטב"א (פ"ב דסוּפָה) דר"א ס"ל דון מינה ואוקי באתרה וקא בחולין (דף ק"כ): ס"ל לר"א דון מינה ומינה.

כפר הקשיתי פן מכמה שנים. אף בס' שושנת העמקים (פלל יוד) מבואר דבגז"ש קי"ל דון מינה ואוקי באתרה ובהיקוש דון מינה ומינה.

והביא כמה ראיות לזה ע"ש וע"כ לק"מ דהא דסוּפָה גז"ש ט"ו ט"ו ובחולין הקיש תרומה לביפורים: הדו"ש הק' אברהם. סימן קו הלכות הכשר פלים א) במס' ע"ז (דף ע"ה): אמר רבה בר אבבה אפי' פלים חדשים צריכין טבילה דהא ישנים ולבנון פחדשים דמי ואפ"ה צריכין טבילה.

וצריכין להבין למה הביא הר"א מליבנו דנקא ולא מהגעילן בכלים שנסתמשו בחמין ומהדיחן בכלים שנסתמשו בצונן. ואין לומר דבליבון פשיטא לי' דמוציא לגמרי ואינו משאיר קומעא.

דליתא דהא בגמ' (ע"ו) בעי למימר דבעי ליבון והגעלה אלמא דאינו דבר פשוט דליבון מוציא לגמרי: (ב) והנראה לפמ"ש בכלי עץ שיש להם חשוקים של ברזל מבחוץ דא"צ טבילה פיון שאינו משתמש במקום המתכות.

וא"כ אם נאמר דא"צ א"ל טבילה רק מפתח שנסתמש בו הנכרי והרי ליבון הוא שמשיר קליפתו החיצונה כדאמר בגמרא שם והרי סר מקום שנסתמש הנכרי ולמה צריך טבילה אלא ודאי דאפי' לא נשתמש הנכרי צריך טבילה.

והא דכלי סעודה פתיב בפירשה היינו שישתמש בה ישראל בצורכי סעודה. וכן משמע מדברי הפוסקים דספין שנסתמש בו הנכרי בחיתוף קלפים וקנאו ישראל לצורכי סעודה דצריך טבילה דהא פתב הב"י דכלים שקנאם ישראל מנכרי לסחורה ומכרם לישראל אחר לסעודה דצריך טבילה דלא פתב הגהת אשר"י אלא דאם ישראל ראשון קנאו לחתוף קלפים והשאים לאחר דא"צ טבילה.

אבל אם מכרם לישראל אחר צריך לטובלן. ומוכח דקנאם לסחורה פקנאם לחתוף קלפים.

וא"כ מדטובלין כל הכלים שהיו עומדים ביד עכו"ם לסחורה. מוכח דאפי' הי' ביד עכו"ם לחתוף קלפים וכהאי גוונא דצריך טבילה.

ואין הטעם דחדשים צריכין טבילה משום דהי' עומדין להשתמש ביד הנכרי: (ג) שם וכולן שנסתמש בהן עד שלא הטביל כו' תני חדא אסור תנו חדא מותר הא כמ"ד גומן טעם לפגם אסור הא כמ"ד מותר.

ואינו מוכן דמה שייכות לאיסור נ"ט גפי טבולה. ועיין בתוס' ורא"ש ועיין בהגהת אשר"י שדעתו לאסור אם נשתמש קודם טבילה: (ד) והנראה לי בזה דהנה צריך להבין באמת אמאי שרינו קודם טבילה.

דאין לומר דאין האיסור רק להניח בו המתפל ומפי הניח בו המאכל עבדי' לאיסורי' ואין סוף איסור באכילה דזה אינו דהא פתב הרמב"ם ואם"כ יהו' מותר לאכול ולשתות בו משמע דהאיסור על האכילה.

גם לשון הגמ' הוסיף טהרה אחרת משמע דהאיסור על האכילה. וצ"ל דמ"מ אין האיסור רק לכתחילה להניח בו המאכל לאוכלו אם"כ אבל בדיעבד לא אסרינו משום הכי המאכל וכמ"ש הר"א ש בפ"ק דחולין לענין ספין של ע"ז שחתף בו בשר אולם הרמב"ם שם סובר דהבשר בדיעבד אסור וא"כ צריך להבין מאי טעמא הו' מותר: (ה) ונראה משום דאמרינו הוסיף לה הפתוב טהרה אחרת הוינו מלבד הטהרה של גיעול וליבון ולדעת הרמב"ם דטעם פעיקר לאו דאורייתא צ"ל דגיעולי נכרים חידוש הוא כפ"ש"ס פסחים.

ואף דמבואר בהרמב"ם (פט"ו מהלכות מאכלות אסורות) דמה"ת אסור לבשל בקדירה בת יומא שבשיל בה ישראל נבילה צ"ל הא דגיעולי נכרים חידוש הוא לאו דחידוש הוא

והגוי רק הוראת שעה רק דגלי רחמנא דלכתחילה אסור וכן פתב הפרמ"ג (ביו"ד סי' צ"ג בש"ד אות וכינון דטהרה דגיעול וליבון הוא רק לכתחילה מדאורייתא ה"ה טהרה אחרת דטבילה אינו רק לענין לכתחילה: ו) והשתא ניחא הא דתלי אי נטל"פ אסור או מותר דלמ"ד נטל"פ אסור גיעולי נכרים לאו חידוש הוא ונלפינו מינה טעם פעיקר דאורייתא.

וא"כ הא דאצטריף העברה באש היינו אף בדיעבד מעכב ה"ה טהרה אחרת דאצטריף היינו טבילה מעכב בדיעבד. אבל למ"ד נטל"פ מותר גיעולי נכרים חידוש הוא ואף דלא אסרה אלא בת יומא מ"מ אי אפשר דלא פגמה פורתא.

וכינון דחידוש הוא אי אפשר למילף מינה טעם פעיקר וטהרה דגיעול וליבון הוא רק לענין לכתחילה וה"ה טבילה: ז) ובזה ניחא הא דקאמר הש"ס הקא ואידך קדירה בת יומא נמי מיפגם פגמה ובכל מקום קאמר הלשנא בת יומא נמי פגמה פורתא.

ולחנ"ל יש לומר משום דמ"ד נטל"פ מותר ס"ל נמי דפגמה פורתא. ואף דבת יומא קי"ל דאסור היינו דילפינו מהתם דפגם פורתא אסור.

ומ"מ קרי חידוש פינון דאי לא דגלי קרא הנה אמינא דאף פגם פורתא מותר. כמ"ש התוס' בשמעטא דנותן טעם לפגם ע"כ קאמר דאידך ס"ל דמיפגם פגמה היינו דאיהו ס"ל דפגם פורתא חשיב נמי פגם ואין הפרש בין בת יומא לאינה בת יומא.

ומוכח מהתם דכל נטל"פ אסור ולא חידוש הוא. וטעם פעיקר דאורייתא וגיעול וליבון מעכב מה"ת בדיעבד ה"ה טהרה אחרת דטבילה כנ"ל ודו"ק היטב: ח) ולפימ"ש ניחא הא דלא תני הדין בגשתמש עד שלא הדית.

ולחנ"ל ניחא דבעד שלא הדית כ"ע מודים דאסור דלאו נטל"פ הוא ובברייתא דתני אסור נמי לא תני לי דפשיטא דאסור דכינון דלא הדית הנה לי חציצה פמבנאר בהרא"ש. ואסור משום שלא הטביל פינון דברייתא זו ס"ל דעד שלא הטביל אסור ואין להקשות להרשב"ם דהטביל עד שלא הגעיל וליבון לא מהני למה לי דתני נשתמש עד שלא הגעיל אסור תיפוק לי משום דטבילה לא מהני דליתא דאי הנה אמרינו דהגעלה לא מעכבא בדיעבד משום דנטל"פ מותר רק לכתחילה גזרו א"כ ה"ה דלא מעכב הגעלה לטבילה לענין אם פבר נשתמש ודו"ק.

אבל עד שלא הדית אפי' אם נאמר דהדחה לא מעכבא דיעבד הוי חציצה פינון דלכתחילה צריף להסירו וק"ל: סימן קז בדין טבילת פלי תשמ"ש א) בשלהי ע"ז (ע"ה:): אבעיא להו משפנתא פזביני דמיא או לאו פזביני דמיא.

אמר מר בר רב אשי אבא משפן לי נכרי פסא דכספא ואטבילה ואישתי בי' ולא ידענא אי משום דסבר משפנתא פזביני דמי אי משום דחזי לנכרי דדעתה' לשקועי'. והרי"ף כתב משפנתא אבעיא ולא איפשיטא.

ולא ביאר דהיכא דחזי לי דדעתה' לשקועי' פשיטא דחייב להטבילו וכן הרמב"ם נקט בפעיא לקולא משום דס"ל טבילת פלים דרבנן ולא ביאר דבדעתו לשקועי' חייב להטבילו: ב) והנראה לי בדעתם ז"ל עפ"מ"ש הריטב"א בהא דירושלמי דהטבילה הוא לצאת מטומאתו של גוי וליפנס לקדושתו של ישראל.

וביאר הריטב"א דהטומאה הוא משום שסופו של גוי להשתמש בו באיסור עי"ש. ועל פן כשדעת הגוי לשקועי ושוב אין סופו של גוי להשתמש בו יועיל הטבילה שפאשר ישקענו הגוי בפועל לא יצטרף עוד להטביל ולא יחשב טבילה ראשונה פטובל ושרץ ביזו על פן טבלו רב אמש קודם וטוב לו שלא ישתה בכוס טמא.

ועיין בכנה"ג (סי' ק"ב בהגהת הב"י סעיף א') אבל חיוב להטביל ליפא. ג) עוד י"ל דם שאת הגוי לשקועי הוי כמו יאוש ויאוש לא מהני עד דאתי לרשות זוכה וכשאין ישראל רוצה לזכות בו.

עוד לא יצא מרשות הגוי ואינו חייב להטבילו. ור' אשי רצה לזכות בו וטבילה.

אבל אין חיוב לזכות: ד) ואם היינו אומרים דדעתה לשקועי הוי סילוק גמור ונפקע רשות הגוי לגמרי. א"כ לדעת המאירי בשטמ"ק ב"ק (מ"ט:) במשפנתא של גר ביזו ישראל ומת הגר ובא אחר והחזיק בה זה קנה פנגד מעותיו.

ופירש המאירי קנין ממש ואינו יכול הזוכה לסלקו בזויו. וכיין שקנה בעל המשכון אפי' אינו עומד בתצירו [שאם הי' בתצירו הי' קונה פנולה] נראה דא"צ דעת בעל המשכון כיין דקונה ממילא כמו ירושה.

וכיין שקונה פנגד מעותיו שוב חייב להטביל. דבשנתפין ישראל וגוי פתב באו"ה שאין חייב להטביל דאינו מועיל כיין שהגוי שותף הוי פטמא שטובל ושרץ ביזו.

אבל זה שרשות גוי נפקע לגמרי שוב מחויב משום חלקו של ישראל. אף לדעת הרי"ף והרמב"ם י"ל דס"ל דהוי רק כמו יאוש: ה) פתב הרא"ש (פרק פל שעה) בשם בעל העיטור משכון של גוי ביזו ישראל בריבית מותר ישראל למשכנו לישראל אחר באותו הריבית אעפ"י שלא העמידו אצל הנכרי ולא אמרינן אשתכח ישראל הוא דשקיל ריבית דהא לא קניא לי' אלא היכא דאמר לו מעכשיו דאז הוי דעתו לשקועי.

ובלי ספק שבעל העיטור למד זה משמעתי. ולפענ"ד נראה דדין זה דדעתה לשקועי מהני אינו רק במשכון כלים שראוי להשתמש בו.

וכיין שהמלנה יכול להשתמש בו. ועל מנת פן השפינו ביזו.

דאל"כ לא הי' רב אשי משתמש בו (וישראל מיישראל אסור להשתמש משום רבית. ושוב לא השפינו להשתמש.

אבל משכון דגוי ודאי על מנת פן השפינו] וא"כ יש למלנה בו קנין פירות. ובסוף פרק השולח דביובל ראשון לכולי עלמא קנין פירות פקנין הגוף דלא סמכה דעתו שתחזור אליו.

והכא נמי כיין שדעתו לשקועי. ולא סמכה דעתו של נכרי שתחזור אליו הקנין פירות שיש לישראל בה.

חשיב פקנין הגוף. ואין לומר דלא חשיב קנין פירות כיין שיכול לפדותו.

[הלא המוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג ג"כ יכול לפדותו לאחר שתי שנים ואעפ"כ חשיב קננו הגוף ואף שיש לחלק בזה] דנראה דבתוך הזמן אינו יכול לפדותו פינו שהזמן גם לטובת המלנה שיוכל להשתמש במשכון.

וכל זה במשכון פלי. אבל במשכון אוכל וכהאי גוונא שאינו דבר תשמיש יש לומר דלא מהני דעת' לשקועי': סימן קח שאלה יורה הטמונה וקבוע בתוך תנור שמחממין בה מים תמיד ונפל רוטב בשר על דופןה מבחוץ אם צריה הגעלה.

ואת"ל דצריה אם מהני: א) תשובה יענין בפ"ה (סי' צ"ד ס"ק ט"ו) דכשיש ג' נותני טעמים מותר אפי' לכתחילה. וה"נ י"ל דהוי ג' נותני טעמים מן הבשר אל הרוטב ומן הרוטב אל דופן הקדירה ומהקדירה אל המים ועדיין היתר.

אף יש לענין פינו דבשעה שמחמם המים הוא טעם שני בתוך הקדירה. דומה למה שאמרו שאסור להעלות דגים בקערה על מנת לאוכלו בכותח: ב) אף לפימ"ש הרשב"א והובא בטוש"ע יו"ד סימן קכ"ב) בכלי שדרכו להשתמש בשפע שנבלע בו איסור מותר להשתמש בו היתר ולא חיישינו שמה שיש בו היתר מועט וענין ברשב"א בתה"א ובמשה"ב דלא חשיב מבטל איסור פינו שאי אפשר לבוא לידי נתינת טעם כמו שדרכו להשתמש חשיב כאילו כבר נתבטל יע"ש היטב.

וה"נ פינו שדרכו להשתמש בו מים והוא עשוי לכך וכשישתמש בו מים לעולם יהי טעם ג'. חשיב כאילו כבר הוא טעם ג' ומותר ודו"ק: ג) ואף הטור שחולק על הרשב"א דגזרינו שמה ששתמש בו דבר מועט.

אבל מ"מ מבטל איסור לא משיב פנ"ל. והא דאסור להעלות דגים על הקערה משום דדרה גמי להעלות דגים שנתבטלו כבר בחמאה.

וע"כ חשיב כמו מבטל איסור לכתחילה דעדיין אפשר לטעם הנבלע בקערה לבוא לידי איסור וענין: ד) אף יש לפקפק לפמ"ש הפרמ"ג (סי' צ"ה) דטעם ראשון באוכל וטעם שני בכלי אסור דחשיב טעם ראשון.

וא"כ ה"א חשיב טעם ראשון. אולם בפתחי תשובה כתב שבתשו' פני ארי' האריף לחלוק ואין גוף התשובה בדי [וענין בר"ן (פ' כל הבשר) מ"ש בשם אחרים.

ולדידהו ודאי אף טעם הנבלע באוכל חשיב טעם יע"ש: ה) אולם בחו"ד העלה להתיר דגים שנצלו בקערה שבישלו בה בשר לאוכלם בכותח אף להאוסרין נצלו. דה"א חשיב גמי ג' נותני טעמים מן הבשר אל הרוטב ומהרוטב אל הקדירה כו' יע"ש.

משמע דטעם ראשון באוכל כו' חשיב נ"ט בר נ"ט. אולם הראי' שהביא מהתוס' שכתבו אהא דכי מבשל בה שלמים אתמול מבשל בה חטאת האידנא דלא ממעט באכילת חטאת דטעם שלמים הבלוע בה נעשה נותר בליה וצריה לאוכלו ביום משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהתירא והוי ג' נותני טעמים מהקדירה אל הרוטב כו' והקשה דמ"מ ממעט באכילת רוטב.

אָלאַ ונדאי פֿינן שְׂפֵלַע הַקְדִּיָּה ע"י רוֹטב תְּשִׁיב ג' נותני טעמים יע"ש. ולפענ"ד יש לךחות
לפמ"ש הש"ף (סי' צ"ב סקי"ד) בְּהָא דְלַח בְּלַח לָא אָמְרִינּוּ תנ"ג דְּאִין חִילּוּק אפ"י הַהִיתָר
הָאָחַר שְׁנֵפֶל לְתוֹכוֹ לַח אוּ יָבֵשׁ.

מִיָּהוּ זֶה לִפְרֵשׁ"י בְּיוֹמָא בְּהָא דְפְרוּשׁ מְקַצְתִּיָּהוּ אָף לְהִלְכָה לָא קי"ל כפ"י הִזְהוּ. וא"כ אִין
לְהִקְל (חֲסַר הַסִּיּוּם): סִימָן קט הַקּוֹנָה פְּלִי תְשִׁמִּישׁ מִן הַמוֹמָר צְרִיכִין טְבִילָה שְׂאֵלָה אוּ
לֹא.

וְכֵן אִם מוֹתֵר לְשֵׂאוֹל פְּלִים אֶצֶל הַמוֹמָר שְׂקֻנָּאָם הַמוֹמָר מִגּוֹי וְלֹא הַטְּבִילָם. מִי נִימָא
דְּמוֹמָר דִּינוּ פְּגוּי וְהַקּוֹנָה מִמְּנוּ צְרִיכִין טְבִילָה.

מִמִּילָא הַשּׂוֹאֵל מִמְּנוּ דִּינוּ פְּדִין הַשּׂוֹאֵל מִן הַגּוֹי שֶׁא"צ טְבִילָה. אוּ דִילְמָא שְׂדִינוּ פִּישְׂרָאֵל
וְהַקּוֹנָה מִמְּנוּ א"צ טְבִילָה, וְכִלִּים שְׂקֻנָּאָם מוֹמָר מְנַכְרִי נִתְחַיְיבּוּ בְּיָדוֹ טְבִילָה וְהַשּׂוֹאֵל
מִמְּנוּ אֶסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם בְּלֹא טְבִילָה: (א) תְּשׁוּבָה הִנֵּה הַמוֹמָר קי"ל דְּיֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי הַדִּינִים
דִּינוּ פִּישְׂרָאֵל דְּאִי קְדִישׁ בַּת יִשְׂרָאֵל קִידּוּשׁוֹ קִידּוּשֵׁינוּ.

וְכֵן בְּכַמָּה דְּבָרִים אַעפ"י שְׂחָטָא יִשְׂרָאֵל הוּא. וְדִינוּ פְּגוּי דְּהַבָּא עַל הַמוֹמָרֵת קִנְאִים פּוֹגְעִים
בּוֹ וְכֵן לְכַמָּה דְּבָרִים י' פְּלָלוּ שְׁל דְּבָר דְּגִין אוֹתוֹ לְכָל הַדְּבָרִים לְהַחְמִיר וְלֹא מִטַּעַם סָפֵק
אָלָא שֶׁהוּא גּוֹי מִחֲמַת מַעֲשֵׂיו וְיִשְׂרָאֵל מִתּוֹלְדָתוֹ ע"כ יֵשׁ בּוֹ חוֹמְרֵי זֶה וְזֶה.

ע"ג בנ"ד הַקּוֹנָה פְּלִים מִמְּנוּ חִיְיבִים בְּטְבִילָה. ומ"מ פְּלִים שְׂקֻנָּה הוּא מִגּוֹי א"צ טְבִילָה
נָאף שְׂדִינוּ פִּישְׂרָאֵל ג"כ.

מ"מ לֹא שְׁיִיף בְּהֵם טְבִילָה דְּהוּי פְּטוּבֵל וְשָׂרְץ בְּיָדוֹ פִּינּוּן שְׂעֻדָּיִין הֵם בְּיָד גּוֹי. דּוּמָה לְזֶה
פְּתַב הַסֵּמ"ק בְּכִלִּים שְׂקֻנּוֹ יִשְׂרָאֵל וְעַפּוּ"ם בְּשׁוֹתְפוֹת דֹּא"צ טְבִילָה מִטַּעַם דְּהוּי פְּטוּבֵל
וְשָׂרְץ בְּיָדוֹ.

וְכֵן פְּסֵק הַרְמ"א (סי' ק"כ סְעִיף י"א): ב' אֵיבְרָא דְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְשָׂדוֹת נִרְגָּא בְּהוֹרָאָה זו
דְּהִנֵּה (בפ' הַחֹלֶץ) גָּר שְׂמָל וְלֹא טָבֵל ר"א אוֹמֵר ה"ז גָּר שְׂפָן מְצִינוּ בְּאַבוֹתֵינוּ שְׂמָלוֹ וְלֹא
טָבֵלוֹ וק"ל דְּמִשְׁמַע דְּדוֹנְקָא בְּדִיעְבַּד הוּי גָּר.

אָבֵל לְכַתְחִילָה צְרִיף לְטָבּוֹל וּלְמָה. הָא פְּכֵם פְּאַבוֹתֵיכֶם פְּתִיב.

וְכִינּוּן שְׁהֵם לֹא טָבֵלוּ לְמָה יְטָבּוֹל עַכְשָׁיו. וא"ת דְּכִינּוּן דְּהַטְּבִילָה פּוֹעֵל גְּיָרוֹת בְּנָשִׁים דֹּא"ל"כ
בְּמָה נִכְנָסוּ תַּחַת פְּנֵפִי הַשְּׂכִינָה ע"כ מְחֻיָּב לְכַתְחִילָה לַעֲשׂוֹת הַפֶּל.

א"כ מִהֵאִי טַעְמָא נִדְּאִי אַבוֹתֵינוּ טָבֵלוּ ג"כ. וְשׁוּב אִין לְלַמּוֹד מְאַבוֹתֵינוּ דְּמִילָה לְחֹד מְהִי.
שְׁהָרִי הֵם טָבֵלוּ ג"כ. ע"כ נ"ל דִּילְפִי לָהּ מִהַלּוֹקֵס פְּלִי סְעוּדָה מִן הַגּוֹי דְּצְרִיכִין טְבִילָה
מִשׁוּם שְׂיָצָאוּ מִטּוֹמְאָתוֹ שְׁל גּוֹי כ"ש הוּא עֲצָמוֹ דְּמְחֻיָּב בְּטְבִילָה מִטַּעַם זֶה.

וְע' בְּהַרְשָׁפ"א דְּמַדְמֵי טְבִילַת גָּר לְטְבִילַת פְּלִי תְשִׁמִּישׁ. אָבֵל אַבוֹתֵינוּ עֲצִינּוּ לֹא נִצְטוּוּ עַל
טְבִילַת פְּלִי תְשִׁמִּישׁ ע"כ לֹא טָבֵלוּ: (ג) וּלְפִי"ז יֵשׁ לְלַמּוֹד מִהָא דְּכַתְבַּת הַנִּמְק"י דְּמוֹמָר שְׂחָזָר
בְּתְשׁוּבָה מִן הַדִּין א"צ טְבִילָה.

רַק מְדַרְבְּנָן טוּבֵל מִשׁוּם מַעֲלָה. וְאִם אֵיתָא נִילָף מִהַלּוֹקֵס פְּלִי תְשִׁמִּישׁ מִן הַמוֹמָר דְּצְרִיף
טְבִילָה כ"ש הוּא עֲצָמוֹ שְׂחָזָר לְהִיּוֹת יְהוּדִי.

א"ו הלוקח פלי תשמיש ממומר א"צ טבילה וא"כ פלים שקנאם מומר מגוי צריכים טבילה. והשואל ממנו אסור להשתמש בהם בלא טבילה: איברא דכד מעינינון הא לאו ראי דדומה למ"ש התוס' שלהי עכו"ם.

בהא דפליגי אמוראי אי משפנתא פנביני פתבו התוס' דאפי' למ"ד משפנתא פנביני. אם משפן ישראל פלי לגוי וחסור ופדאו א"צ טבילה.

דלעגנון זה לא הוי פנביני. והיינו דלא בעי אלא בקנין מחדש לא בפדאו שרק חוזר לקנינו ומסלק קנין גוי ממנו.

כן במומר נשעב לדת יהודית שמסלק מעשיו הרעים וחוזר ליהודתו ואינו יהודיית מחדש. ע"כ נ"ל הדין פאשר כתבתי מתחילה דמומר דינו פגוי לדינים אלו: ה) שוב ראיתי להט"ז ופר"ח (סי' ק"כ) שכתבו טעם חסור ופדאו א"צ טבילה משום דגוי מישראל לא קנה משפון.

ולי נראה טעם אחר דכיון דבידו לפדותו בע"כ של מלנה. פי פדאו איגלאי מילתא דנתבטלה זביני למפרע כמו דאמרי בערכין פתי ערי חומה רבית גמורה כו'.

והיינו דכשפדאו נתבטלה המכירה למפרע ונעשה הלואה. ונתבאר בחי' לה' רבית באריכות.

וא"כ אין ראי מהתוס'. ע"כ דין הנ"ל צ"ע פעת: סימן קי ב"ה אור ליום ד' תצא תרנ"כ פה סאכאטשאב שוכ"ט לכבוד אהובי הרב החריף החסיד מו"ה משה נ"י מו"צ בק"ק לאדז.

(הנקרא ר' משהלי וואליער). א) דבר אשר נסתפק בכלי מתכות אם מועיל לו היסק חוץ.

די"ל דוקא בכלי חרס אינו מועיל היסק חוץ. אבל בכלי מתכות מותר משום פבולעו פד פולטו.

יעי' בש"ע הרב מלאדי (סי' תנ"א) בהא דכלי חרס אינו מועיל היסק חוץ הטעם משום דהאיסור נבלע בפנימית הפלי צריף להפליטו ג"כ דרף פנימית הפלי דכבולעו פד פולטו. ומה שחשב מעלתו טעם להיתר הוא טעם לאיסור: ב) ומ"מ אם מחלפן מעבר לעבר נראה דמהני, דהנה בפזחים (דף צ"ו) דמקשה מאחר שמועיל היסק בחרס קזירות של מקדש אמאי ישברו להדרינהו לכבשונות עי"ש.

והנה בע"ז (דף ל"ג): הלוקח קנקנים של גוים ישנים נותן לתוכו ציר ומוריניס לכתחילה. פעי מיני' ר"י נשיאה מרבי החזירן לכבשון אש ונתלבנו מהו א"ל ציר שורף אור לא כ"ש.

איתמר נמי קנקנים של עכו"ם שהחזירן לכבשון אש פינון שנשרו זפתון מותרין. קינסא [פרש"י הקניס קסמין דולקין לתוף הקנקן עד שנשרה זפתו] פליגי בה והלכתא פמאן דאסר.

פרש"י ולא דמי להחזירו בכבשן דהתם פיון שהסיקו מבחויז עד שגשרה זיפתו פבר נתלבו החס אכל הקא פיון שהכניס האור מיד זפתו נושר עכ"ל. ומבואר מדבריו דהחזרת הכבשן ההיסק רק מבחויז.

דאי גם מבפנים מה ראי מהשרת הנפת הלא ע"י היסק מבפנים מיד זפתו נושר. א"ו דהחזרת כבשונות ההיסק רק מבחויז.

ומ"מ מקשה בזבחים ולהדרינהו לכבשונות מוכח דכיון שנתלבו גם בעבר פנימי חשוב כהיסק מבפנים: ג) הן אמת דלפי"ז קשה מה צריך בע"ז לקו"א ציר שורף אור לא כ"ש [וקו"ח זה שייך רק ביי"ג דציר שורף] הא בכל איסורים מועיל החזרת כבשונות פהא דזבחים.

וי"ל בדוחק דקו"ח צריך לל"ק דרב מוקי לה בתנור של מתכת אבל בכ"ח לא מהני היסק בשאר איסורין: ד) אף ראיתי להרא"ש (פ' כל שעה ס"ז) שפכת דבהחזרת כבשונות מתלבו מבפנים ומבחויז כי השלהבת עולה לו בכל הצדדין עי"ש משמע קצת מדבריו כי השלהבת גם מבפנים.

וא"כ אין ראי משם. אף מהא דע"ז מוכח להדיא דבהחזרת כבשן ההיסק רק מבחויז: ה) ואף לפי משמעות הרא"ש הרי מתכת שמתלבו מעבר לעבר פולו אש פהא דפסחים (ע"ה).

(למסקנא לתי רבינא. משמע גם גחלת של מתכת אש הוא.

וע"כ בת פהן כי תחל לזנות פתילה של אבר עושין לה. וכן לענין שבת חייב על גחלת של מתכת משום מבעיר רק משום מכבה דפטור פרש"י משום שאינו נעשה פחם.

ומ"מ אש הוא. והראב"ד דס"ל (פי"ב מה' שבת הלכה ה') ע"ש בלח"מ דגחלת של מתכת לאו אש הוא יחידאה נגד רש"י והרמב"ם.

וא"כ פיון שהוא עצמו אש שורף הבלוע שפתוכו: דברי הדו"ש הק' אברהם. סימן קיא ב"ה יום ג' ט' אדר שפע רב לפ"ק פה סאכאטשאב שוכ"ט לכבוד חתן גיסי הרב החוב"ב משפיל ומפואר מו"ה יעקב נ"י אבד"ק מאזיטץ.

א) דבר ההגעה ששמימין מים צונגין באמבטי ונותנין לתוף האמבטי קנה חלול של ברזל, ודרודרף הקנה הולף זיעה [שקורין פארע] מן היורה אל האמבטי. וע"י הזיעה נעשה המים רותחין ממש ומעלין רתיחה כאילו עומדין על האש ממש.

ובעת שהולף הזיעה לאמבטי. אז שמיין לתוכו הכלים.

ומסופק כ"ת דאולי אינו מועיל להגעיל את שנאסרו בכלי ראשון. דזה יחשב פלי שני שפבר נחה הזיעה בתוף האמבטי: ב) לדידי הדבר ברור דכיון שהזיעה יש פה פח להחם מים צונגין עד שפעלים רתיחה.

אין זה ענין לכלי שני שהחמימות אשר בה אינו מעכשיו. רק מה שהחם פבר והילף ומתקרר כמ"ש התוס' שבת (מ: ד"ה ש"מ).

אבל זה אדרבא מצונג נעשה רותח. ואין לספק רק שאינו בתוף דפנות שהחמו באש.

ואינו דומה לכני ראשון שהוא בתוך דפנות שהוחמו באש וכבולעו כף פולטו. אף גם כלי שעומד אצל האש ולא על האש לא הוחם דופן הכלי שמעבר השני.

ובכלי חרס לא אמרינן חם מקצתו חם כולו. וא"כ אם נאסר בכלי ראשון שעומד על האש יצטרף להגעיל דוקא בכלי ראשון כזה [ולא מצאנו שינהירו הפוסקים שהכלי יעמיד על האש דוקא] וה"נ הזיעה מחמת המים והי' המים דבוקים בצד אֶחָד לזיעה שמחמם כמו כלי שהוחם באור: ג) הן אמת פי הר"ן (פ' פירה) גבי מוליאר הגרוף כתב דלא תשיב כלי ראשון אא"כ עמד על האש.

אף לא ראיתי בפוסקים דין זה ולא הביאו דברי הר"ן פלל ובאמת שדברי הר"ן תמוהים אצלי מהא דאמר שם בסוגיא מ"ד בי דודי כ"ש בי פורי ומ"ד בי פורי אכל בי דודי לא. והא י"נ בי דודי שעמד על הגתלים נחשב כ"ר ולא בי פורי וצע"ג.

עכ"פ מדברי הפוסקים נראה דלא כר"ן. וא"כ נ"ד יש לדמותו לכ"ר שעומד אצל האש לא על האש.

גם יש לדמותו קצת לדברי מהרי"ל שהביא הט"ז (סוף סי' צ"ב) בכלי שתחבו בתוך כלי על האש והעלה רתיחה בתוך הכלי והוציאוהו משם נחשב כ"ר והביאוהו הרב בש"ע (או"ח סי' תנ"א). ע"כ נראה שיניח אותם במנהגם.

ויחוג חג הקדוש ברב חדנה: כנפשו ונפש דודו הדוש"ת הק' אברהם. סימן קיב ב"ה אור ליום ועש"ק ר"ח מרחשון תרנ"ד לפ"ק סאכאטשאב.

שוכ"ט לכבוד הרב הגדול חריף ובקי ידיו רב לו כקש"ת מו"ה יעקב מרדכי נ"י האבד"ק בילגורי יע"א. יקרת מכתבו הגיעני.

ובהשקפה הראשונה כאשר ראיתי שהוא דבר בית המטבחיים אשר כבר השבתי לדינא. חשבתי שהוא רק לפולא והי' לי להשיב בדברים נחוצים למעשה הנחתיו במשקל.

עתה עיינתי במכתבו וראיתי שפבר כתב מכתב בענין הזה. מהנדענא פי לא קבלתי שום מכתב מכבודו זולת המכתב הגלוי: בדבר הספינים והקרדנמות.

נדאי מחויבין א) והנה לתקן שיהי' על טרפות בפני עצמו וכן הוא פה עירנו. ואשר רצה ללמוד היתר משום שנדאי בחתיכות יש ששים.

ודומה לדין כלי שדרכו להשתמש בשפע. וס"ל לכבודו שטעם הרשב"א דלא שייך אין מבטלין איסור לכתחילה משום שאין פנונתו לבטל.

לא כן מבואר הטעם במשקרת הבית גבי כלי שאינו בן יומו שהוא להרשב"א משום ביטול ולא שייך אין מבטלין, וז"ל במה"ב אכל בלע מותר פנון שפוגם תערוכתו. ואי אתה יכול לאכלו "לעולם" בלא פגמו ותערוכתו.

וכ"כ הרשב"א בחה"א גבי כלי שדרכו להשתמש בשפע משום שא"א "לעולם" לבא לידי נתינת טעם והוא ג"כ כנ"ל. וע"כ שפיר הקשו הראשונים בהא דולשהינהו עד אחר הפסח וליעבד בהו שלא במינו דאין מבטלין איסור לכתחילה.

והיינו דמשום שיכול להשתמש במינו וכו' דרפו להשתמש במינו. א"כ אפתי תורת איסור
עליו: (ב) ועוד נ"ל דקדוק לשון הרשב"א אכל בלע מותר משום דבלוע שאין סופו לצאת
טהור וכמאן דליתא לענין טומאה.

ע' נדה (דף ס"ב) וה"נ בזה שאם יצא יתבטל ויהי' כמאן דליתא. ולא תשיב שם איסור
כלל כיון שבלוע: (ג) והנה בנ"ד ששמנונית קרוש על הספין נדאי שם איסור עליו ויוכל
לחנותו עמו בשאר שיאכלנו עלי ולא יתבטל.

ועוד שאינו בלוע רק בעין לא שינה היתר הרשב"א כלל. מלבד זה מחויבים לתקן פידוע
שמתערב משהו בשאר בעין שאינו מתבטל והוא איסור תורה בעסק מאכלות אסורות.

אשר בו תלוי עיקר קדושת ישראל. וידוע דברי חז"ל בפסוק ואבדיל אתכם מן העמים
להיות לי אם אתם מובדלים מהם הרי אתם שלי.

ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר ונביריו: (ד) על דבר הקדירות של מתכת המצופין הנה
הרב ר' בעריש זצ"ל אבד"ק בענדין. נתנדע לו מהנטע פי הציפוי של מתכות וע"כ הכשיר
אותם בהגעלה.

וע"ז סומכים הרבנים המקילים וכן ראוי להקל. (ה) על דברת הרא"ש שהוכיח דמהני
טבילה קודם הגעלה.

מנדה מזין עלי' והיא טהורה. והוקשה לו דרש"י פ"א שטובלת לשתייהו פאחת.

איני יודע מה קשיא דמ"מ ראית הרא"ש נכונה מהזאה. ובנדאי אם רצתה לטבול
מטומאת מת בכדי שלא תעשה פלים הנוגעת בהם אב הטומאה שפיר דמי.

ומקרא מפניך בתורה במצורע שטובל טבילה ראשונה. ואח"כ הוא כל שבעת הימים
קשרץ.

ומ"מ הועילה לו טבילה ראשונה מלטמא בביאה ומלטמא משפב ומושב אף שעדיין
טומאתו עליו: ידידו הדו"ש הק' אברהם סימן קיג הלכות יין נסוף ב"ה פה קראשנעוויטץ
יע"א. שו"ר לכבוד ידידי מחו' הרב החרף הבקי החסיד מו"ה אליעזר ליפמאן נ"י
ברדאמסק.

א ראיתי את השאלה ואת הנגזר עלי' מאת פבוד הרב הגאון האבד"ק קאליש בדבר הי"ש
הנעשה מצמוקין שהצמוקים מתבטלים והזיעה מהצמוקים ומים נעשה י"ש אם יש לחוש
למגע עפ"ם בצמוקים עם מים.

אשר לכאורה הדבר פשוט דין מבושל הא אין בו משום יי"נ. ואשר ר"מ מסתפק מחמת
שהי' מבושל בתחילה שנעשה יין לא תשיב נשתנה: (ב) והרה"ג אבד"ק קאליש הביא
ראיות מש"ס מנחות (פ"ו): דאף בכה"ג תשיב יין מבושל לפסול למזבח (ומה שאינו
עושה יי"נ ג"כ תלוי בזה כמבואר ברמב"ם) א' מרש"י שפי' אמתני' אין מביאין לא
מעושן ולא מבושל בשנה' ענבים מרים הי' מעשנין אותן או מבשלין אותן.

הרי דאף בישול ענבים מהני להחשב יין מבושל. ולדידי הא לאו ראי'.

ואדרבה לשון רש"י מורה דמשום גריעותא דענבים שמרים וצריף לעשנם או לבשלם. והוא דבר הלמד מענינו מתני' דלעיל (פ"ה:): בניתים דתנו אין מביאין מן הגרגרים שגששו במים ולא מן הפבושים ולא מן השלוקים פרש"י בפ"ה הב' אין מביאין מאותם ניתים שאין מוציאין שמנם אא"כ נשרו כו' ה"נ יש לפרש בזה: ג) אף יש ליישב ראי' זו.

דהנה התוס' ב"ב (צ"ז.) הקשו אהא דאמרי' שם אין מקדשין אלא על יין הראוי לנסף ע"ג המזבח ופריף למעוטי מאי.

והקשו התוס' דלימא למעוטי יין מבושל. ותקצו בשני פנים פן הא' דנין מבושל אפי' בפה"ג אין מברכין עליו משום דאישתני לגריעותא ולא אצטרף למימר דאין מקדשין עליו וזהו שיטת רש"י.

פן הב' דנין מבושל מקדשין עליו דהא דאין מקדשין אלא ביין הראוי לנסף הוא מאי שאינו ראוי לנסף מחמת גריעותא. משא"כ ביין מבושל דאישתני לעלויא אלא דגזה"כ דאין פשר לניסוף ומ"מ לקדוש פשר.

א"כ לפי פרש"י במנחות שהענבים מרים וצריף לעשנן או לבשלן הא פשיטא דאישתני למעליותא ומברכין בפה"ג. וקשה לימא למעוטי יין מבושל באופן זה שפרש"י שהי' הענבים מרים וע"כ לומר כפן הב' שכתבו שבאמת מקדשין עליו פינן דאינו מחמת ריעותא רק מגזה"כ.

א"כ מוכח דאין הפסול מחמת שהענבים מרים. דא"כ הרי הפסול מחמת מרירת הענבים והיא גריעותא.

אלא ודאי דאף בזה הפסול משום מבושל. פן אמינא מטיבותא דהרה"ג מקאליש: ד) אף באמת אין להעמיד יסוד ע"ז פלל.

והרי הגאונים סוברים יין מבושל מברכין בפה"ג ומ"מ אין מקדשין עליו. וכן דעת הרמב"ם דבאמת הש"ס ממעט מבושל ואטו פי רוקלא ליחשב וליזל.

והראי' שכתב עוד הרה"ג מקאליש ממתני' דאין מביאין הליסטיון ואם הביא פשר אין מביאין לא מתוק ולא מעושן ולא מבושל ואם הביא פסול. והקשה הש"ס והא אמרת רישא אין מביאין את הליסטיון ואם הביא פשר.

ובתוס' בשם רש"י פי' אליסטיון שתולין הענבים בשמש ואם הי' מקום לחלק בין ענבים שנתבשלו בין שנתבשל היין נימא דמה דתני במתני' אין מביאין לא מתוק ולא מעושן ולא מבושל שהיין נתבשל, ולא הי' קשה מהו דהליסטיון.

ואני תמה על חכמתו פי נראה שהבין שקושיות הש"ס מבושל. וזה בדוחא.

פי' קושיות הש"ס ממתוק וכן פרש"י שם להדיא. והמקשן מדמה מתוק מחמת עצמו למתוק מחמת השמש ואין הקושיא פלל מחמת בישול.

וכן מוכח להדיא בשנויא דר' אשי חוליא דפירי מאיס וזה קאי על מתוק דהפסול משום חוליא. וכפי מה שהי' סובר דפסול מבושל משום מאיסתא פשיטא דהי' פסול לקדוש.

והרי להדיא פתב הרא"ש (פ' המוכר פירות) דין מבושל פשר לקידוש דאין פסולו משום גריעותא רק משום שנסתנה. ובלתי ספק מחמת גנדל טרדותו יצא הדבר שנגנה היצא מלפני השליט.

אף ראי' ראשונה יש מקום לדבר בה. אף לא להעמיד ע"ז יסוד כלל פנ"ל: ה) עוד פתב הרה"ג מקאליש לפי טעם הרא"ש (פ"ב דע"ז) בטעמא דהיתר מבושל משום דלא שכיח וה"נ לא שכיח לבשל הענבים לעשות יין.

ובהא אהימנותא דהרה"ג מקאליש קא סמיכנא שאין מבושלין הצמוקים לעשות יין רק שותין אותם. אף עכ"ז אין היתר כלל מהרא"ש דהרא"ש אינו חולק על טעם הרמב"ם משום דאינו פשר למזבח רק שפתב דאף דליכא חשש גיסוף מ"מ יש לגזור משום פנותיהם ע"כ דוקא יין מבושל הוציאו מגזירתם דלא שכיח לעשות יין מבושל.

אבל מ"מ צריך לטעמא דאינו ראוי לגסוף ע"ג המזבח. ואף לפי מה שחילקו הרמב"ן והר"ן על החכמי מערב שהביא הרמב"ם שאם נתערב שאור או דבש אינו מתנסף.

וחלקו עליו דנהי דלדין פסול דילמא אינהו מנסכי' לי' ודוקא מבושל שיצא מכלל יין סתם. פירשו ג"כ משום שאינו מתנסף ע"ג המזבח אלא שצריך שגם אינהו לא מנסכי' לי' וכ"כ בלבוש יע"ש: והנה ראיתי פבד מחותני נ"י פתב ראי' לאיסור והביא דברי החו"ד בשם או"ה דדם היוצא ע"י כבישה מדרבנן כמו דם שבישלו מחמת שיש בו תערובת מים.

מזה הוכיח מעלתו דכל הקרבים ע"ג המזבח פסולים כשהן מעורבין במים. וא"כ איך יין צמוקים מתנסף הא שרוי במים.

ולדעת חכמי המערב הפסול לגבי מזבח אינו מתנסף. מזה הוכיח מעלתו דמה שהוא צורך לעשות היין לא מיקרי שינוי לפסול להקרבה והוליד מזה דה"ה בישול.

ונני תמה אטו האו"ה משום שינוי פסל הלא משום מים פסל. ונ"ל האו"ה (שער נאו דין כ') ודוקא ששקה כבר שיעור מליחה דאל"כ יש לו עדיין תקנה ע"י הדחה ומליחה דאגב דפליט כו' דלא גרע מנפל לציר דהכא ג"כ דם דרבנן הוא מאחר שנתערב במים דהתיירא דלא קרוי דם.

לאו בטעמא דנתבשל טעמא תלוי מילתא אלא בראוי להקרבה ע"ג המזבח כדאיתא לעיל עיי"ש. ומאי נ"מ אם הוא סיכה ליין או לא: ז) ובגוף הדבר שהביא מאו"ה מדם ליין.

הנה תלי תניא בדלא תניא. כי דם שנינו במשנה דזבחים דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם פשר וע"כ פנונת או"ה כשאין מראית דם במים פי הוא מעט דם היוצא בשרי' וא"כ ביין צמוקים שיש בו מראה יין מה ראי' משם.

אולם באמת יין מזוג מפורש בש"ס ב"ב (דף צ"ז) דפסול משום דכתיב שָׁכַר מִיַּדִּי דִּמְשָׁכֵר. ובאמת הראשונים הקשו על חכמי מערב מיין מזוג דפסול למזבח ואעפ"כ מפורש בש"ס ע"ז (ל').

(דיש בו משום יין נסוף. א"כ מאי קושיא מיין צמוקים דהוא יין מזוג דמפורש בש"ס ע"ז (ל').

(דַּיֵּשׁ בּוֹ מְשׁוּם יי"נ: ח) וְהִנֵּה גּוֹף הַסְּבָרָא שֶׁפָּתַב מֵעֲלֵתוֹ דְּמָה שֶׁהוּא סִיבָה לְעֲשִׂיית הַיֵּין לֹא הָיָה שִׁינוּי . בְּאַמַּת הַבָּא לְהַחְמִיר בְּפִרְט בְּמִילְתָּא דְּרַבְּנֵי בְּסִבְרָא בְּעֲלָמָא עֲלִיו הָרְאִי' קְדַתְנֵן בְּמַס' יָדִים .

וַיֵּשׁ לְהִבְיָא רֵאִי' לְהִיפּוּף מְהֵרָמְב"ם (פ"ט מֵהִלְכוֹת פְּרָה אֲדוֹמָה הִלְכָה י"ג) מִי חֲטָאת שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיהֶן מִחֲמַת עֲצָמָם כְּשֶׁרִים מִחֲמַת עֲשָׂן פְּסוּלִים הַגְּלִידוֹ וְחִזְרוּ וְנִמְוָחוּ אִפִּי' נִמְוָחוּ בַחֲמָה כְּשֶׁרִים אֲבָל אִם הִנִּיחֵן בְּאוֹר פְּסוּלִים .

וְהִנֵּה דִין מִי חֲטָאת כְּדִין הַנְּסֻכִים שֶׁנִּפְסְלִים בְּשִׁינוּי וְאִם הוּחַם בְּאוֹר פְּסוּלִים . וְכֵן בְּנֻסְכִים כְּשֶׁר אִם חֲנֻמְמוּ בַחֲמָה כַּמ"ש הֵרָמְב"ם (פ"ו מֵהִלְכוֹת אִיסוּרֵי הַמִּזְבֵּחַ הִלְכָה ט') וְנ"ל אֲבָל אִם חֲנֻמְמוּ בַחֲמָה וְלֹא נִתְּנָה בּוֹ טַעַם בְּיִשׁוּל כְּשֶׁר .

הָרִי שֶׁדִּין אֶחָד לָהֶם . וְהָרִי עֵינֵינוּ רֹאוֹת שֶׁאֵף שָׁמָּה שֶׁהִנִּיחֵם בְּאוֹר הִיא סִיבָה לְהִנִּיחַ הַמִּי חֲטָאת שֶׁבְּעוֹד שֶׁהִיא גְּלִיד אֵין שָׁם מִים עֲלִיו כְּדַתְנָיָא בְּתוֹסְפָתָא הִבְיָאוּ הַר"ש (פ"ג דְּטָהָרוֹת) מִים שֶׁהִגְלִידוֹ טָהוֹרִין .

וְאֵף שֶׁג"כ א"א לְהַזוֹת בְּעוֹד שֶׁהוּגְלַד . מ"מ חֲשִׁיב שִׁינוּי לְפָסוּל וְה"ה בְּנֻסְכִים כִּהָיִי גִּוְנָא . וְדִי בְּרֵא' זוֹ לְדַחוֹת סְבָרָא זוֹ: ט וְעַתָּה נְבוֹא לְעִיקַר הַסְּפֵק אִם הַשִּׁינוּי מִתְחַקְלָתוֹ חֲשִׁיב שִׁינוּי . דְּאֶפְשָׁר לֹאמַר דְּדוֹקָא שֶׁהִי' חִי מִתְחַקְלָה וְנִשְׁתַּנָּה מִשָּׂא"כ כְּשֶׁמִּתְחַקְלָה כְּשֶׁנִּשְׁעָשָׂה יֵין הִי מְבוֹשֵׁל .

אוּלָּם יֵשׁ רֵאִי' בְּרוּרָה ע"ז מְהֵרָא"ש (פ' הַמוֹכֵר פִּירוֹת) דְּכַתֵּב בְּטַעַם פְּסוּל יֵין מְבוֹשֵׁל לְנֻסְכִים מִשָּׁ"ס בְּכוֹרוֹת (י"ז) הַדְּלָה אֵת הַגָּפֶן ע"ג תְּאִינָה פְּסוּל לְנֻסְכִים דְּכַתִּיב זִבַּח וְנֻסְכִים מֵה זִבַּח שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנָּה אֵף נֻסְכִים שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנָּה .

וְהָרִי שָׁם הִי' הַשִּׁינוּי בְּתַחֲקִילַת נְטִיעָתוֹ אֵף כְּשֶׁלֹּא הִי' עוֹד הָעֵנָב בְּעוֹלָם וְאֵעִפִּי"כ חֲשִׁיב שִׁינוּי כ"ש כְּשֶׁנִּשְׁעָשָׂה שִׁינוּי בְּעֵנָבִים שֶׁבִּישָׁל וְעָשָׂה מֵהֶם יֵין . א"כ פְּשִׁיטָא דְּפְסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ .

וְכ"ש דְּפְשׁוּט שֶׁהֶם אֵינָם מְנַסְכִים אוֹתוֹ כִּינֵן שֶׁנִּתְּבַשֵּׁל . וּמָה נ"מ אֲצֵלָם אִם נִתְּבַשֵּׁל תַּחֲקִילָה אוֹ אַח"כ .

כֵּן הִי' נִרְאָה בְּרוּר . אִיבְרָא דַּיֵּשׁ לְשָׁדוֹת נִרְגָּא בְּהוֹרְאָה זוֹ מִתְרִי וְתִלְתָּא טַעְמָא כְּמוֹ שֶׁאֲגִיד : (י' א' דְּהָא קִי"ל כְּבוֹשׁ כְּמְבוֹשֵׁל וּמָה נ"מ אִם שָׂרָאָם ג' יָמִים אוֹ בְּשֵׁלָם וְאִם הַמְּבוֹשֵׁל אֵינּוּ מִתְנַסֵּף גַּם הַכְּבוֹשׁ לֹא יִתְנַסֵּף .

א"ו דְּתַחֲקִילַת עֲשִׂייתוֹ בְּבִישׁוּל אֵינּוּ מוֹעִיל לְשֶׁלֹּא יִתְנַסֵּף . וַיֵּשׁ לִיתָן טַעַם בְּזָה ג"כ עַפ"י מ"ש הָרָא"ש דְּבִינֵן מְבוֹשֵׁל לֹא שִׁינָה ג"כ טַעְמָא דְּבִנּוּתֵיהֶם כִּינֵן דְּלֹא שְׂכִיחַ .

וְהָרִי בְּצֻמוּקִים שְׂכִיחַ עַכ"פ לְעֲשׂוֹתָם כְּבוֹשׁ שֶׁהוּא כְּמְבוֹשֵׁל . וּמָה נ"מ בְּאִיזָה אֲנֹפֶן עֲשִׂאוּהוּ יֵין אוֹ ע"י כְּבִישָׂה אוֹ בִישׁוּל כִּינֵן שֶׁשְׂנִיחָם חֲשׁוּבִים בִּישׁוּל וְהָרִי ע"כ מְוַכְרַח לְעֲשׂוֹתָם בִּישׁוּל כְּנ"ל וְשְׂכִיחַ וְשְׂכִיחַ: יא) הַב' דְּהִנֵּה הַצְּמוּקִים הֵם בְּשֶׁלְשָׁה אוֹפְנִים א' שֶׁפָּתַב הָרִי"ף (פ' ע"פ) דְּכַמִּישָׁן בְּגוֹפְנֵיהוּ .

הב' נשפּתב הָרִיב"ש (סי' ט') נְצַמּוּקִים בַּחֲמָה. הג' בָּאוּר אוּ בַתּוֹלְדָת הָאוּר ועי"ש נְשַׁפְסַם דְּכּוּלְהוּ הָוֵי יַיִן לְקַדְשׁ עָלָיו.

וּמִדְסָתְמוּ הַפּוֹסְקִים דִּינֵין צְמוּקִים מִתְנַסֵּף וְלֹא חִילְקוּ בְּמָה נַעֲשֶׂה הַצְמוּקִים מִשְׁמַע דְּאָפִי צְמָקוּ בָּאוּר. וְהָרִי דְאָף שְׁנִשְׁתַּנּוּ עֲנָבִים ע"י הָאוּר אֵינוּ מוֹעִיל לְשֵׁלָא תְנַסֵּף.

דאל"כ הִי לְהַפּוֹסְקִים לְפָרֵשׁ דְּדוֹקָא דְכְּמִישָׁן בְּגוֹפְנִיהוּ אַבָּל לֹא בְּנֶצְטְמָקוּ בָּאוּר אוּ בַתּוֹלְדָת הָאוּר וּבַחֲמָה יֵשׁ חִילּוּק כְּמוֹ שְׁחִילְקָה הַרְמַב"ם (בפ"ו מהל' אִסּוּרֵי הַמְזֻבָּח) בֵּין נְתִיבָה בּוֹ טַעַם בִּישׁוּל.

אִם לֹא נְהָא נְדָאֵי אֵין חִילּוּק בֵּין בִּישׁוּל לְצָלִי. וּבְדָאֵי צָלִי הָוֵי שְׁיֻנּוּי כְּמוֹ בִישׁוּל וְכֵן אֵיתָא לְהַדְרָא בַע"ז (דף ל"ז) בְּטַעַם אִסּוּר שְׁלִקוּת מִה"מ א"ר חֲזִיָּא ב"א אר"י דְּכַתִּיב אוּכַל בְּכֶסֶף תִּשְׁבִּירְנוּ וּמִים בְּכֶסֶף כו' מִה מִים שְׁלֹא נִשְׁתַּנּוּ אָף אֲנָכֶל שְׁלֹא נִשְׁתַּנּוּ וְשָׁם אָף צָלִי אִסּוּר.

וְכֵן הַקְּשָׁה שָׁם אֵלָא מַעֲתָה חֲטִיִּים וְנַעֲשָׂאָן קְלִיּוֹת ה"נ דְּאִסּוּרֵין אָף דְּלֹא נְתַבְּשְׁלוּ הַחֲטִיִּים רַק נְתַיִיבְשׁוּ בְּאֵשׁ הָרִי דְצָלִי חֲשִׁיב שְׁיֻנּוּי כְּמוֹ בִישׁוּל וְכֵן דָּם שְׁהַקְפָּהוּ בָּאוּר הָוֵי שְׁיֻנּוּי וְכֵן דָּם שְׁמֵלְתוֹ [עי' בַּתְּשׁוּ' הָרִי"ם סי' ז'] וּפְשׁוּט.

א"כ מִדְסָתְמוּ הַפּוֹסְקִים וְאָף בָּאוּר אִסּוּר מוּכַח דְּשְׁיֻנּוּי בְּעֲנָבִים לֹא מְהַנִּי: יב) הַג' פִּינּוֹן דְּעֲנָבִים שְׁצָמְקוּ בָּאוּר לֹא הָוֵי שְׁיֻנּוּי לְאִפּוּקֵי מִתּוֹרַת נְסֵף יְהִי הַטַּעַם מִה שְׁיִהְיָ. מִה יוֹעִיל בְּבִישׁוּל שֶׁאֵח"כ.

הָא קי"ל בַּכ"מ אֵין בִּישׁוּל אַחַר בִּישׁוּל. וְא"כ אִם הַצְמוּקִים נְצַטְמָקוּ בָּאוּר שׁוּב יְהִי בּוֹ מִשׁוּם נְסֵף אָף שְׁבִישְׁלָם אַח"כ.

וְאָף אִם נְצַטְמָקוּ בַּחֲמָה אִם הִי חֵם שְׁהֵיִד סוּלְדָת בּוֹ עַד שְׁנַתֵּן בּוֹ טַעַם כְּמוֹ בִישׁוּל. ג"כ י"ל דְּשׁוּב חֲשׁוּב אַח"כ בִּישׁוּל אַחַר בִּישׁוּל דְּלֹא מְהַנִּי.

שְׁהָרִי הַרְמַב"ם פֶּתַח דְּנֶפֶס לְנֶסְכִּים בְּאִם נָתַן בּוֹ טַעַם בִּישׁוּל. א"כ שׁוּב לֹא חֲשִׁיב שְׁיֻנּוּי אַח"כ לְעַנְיָן שְׁלֹא יִפְסַל בְּמַגַּע גוֹי.

וְאָף שֶׁהָר"א מְמַיֵץ ס"ל יֵשׁ בִּישׁוּל אַחַר צָלִי הָרִי הָרֵאבֶּז"ה חוֹלֵק עָלָיו. וּבַש"ע הוּבָא דַעַת הָר"א מְמַיֵץ בְּשֵׁם י"א וְלֹא בַּהֲלָכָה פְּסוּקָה.

וְאָף דְּבִי"נ דְּרַבֵּנּוּ נוּכַל לְסַמְנָה לְהַקְלֵה דַעַת הָר"א מְמַיֵץ עַכ"פ לְכַתְּחִילָה יֵשׁ לְהַחְמִיר לְשׁוּמְרוֹ מְמַגַּע גוֹי (יג) וְלֹא אַחַר הָעִיּוֹן כָּל חֲשׁוֹת הַנ"ל לִיתְנִיְהוּ וְאֶשְׁיֵב עַל רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן. וְהִנֵּה יָדוּעַ דַעַת רַש"י דָּאֵין כְּבוֹשׁ אֵלָא בְּחוּמָץ אוּ בְּצִיר וּבִמְנ"י (פָּלֵל ג') הָאָרִיף שְׁכֵן דַעַת כְּמָה פּוֹסְקִים וְשָׂרְאוּי לְפֶסֶק כּוּן.

א"כ י"ל שְׁחֲשִׁשׁוּ הַפּוֹסְקִים לְשִׁיטוֹת הָהֵם. [וּמִהַרְמַב"ם אֵין רֵאִי כָּלֵל שְׁהוּא לֹא פְּסַק כָּלֵל דְּכְבוּשׁ כְּמִבּוֹשָׁל].

אוּלָם לַפְעַנ"ד נִרְאֶה בְּרוּר דְּאָף הַמְרָדְכֵי שְׁחוֹלֵק עַל דַעַת רַש"י וְכְמוֹ שְׁהִבִּיא ב"י דְּבָרָיו (בסי' ק"ה) וְרֵאזִיתוּ מוֹרַד שְׁכְּבָשׁוּ בְּשָׁמֶן. מ"מ שֵׁם כְּבוֹשׁ הוּא דְּוָקָא בְּמָה שְׁיֵשׁ לוֹ טַעַם שֶׁל עֲצָמוֹ כְּמוֹ שְׁמֵן וְכְדוּמָה.

יש לו פת לשנות איך השרוי בו וכעין שהביאו הפוסקים בנכבש בדבש שהדבש מהפכו לאיכתו, כ"כ אף בכבוש מעל"ע יש לו פת לתקן הנכבש בי פמו הבישול. אבל במים לבד אין לו דין כבוש.

ואף שמבואר בפוסקים דכבוש במעל"ע במים אוסר היינו שמבליע ומפליט. ולמדו זה מסברת המרדכי עצמו דנדאי מה שחשיב כבוש אף בלא דבר חריף לדעת המרדכי היא משום שגבלע בכולו ונכנס החלב בכל חלקי הבשר יש לו פת לשנות הבשר לעשותו כמבושל.

אבל אם לא הי' לו פת להבליע בכולו לא הי' נעשה כבוש ולענין להבליע אין לחלק בין מים לשמן ושאר משקים אבל לעולם שם כבוש לא שייך במים: (יד) וראי' לזה ממתני' דמנחות (פ"ה ע"ב) אין מביאין מן הזיתים השרוים במים ולא מן הכבושים כו' ואי אמרת דבמים נמי מקרי כבוש א"כ היינו השרוים במים היינו כבושים ול"ל דתני השרוים במים קלל.

וא"ל דכבוש הוא מעל"ע או ג' ימים ושרוים במים בזמן מועט דבזמן מועט למה יפסל וכן פרש"י השרוים במים זמן מרובה. ועוד דאי אמרת דשרוי במים זמן מועט פסול א"כ למה תני אש"כ פכבושים.

דבזה לא שייך לומר זו ואצ"ל זו פיון דבשריות זמן מעט נפסל ל"ל דתני אם שרה עוד יותר ג"כ פסול, והיא פועל קו' הש"ס (ריש פ' נערה המאורסה) ואצ"ל שקיים א' מהם פשיטא וע"ש בהר"ן דלא שייך בזה זו ואצ"ל זו דהינו דין ראשון.

נהרי ממש כנ"ד. וזו ראי' ברורה: (טו) ועוד נראה ברור דכבוש במים מעל"ע לא חשיב כמבושל כי אם להבליע ולהפליט דבבישול גופי' אינו פועל לתקן המאכל בלחותו רק בכת אש שבו.

דצלי ג"כ הרי מתקן המאכל. ומה ענין כבוש במים שאין בו רוחת רק שמרבה ומלכלך המאכל.

הא ודאי אינו כי אם להבליע פמו שהבישול מבליע בלחותו. דצלי הרי אינו מבליע כי אם פדי קליפה ובישול בכולו מחמת שהרוטב נכנס בכל חלקיו.

בזה אמרי' שהשרוי מעל"ע ג"כ נכנס הרוטב בכל חלקיו. אבל תיקון המאכל שאין ענין מחמת לחות הרוטב דאפי' צלי מתקן אין ענין להשרוי במים, וכ"כ להד"א הב"י (יו"ד סי' ס"ט) בשם מהר"ם בבשר שנשרה במים מעל"ע קודם מליחה.

ונ"ל מ"כ על תשו' הרשב"א שכתבתי בסי' זה בבשר מלא כפור וקרח שהתיר לשרותו במים בב"ש פדי למולחו מפאן נראה ללמוד דבשר שנשרה יום שלם אע"ג דמפליט ובולע מההיא דאי תרו לי' כול' יומא בחלבא לא עדיף מכ"ש עכ"ל תשו' מהר"ם.

ואפי' לדעת האוסרים נ"ל דמודים דלא חשיב מבושל אלא דבלוע פמו בישול ואינו יוצא ע"י מליחה. וממתני' דמנחות שכתבתי נ"ל ראי' ברורה: (טז) שוב ראיתי להרב פרמ"ג (סי' ק"ה) העלה דדם כבוש מה"ת אסור דלא אמרינו כבוש כמבושל כי אם להפליט ולהבליע ע"ש.

ואמנם שְׁהֶרָאָן שְׁהִבִּיא מאו"ה שכ' חתיכה שְׁנִשְׁרָה בְּדָם מעל"ע אָסוּר מה"ת לא נ"ל דאף שְׁהִבְשָׁר נִכְבֵּשׁ הָרִי דָם לא נִכְבֵּשׁ. מ"מ זָה נ"ל בְּרוּר לְדִינָא דְהַנְשִׁיחָה בְּמִים מעל"ע לֹא חָשִׁיב בְּיִשׁוּל כ"א לְהַפְלִיט וּלְהַבְלִיעַ ו' יז) אִיבְרָא דְלִכְאוּרָה אִיכָא לְאִקְשׁוּנֵי מִמְתַּנְי דְּמִנְחוֹת הַנָּ"ל בְּזִיתִים דְּאִין מְבִיאִין מִהַשְׁרוּיִים בְּמִים וְלֹא מִשְׁלוּקִים וּמְבֻנְשָׁלִים.

וְלִכְאוּרָה נִרְאָה דְּהַפְסוּל שְׁמֹן מְבֻנְשָׁל כְּפִסוּל יִין מְבֻנְשָׁל [ועי' בְּתִשׁוּ' הַרִי"מ ס' ז'] וּבְמִנְחוֹת (פ"ו) שְׁמֹן וְיִין מְבֻנְשָׁל פְּסוּל לְנִסְכִּים כו'. וְהֵרָא"ש פָּתַח דְּאִף דְּאִשְׁתַּנֵּי לְמַעְלִיּוֹתָא מ"מ כִּינּוּן שְׁנִשְׁתַּנְּה מְבַרְיִיתוּ פְּסוּל לְנִסְכִּים.

מִשְׁמַע דַּס"ל דְּשְׁמֹן מִיְפְסָל ג"כ מִשׁוּם דְּנִשְׁתַּנְּה. וְאִף דְּרִש"י פָּתַח בְּמִתַּנְי דְּפְסוּל מִשׁוּם דְּאִין שְׁמִנְה יָפָה.

לְטַעֲמֵי אֲזִיל דְּכָל פְּסוּל יִין מְבֻנְשָׁל מִיְפְסָל ג"כ מִשׁוּם דְּאִשְׁתַּנֵּי לְגַרְיַעוּתָא. וְא"כ לְהֵרָא"ש יְהִי מוֹכַח מִמְתַּנְי דְּאִף הַשְׁרוּי בְּמִים חָשִׁיב אִשְׁתַּנֵּי לְפְסוּל לְנִסְכִּים.

וְשׁוּב אִין חִילוּק בֵּין כְּבוּשׁ כְּמְבֻנְשָׁל לְעִנּוּן יי"ג. וְכִמּוֹ שְׁיִין צְמוּקִים הַנְּעֻשָׂה ע"י כְּבִישָׁה פְּסוּל בְּמַגַּע נְכָרִי כִּן הַנְּעֻשָׂה ע"י בְּיִשׁוּל: יח) אִיבְרָא דְּבִסוּף דְּבְרִיּוּ שְׁם מִשְׁמַע דְּרַק הֵינּוּ פְּסוּל מִשׁוּם אִשְׁתַּנֵּי.

וְכִן נ"ל עִיָּקָר דְּאִף דְּשֵׁם נִסְכִּים מוֹסֵב גַּם עַל הַשְׁמֹן. (ועי' בְּאֵרִיכוֹת בְּתוּי"ט פ"ט דְּמִנְחוֹת מִשְׁנָה ד') מ"מ קָרָא דִּילְפִי מִינְי' בַּפ"ק דְּבִכּוּרוֹת זָבַח וְנִסְכִּים מִה זָבַח שְׁלֵא נִשְׁתַּנְּה אִף נִסְכִּים שְׁלֵא נִשְׁתַּנְּה.

ע"כ רַק אִינּוּן קָאֵי. שְׁהֶרִי בַּפ' הַתְּכַלֵּת (מ"ד:) יְלַפִּי דְּנִסְכִּים קוּדְמִין לְמִנְחָה מְדַכְתֵּיב זָבַח וְנִסְכִּים מוֹכַח דְּלֹא אִשְׁמֹן דְּמִנְחָה קָאֵי.

וְכִן מִשְׁמַע בְּרַמְבַּ"ם דְּבַפְסוּל שְׁמֹן לֹא מִיְפְסָל יִין ע"ש: יט) וְעוֹד דְּאִף אַת"ל דְּפְסוּל שְׁמֹן ג"כ מִשׁוּם שְׁנִשְׁתַּנְּה ג"כ לֹא קָשָׁה דְּדוּקָא בְּזִיתִים שְׁנִשְׁרוּ כִּינּוּן שְׁפּוּלְטִין טַעֲמָם חָשִׁיב שְׁיִנוּי לְגַבֵּי הַזִּיתִים וְנִפְסְלוּ לִיקַח מֵהֶם שְׁמֹן.

מִשָּׂא"כ בְּצְמוּקִים שְׁנִשְׁרוּ בְּמִים מִה בְּכָף שְׁהִטְעַם יוֹצֵא בְּמִים הֵלֵא לְוִקְחִים הַמִּים הָהֵם לִינּוּ וְכָל טַעַם הַעֲנָבִים בְּיִין. וְהִנֵּה בְּמִצָּה וּמְרוֹר הַשְׁרוּיִים בְּמִים מעל"ע דְּפּוֹסֵל הַמַּג"א מִשׁוּם כְּבוּשׁ כְּמְבֻנְשָׁל ג"כ נִיחָא כִּינּוּן דְּשֵׁם פְּסוּל מְבֻנְשָׁל דְּלִיכָא טַעַם מִצָּה וּבְשָׁרוּי בְּמִים דְּיָצָא טַעֲמוֹ לִיכָא טַעַם מִצָּה.

וְכִן בְּמְרוֹר. אִף בְּאַתְרוּג מְבֻנְשָׁל דְּפּוֹסֵל בַּש"ס סְנוּפָה וּפּוֹסֵל ג"כ הַמַּג"א הַשְׁרוּי בְּמִים מעל"ע.

אִף דְּלִכְאוּרָה מִשׁוּם דְּנִשְׁתַּנְּה וְאִינוּ פְּעִין גְּדִילְתוֹ. מ"מ פְּסוּל בְּאַתְרוּג הַשְׁרוּי בְּמִים כִּינּוּן דְּפּוּלְט טַעֲמוֹ חָשִׁיב נִשְׁתַּנְּה וְכַנ"ל בְּזִיתִים.

מִשָּׂא"כ בְּצְמוּקִים הַשְׁרוּיִים וְכַנ"ל: כ' הַחֲשֵׁשׁ הַב' סְתִירְתוֹ בְּנִקְל שְׁבָאָמַת מוֹכַח דְּבִישׁוּל עֲנָבִים לֹא מְהַנֵּי. וְהִטְעַם בְּזָה כִּי אִף שְׁלִנְסוּף ע"ג הַמְזַבַּח פְּסוּל.

מ"מ מִי יַעֲיֵד שְׁגַם הַגּוֹזִים אִינָם מְנַסְכִּים יִין מְעַנְבִּים שְׁנִתְבְּשָׁלוּ. וְכִמּוֹ שְׁהִקְשׁוּ הֵרָאשׁוּנִים עַל גְּאוּנֵי הַמַּעֲרָב.

ואין לנו אלא מה שאמרו חכמים ז"ל מבושל. גם לפי טעם הרא"ש שלא שכיח משא"כ צימוק הענבים בתולדת האור שכיח.

וכדמשמע בתשו' הריב"ש. ואת"ל דלא שכיח י"ל מש"ה סתמו הפוסקים וכוונתם ז"ל צמוקים סתם צמוקים שנתייבשו בחמה: כא) החשש הג' ג"כ לפענ"ד אין לקשבו ממנ"פ דלדידן איפסל ממזבח משעה שיבש הצמוקים באור.

רק שנאמר דאינהו מנסכי לי דלדידהו לא חשיב בישול הענבים בבישול היין. הרי לדידהו נפסל את"כ בבישול היין.

אולם לפי טעמו של הרא"ש ויש לחוש משום בנותיהם פיון דבישול שהיא מתחילה שכיח ונגמר אצלו תורת בישולו ואת"כ פשנתבשל שנית הבישול לא מעלה ולא מוריד ולא נשתנה גוף היין וא"כ מה יועיל הלא שכיח שאינו שייך לגוף היין כלל.

מיהו שפיר י"ל דחשיב בישול פיון דמפסיל עי"ז מניסוף דידהו והוא עיקר להיתר היין. וע"כ שפיר נחשב למעשה הנוגעת לגוף היין ויש לצרף לזה שיטת הפוסקים דמגע לחוד אין בו משום בנותיהם.

והוא יש מקילין שפרמ"א (סי' קכ"ד סעי' ב') עיש"ה. וע' בתשו' מבי"ט (סי' ר"ח) ודו"ק.

גם יש לצרף לזה דעת הי"א (סי' קנ"ג סעיף ט"ז) דלדידהו ז"ל שנאסר משום בנותיהם חוזר להתירו כפעשה את"כ ממנו דבש כמבואר בתשו' הר"ן (סי' ה') ובב"י (סוף סי' קכ"ג) השמיט העיקר לפסק.

דהלכה וכבר תפס עליו הש"ך שם סק"נ] וה"ה כפעשה ממנו י"ש במינים שונים וכ"ש הוא. ועוד שבספרי אגלי טל (מלאכת האופה ס"ק ט"ו) העליתי שהרמב"ם ורא"ש והר"י יונה ס"ל כהר"א ממיץ דיש בישול אחר צלי ופשיטא דהלכה פמותם נגד הראב"ה.

גם הבאתי רא"י לדברים מהירושלמי. פשיטא דאין לחוש לזה כלל כב) אולם עוד יש לחוש לכתחילה כמו שאבאר הגם שהיא חשש רחוק מ"מ נזכר בו.

והוא לשיטת המבי"ט ומהרי"ט הביאם המג"א (סי' תס"ב) דז"ל צמוקים פולו נחשב פנין. שאף המים נהפך ע"י שתוסס להיות פנין.

כמו מי גשמים בתוף הענבים. ולכאורה קשה לדידהו מעירובין (כ"ז) בשכר מלמד ש"לוקחין תמיד משתחמין.

ומבואר שם בגמ' וברש"י ד"ה ואי כתב רחמנא בשכר דהמים נקחין בהבלעה. ולכאורה לשיטת המבי"ט ומהרי"ט פיון דהחמין היינו תוסס כמו שפרש"י סוף פ"ק דחולין (דף כ"ה:) א"כ פולו ניקח ול"ל דין הבלעה כלל: כג) וראיתי להרב ז"ל מלאדי בש"ע (סי' תס"ב) דתמיד משתחמין אין המים נחשבים פנין פיון דבעינו רמא תלתא ואתא ארבע.

א"כ הא אין דינו פנין מתמת עצמו רק מתמת היין המעורב בהם וכמו ז"ל מזוג. משא"כ ז"ל צמוקים דלא בעי רמא תלתא ואתא ארבע ואפ"ל לא הוציא רק כמו שהכניס הוי ז"ל.

ע"כ מחמת עצמם נחשבים יין ולא כתב שום מקור דנן לנה בצידו. וילדעתי ברור שלמד זה מסוגיא דעירובין הנ"ל.

או אפשר שלמד זה ממתני' דמעשרות אם הכניס שלש והוציא ארבע מעשר ממקום אחר כדי מדתו. הרי דאין פולו נחשב יין.

ואם פי גברא רבא אמר מילתא בטעמא תמוהים לי דבריו ו"ל. שקהרי בתשו' הריב"ש (סי' ט') מפורש דהא דלא בעינו בצמוקים רמא תלתא נאמא ארבע משום דהרבה מים נבלעים בתוך הצמוקים וכמו בענבים שגדרכו בגלגל ולא נעצרו בגלגל ולא בקורה כמבואר בראשונים וביו"ד (סי' קכ"ג).

וא"כ הצמוקים שנה ממש לתמד דטעם נמי משום שתולין שיש בהם חלק רביעי יין רק הרבה מים נבלעים וצע"ג. (כד) ואפ"י לדעת הרלב"ח (סי' מ"א) דאפ"י אין בו רבע יין חשיב יין צמוקים.

היינו משום דמדמי לין גמור מזוג שדעת הר"ן דכ"ז שיש בו טעם וראוי לשתותי הוי יין גמור. וא"כ דינו שנה ממש לין מזוג שאינו נעשה פולו יין.

וא"כ קשה טובא על המבי"ט ומהרי"ט מסוגיא דעירובין וממתני' דמעשרות. וצ"ל לשיטתם דמים שנהככים להיות פנין לא חשיב גידולי קרקע שאף שנהפך להיות יין מחמת היין שהוא גד"ק מ"מ הם עצמם אינם גד"ק וע"כ פטורים ממעשר רק היין שנתערב בו.

וכן ליקח בכסף מעשר דבעינו גד"ק הי' אסור לקנות המים שנתנה יין. ע"כ רק מטעם הבליעה קאחינו עליה: כה) ולפי"ז יש מקום לומר דהמים שנתנה יין הרי נולדו יין מבושל ולא נשתנה היין כלל דכך נולד יין מבושל.

ולא דמי אפ"י לבישול הענבים שנתנה היין שפתוף הענבים. וכן להדלה הגפן ע"ג תאנים שנתנה הגפן שהיין בא ממנו.

משא"כ בזה שלא חשיב פרי כלל פנ"ל דלא חשיב גד"ק כלל. פן יש לומר: כו) אולם באמת הא דמבי"ט ומהרי"ט לא שמייע לי פלומר לא ס"ל.

ואם פי איני פדאי לחלוק. על הגדולים.

מ"מ נ"ל ראי' ברורה שהתוס' אינם סוברים פן. ובח"צ (סי' ק"מ) חולק ג"כ עליהם.

והנה אני תמה על הכה"ג שפי' דברי הש"ע (סי' תס"ב סעי' ג') בשם סמ"ג מותר ללוש ביינן ואף שרגילין ליתן מים בעת הבצור כדי להתיר ניצוק. ופי' כנה"ג הביאו המג"א משום דנעשה הפל יין דברי המבי"ט ומהרי"ט ותמה אני א"כ שוב איך תתיר ניצוק פיון דהוי יין גמור וקשר לנסכים.

כמו שהוכיחו מיין צמוקים. א"כ הו"ל מב"מ: כז) ועוד מוכח להדיא דלא פנותייהו.

מתוס' חולין (ל'): בתמד שהחמיץ לר"י דמחייב במעשר אינו פוסל את המקנה. וכ' התוס' דאפ"י יש יותר מג' לוגין שמלבד היין שבו יש ג' לוגין אינו פוסל מידי דהוי איין מזוג דחשיב הפל פנין פיון שיש בהם טעם יין.

ואם איתא לדברי המבי"ט ומהרי"ט בפשיטות הו"ל לומר פיון דהקמיין היינו תוסס. א"כ
גשתנה ונעשה הכל יין בעצמותו.

כמו שהביאו הדמיון ממי גשמים שנשתנו בתוך הענבים. ול"ל לומר דחשיב פיון נהביאו
דמיון מיון מזוג דבזה אף המבי"ט ומהרי"ט מודים דלאו יין ממש הוא פיון דלא תוסס
בנסד.

ועוד הי' התוס' מרויחין בזה לנישב קושיתם דלעיל (כ"ט ע"ב בד"ה המתמד) דלוקמי
ברמא תלתא נאתא ארבע. דא"כ לא הי' נחשב הכל יין לפי סברת הרב מלאדי.

פיון דבעי' שיהי' בתוכו רבע יין א"כ אינו יין מחמת עצמו. משא"כ לר"י דלא בעי שוב
נחשב הכל יין: כח) אלא ודאי ברור שהסמ"ג והא"ז שכתבו שבעת הבציר מועיל להתיר
ניצוק.

וכן התוס' דפ"ק דחולין לא ס"ל הא דמבי"ט ומהרי"ט. ולרבותינו הראשונים ו"ל אנו
שומעין.

והיטב אשר דובר החכ"צ בתשו' (סי' ק"מ) דדחה דבריהם וראייתם מנסכים דכשר ולא
חשיב מזוג. דהתם פיון הינצא מהצמוקים עצמם.

וראיתי מביאים בשם בנו הרב ר"י עמדין שדחה דברי אביו מפח דברי הרי"ף (פ' ע"פ)
שפי' הא דצמוקים בחרינהו במיא. וליתא דהרי"ף קאי לענין קידוש ע"ש.

ובזה ודאי מועיל תרינהו במים דיון מזוג מעלי לקידוש: כט) אולם מצאתי קצת מקום
למהרי"ט ומבי"ט לפי שיטת הרמב"ם. דהנה הרמב"ם פסק (פ"ב מה' מעשר הל"ז)
כרבנו דאינו חייב במעשר אא"כ רמא תלתא נאתא ארבע.

ולענין שיהי' ניקח בכסף מעשר פסק (פ"ז מה' מעשר שני הל"ו). דאפי' אין פאן רבע
יין ניקח בכסף מעשר פשהחמיין.

וכן פסק בהלכות מקנאות (פ"ז הל"ד) דתמד שלא החמיין פוסל המקנה. משמע
דמשהחמיין לעולם אינו פוסל אפי' לא רמי תלתא נאתא ארבע.

ובאמת ממקנה לא קשה דאנו קי"ל דברמאה יין לחוד אינו פוסל כ"ש בטעמא יין
פשהחמיין. אבל מכסף מעשר תימה גדולה.

ואין לומר משום הכלעה פיון דפטור ממעשר לגמרי ע"כ דלא חשיב שיש בו יין כלל:
(ל) ולשיטתם יש לנישב. דהנה הרמב"ם (פ"ז מה' מע"ש) כתב דביצים וחלב נקחים
בכסף מעשר פיון שהם גידולי גידולים [והכ"מ לא כתב מקור דין רק ראית המגדול עוז
מדטמא טומאת אוכלין ובש"ס גדה מדמה להו אהדדי.

ותמוה מאוד דמה שאינו גד"ק מה זה ענין לטומאת אוכלין ותמהני על הכ"ח שהביא
דברים אלו] ולהנ"ל תנישב בטוב טעם דמה שאינו חייב במעשר משום דהמים שנעשו
יין לא חשיבי גד"ק ומ"מ חשובים גידולים מהיין ולענין שיהי' ניקח בכסף מעשר גידולי
גידולים נמי נקחין.

וכ"ש שאינו פוסל המקנה כיון שהם עצמם נחשבים יין: לא) ויש לומר עוד דר"י דמחייב במעשר ס"ל גם במעשר גידולי גידולים חייבים. ויש לומר דרבנן לטעמייהו ור"י לטעמי.

דהנה הרמב"ם (פ"ח מהל' שבת) פסק דחובל חייב משום מפרק תולדה דדש. וכן החולב משום מפרק וחייב חטאת משום דש ונדוע ושהתוס' חולקין דלהלכה דאין דישה אלא בגד"ק אין החולב חייב משום דש.

וראיתם מהחולב והמחבץ והמגבן דאין פועל אוכל בהן. אלא בעלי חיים לא חשיב גד"ק ממ"ש.

והקשה לשיטת הרמב"ם בחולב וחובל איך חייב חטאת משום מפרק. וצ"ל להרמב"ם דלעולם בע"ח חשויים גד"ק וטעם החולב והמחבץ והמגבן דאין פועל אוכל בהן משום דהוי גידולי גידולין ולעולם בע"ח חשיבים גידולי קרקע.

וע"כ החולב והחובל חייב דמפורש בס' הישר לר"ת (ד' כ"ה) בהא דמקשה הש"ס (פ' מפנין קכ"ח.) אם היתה צריכה לשמן חבירתה מביאה לה בשערה תפוק לי משום סחיטה.

וכתב ר"ת דסובר המקשה יש דישה שלא בגד"ק ע"כ. והנה למדנו מדברי ר"ת ז"ל דלא אולי בתר הנסחט הוא השמן שהרי השמן גד"ק רק בתר המכנסה בו הוא השער אולי [וכן מתבאר מדברי הרמב"ן בטעם איסור ברירת פסולת מאוכל דבאיסורא עסיק ע"ש היטב.

הרי דהאיסור הוא הפסולת שמברר מתוכו האוכל. וה"נ לענין דש האיסור הקליפה שמפריד מתוכה האוכל.

ועי' בחי' הר"ן (פ' כלל גדול) והטעם בזה ידוע למבינים ולא אוכל לפרש] וה"נ בחולב לאו בתר החלב אולי לענין שבת רק בתר האם שהיא גד"ק. משא"כ בפועל דבתר מה שאוכל אולי דהוי גידולי גידולין: לב) העולה מזה דלרבנן דס"ל אין דישה אלא בגד"ק.

וחובל ע"כ הוי מלאכה מדאיצטריף רחמנא למשרי מילה מוכח דבעלי חיים חשיבים גידולי קרקע. ממילא מוכח מדמעטה התורה החולב כו' מאכילת פועל דגידולי גידולין לאו כגידולין דמי.

דאל"כ האף מעעטה התורה החולב כו' מאכילת פועל. וע"כפ"רי ממעשר.

אבל ר"י לשיטתו בשבת (ד' ע"ה) יש דישה שלא בגידולי קרקע. ע"כ אין הכרח דבעלי חיים חשויים גידולי קרקע.

והא דחובל בשבת חייב מדאיצטריף למעוטי מילה. וכן החולב משום דיש דישה שלא בגידולי קרקע.

ולעולם בעלי חיים לא חשיבי גד"ק. וע"כ הא דמעעטה התורה החולב והמחבץ והמגבן.

משום דאף הבהמה לא תשיב גידולי קרקע ולעולם גידולי גידולין פגידולין דמי וחיוב
במעשה: לג) ובאמת בקא דפליגי ר"י ורפנו בנקצין האילן דלרפנו מביא ואינו קורא
ולר"י מביא וקורא.

דעיקר אילו ארעא היא. יש לומר דפלוגתתם ג"כ בקא.

דברנו ס"ל דפירות רק גידולי אילן הוא דאילן גדל בקרקע ולגבי הקרקע תשובים
הפירות גידולי גידולין. ור"י ס"ל אף גידולי גידולין פגידולין דמי.

ע"כ פינון שהקרקע קנימת מביא וקורא. וכ"ז לענין מעשה.

אבל לענין ליקוח בכסף מעשה דאף גידולי גידולין נקחים בכסף מעשה ע"כ ניקח התמד
משחקמיז (לד) ובזה מוכן היטב הטעם דחלב וביצים שניקחים דנלמד מובשכר דאתא
ללמד התמד משחקמיז אף דאינו גידולים רק גידולי גידולין פנ"ל.

והנה לפי"ז מוכח דעכ"פ תשיב המים שנעשו יין גידולי גידולין מהינו. וא"כ פינון
שנשתנה היין שנתבשל.

תשיב שינוי לגבי המים שגדל ממנו כמו הדלה הגפן ע"ג תאינה דשינוי דגפן תשיב שינוי
לגבי היין שגדל בו ודו"ק היטב: לה) העולה מזה שדברי המבי"ט ומהרי"ט הסמ"ג והא"ז
והתוס' חולקין עליהם ואין להם יסוד.

רק אם נפרש שיטת הרמב"ם כמו שפרשתי ולפי מה שפרשתי נמי שוב אין תיש כלל
לנ"ד פנ"ל: לו) וכ"ז לענין מגע נכרי פינון מבושל פנ"ל אבל בנ"ד שהפועלים נכרים.
תיש אחר יש כמו שגבאר.

ותחילה נבאר דין סתם יינם שפא מבישול צמוקים כנ"ד אם יש לאנסרו דהנה בדין יין
מבושל שאין בו משום יי"נ הקשו הראשונים דניהו דלא מנסכי לי' כמבואר בש"ס. מ"מ
לקיטר משום בנותיהם.

נדוע תירוצ הר"א ש דלא גזרו משום דלא שכיח. אולם צריף להבין לפי"ז ל"ל להש"ס
לומר הטעם דלא מנסכי לי'.

ת"ל דלא שכיח. וצ"ל דניסוף שהוא תיש איסור תורה שחששו תכמים לא מהני לא
שכיח רק בגזירה.

איברא דאכתי קשה למה שהביא הר"ן דבאמת ניסוף הוא מיעוטא דמיעוטא ולא הי'
תכמים חוששין לזה רק משום שהוצרך לאסרו בשתי' משום בטותיהם ויהי' סבורים
הרואים שמשום תיש ניסוף אסרוהו בשתי' ואם יהי' מותר בהנאה יסברו שיינו נסוף
גמור מותר בהנאה ע"כ הוצרכו לאסרו בהנאה.

א"כ פינון מבושל דלא שכיח אין לגזור בו משום בנותיהם. שוב אין בו משום ניסוף ול"ל
להש"ס למימר הטעם דלא מנסכי לי'.

ובאמת הריטב"א אינו גורס בש"ס דלא מנסכי לי' רק לא מינסוף ומפרש הריטב"א
משום דלא שכיח לא גזרו בי'. אולם דעה זו דחוי' בכל הפוסקים נרש"י ותוס' שפולם
פירשו משום דאינו ראוי לנסוף: לז) והר"ן במשנה פתב ונ"ל לאפוקי היכא דזבין כותי

חומץ מישראל אעפ"י שפא לינד דתו לא מנסכי לי ואיסורא דיין אנסוף אסמכוהו כמו
שפפנרש בגמ'.

ולפיכך כל שאין לחוש לניסוף תו לא מיתסר משום בנותיהם ומש"ה אמרי' בגמ' דיין
מבנשל לא מיתסר משום מגע פותי ע"כ והנה דברי הר"ן תמוהים מאד. דמ"ש דאיסורא
דיין אנסוף אסמכוהו כמו שפפנרש בגמ'.

דשם אמר לענין הנאה דמשום בנותיהם לא הוה מיתסר בהנאה. אבל בשתי' מיהת
ליתסר.

דקא בפ' השוכר את הפועל בגר תושב אמרינו יינם פשמנמ. והיינו דלא מיתסר אלא
משום בנותיהם פשמנמ.

ומותר בהנאה. וכן כתבו התוס' שם להדיא הרי דאף בלא חשש ניסוף אסור בשתי' (לח)
אולם ביאור דברי הר"ן עפ"י מ"ש התוס' שם, דגר תושב אינו אוסר במגע ונדקא יינו
פשמנו.

וע"כ יין מבנשל נמי לא מיתסר במגע נכרי. פיון דאין לחוש בו אלא משום בנותיהם
וע"כ הוי כמו יין ג"ת שאינו נאסר במגע גר תושב אף אם הוא של גר תושב בעצמו אז
אסור.

וזה פוננת הר"ן באמרו כמו שפפנרש בגמ' דהגמ' אמר דמשום בנותיהם לא הוי מיתסר
טפי מפתן ושמן. [ויהי' מותר בהנאה] וא"כ כמו בפתן ושמן אין אסור במגע.

כ"כ ביינמ בלא חשש ניסוף לא הי' אוסר במגע. וכן בבא ליד נכרי מישראל דלא הי'
אסור כמו בפתן דאין אסור אם אפה ישראל ומכרה לכותי [כדמוכח מהא דאמרי' (בפ'
השוכר את הפועל) בהיהא כרי דחטי דנפל עלי' חביתא דיין נסוף דאמר לפינהו ולזבנינהו
לנכרי שלא בפני ישראל דתו לא מזבין לה ישראל.

אבל אם הי' מכרה לו בפני ישראל הי' הישראל מותר לקנותו פיון שהישראל אפאה. וכן
הוכיחו משם הפוסקים].

ה"נ פיון שפא ליד פותי מישראל: (לט) ואף שבפ' השוכר את הפועל לא ברירא לי' להר"ן
להתיר מגע ג"ת בשתי' ע"ש. גם סברא זו דיין אנסוף אסמכוהו לא ברירא לי' פנראה
מדבריו בפ' הגמ' שהקשה לחכמי המערב בנתערב שאור או דבש דמ"מ ליתסר משום
בנותיהם ע"ש שכ' אלא שבזו י"ל כו': (מ) ורא' שזה פוננת הר"ן.

שהרי בתשובה הוכיח מסוגיא זו דיין מבנשל אין לגזור בו משום בנותיהם. וע"כ רצה
להתיר יין שנגע בו הישמעאלים ושוב נתבשל.

והוא סותר למ"ש במשנה דיש לגזור בו משום בנותיהם אלא דאנסיוף אסמכוהו ושם
לא שייך היתר זה. שהרי הי' בינך נכרי קודם שנתבשל.

אלא דשם אזיל בשיטת הפוסקים דישמעאלים אינם אוסרין בהנאה. ואעפ"י כמגען אסור
בשתי' ע"ש.

וא"כ מוכח דאפי' בלא ניסוף אסור מגע. ושוב מוכח מדיין מבושל אין אסור במגע כותי דאין בו משום בנותיהם.

מא) והנה לפי שיטת הר"ן במשנה זין מבושל שהיא סתם יינם היינו שתחילת עשייתו מבושל [דאל"כ לא משפחת לה] שוב אסור משום בנותיהם. וכן מוכח לשיטת הרשב"ם שהביא הר"ן דאין אסור משום ניסוף רק היכא דאיכא למיגזר משום בנותיהם וא"כ מוכח מדאיצטריך הש"ס לומר דלא מנסכי לי' דבאמת יש לגזור משום בנותיהם: (מב) ובאמת שצ"ע לשיטת הרא"ש מה הנקשה לו ביין מבושל נגזור בו משום בנותיהם.

הרי הוא סובר גר תושב אינו אסור במגע דבמגע אין לגזור משום בנותיהם ובגמ' לא נזכר רק שיין מבושל אינו נאסר במגע. ובאמת סתם זין מבושל לא משפחת לה דממנ"פ אם תחילת עשייתו בינד גוי הרי אז הי' חי ונאסר ואם תחילת עשייתו היין בינד ישאאל לא הוי סתם יינם.

וצ"ל דהרא"ש הנקשה לו איך שתו לי' שמואל ואבלט דלשתות עם הגוי שפיר יש לגזור בו משום בנותיהם. וכו' הם דברי מבי"ט בתשו' (ח"א סי' כ"ח) ע"ש.

אלא שהיא מסתפק בדבריו. ולי מןכרח לומר פן מפח קושיא הנ"ל: (מג) ומ"מ לדעת הר"ן במשנה ופרשב"ם מוכח דסתם זין מבושל כנ"ד אסור וכן נ"ל דעת הרמב"ן ז"ל שהביא הר"ן (פ"ק ר' ישמעאל) בנכרים שלנו דכל מגעם שלא בכוננת ניסוף ואין אוסרין בהנאה.

וכתב הרמב"ן דמ"מ בסתם יינם שהיא עיקר התקנה משום בנותיהם לא חלקו חכמים בין עובד ע"א לאינו עובדה. ובחידושו פתב הרמב"ן בענין תינוק בן יומו אין עושה יי"נ.

דכינן דאינו ראוי לנסף דומה לזין מבושל דלא גזרו בי' ע"ש. והנה כסברא זו י"ל בנכרים שפזמנו שאינם מנסכים.

דאי משום שאם הי' רוצים הי' מנסכים ולא דמי לתינוק שאינו יכול לנסף. הלא גם זין מבושל יכול לנסף דנדאי אם מנסף לי' אסור דזריקה המשפחת הוא.

ולא גרע משבר מקל אלא דאין הנכרים רגילים לנסף. וה"נ בנכרים שפזמנו שאין רגילין לנסף כלל.

ומ"מ פתב הרמב"ן דאין לחלק כלל בסתם יינם עיקר הגזירה. א"כ ה"ה ביין מבושל. ואת"ל דיש לחלק קצת. מ"מ מאחר דבגמ' לא מציינו היתר אלא במגע ומצינו דהקילו במגע יותר מבסתם יינם.

אין להקל בסתם יינם: (מד) וכן נ"ל מוכח לדעת הגאונים מערב שהביא הרמב"ם בלי מחלוקת. ומשמע דהכי ס"ל ג"כ דנתערב שאור ודבש שוב אינו נאסר.

והקשה הר"ן ה"ה מ"מ איכא משום בנותיהם. ותירץ דכל שאין ראוי לחוש לניסוף שוב אין גוזרין משום בנותיהם וא"כ הפי' פנ"ל.

ובבאמת תמויה לי איך אפשר לומר תירוץ זה כלל לדעת הרמב"ם שמסכים עמיהם. שהרי הוא הסובר גר תושב אוסר במגע בשתי'.

הרי דאף במקום שאין לחוש לניסוף אוסר במגע משום בנותיהם. ונ"ל דס"ל פ"ן דעיקר הגזירה הי' בסתם יינם וכמ"ש הרמב"ן הנ"ל דבסתם יינם שהוא עיקר הגזירה כו'.

אלא דאגב זה אסרו גם במגע ע"כ פ"ן מבושל דלא משפחת לה כלל סתם יינם. דממנ"פ אם תחילת עשייתו פ"ד פותי הלא אז הוא חי.

וכשפא ל"ד פותי מבושל. א"כ תחילת עשיית היין פ"ד ישראל.

[זולת בישול הענבים שאין שום אדם עושה פ"ן. והעושה פ"ן בטלה דעתו] ע"כ לא גזרו גם במגע: מה) ובזה מין שוב מה שהקשו מ"ן מזוג ד"ש בו משום יי"נ אף דאינו ראוי לנסוף ע"ג המזבח.

והוא תמי' גדולה לדעת גאוני מערב. ובפרט שהרמב"ם הביא דין יין מזוג תוף פ"ד דבור.

ולפמ"ש נ"חא ד"ן מזוג שהרבה פעמים תחילת עשייתו מזוג. פ"ן ת"מ משמרים ות"מ מחרצנים שלא יעצרו בגלגל שמפ"רש בב"ב שדינו פ"ן מזוג.

וכ"ל יין צמוקים ה"י הוא. יש לגזור בו סתם יינם.

וע"כ אסרו גם במגע משום בנותיהם. ואסרוהו גם בהנאה דאין הפל יודעים שלא אסרוהו משום ניסוף כפי' רש"ב"ם: מו) העולה מהנ"ל דלשיטת הרשב"ם והרמב"ן וגאוני מערב והר"ן במשנה ותוס' שהתירו מגע גר תושב.

אין הכרח ד"ן מבושל אין בו משום בנותיהם הדבר ברור ד"ן מבושל סתם יינם היינו שבישלו הנכרים ועשו מהם יין אסור בשתי' משום בנותיהם. ובש"ע יש דיעות שהרמ"א הביא י"א דאין מגע גר תושב אוסר בשתי' ולדידהו אוסר סתם יין מבושל: מז) אולם יש לחקור אם נ"ד מקרי סתם יינם.

פי הפוסקים לא ביארו סתם יינם מה הוא. דהנה אין לומר שתלוי אם היין בשעת עשייתו הוא של נכרים.

שהרי שנינו המטהר יינו של נכרים היינו שישאל דורכים אותו ואין הנכרי נוגע בו. אלא שראיתי לר"ן ז"ל בע"ז (ד' נ"ו ע"ב) מחלק בין עובדא דינוקא דלדרוף עם הנכרי בגת בין עובדא דנהרדעא דדשו ישראל ונכרי להיא חמרא.

דעובדא דנהרדעא דוקא חילקו בו להתיר. משום שהי' מגע שלא בכוננת ניסוף משא"כ בהיא דינוקא דלדרוף עם הנכרי היין של נכרים והוא סתם יינם ובסתם יינם השוו את המידות עיש"ה שזה פוננתו שם.

וצריך להבין ממשנה דהמטהר יינם של נכרים: מח) ונראה דהר"ן לטעמ' (בפ' אין מעמידין בענין פת של נכרים שכ' וז"ל ולי נראה שהפת של נכרים אפי' נאפה ע"י ישראל פ"ן שהנכרי לשה וערכו ומן הנכרי לקחו אסור.

וביאר הב"י דבריו דאם הגוי ליש וערף קמח של ישראל אין בו איסור רק משום שלוקחו מנכרי ג"כ. והנה מבואר מדברי הר"ן דאיסור פתם תלוי בתרתי שהנכרי עשאו וגם הוא של נכרי.

וע"כ ה"ה איסור יינם [לבד מה שגזרו חכמים ביין לאסור במגע משום ניסוף וליש פוסקים משום בנותיהם וניחא משנתנו דהמטהר יינו של נכרים פיין שאין הנכרי דורכו. משא"כ לדרוף עם הנכרי בגת של נכרי שהנכרי נמי דורכו וגם הוא של נכרי.

שפיר נקרא סתם יינם. ואף שהישראל נמי דורכו ובאיסורין אלו כל שישאל מעורב בו מותר כמו בהתחיל הנכרי וגמר ישראל או להיפך.

מ"מ י"ל שהענבים שהגוי דורכם נעשו בלי שום סיוע ישראל: מט) העולה מזה שדעת הר"ן דלא מקרי סתם יינם אלא בתרתי שהיא של נכרים והנכרי דורכו וכמו בפתם. וכבר פתב הר"ן דאיסורין האלו שוות הן רק חשש ניסוף שניתוסף בו ביין: נ) איברא דכהא דכתב הר"ן בפת של נכרים לאסור אף בלי אפיית הגוי.

הרמב"ם והרשב"א חולקין עליו. והכי קי"ל בש"ע דאפי' פת של נכרים מותר כשהישראל עשה א' מג' מלאכות.

ולשיטתם אין חילוק של מי הוא הפת רק מי עשהו דהיינו מי אופהו. ולפי"ז ה"ה בסתם יינם אפי' הוא של ישראל רק הנכרי דורכו מקרי סתם יינם.

והכי משמע לי מדברי הרמב"ם (פי"א הלכה י"ב) ונ"ל גוי שדרף היין ולא נגע בו כו' הרי זה אסור בשתי'. וזה מפורש כמ"ש דבדריכה לבד נקרא סתם יינם.

וכמו שנקרא פתם באפי' ה"נ נקרא יינם בדריכה ומתסר בשתי' משום בנותיהם. דאין לפרש דהרמב"ם משום כוחו אסר לי' (וכמו שפי' הט"ז דברי הש"ע שהעתיק דין זה) וכשיטת רשב"ם שהביאו בתוס' במתני' דלוקחין גת בעוטה.

דאפי' עשה הנכרי הפח שפעדיין אינו יין פיין שפוחו נמשך אחר שנעשה יין חשיב כוחו. דא"כ דנקרא כוחו אף בהנאה ליתסר שהרי הרמב"ם הוא הסובר (פי"ב הל"ב) כוחו אסור בהנאה.

גם דוחק גדול לפרש כפי' הלח"מ משום דנגע ברגל דא"כ לא הו"ל לרמב"ם לסתום דמשמע אפי' לא נגע בו כלל כגון שדרף ע"ג דפים המונחים על הענבים אוסר בשתי'. אבל הדבר ברור שפוננת הרמב"ם כמ"ש והרמב"ם לטעמ' בפת וכמ"ש.

[הגהה. אחר זמן רב ראיתי דז"א שהרי פת ישראל שאפאו גוי היא מגזירת שלקות כמ"ש המרדכי והטור (סי' קי"ב) וכן פסק בש"ע וא"כ גזירת פת של עכו"ם הוא רק פת של גוי ואפאו גוי ובכעין זה גזרו משום יינם דהיינו של גוי ודרכו גוי ולעולם דרכו גוי לבד לא נאסר.

האומנם כי בריטב"א ע"ז (ל"ח) ובריב"ש (סי' תקי"ד) מבואר שאינו בכלל איסור שלקות רק בכלל איסור פת. מיהו הריב"ש בנדאי כשיטת רבו הר"ן דפת עכו"ם אף אם אפאו ישראל נאסר וא"כ פת נמי איכא תרתי שהיא של גוי ולשו וערכו גוי וריטב"א נמי

אָפֿשֶׁר פֿר״ן ס״ל]: נא) נחזור לנ״ד שֶׁהפּוֹעֲלִים נִכְרִים מִבְּשָׁלִים הַצְּמוּקִים בְּמִים וְשֵׁם
נַעֲשֶׂה יַיִן גָּמוּר כּמ״ש כְּבוֹד מַחוּ׳ נ״י בְּשָׂאֵלָה.

וְהִנֵּה לְדַעַת הַרְמַב״ם וְהַרְשֵׁב״א דְּפֶסֶק הַשׁ״ע פְּמוֹתָם יֵשׁ לְאַסּוֹר מִשּׁוּם יַיִנָּם דְּבִזְזָה לָא
מְהִיב הֵיטֵר יַיִן מְבֻנָּשׁל לְדַעַת הַפּוֹסְקִים הַנִּזְׁל. אִךְ י״ל דְּהַיּוּ ס״ס סְפֵק פְּדַעַת הַמַּחְבֵּר (ס״י
קכ״ג) דִּישְׁמַעְאֵלִים אוֹסְרִים בְּמַגָּע בְּשִׁתִּי וְלֹא בַּהֲנָאָה אִפִּי סֵתָם יַיִנָּם הֲרִי שְׁחַלְקוּ חֲכָמִים
בֵּין עוֹבֵד ע״ז לְאִינוּ עוֹבְדָה אִפִּי בְּסֵתָם יַיִנָּם.

וּע״כ גַּם לַעֲנִין יַיִן מְבֻנָּשׁל חֲלָקוּ. וְגַם מוֹכַח דָּאִין בִּינֵי מְבֻנָּשׁל מִשּׁוּם בְּנוֹתִיהֶם דְּמַדְמֵי לָהּ
הַרְמַב״ם לִג״ת וְאֵפִי״כ אוֹסֵר בְּמַגָּע א״כ גַּם יַיִן מְבֻנָּשׁל יֵאָסֵר בְּשִׁתִּי׳.

וּע״כ דָּאִין בִּינֵי מְבֻנָּשׁל כָּלֵל מִשּׁוּם בְּנוֹתִיהֶם. [וְעוֹד יֵשׁ לְצַרֵּף סְפֵק הַג׳ שִׁיטַת הַפּוֹסְקִים
דָּאִין בִּישׁוּל עִפּוּ״ם אוֹסְרִים הַכְּלִים וְא״כ חוֹזֵר לְהַתִּירוֹ] [נִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ כָּאֵן הַשְּׂמִטָּה וְלֹא
אֲדַע לְתַמְנָן.

הַמַּגִּיהַ] אִךְ זֶה לֹא יוֹעִיל נֶגֶד שִׁיטַת הַרְמַב״ן בְּסֵתָם יַיִן יִשְׁמַעְאֵל אָסוּר אִפִּי בַּהֲנָאָה. מ״מ
הַדָּבָר בְּרוּר לְהַתִּיר בְּדִיעֲבַד.

וְהִנֵּה בִּס׳ תְּמִים דְּעִים לְהַרְאָב״ד ז״ל (ס״י פ״ג) נִחְלָקוּ שָׁם הַרְאָב״ד עִם חֲמִיּוּ בְּגוֹי שְׁנֵתָן
מִיָּם לְתַמְדָּא אִם נֵאָסֵר כְּמוֹ יַיִן שְׁמֻנְגוּ הַנִּכְרִי וְהַתִּיר הַרְאָב״ד מִשּׁוּם דָּאִינוּ מוֹכֵן לְשִׁתִּי׳
תִּיכְף שְׁהִטִּיל הַמִּים ע״ש.

וְהִנֵּה לֹא אָסְרוּ מִשּׁוּם שְׁהִיב עֲשָׂאוּ. אוֹלָם אָפֿשֶׁר לֹא מֵרָשָׁה ס״ל כְּשִׁיטַת הַר״ן דְּתַרְתִּי
בְּעִי שְׁיִהְיִי שָׁל נִכְרִי ג״כ.

גַּם י״ל דְּתַמְדָּא שְׂאִינוּ קוֹלֵט תִּיכְף רַק אַחַר אֵיזָה יָמִים חָשִׁיב מַעֲשֶׂה הַנִּכְרִי גְרַמָּא בְּעָלְמָא.
עכ״ז נִרְאֶה לְהַתִּיר בְּדִיעֲבַד וְלֹא לְכַתְחִילָהּ: דְּבָרֵי מַחוּ׳ הַדּוּשׁ״ת הַק׳ אַבְרָהָם סִימָן קִיד
לְהַרְבֵּ הַנִּזְׁל א) רְאִיתִי תְּשׁוּבַת כְּבוֹד אָבִי הָרַב הַגָּאוֹן נ״י בְּקִיצוֹר דְּפִשְׁיטָא לִי דְּכַבּוּשׁ
אִינוּ כְּמְבֻנָּשׁל רַק לְהַפְּלִיט וּלְהַבְּלִיעַ וְלֹא לְבָשֵׁל.

וְכַתֵּב שָׁפֵן אֵיתָא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וְאֵנְכִי לֹא יִדְעַתִּי.

וּלְדִידֵי פִּשְׁיטָא לִי דְּכַבּוּשׁ כְּמְבֻנָּשׁל מִמָּשׁ [רַק הַמְּשֻׁרָה בְּמִים לֹא שְׂמִי כְּבוּשׁ אֶלָּא שְׂמִפְּלִיט
וּמְבֻלִיעַ כְּמוֹ כְּבוּשׁ וְכְמוֹ שְׂפִתְבְּתִי בְּתִשׁוּבָה הַקּוֹדֶמֶת] וְרֵאָז לְזֶה מִתְּנִי (רפ״ד דְּמַעֲשָׁרוֹת)
הַכּוּבֵשׁ קוֹבַע לְמַעֲשָׁרוֹת כְּמוֹ הַמְּבֻשָׁל.

וְשֵׁם (פ״א דְּמַעֲשָׁרוֹת) פְּלִיגֵי ר׳ יְהוּדָה וְרַבֵּנָן בְּכָלִי רֵאשׁוֹן דְּר׳ יְהוּדָה סָבַר אִינוּ מְבֻשָׁל
ע״כ אִינוּ קוֹבַע לְמַעֲשָׁרוֹת. וְהַדָּבָר פֶּשׁוּט דַּמ״מ מְבֻלִיעַ וּמְפֻלִיט לִר׳ יְהוּדָה כְּנִרְאֶה בְּחִוּשׁ.

דְּאִפִּי עִירוּי מְבֻלִיעַ וּמְפֻלִיט. וּבְזַבְּחִים עֵינָה לְתוֹכוֹ רוֹתְחִין מִיַּיִן וְהוּא מִת״כ דְּסֵתְמָא ר׳
יְהוּדָה.

אֶלְמָא דְּמָה שְׂאִינוּ מְבֻשָׁל אִינוּ קוֹבַע. וּע״כ כְּבוּשׁ כְּמְבֻנָּשׁל מִמָּשׁ.

אִךְ שְׁהַרְמַב״ם הַשְּׂמִיט כּוּבֵשׁ. לְטַעְמֵי אֲזִיל דְּלֹא פֶסֶק כָּלֵל כְּבוּשׁ כְּמְבֻנָּשׁל.

וְעִי בְּנוּב״י מֵהַד״ק (חיו״ד ס״י כ״ו): ב) רֵאִי שְׁנֵי דְּכַבּוּשׁ כְּמְבֻנָּשׁל מִמָּשׁ. דְּקו״ל (באו״ח
ס״י תַּקכ״ז) כְּבוּשׁ כְּמְבֻנָּשׁל לַעֲנִין עִירוּבֵי תְּבֻשָׁלִין.

וְשֵׁם פֶּסֶק הַמַּג"א דְּמַלּוּחַ לֹא מְהַנִּי וְדוֹקָא כְּבוּשׁ כְּמַבְּוּשָׁל. וְאַף הַחֲכ"צ שְׁחֹלֵק דְּמַלּוּחַ
כְּכַבּוּשׁ עַכ"פּ לֹא עֲדִיף מְלוּחַ מְכַבּוּשׁ.

וּמְלוּחַ מְפֹרָשׁ בַּפ' הַקּוּמֵץ רַבָּה דָּם שְׁמַלְחוּ כְּמוֹ דָּם שְׁבִינְשָׁלוּ: (ג) רֵאִי שְׁלִישִׁית מִדְּבָרֵי
הַרְמַב"ן בַּח' (פ' אֵין מַעֲמִידִין ל"ח) וְנ"ל הֵא דְּפִלְגֵי חֲזַקָּי וְר' יוֹחָנָן בְּדָג מְלִיחַ אִם הוּא
נְאֻסֵר מִחֲמַת מְלָחוּ אֵין נִרְאָה שְׁלֵא גְזָרוּ חֲכָמִים אֱלָא בְּתוֹלְדוֹת אוֹר וְהָרִי כְּבוּשׁ כְּמַבְּוּשָׁל
וּכְבָּשִׁים שְׂאִין דְּרַכּוּ לְתַת לְתוֹכוֹ יֵין וְחֻמְץ מוֹתֵר עַכ"ל.

וְהִבִּיאוּ הַרְשֵׁב"א בַּתה"א ג"כ. וְאִם אֵיתָא דְּכַבּוּשׁ אֵינּוּ רַק לְהַבְּלִיעַ.

וּמְלוּחַ מְפֹרָשׁ בַּפ' הַקּוּמֵץ רַבָּה דְּמַבְּוּשָׁל כְּנ"ל א"כ מָה רֵאִי מְכַבּוּשׁ לְמַלְחָה. אוֹלֵי גַם
כְּוֹנֵת אֲדוּנֵי אָבִי עַל הַשְּׂרוּי בְּמֵי.

וּכְמוֹ שְׁפַתְבַּתִּי בְּתוֹשׁבָה הַקּוּדְמָת כֵּן נ"ל גַּם עֲתָה דְּשְׂרוּי בְּמֵי לֹא כְּבוּשׁ שְׂמִי כָּלֵל וְאֵינּוּ
רַק מְפִלִיט וּמְבִלִיעַ: (ד) וּבָמָה שְׂפִי צֵאתִי בְּתוֹשׁבוֹתֵי לְדוֹן בְּשֵׁאלָה הַזֹּאת מִשׁוּם יֵינָם. כְּעַת
נ"נ לְהַתִּיר לְגַמְרֵי וַיַּעַן שְׁמַעְלָתוֹ אֵץ עָלַי בְּמַכְתָּבִים לְהַשִּׁיב תִּיכֶף יֵצֵא הַדְּבָר לְהַחֲמִיר
מִסְּפֵק וְכַעַת נִתְבָּרַר אֲצִלִּי בַעֲזַה"י שְׂאִין לְחַוֵּשׁ בּוֹ.

וְהִנֵּה בְּגוּף הַסְּבָרָא דְּאִם דְּרָף הַנְּכָרִי וְעָשָׂהוּ יֵין גְּמוּר וְגַם הוּא שֶׁל נְכָרֵי אֲסוּר לְכָל
הַפּוֹסְקִים בְּשֵׁתִי אֵף שְׁלֵא נִגַּע בּוֹ הַנְּכָרִי וְכֵן בַּמ"ש לְדַעַת הַרְמַב"ם וְהַרְשֵׁב"א אֵפִי אֵינּוּ
שֶׁל נְכָרֵי רַק שְׁדַרְכּוּ הַנְּכָרֵי אֲסוּר.

בְּמַקּוּמֵי אֲנִי עוֹמֵד. הַאֲוֹמְנָם הָרֵאָה שְׁהַבֵּאתִי מִהַרְמַב"ם שְׁפַתְבַּתִּי נְכָרֵי שְׁדַרְכּוּ הֵינּוּ וְלֹא נִגַּע
בּוֹ אֲסוּר בְּשֵׁתִי.

וְכַתְּבַתִּי שֶׁא"א שְׂיֵהָא הָאִיסוּר מִשׁוּם כּוֹחוֹ דֵּא"כ אֵף בְּהִנְאָה אֲסוּר לְהַרְמַב"ם לְשִׁיטָתוֹ:
(ה) וְהִנֵּה הַשְּׂרָף ז"ל כְּתַב שְׁהַרְמַב"ם מִשׁוּם כּוֹחוֹ אוֹסֵר וּמִשׁוּם דְּכוּחוֹ אֵינּוּ אוֹסֵר בְּהִנְאָה
נְתוּמָה מְאוּד. וְהַגִּיעַ לִידֵי יו"ד עִם תִּי רַעַק"א רֵאִיתִי (רִישׁ סִי' קכ"ה) שְׁהַקְשָׁה עַל
הַרְמַב"ם דְּאוֹסֵר כְּנִתוֹ בְּהִנְאָה לְמָה כְּתַב בְּנְכָרֵי שְׁדַרְכּוּ הֵינּוּ דְּאֲסוּר רַק בְּשֵׁתִי.

אוּלָּם לְדִידֵי דְּהַרְמַב"ם לִית לִי דְּהַרְשֵׁב"ם. וְס"ל כִּינּוֹן דְּבִשְׁעַת מַעֲשֵׂה נְכָרֵי עֲדִינּוּ אֵינּוּ יֵין
לֹא מִיתְסַר מִשׁוּם כּוֹחוֹ נִיחָא.

וּמוֹכַח דִּין הַנְּ"ל דְּמִשׁוּם שְׁעָשָׂהוּ הַנְּכָרִי לְבַד יֵין נְאֻסֵר בְּשֵׁתִי: (ו) אוּלָּם י"ל דְּכוּחוֹ לֹא
עֲדִיף מִמַּגַּע דְּבַרְגָּל אֵינּוּ אוֹסֵר בְּהִנְאָה מִשׁוּם שְׂאִין דְּרַכּוּ לְנִסְף בְּרַגְלָא. וְכַמ"ש הַרְמַב"ם
ז"ל שְׁנַגַּע בְּאִיבָרִים שְׁדַרְכּוּ לְנִסְף בְּהֵם וְכַתִּירוּץ הַרְשֵׁב"א שְׁכַוְנָתוֹ לְמַעַט רַגְלָא ה"ה כּוֹחוֹ.

וְלְדַעַתִּי כ"ש הוּא דְּשִׁיכְשׁוּף אֲפָשֵׁר בְּרַגְלָא. מִשֵּׁא"כ כּוֹחוֹ דְּאִיסוּרָא דִּידְנִי מִשׁוּם שְׁעִיקָר
דְּרָף נִיסוּף הוּא שְׂיוּצָק מְפִלִי וְהוּא כּוֹחוֹ וְכַמ"ש הַתּוֹס' וְהַפּוֹסְקִים.

וַיִּצִיקָה אֵין דְּרָף לְעֵשׂוֹת כָּלֵל בְּרַגְלָא וְא"כ אֵין רֵאִי מִהַרְמַב"ם. וּמ"מ כֵּן הוּא אֲצִלִּי אֵף
בְּלֵא רֵאִי זוֹ וְכַמ"ש בְּתוֹשׁבָה הַקּוּדְמָת: (ז) אִיבָרָא דַּק"ל עַל הַרְמַב"ם (סִי' קכ"ג) שְׁפַתְבַּתִּי
וְאִם דְּרָף [הַנְּכָרִי] כָּל מָה שְׁנַמְשָׁף מְכוּחוֹ וַיֵּצֵא לְחוּץ נְאֻסֵר.

והיינו בשתי דהא קי"ל (סי' קכ"ה) כוחו אינו אוסר רק בשתי וקשה הא הרמ"א קאי על המחבר דמייירי ביינו של נכרי. דאין דורכין עם הנכרי משמע יינו של נכרי כמ"ש התוס' בפונגיא.

וא"כ אף מה שלא יצא לחוץ רק נמשך מכוחו לבד כיון שהנכרי עשהו יין והוא של נכרי יאסר. וא"ל שישראל דרף ג"כ ונאמר שהרמ"א מייירי ע"ג דף המנוח ע"ג הענבים והם דחקו הדף לארץ.

נמצא שכל היין נעשה מנחם שניהם אין איסור משום בנותיהם כל שפח ישראל מעורב בו כמו בבבשולי עכו"ם. הא ליתא דכה"ג גם משום כוחו לא מותר כדקי"ל (בסי' קכ"ה סעי' ג'): ח) ועוד ק"ל בפונגיא (ד' נ"ו): דעובדא דנהרדעא דדשו ישראל ונכרי ההוא תמרא דאיתא שם דלר"ש מותר אפי' בשתי.

וקשה דהא שם מייירי שדרכו ברגל ממש בלא הפסק דף דאל"כ אף לרבנו אסור בשתי. ואיך ס"ד לאסרו בהנאה לר' נתן.

וא"כ הענבים שדרף הנכרי לא סייע ישראל כלל. והרי הנכרי לבד עשה את היין ואיך יהי מותר בשתי לר"ש.

ואף דאיתא שם בש"ס (ד' ס') א"ר אבא יניחו לר"ש ברכות על ראשו כשהוא מתיר מתיר אפי' בשתי כשהוא אוסר אף בהנאה. זהו במה שאסר משום חשש ניסוף.

ממנ"פ אם חיישינו לשתי גם להנאה נחוש. ובמגע לא ס"ל לר"ש לחוש לבנותיהם.

וכ"כ הרמב"ן שם דלא אסר ר"ש משום בנותיהם אלא ביינם ע"כ כשהוא מיתסר מיתסר אפי' בהנאה ע"ש. אבל לפמ"ש בדרכו הנכרי אוסר להרמב"ם והרשב"א משום יינם.

א"כ גם לר"ש יהי אסור בשתי. ומה הא דקאמר אם משפחת תנא דס"ל כר"ש שרינא לי אפי' בשתי: ט) ע"כ נ"ל דבדריכת נכרי היין אין לאסור כלל משום בנותיהם כל היכא דליכא חשש ניסוף.

וטעמא דמילתא דהנה בגמ' מקשה אמתני' דירד לבור הוי יין להתנסף ממתני' דמעשרות דאיכא מ"ד משיקפה ואיכא מ"ד משישלה בחביות. ורבא סבר תלתא תנאי היא.

אולם סתמא דש"ס שאני יי"נ דאחמירו בי' רבנו. והרי קי"ל להלכה לענין מעשרות משישלה בחביות.

ולענין נסף משירד לבור. וחומרא דיי"נ לא שייך כשאין לחשבו משום ניסוף רק משום בלוחיהם לבד דהיינו כשמנו ואין בו חומרא מבשאר איסורים.

ואדרבא הקילו בכמה דברים. ע"כ כשלא נגע בו הנכרי או שנגע נגיעה שאינה אוסרת אין לאסור משום בנותיהם.

ולפי"ז הרמב"ם שאוסר נכרי שדרף היין משום כוחו הוא וכוחו דרגל אינה אוסר בהנאה וכמ"ש: י) וקצת ראי' לזה מדברי התוס' (דף נ"ו) בד"ה לימא תלתא תנאי היא תימה אמאי לא משני במתני' עד שירד לבור ויקפה.

וק"ל ומה זה תימה הלא פתבו במתני' בסה"ד בשם הרשב"ם ו"ל ונהביאו כל הפוסקים להלקח דאפי' ירד לבור מה שבבור אסור אפי' לא נגע בו הנכרי נאסר משום כוחו. וא"כ מוכרח דתיקף פשיירד לבור הני יין.

דאל"כ הא פסק כוחו משירד לבור ועדיין אינו יין וכשנעשה יין אין פאן כוחו. ודומה למריק ענבים מפלי לכלי ואח"כ עשה ממנו יין דלא מיתסר.

וא"ל דבמה שקיפה הגרעינין יאסור משום מגע מחמת דבר אחר. ליתא דמגע מחמת דבר אחר שלא בכונה.

ואפי' חשבת' לי בכונה כמ"ש הר"ן כיון שהוא של נכרי הא פשמיסר החרצנים שוב אינו נוגע ובשעה שהוא נוגע אינו יין. ולכאורה הוא תמי' גדולה: (יא) אף לפמ"ש יהי מיושב.

דהנה לפי מה שביארנו כוחו דרגל לא עדיף מנגיעה דרגל א"כ ע"כ להרשב"ם מה שבבור אסור היינו בשתי'. וקשה ל"ל מטעם פחו תפוק לי' משום שהנכרי עשה היין אסור בשתי' משום בנותיהם.

וע"כ לומר כמ"ש דמשום בנותיהם ליכא חומרא דיי"נ ולא חשיב יין. וזה אליבא דהיקלכתא.

אבל אם נפרש משירד לבור ויקפה. וכמ"ד שאפלי' במעשרות הני קבע וא"צ לחומרא דיי"נ.

א"כ אף בלא פחו מיתסר כיון שהנכרי עשה היין והוא של הנכרי מיתסר לכל הפוסקים בשתי' וכמ"ש: (יב) ומעתה נשוב לב"ד ונאמר דאפי' בלא המשכה נעשה יי"נ כדברי הרלב"ח בפרט שנעשה יין גמור, מ"מ הדבר ברור דלא הני קביעות למעשרות ונגמר כל זמן שהצמוקין בתוך היין ואין היין מופרש מהצמוקין.

והגם דמהא דקי"ל משישלה בחביות אין ראי' גמורה דשם עדיין תוסס כמו שפרש"י (בפ' השוכר את הפועלים). משא"כ בנ"ד שהוא כמו לאחר תסיסה שיש בו טעם יין גמור.

מ"מ כן הוא מסבא כיון שלא נגמרה מלאכתו למעשר. ואף שבישול קובע למעשרות. זה משום דהני אכילת קבע דאפי' לא נגמרה מלאכתו אסור. וזה אין ענין לב"ד באיסור יין: (יג) ואף שהר"ש כתב (בפ"א מ"ז) בתירוץ הא' דבישול הני גמר מלאכה יע"ש.

הרי כתב עוד תירוץ אחר ולא שבקינן דברי הרמב"ם המבחרים מפני ספק הר"ש. ועוד אפי' בתירוץ הא' י"ל בנ"ד שאני דמחוסר הסרת הצמוקין.

וא"כ כיון דלא הני גמר למעשרות שוב אין אוסרין משום בנותיהם וכדכתבנא. ואם ירצה רו"מ להחמיר שיעשה ישראל איזה מעשה בתחילה או באמצע בהגפה כפסק המחבר לענין בישול תע"ב.

ואם לאו לא יפסיד. וכבר פתבתי בתשובה הקודמת להתיר בדיעבד משום דאיכא ג' ספיקות רק לכתחילה פתבתי להחמיר ומשום טעמים וראיות שכתבתי עתה אין להחמיר כלל אף לכתחילה.

אף אם ירצה להחמיר תבא עליו ברכה: דברי ידידו מחו' הדו"ש הק' אברהם. סימן קטו ב"ה אור ליום ד' תצנה תרל"ט לפ"ק.

שוכ"ט לכבוד אאמו"ר הרב הגאון הגדול המפורסם נ"י ע"ה פ"ה כקש"ת מו"ה זאב נחום נ"י. א מה שפתבת דיין מבושל פינן שאין הגוים מנסכין אותו ואינו ראוי לפנים אינו נאסר אפי' בידוע שנסכו.

וע"כ הקשית על הרמב"ן שהקשה על גאוני מערב ביין שנתערב שאור ודבש אינו נאסר משום נסו. והקשה הרמב"ן הלא הגוים מנסכין אותו והקשית דמה בכך.

מ"מ אינו ראוי לפנים ואינו נאסר. ואף דקי"ל בעובדין אותו בכך שוב חייב בכעין עבודה שבפנים אף שדבר זה אינו ראוי לפנים.

מ"מ קושיתך נכונה להרמב"ן לשיטתו דפוסק כר' יוחנן וסובר דרב ור"י פליגי ואין חילוק בין עובדין אותה בכך או לא. כל שאין בהמה מתקבלת בפנים אינה נאסרת נר"י דקי"ל פנותי: (ב) אולם לדעתי נראה דיין מבושל חשיב ראוי בפנים לבכורים פמבואר בהר"ן דראוי לבכורים חשיב ראוי לפנים.

והא מוכרח מהא דמצא פרפלי ענבים במרקולס אסור אף שאין עובדין אותה בענבים כלל. ונאסרת במה שבצרו מתחילה לכך דהוי פעין זביחה.

וכ"ש שמוכרח לומר פן לר"י דאפי' עובדין אותה בבהמה פזו אינה נאסרת. וכן מפורש בחי' הרמב"ן והר"ן.

ויין מבושל אף שפסול למזבח הוא מהקישא דזבח ונסכים מה זבח שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו כמ"ש הרא"ש (בפ' המוכר פירות סי' יוד). והר"ן (פ' ערבי פסחים).

אבל לבכורים למה יפסל וכ"ש בנתערב שאור או דבש דמקרא מלא קרבן ראשית תקריבו מהם ע"כ נאסר בנסו פמו שפאסרין ענבים בכעין זביחה פינן שראוין לבכורים אף דזביחה ליכא בבכורים: (ג) מ"ש שי"ל דבמגע לא שייך לגזור משום בנותיהם הלא ידוע שיש בזה שני דיעות בש"ע (סי' קכ"ד סעי' י"ב) בגר תושב דיינו פשמנו אם אוסר במגע בשתי: בנה הדו"ש הק' אברהם.

סימן קטז ב"ה אור ליום ג' ט"ז אדר תרט"ל לפ"ק. שוכ"ט לכבוד אאמו"ר הרב הגאון הגדול החסיד כקש"ת מו"ה זאב נחום נ"י.

(א) אשר הקשית על הרמב"ם (פ"ז מהלכות עפ"ם הט"ו) שפתב בשר או יין או פירות שבהכניסום לע"ז וכו' הקריבום לפני' וכי' הרי אלו אסורין לעולם וכו' והאוכל ממנו כל שהוא לוקה. וכתב סתם פירות אפי' לא בצרו מתחילה לכך.

והלוא בש"ס ע"ז (נ"א.) דמקשה הש"ס אלא פרפילי ענבים ועטרות של שבלים לא
פעין פנים איפא ולא פעין זריקה משתפרת איפא אמר רבא אמר עולא פגון שפצרו
מתחילה לכה.

[הנה בהלכה ט"ז ביאר יותר בין דברים הקרובין ע"ג המזבח בין דברים שאין קרובין ע"ג
המזבח. אף י"ל בזה שמא נעשה בה פעין תקרובת וקושיותה רק על לוקה].

ותרצת שהרמב"ם ס"ל פהרא"ש שדברים הקרובים בפנים אפילו לא נעשה בה פעין
זביחה או פעין זריקה נעשין תקרובת. ופירות אפ"ל אינו משבעת המינים פינון שמין
פירות מקריבין לביכורים חשיב דבר שמקריבין בפנים עכת"ד.

אם כדבריה שחט חגב לפני דפסק הרמב"ם (פ"ג הל"ד) שאינו חייב אא"כ עבודתה בכף
וגרע מניסו לה עביט של מי רגלים. וכתב הכ"מ דחגב גרע דכיוצא בו נשחט בפנים.

וזה מן חלק ממנו. וזה היפוך דבריה מקצה לקצה.

ולדבריה ממנ"פ יתחייב. אם לא חשיב במינו נקרב בפנים הואיל וחגב לאו בר זביחה
א"כ יתחייב כמו עביט.

ואם כיוצא בו קרב בפנים הרי אפ"ל נאסר כ"ש שיתחייב: ב) ויותר י"ל כמ"ש הר"ן בחי'
(פרק העור והרוטב) דהא דאין מביאין ביכורים אלא משבעת המינים היינו שאינו מחויב
להביא אבל מותר להביא מהם.

אלא שדבריו תמוהים מאד משמעתי דריש פרק כל קרבנות ציבור דמפורש שם דאם
הביא לא קידש. ואפ"ל ר"ל לא פליג אלא בפירות שאינם מן המוכר עיי"ש בסוף
הסוגיא.

וכן פסק הרמב"ם (פ"ב מהלכות בכורים ה"ב) דאם הביא חוץ משבעת המינים לא
נתקדשו והוא ירושלמי כמ"ש הכ"מ שם: ג) מ"ש דאף שהראשונים לא חילקו פחילוק
הכ"מ מ"מ אפשר שאזוני מערב [הובא ברמב"ם (פי"א מהלכות מאכלות אסורות הלכה
י"ד) שאם נתערב ביין ישראל מעט דבש או מעט שאור הואיל ואינו ראוי למזבח הרי
הוא כמבוקש או כשכר ואינו מתנסף ומותר לשותו עם הגוי] סוברים כן.

לדעתי הדבר מוכרח בגמ' אפ"ל לדעת הכ"מ דענבים הואיל ומביאין ממנו ביכורים חשיב
קרב בפנים. שהרי במתני' מצא בראשה פרפילי ענבים כו' יינות שמנים וסלתות וכל
דבר שפיוצא בה קרב ע"ג מזבח אסור.

ושם בגמ' בשלמא יינות שמנים וסלתות איפא פעין פנים ואיפא פעין זריקה משתפרת.
הרי מפורש דמינים אלו פעין זריקה ואעפ"כ דוקא משום שקרובין ע"ג מזבח כדמסיים
וכל דבר שפיוצא בו קרב ע"ג מזבח [ואם לא כן לחשוב דברים אחרים שאין קרובין ע"ג
מזבח ואית בהו פעין זריקה] והיינו משום שמרקוליס אין דרפה בכף כלל.

על כן בעינו שיהי' פיוצא בהו קרובין בפנים. ולהראב"ד דמחייב בשכר מקל אפ"ל אין
דרפה במקל כלל לא קשה.

דלרבנו דשחט לה חגב פטור. כ"ש במקל ואין דרפה במקל כלל.

אֵלָא שְׁהָרָאב"ד פּוֹסֵק כּר' יְהוּדָה דְּשַׁחַט לֵה חֲגֵב חֲזִיב פּמְפֹרֶשׁ בְּדַבְרֵיו. אַבְל לְרַבָּנּוּ עַכ"פּ
מוֹכַח דְּבֵאִין דְּרַפָּה בְּמַקְל כְּלָל פְּטוֹר וּמִתְנִי' כְּרַבָּנּוּ.

ע"כ אִינוּ נְאָסֵר בְּמַרְקוּלִים אֵלָא דְבָרִים שְׁקֵרְבִין ע"ג מְזַבְּח. וּלְהַרְמַב"ם דְּמַחְלֵק בֵּין חֲגֵב
בֵּין מַקְל דְּגָרַע חֲגֵב מְמַקְל.

הָרִי ס"ל דְּדוֹקָא בְּדַרְפָּה בְּמַקְל [כְּשִׁיטַת רַש"י] וּכְמ"ש הַכ"מ לְדַעְתּוֹ וְע"כ מְרַקוּלִים שְׁאִין
דְּרַפָּה בְּכָף כְּלָל אִינוּ נְאָסֵר אֵלָא דְבָרִים הַקְרָבִין. וְכִינּוּן שֶׁעַכ"פּ לְדַעַת הַמְשַׁנָּה בְּמַרְקוּלִים
אִינוּ נְאָסֵר כִּי אִם דְּבָר שְׁפִיּוּצָא בּוֹ קָרַב.

א"כ פְּרַפְלִי עֲנָבִים וְשִׁבּוּלִים לָמָּה יֵאָסְרוּ. אֵלָא וְדָאִי כִּינּוּן שְׁמַבִּיאִין מֵהֵן בִּיפּוֹרִים חֲשִׁיב
כִּיּוּצָא בָּהּ קָרַב בְּפָנִים.

וּלְפִי"ז יֵין מְבוֹשֵׁל וְעִירוֹב שְׁאוֹר הוֹאִיל וְלֹא נִפְסַל לְבִיפּוֹרִים חֲשִׁיב קָרַב ע"ג הַמְזַבְּח
וְנֵאָסְרִין. וְאִין רֵאִי מְשׁוּחַט מְחֻנָּסֵר אֲבָר שְׁאִינוּ רָאוּי בְּפָנִים כְּלָל: ד' וּמָה שְׁהַקְשִׁית הָאִיד
סְתָמוּ חֲכָמִים יֵין מְבוֹשֵׁל אִינוּ נְאָסֵר מְשׁוּם נְסוּף מְשׁוּם דְּלֹא מְנַסְכִּי.

שְׁמָא לְדוֹרוֹת הַבָּאִים יִנְסְכוּ אִף הַמְבוֹשֵׁל. א"כ אִם יִנְסְכוּ שְׁמֵן יֵאָסְרוּ סְתָם שְׁמֵן.

אִין לָהּ אֵלָא מָה שְׁגֻזְרוּ חֲכָמִים. וְכִינּוּן שְׁבִשְׁעַת גְּזוּרַת חֲכָמִים לֹא הִי מְנַסְכִּין לֹא הִי בְּכָלֵל
הַגְּזוּרָה.

וּכְהֵאֵי גִוּוֹנָא כְּתָבוּ הָאֲחֵרוּנִים לְעַנְיָן שְׁיַעוֹר גְּרִיס דְּאָף שְׁבִזְמָה"ז אִין מְאָכְלוֹת שְׁיֵהֵל' בָּהּ
דָּם מְעַט פְּחוֹת מְשִׁיעוֹר גְּרִיס. מ"מ כִּינּוּן שְׁבִשְׁעָה שְׁגֻזְרוּ עַל הַפְּתָמִים הִי מְאָכְלוֹת כְּאֵלָה.

לֹא הִי פְּחוֹת מִכְּגִרִיס בְּכָלֵל הַגְּזוּרָה. כָּל שְׁפֵן בְּנִידוֹן דִּידוּן.

וְזֵה בְּרוּר. וְהָרִי בַּגְּמ' (ד' כּט:) מְפֹרֶשׁ אִי מְשׁוּם אִינְסוּכִי לֹא מִינְסוּכִי.

מְבוֹאָר שְׁאִם הִי נְכָרִים מְנַסְכִּים יֵין מְבוֹשֵׁל הִי נְאָסֵר. וְאִם לֹא מִינְסוּכִי קָאִי עַל יֵין הִי לּוֹ
לוֹמַר מִינְסוּף.

וְכֵן פְּרַש"י דְּלֹא מְנַסְכִּי נְכָרִים: (ה) וְאִנִּי תָמָה עַל תִּירוּצָה בְּרַמְב"ם שְׁדַקְדַקְתָּ מְלִשׁוֹן
הַרְמַב"ם אִין מְתַנְסֵף לַע"ז אֵלָא יֵין שְׁרָאוּי לְהַקְרָב. דְּאִפִּי מְנַסְכִּי לִי נְכָרִים לֹא מְתַנְסֵף.

וְכַתְּבַת הַטַּעַם דְּגָרַע מְשַׁבֵּר מַקְל הוֹאִיל וְהוּא עֲצָמוּ מְתַנְסֵף וְזֵה יֵשׁ בּוֹ פְּסוּל. וְהָרִי (בְּסוּף
הַלְכָה י') סִיִּים הַרְמַב"ם הָרִי הוּא כְּמְבוֹשֵׁל אוֹ כְּשֹׁכֵר וְאִינוּ מְתַנְסֵף.

וְהָרִי שֹׁכֵר אִינוּ מְתַנְסֵף לְמַזְבְּח. וְאִם נֵאָמַר דְּשֹׁכֵר הוֹאִיל וּפּוֹסֵל הַמְקוּנָה בְּשִׁלְשֵׁת לִגְיָן
כְּדֵאִיתָא בְּעִירוּבִין (ד' נ'): וְכִינּוּן שְׁדִינוּ כְּמִים וּמִים מְתַנְסֵף ע"ג מְזַבְּח בְּחַג הַסּוּכּוֹת.

שׁוֹב דִּינוּ כְּמְחֻנָּסֵר אֲבָר דְּחֲשִׁיב שְׁהוּא עֲצָמוּ מְתַנְסֵף וְזֵה יֵשׁ בּוֹ פְּסוּל. א"כ כָּל שְׁפֵן דְּמִי
רְגָלִים לֹא יֵאָסְרוּ דְּמִים גְּמוּרִים הֵם כְּדֵאִיתָא בְּבִכּוּרוֹת (ז') דְּמִיָּא עַל מִיָּא נְפִיק לְבַד מִי
רְגָלִים שְׁל חֲמוֹר דְּעַכְרִי.

וְא"כ לָמָּה נִיָּסֵף לָהּ עֲבִיט שְׁל מִי רְגָלִים חֲזִיב. הֲלֹא דוּמָה לְשׁוּחַט מְחֻנָּסֵר אֲבָר דְּפְטוֹר.

וְעִינּוּ בְּזַבְּחִים (דף עח:): דְּמִי רְגָלִים סְלָקִי לָהּ טְבִילָה בְּהַשְׁקָה דְּמִין מִים הֵם. וְכֵן פְּסִק
הַרְמַב"ם (פ"ג מֵהַלְכוֹת מְקוּנָאוֹת הַלְכָה י"ח).

ובבאמת שלא מצינו הדין מפניך אם מי רגלים פוסלין המקנה בג' לוגין אף מסברא כמו שנטהרו בהשקה דמים הם. כן פוסלין המקנה: ו) מה שהקשיתי לפי דבריך על הרא"ש שהשיב על גאוני מערב דנהי דחשש נוסף ליכא מ"מ איכא לגזור משום בנותיהם.

נהרי הרא"ש כתב דגר תושב אינו אוסר במגעו רק יינו אסור. וכתבתי דהטעם דס"ל דאין במגע משום בנותיהם אבל לשותות עם הנכרי דאיתא משום בנותיהם אף בגר תושב אסור.

הנה מאז הקשיתי כן. ובינתי בספרים ומצאתי בתשו' מבי"ט (חלק א' סי' כ"ח) שכתב דהרא"ש אינו אוסר משום בנותיהם רק לשותות עם הנכרי.

אבל במגע מודה שאין בו משום בנותיהם. כן כתב מסברא ולא הביא האי דגר תושב.

וא"כ לא קשה על הרא"ש. אף באמת אין דברי מבי"ט מחנורים לי כעת.

דמה שהוכיח מלשון הרא"ש [ואינו כן ברא"ש שלפנינו רק הבי"י כתב כן דרף פלומר] שכתב דא"כ כל אחד יערב מעט דבש כדי לשותות עם הנכרי והיינו דחכמים גזרו על מגע נכרי כדי שמתוך כך לא יהי ישראל רגילים לשותות עם הנכרי כיון שיצטרף ליהנהר ממגעו.

ואפ' אם ישתה לא יבא לידי קירוב דעת כיון שיצטרף לשמור ממגעו. אבל לא גזרו כלל לשותות עם הנכרי כדמפניך בגמ' (דע"ב): קנשקמין שרי עיי"ש.

וא"כ אינו מעלה ומוריד לענין האיסור אם שישקה לבדו או עם גוי. ואף שיש לדחוק לדעת המבי"ט דאם ישתה עם הגוי ואינו שומר ממנו ממגע יש איסור יותר.

מ"מ האמת יורה דרפ"ו. ועכ"פ הרא"י שהביא מהרא"ש אנדא לה: ז) והעיקר נראה שגם הרא"ש סובר דמגע אוסר משום בנותיהם.

ומ"מ התיר מגע דגר תושב משום שגם גזירה דמשום בנותיהם קיל בגר תושב מבגוי דעלמא. דאף דבת גר תושב אסורה.

מ"מ מפניך בגמ' גזרו על יינם משום בנותיהם ועל בנותיהם משום דבר אחר. היינו ע"ז.

ובגר תושב לא שייכא גזירה דמשום דבר אחר. אלא דמ"מ אסורה הבעילה מגזירה דחשמונאי.

וגזירה דמשום ד"א לא הי' אלא לאיסור יחוד כמפניך בגמ'. ועל כן הדין לא הי' לאסור יינו דגר תושב.

אלא דגזרו משום דאטי לאחלופי בגוי דעלמא. וכמו שגזרו על שמונו משום יינו כמו כן גזרו על יינו דגר תושב משום יינו דגוי.

ועל כן פשם שבשמונו לא גזרו במגע. כמו כן ביינו דגר תושב.

דכללא כ"ל הגמ' יינו כשמונו. כן ס"ל להרא"ש.

ומ"מ גם הרא"ש מודה דמגע דגוי אסור משום בנותיהם. וכוונאי להאוסרים במגע דג"ת דמפניך בגמ' יינו פשמנו והוא אסור מלתא דבנותיהם כמ"ש בתשו' הר"ן (סי' ה') בדבש ישמעאלים מגזירה או גזירה לגזירה כמו ששמנו פנ"ל.

מוכח דגם מגע משום בנותיהם. ומהחולקים אינו ראי' פנ"ל וכן להרשב"ם שהעיקר משום בנותיהם אלא שפנין שהוצרכו לאסרו בשתי' גזרו אף הנאה דלא לייתי לאחלופי ביי"נ ממש.

א"כ מוכרח דבמגע משום בנותיהם. וקשה לחדש סברא שרוב ראשונים אוסרים להדיא. ולהיפוך לא מציינו בנה הדוש"ת הק' אברהם. סימן קיז ב"ה יום ג' לסדר זאת תחת התורה תור גאולה לפ"ק.

שלום לכבוד הרב הקריף כו' מו"ה מרדכי מאדקיל נ"י אבד"ק דקיינויץ. א) על דבר חביות יין המוכא ממסילת הברזל ובא ביו"ט וערל הביאו לביתו ג"כ ביו"ט שהוא ערף ד' וויארסט ולא הי' שום חתימה רק על המגופה מונח חתיכה בלעף קבועה במסמורים ותחתי' תחוב מגופה של עץ גומא [שקורין פראפען או קארעק בעלמא.

ורוצים לסמוך על עה"ג שמתיר במגופה מהנדק היטב: ב) הנה אין זה ענין למגופה מהנדק היטב. כי במגופה של עץ שאינו פראפען רק עץ יבש יש טורח לפתוח ונדון פחותם דבטורח תליא מילתא.

וכמו שהביא מתשו' מהרי"ל (סי' ל"ח). אבל זה שפתחתי פראפען או קארעק בעלמא רק שרוצים לסמוך על הבלעף התקועה במסמורים.

ונה ידוע שהמסמורים הנה יתידות של ברזל קטנים. וכשתחבין פעם אחת ספין או חתיכת ברזל תחת הבלעף תיכף נפתח והיתידות מוגבהים ואין טורח בזה.

אף אפ"י אם הי' שם חותם אהד לדעתי אין להתיר באלו החביות המוכאין ממסילת הברזל: ג' דהנה מה שמתירים יין בחותם אהד במקום הפסד יש בזה ב' טעמים. האחד שסומכים על ר"ת דוקא בישראל חשוד דלא מרתת כל כף שסבור שלא יחשידוהו.

אבל נכרי מרתת אם יפירו שינוי בחותם. הב' בש"ס (כ"ט): דבחותם אהד לא חיישינן לאחלופי רק משום חזקת ניסוף טרח ומזיניף.

ובזמה"ז דלאו עובדי ע"ז הם והחשש רק משום בנותיהן ולא משום ניסוף וע"כ מותר בהנאה. ואין חשש רק משום חילוף ודי בחותם אהד: ד) והנה הא דלאחלופי לא חיישינן בחותם אהד היינו משום דסתם יינם דרבנן והוא דומה לפת של עכו"ם דמשום שהוא דרבנן לא חיישינן לאחלופי בחותם אהד.

וכן מבואר בב"י (רי"ש סי' קי"ח) בשם הרשב"א והר"ן. והנה בסוף פרק אין מעמידין (ל"ט:) גבי פת למה נחוש לה אי משום אחלופי קרירי בחמימי מידע? דיע דחטי בשערי גמי מידע? דיע אי כי הדדי פנין דאיכא חותם אהד לא טרח ומזיניף.

ולכאורה צ"ע על הפוסקים הנ"ל דמשום שפתי היא דרבנן הא בש"ס הנ"ל מבואר דמשום דלית לי' הנאה. וצ"ל ושוב מצאתי פן בפר"ת (סי' קי"ח סק"א) דבפתי נמי שייך הנאה חילוף בין נקי' לשאינה נקי' כל פה.

שנה אי אפשר להודיע בכתב שיעור הנקיות רק בשביל הנאה מועטת לא טרח ומזניף. ולא סמכינן על סברא זו רק בדרבנן עיי"ש: ה) ממילא מבואר דהא דש"ס (כ"ט:) דלאחלופי לא חיישי' בינן הוא ג"כ משום דאין לו הנאה הרבה בחילוף שאם יתליף על יין גרוע הרבה יתנודע בגניבתו.

ובהנאה מועטת לא חיישינן בדרבנן. וכו' הם דברי הר"ן (ע"ד:) גבי רבא פי הני משדי גילפא עיי"ש היטב: ו) וכל זה במשלח ע"י נכרי מיוחד.

אבל החביות הבא מהבאה אף אם ימצא החותם מקולקל והיין גרוע הרבה לא יתפס הנכרי כגנב כי יוכל לומר כי זה מחטאת הבאה. ואף דבמקום מעבר לרבים לא חיישי' לזיוף.

זה רק בדיעבד. אבל לכתחילה לא סמכינן על זה.

הנה דאין זה סברא ברורה שיתפש הנכרי כגנב ע"י פה. ושוב בעי' שנ חותמות אפי' לר"ת אפי' בזמה"ז דנכרי המוביל מהבאה לעיר לא מירפת.

ידידו הדו"ש הק' אברהם. סימן קיח תשובה זאת מצאתי בכתי' קודש של כ"ק אבי הגאון זצלה"ה ולא נכתב עלי' למי היא שלוחה.

וברור' בעיני' שהיא שלוחה להגאון וכו' מו"ה חיים אלעזר זצלה"ה האבד"ק קאליש תשובה על תשובתו הנדפסת בספרו נפש חי' (יור"ד סי' נ"ז) ותשובה הראשונה של כ"ק אבי אדמו"ר זצ"ל אשר הגאון בעל נפש חי' זצ"ל משבח ומפאר אותה שם לא מצאתי נחבל על דאבדין: א) מה שתיגרץ מעכ"ת קושיותי מניצוק חיבור דבמין במינו הנניצוק מוסיף כח כדי שלא יתבטל.

לא ידעתי מזה. ואדרבא משום שלא נתבטל מחמת דסופו להתערב ע"כ ניצוק חיבור ולפי"ז גם יין במים לא יתבטל משום שסופו להתערב ולא נאמר קמא קמא בטל ממילא גם עכשיו אינו בטל משום סופו וממילא חיבור.

וכבר מבואר היטב בתשובתי הקודמת ואין לכפול הדברים וכבודו סינים ג"כ בצ"ע: ב מה שתיגרץ מעכ"ת דהרמב"ם פהראב"ד הנה לא נעלם מכת"ר שהש"ך כתב על המחבר שפוסק פהרמב"ם הן במינו הן בא"מ וכלשונו ממש דברי הר"ן דדוקא במקור ונא במקטף קטופי.

וגם הדוסק שהר"ן יגרץ לדעת הרמב"ם אליבא מאן דלא ס"ל שכתב על הראב"ד ולא נתבררו לי דברים הללו. ולא יאמר שנה רק לדעת הראב"ד: ג) אף לפענ"ד אי אפשר לומר פלל שהרמב"ם יספור דבחבית אפי' מקטף קטופי לא נתבטל.

שהרי בהא דחביות נשתנה דינו מצרצור קטן יש שני פירושים בדבר. פירוש הר"ן דבחביות דינו כנפל בבת אחת ולא אמרינן קמא קמא בטיל.

פְּרוּשׁ ב' שֵׁיטת הַתּוֹס' וְהָרָא"שׁ וְהָרָאב"ד דְּבַחְבִּיזוֹת אוֹסֵר בַּכ"שׁ. וּבְנֻדָּאֵי שְׁנֵי הַדִּינִים יַחַד אֵין לְלַמּוֹד מֵר' יִצְחָק בֵּר' יוֹסֵף פֶּמוּבֵן.

וּא"כ הֶרְמֵב"ם שְׁסוּבֵר דְּבַחְבִּיזוֹת לֹא אָמְרִינֵן קָמָא קָמָא בְּטִיל. וְאֶפְל' בְּאִינוּ מֵינוּ.

שׁוּב מִנ"ל דְּהַקְלוּת עֲצָמוּ אוֹסֵר בַּכ"שׁ. וְאִי ס"ל דְּקִלוּת עֲצָמוּ אוֹסֵר בַּכ"שׁ מִנ"ל דְּבַחְבִּיזוֹת גְּדוּל לֹא אָמְרִינֵן בִּי קָמָא קָמָא בְּטִיל בְּאִינוּ מֵינוּ.

וְעוֹד דְּנוֹחַ לֹא מְרַמֵּז שְׁחֻמִּים הִתְמַירוּ בֵּינֵינוּ שְׁנֵי חֻמְרוֹת. הָאֶחָד בְּהִתְיָרָא לְגוּ אִיסוּרָא אִינוּ בְּטִיל.

הַב' חֲבִית דְּנִפִּישׁ עֲמוּדֵי לֹא בְּטִיל. מִנ"ל לְלַמּוֹד זֹאת מִמְחֲנֵי דֵּינֵינוּ אוֹסֵר בַּכ"שׁ.

אוּלָּם זֶה אֵין רָאִי דְּגַם הָרָא"שׁ פָּתַח שְׁנֵי חֻמְרוֹת בֵּינֵינוּ: ד) אֶף לִפְנֵי בְּתִשׁוּבַתִּי הַקּוּדְמָת הַדְּבָר בְּרִינּוּחַ מְאֹד דְּחֻמְרַת יִי"נ בְּהִתְיָרָא לְגוּ אִיסוּרָא וּמִשׁוּם דְּעוֹמֵד בְּמִקּוּמוֹ. וּמִרְבֵּן לְלַמּוֹד דְּבַחְבִּיזוֹת לֹא אָמְרִינֵן קָמָא קָמָא בְּטִיל.

וְזֶה לֹא מְחַוֵּר דֵּינֵינוּ וְאֶפְל' בְּאִינוּ מֵינוּ כַּמ"שׁ. וּמִמִּילָא גְּלַמּוֹד דְּבָמִין בְּמֵינוּ אֶפְל' אִיסוּרָא לְגוּ הִתְיָרָא דֵּינוּ בְּהִתְיָרָא לְגוּ אִיסוּרָא פִּינּוֹן דְּלֹא נִתְבַּטַּל בְּשַׁעֲרָא שְׁנַפְל וְקִנְתָּה לְהַ מְקוּם בְּחִבִּית: ה) וְהִנֵּה עֵיקַר הַמְּבֻקָּשׁ מְפָל הַפְּלִפּוּל לְבָרֵר אִם שְׁנִיָּהֶם שְׁוִיִּים בְּמִקּוּמָם וְאֵין לְזֶה אוֹ זֶה תְּשׁוּבוֹת מְקוּם אִם בְּטִיל.

וּתְהִלָּה לְאֵל מְצִאתִי מְפֻרָשׁ בַּת"ב הָאֲרוּךְ (ד' קי"ז): כְּדָבְרֵי דְּבִשְׁנֵיהֶם בְּמִקּוּמָם לֹא בְּטִיל וְז"ל וְהֶרְמֵב"ם ז"ל נִרְאֶה שֵׁישׁ לוֹ טַעַם נְכוּן בְּעֵגֶן דְּחֻמְרָא הוּא בֵּינֵינוּ שְׁפָל שְׁהוּא בְּמִקּוּמוֹ כו' וְכַעֲנִין שְׁשֵׁינֵינוּ בְּמִקְנֵה רְבִיעִית מִים שְׁאוּבִין בְּתַחֲקִילָה כו' וְאִי קִשְׂיָא אֲגַרְדְּמִי שְׁקֻדַּח בְּמִנִּיקַת שְׁטִיפָה אַחַת שְׁנוּפְלַת מִפִּי אוֹסְרַת כָּל הַחֲבִית.

אִיכָּא לְמִימַר דְּכִינּוֹן שְׁהַדְּבָר יְדוּעַ שְׁכַשְׁפוּסֵק טִיפָה שְׁנַגְעָה בְּפִי חוּזְרַת וְנוּפְלַת לְחֲבִית הָרִי הוּא כְּטִיפָה אֲסוּרָה שְׁהִיא מְעוֹרְבַת בְּתוֹךְ הַחֲבִית וְלֹא כְּטִיפָה אֲסוּרָה שֶׁל יִי"נ הַנוּפְלַת לְתוֹךְ הַחֲבִית [הַעֲתִיקָתִי לְשׁוֹנוֹ שְׁכַמְדֻנְמָה לִי שַׁכְת"ר אֵין לוֹ סֵפֶר תוֹהֵבָה"א דְּפוּס וּוּנְצִיאָ.

בְּרִלִין. שְׁהֵם שְׁוִיִּים עִם הַדְּפִים שְׁהִבִּיאוּ הַפּוּסְקִים וּכְבוּדוֹ כְּתִב בְּשֵׁם הָרֶשֶׁב"א שְׁעַר הַתְּעוֹרְבֵת ד' ס"ט וּבְרַה"ב שְׁשֵׁנוֹה עִם הַדְּפִים דָּף זֶה הֵינֵנוּ בְּשַׁעֲרָא מְלִיחַת בְּשַׁר] מַעֲתָה שְׁזַכִּינוּ דְּבִשְׁנֵיהֶם שְׁוִיִּים לֹא בְּטִיל.

הַפְּרוּשׁ בְּר"ן מְרַנּוּחַ כַּמ"שׁ בְּתִשׁוּבָה הַקּוּדְמָת. וְנִתְמַתִּי שְׁמַתָּה בְּלִבִּי שְׁכַנּוּנֵתִי הָאֲמַת בְּדַעַת הָרַאשׁוֹנִים ז"ל וְדַעַת קְדוּשִׁים מְצִאתִי: יְדִידוֹ הַדּוּש"ת בַּא"ר הַק' אֲבָרְהָם.

סִימָן קִיט א) בַּמַּס' ע"ז (דָּף כ"ט): בְּמִשְׁנֵה וְהַחֻמְצָא שֶׁל נְכָרִים שֶׁהִי מִתְחַקֵּלְתוּ יֵין וְכַתֵּב הָר"ן לְאֶפּוֹקֵי הֵיכָא דְּזַבִּין נְכָרֵי חֻמְצָא מִיִּשְׂרָאֵל דְּתוֹ לֹא מִיְתָסֵר כָּלֵל דְּלִית בִּי מִשׁוּם גִּיסוּף דְּחֻמְצָא לֹא מְנַסְכִּי לִי וְאֲסוּרָה דֵּינֵן אֲנִיסוּף אֲסֻמְכוּהָ וּלְפִיכָּה כָּל שְׁאֵין לְחוּשׁ בּוֹ לְגִיסוּף לֹא מִיְתָסֵר מִשׁוּם בְּנוֹתִיָּהֶם וּמַש"ה אָמְרִינֵן דֵּינֵן מְבוּשָׁל אֵין בּוֹ מִשׁוּם מַגַּע נְכָרֵי עַכ"ד: ב) וְנִרְאֶה לִי שְׁדָבְרֵי הֵם לְשִׁיטַתוֹ שְׁתַּקְנָה אַחַת הִי לְאִיסוּרוֹ בְּהִנְאַה מִשׁוּם בְּנוֹתִיָּהֶם וּמִשׁוּם חֲשֵׁשׁ גִּיסוּף.

אָבֵל לְדַעַת הַרְשָׁבָ"א שֶׁהֵבִיא הַב"י (ס"א קכ"ג) שִׁשְׁנֵי תַקְנֹת הֵי' בַּתְּחִילָה גָזְרוּ עָלָיו לְאַנְסְרוֹ בְּשִׁתִּי' מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם. וְתַקְנָה זוֹ הֵי' מִ"ח דָּבָר.

וּב"ד שֶׁלֹּאֲתַרְיֵהֶם גָּזְרוּ עָלָיו לְאַנְסְרוֹ בַּהֲנָאָה מִחֲשַׁשׁ נִסְוֵף. הָרִי דְגִזְזִירָה מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם הֵי' אַף בְּלֹא חֲשַׁשָּׁא דְנִסְוֵף: ג) וְעוֹד תְּמוּהָ לִי לְדַעַת הַר"ן דְּהָא בְּגַר תּוֹשֵׁב דְּאָמְרִינּוּ בְּפָרֶק הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל דִּינּוּ כְּשִׁמְנוּ.

וּפְיָרְשׁוּ הַתּוֹס' דְּלֹא מִתְסַר מִשּׁוּם נִסְוֵף אֲלֵא מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם. הָרִי דְגִזְזִירַת בְּנוֹתֵיהֶם אַף בְּלֹא חֲשַׁשָּׁה דְנִסְוֵף הוּא: ד) וּלְפַעַנ"ד הֵי' נִרְאֶה דְהִיכָא דְזַבִּין נְכָרֵי חוֹמָץ מִיִּשְׂרָאֵל לֹא שִׁינָף בִּי גִזְזִירַת בְּנוֹתֵיהֶם כָּלֵל.

אַף אִם תִּמְצָא לּוֹמַר דְּבַחְוָמָץ שִׁינָף מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם מ"מ זֶה אֵינוֹ אֲלֵא כְּשִׁתְּחִילְתּוֹ בְּיַד נְכָרִים. אָבֵל כָּל שִׁתְּחִילְתּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל לֹא שִׁינָף בִּי גִזְזִירַת בְּנוֹתֵיהֶם.

וּכְמוֹ בְּפֶת שְׁקָנָה עֲפוּ"ם מִיִּשְׂרָאֵל שְׁמוֹתָר. כְּדַמוּכַח בְּפָרֶק בְּתָרָא (ס"ה:): בְּעוֹבְדָא דְכָרִי דְחִיטִי דְנָפַל עָלָי חֲבִיתָא דִּינ"נ.

וְכֵן הוֹכִיחוּ הַפּוֹסְקִים ז"ל מִשֵּׁם דְּבַתֵּר תְּחִילְתּוֹ אֲזַלִּינוּ. וְה"ה בִּינּוּ לֹא שִׁינָף בִּי גִזְזִירַת בְּנוֹתֵיהֶם אֲלֵא כְּשִׁתְּחִילְתָּ עֲשִׂיתּוֹ בְּיַד גּוֹי: ה) וּמָה שֶׁפֶתַב הַר"ן עוֹד וּמִש"ה יֵין מְבוֹשָׁל לֹא מִתְסַר בְּמַגַּע גּוֹי.

הֵן אָמַת שֶׁכֵּן מְפֹרָשׁ בְּגִמְרָא (ד' ל.) (בְּעוֹבְדָא דְשְׁמוּאֵל וְאֲבֵלֵט דְאַיִתִּי לְקַמְיָהוּ יֵין מְבוֹשָׁל מִשְׁכִּי לִידֵי' כו'.

אוּלָם לְדַעַת הָרֵא"ש (בְּפָרֶק הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל) דְּאַף דְגַר תּוֹשֵׁב יֵינוּ כְּשִׁמְנוּ זֶה אֵינוֹ אֲלֵא בִּינּוּ שְׁלוֹ אָבֵל אֵינוֹ אוֹסֵר בְּמַגָּעוֹ. הָרִי לְהַדְיָא דְאֵין בְּמַגַּע גּוֹי מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם רַק מִשּׁוּם נִסְוֵף וְאֵין גִּזְזִירַת בְּנוֹתֵיהֶם אֲלֵא בִּינּוּ שְׁלָהֶם.

וְכֵן מִשְׁמַע בְּתוֹס' (נ"ז:): ד"ה לְאַפּוֹקִי וְז"ל בְּסוֹף הַדִּיבּוּר וּמִיָּהוּ קִשְׂיָא סָתָם יֵינָם הָאֵיף גַּתִּיר בַּהֲנָאָה פִּינּוּן שְׁגָזְרוּ עַל סָתָם יֵינָם מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם. הָרִי דְבַנּוֹגַע הָוֵי נִיחָא לְהוּ דְאֵין בְּנּוֹגַע מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם רַק מִחֲשַׁשׁ נִסְוֵף.

וְע"כ נִיחָא דִּינּוּ מְבוֹשָׁל אֵינוֹ נְאָסֵר בְּמַגָּע פִּינּוּ דְבְּמַגָּע לִיכָא מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם: ו) וְאוּלָם דַּעַת הַר"ן מְפֹרָשׁ בְּכָאן וְכֵן בַּפ' ר' יִשְׁמַעֲאֵל בְּמָה שִׁינָשֵׁב הָא דְהַחְמִירוּ בְּמַגָּע טְפִי מְכַחוּ אַף דְכּוֹחוֹ הוּא כְּעֵין זְרִיקָה וְנִסְוֵף מִשּׁוּם דְבְּמַגָּע אִיכָא אַף מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם מִשָּׂא"כ בְּכּוֹחוֹ.

וְכֵן פֶּתַב עוֹד בְּמִימְרָא דְרַב אֲשִׁי בַּהֲוֵי נְכָרֵי דְנִסְכֵּי' לְחַמְרָא דִּישְׂרָאֵל בְּכּוֹנְנָה דְמַגַּע נְכָרֵי אִסּוּר מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם. ע"כ לֹא הִתִּיר מַגַּע גַּר תּוֹשֵׁב בְּשִׁתִּי'.

וְכֵן דַּעַת הַרְשָׁבָ"א לְאַסּוֹר מַגַּע גַּר תּוֹשֵׁב בְּשִׁתִּי' אַף שֶׁהוּא עֲצָמוּ פֶתַב דְאֵין גַּר תּוֹשֵׁב אוֹסֵר מִחֲשַׁשׁ נִסְוֵף רַק מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם. וְלִשְׁיִטְתּוֹ צ"ל הָא דִּינּוּ מְבוֹשָׁל אֵינוֹ נְאָסֵר בְּמַגָּע כְּמִפְרָשׁ בַּש"ס וְכֵן חוֹמָץ כְּמִפְרָשׁ בַּפּוֹסְקִים.

מִשּׁוּם דְּלֹא שִׁינָף גִּזְזִירַת בְּנוֹתֵיהֶם אֲלֵא בִּינּוּ חֵי וְדו"ק: ז) וְנִרְאֶה לִי שֶׁמָּה שֶׁדְּחַקּוּ לְר"ן לְסַבְרָא זֶה דְּלֹא גָזְרוּ מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם אֲלֵא הִיכָא דְאִיכָא גַם חֲשַׁשׁ נִסְוֵף וְלֹא נִיחָא לִי בְּפִשְׁטוֹת כַּנ"ל דְאֵין בַּחוֹמָץ מִשּׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם כְּמוֹכֵן מְסַבְרָא.

דאָזיגל לשיטתו דהא דכוחו לא אסרו בהנאה כמו מגע אף דכוחו הוא פּעין זריקה וניסוף. משום דבמגע איפא אף משום בנותיהם משא"כ בכוחו (פנ"ל דבריו).

וא"כ אי אמרת דבחומץ ליפא למיגור משום בנותיהם א"כ איך הוכיח הש"ס דחומץ שלנו ביד נכרים א"צ חותם בתוף חותם. דאי משום אנפוכי לא מנסכי לי'.

דילמא לעולם מנסכי לי' ואף עפ"י כן אינו אסור בהנאה אלא פשיה' מתחילתו זין פיון דליפא למיגור משום בנותיהם. ודומה לכוחו שמוטר בהנאה ולעולם דמנסכי לי' עכו"ם: (ח) ועוד מוכח פן לדעת הרשב"ם והרמב"ן שהביא הר"ן בסמוך דע"כ הוצרכו לטעמא דמשום בנותיהם דאל"כ מחשש ניסוף לחוד לא הי' אוסרים דרנפא לאו נסוף להרשב"ם. ולהרמב"ן משום דאי נסוף לי' לא הנה מזבין לי'. וא"כ אם איתא דאין בחומץ משום בנותיהם.

בפשוטות מותר חומץ שלקהם. דמחשש ניסוף ליפא פנ"ל שני הטעמים.

אבל חומץ שלנו בינדם מנסכי לי' וכדברי הרמב"ן. אלא ודאי דיש בחומץ משום בנותיהם ואפי"ה לא אסרוהו פיון דאסמכוהו אקרא דניסוף: ט' ואמנם להרשב"א שהוכחנו לעיל דחומץ זין מבושל אין בהם משום בנותיהם לא קשיא קושיות הנ"ל.

דאיהו לשיטתו דס"ל דכוחו של עכו"ם אוסר בהנאה. וכן ס"ל דשני תקנות הי' תחילה גזרו משום בנותיהם לאוסרו בשתי' וב"ד שלאחריהם גזרו עליו מחשש ניסוף לאוסרו בהנאה.

ובאמת לאחר שגזרו עליו מחשש ניסוף לא צריף לטעמא דבנותיהם [זולת לגר תושב שאוסר בשתי' מתקנה ראשונה] וע"כ שפיר דייק הש"ס דלא מנסכי לי' דאי מנסכי לי' אף דליפא טעמא דבנותיהם הי' אסור בהנאה: ולפי מה שהוכחנו לשיטת הרשב"א הנ"ל דאין בחומץ זין מבושל משום בנותיהם ואפי"ה אי הנה מנסכי לי' הי' אסור בהנאה ניקח לי' הא דאמר בש"ס הא אתא לאשמעינן זין מבושל שלנו ביד נכרים א"צ חותם בתוף חותם.

ולא קאמר בפשיטות דקמ"ל דזין מבושל שלנו אינו נאסר במגע נכרי. והתוס' דקדקו בדבר ותירוץם דחוק.

ולפמ"ש ניקח דבאמת אין להוכיח ממתני' שיהי' חומץ שלנו מותר במגע נכרי דאפשר שאסור בשתי' משום בנותיהם [כמו שסובר הר"ן באמת דיש בהם משום בנותיהם ומ"מ מותר משום דאסמכו אקרא דניסוף.

וכבר בארנו שהרשב"א חולק בדבר] כמו מגע ג"ת שאוסר בשתי' פנ"ל. אף הא עכ"פ מוכח דלא מנסכי לי' דאי מנסכי לי' אפי' תימא דליפא משום בנותיהם הי' אסור בהנאה מחשש ניסוף.

וע"כ חומץ שלנו בינדם א"צ חותם בתוף חותם. דאפי' תימא דמגעם אסור משום בנותיהם מ"מ לא טרח לזיופי כמו שאמרו בש"ס לענין אחרופי.

כ"ש לענגן מגע דלית לי' הנאה פלל ולא מצי למימר דמוכח דחומץ ש'לנו אינו נאסר בהנאה במגעם. דא"כ הי' משמע דבשתי' אסור.

ונה אינו לפי האמת. אלא דממתני' לא מוכח דמותר בשתי'.

וע"כ קאמר הנפקא מינה לענגן חותם בתוך חותם דמוכח שפיר ממתני' ותרוץ זה ג"כ לענגן זין מבושל. ומ"מ קושטא דמילתא דזין מבושל אינו נאסר במגע מבריינתא דזין מבושל אין בו משום יי"נ.

וכן מוכח עובדא דשמואל ואבלט פנ"ל. ומסתמא פן הדין בחומץ.

דיותר קרוב הדעת איפא ביין מבושל מבחומץ. ונה נ"ל נכון בכוננת הש"ס: סימן קכ (א) שם (דף נ"ט): אומר רב אשי האי נכרי דנסע לתמרא דישראל בכוננה אע"ג דלזביני' לנפר אחרני' אסור שרי למישקל דמי מההוא נכרי מאי טעמא מיקלא קליה אמר ר"א מנא אמיןא לה דתניא נכרי שניסוף יינו של ישראל שלא בפני ע"ז אסור ור' יהודה פן בקא ור"י פן בתירה מתירין משום שני דברים אהד שאין מנסכין זין אלא בפני ע"ז ואהד שאומר לו לא פל הימנה שתאסר ייני לאונסי.

והנה הסוגיא תמוה טובא פיון דהטעם בפשיטות משום דמקלא קלי' מאי ראי' מייתי מהתם. ועוד פיון דקי"ל כת"ק שם א"כ אין ראי' פלל ועיין פ"ר"ן: (ב) והנלפע"ד לתרץ דהנה הראשונים נתקשו במה דאמרינו דטעמא דסתם יינם אסור משום פנותייהם.

ומצינו דאסור משום חשש ניסוף דלמה לי הני תרי טעמא. ובשקלא טעמא דחשש ניסוף צריכין דמטעמא דבנותייהם לא הי' אסור רק בשתי'.

אף פיון דיש טעמא דחשש ניסוף א"צ טעמא דבנותייהם: ונראה לי בהקדמ מה דאמרינו בש"ס חולין (דף מ.) דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה.

ועיין בתוס' דלא חשיב מעשה רק אם עושה שינוי פגון שחיטה אבל בלא שינוי לא חשיב מעשה. והנה לפי זה לכאורה קשה היכי מצי נכרי לנסוף זין של ישראל בשכשוף ידיו הא שכשוף לא חשיב שינוי פלל דמאי שינוי יש.

וא"כ לא חשיב מעשה והיכי מצי אוסר הא בלא מעשה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. אף נראה עפ"מ"ש התוס' גיטין (דף נ"ג): דאי הניזק שאינו נכר שמי' הניזק אין לה שינוי גדול מזה ועי"ש דגם היכא דנאסר באכילה לבד חשיב שינוי פגון בתרומה ונטמאה.

א"כ ה"נ פיון דבשתי' נאסר משום פנותייהם. דלענגן איסור משום פנותייהם לא בעינן פנונה.

ולא שייך אין אדם אוסר דבר שאינו שלו כמ"ש התוס' ב"ק (דף ק') עיי"ש. וכיון דנאסר משום פנותייהם א"כ אין לה שינוי גדול מזה.

וע"כ מצי לאוסרו גם בהנאה מחמת הניסוף דאדם אוסר דבר שאינו שלו במעשה פנ"ל. אמנם פל זה למאי דאמרינו טעמא דבנותייהם שוב שייך חשש ניסוף פנ"ל.

דבלא"ה לא שייך ניסוף פנ"ל ומתורץ הקו' הנ"ל: (ד) אף אפתי לכאורה י"ל ממה דאמרינו בש"ס פסונגין הווא אתרוגא דנפל לחביתא דחמרא אידרי נכרי ושקלי' קפץ

ואתזה בתוה היין שלא תשתקע אמר להו רב אשי נקטוה לידן' פי היכי דלא לישכשוף
בי' וברצוה עד דשייפא [פי היכא דלא לשכשוף ולאסור בהנאה שאין מנסכין אלא ע"י
שכשוף.

וברצוה עד דשייפא פפו התבית לצד אחד עד שנשפף יינה לתוה פלי אחר שימשו היין
מן הנכרי ואח"כ יוציאנה ותהא מותרת בהנאה התבית דכל זמן שיידו תחובה ביין אם
יוציאנה אי אפשר לשמור שלא ישכשוף.

פירש י' עיי"ש ולפי הנ"ל מה בכך שישיאר היין הא בזה פיון דבשעה שנתן ידו בתוה
היין נאסר בשתי' וא"כ שוב אף שישיכשוף אח"כ או יוציא ידו בכוננת נוסף לא הוי שינוי
ולא מצי אוסר במה שיוציא ידו בכוננת נוסף דלא הוי ע"י מעשה כנ"ל.

ושוב אין אדם אוסר דבר שאינו שלו: ה) אף ז"א עפימ"ש התוס' ב"ק (ק':) גבי שרץ
דחשיב הניזק שאינו ניכר פיון דאינו יודע אם הניכר עיי"ש. אבל בלאו הכי הוי ניכר
במה שאנו רואין השרץ מונח על הפירות.

וא"כ ה"נ זה גופא דנוגע ביין זה חשיב ניכר. ובלא"ה צריכין לומר פן דהא פיון דקי"ל
דחשיב שאינו ניכר לא שמי' הניזק א"כ לא חשיב שינוי מה שניאסר מקודם.

רק ע"י זה שראינו שנוגע ביין עיי"ז חשיב ניכר כנ"ל. וא"כ שפיר אמרינן בש"ס שם
דאם יוציא היד וישכשוף.

אזי נאסר היין משום נוסף. דכיון דיהי' ידו בתוה היין הוי ניכר והוי שינוי ומצי אוסר
ע"י המעשה כנ"ל.

[הגה.

לכאורה יש לפקפק דעד כאן לא קאמרי התוס' דהיכא דנאסר אין לה שינוי גדול מזה
אף דאינו ניכר השינוי היינו רק למ"ד הניזק שאינו ניכר שמי' הניזק. נוכל לומר ג"כ שינוי
שאינו ניכר שמי' שינוי.

אבל לדידן דקי"ל הניזק שאינו ניכר לא שמי' הניזק אין לנו ראי' מדברי התוס' דשינוי
שאינו ניכר שמי' שינוי. אף יש להביא ראי' מתוס' שבת (נ"ח).

ד"ה אע"פ) דהא דכפה שנתנתו לספר טהור מן המדרס אע"פ שלא עשתה שום שינוי
מעשה פיון דנאסר בהנאה ע"י פן חשיב פשינוי מעשה עיי"ש ואף דאיסור שבו אינו ניכר.
המגיה): ו ולפי דרכינו הנ"ל יתנישב על נכון מה שמוכא בתוס' ע"ז (ס"ד:) גירסת רש"י
דמשום הכי אין מפקידין יין אצל גר תושב דאין מקפיד על מגע נכרי.

והר"ן ז"ל תמה דא"כ אמאי בג"ת יינו פשמונו ואינו אסור בהנאה הא יש חשש נוסף.
ולכן"ל דבאמת הא דנכרי יכול לנסף היינו משום דנאסר ע"י הנגיעה עכ"פ בשתי' משום
בנותיהם אף דאין אדם אוסר בלא מעשה כנ"ל.

וכיון דנאסר בשתי' שוב הוי שינוי והוי מעשה ונאסר בהנאה כנ"ל. א"כ הכא פיון דוסף
סוף כפר נאסר בשתי' משום דיינו פשמונו.

א"כ שוב לא מצי נכרי לאסור פלל דלא הוי שינוי ולא הוי מעשה ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו בלא מעשה פנ"ל: ז) ועפי"ז מרווח לן סוגיית הש"ס הנ"ל דמיקלא קליני' דלקאורה יש להבין האיה שרי למישקל דמי הא מדאורייתא הנכרי פטור דהיזק שאינו ניפר לא שמיל היזק וא"כ הוי מדאורייתא דמי יין נסוף.

דקא פיון דמדאורייתא לא חיישינו לניסוף א"כ הוי היזק שאינו ניפר. וכיון דרבנן חיישי לניסוף א"כ חשו לאיסור דאורייתא ומדאורייתא שוב הוי דמי י"נ דמדאורייתא פטור דהוי היזק שאינו ניפר פיון דמדאורייתא לא חיישי לניסוף פנ"ל: ח) אף נוכל לומר דזה סייעתא דר"א משם פיון דסובר הת"ק דיכול לאסור וע"כ מטעמא דכיון דעשה מעשה אסרה.

והיינו פיון דנאסר בשתי' משום בנותיהם פנ"ל ע"כ הוי שינוי והוי מעשה. א"כ כל זה מדרבנן אבל מדאורייתא דלא שייך בנותיהם ממילא אינו יכול לאסור פלל דלא הוי מעשה פיון דלא הוי שינוי וא"כ אין אדם אוסר דבר שאינו שלו בלא מעשה ורק מדרבנן אוסר.

ומדרבנן שוב חייב לשלם דהוי היזק ניפר דמדרבנן חיישינו לניסוף פנ"ל. והרי ניפר הנגיעה פנ"ל: ט) ועפי"ז נתיישב לנו המחבר התמוה (בסי' קכ"ו סעיף ז') גבי נגע הנכרי בקילוח היורד מן הגת דפסק דאם יש ס' בוצים וחרצנים שפגת מותר משום רואין.

ונה תמוה עי"ש בפ"ש דכיון דניצוק חיבור א"כ הוי פנוגע בכל היין. והיכי שייך ס'. אף להנ"ל ניחא. דהנה הרמב"ם ז"ל פסק דבכל הדברים שאין נאסרין אלא בשתי' לא אמרינו ניצוק חיבור.

וא"כ לקאורה קשה היכי יכול לאסור ע"י ניצוק הא העיקר הטעם דיכול נכרי לאסור פיון דבנגיעתו נאסר בשתי' משום בנותיהם פנ"ל. והכא בניצוק דלאיסור שתי' לא אמרינו ניצוק חיבור.

א"כ שוב נימא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו פנ"ל. אף צ"ל הטעם דנאסר עכ"פ משום תערובות בשתי'.

וכיון דנאסר בשתי' שוב נאסר בהנאה ע"י ניסוף פנ"ל. וא"כ שפיר פסק המחבר דהיכא דיש ס' דלא שייך תערובות לא שייך פלל ניצוק פנ"ל סימן קכא הלכות עבודה זרה ב"ה אור ליום ב' בא תרמ"ה לפ"ק פה סאכטשאב.

שו"ר לכבוד ידי"נ הרה"ג החו"ב משנתו זך ונקי הקסיד כקש"ת מו"ה יצחק הפהן נ"י: הנה שאלני ר' משה אהרן מרחוב גאלעווקיס בדבר שפא לידו במשפון צלמים ולא פדאן הנכרי ואמר לי שפבר שאל זאת מכ"ת נ"י.

ולא השיבו תשובה ברורה: א) וילדעתי האנמנם פי אף שהדבר ברור שלא נתבטלו הצלמים ע"י שהניחן במשפון דקי"ל פחכמים (ע"ז נ"ג.) מקרה או משפנה לא ביטל.

נאפני להרמב"ם בצורף ישראל ביטל. הא ס"ל צורף דנקא.

מ"מ נ"ל שיש להם תקנה ע"י שיתנם לצורך נכרי להתיכם וזה ביטולם: (ב) ואין לפקפק
הואיל שפאו ליד ישראל במשפון נעשה כע"ז של ישראל. אף שישאל מגוי לא קנה
משפון.

מ"מ חייב באחריותו. וכתב המג"א (סי' תקפ"ו סק"ה) דבחיוב אחריות נעשה כשלו
לענין שלא יהי לו ביטול כמו לענין חמץ.

לימא דהא מבואר בתוס' ע"ז (נ"ג:) דאפי' לרבי דאמר ביטל היינו כשנשתמקעה. דאי
לא נשתמקעה מודה רבי דלא ביטל הואיל ונדעתו לחזור.

ואם איתא דתיקף שמשפנה נעשה ע"ז של ישראל. האף מועיל הביטול אח"כ בשעה
שנשתמקעה.

הלא נעשה מקבר ע"ז של ישראל. ובר"ן כתב שם ג"כ לדעת הרמב"ם וראב"ד צורך
דוקא.

צ"ל דמשפנה דביטל היינו שהגיע זמן ולא פדאה דקודם זמן הלא לא יוכל לצרפם. א"כ
מוכח מר"ן ג"כ דלא נעשה ע"ז של ישראל ע"י משפון: (ג) וראיית המג"א מתוס' סנפה
שהקשו בלולב של ע"ז של גוי אף יש לו ביטול הלא בהגבהה נעשה ע"ז של ישראל
והוצרכו לתרץ כגון שהגביה שלא לקנותה.

ולא תירצו כפשוטו דכיון שהוא של גוי לא יוכל לקנותו. אלא ודאי משום שנתחייב
באחריות: ד' ולפענ"ד אין הטעם משום אחריות.

ולא מבעיא למ"ד גזו נכרי מותר דנעשה שלו כמבואר באהע"ז (סי' כ"ח סעיף א'
ברמ"א) ובח"מ (סי' רפ"ג) שפסק בתשו' רש"י דהיא שמומך לגונלו חשיב שלו דלא
פספד יראים שהביא המג"א (סי' תרל"ז סק"ג).

אף אף למ"ד גזל גוי אסור. מ"מ ע"ז שלו פשיטא שאין בו איסור גזל.

ורחל גנבה התרפים אשר לאבי פדי להפרישו מע"ז. וה"נ זה טובה לגוי להפרישו מע"ז.

וכיון שמומך לגונלו שוב נעשה שלו כנ"ל. וא"כ אף שראיות המג"א טובה לעיקר הדין
לדחות דברי הב"ח.

אבל לא לענין חיוב אחריות דמוכח מתוס' ור"ן דבמשפון לא נעשה של ישראל: ה'
ובאמת ק"ל על הר"ן דהא בחי' הר"ן פ' איזהו נשך (ע"א) וכ"כ הנ"י שם דישאל מנכרי
קונה משפון. ואפשר דכיון דהא דע"ז של ישראל אין לו ביטול מה"ת היינו כשעובדה
ישאל.

והא דע"ז שעובדה גוי והוא של ישראל אין לו ביטול היא רק מדרבנן כמ"ש הריטב"א
בשם הרמב"ן. לא התימרו חכמים במשפון.

מ"מ להלכה קי"ל (באו"ח סי' תמ"א) ישראל מגוי לא קנה משפון: אף מה שיש לעיין
דהא לאחר שנתאש הגוי מלפדותה נעשה של ישראל כמבואר בשלהי ע"ז לענין טבילת
פלים. וכ"כ בעל העיטור הובא ברא"ש בשמעתא דנכרי שהלנה (ויש שם ט"ס ברא"ש
ובש"ף יור"ד סי' קס"ט ס"ק נ"ז) העתיק דברי הרא"ש עם הט"ס.

אף אח"כ פתב בתוך הדברים אי דחזא דעתה' לשקוע' ויהא הגנוסחא האמיתית בבעל העיטור. וכ"ה בבעל העיטור שלפנינו.

ותיבת נאז הוא ט"ס וצ"ל דחזי] וא"כ האף יועיל הבטול. אף איסורא לא ניחא לי דליקני.

ואף שפקע זכות הגוי מהמשכון. מ"מ לא ניתוסף זכות זה לישראל שיהי' נחלט לו המשכון ז) אף יש לפקפק עפ"י מה דאיתא ב"ק (מ"ט:): משכנו של גר בידי ישראל ומת הגר ובא אחר והחזיק בה זה קנה פנגד מעותיו וזה קנה השאר.

וכתב בשטמ"ק בשם המאירי דאפי' רוצה המחזיק לפדות אינו יכול בכנגד מעותיו ע"ש. וכן משמע לשון הגמרא "קנה" וכו'.

ושם בגמ' דליתא למשכון בתצירו דליזפי לי הרי דבמה שנסתלק הלנה לבד נעשה לגמרי של המלנה בלא קניו. וע"כ אפי' לא ניחא לי למלנה לזכות נעשה שלו.

דומיא דמחילה דאפי' בע"כ של לנה מהני. כמ"ש הרא"ה הובא בר"ן פתובות (פ' נערה) גבי מוחלת פתובתה במ"ש שא"כ תמחול פתובתה ותיוון מהם בע"כ ע"ש.

הנה דמהני מחילה בע"כ של לנה. והיינו משום דאינו אלא סילוק שיעבוד דומיא דמיתת הגר דמבואר שם בסוגיא דפקע שיעבודי'.

ה"נ כשנתניאש הנכרי לפדותו דפקע זכות הגוי דומיא דמיתת הגר נעשה של מלנה לגמרי אפי' בע"כ של מלנה: ח) אף נראה דהא דמשכנו של גר בידי ישראל ומת קנה המלנה פנגד מעותיו.

היינו משום דבע"ח קונה משכון פנגד מעותיו דוקא פמבואר בש"ף (סי' ע"ב). אלא שביד הלנה לפדותו.

וכשמת הגר ופקע ממנו זכות זה נשאר למלנה לגמרי. דזכות שיש ללנה לפדותו הוא פעין שיעבוד וכשמת פקע שיעבודי' דומיא דמשכנו של ישראל בידי גר ומת הגר דנשאר המשכון ללנה לגמרי: ט) ואי קשה פינון דזכות המלנה חשיב רק כשיעבוד דעל פן כשמת גר המלנה פקע שיעבודי' ממילא זכות הלנה לפדות חשיב שלו.

ואף נאמר כשמת גר הלנה ופקע זכותו שישאר לגמרי למלנה. לא קשה דלעולם חשיב המשכון למלנה משום דבע"ח קונה משכון.

אף כשפדאו הלנה אמרי' למפרע הוא פודה פינון דיכול לפדותו בע"כ של המלנה. ומה"ט אמרי' גבי בתי ערי חומה רבית גמורה היא והתורה התירה אף דנקרא מכירה בתורה.

אף כשפודהו ע"כ בטל המכירה למפרע. ה"נ במשכון אף דבע"ח קונה משכון.

מ"מ כשפודהו הלנה ע"כ פקע קנין המלנה למפרע. וכיון שאם יפדהו ישראל הלנה מיד המחזיק.

נופקע קנין הגר למפרע. ויהי' רק שיעבוד דפקע במיתתו ויהי' מחויב המחזיק להחזיר המעות.

הפוכי מטרפתא ל"ל. ונחשיב של הלנה לגמרי פיון שיכול לפדותו בלא כלום שהרי יצטרף להחזיר המעות חשיב מעתה שלו לגמרי ומחויב המחזיק להחזירו: י) אד תי זה אינו עולה לשיטת התוס' פסחים דאפי' פדאו לבסוף בע"ח קונה משפון רק לשיטת הרמב"ן במלחמות שם דהיינו דנקא שלא פדאו לבסוף: יא) ובמחנה אפרים (ה' זכי' ונהפקר סי' ט').

ראיתי שכתב בהא דמשפון של ישראל ביז הגר ומת הגר פקע שיעבודי' אף דבע"ח קונה משפון אין הקנין אלא כל זמן הלואה וכשמת פקע המשפון ואנדא קנין המשפון יע"ש: יב) איה שיהי' פיון דבע"ח קונה משפון כל זמן שלא פדאו חשיב של המלנה. ולנה אית לי' שיעבוד שיוכל לפדותו בע"כ של מלנה. וכשמת גר הלנה נשאר למלנה לגמרי.

וכל זה בישראל מישראל. אבל בנ"ד דישראל מגוי לא קנה משפון.

אף שנפקע זכות הגוי במה שנתניאש מלפדותו לא נעשה של ישראל בע"כ של ישראל: יג) אף כל היתר לרבנן דר' מאיר דישראל מגוי לא קנה משפון. אף לר"מ דקונה משפון שוב כשדעת הגוי לשקועי'.

נעשה של ישראל לגמרי בע"כ של ישראל פנ"ל. ובמג"א (סי' תמ"א) ראיתי שכתב דאפי' דעת הנכרי לשקועי' אינו עובר כל זמן שלא מכר לו בפירושו.

ואפשר פוננתו כמ"ש דמשום איסור חמץ לא ניחא לישראל לקנות לגמרי ולא קנה בע"כ פיון דקי"ל ישראל מגוי לא קנה משפון. או אפשר שלא הרגיש בט"ס שיש ברא"ש בשם בעל העיטור פי ספר בעל העיטור לא יצא לאור כ"א בזמננו זה: יד) ולהלכה אף שיש פוסקים ישראל מגוי קונה משפון.

הה"מ לדעת הרמב"ם הובא בב"י (סי' תמ"א) ונה"ן בחי' ב"מ. פיון דבש"ע (סימן תמ"א) פסק דאינו קונה הכי נקטינן.

ובפרט דהריטב"א בשם רמב"ן דהא דע"ז של ישראל אין לו ביטול לאו מדאו' ובדרבנן נקטינן כדעת המיקל. ע"כ נ"ל שיתנהו לצורף גוי להתיכו וידע הגוי שהי' ע"ז שהרי צריף שידע הגוי בטוב ע"ז פנ"ל.

מחול כת"ר להעביר עיניו על הדברים. ואם גם בעיניו יראה להתיר מחול לשלוח אחריו האיש ולומר לו הפסק.

ואם אין לו פנאי למעלתו לעיין. מחול לעשות ג"כ פנ"ל.

אף אם יראה בעיני כ"ת להשיב על הדברים מחול לכתוב אלי ועל י התשובות בראצוא ושוב ותבררו הדברים: דברי ידידו הדו"ש הק' אברהם. סימן קכב ב"ה יום ד' וישב טו"ב לחודש פסליו תרמ"ו לפ"ק פה סאקטשאב.

החזה"ש וכת"ס לכבוד אהובי גיסי ידי"ן הרב הגדול חריף ובקי בסדרי תורה. משנתו זך ונקי.

המאןשר במעלות ומדות שלשלת היוחסין כש"ת מו"ה יצחק חיים הפהן נ"י: יקרת
מכתבו בדבר אשר משפן גוי לישראל שתי וערב שעל צנארו והגיע הזמן ולא פדאה
הנה לדינא פבר השבתי בקצרה ולדעתי אין לשתי וערב דין ע"ז פלל.

אף יען לא השבתי פלל על דברי פלפולו פי לא הי' לי פנאי וכעת עינתי שנית בדברי
פלפולו וראיתי פי דבריו פראוי מוצקים קולע אל השערה ולא יחטיא. אמרתי אולי
יחשוב כ"ת פי נקל בעיני דברי פלפולו.

ונהפוך הוא. אמרתי להשיבו שנית.

ואחזור גם דברי הראשונים. פי לא נכתבו אז בסידור: א) והנה דברי ראב"ה ורמ"א
(סי' קמ"א סעי' א') ברור מללו דאין שום חשש בשתי וערב שתולין בצנאר שמא
השתנה לו הגוי.

ואל"כ לא הי' סותמים הדברים לתת. מכשול.

וטעם הדברים לדעתי הואיל שידוע שהולכים בשתי וערב שעל צנאריהם ערומים.
ואיתא בפ' הצלמים דכשנכנס ערום ראי' שאין מחשבה לע"ז.

ועוד יש להדמותה לנמצא על פלים מבוזים לא חיישי' שנעשה לע"ז. ובוודאי לנוי נעשה.
וה"נ ודאי לזכר בעלמא נעשה ולא לע"ז: ב) ואף אף הש"ך שיש חשש לשתי וערב.
מ"מ לאחר שמשכנה ולא פדאה נתבטלה.

וע' בס' הקודם לזה] הגם דקי"ל פרבון דמכרה או משכנה לא ביטל. הלא הטעם דאמר
בוודאי ישראל לגוי מזבין לה ופלח לה.

אבל בשתי וערב אף אי מוכרה לגוי. מי ימר דפלח לה גוי שני.

שמא לא יחזיקנה אלא לזכר בעלמא. ואף את"ל שהוא עצמו השתנה לה.

מ"מ הקונה אפשר שלא ישתנה לה פלל. ובגמ' משמע דוקא בשברור אצלו שהשני
פלח לה.

דאיתא גבי אבידה (בדף מ"ג.) דאמר גוי ממנ"פ אי גוי משכח לה פלח לה.

ואי ישראל משכח לה. אידי דדמ' יקרים מזבין לה לגוי ופלח לה.

הנה דוקא בברור אצלו שהשני ישתנה לה. ואל"כ כפיין שהוא לא יעבדנה עוד ואם אחר
השתנה לה הוא ספק בעיניו מבטל לה: ג) ואף דבגמ' (מ"ב.

) משמע בצורת דרקון דג"כ ספק דעל פן אם ספק גוי שיכרה או ישראל מותר משום
ס"ס. מ"מ במצא צורת דרקון אמרי' שם (ד' מ"ג.

) גוי לא מייאש מינה. סבר אי גוי משכח לה פלח לה.

אי ישראל אידי דדמ' יקרים מזבין לה נמי ופלח לה. ואמאי.

נימא דגוי שיקנה שמא לא פלח לה. כפיין דצורת דרקון רק ספק ע"ז.

י"ל שונדאי אין דמי' יקרים אלא לגוי שרוצה לעונדה. וע"כ לגוי העובד אותה מובין לה
ניהלה.

אבל שתי וערב שדמי' יקרים אצל כל הגוים. משום היקר.

ולא דמי לצורת דרקון שהוא אי משום ע"ז אי נוי בעלמא. משא"כ שתי וערב שדמי'
יקרים משום היקר: ד) ועוד נראה לחלק בצורת דרקון ויתנישב גם פן קושית פבוד גיסי
הרב נ"י על המל"מ שהתיר הצלמים שהן ספק ע"ז אם ביטלם ישראל משום ספק ספיקא
דשמא נתבטל אצל הגוי ולא יעבדנו עוד דאף דר' יוחנן אית לי' (בדף מ"א): ע"ז
שנשפתרה מאל' אסורה ודלא כר"ל דסבר נדאי גוי מבטל לה.

ר' יוחנן נמי לא פליג אלא דילמא לא מבטל לה. ומ"מ ספק ע"ז מותר משום ספק ספיקא
ע"כ דברי המל"מ והקשה פבודו מצורת דרקון דמבואר ברש"י ותוס' דהוא רק ספק ע"ז
אעפ"כ בשיברה ישראל אסור.

והקשה אדם קשה פברזל: ה) ונראה ליישב דהנה תמי' גדולה על הטוש"ע (סי' קמ"א)
שכתבו בצורת דרקון נדאי לע"ז נעשית וגם רש"י כתב שם במקומו דסתמא לע"ז
נעשית. ואם סתמא לע"ז איהו גוי ספק: ו) וליישב נראה דהנה (בדף נ"ג): בימוס שנפגם
מותר באפי' ל"ד עובדין לשבירים.

הנ"מ ע"ז דכיון דפלחה זילא בי' מילתא לבטולי. משמע דוקא דפלחה אבל אם עדיין לא
פלחה אף דע"ז של גוי נאסר מיד.

דכיון שפסלו נעשה אלוה שלו. מ"מ אם נשברה שוב מבטל לה ומותרת: ז והנה ידוע
דרובא דתלוי במעשה לא הוי רוב.

וע"כ אפי' דסתמא לע"ז אינו אלא ספק נעבד דסתמא היינו שרובו לע"ז והעבודה מעשה.
ורובא דתלוי במעשה לא הוי רוב.

ומ"מ כתבו הטוש"ע שונדאי נעשה לע"ז משום שאם דנין אם נעשה לע"ז הא אין דנין
על המעשה רק אם נעשה לנוי או לע"ז. מש"ה אולי בתר רוב נחשיב נדאי שנעשה
לע"ז.

נהרי הע"ז של נכרי אסירא מיד. אבל אם ספק גוי שיברה או ישראל שיברה מותר
משום ספק ספיקא.

דהוי ספק נעבד דרובא דתלוי במעשה לא הוי רובא והוי שפיר ס"ס ספק לא נעבד. ואף
שמטעם רוב אמרי' שנעשה לע"ז.

הא נשפתרה וכשלא עבדה נתבטלה פנ"ל. ואת"ל נעבד שמא גוי שיברה ונתבטלה מ"מ:
ח) ולפי"ז יתנישב קושיתו על המל"מ מצורת דרקון דאף אם ישראל שיברה יהי' מותר
מטעם ספק ספיקא דאת"ל נעבד שמא נתבטלה ע"י שבירה.

ולהנ"ל לא קשה שהרי המל"מ שם כתב דגזירה דחבא דילמא מגבה לה והדר מבטל לה
לא אמרי' כיון דאף אי הדר מבטל לה אינו אלא ספק ע"ז. וצורת דרקון אם מגבה לה
והדר מבטל לה שפיר יהי' נדאי ע"ז משום רוב שנעשה לע"ז וע"ז של גוי אסורה מיד.

מאי אמרתָּהּ הָא נִתְּבַטְּלָהּ בְּשִׁבוּרָה אִפִּי מֵאֲלִי וְהִ"ה בְּשִׁבִירַת יִשְׂרָאֵל. לִיתָא דְּהָא מַגְּבָה לָּהּ תַּחֲזִיקָה קוּדָם שְׁבִירָה.

וְאִף דְּלִמְאִי דִּס"ד דְּלָא יָדַע גְּזִירָה דְּרַבָּא. וְע"כ הֵוֵי אָמְרִי דְר"י מְחַמֵּיר אִפִּי בִּס"ס פְּקָא. מ"מ לְהַמְסַקְנָא אִין לָנוּ הִכְרַח לֹוּמַר פֶּן וְהִדְרִינוּ לְסַבְרָא פְּשׁוּטָה דְּמוֹתָר מִשׁוּם ס"ס: ט) אִף עוֹד יֵשׁ מְקוּם עֵיוֹן שְׁהָרִי בַחֲזִי הֶרְמֵב"ן הִבִּיאוּ פְּבוּד גִּיְסִי הָרַב נ"י בְּתוֹשִׁבְתּוֹ דְּלִר"י אִפִּי פִּירָר וְזִירָה לִיָּם דֵּא"א לְגוֹי לְעַבְדָּא לָּהּ עוֹד.

כָּל זְמַן שְׁלָא יָדַע הַגּוֹי לֹא נִתְּבַטְּלָהּ בְּיָאוּשׁ שְׁלָא מִדְּעַת. א"כ אִפִּי עֲדִינָן לֹא עֲבָדָה וְכַשְׁנִשְׁבְּרָה לֹא יַעֲבֹד לָּהּ עוֹד.

מ"מ מִנ"ל שְׁיָדַע הַגּוֹי בְּשִׁבִירָה וְהָאִי סְפֵק שְׁמָא לֹא עֲבָדָה אִינוּ סְפֵק גְּמוּר דְּאִף אֵת"ל לֹא עֲבָדָה. יֵשׁ לְסְפֵק שְׁמָא לֹא יָדַע הַגּוֹי: י) אִף אָמִינָא מִקְּלָתָא חֲדָתָא דְּע"ז שְׁל גּוֹי שְׁלָא עֲבָדָה עֲדִינָן לִכ"ע נִתְּבַטְּלָהּ בְּיָאוּשׁ שְׁלָא מִדְּעַת.

דְּהֵנָּה בִּירוּשְׁלַמִּי (פ"ד דְּע"ז ה"ד) ע"ז שְׁל גּוֹי אֲסוּרָה מִיָּד לְפִיכָּהּ יֵשׁ לָּהּ בִּיטוּל וְע"ז שְׁל יִשְׂרָאֵל עַד שְׁתִּיעֲבַד לְפִיכָּהּ אִין לָּהּ בִּיטוּל אָמַר ר' זְעִירָא לִית פְּאֵן לְפִיכָּהּ כּוֹ וְהֵנָּה צָרִיף לְהַבִּין סְבֵרַת סְתָם יְרוּשְׁלַמִּי בְּהָאִי לְפִיכָּהּ.

וְנִרְאָה דְּהֵנָּה בְּמִנְחוֹת (כ"ד) בְּשִׁמְעָתָא דְּעִשְׂרוֹן שְׁחֻלְקוּ בְּבִיטָא אִיבְעִיָּא לִי אִי אָמְרִי שְׁבַע לֹו טוֹמְאָה יַע"ש. וְלִפִּי"ז ע"ז שְׁל גּוֹי שְׁנֹאֲסָרָה בְּעִשְׂרֵי מִיָּד.

לְאַחַר שְׁהִשְׁתַּחֲוָה לָּהּ לֹא חֲזִייל תּוֹ אִיסוּרָא. פִּינָן שְׁפָכַר נְאֻסָּרָה בְּשַׁעַת הַזְּמַנָּה וְשְׁבַע לָּהּ אִיסוּר.

וְטוֹמְאָת ע"ז אִין אִיסוּר אֲקָא מִשׁוּם עִשְׂרֵי דְּהֵינּוּ הַזְּמַנָּה (וְעִי בְּרִש"י (ד' מ"ו) גְּבִי זְקִיפַת לְבָנִים לְהִשְׁתַּחֲוֹת. דְּאִפִּי לֹא הֵוֵי מְעֻשָּׂה לְמ"ד ע"ז שְׁל יִשְׂרָאֵל אֲסוּרָה מִיָּד ה"נ אֲסוּרָה מִיָּד מִשׁוּם דְּקָרִי ע"ז).

ע"כ פְּשְׁחֹזַר הַגּוֹי שְׁלָא לְעַבְדָּה בְּטָלָהּ הַזְּמַנְתּוֹ וְמוֹתְרַת. וְאִף שְׁעַבְדָּה כְּבָר.

הָא מִשׁוּם שְׁעַבְדָּה לֹא חֲזִייל אִיסוּרָא פְּנ"ל. אָבַל ע"ז שְׁל יִשְׂרָאֵל שְׁאִינָה אֲסוּרָה עַד שְׁתִּיעֲבַד וְחָל הָאִיסוּר בְּשַׁעַת עֲבוּדָה וּמָה בְּכָהּ שִׂאח"כ לֹא יַעֲבֹדָנָה הֲלֹא כְּבָר עֲבָדָה.

וְר' זְעִירָא אָמַר לִית פְּאֵן לְפִיכָּהּ דִּישׁ לְחַלְקָהּ בֵּין אִיסוּר לְטוֹמְאָה. דְּאִיסוּר אִינוּ חָל עַל אִיסוּר לֹא שְׁיִיף בְּאִיסוּר אֶחָד כְּדִמוּכַח בְּקִדּוּשֵׁין גְּבִי אֲלֻמְנַת רְאוּבֵן שְׁהִיא אֲלֻמְנַת שְׁמַעוֹן: יֵא וְהֵנָּה כְּפִי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אִף דְּמִסְקִינָן לִית פְּאֵן לְפִיכָּהּ.

מ"מ יֵשׁ לְחַלְקָהּ בֵּין ע"ז שְׁעַדִּינָן לֹא עֲבָדָה לְעַבְדָּה כְּבָר. לְעַנְיָן יָאוּשׁ שְׁלָא מִדְּעַת.

דְּבַעֲבָדָה כְּבָר אִף שְׁעַכְשָׁיו לֹא יַעֲבֹדָנָה עוֹד כְּאֶשֶׁר יִרְאָה בְּצִרְתָּהּ וְשִׁטוּתָּהּ. מ"מ הָא נְעַבְדָּה כְּבָר וּבִיטוּל בְּפוּעַל אִין פְּאֵן.

אִף אִם עֲדִינָן לֹא נְעַבְדָּה וְאִיסוּרָא מִשׁוּם הַזְּמַנָּה כִּמ"ש הַתּוֹס' סְנֵהֲדִרִין (מ"ז:): ד"ה מֵאִי (וְזָה הַעֲנִין מְשֻׁמְשֵׁי ע"ז אִינָם אֲסוּרִין עַד שְׁיַעֲבֹדוּ וְהַזְּמַנָּה לָּאוּ מִקְּלָתָא פְּדֵאִיתָא בְּסְנֵהֲדִרִין בְּאוּרְגָּה בְּגַד לְמַת לֹא מִיָּתְסַר דְּגְמֵרִי מְשֻׁמְשֵׁי ע"ז דְּהַזְּמַנָּה לָּאוּ מִקְּלָתָא.

ובגוף הקדושה כתבו התוס' דהזמנה מילתא וה"נ בגוף ע"ז הזמנה מילתא אף ביאוש שלא מדעת נתבטלה פיון שמ"מ לא יעבדנה עוד בטלה הזמנה ומודה ר"י לר"ל באם עדיין לא נעבדה דנשברה מאל"י מותרת דאין איסור משום דעובדים לשברים.

דהיכא עדיין לא עבדה ליכא טעמא דזילא בי' מילתא כנ"ל מהש"ס (ד' נ"ג): ואין איסור משום דלא נתבטלה ביאוש שלא מדעת דמ"מ בטלה הזמנה. וע' ביצה (ד' כ"ו): מוקצה שיבש ואין הבועלים מכירים בו מותר.

נהרי איסור מוקצה מקרא דהכינו כמ"ש רש"י ביצה (כ"ו): דצרכי שבת צריכין הזמנה [ע' רש"י פסחים (מ"ז): בשמעתא דהואיל] הנה דאף שאין הבועלים מכירים בו נעשה הזמנה שלא מדעת.

ה"נ נתבטלה הזמנה שלא מדעת: יב אף שוב נתיישבתי ליישב הא דהטוש"ע פתבו דצורת דרקון הוי נדאי שנעשית ע"ז. ובגמ' משמע דהוא רק ספק וכ"כ רש"י ותוס' להדיא.

כעין שהשבתי תחילה. אף הטעמים שכתבתי בהא שאם עדיין לא עבדה הותרה בשבורה מאל"י גם לר"י באופן אחר.

דהנה לפמ"ש תחילה יוקשה דא"כ הוי ספק ספיקא משום אהד דאת"נ לא נעבד. א"כ אין ההיתר רק משום ביטול ואת"ל נעבדה ושם שברה הגוי ג"כ ההיתר משום ביטול והוי משום אהד.

נדעת תוס' פתובות (ד' ט) דכה"ג לא הוי ס"ס [מיהו דעת הה"מ (פ"ג מה' אס"ב) לדעת הרמב"ם דאף משם אהד הוי ס"ס וכן דעת הכ"מ (פ"ב מהלכות סוטה) לדעת הרמב"ם. וכן דעת הריטב"א פ"ק עשרה יוחסין]: יג) אשר ע"כ נראה דהנה בגמ' (ד' נ"ג) בטעמא דעובדין לשברים דכיון דפלחה זילא בי' מילתא לבטולי.

מבואר דבאמת לא ניחא לי' לנכרי לעבוד לשברים רק משום זילותא פלח לי'. נמצא דאלו הוי ידע הגוי שעשאה שתשבר קודם שיעבוד לה בטח לא הי' מזמנה וקוראה בשם ע"ז שעי"ז יהי' מוכרח אח"כ לעבוד לשברים משום זילותא.

נהרי הזמנתו וקריאת שמה ע"ז בטעות. וכיוצא בזה כתב בתשב"ץ בשם הקודש שנכתב בקדושה.

אף הי' בטעות שלא הי' צריך לכתוב פאן. ופסק דכיון דכוננתו לשם קדושה בטעות אינו קדוש.

וכמו כן י"ל בב"ד דכיון דכוננת הגוי בעשייתו לשם ע"ז בטעות כנ"ל אינו נעשה ע"ז: (יד) דומה להא דב"ק (סוף פ' הגוזל עצים) אלמנה מן האירוסין שנפלה לפני מוכה שחין נימא אדעתא דהכי לא קודשה ומשני טב למיתב טן דו.

וע"כ אמרו בגמ' פיון דפלח לי' זילא בי' מילתא אבל אם לא פלח לה עדיין אדעתא דהכי לא אומנה וקראה בשם ע"ז ובטלה הזמנתו וקריאת שמה ולא זילא בי' מילתא. וה"נ פיון שנשברה קודם שעבדה כלל.

הוֹי הַזְמַנְתָּה בְּטָעוֹת. וְדוֹקָא שְׂפָכְר הַשְׂתַּחֲוָה לָהּ.

דוֹמָה לְאַלְמָנָה מִן הַנְּשׂוּאִין שְׂנַפְלָה לַפְּנֵי מוֹפֵה שְׁחִין דְּלֵא אַמְרֵי' אַדְעָתָא דְהָכִי לֹא קִידְשָׁה. דוֹקָא מִן הָאִירוֹסִין מְשׁוּם דְּמִקִּידוּשֵׁין אִין לָהּ שׁוּם טוֹבָה.

וְכֹן בְּזָה שְׁעוּבְדֵי ע"ז חוֹשְׁבִין בְּשִׁטוּתָם וְשִׁגְעוֹנָם שְׂבַעְבוּדְתָהּ יְהִי לְהֵם הַשְׁפַּעְתָּ גְּשָׁמִין כְּמִבְּנֵי בְּסַפְרִים. וְאִם עֲדִיין לֹא עֲבָדָה וְלֹא נִהְיָה מְמַנָּה כְּלָל גַּם לְפִי דְעַתָּם הַמְּשֻׁנְבָּשֶׁת.

אַדְעָתָא דְהָכִי לֹא אֲזַמְנָה וְקִרְאָה בְּשֵׁם ע"ז. וְלֹא חִייל עֲלֵי' אִיסוּר ע"ז כְּלָל.

וְע"כ אִפִּי' לֹא יַדַּע שְׂנַשְׂבְּרָה מוֹתְרָת. וְהוֹי ס"ס מְשַׁנֵּי שְׁמוֹת.

שְׂמָא לֹא נְעַבְדָּה וְלֹא חִייל אִיסוּר ע"ז לְמַפְרַע. וְאַת"ל נְעַבְדָּה שְׂמָא בִּיטְלָה הַגּוֹי: טו) וְלִפִּי"ז יְהִי קוֹשְׁיָתוֹ עַל הַמַּל"מ כְּרִאוּי מוֹצָקָת.

שְׂאִם נִחְשָׁב לְסַפֵּק גַּם כְּשִׁנְשְׂבְּרָה מְאֲלֵי' יְהִי מוֹתֵר גַּם אִם יִשְׂרָאֵל שְׂבָרָה לְצוּרַת דְּרָקוֹן וְיִהְיֶה מוֹתֵר מְשַׁנֵּי סְפִיקוֹת בְּדִאֲוִרֵיָתָא וְחַד סַפֵּק בְּדִרְבָּנָן שְׂמָא לִי נְעַבְדָּה. וְלִיכָא גְזִירָה דִּילְמָא מְגַבַּה לָהּ תְּחִילָה שְׂהָרִי לֹא נֶאֱסָרָה כְּלָל מְעוּלָם: טז) וּמ"מ לֹא בְּרִירָא לִי סְבָרָא זֹו כִּינּוֹן דְּכָל ע"ז הוּא שְׂיָבוּשׁ וְטָעוֹת אַעֲפִי"כ נְעַשָּׂה ע"ז.

ה"ה אִם נִתְּוֹסַף שְׂיָבוּשׁ וְטָעוֹת אַחַר אִין נ"מ. וְיֵשׁ מְקוּם בְּזָה לְפַלְפֵּל בְּדַבְּרֵי הַרְמְב"ם בְּמַעֲיָלָה דִּישׁ שְׁלִיחַ לַד"ע אִם נִתְּעַרַב אִיסוּר אַחַר.

וְיֵשׁ לִי בְּדַבְּרֵי הַרְמְב"ם הַנ"ל אַרְיִכוֹת דְּבָרִים וְאִכ"מ לְהַאֲרִיף: יז) עוֹד יֵשׁ לְעִינֵין שְׂהַפּוֹסְקִים לֹא הִבִּיאוּ לְהָא דר' יוֹסִי בַר יְסִיאַן מַע"ז (מ"ב) מְשַׁמַּע דַּס"ל דְּרַבָּנָן פְּלִיגֵי וְחֻשְׁבוּ צוּרַת דְּרָקוֹן וְדִאי ע"ז.

וְלִק"מ עַל הַטּוֹש"ע מר"י בַר יְסִיאַן וְאִין רֵאִי' כְּלָל דר"י בַר יְסִיאַן חֻשְׁיָב לִי רֹב לַע"ז. וְא"כ קוֹשְׁיָתוֹ עַל הַמַּל"מ כְּרִאוּי מוֹצָקָת.

מ"מ מִפְּרַש"י שְׂפִי' בְּדַר"י בַר יְסִיאַן סְתָמָא לַע"ז מְשַׁמַּע דְּרֹב לַע"ז וְשׁוּב יְהִי תְּלוּי בְּשַׁנֵּי הַתִּירוּצִים הַנ"ל. יח) וְיֵמָה שְׂהַקְשָׁה כ' גִּיסֵי הַרְבַּ נ"י עַל תּוֹס' (מ"א) מַנ"ל דְּשְׂמוּאֵל דְּשָׂרִי שְׂבָרִי ע"ז ס"ל כר"ל דְּנִשְׂתַּבְּרָה מְאֲלֵי' מוֹתְרָת אִימָא דְּמַתִּיר מְשׁוּם ס"ס אִי מְשׁוּם מְחַצָּה שְׂבִירוֹת נְכָרִים וּמְחַצָּה שְׂבִירוֹת יִשְׂרָאֵל וְשָׁל יִשְׂרָאֵל נְמִי אִיכָא דְּמִבְּטַל לָהּ.

לִק"מ דְּהָא שְׂמוּאֵל אֲמַתְנִי קָאִי דְּאֲתִיָּא כר"מ וְכַמ"ש הַמַּל"מ (פ"ז מה' עַפּוֹ"ם ה"ז). וְלֹא מְבַעֲיָא לְהַתִּיר מְשׁוּם רֹב.

אַךְ גַּם לֹא מְטַעַם ס"ס דג"כ מְשׁוּם רֹב. וְכ"ש לְפִי תִירוּץ הַב' דְּאַדְעָתָא דְהָכִי לֹא אֲזַמְנָ'. אוֹ אִם נֶאֱמַר דַּר' יוֹסִי בַר יְסִיאַן לֹא הָוִי רֹב כְּלָל דַּלְק"מ אַדְשְׂמוּאֵל דִּיהֵי' ס"ס. כִּינּוֹן דְּשַׁנֵּי הַסְּפִיקוֹת שְׂמָא נִתְּבַטַּל וְהוֹי מְשַׁם א'.

וְדוֹקָא בְּדַר' יוֹסִי בַר יְסִיאַן דְּסַפֵּק הָרֵאשׁוֹן לֹא הָוִי אִיסוּר ע"ז מְעוּלָם: יט) וּמ"ש לְהַתִּיר בְּשְׂבִירַת יִשְׂרָאֵל עַפ"י דְּבָרֵי הַמַּל"מ מְשׁוּם ס"ס. וְאַף שְׂאָסוּר לְעֵשׂוֹת ס"ס בְּיָדֵים.

הָא הַשְׂבִּירָה מְצוּנָה וּמְדַמֵּי לָהּ לְדַבְּרֵי הַבַּה"ז. יִפָּה אָמַר: ב) אֲשֶׁר פִּקְפַּק עַפ"י דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי שְׂהַבִּיאוּ הַתּוֹס' (דף מ"ד).

(דַּמְשָׁמַע שֶׁל מִתְּכוּת לֹא בָטַל בַּשְּׁבוּרָה מֵאֲלֵי. הִנֵּה דְבָרֵי הַיְרוּשָׁלַמִי לֹא מְצֵאתִי כְּדִי שְׂאֲעֵינָן בּוּ.

אִךְ בַּגִּמ' דִּידָן מְשָׁמַע לְהִפּוּף. דְּמִקְשָׁה הַש"ס לר"ל מֵהָא דר"י אֹמֵר שׁוֹחֵק וְזוֹרָה לְרוּחַ וְאָמְרוּ לוֹ אִךְ הוּא נַעֲשֶׂה זָבֵל.

וְאִמְאֵי לִיהוּי כַע"ז שְׁנִשְׁתַּבְּרָה מֵאֲלֵי וְרַש"י פִּי שׁוֹחֵק הַמוֹצֵיא ע"ז שֶׁל מִתְּכַת וְכֵן בְּפָרֵק כָּל שְׁעָה כְּתַב רַש"י שְׁחִיקָה שְׁיִיף בְּמִתְכוּת הִנֵּה דָאף בְּמִתְכוּת מוֹתֵר נִשְׁתַּבְּרָה מֵאֲלֵי. וְאִפְשָׁר דְּשִׁבְרֵי שְׁבָרִים שְׂאֵנִי: יְדִידוֹ גִיסוֹ הַדו"ש בְּאֵהָבָה הַק' אֲבָרְהֵם.

סִימָן קַכַּג ב"ה יוֹם ג' שֶׁלַח תַּרְנ"ה לַפ"ק פֶּה סָאכְאֻשְׁאָב. שׁוֹכ"ט לְכַבוֹד אֶהוּבֵי הָרַב הַחֲרִיף וּבְקֵי מְגֻזַע הַיּוֹחֲסִין כַּש"ת מו"ה גְּרִשׁוֹן נ"י אֲבַד"ק קְרֵאשְׁנַעוּוִיץ א) דְּבָר אֲשֶׁר יֵצֵא חוֹק מֵהַמְּשָׁלָה יר"ה שְׁגוּיִם בְּנֵי הַכְּפָרִים אֵינָן יְכוּלִים לְהַעֲמִיד צֶלֶם בְּלִמֵי רְשׁוּת בַּעַל הַכְּפָר.

אִם מוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל בַּעַל הַכְּפָר לִיתֵן לָהֶם רְשׁוּת. וְתַחֲזִילָה עָלָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁל כ"ת נִי לְאַסּוֹר מִחֲמַת דְּבָרֵי הַרְמַב"ם (פ"ט מה' מְלָכִים ה"ב) שְׂאֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ לְהַקִּים מַצְבָּה וְלַעֲשׂוֹת צוּרוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּזָה.

וּמְשָׁמַעוֹת שֶׁהוּא מַה"ת. וְכ"ש בַּנ"ד דִּישׁ בְּזָה גַם מְשׁוּם לַפְּנֵי עוֹר.

וְשׁוֹב כְּתַב כ"ת נִי לְהַתִּיר דְּטַעַם הַרְמַב"ם מְשׁוּם דְּמַחְנִיב לְאַבְד ע"ז וּמְשָׁמַשׁ גַּם בַּחו"ל רַק שְׂאֵינּוּ מְחֻיב לְרְדוֹף אַחֲרֵי בַחו"ל כַּמ"ש הַרְמַב"ם (פ"ז מה' ע"ז). וּלְפִי"ז בַּנ"ד שְׂיֵשׁ שֶׁם צֶלֶם יֵשֵׁן אִךְ שְׁנִרְקַב וּמִתְּרָא שְׂמָא יְפוּל אֱלוֹהֵי שְׁלָהֶם ע"כ רוֹצִים לְסַתּוֹר הַיֵּשֵׁן וְלַעֲמִיד חֲדָשׁ וְכִיּוֹן שְׁעַכְשָׁיו בֵּין כָּף וּב"כ יֵשׁ צֶלֶם.

מְשׁוּם לֹאח"ז לֹא חִיְיָשִׁי כְּמוֹ שְׁמֹתֵר לְמַפְּוֹר לָהֶם בְּהַמָּה לַפְּנֵי אִיִּדִיָּהן בְּדֹאִית לִי בְּהַמָּה לְדִידֵי לְהַקְרִיב אִף שְׁגוֹרֵם שְׂאֵם יְקָרִיב בְּהַמָּה שְׁלוֹ לַע"ז יִשְׂאָר לוֹ עוֹד בְּהַמָּה לְהַקְרִיב. א"ו מְשׁוּם לֹאח"ז לֹא חִיְיָשִׁי עַכ"ד: ב) וְכָל דְּבָרֵי תְמוּהִים שְׁטַעַם הַרְמַב"ם (פ"ט מה' מְלָכִים) אֵינּוּ מְשׁוּם דְּמַחְנִיב לְאַבְד ע"ז.

דִּהַתִּינַח ע"ז אֲבָל צוּרוֹת לְנוֹי דָּאִין שֶׁם ע"ז עֲלֵי כָּל מ"ט אֲסוּר. אִךְ בְּאַמַּת אֵין לְלַמּוֹד אֲסוּר מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם אֱלוֹ.

דְּדְבָרֵי הַרְמַב"ם ע"כ בְּזִמְן שְׂיֵד יִשְׂרָאֵל תְּקִיפָה וְאִז אֲסוּר לְשַׁכּוֹן גוֹי בְּמִקּוֹם יִשְׂרָאֵל אִפִּי יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם דִּירַת עֲרָאֵי אֲא"כ יְקַבֵּל עָלָיו שְׁבַע מְצוֹת. וְע"כ כְּתַב הַרְמַב"ם שְׂאֵין מְנִיחִין אוֹתָן לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים אֱלוֹ.

וְאִם יִרְצֶה לַעֲשׂוֹת יִלְךָ הַלְאָה מִמְּקוֹמֵינוּ. וְאִף צוּרוֹת אֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת אִף שְׂאֵינּוּ ע"ז.

כִּיּוֹן שְׁטַעַם הָאֲסוּר כְּתַב הַרְמַב"ם (פ"ט מה' עֲפוּ"ם ה"י) שְׁלֹא יִטְעוּ בּוֹ הַטּוֹעִים וְיִחַשְׁבוּ שֶׁהוּא עֲפוּ"ם. (וְע"כ נִכְתַּב הָאֲסוּר בַּתּוֹרָה בְּפָסוּק אֱלֹהֵי כֶּסֶף.

וְכִיּוֹן שְׂאֲסוּר לְנוֹ לְהַנִּיחַ בְּמִקּוֹמֵינוּ עוֹבֵד ע"ז. כֵּן אֲסוּר לְהַנִּיחַ אֶת זֶה שְׁנִרְאָה שֶׁהוּא ע"ז: ג) אִךְ מְשׁוּם לַפְּנֵי עוֹר אֲסוּר בַּנ"ד.

ומה שְׁלֵמד הֵיתר מִמה שְׁמוֹתָר לְמִפְנֵי לָהֶם בְּהֵמָה בְּדֹאית לִי בְּהֵמָה לְדִידִי. אֵין רֵאִי
פֶּלֶל.

דְּהֵתָם אֵיפֵא לְמֵימֵר בְּהֵמָה דִּידִי לֹא לְהִקְרָבָה עוֹמְדָת וּמִסְתַּמָּא כְּמוֹ שֶׁהִי לֹא עַד פֶּה פֶּן
תִּשְׁאָר אֶצְלוֹ. רַק אִם לֹא יִמָּצֵא שׁוּם בְּהֵמָה לְהִקְרָבָה ע"כ יִקְרִיב שְׁלוֹ.

וע"כ אֵין אִיסוּר בְּמָה שְׁמוּכָר לֹא יִשְׁרָאֵל בְּהֵמָה לְהִקְרָבָה וְאֵין בְּזָה מִשׁוּם לְפָנֵי עוֹר שְׁאֵם
לֹא יִמְפֹּרֵשׁ לֹא יִשְׁרָאֵל יִקְרִיב דִּידִי. אֲבָל אֵין חֲשֵׁשׁ פֶּלֶל שְׁיִקְרִיב שְׁנִיָּהֶם לַע"ז.

וּמְפֹרֵשׁ (בְּדָף ט"ו ע"א) בְּאֵיפֵא לְמִיתְלֵי בְּהֵימִירָא תְּלִינֵן וְלִית בִּי מִשׁוּם לְפָנֵי עוֹר. כ"ש
בְּזָה שְׁלֵא נְחוּשׁ שְׁיִקְרִיב שְׁנִיָּהֶם.

אֲבָל אִם הִי בְּרוּר שְׁיִקְרִיב שְׁנִיָּהֶם וְדֹאֵי הִי אִיסוּר. דְּאִטוּ מִשׁוּם שְׁבֵלֵא יִשְׁרָאֵל יִקְרִיב
אֶחָת מְנוֹתָר לְגֵרוֹם לֹא מְכֻשׁוּל שְׁיִקְרִיב עוֹד אֶחָת וּמֵאֵין הֶרְגָּלִים דְּעַל לֵאח"ז אֵין בּוֹ מִשׁוּם
לְפָנֵי עוֹר: ד) וְעוֹד בִּנ"ד לֹא חֲשִׁיב מְכֻשׁוּל דִּלֵּאח"ז רַק שְׁל עֲכָשְׁיוֹ.

שְׁהֵרֵי עֲשִׂיָּת פֶּסֶל בְּעֶצְמוֹ הוּא לֹא בְּיִשְׁרָאֵל. וְאִיסוּר בִּב"נ אֶף בְּלֵא שֶׁהִי כִּמ"ש הֶרְמֵב"ם
(ה"ט).

וְהַעוֹשָׂה לְעֶצְמוֹ לֹקְהָ שְׁתִּימִים. נִמְצֵא שְׁאֵם לֹא יִרְשָׁהוּ לֹא יַעֲבֹר עוֹד בְּלֵא דְעֲשִׂיָּ.

מִשָּׂא"כ אִם יִסְלַק זֶה וַיַּעֲמֹד אַחֵר. יֵהִי מְחֻדָּשׁ לֹא דְעֲשִׂיָּ.

הַעוֹלָה מִזָּה שְׁיֵשׁ בְּזָה לֹא דל"ע וְזָה פְּשוּט: ה) אֶף חֲדָשׁוֹת אֲנִי מַגִּיד דְּלִפִּי הַנִּרְאָה יֵשׁ
בְּזָה לֹא דֵלֵא תַעֲשֶׂה פֶּסֶל בְּיִשְׁרָאֵל הַמְרָשָׁה. וְהוּא לִפְמ"ש הֶרְמֵב"ן בְּדִינֵי דְגֵרְמֵי הַחִילּוּק
בֵּין שְׁיִסָּה בּוֹ הַנְּחָשׁ דְּחֲשִׁיב רַק גֵּרְמָא.

בֵּין מוֹסֵר דְּחֲזִיב פֶּאֱלוּ מִיִּקְלָא קִלְיֵי בְּיָדִים. וְכַתֵּב הֶרְמֵב"ן לְחִלְקֵי דְשְׁיִסָּה שְׁהַנְּחָשׁ הִי יָכוֹל
לְהִזְיָקוּ בְּלֵא שְׁיִסָּה הוּא כְּמִשְׂאֵי עֶצָה דְּאֵינּוּ אֶלֵא גֵרְמָא.

אֲבָל מוֹסֵר שְׁלֵא הִי הָאֲנָס יוֹדֵעַ הֵיכָן הוּא וְלֹא הִי יָכוֹל לִיטְלוֹ רַק עִי"ז שְׁהֶרְאָה לֹא. בֵּינּוּ
שְׁבָרֵי הִזְיָקוּ חֲשִׁיב מִזִּיק.

וְה"נ בְּזָה שְׁנִדְאֵי יַעֲשׂוּ הַצְּלָמִים פֶּאֲשֵׁר יֵהִי לָהֶם רְשׁוּת וּבִלְתִּי נְתִינַת הַרְשׁוּת א"א לָהֶם
לְעֲשׂוֹת כִּי הַמְּשָׁלָה לֹא חֲנִיחַ אוֹתָם חֲשִׁיב הַמְרָשָׁהוּ פְּעוֹשָׂה פֶּסֶל בְּיָדִים. וְגֵרַע מְמוּכָר לֹא
בְּהֵמָה לְשַׁחֲטָה לַע"ז דֵּא"א שְׁיִחְשָׁב כְּאֵילוּ הוּא שְׁחַט לַע"ז בֵּינּוּ שְׁלֵבּוֹ לְשַׁמִּים.

אֲבָל הַמְרָשָׁהוּ לְעֲשׂוֹת בֵּינּוּ שְׁהַעוֹשָׂה פֶּסֶל לְאַחֵרִים ג"כ חֲזִיב אֶף שֶׁהוּא אֵין דְּעָתוֹ לַע"ז
פֶּלֶל. חֲזִיב מִשׁוּם הַעֲשִׂיָּ כְּאֵילוּ עֲשָׂה בְּעֶצְמוֹ: ו) וְאֵל תִּשְׁכַּח הֵלֵא מְרָאִים לְגוֹי עֲצִים וְאֵשׁ
בְּשַׁבַּת לְהַבְעִיר אֵשׁ בְּמִקוֹם חוֹלָה שֶׁאֵב"ס וְלֹא חֲשִׁיב כְּאֵילוּ הַבְּעִיר בְּעֶצְמוֹ.

חִילּוּק יֵשׁ. דְּבְשַׁבַּת אֵין אִיסוּר מִה שְׁנַעֲשֶׂה בְּשַׁבַּת.

שְׁהֵרֵי מְנוֹתָר לְהַתְחִיל מַע"ש וַיַּעֲשֶׂה מִמֵּילָא בְּשַׁבַּת. רַק הָאִיסוּר מִחֲמַת יִשְׁרָאֵל הַעוֹשָׂה
לְבַד וְגוֹי הַעוֹשָׂה אֵין חֲשֵׁשׁ אִיסוּר וְקִי"ל גַּר תּוֹשֵׁב עוֹשֶׂה בְּשַׁבַּת לְעֶצְמוֹ כְּיִשְׁרָאֵל בַּחוּל.

ע"כ אֵין אִיסוּר רַק בְּמִזִּיק מִמֶּשׁ וְלֹא בְּגֵרְמֵי. מִשָּׂא"כ בְּנִזְקִין שְׁהַיִּזְק נַעֲשָׂה רַק שְׁאֵין כְּאֵין
מִזִּיק וְאֵין כְּאֵין מִי לְחֲזִיב.

ע"כ מחייב ואף שאינו מזיק ממש רק גרמי. וה"נ בעשיית הפסל שהפסל נעשה רק כשאין פאן מי העושה אין פאן מי לחייב ע"כ שפיר יש לחייב בגרמי כמו בגזקין.

מיהו לדעת הש"ך דחייב גרמי אינו רק משום קנס אינו שיקף בנ"ד: ז) ונ"מ בזה לכאורה דאלו משום לפני עור היכא דאיכא חשש סכנה מותר. כיון שאינו לאו מיוחד בע"ז וכמו שהוכיחו הראשונים מסוף בן סורר בקני קנואקי ודומיניקי דיהבינו להו ואלו לי"ה שכתבתי משום לאו דלא תעשה חשיב אביזרייהו דע"ז דיהרג ואל יעבור.

אף ז"א דאם יש סכנה אף אם נדמהו למוסר הלא במוסר גופל' אם הי' באונס פטור. ואף שיש מקום לחלק בזה ולומר דלא מקילין באונס רק במוסר בדיבור לבד.

וע' ש"ך (סי' שפ"ו סק"י). אבל זה צריך ליתן רשיון בכתב.

אין נראה לחלק בכך: ח) ומ"מ אין היתר רק במקום סכנה. דבמקום אונס אחר נהי דלהנ"ל אין לאסור משום שחשיב כאלו בעצמו עשה.

דבאונס אין דין הגורם פעושה מעשה. מ"מ אסור משום לפני עור: ט) ולכאורה יש לומר עוד נ"מ דמשום לפני עור יש מקום להקל לפי דברי ד"מ (סי' קנ"א) ונ"ך (שם סק"ז) דבזה"ז אין לאסור למפור לגוים מידי דהקרבה כיון שפוננתם לעושה שמים וארץ אלא שמשפתתפין שם שמים ונדבר אחר וב"נ אין מוזהרין על שיתוף וי"ל דה"ה ב"נ העושה פסל לעצמו שלא לעבוד הפסל לבדו רק לשותף הפסל עם שם שמים אין עובר.

משא"כ אם האיסור משום הישראלי בעצמו שחשיב עושה פסל לגוי ובישראלי חשיב שיתוף ע"ז. ולפי"ז לדעת הד"מ ונ"ך ה"נ"ל משום אונס אחר ג"כ הי' מותר.

דבזה משום לפני עור ליכא. דלגבי גוי לא חשיב שיתוף ע"ז.

ומשום לתא דחשיב ישראלי עושה אין איסור. דבאונס לא חשיב הגורם פעושה: י) אף נראה שגם משום לפני עור איכא.

דבשלקא כשחקריב לשם שמים ולשם פסל אינו עובר על ההקרבה אבל מ"מ עובר על עשיית הפסל דסוף סוף הפסל בפני עצמו הוא ע"ז אף שההקרבה לשניהם: העולה מזה שחלילה להתיר כ"א במקום סכנה ממש וא"א להנצל באופן אחר כגון ע"י ממון וכדומה: ידידו הדו"ש הק' אברהם.

סימן ככד ב"ה לכבוד ידיד נפשי הרב הגאון הגדול חסיד ועניו נ"י ע"ה פ"ה כקש"ת מו"ה חיים אלעזר נ"י אבד"ק קאליש יע"א. א) הנה מעכ"ת נסתפק לדעת הנקה"כ שהסכים עם הדרישה במומר.

דנאסר ע"ז שלו תיקף כשעשאה. ולמד מהרמב"ם דעובד ע"ז הוא פגוי לכל דבריו.

ומראי' זו למד מעכ"ת דה"ה דיש לו בנטול. ולא כן עמדי.

דהנה דינו ג"כ כישיראלי לכל דבריו. והוא ש"ס צרוכה בפ' החולץ (מז:): טבל ועלה הרי הוא כישיראלי לכל דבריו.

ואמרינו שם למאי הילכתא דאי הדר בי' וקידש בת ישראלי. ישראלי מומר קרינו בי' וקדושיו קדושין.

ובקדושין (דף י"ח) ונדילמא ישראל מומר שאני. ומזה למדו הפוסקים (בסי' רפ"ג) דמומר יורש את אביו ישראל ד"ת.

ובדין מומר אם זוקק ליבום דיש פוסקים שאינו זוקק משום דקנאים פוגעין בו כמו בקבא על ארמית ובמקום ערוה קאי. הרי דס"ל דינו פישראל בעצמותו שזוקק ומ"מ דינו כעפ"ם ג"כ דקנאים פוגעין בו וממילא אינו זוקק.

ובנ"ד יש לנו ראי' מהש"ס ע"ז (דף נ"ג) ואי משום הנה דמעיקרא בביתולא בעלמא סגי להו אלא מדפלחו ישראל לעגל כו' והרי באותה שעה היו מומרין פדאיתא בשבת (דף פ"ז) כל התורה פולה פאן וישראל מומרים כו'.

ואף דלאחר שחזרו ישראל בתשובה הוי ע"ז של ישראל. מ"מ לא הוי אלא כע"ז שזכה ישראל דמה"ת יש לה ביתול להרמב"ן: ב' גם מ"ש מעכ"ת דמשפחת ע"ז של ישראל דבאותו דבר לא חשיב מומר.

הלא משעה שעשאא עובר בלאו דלא תעשו לכם. מיהו הא יש לדחות לפמ"ש במשנת חכמים הן בחילול שבת הן בע"ז אפשר דלא חשיב מומר באיסור לאו.

וראיתו מפ' כלל גדול הזיד בלאו ושאג בקרת חייב חטאת ואי חשיב מומר האיה מיייתי קרבן (וראיתו אינה מכוננת דמי אמר לו שהי' בפרהסיא) ובאמת לפי דעתי גם ראי' ראשונה (שבסוף אות א') היינו יכולין לדחות דהי' שם גיפוף ונגישוק.

שומח בלב. וכל אלה לא חשיבי מומרים לדעת המשנת חכמים: ג) אולם לדעתי אף אם נודה לו בשבת.

אבל לא בע"ז דכל שמאמינים בה בלב הוי מומר. ועי' בע"ז (דף נ"ד).

(ברש"י ד"ה ודאי ישראל הנה ופלח לה ברצון שפי' א"א שלא יהי' אחד שנוטה לבו אחר ע"ז. ומשמע שם דהנה תחילה מומר ואח"כ פלח לרצון.

ודאי גם בגיפוף ונגישוק וכיוצא חשיב מומר: ד) מפל הנ"ל לדעתי הדבר ברור דע"ז של ישראל מומר אין לו ביתול. ואף הדרישה והנקה"כ מודים בזה.

ומה שיש להסתפק. במומר שעשה ע"ז ולא עבדה דנאסרת מיך יש לספק אם יש לה ביתול [ומשמע ני מהט"ז (סי' קל"ט ס"ק א') דטעמא דדרישה דישראל אין חזקה שיעבד א"כ ודאי אין לה ביתול.

אולם בזה יפה כתב הט"ז דאין לנו לדרוש טעמא דקרא]. וי"ל דתלוי במחלוקת התנאים בתוספתא שהביא הר"ש (פ"ה דכלים משנה י"א) בכלי שיש לו דין פלי חרס ודין פלי מתכות אם נטמא בתורת פלי חרס אם מטמא בכלי מתכות.

וכן להיפוף רבי מטמא ור' ישמעאל בר"י מטהר. ולפי הפלל הלכה פרבי מחבירו אף בזה נראה דאין לו ביתול.

ולפי"ז יש להביא ראי' קצת לדעת הדרישה והש"ף דקשה בש"ס הנ"ל מדפלחו ישראל לעגל גלו דעתיהו דניחא להו ושלוחתיהו עבדו. וקשה הא אין שליחות לנכרי.

וביותר קשה לפמ"ש הריטב"א בשם הרמב"ן דלא מיקרי ע"ז של ישראל אא"כ עבדה על ידו או ע"י שלווחו. ומה מועיל ע"י שלווחו הא אין שליחות לנכרי.

ועי' אבני מלואים (סי' ה') ותי' התוס' רי"ד ע"ז אין מספיק לשיתת הרמב"ן (הוא) ולדעת הדרישה והש"ך דמומר דינו כגוי לגוי יש שליחות וחשיב כאלו עבדה בעצמו ואין לה בישול.

דמ"מ ישראל הוא. וכעין דברי רבי בתוספתא ה"ל.

אשים קנצי למליו: ידידו הדו"ש הק' אברהם. סימן קכה (א) פתב בהגהות אשר"י (פ"ק דע"ז) בשם רבינו אפרים ב"ר יצחק שאם שחר ישראל בית מעכו"ם אסור לישראל להניח לגוי שיכניס [כ"ה באו"ז] ע"ז בתוכו וכן אם שחר בהמה וחמר אחר' בשבת חייב חטאת דשכירות קונה קצת.

ואין נראה. והם דברי האו"ז שהשיג על ר' אפרים מהא דישאל ששחר פרה מפהו מאכילה פרשיני תרומה: (ב) ונראה דהנה בסברת רבינו אפרים דשכירות קונה קצת מצינו לה סייעתא ותיובתא.

סייעתא מהא דב"ק (נ"ד צ.) המוכר עבדו ע"מ שישמשנו שלשים יום ר"א אומר שניהם אינם בדין יום או יומים.

אמר רבא מ"ט דכתיב כי כספו הוא המינוחד לו. ופסקו בן הפוסקים אף דקי"ל קנן פירות לאו קנן הגוף דמי.

מ"מ חשיבה קצת שלו. דמה"ט אין הלוקח בדין יום או יומים.

וה"ה בשוכר לעשות ביה מלאכה לזמן דשכירות ליומא ממפר הוא. הא סייעתא: ג' תיובתא מהא דשבת (קל"ה) יליד בית נזמול לא' היכי משפחת לה אר"י בלוקח שפחה לעוברת.

לאו דומיא דלכם הוא הואיל ואין לו חלק באמו. ומקשה הניחא למ"ד קנן פירות לאו קנן הגוף דמי.

אלא למ"ד כו' הנה דלמ"ד קנן פירות לאו קנן הגוף דמי. חשיב שאין לו חלק ביה.

וה"ה שכירות דאין לו ביה קנן אלא לזמן דהוא קנן פירות. וא"כ צריף ליישב סתירות הסוגיות דב"ק ודשבת.

[הגה.

עיינ תוס' ב"מ (צ"ו) ד"ה בעל נז"ל א"נ אפי' למ"ד החם קנן הגוף דמי היינו משום שמשטייר המוכר לעצמו פירות בעין יפה אבל בעלמא לא. המגיה: (ד) ונראה דוקא עבד דאפי' בעליו גמורים אין להם בו אלא פירותיו.

דהיינו מלאכה. אף לא גופו ממש.

ע"כ מי שיש לו בו קנן תשמיש לזמן חשיב שיש לו חלק בו. אבל בהא דשבת בקונה שפחה לעוברת.

הרי בעלי' ממש יש להם קנן בזה להשתמש בזה בגופה. ולוקח זה לא יוכל להשתמש בגופה כלום.

רק בולדה. לא חשיב שיש לו קצת קנן בגופה.

ונקא מי שיש לו קנן להשתמש לזמן הוא דחשיב קנן קצת. דקנן זה שיש לבצעו בזה גם הוא יש לו חלק.

משא"כ באינו יכול להשתמש בגופו כלל: ה) ונשוב לדברי רבינו אפרים בשו"כר בית מגוי לזמן דבית לתשמיש קאי. ושוכר נמי יש לו רשות להשתמש בזה לזמן חשיב קצת קנן.

וכן שוכר בהמה טמאה לזמן. שגם בעלי' אין להם בזה רק למלאכה.

(ואף שיש יכול למקרה לנכרים לאכילה. מ"מ עיקר שוי' למלאכה).

והרי השוכר יש לו ג"כ קנן למלאכה לזמן חשיב שיש לו בזה חלק. ע"כ אם תמר בזה חייב חטאת.

אבל השוכר פרה מפהן מאכילה פרשיני תרומה. משום דפרה לאכילה קאי וקנן שיש לבצעים בגופה ממש לאוכלה.

אין לשוכר בזה שום זכות לא חשיב אף קצת קנן. כהא דשבת בשפחה דעיקר זכות למלאכה וכינן דלוקח אין לו שום זכות למלאכה רק לעופרה חשיב שאין לו זכות.

ה"נ בזה: ו) ומדוקדק מה דנקט פרה ולא בהמה סתם. והרמב"ן באמת העתיק בהמה.

אך לר"א אתי שפיר דנקט פרה. להורות דנקא בהמה טהורה ואני מסתפק לענין שבת.

אף ששוכר פרה יתחייב משום מחמר. דאיסור מחמר ושבייתת בהמתו שהיא במלאכה.

אפשר תלוי במי שהוא שלו למלאכה. ואם נאמר פן יבוא דברי ר' אפרים בלי גמגום.

ומ"מ דייק הש"ס שפיר מהא דשוכר פרה דשכירות לא קניא לגמרי דאי קני לגמרי משום דבתר השתא אזלינן. פרה נמי השתא אין יכולין בעלי' לאוכלה כל זמן שמושפרת לשוכר ודו"ק היטב: סימן קכו ב"ה יום ה' ב' סימן מ"ו למטמונים תרנ"ו פה סאכאטשאב.

שוכ"ט לכבוד אהובי הרב חחו"ב מו"ה ישראל פגעאל הלוי נ"י אבד"ק גלאוונא. דבר המומר אשר דרכו לאכול בשר אחרים דוקא והמשרתת לוקחת עבירו בשר אחרים מן הכשרות ומן הטריפות ויהודים מקרו לו עד עתה באשר חשבו שהוא עכו"ם.

ועתה נודע להם. א) הגה בדבר יש מחמירין שכתב רמ"א (סי' קנ"א) כתב הש"ך דמומר אין ב"ד מצווין להפרישו.

ואחרונים פקפקו. ותירוצ' הד"מ פליאה דעת ממני שהוא כתב דבמזיד אין מצווין להפרישו.

והרי בקרא דוקדשתו שאם לא רצה דפנו. ובמ"ע מפין אותו עד שתצא נפשו.

ומסתמא ה"ה בל"ת פשעדיין לא עבר ואם תאמר שכל זה אם בידם להכריח החוטא שלא יעבור, אבל אם אין בידם רק ליקח החפץ ממנו שלא יוכל לעבור אין מחוייבין. גם קא לימא שגרי פתב הר"ן גבי פריעת בע"ח דעד שאמה כופהו בגופו כופהו בממונו.

[אולם בקא דהר"ן אין הפל מודים לו. עי' רמב"ן סוף ב"ב.]

אף י"ל דמ"מ ביסוד זה שחייבין אף להכריח בממונו מודה לר"ן. רק שס"ל דכיון דפריעת בע"ח מצוה לבד.

אם יבואו נכסי לנה למלנה עלי דעת הלנה לא יקנה המלנה] (ב) אף עיקר יסוד יש מחמירין שמקורם מתוס' ריש שבת דבמושטי חפץ לחבירו העומד ברשות אחרת להוציא שמה אף אם בלעדיו הי' יכול ליקח החפץ מ"מ אסור להושיט לו שגרי אפי' להפרישו הוא מחוייב.

ומזה הוכיחו דלא מהני מה שיכול להשיג במקום אחר. ואינני מבין זה דהתוס' מייירי בחפץ שאם יקח [העומד באותו רשות שהחפץ שם] הוא את החפץ שוב לא יוכל האחר להוציאו.

רק בלפני עור אינו עובר כיון שאם לא הי' עושה שום מעשה הי' יכול להוציא ואין הוא עושה המכשול. אבל מ"מ קא מחוייב ליקח החפץ בעצמו שלא יוכל האחר להוציאו.

אבל אם אין בידו למנועו מזה שלא ישיג במקום אחר. למה יהיה מחוייב להפרישו מזה.

שגרי ס"ס ישיג במקום אחר: (ג) אף את זה ראיתי לריטב"א ע"ז (ו): דהיתר שאינו בתרי עיקרי נהרא לענין לפני עור ל"ת מכשול כו'. מ"מ אם תבע בפירוש לאיסורא נהי דמשום לפני עור ליפא אפתי איסורא איפא משום מסייע ידי עוברי עבירה וכו' כל שאנו נותנין לו לעשות איסור.

ולא עוד אלא שחייבין למחות בידו דכל ישראל ערביין זל"ז. וכ"ש שאסור לגרום להם לעשות שום איסור.

הנה מבואר מדבריו דלא מהני אפי' יכול להשיג במקום אחר. מ"מ מצד ערבוב אנו חייבין למנועו מזה וכ"ש שאסור לסייעו.

אף לאחר העיון דברי הש"ך נכונים מאד. דהנה יסוד הערבוב הוא בשבועות (ד' ל"ט).

(וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערביין זה לזה. ומוקי לה פשיש בידו למחות ואינו מוחה.

והנה קי"ל מומר מותר להלוותו ברבית. ומקור הדברים בבה"ת בשם רמב"ן (שער מ"ו ח"א אות ה) משום דמומר לא מקרי אחיף עי"ש.

וכיון דלא נקרא אחיו וערבובת ילפי' מקרא דבאחיו. אינו ערב בעד המומר: (ד) ועוי"ל אף לקצת פוסקים האוסרין להלוות מומר ברבית.

מ"מ יש מקום להתיר עפ"י דברי מהר"ל מפראג זצ"ל בבאיור טעם שלא נתערבו ישראל זה לזה רק אחר שעברו את הירדן וביאר מהר"ל זצ"ל דארץ ישראל מיוחדת לישראל

וְהִיא עוֹשֶׂה אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל הַשׁוֹכְנִים עֲלֶיהָ כְּאִישׁ אֶחָד ע"כ כְּשֶׁבָאוּ לֹא"י נַעֲשׂוּ עֲרָבִים עכ"ד.

וְהִנֵּה זֶה פְּשׁוּט דְּאָף עֲכָשְׁיוֹ שִׁישְׁרָאֵל בְּגִלוּת נִשְׂאָר הָעֲרָבוֹת. וְהַטַּעַם בְּרוּר דְּאָף שְׁגָלוֹ מ"מ מְקוּמָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בֵּא"י וְכִשְׁאַנְחָנוּ בְּאַרְצָן אַחֲרַת נְחֻשְׁבָנוּ גּוֹלִים כִּי אֵין כָּאֵין מְקוּמֵינוּ. רַק מְקוּמֵינוּ בֵּא"י וּמִצְנָה לְדוֹר בֵּא"י. ע"כ עֲדִינָן חֲשִׁיב כְּאִילוּ כְּנִלְנוּ בֵּא"י אָף שְׂאִין אָנוּ בְּפִנְעַל בֵּא"י.

מ"מ זֶה מְקוּמֵינוּ. וְהִנֵּה מוּמָר אָף דְּאָפִי חֲטָא יִשְׂרָאֵל הוּא.

מ"מ גוֹי הוּא ג"כ. וְעוֹשֶׂה י"נ.

וְקִנְיָאִים פּוֹגְעִים בְּמוּמָרְתָּ כְּמוֹ בְּגוֹי' כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ כְּנָעַן בְּהַעֲנִין מוּמָר זֹקֵק לִיבּוּם יע"ש. וּבְדִרְיֶשָׁה דַע"ז שֶׁל מוּמָר נֶאֱסַר מִיַּד כְּמוֹ ע"ז שֶׁל נְכָרִי.

וְכִינּוּן שְׂדֵינּוּ כְּנְכָרִי ג"כ. פְּשׁוּט שְׂיֵשׁ בּוֹ לֹא דְלֹא יִשְׁבּוּ בְּאַרְצָהּ פֶּן יַחֲטִיאוּ אֶתְהָּ לִי.

וְכִינּוּן שְׂאֲסוּר לְדוֹר בְּאַרְצָן יִשְׂרָאֵל אֵין א"י מְקוּמוֹ כָּלֵל וּפְקַע הָעֲרָבוֹת בְּעַד הַמוּמָר. וְאֵין לְזוֹז מִהוֹרָאֵת הַשְּׂ"ף: ה) אָף יוֹתֵר חֲשֵׁשׁ מֵהַ שְׂפָל מוּכָרִי בְּשֵׁר יִשְׂרָאֵלִים וְאֵם לֹא יִמְכֹּר לּוֹ שׁוּם יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁיֵג מִמֶּק"א הַגַּם שִׁ"ל שְׂיֵשִׁיג מְעִיר אַחֲרָת.

הִנֵּה כְּשֶׁקוֹנֶה בְּשֵׁר לְסַעֲוֹדַת הַיּוֹם וְאֵם יִקְנֶה מְעִיר אַחֲרָת לֹא יָבֵא רַק לְמַחֵר נִמְצָא שְׂסַעֲוֹדַת הַיּוֹם כְּקִנְיָן בְּתָרִי עֵיבָרִי נִהְרָא דְמִי. הַגַּם שְׂאֵם נֶאֱסָר לּוֹ יִקְנֶה בְּכָל יוֹם לְצוּרָהּ מְחַר וְיֵאָכֵל טְרִיפָה בְּכָל יוֹם כְּמוֹ אֵם יִמְכֹּר לּוֹ הַיִּשְׂרָאֵלִי.

מ"מ א"א לְהַתִּיר לּוֹ שְׂאֵם נִתִּיר לּוֹ וְדֹאֵי לֹא קִנְיָן אֶתְמוּל מְעִיר אַחֲרָת לְצוּרָהּ הַיּוֹם. וְשׁוּב הַיּוֹם צוּרָהּ הַיּוֹם כְּאִילוּ קִנְיָן בְּתָרִי עֵיבָרִי נִהְרָא: ו) וי"ל עוֹד שְׂאָפִי' יְכוּל לְהַשִּׁיג בּוֹ בַּיּוֹם יֵשׁ לְאַסוּר מַחֲמַת טַעַם אַחֵר.

שְׂהָרִי יְדוּעַ שְׂרֹב טְרִיפּוֹת מַחֲמַת סִירְכָא וְהֵם רַק סַפֵּק טְרִיפָה. וי"ל שְׂמָא בְּשֵׁר זֶה טְרִיפָה וְאוּלַי הַבְּשֵׁר טְרִיפָה שְׂיֵשִׁיג מִמֶּק"א בְּאַמְתָּ יִהִי כְּשֵׁר.

מִיְהוּ בְּהָא יֵשׁ לְהַתִּיר מִשׁוּם ס"ס. שְׂמָא בְּשֵׁר זֶה כְּשֵׁר.

וְאֵת"ל טְרִיפָה שְׂמָא בְּשֵׁר אַחֵר שֶׁהִי מִשִּׁיג הִי' ג"כ טְרִיפָה. אָף מ"מ הָא יֵשׁ לְאַסוּר מַחֲמַת טַעַם הִרְאָשׁוֹן: ז אָף שְׂיֵשׁ לְדוֹן מַחֲמַת שְׂמִצּוֹי לּוֹ לְקִנּוּת בְּמְקוּמוֹ דְּבַר אַחֵר.

וְאֵם לֹא יִמְכְּרוּ לּוֹ בְּשֵׁר יִקְנֶה דְּבַר אַחֵר. וּלְדַבְּרֵי הָאוּמָר דְּבִטְמָאִים יֵשׁ אִסוּר גְּבִילָה ג"כ כְּשִׂיטָא דְּמִנְתָּר.

אָף לְמָה דְּקִי"ל אֵין אִסוּר גְּבִילָה חָל עַל אִסוּר טְמָאִים יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק פִּינּוּן דְּאוּתוֹ אִסוּר עֲצָמוֹ לֹא יִקְנֶה מְמָקוֹם אַחֵר. מ"מ מְסַתְּבָר לְהַקְלֵל פִּינּוּן דְּמ"מ חֲזִיר חֲמִיר אִסוּרָא טְפִי דְּאִית בִּי תְרִיפָה.

אִסוּר חֲזִיר וְאִסוּר גְּבִילָה. אָף דְּאֵין אִסוּר חָל עַל אִסוּר.

מ"מ בְּכָרִיתוֹת כַּה"ג קוֹבְרִין אוּתוֹ בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִים כְּדֹאִיתָא פְּרַק ד' אַחִין. א"כ מֵהַ מְכָשׁוּל הוּא נוֹתֵן.

אדרבא מיקל איסור ממנו: ח) אף מ"ש כבודו להתיר למפור לו בפשר אחרונים מן הפשרות משום דבידו לנקר. ואף אם אינו מנקר איהו לא ספי לי' איסורא רק הוא לעצמו דומה למוכר לו אנון חי אף שידוע שלא ישחטנה.

הנה גוף הסברא באנון ראוי' לאומרה, והיא פתובה בתשו' אמונת שמואל (ס"י י"ד) ונ"ל עוד יש לצדד להקל דכיון שאין הגוי עושה איסור מיד ויכול ליתן לשחוט לישראל ולא יהי' אבמה"ח לדעת הרשב"א וכו'.

א"כ אף פשנחר או מתה אח"כ אין הישראל מכשילו אלא הוא מכשיל א"ע שלא הניחו לשחוט ושרי למפור לו וליתן עכ"ל. אף הנה לא ברירא לו סברא זו וכתבה רק בלשון יש לצדד וערבה ערבה צריף ומאן לימא לן שאם אינו מוצא המומר לקנות במק"א דשרי למפור לו ובתוס' (ס"פ ארע"ק) דאסור להושיט דבר הטעון שחיטה לקטן שמה ימות ויאכלנו.

וכ"ש בכתובה שאינה מנוקרת שהחלב שבה אין לו שום היתר והוא מוכר לו גם החלב. אין שום מקום להתיר בזה: ט) גם על היתר בעל חיות יאיר משום שמוכר למשרתת והמשרתת נותנת לו.

לענ"ד אין לסמוך פלל פי בגמ' לא מציינו רק במוכר לאחד שיש לחוש שמה ימפור לחשוד. אבל לא אם בודאי יחננו לחשוד.

וי"ל דחשיב לפני ממש. אף עמ"ש למפור לו חלק פנים מן הטריפות לענ"ד יש לסמוך להתיר.

אבל חלק אחרונים שיש בו פזית חלב בכמה מקומות. הגם שיש לצדד עפ"י שיטת הר"ן בשבת דקיל מגבילה משום דגבילה כמה איסורים.

וה"נ אם יאכל חזיר יהי' הפל איסור משא"כ אם ימפור אחרונים מן הכשירה לא יעבור רק על החלב שבו. הנה גם דברי הר"ן שהם אין הפל מודים לו: הדו"ש הק' אברהם.

סימן קכז ב"ה יום ערב ר"ה תרנ"ה לפ"ק. שוכ"ט לכבוד הרב החו"ב מו"ה חיים דוד נ"י מו"ץ דק"ק גראדזיסק.

א) דבר חלב הנחלב בשבת ויו"ט אם מותר להאכילו לקטן ולחולה שאין בו ספנה. הנה באו"ח (סי' שכ"ח) ברמ"א מותר לומר לגוי לעשות תבשיל לקטן שאין לו מה לאכול דצורכי קטן פחולה שאין בו ספנה.

וכתב מג"א וה"ה להאכילו מוקצה בינדים. ובפרמ"ג מבואר הטעם משום דאיכא תרתי לטיבותא שהוא קטן וי"א שמוותר להאכיל לו איסור דרבנן.

ועוד שדינו פחולה שאין בו ספנה כשאין מה להאכילו: ב) וכבודו הקשה מדברי ש"ך (יו"ד סי' פ"א) דאסור להחזירו לינק אם אין בו ספנה אף דאיכא תרתי לטיבותא. ולי נראה דיש חילוק בין דבר שעיקרו מדרבנן.

או יש לו עיקר בדאורייתא דהנה בתשו' הרשב"א (סי' צ"ב) ראיתו דמותר להאכיל איסור דרבנן לקטן מהא דרב ספרא זרע פשוטא בכרמא ע"י קטן. ויש מבוואר דבח"ל הי' נחשיב אין לו עיקר מן התורה.

כמו תרומת חו"ל דמבטלה ברוב ואוכלה בימי טומאתו מה"ט ועיין בטור (סי' צ"ט) בשם הרשב"א. וע"כ ה"ה מוקצה דחשיב אין לו עיקר מן התורה כיון דקי"ל מוקצה דרבנן ואין שום דבר מוקצה אסור מה"ת.

משא"כ חלב אשה שגזרו אטו חלב גמל חשיב יש לו עיקר. כמו שמנו של גיד שגזרו אטו גיד עצמו או אטו חלב עשאוהו חכמים פחלב וגיד עצמו עיי"ש בב"י בשם הרשב"א.

וכלאי כרם בח"ל אף את"ל שגזרו אטו פלאי א"י מ"מ חשיב אין לו עיקר כיון שבח"ל אין שום פלאים נוהגים. וכ"ש מוקצה שלא גזרו אטו מלאכה כלל דחשיב אין לו עיקר: (ג) אף עוד י"ל דכלאי כרם בח"ל לא גזרו אטו פלאים שבא"י.

שקרי בתרומת ח"ל מבוואר בפוסקים כיון שאיסורו מגזירה אטו תרומת א"י לא גזרו אלא במקומות הסמוכין לא. ובכלאי הכרם שגזרו בכל מקום על כרחין איסורו לא משום גזירה אטו דאורייתא.

רק תקנתא בעלמא כמו מגילה ונ"ח. וכדאי גוונא: ד והנה חילוק יש בין תקנה שאינו אטו דאורייתא דזה איסורו נסמך רק על לא תסור.

אבל אותו שיש בו סיג לתורה נסמך על קרא דושמרתם את משמרת עשו משמרת למשמרת. ועיין ט"ז (יו"ד סי' רכ"ח ס"ק מ"ב).

ועל כרחין דרבנן שאין איסורו רק משום לא תסור אין איסורו בעצמו. רק ההסרה מדברי חכמים.

והקטן אם עושה האיסור דרבנן אינו סר כלל מדברי חכמים. שאם ישאל לחכמים יאמרו לו מותר אתה.

נמצא שאינו עושה מה שנאסר לגדול. שלגדול לא נאסר רק ההסרה מדברי חכמים והקטן אינו סר.

על כן אין בזה משום להזהיר גדולים על הקטנים. אף דרבנן שהוא סיג לתורה דהאיסור מדכתיב עשו משמרת שפח בינדם לעשות איסור הוי איסור בעצם.

ויש בו משום להזהיר גדולים על הקטנים. ולפי זה חלב שנחלב שנאסר משום משקין שזבו גזירה שפא יחלוב יאסר אפי' לקטן שצריך להאכילו חלב שנחלב בשפת.

אף אין זה ברור אצלי לדינא. והמיקל לא הפסיד: ה) והנה ביו"ט זה ודאי אי אפשר להאכיל לתינוק בשפת חלב שנחלב מעיו"ט ותינוק שאכילתו חלב יהי תלוי בהנ"ל.

אף לחולי שאין בו סכנה הלא כתב בתשו' רע"ק איגר ז"ל דלמה דקי"ל לפסברא שלישית דשבות בישראל אסור אלא אם כן יש בו סכנת אבר. ה"נ באכילת מוקצה אסור.

וכבר הורה זקן. והיה בזה שלום.

מאת הדו"ש ומברכו בכתובה טובה: הק' אברהם סימן קכח א) קי"ל על שלש עבירות
יהרג ואל יעבור. ע"ז ג"ע ש"ד.

ע"ז נפקא לן מדכתוב ונאהבת כו' בכל מאדף אם יש לה אדם שממונו חביב עליו מגופו.
ושמעתי מקשים דהא אפי' שאר עבירות אינם נדחים משום ממון כמבואר בפוסקים.

אף נ"ל כיון דקי"ל העובד ע"ז מאהבה ומיראה פטור משום דאין לבו לע"ז. ע"כ הנה
אמינא דאפי' משום ממון יהי' מותר לעבור וקיל משאר עבירות: ב' ומזה יש להוכיח
דהא דמבואר בפוסקים דבל"ת מחויב לבזבז כל ממונו.

ל"ת דוקא. הא בעשה אף שעובר עלי' בקום ועשה אינו מחויב לבזבז כל ממונו עבור זה
דלא כספר משנת חכמים.

דאל"כ קשה למה לי בכל מאדף. הא עכ"פ מוכח דאפי' עובד מאהבה ומיראה עובר
בעשה דנאהבת.

ושוב מחויב לבזבז כל ממונו כמו בשאר מ"ע שעובר עלי' בקום ועשה. אלא ודאי דדוקא
בל"ת מחויב לבזבז.

וע"כ הו"א דאינו מחויב לבזבז כל ממונו משום עשה דנאהבת ואצטריף בכל מאדף: ג)
אף יש לדחות דהנה אמינא שאינו מחויב שתהי' אהבת השי"ת אצלו יותר מממונו מאחר
שחביב עליו מגופו.

וע"כ אינו עובר בעשה כלל אם אינו נותן כל ממונו וקאו דע"ז אינו עובר כלל כיון
שעובד מיראה: ד) וראיתי להרמב"ם שכתב דמה שמחויב למסור עצמו בג' עבירות הוא
משום קידוש השם.

ודבריו נפלאו ממני דקידוש השם הוא בשאר עבירות בפרהסיא. אבל בע"ז בצניעא
מנאהבת שמעינו לה.

וש"ד מסבא. וג"ע מהיקשא.

ובהא דאין מתרפאין בע"ז שם כתב הרמב"ם טעם דנאהבת. וראיתי בסמ"ק במצות
נאהבת כתב לאסור ע"ז בצניעא.

ובמצות ונקדשתי לאסור שאר עבירות בפרהסיא: ה) והנראה דהרמב"ם הוקשה לו
קושיא הנ"ל דהעובד ע"ז מאהבה ומיראה פטור. וכבר עמדו התוס' בזה.

ועל זה תי' הרמב"ם דמ"מ כיון שנהנה להנכרי שעובד באמת ועובר בעשה דנאהבת הוי
חילול השם נגד הגוי. ודוקא בשאר עבירות כיון דפקוח נפש דוחה ומותר שוב.

אין חילול השם כלל. משא"כ בע"ז דאם הי' נחשב עבודה הי' עובר בעשה דנאהבת.

וכיון שאצל הנכרי נחשב עבודה שוב הוי חילול השם [לא זכיתי להבין דהתייחד בפני
נכרים אחרים שאינם יודעין מכפייתו. אבל באם אין שם אלא היודעין בכפייתו ויודעין
שהוא עובד מיראה ושאין זה עבודה כלל ואינו עובר על מ"ע דנאהבת שוב אין כאן
חילול השם כלל.]

המגיה וע"כ ניקח בכו נח דאפ"י אם ב"נ מצננה על קידוש השם. מ"מ מבואר בש"ס סנהדרין (ע"ה).

(דבע"ז בצנעא אינו חייב למסור עצמו. ולכאורה קשה להרמב"ם.

ולמ"ש ניקח. דב"נ פ"נ דאינו מצננה בעשה דנאכהת שוב לא הוי חילול השם פלל פשאינו מוסר עצמו בצנעא פנ"ל: ו) ובתוס' סנהדרין (ס"א:): ושבת (פרק הזורק) פתבו בחד תירוץ דהעובד ע"ז מאהבה ומיראה דפטור היינו פשהפל עובדים מאהבה או מיראה.

ובתוס' שבת הוסיפו או במפרש בשעת עבודה שאינה עובדה אלא מאהבה ומיראה ולפי תירוץ זה בכהאי גוונא הדין יעבור ואל יהרג. או אפשר דמ"מ יהרג משום אביזרניהו דע"ז.

אפי' רק איסור דרבנן כמו תספור עמו אחריו הגדר להרמב"ן דקריבה דעריות רק מדרבנן. [או י"ל דדוקא בהעלה לבו טינא דפושע ברוח תאנותו אבל בעלמא במקום ספנה לא גזרו רבנן.

כ"ש מבמקום חולי. ועוד נדבר מזה].

והתוספות לא הוקשה להם אלא מקרא דנאכהת. אבל לדינא מודים דאף בכהאי גוונא יהרג ואל יעבור: ז) בתוס' פסחים (כ"ה).

(דהא דאין מתרפאין בע"ז היינו באומרים לו שרק בע"א יתרפא ולא בשאר עליו דאמי למימשך בטר ע"ז, וכן פסק בש"ע (סי' קנ"ה) דיעה ראשונה שנשנה בסתם שהוא עיקר בכל מקום. והרמ"א לא הגיה עליו פלום.

ואף שבסי' קנ"ז פסק הרמ"א בג"ע אף באיסור לאו לבד יהרג ואל יעבור אף דקרא דג"ע בנערה המאורסה וכן בשאר חייבי פרייתות דאתרבי בש"ס מחטא. אבל לא חייבי לאוין.

ועל פרחין משום אביזרניהו וכמ"ש הר"ן בפסחים. וא"כ במתרפא בע"ז דהוי לאו דלא ידבק נמי יחשב אביזרניהו אף לק"מ דדוקא בחייבי לאוין דעריות דהוא מין איסור אחד עם חייבי פרייתות דאידי ואידי נהנה ממשגל באיסור.

אלא שנה איסור קל ונה חמור. משא"כ בנהנה מע"ז שאינו מעין האיסור ע"ז שמאמין בע"ז ח"ו.

ונה רק נהנה מהעצים אלא שהתורה אסרתן משום שעבדו אליהם. והוא פשאר איסורי הנאה.

ואינו נחשב אביזרניהו דע"ז פלל: סימן קכט א) הנה הראשונים ז"ל הקשו על קושית הש"ס סנהדרין (ע"ד) והא אסתר פרהסיא הנאי. דאמאי לא מקשה הא אסתר ג"ע הוי.

אם משום שהיתה מקודשת למרדכי דאל תיקרי לבת אלא לבית. אי משום לאו דלא תתחתן בהם.

ואפ"ל תימא דחיתון באונס ליפא מ"מ הוי ג"ע מגזירת ב"ד של שם על נכרי הפא על בת
ישאל (ב) והנה יש בזה ג' שיטות. שיטה הא' היא שיטת בעה"מ ו"ל דלא גרסינן תהרג
ואל תעבור אלא יתרג ואל יעבור דאשה קרקע עולם.

ועוד דהבועל מתפנין להנאת עצמו ואינו מתפנין להעביר על דת. ובין לאפני בין לרבא
תעבור ואל תהרג.

וס"ל דתרוצי אפני ורבא פא ליישב נמי קושיא דג"ע הוי: ג' הו אמת דקשיא לשיטתו
א"כ למה לא הקשה הש"ס קושיא דג"ע. ולולי דמסתפינא לפלפל בהלכה עפ"י הזוהר
הנה אמיןא דמה שלא הקשה הש"ס קושיא דג"ע מיישב בפשיטות לפי המבואר בזוה"ק
דמעולם לא פא עלי' אחשורש ששלחה שידיה במקומה.

ע"כ פריה הש"ס דמ"מ אסור משום בפרהסיא פנין דהעולם לא הי' יודעים מזה ואיפא
חילול השם והי' לה למסור עצמה משום חילול השם. ומזה הוכיח בעה"מ דלמסקנא
אפי' בג"ע בקרקע עולם או הנאת עצמו תעבור ואל תהרג.

דאל"כ אפתי קשה נהי דמהני קרקע עולם והנאת עצמו בשאר עבירות בפרהסיא. מ"מ
באסתר דהעולם הי' סוכרים שהוא ג"ע ומחויבת למסור עצמה וכשאינה מוסרת עצמה
איפא חילול השם.

ושוב אפי' בכהאי גוונא מחויבת למסור עצמה. וע"כ דאף בג"ע בקרקע עולם או הנאת
עצמו יעבור ואל יתרג וליפא חילול השם ודוק היטב: ד והקשו על הבעה"מ מההוא דבכל
מתרפאין חוץ מע"א דאין פאן מתפנין להעביר על דת.

ומההוא דתעמוד לפניו ערומה. ותי' הר"ן ו"ל בפסחים לדעת בעה"מ דזוקא באינו
מתפנין ורוצה באיסור רק שאנוס הוא מחמת שרוצים להמיתו בכהאי גוונא הוא דמותר
במקום סכנה פגון באסתר שהיא מתרצה בג"ע ולא מחמת ג"ע שאלמלא הי' רוצים
להמיתה לא היתה מתרצה להנשא לאחשורוש.

משא"כ במתראפא בע"ז שהוא רוצה ליהנות בע"א מה שאסרה תורה ליהנות מהם. וכן
בההוא דתעמוד לפניו ערומה שהוא רוצה להנות מהערונה מה שאסרה תורה.

משא"כ באסתר שלא רצתה פלל ליהנות מאחשורוש רק שאנוסה היתה. זה שיטת
בעה"מ: ה) שיטה הב' היא שיטת התוס' דלא פריה וקא אסתר ג"ע הנה.

דבהא פשיטא דכיון דלא עבדא מעשה אינה מחויבת למסור עצמה. דמהיכי ילפינן לג"ע
מרוצח.

וברוצח נמי אינו מחויב למסור עצמו אלא היכא דעביד מעשה דהא הטעם הוא משום
מאי חזית דדמא דידיך סומק טפי דילמא דמא דהאי גברא סומק טפי. וא"כ אם יאמרו לו
הנח לזרעך עצמך על התינוק ויתמעך ואם לאו יתרגוף אמרינן להיפוך מאי חזית דדמא
דחברא סומק טפי דילמא דמא דידי סומק טפי.

וכן כתב בנה"מ היא שאינה עושה מעשה אינה מחויבת למסור עצמה ועיין בתוס'
באריכות. אף בדידן' כתבו התוס' דאם יאמרו לו הנח שינדבקו בערנה ובאם לאו יתרגוף

מְחַנֵּב לְמִסּוֹר עֲצָמוֹ וְאִינוּ יָכוֹל לֹמַר לֹא עֲבִידָנָא מַעֲשֵׂה פִּינּוּן שְׂיֹדַע שְׂאָם יִדְבְּקוּהוּ אִי אֶפְשָׁר שְׂלֵא יִתְקַשְׁהוּ וְהַקִּישׁוּי דְעֵבִיד חֲשִׁיב מַעֲשֵׂה: וּבְחִי' הָר"ן סְנֵהְדְרִין פְּתַב שְׂיִטָּה זֹו.

אוּלָּם פְּתַב שְׂאָם הָעֵלְתָה לְבָה טִינָא לְהַבְעֵל לְנִכְרִי וְהִיא אֲשֶׁת אִישׁ אִין אוֹמְרִים שְׂתַבְעֵל לֹו מִשּׁוּם דְלֹא עֲבָדָא מַעֲשֵׂה. דַּמ"מ הִיא מַצְלָת עֲצָמָה בַּג"ע וְאַזְנִיל לְטַעְמִי' שְׂפְתַב שְׂם דְטַעַם דַּש"ד יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר דְמָה חֲזִית הַפִּירוּשׁ שְׂאִין בְּדִין שְׂיִצִּיל עֲצָמוֹ בְּדַמּוֹ שְׂל חֲבִירוֹ.

וְעַל פֶּן אַם אוֹמְרִים לֹו הִנַּח לְזִרְוּק עֲצָמָה עַל הַתִּינוּק וּבָאָם לָאוּ יִהְרַגוּף לֹא חֲשִׁיב מַצִּיל עֲצָמוֹ בְּדַמִּי חֲבִירוֹ שְׂהָרִי אַף אַם לֹא יִנְרַקוּהוּ לֹא יִהְרַגוּהוּ וְהוּא מַצִּיל עֲצָמוֹ רַק בְּמָה שְׂאִינוּ מוֹחָה מְלִזְרִיךְ אוֹתוֹ.

וְדוֹקָא בְּאוֹמְרִים לֹו הָרוּג פְּלוּנִי וְאִם לָאוּ יִהְרַגוּף. דְקָל זְמַן שְׂלֵא יִהְרַג חֲבִירוֹ יִהְרַגוּהוּ. נִמְצָא שְׂמַצִּיל עֲצָמוֹ בְּמָה שְׂהוּרַג חֲבִירוֹ. וְע"כ יִלְפִינּוּ מִיַּגְנִי' לְנַעֲרָה הַמְאֹנְרָסָה שְׂאַסוּרָה לְהַצִּיל בַּג"ע.

וְעַל פֶּן בְּהָעֵלְתָה לְבָה טִינָה הִיא מַצְלָת עֲצָמָה בַּג"ע וְאַסוּר. רַק בְּאַנְוִסִין אוֹתָהּ לְהַבְעֵל וְאִם לָאוּ תִהְרַג אִינָה מַצְלָת עֲצָמָה בַּג"ע.

רַק בְּמָה שְׂאִינָה מוֹחָה לְהַבְעֵל לֹו וְאַף אַם לֹא יִבְעֻלוּף לֹא יִהְרַגוּהוּ. שְׂהָרִי אִינָם מְבַקְשִׁים מֵאִתָּה רַק שְׂלֵא תִמְחָה וּבְמָה שְׂאִינָה מוֹחָה לְבַד הִיא נִצְלָת: ז) וּלְפִי דְבָרֵי הָר"ן אֵלוּ נ"ל דְאַפִּי' בְּדִידִן' אַף דְאִין קִישׁוּי אֵלָא לְדַעַת וְאִי אֶפְשָׁר שְׂלֵא יִתְקַשְׁהוּ.

מ"מ פִּינּוּן שְׂאָף אַם לֹא יִתְקַשְׁהוּ לֹא יִהְרַגוּהוּ. נִמְצָא שְׂאִינוּ מַצִּיל עֲצָמוֹ בַּג"ע וְדו"ק וּבְאַמָּת בַּחִי' הָר"ן סְנֵהְדְרִין לֹא פְתַב דְבָרֵי הַתּוֹס' אֵלוּ דְבְדִידִן' אֶסוּר וְכֹן בְּהָר"ן יוֹמָא רַק בְּר"ן פְּסָחִים.

וּלְפִינּוּ יִתְבָּאָר דְהָר"ן בְּיוֹמָא וּבְחִי' סְנֵהְדְרִין סוֹתֵר מְשַׁנְתוֹ לַמ"ש בְּפְסָחִים פְּנ"ל: ח) שְׂיִטָּה הַג' הִיא שְׂהִבִיא הָר"ן בַּחִי' לְסְנֵהְדְרִין דְאַפִּי' לְדַרְשָׁא דְאֵל תִּיקְרִי לְבַת אֵלָא לְבִית. מ"מ לְדַעַת הַרְמָב"ם אִינָה מְחַנֵּבֶת מִיתָה בְּבִיאַת נִכְרִי וְלֹא חֲשִׁיב בַּג"ע.

וְאִי מִשּׁוּם דְנִכְרִי הַבָּא עַל בֵּת יִשְׂרָאֵל דְמִי לְיִשְׂרָאֵל הַבָּא עַל הַנִּכְרִית דְקִנְאִין פּוֹגְעִין בּוֹ וְכִרְת נְמִי אִיכָא פְדַכְתִּיב יְכַרְת ה' לְאִישׁ כּו'. יֵשׁ לְחַלְק דְדוֹקָא בְּבָא עַל הַנִּכְרִית דְהַנְלִד נִמְשָׁף אַחֲרֵי'.

וְתִירֵץ אַבְיִי דְאַסְתֵּר קִרְקַע עוֹלָם הִיְתָה. וּלְפִי זֶה לֹא תִקְשָׁה אַפִּי' לְשְׂיִטָּה דְמַחְזִיבָא מִיתָה בְּבִיאַת נִכְרִי.

שְׂהָרִי אִין בְּיָדָה לְהַצִּיל עֲצָמָה מֵאִסוּר [רַק הַמְקַשֵּׁן לֹא הִקְשָׁה בַּג"ע הִנּוּה מִשּׁוּם דְדַרְשָׁה דְלְבִית אִינָה דְרָשָׁה מְוִכְרַחַת] וּבָא רְבָא וְאָמַר דְהִיכָא דְלֹא הִנּוּה בַּג"ע אִינָה מְחַנֵּבֶת לְמִסּוֹר עֲצָמָה פְּשֵׁהְנִכְרִי מְתַפְוִין לְהַנָּאת עֲצָמוֹ.

אַבְל בְּעִיקֵר הַתִּירוּץ פְּאַבְיִי ס"ל כִּי הִיכִי דְלֹא יִקְשָׁה לְדַרְשָׁה דְאֵל תִּיקְרִי לְבַת אֵלָא לְבִית לְדַעַת הַסּוֹבְרַת דְמְחַנֵּבֶת מִיתָה בְּבִיאַת נִכְרִי: ט) וְהִנּוּה מְדַבְרֵי הָר"ן אֵלוּ לְמַדְנּוּ דְלֹא אֶמְרִינּוּ

יְהָרַג וְאֵל יַעֲבֹר אֲלֵא בְּחַיְיָבֵי פְרִיתוֹת אוֹ אֲבִיזְרִיָּהוּ דְחַיְיָבֵי פְרִיתוֹת כְּמוֹ בְּתַעֲמוֹד עֲרוּמָה בְּאִשְׁתֵּי אִישׁ דְּבִאִשָּׁה זֶה גּוֹפָה יְכוּל לְבוֹא לִידֵי חַיִּיב פְּרִית.

אוֹ בִּישְׂרָאֵל הֵבֵא עַל הַנְּכָרִית בְּצִנְעָא פִּינּוֹן דְּבַפְרֵהֶסְיָא קִנְאִין פּוֹגְעִין בּוֹ וְחַיְיָבֵי פְרִיתוֹת. ע"כ חֲשִׁיב בְּצִנְעָא אֲבִיזְרִיָּהוּ אֲבָל בְּחַיְיָבֵי לְאוּיִן לֹא חֲשִׁיב אֲבִיזְרִיָּהוּ פִּינּוֹן דְּבִאִשָּׁה זֶה לִּיכָא פְרִית לְעוֹלָם.

וְכֵן כְּתִב שָׁם עוֹד וְעִי"ש שְׁנִסְתַּפֵּק בְּאַנְסוּהוּ לְרַבּוּעַ בְּהֵמָה פִּינּוֹן דְּלֹא נִיטְוֵן לְהַצִּילוֹ בְּנַפְשׁוֹ אִם יְהָרַג וְאֵל יַעֲבֹר. אִף הַעֲלָה פִּינּוֹן דְּלֹא מְצִינּוֹ דִּין זֶה מִשְׁמַע שְׁהוּא כְּשִׂאָר חַיְיָבֵי פְרִיתוֹת אִף לֹא כְּתִב טַעַם לְזֶה: י) וּלְפַעַנ"ד נִרְאָה לִיטְוֵן טַעַם דְּהִנֵּה בְּכַתּוּב נָתַן טַעַם לְנַעֲרָה הַמְאֻנְרָסָה כִּי כְּאִשְׁרֵי יָקוּם אִישׁ עַל רַעְהוּ וּרְצַחוֹ נָפֵשׁ כֵּן הַדְּבָר הַזֶּה.

וְכִינּוֹן דְּחֲשִׁיב כְּהוֹרָגָה ע"כ נִיטְוֵן לְהַצִּילָה בְּנַפְשׁוֹ כְּמוֹ הוֹרְדֵי אַחַר חֲבִירוֹ לְהוֹרְגוֹ. וְכֵן ה"נ יְהָרַג וְאֵל יַעֲבֹר כְּמוֹ רוֹצֵחַ דְּמָה חֲזִית דְּדָמָא דִּידֵיךָ סְנַמְק טְפִי דִּילְמָא דְּמָא דְּחַבְרָךְ סְנַמְק טְפִי.

ה"נ דְּלְמָא שְׁלֵא תַבְעַל הַנַּעֲרָה הַמְאֻנְרָסָה חֲבִיב טְפִי פִּינּוֹן דְּחֲשִׁיב הַרִיגַת נָפֵשׁ מַה שְׁבוּעַל הַנַּעֲרָה הַמְאֻנְרָסָה. וע"כ כִּי הֵיכִי דְּהוֹרְדֵי אַחַר הַזְּכָר נִיטְוֵן לְהַצִּילוֹ בְּנַפְשׁוֹ דְּחֲשִׁיב הַרִיגָה מַה שְׁרוּבְעוֹ.

א"כ ה"ה דְּחֲשִׁיב הוֹרַג אֶת עַצְמוֹ בְּמַה שְׁבוּעַל חַיְיָבֵי פְרִיתוֹת. דְּמַה לִּי רֹבַע מַה לִּי נְרַבַּע. וּמ"מ בְּרוֹדֵף אַחַר בְּהֵמָה לֹא נִיטְוֵן לְהַצִּילוֹ בְּנַפְשׁוֹ דְּהָא בְּנַעֲרָה הַמְאֻנְרָסָה מְכַוְנָה ג"כ לֹא נִיטְוֵן לְהַצִּילָה פִּינּוֹן שְׁמַתְרַצִּית. וְה"נ הָרִי הוּא מַתְרַצֵּה.

אֲבָל לְעִנְיֵן יְהָרַג וְאֵל יַעֲבֹר שְׁפִיר אֲמַרִינּוּן מַה חֲזִית דְּהַצִּילַת הַרִיגַתוֹ חֲבִיב טְפִי מִהַצִּילַת הַבִּיאָה שְׁל ג"ע פִּינּוֹן שְׁהַבִּיאָה שְׁל ג"ע חֲשִׁיב כְּהַרִיגָה: יא) וּלְפַמ"ש נִרְאָה דְּאִם אֲנִסוּהוּ לְבֹא עַל הַנַּעֲרָה יַעֲבֹר וְאֵל יְהָרַג כְּמוֹ בְּחַיְיָבֵי לְאוּיִן.

דְּהָא בְּש"ס מְפָרֵשׁ הַטַּעַם דְּאֵלְמָנָה לְכַה"ג לֹא נִיטְוֵן לְהַצִּילָה בְּנַפְשׁוֹ דְּלִיכָא פְּגָם כְּמוֹ בְּחַיְיָבֵי פְרִיתוֹת. וּפְרַש"י דְּאִין הַנּוֹלֵד מִמְּזוֹר וְאִינָה נַעֲשִׂית זֹנָה בְּבִיאָתוֹ רַק חֲלָלָה וְלִיכָא פְּגָם כּוֹלֵי הָאִי.

וְא"כ כָּל שְׁכֵן בְּרוֹדֵף אַחַר הַנַּעֲרָה דְּלֹא נִיטְוֵן לְהַצִּילָה דְּג"כ אִין הַנּוֹלֵד מִמְּזוֹר וְאִינָה נַעֲשִׂית זֹנָה אִף חֲלָלָה. וְכַשְׂיָרָה אִפִּי לְכַה"ג.

וְכִינּוֹן דְּלֹא נִיטְוֵן לְהַצִּילָה בְּנַפְשׁוֹ עַל כְּרַחֲמֵי דְּלֹא חֲשִׁיב הַרִיגַת נָפֵשׁ. וְשׁוּב יַעֲבֹר וְאֵל יְהָרַג דְּלֹא שְׁיִיף דִּילְמָא מְנִיעַת הַבִּיאָה חֲבִיב טְפִי פִּינּוֹן דְּלֹא חֲשִׁיב נָפֵשׁ כְּנ"ל: יב) וּלְפִי זֶה נ"ל עוֹד דְּאִם אֲנִסוּ לְאִשְׁתֵּי אִישׁ שְׁתַּבְעַל לְעַכּוּ"ם וְתַבִּיאָהוּ עַלִּי בְּיָדִים אִם כְּבָר נְבַעֲלָה פַּעַם אַחַת בְּאֻנְסֵי דְּשׁוּב תַּעֲבֹר וְאֵל תְּהָרַג.

פִּינּוֹן דְּמְבוֹנָר בְּש"ס דְּאַחַר שְׁהַעֲרָה בָּהּ שׁוּב לֹא נִיטְוֵן לְהַצִּילָה בְּנַפְשׁוֹ וְלֹא חֲשִׁיב נָפֵשׁ. וְלֹא שְׁיִיף מַה חֲזִית: יג) וְהִנֵּה רְאִיתִי לְכַה"מ שְׁכַתְּבֵי בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א בְּתִשׁוּ' בְּהָא דְּתַנּוּ בְּתַרּוּמוֹת נָשִׁים שְׁאֲמָרוּ לְהֵן נְכָרִים תְּנוּ לָנוּ אַחַת מִכֶּם וְנִטְמָאָנָה וְאִם לֹא נִטְמָא כּוֹלְכֶם יְטָמְאוּ כּוֹלְכֶם וְאֵל יְמַסְרוּ לְהֶם נָפֵשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל.

וְכַתֵּב הַרְשָׁבָא דְאַפִּי הִיא אַחַת מִהֶן טְמָאָה. וְהוּא סוֹמֵר לַמ"ש.

דלפמ"ש כִּינּוּן דְּאוֹתָהּ שְׁפָכְר נְטִמַּאת לָא חֲשִׁיב ג"ע וְהוּא כְּשֹׁאֵר עֲבִירוֹת. וְשֹׁאֵר עֲבִירוֹת
הָרִי נִדְחִין כְּדִי לְהַצִּיל אִשָּׁה מִג"ע כְּדִמּוֹכַח בְּיוֹמָא דְיִלְיָף דְּפָקוּס נְפֶשׁ דּוֹחָה שְׂבַת מְרוֹדְף
שְׁנִיתָן לְהַצִּילוֹ בְּנִפְשׁוֹ.

וּמָה שְׁפִיכוֹת דְּמִים נִדְחָה מִפְּנֵי פָקוּס נְפֶשׁ כ"ש חִילּוּל שְׂבַת. וּא"כ מְדֻרְדָּף אַחַר עֲרֵנָה
נִיתָן לְהַצִּילוֹ בְּנִפְשׁוֹ.

כ"ש שְׁאָר עֲבִירוֹת נִדְחִין כְּדִי לְהַצִּיל אִשָּׁה מִג"ע. וְזֶה בְּרוּר בְּעֵינֵי.

וְאַפְשָׁר שְׁהַרְשָׁבָא קֵאֵי בְּשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּאַפִּי חֲזִיבֵי לְאוּנִין יִהְרֵג וְאֵל יַעֲבֹר אֶף דְּלֵא
נִיתָן לְהַצִּילָהּ בְּנִפְשׁוֹ. וְעַל פְּרָחִין אֵין הַטַּעַם דְּיִהְרֵג וְאֵל יַעֲבֹר בִּג"ע מְשׁוּם דְּחֲשִׁיב הָרִיגַת
נְפֶשׁ רַק דְּעֲבִירָה שְׁל ג"ע חֲמוּרָה.

וְהִנֵּה בַד"מ הִבִּיא יְרוּשְׁלָמִי מְפֻרָשׁ דְּלֵא כְּהַרְשָׁבָא וּא"כ מּוֹכַח כְּמֹו שְׂכַתְבָּתִּי: יד) וְהִנֵּה
נ"ל רֵאִי מְדַבְּרִי. הָר"ן יוֹמָא שְׂכַתְבָּת אֵהָא דְנִשְׁמִים שְׂאֲמָרוּ לְהָן תְּנוּ לָנוּ אַחַת מִפְּסֵם
דְּבִירוּשְׁלָמִי מּוֹכַח דָּאֵם יַחְדוּ אַחַת מִן תְּרֵינֵי לִיתָן.

וְהִבִּיא הַיְרוּשְׁלָמִי שְׁנִשְׁנָה אֵהָא דְלִסְטִים שְׂאֲמָרוּ תְּנוּ אַחַד וְנִהְרְגֵנוּ דָּאֵם יַחְדוּ אַחַד יַתְּנוּ.
וְלְכַאוּרָה מָה זֶה דּוּמָה.

בְּשִׁלְמָא בְּהַרְיָגָה מְשׁוּם דְּהַטַּעַם דְּמָה חֲזִית וְהָכֵא לֹא שְׁיִיף מָה חֲזִית. אָבֵל בִּג"ע דְּהַטַּעַם
מְשׁוּם דְּהַעֲבִירָה חֲמוּרָה וְאַפִּי יַחְדוּ נְמִי לֹא יַתְּנוּ [וְעֵינֵין בַּכ"מ (פְּרָק ה' מֵהַלְכוֹת יְסוּדֵי
הַתּוֹרָה) שְׁהַקְשָׁה עַל הַרְמָב"ם בְּהַהוּא דְּנִהְרְגֵנוּ דְּאַמַּאי פְּסֵם הַרְמָב"ם דְּאַפִּי יַחְדוּ לֹא יַתְּנוּ
הָא לֹא שְׁיִיף מָה חֲזִית] אֶף הָר"ן לְטַעְמֵי דְרַק בְּחִיבֵי פְרִיתוֹת בְּאוֹתָן שְׁנִיתָן לְהַצִּילוֹ
בְּנִפְשׁוֹ דְּחֲשִׁיב נְפֶשׁ וְשְׁיִיף ג"כ מָה חֲזִית.

וְע"כ שְׁפִיר יֵשׁ רֵאִי מְלִסְטִים שְׂאֲמָרוּ נִהְרֵג כְּפֻלְכֵם לְשִׂאֲמָרוּ נְטִמָּא כְּפֻלְכֵם: טו) וְהִנֵּה
הָר"ן בְּפִסְחִים נוֹטָה לְהַסּוֹבְרִים דְּאַפִּי בְּחִיבֵי לְאוּנִין וְאַפִּי בְּנִכְרֵי הִבָּא עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל
דַּב"ד שְׁל שֵׁם גְּזָרוּ חֲשִׁיב ג"כ אֲבִינְרִיָהוּ דַג"ע.

וְהַרְמ"א (בְּסִי קנ"ז) פְּסֵם דְּחִיבֵי לְאוּנִין יִהְרֵג וְאֵל יַעֲבֹר. וְנִכְרֵי הִבָּא עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּינּוּן
דְּרַק מִבֵּית דִּינּוּ שְׁל שֵׁם יַעֲבֹר וְאֵל יִהְרֵג.

וּלְפַעַנ"ד אֵין הִבְדֵּל בִּינּוֹתָם וְלִמ"ד הוּא הָר"ן בְּפִרְק כָּל שְׁעָה דְּאַפִּי חֲזִיבֵי לְאוּנִין. ה"ה
נִכְרֵי עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל כַּמ"ש שֵׁם לְהַדְיָא.

וְלִהְר"ן בְּפִרְק בֵּן סוֹרֵר וּבְפִרְק יוֹה"כ פ' מְפֻרָשׁ בְּדַבְּרֵי דְדוֹקָא חֲזִיבֵי פְרִיתוֹת. וּמָה שְׁצִינּוּ
בְּרַמ"א הָר"ן בְּפִרְק בֵּן סוֹרֵר ט"ס.

אוּ קֵאֵי רַק אַמ"ש דְּלֵאוּ דְּלַפְנֵי עוֹר לֹא חֲשִׁיב ג"ע: טז) עוֹד רַגַע אֲדַבֵּר בְּדִינֵים אֵלוּ.
בִּמְג"א (בְּסִי ש"ו ס"ק כ"ט) רוֹצֵה לְחַלְק דוֹקָא בְּרוֹצֵה לְהַמִּירָה מְצוּנָה לְחַלְל שְׂבַת אָבֵל
בְּשִׁבִיל שְׁלֹא תַעֲבֹד ע"ז פַּעַם אַחַת אֵין מְחַלְלִין.

והב"ח פתב דברוֹצָה לְאַוֹנְסָה אין מְחַלְלִין. וְאַנִי אֵינִי פְּדָאֵי לְחַלּוֹק עַל הַגְּדוּלִים אִף חֵלְקֵי אֲמָרָה נִפְשֵׁי דְלְעוֹלָם הֵינּוּ בְּרוֹצָה הַעֲפוּ"ם לְאַנְס אֲשֶׁת אִישׁ פְּשִׁיטָא דְמְחַלְלִין מִקּוּ"ח דְנִיחָא לְהַצִּילָה בְּנִפְשׁוֹ וְכַמ"ש לְעִיל.

וְכֹן פְּדִי שְׂלָא תַעֲבֹד ע"ז. דְּהָא בְּפָרְק בֵּין סוּרָר יְלִיף רִשְׁבִּי דְרוֹצָה לְעֲבֹד ע"ז נִיחָא לְהַצִּילָה בְּנִפְשׁוֹ מִקּוּ"ח מַה פֶּגַם הַדְּיוּט מְחַלְלִין עָלָיו כ"ש פֶּגַם גְּבוּהָ.

אֵלָא דְלֹא קִי"ל פְּנוּתֵי מְשׁוּם דְאִין מְזַהֲרִין מִן הַדִּין יַע"ש. אֲבָל לְעֵנֵן לְחַלּוֹל שַׁבַּת שְׁפִיר יְלַפִּינָן מִקּוּ"ח מַג"ע שְׁמַחֲלִין שַׁבַּת פְּדִי שְׂלָא תְּבֵא לִידֵי ג"ע וְכַרְוֹר: סִימָן קל א) בְּכַתְּוֹבוֹת (ד:): וְלִדְרוֹשׁ לְהוּ דְאֹנְס שְׁרִי.

ק"ל דְּהָכָא מְשַׁמַּע דְאִף דַּע"י הַנְּשׂוֹאִין הַכְּרִיחָה הַטַּפְסָר לְהַבְעֵל לוֹ וְהַנְּשׂוֹאִין הִי לְרַצוֹנָה. מ"מ מְקַרֵי אֹנְס פִּינּוֹן דְּבִשְׁעַת בִּיאָה הִי בְּאֹנְס.

וְאֵלוּ בַּפ"ק דְּמַגִּילָה כְּאֲשֶׁר אֲבַדְתִּי מִבֵּית אָבָא כֶּף אֲבַדְתִּי מִמָּה וְאִף דְּבִשְׁעַת בִּיאָה אֲנוּסָה הֵיחָה. מ"מ פִּינּוֹן דְּתַחֲזִילַת הַלִּיכָה בְּרַצוֹן נְאַסְרַת: ב) וְהִנֵּה לְדַעַת הָר"ן בְּפָרְק בֵּין סוּרָר דְאֲשֶׁת אִישׁ הַנְּבַעֲלַת לְנִכְרִי לֹא חָשִׁיב ג"ע דְּלִית בָּהּ מִיתָה מְדַרְשָׁא דְאֲשֶׁת רַעְהוּ וְלֹא אֲשֶׁת אַחֲרִים [סְנֵהֲדָרִין דָּף נ"ב:).

וְנִדְחָה מִפְּנֵי פְקוּחַ נִפְשׁ. וּמ"מ נְאַסְרַת לְבַעֲלָה פְּדִמוּכַח מַהֵיחָא דְמַגִּילָה.

יֵשׁ לְחַלּוֹק דְּהָכָא פִּינּוֹן דְּנִשְׂוֹאִין הוּא מְצֻנָה וְלְהַנְשֵׂא בְּשִׁלְיֵשִׁי אִי אֲפֻשֶׁר מְחַמַּת תַּק"ח דְּתַקְנָתָא דְחַכְמִים מְשׁוּם גְּזִירָה לֹא עָקְרִינוּ. שׁוּב מְוַתְרַת לְהַנְשֵׂא אִף דַּע"י כֶּף תְּבֵא לִידֵי אִסּוּר ע"י דִּיחֻי.

כְּמוֹ שְׁמוּתָר לְהַפְלִיג בְּסַפִּינָה לְדַבֵּר מְצֻנָה תוּף שְׁלִשָׁה יָמִים קוֹדֵם הַשַּׁבָּת אִף שְׁלִבְסוּף יִצְטָרֵף לְחַלּוֹל שַׁבַּת פִּינּוֹן שְׂאֵז יְהִי סְפָנָה. מִיְהוּ לֹא דְמִי לְגַמְרֵי לְהַתֵּם דְּהַתֵּם מ"מ הוּא קוֹדֵם שַׁבַּת וְלֹא חַל שַׁבַּת מִמֶּשׁ.

וְכַמוֹ בְּדָרְךָ רַחוּקָה בַּע"פ קוֹדֵם חֲצוֹת: ג) אִף יֵשׁ לְדַמּוּתוֹ לְדַבְרֵי הַרְמַב"ן בְּחַמִּין שְׁלֹאֲחֵר הַמִּילָה (וְאִף שְׁהַרְשָׁב"א הִבִּיא רֵאִי לְסַתּוֹר דַּעַת הַרְמַב"ן מִמַּתְנֵי דְרִישׁ בִּיצָה. מַעוּבָדָא דְבֵי רַחֲזֵי בְּבִיצָה (ל"ו): מְשַׁמַּע פְּהַרְמַב"ן] אֲבָל בְּהוּא דְמַגִּילָה נָהִי דְהַלִּיכְתָּה מְצֻנָה הִי מ"מ אִסּוּרָה לְבַעֲלָה דְהוּי מַעֲלָה בּוֹ מְעַל כְּדַבְרֵי מַהֲרִי"ק.

וְכֹן אִפִּי לְהַפּוֹסְקִים דְאֲשֶׁת אִישׁ הַנְּבַעֲלַת לְנִכְרִי חָשִׁיב ג"ע אֵלָא דְקַרְקַע עוֹלָם אִפִּי ג"ע מְוַתְרַת בְּמַקּוֹם סְפָנַת נִפְשׁוֹת ג"כ י"ל פְּנ"ל. וְיֵשׁ לְעֵינֵן בְּזָה: ד) אִף לְמַה שְׂצַדַּד הָר"ן בַּחֲזִי לְסְנֵהֲדָרִין דַּא"א הַנְּבַעֲלַת לְנִכְרִי חָשִׁיבָא ג"ע.

אֵלָא דְאִסְטֵר קַרְקַע עוֹלָם הֵינּוּ דַּאֲפִי לֹא תַרְצָה יְכַרִּיחוּהָ בַּע"כ. וְנִרְבָּא דְתַמְרִיץ הַנָּתַת עֲצָמוֹ שְׂאֵנִי.

הֵינּוּ בְּלֹא דְרָשָׁה דְלִבִּית. וְלְהוּא דְרָשָׁה כְּאַבְיֵי ס"ל וּמְשׁוּם דִּינְכַרִּיחוּהָ פְּנ"ל.

וַא"כ הָכָא אִיף מְוַתְרַת לְהַבִּיא עֲצָמָה לִידֵי אִסּוּר אֲשֶׁר לֹא יְדַחָה פְּלָל. וְעַל פְּרָחָף תֹּאמֵר דַּאֲפִי בְּכַהֲאֵי גְוּוֹנָא מְוַתְרַת דְאֹנְס הוּא.

וַא"כ מַה חִילּוּק בֵּין הוּא דְמַגִּילָה. הֲלֹא אַח"כ תְּהִי אֹנְס.

ואם נצטרף רצון דמתחילה. ה"נ נצטרף רצון דמתחילה ויאסר: סימן קלא א בענין שפרכות דמים דיהרג ואל יעבור.

מ"מ כתבו התוס' דאם אומרים לאדם הנח לזרוק עצמה על התינוק ואם לאו נהרוג אותה יעבור ואל יהרג דאמרנו להיפוך מאי תזית דדמא דחברי סמיק טפי. ובחיל' הר"ן מבוואר דלא נחשב פלל שהוא הורג אותו.

ויש לעיין בזה בסוגיא דנתקל פושע בנפל על האדם אם האדם חשיב מזיק בידיים או חשיב רק בור ודו"ק: ב) וכל זה דבשאר עבירות יעבור ואל יהרג הני מילי בצנעא היינו שאין שם עשרה מישראל.

ושלא בשעת הגזירה. אבל בפרהסיא או בשעת הגזירה אפי' בצנעא אפי' ערקתא דמסאנא יהרג ואל יעבור.

והנ"מ פשאין בדבר הנאה אל הנכרי דעל פרחין הנכרי מתכוון להעביר על דת. אבל פשיש בדבר הנאה לנכרי כגון שאומר לישראל קטול אספסתא ושדי לחיות אפילו בפרהסיא יעבור ואל יהרג.

ובשעת הגזירה פשהו להנאת עצמו יש מחלוקת בין הפוסקים: ערקתא דמסאנא כתב רש"י אפי' אין ג) ובפירוש מצוה בדבר אלא מנהג ישראל שדריך ישראל להיות צנועים. והרי"ף כתב שדריך הנכרים לעשות הרצועות אדנומות וישאר עושיין שחורות כדי שלא ילבושו מלבוש נכרים.

ולכאורה משמע מהרי"ף דאפי' אין בדבר שום צניעות רק משום הא גופה שלא ילבושו כמלבוש נכרים יהרג ואל יעבור. אף בתשו' מהרי"ק כתב שגם הרי"ף סובר פריש"י.

והרא"י מדתלה אדנומות בגוים ושחורות בישראל ולא כתב סתם שדריך ישראל במין צבע אחר ממה שהוא דריך הגוים. אלא ודאי דאדנומות הוא פריצות ושחורות הוא דריך הכנענה.

והביא ראי' לזה מהערוף. ובכהאי גוונא איפא משום חנקות הגוי: ד) והנה הרמב"ם כתב במקום ערקתא דמסאנא אפי' אנסו נכרים לעבור על אחד משאר מצוות ותמה הכ"מ דלמה לא הזכיר החידוש שהזכיר בגמ' דאפי' ערקתא דמסאנא שאינו מצוה אלא מנהג.

ותירץ הכ"מ דערקתא דמסאנא ג"כ הוי לאו דעובר משום בחנקותיהם לא תלכו. ואין רבותא יותר מבשאר מצוות.

ודברי הכ"מ מחוסרין תבלין. שיהרי בגמ' אמרו אפי' ערקתא דמסאנא.

ועל פרחין שיש בזה רבותא יותר מבשאר מצוות. ולדבריו למה לא אמרו בגמ' אפי' על אחד משאר מצוות: ה) ונראה לי דהנה פבר הקשינו (בסי' קכ"ח אות ד') על הרמב"ם שכתב דבשאר עבירות יהרג ואל יעבור משום קידוש השם.

ותיפוק לי' משום נאהבת וש"ד מסבא וכו'. ואמרנו שהרמב"ם הנקשה לו קושיות התוס' דהעובד ע"ז מאהבה ומיראה פטור.

וע"ז תירץ דמ"מ פֿינן שְׁעוּבָד בְּמַעֲשֵׂה אַף שְׁלֵבוּ בַל עֲמוּ אִיכָא חִילּוּל הַשֵּׁם נֶגְדַּהּ הַגּוֹי וּמְחֻיָּב לְקַדְּשׁ הַשֵּׁם. וְכַתְּבֵנוּ שִׁ"ל לְיוֹלֵי הַרְמַב"ם דְּדָבָר זֶה מְוֹאֲהֶבֶת יִלְפִינן לָהּ שְׁמֻחֻיָּב לְהִרְאוֹת אֶהְבָּתוֹ וְאֵל יִחְשׁוּב הַגּוֹי שְׁפָר מֵהַקַּב"ה ח"ו.

אִךְ נִרְאֶה שְׁהַרְמַב"ם לָמַד זֶה מְעַרְקָתָא דְּמִסְאַנָּא שְׁהִפִּי' לְדַעַת הַרְמַב"ם מִשּׁוּם דְּעֵבֵר עַל בְּחֻקוֹתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ אִךְ קָשָׁה שְׁהָרִי הַמְהַרִּי"ק פֶּתַח דְּלֹא עֵבֵר עַל בְּחֻקוֹתֵיהֶם רַק פְּשֻׁמְכֻיָּנִין לְדַמּוֹת עֲצָמוֹ אֶל הַגּוֹי עִי"ש שְׁמִינִי מְדַבְּרֵי הַת"כ שְׁלֹא תֹאמַר הוּאִיל וְהֵם לּוֹבְשִׁים בְּגָד אַרְגָּמָן אִךְ אֲנִי אֶלְבוּשׁ בְּגָד אַרְגָּמָן.

וּמִשְׁמַע דְּוָקָא בְּשִׁכְנוֹנְתוֹ לְדַמּוֹת עֲצָמוֹ אֶל הַגּוֹי. וְא"כ בְּאַנְסוֹ שְׁאִין פְּנוּנַת הַיִּשְׂרָאֵל לְדַמּוֹת עֲצָמוֹ אֶל הַגּוֹי רַק מְחַמַּת הָאֲוָנָס.

שׁוֹב לִיכָּא מִשּׁוּם בְּחֻקוֹתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ. וְצ"ל דְּשׁוֹב הָיִי כְּמוֹ בַע"ז שְׁהַעוּבָד מִיִּרְאָה פְּטוּר וְאֵעִפִּי"כ מְחֻיָּב לְמִסוֹר עֲצָמוֹ שְׁלֹא יִחְשׁוּב הַגּוֹי וְכו'.

וְה"נ פֿינן שְׁבַפְנוּעַל הוּא מְלַבִּישׁ עֲצָמוֹ כְּמוֹ הַגּוֹי יִחְשׁוּב הַגּוֹי וְכו'. וּמִזֶּה לָמַד הַרְמַב"ם שְׁדָבָר זֶה מְוֹנֵקֵדְשִׁי יִלְפִינן לָהּ דְּאַף שְׁלִפִי פְּנוּנַתוֹ אִין אִיסוֹר מְחֻיָּב לְמִסוֹר עֲצָמוֹ מִשּׁוּם קִידוּשׁ הַשֵּׁם דְּאִי מְוֹאֲהֶבֶת יִלְפִינן לָהּ א"כ זֶה שְׁיִיךְ דְּוָנָקָא בַע"ז שְׁבַפְנוּעַל תְּלוֹי עֵיקָר אֶהְבָּתוֹ שְׁל הַקַּב"ה וְלֹא בְּשָׂאָר עֲבִירוֹת.

דְּמַה"ט בְּכָל עֲבִירוֹת יַעֲבֹר וְאֵל יִהְיֶה חוּץ מֵע"ז וְעַל פְּרָחִין דְּמוֹנֵקֵדְשִׁי יִלְפִינן לָהּ: (ו) וְהַשְׁתָּא בְּגַמ' שְׁפִיר קְאָמַר רְבוּתָא אִפִּי' עַרְקָתָא דְּמִסְאַנָּא דְּהִנּוּה אֲמִינָא פֿינן שְׁאִין פְּנוּנַתוֹ לְדַמּוֹת עֲצָמוֹ לְהַגּוֹי אִין אִיסוֹר.

וְאַף שִׁבְע"ז ג"כ לְפִי הָאֲמַת פֿינן שְׁאִין פְּנוּנַתוֹ לְעֵבֹד אִין אִיסוֹר. הִנּוּה יִכְלִנָּא לֹאמַר שְׁאִין ע"ז שְׁבַפְנוּעַל תְּלוֹי עֵיקָר אֶהְבָּתוֹ שְׁל הַקַּב"ה וּמְחֻיָּב לְהִרְאוֹת אֶהְבָּתוֹ שְׁל הַקַּב"ה בְּפִנוּעַל נֶגְדַּהּ הַגּוֹי אֲבָל הַרְמַב"ם שְׁכַתַּב שְׁדָבָר זֶה שְׁמֻחֻיָּב לְמִסוֹר עֲצָמוֹ בַע"ז הוּא מִשּׁוּם מְוֹנֵקֵדְשִׁי מִמִּילָא יִלְפִינן שְׁאִפִּי' בְּעַרְקָתָא דְּמִסְאַנָּא יִהְיֶה וְאֵל יַעֲבֹר דְּהִיא וְנִקְדְּשִׁי שְׁיִיךְ בְּכָל הַמְצָאוֹת.

וּבְאֲמַת בְּגַמ' הַשְׁמִיעֵנוּ דְּבָר זֶה מִמָּה שְׁאָמַר הַדִּין בְּעַרְקָתָא דְּמִסְאַנָּא דְּטַעַם ע"ז יִהְיֶה וְאֵל יַעֲבֹר מְוֹנֵקֵדְשִׁי. וְהָרִי פְּבָר הַשְׁמִיעֵנוּ הַרְמַב"ם דִּין זֶה ז) הָא דְּכַעֲיָנִין דְּוָקָא שְׁיִהֵי' בְּדָבָר צְנִיעוּת וְלֹא אֲמַרִי' דְּהוּא גּוֹפִי' הָיִי מְנַהֵג יְהוּדִית שְׁיִהֵי' נִבְדָּל מֵהַגּוֹי בְּמַלְבוּשָׁיו.

הִינּוּ דְּמ"מ לֹא חֲשִׁיב חֻקוֹתֵיהֶם פֿינן שְׁאִין בְּמַלְבוּשׁ הַנְּכָרִים שׁוּם פְּרִיצוֹת. וְנִהִי דְּבְמַלְבוּשׁ יִשְׂרָאֵל אִיכָּא עֲנִין יְהוּדִית בְּמָה שְׁמֻשׁוֹנָה מֵהַגּוֹי אֲבָל אִין בְּמַלְבוּשׁ הַנְּכָרִים שׁוּם עֲנִין נְכָרִית וְלִיכָּא מִשּׁוּם בְּחֻקוֹתֵיהֶם.

וְלֹא אֲמַרִינן יִהְיֶה וְאֵל יַעֲבֹר בְּמִנְהֵג בְּעֵלְמָא: סִימָן קִלְבַּת הַלְכוֹת רַבִּית ב"ה יוֹם ב' וַיִּקְרָא תַרְנ"ג לִפ"ק סְאֵכְאֵשׁאֵב: לְכַבּוֹד אֶהוּבֵי הָרַב הַחֲרִיף וּבְקִי מו"ה מִשָּׁה פְּנַחֵס נ"י בֶּן הַגָּאוֹן מְקוֹנְטָא שְׁלִיט"א. א) דְּבַר מִי שְׁנַשְׁתַּדֵּף וּפְסַק לְנֶדֶן לְסַלֵּק קוֹדֵם הַנְּשׁוֹאִין וּבְהַגִּיעַ תוֹר הַנְּשׁוֹאִין.

לֹא הִי' בְּיַד אַחַד לְסַלֵּק בְּמִזְוֹנָמִים. רַק לִיתָן חוֹב עַל בֵּיתוֹ.

וְשְׁפַנְגְּדוֹ לֹא רָצָה בְּזֶה. אִךְ רָצָה פְּטוּרִים.

ורצה למחול לשפנגדו הקנס. רק שימתן לו פטורים.
ונתפשרו לסלק אתר נשואין לאחדים ויתן רווחים מהמעוות. ודימה פבודו כי א"צ בזה
היתר עיסקא.

אף אינו רוצה לסמוך על עצמו ורוצה לעמוד על דעתו: (ב) ולדעתי הדבר ברור דא"צ
בזה שום היתר. שהנה דין הרשב"א בתשובה (סימן תתקפ"ט).

המוכא בש"ע (סי' קע"ו) וכפול (בסי' קע"ז). דאין בנדוניות חתנים משום רבית.
פיון שבתחילת החיוב מחייב עצמו כ"ז שלא יפרע. מה שממתין לו מי שנתחייב הוא
הלואה.

אבל בתחילת החיוב אין כאן הלואה. והנה בנ"ד שהרנוסת הזמן הי' לאתר השדוכין.
י"ל לכאורה דשפיר חשיב הלואה. דבשלקא ביה דרשב"א הרי הוא כעושה השידוך
ביותר.

אבל שפיר נתחטן. ואם הי' לו מעות.

הי' שפנגדו מחויב להחזיק השידוך בפחות. שפיר חשיב אגר נטר.

ועוד מחמת הקנס שמחויב ליתן אם לא יסלק כפי המבואר בתנאים. ואף שפנגדו רצה
למחול לו הקנס.

עדיין לא מחל: ג' והנה ספק הראשון מתברר מתוך דברי הרשב"א בעצמו בתשובה הנ"ל
שכתב וז"ל ודוקא שהתנה קודם שנשא. אבל לא אח"כ כהא דפ' איזהו גושף (דף ע"ד):
גבי מלוג אדם לאריסיו חטים דיש הפרש בין ירד בין לא ירד עכ"ל.

ושם מבואר בגמ' דאפי' ירד באתרא דיהיב אריסי ביזרא מותר. משום דכיון דכי לא
יהיב האריס יכול לסלקו חשיב כמקבל האריסות ביותר.

ה"נ פיון דאי לא מסלק יכול שפנגדו לבטל השידוך. הוי כנעשה השידוך ביותר: (ד)
ולכאורה יש להוכיח משם דאף שמתחייב קנס לא חשיב שנותן בשכר הלואה.

רק דמי השידוך. שהרי האריס אינו יכול לחזור.

דקבלן אינו כפועל שיוכל לחזור. א"כ יהי' נחשב שכר הלואה.

א"ו פיון שפיד בעל הבית לסלקו חשיב שכר השדה ה"נ בזה: (ה) אף הט"ז כתב להדיא
(בסי' קע"ו) דלאחר השידוך מחמת שאם לא יהיב לי' חייב ליתן הקנס נעשה רבית.
ולדבריו צ"ל דשאני אריס.

דאף דא"י לחזור. מ"מ אם חוזר אינו מחויב לו פלוס.

שלא מצינו בגמ' ובש"ע (סי' של"ג) רק שאם חוזר בו ידו על הסתונה. אבל לא שיוכל
לכופו.

ע"כ חשיב שכר השדה לבד. משא"כ בשידוך שנוכל לחושבו שכר הלואה ג"כ אסור.

כצ"ל לְדַעַת הַט"ז: ו) מ"מ בנ"ד דְשִׁפְנָגְדוּ רָצָה לְמַחֵן לֹא אֵין בּוֹ מְשׁוּם רַבִּית. דְעַנְן אִיסוּר רַבִּית דְנִחְשָׁב כְּעֵין גְזֵל כְּדַמּוּכַח רִישׁ אִיזְהוּ נִשְׁף.

דְאָמַר רַבָּא ל"ל דְכַתְב רַחֲמָנָא לָאו בְּרַבִּית לָאו בְּגֵזֵל. וּמְבַנְאָר בַּשְׁט"מ קַבְּשִׁים הָרִיטְב"א דְאָף דְלִנְה נּוֹתֵן לֹא מְדַעַתּוּ.

חֲשָׁבָה לִי רַחֲמָנָא כְּמַחִילָה בְּאִוְנָס. דְמַחֲמַת אִוְנָס שְׁהוּצְרָה לְלוֹוֹת פּוֹסֵק רַבִּית.

וּא"כ בנ"ד דְשִׁפְנָגְדוּ לֹא רָצָה מְמַנּוּ קִנְס שְׁמַחֲמַת הַקִּנְס נִחְשָׁב הַלְוָאָה. א"כ לָאו מַחֲמַת אִוְנָס הַלְוָאָה פּוֹסֵק רַבִּית.

רַק מַחֲמַת קִיּוּם הַשְׂדִּיחוּף שְׁזָה לֹא נִחְשָׁב הַלְוָאָה אִפִּי אַחַר שְׁנַתְחַתֵּן אֵין בּוֹ מְשׁוּם רַבִּית כְּלָל: וְאִשְׁר נִסְתַּפֵּק מְעַלְתּוּ עוֹד דְאִפְשָׁר מְשׁוּם שְׁרוּצָה לִיתֵן חוֹב עַל בֵּיתוֹ מְחֻיָּב שְׁפִנְגְדוּ לְקִיּוּם הַשְׂדִּיחוּף.

זָה אֵינוֹ רְאוּי לְהַסְתַּפֵּק בּוֹ כְּלָל. לְזֹאת יָפָה דֵּן דַּא' צַבְזָה שׁוּם הָיְתָר אָף לְשׁוֹן "רְוּוּחִים" לְעַנ"ד הוּא כְּלִשׁוֹן עֵיִסְקָא.

וְאִם יִשְׁבַּע לֹא הִרְנוּחְתִּי יֵשׁ מְקוּם לְפִנְטְרוּ. אָף בְּזָה לֹא נִשְׁאַלְתִּי: וְהִי בְּזָה שְׁלוּם מְאֵת הַדּוּש"ת הַק' אַבְרָהָם.

סִימָן קִלְג ב"ה יוֹם ה' נִיקְרָא תַרמ"ט לַפ"ק. לְרַב אֶחָד.

(א) דְבַר הָאִישׁ שְׁנַתְחַיֵּיב לֹא תְבִירוּ בַד"ת. וְלֹא רָצָה לְצִיִּית וּתְבַעוּ בְּעַרְפְּאוֹת.

וְהַשִּׁיג עָלָיו וּוִירָאָק וּלְפִי נְמוּסִיָּהּ מִיּוֹם שְׁהַשִּׁיג הַנּוּיִרָאָק מְחֻיָּב לִיתֵן ה' פ"ט וְרוּצָה לִיקַח מְמַנּוּ. וּמְעַלְתּוּ פְּשִׁיטָא לִי שְׁאָסוּר מְשׁוּם רַבִּית.

וּבְאִמַּת מְדַבְרֵי הַחֹזֶק עַל ר"א מְטוּנָה. שְׁהִבִּיא הַב"י (סוּס"י ק"ס).

מְשַׁמַּע כֵּן. דְאָף בְּרַבִּית הַמְתַּחֲיֵיב מְאֵלִי יֵשׁ אִיסוּר רַבִּית.

אָף בְּתַשׁוּ' רַשְׁד"ם (סִי רַכ"ב) דְאֵין רַבִּית אֶלָּא בְּהַלְוָאָה. וְלֹא בְּגֵזֵל.

וְמַה שְׁחַלְקוּ עַל ר"א מְטוּנָה. (וְאָף ר"א מְטוּנָה לֹא הִתִּיר אֶלָּא בְּדַמִּי שְׁכִירוֹת) הֵינּוּ מְפָנִי שְׁמַחֲיֵיבוּ לִיתֵן בְּדִין.

וְע"ז פְּלִיגֵי עָלָיו. אֲבָל אִם הוּא בְּעַצְמוֹ רוּצָה לְפִיִּיס לְהַנְגִּזֵל מִנְתָּר.

וְאֵין בּוֹ מְשׁוּם רַבִּית ע"ש. וּבְתַשׁוּ' מ"ב (סִי ל"ד) שְׁכַתְב בְּמַבְטֵל כִּיסוֹ שֶׁל תְּבִירוּ פִּינּוֹן דְלָאוּ בְּתוֹרַת הַלְוָאָה בָּא לִידוֹ לֹא מְחֻזִּי כְּרַבִּית.

ב וְהַגָּה יֵשׁ לְעֵינֵי בְּדַבְרֵי מֵהַרְשֵׁד"ם דְכִינּוֹן דְאִמְרַת דְבַמָּה שְׁאֵינוֹ דְרָף הַלְוָאָה לִיכָּא רַבִּית. א"כ לְמָה מוֹעִיל טַעַם דְרַבִּית שְׁלֹא יִתְחַיֵּיב לִיתֵן בְּדִין.

וְיוֹתֵר הִי גְרָאָה דְהַר"א מְטוּנָה מִיִּירֵי בְּאִנְפֵּן שְׁלֹא נַעֲשֶׂה גְזֵלָן שְׁלֹא אָמַר יֵשׁ לָהּ בְּיַדִּי וְאֵינוֹ נּוֹתֵן לָהּ רַק נִשְׁמַט מְמַנּוּ. אֲבָל בְּנַעֲשֶׂה גְזֵלָן וְעַשְׂקוּ.

בכ"י הא לא שייך איסור רבית [רק איסור אחר כמו שיבואר וביותר לפמ"ש הריטב"א (פ' איזהו נשף) בטעם שמדמה הש"ס איסור רבית לאיסור גזל משום דרחמנא חשבה התחייבות הלנה ברבית לאונס.

דמשום שדאיך ללוות מוכרח לקצוץ לו רבית. [ע"י בשטמ"ק שחביאו] ובגידו זה שלא קצץ לו וכן בגידו ר"א מטנף] ממנ"פ אם מתחייב לו ע"י דינא דמלכותא.

אין פאן גזל. ואי לא כמו שהוא האמת.

יש בו איסור גזל בלא איסור רבית. דמשום שלא רצה לצניית לד"ת לא הותר לגזל ממונו.

וע"י בתומים (סי' כ"ו) מ"ש אפי' בהלך בעצמו בערפאות. וכ"ש בזה שחטאו רק משום שלא רצה לצניית לד"ת: ג) אף מה שיש לדון בזה הוא.

כי מסתמא הי' יכול התובע להרויח במעות עכ"פ ה' פ"ט להשיג אצל בטוחים גדולים גוים. ואף דהמבטל פיסו של חבירו פטור דגרמא בגזקין פטור עכ"פ מחויב לצו"ש.

וי"ל דמועיל תפיסה. ואף שהש"ך פסק (בסי' כ"ח ובסי' קפ"ב) דלצ"ש לא מהני תפיסה. וראייתו מדברי הריב"ש (סי' שצ"ב). הנה הריב"ש הוכיח מהא דלא חשבינו משטרא לשטרא באבק רבית.

אף דמתחייב לצאת ידי שמים ולכסוף כתב דעת הרשב"א דבאבק רבית אינו מחויב לצ"ש. ומבואר מדבריו דלא ברירא לי'.

משום דלדעת הרשב"א נסתר ראיתו. והנה לפנינו בחי' הר"ן (פ' א"נ) הוכיח מהא דלא מחשבינו משטרא לשטרא.

דאפי' לצאת ידי שמים פטור פינן דמפקינן מאידך אי תפיס. הנה דפשיטא להו דלצאת ידי שמים מועיל תפיסה ולפי שיטתם הרי הי' יכול התובע להוציא ממנו בדיניהם.

יען לא רצה לצניית לד"ת. והותר לו לילך בערפאות.

ואף כי עתה ירצה הנתבע בד"ת. בזה נדאי כי יחנן קולו אל תאמין.

וכשיוציא ממנו בדיניהם יהי' תופס ויהי' שלו מן הדין לדעת הר"ן ונמ"י: ד) מלבד זה לדעת הרמ"א (סימן רצ"ב) בנושא נותן בממונו של חבירו. והוא מוחה בידו ואומר ארויח בהמעות לעצמי מחויב ליתן לו הרינח.

ונראה שהוא מחלק בין זה לבין המבטל פיסו של חבירו. יען שהנפקד מרויח במעות.

ובמל"מ (פ"ז מהל' מלנה הל' י"א) משמע שגם בהלואה [היא דלא שייך איסור רבית] הדין כן. וכבר בארנו לענ"ד שאין בנ"ד איסור רבית: ה) אף באמת הש"ך פסק שם דלא פרמ"א אלא כרש"ל דדומה למבטל פיסו של חבירו.

והנה לדעת הש"ך שהוראותיו מוסכמים דלצאת ידי שמים אינו מועיל תפיסה. ונה דומה למבטל פיסו של חבירו אסור לתבוע להוציא ממנו החמשה פ"ט בדיניהם.

וחלילה לפסוק נגד הש"ף שפסקו מקובל יסבבל ישראל. מ"מ בכגון זה טוב לפשר ביניהם ושלום: הק' אברהם.

סימן קלד שנית להנ"ל. א) מ"ש דבנ"ד לא נעשה גזלן שרק נשמת ממנו ורוצה לשלם לו לשנה או לשנתיים.

הרמב"ם (פ"א מה' גזילה ה"ד) איזהו עונש מי שפא בידו ממון חבירו פגון שהי' בידו הלואה או שכירות והוא תובעו ואינו יכול להוציא ממנו מפני שהוא אלים וקשה והיש לה אלים גדול מזה שהנארכו ב"ד להתיר לתובע לילך עמו בדיניהם.

וקא אין ב"ד מתירין לילך בדיניהם אלא בבע"ד אלים ואינו יכול להוציא ממנו בד"ת. וקא נדאי כ"ז שלא הלה לב"ד והלנה מדחה אותו קצת לא הנה עונש.

וע' ב"י (סי' קע"ו מחנודש מ') גבי שותפין שמחלק בין אטרחי לבי דינא. ומה שאמרו הכופר במלנה פשר לעדות משום דאשתמוטי עד דהו"ל זויי י"ל דבאין לו מעות אינו מחויב לשלם.

גם יש לומר היכא שדעתו להשיב ולתקן לא נפסל לעדות. וצ"ע בטעם השני: ב) מ"ש מתשו' שבו"י באחד שהתרה ללנה שיחזיר לו מעותיו.

ואם לאו יצטרף לשלם מה שהי' יכול להרויח. ופסק דאסור משום רבית.

ותמה על הסמ"ע והש"ף. זה נדאי אמת פנין שאם יתן לו רינח נתרצה המלנה שישאר אצלו.

ושוב אין פאן מבטל פיסו של חבירו ורבית גמור הוא שהתנה תחילה. וכ"כ בספר חו"ד (סי' קע"ז ס"ק י"ט) שהקשה במלנה שאמר לו התובע יהי' למחצית שפר.

ולא עשה קנין. דאין הלנה מחויב לתת לו רינח.

ואם רוצה לתת מותר. והקשה החו"ד דהוי רבית מאונחרת.

ויפה הקשה דהרי הלנה לא פשע במה שלא החזיר ואין פאן משום מבטל פיסו. ופשיטא שלא נעשה גזלן.

ואין ענין לנ"ד פלל: ג) דנהי שהותר לו לילך בדיניהם על הקרן לא הותר לו על הרינח. אינו טענה.

דאין איסור לתפוס ע"י עכו"ם רק משום ואניבינו פלילים וכיין שע"כ הולך על הקרן. בהליכה אחת הולך ג"כ על הרינח.

ודומה לריבוי במלאכה ביו"ט דשרי. ואף מי שירצה לפקפק בזה.

הלא בנ"ד יש עוד טענה שיכול לתפוס תשלומי הקרן על החוב לצאת ידי שמים והקרן ישאר חייב. כמו מי שיש לו שני חובות על הלנה.

על אחד יש לו שטר או ערב ועל השני אין לו. אף ע"ז יש לפקפק דאפשר גם לדעת הפוסקים דמהני תפיסה.

מ"מ אם חזר שפנגדו ותפס מוציאין מידו ג"כ. מ"מ שוב מותר לילך עמו בדיניהם.

שְׁהָרֵי עַל הַקָּרָן הַנּוֹתֵר לוֹ לִילָה בְּדִינֵיהֶם. וּמֵה שֶׁהֶעֱכּוּם מִגִּבֵּין לוֹ בְּקָרָן הוּא תּוֹפֵס עַל הַרְיָנָה.

וְנִשְׁאָר הַקָּרָן חָיִב. וְיֻכַּל לְגַבּוֹתוֹ לְנַפְשׁוֹ בְּדִינֵיהֶם.

אֵין חִילּוּק אִם גּוֹבֵה הַקָּרָן כְּפִלִּים אוֹ בְּפַעַם אַחַת: ד' מ"ש בְּנִתְיָבוֹת (ס"א כ"ח) דָּאָף בְּמָקוֹם שֶׁמוֹעִיל תְּפִיסָה. מִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִילָה אֲסוּר לְתַפְּסוֹ בְּתַפְּסָה, מִשּׁוּם עֲבִיד אֵינֶנּוּ דִּינָא לְנַפְשֵׁי.

וְכִינּוּן שֶׁהַב"ד אֲסוּרִין לַעֲשׂוֹת דִּין גַּם הוּא אֲסוּר. אֵינּוּ טַעֲנָה.

דא"כ גַּם בְּדִיעֲבַד לֹא יוֹעִיל כְּמוֹ אִם הַב"ד פִּסְקוּ וְשִׁלָּא כְּדִין. וּבְחִזְדוּשִׁים פֶּתַב בְּעֲצָמוֹ זֶה בְּאֶפְשָׁר: ה) מ"ש דְּכָאן יֵשׁ סַפֵּק בְּעֵינֵיקָר הַתְּפִיסָה אִם יָכוֹל לְתַפְּסוֹ בְּפִלּוּגְתָא דְרַבְּנָנָא.

לְדִידֵי זֶה יוֹתֵר טוֹב. דִּהְרֵי נוֹלַד הַסַּפֵּק פְּלֻגְתָא דְרַבְּנָנָא בְּשַׁעַת תְּפִיסָה.

דְּקוֹנָם. וְדָאֵי אֵינּוּ מְחֻיָּב בְּדִינֵי אָדָם.

וְהָרֵי בְּשַׁעַת תְּפִיסָה הִי הַמְלִינָה מִן חֻזְקָא. וְעֵינּוּ בְּנִתְיָבוֹת כְּלָלִי תְּפִיסָה (סְעִיף י"ב) בְּסוֹפּוֹ: ו) מ"ש הַחֻזְקָא יֵאִיר בְּכָלִים כָּל הַיָּקָא דַּהַש"ע פּוֹסֵק וְהַמְפָּרְשִׁים אֵינָם חוֹלְקִים א"י לוֹמֵר קִים לִי.

הַגְּר"א (ס"א ק ז"א) הִבִּיא דַּעַת הַרְשָׁב"א דְּפִטוּר לְצֵאת דִּי שְׂמִים וְהוּא בְּעֲצָמוֹ הִבִּיא ג"כ רֵאִי שֶׁפִּטוּר מִשְׁמַע שְׁחוֹלֵק. וְכָל הוֹכַחַת הַרִיב"ש דָּאָף דְּמְחֻיָּב לְצִי"ש לֹא מְהַיֵּי תְּפִיסָה מֵאַבְק רַבִּית וְלַדַּעַת הַרְשָׁב"א אֵין רֵאִי.

וְהַדְרִינּוּ לְסַבְּרָא פְּשׁוּטָה שֶׁל הַר"ן בַּח"י דִּהִיכָא דְּמְחֻיָּב לְצִי"ש מוֹעִיל תְּפִיסָה. בְּפֶרֶט שֶׁבַב"ד יֵשׁ עוֹד טַעַם מִסִּי רַצ"ב.

וְכָבֵר פֶּתַחְתִּי שֶׁבַמ"מ פֶּתַב גַּם בְּהַלְוָאָה. וְאַפְשָׁר פְּנוּנַת הַשִּׁ"ף (בְּסִי פ"א) ג"כ מִשּׁוּם שֶׁהַתְּנָה הַמְלִינָה: הַק' אֲבָרְהֵם סִימָן קָלָה ב"ה אוֹר לְיוֹם ג' שֶׁלַח תֵּר"ם לִפ"ק.

שׁוֹכ"ט לְכַבּוֹד יְדִידֵי הַרְבֵּ הַחֲרִיף הַחֲסִיד מו"ה יַעֲקֹב אֶהָרֵן נ"י [פְּעַת הַגַּאבַד"ק קֵאנְסֵטֶאנְטִין]. א) בְּדָבָר הָאִישׁ שֶׁנֶּחַמַן מִשְׁכּוֹן לְאִשָּׁה אַחַת לְלוֹת עֲלָיו מִגּוֹי וְהַגּוֹי מִחֲמַת שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁם לְוָה לֹא רָצָה לְלוֹת רַק שֶׁתַּתֵּן לוֹ הָאִשָּׁה וְנִעְכָּסִיל ג"כ.

וְהוֹעֲכָסִיל הִי רַק עַל הַקָּרָן לְבַד וְלֹא עַל הַרְבִּית. וְהַמְשָׁכּוֹן הִי שְׁנֵה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִהַחֻב וְהָאִשָּׁה לּוֹקַחַת בְּכָל חוֹדֶשׁ הַרְבִּית מִהָאִישׁ לְפִוּרְעַת לְגוֹי: ב' הִנֵּה מִצַּד שֶׁהַמְשָׁכּוֹן שְׁנֵה הַרְבֵּה מִהַחֻב אֵין הִיֵּתֵר אֶלָּא בְּסִתָּם.

דָּאָז יֵשׁ חִילּוּק בֵּין אִם הַמְשָׁכּוֹן אֵינּוּ טוֹב כָּל כָּף צָרִיף שִׁיאֵמֵר בְּפִירוּשׁ שֶׁאֵין אַחֲרֵיתוֹ עַל הַשְּׁלִיחַ. אֲבָל אִם טוֹב בְּסִתָּמָא סוּמָף עַל הַמְשָׁכּוֹן לְבַד.

כְּמִפְּנֵי בְּשִׁ"ף (ס"א קס"ט ס"ק נ"א). אֲבָל בַּב"ד הָא חֻזְיָנָן שֶׁהַעֲרַל רָצָה דּוֹקָא וְנִעְכָּסִיל [אָף יֵשׁ לְעֵינּוּ מִחֲמַת שֶׁהוֹנְעָכָסִיל לֹא הִי עַל הַרְבִּית וְנִדְבָר מִזֶּה אַח"כ] וְהִנֵּה לְכַאוּרָה יֵשׁ לוֹמֵר דִּהָא דְּאֲסוּר בְּלוֹה מְנַכְרֵי לְצוּרָף יִשְׂרָאֵל אַחֵר עַל מְשָׁכּוֹנוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

משום דחשיב בפשיהם לווים השליח והמשלח בעל המשכון. וא"כ אין איסור רק אם השליח פורע מפיו וחוזר ולקח ממשלח.

אבל אם משלח פורע לגוי. אין הישראל לוקח ממנו רבית כלום.

דאינו פורע לגוי עבור הישראל רק מה שחייב בעצמו הוא פורע: ג) איברא דמקור הדין בש"ע (סי' קס"ט סעיף י"ז) מדברי הר"ן והנמק"י. והם הסוברים דוקא בערב שלוף דויז אסור לישראל להיות ערב לגוי עבור ישראל.

אבל בפשיהם לווים מותר. וע"כ לומר דחשיב משלח בעל המשכון רק ערב.

וכ"כ הב"י. וכיון שהשליח לבד חשיב הלנה.

כשהמשלח פורע הרבית חובו של שליח הוא פורע. וכאלו נתן הרבית לשליח.

וכן מפורש בחי' הר"ן ב"מ בערב שלוף דויז אפי' ישראל הלנה פורע הרבית לגוי אסור. ע"ש במה שהשיב על ר' משה בן ר' טודרוס.

והטעם דחובו של אביו הוא פורע. ומשמע שם דשני הדינים שונים] וה"ה בנ"ד.

דאין לומר כיון שבעל המשכון מ"מ הוא חשיב ערב. לפטור עצמו מערבות הוא פורע.

דליתא דגם תחילת ערבות הי' מחמת הלנה שכלנה השליח הפעות שלנה מגוי למשלח: ד) אף בנ"ד שהנועכסיל לא הי' רק על הקרן לבד נראה שלא לקח הגוי לבע"ד את האשה על הרבית.

[וא"כ אין איסור כלל] וגרע מאלו לא לקח ונועכסיל כלל. די"ל שהאמין להשליח.

[ויש לדמותו לדין המפורש בח"מ באם כתב דקנה ולא כתב דאיקני לא אמרינו דאיקני ט"ס]. אף אפשר שלא רצה הגוי לכתוב הרבית בהונועכסיל.

שמקדם קדמתא הי' הנימוס בדיניהם שלא ליקח יותר מששה פ"ט. אף אם בעת נתינת הנועכסיל כבר נשתנה הנימוס ליקח פ"ט כמה שרוצה והגוי ידע מזה יש להקל.

אם לא שקיבלה בע"פ בפירוש אחריות גם על הרבית. אבל אם יש לתלות בהנ"ל נדאי הגוי לקח האשה לבע"ד גם על הרבית.

כמ"ש הר"ן והנ"י דבסתמא האחריות על השליח. דאין להביא ראי' ממה שהמשכון טוב דהא חזינו שלא סמך על טוב המשכון שלקח ונועכסיל.

ואסור: ה) ומ"ש מעלתו שבדיניהם אינו יכול לתבוע בעל הנועכסיל רק מהמשכון. הנה שאלתי אנשים היודעים, ואמרו לי שבבירור הענין להיפך.

ועיקר תביעתו על בעל הנועכסיל ואינו יכול לגבות כלל ממשכון טרם יתבע הלנה: ו) ועיקר טעם הר"ן שחושב השליח ללנה והמשכון רק לערבות. נ"ל משום דנכרי מישראל לא קנה משכון ואין המשכון רק כמו שאר נכסים דהוויין רק ערבים.

ובהכי ניחא לי הא דכתב הרא"ש בישראל שנתן לגוי משכון ללוות עליו ברבית מותר משום דאינו משכון לגוי. ואי לא דאינו הי' אסור.

וקנשה לפי מה שמוכח מדברי הר"ן הנ"ל דהשליח הוא הלנה והמשפון רק ערבות. הא
מותר לישראל להיות ערב לישראל עבור נכרי ובאמת הב"י פתב דכל האיסור רק משום
דיש שליחות לעכו"ם לחומרא.

אולי נתפונן לנישב קושיא ההוא]. אף לפמ"ש ניקח דהכא דמלנה ישראל ומשפון של
ישראל וישראל מישראל קונה משפון ולא פערבות דמיא: ז) ומדע דאמרינו בפ"ק
דקידושין קידשה במשפון דאחרים מקודשת.

וקנשה הא לא סמכה דעתה דשמא ימחול ותצטרף להחזיר המשפון. וע"כ דבמשפון לא
מהני מחילה.

ואי משפון הוי רק ערבות. הרי פשגמחל שיעבוד הגוף נמחל שיעבוד המשפון דכל היכא
דליכא לנה ליכא ערב.

וע"כ פינו דקונה משפון לאו ערבות הוא ואין שיעבוד המשפון תלוי בחיוב הלנה. והוא
שיעבוד בפ"ע.

וא"כ הוי ישראל הלנה ואסור: ח) ויש לפקפק בזה ולומר לדעת הטור בשם בעה"ת (סי'
צ"ז) דאם נטל משפון מן הערב אין בו עשה דהשבת העבוט. וא"כ אינו קונה משפון כמו
ישראל מנכרי דאינו קונה משפון.

פינו דאין בו מצות השבת העבוט וא"כ פינו דתחילת נתינת המשפון הוא לשיעבוד לבד
דמה"ט פתב הר"י מיגאש [הובא בנמ"י פ"ק דב"מ] דאין משיכה למשפון אף דבמשפון
דאחרים מקודשת.

וע"כ פינו דקונה משפון שוב מהני משיכה. ובתחילת נתינתו הוא דלא מהני משיכה
דתחילת נתינתו לשיעבוד לבד.

וא"כ פשישראל נותן משפון עבור הנכרי תחילת נתינתו רק לערבות. וכינו דבערב לית
בי מצות השבת העבוט ואינו קונה משפון ונשאר ערב ומותר.

אף בשם רמ"ה פתב הטור שם דגם בערב אית בי מצות השבת העבוט ודין סידור. ולא
נתמעט רק מלאו דלא תבא אל ביתו לעבונט עבונטו: ט) נחזור לעניינינו אם הי' באופן
האסור פנ"ל מה שעבר אין.

ואין האשה מחויבת להשיב. דרשות בעלה עלי'.

ולתמן האיסור ימחול לה הלנה. ובאמת אין זה תקנה ברורה.

דשיטת הריטב"א הובא בשטמ"ק דלא מהני מחילה ברבית. גם לדעת הרמב"ם אינו
ברור שיועיל מחילה כמ"ש בקידושין.

ואין תקנה ברורה רק אם תחזיר והלנה לא ירצה לקבל. ומכאן ולהבא יתן הלנה ונעכסיל
לגוי והיא תחתים עצמה ערב.

אף על הבעל פשוט שאין שום איסור. רק אם חושש לתקנת אשתו לתמן מה שעוונתה:
דידו הדוש"ת באהבה הק' אברהם.

סימן קלו ב"ה אור ליום ועש"ק וינרא תרמ"ב לפ"ק. רב שלום וברכה והצלחה לכבוד גיסי ידידי הרב הקריף ובקי נרא אלקים מוהר"ר יצחק חיים הפהן נ"י.

(א) יקרת מקטבו הגיעני. דבר אשר שלוחו ענות וזקף רנוקא אקרנא.

נהגם שעשה היתר עיסקא. ידוע שאסור לעשות כן.

כמפורש פ' אינהו נשף. אף לאחר שנעשה המעשה נפשו בשאלתו אם יש היתר ליקח הרווחים.

ולענ"ד דמותר. והנה יסוד האיסור אין לו זכר בגמ'.

דבגמ' לא אמר רק דלכתחילה חיישינן דילמא נפל שטרך קמי נתמי. אף בדיעבד והי' רנוקא למה יאסור.

וראית ה"ר ש' בתשו' מר' עיליש (דף ס"ח:) עי"ש. ג"כ תמוה דאטו שם הותנו בע"פ תנאי אחר.

וכבר צונח ע"ז בעל ש' יעקב. וכתב דרוב פוסקים חולקים על דין זה: (ב) והנראה דה"ר ש' בתורת קנס אתי עלה כיון דאסור לכתחילה קנסוהו בדיעבד שלא ליקח.

דע"כ לא פליגי ר"מ ורבנן בשטר שיש בו רבית אלא אי קנסין התייר אטו איסורא אבל באיסורא גופה קנסין. והנה בגיטין בסוגיא דהיזק שאינו נזכר דקי"ל כר"י דבדרבנן לא קנסין שוגג אטו מזיד.

נהרי מעלתו שוגג ה' ולתקוני שדרין ולא לעוותי. ודלמא נפל שטרך קמי וכו' חשש דרבנן הוא.

אף לכאורה ז"א שהרי דמבט איסור לכתחילה אסור גם למי שנתבטל בשבילו אף דמי שנתבטל בשבילו שוגג ה'. ונהרי השליח עשה עבור מעלתו: (ג) אף נראה להתיר.

דהנה בנוב"י מהד"ק (חא"ח סי' כ') פתב בדיו חמץ שעבר עליו הפסח אצל הגון דמותר לגזל. שהרי הגזל לא עבר.

ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו. אף לפענ"ד יש ראי' להיפוך מירושלמי (ריש פרק ה' דפאה) בגדיש שלא ליקט תחתיו פל הנוגע בארץ לעניים דקנסוהו רבנן.

ושם במשנה הרוח שפזרה העומרים אומדין אותה כמה ראוי לעשות לקט ולא קנסי' כיון דממילא. ודוקא בהגדיש העומרים ביזים ע"ג הלקט קנסינן.

ואיתא שם בירושלמי אפי' הגדיש שוגג ואפי' גדשו אחרים שלא מדעתו קנסינן ולא אמרי' בזה אין אדם מפקיר דשא"ש. והטעם בזה ברור כיון דקנסינן אפי' שוגג וא"צ לדעתו.

ולא אמרי' אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא בדבר שצריך למחשבתו כמו בכלאים ובשוחט לע"ז וכן בחמץ דאפי' הניחו שוגג או אנוס אסור. ע"כ אף דשא"ש יכול לאסור ונהירנא דבילדותי שמעתי סברא זו לחלוק על הנוב"י מאדמו"ר הגאון זצ"ל מגור.

והנה הבאנו ראיה לזה מירושלמי: ד והנה בנ"ד דשוגג לא קנסו שפיר נאמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. וראי' לזה דהיא דלא קנסינו בשוגג מותר בעשו אחרים אפי' במזיד.

מריטב"א רפ"ד דעירובין בפירות שיצאו חוץ לתחום ונתרו במזיד דלר"נ וראב"י אסורים. וכתב הריטב"א דהנ"מ בשנעשה התורה במזיד ע"י בעלים.

אבל אם אחרים התזירו לא כמיניהו לאנסרם אבעלים. ולא חילק בין התזירים לצורך בעלים או לא.

ועוד דמשמע דלכ"ע מותרים אף לאותם שהתזירו לצורך. והטעם כמ"ש כיון שלא נתחדש מעשה בפירות ואין איסור רק במזיד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו במחשבה דידן' דהיינו מזיד דידן' בלא מעשה: ה) ולא קשה ממבטל דבר של אחרים לאחרים דאסור דהתם נהי דלא אסר לה לא שרי לה.

ונשאר באיסורו פשהי'. וכעין שכתב הר"ן בשחיטת ע"ז.

ועוד דאדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה. וזה הוא מעשה שנתבטל האיסור ע"י.

ושבו יכול לאנסרו. אבל בנ"ד אין לומר אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה כיון שלא עשה לדעת עצמו רק לדעת משלחו.

וכמ"ש הר"ן נדרים (דף ל"ו.) בהא דפרקי הש"ס למ"ד שלוחי דין ניהו הפהגים שפיקלו במקדש מזידין חייבין הא שוגגין פטורין ואי אמרת שלוחי דין ניהו לימא לי לתקוני שדרתיה ולא לעוותי.

וכתב הר"ן דבמזידין חייבין לא קשיא כיון דאדעתא דנפשי' עביד אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה. ביאור דבריו לכמ"ש הרמב"ן ע"ז הביאו הר"ן פרק ר' ישמעאל דגוי האוסר את של ישראל ע"י מעשה יש לו ביטול דטעם אדם אוסר דשא"ש ע"י מעשה דע"י מעשיו חשביון לי כשלו.

וא"כ ממנ"פ הו"ל ע"ז של נכרי ע"ש. וכיון דחשביון לי כשלו ע"כ מהני הקרבתו בלא שליחות בעלים דהוא כבעליו והוי פגול.

אף בעושה לדעת בעל הקרבן דלא נתפנון לעצמו ולא נתפנון לקנותו בזה הי' קשה לו. הרי הקריב שלא בשליחות בעלים ולמ"ד שלוחי דין אמאי הוי פגול.

ועי' בתוס' (פרק המפקיד) דשינוי קונה ג"כ דוקא כשנתפנון לקנותו: ו) מעתה בנ"ד נמי כיון ששלוחו עשה לדעת מעלתו. לא שייך בזה אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה כנ"ל.

וכיון דמידי דרבנן הוא וחיזוש דין שחידשו הרא"ש והטור. נ"ל לסמוך ע"ז אם כבוד אבי מורי שליט"א יספיק לזה גם אני מסכים.

ויוכל ליקח הרנוחים. ונכסיו יתברכו ממעון הברכות כנפשו ונפש גיסו הדו"ש: הק' אברהם סימן קלז שוכ"ט לכבוד אהובי מחותני הרב הגדול המפורסם חריף ובקי איש תמודות מו"ה משה פינקס נ"י אבד"ק קונטא.

א) דָּבָר מִי שֶׁשָּׁלַח פְּרַעֲמִיעַ לְמִשְׁכַּנָּה וְהִתְנַה עִמּוֹ שֶׁלֹּא יִמְשַׁכְּנָה אֲצֵל יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֲצֵל מוֹמֵר רַק אֲצֵל גּוֹי כְּדִי לְהַנְצִיל מְאִיסוֹר רַבִּית. גַּם הִתְנַה עִמּוֹ שֶׁיִּמְשַׁכְּנָה עַל שֵׁם הַמְּשַׁלַּח וְהַשְּׁלִיחַ שִׁנְיָה בְּשִׂמְתֵיהֶם שֶׁמְשַׁכְּנוּ אֲצֵל מוֹמֵר עַל שֵׁם עֲצָמוֹ וְהַמְּלִנָּה לְקַח תְּיֻכָּף הַרְבִּית בְּחֻזְרָה וְהִבִּיא הַשְּׁלִיחַ לְמְשַׁלַּח הַמְּעוֹת בְּנִכְיוֹן הַרְבִּית.

וְעַתָּה בָּא זְמַן הַפְּדִיּוֹן. הַשְּׂאֵלָה אִיךָ יִפְדְּנוּ וַיֵּשׁ בּוֹ אִיסוֹר רַבִּית: ב) נִרְאֶה לִי כִּינּוּן שֶׁהַשְּׁלִיחַ עָיִים בְּטַל הַשְּׁלִיחוֹת וְהַפְּרַעֲמִיעַ גָּזַל בְּיַד הַמְּלִנָּה וְהַמְּשַׁלַּח לֹא נִתְחַיֵּב כְּלָל לְמַלְנָה הַרְבִּית.

וּא"ת כִּינּוּן שֶׁלְקַח הַמְּעוֹת מִהַשְּׁלִיחַ וְהוֹצִיאָן כְּכָר נִחְרָצָה דַּל"כ הִיא אִיסוֹר לְהוֹצִיאָן. לִיתָא דְגָזַל מוֹמֵר מְנוֹתָר מְנוֹתָר דְּגוּפוֹ מְנוֹתָר דְּמוֹמֵר מִן הַמּוֹרִידִין וְלֹא מְעַלִּין כ"ש גָּזַל שְׁלוֹ.

וְנִפְיָק זֶרְעָא מְעַלְיָא לֹא שִׁינְךָ בְּמוֹמֵר. וְאִין לוֹמֵר שֶׁחֲשִׁיב נוֹתֵן רַבִּית לְשְׁלִיחַ.

לִיתָא דְּמְעוֹת אֱלוֹי לֹא קִנְיָאֵם הַשְּׁלִיחַ מְעוֹלָם שֶׁלְקַחְהֶם עֲבוּר הַמְּשַׁלַּח. דְּקו"ל דַּעַת הַנּוֹתֵן לְהַקְנוֹת לְבַעַל הַמְּעוֹת וְלֹא אֲמַרִּינּוּ מִי הוֹדִיעוּ לְבַעַל הַחֲטִין כו' וְה"נ כִּינּוּן שֶׁפָּל סְמִיכְתּוֹ עַל הַפְּרַעֲמִיעַ דַּעַתוֹ לְהַקְנוֹת לְבַעַל הַפְּרַעֲמִיעַ.

נִמְצָא שֶׁלֹּא לָוֶה מְשַׁלַּח מִן הַשְּׁלִיחַ כְּלָל: ג' וְאַף שֶׁהָרִיב"ש (ס' ח"א) הוֹבֵא בַמַּל"מ (פ"ד מִהִלְכוֹת חֶמֶץ וּמִצָּה) בְּקוֹנָה חֶמֶץ בְּמְעוֹת גּוֹי לְצוֹרֵךְ גּוֹי כִּינּוּן דְּאִין שְׁלִיחוֹת לְגוֹי הַיִּשְׂרָאֵל קוֹנָה אוֹתוֹ. רַק סַחַר זֶה מְשׁוּם דְּשְׁלִיחַ לֹא נִיחָא לִי דְלִקְנִי אִיסוֹרָא.

לֹא דְמִי דְהִתֵּם יַדַּע דְּאִין שְׁלִיחוֹת לְגוֹי. אֲבָל שְׁלִיחַ זֶה נִדְּאִי לֹא סְלִיק אֲדַעְתְּךָ שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל דַּעַת מְשַׁלַּח דְּמַה לוֹ לְשְׁלִיחַ רִינוּחַ בְּנִיחָה לְהִיּוֹת גִּזְלוֹן בְּחֻזְמֵם.

וּבְנִדְּאִי חֲשַׁב שֶׁהוּא שְׁלוּחוֹ. וְעוֹד דְּלֹא נִיחָא לִי לְקַנּוֹת וְלַעֲשׂוֹת אִיסוֹר בְּמָה שֶׁיְלִנָּה אִתְּכֶם לְמְשַׁלַּח.

ע"כ נ"ל דְּלֹא קִנְיָה שְׁלִיחַ אֶת הַמְּעוֹת וְלֹא נַעֲשֶׂה מְשַׁלַּח לָוֶה שֶׁל שְׁלִיחַ שֶׁיְהִי אִיסוֹר לִיתָן לוֹ רַבִּית: ד) וְהִנֵּה בַש"ע (בס' קס"ט סעיף י"ז) בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר לְשְׁלִיחַ לָוֶה לִי מִגּוֹי עַל מְשַׁכְּנֵי אִכּוּ אַחֲרֵיּוֹת גַּם עַל הַשְּׁלִיחַ אִיסוֹר.

נִרְאֶה לְכַאוֹרָה שֶׁאֵם אַחֲרֵיּוֹת גַּם עַל שְׁלִיחַ חֲשִׁיב הַשְּׁלִיחַ מְלָנָה. אִיךָ בְּמִקּוֹר הַדִּין בַּח"י הָר"ן הַטַּעַם מְשׁוּם דְּגוֹי לֹא תִבַּע אֲלֵא הַשְּׁלִיחַ.

וְהִכָּא נִהְפֹךְ הוּא דְּגוֹי לֹא יִגְבֶּה רַק מְפַרְעֵמִיעַ. וּבַחו"ד (ס' ק"ע סק"ח) שֶׁהַטַּעַם מְשׁוּם דְּאֲפָשֵׁר הַגּוֹי לֹא יִרְצָה לְגַבּוֹת מִמְשַׁכְּוֹן רַק יִתְבַּע הַשְּׁלִיחַ.

וְהִינּוּ שֶׁיִּרְצָה בְּמְעוֹת מְזוֹמְנִים. מִשָּׂא"כ בְּמְשַׁכְּוֹן פְּרַעֲמִיעַ שֶׁהוּא כְּמוֹ מְעוֹת־מְעוֹת מְמַשׁ וְדַחֵי יִגְבֶּה מְפַרְעֵמִיעַ וְלֹא מְשַׁלַּח וּמְנוֹתָר.

כֵּן נ"ל מִעֵינֵי הַדִּין: ה) וְלִרְוֹחָא דְּמִילְתָּא שֶׁיִּאֲסוֹר עָלָיו הַמְּעוֹת בְּקוֹנָם לְבַד הַנָּאֵת פְּדִיּוֹן הַפְּרַעֲמִיעַ וְמַה שֶׁאָמַר שֶׁלֹּא יִרְצָה לְהִיּוֹת רְגִיל בְּנִדְּרִים. הֵם דְּבָרֵי הַבָּל דְּפַעַם אַחַת אִין זֶה רְגִילוֹת.

וּמֵאַחַר שֶׁאִינוּ לְדַבֵּר הַרְשׁוֹת רַק לְהַנְצִיל מְאִיסוֹר רַבִּית כְּמוֹתוֹ יִרְבוּ נוֹדְרֵי נְדָרִים בְּיִשְׂרָאֵל. וְלִמְעַשֶׂה אִין רְצוֹנֵי לְהַתִּיר רַק ע"י קוֹנָם: יְדִידוֹ אוֹהָבוֹ מְחוֹתְנּוֹ דו"ש וּש"ת הַק' אַבְרָהָם.

סימן קלח דין רבית קצוצה. א' פתב הריטב"א פ"ק דקידושין אהא דאמר היכי דמי אי דאמר לה ארבעה בתמשה רבית מעליא היא.

פירוש לישנא בעלמא מקשי לי היכי קרי הערמת רבית. אבל נדאי אפי' ברבית גמורה אם פבר פרעתו לו וחסור וקידשה בו מקודשת דממון של רבית ממון גמור הוא לו.

אלא שיש עליו חובה להחזירו וב"ד מוציאין ממנו. ואם מת אין בניו חייבין להחזירו ולכאורה משמע מדבריו דמשום הכי מקודשת משום דגוף הרבית קנה.

אלא שמחויב להחזיר דמיו וע"כ יכול לקדש בגוף הרבית ששלו הוא ועדיין הרבית שלקח חוב הוא אצלו: ב' איברא דלפי זה לא הי' צריך לומר דהש"ס לישנא בעלמא מקשה. די"ל דהש"ס באמת פריף דרבית מעליא הוא ולמה מקודשת שהרי כל זמן שלא גבאו אין פאן חיוב.

שהרי אפי' לאחר שגבאו מחויב להחזיר דמיו. וכ"ש שאין חיוב על לנה קודם שגבאו.

ושפיר פריף רבית מעלייתא הוא. ג) ע"כ נראה דעת הריטב"א דבאמת נחקר שגבה הרבית אין שום חיוב עליו רק מצוה דרמי עלי' להחזיר הרבית וכן קודם שגבאו באמת יש חיוב על הלנה ושיעבוד על הרבית.

אלא שאסור ללנה ליתנו ולמלנה ליטלו. וע"כ אי לאו דהמקדש במלנה אינה מקודשת הי' יכול לקדש בחוב של רבית.

רק משום דהמקדש במלנה אינה מקודשת ע"כ פתב הריטב"א דינו בשכר גבה הרבית. (ולפי זה יש ללמוד מדברי הריטב"א דאם קידש בחוב רבית שיש לו על אחרים מקודשת) וכן מתבאר מדברי הנמק"י בפירק איזהו נשף דאין ב"ד יורדין לנכסיו אלא שכופין אותו להחזיר הרבית כמו שכופין אותו ליטול לולב: ד) ונלפענ"ד ראי' לזה מדאמר בש"ס (ס"ב).

(דלמ"ד כל העומד לגבות פגבוי דמי הא עבדו לאיסורייהו ולמ"ד אין יוצאה בדינין גובה הרבית לכתחילה. ואי אמרינן דכל זמן שלא גבה הרבית אין פאן חיוב.

א"כ אינו עומד לגבות כלל. אלא נדאי איסורא לחוד איכא על המלנה שלא ליטול הרבית.

ועל פן חשיב מ"מ עומד לגבות. וא"כ ה"ה למ"ד יוצאה בדינין דמפל מקום אין פאן חיוב על המלנה אלא מצוה לבד: ה) והנה לפמ"ש בדעת הריטב"א י"ל שגם הריטב"א מודה שמחויב להחזיר גוף הרבית שלקח.

אף פינן שאינו מצד הדין רק מצד המצוה עדיין חשיב שלו. אף מדאמר באיזהו נשף גלימא מפקינן מינ' דלא לימרו גלימא דמכסי גלימא דרביתא הוא.

מוכח דמדינא אינו מחויב להחזיר לו גוף החפץ ואף שבעל מתנה אפרים דחה ראי' זו דשאני התם שלא הבטיח לו גלימא אלא שפכר לו גלימא בדמי הרבית ע"כ אינו מחויב להחזיר לו רק דמי הרבית.

לפענ"ד אין דיוחי זה פלום. דהא אמרינן שם דכי זבין לי' שנה תמשה בארבעה פי מפקינן מינ' תמשה מפקינן מינ' דכולו בתורת רביתא אתא ליד'.
מפקינן מינ' תמשה מפקינן מינ' דכולו בתורת רביתא אתא ליד'.

הרי דלא אַזלינו בַּתּוֹרָה שְׁלֵקַח בְּעֵדָם. הוא הדין מִדּוֹת דא"כ לא יתן לוֹ רק אַרְבַּעָה.
רק בַּתּוֹרָה ה' מִדּוֹת עֲצָמָם. וא"כ ה"נ גִּיזִיל בַּתּוֹרָה גְּלִימָא עֲצָמָה דְּבַתּוֹרָת רַבִּיתָא אַתָּא לִידָן'
אַלָּא וְדַאי דְּלַעוּלָם אִינוּ מְחַנְיָב לְהַחְזִיר גּוּף הַחֲפֵץ וְאִף דְּלָרְמִי בַר חֲמָא דס"ל דְּהָא דְּהִבּוּ
אִינוּ מְחַנְיָב לְהַחְזִיר הוּא מְשׁוּם דְּקַנְיָ בְּיַאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת.

וּמוֹכַח דְּהוּא עֲצָמוֹ מְחַנְיָב לְהַחְזִיר גּוּף הַחֲפֵץ. מ"מ לְרַבָּא דִּילִיף לָהּ מְקַרָּא דְּהִבּוּ אִינוּ
מְחַנְיָב לְהַחְזִיר וְאִף דְּלִיכָא שִׁינּוּי רְשׁוּת מוֹכַח דְּהָאֵב קִנְיָ הַחֲפֵץ.

דאל"כ בְּמָה קִנְיָו הִבּוּ שְׁלֵבָן לֹא הִקְנְהוּ. אַבָּל לרמב"ח ס"ל דְּלֹא קִנְיָו כָּלֵל דְּהוּי כְּנִתְיָנָה
בְּטַעוֹת וּכְמ"ש הַתּוֹס' שָׁם: ז) וְנִרְאָה דְּאַפִּי' לְדַעַת הַתּוֹס' שְׁאֲנִי שְׁהִבִּיא הַמַּחְנָה אֶפְרִים
דְּחִיבָא דְּמִמוֹנָא אִית לָלוֹהַ עַל הַמְּלִנָה שְׁלֵקַח מִמְּנוּ הַרְבִּית.

אַלָּא דְּכַשְׁמַת פָּקַע שִׁיעֵבוּדָן מִנְכָּסִים. מ"מ מוֹדָה דְּאִינוּ מְחַנְיָב לְהַחְזִיר גּוּף הַחֲפֵץ דְּגוּף
הַחֲפֵץ קִנְיָ.

דאל"כ הִבּוּ בְּמָה קִנְיָו שְׁהָרִי לֹא הִקְנְהוּ לוֹ וְכַנ"ל. אַלָּא וְדַאי דְּקַנְיָ יֵשׁ לוֹ לְמַלְנָה בְּגוּף
הַחֲפֵץ.

אַלָּא שְׁמַחְנְיָב לְהַחְזִיר כָּל זְמַן שְׁהוּא בְּחַיִּים. וְגַבִּי יוֹרֵשׁ פָּקַע שִׁיעֵבוּדָן'.

וְכִינּוּן שִׁישׁ לוֹ קַנְיָו בְּגוּף הַחֲפֵץ מִמִּילָא אִין מְחַנְיָב לְהַחְזִיר גּוּף הַחֲפֵץ. כְּמוֹ בְּגוּזַל לְאַחַר
יַאוּשׁ לְמ"ד יַאוּשׁ קוֹנָה בְּגוּזִילָהּ.

אִף שְׁעֵדִין מְחַנְיָב בְּהַשְׁיֵב אֶת הַגְּזוּלָהּ יוֹצֵא בְּדַמִּים וּא"צ לְהַשְׁיֵב גּוּף הַגְּזוּלָהּ ה"ה בְּרַבִּית
כִּינּוּן דְּקוֹנָה הַרְבִּית וְעַל כֵּן קִאֲמַר הַש"ס דְּהָא דְּגְלִימָא מְפָקִינוּ מִינָן' הוּא רַק מְשׁוּם דְּלֹא
לִימְרוּ גְּלִימָא דְּמַכְסִי כו'.

דְּמוֹכַח כֵּן מְקַרָּא מְדַאינוּ מְחַנְיָב הִבּוּ לְהַחְזִיר כַּנ"ל: ח) וְלוּלִי דְּמַסְתְּפִינָא הִנָּה אֲמִינָא דְּאַפִּי'
לְרַמִּי בַר חֲמָא דס"ל דְּהָא דְּהִבּוּ אִינוּ מְחַנְיָב לְהַחְזִיר הוּא מְטַעַם שִׁינּוּי רְשׁוּת. מוֹדָה דְּמַלְנָה
קִנְיָ גּוּף הַחֲפֵץ וְאִינוּ מְחַנְיָב לְהַחְזִיר אַלָּא דְּמִים.

וְהַצָּרָה לְטַעְמָא דְּשִׁינּוּי רְשׁוּת דאל"כ ה'י' בּוֹ דִּין מְלִנָה עַל פֶּה שְׁגוּבָה מִן הַיּוֹרֵשִׁים. וּכ"ש
רַבִּית דְּהוּי מְלִנָה כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה.

ע"כ קִאֲמַר הַטַּעַם מְשׁוּם שִׁינּוּי רְשׁוּת שְׁקוֹנָה הַשִּׁיעֵבוּד בְּיַאוּשׁ וְשִׁינּוּי רְשׁוּת. דְּהָא יַאוּשׁ
בְּחוּב קוֹנָה כְּדְמוּכַח בְּגִיטִין בְּהָא דְּהַמְּלִנָה מְעוֹת אֶת הַכֶּהֱן כו' עֵי"ש.

וְאִף דְּגוּזָן גּוּפִי' אִפִּי' לְמ"ד יַאוּשׁ קוֹנָה בְּגוּזִילָהּ דְּמִים מִיְהוּ מְשַׁלֵּם. הִינּוּ מְשׁוּם דְּבִאִסּוּרָא
אַתָּא לִידָן'.

מִשָּׂא"כ בְּכַנּוּ: ט) וְהִנָּה לְפַמ"ש מְדַבְּרִי הַרִיטְבָּ"א פ"ק דְּקַדוּשִׁין דְּרַבִּית חוּב גְּמוּר הוּא עַל
הַלְוָה אַלָּא שְׁאֲסוּר לְגַבּוּתוֹ. וְעַשְׂיָנוּ סְמוּכִין לְזָה מְדַבְּרִי הַש"ס דְּכָל הָעוֹמֵד לְגַבּוּת.

יֵשׁ לְעֵינֵינוּ בְּהָא דְּכַתְּבַת הַש"ף בְּהָא דְּמִבּוֹאָר בַּש"ע דְּאִף דְּרַבִּית קְצוּצָה יוֹצֵאָה בְּדִינֵינוּ מ"מ
אִין ב"ד יוֹרְדִין לְנַכְסָיו. וְכַתְּבַת הַש"ף דְּאִם תִּפְס הַמְּלִנָה הַרְבִּית בַּע"כ שָׁל לָוֵה מְפָקִינוּ
מִינָן' וְיוֹרְדִין לְנַכְסָיו.

ולפמ"ש פינון דארף קודם שגבאוי יש לו חיוב עליו למה לא יוכל לתפוס. והוא כשאר רבית שיוצאה בדינים אלא שאין יורדין לנכסיו.

אף בשטמ"ק פ'ק הגוזל בתרא בשם הרמ"ה משמע פ'דברי הש"ך: סימן קלט א) יש לעיין חיוב רבית באופן שמוטר פגון בנכרי אם החיוב חל בשעת הלואה. או החיוב מתרבה בכל יום.

ובתשו' הרשב"א המיוחסת להרמב"ן (סוף סי' רכ"ג) כתב דאין החיוב חל בשעת הלואה. אף הב"י (סי' ק"ד מחודש ט) בשם הרשב"א דהחיוב חל משעת הלואה עיי"ש בשט"ח של רבית מוקדם ושט"ח אחר מאוחר להלואה הראשון ומקדם להרנוחה זמן של הראשון ופסק דהראשון קודם לגבות: ב) ולפענ"ד נראה דיש ללמוד זה משמעמא דערכין (כ"ב).

(דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אא"כ רבית אוכלת בהן ומוקי לה בנכרי ובקיבל עליו לדון בדיני ישראל ופריף אי הכי רבית נמי לא נשקול ומשני כשקיבל עליו לזו ולא קיבל עליו לזו.

והנה לכאורה תמוה מאי קושיא רבית נמי לא נשקול שיהי לנכרי מגיע רבית מה"ת ומקרא מלא הוא לנכרי תשיף. אף אם נאמר דחיוב רבית בכל יום מוסף והולך אתי שפיר קושית הש"ס דא"כ לא חל החיוב אלא לאחר מיתה ואז פקע רשותי' וחייל רשות יורשים.

דומה להא דתנן בבכורות (מ"ח) מת האב בתוף שלשים יום פטורין עיי"ש. ורבית נמי לא לשקול.

והאיף אמרת שחיוב רבית מתרבה עליהם. דממנ"פ מה שנתחייב מחיים לא ירויחו אם יפרעו עכשיו.

ומה שיתרבה אח"כ לא יתחייבו כנ"ל: ג) אף את זה ראיתי להשטמ"ק בשמעמא דמוטר להיות ערב בשביל ישראל שהלנה דפריף וכיון דדינא דנכרי דאזיל בתר ערבא אנשכח דאיהו שקיל רביתא.

ומשני שקיבל עליו לדון בדיני ישראל ופריף א"ה רבית נמי לא לשקול ומשני שקיבל ע"ז ולא קיבל ע"ז ופי' בשטמ"ק משום דרבית מגיע מה"ת לנכרי. ובאמת שם אי אפשך לפרש כפירושי בקושית הש"ס ערכין.

ועל פ'חזין לומר דבאמת זהו תירוץ הש"ס. ומסתמא גם בסוגיא דערכין פ' הפירוש. דשתייהם בסגנון אחד נאמרו. וא"כ יהי' ראוי להיפוך דהחיוב חל משעת הלואה.

וכן משמע מהא דאמרינן בב"מ (ס"ז) במשפנתא בלא נכיתא דעבד ר"א עובדא ביתומים קטנים פגדולים ולא מפקין מיני'. ועל פ'חזין דכל הפירות נעשים שלו משעת הלואה.

מיהו התם יש לחלק דחשיב כמכירה משעת הלואה. אף מההוא דערכין יש ראי' וכמ"ש: ד מיהו נראה דכל זה אינו אלא בשפתב הרבית בשטר דבשטר נתחייב לו פמו בחייב אני לה מנה בשטר.

אָבֵל בַּע"פּ בְּמָה נִתְחַיֵּיב לּוֹ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהֲלֹנָה לוֹ וּמַעוֹת אֵינּוּ קוֹנֶה וְאֵינּוּ מִתְחַיֵּיב אֲלָא אַחֵר כֶּף בְּשִׁכִּירוֹת מַעוֹתָיו: ה) וּבְזָה נִרְאָה לִינִישָׁב לְשׁוֹן הַתּוֹס' (דָּף ע"ב) שֶׁפָּתְבוּ לְחֻלְק דְּבִשְׁטֵר שֵׁינֵשׁ בּוֹ רַבִּית אֵינּוּ מִפְסִיד גּוּף הַמְלִנָּה דְלֵא נַעֲשֶׂה הָעֵבְרָה אֲלָא בְּשִׁטְר כְּדִאֲמַרְיָנּוּ הַתָּם מִשְׁעַת כְּתִיבָה עֶבֶד לִי שׁוּמָא וּלְכַף לֹא קָנְסוּ אֲלָא בְּשִׁטְר.

וּלְכֹאזְרָה יִפְלֵא דְאֵטוּ בְּמִלְנָה עַל פֶּה אֵינּוּ עוֹבֵר בְּבַל תְּשִׁימוּן. וּלְפַמ"ש י"ל פִּינּוּ דְבְּמִלְנָה עַל פֶּה אֵינּוּ מִתְחַיֵּיב תִּיכְף וְאֵינּוּ עוֹבֵר רַק לְאַחַר שֶׁעֲבַר אֵינָה זְמַן שְׁנִיתְחַיֵּיב הַרְבִּית.

וּכְשֶׁפָּתְבַּת הַרְבִּית בְּשִׁטְר מִתְחַיֵּיב תִּיכְף וְעוֹבֵר מִיָּד. וְשׁוֹב אֵינּוּ עוֹבֵר אַחֵר כֶּף כְּשֶׁעֲבַר זְמַן הַרְבִּית דְּלֵא חָל הַחַיִּיב שְׁנֵי פְעָמִים וְנִמְצָא דְבִשְׁעָה שֶׁעֲבַר הָעֵבְרָה לֹא עֲבַר אֲלָא מִחֻמַּת הַשִּׁטְר.

וַע"כ לֹא קָנְסוּ אֲלָא בְּשִׁטְר. וּבְזָה מְדוּקָדֵק לְשׁוֹן הַש"ס מִשְׁעַת כְּתִיבָה עֶבֶד לִי שׁוּמָא.

דְּכִינּוּ דְכַתְבַּת רַבִּית בְּשִׁטְר מְחֻיָּב מִשְׁעַת כְּתִיבָה דְאֵילּוּ בְּהִלְוָאָה גְּרִידָא אֵינּוּ מִתְחַיֵּיב מִשְׁעַת הִלְוָאָה רַק לְאַחַר שֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַרְבִּית וְדו"ק: וּבְזָה נִיחָא ג"כ הַתּוֹסְפֵתָא דְהַמְלָנָה בְּרַבִּית קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְאֵינּוּ גוֹבֶה לֹא אֵת הַקָּרָן וְלֹא אֵת הַרְבִּית מִשְׁמַע דְאֵפִי בְּמִלְנָה ע"פ קְנִיס.

וְלִהַג"ל נִיחָא דְבִאֲמַת בְּמִלְנָה ע"פ בְּמִלְנָה גּוֹפִי' נַעֲשֶׂה הָעֵבְרָה דְלֵאוּ דְלֵא תְשִׁימוּן אֵפִי בְּמִלְנָה ע"פ הִיא. דַּל"כ יֵהִי מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת עֲרַב לְמִלְנָה עַל פֶּה בְּרַבִּית.

דְּהָא עֲרַב אֵינּוּ עוֹבֵר אֲלָא בְּלֹא תְשִׁימוּן. וַא"כ מֵאֵי פְרִיף הַש"ס אֵהָא דְמוֹתֵר לַעֲשׂוֹת עֲרַב וְהַתְּנָן וְאֵלוּ עוֹבְרִים בַּל"ת הַמְלָנָה וְהִלְוָה וְהָעֲרַב.

וְהָא מִשְׁפַּחַת לָהּ בְּמִלְנָה עַל פֶּה. וְאִשְׁמַעֲיָנּוּ דְאֵינּוּ מְוַזְקֵר בְּאֵל תַּקַּח מֵאִתּוֹ.

דְּמִשׁוּם אֵל תַּקַּח הִיא אֲסוּר אֵפִי בְּמִלְנָה עַל פֶּה. אֲלָא וְדֵאֵי דְאֵפִי בְּמִלְנָה ע"פ עוֹבֵר בְּבַל תְּשִׁימוּן.

וּמ"מ כְּתָבוּ הַתּוֹס' שֶׁפִּיר דְבְּמִלְנָה בְּשִׁטְר לִיכָא עֵבְרָה בְּהִלְוָאָה כַּמ"ש: ז) אוּלָם לְאַחַר הָעִיּוֹן יֵשׁ לְפָרֵשׁ קוֹשְׁיַת הַש"ס דְּפָרְק אֵינָהוּ נֶשֶׁף בְּאִנְפּוֹן שְׁמִסְכִּים לְפִירוּשֵׁי בַש"ס עֲרִכִין. דְּהִנָּה צְרִיכִין לְהַבִּין קוֹשְׁיַת הַש"ס וְכִינּוּ דְדִינָא דְעַכּוּ"ם דְאֵזְזִיל בְּתֵר עֲרָבָא אִישְׁתַּכַּח דְאִיהוּ שְׁקִיל מִינֵי רַבִּיתָא.

דְּהָא מ"מ אֵין הָעֲרַב הַמְלָנָה מְרוּיַח שְׁאֵינּוּ נוֹטֵל מִמֶּנּוּ אֲלָא מַה שֶׁהִתְחַיֵּיב בַּעֲדוֹ לְגוּי. וּמַה שֶׁהִתְחַיֵּיב עֲצָמוֹ עַל פִּי חֲשִׁיב כְּאֵלוֹ הַתְּחַיֵּיב עֲצָמוֹ לּוֹ מִדִּין עֲרַב.

וְחֲשִׁיב כְּנוֹתָן לְלוֹה וְנוֹטֵל מַה שְׁנָתָן לוֹ דְלִיכָא רַבִּית כָּלֵל. וְעוֹד דָּאֵם גַּם זֶה חֲשִׁיב רַבִּית.

א"כ אֵתָהּ מוֹצָא נֶשֶׁף בְּלֹא תְרַבִּית: ח) אֲשֶׁר ע"כ נ"ל עַפ"י דְּבָרֵי יְרוּשְׁלָמִי (פָּרְק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ) הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּדִינָר תִּגְהוּ לְעַנִּי הָרִי זוֹ מְקוֹדֵשֶׁת וְכו' עַל דְּעַתְּנִי דַר' זְעִירָא הַבַּעַל נַעֲשֶׂה שְׁלוּחֵי שָׁל אִשָּׁה לְזִכּוֹת לְעַנִּי.

אֲמַר ר' הִילָא הָעַנִּי זָכָה לְאִשָּׁה מְשָׁל בַּעֲלָהּ וְחוֹזֵר וְזוֹכָה לְעַצְמוֹ מַה נִּפְקַּח מִן בִּינְיָהוֹן כּו' וְתוֹכֵן דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי שֶׁם דְּבִשְׁהָעַנִּי חֲרַשׁ לַר' הִילָא לֹא מְהַנִּי שְׁאֵין זְכִיּוֹת לְחֲרַשׁ [פִּי שְׁיֻכַּל לְזִכּוֹת לְאַחֲרִים] וּבְמִקַּח כְּהִיא גּוֹנוֹא אִם הַמוֹכֵר לָאוּ בַר שְׁלִיחוֹת לַר' זְעִירָא לֹא מְהַנִּי.

זה העולה מהירושלים עיי"ש באריכות. והנה ברשב"א פ"ק דקידושין הביא הירושלים וכתב דהיינו מה דאמר בש"ס דידן דמקודשת מדין ערב ומטעמא דירושלים.

והנה בב"ב (קע"ג:) פירש רשב"ם בטעמא דערב משתעבד משום דשליחותא דערב קא עביד מלנה פאלו הוא עצמו הלנה. והוא פטעמא דר' זעירא בירושלים.

ונראה דמה שלא פירש כר' הילא. דלר' הילא על פרחין לומר שהלנה זכה לערב וחוזר וזוכה לעצמו.

וא"כ אמאי לא יתבע הערב תחילה. אלא ודאי דהלנה זוכה לעצמו.

אלא שהמלנה נעשה שלוחו של ערב. ואם היינו אומרים שהלנה זוכה מתחילה לערב.

הי' דינו כערב שנשא ונתן ביז וק"ל. והיינו דפריה וכיון דדינא דנכרי דאזיל בטר ערבא.

פירוש דכיון שהמלנה נכרי אי אפשר שיתחייב פטעמא דר' זעירא דאין שליחות לנכרי ועל פרחין דהחייב הוא דהלנה זוכה לערב וחוזר וזוכה לעצמו [הג"ה]. לא זכיתי להבין דאפתי נימא אין שליחות לנכרי.

ואין ישראל יכול לזכות לישראל מנכרי משום שצריך להיות שלוחו של בעל המזון כמ"ש התוס' בסוגיין ד"ה בשלמא. המגיה].

וא"כ בטר ערבא אזיל. שהרי הוא הלנה וחוזר והלנה ואיהו שקיל רבייתא: והשתאט) והשתא לא קשה שעל פיו של לנה התחייב לנכרי חשיב פאלו הלנה התחייב עצמו לו מדין ערב.

שהרי מתחילה כשזכה הערב ונתחייב לנכרי עדיין לא נתחייב הלנה עד שחזר והלנה לו. ואז הערב מרויח שאלמלא יחזור וילנה ללנה כבר נתחייב הוא לנכרי והלנה לא יתחייב לו כלום.

ושפיר הוי נשף ותרביית וכי משני שקיבל עליו לדון בדיני ישראל. על פרחין הפירוש שיהי' הדין כמו בין ישראל לחבירו.

וכהיא דבכורות (י"ג:) דקיבל עליו לקנות בקנין שהישראל קונה בו מהני. ועיי"ש במהרי"ט אלגאזי דקבלת גוי לדון בדיני ישראל עושה קנין ומהני מדינא.

וה"נ פיון דגבי ישראל יש שליחות מהני קבלתו: (י) והשתא פריה שפיר פיון דע"כ קיבל שיהי' דינו כישלאל. א"כ רבית נמי לא לשקול.

והוצרך לחדש שקיבל עליו לזו ולא לזו. אבל בערכין שלא הוצרך לומר אלא שקיבל עליו שיציית לישראל, א"כ קשה מאי פריה אי הכי רבית נמי לא לשקול.

ועל פרחין לומר כמ"ש דאפילו במלנה בשטר אין החיוב חל בשעת הלואה: (יא) ומפל מקום מה שכתב הרשב"א בתשו' המינוחסת להרמב"ן דרבית לא חשיב מלנה בשטר משום שלא חל חיובו משעת הלואה וע"כ לא חשיב מלנה בשטר.

וא"כ יקשה הא דאמרינן באיזהו נשף אי קסבר שטר העומד לגבות כגבוי דמי הא עבדו לאיסורייהו הא לא חשיב מלנה בשטר פלל. ובמלנה על פה לכולי עלמא לא אמרינן

עומד לגבות פדמוכח בפנק השולח גבי פרוזבול וצ"ע פעות: סימן קמ א) הנה מקושית הש"ס (דף ע"א) דפריה וכינון דלנה בטר ערבא אזיל אשתכח דישאל שקיל רביתא.

למדו הפוסקים דאם ישראל נעשה ערב שלוף דוץ לגוי עבור ישראל אסור. ובערב קבלן סתם נחלקו הפוסקים שהרשב"א ז"ל סובר דאין איסור אלא בשלוף דוץ.

ולא עוד אלא שהתיר לישראל להיות ע"ק לישראל עבור גוי כמ"ש בתשו' המגן אב"ט (סי' רכ"ג) בתו' התשובה עיי"ש: ב) אבל דעת רש"י ודעמ' דאין היתר אפי' בערב ישראל לגוי עבור ישראל אלא כשלא יוכל לתפוע מן הערב עד שיתבע הלנה ולא יהי מקום לפרוע ממנו: ג) [ובאמת מקושית הש"ס דפריה וכינון דלנה בטר ערבא אזיל דפירש"י בדיניהם אינו תובע אלא הערב.

משמע לכאורה להיפוך דאין איסור אלא בשלוף דוץ. וקשה על הב"י שכתב בפשיטות לדעת רש"י דבקבלן גרידא ג"כ אסור: ד) ונלפע"ד לדעת רש"י דהנה קי"ל עפ"ם וישאל שפאו לדון אם אתה יכול לזכותו בדינינו מוטב ואם לאו אומרים לו כף דינכם.

וע"כ הוקשה לרש"י דמה בכף שפדיניהם תובע את הערב. מ"מ נאמר לו כף דינינו.

ע"כ פירש שפדיניהם לא יוכל לתפוע הלנה. וע"כ אם יבא עם הלנה לדין לא יוכל לכופו שנאמר לו כף דינכם שלא יוכל לתפוע הלנה.

וממילא יוכל לתפוע הערב ולא יוכל לומר כף דינינו. שגם בדינינו יכול לתפוע הערב כשאינו מוצא אצל הלנה מקום לפרוע.

והכא הוי כאין לו ללנה. שהרי הלנה יאמר לו כף דינכם.

אבל כשפדיניהם יוכל לגבות גם מן הלנה ממילא אינו יכול לגבות מן הערב קודם שתבע הלנה. והוי בערב דעלמא.

ונה ברור: ה) ודעת הר"ן הובא בנמק"י דבישראל שנעשה ערב לישראל עבור עפ"ם אפי' בקבלן סתם אסור. שהרי ממונו של ישראל גם אצל ישראל נתרבה.

אבל בערב לגוי עבור ישראל מותר בקבלן סתם. שפשה שנתחייב ישראל הלנה לערב.

היינו בשעה שפורע הערב למלנה כבר נתחייב הלנה למלנה בהרבית שפורע הערב בשבילו ואין פאן רבית. ואין איסור אלא בשלוף דוץ שמונו של לנה רק אצל ישראל נתרבה: ונהנה שיטת הרשב"א הנ"ל מבואר בתשו' להרמב"ן דקבלן ג"כ חשיב שעיקר שיעבודו על הלנה אלא שמתנה שיוכל לתפוע הערב תחילה מה שנתחייב לו הלנה עיי"ש.

אבל דעת הר"ן דבאמת קבלן ג"כ חשיב פלנה. ומ"מ לא חשיב רבית.

שהרי הלנה אינו מפסיד פלום בשעה שנתחייב לערב הרבית שכבר נתחייב הפל אצל הגוי. וע"כ אוסר להיות ישראל קבלן לישראל דהוי כישאל הלנה מישראל.

ואין היתר אלא בערב גרידא דלא חשיב לנה פלל: ז) ובט"ז (סי' ק"ע סק"ג) הביא שאלה אם מותר לישראל ליטול שכר מישראל חבירו להיות ע"ק בעדו. והביא תשו' הרא"ש שמוותר ליטול שכר מישראל חבירו להיות ערב בעדו.

ומזה למד לדעת הרשב"א ודעמין' שמונתר להיות ע"ק לגוי עבור ישראל. דממילא ה"ה דמונתר ליטול שקר מישראל להיות קבילן בעדו עיי"ש: ח) ולפמ"ש דבריו צודקים בצד זולת צד.

דודאי לדעת הרשב"א דמתיר ישראל להיות קבילן לישראל דלא תשיב לנה כלל. ממילא ה"ה דלא תשיב מלנה.

אבל לדעת הר"ן דתשיב הקבילן לנה. אלא מ"מ מותר להיות קבילן עבור ישראל משום שהישראל אינו מפסיד שפכר נתחייב לגוי כל הרבית.

אבל הכא שנותן לקבילן מה שלא נתחייב לגוי. שוב אסור.

כיון שהקבילן תשיב לנה ממילא תשיב מלנה. ולא דמי לערב גרידא דלא תשיב לנה כלל. שהרי מותר להיות ערב לישראל עבור גוי. וע"כ כיון שפסק המחבר דלהיות ערב לישראל אפ"י אינו שלוף דוץ אסור.

ממילא אין היתר לקבילן עבור ישראל ליטול שקר מלנה: ט) ולפמ"ש נ"ל ליישב קושניית התוס' (ס"ב. ד"ה לא) אהא דר' נחמין' ור' אלעזר בן יעקב פוטרם המלנה והערב דס"ד דבלאו דאל תקח קאי.

והקשו התוס' דהא הערב אינו עובר אלא משום לא תשימו בלבד. והנה הריטב"א תירץ דבקבילן איירי וכבר כתבנו דלדעת הי"א (בסימן ק"ע) דאין אסור אלא בשלוף דוץ.

אפתי קשה דנהי דלדעת הר"ן קבילן עובר משום לא תשיב כשערב לישראל. מ"מ משום כל תקח אינו עובר.

ולפמ"ש כשערב לישראל גם משום כל תקח עובר. דבזה לא שייך לומר שאינו מפסיד שפכר נתחייב הכל לישראל המלנה.

שהרי הי' פטור מן הדין ליתן לישראל רבית. וע"כ שפיר תשיב רבית כשנותן לע"ק.

ודוקא ערב אינו עובר אלא בלא תשימו דלא תשיב לנה ולא מלנה. אבל קבילן לישראל עבור ישראל לדעת הר"ן עובר גם משום אל תקח: נחזור לנדון הט"ז אם מותר ליטול שקר להיות ע"ק.

והנה הט"ז כתב עוד היתר אפ"י לדעת רש"י ודעמין' דאסור להיות ע"ק לגוי עבור ישראל. משום דאין השכירות שייך להלואה שתבא אח"כ: יא) ובחזו דעת תמה דאנה השכל שייגזר כן דליטול מלנה מה שנתן עבורו למלנה אסור וליטול שקר בחנם מותר.

ומסברא נראה דאסור. ועיי"ש בחו"ד שהסיע דבריו לדעת אחרת מה שאין הלשון סובל כלל.

ולפענ"ד דברי הט"ז פשוטים דכי תשיב הע"ק כמלנה נגד הלנה היינו כשפורע לבסוף הע"ק למלנה דאז מחויב הלנה לשלם לע"ק מחמת שנעשה ע"ק עבורו. והחויב חל על הלנה משעה ראשונה שנעשה ע"ק עבורו.

וע"כ תשיב הסבולן מלנה נגד הלנה דכשפרע הע"ק אנגלאי מילתא שהיא הי' הלנה והלנה ללנה. וע"כ אסור משום רבית שנותן הלנה לקבולן עבור מה שהלנה לו שיקרי אם לא פרע הע"ק נמלוה ולא הי' נחשב הסבולן מלנה לא הי' נותן לו הלנה פלום.

אבל בהבטיח לו שיקרי שנותן לו השקרא אף אם לא יפרע הסבולן. נמצא שהשקרא אינו עבור הלואה.

שיקרי אף אם לא יחשב מלנה יתחייב לו שקרא שהוא. אף בנותן שקרא עבורו.

בזה אוסר הט"ז. והש"ף מתיר גם בזה בנקה"כ ועיי"ש שפכתב שנהגו להקל ובה תמה החוו"ד ביומ"ר: יב) ולפענ"ד צודקים דברי הש"ף והוא עפ"מ"ש הט"ז שם (סק"ב) ליישב דברי הר"י קורקוזה שסובר דאפי' בערב שלוף דוץ אם פבר פרע לנקרי צריף הלנה לשלם לו.

וכתב הט"ז דתשיב צד אחד ברבית דשמא יפרענו הלנה עצמו לנקרי. והר"י קורקוזה סובר צד אחד ברבית דרבנו.

וע"כ פיון דפסיד מחמת' תשיב פאליו פבר שילם לו ותייב לכתחילה לפרוע לו. וע"כ העלה הט"ז בישראל שאמר לחבירו לנה לי מעות מן הנקרי ברבית דאין הנקרי מפיר המשלם פלל.

דבכהאי גוונא לא הנה המשלם לנה פלל. אף הר"י קורקוזה מודה.

ועיי"ש שגם הטור מודה דתשיב רק צד אחד ברבית. אלא דהטור לטעמ' דס"ל צד אחד ברבית תשיב רבית קצוצה: יג) ולכאורה דבריו צ"ע דאפי' יפרע הלנה לנקרי יחשב רבית מה שפורע הלנה לנקרי עבור הסבולן פיון שאין הלנה חייב לנקרי פלום נמצא שפורע לו רק בשביל המלנה.

וצ"ל דערב שלוף דוץ הבקרה תלוי ביד הלנה אם ירצה הוא הלנה אלא שאם רוצה הוא דוחה אותו אל הערב. וע"כ פשפורע לנקרי הוא פורע לו בשביל עצמו.

וממילא ניחא דברי הנקה"כ פיון דאפי' אם יפרע בעצמו לגוי ונמצא שלא נתחייב לערב פיון דאנלאי מילתא שהיא הלנה ואעפ"כ ישלם לו שקרא נמצא שאינו פורע עבור הלונותו ודו"ק: יד ונראה לי ראי' לדעת הט"ז וכפירושו דהא דאמרינו דערב דידהו שלוף דוץ הוא היינו שהלנה יכול לדחותו אל הערב.

אבל אם הלנה פורעו היא הלנה למפרע ולא נתחייב פלל להערב. דהא פתב בתה"ד (סי' ש"א) בישראל שנתערב לישראל עבור נקרי ברבית דאם הנקרי פורע הרבית לישראל המלנה שפיר דמי.

ואם נאמר דאינו לנה של המלנה פלל. א"כ פשפורע למלנה הוא פורע מה שהערב חייב.

אלא ודאי כשהלנה פורע למלנה לא נתחייב לערב פלום: טו) ואין לדחות דנהי דהוא לא הנה לנה פלל. מ"מ לא נתחייב לערב עד שיפרע למלנה כמו בשאר ערב דאין הלנה מחויב לשלם לערב או לקבולן עד שיפרע למלנה.

וא"כ פשהגוי הלנה משלם למלנה. נהי שהוא אינו חייב למלנה.

מ"מ לא ממונו של ישראל הערב הוא פורע. שהרי לא נתחייב לישראל כלום.
דליתא דאם איתא דהלנה לא חשיב לנה פלל ואפי' רוצה לפורעו אח"כ. א"כ הנה לי דין
ערב שנשא ונתן ביד דמחויב הלנה לשלם לערב תיכף.
וכמ"ש בקצה"ח (סי' קכ"ט) להשיג על התומים עיי"ש. אלא ודאי אם ירצה הלנה
לפורעו בשביל עצמו הוא פורע.

ולא בשביל הערב. וא"כ דברי הט"ז נכונים דאפי' בישראל שנתערב לגוי עבור ישראל
מותר לישראל לשלם לגוי: טז) אמנם מדברי המחבר שכתב נמצא הערב תובע את
ישראל ברבית שהערב חייב בה לעכו"ם.

משמע דאפי' קודם שפרע הערב לעכו"ם נעדין חייב בה לעכו"ם מחויב הלנה לשלם
לערב. מיהו אפשר לפרש דברי המחבר עפ"י דברי הרשב"א בתשו' בטעם היתר לקבלן
עבור ישראל משום דקשפורע הע"ק חובו של לנה הוא פורע ולא בשביל עצמו דעיקר
חובו ואסמכתו על הלנה.

וע"כ כתב המחבר האיסור בערב שלוף דוץ לשיטה הב'. או אפי' בקבלן סתם לשיטה
הא' משום דהלנה פורע מה שהערב חייב לעכו"ם.

פי' שאין הלנה משלם להערב משום שפרע בשבילו. שהרי הפרעון בשביל עצמו רק
משום שחייב לעכו"ם: סימן קמא קונטרס ברית אחים א) ש"ע סי' קנ"ט מחבר סעיף א'
דבר תורה מותר להלוות לנכרי ברבית.

זה פרש"י בגמ' (ע:): דהאי לנכרי תשיף רשות. ואף למה דס"ד האי תשיף הוא תשן
היינו ליקח ממנו רבית רשות הוא להתיר רבית נכרי.

וקשה דא"כ גר תושב איך מותר להלוותו ברבית פיון דאפי' עכו"ם הי' אסור להלוותו
ברבית אי לא דגלי קרא. ובגר תושב דליכא קרא מנ"ל שמוותר.

ועוד צריך להבין מהיכי תיתי לאסור רבית נכרי הא אתיף פתיב בקרא פי ימוף אחיף
וגו': ב) ואפשר ליישב לפמ"ש הריטב"א (ריש פ"ק איזהו נשף) דרבית חשבי רחמנא
פנתינת אונס מחמת שהוצרך ללוות עיי"ש.

וצריך להבין לפי"ז במה שכתבו הפוסקים דרבית ממון גמור של מלנה הוא ואין יורדין
לנכסיו של מלנה רק מצנה בעלמא דרמי רחמנא על המלנה. ולמה פיון דכאונס הוא.

ואמנם פי י"ל דבאמת לאו אונס הוא דאונסא דנפש' הוא. אף דמהאי טעמא אסרי'
רחמנא: ג) אף על דרף רש"י י"ל דאף דאונס הוא אגב אונסא וזוזי גמר ומקנה.

והיינו דאם לא יגמור ויקנה יהי' אסור להשתמש במעות ע"כ גמר ומקנה וה"נ דכונתי'.
ע"כ רק איסורא דרמי רחמנא.

אבל אם לקחו ממון גמור של מלנה הוא. אבל עכו"ם דאיסורא דגזל לא איכפת לי'.

הנה אמיןא שאסור משום דאונס הוא. ע"כ איצטרף קרא להתיר.

אָבֵל גַּר תּוֹשֵׁב שְׁמֵשְׁמֵר שְׁבַע מִצּוֹת וְאָחָד מֵהֶם גָּזַל. שְׁפִיר נֹאמֵר אַגַּב אֲוֹנְסִי וְזוּזֵי גָמֵר וּמִקְנֵי וּמִוֶּתֶר.

כַּנ"ל לִיְיָשֵׁב בְּדוֹחַק שִׁיטַת רַש"י: (ד) אֵיבָרָא דְהַר"ן בְּתִי סֵתֵר פִּירֵשׁ"י דְלִפִּי זֶה קִשְׁיָה הָא לְמִסְקֵנַת הַש"ס דְרַבִּית דְנָכְרֵי מִוֶּתֶר מֵה"ת הַדְרִינֵן לְמַה דַּס"ד מְעִיקְרָא דְמַה תְּשִׁיף תְּשׁוּנָה וְלִהְתִּיר רַבִּית נָכְרֵי.

א"כ זֶה סוּתֵר לְבְרִיָּתָא דְסִפְרֵי לְנָכְרֵי תְּשִׁיף מ"ע. הָא אֲמַרְתָּ דְרִשׁוֹת בְּעֵלְמָא הִיא.

וְגַם אֵינּוּ לָאוּ הִבָּא מְפַלֵּל עֲשֵׂה כְּמוֹ כָּל צְפוּר טְהוּרָה תֵּאכְלוּ שְׁהוּא לְאַסּוֹר הַטְּמֵאָה בְּעֲשֵׂה ג"כ פִּינּוֹן דְקָרָא לְגוּפִי אֲתָא לִהְתִּיר. וְא"כ אֵיף הוּא מ"ע.

אֲלָא וְדַאי קָרָא לְחַיִּיב אֲתָא. שְׁאֵם מְלָנָה הַעֲכוּ"ם יִקְחָה מִמֶּנּוּ רַבִּית.

וּמִזֵּה הִבִּיא רַאִי לְפִסְק הַרְמַב"ם דְלְמִסְקָנָא דְרַבִּית עֲכוּ"ם שְׁרֵי מֵה"ת. הַדְרִינֵן לְמַה דַּס"ד מְעִיקְרָא תְּשִׁיף תְּשׁוּנָה.

דְּעַד כָּאֵן לֹא הֵנָּה מְשַׁנֵּינֵן לֹא תְּשִׁיף וְלַעֲבוֹר בְּיִשְׂרָאֵל בְּעֲשֵׂה וּל"ת אֲלָא כְּדִי לְתַרוּצֵי דַר' נַחְמָן דְאִיסוּר רַבִּית דְנָכְרֵי מֵה"ת. אָבֵל לְמַה דְמִסְקִינֵן דְאַף ר"נ לֹא אָסֵר אֲלָא מְדַרְבָּנּוּ.

הַדְרִינֵן לְפִשְׁטָא דְקָרָא דְלָאוּ לְאַסּוֹר דְיִשְׂרָאֵל אֲלָא לְצוּוֹת לְיִקְחָה רַבִּית מְעֲכוּ"ם: (ה) וְאִמְנָם עֲדִינֵן אֵין רַאִי לְדַעַת הַרְמַב"ם. דִּי"ל כְּפִי הַתּוֹס' דְבִאֲמַת אֵי פִירוּשָׁא דְקָרָא תְּשׁוּנָה הוּא לְחַיִּיב כַּנ"ל.

אֲלָא דְאַף לְמִסְקָנָא צָרִיף לְשִׁינּוּיָא דְלֹא תְּשִׁיף. שְׁהֵם מְפָרְשִׁים קוֹשְׁיַת הַש"ס לַר"נ אַף לְפִי הַנְּחָה דַר' נַחְמָן אוֹסֵר מְדַרְבָּנּוּ.

דְּאֵם הִי מְצָנָה מֵה"ת לֹא הִי חֲכָמִים גּוֹזְרִים שְׁלֵא לְיִקְחָה רַבִּית מִגּוּזֵי. וְא"כ אַף לְמִסְקָנָא פִירוּשָׁא דְקָרָא תְּשִׁיף: (ו) וְלַדַּעַת הַרְמַב"ם י"ל דְהַנְּחָה צָרִיכִין לְהִבִּין סְבֵרַת הַתּוֹס'.

שְׁהֵרֵי כְּמָה פְּעָמִים חֲכָמִים גּוֹזְרִים לְבַטֵּל מ"ע כְּפִדּוּעַ כָּל הַנֵּי דְחֻשְׁבֵי בַּפ' הָאֲשֵׁה רַבָּה. וְצ"ל דַּמ"מ אֵין חֲכָמִים גּוֹזְרִים לְבַטֵּל כָּל הַמְצָנָה.

וְסָדִין בְּצִיצִית הַמְצָנָה מְתַקְּיָמַת בְּטִלִּית שֶׁל צָמֵר וְשׁוֹפֵר מְתַקְּיָמַת כְּשֶׁחַל ר"ה בְּחוּל וְכו'.

וְא"כ לְמִסְקָנָא דְבִכְדֵי חִיּוֹ אוֹ בַת"ח מִוֶּתֶר.

שְׁפִיר גְּזָרוּ חֲכָמִים לְבַטֵּל הַמְצָנָה בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֵׂה. שׁוּב שְׁמַעְתִּי שָׁפָן כָּתַב בְּכַרו"פ וְהַסְפֵּר אֵין אֲתִי.

שׁוּב רַאִיתִי בְּתִשׁוּי הַר"ן כָּתַב לְהַרְמַב"ם דְמְחַנּוּב לְהַלּוּוֹת לְנָכְרֵי בְּרַבִּית. מ"מ חֲכָמִים גְּזָרוּ דְבִשׁוּא"ת יְכוּלִים הַחֲכָמִים לְהַפְקִיעַ.

אַף דַּעַת הַתּוֹס' נִרְאֶה דְכֵהֵא גּוֹנָא קוּם וְעֲשֵׂה מִקְרִי מַה שְׁמַלְוִוְהוּ בְּלֹא רַבִּית חֻשְׁבֵי עוֹקֵר דְבָר מִן הַתּוֹרָה בְּקוּם וְעֲשֵׂה. וְרַאִי לְזֶה שְׁהַתּוֹס' הַקְּשׁוּ בִּיבְמוֹת דְסָדִין בְּצִיצִית יִחְשֵׁב קוּם וְעֲשֵׂה הַלְבִּישָׁה.

וְתִרְצוּ בְּתוֹס' דְחַיִּיב צִיצִית אֵינּוּ רַק לְאַחַר שְׁנַתְעַטֵּף וְאֵז שׁוּא"ת הִיא. וְא"כ בְּהַלְנֹאת נָכְרֵי שְׁבִשְׁעַת הַלְנֹאָה עוֹבֵר בְּעֲשֵׂה שְׁמַלְוָה בְּלֹא רַבִּית חֻשְׁבֵי קוּם וְעֲשֵׂה: (ז) אַף י"ל דְהַנְּחָה

בְּפָרֶק הָאִשָּׁה רַבָּה מִקִּשָּׁה מֵאֵלֵי בְּהַר הַפְּרָמֶל וּמִבֵּימֵי יְנוּנִים שְׁסָקְלוּ הָרוּכֵב עַל סוּס בְּשִׁבְתּוֹ וּמִשְׁנֵי מִיגְדָר מִקְלָתָא שְׁאֵנִי וּפִירֵשׁ"י לְמִיגְדָר מִקְלָתָא שְׁהִשְׁיֵבֵן ע"י פֶּן מַע"ז וְכֵן בִּימֵי יְנוּנִים שֶׁהִי עֵת צָרָה וְהָעַם פְּרוֹצִים בְּעֵבְרָה עֵי"ש.

וּלְפִי זֶה י"ל דְּהַלְוֹנָאֵת רַבִּית לְגוּי שְׁאָסְרוּ מִשּׁוּם גְּזִירָה שְׁמָא יִלְמַד מִמַּעֲשָׂיו. וְהִינּוּ פְּדֻכְתִּיב לֹא יִשְׁבוּ בְּאַרְצָה פֶּן יִחְטִיאוּ אֹתָהּ לִי.

[ועי' בגי"ת הַבֵּיאוּ הַמִּל"מ לְעֵנִין ג"ת] כִּי תַעֲבֹד וְגו' וַיֵּשׁ חֲשֵׁשׁ מִשּׁוּם דְּרָכֵי ע"ז עָקְרוּ חֲכָמִים אִפִּי' בְּקוּם וְעָשָׂה. כֹּל זֶה לְפִירֵשׁ"י שְׁחִילָק בֵּין סִיג ע"ז אוּ שְׁאָר סִיג [עי' בְּדִבְרֵינוּ סוּף דִּיבּוֹר זֶה].

אִף בְּרִיטְב"א שֶׁם פִּירֵשׁ שְׁיֵשׁ חִילּוּק בֵּין צִוְרָה שְׁעָה בֵּין תַּקְנָה לְדוֹרוֹת: ח) וּבְהִכֵּי נִיחָא לְיִשְׁבָּה הָא דְקִשָּׁה לִי לְמָה דְמִשְׁנֵי הַטַּעַם שְׁמָא יִלְמַד מִמַּעֲשָׂיו. בְּגַר תּוֹשֵׁב דְּלֹא שְׁיִיף זֶה.

וּכְמ"ש הַגִּי"ת דְּלֹא חֲמוֹר מוּלָא יִשְׁבוּ בְּאַרְצָה פֶּן יִחְטִיאוּ אֹתָהּ. דָּאִין אִיסוּר בַּג"ת.

וּא"כ מִתְנִי' דְתַנִּי לִוְיִן מִהֶם וּמְלוּיִן אוֹתָם בְּרַבִּית וְכֵן בְּגַר תּוֹשֵׁב וְאוּקְיָמָא בַת"ת דְּלִיכָא לְמִיגְדָר שְׁמָא יִלְמַד מִמַּעֲשָׂיו וּא"כ מָה הָא דְאָמַר בְּמִתְנִי' וְכֵן בַּג"ת. הָא בַּג"ת שְׁרֵי טְפֵי מִבְּנֵיכְרִי, וְלֹר' חֲזִיָא בְרִי' דַּר"ה דְמִפְרֵשׁ מִתְנִי' בְּכַדֵּי חֲזִי' דְהָאִיסוּר מְדַרְבְּנָן דִּילְמָא אֲתִי לְמִסְרָה נִיחָא, אִף לְרַבִּינָא קִשָּׁה וְאִין לֹמַר דְבַג"ת אִסְרוּ מִשּׁוּם לֹא פְּלוּג בֵּין נְכָרֵי שְׁאִינּוּ גַּת לַג"ת.

דְּבַתוּס' עִירוּבִין (ס"ה) דְלַחוּמְרָא לֹא אֲמַרִינּוּ לֹא פְּלוּג רַק לְקוּלָא: ט) וּלְפַמ"ש י"ל דְבַאֲמַת גַּם רַבִּינָא אִית לִי דִילְמָא אֲתִי לְמִסְרָה. אֲלֵא דְמִשּׁוּם הָא לֹא הִי גּוֹזְרִים לְבַטֵּל הַמְצָנָה לְנְכָרֵי תְשִׁיף פִּינּוּ דְהִנֵּי קוּם וְעָשָׂה, רַק מִשּׁוּם שְׁמָא יִלְמַד מִמַּעֲשָׂיו דְהִנֵּי לְמִיגְדָר מִקְלָתָא כְּנ"ל.

אֲבָל בַּג"ת דְּלִיכָא מְצָנָה לְהַלּוֹתוֹ בְּרַבִּית בְּפִשְׁטוּת אִיסוּר דִּילְמָא אֲתִי לְמִסְרָה. וּבַת"ח אֲמַרִינּוּ דְמוֹתָר מִשּׁוּם לֹא פְּלוּג בְּדַרְבְּנָן אֲמַרִינּוּ לֹא פְּלוּג לְקוּלָא הֵן אֲמַת דְלִשְׁיִתַּת הַתּוּס' דְהַלְבִּישָׁה אִיסוּר שְׁמַבְטֵל בְּזָה מ"ע דְצִיצִית.

וְהִ"ה בְּהַלּוֹנָאֵת נְכָרֵי הַהַלּוֹנָאֵה. א"כ לֹא יִלְנּוּ פֶלֶל דְבָהָא לִיכָא מִשּׁוּם שְׁמָא יִלְמַד מִמַּעֲשָׂיו אִם לֹא יִלְנּוּ פֶלֶל.

וְאִם תֵּאמַר דְכִינּוּ שְׁאָסְרוּ חֲכָמִים לִיקַח רַבִּית שׁוּב אִין אִיסוּר בְּהַלּוֹנָאֵה. וּכְעִין דְבָרֵי הַמְרָדְכֵי שְׁמוֹתָר לְלַבּוֹשׁ בְּשִׁבְתּוֹ בְּגָד בְּלֹא צִיצִית.

מִמִּילָא אִין כָּאן קוּם וְעָשָׂה דְמָה שְׁאִינּוּ לֹקַח רַבִּית הוּא שׁוּא"ת וְהַלּוֹנָאֵה מִמִּילָא הַנּוֹתְרָה. וְגַם מָה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוּס' דְהַלְבִּישָׁה הוּא קוּם וְעָשָׂה פִּינּוּ דְמָזָה הִי חֲכָמִים כּוֹלִים לְפִטוֹר שְׁלֹא יַעֲשֶׂה צִיצִית.

מִמִּילָא אִין אִיסוּר בְּלַבִּישָׁה כְּדַבְרֵי הַמְרָדְכֵי הַנְּ"ל: יא) אִף נִרְאָה דְנִדְאֵי הַתּוּס' אִית לְהוּ הֵהוּא דְמְרָדְכֵי אֲלֵא פִינּוּ דְחֲכָמִים אִין יְכוּלִין לְעַקּוֹר דְבָר מַה"ת רַק בְּשׁוּא"ת הוּא כְּמ"ש רַש"י בְּרַכּוֹת (דָּף כ.).

(וְנִלְדוּ דְבָרִים רַבִּים הַתִּירוּ חֻמְרֵי לַעֲקוֹר דְּבַר מֵהַ"ת הֵיכָא דְאִינוּ עוֹקְרֵי דְבַר בְּמַעֲשֵׂה בְּיָדִים אֲלָא יוֹשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ וְדְבַר תּוֹרָה נִעְקָר מֵאִלּוּ עֵינֵי ש. וְאִ"כ לֹא עֲקָרוּ חֻמְרֵי הַמַּ"ע כָּלֵל שְׂיֵהֵי בְּטַל הַמְצָנָה לְתַקְנָע בְּשִׁבְתָּהּ.

דא"כ הרי חכמים עוקרים המצנה בידים. וזה אין פח בידם לעשות.

ואיסורא נמי אית בהו שעוקרים. ועיין ב"מ (דף צו:) למעול ב"ד אלא ודאי המצנה נשארת במקומה (יב) וראי' לזה מיבמות (דף כ'): בסניבי עשה ול"ת דמדאורייתא ליבום לא רמיא אם בעלו לא קני ובסניבי ל"ת גרידא דרק מדרבנן אינה מתניבמת אם בעלו קני.

הרי דנשארת מצנת יבום במקומה אף שביטלו חכמים מצנת יבום בשוא"ת. מ"מ נשארה המצנה מה"ת.

דאי אמרת דחכמים יש להם פח לבטל לגמרי. אף מה"ת לא רמיא ליבום לאחר שתקנו חכמים.

א"כ מה נ"מ בין סניבי ל"ת גרידא בין סניבי עשה ול"ת. ויותר מזה דאם עשאה הוא דוחה ל"ת אף שתק"ח הי' שלא לעשות.

מ"מ הוא דוחה מה"ת. רק התירו להיות יושב ובטל והמצנה נעקרת מאליו.

וא"כ בסדין בציצית הרי עוקר המצנה בידים בלבישה. ואין לומר שהחכמים הפקיעו המצנה שהרי החכמים אין להם פח כלל לעקור המצנה כנ"ל: (יג) וכל זה היכא דליפא לתא דע"ז.

אבל היכא דאיפא לתא דע"ז דבזה יש להם פח לעקור דמה"ת אף בקום ועשה שפיר מיעקרא המצנה דלהלות ברבית. ושוב אינו עושה איסור כלל בהלואה.

אף דאם לא ילנה לא יהי חשש דשמא ילמד כו'. פיון דבטלה המצנה ברבית.

שוב אין איסור בהלואה. כדברי המרדכי הנ"ל דאין איסור בלבישה בלא ציצית היכא דאינו מחויב לעשות ציצית פגון בשבת: (יד) [ואין להקשות דלמה הפקיעו חכמים המצנה שתקנו שלא ילנה כלל לגוי.

דא"כ בסדין בציצית נמי שתקנו שלא ילבש סדין כלל. דאין לומר פיון שאי אפשר לעשות ציצית ממילא אין איסור בלבישה.

כמ"ש המג"א היכא דאין לו ציצית מותר מה"ת ללבוש בלא ציצית. ומדמה לדברי המרדכי.

דליתא דמה"ת חשיב שפיר אפשר לו לעשות ציצית. שהרי כתבו התוס' יבמות (דף צ"ג): דכיון דמה"ת אפשר לו לתרום בשבת אסור לו לתרום בחול שלא מן המוקף ולא אמרינן שפיון שאסרו חכמים שוב אי אפשר לו לתרום בשבת.

שהרי אם לא יתרום בחול יהי הדין אם"כ שלא יתרום מדרבנן ולא יהי לו לאכול. וממילא יהי מותר לתרום בחול.

ועל פרחין דהתוס' ס"ל דמ"מ פיון דמה"ת אפשר לו לתרום בשבת חשיב אפשר. וא"כ תקנו שלא ילפש פדי שלא יתבטל מ"ע.

אלא ודאי הא לאו קושיא הוא שיתקנו תקנות אחרות: (טו) ואין לשאול ולומר פיון שהמצוה לא נעקרה איה יתירו חכמים לישב בטל. הא לא קשיא.

שהרי למיגדר מילתא יכולים חכמים אפי' לעקור דבר מה"ת ואף שרש"י פירש דהיינו דוקא פי ההוא דאל' בהר הפךמל שהשיבן ע"י פה מע"ז היינו דאי משום ל"ת דעלמא לא חשיב למיגדר מילתא אם יעקרו בשביל זה דבר מה"ת דמה אולמא דהאי מצוה מהאי מצוה.

וע"כ בשוא"ת התירו חכמים להיות יושב ובטל משום חשש שיעבור על ל"ת בקום ועשה. וזה שפיר יש פח ביד חכמים פיון דהשתא אין עוקרין המצוה כנ"ל.

והחייב של תורה נשאר פשה' והמצוה נעקר מאליו שפיר הוה מיגדר מילתא ויש פח ביד חכמים ודו"ק: סימן קמב א) שם במחבר והאי דנא מותר. הטעם בזה מבואר בפוסקים דלדין הוי הכל פדי חיי וליכא למיגדר דילמא אתי למיסרה.

וגם לא שמה ילמד ממעשיו שאי אפשר לנו להשתפר אם לא נישא וניתן עמהם. וליכא למיחש שמה ילמד ממעשיו בזה טפי משאר משא ומתן: ב) ולי יש להוסיף בזה דברים פיון שמבואר בגי"ת ובמל"מ ממשמעות הרמב"ם דבג"ת ליכא למיחש שילמד ממעשיו פיון שאינו עובד ע"ז.

משמע דלא חיישי' אלא בעפ"ם שמה ילמד ממנו דרכי ע"ז. ובפרט לפמ"ש (בסי' הקדום) דבלאו חשש זה לא הי' גוזרים לבטל מ"ע של תורה.

ובעפ"ם בזמה"ז דקי"ל לענן יי"נ דלאו עובדי ע"ז הם. שוב ליכא למיגדר משום ע"ז.

ושוב אין גוזרין לבטל מ"ע של תורה: ג) הן אמת שבעיקר הדין שכתבו בעל גי"ת והמל"מ דבג"ת ליכא למיגדר שמה ילמד ממעשיו יש לפקפק. שהרי בגוי הדר עם הנכרי בחצר שאוסר עליו דמפרש בגמ' הטעם שמה ילמד ממעשיו ומפורש בה"מ ובע"ז (דף ס"ד): שגם ג"ת בכלל.

וכמו כן יש לומר ברבית: ואין להקשות דא"כ דגם בג"ת גזרינן שמה ילמד ממעשיו אפי' יחיד הדר עם ג"ת ליתסר דטעמא דביחיד לא גזר משום דלא שכיח שיידור עמו דמסתפי שמה יתרגנו.

ובג"ת דליכא למיחש להכי נגזר אפי' ביחיד. לק"מ דביחיד אפי' במקום דשכיח לא גזרו פמו ישראל וגוי בפנימית וישראל בחיצונה דפנימית במקומו מותר אף דשכיח לא פלוג רבנן וכמבואר בתוס' עירובין (דף ס"ה): בד"ה התם.

אבל אין לומר דבג"ת ליכא למיגדר שמה ילמד ממעשיו אלא דלא פלוג בגזירתם ואסרו בתרי אף במקום דליכא גזירה. דלחומרא לא פלוג וכמפורש בתוס' הנ"ל: ה) אף לפמ"ש (בסי' הקדום) דלא הי' גוזרים חכמים לבטל מצוה של תורה בקום ועשה רק משום חשש שילמד דרכי ע"ז.

ובג"ת אף דליכא דרכי ע"ז. הא ליכא מצנה לחסרו.

ואדרבא מצנה להחיותו. אבל עפ"ם בזמה"ז דאית בהו תרתי לטיבותא שמיצנה לחסרום דאינם מקיימים שבע מצות וליכא למיגזר בהו משום לתא דדרכי ע"ז.

נדאי מצנה להלוותו ברבית לדעת הרמב"ם. ולא גזרו רבנן לבטל בקום ועשה פנ"ל ודו"ק: ו) ויש ליישב לדעת הגי"ת והמל"מ דג"ת מדינא אוסר פישראל שדירתו אינה דירת בהמה.

ועירוב לא שייך בי שאינו מתערב עם ישראל. ואפ"י ביטול רשות לא שייך בי כמפורש בתוס' עירובין (דף ס"ב).

(בד"ה ונכרי לא מיגר דעירוב וביטול רשות בדין הוא דלא מהני בגוי דגוי אינו מכיר בהם. ונראה דה"ה בג"ת.

וביחיד לא אסור דלא פלוג רו בינו לגוי דלקולא הא אמרינן לא פלוג כמפורש בתוס' ה"ל: סימן קמג א) שם מחבר סעיף ב' מומר. מותר להלוותו ברבית.

נבאר השיטות בקצרה. דעת הר"ת הובא בנמק"י (פרק איזהו נשף) דמומר מותר להלוותו ברבית.

דגופו מותר להקרוג ממונו לא כ"ש. וגם שאינו מצנה להחיותו וברבית פתיב וחי אחיה עמך.

וליכא למיחש דילמא נפיק מיני' זרעא מעליא שנטמעו בין העכו"ם. ולפי זה מומר אוכל נבילות להכעיס אסור להלוותו ברבית משום דילמא נפיק מיני' זרעא מעליא: ב) אבל הרמב"ן פתב דמומר מותר להלוותו ברבית משום דלאו אחיה הוא.

ויליף לה מהא דמקשה הש"ס בע"ז (דף כ"ו): אהא דמומרים מורידין מהא דלכל אבידת אחיה לרבות המומר ופירש הרמב"ן דקושנית הש"ס פינו דמורידין לאו אחיה הוא. וברבית פתיב אחיה ועל כן ליכא למיחש לזרעא מעליא ועיין בבעה"ת.

ולפי זה מומר אוכל נבילות להכעיס נמי מותר להלוותו ברבית פינו דמורידין לאו אחיה מקרי וליכא למיחש לזרעא מעליא: ג) ואמנם ר"ת אזיל לשיטתו בתוס' ע"ז (כ"ו: ד"ה או) דקושנית הש"ס הי' משום דבהאי קרא דלכל אבידת אחיה מרבי אבידת גופו עיי"ש.

ולעולם אחיה הוא וברבית דמונו אסור משום דילמא נפיק מיני' זרעא מעליא אבל הרמב"ן מפרש כפשטו דהגמ' מאבידת ממונו הקשה. וקשיא לי קושנית התוס'.

והוכיח דכיון דמורידין לאו אחיה הוא וברבית פתיב אחיה וליכא למיחש לזרעא מעליא דמ"מ אינו לוקח רבית מאחיו. וכדק"ל להש"ס מאבידה דלאו אבידת אחיה הוא אף דאפשר דנפיק מיני' זרעא מעליא: ד) ובמוסר פתב הרמב"ן דאסור ליקח ממנו רבית.

דקא דמורידין אותו הוא משום דהנה רודף וניתן להצילו בנפשו ולעולם אחיה הוא עיי"ש בבעה"ת. ואף שכתב במומר שמומר להלוותו ברבית משום דרחמנא אמר וחי אחיה עמך והא לא ליחי.

וא"כ מה"ט גם מסור יהי מותר להלוותו ברבית. ואין לומר דאינו מותר אלא להורגו משום להציל אחרים.

אבל ממונו אסור לאבדו. דא"כ מה יליף הש"ס קו"ח לממון מסור שמותר לאבדו ביד לחד מ"ד.

אלא נדאי דמ"מ פיון שמותר להורגו כ"ש שממונו מותר. וצ"ל דבאמת הטעם שמסור אסור להלוותו ברבית הוא משום דילמא נפיק מיני' ורעא מעליא.

ודנוקא במומר לא חיישינן להכי משום דלאו אחיה הוא: (ה) והנה נ"מ בין השיטות ללוות מן המומר ברבית, דלהרמב"ן דלאו אחיה מקרי אינו עובר אלא משום לפגי עור. ולר"ת והתוס' (פ"ב דע"ז) הנ"ל עובר גם משום לא תשיף.

ובש"ף פוסק דעובר כשלוה מן המומר גם בלא תשיף. א"כ במומר להכעיס אסור להלוותו ברבית דילמא נפיק מיני' ורעא מעליא: ו ואין להקשות לפי"ז גם מומר לע"ז ואשתו ג"כ מומרת ולפי פסק הרמ"א בן מומרת אסור להלוותו ברבית דהוא פתינוק שגשבה לבין הנכרים] יתא אסור להלוותו ברבית משום ורעו.

דלא קשיא דנהי דרשע לא הוה דאנוס הוא שגדלוהו על טעותם. עכ"פ צדיק לא הוה ולית בי' משום יכין רשע וצדיק ילכש.

דמ"ד דילמא נפיק מיני' ורעא מעליא הוא משום יכין רשע וצדיק ילכש כדאיתא בב"ב (קי"ט.) ע"כ פיון שהממון מוכן לו חשביון לי' כשלו.

אבל בזה שאינו צדיק ואינו מוכן לו לא חיישינן לזרעו שירשו אס"פ: (ז) ולפי"ז קשה על הש"ף (סק"ד) במומר להכעיס יש להחמיר שלא ליקח ממנו רבית. מבואר דמעיקר הדין מותר.

ולמה.

פיון שהש"ף פוסק דאחיה הוא. א"כ נחזיש דילמא נפיק מיני' ורעא מעליא כמו להרמב"ן במסור (ואין לומר דס"ל להש"ף כדעת המרדכי שהביא הרמ"א (בחו"מ סי' שפ"ח סעי' ג') דממון מסור מותר לקחתו לעצמו.

דהרי הש"ף פוסק שם להיפוף. והכריח שכן דעת כל הפוסקים דלא כדעת המרדכי שהוא: (ח) ואיברא שבב"י פתב על הטור שכתב דמומר מותר להלוותו ברבית משום שאינו מצווה להחיותו.

וכתב הב"י דה"ה אוכל נבילות להכעיס מותר להלוותו ברבית. וצ"ל שדעת הב"י והש"ף פיון שאוכל נבילות להכעיס אין מחזירין לו אבידתו.

הרי דוקא לאבדו בידים ממונו אסור. אבל אין מחזירין לו אבידתו.

הרי דארף בענין ממונו אין לעשות מעשה בידים להחיותו וברבית דכתיב וחי אחיה דוקא אם מצוונים להחיותו בידים אסור להלוותו ברבית. וי"ל ג"כ פיון שלאחר שקלח ממנו הרבית לא יהי מחויב להחזירו כמו בהשבת אבידה.

ממילא גם בהלואה אין איסור כמ"ש רש"י בסנהדרין (דף נ"ז.) (לעגן פחות משנה פרוטה דלא מקרי גזילה אלא מידי דבר השקה.

אלא דזה אין ברור די"ל דרבית שהיא לקח מאתו מחניב להחזיר ואינו דומה לאבידה. אף נראה הטעם הראשון פיון שאינו מחניב להחיותו בידים מהני גם לעגן ממון: ט) ובהכי ניקח מה דק"ל לכאורה על הב"י שפתיב במומר להכעיס מותר להלוותו ברבית משום שאינו מצונה להחיותו.

דא"כ גם במומר לתיאבון יהי מותר להלוותו ברבית לפי מה שפסק הוא עצמו בהלכות צדקה (סי' רנ"א) מי שהיא עבריין על אחת ממצות האמורות בתורה אינו חייב להחיותו ולא להלוותו אף לפמ"ש לק"מ דבמומר לתיאבון פיון שנתרבה להשבת אבידה.

הרי דבממונו מצונה להחיותו. (ועי' בסוף הקונטרס) והטעם משום דילמא נפיק מיני' זרעא מעליא.

א"כ מצונה להחיותו קרינו לעגן רבית שהיא עגן ממון ושייך בי' דילמא נפיק מיני' זרעא מעליא. אבל בלהכעיס שאין חזירין לו אבידתו.

והטעם שהוא מן המורידין ולא מעלין ולא עבדינו איסורא שיתזירו לו אבידתו שאסור להחיותו בין בגופו בין בממונו] משום ספיקא דבנו. ע"כ מותר ליקח ממנו רבית.

פיון שבעגן ממון אין מחייב אותו בידים לא קרינו בי' וחי אחיה עמך: י) ואף למה שכתבו התוס' בע"ז (דף כ"ו:) דאפשר מסור מחזירין לו אבידתו משום יכין רשע וצדיק ילבש. שאני מסור שאין איסור להחיותו בעגן ממון.

שמה שאסור להחיותו בגוף הוא רק משום דהנה רודף [אלא דמ"מ לחד מ"ד מותר לאבד ממונו פיון שפמון של אדם הוא לצורכי גופו פיון שגופו מותר להורגו יהי מאיזהו טעם שיהי'.

כ"ש שפמון מותר] וכיון שאין איסור בהחזרת אבידתו שוב מצונה משום דילמא נפיק מיני' זרעא מעליא. ועוי"ל דאפי' בידים מותר לאבד ממון המשומד אוכל גבילות להכעיס פיון דהשתא שרי לחסרו לא שפקינו מצונה דהשתא בשביל ספיקא דלאח"כ: יא) והא דאיתא בתשו' רש"י הובא בב"י (חו"מ סי' רפ"ג) במומר שהי' לו פקדון ביד אחרים למ"ד ממון מסור אסור לאבדו ביד אסורים לזכות בו משום ספק זרעו.

לק"מ דשם אין הפקדון ביד המומר ואפילו לא יזכו בו רק שלא יתנהו להמומר לא ינהה בו המומר כלל. ע"כ אסורים לזכות בו משום זרעו.

ואי משום דעכשיו מצונה לחסרו. זה יקיים במה שלא יחזור לו הפקדון אף אם לא יזכה בו.

וע"כ אסור לזכות בו. אבל לאבד ממנו שביד המומר ס"ל דמותר [אף בראב"ד פ"ב מהלכות ע"ז הלכה ה' מפניש להיפוך וה"ה דמותר להלוותו ברבית לחסרו: יב) העולה מהנ"ל דמסור לכולי עלמא אסור להלוותו ברבית אף להסוברים דאוכל גבילות להכעיס מותר אף דאחיה מקרי.

מ"מ מסור אסור: יג) ובאוכל נבילות לתיאבון הדבר פשוט דאסור להלוותו ברבית. ותמהני על החכ"צ בתשובה שכתב דלמתירין במומר להלוותו ברבית.

ה"ה במומר לערלות. ותמהני דהאי מומר לתיאבון הוא שיהי מותר לאכול משחיטתו. ובלתיאבון משמעות כל הפוסקים שאסור להלוותו ברבית כמו שמחזירין לו אבידתו. ועוד תדע דא"כ איך משפחת מלנה ברבית דהלנה ג"כ עובר.

נהרי הוא אוכל נבילות לתיאבון ומותר להלוותו ברבית. ואין לומר דבאותו פעם בשעת מעשה לא נעשה מומר.

אפתי קשה איך מחניב להחזיר לו הלא כבר נעשה מומר במה שפרע הרבית. ומיהו בהא י"ל לפמ"ש הש"ך שם (בסי' רנ"א) דמשום פעם אחת לא יצא מכלל אהנה ומחניב להחיותו.

אלא דא"כ אם נתן רבית שלשה פעמים שוב יהי מותר ליקח ממנו וליתא: יד) שוב ראיתי דיש לקיים דברי החכ"צ ולא מטעמין. לפי טעם הרמב"ם ברועי בהמה דקה בא"י שעומדים ברשעים ושונים בו תמיד אבל ישראל בעל עבירות שאינו עומד ברשעו תמיד אלא עושה עבירות להנאת עצמו כו' וא"כ במומר לערלות הרי עובר במ"ע דמילה בכל יום ותמיד הוא ערל.

וא"כ דינו ברועי בהמה דקה שלא מורידין ולא מעלין. וכינן שאסור להעלותו.

וה"ה בענין ממון שאסור להצילו דמאי שנא. וע"כ לא חיישינן לזרעין ואין משיבין לו אבידה.

והוא עוד תמור ממסור דאין אסור בהצלת ממון. דהא דאסור להצילו ממיתה הוא משום דרוחף הוא ובהצלתו הוא מסכן אחרים.

משא"כ להציל ממון דאין אסור. וע"כ י"ל דמחניב להשיב אבידתו משום זרעו.

אבל מומר לערלות שדינו ברועי בהמה דקה כנ"ל ואסור להשיב אבידתו בשביל זרעו. וע"כ גם רבית מותר ליקח מהם דלא קרינן וחי אחיה עמה כיון שגם בענין ממון אסור להחיותו.

ומ"מ י"ל שאסור. הגם שמומר אוכל נבילות להכעיס מותר ליקח ממנו רבית.

די"ל דליקח ממנו רבית דומה לנוטל חיותו בידיים: טו) אמור מעתה שה' מידות בענין המומר לענין רבית. הא' מומר לכל התורה ונדבק בדת גוים שלכל הפוסקים מותר ליקח ממנו רבית לבד מיש מחמירין שברמ"א.

וטעם שלקחם לכאורה יש לומר דרש"י לטעמין דצריך קרא להתיר רבית דגוי וכבר כתבתי לעיל (סי' הקדום אות ג') דטפי יש סברא לאסור רבית דגוי טפי מדישראל. וא"כ במומר דאית בי' נמי האי סברא וקרא להתיר אין בו דאעפ"י שחטא ישראל הוא ע"כ אסור ליקח ממנו רבית: טז) איברא א דקשה טובא דגם בגזל גמור יהי מותר במומר דגופו מותר להורגו ממנו לא כ"ש כדאמר בש"ס גבי מסור.

ומה"ט תמוהין לי דברי הש"ף (סי' קנ"ח סק"ב) דא"כ למה קיי"ל גזל גוי אסור ומחננתא דס"ל דגם במומר איכא למיחש לזרעא מעליא אם ישא מומרת שבונו יהי דינו כתינוק שנשבה לבין העכו"ם.

ושאר פוסקים ס"ל אפי' נושא מומרת או ליקח רבית ממומרת מותר דבנו עכ"פ לא יחשב צדיק ולית בי' משום זכין רשע וצדיק ילבש. וי"ל עוד דלא זה שמותר אלא אף מצנה איכא אפי' להפוסקים החולקים בהלואות נכרי ונקא נכרי דאין מורידין ואין מעלין אותו ואין מצנה לחסרו.

אבל מומר כזה שהוא ממורידין ולא מעלין ודאי מצנה לחסרו. ומיהו היכא דאיכא למיחש לדרכי שלום אפשר דמותר להחולקים על הרמב"ם: יז) הב' מומר אוכל נבילות להכעיס. דאיכא למיחש לזרעא מעליא. ולר"ת אסור להלותו ברבית.

ולהרמב"ן מותר דלאו אחיה מקרי וליכא למיחש לזרעא מעליא. ולהב"י והש"ף אף דס"ל דאחיה מקרי שיהי כתב הש"ף שהלואה מן המומר עובר בלא תשיף [מיהו בזה י"ל על דרך אגדה דלאו דלא תשיף שהוא משום שמחטיא המלואה שפיר קרינא בי' לא תשיף לאחיה.

שהרי לאחר שיקבל עונשו על עונותיו וכיון שגלקה הרי הוא כאחיה. עוד יהי עליו עון זה ונמצא שמחטיא לאחיו] וכן לפסק המחבר (סי' רנ"א) דאפי' אוכל נבילות לתאבון לאו אחיה מקרי רק להשבת אבידה איתרבי משום זרעא מעליא [עי' בסוף דברינו].

הרי דאפי' לאו אחיה חיישינן לזרעו. מ"מ אוכל נבילות להכעיס מותר להלותו ברבית משום דבדידן מצנה נמי איכא לחסרו: יח) הג' מומר לערלות ורועי בהמה דקה.

גם להרמב"ן אסור להלותו ברבית כיון דאינו מן המורידין אחיה הוא. ושוב חיישינן לי' לזרעא מעליא.

ולהב"י ופש"ף תלוי בשני הטעמים שכתבנו לעיל (אות יוד). דלטעם הא' שכתבנו משום דאין מצנה להחיותו גם בענין ממון כיון איסורא איכא בדידן לא חיישינן לזרעו'.

ה"נ הרי הדין בהם דלא מעלין. וטעם הב' דאפי' לאבד ממנו כבוד מותר ומצנה.

יש לומר דליקח רבית דומה ללוקח חיותו ביד ובמומר לערלות אסור. ולשיטת התוס' דקה ורועי בהמה דקה לא מעלין רק מדרבנן.

פשיטא דאסור ליקח מהם לעבד דברי תורה בקום ונעשה. וכל שכן במומר לערלות דלשיטתם אפי' מדרבנן מעלין: יט) הד' מוסר.

אפי' לטעם הא' שכתבנו לב"י וש"כ הלא אין מצנה לחסר ממנו. רק למה שנסתפקו התוס' (בפ"ב דע"ז) דאפשר שאין מחזירין אבידתו.

ואם אין מחזירין אבידתו י"ל גם רבית מותר ליקח ממנו כיון שאינו מצנה להחיותו גם בענין ממון וי"ל דרבית דומה ללוקח חיותו בידים. אף את"ל דמוסר מותר ליקח ממנו רבית כ"ש רועי בהמה דקה להרמב"ם וק"ל: כ) הה' מומר אוכל נבילות לתאבון.

לית דינא ולית דיינא דאסור ליקח ממנו רבית, שְהרי אף מחזירין אבידתו [עי' בסוף הקונטרס] ועל פרחין דחיישינן לזרעא מעליא אף דלאו אחיה הוא לפסק המחבר כהר' אליעזר בסי' רנ"א.

ומ"מ פְשְלוּהּ ממנו עובר גם משום לא תשיף לאחיה. וצ"ל פטעם אגדה שפכתבנו לעיל: כא) שוב עלה בדעתי ות"ל פן מצאתי להדיא בס' יראים מר"א ממיץ (מצנה מ"ז) הוא הר"א שהביא הטור (סי' רנ"א) בענין מומר אוכל גבילות לתיאבון שמחזירין לו אבידתו אף שאין מצוין להחיותו דלאו אחיה הוא.

היינו שאינו מחויב ליתן לו משלו ואף אינו מחויב להלותו ממונו. אבל ממון של המומר מחויב להחזיר לו.

ותחילה רצה לומר שגם ברבית מותר להלותו. ובסוף דבריו פתב שפראין לו דברי רבותיו שאסרו להלותו ברבית מטעם דרבית פועין גזל פדאמרי' בפרק הרבית ל"ל דכתב רחמנא לאו בגזל לאו ברבית.

הלפך י"ל לכל אבידת אחיה לרבות המומר שהנהירה התורה על ממון חבירה המומר. רבית נמי פיוצא בו.

דקא ממון חבירה מומר הוא והנהירה התורה שלא לקחתו: כב' ובמה שהביא בס' יראים ראי' מהא דרועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורדין. ופי' בס' הנ"ל שאינו מצנה להחיותו. ק"ל דמזה מוכח דאפ' בדבר שאין בו חסרון פיס אינו מחויב לטרוח. וא"כ למה מחויב להחזיר אבידתו.

נהי דאסור לקחתה לעצמו. מ"מ יניחנה במקומו.

ואולי ס"ל פדעת הפך דכי שהביא רמ"א (חו"מ סי' שפ"ח) במקומו מסור דאסור לאבדו דילמא נפיק מיני' זרעא מעליא. מ"מ מותר לקחתה לעצמו דהטעם משום יכין רשע צדיק ילפש והוא הצדיק.

וע"כ באבידה דגלי רחמנא שאסור לקחתה לעצמו ושוב מחויב להחזירה משום זרעא מעליא: סימן קמד א) סימן ק"ס סעיף א' והלנה הנותנו דקדק וכתב הנותנו. דמלנה והערב והעדים עוברים משעת הלוואה משום לא תשימון.

אבל הלנה שאינו עובר משום לא תשימון אלא משום לא תשיף אינו עובר אלא בשעת נתינה. והנה בענין לא תשימון יש חילוק בין המלנה והעדים.

שהמלנה אינו עובר משום לא תשימון אא"כ גבאו לבסוף דקי"ל כראב"י ור"נ (פדף ס"ב.) דקודם גבי' איפא קום ועשה לקרוע שטרך כמ"ש הרמב"ם (פרק ד' מהלכות מלנה) עיי"ש בלח"מ ובשער משפט (סי' קנ"ט).

אבל העדים עוברים מיד בין גבו בין לא גבו. פן פתב בשטמ"ק בשם הריטב"א.

אף בשם שיטה פתב דעדים נמי לא מחייבי אא"כ בא לידי גיבוי: ב) ומקור מחלוקתם בגמרא דקאמר ה"נ מסתברא דשומא מילתא היא ואפ' לא בא לידי גיבוי מדעדים עוברים. ופי' בשטמ"ק דבעדים אין סברא לחלק בין גבה המלנה אח"כ.

וכיוון דעדים עוברים בשומא לבד. פן ס"ל לת"ק דמלנה ג"כ עובר בשומא לבד.

וע"כ לר"נ וראב"י דפליגי דאינו עובר המלנה אא"כ פא לידי גיבוי מ"מ בעדים מודים דאין לחלק פלל בין גבה או לא ומיד עוברים פיון דאינהו אין בינדם לקרוע השטר. ובשיטה סובר דראב"י סובר באמת דגם העדים אינם עוברים אא"כ גבה המלנה: ג והנה יש לעיין לדעת הריטב"א דבעדים לא שייך לחלק בין גבה המלנה.

והיינו דאי אפשר שבגביית המלנה יתחייבו העדים. א"כ אם כתבו השטר קודם הלנאה פהאי דתנו פותבין שטר ללנה אעפ"י שאין המלנה עמו אין עוברים העדים פלל דבשעת פתיבה עוד לא הי' הלנאה פלל ולא שייך שיעברו.

ומשום הלנאה שאח"כ אי אפשר שיעברו העדים. ואף דע"כ הי' בשטרי הקנאה או למ"ד עדיו בפתומיו זכין לו.

וא"כ נתחייב הלנה ברבית למפרע. מ"מ אם לא הלנה אינם עוברים ואי אפשר שבהלנאה שאח"כ יתחייבו העדים שלא עשו פלום כמו שאי אפשר שבגובינא שאח"כ יעברו העדים למפרע [כמו שהמלנה עובר למפרע כמבואר ברש"י ותוס' דאיסור דמלנה מתלא תלי וקאי אם גבה לבסוף עובר למפרע]: ד) ובזה יש ליישב קושניית התוס' בשטר שיש בו רבית דגובה את הקרן.

הלא נפסלו העדים. ולפמ"ש י"ל בכתבו השטר ללנה אעפ"י שאין מלנה עמו.

דבזה לא עברו העדים פלל. אף לדעת השיטה דעבירה דעדים ג"כ תלוי בגובינא דמלנה. ה"ה דאפי' פתבו קודם הלנאה עבירה שלקחם תלוי בהלנאה שאח"כ ואפי' בכהאי גוונא פשלנה נפסלו למפרע: ה) ומ"מ נראה בשטרי דלאו אקנייתא וכתבו ללנה ודאי לא עברו בלאו דלא תשימון שעדיין לא עשו פלום ולנה הוא דעבד שומא בהלנאה דבמעשה העדים עוד לא נתחייבו פלל.

ולפי"ז לדעת הר"ן (פ"ק דר"ה) דאם עברו העדים וכתבו שטר ללנה בלאו הקנאה לא נפסלו דעבדי עדים דטעו בהא יש ליישב קושניית התוס' פנ"ל דמייירי דכתבו השטר ללנה בלאו הקנאה ופשוט: ו) דעת השלטי גבורים דאף במלנה על פה העדים עוברים פשנעשו עדים והעידו ולפענ"ד לא נראה שיהי' שום חיוב על הגדת העדים האמת בב"ד. ואף דעדים החתומים על השטר נעשה כמו שפחקה עדותן בב"ד. ומה איסור פשנותנין למלנה עדותו בידו.

ואין לומר דהאיסור דוקא פשלא הי' מלנה לו בלא שטר. דמפנ"ש בתוס' איזהו נשך להיפוך.

גם אין לומר דהאיסור פשכותבין בשטר קרן ורבית יחד דהב"ד לא ידעו ויגבו הרבית שייסברו שהוא קרן. דגם זה ליתא דמפנ"ש בתוס' (דף ע"ב).

(דלעולם העדים עוברים אפי' מפנ"ש הרבית בשטר: ז) וי"ל דהיינו טעמא דהנה במס' בב"ב (דף מ').) דעדים אינם רשאים לכתוב השטר אא"כ אמר להם הלנה כתבו.

וברבית אמירת הלנה לא מהני כמ"ש הריטב"א הובא בשטמ"ק גבי ל"ל דכתב רחמנא לאו ברבית לאו בגזל דהתורה חשבה נתינת הרבית נתינה באונס שמוכר ליתן מחמת שצריך ללוות. ע"כ גם מה שפותרין העדים הרבית והלנה מצוה אותם לכתוב אסור פאלו לא אמר להם כתבו.

כיון שמוכר לומר להם כתבו מחמת הלואה. אבל במלנה ע"פ מה איסור פשעעדים בב"ד האמת גם מה שהי' בשעת הלואה אין איסור שאין העדים עושים החיוב דלא איברי סהדי אלא לשקרי: ח) עוי"ל דבשטר עוברים העדים משום שעושים שיעבוד לגבי לקוחות.

משא"כ במלנה ע"פ שאין העדים עושים פלום פנ"ל. וכו' נ"ל ליישב ג"כ קושיות התוס' הנ"ל שהקשו דהעדים נפסלים.

ולפמ"ש י"ל לפמ"ש הב"י בשם הרשב"א בתשו' (סי' ק"ד מןד"ש ט) דחיוב הרבית שעולה אח"כ חל למפרע משעת הלואה. ולפי"ז י"ל דהא דקאמר בגמ' ב"ק (דף ל:): משעת פתיבה עבד לי' שומא הוא משום דכל רבית שעולה אח"כ חל למפרע משעת פתיבה.

ולפי"ז העדים לא יעברו בלא תשימון עד אח"כ שעבר קצת זמן. ועלה הרבית.

דבשעת פתיבה עוד לא עברו העדים כיון שעבירתם משום שעשו חיוב לגבי משועבדים וברבית אפי' בלא האיסור] לכאורה לא יגבה ממנועבדים לפי שאין קצובין שהרבית עולה בכל יום והכל למפרע כדברי הרשב"א הנ"ל ואין יכולים הלקוחות להזהר.

אך מ"מ הלקוחות שקנו לאחר שעלה הרבית הבע"ח גובה מהם לולי האיסור] שהרבית שעלה כבר קצוב וכמ"ש התוס' בסוגיא דשבח. נמצא שאין השיעבוד חל לגבי הלקוחות אלא לאחר שעלה הרבית לא למפרע דקודם שעלה עוד יכולים הלקוחות לקנות ולא יגבה מהם כמו במלנה ע"פ.

נמצא שהעדים לא פעלו בכתיבתם רק לאחר שעלה הרבית ולא נפסלו בשעת פתיבה. ודוקא לגבי המלנה הוא דאמר בגמ' משעת פתיבה עביד שומא.

שגם בלא שיעבוד לקוחות עוברים. אבל העדים לא נפסלו בשעת פתיבה ונחתימה דעוד לא חל עבירתם ודו"ק היטב: ט) אך ברמב"ם במגן אב"ט שבהלכות מלנה ולנה כתב שלא יעיד ביניהם.

משמע אפי' בלא שטר. נראה דאזיל לטעמי' דכל השטרות מדברי סופרים ע"כ דלאו דלא תשימון עליו נשף דקאי מן התורה על העדים.

[פדכתיב לא תהי' לו פנושה לא תשימון עליו נשף. מבואר דבלא תשימון גם העדים עוברים.

דאי המלנה לבד הי' פתוב בלשון יחיד כמו לא תהי' לו פנושה] ע"כ בע"פ. מוכח דגם בעדות בע"פ עוברים: סימן קמה א) שם ברמ"א אבל ברבית דרבנן אינו עובר אלא משום לפני עור.

להבין טעם הדבר נראה דהנה הגמרא ריש אינהו נשף מקשו אטו עד הני לאו תרבית
נינהו ומשני עד פאן של תורה מפאן ואילף ש, דבריהם. ואינו מוכן דמ"מ מאי אינהו
תרבית דנקיט.

גם ליישב הא דס"ד דהש"ס דאזנפי' מאה במאה ועשרים והולו הפרוטות הנה נשף בלא
תרבית. ואזנפי' מאה במאה ונתיקרו הני תרבית בלא נשף.

ואף דהש"ס דחי ממנ"פ אי בתר מעיקרא אזלינו מ"מ צריף להבין הס"ד: ב) ליישב זה
נקדים דברי מהר"ל ז"ל בג"א ליישב קושיות התוס' בהא דמסיק הש"ס דנשף ומרבית
לעבור עליו בשני לאוין.

והקשו בתו' דלמה שינה הפתוב בלשון לכתוב כספך לא תתן בנשף. ובנשף לא תתן
אכלה.

ותי' מהר"ל דהתורה כתבה טעם האיסור משום שפמון הלנה מתחסר וממון המלנה
מתרבה עיי"ש: ג) והנה מה שפמון הלנה מתחסר אין איסור במלנה רק משום שהוא
מתסרו. אבל מה שפמון מתרבה האיסור אפי' בלא מעשה המלנה שמ"מ ממונו מתרבה.

כמו עבירה בגופו דאפי' בלא מעשה חייב. כגון פהו שנטמא במת בלא מעשיו שחבירו
הביא מת עליו.

או הלבשו פלאים בלא מעשה דחייב. כמו כן פשעבירה בממונו.

כעין המשקה חמץ בפסח שהעבירה בביתו ובחמצו. אבל האיסור נשף דאין עבירה
בפמון המלנה רק בפמון הלנה אי אפשר שיהי' איסור במלנה רק כשע"י מעשיו נתחסר
ונה פשוט: ד) וע"כ דוקא רבית קצוצה דהמלנה מתסרו שקוצץ רבית.

אבל המרבה בפירות שהאיסור רק שפא יתיקר השער ונהרי האיסור בא ממילא ע"י
יוקר השער. אבל בשעת קציצה אין איסור כלל וכינון שאינו במעשה המלנה אין איסור
למלנה רק משום תרבית שמ"מ ממונו מתרבה אבל בתסרון הלנה לא איכפת לי' פיון
שהוא לא חיסרו: ה) ובגמ' דמקשה אטו עד הני לאו תרבית נינהו פירוש דנהי דמרבה
בפירות אין איסור משום נשף.

מ"מ עד השתא יש בו משום תרבית ג"כ וכי תמא דמ"מ תני במתני' אינהו תרבית
להשמיענו דמרבה בפירות אין איסור משום נשף. ליתא דכינון דאין איסור אלא מדרבנן
אין נ"מ משום מה הוא עובר.

בשלקא אם ברישא לא הי' עובר רק משום נשף הי' נ"מ שצריף להתרות בו משום נשף
דוקא. ואפי' להפוסקים דרבית לאו הניתק לעשה.

מ"מ נ"מ בביתל העשה למ"ד בטלו ולא בטלו ולמ"ד קיימו ולא קיימו נמי נ"מ במת
הלנה דלא שייף עוד אהדר כי היכי דניחי וכמבואר בט"ז]. ומשני עד פאן של תורה
מפאן ואילף של דבריהם.

והיא גופא אתי לאשמעין דתרבית בלא נשף אינו אלא בשל דבריהם כברישי הסוגיא
מדשביק דאורייתא ומפרש רבית דרבנן מפלל דאורייתא תרבית ונשף חדא מילתא ולא

משפחת תרבות בלא נשף ו) ובהכי נחא לנישב הא דס"ד דאונפן' מאה במאה ועשרים מעיקרא קנימי מאה בדנקא ולבסוף מאה ועשרים בדנקא דנשף איפא דנכית לי' ותרבות ליכא דלית לי' רונקא.

ואינו מוכן פלל. ולהנ"ל יובן בטוב עפ"י מה דקי"ל (בפ"ב דשבת) בנ"ח פבתה אין זקוק לה.

ובש"ע הדלקה עושה מצנה לפיכך פבתה אין זקוק לה וביארנו הדברים [בחלק או"ח סי' תק"ג] כיון דא"א לקיים הדלקה אלא במעשה פדאימא שם השתא דקי"ל הדלקה עושה מצנה הדליקה חש"ו לא עשה ולא כלום וכיון דקיומו במעשה אינו מתבטל אלא במעשה. ע"כ פבתה ממילא אין זקוק לה. וה"ה בשכיבה בשוגג בלא מתכוון דכהאי גוונא בהדלקה במתעסק לא יצא.

ע"כ ה"ה בשכיבה בשוגג. ובזה מתפרש הש"ע דאי הנחה עושה מצנה ומנהי אפילו בהדליקה מאל"ה ה"ה דמתבטל בכיבוי מאל"ה: ז) ובזה יתיישב גם פאן דנשף איפא דנכית לי' דהמלנה פסק שיהי' רבית.

ואף ששמילא נעשה שלא יהי' רבית. לא מתבטל הלאו שתלוי במעשה המלנה דנקא דנכית לי'.

ע"כ אף דשמילא נעשה שלא יהי' רבית לא נתבטל עבירה דמעשה בשינוי השער דשמילא. ותרבות דאינו תלוי במעשה.

דהאיסור במה שממונו מתרבה אפי' ממילא. ע"כ מתבטל ג"כ בשינוי השער דשמילא.

וכן להיפוף מאה במאה ולבסוף קנימי מאה בדנקא נשף ליכא דאינו נושכו במעשיו וממילא מתחסר על ידי שינוי השער. ותרבות איכא דממונו מתרבה: ח) נשוב לדברינו דכל שהרבית בא ממילא אין איסור בחסרון הלנה.

דלאו איהו מחסר לי'. ואין האיסור אלא במה שממונו מתרבה.

וה"ה בכל אבק רבית שאינו רבית ברור בשעת קציצה. וכן בהא דרב עיליש (ס"ח): דאין איסור אלא אם יהי' רינח ואינו רבית קצוצה דהרבית ממילא כשיהי' רינח ואין איסור משום נשף ולהיפוף גבי לנה דאצל הלנה הנשף איסור שבגופו והתרבות אין איסור רק אם הלנה מרבה לו.

וכשפא ממילא אין הלנה עובר. ומשום נשף אין הלנה עובר כיון שהמלנה אינו עובר כמבואר בפוסקים בענין הלנאות מומר דללות ממנו אסור משום לפני עור ולהלות לו מותר דגם המומר הלנה אינו עובר כיון שהמלנה אינו עובר.

וה"נ אין הלנה עובר משום נשף כיון שהמלנה אינו עובר משום נשף כשפא ממילא. והלנה ממנ"פ אינו עובר כשאינו קצוצה.

משום תרבות לא כיון שאין הלנה מרבה לו. ומה שממון המלנה מתרבה מה ללנה בזה.

ומשום נְשֵׁף נָמִי לֹא אֵף דְנִשְׁף אֶצְלוֹ עֲבִירָה שְׁבִמְמוֹנוֹ וּמִהֶרָאוֹי שְׁיַעֲבֹר אִפִּי בְּלֹא מַעֲשֵׂה
כְּמוֹ הַמְּלִנָּה בְּתַרְבִּית מְכַל מְקוֹם פִּינּוֹן שְׁנִשְׁף אִינוֹ אֶצֶל הַמְּלִנָּה עֲבִירָה שְׁבִגּוּפוֹ וְאִינוֹ עוֹבֵר
כְּשֶׁבֵא מִמִּילָא גַם הַלְנָה אִינוֹ עוֹבֵר.

דְּאִיסוּר דְּלָנָה תְּלוֹי בְּמִלְנָה וְכַנ"ל בְּמוֹמֵר: ט) וּבְזֵה יִתְיַשֵּׁב הָא דק"ל טוֹבָא בְּהָא דְכַתְּבָא
הֶרְמ"א (חו"מ סי' ל"ד) דְּלָנָה אִינוֹ נְפֹסֵל לְעֵדוּת בְּאַבְבַּק רַבִּית וְהוּא מְדַבְּרֵי הַנִּמְק"י וְהֵרִי
מ"מ עוֹבֵר הַלְנָה בְּלִפְנֵי עוֹר.

ובנמק"י עֲצָמוֹ י"ל דס"ל בְּדַרְבְּנָן לִיכָא לִפְנֵי עוֹר. אִף הֶרְמ"א שְׁכַתְּבָא דְלָנָה עוֹבֵר בְּלִפְנֵי
עוֹר בְּרַבִּית דְּרַבְּנָן וְצִיָּין נִמְק"י קִשָּׁה דא"כ לְמָה לֹא נְפֹסֵל הַלְנָה.

וּבְאַמַּת זֶה נִרְאֵה דַעַת הַמְּחַבֵּר דְּפֶסֶק בַּחו"מ דְּגַם הַלְנָה נְפֹסֵל בְּרַבִּית דְּרַבְּנָן. אִף דְּבִנְדָאִי
מוֹדֵה דְּאִין הַלְנָה עוֹבֵר בְּרַבִּית דְּרַבְּנָן כְּמוֹ שְׁהוֹכִיחוּ הַפּוֹסְקִים מֵהָא דְּרַב עִילִישׁ אֶלָּא דס"ל
דמ"מ נְפֹסֵל מִשׁוּם לִפְנֵי עוֹר.

וּרְאִי לָזֶה ג"כ מֵהָא דְּכַתְּבוּ הַפּוֹסְקִים בְּהָא דְּבַר בְּנֵי־תַנּוּס דְּפֶסְלוּהָ לַמְּלִנָּה בְּעֵדוּת הַלְנָה
מִשׁוּם פְּלִגְיָנָן דְּבוּרֵי מִיָּרֵי קוֹדֵם שְׁנַתָּן לוֹ הֶרְבִּית רַק מִשׁוּם הַלְנָאָה לָאוּ דְלֹא תְּשִׁימוּן.
[דְּאֵלוּ לֵאחֲרַיִךְ הַלְנָה נוֹגַע בְּעֵדוּתוֹ שְׁרוּצָה שְׁיַחֲזוֹר לוֹ הֶרְבִּית דְּרַבִּית קְצוּצָה יוֹצֵאָה
בְּדִיָּנִים] וְא"כ מֵה ס"ד לְמִיפְסְלֵי מִשׁוּם אֵל תְּשֵׁת רְשָׁע עַד.

דְּהַלְנָה הָא אִינוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תְּשִׁימוּן רַק הַמְּלִנָּה. וְע"כ מִשׁוּם לִפְנֵי עוֹר.

וְקִשָּׁה לְהֶרְמ"א: י) אִף לִפְמ"שׁ דְּבַאֲבַק רַבִּית אִינוֹ עוֹבֵר מִשׁוּם נְשֵׁף רַק מִשׁוּם תְּרַבִּית.
וּבְשַׁעַת הַלְנָאָה לִיכָא הַלְאוּ דְּתַרְבִּית רַק דְּנִשְׁף כְּדַכְתִּיב לֹא תְּשִׁימוּן עָלָיו נְשֵׁף.

נִמְצָא דְּבַאֲבַק רַבִּית אִין אִיסוּר בְּשַׁעַת הַלְנָאָה רַק בְּשַׁעַת נְתִינָה. וְהֵרִי דַעַת הַנִּמְק"י
דְּבַפְסוּל דְּרַבְּנָן בְּעֵי רְשָׁע דְּחָמָס.

וּכְשֶׁאִינוֹ רְשָׁע דְּחָמָס לֹא נְפֹסֵל מְדַרְבְּנָן. וּבְשַׁעַת נְתִינָה לֹא מְרוּיַח הַלְנָה.

וְדוֹקָא בְּרַבִּית דְּאוּרִייתָא דְּנְפֹסֵל הַלְנָה בְּשַׁעַת הַלְנָאָה מִשׁוּם לִפְנֵי עוֹר כַּנ"ל נְפֹסֵל אִפִּי
לְרַבָּא דְּרְשָׁע דְּחָמָס בְּעִינָן דְּהוּי כְּאוֹכַל גְּבִילוֹת לְתִיבְאוֹן. דְּהוּי רְשָׁע דְּחָמָס דְּכַפִּין וְאָכַל
כַּפִּין וְאַסְהִיד.

וְה"נ דְּלָנָה עוֹבֵר מִשׁוּם דְּצָרִיף לְמַעוֹת וְהוּי רְשָׁע דְּחָמָס. אֲבָל בְּרַבִּית דְּרַבְּנָן דְּגַם הַמְּלִנָּה
אִינוֹ עוֹבֵר בְּשַׁעַת הַלְנָאָה.

[כִּינּוֹן דְּבְשַׁעַת הַלְנָאָה אִין אִיסוּר רַק מִשׁוּם נְשֵׁף. וּבְרַבִּית דְּרַבְּנָן לִיכָא מִשׁוּם נְשֵׁף כְּלָל
כַּנ"ל].

וְאִין הַלְנָה עוֹבֵר בְּלִפְנֵי עוֹר רַק בְּשַׁעַת נְתִינָה. וְאִז אִין הַלְנָה מְרוּיַח כְּלוּם וְלִית בִּי מִשׁוּם
כַּפִּין וְאָכַל כַּפִּין וְאַסְהִיד וְלֹא הֵנָּה רְשָׁע דְּחָמָס.

וּבְדַרְבְּנָן חָמָס בְּעִינָן. וְהַמְּחַבֵּר לְשִׁטְתֵּי דְּפֶסֶק דְּאִפִּי פְּסוּל דְּרַבְּנָן לֹא בְּעֵי רְשָׁע דְּחָמָס.

וְרַמ"א לְשִׁטְתֵּי שָׁם שְׁהִבִּיא דְּבַרִּי הַנִּמְק"י דְּבַפְסוּל דְּרַבְּנָן בְּעֵי רְשָׁע דְּחָמָס. ע"כ אִין
הַלְנָה נְפֹסֵל בְּאַבְבַּק רַבִּית.

ודו"ק פי נכון הוא: סימן קמו א) סעיף ה'. מחבר אבל אם לקח ממנו רבית וצריף להחזירו לו מועלת מחילה לפטרו כמו בכל גזל.

הנה זה לשון הרמב"ם (פ"ד מהלכות מלנה ולנה הלכה י"ג) הורו מקצת הגאונים שלנה שפחל למלנה הרבית שלקח או שעתיד לקח כו' אינו מועיל כלום שפחל רבית מחילה הוא והתורה אסרה מחילה זו.

ויראה לי שאין הוראה זו נכונה אלא מאחר שאומרין למלנה להחזיר (ונ"ל שצ"ל שאמר המלנה וכן העתיק הרא"ש ז"ל] לו ונדע הלנה שדבר איסור עשה ויש לו ליטול ממנו אם רצה למחול מוחל פדרף שמוחל הגזל ובפירוש אמרו חכמים שהגזלנים ומלוי ברבית שהחזירו אין מקבלין מהם מפלל שפחילה מועלת עכ"ל.

ולדעת הגאונים י"ל דלא תקשי להו הא דאין מקבלין מהם. שחכמים ביטלו העשה דהשבון משום תקנת השבים.

שיש פח ביז חכמים לבטל ד"ת בשוא"ת. הגם שאם ישוב יתקן האיסור דרבית למפרע שהוא ל"ת ביזים.

נמצא דבמה שאינו משיב חל למפרע הל"ת שהוא ביזים. לית לן בה.

מידי דנהו ארדיית הפת למ"ד ריש שבת לא התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי איסור סקילה. ואף דעבר למפרע במעשה.

מ"מ פיון דעכשיו שוא"ת הוא מתנים חכמים. הכי נמי לא שוא"ת (ב) עוי"ל פיון דקו"ל נתינה בע"כ שמה נתינה א"כ כבר יצא המלנה ידי השבה במה שהחזיר אף שהלנה לא קיבל.

אבל מחילה גרידא כשלא החזיר המלנה כלל לא מהני. והרמב"ם שהביא הראי' הג"ל יש לומר דלטעמי' אזיל דגם לאו הלנה מתוקן בתורה.

והרי פתב הרשב"א דאף דנתינה בע"כ שמה נתינה היינו לנותן אבל למקבל לא הוי נתינה. א"כ כשהמלנה מחזיר ולנה אינו מקבל לאו של המלנה מתוקן ולא של הלנה.

וא"כ איך אומרים ללנה שלא יקבל ולא יתורי הלאו דידי' מפני תקנת השבים דמלנה. וכי אומרים לו לאדם חטא פדי שיזכה חבירו.

אלא ודאי דמהני מחילה ומתוקן הלאו בהכי כמו בהשבה ממש כמו באשם גזילות דלא הנה לי' כפרה עד דמטי לידני'. וכי מחל גזל הנה לי' כפרה.

ועי' ב"ק (דף ק"ט). וגם לאו דלנה מתוקן בכף ועי' לקמן (אות ה') ולהגאונים י"ל דס"ל כמ"ש בחי' הר"ן לב"מ דלאו דלנה אינו מתוקן בתורה: ג) עוד יש לעיין בראיית הרמב"ם דהנה בטעם דלא מהני מחילה ברבית יש עוד סברא.

לבד טעם הגאונים משום דכל רבית מחילה. והוא טעם השטמ"ק בשם מורו משום דלנה לית לי' שיעבוד נכסים על המלנה ולא חיוב ממון אלא מצנה גרידתא.

ועל טעם זה אין סתירה מהא דמלוי ברבית שהחזירו. די"ל דנהי דמחילה לא מהני.

מ"מ כְּשֶׁהִלְנָה אֵינוֹ רוֹצֵה בְּהִשָּׁבָה אֵין מִצְוָה לְהָשִׁיב לוֹ. כִּינֵן שְׁהַמְצָנָה מְשׁוּם חַיּוּתוֹ דְּלוּנָה. דּוּמָה לְמִצְוָה דּוּלוֹ תִּהְיֶה לְאַשָּׁה בְּאוֹנָס. דְּאֵי אֲמָרָה לָא בְּעֵינָא לִיתִי לַעֲשֵׂה כָּלֵל.

כִּינֵן דְּהֵיא מְשׁוּם תְּקַנְתָּא דִּינְדָּה: ד) וּלְפִי טַעַם הַגְּאוּנִים מְשׁוּם דְּכָל רַבִּית מְחִילָה הוּא אָף הַתּוֹרָה לֹא מְחִילָה וְאֲסָרָה מְחִילָה זֶה. ה"נ אָף שְׁהִלְנָה אֵינוֹ רוֹצֵה בְּתוֹרָה הַתּוֹרָה לֹא תִּלְתָּה כָּלֵל בְּדַעַת הִלְנָה.

שְׂאָף שְׁהִלְנָה מוֹחֵל הַתּוֹרָה לֹא מְחִילָה. וְה"נ אָף שְׁהִלְנָה אֵינוֹ רוֹצֵה בְּהִשָּׁבָה הַתּוֹרָה צְנוּתָה לְהָשִׁיב אֲבָל לְפִי טַעַם הַשְּׁטֵמ"ק בְּאַמְתִּין אֵין רֵאִי מִמָּה שְׁהַתּוֹרָה אֲסָרָה רַבִּית מְדַעְתִּי דְּלוּנָה.

מְשׁוּם דְּמָה שְׁנוֹתָן מִחֲמַת פְּסִיקַת הַרְבִּית בְּשַׁעַת הַלְוָאָה חֲשָׁבִינָן לִי אֲנָס שְׁמוֹכְרָח לִיתָן מִחֲמַת שְׂצָרִיף לְלוּת. אֲבָל לְאַחַר שְׁנָתָן שְׂפִיר יָכוֹל לְמַחֵל.

אֲלֵא דְאַחַר שְׁנָתָן אֵינוֹ מוֹעִיל מְחִילָה מִחֲמַת שְׂאֵינוֹ חַיּוֹב מְמוּן. מ"מ בְּשַׁעַת שְׂאֵינוֹ רוֹצֵה לְקַבֵּל אֵין מִצְוָה בְּהִשָּׁבָה אָף לְפִי טַעַם הַרְמַב"ם דְּאֵיף מוֹתֵר שְׂלֵא לְקַבֵּל וְלֹא יִתְנוּן הִלְאוֹ לְמַפְרַע.

יִקְשֶׁה גַּם לְפִי טַעַם הַשְּׁטֵמ"ק נְהִי דְּמִצְוָה לִיכָּא עַל הַמְלָנָה בְּשַׁעַת שְׂאֵינוֹ רוֹצֵה לְקַבֵּל. עַכ"פּ הִלְאוֹ אֵינוֹ מְתוּקָן: ה) וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק בְּלִשׁוֹן הַרְמַב"ם מְאַחַר שְׂאֵמֵר הַמְלָנָה לְהַחֲזִיר כּו' עַד וַיֵּשׁ לוֹ לִיטְוֵל מְמוּן.

שְׂכָל זֶה שְׂפַת יֵתֵר הֵיא וְהִי לוֹ לְתַלּוּת רַק אִם מְחַל אַחַר שְׁנָתָן הַרְבִּית. אֲמָנָם נִרְאָה שְׁהַרְמַב"ם בָּא לְשַׁלּוֹל גַּם טַעַם הַשְּׁטֵמ"ק הַנֶּ"ל וְהוּא עַפ"י דְּבַרֵי הַרְאָב"ד [הוּבָא בַשְּׁטֵמ"ק ב"ב (קע"ד): בְּהֵיא עֲרַבָּא דִּינְתָמִי דְּפִרְעִי לְמַלְנָה מְקַמֵּי דְּלִדְיָנָהוּ לִינְתָמִי] דִּיתוּמִים קִטְנִים שְׁהַגִּיעוּ לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת שְׁהַבְּטִיחוּ לְשַׁלֵּם חוֹב אֲבִיָּהוּן שׁוּב חֲיִיבִים לְשַׁלֵּם כִּי מִצְוָה עַל הִיתוּמִים לְפָרוּעַ חוֹבַת אֲבִיָּהֶם.

וְכִינֵן דְּמִידי דְּמִצְוָה הוּא אֲמִירָה כְּמִסִּירָה וְכִמוֹ בְּצַדִּיקָה דְּאֵי אֲמָרֵי יִהְיִינָן כְּוָף וְכָף לְצַדִּיקָה מְחִיבֵי בְּאַמִּירָה דְּאַמִּירָה לְגַבּוּהַ כְּמִסִּירָה לְהַדְּיוּט וְכִמְהִי דִּידְהוּ מְהִי דְּפְעוּטוֹת מְקַחָן מְקַח כּו' בְּמַטְלֵטְלִין יַע"ש וְכִינֵן שְׁלִמְדָנוּ הַרְאָב"ד דְּבַכָּל מִידי דְּמִצְוָה אֲמָרִינָן אֲמִירָה לְגַבּוּהַ כְּמִסִּירָה לְהַדְּיוּט א"כ אִם הַבְּטִיחַ הַמְלָנָה לְהָשִׁיב הַרְבִּית.

שׁוּב נִתְחַיֵּב חַיּוֹב מְמוּן. כִּינֵן דְּהֵנָּה כְּמִסִּירָה לְהַדְּיוּט וְעוֹשֶׂה קַנְיָן.

וְשׁוּב יוֹרְדִין לְנִכְסֵיוֹ. וְכִינֵן דְּבְּהַבְּטָחָתוֹ הַרְבִּית שׁוּב נִתְחַיֵּב חַיּוֹב מְמוּן יֵשׁ לוֹמֵר דְּיִצְאָ בְּזָה יְדֵי מִצְוֹת הַשְּׁבַת הַרְבִּית.

כְּהָא דְּאַמְרֵי בְּב"ק (נ"ד ק"ד.) בְּגִזְלָן שְׁהוּדָה לְנִגְזֵל שְׁיַחֲזוֹר לוֹ שְׁיִוצֵא בְּזָה יְדֵי הַשְּׁבַתוֹ דְּכִינֵן שְׁהוּדָה לוֹ כְּפִקְדוֹן דְּמָיָא וְכִמְאֵן דְּאַמֵּר יֵהִי לִי בְּיַדְךָ דְּמִי.

וְה"נ יוֹצֵא בְּזָה יְדֵי הַשְּׁבַת וְרַק חַיּוֹב מְמוּן יֵשׁ לוֹ עֲלֵיו וְשְׂפִיר מְהִי מְחִילָה. וְהֵנָּה שְׁם פְּסָקוֹ הַרְמ"א וְהַש"ף ס' (ס' ש"ז) דְּאֵינוֹ יוֹצֵא עַד שְׁיִנְדַע הַלְוָה שְׁרוּצָה לְהָשִׁיב.

וְהוֹכִיחוּ כֵּן מְלִשׁוֹן הַש"ס כְּמֵאֵן דְּאַמֵּר לִי יֵהִי לִי בְּיַדְךָ דְּמִי וְזָה לֹא שְׁיִיף אֲלֵא כְּשִׂידַע. וְע"כ נִיחָא דְּבַרֵי הַרְמַב"ם שְׁתַּלָּה הַדִּין דְּמְהִי מְחִילָה דְּנוֹקָא בְּאַמֵּר הַמְלָנָה לְהַחֲזִירוֹ וְיִוֹדַע הַלְוָה שְׁיֵשׁ לוֹ לִיטְוֵל.

והוא כמ"ש דכיון שאמר להחזירו נעשה חוב גמור. וכיון שיודע הלנה שיש לו ליטול הוא כמאן דאמר לי' יהי לי בינך דמי וכבר יצא חיוב השבה לשמים.

ועל החוב שנתחייב שוב מהני מחילה: ו) ומפל מקום יש לבע"ד לחלוק ולומר דוקא בגזילה בעין שיניף לומר דכפקדון דמא. אבל בחוב שנתחייב לו לא יצא ידי השבה.

ויש לומר דתלוי במחלוקת הפוסקים אם יכול להקדיש חוב שביד חבירו. דלהרי"ף פירק שור שנגח דחוב חשיב אינו ברשותו לא הוי השבה ודוקא בגזלן שהודה וגזילה בעין.

דמשהודה היא ברשות הנגזל להקדיש כמ"ש התוס' בשמעטא דתקפו פהו. אבל מלנה דהנה אינו ברשותו ודאי לא יצא בזה ידי השבה בגזילה וה"ה ברבית.

אף לדעת בעה"מ שם ורש"י בפסחים דהחוב יכול להקדיש דהנה ברשותו יצא ידי השבה. וכן לדעת הרמב"ן שם דאפי' גזילה שרוצה גזלן ליתן לו הוי אינו ברשותו.

א"כ אין הפרש בין גזלן להלנאה. ומסתימת הפוסקים משמע כן מדלא כתבו דבאין גזילה קיימת אפי' לא נשבע צריף להוליף אחריו וצ"ע: ז עוד נראה לפמ"ש השטמ"ק בשם הריטב"א דאלו שמשביעין את הלנה לעשות להם מחילה אחר הפרעון פי עבדי לה לא מהני דמחמת אונס השבועה הוא דעבדי אא"כ שמוזים על עצמם שמוחלים בלב שלם שלא מחמת השבועה.

ולשיטת הרמב"ם דלנה נמי מתקן לאו דידי' בחזרה וה"ה במחילת הלנה דהוי כפרעון פנ"ל וא"כ כשאין המלנה מחזיר לעולם הלנה מחויב למחול כדי שלא יעבור בלאו למפרע ואנוס הוא על המחילה.

ע"כ לא מהני אא"כ אמר המלנה להחזיר וידע הלנה שיש לו ליטול ממנו דשוב אין הלנה אנוס במחילתו. שהרי אם לא מחול לו יחזור לו ויתקן לאו דידי' ודו"ק: ח) ובאמת אם מוחל שלא מחמת החיוב שיתקן איסור דידי' מועיל אפי' לא אמר המלנה להחזיר לו.

אף המלנה אינו יכול לסמוך על מחילה זו דמסתמא עשה זאת הלנה להפקיע איסורו למפרע ולא מהני כדברי הריטב"א הנ"ל דלא מהני אא"כ מוזים על עצמם שמוחלים בלב שלם אפי' שלא מחמת השבועה: ט) ואין להקשות דא"כ דלא מהני מחילה כשמוחל לתקן האיסור.

א"כ כשמוחל הלנה בודאי מוחל שלא משום זה דאם מוחל רק מחמת הנ"ל הרי לא יועיל פלוג. וא"כ למה הוא מוחל.

דליתא. דהנה הסוגיא דב"ב (מ"ח) דתלנה ונבין עם הסוגיא דקידושין (נ').

(בענין דברים שבלב לכאורה סותרות דב"ב איתא דטעם דכופין עד שיאמר רוצה אני משום דאגב אונסי' (ויוזי דמצנה חשיב כמו וזוי או משום דבלא"ה אינו מפסיד פלוג ששאתו אינה רוצית לדור עמו אינו מפסיד פלוג) גמר ומקני.

ובקידושין אמרינן משום דהנה דברים שבלב. וא"כ לסוגיא דקידושין אפי' תלי' ונהיב נמי.

וצ"ל דאגב אונסא זוזי גמר ומקני אינו בירור אלא כיון דאפשר דגמר ומקני. שוב אף אם באמת לא ניקא לי הנה דברים שבלב.

וכ"כ בס' המקנה. וא"כ מה נאמר דכשמוחל בנדאי מוחל בלב שלם אף שלא להפקיע האיסור שאם ימחול להפקיע האיסור לא יועיל א"כ שגדון פה.

שוב אף אם באמת אינו מוחל רק להפקיע יועיל דחשב דברים שבלב מה דכלבו לא ניקא לי. דאינו בלב ובלב פל אדם.

דאדרבה אנו דנין דלאו אנוס הוא פנ"ל. וכיון שיועיל אף אם עושה להפקיע שוב בנדאי עושה רק להפקיע והוי דברים שבלב פל אדם שעושה להפקיע ולא מהני.

איה שיהי' קשה על המחבר שסתם דאחר שלקח הרבית מהני מחילה וצ"ע: י) כתב במתנה אפרים (דיני רבית ס"ו) דלדעת הרמב"ם גם קודם שפרע לו הרבית אם המלנה לא רצה לקבל מחמת איסור רבית ואמר לו הלנה שנותן לו במתנה מותר דכיון דאיסורא עבד אי יחייב לי בשכר מעותיו כי אמר לו אני נותנו לה במתנה גמר בדעתו לתת לו לשום מתנה משום שעשה עמו חסד עי"ש.

וחסד זה אינני יודע מה הוא. דנדאי אם נתן לו משום חסד שעשה עמו מכבר לא חסד הלואה פשיטא שאין זה רבית.

אבל בסתמא נדאי משום חסד הלואה הוא נותן לו. רק שנה אינו רוצה לקבלו משום האיסור עושה הלנה תחבולה זו לתתו במתנה וזה אסור ות"ח שמוותרים ללוות ברבית היינו דבר מועט שבלא"ה הי' מנותרים זה וכמ"ש התוס' וז"ל ונראה דוקא מתנה מועטת שיודע בלבבו שהי' נותן לו בלא"ה.

אבל כשנותן לו מתנה בשביל החסד שעשה עמו רבית הוא. וכשהתנה רבית קצוצה ואינו מועיל כלל תחבולה זו.

ובזה אפשר לדון דכיון שהמלנה אינו רוצה לקבל מה שקצץ עמו וזה נותן. שוב לא רבית קצוצה הוא.

ומ"מ רבית מאונקרת הוא כמ"ש הרמב"ם במשלח לו דורן בשביל שהלנהו אע"ג דבלשון דורן אמר. והרמב"ם לא אמר אלא כשמוחל לו לאחר הפרעון.

דמחילה זה אינו עושה כלל בשביל שהלנהו. דכבר יצא ידי חובתו במה שפרע לו.

ומי יסייבנו למחול לו אט"פ. נהרי לא התנה כלל למחול לו ע"כ מהני.

אבל בפשע נתינה לעולם אסור. וזה ברור: יא) וראיתי במבי"ט (ח"א סי' נ"א) שכתב דכשנותן מתחילה לשם מתנה ליכא איסור תורה.

והביא ראי' מדברי התוס' ר"פ הגזול בתרא אהא דהניח להם אביהם מעות של רבית אעפ"י שיודעין שהם של רבית אין סייבין להחזיר. ודייק מינה רמי בר חמא רשות יורש פרושות לוקח.

ונו"ל וא"ת ונהיכי מדקדק מיןה דכרשות לוקח דמי דאפי' לאו פרשות לוקח דמי אמי
שפיר דפטורין פיון דמדעת נתן לו ליתנהו גבי' בתורת גזילה אלא בתורת הלואה ולקח
אין סגיבין להחזיר דמלנה ע"פ אינו גובה מיורשין.

וי"ל דאע"ג דמדעת נתנם לו איתנהו גבי' בתורת גזילה דהוי פנתינה בטעות דלא נתן
בשם מתנה אלא בתורת רבית. ומקרי גזילה בעיני' פיון שהמעות בעין כו'.

משמע דאם הנה נותן לשם מתנה לא הי' מיהו גזילה דאורייתא עכ"ד: יב) ורא' זו איני
מפיר דמקתוס' לא מוכח אלא דאם נתן לשם מתנה אין פאן גזילה בעיני' אלא הלואה.
דדוקא אם נותן לשם פרעון רבית שנתחייב לו מאחר שהתורה אמרה אל תקח מאתו
ולפי האמת אינו מחוייב הוי נתינה בטעות.

אבל אם נותן לשם מתנה אף שאינו נותן אלא מחמת הלואה. הרי באמת הלנהו ואין
טעות בנתינה.

אבל מ"מ אסור מה"ת ויוצאה בדינין. ולמה דקי"ל כל רבית ממון גמור של מלנה ואין
גזילה אין נ"מ כלל בין לשם רבית בין לשם מתנה כל שנותן בקציצה מחמת הלואה
רבית מה"ת ולעולם גוף הממון של מלנה.

שו"ר למהרי"ק (שורש י"ז) דכשהתנה המלנה עם הלנה שמלנהו על מנת שיתן לו מתנה
אין לה רבית של תורה גדול מזה: סימן קמז א) סעיף ו'. עי' ט"ז (סק"ג) דלשיטת
הרמב"ם אפי' לא פירש הלנה בשביל שילנהו או בשביל שהלנהו אם באמת פנונתו
לקח אסור.

והוא פנונת הרמב"ם באמת למענין. ודעת הרא"ש דאפי' בכהאי גוונא מותר כל שלא
פירש.

כמפורש בטור דהרא"ש והרמב"ם פליגי. ודלא כהש"ף (סק"י): ב' וטעם הדברים נ"ל
עפ"מ"ש הריטב"א דענין רבית שאסרה התורה הוא שחשבה התורה כמחילה באונס כל
שנותן לו מחמת הלואה.

ואף רבית מאונסת אסור מדרבנן דהוי אצל הלנה קצת חוב משום דעביד לי' נתיח נפשי'
בהלואה. כמ"ש התוס' גיטין (י"א:).

ונה אסרה התורה דחשיב כאונס. אבל כל שלא פירש הוי דברים שבלב ואינו דברים.

ובה דאמרינן (בפ"ב דקדושין) בהא דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ואמאי הא
בלב' לא נתיח לי' אלא דברים שבלב אינו דברים.

הרי דאפי' לאפוקי מטענת אונס מהני הא דדברים שבלב אינם דברים: ג) וילדעת
הרמב"ם נראה עפ"מ דקי"ל במגילה (דף כ"ו:) דמתנה פנביני' דמיא דאי לאו דהו"ל
הנאה מני' לא הנה יתיב לי' מתנה הדר הנה לי' מתנה פנביני' והוי דברים שבלב דמוכחין
דמשום טובה שעשה לו נותן לו.

והוי כפירש שנותן לו בשביל טובה שעשה עמו רק שאינו מפרש אינהו טובה. ושוב
מועיל דברים שבלבו שהטובה הי' ההלואה פהא דסתם נדרים להחמיר ופירושו להקל

שמועיל דברים שבלב לפרש דבריו וכמ"ש הר"ן בקידושין (ר"פ האומר) ודו"ק: סימן קמח א) סעיף ט'.

נסתפקתי באומר לחבירו דור בתצירי חודש אחד ואני אדור בתצירה אחר זמן שני חדשים. אם נאמר דלא תשיב רבית דמעכשיו הוא קנוי לו לדור בו אח"כ שני חדשים.

וכן באמר לו דור אצלי חודש בקנין ואני אדור אצלה שני חדשים בחורף דאז הדירה ביוקר. אם נאמר דבזה מותר כנ"ל.

ודנקא בפועל לא יעשה עמו מלאכה על מנת שחבירו יעשה עמו אח"כ מלאכה שהיא יותר כבדה משום דמאחר דפועל יכול לחזור בו לא תשיב קנוי לו מעכשיו וכעין שחילק הרשב"א ז"ל שמתר להקדים מעות על שכירות ולא יכנס בתציר אלא לאחר זמן אף דלקמי' שנה התציר טפי משום דקנוי לו מעכשיו.

ודנקא בפועל כה"ג אסור משום דיכול לחזור בו וכמ"ש הר"ם בשמו (בפ"ה מה' מלוה):
ב) או אפשר דהכא דבמלאכה לא שייך כלל לומר משום דיכול לחזור לא הני מחר דהא שותפים אינם יכולים לחלוק בתוך הזמן ואף שהם משועבדים זה לזה לעסוק בשותפות כל ימי הזמן.

מ"מ צא דמי לפועל ולמקבל עיסקא מחבירו דיכול לחזור כדין פועל כדאיתא בש"ע (חו"מ סי' קע"ו סעי' כ"ג) דשאני שותפין פיון דשניהם מחוייבים לעסוק בשותפות לחבירו. ובכהאי גוונא לאו שם עבד עליו פיון ששניהם משועבדים זה לזה.

וה"נ בשעה שאמר עשה עמי היום ואעשה עמך למחר הרי כל אחד נשתעבד לחבירו ובכהאי גוונא לאו שם עבד עליו ואינו יכול לחזור. אלא שאח"כ שגמר מלאכתו היום רק השני משועבד לעשות למחר ויכול לחזור.

מ"מ פיון שפעם אחת לא הי' יכול לחזור שם מחר עליו. ודומה להא דכתב הרשב"א במשפנתא באתרי דלא מסלקי דכשאינו יכול לסלקו שנה הראשונה תשיב לעולם אתרא דלא מסלקי פיון דתחילה לא הי' יכול לסלקו נשאר כמחר לעולם.

(וע"כ בהלנאה פהאי גוונא אסור). ואעפ"כ במלאכה אסור.

וא"כ בשוכר בית פהאי גוונא נמי אסור: ג' או אפשר פיון דעומד להיות עבד אח"כ גם מתחילה יכול לחזור. גם י"ל דלא דמי להא דרשב"א באתרא דלא מסלקי.

דשאני התם דשנה ראשונה אוכל פירותי ואינו יכול לסלקו מזה. ע"כ אף אחר כך שיכול לסלקו לא יצא מרשותו.

משא"כ בזה שאינו משועבד כלל רק לעבוד עמו אח"כ ואז יכול לחזור נמצא שלא נקנה לו כלל ודו"ק: ד) בדין הלוגי ואלוה שכתב הרמ"א ג' שיטות שיטה אחת הוא שיטת בעה"ת דמותר לכתחילה.

שיטה הב' הביא הב"י דרבית קצוצה הוא. והרא"ש בתשו' מדמי לה לרבית דברים.

ולשיטתו לאו רבית קצוצה הוא: ה) ונ"ל הטעם עפ"מ"ש המרדכי בדין המלצר והוא בתשו' הראב"ן (סי' ק"ד) בנעשה ערב בעד גוי ברבית בעי קנן דהוי פערב שלא בשעת מתן מעות. ועיי"ש בראב"ן משמע הטעם משום דחייב ערב משום דעל פיו הוציא.

ונה לא חשיב הוציא רק כמבטל כיסו של חבירו שאם הי' המעות בידו אפשר שהי' מרויח בהם או מלנה לגוי אחר ולא ברי הויקא עיי"ש בראב"ן. וא"כ לא חשיב נפש מה שימתן לו שמעון נמי ממונו בהלואה.

ואף דאצל ראובן המלנה חשיב רינח שמשתמש במעות וברי חזינן דנעשה שומר ש"כר (בס"פ המפקיד) הואיל ונהנה מהנה. הרי דחשיב הנאת פרוטה.

מ"מ אצל שמעון הנה רק מניעת רינח כדברי ראב"ן הנ"ל דלא חשיב הוציא ונהוי תרביית בלא נפש דאין איסור מה"ת ככריש פ"ק איזהו נפש דמה"ת לא משפחת תרביית בלא נפש. ומה"ט כתב הרא"ש (פ"ק איזהו נפש סי' י"ז) בחצר דלא קיימא לאגרא לא הוי רבית מה"ת עיי"ש: סימן קמט א) סעיף י'.

הנה מקור הדין ברמב"ם שכתב איסור ללמד המלנה מקרא או גמ' כל זמן שמעותיו בידו שנא' נפש כל דבר. וכוננתו דאף שבמנדר הנאה אין איסור אלא ללמד את המנדר מקרא שנוטלין עלי' ש"כר אבל גמ' שאסור ליטול עלי' ש"כר מותר דמצות לאו ליהנות ניתנו.

מ"מ ברבית איסור מדכתיב כל דבר. ובעה"ת הוסיף דאפי' בנו איסור ללמד דמשתרשי לי' לאביו המלנה שחייב ללמדו בש"כר וכפי מנהגינו שנותנין ש"כר אף על גמ' איסור ללמד את בנו אם גמ' והעתיקו הש"ך (סקט"ו): ב' וקשה לי שאם בענין לימוד בנו נדמהו למנדר הנאה הלא אפי' מקרא מותר ללמד לבנו של המנדר כדאימא בנדרים.

וכתב הר"ן הטעם דהרי מותר לזון בניו ובנותיו. ואם גם בענין בנו דין רבית חמור מדין מנדר הנאה.

א"כ אפי' גמ' במקום שאין נותנין עלי' ש"כר ליתסר כמו במלמד למלנה עצמו: ג ונראה ליישב דנדאי אין ללמד מנדר הנאה שזו בניו דכתב הר"ן הטעם שפוננתו להנאת בניו ואף דאיהו ממילא מתהני לית לן בה.

וברבית שאוסרין כל זמן שמעותיו בידו דמסתמא נותן בשביל הלואה. א"כ אדרבא לא לבניו מתפנין רק לאביו שהלנה לו.

ומ"מ מותר ללמד בניו במקום שאין נוטלין ש"כר. דהנה צריך להבין טעם הרמב"ם מדכתיב כל דבר דילפינן מינ' בגמ' לאיסור רבית דברים.

מ"מ זה אינו אלא בנהנה מנה המלנה לא בלימוד דלאו הנאה הוא. וצ"ל דמ"מ הלנה טורח.

והוי פנשה בלא תרביית דאיסור מדרבנן. [כמו תרביית בלא נפש דיסו: מדרבנן.

דכל רבית מדרבנן אין איסור אלא משום חרביית] וכן מצאתי בחו"ד. אף כתב שהרשב"א בתשו' חולק על זה שהתיר [באפשר] שיפרע הלנה חובו של מלנה שלא מדעתו ואף דהלנה מתחסר הרי דס"ל להרשב"א נפש בלא תרביית מותר גם מדרבנן: ד) ולפענ"ד

אין פאן מחלוקת דכבר ביארנו לעיל (סי' קמ"ה אות ג') משום דתרבית עובר המלנה אף אם אינו ע"י מעשיו דמ"מ ממונו מתרבה.

אבל נפש שבממון הלנה אין המלנה עובר אא"כ מחסרו בידיים. וממילא גם הלנה אף שהעבירה בגופו אינו עובר דכיון שהמלנה אינו עובר גם הלנה אינו עובר עיי"ש.

וא"כ פשהלנה פורע חובו של מלנה שלא מדעתו אין איסור משום נפש כיון שהלנה עושה מאליו שלא מדעתו של מלנה. אבל בהא דרמב"ם ששניהם עושים זה מלמדו וזה לומד אצלו.

שפיר אסור משום נפש. שאפי' תאמר שהמלנה אינו עושה שום מעשה רק דומם ושומע. עכ"פ פשיושב ללמוד אצלו והלנה מלמדו הנה הלנה שלוחו: ה) מעתה ניחא דברי בעה"ת במלמד בנו גמ' שאין נוטלין עלי' שך מותר. כיון דתרבית ליכא דמצות לאו ליהנות בניתנו.

גם משום נפש ליכא. שהלנה מלמד בנו של מלנה בלא מעשה המלנה אין פאן איסור נפש כנ"ל.

ואין איסור אלא פשהמלנה משתדל לי' דאז אסור משום תרבית. ואף דבמנדר הנאה מותר גם בזה.

שאני התם שלבנוי הוא מתכונן. משא"כ בזה שאדרבא להנאת המלנה שמעויתיו בידו הוא מתכונן כנ"ל.

זה ברור. ושלום בין הפוסקים: סימן קנ"א) סעיף מחבר והוא שלא יחזור ויקחנה מהלנה בשעה"מ (פ"ה מהלכות אישות הט"ו) הקשה דברי הריטב"א אהדדי שבקידושין פתב דדברי התוס' דשאני התם במקדש בהנאת מלנה שהוא כחוזר ונפרע מהלנה.

ובאיינהו נפש פתב בשטמ"ק בשם הריטב"א בהא דמותר לומר הילך דינר ואזנפי' לפלגיא זוזי דאפי' חזר הלנה ונתן לזה מה שנתן משלו למלנה מותר דהא מדינא אינו חייב כלום והניח בצ"ע יע"ש: ב) ואנא גברא חזינא ותיבכתא לא חזינא.

דבקידושין הרי בשעה שנותן לזה פרוטה להרויח לה הזמן הוא מקדשה בפרוטה זו וחשיב פנותו אז בשעת נתינה הפרוטה. וזה נדאי אסור.

אבל אם אחר נתינה חזר הלנה ונתן לזה מותר וכמו שדקדק הריטב"א הטעם שפתב דהא מדינא אין הלנה חייב לו כלום. הרי דאם הי' חייב לו הי' אסור.

וכ"ש אם נותן לו הלנה אז. וכל זה פשוט: ג) ובזה נסתר נמי מה שכתב דאף הרמב"ן שמתיר אפי' פייסו הלנה מודה דאם חזר הלנה ונתן לזה אסור.

וע"כ צ"ל דמ"ש הריטב"א שם (פרק אינהו נפש) וכ"כ מורי בשם הרמב"ן לא קאי אהא דאם חזר הלנה ונתן למלנה. ולפמ"ש הא ליתא.

ולא מבעיא הרמב"ן. אלא דאפי' הרא"ש והטור שאסרו בכל שלשה החילוקים בפייסו כו' מ"מ בחזר הלנה ונתן אס"פ מותר ורא' שגרי הרמב"ן והפוסקים חולקים באומר הלנה כל הנותן אינו מפסיד.

ובנדאי פָּרְעוּ אַח"כּ דָּאינוּ מְרָמָה לומר אינוּ מְפָסִיד וְאַח"כּ לֹא יִשְׁלֵם. דְּזֶה וְדַאי אִיסוּר תּוֹרָה מְשׁוּם הֵן שְׁלֵה אָדָק שְׁלֵא יְדַבֵּר אָחָד בְּפֶה וְאָחָד בְּלֵב וּמְשׁוּם לִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכַשְׁוֹל וּמְשׁוּם שְׁאָרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עוֹלָה.

אַלָּא וְדַאי פָּרְעוּ אַח"כּ. וּמ"מ אַף הָאוֹסְרִין אֵינָם אוֹסְרִין אֶלָּא מְשׁוּם שְׁאוּמֵר הַלְּוָה תַּחֲנִילָה כָּל הַנוֹתֵן אֵינּוּ מְפָסִיד הָא לָאו הֵכִי שְׁרִי.

אַלָּא וְדַאי אֵין אִיסוּר אֶלָּא אִם הַלְּוָה חוֹזֵר וְנוֹתֵן לְזֶה בְּשַׁעַת נְתִינָה לְמַלְוָה: ד שׁוּב רְאִיתִי בַמַּל"מ שְׁפַתְב דְּהָא דְּפִלְיָגִי הַפּוֹסְקִים בְּכָל הַנוֹתֵן אֵינּוּ מְפָסִיד הֵינּוּ אִם הָאֲמִירָה אִיסוּר אַף שְׁלֵא נָתַן כָּלוּם.

ולפענ"ד זֶה לֹא נִימֵן לְהֶאֱמַר. דְּזֶה וְדַאי אִיסוּר תּוֹרָה לְרַמּוֹת בְּחִבְרֵי וְכַמ"ש.

וְלֹא יִדְעָתִי מֵאֵין יִצְאָ לְבַעַל מַל"מ דְּאָפִי חוֹזֵר וְנוֹטֵל אַח"כּ אִיסוּר. דְּאִם מְלִשׁוֹן חוֹזֵר וְנוֹטֵל מְשַׁמַּע לִי אַח"כּ.

הֲלֹא זֶה לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ן (פ"ק דְּקִדּוּשִׁין) שְׁאֵנִי הֵכָא שְׁהוּא כְּחוֹזֵר וְנוֹטֵל מִן הָאֲשָׁה. וְשֵׁם הוּא נוֹטֵל בְּשַׁעַת נְתִינָה וְקָרִי לִי "חוֹזֵר" וְנוֹטֵל.

אַלָּא וְדַאי אֵין זֶה דְּקָדוּקָה. וְאַף כְּנוֹנֵת הָרָא"ש וְהַטּוֹר בְּשַׁעַת נְתִינָה.

וְעִי' בְּרִי"ו שְׁפַתְב ג"כ כְּדַבְּרֵי הָרָא"ש וְהַטּוֹר דְּכָל הַשְּׁלִשָּׁה חִילּוּקִים אִיסוּר. וְאַח"כּ כְּתַב מִחֲלוֹקֶת בְּאוּמֵר כָּל הַנוֹתֵן אֵינּוּ מְפָסִיד הֵרִי דְּאָף הָרָא"ש וְהַטּוֹר אֵינָם אוֹסְרִין אֶלָּא בְּשַׁעַת נְתִינָה.

וְאַף שְׁאֵינְנִי כְּדַאי לְחַלּוֹק עַל בַּעַל הַמַּל"מ. הַנְּ"ל בְּרוּר כְּתַבְתִּי: ה) שׁוּב רְאִיתִי בַחוּו"ד שְׁפַתְב שְׁאֵין אִיסוּר רַק אִם הַלְּוָה חוֹזֵר וְנוֹתֵן לְזֶה קוֹדֵם הַלְּוָה דְּאִז כְּשֶׁנוֹטֵל הַהַלְּוָה מִחֲמַת הַשְּׁכָר שְׁנוֹטֵל אֶצְלוֹ אִיסוּר.

וְדַבְּרֵי נְכוּנִים דְּבַכְהֵא גְנוּנָא הֵנִי אַגֵּר נְטֵר שְׁאִם לֹא הִי מַלְוָה לוֹ הִי מְחוּבָּב לְהַחְזִיר הַמְּעוֹת לְנוֹתֵן וְהַנוֹתֵן לְלֹוָה. נִמְצָא דַע"י הַלְּוָה מְמוֹן הַלְּוָה מִתְּפַסֵּר ג"כ.

וּמ"מ מִיְנוֹשֵׁב ג"כ הָא דְּכָל הַנוֹתֵן אֵינּוּ מְפָסִיד דְּמוֹתֵר הֵינּוּ אִם הַלְּוָה פָּרְעוּ לְאַחַר הַלְּוָה: סִימָן קַנָּא (א) שֵׁם. שְׁלֵא יִפְיִסְנוּ הַלְּוָה הַב"י כְּתַב שְׁאָף אִם פְּיִסּוּ מ"מ לֹא הֵנִי אֶלָּא רַבִּית דְּרַבְּבִין.

וּבְגִי"ת הַשִּׁיג עָלָיו דְּטַעַם הָאוֹסְרִים מְשׁוּם דְּשְׁלוּחוֹ כְּמוֹתוֹ וְהֵנִי רַבִּית מַה"ת. וְכ"כ בְּתַשׁוּ' מַהֲרַשֵּׁד"ם.

וּבַשַּׁעַת מַכְתָּב דְּאֲשַׁתְּמִיט לְהוּ דְּבַרִי הַתּוֹס' וְהָרַאשׁוּנִים (בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין דְּאָכִי חוֹזֵר וְנִפְרַע דְּאָפִי הֶרְמֵב"ן מוֹדָה דְּאִיסוּר. אֵינּוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנֵן.

כ"ש פְּיִסּוֹ דְּלַהֲרַמְב"ן מוֹתֵר לְגַמְרֵי דְּאָף לְהָאוֹסְרִין אֵינּוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנֵן עַכ"ד וְאֵין זֶה קו"ח שְׁל כָּלוּם. דְּמַה שְׁאִיסוּר בְּחוֹזֵר הַלְּוָה וְנוֹתֵן לְזֶה הוּא רַק מְשׁוּם הַעֲרָמָה אֶבֶל מַה"ת אֵין אִיסוּר דַּמ"מ אֵין הַלְּוָה נוֹתֵן לְמַלְוָה רַק הַעֲרָמָה הֵנִי.

אֶבֶל הָאוֹסְרִין אִם פְּיִסּוֹ הוּא מְשׁוּם שְׁלִיחוֹת. יֵשׁ לוֹמֵר דְּהֵנִי מַה"ח: ב) אֵיבְרָא דַלְמ"ש הַתּוֹס' בְּסוּף דְּבַרְיָהֶם דְּמַקְדְּשָׁה בְּפִרוּטָה שְׁנוֹתֵן לְזֶה.

וכן פתב הר"ן על פרחין הוא מדין ערב. דאין לומר דשאני הכא שנהגית ממה שנתן הפרוטה לזה שע"י פן מרנוח לה הזמן ע"כ שפיר מתקדשת בפרוטה אף בלא דין ערב. דליתא. שהרי הרשב"א פתב בהא דכלב רזן אחריו דמסופק הש"ס בההוא הנאה דמציל נפשה גמרה ומקניא נפשה.

והוכיח הרשב"א מזה דאין דין ערבות אלא פשוטן לבר דעת עפ"י ציוויו דאל"כ למה לי בההיא הנאה מקניא נפשה ת"ל דכיון שרזן אחריו פנונתה לקידושין ותתקדש בכפר אלא ודאי משום דלא שייך הכא דין ערב.

ע"כ אי אפשר לה להתקדש בכפר רק בהנאת הצלה דשנה פרוטה ע"כ. א"כ ה"נ בלא דינא דערב אי אפשר לה להתקדש בפרוטה אלא בהנאת הרנוחת הזמן.

וכיון שהתוס' [בסוף דבריהם] והר"ן פתבו דפרוטה מקדשה על פרחין מדין ערב הוא. והרי דעת רשב"ם ב"ב (קע"ג:) דטעם שיעבוד ערב משום דשליחות דערב עביד מלוה [כאלו הוא עצמו הלנה].

א"כ ה"נ על פרחין שלוחה הוא ואעפ"י כ אינו אסור רק משום הערמה ומוכח פדברי הב"י: ג) ואף שבקצה"ח (בהלכות ערב) פתב דכי צריף לטעמא דשליחות דוקא בערב ששיעבודו על תנאי ואסמכתא הוא ע"כ צריף שיהי' שלוחו פאילו הוא עצמו הלנה עיי"ש.

וא"כ בקדושי אשה א"צ לשליחות. אין דבריו נראין לי שהרי בגמ' קאמר הטעם דלא הוי אסמכתא משום דבההוא הנאה דמהימן לי' גמר ומשעבד נפש'.

ואיף חידוש רש"י טעם אחר ופירש זה על הגמ' דאמר בההיא הנאה דמהימן לי'. אלא ודאי רש"י רק על עיקר חיוב פירוש פן דמשום זה משתעבד בלא קנין.

ומה שפירש רש"י פן בסוף הסוגיא בהא דאמר בההיא הנאה דמהימן לי' לא הוי אסמכתא. היינו דבלא מסקנא זו הוה אמיןא דשיעבודא דערב משום דבההוא הנאה דמהימן וערב דלאחר מתן מעות דלא משתעבד בלא קנין משום דלאחר מתן מעות לא שייך דמהימן לי' שאינו מלוהי עכשיו.

אבל למסקנת הש"ס דעכב אסמכתא רק בההיא הנאה דמהימן לי' מסלק אסמכתא. א"כ צ"ל דערב דלאחר מתן מעות נמי שייך בההיא הנאה דמהימן.

דאל"כ אפי' קנין לא יועיל. וכיון דאפי' לאחר מתן מעות איכא בההיא הנאה דמהימן לי'.

ומ"מ לא מהני בלא קנין. שוב אי אפשר לומר דשיעבודא דערב משום בההיא הנאה דהא אפי' לאחר מתן מעות איכא בההיא הנאה ואעפ"י כ לא מהני בלא קנין.

על פן פירוש רש"י משום דשליחות' דערב עביד מלוה. וזה ברור בדעת רש"י.

ואם פן באשה דמתקדשת מדין ערב נמי שלוחה היא ואינו אסור מה"ת פדברי הב"י: ד) אף אי אפשר לומר פן בארנוח לה זמנא שהמקדש שלוחה. שהרי לשיטת התוס' חשיב היא נותנה לו הפרוטה שחילקו על פירוש"י שמתקדשה בהרנוחת הזמן דרבית קצוצה

הוא דחשיב נותנת לו הפרוטה] ובכהאי גוונא ששלוחו הוא וגם נותן הלנה אליו המעות
אי אפשר לומר שלא יהי רבית קצוצה.

דטעם הב"י אף ששלוחו של לנה הוא. מ"מ אינו ממונו של לנה.

אבל בחזור הלנה ונותן לו הא ודאי חשיב ממונו של לנה וכמ"ש הפוסקים (בח"מ סי'
קפ"ג) באמר לתבירו זבין לי מידי במעות שלף וקנה עבורו ולא הודיע למוכר שקנה
עבורו מ"מ קנה. ולא אמרינו בהא מי הודיעו למוכר שיקנה לנה.

דכל הטעם דלא קי"ל כבני מערבא דאמרו מי הודיעו. משום שדעת הנותן להקנות לבעל
המעות.

והכא קנאה השליח במעותיו. מ"מ לא אמרינו הכי.

דכיין שחייב לשלם לו כמאן דאזפינהו דמי וחשיב המשלח בעל המעות. וה"נ פינן
שהלנה חוזר ונותן לו בשעת מעשה חשיב הלנה בעל המעות ורבית גמור הוא.

וע"כ התוס' לית להו דערב מטעם שליחות וורש"י דסבירא לי ערב משום שליחות.
הלא פ"י דארנוח לה זמנא שהוא עצמו הרויח הזמן] ואין ראי' מהתוספות לשיטת הב"י:
(ה) מ"מ לדינא לכאורה נראה כדעת הב"י פינן דמה"ת אין איסור תרבית בלא נשף.

ואין לומר דמה שהשליח מתחסר כאילו המשלח מתחסר. דשליחות לא אמרינו אלא
במידי דמעשה כמ"ש הרא"ש (פרק נערה המאורסה) הובא בקצה"ח (ריש הלכות
שלוחין).

אבל מה שמתחסר זה מידי דממילא. ומה שהשליח חסר ממונו כאילו המשלח חסר
ממונו של שליח.

אבל לא כאילו המשלח חסר ממון עצמו וכמ"ש בקצה"ח שם בענין הנחת תפילין דלא
מהני שליחות מטעם זה דחשיב כמניח על ראשו של שליח פינן דשליחות לא אמרינו רק
לענין המעשה וה"נ דכנותי: (ו) וראי' לנה הילף מנה והתקדשי לפלוגי מקודשת מדין
עבד כנעני.

עבד כנעני אע"ג דלא חסר ולא מידי קני נפשי' ה"נ אע"ג דלא חסר מידי קני להאי
איתתא. ופירש"י והוא שלוחו אלא שמקדשה משלו.

וא"כ למה לי מדין עבד כנעני תיפוק לי דמה שהשליח חסר כאילו הוא עצמו חסר. אלא
נדאי כמ"ש דלנה לא מהני שליחות.

וצריך ללמוד מעבד כנעני דאע"ג דלא חסר קני. וא"כ ברבית דאין איסור אלא בתסרון
הלנה דבלא נשף אין איסור כנ"ל אף שלוחו אין רבית מה"ת.

ובדרבנן נחלקו שהאוסרים סוברים מדרבנן תרבית בלא נשף אסור דכל רבית דרבנן
אינו אסור רק משום תרבית כמ"ש לעיל (סי' קמ"ה). והמתירין סוברים דאף משום
תרבית אין איסור רק אם מתרבה בממון הלנה.

אָבֵל מֵה שְׁמִתְרֵבָה בְּמִמּוֹן הַשְּׁלִיחַ לִית לֵן בַּה דְּלֵא חֲשִׁיב רַבִּית הַבָּא מְלוֹה לְמַלְוָה: ז אָף יֵשׁ לְהִבְיֵא רֵאִי מְהָא דְאָדָם יָכוֹל לְהַפְרִישׁ קֶרְבָן שְׂיִתְכַפֵּר בּו חֲבִירוֹ אָף דְּבִקְרָבָן אִינוּ מְתַפְּרֵר אֵא"כ חֶסֶר מְמוֹנָא.

כְּדָמוּכַח סוּף פ"ק דְּשָׁבוּעוֹת דְּקֵאָמַר מ"ש דְּלֵא מְתַפְּרֵי פְהֵגִים בְּדִישְׁרָאֵל מְשׁוּם דְּלֵא חֶסְרֵי מְמוֹנָא שְׂאִין הַשְּׁעִיר בָּא מְשַׁלְּהֶם עֵי"ש. מְשַׁמַּע דְּכָל קֶרְבָן שְׂצָרִיף לְהִיּוֹת מְשַׁלּוֹ כְּדִכְתִּיב פִּי יִקְרִיב מִכֶּם הוּא דְּבַעֵי חֶסְרוֹן מְמוֹנָא כְּעִין שְׂכַתְבוּ הַתּוֹס' פ"ק דְּקִידוּשִׁין בְּצִדְקָה דְּלֵא מְקַרֵי צִדְקָה אֵלֵא אִם פֶּן מְחַסְרוּ מְמוֹן.

דֵאל"כ הִי לֹו לְהַש"ס לֹוֹמַר מְשׁוּם דְּאִינוּ מְשַׁלְּהֶם אוּ שְׁהֶם אִינָם מְבִיאִים אוֹתוֹ. מְדֵאָמַר בְּהֵאִי לִישְׁנָא דְּלֵא חֶסְרֵי מְמוֹנָא מְשַׁמַּע בְּקֶרְבָן חֶסֶר מְמוֹנָא בְּעִינֵן: ח) וְכֵן מְשַׁמַּע בְּכַרִּיתוֹת (כ"ז).

(בְּאִיבְעִיָא דְאָדָם מְתַפְּרֵר בְּשַׁבַּח הַקֹּדֶשׁ אוּ לֹא. ת"ש לְקַח אֵיל בְּסַלַע וּפִיטְמוּ וְעַמְד עַל שְׁתֵּימִם כְּשֶׁר ש"מ אָדָם מְתַפְּרֵר בְּשַׁבַּח הַקֹּדֶשׁ פִּיטְמוּ שְׂאִי דְהָא חֶסֶר לִי תְמַנִּיָא עֵי"ש.

וּמְדֵאָמַר חֶסֶר כֹּו מְשַׁמַּע דְּקַפִּידָא שְׂיַחְסוֹר לֹו. וְכִמוּ שְׂבַאֲשָׁם שְׂדִינוּ בְּשַׁנֵּי שְׁקָלִים הַקַּפִּידָא שְׂיַחְסוֹר שְׁנֵי שְׁקָלִים.

כְּמוּ כֵן בְּכָל קֶרְבָן שְׂכָשֶׁר כְּמוּ שְׁהוּא רַק שְׂיַהֲנִי מְשַׁלּוֹ הַקַּפִּידָא שְׂיַחְסוֹר מְשַׁלּוֹ: ט) וְאִין לֹוֹמַר דְּכִינּוֹן דְּקִי"ל אָדָם מְתַפְּרֵר בְּשַׁבַּח הַקֹּדֶשׁ הַטַּעַם דְּלֵא בְּעִינֵן שְׂיַחְסוֹר לֹו. לִיתָא דְעַל כְּרַחֵף אִין הַטַּעַם דְּאָדָם מְתַפְּרֵר בְּשַׁבַּח הַקֹּדֶשׁ מְשׁוּם דְּלֵא בְּעִי חֶסְרוֹן.

דְּמַה בְּכַף. הָא עַכ"פ הַקֹּדֶשׁ דִּידִי מִן הַחֻלִּין בְּעִי.

דְּכָל דְּבָר שְׂבַחֻבָה אִינוּ בָּא אֵלֵא מִהַחֻלִּין. וְהֵרִי שְׁקָל שְׁנֵי לֹא בָּא מִהַחֻלִּין.

וְעַל כְּרַחֵין דְּבַתֵּר עֵיקַר הַקֹּדֶשׁ אֲזִלִּינוּ. כִּינּוֹ דְהַעֵיקַר הַקֹּדֶשׁ מִהַחֻלִּין דִּין הַשַּׁבַּח כְּדִין הַעֵיקַר.

וּא"כ כִּי נְמִי חֶסְרוֹן בְּעִינֵן הֵרִי הַעֵיקַר הִי בְּחֶסְרוֹן מְמוֹנָא. וּמְבִנְאָר דְּבִקְרָבָן חֶסְרוֹן מְמוֹנָא בְּעִינֵן: י) וְאִין לְהִבְיֵא רֵאִי לְהִפּוּף מְדֵקֵאָמַר רִישׁ לִוְלֵב הַגְּזוּל גְּזוּל דְּוּמִיָא דְּפֶסַח ל"ש לְפָנֵי יְאוּשׁ ל"ש לְאַחַר יְאוּשׁ בְּשַׁלְמָא כֹּו אֵלֵא לְאַחַר יְאוּשׁ הָא קִנְיָא בְּיְאוּשׁ.

וּפִירְשׁוּ הַתּוֹס' בְּיְאוּשׁ בְּשִׁנּוּי רְשׁוֹת אוּ שִׁנּוּי הַשָּׁם. וְהָא מ"מ הוּא לֹא קִנִּי לִי וְלֹא חֶסֶר מְמוֹנָא.

וְעִי' בְּהַר"ן (סוּף פֶּרֶק הָאִישׁ מְקֹדֶשׁ) שְׂכַתְב דְּהַמְקֹדֶשׁ בְּחִלְפֵי אִיסוּרֵי הַנָּאָה אָף דְּלִמְחֻלִּיף עַצְמוֹ אֲסוּר כִּינּוֹ דְהִיא מוֹתֵרַת לִיהֲנוֹת מְתַקְדָּשֶׁת מִיָּדֵי דְהִנּוּה אַקִּידָשָׁה בְּגִזְל לְאַחַר יְאוּשׁ אָף דְּאִיהוּ לֹא קִנִּי לִי.

וּא"כ לְעַנְנֵן קֶרְבָן דְּבַעֵינֵן מְמוֹנָא לְדִידִי מַה יוֹעִיל הָא דְקִנִּי הַקֹּדֶשׁ בְּשִׁנּוּי. אֵלֵא וְדֵאִי גַם בְּקֶרְבָן לֹא בְּעִינֵן חֶסֶר מְמוֹנָא.

דְּאִין זֶה רֵאִי. שְׁהֵרִי בְּאֵמַת כְּתַב הַרְמַב"ן בְּמַלְחָמוֹת דְּקוֹשְׁיִית הַש"ס הִי' שְׂיַהֲנִי הַדִּין כְּמוּ זְבַחִים שְׂנַזְבַּחוּ שְׁלֵא לְשַׁמֵן דְּכָשָׁרִים וּבְעֵלִים לֹא נִתְכַפְּרוּ עֵי"ש: יא) הֵן אֵמַת שְׂדַבְרֵי הַרְמַב"ן קֹשְׁיִין לִי.

שְׁהָרִי בְּזִבְחִים (דף ו') מְקַשֶּׁה בְּזִבְחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שְׁלֵא לְשִׁמּוֹן כִּינּוֹן שְׁלֵא כִּיפְרוּ לָמָּה הוּא קָרַב וּמִשְׁנֵי שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ מִפְּחַ לְשִׁמּוֹ קֶאֱתִי. וְא"כ בְּקָרְבָן זֶה שֶׁמִּתְחַיֵּלֶת הַקִּדְּשׁוֹ אֵינּוּ רְאוּי לְכַפֵּר הַדָּר קוֹשֵׁיָא לָמָּה הוּא קָרַב.

אִךְ מְלַבֵּד דְּבָרֵי הַרְמְב"ן הָרִי הַתּוֹס' (פ"ק דְּסוֹפָה) כְּתוּב דְּטַעְמָא דְּמַצּוֹה הַבָּאָה בְּעִבְרָה לָאוּ דְּאוֹרֵייתָא רַק בְּקָרְבָן פְּסוּל מִדְּכִתִּיב קָרְבָנוּ בְּעֵינֵי שְׁיֵהָי' קָרְבָנוּ בְּשַׁעֲהָ שֶׁמִּקְדִּישׁ שְׁיֵהָי' שְׁלוֹ קוֹדֶם הַקִּדְּשׁ עֵי"ש.

הָרִי שֶׁבְּאַמַּת פְּסוּל מִטַּעַם זֶה שְׁלֵא הִי' שְׁלוֹ קוֹדֶם וְאֵינּוּ חֹסֵר מְמוֹנָא וְהַטַּעַם בְּזֶה י"ל דְּקָרְבָן הוּא פּוֹרֵר נֶפֶשׁ כַּמ"ש הַרְמְב"ן פ' שְׁמוֹת פ"ה בְּפִסּוּק פֶּן יִפְגַּעְנוּ: (יב) וְכִינּוֹן שֶׁבִּיאָרְנוּ דְּבְקָרְבָן חֶסְרוֹן מְמוֹן בְּעֵינֵי וּמְכַל מְקוּם מְהֵנִי אִם אַחַר הַקִּדְּשׁ עֵבּוּרוֹ מוֹכַח דְּאִפִּי בְּחֶסְרוֹן מְהֵנִי שְׁלִיחוֹת וְה"ה זכ"י וְעֵינֵי בְּתַמּוּרָה (י') דְּמִשְׁמַע לְכַאוּרָה הִיא דְּמְהֵנִי הַקִּדְּשׁ עַל חֲבִירוֹ הוּא מְדִין שְׁלִיחוֹת.

וּמוֹכַח דְּמְהֵנִי שְׁלִיחוֹת בְּחֶסְרוֹן מְמוֹן: (יג) אִךְ זֶה אֵינּוּ שְׁהָרִי מְפוֹרֵשׁ בְּתַמּוּרָה (דף ב:) דְּאִךְ אִם גוֹי הִפְרִישׁ קָרְבָן לְהַתְּכַפֵּר בּוֹ יִשְׂרָאֵל מְהֵנִי וְאִךְ דְּאִין שְׁלִיחוֹת לְגוֹי. עַל פְּרָחִין דְּהָא לָאוּ מְדִין שְׁלִיחוֹת הוּא.

וְהָא דְּמְהֵנִי הִפְרִישׁ אַחַר יְלַפִּינּוּ לָהּ בְּתַמּוּרָה וְדָף יוֹד.) מְקַרָא דְּכִתִּיב מְלַבֵּד אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יְדוֹ עֵי"ש דְּמִקְשָׁה פְּשִׁיטָא מִתְּנָה יְהִיב לִי.

וּמִשְׁנֵי אֵי לָאוּ דְּרַבִּי רַחֲמָנָא הוּ"א גִּזְה"כ הוּא קָרְבָנוּ מְדִידָי' הוּא מִתְּכַפֵּר: (יד) וּלְפִי"ז יִשׁ לְהוֹכִיחַ מִשְׁם לְהִיפּוֹף בְּמְקוּם דְּבְעֵינֵי חֹסֵר מְמוֹנָא לָא מְהֵנִי שְׁלִיחוֹת. דְּאִל"כ קָרָא לָמָּה לִי.

דְּאִין לֹאמֵר דְּיִלְפִינּוּ מִשְׁם לְבַעֲלָמָא דְּאִפִּי בְּחֶסְרוֹן מְמוֹן מְהֵנִי שְׁלִיחוֹת. דְּלִיתָא דְּהָאֵי לָאוּ מְדִין שְׁלִיחוֹת הוּא מִדְּמְהֵנִי הַפְּרִישׁת גוֹי כַּב"ל.

גַּם אֵין לֹאמֵר דְּקָרָא לְהַפְּרִישׁת גוֹי אֲתָא דְּלָא מִשְׁמַע פֶּן כָּלֵל דְּהַפְּרִישׁוֹ אַחֲרֵים הֵינּוּ גוֹיִם. דְּקָאֵמֵר אֵי לָאוּ דְּרַבִּי קָרָא הוּ"א מְדִידָי' הוּא דְּמִתְּכַפֵּר מִדְּאַחֲרֵים לָא.

מִשְׁמַע דְּאֵי לָאוּ קָרָא לָא מִתְּכַפֵּר אֲלָא מְדִידָי' מִשְׁ. וּמוֹכַח דְּלַחֲסוֹן מְמוֹנָא לָא מְהֵנִי שְׁלִיחוֹת.

וְא"כ בַּנ"ד הָוִי תְּרַבִּית בְּלֵא נֶשֶׁף דְּאֵין אֶסוּר מִן הַתּוֹרָה: (טו) עוֹד נִרְאָה רְאִי לְדַעַת הַב"י דְּאֵינוּ אֶסוּר אֲלָא מִדְּרַבָּנָן. דְּאֵי מַה"ת א"כ גַּם הַלְוָה מְוֹנָה.

וְנִאֵמֵר אֵין שְׁלִיחַ לְדַבֵּר עִבְרָה וְיֵהָי' מוֹתֵר לְגַמְרִי. אֲלָא וְדֵאֵי רַק רַבִּית דְּרַבָּנָן וְהַתִּירָא לְדִידָי' וְהַמְלָנָה עוֹשֶׂה אֶסוּר וְלֵא שְׁיֵהָי' אֵין שְׁלַד"ע דְּאֵינוּ שְׁלוּחוֹ שְׁל מְלָנָה הָעוֹשֶׂה הָעִבְרָה רַק שְׁלוּחוֹ שְׁל לָנָה שְׁאֵינוּ עוֹבֵר בְּרַבִּית דְּרַבָּנָן.

וְיִשׁ לְדַחוֹת לְדַעַת רִיטְב"א ב"מ דְּכֵהֵן דְּאֵמֵר לְכֵהֵן חֲשִׁיב ג"כ שְׁלִיחַ לָאוּ בְּר חֵיּוּבָא: (טז) עוֹד נִרְאָה טַעַם דְּלֵא שְׁיֵהָי' בַּנ"ד שְׁלוּחוֹ שְׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ. דְּהֵנָּה בְּתִשׁוֹ פַּנ"י הַקִּשָּׁה בְּעֵינֵי אֲמִירָה לְנִכְרֵי שְׁבוּת דְּתִפּוֹק לִי מִשׁוּם דְּלַחֲוִמְרָא יִשׁ שְׁלִיחוֹת לְנִכְרֵי.

ולְהַרְמִיבִים הוּא מֵה"ת. גַּם בָּהֵא דְכָתְבוּ הַפּוֹסְקִים בְּמִי שֶׁקִּיבֵל עָלָיו תּוֹסֶפֶת שַׁבַּת מִן־מִתְר לומר לְאַחַר שְׁלֵא קִיבֵל עָלָיו לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה.

וְהָרִי שְׁלִיחוֹ כְּמוֹתוֹ. וּבְסִפּוֹר פְּנוֹת הַבַּיִת כְּתוּב בְּזֶה דְלֹא שֵׁינִיךְ כָּלֵל עֲנִין שְׁלִיחוֹת בְּדָבָר עֲבִירָה אֲלֵא בְּמָקוֹם שְׁאֵף אִם אֵין שְׁלִיחַ הַעֲבִירָה נַעֲשֶׂה רַק שְׁאֵין לְמִי לְחַיֵּיב כְּגוֹן שְׁאֵמַר לְיִשְׂרָאֵל קִדְּשׁ לִי אִשָּׁה גְרוּשָׁה דְאָף אִם יִפְטוֹר הַמְּשַׁלֵּחַ מ"מ הַגְּרוּשָׁה נִתְקַדְּשָׁה לְכַהֵן וְנַעֲשֶׂה הַדָּבָר שֶׁהַקְּפִידָה עָלָיו הַתּוֹרָה רַק שֶׁהַכֹּהֵן לֹא פָּעַל הַקִּדּוּשִׁין בְּזֶה בְּאִנּוּ לְחַיֵּיבוּ מִשׁוּם שְׁלִיחוֹת.

וְתִלִּי בְּפִלְגֵימָתָא דְשְׁלִיחַ לְאוּ בְּרַ חַיּוּבָא יֵשׁ שְׁלִיחַ אוֹ אֵין שְׁלִיחַ. וְכֵן אִישׁ דְּאָמַר לְאִשָּׁה אֲקִפִּי לִי קָטָן שֶׁהַקְּפִידָה תּוֹרָה שְׁלֵא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל נִיֶּקֶף וְהַמְּקִיפּוֹ חַיֵּיב.

בְּזֶה דְנִינן שְׁלִיחוֹת לְחַיֵּיב הַמְּשַׁלֵּחַ. אֲבָל טָמֵא שְׁאֵמַר לְטָהוֹר לְיִכְנֹס לְמִקְדָּשׁ [וּמְלִבְד דְּבִמָּה שְׁבָגוּפוֹ לֹא שֵׁינִיךְ שְׁלִיחוֹת] הָרִי כְּנִיסַת הַטָּהוֹר אֵין מַעֲשֶׂה הַעֲבִירָה נַעֲשֶׂה לֹא שֵׁינִיךְ כָּלֵל שְׁלִיחוֹת לְחַיֵּיב הַמְּשַׁלֵּחַ.

וְכֵן אֲמִירָה לְנִכְרִי אוֹ לְמִי שְׁלֵא קִיבֵל שַׁבַּת עָלָיו לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה. הָרִי מַעֲשֶׂה הַעוֹשֶׂה בְּלַעֲדֵי שְׁלִיחוֹת אֵינוֹ עֲבִירָה כָּלֵל.

דְּכִשְׁהַמְּלָאכָה נַעֲשֶׂה בְּמִי שְׁלֵא קִיבֵל עָלָיו שַׁבַּת אוֹ בְּנִכְרִי אוֹ מִמִּילָא אֵינוֹ אִיסוּר שַׁבַּת. וְאִיסוּר שַׁבַּת אֵל הַעוֹשֶׂה דְיִשְׂרָאֵל הַעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּשַׁבַּת עֲבִירָה.

וְאֵינוֹ מוֹעִיל שְׁלִיחוֹת לְהַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה עֲבִירָה. אֲלֵה דְבָרֵיו.

וְהֵם קְלוּרִין לְעֵינַיִם: יז) וּלְפִי"ז בְּנ"ד דְּהַשְׁלִיחַ נוֹתֵן מְמוֹנּוֹ שֶׁל עֲצָמוֹ וְלֹא מְמוֹן הַלְוָה. הָרִי בְּלֵא שְׁלִיחוֹת אֵינוֹ עֲבִירָה כָּלֵל כִּינּוּן דְלֹא אֲסָרָה תּוֹרָה רַק רַבִּית הַבָּאָה מְלִנָּה לְמִלְוָה.

בְּכֵהֵאִי גִוּוֹנָא לֹא מְהַנִּי שְׁלִיחוֹת כָּלֵל. וְאֵף בְּעֲנִין מְצֻנָּה דְמְהַנִּי שְׁלִיחוֹת הַמְּקַרִּיב קֶרֶבֶן עַל חֲבִירוֹ דְאֲצִלוּ ג"כ מְצֻנָּה שְׁמַחְסַר מְמוֹנּוֹ לְגְבוּהָ רַק שְׁאֵינוֹ מְחַוֵּיב וְהָנִי חוֹלִין לַעֲזָרָה דְאֵין עַל מַה לְחוּל.

אֲבָל כְּשֶׁמְקַרִּיבוֹ עַל חֲבִירוֹ דִּישׁ לְהַקְדִּישׁ עַל מַה לְחוּל הָנִי מְצֻנָּה וּמוֹעִיל לְמַשְׁלָחוֹ. אֲבָל הֵכָא בְּרַבִּית בְּשְׁלִיחַ אֵינוֹ עֲבִירָה כָּלֵל כִּינּוּן שְׁאֵינוֹ הַלְוָה וְדו"ק: יח) אֵף רְאִיתִי לְהֵרֵב ו"ל מְלָאדִי (ס' רס"ג ב"ק"א) סוֹתֵר כָּל זֶה.

וְהוּא סוֹבֵר דְטַעַם אֲמִירָה לְנִכְרִי שְׁבוֹת הוּא בְּאֵמַת מִשׁוּם דִּישׁ שְׁלִיחוֹת לְנִכְרִי. וְהָא דְמִתְר מִי שֶׁקִּיבֵל עָלָיו שַׁבַּת לומר לְמִי שְׁלֵא קִיבֵל לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה וְלֹא מִיִּתְסַר מִשׁוּם שְׁלִיחוֹת.

הוּא מִשׁוּם שְׁדַעְתּוֹ לֹא הִי' לְאֲסוֹר רַק מַה שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּעֲצָמוֹ. הָרִי דַס"ל דְאֵף שְׁבִלָא שְׁלִיחוֹת אֵינוֹ עֲבִירָה כָּלֵל.

שֵׁינִיךְ שְׁלִיחוֹת כְּמוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת עֲבִירָה: יט' מ"מ נ"ל בְּנ"ד לֹא הָנִי רַבִּית. וְהוּא לְפַמ"ש הָרִיטְב"א הוּבָא בְּשַׁטְמ"ק דְעֲנִין רַבִּית שְׁאֲסָרָה תּוֹרָה וְהוּא כְּעִין לְאוּ דְגִזְל.

הוּא מִשׁוּם דְחֻשְׁבָּה רַחֲמָנָא כְּנִתְיָנָה בְּאוֹנָס שְׁמוּכְרַח לִיתָן מַחֲמַת שְׁדַחוּק לְלוֹת עֵי"ש. וְא"כ הָא דְשָׁרִי לומר הִילָךְ זוּזִי וְאוֹזְפִי לְפִלוּנִי.

צ"ל דְּזָה לָא חָשִׁיב אֲנֹס כִּינֹן שְׁהוּא עֲצָמוּ א"צ לְלוּוֹת לָאוּ אֲנֹס הוּא לְדִידִי'. וְכִינֹן שְׁהַשְׁלִיחַ נָתַן בְּרָצוֹן אֵי אֶפְשָׁר לֹמַר שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ כְּאֵלֹו הַמְּשַׁלַּח נָתַן בְּאֲנֹס: (כ) וְקִצַּת רֵאִי' מְהָא דְקִי"ל זְבִתִּינָא' (סוֹף פֶּרֶק ב"ש) זֶה מְחַשֵּׁב וְזֶה עוֹבֵד לָא אֶמְרִינֵן וְלָא מְהִי מְחַשְׁבַת הַבְּעָלִים לַפְּגָל.

וְאִף בְּשַׁחֲטָה דְהַשְׁחִיט שְׁלִיחַ הַבְּעָלִים הוּא כְּמוֹ שְׁפִירש"י פְּסָחִים (ז:): בְּהָא דְפִרְיָה פְּסַח וְקִדְשִׁים מֵאֵי אֵיכָא לְמִימַר דְּפִירש"י קִדְשִׁים הַבְּעָלִים נְצֻטוּ דְכִתִּיב וְסָמָךְ וְשַׁחַט. וּמ"מ לָא מְהִי מְחַשְׁבַת בְּעָלִים דְלַעוּלָם שְׁלוּחוֹ כְּמוֹתוֹ חָשִׁיב שְׁהַבְּעָלִים עֲשָׂאוּ בְּאוֹתָהּ מְחַשְׁבָה שְׁחִישָׁב הַשְׁלִיחַ.

וְה"נ כִּינֹן שְׁהַשְׁלִיחַ נֹתַן מְמוֹנֵוּ בְּרָצוֹן אֵי אֶפְשָׁר לְדוֹן כְּאֵילוֹ הַמְּשַׁלַּח נָתַן בְּאֲנֹס. וְאִין אִיסוּר רַק אִם שְׁלַח הַלְוָה מְעוּתִי' עַל יְדֵי שְׁלִיחַ.

דְּאִף דְלִשְׁלִיחַ לָא אֵיכָפַת לִי' וּבְרָצוֹן נֹתַן. מְכַל מְקוֹם הֵלֵא גוּף הַשְׁלִיחוֹת שְׁעֲשָׂאוּ הַלְוָה שְׁלִיחַ לִיתָן הוּא בְּאֲנֹס וְאִיסוּר.

דְּכִמוּ שְׁאֲסָרָה תוֹרָה כְּשִׁנּוּתָן בְּאֲנֹס דְהִנּוּ כְּמוֹ גְזֵל. כְּמוֹ כֵן בְּעֲשָׂה בְּאֲנֹס שְׁלִיחַ לִיתָן דְהִנּוּ כְּמוֹ גְזֵל.

דְּכִמוּ כְּשִׁנּוּתָן בְּעֲצָמוּ הַנְּתִינָה כְּמֵאן דְלִיתָא. וְחָשִׁיב גְזֵל.

כְּמוֹ כֵן הֵכָא הַשְׁלִיחוֹת כְּמֵאן דְלִיתָא. וְחָשִׁיב בַּע"כ.

אֲבָל בְּנָתַן הַשְׁלִיחַ מְמוֹנֵוּ דְחַל קִנְיֵן הַשְׁלִיחַ הֵיטֵר גְּמוּר מֵה"ת רַק מְדַרְבְּנֵן יֵשׁ אוֹסְרִין וּבְדַרְבְּנֵן הֵלֶךְ אַחַר הַמִּיקָל וּכְדַבְרֵי הַב"י ז"ל: סִימָן קִנְיָן (א) סְעִיף י"ד אִיסוּר לֹמַר אֵלִינוּיָהּ מְנָה עַל מְנָת שְׁתַּתֵּן זִוּז לְפָלוּנֵי וְכו' וְרַבִּית קְצוּצָה הִיא.

כְּתַב הַש"ף וּמְפָקִינֵן מִינְיָא. וּבְמַרְדְּכֵי דְמְפָקִינֵן מִמְלֻוָה.

וּמִשְׁמַע דְּוִנְקָא מִמְלֻוָה אֲבָל לָא מְמִי שְׁנוּתָן לֹו אִפִּי' הוּא יִשְׂרָאֵל. אִף בְּתִשׁוּ' הֶר"ן (ס"י כ"ט) בְּרֵאוּבֵן שְׁהַשְׁכִּין בֵּיתוֹ לְשִׁמְעוֹן עַל חֲמֵשׁ שָׁנִים בְּהֵיטֵר כְּנֵהוּג וְשִׁמְעוֹן נָתַן הַדִּירָה לְחֲמֵשׁ שָׁנִים לְבָנוּ יָכִין וְחִזַּר רֵאוּבֵן וְשָׁכַר מִיָּכִין עֲבוּר אֶלְף ר"ט וְנָתַן לֹו שְׁטַר עַל הָאֶלְף דִּינָרִין וְעַדִּים הַעֲיָדוּ שְׁפָל זֶה עֲרָמָה וּמִתְחַקְלָה עַל דַּעַת כֵּן הַשְׁכִּין.

וּפְסַק הֶר"ן דְּהִנּוּ רַבִּית קְצוּצָה דְהִנּוּ כְּאֹמַר אֵלוּף מְנָה וְתַן הַרְבִּית לְפָלוּנֵי. וְעוֹד הַשְׁיִיב עַל דְּבַר שְׁשִׁמְעוֹן וּבָנוּ יָכִין מֵתוֹ וְשָׂאוּל בָּנוּ שֶׁל יָכִין גְּבָה הָאֶלְף ר"ט וְרוּצָה רֵאוּבֵן לְנִכּוֹת הָאֶלְף ר"ט מֵהַשְׁכּוֹנָא בְּאֶמְרוֹ שְׁרַבִּית קְצוּצָה לְקַח.

וּפְסַק הֶר"ן שְׁהִדִּין עֲמוּ. וְאֶצ"ל מְשׁוּם שְׁמַנְכִין אֶלָּא אִפִּי' כְּכַר גְּבָה דַּר"ק יוֹצָאָה בְּדִינֵין עַכ"ד.

וְהִירֵי שְׂאוּל גְּבָה הַרְבִּית שְׁיַרְשׁ מֵאֲבִיו יָכִין שְׁלֵא הִי' הַמְלֻוָה. וּמוֹכַח דְּאִף מְמִי שְׁנוּתָן לֹו מוֹצִיאִין: (ב) וְרֵאִיתִי בְּתִשׁוּ' רַעַק"א (ס"י פ') שְׁנִשְׂאֵל בְּמֻלְוָה שְׁגָבָה רַבִּית קְצוּצָה וּמֵת אִם יָכוֹל לְנִכּוֹת מֵהַקָּרָן לְדַעַת הַפּוֹסְקִים גַּם בַּש"ח דְּעֵלְמָא סְלִיקֵי בְּלֵא זִוּזֵי אִפּוֹקֵי מִינְיָא הוּא. וְהִירֵשׁ אִינוּ מְחַוֵּיב לְהַחְזִיר רַבִּית. אוּ לָא.

והשיב שבתשו' ראנ"ח כתב דלמ"ד אפוקי מינן' הוא. ה"נ אינו יכול לנפות רבית קצוצה מהיורש.

והוא חולק פ"ן שכל זמן שהי' אביו חי הי' יכול לנפות מהקרון שיקרי יוצאה בדינין. ממילא נפרע מהקרון פשיעור הרבית.

והביא ראי' מתשו' הר"ן ה"ל שיקרי שאול לא משמעון ירש הרבית רק מיכין. ויכין עצמו לא הי' המלנה ואינו מחויב להחזיר.

ואף שירש הבית משמעון שמחויב להחזיר הלא לבר' לא אזהר' רחמנא דליהדר. אלא נדאי דיכול לנפות מירש מן הקרון עיי"ש היטב פי קצרת' (ג) ושוטא דמר לא ידענא.

שיקרי אפי' לפי סברתו שחולק על הראנ"ח. הרי לא גבה שאול האלף ר"ט עד שמת שמעון.

וא"כ מעולם לא הי' יכול לנפות מהקרון. אלא נדאי שיקר' סובר בנדון דידי' שמוציאין ממי שנותן לו.

והטעם בזה ברור. דזה פשוט לכאורה דהא דלבר' לא אזהר' רחמנא דליהדר היינו פשאביו גבה הרבית.

אבל אם הבן בעצמו גבה הרבית שמחויב להחזיר. וכן נראה מדברי תשו' רע"ק ה"ל שיקוקשה לו רק משום שאול לא משמעון ירש הרבית רק מיכין שיקין עצמו לא הי' מחויב להחזיר.

אבל אם הי' יורש משמעון הנה ניחא לי' פ"ן שהוא עצמו לקח הרבית מחויב להחזיר כמו שמורישו אם הי' לקח הי' מחויב להחזיר: ד והנה בשטמ"ק בשם הרמב"ן באומר זרוק דינר לים ואלוף מנה רבית קצוצה הוא דחשיב פאילו נתן הדינר למלנה והמלנה זרקו לים.

וע"כ בנתחייב הרבית למלנה והמלנה צריך ליתן הרבית לאחר. אין האחר מחויב להחזיר.

דחשיב פאילו נתן הרבית למלנה והמלנה לאחר. דחשיב האחר כמו ברי' דאינו מחויב להחזיר פ"ן שהוא לא לקחו מה לי יורש מה לי מקבל מתנה.

אבל בנדון הר"ן שראובן נתחייב הרבית ליכין. א"כ חשיב פאילו נתחייב לשמעון ושמעון נתנו ליכין ויכין גבאו.

הרי זה דומה ליורש חוב של רבית דכשגבאו מחויב להחזיר. וה"ה שאול בנו שירש מאתו דכשגבאו מחויב להחזיר.

וע"כ כתב הר"ן דאצ"ל שמנפין אלא אפי' כפר גבה. ולשיטת רעק"א אם כפר גבה לא הי' מחויב להחזיר.

אלא נדאי כדכתבנא: (ה) נשוב לדברי הש"ך דלכאורה הוא מתקשה מדברי הר"ן. אך יש לומר דהנה פ"ן הוא לשון הש"ע אלוף מנה על מנת שתתן זוז לפלוני וקנין אתן לא מהני כבש"ע (חו"מ סי' רמ"ה) דאתן לא משמע לשון חיוב.

וא"כ לא נתחייב לאותו פלוני רק למלנה ומלנה צינה ליתנו לפלוני. א"כ דומה פאילו
נתן הרבית למלנה ומלנה לאותו פלוני ואין הפלוני מחויב להחזיר.

משא"כ בנתחייב הרבית לפלוני דאי אפשר לחשוב פאילו נתן הרבית למלנה. שיהי לא
הי יכול ליתן הרבית למלנה דכבר נתחייב לפלוני.

רק שנזדון דמה שנתחייב לפלוני פאילו נתחייב למלנה והמלנה נתן החוב לפלוני וע"כ
מוציאין גם מהפלוני כמו יורש רבית שגבאו מחויב להחזיר: (ו) הן אמת שבשטמ"ק (פרק
הגזול ומאכיל) דיוורש שגבה רבית אינו מחויב להחזיר.

אולם זה חידוש דין שלא נזכר בפוסקים. ואם הי' ס"ל הי' להם להשמיענו דין זה שהיא
רבותא יותר מגבאו אביו שאין הבו מחויב להחזיר.

ואולי י"ל דהש"ך ס"ל פדעת השטמ"ק ה"ל. וניחא בפשיטות אף אם נאמר שנתחייב
הרבית לפלוני אין פלוני מחויב להחזיר.

והר"ן ס"ל להיפוך פפשט דברי הגמ' והפוסקים: (ז) שכתתי וראיתי לקיים דברי הגאון
רעק"א ז"ל עפ"י דברי רש"י (ע"ב) דזקפן עליו במלנה משעת זקיפה הוי פגבוי. וכיון
שראובן כתב שטר על אלה דינרין בלי הנוצר בו שום דבר רבית או שכירות כמ"ש שם
בשאלה שעדים העידו שזה מחמת השכירות.

א"כ הנה לי זקפן עליו במלנה. וכאילו נגבה הרבית בחיי שמעון תיקף בשעה שזקפן.
וכיון שנתחייב האלה דינרין ליכין ושמעון נתחייב להחזירן דחשיב פאילו גבאם שמעון
ואי אפשר לו להחזיר אותו החוב לקרנע השטר שפבר החוב שהוא אינו של שמעון. רק
של יכין.

ממילא מנופה רבית שהוא מהקרן. ולפי דברי רש"י ה"ל הדבר מוכרח פדברי הגאון
רעק"א דא"א דהר"ן סובר דאותו פלוני שנתחייב לו הרבית מחויב להחזירם אף שאינו
המלנה וע"כ שאול שגבה הרבית מחויב להחזיר.

שהרי משעה שזקף הוא פגבוי וכבר נזקף במלנה קודם שיירש שאול. ע"כ מוכח פדעת
רעק"א ז"ל: (ח) ובזה יתיישב מה דקשה לי לפי רעק"א ז"ל דאיה נאמר בהא דהר"ן
דמה שנתן לפלוני פאילו נתן להמלנה ומנכין מהחוב.

שהרי בשעת נתינה שוב אינו חייב למלנה רק לפלוני. וכשפרע לפלוני אינו פורע
בשליחותו של מלנה.

רק מה שנתחייב לפלוני הי' בשליחותו של מלנה. ואז לא עבר בכל תקח מאתו נשך
ותרבית רק בכל תשימון.

(ואף בזה יש לדון אם גיבוי דפלוני יוכל לעשות עבירה למפרע על המלנה. שהרי קי"ל
כר"נ וראב"י דבעינן שומא הבא לידי גיבוי.

אבל מ"מ אין המלנה עובר בכל תקח]. וא"כ למה מחויב להשיב.

דחייב השבה מעשה דוחי אחיה עמה לא חל רק בשעת לקיחת הרבית. והלקיחה לא הי'
מהמלנה ולא משלוחו.

ותדע דחייב השָׁבָה לא חל רק בשַׁעַת לְקִיטָה. מדַחֲשִׁיב רבֵּית לָאו הַנִּיתָק לַעֲשֶׂה.

ואם חל החיוב מתחילת הַיּוֹם לָאו שְׁקִדְמוּ עֲשֶׂה. בְּשִׁלְמָא בְּדִין הַמְּבֹאָר בש"ע שְׁהַתְנָה שְׂיִתֵּן לְפִלוֹנִי אֲבָל לֹא נִתְחַיֵּב רַק לְמַלְנָה דְאַתָּן אִינוּ חַיִּיב נִמְצָא בְּשַׁעַת שְׂנַתָּן לְפִלוֹנִי בְּשִׁלְיַחוֹתוֹ שֶׁל מַלְנָה נָתַן שְׁלֵא הִיא מְחֻיֵּב רַק לוֹ.

ואם הִיא הַמַּלְנָה רוֹצֶה לְמַחֵל לֹא הִיא צְרִיף לְשַׁלֵּם כָּלֵל לְפִלוֹנִי. אֲבָל בְּהַא דְהָר"ן שְׁנַתְחַיֵּיב וְנָתַן שְׁטֵר לִיכִין אִיף נֹאמַר דְּמָה שְׂנַתָּן לִיכִין כְּאִילוּ נָתַן לְשַׁמְעוֹן.

אף לַפּמ"ש דְּנִתְיַנַּת שְׁטֵר לִיכִין הוּא זְקִיפָה בְּמַלְנָה חֲשִׁיב כְּגֹבִי. נִמְצָא דְהַגְבִּי לִיכִין הִיא בְּשִׁלְיַחוֹת שְׁמַעוֹן שְׁהַתְנָה שְׁמַעוֹן עִם הַלְנָה שְׂנַתָּן שְׁטֵר לִיכִין: ט) הֵן אָמַת דְּאִפְתִּי יֵשׁ לַעֲיִין כִּינּוּן שְׁהַתְנָה לִיתָן שְׁטֵר.

וּלְדַעַת הַרְמַב"ן וְהַרְשֵׁב"א כָּתַב שְׁטֵרָא אֲדָמִי לֹא חֲשִׁיב כְּסָף. גַּם לַעֲנִין רבֵּית לֹא חֲשִׁיב רבֵּית קְצוּצָה שְׂיִתְחַיֵּיב לְהַשִּׁיב בְּדִינִים כִּינּוּן שְׁלֵא חֲשִׁיב שְׁלִקַח כְּסָף וְאִפְּי' לְהַחֲזִיקִים בְּקִדּוּשִׁין וּס"ל דְּמוֹעִיל לְקִדּוּשִׁין י"ל דְּבַרְבֵּית מוֹדִים.

דְּהַנָּה הַרְמַב"ן בַּח"י לְקִדּוּשִׁין כָּתַב הַטַּעַם דְּכָתַב שְׁטֵרָא אֲדָמִים שֶׁל כְּסָף קִדּוּשִׁין לֹא חֲשִׁיב כְּסָף מְשׁוּם דְּלֹא נָפַק מִינֵי מִיּוֹדִי וְכַשֵּׁם שְׁמַקְדָּשׁ בְּמַלְנָה אִינָה מְקוֹדָשֶׁת דְּלֹא מְטִי לִינְדָה מִיּוֹדִי.

כְּמוֹ כֵּן בְּחַיִּיב עֲצָמוּ אִינָה מְקוֹדָשֶׁת דְּלֹא נָפַיק מִינֵי וְסָבְרָא חֲדָא הוּא וּק"ל. וְטַעַם הַחֲזִיקִים נִרְאֶה דְדוֹמָה לְהִילָף מְנָה וְהַתְקַדְּשִׁי לְפִלוֹנִי דַּא"ג דְּלֹא חֲסַר מְקוֹדָשֶׁת דְּקַבְּלָתָה גְּרַמָּה לָהּ שְׂתַהֲלִי מְקוֹדָשֶׁת.

וה"נ כִּינּוּן דְּלַגְבֵי דִינְדָה הוּי כְּסָף כְּמוֹ שֶׁט"ח דְּאֲחֵרִים מְקוֹדָשֶׁת. אֲבָל לַעֲנִין רבֵּית דְּאִין תְּרַבֵּית בְּלֹא נֶשֶׁף כ"ע מוֹדִים דְּלֹא חֲשִׁיב רבֵּית: י) אִף כְּבָר הַעֲלָה הַמַּל"מ (פ"ה מֵהִלְכוֹת מַלְנָה וְלָנָה) דַּאִם הַתְנָה הַמַּלְנָה שְׁהַלְנָה יִמְחֹל לוֹ אֶת הַחֹב שֶׁהִיא לְלָנָה עַל הַמַּלְנָה מְכַבֵּר הוּי רבֵּית קְצוּצָה.

וְהַרִי כָּל דִּין כָּתַב לָהּ שְׁטֵרָא אֲדָמִי לְמַד הַרְמַב"ן מְמַקְדָּשׁ בְּמַלְנָה כְּנ"ל. וְהַרִי לַעֲנִין רבֵּית גַּם מְחִילַת מַלְנָה הוּי רבֵּית וְעִין שָׁם בַּמַּל"מ.

א"כ גַּם כָּתַב שְׁטֵרָא אֲדָמִי הוּי רבֵּית: יא) וּלְפִי זֶה יֵצֵא לָנוּ דִּין חֲדָשׁ בְּמַלְנָהוּ ע"מ שְׂיִתֵּן רבֵּית לְאַחַר וְלֹא כָּתַב שְׁטֵר לְהַאֲחַר. לֹא הוּי רבֵּית קְצוּצָה לְצֵאת בְּדִינִים דְּאִינוּ עוֹבֵר רַק בְּלֹא תְשִׁימוֹן.

וְאִף אִם כָּתַב שְׁטֵר לְאַחַר שְׁלֵא נִזְכָּר בּוֹ שֶׁם רבֵּית דְּהוּי זְקִיפָה בְּמַלְנָה ג"כ לֹא חֲשִׁיב רבֵּית אִא"כ נִתְחַיֵּיב הַקְּרָן לְהַמַּלְנָה. אֲבָל אִם גַּם הַקְּרָן נִתְחַיֵּיב לְהַאֲחַר וְהַאֲחַר הוּא נְכָרִי אוֹ אִין בְּיַד הַאֲחַר לְכוּפּוֹ לְפִנְיָהוּ בְּתוֹף הַזְּמַן.

וְהַלְנָה אִין בְּיַדוֹ לְפִנְיָהוּ תוֹף הַזְּמַן לְפִטְוֹר עֲצָמוֹ מִהַרְבֵּית דְּאִז אִין אִיסוּר לְהַאֲחַר] א"א לֹאמַר דְּקַבְּלַת הַשְׁטֵר חֲשִׁיב כְּאִילוּ קִיבַל הַכְּסָף. דַּא"כ לֹא יִחְשַׁב שְׁקִיבַל רַק כְּמוֹ הַשְׁוּי שְׁטֵר.

ושנוי השטר שזמנו לפרוע לזמן פלוני לא שנה עכשיו יותר מהכסף שהלנה. ואין פאן לקיסת רבית.

ודוקא ביה דהר"ן שהקרו נשאר לשמעון עצמו לגבותו במילואו. ע"כ השטר שלקח יכין בשליחות שמעון דחשיב פאלו שמעון לקחו הוי רבית על חובו.

שגוף החוב גובה שמעון בעצמו במילואו. אבל בנתן שטר לפלוני על הקרו והרינח וגם הקרו אינו גובה שמעון ויכין שגובה אס"כ לא בשליחותו הוא גובה לא קרו ולא רבית.

ואין לשמעון רק שווי השטר על הקרו והרבית אשר אינו שנה יוחר מהכסף שנתן ואין פאן לקיסת רבית לשמעון ודו"ק: יב) ועפ"י תמוהין לי דברי רמ"א (ריש סי' קס"ט) בכתב לשטר לנכרי על הקרו והרבית מ"מ הוי ר"ק ויוצאה בדינין.

ומשמע אפי' נזכר רבית בשטר. וקשיא מתרי טעמים כנ"ל דלא חשיב רבית להוציא בדינין אא"כ הקרו על שם המלנה והרבית שעל שם הנכרי זקף במלנה [ועיין לקמן סי' קפ"ט אות ג' ישוב לזה.

המגיה]: יג) ויש ליישב. דבמ"ש דדוקא זקף במלנה.

יש לפקפק ולומר דכיון דכתב שטרא אדמי הוי ממון לענין רבית כנ"ל. א"כ מהראוי שלעולם יעבור המלנה בלאו דלא תקח אף קודם גבי' במה שיש לו שטר על הקרו ועל הרבית.

[לאחר שעבר הזמן ועל הרבית דאז השטר שנה יותר מהקרו] אלא שיש לומר הטעם דלא עבר על לא תקח תיקף משום דאסור לו לגבות הרבית חשיב כמו איסורי הנאה לדידי' דלא חשיב ממון דהמקדש באס"ה אינה מקודשת.

ע"כ אינו עובר בלא תקח מאתו. וע"כ פשנתחייב לנכרי עפ"י ציווי שהנכרי מותר לו לגבותו ואפשר דאף אם האחר הי' ישראל מותר לו לגבותו לדעת הגאון רעק"א שהאחר לא חשיב מלנה כלל.

והוא עוד גרוע מירוש' שפיר חשיב רבית אף קודם גבי'. וע"כ אף שפשעה שנתן לו השטר עדיין לא עלה הרבית.

מ"מ בהגיע הזמן ועלה הרבית. הרי הוא מגירי דילי' שלקח תחילה מאתו השטר.

וכיון שלקיסת השטר הי' בשליחות המלנה חשיב שהמלנה לקח הרבית ודו"ק. ומינשכין דברי הרמ"א (ריש סי' קס"ט): יד) גם אם נאמר דאם גבה הרבית תיקף עובר בלאו אף שלא גבה הקרו.

קושיא השני' לק"מ דמה בכך שגם הקרו על שם האחר ואין שטר על הקרו והרבית יחד שוים יותר מכסף שהלנה. הלא אנו דנין הלאו על הרבית לבד ועובר על השטר רבית שנתן דחשיב פאלו נתן אליו השטר.

אף משמע לי דאינו עובר בלקיסת הרבית לבד כל זמן שלא גבה הקרו כמו שיתבאר בעז"ה: טו) אלא דעדיין לא נתישבו לי דברי הר"ן כל הצורך. דא"כ לא יצטרף להחזיר רק כמו ששנה השטר על הרבית שאינו שנה כמו המעות מזומנים.

וענין בתוס' ב"מ (ז:) בד"ה ויחלקו נמי לדמי. ע"כ נ"ל יותר כדדף הראשון שפכתתי
דפלוני שנקבת השטר עליו דינו כמקבל מתנה ויורש שאסור לגבות הרבית.

ואם גבה מחויב להחזיר. ולא ס"ל דמשעת זקיפה הנה פגבוי: טז) ולפי"ז יוצא הדין דאם
אמר התחייב הרבית לאחר ישראל ואותו ישראל גבאו אין הראשון מחויב להחזיר רק
השני.

ואם השני גוי הראשון מחויב להחזיר פפי שיווי השטר על הרבית. ואם גם הקרן נתחייב
לשני.

הדבר תלוי אם חייב בגובה הרבית אף שלא גבה הקרן. שאם חייב הדין כזה כמו בזה.
ואם אינו חייב אא"כ גבה. גם הקרן אינו חייב להחזיר רק מה שישנה השטר על הקרן
והרבית יחד יותר על הכסף שהלנה: סימן קנג א) שם סעיף ט"ז מותר לומר לתבירו
הילך וזו נאמור לפלוני שילוני וכו'.

וכתב הרמ"א י"א שאסור למלנה לקבל זה הזוי שלא יבואו להערים. מקור הדין בתוס'
קידושין ב"ה דבהנאת מלנה מקודשת ואסור לעשות כן מפני הערמת רבית דמוקי לה
בארוח לה זימנא.

ופירשו התוס' שהמקדש נתן פרוטה לאחר שירויח לה הזמן וקודשה באותה פרוטה.
וא"ת אמאי אסור לעשות כן הלא מותר לומר לתבירו הילך דינר ואזנפי' לפלוני זוזי ויש
לומר שאני הקא שהוא פחוזר ונפרע ממנה דהכי נמי אמר שם מותר לומר לתבירו הילך
זוזי ואומר לפלגיא דליזפן זוזי היינו פשאין המקבל גותן פלום למלנה אבל אם גותן הי'
נראה פשלוחו ואסור.

הנה סוף דברי התוספות אלו הם הי"א שברמ"א: ב אף מצינו חולק על זה הריטב"א ו"ל
הובא בשטמ"ק ו"ל תמיהא לי ל"ל טעמא דשכר אמירה שקיל ח"ל דאינו רבית הבאה
מלנה למלנה. וי"ל דהא קמ"ל דאע"ג דהוא מלנה לא בעי לאזפינהו אלא לההוא גברא
וההוא הוא דהדר מוזנף להו ללנה אין כאן רבית.

ואפי' רבית מוקדמת אין כאן פי הוא לא נתן לו על דעת שילנה לו אל אעל שכר אמירה
בעלמא ושכירות בעלמא הוא. ודוקא דקדים ויהיב לי' זוזא מעיקרא.

דאל"כ פיון דמדידן' שקיל השתא זוזי הלנאה מחזי פנוטל על שכר מעותיו. אי נמי הא
קמ"ל פי חכפ"י שלא נתרצה המלנה לאיש שהוא עד שיתן לו אותו זוז אין בכך פלום
דמה דיהיב לי' לנה לההוא גברא שכר אמירה בעלמא הוא ולא אדעתא דליזפינהו
למלנה.

ומה דיהיב איהו למלנה מדידן' יהיב וכל פי האי רביתא ניכול עכ"ל הריטב"א: ג) הנה
ת"י הב' הוא שלא כדברי התוס' והה"מ. ויש להשוות דברי הפוסקים.

דריטב"א מייגרי דלנה יהיב לי' שכר אמירה אף אם לא ילנה לו ואין הלנה גותן בעד
הלנאה פלום. ודברי התוספות והרב הפגי"ד הם דלא יהיב לי' הלנה שכר אמירה אלא
א"כ יפעול באמירתו שילנה לו.

יכשם קבל הדינר וחוזר ונותן דינר למלנה. נמצא שבהלואה הלנה מתחסר והמלנה מרויח ואסור.

והריטב"א על פרחין לא מיירי בהכי דא"כ איך נוכל התרויח הראשון שפריטב"א הלא פשהמלנה לא רצה להלוות ללנה צריף הוא להסזיר הדינר שלקח מהלנה. ושכר הלנאה שהלנה לו בעצמו שקיל.

אלא ודאי מיירי באופן שאפ"י לא ילנה לו הדינר שלו: ד) הו אמת דקשה על זה מריטב"א שפכרק האומר בקידושין (ס"ג.) בהא דתנו ע"מ שאדבר עליך לשלטון דיבר עלי לשלטון מקודשת.

וכתב הריטב"א פי' הרמב"ם ז"ל שדיבר והועיל לה דיבורי דאי לא לא עביד פלום שלא נתפוננה אלא להנאתה. וז"ל הרמב"ם (פ"ה מהלכות אישות הי"ט) אמר לה הרי את מקודשת לי בשכר שאדבר עליך לשלטון ודיבר עלי לשלטון והניח השלטון ולא תבעה אינה מקודשת אלא אם נתן לה פרוטה משלו שהנאה שבאה לה מדבריו הרי הוא כמלנה והמקדש במלנה אינה מקודשת.

ומזה משמע להריטב"א דוקא שהניח השלטון ולא תבעה שבאה לה הנאה מדבריו. הוא דצריף לטעם דמקדש במלנה.

אבל אם לא פועל דיבורי לא. ומשום דלא נתפוננה אלא אם יפעול דיבורי.

וע"כ אפי' אם נתן לה פרוטה אינה מקודשת. וא"כ ה"נ לא נתן לו הדינר רק אם יפעול דיבורו שילנה לו.

והראי' שהבאתי מתי הראשון של הריטב"א יש לדחות קצת לפי דברי הש"ף בנקה"כ (סי' ק"ע סק"ג) דמותר לקבל שכר מלנה להיות ערב שלוף דוי עבירו דלאו שכר הלנאה הוא נוטל רק שכר מה שמתחייב הוא עצמו בעד חבירו.

ה"נ נוטל הדינר עבור מה שנעשה הוא לנה כדי להלוות לו: ה' איברא דאי אפשר לומר פלל דהריטב"א מפרש שכר אמירה שקיל בשכר שהועיל שהלנה לו וכדברי הרמב"ם (פ"ה מהלכות אישות) הנ"ל שהנאה הבאה לה מדבורו כו' ואעפ"כ מתיר שיתן המקבל הדינר למלנה.

דזה ודאי אסור להריטב"א דהוא פתב בקידושין בהא דארנוח לה זימנא פי' התוס' שהמקדש נתן פרוטה למלנה להרויח לה הזמן ומקדשה בהנאת הרנוחת הזמן שאמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה שעשיתי לה שנשתדלתי עם פלוני להרויח לה הזמן [לא שמקדשה בפרוטה] ואעפ"כ אסור פיון שמקדשה בזה והוא כחוזר ונוטל ממנה הפרוטה שנותן למלנה.

הרי דאף שאינו מקדשה בפרוטה ואינו כחוזר ונוטל בעד הפרוטה רק עבור הנאת הרנוחה שהגיע לה מחמתו אסור פיון שהוא נתן פרוטה למלנה ומקבל מן הלנה בעד הנאת המלנה.

והוא ממש נ"ד שהוא נותן דינר למלנה ומקבל מהלנה דינר בעד הנאת הלנאה. הא אין עליה לומר רק שהריטב"א (פרק אינהו נשף) אינו הולך בשיטת הרמב"ם שהביא בקידושין.

אלא שבשכר אמירה לבד נוטל דינר אף אם לא ילנה לו פלוס. וא"כ אין מחלוקת בין הפוסקים: ו) ושם בשטמ"ק בשם הריטב"א דאם הי' בנו סמוך על שלחנו אסור.

ולמדנו מזה דאפי' שכר אמירה לבד שקיל אסור בסמוך על שלחנו אף דאין מלנה נהנה מהלנאה כלל. צ"ל דהוי פרבית מוקדמת דאסור אף שאם לא ילנה לו לא יצטרף להחזיר שדורון שלח לו כמ"ש הרמב"ם ה"ל בגידון דידן ודו"ק: סימן קנד א) שם בהרמ"א.

י"א דמותר לישראל לומר לחבירו ישראל לך והלנה לי מעות מפלוני ישראל פרבית ומותר לתת אח"כ הרבית לשליח להביאו לו דלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מיד לנה למלנה וכו'.

ומ"מ אם הלנה קיבל המעות בעצמו מן המלנה רק ששולח לו הרבית אסור. מבואר מדברי הרמ"א דאין היתר אלא בששניהם ע"י שליח ההלנאה והנתינה.

וטעם הדברים דכשהלנאה ע"י שליח והנתינה ע"י עצמו נהי דהקציצה על הרבית הואיל והי' ע"י שליח כיון דאין שליח לדבר עבירה לא חל הקציצה לא גרע מרבית מאוחרת. וכשהקציצה בעצמו והנתינה ע"י שליח כיון שהקציצה בעצמו ונתחייב פרבית יכול המלנה לגבות הרבית בלי נתינת הלנה.

וכיון שהגיע הרבית ליד המלנה מה בכך דאין שלד"ע ונחשיב כאילו לקח המלנה הרבית בעצמו בלי נתינת הלנה. הלא כבר נתחייב ונחשיב גובינא.

אבל כשהלנאה הי' ע"י שליח ולא נתחייב פרבית אינו יכול לגבות בלי נתינת הלנה. וכיון שהלנה לא נתן בעצמו ושליחות לא מהני מותר ב) ומה שהקשה החו"ד מסנטר נכרי ואחריות על ישראל הני רבית קצוצה אף דאין שליחות לנכרי לק"מ דהתם כיון שהלנה לקח ההלנאה בעצמו קנאו כעין הא דריש לולב וערבה כל מי שייגיע לולבי לידו הרי הוא לו במתנה.

ה"נ אמר המלנה כשיגיע מעות לידו ויקחנו להתחייב יהי' שלו. והרי חייב עצמו בשכר הלנאה שהגיעו וקבלת הלנה גורם לו להתחייב בלי קציצת המלנה כמו הילך מנה ויקנה קרקע לפלוני דילפינו לה מעבד פנעני דקונה אפי' לר"מ דאמר חוב הוא להעבד.

אבל כשהלנה עשה שליח והקציצה הי' ע"י קציצת וקבלת השליח בזה אמרינו אין שליח לד"ע. ויתר הקושיות של החו"ד אם נאמר שהשליח קיבל הרבית על עצמו א"צ ליישב פי ברור שהפירוש שאמר שכר על הלנה: ג' והנה הט"ז הקשה מרבית מאוחרת ע"י שליח דמפורש במשנה שאסור.

והנקה"כ יישב דשאני התם שהלנאה הי' בעצמו. ולפענ"ד הדין עם הט"ז דמה שאסר הרמ"א היינו כשהלנאה והקציצה הי' בעצמו.

אָבֿל פֿשֿההֿלֿנֿאָה הֿי' בֿלֿא רֿבֿיֿת מֿה בֿכֿף שֿהֿי' בֿעֿצֿמוֹ: סִימָן קִנָּה א) סֵעִיף י"ז תֿלְמִיֿדִי חֻכְמִים שֿהֿלוֹו זֶה אֵת זֶה דְבָרִים שֿל מֵאָכֿל וְנִתֵּן לוֹ יוֹתֵר עַל מֵה שֿלִנָּה מִמֶּנּוּ עַד חוֹמְשׁ הֿר"ז מוֹתֵר שֿהֿדְבָר יָדוּעַ שֿלֵא נִתֵּן לוֹ אֵלֵא מִתְּנָה.

פֿל זֶה לְשׁוֹן הֿרִמְב"ם. וְהִקְשׁוּ עַל זֶה שֿהֿרִי הֿרִמְב"ם בֿהֿלְכָה שֿאֲחֵר זֶה פֿתֵב דָּאָם מִצָּא הַמִּלְנָה בֿפֿרְעוֹן יוֹתֵר עַל מֵה שֿהֿלְנָה לוֹ מוֹתֵר שֿמִתְּנָה נִתֵּן לוֹ.

א"כ מֵה ח לִן בֿיֵן ת"ח לע"ה. וּמֵה שֿתִּנְרֵץ בַּחוּו"ד שִׁבְע"ה מוֹתֵר בְּדִיעֵבֵד דְרִבִּית מְאֻסְרֵת אִין מִחְזִירִין.

לִפְעַנ"ד לִיתָא דְאִיסוּרָא לֵא נִיחָא לִי דְלִיקְנִי וְלֵא קִנָּה הַמִּלְנָה הֿרִבִּית פֿלִל: ב) וּנ"ל דִּהִנָּה (בס"י קע"ז) הִבִּיא הַש"ף מִחְלֻקַּת הַרְשָׁד"ם עִם מֵהר"א שִׁשׁוֹן. אָם סִפְק רִבִּית חֲשִׁיב סִפְק מְמוֹן.

אוֹ סִפְק אִיסוּר. הִינּוּ אָם נִטֵּל וּמִחְלֻקַּת אָם הִנּוּ ר"ק אוֹ אָבֿק רִבִּית.

דַּעַת הַרְשָׁד"ם דְּמִחְזִירֵי לְהַחְזִיר. וּמֵהר"א שִׁשׁוֹן סוֹבֵר דִּהִנּוּ סִפְק מְמוֹנָא וְאִינוּ מִחְזִירֵי לְהַחְזִיר: ג) וּלְבֵאָר טַעַם מִחְלֻקַּת נִרְאָה דְלִכְאוּרָה נִרְאָה דְלֵא חֲמוּר מִגְזֵל דְעִנְיָן רִבִּית וְגִזֵּל אֶחָד הוּא פְדָאֵמֵר רָבֵא נ"ל דְכַתֵּב רַחֲמָנָא לְאוּ בְרִבִּית לְאוּ בְגִזֵּל כו' א"כ דִּינוּ פֿסְפֿק מְמוֹן דָּאָף שִׁישׁ בּוֹ סִפְק גִּזֵּל אֶזְלִינָן לְקוּלָא ה"נ בְּסִפְק רִבִּית.

אָף י"ל דְרִבִּית חֲלוּק מִמְמוֹן דְאִתְיָהִיב לְמַחֲלָה. מִשָּׂא"כ רִבִּית דָּאָף שֿהֿלְנָה נוֹתֵן מִדַּעַתוֹ אִיסוּר.

וְעוֹד יִתְבָּאָר זֶה. אָף ז"א שֿהֿרִי פֿסֿק הַש"ע פֿהֿרִמְב"ם דָּאָף בְּרִבִּית מְהִנִּי מַחֲלָה.

וּפִירֵשׁ הֿרִיטֵב"א דְתַחֲלִילַת נְתִיבַת רִבִּית חֲשִׁבָה רַחֲמָנָא מְחִילָה בְּאוֹנָס. מֵה שִׁאִין פֿן לְאַחֵר שֿלְקַח מְהִנִּי מַחֲלָה, א"כ דִּין רִבִּית פֿדִין גִּזֵּל שֿפֿל הָאִיסוּר שֿלֻקַּח שֿלֵא מִדַּעַת הַלְנָה וְלֵא חֲמוּר סִפְק רִבִּית מִשָּׂאָר סִפְק מְמוֹן.

אָף לְדַעַת הֿרִיטֵב"א בְּשֵׁם מוֹרוֹ דְרִבִּית לֵא מְהִנִּי מַחֲלָה דְלֵאוּ מְמוֹן אִית לִי לְלִנָּה עֲלִי רַק מִצְנָה עַל הַמִּלְנָה וְלְשִׁמִּים הוּא חֲיִיב. א"כ אִין דִּינוּ פֿסֿפֿק מְמוֹן רַק פֿסֿפֿק אִיסוּר: ד) וּבְזֶה תִּלּוּי מִחְלֻקַּת הַרְשָׁד"ם עִם מֵהר"א שִׁשׁוֹן.

דַּרְשָׁד"ם סוֹבֵר פְּמוֹרוֹ שֿל רִיטֵב"א דְלֵא מְהִנִּי מַחֲלָה וְאִין לְדַמּוּתוֹ לְסִפְק גִּזֵּל דָּאָף אֶצֶל חֲבִירוֹ סִפְק אִיסוּר וְאָף שִׁבְיָדוֹ לְמַחְנָל לְעֹנַמַת זֶה גַם חֲבִירוֹ יָכוֹל לְמַחְנָל וּמֵה חֲזִית דְדַמָּא דִּהִיא סִנְפִק טְפִי.

אָבֿל סִפְק רִבִּית מִחְזִירֵי לְהַחְזִיר פִּינּוֹן דִּהוּא יָכוֹל לְמַחְנָל וְהַלְנָה אִינוּ יָכוֹל לְמַחְנָל וּמֵהר"א שִׁשׁוֹן סוֹבֵר פֿסֿפֿק הַש"ע דְמְהִנִּי מַחֲלָה בְּרִבִּית וְדו"ק: ה) וּבְזֶה יִתְיַשֵּׁב דְבָרֵי רִמְב"ם הַנ"ל. דִּהִנָּה בְּרִבִּית מְקוּדָמַת וּמְאֻסְרֵת פֿתֵב הֿרִמְב"ם שֿשִׁלַּח דוֹרוֹן בְּשִׁבִיל שִׁילְוֵהוּ אוֹ שֿהֿלְנָהוּ.

הֿרִי דָּאָפִי נִתֵּן לוֹ מִתְּנָה. מ"מ פִּינּוֹן שִׁטְעַם הַמִּתְּנָה הִי' בְּשִׁבִיל הַלְנָה אִיסוּר.

וע"כ דקדק הרמב"ם בדין ת"ח שכתב שהדבר ידוע שלא נמן לו אלא מתנה והוסיף על לשון הגמ' מתנה יתיב לי'. והוא כתב שלא נמן אלא כו' היינו שלא הי' דבר אחר במתנה בשביל הלואה רק מתנה לבד דאילו הי' המתנה בשביל הלואה הי' אסור כנ"ל.

ובמ"ש שהדבר ידוע כו' פיון שאילו בע"ה אף דמתנה יתיב לי' כמ"ש הרמב"ם בעצמו במצא המלנה יתר על חובו. מ"מ י"ל שמתנה זו נמן לו עבור שהלנה לו והוי רבית מאוקרת.

אבל בת"ח הדבר ידוע שלא נמן לו רק מתנה: (ו) וע"כ אפי' בע"ה לאחר שהחזיר לו בלא ידיעתו א"צ להחזיר דשמא מתנה גרידא נמן לו וכבר קנה אותו. ואף דאפשר שנתן לו לשם רבית ואיסורא לא ניתא לי' דלקני' ומעות הלנה הוא ואסור לקבלו משום רבית מ"מ ספק ממונא לקולא כדברימהר"א ששון. ואפי' לדעת מהרשד"ם דספק רבית לחומרא.

כתבנו הטעם משום דלית ללנה ממונא גבי' רק מצנה דרמיא אמלנה. ומש"ה לא מהני מחילת הלנה ונהנה ספק איסור.

אבל בזה שרבית מאוקרת הוא ואין חיוב חזרה רק משום דאיסורא לא ניתא לי' דלקני' ומעות הלנה הוא. וכיון דמעות הלנה הוא.

שוב מועיל מחילתו אם ימחול עתה בלי שום אונס כדברי הריטב"א הנ"ל דהא דאסרה תורה רבית מדעת הלנה. משום דחשבי' רחמנא כמחילה באונס.

אבל אם ימחול מדעתו בתחילה מועיל דממון הלנה הוא והוי ספק ממון אפי' למהרשד"ם (דו"ק: ז) אבל בתחילה כשיודע שנותן לו יותר אסור לקבלו. דהא דשרי ספק גזל הוא משום דאינו מחויב ליתן לחבירו ספק ממונו כנ"ל.

דמה חזית דדמא דהאי סומק טפי. ולא הקפידה תורה על ספק ממון חבירו יותר מעל ספק ממונו.

אבל זה שעדיין אין לו שום זכות בממון זה. שפיר אסור לקבלו משום ספק גזל.

אבל לאחר שהחזיר לו יותר בני דעת המלנה. ואם לא נמן לשם רבית כבר קנאו המלנה.

הרי יש למלנה בו ג"כ ספק ממון ואינו מחויב ליתן ללנה דשמא הוא ממון. וכל זה בע"ה אבל בת"ח דקדק הרמב"ם וכתב שהדבר ידוע כו' על כן אפי' בתחילה מותר לקבלו: (ח) עוד נראה ליישב.

דהנה י"ל דאינו מחויב להחזיר ואף מותר לקבלו. דאף שאפשר שנתן לו בשביל הלואה ספק דרבנן לקולא דרבית מאוקרת רק אבק רבית דרבנן.

אף הרמב"ם לטעמי' דסובר כל איסורי דרבנן עוברים עליהם מה"ת בלאו דלא תסור וכבר הקשו עליו דא"כ למה סד"ר לקולא ותירצו דמתחילה כף התנו דספק יהי' להקל. והנה כשהלנה מתפוגג בשביל שהלנה הרי עושה איסור אף שהמלנה אינו תולה שפוננת הלנה לכך וכמ"ש הט"ז (סק"ג).

ושוב עובר בל"ת דלא תסור מה"ת: ט) וע"כ פשיש ספק למלנה מה פוננת הלנה הוא למלנה ספק דאורייתא שמא עובר בלפני עור. אף להפוסקים דברבית דרבנן אין הלנה עובר רק בלפני עור אין לומר דנהה למלנה לפני דלפני דלא מקפדינו כדאיתא בש"ס ע"ז.

דז"א דהגמ' לא אמר אלא בגוי דאין מונהר בלפני עור ע"כ פשגורם לגוי ליתן מכשול אין מכשול להגוי פיון שהוא אינו מונהר בלפני עור. אבל בישאל מה לי מכשילו באיסור אמ"ה או יין לנזיר או שמכשילו בלאו דלפני עור.

ע"כ אסור למלנה לכתחילה לקבל בע"ה: י) אבל בדיעבד שנותן לו ולא ידע המלנה בשעת קבלה שנותן לו יותר אף אם נתן לו לשם רבית. אין שינוי במלנה לאו דלפני עור.

דלאו דלפני עור נראה דאינו אלא בידע שמכשילו. אבל בלא פנונה אין שייכות איסור כלל בגורם פעין שפכת הרמב"ם בשיקול הדעת וז"ל אעפ"י שגורם להזיק לא נתפסין להזיק.

וע"כ פשיש ידע המלנה הי' לדידן' ספיקא דרבנן דמותר ולא עשה המלנה שום איסור ומותר להחזיקו: יא) שם ברמ"א ויש מתירין אפ"י התנו. נ"ל דרש"י ג"כ סובר פשיטה זו.

דהוא ס"ל בעובדא דאקרא דשנונתא דאין איסור רבית מאוסרת אפ"י בשעת פיעון אלא במזכיר בשכר מעותיה. וא"כ בסתמא גם כל אדם מותר ונהתירא דת"ת ע"כ בהתנה איירי.

ולקרא"ש ניחא דבשעת פיעון לעולם אפ"י בסתם אסור. וכן לרמב"ם דאין היתר בסתם רק בדיעבד שבשעת פיעון לא ידע המלנה פשיש יותר.

אף לרש"י על פרחנן לומר דאפ"י התנו מותר: סימן סימן קנו א) סעיף י"ח כל רבית דרבנן מותר במעות של יתומים הם דברי הרמב"ם ספ"ד מהלכות מלנה שנתן טעם להא דמעות יתומים מותר להלוותם קרוב לשכר ורחוק להפסד משום שהוא אבק רבית מדבריהם ובשל יתומים לא גזרו.

ושיתת הרשב"א דוקא באבק רבית פנה שאינו נותן לו מפסו רק מה שהרויחו מעות יתומים. וכן אפשר במשפנתא דבתורת זביני אתי לידן' חשיב ג"כ שנוטלים רק ממעותיהם.

אבל באבק רבית בעלמא אפ"י בשל יתומים אסור: ב) ולפענ"ד נראה דהרמב"ם לטעמין שפיר הוכיח מהא דמותר בקרוב לשכר כו' דה"ה בכל אבק רבית. שהוא פתב (בפ"ה ה"ח) שאם נתן בקרוב לשכר ורחוק להפסד חולקין בין בשכר בין בהפסד.

הרי שהאיסור הוא מה שמקבל הפסד מחלק שהנותן נוטל השכר. וא"כ הרי הרבית מפסו: ג) ולולי שאינני כדאי להכניס ראשי בין ההרים הגדולים הייתי אומר טעם חדש בהא דמעות יתומים מותר בקרוב לשכר.

דהנה במשפנתא בלא נכיתא דהוי אבק רבית פירש"י משום דפעמים שהפרימים לוקין לא הוי רבית קצוצה. הרי דכשיש ספק אם יהי' לו לא חשיב רבית.

רק מ"מ אבק רבית הוא. שְׁהָרִי אַח"כ פְּשֵׁלָא לְקוּ הַפְּרָמִים וְלִקְחַ הַפְּיֹרוֹת וְהָיִי וְדָאִי הָיִי רְבִית.

רק ר"ק אינו דְּבִשְׁעָה שְׁקֻצִין הוא רק סָפֵק. אַבְל מְדַרְבָּנָן דְּאָפִי בְּלֹא קְצִיצָה אָסוּר ע"כ שְׁפִיר הָיִי רְבִית וְשִׁלּוּקְחָ מְמוֹן וְדָאִי.

וּלְפִי זֶה אִם גַּם בְּשֵׁעָה שְׁלִקְחָ הַרְבִּית רַק סָפֵק אִף מְדַרְבָּנָן מוֹתֵר: (ד) וְהִנֵּה בָּהּ דְּהַמוּסָר שְׁטְרוֹתָיו לְב"ד אֵינּוּ מְשַׁמֵּט.

וְכֵן בְּפְרוֹזְבוּל. פְּתַב הַר"ש (פ"ג דְּפֵאָה מְשֻׁנָּה ו') מִשּׁוּם דְּהָיִי כְּגַבּוּי בְּיַד ב"ד.

וּבְגִיטִין דְּנִכְסֵי יְתוּמִים א"צ פְּרוֹזְבוּל ר"ג וּב"ד אֲבִיָּהֶן שֶׁל יְתוּמִים. וְא"כ הַחֹב שֶׁל יְתוּמִים כְּגַבּוּי.

וּכְבָר פְּתַבְנוּ בְּשֵׁם הַרְמַב"ם דְּהַרְבִּית הוּא מַה שְׁמַקְבֵּל הַפְּסָד מִמְעוֹתָיו שְׁנוּטֵל הַנּוֹתָן הַשְּׂכָר. וְכִינּוּן דְּנִכְסֵי יְתוּמִים כְּגַבּוּי.

הָרִי פְּאִילוּ גָבַהּ כֹּל הַחֹב מִתְחִילָה וְאִז הִי סָפֵק אִם יֵהִי הַפְּסָד וְלֹא הָיִי רְבִית כֹּלֵל מְדִינָא. וְלֹא מִשּׁוּם קְוֹלָא אֲתִיבָן עָלֶיהָ אֲלֵא דְּמִדִּינָא לֹא הָיִי רְבִית בְּנִכְסֵי יְתוּמִים כֹּלֵל ה' וְאִין לוֹמַר דְּחִיּוּב הַפְּסָד לֹא חָל אֲלֵא בְּשַׁעַת הַפְּסָד כְּמוֹ שׁוֹאֵל דְּמִשְׁעַת אֲוֹנָסִין אֲתַחֲזִיב בְּאֲוֹנָסִין וְלֹא שְׁיָיָהּ דְּכְגַבּוּי.

דְּלִיתָא דְּשׁוֹאֵל מְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת אֲוֹנָסִין ע"כ הַחִיּוּב אִז. אַבְל זֶה שְׁשִׁילָם הַחֹב כְּמוֹ שְׁנוּטֵל מִשְׁעַת לְקִיחָה נִתְחַזְּבֵיב כְּמוֹ גִּזְלוֹן דְּהַחִיּוּב מִשְׁעַת גִּזְלוֹתָהּ כְּמִפְּנֵי רֵשׁ בְּפָרָק אֵלּוּ נְעוּרוֹת.

וְהֵינּוּ מִשּׁוּם דְּמִשְׁלָם כְּשַׁעַת הַגִּזְלוֹתָהּ וְה"נ בְּזֵה וְדו"ק: סִימָן קנז א) שֵׁם אוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ עֲנִיִּים וְשֶׁל ת"ת. וְדַעַת הַרְשֵׁב"א לְהִלְכָה וְלֹא לְמַעֲשֵׂה דְּאָפִי בְּרְבִית קְצוּצָה כְּהָיִי גִוּוֹנָא שְׁרִי שְׁאִין לְמַעוֹת אֵלּוּ בְּעֵלִים יְדוּעִים וְגִזְבָר לֹא בְּשֶׁל עֲצָמוֹ הוּא מְלֻנָּה וְאִין כְּפֹאן רְבִית הַבָּאָה מְלֻנָּה לְמְלֻנָּה.

וְכֵן דַּעַת הַר' שְׁמוּאֵל הוּבָא בְּמִרְדְּכִי פָּרָק הַמְּפָקִיד דְּמוֹתֵר לְהַלּוֹתָם בְּרְבִית דְּלֹאוּ רַעְהוּ מְקָרִי. וּמ"מ בְּקִיץ לְהוּ גַם לְהַר' שְׁמוּאֵל אָסוּר דְּחֻשְׁבִּיב שֶׁל עֲנִיִּים עֲצָמָם רַק בְּלֹא קִיץ לְהוּ כֹּל עֲנִי בְּפָנֵי עֲצָמוֹ אֵינּוּ שְׁלוֹ.

וְאִין לְחַוְשָׁבוּ מְמוֹן מִיּוֹחַד רַק לְהַקְּדוּשׁ שְׁהוּקְדוּשׁ לְמַצּוֹת צְדָקָה. וְהָרָא"ש בְּתָשׁוּ (כֹּלֵל י"ג ס"ח) בְּשֵׁם מְהַר"ם הַבֵּיא רֵאִי לְהִיפּוּף מְדִאִיצְטְרִיף קָרָא לְשִׁמּוֹר וְלֹא לְחִלְקָ לְעֲנִיִּים תִּיפּוּק לִי מְדִלָא חֲשִׁיב רַעְהוּ: ב) וְלִיָּשֵׁב דַּעַת הַרְשֵׁב"א וְהַר' שְׁמוּאֵל נִרְאָה דְּוִדָאִי עֲנִיִּים הַמְּלוּיִם אֵינָם עוֹבְרִים דְּכָל אֶחָד בְּפ"ע אֵינּוּ עוֹבֵר דְּלֹא חֲשׁוּב שְׁלוֹ וְכְמוֹ בְּחֻמָּץ שְׁלֵא בָּא לִיד כְּהֵן דְּכָל אֶחָד אֵינּוּ עוֹבֵר כְּבֵל יִרְאָה.

כְּמִפְּנֵי רֵשׁ בְּמִשְׁנָה פְּסָחִים דְּאָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ לֹא זָהוּ חֻמָּץ שְׁמוֹנְזֵהָרִין עָלָיו בְּב"י. הָרִי דְּכִהְנִים אֵינָם עוֹבְרִים אִף דְּמִמְנ"פ תַּנְתָּן לְאֶחָד מֵהֶם.

מ"מ כֹּל זְמַן שְׁלֵא בָּא לִידָם כֹּל אֶחָד בְּפ"ע לֹא חֲשִׁיב שְׁלוֹ. וְה"נ לְעַנְנֵן רְבִית כֹּל אֶחָד מִהַעֲנִיִּים אֵינּוּ עוֹבֵר דְּלֹא קָרִינָן בִּי כְּסָפָה אֲכֻלָּה.

אָבֵל בְּשׁוֹמֵר מְמוֹן עֲנִיִּים וּפְשָׁע י"ל דְּחִיב מִמָּה נִפְשָׁה. דמ"מ הי' הַמְעוֹת מַגִּיעַ לְאַחַד מְעַנִּים וּמִמֶּנּוּ פּ נִתְחַיֵּב.

וְדוֹקָא לְעֵנֵן רַבִּית דְּבְאִסּוֹר עֲנִיִּים הַמְלוּיִם אָנוּ דְנִין אֵין לְמִימַר מִמֶּנּוּ פּ אַחַד לְקַח רַבִּית דְּאֵין אַחַד עוֹבֵר בְּשָׁל חֲבִירוֹ. וְלְכָל אַחַד בְּפָנָי עֲצָמוּ לִיכָא מִמֶּנּוּ פּ.

וְכֵן בב"י אֵין עוֹבְרִים מֵהָאֵי טַעְמָא. אָבֵל בְּשׁוֹמֵר דְּלִחֵיב הַשׁוֹמֵר אָנוּ דְנִין וְהָרִי מִמֶּנּוּ פּ פִּשְׁעָא בְּשָׁל אַחַד: ג) וּא"ל לְעֵנֵן רַבִּית נְמִי הָרִי הַלְוָה מִמֶּנּוּ פּ נוֹתֵן רַבִּית לְאַחַד.

דְּלִיתָא דְאִסּוֹר הַלְוָה בְּמַלְוָה תְּלוּי וּכמ"ש הַפּוֹסְקִים בְּעֵנֵן לְקַח מְעוֹת מִמוֹמֵר פְּדִלְעִיל (ס' קנ"ט). וְכִינּוּן דְעֲנִיִּים הַמְלוּיִם אֵינָם עוֹבְרִים גַּם הַלְוָה אֵינוֹ עוֹבֵר.

וּמִזְהָ יֵצֵא לָנוּ הַדִּין דְּלִיקַח רַבִּית מִמְעוֹת עֲנִיִּים גַּם הַרְשָׁבָא מוֹדָה דְאִסּוֹר. וּמִינְשָׁב קוֹשְׁיָת מֵהָרִי"ט בְּהָא דל"ל דְּכַתְּב רַחֲמָנָא לָאו בְּגִזְל לָאו בְּרַבִּית.

דְּהָא אֵינְצִטְרִיךְ לָאו בְּגִזְל בְּגִזְל מְעוֹת עֲנִיִּים דְּלֵא קִיץ לֵהוּ. וּלְכַמ"ש זֶה גַּם לְהַרְשָׁבָא אִסּוֹר.

וְזֶה בְּרוּר מְאוּד: ד) וְאֵין לְהַקְשׁוֹת הָא הַרְשָׁבָא הוּא הַסּוֹבֵר כמ"ש הָר"ן בְּשָׁמוּ (פָּרָק לְשׁוֹבֵעַת הַדִּינִין) דְּמִי שְׁקִיבֵל שְׁמִירָה מְקַטֵּן אֵינוֹ בְּדִין שְׁמִירָה כְּמוֹ עֲבָדִים וּשְׁטָרוֹת כו' וְאִפְּי' מְפַשְׁעָה פְּטוֹר.

א"כ בְּהָא דְלִשְׁמוֹר וְלֵא לְחַלֵּק לִיכָא מִמֶּנּוּ פּ. דְשָׁמָא הִי נוֹתֵן לְעֵנִי קֶטֶן וְאֵינוֹ חֵיב בְּשְׁמִירַת מְמוֹנוֹ אִפְּי' בְּפַשְׁעָה.

דְּלִיתָא דְזֶה רַק אִם קִיבֵל מְקַטֵּן עֲצָמוּ אָבֵל גְּדוֹל שְׁנָתָן נְכֶסֶי לְשְׁמוֹר חֵיב כְּמוֹ אִפְטָרוֹפּוֹס שְׁפִשְׁעָא בְּשָׁל יְתוּמִים דְּחֵיב. וְכֵן בְּהַמְפָּקִיד מְפָדִי בְּקָרָא שׁוֹמֵר שְׁכָר דִּיתְמִי הָנָה לִי לְעִוְנִי.

וְהֵינּוּ דְגְדוֹל נָתַן לְשְׁמוֹר אִף שֶׁהוּא נְכֶסֶי קֶטֶן חֵיב. וְעֵינֵן בְּשַׁעְרֵי מְשַׁפֵּט (ס' צ"ו) וְדו"ק: ה) בַּמ"מ פְּתַב לִינְשָׁב קוֹשְׁיָת הָרָא"ש עַל הַרְשָׁבָא מֵהָא דְלִשְׁמוֹר וְלֵא לְחַלֵּק דְאִצְטְרִיךְ קָרָא אִפְּי' הַזִּיק בְּיָדִים.

וּבַחוּו"ד הַקְשָׁה דָּאִם אֵיתָא דְצָדְקָה חֲשִׁיב מְמוֹן שְׁאֵין לוֹ תוֹבְעִין וְאִפְּי' אֲכַלְן פְּטוֹר וְקָשָׁה הָא דְקָאֵמַר בְּעַרְכֵּין בְּאוֹמַר סְלַע זֶה לְצָדְקָה מְשַׁתְּמַשׁ בָּהּ פִּי הֵיכִי דְלִחֵיב בְּאַחֲרִיּוֹת וּפִירִש"י כְּמוֹ שׁוֹלֵחַ יָד בְּפִקְדוֹן.

הָרִי דְאִפְּיֵלוּ שְׁלִיחוֹת יָד מְחֵיבֵוּ בְּאַחֲרִיּוֹת כ"ש פְּשָׁאֲכָלוּ: ו) וּלְק"מ דְּהָר"ן (פָּרָק הַזֵּרוּעַ) בְּהָא דְאִנְסוּ בֵּית הַמְּלָךְ אֵת גְּוֹרְנוֹ דְּחֵיב מְשׁוּם דְּמִשְׁתַּרְשֵׁי לִי כְּתַב דְּאִף בְּאֲכָלוּ חֲשִׁיב מְשַׁתְּרְשֵׁי לִי אֲלֵא דְשָׁאֲנִי הֵתֵם דְּהַפְּקִיעַ מְצָנָתוֹ.

מִשָּׂא"כ בְּאִנְסוּ בֵּית הַמְּלָךְ כו' דְּלֵא גְזָלוּ הוּא וְעֵדֵינּוּ מְצָנָתוֹ קִימָת. דְּמָה לִי הֵן מָה לִי דְמִיָּהוּ.

וּבִיש"ש שְׁיִבַח דְּבָרָיו עֵי"ש. וְה"נ בְּאוֹמַר סְלַע זֶה לְצָדְקָה וְלְקַח מֵהֶם עַל מְנַת לְשִׁלְמַם וְלֵא נִתְכַּוֵּן לְהַפְּקִיעַ מְצָנָתָם שְׁפִיר חֵיב מְשׁוּם דְּמִשְׁתַּרְשֵׁי לִי.

אָבֵל בְּאֲכָלְוֹ שְׁלֵא ע"מ לְשִׁלְמַם הָרִי הַפְּקִיעַ מְצָנָתָם וּפְטוֹר: ז) וְדְמִיָּא הָא לְגִדְרֵי תַעֲנִית דְּלוֹהָ אָדָם תַעֲנִיתוֹ וּפּוֹרְעַ דְּכַתְּב הָר"ן פ"ק דְּתַעֲנִית אִפְּיֵלוּ אָמַר יוֹם זֶה לָוָה וּפּוֹרְעַ דְּדוּמָה לְסְלַע

זו לצדקה דאפי' בסלע זו מותר לשנותה ואעפי"כ פתב הר"ן שם ביום זה ושכח ואכל משלים אותו יום.

ולא אמרינן דמחויב להתענות יום אחר. שהרי לנה אדם מענייתו ופורע אפי' ביום זה.

ע"כ פיון ששכח ואכל שלא על דעת פירעון אינו חייב לפרוע. וכשלוה על דעת פירעון מחויב לפרוע ודכונמה בצדקה דהר"ן מדמי להו אהדדי פנ"ל ונה פרוור: ח) מ"ש החו"ד ליישב מהא דערכין דאפי' אמר הרי זה מחייב.

במחכ"ת אין לנה שחר. דשם לא מייירי כלל מאומר הרי זה.

דלא שייך כלל הרי זה בערכין כדאימא שם. רק מייירי באומר הריני בערכי וכמ"ש הלח"מ (פ"ג מהלכות ערכין הלכה י"ג): סימן קנח א) שם רמ"א אע"ג דיש מהמירין דאינו מותר אלא בב"ד.

הוא דעת רש"י שפירש הא דמותבינן להו בבי דינא. שב"ד מפקירין ממונו של מקבל אצל היתומים.

ובמל"מ (פ"ד מהלכות מלוה הלכה י"ד) דאם הלוה לו שלא בפני ב"ד. אם רוצה ליתן לו הרינוח בפני ב"ד מותר.

עוד שם במל"מ הקשה דאי משום הפקר ב"ד אפי' ברבית קצוצה יהי מותר. ומה שתיירץ שם שאף אם יפקירו נכסיו הרי עשה איסור בשביל הקציצה אינו מוכן.

שהרי מתחילה הפקירו נכסיו. ועוד דקי"ל דאינו עובר אלא בקא לידי גיבוי.

נהרי גבה מעות הפקר: ב) ולפענ"ד נראה דהנה ק"ל טובא בטעם רש"י שב"ד מפקירין נכסיו. דמ"מ אם לא הי' מקבל עליו לא הי' ב"ד מפקירין וחשיב הוא נתן לו.

ותדע שהרי המקדש במעמד שלשתו מקודשת כדאימא בפרק האיש מקדש. וליש פוסקים מקודשת מה"ת משום דהפקר ב"ד הפקר מה"ת וא"כ לא נתן ממונו.

שב"ד הפקירו ונתנו לה. אלא ודאי פיון שע"י שהקנה לה בעשה ההפקר ב"ד.

חשיב שהוא נתן. ואין לחלק ולומר דוקא התם שתקנה קדומה הוא.

ואין הב"ד עושים עכשיו. חשיב שהוא הקנה לה.

משא"כ בב"ד דמותבינן בבי דינא ממש. שהרי בפרק השואל (צ"ו): נמעול ב"ד.

פירש"י שבאותו הדור כו' ונמצאו הם המקנין עיי"ש. הרי דלעולם חשיב בכל תק"ח ב"ד שבאותו דור המקנין.

ואעפי"כ מקודשת: ג) ולכאורה י"ל דדומה להילך מנה והתקדשי לפלוני שהרי הב"ד לא נתנו לה רק אם התקדש אבל בב"ד [הגם שאין לדמותו להא דמותר לומר הילך זוז ואזנפי' לפלניא זוזי דלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה.

וכיון שהב"ד נוהגין למלוה אין כאן איסור. דליתא שהרי הלנה מתחסר ג"כ.

וכל החילוק שפין רבית לקידושין דבקידישין הילף מנה והתקדשי לפלוני מקודשת. וברבית מותר לומר הילף זוז ואונפן' לפלגיא זוזי.

דבקידישין קבלת האשה לבד גרמה לה להתקדש כמו בעבד פנעני דקבלת רבו גרמה. וברבית אין איסור אלא בנשף ותרבית.

והיינו דאמר לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלנה למלנה. אבל בנ"ד שהלנה מתחסר ג"כ אין הפרש בין רבית לקידושין פיון דאיסורא דרבית פעין גזל וכמו שהוכיח בס' יראים (מצנה מ"ז).

מהא דאמר רבא ל"ל דכתב רחמנא לאו בגזל לאו ברבית. והיינו שהלנה נתנו באונס כמ"ש הריטב"א.

ונה שהב"ד מפקירין ממונו א"צ דעתו פלל ואין פאן לתא דגזל: ד) איברא דלהרמב"ן שפכתב (פ"ק דקידושין) כתב שטר אדמי לא מהני דלא נפיק מינ' מידי. הרי דבכהאי גוונא גרוע מהילף מנה שעכ"פ אחר נותן.

וה"נ אין הב"ד נותנין שאינו שלקום. וגם הי' מקום עיון במ"ש הש"ף בקונה מקח בשטר קנה.

ודעת הרמב"ם בממון לא מהני הילף מנה ותקנה קרקע לפלוני. ובש"ע שם כתב הדין דבממון מהני ג"כ בלשון י"א עיי"ש.

ומכירת שטרות דרבנן: ה) אשר ע"כ נראה דטעם המקדש במעמד שלשתן מקודשת דחשיב הוא הנותן לה פיון דמתמתו מפקירין הב"ד חשיב הוא הנותן. וה"נ עדיין חשיב הלנה נותן לו והוא באונס נותן.

ואף שגוף הממון הפקירו הב"ד פיון שחשיב הוא הנותן הרי הלנה אסור לעשות שום טובה למלנה מחמת הלואה: ו) ונ"ל דכבר ביארנו בעזה"י לעיל דאם ספק אם יהי' לו לא חשיב רבית אפי' מדרבנן.

ואף דכל אבק רבית בשעת הלואה הוא ספק. כמו בפוסק על הפירות או סאה בסאה דספק אם יתייקר.

מ"מ בשעת נתינה ודאי. וע"כ פיון דמותבינן לי' בבי דינא ומפקירין ב"ד ממונו.

ובשעת נתינה אף אם לא ירצה ליתן הב"ד כופין אותו ליתן. שפכר הפקירו ממונו בשעת פסיקה.

רק בשעת פסיקה גרם שיפקירו ב"ד. ואז לא הי' רבית ברור.

ובשעת נתינה פכר הפקירו ב"ד ממונו וא"צ לדעתו פלל. ואינו דומה לכל אבק רבית שפכר נתחייב בהיתר בשעת פסיקה דאז לא הי' איסור.

דמ"מ הרי החיוב הי' מחמת אונס הלואה. ע"כ אסור ליטול והוי פעין גזל.

אבל בזה שפכר הפקירו ב"ד ממונו וא"צ לדעתו פלל. הרי מותר ליקח אף שהפסיקה הי' באונס הלנה ומתמתו הפקירו ב"ד.

מ"מ עכשיו החיוב אינו מחמת דעת הלנה. רק משום הפקר ב"ד ואין פאן לתא דגזל.
רק שבאמת לאסור שהלנה נותן לו בשעת פסיקה. ונהרי אז לא הי' רבית ברור.
משא"כ בשאר אבק רבית שהחיוב רק מחמת דעת הלנה שלא הי' ברצונו ודו"ק: ז) וע"כ
ברבית קצוצה שפיר חשיב הלנה נותן לו בשעת פסיקה שמחמתו הפקירו ב"ד. וגרע
משאר רבית קצוצה שאינו עובר בשעת הלנה באל תקח רק בלא תשימון.
ורק אם בא לידי גיבוי. דדומה לכתב לי' שטרך אדמי דהוי רבית פנ"ל (בסי' קנ"ב)
ונדוק בשאר הלנה דאסור לקחתו ולא הוי ממון.
אבל במעות יתומים שהב"ד יפקירו ויהי' מותר ליקח. יחשב נותן לו בשעת פסיקה כמו
במקדש אשה במעמד שלשתן וע"כ אם נתן לו שלא בפני ב"ד אין היתר ליתן לו אח"כ
בפני ב"ד.
כיון שהב"ד אין כופין אותו בזה. א"כ אם ילך הלנה לב"ד ויתן לו יחשב הלנה נותן לו
כיון שהברייה ביזו שלא יפקירו ב"ד.
ורק מחמתו שרוצה ליתן מפקירים ב"ד חשיב הלנה נותן: ח) שכתתי וראיתי במל"מ שם
בשם מהריב"ל שרצה לומר דאף אם הי' הפסיקה שלא בפני ב"ד. ב"ד כופין אותו ליתן.
אלא ששוב דחה זה שהמקבל יכול לומר שלא הי' בדעתו להתחייב רק משום שידע
שאסור לו ליתן. וא"כ כשהלנה רוצה לתת אגלאי מילתא שבאמת רצה להתחייב.
ישוב הב"ד כופין אותו. ולא ברצון הלנה עכשיו תלוי.
רק שהי' ביזו לכחש ולומר שלא כיון להתחייב. אף עיקר דברי מהריב"ל בזה שהב"ד
יכופו אותו אם הפסיקה הי' שלא בפני ב"ד לא מסתבר.
דשוב בעיני ב"ד חשוב להפקיר שלא מדעתו וכמ"ש בני"י. ע"כ ברור כמ"ש סימן קנט
א) שם רמ"א וכל אפטרופוס שהלנה ברבית קצוצה עיין בח"מ (סי' ל"ד) אם נפסל.
ושם בח"מ פסק דאינו נפסל דסבר מצוה עביד. ובתשו' הרשב"א הביאו הב"י שם משמע
דבלא טעם זה נמי אינו נפסל, ואזיל לטעמי' דהשטמ"ק כתב בשמו דף ע' בהא דמעוות
יתומים מותר להלותם ברבית דס"ד אפי' ברבית דאורייתא שרי.
והקשה עלי' יתמי דאכלי דלאו דיזהו כו' וכתב הרשב"א עלי' וז"ל נראה דהי' סבור
שמותר להלותם אפי' בר"ק לפי שהאפטרופוס אינו נוטל רבית והיתומים אין חייבים
במצות גם הם בעצמם אינם מלוים כו' אין זה בכלל לא תאכילום להזהיר גדולים על
הקטנים לפי שהם אינם עושין, בינדים האסור.
ואינו דומה למה שאמרו מניחו תולש מניחו זורק אכל לא יאמר לו הבא לי מפתח הבא
לי חותם. דהתם הא קעביד בינדים דבר האסור לו כשיגדיל.
ור' נחמן נמי לא אמר לו שעובר האפטרופוס על דאורייתא אלא אמר לו שיתום המתגדל
בממון שאינו שלו יענש מיתה עכ"ל ביאור דבריו אלו לקמן אות ג': ב) גם הריטב"א
כתב וז"ל לפום פשטא משמע דאפי' ברבית דאורייתא שרי.

וטעמא משום דיתמי לאו בני מיעבד מצוה ניהו וגם אנו אין מוזהרין על ממונם דלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלנה למלנה וכל היכי דאזנה רחמנא למלנה אזנהרה ללנה ולערב ולעדים ולסרסור.

ואע"ג דקטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו הא בשר שחיתות ניהו. וכיון דיתמי ניהו ושרי להו מדאורייתא לית לן למיסר מדרבנן כי היכי דליהוי להו ברוחא ולא יכלו נכסיהם.

ואמר להו ר' נחמן משום דיתמי ניהו ספינו להו זוזי דרביתא יתמי דאכלי דלאו דידהו כו' פלומר מוטב שישמרו ולא יאכלו על ידינו זוזי דרבית דלא לייתי למיסרה לך גדלי. והאי לישנא מוכח שאין לנו שום איסור בזה אלא משום דלא ליספו להו כעין איסורא.

דאי לאו הכי הנה לי למימר ומשום דיתמי ניהו עברינו אנו אדאורייתא או אדרבנן. ומדלא אמר הכי שמעינו שהמלנה מעות יתומים ברבית אין בו משום איסור תורה לא משום לא תשימון ולא משום לא תשיף ולא איסור מלנה ברבית מדרבנן.

ונ"מ דלא מיפסל בהכי לא מדאורייתא ולא מדרבנן וכן דעת רבותי עכ"ל: ביאור דבריו נראה דס"ל דאיסור רבית במצות אם כסף תלנה את עמי תליא. דמשום דמצוה להלותו ע"כ פשוטל ש"כר על זה חשיב שנוטל בחנם.

דההלנאה בלא"ה מחויב. וכמו שאסור ליטול ש"כר על כל מצות של תורה להזות ולקדש. והלנה שנותן לו היא מחמת אונס שצריך ללוות. וע"כ יתמי דלאו בני מיעבד מצוה דההלנאה ניהו.

ואפ"י לבטל ממנו מצוה של תורה ביזים מותר כמבואר בפוסקים שמוותר להאכיל קטן חוץ לסוכה. ומצה בע"פ.

ומשום דאינו רק ביטול מ"ע. ע"כ שוב הרבית אינו איסור אצלו כלל.

ונה שכתב הר"יטב"א הא בשר שחיתות ניהו פנ"ל לשונו ואם פי הרשב"א והריטב"א חלוקים בטעמם. לדינא שניהם שוים דאף ברבית קצוצה אין איסור לא דאורייתא ולא דרבנן ועל פן אינו נפסל: ד) אף לדינא לא קי"ל לא כטעם הרשב"א כמו שביאר לקמן (סי' ק"ס) ולא כטעם עם הר"יטב"א דהא קי"ל (סי' רנ"א) מי שהיא עברייני על אחת מקל מצות שבתורה אינו מחויב לא להלותו ולא להחיותו.

ואעפ"י כ' אסור ליטול רבית ממותר אוכל נבילות לתאבון כמבואר בכל הפוסקים (בסי' קנ"ט) ובדברי רי ספר יראים שהעמקנו לעיל (סי' קמ"ג אות כ"א). ע"כ פתב בחו"מ הטעם דאינו נפסל רק משום דסבר מצוה עבידנא: סימן קס א) סע"ף כ' אם עבר האפוטרופס שהלנה מעות היתומים ברבית קצוצה והאכיל היתומים פטורים מלשלם אפ"י פשיגדלו.

הט"ז (ס"ק י"ח) העתיק בטעם המחבר דברי הרשב"א לפי שהם לא התנו באותו רבית ולא לקחוהו מיד הלנה אלא הלנה נותן לאפוטרופס שהתנה עמו והאפוטרופס נותן לאלמנה או יתום. ואפ"י בגזל גמור בכל כה"ג אין חייבין להחזיר פדתנן הגזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם כ"ש רבית וגם האפוטרופס פטור לפי שהלנה לא להאפוטרופס

הוא נותן על דעת שיעכב לעצמו אלא כדי שיתן להיתום והאפוטרופס הוא סרסורא דחטא ואינו בתורת השבון כ"כ ב"י בשם הרשב"א: (ב) וק"ל דלדעת הרשב"א גם ביתומים גדולים פטורים, והמחבר כתב אפי' כשיגדלו משמע דוקא שאז הי' קטנים.

וגם בלא דברי הט"ז קשה דאם נאמר שהמחבר פוסק פריב"ש ומשום דקטנים לאו בני מינעבד מצוה ניהו ואף לכשיגדלו פטורים פנין דבשעה שחל החיוב עליהם מחמת לקיחת הרבית הי' פטורים.

ודומה למ"ש הט"ז (יו"ד סי' שצ"ו סק"ב) בהי' קטן בשעת סתימת הגולל והגדיל בתוך שבועה פטור מאיבול פנין דהחיוב מחמת סתימת הגולל ואז קטן הי'. גם בזה קשה דא"כ למה לי האכיל אפי' הרבית קיימת? פטרו דהא רבית ממון גמור של מלנה אפי' הוא בעין [גם אין לומר משום דלא יהי' אלא דאזיקי אזיק בקטנותו פטורין כמו שיתבאר לפנינו בעז"ה] ונבאר השיטות בקצרה ובזה יתבאר פסק המחבר בעז"ה: (ג) הנה בעה"ת פסק דאפי' האכיל ליתומים קטנים חייבים כמו אפוטרופס שפשע בחורי דיתמי והזיקו דמשחלים מעליית יתומים.

והיינו דאף דקטן שהזיק פטור הוא מפני שאינו בן דעת. אבל על פשיעת האפוטרופס שהוא בן דעת מתחייב הקטן.

וה"נ מתחייב היתום על שלקח האפוטרופס רבית עבורו. והריב"ש נמי נראה דס"ל ראית בעה"ח.

ע"כ לא פטר לי' משום דלא יהא אלא דאזיק. וגם לא פטר לי' משום דהוי כגוזל ומאכיל כמ"ש הרשב"א.

דקא מתחייב היתום על גזילת האפוטרופס עצמו פנין שהי' עבור הקטן. ע"כ פטרו הריב"ש משום דלא יהא אלא גדול שלקח רבית אין כאן אלא מצוה ויתמי לאו בני מינעבד מצוה ניהו: (ד) ומה שפכת בתשו' רעק"א ז"ל דאפשר דלא פליג הריב"ש על הרשב"א. דריב"ש הוצרך לטעם זה כגון שהלוו היתומים עצמם. ליתא דא"כ לא יהא אלא דאזיקי אזיק.

וע"כ הוצרך לטעם זה רק היכא שהאפוטרופס הלנה. דבזה יש לחייב היתום על לקיחת האפוטרופס פהוכחת בעה"ת: (ה) ומה שפכת עוד דריב"ש הוצרך לטעם זה בגזילה קיימת.

ליתא פנין דהריב"ש אתי עלה משום דרבית ממון גמור של מלנה הוא. אין נ"מ פלל בין גזילה קיימת או אינה קיימת דאין יכולין לדון פלל על גוף הרבית רק לחייב גוף היתומים.

והיתומים אין יכולין לחייב אפי' הם גדולים כמו הגוזל ומאכיל את בניו. ואף לפי מה שהעליתי לעיל.

כדברי המל"מ דאם הרבית בעין מחויב להשיב גוף הרבית. מ"מ פנין שאינו אלא חיוב הגוף לבד.

שוב דומה' להאכיל דאין לחייב האוכל פיון דבשעה שפא לידו הי' לאחר יאוש. ה"נ אין לחייב אותם.

ובגזלן בגזילה קיימת אף שאין לחייב אותם. מ"מ הגזילה עצמה של נגזל ומוציאין אותה ממנו.

משא"כ רבית דמזון גמור של מלנה: (ו) ואף שפן נכון בסברא. אביא ראי' לזה מהא דב"ק (קט"ו) דרב סובר [לאביי] המוכר מתנות פהונה דין הפהן אינו עם הלוקח אלא עם הטבח.

ומשום דלית לי' דר' חסדא דאמר גזל ולא נתניאשו הבועלים וכו' אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה. וקשה הא המתנות פהונה קיימים ולפני יאוש בגזילה קיימת לכ"ע חייבין להחזיר כמפורש בפרייתא דר' אושעיא ריש הגזל בתרא.

וצ"ל דרב לטעמי' דאמר בסנהדרין (ע"ב.) הבא במחמת ונטל פלים ויצא פטור אפי' איתנהו פיון דקילב"מ וליפא חייב גברא לפרוע.

ה"ה דאין חייב השבחה בגוף הגזילה והוא קונה הגזילה. ומשום דכל גזלן יש לו קנין בהגזילה מדחייב באונסין אלא דאיפא חייב השבחה.

וע"כ הוא לנגזל. אבל במקום דקילב"מ וליפא חייב השבחה.

שוב קונה הגזילה. וה' פיון דלית לי' דר' חסדא וכשאכל פטור.

גם בשגזילה בעין ליפא חייב גברא וממילא הלוקח קונה הגזילה כמו בקילב"מ. ודו"ק:.

(ז) ודוקא בדר' אושעיא שממילא נשארה לפני היתומים ולא גינו אותה שלא הגביהו הגזילה כדי לגזלה. ולא נעשים גזלנים עלי'.

ע"כ אינם קונים אותה. אבל הכא שהלוקח נתפנין לקנותה הוא קונה אותה פיון דליפא חייב השבחה.

ומ"מ מוכח דהיכא דקונה אותו דינו פאכלו. וה"נ לדידן לאחר יאוש ברבית פיון דקונה אותו דינו פאכלו ודו"ק: (ח) ומ"ש עוד דריב"ש הנצרך לטעם זה היכא שבשליחות היתומים הלוי האפוטרופסים.

לא ידעתי מה זה. דהא אין שליחות לקטן.

ומחנורתא דריב"ש פליג על הרשב"א דהיתום חייב על גזילת האפוטרופס עצמו עבור היתומים פהוכחת בעה"ת. ע"כ פטר לי' משום דהשבת רבית אינו חייב ממון רק מצנה ויתמי לאו בני מיעבד מצנה.

והבעה"ת דלא פטרו מטעם זה אפשר דס"ל דהשבת הרבית חייב ממון וכמשמעות הרמב"ם בס' המצות כמ"ש לעיל: ט והנה לדעת הריב"ש ביתומים גדולים אפי' אכלו חייבים ובקטנים אפי' גזילה קיימת פטורים אבל הרשב"א פתב באפוטרופס שהאכיל אלמנה ויתום גדול דהני פגזל ומאכיל.

ומשמע דכְּשֶׁהֲרַבִּיתָ קַיָּים חֲיִיבִין לְהַחְזִיר. וְלְכַאוּרָה קָשָׁה דְכֵיּוֹן דְּרַבִּית מְמוֹן גָּמוּר שֶׁל מְלֻנָּה.

מה נ"מ אם הרבית בעין או לא. אף הרשב"א ס"ל דבְּשַׁעָה שֶׁלְקַח הָאֲפוֹטְרוֹפֶס הֲרַבִּית לֹא קָנָה עֲבוּרָם דְּזַכִּי' מִטַּעַם שְׁלִיחוֹת וְאִין שְׁלִיחַ לְדַבְרַ עֲבִירָה.

ועוד דְּלֹאוּ זְכִי' הוּא דְאֶפְשָׁר דְּלֹא נִיחָא לְהוּ בְּבַצַּע מַעֲשָׂקוֹת. וּבְשַׁעָה שֶׁבָּא לִידָם לֹא נִתְפוֹן הֲלֹנָה לְהַקְנוּתָם אֲלֵיהֶם.

וכמ"ש ה"ר"ן נְדָרִים (פ"ה:): בְּאֶסְרָה מַעֲשֵׂה יְדִי' עַל בְּעֻלָּה וְנִתְגַּרְשָׁה אִף דָּאֵם אֲמָרָה לְכִי מְגַרְשָׁה חַל הַנְּדָר. מ"מ בְּנִדְרָה סָתָם אִף לְכִי מְגַרְשָׁה לֹא חַל כֵּיּוֹן שֶׁלֹּא נִתְפוֹנָה שְׁיַחּוּל אֲזֵי הַנְּדָר.

ה"נ הֲלֹנָה נִתְפוֹן שְׁיַחּוּל קַנְיָן הֲרַבִּית תִּיַּקֵּף. לֹא שְׁיַחּוּל אַח"כ בְּשַׁעָה שֶׁבָּא לִידָם. וע"כ אם הרבית בעין חֲיִיבִין לְהַחְזִיר. אֲבָל כְּשֶׁאֵינּוּ בְּעֵינֵי אִין לְחַיִּיב הִיתּוּמִים עַל לְקִיחַת הָאֲפוֹטְרוֹפֶס כְּהוֹכַחַת בַּעֲה"ת.

כֵּיּוֹן שֶׁלֹּא קָנָה עֲבוּרָם. וְאִין לְחַיִּיבָם רַק עַל שַׁעָה שֶׁבָּא לִידָם.

ואז הי' לאחר יֵאוּשׁ וּכְשֶׁאֶכְלוּ פְטוּרִים: י) נִמְצָא מִחְלוֹקֶת הַרְשָׁב"א עִם הַרִיב"ש אִם הָאֲפוֹטְרוֹפֶס קוֹנָה עֲבוּר הִיתּוּמִים. דְּלֵהֲרַשְׁב"א שֶׁאֵינּוּ קוֹנָה בְּאִין גְּזִילָה קִיָּיֶמֶת לִיכָּא מַצָּנָה כָּלָל וְאֶפְי' בְּגִדוֹל דְּהוּי כְּגוֹזֵל וּמֵאֲכִיל.

וממילא כְּשֶׁהֲגִזְזִילָה קִיָּיֶמֶת גּוּף הַמְמוֹן שֶׁל לְנָה וְאֶפְי' קִטְנִים חֲיִיבִים לְהַחְזִיר. וְלַרִיב"ש שֶׁקוֹנָה הֲרַבִּית עֲבוּרָם.

קִטְנִים אֶפְי' גְּזִילָה קִיָּיֶמֶת פְטוּרִים דְּלֹאוּ בְּנֵי מִיעֶבֶד מַצָּנָה נִינְהוּ. גְּדוּלִים אֶפְי' אִין גְּזִילָה קִיָּיֶמֶת חֲיִיבִין לְקַיָּים מַצָּנַת הַשְּׁבִיבָה רַבִּית דְּחֲשִׁיב כְּאִילוּ הֵם לְקַחְוָהוּ מֵהֲלֹנָה בְּשַׁעָה שֶׁהָאֲפוֹטְרוֹפֶס לְקַחוּ כֵּיּוֹן שֶׁקוֹנָה עֲבוּרָם.

ובַּעֲה"ת ס"ל בְּמִחְלוֹקֶת זֶה כְּרִיב"ש וְס"ל נְמִי דְּרַבִּית חַיִּיב מְמוֹן: יא) וע"כ הַמְחַבֵּר לֹא חָשַׁשׁ לְשִׁיטַת בַּעֲה"ת דְּפֶסֶק (בְּסִי' קִס"א) דְּרַבִּית מְמוֹן גָּמוּר שֶׁל מְלֻנָּה וְאִין יוֹרְדִין לְנִכְסֵי וּבְמִחְלוֹקֶת הַרְשָׁב"א עִם הַרִיב"ש חָשַׁב לְסַפֵּק הַלְכָה כְּמֵאֵן וּפֶסֶק כְּחֻמְרֵי שְׁנִיָּהֶם דְּדֹאוּרִייתָא הוּא אוֹ שֶׁלֹּא רָצָה לְפִסּוֹק בְּזֵה כָּלָל.

וְהִבִּיא רַק דִּין הָאֲכִיל יְתוּמִים קִטְנִים. דְּבָזָה מִמֶּנּוּ פִּי אִם קָנָה עֲבוּרָם וְרֵאוּי לְחַיִּיב הִיתּוּמִים בְּלְקִיחַת הָאֲפוֹטְרוֹפֶס כְּהוֹכַחַת בַּעֲה"ת.

מ"מ יְתָמִי לֹאוּ בְּנֵי מִיעֶבֶד מַצָּנָה נִינְהוּ וְאֶפְי' כְּשֶׁיִּגְדְּלוּ פְטוּרִים כֵּיּוֹן דְּבְשַׁעָה לְקִיחַת הֲרַבִּית דְּמַחְמַת זֶה נִתְחַיִּיב לְהַחְזִיר קִטְנִים הִי' וְלֹא חַל הַחַיִּיב כְּסִבְרַת הַט"ז וּבִי"ד סִי' שַׁצ"ו). וְאִם לֹא קָנָה עֲבוּרָם הוּי כְּגוֹזֵל וּמֵאֲכִיל כְּנ"ל.

וּבְזֵה יֵצְאֵתִי יְדֵי חוֹבְתֵי מְכָל מַה שֶׁעָמְמוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּהַלְכָה זֹו: סִימָן קִס"א (סִימָן קִס"א סְעִיף א' כָּל דְּבַר אֲסִיר לְלוֹת בְּתוֹסְפַת [וְאֶפְי'לוּ] בְּכַחוֹת מְשֻׁנָּה פְרוּטָה יֵשׁ אִיסוּר רַבִּית. [טוֹר בְּשֵׁם הַרְמ"ה]).

ובטור בשם ר"י משמע דאפי' איסור ליכא מה"ת דכנייל לי' בהדי קרקע וכן משמע הלשון דפליגו. וכן משמע לי בתוס' (ריש איזהו נשף) דכתבו דכסף ואוכל לכלל ופרט אתא דדוקא מטלטלין וגופו ממון יצא קרקע שאינו מטלטלין ויצא פחות משנה פרוטה שאינו ממון ואי למעט פחות מש"פ רק מלאו גמור אתא.

פשיטא. דלמה עדיף מגזל.

אלא ודאי דבא למעט דגם איסור גרידא מן התורה ליכא: (ב) ולכאורה י"ל עפ"י סוגיית הש"ס דפרק ד' מיתות (נ"ז.) דקאמר גזל עכו"ם בישראל אסור פחות מש"פ.

ומקשה הא בר מחילה הוא ומשני נהי דבתר הכי מחיל לי' צערא בשעתא מי לית לי' ופירש"י הילכך גזל הוא אלא שאין ב"ד של ישראל נזקקין להשיבו דבתר הכי מחיל לי' ובישראל נמי אסור ומיעבר לא עבר דכתיב והשיב את הגזילה מידי דהשבה קרי גזילה. אבל עכו"ם דלאו בר השבון הוא כו' עיי"ש. ולפי זה ברבית דלכמה פוסקים לא מהני מחילה אח"כ ואפי' לדעת הרמב"ם דמהני מחילה.

הרי מפורש בדבריו דוקא פשאמר להשיבו ואח"כ מחל. ועי' מ"ש לעיל (סי' קמ"ו) וכיון דלא מהני מחילה.

שוב פחות משנה פרוטה בישראל כמו בגוי דאפי' על פחות מש"פ נהרג. ע"כ אצטריך מיעוטא ברבית מלאו גמור.

ולעולם י"ל דעכ"פ איסור גרידא מה"ת איתא. שוב מצאתי בן במל"מ (פ"ו מהלכות מלנה): (ג) אף ז"א דעל פרחין להתוס' אפי' במידי דלאו בר השבון עובר בלא תגזול.

שהרי הקשו בהא דמקשה הש"ס ל"ל דכתב רחמנא לאו בגזל דנוקמא בגזל עבדים פיון דניידי יעבור בלא תגזול. ואף דעבדים מפורש בהגזול דאין נגזלין.

על פרחין לומר כמ"ש הפנ"י דחייב והשיב ליתא בעבדים ומ"מ עובר בלא תגזול. וכ"כ הפנ"י.

וא"כ ע"כ הא דאינו עובר בפחות מש"פ לאו משום דבתר הכי מחיל לי' כמו שפירש"י אלא משום דבישראל לאו ממונא הוא. וא"כ הדרא קושיא לדוכתא קרא לפטור ברבית מלאו גמור למה לי (ד) ואמנם שעל המל"מ אין קושיא דאזיל לטעמי' (בפ"ו מהלכות מלנה) שפירש בקושיות התוס' דלוקמה בגזל עבדים כמו שפי' מהרש"א דהא דעבדים אין נגזלין הוא לפי האמת דלא מייסר קרא.

אבל למה דס"ד דמייסר. מוקי קרא בגזל עבדים.

אף הפנ"י דחה פי' מהרש"א: (ה) וכן נ"ל עוד הוכחה מדברי התוס' (ריש פרק לולב הגזול) דכתבו דאם הי' לראובן סופה בנוי' בחצירו של שמעון ותקפו שמעון והוציא מסופתו חשיב סופה גזולה ומשום שהיא ברשותו של שמעון.

וקשה מ"ש מעבדים דאף שהביאן לרשותו אין נגזלין. וע"כ כמ"ש הפנ"י דמ"מ עובר בלא תגזול.

וע"כ חשיב סופה גזולה. ועי' בריטב"א דפסול סופה גזולה פיעין מצנה הבאה בעבירה.

וע"כ פֿינן דעוּבֿר עלי' בְּלֵא תַגְזוֹל וְדַאי פֿסוּל. וְכִינּוּן דְּמוּכָח בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' דס"ל אפי' בְּמִדֵּי דְלֵאוּ בַר חַיִּיב הַשְּׁבָה עוּבֿר בְּלֵא תַגְזוֹל.

וע"כ פְּחוֹת מִש"פ דְּפִטוּר בְּגִזוּל. לֵאוּ מִשׁוּם דְּמַחֲזִיל בְּתֵר (הָכִי וְאִינוּ מְחֻנְיָב לְהַשִּׁיב.

אַלֵּא מִשׁוּם דְּלֵאוּ מְמוּנָא. א"כ קָרָא לְפִטוּר בְּרַבִּית ל"ל.

אַלֵּא וְדַאי קָרָא לְפִטוּר לְגַמְרֵי שְׁלֵא יְהִי אפי' אִיסוּר. דְּבַגְזוֹל אָסוּר מֵה"ת כִּמ"ש הֶרְמֵב"ם (פ"א מַגְנִיבָה וּפ"א מַגְזִילָה).

וְכַתֵּב הֵה"מ (פ"א מַגְנִיבָה) דְּפְחוֹת מִש"פ כְּדִין חֻצֵי שְׁיַעוּר בְּאִיסוּרֵין. קמ"ל בְּרַבִּית דְּאַפִּי אִיסוּרָא לִיכָא: ו) וְכֵן מִשְׁמַע בְּתוֹס' פֶּרֶק נַעֲרָה (מ"ו).

(דְּקָרָא לְפִטוּר בְּרַבִּית פְּחוֹת מִש"פ לֵאוּ לְפִטוּרוֹ מְלֵאוּ גְמוּר וְז"ל אַתְיָא שְׁימָה שְׁימָה. וְנִרְאָה דְלֵאוּ גז"ש גְמוּרָה הוּא מְדַבְעֵי בְּסִמוּף שְׁכָרְן בְּקַרְקַע אוּ בְּפְחוֹת מִש"פ מְהִי אַע"ג דְּאִין רַבִּית בְּקַרְקַע אַלֵּא דְנוֹקָא בְּכֶסֶף וְאִנְכֵל וְלֵא בְּפְחוֹת מִש"פ מְדַאֲמֵר בְּאִיזְהוּ נְשִׁיף ל"ל דְּכַתֵּב רַחֲמָנָא לֵאוּ בְּגִזוֹל לֵאוּ בְּרַבִּית לֵאוּ בְּאִזְנָא.

וְאִם יֵשׁ רַבִּית בְּפְחוֹת מִש"פ הָא אַצְטְרִיף לֵאוּ בְּרַבִּית לְפְחוֹת מִש"פ וְכו' עֵי"ש. וְלִכְאוּרָה הַלְשׁוֹן מְסוּרָס וְהִפּוּף דְּבָרִים יֵשׁ כָּאן דְּהִי לְהֵם לְנוֹטֵר דְּאִין רַבִּית בְּקַרְקַע וְלֵא בְּפְחוֹת מִש"פ אַלֵּא דְנוֹקָא בְּכֶסֶף אִנְכֵל.

דְּפְחוֹת מִש"פ ג"כ מְפָלֵל וּפְרָט דְּכֶסֶף אוֹכֵל נִימְעֻטִין לָהּ. אַלֵּא וְדַאי לֵא אִיצְטְרִיף מִיעוּט לְפְחוֹת מִש"פ אַלֵּא שְׁלֵא יְהִי אפי' כְּחֻצֵי שְׁיַעוּר אַבֵּל לֵאוּ גְמוּר בְּלֵא מִיעוּט לִיכָא.

וּא"כ לְחַיִּיב מוֹצִיא שֵׁם רַע פֿינן דִּילְפִינּוּ מֵרַבִּית לִיתֵי' בְּפְחוֹת מִש"פ דְּבְרַבִּית נְמִי לִיכָא חַיִּיב בְּלֵא קָרָא דְכֶסֶף אִנְכֵל וְגז"ש דְּמִש"ר מְעִיקֵר קָרָא דְבְּרַבִּית יְלִפִּינּוּ לָהּ וְעִיקֵר קָרָא בְּפִרוּטָה: ז) מְזַה לְדַעַת הַתּוֹס' הָא דְאַצְטְרִיף קָרָא דְכֶסֶף לְמַעַט פְּחוֹת מִש"פ הֵינּוּ שְׁלֵא יְהִי אפי' כְּחֻצֵי שְׁיַעוּר דְּאָסוּר מֵה"ת ח) אִיבְרָא דִק"ל לִמ"ש הַתּוֹס' חוֹלִין (ל"ג).

(סוּף ד"ה אַחַד נְכָרֵי דְהִיכָא דְלִישְׁרָאֵל אָסוּר מֵה"ת מְדִין חֻצֵי שְׁיַעוּר שׁוּב לֵא שְׁיִיף מִי אִיכָא מִיֵּדִי, וּא"כ מְדַפְרִיף פֶּרֶק ד' מִיתוֹת (נ"ט). בְּהָא דְמִי אִיכָא מִיֵּדִי וְהָרִי פְּחוֹת מִש"פ.

מְבוֹנָר לְשִׁיטַת הַתּוֹס' דְּפְחוֹת מִש"פ בְּגִזוֹל אפי' דִּין ת"ש אִין לוֹ וּא"כ קָרָא לְפִטוּר בְּרַבִּית לְמָה לִי ט וְנִרְאָה דְהֵנָּה לְכַאוּרָה מוּכָח כְּפִירֵש"י סְנֵהֲדֵרִין (נ"ז). הַנְּ"ל דְּהָא דִּישְׁרָאֵל לֵא עֶבֶר בְּפְחוֹת מִש"פ הוּא מִשׁוּם דְּבַתֵּר הָכִי מְחִיל לִי.

מְהָא דְמִשְׁנֵי שֵׁם (דָּף נ"ט) עַל הַקּוֹשְׁיָא דְמִי אִיכָא מִיֵּדִי הֵתֵם מִשׁוּם דְּלֵאוּ בְּנִי מְחִילָה נִינְהוּ. הָרִי מְפִנְרֵשׁ דְּפִטוּרָא דִּישְׁרָאֵל מִשׁוּם דְּבַר מְחִילָה הוּא.

וְהָרִי מְפִנְרֵשׁ (בְּדָף נ"ז) דְּרַק בְּתֵר הָכִי מְחִיל. הֵנָּה מְפִנְרֵשׁ דְּמִשׁוּם מְחִילָה דְּאַח"כ פִּטוּר מְחִילָה.

וְעַל כְּרַחֲמֵי כְּפִירֵש"י דְּאִין חַיִּיב גְזוֹל אַלֵּא בְּמִדֵּי דְּבַר הַשְּׁבָה: י) אַף כְּבָר פְּתַבְנוּ (בְּאוֹת ג') דְּלִשְׁיטַת הַתּוֹס' אִי אַפְשָׁר לֹמַר כֵּן. וְנִרְאָה דְּהָכִי פִּירוּשָׁא לְשִׁיטַת הַתּוֹס' לְטַעֲמִיזְהוּ בְּחוֹלִין דְּהִיכָא דְלִישְׁרָאֵל אָסוּר מְדִין ח"ש שׁוּב לֵא שְׁיִיף מִי אִיכָא מִיֵּדִי עֵי"ש.

אָלאַ דפּחות מש"פּ בַּגּוּל לאַ שׁינָה תּוּזי לאַצטרוּפּי. דאָס יגזול אַח"כּ עווד פּחות מש"פּ לאַ יצטורף דכּבּר נמחל הַראשון לאַחר שגזלו.

וא"כּ בב"נ דלאַ מחיל לאַ שׁינָה מי אַיפּא מידי. דבּישׂראַל פּהאי גוּנוּא דלאַ מחיל הרי אָסור מדין ח"ש.

יא) ולפי זֶה י"ל בְּרַבִּית אַי לאו קרא דכּספּ אוכל לכולל ופּרט הי' פּחות מש"פּ אָסור מדין ח"ש. דכּבּר פּתבוּ הפוסקים דרבית ממון גמור שׁל מלנה אלא מצנה עליו להשיבוּ ובפּחות מש"פּ דאפּי אָסור אַינ פּאן אלא משום דתּוּזי לאַצטרוּפּי.

וזה לאַ שׁינָה לענן חיוב השׁבּה. נמצא דמחילתו שאח"כּ לאַ מהני מידי וּשפּיר תּוּזי לאַצטרוּפּי.

בשׁלמא בַּגּוּל דבּגזילתו אַינוּ קונה אותו ואפּי אַכלו דמים הוא חייב. כּשׁמחל לו שׁוב אַינוּ מצטרף דכּבּר נפיק מתורת גזילה לתורת מתנה אַבל רבית דקונה אותו בלקיחתו ואָסורא דעבד עבד.

שפּיר מצטרף עם החצי פּרוטה שׁיקח עוד אפּי מחל לו דאין לו מה למחול דכּבּר נקנה למלנה ואף מצנה אַינ עליו להשיבוּ וּעדיין החצי פּרוטה בתורת רבית הוא אַצלו פּינן דמחילה דאת"כּ לאו פּלום הוא.

וע"כּ שפּיר אַיצטרוּפּי מיעוּטא דכּספּ שׁלא יהי' דין חצי שׁיעור. וּהיינו משום דכתב קרא להדיא כּספּ לאַ מהני תּוּזי לאַצטרוּפּי כּעין שׁפּתבּ בחי' הַר"ן (פּרק שׁבועות שְׁתים) דבשׁבועה לאַ שׁינָה דין חצי שׁיעור: יב) עוי"ל דהא דגזול פּחות מש"פּ מותר עפּימ"ש החכ"צ בּטעמא דח"ש אָסור משום דכּשׁאַכלו אַחשׁבּי.

ובגזול דהאָסור משום שׁמחסר אַת הנגזל. ונהי דהגזולן אַחשׁבּי מ"מ הנגזל לאַ אַחשׁבּי נגבּי דידי' לאו חסרון הוא.

אַבל בְּרַבִּית דכּתיבי תּרי לאוין נשׁף ותרבית וּהאָסור משום שׁממון המלנה מתרבה ג"כּ שפּיר אָסור משום דאַחשׁבּי כּמו פּל ח"ש. ואף דמסיק לאַ משפּחת תּרבית בלא נשׁף.

היינו לפי האַמת דפּחות מפּרוטה מותר דנתמעט מכלל ופּרט. ועוד דקרא בּשׁיעור מייירי דהיינו פּרוטה ויותר מבוארים דברים אלו עפּימ"ש התוס' פּרק השׁוכר אַת הפועל (ע"ב סוף ע"ב) דכל גזולן אַינ חיובו משום רבוי ממונא דגזולן שׁהרי לאַ קנאוּ רק משום חסרון הנגזל.

(דמ"מ נעשה אַינוּ בְּרַשׁוּתוּ ונחשיב חסרון לנגזל אַבל לאַ רינח לגזולן דשׁנייהם אַינם יכולין להקדיש]. וע"כּ לאַ שׁינָה אַחשׁבּי כּנ"ל.

אַבל רבית דקונה אותו כּמבואר בפוסקים דרבית ממון גמור. שפּיר חייב משום רבוי ממון דמלנה וּשׁינָה אַחשׁבּי.

ופּחות מש"פּ אָסור מדינא אַי לאו דמיצטי' קרא להדיא בכלל ופּרט: יג) ובזה יש ליישב קצת שיטת הרמב"ם דאָסור לגזול חצי פּרוטה דין תורה. וקשה מהא דסנהדרין (נ"ז).

(הנ"ל דפריד נהרי פחות מש"פ דמוכח דבישראל מותר. ומ"ש הלח"מ (פ"א מגזילה) שיש ליישב בדין דמ"מ מקשה פניו דב"נ חייב ובישראל הוא רק איסורא בעלמא ליתא.

שְהרי הרמב"ם פוסק (פ"ט מהלכות מלכים הלכה י') שלא ניתנו השיעורין אלא לישראל לבד וב"נ חייב בכ"ש. וע"כ ס"ל פשיטת התוס' דלא שייך מי איכא מידי רק במה דבישראל שרי לגמרי וקשה יד) ולמה שפתיבתי י"ל דע"כ פחות מש"פ אסור לגזול.

דאם נאמר שמוטרי יקנהו (וסברת בעל ספר יראים דאף דגזל גוי מותר אינו קונה אותו דעת יחידית הוא ולא קי"ל כן. וברמ"א (חו"מ סי' רפ"ג סעי' ב') מפירש להיפוך] ושוב יהי אסור משום דמונו מתרבה ג"כ ויהי אסור.

רק משום דאסור לו לקנותו דבזה אסור משום דאחשבי' ואינו קונה אותו ולא עביד איסורא. ושפיר מקשה הש"ס מי איכא מידי כו'.

פניו דב"נ חייב ואינו קונה אותו ומ"מ חייב וישראל לפי האמת שאינו קונה אותו לא עביד איסורא. ומ"מ שפיר כתב הרמב"ם אסור לגזול דכשנהנה ממנו שהוציא וכהאי גוונא עביד איסורא.

וכשגזלו הרי רוצה לקנותו ובאמת אסור ושפיר שייך לומר אסור לגזול רק דלא עביד איסורא משום דלא אהני מעשיו: טו) עוי"ל לדעת הרמב"ם דמ"מ עביד איסורא משום דרוצה לקנותו אף שבאמת אינו קונה אותו מ"מ הא עבר אמימרא דרחמנא.

וקושיות הש"ס ממזיק פחות מש"פ דאין ממונו מתרבה רק שחסר האחר ולא שייך אחשבי': סימן קסב א) ש"ך סק"א יש מחלוקת בין הפוסקים אי שייך רבית בהלואה קרקע. מקור הדברים (בדף ס"א) בתוס' סד"ה אם אינו ענין.

והא דאמרינן גבי בתי ערי חומה רבית גמורה ונתורה התירה התם הלנה מעות על הקרקע אבל קרקע בקרקע אפטר דשרי מה"ת. מבואר מדבריהם דמדברנן פשיטא דאסור.

אבל בחי' ה"ן כתב קרקעות אין בהם משום רבית שאילו הלנה חמש גפנים טעונות בשש הרי זה מותר כו' ומיהו הלנה פסף ואמר לתת רבית קרקע אסור וכדאמרינן לקמן גבי מתני' דמכר לו את השדה בהדיא עכ"ל.

ומדקאמר הרי זה מותר משמע אפי' מדברנן. ועוד מהרא"י שהביא ממתני' דמכר את השדה דהלואה מעות ורבית קרקע אסור.

ואי קרקע בקרקע נמי מדברנן אסור. א"כ מנ"ל לה"ן דהלואה מעות ורבית קרקע חמור טפי.

הא כולי סוגיא דמכר את השדה ברבית דברנן אמרינן אלא ודאי קרקע בקרקע אפי' מדברנן שרי: ב' ויש לדקדק בדברי ה"ן למה לא הביא ראית התוס' מבתי ערי חומה דמזה מוכח דאפי' מה"ת אסור מעות בקרקע.

ונראה דס"ל פ"ן דבתי ערי חומה יכול לסלקו בכל שעה נמצא שאין הבית קנוי לו בתוך שנה. שהרי יכול לסלקו.

דומה להא דאמרין לקמן האי משכנתא באתרא דמסלקי אין הבכור נוטל פי שנים דלא הוי מוחזק פ"ן שיכול לסלקו וכן שביעית משמטתו. וה"נ אם סילקו לבסוף לא הי' הבית קנוי לו לדירת השנה רק בכל שעה שדר בו פאילו אכל פירות הבית ברבית.

נמצא שאין זה רבית קרקע רק כמו רבית מטלטלין שלקט פירות חבירו ברבית. ע"כ הביא הרא"י ממפר את השדה ונתן מקצת מעות ואמר לו כל אימת שתראה הבא מעות וטול את שלך לוקח אוכל פירות אסור שמה לא יביא שאר מעות ונמצא לוקח אוכל פירות ברבית.

והתם אין המוכר יכול לסלקו מהשדה. ונהרי הקרקע קנוי ללוקח לפירות עד שיגיע הזמן ולא ישלים המעות ונשפיר הנה לי רבית קרקע ואעפ"כ אסור.

מוכח דכ"ן דההלואה הי' מעות אסור: ג) שוב מצאתי בסב"א זו דבתי ערי חומה חשיב רבית מטלטלין בה"ר"ן (פרק נערה) וז"ל שם ומכאן למדו בתוס' שהנותן קרקע ברבית מלנה אין בו משום רבית דאורייתא כו' והא דאמר' בע"ח רבית גמורה והתורה התירה התם זוזי דנביני חשיבי כהלואה ופירי דאכל שחר מעותיו.

אבל נתן קרקע ברבית מלנה אינו רבית של תורה כו' ומיהו ודאי מדרבנן אפי' בקרקע מיתסר דלא גרע מרבית דברים עכ"ל הצריף לענינינו. והנה שם דעת הר"ן בהדיא דאפי' רק הרבית הי' קרקע והלואה הי' מטלטלין אינו אסור מה"ת כמבואר בלשונו שכתב נתן קרקע ברבית "מלנה".

וכן מוכח מסוף דבריו שהביא ראי' דמדרבנן אסור מרבית דברים. ונהרי שם ההלואה הי' מעות.

וכ"ן דס"ל דאפי' הלואה מעות ורבית קרקע אין אסור מה"ת. א"כ מה תירץ בבע"ח דזוזי חשיבי כהלואה מ"מ הרבית הי' קרקע.

אלא ודאי כמ"ש דחשיב שנוטל הרבית בשעה שדר בו דקודם לא הי' שלו שהי' יכול לסלקו. וזה שכתב הר"ן שם (פ' נערה) ופירי דאכל הוא שחר מעותיו וכמ"ש.

ודומה להא דכתב הרמב"ם (פ"ה מהל' טוען הל' ה') תבעו שני חדשים שכנת בהצירי והלנה אומר לא שכנתי אלא חנודש אחד הני מודה במקצת. אף דרמב"ם ס"ל בא מחמת קרקע בקרקע.

ש"מ דירת בית מטלטלין חשיבי: ד) והנה הר"ן סותר משנתו מחי' לב"מ לבהלכות פרק נערה. שכתב' לב"מ ס"ל קרקע בקרקע מותר אפי' מדרבנן ומעות מלנה ורבית קרקע אסור [משמע מה"ת כמ"ש התוס' פאן בהדיא שהביאו ראי' מבתי ערי חומה דאי מדרבנן מנ"ל להר"ן לחלק בין הלואה ממון להלואה קרקע אימא דאידי ואידי דרבנן.

אלא ודאי לא ס"ל להר"ן בהא גזירה דרבנן] ואלו בפרק נערה ס"ל להר"ן בין קרקע בקרקע בין מעות על הקרקע מה"ת מותר ומדרבנן אסור. ומצינו כזה לפעמים בהר"ן

שפותר משנתו ממס' למס' שחזר בו וכן כמה פעמים ברש"י ושאר ראשונים: ה) אמר מעתה שלש שיטות בדבר.

שיטת התוס' והרא"ש קרקע בקרקע שרי מה"ת ואסור מדרבנן. מעות על הקרקע מה"ת אסור.

שיטת הר"ן בחי' והריב"ש (סי' קמ"ז) קרקע בקרקע אף מדרבנן מותר. מעות מלנה רבית קרקע אסור מה"ת.

שיטת הר"ן פרק נערה בין קרקע בקרקע בין מעות מלנה ורבית קרקע מה"ת מותר ומדרבנן אסור וכעין פתי ערי חומה לא תשיב רבית קרקע שהקרקע לא היתה קנוי' לו שכל שעה יכול לסלקו רק זה דר ברבית בבית.

והיינו טעמא דהלונני נדור בתצירי פתבו הרי"ף והרמב"ם ושאר פוסקים דהוי רבית קצוצה אף שלא התנה שיכול לסלקו מבית תוך הזמן פיון שלא השפיר לו הבית לדירה ברבית רק דור בתצירי אמר לו וכהאי גוונא לא תשיב קנין בבית פלל.

וכהא דאמרינן בב"ב (קמ"ז): שכ"מ שאמר פלוני נדור בבית הזה לא אמר פלוס. נמצא שאוכל הפירות ברבית וכעין פתי ערי חומה: ו) ולשיטת הר"ן (פרק נערה) הבנתי הא דמשפנתא באתרא דלא מסלקי מותר אפי' בלא נכייטא.

ולכאורה ק"ל טובא דמה סברא זו. דאי משום דלא יכול לסלקו בתוך הזמן תשיב אז פמכירה אצלו במעותיו ולאחר זמן הפמכירה חוזרת וחוזר זה למעותיו וזה לשדהו ובתוך הזמן היתה פמכירה ולא הלואה.

הלא כתב הר"ן בנדרים שמעמא דבר פדא דכל קנין לזמן אינו רק קנין פירות. נמצא שגוף השדה לא היתה מעולם של מלנה.

נמצא שמה שמחוייב לפרוע חובו אחר פלות הזמן אינו חלף שדהו שחוזרת אליו. שהרי גם מתחילה היתה של הלנה.

והמלנה לא הי' לו רק קנין פירות לזמן. וע"כ מתחילה לא פסק חובו.

ונמצא שהקנין פירות שהי' למלנה רק בשכר המתנת מעותיו ולא בשביל מעותיו עצמם נשגם בתוך הזמן הי' עליו חיוב לפרוע בכלות הזמן. דאל"כ מאין תחדש עליו חוב אח"ה פנ"ל: ז) אף לשיטת הר"ן פרק נערה וכפי"מ ש התוס' במתני' דלא ישפור בפחות דלהכי מותר משפנתא באתרא דמסלקי בנכייטא משום דחשבינן פמכירה קצת אפי' באתרא דמסלקי ולהכי מקילינן בנכייטא.

וע"כ דוקא באתרא דמסלקי דחשיב רבית מטלטלין פנ"ל ע"כ אף דהוי קצת פמכירה בעינו בנכייטא אבל באתרא דלא מסלקי דהוי רבית קרקע ואינו רק אסור דרבנן מקילינן בהו סברא דקצת פמכירה אפי' בלא נכייטא.

וכי היכי דהקילו בנכייטא דבלאו טעמא דכמכירה לא הוי רבית תורה כמ"ש התוס' רי"ד בחי' דהתנה עם הלנה שימפור לו ביתו בפחות לא הוי רבית קצוצה. וכיון דלא הוי רבית קצוצה מקילין בסברא דכמכירה.

ה"ה בלא מסלקי דרבית קרקע ג"כ לא הוי רבית תורה מקילינן ג"כ בסברא דכמכירה. ובודאי אם אמרינן דאפי' במסלקי הוי כמכירה אף הגוף כמכור.

שְׁהָרִי כֹּל הַגּוֹף מִמְּוֹשְׁכֵן עַד שְׁיִשְׁלֵם לוֹ וְאֵתִי שְׁפִיר: ח) שׁוֹב רְאִיתִי בְּחֵי הָרָ"ן שְׁפָתַב בְּמִשְׁפָּחָתָא בְּדִלָּא מְסַלְקֵי דְהוּי אֲבָק רְבִית. דמ"מ אם אמר הלנה תחילה שלא יאכל מסלקינן לי מפירי דכיון שנה מוחה עליו שלא יאכל רבית אעפ"י שאינו אלא אבק רבית אין נותנים לו רשות לאונקלו כו' עיי"ש.

ולכאורה דבריו צ"ע. דכבר קנה הקרקע לפירות וכאילו כבר לקח האבק רבית.

ואף דבש"ס מבואר פן. הרי בש"ס באתרא דמסלקי קאי דלא קנה הפירות עד שיקחם. אבל בדלא מסלקי הרי כבר גבה האבק רבית. ומוכח מדברי הר"ן דמ"מ לא תשיב גבה עד שיקח הפירי דמ"מ עדיין הפירי בשדה הלנה.

אף באמת אין ראיה. דבתשו' הרשב"א (סי' תרנ"א) העתיקה רלב"ח.

(סי' ק"ג) משמע להדיא [הג"ה. חפשיתי ולא מצאתי שם זה הדין להדיא.

המגיה] דאם נתן אבק רבית קרקע לא תשיב שפכר לקח. והדין שהוא ללנה ומשום דאם תאמר שאסור ליטלה יהי' בחזקת הלנה דקרקע תשיב ברשות מי שישכול להוציאה בדיינים.

וא"כ אף שחשיב רבית קרקע הרי אבק רבית קרקע ללנה. ודו"ק: ט) יש לעיין לדעת הר"ן בכחובות דהלנאת מעות ורבית קרקע מותר מה"ת.

מהא דלקמן (ס"ה.) האי מאן דמסיק תריסר זוזי דרביתא בחברי' ואגר לי' חצר דמתגרא בעשרה כי מפקינן מיני' תריסר מפקינן מיני' וכיון דיהיב לי' קרקע ואינו רבית דאורייתא נדינו כמו אבק רבית דאינה יוצאה בדיינים.

ולמה מפקינן מיני' כלל. ואולי יש לחלק דדוקא כשהבטיח לו קרקע ברבית אבל לא כשהבטיח לו מעות ונתן קרקע כיון שישם הקרקע במעות: י' ולפי זה נראה דאם הלנה במאה קרקע לפרוע לו קרקע במאה ועשרים תשיב רבית מטלטלין כיון שלעולם שם הקרקע במעות שהם מטלטלין.

והוי דומיא דפרע דירת ביתו ברבית מטלטלין שחייב: יא) ש"ך סק"ג עיי"ש. וטעם הדבר דבגזילה אף דאסור מה"ת מ"מ אינו בחיוב השבה כמפורש ב"מ (דף נ"ה).

(דוקא בהקדש דאתרבי מקרא יש חיוב השבה בפחות מפרוטה ולא בהקדיוט. והטעם פשוט דוקא איסור יש משום דחזי לאצטרופי ויהי' לאו גמור אבל לא יבא לעולם לכלל מ"ע רק מ"מ גוף החצי פרוטה לנגזל ויכולים להוציא מידו.

משא"כ רבית דמזון גמור של מלנה כדלקמן (סעיף ה') ובריטב"א פ"ק דקידושין. רק מצוה בעלמא עליו ובחצי פרוטה דליכא מצוה אין ללנה עליו כלום: סימן קסג א) מחבר סעיף ב' אבק רבית אם בא לצאת ידי שמים חייב להחזיר.

הנה דבר זה מחלוקת בין הראשונים. והר"ן בחי' כתב דהא מילתא תליא ברבית קצוצה לר' יוחנן דאינה יוצאה בדיינים אם חייב לצאת י"ש.

דאָבּק רבית לדיןן פֿמו רבית קצוצה לר' יוחנן. וְהפּוֹסְקִים דְּרַבִּית קצוצה לר' יוחנן פֿטור אפ"ל לְצֵאת י"ש הִבִּיאוּ ראי' מְדַפְרֵיהּ הַש"ס (ס"ב).

(לר' יוחנן מְהָא דְהַגְזֵלְנִין וּמַלְוֵי בְּרַבִּית אַעפ"י שְׁגָבוּ מִחֲזִירִין. וְאַמַּאי לָא מְשַׁנֵּי דְמִחֲזִירִין לְצֵאת י"ש.

וְהָר"ן דּוֹחָה מְדַקְרֵי לִי גְזֵלְנִים מְשַׁמַּע לִי דּוּמְיָא דְגְזֵלְנִים דְּמִחֲזִירִין בְּדִיּוּגִין. וְקוּשְׂיָא טוּבָא דְהָא בְּהַגְזֵל קָמָא (צ"ד): מוּקֵי לְהָא בְּרִיּוּתָא גּוּפָא מִחֲזִירִין לְצֵאת י"ש מְשׁוּם קוּשְׂיָא דְגְזֵלְנִים וּמַלְוֵי בְּרַבִּית שְׁהַחֲזִירוּ אִין מְקַבְּלִין מְהוּ.

וּא"כ בְּאַמַּת אַף הַגְזֵלְנִים מִחֲזִירִין רַק לְצֵאת י"ש. וְכַבֵּר הַקָּשׁוּ הַתּוֹס' קוּשְׂיָא זֶה עַל פְּרִיב"ן דְּלְצֵאת י"ש חֲטִיב: ב) וְלִיּוֹשֵׁב דְּבְרֵי הָר"ן נִרְאָה.

דְּהֵנָּה לְקַמֵּן (סְעִיף ז') וּבִשְׁ"ף (סְקִי"ב) דְּוָקָא אִם בָּא לְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה מְעַצְמוּ אִין מְקַבְּלִין מְמַנּוּ אָבֵל אִם עוֹמֵד בְּמַרְדּוֹ מוֹצִיאִין מְמַנּוּ בַע"כ. וְהוּא מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' פֶּרֶק הַגְזֵל.

וְהִבִּיאוּ ראי' מִכַּמְּה מְשַׁנֵּיּוֹת שְׁנַשְׁנָה בְּדִין הַשְּׁבֵת גְּזִילָה אֵלָא שְׁהַקָּשׁוּ ע"ז דא"כ מְהָ הַקָּשָׁה הַש"ס מְהָא דְהַגְזֵלְנִים וּמַלְוֵי בְּרַבִּית מִחֲזִירִין וְהִי בְּרִיּוּתָא לָא מְשַׁמַּע דְּמִיּוּרֵי בְּעַבְדֵי תְּשׁוּבָה.

(וְאַדְרַבָּה לְמָה דס"ד דְּמִחֲזִירִין בְּדִיּוּגִים. א"כ אִין עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה מְעַצְמָם): ג וְנִרְאָה לִיּוֹשֵׁב דְּבְּאַמַּת בְּגֵזֵלָן שְׁעוֹמֵד בְּמַרְדּוֹ מוֹצִיאִין מְמַנּוּ בְּדִיּוּגִין.

וְע"כ נִשְׁנָה כָּל דִּיּוּגֵי גְזִילָה אָבֵל בְּרַבִּית דְּאִין יוֹרְדִין לְנִכְסֵיוּ רַק שְׁהַב"ד כּוֹפִין אוֹתוֹ שְׁיַקְנֶה בְּעַצְמוֹ וְכַמ"ש בִּשְׁ"ף (סְק"ז). וְאַף דְּאָנוּס הוּא אַגַּב אֲנוּסִי וּמַצְוָה גָּמַר וּמַקְנֵי.

וְכַמוֹ בְּכָל מְקוֹם דְּאֲמַרִּינן כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שְׁיֵאמַר רוּצָה אָנִי. וְכַתֵּב הָרַמְבַּ"ם הִטַּעַם מְשׁוּם דְּרוּצָה לְהִיּוֹת יִשְׂרָאֵל לְכָל דְּבָר רַק שְׁיִצְרוּ תוֹקְפוֹ וְכִיּוֹן שְׁתַּשְׁשׁ יִצְרוּ וְאֲמַר רוּצָה אָנִי בְּאַמַּת נִתְרַצָּה יַע"ש.

וּא"כ שְׁפִיר מְקַשָּׁה הַש"ס מְמַלְוֵי בְּרַבִּית. דְּאַף דְּעוֹמֵד בְּמַרְדּוֹ.

מ"מ לְאַחַר שְׁיַכְפּוּהוּ וְיַקְנֶה בְּאַמִּירַת רוּצָה אָנִי. הָרֵי בָּא לְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְאִין מְקַבְּלִין מְמַנּוּ.

וְשׁוּב לְמָה יַכְפּוּהוּ תַחֲזִילָה שְׁיַכְפּוּהוּ לְהַשִּׁיב. וְלְאַחַר שְׁיַרְצָה לְהַשִּׁיב לָא נִקְבַּל מְמַנּוּ וְלֹא יִשׁוּב כָּלֵל וְלְמָה יַכְפּוּהוּ.

וּמְשַׁנֵּי מִחֲזִירִין לְצֵאת י"ש. וְשְׁפִיר הַפִּירוּשׁ מִחֲזִירִין בְּדִיּוּגִים דּוּמְיָא דְגְזֵלְנִים.

וְה"נ הַב"ד כּוֹפִין עַד שְׁיִשׁוּב. וְכִי תִימָא בְּשַׁעָה שְׁיִשׁוּב שׁוּב יְהִי הַדִּין שְׁלֵא יִשׁוּב.

לִיתָא דְלְצֵאת י"ש חֲטִיב לְהַחֲזִיר. וְשְׁפִיר יִשׁוּב רַק שְׁאִין מְקַבְּלִין וּמִחֲזִיר לְצֵאת י"ש.

וְשׁוּב שְׁפִיר מִתְחִילָה כּוֹפִין כִּיּוֹן שְׁעוֹמֵד בְּמַרְדּוֹ. דּוּמְיָא דְגְזֵלְנִים דְּמוֹצִיאִין כִּיּוֹן שְׁעוֹמֵד בְּמַרְדּוֹ וּמִיּוֹשְׁבֵינּוּ דְּבְרֵי הָר"ן: ד) מְכָל מְקוֹם עֵינְקַר תִּירוּץ הָר"ן מְדַקְרֵי לִי גְזֵלְנִים מְשַׁמַּע לִי דּוּמְיָא דְגְזֵלְנִים דְּמִחֲזִירִין בְּדִיּוּגִים קָשָׁה קָצָת.

והרי אפי' לדין אינו דומה לגזלן דיורדין לנכסיו ומלנה ברבית אין יורדין לנכסיו: ה) ומכל מקום באבק רבית דעת רוב ראשונים ה"א ש' וקרמב"ן והר"י מיגאש בתשו' דחייב לצאת י"ש.

וה"א ש' הולך בכל מקום בשיטת התוס'. והרי התוס' סוברים ברבית קצוצה לר' יוחנן אפי' בא לצאת י"ש פטור.

ומ"מ באבק רבית סובר דחייב לצאת י"ש. משמע דס"ל דלאו ה"א בהא תליא: ו) וכן הוא מסביר דלר' יוחנן פיון דליפא מצוה פלל בחזרת רבית מהיכי פיתי יתחייב לצאת י"ש, אבל ברבית דרבנן לדין כמו שברבית של תורה מחויב להשיב מה"ת פן ברבית דרבנן מדרבנן.

רק שאין מוציאים בדינין כמו גזל דרבנן דקי"ל דלא כר' יוסי, והוי רק גזל מפני דרכי שלום. ואין מוציאים בדינין.

כמו כן באבק רבית לדין. ובגזל דרבנן משמע ג"כ דחייב לצאת י"ש והב"ד אומרים לו להשיב רק שלא יכפוהו: ז) וראי' לזה דבשבועות הדינין מדמי ה"א דמשביעין אותו שבועות ה"א לדין דלא נחתינן לנכס'.

ה"נ אם אינו רוצה לישבע לא נחתינן לנכס' ומשמע דה"א ס' מדמה כמו בגזל דרבנן אין כופין. ה"נ אין כופין אותו שישבע.

מדפריה שם אהא דמשמתינן לי' אם אינו רוצה לישבע האי נקטי' בכוכס' דלנקטי' לגלימ' ומה קושיא באמת כופין אותו על השבועה. והרי בידו לישבע ולפטור רק אם אינו רוצה אין מוציאים ממון אבל כפי' על השבועה שפיר דמי.

אלא ודאי ה"א ס' מדמי דכמו התם אין כופין על הממון ה"נ אין כופין על השבועה. ואי אמרת דהתם אין הב"ד אומרים לו פלל להשיב.

ה"נ לא יאמרו לו הב"ד פלל לישבע. ועל פרחין חלוק דין שבועת ה"א מדין גזל דרבנן. ומה מקשה ה"א ס' האי נקטי' בכוכס' כו'. אלא ודאי גם בגזל דרבנן הב"ד אומרים לו להשיב רק שהם לא יכפוהו.

וכן משמע להדיא בס' תקפו פהו להש"ף ז"ל הובא בקצה"ח (סי' פ"ט) בכל הנשבעין ונוטלין לא נחתינן לנכס' כמו בגזל דרבנן. והרי מ"מ אומרים לו שישלם.

וה"נ באבק רבית מחויב לצאת י"ש רק שאין כופין: ח ואי קשיא למה בנשבעין ונוטלין לדעת הש"ף לא נזכר לצי"ש רק הב"ד אומרים לו סתם לשלם. ואם לא רצה אין כופין] ואלו ברבית אומרים לו רק לצאת י"ש שמים.

י"ל עפ"י דברי התוס' סנהדרין בד"ה לא קבלינהו דמי שמחויב לצי"ש והחזיר מפני שסבר שמחויב אף בדיני אדם אסור לקבל ממנו דחשיב נתינה בטעות. א"כ ה"א באבק רבית אם יאמרו לו הב"ד סתם שישלם יחשוב שמחויב גם בדיני אדם שישלם ויהיה נתינה ב זעות ויהי' אסור ללנה לקבל.

אָבֵל בְּנִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין הַנּוֹט. יוֹדֵעַ הָאֵמֶת שֶׁנִּשְׁבַּע ע"כ אוֹמְרִים לוֹ סֵתֵם לְשֵׁלֶם: ט) וְלִפִּי זֶה בְּגִזֵּל דְרַבְּנָן אוֹמְרִים לוֹ שֶׁיָּשׁוּב לְצִי"ש וְאֵף שֶׁלֹּא נִזְכָּר תִּיבַת לְצִי"ש.

כִּינּוּן שְׁאוּמְרִים לוֹ הַדִּין שֶׁלֹּא יִכְפוּ אוֹתוֹ הַיָּינוּ לְצִי"ש. אָבֵל בְּנִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין אֵין אוֹמְרִים לוֹ פֶּלֶל שֶׁלֹּא יִכּוּפוּ אוֹתוֹ.

וּמָה שֶׁבִּשְׁבוּעַת הַיִּסָּת אִם לֹא רָצָה לִישָׁבַע מְנַדִּין אוֹתוֹ וּבְאֵבֶק רַבִּית אִם אֵינוֹ רוֹצֵה לְהִשָּׁיב אֵין עוֹשִׂין לוֹ פְּלוּם. דְּבִשְׁבוּעַת הַיִּסָּת אֵי אֶפְשָׁר שֶׁהַב"ד לֹא יַעֲשֶׂוּ לוֹ פְּלוּם רַק נִחְיִיבוּ בְּדִינֵי שְׁמַיִם.

שֶׁהוּא יֹאמֵר בְּשָׁמַיִם יוֹדֵעִין הָאֵמֶת שֶׁאֵינוֹ חַיִּיב פְּלוּם. וְע"כ מְחַשְׁבִּין אוֹתוֹ עֲבָרְיָן בִּיְדֵי אָדָם וּמְנַדִּין אוֹתוֹ שְׁלֵשִׁים יוֹם.

אֵף לֹא לְעוֹלָם דֹּא"כ יִהְיֶה כּפִי וְדו"ק. כֵּן נִרְאֶה בְּיֹאזֵר שִׁיטַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּחַיִּיב לְצִי"ש: (י) וְלִדְעַת הַסּוֹבְרִים בְּאֵבֶק רַבִּית אִפִּי לְצִאָת יְדֵי שְׁמַיִם פְּטוּר נִרְאֶה עַפ"י מָה שֶׁבִּיֶאֱרָנוּ (ס"א קמ"ה אוֹת ד') דְּכַרְבִּית דְּרַבְּנָן אֵינוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם נִשְׁוֶה רַק מִשּׁוּם תְּרַבִּית.

וְאֵלוֹ עֲשֶׂה דְהַשְׁבַּת רַבִּית יִלְפִינָן לָהּ מְקַרָּא דְנוֹחֵי אַחִיָּה עִמָּהּ אֶהְדַּר לִי כִּי הֵיכִי דְנִיחֵי בַּהֲדָוָה. וְהַיָּינוּ כִּינּוּן שֶׁהוּא נִשְׁכּוֹ וְנִטְלָה חֵיווּתוֹ מְחַוֵּיב לְהִשָּׁיב כִּי הֵיכִי דְנִיחֵי.

כֵּן פִּירֵשׁ הַרְשֵׁב"א פֶּרֶק הַגּוֹזֵל בְּתָרָא. וּפְשׁוּט.

וּכְרַבִּית דְּרַבְּנָן שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵר פֶּלֶל מִשּׁוּם נִשְׁוֶה רַק מִשּׁוּם שֶׁמְמוֹנָה נִתְרַבָּה. וְהָרִי הָעֲשֶׂה אֵינוֹ בָּא פֶּלֶל לְחַסֵּר רַבִּית הַמְלֻנָּה רַק לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹן הַלְנָה כִּי הֵיכִי דְנִיחֵי ע"כ אִפִּי לְצִאָת י"ש אֵינוֹ מְחַוֵּיב.

וְכֵן דַּעַת הַרְשֵׁב"א ב"ק ע"ה הוֹבָא בְּבִיאוּרֵי הַגָּר"א דְּאִפִּי לְצִי"ש אֵינוֹ מְחַוֵּיב. וּמ"מ לְדִינָא פְּשִׁיטָא דְנִקְטִינָן כְּדַעַת רֹב פּוֹסְקִים וּפְסֵק הַש"ע דְּחַיִּיב לְצִאָת יְדֵי שְׁמַיִם: סִימָן קסד א) סְעִיף ג' אֵבֶק רַבִּית אִם תִּפְסֵ לְנָה מִשָּׁל מְלֻנָּה מְפַקִּינָן מִיָּנִי.

וְדַעַת הַרְאָב"ד דְּמַהְיֵי תְּפִיסָה בְּאֵבֶק רַבִּית. וּבַחֲזִי הַר"ן הַשִּׁיג עָלָיו מָהָא דְּאִיתָא (בְּדָרָה ס"ז) הַאי מִשְׁפַּנְתָּא בְּאִתְרָא דְּמַסְלָקֵי אֶכְלָ שִׁיעוּר זוּזֵי מְסַלְקִינָן לִי אֶכְלָ טְפִי לֹא מְפַקִּינָן מִיָּנִי וְלֹא מְחַשְׁבִּינָן מִשְׁטָרָא לְשִׁטְרָא וְהָרִי הַלְנָה תוֹפְסוֹ שְׁמוֹחֶזֶק בְּמִזְמוֹן שֶׁבִּשְׁטָר אַחֵר (דְּהָא ס"ל הַשְׁתָּא סְלוּקֵי בְּלֹא זוּזֵי לָאוּ אִפּוּקֵי מִיָּנִי הוּא).

וּמִזָּה הוֹכִיחַ עוֹד הַר"ן דְּאִפִּי לְצִי"ש פְּטוּר. דַּס"ל לְהַר"ן בְּכָל מְקוֹם דְּחַיִּיב לְצִאָת י"ש מְהֵי תְּפִיסָה.

וְהַמְחַבֵּר דְּפִסֵּק חַיִּיב לְצִי"ש וְתְּפִיסָה לֹא מְהֵי ס"ל כְּשִׁיטַת רִיב"ש (ס"א שַׁצ"ב) שֶׁהוֹכִיחַ מְכַאֵן דְּלְצִי"ש לֹא מְהֵי תְּפִיסָה [הַיָּפּוּף דַּעַת הַר"ן רַבּוֹ] וְכֵן פְּסֵק הַש"ע (ח"מ ס"א כ"ח סק"ב) בְּשֵׁם מְהַרְש"ל: ב) וְלִינִשְׁבַּע דַּעַת הַרְאָב"ד נִרְאֶה דַּס"ל כְּדִפְסֵק הַש"ע דְּחַיִּיב לְצִי"ש.

וּס"ל כְּדַעַת הַר"ן בַּחֲזִי דְּכָל שְׁמַחְוֵיב לְצִי"ש מוֹעִיל תְּפִיסָה. וְעַל כֵּן מוֹעִיל תְּפִיסָה בְּאֵבֶק רַבִּית.

ומהא דלא מחשבינו משטרא לשטרא אין ראי'. שְהַרִי פְתַב הַרְשָׁפִיא הוּבָא בְרַ"ן פְּרָק
שְׁנֵי דִינֵי גְזֵירוֹת דְשִׁטְרוֹת לְאוּ בְּנֵי גְּוֹבֵינָא נִינְהוּ.

וה"נ אינו יכול לתפוס החוב שמגיע אצלו על האבק רבית שמגיע לו: ג ואף שמפורש
בפוסקים דאם חייב לזה וזה לזה. ואין נ"מ בין בינונית לזיבורית].

יכול לנפות חוב על חוב ולישבע שאינו חייב כלום. היינו משום שגובה אצל עצמו מפת
שיעבודא דר"נ.

(ובקא דשנים שהוציאו שט"ח על זה דקי"ל כר' נחמן זה גובה וזה גובה ואינו יכול
לנכות מדר' נתן. היינו משום דאפי' הי' מגבהו למלנה נכסים שלו לא הי' יכול לחזור
לגבותם שמלנה שלו הי' מגבהו זיבורית ודו"ק).

אבל הכא שאינו מחויב רק לצי"ש לא שייך דר' נתן. דרף משל ראובן שהי' לו חוב על
שמעון ששמעון חייב לו רק לצי"ש ושמעון יש לו על לוי חוב גמור.

הא פשיטא שאין לוי מחויב לראובן לצי"ש. ואדרבא אסור לו ליתנו לראובן שיהי'
מחויב לשלם לשמעון שמחויב לו בדיני אדם חוב גמור.

וא"כ אם תפס ראובן משל לוי מוציאין מידו פנין שאין לוי מחויב לו לצאת י"ש. וה"נ
אינו יכול לתפוס אצל עצמו מדר' נתן פנין שהוא אינו מחויב לעצמו לצי"ש.

וכיון דלא מצי לתפוס מדר' נתן. שוב אינו יכול לתפוס החוב דשטרוֹת לְאוּ בְּנֵי גְּוֹבֵינָא.
ומינושב שיטת הראב"ד. ומ"מ לדינא פנין דקי"ל בכל מקום לצאת י"ש לא מהני תפיסה.

ה"נ לא מהני תפיסה באבק רבית וכפסק הש"ע: סימן קסה א) שם בפ"ה (סק"ד) דהיכא
דיש מחלוקת בין הפוסקים אי הוי אבק רבית או רבית קצוצה אין מוציאין מהלנה אי
תפס עיי"ש. וקשה לי פנין שדעת הש"ה (סוף סי' קע"ז) דאינו חייב המלנה להחזיר
מספק שדומה לשאר ספק ממון ואין הב"ד יכולים לכופו להקנות לו.

א"כ הוא אצל הלנה ודאי גזל. דאפי' באמת רבית קצוצה הוא פנין שלא חזר המלנה
והקנה לו הוא ממון גמור של מלנה.

דמהאי טעמא אין יורדין לנכסיו אף דעד שאתה כופהו בגופו כופהו בממונו כמ"ש הר"ן
פרק מי שהי' נשוי. אלא משום דאפי' הב"ד ירדו לנכסיו ויתנו ללנה לא יקנה הלנה.

ואינו דומה להלנאה למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא דמ"מ חייב ממון יש לו עליו רק
הנכסים אינם משועבדים. וע"כ אין הב"ד יכולים לירד לנכסיו רק מדין כופין אותו.

ומ"מ פשהנכסים יבואו ליד מלנה יקנה אותם כמו הזוכה מן הפקר. דרשות בעלים שיש
עליהם אינו מעכב עליו מלנכות בהם.

שְהַרִי הַבְּעָלִים חֵיבִים לוֹ וְאִינוּ גּוֹזְלִים מֵאֵתָם כָּלּוּם מִשָּׂא"כ בְּרַבִּית שְׂאִין שׁוּם חֵיבִים מְמוֹן
עָלָיו וְכִמוֹ שְׁחִילָק הַרִיטְבָ"א הוּבָא בִשְׁטַמ"ק בְּעֵנִין מְחִילָה דְלֹא מְהַיְבֵי בְּרַבִּית. דֵּאִין חֵיבִים
מְמוֹן אֶלָּא מְצִנָּה לְשָׂמִים.

ואינו דומה לחוב למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא דמ"מ יש חיוב ממון עליו עיי"ש. והכין הוא ברורא דהא מילתא.

וא"כ אף כשהלנה תופסו אינו קונה אותו ונהוי נדאי גזל. ואף שאם הי' דיוע שהיא רבית קצוצה לא הי' הב"ד מוציאין לסייע ידי עוברי עבירה.

נהרי הב"ד הי' כופין המלנה להקנות ללנה. אבל עכשיו שספק הוא ואין מחויבין המלנה להקנות.

שוב מוציאין מהלנה דנדאי גזל הוא אצלו וצ"ע. הנה.

אולי זה עצמו הוא כוננת הש"ך במה שסיים ועיין לקמן ס"י קע"ז. המגיה: (ב) ויש לעיין ברבית קצוצה שתפס הלנה ממלנה ואח"כ מת המלנה מחויב הלנה להחזיר ליו"רשים כיון שלא קנאו הלנה רק כל זמן שהי' בחיים הי' הב"ד כופין אותו להחזיר.

אבל כיון שמת והבנים אינם מחויבים. שוב מחויב להחזיר.

אף מש"ך ה"ל לא משמע כן. שו"ר בס' ישועת ישראל שכתב כן דמחויב להחזיר ליו"רשים.

אף צ"ע מש"ך ה"ל: סימן קסו (א) סעיף ד' מחבר לא אמרו דאבק רבית אינה יוצאה בדיינים אלא כשאכל המלנה מדעת הלנה אבל אם קודם שאכל טען עליו שלא יאכל והוא הוציא ממנו על פורחו בדיני נכרים או בדיני ישראל שטעה והכריחו לשלם יוצאה בדיינים.

ראוי לבאר אם גבה סתם לא מדעת הלנה גם לא בע"כ שמיקח בו רק הגיע לידו מעות הלנה שלא מדעת הלנה. ולכאורה נראה דנאק שהלנה נתן לו מדעתו נעשה שלו.

אבל בסתמא כיון שאבק רבית אין מוציאין תחילה מלנה למלנה. א"כ לא הי' חייב לו כלום.

דאי אמרת דאבק רבית אף שאין מוציאין מלנה למלנה זה מחמת איסור אבל באמת חייב לו. א"כ אפי' לקח בע"כ של לנה למה יוציאו ממנו.

כיון שחייב לו. הרי זכה במעות ואבק רבית אין מוציאין ממלנה.

אלא נדאי אבק רבית לא חשיב שהלנה חייב לו: (ב) איברא דהריטב"א פ"ק דקידושין (דף ו'): בהא דפריף הש"ס רבית מעלייתא הוא. כתב הריטב"א לישנא בעלמא מקנשי אמאי קרי לה הערמת רבית אבל נדאי ממון רבית ממון גמור שאם גבה וזו רבית וקידושה בו מקודשת.

עד כאן. ומדבריו למדנו דאף כשקידושה בחוב רבית אי לאו דהמקדש במלנה אינה מקודשת היתה מתקדשת ברבית.

דאל"כ לא הי' צ"ל דמקנשי אלישנא רק על הדין שמקודשת מקנשה שמים. האחד דאינה מקודשת משום דרבית הוא אפי' אם הי' המקדש במלנה מקודשת ועוד היינו מלנה.

אֵלָא וְדַאי ס"ל חוּב רַבִּית חוּב גְּמוּר חָשִׁיב: ג) [נְכֵן מִשְׁמַע דְּעַת הַרמ"ה הוּבָא בַשְׁטמ"ק (פְּרָק הַגּוֹזֵל בְּתַרְא) דָּאָם הַיּוֹרֵשׁ גְּבַה רַבִּית שְׁהִי חָזִיב לְאַבּוּי אִין מוֹצִיאִין מִמְּנֹו דָּאִין הַיּוֹרֵשׁ מְוֹנְהָר בְּכָל תַּקְחָ (וּמַה שְׁלֵא אָמַר שְׁמֹנְתָר לְכַתְחִילָה לְיַקְחָ נְרָאָה מְשׁוּם דְּגוֹרָם לְאַבּוּי שְׁעֵבַר לְמַפְרַע בְּכָל תְּשִׁימוֹן.

דְּאִינוּ עוֹבְרָ בְּכָל תְּשִׁימוֹן אֵלָא אָם בָּא לִיְדֵי גִיבּוּי לְבַסּוּף). וּמוֹכַח דַּס"ל חוּב רַבִּית חָשִׁיב חוּב גְּמוּר ע"כ פִּינּוֹן שְׁהוּא לֹא עָשָׂה הַחוּב עֲלֵיו רַק אָבּוּי אִין אִיסוּר נוּ לְקַחְתּוּ.

אֵלָא אִי אָמַרְתָּ שְׁלֵא הִי חָזִיב לְאַבּוּי פְּלוּם מְמִילָא לֹא יָרֵשׁ פְּלוּם וְהָרִי הוּא הַגּוֹזֵל וְכִינּוֹן דְּמוֹכַח מְפּוֹסְקִים אֵלּוּ דְּאָפִי רַבִּית קְצוּצָה חָשִׁיב חוּב כ"ש אָבֵק רַבִּית]: ד) וְכֵן מוֹכַח בַּגַּמ' דְּהִיכָא דְּגָבַהּ הַמְלִנָה א"ר שְׁלֵא מִדְּעַת הַלְנָה וְגַם לֹא מִיְחָה בּוּ הַלְנָה אִין מוֹצִיאִין מִמְּנֹו מְהָא (דְּבַדְף ס"ז) דְּמַסִּיק רַב אֲשִׁי בְּמַשְׁכַּנְתָּא דַּא"ר אָפִי אָכַל טְפִי לֹא מְפָקִינּוּן מִיְנִי' מ"ט סְלוּקִי בְּלֹא זוּזִי אָפּוּקִי מִיְנִי' הוּא עֵבַד ר' אֲשִׁי עוֹבְדָא בֵּיתוּמִים קַטְנִים פְּגָדוּלִים.

וְהָרִי מַה שְׁלַקַח אָבֵק רַבִּית אֲצֵל הַיְתוּמִים הִי שְׁלֵא לְדַעְתָּם דְּלֹאוּ בְּנֵי דְּיַעֲבָה נִינְהוּ וְלֹאוּ בְּנֵי מַחִילָה נִינְהוּ. הָרִי לְהַדְיָא דְּאָפִילוּ לְקַח שְׁלֵא מִדְּעַת אִין מוֹצִיאִין מִמְּנֹו: ה) וְהָא דָּאָם מִיְחָה בּוּ הַלְנָה וְגָבַהּ מוֹצִיאִין מִמְּנֹו.

הַיְיָנוּ טַעְמָא דְּכִינּוֹן שְׁמַחְמַת אִיסוּר הִי מְוֹתָר לְהַפְקִיעַ חוּב אָבֵק רַבִּית קְנָאוּ הַלְנָה פִּינּוֹן שְׁהוּא מְוֹחֲזָק בּוּ וְדוּמָה לְגוֹזֵל גּוּי לְמ"ד שְׁמֹנְתָר דְּקוֹנָה אוֹתוּ לְהִיּוֹת שְׁלוּ דְּלֹא כְּבַעַל ס' יָרְאִים. דְּכֵן פֶּסֶק הַרמ"א (חו"מ ס' רפ"ג) דְּמִי שְׁהִי לוּ פְּקִדוֹן שְׁלַ הַמוֹמָר זָכָה בּוּ פִּינּוֹן דְּמֹוֹתָר לְעַשְׂקוּ.

וְה"נ כְּשֶׁהַלְנָה מִיְחָה בּוּ וְלֹא רָצָה לְשַׁלֵּם לוּ הָרִי נְתַפְנִין לְקַנּוּתוּ וְזוּכָה בּוּ. אָכַל כָּל זְמַן שְׁלֵא גִילָה דְּעַתוּ שְׁרוּצָה לְהַפְקִיעַ הַלְנָתוּ חָשִׁיב חוּב.

וְדוּמָה לְגוּי שְׁמַכְרָ חוּבוּ לְיִשְׂרָאֵל דָּאָף שְׁהִי הַיִּשְׂרָאֵל מְוֹתָר לְהַפְקִיעַ הַלְנָתָ הַנְּכָרִי בְּמַקּוּם דְּלִיכָא חִילוּל הַשֵּׁם מְחֻזָּב לְשַׁלֵּם לְיִשְׂרָאֵל כְּדַאיְתָא (בְּסִי' ש"ס"ט). וְהַיְיָנוּ מְשׁוּם דְּכָל זְמַן שְׁלֵא הַפְּקִיעַ חָשִׁיב לְנְכָרִי וְה"נ בְּזָה: ו) שׁוּב רְאִיתִי בַשְׁטמ"ק (דְּף ס"ז): בְּהָא דְּאִיזִיל נְאִיְתִי זוּזִי.

בְּשֵׁם הַרמב"ן דָּאָם אָכַל שְׁלֵא מִדְּעַת הַלְנָה מוֹצִיאִין מִיְדוּ. וְהַקְשָׁה לְעַצְמוּ מִיְתַמִּי דְּלֹאוּ בְּנֵי מַחִילָה נִינְהוּ.

וְתִירֵץ דְּמַסְתַּמָּא בְּמִילְתָא דְּאִבְוֵהוֹן קְיָיְמִי וְכ"כ הַב"י (ס' קע"ב) בְּשֵׁם תַּלְמִידֵי הַרְשֵׁב"א. וְהַנְּהָה מְפּוֹרֵשׁ לְהַפְּוֹף מַמַּה שְׁהוּכַחְנוּ מְהָא דְּהַרִיטְב"א קְוִדּוּשִׁין אָף צְרִיף לְיִינְשֵׁב הָא דְּהַרִיטְב"א: ז) וְנִרְאָה דְּהַנְּהָה הַרמב"ם (פ"א מֵהַלְכוֹת גּוֹזֵלָה ה"ד) אִינְהוּ עוֹנֵשׁק שְׁבָא מְמוֹן חֲבִירוּ לִידוּ בְּרַצוֹן הַבְּעָלִים וְכִינּוֹן שְׁתַּבְּעוּהוּ כְּכַשׁ הַמְמוֹן בְּחֻזְקָה וְלֹא הִתְחַזְּרוּ כְּגוֹן שְׁהִי לוּ בְּיַד חֲבִירוּ הַלְנָתָה אוּ שְׁכִירוּת וְהוּא תוֹבְעוּ וְאִינוּ יָכוּל לְהוֹצִיא מִמְּנֹו מְפָנִי שְׁהוּא אֵלִים וְקָשָׁה.

וְעַל זֶה נְאָמַר לֹא תַעֲשׂוּק אֶת רִיעֵךָ עַכ"ל. וְהַנְּהָה בְּגִיטִין (ל"ו: ב) בְּשִׁבְעִיעִית בַּזְמַה"ז דְּרַבְּנָן מְקַשָּׁה הַש"ס מִי אִיכָא מִיְדֵי דְּמַדְאוּרִיְתָא לֹא מְשַׁמְטָא וּמְדַרְבְּנָן מְשַׁמְטָא אָמַר אָבִי שׁוּא"ת הוּא רְבָא אָמַר הַפְּקָר ב"ד הַפְּקָר.

פירש"י ואמרו רבנן דתשמיט ונמצא הלנה גזלן על פיהם. שוא"ת הלנה יושב בטל ואינו עושה המצנה לפרוע חובו ולא עקר לי' בינדים וכהאי גוונא מותר לעקור דבר מה"ת פגון שופר לולב ודומיהן עכ"ל: ח) ויש לעיין דאינו דומה לשופר ולולב דבמה שהוא שוא"ת נעקר המצנה ולא איהו עקר לי'.

אבל הלנה אם הפרענו מחר וליומא אחר אינן בכך פלוג. ואם מסרב מלפרועו על דעת שלא לפרועו לעולם הרי עובר תיקף.

ואף אם הפרע אח"כ תחילה עבר רק שמתקן בהשבה. נמצא שהוא בסירובו לפרוע עוקר הד"ת ולא מאליהו הוא נעקר.

(ואין לומר פיון דמניעת הפרעון הוא שוא"ת ויכולים חכמים לפנותו מהפרעון שוב מה שכובש המזון ת"י אינו עושק כלל שאין למלנה עליו פלוג. דליתא שפבר ביארנו לעיל (סימן קמ"א) דבמקום שחכמים עוקרים בשוא"ת אין החיוב נעקר כלל.

דזה הי' חשיב עקירת דבר מה"ת בינדים שחכמים עוקרים החיוב. רק החיוב נשאר בחכמים התירו להיות יושב בטל ונעקר המצנה מאליהו.

וע"כ הקשו התוס' בסדין בציצית דמבטל המצנה בינדים שלובשו. ואף שאין האיסור הלבשה רק מניעת הציצית.

ובשבת שא"א לעשות ציצית מותר ללבוש בלא ציצית רק שבמה שלובשו הוא מבטל המ"ע דעשיית ציצית והא חכמים פטרוהו מגוף המצנה דעשיית ציצית ממילא אין איסור בלבשה. אלא נדאי המצנה נשארת במקומה: ט) אף לק"מ שהרי מפורש ברמב"ם דאינו עובר בלא תעשוק אא"כ תובעו המלנה.

וכן משמע פ"ק הכותב בעובדא דמלוגמא דשטרי דלא חשיב תפיסה אא"כ תבעיתנהו ולא יתבה ניהלוי'. וכיון דלא חשיב תפיסה לקנות ממילא אינו עובר בלא תעשוק דגזלן אינו בלא קנין.

ובשביעית בזמה"ז הרי תקנו חכמים שלא לתבענו כדכתיב לא יגוש (ואף אם עבר ותבעו הרי הב"ד יכפוהו לבטל תביעתו לומר משמט אני. ואפ"י המחזיר חובו בשביעית מאניו צריך המלנה לומר משמט אני כ"ש אם תבעו) וכיון שלא תבעו אין הלנה עובר משום לא תעשוק רק שמוטל עליו מצות פריעת בע"ח.

ומניעת תשלומין שוא"ת ויכולים חכמים לפנותו: י) ולפי זה באבק רבית שהמלנה רשע ומסתמא תבעו ואעפ"כ הדין שאסור לו לפרוע. וא"א לומר טעמא דאפ"י דשוא"ת דיש בה משום לא תעשוק ועוקר הלאו בינדים במה שמסרב מלפרועו על דעת שלא הפרענו לעולם.

וע"כ באנו לטעמא דרבא דהפקר ב"ד הפקר שחכמים הפקירו חובו. וע"כ פשגובה חשיב גזלן.

דאי אפשר לומר שבאמת חייב לו רק איסורא רכיב עלי'. דא"כ הי' עובר הלנה בלא תעשוק ואין חכמים יכולים לבטל ל"ת בקום ועשה.

אָבֵל בְּרַבִּית קְצוּצָה שְׁפִיר פֶּתַח הָרִיטָב"א דְּבִאֲמַת חֵיב לֹו רַק שְׁאָסוּר לְפָרוּעַ לֹו מֵה"ת:
(יא) וּבָזָה יִתְיַשֵּׁב דְּבָרֵי הַשֵּׁ"ף (סק"ח) שְׁפֶתֶת דָּאָם גְּבַה רַבִּית קְצוּצָה בְּעַל פְּרָחוֹ שֶׁל לְוָה
נְחִתִּינֵנוּ לְנִכְסֵי' וְהַקְּשָׁה הַגָּאוֹן רַעַק"א ו"ל דְּמֵאֵי אַרְיָא רַבִּית קְצוּצָה אִפִּי' אָבֵק רַבִּית נְמִי
אִם לְקַח בַּע"כ מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ מִדִּין גְּזֵל וְדֵאֵי נְחִתִּינֵנוּ לְנִכְסֵי'.

וּלְפַמ"ש בְּאָבֵק רַבִּית לֹא הִי צָרִיף הַשֵּׁ"ף ו"ל לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְזִיל קָרִי בִּי רַב הוּא בַּש"ע אִם
לְקַח א"ר בַּע"כ מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ מִדִּין גְּזֵל וּבְדֵאֵי נְחִתִּינֵנוּ לְנִכְסֵי'. רַק בַּר"ק דְּבִאֲמַת חֵיב
לֹו פְּדָבְרֵי הָרִיטָב"א קִידוּשִׁין.

בְּזָה לְמִדְּנוּ הַשֵּׁ"ף דַּמ"מ אִם בַּע"כ שֶׁל לְוָה לְקַח פִּינֹן שֶׁהִלְוָה לֹא רָצָה לְשַׁלֵּם לֹו קְנָאוֹ
הִלְוָה פִּינֹן שְׁמֹנֶתֶר לֹו לְעֶשְׂקוֹ פֶּמֹו בְּהַפְקַעַת הַלְוָאוֹת גּוֹי אִם הַפְּקִיעָהוּ נְפֹטֵר מִמֶּנּוּ פַּנ"ל:
(יב) וּלְפִי זֶה יֵהִי חֲמוּר אָבֵק רַבִּית מְרַבִּית קְצוּצָה דְּבִא"ר אִפִּי' בָּא לִיד הַמְלָוָה מְעוֹת הִלְוָה
וְתַפְסוּ לְחֻבּוֹ קוֹדֵם שֶׁהַפְּקִיעָהוּ הִלְוָה מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ וְנְחִתִּינֵנוּ לְנִכְסֵי'.

שְׁהָרִי ע"כ חֲכָמִים הַפְּקִירוֹ מְמוֹנֵו. אָבֵל בַּר"ק פֶּהֲאֵי גְּוֹנָא אִין יוֹרְדִין לְנִכְסֵיוּ רַק אִם לְקַח
בַּע"כ שֶׁהִלְוָה לֹא רָצָה לְשַׁלֵּם לֹו מְשׁוּם דְּקָנָאוֹ הִלְוָה: (יג) וְהִנֵּה בַּשְׁטַמ"ק (פְּרָק הַגּוֹזֵל
בְּתָרָא) בְּשֵׁם הַרְמ"ה דִּיּוֹרֵשׁ חוֹב שֶׁל רַבִּית שְׁגָבָה הַרְבִּית מִדְּעַתְי' דְּלָוָה פֶּטוּר לְהַחְזִיר.

מְבֹנָאָר דָּאָם לְקַח בַּע"כ חֵיב לְהַחְזִיר וּכְדָבְרֵי הַש"ע בַּא"ר פִּינֹן שֶׁהִי אָסוּר לֹו לִיטְלוֹ
וּלְקַח בַּע"כ הֵוִי גְּזֵלָן. וְה"נ לְכַתְחִילָה אָסוּר לִיטְלוֹ דְּגוֹרֵם אִיסוּר לְאָבִיו לְמַפְרַע לֹאוֹ דְּלֹא
תְּשִׁימוֹן [וּבְסוּף דְּבָרֵינוּ יִתְבָּאָר בַּעז"ה טַעַם אַחַר בְּדָבְרֵי רַמ"ה] מִמִּילָא גַם בְּדִיעָבַד אִם
עָבַר וּלְקַחוֹ בַּע"כ חֵיב לְהַחְזִיר.

אַף מְלִשׁוֹן הַשְׁטַמ"ק "מִדְּעַתְי' דְּלָוָה" מְשַׁמַּע קֶצֶת שְׁאָם לְקַחוֹ שְׁלֹא מִדְּעַת גַּם לֹא בַּע"כ
שְׁלֹא רָצָה לְשַׁלֵּם לֹו רַק שְׁמִמִּילָא בָּא מְעוֹת הִלְוָה לִידוֹ חֵיב לְהַחְזִיר. וּלְפַמ"ש פִּינֹן דַּמֵּה"ת
אָסוּר לְגַבּוֹת מִמִּילָא הִלְוָה מֵה"ת אָסוּר לְפָנוֹרְעוֹ וְא"צ לְהַפְקֵר ב"ד וְהִי מְחֻנְיָב לֹו וּמֵהַנִּי
גְּבִייתוֹ: (יד) וְעוֹד קָשָׁה עַל הַשְׁטַמ"ק בְּשֵׁם הַרְמ"ה לְפַמ"ש (בְּסִי קַמ"ד אוֹת ג') בְּשֵׁם
הָרִיטָב"א שֶׁא"א שְׁגָבִיית אַחַר יַעֲשֶׂה אִיסוּר עָלָיו לְמַפְרַע בְּשׁוּמָא עֵי"ש.

א"כ אִיף אֶפְשָׁר שְׁבַגְבִּיית הַיּוֹרֵשׁ יַעֲבֹר הַמּוֹרִישׁ לְמַפְרַע. וְא"כ אִפִּי' לְכַתְחִילָה יֵהִי מוֹתֵר
לְקַח הַרְבִּית אִפִּי' בַּע"כ שֶׁל לְוָה.

אֵלָא א"כ מוֹכַח דְּאָבִיו לֹא הִי לֹו פְּלָל חֵיב עַל הִלְוָה. דְּרַבִּית קוֹדֵם שְׁגַבָּאוֹ אִינוֹ מְחֻנְיָב
פְּלָל וְלֹא הִי לֹו מֵה לְהוֹרִישׁ.

וְזָה סוּתֵר מֵה שֶׁהוֹכַחְנוּ מְרִיטָב"א קִידוּשִׁין דְּחוֹב רַבִּית חוֹב גְּמוּר הוּא. מִיְהוּ בְּזָה י"ל
דְּאָסוּר לְגַבּוֹת הַרְבִּית שְׁיַרְשׁ מְאָבִיו מְשׁוּם קְלוֹן אָבִיו פֶּמֹו בְּדָבָר הַמְּסוּנִיִּים וְאִף דְּהֵתֵם בְּלֹא
עֲשֶׂה תְּשׁוּבָה אִינוֹ מְחֻנְיָב לְהַחְזִיר כְּכָר פְּתַבְנוּ (בְּסִי קַע"א אוֹת ד') דְּלֹא חֲשִׁיב מְקַלָּה פִּינֹן
שְׁאִינוֹ מְבַזְהוּ בְּיָדִים עֵי"ש.

אָבֵל בְּזָה שְׁבַגְבִּייתוֹ מְבַזְהוּ הָא קי"ל דְּאָסוּר לְבַזּוֹתוֹ אִפִּי' עַל עֲבִירָה שְׁעָבַר: (טו) וְעַלָּה
בְּדַעַתִּי לוֹמֵר שְׁדָבְרֵי הָרִיטָב"א קִידוּשִׁין דְּחוֹב רַבִּית חוֹב גְּמוּר הוּא אִינוֹ לְהַלְכָה. דְּהִנֵּה
ק"ל עַל הָרִיטָב"א בְּקִידוּשִׁין.

שְׁהָרֵי דַעַת הָרִיטְבֵ"א בְּקִידוּשֵׁינָהּ בְּמִתְנֵי דְהַמְקַדְשׁ בְּעֶרְלָה דְאִיסוּרֵי הַנְּאָה אִינוּ שְׁלוֹ. שְׁפָתַב דָּאָם עֲשֵׂה מְהַעֲרְלָה אֶפְרָ.

כָּל הַמְחֻזְקִים בְּאֶפְרָ זָכָה. וְהֵינּוּ מִשּׁוֹם דְּכָבֵר נַעֲשֵׂה הַפְּקָר.

וְעַל פְּרָחִין דְּס"ל אִס"ה אִינוּ שְׁלוֹ [דְּלֹא כַמ"ש רִישׁ לִילְבַּב הַגְּזוּל]. וְהָרֵי הַחֹב רַבִּית אִס"ה הוּא לְמַלְוָה שְׁאָסוּר לֹו לְגַבּוּתוֹ וְנַעֲשֵׂה הַפְּקָר.

וְשׁוֹב אֵין הַלְוָה חֲזִיב כְּלוּם. כְּמוֹ מִשְׁכּוֹנוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּיַד גֵּר וּמַת הַגֵּר כִּינּוּן דְּמִית פִּקְע לִי שְׁיַעֲבֹדֵי: טז) וְאֵין לֹוּמֵר דְּכְמוֹ שְׁדַעַת הַרַמ"ה דִּיּוֹרֵשׁ אִינוּ עוֹבֵר בְּלֹא תַקַח ה"ה לֹוּקַח וְיִכּוֹל לְמֻכָּרוֹ עֵי לְקַמְן סִי קַפ"ט אוֹת ה' בְּרַמ"א מִש"ש].

דְּלִיתָא דְּלֹוּקַח שְׁגָבָה הַרְבִּית כְּאִילוֹ גַבְאוּ הַמְלָנָה כִּינּוּן דְּשְׁיַעֲבֹד הַגּוֹף נִשְׁאָר אֶצֶל הַמְלָנָה וּמְחַמְתוֹ הוּא גּוֹבָה וְכַמ"ש הָרִיטְבֵ"א בְּגִיטִין בְּעֵנִין שְׁמִיטָה דְּאִיתָא בְּסַפְרֵי דְּחֹב שְׁיַרְשׁ אֵין שְׁמִיטָה מְשַׁמְטַת דְּכַתִּיב כָּל בַּעַל מִשָּׁה יָדוּ.

וְכַתֵּב הָרִיטְבֵ"א דְּלֹוּקַח אִינוּ כֹּן דְּקַרְיָנָא בִּי לֹא יִגְוֵשׁ כְּאִילוֹ גָּבָה הַמְלָנָה בְּעַצְמוֹ כִּינּוּן דְּשְׁיַעֲבֹד הַגּוֹף נִשְׁאָר אֶצֶל. וְה"נ לְעֵנִין רַבִּית דְּאֵין הַלֹוּקַח יִכּוֹל לְגַבּוּת.

וְאֶפְרָיִם יִמְכְּרֵנוּ לְנִכְרֵי וְיִגָּבָה הַנִּכְרֵי יִחְשַׁב כְּאִילוֹ גָּבָה הוּא. וְהוּא לֹו אִיסוּר הַנְּאָה גְּמוּר וְנַעֲשֵׂה הַפְּקָר וּפְקַע שְׁיַעֲבֹדֵי: יז) וְיִמְכָּרְח לֹוּמֵר דְּהָרִיטְבֵ"א רַק אֵלֵיבָא דְּאֶבְיֵי מַרִי דְּשַׁמְעַתָּא בְּקִידוּשֵׁינָהּ שְׁם אִמְרָה דְּאִמֵּר בְּתַמּוּרָה כָּל מִילְתָּא דְּא"ר לֹא תַעֲבִיד אֵי עֲבִיד מִהֵנִי דְּאִי ס"ד לֹא מִהֵנִי אִמְרָי לְקִי.

וְה"נ בְּלֹאוֹ דְּלֹא תַשְׁיִמוּן מִנְכָּרְח לֹוּמֵר דְּהַחֹב שֶׁל מְלָנָה. דְּאִי ס"ד אִינוּ שְׁלוֹ וְנַעֲשֵׂה הַפְּקָר וּפְקַע שְׁיַעֲבֹדֵי וְא"א שְׁיָבֵא לִיְדֵי גִיבּוּי וְאִיָּה עוֹבֵר.

אֵלֵא וְדֹאֵי גְּלִי קָרָא לְאֶבְיֵי דְּהֵנִי שְׁלוֹ יַח) וְאֵין לְהַקְשׁוֹת אֶפְרָיִם הַדִּין דְּהוּא שְׁלוֹ מ"מ כִּינּוּן שְׁאָסוּר לֹו לְגַבּוּתוֹ יִחְשַׁב כְּאִילוֹ לֹא הוֹעִיל וְכַדְאִמְרִינּוּ שְׁם בְּתַמּוּרָה בְּאוֹנֵס שְׁגִירֵשׁ דְּכִינּוּן שְׁחִיב לְהַחֲזִירָה אִינוּ לֹוּקָה לְאֶבְיֵי דְּס"ל הִיכָא דְּלֹא מִהֵנִי לֹא לְקִי.

הָרֵי דְּלֹאֶבְיֵי אֶפְרָ שְׁחַל הַגֵּט כִּינּוּן שְׁחִיב לְהַחֲזִיר חֲשִׁיב שְׁלֹא הוֹעִילוֹ מַעֲשִׂיו וְאִינוּ לֹוּקָה. ה"נ אֶפְרָ שְׁמַחְזִיב לֹו מ"מ כִּינּוּן שְׁאָסוּר לֹו לְקִיטְלוֹ יִחְשַׁב שְׁלֹא הוֹעִילוֹ מַעֲשִׂיו וְלֹא יַעֲבֹר.

וְכִינּוּן שַׁע"כ אִמְרָה הַתּוּרָה הִלְאוּ בְּמִקּוּם שְׁלֹא הוֹעִיל מַעֲשִׂיו שׁוֹב אֵין רֹאֵי דְּהַחֹב שֶׁל מְלָנָה. דְּלֹא קַשְׂיָא דְּבְּאוֹנֵס שְׁגִירֵשׁ לֹא עֲשֵׂה לָהּ כְּלוּם.

דְּמִתְחִילָה הִי לָהּ שְׁיַעֲבֹד שְׁאָר כְּסוּת וְעוֹנָה עֲלִיו. וְגַם עֲכָשְׁיוֹ יֵשׁ לָהּ עֲלִיו שְׁיַעֲבֹד זֶה שְׁיַחֲזוֹר וְיִשְׁאַנְגָּה וְיִתֵּן לָהּ הַנְּ"ל.

דְּהַמְצָנָה דּוּלוֹ תְּהִי לְאִשָּׁה הוּא שְׁיַעֲבֹד שְׁיֵשׁ לָהּ עֲלִיו מְלָנָה הַפְּתוּבָה בְּתוּרָה. שְׁהָרֵי אֵי אִמְרָה לֹא בְּעִינָא לִיתָא לְעֲשֵׂה.

א"כ הַמְצָנָה הוּא זְכוּתָהּ. מִשָּׂא"כ בְּרַבִּית הָאִיסוּר דְּאֵל תַּקַח לְשָׁמִים הוּא.

דְּאֶפְרָיִם מַדַּעַת הַלְוָה אִסוּר לְקַחְתוֹ וְהַלְוָה בְּאִמְתָּ נִתְחַיֵּיב לְשִׁלְמָ. א"כ אֵין לָאוּ זֶה זְכוּת הַלְוָה.

ע"כ חֲשִׁיב הַלְוָה מְחֻזְקֵי לֹו. וְשַׁפִּיר חֲשִׁיב הוֹעִילוֹ מַעֲשִׂיו בְּמָה שְׁהַלְוָה מְחֻזְקֵי לֹו.

רק איסור רכיב עלי' לשמים. ושפיר מוכח לאבני דהוי שלו.

אבל לדין דקי"ל פרכא דלא מהני והאי דלקי משום דעבר אמיקרא דרחמנא שפיר אמרינו דאינו שלו ונפקע שיעבודי: (ט) או י"ל בסגנון אחר דבב"מ (כ.) אמר אבני אפי' תימא ליתא לדשמואל דאמר המוכר שט"ת לתבירו וחסר ומחלו מחול.

ומבואר דמאן דלית לי' לדשמואל ס"ל שלא נשאר למלנה המוכר שום שיעבוד וקא דשיעבוד הגוף ליתא במכירה הוא אליבא דשמואל א"כ מה מקשה הש"ס בקידושין אדאבני רבית מעלייתא הוא.

הא אבני משמע דלית לי' דשמואל. ושפיר יכול המלנה למפוך חובו לגוי (או אפי' לישראל לדעת הרמ"ה דאינו עובר בלא תקח רק המלנה ולא יורש וה"ה לוקח) דגוי כשגובה לאו מחמתו גובה שלא נשאר אצלו שום שיעבוד ואינו יכול למחול ולא אס"ה הוא [ועיין לקמן סימן קפ"ט אות ה' המגיה] אבל לדין דקי"ל כשמואל וכשימפוך ויגבה הלוקח יחשב כאילו גבאו הוא וכמ"ש הריטב"א לענין שמיתא כנ"ל.

א"כ אס"ה הוא למלנה ואינו שלו ופקע שיעבודי. וע"כ נכונים דברי הרמ"ה דוקא שגבאו מדעתה דלנה דבע"כ גזל גמור הוא דלא הי' יכול לירש: (כ) אף יש לדון במ"ש למאן דלית לי' דשמואל מותר למוכרו די"ל דאז יעבור משום לא תשימון כמו עדים דעוברים בלא תשימון מיד פיון דאין בידם לקרוע השטר וכנ"ל (ריש סי' קמ"ד) בשם הריטב"א.

ה"נ כשמוכרו. וכיון דלית לי' דשמואל ואינו יכול למחול שוב עובר בלא תשימון ואסור למוכרו משום לאו דלא תשימון.

מיהו יש ליישב דמ"מ הקשה הריטב"א שפיר מה מקשה רבית מעלייתא הוא דילמא ס"ל לאבני כת"ק דראב"י דמלנה עובר בלא תשימון תיכף בהלואה א"כ איסורא דעביד עביד ומותר שוב למוכרו.

או י"ל דאינו עובר בלא תשימון. אא"כ גבאו לבסוף בעצמו.

משא"כ בגבאו הלוקח. פיון דגבית לוקח בהיתר.

ועי' בשערי משפט שנסתפק אם המיר הלנה קודם גבי' אם עובר למפרע בלא תשימון. ולפי זה אין חילוק בין רבית קצוצה או אבק רבית לעולם כל שלקחו שלא מדעת הלנה נחתנו לנכסי: סימן קסז א) סעיה ה' מחבר רבית דאורייתא שהווי בדרך הלואה בדבר קצוב יוצאה בדינינים שכופין ומכין אותו כו'.

כבר ביארנו (בסימן קס"ב אות י"א) דלא אמרינו בזה עד שאמה כופהו בגופו כופהו בממונו דאפי' יתנו הב"ד הממון לידו לא יקנה אותו ולא יקנים המצנה. ולפי זה האי מפין אותו היינו עד שיאמר רוצה אני.

וכבר כתב הב"י (סי' ר"ה) דכשעושה מעשה הנפך שמתרצה חשיב רוצה אני היינו ששתק וקבל דמים עיי"ש. וה"נ כשמתחזיר בעצמו חשיב רוצה אני.

ובחוב דכתב הר"ן (פרק מי שהי נשוי) דאף למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא יורדין לנכסיו בפניו דעד שאתה כופהו בגופו כופהו בממונו. הוא משום דבחוב פשבא לידו ודאי קונהו כמו הזוכה מן ההפקר דרשות הלנה שיש על הנכסים אינו מעכבו מלזכות בהם שהרי הלנה חייב לו ועיי"ש: ב' איברא דאפתי קשה מדברי הר"ן פרק נערה בצדקה יורדין לנכסיו בפניו אבל שלא בפניו לא.

והשתא ממנ"פ אם צדקה חיובא דממונא הוא הא קי"ל שיעבודא דאורייתא ואף שלא בפניו ירדו לנכסיו. ואי לאו חיובא דממונא רק מצנה עליו כמו רבית.

א"כ אפי' בפניו לא ירדו דלא יקנה אותם העני ואין לומר דצדקה הני ממון שאין לו תובעין וא"א לירד לנכסיו משום שיעבוד. ליתא.

דהתם במזון בנ"ו ובנותיו שמחויב לפרנסם מדין צדקה ונהרי יש לו תובעין. ואין לומר כמ"ש הכ"מ (סוף הלכות נחלות) משום דנותן צדקה בכל מקום שהוא במה"י.

דא"כ מה הנקשה להר"ן שם בנשחטה איך יורדין לנכסיו הלא שלא בפניו הוא. הא מ"מ אינו נותן צדקה במקום אחר: ג ואפשר לומר דהנה הר"ן הקשה שם איך כופין על הצדקה הלא מתן שכרה בצידה וכל מצנה שמתן שכרה בצידה אין כופין עלי' ומירץ הר"ן דשאני הפס דאיכא נמי לאני דלא תאמץ את לבך ולא תקפוך את ידך מאחרי האביון.

ולאונן אלו לא שייכי אלא פשהוא פאן ומאמץ לבבו וקופץ ידיו. והשתא י"ל דלעולם צדקה שיעבודא דממונא איכא אף שלא בפניו דליכא לאני ומשום עשה לא מצי לכפויי לדידי' גם מנכסים אינם יכולים לגבות דנכסי דבר אינש אינון ערבינ בי'.

וכל דלא מצי לגבות מדידי' בע"כ. כמו כן אין יכולים לגבות מנכסים.

וכהא דבכורות (דף מ"ח) בשני יוסף בן שמעון שקנו שדה בשותפות והוציא שט"ח על אחד מהם פינן דמינ' לא יכול לגבות גם מנכסים אינו יכול לגבות. ואף דאיהו גופי' שיודע האמת מחויב לשלם רק שהב"ד אין יכולין לגבות מדידי' [שאיןם יודעים מי החייב] ה"נ פינן שהב"ד אינם מוזהרין על העשה דצדקה לכפותו גם מנכסים לא יגבו.

ועדיין צ"ע: ד) בקצוה"ח (סי' ר"צ) הוכיח דצדקה שיעבוד נכסים יש. דאל"כ בנשחטה איך יורדין לנכסיו הלא אינו בר מצות.

אלא ודאי שיעבוד נכסים איכא כמו פדיון הבן דאיכא שיעבוד נכסים פדאיתא פרק יש בכור ולא גרע צדקה משאר מצות. ולא הועיל פלוג' דין צדקה כמו פדיון הבן אפתי אינו אלא בבר חיוב מצות.

שהרי כתבו התוס' בכורות (דף מ"ט): דחיוב פדיון עצמו חל כשהביא שתי שערות. אף דבכור חיובא דממונא מ"מ נצמח מחמת מצוה.

וכשהוא קטן שאין מחויב במצות אין פאן שיעבוד. וה"נ בשוטה פינן שאינו מחויב במצות.

וע"כ לומר בנשחטה כמו שתיירץ הר"ן על קושיותו דשלא בפניו הוא ות' משום דמסתמא ניחא לי': סימן קסח א) שם סעיף ה' מחבר אבל אין ב"ד יורדין לנכסיו. והוא מדברי הר"ן בשם הרשב"א מדאין הפנים חייבים להחזיר בשהמעות רבית בעין או בהניח להם אחריות נכסים ש"מ דמזון גמור של מלנה הוא וליכא חיובא דמזונא עלי' ככל רק מצנה בעלמא.

ודעת הרא"ה בס' החינוך דירדין לנכסיו. וכן נראה מרמב"ם בס' המצות שלא מנה העשה דוחי אחיה עמה במגן המצות.

והרמב"ן מנאו. וכתב המגילת אסתר בטעם הרמב"ם שהוא מ"ע אחת עם השבת הגזילה ונהרי בגזילה חיובא דמזונא ואי רבית לאו חיוב מזון לאו בני בקמא חדא גינהו: ב) וכן נראה מפסק המחבר לעיל (סי' ק"ס סעיף ה') דמהני מחילה ברבית כמו בכל גזל.

ואם לאו מזונא דלנה רק מצנה דמלנה. מ"ש מפנפך פנין דכופרא פפרא לא מהני מחילה כמ"ש התוס' ב"ק (מ"ג).

(בד"ה מאי לאו כופר. וכן כתב הראב"ד בשטמ"ק ב"ק (ק"ד): דאי חומשא פפרא לא מהני מחילה.

ואין לחלק דשאני התם שהוא פפרא על עבירה שעבר כבר. דה"נ העשה לתקן הלוא שפבר עבר [ולדעת הר"ן בשם הרשב"א דאין יורדין לנכסיו צ"ל דס"ל כמ"ש הריטב"א הובא בשטמ"ק דבאמת לא מהני מחילה ברבית.

ודברי המחבר לפענ"ד סותרין זא"ז וצ"ע: ג) ונ"ל עוד דאפי' לדעת מקצת הגאונים שהביא הרמב"ם ונהריטב"א דלא מהני מחילה ברבית אין מזה הכרח דאין יורדין לנכסיו. שהרי בכופר דלא מהני מחילה פנ"ל כתב הרשב"א ב"ק (נ"ח מ') דב"ד מגבין כשאר נזקין דעלמא.

והובא בהה"מ פ"י מהלכות נזקי מזון וכתב שזה דעת הרמב"ם. והטעם דאף דלאו מזונא דניזק רק חיובא לכפרת המזיק.

מ"מ הנכסים משועבדים לחוב פפרא זו. וה"נ ברבית אף דמצנה דמלנה.

מ"מ הנכסים משועבדים למצנה זו. רק טעם הרשב"א דברבית אין יורדין לנכסיו משום דגזה"כ לבר' לא אזהרי' רחמנא א"כ גזה"כ הוא ברבית דלא נשתעבדו נכסיו: ד' ואחרי נשיקת עפרו של הרשב"א ז"ל י"ל הטעם פנין דמצנה הוא וכשמת ונעשה חפשי מן המצות אנדא מצנותו.

ולא דמי לעולת ראי' דיורשים חייבים. וכן פדיון הבן פדאיתא פל זה בבכורות (נ"א): דשאני פדיון הבן דמצנה מתקיימת בבנו לאחר מיתת האב.

ואינו מצות האב רק מצות הבן על האב ונשתעבדו נכסי האב ג"כ למצות הבן [ונאפי' מת הבן אפתי שיהי' בי' פדיון שהרי מברכין אחר מיתת הבן על פדיונו וליש פוסקים גם שהחינוך].

וכן עולת ראי' אף לאחר מיתתו צורך גבוהה הוא כמו שפירש"י תגיגה (ז.) בד"ה ונאמרה לא יראו פני ריקם לצורכי אני שואל: ה) ותדע שאם עבר הרגל ולא תג אינו חייב באחריותו ולא אמרינו דנשתעבדו נכסי.

אלא ודאי משום דלא אשתעבד נכסי אלא לעולת ראי' ולאחר הרגל דאזדא עולת ראי' אזיל שעבוד נכסים. וכן פדיון הבן כשלא נשתייר אלא חמש סלעים ולאחר מיתתו נמכרו חצי נכסים פיון שלא נשתייר אלא חצי חמש אינו גובה מהם למ"ד דחמש ולא חצי חמש כדאיתא בבכורות (מח:).

ואף דנשתעבדו נכסים שיהרי תחילה הי' חמש סלעים. ומה בכך דעכשיו ליפא חמש שלמים ואין פאן מצוה מ"מ הנכסים נשתעבדו.

אלא ודאי הנכסים לא נשתעבדו רק למצוה וכשאזיל מצותו אזיל שעבוד נכסים. וכן בפופר שפתבו התוס' ב"ק (מ"ג).

(בד"ה מאי לאו דאם מת המזיק שוב אינו גובה דאין כפרה למתים. ואף דנשתעבדו נכסי בחייו כנ"ל בשם הרשב"א דב"ד מגבין כשאר נזקין.

אלא משום דלא נשתעבדו אלא לכפרה וכשמת ולא בר כפרה הוא אזיל שיעבוד נכסים. ה"נ כשמת המלנה אזיל מצות המלנה דמת לאו בר מצות ולא ממונא דלנה וזכות הלנה הוא.

שהרי אפילו אם הלנה רוצה למחול לא מהני דמצות המלנה הוא דליחי' בהדני'. וכבר פתבנו (בסי' קמ"ו) דאפי' לדעת הרמב"ם לא מהני מחילה ברבית רק כשאמר להחזיר לו כפר נתקיימה המצוה במה שנתחייב לו באמירתו ועיי"ש: ו) אף אף בלא זה י"ל פיון דכתיב וחי אחיך עמך אהדר לי' פי היכי דליחי בהדני'.

היינו דוקא כל זמן שהמלנה בחיים ג"כ ואם לא פן לא מתקיים דליחי' בהדני' וכיון דלא נתקיים המצוה אזיל שעבוד נכסים כמו בחמש ולא חצי חמש. פן נ"ל ברור: ז) וגדולה מזו משמע ברי"ו דכתב המקדש ברבית קצוצה שלקח מאתה אינה מקודשת.

משמע מזה דלא קנאו מלנה כלל. וראי' זו הביא במ"א ועיי"ש שהביא עוד ראיות.

ועוד יתבאר (בסי' קס"ט) דשיטת רש"י דרבית כשאר חוב שיורדין לנכסיו ומהני בי' מחילה. וע"כ נלפענ"ד עיקר לדינא דלא נשתנה מצות רבית משאר מצות וכופר דאף דכפרה הוא מ"מ נשתעבדו נכסי.

וידעתי בנפשי מאוד שאין דעתי הקלושה והעני' מכרעת בין הראשונים נ"ע בפרט שהמחבר פסק כדעת הפוסקים דאין יורדין לנכסיו. מ"מ הנלפענ"ד פתבתי: ח) ולפי זה יצא לנו דין חדש דאם מכר המלנה נכסיו הלנה גובה מהם כל זמן שהמלנה בחיים ואין לומר דהלוקח קונה אותם ביאוש ושינוי רשות.

וכרמי בר חמא שפירש ריש הגוזל ומאכיל בטעמא דהניח להם אביהם מעות של רבית אין חייבין להחזיר משום דרשות יורש כרשות לוקח דמי. והרי דלעולם חשיב יאוש ברבית שהלנה מתניאש.

וא"כ בלוקם דקני בשנינוי רשות קנה השיעבוד נכסים ביאוש ושנינוי רשות. ואף דאין יאוש לקרקע הוא משום דברשות בעלים קנימא.

אבל זה שאין לו אלא שיעבוד לבד לאו ברשותו קנימא. וכמו שפיתבו התוס' ב"ב דחוב תשיב אינו ברשותו.

ליתני לדעת הפוסקים דלא מהני מחילה ברבית (והריטב"א א שהוא בתרא נגד הרמב"ם סובר פן. והוא מובא בשטמ"ק).

שהב"י לא ראה אותו. וכבר פתבנו (בסי' קמ"ו) שנ"ל שאף הרמב"ם מודה לזה פנ"ל] וא"כ לא מהני יאוש הלנה.

ורמב"ח שפירש משום יאוש הוא משום דלא הנה ס"ל טעמא דלברני לא אזהרני רחמנא ולא הנה ס"ל דמצנה דמלנה הוא אלא זכות הלנה כמו בכל חוב ומהני מחילה ויאוש דידי. אבל למה דחזית רבא לברני לא אזהרני רחמנא ולא מהני מחילה דלנה.

ה"ה דלא מהני יאוש הלנה. וכן מפירש בריטב"א א שהביא בשטמ"ק שהוכיח מדלברני לא אזהרני רחמנא דלא מהני מחילה.

וא"כ לרמב"ח דלא הנה ס"ל הא דלברני לא אזהרני שפיר פירש מטעם יאוש. משא"כ לדידן לא מהני יאוש ושנינוי רשות.

וא"כ הלנה טורף מלקוחות שקנוו קרקעותיו. וכן גובה אם הרבית בעין אצל לוקח לפמ"ש המל"מ (פ"ח מהלכות מלנה הט"ז) דמחויב להחזיר הרבית עצמו הרי נשתעבד הרבית עצמו: סימן קסט א) שם סעף ה"ל בט"ז (סק"ג) העתיק דברי רש"י לפסק הלכה דבעינן תביעה.

ולפענ"ד דברי רש"י אינם לפסק הלכה. דנראה ברור דרש"י בא ליישב קושנית הראשונים דלברני לא אזהרני רחמנא הא נשתעבדו נכסי מחיים.

לזה תירץ רש"י דאין חיוב אא"כ תבעו בחייו וכשתבעו לאחר מיתה הא לא אשתעבדו נכסי רק לאחר מיתה. ואז תייל רשות יורשים.

דומה להא דתנן פרק יש בכור מת האב תוף שלשים יום פטורין. ועוד דתביעה שתובע להיורשים לא הוי תביעה לחייב אביו ולא נתחייב אביו כלל ולא חל שיעבוד על נכסיו.

וברייתא דהניח אביהם מעות של רבית ע"כ בלא תבעו לאביו דאם תבעו איך נוכל לרמי בר חמא דמפרש משום דרשות יורש פרשות לוקח והני יאוש ושנינוי רשות. הלא פשתבעו חזר מיאוש קודם שהי' שנינוי רשות ואתי דיבור ומבטל דיבור.

אלא ודאי בלא תבעו. וא"כ ניחא נמי לרבא דמפרש משום דלברני לא אזהרני.

ולא יקשה דאשתעבד נכסי מחיים פיון שלא תבעו בחייו. פן ברור ומדוק דק בלשון רש"י בקמה שפיתב שלא תבעו בחייו: ב) ולפי זה הרשב"א והר"ן והריטב"א שדקדקו מהא דלברני לא אזהרני דאין יורדין לנכסיו ולא מהני מחילה ברבית.

על פרחין לית להו דבעי תביעה דא"כ לא הי' ראיתם פלום. וא"כ פיון דפסק בש"ע דאין יורדין לנכסיו על פרחין לית לי' הא דרש"י.

ועוד דהרשב"א ונהר"ן ונהריטב"א רבים ובתראי נגד רש"י ז"ל וקיי"ל פנומייהו דלא בעי תביעה: ג) אף הטעם השני שפכתב הט"ז משום דכתיב וחי אחיה עמה וקא לא יבא לחיותו של לנה נראה.

ובקצוה"ח הביא דמיון לנה מהענקה וצדקה דלא שייך בי דר' נתן. אף פתב דכופין הלנה לתבוע את המלנה כדי שיקנים פריעת בע"ח.

אף אם קדם ומחל למלנה מועיל מחילתו פיון דלית בי דר' נתן עכ"ד: ד ונהנה אם באנו לדמותו להענקה וצדקה אפי' אם פבר גבה אין בע"ח גובה ממנו כמ"ש הש"ך (סי' צ"ו). אף יש לחלק בשלמא צדקה שהמצנה למלאות חסרון העני.

א"כ מה שמתפרנס העני בכלל המצנה ואז מתקנים עיקר המצנה בשעה שמתפרנס העני והנתינה לעני הכנה לזה. וכן לשון חכז"ל באבד סלע ומצאה העני ומתפרנס בה הקב"ה קובע לו שכר.

ע"כ אין בע"ח יכול לגבות מצדקה להפקיע מצנת הנותן. אבל מצנת השבת רבית.

הגם שהוא כדי שיתיא בה. היינו משום שלקח ממנו רבית וחסר חיותו.

מחויב להשלים מה שחסר שיוכל לחיות בה. וכשהשיב לו הרי תיקן מה שקלקל.

שגם מתחילה לא הי' פבר מתפרנס מהמעות רק שהי' יכול להתפרנס בה. וכשהשיב וגם עתה יכול להתפרנס הרי נגמר המצנה.

נמצא מה שמתפרנס בה אח"כ איננו ממצנת המשיב. ע"כ בע"ח גובה ממנו.

רק שיעבודא דר' נתן לא שייך. דכשלא יבא פלל ליד הלנה ולא יוכל להתפרנס בה לא יקנים פלל המצנה: ה) וע"כ מה שפכתב בקצוה"ח דיכופו אותו לגבות ליתא ממנ"פ דאם תיכף שייגבה הלנה הרבית מהמלנה יגבו אותו ב"ד ממנו באופן שלא יוכל להשמיט המעות מידם.

א"כ לא נתקנים מצנת וחי אחיה עמה פיון שאינו ראוי להתפרנס בה. ואם יהי' פידו יום או יומים.

שוב אין ב"ד כופין מתחילה פיון שגם אחר הפפי' אפשר שלא יפרענו הלנה לבע"ח שלו והני כפי' בכדי: סימן קע א) סע"ף ו' לקח רבית קצוצה ומת אין הבנים צריכים להחזיר אא"כ הי' דבר מסוים פגון פרה וטלית ועשה תשובה ולא הספיק להחזיר עד שמת.

משמע דבעשה תשובה לחוד אפי' מצנה ליפא. וק"ל דמ"ש מחוב דמצנה על היתומים לפרוע חובות אביהם אף שלא הניח רק מטלטלין דלא משעבדי מ"מ מצנה משום פניבד.

ואף דמוכח מקרא דלבר' לא אזהר' רחמנא. י"ל דמיירי בלא עשה תשובה דליפא משום פניבד אבל בעשה תשובה מנ"ל.

ולפמ"ש לעיל בטעמא דלבר' לא אזהר' משום דכתיב עמה דליחי בהדף. וכשמחזיר לאחר מיתה לא נתקנים המצנה פלל.

ניחא דאין מתקנים פלום בהשגה. משא"כ בחוב דגוף הפרעון נתקנים פהלכתו רק
שאביהם הלנה לא פרע.

אבל לפמ"ש דהקא הטעם משום דמת לאו בר מצות. אבל מעשה המצוה נתקנים מאי
שנא מחוב דגם פן האב לא קיים מצות פריעת החוב.

בשלא לענין גוביינא בדיינים החילוק דבחוב הנכסים משועבדים למלנה והקא
משועבדים רק למצותו. אבל בלא הניח אחריות נכסים דמצוה על היתומים רק משום
כבוד אביהם מה חילוק בין רבית לחוב.

וכן קשה לשיטת הרשב"א והש"ע משום דליכא שיעבוד נכסים. ונהרי מצוה על היתומים
לפרוע אפי' לא הניח אחריות נכסים דליכא משום שיעבוד: (ב) ואפשר לומר לפמ"ש
הריטב"א דרבית לא מהני מחילת הלנה דלאו ללנה הוא חייב אלא מצוה לשמים.

א"כ כשלא התזיר בחייו הנה לי עבירות שפין אדם למקום. וכיון שעשה תשובה הרי
מיתה עם התשובה מכפרים.

משא"כ בחוב דלחבירו הוא חייב ואין יוהכ"פ ותשובה מכפרים עבירות שפין אדם
לחבירו. וה"ה מיתה עם התשובה.

וע"כ דוקא בחוב חייב לתקן חטא אביו. משא"כ ברבית דאין לאביו עוד חטא פלל: (ג)
אף יש לעיין מהא דאיתא בזבחים (דף ו').

(בעולה דמכפרת על חייבי עשה ואם הקריבו בלא סמיכה אין העולה מכפרת על העשה
דסמיכה. דכל כמה דלא שחט בעמוד וסמוך קאי ונהי עשה דלאחר שחיטה ואין מכפרת
על עשה דלאחר שחיטה.

ביאור הדברים דבשעה ששוחט מבטל העשה ואין מכפרת רק על עבירה שקודם הקרבה
לא על עבירה דלאחר הקרבה. וה"ה על עבירה דבשעת הקרבה ובכ"ב (קל"ז).

(פירשב"ם בד"ה זה גיטף אם מתי דהמגרש שחיול עם גמר מיתה הוי גט. הרי דבשעת
מיתה חשיב עדיין חי.

וא"כ עדיין מחויב במצות. וא"כ אין מיתה מכפרת על עשה דהשבת רבית.

דכל כמה דלא מיית בעמוד והשיב קאי. ואין מיתה מכפרת על עשה דבשעת מיתה ואף
דאז אנוס הוא לא חשיב אנוס כיון שהי' מחויב תחילה להשיב.

וכן תשובה אינה מכפרת רק על עבירה שקודם התשובה והקא העבירה ברגע אחרונה
שהוא בחיים. ואפשר כיון שהתשובה והמיתה מכפרים על מה שלא השיב בתחילה נשאר
אנוס בשעת מיתה וצ"ע בזה: סימן קעא (א) שם בש"ף (סק"י) מפני כבוד אביהן בתוס'
פרק הכותב דכופין אותם להתזיר אף דאין כופין על כבוד אב דמתן שפירה בצידה.

שאני הקא דאם לא יהי' מחזירין איכא קלון אביהם. ובתוס' הרא"ש פתב דלפי"ז הא
דאמר מפני כבוד אביהן לאו דוקא אלא משום קלון אביהם.

ובמל"מ הקשה דא"כ אמאי בלא עשה תשובה אין חייבין הא קי"ל אין הבן נעשה שליח
לאביו להפלותו ולקללו ולגדותו דעל בזיונו מוזהר אפי' אינו עושה מעשה עמה. ותיגרין

דְּשֵׁאנִי הֶכָּא דְּאִינוּ מְבִיזֵהוּ רַק שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה לְסִלְקַּהּ הַקְּלוֹן: (ב) וּלְדִידֵי ק"ל דַּמְמַנ"פ
אִם אֵין בְּזָה רַק מְצוֹת כְּיָבוּד.

מַה בְּכָה דְּאִיכָּא קְלוֹן. סוּף סוּף אֵין בְּזָה רַק מְשׁוּם מ"ע שְׂמַתָּן שְׂכָרָה בְּצִדְדָּה.

וְאִי יֵשׁ בְּזָה מְשׁוּם אָרוּר מְקַלָּה אַף שְׂאִין מְבִיזֵהוּ בְּיַדִּים כְּאִילוּ מְקַלָּה בְּיַדִּים וְאָסוּר אַף
בְּלֹא עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה. אַף בְּאַמַּת עַל הַתּוֹס' קוֹשְׂיָא מְעִיקְרָא לִיתָא שְׁהֵם סוּבְרִים פ"ב דִּיבְמוֹת
(כ"ב:) בַּד"ה כְּשֶׁעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה דְּהָא דְּאִין הֲבֵן נַעֲשֵׂה שְׁלִיחַ לְאַבּוּי כו' דְּוָקָא בְּעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה.

וְכֹן דַּעַת הָר"ן בַּח"י לְסַנְהֶדְרִין. וְא"כ שְׂפִיר אָמְרִינָן דְּהוּא בְּכָלֵל מְקַלָּה.

מ"מ בְּלֹא עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה אִינוּ מְוַזְהָר. וּלְפִי"ז צ"ע לְדִינָא לְמַה דְּקִי"ל (בְּסִי' רַמ"א סְעִיף
ה') כְּרַמְב"ם דְּאַפִּי לֹא עָשׂוּ תְּשׁוּבָה אִין הֲבֵן נַעֲשֵׂה שְׁלִיחַ.

עַל כְּרַחֲמֵי לְוַמֵּר דְּכְשֵׁאִינָם מְשִׁיבִים דְּבָר הַמְּסוּיָיִם אִינוּ בְּכָלֵל מְקַלָּה וְאִינָם עוֹבְרִים רַק
בְּעֲשֵׂה דְּכִיבּוּד וְאִין כּוֹפִין אוֹתָם: (ג) אַף נ"ל עַפ"י מַה דְּאָמְרִינָן ב"ק (דָּף מ"ח.) פִּינוּ
דְּאִית לִי לְמִימְלָא וְלֹא מְלִי כְּמַאן דְּכַרְי' דְּמִי.

וְכֹן אִיתָא שְׁם (דָּף ק'): בְּנִתְיָאֵשׁ וְלֹא גְדָרָה חֲזִיב עַל מְנִיעַת הַגְּדִירָה פִּינוּ שְׂמַחְוֵיב לְגְדוֹר
כְּדִי שְׂלֵא יָבֵא מְחַרְשֵׁתוֹ לְתוֹף שְׂדָה חֲבִירוֹ שׁוֹב מְחַחְוֵיב עַל מַה שְׂנַאָסֵר מְשׁוּם כְּלֵאִים ע"י
מְנִיעַת הַגְּדִירָה.

דְּזָה הַכְּלָל כָּל שְׂמַחְוֵיב לְעֲשׂוֹת וְלֹא עֲשֵׂהוּ כְּאִילוּ הִי' הַמַּעֲשֵׂה הַהוּא וּבִיטְלָהּ וְה"נ בַּד"ד
פִּינוּ שְׂמַחְוֵיב לְהִשִּׁיב מְשׁוּם כְּיָבוּד. כְּשֵׁאִינוּ מְשִׁיב מְחַחְוֵיב עַל הַקְּלוֹן שְׂבָא מִפְּח מְנִיעַת
הַשְּׂבָה כְּאִילוּ בִיטְלָהּ הַהַשְּׂבָה בְּיַדִּים.

וְהָרִי הוּא בְּכָלֵל אָרוּר מְקַלָּה דְּחָשׁוּב בְּיַזָּה בְּיַדִּים בְּמַה שְׂלֵא עֲשֵׂה הַשְּׂבָה שְׂמַחְוֵיב מְשׁוּם
כְּיָבוּד: (ד) אַף כָּל זֶה כְּשֶׁעֲשֵׂה אָבּוּי תְּשׁוּבָה שְׂמַחְוֵיב לְהִשִּׁיב מְשׁוּם כְּיָבוּד אַף שְׂאִין כּוֹפִין
עַל מְצוֹת כְּיָבוּד.

מ"מ פִּינוּ שְׂמַחְוֵיב לְהִשִּׁיב וְלֹא הִשִּׁיב שׁוֹב חֲשִׁיב כְּאִילוּ בִיזָהוּ בְּיַדִּים וְהוּא בְּכָלֵל אָרוּר
מְקַלָּה וְכּוֹפִין. אָבֵל בְּלֹא עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה שְׂאִינוּ מְחַחְוֵיב בְּכִיבּוּד וְאִינוּ מְחַחְוֵיב לְהִשִּׁיב אִינוּ
בְּכָלֵל מְקַלָּה כָּלֵל.

וּלְפִי זֶה הָא דְּאָמֵר מְפָנִי כְּבוֹד אַבִּיָּהוּ וְדִקְדֻקָּה הָרֵא"ש דְּהִנֵּה לִי לְמִימֵר מְפָנִי קְלוֹן אַבִּיָּהוּ
וְהַנְּצָרָה לְוַמֵּר דְּלֹא דְּוָקָא. וּלְדִידֵי דְּוָקָא וְדְּוָקָא דְּמְפָנִי כְּבוֹד אַבִּיָּהוּ שְׂמַחְוֵיב נְצַמַח מְזָה
דְּחֲשִׁיב מְקַלָּה.

וְאִי לֹא מְשׁוּם כְּיָבוּד לֹא הִי' חֲשִׁיב מְקַלָּה כָּלֵל: סִימָן קַעֲב (א) שְׁם סְעִיף ח' מִי שְׁהִי נוֹשֶׂה
בְּחֲבִירוֹ דִּינָר שְׁל רַבִּית וְנָתַן לוֹ בְּשִׁבְלֵהוּ ה' מְדוֹת שְׁל חֲטִים וְהָיוּ נְמַפְרִים ד' בְּדִינָר צָרִיף
לְהַחְזִיר לוֹ ה' מְדוֹת וְאִם רָצָה לְהַחְזִיר לוֹ דְּמִיָּהֶם דִּינָר וּרְבִיעַ רִשְׁאִי.

בַּמִּל"מ (פ"ח מֵהַלְכוֹת מְלֻנָּה) דְּוָקָא בַּד"ד שְׂפָסֵק לוֹ דְּמִים וְנָתַן בְּעֲדָם ה' מְדוֹת ע"כ א"צ
לְהִשִּׁיב הַמְדוֹת עֲצָמָם. אָבֵל אִם מְתַחֲוִלָּה כְּשֶׁהֲלֵנָה לוֹ נָתַן לוֹ חֲפִץ בְּרַבִּית מְחַחְוֵיב לְהַחְזִיר
לוֹ אוֹתוֹ דְּבָר פִּינוּ שְׂלֵא קְנָאוּ הַמְלֻנָּה וְלֹא מְכָרוּ הַלְוָה וּלְעַנְיָן הוּקַר וְהוּזַל דִּינוֹ כְּדִין גְּזֻלָּנִין
שְׂמַשְׁלָמִין כְּשַׁעַת הַגְּזֻלָּה.

ובשעה"מ (פ"ד מה' אישות) הקשה עליו דהוא עצמו פתב (פ"ד ממלוה) דרבית ממון גמור של מלוה. גם בחו"ד ראיתי שכתב פינן שקנאו מלוה דינו כמו גזל לאחר יאוש שא"צ להחזיר לו גוף הגזילה: ב) ולפענ"ד דברי המל"מ ברורים ומוכרחים מדברי הרשב"א בתשו'.
הובא ביה יוסף. ביתומים שלקחו רבית בקטנותו ואכלו או אפטרופוס שלקח בעד תומים גדולים רבית ונתן להם נאכלום פטורים מלשלם.

דומיא דהגוזל ומאכיל בנ"ו וכן קטן שהזיק פטור. ואם ברבית לעולם קונה גוף הרבית שלרה א"כ ל"ל אכלום אפי' הוא בעין פאכלום דמי.

ובש"ע לעיל (סי' ק"ס סעיף כ') אפטרופוס שלקח רבית והאכיל התומים פטורים מלשלם אפי' פשיגדלו. מבואר שאם הוא בעין חייבין להחזיר.

מוכח שהחייב על גוף החפץ. דאל"כ מה לי החפץ בעין או לא: ג) והטעם בזה דאף דמלוה קנה גוף הרבית מ"מ מצנות וחי אחיה עמה חל שיתחזר גוף החפץ שלקח.

ואינו דומה לגזל לאחר יאוש דכיון שקנאו שוב אינו מחויב להשיבו דבגזילה חייב ממון יש לו עליו ואין המצנה רק מה שמחויב. וכשמתיאש וקונה גוף החפץ אינו מחויב להחזירו.

ואם הי' מתיאש גם מחוב והי' קונה אותו ג"כ לא הי' מחויב להשיב אלא דמדי לעולם לא מייאש. אבל רבית הלא גם דמים אינו מחויב.

ומה"ט פסק המחבר דאין יורדין לנכסיו ואעפ"כ מצנה עליו להשיב. כמו כן מחויב להשיב גוף החפץ אף שהוא שלו באמת דמצנות השבה דרבית הוא שיתחזר מה שהוא שלו ואין ללנה כלום עליו.

ונה שכתב המל"מ פינן שלא קנאו המלוה ולא מכרו הל"ה. פ"א שאינו כדין המבואר בסעיף זה.

שאם רוצה מחזיר דמים. דהכא קנאו בדינר רבית שהי' חייב לו.

אבל בנדידון המל"מ שאין פאן קני' [ר"ל לקיחה] ומכירה. רק שנותן לו החפץ ברבית מחויב לקיים השבה בגוף החפץ.

ונ"ל עוד דאף אם מכר החפץ לאחר מחויב לחזור ולקנותו מהלוקח לקיים בו מצנות השבה: ד) לכאורה נראה מלשון המל"מ דוקא שנותן לו בשעת הלואה החפץ ברבית. אבל אם פסק עמו שיתן לו חפץ ונותן לו אינו מחויב להחזיר רק דמים.

והטעם בזה י"ל לפי דברי הרא"ש והר"ן (פרק השוכר את הפועל) דאם פסק לפועל חפץ בשכרו יכול ליתן לו דמים. וא"כ פינן שנתחייב רק דמים.

כשנותן לו החפץ הוא פקונה חפץ בדמי רבית שהי' חייב לו: ה) אף ז"א דנהי דאינו מחויב ליתן לו החפץ עכ"פ יכול ליתן לו החפץ ואינו מחויב ליתן לו מעות. נמצא כשנותן לו החפץ אינו פקונה במעות רק פורע הרבית שהי' חייב לו.

ודומה לפורע מעות רבית שמחויב להשיב גוף המעות כדמוכח מתשו' הרשב"א (סי' ק"ס) ה"ל אף שלא הי' מחויב ליתן לו אותם מעות דוקא. מ"מ גם מעות אלו הי' בכלל הפסיקה ה"נ בזה.

ונה פשוט: ו) אף יש לעיין לדעת המל"מ ה"ל דאם פסק חפץ ברבית מחויב להשיב החפץ. ומה דאמרין בש"ע אם רצה להחזיר לו דינר ורביע רשאי משום שלא פסק ליתן תבואה [והוא פמוכר תבואה] ובתר פסיקה אזלינן.

א"כ לא יתחייב רק דינר: ז) אף נראה עפ"י מה דאיתא בתמורה (דף כ"ט.) נתן לה טלה באתנה אפי' הן מאה כולן אסורין.

ומקשה בגמ' אילימא דשקלא אגרא מאה פשיטא מה לי חדא מה לי מאה. ומשני לא צריכא דשקלא אגרא חדא ויהיב לה מאה דכולהו מכח אתנו קאתי.

והיינו דאף שלא נתחייב לה בשכירות רק אחד ואף דכולהו קיימי בחצירה בשעת ביאה. מ"מ פשלא נתחייב לא חשיב אתנו והכא לא נתחייב רק אחד.

מ"מ פשנותן מאה כל טלה בפ"ע הוא לפרעון החוב וכולהו אתנו. וה"נ אף שרק דינר שווי ארבעה מגיע לו לפרעון הרבית.

כל ארבעה מדות מהחמשה הוא לפרעון החוב שנתחייב לו והי מינייהו מפקת ע"כ כולהו רבית: ח) הגם שלכאורה אינו דומה דארבעה מדות לא נתן רק עבור ארבע מעה י"ל דהוא גופי' פלוגתא דאביי ורבא.

אביי סובר אוזילו אוזיל גבי'. היינו כמו שאמרנו כיון דבתר פסיקה אזלינן.

ואם תחשוב ארבעה מדות בפ"ע ורבית יתחייב אותו דינר עבורם וגם המדה אחרת בפ"ע לרבית דהי מינייהו מפקת ליתל'. דארבעה מדות לא נתן רק עבור ארבעה מעה ולא נתחייב להחזיר עבור ארבע מדות דינר.

ורבא חולק דכולהו בתורת רביתא באו לידל'. פי' שלא הוזיל רק שנתן לו רבית יותר. והיינו ממש הא דתמורה. שפסק דינר ונתן דינר ורביע.

וכל דינר בפ"ע הוא לפרעון הדינר רבית. וע"כ מחויב להשיב כל שווי החמשה מדות. אבל אינו מחויב להשיב חמשה המדות בעצמם. שהרי לא פסק כלל המדות.

רק דינר רק דינר ורביע צריף להחזיר דכל שווי דינר י"ל הוא הדינר שפסק ודו"ק. ולתירוץ זה עוררני איש אחד: סימן קעג א) סעיף ט' הי' חייב לו דינר של רבית ונתן לו בו גלימא או פלי צריף להחזיר לו הואיל והוא דבר מסויים].

נסתפק המל"מ באבק רבית דבר המסויים אם מחויב להחזיר. ולפענ"ד דאינו מחויב.

דוקא בר"ק דבלא"ה מחויב להשיב גוף החפץ. אבל היכא שבלא זה אין חיוב השבה כלל אינו מחויב להפסיד ממון עבור זה.

דהאיסור הוא שמחויב לחוש לכבוד עצמו שלא יהי' בזוי ואסור לבזות עצמו פשם שאסור להפזות עצמו. אבל לתת ממון לסלק בזיונו אינו מחויב וכמה מלאכות בזויות

שְׁאֵדָם עוֹשֶׂה לְהַרְוִיחַ מָמוֹן ב) וּרְאֵי לְזֶה מִתּוֹס' שֶׁהִקְשׁוּ בְּהָא דְהִקְשָׁה הַש"ס אִי עֲשֶׂה תְּשׁוּבָה מַה בְּעֵי גְבִי'.

וְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' לְמ"ד ר"ק אֵינָה יוֹצֵאָה בְּדִיּוּנֵינוּ. וְאֶפֶי לְצֵאת יְדֵי שְׁמַיִם אֵינּוּ מְחֻנָּב לְהַחְזִיר א"כ מַה קְוִשָׁא מַה בְּעֵי גְבִי' (וְתִי הַתּוֹס' דַּמ"מ פִּינּוֹן שְׁהוּא לֹא חָס עַל כְּבוֹדוֹ גַּם הֵם אֵינָם מְחֻנָּבִים לְחוּשׁ עַל כְּבוֹדוֹ) וְאִי אֶמְרַת דְּאֶפֶי בְּאַבְק רַבִּית לְדִידוֹן בְּדָבָר הַמְסוּנִים מְחֻנָּב לְהַחְזִיר וְהֵ"ה בַר"ק לר' יוֹחָנָן אֲתֵי שְׁפִיר בְּפִשְׁטוֹת קְוִשְׁנִית הַש"ס מַה בְּעֵי גְבִי'.

שְׁהֵרִי מְחֻנָּב לְהַחְזִיר פִּינּוֹן שְׁהוּא דְבָר הַמְסוּנִים. אֶלָּא וְדֵאֵי כַּמ"ש דְּאֵין חַיִּיב לְהִשְׁיב בְּדָבָר הַמְסוּנִים רַק כְּשֶׁמְחֻנָּב בְּלֹא זֶה לְהִשְׁיב שְׁוֹנֵינוּ בְּדָבָר הַמְסוּנִים מְחֻנָּב לְהִשְׁיב גּוּף הַחֲפֵץ לֹא זוּלַת זֶה.

וְזֶה פְּשׁוּט וּבְרוּר: סִימָן קַעֲד (א) סְעִיף י"א שְׁטֵר שְׁיֵשׁ בּוֹ רַבִּית וְכו' אֶבֶל אִם אֵינּוּ מְפֻרָשׁ אֶלָּא שְׁכּוֹלֵל הַקְּרָן עִם הַרַבִּית אֵינּוּ גּוֹבֵה בּוֹ אֶפֶילוֹ הַקְּרָן וּבִשְׁ"ף (סַק"כ) אֶבֶל אִם הַלְּוָה מוֹדָה י"א דְּגוֹבֵה וְכַמ"ש הָרַב בַּחוּ"מ (סִי' נ"ב).

מְקוֹר הַדִּין בְּרַמ"א שֵׁם דִּי"א אֶפֶי הַלְּוָה מוֹדָה אֵינּוּ גּוֹבֵה דְּאֶף בְּשְׁטֵר מְקַדָּם אֶפֶי הַלְּוָה מוֹדָה אֵינּוּ גּוֹבֵה. וְכֵן הוּא בַּתּוֹס' ב"ב (קַנ"ז): וְהִקְשָׁה אִישׁ אֶחָד דַּא"כ מַה מְקַשָּׁה הַש"ס בַּב"מ (ע"ב): אֲדַר' יוֹחָנָן דְּמְפָרֵשׁ הַטַּעַם גְּזִירָה שְׁמָא יְגָבֵה מְזָמֵן רַאשׁוֹן לִמָּא מְשׁוּם דְּלֹא נִימְן לְכַתּוּב.

וְהָא נ"מ אֶפֶי הַלְּוָה מוֹדָה. וּבַתּוֹס' ב"מ הִקְשׁוּ עַל מַה שְׁכַתְּבוּ שֵׁם דְּהַלְּוָה נֶאֱמָן לְטַעוֹן פְּרַעְתִּי דַּא"כ לִישְׁנֵי הַש"ס דַּע"כ אָמַר ר' יוֹחָנָן טַעַם זֶה.

וְתִרְצוּ דְּגַם לְטַעַם דְּלֹא שִׁיחַן לְכַתּוּב נֶאֱמָן לְטַעוֹן פְּרַעְתִּי. אֶף אִם אֶפֶי הַלְּוָה מוֹדָה תְּקַנּוּ חֲכָמִים שְׁלֵא יְגָבֵה.

שׁוּב יְקֻשָּׁה. דְּכֹזָה אִי אֶפְשָׁר לִזְמַר דְּמְשׁוּם דְּלֹא נִימְן לְכַתּוּב יְפִטוֹר אֶפֶי אִם הַלְּוָה מוֹדָה. דְּזֶה אִי אֶפְשָׁר רַק מִתְק"ח וְהָא דְּלֹא נִימְן לְכַתּוּב לֹא תְּקַנְתָּא אֶלָּא סְכָרָא דְּאֵין לוֹ תוֹרַת שְׁטֵר: ב) וְנ"ל לִישְׁב דְּהִנֵּה קֻשָּׁה מַה טַּעַם בְּזֶה דְּאֶפֶי הַלְּוָה מוֹדָה יְפִטוֹר. הָא לֹא עֲבִיד אִיסוּרָא בְּהַלְּוָאָה רַק בְּשְׁטֵר וְלִיכָא לְמִיגְזֵר שְׁמָא יְגָבֵה מְזָמֵן רַאשׁוֹן אִם מְבַטְלִין הַשְׁטֵר וְלָמָּה יְתַקְנּוּ עוֹד דְּאֶפֶילוֹ הַלְּוָה מוֹדָה יְפִטוֹר.

וְנ"ל דְּהִנֵּה צְרִיף לְהַבִּין בְּגִזְרָה דְּשְׁמָא יְגָבֵה מְזָמֵן רַאשׁוֹן מִמְנ"פ אִם גִּדַּע שְׁהוּא מְקַדָּם לֹא יְגָבֵה מְזָמֵן רַאשׁוֹן וְאִם לֹא גִדַּע לֹא הוֹעִילוֹ בְּגִזְרָתָם וְאֶפֶי יְגָבֵה מְזָמֵן רַאשׁוֹן: ג' וּמְצֵאתִי בְּרִיטְב"א שְׁכַתְּב שְׁמָא יוֹצֵיא בַב"ד אַחַר שְׁלֵא יְדַעוּ שְׁהוּא מְקַדָּם וְיְגָבֵה.

וְכַוְנָתוֹ דַּע"כ פְּסְלוֹ הַשְׁטֵר לְגַמְרֵי וְנִקְרַע הַשְׁטֵר. אֶבֶל אִם יְהִי כְּשֶׁר לְגַבּוֹת בּוֹ מְזָמֵן שְׁנֵי אֲז לֹא נוֹכַל לְקוֹרְעוֹ.

וְע"כ ס"ל לְהַתּוֹס' דְּנֶאֱמָן הַלְּוָה לְטַעוֹן פְּרַעְתִּי וְלֹא יוֹכַל לְגַבּוֹת בּוֹ גַּם מְבַנֵּי חֲרִי. דַּא"כ אֶפֶי לֹא נוֹכַל לְקַרְעוֹ דְּצְרִיף לוֹ לְגַבּוֹת בּוֹ מְבַנֵּי חֲרִי וְדַעַת הַש"ף דְּאֶפֶי לְהַדָּם נֶאֱמָן הַלְּוָה.

וַיֵּשׁ לְפָרֶשׁ ג"כ דאל"כ אַפְתִּי לֹא נוֹכַל לְקַרְעוֹ דְּצָרִיף לֹא אִם יִטְעוֹן הַלְוָה לְהַד"ם. אַף דַּעַת
הַסַּמ"ע וְהַט"ז דְּרַב פְּרַעְתִּי נְאֻמָּן.

וּלְשִׁיטְתָם י"ל דְּכִינּוֹן דְּאִינוּ יָכוֹל לְגַבּוֹת בּוֹ דִּיכּוֹל הַלְוָה לְטַעוֹן פְּרַעְתִּי שׁוֹב נְקַרְעֵנוּ: (ד)
וּבְזָה נִיחָא נְמִי דַּעַת הַתּוֹס' ב"ב פִּינּוֹן דַּע"כ תַּק"ח הִי' שְׁלֵא יוֹעִיל הַשְּׁטֵר לְכָלוּם כְּדִי
שְׁנוּכַל לְקַרְעוֹ.

ע"כ תַּקְנוּ דְּאֶפִי בְּאֶמֶת חֵיב לֹא יִפְטוֹר דַּא"כ אִיף יִתְקַנוּ חֲכָמִים שְׁיִהְי' נְאֻמָּן לְהַד"ם כְּנִגְדָּה
הַעֲדִים פִּינּוֹן דְּמִן הַדִּין הַעֲדִים נְאֻמָּנִים וְגִזְלוֹן הוּא כְּשִׂאִינוּ פּוֹרְעוֹ. וְאִיף נַעֲבִיד תַּקְנֵתָא שְׁיִהְי'
הַלְוָה גִּזְלוֹן מִן הַתּוֹרָה.

דְּהַפְקָר ב"ד הַפְקָר לֹא שְׁיִיף בְּזָה. שְׁהֲרִי אַמְרַת דַּאִם בְּאֶמֶת חֵיב לֹא תַקְנוּ לְהַפְקִיעַ
הַחֹב.

וְהֲרִי הַלְוָה יוֹדַע שְׁחֵיב לֹא. וְאִם בְּאֶמֶת חֵיב לֹא הַפְקִיעוּ חֲכָמִים הַחֹב רַק שְׁתַּקְנוּ שְׁלֵא
לְהַאֲמִינָם.

וְכִינּוֹן דַּמַּה"ת נְאֻמָּנִים הֲרִי הַלְוָה גִּזְלוֹן הוּא. וְכֵן כְּשִׁטּוֹעַן פְּרַעְתִּי פִּינּוֹן דְּמִן הַדִּין אִינוּ נְאֻמָּן
לְוֹמַר פְּרַעְתִּי: (ה) וי"ל ג"כ דְּאִין חֲכָמִים יְכוּלִין לְתַקְּנוּ זֶה דְּחֲשִׁיב עַקִּירַת דְּבָר מַה"ת בְּקוּם
וַעֲשֵׂה דְמַה שְׁהַלְוָה כּוֹפֵר בּוֹ חֲשִׁיב קוּם וַעֲשֵׂה דְעוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשׂוּק וְכַנ"ל בְּסִי' קַס"ו וְאִיף
שְׁהַב"ד אֲוֹמְרִים לֹא שְׁבָאִם בְּאֶמֶת חֵיב יִשְׁלַם וְלֹא תַקְנוּ שְׁיַעֲבֹר.

מ"מ חֲשִׁיב קוּם וַעֲשֵׂה כַּמ"ש בְּשִׁבּוּעַת הַעֲדוּת (דף ל:): דַּאִם אִשָּׁה רוֹצָה לְהַנְשֵׂא וְת"ח
יוֹדַע שְׁבַעֲלָה חֵי מְחֻיב לִילָף לְפָנֵי ב"ד דְּזוּטֵר מִיַּגְלִי דְּאִין כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת דּוֹחָה אוֹתוֹ פִּינּוֹן
דְּעוֹבְרַת בְּקוּם וַעֲשֵׂה.

וְהָא דְשׁוֹא"ח נְדַחָה מְפָנִי כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת וְיַמָּה שְׁחֲכָמִים תַּקְנוּ לְדַחוֹת ד"ת בְּשׁוֹא"ת עֲנִין
אַחַד הוּא כַּמ"ש רַש"י פ"ג דְּבִרְכוֹת] ע"כ תַּקְנוּ חֲכָמִים דְּאֶפִי הַלְוָה מוֹדָה פְּטוֹר. וְע"כ
הַפְקָר ב"ד הַפְקָר: (ו) וּבְזָה נִיחָא קוֹשְׁיַת הַש"ס דְּנִימָא הַטַּעַם דְּלֹא נִיִּתְּן לְכַתּוּב וּמְדִינָא
אִין לֹא דִין שְׁטֵר כְּלָל וְיִהְי' נְאֻמָּן לְטַעוֹן לְהַד"ם אוֹ פְּרַעְתִּי.

וְאִי דַּנ"מ אִם הַלְוָה מוֹדָה. הִיא גּוֹפָא קוֹשְׁיָא לְמָה תַּקְנוּ חֲכָמִים בְּאֶמֶת דְּאֶפִי הַלְוָה מוֹדָה
יִפְטוֹר.

הָא פִּינּוֹן דְּמְדִינָא אִין לֹא דִין שְׁטֵר נְקַרְעֵנוּ וְאִין הַלְוָה גִּזְלוֹן כְּלָל פִּינּוֹן דַּמַּה"ת הַלְוָה נְאֻמָּן
בְּאֶמֶת. אֲלֵא וְדַאי אַף דְּלֹא נִיִּתְּן לְכַתּוּב שְׁטֵר הוּא מַה"ת.

וְיַמָּה שְׁהַלְוָה יוֹכַל לְטַעוֹן פְּרַעְתִּי רַק מִתַּק"ח. וְע"כ הַנְּצָרְכוּ לְגִזְרוֹר דְּאֶפִי בְּאֶמֶת חֵיב
יִפְטוֹר.

דַּא"כ יִהְי' הַפְקַעַת דְּבָר מִן הַתּוֹרָה כַּנ"ל: (ז) וְהַש"ף שָׁם חוֹלֵק וּפְרִישׁ פִּירוּשׁ אַחַר בְּתוּס'
הַלְוָה מוֹדָה שְׁכַתְּבוּ. וְהוֹכִיחַ כֵּן מִתּוּס' ב"ק (דף ל'): וְתוּס' ב"ב (דף צ"ד): שְׁכַתְּבוּ לְהַדִּיאַ
דְּבַשׁט"ח מְוֹקְדָם רַק הַשְּׁטֵר פְּסוּל וְאִינוּ מְפָסִיד גּוּף הַמְּלִוָה וְדְּבָרֵינוּ מְוֹכְרָחִים: (ח) אִיף
בַּסַּמ"ע הִבִּיא מְקוֹר דִּין אַחַר לְזָה.

מתוס' שפתיבו לר"מ דקונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית מפסיד גוף המלנה. וה"ה לדין באינו מפורש הרבית בשטר.

ואף בזה השיג הש"ף עיי"ש: ט) ולכאורה דברי הסמ"ע תמוהים דלר"מ דמשום קנס הוא וכינן דעביד איסורא בהלואה קנסו בגוף המלנה.

אבל לדין דמשום גזירה כיון שנקלל הרבית בקרן בשטר. ונהרי אין פאן גזירה רק בשטר ולמה יפסיד המלנה: י) אף הסמ"ע לטעמין' (בסי' מ"ג) בדרישה דהא דגזירה שמה יגבה מזמן ראשון נמי קנסא הוא.

דבאמת ליכא למיחש שיגבה מזמן ראשון שיכולים הב"ד לכתוב עליו שלא יגבה בו רק מזמן שני. אלא דבזה מודים חכמים דקנסוהו כיון דהי' אפשר לגבות בו אם לא ידעו הב"ד שהוא מוקדם עיי"ש.

וע"כ ה"ה לדין קנסוהו חכמים בהלואה כיון דעביד איסורא בהלואה והשטר מועיל שנקנסו אותו על ההלואה דאהני מעשיו שיכול להביא רשעתו לפועל שלא ידעו ב"ד שהוא רבית ויגבה בו.

ושוב קנסו על ההלואה: יא) אולם כבר כתבנו לעיל (אות ג') בשם הריטב"א דהגזירה שמה יוציא בב"ד שני. מבואר דגזירה ממש הוא ולא מטעם קנס.

וא"כ אם הלנה מודה גובה הקרן דאינו דומה כלל לדר"מ כיון דמשום קנס והעבירה בהלואה קנסוהו בהלואה. משא"כ לדין דמשום גזירה והגזירה רק בשטר.

ודומה ממש לשט"ח המוקדמין דאם הלנה מודה גובה בו כמו שהוכיח הש"ף מדברי התוס' הנ"ל: יב) אף נ"ל דלשיטת הרי"ף והרמב"ם והרשב"א בשט"ח מוקדמין אין הלנה נאמן לטעון פרעתי.

אי אפשר לפרש כפי' הריטב"א שמה יוציא בב"ד שני שלא ידעו שהוא מוקדם. דמה הועילו חכמים בתקנתן.

דלקרעו אי אפשר דצריף לו לגבות בו מבני חרי. וכמו פשיגבה מלקוחות מזמן שני דאי אפשר לקורעו דצריף לו לגבות בו מלקוחות מזמן שני.

כמו כן אף שתקנו חכמים שלא יגבה בו מלקוחות כלל אי אפשר לקורעו דצריף לו לגבות בו מבני חרי. אלא ודאי מוכרח פשיטת הדרישה דמשום קנס.

ודברי הסמ"ע מוכרחים. וע"כ כתב המחבר (סי' מ"ג) לשון קנס.

ומשום דפסק פשיטת הרי"ף וסייעתו דאינו נאמן לטעון פרעתי. ומוכרח דמשום קנס.

וכשיטת הדרישה: יג) ועוד י"ל לדעת הרי"ף וסייעתו לא מצינו שתקנו חכמים כלל לסלק נאמנות העדים וחזקה שטרא בידיה מה בעי' די"ל דזה חשיב עקירת דבר מן התורה וכנ"ל. וע"כ ברבית שע"כ תקנו שלא יוכל לגבות הקרן גם מן הלנה בעצמו גזירה שמה יגבה הרבית ממנו.

אי אפשר רק שאפי' באמת לנה מאתו יפטר. ולהתוס' הא מצינו שתקנו כן בשטר מוקדם שהלנה יהי' נאמן לטעון פרעתי או להד"ם.

אָבֵל לְהַרְיִיף י"ל כּוֹן: יד) אָף רֵאִיתִי לְהַרְיִיף בְּתִשׁוּבָה (ס"א ע"ז) בְּגִט חֲלִיצָה מְוֻקָּדָם שְׁמוֹתֶרֶת לִינְשָׂא אָף דְּאִית בִּי גְזִירָה דְּשָׂמָא חֶפְהָ מִמְּלָקוֹת. דְּלֹא פְסוּל מְוֻקָּדָם רַק שְׂאִין דְּנִין בּוּ דִין שְׁטֵר.

שְׁהַשְׁטֵר עֲוֹנָה שְׁיַעְבּוּד. וּפּוֹסְלִין הַשְׁטֵר שְׁלֹא יַעֲשֶׂה שְׁיַעְבּוּד.

אָבֵל מֵאֲמִינִין בְּמָה שְׁכַתּוּב בּוּ. וּע"כ גִּט חֲלִיצָה מְוֻקָּדָם מְוֻתֶרֶת לִינְשָׂא בּוּ דְאִין הֲגִט חֲלִיצָה אֵלָא לְרֵאָל עֵי"ש.

וְהוּא לְשִׁיטַת הַרְיִיף וְסִייעָתוֹ דְּאִין הַלְוָה נֶאֱמַן לֹאמַר לְהַרְיִיף. הַרְיִיף דְּאִיכָא גְזִירָה.

מ"מ אִין מְסַלְקִין הַנְּאֻמָּנוֹת. וְאָף דְּכִשְׁלֹא יִסְלְקוּ הַנְּאֻמָּנוֹת יִשְׁאַר הַגְזִירָה וְה"נ בְּשְׁטֵר שְׁיַשׁ בּוּ רַבִּית יִגְבֶּה הַקְּרָן מִהַלְוָה.

וּכ"ש אִם הַלְוָה מוֹדָה: טו) אָף לְפִימ"ש דְּלְשִׁיטַת הַרְיִיף וְסִייעָתוֹ ע"כ לֹאמַר כְּהַדְרִישָׁה דְּמִשׁוּם קְנָס. רַק הֵיכָא שְׁיִוְכַל לְהַבִּיא רְשָׁעָתוֹ לְפּוֹעֵל קְנָסוֹ אָף לְרַבָּנָן, וְא"כ בְּשְׁטֵר שְׁיַשׁ בּוּ רַבִּית פִּינּוֹן דְּעַבְיָד אִיסוּרָא בְּהַלְוָה קְנָסוֹ אוֹתוֹ בְּהַלְוָה שְׁלֹא יוֹעִיל לְחַיְיבּוֹ כְּשֵׁם שְׁקָנְסוֹ בְּשְׁטֵר מְוֻקָּדָם שְׁהַשְׁטֵר לֹא יַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה שְׁטֵר.

ה"נ קְנָסוֹ בְּהַלְוָה בְּרַבִּית שְׁלֹא יַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה הַלְוָה פִּינּוֹן שְׁהַעֲבִירָה בְּהַלְוָה וְשְׁטֵר שְׁכַלּוּל הַרַבִּית בְּקָרָן רַק שְׁעִי"ז קְנָסוֹהוּ עַל הַהַלְוָה כְּנ"ל וְדו"ק: סִימָן קַעָה א) ס"א קס"ב סְעִיף א' ב"ט"ז ס"א דְּסָאָה בְּסָאָה דְּרַף מְקַח מְוֻתֶר.

הֵינּוּ שְׁיַתְּנוּ לּוֹ בְּדָמֵי הַסָּאָה סָאָה אַחֲרַת מִשׁוּם דְּהוּי קָרוּב לְשִׁכְרָא וּלְהַפְסֵד. וְתַמּוּהָ שְׁהַרְיִי אָסוּר לְפֻסְקָא עַל הַפִּירוֹת עַד שְׁלֹא יֵצֵא הַשְׁעַר אָף דְּאֶפְשָׁר שְׁיִזְלוּ וְעֵינֵין בְּאַחֲרוֹנֵימָם: ב) וּבְרִיטְב"א מְשַׁמַּע לְכַאוּרָה כְּט"ז (דְּבַדְרָף ע"ג) בְּפִרְדִּיסָא שְׁמוּאֵל שְׁרִי פִינּוֹן דְּאִית בִּי תִינְוָהָא כְּתַב הַרְיִיטְב"א וְדוּקָא דְּרַף מו"מ הוּא דְּאֶמְרִינָן הֵכִי דְּכִי שְׁכִיחֵי תִינְוָהָא מְוֻתֶר.

אָבֵל דְּרַף הַלְוָה אָסוּר דַּלְת"ה סָאָה בְּסָאָה אַמְאֵי אָסוּר הָא שְׁכִיחַ תִּינְוָהָא דְּשָׂמָא יוֹזְלוּ הַחֲטִימִים. אֵלָא ש"מ דְּרַף הַלְוָה שְׁאֵנִי דְּמַחְזִי כְּרַבִּית.

וְא"ת לְשְׁמוּאֵל אַמְאֵי אִין פּוֹסְקִין עַל פִּירוֹת עַד שְׁלֹא יֵצֵא הַשְׁעַר הָא שְׁכִיחַ תִּינְוָהָא דְּשָׂמָא לֹא יִשְׁוּוּ כְּמוֹ שְׁפָסְקָא עֲמוֹ. וִי"ל דְּסֻתָּם פּוֹסְקָא עַד שְׁלֹא יֵצֵא הַשְׁעַר בְּזוּל גְּדוּל פּוֹסְקָא עֲמוֹ וְלֹא שְׁכִיחַ שְׁיִשְׁוּוּ פָחוֹת מִמָּה שְׁפָסְקָא עֲמוֹ עַכ"ל וְא"כ בְּסָאָה בְּסָאָה דְּשְׁכִיחַ תִּינְוָהָא וְדְרַף מו"מ הָא שׁוּב מְוֻתֶר מִשׁוּם תִּינְוָהָא: ג) מִיְהוּ זֶה אִינוּ אֵלָא אֶלִיבָא דְּשְׁמוּאֵל אָבֵל לְרַב דְּקִי"ל כְּנֻתְיָ בְּפִרְדִּיסָא הָא אָסוּר אִפִּי שְׁכִיחַ תִּינְוָהָא.

דְּאִין לֹאמַר דְּנ"ד דּוּמָה לְתוּרֵי דְּנִפְיִשׁ פְּסִידִיָּהוּ דְּמוֹדָה רַב. דַּא"כ לְמָה הַנְּצָרָף הַש"ס (ס"ג:) לִיתָן טַעַם בְּיֵצֵא הַשְׁעַר פּוֹסְקִין מִשׁוּם דַּא"ל מָה אַהֲגִית לִי הָא חֲזִיטִי בְּהִינִי.

תִּיפּוּק לִי פִינּוֹן שְׁפּוֹסְקָא כְּפִי הַשְׁעַר שְׁבִישׁוּק וְאִינוּ פּוֹסְקָא בְּזוּל גְּדוּל שׁוּב מְוֻתֶר מִשׁוּם דְּשְׁכִיחַ תִּינְוָהָא. אֵלָא וְדַאי מִשׁוּם דְּקִי"ל כְּרַב בְּפִרְדִּיסָא צָרִיף לְטַעַם זֶה.

וְלֹא דְּמִי לְתוּרֵי דְּנִפְיִשׁ פְּסִידִיָּהוּ: ד) מִיְהוּ מִטַּעַם אַחַר יֵשׁ לְהַתִּיר דְּהָא בְּש"ס (ס"ג:) מְקַשָּׁה בְּסָאָה בְּסָאָה לִימָא לִי מָה אַהֲגִית לִי חֲזִיטִי מִי קְדַחִי בְּאַכְלָבָאֵי וּמִשְׁנֵי הֵתָם הַלְוָהָא כּו' וְא"כ הָא דְּבַדְרָף מו"מ שׁוּב מְוֻתֶר מִטַּעַם חֲזִיטִי מִי קְדַחוּ בְּאַכְלָבָאֵי.

שו"ר בְּשַׁעֲרֵי מִשְׁפָּט כְּתֹב טַעַם זֶה: ה) אֲדָה הָרֵאָה לְשִׁבְיָא הַט"ז מֵהַנְּמִק"י תְּמוּהָ דְהַנ"י מִיְיָרֵי בְּיָצָא הַשַּׁעַר עַל הַיַּיִן כַּמ"ש לְהַדְיָא. וְהָא הָא לֹא יָצָא הַשַּׁעַר דָּאִם יָצָא הַשַּׁעַר הָא מִן הַרְגָמְרֵי אִפִּי דְרַבִּי הַלְנָאָה דְלוּיָן עַל שַׁעַר שְׁבִיּוֹק.

וּבְלֹא יָצָא הַשַּׁעַר אֵין רֵאִי פְּלֵל מֵהַנ"י. וּבְכַר הַשִּׁיגוֹ הַשַּׁעֲרֵי מִשְׁפָּט בְּזָה: ו) וּלְאַחַר הָעֵינִין יֵשׁ רֵאִי גְדוּלָה לְהַתִּיר מֵהַנ"י אִפִּי לֹא יָצָא הַשַּׁעַר.

דְּהַנָּה לְכַאוּרָה נִרְאָה פְּשוּט לְהַתִּיר בְּמוֹכַר סָאָה לִיתְנָן לֹו סָאָה אַחֲרַת בְּזַמְנֵן פְּלוּנִי. מְהָא דְלִקְמָן (רִישׁ סִי' קע"ג) דְּדַבְּרֵי שְׁאִין שׁוּמְתוֹ יָדוּעַ מִן הַרְגָמְרֵי לְמִוְכְרוֹ בְּיִוְתָר מִשְׁנִיּוֹ בְּהַמְתָּנָה וְהוּא טְרַשָׁא דַר"נ.

וּא"כ הָא דְבְּלֹא יָצָא הַשַּׁעַר עֲסָקִינָן [דָּאִם יָצָא פְּשִׁיטָא דְמִוְכְרֵי פַנ"ל]. וְאֵין שׁוּמְתוֹ יָדוּעַ. הָרִי יָכוֹל לְקַצֹּץ דְמִיּוֹ כְּמוֹ שְׁיִשְׁנֵה סָאָה לְזַמְנֵן פְּלוּנִי: ז) וּבְכָל סָאָה בְּסָאָה דְרַבִּי הַלְנָאָה אֵין לְהַקְשׁוֹת כֹּן פִּינָן דָּאֵין שׁוּמְתוֹ יָדוּעַ עַכְשָׁיו אֵין מְבִנְרֵי אַח"כ הָרַבִּית וְלְשַׁתְּרֵי פְּהָא דַסִּי' קע"ג הַנ"ל.

דְּלִק"מ דְּדוּקָא בְּהָא (דַסִּי' קע"ג) דְּקוּצֵץ דְמִיּוֹ כֹן. מִשָּׂא"כ בְּסָאָה בְּסָאָה דְרַבִּי הַלְנָאָה דָּאֵין קוּצֵץ דְמִיּוֹ כֹף.

וּא"ל שְׁדַמְיֵו כְּמוֹ שְׁשִׁנֵה הַסָּאָה אַח"כ. שְׁהָרִי לֹא קָצֵץ דְמִים כְּלָל.

וְעוֹד דְּדוּקָא דְרַבִּי מו"מ מִן הַרְגָמְרֵי בְּאֵין שׁוּמְתוֹ יָדוּעַ. אֲבָל דְרַבִּי הַלְנָאָה הָא תְּנִין הַמְלִנָה אֵת חֲבִירוֹ לֹא יִשְׁפֹּר מִמֶּנּוּ בְּפָחוֹת.

וְאִף דְּקַרְקַע לְעוֹלָם חָשִׁיב דְּבַר שְׁאֵין שׁוּמְתוֹ יָדוּעַ. מִשׁוּם דָּאֵין אֲוִנָאָה לְקַרְקַעוֹת.

וּמִוְכְרֵי לְמִפְּנֵי אוֹ לְהַשְׁפִּיר בְּיִוְתָר בְּהַמְתָּנָה כַּמ"ש הַרְמַב"ן וְהַה"מ. וְאֵין אִיסוּר אֲלָא בְּאוּמֵר אִם מַעֲכָשָׁיו בְּפָחוֹת.

וּא"כ אֲמַאי אִיסוּר לְשִׁפּוֹר בְּפָחוֹת. וְע"כ מִשׁוּם דְּהַלְנָאָה.

וְדוּקָא טְרַשָׁא דַר"נ מִן הַרְגָמְרֵי מִשׁוּם דְּמו"מ אֲבָל בְּמוֹכַר סָאָה וְקוּצֵץ דְמִיּוֹ סָאָה לְזַמְנֵן פְּלוּנִי הַיְיָנו טְרַשָׁא דַר"נ דְּשַׁרְי פִּינָן דָּאֵין שׁוּמְתוֹ יָדוּעַ עַכְשָׁיו יָכוֹל לְקַצֹּץ דְמִים כְּמוֹ שְׁיִרְצָה: ח) וְאֵין לְהַקְשׁוֹת דְּנִיחוּשׁ שְׁמָא יִתְיַקַּר הַרְבֵּה עַד שְׁיִהְיֵי יָדוּעַ שְׁבִיּוֹנְדָאֵי לֹא הִי שְׁנָה כָּל כֹּף וְאִיסוּר דְּבִטְרַשָׁא נְמִי אֲמַרִינָן בַּסִּי' קע"ג שְׁאֵם מַעְלָהּ הַרְבֵּה עַד שְׁיָדוּעַ שְׁבִיּוֹבִיל הַמְתָּנָה אִיסוּר: ט) נִרְאָה לְהַבִּיא רֵאִי דָּאֵין לְחֻוּשׁ לְשְׁמָא יִתְיַקַּר הַרְבֵּה שְׁהָרִי הַרְמ"א אוֹמֵר כֹּן בַּסִּי' קע"ג סְעִיף ו' דְּמִוְכְרֵי לְקִנּוֹת דְּבַר שְׁאֵין שׁוּמְתוֹ יָדוּעַ בְּהַקְדַּמַת הַמְעוֹת דָּאֵין לְחֻוּשׁ שְׁיִשְׁנֵה אַח"כ יִוְתָר פִּינָן שְׁאֵין שׁוּמְתוֹ יָדוּעַ לֹא יִהִי מְבִנְרֵי הַרְבִּית וְעִי"ש בְּחִידוּשֵׁינוּ וְאִפְתִּי נִיחוּשׁ שְׁמָא יִתְיַקַּר הַרְבֵּה.

וְע"כ דְּלֹא חִיּוּשֵׁינוּ לְחֻוּשׁ רְחוּק כְּזֶה. וּא"כ לְכַאוּרָה דִּינוֹ שֶׁל הַט"ז פְּשׁוּט לְהִתְרֵי: י) אֲלָא דְאַפְתִּי אִיכָּא חֻשָׁא שְׁמָא בְּתוּף הַזְמָן יָצָא הַשַּׁעַר וְאַח"כ יַעֲלֶה הַשַּׁעַר יִוְתָר.

וּמְבִוּאָר בְּפוֹסְקִים בְּסָאָה בְּסָאָה לְזַמְנֵן פְּלוּנִי יָכוֹל לְסַלְקוֹ בְּתוּף הַזְמָן כְּמוֹ בְּהַלְנָאָה מְעוֹת דִּיכוֹל לְסַלְקוֹ בְּתוּף הַזְמָן. וְלְכַאוּרָה דַּה"ה בְּמוֹכַר לִיתְנָן סָאָה לְזַמְנֵן פְּלוּנִי דִּיכוֹל לְסַלְקוֹ בְּתוּף הַזְמָן.

וא"כ אפתי הני רבית שאם הי' פורעו בתוך הזמן בשער הראשון לא הי' נותן לו כל כך פרו כמו שנותן בשמשלם לזמן שקבע ואגר נטר שקיל משער הראשון עד שער השני ומבןרר הרבית כיון שקבר יצא השער בפחות תחילה והי' יכול לפורעו אז בזול והוא פורע אח"כ (ביןקר): יא) אף זה נלמד שפיר מדברי הנמק"י שקתב דכשפסק תחילה על חטין יכול לקבוע אח"כ מחוב חטין על יין והכא בשעה שיצא השער ויש עליו חוב חטין הרי יכול לקבוע מזמן שהוא עד שער הגדול מחוב חטין שיש לו עליו: יב) ואין לחלק דשאני התם שחוב חטין שיש לו עליו הוא מחמת מעות שנתן לו תחילה ובמעות הי' יכול לפסוק תחילה.

גם בחוב חטין שיש לו עכשיו עליו יכול לפסוק. משא"כ בזה שבא מחמת חטין שלא יצא השער עליהן.

שתי תשובות בדבר. חדא שקבר הוכיח הפנ"י בטעם הנמוק"י שאין הטעם משום שבא מפח המעות שהרי לא נתן לו תחילה רק דינר וזהב ואיך יכול לפסוק על יין בשלשים דינרין.

אלא דבחוב חטין עצמו יכול לפסוק. ותו דגם בחטין שלא יצא השער יכול לפסוק על יין שיצא השער כמ"ש בשטמ"ק בשם הרמב"ן בהא דלמד מדר' ינאי דאמר מה לי הן מה לי דמיהן דפוסקין על שער שבשוק.

דאשמעינן דפוסקין מחטין שלא יצא השער על יין שיצא השער. וא"כ הרי יכול לפסוק מחטין של עכשיו שלא יצא השער על חטין של אח"כ שיצא השער עליהן.

וע"כ ממנ"פ מותר דמשעת מכירה עד שיצא השער הראשון הרי נלמד מטרשא דר"ל דשרי. ומציאת השער הראשון עד שיעלה השער הגדול הרי מותר מדברי הנמק"י דפוסקין על פירות שיצא השער עליהן מחמת חוב חטין שיש לו עליו פנ"ל.

וע"כ גם עכשיו יכול לפסוק שתי הפסקות יחד. וזה ברור ונכון: יג) ובעיקר חידוש שחידש הט"ז דאף שמחזיר סאה תבואה מפין שמכר לו כיון שאמר בלשון מכר חשיב מכר.

נראה ראי' לדבריו מדברי הראב"ד הובא בסוף הסימן דאם אמר הלויני פור חטין ואחזיר לה פור קטניות אפי' יש לו אסור עיי"ש. הרי דאף שישני מינים הוא ובסתם הי' מותר דדרה מו"מ אפי' מחזיר יותר מותר ביש לו.

מ"מ כיון שאמר בלשון הלואה נעשה הלואה. כמו כן להיפוך אפי' מחזיר אותו מין כיון שאמר בלשון מכר מותר: סימן קעו א) שם במחבר.

ואם לא עשהו דמים ונתניקרו נותן לו הדמים שהי' שנים בשעת הלואה הוזלו נותניקרו דמיהם. לכאורה נראה דבהלואה סאה בסאה איירי וקאי על מה שקתב בתחילת הסעריף אסור ללוות סאה בסאה.

ובזה אם הוקרו מדינא מחויב לשלם לו סאה. רק משום איסור רבית אסור מדרבנן.

אבל אם הלנהו סתם סאה חטין ולא פירש מה להחזיר לו אם הוקרו אינו חייב רק פשיעור הדמים שהי' בפשעת הלנאה. וע"כ פיון דבסתם אינו חייב פשיעור היקור שנתתיקור את"כ ורק מחמת התנאי מחויב ע"כ הוי רבית.

פי תנאי זה התנה באגר נטר. אבל אם בסתם מחויב לשלם פור חטין כמו שהלנה אף אם נתתיקור כמו בהוזל דנותן לו חטין.

א"כ מה רבית יש בזה. הא לאו אגר שקיל כלל רק מדינא מחויב מה שהלנהו: (ב) ולפי זה הא דאמר בגמ' (ע"ה).

ת"ר אומר אדם לחבירו הלנוני פור חטין וקוצץ לו דמים ואם לא קצץ הוזלו נוטל חטין הוקרו נותן דמיהו. הא דנותן דמיהו בהוקרו.

לאו משום איסור רבית לחוד היא. אלא דמדינא אינו מחויב לשלם בהוקרו רק דמים פיון שלא פירש סאה בסאה.

רק סתם הלנוני ועי' בט"ז (סק"ג) שכתב דאין איסור ללוות סאה סתם אם לא פירש שיחזור לו סאה]. וכן משמע בתוס' שם בד"ה וכדברי הלל שכתבו סתם בני אדם מקפידים ולא מחלי על מה שנתתיקור ושנה יותר אלא בשכר הלנאה.

ואם מעיקור הדין הי' מחויב לשלם מה שלנה אפי' הוקר מה מחילה יש בזה: (ג) וכן משמע עוד בתוס' (ס"ב) בהא דאמר שם כל שבדיניהם מוציאין מלנה למלנה בדינינו מחזירין ממלנה ללנה.

ומקשה נהרי סאה בסאה דבדיניהם מוציאין מלנה למלנה ובדינינו אין מחזירין ממלנה ללנה. ומשני אינהו בתורת פקדון אחי לידו'.

פירש"י אינהו לאו בתורת רבית מגבי לי' אלא בתורת פקדון הוא בעיניהם פי סאה מסר בידו. וצריך להבין תיבת פקדון והי' לו לומר הלנאה.

והתוס' כתבו בתורת פקדון דאמר חטין מי קדחי באכלבאי כמו כן הייתי שומרם ומוכרם ביוקר. והיינו שהם חושבים אותו כפקדון בעין.

ומדלא תירץ דאינם מגבים בתורת רבית רק בתורת הלנאה כמו אם הוזל. מוכח דמשום הלנאה אינו מחייב לשלם אם הוקר.

ע"כ קאמרי טענה אחרת חטין מי קדחי באכלבאי. וזה נדאי אינה טענה לחייב לשלם משום זה דהוי מניעת ריוח בעלמא אלא שהגוים דנין כ: (ד) איברא דבאמת צריך להבין מ"ש הוקר מהוזל דבהוזל משלם רק הסאה.

ובהוקר פטור בדמיהו. והנראה בזה עפ"מ"ש הרא"ש ב"ק (דף י"א) בהא דאין שמיין לגזלו.

דהטעם משום דבגזילה כתיב והשיב את הגזילה אשר גזל כעין שגזל ומיהו מעות יכול ליתן דמה לי הן מה לי דמיהו פיון שיכול לקנות בהם כעין שגזל אבל לא דבר שיצטרף לטרוח ולמוכרו ולקנות בדמים כעין שגזל עכ"ל.

והנה מבואר מדברי הרא"ש דהחייב חל להשיב לו חפץ כעין שגזל. והא דסגי בדמים משום דיכול לקנות בעדו כעין שגזל וצריך להביין למה בהוול אח"כ משלם כדמעיקרא. פי' שגזל חפץ וכו' גזל שווי החפץ ונהרי יכול לקנות אח"כ בדמים מועטים חפץ כזה. וצ"ל פי' שגזל חפץ וכו' גזל שווי החפץ חל עליו חייב חפץ וחייב דמים ג"כ.

ע"כ אם הוול צריך מ"מ לשלם דמים כעין שגזל (ה) אף קשה להיפוך למה אם הוקר אח"כ משלם בזול כשעת הגזילה הלא נתחייב בחפץ עצמו. והוא אינו יכול לקנות אח"כ בדמים הללו חפץ כזה פי' שהוקר.

וצ"ל פי' דמ"מ הי' יכול לפטור עצמו בשעת הגזילה בדמים בזול אין עליו אח"כ חייב יותר. ואף דהא דהי' יכול לפטור עצמו בדמים הי' משום שיכול לקנות חפץ.

מ"מ פי' שלא נתחייב יותר מדמים הללו גם אח"כ יכול לפטור עצמו בדמים הים: ו) ולפי זה בהלואה שאמר הלונני חטין אם הוול אח"כ אין ללמוד מגזילה שנתחייב גם בדמיו שהרי גזל גם דמיו.

אבל זה אמר הלונני חטין ולא חל הלואה רק על חטין. ע"כ אם הוול אינו משלם רק חטין אבל אם הוקר אח"כ שפיר נלמד מגזילה.

דאף שחל חייב על גוף החפץ. מ"מ פי' שהי' יכול לפטור עצמו בדמים משום שבדמים יוכל לקנות חפץ.

גם אח"כ אינו מחוייב רק דמים הים. ה"נ בסאה דהלואה דאף שנתחייב סאה.

מ"מ ודאי יכול לפטור עצמו בדמים דמה לי הן ומה לי דמיהן ובדמים יוכל לקנות סאה. וכי'ן שהי' יכול לפטור עצמו בשעת הלואה שהי' בזול בדמים הללו (דקי"ל הלנה יכול לפרוע תוך הזמן בע"כ של מלנה) גם אח"כ אין חייב עליו רק דמים הללו ודו"ק: ז) ובהכי ניחא לי הא דקאמר הוולו בותן חטין הוקרו בותן דמיהן ומשלם מעות.

ולכאורה הי' לו לשלם חטין פחות מכור שיהי' שנה כמו שהיה שנה הפור בשעת הלואה שלא יהי' רבית. ומדקאמר הוולו בותן חטין הוקרו כו' משמע דבהוקרו אינו משלם חטין רק מעות ולמה.

אף לפימ"ש דלא הני רבית אלא משום דמדינא יכול לפטור עצמו בדמים כשער הזול כמו שהי' יכול לפטור עצמו בשעת הלואה. א"כ ע"כ צריך ליתן מעות כמו שהי' יכול לפטור עצמו בשעת הלואה: ח) אף כל זה כשאני לעצמי.

אף את זה ראיתי בתשו' הריב"ש (סוף סי' שצ"ו) ז"ל יש להפליא הפלא ופלא איך נסתפקת בהיה דאיהו נשף דאמרינן אם לא קצץ הוולו בותן חטין הוקרו בותן דמיהן אם הי' משום רבית אם משום דינא.

ואם הי' משום דינא שנאמר דכי'ן שיהלנה לו חטין להוצאה והוציאם שיתן דמיהן כשהוקרו. א"כ למה כשהוולו בותן חטין ולמה ילקה זה בחסר וביתיר ואין זה כי אם משפט מעוקל אלא שפי'ן שלא קצץ יש לו לשלם לו חטין כמו שהלנהו.

ומש"ה פִּשְׁהוּזְלוּ נוֹתְנוּ חֲטִיִּן מְדִינָא וּכְשֶׁהוּקָר נוֹתְנוּ דְמִיָּהוּן פִּשְׁעֵר הַזּוּל מִשׁוּם רַבִּית עַכ"ל:
(ט) אֵיבְרָא דְצָרִיף לְהַבִּין לָמָּה אָסוּר מִשׁוּם רַבִּית פִּינּוּן דְּמִשׁוּם הַלְוָאָה לְחֹדֶם מְחֹוּי לְשִׁלְמָה
לוֹ סָאָה. וְכָל אִיסוּר רַבִּית כְּעֵין גְּזֵל שְׁמַחְסֵר מְמוּנָו וְהֵכָא מְדִינָא חֲתִיב לוֹ וְכִמוּ שְׁאִין אִיסוּר
גְּזֵל לְלוּהַ בְּשֶׁהוּזְלוּ פִּשְׁמִשְׁלָם חֲטִיִּן פִּינּוּן דְּמְדִינָא אֵינּוּ מְחֻיב יוֹתֵר כְּמוֹ כֵּן לְמַלְוָה
פִּשְׁהוּקָרוּ: וְהַנְרָאָה בְּזָה לְפִימ"ש הָרִיטְב"א בְּעֵנֵין רַבִּית דְּאַף דְּמַדְעֵתִין נוֹתְנוּ לוֹ חֲשָׁבִי
רַחֲמֵנָא כְּמַחֲלָה בְּאִנְסֵי מַחֲמַת אִנְסֵי שְׁצָרִיף לְלוּחַ.

ה"נ מה שֶׁהַלְוָה הַלְוָה לְעַצְמוֹ סָאָה חֲטִיִּן לֹא עָשָׂה זֹאת רַק מַחֲמַת אִנְסֵי. וְאֵלְמָלָא זֹאת לֹא
הִי נִכְנָס בְּסִפְקֵי הַיּוֹקֵר אִם יוֹקִירוּ מִשׁוּם סִפְקֵי רִינוּחַ ע"כ חֲשָׁבִינּוּ כֹּל הַלְוָאָתוֹ כְּאִנְסֵי.

וְאִם הוּקָרוּ דִּינִינֵין לִי כְּאֵלוֹ גְּזֵל אוֹ נִהְנֵה מְמוֹן חֲבִירוֹ בְּלֹא הַלְוָאָה אוֹ כְּאֵלוֹ קֶצֶץ אוֹתוֹ
דְּמִים. דְּמָה שְׁלָוָה חֲטִיִּן מַחֲמַת אִנְסֵי הַלְוָאָה הִי: יא) וּבְהֵכִי נִיחָא לִינִישָׁב הָא דְלוּוִין עַל
שְׁעֵר שְׁבִשׁוּק מִשׁוּם דְּאֵי בְּעֵי זַבְנֵי וּפְרָעֵי.

וּמְפֹרָשׁ בְּפִוסְקִים דְּאַפְי' לְנָה מְזֻמָּן מְרֻבָּה פִּינּוּן שְׁבִידוֹ לְפְרָעֵי תוֹף הַזְמָן כֹּל זְמַן שְׁלֹא
נִשְׁתַּנָּה הַשְׁעֵר מוֹתֵר. וְקָשָׁה טוֹבָא דְּמ"מ עַל זְמַן שֶׁאֵח"כ הוּא נוֹתְנוּ רַבִּית.

דוֹמָה לְמַלְוָה בְּרַבִּית שְׁהַתְנָה שְׁעַל חוֹדֶשׁ רֵאשׁוֹן לֹא יִתֵּן רַבִּית וְאִם יִפְרַע בְּתוֹף חוֹדֶשׁ לֹא
יִשְׁלַם רַבִּית כְּלָל. מ"מ רַבִּית קְצוּצָה הִיא אִפִּי' לְהַרְמַב"ם דְּלֹא חֲשִׁיב רַבִּית רַק בְּשַׁעַת
קְצוּצָה.

וְה"נ בְּזָה נִהֵי דְעַל זְמַן רֵאשׁוֹן אֵינּוּ נוֹתְנוּ רַבִּית. מ"מ עַל אַח"כ הוּא קוֹצֵב רַבִּית אִם יוֹקִירוּ.
וְאִין חֲתִילוּק כְּלָל בֵּין יֵצֵא הַשְׁעֵר לֹא יֵצֵא. אָף לְהַנְ"ל דְּאִיסוּר רַבִּית דְּסָאָה בְּסָאָה הַטַּעַם
דְּמָה שְׁנַעֲשֵׂה הַלְוָאָה הוּא רַבִּית וְכֵהַלְוָאָה בְּאִנְסֵי.

וּבִיֵצֵא הַשְׁעֵר מָה שְׁנַעֲשֵׂה הַלְוָאָה אֵינּוּ הֶפְסֵד לְלוּהַ כְּלָל דְּאֵי בְּעֵי פְרַע קוֹדֶם שְׁנַשְׁתַּנָּה
הַשְׁעֵר וְלֹא אִנְסֵי הוּא. וְאָף שְׁמָה שְׁמַשְׁהָה הַלְוָאָה אַח"כ וְאֵינּוּ פּוֹרַע הֶפְסֵד הוּא אֲצִלוֹ
וְרַק מַחֲמַת אִנְסֵי.

הַרִי שׁוּב א"צ לְדַעַת הַלְוָה דְּכָבֵר נַעֲשֵׂה הַלְוָאָה. וְכָף הַדִּין מָה שְׁהַלְוָהוּ מִשְׁלָם לוֹ.

וְדו"ק הֵיטֵב: יב) וְלִפִּי זֶה יֵצֵא לָנוּ דִין חוֹדֶשׁ בְּהַלְוָה סָאָה בְּסָאָה בְּהֵיטֵר וְאַח"כ בְּהַגִּיעַ
הַזְמָן בִּיקָשׁוּ הַלְוָה לְהַרְוִיחַ לוֹ הַזְמָן דְּמוֹתֵר פִּינּוּן שְׁכָבֵר נַעֲשֵׂה הַלְוָאָה אֵין שׁוּם אִיסוּר
כְּלָל. דְּכָל הָאִיסוּר הוּא הַהַלְוָאָה עֲצָמָה דְּחֲשָׁבִינּוּ לִי בְּאִנְסֵי: יג) עוֹד יֵצֵא לָנוּ מְזָה בְּהַלְוָה
סָאָה בְּסָאָה בְּאִיסוּר וְהוּזְלוּ.

וְשׁוּב הוּקָרוּ כְּמוֹ בְּשַׁעַת הַלְוָאָה דְּנוֹתְנוּ פִּשְׁעַת הַלְוָאָה. דְּלִכְאוּרָה פִּינּוּן שְׁאֵם הִי מִשְׁלָם
בְּשַׁעַת שְׁהוּזְלוּ הִי מִשְׁלָם פִּשְׁעַת הַזּוּל נִמְצָא דְּכְשִׁמְשִׁלָם אַח"כ כְּשַׁעַת הַיּוֹקֵר.

אֲגַר נִטֵר מִשַׁעַת הַזּוּל עַד שַׁעַת הַיּוֹקֵר שְׁקִיל. אָף לְפִימ"ש דְּכָל הָאִיסוּר דְּחֲשָׁבִינּוּ כְּהַלְוָאָה
בְּאִנְסֵי.

וְהֵכָא אִם לֹא תַחֲשָׁבֵנוּ כְּהַלְוָאָה אֲלֵא כְּגִזְלוֹן אוֹ כְּנִהְנֵה מְמוֹן חֲבִירוֹ. הַרִי מִשְׁלָם כְּשַׁעַת
הַגְּזִילָה.

ואף שאח"כ משעת הזול עד שעת היקָר מחמת אונס היא הלואה. הרי כָּבַר נעֲשֶׂה הלואה ואין אִסוּר [ולפָּנֵינוּ יתְבָּאֵר שִׁישׁ לִפְקֹפֵק בְּשָׁנֵי דִינִים אֵלּוּ]: יד) וּבְהִכִּי נִיחָא לִיִּישָׁב דְּבָרֵי הַתּוֹס' (ס"ב): בְּהָא דִּיצָא הַשְּׁעָר פּוֹסְקִין אַעפ"י שְׂאִין לְזָה יֵשׁ לְזָה.

וּכְתָבוּ הַתּוֹס' הַטַּעַם פִּינּוֹן שְׂאֵם הִי' בָּא הַמוֹכֵר לְחִזּוֹר הִי' קָאֵי בְּמִי שְׁפָרַע לְכָה תְּשׁוּבִים כְּנִתְיִיקְרוּ בְּרִשׁוֹת לֹקֶחַ. וְתַמּוּהָ מְאֹד דְּמִפְּנֵי הַטַּעַם בַּגְּמ' (ס"ג) מְשׁוּם דְּאָמַר מָה אֶהְיִית לִי הָא חִיטִּי בְּשִׁילִי הָא חִיטִּי בְּהִינִי: טו) אַף נִרְאָה דְּהִוָּקְשָׁה לְהַתּוֹס' מְטַרְשָׁא דְּרַב פְּפָא דְּאָסוּר דְּהִינּוּ שְׂמוֹכֵר בְּתִשְׁרֵי שְׂשִׁילְמוּ בְּנִסָּן כְּשֶׁעָר נִסָּן.

ואסור אף דאם הי' משקה השָׁכֵר עד ניסן הי' נוטל כְּשֶׁעָר נִסָּן. ואם הלוקח הי' מְשֻׁקָה כְּשֶׁעָר עד ניסן הי' יָכוֹל לִיקַח דָּמִיו וְאַעפ"י אִסוּר.

ואף רב פְּפָא לֹא הִתִּיר אֶלָּא לְדִידִי מְשׁוּם דְּלֹא צָרִיף לְזוּזֵי וְאִם הִי' פּוֹרְעִים תִּיקָף לֹא הִי' מוֹכֵר בְּפָחוֹת וְהַשְּׁכָר שְׁנָה אֶצְלוּ כְּשֶׁעָר שָׁל נִסָּן. וּבְהָא לֹא קִי"ל כְּפִינְתִי מְשׁוּם דְּאֶזְזִיל בְּתַר לֹקֶחַ.

ומ"מ מְשׁוּם טַעְמָא דְּחִיטִּי מִי קִדְחוּ בְּאֶכְלָבְאֵי לֹא שְׂרִינּוּ. דַּל"כ אִפִּי גְבִי לֹקֶחַ שְׂיִיף הִיא טַעְמָא.

דאף דהלוקח צָרִיף לְשָׁכֵר. ה"נ הַמוֹכֵר צָרִיף לְמַעוֹת וּמ"מ אֶמְרִינּוּ הָא חִיטִּי בְּהִינִי דִּיכוֹל לְקַנּוֹת בְּעַדָּם חִטִּין.

וה"נ נֶאֱמַר הֵתָם דְּכִיֵּד הַלֹּקֶחַ לְהַשְׁהוֹת הַשְּׁכָר: טז) וְעַל פְּרַחֲזִין לֹמַר דְּאִין זָה טַעְנָה דְּנָהִי דְּלֹא אֶהְיִי לִי לְמוֹכֵר בְּמָה שְׁלֹקֶחַ מֵאִתּוּ הַשְּׁכָר. מ"מ אֶהְיִי לִי בְּמָה שְׁקוֹצֵב כְּשֶׁעָר נִסָּן דְּמִן הַדִּין אִין לוֹ לִיקַח רַק כְּשֶׁעָר שָׁל עֲכָשִׁין.

ובמה שְׁנוּטֵל כְּשֶׁעָר שָׁל נִסָּן הוּא מְרוּיִחַ. וְאִם שְׂאֵם לֹא הִי' מוֹכֵר כְּלָל ג"כ הִי' מְרוּיִחַ.

הִלָּא כָּל מְלֻנָּה בְּרַבִּית אִפִּי הַמְלֻנָּה הִי' לוֹ עֶסֶק בְּרוּר לְהַרְוִיחַ אוֹ נְכָרִי בְּטוּחַ לְהַלּוֹת לוֹ בְּרַבִּית. מ"מ אִסוּר לִיקַח רַבִּית מִיִּשְׂרָאֵל.

דאף שְׂאֵם לֹא הִי' מְלֻנָּה כְּלָל הִי' מְרוּיִחַ בְּמָקוֹם אַחֵר. מ"מ עֲכָשִׁין שְׁהַלּוֹנָה לְיִשְׂרָאֵל הוּא מְרוּיִחַ בְּמָה שְׁלֹקֶחַ מֵאִתּוּ רַבִּית וְשָׁכֵר הַלּוֹאָה הָא אִסוּר לִיקַח.

וה"נ בְּטַרְשָׁא דְּרַב פְּפָא הַשְּׁתָּא שְׂמוֹכֵר בְּהַמְתָּנָה הוּא מְרוּיִחַ בְּמָה שְׁקוֹצֵץ כְּשֶׁעָר נִסָּן ע"כ אִסוּר. וְע"כ הִוָּקְשָׁה לְהַתּוֹס' בְּפוֹסֵק עַל הַפִּירוֹת יִחְשָׁב מִהֵנָּה לוֹ בְּמָה שְׁנוֹתֵן לוֹ אִת"כ הַפִּירוֹת כְּשֶׁעָר הַזּוּל שָׁל עֲכָשִׁין וְאִינוּ נוֹתֵן לוֹ כְּשֶׁעָר הַיִּקָּר שָׁל שְׁעַת נְתִיבָה: יז) ע"כ תִּירְצוּ הַתּוֹס' פִּינּוֹן דְּקוֹנָה עֲכָשִׁין לְמִי שְׁפָרַע, וְעֲכָשִׁין אִינוּ שְׁנָה יוֹתֵר וְאִם שְׁנִתְיִיקֵר אִת"כ.

מ"מ כְּבָר נְתַחֲיִיב לוֹ הַפִּירוֹת. וְדוּמָה לְהַלּוֹהוּ סָאָה בְּשְׁעַת הַזּוּל שְׂאֵם נְתִייקֵר אִת"כ מְחֻיָּב לְשַׁלֵּם מ"מ סָאָה כְּמוֹ שְׁנִתְחִיִּיב.

כְּדַבְּרֵי רִיב"ש. וְלֹא אֶגֶר נָטַר שְׁקִיל.

רק נְתַחֲיִיב לוֹ עֵתָה בְּמַעוֹתָיו כְּדִי הַשְּׁעָר. וּמִמִּילָא כְּשֶׁנְּתִייקֵר מְחֻיָּב לְשַׁלֵּם סָאָה כְּמוֹ שְׁנִתְחִיִּיב.

רק שתאמר דמ"מ הוא גופי' הני רבית במה שמכר לו כלל. דאי לאו משום אונס הלואה
שצריך למעות לא הי' מחייב עצמו כלל חטין במעותיו כדי לשלם אח"כ פיון דעי"ז
יפסיד.

ע"ז שפיר משני הש"ס דזה לא נחשב הנאה ללוקח המכירה עצמה דכף הי' יכול לקנות
בהיני ובשילי וכן לא נחשב הפסד למוכר דיכול לקנות במעות שקיבל כמו שפרש"י:
יח) וכן בסאה בסאה דהקשה הש"ס לימא לי' חטי מי קדחי באכלבאי.

ג"כ הפירוש כף דז"א רבית במה שקוצץ לשלם לו סאה אח"כ אף יהי' ביוקר דזה מן
הדין מה שהלואה משלם לו. רק שתאמר דזה גופי' רבית מה שהלואה אצלו.

דמחמת זה מרויח המלנה ומפסיד הלוקח. ע"ז יוכל לומר חטי מי קדחי באכלבאי ואין
הלואה עצמה עושה ריוח למלנה והפסד ללנה.

ושוב ממילא מחוייב לשלם לו מה שהלנהו. אבל אם לא הי' קונה כלל עכשיו והי' המעות
הלואה עד שנתניקר השער הי' נחשב רבית במה שמוכר לו אח"כ בשער היוקר כשער
הזול.

ונה ריוח דמן הדין הי' לו למכור אח"כ כשער של אח"כ ולא הי' שניף לומר מה אהני
לי במכירה דלאו במכירה הוא מהנהו. אלא דהשתא שמלנה לו המעות עד אח"כ
[כשמוכר לו אח"כ] הי' לו למכור כשער של אח"כ ובמה שמוכר כשער של עכשיו הוא
מהנה ללוקח המלנה.

ודו"ק היטב פי היא אמיתת פנונת התוס' זללה"ה: יט נחזור לדברי הריב"ש במ"ש שאם
הוקרו מן הדין מחוייב לשלם סאה דמה שהלנהו משלם לו. ואני הבאתי ראי' מגזילה
להרא"ש שמחוייב להשיב לו כלי פעין שגזל והא דסגי במעות משום דיכול לקנות בעדמ
כלי פעין שגזל.

ומ"מ אם הוקר אח"כ משלם כשעת הגזילה אף דאינו יכול לקנות בשעת השבה בדמים
הללו כלי פעין שגזל. ועל פרחין הטעם משום דמתחילה לא נתחייב רק בדמים הללו.

וה"נ בסאה בסאה יכול לפטור עצמו בשעת הזול דהא יכול לסלקו בתוך הזמן בדמים
משום דבדמים יכול לקנות חפץ. וכיון שהי' יכול לפטור עצמו בדמים מועטים אין חיוב
עליו אח"כ יותר: כ) וליישוב דברי הריב"ש נראה עפ"מ"ש הב"ח הובא בש"ף (סי' ע"ד
סקי"א) בהא דהלנה יכול לסלק את המלנה בתוך הזמן בע"כ של מלנה אם אינו ניכר
לעינים חשש חילוף המטבע וגזירת המסים והתשחורת.

וכתב הב"ח דאם בשעת הלואה הי' ניכר לעינים חשש כו' אף שאח"כ עבר החשש ההוא
אינו יכול לכופו לקבל תוך זמנו פיון שבשעת הלואה הי' הקביעות זמן לטובת המלנה
שלא יוכל לסלקו תוך הזמן מחמת החשש ההוא.

ע"כ אף שאח"כ עבר הזמן יכול המלנה לומר הלא נתחייבת לי לשלם דוקא לאחר הזמן
ע"כ אינו רוצה עתה לקבל הפרעון להיות המעות באחריותו עיי"ש. והכא נמי הרי הי'
הקביעות זמן פרעון לטובת המלנה.

כְּדֵי שְׂאֵם יוֹקְרוּ אַח"כּ יִצְטָרֵף לְשֵׁלֶם כְּיֻקְרָא דְלִקְמִי'. דְּאִזְלֵי הַסְּבָרָא דְהִי יָכוֹל לְסַלְקוּ
תְּחִילָה בְּדָמִים דְּאִינוּ יָכוֹל לְסַלְקוּ רַק בְּזִמְנָו.

מִשָּׂא"כ אִם אֲמַרְתָּ דְיֻכְל לְסַלְקוּ תוּף הַזְּמַן יִלְקָה הַמְּלָנָה בְּחֶסֶר וּבִיתָר. וְע"כ אִם יִרְצָה
לְסַלְקוּ בְּשַׁעַת הַזּוּל אַף שְׂאֵז אִין הַפְּסֵד לְמַלְנָה דְּאִם יִשְׁקָה הַמְּלָנָה הַחֲטִין אֲצֵלוּ אוּ יִקְנָה
בְּדָמִים תְּיֻכְרָף חֲטִין יִתְיַקְרוּ בְּרִשׁוּתוּ.

וְעוּד דְּקֻנְדָם הַפְּרַעוֹן הִי קְרוּב לְהַפְּסֵד ג"כ אִם יוּזַל יוֹתֵר וְאִם יִשְׁלֵם לוֹ שׁוּב אִין נ"מ
לְמַלְנָה. מ"מ כִּינּוּן שְׂבִשְׁעַת קְבִיעוּת זְמַן הִי הַזְּמַן לְטוֹבוּת הַמְּלָנָה שְׂאֵם תֵּאמֵר דְיֻכְל לְסַלְקוּ
בְּתוּף הַזְּמַן הִרִי יִלְקָה הַמְּלָנָה בְּחֶסֶר וּבִיתָר.

ע"כ אִינוּ יָכוֹל לְסַלְקוּ בְּתוּף הַזְּמַן כְּדַבְּרֵי הַב"ח הַנ"ל. וְלֹא שְׂיִיף לֹא שְׂאֵם נְתַחֲסִיב רַק
בְּדָמִים מוּעָטִים דְּלֹא הִי יָכוֹל לְסַלְקוּ כְּלָל רַק בְּזִמְנָו וְאִזּוּ כְּבָר נְתַיִקֵר וְדו"ק: (כֹּא) וְעֵינּוּ
כִּינּוּצָא בְּזָה בְּקִצוּהָ"ח (סוּף ס' ע') וְאֲפִי הַלְנָהוּ בְּלִי קְבִיעוּת זְמַן י"ל שְׂאִינוּ יָכוֹל לְסַלְקוּ
בְּמַעוֹת רַק בְּחֲטִין וְלֹא דְמִי לְגִזְל דְּהִכָּא כִּינּוּן שְׂהַלְנָהוּ חֲטִין וְהִדִּין מַה שְׂהַלְנָהוּ מְשֵׁלֶם לוֹ
כְּאִילוּ פִּירֵשׁ שְׂיִשְׁלֵם לוֹ חֲטִין.

וְאִף דְּמַעוֹת הֵן כְּמוֹ חֲטִין שְׂיָכוֹל לְהַשִּׁיג בְּעַדְם חֲטִין. מ"מ הִכָּא הִי דַעַת הַמְּלָנָה חֲטִין דְּוָקָא
כְּדֵי שְׂלֹא יִלְקָה בְּחֶסֶר וּבִיתָר.

וְאִף דְּאִח"כּ כְּשִׂמְשֵׁלֶם לוֹ מַעוֹת שׁוּב אִין נ"מ לְמַלְנָה. מ"מ כִּינּוּן שְׂבִשְׁעָה שְׂנַתְחִיב הִי
קְפִידָא אַף שִׂאח"כּ אִין קְפִידָא יָכוֹל הַמְּלָנָה לֹא אֲקַבֵּל מַעוֹת כִּי אִם חֲטִין וְכַדְבְּרֵי
הַב"ח לְעַנְיָן קְבִיעוּת זְמַן.

וְאִף שְׂשֵׁם קִצַּת קְפִידָא שְׂלֹא יְהִי בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ הַמַּעוֹת. ה"נ קִצַּת קְפִידָא שְׂלֹא יִצְטָרֵף לְטָרוּחַ
לְקַנּוּת: (כב) וּבְזָה יִתְיַשְׁבַּב דְּבָרֵי הַט"ז (ס"ג) דְּמוֹתֵר לְלוּוֹת סָאָה חֲטִין בְּסַתְּם בְּלֹא תְנָא
[לְשֵׁלֶם סָאָה אַחֲרֵת] וְאִם יִתְיַקְרוּ בְּאַמַּת לֹא יִתֵּן רַק דְּמִים כְּשַׁעַר הַזּוּל.

וְלִכְאוּרָה לְדַבְּרֵי הַרִיב"ש הַנ"ל אִפִּי בְּסַתְּם הָא נְתַחֲסִיב אִם נְתַיִקֵרוּ כְּשַׁעַר הַיֻּקְרָא. וְהִרִי
עוֹשָׂה פְּסִיקָה בְּאִיסוּר.

אִף לְפִימ"ש עֲכָשְׁוֹ שְׂאָסְרוּ חֲכָמִים וְיִהְיֵי אָסוּר לְיַקְח אִם יִתְיַקְרוּ וְאִף אִם לֹא יוּכַל לְסַלְקוּ
בְּתוּף הַזְּמַן אוּ בְּמַעוֹת רַק בְּחֲטִין בְּזִמְנָו יִלְקָה בְּחֶסֶר וּבִיתָר שׁוּב הַדִּין שְׂיָכוֹל לְסַלְקוּ בְּתוּף
הַזְּמַן דְּאִין בְּזִמְנָו טוֹבָה לְמַלְנָה גַּם בְּשַׁעַת הַלְנָאָה.

וְשׁוּב מְעִיקֵר הַדִּין אִינוּ מְחַוֵּיב רַק כְּשַׁעַר הַזּוּל כְּמוֹ בְּגִזְל דְּמְשֵׁלֶם כְּשַׁעַת הַגְּזִילָה: (כג)
מִיְהוּ יֵשׁ לְפַקְפֵק דְּאִף דְּאָסוּר לְיַקְח כְּיֻקְרָא דְלִקְמִי. מ"מ נ"מ אִם הוּזְלוּ לְאַחֵר הַלְנָאָה
וְחִזְרוּ וְהוּקְרוּ כְּמַעֲיַקְרָא שְׂאֵם יְהִי יָכוֹל לְסַלְקוּ תוּף הַזְּמַן בְּמַעוֹת.

א"כ בְּשַׁעַת שְׂהוּזַל נְפַקֵע חַיִּיבוּ מְשַׁעַר הַיֻּקְרָא. וְשׁוּב אִין עָלְיוּ חַיִּיבוּ רַק כְּשַׁעַר הַזּוּל וְאִף
אַח"כּ אִין עָלְיוּ חַיִּיבוּ יוֹתֵר כְּמוֹ בְּגִזְלָה שְׂאִינוּ מְשֵׁלֶם כְּיֻקְרָא דְלִקְמִי.

אַבָּל אִם לֹא יְהִי יָכוֹל לְסַלְקוּ בְּתוּף הַזְּמַן אוּ שְׂיִהְיֵי מְוַכְרַח לִיתֵּן חֲטִין דְּוָקָא אִם יִחְזוּר
וְיִתְיַקְרָא יִשְׁלֵם כְּשַׁעַר הַיֻּקְרָא כְּנ"ל: (כד) וְאֲפִשֵׁר דְּהַט"ז ס"ל כַּמ"ש (ס' קמ"ה) דְּבִאֲבָק
רַבִּית אִין אִיסוּר לֹא תְשִׁימוּן בְּשַׁעַת הַלְנָאָה רַק בְּשַׁעַת נְתִינָה.

ודלא כמל"מ פ"ד מהלכות רבית הלכה ב' דפשיטא לי' להיפוך: סימן קעז א) שם בסוף הסימן ברמ"א לא התירו ללות פשיטא לו אלא סאה חטים בסאה חטים אבל סאה חטין בסאה דונן אסור אעפ"י שהן בשער אחד ויש לו דונן.

והם דברי הראב"ד הובא בבעה"ת (שער מ"ו חלק ה'). וראיית הראב"ד מהא דלא יאמר אדם נפש עמי היום ואעדון עמה למחר.

וק"ל דהא בב"ב (פ"ז.) ונתבאר לקמן בש"ע (סי' קע"ו סעיף ח') דהשוכר פועל בימות החורף לימות השנין ומקדים לו שפרו מעתה ושפרו שנה בימות השנין יותר אסור.

ואי פועל חשיב פיש לו. הא דומה לפוסק על הפירות ומקדים מעות וקונה שנה ה' בד' דאם יש לו מותר.

אלא ודאי לא חשיב יש לו דמחוסר פעולה. וכיון דלא חשיב יש לו לענין שנה ה' בד'.

כ"ש דלא חשיב יש לו לענין סאה בסאה. שהרי פתבו התוס' (ס"ג:) דסאה בסאה חמור משנה ה' בד' כיון שהוא דרך מו"מ.

וא"כ מה ראי' מנפש עמי ואעדון עמה דאף שיש לו אסור דהא פועל לא חשיב כלל יש לו: ב) והנ"ל בדעת הראב"ד דהראב"ד לשיטתו בהשגות (פ"ד מהלכות שלוחין ושותפין הלכה ב') באומנים שנשתתפו באומנותם וקנו מידם לא חשיב דשלב"ל דאדם יכול להקנות עצמו בקנין כדין עבדים.

וע"כ כיון שמקנה גופו לעידור נהרי יש לו גופו וחשיב יש לו כהא דאיתא (דף ע"ג.) אמר להו שמואל להני דשבשי שבישי הפוכי בארעא כי היכי דקני לכו גופא דארעא ואי לא הוה כהלואה ואסור ועיי"ש וברמב"ם.

הרי דכיון דקונה הארעא לשיבשי מותר דחשיב יש לו הארעא שקונה לפירות. ה"נ יש לו גופו שקונה לעידור אף יש לחלק כיון דפועל יכול לחזור בו לא חשיב קנין.

וכן חילק הה"מ פ"ז מהלכות שכירות הלכה י"ב בשם הרשב"א: א) אף יש ליישב לפי המבואר בח"מ (סי' קע"ו סעיף ט"ו) דשותפין שנשתתפו אין יכולין לחלוק תוך הזמן דלא דמי לפועל דאין בעה"ב משועבד לו ושם עבד עליו.

אבל שותפין דכל אחד משועבד לחבירו אין שם עבד ע"כ אין יכולין לחזור. א"כ בנפש עמי ואעדון עמה מחר הרי שניהם משועבדים זה לזה ואין יכולין לחזור ע"כ שפיר חשיב יש לו.

ואף דלמחר שוב יוכל לחזור דכבר עבד ראשון עבודתו. מ"מ כיון דפעם אחת לא הי' יכול לחזור נשאר מקר כבתחילה כעין שכתב הרשב"א במשכנתא באתרא דלא מסלקי שנה ראשונה אף שאח"כ יכול לסלקו גם אח"כ חשיב מקר.

וא"כ ראיית הראב"ד נכונה. אבל בהא דב"ב (פ"ז.)

(בשוכר פועל בימות החורף לימות השנין כיון דיכול לחזור לא דמי ליש לו ודו"ק: ד) ומ"ש אעפ"י שהן בשער אחד. סברת הראב"ד דוקא סאה בסאה דאינו משלם יותר ממה שהלנהו וכן הדין מה שהלנהו משלם לו בין הוקרו בין הוזלו ע"כ אינו רבית כל כך.

אָבֵל בְּמִלְנָה שְׂיָשִׁיב לוֹ מִיַּן אַחֵר שְׂמָא יִתְיַקֵּר מִיַּן הָאֲחֵר וְלֹא מִיַּן שְׂהֵלְנָהּ וְרַק אֲגַר נָטַר שְׂקִיל. וְאַף דְּבִיִּשׁ לוֹ מְוֹתֵר לְקִנּוּת אַף דְּלֹא שְׂיָיִף הַסְּבָרָא דְּמַה שְׂהֵלְנָהּ שְׂאֲנֵי הַתָּם דְּדִרְדֵּי מו"מ הוּא: הַ גְּסַתְפַּקְתִּי בְּמִלְנָה יֵינן חֲדָשׁ שְׂיָשִׁיב לְזִמְנֵי מְרוּבָה מִיַּיִן שְׁלֵן שְׂנָה הַהוּא וְיֵישׁ לוֹ וְהֵינן מְתִיבֵי שְׁוֹן בְּתוֹרָה כְּדֵי אִם מְוֹתֵר.

דְּבִיִּשׁ י"ל דְּלֹא שְׂיָיִף מַה שְׂהֵלְנָהּ מְשַׁלֵּם לוֹ שְׂהוּא הֵלְנָהּ יֵינן חֲדָשׁ וְהוּא מְשִׁיבֵי יֵינן יִשְׁוֹן וְאִפְשָׁר דְּכֵהֵא גְּוֹנָא רַבִּית קְצוּצָה הוּא דְּמַעֲיָקְרָא הָוֵי רַבִּית. דְּטַעַם דְּסָאָה בְּסָאָה רַק דְּרַבְּנָן מְשׁוּם דְּבַתֵּר מַעֲיָקְרָא אֲזִלְיָנָן וְהֵכָא מַעֲיָקְרָא רַבִּית הוּא.

וּא"כ שׁוֹב לֹא מְהַיִּי יֵישׁ לוֹ כִּינּוֹן דְּלֹא שְׂיָיִף מַה שְׂהֵלְנָהּ מְשַׁלֵּם לוֹ. וּכ"ש בְּזֵה דְּרַבִּית קְצוּצָה לֹא מְהַיִּי יֵישׁ לוֹ כְּמוֹ סָאָה בְּסָאָתִים.

דְּמַה לִּי אִם מְשִׁיבֵי יוֹתֵר בְּכַמּוֹת אוֹ בְּאִיכוֹת שְׂמְשִׁיבֵי יֵינן כְּמוֹ שְׂהֵלְנָהּ וְיֵישׁ בּוֹ שְׂבִיחַ שְׂיָשְׁוֹן: וְיֵלְאֲחֵר הָעֵינָן נִרְאָה דְּמְוֹתֵר דְּהֵנָּה בְּתוֹס' ב"ק (צ"ז) בְּהֵלְנָהּ מְטַבֵּעַ וְנִפְסַל מַה שְׂהֵלְנָהּ מְשַׁלֵּם לוֹ דְּמַטְבֵּעַ שְׁנַפְסַל דְּמִי לְהוּזַל.

וְכַתְּבוּ שְׁם דְּלֹר' יְהוּדָה דְּנִפְסַל דְּמִי לְנִסְדַּק לֹא מְצִי פִטְרֵי נִפְשֵׁי' בְּמַטְבֵּעַ שְׁנַפְסַל רַק לֹר' הוּנָא דְּנִפְסַל אוֹמֵר לוֹ הָרִי שְׂלֵף לְפָנֵיךְ. וְאַף דִּר' הוּנָא מְדַמֵּי נִפְסַל לְתַרוּמָה וְנִטְמָאת לְנָהּ לֹא מְצִי פִטְרֵי נִפְשֵׁי' בְּתַרוּמָה וְנִטְמָאת לֹא דְּמִי לְגַמְרֵי דְּמַטְבֵּעַ שְׁנַפְסַל דְּמִי לְהוּזַל וְהָא לֹא דְּמִי לְהוּזַל עכ"ד.

וְלְכַאוּרָה נִרְאָה הַחִילּוּק דְּבַתְּרוּמָה וְנִטְמָאת הֵלְנָהּ וְהוּא מְשִׁיבֵי טְמָאָה. מִשָּׂא"כ בְּמַטְבֵּעַ שְׁנַפְסַל אֵינן שְׂיָנּוּי בְּגוּף הַמַּטְבֵּעַ [אָבֵל אֵינן סְבָרָא לֹא מְשׁוּם דְּמַטְבֵּעַ שְׂהֵלְנָהּ עַכְשָׁיו ג"כ פְּסוּלָהּ.

שְׂהֵרֵי מְלָנָה לְהוּצָאָה נִתְנָה וּבְרִשׁוֹת לְנָהּ נִפְסַלָהּ אַף קִשְׁיָה לְפִי זֵה שְׂהֵרֵי חֲזִינָן בְּגִזְיָלָהּ תַּרוּמָה וְנִטְמָאת לְכ"ע אוֹמֵר לוֹ הָרִי שְׂלֵף לְפָנֵיךְ וּבְנִפְסַל פְּלִיגֵי ר"ה ור"י. הָרִי דְּנִפְסַל חֲשִׁיב שְׂיָנּוּי טְפִי.

וְלָמָּה בְּהֵלְנָאָה נִחְשׁוֹב נִטְמָאת שְׂיָנּוּי טְפִי: ז) ע"כ נִרְאָה דְּהָא דְּבַתְּלֹאָה מַה שְׂהֵלְנָהּ מְשַׁלֵּם לוֹ אִפִּי הוּזַל דְּדוּמָה לְגִזְיָלָהּ בְּעֵינֵיךְ דְּאוֹמֵר הָרִי שְׂלֵף לְפָנֵיךְ אִפִּי הוּזַל אוֹ נִטְמָאת מְשׁוּם דְּהַחִיּוֹב עַל גִּזְיָלָהּ בְּעֵינֵיךְ וְשְׁלוֹ נִטְמָא וְהוּזַל.

וְכָל שְׂאִין שְׂיָנּוּי בְּגוּף הַגִּזְיָלָהּ פְּטוּר. ה"ה בְּתוֹב.

דְּהַחִיּוֹב חָל עַל כָּל הַמִּין שְׂמַחְוֵיב לְהַחֲזִיר לוֹ מִיַּן שְׂהֵלְנָהּ. וְכַשְׂהוּזַל הָרִי כָּל הַמִּין הוּזַל וְחֹב שְׁלוֹ הוּזַל וְכֵן הוּקֵר אִי לֹא מְשׁוּם אִיסוּר רַבִּית שְׁלֵן מְלָנָה הוּקֵר.

אָבֵל תַּרוּמָה וְנִטְמָאת הָכִי כָּל הַתְּבוּאוֹת שְׂבַעוּלָם נִאָסְרוּ הֵלָּא רַק תַּרוּמָה זֹו נִטְמָאת וְלֹא נִתְקַלְקַל חוֹב שְׁלוֹ. ע"כ לֹא מְצִי פִטְרֵי נִפְשֵׁי' בְּתַרוּמָה טְמָאָה וְדוּקָא בְּמַטְבֵּעַ וְנִפְסַל שְׂהַחִיּוֹב עָלָיו לְשַׁלֵּם מִיַּן מַטְבֵּעַ שְׂלָנָהּ וְכָל מִיַּן מַטְבֵּעַ זֵה נִפְסַל ע"כ שְׁלֵן מְלָנָה נִפְסַל ח) וְלִפִּי זֵה כִּינּוֹן שְׂפָל הֵינּוּת שְׂבַעוּלָם נִתְיָשְׁנוּ שׁוֹב דְּמִי לְהוּקֵר.

וְאִפִּי' יְדוּעַ שְׂבַנְיָסוֹן לְעוּלָם מְתִיבֵי שְׂכָר דְּרַב פְּפָא מ"מ מְוֹתֵר יֵישׁ לוֹ. דְּמַה שְׂהֵלְנָהּ מְשַׁלֵּם לוֹ וְשְׁלֵן מְלָנָה נִתְיָקֵר.

ה"נ בְּזוּה שֶׁל מַלְוֵה נִתְיָוֶשׁוּן. וּמִיָּהוּ בְּמַלְוֵה בְּשָׁנָה זֹו שְׂיִחְזוֹר בְּשָׁנָה הַבָּאָה יֵינן שֶׁל עֲכָשׂוֹן שְׂנַעְשָׂה בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים וְדַאי אָסוּר אִפִּי יֵישׁ לוֹ.

שְׁהָרֵי מִן הַדִּין הִי' לוֹ לְהַשִּׁיב יֵינן שֶׁל שָׁנָה הַבָּאָה חֹדֶשׁ כְּמוֹ שְׁלֹוה. וּמָה שְׁמֹתָר הוּא בְּמַתְנֵה לְהַשִּׁיב קוֹדֶם שְׁבָא יֵינן שֶׁל שָׁנָה הַבָּאָה כְּגוֹן שְׁמַלְוֵה לְחֻצֵי שָׁנָה וְכְדוּמָה: סִימָן קַעֲחַ א) סִי' קס"ג בט"ז סק"ד בְּפוֹסֶק בְּהַלְוָאתוֹ דָּאָם יֵישׁ לוֹ מְעוֹת לְמוֹכֵר מְוֹתָר כְּאִילוֹ הִי' לוֹ חֲטִיִן וּרְאִיָּיתוֹ שֶׁהִבִּיא מְהָרָאב"ד בְּלוֹיִן עַל שְׁעַר שְׁבִשׁוּק דְּוֹקָא בְּיֵישׁ לוֹ מְעוֹת.

תְּמוּהָ מְאוּד כְּמוֹ שֶׁהַשִּׁיגוֹ בְּשַׁעְרֵי מְשַׁפֵּט. דְּהָרָא"ש פֶּתַב לְהַדְיָא בְּשֵׁם הָרָאב"ד דְּוֹקָא בְּהַלְוָאת סָאָה בְּסָאָה מְהַנִּי שְׁעַר שְׁבִשׁוּק וְיֵישׁ לוֹ מְעוֹת לְהַחֲשֵׁב יֵישׁ לוֹ מְשׁוּם דְּאִיכָא נְמִי טַעְמָא דְּחֻצֵי מִי קְדָחֵי בְּאֶכְלָבְאֵי כְּבַגְמִ' (ס"ג:).

אָף בְּשַׁעְרֵי מְשַׁפֵּט הִבִּיא מְהַגְהַת אֲשֶׁר"י שְׁמַבְנָאָר לְהַדְיָא כַּהֲט"ז וְתַמָּה שְׁלֵא הִבִּיאָם. וְהִנֵּה ז"ל וְנִרְאָה דַּה"ה אָם הִי' לוֹ מְעוֹת מְזַנְמָנִים פּוֹסְקִין דְּמָה לִי דְמִיָּהוּ מָה לִי הֵן.

אֵעִפ"י שְׁלֵא זָכָה בְּהֵן הַמַּלְוֵה. וְכִי הָאֵי גּוֹנָא לְקַמְן דְּלוֹיִן סָאָה בְּסָאָה עַל פִּירוֹת שְׁבִשׁוּק אָם יֵישׁ לְלוֹה מְעוֹת דְּחֻצֵיב כְּאִילוֹ יֵישׁ לוֹ פִּירוֹת עַכ"ל וּמְבֹנָאָר דְּפִי' הַגַּמ' שֶׁם דְּמָה לִי דְמִיָּהוּ מָה לִי הֵן וּפּוֹסְקִין עַל שְׁעַר שְׁבִשׁוּק וְאֵעִפ"י שְׁאִין לוֹ דְמִיָּהוּ יֵישׁ לוֹ מְעוֹת וּמִיָּוֶשֶׁב קוֹשְׁיֵית רִש"י וְתוֹס' שֶׁם שֶׁהַקְּשׁוֹ מַתְנִי' הוּא יֵצֵא הַשְׁעַר פּוֹסְקִים.

דְּמַתְנִי' הוּא"א דְּטַעְמָא מְשׁוּם מָה אֶהְיֵית לִי וְלָא מְהַנִּי אֶלָּא אָם כֵּן קוֹנָה בְּמְעוֹת אֶבֶל מִדְר' יֵבְאֵי גְלַמְד דְּטַעְמָא מְשׁוּם דְּחֻצֵיב כְּיֵישׁ לוֹ וְא"כ מְהַנִּי יֵישׁ לוֹ לְמוֹכֵר מְעוֹת ג"כ: ב' וְהִנֵּה בַּגַּמ' שֶׁם מְקַשָּׁה ע"ז מְבַרְיֵיתָא דַּר' אוֹשְׁעִיָא דָּאִין לוֹ אָסוּר וּמְשַׁנֵּי הֵתָם הַלְוָאָה הַכָּא זְבִינֵי וְהִנֵּה מְפֹרֶשׁ דְּבַהַלְוָאָה לָא אֶמְרִינָן מָה לִי דְמִיָּהוּ מָה לִי הֵן וְהִיָּינוּ דְּמַקְשָׁה מִדְר' אוֹשְׁעִיָא דָּאִין לוֹ אָסוּר אִפִּי יֵישׁ לוֹ מְעוֹת.

וּמְשַׁנֵּי הֵתָם הַלְוָאָה דְּבַהַלְוָאָה מְחַמִּירִין שְׁלֵא לְהַחֲשֵׁב שְׁעַר שְׁבִשׁוּק וְיֵישׁ לוֹ מְעוֹת כְּיֵישׁ לוֹ חֲטִיִן. וְע"כ הָא דְּכַתְבַּת הַגְּהַת אֲשֶׁר"י דְּיֵישׁ לוֹ מְעוֹת מְהַנִּי הוּא בְּקוֹנָה חֲטִיִן בְּמְעוֹת וְשׁוֹב הַעֲמִיד חוֹב הַחֲטִיִן עַל יֵינן וְסוֹבֵר כְּרִש"י דָּאָף דְּקָנָה הַחֲטִיִן בְּמְעוֹת אָסוּר דְּלָא גָרַס וּמָה לְקַח לְקַח בְּהַלְוָאתוֹ.

וְע"ז פֶּתַב הַגְּהַת אֲשֶׁר"י דְּכִינָן דְּלָאוּ הַלְוָאָה הוּא שׁוֹב אֶמְרִינָן מָה לִי דְמִיָּהוּ מָה לִי הֵן כְּקוֹשְׁיֵית הַש"ס מִדְר' אוֹשְׁעִיָא. וְא"כ לְדִידִן דְּקִי"ל דְּהִיכָא דְּקָנָה תַּחֲזִילָה בְּמְעוֹת לְעוֹלָם מְוֹתָר לְפִסְוֶק אַח"כ מְחֲטִין עַל יֵינן רַק בְּלְקַח בְּהַלְוָאתוֹ אָסוּר.

וּבְכַהֲאֵי גּוֹנָא הָרֵי מְפֹרֶשׁ לְדַעַת הַגְּהַת אֲשֶׁר"י בְּש"ס דְּאָסוּר. וְא"כ מוֹכַח בְּהַגְהַת אֲשֶׁר"י הַיְפוּד דַּעַת הַט"ז: ג) וְגַם מְרִש"י אִין רֵאִי' שְׁפַתְבָּ אֶבֶל זֶה אִין בְּיָדוֹ בְּמָה יִקָּנָה.

הִיָּינוּ דַּל"כ הִי' מְוֹתָר לְפִסְוֶק מְחֲטִין עַל יֵינן. הַגַּם שְׁהַחֲטִין קָנָה בְּהַלְוָאָה כִּינָן שֶׁהִי' לוֹ חֲטִיִן אֲזַדָּא לָהּ הַלְוָאָה.

דְּכֹן מְוֹכֵרַח לְשִׁיטַת רִש"י. אֶלָּא דַּס"ל דָּאִינוּ פּוֹסֶק מְחֲטִין עַל יֵינן.

אֶבֶל כְּשִׁישׁ לוֹ מְעוֹת פּוֹסֶק וּלְדִידִן דְּקִי"ל דְּהִיכָא דְּבָא תַּחֲזִילָה בְּהַלְוָאתוֹ אָף שֶׁהִי' לוֹ חֲטִיִן כְּשֶׁפּוֹסֶק אַח"כ מְחֲטִין עַל יֵינן חֲשִׁיב הַלְוָאָה לָא מְהַנִּי אָף בְּזוּה יֵישׁ לוֹ מְעוֹת. כ"ש כְּשֶׁקוֹנָה בְּהַלְוָאָה חֲטִיִן.

רק מהרא"ש יש ראי' להט"ז שפכתב אין לו חטין ואין לו מעות. וראיתי במעד"מ שפכתב שט"ס ברא"ש והוכיח מקושטת הש"ס מדר' אושעיא דבייש לו מעות אינרי ר' אושעיא וע"כ הקשה הש"ס מדר' אושעיא.

ומדברי הטור בנדאי אין לו ראי' דאורחא דמילתא וכמ"ש הט"ז עצמו דאם יש לו מעות לקמה יקבל על עצמו ליתן חטין פשער היקור. ע"כ דינו של הט"ז דבייש לו מעות מותר. אין לו קיום להלכה: דשוב ראיתי באגודה שפכתב ג"כ פדברי הגהת אשר"י. והנה לא הביא הגירסא דמה לקח לקח בהלואתו.

גם פ"י פו הא דפוסקין על שער שבשוק ביש לו מעות מזומנים. ומסייע למה שפכתבתי: סימן קעט א) בט"ז (סק"ה) פתב הב"י בשם הנמק"י כו' עי"ש ראוי לקבאר שיטת הנמק"י והוא שיטת הרמב"ן.

ולקבאר שיטת רש"י והתוס' ב"מ (ס"ג) הנה בהא דמקשה ר"פ ור"ה ברי' דר' יהושע לקבא מבריינתא דר' אושעיא דכולן אין לו אסור לפירש"י ותוס' תמוה. דמפורש בכל הסוגיא החילוק בין בא במעות מזומנים בין בא בחוב.

ב'.

ועוד דלפרש"י ותוס' חידושי' דרבא דמהני שער של עיירות. וא"כ בלא דרבא קשה בדר' אושעיא דמסתמא פשער המועיל קאמר.

דאל"כ ל"ל הי' נושה בחבירו מנה אפי' קנה במעות נמי. אלא נדאי פשער המועיל קאמר.

ג'.

ועוד דמה משני התם הלואה הכא זביני הא במשנה לא הי' הלואה למה דלא גריס רש"י לקח בהלואתו. ולהתוס' נמי א"צ לקח בהלואתו רק לאיסור החטין אבל היינו אסור אפי' באאיסורו הרי' אף בלא הלואה אסור.

ד'.

ועוד דמה משני התם הלואה משמע דבהלואה לא אמרינו מה לי דמיהן מה לי הן. וממילא מה לי הן מה לי דמיהן נמי לא אמרינו דרבא מדמי להו אהדדי.

והרי בדר' אושעיא הלואה הוי. וא"כ איך מותר לקבל מעות בעד החטין ב' ונראה ליישב לפי מה שהסבירו התוס' הדמיון דרבא דכי היכי דמותר לקבל מעות עבור החטין משום דמן החטין יכול להשיג מעות.

ה"נ פוסק מעות על חטין דיותר בקל יוכל להשיג ממעות חטין. והנה הטעם דאסור לפסוק רק במעות משום דממעות יוכל להשיג חטין אבל לא בחוב משום דבחוב אינו יכול להשיג.

ולא שייך מה אהנית הא חזיטי בהיני פינון שלא הי' לו מעות ובחוב לא הי' יכול לקנות. קשה לכאורה שהרי הי' מחויב לשלם לו ואם הי' משלם הי' יכול לקנות.

וא"כ מה טובה עשה לו. אם הי' משלם פמו שמחויב הי' יכול לקנות.

הכי זה נחשב טובה אם ישנם כמו שמחוייב כמו כן אם פוסק על הפירות ג"כ אינו נחשב טובה פנין שאם הי' עושה רק כמו שמחוייב הי' לו טובה זאת. וצ"ל פנין דאם אין לו מעות אינו מחוייב למכור תפציו לשלם מעות ויכול לשלם תפצים.

ובאין לו משמע דמירי כמ"ש הטור להדיא ועי' בט"ז לעיל סק"ד. ובעד תפצים לא יוכל להשיג: ג) והיינו דפריד לרבא דלמד מדר' ינאי דמותר ליתן מעות בעד חטין משום דמחטין הי' יכול להשיג מעות.

ועל פרחין דביצא השער על חטין עסקינן. דאל"כ הא אפי' ממעות חטין אינו יכול להשיג דהיינו דינא דמתני' אין פוסקין על הפירות קודם שיצא השער.

אלא דביצא השער כל חטין עסקינן. וכיון דר' ינאי באין לו חטין עסקינן ע"כ נותן לו מעות וכמו שפירש"י להדיא.

וא"כ אינו מחוייב לו חטין דוקא ויכול ליתן לו שנה חטין. דכי היכי דשנה פסך פכסך ה"נ שנה חטין פחטין.

[ועי' באבני מלואים סי' כ"ז סעיף א] וא"כ יכול ליתן לו מטלטלין שאין להם שער בשוק. וא"כ אמאי יכול ליתן לו דמים הלא אם הי' נותן לו מטלטלין שאין להם שער לא הי' יכול להשיג בעדם דמים.

ע"כ פנין דמ"מ עיקר חיוב פשיש לו חטין ליתן לו חטין אמרינן מה לי החטין מה לי דמיהן ה"נ בבא בחובו פנין דעיקר החיוב ליתן לו מעות יהי' מותר לפסוק בעד החוב כמו במעות דיקול לומר מה אהנית לי אם היית משלם לי כמו שמחוייב אתה הייתי קונה במעות חטין: ד) וע"ז משני התם הלואה.

ובמשנה הגם שלא הי' הלואה אינו יכול לפסוק מחטין על יין ודוקא במעות יכול לפסוק על יין ומה שלמד זה מדר' אושעיא. הגם שבדר' אושעיא הלי' הי'.

מ"מ כשפוסק מחטין על יין לא הי' שם הלואה שפכר קנה בהלואתו חטין בעין. ומ"מ אינו יכול לפסוק.

ע"כ דוקא במעות יוכל לפסוק לא בפירות. ולא הי' צריד לתרץ התם הלואה רק משום איסור החטין לקנות בהלואה דאז הי' חיוב מעות עליו.

ע"כ הקשה פנ"ל. לזה משני התם הלואה פנין שלא הי' לו חטין.

אבל איסור הפיסוק מחטין על יין לאו משום הלואה. דבאמת אז שוב אין פאן הלואה פנין שהי' לו חטין.

רק משום דאסור לפסוק מפירות על פירות וע"כ ניחא נמי מה שיכול ליתן דמים בעד החטין אף דבהלואה לא אמרינן מה לי הן מה לי דמיהן פנ"ל קושיא ד'. אלא משום דכבר קנה בהלואה חטין בעין ושוב לאו הלואה ה) אף לפי"ז יקשה קושנית הרא"ש (סי' ס"א) בהא דלוי' על שער שפשוט מהא דאין מעמידין מלנה על הפירות עי"ש.

ומה שתיגרץ הרא"ש משום דהכא הלואה וסאה בסאה פנין שדינינן שער שפשוט פיש לו שוב לאו הלואה. אבל הכא הרי תחילה הלואה גמורה הי' עיי"ש.

לפימ"ש אנדא ליה פיון דכשקונה חטין בעין שוב לאו הלואה. וצ"ל דהתוס' לטעמייהו (דף ע"ב:) דהא דליון על שער שבשוק ביש לו מעות איגרי והכא באין לו מעות וכ"כ בהגהת אשר"י דבייש לו מעות יכול לפסוק פאילו יש לו פירות.

ובזה נסתיעו דברינו שפכתנו דהא דאסור לפסוק בהלואה דלא אמרינו בהלואה מה אהנית לי פיון שאין לו מעות אינו מחויב ליתן לו מעות. והי' נראה דחוק קצת לאוקמי באין לו מעות אף לפי מה שהוכחנו על פרחין ס"ל להתוס' דהכא באין לו מעות.

דאל"כ יקשה קושנית הרא"ש וכמ"ש ודו"ק: ו) ולפי זה מי שיש לו מעות אצל חבירו בדמי מקח יכול לפסוק אצל הלוקח על יין פאילו בא לפסוק במעות פיון דלאו הלואה שוב אמרינו מה לי דמיהן מה לי הן.

והא דבמשנה אמר הרי חטיף עשויות עלי בשלשים דינרין ונהרי לה אצלי בהם יין לאו שפכר תחילה החטין בשלשים דינרין ואח"כ קנה בהם יין. דא"כ הי' מותר אף שישו אין לו אלא הכל דיבור אחרת.

ומעולם לא נתחייב לו רק ששם החטין בשלשים דינרין. אבל לא נתחייב לו כלל שלשים דינרין: ז) והרמב"ן הובא בשטמ"ק והרשב"א הובא בנמק"י פירשו דרבא אשמעינן דמדר' ינאי נשמע דפוסקין מפירות על פירות כמו שפותר לפסוק במעות על פירות.

ומקשה מדר' אושעיא דאינו יכול לפסוק מחטין על יין. פן פיי בשטמ"ק בשם הרמב"ן קושיות הגמ'.

ועוד פתב שם דלרבא מותר לפסוק מחטין על יין בשניו אף שלא יצא השער על חטין וקשה לדבריו מה מקשה מדר' אושעיא הא לאו בחטין בעין פוסק רק חיוב חטין. ובחייוב הא אפי' בחיוב מעות אינו פוסק כדתני הי' נושה בחבירו מנה.

ועוד מנ"ל לרמב"ן לפרש דפוסק (מחטין על יין) אפי' לא יצא השער על חטין ח' ונראה דחדא מתורצת בהכרתה לפימ"ש דטעם דאינו פוסק בהלואה דחשיב מהנה למלנה פיון שאין לו מעות יכול ליתן מה שירצה.

ואף דברים שלא יצא השער שלא הי' יכול למכרם. וא"כ לאחר שלמד רבא מדר' ינאי דאפי' בפירות שלא יצא השער עליהן פוסק.

א"כ שפיר יפסוק בחוב דמה שיתן לו הלנה יכול לפסוק עליהם. ומשני דהתם הלואה דאף ששם חובו חטין הלואה מקרי.

ובהלואה לא אמרינו כלל מה אהנית לי הא חטיי בהיני כמו בסאה בסאה דמשני לקמן דלא אמרינו מה אהנית ומזה למד הרמב"ן דלרבא אפי' בפירות שלא יצא השער פוסק. דאל"כ מה קשיא לי' הלא יכול ליתן פירות שלא יצא השער עליהן: ט) איברא דקשה לשיטת הרמב"ן והנמק"י מה ש חידש רבא דפוסק מחטין על יין ומה חידשו ר"פ ור"ה בדר"י בקושיותם ורבא בתירוצו.

הלא בכל הסוגיא הכי הנה ס"ל מעיקרא דמקשה וכי אין לו יין מה הוי שיוכל לפסוק בהלואת חטין. ורבה משני שזקפן במלנה כמו שפירשו הרמב"ן והנמק"י ומשום דהלואה

אינו פוסק: י) ונ"ל דלעולם המקשן דמקשה וכי אין לו זין מה הוי ג"כ הנה ס"ל דאינו פוסק מחטין על זין.

אלא דס"ל פירושא דמתני' הרי חטיף עשויות עלי בשלשים דינרין שפכר לו החטין בשלשים דינרין ואח"כ שם החוב שלשים דינרין בינו. וידוע דברי הריטב"א (בחו"מ סי' ק"א סעיף ו') דמוכר סחורה צריך ליתן לו מעות דוקא.

וע"כ קשיא לי ומשני שזקפן במלנה ושוב יכול ליתן לו דברים אחרים. כמו בכל מלנה שאר שהלנהו מזומנים יכול ליתן לו דברים אחרים ונה הנה ניתא לי בלא חידושא דרבא דפוסק מחטין אפי' לא יצא השער עליהן על זין.

אבל לבתר דחידוש רבא זה קשיא להו לר"פ ור"ה ברי' דר"י דמה בכך דיכול ליתן לו דברים אחרים הלא בכל דבר פוסק. ומשני התם הלואה ורבא דמשני לקח בהלואתו הוא לשיטתו דמחלק בסוף בין הלואה לזבינ' אבל לר"פ ור"ה ברי' דר"י למה דס"ד הי' מוכרח לתרץ שזקפן במלנה כנ"ל.

ורבה דמשני שזקפן במלנה ג"כ יכול לסבור פשינויא דרבא דהחילוק בין הלואה: יא) ובהכי ניתא לרב דמשני ברייתא דר' אושעיא פשמיש דכלתה הלואה לא קשיא לדידן' קושיא דר"פ ור"ה ברי' דר"י פינו דלית לי' כלל מה לי הן מה לי דמיהו.

וה"ה דלית לי' מה לי דמיהו מה לי הן ובאמת אינו פוסק מחטין על זין. ובמתני' דע"כ צריך לאוקמי לדידן' ג"כ פשמיש מדמותר לפסוק על זין אם הי' לו זין לא קשיא לדידן' וכי אין לו זין מה הוי.

פינו שפכר הי' לו חוב שלשים דינרין דצריך לסלק במזומנים דמוקי פרבה פשזקפן במלנה. ובהכי ניתא דרבא חידוש ומה לקח לקח בהלואתו ולא מוקי פשזקפן במלנה פתבו הרמב"ן והנמק"י דרבא ניתא לי' לאוקמי פולי מתני' בחד גוונא לא לאוקמי רישא בלקח במעות וסיפא בזקפן.

וקשה למה לא מוקי רבה הכי אף לפימ"ש ניתא דכל מילי דרבא פרב עביד. ולרב דמוקי פשמיש לא יועיל לקח בהלואתו דכלתה תורת הלואה: סימן קפ א) מחבר (סעיף ג) אמר לו הלויני מנה אמר לו מנה אין לי חטים במנה יש לי ונתן לו חטים במנה כמו שהוא השער ונחזר ולקחם ממנו בתשעים ועדיין הם שנים מאה] אם פרע לו בסוף המנה בפירות מותר אבל אסור לפרוע במעות מפני הערמת רבית כו' ואם עבר ועשה הרי הוא מוציא ממנו מאה בדין ואפי' אבק רבית אין כאן עיי"ש.

יש בכאן מקום עיון דהנה בגמ' (ס"ב:) תני ברבית דבי ר' חייא יש דברים שהן מותרין ואסורין מפני הערמת רבית כו' ואפיי מפרש כל מתני' דאיזהו חרבית. והוסיף דאי שקיל פירי לא מחזי פרבית וזה לפי פירושו במשנה.

והנה דעת המתירין ליקח לכתחילה הוא מדתני דבי ר"ח יש דברים שהם מותרין מכלל שאינו כשאר אבק רבית. ורמב"ן החולק טעמא דידן' כמבואר ברא"ש ובשטמ"ק משום דאפיי מפרש כן המשנה דאיזהו חרבית הרי דאבק רבית הוא.

והרשב"א בשטמ"ק פתב דנהי דהכי איתא לאבני דמפרש פן המשנה אבל פיון דאדחי פרוקא דאבני הדרינו לפשטא דרבית דבי ר"ח דאינו אבק רבית. ובענין היתר פירות דשמעינו מפרוקא דאבני פתב ג"כ הרמב"ן הובא בשטמ"ק דאף דאדחי פרוקא דאבני מ"מ לא נדחה הדין וכ"כ הב"י בשם תלמידי הרשב"א.

ומשמע דרמב"ן לטעמי' במה שפתב דנקטינו דאבק רבית הוא מדפירש פן אבני המשנה. הרי דנקטינו פאבני אף דנדחה הפירוש (ב) והנה הרמב"ם פתב דאם עבר ועשה מוציא ממנו כל הק' בדין.

ולא הביא היתר ליקח פירות שיהי' מותר לפסוק פה לכתחילה משמע דס"ל דלא קי"ל כלל פאבני. וע"כ אינו אבק רבית ואין היתר ליקח פירות והרא"ש והטור פסקו פרמב"ן דא"ר הוא ומותר ליקח פירות.

והנה המסבר פתב היתר פירות פאבני וכתב דמוציא כל הק' בדין. וזה דלא פאבני דלדידן' א"ר הוא.

והוא מזהה שטרא לבי תרי. וצ"ל שדעת המסבר דנהי דבהא דס"ל לאבני דאבק רבית לא נקטינו פנותי' משום דברייתא לא משמע פן דתני שהם מותרין פהוכחת המתירין אבל בהיתר פירות שאין לנו הוכחה להיפוך נקטינו פנותי'.

מ"מ לשון המסבר מגומגם שכתב אסור לפרוע במעות מבואר דאסור בשעת פרעון ואח"כ פתב מוציא ממנו כל הק' בדין וא"כ אין אסור בשעת פרעון רק בשעת פסיקה וילשון הלבוש מתוקן יותר שכתב דאסור לפסוק לפרוע במעות: (ג) ואפשר לומר לדעת המסבר פיון דיש היתר ליקח פירות אסור לכתחילה ליקח מעות פיון דאפשר בהיתר.

רק לדעת הרמב"ן והרא"ש דאבק רבית הוא. ע"כ ביז הלנה לפרוע מעות כמו שפסק פדי שיאסר ליקח רק צ'.

אבל לפסק המסבר אף אם יתן מעות יוציא כל הק'. ע"כ אסור לפרוע במעות לגרונם אסור שיקח כל הק'.

דבדיעבד לא נפסיד ממנו של מלנה בשביל הערמת רבית. מ"מ לכתחילה למה נגרונם אסור פיון דאם יפרע פירות אין שום אסור דאפי' לכתחילה הי' רשאי לפסוק פה: (ד) ובריב"ש (סי' של"ה) בשם הרשב"א במלנה שכתב בתוך השטר אם לא תפרע לזמן פלוני תתן לי פה וכה אין פאן רבית.

דאינו אלא קנס. מ"מ אסור משום הערמת רבית פהא דרבית דבי ר"ת.

ולא אמרו במשנתנו במי שפרע מקצת חובו אלא שאם לא יפרע השאר בזמנו הרי הפרעון הראשון מתנה למפרע. וכשהוא חוזר וגובה עכשיו בשטרו אינו ניטל רבית כלל.

אבל מה שפבר נטל אינו מחויב להחזיר דאינו רבית גמורה ולא אפי' אבק רבית אלא שאסור לעשות פן לכתחילה מפני הערמת רבית. ואפי' מ"ד בעלמא אכל שיעור זוזי מסלקינו לי הקא מודה.

וכ"ש לרב אשי דאמר סלוקי בלא זוני לאפוקי מיני' הוא. עד כאן דברי הריב"ש בשם הרשב"א והובא במל"מ בקצרה.

והשערי משפט העתיקו להלכה אף להפוסקים דאבק רבית הוא. מ"מ לא אמרינו בי' דין מסלקינו לי' אף לרבינו אפרים דבבבא דעלמא לא אמרינו דין סלוקי בלא זוני אפוקי מיני' הוא.

ותמהני דהרשב"א לטעמי' דלא ס"ל בהערמת רבית דבי ר"ח דאבק רבית הוא וכמ"ש הה"מ שדעת הרשב"א פהרמב"ם וכ"כ הבדה"ב דכיון דהרמב"ם והרשב"א מסכימים לדעת אחת הדין נקטינו. אבל להפוסקים דא"ר הוא ומוכיחים מדנקלל בכלל איזהו תרביית דמתני'.

א"כ דינו ככל אבק רבית הוא. ולמה דקי"ל לרבינו אפרים דבבבא דעלמא מסלקינו לי' ה"נ דכונתה: ה הו אמת דצריף להבין למה הוצרך הרשב"א לומר בהא דמי שפרע מקצת חובו משום דפרעון ראשון מתנה.

הא לרשב"א אפי' לכתחילה גובה כל הק' ועוד דמשמעות דבריו במי שהתחייב בקנס אם לא אפרע לזמן פלוני אטו פה וכה אינו גובה לכתחילה ולמה: ו נראה דהיינו טעמא דברבית דבי ר"ח פשמוכר לו החטין במנה לא הי' שום רבית שכן השער נמצא נתחייב לו כל הק' בלי שום איסור.

רק ע"י שחזר ולקחם מאתו בזול נעשה הערמת רבית. נמצא דהאיסור מה שלקח מאתו בחזרה החטים בזול זהו הרבית וכבר גבה הרבית ואח"כ חובו שנתחייב בהיתר הוא נוטל.

אלא שאם הי' דינו כאבק רבית גמור הי' מנפין מחובו כפסק רבינו אפרים ורשב"א דבבבא דלאו משכנתא מנפין מחוב האבק רבית שנטל. אבל בזה שקיל יותר לא מנפין מחוב דברבי הרשב"א שהביא הריב"ש אבל בנתחייב בקנס שעדיין לא לקח ההערמת רבית ודאי איסור ליקח דאין סברא כלל דאין איסור רק הפסיקה.

דאדרבא איסור אבק רבית אינו בשעת פסיקה רק בשעת נתינה כמ"ש המל"מ בשם מהרח"ש. ע"כ הוצרך לומר בהא דמי שפרע מקצת חובו משום דפרעון ראשון מתנה ואח"כ חובו הוא נוטל דהשתא דמי ממש לרבית דבי ר' חייא: (ז) וכן משמע בתשו' הרשב"א שהביא הב"י (סוף סי' קס"ד) בדחקירי נרשאי שחזר המלנה והשפירה ללנה ואפי' אפסקי' אחר שהמלנה השפירה לאחר והאחר ללנה אין מוציאין מלנה השכירות.

ואף דהרשב"א סובר דחקירי נרשאי אינו רק הערמת רבית כמ"ש הה"מ (פ"ד מהלכות מלנה הט"ו) שהודו לו הרמב"ן והרשב"א שאינו אלא הערמת רבית אעפ"כ אין גובין לכתחילה מלנה. ע"כ רק ברבית דבי ר"ח גובין משום דהחוב בתחילה בהיתר נעשה כנ"ל.

וכל זה הרשב"א לשיטתו אבל להפוסקים דאבק רבית הוא דינו ממש ככל אבק רבית: ח' עוד פתב בשערי משפט מדכתב הרשב"א דהוא כרבית מאונחרת וגרוע ממנה. דאפי' לצאת ידי שמים אינו חייב להשיב.

ותמהני על השערי משפט שלא הרגיש שכ"ז הרשב"א לשיטתו דפוסק פהרמב"ם דגובה כל הק' ולא ס"ל דאבב רבית הוא. משא"כ להפוסקים דא"ר הוא.

וראיתם משום דכן הדין לאבבי דמפרש המשנה דאינהו תרבית. א"כ דינו פאבב רבית גמור.

מיהו הרמב"ן שפובר שאסור לגבות כל הק'. הגם דס"ל גם בחוב אמרינן סלוקי בלא זויי אפוקי מינני' הוא דהקא לא מחזי פרבית אלא משום דשקיל זויי מינני' אח"כ כמבואר בגמ' א"כ בלקיחה זו עושה איסור ורשב"א סובר דמ"מ הי' הרבית מה שלקח החטים בגזל וגוף החוב בהיתר נעשה תחילה ודו"ק: ט) ט"ז (סק"ו) ונראה טעמם אע"ג דמותר למפון ביוקר משווייו כו' ותמהני דבב"י בשם תלמידי הרשב"א מפרש שכן הי' השער דינר זקה ונתנם לו בל' למפון ביותר מהשער אין שום היתר כמפוןש (בסי' קע"ד).

ונה בין להתוס' בין להרמב"ן עיי"ש: י) שם (סק"ז) דהאיסור שבסערי זה הוא שבשעה אחת נעשה פו. אבל אם לאחר שעה שלקח החטין במאה חזר ומכרן לו בתשעים היתר גמור הוא ותמהני דבב"י בשם תלמידי הרשב"א מבואר דאין היתר אלא כשהוזלו קודם שחזר ולקחן.

הובא בש"ס סק"ז והרא"י (מסי' קע"ד) תמוה כמו שהשיגו בנקה"כ] וכן משמע (בסי' קס"ד) בתכירי נרשאי דמדמה הרמב"ם ורשב"א לרבית דבי ר' טייא דהוי הערמת רבית. ומפוןש בגמ' דאפ"י שהי' פמה עדנין אסור: סימן קפא שמעתתא דיין אין לו בדרך ס"ב: ודף ס"ג ע"א וע"ב: א) בהא דמקשה ר"ה ברי' דר"י לרבא מפנלם אין לו אסור תמוה מאוד.

א'.

דבכל הסוגיא מחלק בין בא באיסרו בין בא בהלואה ומה זה שחוזר ומקשה לרבא. ב'. בלא דרבא קשה דאטו בדר' אושעיא גזכר שער שבשוק. בנדאי מיירי בשער שמועיל להיתר בבא באיסרו.

דאל"כ ל"ל הי' נושה אפ"י בא במעותיו נמי). ג'.

מה משני התם הלואה הקא זביני הא ר' ינאי מוכיח מדר' אושעיא דהלואה הוי ואעפ"כ מותר ליתן לו מעות. ד'.

קשה לפירוש הראשונים שמסכימים לגירסא דמה לקח לקח בהלואתו. ומפרשים מתני' דהיתרחטין משום דיש לו חטין.

א"כ בחנם נקט מתני' וכן השער וכן הקשה הרשב"א הובא בשטמ"ק). ה.

קשה על הרא"ש (סי' ס"א) כמבואר בהגה. ו'.

קשה בהא דמפרש לקמן (ע"ב:) בטעם לוין על שער שבשוק משום דאי בעי זבני ופרעי לי. וביאר הרמב"ם משום דבדודו לקנות ולפרוע תיקף וע"כ אם קבע זמן אסור.

והרשב"א חולק דהזמן לטובת הלנה ויכול לפרוע תוך הזמן. ומ"מ הפל מודים שאם התנה שלא יוכל לפרוע תוך הזמן אסור.

וכ"כ הרא"ש בתשו'. ופסק הרמ"א (סי' קס"ב סעיף ג').

וקשה דמרש"י משמע טעם היתר שער שבשוק משום דדומה להלויני עד שיבא בני. וכן כתב הרא"ש בפסקיו פנ"ל לשונו.

וכ"כ שם בתשו'. וא"כ אפי' התנה שלא יוכל לפורעו תוך הזמן יהי מותר כמו ביש לו. דמותר לעולם כמ"ש הרא"ש בתשו' שם. והובא בפ"ד (סקי"א).

ז.

דא"כ דשער שבשוק דומה לאמר הלויני עד שיבא בני. א"כ אפי' שנה ה' בד' יהי מותר. ובמשנה בהדיא וכן השער. וכן מפורש בכל הפוסקים דאסור לפסוק רק כפי שער שבשוק.

ושתי קושיות אלו הקשה ג"כ בס' שערי משפט וקושיא ראשונה הניח בצ"ע. וקוש' שני' רצה ליישב דשנה ה' בד' חמור מסאה בסאה.

וליתא דהא ר' נחמן פסק פהלל דאסור הלויני סאה בסאה עד שיבא בני ובשנה ה' בד' מתיר. ועי' בתוס' (ס"ג:) בד"ה מהו דתימא.

הרי דשנה ה' בד' קיל מסאה בסאה: (ב) וליישוב כל הנ"ל נראה דהנה צריך להבין הא דמדמי יצא השער לאמר הלויני עד שיבא בני. דהא כל הטעם דהלויני עד שיבא בני מותר משום דתיקף נקנה למלנה למי שפרע וברשותו אייקר ולא הוי הלואה רק מכירה. אבל הפוסק על שער שבשוק נהי דהלנה בקל יכול להשיג לקנות. מ"מ מלנה זה לא קנה פלוגם רק שיש לו חיוב על הלנה והלואה גמורה היא.

ונראה לפרש שאם יקנה הלנה על שער שבשוק יקנה אותם אז המלנה. דמעוה הלואה לקד גיתנו (ואף דלא התנה כדבדברים אלו לב"ד מתנה כמבואר בט"ז (סי' קס"ב סק"ג) ובשאר אחרונים שם עי"ש ולא חשיב קונה במלנה פינו דמתחילה לקד גיתנו וכמ"ש במקדש לאחר ל' דמקודשת אפי' נתאכלו המעות דכתב הריטב"א פ"ק דקידושין דהמעוה הלואה עד ל' ומ"מ לא חשיב מקדש במלנה פינו דמתחילה הלנה על דעת כד.

ולא הוי דשלב"ל פינו שבקדו לקנות בשוק: ג ויותר יש להסביר דברים אלו הא דיצא השער חשיב בקדו. עפ"י מה דאמרינן בב"ב (דף פ"ח).

(בהאי גבירא דאיתי קרי דאתי כ"ע שקלי קרי קרי קם אקדשינהו. ופסק הש"ס דלא מהני דאין מקדיש דבר שאינו שלו.

וה"מ דקיצו דמינהו. הרי דהיכא דדמיו קצובים אפי' בלא דעת המוכר יכול לקנות וא"כ פינו שיצא השער הוי בקדו גמור לקנות וכל שבקדו לא הוי דשלב"ל.

נמצא שאם יקנה תיקף בשוק קודם שישתנה השער חשב יש לו ומותר. ע"כ אפי' לא קנה מותר פינו דבשעת פסיקה אפטר להיות בהיתר כמו שפירש"י בהא דיש לו סאה אחת לנה עלי' כמה סאין.

ופירש"י דבכל חדא איכא למימר זו תהי' תחת'י. ואף דלבסוף אינו משלם אותה הסאה רק עבור אחת והשאאר איסור או אפשר שיאכלם כולם.

ע"כ פיון דבשעת פסיקה אפשר בכל אחת שיהי' בהיתר אף שלבסוף לא קנה מותר: ד) אף דקשה על טעם זה דהא נדאי אף אם יקנה בשוק אם יאבדו אח"כ יהי' באחריות הלנה. וא"כ הנה קרוב לשקר ורחוק להפסד וא"כ לאו ברשותו אייקר.

ועי' לעיל בהגה ב'. ואף דבדס"ד בהא דאם תקפה ברשותה מסיק הש"ס פיון דמקבל עלי' זולא קרוב לזה ולזה הוא.

הא פתבו התוס' דף ע' סוף ד"ה דקאי דבעלמא לא מהני אחריות זולא ודוקא התם. דמקר גמור הוא.

וא"כ הך דהלואה שוב הוי קרוב לשקר כו'. וזה קשה ג"כ על רש"י בהא דיש לו סאה אחת לנה עלי' כמה סאין עי"ש [ואף שהתוס' (ס"ד): פתבו דבפירות שאין מבוררין לא איכפת לן בקרוב לשקר פיון שיכול ליתן לו אחרים עי"ש.

אנן לא קי"ל פדברי התוס' אלו. דמפרש ברמ"א סי' קס"ב בשם הריב"ש בסאה בסאה ויש לו לא מהני אם מתנה שיהי' אחריות זולא על הלנה דהנה קרוב לשקר כו' הרי דאף דהני פירות שאין מבוררין שיכול ליתן לו סאה אחרת מ"מ אסור בקרוב לשקר.

ולשיטת התוס' מותר אפי' מקבל עלי' מוכר זולא שהרי פוסק כשער הגבוה ועי"ש בהגהת אשר"י שכתב פן להדיא בשם ר"י בעל התוס' אלא דאנן לא קי"ל פדברי תוס' אלו: ה) ליישב זה נראה עפ"י דברי הרמ"א (סי' קע"ז סעיף א') דאם הנותן לוקח כל השקר אפי' המקבל מקבל עליו הפסד מותר דאין כאן הלואה כלל.

וה"נ בסאה בסאה ויש לו פיון דאותה סאה נקנית למלנה נמצא שאין כאן הלואה דמה נ"מ ללנה אם יש לו הסאה שהי' לו פבר או הסאה שמלנה לו עתה [ודומה למ"ש התוס' ב"ק (ק"ז סוף עמוד ב') בשומר שנשבע שבועה שאינה ברשותו אלא שנאבדה בפשיעה (ו) ובאמת הי' ברשותו אינו חייב שבועת ביטוי דאין זה כפירת ממון פיון שלפי טענתו הי' משלם עבור החפץ.

ה"נ פיון שנותן תיכף סאה אחרת אין כאן הלואה כלל ודו"ק] וכיון שאין הלנה נהנה מהלואה דומה כאילו אין מקבל נוטל רינח דלא חשיב הלואה. ואף דמותר להוציא גם הסאה אחרת.

היינו שאין מקפיד המלנה אם יוציאנה פיון שאחריות על הלנה וכעין מעות מותרין ומ"מ קודם שהוציאה ברשות מלנה היא ואין כאן הלואה (ו) [ובאמת שלפי זה קשה ג"כ על הרמ"א בשם הריב"ש הנ"ל דמה בכך דקרוב לשקר כו'.

מ"מ פיון שנותן סאה אחרת אין כאן הלואה. אף נראה ליישב עפ"י דברי הראב"ד הובא ברמ"א (סוף סי' קס"ב) בהלואה סאה חטין שישלם סאה דוחן אפי' אינו שנה יותר בשעת הלואה פיון שלפעמים אינם שונים אסור אפי' יש לו דדוקא בסאה בסאה פיוצא בו הקילו בו.

וטעם הדברים דדוקא בסאָה בסאָה הקילו דמעיקר הדין מה שמלנהו משלם לו אפי' בלא
אגר נטר. והא קמן דאפי' הונלו נותן סאָה.

וה"ה הוקרו אפי' בלא תנאי ש'לו משלם סאָה ע"כ הקילו בו. אבל פשהתנה לפרוע סאָה
אחרת אף שעכשיו אינו שנה יותר שמא בשעת פרעון יהי' שנה יותר.

והוא אינו מחויב מעיקר הדין רק סאָה ש'לנה. וכשמשלם סאָה אחרת ש'שנה יותר רק
אגר נטר הוא ע"כ לא הקילו.

ואף דמותר לקנות שנה ד' בה' ביש לו הכא הלנאה התם זביני. וה"נ בנ"ד פיון שקיבל
עליו אחריות ש'ויו.

הרי נעשה עליו הלנאת מעות כשיעור ש'ויו (דזה הטעם בכל קרוב לשכר ורחוק להפסד
דאסור. דכיון שקיבל עליו הפסד נעשה לנה כשיעור מה ש'שנה עתה) וכיון ש'לנה מעות
ומחזיר פירות שבשעת פרעון שנים יותר רק אגר נטר הוא ואסור כדברי הראב"ד הנ"ל
(נה ברור): ז) אלא דאפתי קשה ש'הרי עד שקונה פירות בשוק הלנאה הוא ושכר הלנאה
הוא נותן כשהיוקר.

דבשלמא אם היינו אומרים דברשות מלנה אייקר הי' ניקח דלא הוי רבית כלל. ומה בכך
דהלנאה היא עד שקונה בשוק.

אבל עכשיו דאין ההיתר משום דברשות מלנה אייקר פיון שהוא באחריות הלנה. וכל
מה שהיוקר ברשות לנה ראוי להיות ורבית הוא נותן רק שתאמר שלא לנה כלל.

והרי לנה עד שקונה בשוק ושכר הלנאה זו הוא נותן וקשה: ח) ועתה נבא לטעם הגמ'
דאי בעי זבין תיקף על שער שבשוק ופרע תיקף ולא יהי' רבית. וזה הטעם לכאורה
מרפס איגרי.

דמ"מ עבור ש'לנה המעות מעת קני' עד הפרעון רבית הוא פוסק. דרף משל הוא לנה עד
זמן שנה והשער משתנה בשער אחד חודש נאמר שבידו לקנות בתוף חודש ולפרוע
תיקף דהזמן לטובת הלנה נעשה.

מ"מ מה ש'לנה גם על י"א חדשים אחרים רבית הוא פוסק אם יתייקר. ואין לומר
שפסיקה הי' בהיתר.

ש'הרי מתחילה לנה על שנה. וכמו מי ש'לנה ברבית על שנה כל חודש דינר אחד אף
שבידו לסלק בתוף הזמן.

ולדעת הרמב"ם רבית שאינו פוסק בשעת הלנאה לאו רבית הוא. מ"מ זה נדאי רבית
קצוצה היא שבשעת נתינה פסק שכל זמן שישקה המעות בידו יתן רבית וה"נ בזה.

ונה הוקשה לראשונים ז"ל: ט) ע"כ הוסיפו טעם משום דהוי כאומר הלונני עד שיבא
בני פנ"ל באריכות. דמשעה שיקנה לאו הלנאה כלל.

מה קשה הא מ"מ הלנאה הוא עד הקני'. לנה אמר דאי בעי זבין קודם ש'נוי השער ופרע
תיקף.

נמצא שבעד הזמן שעד הקנ"א אינו פוסק רבית ומקנ"א ואילך שבעד זה פוסק דמים אם תיסקר הא אז לאו הלואה. נמצא שבעד הלואה אינו פוסק רבית.

ומה שנותן יותר אינו בעד הלואה ומותר. אבל בהתנה שלא יוכל לסלק תוך הזמן הלואה הוא עד הקנ"א וכשנתסקר אחר הקנ"א רבית הלואה שעד הקנ"א הוא נותן בשעת פרעון.

דאין לומר ברשותו איסקר פיון דקרוב לשקר. ומינשב קושיא ו'.

וע"כ בקונה שנה ה' בד' על שער שבשוק אסור דשכר הלואה שעד הקנ"א הוא נותן דאפי' ישלם תיקף הא משלם שנה ה' בד' ומינשב קושיא ז': ועתה נבא לביאור הסוגיא דהוכיח הא מדר' ינאי דמה לי דמיהן מה לי הן נמי אמרינו ופוסקין על שער שבשוק אעפ"י שאין לו.

ולכאורה הא מתני' הוא יצא השער פוסקין. ונ"ל דאשמעינן אפי' היכא דלא שייה טעמא דרבה ור' יוסף דמה אהנית לי כגון שאינו נותן לו עתה כל הדמים רק מקצת דמים והשאר ישלם בעת לקיחת התבואה כמנהג הסוחרים ואעפ"י כ' אשמעינן רבא דמותר כמו שליון על שער שבשוק.

משום שעד הקנ"א אינו נותן רבית דאי בעי זבין ופרע. ואחר הקנ"א הא לאו הלואה פיון שמקנה למלנה תיקף סאה כמו שלנה ממנו.

ואין נ"מ אליו סאה זו או סאה זו. ה"נ דכונתו: יא) אלא שיש לחלק דהכא אף שקנה תבואה שפיר הוי לנה על מעות.

שקרי אינו משיב למלנה תיקף תבואה וברשותו איסקר לא שייה פיון שאחריות אונסין על המוכר וכתבו התוס' דף ע' דדוקא באי תקפה ברשותה דמכר גמור הוא אמרינו פיון דמקבל עליו זולא שנה לזה ולזה הוא.

והיינו בתביית דחמרא שאותה החבית דוקא קנה וכדאמר אי תקפה ברשותה ומחזיר לו הד' זוזים כמ"ש הנמק"י שם. הרי שהמקח רק אותה חביות שבעין ע"כ מכר גמור הוא.

אבל בקונה על שער שבשוק שאינו קונה דבר ידוע אסור פיון שעל המוכר אחריות אונסין והלואה הוי פיון שמלנהו מעות והוא אינו משיב תיקף תבואה [ואף דמ"מ לאו הלואה ממון הוא פיון שמישיב למלנה שווי המעות.

וברבית הלואה כסף בעינן וכמ"ש המל"מ (פ"ו מהלכות מלנה ולנה הלכה א') משום דכתיב אם כסף תלנה את עמי והכא לאו כסף מקרי וכמ"ש התוס' ב"ק (ק"ז סוף ע"ב) דכהאי גוונא לאו כפירת ממון וה"נ לאו הלואה ממון.

מ"מ מדרבנן בכל דבר אסור כמו הלואה קרקע אף דמה"ת מותר מפלל ופרט וכלל]: (ב) אף מדר' ינאי נלמד מה לי דמיהן מה לי הן פירוש דמה נפקא מינה בין מעות שלנה בין התבואה שקונה אח"כ כדאמר ר' ינאי דמותר להחזיר מעות פיון דמן התבואה יוכל להשיג מעות פיון שיוצא השער.

ה"נ הלנה הי' יכול להשיג מן התבואה שקנה בשוק מעות או מן התבואה שלנה כדברי הרא"ש (סי' ס"א). נמצא דלא נחשב הלואה מה שמלנה נתן לו מעות והוא לא נתן למלנה

רק תבואה: יג' וזה שֶהקשו ר"פ ור"ה ברי' דר"י מבריתא דר' אושעיא דא"כ בַּא
בהלואתו יהי מותר אף שאין לו שום מעות מ"מ יהי מותר מטעמים הנ"ל.

ומינשב קושיא א' וקושיא ב'. ומשני התם הלואה הכא זביגי כמו שחילק הרא"ש (סי'
ס"א) דכיון שהי' מתחילה הלואה לא אמרינו פלל דשער שבשוק יחשב פגיש לו פיון
שבידו לקנות.

דקולא זו לא מקילינן רק בסאה בסאה, דכי אמרינו דחשיב פגיש לו לא הי' מעולם הלואה
על אחר הקנני'. דמתחילה לא הי' הלואה רק עד הקנני' ואח"כ לא יהי' הלואה פנ"ל.

משא"כ בהלואה תחילה מעות דהלואה גמורה היתה וזה שחילק הרא"ש ודקדק פיון
שהלואה מעות. פירוש דוקא דהלואה פירות על סמך שער שבשוק הרי לא הי' הלואה רק
עד הקנני' משא"כ הלואה מעות הלואה חלוטה היתה ודו"ק.

ולעולם סבא דמה לי הן מה לי דמיהן אפ"ל בהלואה אמרינו. ומינשב קושיא ג': (יד)
ובזה נבא ליישב קושיא ד' דל"ל למתני' לומר וכן השער.

דהנה בנמק"י בשם הרשב"א דמדבר' ינאי דאמר מה לי הן מה לי דמיהן מוכח דפוסק על
שער שבשוק בחטין על יין כמו במעות על יין וכ"כ בשטמ"ק בשם הרמב"ן. ולפי זה
י"ל דכשיש לו חטין מותר לפסוק מהחטין על יין פיון שפכר קנה החטין הרי פוסק מחטין
על יין (וכן פי' בשטמ"ק בשם הרמב"ן קושית הש"ס) כאילו נותן לו מעות פיון דמחטין
יוכל למצוא מעות ובמעות יוכל לקנות יין יוכל לומר מה אהנית לי.

ואף בבא מפת הלואה מותר משום מה אהנית לי: (טו) ואין להקשות הא בסאה בסאה לא
מהני טעמא דמה אהנית אף דמהני שער שבשוק כ"ש בבא מפת הלואה דלא מהני' בי'
שער שבשוק.

כ"ש דלא מהני' בי' טעמא דמה אהנית לי. דלא קושיא דלענין שער שבשוק שההיתר
משום יש לו.

סאה בסאה קיל פיון דיש לו הא לאו הלואה היא. אבל היכא דאין לו סאה בסאה הלואה
גמורה.

משא"כ זה שיקנה בחובו חטין. יין: (טז) ותדע דלאו לגמרי כסאה בסאה חשיב מדמותר
ביש לו אף שנותן אח"כ פירות והלואה מעות.

וסאה בסאה שני מינים אסור פנ"ל בשם הראב"ד ופסק הרמ"א (סוס"י קס"ב). אלא
נדאי דמותר משום דסופו מכירה.

וה"ה דיש לומר דמהני טעמא דמה אהנית לי אף דבסאה בסאה לא מהני: (יז) ולפי"ז
מתני' ע"כ מייירי דכשבא לפסוק מחטין על יין אין לו החטין שפכר אכלם דפירות שאין
מבוררין הי' שהי' לו רשות להשתמש בהם וליתן אחרים.

וכיון דפירות שאין מבוררין הי' על פרחן האחריות על המוכר הי'. דאי על הלוקח א"כ
קשמשמשמם בהם לצורכו חל עליו חיוב מחדש ולוה מחדש פירות בעת הזול ומחזיר בעת
היגור ורבית הוא.

אֵלָא וְדַאי אַחֲרֵיּוֹת עַל הַמוֹכֵר. וּמָה שֶׁקִּיבֵּל עָלָיו חֲטִין מִתְחִילָה הוּא מִחֲזִיר וְקַבְּלָהּ רַאשׁוֹנָה בְּהִיתָר הִיא דְּאָז הִיא לֹו.

וְכִינּוּן דַּע"כ אַחֲרֵיּוֹת עַל הַמוֹכֵר קָשָׁה אִיף מִן מוֹתָר בְּפִירוֹת שְׂאִין מְבוֹרְרִין פִּינּוּ דְּאִין מְבוֹרְרִין קָא לֹאוּ מְכָר גָּמוּר הוּא וְלֹא מְהַנִּי אִף שֶׁמְקַבֵּל עָלָיו הַלּוֹקֵחַ זוּלָא פְּנ"ל בְּשֵׁם הַתּוֹס' (דף ע': יח) ע"כ קָאָמַר הַמְשַׁנֶּה וְכֵן הַשְּׂעִיר דְּבִנְיָה מִן מוֹתָר מְשׁוּם דְּלֹאוּ הַלְוָאָה פְּלִל פִּינּוּ דְּמָה לִי הֵן מָה לִי דְּמִיָּהוּ וְהוּא מִחֲזִיר לֹו חֲטִין וּבְשַׁעָה שֶׁמְכָר לֹו חֲטִין בְּהַלְוָאתוֹ פְּלִתָה הַלְוָאָה דְּמַתַּח הַמְעוֹת שֶׁתַּחַת יָדוּ מִחֲזִיר חֲטִין.

וּמִחֲטִין הִיא יָכוֹל לְהַשִּׁיג מְעוֹת פִּינּוּ שֶׁיִצְאָה הַשְּׂעִיר וּמָה לִי הֵן מָה לִי דְּמִיָּהוּ הָא אֲמַרִּינּוּ אִפִּי בְּהַלְוָאָה פְּנ"ל קְוִשְׂיָא ג'. וּמָה דְּמַשְׁנֵי הֵתָם הַלְוָאָה הִכָּא זְבִינֵי הוּא דְּבְהַלְוָאָה לֹא מְהַנִּי שְׂעִיר שֶׁבְּשׂוּק לִיחְשָׁב כְּאִילוּ יֵשׁ לֹו פְּדֻבְרֵי הָרָא"ש (סי' ס"א) וְכַנ"ל בְּיִשׁוּב קְוִשְׂיָא ג': יט) וְעַתָּה נִבְאָר דְּבְרֵי הָרָא"ש וּלְיִשְׁב הַקְוִשְׂיָא ה' עיי"ש.

דְּהַנָּה צְרִיף לְהַבִּין סְבֵרַת הָרָא"ש דְּכִינּוּן דְּתַחֲלִילָה הַלְוָאָה הִיא לֹא פְּקַע הַלְוָאָה בְּמָה שֶׁקִּנְיָה חֲטִין. ע"כ הַטַּעַם פִּינּוּ דְּאִינוּ קִנְיָן גָּמוּר אֵלָא לְמִי שֶׁפָּרַע [דְּאִין לֹוּמַר פְּנוּנַת הָרָא"ש דְּחֻשִׁיב בּוֹתֵן שְׂכָר עֲבוּר הַלְוָאָה רַאשׁוֹנָה דַּא"כ הו"ל רַבִּית מְאֻחֲרַת.

וְהֵרִי הָרָא"ש הוּא הַסּוֹבֵר דְּאִין אִיסוּר רַבִּית מְאֻחֲרַת אֵלָא אִם כֵּן פִּירֵשׁ שֶׁבְּשִׁכְר הַלְוָאָה הוּא בּוֹתֵן. וְלְהַרְמַב"ם בְּעִינּוּן שִׁיתְפּוּנוּ לְכָף.

וְעוֹד דְּרַבִּית מְאֻחֲרַת קִיל טְפִי מְדַרְךָ מו"מ דְּדַרְךָ מו"מ הֵוִי אַבְק רַבִּית וְרַבִּית מְאֻחֲרַת קִיל טְפִי דְּאִפִּי לְצֵאת י"ש פְּטוּר כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ כְּנָעַן בְּפּוֹסְקִים] וַא"כ קָשָׁה כָּל הִיתָר דִּישׁ לֹו בְּקוֹנָה גְּדִישׁ בְּמְעוֹת דְּמֵאֵז חֲשִׁיב שֶׁל לּוֹקֵחַ וּבְרִשׁוֹתוֹ אֵינְקָר [דְּאִין לֹוּמַר מְשׁוּם דְּלֹא הֵוִי הַלְוָאָה דְּאִפִּי הַלְוָאָה מָה שֶׁצְּרִיף לְתַמְנֵן הַתְּבוּאָה וְחֹב זֶה עָלָיו וְהַלְוָאָה הוּא] הָא מִתְחִילָה הִיא שֶׁל מוֹכֵר.

וְאִיף פְּקַע בְּקִנְיָן שְׂאִינוּ גָּמוּר לְהַחֲשִׁב שֶׁל לּוֹקֵחַ: כ) וְצְרִיף לֹוּמַר דְּהַנָּה רַבִּית אִין אִיסוּר אַא"כ הַלְוָה מִתְחַסֵּר [כַּמ"ש הֵרִיף וְהַרְמַב"ם בִּיהִיב זוּזָא אַקְרִי וְאֶזְלֵי בְּנֵי זְרָמָא בְּזוּזָא וְיִהִיב לִי בְּנֵי גְרַמִּידֵי מִן מוֹתָר.

וּפִירֵשׁוּ הֵרִיף וְהַרְמַב"ם מְשׁוּם דְּהוּא מוֹכֵר בְּנֵי זְרָמָא וּמָה שֶׁמְנִיחַ הַלּוֹקֵחַ לְהַשְׁהוֹת הַקְרִי אִין הַפְּסֵד לְמוֹכֵר בְּזֶה עֵי"ש. וְכֵן מְשַׁמַּע עוֹד בְּש"ס בְּאוּמַר לְכַשְׁתְּמַכְרֵנוּ לֹא תִמְכְּרֵנוּ אֵלָא לִי בְּשׂוֹנוּ מִן מוֹתָר אִף דְּבִזְבִּינָא מִיִּצְעָא הַנָּתָת לּוֹקֵחַ ג"כ וְכ"ש בְּזְבִינָא חֲרִיפָא] וְהִכָּא בְּשַׁעַת קִנְיָ אִין רִינוּחַ עֲדִינּוּ דְּתְבוּאָה שְׂאִינָה רַאוּנֵי לְקַחְתָּהּ תִּיכְף רַק אַח"כ.

אִין שְׁנָה עֲכָשְׁנוּ יוֹתֵר. וְעוֹד דְּפּוֹסֵק עַל הַגְּדִישׁ אִיסוּר לְפָסוּק שְׁנָה ה' בַּד' כַּמ"ש הַתּוֹס' רַק בְּשׂוֹנוּ וַא"כ אִין רִיוֹת בְּשַׁעַת פְּסִיקָה רַק אַח"כ בְּעַת פְּרַעוֹן כְּשֶׁנִּתְיַקֵּר וְהַתְּבוּאָה נִגְמְרָה בְּשִׁלְמִוּתָהּ וְאֵז לֹא חֲשִׁיב הַפְּסֵד לְלוֹנָה מָה שֶׁנּוֹתֵן לֹו הַתְּבוּאָה דְּכָבֵר נִקְנִית לֹו לְמַלְוָה הַתְּבוּאָה לְמִי שֶׁפָּרַע וְהִיא אִיסוּר לְלוֹנָה לְחִזּוּר.

וְיִוָּקֵר הַהוּא אִיסוּר לְלוֹנָה לְקַחְתּוֹ לְעֲצֵמוֹ דְּבְמִי שֶׁפָּרַע קָאִי וְאִיסוּר הַנָּתָת לֹאוּ מְמוֹן הוּא וְלֹא חֲשִׁיב הַפְּסֵד לְלוֹנָה. וְע"כ דְּמִן מוֹתָר בִּישׁ לֹו דְּלֹא חֲשִׁיב הַלְוָאָה לְלוֹנָה פִּינּוּ דְּמַתְחִילָה נָמֵן הַחֲטִין שְׂאִיסוּר לְחִזּוּר מְקַנְיָן וּבְמִי שֶׁפָּרַע קָאִי.

וכינן דמחטין הי' יכול להשיג מעות. וא"כ אין המלנה עושה לו טובה בהלואת המעות דמתחתי' נעשו החטין איסור לדידך' ומה לי דמיהו מה לי הן: כא) אבל אין לומר בכל קונה במעות נפקע החוב מעות שיש לקונה אל המוכר כינן שאסור לחזור בו ואיסור הנאה החוב לדידך'.

דליתא דהחוב ממונא הוא לדידך' דמפחו יש לו ממנ"פ או החוב או המקח. ואם לא פן אם הי' המוכר חוזר הי' קרם מפאן ומפאן.

ומה"ט לא נפקע המלנה בקניית חטין רק שלא נקרא מלנה אצל הלנה שאינו מרויח פלוס כינן שנתן תיקף תחתיהם י' החיטין ואיסורי הנאה הם אליו דאסור לחזור דבמי שפרע קאי ואין לו היתר הנאה בחטין רק אם יחזור המלנה הלוקח.

אבל כל זמן שמעות הלנאה בידו הרי אסור ליהנות מהחטין. וא"כ אינו מרויח פלוס ולא הלנאה אצלו.

ואף שיכול להשתמש בחטין וליתן אחרים היינו דמסתמא מלנה לוקח מרוצה בנה כינן דבאחריות דלנה הוא. אבל אם ימחה מלנה לוקח אינו יכול להוציאם.

נמצא כל כמה שלא הוציא לאו הלנאה כלל. אבל לאחר שעשה מחטין יין ויין אין לו שוב הוי הלנאה ואסור לפסוק על יין כינן דהלנאה גמורה לא מקילינן בשער שבשוק שישב פיש לו: סימן קפב א) סי' קס"ד סעיף א' מחבר מי שהי' שדה ממושפנת בידו לא יחזיר וישפיר אותה לבעל השדה.

ויש מי שמתיר לעשות פן במשפנתא דסורא ובלבד שלא התנה מתחילה על פה] ובש"ך סק"ב עיי"ש. הנה ג' שיטות בדבר שיטת הרא"ש הובא בטור (סי' קע"ב) דאפי' אתני בהדיא מעיקרא אבק רבית הוא.

ודעת הרמ"ה שם ונהרשפ"א ונהר"ן ונהריב"ש בתשובותיהם דבאתני בהדיא מעיקרא רבית קצוצה הוא ובסתם הערמת רבית. ודעת רש"י (בדף ס"ח).

(דאפי' בסתם אגלאי מילתא למפרע דאדעתא דהכי עביד ורבית קצוצה הוא: ב' ונראה טעמא דרש"י דדומה להא דאמרינן בבכורות (נ"א:) בר' חנינא שהי' פהו והי' רגיל להחזיר דמי הפדיון לאב.

חזינ' לההוא גברא דהנה אגיל ואמי קמי' אמר לי' לא גמרת ויהיבת מינעם ביש עבדת הלפך אין בנה פדוי. הרי דמשום דאגלי מילתא למפרע שלא נתפונן לנתינה גמורה אזלי מילתא דמתנה בטילה.

וכן ברמב"ם וטוש"ע דאפי' לא הי' הפהו רגיל להחזיר רק סתמא אם נתן רק משום שהי' סבור שייחזור לו אין בנו פדוי. וה"נ ס"ל לרש"י דאדעתא דהכי עביד שלא נתפונן כלל להשפין השדה להיות פירותיו עבור הנכוי דבר מועט.

רק פוננתו הי' מתחילה לחזור ולחזרו. ולא דמי לרבית דבי ר' חייא (בדף ס"ב) שתחילה מכר החטין בשוויין.

י"ל של מכירה גמורה נתפגין ואף אם לא הי' חוזר ומוכר לו בפחות הי' מוכר לו בשוויין.
אבל הקא גראה שלא השכינה לו רק משום שינדע שיחזור ויחפירנה לו.

[ומה דמועיל מכירה לגוי בתמץ אף שיחזור וקונה ממנו לאחר הפסח משום שבתחילה
בשויו מוכר לו ולמכירה גמורה נתפגין שאם ירצה הגוי לפרוע לו פל דמיו למה לא
ימפרם לו.

ודומה לרבית דבי ר' טיאי דלא חשיב רק הערמת רבית]: ג) ולהחולקים צ"ל דהקא לא
הוי הוכחה פל פה כמו התם. אף בהתנה שיחזור ויחפירנה לו דומה להא דכתב הרשב"א
בתשו' (סוסי' קצ"ח) ופסק שם בש"ע דאם אמר לכהן ותחזירהו לי לא הוי גתינה
(ומשמע בתשו' הרשב"א שם שלמד פן מהא דיש בכור שכתב ואפי' לא אמר לו אלא
שידעתו שיחזירם לו הכהן).

ולולי זה לא הי' נותנם לו אפי' לא החזיר הכהן אין בנו פדוי פגענדא דר' חנינא הנ"ל]
ה"נ פיון שאמר שיחזור ויחפירם לא הוי משפנתא): ד) והרא"ש דס"ל דאפי' אתני לא
היה רק הערמת רבית לטעמי' דס"ל שם דוקא משום שהכהן לא רצה לקבל על מנת
להחזיר.

אבל אם רצה הכהן דינו כמתנה ע"מ להחזיר דשמה מתנה. [פן שיטת התוס' והרא"ש
והובא ברמ"א שם.

ועיי"ש בש"פ שנה מחלוקת הרשב"א וסייעתו עם התוס' והרא"ש. והמחבר פסק
כרשב"א והרמ"א כהרא"ש וה"נ משפנתא גמורה הוא רק הוי כמתנה ע"מ שיחזור
ויחפירנה לו.

ולא הוי רבית קצוצה רק אבק רבית: ה) והנה הש"פ שם העתיק דברי הב"י והבדו"ב
דמלידי הרשב"א המתירין באפסקין אחר ע"כ ס"ל דלא הוי ר"ק. אבל לרש"י דנהו
ר"ק לא מהני אפסקין אחר לשוני' היתר גמור רק להוציא מידי רבית קצוצה.
והוי אבק רבית. רק במשפנתא דסורא דיש מתירין לגמרי.

הגם דאנן לא קי"ל פן עכ"פ מהני אפסקין אחר להתיר לגמרי עכ"ד. ותמינהי דמפורש
בריקב"ש (סי' ש"ה) דאף המתירין במשפנתא דסורא.

מ"מ בהתנה מתחילה הוי ר"ק. וא"כ לדעת רש"י דכל חכירי נרשאי הוי ר"ק דאגלי
מילתא למפרע דאדעתא דהכי עביד וא"כ הוי כהתנה מתחילה וגם במשפנתא דסורא הוי
ר"ק.

וא"כ למה יועיל אפסקין אחר להתיר. וכל המתירין במשפנתא דסורא אם חזר וחקרם
משום דס"ל דלא הוי רק הערמת רבית ואין דינו כהתנה מתחילה.

משא"כ לרש"י דכהתנה מתחילה דמי: ו) ונראה דלק"מ דאף דבמשפנתא דסורא אם
התנה מתחילה הוי ר"ק. היינו בהי' התנאי לחזור ולהשפירה [במעוות] ללנה.

אָבֵל בְּהֶדְרַת חֲכָרָה בְּפִירוֹת] מִיָּגוּל כַּמ"ש בְּבִדָּה"ב אָף אִם הִתְנָה תְּחִילָה הָיָה פְּקוּדָה תְּבוּאָה לְיִתְנָה לוֹ לְאַחַר זְמַן בְּזוּל דְּרַק רַבִּית דְּרַבְּנָן דְּדָרְדָּר מו"מ הוּא. שְׁהָרִי בְּמִשְׁלַם שְׁנֵי אֲתִיבּוּק אֲרַעָא בְּלֹא פְסָף וְאִין פְּאֵן הִלְוָה פְּלִל.

רק שְׁלוּקָתָא בְּעַד הַמְּעוֹת הַתְּבוּאוֹת חֲכִירוֹת פֶּל הַשְּׁנִים הִלְלוּ שְׁהִם שְׁנִים יוֹתֵר מִהַמְּעוֹת. ומ"מ פִּינּוּן שְׁדָרְדָּר מו"מ הוּא אֲבָק רַבִּית הוּא.

משא"כ בְּמִשְׁכַּנְתָּא סְתָם שְׁלֹאֲחֵר יָמֵי הַמִּשְׁכַּנְתָּא פּוֹרַע לוֹ חוּבוֹ מִהַ שְׁנֵי שְׁנֵי אֲחֵר הַנְּכִיּוֹן. הָרִי בְּשֹׁכֵר הִלְוָתוֹ מוֹכֵר לוֹ הַתְּבוּאוֹת בְּפָחוֹת מִשְׁוִינּוֹן דַּר"ק הוּא כַּמ"ש מִהָר"י בֶּן לֵב הוּבָא בְּש"ף (ס"י קע"ג סק"ו) דְּכֵהָיִ גְּוֹנָא ר"ק הוּא.

אָבֵל בְּמִשְׁכַּנְתָּא דְּסוּרָא הָא אִין פְּאֵן הִלְוָה פְּלִל: ז) וְאִין לְהַקְשׁוֹת הָא הַמְּחַבֵּר פּוֹסֵק (בְּסִי קע"ד) דְּמִשְׁכַּנְתָּא דְּסוּרָא הוּא אִפִּי יָכוֹל לְסַלְקוֹ בְּתוֹךְ הַזְּמַן וְאִם מְסַלְקוֹ תוֹךְ הַזְּמַן אֲגִלָּא מִקְלָתָא דְּמַעוֹת הַנְּשֹׂאָרִים הִלְוָה הִי פְּמוֹ בְּבִתִּי עָרִי חוּמָה דְּחֻשִׁיב בַּגְּמ' רַבִּית גְּמוּרָה מִשׁוּם דְּכֻשְׁפּוּדָא לְבַסוּף אֲיִגְלָא מִקְלָתָא דְּהִלְוָה הִי דְּלֹא קִשְׂיָא דְּאִי מִשׁוּם הָא הָרִי מוֹתֵר בְּלֹא הִתְנָה כְּמִפְּנֵי בַּגְּמ' בְּאֵמֵר הִלּוּקָתָא לְכֻשְׂיָהּ לְהַ מְעוֹת אֲחֻזִּירָם לְהַ מוֹתֵר פִּינּוּן שְׂיָהּ בְּלֹא תְּנָאִי רַק כְּשִׁירְצָה ע"ש.

וְאִף דָּאִם הִי בְּתְּנָאִי הִי צַד אֲחַד בְּרַבִּית. מ"מ בְּלֹא תְּנָאִי אִין פְּאֵן רַבִּית וְלֹא הַעֲרַמַת רַבִּית.

וה"נ בְּמִשְׁכַּנְתָּא דְּסוּרָא פִּינּוּן שְׁאִם לֹא יִפְדָּנָה לֹא יְהִי רַבִּית קְצוּצָה. מִמִּילָא אִין אִיסוּר בְּלֹא הִתְנָה.

וְכַל הָאִיסוּר מִשׁוּם דָּאִף אִם לֹא יִפְדָּנָה בְּתוֹךְ הַזְּמַן יְהִי אֲבָק רַבִּית. וְכִינּוּן שְׁאִין אִיסוּר רַק מִשׁוּם א"ר שׁוֹב מוֹתֵר בְּאֲפְסָקְנִי אֲחֵר: ח' אִיבְרָא דְּלִפִּי"ז קִשְׂיָה עַל הַמְּחַבֵּר דְּבִשְׁכִירוֹת קִאִי בְּחֹזֵר וְהַשְׁכִּירָה וּר"ק הוּא לְשִׁיטַת רִש"י אִפִּי בְּמִשְׁכַּנְתָּא דְּסוּרָא וְלָמָּה יְהִי מוֹתֵר בְּאֲפְסָקְנִי אֲחֵר.

עַל פֶּן נִרְאָה דְּהִנָּה קִשְׂיָה עַל רִש"י שְׁפִירָשׁ בְּחֲכִירֵי נִרְשָׂאִי דְּהָיָה ר"ק שְׁהָרִי אִינוּ טוֹרַח בְּהַ וְאִף אִם תִּלְקָה לֹא יִפְסִיד מְחִכִּירָתוֹ כְּלוּם. וְקִשְׂיָה דְּהָא תִּנּוּן בְּהַמְּקַבֵּל הַמְּקַבֵּל שְׁדָּה מְחַבְּרֵוֹ וְאֲכַלְהַ חֲגַב אִם מַכַּת מְדִינָה הוּא מְנַפֵּה לוֹ מִן חֲכִירוֹ.

וּמִמִּילָא כְּשִׁלָּא נִשְׂאָר פִּירוֹת פְּלִל דְּאִינוּ נוֹתֵן לוֹ כְּלוּם וְאֲפִתִּי סְפָק הוּא. וְכֻשְׂאָר מִשְׁכַּנְתָּא בְּלֹא נְכִיּוֹתָא דְּהָיָה רַק אֲבָק רַבִּית.

וּצ"ל דְּנִקָּא מִשְׁכַּנְתָּא בְּלֹא נְכִיּוֹתָא דָּאִם לֹא יַעֲשֶׂה פִירוֹת עוֹד יִפְסִיד טְרַחְתוֹ וְעִבּוּדָתוֹ בְּקַרְקַע. מִשְׁא"כ בְּזָה דְּלְעוֹלָם אִינוּ מְפָסִיד וְאֲפִשֵׁר שְׁיִרוּיָם וְכֵן מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי רִש"י שְׁם וְנ"ל דְּרַבִּית גְּמוּרָה הוּא שְׁאִין פְּאֵן סְפָק כְּעוֹשֶׂה וְאוֹכֵל שְׁפַעְעִימִים שְׁמוּצִיא וְאִינוּ נוֹטֵל.

וְכֵן הֵם דְּבָרֵי הַרְמְב"ם שְׁכַתְּבֵם הַטַּעַם דְּאֲפִשֵׁר שְׁיִרוּיָם וְאֲפִשֵׁר שְׁיִפְסִיד עֵי"ש (פ"ו מְמַלְוָה הִלְכָה ז). וְכַל זֶה בְּמִשְׁכַּנְתָּא סְתָם דָּאִם יְהִי מַכַּת מְדִינָה אָף הוּא לֹא יִנְכָּה לוֹ מְחוּבוֹ כְּלוּם שְׁהוּא שׁוֹכֵר שְׁדָּהוּ בְּמָה שְׁמִנְכָה לוֹ וְאִם מַכַּת מְדִינָה אִינוּ מְשַׁלֵּם לוֹ כְּמִפְּנֵי בִש"ע (חו"מ ס"י ש"כ"ב).

אָבֵל בְּמִשְׁכַּנְתָּא דְסוּרָא וְשָׂאֵם שְׁטָפָה נְהָר אֵינוּ נוֹטֵל כְּלוּם וְאַף דְמִזֵּל הֵלְוָה גְרָיִם שְׁמִפְסִיד
כַּל שְׁדָהוּ] כַּמ"ש הַה"מ בְּשֵׁם הַרְמְב"ן סוּף פ"ו מִמְלִנְהָ. וְהַה"ה בְּמַכְתַּת מְדִינָה.

נִמְצָא וְשָׂאֵם יְהִי מַכְתַּת מְדִינָה יִפְסִיד חוֹבוֹ וְהוּא לֹא יִתֵּן לוֹ שְׁכִירְתוֹ. וְכִינּוֹן וְשָׂאֵפְשֵׁר שְׁיִפְסִיד
אֵין פֶּאן רַבִּית קִצּוּצָה.

וְנָה נִכּוֹן וְכִרּוּר: ט) וּבְמַחְבֵּר (סוּף סְעִיף א') וַיֵּשׁ מִי שְׁמַתִּיר לְעֵשׂוֹת פֶּן בְּמִשְׁכַּנְתָּא דְסוּרָא.
הַטַּעַם דְּכִינּוֹן דְאַפִּי פְּשֵׁהֲתָנָה לֹא הָוִי ר"ק כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר לְעֵיל שׁוּב הַעֲרָמָה בְּדַרְבְּנּוֹן מוֹתֵר.

וּלְפִי"ז בְּבֵית דָּאֵין פֶּאן תִּיּוֹקָא וְהָוִי ר"ק פְּשֵׁהֲתָנָה לַכ"ע אָסוּר: י) כְּתַב הַב"י (בְּסִי קַע"ב)
בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א בְּתִשׁוּי דְהָא דְחִכִּירִי נִרְשָׁאֵי אֵינוּ אֱלָא א"ר הִיָּינוּ דְוִקָא בְּמִשְׁכַּנְתָּא דְסוּרָא.
אָבֵל בְּמִשְׁכַּנְתָּא סְתָם אֵי אָפְשֵׁר וְשָׂלָא יְהִי ר"ק.

וְאֵינוּ מוֹכּוֹן פִּינּוֹן שְׁהַרְשֵׁב"א לֹא ס"ל דְאַגְלָאֵי מִיִּלְתָּא לְמַפְרַע וְהָוִי פְּהֵתָנָה מִתְחִילָה. וּמִבֵּיא
רֵאִי מְרַבִּית דְבִי ר' חֲזִיָּא בְּמוֹכֵר תְּבוּאָה בְּהַמְתָּנָה וְחִזּוֹר וּלְקַחְתָּהּ בְּפִחוֹת דְלֹא הָוִי רַק א"ר.

וְא"כ לְמָה יִחְשָׁב בְּמִשְׁכַּנְתָּא סְתָם ר"ק: יא) וּנ"ל דְכִינּוֹן דְלֹאֲחַר שְׁחִכְרָה מִיָּגִיל הָרִי נוֹתֵן
לוֹ דְבָר יְדוּעַ בְּכָל שְׁנָה שְׁשֻׁנָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִהַנְּפִיּוֹן מְעַט. וְאִם הִי מְסַלֵּק לוֹ חוֹבוֹ הִי
הַחִכִּירָה מִתְבַּטֵּל שְׁהָרִי הִי הַשְׁדָּה חוֹזֵרֶת אֵלָיו וְלֹא הִי לְמִלְוָה מַה לְהַחֲכִיר.

נִמְצָא שַׁע"י שְׂאֵינוּ פּוֹרַע לוֹ חוֹבוֹ וּמַעוֹת מְלוּנָה בְּיָדוֹ הוּא נוֹתֵן דְבָר יְדוּעַ וְהָוִי ר"ק. מִשָּׂא"כ
בְּמִשְׁכַּנְתָּא דְסוּרָא שְׁהַרְשֵׁב"א לְשִׁיטְתוֹ שְׂאֵינוּ יָכוֹל לְסַלֵּק בְּתוּף הַזְּמַן וְכַמ"ש הַב"י (סִי
קַע"ב) שְׁמִשְׁמַע בְּנִמְק"י דְלֵהֲרֵשֵׁב"א בְּמִשְׁכַּנְתָּא דְסוּרָא אֵינוּ יָכוֹל לְסַלֵּקוֹ בְּתוּף הַזְּמַן
ע"כ אֵין אִיסוּר רַק מִשׁוּם הַעֲרָמָה: יב) וּמִפְּלֵ מְקוּם דַּעַת הַרְשֵׁב"א הַזֶּה יִחִידִית הוּא וְכָל
הַפּוֹסְקִים דְחִכִּירִי נִרְשָׁאֵי בְּמִשְׁכַּנְתָּא סְתָם וּמ"מ לֹא הָוִי ר"ק פִּינּוֹן דְבִשְׁעַת הַלּוֹאָה אֵינוּ
קוֹצֵב דְבָר יְדוּעַ.

וְלֹא מִבְּעֵיא לְדַעַת הַרְמְב"ם דְּבִהֲרוּיִם זְמַן לֹאֲחַר הַלּוֹאָה וְקוֹצֵב רַבִּית דְלֹא הָוִי ר"ק. אֱלָא
אִפִּילוּ הַרְאָב"ד לֹא פְּלִיג אֱלָא מִשׁוּם דְּהִרְוַחְתָּ מְעוֹת פְּהֵלּוֹאָה.

אָבֵל שְׁיִחְשָׁב פְּהֵלּוֹאָה מִי שְׂאֵינוּ פּוֹרַע חוֹבוֹ מֵאֵלָיו זֶה וְדֹאֵי אֵינוּ: יג) סְעִיף ד' מִחְבֵּר הֵלְוָה
עַל שְׁדָהוּ וְאָמַר לוֹ אִם לֹא תִתֵּן לִי מִפֶּאן וְעַד ג' שְׁנָיִם הָרִי הוּא שְׁלִי וְלֹא אָמַר מְעַכְשָׁיו
בְּעִנְיָן שְׂאֵין הַמְקַח קִיָּים תוּף ג' שְׁנָיִם לֹא יֵאָכֵל הַפִּירוֹת וְאִם אָכְלָם הָוִי ר"ק וְיִצְאָה
בְּדִיּוּנִים.

עֵי' בְּרַמְב"ם (פ"ז מֵהִלְכוֹת מְלוּנָה) מַה שְׁחִילֵק בֵּין זֶה לְמִשְׁכַּנְתָּא. דְּמִשְׁכַּנְתָּא גָּמַר וְהַקְנָהוּ
הַגּוֹף לְפִירוֹתָיו וּק"ל דְּהִקָּא בְּמָה מִיָּירִי אִם לֹא מָסַר הַשְׁדָּה לְמִלְוָה תִּיְכַף רַק אוֹכֵל הַפִּירוֹת
לְבַד.

א"כ אֵין הַמְלוּנָה טוֹרַח בְּהָ וְאֵינוּ דוֹמָה כְּלָל לְמִשְׁכַּנְתָּא בְּלֹא נִכְיִיתָא דְאַפְשֵׁר שְׁיִפְסִיד כַּמ"ש
הַרְמְב"ם שָׂם. וְא"צ לְחִילּוֹק הַנְּ"ל.

וְאִם בְּשִׁמְסָר לוֹ הַשְׁדָּה תִּיְכַף אֵינוּ אִסְמַכְתָּא כְּלָל לְדַעַת הַרְמְב"ם פִּי"א מֵהִלְכוֹת מְכִירָה
הַלְכָה ג'. וְאִם תֵּאֲמַר דְּהִקָּא לֹא מָסַר לוֹ הַשְׁדָּה מִשׁוּם הַקְנָאָה דְלֹאֲחַר ג' שְׁנָיִם אֱלָא לְמִשְׁכּוֹן
עַד הַזְּמַן.

א"כ הוי משפנתא ממש. ואי לא מסר לו השדה כלל רק המלנה אוכל פירותיו דכהאי גוונא לא חשיב המלנה מוחזק דאכילת פירות לא הוי קנינו.

וכשם שאין קנינו פה לא הוי מוחזק כמ"ש התוס' ב"מ בסוגיא דרכוב ומנהיג. א"כ הוי ר"ק פינון דאין המלנה טורח בה ואי אפשר שייפסיד כנ"ל וצל"ע פעת: סימן קפג א) סי' קס"ה לבאר שמעתא דהמלנה את חבירו על המטבע (ב"ק צ"ז ע"ב) איתמר המלנה את חבירו על המטבע ונפסלה [פירש"י המלנה את חבירו שום פרקמטיא.

על המטבע שקצץ לו מעות] רב אמר נותן לו מטבע היוצא באותה שעה [פירש"י בשעת פרעון דהא קיבל עליו לתת לו מטבע והאי לאו מטבע הוא ודוקא הלנהו פרקמטיא אבל הלנהו מעות את שהלנהו משלם לו] ושמואל אמר יכול לומר לו לך הוציאו במישן.

א"ר נחמן מסתברא מילתך דשמואל דאית לי אורחא למיזל למישן אבל לית לי אורחא לא. וכתב בעה"ת (שער מ"ו חלק ח') ז"ל פלומר שהשירות מצויות ודרכו של מלנה לילך לשם וכגון זה כופין על מדת סדום עכ"ל.

וקשיא לי טובא דא"כ מה הקשה הש"ס מהא דאין מחללין על מעות של פאן והוה בבבלי ואע"ג דאית לי אורחא למיסק להתם והתם לא שייך טעמא דכופין כו' וע"כ ס"ל הש"ס דבאית לי אורחא למיסק להתם חשובה מטבע פאן וא"צ לטעמא דכופין.

ועוד עיקר טעמא דכופין על מדת סדום קשה דמסתמא המטבעות פסולות יכולין לקנותם פאן בזול. וא"כ אם ישוב לו חובו במטבע היוצא יקנה המטבעות פסולות וינרויח בהם.

ועוד דלמה לו למלנה לקבל אתריות הדרף. ועוד מי לא עסקינן שהמלנה צריף למעות תיקף במקומו: ב) ונראה דבעה"ת ס"ל ג"כ דחשובה מטבע פאן.

וע"כ אף שהם בזול פאן מחמת שצריף להוליכן למישן. שוב מה שהלנהו משלם לו.

דמה שאינו יכול ליתן לו מטבע פסולה הוא מחמת התנאי שהלנהו על המטבע. [ולשיטת הרמב"ם סתמא הוי פאילו התנה שיתלו המטבע].

והרי שם מטבע עלי' שייכול להוליכן למישן ודינו כמו הלנהו חקטין והוולו דנותן לו חטין בעינן. ור"נ אמר דלא חשיב מטבע אלא למלנה שיש לו דרף למישן.

וכינון שלמלנה הוי מטבע יוצא בזה ידי פרעון. כמו בפדיון הבן פשאומר הכהן לדידי שנה לי: אף הוקשה לבעה"ת לפימ"ש המל"מ בשם הרדב"ז במקדש בפחות משנה פרוטה וטרם הגיע לידה הוקרה ונעשה שנה פרוטה.

והשיב הרדב"ז דדומה להילך מנה והתקדשי לפלוני דמקודשת דבתר מקבל אזלינן. והנה פליגי אמוראי אם הלוקח יכול לסלקו לבעל חוב בזווי.

ולכאורה מ"ש מהילך מנה והתקדשי לפלוני. וצ"ל לפימ"ש הרשב"א דנתינה בע"כ אף דשמה נתינה מ"מ למקבל לא הוי נתינה.

וע"כ פינון שמסלק את הבע"ח בע"כ לא הוי נתינה לבע"ח. ואין לדמותו להילך מנה דהטעם משום דנהי דנותן הוא אחר.

מ"מ קבלת האשה גרמה להתקדש. וכמימרא דרבא בכסף ע"י אחרים בע"כ משום דקבלת רבו גרמה לו.

והקא לבע"ח לא הני קבלה פיון שהוא בע"כ. ולא מהני פרעון בע"כ רק כשהלנה בעצמו פורע דהוי נתינה ללנה: ד והנה לסברת הרדב"ז ה"ל דהיכא דלא הוי כסף גותן דומה להילף מנה דרק משום קבלת המקבל מקודשת.

א"כ איה יועיל בנ"ד בע"כ פיון דללנה לא הוי מטבע דאיהו הא לית לי' אורחא למישן. והמלנה הא אינו רוצה לקבל.

ע"כ מיישב בעה"ת פיון דאם הי' הלנה רוצה לילף למישן שוב הי' כסף גם אצל הלנה והי' המלנה מוכרח לקבל. א"כ בסירובו לקבל לא יועיל רק שהלנה ילף למישן ולא מטי למלנה רנאה בהא על פן כופין על מדת סדום.

כן י"ל על דרף פלפול: ה' בגמ' שם מקשה לר"נ דאמר דאי לית לי' אורחא למיזל למישן לא ממע"ש דמחללין על מעות שנפסלו ויוצאין במדינה אחרת ואע"ג דלית לי' אורחא להתם. והקשה הרמב"ד דטפי הנה לי' לאקשוני לרב דאפי' אית לי' אורחא לא מהני.

ולמה דמשני כשאין מלכויות מקפידות י"ל בזה גם רב יודה פיון שיכול להוציאן במקומו לבני מדינה אחרת הבאים. אף למה דס"ד טפי הו"ל להקשות לרב.

ב' דברי המרדכי תמוהים מאוד שכתב דאם ההלנאה בעין אומר לו הרי שלף לפניה דלא גרע מגזלן. ותמוה מאוד דגזלן נמי היכא דקני לי' לא מצי אומר הרי שלף לפניה כדאיתא במרובה דאי יאוש קונה לא מצי אומר הרי שלף לפניה.

ולנה הא קני לי' דמלנה להוצאה נתנה. ומה"ט המקדש במלנה אינה מקודשת.

וקי"ל מלנה לאו ברשות בעלים לחזרה. ג' קושיות המחנה אפרים (דיני רבית סי' כ"ו) למה שכתבו הפוסקים שאם הלנה סתם מה שהלנהו משלם לו אפי' התנה ליתן מטבע איה נתחייב בלא קנין.

מ"ש מהא דכתב הר"ן בפרק השוכר את הפועל בפועל שהתנה עם הפועלים ליתן לו חטין בשכרו אינו מחויב אלא מעות דתנאי שהתנה על דבר ידוע לא מהני בלא קנין. וכן שנינו הפסוק אינו קונה את הזקב דדהבא פירי וכספא טבעא ואינו יכול לחייב עצמו בכסף דבר ידוע והניח בצ"ע: ו) ליישב כל זה נראה דהנה בתוס' בהלנהו מטבע ונפסל מה שהלנהו משלם לו דמטבע שנפסל דמי להוול.

וכתבו עוד דלר' יהודה דנפסל דמי לנסדק לא מצי פטר נפשי' במטבע שנסדק רק לר' הונא דנפסל אומר לו הרי שלף לפניה. ואף דר' הונא מדמי נפסל לתרומה ונטמאת לא דמי לגמרי דמטבע שנפסל דמי להוול ונהא לא דמי להוול.

ולכאורה נראה החילוק דתרומה ונטמאת הלנהו טהורה והוא משיבו טמאה משא"כ במטבע שנפסל אין שינוי בגוף המטבע אבל אין סברא לומר משום דמטבע שהלנהו עכשיו ג"כ פסולה.

שְׁהָרִי מְלִנְה לְהוֹצֵאָה נִתְּנָה וּבְרִשׁוֹת לְוָה נִפְסְלָה] אִךְ קִשָּׁה לְפִי זֶה שְׁהָרִי חֲזִינֵן בְּגִזְיָה תְּרוּמָה וְנִטְמָאת לַכ"ע אֹמֵר לוֹ הָרִי שְׁלָה לְפָנֶיךָ וּבְנִפְסֵל פְּלִיגִי ר"ה ור"י. הָרִי דְנִפְסֵל חֲשִׁיב שִׁינּוּי טְפִי וְלָמָּה בְּהִלְוָאָה נִחְשָׁב נִטְמָאת שִׁינּוּי טְפִי: ז) עַל פֶּן נִרְאָה דְהָא דְבִהִלְוָאָה מָה שְׁהִלְוָהוּ מְשַׁלֵּם לוֹ אִפִּי הוּזַל דְדוּמָה לְגִזְיָה בְּעִינְיָ דְאֹמֵר הָרִי שְׁלָה לְפָנֶיךָ אִפִּי הוּזַל אוֹ נִטְמָאוּ מִשּׁוּם דְּהַחְיִיב עַל גִּזְיָה בְּעִינְיָ וְשִׁלּוֹ נִטְמָאוּ וְהוּזְלוּ.

וְכָל שְׁאִינּוּ שִׁינּוּי בְּגוּף הַגִּזְיָה פְּטוּר. ה"ה בְּחֹב דְּהַחְיִיב חָל עַל כָּל הַמִּין שְׁמַחְוֵיב לְהַחְזִיר לוֹ מִין שְׁהִלְוָהוּ.

וּכְשֶׁהוּזַל הָרִי כָּל הַמִּין הוּזַל וְחֹב שְׁלֹו הוּזַל. וְכֵן הוּקָר אִי לָאוּ מִשּׁוּם אִיסוּר רַבִּית שְׁל מְלִנְה הוּקָר.

אָבֵל תְּרוּמָה וְנִטְמָאת הָכִי כָּל תְּבוּאוֹת שְׁבַעוֹלָם נֶאֱסְרוּ הֲלֵא רַק תְּרוּמָה זֶו נִטְמָאת וְלֵא נִתְקַלְקַל חֹב שְׁלֹו. ע"כ לֵא מְצִי פְּטוּר נִפְשִׁי בְּתְרוּמָה טְמֵאָה.

וְדוּקָא בְּמִטְבַּע וְנִפְסֵל שְׁהַחְיִיב עָלָיו לְשַׁלֵּם מִין מִטְבַּע שְׁלֹוה וְכָל מִין מִטְבַּע זֶה נִפְסֵל ע"כ שְׁל מְלִנְה נִפְסֵל: ח וּבְזֶה יִתְיַשֵּׁב קוֹשְׁיֵית הַמַּחְנֶה אֲפָרִים דְּכִשְׁקוּצֵץ עַל מִטְבַּע הַהִלְוָאָה חָל עַל שֵׁם מִטְבַּע סְתָם לֵא עַל מִין מִטְבַּע שְׁל צוּרָה זֶו.

וּכְעִין זֶה הִלְוָהוּ חֲטִים דְּמְשַׁלֵּם לוֹ חֲטִים אִפִּי הוּזְלוּ וְאִם קִצֵּץ דְּמִים מְשַׁלֵּם דְּמִים שְׁהִי שְׁוָה בְּשַׁעַת הִלְוָאָה וּמִשּׁוּם דְּלֵא חָל שֵׁם הִלְוָאָה עַל חֲטִים רַק עַל שִׁינּוּי מְמוֹן שָׁבוּ. וְכֵן בְּמִלְוָה מִטְבַּע וְנִפְסְלָה פִּינּוֹן שְׁקִצֵּץ עַל מִטְבַּע הָרִי לֵא חָל שֵׁם הִלְוָאָה עַל צוּרָה זֶו רַק עַל מִטְבַּע סְתָם.

וּע"כ אִךְ אִם נִפְסְלָה מִטְבַּע זֶו דוּמָה לְתְרוּמָה וְנִטְמָאת דְּלֵא מְצִי פְּטוּר נִפְשִׁי מִשּׁוּם דְּלֵא נִפְסֵד כָּל מִין שְׁמַחְוֵיב. וְה"נ פִּינּוֹן שְׁהַחְיִיב עַל כָּל מִטְבַּע שְׁבַעוֹלָם וְלֵא נִפְסֵל רַק מִטְבַּע זֹאת ע"כ לֵא מְצִי פְּטוּר נִפְשִׁי בְּמִטְבַּע שְׁנִפְסֵל.

שְׁהוּא הִלְוָהוּ מִטְבַּע הַיּוֹצֵא. וְאִיךְ יִשְׁיבְהוּ מִטְבַּע שְׁנִפְסֵל.

וְלֵא שְׁיִיךְ לֹמֵר שְׁלָה נִפְסֵל שְׁלֵא חָל חֲיִיבוּ עַל מִטְבַּע זֶו שְׁנִפְסֵל כַּנ"ל: ט) אִךְ תִּירוּץ זֶה נִסְתָּר מִהָא דְקו"ל דְּאִי אִית לִי אוֹרְחָא לְמִישָׁן יְכוּל לֹמֵר לוֹ לָךְ וְהוֹצִיאָם בְּמִישָׁן וּמִשּׁוּם דְּחֲשִׁיב מִטְבַּע כְּהֵאֵי גִוּוּנָא.

וְקִשָּׁה מ"מ אִינּוּ שְׁוָה פָּאן כָּל כָּף דְּצָרִיךְ לְהוֹלִיכוֹ וּבְנִדְאִי יְכוּל לְקַנּוֹת מִטְבַּעוֹת פְּסוּלוֹת פָּאן בְּזוּל. וְעַל פְּרַחֲזִין הַטַּעַם פִּינּוֹן דְּשֵׁם מִטְבַּע עָלָיו הָרִי קִיָּים תְּנָאִי שְׁהַתְּנָה עַל מִטְבַּע.

וְשׁוּב מְשַׁלֵּם מָה שְׁהִלְוָהוּ. אִךְ אִם נֶאֱמַר דְּחָל שֵׁם הִלְוָאָה עַל מִטְבַּע סְתָם לֵא עַל מִין מִטְבַּע זֶה שְׁהִלְוָהוּ.

א"כ אִיךְ מְצִי יְהִיב לִי מִטְבַּע זֶה שְׁהוּזַל עכ"פ. אֲלֵא וְדֵאִי לָמָּה דְקו"ל כַּר"נ לִיתָא לְהֵאֵי פִירוּשָׁא.

וְלַעוֹלָם לֵא חָל הִלְוָאָה רַק עַל מִטְבַּע זֶו וְתְנָאִי הָא מְקוּיָים בְּמִטְבַּע שְׁיּוֹצֵאת בְּמִישָׁן וַיֵּשׁ לוֹ דְרָךְ שֵׁם דְּשֵׁם מִטְבַּע עָלִי גַם לְעַנְיָן מַע"ש כְּבִסְוִגְיָא. וְא"כ קוֹשְׁיֵית הַמַּחְנֶה אֲפָרִים קָמָה גַם נִצְבָּה דְבַמָּה נִתְחַיֵּיב כָּל לִיתָן מִטְבַּע הַיּוֹצֵא.

ולעולם יהי יכול ליתן מטבע שנופסל: י) אף עפ"י דברי התוס' והרא"ש בתחילת דבריו שהתנה "על מנת" שיתן לו מטבע יש לנישב קו' המתנה אפרים בפשיטות. דנה תנאי שלא מלנהו רק אם ישיב לו מטבע.

וכשאינו משיב לו מטבע הרי נעשה גזלן למפרע בשעה שהוציא וגזלנים משלמים כשעת הגזילה ולא מצוי יחייב לי' מטבע שנופסל. אף באית לי' אורחא למישן פיון דשם מטבע עליו הרי קיים התנאי ונהו לי' הלואה למפרע ומצוי פטר נפש' במטבע שהוול: יא) וממילא מיושבים דברי המרדכי דכשהלואה בעין מה בכך שנתבטל הלואה והוא של מלנה הרי אומר לו הרי שלף לפניך.

ומה בכך שנעשה גזלן למפרע. [לשיטת הרא"ש במתנה ע"מ.

וכ"ש לדעת רשב"ם החולק על הרא"ש דכשבעין אף גזלן לא הוי] וכל זה לר"נ דקי"ל פנותי'. אבל לרב דס"ל לעולם נותן לו מטבע היוצא שפיר י"ל כמ"ש תחילה דחל שם הלואה על מטבע סתם לא על מטבע של צורה.

ע"כ אף דגם מטבע שנופסלה מטבע הוא לענין מע"ש. עכ"פ הרי הוזה.

ואינו יכול לומר מטבע שלף הוזה. שהרי לא נתחייב לו מטבע זו רק מטבע סתם.

וא"כ לק"מ לרב ממע"ש רק לר"נ הקשה שפיר דלדידן' אי אפשר לומר כן. דא"כ אפי' אית לי' אורחא למישן נמי דהא הוול.

וע"כ דחל הלואה על מטבע זו. ומ"מ בלית לי' אורחא לא מצוי יחייב לי' מטבע שנופסלה פיון שהתנה מטבע וצריף לקיים תנאו.

ע"כ הקשה שפיר ממע"ש דאפי' לית לי' אורחא חשיב מטבע ודו"ק: סימן קפד א) סי' קס"ו מתברר המלנה את חבירו וכו' ולא דור בתצירו חנם וכו' אפי' בחצר דלא קנימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר ואם דר בו כפר פיון דהחצר לא קנימא לאגרא אין צריף ליתן לו שכר אפי' לצי"ש.

וכתב הש"ך (סק"ב) אע"ג דלכתחילה אסור בכל ענין מיהו בדיעבד דר בו וכו' והוא בענין שאם לא הלנהו לא הי' חייב לתת לו שכר מחמת שדר בו וכו' גם עכשיו שהלנהו לא מחזי פרבית.

ולפענ"ד לשון זה אינו מדוקדק אלא אף דמחזי פרבית מ"מ פיון דמשום מראית עין בעלמא הוא אינו חייב להחזיר אפי' לצי"ש. וכן פתב במלחמות ה' וז"ל לא צריף לאהדורי אפי' לצי"ש והיגו דאמרינו מחזי פרבית אלמא לאו רבית הוא ולא [אבק] רבית אלא דמחזי פרבית בעלמא עכ"ל: ב) ואין להקשות דברבית דבי ר' חייא (בדף ס"ב): קאמר הש"ס דמחזי פרבית והרמב"ן גופי' פתב שם דהוי אבק רבית.

וכן במשפנתא בנכייטא דקאמר הש"ס מאן דאסר סבר בשלמא התם הקדש הוא ואוקמינהו אפדיון אבל הכא מחזי פרבית. ושם פתב הרי"ף דמשפנתא בנכייטא א"ר הוא ואינה יוצאה בדיינים.

מבואר דלציי"ש חייב פּשָׁאָר א"ר: ג) לָא קשׁיָא דְבְרֵי ר' חִינְיָא הַעֲרָמָה הוּא וְזֵה ללות וְזֵה לְהֵלוֹת גְּתָפוֹנוֹ. וְאִם הִתְנָה מִתְחִילָה שְׂיִחְזוֹר וְיִמְכֹר הוּא רַבִּית שְׁל תוֹרָה.

וְהִתְיַתֵּר מְשׁוּם שְׂאִין פְּנוּנְתָם גִּיכָרְת. וע"כ פְּשָׁמְחִזי פְּרַבִּית שׁוּב אָסוּר מְשׁוּם פְּנוּנְתָם. וְכֵן מְשַׁפְּנָתָא בְּנִכְיִתָא שְׁלוּלֵי הַלְוָאָה לֹא הִי מוֹכֵר לוֹ אֶלָּא דְמְשׁוּם דְאִשְׁכְּחֵן בְּקַרְקַע בְּתוֹרָה מְכִירָה כְּזֹאת. ס"ל לְמַאֲן דְמִתִּיר דְאִינוּ גִיכָר שְׁמִשׁוּם הַלְוָאָה.

וּמֵאֵן דְאָסֵר ס"ל דְמְחִזי פְּרַבִּית וְשׁוּב אָסוּר מְשׁוּם דְמוֹזֵל לִי מְשׁוּם הַלְוָאָה. אֲבָל בְּחִצְר דְלֹא קְיַימָא לְאִגְרָא דְזֵה נְהִינָה וְזֵה לֹא חָסֵר וּבְגַמְ' דְנִיחָא לִי מְשׁוּם שְׂאִי יִנְכַת שְׁעַר דְלֹא מְשׁוּם הַלְוָאָה מְנִיחוּ לְדוֹר בּוֹ וְאִין כָּאֵן רַק מְרֵאִית עֵין בְּעֵלְמָא.

ע"כ בְּדִיעֵבַד פְּטוּר אִפִּי לְצִי"ש: ד) וּלְפִי"ז נִרְאָה דְאִפִּי בְּקִיַּמָא לְאִגְרָא אִינוּ חֲיִיב לְצִי"ש רַק אִם בְּאִמַת הַנִּיחוּ לְדוֹר בְּשִׁבִיל הַלְוָאָה רַק שְׁלֹא אָמַר וְהִתְנָה כֵּן בְּפִירוּשׁ. אֲבָל אִם מִתְנָה גְּתָן לוֹ אִף דְמ"מ אָסוּר כִּיּוֹן שְׁהוּא דְבָר שְׁל פְּרַהֲסִיָא כְּדִלְעִיל (ס"א ק"ס סְעִיף ז') וּבְש"ף (בס"א ז' סק"א).

מ"מ כִּיּוֹן דְאִין אִיסוּר רַק מְשׁוּם דְמְחִזי פְּטוּר מִלְהֲשִׁיב אִפִּי לְצִי"ש. ועי' מ"ש לְקַמֵּן (ס"א ק"פ"ה) ב"ס"ד: ה) שְׁם בְּמַחְבֵּר (סְעִיף א') וּלְהַרְמֵב"ם אִפִּי אִם גְּבִירָא דְלֹא עֵבִיד לְמִיגַר הָוֵי א"ר וְצָרִיף לְהַחְזִיר אִם כָּא לְצִי"ש.

וְהַרְמֵב"ן הַקְּשָׁה עַל שְׂיטָה זֹה דְחִיּוּב לְצִי"ש מְדַר' יוֹסֵף בְּרִי' דַּר' חָמָא נְפָקִי דְאָמַר הָדָרִי כִּי וְלֹא הִחְזִיר כְּלוּם עֵי"ש. עוֹד יֵשׁ תִּימָה בְּדַבְרֵי הַרְמֵב"ם שְׁפִירוּשׁ לֹא עֵבִיד לְמִיגַר שְׂאִין דְרָף בַּעַל הַחֲצָר לְהַשְׁפִּיר.

וְהוּא הִיפּוֹף מ"ש בְּהַלְכוֹת גְּזִילָה שְׂאִין דְרָף הַשׁוֹכֵר לְשִׁכּוֹר וְכִמוֹ שְׁפִירש"י: ו) וְהַנְּזִל בְּזֵה לִיַּיִשׁב לְשׁוֹן הַש"ס צָרִיף לְהַעֲלוֹת לוֹ שְׁכָר כְּפִשְׁטוֹ וְאִפִּי בְּדִינֵי אָדָם כְּשִׁדָּר שְׁלֹא מְדַעַת הַלְוָה וְכִשְׁהַלְוָה הַשְׁפִּינוּ בְּחֻמֵּם חֲיִיב לְצִי"ש כְּמוֹ בְּקִיַּמָא לְאִגְרָא מְשׁוּם.

וְהוּא דְהִנְהַב"ב"ק (דָּרף כ') מְבֹאָר בְּכָל הַסּוּגִיָא דְאִם יֵשׁ לְמִשְׁפִּיר חֲסָרוֹן מְעַט חֲיִיב הַשׁוֹכֵר לְשִׁלֵּם כָּל מָה שְׁנִהְנָה. וּבְתוֹס' כְּתוּבוֹת (דָּרף ל'): דְאִפִּי חָסֵר פְּחוֹת מְשׁוּנָה פְּרוּטָה.

וְטַעֲמָא דְמִילְתָא דְלְשׁוֹן הַש"ס בְּזֵה נְהִינָה וְזֵה לֹא חָסֵר דְנִיחָא לִי דְלֹא נִסְתַּרְי' עֵבִידִי אוֹ בְּדִירָה מְשׁוּם שְׂאִי יִנְכַת שְׁעַר. וְהִינְנוּ דְלֹא אִיכְפַת לִי כְּמ"ש הַרְשֵׁב"א שְׁם דְהֵאִי הַנְּאָה לְעוֹמַת הַחֲסָרוֹן דְכַחַשׁ עֵבִידִי וְדָרִיסַת רְגְלִים שְׁמַקְלָקְלִים מְעַט.

וּמ"מ בְּאִיכְפַת לִי חֲיִיב לְשִׁלֵּם מָה שְׁנִהְנָה. וע"כ בְּחָסֵר מְעַט אִפִּי פְּחוֹת מְשׁוּנָה פְּרוּטָה דְמְפֹרְשׁ בְּסִנְהֵדְרִין (דָּרף נ"ז).

(דָּרָף בְּתַר הָכִי מְחִיל לִי אֲבָל צַעֲרָא בְּשַׁעֲתִי אִית לִי וְלֹא נִיחָא לִי עַל כֵּן צָרִיף לְשִׁלֵּם כָּל שְׁכָרוֹ: ז) וְכֵן כְּתוּבוֹ הַטּוֹש"ע (ס"א ש"ס"ג) דְאִם אָמַר לוֹ צֹא וְלֹא יִצֵּא חֲיִיב לְשִׁלֵּם כָּל שְׁכָרוֹ. וּבְסַמ"ע שְׁם מְשׁוּם דְלֹא נִיחָא לִי.

אִף מ"ש הַסַּמ"ע שְׁם דְאִפִּי לֹא עֵבִיד לְמִיגַר. לְפַעַנ"ד זֵה אִינוּ רַק לְדַעַת הַסּוּבְרִים דְהִיכָא דְאִיכָא שְׁחֲרִיתָא דְאִשִּׁיתָא דְחָסֵר מְעַט אִפִּי לֹא עֵבִיד לְמִיגַר חֲיִיב.

אָבֵל לְדַעַת הָרֵאשׁוֹנָה שָׁם וְכֵן שִׁיטַת הַתּוֹסֵף פְּתוּבוֹת שָׁם דְּבַחְסָר כ"ש מְשַׁלֵּם כָּל מָה שְׁנֵהֲנָה עֵי"ש. מְשַׁמַּע אָבֵל לֹא עֵבִיד לְמִיגַר פְּטוֹר אֶף דְּוֹדָאֵי לֹא נִיחָא לִי.

ה"נ בְּאִמְרָא לֹא צָא אִם לֹא עֵבִיד לְמִיגַר פְּטוֹר. וְכֵן לְשׁוֹן רִי"ו (נִי"ב ת"א) בְּשֵׁם הַר"י ז"ל וּבְכָל מְקוֹם שְׁאֲמַרְנוּ א"צ לְהַעֲלוֹת לֹא שְׂכָר אִם מִיָּקָה בּוֹ בַּעַה"ב שְׁלֹא יְדוּר בּוֹ וְדָר בּוֹ חַיִּיב לְהַעֲלוֹת שְׂכָר אִפִּי לֹא קְיָיְמָא לְאַגְרָא.

וְלֹא כְּתַב אִפִּי לֹא עֵבִיד לְמִיגַר: ח) וּלְפִי"ז בְּהַלְוָהוּ דְּמַחְזִי פְּרַבִּית וְהַמְלִיגָה עוֹשֶׂה אִסּוּר. אֶף לְהַפּוֹסְקִים דְּכַרְבִּית דְּרַבְּנָן הַלְוָה אֵינוֹ עוֹבֵר.

מ"מ פִּי הֵיכִי דְקִי"ל נִיחָא לִי לְאִינְשׁ לְמִיַּעֲבֵד מְצוּהָ בְּמַמוֹנֵי ה"נ לְהִיפּוֹף לֹא נִיחָא לִי לְאִינְשׁ לְמִיַּעֲבֵד עֲבִירָה בְּמַמוֹנֵי וְכִיּוֹן דְּלֹא נִיחָא לִי שׁוֹב הַמְלִיגָה חַיִּיב לְשַׁלֵּם כָּל מָה שְׁנֵהֲנָה. וְכֵן בְּהַשְׁכִּיחוּ הַלְוָה בְּחַנּוּם.

כִּיּוֹן דְּהִשְׁתָּא אִסּוּרָא הוּא. וּבְוֹדָאֵי לֹא הִי נִיחָא לִי לְלוֹנָה רַק שְׁעוֹשֶׂה כּוֹן עֲבוּר הַלְוָה.

א"כ אִי לֹא מְשׁוּם הַלְוָה הִי חַיִּיב לְשַׁלֵּם לּוֹ וְהָי רַבִּית רַק מְשׁוּם לֹא קֶצֶץ הָי רַק א"ר וּמ"מ חַיִּיב לְצִי"ש: ט' וּבְהֵכִי נִיחָא דְּפִירְשׁ הַרְמַב"ם בְּאִין דְּרָף בַּעַל הַחֲצָר לְהַשְׁפִּיר. אָבֵל הַמְלִיגָה עֵבִיד לְמִיגַר דְּבָלָא עֵבִיד לְמִיגַר אִפִּי לֹא נִיחָא לִי פְּטוֹר כַּנ"ל.

מַעֲתָה לֹא קָשָׁה מֵר' יוֹסֵף בְּרִי דֵר' חַמָּא דְּזִנּוּ בְּיוֹם מְלֹאכְתּוֹ כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ"י שָׁם וְע"כ הַשִּׁיב לּוֹ תַחֲזִיקָה עֲבָדָא דְּנֵהִימ פְּרִיסָן כּו'. וְא"כ כִּיּוֹן דְּבָלָא מְזוֹנוֹת לֹא הָיָה אִיכְפַת לִי הַשְׁתָּא שְׁזִנּוּ נִיחָא לִי לְלוֹנָה וּמְרוּיַם הַמְזוֹנוֹת.

וְאִתָּא בַש"ע (או"ח סי' תל"ז) דְּהֵיכָא שְׁיֵשׁ לּוֹ הַפְּסֵד לֹא אֲמַרִינּוּ נִיחָא לִי לְאִינְשׁ לְמִיַּעֲבֵד מְצוּהָ בְּמַמוֹנֵי וְה"ה דְּלֹא אֲמַרִינּוּ לֹא נִיחָא לִי לְמִיַּעֲבֵד עֲבִירָה בְּמַמוֹנֵי וְכִיּוֹן דְּאִין אִסּוּר הַלְוָה בְּרַבִּית דְּרַבְּנָן.

וְעוֹד דְּלֹא עֵבִיד מִיַּדֵי שֵׁר' יוֹסֵף לְקַחוּ שְׁלֹא מְדַעַתּוּ דְּלוֹנָה רַק דְּלֹא נִיחָא לִי לְמִיַּעֲבֵד עֲבִירָה בְּמַמוֹנֵי. וְהֵיכָא דְּאִית לִי רְוּוּחָא וְלֹא אֲמַרִינּוּ כּו'.

ע"כ א"צ לְהַשִּׁיב לְצִי"ש. דְּמְשׁוּם מַחְזִיר רַבִּית לְחוּד א"צ לְהַשִּׁיב לְצִי"ש כַּמ"ש הַרְמַב"ן. וְהַרְמַב"ם מוֹדָה לָזֶה. רַק שְׁפוֹבֵר דְּמְשׁוּם דְּעֵבִיד עֲבִירָה בְּמַמוֹנֵי.

שׁוֹב לֹא נִיחָא לִי לְלוֹנָה וְצָרִיף לְשַׁלֵּם לּוֹ כָּל שְׂכָרוֹ וְשׁוֹב הָי רַבִּית וְהֵכָא לֹא שְׁיָיְה זֶה: י) וְהָא דְּכַתַּב הַרְמַב"ם הָי א"ר הִינּוּ מְשׁוּם דְּבָדָר בּוֹ מְדַעַת הַלְוָה אִיירִי. וְהָרִי"ף נְמִי בְּהֵכִי אִיירִי לְשִׁיטַת הַרְמַב"ן דְּבִקְיָיְמָא לְאַגְרָא קָאֵי.

וְאִי שְׁלֹא מְדַעַת הַלְוָה. הָרִי חַיִּיב לְשַׁלֵּם מִדִּין גָּזֵל.

אֵלָא בְּמְדַעַת מִיירִי. וּבְהֵכִי מִיירִי נְמִי הַרְמַב"ם וְדו"ק.

וּלְפִי"ז בְּחֲצָר דְּלֹא קְיָיְמָא לְאַגְרָא וְאִין דְּרָף הַמְלִיגָה לְשַׁפּוֹר אִפִּי לְהַרְמַב"ם פְּטוֹר. וְכֵן דַּעַת הַלַּח"מ דְּבִכְהֵאֵי גְוּוֹנָא אִפִּי לְכַתְּחִיקָה אִין אִסּוּר.

וּלְדִידֵי לְכַתְּחִיקָה אִסּוּר מְשׁוּם מַחְזִי פְּרַבִּית רַק בְּדִיעֲבֵד פְּטוֹר אִפִּי לְצִי"ש: יא) בְּש"ף שָׁם (ס"ג) אִפִּי לֹא קְיָיְמָא לְאַגְרָא כּו' זֶה פְּשׁוּט בְּכּוֹנוֹת הַמְּחַבֵּר דְּבִקְיָיְמָא לְאַגְרָא אִפִּי

לא עבד למיגר אפי' לדיעה קמייתא הוי א"ר פיון דבדר מעצמו בלא הלואה חייב לשלם
כדאיתא בח"מ (סי' שס"ג).

וא"כ בהלויני הוי ר"ק כמ"ש (סי' קפ"ה) בס"ד. וא"כ בהלואה הוי א"ר.

ודיעה ראשונה המתרת הוא ונקא בלא קיימא לאגרא ובנה הרמב"ם אוסר אפי' לא עבד
למיגר. סימן קפה א) שם סעיף ב' מחבר אומר לו הלויני ודור בתצירי אי קיימא לאגרא
הוי רבית קצוצה ואי לא קיימא לאגרא הוי א"ר.

זה לשון הרא"ש. וליכא למימר פיון דאמר לו הלויני ודור בתצירי הוי פאילו השפירה
לו ואע"ג דעד הנה לא הי' רגיל להשפירה עתה השפירה לו דאחזיק אינשי בראשי לא
מחזקינו שיאמר לו הלויני ודור בתצירי בשכר בתורת רבית אלא אדרבא אמר לו הלויני
ודור בתצירי דבלאו הכי אינו משפירו לאחרים הלכא לא מפקינו אגר ביתא: ב) ויש
לדקדק בדבריו שאם פוונתו של לנה שבלא הלואה נמי הי' מניחו לדור בו א"כ למה תלה
בהלואה הלויני ודור.

ע"כ נראה שאף שאין משפירה מ"מ בטובת הנאה של הלואה רוצה שידור בו. ומ"מ לא
הוי נשף שאינו מפסיד כלום.

רק שהי' משיג הלואה מאחר [בהיתר אצל גוי] עבור הדירה ונהרי מלנה לו הוא. ואף אם
תרצה לומר פיון שאם הי' מלנה לו בחנם הי' יכול להשיג הלואה עוד מהדירה חשיב
מחסרו.

אף שאם לא הי' מלנה לו כלל לא הי' לו יותר מאשר יש לו עתה מ"מ פיון שאסור ליקח
שכר הלואה מחנויב להלות לו בחנם ואם הי' מלנה לו בחנם הי' יכול להשיג הלואה אחרת
שוב י"ל דהוי נשף: ג) מ"מ יש לומר דלא מבעיא לדעת הר"א ממין דסובר דאפי'
במומר אוכל גבילות לתאבון דאסור ליקח ממנו רבית אינו מחנויב להלותו ומ"מ ליקח
ממנו רבית אסור.

הרי דטעם אסור רבית לאו משום דמחנויב להלותו בחנם. וא"כ בכהאי גוונא דאילו לא
הי' מלנה לו כלל לא הי' לו יותר אין אסור.

אלא אפי' לדעת הרשב"א שביארנו (בסי' ק"ס בסימני ש"ע) ברבית יתומים דאסור
רבית במצות הלואה תלוי שמחנויב להלות בחנם. וא"כ י"ל דחשיב נשף במה שאינו
מלנה בחנם.

שאילו הי' מלנה בחנם הי' יכול להשיג בעד דירתו הלואה אחרת [בהיתר אצל גוי] מ"מ
לא חמור מהלויני ואלו דלדעת הרא"ש בתשו' חשיב רק א"ר וביארנו לעיל (סי' ק"ס
בסימני ש"ע) דעתו דלא חשיב הפסד ממון מה שהי' יכול להרויח במעותיו עיי"ש.

וע"כ מדמי לה הרא"ש לרבית דברים. וא"כ ה"נ אף שפסיד הלואה שהי' יוכל.

להשיג. הלא אינו נחשב הפסד ממון מה שהי' יכול להרויח במעות הלואה והוי רק א"ר.

וכ"ש דקי"ל כהר"א ממיין ד) שם במחבר ואי לא קיימא לאגרא הוי א"ר הם דברי הה"מ
שכתב דאי לא קיימא לאגרא לא הוי ר"ק משמע דא"ר הוי. ובלח"מ כתב שבנמק"י

חולק על זה שפכת דמקא דאמר בש"ס מ"ד הלנהו כ"ש הלויני משמע שאין חומר בזה בהלויני מבהלנהו.

וא"כ פיון שבהלנהו הסכמת הפוסקים דאפי' א"ר לא הוי [בלא קיימא לאגרא] ה"ה בהלויני. ולדידי לק"מ ואין מחלוקת הפוסקים כי בש"ס הו' מיירי בלא עביד למיגר ג"כ ואין פאן לא נשף ולא תרבית ואין איסור רק משום דמחזי כרבית ואפי' א"ר לא הוי.

והה"מ שפכת דלא הוי ר"ק היינו דר"ק לעולם לא הוי בלא קיימא לאגרא. אבל א"ר הוי בעביד למיגר.

ובאמת בלא עביד למיגר ג"כ אף א"ר לא הוי. פן נ"ל: ה) שם פרמ"א ודוקא בסתם אבל אם אמר לו דור בתצרי בשכר הלנאה אפילו לא קיימא לאגרא הוי כרבית קצוצה דמאחר שאמר לו בשכר מעותיה הנה לי פאילו השפירו לו עכשיו.

וכתב בג"ת דהני מילי בעביד למיגר דכיון שמשכירה עכשיו הרי קיימא לאגרא אבל בלא עביד למיגר אי אפשר לומר דנעשה עכשיו עביד למיגר דהא חזינו שמצויין לו דירות בחנם עכ"ד.

ומה דפשיטא לי' לבעל ג"ת דבתצור דקיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר לא הוי ר"ק. לא משמע פן מדברי הפוסקים.

אלא דהכל תלוי בקיימא לאגרא. והטעם בזה ברור דהא קי"ל בחז"מ סי' שס"ג דתצור דקיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר ודר שלא מדעתו צריף להעלות לו שכר שהרי מחסרו ממון.

וא"כ פשמרשהו לדור בו בשכר הלנאתו חשיב תרבית ג"כ מה שאינו נותן לו שכר שהי' מחויב ליתן לו. ועוד דדומה לזרוק דינר לים ואלוף דכתב הרמב"ן [הובא בשטמ"ק דף ס"ט]: דהוי ר"ק דהוי פאילו הגיע לידו וחסר הוא וזרקו לים פיון שעל פיו זרק.

כל שפן בזה שנתן פירות דירתו אליו והוא הפסידו (ששהרי חשיב שמחסרו שחייב לשלם לו אם דר שלא מדעתו) דהוי ר"ק נשף ומרבית. וזה ברור מאוד: סימן קפו א) שם סעיף ג' מחבר היכא דהוי אבק רבית יש אומרים שאפילו אם לא פרעו עדיין ותובע הלנה שיינפה לו מחובו שיעור השכירות לא מנכינן לי'.

ויש אומרים דמנכינן לי'. י"א אלו הוא סברת הרא"ש [ט"ס בבאר הגולה אות ט' שהרא"ש הסכים להרי"ף דלא מנכינן].

וליתא שהרא"ש הסכים להדיא עם רבינו אפרים וז"ל והר' אפרים נחלק עליו בזה וכתב דלא אמר סלוקי בלא זוזי אפוקי מינ' הוא אלא במשפנתא דהוי ברשותי' לגמרי דלא מצית לסלוקי לי' עד דיהיב לי' זוזי וכמי שגבה חובו דמי הלכך כל סלוקי בלא זוזי אפוקי מינ' הוא.

אבל הלנהו דלאו אדעתא דהכי אונפי' ואי בעי מפיך לי' מההיא ביתא בלא זוזי סלוקי בלא זוזי לאו אפוקי מינ' הוא. ויש מביאין ראי' לדבריו כו' ונראה כדברי הר' אפרים ז"ל עכ"ל.

ובמע"מ מותיב דברי הרא"ש אהדדי דבהפועלים סי' י' בבעיא דעושה בגפן זה מהו שיעשה בגפן אחר כתב הרא"ש ולא אפשטא ואי אכיל לא מפקינן מינן' ולא מנכי לי משכרו דהיינו אפוקי כדאמר לעיל גבי משפנתא.

הרי דאף בחוב גרידא ס"ל להרא"ש דאפוקי מינן' הוא. ודלא כהר' אפרים אלא פהרי"ף דאין לחלק בין משפנתא לשאר חוב: (ב) וליישוב נראה.

דהנה צריכין להבין סברת הר' אפרים דכמי שגבה חובו דמי. והא משפנתא באתרא דמסלקי שביעית משמטתו.

ואי פגבוי יהי' דינו כמו שטר שיש בו אחריות נכסים דאינו משמט לב"ש משום דס"ל שטר העומד לגבות פגבוי. ואי משפנתא פמאן דגבוי דמי גם לדין לא יהי' שביעית משמטתו.

ועוד דבכור אינו נוטל בו פי שנים ואי חשיב ברשותו יחשב מוחזק: (ג) ונראה דהנה בר"ן פרק האשה שנפלו דענן חילוק המקומות במשפנתא הוא שממשפן לקח וכו' שנים והמלנה אינו יכול לתבוע חובו עד עבור הזמן.

ואתרא דלא מסלקי ס"ל דה"נ הלנה אינו יכול לסלקו בתוך הזמן. וצריף להבין טעם אתרא דמסלקי.

מ"ש משוכר שאין המשכיר יכול להוציא בתוך הזמן. ובדברי הר"ן שם מפונש דפלוגתא הוא בדינא שכתב בסוף והלקתא באתרא דמסלקי: ד ונראה דטעמא דמילתא פיון שייכול לסלקו מגוף החוב בתוך הזמן כמו כל לנה שייכול לסלק המלנה בתוך הזמן דזה אינו הפקעת זכות המלנה ממילא מסולק מן השדה דאינו אלא משכונ לחוב והוא כמו ערב וכל היכא דליכא לנה ליכא ערב.

ואף דבמשכונ מטלטלי משמע בפ"ק דקידושין שאין המשכונ כמו ערב אל החוב שנאמר כל היכא דליכא ערב. דא"כ אם מכר המשכונ יוכל למחול החוב וע"כ הלוקח מחזיר המשכונ.

וא"כ איף יכול לקדש במשכונ דאחרים הלא לא סמכה דעתה. אלא נדאי המשכונ כמו מכירה עד שיחזור לו מעותיו.

שאני משכונ מטלטלי דבע"ח קונה משכונ. אבל משכונ קרקע דלא קני לי ועי' בעה"מ פסחים שמעתא דלמפרע הוא גובה] הוא רק ערבות: (ה) ואתרא דלא מסלקי ס"ל פיון שאוכל פירותיו לא דמי לשאר שיעבוד קרקע והוי מכירה כמו משכונ מטלטלי [ובדברי הר"ן בתי' פרק השולח מפונש שאף באתרא דלא מסלקי מהני מחילה ולא דמי למשכונ מטלטלי עי"ש.

צ"ל הטעם דאינו יכול לסלקו בתוך הזמן משום דהזמן נעשה לטובת המלנה ג"כ שמפח זה אוכל הפירות. ועוד אגופף ידי בעז"ה בדברי הר"ן אלו: (ו) וע"כ באתרא דמסלקי שביעית משמטת.

דאף דמוחזק בשדה פשיעור מעותיו דממנ"פ או אוכל פירות השדה או יקבל מעותיו. מ"מ חיוב גופו שביעית משמטת שלא יוכל לתובעו מעותיו.

וממילא מסתלק מן השדה כאילו סלקוהו בתוך זמנו שמסתלק מהשדה מטעם זה. וע"כ ניקח דברי רבינו אפרים דכל זמן שלא נמחל החוב הרי מוחזק בשדה כשיעור מעותיו ואפוקי מינן' הוא: ז) אלא דאפתי קשה דלפי זה גוף החוב אינו יוצא בדיינים ואינו יכול לתובעו מעותיו.

וע"כ פשהלנה אומר פשאינו רוצה לפרוע הוא קונה החוב לגמרי וכמו בגזל גוי פיון שהוא מותר שוב קונה אותו. ה"נ פיון שמותר ללנה להפקיע חוב א"ר א"כ הוא קונה אותו.

וכמבואר אצלנו בסי' קס"ו אות ה' באריכות. וה"נ גוף החוב דלאו אפוקי מינן' לדעת ר"א ושוב יסתלק מן השדה: ח) אף נראה דלק"מ דהנה צריך להבין למר ברי' דר' יוסף משמין' דרבא דאמר אכל שיעור זוזי מסלקינן לי' ולא מחשבינן משטרא לשטרא.

מה נ"מ בין חוב זה לחוב אחר. הלא גם חוב זה עצמו היתר גמור הוא.

ואם יכול לנה לעכב חוב עבור האבק רבית גם חוב אחר יעכב. ונראה לי מפאן דבר חדש וכבר דברנו בו (בסי' קנ"ב).

דאין נגמר האיסור רבית עד שייגבה גם הקרן. דכל זמן שלא גבה הקרן לא תשיב שנתרבה ממונו מאשר הי' קודם הלוואה.

וכ"ש שהלנה לא תשיב נחסר מאשר הי' לו מתחילה דחוב לא תשיב חסרון. ומה"ט פורע חוב פטור ומקדש במלוה אינה מקודשת] וע"כ פשגובה החוב שלקח ממנו הרבית נעשה האיסור למפרע ואסור לגבותו.

ע"כ ס"ל למר ברי' דר' יוסף משמין' דרבא אכל שיעור זוזי מסלקינן לי' שלא יעשה איסור בלקיחת הקרן אחר שפבר אכל הרבית. אבל לא מחשבינן משטרא לשטרא שחוב משטרא זה אין לו ענין להאיסור.

ורב אשי ס"ל סלוקי בלא זוזי אפוקי מינן' הוא. דתשיב החוב בידו כמה שמוחזק בשדה וכאילו גבה חובו.

וא"כ משעת אכילת פירות עבדי' לאיסורא: ט) מעתה ניקח מה שהקשיתי על רבינו אפרים פיון שגוף החוב יכול לעכב וקונה אותו ממילא יסתלק מהשדה. ולפמ"ש ניקח דמ"מ בעת שאכל פירות השדה לא הי' נמחל החוב שעדיין לא רצה הלנה להפקיעו ורבית ממון גמור הוא כל זמן שלא הפקיעו הלנה ונתבאר בדברי רבינו (בסי' קס"ו) באריכות.

וכל זמן שלא נמחל החוב הרי הוא מוחזק בשדה כשיעור ממונו. ונהרי נתרבה ממונו ועבדי' לאיסורא.

ושוב גם גוף החוב אינו יכול לעכב כמו שאינו יכול לעכב חוב אחר דמ"ש. והשתא שפיר מוכיח הרא"ש בפירק הפועלים דגם בחוב גרידא אפוקי מינן' הוא.

דאל"כ הרי קנה החוב וממילא מסתלק מהשדה כנ"ל: י) ובמה שכתבתי שאין איסור רבית נגמר עד שייגבה החוב ניקח ליישב סוגיא דבדף ס"ב. מה קום עשה לקרוע שטרא.

ומקשה אי שטר העומד לגבות פגבוי דמי הא עבדי לאיסורא. וקשה טובא חדא מה שפירש"י והתוס' דהכא במאי עסקינן כשלא גבה הרבית.

והעיקר חסר מן הספר. דנצטרף לומר דלא מייירי מלאו דאל תקח מאתו דמיירי בו עד השתא.

רק מלאו דלא תשימון. והא דשומא מילתא קאמר לה הש"ס בסוף הסוגיא ומתחילה לא מייירי כלל משומא.

ועוד דמקשה אי שטר העומד לגבות פגבוי דמי הא עבדי לאיסורא. ואיך הוא עומד. אדרבא אינו עומד לגבות מחמת איסור רבית. ובכל מקום אמרינן כל העומד לזרוק כל העומד לשרוף מחמת מצות זריקה ושריפה.

וה"נ מחמת איסור רבית אינו עומד לגבות. ואף שאם נאמר פגבוי שוב יהי מותר לגבותו.

מ"מ איך נעשה תחילה עומד לגבות. ועוד דלשון הא עבדי לאיסורין קשה.

והי' לומר אי פגבוי הלא אינה יוצאה בדדינן: יי' (יא) אף לפמ"ש מייירי שפיר שגבה הרבית מדי חודש בחודשו נעדין החוב קיים. ובזה הדין לרבינו אפרים אף למ"ד ר"ק אינה יוצאה בדדינן דאינו גובה החוב.

דעדין לא נגמר איסור רבית עד שגובה גם הקרן. ואיסור דאל תקח מתלי תלי אם יגבה הקרן לבסוף יעבור למפרע על הרבית שלקח.

וכשקורע השטר נפטר מהלאו. ושפיר קאי על הלאו דעל תקח מאתו.

והפירוש דמתלי תלי הלאו דאל תקח כמו לפירש"י והתוס' הלאו דלא תשימון. ופריף אי שטר העומד לגבות פגבוי דמי הא עבדי לאיסורין.

דקודם שגבה הרבית הי' השטר פגבוי ובעת לקיחת הרבית עובר על האיסור דגתרבה ממונו דהקרן הוא בידו מכבר. דקודם שלקח הרבית שפיר הנה עומד לגבות.

וכיון דעבדי לאיסורין בלקיחת הרבית השתא החוב כשאר חוב דעלמא. וניחא שפיר לשון עבדי לאיסורין.

ומקום הניחו לי רבותינו הקדמונים ז"ל בפ"ה הסוגיא: סימן קפז א) שם סעיף ג' ברמ"א בסופו מי שאינו צריך ללות מעות רק לטובת מלנה אומר לו בנה לה חנורבה זו וכל מה שתוציא ע"ז עלי לשלם לה וכל זמן שאיני משלם לה דור בו בחנם מותר הואיל ואין כאן הלואה רק עשה לטובת המלנה.

ק"ל דדין זה כתב בעה"ת בשם תשו' הרי"ף כמ"ש בב"י. ולכאורה נראה דהרי"ף לטעמין ולדין דין זה ליתא.

דנהי דתחילת הלואה לצורך המלנה. מ"מ אחר שפנה חנורבה פיון שפידו לתובעו אח"כ כמבואר בב"י לשון תשו' הרי"ף וכשתתבעם כו'.

וכל זמן שאינו תובעו הוא דר בבית ואז שפיר הני רבית דחשיב הלואה מה שאינו תובעו. דהספמת רוב הפוסקים דבשעת הרנוחת הזמן פשעת הלואה כמ"ש הש"ך (סק"ח).

וה"ה פשאינו תובעו ומניח המעות בידו בשכר הדירה דחשיב ר"ק כמ"ש הש"ך (סק"ה) דאפי' אינו מרויח לו זמן בפירושו רק פשפא לתובעו אמר לו דור בתצירי בשכר הלואה והוא דר בו ומניח המעות בידו הני ר"ק.

וזאת הלואה לצורך הלנה שאינו פורע לו. והמעות בכיס הלנה עד שיוצא מן הבית והני ר"ק דכה"ה התנאי ואף דבשעת התנאי לא הי' רבית.

מ"מ פיון שאח"כ חשיב ג"כ הלואה ותנאי דמתחילה נשאר הני ר"ק: הרי"ף לא קשה דאזיל לטעמי' דאין ר"ק אלא ב) ועל בשעת הלואה. אבל לא בשעת הרנוחת הזמן כמ"ש הרמב"ם בשם רבותיו.

וידוע שרבותיו של הרמב"ם הם הרי"ף [והרי"י מיגאש]. וכינון דלא חשיב רק רבית דרבנו.

ובדרבנו אמרינו יש ברירה. וכשאינו תובעו רק אחר זמן יש ברירה דלא נתחייב לו מתחילה לשלם רק פשיטתבעו ולא הני הלואה אח"כ במה שאינו תובעו רק מתחילה ואז הי' ההלואה לטובת המלנה שצריף לחורבה.

משא"כ לדין דהני ר"ק ובדאורייתא אין ברירה. ואף דלשון הש"ע וכל זמן שאינו משלם לה דור בה ונאמר שאין בידו לתובעו.

מ"מ פיון שאם יסקנו יצא מן הבית. וכל זמן שאינו מסלקו הוא דר בה ג"כ חשיב ר"ק כדמוכח בתוס' (ע"ג:) בד"ה דסתם משפנתא וברמ"א (סי' קס"ט סעיף כ') ובריטב"א (ע"א) עיי"ש: ג) ונראה ליישב דהנה (בסי' קע"ג ברמ"א סעיף י"ד) באמר לו תשלם לי כל אחת בעת שתקח מותר.

והוא מדברי רב האי גאון. ובנדאי מירי שקנה פולם תיקף.

ומ"מ לא חשיב רבית אם נתתיקר ואין פאן אגר נטר שאינו ממתין לו פלום. דמעיקר הדין אין חיוב לשלם קודם שנוטל המקח.

דלמה ישלם ואין המקח בידו. ומ"מ מטעם זה לבד אין מתירין רק בצירוף טעמא דחטין מי קדחי באכלבאי כמו שביארנו היטב בעז"ה (בסי' רי"ג) עיי"ש שביארנו שגם בקרקע אמרינו כן.

ומ"מ הטעם ראשון סגי לאפוקי מתורת ר"ק. וע"כ ה"נ מן הדין אינו מחוייב לשלם לו הוצאותיו קודם שלוקח החורבה לעצמו.

ואין פאן ר"ק. ושוב בדרבנו אמרינו יש ברירה דמתחילה לא נתחייב לו רק בעת שיתבענו פלשון הב"י.

או בעת שירצה לשלם לו פלשון הרמ"א. ואין פאן רבית אח"כ רק בעת העמדת החורבה. ואז הי' הלואה לצורך המלנה ודו"ק היטב: ד) ועוד נראה פיון דבשעת פסיקה אינו רבית והוא משלם בסוף מחמת פסיקה ראשונה שאינה רבית מותר. ודמי להא דלקמן (סי' ס')

קע"ו סעיף ט"ו) בפוסק נדוניא ומתנה שכל זמן שיניח הנדוניא אצלו יתן לו פה וכה דמותר דהוי כמוסיף בנדוניא כיון שאז לא הלנה לו כלל [אבל אם אחר שנתחייב נדוניא הוסיף לו כל זמן שלא ישלם הנדוניא אסור דנוטל רבית עבור שמרויח לו זמן מעותיו שמתחייב לו] ולא תשיב את"כ רבית ממה שמרויח לו את"כ.

שקרי בידו הי' לתובעו שכן הלשון שכל זמן שמניח לו הנדוניא מכלל שבידו לתובעו. או אפי' אין בידו לתובעו רק שבידו לסלקו יחשב רבית פהא דעובדא דרב מרי ורבא (ע"ג:) וכהא דסי' קס"ט סעיף כ' בהגה.

וע"כ כיון דמתחייב את"כ מחמת פסיקה ראשונה שלא הי' רבית מותר. וטעמא רבה איפא פהא.

דכל רבית שאסרה תורה אף דמדעתה כתב הריטב"א דחשבה רחמנא כמחילה באונס. והכא בשעת חיוב לא הי' אונס דאז לא הי' רבית.

ואינו דומה להא דסי' קס"ט סעיף כ' דאז גם בעת הפסיקה הי' רבית ובאונס הי'. רק דכל זמן שהי' אצל הגוי מותר דלנכרי תשיף.

אבל עכשיו הרי לישראל נתחייב הרבית מה שאין כן פשתחילת פסיקה לא הי' רבית פהא דרשב"א בנדוניות חתנים. וכן בנ"ד תחילת פסיקה לא הי' רבית כיון שלא הי' לצורך הלנה ולא הי' אונס כלל ואת"כ משלם מחמת פסיקה ראשונה: סימן קפח פתיחה לסי' קס"ט א) ב"מ (דף ע"א ע"ב) בתוד"ה בשלמא תימה אמאי לא הוי רבית גמור שקרי נעשה ישראל שני שלוחו לקבל חובו מידו של נכרי.

ועיין מה שתירצו דכיון שהמזון של נכרי אי אפשר שנעשה שלוחו של ישראל לבד. והנה הטור בשם ר"ת חולק על זה שכתב דאם נעשה שלוחו של ישראל המלנה ראשון באמת אסור.

ונראה דהא דפשיטא להו להתוס' בקושיותם שנעשה שלוחו. משום דאל"כ במה יתחייב ישראל שני לישראל ראשון כיון דאין שליחות לנכרי: ב) אף נ"ל עפ"י המבואר בפ"ק דקידושין בהילף מנה והתקדשי לפלוני מקודשת מדין עבד פנעני.

והנה הא דמהני בעבד פנעני פסך ע"י אחרים. איתא שם בסוגיא דאפי' לר"מ דאמר חוב הוא לעבד מהני אפי' שלא מדעתו של עבד משום דקבלת רבו גרמה לו.

וע"כ מוכח דהילף מנה מהני אפי' בלא שליחות דקבלתה לבד מקודשת. והנה בפ"ק דגיטין פהא דנעשה כאומר משמעבדנא לך ולכל מאן דאתי מתמתה.

ולכאורה במה משתעבד לאחר. וע"כ לומר ג"כ מדין הילף מנה והתקדשי לפלוני.

ומהתם נמי מוכח דלאו מדין שליחות. דאי מדין שליחות א"כ כדפריף אלא מעתה הקנה לנולדים כו' ואפי' לר"מ דאמר אדם מקנה דשלב"ל כו' מאי שאט"ף דר"מ פאן דכיון דליתנהו בשעת מתן מעות למי נעשה שליח.

ונאפין' הי' בעולם אלא שהי' קטנים אז ג"כ לא יועיל. אלא ודאי דאומר הילך מנה והתחייב לפלוני ג"כ מהני נאפי' בלא שליחות ודו"ק: ג) וע"כ אי לאו דלחומרא יש שליחות לנכרי הי' מותר אף בהעמידו אצל ישראל דישאל שני אינו נעשה שליח לראשון.

ומ"מ מתחייב לראשון דנכרי אומר לישאל שני הילך מנה והתחייב לראשון קרן ורבית ומהני כנ"ל. ומ"מ אין איסור שהרי הישאל לא הלנה לו כלל.

והיינו דפריד אלא רישא פנין דאין שליחות לנכרי איהו דשקיל מינן' רביתא שהרי הישאל הלנה לו שיתחייב לנכרי קרן ורבית. וזה מהני מדין עבד פנעני ואסור דמה שמתחייב לנכרי על פיו פאילו מתחייב לו מדין ערב ואסור.

ובסיפא אסור לחומרא דמדרבנן לחומרא יש שליחות. ונחשיב פאילו הישאל הלנה לו.

שהרי הנכרי הלנה לישראל על פיו של ישראל ראשון שפטרן מחמת שהלנה לישראל שני כדי שיתחייב לראשון ודו"ק. זה נ"ל בפשיטת ר"ת שוב מצאתי הדברים בריטב"א בקצרה עיי"ש: ד) ולהתוס' צ"ל דס"ל פדעת הרי"ף והרמב"ם דלמה דקי"ל פרבנן דאמרו זכות הוא לעבד לא מהני כסף ע"י אחרים בע"כ דעבד.

דלדידהו הא דמהני כסף ע"י אחרים הוא רק משום דזכות הוא. וכן כתבו רש"י והתוס' בקידושין (כ"ג).

(בתוד"ה ר"ש אומר עיי"ש. וע"כ אי אפשר ללנה אחרון להתחייב למלנה ראשון [אלא א"כ ינפה בהם לנה אחרון למלנה ראשון.

דבלא זכ"א אי אפשר] פנין שאחד מהם גוי ברישא מלנה ראשון בסיפא האמצעי. ואי אפשר שנעשה אמצעי שליח למלנה ראשון.

והריטב"א לשיטתו בפ"ק דקידושין דחולק על רש"י שפירש שהשני שלוחו אלא דאפי' אין השני שלוחו מקודשת עיי"ש. וכן דעת הטור בסי' זה שכתב להדיא דאם האמצעי גוי יכול אחרון לזכות לראשון דלא פתרוץ התוס'.

והיינו דהטור לשיטתו דבעבד פנעני מהני אפי' בע"כ דעבד. וע"כ לא קשה קושניית התוס' וכת"י הריטב"א: ה) ומכל מקום בהא התוס' מודים דאם ישראל הלנה לתבירו שיתחייב קרן ורבית לגוי בשטר הני ר"ק כמפורש בסעיף א' בלי חולק.

וכן להיפוך אם הגוי הלנה לישראל כדי שיתחייב לישראל אחר קרן ורבית מותר כמפורש בריטב"א: ו) אף לכאורה קשה ע"ז מהא דאיתא שם בגמ' ובש"ע (סי' ק"ע) בישאל נעשה ערב שלוף דוץ לנכרי עבור ישראל אסור.

דישראל מישראל שקיל רביתא. דערב נתחייב לגוי ולנה לערב.

וקשה להתוס' במה נתחייב הלנה לערב פנין דהלנה לא קנה המעות עבור הערב. [ויחזור] ויזכר לעצמו מערב] דחשיב שליחות לנכרי להתוס' ואי משום דערב על פיו הוציא ונתחייב לגוי הלא נתחייב לגוי גם רבית.

ואם אמה חושב מה שנתחייב לגוי ופורע לו שעפ"י הלנה עשה זאת וכאילו נתן זה ללנה. א"כ הרי נתן ללנה גם הרבית שנותן לגוי.

ומה שהלנה הוא נוטל. ואין פאן רבית מלנה לערב כלל: ז) וילשיטת הריטב"א דנתחייב לערב בהלנאת הגוי מ"מ הו"ל פאמר לו הגוי אגני מלנה מעות שהתחייב לישאל הערב קרן ורבית דמותר פדברי ריטב"א הנ"ל.

גם צריף להבין הא דמשני הש"ס באומר תנם ע"ג קרקע והפטר. ומפניש בתוס' שהלנה נוטלו בצווי הנכרי להתחייב לו קרן ורבית.

וקשה איה יתחייב לו פנין שהגוי לא קנה המעות. וכן בתוס' פשהגוי אומר לו תנם לפלוני והפטר ואני אתנה עמו שימן לו קרן ורבית איה יכול להתנות עמו.

הלא הגוי לא נתן לו שום מעות: ח) וליישוב נראה עפימ"ש הרשב"א קידושין (ח'): באמר לה התקדשי בכפר תנהו לכלב רץ אחר' דמקודשת בהיא הנאה דמצלי נפשה מיג' גמרה ומקניא נפשה.

וכתב הרשב"א דלאו בכפר שזרק לכלב מקדשה. אלא מחמת הנאת הצלה דשנה לדידה פרוטה עיי"ש.

הרי דהנאה שפא לה מחמתו חשיב שהוא עשה לה הנאה זו. (ואף דלכאורה יש לדמותו לשיסה בו הנחש וכלב דחשיב גרמא ולא מחויב משום מזיק.

וה"נ לא יחשב מהנה. אף באמת בשיסה דפטור משום דאין הנאה לנחש וכלב בגשיכה ע"כ לאו פרי הדיקא.

וע"כ המעמיד בהמת חבירו על גבי קמת חבירו חייב אפ"י ברה"ר מטעם אדם המזיק. וכמו שביאר זה האבן העוזר בסי' שכ"ח.

וה"נ ודאי אם פייס הכלב בדברים לבד שלא ישכנו הוי גרמא לבד. ואי אפשר לקדשה בהנאה דמטא לה אלא אם כן קידשה בשכר פעולת הפיוס.

אבל בזרק לו כפר. דומה למעמיד ע"ג קמה דחשיב פרי הדיקא דודאי יאכל להנאתו.

וה"נ ודאי יגית האשה שאין לו הנאה בגשיכתה וירויץ אחר הכפר וברי הנאתה ולאו גרמא הוא וחשיב נתינה]. ומ"מ נראה דהיינו דוקא בששהכר שנה פרוטה.

אבל אם אינו שנה פרוטה אף שההצלה שנה פרוטה לא חשיב שנתן לה פרוטה. שהרי אם הייתה מעבורת לפניו ואמר טול דינר והעבירני אין לו אלא שכרו: ט) ונשוב לבנ"ד דבערב שלוף דויץ אין הגוי המלנה מתנה עם הלנה שיתחייב לערב דמה איכפת לי' בזה.

שאף אם לא יתחייב הלנה לערב יתחייב הערב אליו שהערב אמר למלנה תן לו ואני ערב ולא התנה הערב עם המלנה שיתנה עם הלנה שיתחייב אליו. וע"כ פנין שעפ"י הערב שנתחייב למלנה נתן המלנה המעות ללנה פנין דמחמת הערב הגיע אליו המעות כאילו הערב נתן לו המעות פנין דמחמתו ובהוצאת ממונו בא אליו המעות.

וכמו בכלב רץ אחר' פנין דמחמתו ובהוצאת כפרו הגיע לה הנאה שניצלת חשיב שהוא עשה ההצלה ומקדשה בכך כנ"ל דברי הרשב"א. וע"כ הערב מתנה עם הלנה שיתחייב לו בהנאת הממון שפא לידו כאילו הוא הלנה לו הממון ושפיר חשיב רבית: י) אבל בבנ"ד

שְׁהַעֲמִיד הָאֲמֻצָּעִי אֶת הַלְּוָה הָאֲחֵרוֹן אֲצֵל הַמְּלָנָה רֵאשׁוֹן שֶׁהוּא יִתְחַיֵּיב לְרֵאשׁוֹן קָרוֹן וְרַבִּית.

ועי"ז פּוֹטֵר הַמְּלָנָה רֵאשׁוֹן אֶת הָאֲמֻצָּעִי אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁאֵין הַלְּוָה אֲחֵרוֹן מְחַנֵּיב לְרֵאשׁוֹן לֹא פֹטֵר אֶת הָאֲמֻצָּעִי שֶׁאֵין פְּנוּנֵת הָרֵאשׁוֹן הַלְּוָה אֲחֵרוֹן רַק שִׁיתְחַיֵּיב לוֹ קָרוֹן וְרַבִּית. וּא"כ אֵין הָרֵאשׁוֹן יְכוֹל לְהִתְנוּת עִם הָאֲחֵרוֹן שִׁיתְחַיֵּיב לוֹ קָרוֹן וְרַבִּית מִשּׁוֹם שֶׁפ"י דִּיבּוּרוֹ אֵל הָאֲמֻצָּעִי הִגִּיעַ אֵלָיו הַמְּעוֹת דְּכִינוֹ שֶׁעֲדִינֵן כָּל זְמַן שֶׁהָאֲחֵרוֹן לֹא נִתְחַיֵּיב לְרֵאשׁוֹן לֹא פֹטֵרוֹ לְאֲמֻצָּעִי.

וְהוּי דְּבָרִים לְבַד: יא) וּבְנֻדָּאֵי מִי שֶׁבִּיקֵשׁ לְאַחַד שִׁיתֵן מָמוֹן לְאַחַר וְהוֹעִיל אֲצֵלוֹ דָּאֵין הָאֲחֵר מְחַנֵּיב לְמִי שֶׁבִּיקֵשׁ כָּכֵל הַנָּאֵת הַמָּמוֹן דָּאֵין לוֹ אֵלָא שְׁכָרוֹ פְּעוּלַת הַבְּקֻשָּׁה. ה"ג כִּינֵן שְׁלֵא פֹטֵרוֹ הָרֵאשׁוֹן.

וְאֵין הָרֵאשׁוֹן יְכוֹל לְהִתְנוּת עִמוֹ שִׁיתֵן לוֹ קָרוֹן וְרַבִּית דְּלֹא חֲשִׁיב כָּלֵל שְׁמַלְוָה לוֹ הָרֵאשׁוֹן. וע"כ הָאֲמֻצָּעִי מִתְּנָה עִם הָאֲחֵרוֹן שִׁיתֵן קָרוֹן וְרַבִּית לְרֵאשׁוֹן לְדַעַת הַרִיטְבָּ"א פְּדִין הִילָף מְנָה וְלִהְתוּס' הָאֲחֵרוֹן מִתְחַיֵּיב לְאֲמֻצָּעִי.

וּמִשְׁנֵי בְּאֵמֵר תָּנִים ע"ג קָרְקַע וְהַפֶּטֶר הֵינּוּ שִׁינְמִין הַמְּעוֹת לְשַׁנֵּי לִיטְלוֹ בְּחֻנָּם. וְכִינֵן שֶׁהִגִּיעַ הַנָּאֵה אֵל הַשְּׁנֵי מִפְּחַ הָרֵאשׁוֹן וּבְהוֹצָאֵת מָמוֹנוֹ חֲשִׁיב שֶׁהוּא הַלְּוָה לוֹ כְּמוֹ עָרַב שְׁלוֹף דּוּץ דְּחֲשִׁיב מְלָנָה כִּינֵן שֶׁבְּהוֹצָאֵת מָמוֹנוֹ הִגִּיעַ מָמוֹן לְלָנָה.

וְכֵן בְּאֵמֵר תָּנִים לְפָלוּנֵי וְהַפֶּטֶר וְאֵנִי אֲתָנָה עִמוֹ שִׁיתֵן לִי קָרוֹן וְרַבִּית [דְּמִדְּאוּרִיטָא מוֹתֵר רַק מִדְּרַבְּנֵן מַחְזִי כְּשֵׁנֵי הַלְּוָה לוֹ] הֵינּוּ ג"כ דְּכִינוֹ שֶׁפֶטֶר הָרֵאשׁוֹן אֶת הָאֲמֻצָּעִי תִּיקָף אִף קוֹדֵם שֶׁנִּתְחַיֵּיב לוֹ הָאֲחֵרוֹן שֶׁפִּיר חֲשִׁיב בְּהוֹצָאֵת מָמוֹנוֹ הִגִּיעַ לְשַׁנֵּי הַמָּמוֹן וְיְכוֹל לְהִתְנוּת עִמוֹ: יב) וְאִם אָמַר תָּנִים לְפָלוּנֵי וְאֵנִי אֲתָנָה עִמוֹ וְלֹא אָמַר בְּפִירוּשׁ וְהַפֶּטֶר.

לְכַאוּרָה יֵשׁ לְדַמּוּתוֹ לְהָא דְּקִידּוּשִׁין (ח'): הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּמִנְהַ תְּנָהוּ לְפָלוּנֵי דְּמִפּוֹרְשׁ בְּרִישׁ"י וְתוֹס' דָּאֵי לָאו דְּהוּא כְּמִשְׁטָה בּוֹ הִיתָה מְקוּדְּשָׁתָּה. וְהָכָא כִּינֵן דְּלָאו כְּמִשְׁטָה הָרִי גִפְטֵר הָאֲמֻצָּעִי אִף י"ל כִּינֵן דְּלֹא אָמַר בְּפִירוּשׁ וְהַפֶּטֶר וְאֵנִי אֲתָנָה עִמוֹ דְּמִשְׁמַעוֹת זֶה דִּיפְטוֹר קוֹדֵם אֵין דַּעַתוֹ לְפוֹטְרוֹ עַד שִׁיתְחַיֵּיב לוֹ הַשְּׁנֵי וּא"כ אֵינוֹ יְכוֹל לְהִתְנוּת עִמוֹ כְּנ"ל.

וּבְזָה נִשְׁלַם הַפְּתִיחָה: סִימָן קַפְטָא (א) סְעִיף א' יִשְׂרָאֵל שְׁלָנָה מְעוֹת מְנַכְרֵי בְּרַבִּית וּבִיקֵשׁ לְהִתְנוּתָם לוֹ וְאָמַר לוֹ חֲבִירוֹ תָּנִים לִי וְאֵנִי אֲעֲלֶה לוֹ כְּדַרְךָ שְׁאֲתָה מְעֲלָה לוֹ אֲסוּר וְאֲפִי' כְּתַב יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי שְׁטֵר לְעַכּוּ"ם בְּשֵׁמוֹ אֲסוּר.

וּבְרַמ"א דְּהוּי רַבִּית קְצוּצָה. וְאִף דְּלֹא נִתְחַיֵּיב הַרַבִּית רַק אַח"כ יוֹם וְאִז הוּא חוֹב שֶׁל נִכְרִי.

מ"מ כִּינֵן דְּמַחְמַת קְצִיצַת יִשְׂרָאֵל נִתְחַיֵּיב לוֹ הוּי רַבִּית קְצוּצָה. ועי' בַּחוּו"ד מִשּׁוֹם שֶׁאֵין יְכוֹל לְסַלְקוֹ בְּתוֹף זְמַן עֵי"ש.

וְכֵן בְּסְעִיף כ' בְּהִגָּה דָּאֵם הִי לְנִכְרֵי חוֹב עַל יִשְׂרָאֵל אִם אֵינוֹ יְכוֹל לְסַלְקוֹ בְּתוֹף הַזְּמַן מוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל אַחַר לְקַנּוֹת מִמֶּנּוּ. וְאִף שֶׁהַרַבִּית אֲצֵל יִשְׂרָאֵל מִתְרַבֵּה מ"מ בְּתֵר קְצִיצָה אֲזַלִּינֵן: ב) אִף יֵשׁ לְעֵינֵן דְּלִקְמֵן (סִי' קַע"א) בְּנִתְגַּיֵר הַלְּוָה אוֹ הַמְּלָנָה מְבּוֹאֵר שֶׁם דְּהַרַבִּית שְׁעֲלָה עָלָיו לְאַחַר שֶׁנִּתְגַּיֵר הוּי רַבִּית קְצוּצָה (וּא"ל דְּהִתָּם מִשּׁוֹם שֶׁהוּא הִי הַמְּלָנָה).

דא"כ רבית ש'עלה עליו קודם שנתגיייר נמי] וכן בסי' זה סעיף ד' עפוי"ם שמלנה לישראל על מנת שימתן הרבית לישראל מותר. משמע הא אם מתנה שימתן הקרן והרבית לישראל אסור אף שקצץ עמו נכרי וא"כ להיפוך נמי בקצץ ישראל שימתן הקרן והרבית לנכרי אמאי הוי ר"ק: ג) הנה לעיל (סי' קנ"ב אות י"ב) הקשיתי על דברי רמ"א אלו דאי אפשר לומר דמה שנתן לנכרי פאילו נתן אליו שיהי לא נתחייב כלל אליו רק לנכרי.

רק נתינת השטר שנתן לנכרי פאילו נתן אליו והרי השטר הי' על הקרן והרבית. ובשעת נתינה לא הי' שוים רק פשיעור הקרן.

ואח"כ בשעת פירעון לאו עפ"י המלנה פירע. שיהי אז אינו חייב כלל למלנה ועיין מ"ש שם.

וכעת נ"ל דמ"מ הוי נשף ללנה בגרמתו דמלנה. וא"ל דכיון דלא נתן למלנה לא הוי תרבית.

ובריש איזהו נשף אמרינו דמדאורייתא ליכא נשף בלא תרבית. לא קשיא דמה שנתן שטר לנכרי בשליחות המלנה פאילו המלנה שעבד נכסי הלנה לנכרי [ועי' רש"י ב"ב דף קע"ג: בד"ה גמר ומשתעבד] דמתחייב המלנה לשלם ללנה מדינא דגרמי.

פשיאינו משלם זה תרבית. ודו"ק: ד וכו' מנישב מה שהקשיתי שם על הגאון רעק"א ז"ל שיהי שמעון לא גבה האלף ר"ט רק שאול לאחר שמת שמעון.

ולפימ"ש מנישב דכתב הנמק"י דאש שיצאה מבית בעלים והזיקה אחר מיתתו נתחייבו נכסים למפרע. וה"נ כיון שחייב מדינא דגרמי על נתינת השטר לנכרי ולא שילם הרי לקח רבית תיכף דכשפרע אח"כ אגלאי למפרע דחייב מדינא דגרמי בשעת נתינת השטר לולי שזכר הלואה.

נמצא שלקח תחילה בשכר הלואה מה שלא שילם החיוב גרמי ומנפין לו מקרן ודו"ק: מ"ש (בסי' קס"ו אות י"ט) במלנה ה) ונסתר שנתן חובו לגוי דלמאן דלית לי' דשמואל והחוב לגמרי לנכרי אינו עובר בבל תקח מאתו.

ולפמ"ש הא ליתא כיון דלולי הלואה הי' חייב מדינא דגרמי שיהי נתחייב למלנה על פיו והמלנה נתנו לנכרי. והרי מכח המלנה בא לו הדין.

וכשאינו משלם הוי נשף ותרבית ודו"ק: סימן קצ"א) שם סעיף ה' ברמ"א אבל אם אית לי' לעפוי"ם משכונן מישראל שני שאין צריך לכוף אותו ולא עשה בשליחות ישראל ראשון לכ"ע שרי. תמוה דכיון דלא עשה בשליחות ישראל משכונן למה הלא כתב הש"ך סקי"ב דכשאינו מלנה בשליחות לא מחזי פרבית אף אם כופה הגוי והגוי כופהו.

וא"ל דהוא ניו המחלקת והא דלא עשה בשליחות ישראל פירושו או לא עשה בשליחות ישראל באין לו משכונן. דא"כ איך כתב הש"ך (סקי"ד) דלר"ת אפי' בשליחות מותר.

הא הישראל כופה לגוי וגוי לישראל ומחזי פרבית: ב' והנראה לי כזה דבר חדש דישראל שהלנה לגוי לשלם בכל חודש רבית כף וכף. וגוי זה הלנה לישראל שני ג"כ בכל חודש כף וכף ולית לגוי נכסי כיון דהשני משועבד לראשון מדר' נתן.

ופסק הש"ף (סי' פ"ו סקי"ד) דאם ידע השני שמלנה שלו חייב לאחר וישלם למלנה שלו חייב לשלם שנית לראשון. נמצא דהרבית שעולה לאחר חודש ראשון למלנה ראשון הוא מתחייב.

שקרי השני אינו יכול לתבוע ממנו. וגם אינו יכול להרויח לו זמן אם ירצה הראשון לגבות.

נמצא שבשכר שמרויח לו ישראל הזמן הוא מתחייב לו רבית והוא מלנה שלו. וכבר פסק הרמ"א (בסי' פ"ו סעיף א') דגם באמצעי נכרי איפא שיעבודא דר"נ נאסור: ג) והא דלקמן (סעיף ו') מבואר בריטב"א דלא הלנה האמצעי ללנה אחרון לשלם כל חודש.

דא"כ לא הי' צ"ל בשלמא סיפא לחומרא או לאוקמי בנשא ונתן ביד עיי"ש. וע"כ מותר. או י"ל דמייירי באית לי נכסי לאמצעי. והכא במתנה לשלם כל חודש ולית נכסי לאמצעי הגוי ע"כ אסור.

רק בלקח הגוי האמצעי משכונ מותר דכתב בתשו' מהר"מ הובא ביה יוסף (סי' ע"ב) ובסמ"ע שם (ס"ק ק"י) דמשכונ לנכרי כמו ערב שלוף דויז ועיקר שיעבודו על המשכונ. והרי המשכונ ביד הגוי ולא משמעבד לראשון מדר"נ ודו"ק: ד) שוב ראיתי שדבר זה טעות דכיון שהישראל ראשון יש לו ההלואה אצל האמצעי ברבית.

הרי לא הגיע זמנו לגבות. והי' האמצעי יכול לגבות המעות אצל לנה שלו ולא הראשון. ע"כ שפיר שייך הרבית מלנה אחרון לאמצעי. וע"כ הא דסעיף ו' בכל ענין אפי' במתנה לשלם כל חודש ואפי' לית לי נכסי לאמצעי.

נדברי הרמ"א צ"ע. שו"ר בשערי משפט הקשה על הש"ף (סקי"ב) מהרמ"א כמו שהקשיתי עיי"ש: יש ללמוד ממה שכתבתי דאם ישראל הי' לו ה' אף מלנה אצל גוי והגיע זמנו וגוי זה אין לו נכסים רק הלואה ברבית אצל ישראל שני וישראל זה בא לגבות הקרן והרבית שאצל הישראל שני על חובו שחייב לו הגוי שיעור הקרן והרבית דאסור ליקח הרבית שעלה אחר שהגיע זמנו של ראשון.

אף אם הי' לו משכונ לגוי מישראל שני לא שייך דר' נתן ויכול לגבות ישראל ראשון משני [לאחר שמחזיר לו העכו"ם המשכונ] הקרן והרבית ודו"ק: סימן קצא א) שם ש"ף (ס"ק ט"ז) וכתב הטור דאף לר"ת אם ישראל שני מקבלם בשליחות ראשון אסור.

ולפענ"ד שבמכונן השמיט הרמ"א דברי הטור אלו דהנה קשה לי על הרמ"א (סעיף ה') שכתב דאף לר"ת אין היתר אם ישראל ראשון כופה הגוי וגוי כופה ישראל. הלא מפורש בתוס' דלר"ת למסקנא גם סיפא בנשא ונתן ביד ואי לא נונ"נ ביד מותר אף שהעמידו אצל ישראל וישראל מישראל שקיל.

כ"ש פשוטל מנכרי ונכרי מישראל: ב) וצ"ל משום דלהתוס' בשיטת ר"ת אין הישראל שני מתחייב לראשון כיון דאינו קונה המעות עבורו דחשיב שליחות לנכרי ואינו מתחייב לישראל ע"י מעות הגוי ונשאר לישראל החוב שהי' לו אצל הגוי והגוי אצל ישראל.

והאי העמדה לא הועיל כלום. והרי נשאר הלואה ראשונה שבהיתר גמור.

וע"כ אפי' ישראל נוטל מישראל מותר פנין שנוטל עבור הגוי שבהיתר גמור. משא"כ בזה שתחילת הלואה הי' באופן דמחזי פרבית דישאל כופה הגוי והגוי ישראל: ג) והרא"ש והטור דס"ל דאם שני מקבל בשליחות ראשון אסור.

הרי דלא ס"ל פתרוץ התוס'. וכבר כתבנו (בסי' קפ"ח אות ד') דהטור לשיטתו (וכ"כ הרא"ש בפ"ק דקידושין דס"ל בפעבד פנעני מהני אפי' בע"כ של עבד.

וע"כ האחרון מתחייב לראשון בלא שליחות. אף מ"מ מותר פנין שהגוי הלנה לו כמ"ש הריטב"א: ד) ולפי זה מוכח דלא פהגהת מרדכי שברמ"א (סע"ף ה') אלא דאפי' באשראי מותר אף דהראשון כופה לגוי וגוי לישראל שני.

דמוכח פן מקו"ח דישאל לוקח מישראל. ולר"ת למסקנא מותר דלשיטתו הרי ישראל שני מתחייב לישראל ראשון ואעפ"כ מותר וע"כ באמת כתב הב"י דלהרא"ש והטור בכל ענין מותר דאזלי לטעמייהו פנ"ל.

וע"כ הרמ"א דפסק פהגהת מרדכי דבאשראי אסור. ע"כ דס"ל דאין אחרון מתחייב לראשון בלא שיזכה תחילה המעות לראשון.

וא"כ קשה קושיות התוס' דיעשה ישראל שני שליח לראשון וע"כ דבכה"ג חשיב שליח לנכרי ודלא כהטור. וע"כ אפי' שני מקבלו בשליחות ראשון מותר ודו"ק: סימן קצב א) סע"ף ז' מחבר ישראל שאמר לנכרי לנה לי מעות ברבית מישראל בשמך והמלנה לא ידע שבשביביל ישראל הם המלנה מותר והלנה עושה איסור.

דיו זה אף שכתבו הטור בשם הרא"ש לפענ"ד אינו מוכרח שפן דעת הרא"ש. והגם שבפסקיו כתב וליכא איסורא לגבי מלנה דלא ידע.

מ"מ פנין דלמלנה אין איסור גם ללנה אין איסור כמ"ש התוס' (דף ע'.) בענין מעות תומים.

וכן כתבו הפוסקים בענין להלות למומר. וכ"ש ברבית דרבנן דאין איסור ללנה רק משום לפני עור בפשעת נתינה.

והכא בפשעת נתינה מותר למלנה אפי' יודע אז: ב והנה בתשובותיו דבריו סותרים זא"ז שבסי' המתחיל את אשר תמהת כתב דליכא איסורא רק ללנה ולא למלנה. ובסי' י"ח כתב וליכא איסורא לא ללנה ולא למלנה.

וכיון שדבריו סותרים זא"ז בדרבנן נקטינן להקל. ועוד דגם בתשו' האוסרת לא אסר רק במשכון פי שם כתב הטעם שלא יאמין לו המלנה.

וכן כתב שם בכמה תשו' הדימר במשכון או משום שאינו מאמינו או משום דישאל אקנויי אקני כדלקמן סע"ף ט' ובש"ך (סק"כ). וא"כ הלנה יודע בעצמו שהמשכון שלו לא הקנה לו עושה איסור.

אבל שלא במשכון פנין דליכא איסור למלנה. דבלא ידע לא אמרינן יש שליחות לגוי לחומרא.

גם ללנה אין איסור כנ"ל. [ובזה יש ליישב קצת סתירת דברי הרא"ש ולומר שבסי"י מייבא שלא במשפון שפן תשו' ר"י דמייבא שם הוא בהלואה גרידא.

אף מסוף דבריו יראה דבמשפון קאי עיי"ש:] ג) איברא דאיכא לעיוני למה הצריך הרא"ש במשפון להיתר דאקני לגוי או שאינו מאמינו שהרי כתב הרא"ש בתשו' (סי' כ"ו) דלר"ת דאין שליחות לנכרי אף לחומרא מותר בפשיטות אף בלא טעמא דאקנוני אקני לי' וא"כ פיון דבלא ידע קי"ל דאין שליחות גם לחומרא.

למה צריך לטעמא דאקני: ד) ונראה ליישב דהנה היתר דמשפון הוא דהגוי הלנה והמשפון רק ערב. והרי מותר לישראל להיות ערב לישראל עבור נכרי.

והנה בהא דישאל מותר להיות ערב לישראל עבור נכרי. הקשה בשערי משפט מ"ש מעיקמא דאם המקבל מקבל עליו כל ההפסד כל הרינוח שנוטל הנותן הוא רבית.

דמן הדין להיות כל הרינוח של המקבל דהלואה הוא לגבין' וה"נ פיון דישאל מקבל עליו האחריות [וכן קי"ל (בסי' קע"ג) במוכר שט"ח ומקבל עליו המוכר שאם לא יפרע הלוקח יפרע הוא חשיב רבית מה שגובה מלוקח יותר מדמי השפירה דכיון שמקבל אחריות הוי הלואה] כל הרבית שנוטל אצל הנכרי הוי רבית פיון שישאל מקבל עליו אחריות.

ותירץ בשערי משפט בטוב טעם דבעיקמא נמי אם אין מקבל נוטל פלוס מן הרינוח הא מותר דלא הוי הלואה פיון שאינו נהנה פלוס. ה"נ פיון שהמלוה נוטל כל הרבית: ה) ולפי זה בשולח גוי ללות עבורו שהמעות לישראל הנותן משפון והישאל נהנה.

שפיר הוי רבית מה שלוקח מהנכרי פיון שאחריות על ישראל בעל המשפון. וע"כ נמי אין היתר משום שהמלוה אינו מתפנין ליטול מפיסו של ישראל.

והוי דבר שאין מתפנין. דהתינוח בלא משפון דמה שלוקח מגוי אין איסור דאין ישראל חסר רק משום שהישאל יצטרף אח"כ לשלם לנכרי והמלוה אינו מתפנין לנה פלל.

ולא הוי פסיק רישין' פיון שלא ידע שהוא שלוחו של ישראל. אבל בישראל נותן משפון מה שנוטל מגוי ג"כ הוי רבית.

דמן הדין הפל לישראל פיון שאחריות עליו ולא הוי דבר שאינו מתפנין רק שוגג שחישב שמעות אלו היתר ובאמת איסור הנה ששניכים לישראל: ו) רק לר"ת שאין שליחות לנכרי פלל הרי ישראל הלנה לא קנה המעות בעת הלואה גוי והוי הישראל בעל המשפון ערב לבד.

משא"כ לדין דלחומרא יש שליחות ואמרינו דקנה ישראל המעות ואף שעיקר החיוב לגוי וישאל בעל המשפון ערב לבד. מ"מ פיון שאחריותו עליו והמעות שלו לחומרא.

הרי כל מה שנוטל אף אצל הגוי רבית מישראל שקיל ואסור ודו"ק היטב: ז) שו"ר בשערי משפט שהביא ג"כ דברי הרא"ש בתשו' (סי' י"ח) הנ"ל וגם נתעורר בקונשיא הנ"ל בהלואה מומר ומסיים דהסומף להקל בזה באיסור דרבנן לא הפסיד.

והנאגני: סימן קצג א שם סעיף ט' מחבר נכרי שלנה מישראל מעות ברבית על המשכון ובשעת פדיון המשכון בא ישראל ואמר שלי הוא המשכון לא יאמינו המלנה וכו' ואם יודע שהמשכון של ישראל אסור להלות עליו וכו' וברמ"א וכל זה אינו אלא למאן דאית לי שליחות לנכרי לחומרא אבל למאן דלית לי מותר בכל ענין ולכן פתבו בשם ר"ת דמותר ליתן לכתחילה משכונות לגוי אפי' לעבדו ולשפחתו למשכנם אצל ישראל אחר אפי' הם ספריו והמלנה מפירן וכו' ב' אמר אברהם כל הסעיף הזה המחבר ורמ"א לפענ"ד צ"ע לדינא.

והנה בהגה פתב וכל זה אינו אלא למאן דאית לי שליחות לגוי לחומרא. אבל למאן דלית לי מותר.

ובאמת פן מפורש ברא"ש בתשו' (פלל י"ח) וביותר (בסי' כ"ו) דלר"ת אפי' בלא טעמא דאקנוניי אקני לי מותר. והנה הטעם בזה צ"ל דעיקר חיוב על הנכרי והמשכון רק ערב.

ועי' בתמים דעים (סי' מ"ז) וכן משמע בחי' הר"ן ולקמן בש"ע (סעיף י"ז) בלנה ושליח ישראלים ונה מגוי על משכון משלח אם אחריות גם על שליח אסור אלמא משכון רק ערב דאם הי' נחשב קבלן הי' מותר לדעת הר"ן וי"א דלקמן (סי' ק"ע).

וע"כ דהוי רק ערב. וע"כ מותר במשכון של ישראל ונה הגוי.

והטעם בזה דמשכון רק ערב נראה משום דנכרי מישראל לא קנה משכון. והוי רק שיעבוד כמו שאר נכסיו דאינון ערבין בי' ג) אף לפי"ז בנידון דידן שהמשכון של ישראל והמלנה ישראל פינן דישראל מישראל קונה משכון לא חשיב המשכון ערב.

דאל"כ למה קידשה במשכון דאחרים מקודשת הא לא סמכא דעתה שמה מחול גוף החוב. וממילא יפקע שיעבוד המשכון אלא נדאי פינן דקונה משכון חשיב שיעבוד עצמו המשכון.

וכן מפורש ברמב"ם (פי"ג מהלכות מלנה ונה הלכה ג') ובהה"מ שם דיכול לגבות במשכון ולמכרו בלתי תביעת הלנה. והה"מ פתב פשוט הוא אלא שהגאון פתב שצריך להודיעו להלנה שאם רוצה לפדות הוא קודם.

ועכ"פ אין הידיעה מצד שצריך לתפוע הלנה תחילה. הרי דהמשכון הוא שיעבוד עצמו.

והטעם משום דקונה משכון. וא"כ למה מותר במשכון ישראל ומלנה ישראל: ד) י"ל דהרא"ש לטעמ' כמ"ש הטור בשמו (סי' ע"ג) דגם במשכון צריך לתובעו תחילה אף דקשה על זה מקידושין דא"כ אם מחול יפסוק שיעבוד המשכון והעיקר נראה דתחילת נתינת המשכון נדאי אינו לקנין כמו שמוכח ממ"ש הר"י מיגאש הביאו הר"ן ריש פ"ק שבועות הדיינים דאין משיכה למשכון פינן דאינו קנין לגופו ולכאורה קשה דא"כ איך מהי קידשה במשכון דאחרים הא אין האשה קונה המשכון במשיכה.

וצ"ל פינן דקונה משכון הוי משיכה לגופו. אף תחילת נתינת המשכון רק לשיעבוד ע"כ לא מהני בי' משיכה רק הלנאת מעות.

דמעות קונה אותו לשיעבודו. ולאחר שנשמתעבד המשכון.

שוב גזירת הפתוב בע"ח קונה משכון. ושוב מהני בי' משיכה.

מ"מ מוכח דתחילת נתינת המשכון רק שיעבוד והני רק ערב: ה) ובזה אין לומר דכיון שנתעבד שוב קונה משכון ואסור. דלא מבעיא לדעת בעה"ת שהביא הטור (סי' צ"ז סעיף נ') שבערב אין נוהג דין השבת העבוט וכיון דהלנה עצמו לא נתחייב רק המשכון נעשה ערב ואין בו השבת עבוט ודינו כמו ישראל מנכרי דאינו קונה משכון כיון דלית' בהשבת עבוט ולך תהי' צדקה ה"נ בערב כיון דלית' בולך תהי' צדקה אינו קונה משכון (ודו"ק: אלאו) אלא אפי' לדעת הרמ"ה שהביא הטור שם (סעיף כ"ה) דבערב נוהג דין השבת העבוט.

מ"מ ודאי לא אמרה תורה בע"ח קונה משכון אלא כשהבעל המשכון חייב הוא קונה אותו בחובו שיש לו עליו. אבל כשאינו חייב והוא רק ערב אם לא יפרע הגוי איך יקנה אותו עכשיו קנין עצמי אף אם לא יתבע הגוי.

ונה פשוט וברור. הנה ביארנו ת"ל דברי הרא"ש יפה במ"ש דלר"ת מותר בפשיטות.

ונה דברי ר"ת שהביא בהגה לקמן: ז) איברא א דקשה ע"ז דהא הרא"ש הוא הסובר לקמן (סעיף י"ז) דאפי' אחריות גם על השליח מותר עי"ש בפ"ה (ס"ק נ"א). ע"כ דס"ל המשכון עכ"פ דין ערב קבלן עליו.

וא"כ איך מותר משכוננו של ישראל למלנה ישראל. הא בע"ק לישראל עבור נכרי לכ"ע אסור פדלקמן סי' ק"ע [לבד הרשב"א בתשו' המינוחסת שמתיר גם בזה ודעת יחידית היא] בפ"ה סק"ג: ח ונהנראה לי בדעת הרא"ש דאזיל בשיטת מהר"מ רבו וכן משמעות דברי הראב"ד בתמים דעים סי' מ"ז] בחו"מ (סי' ע"ב) בב"י ובסמ"ע (ס"ק ק"י) דמשכון לנכרי כמו ערב שלוף דוץ [ונה שפתב הרא"ש בפסקיו שהעכו"ם סומך על משכוננו ומתיר לקמן (סעיף י"ז) אפי' אחריות על השליח ג"כ כיון דמה שמלנה הגוי הוא רק מחמת המשכון ולא מחמת ישראל השליח.

וכיון דלאו בגרמת השליח הלנה לו לא חשיב השליח מלנה. דכל הטעם שחשיב השליח מלנה כיון דמחמתו הלנה לו המשלח וכמ"ש באריכות לעיל].

ומפל מקום נידח הא דמתיר ללות על משכון ע"י שליח גוי דהרא"ש לטעמ' בקידושין בסוגיא דמנה אין כאן משכון אין כאן. דהטעם דאי אפטר לחול שיעבוד נכסי בלא שיעבוד הגוף.

וא"כ אי אפטר למשכון של ישראל להשתעבד לישראל שני כיון שהישראל עצמו אינו חייב לו רק שיהי' ערב לשיעבוד הגוף שיש לו על הנכרי: ט) ואף דישראל המלנה לנכרי בדיניהם דיינינו לי' דאזיל בטר משכון.

מ"מ כיון שבאמת המשכון של ישראל אי אפטר למשכוננו להשתעבד בלא שיעבוד גופו רק שיהי' ערב לשיעבוד גוף הנכרי. אבל בהא דלקמן (סעיף י"ז) בשנכרי הוא המלנה בדיניהם עיקר שיעבוד על המשכון ומותר.

ואף אם תאמר דאף שגובין תחילה ממשפון מ"מ אין הגובינא רק לפרוע שיעבוד גוף הנכרי. מ"מ פיון שעיקר סמיכתו על המשפון לא תשיב ישראל השליח המלנה (כמ"ש בפני תצאי מרובע באות ח').

ועוד דמ"מ פיון שאינו יכול לתפוע השליח תחילה. א"כ השליח פשורע חובו של לנה הוא פורע: י) וכל זה הרא"ש והר"ת לטעמיהו בפ"ק דקידושין שמדמים הנותן לתבירו מתנה ונתן לו משפון עליו לקידושין דאינו מתחייב דאין שיעבוד משפון בלא שיעבוד הגוף.

אבל דעת הרמב"ן והרשב"א שם דבאמת מתחייב המשפון רק משום דאגיד גבי דבעל לא הוי קידושין. ומזה למדו דכתב לה שטר אדמי אינה מקודשת.

וכן פסק הרמ"א באהע"ז (סי' כ"ט). הרי דס"ל דבאמת משתעבד המשפון.

וכיון שבדיניהם המשפון ערב שלוף דיון ואינו יכול לתפוע הנכרי רק המשפון ואסור וכדלקמן סי' ק"ע דאסור ישראל להיות ערב לישראל עבור נכרי פיון דבדיניהם אינו יכול לתפוע הנכרי.

ה"נ בזה: יא) ואמנם פי באהע"ז הקשה הח"מ על הרמ"א איה החליט לקולא פדעת הרמב"ן ורשב"א. וכתב דהוי ספיקא דדינא.

וא"כ גם נ"ד הוי ספיקא דדינא דלהרמב"ן ורשב"א הוי רבית של תורה. וע"כ כתב בחי' הר"ן שהרמב"ן לא רצה לסמוך על היתר דאקנויי אקני לי'.

והיינו משום דלהרמב"ן פשלא הקנה לו הוי אסור תורה החמיר. והר"י בעל התוס' לטעמי' בקידושין פנ"ל.

וא"כ כל סעיה זה צ"ע לדינא: יב) ואף דלקמן (סעיה י"ז) פסק המסבר פהר"ן בחי' דמשפון מישראל לנכרי רק ערב. הלא כתב הש"ך שם דהיינו כשהמשפון אינו טוב. כל פה. אבל כשהמשפון טוב הוא קבלן.

וכן כתב הראב"ן סי' קי"ב פמהר"ם דדינא דגוי דאזיל בתר משפון פמהר"ם. והסמ"ע בסי' ע"ב תמה על המחבר שהשמיט דברי מהר"ם והש"ך שם יישב דהמחבר לשיטתו לא הי' צריך להביאו.

ועל רמ"א קשה קצת עיי"ש. א"כ דברי מהר"ם וראב"ן אלו הלכה.

וא"כ סעיה זה צ"ע לדינא. ואולי כל ההיתר משום דהישראל אין יכול לפדות המשפון.

ותשיב לגבי דיד' פאילו מקרה מעתה ולקמן נדבר מזה בעז"ה: יג) ברמ"א שם ולכן פתבו בשם ר"ת וכו'. במרדכי מפורש דאין היתר רק אם הישראל אינו יכול לפדות המשפון עיי"ש.

והיינו משום דהמשפון ערב לשיעבוד הגוף דנכרי. ואין הישראל יכול לסלק שיעבוד הגוף דגוי.

וראני לזה דאין לוקח יכול לסלק את המלנה בזווי נרק בטענה דמעלה בדמים כדאיתא
בכתנבות (צ"א:) והוא ג"כ מטעם זה דאין יכול לסלק שינעבוד הגוף דלנה בע"כ של
מלנה דהילך מנה ונתקדשי לפלוני הוא מדין עבד פנעני דקבלת רבו גרמה לו.

ונידוע דברי הרשב"א דנתינה בע"כ לא תשיב קבלה למקבל. ולדעת הפוסקים דהילך
מנה מדין שליחות.

י"ל בטעם דאין לוקח יכול לסלק. משום דלא הוי זכות ללנה דסוף סוף יצטרף לשלם
ללוקח משום אחריות.

ובנ"ד פשיטא דלא שינה שליחות וזכני לגוי. וע"כ סתם רמ"א ולא פתב שהתנה עמו
שלא יוכל לסלק.

משום דמסתמא הכי הוא כמ"ש: מקום מדכתב הר"ת דאין היתר רק אם ד יד) ומפל לא
יוכל לסלק נ"ל ללמוד דהא דמותר לישראל להיות ערב לישראל עבור גוי. דוקא באין
הישראל יכול לסלק הישראל כדי לפטור עצמו מאחריות הרבית.

ומסתמא הכי הוא דאין ישראל המלנה מחויב ליקח ממנו פרעון דכל זמן שלא תבע את
הגוי אין הערב מחויב לשלם לו. וממילא מחויב הערב לפרוע לו כל הקרו והרבית
שעולה על הגוי פשהגוי אין משלם לבסוף.

אבל אם התנה שיכול לסלק. אסור ליקח רבית שעלה מאותו הזמן שהי' יכול לסלק
נאילך.

דהא משפון נמי דין ערב יש לו לר"ת. נאפני הכי אם הישראל יכול לפדות אסור: טו)
והטעם בזה ברור פיון שיכול לפדות וכשאינו פודהו ועי"ז ניתוסף עליו חיוב שעולה
בכל יום חשיב אגר נטר.

דע"י שאינו פורע עכשיו הוא צריך לשלם אח"כ יותר. ואינו דומה לערב דנותן שכר
עבור שממתין ללנה אבל זה שכר מה שממתין לו הוא נותן.

וא"כ בערב נמי אם יכול לסלקו להפקיע עצמו מערבות פשמשלם אח"כ הרבית שעלה
מזמן שהי' יכול לסלקו נאילך אסור: סימן קצד א) סע"ף י' נכרי שמשפון לישראל בחובו
ומשפון הנכרי אותו משפון לישראל ברבית אם הישראל פודהו אסור ליקח ממנו רבית
ואם אחריות החוב והרבית אינו על המשפון לבד אלא גם על העפוף"ם מותר.

בב"י ובבאר הגולה כתוב שהוא מדברי בעה"ת ובב"י כתב שהוא בשער ז' ולא מצאתי.
אף בשער ד' כתב במשכון הממושפון לגוי ברבית מישראל אסור לישראל להלות על
אותו משפון ברבית פיון דנכרי מישראל לא קנה משכון ואם אחריות גם על הגוי ישלם
לו הגוי.

והובאו דברי בעה"ת אלו בב"י סודה"מ ומשפונו של ישראל ביד גוי. הרי דמיד ישראל
אסור.

ודין דהתם קיל מפאן כמ"ש בב"י פאן הובא בפ"י לקמן (ס"ק ס"ז) ואעפ"כ אסר ליקח
רבית מישראל שכתב ישלם לו הגוי וא"כ דין זה שהובא בשם בעה"ת נהפוך הוא: ב'

מ"מ לדינא נראה דברי הש"ע קיימים דהנה צריך להבין דברי בעה"ת דמה בכה דאינו קונה משכון.

מ"מ רבית זה נתרבה מישראל לגוי ומגוי לישראל שני. וישראל זה אינו חייב לישראל שני כלום.

ובאמת הרא"ש (בפרק כל שעה) מתיר בזה: ג) ונראה טעמא דבעה"ת דהנה בחי' הר"ן (פרק איזהו נשך) פתב ג"כ פדברי בעה"ת. וישם בחי' הר"ן פתב דישאל מנכרי קונה משכון.

וע"כ ניחא דישאל שני קנה כל זכות שהי' לו לגוי במשכון. נמצא רבית זה פשעלה על המשכון לישראל עלה.

דכבר קנה ישראל זכות הגוי פינן דישאל מגוי קונה משכון. וחשיב ישראל חייב לישראל שני פינן שהי' בידו לסלקו דלא עדיף ישראל מגוי דאתי מינן'.

וכיין שייכול לסלקו חשיב כלנה מדברי התוס' הנ"ל בעונבדא דרב מרי בר רחל: ד ואין לפקפק דכיין דגוי מישראל לא קנה משכון הרי המשכון אינו רק שיעבוד לבד וערבות אל השיעבוד הגוף.

וכיין ששיעבוד הגוף נשאר אצל הגוי כל זמן שלא סילק ופרע להגוי עדיין המשכון משועבד לו. דליתא דכתב הרמ"א (ח"מ סי' פ"ו) דאף אם הגוי הוא האמצעי שייך שיעבודא דר' נתן.

ונמצא שגם שיעבוד הגוף שייך לישראל שני. ואף אם הגוי יש לו נכסים.

הלא פסק הש"ך דהא דלא דייגינן דר' נתן באית לי' נכסי היינו אם יש רינח מזה ללנה אחרון שאין מלנה שלו דוחק אותו לפרוע. אבל אם בא לפרוע מוציאין ממנו ונותנין למלנה ראשון.

נמצא שאם יבא הישראל לפדות המשכון לא יוכל לפדותו אצל הגוי רק אצל ישראל שני מדר' נתן. וע"כ אף שלא יוכל ישראל שני לגבות מראשון ביש לו נכסים לגוי.

גמי חשיב ישראל ראשון לנה שלו כמ"ש התוס' בעונבדא דרב מרי בר רחל. פינן שאם הי' בא להחזיק בבית הי' מונעו רב מרי עד שייחזור לו מעותיו.

ע"כ חשיב רבא לנה. ה"נ פינן שאם בא ישראל להחזיק במשכון הי' מונעו ישראל שני עד שייחזור לו מעותיו דפרעון לגוי לא הי' מועיל ע"כ חשיב לנה: ה) וכדי לבאר דברים אלו היטב.

נדקדק עוד בדברי הר"ן ובעה"ת מה שתלו הטעם בגוי לא קנה משכון. אפי' קנה הלא אינו קונה אלא פשיעור מעותיו כמ"ש הש"ך (סי' ע"ב).

וכן משמע בפרק הפרה במשכוננו של גר ביד ישראל ומת הגר ובא אחר ונהחזיק בה זה קנה כנגד מעותיו והאחר קונה השאר. וא"כ פינן שלא קנה הגוי כנגד הרבית שעדיין לא עלה נמצא ישראל שקיל רבית.

וא"ל דחייב רבית שְעוּלָה אח"כ חל למפרע משעת הלואָה. א"כ מה בכך דגוי מישראל לא קנה משפון.

מ"מ נתחייב למפרע משעת הלואָה לגוי ומותר: (ו) ליישב זה נראה דהנה בתשו' הרשב"א הובא ביה יוסף (חו"מ סי' ק"ד) בשני בע"ח מוקדם ומאחר על הגוי גובה בע"ח מוקדם אף הרבית שְעוּלָה לאחר הלואָה בע"ח מאחר והוא קודם לקרן של בע"ח מאחר.

הרי דחייב רבית למפרע. אף בתשו' הרשב"א המנוחסת להרמב"ן (סי' רכ"ג) כתב דרבית חל בכל יום ויום בשכר מעותיו: זולתישב דברים אלו נראה דנדאי במלנה ברבית בכך וכך לכל חודש ועבר כמה חדשים.

נדאי לא חל החיוב רק בכל חודש. דרבית שעדיין לא עלה.

כיון שאם הי' מסלק תחילה לא הי' צריך לפרוע הרבית אשתכח דהשתא הוא דנתחייב. וכהא דאמרינו בפסחים (ל"א).

(בע"ח מכאן ולהבא הוא גובה כיון דמצוי לסלוקי בזווי אשתכח דהשתא דגני. ומ"מ בע"ח מוקדם קודם אף לרבית שעדיין לא עלה עד הלואָה בע"ח מאחר.

כמו בע"ח שטורף מלוקח וקדוש. אף דמכאן ולהבא הוא גובה.

מ"מ לא עדיף ולקח מלנה גופי'. וכדאיתא בפסחים שם היכא דאקדיש לנה ונבין לנה דכ"ע אתי מלנה וטרף כו' ה"נ כיון שאם הי' בא הלנה לחזור מחיוב רבית שעדיין לא נתחייב לא הי' מועיל.

ובע"כ עליו לפרוע רבית כל זמן שלא סילק הקרן [אף שאם לא התחייב רבית לא הי' מחויב לשלם רבית דהוי מבטל כיון של חבירו בעלמא] דזכות זה יש למלנה שיתחייב רבית בזמנו.

וגם על נכסיו יש לו זכות זה. וע"כ גם כשמכר הנכסים עדיין יש לו זכות זה עליהם.

דלא עדיף לוקח מלנה שלקח ממנו. וע"כ קודם גם מבע"ח מאחר כמו מלוקח.

ולפי זה לאביי דאמר למפרע הוא גובה אף דמצוי לסלוקי בזווי חל חיוב רבית למפרע לגמרי: (ח) והנה הרמב"ן פ"ק דקידושין דבע"ח קונה משפון הפירוש שאם גבה אח"כ המשפון למפרע הוא גובה.

וע"כ ניחא דברי הר"ן דאם הי' הנכרי קונה המשפון מישראל. הי' חל גם חיוב רבית למפרע אף דמצוי לסלוקי קודם שְעוּלָה הרבית ולא הי' חייב רבית.

שהרי במשפון גילתה תורה דלמפרע הוא גובה אף דמצוי לסלוקי בזווי מ"מ כיון שמשפון בידו ולא מחוסר גוביינא קונה למפרע. ה"נ כשלא סילקו בתוך זמנו אף שפדה המשפון לבסוף חל על המשפון חיוב רבית למפרע [נעוד דהי' יכול לגבות מגוף המשפון כדי שיהי' למפרע הוא גובה ומותר] וכבר נתחייב רבית זה לגוי ומותר.

אבל השתא דגוי מישראל לא קנה משפון ולא חל חיוב רבית למפרע. אשתכח דישאל מישראל שקיל רבית.

וישראל מנכרי פיון דקנה משפון הרי קנה כל זכות שהי לגוי. וקנה גם זכות זה שהי לגוי שיתחייב רבית בזמנו: ט) וא"ל דהא היכא דאקדיש מלנה וזבין מלנה לא מהני פיון דמפאן ולהבא הוא גובה אף דכבר נשתעבד.

ה"נ איה יוכל למשפן הזכות שהי לו על רבית פיון שעדיין לא נתחייב. ליתן.

דקא חזינו שייכול למשפן השיעבוד שהי לו על המשפון. ונהרי בגמ' מפני דאינו יכול למפור הנכסים שנשתעבדו וע"כ תאמר דמ"מ השיעבוד שיש לו על המשפון יכול למשפן.

או משום דישאל נגד הגוי בדיניהם דיינינו דייכול למשפן. פן אני אומר בזכות זה שיתחייב רבית בזמנו שייכול למשפנו מטעמים הנ"ל.

וכיון שייכול למשפנו הרי בע"ח קונה משפון וקנה ישראל זכות זה שיתחייב לו רבית אח"כ. ואח"כ לישראל מתחייב רבית ואסור וזה שכתב הר"ן אח"כ במשפון של גוי ביד ישראל י"א שאסור לישראל להלות עליו ברבית פיון דישאל קונה משפון.

והיינו דנמצא שנתחייב הגוי הרבית לישראל למפרע: י) וכל זה לשיטת הר"ן שם דישאל מגוי קונה משפון. אבל הרא"ש לטעמי' בפירק כ"ש שפסק פרבנו דר"מ ישראל מגוי אינו קונה משפון.

א"כ בבא זמן חיוב רבית גוי האמצעי הוא קונה אותו מישראל וישאל מגוי קונה אותו ומותר. וכיון דקי"ל באו"ח סי' תמ"א) כשיטת הרא"ש שם ישראל מגוי אינו קונה משפון.

ע"כ קם דינא ה"נ פרא"ש דמשפון של ישראל ביד גוי מותר לישראל להלות עליו ברבית. והוא דיעה ראשונה (דלקמן סעיף כ').

ועי' במה שאכתוב בעז"ה ברמ"א (סוף סי' ק"ע) איה"ש: יא) מעתה נבא לנ"ד דבאין אחריות על הגוי א"כ הוי מכירה זכות שיש לו במשפון. דאין לומר שמשעבד לו זכות שיש לו במשפון.

שאין שיעבוד נכסי בלא שיעבוד הגוף כדברי התוס' והרא"ש במנה אין פאן משפון אין פאן. ואף את"ל דגבי גוי בדיניהם דנין אותו ובדיניהם ודאי כל תנאי קיים.

מ"מ פיון שאין הגוי מתחייב לכל נראה דמכירה בעלמא הוא והרבית בא מישראל ראשון לישראל שני ועי' לקמן (סעיף י"ח). אבל כשהגוי מתחייב הרבית בא מראשון לגוי [דאף שהוא הי' לו על ישראל מלנה סתם.

מ"מ פיון שכח בידו למשפן משפון של ראשון ברבית. ה"ה דמגיע לו ג"כ רבית] ומגוי לישראל שני ומותר למה דקי"ל לישראל מגוי אינו קונה משפון.

ובעה"ת נראה דס"ל פהר"ן דישאל מגוי קונה משפון ומתחילה קנה כל זכות שהי לגוי במשפון כאילו מכר לו והרבית בא מישראל ראשון לשני: יב) אף הדבר הקשה על דין המחבר שכתב אחר זה דאם ישראל הממושפן לא ידע שהנכרי הממושפן רוצה למשפנו ביד ישראל מותר לקבל הקרן והרבית מיד הישראל ומשום דלא מחזי כשלוהו.

מבואר דאם ידע ג"כ אין איסור רק דמחזי כשלוחו. וקשה מדברי בעה"ת דלא משכחן הראשון אצלו כדי להשפיעו אצל ישראל שגוי וגם לא לקחו לקח.

רק תחילה הי' אצלו עידן ועידנין ואם"כ משכחן אצל השני בלי שיתבע תחילה המעות אצל הראשון ולא מחזי כשלוחו כלל ואעפ"כ אסור: יג) אף לפימ"ש בבבאור דברי הר"ן משום דאינו יכול לפדותו רק אצל השני מדר' נתן ניחא דהכא מייירי כשאין האחריות על הגוי דא"כ בלאו הכי מותר.

וכשאין אחריותו עליו לא שייך דר' נתן שהגוי אינו חייב לישראל שגוי כלום ונשאר שיעבוד הגוף אצל הגוי והמשכחן משועבד וערב אל שיעבוד הגוף שיש לגוי על ישראל וכל זמן שלא סילק שיעבוד הגוף שנשאר אצל הגוי עדיין המשכחן משועבד וכיון שאינו יכול לפדות אצל הישראל ופשיטא שאין הישראל יכול לתובעו.

ע"כ לא חשיב מלוה שלו. אבל בעה"ת מייירי באחריותו אף על הגוי דמחייב מדר' נתן שפיר אסור.

דנמצא פשראשון יבא לפדות משכחן ע"כ יפדנו אצל ישראל שגוי כנ"ל: יד) ועיניתי בתשו' מהרי"ק מקור דין זה וראיתי שראיתו מר"ת [הובא ברמ"א סעיף ט'] שהובא במרדכי שמוטר לשלח משכחן ע"י שליח גוי ובלבד שלא יוכל ישראל ראשון לפדות המשכחן עיי"ש.

ולכאורה תמוה דמפרש בהגהת אשר"י דאם נכרי משכחן משכחן של ישראל שלא מדעתו יוכל ישראל לפדותו. והכא שלא מדעת ישראל משכחן.

אף הוא הדבר אשר דברתי. דכיון שהמשכחן ערב אל שיעבוד הגוף שיש לנכרי על ישראל לא יוכל לפדותו רק אצל הגוי שהשיעבוד הגוף נשאר אצלו: טו) שם רמ"א ישראל שחייב לנכרי חוב על רבית והנכרי הקנה אותו חוב לישראל אחר אם הנכרי מקבל הרבית ונתנו לישראל השני מותר אבל אסור לישראל השני לקבל מיד הראשון משום חנוך רבית.

בתשו' הרשב"א הוכיח זה מברייתא דאיזהו נשך כמ"ש הט"ז בשמו. ונראה שראיתו הי' מדאמר בש"ס שם בשלמא סיפא לחומרא.

והרשב"א אגזיל לטעמי' דמובא בשטמ"ק בשמו דמדינא אין הישראל שגוי זוכה בשביל ישראל ראשון במעותיו של גוי. ונשאר הישראל שגוי מחויב לגוי כשהגוי.

ומ"מ משום חנוך רבית אסור לישראל לקבל הרבית מישראל. וכל זה לשיטת התוס' והרשב"א.

אבל להטור והריטב"א דכהאי גוונא נעשה שליח אף שהמעות של גוי. א"כ באמת נתחייב ישראל שגוי לישראל ראשון ואין ראי' משם.

ומזה ראי' ג"כ למ"ש לעיל דהרמ"א בשטמ"ק דלא כפ"ק (ס"ק ט"ז) שהעתיק דעת הטור להלכה: טז) בנקה"כ שם (סקי"ב) חולק על הט"ז ודעתו דאפ"י כבר נתחייב הרבית לגוי אסור לישראל לקבלו.

ומדברי הרמ"א (סעיף כ') משמע כהט"ז. וכן משמע בריטב"א הובא בשטמ"ק (דף ע"ב. ב.)
(בקה דגר שנתגזיר והי' לו חוב רבית על ישראל עד שלא זקף במלנה אסור. וכתב
הריטב"א דיש למדין מפאן בגוי שמכר חוב רבית לישראל עד שלא זקפו הגוי במלנה
אסור.

ואינו דומה דשאני הקא שהישראל לא הלנה פלום, והרי ה'יש למדין אין להם ראי' רק
שיאסור לקבלו מישראל דומיא דגר שנתגזיר דאין פאן אמצעי גוי ואעפי"כ התיר
הריטב"א. וברור פדעת הט"ז: סימן קצה א) סעיף י"א מחבר.

אם ישראל השאיל משכוננו לעפ"ם ללות עליו ברבית לעצמו ומשכנו הנכרי מותר
לישראל להלות לנכרי עליו ברבית ואפי' הלה לו הנכרי ופורע ישראל בעל המשכון קרו
נרביית מותר.

בחי' הר"ן ובטור מפורש הטעם משום דאקנויי אקני לגוי במשיכה. מיהו טעם זה צריך
הרמב"ן לטעמין דחולק על הר"י בדין השולח משכוננו בידי גוי ללות עליו אבל למה
דקי"ל (בסעיף ט"ו) דלמ"ד אין שליחות לעפ"ם אף לחומרא מותר.

א"כ הקא דגוי לצורך עצמו לנה וליכא שליחות בפשיטות מותר. ואפשר דנ"מ אם אין
אחריות פלל על הגוי דבנה אין המשכון ערב לבד רק לנה.

וטעם היתר נתינת משכון לישראל עבור גוי כתב הב"י משום דמשכון יש לו דין ערב.
אף לעיל כתבנו דע"כ היתר ר"ח משום דאין ישראל יכול לפדות המשכון.

[ולא משום ערב דעיקר סמיכת הגוי על המשכון כמ"ש מהר"ם והראב"ן וא"כ ה"נ אפי'
לא הקנה לו מותר: ב) והי' נראה לומר דטעמא דערב וטעם דאין ישראל יכול לפדות
תרונייהו צריכי. דטעמא דערב לחוד לא מהני.]

דהתינח מצד המלנה דאינו גובה ממשכון עד שיתבע הגוי תחילה. ומ"מ יש אסור מצד
הלנה שאם בא לפדות משכוננו ע"כ צריך ליתן קרו ורבית אף שעדיין לא תבע הגוי.

לזה צריך טעמא דאינו יכול לפדות המשכון דאמר לו ישראל לאו בעל דברים דידי את.
ומשום הקרו לבד אין הישראל יכול לפדותו.

וא"כ אין אסור הרבית משום שאין יכול לפדותו עד שיתן הרבית. רק שבאת לאסור
משום המלנה שגובה הרבית ממשכון.

ובנה שפיר אמרינן היתר משום דהמשכון רק ערב דאינו יכול לגבות ממשכון עד
שיתבע הגוי תחילה ודו"ק. וע"כ אם אין אחריות הגוי על המשכון הי' אסור רק משום
דאקני לי' (ג) אף למ"ש לעיל בפשיטת ר"ת דקי"ל פנותי' אף בלא טעמא דערב מותר.

והא דכתב הב"י הובא בט"ז (ס"ק י"ד) טעמא דערב היינו משום דשם הישראל בעצמו
השפין אותו והי' יכול לפדותו. ע"כ כתב טעמא דמשכון רק ערב אל שיעבוד הגוף דגוי
ואף למ"ש לעיל דהיתר ערב אינו רק אם ישראל הערב אינו יכול לסלקו.

ה"נ משום שהמשכון ערב אינו יכול לסלקו משיעבוד הגוף דגוי. ומ"מ צריך לטעמא
דערב.

דאל"כ הי' יכול לסלקו ודו"ק] אבל היכא דהגוי משכנו בפשיטות מותר משום דאינו יכול לסלקו. וכן משמע בתמים דעים סי' קנ"ח (תשובת ר' יצחק ב"ר אשר בעל התוס'): ד' וברית"א ונ"ל אבל אם השאיל ישראל ערבונו לגוי ונהנהו הגוי ביד ישראל לצורך עצמו ואח"כ לא פדה הגוי המשכון לפי שהוא נאנס ונהלף הישראל לפדותו נראה לר' שמואל לישראל ליתן לו הרבית כיון שמתחילה לא לנה הגוי לצורך ישראל אין שם שכר המתנת מעות לזה הישראל.

ומה שנתן לו הישראל רבית הוי כמי שקונה ממנו הערבון. שהרי יכול לטעון איני מחזיר הערבון אלא לגוי פשיפדה ממני בקרן ורבית.

ואם לא יתן רבית אמפור המשכון ואקח רבית שלי ונהרי הוא עכשיו כמי שמוכרו לישראל חבירו ומותר עכ"ל. הנה משמע דטעם ההיתר משום דא"צ ליתנו לישראל לפדותו ולא כתב כלל הטעם משום דאקני לגוי המשכון ודו"ק.

ועי' מ"ש לקמן בזה. ה) שם ש"ף (ס"ק כ"ט) אבל אם העכו"ם השואל המשכון אומר לישראל המשאיל תנהו לפלוני עכו"ם שילנה לי עליו מישראל ברבית כו' מותר.

ואינו מוכן כיון דאין זכי לגוי ונראה דס"ל פדעת המשאית בנימין דגוי לגוי יש שליח. וע"כ דוקא בנותנו ישראל המשאיל לישראל המלנה שיזכה עבור הגוי הלנה לא מהני דישראל לגוי אין שליח.

אבל בנותנו לגוי שיזכה עבור גוי אחר מהני (ו) אף בב"י מפני שם בעה"ת דאפי' נותנו לגוי שיזכה עבור גוי לא מהני ודוקא באמר גוי השואל תנהו לישראל המשאיל מהני ונראה דס"ל פדעת התוס' דנחשב שליח המזכה ג"כ.

ונהרי הגוי שלוחו של ישראל ולא מהני. אף באמר גוי השואל תנהו לגוי עבורי הרי הגוי מינה לגוי האחר שליח ובכהאי גוונא חשיב שליח של הגוי לבד.

ובהאי גוונא חילק במחנה אפרים. דכי כתבו התוס' דנחשב שלוחו של המזכה בשלא מינה אותו הזוכה שליח עיי"ש: ז) אף לדינא נראה אפי' נותנו לגוי שילנה עבור גוי אחר מהני.

נהי דאין זכי לגוי. מ"מ כיון דאין הישראל ממשכנו ואין יכול לפדותו הוא מותר למה דקי"ל כר"ח דכל שאין ישראל יכול לפדותו מותר.

ובעה"ת לטעמי' דטעם היתר שאלה משום שהגוי קנאו במשיכה. אבל לדין א"צ לזה כלל כנ"ל: ח) שם רמ"א אבל אם אינו אנס כו' יוכל ישראל המלנה לומר לו לאו בע"ד דידי את.

דין זה מפני שבתמים דעים (סי' קנ"ח) וברית"א הובא לעיל לשונם שכתבו שיכול לטעון איני מחזיר הערבון אלא לגוי. ואח"כ כתבו דאם הגוי אינו רוצה לפדותו לפי שהוא אנס הישראל מחויב ליתנו לישראל לפדותו לפי שהגוי גזלן.

ע"כ דהיינו טעמא דברי שא שהגוי נאנס ולא פדהו היינו שלא הי' לו מעות לפדותו. אינו מחויב ליתנו לישראל לפדותו שמתחילה על דעת כף נתמשכן שרק הגוי יוכל לפדותו שהרי משכנו הגוי ובסתמא כאילו פירש שהוא יהי' הפודה.

יְכַל זֶה כְּשֶׁהֲגוּי רוּצָה לְפָדוֹתוֹ אַח"כּ. אָבֵל אִם אֵינּוּ רוּצָה לְפָדוֹתוֹ וְדָאֵי עַל דַּעַת כֶּף לֹא הִשְׁאִילוּ דְמָה יִרְוּיִם בְּזַה הֲלֵא מ"מ יִצְטָרֵף לְפָדוֹתוֹ בְּעֲצָמוֹ בְּמַעוֹתָיו.

וְכִּי יִכּוֹל לִיתֵן הַמַּעוֹת לְגוּי לְפָדוֹתוֹ אָבֵל אִם אֵין הַגּוּי רוּצָה לְפָדוֹתוֹ אִף בְּמַעוֹת יִשְׂרָאֵל הַגּוּי אֲנֻמְדָנָא שְׁעַל דַּעַת כֶּף לֹא הִשְׁאִילוּ: ט) עוֹד יֵישׁ לְפָרֵשׁ דְּלִכְאוּרָה קִשְׁיָה דְלָמָּה לֹא יִתְחַיֵּיב יִשְׂרָאֵל הַמְלִיָּה לְיִשְׂרָאֵל הַמְשָׁאֵל מִדְר' נִתֵּן וְיִהְיֶה לוֹ זְכוּת הַגּוּי לְפָדוֹתוֹ.

וְכִּי דְמַפְנֵרֵשׁ בְּרַמ"א ס' פ"ו בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁהִי לוֹ חוֹב עַל גּוּי וְהַגּוּי יֵישׁ לוֹ מְשֻׁכּוֹן אֲצֵל יִשְׂרָאֵל יִכּוֹל הַיִּשְׂרָאֵל לְפָדוֹת הַמְשֻׁכּוֹן מִדְר' נִתֵּן וְיֵישׁ לוֹ כָּל זְכוּת הַגּוּי. ה"נ יִהְיֶה לוֹ כָּל זְכוּת הַגּוּי לְפָדוֹתוֹ.

וּצ"ל דְּשָׂאֵנִי הֲכֵא שֶׁהַגּוּי אֵינּוּ חַיִּיב לוֹ כְּשִׁיעוֹר הַמְשֻׁכּוֹן רַק לִילָף לְפָדוֹתוֹ וְלִסְלַק שְׁיַעֲבֹד שְׁיֵישׁ עַל הַמְשֻׁכּוֹן. וְאֵינּוּ דוֹמָה לְהֵא דְס' פ"ו שֶׁהִשְׁאִיל יֵישׁ לוֹ חוֹב עַל הַגּוּי.

וְכַל זֶה כְּשֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה הַגּוּי גְזֵלָן. אָבֵל כְּשֶׁאֵינּוּ רוּצָה לְפָדוֹתוֹ וְנַעֲשֶׂה גְזֵלָן וְחָל עָלָיו חַיִּיב עַל גּוֹפוֹ וּמְחַיֵּיב יִשְׂרָאֵל הַמְלִיָּה לְיִשְׂרָאֵל הַמְשָׁאֵל מִדְר' נִתֵּן וְדו"ק: י) עוֹד שָׁם בְּרַמ"א וְאִם הַגּוּי אֵלֶם [ט"ס אָנֹס שְׁכֵן הוּא בַת"ד וּמַר' וְהַג"א] וְאֵילּוּ הִי בָּא לְפָדוֹתוֹ הִי צָרִיכִין לִיתֵן לוֹ בְּלֹא רַבִּית צָרִיף לְתַת ג"כ לְבַעַל הַמְשֻׁכּוֹן בְּלֹא רַבִּית.

וְלִכְאוּרָה אֵינּוּ מוּבָן הַטַּעַם כֻּלָּל. וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ לְפִימ"ש בְּשֵׁם הַת"ד וְרִיטְב"א שְׁמַהֲמָם מְקוֹר דֵּינָיִם אֵלוֹ דְּהַטַּעַם דְּמִתְרַם לְיִשְׂרָאֵל הַמְשָׁאֵל לִיתֵן רַבִּית מְשׁוּם דְּאֵינּוּ יִכּוֹל לְפָדוֹתוֹ.

וְהִנֵּה נִתְבָּאָר דְּהֵא דְּאֵינּוּ יִכּוֹל לְפָדוֹתוֹ הוּא כְּשֶׁהַגּוּי רוּצָה לְפָדוֹתוֹ. אִף מ"מ אִף אִם אֵינּוּ רוּצָה לְפָדוֹתוֹ מִתְרַם לְיִשְׂרָאֵל לִיתֵן קָרָן וְרַבִּית דְּכָל זְמַן שְׁלֵא גִילָה הַגּוּי דַּעַתוֹ שְׁאֵינּוּ רוּצָה לְפָדוֹתוֹ אֵינּוּ גְזֵלָן וְאֵין הַיִּשְׂרָאֵל יִכּוֹל לְפָדוֹתוֹ.

אָבֵל אִם הַגּוּי אֵלֶם שְׁאֵם הִי בָּא בְּעֲצָמוֹ לְפָדוֹתוֹ הִי צָרִיף לִיתֵן לוֹ בְּלֹא רַבִּית וּכְב"ק פָּרֵק הַגּוֹזֵל בְּאִנֹּס בָּא כְּנִגְדוֹ הַגּוּי הַפָּקֵר עֵי"ש. נִמְצָא שְׁלֵא חָל שְׁיַעֲבֹד הַרַבִּית אִם הַגּוּי יִרְצָה לְפָדוֹתוֹ.

רַק אִם לֹא יִרְצָה וְאִז הָרִי יוּכַל יִשְׂרָאֵל לְפָדוֹתוֹ יַחַל חַיִּיב הַרַבִּית רַק נִגְדַּד הַיִּשְׂרָאֵל וְאִסוּר דְּכָל הַהִתְרַם מְשׁוּם שְׁאֵין הַיִּשְׂרָאֵל יִכּוֹל לְפָדוֹתוֹ וְיִשְׂרָאֵל כְּאִישׁ נִכְרִי בְּמְשֻׁכּוֹן זֶה. מִשָּׂא"כ בַּנ"ד שְׁלֵא חָל הַשְׁיַעֲבֹד רַק בְּאִנֹּפֶן שְׁיִשְׂרָאֵל יוּכַל לְפָדוֹתוֹ וְדו"ק: סִימָן קצו א) ס' ק"ע מְחַבֵּר סְעִיף א' יִשְׂרָאֵל שְׁלִיָּה מַעוֹת מַעֲכוּ"ם בְּרַבִּית אִסוּר לְיִשְׂרָאֵל אַחַר לְהִיּוֹת לוֹ עָרֵב שְׁכִינּוֹן שְׁבַדִּינֵיהֶם תּוֹבַע הָעָרֵב תְּחִילָה כו'.

דַּעַת רִיא"ז דְּאֵין אִיסוּר אֲלֵא בְּהִי כְּתוּב הַרַבִּית בְּשִׁטְר שְׁכָתוּב בּוֹ שֶׁהֲלִיָּה אֲרַבְּעָה בְּחַמְשָׁה. אָבֵל כְּתוּב בּוֹ שֶׁהֲלִיָּה לוֹ ה' שְׁכָלֵל הַרַבִּית עִם הַקָּרָן מִתְרַם: ב) וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּהִנֵּה קִשְׁיָה מָה רַבִּית הוּא כְּשֶׁעָרֵב גּוֹבָה אַח"כּ מִן הַלִּיָּה קָרָן וְרַבִּית.

הֲלֵא הָעָרֵב עַל פִּיּוֹ שֶׁל לִיָּה הוֹצִיא שְׁנִכְנִס עָרֵב בְּעֵדוֹ וְשִׁילָם. וּצ"ל מְשׁוּם דְּמָה שְׁשִׁילָם הָעָרֵב לֹא הִי לְצוּרָה הַלִּיָּה רַק מָה שְׁנִכְנִס עָרֵב הִי לְצוּרָה הַלִּיָּה.

וְהָרִי כְּתִב הַרְשָׁב"א בְּתִשׁוֹ הַמִּיּוֹחֶסֶת (ס' רכ"ג) דְּהַמְלִיָּה מָאָה בְּמָאָה וְעִשָּׂרִים לְשָׁנָה לֹא אֲמַרִינּוּ דְּמִתְחִילָה נִתְחַיֵּיב בְּמָאָה וְעִשָּׂרִים אֲלֵא הַרַבִּית מִתְרַבָּה יוֹם יוֹם. נִמְצָא שֶׁהָעִשָּׂרִים

שְׁנַת־חַיִּיב הָעֶרֶב יוֹם לֹא הִיא לְתוֹעֵלַת הַלְוָה שֶׁפְּכָר הַלְוָה לוֹ וּכְבָר נִתְחַיֵּיב הָעֶרֶב תַּחֲזִיקָה בְּקֶרֶן לְפָרוֹעַ מִמֶּנּוּ תַּחֲזִיקָה.

וְאִם הִיא מִתְבַּטֵּל הַחַיִּיב הָרַבִּית אֲח"כ לֹא הִיא הַמְלִנָּה גּוֹבֶה הַקֶּרֶן מְלִנָּה רַק מִהָעֶרֶב. נִמְצָא דְמָה שֶׁמִּתְחַיֵּיב הָעֶרֶב הָרַבִּית בַּיּוֹם שֶׁמִּתְחַיֵּיב לֹא הִיא לְתוֹעֵלַת הַלְוָה וְלֹא עַל פִּיּו שֶׁל לְוָה הוֹצִיא הָרַבִּית.

אָבֵל בְּכָל־הָרַבִּית עִם הַקֶּרֶן. וְכָתֹב שֶׁהַלְוָה לוֹ חֲמִשָּׁה.

הַרִי נִתְחַיֵּיב כָּל הַחֲמִשָּׁה בְּשַׁעַת הַלְוָאָה לְטוֹבַת הַלְוָה וְעַל פִּיּו שֶׁל לְוָה הוֹצִיא כָּל הַחֲמִשָּׁה: (ג) וְלִכְאוּרָה י"ל לִפְנֵי הַרְמַב"ן בְּכָתֹב לִי שֶׁטָרָא אֲדָמִי לֹא חָשִׁיב כֶּסֶף דָּלָא נְפִיק מִיַּגְוִי מִיַּדִּי. וְכִמּוּ הַמְקַדָּשׁ בְּמִלְוָה אֵינָה מְקוֹדָשֶׁת דָּלָא מְטָא לִיְדֵיהּ מִיַּדִּי וְהִקָּא לֹא נְפִיק מִיַּגְוִי מִיַּדִּי.

וְכִינּוּן דְמִחְזִיב עֶרֶב מִשּׁוּם דְעַל פִּיּו הוֹצִיא. וְזֵרוּק מְנָה לִיָּם וְאֶתְחַיֵּיב אֲנִי לְהָ נְמִי חַיִּיב.

וְהִקָּא לְמָה לֹא חָשִׁיב נְפִיק מִיַּגְוִי בְּמָה שֶׁמִּתְחַיֵּיב עַל פִּיּו. אִף בְּאַמַּת יֵשׁ דְיַעוֹת בְּזֵרוּק מְנָה לִיָּם וְהַרְמ"א בְּסִי' ש"ס הֵבִיא שְׁנֵי הַדְּיַעוֹת וְלֹא הִכָּרִיעַ.

וּבֵאֵה ע"ז (סוֹף סִי' לְמ"ד) פֶּסֶק הַב"ש כְּהַפּוֹסְקִים דְזֵרוּק מְנָה לִיָּם לֹא מִתְחַיֵּיב מִדִּין עֶרֶב [רַק בְּקִדּוּשֵׁי יֵשׁ לְהַחְמִיר]. וְא"כ חַיִּיב עֶרֶב בְּמָה שֶׁנּוֹתֵן לְכוֹ דַּעַת מְמוֹן עַל פִּיּו.

וְהִקָּא לְגַבֵּי הַנְּכָרִי הֵא חָשִׁיב מְמוֹן שֶׁהַרִי הַמְקַדָּשׁ בִּשְׁט"ח דְאַחֲרִים מְקוֹדָשֶׁת: (ד) וְאִין לְהַקְשׁוֹת עַל מָה שֶׁפְּתַבְתִּי דָּלָא חָשִׁיב עַל פִּיּו הוֹצִיא פִּינּוּן שֶׁהַפְּרַעוֹן וְהַחַיִּיב שֶׁנִּתְחַיֵּיב בְּפוֹעֵל הָרַבִּית לֹא הִיא לְתוֹעֵלַת הַלְוָה מְהָא דְכָתֹב הַרְמַב"ם דְעֶרֶב שֶׁפָּרַע לְמִלְוָה קוֹדֵם שֶׁתְּבַע הַמְלִנָּה אֶת הַלְוָה פְּטוֹר הַלְוָה מִלְשָׁלֵם לְעֶרֶב דְהָוִי כְּפוֹרַע חוֹבּוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעַתּוֹ שֶׁל לְוָה.

וְדוֹקָא בְּפָרַע אַחַר שֶׁתְּבַעוּ דָּאז הִיא הָעֶרֶב מִחְזִיב לְפוֹרַעוֹ ע"י שְׁנַכְנִס בְּעֶרְבוֹת בְּצִיּוּי הַלְוָה. וְהָא מ"מ הַפְּרַעוֹן לֹא הִיא בְּצִיּוּי הַלְוָה וְלְתוֹעֵלַת הַלְוָה.

וְגַם מָה שֶׁנִּתְחַיֵּיב בְּפוֹעֵל בְּעַת שֶׁלֹּא פָּרַע הַלְוָה לֹא הִיא לְתוֹעֵלַת הַלְוָה רַק מָה שֶׁנְּכַנֵּס תַּחֲזִיקָה בְּעֶרְבוֹת. וְהַרִי דַּעַת הַרְמַב"ם דְמִשּׁוּם זֶה לְבַד אֵינּוּ מִחְזִיב לְשָׁלֵם.

דַּל"כ אִפִּי' פָּרַע קוֹדֵם שֶׁתְּבַעוּ לְלְוָה נְמִי. דָּלָא קִשְׁיָא דְחַיִּיב מִשּׁוּם פּוֹרַע חוֹבּוֹ שֶׁל לְוָה. דְטַעַם פּוֹרַע חוֹב דְפְטוֹר מִשּׁוּם מְבָרִיחַ אַרִי. וּבְפָרֵק הַכּוֹנֵס (נ"ח).

(אֲמַרִינּוּ דְמְבָרִיחַ אַרִי דְפְטוֹר הוּא דְוּוֹקָא מִדַּעַתּוֹ שֶׁל מְבָרִיחַ וְלֹא בַעַל כְּרָחוּ עֵי"ש. וְהִקָּא הָעֶרֶב פָּרַע בַּע"כ עַפ"י מָה שֶׁנְּכַנֵּס עֶרֶב בְּתַחֲזִיקָה מִדַּעַת הַלְוָה.

וְלַעוֹלָם דָּלָא חָשִׁיב עַל פִּיּו הוֹצִיא רַק מָה שֶׁנְּכַנֵּס תַּחֲזִיקָה בְּעֶרְבוֹת. וְאִז לֹא נִתְחַיֵּיב בְּרַבִּית כְּדַבְרֵי הַרְשָׁב"א וּפוֹרַע חוֹב שֶׁל לְוָה לֹא הָוִי אֲח"כ דְעֵיקָר הַחוֹב אֲח"כ הִיא עַל הָעֶרֶב לֹא עַל לְוָה וְעִי' בְּרַש"י ב"מ (דף ט"ו) ד"ה וְאֶת הַשְּׁבִיחַ מִבְּעַל הַקְּרָקַע בְּמ"ש דְאָמַר לִי פְרַעַתִּי אֶת חוֹבְךָ: ה) וְעוֹד יֵשׁ לְהַתִּיר אִף לְהַפּוֹסְקִים זֵרוּק מְנָה וְאֶתְחַיֵּיב אֲנִי לְהָ חַיִּיב מִדִּין עֶרֶב.

דְהַנָּה ק"ל לְדַעַת הַרְמַב"ן הוֹבָא בְּרִיטָב"א ע"ז דְמִוֹתֵר לִזְמַר לְחַבְרֵי תַּן לִי חֲמִשָּׁה מֵאוֹת זוּז וְאֲנִי אֲפְטוֹר אוֹתָךְ מִחוֹב שֶׁיֵּשׁ לְאֲחַר עָלֶיךָ מֵאֶלְפֵי זוּז פִּינּוּן שֶׁאֲפָשֶׁר שֶׁיִּפְטוֹר מִהָאֲחַר בְּפָחוֹת אוֹ שֶׁיִּמְחֹל לוֹ.

וילמה שפסק הרמ"א (בחז"מ סי' קל"א סעיף ד') דהערב יכול לכוף ללנה לפוטרו מהערבות בזמנו. וכ"ש שאם המלנה תובע הערב אחר שתבע הלנה דמחויב הלנה לשלם למלנה כדי שיפטר הערב.

וכן משמע בתוס' איזהו נשף שכתבו שאם הערב לוקח הרבית מלנה ונותן למלנה הערב עובר משום בל תקח ומחויב להשיב. ולכאורה מה בל תקח שניף בערב.

הרי הלנה לא הי' מחויב כלל לערב רק למלנה והערב כמו אינש דעלמא. אלא נדאי מחויב להערב שיפרע למלנה כדי שיפטר מערבות.

וכיון שמחויב הלנה לפרוע למלנה כדי שיפטר הערב. וחייב זה בהיתר לרמב"ן פיון שאינו מחויב לפרוע דוקא רק לפטור הערב.

ממילא כשלא עשה כן הלנה. והערב הוצרך לשלם מחויב הלנה משום דינא דגרמי כמו נתניאש הימנה ולא גדרה.

וכן כתב הרמב"ן שלהי ב"ב בדינא דגרמי דכל דבר שמחויב לעשות לתבירו ובא לו היזק מחמת שלא עשה חייב. וא"כ אין כאן רבית כלל.

דהלנה היא נתחייב לפטור הערב כדברי הרמ"א ותוס' דאיזהו נשף. וחייב זה בהיתר כדברי הרמב"ן בע"ז דזה אינו חייב ממון דאפשר יפטרנו בפחות.

וה"נ אפשר שיפטר הגוי מקרו ורבית בפחות משיעור הקרו. ממילא כשפרע הערב מחויב הלנה לערב מדינא דגרמי: (ו) אף באמת לק"מ דהרמב"ן לשיטתו כמו שהביא הש"ף דעתו שם בחז"מ דאין חייב מלנה לערב רק אחר שפרע הערב.

ולדין דקי"ל דחייב לערב לפוטרו מערבות הא קי"ל (בסי' קע"ג) פדעת הרשב"א בתשו' (סי' תרפ"ו) שחולק על הרמב"ן וס"ל דהוי רבית. וגם חייב זה שמקבל הלנה לעצמו לפטור הערב הוי רבית: (ז) ובזה יתיישב דברי הריא"ז אף להפוסקים זרוק מנה לים ואתחייב אני לה חייב מדין ערב דחייב ערב משום שעל פיו הוציא [והוא אף שנתחייב מ"מ לא חשיב נפיק מינ'] דהנה ברמ"א (סי' קע"ג) דאם באמת אינו חייב רק שאנס מטיל עליו חייב שלא פדין יכול לומר לאתר הילף י' דינרין ומלטני מן החייב י"ב דינרין פיון דאפשר שיפטרנו בפחות.

ודוקא בחייב באמת חשיב רבית במה שפוטרו מחוב י"ב דינרין אף דאפשר יפייסנו בפחות. מ"מ המלנה נפטר מחוב י"ב דינרין והוא פגותן לו ממון י"ב דינרין.

וא"כ בנ"ד ממנ"פ מותר דאין איסור מצד הלנה דאפשר יפטרנו בפחות ולא מצד הערב שנפטר מחוב. שהרי על פיו הוציא שנתחייב.

וא"ת דלא נפיק מינ' אף שנתחייב. א"כ לא מטא ליד' במה שנפטר ומה שנתן לו שנפטר.

זה על פיו הוציא שנתחייב: (ח) ואין לומר דמשום זה לא נתחייב הלנה לתת ממון למלנה כדי לפטור הערב שהרי לא על פיו הוציא ממון. דליתא דמצד הלנה אין כאן איסור כלל כמו מלטני מן האנס דאפשר שיפייסנו בפחות.

וממנ"פ אין איסור לא מצד הערב שנפטר מחוב שהרי ע"פ הוציא שנתחייב. ולא מצד הלנה הנותן ממון למלנה כדי לפטור הערב כמו מלטני מן האנס וכינון שמחויב לשלם למלנה כדי לפטור הערב שוב אם פרע הערב מחויב הלנה לשלם לו מדינא דגרמי כנ"ל ע"כ אין איסור אלא באזקפי' ד' בה' דחייב רבית חל עליו אח"כ נאז אין החייב לטובת הלנה כנ"ל.

וע"כ גם מה שנתחייב הלנה לשלם למלנה כדי לפטור הערב הוי רבית: ט) ומה שפכת הט"ז (סק"ב) דאם פרע הלנה למלנה אין איסור. היינו אם אינו פורע כדי לפטור הערב. רק להפקיע עצמו מחייב ערבות. דאף שפדיניהם הערב הוא שלוף דוץ היינו שתחילה תובע הערב.

אבל אם לא פרע הערב חוזר אל הלנה כדמשמע מכל הפוסקים. וכן כתב בחי' הר"ן להדיא [אף בתשו' הרשב"א המנוקטת לרמב"ן משמע שאין ללנה חיוב כלום].

וע"כ פורע לגוי המלנה בזמנו שלא יתרבה עליו הרבית. וכשלא יפרע הערב יצטרף הוא לשלם.

וא"ל א"כ ישלם הקרן לבד: ליתא.

שהגוי לא יקבל ממנו הקרן. דכל זמן שלא תבע הערב אין הלנה מחויב והוא פאחר.

שאינו יכול לסלק המלנה בזווי בע"כ של מלנה. ובע"כ של לנה יתרבה הרבית על הערב והלנה ערב בעד הפל ועוד יתבארו דברים אלו באריכות בפ"ע בעז"ה] ואין עצה ללנה לסלק הנכרי בע"כ רק ע"י שימתן המעות לערב ואם יתן לו הערב הקרן יתפסנו הנכרי בעד הרבית.

ע"כ אם פרע הלנה מדעתו מותר. אבל לחייב הלנה לשלם למלנה כדי לפטור הערב אי אפשר דזה הוי רבית.

ודו"ק היטב בכל זה: י) העולה מזה שדברי ריא"ז אלו ברורים בטעמן והוא לשיטת הפוסקים דזרוק מנה לים ואתחייב אני לה לא הוי ערב. ואף להחולקים בזה נכון הדבר לשיטת הטור והרמ"א דהערב יכול לכוף הלנה לפוטרו מהערבות בזמנו.

ועוד נראה לדמותו לקבלן דכתובה דמשתעבד כדאיתא בגיטין (מ"ט) אף דלא מידי חסרי' וליכא בהיא הנאה דמהימן לי' ואסמכתא הוא. אבל קבלן משתעבד אפי' בלא קנין [כדאיתא בפרק הנזקין משום דעל פיו מטא הנאה לבעל.

והכא גמי על פיו של לנה מטא הנאה לגוי. והקרן והרבית שמתחייב לגוי כאילו נתן ללנה וכאילו הלנה לקרן והרבית וליכא רבית כלל.

יא) ולכאורה יש לדחות כל זה עפ"י דברי הר"ן פ"ק דקידושין שהוכיח דזרוק מנה לים ואתחייב אני לה מתחייב מדין ערב. והקשה ע"ז מהא דפליגי רב ושמואל פרק השואל באמר לו השואל הפישה במקל והיא תבא וקי"ל כשמואל דלא הוי שואל ויתחייב מדין ערב שהרי על פיו של זה הוציא בהמתו מרשותו.

ותירץ הר"ן דשאני הכא דלא אמר ואתחייב אני לה. וכינן דאין חיוב ערב משום דעל פיו הוציא לבד.

אלא משום דאמר ואתחייב אני לה. והכא מה שמחייב עצמו הלנה הוא משום שהלנה לו הערב ושוב הוי רבית.

ויש להמתיק הדברים עפ"מ"ש הריטב"א דרבית חשבה רחמנא כמחילה באונס [כמ"ש השטמ"ק בפ"ק ריש איזהו נשך במימרא דרבא ל"ל דכתב רחמנא לאו ברבית] והיגו משום שדחוק ללות.

וה"נ מה דאמר ואתחייב אני לה הוא באונס ולא מהני וכמו שלא אמר ואתחייב אני לה. דקי"ל כשמואל הפישה במקל והיא תבא דלא הוי שואל מדין ערב.

אף בחי' הר"ן פ"ק השואל משמע להדיא דוקא בזרוק מנה לים הוא דבעינן ואתחייב אני לה. אבל לא היכא דמטא הנאה לכו דעת: יב' הנה פ"ק ביררנו דברי ריא"ז בטוב טעם, ובכנה"ג הביא דבריו בלי חולק.

ע"כ נ"ל שדברי הריא"ז הם הלכה למעשה דלא כמשמעות הש"ע ונושאי פליו שהשמיטו דין ריא"ז. שוב ראיתי בחת"ס (חלק יור"ד סי' קל"ו) פסק כריא"ז והנאני: יג) ודעת הר"י קרקינא שהביא הטור דוקא לכתחילה אסור לכנוס ערב אבל בדיעבד ישלם כל הפסד פינן דמתמתו פסיד.

והטור כתב עליו ואינו נראה דכינן שיש בו צד איסור למה נחייבנו לפרוע באיסור. ודאי כל הפסד שפ"א מכוחו כמו שאנסו או פ"צא בנה ישלם.

אבל לא נאמר לו תן רבית. ודעת הר"י קרקינא י"ל דלא חשיב אגר נטר רק משום שהפסידו.

מ"מ לכתחילה אסור דמ"מ מחמת הלואה נתחייב הלנה ונפסד וכמ"ש בתשו' הרשב"א (סי' תרנ"א) בענין רבית דבי ר' חייא ורבית מאוחרת דאף דלאו אגר נטר. מ"מ פינן דמתמת הלואה נתחייב אסור לכתחילה.

וברבית דבי ר' חייא גופי' כתבו מקצת פוסקים דוקא לכתחילה אסור. אבל בדיעבד מחויב הלנה לכתחילה לשלם.

וניחא דברי הר"י קרקינא: יד) ועוד יש לפרש דבאמת הוא רבית של תורה כשמשלם לו הלנה לתנמו דלא שניף כלל דין מזיק רק כשאין הלנה מקיים מה שהבטיח למלנה. נמצא שעל ידו נפסד כמו השוכר פועלים ובאו ולא מצאו תבואה דמתחייב לשלם להם מפת דינא דגרמי וגו' מעדית כמו כל נזקין.

וכשמצאו תבואה שמשלם להם אין מתחייב להם כלל משום מזיק רק משום פועל. וה"נ כשהננה משלם להערב הרבית שהבטיח אינו מתחייב כלל מדין מזיק רק אגר נטר ואסור מה"ת.

והר"י קרקינא אומר פֿשָׁבֵאוּ לדין וְהַלְוָה אינו רוצה לשלם רבית אָנוּ פּוֹסְקִין שְׁהַדִּין עִם הַלְוָה וְאָסוּר לִתְּנוֹת רַבִּית וְנִפְקָע חַיִּיב רַבִּית לְגַמְרֵי. מִמִּילָא הַלְוָה חַיִּיב מִדִּין מִזִּיק פִּינוֹן שְׂאִינוּ מְשַׁלְּמִים כְּמוֹ שְׁהַבְטִיחַ וּמְשַׁלְּמִים מִדִּין מִזִּיק וְלֹא מִדִּין רַבִּית כָּלֵל.

וְהַשְׁתָּא אֲתִיָּא הָאֵי דְאִיזְהוּ נִשְׁפָּךְ פְּפֹשׁוּטוֹ אִיהוּ שְׁקִיל רַבִּיתָא דְמַה"ת אָסוּר בְּזֵה כְּשֶׁמְשַׁלְּמִים לְתוֹמוֹ פְּנ"ל. וְזֵה נִרְאֶה נְכוּן: טו שָׁם ש"ף סק"א בְּקִיבֵל עָלָיו שְׁלֵא יִתְבַּע אֶת הָעֶרֶב תַּחֲזִילָה הַר"ז מְוַתֵּר.

וְכַתֵּב הַש"ף לָא מְבַעֲנָא הַלְוָהוּ ק' בַּק"נ אֶלָּא אִפִּי' הַתְּנָה עִמּוֹ לְתַת לּוֹ כֶּף וְכֶף רַבִּית לְחֻדְשׁ. וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי דְבַעֲרָב שְׁלוֹף דּוּץ אִפִּי' בְּזַקִּיפָה הַרְבִּית עִם הַקְּרָן אָסוּר.

וְקִשָּׁה מִתְּשׁוּ' הַר"ם שְׁבַמְרָדְכִי בְּעִנְיַן הַמְּלָצָר שְׁהוּבָא בַּש"ף (סק"ה) שְׁהַקְהֵל חַיִּיבִים אִפִּי' הַרְבִּית שְׁלֵא עָלָה עֲדִינָן מֵאַחַר שְׁהַמְּלָצָר נִתְחַיִּיב לְיִשְׂרָאֵל הַמְּלָנָה וּפְטוּר הַמְּלָצָר ע"פ הַקְהֵל. וְע"כ דְּלֹא חַיִּיב רַבִּית כַּה"ג פִּינוֹן שְׁפֹטוּר הַמְּלָצָר מִכָּל הַסֵּף.

וְצ"ל דְּהַמְרָדְכִי מִיִּירֵי שְׁהַקְהֵל נִכְנָסוּ עֲרָבִים לְאַחַר שְׁהַלְוָה לְמַלְצָר. אֲבָל הָכָא שְׁנַכְנָסוּ עֲרָב בְּשַׁעַת הַלְוָאָה לֹא נִתְחַיִּיב הַיִּשְׂרָאֵל לְנִכְרֵי כָּלֵל.

וְחַיִּיב שְׁהַלְוָה יִשְׂרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל בְּרַבִּית. וְאַמְנָם אִם לֹא זָקַף הַרְבִּית בְּקְרָן אִפִּי' נִכְנָס עֲרָב לְאַחַר הַלְוָאָה מִשְׁמַע דְּאִפִּי' קָנוּ מִיָּדוּ פְטוּר מִרַבִּית שְׁלֵא עָלָה עָלָיו עֲדִינָן דְּהַי רַבִּית.

וְכֵן מִשְׁמַע מֵהַב"י הוּבָא בַּש"ף סוֹף הַסִּימָן [לְהַדְיָא: טז] וּמִכָּאן נ"ל דְּאִם הִי לְיִשְׂרָאֵל שֵׁט"ח עַל יִשְׂרָאֵל לְפָרוּעַ לְאַחַר שְׁנָה אוֹ שְׁהִי לּוֹ חוֹב עַל נִכְרֵי קְרָן וְרַבִּית שְׁנַזְקָף הַכֵּל בְּקְרָן מְוַתֵּר לְמוֹכְרוֹ לְיִשְׂרָאֵל וְהוּא יִתְחַיִּיב לּוֹ כָּל הַסֵּף לְאַחַר שְׁנָה כְּמוֹ שְׁכַתוּב בַּשְּׁטָר.

אֲבָל אִם הִי חַיִּיב בְּרַבִּית עַל נִכְרֵי אָסוּר לְמַפְנֵי לְיִשְׂרָאֵל אַחַר הַקְּרָן וְהַרְבִּית וְיִשְׂרָאֵל הַשְּׁנִי יִשְׁלַם לּוֹ הַקְּרָן וְהַרְבִּית כְּמוֹ שְׁהִי מְחַיִּיב לּוֹ הַנִּכְרֵי וְדו"ק: סִימָן קצ"א א) שָׁם מְחַבֵּר וִי"א שְׂאִינוּ אָסוּר אֶלָּא בְּעֶרֶב שְׁלוֹף דּוּץ.

הִנֵּה הַה"מ כְּתִיב שְׁדַעַת רַש"י וְשָׂאָר מְפָרְשִׁים דְּאִפִּי' קִבְּלוֹן סֵתָם אָסוּר. וְהוֹכַחְתּוּ כְּתִיב בַּלַּח"מ מְדַכְּתֵב רַש"י שְׁקִיבֵל עָלָיו בְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא יוּכַל לְתַבְּנוֹעַ תַּחֲזִילָה רַק הַלְוָה.

וְתִמְנָה דְּאִדְרָבָה מְדַכְּתֵב רַש"י בְּקוֹשְׁיָא דְּכַתֵּר עֲרָבָא אֲזִיל אִינוּ תוֹבַע אֶלָּא הָעֶרֶב מִשְׁמַע לְהַיְפוּף. וְמַה שְׁפִירֵש"י בְּתִירוּץ דְּכְשִׁקִּיבֵל עָלָיו שְׁלֵא יוּכַל לְתַבְּנוֹעַ תַּחֲזִילָה רַק הַלְוָה.

מִשּׁוּם דְּאִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ שְׁיִוְכַל לְתַבְּנוֹעַ מִי שְׁיִרְצָה. דַּא"כ מַהוּ זֶה שְׁכַתֵּב שְׁקִיבֵל עָלָיו.

הֲלֹא טִיבוּתָא הוּא לְדִידִי' וְעוֹד דְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל הֲכִי הוּא בְּקִבְּלוֹן סֵתָם. שׁוּב מְצַאֲתִי כֵן בְּתִשׁוּ' רַאנ"ח (ח"ב סי' ו') עֵי"ש.

אִךְ בַּשְּׁט"מ ק' מִשְׁמַע קִצָּת שְׁגִירֵסֵתָם בְּרַש"י הִי' בְּתֵר עֲרָבָא אֲזִיל שְׁיִוְכַל לְתַבְּנוֹעַ הָעֶרֶב: הַרְמַב"ם כְּתִיב הַה"מ שְׂאִין לְהַכְרִיעַ מִלְּשׁוֹנוֹ ב) וְדַעַת פְּלוּם. וּלְפַעַנ"ד נִרְאֶה שְׁדַעַתוֹ דְּאִין אִיסוּר בְּקִבְּלוֹן סֵתָם.

וְרַאנ' מְדַכְּתֵב הַרְמַב"ם (פכ"ו מֵהַלְכוֹת מַלְוָה הַלְכָה י') דְּעֶרֶב שְׁקָדָם וְנָמְן לְבַע"ח אֶת חוֹבוֹ הָרִי זֶה חוֹזֵר וְגוֹבָה מִן הַלְוָה. בַּד"א שְׂאֵמֵר לּוֹ הַלְוָה עֲרָבוּנֵי וְשַׁלְּמִים.

אבל אם עמד מעצמו ונעשה לו ערב או קבלן אין הלנה חייב לשלם לו פלוס. וכתב הה"מ דהוי פפורע חובו שלא מדעתו.

ואי אמרת דאפי' קבלן חשיב רבית. ע"כ לומר דקבלן חשיב מלנה ללנה.

א"כ יתחייב לשלם לקבלן שהלנה לו. אלא ודאי גם קבלן לא חשיב לנה לגבי מלנה.

ולא מלנה לגבי לנה רק ערב שלוח דוץ פיון שאח"כ אין הלנה חייב למלנה פלוס וקערב פשמשלם לא עבור הלנה פורע רק עבור עצמו. וע"כ מה שהלנה משלם לערב הוא שמתחילה נעשה הערב מלנה אליו פיון שהוא לבד נעשה לנה לגבי מלנה.

אבל חייב לנה לקבלן שפיר הוי משום שאח"כ פורע עבורו מה שהוא חייב. אבל תחילה פיון שנעשה לנה לגבי מלנה לא נעשה לנה לגבי ערב: ג) ולשיטת הפוסקים האוסרים גם להיות קבלן עבור ישראל נגד גוי.

צ"ל דגם מה שחייב לנה לשלם לקבלן לאו משום שפרע עבורו רק עבור עצמו פורע. ולא דמי לערב שפורע חובו של לנה.

וקל היכי דליכא לנה ליכא ערב. אבל קבלן בעצמו לנה הוא.

ואפי' טוען הלנה פרעתי דפטור הלנה. חייב הקבלן לשלם לדעת הרמ"א (סי' קכ"ט סעיף ט"ו).

אלמא דחייב קבלן אינו מחמת הלנה: ד) אף הש"ך שם הביא בשם בעה"ת שחולק בזה. ומשום דלעולם אין הקבלן משתעבד אלא במה שהלנה משתעבד.

וכן פתב שם בשם הראב"ד. וכן הוכיח הש"ך ז"ל שם בראיות.

וכן נ"ל עוד ממה שהלנה יכול לסלקו בזבורית ולא יוכל לטרוף מבינונית דקבלן כדאימא שם בסמ"ע. והוא מדברי רמב"ן ורשב"א וחי' הר"ן בפרק הנזקין.

והיינו משום דחייב קבלן תלוי בחיוב הלנה. וכיון שהלנה עצמו נפטר בזבורית גם הקבלן נפטר.

אבל אם הי' חייב קבלן בפני עצמו אף יועיל פרעון בע"כ דלנה נגד הקבלן. הלא פתב הרשב"א בגיטין דנתינה בע"כ לא הוי נתינה למקבל רק לגבי הנותן וא"כ לא יוכל להועיל רק שיפטור הלנה.

דמ"מ הוא שילם. אבל הקבלן במה נפטר הלא המלנה לא נפרע.

אלא ודאי חייב קבלן בלנה תלוי וחובו של לנה הוא פורע. וא"כ שפיר גובה הקבלן מלנה משום שפרע עבורו.

וא"כ אין איסור פלל. שהרי הקבלן פרע עבור הלנה קרן ורבית.

ומה שפרע עבורו הוא גובה ממנו. ואפי' לדעת המרדכי דאין הלנה נאמן לומר פרעתי לפטור הקבלן מ"מ י"ל פיון שגם הלנה חייב חשיב פורע חובו.

ולדעת הרמב"ם שכתב דבנעשה קבלן מאליו פטור. מוכרח לומר שחייבו אינו משום שחשיב מלנה נגדו אלא משום שפרע עבורו וכמ"ש.

וא"כ מותר בקבולן סתם: ה) ע"כ לפענ"ד לענין הלכה המורה להקל בקבולן סתם לא הפסיד מאחר שהרשב"א ונהר"ן מקילים להדיא. ולפימ"ש גם הרמב"ם ונהראב"ד ובעה"ת הכי ס"ל.

ומי שאוסר לא ראינו כי מה שכתבו בשם רש"י לאסור. הנה לפי גירסת רש"י שלפנינו אין שום ראי' וכמ"ש בשם הראנ"ח.

רק שהה"מ כתב שכן דעת שאר מפרשים. ובשטמ"ק שהביא פל המפרשים לא ראינו מי שאסר בזה.

ואם כי נאמן הה"מ בעדותו. מ"מ פיון שגדולים הנ"ל מקילים.

מצורף לזה דעת בעל העיטור שמיקל אפי' בשלוף דו"ז: ו) אף מדברי רשב"ם נ"ל דגם קבולן סתם חשיב מלנה נגד הלנה. דבב"ב (ל"ב:) שהוא ערבא דאמר לי' ללנה הב לי מאה זוזי דפרעתי למלנה עילוף וקא שטר א"ל לאו פרעתיך א"ל לאו הדרת שקלתינהו מינאי.

ותלו לי' שם בפלוגתא דרבה ור"י אם נאמן במיגו או לא פיון דבעצמו מודה דהאי שטר א חספא בעלמא ופירשב"ם שהיא ערבא שהי' ערב קבולן א"נ שאמר המלנה בשעת הלואה ממי שארצה אפרע.

ונראה דק"ל לרשב"ם דקא חוב הערב מלנה על פה הוא וכמ"ש הרשב"ם קע"ד. בד"ה פריעת בע"ח ובעמוד ב' שם בד"ה הינצא מתחת ידי.

ובד"ה דלהכי כתב לי' התקבלתי דכל פמה דלא כתב לו המלנה לערב אע"ג דנקיט הערב שטר מלנה ביזו הוי חוב שיש לערב על הלנה מלנה ע"פ. ע"כ פירשב"ם שהי' ערב קבולן והוא חשיב מלנה נגד הלנה ונשמעבד הלנה לקבולן תיכף בשעת הלואה ומלנה בשטר הוא שהרי נכתב בשטר שהוא קבולן.

משא"כ ערב סתם שלא נשמעבד הלנה לערב אלא בשעה שפרע הערב ע"כ חשיב מלנה על פה: ז) ומ"מ לדינא נראה לפענ"ד דהמורה להקל בקבולן סתם פאינך פוסקים לא הפסיד. כ"ש אם פכר לנה דיש לצרף גם דעת הר"י קרקינא ותו לא מידי: סימן קצח א) סעף ב' מחבר וכן עכו"ם שלנה מישראל ברבית אסור לישראל להיות לו ערב.

הנה יש בזה מחלוקת. שדעת הרשב"א בתשו' דאין איסור בערב לגוי מלנה עבור ישראל אלא בערב שלוף דו"ז.

אבל בקבולן מותר דעיקר אסמכתא דנקרי המלנה על הלנה. אלא דתנאי הוא דאתני דאי בעי מצוי לאפרועי מינאי דקבולן.

וכשהוא נפרע מן הקבולן מה שהרויח על הלנה הנה וכשהקבולן חוזר ונפרע מה שפרע אליו שקיל ולא שקיל מינאי רבית כלל ולא אוזפי' ברבית אלא מה דפרע שקיל מינאי כו' מעתה אפי' הגוי שלנה מישראל ברבית ונעשה לו ישראל ערב או קבולן מותר.

דאין הרבית מתרבה על הערב ועל הקבלן אלא על הלנה עכ"ל הרשב"א [בתשו' המנוחסת לרמב"ן סי' רכ"ג] אבל הר"ן בחי' והנמק"י הגם שהתירו להיות ישראל קבלן לגוי המלנה עבור ישראל מ"מ אסרו להיות קבלן לישראל המלנה עבור גוי.

והש"ף (סק"נ) פתב להלקה פדעת הר"ן. ולפענ"ד נראה להיפוך כמו שאבאר טעם מחלוקתם: (ב) הנה מבואר בלשון הרשב"א שהעמתנו (באות א') דאין הרבית מתרבה על הקבלן אלא על הלנה.

ואינו מוכן שהרי בידו לגבות ממי שיצאה. א"כ הרבית מתרבה על הקבלן כמו על הלנה. ונראה לפירוש לפימ"ש לעיל (בסי' הקדום) דחייב קבלן ג"כ תלוי בלנה. וכשהלנה פטור גם הקבלן פטור עיי"ש בשם כמה פוסקים.

והנה מסתמא פן הוא בחיוב הרבית ג"כ. וא"כ ש"כר מה שממתין ללנה הגוי הוא פורע. דאם בשביל שממתין לקבלן הרי הוא ברבית עיקר המתחייב. אלא נדאי ש"כר נטר הלנה הוא פורע.

והוי פאומר הילך זיז ואזנפי' לפלוגא זוזי. ומה בכך שהקבלן ג"כ לנה.

מ"מ הש"כר רבית אינו בשביל המתנת הקבלן פנ"ל: (ג) וע"כ זה נמי טעם ההיתר שמותר להיות ערב לישראל עבור גוי. דהא פתבו הפוסקים והטוש"ע לקמן (סי' קע"ג סעיף ד') במוכר שט"ח בפחות ואחריות הש"ט"ר על המלנה שאם יעני הלנה יחזור על המלנה אסור דהוי קרוב לש"כר וקרוב להפסד ואסור.

דלא הוי מ"כר אלא מלנה. הרי דאף שהמוכר רק ערב על המעות.

שפתחילה צריך לתבוע מהלנה. חשיב המוכר כמה שנעשה ערב לנה.

וא"כ אף מותר להיות ערב לישראל עבור גוי פיון דחשיב לנה א"כ הוי רבית דאורייתא ואין להתיר בזה עפ"י סברת החז"ל דלקמן משום שלא נתן המעות אליו לא מחזי כמלנה ברבית. דהתיבא לענין קרוב לש"כר.

וע"כ מתיר התה"ד אפי' בשלוף דוץ. אבל זה שמקבל אחריות קרן ורבית דבשלוף דוץ רבית דאורייתא למה יהי מותר בערב דעלמא פיון דגם ערב דעלמא חשיב לנה] רק הטעם פנ"ל.

דנותן רבית מחמת שממתין ללנה ולא עבור מה שממתין אליו. וא"כ גם בקבלן פיון ש לנה עיקר המתחייב גם ברבית ע"כ שהרבית ש"כר המתנת הלנה ומותר: (ד) וילדעת הר"ן האוסר בקבלן [הגם שבחז"ל הר"ן פירק הנזקין מוכח דעיקר חייב על הלנה והקבלן מה שחייב הלנה הוא פורע פנ"ל בסי' הקדום צ"ל דכי מותר לומר הילך זוז ואזנפי' לפלוגי זוזי משום שאין הנותן זוז מתחייב בקרן [וע"כ אף שמה שהלנה לחבירו על פיו כאילו הלנה לו מותר.

פיון שאינו מחויב בקרן] אבל כשממתחייב בעצמו בקרן אסור ליתן ש"כר גם עבור מה שממתין לחבירו. דמה שממתין לחבירו כאילו המתין לו מדין ערב ואסור.

ודוקא בהילך זוז ואזנפי' לפלוגי זוזי פיון שאינו מתחייב בקרן. אי אפשר שיחשב לנה.

ועוד דלא שקיל מינני' יותר ממה שהלנה פינון דלא שקיל קרנא מינני'. אבל בנעשה קבלן על קרן ורבית אסור פנ"ל: ה) והא דמותר להיות ערב גרידא דהר"ן לשיטתו דערב לא חשיב לנה פלל.

ומותר למפור חוב לחבירו ומקבל אחריות הקרן ורבית עליו אם לא יפרע הלנה. ואין בזה משום קרוב לשקר דאסור.

ואפני' מקבל אחריות הקרן לבד לדעת הפוסקים וטוש"ע לקמן (סי' קע"ג). ומשום דלא חשיב קרוב לשקר אלא במקבל עסקא דאצלו הוא תובע המעות.

משא"כ במוכר שט"ח דצריף לתבוע הלנה תחילה ע"כ לא חשיב לנה פלל. אבל קבלן פינון דיכול לתבוע ממנו תחילה והוי לנה אסור.

זה דעת הר"ן: ו) אבל למה דקי"ל לקמן (סי' קע"ג) במוכר שט"ח לאסור ע"כ אין חילוק בין ערב לקבלן. ובשניהם מותר פדברי הרשב"א.

והרשב"א המתיר בקבלן אוסר במוכר שט"ח להיות המוכר ערב כמ"ש הב"י בשם תשו' הרשב"א לקמן (סי' קע"ג). ולדידני' אין ראי' מהא דמותר להיות ערב עבור גוי דערב לא חשיב לנה.

דאפי' קבלן החשיב לנה מותר. מעתה פינון דקי"ל לאסור במוכר שט"ח ע"כ מותר בקבלן פנ"ל.

אף יש לעיין בקוצב רבית דינר לחודש דיכול לסלקו בכל חודש אם מותר לקבל רבית מקבלן מאחר חודש ראשון ואילף פינון דאם הי' מסלקו בחודש ראשון לא הי' צריף לשלם רבית עוד.

נמצא שנותן רבית ע"י שממתין אליו. בשלמא בערב מותר דברירה בידו שלא לקבל החוב מהערב.

דאין חיוב על הערב רק לאחר שתבע הלנה. וכל זמן שלא תבע את הלנה הרי הערב פאיש נכרי ואינו יכול לסלק חוב הלנה.

ועי' בריב"ש (סי' קצ"ז). וכל זמן שהרבית מתרבה על הלנה הרי הוא ערב.

אבל קבלן פשם שהמלנה יכול לתובעו פן הוא יכול לסלק את המלנה. ונמצא שע"י שאינו משלם עכשיו והמלנה ממתינ לו משלם רבית אח"כ.

ויש לדמותו לדברי התוס' בסוגיא דרב מרי בר רחל דלוקח חשיב פלנה עיי"ש. ח) אף יש לדחות מתרי טעמי.

הא'.

דגם קבלן אינו יכול לפטור את הלנה בע"כ של מלנה דפרעון בע"כ שמה פרעון רק לגבי נותן. אבל למלנה המקבל לא הוי נתינה וצדיקו הלנה חייב.

ושוב גם הקבלן חייב והב'. דאף דהי' יכול לסלקו והי' נפטר מ"מ פשאינו מסלקו אינו משלם רבית עבור המתנתו.

רק עבור המתנת הלנה ומותר פדבועינו למימר לקמן. ולא דמי להא דרב מרי בר רחל דנכרי אגיל בתר משכון.

ועי' בסמ"ע (סי' ע"ב סק"י). וה"ה נכרי הלנה מישראל.

וע"כ הרבית עולה על הבית וכשקנה רבא הבית הרי הרבית עבור החוב שיש לו על הבית של רבא ולא עבור שממתין לנכרי. אבל הכא פינון שהרבית עבור שממתין לנכרי אף שאם הי' הקבלן מסלקו לא הי' פורע מותר: ט) ויש להביא ראיה לזה ממזונות האשה לבני יהודה כתובות (נ"ב:) שפותבין כל זמן שלא ירצו היתומים ליתן לה פתובתה.

ולכאורה יחשב רבית המזונות פינון שאם הי' מסלקים פתובתה לא הי' חייבין עוד ליתן לה מזונות. אלא נדאי פינון שאם לא הי' לה פתובה כלל [פגון אנוסה עי' בתוס' פתובות (נ"ד)].

(בד"ה בת. וכגון מוחלת פתובתה לבעלה למ"ד יש לה מזונות] הי' חייבין מזונות רק ע"י סילוק הפתובה נפטרינן ממזונות לא חשיב רבית דלאו אגר נטר הוא.

ה"נ בזה: י) ואף כי יש לדחות ראיה זו דחייב מזונות מתנאי פתובה והפקר ב"ד הפקר כמ"ש רש"י בענין מעות יתומים דמותבין להו בבי דינא. מ"מ נ"ל הדין כמ"ש.

מ"מ למעשה יש להחמיר פדעת הר"ן. ואפשר שגם למרדכי הסובר דאין הלנה נאמן לומר פרעתי הקבלן אסור ומידי דאורייתא הוא: סימן קצט א) שם רמ"א ואם הישראל ערב לו בעד הקרן ולא בעד הרבית אלא יש לו ליקח הרבית מן הנכרי או להיפוך שערב לו בעד הרבית ולא בעד הקרן מותר.

דין זה למד התה"ד מדברי ראב"ה דאם ישראל נעשה ערב בעד הקרן והרבית. הקרן ישלם ישראל.

והרבית לא ישלם ואפי' קני מידו עד שיפרע העכו"ם. ועי' בט"ז ששהשיג על ראיה זו.

ובנקה"כ פתב שדבריו תמוהין. ולפענ"ד נראין דברי הט"ז שאין זה ראיה דלעולם זה אסור דהוי קרוב לשכר כו' דכיון שמקבל עליו כל ההפסד ראוי להיות הרבית שלוקח מגוי שלו.

וכשלוקחו המלנה הוי רבית. ובהא דראב"ה נדאי תחילת הערבות באיסור הי' דהמלנה עבר בלא תשימון דרבית דאורייתא הוא פשהערב ישלם והערב עובר משום לפני עור: (ב) ולאחר הלואה פשישראל הערב אינו משלם הרבית רק הגוי דאין איסור רק משום קרוב לשכר דהוא אבק רבית פינון שהגוי נתחייב לישראל המלנה ולא לישראל הערב.

הרי ישראל הערב מסולק מרבית זה. ואין איסור פשלוקח המלנה הרבית מגוי דאל תקח מאתו פתיב.

ועכשיו פשלוקחו פכר הישראל מסולק מרבית זה וכאילו פכר גבה המלנה אבק רבית זה בשעת הלואה או בשעה שעלה הרבית אצל הגוי. ואבק רבית אינה יוצאה בדינין.

ע"כ בהא דראב"ה מותר בדיעבד פשישלם הגוי: ג) אבל תחילת הלואה איסור הוא מה שעושים ביניהם שהרבית מגוי יקח הישראל דזה נתינת התרבית [מה שהרבית מהגוי

יהי שינוי למלנה דמן הדין ראוי להיות של ערב שמקבל עליו הפסד] מה שהישראל הערב אין לו שום חיוב אצל הגוי רק המלנה.

ולא דמי לשאר אבק רבית דהאיסור בשעת נתינה דקונדם לכן לא הוציא הרבית מתחת ידו. אבל זה שהרבית מהגוי הישראל מסולק ממנו הרי עובר תיקף: ד) אבל בדיעבד הרבית שאצל הגוי כאילו כבר גבאו והקרו שמשלם הישראל ודאי אין איסור.

למה דקי"ל בטור (סי' קע"ז) ובש"ך שם (סק"ב) דאיסור בקרוב לשכר הוא הרינוח. ואין כן דעת הרמב"ם שהוא כתב (פ"ה מהלכות מלנה הלכה ח') בנתן קרוב לשכר כו' חולקין בין בשכר בין בהפסד.

ועי' פי"א מהלכות נחלות הלכה א'. הרי דהאיסור בקרו.

אף אנו לא קי"ל כן: ה) והא דאיתא לקמן (סי' קע"ג) במוכר שט"ח באחריות אם יעני הלנה ישלם המוכר. דאם יש בו רינוח יהי למוכר.

התם לא שינוי לומר דמשעה שמכר השט"ח הלנה מסולק מהחוב. דליתא.

שעדיין יכול למחול החוב. וכתב הריטב"א בגטין דבלוקח שט"ח שביעית משמטת אף דבירוש אין שביעית משמטת פינון שישעבוד הגוף נשאר אצל המוכר וכשלוקח גובה כאילו המוכר נוגש ויש בו משום לא יגוש וכינון דחשיב כאילו המוכר גובאו.

הרי המוכר גובאו מלנה ונותנו ללוקח וכאילו נותן המוכר דנחשב לנה בשעת גובינא ללוקח המלנה. משא"כ בנ"ד דתחילה בשעה שנתחייב נתחייב למלנה ועוד אין ללנה שום זכות בנדאי כאילו כבר גבאו דמי.

ובזה מסולק השגת הנקה"כ: ו) מ"מ אף שיש להשיב על ראית התה"ד נראה הדין מוכרח עפ"י הסכמת הפוסקים (סי' קע"ג) וכן דעת התה"ד שם במוכר שט"ח ואחריות אם יעני על המוכר חשיב קרוב לשכר.

הרי דמשום שהוא ערב על החוב חשיב כל אחריות עליו והוי לנה. והא דמוקר להיות ערב סתם לישראל עבור עפ"ם כתבנו לעיל הטעם (בסי' הקדום) משום שאינו משלם עבור שממתין לו רק עבור שממתין ללנה.

ואפתי קשה דמ"מ יאסר משום קרוב לשכר כו' אפי' פורע הגוי הרבית. כ"ש כשפורע ישראל.

ומה בכך דלא הוי אגר נטר לישראל. לא יהי אלא רינוח דעלמא שפא מהמעות שינוי לערב דנחשב לנה ואם נוטלו נותן הוי אבק רבית אלא ודאי מוכרח כתה"ד פינון שאינו נוטל המעות מיד ליד לית בי' משום קרוב לשכר דלא גזרו חכמים בכה"ג.

ומשום דקרוב לשכר אינו רק רבית דרבנו פינון דהרינוח ממעות עצמם כמ"ש הרמב"ן הובא בשטמ"ק במעות תומים: ז) וע"כ אף הערב יכול ליתן לו מכיסו פינון שאינו נותן לו עבור מה שמלנה לגוי.

והנאה זו שפא לו מחמת שהלנה לגוי שלו ואינו רבית קצוצה פינון שהנאה זו ממעותיו. אבל אם הי' קרוב לשכר אסור בזה.

היא אסור למלנה ליקח שקר עבור שהלנה לגוי דהנאה זו עצמה שינה לערב ואינו יכול לומר שנוטל מערב שקר מה שהמתין לגוי. דליתא פיון שהפסד קיבל הערב גם הריוח מה שיוכל להלוות לגוי שינה לערב וכאילו הערב עצמו הלנה לגוי.

אלא נדאי פדעת התה"ד והרמ"א וכן מוכרח מדברי הגהות אשר"י שפתב והרבית לא יפרע עד שיפרע הנכרי. מבואר דכשהנכרי פורע הרבית שרי: ח) ומה שהקשה בט"ז מהא דסי' ק"ס שאסור לומר פלוני יתן רבית עבורי וה"נ הישראל שלוף דוץ הוא הלנה ואומר נכרי יתן רבית עבורי.

לק"מ דשם דוקא שאומר עבורי. וכן במקור דין בהרא"ש שאמר פלוני יתן עבור אהובתי אסור דשלוחו הוא אבל הכא הנכרי משלם למלנה מחמת שמלנה לו המעות שאלמלא היא קוצב לו הגוי רבית לא היא מלנה.

וסברת הט"ז נראה בזה פיון דישאל הוי לנה על הקרן ממילא חשיב מלנה לנכרי והנכרי כשפורע הרבית מחמת שמלנה לו ישראל הלנה הוא פורע. נמצא שנותן למלנה מחמת ישראל הלנה.

אבל אין זה מוכרח דמ"מ לא היא ישראל המלנה מלנה לו אם לא היא קוצב לו רבית ומחמת הלנאה הוא נותן. וקם דינא דהרמ"א: ט) מכל מקום לדעת הר"ן דערב לא חשיב לנה פלל אין ראי' פלל מערב.

ונראה לאסור פדעת הט"ז. אלא דאנו לא קי"ל הכי בפרט ברבית דרבנו פשיטא דאין לחוש לדעת נדחית בפוסקים: י) שם ברמ"א או להיפוך שערב לו בעד הרבית ולא בעד הקרן.

הט"ז הקשה מדברי בעה"ת דכינון שצריך ליתן לו דבר קצוב פל זמן שהגוי חייב נקרא הוא עצמו לנה. ויפה פינון בזה בחו"ד לסלק בין אינו יכול לתבוע פלל דאסור.

ונה דין בעה"ת. אבל אם יכול לתבוע הקרן מגוי הוא כערב דעלמא ומותר עיי"ש.

והוא נכון לפימ"ש לעיל (סי' הקדום) דערב ג"כ חשיב לנה וטעם היתר ערב משום דאגר נטר הלנה הוא פורע לא אגר נטר דידו'. וה"נ בזה פיון שהוא אינו חייב קרן רק הגוי הרי אגר נטר הגוי הוא פורע.

ומה"ט פתבנו שם להתיר גם בקבלן. ואף שדעת הש"ך לאסור בקבלן.

בנ"ד עדיף טפי דבקבלן יש לאסור לשיטת המרדכי דקבלן לנה בפ"ע אפי' הלנה פטור אבל בנ"ד שרי: יא) מכל מקום לדעת הר"ן האוסר בקבלן דס"ל בפ' הנזקין דקבלן חובו של לנה פורע. ומוכח שדעתו שפל שהישראל לנה שאחריות המעות עליו אפי' ליתן שקר עבור שממתין לאחר הני רבית.

ה"ה בנ"ד הני רבית פיון דישאל ג"כ שם לנה שפורע דינר בכל חודש. ואף שהוא מחמת שהגוי חייב הלא קבלן ג"כ מחמת הלנה הוא פורע להר"ן ואסור.

ולדינא הואיל ומידי דאורייתא הוא המחמיר בזה לא הפסיד ותע"ב: סימן ר א) בט"ז שם (סק"ג) העלה דמותר ליתן שקר לאחר שינה' ע"ק בעדו אפי' לרש"י האוסר בערב קבלן.

ובחוו"ד פתב דתמויה טובא דאפי' לומר הי' ע"ק ונאשלם לה מה שתפסיד אסור כ"ש שירויס.

ולפענ"ד דברי הט"ז ברורים. דלקאורה צריף להבין שיטת רש"י דאפי' ע"ק סתם תשיב מלנה נגד הלנה פאילו המלנה הלנה המעות לקבלו והקבלו ללנה.

שקרי הלנה נתחייב למלנה כמו הקבלו. ולמה יעלה הקבלו על הלנה שיתקשב הוא הלנה על המעות.

וכיון ששניהם שוים בחיוב. ודאי ראוי שיתקשב לנה מי שלקח המעות ממלנה: (ב) וצ"ל דכיון שהתנה ממי שירצה יפרע.

ע"כ מי שפורע לבסוף הוא הלנה למפרע שפך הי' התנאי שהמלנה בידו לעשות לנה מי שירצה. וכשנפרע מן הקבלו לבסוף אגלאי מילתא שהוא הלנה.

וע"כ דוקא בקבלו על חוב ברבית אסור אם פרע הקבלו וחוזר ונפרע מן הלנה. שהקבלו אינו נוטל רבית מלנה רק אם פרע הקבלו שנעשה למפרע לנה ומלנה.

ובשכר שמלנה נוטל רבית: (ג) בנותן שכר לקבלו ששכר שהוא לוקח אף אבל אם לבסוף יפרע הלנה ולא קבלו. נמצא ששכר שהוא ע"כ אינו בשביל הלנאה.

שקרי אפי' אין הקבלו מלנה נוטל השכר. ע"כ אפי' פרע הקבלו אין אסור.

דמ"מ השכר אינו רבית עבור מה שהלנה לו. רק משום שנעשה קבלו בעדו.

דהא קמן אפי' אין הקבלו מלנה כלל ללנה נוטל השכר. ונה ברור ופשוט.

ולא הוצרכתי לכותבו לולי שהחוו"ד נתקשה בזה: (ד) אף דברי הנקה"כ שהתיר גם בנותן שטר עבורו קשה להבין דנה דומה לאומר לאחר לנה מעות בחנם והלנה לי ברבית. ומ"מ י"ל גם בזה שהמלנה נוטל השטר מהאחר רק למשכון שאם לא יפרע לו הלנה מעצמו לא יצטרף לרד עם הלנה בדינא ומ"מ אם לבסוף פרעו הלנה בעצמו לא נתחייב אלו מי שנמתן לו השטר.

ומ"מ נוטל השכר. וא"כ מוכח שהשכר אינו עבור מה שהלנה לו: סימן רא א) שם ש"ף סק"ה אהא דמתיר רמ"א שערב לו בעד הרבית ולא בעד הקרו פתב הנש"ף ובדקנו מידו ב"ח.

משום דאל"כ הוי ערב שלא בשעת מתן מעות לגבי הרבית עיי"ש. ודבריו תמוהין דלמה לא יחשב כשעת מתן מעות שהיית מעותיו ביד נכרי וכמו הערב בעד שכירות.

ובאהע"ז (סי' כ"ט ס"ב) בהגה"ה בשם הרשב"א הלנה מנה לפלוני ואתקדש אני לה מקודשת אבל אם אמרה הרויח זמן לפלוני וקדשה בו אינה מקודשת עיי"ש בט"ז וב"ש וח"מ. הרי דהלנאה כשעת מתן מעות דהא שם החוב משלם הלנה ואינה מקדשה רק בשכירות המעות: (ב) ומה שהביא הנש"ף ראי' מהמרדכי.

לפענ"ד אינו ראי' דהמרדכי מירי כשערב לו על הקרו ועל הרבית כמבואר בדבריו להדיא. ובזה נדאי אי אפשר לומר שהוציא יותר ממה שהלנה כשיעור הקרו.

אָבֵל בְּעָרֵב לֹו עַל הַרְבִּית לְבַד פְּשִׁיטָא דְחָשִׁיב כְּשַׁעַת מִתָּן מְעוֹת וְכַמְפוֹרֶשׁ בְּרַמ"א
בִּאֵהָע"ז הַנ"ל: ג) וּמָה שֶׁכָּתַב שֵׁם הַרְשֵׁב"א דְבִהְרוּיִח זְמַן לְפִלוֹנֵי אֵינָהּ מְקוֹדֶשֶׁת. וְתָמָּה
ע"ז הַח"מ וְהַט"ז וְהַב"ש עֵי"ש, וּלְפַעַנ"ד נִרְאֶה עַפ"י דְבָרֵי הַירוּשְׁלָמִי הַמְבַטֵּל כִּיסוּ שֶׁל
חֲבִירוֹ פֶּטוּר דְחָשִׁיב גְּרָמָא בְּנִזְקִין.

וְהָרִי חַיִּיב עָרֵב הוּא מְשוּם שֶׁעַל פִּיּו הוֹצִיא. וְע"כ יֵשׁ מְחַיִּיבִין אִפִּי' בְּאוֹמֵר זְרוּק מְנָה לַיָּם
וְאֶתְחַיֵּיב אֲנִי לָהּ.

וְהֵכָא לֹא חָשִׁיב עַל פִּיּו הוֹצִיא מָה שֶׁהִי יָכוֹל לְהִרְוִיחַ בְּמַעוֹת פְּדָבְרֵי יְרוּשְׁלָמִי הַנ"ל. אָבֵל
בְּהִרְוִיחַ לָהּ זְמַן שֶׁפִּיר מְקוֹדֶשֶׁת דְחָשִׁיב הַנָּאָה מָה שֶׁתוּכַל לְהִרְוִיחַ בְּמַעוֹת.

מִשָּׂא"כ בְּעָרֵב דָּאִין חַיִּיב מְשוּם הַנָּאָה דִּינָהּ. שֶׁהָרִי לֹא הִגִּיעַ לִיָּדָה כְּלוּם רַק מְשוּם
שֶׁהוֹצִיא מְמוֹן עַל פִּי'.

וּמָה שֶׁהִי יָכוֹל לְהִרְוִיחַ לֹא חָשִׁיב הוֹצִיא: ד) וְעֵינֵן רַמְבַּ"ן בְּמַכּוֹת בְּמַתְנֵי דְמַעֲדִין אֵת
אִישׁ פְּלוֹנֵי שֶׁהוּא חָיִיב לְחֲבִירוֹ אֶלְף זֹז וְהוּא אוֹמֵר מִכָּאן וְעַד עֶשְׂרֵת שָׁנִים וְנִמְצָאוּ זוֹמְמִים
אוֹמְדִין כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִיתֵּן וְיִהְיוּ בְּיָדוֹ אֶלְף זֹז מִכָּאן וְעַד עֶשְׂרֵת שָׁנִים.

וְהַקְשָׁה הַרַמְבַּ"ן כִּינּוּן דְקַמּוּדָה דְאִיכָּא גְבִי' אֶלְפֵי זֹזֵי הֵנִי מֵאֵי עֶבְדוֹ רֵנוּחָא דְרוּחַ מִכָּאן
וְעַד עֶשְׂרֵת שָׁנִים לֹא יֵהָא אֶלָּא דְגִזְלוֹ מִיְגִי' וְהַתְנֵן כָּל הַגִּזְלָנִים מְשַׁלְמִים כְּשַׁעַת הַגִּזְלוֹ
וְכַדְאָמְרִינּוּ בִירוּשְׁלָמִי הַמְבַטֵּל כִּיסוּ שֶׁל חֲבִירוֹ פֶּטוּר.

וְלֹאוּ קוּשְׁיָא הוּא דְהֵכָא כִּינּוּן דְהַשְׁתָּא לֹא מְחַיֵּיב לִי כְּלוּם כִּמָּאן דְמַפְסְדֵי מִיְגִי' אֶלְפָא זֹזֵי
דְמִי וּמְנַפִּין לִי דְפָרְעוּ הָאֵי שֶׁיַּעֲבֹדָא דְאִיכָּא עֲלֵי' עַכ"ד. וְע"כ בְּהִרְוִיחַ זְמַן לְאַחַר לֹא
חָשִׁיב עַל פִּיּו הוֹצִיא דְהָנִי רַק מְנִיעַת רֵינוּחַ וְכַנ"ל.

אָבֵל בְּהַלְוָה לְאַחַר מְנָה שֶׁפִּיר חָשִׁיב עַל פִּיּו הוֹצִיא שֶׁהָרִי הוֹצִיא עֲכָשְׁיוֹ כָּל הַמְמוֹן עַל
פִּיּו. וּמְנַפִּין מְנָה מָה שֶׁשָּׁנָה הַחוּב וְעַדִּין נִשְׂאָר פְּרוּטָה שֶׁהוֹצִיא עַל פִּיּו.

אָבֵל בְּהִרְוִיחַ זְמַן לֹא הוֹצִיא שׁוּם מְמוֹן שָׁגַם מִתְחִילָה רַק חוּב הִי' לֹו. וְאִף עֲכָשְׁיוֹ הוּא [אָף
דַּעַת הַרִיטְב"א בְּשֵׁם הָרֵא"ה שֶׁם דְהַמוּכָר שֵׁט"ח וְהִרְוִיחַ זְמַן לְלוֹנָה חָיִיב לְשַׁלֵּם לְלוֹקַח
כַּמָּה הַחוּב שָׁנָה פְּחוּת מְזִה: ה) נִחְזָר לְדַבְרֵי הַפְּרָדְכֵי דַע"כ אִם עָרֵב בְּעַד הַקְּרָן וְהִרְבִּית
הָרִי בְּשַׁעַת הַלְוָאָה לֹא הוֹצִיא רַק כְּשִׁיעוֹר הַקְּרָן וְאִי אֶפְשָׁר דְבְּכָל יוֹם שֶׁשׁוּהָא הַמְעוֹת
אֶצֶּל הַלְוָה חָשִׁיב כְּשַׁעַת מִתָּן מְעוֹת לְגַבֵּי הַרְבִּית וְיִתְחַיֵּיב אֹז.

דְּלִיתָא דְשׁוּב חָשִׁיב רַק כְּהִרְוִיחַ זְמַן דְלֹא מְחַיֵּיב מִדִּין עָרֵב פְּדָבְרֵי הַרְשֵׁב"א הַנ"ל. אָבֵל
בְּנִתְעָרֵב רַק בְּעַד הַרְבִּית בְּשַׁעַת הַלְוָאָה שֶׁפִּיר חָשִׁיב עַל פִּיּו הוֹצִיא כָּל הַמְמוֹן וּמְנַפִּין מָה
שֶׁשָּׁנָה הַחוּב [וְאִף אִם אֵין פְּחַת שׁוּוֵי הַחוּב מִהַמְעוֹת בְּעֵין כְּשִׁיעוֹר רַבִּית.

מ"מ יוֹכֵל לֹאמֵר לְדִידֵי אֵינּוּ שָׁנָה יוֹתֵר. וְכַמּוֹ בְּמוּכָר חֶפֶץ וְהַעֲמִיד לֹו עָרֵב דְמִתְחַיֵּיב לְשַׁלֵּם
כְּמוֹ שֶׁשֵׁם הַמְקַח וְאִף אִם אֵין שׁוּמְתוֹ עַל שַׁעַר בְּשׁוּק כְּף: ו) וְאוֹלֵי דַעַת הַש"ף כִּינּוּן
דְּחַיִּיב רַבִּית בְּכָל יוֹם מִתְרַבֶּה וְכַמ"ש הַרְשֵׁב"א בְּתַשׁוּ' (סִי' ר"כ) וְהוּבָא לְעֵיל סִי' קל"ט
בְּשִׁכִּירוֹת מְעוֹתָיו וְאִז הָנִי שֶׁלֹא בְּשַׁעַת מִתָּן מְעוֹת.

ובזה יפּוּרשׁ דְבַרֵי הַשֵּׁ"ה דָּאם זָקף הַקְּרָן וְהַרְבִּית בְּיַחַד דְחָשִׁיב הַכֹּל כְּקָרָן כְּפִשׁוּטוֹ אִפִּי
נִתְעַרַב בְּשַׁעַת הַלְוָאָה. דְכִינּוּן דְזָקף הַרְבִּית עִם הַקְּרָן הָרִי נִתְחַיֵּיב לֹא תִיָּקֵף וְאִז הָוִי שְׁעַת
מִתֵּן מְעוֹת כִּינּוּן שְׁלֵא נִתְעַרַב לֹא רַק בְּעַד הַרְבִּית.

וּא"צ לְדְבַרֵי הַחוּו"ד שְׁפִתָּב דְמִיָּגְרִי שְׁלֵאֲחַר שְׁנִתְעַרַב לֹא הָוִי קְרָן וְרַבִּית נִכְנָס עַרְב בְּעַדוֹ
וּפְטָר הָוִי עַל פִּיּו. וּלְפַמ"ש א"צ לְזָה.

מִיָּהוּ בְנִכְנָס עַרְב בְּעַד הַקְּרָן וְהַרְבִּית יִחַדְדֵּי בְזָה צְדָקוֹ דְבַרֵי הַחוּו"ד דְדוֹקָא בְּנִתְחַיֵּיב
בְּעַרְבוֹת הַנְּכָרִי תַחֲזִיקָה כְּנ"ל: ז) וְרִאִיתִי לַהַחוּו"ד שְׁעֵמֵד עַל הַשֵּׁ"ה דְלָמָּה חָשַׁב שְׁלֵא
בְשַׁעַת מִתֵּן מְעוֹת.

מ"ש מְשַׁכִּירוֹת מְטַלְטְלִין. וְתִירַץ דְשִׁאֲנִי שְׁכִירוֹת מְטַלְטְלִין דְחָשִׁיב מְוַחֲזָק כְּמוֹ בִּש"ס ב"ב
(דף קכ"ד).

(פָּרָה מְוַחֲפָרַת וּמְשַׁפָּרַת מִשֵּׂא"כ רַבִּית דְהָוִי רָאוּי דְאִין הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּרַבִּית.
וּבמַחֲכ"ת הָרָמָה תִּקְפָּה עָלָיו מְשַׁנְתוֹ דְהֵתָם לֹא אֲמַרִינּוּ אֶלָּא דְפָרָה מְוַחֲפָרַת עֲצָמָה חָשִׁיבָה
מְוַחֲזָק אֶבֶל לֹא הַשְׁכִּירוֹת וּכ"כ הַמְחַבֵּר הִזָּה עֲצָמוֹ בַּח' לַח"מ בְּפִשְׁיֻטוֹת: ח) אָף לְפַמ"ש
הַחֲזִילוֹק כְּפִשׁוּטוֹ דְהָקָא בְּשַׁעָה שְׁחַל חַיִּיב רַבִּית כְּבָר הַמְעוֹת שֶׁל הַלְוָה.

וְלֹא חָשִׁיב עַל פִּיּו הוֹצִיא דְהָוִי מְבַטֵּל פִּיסוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ. אֶבֶל בְּשַׁכִּירוֹת מְטַלְטְלִין חָשִׁיב
חֲסָרִי מְמוֹנָא כְּמ"ש הָרִי"ף דְאָפִי חָצַר דְקִיָּמָא לְאֲגָרָא וְגִבְרָא דְלֹא עֵבִיד לְמִיגַר חָיִיב
דְחֲסָרִי מְמוֹנָא יַע"ש בְּהָרָא"ש.

וַע"כ כָּל שְׁעָה שְׁדָר בּוֹ כְּשַׁעַת מִתֵּן מְעוֹת דְהָא חָשִׁיב חֲסָרוֹן כְּדְבַרֵי הָרִי"ף. מִשֵּׂא"כ הָקָא
שֵׂא"כ אִינוּ מְשַׁתְּמָשׁ בְּמְעוֹתָיו כָּלֵל.

וְעַל הַהַלְוָאָה אִינוּ הַחַיִּיב כְּדְבַרֵי הַרְשָׁב"א הַנֶּ"ל דְהַחַיִּיב בְּכֹל יוֹם וְיוֹם בְּשַׁכִּירוֹת מְעוֹתָיו.
וַע"כ אִין בְּזָה חַיִּיב עַרְב.

וְעַדִּינּוּן צ"ע בְּזָה: ט) וּלְפַמ"ש נִרְאָה דְיֵישׁ לְפַקְפֵּק בְּמ"ש לְעֵיל לְאַסּוֹר לְמַפּוֹר חוֹב שְׁיֵישׁ לֹא
עַל נְכָרִי בְּרַבִּית לִישְׁרָאֵל וְשִׁשְׁלָם לֹא לְאַחַר זְמַן כְּשִׁיעוֹר הַקְּרָן וְהַרְבִּית שְׁהִי לֹא לִיטְוֹל
מְנָכְרִי. וְרִאִיתִי מִדְבַרֵי הַשֵּׁ"ה סָק"י.

וְלַהַנֶּ"ל יֵישׁ לְדַחוֹת דְהֵתָם שְׁפָטָר הַנְּכָרִי הָוִי רַק מְנִיעַת רִינּוֹחַ וְהָוִי רַבִּית דְמָה שְׁפָטָר הַנְּכָרִי
מְרַבִּית הַעֲתִיד לְבֹא לֹא חָשִׁיב עַל פִּיּו הוֹצִיא. מִשֵּׂא"כ הָקָא שְׁמִכְר לֹא זְכוּת זָה וְלִדְיִדְקִי
חָשִׁיב מְמוֹן כְּמוֹ בְּאֵרוֹס לָהּ זִמְנָא דְלִדְיִדָה חָשִׁיב הַנָּאָה וּמ"מ בְּאֵרוֹס לְאַחַר לֹא חָשִׁיב עַל
פִּיּו הוֹצִיא.

וּמ"מ נִרְאָה לְאַסּוֹר: סִימָן רַב א) סִי קַע"א מְחַבֵּר יִשְׂרָאֵל שְׁלֹנָה מְעוֹת מְנָכְרִי בְּרַבִּית
וְזָקְפֵן עָלָיו בְּמַלְוָה וְנִתְגַּיֵּיר אִם עַד שְׁלֵא נִתְגַּיֵּיר זָקְפֵן עָלָיו בְּמַלְוָה גּוֹבָה קְרָן וְרַבִּית. וְכַתְּב
הַשֵּׁ"ה סָק"א אִפִּי הַרְבִּית שְׁעָלָה אַחַר שְׁנִתְגַּיֵּיר דְמְשַׁעָה שְׁזָקְפוֹ עָלָיו בְּמַלְוָה הו"ל כְּלוֹ
קְרָן עִי"ש.

וּבְרַש"י בְּסוּגָיָא מְשַׁמַּע דְלֹא מְהַיֵּי זְקִיפָה אֶלָּא לְרַבִּית שְׁעָלָה כְּבָר קוֹדֵם הַזְקִיפָה אֶבֶל
רַבִּית שְׁעָלָה אַח"כ אִפִּי קוֹדֵם שְׁנִתְגַּיֵּיר לֹא מְהַיֵּי. וְז"ל רַש"י "לְאַחַר זְמַן" חִיָּשֵׁב עֲמוֹ עַל

הקרון ועל הרבית וכתב על הפל שטר ביחד דמשעצה שזקפו הו"ל פגבוי הנה שכתב לאחר זמן דוקא: ב) והטעם בזה.

דהנה מ"ש דהוי פגבוי הפירוש דהוי פאילו גבאם וחדר והלום לו וכמ"ש רש"י (ע"ז): בד"ה ונהרני נושה בו וז"ל דכיון שעשעאם עליו מלנה הוי פאילו נטלם והלום עיי"ש. ועי' בתולדות אדם (סי' ב').

ואף שלא כתב הלנה לו שטר ואין הלנה מחויב רק מפח המקח ובמה יחשב הלנאה. צ"ל דמוחל לו דמי המקח ועבור שמחל לו נתחייב שנית ע"כ חשיב שפכר נפרע כל דמי המקח.

ועי' בתומים (סי' קכ"ט סקי"ז). וה"נ בנ"ד פשפכר נתחייב רבית ואח"כ עשעאם מלנה. חשיב פאילו מחל לו הרבית ועבור זה כתב לו שטר. אבל קודם שעלה הרבית אף שע"י שטר נתחייב הפל.

מ"מ אי אפשר לומר שנתחייב עבור שמחל לו הרבית. שהרי קודם השטר לא נתחייב לו רבית כלל.

וא"כ כתיבת שטר זה הי' רק עבור המתנת המעות. ואף דמ"מ לא הוי רבית גמור כיון שנתחייב קודם שנתגזיר.

מ"מ לא עדיף מרבית שעלה קודם שנתגזיר ולא זקפן במלנה דאסור מדרבנן כיון ששם רבית על החוב ובשעת גובינא פכר נתגזיר. וה"נ שם רבית עליו כנ"ל לדעת רש"י: ג) וידעת התה"ד שהביא הש"ך.

צ"ל דשטר שנותן למלנה הוא כמו פסוק. וכאילו הקדים לו שכר רבית.

ולא חשיב שנתחייב לו שכר מעותיו רק חיוב גרידא הוא. אלא שחיוב זה עשה עליו עבור שהלנה לו ולא שההלנאה עשה חיוב זה.

ואינו דומה לשטר רבית דעלמא שנתחייב ליתן לו שכר מעותיו. אבל זה חיוב גרידא שנתחייב בשטר לא משכר המתנת המעות.

וכאילו נתן לו שט"ח דאחרים בשכר רבית. דהוי פרעון רבית וכבר גבהו.

כמו כן נתן לו שטר על עצמו בפרעון רבית דחשיב שפכר גבה הרבית. דשטר זה במקום פסוק.

ושוב אין החיוב רק מפח השטר לא מפח התנת המעות: ד) וכן משמע בחו"מ (סי' ס"ו סעיף י"ח) במוכר שט"ח שלא בקנין המועיל וכבר גבאם הלוקח או זקפם עלי' הלוקח במלנה פאילו פכר גבה וא"צ הלנה לשלם שנית למוכר.

והתם א"א לומר שמחל הלוקח דמחילתו לא מהני מידי דאינו שלו רק גבי מהני דלנה נתן ברשות מלנה המוכר. אבל מחילת הלוקח לא מהני מידי.

וע"כ דשטר שנותן לנה ללוקח פאילו נתן מעות בפרעון: ה) ומ"מ יש נ"מ בין זקפן במלנה לאחר שעלה הרבית בין זקפן תחילה. דאם זקפן אח"כ מהני אפי' בע"פ [כדמוכח בריש"י (דף ע"ז:) ה"ל] דמחילה א"צ קנין ובשכר המחילה נתחייב לו.

אבל בזקפן תחילה דלאו משום מחילה אתינו עלה אלא שנתחייב לו חיוב גרידא פנ"ל. ואי בע"פ במה נתחייב לו ודו"ק: ו) ובהכי ניחא לנישב מה דק"ל לדעת תה"ד דמשמע מדבריו דאפי' כתוב בשטר שהלנה בניסן י' ליטרין בט"ו לשלם בשבט חשיב זקיפה עיי"ש.

וכן משמע מהרא"י שהביא המרדכי. ובמרדכי תלה הטעם משום שלא הי' יכול לסלקו אחר הזקיפה בקרן לחוד.

ובנדאי אפי' כתוב בשטר י' בט"ו אינו יכול לסלקו בתוך הזמן בפחות מט"ו. דומה למשפיר בית לשנה שאין ביז השוכר לצאת בתוך שנתו לגרוע השכירות.

והנה מבואר מדברי תה"ד דהלנה לו מאה במאה ועשרים חשיב הפל קרן וכאילו פרע לו כל המאה ועשרים וחזר ונהלום. וקשה מה מסופק הש"ס ריש איזהו נשף בהלנאה מאה במאה ועשרים והולו אח"כ שעמדו מאה ועשרים במאה אם בטר בסוף אזלינו ולא הני רבית.

הלא חשיב פאילו פרע הרבית בשעת הינוקר. ואף לפימ"ש במק"א דאינו עובר על הרבית אא"כ גבה הקרן.

והקא הרי הקרן נפחת בשעת פרעון. מ"מ פיון דקנימי מאה ועשרים במאה המאה שנה יותר משמונים לפי חשבון ונשאר רבית שנים ושלוש דוק ותשפח אף צ"ל שדין התה"ד רק בשטר כמפורש בתשו' שם שכתב ונ"ל וא"כ אין תקנה להקנות כתב הנזקף כו' הרי דבכתב מיירי ובש"ס במלנה על פה: ז) ובעיקר הדין שמשמע בתה"ד דהלנה י' בט"ו חשיב זקיפה ונתחייב הפל מתחילה.

חולק על זה הרשב"א בתשו' המיוחסת (סי' רכ"ג) שכתב דכל שהלנה מאה במאה ועשרים לא אמרינו שנתחייב תחילה בכל המאה ועשרים. אלא שכירות מעותיו נתרבה בכל יום ויום.

ובאמת צריך להבין מאין למד התה"ד מהרא"ש דבכהאי גוונא חשיב זקיפה. ובשלמא בנכתב בשטר הקרן והרבית בהלנאה אחת מוכח דנחשב אצלם שפרע הרבית וחזר ונהלום.

אבל בנכתב בהלנאה רק הקרן רק שפלל הקרן עם הרבית בסוף אחד לפרעון. מאין הרגלים דנחשב הרבית פאילו כבר גבה אותם.

וא"כ דלא נחשב פאילו כבר גבאם אפשר לומר דלא נתחייב פלל מתחילה הרבית ודוקא בהא דהרא"ש דנחשב שפרע הרבית תחלה בשטר שנתן משא"כ בזה: ח) ובגידון המרדכי שהובא לעיל ברמ"א (סוף סי' ק"ע) דאם זקף הרבית עם הקרן חשיב ערב בשעת מתן מעות [כשפטר הנכרי] גם על הרבית.

בְּזֶה נִרְאָה שְׂאִין חִילּוּק דְאָפִי נִכְתָּב בְּשֵׁטֶר הַלְוָאָה עֲשָׂרָה לְפָרוּעַ לְזִמְנָן פְּלוּנִי שְׁנִים עֲשָׂרָה
חֲשִׁיב בְּשַׁעַת מִתְּנָן מְעוֹת גַּם עַל הַרְבִּית. שְׁהָרִי מִפְּנֵי הַטַּעַם בְּרָאָבִין דְּלֹא חֲשִׁיב בְּשַׁעַת
מִתְּנָן מְעוֹת עַל הַרְבִּית דְּלֹא חֲשִׁיב עַל פִּיּוּ הוֹצִיא דְאֶפְשָׁר שְׁלֵא הִי מוֹצֵא מִי שְׁיִלְוָה אֲצִלוּ.

אָבֵל זֶה שְׁפָכֵר הַלְוָה אוֹתָם לְנִכְרִי וְהַנְּכָרִי לֹא הִי יָכוֹל לְסַלְקוּ הָרִי הַזִּיקָא וְחֲשִׁיב עַל פִּיּוּ
הוֹצִיא אַף שְׁלֵא נִתְחַיֵּיב תְּחִילָה הַרְבִּית: ט מ"מ לְדִינָא נִרְאָה דְּבִכְהֵאִי גּוֹנוֹנָא לֹא הִי רְבִית
קְצוּצָה פִּיּוֹן שְׁלֵא הִי יָכוֹל הַמְלִיָּה לְתוֹבְעוּ אַחַר שְׁנִתְגַּיֵּיר וְהַלְוָה לֹא הִי יָכוֹל לְסַלְקוּ ג"כ
לֹא חֲשִׁיב קְצוּצָה אַחַר שְׁנִתְגַּיֵּיר.

אָבֵל מ"מ הִי אָבֵק רְבִית: י) שְׁם ש"ך (סק"ב) דְּרְבִית שְׁעָלָה קוֹדֵם שְׁנִתְגַּיֵּיר הִי רַק
רְבִית דְּרַבְּנָן. וּבְשֵׁטֶר מ"ק בְּשֵׁם רִשְׁבִּי"א דְּרַק מְשׁוּם מְרֵאִית עֵינָן.

וְקָשָׁה לִי פִּיּוֹן דְּזַקִּיפָה הִי כְּפָרְעוֹן הו"ל כְּאִילוּ כְּבָר גְּבָאוּ וְאָבֵק רְבִית אֵינָה יוֹצֵאָה בְּדִינָא
וּכ"ש בְּזֶה שְׁרַק מְשׁוּם מְרֵאִית עֵינָן. וְא"כ אִם זְקָפוּ בְּמַלְוָה אַחַר שְׁנִתְגַּיֵּיר נְמִי יוֹעִיל בְּרְבִית
שְׁעָלָה קוֹדֵם שְׁנִתְגַּיֵּיר וְאִין לֹא מְרֵאִי הִיא דְּלֹא גְּבָה מִמֶּשׁ רַק זְקָפוּ דְּכַגְבוּי אָבֵל לֹא
גְּבָה מִמֶּשׁ.

שְׁהָרִי בַגְמ' (ס"ב.) אֲמַרִינָן דְּלִמ"ד שְׁטֵר הָעוֹמֵד לְגַבּוֹת כְּגַבּוּי דְּמִי.

וּס"ל ג"כ רְבִית קְצוּצָה אֵינָה יוֹצֵאָה בְּדִינָא אַף לְכַתְחִילָה גּוֹבָה. וְה"ה זְקָפוּ דְּכַגְבוּי בְּאָבֵק
רְבִית לְדִינָן: יא) וּלְפִי הָרֵאשׁוֹן שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל בָּאוֹת ה' וְא"ו בְּקָפוּ דְּהִינָנוּ בַע"פ וּבְשֵׁכֶר
מְחִילָה לְתַתִּיב לוּ.

י"ל בְּזֶה שְׁלַכְתְּחִילָה לֹא הִי מְחֻיָּב לְשַׁלֵּם לוֹ אַחַר שְׁנִתְגַּיֵּיר אִין הַמְּחִילָה אֲצִלוּ הַנָּאָה שְׁל
פְּלוּם וְלֹא נִתְחַיֵּיב לוֹ דְּבָר עֲבוּר הַמְּחִילָה וְלֹא חֲשִׁיב זְקָפוּ בְּמַלְוָה פְּלִל. אַף לְפִי הַב' זְקָפוּ
שְׁפַתְבִּי לוֹ לְוָה שְׁטֵר וּכְפִירָש"י אִפִּי אַחַר שְׁנִתְגַּיֵּיר יוֹעִיל לְרְבִית שְׁעָלָה קוֹדֵם שְׁנִתְגַּיֵּיר:
יב) וְנִרְאָה מְשׁוּם דְּזַקִּיפָה לֹא הִי כְּפָרְעוֹן רַק לְרְבִית שְׁתַּחֲחִילָה לֹא הִי מְלָנָה וְעֲשָׂאוּ מְלָנָה
מִשְׂא"כ הַקָּרוֹן שְׁגַם תְּחִילָה מְלָנָה הִי לֹא הִי זְקִיפָא מִיִּלְתָּא וְקִי"ל (בְּסִי' קס"ו) פְּדַעַת
רְבִינוּ אֲפָרִים וְרֵא"ש דְּדוֹקָא בְּמִשְׁפַּתָּא אֲמַרִינָן סְלוּקִי בְּלֹא זוּזִי אֲפּוֹקִי מִיְּנִי הוּא וְלֹא
בְּחוּב דְּעֻלְמָא.

וְהִינָנוּ דְּתַנִּי בְּבִרְיָתָא וּבְפּוֹסְקִים גּוֹבָה הַקָּרוֹן כּו' וְלְכַאוּרָה קָרוֹן מַה בְּעֵי הִיא. וּלְפַמ"ש
נִיחָא דְּכָל הַחִילּוּק בֵּינָן זְקָפוּ קוֹדֵם לְזְקָפוּ אַח"כ מְשׁוּם הַקָּרוֹן דְּעִדִּינָן לֹא גְּבָהוּ וְדו"ק: סִימָן
ר ג א) סִי' קע"ב מְחַבֵּר סְעִיף א' וְכֵן אִם הַתְּנָה בְּעַל הַקָּרְקַע עֲמוּ שְׁבָכֵל זְמַן שְׁיִרְצָה הַלְוָה
לְסַלְקוּ וְכו' יַחְזִיר לוֹ שְׂאָר הַדָּמִים וְיִסְתַּלַּק מִתְּרַם שְׂמַאֲחַר שְׂאִין כַּח בְּיַד הַמְּלָנָה לְגַבּוֹת
מְחוּבּוּ פְּלוּם וְלַהֲחִזִּיר הַקָּרְקַע לְלָנָה אֵינּוּ אֵלָא שְׁכִירוֹת.

וְלְכַאוּרָה קָשָׁה ע"ז מְבַתִּי עָרִי חוּמָה דְּאֲמַרִינָן בְּעַרְכִּין (ל"א) רְבִית גְּמוּרָה הִיא וְהַתּוֹרָה
הַתִּירָה. וּבְאֲמַת רִש"י פִּירָשׁ שְׁם דְּבָהָא פְּלִיגִי תַנָּא דְּמַתְנִי עִם תַּנָּא בְּרֵא דְּתַנָּא דְּמַתְנִי
סוֹבֵר דְּמְכִירָה הוּא.

וְכֵן דַּעַת בַּע"ת (שְׁעַר נ' ח"א) דְּזֶה בְּאֲמַת טַעַם הָיִתֵּר בְּתִי עָרִי חוּמָה דְּמְכִירָה הוּא: ב)
אֵיבְרָא דְּאֲפַתִּי קָשָׁה מְהָא דְּלִקְמוֹן (סִי' קע"ד סְעִיף א') מְכַר לוֹ בֵּית מְכַר לוֹ שְׁדָה וְאָמַר לוֹ
לְכַשְׂיָהּ לִי מְעוֹת הַחִזִּירָם לִי חֲשִׁיב צַד אֶחָד בְּרְבִית.

ולא אמרינן דתחילתה מכירה הי' נאח"פ חוזר ומוכרו לו. וע"כ לחלק דוקא בתי ערי חומה דאינו לנה וגואל רק אם השיגה ידו ונגאל.

ע"כ לאו שיעבודא דממונא לחוד אית לי גבי'. דא"כ מה איכפת לי איזה ממון הוא נותן לו אם משלו או לנה.

משא"כ ביקא דכשיהי' לו מעות החזירם לי לאו מכירה הוא. נאף דאינו יכול לתובעו חשיב רבית.

וא"כ יקשה במשפנתא דסורא נמי פיון דיכול לפדותו יחשב רבית ג) וצ"ל דוקא במשפנתא בנכיינתא דאפי' יכול לתובעו לאו רבית דאורייתא הוא ע"כ מקילינן כשאינו יכול לתובעו.

משא"כ ביקא דבע"ח. ולכשיהי' לי מעות החזירם לי דבלא נכיינתא דאורייתא הוא לרי"ף וראב"ד ורשב"א.

נאפי' לרמב"ם דבשדה בלא נכיינתא אינו אלא אבק רבית. מ"מ ביקא דלכשיהי' לי מעות החזירם לי מפורש ברמב"ם דהוי רבית קצוצה עיי"ש (פ"ו הלכה ה') ויתבאר לפנינו שכן דעת רש"י ג"כ ע"כ אף אם אינו יכול לתובעו הוי רבית: ד) ובהכי ניחא שהוצרכו התוס' והרא"ש לדחוק במשפנתא דסורא משום שכתוב להדיא בפטר במשלם שניא כו' ולא ניחא להו משום דאינו יכול לתובעו.

דלשיטתם דגם בבית משפנתא בלא נכיינתא אבק רבית משום דבתורת זביני אחי לידן' כ"ש במוכר ממש נאמר לכשיהי' לי מעות החזירם לי דלא הוי רק א"ר. ומ"מ לא מהני הא דאינו יכול לתובעו.

א"כ גם במשפנתא דסורא לא יועיל: ה) אבל אין לפרש דהתוס' והרא"ש ס"ל גם במשפנתא. דסורא יכול לתובעו בתוך הזמן.

דא"כ צא ופרנס הא דהמקבל (ק"ט): יבש המעיין ונקצץ האילן ימכרו וילקח בהם קרקע ויאכל פירות. והשתא פיון שנמכר ויש מעות הרי בידי הלנה לסלקו וכיז המלנה לתובעו.

ואם מתרצים שניהם שישאר המשפנתא כמו שיתפשו בו ביניהם כן יהי' ומה שייך ביצד יעשה ודו"ק. אלא נדאי לשיטת התוס' והרא"ש דביז המלנה לתבוע תוך הזמן מודים במשפנתא דסורא דאינו יכול לתובעו תוך הזמן.

ומוכרח לומר כמ"ש. ועי' מה שאכתוב לקמן בשיטת הרשב"א בעזה"י: סימן רד א) שם רמ"א וי"א כו' ואם אין הלנה יכול לסלקו תוך הזמן אפי' בלא נכיינתא שרי.

בשטמ"ק תמה בהיתר משפנתא באתרא דלא מסלקי דאיף חשיב כמכירה הא לאחר זמן פורע כל מעותיו נמצא דהשדה בחנם נותן לו באגר נטר. וא"ל דמה שפורע לו אח"כ המעות הוא עבור שילוקח השדה בתורה.

דליתא דהא מתחילה לא הי' מכירה רק על הזמן ההוא. דעל אח"כ לא הי' מכור מעולם שיהי' אחר זמן יכול לסלקו.

וביותר קשה דהא קננו לזמן אינו רק קננו פירות כמ"ש הר"ן בנדריים. ונמצא שמעולם לא הי' הגוף מכור.

שקרי בידו לסלקו לאחר זמן ולא יהי' למלנה רק קננו פירות ממילא פשוטע אח"כ המעות מעות הלנאה הוא פורע: ב) ולכאורה י"ל עפ"י מה דאמרינן בש"ס ע"ז (ע"ה): דמספקא לי' לענין טבילת פלים אי משפנתא פזביני דמאי או לאו פזביני וכתבו בתוס' דזה פשמשכן נכרי ביד ישראל אבל ישראל שמשפן ביד נכרי וחסור ופודהו א"צ טבילה. וכתבו הט"ז ופר"ח משום דגוי מישראל לא קנה משפון. הרי דישראל מישראל דקונה משפון אף פשחסור ופודהו עד הפדיון של מלנה הי'.

וכן שיטת התוס' פסחים (לא:): בד"ה אלא דבע"ח קונה משפון אף אם פדאו לבסוף ולפי זה הא דמשפנתא באתרא דמסלקי לא הוי פזביני משום דבקרע לא אמרינן בע"ח קונה משפון והיננו משום דבע"ח קונה משפון אינו אלא בשעה הינו ובקרע לא שינוי הרהינו דבחסות בעלי' עומדת.

וכ"כ בעה"מ בפסחים: ג) והנה בתוס' סופה (ל"א.) בד"ה אבל דראובן שפנה בית בחצירו של שמעון וגזלה שמעון נגזלת דלאו ברשות ראובן עומדת.

ולפי"ז י"ל בשעה חצר מושפר לאחר והאחר גזלה הוא נגזלת פינו דקי"ל חצר המושפר קונה לשוכר. נמצא שהחצר חשיב עכשיו ברשות השוכר והיא נגזלת.

וה"ה במשפנה משפיר לשוכר דבע"ח קונה משפון. וע"כ משפנתא באתרא דלא מסלקי פינו שהוא עכשיו ברשות המלנה שאינו יכול לסלקו.

שוב קונה גם הגוף בחורת משפון. ודוקא באתרא דמסלקי דגרע מחצר המושפר פינו שיכול לסלק וכמ"ש התוס' גיטין (ע"ז): בד"ה ידה מי קניא לי' פינו שפיגדה לומר איני נזונת ואיני עושה לא קניא לי' ידה והיך קונה לעצמה לא לבעל.

וכן משמע בשמעתין דמסלקינן לי' אפי' מתמרי דעל בודיא. דאי לאו אגבינהו בסיסני מדמי לי' לכליו של לוקח ברשות מוכר.

הרי דלא חשיב מושפר למלנה פינו שיכול לסלקו גם מהפירות. ולאו משפון הוא.

אבל בדלא מסלקי חשיב משפון דקונה אותו ומכירה הוא: ד) מיהו זה אינו אלא לדעת רש"י ערכין בתנא דמתני' ובעה"ת (שער נ' ח"א) דבתי ערי חומה לא הוי רבית. אף לפשט הסוגיא דהוי רבית אלא התורה התירה ולא אמרינן דעד אז הי' מכירה פשם שאתה אומר במשפון דגזה"כ מולך תהי' צדקה דעד אז הוא מכירה ה"נ גזה"כ מדהתירה תורה דעד אז הוי מכירה.

ע"כ לומר דכשפדאו בסוף ע"כ בטלה המכירה ה"נ במשפון. וא"צ לדברי הט"ז ופר"ח ה"ל.

ועוד דאפי' לרש"י הרי מפורש ב"מ (קי"ד): דגם במשפון מטלטלי שלא בשעת הלואתו דקני לי' מדר' יצחק פשמשמש בו הוי רבית עיי"ש ברש"י בד"ה מה קאמר: ה) אף יתכן ליישב בזה שיטת הפוסקים דבאתרא דלא מסלקי הוי אבק רבית.

ונאמר דבמשפון מטלטלי בלא נכיתא משום דקונה משפון ג"כ לא הוי רק א"ר ואף דשם מקשה הש"ס אקרא י"ל פיון דמהפכות מוכח דעשיר ושכיב דכיון דקונה משפון מותר לא הי' אוסרים חכמים בלא נכיתא: ו) איברא דאפתי קשה למה שפכת הב"י (חו"מ ס' ע"ב) תשו' הרשב"א דמשפון מטלטלין בלא נכיתא רבית קצוצה הוא.

ודעתו דכשפדאו לבסוף אגלי מילתא למפרע דבטלה מכירה. וכן דעת הרמב"ן פ"ק דקדושין ובפסחים במלקחיות דמחמת קנין משפון לא חשיב שילו רק כשלא פדאו לבסוף עיי"ש וקשה ועוד דעיקר החידוש שהמצאתי דאתרא דלא מסלקי דומה למשפון מטלטלי מפניו להיפוך בחי' הר"ן גטין בסוגיא דפרוזבול.

דמוחל משפון מטלטלי לא מהני בדיבור פיון דבע"ח קונה משפון. אבל משפון מקרקעי אפי' באתרא דלא מסלקי יכול למחול: ז) ולכאורה י"ל עוד דהנה בקידושין (ט"ז).

(עבד עברי גופו קנוי והרב שמחל על גרעונו אין גרעונו מחול. הרי דמכירה הוא אף שיכול לסלקו.

וכן המוכר שדהו בזמן שיובל נוהג לר' יוחנן דאמר קנין פירות קנין הגוף דמי מביא וקורא ואף דאחר שני שנים יכול לפדותו. הרי דמ"מ כל זמן שלא נפדה מכירה הוא.

וא"כ גם באתרא דמסלקי יהי' מותר דמכירה הוא וחוזר ופודה. וא"ל דכשחזר ופודהו אגלי מילתא דנתבטלה מכירה למפרע.

א"כ גם באתרא דלא מסלקי כשפודה אחר זמן נימא אגלי מילתא דנתבטלה מכירה. מה תאמר מ"מ מכירה הי' עד הזמן.

ה"נ מכירה הי' עד שפדה. דבשלמא אם היינו אומרים פיון שפידו לפדותו לא התחיל המכירה.

הי' ניחא החילוק דבאתרא דלא מסלקי גם מתחילה לא הי' פידו לפדותו. אבל פיון שהוכחנו דגם כשפידו לפדותו עד הפדיון מכירה הוא.

רק דאגלי מילתא למפרע. א"כ לא נתבטלה המכירה למפרע רק על אחר הפדיון.

וגם באתרא דלא מסלקי לא הי' מכירה על אחר זמן או נתבטלה המכירה למפרע על לא אחר זמן: ח) אף החילוק פשוט. דבשלמא בעבד עברי אין לו על העבד חיוב ממון.

וכן במוכר שדהו לפירות אין לו על המוכר חיוב ממון. ע"כ מכירה הוא.

אבל במשפנתא דחיוב ממון יש לו עליו. ובאכילת פירות נפרע חיובו לאו מכירה הוא קלל.

רק באתרא דלא מסלקי פיון דלא מצוי לסלוקי בזווי למפרע הוא גובה והוי גוביינא מתחילה ומתחילה מכירה. אבל באתרא דמסלקי הלואה גמורה הוא: ט ובנה יתיישב קושיות השטמ"ק שהרי אח"כ מחזיר מעותיו.

ומה שנתן לו השדה תחילה לזמן רק אגר נטר הי'. ולהנ"ל י"ל דהנה בחי' הר"ן מפניו דבאתרא דמסלקי מ"מ אין המלוג יכול לתובעו עד הזמן רק הלוג יכול לסלקו תוך זמנו.

ובאתרא דלא מסלקי פשם שאין המלנה יכול לתובעו תוך הזמן פה אין הלנה יכול לסלקו. ובר"ן פ' האשה שנפלו מפנרש שחולקים בדין.

ואתרא דמסלקי סברי זמן לנה קבע לי' וכחוב דעלמא דאין הזמן לטובת המלנה. ואתרא דלא מסלקי סברי דהוי פלוקס פירות תוך הזמן.

והילכתא פאתרא דמסלקי היכא דליפא מנהגא עיי"ש. ונראה דהיינו פלוגתניהו דאתרא דמסלקי סברי דשדה כמו ערב כמו כל נכסי דבר אינש ערבין בי'.

וכיון שמחוב יכול לסלקו תוך זמנו ממילא גם השדה נפדה. ואתרא דלא מסלקי סברי דאדרבה מכירה הוא אלא שמתנה שאחר הזמן יוכל לפדותה.

וע"כ לאתרא דלא מסלקי אין כאן רבית פינו דאינו תלוי בחוב. ודומה לעבד עברי ולוקח שדהו לפירות דאף שיכול לפדות מכירה הוא ולא הוי רבית י' איברא דאפתי קשה הא דבתי ערי חומה דמכירה גמורה הוא מתחילה ואעפ"כ כשפודה הוי רבית.

וכן במתנה פשיה' לו מעות החזירם לי דהוי רבית קצוצה: יא) אשר ע"כ נראה דהנה רבינו אפרים הביאו בעה"ע (אות פ' פותיקו דף כ"ד ע"ב) והרמב"ן שלהי בכורות דבאתרא דלא מסלקי פינו דהוי מוחזק למלנה ראוי הוא ללנה.

וע"כ הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו אם מת הנו בחיי האב אין הבכור בנו נוטל פי שנים. והרמב"ן השיג עליו מהא דפרק יש נוטלין (קכ"ה): נכסי לסבתא ואחרי' לפלוגי דהוי ראוי לגבי פלוגי הואיל אי קדים סבתא ונבנה זביני זביני אבל בלאו האי טעמא הי' נחשב מוחזק לאחר אף שהסבתא אוכלת הפירות.

ועוד ראי' מהא דבכור נוטל פי שנים בשדה החוזרת לאביו ביוכל ואף אם מת אביו בתוך שני שנים ראשונים שאינו יכול לפדותה אעפ"כ חשיב מוחזק למוכר. וע"כ דעת רמב"ן במשפנתא באתרא דלא מסלקי חשיב נמי מוחזק ללנה דזה מוחזק בקנין פירות וזה בגוף.

ולבסוף דבריו פתב דמ"מ באתרא דלא מסלקי פינו דכתב פן רבינו אפרים בשם רבנונתא ועבדו בה עובדא חיישינו להו דאיפא אפשרותא בהא מילתא למימר משפנתא בדלא מסלקי בתורת זביני דהא רמזא אארעא שיעבדא דממונא ולא הדרה למרה בלא דמי עכ"ל עיי"ש: יב) והנה מבואר שדעת רמב"ן ג"כ דאתרא דלא מסלקא לא חשיב למלנה רק קנין פירות ומינה דבמסלקי אף קנין פירות לא הוי.

ומהא דבאתרא דלא מסלקי לא הוי רבית דאורייתא עכ"פ לכל הדיעות ובתי ערי חומה אפרינו בערכין דרבית, גמורה. והוא משום דהוי פאתרא דמסלקי.

וכן פתב הרמב"ן במלחמות. מוכח דבתי ערי חומה אף קנין פירות לא חשיב.

וקשה הא דמוכר שדהו בזמן שיוכל נוהג (ולשיטת רשב"א דהיכא דתחילה לא מצוי לסלוקי אף אח"כ חשיב פלא מסלקי דמכר הוא ניחא. אף הרמב"ן עצמו לא ס"ל הכי.

וכן קי"ל (בחז"מ סי' רע"ח) דלא פרשב"א [דחשיב קנין פירות כל זמן שלא סילקו ובתי ערי חומה הא דלא חשיב קנין גמור כל זמן שלא סילקו משום דכשפדאו לבסוף אגלי למפרע דלאו מכירה הנה.

וקשה מ"מ הקננו לפירות שעד הפדיון לא נתבטל והא אמרת דבקננו פירות נסתלק
איסור רבית מה"ת: יג עוד ראי' מפתי ערי חומה גופי' דכל זמן שלא פדאו נחשב מכירה
רק כשפדאו אגלי למפרע דנתבטל המכירה.

דהנה שם בגמ' בלוקח פתי ערי חומה שמכר לאחר בתוך שנתו והגיע שנתו ולא פדאו
מוכר ראשון ר"א אמר הןחלט לראשון ר' יוחנן אמר הןחלט לשני מה מכר ראשון לשני
כל זכות שתבא לידו.

והנה בפ' איזהו נשך דמשפנתא באתרא דמסלקי חשיב ראוי. ובתוספתא דאין הלוקח
נוטל בראוי.

וא"כ הא דהועילה מכירתו של לוקח ראשון לשני משום דכסוף שנתו הןחלט ואתי לידן'
דראשון וכמו מכר הבן בחיי אב לר' יוחנן דאמר קננו פירות פקננו הגוף דמי ונהנה ראוי
לבן פדאיתא סוף השולח.

מ"מ אם מת האב בחיי הבן הועיל המכירה. וכיון דלא אהני מכירתו רק משום דהןחלט
לראשון.

א"כ הני לוקח ראשון זה שמכר כמוכר בית עיר חומה מאחונתו פינו שפכר הןחלט ולמה
לא יוכל לפדותה תוך שנתו של שני. אלא נדאי דאף קודם שהןחלט הועיל המכירה
דמחזק הוא לדידן'.

וע"כ אינו יכול לפדותה משני. דמה אןלמא דלוקח ראשון משני ושניהם לקוחות הם.
ובשעה שהןחלט לראשון הןחלט לשני ג"כ. דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו.
וכל זה אם הועיל מכירתו של לוקח ראשון לשני בלא הןחלט. אבל אם נאמר שלא הועיל
רק מחמת הןחלט.

א"כ הני כמוכר בית אחונתו. שהרי בית שהןחלט לו מכר.

הרי מוכח דקודם שפדאו נחשב שלו. והא דחשיב רבית משום דכשפדאו אגלאי מילתא
דנתבטלה מכירתו.

והרי עד הפדיון לא נתבטל ונשארה שלו לפירות. הרי דקננו פירות לא מהני להפקיע
איסור רבית.

וע"כ באתרא דלא מסלקי גם הגוף נחשב מכירה. אף באמת אינו מוכן הטעם שהרי הגוף
בידו לפדותו אחר זמן.

ומה נ"מ אם בידו לפדותו עכשיו או אח"כ: יד' ונראה דהנה לכאורה קשה בהא דקי"ל
קננו פירות לאו פקננו הגוף דמי. והא בפ' כל שעה אמרינו דהאכל חמץ של הקדוש
במועד פינו דעכשיו לא חזי רק אח"כ גורם לממון לאו פקמון דמי.

וה"נ הא עכשיו אין לו בשדה פלום שהפירות שייכים לאחר עד אחר זמן. אף התירוץ
פשוט שהרי יכול למפור הגוף עכשיו וליתול דמיו והוא עכשיו ממון גמור לו.

אבל במשפנתא באתרא דלא מסלקי. אי אפשר למוכרו עכשיו דהלוקח לא יוכל לפדותו.

לא מבעיא למנהג נרבונה דמשפנתא הוי אפותיקי מפנרש דאין הלוקח יכול לסלקו
כדאימא בפנגיא דשבח. אלא אפי' להפוסקים דלא הנה אפותיקי.

הא בפרק מי שהי' נשוי מפנרש דהא דלוקח יכול לסלקו בזווי משום דלית לי' פסידא
לבע"ח והכא אית לי' פסידא לבע"ח דכל כמה דלא מסלק לי' בזווי אכיל פירי ובע"ח
אדעתא דפירי נחית.

ועוד דהא מפנרש שם דהא דלוקח יכול לסלקו הוא ע"י שמעלה בדמים ואומר לבע"ח
ששנה יותר. ואם ירצה לגבות יקח חצי בקל חובו ע"ש.

והתינוח בשאינו משפנתא. משא"כ בנ"ד במשפנתא שאוכל פירות מה בכך אם הוא שנה
יותר.

הוא לא ירצה לגבות כלל רק לאכול הפירות) נמצא שללוקח אין השדה שנה פלום פינו
שלא יוכל לסלקו. וכל זמן שלא יסלקנו יאכל המלנה פירותיו.

ובאתרא דמסלקי יכול הלנה למוכרה ויסלק בהדמים לבע"ח וסלוקו ומכירתו באין
פאחד. והינו דאמרין משפנתא לית בי' משום דינא דבר מצרא.

אלמא שהמצרן יוכל ג"כ לקנותו היינו פנ"ל. משא"כ בדלא מסלקי דעכשיו אינו יכול
לסלקו ולאח"ז אין הלוקח יכול לסלקו.

נמצא שאינו שנה ללוקח פלום] וכיון שאין יכול למוכרה עכשיו הא אין ללנה בשדה רק
גורם לממון דלאו כממון דמי וכיון שאינו ממון של לנה. ממילא נחשב ממון המלנה.

שהרי כל זמן שלא סלקו המלנה אוכל פירותי לעולם. וקנין פירות שעומד כן לעולם
קנין הגוף מקרי כמ"ש הר"ן ריש השותפין.

רק משום שביד הלנה לסלקו נחשב ממון הלנה משום בידו. ואי דמר לאו דמר כמ"ש
הר"ן שם ע"כ אינו ממון המלנה.

אבל הכא שאינו ממון הלנה פנ"ל. שוב הוי ממון דמלנה.

כן נ"ל: טו) ואפתי קשה דנהי דקני לי' מלנה גם קנין הגוף מ"מ פינו שאחר פלות הזמן
המלנה גובה חובו בע"כ של לנה ע"כ הלנאה הוא. שהרי אסור ליתן מעות על פירות
בעין והמוכר מקבל עליו אחריות, וכן אסור לקבל עיסקא למחצית שחר וכל הפסד על
המקבל דכיון שאחריות עליו הלנאה הוא.

ה"נ פינו שאם שטפה נהר גובה חובו ואחריות על לנה הלנאה הוא. והתינוח למנהג נרבונה
שכתב בעל העיטור דמשפנתא הוי אפותיקי מפנרש.

אבל לשאר פוסקים קשה: טז) ונראה ליישב דהנה ברמ"א (סי' קע"ו סעיף א') דאם
המקבל מקבל כל הפסד והנותן כל השחר מותר דלאו הלנאה הוא כלל פינו שאין למקבל
רינוח. והנה בתוס' ב"ק (ק"ז:) בד"ה כגון.

ועוד שם (ק"ח.) בד"ה טען.

ועוד שם בד"ה חזר דשומר שטוען נגנבה ותייב על הגניבה ובאמת הוא ברשותו לא תשיב כפירת ממון. ונראה דה"ה לענין רבית אם הלנה לאחד מנה ונתן לו הלנה הרבית תיכף בשעת הלואה חפץ שנה מנה אין פאן איסור רבית מה"ת דגבי רבית הלואה ממון בעינן.

והא ה"ה לא הלנה לו ממון פנין שתיכף נתן לו הלנה חפץ ששנה כל כף ממון כמו שיהלנה. ולא בא ליד הלנה ממון כשם כשכופר בחפץ רק שמתחייב ממון לא תשיב כפירת ממון.

ה"נ כשהלנה נתן בחזרה תיכף חפץ עבור המעות לא תשיב הלואה ממון. וה"נ במשפנתא דמסתמא שנה הקרקע כמו המעות ויותר פנין שלקחו במשפנתא ותשיב מכור לגמרי למלנה דללנה הוא רק גורם דלאו כממון דמי לא תשיב הלואה ממון וגבי רבית כסף כתיב אם כסף תלנה את עמי.

ועי' בתוס' ריש אינהו נשף בהלואה קרקע דאין בו משום רבית מה"ת. וכן בפחות משנה פרוטה דלאו ממון והכא גרע מחצי פרוטה דלאו ממוןא כלל ולא חזי לאיצטרופי.

ועי' גיטין (כ' ע"א) ודו"ק היטב בכל זה: יז) ובהכי ניחא ליישב סברת הרא"ש הובא בש"ף לקמן (ס"ק כ"ו) דבמקום שנוהגין דאינו יכול לסלקו רק בתחילת שנה או אינה שבעות קודם תחילת שנה אעפ"כ תשיב אתרא דמסלקי.

והוא תימה דבשעה שאוכל הפירות ובשעה שהפירות גדלין הא אינו יכול לסלק ומכירה הוא אצלו ולא רבית שקיל. אף לפמ"ש הדבר נכון דבאמת תשיב רבית פנין דאח"כ פורע כל מעותיו ע"כ פירות שאוכל אגר נטר הוא.

רק טעם ההיתר דלא מקרי הלואה פנין שנותן תיכף תמורת המעות שדה ולא הלואה ממון הוא. משא"כ כשיוכל לסלקו בתחילת שנה דהוי אז הלואה דאז אין השדה מכור.

הרי כל הפירות שאוכל אח"כ עבור הלואה שהלנה לו אז. דאין לומר דהפירות שאוכל בתורת מכירה.

דהתייב אם היינו מפרשים דע"כ לאו רבית הוא. אף לפימ"ש ע"כ רבית הוא פנין שמתחזיר לו מעותיו ע"כ לאו חלופי מעותיו אוכל רק ההיתר שלא לנה כלל והכא הוי הלואה בתחילת השנה.

וטעם הראב"ד והרשב"א יתבאר לקמן בעז"ה: יח) עוד שם ברמ"א וי"א דאין חילוק בין כו' אלא בשניהם בנכיתא שרי ובלא נכיתא אסור. ובש"ף שם סק"ז דבמסלקי ובלא נכיתא ר"ק ובלא מסלקי ובלא נכיתא אבק רבית.

הנה הרשב"א הביא ראי' דבנכיתא אפי' באתרא דמסלקי שרי מהא דפרק האומנין זמנין דפריק ל' כמה שני קודם יובל. הרי דשרי אפי' באתרא דמסלקי.

דא"ל דבמשפנתא דסורא. דמשפנתא דסורא אינו יכול לסלק תוך זמנו.

כף הם דבריו בשטמ"ק. ובתשו' (חלק ג' סי' מ"ב) והאוסרים בנכיתא מוקי להא דהאומנין במשפנתא דסורא וס"ל דמשפנתא דסורא אפי' יכול לסלק תוך הזמן שרי.

והוא שיטת הרמב"ם והמחבר: יט) ונראה לי דהא דפשיטא לרשב"א דהיתר משפנתא דסורא דוקא משום שאינו יכול לסלק תוך הזמן. דאי יכול לסלק הנה לי' פמשפנתא דעלמא אגיל לטעמין' כמו שיבאר.

דהנה פבר פתבנו בתחילת הסימן דברבית דאורייתא לא מהני הא דאינו יכול לתובעו. ובתי ערי חומה יוכיח.

רק במשפנתא בנכייטא דלכל היותר אין איסור אלא מדרבנן ובדרבנן מהני באינו יכול לתובעו דשוב לא מחזי פרבית. והנה בהא דרב מרי בר רחל משפן לי' נכרי האי ביתא זבנה רבא נטר רב מרי תריסר ירחי שתא ואמטי אגר ביתא לרבא ואמר הא דלא אמטאי אגר ביתא עד האידנא משום דסתם משפנתא שתא אי בעי נכרי לסלוקי לא מצי לסלוקי לי' והיינו דעכשיו פיון שרבא יכול לסלקו מהבית חשיב רבא לנה.

ואף דלהנכרי לא הי' יכול לתבוע עד לאחר זמן. דכן שיטת הרשב"א הובא בחי' הר"ן דמשפנתא באתרא דמסלקי מ"מ אינו יכול לתובעו עד לאחר זמן.

אעפ"כ חשיב מה שאינו פורע רבא לרב מרי והוא ביזו לפרוע ולסלקו הלואה והוי אגר נטר. דע"י שאינו פורע עכשיו המעות רק אחר זמן הוא יושב בבית עד אחר זמן.

אבל אם נאמר דכיון שאינו יכול לתובעו לא חשיב לנה. א"כ מה שממתין עד הזמן לא הוי הלואה לרבא ולא הוי הלואה רק אם ימתין אחר זמן.

נמצא דמה שרב מרי יושב בבית עד אחר זמן אינו עבור הלואה כלל. דאף אם יפרע בזמנו הרי מן הדין יושב בבית עד הזמן.

וישיבת רב מרי בבית רק עבור מה שאינו פורע עד הזמן ונה לא הוי הלואה פיון שאין ביזו לתובעו את רבא. אלא ודאי אף שאינו יכול לתובעו פיון שיכול הלנה לסלקו הנה הלואה כ) ומ"מ אין מזה קושיא על הרמב"ם וסייעתו דשאני בהא דרב מרי דרבית דאורייתא הוא לפי שיטתו דרב מרי.

אף הרשב"א דס"ל דסתם משפנתא פיון שאינו יכול לסלק בתחילה חשיב אתרא דלא מסלקי והוי רק אבק רבית הרי דאפ"י באבק רבית לא מהני מה שאינו יכול לתובעו וע"כ פל ההיתר משפנתא דסורא למאן דאוסר בנכייטא בשאינו יכול לסלקו בתוך הזמן ומוכח מהא דהאומגין דכל בנכייטא שרי ודו"ק: כא) עוד שם ברמ"א ובמדינות אלו נוהגין היתר במשפנתא בנכייטא אפ"י יכול לסלקו ואין חילוק בזה בין שדה לבית או שאר מטלטלין דבכל מידי בנכייטא שרי.

יש לעיין דהא מאן דאכיל בנכייטא יליף משדה אחרונה דאף דאכיל פירי טובא קפריק בארבע זוזי. והתם אין אונאה להקדשות וקרקעות.

משא"כ במטלטלין. ועי' רמב"ן במלחמות דבקרע אין איסור רק באומר אם מעכשיו בפחות משום דאין אונאה לקרקעות.

וכן כתב הב"י (סי' קס"ד) תשו' הרשב"א באומר חצירי שהוא נשפרת במנה שכורה לה בחמשים הוי רבית קצוצה. אבל בסתמא אין אונאה לקרקעות.

וא"כ אין ראוי משדחה אהנה למטלטלין דיש בו דין אונאה ובנכייטא עם בלא נכייטא שוין. כב' וצריד לומר דהנה בגמרא אבעיא בשכירות אי יש בו דין אונאה ממפר אמר רתמנא והאי לא מכירה הוא.

ומסקנא דיש בו דין אונאה דשכירות ליומא ממפר הוא. אבל בנ"ד דגרוע משכירות דמשכנתא בעלמא הוא.

ותדע דבשכירות אינו יכול למחול ובמשכנתא יכול למחול. וכן לא נחשב חצר המלנה כדמוכח מהא דמסקינן לי' אפי' מתמרי דעל בודיא.

[וכבר כתבנו מזה לעיל] שוב אין בו דין אונאה: כג) ולפי זה במשכנתא דסורא במטלטלין פשיכול לסלקו בתוך הזמן אפשר דמגרע גרע דזה שפיר חשיב מקר פיון שאינו יכול לתובעו החוב כמו המוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג אף שיש יכול לפדותו כל זמן שלא פדאו מקר הוא.

וכשפדאו בתוך הזמן אגלאי מילתא דנתבטל המכר על השנים שאחר הפדי' כמו בבתי ערי חומה ורבית דאורייתא הוא אפי' בנכייטא פיון דאית בי' דין אונאה. ואף שאינו יכול לתובעו לא מהני להפקיע מרבית דאורייתא כמו בבתי ערי חומה וכן"ל באריכות בתחילת הסימן: כד' האומנם כי ראיתי בתשו' הרשב"א (חלק ג' סי' י"ד כפול סי' שנ"ד) שנסתפק במשכנתא דסורא אם המלנה יכול למחול אף שאינו יכול לתובעו אפשר שיש יכול למחול ולא מקר מקרי.

ולפי זה גם במשכנתא דסורא אין בו דין אונאה. אף יען שהרשב"א לא החליט הדבר. לכן גם דין זה במטלטלין במשכנתא דסורא צ"ע לדניא כה) שיטת הרמב"ם דמשכנתא בלא נכייטא בשדה אינו רק אבק רבית ומ"מ בזביני דאסמכתא או במתנה לכשיהי' לי מעות החזירם לי הוי רבית של תורה.

וכתב החילוק בין המוכר באסמכתא בין הממשכן. שהמוכר באסמכתא לא גמר והקנהו והממשכן הקנהו גוף לפירוטיו.

ואינו מוכן דמה ענין לא גמר והקנהו לאיסור רבית: כו) ונ"ל דהנה בטעם היתר שדה [בנכייטא להתיר לגמרי ו] בלא נכייטא שלא יהי' רבית קצוצה כתב הרמב"ם משום שאפשר שלא יעשה פירות והנה יש סברא לומר פיון דלבסוף עשתה פירות רבית הוא נוטל.

רק פיון שהקנה לו שדה לפירות. נמצא שמה שגדלו הפירות ונעשה ממון ברור ברשות מלנה נעשה.

ומלנה לא לקח ממון ברור כי הוא לא לקח מאתו רק דקל לפירות. ונה לא הי' ממון ברור כי אפשר שלא יעשה פירות.

ואף שאח"כ עשתה פירות הפירות לא הי' מעולם של לנה דברשות מלנה גדלו ומזלי' דמלנה גרם. משא"כ בזביני דאסמכתא דנתבטל קנין השדה לגמרי אף לגבי פירות.

ופירות ברשות לנה גדלו וממון ברור לוקח מאתו ברבית. ודומה למשפנתא דבית דהוי רבית קצוצה: סימן רה א) סי' קע"ג מחבר סע"ף א'.

מכר לחבירו דבר ששנה עשרה זהובים בי"ב בשביל שממתין לו אסור. משמע מסתימת הפוסקים דאסור למכור ביוקר בהמתנה אפי' יש ללוקח מעות וכן פתב בספר המלחמות להדיא ונ"ל חומר במושף פירות כו' הנותן דמים נוטל פשער שפיצא.

ואם יש לו מותר דנעשה פמי שקנו לו מעותיו אותם פירות בעצמם ואין פאן המתנה ומלנה. משא"כ במושף פירות שהמעות אצלו הלואה [צ"ל].

וחסר בדפוס תיבת הלואה] עכ"ל משמע להדיא דאפי' יש לו מעות אסור. וצ"ע למה. דאף שלא קנה באותם מעות. הא בסאה בסאה אמרינו יש לו סאה אחת לנה עלי' כמה סאין.

ואף שלא התנה ליתן אותו סאה וגדולה מזה פסקו הב"י והש"ף (סי' קס"ב סק"ב) דאפילו לא נתפנון כלל להקנות אותה סאה מותר. והט"ז היקל יותר דאפי' לא ידע הלנה שיש לו סאה מותר בדיעבד דחכמים הקנו לו.

נהרי נידון דידן קיל מסאה בסאה דשא דרף מקח וממכר ולמה יאסר ביש לו מעות: (ב) ולכאורה יש להביא ראי' דאסור אפי' יש לו מעות מהא דפרק הנהב (מ"ו.) דמקשה למ"ד אין מטבע נעשה חליפין מהא דאמר לשולחני תן לי בדינר מעות ואני אעלה לך יפה דינר וטרסית ממעות שיש לי בביתי יש לו מותר אין לו אסור.

ואי ס"ד אין מטבע נעשה חליפין הו"ל הלואה ואסור. ומשני בפרוטות דליכא עליהו טבעא ורב אשי משני לעולם בפרוטות ובדמים נעשה פאומר הלויני עד שיבא בני פירש"י דס"ד דמקשן יפה דינר דינר יפה קאמר היוצאה בהוצאה.

והנה למה דס"ד הו"ל מכירה שמוכר מעות נחנשת דהוא פירי לגבי פספא בדינר וטרוסית וכן פירש"י שדרף מו"מ הוא נצריף להבין מה ס"ד דמקשה דנדאי דרף מו"מ מותר ביש לו קו"ח מסאה בסאה.

ומוכח דמוכר פירות בהמתנה אסור אפי' יש לו. ורב אשי נמי לא משני דנעשה פהלויני עד שיבא בני רק למה דמשני בפרוטות וכמ"ש הר"א ששהשולחני נתן לו מעות מטבע ומחזיר בלא טבעא והו"ל השולחני קונה ממנו פירות מותר ביש לו.

אבל למה דס"ד שהשולחני מכר מטבע נחנשת בדינר הו"ל מוכר פירות ביוקר בהמתנה אסור אפי' יש לו ומוכח פסתימת הפוסקים נרמב"ן הנ"ל: ג) איכרא דיש לדחות ראי' זו דהנה (בדף ס"ד): אמר אב"י שרי למימר אי תקפה ברשותך אי יקרא אי זולא ברשותי. ומקשה האי קרוב לשקר ורחוק להפסד הוא. ומשני פיון דמקבל עלי' זולא קרוב לנה ולנה הוא.

ומבואר דאם פל אחריות על המוכר אסור ונהנה קי"ל דהיכא דאינו קונה אלא למי שפרע אם נאנסו הלוקח חוזר וא"צ לקבל מי שפרע ולפי זה בדינר פספא דמטבע גמור ולא שניף בי' זולא ואין בו אחריות זולא רק אחריות גניבה נאבידה נאונסין.

וכינן דאינו קננו גמור רק למי שפרע הרי יהי האחריות על בעל הדינר והני הלואה ואסור. אף בהא דנ"ד במוכר פירות ויש לו מעות אין איסור מטעם זה.

שקרי פתבו התוס' שם דהיכא דא"צ ליתן לו דוקא פירות אלו אפי' אחריות על המוכר מותר ופוסק על הגדוש יכול ליתן לו פירות אחרים ולא מהני יש לו אלא לענן היתר פסוק. וא"כ ה"נ מוכר בהמתנה ביןקר יהי מותר ביש לו מעות: ד) והנראה לי בזה דהנה התיירא דיש לו הוא משום דקונה למי שפרע כמ"ש רש"י (דף סג).

(בד"ה יש לו מותר ונ"ל ואע"ג דלא משוה כיון שאם בא לחזור קאי עלי' במי שפרע כי מוקרי ברשותי מוקרי. ולפי זה י"ל דהיינו דוקא היכא שכל הפסיקה לא הני אלא למי שפרע אף בלא איסור רבית.

דך מושל בקונה מנכרי פירות בזול בהמתנה למ"ד מעות בנכרי אינו קונה. אם בא לחזור בזמן פרעון הפירות חוזר ומחזיר לו רק מעותיו.

שקרי לא פסק ש"כר על המתנה. רק קונה פירות וכשחוזר בו מן הקננו מחזיר לו מעותיו בלבד.

וע"כ כיון שלא הי' הקציצה לקננו גמור רק למי שפרע ולמי שפרע הח קנה פירות שיש לו ע"כ מותר. אבל מוכר פירות בהמתנה ביןקר הרי חייב גמור על הלוקח ליתן כל הדמים.

שקרי משוה הפירות ונתחייב כל הדמים שפסק ואותו דינר לא קנה אלא למי שפרע לא מהני קננו דמי שפרע להפקיע מרבית דקצוצה גמורה בחיוב גמור: ה) ובסאה בסאה דמהני יש לו אף דנתחייב לו בחיוב גמור סאה דמה שהלנהו משלם לו ואותו סאה לא קנה רק למי שפרע.

לא קשיא לשיטת ר"ת והוא דיעה ראשונה ברמ"א שהוא עיקר דשנה בשנה פירות עבדי חליפין. ובדינר זהב דינר זהב דמשני ריש פ"ק הזהב דינרי הנה לי' ונעשה כאומר לו הלוגי עד שייבא בני.

אף דמטבע לא עבדי חליפין אפי' שנה בשנה. י"ל דס"ל דהבא לכל מזלי פירא הנה ולהפוסקים אפי' שנה בשנה פירי לא עבדי חליפין י"ל דסאה בסאה קיל דמה שהלנהו משלם לו.

משא"כ במוכר ביןקר: ו) ואף דהתוס' פתבו (דף ס"ג): בד"ה מהו דתימא דאף דמאן דאוסר סאה בסאה אפי' יש לו מודה בדרך מו"מ שנה ה' בד' דמותר ביש לו הרי דסאה בסאה חמור. י"ל דזהו באמת החומר שבסאה בסאה כיון שנתחייב בחיוב גמור והסאה שיש לו אינו קונה אלא למי שפרע.

משא"כ בקונה שנה ה' בד' גם החיוב אינו אלא למי שפרע. ולדין קי"ל גם בסאה בסאה מותר כיון דאינו פוסק ביןקר.

אבל המוכר בהמתנת המעות ביןקר דאית בי' תרתי לריעותא שהפסיקה בחיוב גמור ופוסק ביןקר אסור טפי מסאה בסאה ז) ובהכי נחיא ליישב דעת רבינו ישע' שהביא הטור באם התנה אם מעכשיו בפחות לא מהני יש לו.

וק"ל ממרבין על השכר ואמר אם מעכשיו בפחות וכיון שהדירה שנה יותר הרי לוקח פירות בזול בהמתנה שנותן המעות ונוטל הפירות כל השנה פשוט בו. וע"כ הא דמותר משום דחשיב יש לו הדירה הרי דאף שהתנה ואם אח"כ ביוקר מותר וא"ל דהא עדיף מי"ש לו שעדיין מחוסר לקיחה אבל הכא מששכרה הקרקע ברשותו לדירה.

ליתא דהא פתב בחי' ה"ן באתרא דלא מסלקי דהוי אבק רבית אי לבתר דמשפן אמר לא בעינא דתיכול ארעאי אין לו עוד רשות לאכול. ולא עוד אלא אפי' פבר לקחם גזל הוא בידו ומוציאין מידו ואי קרקע השכורה לו פאילו פבר לקחם דמי הא אבק רבית הוא ואינו יוצא בדינינים [מיהו יש ליישב דשאני משפנתא שרק מחמת החוב וכיון שהחוב חשיב רק שיעבוד גם הזכות בקרקע לפירות חשיב שיעבוד.

וכה"ג פתב ה"ן שם לענין מחילה דאיפא מ"ד מהני מחילה פיון שגוף החוב יכול למחול. ועי' בתשו' הריב"ש (סי' תק"י) דשכירות עדיף ממשפנתא באתרא דלא מסלקי: (ח) ולפי"מ ש"י"ל דכשהתנה אם מעכשיו בפחות הוי כמתנה שבשכר הנטר קונה ממנו בזול.

ומ"מ לא הוי רבית קצוצה דר' ישע' לשיטתו דכתב בתוס' רי"ד פ' איזהו נשך [רי"ד הוא רבינו ישע' דטראני והוא רבינו ישע' שמביאין הפוסקים] דאם התנה המלוה עם הלנה על מנת שחפץ שגמכר בפחות תקנה ממני ביוקר.

או להיפוך הוי רק אבק רבית וכיון דמתנה פן נדאי אם לא ירצה ליתן לו הפירות בזול פמו שהתנה עמו יצטרף להוסיף לו על מעותיו פשיעור שהוזיל לו על הפירות אי לאו משום איסור רבית.

גמצא דהרבית הוי בקנין גמור ולא מהני יש לו דהוא רק למי שפרע דגוף הפירות לא קנה רק למי שפרע אבל במרבין על השכר דנקנה שכירות קרקע בכסף קנין גמור. שפיר מהני יש לו אפי' במעכשיו בפחות ודו"ק: סימן רו א) שם מחבר אבל טלית וכיוצא בו שאין לו שער ידוע ואין שומתו ידוע מותר למכרו ביוקר לפרוע לזמן פלוני.

ראיתי לבאר שיטת הפוסקים בזה. שיטת בעה"מ דקי"ל טרשא דר' נחמן שרי.

ואפי' בדבר ששומתו ידוע. ומפרש שיעור דמי המקח לאחר זמן יותר ממה ששומתו ידוע עכשיו.

ואין איסור אלא במפרש אם מעכשיו בפחות. ורא' שפן דעת בעה"מ מדכתב וז"ל אנא הוא דעבידנא מילתא גבי לוקח "פלומר" פשאני נותן לו ברירה ואומר לו אם מעכשיו בפחות.

ואי דס"ל דבר ששומתו ידוע כמעכשיו דמי הי' יכול לפרש כפשוטו אנא הוא דעבידנא בקמה שאני ממתין לו המעות. אלא נדאי משום דס"ל דבר ששומתו ידוע לאו כמעכשיו.

ודר' פפא ע"כ במעכשיו בפחות א"כ שכר המתנה נוטל. לזה אמר דמה שמוכר עכשיו בפחות טובה עושה ללוקח ובאמת שנה השכר לרב פפא פשער ניסן.

והמעין היטב בדבריו יראה שפן דעתו. וכן מבואר במלחמות במה שחולק עליו ואמר אבל להתיר לזמן בדמים "קצובים" יותר משער של עכשיו חס ושלום.

מבואר דלבעה"מ שרי בכה"ג. וקשה עליו מפוסק על הפירות עד שלא יצא השער דאסור
שמה יתייקר אח"כ.

ומה נ"מ אם קונה בהמתנת הפירות בזול או מוכר בהמתנת המעות ביוקר: (ב) ונראה
לפימ"ש התוס' (ס"ב:) בהא דהרי שהי' נושה. תימה הלא מעות קונות ה"א אפי' מדרבנן.

ופירשו מהרש"א ופנ"י קושיותם דהיכא דקונה קנין גמור אפי' אין לו מותר. כלומר.

דוקא היכא שאינו קונה קנין גמור הרי המעות הלואה עד שנותן לו הפירות. אבל בקונה
קנין גמור לא חשיב הלואה כלל במה שממתיך לו הפירות: דמעולם לא הי' עליו חיוב
פירות רק לאותו זמן.

וע"כ ניקח נמי בטורשא דקונה הפירות במשיכה ולא הוי הלואה במה שממתיך לו המעות
דמעולם לא נתחייב המעות רק לאותו זמן. מיהו התוס' בעצמם הקשו (דף ס"ג:) בהא
דתייב זוזי לקוראה מטרשא דר' נחמן.

וצ"ע לפי הפנ"י הנ"ל. וצ"ל דוקא בפוסק על הפירות דאין מתחייב לתת פירות בעד
המעות רק מפח הפסיקה.

בזה אמרינן דמעיקרא לא נתחייב רק לאחר זמן ולא נטר הוא. אבל במקר בעצמותו
נתחייב לאלתר בדמי המקח ונטר הוא.

מ"מ לדעת בעה"מ יש לומר כמ"ש. והה"מ כתב דעת הרשב"א דכל שאין לו שער קצוב
בשוק וגם לא אמר אם מעכשיו מותר.

וכתב שפן דעת הר"ן ה. ויכר נתבאר שדעת הר"ן ה אפי' בשער קצוב מותר: (ג) והרמב"ם
(פ"ח מהלכות מלוה) כתב אם אמר מעכשיו בפחות ולאח"ז ביותר אסור וכן אם מכר
לו לאח"ז במאה והי' שוין בשוק למי שקונה מיד במעותיו בתשעים אסור.

וכתב הה"מ זה דעת הלכות שלא הביאו הא דר' נחמן דאמר טרשא שרי. משמע דר'
נחמן אפי' בשער קצוב מותר מדכתב הרמב"ם האיסור בשוין "בשוק" בפחות והוא
לאפוקי מדר' נחמן ואל"כ הי' לו להשמיענו אפי' באין שומתו ידוע וק"ל ולפי שיטתו
צריך ליישב ג"כ הא דפוסק על הפירות כמו שכתבתי לדעת בעה"מ: (ד) והב"י כתב
(בסי' זה) לדעת הרמב"ם אפי' אין שומתו ידוע אסור.

ובהגהת מרדכי כתב דהרמב"ם פוסק כר' נחמן. כלומר דס"ל דהרמב"ם משמע דאינו
אוסר אלא ביש לו שער קבוע בשוק (וס"ל כהתוס' דמודה ר' נחמן בשומתו ידוע.

ומדלא כתב הרמב"ם האיסור רק בשומתו ידוע. מפלל דפוסק כר' נחמן.

אף מדכתב הרמב"ם בהלכה ב' הקונה חפץ מחבירו ע"מ ליתן מכאן עד שנים עשר חודש
בשוין מותר לומר לו תן לי מיד בפחות ואינו חושש משום רבית. וכתב הה"מ דקדק
וכתב בשוין שכתב נתבאר שאסור למכור חפץ בהמתנה ביותר משוין.

הרי דאפי' אין שומתו ידוע אסור. מדלא משפח היתר אלא בשוין ונתבאר שיטת הרמב"ם
דר' נחמן היתר אפי' שומתו ידוע.

ונאנו קי"ל דאפי' אין שומתו ידוע אסור: ה) שיטת התוס' דר' נחמן התיר רק באין שומתו ידוע. אבל בשומתו ידוע אף ר' נחמן אוסר כמו פוסק על הפירות בזול.

ונה טעם טרשא דר' פפא דאסור אף דקי"ל כר' נחמן משום ששומתו ידוע. ולא ניקא למימר טרשא דר' פפא במעכשיו בפחות מדקאמר זוני לא צריכנא.

ולא ניקא להו לפרש כבעה"מ דאמר טיבותא עבידנא בהדי לוקח פשאני מוכרו מעכשיו בפחות. כי הוא פירוש דחוק מאד.

דסוף סוף חזינו שבמעוות מזוננים מוכר בפחות נאגר נטר שקיל: והרמב"ן יש לו שיטה אחרת בטרשא דרב נחמן שאינו קוצב דמים רק כמו שיהי' השער בזמן פרעון והוא שער היקר.

ומותר משום דאמר חטי מי קדחי באכלבאי. וקושניית הש"ס ממתיני' דאסור אם מעכשיו בפחות ואם לגנרו ביותר משום דלגנרו יקרי ארעא.

ומשני התם קץ דמ"מ פיון שקוצב על אח"כ דמים קצובים אסור. משא"כ הכא שאינו קוצץ רק כמו שהי' אח"כ.

ופירש התם קץ שקוצץ בין בתחילה בין בסוף הכא לא קץ לא בתחילה ולא בסוף. וטרשא דר' פפא בקוצץ מעכשיו כשער של עכשיו דאף שקץ בתחילה פיון שאינו קוצץ בסוף מותר לדידנ' ומשום דעשיר וא"צ למעות [והא דאמר אם מעכשיו בפחות טיבותא עביד בהדי לוקח כפי' בעה"מ] ואי לאו האי טעמא דעשיר וא"צ למעות לא הי' מותר משום חטי מי קדחי באכלבאי.

פיון דהתנה אם מעכשיו כשער הזול של עכשיו הוא איסור חמור כמו סאה בסאה דלא מהני בי' טעמא דחטי מי קדחי באכלבאי: ז) ותדע דהא בסאה בסאה מותר ביש לו ואלו באם מעכשיו בפחות אסור אפי' יש לו כמ"ש הטור בשם רבינו ישע'י והסכים עמו וכן פסק הרמ"א וכיון דבסאה בסאה לא מהני טעמא דיש לו.

כ"ש באם מעכשיו בפחות. רק רב פפא התיר משום דעשיר וא"צ למעות.

ולא קי"ל כנותני' משום דמה חזית דאזלת בתר מוכר זיל בתר לוקח. אבל בטרשא דר' נחמן קי"ל משום חטי מי קדחי באכלבאי.

דהא בש"ס הקשה על סאה בסאה נימא חטי מי קדחי באכלבאי ומשני התם הלואה הכא זביני. והכא דזביני מותר.

ואין להקשות בזה זיל בתר לוקח. דלוקח נמי יכול להשהות השכר עד שער היקר.

ואף דאז לא יהי' פלל תועלת מהקני' מ"מ אמרינו פן: ח) והא דאמר (דף ע"ב:) הני בני בי רב דינפי בתשרי ופרעי בטבת שרי או אסור אמר להו הא חטי בהיני כו' אי בעי ינפי ופרעי מעיקרא.

ובלא יצאו השער אסור אף דיכולים לפרוע אותם חטים אח"כ. י"ל דלענין סאה בסאה דחמור לא אמרינו חטי מי קדחי ואמרינו דחשיב הנאה מה שא"צ לשמור החטין ותדע דהא אם התנה שאינו יכול לפרעו תוך הזמן קי"ל דאסור.

ואף דִּיכוּל לַקְנוֹת תּוֹף הַזְמַן וְלַהֲשִׁיחַ אֶצְלוֹ וְלַפְרוֹעַ אַח"כּ. אֲלֵא נִדְאֵי חֲשִׁיב הַיְזוּק מֵהַ
שְׂצָרִיף לְשִׁמּוֹר וְשִׁמְא יִגְנַב.

וְלַעוֹלָם בְּמָקוֹם דְּמַהֲנֵי טַעְמָא דְחִיטֵי מִי קִדְחוּ גַם בְּלוֹקַם אֶמְרִינּוּ פִּן: ט) וְהַעוֹלָה לְהַלְכָה
לְדַעַת הַרְמַב"ן דְּלַמְפָּנָר בְּדַמִּים קְצוּבִים יוֹתֵר מִמָּה נִשְׁשֹׁה עַכְשָׁיו אִפִּי' בְּדַבָּר שְׂאִין שׁוּמְתוֹ
יְדוּעַ אֲסוּר.

וְכַמוֹ שְׁהוֹכִיחַ בְּמַלְחָמוֹת מֵהֵיחָד דְּמוֹלִיף חֲבִילָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם דְּאֵף שְׂאִין לוֹ שְׁעַר קְבוּעַ
אֲסוּר עֵי"ש. וְכַשְׁקוֹצֵב כְּשִׁעַר שְׂיֵהָ' אַח"כּ [וְהוּא שְׁעַר הַיְוֹקָר] אִם הַתְּנָה אִם מְעַכְשָׁיו
כְּשִׁעַר שֶׁל עַכְשָׁיו אֲסוּר דְּהֵינּוּ טְרַשָׁא דַר' פִּפְּא דְלֵא קו"ל פְּנוּמְל' אַבְל אִם לֹא הַתְּנָה אִם
מְעַכְשָׁיו כְּשִׁעַר שֶׁל עַכְשָׁיו מוֹתֵר.

וְכֵן פֶּתַב בַּעַ"ת בְּשִׁמּוֹ. וְכַתֵּב הַשֵּׁ"ף דְּאִפִּי' שְׁעַר קְבוּעַ עַכְשָׁיו בְּזוּל.

וְהַדְּבָר בְּרוּר שְׁפֵן דַּעַת הַרְמַב"ן דְּהָא דְהִנְצָרְכוּ הַתּוֹס' לוֹמֵר דְּשׁוּמְתוֹ יְדוּעַ פְּקִין דְּמִי הוּא
מִשׁוּם דְּקַשְׂיָא לְהוּ דַר' נַחְמֵן דְּאֵמֵר טְרַשָׁא שְׂרִי מְפוֹסֵק עַל הַפְּירוֹת. וְהִנְצָרְכוּ לוֹמֵר
דְּשׁוּמְתוֹ יְדוּעַ פְּקִין.

וְכֵן מְטַרְשָׁא דַר' פִּפְּא דְאֲסוּר דְלֵא מְסַתְבֵּר לְהוּ לְפָרֵשׁ בְּאֵם מְעַכְשָׁיו בְּפַחוֹת דְּהָא קְאָמֵר
זוּזֵי לֹא צְרִיכְנָא. אַבְל לְהַרְמַב"ן שְׂפִירֵשׁ טְרַשָׁא דַר' נַחְמֵן בְּלֵא פִירֵשׁ בְּדַמִּים יְקָרִים רַק
כְּשִׁעַר שְׂיֵהָ' אַח"כּ וּמִשׁוּם חִיטֵי מִי קִדְחֵי בְּאַכְלַבְאֵי הָא לֹא קַשְׂיָא מִיָּדִי.

וְכֵן בְּטַרְשָׁא דַר' פִּפְּא הָא פִירֵשׁ בְּהַתְּנָה אִם מְעַכְשָׁיו. וְא"כּ מֵהִיכִי פִיחֵי לְחַדֵּשׁ דְּשׁוּמְתוֹ
יְדוּעַ כְּהַתְּנָה אִם מְעַכְשָׁיו בְּפַחוֹת.

וְאֲדַרְבָּא מִדְּהִנְצָרְכוּ לְדַחֵק בְּדַר"פ דְּאֵמֵר אִם מְעַכְשָׁיו כּו' וּפְשָׁטָא דְמִקְלֵתָא אִינוּ פִּן מְדַאֲמֵר
זוּזֵי לֹא צְרִיכְנָא] וְלֹא פִירֵשׁוּ בְּשׁוּמְתוֹ יְדוּעַ מְשַׁמַּע דְּשׁוּמְתוֹ יְדוּעַ מוֹתֵר: י) וְנִשְׁיַתַּת הַתּוֹס'
דְּכָל שְׁשׁוּמְתוֹ יְדוּעַ אִפִּי' לֹא הַתְּנָה בְּפִירוֹשׁ בְּדַמִּים יְקָרִים רַק כְּשִׁעַר שְׂיֵהָ' אַח"כּ אֲסוּר.

שְׁהֵם פִירֵשׁוּ טְרַשָׁא דַר' פִּפְּא בְּשׁוּמְתוֹ יְדוּעַ וְהוּא הַתְּנָה כְּשִׁעַר שֶׁל נִיסָן. וְכֵן דַּעַת הַגְּאוּנִים
שְׁהֵבִיא הַרְמַב"ן שְׂפִירֵשׁוּ טְרַשָׁא דַרְבּ נַחְמֵן כְּמוֹ שְׂפִירֵשׁ הַרְמַב"ן וּפּוֹסְקִים דְלֵא כַר' נַחְמֵן
שְׁהֵם מְפָרְשִׁים טְרַשָׁא דַר"פ ג"כ בְּלֵא מְעַכְשָׁיו.

וְלַכְאוּרָה צ"ע פִּינּוּ דְדַרְדָּר מו"מ הוּא יְהִי מוֹתֵר מִשׁוּם חִיטֵי מִי קִדְחֵי בְּאַכְלַבְאֵי. וְלַעֲלִיל
(סִי' קַע"ה) גַּתְבָּאָר בַּעַ"ה הַתְּרוּץ ע"ז: יא) וְהַשֵּׁ"ף הִבִּיא לְהַלְכָה דְבָרֵי בַעַ"ת בְּשֵׁם
הַרְמַב"ן דְּמוֹתֵר לְפִסְנוֹק כְּשִׁעַר הַיְוֹקָר שְׂיֵהָ' אַח"כּ בְּלֵא אֵמֵר אִם מְעַכְשָׁיו כּו' אֵף שְׁהַתּוֹס'
חוֹלְקִים וְקו"ל בַּשֵּׁ"ע כְּשִׁיטַת הַתּוֹס' לְהַתִּיר בְּאִין שׁוּמְתוֹ יְדוּעַ אִפִּי' פּוֹסֵק בְּדַמִּים קְצוּבִים.

וְהוּא עַפ"י פִירוֹשֵׁם טְרַשָׁא דַר' נַחְמֵן בְּדַמִּים קְצוּבִים וּבְאִין שׁוּמְתוֹ יְדוּעַ דְלֵא כִפִּי' הַרְמַב"ן
כְּשִׁעַר שְׂיֵהָ' אַח"כּ. וְעַפ"י"ז מוֹכַח דְּשׁוּמְתוֹ יְדוּעַ כְּאֵם מְעַכְשָׁיו בְּפַחוֹת: יב' הַאֲוֹמְנָם פִּי אִין
מְזָה רֵאִי בְרוּרָה לְאֲסוּר בְּשׁוּמְתוֹ יְדוּעַ אִפִּי' בְּפוֹסֵק כְּשִׁעַר שֶׁל אַח"כּ כְּמוֹ בְּמְעַכְשָׁיו
בְּפַחוֹת.

דְּהָא מ"מ אִם מְעַכְשָׁיו בְּפַחוֹת חֲמוּר לַעֲנֵנּוּ יֵשׁ לוֹ כַּמ"ש הַטּוֹר בְּשֵׁם ר' יִשְׁעֵי' וְעֵי' ב"י.
אֵף מ"מ פִּינּוּ שְׁנַתְחַדֵּשׁ הַסְּבָרָא דְשׁוּמְתוֹ יְדוּעַ פְּקִין.

א"צ לךחוק בדר' פפא דאמר אם מעכשיו בפחות דפשטא דמילתא אינו כן. מדאמר זוני לא צריכנא.

מ"מ הביא הש"ך דברי בעה"ת פ"ג דמידי דרבנן הוא אולינו ה"א וה"א לקולא. ופסקינו להקל באין שומתו ידוע פשיטת התוס' ופסקינו להקל בפוסק פשער שיהי' אח"כ אפי' בשומתו ידוע כפי הרמב"ן: סימן רז א) שם ש"ך (סק"ב) וכתב הה"מ ובעה"ת דבקרקע פ"ג דאין אונאה לקרקעות וגם אין פיוצא בו נמפר בשוק כל שהוא דר' מקח וממפר שאינו נראה פרבית מותר כו'.

הנה הש"ך העתיק דברי הה"מ בשנינו לשון שהה"מ כתב וראה שאין הדין כן בקרקע פ"ג שאי אפשר שיהי' פיוצא בו נמפר בשוק שיהי' הרבית נמפר בו. ועוד דאין אונאה לקרקעות.

וראה דשני טעמים הם וכל אחד בפני עצמו סגי להקל. והש"ך כתב דבקרקע שיש בו שני הטעמים מותר משמע דצרי' לשני הטעמים יחד ובחזק לא סגי להקל: ב' אולם הדבר מוכרח בהה"מ כמו שהעתיק הש"ך שיהי' דעת הה"מ ברמב"ם דאפי' דבר שאין לו שער קצוב אסור מדכתב אבל הרשב"א התיר בדבר שאין לו שער קצוב.

מקלל דהרמב"ם אסור. ואף שאין הרבית נמפר.

וע"כ לא התיר בקרקע רק משום דאין אונאה לקרקעות. והא דהוצרך הה"מ לטעם דאין פיוצא בו נמפר בשוק משום דבדבר שיש לו שער קבוע אפי' פחות מפדי אונאה אסור כמ"ש הרמב"ם דאם הי' שוין בשוק תשעים והוא מוכר אותם בהמתנה במאה אסור ואף דהוסיף פחות משתות.

וע"כ ה"א דהתיר בקרקע הוא משום דאין רבית נמפר ג"כ. לפי זה פחות מפדי אונאה בטלית וכיוצא בו גם לרמב"ם מותר ג) ומה שהביא הש"ך דברי הה"מ לפסק הלכה ולדין אף בדבר שאין שומתו ידוע בשוק לחוד פגון פרה או טלית מותר אף שיש בו דין אונאה.

היינו משום דבמעלהו הרבה דעת הטור לאסור והוא יש מי שאומר בש"ע ובקרקע לעולם מותר וכן משמע להד"א בתשו' הרשב"א שהביא הב"י (בסוף סימן קס"ד) ודו"ק ד שם ש"ך סק"ג וכתב בעה"ת בשם ר"ת דכל שלא אמר לי' אם תתן מעכשיו וכו' אלא אמר לי' סתם באייר תתן לי פשער של אייר בין שיהי' אותו זמן יוקר או זול מותר.

ובחוו"ד השיג על הש"ך מדברי הרמ"א סעיף י"ד באמר לו תשלם לי כל חביות כמו שיהי' השער בעת שתקח שרי. משמע אבל אם אמר כמו שיהי' השער בעת שתשלם אסור.

ולק"מ דכיון שמתנה בעת שתשלם. ואם ישלם עכשיו ישלם פשער של עכשיו הנה לי' אם מעכשיו בפחות (דהיינו טרשא דר' פפא דאמר אם מעכשיו פשער של עכשיו דקי"ל) דאסור.

ע"כ דוקא בעת שתקח שרי ותמיהני איה שגג שגגה גדולה כזו. והוא פשוט וברור: ה) ש"ף סק"ד וכתב הרמב"ם שאם עבר ומכר באם מעכשיו בכך וכך וכו' הרי זה אבק רבית.

וכתב ב"י דכיון שאינו אלא דרך מכר אינו אלא מדרבנן נסתפקתי אם דוקא פשהגמר מכירה הי' בלי שום ברירה ללוקח רק אם יקנה לקיחה גמורה מעכשיו בעשרה או יקנה בהחלט ב"ב לאחר זמן אבל אם אחר הקננו הברירה ללוקח אם ישלם עכשיו ישלם רק עשרה.

ואם לאחר זמן י"ב הוי רבית קצוצה. או דילמא דמה שמשלם לאחר זמן י"ב לא בשכר הרוחת הזמן רק מחמת התנאי שהתנה שאם ישלם אח"כ יהי המכירה למכרע ב"ב.

ואולי יש לדמותו למ"ש התוס' (דף ס"ד.) דלא מהני תנאי להחשיבם פקדון עיי"ש.

ה"נ כיון דסוף סוף אי משלם השתא לא משלם רק עשרה לא מהני תנאי להחשיבו חייב י"ב. וכן יש להסתפק במרבין על המכר אם גם פהאי גוונא מותר או לא: ו) שוב ראיתי שזה מוכח להדיא ברשב"א הובא בש"ע (סי' קע"ו סעיף ו' בהג"ה ובסי' קע"ז סעיף ט"ו) בגדונית חתנים דמותר כיון שהתנאי ראשון לא הי' רבית ועכשיו נותן מחמת תנאי ראשון אף שאם הי' מסלק אח"כ לא הי' צריך ליתן כל כך.

ועי' מ"ש בזה לעיל (סימן קפ"ז אות ד). ולפי"ז י"ל להיפוך דהא דאין מרבין על המכר.

דוקא פשגם אחר גמר המקח ביז הלוקח ליתן עשרה לאלתר. אבל אם גמר המקח הי' רק על לאחר זמן ב"ב אפשר דמותר כיון דאין שומתו ידוע.

ומה שרצה תחילה ליתן מעכשיו בי' דברים בעלמא ניהו וצ"ע: ז) ש"ף סק"ה וכיוצא בזה פתב בעה"ת וכן משמע בתשו' מבי"ט כו' ועי' בתשו' מהר"י בן לב עיי"ש. הנה מחלוקת הר"י בן לב עם המבי"ט הוא מחלוקת ראשונים שדעת הרשב"א בתשו' הובא בב"י (סי' קס"ד) שאם הלנה לו ואמר לו בשעת הלנאה חצירי ששפירת במאה הוא לה כל זמן שמעותיה בידי בחמשים הוא רבית קצוצה.

אבל אם אמר לו סתם כל זמן שמעותיה אצלי חצירי שכורה לה בדינר אין זו ר"ק ואעפ"י שהי' ראוי להשפירה במנה לפי שאין זה רבית קצוצה וגם אין אונאה לקרקעות: ח) ויש להסתפק בדבריו במטלטלין כה"ג אי תרי טעמי ניהו ולפי טעם הראשון אפי' במטלטלין הוא רק אבק רבית או חד טעמא הוא ובמטלטלין הוא רבית קצוצה.

ועכ"פ מפנרש בדבריו שלא פדעת המבי"ט דמפנרש בדבריו דאפי' פירש וקצב במטלטלין מה שהוא מעלה עתה בשביל הלנאה לא הוי ר"ק וברשב"א מפנרש להיפוך. ומה שביקש המבי"ט לחלק בין שכירות למכר אינו פלוג במחכ"ת.

שו"ר בשערי משפט פתב ג"כ שדברי מבי"ט מרפסין איגרי. וברש"י (דף ס"ח.)

(בחכירי נרשאי דהוי ר"ק דאימת קנאה דאקניני' ניהלי'. ואף דע"כ בנכייטא הלוהו נמצא דהתבואות שנותן לו הלנה אינו בחנם רק בשכר הנכייטא ומ"מ הוי רבית קצוצה.)

הרי דבמטלטלין אף שלא פירש חפץ זה ושונה מנה הוא לה בדינר הוא ר"ק: ט)
והרמב"ם פתב וכן המלנה את חבירו ושכר ממנו בפחות וקצב הדבר שפוחת לו מן השכר
עד שיחזור לו הלואתו הוא ר"ק.

ונ"ל שמדבריו אין ראוי למקרה"י נ' לב שנידון הרמב"ם הוא שאף אם יחזור לו הלואתו
ישאר הבית שכור רק שיתן שכר יותר ובכהאי גוונא ודאי הוי רבית קצוצה שמרויח
ממון ממש משא"כ אם המקח והשכירות אינם רק אם מלנה לו שנמצא שאינו מרויח
בהלואה ממון בחנם רק שקונה בפחות או מוכר ביוקר ודו"ק: י) ובתוס' רי"ד פ' איזהו
נשף המלנה לחבירו ע"מ שיקנה ממנו ביוקר או ימכור בפחות הוא רק אבק רבית.

וסתמא משמע אפי' קצב ואמר הסחורה ושונה כף מכור לה בכף: יא נמצא שלש מחלוקת
בדבר. לתוס' רי"ד לעולם הוי אבק רבית.

להרשב"א בקצב הוי רבית קצוצה ובלא קצב צ"ע בדבריו. ויותר נוטה דהוא אבק רבית.
ולרש"י בכל ענין הוי ר"ק. ובאמת שקשיא לי בדברי רש"י דאף לדעת מהריב"ל דהוי
ר"ק היינו כשאומר חפץ ושניו כן הוא לה עכשיו בפחות.

אבל בתכירות שנותן התבואה בעת הקציר איך יקרא רבית קצוצה במה שקוצב הדמים
פחות משנים עתה שמה יוזלו אח"כ בעת הקציר. ואינו דומה לסאה בסאתים דהוי ר"ק
אף שאפשר שהסאתים לעת הפרעון לא יהי' שנים יותר מהסאה עתה.

היינו טעמא משום דמן הדין מה שהלנהו משלם לו נמצא דאף אם יוזלו. סאה שני' רבית
הוא.

אבל בקונה פחות משניו על אח"כ פינן דאינו רבית ברור שמה יוזלו לא הוי רבית קצוצה:
(יב) וראי' לזה מהא (דדף ע"ג דהמוליה פירות ממקום הזול למקום היקר מצאו חבירו
ואמר תנם לי במקום הזול באני אעלה לה פירות שיש לי במקום היקר יש לו מותר.

ופירש"י משום דסאה בסאה דרבנן וכי יש לו לא גזור. ואף דבשעת הלואה שנים יותר
במקום שמתנה לפורעו ורבית קצוצה הוא.

וצ"ל משום דאפשר שיוזל לאו ר"ק הוא. וכן פתב בס' מחנה אפרים.

וא"כ בתכירי נרשאי אמאי הוי ר"ק. ואפשר משום דאינו מנכה רק דבר מועט.

והוא דבר שאינו מצוי לכל שיוזל התבואה כל כף ע"כ הוי רבית קצוצה: סימן רח א)
שם רמ"א (סעיף ד') אסור לאדם לומר לחבירו הא לה עשרה דינרין ופטרני ממה שאני
חייב י"ב דינרין לפלוני.

ק"ל דהא קי"ל המקדש במלנה אינה מקודשת אלא דלא חשיב שנתן לו במה שנפטר
מחוב. ואף דבהנאת מחילת מלנה מקודשת היינו שמקדשה בפעולת המחילה כמו שחוק
לי רקוד לי.

ופעולת המחילה אפשר שאינו שונה אצל המקבל עשרה דינרין יותר מעשרה. בשלמא
אי הי' נחשב קבלה אצלו מה שהחוב נמחל לו הרי מחייב עצמו לתת לו י"ב דינרין.

ואף שאפשר שהוא יועיל אצל המלנה בפחות סוף סוף הוא נתחייב לבקש לו י"ב דינרין. אבל השתא דרק משום שזכר פעולה.

הא אפשר שפעולתו אינו שנה כל כך שהוא יפטר בפחות: (ב) הן אמת שמלשון קצת פוסקים נראה דטעם מקדש במלנה אינה מקודשת משום שמקדשה במעות ראשונים ואותם מעות מכבר הם שלה.

אבל מדברי הרמב"ן בקידושין שכתב דכתב לה שטרא אדמי אינה מקודשת דלא נפיק מיני' מידי. וכשם שהמקדש במלנה אינה מקודשת דלא מטא לה מידי.

ודעת הרשב"א שם בקידושין ג"כ פרמב"ן וז"ל נאפ"י אמר לו הריני חייב לה מנה בקנין והתקדשי לי בו אינה מקודשת דאין פאן מנה אלא "מלנה". הנה שמרמז לדברי הרמב"ן אלו שדומה למקדש במלנה ע"כ דס"ל דמה שנפטר ממלנה לא חשיב שהגיע אליו ממון.

וכן אם נתחייב לא חשיב יצא ממנו ממון וא"כ למה יחשב רבית. וצ"ע פעת: (ג) שם מחבר (סעיף ה') יתחייבו לקהל בשטר.

דקדק לכתוב בשטר דבלא שטר לא נתחייבו שכירות מעזר היין. ודא דעזר היין אין בו ממש ובמה קנהו השוכר.

ואף דדברי ציבור א"צ חיזוק וקנין פתב בנתיבות דוקא במידי דמצוה פגון לשפוך מלמד וכדומה. ועוד דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ועדיין לא נתחייב רק בכל יום ויום מחויב עבור היום ועדיין אין בידם למוכרם.

ובטעם זה השני יש לפקפק ולומר דתלוי במחלוקת שהביא רמ"א (בחז"מ סי' של"ד סעיף א') בכת השוכר תוך זמן שכירות. דלדעת הרשב"א שצריף לשלם דשכירות ליומא ממכר הוא.

הוא הדין דנתחייב למפרע משעת השכירות ודו"ק. מיהו הש"ך פסק שם כדעשה ראשונה דפטור ודומה לפועל: סימן רט א) שם מחבר (סעיף ו') הו סמרי ופועליו תובעים אותו בשוק ואמר לשולחני תן לי דינר טבוע לפרעם ואתן לה יותר משויו מעות שאינם טבועות שיש לי בבית מותר.

תמוה לי דאפי' טבועות פנין שלקח ממנו דינר של כסף ומחזיר לו מעות נחוששת ונחוששת לגבי כסף פירי הוא נאפי' טבוע יתא מותר. והרא"ש שכתב דוקא אינם טבועות משום שבעה"ב לקח ממנו ג"כ מעות פדתני תן לי בדינר מעות ובעה"ב נתן לשלחני ג"כ מעות למה דמשני אידי ואידי בפרוטות.

אבל הטור ומחבר שכתבו הדין בשבעה"ב לקח משולחני דינר והחזיר לו מעות למה להו אינם טבועות אפי' טבועות הוי דרוך מקח וממכר ודחוק גדול דמעות היינו של כסף דמפורש בסוגיא בגמ' ורש"י דמעות היינו פרוטות של נחוששת].

ואין לומר פנין דנחוששת בפ"ע טבעא הוי חשיב דרוך הלואה. דהא אפי' אינם טבועות לגבי מטלטלין טבעא הוי לדעת הטור (חז"מ סי' ר"ג סעיף ז').

רק לגבי מטבע שיש עליו צורה פירי הוא. וה"ה נחוששת לגבי כסף פירי וצ"ע.

ועי' מ"ש לקמן (אות ט') בדין הרמ"ה: (ב) שם רמ"א אבל מעות במעות דהוי בהלואה אפי' יש לו הפל אסור. עי' בפ"ק ט"ז) דבמין אחד הוי הלואה ולא שרי אלא סאה בסאה ולא עונף.

ונה בסתמא. אבל באומר בפירוש הלנה לי אפי' פירות בפירות של שני מינים אסור והיגו דאמרי לעיל (סוסי' קס"ב) דאסור ללות סאה חטין בסאה דוחן אפי' יש לו דוחן. ואפי' אינו נותן לו יותר אסור. וגרע ממין אחד פינו דאפשר שמיין שמשלם ישנה יותר ממין שלנה.

עכת"ד: ג' ולפענ"ד דברים אלו צ"ע. כי נראה שדין דשני מיני פירות (דסוף סי' קס"ב) ודין זה דמעות במעות אפי' יש לו אסור חולקין זה על זה כמו שאבאר.

, דהנה בדרך ע"ג המוליך פירות ממקום הזול למקום היקר מצאו חבירו ואמר לי תנם לי ואני אעלה לה פירות שיש לי באותו מקום [היקר] אם יש לו מותר. פירש"י משום דסאה בסאה דרבנן וכי יש לו לא גזור.

וקשה לדעת הראב"ד דבשני מינים אסור משום דמין שפורע שנה יותר. וה"נ במקום שפורע שנה יותר.

וכ"ש הוא משום דבעת הלואה שנה יותר. ואף דבשני מינים בסתמא מותר היגו דבשני מינים בסתמא לאו הלואה אלא מו"מ אבל התם מין אחד הוא דבסתמא הלואה דע"כ אסור פשוטן לו עונף.

וכיון דהלואה הוא ושנה יותר. שוב דומה לשני מינים ואמר בפירוש הלנה לי דאסור משום ששנה יותר.

כ"ש הכא דמין אחד דבעצמותו הלואה: (ד) אף באמת הראב"ד לטעמי' דכתב בחי' הר"ן ובנמק"י פ"ק הנהב בשמו דאפי' מין אחד ונתן לו יותר פינו דהוי דרף מו"מ שרי. והיגו פינו שאמר אעלה לה פירות שיש לי בביתי חשיב דרף מו"מ פינו שמתנה על אותם פירות שיש לו.

וע"כ ניחא נמי במוליך פירות פינו שאמר אעלה לה פירות שיש לי באותו מקום מותר אפי' סאה בסאתים. אבל לדין בסי' זה דלא קי"ל כראב"ד בהא אלא דבמין אחד חשיב בסתמא הלואה.

א"כ הא דמוליך פירות הלואה הוא ומותר אף שבמקום שפורע שנה יותר ומוכח מהא דמוליך פירות דסאה בסאה אפי' שני מינים ומין שפורע שנה יותר מותר וכן משמע פירש"י שם שפירש משום דסאה בסאה דרבנן: (ה) והרא"י שהביא הראב"ד דשני מינים פירות אפי' יש לו אסור מהא דלא יאמר נפש לי ואעדור עמה למחר כבר כתבנו (סי' קע"ז) דראב"ד לטעמי' בהשגות (פ"ד מהלכות שלוחין ושנותפין) דשותפין שגשתתפו באומנות יכול להקנות עצמו בקנין כדין עבדים ואין יכולין לחזור והרמב"ן בחי' ב"ב חולק דיכולין לחזור כמו פועל יכול לחזור.

וא"כ אין דומה ליש לו דלא חשיב קנין פינו שיכול לחזור וכמ"ש הרשב"א הובא בהה"מ (פ"ז מהלכות מלנה). גם דעת כמה פוסקים דפועל אין גופו קנוי.

וא"כ אין ראי' משם: ו' הרמ"א דפסק בדברי הראב"ד (דסוף סי' קס"ב) דשני מינים דרף הלואה אסור ביש לו וכאן פסק דבמין אחד ונותן עונדף אסור אף דמתנה על פירות שיש לו הוא. א"כ הו"ל כמזפי שטרך לבי תרי: ז) ונראה דרמ"א לטעמין שכתב (סי' ר"ג סוף סעיף א) [דיעה ראשונה שהיא עיקר בכל מקום] דחליפין שבתורת שיווי דמים מהני אף בפירות.

וא"כ אפי' סאה בסאתים מותר דנקנה לו הפירות קננו גמור תיכף. דהא בפרק הזהב מקשה למ"ד מטבע אינו נקנה בחליפין אמאי מותר פשאמר ואני אתן לה דינר וטרקסית. ומבואר דלמ"ד נעשה חליפין ונקנה בחליפין מותר בפשטות אף בלא תירוץ דרב אשי דהוי פאומר הלונני עד שיבא בני. ואפי' אם בלא הקננו הי' רבית של תורה מותר ע"י קננו חליפין ולק"מ.

ויצא לנו מזה לדינא דמוליה מטבעות ממקום הזול למקום היקר אסור לומר תנם לי בכאן ואני אתן לה במקום היקר כיון דאין מטבע נקנה בחליפין: ח) שם ש"ף (סקי"ב). כתב הטור בשם הרמ"ה דוקא שולחני כו' דלא כמ"ש ב"י כו' נלפע"ד ראי' ברוכה לדברי הרמ"ה מהא (דבדף ס"ב:): דמפרש אבני מתני' דאמר לי' הלונני שלשים דינרין א"ל שלשים דינרין אין לי חטין בשלשים דינרין יש לי וחסר ולקחון הימנו בדינר זהב אי אית לי יין פירי הוא דשקיל מינני' ולית לו בה כיון דלית לי' חמרא ודאי משקל זוזי מינני' מיחזי כרבית.

פרש"י ואי הוה לי' חמרא זוזי יהיב לי' מעיקרא ופירי שקיל מינני' ואלא מחזי כרבית. אבל משקל זוזי מינני' אסור דינר זהב יהיב לי' ושקיל מינני' תלתין עכ"ל.

ומבואר דהחילוק בין מחזיר אותו דבר שלקח ממנו ביתרון דאז מחזי כרבית בין מחזיר לו דבר אחר. וקשה דינר זהב ודינרי כסף נמי שני מינים הם וזהבא פירי לגבי כסףא ולמה מחזי כרבית.

אלא ודאי דוקא בשולחני חשיב שני מיני מטבע שני מינים ודרף מו"מ. אבל באינש דעלמא כיון דאידי ואידי מטבע חד מינא חשיב: ט) ומ"מ נראה דלהלכה אין לנו לפסוק כרמ"ה רק בשני מיני מטבע בזה חשיב לגבי אינש דעלמא דלאו שולחני דרף הלואה.

אבל במעות שאינם טבועות חשיב מְכַר לְכָל הָעוֹלָם. ואף דהטור כתב כן בשם הרמ"ה גם במעות שאינם טבועות.

לטעמין אגיל בחו"מ סי' ר"ג סעיף ז' [ועיי"ש בב"ח] דאסימון והוא מטבע שאין עליו צורה חשיב מטבע לגבי שאר מטלטלין. אבל בש"ע השמיט זה וכתב רק בדינר זהב דחשיב מטבע לגבי מטלטלין.

משמע דאסימון הוא מטבע שאין עליו צורה לא הוי מטבע פלל. א"כ הוי דרף מו"מ לְכָל אָדָם.

וזה ברור: סימן רי א) שם סעיף ז' רמ"א אבל אם אין שומתו ידוע אפילו אין לו שרי. בש"ף שם (סקי"ז) כתב דביצא השער דוקא.

ותמוה דקא אסור לפסוק רק כפי השער לא בזול מהשער כמפורש (ריש סי' קע"ה). והט"ז האריף בזה מאד להקשות על רמ"א: (ב) ולפענ"ד דברי רמ"א ברו"ם דקא דהפוסק על הפירות עד שלא יצא השער אסור אף דאפשר שלא יתייגר ודומה לטרשא דר' נחמן דמשום שאין שומתו ידוע מותר.

וה"נ הלא אין ידוע שיתייגר: (ג) אף זה ליתא. דמ"מ בעת שיתן לו הפירות אפשר שיהי' ידוע שהפירות שוין יותר ממה שפסק ויהי' רבית.

אבל בטרשא כיון שבעת המכירה אין שומתו ידוע שהסחורה דמיו פחותים אף שאפשר שבעת הפרעון יוזל הסחורה הרבה ויהי' שומתו ידוע שדמיו פחותים מכפי המעות. הרי ברשות לוקח הוזל שכבר קנאם קנינו גמור ולקחם לביתו.

ומדע דאל"כ אפי' בשויו יהי' אסור למכור בהקפה אלא ודאי פדכתיבנא ופשוט: (ד) ומזה למד הרמ"א דמותר לפסוק על דבר שאין שומתו ידוע כגון פרה וטלית כיון שאין דרך להיות להם שער ידוע.

וא"כ אף אם יתייגר מ"מ לא יהי' שומתו ידוע גם בעת שיתן לו הפרה וטלית. הגם שיש לחוש שפא יתייגר הרבה עד שיהי' ניכר לכל.

כעין שכתב המחבר בשם הטור דכה"ג אסור מנ"ל לחוש כולי האי בדרבנן כיון דבמשנה שנינו בפירות שיש להם שער דוקא. גם דברי הטור אינם הלכה קבוע רק מי שאומר.

ודי לאסור בידוע לא לחוש שפא יהי' כף: סימן ריא א) שם מחבר (סעיף ח') המקדים לבעל הגינה מעות דמי עשר דלועין אלו שיתגמם לו כשיהי' בני אמה בזוז אע"פ שעתה בני זזת בזוז מותר ומסיים הרמ"א הואיל וממילא קא רבו וגם כבר גדלו קצת.

ובש"ף שם (סק"כ) בשם הגהת מרדכי דדוקא אם גותן לו אותן שהי' בשעת פיסוק. טעם הדברים נראה.

דהנה הרי"ף ורמב"ם כתבו טעם ההיתר שאין המוכר מפסיד שאם יקח אותם הלוקח כשהם בני זרת לא יצמחו עוד אחרים ואין מפסיד בזה שפניח הדלועין בשניהו עד שיהי' בני אמה.

ומבואר דאין טעם ההיתר משום דחשיב יש לו: ב וכן משמע בתוס' שהקשו מהא דפרדיסא דאסור לרב [והוצרכו לתרץ משום דפרדיסא לא יצא עדיין הפרי כלל] ואם טעם ההיתר משום דיש לו, בפרדיסא הא מחוסר ג' מלאכות יותר עד שיעשה יין ונהרי מחוסר ג' מלאכות ס"ל לרב גופי' דאינו פוסק ונהכי קי"ל אלא ודאי הקא הטעם כמ"ש הרי"ף ונהרמב"ם וטעם זה שייך נמי בפרדיסא.

וחילוק הה"מ שהביא הרמ"א (סעיף י') לא ס"ל. וכן מ"ש עוד דצריך לעבוד ומפסיד ג"כ לא ס"ל משום דהעבודה גם מה שהפירי כבר גדל אינם שוים יותר ממעות שנתן.

ומה שהפירות גדלים עוד בזה אינו מפסיד: (ג) ומה שהכריחם לזה שאין הטעם משום דחשיב יש לו הוא משום דאזלי לטעמייהו (דף סג): דלקנות שנה ה' בארבע אינו מותר אלא דוקא פשמומן בעין אבל לא כשצריך עדיין תיקון.

וע"כ הטעם משום דמכר לו הבני זרת ומה שמניחם בשדהו הוא בחנם משום שאינו מפסיד. וא"כ דוקא פשוטילים עד שייהי' בני אמה אבל אם לא גדלו אלו וישלם בעדם אחרים הא מפסיד ואסור: ד) שם סעיף ט' מחבר ההולף לחלוב עזיו וכו' ואמר לחבירו מה שעזי חולבות וכו' מכור לך המדה בכך וכך ומוזיל גבי' בשביל הקדמת המעות אסור. ק"ל דאפי' לא מוזיל גבי' נחוש שמא יתניקר עד שעת חליבה ורדוי הדבש. ונראה דנ"מ בזה דאם לא מוזיל גבי' אף שנתניקר אין אסור ליקח כשעת הזול רק בחלב ודבש שעדיין לא בא לעולם.

אבל החלב ודבש שהי' בשעת פיסוק הי' נוטל כשעת הזול. אבל עכשיו שמוזיל גבי' אף החלב שישנו בשעת פיסוק אסור ליקח כשעת הזול כיון דמחוסר תיקון אסור ליקח שנה ה' בארבע כמ"ש התוס' (דף ס"ג:): סימן ריב א) שם (סעיף י"ג) מחבר מותר להקדים מעות על יין בשעת הבציר על מנת שיתן לו יין טוב בניסן.

הוא לשון הטור משום דמעיקרא דחלא חלא. וקשה דמשמע דאי לאו האי טעמא אסור. וע"כ אחר ניסן שהוא זמן בירור היין אסור. ומיכף אח"כ כתב שמותר להתנות על חביות דודע שאם יחמיץ יהי' המקח בטל ויהי' ברשות מוכר.

ומה נ"מ בין זה לזה. ובתוס' באמת פירשו דהא דמותר להתנות אם תקפה ברשותו אין הפירוש חימוץ.

דזה באמת אסור אי לאו דמעיקרא דחלא חלא. רק תקפה קלקול אחר דלא שכיח. ולפי זה קלקול חימוץ לאסור ניסן אסור למוכר לקבל. ועל הטור קשה.

ועי' ב"י שגדחק בזה: ב' ונראה לפימ"ש הרמב"ן בענין מחלוקת התנאים יש בריירה או אין בריירה דלא שייך דין בריירה אלא במתנה על שני דברים סותרים זה את זה אם בא חכם למזרח עירובי למזרח.

למערב עירובי למערב. אבל במתנה על דבר אחד אם יהי' כף חול ואם לאו לא יחול זה דין תנאי דלא שייך לבריירה.

וע"כ במתנה אם תקפה ברשותו שלא יחול הקנן. זה דין התנאי דלא שייך לבריירה. אבל במתנה שבניסן נראה איזה יין ישאר טוב אותו יין יקנה. הנה מתנה על שני דברים אם יין זה ישאר טוב יקנה זה.

ואם חביות זה ישאר טוב יקנה זה והו"ל דין בריירה. ואנן קי"ל דהוי ספק אם יש בריירה או אין בריירה וע"כ בדאורייתא לחומרא אין בריירה בדרבנן יש בריירה וכמ"ש הר"ן פ"ק השותפין].

וא"כ אם חביות אחת נחמץ ואחת נשאר טוב אינו יכול להוציא מידו חבית הטוב מחמת הקנן שקנה למכרע דשמא אין בריירה. רק מחמת שקונה אח"כ בעת שנתברר ואז שנה יותר והוי רבית ודו"ק: ג) והעיקר מה שנ"ל בשיטת הטור.

דהפרש גדול בין שני הדינים. דבנותן מעות על יין מקבל עליו המוכר אחריות חימוץ שאם יחמיץ יתן יין אחר הלואה גמורה הוא.

וכשם שהשם לחבירו סחורה במעות ומקבל עליו המקבל אחריות אונסין יוקרא וזולא הלואה הוא. שהרי עכ"פ מחויב להחזיר לו שיעור המעות ששם עליו ע"כ חשיב הסחורה ברשות המקבל והלואה מעות הוא אצלו.

כמו כן פשמתחייב אם יאבד ליתן לו סחורה אחרת פיוצא בה אף שאין אחריות יוקרא וזולא עליו הלואה סחורה הוא אצלו. ע"כ אי לא דמעיקרא חלא חלא הי' אסור להתנות שיבחור לו בטבת היין טוב דשמא שלו החמיץ.

ואי המוכר מקבל אחריות שאם יחמיץ יתן לו אחר. הלואה יין הוא ואסור אם נתניקרא היין משעת מכירה עד שנוטלו.

דליכא למימר ברשותו אייקר פיון דהלואה הוא אצל המוכר. וברשות המוכר אייקר ואסור כמו כל סאה בסאה: ד) בתוס' (דף ס"ד): הקשו על קושיות הש"ס באי תקפה ברשותה האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא.

תיקשי לי' אמתני' דיצא השער פוסקין דהתם נמי אין הלוקח מפסיד כלום בתקיפה. ומיצו דשאני התם שאין הפירות מבנררין ללוקח ואינו ניכר שיהי' קרוב לשכר.

וקשה בהא דפוסק כשער הגבוה שאם יזלו יקח כשער הזול. ולענין זולא לא שייך לומר שאינו ניכר דבשלמא לענין קלקול אינו ניכר שאותם שנתקלקלו לקח הוא.

אבל לענין זולא חלא כל חטין שבעולם היוזלו. וכן הקשה בחו"ד: ה) ולפענ"ד נראה ליישב.

ותחילה ניישב ביש לו דמשמע ג"כ שלוקח אינו מקבל אחריות משום שמוכר יכול ליתן אחרים ואינם מבנררין כמ"ש התוס' שם. ובזה הטעם פיון דלענין רבית חשבינו הפירות שלו לא הוי הלואה משום אחריות.

דסוף סוף אינו מלנה לו כלום. שהרי תחת המעות נתן לו פירות דחשובים של מלנה. ודומה למקבל עיסקא שאם הנותן מקבל כל השכר והמקבל מקבל עליו הפסד מותר פיון שהנותן מקבל כל השכר. נמצא שאינו מלנה לו כלום.

וה"נ אף שמקבל מעות ובלי אחריות הפירות לא חשיב שמלנה לו מעות. פיון שתניקף נתן תחתייהם חטין.

דלענין רבית חשבינו להו של מלנה: ו) אבל באומר הילף ד' זווי אחביתא דחמרא אי תקפה ברשותה. שפיר מקשה הש"ס דקרוב לשכר.

דאין לומר דלא חשיב שמלנה לו מעות פיון שנתן תחתייהם חביתא דחמרא. דליתא.

דע"כ האי חביתא דחמרא אינו שנה עכשיו ארבעה זווי. דאי שנה ד' זווי למה לו למוכר לקבל עליו אחריות תקפה.

אלא ודאי אינו שנה כל כף. ע"כ שפיר חשיב מלנה האי טופיינא.

שהד' זווי הם יותר מדמי חביתא דחמרא. וכיון דהוי לנה בקצת.

שוב דומה להיכא שהמקבל נוטל קצת שכר דאסור לקבל עליו טפי בהפסד. אבל פשאי
הפירות מבוררין אין לומר דע"כ אינו שנה כל כה.

דאל"כ ל"ל לקבל עליו אחריות. די"ל שעושה כן משום שפירות אלו יכול להוציא.

ולעולם שנה עכשיו כמו הדמים. וכיון דמ"מ לענין רבית חשבינן להו של לוקח לא חשיב
לנה כלל ודו"ק: ז) ויותר נראה דהנה בגמ' (דף ע') בדודא דמר עוקבא תקיל ונהיב לי'
תקיל ושקיל מינני' שקיל אגרא ושקיל פחתא וקאמר בגמ' דאסור [אי לאו משום דמקבלי
עליהו חוסכא דנחשא] והקשו בתוס' דהאמר לעיל ספינתא אגרא ופגרא.

ולדידי קשה עוד דמשמע שם בדודא חשיב רבית קצוצה דאפי' בשל תומים אסור.
ולמה: ח) ונראה דהנה הטעם דקרוב לשכר ורחוק להפסד אסור כיון שהלנה קיבל עליו
כל אחריות הרי נעשה הלנאה גמורה עליו במעות.

שהרי ע"כ צריף להשיב לנותן פדמים ושם עליו או בפירות או במעות. וע"כ קאמר
בגמ' בחביטא דחמרא כיון דמקבל עליו זולא קרוב לנה ולנה הוא דשוב אינו עליו הלנאת
דמים.

שהרי אם יונלו ישיב לו החביות אף שלא ישנה פשיעור הדמים. וא"כ אינו עליו הלנאת
דמים.

וכן אי אפשר לומר דהוא הלנאת יין שהרי אם תקפה לא ישיב לו יין אחר רק יחזיר לו
המעות: ט) והיינו טעמא דספינתא אגרא ופגרא דכיון דאינו מקבל עליו זולא דאם יונל
הספינה מחזיר לו הספינה בעיני' אף שלא ישנה שיעור המעות ששנה בשעת נתינה.

א"כ אין פאן הלנאת מעות. וכן לא חשיב הלנאת ספינה.

שהרי אם תשבר הספינה ישלם דמים כמו ששמא. ואף אם יתייקר הספינה לא יצטרף
להשיב ספינה או דמים כיוקרא דלקמ' רק ישלם דמים כדהשתא.

ואם תחשבהו הלנאת ספינה הלא יהי מחויב לשלם ספינה כיוקרא דלקמ' כמ"ש הריב"ש
(סי' שצ"ז) בהלנאת סאה אם לאו משום אסור רבית אף אם הוקרו מחויב לשלם סאה
ע"כ לאו הלנאת ספינה הוא וע"כ מותר: י) אבל בדודא דמר עוקבא דתקיל ושקיל מינני'
וכל מה שנפחת מחויב להשלים גחונות שיהי' שנה במשקל כשהי'.

הרי הלנאת הדודא עליו ונהרי אסור מה"ת הלנאת פירות כמו הלנאת מעות. ומה בכך
שאינו מקבל זולא עליו.

הלא בהלנאת פירות אין הלנה מקבל זולא. ואעפי"כ סאה בסאתים הוי רבית קצוצה דאף
שאין הלנאת מעות עליו שאם הונלו אינו משלם רק חטים.

מ"מ חוב פירות עליו. וה"נ כיון שחשיב הלנאת דודא עליו האגרא רבית קצוצה משא"כ
בספינתא שאין חובת ספינה עליו שאם נשבר ונתייקר הספינה אינו משלם מעות שיוכל
לקנות ספינה ביוקר.

וע"כ אין חיוב ספינה עליו ודו"ק: יא) וע"כ ניתקא ב'רבנן דמבכרי ל'יין בטבת פ'ינן ש'מחויב לתת לו יין הלואות יין הוא ולא מהני ב'מה שאינו מקבל עליו זולא ע"כ צ'ריה לטעמא דמעיקרא דחלא חלא.

ודו"ק: סימן ריג א) סי' קע"ד (סעיף ב') מחבר מכר לו שדה ב'מנה ובאותו יום עשה לו שטר שאם יחזיר לו מעותיו יחזיר לו שטר המכר אם נעשה תנאי זה קודם דמכר או בשעת המכר אין לו דין מכר אלא דין הלואה והלוקח חייב להחזיר כל מה שאכל אבל אם נעשה לאחר המקח אפי' עשה אחת הרי זה מכר גמור ואפילו עשה לו שטר על זה בקנין ובכל מיני חיזוקים חסד הוא כו'.

ק"ל דסוף סוף אם המוכר חזר ונתן לו מעותיו נקנה לו השדה למפרע דכל קנין כמעכשיו הרי הפירות שאכל הלוקח בשכר מעות מכירה שהמתין לו למוכר שנעשה לוקח עתה. ודומה למה דמפורש בש"ס וילקמן (בסעיף ה') ב'נתן לוקח למוכר מקצת מעות ואמר לו מוכר כשתביא שאר המעות קנה למפרע שניהם אסורים לאכול הפירות מוכר לא יאכלם ש'מא יביא שאר המעות וקנה למפרע ואכל מוכר הפירות בשכר מעותיו שהמתין לו.

וכן ב'דין רמ"א סעיף א': ב) ונראה ל'נישב דהנה קשה ב'דין ה'נ"ל הרי מוכר ש'ייר לעצמו הפירות שעד ש'יביא לו שאר המעות וכאילו אמר לו גופא מהיום ופ'ירי לאחר ש'יביא שאר המעות ופ'ירי דנפשי' קאכיל.

ומה רבית יש כאן. וצ"ל פ'ינן שאם יביא המעות מ'יד יקנה לו כל הקרקע גוף והפירות בעד המעות ה'הם.

נמצא ש'הגוף לבד נקנה בעד פחות מזה וכש'יביא לאחר זמן לא יקנה לו רק הגוף ויש'ייר פירות ו'יקנה הגוף לבד בעד אותם מעות וה'וי כאומר אם מעכשיו ב'מנה ואם לאחר זמן ב'מאה ו'עשרים דה'וי רבית מד'רבנן [שוב יצא לאור ספר ח'י הרי"מ על ב"מ ו'ראיתי שכתב פן והנאני ש'פיונתי לדעתו ו"ל].

ג) אף קשה על זה ד'ברמ"א (בסי' קע"ג סעיף י"ד) ב'שם רב האי ג'און ב'מכר לו שבעה חביות ואמר לו תשלם כל חביות כפי ש'יהי' ש'נה בעת שתקח מותר (וע"כ ש'הקנה לו כל החביות ת'יכף.

דאל"כ פ'שיטא. ואפי' אמר לו מעכשיו ב'פחות ואח"כ ב'יותר מותר].

וה'ינו ד'מן הדין אין לו לשלם רק בעת ש'נוטל מקחו וכמו ש'מרבין על השכר פ'ינן ד'זמן פ'רעון מדינא בסוף ש'נה ואין כאן ה'מתנה. ה"נ זמן פ'רעון מדינא בעת לקיחת המקח ואין כאן ה'מתנה.

ואם פן ה"נ מדינא זמן פ'רעון בעת ש'נוטל הלוקח השדה ואין כאן ה'מתנה: ד) אף הנה רב האי פ'ירש פן טרשא ד'שרי ושם טרשא פ'ירש ה'רמב"ן שאינו ד'בר קצוב רק כמו ש'יהי' השער בעת הפ'רעון.

וע"כ כתב ר' האי ה'ק'תר דוקא באומר כמו ש'יהי' השער אז בעת שתקח. אבל אם אומר אם תקח עכשיו ב'פחות ואח"כ ב'יותר אסור.

הגם ד'מטעם ה'נ"ל ד'עיקר החיוב בעת לקיחת המקח. ראוי להיות מותר בכל אופ'נים.

וצ"ל כַּעֲיִן שְׁכַתְּב הָרֶאָב"ד בְּסֵאָה בְּסֵאָה דְּמִנְתֵּר לְפִסְוֹק עַל שַׁעַר שְׁבִישׁוֹק בְּיַשׁ לֹו מְעוֹת דְּחֻשִׁיב כַּיַּשׁ לֹו דְּמָה לִי הֵן מָה לִי דְּמִיָּהוּ. וְכַתְּב הָרֶאָב"ד דְּוִקָא בְּסֵאָה בְּסֵאָה מְקִילִינֵן דְּאִיכָא נְמִי טַעְמָא דְּחֻשִׁי מִי קְדָחִי בְּאַכְלָבַאי עֵי"ש.

הָרִי דְּאַרְף דְּמִטְעָמָא מִי קְדָחִי כֹו אִין מְקִילִינֵן בְּסֵאָה בְּסֵאָה. מ"מ הָוִי סְנִיף לְהַתִּיר בְּצִירֹוּף טַעַם [דְּמָה לִי הֵן מָה לִי דְּמִיָּהוּ] ה"נ בְּטִרְשָׁא דְּאִיכָא טַעְמָא מִי קְדָחִי כֹו כְּמִבְּנֹאֵר בְּמִלְחָמוֹת ה'.

וְהוּבָא בְּקִצְרָה בְּשִׁ"ף (סִי' קַע"ג סק"ג). רַק בְּאַמֵּר אִם מְעַכְשָׁיו אִין מְקִילִין מִטַּעַם זֶה.

וְכֹו בְּאַמֵּר אִם מְעַכְשָׁיו כְּשַׁעַר שְׁל עַכְשָׁיו וְאִם אַח"כ כְּשַׁעַר שְׁל אַח"כ דְּאַסוּר. אַכְּל בְּאַמֵּר בְּעַת שְׁתַּקַּח דְּאִיכָא נְמִי טַעְמָא דְּזַמֵּן פְּרַעוֹן מְדִינָא בְּעַת לְקִיחָה מְקִילִין אַכְּל בְּקוֹצֵב יוֹתֵר אִם יִקַּח אַח"כ דְּלִיכָא טַעְמָא דְּחֻשִׁי מִי קְדָחִי אַסוּר: ה) וְע"כ בְּנִתְּנֵן לֹו עַכְשָׁיו מְקַצֵּת מְעוֹת אִין לֹוּמֵר שְׁאִין הַמוֹכֵר מְרוּיִחַ שְׁהִי יָכוֹל לְמַפְּנֹר אַח"כ לְלוֹקֵחַ זֶה בְּמְעוֹת הַלְלוֹ [כִּינֵן שְׁהַלוֹקֵחַ רוֹצֵה גַם אַח"כ לְקַנּוֹת בְּמְעוֹת הַלְלוֹ שְׁהִי הִי' בְּיָדוֹ שְׁלֵא לְהִבִּיא שְׁאֵר הַמְּעוֹת וְלִבְטֹל הַמְּקַח] דֹּא"כ לֹא הִי' בְּיָדוֹ הַמְּקַצֵּת מְעוֹת שְׁנִתְּנֵן לֹו הַלוֹקֵחַ תְּיַכְּרָה וּמְרוּיִחַ הַמוֹכֵר מָה שְׁהַמְּקַצֵּת הַמְּעוֹת בְּיָדוֹ ע"י שְׁמוֹכֵר עֲתָה וְשׁוּב הָוִי רַבִּית מָה שְׁלוֹקֵחַ בְּעַד הַגּוֹף בְּלֹא הַפִּירוֹת מָה שְׁהִי נוֹטֵל בְּעַד הַגּוֹף עִם פִּירוֹת.

דְּאִין לֹוּמֵר שְׁהִי בְּיָדוֹ לְהַמְּתִין דֹּא"כ לֹא הִי' הַמְּעוֹת בְּיָדוֹ כַּנ"ל: ו) וְכַל זֶה בְּנִתְּנֵן לֹו מְקַצֵּת מְעוֹת. אַכְּל בַּנ"ד שְׁאִין הַמוֹכֵר שְׁנַעֲשֵׂה לֹוֹקֵחַ נוֹתֵן לֹו עַכְשָׁיו כְּלוּם שְׁפִיר מִנְתֵּר דְּשִׁייר הַפִּירוֹת לְעֻצְמוֹ.

וְאִי דִּהְוָה כְּאוֹמֵר אִם מְעַכְשָׁיו הַרְגִינִי מוֹכֵר לְהַ גּוֹף וְהַפִּירוֹת בְּסוֹף זֶה. נְמַצָּא הַגּוֹף לְבַד בְּפָחוֹת.

וְאִם לְאַחַר זַמֵּן הַגּוֹף, בְּלֹא פִירוֹת בְּסוֹף זֶה מ"מ מִנְתֵּר מְשׁוּם שְׁפּוֹרַע אַח"כ בְּשַׁעַת שְׁלוֹקֵחַ הַמְּקַח דְּאִז זַמֵּן פְּרַעוֹן וְאִיכָא נְמִי טַעְמָא דְּאִינוּ מְרוּיִחַ דְּהִי' יָכוֹל לְמַפְּנֹר אַח"כ לְמוֹכֵר הַזֶּה בְּסוֹף הַזֶּה.

וְהָוִי דִּינָא דְּר' הָאִי דְּסִי' קַע"ג סְעִיף י"ד כַּנ"ל מְקִילָתָא בְּטַעְמָא. אַכְּל בְּנִידוֹן הַרְמ"א סְעִיף א' שְׁלוֹקֵחַ מְחֻיָּב לְשַׁלֵּם דְּמִי שְׁגָה לִיכָא טַעְמָא דְּאִין הַמוֹכֵר מְרוּיִחַ שְׁהִי' יָכוֹל לְהַמְּתִין דְּלִיתָא.

דְּאַפְשָׁר שְׁלוֹקֵחַ לֹא יִרְצֵה אַח"כ לְקַנּוֹת וְדוֹקָא בַּנ"ד שְׁאִין הַמוֹכֵר מְחֻיָּב לְהַחֲזִיר דְּמִי הַשְׁגָּה רַק אִם יִרְצֵה וְא"כ הִי' הַלוֹקֵחַ יָכוֹל אַח"כ לְמַפְּנֹר לֹו וְדו"ק הֵיטֵב: סִימָן רִיד א) סִי' קַע"ה סְעִיף א' מְחַבֵּר וּמְשִׁיבָא הַשַּׁעַר שְׁל מְדִינָה מִנְתֵּר לְהַקְדִים מְעוֹת לְחַבְּרֹו וְלְפִסְוֹק עֲמוֹ שְׁיִתֵּן לֹו אוֹתָם פִּירוֹת כֹּל הַשְּׁגָה כְּשִׁיעוֹר מְעוֹתָיו.

מְשַׁמַּע דְּיוֹתֵר מְכַדִי מְעוֹתָיו אַסוּר. וְהַטַּעַם פְּשוּט דְּבַגְמ' הַטַּעַם מְשׁוּם דְּאַמֵּר לִי' מָה אֶהְיִית לִי הָא חֻשִׁי בְּהִינִי אִי בְּעֵי מְזַבְּינָא בְּזוּלָא.

וְהָרִי לֹא הִי' יָכוֹל לְקַנּוֹת רַק כְּשִׁיעוֹר מְעוֹתָיו. וּבְשַׁעֲרֵי מְשַׁפֵּט הָאָרִיף לְחַלּוֹק עַל זֶה וְהוּא לְפִי מָה שְׁפִירש"י בְּדֵר' יִנְאִי דְּאַמֵּר מָה לִי דְּמִיָּהוּ מָה לִי הֵן נְמִי אֶמְרִינֵן וּפּוֹסְקִין עַל שַׁעַר שְׁבִישׁוֹק אַעפ"י שְׁאִין לֹו.

ופירש"י דכיון שיש לו המעות חשיב פאילו יש לו חטין פיון שיכול לקנות במעות חטין חשיב פיש לו חטין וכיון שיש לו חטין פנגד המעות שנתן אין פאן רבית דלאו הלואה פלל.

דחטין שיש לו הא קני קני גמורה ועל המותר לא נתן מעות פלל ואין פאן הלואה רק מקח. ולא שייד לומר דהמותר שאין לו נותן לו באגר נטר פיון שאין פאן נטר שפצע המעות קנה תיקף חטין פשיעור מעותיו: ב) וראי' לזה מהא דר"כ יתבי' לי' זוזי אפיתנא לסוף אייקר פיתנא אתא לקמ' דרב אמר לי' במה דנקיטת זוזי הב להו אייד דדברים גינהו ודברים אין בהם משום מחוסרי אמנה.

רב לטעמי' דאמר עירבון פנגדו לבד הוא קונה. והא לרב דאמר פנגדו לבד הוא קונה אפי' יש לו פל הפיתנא חשיב פאין לו רק מקצת דאייד הא לא קנה.

וטעמא דיש לו הוא משום דקונה אותו למי שפרע. וכיון דאייד לא קנה למי שפרע חשיב פאין לו היותר על שיעור מעותיו.

וא"כ אפי' אי דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה הא אסור ליתן משום רבית. אלא ודאי פיון דקנה פשיעור מעותיו שוב לאו הלואה הוא פלל ומותר ליתן אף המותר שלא קנה.

וה"ה אפי' אין לו פלל המותר דמותר. הרי ראי' אחת: ג) ראי' שני' מהא דפרק הנהב דאין רבית להקדש פהא דתנו גזבר שנתן מעות לאחד לספק סלתות מד' סאין בסלע ועמדו מג' מספק מד' משלש ועמדו מד' מספק מד' שיד הקדש על העליונה.

והקשו בתוס' אם יצא השער או יש לו אף בהדיוט מותר ואי לא יצא השער וגם אין לו במה נתחלל מעות הקדש. ואי אמרת דבנותן מקצת מעות ויש לו פנגד מעותיו אסור משפחת לה פהאי גוונא בהקדש שמוותר ומתחלל מעות הקדש על הפירות שיש לו פנגד מעותיו.

אלא ודאי כה"ג גם בהדיוט מותר. אלה דברי שצרי משפט בקצרה: ד) ולפענ"ד נראה פדברי המחבר דאסור לקבל רק פשיעור מעותיו.

אף לפי הטעם דיצא השער חשיב פיש לו. דביש לו מקצת חטין פנגד מעותיו גמי אסור פיון דקי"ל ערבון פנגד פולו קונה דחשיב מקצת דמים של פל המקח וא"כ הא לא נתן פל דמי חטין שיש לו.

דא"כ לא הי' נשאר דמים על מותר החטין אלא שנתן מקצת דמי חטין שיש לו לפי חשבון ומותר דמים על החטין שאין לו והם הלואה. ואין ראי' מהא דכיתנא דרב פהנא פיון דס"ל לרב ערבון פנגדו לבד קונה דלא חשיב נתן מקצת דמי פל המקח רק פל דמי מקצת המקח פשיעור מעותיו ע"כ אין פאן הלואה.

שפל המעות הוא נותן עבור מקצת המקח שיקנה במעותיו והא יש לו וקנאו. משא"כ לדין.

ונדחה נמי ראי' שני' פיון שהגזבר נתן דמים גם עבור חטין שאין לו. הרי מקצת דמים
שנתן עבור החטין שאין לו לא נתחללו: ה' וכדי לבאר הדברים אלו היטב נעתיק
שמעתא דב"ב (קמ"ג) את נחמור רב נחמן אמר קנה מחצה.

רב המנונא אמר לא אמר פלום. ר' ששת אמר קנה פולו.

אמר ר' ששת מנא אמנא לה דתניא ר' יוסי אומר אין לה מר בקישית אלא פנימי שבו
לפיכה פשהוא תורם מוסיף על החיצון שבו ותורם ואמאי את נחמור הוא. ופירשב"ם
פיון דמר לא חנייל בה תרומה ולא מבטל שם טבל מן המ"ט.

ה"נ במתוק לא יחול עליו שם תרומה. אלא מה אית לה למימר המתוק קנה הכל.

ה"נ אע"ג דחמור לא קנה הוא קנה הכל כי היכי דהכא דמר לא קנה ומתוק קנה הכל
[ומשני מדאורייתא תורם מרעה על יפה תרומתו תרומה]. ומבואר דלמ"ד קנה מחצה
לא פטר מתוק רק מחצה שכל מקצת פוטר לפי חשבון כי היכי דהוא קונה מחצה.

וה"נ עבור חטין שיש לו לא נתן רק מקצת מעות לפי חשבון והמותר הלואה וכן בהקדש
לא נתן הגזבר בעד הפירות שיש לו רק מקצת מעות והמותר לא נתחלל. ואם תאמר
שפירש הגזבר שלא נתן המעות רק עבור החטין שיש לו פיוצא בו בהדיוט נמי לא קנה
כנגד פולו ומותר אבל בסתמא שקונה כנגד פולו אסור.

ונה נכון וברור: ו עוד כתב בשערי משפט שמצא בתשו' אחי הט"ז כדבריו שכתב
במחליף דינר בדינר וטרקיסית שיש לו מותר. דאף שאין לו רק הדינר ולא טרקיסית היתר
מותר פיון שאין פאן הלואה אלא קנה במקח גמור את הדינר תו ליפא אגר נטר.

ובאמת בעובדא דאחי הט"ז עוד גרוע מכאן שהרי בעד הדינר שיש לו אינו נותן לו דינר
שלם רק בעד דינר וטרקיסית. נמצא שדמי הטרקיסית הלואה.

משא"כ ביש לו פשיעור דמי מעותיו דיש לומר שאין פאן הלואה. ובאמת בטור מפורש
שצריך שיהי' לו כל דמי הדינר והיינו הדינר וטרקיסית: ז) אף י"ל בגידון אחי הט"ז
שטרקיסית מלנה לו בחנם והוא קונה דינר שיש לו מחמת שאינו מזומן ומחוסר מציאת
המפתח בעד דינר פחות טרקיסית.

ואפשר שאף בלא הלואה טרקיסית הי' מוכר לו הדינר שיש לו בעד דינר פחות טרקיסית.
ואם הי' מפרש כן שמוכר הדינר בעד דינר פחות טרקיסית ודאי הי' מותר.

אף אם באמת לא הי' מוכר הדינר בעד דינר פחות טרקיסית כמו דבר שאין שומתו ידוע
בהמתנה דמותר. ואף דבהלואה תנו לא ישפוך בפחות אף דקרקע כדבר שאין שומתו
ידוע כמ"ש הרמב"ן והה"מ.

הכא שאני שהכל דרף מו"מ דמייירי במעות שאינם טבועות כדלעיל (סי' קע"ג). אף
בסתמא שאינו מפורש כן צ"ע פעת, אף בגידון השערי משפט הדבר ברור לפענ"ד
שאסור: ח ונראה דאפי' לרב דאמר עירבון כנגדו לבד הוא קונה אין היתר במקצת מעות
רק ביש לו כנגד המעות אבל לא ביצא השער אף דחשיב כאילו יש לו.

דהנה צריך להבין פיון דחשיב פניש לו אמאי אסור לפסוק רק פשער שבשוק פדתגי במתני' וכן השער הא פניש לו אפי' שנה ה' בארבע מותר ואין לומר פיון דלא חשיב פניש לו רק משום דיכול לקנות בדמים אלו על השוק וכיון שנותן לו ד' פחות מפני השער הרי אינו יכול לקנות.

דאפתי קשה אם יש לו מעות דכתב בהגהת אשר"י דאם יש לו למזכר מעות מותר פאילו נתן לו הלוקח מעות ומשום דיכול לקנות על שער שבשוק חשיב פניש לו. וא"כ יהי' מותר אפי' שנה ה' בארבע: ט) וצ"ל כמ"ש תוס' בפוסק על הגדיש אין היתר רק בלא יצא השער.

אבל לא שנה ה' בארבע פיון דלא הוי יש לו גמור. וה"נ פניש לו מחמת יציאת השער פיון דלא הוי יש לו ממש דמחוסר קני' וכמו פסיקה על הגדיש דמחוסר מלאכה.

[ועי' בתוס' סנהדרין (מ"ח.) בד"ה מותר.

וי"ל דתלוי בשני תירוצי תוס' שם. מיהו בלא"ה נדאי הוי יש לו גרוע דאין פאן מה לקנות עתה וגרוע הרבה מפוסק על הגדיש] והנה החילוק בין שנה ה' בארבע לפוסק עד שלא יצא השער משום דבפוסק עד שלא יצא השער עכשיו אין רבית פלל ועדיף מטרישא דר' נחמן.

ואי משום שאח"כ הוא ביוקר הרי ברשות מלנה נתייקר. ומה"ט קי"ל בטר מעיקרא אזלינן ע"כ הוי אסור קל ומותר פניש לו קצת.

משא"כ שנה ה' בארבע. ולפי זה לרב דאמר פנגד מקצתו הוא קונה פיון דשאר לא קנה גם למי שפרע ולא ברשות מלנה נתייקר ע"כ אינו מותר ע"י יש לו דמחמת יציאת השער: י) ובהכי ניחא ליישב מה דק"ל לגי' הספרים שאין פתוב בהם "מה לקח לקח בהלואתו" פיון דבשעה שפא לפסוק על יין אינו נותן לו מעות.

וקשה למה דמסיק מה לי דמיהן מה לי הן ופוסק על שער שבשוק ומקשה מדר' אושעיא ובפשוט כמו שפ"י המע"מ דמשמע אפי' יש לו מעות אסור. וכיון דר' ינאי השמיענו דיש לו מעות חשיב פניש לו פירות יהי' מותר.

ומשני דהתם הלואה וא"כ במתני' דלא הי' הלואה שיהרי בדינר זקב לקח שוב יהי' מותר אם יש לו מעות. וקשה על מתני' פדמקשה הש"ס לר' אושעיא: יא) ולפימ"ש י"ל פיון שלקח בדינר זקב הפור נאח"כ עמדו חטין בל' דינרין הרי יש לו אצלו חמשה ועשרים דינר חוב גמור וחמשה דינרין לענין מי שפרע.

ובעד החמשה דינרין אינו יכול לקנות גם למי שפרע שיהרי לא נתן לו ממון פלל רק אסורא אית לי עלי'. וכשקונה בל' דינרין הללו יין לא קנה יין רק פנגד החמשה ועשרים דינרין יב) ולכאורה גם פניש לו יין יהי' אסור פנגד החמשה דינרין.

דטעם יש לו פירש"י משום דקונה למי שפרע וכנגד החמשה דינרין הא לא קנה פלל. ואף דקי"ל ערבון פנגד פולו קונה.

זה פשוטו רב מקצת דמים. אבל הכא שפרע כל הדמים רק שתמשה דינרין אינם יכולים לעשות קנין הו"ל דין קני את ותמור דקי"ל קנה מחצה פדמוכח מראיות רב ששת מתרומה שהעמקנו לעיל.

ולא קנה יין רק פנגד התמשה ועשרים ויהי' אסור גם ביש לו ליקח יין פנגד התמשה דינרין: יג) אף הדבר נכון דמ"מ אין פאן הלואה שהרי לא הי' לו אצלו רק כ"ה דינר [והשאר לא הי' רק למי שפרע ולא חשיב ממון ולא הוי הלואה ממון וקרא פספ אןכל פתיב] ובעד הכ"ה דינר הרי קנה ואין פאן הלואה.

ונה ביש לו ממש. אבל ביצא השער פינן דלא הוי יש לו ממש לא מהני שיהי' מותר ליקח יין פנגד הה' דינרין פינן דלא קנאם ולא שיהי' ברשותו אתיקר.

והוי דומיא דשנה ה' בארבע דאסור ביצא השער ויש לו מעות. והש"ס פריה מדר' אושעיא באיסור החטין שהי' לו חוב אצלו פנגד כל החטין בזה משני התם הלואה פינן שקונה בחובו: יד' ובזה ניחא דנשאר ראית רבא מדר' אושעיא למתני' אף למסקנא דר' אושעיא משום דהלואה ובמתני' הא לא הי' הלואה למה דלא גרסי לקח בהלואתו.

אף להג"ל דראית רבא מאיסור היין ושמן דאז שוב אין פאן הלואה פינן שהי' לו חטין ונעשה מקח רק האיסור משום דנתיקרו חטין ואסור לקנות פנגד היקר. והש"ס הקשה מדר' אושעיא באיסור החטין פנ"ל ודו"ק היטב: טו חזרני למה שכתבתי באם נתן לו מקצת מעות ופוסק על שער שבשוק דאסור.

ומ"מ אם יש למוכר מעות פנגד כל המקח נראה דמותר לפימ"ש הגהת אשר"י דיש לו מעות ביש לו חטין. והרי פאילו יש לו כל החטין דפשוט דמותר בנותן מקצת מעות כמו בנותן כולו.

וכיין דמידי דרבנן הוא יש לסמוך על הגהת אשר"י להקל. הגם לפי פירושו של הרמב"ן והרשב"א ונמק"י במה לי דמיהן מה לי הן אין דינו של הגהת אשר"י עולה.

בדרבנן שומעין להקל. בפרט שלא מצינו הראשונים חולקים עליו בזה להדיא.

סימן רטו א) סי' קע"ו סעיף א' מחבר אסור לאדם להשכיר מעותיו שיאמר לו אשכיר לה עשרה דינרין בדינר לחודש וה"מ פשוט להוציאם. פי' בחי' הר"ן דר' חמא (בדף ס"ט): דהי' מוגר זוזי בפשיטא פי' שפך שלא הוציאם לא הי' השוכר מחויב באונסין פדין שוכר ועל אותה שעה הי' נוטל שוכר ואפי"ה אסיקנא דאסור פינן דלא ידוע פחתיהו אבל במקרא פהאי גוונא מותר.

ולפי זה י"ל דאפי' במקרא אם הוציאם תיכף אסור ליטול שוכר ואסור ליטול שוכר רק על שעה שהי' בידו: ב) אף בתוס' משמע דאפי' הוציא המרא מותר ליקח שוכר שהוא נתחייב שוכר מחמת הברירה להשתמש בו בעין ואז המשכיר יתחייב באונסין.

וביותר משמע פן במרדכי שכתב וז"ל מרא הדרא כו' ואפי' שוכרה לעשות ממנו חפצו לשלם אחרת אינו רבית פי' השוכר פדי' שפיטור מן הפחת אם הפחית אם ישלם הוא עצמה. הרי דאפי' שוכרה לשלם אחרת אינו רבית: ג) ואין לפרש דהכא בשנשתמש בה קודם שהוציאה דא"כ מה זה שכתב שהשוכר עבור הפחת אם ישלם הוא עצמה.

אפי' ישלם אחרת מ"מ פנין שפחתה קודם הא לא ישלם אחרת שלימה רק פחותה כמו
שקלה. שהרי עד שהוציאה ברשות משפיר היא אלא ודאי אפי' לא נשתמש בה נותן שכר
עבור שהיא בידו להשתמש בה: ד) משמע בגמ' דוקא מרא מותר כה"ג שרשות ביד
השוכר או להשתמש להחזיר בעין או לשלם אחרת.

אבל פלי פספ שאין פוחתין אסור פהאי גוונא אפי' משפיר מקבל עליו אחריות אונסין
דאין לומר הא דאצטריף במרא טעמא דידוע פוחתיהו משום דאז מותר אפי' השוכר
מקבל עליו אחריות אונסין דליתא.

תדא דהא דומיא דזווי מייירי דמשפיר מקבל עליו אונסין. ועוד דסתמא ודאי כל זמן
שהוא בעין האחריות אונסין על המשפיר שהרי אין כל הנאה שלו שנותן שכר: ה) ואין
לומר פנין שאינו נותן שכר על מה שבידו להוציא דנה רבית.

וע"כ נעשה שואל מחמת שבידו להוציאן כמו בדמי אבידה דיש פוסקים משום היתר
תשמיש חייב באונסין פנין דבלא זה הוי שומר שכר נעשה על ידי היתר תשמיש שואל.
ה"נ פנין דבלא"ה הוי שוכר להשתמש בה בעיני' נעשה ע"י היתר להוציא שואל.

דליתא דמ"מ פנין שעומדת ברשותו לצורך בעלים ג"כ ליקח שכר לא חשיב שואל
וכמ"ש הרמב"ן ברועה שהניח מקלו ותמילו עלי' דלא הוי שואל שלא מדעת פנין
שעומדת אצל הרועה להנאת בעלים ג"כ.

הרי דאף דהנחת מקלו ותמילו לצורך הרועה בלבד מ"מ פנין שעמדתו אצלו לצורך
בעלים לא חשיב שואל ה"נ אף דמה שבידו להוציא אינו לצורך בעלים מ"מ מה
שהמרא אצלו לצורך בעלים ג"כ ליקח שכר אינו נעשה שואל: ו) ותדע דהא פתבו התוס'
באלו מצייאות דהיכא דחייב באונסין משום היתר תשמיש נעשה לנה עלליהו.

וא"כ אם נעשה על המרא שואל משום שבידו להוציאן. הרי נעשה מהשתא לנה עלליהו
גם פחת לא יקבל המשפיר.

אלא ודאי אחריות אונסין על המשפיר. ואעפ"כ דוקא מרא דידוע פחתא מותר אבל פלי
פספ אסור: ז) ועוד דאי כשנותן מקבל אחריות אונסין אפי' בכלי פספ מותר.

טפי היא לו להשמיענו היתר בכלי פספ בקיבל המשפיר אחריות אונסין. שהרי היתר
דאחריות אונסין על המשפיר גרוע מהיתר דידוע פחתא.

שהרי בזווי לא מהני היתר דאחריות אונסין על המשפיר ואם היא ידוע פחתא היא מותר
כמ"ש הר"ן. וגם הקושיא מזווי על פלי פספ יותר מכונן שבשניהם המשפיר מקבל
אחריות אונסין והי' התירוצ משום דבזווי אין בו תשמיש רק ההוצאה.

אלא ודאי הדבר ברור דבכלי פספ שאין בו פחת באמת אסור אף אם משפיר מקבל עליו
אונסין כל זמן שמשמש בה בעין. וכן משמע בט"ז (סק"א): ח ונהנה צריף להבין הטעם
שהרי יוכל ליקח שכר על מה שבידו להשתמש בו ולהחזירו בעין שהרי מותר להשפיר
פלי פספ.

מה תאמר פנין שלבסוף לא נשתמש בה רק הוציאה אסור ליקח שכר. א"כ גם במרא
הלא באמת לא נשתמש ולא היא פחת.

ונראה משום דמוכח דנותן שְׂכָר עָבוּר הֵהָלְנָה דָּאם הֵהָלְנָה הֵינּוּ מֵה שְׁנוֹתָן לֹו רְשׁוֹת לְהוֹצִיא הִי בְּחֻמָּם. א"כ לְמָה לִי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּעוֹדָה שֶׁל מְשָׁכִיר וְלִיתָן שְׂכָר יִתְפּוֹן לְקִנּוּתָהּ לְעַצְמוֹ דְּכִמוּ שְׂיִישׁ לֹו רְשׁוֹת לִיתְנָה לְאַחַר כֵּן יוּכַל לְלַקְחָהּ לְעַצְמוֹ וְהִי פְטוּר מִשְׂכָּר.

וְאִי שְׂאָז הִי עָלָיו אַחֲרֵי אֲנָסִין אֲנָסִי לֹא שְׂכִיחַ. וּבְנֻדָּי אֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ לְכָה לִיתָן שְׂכָר עָבוּר זֶה.

אֵלָּא וְדָאִי שְׂאֵינּוּ רוֹצֶה לְהִלּוֹת לֹו בְּחֻמָּם. וּבְלֹא הַשְׂכָּר לֹא הִי נוֹתֵן לֹו רְשׁוֹת לְהוֹצִיאָהּ: (ט) וּלְפִי"ז אִם קִיבַל עָלָיו הַמְשָׁכִיר גַּם אַחֲרֵי גְּנִיבָה וְאַבְיָדָה גַּם בְּכָלִי כֶּסֶף מִתָּר דְּגִנְיָבָה וְאַבְיָדָה שְׂכִיחַ כַּמ"ש הַכְּנֵה"ג (חו"מ סי' ק"ח בְּהֶגְהֵת ב"י אוֹת כ').

וּע"כ שְׁפִיר נוֹתֵן לֹו שְׂכָר עָבוּר שְׂיִכּוּל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּעֵין דָּאִין רְצוֹנוֹ לְקִנּוּתָהּ כְּדִי שְׂיִפְטוֹר מִגְּנִיבָה וְאַבְיָדָה: וּבְזֶה יוֹבֵן דְּבָרֵי רַמ"א בְּזוּזֵי שְׂאֵם הַנוֹתֵן מְקַבֵּל עָלָיו כָּל אַחֲרֵי מִתָּר אִפִּי לְהוֹצִיאָהּ.

וְהֵינּוּ דָּאִי לְאַחַר שְׂקִנָּה בְּעֵדָם סְחוּרָה לְהַרְוִיחַ הָאַחֲרֵי עַל הַמְשָׁכִיר [וּכַמ"ש בַּחוּ"ד דְּקַבְּלַת אַחֲרֵי בְּעוֹד הַמְּעוֹת בְּעֵין שְׂאִין בּוֹ שׁוּם הַנָּאָה וְתַשְׁמִישׁ לְמְקַבֵּל מֵה יוֹעִיל] וְא"כ ל"ל שֶׁהַנוֹתֵן קִיבַל אַחֲרֵי גְּנִיבָה וְאַבְיָדָה.

הֲלֹא גְּנִיבָה וְאַבְיָדָה מִן הַדִּין מְנַטֵּל עַל הַמְקַבֵּל כְּשֶׁאֵר שׁוֹכֵר וּמֵהִיכָא תִּיתִי לֹוּמֵר דְּנַעֲשֶׂה עֵי"ז לְנֹה: (יא) וּלְפִימ"ש נִיחָא דְּכִינּוּן דִּישׁ לֹו רְשׁוֹת לְהוֹצִיאָם אִפִּי לְגַמְרֵי שְׂלֵא יַעֲמִידָה בְּעֵיסקָא א"כ כְּשֶׁנוֹתֵן שְׂכָר עָבוּר שְׂמְרוּיחַ בְּהַעֲיִסְקָא שֶׁל נוֹתֵן.

לְמָה לֹו זֹאת הֲלֹא יוּכַל לְקִנּוּתָהּ לְעַצְמוֹ וְלֹא יִתֵּן שְׂכָר שֶׁהִי הֵהָלְנָה שְׂיִכּוּל לְהוֹצִיאָהּ לְגַמְרֵי הוּא בְּחֻמָּם. אֵלָּא וְדָאִי שְׂאִין רְצוֹנוֹ לְהִלּוֹת רַק עָבוּר הַשְׂכָּר ע"כ צָרִיךְ שֶׁהַנוֹתֵן יְקַבֵּל עָלָיו גַּם אַחֲרֵי גְּנִיבָה וְאַבְיָדָה.

דְּנוֹתֵן שְׂכָר כְּדִי שְׂיִפְטוֹר מִגְּנִיבָה וְאַבְיָדָה דְּשְׂכִיחַ כַּנ"ל. וּלְפִי"ז אִם אֵינּוּ נוֹתֵן לֹו רְשׁוֹת לְהוֹצִיאָם רַק לְהַעֲמִידָה בְּעֵיסקָא אַחֲרֵי אֲנָסִין לְכַד שְׂמְקַבֵּל עָלָיו הַנוֹתֵן מֵהֵי וְדו"ק: יב' אוֹ יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַרַמ"א לְפִי הַנ"ל בְּשְׂאֵינּוּ מְקַבֵּל עָלָיו אַחֲרֵי רַק עַל הַמְּעוֹת כְּשֶׁהֵם בְּעֵין אֵלָּא שְׂשׁוֹכֵר הַמְּעוֹת לִירָאוֹת בָּהֶם אוֹ לְהַתְּלַמֵּד וּבְרִירָה בְּיָדוֹ לְהוֹצִיאָם ג"כ דְּהַשְׁתָּא דוֹמָה מְמַשׁ לְכָלִי כֶּסֶף דָּאם הַנוֹתֵן מְקַבֵּל עָלָיו כָּל אַחֲרֵי שְׂרֵי כַּנ"ל: (יג) שְׂם בְּרַמ"א וְדוֹקָא שְׂלֵא קִיבַל עָלָיו רַק אַחֲרֵי גְּנִיבָה וְאַבְיָדָה.

אֲבָל אִם קִיבַל עָלָיו כָּל אַחֲרֵי אָסוּר. ב"י בְּשֵׁם בַּעַה"ת.

וּבב"י בְּשֵׁם בַּעַה"ת לֹא כְּתוּב כָּל אַחֲרֵי רַק אִם קִיבַל עָלָיו אַחֲרֵי אֲנָסִין אָסוּר. וּי"ל אֲפִילוֹ קִיבַל עָלָיו הַנוֹתֵן אַחֲרֵי גְּנִיבָה וְאַבְיָדָה דְּבִנְיָה חֲשִׁיב הַנוֹתֵן רַק כְּמוֹ שׁוֹמֵר [וְהַמְקַבֵּל הֵי לְנֹה עַל הַמְּעוֹת] וְכִמוֹ שׁוֹמֵר שְׂכָר שְׁחוּזָר וְהַפְּקִיד אֲצֵל בְּעָלָיו בְּחֻמָּם דְּעַדִּין עָלָיו אַחֲרֵי גְּנִיבָה וְאַבְיָדָה וְיֵשׁ לְעֵינֵינוּ בְּזֶה: סִימָן רִיחַ ב"ה יוֹם ד' נְצָבִים נִילָךְ בְּמַחְנוֹבֵר תְּרַנ"ה פֶּה סְאֵכְאֵטְשָׁב.

לְרַב אֶחָד. (א) מְקַתְּבוּ הַגִּיעֵנִי.

דבר אשה שראתה ג"פ מחמת תשמיש. והיתה מרגשת צער וכאב גדול באותם ג"פ בשעת תשמיש.

וקודם לכן לא היתה מרגשת צער בשעת תשמיש כלל רק באותם ג"פ והבדיקה היא לאחר תשמיש חמשה מינוטין. ושוב אמרה שפעם ג' היא הבדיקה חצי שעה אחר התשמיש.

ומה שלא ביקרה דברי בראשונה מחמת הבושה. וכוננתה כמה שאמרה חמשה מינוטין על שני ביאות הראשונות.

ומעלתו אזיל ומייתי דברי הרדב"ז חלק ה' סי' ח"י במרגשת כאב בשעת תשמיש נוכל לסמוך על רופא שאמר שנתרפאה להתיר לה שתשמש פעם רביעית. וגם דברי הט"ז דכאב כמפה.

ואף שחולקים עליו. עכ"פ נצרך לענין שנסמוך על הרופא.

גם מחמת שהבדיקות לא היא סמוכים לתשמיש ממש. ואף שאין בקיאות בשיעורין. מ"מ קיל.

ועוד לפי שאמרה שפעם ג' היא חצי שעה אח"כ. ונבאר אחת לאחת: (ב) ונבאר אם מצרפין הפאב לדברי הרופא.

והנה מ"ל סי' ע"ג במחלוקתו עם הט"ז והשיב עליו מזה"ד כתב. ואף שיש לחלק בין פאב קצת לכאב גדול חלילה לסמוך ע"ז.

עוד כתב שם ולא כל מקום הכואב יש לו מפה. צא ולמד ממפה של חלל שמחללין עליו השבת ע"ש: (ג) ותמהני שהרי בע"ז (כ"ח): מפה של חלל מחללין עליו השבת.

בעי ר"א כפי ושיני מאי פיון דאקושי ניהו כמפה דאבראי דמי. או דילמא פיון דגנאי קיימי כמפה של חלל דמי.

ת"ש החושש בשיניו לא יגמע בהם החומץ. חושש הוא דלא.

הא פאיב טובא ש"ד. דילמא תנא היכי דכאיב טובא חושש קרי לי' ע"כ.

הנה מוכח מדפשיט לי' דכמפה של חלל דמי מדמותר בכואב טובא. ש"מ דכמפה של חלל דמי.

הרי דכאב גדול כמפה. והתרצן דחי דכאב גדול נמי חושש קרי לי'.

הינו משום דכפי ושיני אף שיש מפה בהם לאו פשל חלל דמי. ומ"מ לא פליג כמה דמבואר מהפשוטן דכאב גדול כמפה.

ונסתר נמי מ"ש דחלילה לסמוך על החליוק בין פאב מועט למרובה. פיון שפן מפורש להדיא בש"ס הנ"ל.

דחושש לאו כמפה וכאיב טובא הוא כמפה: (ד) אף מ"ש שם דכל אשה בכאב היא רואה פדתנו אלו הן הנוסות חוששת כפי פריסה ובשפולי מעי. הם דברי טעם.

אף תלוי באיבעיא דע"ז הנ"ל. דלהפשוטן חושש הוא דלא הא פאיב טובא ש"ד.
הרי דכואב הרבה אינו בכלל חושש. שפיר אמרי' פאב גדול כמפה.
ואף שכל אשה חוששת בשעת ראיתה כמתני' הנ"ל. הרי חוששת אינו שפואב לה הרבה.
ושפיר אמרי' פאב גדול כמפה. אף למה שדחה פואב טובא נמי חושש קרי לי'.
א"כ בכלל חוששת פואבת הרבה. וא"כ אף שפואב כמפה אינו מפה להוכיח בזה שאינו
נדות.

כיון שבנדחה נמי לפעמים פואבת הרבה. והנה לפי"ז פואבת הרבה תלוי באיבעיא הנ"ל
שלא נפשוט והוי ספיקא דדינא.

וא"כ שפרופא אמר שנתרפאת אף שלא נסמוך עליו שבוודאי פן הוא שנתרפא. עכ"פ
ספק איפא והא קמן שאם ניקר שהועילו סומכין על הגוי אף שבהיקר לבד אינו פדאי
לסמוך עליו] וא"כ הוי ס"ס להתיר: ה) אף בתשו' דבר שמואל סי' של"א דהא דתלינו
במפה היינו מפה שבבשר המקור.

אבל מפה שמחולשת השדרה בהתמעט בה פח המתזיק. ונה דם נדה וזיבה שאסרה
התורה ע"ש באריכות.

וא"כ אף שפואב כמפה. מי ימר שהוא מפה שבבשר המקור אימא שזה מפה הפא
מחולשת השדרה כנ"ל.

וא"כ ספק דמפה אינו ספק גמור שפא פואב טובא חושש קרי לי'. וא"כ הוי דרף נשים
ואין לתלות במפה.

ואת"ל לאו חושש קרי לי' נחשיב מפה. עדיין לא נדע אם הוא מפה שבבשר המקור או
מפה מחולשת השדרה וכיוצא ודם נדה הוא: ו נאם מחמת שאמרה אס"פ שבדיקה
שלישית הי' כמו חצי שעה אס"פ.

הנה בתשו' אחת ביארתי דא"צ רק שביאה אחת תהי' בתוך שיעור ונסת ושתים אפי'
אחר אחר. או ששתים תהיינה בתוך פדי שתרד.

ואחת אס"פ תשובה רואה מ"ת. אף מחמת שלא הי' שום בדיקה פדי שתרד.

רק שרמ"א הביא י"א שאין אנו בקיאים ושאך פוסקים כתבו רק השיעור שבגמרא וכן
המחבר ורמ"א לא סיים אחר הי"א וכן עיקר. ודאי יש לצרף דעה ראשונה ולסמוך כה"ג
על הדרך"ז שאם יאמר הרופא שנתרפאה נסמוך עליו לשמש ברביעית.

והשי"ת כתבהו ויחמתהו בספרן של צדיקים וגם כל בני עירו לשנה טובה ומתוקה: הק'
אברהם סימן ריט ב"ה יום ד' ג' שבט סת"ר לפ"ק. שלום לכבוד הרב החו"ב מוהר"ר
יצחק נ"י: האבד"ק פיאטניצע יע"א.

א) שלשום הגיע העת לראות מכתבו בבתולה שנשא ונמצא דם בתולים ובלייל טבילה
לא בדיקה עצמה אחר תשמיש רק בפוקר מצאה על הפתונת פתם יותר מפגרים. ואס"כ
בדיקה עצמה בכל פעם אחר תשמיש וראתה ג' פעמים רצופים על עד שלה בכל ליל

טבילה והיתה מרגשת פאב קצת בכל פעם פדרה הבתולות לאחר נישואין ויש לה נוסת קבוע.

ונסתפק לפמ"ש החו"ד שאם לא בדיקה פעם אחת שוב אינה תולה. אך נסתפק מחמת הפתם שמצאה בפוקר ופלפל משום ס"ס.

ספק מעלמא ואת"ל מגופה שמא אח"כ יצאה מגופה. ובזה פלפל הרבה.

ובאמת אם נאמר כחו"ד לא יועיל פתם. פי לשון הש"ס פרק תינוקת כ"ז שהרוק מצוי בתוך הפה ופרש"י שרמ"ת ובמצאית הפתם בפוקר לא תשובה כמ"ת פמבואר בס"י קפ"ז: ב) אך גוף דברי חו"ד לא נהירא.

וראיתו מפ"ק דנדה דצ"ל בודקת חוץ מן הבתולה שדמי' טהורים. וקשה תבדוק מחשש שמא תפסוק פעם אחת מ"ת דשוב אינה תולה.

א"ו דאף אם אינה בודקת אינה תולה. וא"כ הבדיקה אינה רק למשנתא דידה ולא שייך לתייבה בבדיקה עכ"ד.

והנה בזמנינו זכינו לס' תוספי רא"ש על נדה בש"ס ד' ווילנא הקשה קושיותו וז"ל וא"ת תבדוק שמא פסקה מ"ת. וי"ל דלא מצינו בדיקה פזאת דלא מהניא לטמאותה עכשיו אלא שאם תראה אח"כ שתהי' טמאה עכ"ל הצריך לענינינו.

הנה מפונש דהבדיקה היא לטמאותה אח"כ. ושאם לא תבדוק תהי' טהורה אח"כ היפוף דברי החו"ד (ואין ספק שאילו הי' רואה דברי תוספי רא"ש הי' חוזר בו וע' ח"מ סי' כ"ה ס"ב) וכן לשון המשנה (ס"ד:): עד שתחזי' המפה לשון זה מורה שצריך שידע שחיתה וכ"ז שלא נדע תולה.

האומנם פי לשון הש"ס כ"ז שהרוק מצוי בתוך הפה מורה להיפוף. שצריך שידע שצוי שלא חיתה: ג) ובהשקפה ראשונה הי' נ"ל דחילוק יש בזה בין תוך ד' לילות.

דהנה בתוספי רא"ש בד"ה עד שתחזי' המפה ס"ל דתוך ד' לילות אפי' חיתה המפה טהורה. וראיתו מחמת קושיא הנ"ל דתבדוק דלמא חיתה.

אך בד"ה אבל בתרוץ הב' חזר בו וקושיא הנ"ל יישב דלא מצינו בדיקה על לאח"ז]. וכן דעת הרמב"ם פ"ה מה' א"ב ה"ב דאף תוך ד' לילות והוא שלא חיתה המפה.

[הגה.

ובזה נ"ל ליישב מה שהקשה בתוספי הרא"ש בהא דר' גידל (בדף י"א:): פסקה מ"ת וראתה טמאה. מה קמ"ל מתני' הוא (ס"ד) עד שתחזי' המפה.

ולהנ"ל י"ל דמתני' הוא לחלוק על ב"ש דמטמאין לאחר ד' לילות. ואמרי ב"ה דגם אחר ד' טהורה עד שתחזי' המפה.

אבל בתוך ד' דמטהרי ב"ש בלא שום תנאי אחר. גם לב"ה לא בעי שתחזי' המפה וקמ"ל ר' גידל דכולה מתני' בלא פסקה.

אָבֿל פֿסקָה לעוֹלָם טְמֵאָה בֿין לב"ש בֿין לב"ה. וְקוֹשְׁיַת תּוֹס' רֵא"ש הָא הוּא קוֹדֵם חֲזָרָה דס"ל בְּאַמַּת בְּתוֹף ד' לִילוֹת אפ"י חִיתָה תּוֹלָה, וְלִמְסַקְנָא י"ל פנ"ל.

אָף רש"י שפ"י אדב"ה קָאֵי ע"כ לִית לִי פנ"ל דלפמ"ש ר' גִּיְדֵל אדב"ש תּוֹף ד' לִילוֹת קָאֵי וּמִיּוֹנִי נְשַׁמַּע לב"ה. וּבְאַמַּת א"א לומר כֵּן לפמ"ש הָרֵא"ש שֵׁם דְּהָא לב"ה לעוֹלָם נְחָשֵׁב כְּמוֹ תּוֹף ד' לִילוֹת דְּכָל בְּעִילָה דְקִטְנוֹת אֵינָם נְחָשָׁבִים רַק כְּבִיאָה אַחַת] וע"כ י"ל דְּלֵאחֵר ד' לִילוֹת דב"ש מְטַמְּאִין וְהוֹתֵר לב"ה מְשׁוּם שְׁלֵא חִיתָה הַמְּכָה צָרִיכִין לִיְדַע וְדַאי שְׁלֵא חִיתָה אָבֿל תּוֹף ד' לִילוֹת דב"ש מְטַהְרִין בְּפִשְׁטוֹת בְּלֵא שׁוּם תְּנַאי.

ומדב"ה לא שְׁמַעְנוּ רַק בְּמָה דְמְחַוְלָקִים עַל ב"ש הוּא לֵאחֵר ד' לִילוֹת רַק דְּמִסְבָּרָא אָמְרִי כִּינּוּן שְׁחִיתָה הַמְּכָה שׁוֹב אֵין לְתִלוֹת. בְּעֵינָן שְׁנַדְעָה וְדַאי שְׁחִיתָה.

אָבֿל בְּסַפֵּק אֵין סָפֵק חִיתָה מוֹצִיא מִיַּדִּי וְדַאי שְׁל ד' לִילוֹת אָף א"א לומר כֵּן לפמ"ש הָרֵא"ש שֵׁם דלב"ה הָא נְחָשֵׁב לעוֹלָם תּוֹף ד' לִילוֹת: ד) ע"כ נ"ל הָעֵינָקָר בְּזוֹהַ דְּהַגְהָה שְׁמוּאֵל דְּאָמַר כ"ז שְׁהָרוּק מְצוּי בְּתוֹף הַפָּה.

בָּא לְחַלּוֹק אַדְרַב דְּאָמַר כָּל זְמַן שְׁנוֹחֲרַת. וְהֵינּוּ בְּדָמִים שְׁרוּאָה לֵאחֵר תְּשַׁמִּישׁ בְּתוֹף יוֹם וְשָׁנֵי לִילוֹת.

ע"י בְּתוֹס' שָׁם. וע"ז אָמַר שְׁמוּאֵל כִּיז שְׁהָרוּק מְצוּי בְּתוֹף הַפָּה שְׁיָדוּעַ שְׁרַמ"ח.

אָבֿל בְּדָמִים שְׁרוּאָה עִם הַתְּשַׁמִּישׁ לעוֹלָם תּוֹלָה עַד שְׁיָדוּעַ שְׁחִיתָה הַמְּכָה. וְהַטַּעַם.

יֵשׁ לוֹמַר דְּהַגְהָה לְכַאוּרָה אפ"י לֹא פֿסקָה לְרֵאוֹת בְּכָל תְּשַׁמִּישׁ מ"מ לְמָה נִתְלָה. דְּהָא דוֹמָה לְאֵינּוּ יָדוּעַ אִם יֵשׁ שָׁם מְכָה שְׁהָרִי מַכַּת בְּתוֹלִים מְתַרְפָּא לעוֹלָם.

וְנִגְהִי שְׁבַתְשַׁמִּישׁ רֵאוֹן וְדַאי יֵשׁ דָּם בְּתוֹלִים. מ"מ בְּתְשַׁמִּישׁ שְׁנֵי שְׁמָא כְּכָר נִתְרַפָּא וּכ"ש בְּהַרְבֵּה תְשַׁמִּישִׁים רַק שְׁלֵא פֿסקָה לְרֵאוֹת: ה) אָף בְּרוּרָן שְׁל הַדְּבָרִים שְׁכָל הַדָּמִים שְׁרַמ"ת תּוֹלִין בְּוֹדַאי שְׁהַתְשַׁמִּישׁ הִבִּיא הַדָּם כְּמ"ש הַתּוֹס' ר"פ הָאֵשָׁה שְׁעוֹשָׂה בְּדָם שְׁרוּאָה עִם הַטְּלַת מ"ר אֵין תּוֹלִין לוֹמַר שְׁבָא אִז בְּמַקְרָה.

וְכֵן לְשׁוֹן הַש"ס הָרוּאָה דָּם מ"ת מְשַׁמֶּשֶׁת פַּעַם רֵאוֹן וְשָׁנֵי. מְבֹאָר שְׁגָם בְּפַעַם רֵאוֹן חֲשָׁבִי לָה מ"ת.

רַק שְׁעֵדִיין אֵינָה מְנוֹחֶזֶקֶת וְאֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לוֹ דִּי"ל שְׁדוּמָה לְנוֹסַת הַקְּפִיצוֹת שְׁאֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לוֹ בְּפַעַם אַחַת. אוֹ שְׁאֵין מוֹצִיאִין מִבְּעֻלָּה בְּנוֹסַת שְׁאֵינָה קְבוּעַ.

אוֹ מְשׁוּם דְּלֹא כָּל הַכּוֹחוֹת שְׁווֹת כְּדִמְשַׁנֵּי הַש"ס בְּמִסְקָנָא. מ"מ בְּרוּאָה דָּם סְמוּף לְתְשַׁמִּישׁ אפ"י פַּעַם אַחַת אָמְרִי שְׁהַתְשַׁמִּישׁ הִבִּיא הַדָּם.

וע"כ כִּינּוּן שְׁאֵין דְּרָף נְשִׁים לְרֵאוֹת דָּם מ"ת תְּלִינּוּ יוֹתֵר שְׁהַתְשַׁמִּישׁ הִבִּיא דָּם בְּתוֹלִים שְׁעֵדִיין לֹא נִתְרַפָּאת. וּכ"ז בְּדָם שְׁרֵאוֹתָה בְּשַׁעַת תְּשַׁמִּישׁ הֵינּוּ סְמוּף לְתְשַׁמִּישׁ.

אָף הַדָּם שְׁרוּאָה אַח"כ הִלְכָה טַעֲנָה זֹאת וְכִינּוּן שְׁאֵין יָדוּעַ שְׁיֵשׁ בָּה עוֹד מְכָה לְמָה נִתְלָה: (ו) וצ"ל טַעַם אַחֵר כִּינּוּן שְׁרֵאוֹתָה דָּם מ"ת. וּבְוֹדַאי תְשַׁמִּישׁ עֲשָׂה חֲבוּרָה וְאֵין דְּרַפָּה לְהַתְרַפָּאוֹת בְּתוֹף יוֹם וְשָׁנֵי לִילוֹת.

(וכה"ג מצינו בהגולד פי המפה בידוע שג' ימים קונדם השחיטה וע"כ בלא נבדקה אם ראתה מ"ת דם שרואה בתוך יום וב' לילות אין תלינו בבתולים. וע"כ מתני' דמירי לענו דם שפמוף לתשמיש מטהרין ב"ה עד שתחיל המפה בבירור והוה דברי תוספי הרא"ש נדה (י"א:) אבל בגמרא (ס"ד:) דאמר רב כ"ז שנוחרת שדם שאחר תשמיש מןפגל מתשמיש טהור כ"ז שנוחרת.

בזה אומר שמואל כ"ז שהרוק מצוי בתוך הפה שגנע בבירור שראתה מ"ת אז תלי' בו הדם שראתה מןפגל מתשמיש. ואם לא נבדקה פעם אחת וחררה ושמישה וראתה בשעת תשמיש גם דם שאחר תשמיש הנה תולין כנ"ל ובנ"ד שלא נבדקה הי' בתוך ד' לילות.

לכל הפירושים תולין הדם שבתשמישים אחרים בבתולים ואשה זאת מותרת לבעלה בלי פקפוק. פאשר תתרא ולא תראה עוד ומחול להודיעני: הק' אברהם.

שוב הודיעני שתפאף בביאה אחרת לא ראתה דם וב"ה שהנחני בדרך אמת. סימן רכ להרב המו"צ בק"ק גראדזיסק יצ"ו.

(א) בדבר הבתולה שגשאת שראתה דם מ"ת כמה פעמים. אף פעם אחת טבלה ושמישה ולא ראתה ובליל זה שמישה שנית וראתה.

ועתה השאלה אם נחשוב ראי' זאת ראי' דם נדה. ואם תראה עוד בשעת תשמיש שני פעמים נידונה כראתה מ"ת ג"פ.

או דילמא דלא נחשבנה פסקה מלראות פעם אחת כי אומרים כי ביאה זאת שלא ראתה בזה לא הי' ביאה גמורה ואפשר הי' רק העראה. ע"כ השאלה: (ב) והנה מסתמא הי' מרגשת כאב בכל הביאות שאם לא הייתה מרגשת כאב הלא הרמ"א והט"ז והש"ך ואחרונים אוסרים אפי' ראתה רצופים ומי יבא אחריהם.

[נתמתי איך הכחיד זאת תחת לשונו]. והנה בגוף הדין דאפי' בוגרת שראתה רצופים אין דינה כרמ"ת כתב הב"י הטעם משום דרמ"ת היא מיעוטא דמיעוטא תולין יותר במפת בתולים משנתלה ברמ"ת.

וק"ל דא"כ צריכין לומר מה שבוגרת אף קונדם שחיתה המפה טמאה משום שתולין שראתה בשעת תשמיש שלא מ"ת. ולא משמע פן בתוס' ריש פ"ק האשה שעושה צרכי' שכתבו מדלא חזאי קונדם הטלת מ"ר ואח"כ רק בשעת הטלת מ"ר ודאי מחמת מ"ר חזאי וה"נ פיון דלא חזאי רק בשעת תשמיש ודאי מ"ת ראתה.

רק שאין אוסרין פחות מג"פ דמשום נוסת שאינו קבוע אין אוסרין לבעלה עולמית או שדומה לנוסת דקפיצות דפחות מג"פ אין חוששין לו אבל לעולם גם בפעם אחת תולין מ"ת. הנה דיותר תולין במ"ת משנתלה במפת בתולים לאחר הגבול שהגבילו חכמים.

גם המ"ב והט"ז תפסו על הב"י: (ג) אף המ"ב חידש דכל הני שיעורי דר"פ תיננות דוקא באינה מרגשת כאב אבל מרגשת כאב לעולם תולין במפת בתולים. ומדבריו נשמע דלפי דין המשנה מותרת לבעלה בלי ז"נ וטבילה.

ולפי"ז י"ל דאפי' פסקה לראות מ"ת במרגשת כאב מותרת דלא תשיב חיתה המפה. פיון דכולה מתני' באינה מרגשת כאב.

והגם כי לדינא אין לסמוך ע"ז. והרב מלאדי ז"ל הביא דברי המ"ב רק שלא לאוסרה על בעלה לעולם.

ולפי דבריו מתני' דפ' תינות גם במרגשת פאב. מ"מ קרי מתני' חיתה המכה.

וא"כ אין פאן במה לתלות נחשובה כמ"ח לאסור לעולם ג"כ. אף יען במ"ב עצמו מפורש דמתני' דפ' תינות באינה מרגשת פאב.

יש לעשות סניף לומר דאפי' פסקה מלראות במרגשת פאב תולין במכה: ד) גם יש לצרף דעת הר"ף והרמב"ם ומרדכי דגרסי בגמ' אבל פסקה מלראות מ"ת וראתה שלא מ"ת אבל דמים שרואה בשעת תשמיש לעולם תולין במכת בתולים.

וגם זה אינו רק סניף פיון שרש"י ותוס' חולקין ה) ועתה נבא לעיקר הדין. הנה הרמ"א סי' קצ"ג בהא דאפי' לא ראתה תולין שראתה וחזקהו ש"ז.

דוקא אם בא עלי' ביאה ממש. אבל אם הערה בה ולא ראתה דם מקילין.

ויסוד דברי רמ"א מתוס' פ"ק דכתובות דבלא נתפנין לביאה גמורה שתתעבר בה אפשר שבעל בהט"י ולא ראתה דם. אבל ביאה גמורה שתתעבר בה אין כל אדם בקיאין לעשות בהט"י רק שמואל דרב גוברין.

ונה חילוק רמ"א ג"כ דביאה ממש היינו ביאה גמורה שתוכל להתעבר בה לא תלינו בהט"י ובנדאי ראתה דם. אבל הערה תלינו בהט"י.

וכן מצאתי בס"ט: ו) ומזה נראה דכ"ז שלא הכניס כל האבר תלינו בהט"י שהרי בשפחה חרופה דאינו חייב אלא בגמר ביאה. ודעת התוס' יבמות נ"ה: סוף העמוד דלאו דוקא שפזריע ממש רק ביאה ראוי' להזריע והא דקרי לי' גמר ביאה שפזריע כל האבר.

וכמ"ש הרמב"ם פ"א מה' אס"ב ה"י דמכניס כל האבר הוא הנקרא גומר. וכיון שחילקו התוס' בין ביאה שמתעברת שאין תולין בהט"י ומשפחה חרופה למדין דאינה מתעברת רק במכניס כל האבר.

א"כ כ"ז שלא הכניס כל האבר תולין בהט"י ואפשר שלא תראה. וא"כ בנ"ד פיון שאומרים שלא הי' ביאה גמורה ואפשר רק הערה ועכ"פ לא הכניס כל האבר תולין דאף שעדיין יש בתולים מ"מ לא ראתה ז) אף יש לשדות נרגא בהוכחה זו שהרי בריש תינות אתמר בעל ולא מצא דם וחזור ובעל וראתה דם רב חנינא אמר טמאה דאם איתא דהנה דם מעיקרא הנה אתי ור' אסי אמר טהורה דילמא איתרמי לי' כשמואל.

ובתוס' שם דר' אסי אית לי' שפיר דר' גידל דפסקה מ"ת אפי' ראתה אח"כ מ"ת טמאה. דשאני התם פיון דתחילה בעל ומצא דם אם איתא שנשאר עוד דם בתולים לא הי' לה לפסוק כשמשמש.

אבל הכא דבעל ולא מצא דם להכי איפא למימר דבעל כשמואל. והנה הערה לדין כמו גמר ביאה לשמואל דנה ונה תולין בהט"י.

וכשם שאין תולין בהטני' דשמואל במצא דם בתחילה ומשום דכבר התחיל הדם לצאת [ע"י תוספי רא"ש] לא הי' לו לפסוק. כמו כן לדידן בהעראה פינון שהתחיל לצאת לא הי' לו לפסוק.

דאין תולין בהטני' אלא כשלא התחיל לצאת: ח) מ"מ נ"ל הוכחה דאף שתחילה מצא דם ונשאר עוד דם בתולים אפשר לא יצא בהעראה, משמעטא דכתובות דף ו' דמקשה למאן דאסר לבעול לכתחילה בשבת מהא דנוטנים לה עד מוצ"ש ד' לילות מאי לאו דאי לא בעיל מצי בעיל אפי' בשבת.

ומשני רבא כשבעל אי כשבעל מאי למימרא קמ"ל דשרי למיבעל בשבת כדשמואל דאמר שמואל פירצה דחוקה מותר ליכנס לתוכה בשבת אעפ"י שמשיר צרורות ופרש"י והאי נמי דילמא מחבל פורתא ומספיקא לא אסרינו לה: ט) ויש לעיין ספק זה מאי הוא. אם הספק אם יש עוד בתולים. אבל פשיש בנדאי יוצא בביאה.

או להיפוך שבנדאי יש בתולים פינון שהיא בתוך ד' לילות שהגיע זמנה ולא ראתה. אף הספק שמה לא תראה בביאה זו פינון שעיקר דם בתולים יצא בביאה ראשונה. אבל אין לספק דהספק בשניהם שמה יש. שמה אין.

ואת"ל יש שמה לא תצא. דא"כ לא הי' תולין דהוי דומיא דמכה שאינה ידוע אם מוציא דם שאין תולין בה.

ע' בנוב"י סי' מ"ב] ויש להביא ראי' כצד ראשון דאת"ל שיש עוד בתולים בנדאי יוצא. שגרי אם פסקה מלראות שוב אין תולין אפי' בתוך ד' לילות כמ"ש בתוספי רא"ש (נדדה י"א).

(בד"ה אבל בתירוץ הב' וכ"כ הרמב"ם פ"ב מה' אס"ב ה"כ דהני ד' לילות והוא שלא תיתה המכה ואם איתא דיש בתולים ופעמים אינו יוצא למה לא נתלה אח"כ. א"ו כצד הראשון דהספק אם יש עוד בתולים אם לא.

אבל אם יש בנדאי יוצא. וע"כ אם פסקה מלראות הוא לאות שכלו בתוליו: והנה יש מחלוקת עצום בהא דמודה ר"ש בפסיק רישני' בספק פ"ר שדעת הרמב"ן פ' פירה דאף שהספק פסיק רישני' הוא לשעבר ואפשר שבנדאי יבא המלאכה פינון שאליו הוא ספק לא חשיב פ"ר.

וכן דעת הט"ז סימן שט"ז סק"ג. אבל לדעת הרמב"ם פתב הרב מלאדי ז"ל בק"א סי' רע"ז דספק פ"ר אסור.

וכן נ"ל עוד ראי' שפן דעת הרמב"ם שגרי פתב הרמב"ם במעילה והוא שיתפנין ליהנות. ובגמ' (פסחים ל"ג).

(דבמעילה עשה שאינו מתעסק בדבר איסור כמתעסק בדבר איסור שאם הושיט ידו ליטול חפץ וסוף ידו בשמן קודש שמעל. וקשה הא דבר שאין מתפנין הוא שלא נתפנין לסוף קלל.

אף י"ל דפטור דשא"מ ממתעסק בדבר היתר ילפי' לה. דכל מתעסק דשא"מ הוא.

ואפ"י נתכונן לחתוך תלוש זה ונמצא מחובר הא לא נתכונן לעקור דבר מגדולו וכן קסבר רה"י ונמצא רה"ר הא לא נתכונן להוצאה. וי"ל דחשיב אינו מתכונן.

ממילא במעילה דחייב מתעסק בדבר היתר דלא פתוב בה פדכתיב בחיובי חטאות. ואין למדין חמור מקל להקל ואשם חמיר מחטאת [שהוא בכסף שקלים] כמ"ש תוס' שלהי פרייתות].

ע"כ חייב מתעסק וכיון דמתעסק חייב. דשא"מ נמי חייב: יא) אף הרמב"ם ה' מעילה שפכת והוא שמתכונן ליהנות.

צ"ל דכיון ששמן בכלי והוא מכניס ידו לתוכו בנודאי יסוד הוי פ"ר. ואף שהוא לא ידע כיון שלפי אמת פ"ר הוא חשיב פ"ר.

וכן י"ל שהוא דעת תוס' פרייתות דס"ל כל ששגג במציאות חשיב מתעסק ואפ"י אכל חלב וסבור ששמן חשיב מתעסק אלא דחייב משום שנהנה [נהרי נתכונן לאכילה. ואין לומר בזה אינו מתכונן.

ע"כ פטורא דמתעסק לאו משום דשא"מ הוא ופטור דשא"מ מסברא וקשה הא דפסחים ע"כ לומר כיון דלפי האמת אי אפשר שלא יסוד אף שלא ידע חשיב פ"ר: יב) נשוב לשמעתי דלדעת תוס' ורמב"ם דכה"ג חשיב פ"ר למה יהי ביאה שני' מותר הא אם יש בתולים בנודאי יצא והוי ספק פ"ר.

ע"כ נראה לפימ"ש תוס' והגהת אשר"י דלמאן דמתיר למיבעל בשבת משום דשא"מ ופ"ר לא הוי דאפשר בהט"י. אינו מותר אלא כשאינו בועל בעילה גמורה.

למה דס"ד מתני' דאי לא בעיל מצי בעיל בשבת. היינו באינו בועל בעילה גמורה ה"נ לשנויא דרבא כשבעל וביאה שני' הוא דמותר בשבת.

הוא ג"כ כשאינו בועל בעילה גמורה. ובזה אפשר שלא יוציא דם.

ולעולם בנודאי יש עוד בתולים ובבעילה גמורה בנודאי יוציא. וע"כ כשבעל בעילה גמורה ולא יצא דם בנודאי חיתה המכה.

ומ"מ מותר לבעול בעילה שאינה גמורה. דשפא לא יצא דם והוי דשא"מ.

וכשנמצא דם בבעילה שאינה גמורה תולין במכה. כיון דנודאי יש עוד בתולים וספק אם יצא עכשיו והוא כמו מכה שדרכה להוציא דם אף שאינו ידוע אם עכשיו הוציא תולין בה וממוצא הדבר נשמע לנ"ד דכשאינו בועל בעילה גמורה בשני' אמרי' שעדיין יש בתולים ועכשיו לא הוציא ועדיין תולין בקטנה.

וה"ה לדין בגדולה שלא נידונה ברמ"ת במרגשת כאב: קיצור לדינא. יען יש פמה היתרים.

א' לדעת מ"ב כל שמרגשת כאב אף אם פסקה לראות חשיב לא חיתה המכה. הב' לדעת רי"ף ורמב"ם ומרדכי כל דם שרואה בשעת תשמיש טהור אף אם פסקה מלראות.

הג' דלדעת האוסרים ספק פ"ר מוכח שגם בביאה שני פעמים שאינו מוציא דם בתולים ששואר שם. מכל הני טעמי נ"ל להתיר שלא לדונה ברמ"ת: הק' אברהם סימן רכא ב"ה עש"ק וישלח עת"ר לפ"ק.

כבוד הרב חזו"ב בנש"ק כש"ת מו"ה יצחק חנוך נ"י אבד"ק קלאביצק. (א) בדבר הזקנה שראתה דם מתמת תשמיש ג' פעמים וקרופא אמר שהיא בריאה.

ובנדאי בא זה מבעלה. אף בעלה לא הי' רואה דם במ"ר רק מלפני זמן רב ועכשיו אינו רואה כלל במ"ר.

אח"כ איננו לבעל מקרה ר"ל והי' מעורב דם הרבה בש"ז. והשאלה אם לתלות בו לגמרי לטהר גם הדם.

או עכ"פ שלא לדונה ברמ"ת: ב' תשובה נ"ל ששעצמות הדם ודאי אין לתלות כיון שהי' רק פעם אחת. ודומה להא דמבואר בס"י קפ"ח ברואה כמין ברי' שבודקת אם לא גימות טהורה.

וכתב רמ"א שם בדקה ג' פעמים כולם ולא נמחו שוב א"צ לבדוק. אבל פחות מכן אף שנתברר שתחילה הי' לה מכה שמוציאה כמין קליפות.

מ"מ אין מחליטין שגם אחר כך יש לה המכה. וכל שכן שאין מחזיקין בשביל פעם אחת למפרע.

ומה שדקדק מלשון הרמ"א מי שיוצא דם ממנו דרוך פי האמה תולה בו. משמע אפי' פעם אחת.

ליתא.

דאדרבה מלת יוצא מורה יותר על הנה נמשכת ועוד אפי' נתברר אח"כ בג' פעמים. מ"מ נוקי אותו בחזקתו שעד עכשיו הי' בריא: (ג) אף לענין שלא לדונה ברמ"ת יש מקום להתיר.

ונאמר כי לעומת חזקת הבעל יש חזקת האשה שלא הייתה רמ"ת. וגבי בעל איפא חזקת דם לפנינו ודומה למקנה שנמדד ריש גדה דמטמאין משום תרתי לריעותא.

והכא נטהרה שלא להוציאה מבעלה משום תר"ל ואפי' הי' שקול כל רמ"ת דרבנן ואולינו להקל ואף שהי' רק פעם אחת. י"ל שהרי אשה שיש לה נוסת ורמ"ת שלא בשעת ונסתה דעת המרדכי דאינה נידונית ברמ"ת.

והיינו דכיון דהיא אז מסולקת דמים תלינו יותר במיעוץ צדדין. ורמ"א פוסק כמותו בי"ש לה מכה אף שאין ידוע אם מוציאה דם.

ובנ"ד שהיא זקנה שהיא יותר מסולקת דמים מתוך מי ונסתה. וכמבואר בתוס' מכלתין (ס':) ד"ה עוברת.

וטהורה לדעת המרדכי. ולדין נסמן על ספק שפא הי' בעלה גם תחילה ש"ז שלו מעורב בדם אף שספק הוא.

הלא המכה ג"כ ספק. מ"מ תולין בתוך ימי נוסת וכ"ש בזקניה פנ"ל: ד) ולכאורה יש לדחות.

דיש לה נוסת קבוע עדיפא מזקניה. דמה שיש לה נוסת קבוע הוא סימן על בריאותה שאין בה חולי ממלאה ונופצת.

אף נצטרף לזה מאמר הרופא שפדק אותה ומצאה בריאה ויש רגלים לדבר שהוא אמר שפנדאי הדם ממנו וכן נמצא אח"כ בקריו. אף שאין מאמר הרופא מוציאה מחשש נוסת. ובשלמא בנידון סה"ת שאמר שנתרפאה. היינו שם תחילה הי' בה חולי.

מהיכי תיתי לומר שמה שרמ"ת הי' נוסת כיון שראייתה מחמת חולי. אבל רופא זה לא אמר שנתרפאה ושמה הי' מחמת נוסת.

אף לענין זה הואיל והיא מסולקת מדמים נטהרנה מקו"ח מיש לה נוסת. שוב ראיתי בשם הבית מאיר דזקניה קו"ח מיש לה נוסת שלא בשעת נוסתה והנאני: ה) ועוד נראה דבנ"ד שספק אם הבעל יש לו חולי שש"ז שלו מעורב בדם.

עדיף מהא דרמ"א. ואפי' היתה ילדה ואין לה נוסת טהורה לענין שלא להוציאה מבעלה לפי הסכמת אחרונים דרמ"ת להוציאה מבעלה דרבנן.

הוי ספק דרבנן שאם ש"ז של הבעל מעורב בדם ובנדאי יצא ממנו דם מהבעל. מהיכי תיתי נאמר שראתה עוד דם ואינו דומה למכה שאין ידוע אם מוציאה דם דאפי' המכה מוציאה דם אינו יוצא כל שעה.

ושמה דם נדה היא שהתשמיש לא הוציא דם כלל מהמכה רק שיש לתלות בהמכה. על כן בספק אוסרין באין לה נוסת.

אבל זו ספק דרבנן גמור: ו) ובעיקר דין אם רמ"ת היא דרבנן. האחרונים דקמו אותה לנוסות אף יש מקום לומר שמה רמ"ת שנוסף על זה יש לספק בחולי ממלאה ונופצת אפשר חמורה מנוסות לבד והיא דאורייתא.

אף לפי פרש"י נדה (ס"ו.) בד"ה נאמנת דהא דבעינן ג' זימני ברמ"ת דוקא לרשב"ג.

אבל לרבי בתרי זימני הוי חזקה. א"כ מדקי"ל ברמ"ת דבעי ג' זימני מוכח שהיא דרבנן.

שהרי הרשב"א כתב בפירק הבא על יבמתו דהא דנוסות קי"ל פירשב"ג משום דנוסות דרבנן. ובדרבנן הולכין אחר המיקל ומדקי"ל גם ברמ"ת דבעינן ג' זימני מוכח דגם רמ"ת דרבנן.

אף לתוס' שם דברמ"ת גם רבי מודה אין ראי' משם. מ"מ הסכמת אחרונים שהיא דרבנן.

ועוד בנ"ד יש ביטול חשש חולי ממלאה ונופצת. מחמת בדיקת הרופא פנ"ל: סוף דבר אני מתירה לענין זה שלא תצא מבעלה, אף צריכה בכל פעם שבעה נקיים כל זמן שלא הוחזק הבעל שש"ז שלו מעורב בדם: נאום הק' אברהם סימן רכב תשובה לק"ק ביאלא.

לבקשת הרה"ק מוהר"י זצלה"ה. א) דבר האשה שאינה יכולה לטהר לבעלה.

פי רגילה לראות אפלאוועס מראות טהורות ולפעמים נמצא בתוכה נקודה אדומה. אף רובא דרובא לא נמצא בתוכם נקודה אדומה.

ורוב הראיות הי' בהרגשת פה"מ עם זיבת דבר לח. אף בפה"מ לבד כמעט לא נמצא שום מראה אדום.

והיא מסופקת פי אפשר האדום נמצא מחמת רוב הבדיקות. בעומק לחורין ולצדדין מתקלקל הצדדין בפנים והאשה הזו יש לה נוסת קבוע.

ועתה השאלה האם יתנהג בסדר בדיקתה אם נוכל להקל שלא תבדוק אלא פעמיים ביום. ולא תשגיח על ההרגשות מאחר שרובא דרובא הן מראות טהורות לגמרי.

או עכ"פ שלא תצטרף בדיקת חורין וסדקין: (ב) הנה לאחר שנתמעט הבקיאיות במראה הדמים מימות סוף חכמי הגמ'. הנה כל הדמים אף שנראים אדומים הם בספק אם הם מארבע מראות ואם הם אדומים כמותם או דיקה מהם.

אף הראב"ד בספר בעל הנפש הוכיח פי רוב דמים שבמקור המה דמים טמאים. וראייתו מהא דא"א לפה"ק בלא דם ומביאה קרבן ונאכל.

ניחוש שמא דם טהור ראתה. א"ו רוב דמים שבמקור טמאים.

והנה בנ"ד שראתה דם טהור ובתוכו מראה אדום מעט הא נדאי אין לומר שהטיפה ההוא נדאי מרוב דמים טמאים שהרי באותו ראי' עצמה רובא טהור נדאי. ויצתה אותה ראי' מהרוב.

בפרט שכל הראיות שמתראה שלא בשעת נוסתה המה עיקרם מראות טהורות רק לפעמים נמצא איזה טיפה אדומה בנדאי אין לדון בראי' זו דין רוב דמים שבמקור: (ג) ולכאורה יש לעיין לפי"ז בנידון התשו' רמ"א במצאה פתם לבן וסביב המראה לבן פדמות פתם מתפשט ונראה שהכל מראה א'.

והשיב דשוב אין תולין הפתם בשום דבר. ולכאורה מה בכך.

הלא אפי' בא הפתם מגופה טהורה מה"ת מאחר שהיא בלא הרגשה ושוב הוי ספק דרבנן. שמא גם פתם האדום מראה טהור.

ולק"מ שבתשו' ההוא פתב שבשעת יציאת הפתם היתה רגילה לראות מראה אדום וירוק. היינו שהי"ל הרגשת זיבת דבר לח.

וא"כ פיון שהמראה טהור מורה שגם האדום מגופה היא. הנה דאורייתא.

ועוי"ל דהנה ספק מחמת חסרון ידיעה דלא חשיב ספיקא דרבנן. אמנם דעת הט"ז (סי' צ"ח) דספק חסרון ידיעה לכל העולם לא חשיב ספק חסרון ידיעה: (ד) והנה הש"ך (סי' ק"י) העלה דבס"ס גמור א"צ לברר וע"כ אינו מזיק ספק חסרון ידיעה.

והנה אם מרגשת זיבת דבר לח דמביא בשב יעקב דהנה ספק שמא מן העל'ל'. פיון שעיקרה מראה טהור לא אמרי' בזה רוב דמים מן המקור.

והסביר הענין עפ"י חכמת הניתוח. והסכים עמו בזה הרב ז"ל מלאדי בק"א (סי' קפ"ד).

וספק זה אם מן העליל' או מן המקור אי אפשר לקבר. וכינן שא"א לקבר שגוי הספיקות א"צ לקבר כלל אפי' להרשב"א כמ"ש בנוב"י ושוב הנה ס"ס.

אף דספק אם הוא דם טמא מחמת חסרון ידיעה. נמצא שמרגשות רק זיבת דבר לח אפי' תמצא מראה טמא ג"כ תהי' טהורה.

ועכ"פ לא תצטרף לבדוק במרגשות רק זיבת דבר לח: ה אף במרגשות פה"מ עם זיבת דבר לח דלפעמים נמצא נקודה אדומה. הגם דלכאורה הואיל ברוב הבדיקות לא תמצא רק מראות טהורות וזיל בטר רובא.

מ"מ התייחד אם הרגישה פעם אחת. אבל כינן שמרגשות הרבה פעמים ובין כל ההרגשות האלו מצוי' שיהי' פעם אחת נקודה אדומה וליכא רוב להיתר מ"מ א"צ בדיקת פנים כלל.

רק שיתשים עד על אותו מקום ותשקה שם יותר מכדי שתרד מן המטה ותטיל עד ותבדוק בו ואח"כ תבדוק העד אם תמצא עלי' נקודה אדומה. ואין זה ענין לכל הפוסקים שהצריכו בדיקת חו"ס.

דהתייחד בדיקה שצריכה לקבר אם ראתה אם לא צריכה בדיקת חו"ס לקבר שלא ראתה. אבל זו שאין לטמאה מחמת ההרגשה שהרי תראה בכל פעם מראה טהור ותלינו ההרגשה במראה טהור.

אף מה שיצא ממנה צריכה לראות שמה יש בו מראה טמא. אבל מהיכי תיתי לחוש שמה ראתה עוד חוץ ממה שיצא ממנה לחוץ.

ודנא בדיקה לשם נקיים שצריכה בירור שלא ראתה צריכה בדיקת חו"ס. משא"כ בדיקה זו שבאמת א"צ שום בדיקה כינן שתולין ההרגשה במראה טהור.

רק שצריכה לראות מה שזב ממנה. כינן שלפעמים נמצא בו מראה טמא: (ו) ואף לדעת הרמב"ן ז"ל שחכמים גזרו על כל הדמים שיהי' טמא ולא נוכל לעשות לס"ס שמה דם טהור.

כינן דחכמים גזרו ע"ז. אף חזא דנוכל לעשות ספק אולי לא תמצא שום דם בהמראות ומחמת זה לא תצטרף לבדוק.

ואף את"ל שתמצא בתוכה דם, שמה מן העליל' הוא. והוי ס"ס כינן דמוכרח להתחיל בהספק הראשון.

ועוד הרי כל האחרונים מצרפין בקרטין זאת לספק אולי הוא דם טהור. אף בהרגשות פה"מ עם זיבת דבר לח תצטרפה כנ"ל.

אף לא בדיקת חו"ס: גם זאת אם לא הספיקה ליתן העד על אותו מקום פרגע וזב על הפתונת ומצאה על הפתונת מראות טהורות. וגם פחות מפגרים אנדם.

תלינו הפחות מפגרים במאכלות. והוא ג"כ מטעם הנ"ל.

דאף שאין זו בדיקה המבררת טהרתה. דאפשר שהוא מגופה.

זו היא א"צ בדיקה פניון שיש מראות טהורות ומהכ"ת לחויש שמא הפחות מגריס ג"כ מגופה. פניון שאפשר לתלות במאכלת וכן פסק בתשו' נודע בשערים (ח"ב י"ג) דלא כחת"ס (סי' ק"נ קס"ז קס"ח): ח עוד נ"ל להקל מטעם דהרי הרמב"ם סובר נמצא בתיקה טהור פניון דלא ירד הדם בנגיעת הרקם.

ובגמ' מבואר דמראות טהורות לא הוי משקה וא"כ פניון דטיפה אקוד ירד דרף המראות טהורות. ונהי מין בשא"מ דחוצץ.

ואף אם הוא מן המקור אינו אסור. וע"כ יש לצרף זאת לסניף: ט) עוד נ"ל להלכה ולא למעשה שאחר שתטבול והותרה לבעלה לא תצטרף בדיקה עוד אף בהרגשת פה"מ עם זיבת דבר לח.

והטעם פי בבדיקה ראשונה תולין שלא ראתה אלא מראה טהור מאחר שרוב פעמים הוא כף. ומתירין אותה לבעלה.

וכיון שהתברר אותה לבעלה ע"י רוב זה נפסק שמראה טהור הוא שראתה שוב כשראתה פעם אחר לא נצטרף ראי' ראשונה לאיסור ונדנין רק על ראי' שני' בלבד ותולין ברוב. וכן בקל ראי' וראי'.

ונדוקא בימי ליבון שפשראתה פעם א' אף שתולין ברוב עדנין לא הי' נ"מ למעשה. דבין כף וב"כ עכשיו טמאה.

ע"כ אם לא תבדוק נצטרף כל הראיות ולא יהא רוב להיתר ואולי רוב לאיסור. אבל לאחר שטבלה שיש נ"מ למעשה תיכף בראי' ראשונה וכיון שהדיו כן אז שפותרת.

הלא קם דינא שמראה טהור הוא: י) ואף שלא ראתה לחכם והותרה. כמ"ש לענין כל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים.

דבעדות אשה שמת בעלה לא מהני אא"כ התירוה ב"ד עפ"י הראשון. וכמב הש"ף דנה דוקא בעדות מיתת הבעל דאסורה להנשא בלא היתר ב"ד.

משא"כ בשאר עדות כאלו נתקבלה בב"ד דמי. ואפי' בשוחט שלא העיד בב"ד פניון שפאמן בלא ב"ד כאלו נתקבל עדותו בב"ד.

וה"נ בב"ד פניון שהאשה עצמה יודעת שפותרת וא"צ לשאול לב"ד כאלו התירוה ב"ד דמי. ואף שנה ברור אצלי בסברא מ"מ לא מלאני לפי להקל בנה עד אמצא ראי' ברורה: יא קיצור לדינא.

בהרגשת זיבת דבר לח לא תבדוק כלל. וכן בהרגשת פה"מ לבד.

אף בהרגשת שניהם יחד. היינו הרגשת פה"מ.

או שפנדעזו אבר' דמוכא בפוסקים דהוי בהרגשת פה"מ. תשים עד על אותו מקום עד שיזוב הליקה עלי'.

ותשקה שם זמן זה עד שתכלה כל הליקה. ואם תכלה הליקה קודם שיעור שתושיט ידה לתחת הכר ותקנח בו.

תמתין עד שיעור זה משעת הרגשה. ותראה על העד אולי יש בו טיפה אדומה.

וצריכה לבדוק תוך הליכה אולי יש באמצעותו. ואם יזוב הליכה על הכתונת.

ויהי' על הכתונת פחות מגריס אנדם ג"כ טהורה זולת אם ימצא הדם בתוך הליכה באופן שדברים מראים שגם הטיפה האדומה היא מגופה אז תהי' טמאה. ולאחר הטבילה נ"ל להלכה דא"צ לבדוק כלל.

כן נ"ל ומן השמים יספמו ונקתה ונרעה זרע: נאום הק' אברהם סימן רכג עוד בענין הנ"ל. (א) אשר כתבתי (בתשובה הקודמת אות ג') בפשיטות ליישב דברי רמ"א בתשו' משום שהרגישה זיבת דבר לח והוי ספיקא דאורייתא.

וע"ז כתב פבודו שהאחרונים הוכיחו דהרגשת זיבת דבר לח לאו שמי' הרגשה מקושית הגמ' (דף נ"ז): באשה שרואה דם בתוך מי רגלים. אי דלא ארגשה עומדת אמאי טמאה.

ואף שהרגישה מ"ר יוצאים. ואם בתוכם דם הרי הרגישה דם זב.

האמת שאף שהאחרונים חשבו זאת לרא' ברורה לא כן עמדי. שהרי נקב המ"ר היא למטה הרבה מנקב המקור שממנו הדם יוצא.

כמבואר בד"מ (סוף סי' קצ"א) והרגשת זיבת דבר לח צריף להיות ברגע שפא הדם לבית החיצון שהוא שעת טומאה. אבל אם פא לבה"ח בלא הרגשה.

ואח"כ הרגישה למה תטמא שאין טומאה אלא בתחילת יציאה לבה"ח. וכ"כ בחו"ד ובתשו' הרי"מ בפשיטות והוכיחו כן גם מלשון הרמב"ן יע"ש.

וא"כ הרגשת המ"ר שהוא למטה סמוף ליציאתה אינו הרגשה כלל האוסרת. והיגו דמקשה הגמ' ואי דלא ארגשה למעלה בעומק בתחילת בה"ח: ב' האומנם פי בתשו' מהר"ח א"ז פי' הא דאמר בגמ' שם הדר מ"ר למקור ואייתי דם שנקב יש בפנים ממקור מ"ר למקור.

ואייתי דם לפנים למקום מ"ר ויצא יחד עם המ"ר. לא שיצא בפ"ע ממקור לבה"ח.

ואח"כ נתערב עם המ"ר. אלא שיצא מתוך גופה יחד עם המ"ר.

ולפי"ז שפיר מקשים דמתחילה שהי' בלוע בתוך גופה ודאי אינו מטמאה. רק בשעה שיצא לחוץ עם המ"ר.

ואז הוא הרגשת דבר לח זב: ג) אף הא פסק הרמ"א (סי' קצ"א) בדיקת מהרי"ו ע"ש ולשיטת מהר"ח הנ"ל אין בדיקה זו פלוג דמה בכך שלא נמצא דם על המוף שעל פי המקור. הלא לא יצא הדם לחוץ ממקור אלא ממקום מ"ר.

ע"כ לפסק הרמ"א אינו קושיא כלל מהא. ולעולם הרגשת זיבת דבר לח הוי הרגשה.

וכן פסק בחו"ד ובתשו' הרי"מ. וכמדומה לי גם בתשו' נו"ב דהרגשת זיבת דבר לח הוי הרגשה: ד) אשר כתבתי (באות ח') לדעת הרמב"ם דאין אשה מטמא בהצצה.

א"כ אם נמצאת טיפת דם בתוך מראות טהורות חוצצין בין פותלי הרחם לדם. פי המראות טהורות אינם משקה והדם משקה.

והקשה פבודו מדם הנמצא במ"ר נימא שהמ"ר חוצצין. וניחא לי' דמ"ר ג"כ משקה ונהה
מב"מ.

[אף הקשה ל"ד מב"מ חוצצין וזה לא ניתן להאמר. דנדאי מים ודם שני מינים הם.

ובדם טהור ודם טמא דאידי ואידי דם הוצרכתי לסבא זו. כיון דזה משקה.

וזה לאו משקה. שני מינים הם.

אבל מים ודם נדאי שני מינים. ומ"מ אין קושיא פלל לפמ"ש דהדם יוצא ממקור לבה"ח
כפ"ע.

ואח"כ מתערב עם המ"ר וביאתו לבה"ח לא בתציצה הנה: ה) אשר כתבתי להתיר שלא
תבדוק. דאפי' נמצא דם בתוך מראה טהור הוא ספק שמא דם זה נמי טהור מפני שאינו
מד' מראות.

דאין אנו בקיאים במראה דמים. ורוב דמים שבמקור דם טמא לא שינוי בזה שיהי רוב
ראי' זו דם טהור בנדאי.

ואת"ל דם זה מארבע מראות הוא ספק שמא מן העלוי'. כמ"ש בשב יעקב דמראה טהור
אין חזקתו ממקור.

ומסתמא ממקום שפא הדם טהור בא דם האדום ג"כ. והקשה פבודו.

דא"כ קשיא הא דתשו' רמ"א שהבאתי בעצמי באות ג'). הא לק"מ דזה המצאה שהמציא
השב יעקב עפ"י חכמת הניתוח.

והרמ"א כתב שם להדיא להיפוך דדם טהור נמי ממקור אתיא. והרב מלאדי בק"א הסכים
עם הש"י.

ועוד הרי כתבתי שיש להשיב על ס"ס זו. דהרמב"ן כתב שגזרו חכמים על כל מראות
מטים לאנדם וא"כ אפי' באמת אינו מד' מראות אסרוהו חכמים ונחשב בנדאי איסור
תורה.

כמ"ש או"ה גבי גבינות גזים הובא בש"ף (סי' ק"י) דאין מצרפין לס"ס שמא לא נתערב
בו חלב טמא. אף כתבתי דעכ"פ א"צ בדיקה.

דספק עוד שמא אין בו מראה אנדם פלל. ועוד האחרונים נשתמשו בספק זה עכ"ל.

וא"כ נידון רמ"א לא הייתי מתיר למעשה ומ"מ מרמ"א לא קשה פלל מאחר שבש"י
חולק בזה להדיא על הרמ"א. זה הי' דעתי אז.

אבל אין בהמ"ד בלא חידוש: ו) ונראה לי פסק רמ"א נכון גם לדעת השב יעקב. ופסקא
דידי ג"כ נכון.

דהנה בגדה (דף ס"ט) אמר רב דסגי בספירת זכה ביום ראשון לבד. וכן ביום שביעי
לבד.

תחילתו אעפ"י שאין סופו סופו אעפ"י שאין תחילתו. ומקשה לרב ממתני' דטועה שפא
לפנינו דקי"ל בליליתא מטבלינן לה ביממא לא מטבלינן לה.

דא"נ ש'למו היום ש'בעה נ'קיים. הא לא ס'פ'רה.

ואם לא בעי' ס'פורים ל'פנינו נ'טביל'נה דילמ'א ע'בדה לה ס'פורין. ו'הקשה ה'מהרש"א ד'הא לא הפ'סיקה ב'טהרה ו'תירץ מ'הרש"א ד'נחוש ש'מא הפ'סיקה ב'טהרה א'ף ש'לא הפ'סיקה ע"י ב'דיקה ו'נטביל'נה מ'ספק כ'מו ש'מטבילין אות'ה א'ף ש'לא ב'דקה כ'לל כ'ל ש'בעה מ'חשש ש'מא לא ר'את'ה.

ה"נ ש'מא לא ר'את'ה מ'בה"ש ש'קודם ל'כן. ובס"ט (סי' קצ"ו ס"ק י"ח ד"ה ו'מיהו) ב'יאר ה'דברים הי'טב ד'קושני'ת ה'ש"ס מ'דרב א'מר ס'ופו א'עפ"י ש'אין ת'חילתו ד'בדיקת י'ום ה'שביעי מ'גלה ש'גם ב'ששה ה'קודמים לא ר'את'ה.

ומ"מ ב'ששה לא נ'תב'רה ט'הרת'ה א'ז. ו'לא הי' ה'ששה ס'פורים ב'זמ'ן.

מ'כלל ש'אם ב'אמת לא ר'את'ה א'ף ש'לא ס'פ'רה ט'הור'ה. ו'לדין ד'קי"ל ל'חומ'רא ד'בעי' ס'פ'רה ג'ם ב'יום ה'ראשון ב'עיני ס'פורים ל'פנינו.

ע"י בס"ט ש'ם ב'אריכות: ו'הנה י'ש ל'עיני ב'אשה ש'ב'דקה ו'נסת'פקה ע'ל ה'מרא'ה ו'ש'לחה ל'הראות ל'המור'ה צ'דק ו'הב'דיקות הי' ב'יום ראשון מ'נקיים. ו'הת'שוב'ה ה'גיע'ה ל'ה ב'יום ב' ש'טהור.

ו'הא ב'יום ראשון לא י'דעה ש'טהור ו'לא הי' ס'פ'רה ב'זמ'נה כ'דברי ס"ט ה'נ"ל. ד'כש'ב'דקה ב'שביעי לא ח'שובים י'מים ה'קודמים ס'פורים ל'פנינו.

ו'אפ'י הי' ה'ספק ב'אמצ'ע ה'נקיים ש'הגיע ל'ה ה'ת'שוב'ה ב'יום ש'לא ח'רי' ג"כ לא י'חשב ס'פורים ל'פנינו. א'ף ד'ב'דיע'בד לא בעי' ב'דיקה ר'ק ב'יום ראשון ו'ב'שביעי.

הי'ינו מ'שום ד'בדיקת י'ום ראשון מ'גלה ש'גם ב'דיקת י'מים ש'לא ח'ריהם ט'הורים. א'בל ש'נולד ס'פק ב'הם ה'א אינם ס'פורים.

ו'מעשים ב'כל י'ום ו'לית ד'חש ל'ה. ו'צ"ל ד'כיון ש'הע'ד ל'פנינו א'ף ש'מ'חוסר ה'וראת ח'כ'ם ח'שיב ס'פורים ל'פנינו.

ש'הע'ד ט'הור ל'פנינו ו'ש'אני ה'א דס"ט ש'לא ב'דקה כ'לל ק'ודם ש'ביעי: ח ו'הנה ה'דבר כ'רויר ש'אם ב'תו'ך י'מים י'מי ס'פירת נ'קיים מ'צאה ד'ם ט'מא ב'תו'ך ד'ם ט'הור א'ף ד'ח'שיב ס' מן ה'על'י כ'דברי ה'ש"י ה'נ"ל.

מ"מ ט'מאה ו'נד'אית ל'מה ד'קי"ל (ל'חומ'רא) ס'פורים ל'פנינו ב'עינינו. ד'א'ף אם מן ה'על'י.

מ"מ א'נו לא י'דעי' ו'ליכ'א ס'פורים ל'פנינו ו'אפ'י ב'דקה ש'חרית ו'לא מ'צאה ד'ם כ'לל. ו'אח"כ ב'ב'דיקה ש'ני מ'צאה ד'ם ט'מא ב'תו'ך ד'ם ט'הור.

לא נ'אמר ד'ח'שיב ס'פור'ה ל'פנינו ב'ב'דיקת ש'חרית ו'לא ת'הי' ר'ק ס' ט'מאה. ד'לית'א ד'כי הי'כי ש'אם ר'את'ה ד'ם ב'אמצ'ע י'ום י'בט'לה ס'פ'רה ל'מפר'ע.

וכ'ן ז'ב ה'רוא'ה ש"ז ד'סותר ה'יום ל'מפר'ע. ו'א'ף ל'מה ד'בעי ל'מימר כ'המפ'לת (ד'ף ל"ג.

(ד'מקצ'ת י'ום כ'כולו. ו'אם רוא'ה ב'אמצ'ע י'ום.

א'יד'ך ח'צי י'ום ע'ולה ל'ה ל'ספ'ירה. ו'אינו ס'ותר א'לא כ'רוא'ה ס'וף ה'יום.

מ"מ מה שְקוּדָם ראי' לָא תְשִׁיב מְקַצֵּת הַיּוֹם פִּינּוּן שֶׁאֵח"כ רְאֵתָה בְטֹל הַמְקַצֵּת יוֹם שְׁמִתְחִילָה. כְּמוֹ כֵּן פִּינּוּן שֶׁאֵח"כ נִסְתַּפְּקָה שְׁמָא רְאֵתָה וְהִסְפִּיק גַּם עַל מְקַצֵּת יוֹם שְׁבִתְחִילָה שְׁהָרִי אִם רְאֵתָה בְּחֻצֵי יוֹם בְּטֹל גַּם חֻצֵי יוֹם שְׁבִתְחִילָת.

בְּטֹל הַסְפִירָה לְמַפְרָע. וּכ"ש דְלָא קי"ל מְקַצֵּת יוֹם פְּכוּלוּ.

וְהָא דְמַהְגֵּי בְּדִיקָה בְּאֲמָצַע יוֹם. אִף שְׁמִתְחִילָת יוֹם לָא הָיִי מְבוֹרָר שְׁטָהוּר.

פִּינּוּן שְׁבוּ בַּיּוֹם נִתְבָּרַר שְׁפָל הַיּוֹם טָהוּר הָיִי סְפִירָה כָּל הַיּוֹם. אֲבָל אִם בּוּ בַּיּוֹם נִסְתַּפְּקָה לִיכָא סְפִירָה כָּל הַיּוֹם וְנָה בְּרוּר]: (ט) וּלְפִי כָּל הַנֶּ"ל יִתְבָּאָר שְׁאִם בְּתוֹךְ הַנְּקִיִּים רְאֵתָה דָם אֲדוּם בְּתוֹךְ דָּם יְרוֹק וְלָבָן.

לִיכָא ס"ס שְׁמָא הַכֹּל דָּם טָהוּר. וְאֵת"ל שְׁהָאֲדוּם דָּם מַד' מְרֵאוֹת שְׁמָא מִן הָעֲלִי'.

דְּלִיתָא. דֵּאֵת"ל שְׁרוּם מַד' מְרֵאוֹת.

הָא לָא הָיִי סְפוּרִים לְפָנֵינוּ כְּנ"ל. וי.

דְּכִינּוּן דְּטָהוּר מִכַּח ס"ס תְּשִׁיב סְפוּרִין לְפָנֵינוּ דְלִיחָא. דְּסִפְק אִם הוּא מַד' מְרֵאוֹת הוּא מִחֲמַת חֶסְרוֹן יְדִיעָה וְאִם הִי' כָּאֵן חֲכָם מְנוֹפְלָא הִי' יְכוּל לְהִפִּיר שְׁהוּא מַד' מְרֵאוֹת.

וְמָה שְׁיִכוּל לְהִתְבָּרַר ע"י חֲכָם תְּשִׁיב לְפָנֵינוּ כְּנ"ל בְּאִשָּׁה שְׁנִסְתַּפְּקָה וְהִבִּיאָה לָהּ הַתְּשׁוּבָה בַּיּוֹם שְׁלֵאֲחֲרֵי' תְּשִׁיב סְפוּרִין לְפָנֵינוּ דְמָה שְׁהָעֵד לְפָנֵינוּ תְּשִׁיב סְפוּרִים לְפָנֵינוּ אִף שְׁלֵא הוֹרָה חֲכָם.

ה"נ לְהִפְרוּךְ שְׁהָעֵד מַד' מְרֵאוֹת לְפָנֵינוּ. תְּשִׁיב שְׁלִפְנֵינוּ.

הוּא סִפְק א' שְׁמָא מִן הַמְקוּר. דְּסִפְק מִן הַמְקוּר אוּ מִן הָעֲלִי' א"א לְהִתְבָּרַר עַפ"י חֲכָם וּבְטָלָה סְפִירָה.

וְכִינּוּן שְׁפָן אִף שְׁאִין כָּאֵן חֲכָם מְנוֹפְלָא לְהִפִּיר בְּדַמִּים לִיכָא ס"ס. רַק סִפְק אֶחָד שְׁמָא אִינוּ מַד' מְרֵאוֹת.

דֵּאֵת"ל מַד' מְרֵאוֹת בְּטָלָה סְפִירָה. דֵּאֵת"ל מַד' מְרֵאוֹת הָא לְפָנֵינוּ לִיכָא רַק סִפְק א' וּבְטָלָה סְפִירָה לְפָנֵינוּ.

וְאִף דְּאֲפִשֵׁר לְחַלְק דְּשִׁאֲנֵי סִפְק אִם הוּא מַד' מְרֵאוֹת שְׁהוּא בְּזַמְנֵינוּ חֶסְרוֹן יְדִיעָה לְכָל הָעוֹלָם. אִין לְהַקֵּל מְשׁוּם זָה.

דְּאֲפִשֵׁר יֵשׁ כָּאֵן חֲכָם מְנוֹפְלָא לְחוּמְרָא אֲמֵרִי' דְלָא בְּקִיאִין. וְע"כ דְּעַת כְּמָה פּוֹסְקִים דְּאִף בְּסִפְק חֶסְרוֹן יְדִיעָה לְכָל הָעוֹלָם לָא אֲמֵרִי' סְפִיקָא דְּרַבְּנָן לְקוּלָא: (י) וּלְפִי מָה שְׁבִרְתִּי דְּבִתוּךְ סְפִירַת נְקִיִּים אִם רְאֵתָה דָם טָמֵא בְּתוֹךְ דָּם טָהוּר טָמֵאָה.

י"ל לְדִידֵן דְּבָנוֹת יִשְׂרָאֵל הִתְמִירוּ עַל עֲצָמָן שְׁאֲפִי' רוֹאוֹת טִיפַת דָּם פְּחָרְדָל יוֹשְׁבַת עֲלֵי' שְׁבָעָה נְקִיִּים וּפְיֵרֵשׁ רִש"י (מְגִילָה דָּף כ"ח:): וְהַר"ן (פ"ב דְּשִׁבּוּעוֹת) דְּגָזְרוּ חֲכָמִים מְשׁוּם לְתַא דְּסוּתְרַת.

וע"כ דעת הרי"ף שם דלדין ליפא דם טוהר דכיון דיולדת בזוב שצריכה לספור ז' נקיים סותרת אפי' בימי טוהר. וכיון שדם טוהר סותר שוב מחמת חומרא דר"ז לעולם טמא.

ועי' בס' בעה"נ להראב"ד שער הפרישה. א"כ ה"נ ברואה דם טמא מתוך דם טהור פיון דסותרת שוב מחמת חומרא דר"ז לעולם אסורה: (יא) נאפי' להחולקים על הרי"ף וס"ל דגם בזה"ז איפא דם טוהר.

י"ל דס"ל פדעת הר"ן בחי' גדה דף ל"ז והרמב"ן שם דדם טוהר נמי אינו סותר אלא שאינו עולה. וא"כ דינה כש"ז דאינו מטמאה האשה לבעלה בפליטתה והרי"ף י"ל דס"ל פדעת התוס' שם בד"ה דבר הגורם דדם טוהר סותר.

וכן מוכרח לדעת רבינו יונה שהביא הרא"ש דש"ז אינו סותרת בשביעי פיון דאינו סותר אלא יומו ובגדה (כ"ט:) דמקשה בעשרים וחד תשמש ומשני ר"ש היא דאמר אסור לעשות פן שפא תבא לידי ספק ע"ש.

הרי דדם טוהר סותר הכל. דאם לא יהי' סותר אלא יומו לא הי' סותר בשביעי ונהרי פשטא דשמעתא דיולדת בזוב צריכה לישב ז' נקיים ככל ז' נקיים שאם ראתה פעם א' סותרת הכל.

ועולים דברינו פהוגן. וא"כ מצאנו טוב טעם ליישב דעת הרמ"א: (יב) אף כ"ז שפדקה ומצאה אף בנ"ד שאינו בודקת כלל אף את"ל שהי' דם אדום בתוך דם טהור פיון שפאבד הדם וא"א לבדקו עוד אפי' הוא מד' מראות.

שפיר הוי ס"ס טוב ונשיב ספורים לפנינו משום הס"ס. ודו"ק היטב בדברי אלו פי עמקים המה.

ופסק הלכה לדינא כמ"ש בתשו' הקודמת: נאום הק' אברהם. סימן רכד ב"ה יום ד' נארא תרמ"ז לפ"ק פה סאכאטשוב.

שלום וישע רב לכבוד אהובי גיסי הרב הגדול החריף ובקי משנתו זך ונקי כש"ת מו"ה יצחק חיים הפהגן נ"י. (א) שאלתו שאלת חכם הגיעני בדין אשה שהרופא פתח פי המקור בפלי שפכת הנובי' דחשיב פתיחת הקבר וא"א בלא דם.

ובחכ"א חולק עליו דפתיחת המקור מבחוץ לאו היינו פה"ק. וכבר אמרתי לו בע"פ שפדברי הב"י (סי' קפ"ח) שהקשה ברואה דם בשפופרת דנימא א"א לפה"ק בלא דם.

מבואר להדיא דגם בפתיחה מבחוץ חשיב פה"ק. אף נסתפק כבודו אם יצטרף דעת הרמב"ם דפסק אפשר לפה"ק בלא דם לדעת האחרונים המקילים בפתיחה מבחוץ.

והגאון ר"ב ז"ל מז ניק הביא ראי' מדברי רמב"ם בפה"מ שכתב מעת שינת מהרחם דבר א"א מבלי שיצא דם אף שוב נסתפק דזה ניחא אם בדקה האשה תיכף. אבל לא בדקה גם לדעת הרמב"ם טמאה מספק שהרי בגמרא (דף כ"א:) אמר לת"ק דס"ל אפשר לפה"ק בלא דם ה"ז ספק זבה.

שוב כתב שהדבר תלוי בתירוץ הראשונים על הא דמתני' טהורה בנדאי. דלהאי תירוץ דמתני' בביבא דלא הי' דם (וכן משמע מפירש"י) א"כ בלא בדיקה טמאה מספק ולפמ"ש הר"ן דבספק מוקמינו לאשה בחזקת טהרה ה"נ לדעת הרמב"ם אין תשש פלל.

שוב פלפל פכהו שדעתו יפה. להכריע בין התירוצים והראיה פנים לכל צד והאריף בפלפולים נעימים יישר פחו וחילו לאורייתא ונבא לעגנו דינא: (ב) הנה מ"ש להביא ראיה מהא (דבדף ס"ו).

(דאדברי' רבא לרב שמואל ודרש קשתה שני ימים ולשלישי הפילה תשוב זו נקיים קסבר אין קשוי לנפלים וא"א לפה"ק בלא דם ואי תירוץ הראשונים דטמאה מספק אפי' אפטר לפה"ק בלא דם נמי צריכה זו נקיים מחמת ספק.

ומנ"ל דסבר א"א לפה"ק כו'. ויש לדחות דברייתא (בדף כ"א) תני ואינו יודעת פירש"י אם ולד הפילה אם רוח הפילה.

והנה לא ראתה הנפל שאם ראתה לא הי' מקום לספק. ויש לספק שהי' הנפל מתבוסס בדם ע"כ טמאה מספק.

אבל בדבר שמואל שראתה הנפל דהא אם יש קשוי לנפלים הי' מטהרה משום קשוי הסמוך ללידה וע"כ שראתה שהי' הנפל. ומסתמא ראתה אם יש עליו דם אם לא.

ואם הי' רואה בו דם לא הי' צריך לטעם דפה"ק. וע"כ שראתה שאין בו דם: (ג) והנה מפשטא דברייתא (בדף כ"א) נראה דגם ת"ק מצריכה זו נקיים דאם לת"ק מוקמינו לה אחזקת טהרה וא"צ זו נקיים ולר' יהושע דאמר מביאה קרבן ונאכל הא פשיטא דצריכה זו"נ.

א"כ מ"ש דפליגי לעגנו קרבן שהוא לאחר שפלו ימי טוהר לנקיבה ובזמן הבית דוקא לקפלו באם צריכה זו נקיים. דלת"ק א"צ ור' יהושע יחלוק ויאמר צריך.

א"ו לת"ק ג"כ צריכה זו נקיים: (ד) אף יש לעיין טעם הספק לת"ק אם מחמת פה"ק. והא (דבדף ס"ו).

(משום דמסתמא פינו שראתה הנפל בשעה שהפילה ראתה ג"כ אם יצא עמו דם. אי מחמת שמא הנפל [נלד או רוח] הוציא עמו דם שהי' מתבוסס בו.

ואם נאמר שהספק משום שמא הוציא עמו דם. יש מקום ליישב קושית הראשונים ממשינה דטהורה בנדאי.

דהנה מבואר בסוגיא (כ"א:): דהרואה דם בשפופרת טהורה. ומסקנת הסוגיא לפי הרא"ש דקיי"ל כנותני' בש"ע דפליגי תנאי בטעמא דקרא דבבשרה ולא בשפופרת ולא בחתיכה.

ר"א ורבנן קמאי ס"ל הטעם משום תצצה ואי פלי פלויי דליכא תצצה טמאה. ורבנן בתראי ס"ל הטעם משום שלא ראתה כדרך ראי' מעצמה או ע"י אונס שבגופה ולא בגרם הכנסת שפופרת או הוצאת החתיכה שהדם שבתוך החתיכה ממילא יצא עם החתיכה.

אף אם יש דם על התתיכה מבחוץ אין ראי' שהדם יצא מחמת התתיכה שמה להיפוך
שהטבע הוציאה מותרות הדם ועמו יצאה התתיכה או הוציאה שניהם יחד. ועי' בבבאור
הרב ז"ל מלאדי בש"ע שבבאר הענגן היטב: ה) והנה לפי"ז בהפילה תתיכה אין לנו לחוש
שמה יש דם.

כיון דכל החשש שמה התתיכה הוציאה עמה דם שאם פן הדבר טהורה היא. ואם רואין
דם עם התתיכה חיישינן שמה יצא שלא מחמת התתיכה.

אבל בסתמא אין חשש בזה כמו שאין חשש בלא התתיכה. וכל החשש שמה יצא מחמת
תתיכה.

ולקא ליכא למיחש אליבא דהלכתא. ומבריינתא דהא ספק זבה לא קשיא דסתם בר
פלוגתא דר' יהושע הוא ר' אליעזר דס"ל טעמא בשפופרת טהורה משום חציצה.

ופלי פלויי טמאה אף שהדם יצא מחמת התתיכה ע"כ אמר שיהא ספק זבה. אבל להלכה
דקי"ל אפילו פלי פלויי טהורה אין לנו לחוש לדם ממנ"פ ואפ"י בלא בדיקה טהורה.

אף לר"י א"א לפה"ק בלא דם הרי פתיחת הקבר נחשב ראי' כי אורחא שגם בשעת לידה
היא רואה מחמת פה"ק. ועוד דכל שראתה מחמת מקרים שבגופה אפי' מחמת אונס
טמאה.

ועי' בהרב ז"ל מלאדי בש"ע שלו. וע"כ אף שהרשב"א והריטב"א סוברים דוקא בבדיקה
היא.

משום שהם אינם מפרשים מסקנת הסוגיא כפי הרא"ש דטהור אפי' פלי פלויי משום
דאין דרף ראי' בכף. אבל להלכה שפיר י"ל פן: ו והנה כ"ז אם נאמר דלת"ק הספק שמה
התתיכה הוליקה עמה דם.

אף אם נאמר שת"ק נמי ס"ל שדרף פה"ק להוציא דם אלא שאינו ברור וספק הוא. א"כ
שפיר צריכה בדיקה כיון שהדם שיוצא מחמת פה"ק טמא כמו לר' יהושע: ז) והנה הטור
כתב ודוקא בבתיות קטנות דומיא דשפופרת.

ופי' ב"י דקיי"ל בבתיות טהורה ובשפופרת טהורה. וקשה לי' הא א"א לפה"ק בלא דם.
ותירץ בבתיות קטנה דומיא דשפופרת דקה. ואפתי קשה כיון דמשפחת שפופרת עבה
כמ"ש הב"י ז"ל ובש"ע דאינו אלא בשפופרת דקה מן הדקה וההוכחה דמייירי בשפופרת
דקה מן הדקה משום דאל"כ היא פה"ק.

והוכחה זו יש ג"כ בבתיות. ומה טעם תלה בתתיכה בשפופרת.

אף לפי הצד שהנחנו שגם למ"ד אפשר לפה"ק בלא דם מ"מ דרכו של הפה"ק להוציא
דם א"ש כמו שיבואר: ח) והנה החו"ד תמה על הב"י דמה שייך בראיה בשפופרת
לטמא דא"א לפה"ק בלא דם.

הלא אפשר שדם זה שמחמת פה"ק יצא בשפופרת. אף באמת דברי הב"י ברורין.

כיון דטעם רואה דם בשפופרת דטהורה משום דאין דרף ראי' בכף. אבל היכא
שהשפופרת עשיתה פה"ק וע"י פה"ק יצא דם.

שוב הני דרף ראי' מה שיצא מחמת פה"ק. ונדם זה עצמו שבשפופרת יהי' טמא.

א"ו בשפופרת שאין בה פה"ק ולא יצא הדם מחמת גופה כלל רק שהשפופרת הוציאתו ואין דרף ראי' בכך: ט והנה לפמ"ש דאף למ"ד אפשר לפה"ק בלא דם מ"מ דרפו של פה"ק להוציא דם. א"כ אף למ"ד אפשר לפה"ק בלא דם צ"ל בהא דשפופרת דקה מן הדקין שאין בה פה"ק.

דאל"כ אימא שדם זה עצמו שיצא בשפופרת מחמת פה"ק יצא. והשתא ניחא דתלי הטור חתיכה בשפופרת.

דחתיכה שאין עמה דם אפי' עבה למ"ד אפשר לפה"ק בלא דם טהורה כיון שראתה שאין עמה דם ונדם שבתוכה דפלי פלויי הא טהורה כיון שיצא מחמת חתיכה. והיינו יכולין לומר דבעבה מיירי ג"כ ולהוכיח מזה דקיי"ל אפשר לפה"ק בלא דם.

ע"כ קאמר הטור דומיא דשפופרת דע"כ בדקה דאי בעבה שיש בה פה"ק אפי' אפשר לפה"ק בלא דם. מ"מ חיישינו שמה דם שבשפופרת מחמת פה"ק כדברי החו"ד.

דאפשר שדם שבשפופרת מחמת פה"ק וטמא כנ"ל וע"כ בדקה. א"כ חתיכה נמי בדקה. ואם כפי' הנה בטור מוכח דאף לת"ק דרכו של פה"ק להוציא דם. אף אינו מוכרח דמשום שסתם שפופרת דקה היא אלא שהב"י מסתפק בשיעור סתם שפופרת: (י) ויש להביא ראי' להיפוך.

והנה לכאורה יש להביא ראי' מהמשנה עצמה דרכו של פה"ק להוציא דם. דהנה ברישא המפלת חתיכה תני אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה.

וכן בסיפא דהמפלת כמין דגים וכו' תני אם יש עמהם דם טמאה ואם לאו טהורה ובמציעתא דהמפלת כמין שער חני תטיל למים אם נימוחו. ואלו בדם לא מיירי כלל.

והו"ל למיתני אם יש עמהם דם טמאה ואם לאו תטיל למים. אלא משום דברישא ובסיפא איכא פה"ק.

דברישא איכא פה"ק דמה"ט מטמא ר"י. ובסיפא דהמפלת כמין דגים נמי איתא בגמ' (כב.)

(דר"י דאמר א"א לפה"ק בלא דם פליג נמי בסיפא. וכיון דאית בה פה"ק חוששין שמה יש דם שיצא מחמת פה"ק.

ע"כ תני אם כו' ואם לאו טהורה לומר שאינה טהורה אא"כ ידוע שאין עמהם דם. אבל מציעתא כמין שער דברים דקים שאין בהם פה"ק (דמה"ט גם לדין דקיי"ל א"א לפה"ק בלא דם תטיל למים) רק שגחוש שמה השערות הוציאו עמהם דם ולזה אין לחוש דומיא דחתיכה דפלי פלויי כו': (יא) אף בירושלמי קאמר על המציעתא והסיפא הדא ילפא מן ההיא והיא ילפא מן הדא.

דגם במציעתא אם יש עמהם דם טמאה ואם לאו טהורה ובסיפא דהמפלת כמין דגים אם נימוחו טמאה יע"ש. ובפ' המ"ש לא מיסנוור].

א"כ לבד נשאין ראי' מהמשנה אף עוד יש להוכיח מירוי' להיפוך שאין דרכו של פה"ק להוציא דם. ע"כ שפיר מוכיח מדמפלת חתיכה ודגים אם יש עמקם דם טמאה. אף אם נימא דדרכו של פה"ק להוציא דם. אימא דוקא בחתיכה וכמין דגים שיש בהם פה"ק.

כשיש דם אמרי' שהפה"ק הוציא הדם. אבל בכמין שער שאין בהם פה"ק אימא מדינא עם השער ודאי השער הוציא הדם.

דאל"כ איך מתהוי שייבואו יחד. בשלמא בכמין דגים שיש בהם פה"ק אמרי' שמשום שהפילה כמין דגים עשתה פה"ק ע"כ יצא הדם.

וא"כ מה ראי' מסיפא על מציעתא. אלא ודאי דלמ"ד אפשר לפה"ק בלא דם אין דרכו של פה"ק להוציא דם.

וכיון דמתני' ע"כ סוברת אפשר לפה"ק בלא דם (דאל"כ לעולם טמאה) ואין דרכו של פה"ק להוציא דם. ואעפ"כ אם יש עמקם דם טמאה ולא אמרי' שהחתיכה הוציאתה.

ה"ה כמין שער אם יש עמקם דם טמאה. וע"ה כתבו הטוש"ע דאפי' בחתיכה קטנה אם יש עמקם דם טמאה.

וכן בכמין שער אם יש עמקם דם טמאה. ואי דרכו של פה"ק להוציא דם מנ"ל זה.

הלא יש לחלק כנ"ל. משמע דס"ל דלמ"ד אפשר לפה"ק בלא דם אין דרכו של פה"ק להוציא דם.

וא"כ בנ"ד שהרופא פתח פי המקור בכלי אפשר לפה"ק בלא דם. אין חשש לומר שמה הכלי הוציא עמו דם דבכה"ג טהור כמו הרואה דם בשפופרת: יב) ועתה נשוב ליסוד חקירת כבודו לצרף דעת הרמב"ם דאפשר לפה"ק בלא דם ולדידי ז"א דצירוף השיטות הוא משום ס"ס.

וכאן אם תתפוס שפתיחה יהי' אף שיהי' א"א בלא דם. שוב אין כאן ספק להתיר כלל.

ודומה להחליד תחת המטלית דמטרפה ולא אמרי' דס"ס שמה תחת העור כשר ואת"ל טריפה שמה תחת המטלית כשר. אלא דזה נקרא ספק אחד שמה תחת המטלית טריפה.

וכן בנפסק חוט השדרה במקום פי פרשה שלישית נאמר ס"ס. שמה שני' כשרה ואת"ל טריפה שמה פי פרשה בכלל שלישית.

ועוד יש שם כמה ספיקות. אלא דזה נקרא רק ספק אחד שמה גם פי פרשה שלישית בכלל חוט השדרה.

וכן בנ"ד שמה פתיחה לבד בלא יציאה דבר מבפנים א"א בלא דם: יג) הא דשאלתות דאפי' נפל שלא נגמר צורתו כשיצא לא נקרא פה"ק. הנה הבדה"ב (קפ"ו) דנפל בתוך מ' יום לאו כלום הוא ול"ל פה"ק כלל, ובמשה"ב כתב שזו דעת גאון ר' אחא משבחא ז"ל [בעל השאלתות] ואין ראי' לנ"ד שפתח הרופא פי המקור.

אף בשאלות שלפנינו ו"ל פי אמרי א"א לפה"ק בלא דם היכא שנגמר צורתו דולד דמיפתח טפי אבל היכא דלא גמר צורתו ונלא מפתח טפי אפשר לפה"ק בלא דם עכ"ל. והי אפשר להקל אם ידוע שלא פתח הרופא אלא מעט פחות מפתחת המקור בנפל בן מ' יום.

אף אין לנו ראי' לדעת השאלות לומר שאפי' ספק איננו דכיון דהיכא דמיפתח טפי א"א לפה"ק בלא דם מסתברא דהיכי דמיפתח קצת עכ"פ ספק יש: יד) וכן משמע בשמעתא דכריתות מקור הדין של השאלות דמקשה ס"ס טמאה משום נדה ומשני בלידה ובשפתא. משמע בסתמא מחזיקין אותה לטמאה נדה. וא"כ אם באת ללמוד קולא מהתם אין להקל אלא בבדקה.

ומלבד זה שאלתי לבקיאות ואמרו כי עפ"י הרוב יוצא הדם בשעה שפותח פי המקור. ובדיקה זו תוף שיעור ונסת כמו בננסת למ"ד ונסתות דאו' וכמ"ש ר"מ.

ובאופן שידוע עפ"י חכמות שהפתיחה הי' פחות מפתחת הנפל בן מ' יום. וכ"ז בבדק בכלי אבל מי'שש בפנים באצבעו בטח לא פתח פי המקור כלל וכמ"ש ר"מ.

ויש להקל: דברי גיסף אהבף הדוש"ת הק' אברהם. סימן רפה.

ב"ה אור ליום ועש"ק תרומה תרנ"ו לפ"ק סאכאטשוב. שלום לכבוד הרב החרוף ובקי מגזע היוחסין כש"ת מו"ה אברהם דובצריש נ"י מו"צ בונארשא יצ"ו.

א) יקרתו הגיעני דבר האשה שזב ממנה ליחות תמיד ובעודה לחה היא מראה טהורה ולאחר שנתניבש היפף הקצה את עינו למראה טמאה. והנה דעת הב"ח סי' קפ"ח בנה לאסור דע"כ לא פליגי רבנן עלי' דעקביא בדרף (י"ט).

(אלא בנשאר ירוק מתחילתו ועד סופו אבל כשחזר להתניבש בקצותיו אחר שנתניבש אמרי' מלקא הוא דלקי אפי' לרבנן עכ"ד. ויותר מזה שאפי' לכתחלה מחויב להמתין עד שיתניבש.

ובנה חולקין עליו הט"ז והש"ף. אף בעיקר הדין משמע שמודים לו: ב) ובחכ"צ חולק על עיקר דינו ואומר כי שינוי אור והבגד גרמו לו להתאדם.

וכתב פי למה שחולקין שאינו מחויב להמתין ע"כ אפי' נתאדם טהורה דאל"כ הרי זו הולכת ומשמשת ואח"כ נתאדם. הנה למפרע שמשה באיסור והולד בן הנדה ואין זה דרכי נועם.

ובאמת שאין דברי חכ"צ מוכנים לי שהרי (בדרף ט"ז) בדין המשנה בעסוקה בטהרות צריכה ב' עדים ובזנות ומשמשת אף שאינה רואה בעד ולמחר רואה העד ואם טמאה מביאה חטאת. והרי בנה בן הנדה ונאמר שאין זה דרכי נועם: ג) אף גם לפי דברי חכ"צ זה אינו רק במה שהי' פעם אחת במקרה אמרי' שהאור והבגד גרמו.

אבל כשתמיד הוא כף אין לתלות באור ובגד. דלמה לא ישתנה כל המראות לאדם.

וימה נשתנה לאשה זו סדרי בראשית שהאור והבגד מאדים פתמים. ובנה אין להקשות שהולכת ומשמשת דכיון שתמיד הוא כף ודאי אסורה לשמש עד שיתניבש ותבדוק: ד

ונבא לעיקר הדין והנה פבודו פכת דמה בכך שנתאדם אח"כ מנ"ל שהתורה אסרה
בכה"ג כיון דבשעת הוצאה לא הוי מראה טמאה.

אף הרי הב"ח אסר משום דמלקא לקי. וא"כ דומה לשחור או ירוק לעקבאי דאמר
בש"ס (י"ט) דאף שאינם אדום כיון שבא מפח אדום טמא.

ה"נ בירוק שנתאדם שהיא לחות שבא מפח אדום: ה) אף יש לחלק פעין שכתב בס' חק
יעקב סי' תס"ז ליישב דברי הרא"ש בשם הר' יונה בדבש המזויף מפולת שמוטר בפסח
כיון שהדבש מהפך הסולת לדבש.

שהקשה המג"א מהא דבעי הש"ס בכורות למיסר חלב משום דאתי מדם אלמא בתר
מעיקרא אזלי. ותיגרז בחק יעקב דבר נחמד דלמה דס"ד כל חלב אסור הרי לא נשתנה
לדבר המותר כלל.

אבל דבש שהוא דבר מותר פשנשתנה לדבש בריחו וטעמו דינו כדבש ומותר. ה"נ י"ל
בזה בשחור שלעולם בא מפח אדום דינו כאלום ונהרי שחור מראה אסורה.

וכן בירוק לעקבאי. משא"כ לדין דירוק טהור פשנשתנה האדום למראה ירוק הטהור
דינו כירוק בתולדתו ואינו מטמא בצאתו: ואף שהוא דבר מסתבר אית לי פיירכא.

דהנה במשנה וגמ' שם ג' מחלוקת בירוק. ת"ק ס"ל תולין.

עקבאי מטמא. וחקמים מטהרין.

וכן בכמימי תלתן. ת"ק ס"ל תולין.

ב"ש מטמאין. ב"ה מטהרין.

וכתבו הרמב"ן והר"ן בחידושיהם דמסתבר לפסוק כח"ק. אף בירוק הואיל ותנן
בבבירתא דטהור קי"ל דטהור.

והרע"ב פסק בירוק דתולין יע"ש. ולכאורה תמוה מה שינוי לפסוק כת"ק שהוא בעצמו
מסופק בדין.

ובפרק הוי בודקין אפי' כ"ב מזפין או מחזיבין וא' אומר איני יודע יוסיפו הדיינים ואף
דספק נפשות להקל לא נחשוב דברי האומר א"י פאילו מזפה ודברי האומר א"י אינם
פלוג. וא"כ במה נדחה דברי חכמים המטהרין מפח ת"ק המסופק.

[ואף שיש לדחוק ולחלק עפ"י דברי תוס' יומא (מ"ז) בהא דפ"ש הש"ס דבין הביינים
ספק. דהדר פ"שטה שספק הוא שלעולם א"א לעמוד עליו.

ובנה נחשב חולק עם המטהרין שהוא אומר שא"א לברר זה. אף א"כ גם בסנהדרין
נאמר כן שאם אחד יאמר כן נחשבנו כמזפה ואם כולן יאמרו כן יפטור ולא יחשבו
אחרים.

ובתוס' יומא כתבו זה בלשון ושמה י"ל. ואח"כ פתבו תירוץ אחר.]

אשר ע"כ נראה דהת"ק דעקבאי אינו מסופק בדין. רק דס"ל דיש דם ירוק בעצמותו.

ויש שבא מחמת אדום ולקה. וכן ת"ק דב"ש בכמימי תלתן.

וע"כ תולין לא שורפין שְמא ירוק זה פה הי' מעולם. ולא אוכלין שְמא ירוק זה בא מאנדם ולקה.

וא"כ אי אמרת דכל שְנשפנה למראה טהור טהור. א"כ מה ספק יש שְמא ירוק זה בא מאנדם.

מה בכך פינו דיש ירוק בעצמותו הרי נשפנה למראה טהור. א"ו אף בכה"ג כל שְבא מפת אנדם טמא: ז) והנה בזמנינו נתגלה תשו' מהר"ח א"ז [הוא בנו של רבינו יצחק אור זרוע.

והרשב"א השיב לו. ובתה"ד מביא דבריו בסבלונות.

ובתשו' מהר"י ברונא העתיק ממנו תשובה שלימה בדין אשה רואה דם במ"ר]. ובסי' ס"ז ו"ל האשה שקנחה ונראה מקום הקנח לכן וטהור בלי ספק והניחתו בקונפסא ואחר שעה נהפך לאנדם והאדים ממש ומראה לו דם.

נראה לומר דאגלי בהתמי' ומעיקרא דם הי' וטמאה נדה ולא מעיקרא לכן הי' אלא לכשנעקר הלבין מידי דהנה כדאמר גבי שחור אע"ג שביציאתה מגופה לא מראה דם לו ולפעמים הקוחא מלבנת כמו שער לכן בבהרת שלקוחתא הלבנתו וגם דם נעפר ונעשה חלב וכן זה ג"כ עכ"ל.

הנה מיתור לשון והאדים ממש ומראה לו דם נראה דבנוטה לאדמימות לבד טהור והינינו פדעת חכ"צ דזה יש לתלות בשנינוי אור ובהגד. אף כפר פתבנו דזה דוקא אם הי' במקרה אבל לא בשתמיד הוא פה: ח) אף נראה דנדון הב"ח ונדון דיין שנמצא אנדם בקצוות לכשיתייבש אינו דומה לנדון מהר"ח א"ז שפולו נהפך לאנדם וזה לאות שאף תחילה הי' אדום.

אבל נ"ד שהקצוות האדימו זה בא מחמת שהי' אנדם מעורב בתוף הליקה והטבע דחה האנדם לצדדין [כמ"ש בתשו' מעיל צדקה סי' כ' ע"ש. ומשמע מדברי הרב זצ"ל מלאדי בש"ע ש"ל סי' ק"צ ס"ק י"ט דזה לכשיתייבש] והנה לשון הגמ' נדה בשחור ושחור זה לא מתחילתו הוא משחיר אלא כשנעקר הוא משחיר.

ולכאורה האי משנעקר הוא למותר. והעיקר דלא מתחילתו רק אח"כ מחמת לקוחתא: ט) ע"כ נראה דהנה בדר (מ"ב).

(גבי יולדת שירדה לטבול מטומאה לטהרה ונעקר ממנה דם בירידה טמאה ופרש"י ונעקר לבית החיצון. ורמב"ן פי' שנעקר מן המקור ועדיין היא בבית הפנימי מבין השניים ולפנים יע"ש.

והנה לפרש"י דעקירה היינו לבה"ח יש לפרש בפשיטות דדם לאחר שהשחיר אינו מטמא האשה משום רואה. אף משום שלא השחיר רק לאחר שְבא לבה"ח ובשעת ציאתו עדיין אדום הי'.

אף גם לדעת הרמב"ן נראה דוקא משנעקר דאז חל עליו שם דם נדה ותו לא נפקע בהשחרה: י) ורא' לזה דאז חל עלי' שם דם נדה מהא דבדר (מ"ג.) פתב הרמב"ן דהא דזבה שנעקרה מי רגלי' וטבלה דמא להא דנעקרה ממנה דם וטבלה.

והנה היא דנעקרה ממנה מימי רגלי' וטבלה המ"ר טמאין וכשלא נעקרו טהורין. א"א לומר משום דמ"ר כ"ז שלא נעקרו מיטהרים עם האדם בטבילה.

כך דפ"י דמקנאות מ"ח שתה מים טמאים טבל ונקיאן טהורין מפני שהם טהורין בגוף כאילו הושקו המים למי מקנה ומשמע בתוס' זבחים (ע"ח:) דאפי' מים שהם אב הטומאה מיטהרים בהשקה.

וא"כ מיטהרים בטבילת האדם. אבל משנעקרו חשוכים בפ"ע ואינו מועיל להם טבילת האדם.

פירוש זה לא יתכן. דא"כ זב שטבל יהי רוקו טמא.

דרוק לא מועיל לו השקה כדאיתא בזבחים שם. וא"כ יהי רוק הזב לאחר טבילה טמא. והא ליתא דמפורש פ"ח דמקנאות מ"ה נדה שנתנה מעות בפ"י וטבלה טמאה אגב רוקה ומשום דנעקרו על המעות. אבל בעלמא הרוק טה.

אף שהי' בפיו קודם טבילה. ומשום דלא חל עליהם שם משקה עד שנעקרו.

וא"כ נדה שנעקרו מ"ר וטבלה דמ"ר טמאין. היינו טעמא משום דאז חל עליהם שם משקה זב וקרא נמי כתיב וכי ירוק הזב בטהור משמע דהטומאה היא משנעקרו ממנו.

וכיון שפתיב הרמב"ן שדומה ליולדות שיירדה לטבול ונעקרה ממנה דם. ש"מ דטומאת דם משנעקרו היא ג"כ משום דאז חל עליו שם דם נדה.

וא"כ אפילו הושחר משנעקרו לא פקע ממנה שם דם נדה: (יא) ולפי"ז נ"ד שנמצא אונם בקצוות הבגד שהענין הוא שחלק הדם שבתוכו לצדדים. כפי הסברא מערוכת הדם אדום ודם טהור הי' בתוף המקור כף.

שאם תחילה מפורדין ודם צלול וליקה עב איף יתערבו פרגע עד שיידמה מראה אחת. וע"כ כפי הסברא במקור הי' כף וכיון שפן לא חל עליו שם דם נדה מעולם כיון שלא הי"ל מראה אדום בשעת עקירה.

ואף דבר"פ דם הנדה אם יכול לשרות ולחזור לכמות שהי' חשיב לה. וה"נ הא יכול לקנח בבגד ומראה אונם ישוב לצדדין ואף מעכשיו נדון אותו כאדום כיון שיכול לבררו. הא פתבו תוס' (כ"ב:) דוקא בלח מעיקרא מהני הא ד יכול לשרות ילשונב לח. אבל יבש מעיקרו לא.

וה"נ בן מעיקרו לא מהני מה ד יכול לקנחו על הבגד ועי"ז ילף המראה לצדדין: יב' אף לא ברירא לי אם מה שהלף האונם לצדדין הוא ע"י הבגד דוקא. או אפשר גם אם יפול ע"ג קרקע ידחה האונם לצדדין.

וא"כ הוא גם מעכשיו ידון כאילו כבר הלף לצדדין. אפילו למאן דל"ל כל העומד כו'.

מ"מ בדבר שנעשה ממילא כ"ע מודים כמ"ש בחת"ס חי"ד סי' רנ"ו. האונם פי על ראיתו מעומד לטרון יש להשיב כיון דענין טריפות שסופו למות ואף זו עומדת למות.

אף יש להוכיח פן מהדס שענביו מרובות מעליו ירקקות פשרות שחורות פסולות ואם
אדנמות ג"כ פסולות פירש"י דלכשיבשו מעט יותר יהי שחורים. הנה דאזלי בטר סופו:
(ג) ובר מן דין לפי מהסס בהיתר זה.

שאילו הי' כתוב בתורה כי תראה אנדם וטמאה היינו יכולין לומר הואיל מחמת תערוכת
אינו אדום טהורה. אבל בתורה פתיב דם אלא דילפי מדכתיב ויראו מואב את המים
אדנמים פדם למימרא דדם אדום הוא וכל שאינו אדום זה לאות שאינו בו איכות דם.

אבל זה שמה שאינו אדום הוא מחמת התערוכת ואיכות עצמותו פשאר דם שפיר יש
לומר דטמא. ואף שלשון המשנה שהאיש מטמא בלונבן והאשה באנדם.

אין מזה ראי' שמראה אנדם הוא המטמא ושפך הוא הגלפותא מקרא דויראו מואב את
המים אדנמים פדם שמראה אנדם המטמא. דהא קאמר נמי שאיש מטמא בלונבן ושם
ליכא קרא שיהי' לבן.

וא"ת פיון דזיבה בסתם לבן אינו מטמא רק המראה לבן. א"כ ביבמה דכתיב וירקה וסתם
רוק לבן לא יכשר רק פשיש לו מראה לבן ולמה יבמה שרקקה דם תחלוץ.

[האומנם פי יש לדחות הקושיא מיבמה שרקקה דם כמו שיתבאר לפנינו. מ"מ מצד
הסברא אינו נראה שיתבטל מתורת דם מחמת שאינו אדום פיון שרק מחמת התערוכת]:
(ד) והנה יש להעיר מהא דנדה (כ"ב).

(בעי מיני' רבה מר"ה הרואה קרי בקיסם מהו א"ל ת"ל דהוא עצמו אינו מטמא אלא
פחתימת פי האמה. למימרא דנוגע הוי אלא מעתה אל יסתור בזיבה אלמה פניא זאת
תורת הזב ואשר תצא ממנו ש"ז מה זיבה סותרת אף ש"ז סותרת.

א"ל ש"ז היינו טעמא דסותר לפי שא"א בלא צחצוחי זיבה. אלא מעתה תסתור כל ז'
אלמה פניא וזאת תורת הזב וגו' מה זיבה סותרת אף ש"ז סותרת אי מה זיבה סותרת כל
ז' אף ש"ז נמי סותרת כל ז' ת"ל לטמאה בה אין לה אלא מה שאמר בה סותרת יום א'
א"ל גזה"כ היא זיבה גמורה דלא ערבה בה ש"ז סותרת כל ז' זיבה דערבה בה ש"ז אינו
סותרת אלא יום א' ובתוס' לפי שא"א בלא צ"ז ומה"ט מטמא ר' יהושע קרי של זב
במשא ונהא דלא מצריף קרא התם פי הקא מפרש ר"ת דהתם מיירי ברואה זיבות בו
ביום דאז יש בו רוב זיבות וסבר ר"י דלא אפשר בלא צ"ז בעין ור"א דפליג עלה מודה
דא"א בלא צ"ז ואפ"ה לא מטמא במשא פיון דפתיכא בי' ש"ז וה"נ אי לאו קרא לא הנה
סותר אפ"י יום א' עכ"ל.

מבואר מדברייהם דבין ר"א בין ר"י ס"ל דזיבה שאינו בעין רק מעורב בש"ז אינו מטמא
אף ר"י סובר דאית זיבה בעין. אבל בליטא בעין ר"י מודה.

ואף לענין סתירה אי לאו קרא לא הי' סותרת כלל פיון דמעורב בש"ז: (טו) לפי"ז ה"ה דם
נדה המעורב בתוך ליחה לבנה ואין ניקר שום אדמימות ע"כ אינו בעין כלל ע"כ אינו
מטמא פיון דליכא קרא.

וכמו לענין סתירת שבעה דאינו סותר וכן לענין סתירת יום א' אי לאו קרא. וכן לענין
משא אליכא דאמת.

טז) האַנמנם פֿי בחי' הָר"ן פֿי מִשׁוּם דָּאִין בַּצ"ז שְׁיַעוּר פְּחִתִּימַת פֿי הָאמָה. וְכֵן פֿיּוּצָא בּוּ
בחי' רמ"בן.

ק"ל טוּבָא דְהָא קו"ל זַב רוּאָה בכ"ש. וקו"ל גַּם פֿן ש"ז שֶׁל זַב מְטַמָּא בְּמַשָּׂא שא"א בְּלֵא
צ"ז וא"כ זַב שְׁרָאָה קרי יִסְתָּר כָּל שְׁבָעָה.

וצ"ל לְפִי שְׁיִטְתָּם דְּלָדִידֵן דְּקו"ל בֵּין זַב בֵּין בע"ק מְטַמָּא בכ"ש רוּאָה הָיִי נְסוּתֵר רוּאָה
קרי יוֹמוּ בְּלֵא צ"ז. וְאַמְרִי בְּאַמַּת דְּאַפְשָׁר לוֹ בְּלֵא צ"ז כָּלֵל.

וְהָא דר' יְהוֹשֻׁעַ בְּרוּאָה בְּיוֹמוּ דְּבִיוֹמוּ א"א לוֹ בְּלֵא צ"ז. וְכִמוּ שְׁפִי תוּס' לְפִי שְׁיִטְתָּם
לְחַלֵּק בֵּין בְּיוֹמוּ בֵּין אַח"כ לְעֵנִן צַחְצוּחִים בְּעֵינָן.

כֵּן נְחַלֵּק לְשִׁיטַת הָר"ן לְעֵנִן צ"ז בְּתַעֲרוּבָת. מ"מ הַדְּבָר מְרֻנּוּח טְפִי לְשִׁיטָה תוּס'
דְּלְשִׁיטְתָּם נְצַטְרָף לְעֵשׂוֹת מְחַלְוֹקַת חֲדָשָׁה בֵּין ר' הוּנָא בֵּין לְדִידֵן דְּלר"ה כָּל ז' א"א לוֹ
בְּלֵא צ"ז.

וְלָדִידֵן רַק בְּיוֹם א'. וְמָה שְׁדוּחַק קֶצֶת לְתוּס' לְאוּקְמִי הָא דר"י בְּיוֹם רֵאשׁוֹן נְצַטְרָף לֹאמֵר
ג"כ לְשִׁיטְתָּם כַּנ"ל: יז) וּבְתוּס' רֵא"ש הֵבִיא שְׁיִטַּת הַתוּס' וְכַתֵּב וְעוּי"ל דְּהִכָּא לֹא אֲצַטְרִיף
קָרָא אֱלָא לֹאמֵר דְּאִינָה סוּתְרַת כָּל ז'.

נְאִי לֹא קָרָא הִי סוּתְרַת כָּל ז' מִשׁוּם דֵּא"א בְּלֵא צ"ז וְנִוְנָקָא לְעֵנִן סְתִירָה מִיַּעֲטִי קָרָא
אַבָּל לְשָׂאָר דְּבָרִים הָיִי כַּצ"ז גְּמוּרָה. תַּדַּע מְדַאמְרִינָן פ"ח דְּמִקְנָאוֹת מ"ד בע"ק שֶׁלֵּא
הֵטִיל מִיָּם לְכַשְׁיִטִּיל מִיָּם טְמֵא לְפִי שא"א בְּלֵא צַחְצוּחִי קרי אֱלָמָא חֲשׁוּבִים צַחְצוּחִים
כְּאִילוּ הִי בְּעֵינָן.

עוֹד אַמְרִי פֶּרֶק מְצוֹת חֲלִיצָה (ק"ה). יְבָמָה שְׁרַקְקָה דָּם תַּחְלוּץ לְפִי שא"א בְּלֵא צַחְצוּחִי
רוּק.

אַלְמָא חֲשׁוּבִים צַחְצוּחִים כְּרוּק בְּלֵא רַבּוּי דְּקָרָא עכ"ל: יח) וְהִנֵּה הָרַמְבַּ"ם פ"ה מֵה' אַבּוֹת
הַטְּוִמָאָה ה"ד כַּשְׁיִטִּיל מִיָּם טְמֵא מִפְּנֵי צַחְצוּחִי ש"ז שְׁאִין יוֹצֵאִין אֱלָא כַּשְׁיִטִּיל מִיָּם.
וּבְהַלְכָה ט"ו שְׁאִינֵי טְמֵא אֱלָא מְדַבְּרִיהֶם וְלֹא גְזָרוּ אֱלָא לְתַרוּמָה.

הִנֵּה מִכָּאן רֵא"י לְהִפּוּף דָּאִין צַחְצוּחִין הַמְעַנְרֵבִין כַּש"ז מְדַאֲוֵרִיָּתָא. אָף הָא דִּיבְמָה
שְׁרַקְקָה דָּם דְּקו"ל שא"צ לְרוּק פְּעַם אַחֲרַת ע"כ הִיא מְדַאֲוֵרִיָּתָא צ"ל לְשִׁיטַת תוּס' דֵּא"א
בְּלֵא רוּק בְּעֵינָן: וכ"כ הַמְרַדְכֵי סוּף חֲוָלִין בְּתִי הָא' וְלִק"מ עַל הַתוּס' יט) וְעוֹד דְּכָל רֵאֲנִית
הָרֵא"ש לְפִי שְׁיִטְתוֹ שָׁם כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאָר.

אָף לְפִי פִּשְׁטָא דְּשְׁמַעְתָּא אִין רֵא"י מִשָּׁם כָּלֵל. דְּהִנֵּה שָׁם בְּסוּגְיָא שְׁאֵלוּ מְלוּי יְבָמָה שְׁרַקְקָה
דָּם מֵהוּ אַתָּא שְׁאִיל בִּי מְדַרְשָׁא א"ל מִי פְּתִיב וְיִרְקָה רוּק.

וּבְסוּף הַסּוּגְיָא שְׁלַחוּ לְאַבּוּה דְּשְׁמוּאֵל יְבָמָה שְׁרַקְקָה דָּם תַּחְלוּץ שא"א בְּלֵא צַחְצוּחִי רוּק.
מְתִיבֵי יְכוּל יְהָא דָּם הַיּוֹצֵא מִפִּי הַזַּב טְמֵא [כְּמוֹ רוּק] ת"ל זוּבוּ טְמֵא וְאִין דָּם הַיּוֹצֵא מִפִּי
טְמֵא אֱלָא טְהוּר.

לא קשׁיָא פֿאַן בַּמוֹצָצַת פֿאַן בְּשׁוֹתַת מוֹצָצַת א"א בְּלֵא צְחָצוּחֵי רוּק. וּפְרִישׁ"י דְּתַרְנוּנְיָהוּ
חַד טַעֲמָא נִינְהוּ דְּאִי הֵנָּה פְּתִיב וְיִרְקָה רוּק הִי מְשַׁמַּע שְׁלֵא יְהִי שָׁם אֲלֵא רוּק אָךְ הָא
כְּתִיב וְיִרְקָה סְתָמָא וְאַפִּי רוּק וּד"א.

וה"נ א"א בְּלֵא צְחָצוּחֵי רוּק ע"כ. ולפי"ז אין ראי' כָּלֵל לְזָב.

דְּבָזָב הָא כְּתִיב רַר בְּשׁוֹרוֹ אֵת "זוּבו" וְכִינּוּן דְּמִשְׁתַּעֵי קָרָא בְּזוּב הָא בְּעִי דְּלִיקְהוּי פְּלוּ זוּב
ע"כ בְּעִי קָרָא וּלְפִי הַתּוֹס' דְּבָזוּב בְּעִין לֵא בְּעִי קָרָא וְנִפְרִישׁ הַסּוּגֵיָא דִּיבְמוֹת דְּאִי הֵנָּה פְּתִיב
וְיִרְקָה רוּק הֵנָּה בְּעִינוּ רוּק בְּעִינוּ וּק"ל.

וְכֵן הֵבִין בְּתוֹסְפֵי רֵא"ש פְּרִישׁ"י רוּק דְּנוֹקָא שְׁלֵא יְהֵא דְּבָר אַחַר מְעוֹרָב בּוּ וְיִרְקָה סְתָמָא
אָךְ שַׁד"א מְעוֹרָב בּוּ לֵא יְבַטֵּל הַרוּק וְהִינּוּ בְּאִין רוּק בְּעִינוּ: (כ) אָךְ הָרֵא"ש לְטַעֲמֵי
בְּתוֹסְפוֹתָיו לִיבְמוֹת שְׁחֹלֵק עַל פְּרִישׁ"י וּפִי בְּהֵא דְּלוּי דְּדָרֵשׁ מְקָרָא אִפִּי רְקָקָה פְּלוּ דָם
פְּגוּן בְּשׁוֹתַת וְהָא דְּאַבְנֵה דְּשְׁמוּאֵל דְּמִסְבָּרָא צְחָצוּחֵי רוּק מְקָרֵי שְׁפִיר רְקִיקָה אִפִּי בְּלֵא
קָרָא.

וכ"כ בְּפִסְקֵי דְּהִנְהוּ דְּבִי מְדָרְשָׁא סְבָרוּ דְּאַפִּי שׁוֹתַת לֵא בְּעִי צְחָצוּחֵי רוּק וּכ"כ הָרֵאָב"ד
ז"ל דְּטַעֲמָא דְּמִסְתַּבֵּר הוּא דְּהָא רוּק לֵא פְּתִיב בְּאוֹרֵיָתָא וְגַבִּי זָב נְמִי דְּכְתִיב וְכִי יָרוּק הֵזָב
אִי לֵא דְּכְתִיב זוּב יִטְמָא הו"א דָם הַיּוֹצֵא מִפִּי טְמָא ע"כ פִּי הָא דֵּא"א בְּלֵא צְחָצוּחֵי רוּק
לְעִנְיָן לְפִסּוּל מִן הָאַחֲזִין.

וּלְפִי שִׁיטְתוֹ הָא דֵּא"א בְּלֵא צ"ר אִפִּי הֵנָּה פְּתִיב וְיִרְקָה רוּק וְשְׁפִיר הֵבִיא רֵא"י לְפִי שִׁיטְתוֹ:
(כא) אָךְ הָרֵי"ף לֵא הֵבִיא רַק הָא דְּאַבְנֵה דְּשְׁמוּאֵל דֵּא"א בְּלֵא צ"ר. וְכַתֵּב הָרַמְבַּ"ן בַּס'
הַזְכוּת שְׁדַעַת הָרֵי"ף פְּרִישׁ"י עִי"ש.

וּמ"ש הָרֵאָב"ד רֵא"י דְּרְקָקָה דָם לְבַד יִצְאָה יְדֵי רְקִיקָה מְהֵא דְּאִי לֵא קָרָא דְּזוּבו טְמָא הִי
דָם הַיּוֹצֵא מִפִּי טְמָא. י"ל דְּמ"מ לְבַתֵּר דְּגִלֵי קָרָא בְּזָב יְלְפִי מִינְהָ לְחִלְיָה.

וְכֵן מְצִאתִי בִישׁ"ש דְּיְלְפִי בְּגוֹז"ש מְזָב אִפִּי אִינוּ מוֹפְנָה פְּדִילְפִי רְגֵל רְגֵל מְמַצְרַע ע"ש.
וְאַף שְׁבַקְרָבֵן נִתְנָאֵל הַשִּׁיג עַל יִש"ש דְּאִין דְּנִין גוֹז"ש מְעַצְמוּ.

לְק"מ שְׁהָרֵי בְּנִדָּה (נ"ה:): וְכִי יָרוּק יְכוּל אַעֲפ"י שְׁלֵא נִגְעַת"ל בְּטָהוֹר עַד שְׁנִגְעַת בְּטָהוֹר
אָמַר מָר יְכוּל אַעֲפ"י שְׁלֵא נִגְעַת הָא מֵהַכ"ת סד"א נִילְף רוּק רוּק מִיבְמָה. וּבְתוֹס' שָׁם תִּימָה
דְּהַשְׁתָּא נִילְף רוּק יְבָמָה מְהֵקָא דְּנִגְעַת וִי"ל דְּבִסְפָרֵי דְּרִישׁ כו'.

הֵנָּה מְפוֹרֵשׁ דְּיְלְפִי רוּק רוּק וְעִי בְּזָה בְּקָרְבָן אַהֲרֹן דְּהָא רַק יְלְפוּתָא פִּירוּשָׁא דְּקָרָא. וְה"נ
נִאָמַר לְעִנְיָן רְקִיקַת דָם יְלְפִי פִּירוּשָׁא דְּקָרָא דְּרְקִיקַת דָם לֵא מְקָרֵא וְיִרְקָה: (כב) אָךְ
מְלַבַּד זָה אֲנִי תִמָּה לְמָה הַנּוֹצְרָכוּ גְאוּנִי עוֹלָם לְדַבֵּר בְּהוֹכְחָה זו'.

וְלוּלֵא שְׁאַמְרָה רַבִּינוּ הַגְּדוֹל רֵאָב"ד ז"ל הֵייתִי אוֹמֵר דְּמַעֲיָקָרָא לִיתָא. דְּנוֹקָא גַבִּי זָב
דְּאִיתְרַבִּי מְעִינּוֹת פִּיחוּ וְנִיעֵזוּ וּמִי אָף מִנִּי דְּוְכִי יָרוּק הו"א שְׁגָם דָם כְּמוֹתָם.

אָבֵל חִלְיָה דְּבְעִי רְקִיקָה מְמֵשׁ דְּמוּי"ו דְּוִירְקָה אִין לְלִמּוּד כְּלוּם שְׁהוּא חִבּוּר הָעִנְיָן כְּמוֹ
נִי"ו דְּחִלְיָה] מֵהַכ"ת נִאָמַר דָם בְּכָלֵל רְקִיקָה. (כג) וּבְתוֹסְפֵי רֵא"ש הַשִּׁיג ג"כ עַל פְּרִישׁ"י
ז"ל וְז"ל וּמִי פְּתִיב וְרְקָקָה רוּק פְּרִישׁ"י דְּרוּק דְּנוֹקָא שְׁלֵא יְהֵא ד"א מְעוֹרָב בּוּ אֲלֵא אַעֲפ"י
שַׁד"א מְעוֹרָב בּוּ אִינוּ מְבַטֵּל הַרוּק.

ולא נהירא לי דלא אצטרף קרא להכי לומר שאין ד"א מבטל הרוק פדמוכח לקמן יבמה
שרקקה דם תחליץ לפי שא"א בלא צ"ר משמע דמילתא דפשיטא פיון דא"א בלא צ"ר
מקרי שפיר רקיקה ולא בעי קרא.

ועוד הו"ל לאקשוניי הקא מדם היוצא מפיו. ונראה דדריש מקרא אפי' רקקה פולו דם
פגון בשותת.

א"נ דס"ל דאפשר בלא צ"ר הלכך בעי קרא עכ"ל: כד) ולפענ"ד לק"מ דהא דאמר מי
פתיב ונרקה רוק אין זה לימוד מדלא פתיב ונרקה רוק. רק שאם הי' פתיב רוק הי'
המשמעות פולו רוק עכשיו דכתיב ונרקה המשמעות צ"ר.

ומה שהקשה למה לא הקשה הש"ס אהנהו דבי מדרשא. בודאי אי לאו דאפנה דשמואל
לא הנה ידעי פירוש דברי הנהו דבי מדרשא.

והי' צריף תחילה לעשות פ"י לדבריהם ולהקשות וטורח זה למה. לכן הביא הש"ס דאפנה
דשמואל דאמר פו להדיא והקשה: כה) סוף דבר פרש"י נלע"ד עיקר.

וכן דעת רי"ף ורמב"ם ורמב"ן ואו"ז [נתוס' דנדה שתוספי הרא"ש מחולק עליהם לפי
שיטתו] והם רובא דמינכר נגד הראב"ד ורא"ש. ואף שהב"י קבע בשלחנו דעת ראב"ד
ורא"ש דיעה ראשונה סתם הוא לפי הגירסא שהי' לפניו בטור שכתב דעת ראב"ד
ורא"ש סתם גם הוא עשה כן.

אף העיקר גי' הב"ח שהטור כתב שני הדיעות עי"ש. ע"כ הלכה כפרש"י ורוב הפוסקים.
וכן פסק ביש"ש ונהכי נקטינו. וע"כ גם דברי תוספי רא"ש נדה נדחין מהלכה.

ופשיטא דברייתא דלסתור יום א' אתא פנ"ל לשון הברייתא מה זיבה סותר אף ש"ז סותר
אי מה זיבה סותר שבועה גם ש"ז יסתור שבועה [ת"ל כו'] ואם נאמר דבלא קרא הי'
סותר שבועה א"כ מה ס"ד שישתור שבועה קרא ל"ל.

א"ו קרא לסתור יומו אתא דבלא קרא לא הי' סותר פלל פשיטת תוס': כו) והנה במרדכי
סוף חולין הקשה בהא דש"ז של זב מטמא במשא משום צ"ז. וכן יבמה שרקקה דם
תחליץ משום צ"ר יתבטל ברוב.

וי"ל בבע"ק וביבמה איירי פגון שהוא בעין וניכר וכל דבר שהוא בעין וניכר לא בטיל
א"נ בדבר שתחילת ביאתו מעורב ליכא למימר דבטל עכ"ד. והנה בנ"ד שאינו ניכר
לתירוץ הראשון בנ"ד בטל ברוב.

ואפשר שזה פונת התוס' הנ"ל דמסבא לא הי' סותר אפי' יום א' משום ביטול ממילא
בנדה דליכא קרא בטיל: כז) האומנם כי יש לדון מאחר שאפשר ליטלו על הפגד ויתייבש
ויהי' ניכר גם מעכשיו חשיב כניכר.

והנה ביור"ד סי' צ"ח סעי' ד' ברמ"א בנפל חלב לתוף התבשיל ונתבטל טעמו בס' צריף
ליתן שם מים צוננים וטבע החלב להקפיא דמאחר דאפשר להסירו חשיב כאילו מפירו.
לכאורה גם בנ"ד כף.

אף כרו"פ שם פתב במקום שהמאכל מתקלקל בכך יש לצדד להקל כמו בכלי דבטל חד בתרי אף שיש לו היתר בהגעלה הואיל וצריף הוצאות להגעילו. הנה דס"ל דמדינא בטיל רק כל היכא דאיכא לברורי האיסור מבררין פשאין לו הפסד בברור.

כה"ג חשיב דשיל"מ. כמו טבל דחשיב יל"מ בהפךשה פיון שלא יפסיד רק האיסור.

אבל אם חשיב מכירו ממש אין שום דמיון להא דכלי: כח) אף גם לדעת פרמ"ג שפתב דיש לחלק שהוא פמכיר האיסור. י"ל דוקא התם שאפשר לבררו ואז יאסר חשיב האיסור בעין לא בטל.

משא"כ בדם נדה לטמא האשה שזה אינו רק בשעת יציאה וכיון שאז אינו ניכר מה בכך שיהי' ניכר אח"כ. ועוד דכמו שפתבו תוס' לענין יבש שיכול לשרות ולחזור לכמות שהי' דלא מהני רק בלח מעיקרא לענין שלא יצא מתורת לח מהני הא דיוכל לחזור אבל שיחול שם לח משום שיכול להיות לח לא.

ה"נ לענין מכירו דבניכר מתחילה ונתערב בהא קאמר או"ה [לדעת פרמ"ג] דכיון שיכול לשוב להיות ניכר ע"י צינון לא בטיל מיני' שם ניכר אבל לא שיחשב ניכר בתחילה מפת שיכול להיות ניכר אם יקחנה ע"ג עד ויתייבש: כט) ומה שחששתי דאפשר שאף אם לא יקחנו על עד יתחלק הלכך והאודם זה מזה וסופו להתאדם.

וכמ"ש בחת"ס בס"ת שסופו להתאדם. וכן בעלי הדס שסופו להשחיר וכן בתפירות תפילין שסופו לפסוק.

יש לחלק דוקא בדבר שצריף הנייתו של עכשיו לא חשיב הנייתו קיימת משום שסופו להתקלקל. אבל לא שיחשב מעכשיו דם משום סופו: ל) וראי' לזה צואה כ"ש מבטלה ברוק וקורא ק"ש לא מהני רק לפי שעה דאח"כ הרק עובר.

וקשה נימא פיון שסופו של צואה להתגלות היא פמגולה. א"ו לא מהני לאסור מעכשיו משום לאח"כ ודוקא לענין שלא יחשב מעכשיו מהני סופו.

וע"כ ס"ת שמצננותו בשחור לא חשיב שחור מעכשיו. וכן לענין טריפה דאמר רחמנא חיי אכול וזו הואיל וסופו לטרוף מעכשיו לא חשוב חיותו.

וכן באינף. אבל נ"ד דומה להא דצואה סי' ע"ו ס"ו ע"ש.

ועוד אפשר שאין סופו לשוב דם דאפשר שיתערב במי רגלי' ובשעה שפא הדם לבה"ח לא הי' סופו להיות דם: לא) והנה המרדכי בתירוץ הב' דכל שתחילתו בתערובות לא בטיל. וידוע שהאחרונים הקשו ע"ז דאדרבא תחילתו בתערובות אפי' בדשיל"מ בטל בגיגית.

ותירצו שאם האיסור הבטל בא לעולם בתערובות והמבטל הי' בפ"ע בטל אפי' בדשיל"מ. אף אם המבטל לא הי' בפ"ע אין בו פח לבטל.

והנה בסברא זאת דכיון שהמבטל לא הי' מעולם בפ"ע גרע פח המבטל. נ"ל שהר"ן חולק על זה שפתב פ"ק דסוכה בהא דחבטון דלאו ביטול ממש הוא פיון שיכול לעמוד

עָלְיוֹ אֵלֶּיךָ מִשׁוֹם דְּפָרוּץ פְּעוֹמָד מִן־רַק בְּמַעֲרֹב שְׁנַת־מַעַט חֲשִׁיבוֹת הַמַּתִּיר לֹא אֶף בְּרוֹב
כָּשֶׁר אֵין הַמְּיָעוּט מְבַטֵּל חֲשִׁיבוֹת הָרוֹב עכ"ד.

וּא"כ מֵה בְּכֹף שְׁהַמְּבַטֵּל בָּא לְעוֹלָם בְּתַעֲרוּבוֹת הַמְּיָעוּט. הֲלֹא הַמְּיָעוּט אֵינוֹ מְבַטֵּל
חֲשִׁיבוֹתוֹ.

וְאִדְרָבָּא יוֹתֵר יֵשׁ לוֹ לְהִיּוֹת בְּטֵל כִּינּוֹן שְׁהָרוֹב מְבַטֵּל חֲשִׁיבוֹתוֹ וְכִמוֹ בְּגִיגִית. וַיֵּשׁ לְדַחֲוֹת
שְׂדֵבְרֵי הָרֶ"ן בְּשִׁהֲנֵי תַחֲזִילָה בַפ"ע וְנִתְעַרְבוּ אַח"כ.

שְׂאֵם לֹא הִי נִיכָר הִי הַמְּיָעוּט בְּטֵל. עַכְשָׁיו שְׁנִיכָר עַכ"פ מִמֵּנִי פ' אֵי חֲשִׁבְתָּ לִי מַעֲרֹב הָא
הַמְּיָעוּט בְּטֵל.

וְאֵי חֲשִׁבְתָּ לִי בַפ"ע הֵא הָרוֹב בְּחֲשִׁיבוֹתוֹ. אַבָּל בָּבָא לְעוֹלָם בְּתַעֲרוּבוֹת דְּלִסְכַּרְתָּ הַמְּרַדְכֵי
אֵין הַמְּיָעוּט בְּטֵל.

ה"ה שְׁמַגְרַע חֲשִׁיבוֹת הָרוֹב שְׁלֹא יוּכַל לְבַטְלוֹ הוֹאִיל וּמַעֲרֹב וְלֹא הִי מַעוֹלָם בַפ"ע: (לֵב)
אֶף עוֹד תְּמוּהָ סְבָרָא זֹו מְהָא דַס"פ הַנּוֹדֵר מִן הַיָּרֵק בְּצֹל שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנִטְעוּ וְרַבּוֹ גִּידוּלִין
עַל עֵינָיו מִן־רַק אֶף דְּגִידוּלִין הֵם הַמְּבַטְלִין בְּאֵין לְעוֹלָם בְּתַעֲרוּבוֹת.

וּבְמַנְחוֹת (ס"ט): מוֹכִיחַ מְהָא דְּבָצַל שְׁשִׁתְּלוֹ בְּפָרָם וְנִעְקָר הַפָּרָם אִפִּי הוֹסִיף בְּמֵאֲתִים
אֲסוּר דְּבַתֵּר עֵיקָר אֲזִילִי וְאֶף מֵה שְׁנַת־סוּפָא אַח"כ חֲשִׁיב כְּלֵאִים דַּל"כ בְּבַטְלוֹ הַגִּידוּלִין
שְׁהֵם מֵאֲתִים עַל הַעֵיקָר אֶת הַעֵיקָר וְאֵי כְּשֶׁהַמְּבַטֵּל בָּא לְעוֹלָם בְּתַעֲרוּבוֹת לֹא בְּטֵיל הֲלֹא
הַגִּידוּלִין בְּאֵים לְעוֹלָם בְּתַעֲרוּבוֹת אֲשֶׁר ע"כ יוֹתֵר נִרְאֶה תִּירוּץ הָא' שֶׁל הַמְּרַדְכֵי: (לֵב) אֶף
בַּאו"ז ה' תְּלִיצָה תִּרְע"א כְּתִב כְּדִבְרֵי מְרַדְכֵי בְּתִירוּץ הַב' וְז"ל ק"ל אֲנִי הַמְּאָבֵר יִתְבַטֵּל
הָרוֹק בְּדָם.

וּב"ל הוֹאִיל וּרְבִיתִי דְּהָאֵי רוֹק הָכִי שְׂבָאִים שְׁנִיחָם מִפִּי יַחַד אֵין שְׁנִיחָא בּוֹ בְּיָטוּל שְׂאֵין
שְׁנִיחָא בְּיָטוּל אֵלֶּיךָ בְּדָבָר שְׁזָה לְבַד וְזָה לְבַד וְנִתְעַרְבוּ עַכ"ל. וְנִרְאֶה דְּבַתְּחִילַת דְּבָרֵינוּ הוּא
נִתְפָּס דְּכְשָׂבָאִים שְׁנִיחָם יַחַד בְּתַעֲרוּבָתָהּ הוּא דְּלֹא בְּטֵילִי דְּהֵינּוּ רְבִיתִי.

אַבָּל אִם אֶחָד לְבַד בָּא בְּתַעֲרוּבוֹת בְּטֵיל. וּלְפִי"ז לֹא קָשְׂיָא כָּל הֵנִי.

דְּנִדְרִים וְדַמְנָחוֹת. דְּהֵתָם הַהִיתֵר לְבַד בָּא בְּתַעֲרוּבוֹת: (לֵב) אִוְלָם הָרֶ"ן שְׂפָתָב פ"ג דַּע"ז
דְּזוּז"ג מְטַעַם בְּיָטוּל.

וְע"כ כְּתִב פ' בְּהֵמָה הַמְּקַשָּׁה גְּבִי בֶן פְּקוּעָה הַבָּא עַל בְּהֵמָה מְעַלְיָתָא אוֹתוֹ הַנִּלְדָּ אֵין לוֹ
תְּקִנָּה דְּלֹא מְשַׁתְּרֵי מִשׁוֹם זוּז"ג כִּינּוֹן שְׁשִׁנִּיחָם הִיתֵר אֵלֶּיךָ מוֹעִיל בּוֹ שְׁחִיטָה וְזָה אֵינוֹ
מוֹעִיל בּוֹ שְׁחִיטָה ע"ש.

וְהוּא כְּנ"ל כִּינּוֹן דְּמִשׁוֹם בְּיָטוּל הוּא וְהִיתֵר בְּהִיתֵר לֹא בְּטֵיל וְאִם כְּדִבְרֵי הַמְּרַדְכֵי וְאו"ז
הַנְּ"ל לֹא שְׁנִיחָא בְּזוּז"ג תּוֹרַת בְּיָטוּל שְׂבָאִים שְׁנִיחָם יַחַד וְאֵין לָהּ הֵינּוּ רְבִיתִי יוֹתֵר
מִזוּז"ג: (לֵב) נְשִׁיב לַנ"ד דְּלִתִּירוּץ הָא' שֶׁל הַמְּרַדְכֵי וְהָרֶ"ן דַּאֶף שְׂבָאִים לְעוֹנָם בְּתַעֲרוּבוֹת
בְּטֵיל.

א"כ בַּנ"ד שְׁהָאֵנְדָם הִי מַעֲרֹב וְאֵינוֹ נִיכָר וְשֶׁהַפֵּל מִרְאֶה לְכֹן שְׁפִיר בְּטֵיל בְּרוֹב. אֶף יֵשׁ
כְּזָה מְקוֹם עֵינּוֹן שְׁהִרֵי בַמ"מ הַקְּשָׁה עַל הַמְּרַדְכֵי דְּמָה הַקְּשָׁה לוֹ שְׁיִתְבַטֵּל.

הלא זה דומה למשא דממנ"פ נושא הטומאה ואינו דומה לאוכל שפא בזאח"ז לבית
הבליעה. וה"נ ממ"נ נושא הצ"ז ג"כ וכן ביבמה דסוף סוף רקקה רוק ג"כ.

וניחא לי דהא דבטומאת משא לא שייך ביטול הוא רק מדרבנן להחמיר וביבמה הא
מועיל אפי' להקל. וכן קרי של זב מטמא במשא מה"ת.

ולפי תירוץ זה אגיל ההיתר בנ"ד. דמ"מ תהי' טמאה מדרבנן.

האומנם לפי תירוץ הב' שתירץ במל"מ משום דבלח בלח אף לטומאת משא יש ביטול
ג"כ בנ"ד יהי' בטל: לו) אף לפענ"ד לק"מ קו' המל"מ על המרדכי. דהא דלטומאת משא
אין לה ביטול מבואר הטעם בבכורות משום דטומאה פמאן דאיתא.

ואם נתוסף על המיעוט חוזר ונייעור. אף למ"ד אינו חוזר ונייעור דטומאה פמאן דליתא
אף במשא לא מטמא.

ויש לפרש דלמ"ד חוזר ונייעור משום זה חשוב פמאן דאיתא דאפשר לשוב להיות טמא
אם יתוסף. והנה בתוס' (כ"ב:) בהא דדם יבש אם יכול לחזור ולשרות ולהיות לח חשיב
לח.

דוקא בלח מעיקרא הא יבש מעיקרא לא מהני הא דיכול להיות לח להחשב לח. וע"כ
ה"נ בבא הזיבה והרוק בתערובות לעולם לא מהני הא דיכול להוסיף עליו להחשב פמאן
דאיתא ואף במשא לא מטמא.

כן יש לפרש הסוגיא בבכורות לדעת המרדכי: לז) האומנם פי מפרש"י משמע להיפוך
דהא דחוזר ונייעור הוא משום דחשיב פמאן דאיתא ומזה מוכח דמטמא במשא. מ"מ י"ל
גם לפרש"י לפמ"ש הפוסקים והמרדכי מפלגים בבא האיסור לעולם בתערובות אף
דשיל"מ בטל ונהרי דשיל"מ לא בטיל משום דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר.

וע"כ כפשא לעולם בתערובות לא חשיב איסור פלל והיינו דבכה"ג איסור פמאן דליתא
וא"כ אף במשא לא יטמא. ועי' בהרב מלאדי זצ"ל בש"ע שלו סי' ש"כ בגיגית דמשמע
מדבריו דאפי' יש בכל היין הינצא בשבת יותר מא' בששים מ"מ כל מעט יין הינצא בטל
בס' ע"ש.

ומדבריו ראי' גמורה לדברינו דכיון דאינו חוזר ונייעור ממילא אינו מטמא במשא: אם
נפרש שלא כדברי הרב זצ"ל רק דבעי לח) אף שלא יהי' א' מס' בכל יין הינצא. אין
קושיא עכ"פ לדברינו.

שהתוס' פתבו בבכורות שם דמהא דטומאה עוררת טומאה אין ראי' דכמאן דאיתא
ומטמא במשא רק אם טהרה עוררת טומאה ע"ש וא"כ אף אם איסור חוזר ונייעור מ"מ
י"ל שחשיב פמאן דליתא ואינה מטמא במשא מדאינו אוסר בדשיל"מ.

וכן מותר לבטל בכה"ג לכתחילה. דדשיל"מ הא חמיר מבטול איסור לכתחילה כדמוכח
פ"ק דביצה (ד) דברבנן מבטלין ובדשיל"מ אפי' מדרבנן לא בטיל.

וכיון דבא לעולם בתערוכות אפ"י דשיל"מ בטיל כ"ש שמונתר לבטל כה"ג לכתחילה. ועוד מוכח פ"ן בבא לעולם בתערוכות עצמו סוף פ' ב"מ טומנין ואין מרסקין כו' אבל נותן לתוך הפוס דפי' בס' התרומה משום נולד אבל נותן לתוך הפוס משום דבטיל.

ולדעת מקור דין גיגית שהיא בס' התרומה נלמד מברייתא זו. וסה"ת לשיטתו שהרי דשיל"מ הוא ואעפ"כ בטיל משום דהאיסור בא לעולם בתערוכות.

ומכאן נלמד ג"כ שמונתר לבטל לכתחילה. שהרי בתחילה נותן לתוך הפוס על סמך הביטול.

ובנדאי מדמבטלין לכתחילה מוכח דאיסורא כמאן דלימא ובכורות (כ"ד.) בתרומות ח"ל דמבטלין לכתחילה מפני שם דאמרי' דאינו חוזר ונגיעור.

גם בענין דשיל"מ כתב רמב"ן במלקחמות פ' כ"ש דר"י אית לי' דשיל"מ בטל ובפ' השוכר את הפועל אית לי' לר' יוחנן קמא קמא בטל. אף ב"מ יש לדבר הרבה.

גם דברי רמב"ן אלו אינם מוסכמים: (ט) אף הצאתי בדברי הב"ח שכתב פ"ן דעקביא מטמא בירוק משום דלקה אמרינו דב"מ שחזרו קצותי' לאדום גם חכמים מודים דכשנעקר מן הגוף לקה ונעשה ירוק וכשנתייבש חזר למראהו קצת.

ומשמע מדבריו דתלינו דכולו הי' אדום תחילה ולקח קצת וחזר למראהו אבל תחילה הי' כולו אדום. וא"כ אלו כל היתרים.

ואף אם נאמר שרק מה שחזר לאדום הי' אדום תחילה ולקח לא יהי' רק צד היתר הג' משום ביטול דאלו היתר הא' ליתא. דא"ל שלקח זה הוא לאחר שנעקר כמו שחזר גם היתר הב' משום שאין בעין ג"כ ליתא.

דבשעת עקירה הי' אדום בעין גם היתר הג' ליתא לדעת רש"י דעקירה היינו לאחר שבא לבה"ת. וא"כ בשעת ראי' לא הי' בטל: (מ) אף בדבר זה שעקביא מטמא אינו רק בירוק געל אבל לא בירוק גרין כמ"ש בהגה"מ וכ"ש במראה לבן.

ומ"ש הב"ח גם בלבן להמתין עד שיתייבש היינו שבמראה לבן אם יחזרו קצותיו לאדום נאמר שבא מחמת שנתחלק האדום לצדדין ומתחילה לא הי' ניכר מחמת התערוכות. אף ב"מ כתבנו היתרים.

נמצא שאם הי' ירוק געל בעודו לח אין בכחי לחלוק על הב"ח בלא ראי' בפרט שהט"ז והש"ף נראה שמספיקים עמו ב"מ כ"ל. אף אם הוא מראה גרין או לבן נ"ל להקל עפ"י היתרים הללו מאחר שלא ראתה בהרגשה בשעה שבא לבה"ח רק אח"כ: (מא) שו"ר דאפ"י הי' ירוק געל יש להתיר.

דלכאורה מאין הרגלים שכל המראה ירוק געל משום שנמצא מעט חזר לאדום כשנתייבש. הלא י"ל שהי' מעורב ובטלה מראהו ובשנחלק לעצמו ניכר אדמיותו.

בשלא לעקביא דס"ל דלא נמצא מראה כ"מ במקור ובנדאי אדום הי' ולקח. אף לדין דכל ירוק מראה טהור וכיון דיש ירוק מראה עצמית מה ראי' מזה שבא מאדום.

אף ניחא לפי הסוגיא (י"ט): דירוק הנמצא בבגד לעקבניא טהור דירוק סתמא לאו מגופה דלא שכיח. ע"כ יש סברא בירוק לומר אדום הי' דירוק לא שכיח ובגיש רגלים לדבר קצת תלינו שפן הי'.

אף לדין ששכיח הרבה בנשים מראה ירוק יותר ויותר ממראה אדום והוא בא מחמת חולשה שירדה לעולם. א"כ מהכ"ת נתלה בשביל שהאדים בקצוות שהי' פולו מראה אדום.

ויותר תולין שהי' אדום בתערובות. וע"כ לא הי' ניכר מראהו וכשנחלק ניכר.

ומצינו כמה פעמים בהפוסקים שנשתנו הטבעים בזמה"ז בלידה למקוטעין. בנורדא.

כ"ש בזה שידוע הטעם מחמת חולשה: (מב) קיצור צדדי היתר מחמת שמסתבר שגם במקור הי' מראה טהור וצחצוח אודם מעורב בו וי"ל כיון דבשעה שנעקר לא הי' אדום לא חל עליו שם דם נדה כלל ובשעת יציאה לא הי' דם.

אף שיש לפקפק בזה לומר שהמראה אינו מטמא בעצם רק הוא לאות שהוא דם. וכיון שלולא התערובות הי' אדום שפיר חשיב דם.

מ"מ יש לומר להיפוך: (מג) צד היתר הב' לשיטת התוס' (כ"ב) דצחצוח המעורב מסברא אינו מטמא ונעשינו סמוכין לשיטת התוס': (מד) צד היתר הג' למירויץ ראשון שבמרדכי סוף חולין דס"ל אפילו בא לעולם בתערובות בטל.

וכן דעת הר"ן בזו"ג. ואף שאפשר להפריד ולדעת פרמ"ג יו"ד סי' צ"ח כה"ג חשיב ניכר.

זהו בשעה' ניכר תחילה כיון שאפשר לשוב להיות ניכר לא בטל מיני' שם ניכר. אבל בשעה' תחילה כף לא חשיב ניכר משום שאפשר להיות ניכר.

וכה"ג חילקו תוס' (כ"ב): לענין דם יבש שיש יכול לשרות להיות לח: (מה) אף אם התערובות נעשה לאחר שנעקר ממקור נפלו כל ההיתרים. ע"כ אין להתיר בזה רק בנודע חכמים שייסכימו שהמראה הי' כף מתחילתו או בשאלת איזה רופאים מומחים שייסכימו שפך הוא: (מו) ועתה נדבר ממה שהעיר כ"ת להתיר משום דהוי חציצה המראה טהורה בין המראה טמאה בין הדרס.

והנה עיקר הדין חציצה בדם נדה אין לו מקור להלכה. מאחר שפסק בש"ע סי' קפ"ח הרואה דם בשפופרת טהור אפי' פלי פלוני.

א"כ אין הטעם כלל משום חציצה. וא"כ מהכ"ת לפסול חציצה בשגם פי התנאים המטמאין בחתיכה ובתוכה דם הא לא חיישי לחציצה.

ולדין דטהורה כיון שאין הטעם משום חציצה. א"כ אין כאן מי שיתלוק על התנאים דלא חיישי לחציצה וביותר מפונש ברא"ש דלרבנן טעם היתר שפופרת משום דאין דבר לראות כף.

מבואר דזולת זה הי' טמא אף דחוצץ. (מז) אף נדבר לדעת תוס' ורמב"ם דהיתר שפופרת מטעם חציצה ובחתיכה היכא דפלי פלוני טמאה אם נ"ד חשיב חציצה.

והנה בחי' הרמב"ן (כ"ב.) בקא דא"א בלא צ"ז הקשה הרמב"ן הלא אין בו חתימת פי האמה י"ל כיון שצ"א עם ש"ז שהיא חותם פי האמה הרי הוא פנוגע ממ"ש שמב"מ אינו חוצץ ע"כ.

מבואר שאם הי' אינו מינו הי' הש"ז חוצץ בין פי האמה בין צ"ז המעורב בו. ולכאורה ה"נ דכונתו' אף באמת אינו דמיון דהתם ל"מ"ד צריך חתימת פי האמה שיהי' הזיכה נוגע בפי האמה מכל צד בזה אמרינן שהש"ז מפסיק בין צ"ז שצ"ד זה מפי האמה לצד שני נמצא שאין פאווזי זיכה נוגע בכל צדדי פי האמה.

נדבר זה מתברר ממשנה דטבול יום פ"ב מ"ג בבא שני המקפה של חולין ושום ושמן של תרומה לא פסל אלא מקום מגעו. ופי' הר"ש שאין השמן בעין ואין מקומו נזכר ע"כ אינו חיבור ואינו פוסל אלא מקום מגעו.

הנה מפורש דמ"מ חשיב שנגע הט"י בשמן המעורב במקפה אף שאינו בעין רק לא חשיב שנוגע בצד השני שהחולין מפסיקו. וכך הם דברי רמב"ן שהש"ז מפסיק בין פי האמה שצ"ד שני בין צ"ז שבמקום זה.

אבל מ"מ חשיב נוגע בצד אחד. וא"כ דם נדה שא"צ חתימת פי המקור ומטמא בכעין החרדל ובפחות מכן וא"צ נגיעה רק בצד אחד שפיר חשיב שנוגע בכותלי הרחם מצד אחד.

ע"כ אין להכשיר בזה משום חציצה כלל: (מח) גם מ"ש שתאבד המראה מן העולם הלא גם בנוסחות קי"ל למיחש בחדא זמנא חיישי' בפרט שדבר זה הי' כמה פעמים שהי' מראה טמא יבש והשתא ראינו שני פעמים שהי' לת מראה טהור ויבש מראה טמא נדאי שגם בראשונים הי' כך ואתחזקה כמה זמנין.

ורא' לזה עובדא דר"נ באשה שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפניו וראה שהי' ירוק ולאחר שחזר למראהו צנה למולו אף דס"ל דתרי זמני הוי חזקה [ובה"ג גורס רביעי הביאתו לפניו] מ"מ כיון שהג' הי' ירוק דן שמסתמא גם בראשון הי' כן וה"נ בנ"ד.

הדוש"ת הק' אברהם. סימן רכו ב"ה אור ליום ב' ויחי תרנ"ז לפ"ק.

שלום לכבוד אהובי מחנותי הרב החרף הפקי החסיד הישיש מו"ה ראובן ישע' נ"י. (א) דבר מראה הנמצא על בגדי אשה או הנמצא על עד והי' מראה טהור ולכשנתיבש ונטלו נגד האויר נראה בין נקבי האריגה מראה אונם.

הנה ידוע דברי חכ"צ שחולק על הב"ח וסובר דאזלינן רק בטר יציאתו מן הגוף וטהור. אף בזמנינו נתגלה תשו' מהר"ח או"ז [והרשב"א חשיב לו תשובה].

והתה"ד מביא דבריו בענין סבלונות [וכתב בסי' ס"ז וז"ל האשה שקנתה ומראה מקום הקינוח לבן וטהור בלי ספק. והניחתו בקופסא ואחר שעה נהפך לאונם והאדים ממ"ש ומראה דם לו נראה לומר דאגלי בהתת' ומעיקרא דם הי' וטמאה נדה.

ולא מעיקרא לבן הי' אלא לכשנעקר הלבין עכ"ל. אף מלשון "ממ"ש" משמע דבנוטה לאדם לא יטמא בזה.

דְּבָרָה יתלה באויר ובגגד עצמו כמ"ש החכ"צ. אף בהאדים ממש ומראה דם לו אין סכרא לתלות בזה.

ומסתמא הנראה רק נגד האויר בין נקבי אריגה אינו אדום ממש פדם: ב) מפל מקום נ"ל שאין לתלות באויר ובגגד רק בבא במקרה פעם אחת ושתיים. אבל אשה שתמיד מתאדמים עדי' לאחר שנתניבשו אין לתלות בזה.

דלמה נשתנו לאשה זו סדרי בראשית שעדי' יתאדמו על ידי האויר והבגד. האומנם כי לשון החכ"צ מורה להיפוך כי המעשה הי' שאשה נולד לה חולי כו' ותמיד אחר טבילתה אינה ימים פתמים נוטים למראה אדמומית ואחר שנתניבשו ונשתנה מראיתן למראה שחור בתכלית.

וע"ז פתב בתכ"צ שאילו הי' לבנים בשעת יציאתם מן הגוף ואס"פ חזרו להיות שחור הי' טהורים. ושינוי אויר והבגד גרמו להתאדם.

הנה דאף שלא הי' מקרה רק תמיד אחר טבילתה אינה ימים היא רואה פתמים אלו. מ"מ תולין באויר ובגד.

אף לא מסתבר פן: ג) אף אף אם הי' אדום ממש או שתמיד הוא כף ואינו מקרה. מ"מ אינו דומה לנידון מהר"ח או"ז שפולו האדים.

משא"כ בזה שרק מקצתו האדים. הענין מראה שתחלה הי' מעורב המראה טהור וטמא יחד ואס"פ כשנתחלקו ניכר המראה טמא בפני עצמו.

וכתבתי בזה תשובה ארוכה והעליתי שאם הי' ידוע שבמקור הי' מעורב יש להכשיר. אף אם לא נתערב רק לאחר שנעקר אזלו כל ההתירים והדבר תלוי בשאלת חכמי טבע ובכתמים דרבנו נראה להקל.

והבא להחמיר בדרבנו עליו הראי' פדתנו במס' ידים: דברי מחותנו הדו"ש בלונ"ח: ח' הק' אברהם. סימן רכז ב"ה יום ג' לסדר זאת חקת התורה תור גאולה לפ"ק.

שלום לכבוד הרב הקריף וכו' מו"ה מרדכי מארקיל נ"י אבדק"ק ריוויטיץ. א) על דבר האשה שהרגישה זיבת דבר לח ומצאה על העד מראה טהורה וזה פשוט שטהורה אף כבר הייתה לפני מורה אחד וטיפאה מחמת שהי' מראה אדום נקלפת והאשה מכחשת את המורה.

הנה אם האמת פדברי המורה אף אם לא נבדק בצפון ובתשובה העליתי שאם לא נבדק אינה טמאה מספק דאינו אלא חשש לכתחילה. מ"מ אם לא הי' צורה אלא דם יבש.

הלא ידוע דקי"ל פראב"ד דבכל ענין טמאה: ב) אף עד אחד בהכחשת בעל דין לאו פלוס הוא דלא יקום ע"א באיש פתיב. ועיין רש"י יבמות (פ"ח:) בד"ה ועשו שתי נשים.

ועוד דאפי' לפי דברי המורה אינו ברור שטמאה דאין אנו בקיאים במראות. ובמב"ם פרק כ' מהלכות איסורי ביאה הלכה ט"ו דאין עד אחד נאמן אלא בדבר ברור לגמרי.

ואם העיד שְׁאָבִיו פָּהוּ חִיָּיִשִּׁינּוּ שְׁמָא חָלָל אַף שְׁאָם הִי' שְׁנִיִּם מְעִידִין שְׁאָבִיו פָּהוּ לֹא הִי' חוֹשֵׁשִׁין עַל זֶה עִישׁ"ה: ג) אַף בִּנְד' שְׁמִשְׁעָה שְׁהַמּוֹרָה טַמְאָה יִצְאָה מִחֻזְקַת טְהוּרָתָה וְצָרִיכָה עֲדוּת וְהַמּוֹרָה מְכַחֵשָׁה וְהִיא ע"א בְּהַכְחָשָׁה.

ומ"מ לְשׁוֹן שְׁפָתַי בְּשֵׁם הַמּוֹרָה קְלִיפַת דָּם אוֹלֵי הִיא כְּמִין קְלִיפּוֹת וּבְלֹא גְבָדָה טְהוּרָה כְּנ"ל: הַק' אֲבָרְהָם סִמָּן רַכַּח ב"ה יוֹם ג' פ' תְּצַנֶּה. הַחוּה"ש וּכ"ט לְכַבּוּד יְדִידֵי הָרַב הַחֲרִיף הַבְּקִי הַחֲסִיד הַמְּפֹרָס כַּקַּשׁ"ת מו"ה יִשְׂרָאֵל בְּרוּךְ נ"י אַבְדֵּק"ק וּוְאֵינּוּ.

א) מְכַתְּבוֹ הַגִּיעַנִי וְרֵאִיתִי שְׁעוֹשָׂה סְנִיגְרוֹן לְדַבְּרִיו. וְאֲשֶׁר כָּתַב דִּי"ל הַתּוֹס' לָא ס"ל בְּהַרְמַב"ם וְאֵף עַל הַלְכָה לְמִשְׁחָה מְסִינֵי חֲיִיב.

לְדַעֲתִי אִם בָּאֵנוּ לְזִמְרַת דְּר"ח רַק לְעַנְנֵי טוֹמְאָת עָרַב וּמִשׁוּם שְׁנִגְעָה בְּדָם אֵף לְהַרְמַב"ם י"ל כֵּן כְּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי בְּמִכְתָּבֵי הַקְּדוּמִים. דְּזֶה אֵינּוּ עַנְנֵי כָּלֵל פְּלוּגְמָא דְּרַבֵּי בַמַּמ"ט כְּדִמְשַׁמְעַת מְדַבְּרֵי הָרִי"ף בְּפָרָק הָרוּאָה כְּתָם וְכַאֲשֶׁר מְבֹאָר בְּדַבְּרֵי הַקּוֹדְמִים: ב) וְאֲשֶׁר כָּתַב עוֹד בְּמָה שְׁהַשְׁגַּתִּי עָלָיו מְסוּגֵיָא דְּשְׁבוּעוֹת תְּיֻבְתָּא לְדַבְּרִיו.

אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אֲפָרֵשׁ עוֹד. אַף יַעֲיִין בְּסוּגֵיָא דְּשְׁבוּעוֹת וּבַתּוֹס' שְׁם ד"ה הַמְּשַׁמֵּשׁ מֵת וְיִרְאֶה אֵיךְ שְׂאִין מְקוּם לְדַבְּרִיו כְּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי שָׁם.

וְיִמְחֹל לְעֵינֵי עוֹד הַפַּעַם הֵיטֵב בְּדַבְּרֵי וְעַל הַשְּׁלִישִׁית מַה שְׁנִדְחַק עֲצָמוֹ מְאֹד לִיִּישׁב. הַנְּהַ שְׁעָרֵי דְחֻקִּים לֹא נִנְעָלוּ וְיִהִי לּוֹ אֲשֶׁר לּוֹ ג) וְאֲשֶׁר בִּיקָשׁ לְהַעֲמִיד דְּבָרָיו רֵאשׁוֹנִים תְּיֻרְצוּ בְּרַשְׁב"א וְאָמַר דְּבִזָּה וְדָאֵי לֹא חִיָּיִשִּׁינּוּ בְּנוֹסְתוֹת שְׁהַרְגִישָׁה וְטַעַתָּה בְּהַרְגָּשָׁה.

אַף דְּחִיָּיִשִּׁינּוּ שְׁרָאָתָה בְּלֹא הַרְגָּשָׁה. יִרְאֶה אֵיךְ הַהֲכָרַח לְעֲשׂוֹת סְנִיגְרוֹן לְדַבְּרִיו נְטָהוּ מְדַרְךָ הָאֲמַת.

שְׁהָרֵי חֻזְקַת דָּם בָּא בְּהַרְגָּשָׁה עֲדִיף מִחֻזְקָה שְׂאִין הָאֲשָׁה טוֹעָה בְּהַרְגָּשָׁה. שְׁהָרֵי אִם מְצָאָה בְּעַד טְמָאָה וְתִלְיָנּוּ שְׁטַעַתָּה מִשׁוּם דְּחֻזְקַת דָּם שְׂבָא בְּהַרְגָּשָׁה וּבְנוֹסְתוֹת אוֹמַר שְׁלֹרְאִיָּתָה בְּלֹא הַרְגָּשָׁה חִיָּיִשִּׁינּוּ וְלְטַעַתָּה בְּדָם מְכָה לֹא חִיָּיִשִּׁינּוּ.

הָא וְדָאֵי יוֹמַר מְכָדִי שְׁהַדְעַת טוֹעָה. רַק הַהֲכָרַח נְטָהוּ מְדַרְךָ הָאֲמַת: ד) וְאֲשֶׁר הַשִּׁיב עַל מַה שְׁכָּתַבְתִּי לִיִּישׁב קו' הַרְשָׁב"א עַל הַתּוֹס' מִמְתַּנִּי דְּשִׁלְשׁ נְשִׁיִּים.

הַנְּהַ בְּזָה אֲנִי רוּאָה שְׁלֹא עֵינֵי כָּלֵל בְּדַבְּרֵי וּבִיחּוּד בְּסוּף דְּבָרָי וּמְבֹאָר בְּדַבְּרֵי דְּנֻדָּאֵי אֵף בְּעַד שְׂאִינּוּ בְּדוּק יֵשׁ לְזִמְרַת שְׂאֵף מְתַחֲזֵלָה רְאָתָה וְאֵף אַח"כ שְׁהָרֵי בְּדָקָה שְׁנִית שְׁהָרֵי לֹא רְאָתָה בְּעַד עַד לְמַחַר אַף לְשׁוֹנוֹ' י' טוֹמְאָת וְדָאֵי אֵי אֲפָשָׁר דְּמַה"ת אֲמַרִּינּוּ אֲשָׁה מְרַגְשָׁת וְכֵן אִם אֵימָא דְּהוּי דָּם.

וּא"כ מִמַּנ"כ אֵין לְחוּשׁ שְׁרָאָתָה גַּם מְתַחֲזֵלָה וְכֹתְלֵי בֵּית הָרַחֵם הַעֲמִידוּהוּ דְּמַה"ת לֹא חִיָּיִשִּׁינּוּ לְזָה. וְגַם אֵין לְחוּשׁ שְׁרָאָתָה מְתַחֲזֵלָה וְהַגִּיעַ הַדָּם לְחוּץ.

דֹּא"כ הִזְתָּה מְרַגְשָׁת בִּיצִיאַת דָּם לְחוּץ. דְּבִזָּה אֵי אֲפָשָׁר שְׁטַעַתָּה בְּהַרְגָּשָׁת מ"ר וְע"כ אֵינְהָ טְמָאָה רַק מִשׁוּם כְּתָם וְנִיחָא ג"כ דְּבַמ"ר טְהוּרָה לְגַמְרֵי מִשׁוּם דְּמִסְתַּמָּא בְּרֵאִיָּתָה דָּם בְּמ"ר בּוֹדְקַת וְכְשִׁמוּצָאָת טְהוּרָה.

מזה ראי' שְׁבֵא מִמְקוֹם מ"ר: ה) וְאִשֶׁר רָצָה לְחַלֵּק בֵּין דְּבָרֵי הַתּוֹסֹס בְּהֶאֱשָׁה דְשִׁאֲנֵי הַתָּם דָּאֵם הוּא מִמְקוֹם מ"ר א"כ אֵינּוּ בְּמִקְרָה וְע"כ יֵצֵא עִמָּהֶם. הֲלֵא בְּעַד שְׁאִינּוּ בְּדוּק וְנָדָא אִם הִי מִקְנֹדָם בְּעַד ע"כ תֵּצֵא עִם הַעַד וּמָה בֵּין זֶה לְהַתָּם: ו) וְאִשֶׁר בִּיקָשׁ לְהַעֲמִיד דְּבָרָיו לְזִמְרָא דְּבָאָמֵת אַף בְּדָם טְהוֹר קוֹבְעַת וְנוֹסֵת וְהִבִּיא רֵאִי לְזֶה מִדְּבָרֵי הַרְזָ"ה.

וְאִין מִשָּׁם בְּאָמֵת שׁוּם רֵאִי דְּאַף שְׁבֵדָם טְהוֹר ג"כ הוּא מִהֲנוֹסֵת אֲבָל לֹא שְׁתִּרְאָה אַח"כ דָּם טְמֵא רַק דָּם טְהוֹר וּבְאָמֵת אִם הִיְתָה יוֹדְעַת שְׁבַעוֹנָה רֵאשׁוֹנָה רֵאֲתָה דָּם טְהוֹר לֹא הִיְתָה צְרִיכָה לְחוּשׁ לְעוֹנָה רֵאשׁוֹנָה וְלֹא לְשִׁנְיָא אֲלֵא אִם פִּן תִּרְאָה בְּרֵאשׁוֹנָה דָּם טְהוֹר: ז) מָה שְׁתִּירְץ דְּבָדָם יְרוּק א"צ לְחוּשׁ לְנוֹסֵת מִשׁוּם דְּאִיכָא לְמַתְלֵי בְּצַדְדִים לְשִׁיטַת מְהָרִי"ל.

הִנֵּה יוֹתֵר יֵשׁ לְתַלּוֹת בְּמַחְמַת תְּשֻׁמִּישׁ בְּצַדְדִים. שְׁהָרֵי מְפֹרָשׁ בַּגְּמ' שְׁבוּדְקַת ע"ז.

וְהִינּוּ דְמִשׁוּם שְׁאִין דְּרָף נְשִׁים לְרֵאוֹת מַחְמַת תְּשֻׁמִּישׁ תְּלִינּוּ דְמַחְמַת דְּחִיקַת הַשְּׁמֵשׁ בְּצַדְדִים הוּא וְאֵפְי"כ חוֹשְׁשֵׁת לְנוֹסֵת. וְאִם רֵאֲתָה ג' פְּעָמִים תֵּצֵא.

וְאַף שְׁכַתְבַּת הַרְשָׁב"א דְמִטְעָם וְנוֹסֵת הוּא: ח) וְאִשֶׁר רָצָה לְחַלֵּק עַל מָה שְׁהִמְצֵאתִי דְבַהֲרֵגִישָׁה שְׁנִפְתַּח מְקוֹנָה אֲמַרִינּוּ אִי אֲפֹשֶׁר לְפַתִּיחַת הַקְּבָר בְּלֹא דָם. וְהִבִּיא רֵאִי לְסַחֲוֹר מֵהִיא דְהַכְנִיסָה שְׁפוּפָרַת.

וְאִינוּ פְלוּם. דְּמִי הִגִּיד לוֹ דְהַתָּם הַפִּירוּשׁ שְׁהַכְנִיסָה שְׁפוּפָרַת בְּמִקְוֹר.

דְּנִדָּא דִּי בָּאֵם הַכְּנִיסָה עַד פְּלוֹת בַּה"ח דְּשָׁם מְטַמֵּא הָוִי הַשְּׁפוּפָרַת חֲצִיצְיָה: ט) וּמָאֵד אַתְּפֵלֵא שְׁלֵא הַשִּׁיב פְּלוּם עַל הַרְאָ' שְׁהִבֵּאתִי דְפַתִּיחַת הַקְּבָר הוּא פַתִּיחַת הַמְּקוֹר מִדְּבָרֵי הַנוּב"י דָּאֵם פִּתַּח פִּי הַמְּקוֹר בְּכָלִי חֲשׁוּב פַתִּיחַת הַקְּבָר.

וּמָה שְׁכַתְבַּת שְׁהוּא כְּשִׁגְגָה יֵצֵאָה מֵהַשְּׁלִיט. וְלְדְבָרָיו נְעֵלָם מֵהַנוּב"י סוּגְיָא דְשְׁפוּפָרַת.

וְאִשֶׁר מְבֹאֵר בְּנִדָּה דְאִין פַתִּיחַת הַקְּבָר רַק בְּדָבָר גְּדוֹל הִינּוּ דְדָבָר קָטָן אֲפֹשֶׁר שְׁיֵצֵא בְּלֹא פַתִּיחַת הַמְּקוֹר. שְׁהָרֵי הוּא פַתּוּחַ לְעוֹלָם לְקַלּוּט הַזָּרַע אֲבָל וְנָדָא אִם נִפְתַּח אִין חִילּוּק בֵּין בְּדָבָר גְּדוֹל אוֹ בְּדָבָר קָטָן כַּמ"ש הַנוּב"י דָּאֵם פִּתַּח פִּי הַמְּקוֹר בְּכָלִי וְלֹא חִילֵּק אִם פִּתַּח מְעַט אוֹ הַרְבֵּה.

וְאַף הַבָּאִים אַחֲרָיו לֹא חִלְקוּ עָלָיו רַק דְפַתִּיחַת מִבְּחוּץ לֹא מִקְרִי פַתִּיחַת וְכַמ"ש בְּתִשׁוּבָה הַקּוֹדְמָת. הָאֲרַכְתִּי בְּפִשְׁטוֹת לְפִי שְׁהוּא דִין מְחַוְדָּשׁ אֲצֵלִי.

וְאִם יֵשׁ לְכַת"ר אֵיזָה הַשְּׁגָה ע"ז יִמְחֹל לְהוֹדִיעֵנִי כִּי כּוֹנְנָתִי לְעַמּוּד עַל הָאָמֵת אַף לֹא יוֹסִיף לְחַלֵּק בְּדָבָר שְׁפַתִּים לְבַד אַף בְּרֵאוֹת בְּרוּרוֹת יִתְּנוּ עֲדִיהֶן וְיִצְדְּקוּ: יא) וְאִשֶׁר חוֹלֵק עָלֵי בַמ"ש דָּאֵם דָּם טְהוֹר מִרְאָה מְרֻבָּה וְטַמֵּא.

כ"ש דְאֲמַרִינּוּ ע"כ טְהוֹר מְגוּפָה פִּינּוּ דְאִין דְרָף לְרֵאוֹת כ"ש. וְעַל זֶה הַשִּׁיג דְאִין דְרָף לְרֵאוֹת נְמִי דָּם טְהוֹר.

לֹא יִדְעֵתִי מִי הִגִּיד לוֹ זֶה דְאַף דְרוּב דְמִים טְמֵאִים לֹא מִשׁוּם זֶה נֹאמֵר דְדָם טְהוֹר לֹא שְׁכִיחַ. רַק דְרוּב דְמִים בְּאִשָּׁה טְמֵאִים לְשִׁיטַת הַרְאָב"ד וְע"כ וְנָדָא תְלִינּוּ בְדָם טְהוֹר.

וכמ"ש התוס' (דף י"ז): דאי שחטה לאו רגילות הוא הני נדאי טהור אף דרוב דמים מן המקור ועי"ש. זולת זה אין בדברי מעלתו חידושות והיא בזה שלום: מנאי ידו הדוש"ת הק' אברהם.

סימן רכט ב"ה אור ליום ב' תצא תרכ"ט קראשנעוויץ: יכתב לחיים טובים בספר. עת תקע בשופר.

כבוד ידיד נפשי הרב הקריף ובקי צדיק וחסיד בקש"ת מו"ה פנחס אלי"ג נ"י ויזרח פשמש (ניהלום. א) מכתבו שאלת חכם הגיע לפה בעוד לא הייתי בביתי ובבואי לביתי עיניתי בדבריו הנחמדים והנה פרטי היתרי האשה הם מצד הנוסות קבוע אשר נתחדש לה שמתחילה היתה פעמים מקדמת ופעמים מאחרת.

והנה אם לא היא לה נוסת קבוע מעולם שלש פעמים ביום א' בעונה אחת ועכשיו נקבע לה נוסת הנה וא"כ דומה לנגידון הנוב"י סי' ס"א שפירש הא דאם יש לה נוסת תולה בןוסתה שעכשיו נתחדש לה נוסת קבוע.

ודומה להא דאיתא בש"ע סי' קפ"ט סעי' י"ז ובש"ך סק"מ דלאחר שחזר נוסת ראשון למקומו שוב א"צ לחוש לאינו קבוע, דהא שראתה תחילה באינו קבוע משום שלא היא לה נוסת אחר אבל עכשיו שיש לה נוסת שוב לא תראה בו: ב) אף בש"ע סי' קפ"ו דאשה שתוף י"ד ימים אינה רואה דם דינה כאשה שיש לה נוסת.

אינו דומה לדין הנוב"י. שהרי ראתה מ"ת בליל טבילה ולזה היא לה נוסת תחילה שלא תראה אז.

ואעפ"כ ראתה מ"ת. ואינו דומה לנגידון הש"ע דהתם שעבר הנוסות הפלגה הקבוע לה דשוב לא היתה לה שום נוסת מתי תראה וראתה בזמן אחר משא"כ פשחזר ונוסתה.

אבל בנ"ד שראתה בזמן שהיא לה נוסת שלא תראה. יש לומר שגם עכשיו שנקבע לה נוסת גמור תראה: ג) אף יש לומר דהא לאו לכל דבר דינה פיש לה נוסת.

ודין זה מקורו בתה"ד והוא עצמו הוכיח מש"ס (נדה ט:) דלענין טומאת מעל"ע חשובה כאין לה נוסת. רק לענין בדיקה דיש פוסקים אפ"ל אין לה נוסת א"צ בדיקה.

ובכה"ג י"ל הפל מודים דא"צ בדיקה ע"ש. אבל בשאר דברים דינה כאין לה נוסת.

ושוב דומה לנגידון הנב"י הנ"ל: ד) ונלע"ד ראי' דלענין בדיקה שנה לשאר דברים דאל"כ אנדא לה ראית הראב"ד בס בעה"נ בשער הספירה דאפ"ל אין לה נוסת א"צ בדיקה מהא דאם יש לה נוסת תולה בןוסתה.

דמשמע דרישא באין לה נוסת ואעפ"כ א"צ בדיקה בפעם ראשונה מדאין פעם ראשונה מן המנין. ואי כה"ד א"כ י"ל דרישא בראתה בזמן שיש לה נוסת שלא תראה אז וע"כ לא היתה בודקת.

ולענין רמ"ח בין לפי הרשב"א ששמשה בזמן ונוסתה דזה לא שייך שהרי אין לה נוסת לראי'. בין לפי המרדכי דמסתמא דם טהור ובנוסת כה"ג נדאי אין תולין בדם טהור.

וּכְמוֹ שְׁחִילָק בַּתֶּה"ד לְעֵנָן טֹמְאָת מַעַל"ע מְשׁוּם דְּאִיפָא רִיעוּתָא. [הֶרְאָב"ד ע"כ אוּ
פְּרִשְׁבֵּ"א וּכְמוֹ שֶׁתִּשָּׁב הֶרְז"ה לְדַעְתּוֹ אוּ פְּמָרְדְּכִי דְלַרְש"י אִין הִתְחַלָּה לְרִאֲיִיתוּ כְּמוֹבָן]
אוּ דְבִדִּיקָה שְׁנֵה לְשַׁאֲר דְּבָרִים.

וּכְיִינן דְּמוּכָח בְּש"ס גְּדָה לְעֵנָן טֹמְאָת מַעַל"ע מִמִּילָא דֵה"ה לְעֵנָן בְּדִיקָה וּלְגַמְרֵי חֲשִׁיב
אִין לֵה נֹסֶת וְחִזֵּר הַדִּין לְגִידוֹן הַנוּב"י: ה) אוּלָם רִאֲיִית הַתֶּה"ד מִנְדָּה (ד' ט') תְּמוּהָ לִי
טוּבָא דְהָא בְּדָף ה' מְסִיק הַש"ס דְּאָפִי לר' דוּסָא אִין דִּי שְׁעֵתָה רַק בְּרוּאָה בְּשַׁעַת וְנוֹסְתָה
מְשׁוּם דְּאוּרַח בְּזַמְנוֹ בְּאָה אָבֵל בְּשַׁלָּא בְּשַׁעַת וְנוֹסְתָה מוּדָה.

וא"כ בְּאִין לֵה נֹסֶת קְבוּעָה לְרִאֲנִי לֹא מְשַׁפְּחַת שְׁתַּרְאָה בְּשַׁעַת וְנוֹסְתָה. אָבֵל לְעֵנָן אִם רִאֲתָה
שְׁלָא בְּשַׁעַת וְנוֹסְתָה י"ל דְּכִינֵן שְׁיֵשׁ לֵה נֹסֶת שְׁאֵז לֹא תִרְאָה דִּינָה שְׁנֵה לִישׁ לֵה נֹסֶת מִמְּשׁ
נֶאֱרָף דְּאִיפָא רִיעוּתָא.

ו) וְכַדְמוּת רִאֲנִי דְּדִינָה כְּיֵשׁ לֵה נֹסֶת מְסוּגִיָּא דַּפ"ק דְּנָדָה (י"ב: ב) אִשָּׁה מֵהוּ שְׁתַּבְּדוּק לְחֲזִיב
בְּעֵלָה חֲטָאָת וּמְסִיק דְּלֹא תַבְּדוּק דַּא"כ לְבוּ נֹקְפוּ וּפּוֹרְשׁ. וְתְמוּהָ טוּבָא דַּמְמַנ"פ אִי בְּסַמוּדָּ
לְנוֹסְתָה יְפָרוּשׁ וְיִפְרוּשׁ.

וְשַׁלָּא בְּסַמוּדָּ לְנוֹסְתָה אָנוּס הוּא כַּפ"ב דְּשַׁבוּעוֹת וְאִיף יְתַחֲזִיב חֲטָאָת. וְלֵהֲנָ"ל י"ל דְּכִי
אֶמְרִי בַּפ"ב דְּשַׁבוּעוֹת אָנוּס הוּא.

בְּאִשָּׁה שְׁיֵשׁ לֵה נֹסֶת שְׁלָא בְּסַמוּדָּ לְנוֹסְתָה כְּדַמְשַׁמַּע לִישְׁנָא בְּשַׁאֲנִי סַמוּדָּ לְנוֹסְתָה דְּאִנְס
גְּמוּר הוּא דַּמַּהכ"ת שְׁתַּרְאָה נְעוּד וְכִי לֹא יְבַעוּל לְעוּלָם. וּבְסַמוּדָּ לְנוֹסְתָה נְמִי אִי לֹא
דְּיִלְפִי מוֹהַזְרָתָם דְּמַחְזִיב לְפָרוּשׁ סַמוּדָּ לְנוֹסְתָה הוּא דְּדִינָה שְׁנֵה לְתוּדָּ יְמִי וְנוֹסְתָה כִּינֵן
שְׁאִינוּ בְּשַׁעַת וְנוֹסְתָה מִמְּשׁ.

וְעִי' בְּרִא"ה בְּבַדָּה"ב וּבַמ"ה] וּבְנָדָה מִיְיָרִי בְּאִשָּׁה שְׁאִין לֵה נֹסֶת אִף יֵשׁ לֵה נֹסֶת שְׁאִיתָן
הַיְמִים לֹא תִרְאָה. דְּהַשְׁתָּא לֹא אָנוּס הוּא אִם בְּעַל בְּיָמִים שְׁאִין בְּרוּר שְׁלָא תִרְאָה שְׁהָרִי
יְכוּל לְבַעוּל בְּתוּדָּ הַזְמַן וְהָרִי לר"מ אִשָּׁה שְׁאִין לֵה נֹסֶת אִסוּרָה לְבַעוּלָה וְעַכ"פ לְרַבְּנָן
לֹא אָנוּס הוּא אִם יְכוּל לְבַעוּל בְּזַמַּן אַחַר.

וּבְשַׁבוּעוֹת דְּלֹא מוּקִי לֵה בַּכָּה"ג מְשׁוּם דְּקִאִי אַמְתַּנְיָ וְסַתָּם מַתְנִי' ר"מ. וּלְדִידִי' אִשָּׁה
שְׁאִין לֵה נֹסֶת אִסוּרָה לְגַמְרֵי וְע"כ בְּיֵשׁ לֵה נֹסֶת מִיְיָרִי.

וא"כ מוּכָח דְּתוּדָּ יְמִים שְׁאִין דְּרַכָּה לְרִאוּת חֲשׁוּבָה כְּיֵשׁ לֵה נֹסֶת. דַּא"כ אָנוּס הוּא.

דְּכִי לֹא יְבַעוּל לְעוּלָם. וְא"כ מוּכָח דַּעַכ"פ בְּלִיפָא רִיעוּתָא חֲשִׁיב יֵשׁ לֵה נֹסֶת וּמִמִּילָא
מוּכָח מְרִאָב"ד דְּלְגַמְרֵי כַּנ"ל: ז) מִיְהוּ יֵשׁ לְדַחוּת דְּלְעוּלָם דִּינָה כְּאִין לֵה נֹסֶת.

מִיְהוּ כִּינֵן דְּאֶמְרִי' בַּס"פ בְּנוֹת כּוֹתִים דְּאָפִי לר"מ בְּתוּדָּ י"א יוֹם מְנוּתְרַת א"כ אִף לְרַבְּנָן
י"ל בְּבַעַל לְאַחֲרֵי י"א יוֹם דְּלֹא אָנוּס הוּא כִּינֵן שְׁיִכּוּל לְבַעוּל תּוּדָּ י"א. וּבְשַׁבוּעוֹת דְּלֹא
מוּקִי הַכִּי מְשׁוּם דַּכְּר"מ וְכַנ"ל בְּאִנְפוֹן דְּאִין לְנוּ רִאִי מֵהַש"ס לְדִין זֶה: ח) וְכ"ז לְדַעַת
הַנוּב"י הַנ"ל אוּלָם גּוּף דִּינוּ שְׁל הַנוּב"י וְדַמִּינוּ מְלַמוּדָּה לְרִאוּת בְּיוֹם כ' וְיִצְתָּה לְשַׁלְשִׁים
דְּכַשְׁחִזְרָה לְרִאוּת בְּיוֹם כ' אִינָה חוֹשְׁשֶׁת לְשַׁלְשִׁים.

וּמִינָה לְמַד כְּשֶׁרִאֲתָה מ"ת וְשׁוּב נוֹלַד לֵה נֹסֶת קְבוּעָה דְּנַעֲקָר וְנוֹסֶת הַתְּשַׁמִּישׁ. לְפַעַנ"ד אִינּוּ
דְּמִיוֹן קָלָל.

דבש'למא התם דא"א להיות לה שני ונסתות יחד יום כ' ויום ל' וע"כ פש'נקבע יום כ' נעקר יום שלשים. משא"כ היכא דאפשר להיות לה שני הונסתות יחד.

ומה ענין נוסת הימים לנוסת התשמיש ויותר מזה דכשקובעת נוסת לתשמיש ולהפ'לגה יחד אין מחשבין ההפ'לגה מראייתה גרידא רק מראייתה ע"י תשמיש וכדמוכח בש"ע סי' קפ"ט סעי' י"א.

וכן מוכח בפ"ד סי' קפ"ט ס"ק מ"ח דנקט קפצה וראתה ולאחר כ' יום חזרה וקפצה כו' משום דראי' שע"י מעשה מעין ראי' אחרת מראי' לימים וא"כ איך יעקר נוסת שע"י מעשה מקביעת מנוסת הימים וזה פשוט: ט) וראיתי בתו"ד שדחה ג"כ דברי הנב"י משום דלאו משום נוסת לבד נאסרת רק משום ממלאת ונופצת.

ומפ'ח זה כתב פ'ה דינים בסי' ה"ל ודבריו תמוהים וסותר דברי עצמו במחכ"ת. דהוא עצמו כתב דמותרת לבעל שני אף דבענין חולי ממלאה ונופצת אין חילוק בין אצבעות אלא כיון דמשום נוסת ליכא שוב אין איסור משום ס"ס.

וא"כ בנ"ד וכן במעופרת בשאר דינים פיוצא בהם. מיהו דינו של הנוב"י נראה לענ"ד דליתא מטעם ה"ל: י) אולם עדיין יש לנו היתר של המרדכי שפי' דאם יש לה נוסת אינה נאסרת בראיה מ"ת.

ולכאורה ק"ו בנ"ד שהחזקה בשעה שאין לה נוסת, די"ל שלא תראה בשעה שנקבע לה נוסת. אף זה נחא אם הי' טעם המרדכי משום שלא תקבע נוסת כיון שיש לה.

וזה שלא בשעת נוסת הקבוע לה. וע"כ כ"ש שאינו קובעת מימים שלא הי' לה נוסת לימים שיש לה נוסת אולם המרדכי אתי עלה משום שתולין שדם טהור הוא וכמבואר בדבריו.

וא"כ אם ראייתה הי' בשעה שאין לה נוסת לא החזוק שהוא דם טהור ונסתפקנו שהוא ממקור. ושוב נחוש אף פש'נקבע לה נוסת.

ולומר דכשתראה לאחר שנקבע לה הנוסת יהי' הוכחה שראייתה למפרע מ"ת הי' מהצדדין. דאל"כ לא הייתה רואה אחר שנקבע לה הנוסת.

ז"א דאינו מוכח מפ'י המרדכי כן. דהמרדכי לא אמר רק דאין דרוך אשה לקבוע נוסת מ"ת כשיש לה נוסת קבוע לימים.

אבל אחר שהורגל טבעה לראות מ"פ. י"ל דשוב לא תפסוק אף לאחר שנקבעה נוסת: יא' ועוד דטעמו של המרדכי נראה משום דאשה בחזקת טהרה עומדת ותולין בהצדדין.

רק באשה שאין לה נוסת דעלולה ממקור ולא מצדדין תולין בפצוי ולא נוציא אשה מחזקתה שהחזקה שלא לראות מצדדין. אבל שלא בשעת נוסתה דאין דרבה לראות לא ממקור ולא מצדדין שוב מוקמינן לה בחזקת טהרה.

אבל זו שהחזקה לראות מ"ת בשעה שלא הי' לה נוסת אף שעכשיו רואה ג"כ מ"מ) מוקמינן לה אחזקתה. שלא יצתה מחזקתה עד עתה לראות ממקום שלא הייתה רגילה לראות.

(ואף דעכשין רואה ממקום שאין רגילה לראות מ"מ עד עכשין מוקמי' לה אחזקתה וממקור ראיה) וכיון דעד עכשין ראיה ממקור מהכ"ת להחזיק ריעותא בצדדין. באופן שלפענ"ד אם בשעה שקבעה הנוסת להיות רואה מ"ת לא הי' לה נוסת קבוע מיגריע גריע ואף להמרדכי אסורה.

וכבר פתבנו שלדעת התה"ד בכה"ג חשיב אין לה נוסת בדאיפא ריעותא. ואף שדחינו ראיתו מ"מ מידי ספיקא לא נפקא: יב) מיהו אם הי' לה פעם אחת נוסת קבוע ושוב הקדימה איזה ימים ונמשך ראיתה עד יום נוסתה שהי' לה בתחילה לא נעקר נוסתה וכמבואר בס' בעה"נ להראב"ד ז"ל.

ונה פונת רמ"א בדין אשה שרגילה להקדים ראיתה איזה ימים כמו שביאר התו"ד ועדיין חשיב יש לה נוסת. וכ"ז צריך חקירה מהשואל וגם אם הי' ראיתה שלשתן בלילה או שלשתן ביום כמבואר בס' קפ"ט.

ואל"כ אין פאן נוסת כלל. ואם לא הי' בתחילה נוסת קבוע וכנ"ל ואף עכשין אין לה אז בכל פרטיו לדעת תה"ד חשיב אין לה נוסת באנחנו העלינו דין זה בצ"ע ואין להקל נגד דעת התה"ד.

ואם עכשין יש לה נוסת קבוע יש לצדד לדעת המרדכי וצ"ע: יג) צד ההיתר הב' של האשה הזאת משום שבפעם ראשון לא בדיקה עצמה לפני תשמיש. ולפע"ד אין להקל כיון שברמב"ן פרק אלמנה נזונת מפני דאין להקל שלא תחשב רמ"ת.

ובדברי הראב"ד בשער הספירה אין הכרע דמ"ש שתשמיש ראשון אינו מן המנין משום שלא בדיקה י"ל דאבדיקה שלאחר תשמיש קאי. א"כ איך ניקל נגד הרמב"ן דמבואר בדבריו דאם לא תבדוק תחשב רמ"ת.

וגם כן הוא מצד הסברא דמ"ש מכל קביעות נוסת דאפי' לא בדיקה קודם קבעה נוסת. ואף שהוא דבר פשוט הנה נמי מפני פן בפ"ק דנדה בהא דזקנה שעברו עלי' שלש של עונות בכוננה ראיתה קבעה נוסת ודי' שעתה.

וע"כ פשלא בדיקה קודם. דאי בדיקה תחילה ומצאה טהורה פשיטא דדי' שעתה וע"כ פשלא בדיקה.

ואפי"ה קבעה נוסת וה"ה בנוסת התשמיש דמ"ש: יד) צד ההיתר הג' הנה ידידי פתב שבפעם הראשון לא היתה בודקת כלל לא לפני תשמיש ויש חסרון בדבריו ולא לאחר תשמיש. ובאמת אם לא היתה בודקת לאחר"ת וגם הוא לא מצא על עד שלו הי' הדבר פשוט להתיר.

ובשלהי המכתב אנכי תלמידו הכותב אחר החקירה מהשואל הנגד לי שגם בתשמיש הראשון היתה האשה בודקת עצמה אף לא סמוך לתשמיש ונוסף לזה שאין ברור שנמצא על עד שלו רק זאת בבירור שנמצא על הסדין ועל הכתונת שלה: טו) והנה בזה הי' נראה להתיר כי מה שנמצא על הכתונת שלה פשוט שאינו מזיק כי זה בודאי לא הי' סמוך לתשמיש וגם מטעם שיתבאר.

ועל עד ש'לו פ'ינו ד'ספק הוא הו"ל ס' ד'רבנו ד'נוסות ד'רבנו. רק עומד ל'גדי ה'א ד'מבואר
ב'פוסקים ד'אם מ'צאה ב'תוך ש'יעור ש'ח'יבין ע'ליו א'שם ת'לוי ח'שובה רמ"ת.
ה'רי ד'מח'רין ב'ספק. או'לם ב'אמת צ'ריף ל'הבין ט'עמ'א ד'מלת'א.

ועוק"ל ד'לכ'אז'ה נ'ראה ד'ראי'ת ש'לש'תן צ'ריכ'ין ל'היות ס'מוף ל'תש'מיש וא"כ כ'ש'ש'לש'תן
הי' ב'תוך ש'יעור ס'פק הו"ל ג' ס'פיק'ות ל'הק'ל וק"ל: טז) ע"כ נ'ראה ד'הנה ה'רמב"ן בה'
ג'דה ש'לו ו'הוב'א בב"י (סי' קפ"ט) ז"ל ה'נוס'ות ה'ל'לו ש'הן ק'ובע'ין ק'ובע'ין ל'אכ'ילה
ו'לקפ'יצ'ות א'ין ק'ובע'ין א'לא ש'ע'תן פ'יצ'ד ה'יתה ר'גילה ב'הן ל'אחר קפ'יצ'ה מ'יד או ק'רוב
ש'עה או ש'תים מ'שע'בר או'תו ז'מן ב'ודק'ת ומ'ש'מ'שת א'ת ב'יתה ו'למ'דנו מ'דב'רי רמב"ן א'לו
ד'נוס'ת ד'מע'שה ה'או'סר אפ'י ל'א ר'את'ה ב'שע'ת ה'נוס'ת א'לא א'ח"כ ה'וי נ'סת.

וכן משמע מהא ד'מבואר ב'פוסקים ד'ראת'ה ב'ליל ט'בילה ח'שיב ו'וסת א'ף ש'הוא ל'אחר
ט'בילה. או'לם ל'דעת ה'רב מ'לאדי א'ין ראי' ע"ש].

וא"כ ק'שה אפ'י ר'את'ה א'חר תש'מיש י'א'סר ד'הא מ'בואר בש"ע סי' קפ"ט סכ"ד ד'אם
ר'גילה ל'ראו'ת ג'ם א'חר ה'נוס'ת [ש'ל מ'קרה ה'גוף] ח'וש'שת ג'ם מ'תח'ילת ה'נוס'ת מ'שום ע'ונה
ס'מוף ל'נוס'ת'ה. וכ"ש כ'ש'ראת'ה רק א'חר ה'תש'מיש ד'ח'שיב ע'ונה ש'ל י'מים ד'ח'וש'שת
מ'תח'ילת ה'ע'ונה: יז) ו'נראה ד'הנה ה'ר"ן בה' ג'דה פ'י ה'א ד'אם י'ש ל'ה נ'וס'ת ת'ולה ב'ונוס'ת'ה
ד'אם ש'מ'שה ס'מוף ל'נוס'ת'ה ת'ולין ש"מ"ת ב'א ה'דם ק'ודם ל'כו.

וצ"ע דל"ל טעם זה ת"ל פ'ינו ד'הז'היר'ה ה'תוה"ק ל'פ'רו'ש ס'מוף ל'נוס'ת'ה ד'ח'י'ש'י ש'יב'א
ק'ודם. וצ"ל ד'ב'אמת ז'ה ה'טעם ד'מ'ז'נה'ר ל'פ'רו'ש ס'מוף ל'נוס'ת'ה ד'ח'י'ש'י ש'מ'א מ"ת י'ב'א
ק'ודם ה'עת.

וכן ראיתי להרב מ'לאדי שפ'י ב'זה ה'טעם ב'פ'ריש'ה ס'מוף ל'נוס'ת'ה. וע"כ נ'ח'א ד'כ'ש'הו'נוס'ת'
הוא מ"ת א"צ ל'פ'רו'ש ס'מוף ל'נוס'ת'ה א'לא ב'שע'ת ה'נוס'ת.

ד'ב'זה א"ל דמ"ת י'ב'א ק'ודם ד'זה ל'א ש'י'ף א'לא ה'יכ'א ש'פ'ל'א תש'מיש ר'וא'ה ב'שע'ת ה'נוס'ת
א'מ'רי דמ"ת י'ב'א ס'מוף ל'נוס'ת. א'בל ה'יכ'א ש"ע"י תש'מיש ב'א א'ח"כ.

מהכ"ת ש"ע"י תש'מיש ה'א'חר י'ב'א ק'ודם ו'זה ב'רו'ר: יח) ה'ע'ולה מ'זה ד'הא דקי"ל ד'אם
ר'את'ה ל'אחר ש'יעור כ'די ש'ת'רד א'ינ'ה נ'א'ס'רת. ל'או מ'שום ד'לא ח'י'ש'י ל'ה רמ"ת א'לא
מ'שום ד'בתש'מיש ה'א'חר ג"כ ל'א ת'רא'ה רק ל'אחר תש'מיש.

ו'הנה ב'ש"ף סי' קפ"ד סק"ז ד'אם א'ין ל'ה ש'עה י'דוע'ה ל'רא'י' כ'ל ה'ע'ונה ח'שיב ו'נוס'ת'ה מ'מש.
וע"כ צ'ריף ל'פ'רו'ש ע'ונה ק'ודם ל'ה מ'שום ס'מוף ל'נוס'ת'ה ע"ש.

ו'ד'ב'רי ב'רו'רים ד'כ'י'ון ש'ר'גילה ל'ראו'ת ב'או'ת'ה ע'ונה כ'ל ה'ע'ונה ו'נוס'ת'ה. רק כ'ש'יש ל'ה ש'עה
י'דוע'ה א"כ י'ש ו'וס'ת ל'הי'כ'ף ש'ל'א ת'רא'ה ע'ד או'תו ש'עה.

וכ'שע'ב'רה או'תו ש'עה א'סור כ'ל ה'ע'ונה. ש'ה'רי ל'א ה'י' ל'ה ח'זק'ה ש'ל'א ת'רא'ה א'ח"כ.
רק מ'שום ש'ראת'ה ב'שע'ה ש'ק'ודם ל'ה. א'בל כ'שע'בר ה'שע'ה ע'וד א'ס'רי' ל'ה מ'שום ו'נוס'ת
ה'יום.

וקודם השעה אסורה כנ"ל דשמא מ"ת יבא קונדם וע"כ פשאין לה שעה ידועה הוי פל העונה ונסתה. וא"כ פשפעים רואה בשעת תשמיש ופעמים אח"כ.

א"כ הוי ונסתה משעת תשמיש פדברי הש"ה הנ"ל. ואסורה לו פדין פל רמ"ת.

וע"כ פשראתה שלשה פעמים בשיעור ספק הוי ג' ספיקות להחמיר. פיון דפעם אחת שראתה בשעת תשמיש סגי לאוסרה.

ועוד פיון שביארנו דהא דאין אסורה משום נוסת ממש בכל העונה הוא משום דהנחוק שלא תראה באותו שעה. א"כ צריף להיות בבירור שלא תראה עד אותו שעה ולא שייף בזה ס' דרבנן שהרי האיסור ודאי הוא ונסת העונה והמתיר ספק שמא לא ראתה עד אחר תשמיש וכל זה ברור בס"ד: יט) וכל זה התניח פשברור שעכ"פ א"ח בתוף אותה עונה ראתה.

אבל בנ"ד שזולת שספק אם נמצא על עד שלו לא נודע לנו אם ראתה א"ת דמה שנמצא על הסדין והפתונת. ברור שלא הי' עד הבוקר שהוא עונה אחרת.

ואפי' נראה בליקה הא רואה מ"ת משום נוסת נגעו בה וקי"ל בסוף סימן ק"צ דאין בפתיים משום נוסת וא"כ הוי סד"ר ולקולא: כ) אח"ז ראיתי בחו"ד שעמד בזה בהא דנמצא תוף שיעור פדי שתרד אמאי חשיב רמ"ת הא הוי סד"ר.

ותירץ משום דעיקר ספק נולד בדאורייתא לחייבו אשם תלוי. ולדבריו הי' לנו להחמיר לאסור בספק נמצא על עד שלו.

אולם אין בדבריו טעם דאטו האיסור נוסת משום שעבר תחילה על האיסור נדה. ואין זה דומה לשאר סד"ר הבאה ע"י גלגול.

ועוד עיקר דבריו תמוהים דהא שלא בסמוף לונסתה אנוס הוא ואין פאן ספק בשל תורה והעיקר לפענ"ד כמ"ש: כא) עוד ראיתי שעמד בזה פיון שהורגלה לראות אחר תשמיש אסור התשמיש משום עונה הסמוכה לונסת.

ותירץ דבמקום עיגון לא החמירו משום עונה סמוף לונסת ק"ו מהיוצא לדריף. ובאמת גם בדעתו עלה תירץ זה.

אבל דחיתיו דא"כ לדעת הראב"ד בס' בעה"נ שער הונסתות דאף בשעת ונסתה התירו פיוצא לדריף. א"כ למה אסרו רמ"ת.

א"ו לא דמי איסור שעה לאיסור עולם שתהי' עמו באיסור פל ימי'. וא"כ אין ראי' להתיר אף עונה הסמוכה לונסת.

ומחנורתא פדכתיבנא באות י"ז: כב) ובמה שחילקתי בין איסור שעה לאיסור עולם ניחא דברי הב"ח שיישב קו' הב"י דאיף מועיל בדיקת שפופרת הא אין פל אצבעות שוות. ותירץ הב"ח דכשבא מהמקור לא שייף פל האצבעות שוות רק אם בא מהצדדין.

ותמוה מאד דא"כ למה תהי' מותרת לבעל שני ולראשון אסורה. ממנ"פ אי מהצדדין אף לראשון מותר ואי מהמקור אף לשני אסורה.

אף להג"ל ניחא. דבאמת במקום עיגון לא היינו חוששין לנוסות רק משום שהוא איסור עולם כנ"ל וא"כ מתירין בבעל שגוי שלשה ביאות ראשונים פינו דאפשר שלא תראה ולא תתעגן ושוב לא הוי איסור עולם.

דממנ"פ אם לא תראה תהי' מותרת פדין ואם תראה תתגרש. ובהכי ניחא דברי הש"ף בשם ריצב"א ג"כ דכשלא נמצא על המוך מותרת שמה נתרפא.

ולכאורה אינו מוכן וכי משום ספק נתיר אותה. ולהג"ל ניחא דשוב מתירין אותה משום עיגון פינו שבאמת אם תראה אוסרין אותה ולא הוי איסור עולם ע"כ מתירין אותה שמה נתרפא ולא תתעגן מיהו דברי הש"ף ניחא בלא"ה דמותר משום ס"ס שמה מהצדדין ושמה נתרפא [מיהו י"ל דלא הנה ס"ס פינו דאין הספיקות באים יחד וכבר אוסרתה לקספך ראשון].

ובהכי ניחא דאחר שמצאה על ראש המוך שוב אינו מותרת בבדיקה בשלא מצאה כלל פינו דלא הוי רק ספק א' (כג) והנה בנ"ד שעסקה ברפואות והועילו לה יש לצדד ג"כ שמה נתרפא. ואף שלא נמצא ראי' לזה מ"מ סניף יש.

ועוד יש לומר דיועיל מה שעסקה ברפואות. דהנה לפמ"ש כל ההיתר בשלא נמצא על המוך דאמרינן שמה נתרפאה משום דנוסות דרבנן והו"ל ספיקא דרבנן.

אף יש לשדות בי' נרנא דהנה הרמב"ם כתב פיצד בודקין אם נתרפא וכו' עד ואם לא נמצא על המכחול בידוע שמדונק וטהורה ודבריו סותרין שהתחיל בנמרפא. וסיים בדונק צדדין.

ופי' הנוב"י משום דאם הוא ממקור אין לו רפואה כדאמר שמואל כל הממלאה ונופצת אין לו תקנה ברפואה ע"כ בשלא נמצא דם ע"כ מצדדין הוא ונמרפאה. אולם הא דממלא ונופצת אין לו תקנה כתב בחת"ס דנדאי יש לה תקנה ע"י רפואות אחרים רק ע"י ביעותתא אין לה תקנה עיי"ש.

וכ"ש מעצמה. והנה לפי דעת הנוב"י הג"ל י"ל דרואה מ"ת אסור מדאו' אף דנוסות דרבנן.

והיינו דהנה הא נדאי דעגנן קביעות נוסת הוא דאורייתא דהא להרמב"ם כל עניני נדה וזיבה תלוי בנוסת רק דעשוי להשתנות ע"כ אין חוששין מדאו'. וכינון שחכז"ל העידו על ממלאת ונופצת דא"ל תקנה שוב אסור מה"ת.

אף לאחר שעוסקת ברפואות והועילו לה וכבר כתב החת"ס דרפואות אחרים יש לה שפיר הוי דרבנן כשאר נוסות וסד"ר לקולא: (כד) ולענ"ד י"ל דה"ט בראתה בתוך שיעור פדי שתרד אסורה. דכל זמן שלא עסקה ברפואות הוי דאורייתא ע"ל בטעם דאסורה בכדי שתרד.

דהנה קשה אמאי חייב אשם תלוי נוקמא אחזקת היתר שלא ראתה עד אחר תשמייש כמו מקנה ומומין. וצ"ל דרוב פעמים ראתה קודם וכמ"ש התוס' לעגנן שיעור נוסת רק דלא הנה רוב גמור נחשיב כמו חזקת טהרה ע"כ הוי ספק.

והתינוח לענין האשה אם נטמאנה. אבל לענין להחזיקה ברמ"ת דעכשיו טהורה גמורה היא ולא שיהיה אשה בחזקת טהרה עומדת ואל נטמאנה מספק.

ושמא תראה חז"שי כמו שמא ימות שוב אזלי בתר רוב לחשבה ודאי ראתה סוף דבר בכה נחיתנא ובהא סליקנא דהיכא דספק אם ראתה הוי סד"ר וילקולא ועוד דהוי ס"ס ספק מן הצדדין.

מיהו י"ל דה"נ חשוב להוציא מחזקת שאר נשים שאין רמ"ת: דבר לפענ"ד נראה להתיר פנין שאין ברור פה) סוף שנמצא על עד שלו והיא לא ראתה רק שמצאה פתם על הפתונת ועל הסדין וכבר העלו האחרונים דאפי' לאחר תשמיש חשיב רק פתם אף דאיפא למתלי בהרגשת שמש ואין בכתמים משום נוסת.

ואף די"ל דממלאה ונופצת הוא מה"ת. מ"מ פנין שעסקה ברפואות שוב הוי כשאר נוסת פנ"ל באריכות.

ועוד דס"ס שמא נוסת הוא: כו) ואשר שאל על בדיקת אמונת שמואל שהאחרונים הסכימו לדבריו. גם בנ"ד טוב הי' הבדיקה זו ממ"נ אם תמצא ת"ו עוד יש לנו ההיתר הנ"ל דלא הנה רק שני פעמים.

ואם לא תמצא טוב שלא נצטרף לסמוך על סברתינו. אף האמת אגיד כי לדעתי אם תמצא על המוך לא יהי' שום היתר.

לא מבעיא מצד הרפואות שהרי לא הועילו לה. ואף לא משום שלא ראתה בבירור רק שני פעמים.

שהרי מצאה על המוך. ואף דאין מחזיקין מאצבע לאצבע כ"ש ממוך לאצבע.

ועוד דלא בדקה במוך רק פעם אחת ואף למוך עצמה לא איתחזק. מ"מ לפע"ד תאסר לבעל.

והיינו דהנה בש"ס מדמי ונסתות לשור המועד בכמה דברים. והנה בב"ק אמרי' נגח שור חמור גמל נעשה מועד לכל.

ושם בגמ' שור שור שור חמור גמל האי שור בתרא בתר שוורים שדינן לי ולשוורים אייעד לכולהו לא אייעד כו' ומבואר דדוקא בשלא נגח מכל מין בפ"ע ג"פ אין לתלות במין. ואסתחזק לכולהו מינין.

אבל פנין דבתר שוורים שדינן לא תלינן שהיא מועד רק לשוורים. ואין ראי' מגניחות שוורים לשאר מינים וכיון דשאר מינים לא נגח רק שנים לא אייעד.

והנה פנה מצינו ברמ"ת כשראתה בשני בעלים ג' ג' פעמים דאז אתחזקנה לכל העולם דכונתה בשור המועד אם נגח שור ג"פ ונחמור ג"פ וכן גמל ג"פ יהי' מועד לכל. ובשטמ"ק בשם הרא"ה פתב דאם נגח שני שוורים ונחמור או שני חמורים ושור הוי מועד לשוורים ונחמורים.

ודבריו מחנורים מאד פנין שנגח ג' גניחות וא"א לתלות בשור לבד שהרי לא נגח שור ג"פ וכן בחמור. ע"כ מועד לשניהם.

רק בְּמִינִים אֲחֵרִים אֵינוֹ מוּעָד. דְּאֶפְשָׁר רַק לְשׁוֹר וְחִמּוֹר אֵינֶעֱד.

כִּינּוּן דְּרַק שְׁנֵי מִינִים נִגַח אֵין מְחֻזְקִין לְשָׂאָר מִינִים. אַבְל לְאוֹתוֹ שְׁנֵי מִינִים עַכ"פ אֵינֶעֱד. וְכִמוֹ כֵּן בְּנ"ד כִּינּוּן שְׁרָאָתָה לְבַעַל שְׁנֵי פְעָמִים וּבְמוֹד פ"א תַּתְחִזֵּק לְבַעַל וְלְמוֹד: (כז) וּבְתוֹס' נְדָה (ס"ו) תִּימָה דְלִמְאֵי דְלֹא יָדַע דְּאֵין כָּל הַפּוֹחוֹת שְׁוֹת יִקְשָׁה יְבֻדֵּק בְּבִיאָה שְׁנֵי שָׁל בְּעַל שְׁנֵי.

וְלְכַאוּרָה י"ל דְּמִקְשָׁה ס"ד דְּלֹא גָרַע מַה שְׁרָאָתָה מִכָּל בְּעַל ג"פ מְאִילוֹ רָאָתָה רַק פ"א מִכָּל בְּעַל דְּאָז הִי אֲסוּרָה לְשְׁלִישֵׁי בְּפ"א כְּמוֹ נִגַח שׁוֹר חִמּוֹר גְּמַל. וּמְשַׁנֵּי אֵין כָּל הַפּוֹחוֹת שְׁוֹת וְלֹא מְהַנֵּי פּוֹחוֹת דְּרֵאשׁוֹן דְּאֶתְחִזֵּק לְשְׁנֵי דְלֹא אֶתְחִזֵּק כְּנ"ל.

אַבְל בְּשְׁנֵי פְשׁוּט לְמִקְשׁוֹן דְּמִוְתָרַת. אִף לְדַעַת הָרֵא"ה הַנ"ל יְבֵא קוֹשְׁיַת הַתוֹס' עַל נִכּוּן. דְּלְשְׁנֵי נְמִי אֵלוֹ הִיוּ רוֹאָה לְרֵאשׁוֹן שְׁנֵי פְעָמִים וְלְשְׁנֵי פ"א הִי אֲסוּרָה לְשְׁנֵיהֶם כְּדַבְּרֵי הָרֵא"ה הַנ"ל. וְהִיא אִם רָאָתָה ג"פ דְּלֹא גָרַע לְדַעַת הַמִּקְשׁוֹן הַנ"ל.

וּבְחו"ד פְּתַב בְּדַבְּרֵי הַתוֹס' דְּבָרִים לֹא שְׁרִירִין וְלֹא קִיָּמִין (כח) הָעוֹלָה מְנָה דְּהַתוֹס' סוֹבְרִים כְּדַעַת הָרֵא"ה. וְע"כ אִף לְדַעַת הַתְּרַצֵּן דְּלֹא מְהַנֵּי חֻזְקַת רֵאשׁוֹן לְשְׁנֵי הִינּוּ דוֹקָא בְּדִאֶתְחִזֵּק לְרֵאשׁוֹן אַבְל הִיכָא כְּשֶׁתְּבַדֵּק בְּמוֹד וְלֹא יִחְזִיק לֹא לְבַעַל וְלֹא לְמוֹד שְׁפִיר יוֹעִיל כְּנ"ל וְתִיָּאָסֵר לְבַעַל.

לְכֵן דַּעַתִּי לְסַמְנָה שְׁתַּבְּעַל עוֹד פַּעַם אַחַת וּבְתַנַּאי שְׁיִסְכְּמִימוּ עִמִּי שְׁנֵי גְדוֹלִים הַמְּפֹרְסָמִים בְּהוֹרָאָה מְטִינָא שְׁיָבֵא מְפִשְׁיָרָא בְּהַדְּיָהּ אִכּוֹן הָאִשָּׁה תְּזַהַר לְעַצְמָהּ עַד שְׁיִוְחִזֵּק אֶצְלָהּ עַכ"פ שְׁנִיתְרַפָּא כִּי לֹאֲחַר שְׁתַּבְּעַל וּח"ו תִּרְאָה לֹא יְהִי לָהּ תַּקְנָה] וְבָאֵם לֹא דַבְּרֵי בְּטַלִּין.

וְלַעֲנֵן לְהֶאֱמִין לְרוֹפְאִים הוּא עֲנֵן אַרְוָה וְעֲמוֹק וְאֵין לִי פְנָאִי לְעֵינֵן בְּיָמִים הָאֵלוֹ יְמֵי חֻשְׁבוֹן עִם קוֹנְהוֹ יִמְחֹל יְדִידֵי לְהוֹדִיעֵנִי מַה נְהִיֵּית בְּאִשָּׁה הַזֹּאת: דַּבְּרֵי יְדִידוֹ הַדּוֹש"ת הַק' אַבְרָהָם.

סִימָן רַל ב"ה ה' וַיִּקְרָא כ' נִיסָן תַּרְח"ם סְאֲכָטְשָׁאֵב. שְׁלוֹם לְאַהוּבֵי נִכְדֵי הַמְּוֹפְלָג הַשְּׁנוֹן מו"ה מְנַחֵם מְעַנְדִּיל נ"י: (א) בְּעֵנִין אִשָּׁה שְׁבַדְקָה בְּשַׁעַת וְנוֹסְתָה וְנִאָבֵד הָעַד דְּנִסְתַּפֵּק הַחוּ"ד דְּכָל הַהִיתָר מְשׁוּם שְׁלֵא הַרְגִישָׁה וּבְזוֹ אֵין רֵאִי מְדָלָא הַרְגִישָׁה דְּאִימּוֹר הַרְגִישָׁת עַד הוּא וְכַתְּבֵי הַפ"ת דְּפְשׁוּט אִפִּי בְּדָקָה וּמְצָאָה אַח"כ טְהוֹרָה בְּאַמַּת הַדְּבָר פְּשׁוּט וּבְרוּר לְהִיפּוֹף שְׁהַרִי הָרוֹאָה דָּם מִחַמַּת מְכָה שְׁפַמְקוֹר אִפִּי בְּשַׁעַת וְנוֹסְתָה טְהוֹרָה.

וּבְזוֹ אֵין רֵאִי מְדָלָא אַרְגִּישָׁה. דְּהָא אִימּוֹר הַרְגִישָׁת דָּם מְכָה הוּא וְכ"ש לַמ"ש הַרְשָׁב"א דְּאִפִּי אֵינָה מְרַגְשָׁת שְׁדָם זֶה מִן הַמְּכָה.

דְּאֵין רֵאִי כְּלוּם מְדָלָא אַגְשָׁה. שְׁהַרִי מְרַגְשָׁת וְאֵינָה יוֹדַעַת אִם הוּא דָּם נְדָה אוֹ דָּם מְכָה: (ב) א"ו צ"ל לְפִי צַד סְפִיקוֹ שְׁלַח"ד דְּהִיכָא דְּאֵין רֵאִי מְדָלָא אַרְגִּישָׁה אֲסוּרָה.

דְּהֵתֵם שְׁבַדְקָה אַח"כ וּמְצָאָה טְהוֹרָה. וְהִינּוּ לַפְמ"ש בְּרֵא"ה בְּס' בְּדַה"ב קַס"ה: דְּהַבְּדִיקָה שֶׁאֵח"כ הוּא.

כְּגוֹן אִשָּׁה שְׁדַרְכָּה לְרֵאוֹת ג' אוֹ ד' יָמִים בְּיַחַד. וְאִם בְּדָקָה וּמְצָאָה טְהוֹרָה תְּלִינּוּ שְׁבַנְדָאֵי לֹא רָאָתָה עוֹד בְּשַׁעַת וְנוֹסְתָה.

שא"כ הי' לה לראות גם עכשיו כמנהגה. ואם בדיקה ומצאה טהורה תלינו שבוודאי לא ראתה בתוך ימי הנוסות.

ולדם נדה יש נוסת איזה ימים. משא"כ דם מפה אין דרפה למשנה איזה ימים.

וע"כ הבדיקה שבתוך ימי הנוסות מוכחת שאין הדם דם נדה. ובה מושב קושיות המה"ב שם על הרא"ה מהרואה דם מחמת מפה: ג והחוו"ד לא נסתפק רק אם להתייר בלא בדיקה.

אבל אם בדיקה בתוך ימי הנוסות הדבר פשוט וברור דטהורה ולית דין צריף בושש: הק' אברהם סימן רלא ב"ה יום ד' ונרא זמר"ת לפ"ק. שפעת שלום ובכרה לכבוד גיסי הרה"ג חריף ובקי מושלם במעלות איש חמודות מו"ה יצחק הפהן נ"י א) יקרת מכתבה הגיעני שבוע העברה ובהעברה בעלמא ראיתי דבריך מתוקים וערבים.

ומאז ועד עתה הי' לי טרדות שונות. והיום עיניתי בדבריך וראיתי ההתירים שלך.

אות א' ואות ה' פטעם אחד הם והמה דברים מסתברים. היתר ב' מוקוד ומפולפל.

היתר ג' יתבאר לפנינו. היתר ו' כתבת בטעם ר' יוסי באשה עושה צרכי לטהר לגמרי.

דהמ"ר בעד שאינו בדוק אף אי הנה ידעינו דעיילי למקור שמא ממכה שבכוליות בא. ובעומדת ומזנקת דספק אם עיילי למקור ספק כתמים להקל.

ואפתי קשה מה הקשה הש"ס לר' מאיר אימא דר"מ מטמא שם משום פתם לבד דשמא לא עיילי כלל למקור. ולעולם בעד שאינו בדוק טמא משום נדה.

אולי הי' לה איזה פוננה ושכחה לכתוב: ב) והנה בענין הדור מ"ר למקור ואייתי דם. יש לפרש בג' אופנים.

הא' דמ"ר יצאו פדרפם מנקב שלמטה סמוך ליציאה והדם מנקב המקור. ומחמת שהדור מ"ר למקור התעורר דם שבמקור לצאת.

ומ"מ זה יצא פדרפו וזה פדרפו. ולשון הדור מ"ר למקור ואייתי קשה לפי זה.

הב' שהדור מ"ר למקור. ושוב יצאו המ"ר עם הדם יחד מנקב המקור.

וכן ראיתי להרב ז"ל מלאדי בש"ע שלו. הפי' הג' הוא בתשו' מהר"ת או"ז סי' ת' דכשעוצרת עצמה ומתמלא מקום ויוצאים משם דרך סדק או נקב בפנים קודם שיצאו.

וחזרו בפנים למקום מ"ר. ושוב יצאו עם הדם בנקב מ"ר ומסיים וכדי שלא יועיל אם תסתום הנקב בשעת הטלת מ"ר.

וכוננתו לבדיקת מהרי"ל. או שמכניס שפופרת עם מוך בשעת הטלת מ"ר.

דמה ראי' שהמוך נקי. הלא אנו אומרים שבאמת לא יצא דרך נקב המקור רק דרך נקב מ"ר ואעפ"כ טמא משום שדם המקור יצא למקום מ"ר: והנה לפי הראשון ודאי בנ"ד אין בית מיוחד דאיך יתכן שדם יצא לבדו ומ"ר לבדו ובתערוכתו סמוך ליציאה יהי לאחדים ממש עד שלא יהי ניפר מים לבד ודם לבד.

אף לב' פירושים אחרונים שנתערבו בפנים או במקור או במקום מ"ר בפנים יש לחוש. והנה בתוס' נדה (כ"ב).

(בסוף העמוד עיי"ש שותכן דבריהם דש"ז מעורב בצחצוחי זיבה בעין ומסבא מטמא משום זיבה. אבל במעורב מסבא אינו מטמא משום זיבה ומשום קרא סותר יום אחד.

ונה למה דהנה ס"ל רואה קרי נוגע הני אף למה דקי"ל רואר הני. משום ראי' הוא דסותר.

ואפי' אשה הפולטת ש"ז היא סותרת וא"כ אין לנו קרא דזיבה מעורבת יסתור אפי' יום אחד והדרינו לסבא הפשוטה דאינו סותר כלל. וה"ה אשה זו שבאנו לחוש לה שפא נתערב הדם עם המ"ר בפנים עד שאינו נזכר זה לעצמו וזה לעצמו ויצא מעורב.

הרי דם פנה אינו מטמא כלל. ודוקא שנמצא דם עם המ"ר.

ודומה לצחצוחי זיבה בעין הוא דמטמא ר"מ: ידידו גיסקו אדו"ש הק' אברהם. סימן רלב ב"ה לכבוד הרב החרוף ובקי מו"ה ישראל יעקב נ"י האבד"ק פיינטשנע.

א בדבר האשה שרואה דם במ"ר לפעמים. והיא מרגשת פאב כל היום אף שלא בשעת הטלת מ"ר.

ולפעמים רואה דם בתוף מ"ר ואינה מרגשת פאב. ולפעמים מרגשת פאב ואינה רואה דם בתוף המ"ר.

ועל העד שמקנחת בו אחר הוצאת המ"ר אינה מוצאת. זה תנורף השאלה: ב' הנה על הפאב אין לסמוך כלל להתיר.

כיון שמרגשת הפאב גם שלא בעת יציאת המ"ר אימא שהפאב במקור וגורם לדם שיקבא. ואינו מועיל רק אם הפאב רק בשעת הטלת מ"ר ויושבת.

דבשעה שמזנקת הרי בשעה זו לא הדר מ"ר למקור. ומדמרגשת בשעת הטלת מ"ר מוכח דפאב מחמת מפה שבמקום מ"ר.

וכ"כ הרב בש"ע בבבאורו: ג) ורו"מ פתב דבדיקת מהרי"ל קשה לעשות לה מחמת שאינה רואה תמיד ומי יודע לכונן בעת שהיא רואה. אף רוצה לצדד היתר לשיטת ר"ת דאף למה דקי"ל כר' יוסי מ"מ מטמא משום פתם.

ואם תשתין ע"ג קרקע שאינו מקבל טומאה ואין בו משום פתם הרי היא טהורה. והביא כמה אחרונים שכתבו כן.

ושוב הביא דברי הרב שכתב גבי עד שאינו בדוק דנדאי אפי' העד אינו מקבל טומאה פגון שהוא מצמר גפן או פחות מג' על ג' טמא. אף הביא דברי הס"ט דאפי' נמצא הפתם סמוך לתשמיש או להוצאת מ"ר ע"ג דבר שאינו מקבל טומאה טהור: ד) ולדידי הדבר ברור דאין חילוק בזה אם ע"ג דבר המקבל טומאה או לא.

דכל הטעם מבואר בחי' הר"ן משום דבלא הרגשה אין טומאה באשה רק שלא יבא לטהר הבגד. שמקור מקומו טמא] והדם מטמא הבגד אף שלא יצא בהרגשה.

וכ"כ הנוב"י בבבאור יותר דכתב שהיא ספק מעלמא וכיון דכלא הרגשה דרבנן הו"ל ספק דרבנן. אף הכגד דאפי' לא יצא בהרגשה טמא הו"ל ספק דאורייתא.

וא"כ בנמצא תוף מ"ר דאם איתא דמגופה ודאי תולין שטענה בהרגשת מ"רמ"ר. כמו דם הנמצא בפרוודור חייבין עליו פרת ותולין שטענה בהרגשת עד אי אפשר לתושבו ספק דרבנן: ה) והס"ט שפיר קאמר במ"ש דאפי' מצאה סמוך לתשמיש פתמים דרבנן דחיישינן שמה מעלמא בא וקרינא בי דם ולא פתם.

וכיון שהוא דרבנן יכולים חכמים להקל בדבר שאינו מקבל טומאה. ואף דבנמצא סמוך לתשמיש נידעית שלא הי' הכתם תחילה אזיל טעם הנ"ל.

הלא אפי' כמה שמקבל רק טומאת נגעים מקבל פתמים. וע"כ דלא פלוג רבנן.

וה"ה להיפך בדבר שאינו מק"ט אמרי' לא פלוג לקולא. וע' בתוס' עירובין (ס"ה) דיותר אמרי' לא פלוג לקולא מלקומרא.

אף במצאה דם במ"ר או בעד שאינו בדוק דבזה לעולם לא שייך טעם הנ"ל דספיקא דרבנן אין חילוק כלל: ו אף יש מקום לחלק גם בדם שבמ"ר בין מקבל טומאה או אינו מק"ט. ונקדים דברי רמ"א שכתב לבדוק ג' פעמים ואח"כ תהי' טהורה בלא בדיקה.

והנוב"י תמה דכיון שמצאה פעם אחת בפעם שהכניסה המוך בפנים ונתברר שדם זה אינו מקור ודם מפה היא שבמקום מ"ר שוב לעולם תולה בי' ול"ל ג' פעמים והבדיקה טובה מאד ע"ש: ז) והנה בימיו לא נתגלה תשו' ר"ח א"ז ע"ש סי' ח' שהוא מפרש הדר מ"ר למקור ואייתי דם שפשתתמלא לשלחופית של מ"ר ודחיק לה עלמא והלכו המ"ר דרוך נקב שבפנים למקור חזרו המ"ר עם דם שבמקור דרוך הנקב ההיא לשלחופית ויצא אח"כ הדם שבמקור עם המ"ר ע"ש.

ולדבריו אין בדיקה זו פלום דאה"נ שלא יצא דם למעלה בנקב פי המקור וע"כ המוך נקי רק למטה יצאו בנקב המ"ר והאשה טמאה פי דם המקור היא. ותשובה זו היא ג"כ בתשו' מהר"י מברונא סי' מ"ז בשם הרב מהר"ח א"ז ע"ש: ח) ונראה שהפוסקים שכתבו להך בדיקה ולא חששו להא דמהר"ח א"ז משום דס"ל דאם איתא דיצא דרוך נקב המ"ר היתה טהורה האשה דאין דרוך ראי' בכך.

וכמו הרואה דם בשפופרת. וכן הרואה דם בחתיכה אפי' פלי פלויי דטהורה מטעם זה. וע"כ חיישינן שמה לא חזרו המ"ר למקומם רק יצאו עם דם דרוך פי המקור. וא"כ הי"ל למוך להיות מלונכלף עם דם ומ"ר ועי' בבבאור הש"ע להרב.

וע"כ ניחא דלא מהני בדיקה פעם א' לטהרה לעולם. די"ל לעולם דם המקור הוא אלא שחזרו המ"ר למקומם עם דם מקור ויצאו דרוך נקב שבמ"ר.

ונהי שבפעם הזאת טהורה דאין דרוך ראי' בכך. מ"מ שמה פעם אחרת יצאו המ"ר שהלכו למקור עם דם מקור דרוך פי המקור.

וע"כ בעינן שתתחזק ג' פעמים שהמ"ר שחזרו למקור חזרו למקומם ואינם יוצאים רק דרוך מ"ר: ט) אף קשה ע"ז דא"כ הוי ס"ס. שמה דם מפה שבמקום מ"ר.

ואת"ל דם מקור שפא יצאו דרף נקב המ"ר ואין דרף ראי' בכף. ובס"ס אפי' ר' מאיר מטתה באיש ואשה שהטילו מים.

אף הדבר נכון שאם נדון על הפלי שפמאצא בו דם לא יהי' אלא ספק א' שפא דם מפה. דאת"ל דם מקור.

מקור מקומו טמא ומטמא הפלי אפי' יצא דרף הנקב המ"ר וכיון שלעגנו טומאת הפלי מחליטין שדם המקור היא. שוב ליכא אלא חד ספק ומטמאין גם האשה.

ודומה ממש לכתם דמשום שעל הפגד הוי ספק דאורייתא ומחליטין שפמגופה שוב תשיב לגבי האשה ודאי דרבנן כמו שביאר הנוב"י. ה"נ כיון שעל הפגד הוי חד ספק ומחליטין שדם המקור היא.

שוב גם לגבי האשה ליכא רק ספק אחד שפא יצאו בנקב המ"ר.

ובדבר שאינו מק"ט תהי' טהורה מס"ס כמו שבכתם היא טהורה מספיקא דרבנן: י) ולפימ"ש ניקח לנישב דברי הר"ן בחי' ובתשו' דטעמא דר"מ דעומדת טמאה דאזיל לטעמין דחוששין למיעוטא.

והוא תמוה דהא בפרק פל' היד דר"מ מטמא נדה. ואיך אפשר דמשום מיעוט נטמאנה ודאי.

וכבר נתעורר בזה הס"ט ולא תירץ פלום והוא פליאה נשגבה. אף לפימ"ש י"ל דלעולם מה שחוששין הדור מ"ר למקומו לאו מיעוט הוא.

דרוב דמים מן המקור. רק משום דאפי' דם המקור בהצטרף הספק שפא חזרו המ"ר למקומם עם הספק שפא מפה במקום מ"ר הו"ל דם המקור שיצא דרף פי המקור מיעוטא: יא) והנה בהא דבחתיקה טהור משום דאין דרף ראי' בכף.

פליגי תנאי בפרק המפלת. וסומכוס משום ר"מ מטמא.

ואמרי' שם בגמ' דסברי דרפה של אשה לראות דם בחתיקה רק בשפופרת טהור. והיינו דוקא בשפופרת שע"י מעשה ולעולם לא תראה מעצמה כף.

אבל בחתיקה שמעצמה רואה כף אף שנדאי רוב נשים אינן רואות כף ואי אפשר להכחיש המוחש. מ"מ תשיב לי' דרף ראי'.

וא"כ בנ"ד נמי אף שדם המקור יוצא בנקב המ"ר כיון שמעצמה רואה כף הו"ל דרף ראי'. ע"כ ר"מ מטמא משום נדה: יב' ובזה יתיישב דברי הר"ן הנ"ל דר"מ לטעמין דחוששין למיעוטא ע"כ תשיב לי' דרף ראי' הרואה בחתיקה ובנקב המ"ר כיון שרואה מעצמה כף אף שרוב נשים אין רואות כף מיעוט רואות כף ותשיב לי' דרף ראי' משום מיעוט.

(וכה"ג בב"ב (צ"ב) במוכר עבד ונמצא גנב למ"ד הולכין במזון אחר הרוב המקח קנים כיון דרובא הכי איתנהו תשיב לדעת פן קנאו. ולמ"ד במזון חוששין למיעוט כיון דמיעוט אינם גנבים תשיב לא ידע הלוקח שהוא גנב ע"ש.

הרי דאף שעתה אין שום ספק. תלוי בחוששין למיעוטא.

ה"נ אף אם באמת חזרו ויצאו דרך המ"ר וכן הרוצה בתתיכה משום מיעוט חשיב ראי' לר"מ] וע"כ ר"מ דחנייש למיעוטא מטמא נדה אבל לר"י דלא חנייש למיעוטא וכיון דרוב נשים אינן רואות במ"ר אין דרך ראי' דרך נקב המ"ר וראי' דרך נקב המקור מיעוטא וטהורה לגמרי: יג) ובס"ט הקשה עוד על הר"ן דהא ר' שמעון ג"כ מטמא ולא שמענו דר"ש חושש למיעוטא עכ"ד.

והנה ביבמות (דף ס"ז) לחד תירוץ בגמ' ר"ש חנייש למיעוטא. ולפי"ז י"ל דר"ש בפרק המפלת דהמפלת חתיכה ובחתיכה דם אגור טמאה ג"כ ס"ל חוששין למיעוטא.

ובזה יתיישב עוד מה דקשה על הר"ן בתשו' דר' יוסי מטהר בכל ענין דלא חנייש למיעוטא. והא ביבמות (ס"ז) ר' יוסי חנייש למיעוטא ע"ש.

מיהו בחי' ר"ן נדה (מ"ד.) דר' יוסי לא חנייש למיעוטא ע"ש.

ועוד קשה בעיקר דבריו טעמא דר"מ דחנייש למיעוטא. הא בריש פרק האשה בתרא היכא דאיכא חזקה ורובא לא חנייש ר"מ למיעוטא.

והכא אשה בחזקת טהורה עומדת ודוחק לומר משום דמגופה חזינא לא אמרינן אוקמא אחזקה דהאי סברא הוא רק לחומר תרומה וקדשים: יד) ולפימ"ש יש ליישב דהנה בתוס' יבמות שם הקשו לר"י דס"ל בב"ב דאפי' במקום הולכין אחר רוב.

וכתבו ויש לחלק. פוננתם דלפעמים מחמירין באיסור טפי.

וכמ"ש התוס' (ב"מ כ') ד"ה איסורא ע"ש שהוכיחו ממשאל"ס. ובתוס' יבמות במת תוך שלשים דחוששין למיעוט נפלים פתבו ג"כ כמו משאל"ס.

וכן חוששין לעגל בתוך ח' ימים למיעוט נפלים. דבאיסור תורה החמירו חכמים.

והשתא ניחא הפל. דלר"מ דחנייש למיעוטא מה"ת [לשיטת הר"ן (חולין י"ב) בד"ה פסח וקדשים מא"ל עיש"ה ובתוס' שם] ע"כ מטמא דם היוצא דרך נקב המ"ר משום מיעוטא וכיון שדם המקור אפי' יצא דרך נקב המ"ר טמא ורוב דמים מן המקור טמאה נדה.

אבל לר' יוסי דלא חנייש אלא מדרבנן ומה"ת לא חנייש למיעוטא וכיון דמדאורייתא טהור בודאי דם היוצא דרך נקב המ"ר למה יחמירו בזה. ושוב הני דם היוצא דרך פי המקור מיעוטא.

וכיון דאיכא חזקת טהרה ג"כ הא לא חניישי למיעוטא לכ"ע: טו ומ"מ אף שדברינו נכונים מאד להסיר כל הקושיות משיטת הר"ן קשה להעמיס זאת בכוננת הר"ן שישתנום דבריו כ"כ. וגם לשונו בתשו' אינו מורה כן.

ופשטן של דברים מה שהר"ן אמר דר"מ חנייש למיעוטא אף דבפרק פל הניד מסיק דר"מ משום נדה אמר מ"מ לפי דברי ר' יוחנן דתניא פנותי' דבאיש ואשה מודה ר"מ דטהור משום דהוי תרי ספיקא.

א"א שבאשה לבד מטמא משום נדה טומאה נדאית. דא"כ שוב לא הוי רק חד ספיקא לאיש.

ועוד תיזמה גדול לומר דבאשה לבד יהי טמא ונדאי ובשביל עוד מיעוט דמן האישה דלא נשכיח פלל ידלג מן טומאה ונדאית לטהורה גמורה. ע"כ לר' יוחנן דתניא פנותי' ר"מ רק משום פתם מטמא משום דחייש למיעוטא.

וע"כ כשנולד עוד ספק דמן האישה הו"ל ספק פתמים לקולא. ואף דמן האישה מיעוט.

הלא כל טומאה שמתמא ר"מ משום דחושש למיעוט מטעם זה עצמו באיש ואשה הוי תרי ספיקא. ור"ז דאמר ר"מ משום נדה מטמא.

ע"כ ס"ל כר"ל דר"מ אף באיש ואשה מטמא ולדין לא קי"ל ה"כ: טז) והנה לפי מה שהבאתי ראי' דלמה דקי"ל כר' יוחנן ר"מ לא מטמא רק משום פתם מוכח דר' יוסי מטהר לגמרי. דלא כפר"ח שהביאו התוס' (דף י"ד:) דלאו לגמרי מטהר.

והר"ן בתשו' על מ"ש שאמרו בשם ר"ח דלא מטהר ר' יוסי אלא לטהרות אבל לא לבעלה. פתב הר"ן שאלה דברי גביאות ואין להם על מה שייסמוכו.

וכתב הב"י דמשמע פן מדמסיק פ' כל היד דר"מ מטמא משום נדה. דיינו אם ר' יוסי מטהר משום נדה אבל מודה דמתמא משום פתם.

[דברים אלו אינם מובנים. דא"כ אף לטהרות תהי' טמאה משום פתם.

וכן דברי ש"ף שכתב טעם ר"ח דלבעלה הוי כמו לכתחילה. ופי' דברי שא אינה טהורה רק דיעבד.

והרפ"ב דברים אלו עם מה שאומר דר' יוסי מטמא משום פתם. תמוהים ג"כ פיון דמתמא משום פתם גם בדיעבד יהי' הטהרות טמאין אלא שתולין.

וכבר השיגוהו האחרונים בזה. גם עיקר דבריו דלבעלה חשיב כמו לכתחילה דטהרות. קשה בעיני פתורמס. דבשלקמא מה שאומרים לה שלא תגע בטהרות ניקח דמה לה להכניס הטהרות בשום צד ספק איסור.

אבל לענין לבעלה כבר הספק עלי' אם מותרת לבעלה וכמו דיעבד דטהרות דספק על הטהרות אם מותרים באכילה כ"כ הספק על האשה אם מותרת לבעלה] ועוד מדחזינו דר' תיאי מפליג על רבי בעד שאינו בדוק ומטמא.

א"כ אף באשה שהיא עושה צרכי' מטמא משום פתם ומסתמא אית לן למימר דר"ח כר"י ס"ל. והא עדיפא מלומר דבתני' דהאשה ג' מחלוקת ולא הונכרו לא במשנה ולא בברייתא אלא דברי ר"מ ודברי ר"י לבד.

ובאמת זה סמך גדול בעיני עד שראוי לקרותו ראי' ולפסוק פן לכתחילה: יז) ובתוס' פרק כל היד ור' יוסי מטהר נראה דלגמרי מדקאמר לעצמה טיהר כמו לגבי אשה שהיא עושה צרכי' דאין נראה לפרש לעצמה טיהר דמדטיהר גבי אשה שהיא עושה צרכי' לגמרי ה"א בעד שאינו בדוק וטהר לכה"פ נדה ויעשנה כמו פתם.

דא"כ מאי פריף בסמוך האמר ריב"ח לא טמא ר"מ אלא משום פתם. הלא יש להחמיר בעד שאינו בדוק לה מבאשה שעושה צרכי'.

מיהו ר"ת פי' דר"י לאו לגמרי מטהר באשה שעושה צרכי' וכו': יח) והנה מחמת סתירת סוגיות אלו דהקא פרק כל היד משמע דר' יוסי מטמא משום פתם כר"ח. וכמו שהוכיח הב"י ז"ל פנ"ל.

ושם בפ' האשה מבואר דר' יוסי לגמרי מטהר דהא מפונש דעכ"פ בדיעבד מטהר ר' יוסי גם ברישא. ופשטא דסוגיא מדקאמר סד"א משמע דלפי האמת אפי' לכתחילה מותר וכן פרש"י ונבוכו הפוסקים זה בכה וזה בכה.

הר"ח פי' דר' יוסי ביהא דאשה שעושה צרכי' רק משום גדה מטהר ומודה דמטמא משום פתם. ונדחק מאד ביהא דפרק האשה פנ"ל.

הרשב"א פסק באשה שעושה צרכי' דטהור לגמרי. וגם בבדיקה עצמה בעד שאינו בדוק פסק דטהור לגמרי.

וקשה קושית ב"י הנ"ל דא"כ הו"ל שלש מחלוקת וכו' פנ"ל. ועו"ק דא"כ איך קי"ל כר' יוסי הא הלקה כרבי מחבירו.

וכ"ש הקא דר"ת ור"מ קיימו פנותי' דרבי שלא לטהר לגמרי עכ"פ. ובתשו' הר"ן בשם ר' משולם ז"ל דכיון דהש"ס תלי פלוגתא דרבי ור"י בפלוגתא דר"מ ור"י נהלקה כר' מחבירו.

קי"ל ביהא דאשה שעושה צרכי' ג"כ כר"מ ודחה הא דבש"ס פרק האשה איפסקא להדיא כר"י. הרשב"ד פסק בעד שאינו בדוק דמטמא משום פתם כר"ח.

ובהא דאשה שעושה צרכי' פסק כר"י. ובאמת שזה הפסק הנראה בגמ'.

אלא דקשה ע"ז דהא בש"ס מדמי אהדדי: יט) ולפענ"ד נראה ליישב הסוגיות ברווחא. ונאמר דהחשש שפא ממקום מ"ר בא ולא מן המקור.

דומה לחשש עד שאינו בדוק שפא מעלמא. אף ברוואה במ"ר יש חשש עוד אף אם הוא מן המקור שפא חזרו מ"ר למקומם והביאו דם המקור עמהם ויצא דרוך נקב [כסברת מהר"ח א"ז] ובכה"ג טהורה דאין דרוך ראי' בכך.

וע"כ ר' יוסי מטהר לגמרי דכיון דבלא חשש זה לא הי' אלא פתם. השתא דאיכא חשש שפא חזרו הו"ל ספק פתמים לקולא.

והיינו דאמר בפרק כל היד ר' יוסי מטהר היינו משום גדה. וכמו דאמר לעיל בדר"ח לעת זקנתו טיהר.

ומפרש טיהר משום גדה ומטמא משום פתם וליכא ג' מחלוקת. ומ"מ ביהא דדם במ"ר מטהר לגמרי כמפונש בש"ס פרק האשה משום חשש חזרו ונהנה ספק פתמים.

והיינו דקאמר לעצמה טיהר כמו בהאשה שעושה צרכי' דס"ל דהוי רק פתם. וע"כ משום חשש חזרו הו"ל ספק פתמים לקולא] ה"נ בעד שאינו בדוק טמא רק משום פתם.

ומ"מ מקשה הש"ס שפיר והאמר ריב"ח שטימא ר"מ לא טימא אלא משום פתם. ולא מצי לתרץ דהא דמ"ר קיל משום חשש חזרו דהא ר"מ מטמא הרוואה דם בפתתיקה דס"ל דרפה של אשה לראות דם בפתתיקה.

והיינו דלא דמי לשפופרת דע"י מעשה דינדה ומעצמה אינה רואה פה פלל. אבל בחתיכה שלפעמים היא פה מעצמה חשיב דרפה.

ה"נ חשיב דרפה אפי' יצא דרף נקב המ"ר. ומ"מ לא מטמא רק משום פתם ה"ה בעד שאינו בדוק לא יטמא רק משום פתם.

דלדידן דליפא חשש חזרו רק חשש מקום מ"ר. שוב עד שאינו בדוק דיש חשש מעלמא הנה לו.

וכל הסוגיות על מקומם יבואו בשלום בלי דוחק: (כ) העולה מזה שהעיקר להלכה פדעת רוב פוסקים ופסק הש"ע דטהורה לגמרי בין לטהרות בין לבעלה. הא' דמוכח ממה דקאמר איש ואשה מודה ר"מ דמטמא רק משום פתם.

וע"כ ר"י לגמרי טיהר. ועוד שאף לסוגיא דפרק פל היד ר"מ מטמא משום נדה מ"מ הא מפניש בפרק הרואה ר' יוסי לגמרי טיהר ופשטא דסוגיא ופרש"י אפי' לכתחילה.

ומה שקשה מפרק פל היד דמשמע שם דבעד שאינו בדוק עכ"פ משום פתם מטמא נתיישב בטוב טעם. ולא קשה ג"כ הא רבי כר"מ וקי"ל הלכה כר' מחבירו כיון דר' חייא כר' יוסי דמטמא רק משום פתם בעד שאינו בדוק.

ממילא בהא דדם במ"ר טהורה לגמרי ואין הלכה כר' מחבירו. ומ"ש הש"ך דלבעלה פלכתחילה סתמתי לעיל דבריו בטוב טעם.

בשגם פי פשט הסוגיא ופרש"י דר"י אפי' לכתחילה מטהר: (כא) ובכל זאת אנו בני אשכנז לא גזוז מפסק רמ"א דמחמיר כפר"ח דעל שפת הספל טמאה ובעומדת לעולם טמאה. אף הבו דלא לוסוף עלה מ"ש הש"ך דאינה טהורה אא"כ יושבת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל.

די"ל דנקא לר"מ דבעומדת מטמא משום נדה וה"ה ביושבת ושותתת הא דפריה ודילמא בתר דתמי מיא אתי דם דהוי ספיקא דאורייתא. אבל לר' יוסי הוי ספיקא דרבנן.

וכ"כ הרב בבבאור הש"ע שפן דעת הרמ"א. וא"כ בנ"ד שאינה מוצאת דם על העד שבודקת אח"כ רק במ"ר.

יש עצה פשוטה שלא תשתין מעומד רק מיושב לתוך הספל ולא תהי' יושבת על שפת הספל ואם תרצה שלא להשתין ע"ג דבר המקבל טומאה שיהי' סניף ג"כ טוב הדבר. אף העיקר פנ"ל שתשתין מיושב ולא תהי' יושבת על שפת הספל: הדו"ש הק' אברהם.

סימן רלג ב"ה מוצש"ק וישלח האמת והצדק לפ"ק סאכאטשאב. שלום לכבוד, הרב החו"ב מו"ה ישראל יעקב נ"י האבדק"ק פיינטשנע.

(א) בזו השעה פתחתי מכתבי הפאסט שהגיעו ליל ש"ק וראיתי שהקשה כבודו על מ"ש בתשובה הקודמת דר' יוסי מטהר לגמרי רואה דם בתוך מ"ר משום דאפי' את"ל מן המקור שפא חזרו למקומם ומשם יצא עם המ"ר דרף נקב המ"ר וטהורה דאין דרף ראי' בקף.

וְדִנְקָא לר"מ אפי' יצא דְרָךְ נְקֵב הַמ"ר תְּשִׁיב דְרָךְ רַאִי כְּמוֹ הַרְוָאָה בְּחִתִּיקָה דְחֹשִׁיב
לר"מ דְרָךְ רַאִי וְע"ז הַקְּשָׁה כְּבוּדוֹ דְהָא בְּנֵדָה (כ"ה) אָמַר ר' יִשְׁמַעֲלֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי מִשּׁוּם
אָבִיו הַמְּפָלֵת שְׁפִיר מְלֵא דָם טְמֵאָה נִדְּהָ.

מְלֵא בְּשָׂר טְמֵאָה לִידָה. וְא"ל כּו' מִדְּהָא דְמְלֵאָה דָם טְמֵאָה נִדְּהָ.

כְּסוּמְכוּס מִשּׁוּם ר"מ דְמִטְמֵא חִתִּיקָה שְׁבִתוּכָה דָם כּו' הָרִי דְגַם ר' יוֹסִי סוֹבֵר דְרָךְ אִשָּׁה
לְרֵאוֹת דָם בְּחִתִּיקָה עכ"ד: ב) וְלִק"מ דְהֵנָּה הָא דְרוּאָה דָם בְּחִתִּיקָה. הֵינְנוּ שְׁהַדָּם שְׁבִתוּכָה
טְהוּרָה.

מִשּׁוּם דָּאִין דְרָךְ רַאִי בְּכָף. וְלֹא מִטְעַם חֲצִיצָה.

הוּא פְּסֻק הַש"ע סִי קפ"ח סע"ג דְאָפִי פְּלִי פְּלוּיִי דְלִיכָא חֲצִיצָה טְהוּרָה וְכֵן אִשָּׁה שְׁנַעְקָר
מְקוּרָה כּו' וְהוּא עפ"י פִי הָרֵא"ש בְּשֵׁם ר"ש מְקוּצִי. בְּסוּגִיָא דְהַמְּפָלֵת חִתִּיקָה (כ"א:)
אֵעפ"י שְׁמֵלֵאָה דָם אִם יֵשׁ עִמָּה דָם טְמֵאָה וְאִם לֹא טְהוּרָה שר"א אֹמֵר בְּבִשְׂרָה וְלֹא
בְּשִׁפִיר וְלֹא בְּחִתִּיקָה.

וְחכ"א אִין זֶה דָם נִדְּהָ אֵלָּא דָם חִתִּיקָה. וּמִסְקִנַּת הַסּוּגִיָא בְּשִׁפּוּפְרַת כ"ע ל"פ דְטְהוּרָה.
כִּי פְּלִיגִי בְּחִתִּיקָה מֵר סִבֵּר דְרָכָה שֶׁל אִשָּׁה לְרֵאוֹת דָם בְּחִתִּיקָה. וּמ"ס אִין דְרָכָה לְרֵאוֹת
דָם בְּחִתִּיקָה.

וּפִי הָרֵא"ש דְפְּלִיגִי ר"א וְרַבֵּנּוּ בְּטַעְמָא דְקָרָא דְדְרָשִׁינּוּ בְּבִשְׂרָה וְלֹא בְּשִׁפּוּפְרַת. ר"א
סִבֵּר דְמִמְעֻטִּינּוּ שְׁפּוּפְרַת מִטְעַם הַפְּסֻקָה.

וְכֵן חִתִּיקָה הֵיכָא דָּאִין הַדָּם נוֹגַע בְּבִשְׂרָה. אָבֵל אִי פְּלִי פְּלוּיִי טְמֵאָה.

וְרַבֵּנּוּ סִבְרִי טַעְמָא דְמִמְעֻטִּי שְׁפּוּפְרַת מִשּׁוּם שְׁאִין דְרָכָה שֶׁל אִשָּׁה לְרֵאוֹת כָּף. וְכֵן חִתִּיקָה
אִפִּי פְּלִי פְּלוּיִי טְהוּרָה לְפִי שְׁאִין דְרָכָן שֶׁל נָשִׁים לְרֵאוֹת כָּף עכ"ל: ג) וְצָרִיכִין לְהִבִּין
דְכָרִיו דְמַנ"ל לְחֻכְמִים דְטַעְמָא דַּת"ק מִשּׁוּם חֲלִיצָה וּפְלִיגִי ע"ז.

דִּילְמָא דַּת"ק נְמִי מִשּׁוּם דָּאִין דְרָךְ רַאִי בְּכָף. וְזוֹחֵק גְּדוּל לּוֹמֵר שְׁרַבֵּנּוּ שְׁמַעוּ מֵת"ק בַּע"פ
דְמִטְהַר מִשּׁוּם חֲצִיצָה וּפְלִיגִי ע"ז דַּא"כ הֵעֵיָקֵר חֹסֵר בְּבִרְיִיתָא.

וְעוֹד דַּא"כ מַנ"ל לְהָרֵא"ש דְטַעְמָא דַּר"א מִשּׁוּם חֲצִיצָה דְלֹא כְּהִלְכְתָּא. אִימָא דַּת"ק וְרַבֵּנּוּ
פְּלִיגִי אֵלִיבָא דַּר"א.

וּמַנ"ל דַּר"א ג"כ דְלֹא כְּהִלְכְתָּא. וְיֹתֵר תְּמוּהָ דְכָרִי מְהַרְש"א דְלֵרֵא"ש גִּיחָא דְפְּלִיגִי רַבֵּנּוּ
עַל מַה דְאָמַר ר"א בְּהִדְיָא ע"ש.

וְאִיף אָמַר ר"א דְטַעְמָא דְקָרָא לֹא מִשּׁוּם דָּאִין דְרָךְ רַאִי בְּכָף: ד) אֲשֶׁר ע"כ נִרְאָה כְּרוּר.
דְהֵנָּה הָא דָּאִין דְרָךְ אִשָּׁה לְרֵאוֹת בְּשִׁפּוּפְרַת וּבְחִתִּיקָה פִי הָרֵב זַצ"ל מְלֵאדִי יָפָה.

דְטַבַּע לְדַחֹת הַמְּנוֹתְרוֹת. וְזֶה טַבַּע רֵאִית דָם נִדְּהָ.

וְזֶה דְרָךְ רַאִי. וְכִשְׁהֵדָם בְּתוֹף סְדְקֵי חִתִּיקָה כְּכָר יִצָּא הַדָּם מִמְקוּרוֹ לְתוֹף חִתִּיקָה.

וְאִין הַטַּבַּע לְדַחֹת הַדָּם רַק לְדַחֹת חִתִּיקָה אָבֵל אִם הַדָּם עִם חִתִּיקָה לֹא בְּתוֹף הַסְּדְקִים.
אֲפֹשֶׁר שְׁהִטְבַּע דְחִתְּהָ הַדָּם וְעַם הַדָּם יִצָּאָה חִתִּיקָה.

או שדחתה שניהם כא' ע"ש היטב: ה) וע"כ התניח בחתיכה שאינה מתגדלת מחמת דם שבתוכה. ואין המקור מרגיש בדם שבתוך החתיכה וע"כ דתתה הטבע רק החתיכה.

אבל שפיר הוא עור ולפעמים מלא מים ולפעמים מלא דם כדאייתא במשנה אבל השפיר עצמו הוא עור ומה"ט מטמא ר' יהושע משום נלד דאין הקב"ה עושה עור לאדם אא"כ נוצר. וא"כ שפיר מלא דם הרי כל הנפות מחמת הדם.

ואלמלא הדם שבתוכה הי' העור מתקפל זע"ז. והמקור מרגיש בנפות הדם.

ודוחה את הדם לחוץ עם העור. וע"כ טמאה גדה לרבנו.

ומדממעט ר"א הרואה בשפיר מוכח דמטעם חציצה מטהר. וע"כ פליגי חכמים דהטעם לאו משום חציצה [אלא משום דאין דרוך ראי'] ושפיר טמא ופליגי על מה שמטהר ר"א להקדיא שפיר: ו) ועתה אין ראי' כלל מר' יוסי דס"ל דרפה לראות דם בחתיכה.

והא דקאמר רבי דהא דמלא דם טמאה גדה פסומכוס שאמר משום ר"מ. צ"ל דס"ל לרבי כר"א וכת"ק דטעם חתיכה שבתוכה דם טהור משום חציצה.

ונה לפי גירסת הספרים שלפנינו. אבל בחי' הרמב"ן פתב ויש גורסין פמאן פסומכוס.

מדקא פייחידאה הא נמי דילמא כר' יהושע אמרה ואינו בפפרים ע"ש. ולפי"ז אין צ"ל דרבי כר"א דלא פהילכתא.

וגי' ספרים שלפנינו גי' יש גורסין. והוא גי' רש"י ותוס'.

ולדידהו לק"מ דהם לא פירשו כלל דטעם דם שבחתיכה טהור משום שאין דרוך ראי' בקרו. רק רש"י פי' שאין זה דם גדה.

והתוס' פי' משום חציצה. ולפי' הר"ש מקוצי והרא"ש.

י"ל שאינם גורסים כלל הא דמלאה דם פסומכוס פרמב"ן דשפיר מלא דם לכ"ע טמא: הדו"ש הק' אברהם סימן רלד. ב"ה יום ד' ויחי תרנ"ז לפ"ק פה סאפטשוב.

שלום לכבוד אהובי המנפגל החריף החסיד המפורסם מו"ה בנציון נ"י. בדבר האשה שרואה קרטין בתוך מ"ר וגם אחר השתנה כשבדקת ולפעמים רק על העד לאחר השתנה ומרגשת כאב בשעת השתנה: א) נראה לי שאין כאן בית מיוחד דמסתמא בשעת ונסתה רואה דם כשאר נשים בלא קרטין אלו.

ומפורש ברמ"א סוף סי' קצ"א ומשמעות דבריו דכשירה בלא בדיקה. ואף מה שרואה אחר השתנה לבד כיון שמרגשת כאב בשעת הטלת מ"ר ושוב אין ריעותא מה שלא נמצא תוך מ"ר.

וכמו שפסקו אחרונים בכאב טהור אפי' לא נמצא תוך מ"ר. ובחוד הרב ז"ל מלאדי בש"ע ש"ל עי' בדבריו סק"ג ובסוף סק"ד ואף שבכאב אין מתירין פי אם בבדיקה.

זה בנמצא דם. אבל בקרטין שמכשיר הרמ"א בלא בדיקה.

רק שנאמר פִּינּוֹן שְׁלֵא מְצָאָהּ רַק אַחַר הַטְּלַת מ"ר מוֹכַח שְׁאִינוּ מְחַמַּת מ"ר. ע"ז נאמר פִּינּוֹן שְׁיֵשׁ פָּאָב וְלִפְעָמִים בָּא בְּסוּף הַפָּאָב וְכַמוֹ שְׁפִיָאָר הָרַב ז"ל מְלַאֲדֵי סוּף סק"ד וְשׁוֹב טְהוּרָה בְּלֵא בְּדִיקָה.

ב' וּבְעֵיקָר הַדִּין הַזֶּה אֲשֶׁר הָרַמ"א ז"ל הִתְחַמֵּיר מְאֹד עַפ"י פּר"ח אֲשֶׁר הִמְעִינּוּ יִרְאֶה כְּמָה מְהִדְוֶחַק בְּפִירוּשׁוֹ וְהַכֵּל מְחַמַּת סְתִירַת הַסְּוִיָּוִת דְּפָרַק הָאִשָּׁה וְדָפַרְק כָּל הַיָּד. אֲשֶׁר כְּמַעַט כָּל הָרֵאשׁוֹנִים נְבוֹכּוֹ בְּסְתִירָה.

וְאֵנִי בְּעֵזֶר מִי שְׁאִינוּ מוֹאֵס בְּשִׁפְלִים מְצָאֵתִי דְרָךְ נְכוֹן וּמְרֻנּוֹחַ אֲשֶׁר יְבוֹאוּ שְׁנֵי הַסְּוִיָּוִת כְּפִשְׁטָם בְּשָׁלוֹם וְהוּבָא בְּסִי רל"ב אוֹת י"ט] ע"כ לִפְעַנ"ד הָעֵיקָר כְּפִסְק הַמְּחַבֵּר דְּקִי"ל כר' יוֹסִי לְטָהָר לְגַמְרִי.

וְאִף שְׁלִמְעֵשָׂה לֹא נוֹכַל לְצִאֵת מִהַמְּנֶהֱגַ שְׁפֶתֶב רַמ"א וְהָכִי נְהוּג כַּפִּיר"ח. מ"מ מֵהַ שְׁאִינוּ מְפֻרְשׁ בְּרַמ"א לְהִתְחַמֵּיר נוֹכַל לְהִתִּיר עַפ"י פְּסִק הַמְּחַבֵּר.

מ"מ מֵהַ שְׁמוּצָאֵת אַחַר הַשְּׁתַּנָּה לְבַד גַּם לְפִסְק הַמְּחַבֵּר צָרִיף הִתְיַתֵּר מִשׁוּם פָּאָב כְּנ"ל. גַּם יֵשׁ לְהִתִּיר מִשׁוּם שְׁהִתְחַזַּק ע"י הָרֵאשׁוֹת שְׁבִתוֹף מ"ר ג"כ שְׁיֵשׁ לָהּ מְכָה שְׁמוּצֵיָא קְרִטִין אֵלּוּ וְשׁוֹב תּוֹלִין בְּמְכָה.

אִף ע"ז יֵשׁ לְפַקְפֵּק קֶצֶת עַפ"י תְּשׁוּבַת מְהֵרִי"ל סִי קע"ג: דְּבָרֵי הַדּו"ש הַק' אַבְרָהָם. סִימָן רַל"ה ב"ה יוֹם ג' תְּשׂא תְּרַנ"ד לִפ"ק פָּה סַאכֵאטְשׁוֹב: שׁוֹכ"ט לְכַבּוּד נְכַד א"ז הָרַב הַחֲרִיף הַבְּקִי מְגַזַּע יוֹחֲסִין מו"ה צְבִי הִירְשׁ נ"י אַבְד"ק לִיְפֶסֶק.

א נִרְאֶה לְסַמְּוֹךְ בְּזֶה עַל הָרוּפָא שְׁאָמַר שְׁיֵשׁ לָהּ רֵאנַע שְׁמִמְנָה יוֹצֵא דָם עִם מְאֻטְעָרִיעַ: אִף דְּבִש"ע סִי קפ"ז דָּאִין לְסַמְּוֹךְ עַל רוּפָא עַכּו"ם. הַנָּה הַדְּבָר מְוִקְשָׁה מֵהָא דְסִי קנ"ה דְּמוֹתָר לְהִתְרַפְּאוֹת מְרוּפָא עַכּו"ם מְוִמְחָה דְלֹא מְרַע נְפִשִׁי.

וּכְבָר פִּלְפֵל בְּזֶה בַחַת"ס וְהַעֲלָה דְשְׁאֵנִי בְּהָא דְסִי קפ"ז שְׁהָרוּפָא עֲצָמוּ רִיפָא אוֹתָהּ עֵבִיד לְהִתְפָּאֵר עֲצָמוּ שְׁרִיפָא אוֹתָהּ בְּטוֹב: ב) וְאָמְנָם לְכַאוּרָה יֵשׁ לְפַקְפֵּק בְּנִידוֹן דִּידוֹן שְׁאִין הַדְּבָר עֲשׂוּי לְהִתְבָּרַר שְׁקָרוּ.

אִף בְּר"ן פָּרַק אִין מְעַמִּידִין תְּגָר לֹא מְרַע נְפִשִׁי אִפִּי לִיכָא לְמִיקָם עֲלִי עֵי"ש. וְה"ה בְּרוּפָא מְוִמְחָה דְלַעֲנִין לֹא מְרַע נְפִשִׁי לֹא מִשׁוּם דְּעֵבִידָא לְאַגְלוּי אֲתוּ עֲלָהּ.

וְהִינּוּ דְבִפ"ק דְּגִיטִין גְּבִי עֲרַפְאוֹת דְלֹא מְרַעֵי נְפִשִׁיָּהּ מְבוּאָר בְּתוֹס' וְר"ן דְּמְדַאוּרִיָּתָא לֹא מְהִימְנֵי דְאִפִּי מְשָׁה וְאִהְרֹן לֹא מְהִימְנֵי. וּמ"מ הָרַבָּה פּוֹסְקִים דְּבַעֲדוֹת אִשָּׁה נְאָמֵן ע"א מֵה"ת מִשׁוּם מִיְלִתָּא דְעֵבִידָא לְאַגְלוּי לֹא מְשַׁקְרֵי אִינְשִׁי.

וּלְשִׁטְתָּם הַבְּנִים יוֹרְדִים לְנַחֲלָה עַפ"י ע"א. וְאִף דְאִפִּי מְשָׁה לֹא מְהִימֵן אִף דִּיְדַעֲנִין דְלֹא מְשַׁקְרֵי אֵלָא דְגוּזָה"כ ע"א אִינוּ נְאָמֵן.

אִף מִשׁוּם דְּמִיְלִתָּא דְעֵבִידָא לְאַגְלוּי לֹא מְפָאֵת עֲדוּת. וּבְעֲרַפְאוֹת לֹא מְרַע נְפִשִׁי לֹא מִשׁוּם עֵבִיד לְאַגְלוּי ע"כ צָרִיף הַסְּבָרָא דְאִפִּי מְשָׁה וְאִהְרֹן לֹא מְהִימְנֵי.

מ"מ משמע דענין לא מרע נפשי' לאו משום עביד לאגלוני וע"כ סמכינן על רופא מןמחה
שאמר שמתמת מפה בא: ג) על פן כל זמן שתראה דם שלא בשעת ונסתה בפרט בעת
שתרגיש כאב תוכל לתלות במפה.

רק בעת שתצטרף לספור נקיים צריף שעכ"פ יהי בדיקה של הפסק טהרה ניום ראשון
ניום שביעי נקיים שלא תמצא דם על העד. שאם תמצא נהי שיש לתלות במפה.

מ"מ בירור נקיים אין פאן אמנם שגם יום ראשון ושביעי לא תבדוק רק פעם אחת ובתוף
ימי הספירה לא תבדוק כלל. פן נ"ל: הק' אברהם.

סימן רלו ב"ה יום ג' נארא בסת"ר לפ"ק פה סאכטשאב. שלום לכבוד הרב התריף הבקי
מו"ה דוד נ"י האבד"ק נאוויברודנא.

א) בדבר אשה שחדל לה אורח פנשים ופסקה מלראות איזה שנים ויש לה חולי שבר
בבני מעיים ומנכרחת להכניס בתוכה עגולה להחזיק הבני מעיים ופעמים פשתוציא
העגולה היא מלונלכת ושאלה לרופא עפוי"ם בנוארשא ואמר שאין זה מהרחם ממקום
שהדם יוצא רק מחמת חיכוף של הבני מעיים על העגולה ובסוף דבריו כתב שלא נודע
אם השבר מהרחם או מבני מעיים.

ולדידי הי' פלא שאם מבני מעיים מה ענין להכניס טבעת באותו מקום. ובנדאי הוא
ממקור שמכניס טבעת ופי המקור בתוכה.

ושלחתי אחר רופא יהודי ואמר ג"כ פן כמ"ש בפשטות. ובענין הדם אמר שיוכל להיות
שהוא מחמת חיכוף.

היינו אם מנח זמן ארון. כי צריף להוציא בכל שבוע לכל הפחות שתי פעמים ולרחוץ
את הטבעת היטב ולעשות שפריצאוןאניע באותו מקום.

או שהטבעת קשה. ושאלתי אם אפשר שיהי' דם נדה מאחר שהטבעת למעלה מפי המקור
אף יתלכלף בדם נדה שלמטה.

ואמר שמ"מ אפשר מאחר שסמוף מאוד לפי המקור. וזכורני כי נשאל בענין פזה בטבעת
שבאותו מקום אם אפשר שיתלכלף מדם נדה.

מרופא יהודי בבצענדין ואמר שאם רואה והיא עומדת אי אפשר שיתלכלף. אף אם היא
שוכבת או יושבת יוכל להתלכלף: ב) והנה פבודו כתב בשם הנוב"י מהד"ת כי השבר
דומה למפה שאין ידוע אם מוציא דם ונוכל להקל בזקנה.

ולדידי קשה מאד לדון זה כמפה ידועה מה שהמקור יורד למטה. בפרט שסגולת הטבעת
להחזיק המקור במקומו.

והא קמן שהרופאים אין תולין הדם במפה רק בחיכוף הטבעת. וזה ספק פנ"ל דברי
הרופא אם משתהה הרבה או הוא קשה.

ואם אין בו מדברים אלו אין פאן חיכוף ולא מפה ואיף נתלה בזה: ג) מפל מקום יש
מקום להקל דהנה קשה לי בקטנה שדמי' שרואה בתחילת נשואי' בשעת תשמיש תולין
בבתולין עד שתחיל' המפה.

והינינו כל זמן שלא פסקה מלראות בשעת תשמיש. והא דרף מפת בתולים להתרפאות.
וא"כ אחר ביאה ראשונה ושהתה איזה זמן קודם ביאה שני' יש ספק אם יש פאן עוד
מפה. וכן בוגרת שנותנין לה לילה ראשונה.

והא כתבו תוס' (פתיבות ט) ובפרוץ ערף פתח דאית בוגרת שדמי' פלים שיבשים לגמרי
דמי'. וא"כ אין פאן מפה ידוע שיש בה דם ואפ' לדעת רשב"א אין תולין: ד) וניחא לי
דכינן שרואה בשעת תשמיש אמרינן שבודאי מחמת תשמיש אתא (דכהאי גוונא פתבו
תוס' ברואה דם במ"ר פיון דבשעת עשיית צרכי' אתא בודאי מחמת מ"ר אתא) וכן לשון
הש"ס ת"ר הרואה מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושני'.

מבואר דכפעם ראשונה ושני' מחזיקים ג"כ מחמת תשמיש [רק שאין אוסרין משום פעם
אחת כמו בנוסת הקפיצות שאין אוסור רק בג' פעמים. או דאין אוסרין אשה לבעלה
לעולם משום נוסת שאינו קבוע.

או כמסקנת הש"ס לא כל הפחות שוות] וכיון שאין דרף נשים לראות מחמת תשמיש
על פן מחזיקין בבתולים. אבל אין תולין במפה שאינו ידוע ברואה בשעת תשמיש מהאי
טעמא דמדראתה בשעת תשמיש נדאי מחמת תשמיש.

וכיון שאין דרף פן תולין במפה. דאי נמי מחמת מפה למה ראתה בשעת תשמיש דוקא
על פרחין מקרה הוא.

וא"כ אפשר שדם נדה הוא נאסורה עכשיו עכ"פ. גם אוסרין בג' פעמים לעולם.

דיותר תולין בנוסת תשמיש ולא במקרה דם נדה. ולא במקרה מפה: ה) אף עדיין יש
לעיין שמ"ש בשם רדב"ז דתולין במפה מוציאה דם משום דתשמיש השמש חוכך במפה
והוציא דם.

וא"כ גם במפה שאינו ידוע נתלה כמו בבתולים דאין דרף לראות מחמת תשמיש. ע"כ
דם מפה מחמת תשמיש שתיקף.

ו) ומצאתי בנוב"י סימן מ"ב וז"ל ומה שהקשה מבוגרת שנותנין לה לילה ראשונה כו'
ותוכן דבריו שם דמכה אף אם ידוע שמוציא דם. מ"מ אין ראי' שדם זה ממכה שפא
עכשיו לא הוציאה דם.

על פן אין תולין רק אם עכ"פ ידוע שמוציא דם. אבל בתולה שלא פלו בתול' נדאי רואה
בשעת תשמיש דם בתולים.

על פן אף בוגרת שאין ידוע אם פלו בתול' תולין. ודומה למפה שנדאי מוציא דם שחד
ספק שפא עכשיו דם מפה.

ה"נ חד ספק שפא לא פלו בתול' ובודאי דם בתולים הוא יע"ש: ז) והנה שני טעמים
הנ"ל. הן טעמא דידי והן טעם הנוב"י שייכים בנידון דידן.

טעמא דידי משום שאין דרף נשים לראות מחמת תשמיש תולין בבתולים אף שאין ידוע
אם יש דם. ה"נ אין דרף זקניה שפסקה כמה שנים לראות.

ע"כ תולין אף שאין ידוע שיש מכה וכמו בקטנה שתולין אף שאפשר שכבר חיתה המכה ואין עוד מכה ה"נ בזו. וטעם הנוב"י משום שאם יש בתולים הא נדאי דם בתולים הוא. ה"נ אם יש חיכוף ומוציא דם. הא נדאי מתלכלך הטבעת בדם ודם הנמצא בטבעת דם חיכוף הוא.

ואינה דומה למכה שאף אם מוציאה דם אין הכרח שדם זה דם מכה שאם עכשיו לא הוציאה המכה דם. אבל בנ"ד כל זמן שהחיכוף הוציא דם הא הטבעת מתלכלך.

ודומה לדם בתולים שאם יש בתולים נדאי רואה בשעת תשמיש. ח) ולענין פתמים נ"ל שאם מוציאין דם בטבעת ג"כ וכיון שדם טבעת מחליטין שדם מכה.

הרי ידענו שיש בה מכה מוציאה דם. ולאחר שנמצא דם בטבעת ג' פעמים רצופים הרי הוחזקו שיש שם מכה.

אף אם פעמים מתלכלך פעמים לא ומצאנו פתם ולא ידענו אם הטבעת מתלכלך. וגם בפתם לא מצאנו להקל רק בידוע שיש מכה רק שאינו ידוע אם מוציא דם.

אבל בנ"ד שפעמים יש מכה פעמים אין מכה לכאורה יש לדמותו לספק עברה בשוק של טבחים ספק לא עברה דאין תולין: ט) אף גם זה יש להתיר דהא בפתמים קי"ל דבחלוק שאינו בדוק לא חיישינו.

וכיון שהספק היא תיכף בעת בוא הפתם לחלוק דשמה יש מכה במקור מחמת חיכוף הטבעת. ובבדיקה דומה לעד שאינו בדוק כמ"ש הרב ז"ל בקונטרס אחרון סי' פ"ז.

אף דקי"ל בדקה בעד שאינו בדוק בכגריס טמאה. אף בפתמים דאינו מטמא אלא בחלוק בדוק בנ"ד נמי טהורה.

ולא דמי לספק עברה בשוק של טבחים. דאפשר הפתם בא לחלוק טרם שנסתפקה אם עברה בשוק של טבחים ואין הספק שנולד אח"כ מוציאה מטומאה כמ"ש הרב בק"א שם.

משא"כ בנ"ד: י) אף אם לאחר מציאת הפתם הסירה הטבעת והיא נקי. הנה זה לאות שאין הפתם בא ע"י חיכוף הטבעת וטמאה.

אף הא פשוט שא"צ להסיר הטבעת לבדוק דאפי' בנמצא ע"י בדיקה במקום שתולין במכה ואפשר לבדוק אינה חגיבת לבדוק כמבואר סי' קפ"ז סקי"ט וענין במג"א סי' תל"ז סק"ד. ועוד דטבעת צריף שיהי' מונח שם לרפואה.

יא) על כן אם מצאה פתם והיא טהורה ושמשו עם בעלה בעת שתסיר הטבעת לא תשגיח בו כלל ותדיחנו פן יהי' נקי ויוציא לעז על בעילתה ואינו ראוי. בפרט כי לדעת הנוב"י לעולם טהורה.

וכדאי הנוב"י לסמוך עליו בכגון זה. באופן שלפענ"ד לטהר אשה זו והשי"ת יצילנו משגיאות ושללא נכשל ח"ו בדבר חמור כזה: נאום הק' אברהם.

סימן רלז ב"ה אור ליום ג' פינתס תרנ"ד לפ"ק פה סאכטשאב. שלום לכבוד אהובי ידידי הרב הגדול המפורסם צנא מלא ספרא משנתו זך ונקי מו"ה יואב הושע בשולי המכתב

קִשָּׁה לִי פִּי'ק דְּנִדְוָה פְּלִיגִי ר"מ עִם ר' יוֹסִי בְּמַעְוֹבְרַת וּמְנִיקָה שְׁהִיְתָה שׁוֹפְעַת דָּם וּבָאֵת
ר"מ אוֹמֵר דִּינִן כָּל יְמֵי עֵיבוּרֵן דִּינִן כָּל יְמֵי מְנִיקָתֵן וּפְסִק הִרְשָׁבִי"א וְכֵן בִּש"ע ס' קפ"ט
כר"מ.

וּק"ל בְּמְנִיקָה. שְׁהִי הַתּוֹס' הַקָּשׁוּ מ"ש מְלֵא הַגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוֹת דְּבִשְׁלִישִׁית מְטָמָא מַעַל"ע
וְתִירְצוּ הַתּוֹס' דְּשִׁאנֵי מְעוֹבְרַת וּמְנִיקָה דְּהַמְסַתְלָקִים קִינִימִים וְאִם לֹא נִסְתַּלַּק עַכְשָׁיו
יִסְתַּלַּק אַחַר זְמַן.

וְהַתִּיבַח ר"מ לְטַעְמֵי דָם נְעֻכָּר וְנַעֲשֶׂה חֵלֶב. אִם לֹא נְעֻכָּר עַכְשָׁיו יַעֲכַר לְאַחַר זְמַן.
אַבְל לר' יוֹסִי אַבְרָהָם מִתְּפָרְקִין. וְכִינֵן שְׁהִיְתָה שׁוֹפְעַת דָּם אִיךְ תִּפְסוֹק וְאַח"כּ לֹא יִלְדָה וְאִם
תֹּאמֵר שְׁכָל הָרְאִיּוֹת מְקָרִים הִיא גַם בְּלֹא הַגִּיעַ זְמַנָּה תֹּאמֵר כֵּן].

וּא"כ לְדִינֵן דְּקִי"ל כר"י דְּאַבְרָהָם מִתְּפָרְקִין אִיךְ אֶפְשָׁר לְפָסוֹק בְּמְנִיקַת שְׁהִיְתָה שׁוֹפְעַת
דִּיא כָּל יְמֵי מְנִיקָתָה: דו"ש וּש"ת יְדִידוֹ הַק' אַבְרָהָם. סִימָן רֵלַח שְׁנִית לְהֵרֵב הַגָּאוֹן הַגָּ"ל
בְּעֵגוֹן הַגָּ"ל.

ב"ה יוֹם ג' מ"מ בְּמַחְוֹבֵר תְּרַנ"ד. א אֶשֶׁר תִּיגַרְץ קוֹנְשִׁינִי בְּנִדְוָה עַפ"י דְּבָרֵי נוֹב"י דְּתַנְא
דְּנִדְוָה ס"ל תְּרַתִּי.

דָּם נְעֻכָּר וְנַעֲשֶׂה חֵלֶב וְגַם אַבְרָהָם מִתְּפָרְקִין. פְּשׁוּט דַּהֲש"ע לֹא ס"ל כֵּן דֹּא"כ הִיא לֹא לְכַתְּוֵב
שְׁאֵם הִיא מְנִיקָתוֹ אִפִּי יוֹתֵר מִכ"ד חוֹדֶשׁ.

ב) וְעוֹד דְּלַעֲנִין קוֹבַעַת נְוֶסֶת הַגִּי כ"ד חוֹדֶשׁ מֵאֵי עֲבִידְתֵינָהּ. מִמֵּנ"פ אִם מְנִיקָתוֹ אִפִּי
לְאַחַר כ"ד חוֹדֶשׁ נְמִי אֵי ס"ל תְּרַתִּי.

וְאִם אֵינָה מְנִיקָתוֹ א"כ אֵינָה נִקְרָאת מִיִּנְקַת רַק מְשׁוּם אַבְרָהָם מִתְּפָרְקִין. וְאִין הַמְסַלַּק קִינִים.
וְדוּמָה לְתִיבּוֹנָת שְׁלֵא הַגִּיעַ זְמַנָּה דְּאַחַר ג' פְּעֻמִּים מְטָמָא מַעַל"ע. וְדְבָרֵי תוֹס' חֲדָשִׁים
לֹא שְׁמִיעַ לָן כְּלוּמַר לֹא ס"ל נְהֵם דְּבָרִים רְחוּקִים: ג) וְמָה שְׁהַקָּשָׁה שְׁעִינִינוּ רֵאוֹת שְׁתְּלוּי
בְּהִנְקָה אַף אֲנִי אֶקְשָׁה בְּמַעְוֹבְרַת עֵינִינוּ רֵאוֹת מְעוֹבְרַת מְסַתְלָק דְּמָה בְּתַחֲזִילַת עֵיבוּרָה.

וְאִין לָנוּ לְסַמּוֹךְ עַל דְּמִיּוּנֵינוּ לְבַד בְּהַנּוֹלָד לְמִקְוֹטְעִין דְּקִים לִי לְחַכּוֹ"ל בְּעַלִּי הַש"ע
שְׁנִשְׁתַּמְנָה: יְדִידוֹ דו"ש וּש"ת הַק' אַבְרָהָם. סִימָן רֵלַט ב"ה אוֹר לְיוֹם ב' תְּשָׂא תְּרַנ"ב פָּה
סְאֶכְטְשׁוּב שׁוֹב"ט לְכַבּוֹד אֶהוּבֵי הַרְבּ הַחֲרִיף מו"ה מְשֶׁה נ"י הַנְּקָרָא ר' מְשֶׁהִי וּוְאֵלִיעֶזֶר]
מו"צ בַּק"ק לְאַדְז.

א מָה דְּקָשִׁיא לִי בְּדְבָרֵי תְּשׁוּ רַמ"א שְׁהַעֲתִיק הַט"ז בְּכַתְּוֵם פְּחוֹת מְפָגְרִים שְׁבַקְצוּוֹת מְרָאָה
טְהוֹר גְּדוֹל וְנִרְאָה לְעֵין שְׁמִרְאָה אַחַת הוּא טְמֵא. כִּי גַם מְרָאָה טְהוֹר מְמָקוֹר כַּמ"ש
הַתְּרוּמַת הַדָּשָׁן.

וְע"ז תְּמָה מַעֲלָתוֹ כִּי דְבָרֵי תַה"ד בְּיָדוּעַ שְׁמַגּוּפָה. אַבְל כְּתָם מְרָאָה טְהוֹר תְּלִינֵן דְּמַעֲלָמָא
אַתָּא כְּדֵאִיתָא בְּנִדְוָה (י"ט:): ב' הִנֵּה לֹא הָעֵתִיק מַעֲלָתוֹ יְפָה דְּבָרֵי רַמ"א כִּי הִרְמֵ"א .

כְּתַב וְנ"ל זֹה הָאִשָּׁה הִיְתָה רְגִילָה לְרֵאוֹת בְּשַׁעַת מְצִיאַת הַכְּתָם וּבְנִדְוָאֵי פְּשִׁמְצָאָה פְּעַם אַחַת
כְּתָם מְרָאָה טְהוֹר תְּלִינֵן דְּמַעֲלָמָא אַתָּא וְנִתְעַסְקָה בְּמְרָאָה כְּזֶה וְלֹא אֲדַעְתָּה. אַבְל שְׁרַגִּילָה

כך אי אפשר שִׁבְכָל פעם נתעסקה ושְׁכַחָה ותלינו בַּחֲלֵשֶׁת גּוֹפָה כְּמוֹ שִׁידוּעַ שְׂאֵשָׁה בְּרִיאָה לֹא תִרְאֶה מִרְאוֹת טְהוּרוֹת.

אָבֵל פְּשִׁישׁ לָהּ חֲוִלְשָׁה תָּמִיד תִּרְאֶה אִפְּלוּעֵם מִרְאוֹת לְבִינּוֹת וִירִקוֹת. וּבְזַמְנֵינוּ זֶה שִׁהְחֹלָה גּוֹבֶרֶת רֹבב נְשִׁים רוֹאוֹת מִרְאוֹת פְּאֵלָה.

אִךְ אֵשֶׁה בְּרִיאָה גַם בְּזַמְנֵינוּ לֹא תִרְאֶה מִרְאוֹת פְּאֵלָה. וְזֶה פְּשׁוּט: הֵן אֲבָרְהֶם, סִימָן רַמ (א) בַּמַּס' נִדָּה (מ"ב:) ע"כ לֹא קָאָמַר ר"ש דִּי פְּבוּעֵלָה אֵלָא לְטַמָּא בְּפָנִים כְּבַחוּץ אָבֵל לְסִתְנָר וּלְטַמָּא בַּכ"ש רוֹאֶה הָיִי.

וְהִקְשׁוּ בְּתוֹס' דְּהָא ר"ש סָבַר כִּר' נִתְּן דְּזַב צָרִיף פְּחִתִּימַת פִּי הָאֲמָה וְאִיתְקַשׁ בַּע"ק לְזַב. וְתִי הָר"ן דְּבִדְדָה דְּלֹא שִׁינְיָה שִׁיעוֹר פְּחִתִּימַת פִּי הָאֲמָה מְטַמָּא בַּכ"ש.

א"נ דַּכ"ש דְּקָאָמַר לָאו דְּוִקָא. אֵלָא לְאִפּוּקִי מִכַּעֲדָשָׁה.

מִיָּהוּ בְּעֵינָן שִׁיעוֹרָא דִּידְנָי פְּחִתִּימַת פִּי אָמָה עַכ"ל. אִךְ עוֹד קָשָׁה מְהֵא דְאָמַר בְּשִׁמְעָתִין דְּלִר"ש סוֹתְרַת, וּלְעֵיל (כ"ב).

(אָמְרִינוּ דְּלָמ"ד דְּבַעֲי פְּחִתִּימַת פִּי הָאֲמָה נוֹגַע הָיִי וְאִינוּ סוֹתֵר אֵלָא מְשׁוּם דְּאִי אָפְשָׁר דְּלִית בִּי צַחְצוּחֵי זִיבָה וּבְאֵשָׁה דְּלִיכָא צַחְצוּחֵי זִיבָה אִיף תְּסִתְנָר וּבְחִי' הָר"ן כְּתִב וְנ"ל וְלִית לִי הָא דְּפְשִׁיט ר' הוֹנָא פֶּרֶק הַמְּפָלֶת (כ"ב) דְּמִדְּבַעֲי בַּע"ק שִׁיעוֹרָא דְּחִתִּימַת פִּי הָאֲמָה דְּנוֹגַע הָיִי וְלֹא סוֹתֵר אֵלָא מְשׁוּם דֹּא"א בְּלֹא צַחְצוּחֵי זִיבָה דְּאִי בַּע"ק גּוֹפִי' נוֹגַע הָיִי כ"ש דְּאִית לָן לְמִימַר בְּפּוֹלְטָת דְּלֹא מְגוּפָה חֲזִינָא דְּנוֹגַעַת הִיא וְלֹא סוֹתְרָה דְּאִין בְּפְלִיטַת אֵשָׁה צַחְצוּחֵי דָם כָּלֵל אֵלָא ס"ל כו' דְּרוֹאֶה הָיִי וְשִׁיעוֹרָא בְּעֵלְמָא דְּמַצְרָכָא רַחֲמָנָא וּגְבִי אֵשָׁה דְּלִיכָא לְמִימַר פְּחִתִּימַת פִּי הָאֲמָה טַמָּאָה בַּכ"ש.

א"נ דְּבַמְשָׁהוּ דְּאָמְרִינוּ לָאו דְּוִקָא אֵלָא לְאִפּוּקִי מִכַּעֲדָשָׁה כו' יַע"ש: ב) וְתִמְהִינִי מ"ש דְּר"ה אָמַר לְעֵיל דְּמִדְּבַעֲי פְּחִתִּימַת פִּי אָמָה נוֹגַע הָיִי. דְּר"ה לֹא אָמַר אֵלָא כִּינּוּ דְּבַעֲי פְּחִתִּימַת פִּי אָמָה רוֹאֶה בְּקִיסָם טְהוּר.

וּפִירִש"י דְּבַצֵּר לִי שִׁיעוֹרָא. וְהִגְמ' מְקַשָּׁה עָלָיו לְמִימְרָא דְּנוֹגַע הָיִי אֵלָא מַעֲתָה לֹא תְּסִתְנָר.

וְא"כ מוֹכַח דְּזֶה סְבָרָא פְּשׁוּטָה דְּאִם צָרִיף שִׁיעוֹר נוֹגַע הָיִי. דֹּא"כ לֹא הָוָה מְקַשָּׁה אֲדֵר"ה. וְאִיף אָמַר פֶּאן לְהִקְפוּף וְאוּלֵי י"ל דַּס"ל נִר' כְּתוֹס' דְּפִירְשׁוּ שָׁם דְּבְקִיסָם טְהוּר מְשׁוּם דְּאִינוּ נוֹגַע בְּחִתִּימַת פִּי הָאֲמָה. פְּלוּמַר שְׂאִינוּ נוֹגַע מִבַּחוּץ וְעֵינָן רַמְב"ן שָׁם וְדו"ק.

אִךְ לְפִירִש"י הִדֵּר קוֹשְׁיָא לְדוֹכְתָא. ג) וְנִרְאֶה לְפַעַנ"ד דְּלִק"מ הַסּוֹגִיּוֹת אֵהְדִי דְּהִנֵּה שָׁם (כ"ב) הִקְשָׁה הָר"ן מַה מְקַשָּׁה הַש"ס לְמִימְרָא דְּנוֹגַע הָיִי אֵלָא מַעֲתָה לֹא יְסִתְנָר בְּזִיבָה הָא זָב גְּמִי סוֹתֵר אִף דְּבַעֲינָן בִּי פְּחִתִּימַת פִּי הָאֲמָה י"ל זֶה וְדֹאִי אִף דְּנוֹגַע הָיִי לְעַנְנֵי שִׁיעוֹרָי'.

מ"מ לְעַנְנֵי טוֹמְאָה דִּידְנָי רוֹאֶה הָיִי. דְּהָא נוֹגַע בְּזוּבוֹ אִינוּ טַמָּא אֵלָא טוֹמְאָת עָרֵב וְאִילוּ רוֹאֶה טַמָּא שְׂבָעָה.

אָלאַ [דאָקל] רחמנא עלי שלא יהא טמא טומאת שבועה עד שיראה זב ויגע בו מגע חוץ. דהו"ל רואה ונוגע.

ומש"ה מקשינן אא"ב בע"ק מטמא בפנים הרי דומה לזב מצד אחד שאף הוא יש לו טומאה בראי' שאינו מדין מגע. אלא אי אמרת שאין טומאתו אלא טומאת מגע לבד כשם שהנוגע בקרי אינו סותר בזיבה אף הרואה לא יסתור.

ותוך דבריו דכיון דבע"ק אינו טמא רק טומאת ערב כמו הנוגע. א"כ אם אין הרואה טמא אלא א"כ יש בו נמי נגיעה.

נהרי הנגיעה טמא בלא ראי'. ואין הראי' מוסיף בו טומאה כלום על מה שנטמא בנגיעתו. ובראי' לבד אינו טמא. נמצא כל הטומאה מתמת המגע והראי' כמסייע שאין בו ממש.

ד) ולפי זה י"ל סוגיא דיוצא דופן נמי כר"ה דפרק המפלת. דכיון דצריך פחתימת פי אמה הו"ל רואה ונוגע וה"ה בע"ק הו"ל רואה ונוגע כמו זב.

ומהאי טעמא בע"ק משתלח חוץ לשתי מחנות והנוגע חוץ למחנה אחת. וע"כ דרואה הו"ל רואה ונוגע אלא כיון דלטהרות אין נ"מ בין רואה לנוגע לא יסתור לטהרות.

ועוד נדבר מזה בעז"ה] וא"כ למ"ד נוגע לבד הוי כיון דמשרץ יליף לה אינו מטמא רק כעדשה. ואילו רואה הוי הא מטמא פחתימת פי אמה כמו זב.

א"כ תיכף שיצא ממנו פחתימת פי אמה הא נטמא מדין רואה ג"כ. דאלו משום נוגע לבד הא אינו מטמא רק כעדשה ונשפיר סותר.

וע"כ סוגיא דהמפלת כמ"ד בפרק יוצא דופן הנוגע מטמא בשיעור שננטמא הרואה. אי דנוגע מרואה ילפינו לה.

אי משום דאפילו משרץ ילפינו לה. דון מינה ואוקי באתרה.

והכי קי"ל דון מינה ואוקי באתרה ואתי שפיר סוגיא דהמפלת. אבל סוגיא דיוצא דופן דאמר דלטמא בכ"ש רואה הוי.

ולר"ש דאפי' רואה בעי פחתימת פי האמה ע"כ הנ"מ בין רואה לנוגע בשיעור היינו דנוגע בעי כעדשה כמ"ש הר"ן בתירוץ הב' וכיון דע"כ ס"ל נוגע כעדשה ורואה דהוי לי' רואה ונוגע בכחתימת פי האמה.

הרי בשעה שיצאה ממנו פחתימת פי האמה נטמא מדין רואה ג"כ ונשפיר סותר. ולתני' הא' של הר"ן דאשה דלא שייך בה חתימת פי אמה נטמא בכ"ש ממש.

ואילו נוגעת לבד היא בעיא שתגע בשיעור פחתימת פי האמה. דלענין נגיעה אין לחלק מי הנוגע איש או אשה או בגד.

נמצא שטמאה מתמת הראי' ג"כ. ואפי' אם יצא ממנו פחתימת פי אמה בבת אחת.

מ"מ כיון שמחמת כ"ש לבד טמאה גם מדין רואה שפיר תסתור: ה' ובה שפכתתי נראה ליישב נמי הא דבפרק בנות כותים בעי רבב"ח פולטת ש"ז מהו שתסתור בזיבה ולא איפשטא ואלו בפרק יוצא דופן מסיק דאפי' לר"ש רואה הוא.

ולפמ"ש א"ש ונאמר דנדאי רב"ח מבצע' לי אליבא דר"ש דאמר אינה מטמא עד שתצא
טומאתה לחוץ דאלו לרבנן דאמרו מטמא מבפנים כבחוץ הא פשיטא דרואה הוא וכ"כ
בתי הר"ן. וא"כ י"ל דרב"ח ס"ל פהלקתא דנוגע טמא בשיעור שנטמא הרואה אף פיו
דבעינתו אליבא דר"ש פנ"ל ור"ש הא ס"ל דרואה בעי פחתימת פי האמה והו"ל רואה
ונוגע.

אף פיון דשיעור אחד לרואה ונוגע. ואין הראי' מוסיף בו טומאה אין ראיתיה סותרת
וכהא דפרק המפלת דלמאן דבעי פחתימת פי האמה אין הרואה קרי סותר רק משום
צחצוחי זיבה דלא שייך בש"ז שקבלה מן האיש אף דמבעי' לי שפא בדידה דלא שייך
חתימת פי האמה מטמאה בראי' כ"ש פתרוץ הא' של הר"ן פרק יוצא דופן ושפיר
מוסרת: ו) קיצור דבריי דלמאן דבעי בנזב ובע"ק פחתימת פי האמה אם שיעור נוגע
ככעדשה סותר בין הרואה קרי בין הפולטת.

ואם שיעור הנוגע פשיעור הרואה קרי אינו סותר אלא משום צחצוחי זיבה. והפולטת
תלוי בשני תי הר"ן.

דלתירוץ ראשון שהפולטת טמאה בכ"ש ממש הפולטת סותר. ואי אינה טמאה רק
בחתימת פי האמה גם הפולטת אינה סותרת: ז) ונראה דהר"ן שהצריך לעשות מחלוקת
בין הסוגיות ולא ניקח לי במה שפרשתי.

משום דס"ל באשה את"ל שהפולטת רואה ונוגעת אינה סותרת. פיון דעיקר טומאת זיבה
דידה רואה לבד שטמאה בפנים כבחוץ.

ובמה שפולטת אינה טמאה רק בצירוף הנגיעה. והנגיעה אינה יכולה לסתור הספירה
שהוא לטהר מטומאת ראי' ונדקא בנזב שראה קרי הוקשה לר"ן שישתור פיון דעיקר
טומאת זב ג"כ מדין רואה ונוגע והנקיים מרואה ונוגע.

הוצרך לתרץ משום שאין הראי' מוסיף טומאה. אבל בזבה אף שהראי' מוסיף טומאה
אי אפשר שישתור לר"ה דס"ל בע"ק רואה ונוגע.

וכ"ש פולטת דאינו רואה לבד ואינו יכול לסתור הנקיים מטומאת זיבה שהיא רואה לבד:
(ח) ויש להסביר הדברים עוד פיון דשמעתא לר"ש, ור"ש ס"ל בשבת (צ"ב: צ"ג.) זה
אינו יכול וזא"י פטור.

וה"נ פיון דהראי' לבד אינה יכולה לטמא בלא הנגיעה. אף שהנגיעה פחות מכעדשה
אינה יכולה לטמאו בלא הראי'.

הרי שניהם גורמים טומאה לא חשיב שהראי' טמאתו. מיהו בתוספתא פ"ו דשבת זה
לשונו ר"ש אומר אעפ"י שאין אחד יכול להוציא או להוציא שניהם פטורים שאין שנים
חייבין על מלאכה אחת.

וטעם זה לא שייך פאן בנ"ד. וקור הדין כמו לת"ק דזא"י וזא"י חייב האחד עושה כל
המלאכה.

ה"נ חשיב הראי' מטמאה וסותר הגה"ה אף רש"י צ"ג. ד"ה ור"ש מטהר ס"ל דגם לענין
טומאה ר"ש לטעמין דפוטור וזא"י וזא"י ולתוס' אינו נראה ע"ש.

המגיה ט) עוד יש לתרץ סתירת הסוגיא דהמפלת ודיוצא דופן דהנה בפרק אלו דברים
זב וכל זב לרבות בע"ק דמשפלת חוץ למחנה לוי' משום דטומאה יוצאה מגופו כמו זב.
וא"כ פינו דלענין להשפלת חוץ למחנה לוי' אינו מטמא מדין נוגע לבד רק בצירוף הראי'.

וא"כ קשה מאי פריה אלא מעתה אל יסתור בזיבה שאין הראי' מוסיף בה טומאה. הא
מוסיף טומאה לענין שילוח מתנות.

וצ"ל דמכל מקום פינו דלענין תרומה וקדשים אינו מוסיף טומאה שפיר יחשב נקיים
לגבייהו. כעין שפתיב הראב"ד שאין הפולטת סותרת לבעלה וא"כ יש לפרש הא דיוצא
דופן דסותרת לגבי שילוח מתנות פינו דע"כ לאו מילתא פסיקתא אמר דסותרת לכל
שקרי לבעלה (לראב"ד) אינה סותרת.

וה"נ י"ל דסותרת רק לשילוח מתנות: י) מיהו לבי מהסס בזה לומר דטהורה לתרומה
וקדשים וטמאה לשילוח מתנות שקרי הטמא להשפלת חוץ למחנה לוי' הוא טומאה
תמורה מהטומאה לתרומה וקדשים.

ואיך אפשר שיהי' טמא טומאה תמורה לשילוח מתנות ולא יהי' טמא טומאה קלה
לתרומה וקדשים ויש לדון בה דין קו"ח מה טמא מת שמוטר במחנה לוי' טמא לתרומה
וקדשים. זו שאסורה במחנה לוי' אינו דין שאסורה בתרומה וקדשים.

ואף דיש לומר קו"ח להיפוך מה טמא מת שאסור בתרומה וקדשים מותר במחנה לוי' זו
שמוטר בתרומה וקדשים כ"ש שמוטר במחנה לוי' כל היכי דאיכא למילף לקולא
ולחומרא לחומרא ילפינו: יא) מיהו י"ל פינו דמקו"ח דאיסור מחנה לוי' ילפינו דינו
כאיסור מחנה לוי' דאינו רק בלאו.

ע"כ אף אם תאכל קדשים או תפנס למקדש לא תתחייב פרת. והכי מקשה אל תסתור
בזיבה דקי"ל שסותרת לגמרי.

ואם אכלה קדשים חייבת. ומקשה דאל תסתור לענין זה.

ולפי זה הא דיוצא דופן כפשטו דסותרת גם לתרומה וקדשים. אף שאם אכלה קדשים
אינה בכרת: יב) ונראה לי להוכיח מסוגיא זו דפרק המפלת כשיטת הראב"ד ו"ל דאין
הפולטת סותרת אלא לטהרות ולא לבעלה.

פינו דלבעלה אין הפולטת גורם טומאה. ולא אמרינו אין ספירה לחצאין.

שקרי הנוגע בקרי אינו טמא לענין שילוח מתנות וטמא רק בצירוף הראי' וסותר לענין
שילוח מתנות. ואם אין כפירה לחצאין בטל הספירה לגמרי.

ומה מקשה אלא מעתה אל תסתור בזיבה. ואם תאמר פינו דהוי ספירת נקיים לגבי
טהרות.

כ"ש שאינו משפלת חוץ למחנה לוי' והוי ספירה לכל. אדרבא נאמר להיפוך פינו
דמשפלת חוץ למחנה לוי' כ"ש דטמא לטהרות.

ולחומרא ילפינו. ועוד דבתוף ימי הספירה בחזקת טומאה.

וגדולה מזה במשנה דנזיר (ס"ג.) ירד לטהר מטומאת מת טמא שחזקת טמא טמא.

הנה דאף בשביעי קודם טבילה הוא בְּחִזְקָת טְנֻמָּאָה: יג) ואם תאמר דְּקוֹשְׁיִית הַש"ס (כ"ב.) שְׁלֵא תִסְתַּר אִם רָאָה בְּשָׁבִיעֵי אַחַר טְבִילָה דְּאִזּוּ הוּא בְּחִזְקָת טְהָרָה כְּדֵאִיתָא בְּגַמ' (ש"ס ד:): וְכֵן בְּזִבְחִים (כ"ט) ע"ש.

ובזה יתנישב הא דיוצא דופן דפולטת סותרת בזיבה. דהתם מסתמא בתחילת ימי הספירה דלכסוף אי אפשר אלא אם פן שמשה באיסור.

וגם בשומרת יום אי אפשר לאחר תקנת רבי בשדות. וכ"ש לאחר ר' זירא וע"כ בתחילת ימי הספירה.

וכיון דאיפא למילף הכי והכי לא תוציאנו מחזקתה. נשארת בטומאתה אבל הגמ' (כ"ב) מקשה שלא יסתור בזיבה בשביעי אחר טבילה: יד) אם תאמר פן כ"ש דיש ראי' לפי הראב"ד.

שְׁהָרֵי הָרָאב"ד הוכיח מדמותרת לשמש מדאורייתא בשביעי מבע"י ואם סותרת לבעלה אי אפשר אלא א"כ לא תזוע ממקומה ולא תתהפף עד הלילה שלא תסתור למפרע. ואיך יהי מותר להכניס עצמו לספק זה.

והרא"ש בשם ר' יונה דוחה דהסותרת רק יום אחד אינה סותרת רק בתוך ימי הספירה לא ביום אחרון של ספירה. וא"ת דקושיות הש"ס לא תסתור בזיבה על יום אחרון.

הא למדת שלפי האמת סותר גם יום אחרון. ונסתר דיקוי הרא"ש וקור ראית הראב"ד למקומה.

ע"כ נראה דסוגיא זו לפי פ' הראשונים דלר"ה הו"ל זב רואה ונוגע מוכח פשיטת הראב"ד (ז"ל: טו) ובעיקר סברת הרא"ש דש"ז שאינו סותר רק יום אחד אינו סותר ביום אחרון. ה"ן חולק בדבר שהוא כתב (בדף ל"ז).

(שדם טוהר אינו סותר [ביולדת בזוב] רק יום אחד כמו ש"ז. ובגמ' (כ"ט): מבואר דיולדת בזוב שטבלה בשביעי אסורה לשמש ביום שמא תבוא לידי ספק שתראה ותסתור.

הנה שאף דם טוהר שהוא כש"ז סותר גם ביום אחרון. וכן מפורש ברש"י (כ"ב).

(בד"ה אלא מה שאמר בענין ז"ל ואם ראה בו' א"צ לספור עוד רק יום אחד: טז) שיטת התוס' (דף כ"ב.) ד"ה למימרא דר"ה דאמר בע"ק נוגע הוי אפשר גם לרבנן דס"ל פולטת מטמאה בפנים כבחוז ורואה הוי.

מ"מ בדידן דלא אשכחן בי' טומאה בפנים נוגע הוי. וק"ל דא"כ הא דברכות (כ"א:): ר"י אומר מנין לבע"ק שאסור בד"ת דכתיב והודעתם לבניה ולבני בניה וסמיה לי' יום אפר עמדת לפני ד' אלקיה בחורב.

מה להלן בע"ק אסורין אף כאן בע"ק אסורין. מנין דלהלן בע"ק ה' אסורין פניו דלא גלי קרא רק בפולטת שרואה הוא מנין ללמוד מזה לבע"ק שנוגע הוא שיהי' אסור.

והא בפרק יוצא דופן ילפינן דרואה הויא מסיני ואידך אמר שאני סיני דחידוש הוא דהא זבים ומצורעים דתמירי וכו' מ"מ. הרי בהדיא דיותר יש לאסור בסיני רואה מנוגע.

וא"כ איך נלמוד בע"ק דנוגע מפולטת רואה: יז) ונראה דכיון דלא הקפיד הפתוב על זבים ומצורעים רק על בע"ק משום דמחמת קלות ראש בא וע"כ מחמת קלות ראש דידן דאין קישוי אלא לדעת ותאנה.

ונה קלות ראש. ואף דהפליטה לא אתי מקלות ראש.

הלא מקלות ראש בא התשמיש ומתשמיש בא הפליטה. אבל אין לפרש מחמת קלות ראש דידה.

דקא אפ"ה היא ישינה ולא הי' לה שום הרגש תאנה יכולה להיות נבעלת ופולטת. רק משום קלות ראש דידן ואי אמרת דהוא שיצא ממנו הגרע לא הקפיד עליו הפתוב פיון דנוגע הוא.

אף דהקלות ראש הי' בדידן. אי אפשר שיקפיד הפתוב עליו.

דאיך יהי' הטפל חמור מן העיקר: יח) אף יש לעיין לפמ"ש התוס' (מ"א:) בתירוץ הא' דמשפחת לה שהגרע נכנס תחילה בבית הפנימי ולא הי' הגרע בבית החיצון כלל. וא"כ המשמש שטמא אי אפשר משום נוגע בש"ז שהרי טומאה בלועה אינה מטמאה.

ונהי דבית החיצון בה"ס הוי (וטומאה וטהרה שהיו ביחד בבית הסתרים נטמא הטהור כמ"ש רש"י חולין ע"א) בית הפנימי נדאי בלוע הוא ואיך נטמא. ע"כ ר"ה מודה דמשמש רואה הוי הואיל והרגיל וכו' לענגן טבילה חמור המשמש מהרואה.

וא"כ אף שהיא התורה הקפיד עלי' מחמת קלות ראש המשמש. הלא המשמש ג"כ רואה והקפידה תורה עליו.

אבל בע"ק לאונסו דנוגע הוי אין ראי' שיקפידה תורה עליו והדר קושיא לדוכתא: יט) וצ"ל דשמעתין לפי תירוץ הב' שם דאינה טמאה משום פולטת אלא אם הי' תחילה בבית הפנימי.

אבל מה שפא תחילה לבית החיצון לא נטמאת משום פולטת. ולעולם אין הגרע נפלט תחילה בבית הפנימי רק בבית החיצון.

ושפיר נטמא המשמש משום נוגע פדברי רש"י חולין (ע"א:) בסוף העמוד הנ"ל. וע"כ פתבו התוס' בלשון אפשר כי לפי תי' הראשון מוכיח שאם פולטת רואה גם בע"ק רואה: (כ) אף גם לפי תירוץ הב' יש לעיין לפי הידוע בספרי הטבע דפי מקור יש דלת לפניו ובעת תשמיש נפתח הדלת ואז יוכל הגרע ליכנס למקור בית הפנימי.

ונה מחמת הרגשתה ותאותה. וא"כ שפיר יש לפרש שטומאת פולטת בא מחמת קלות ראש שפיה.

שאלמלא תאותה וקלות ראש נשלה לא הי' נפתח פי המקור שתכנס הגרע לבית הפנימי. ולא הי' פולטת מבית הפנימי: כא) אולם התוס' לא השגיהו על ספרי הטבע כמבואר בדבריהם בפרק קמא גבי גג פרוזדור קרקע פרוזדור.

וכן פתב בחת"ס שם שפי' הרמב"ם הוא האמת שהוא עפ"י הנסיון בספרי הטבע. וע"כ נראה שעפ"י ספרי הטבע פי' תוס' הנ"ל מוקשה.

ולר"ה גם פולטת נוגעת. אך שניהם יש בין בבע"ק בין בפולטת רואה ונוגע כפי ה"ק"ן.
וכבר כתבנו מה שצ"ל לנו ביישוב הסוגיות: סימן רמא מס' נדה (דף כ"א.) במתני'
המפלת כמין קליפה כמין שפעה כו' תטיל למים אם נמותו טמאה ואם לאו טהורה עיי"ש
פל הסוגיא: א) דעת הראב"ד דוקא כמין ברי' שצורתם מוכחת עליהם שלא דם הם
שאין הדם מתניבש ומשתנה לצורות.

אבל דם יבש אפי' לא נמוחו במים לא תלינו בברי' וטמא. ורשב"א הביא ראי' מהמפלת
חתיכה של ארבע מיני דמים דר' יהודה אומר אפי' אין עמה דם טמאה משום דדם קרוש
הוא.

ומשמע דאפי' לא נמוחו במים טמאה לר' יהודה. דאי בנמוחה איך פליגי רבנן.

ועוד דא"כ לימא ר' יהודה תטיל למים. אלא נדאי בחתיכת דם אפי' לא נימוח במים טמא
ולא תלינו בברי' עד כאן: ב) וקשה לי שיהי' לרבנן דמטהרים בחתיכה משום דמקור
מגדל חתיכה כמ"ש בתוס'.

והכי איתא בירושלמי וא"כ בכל דם יבש נטהר מהאי טעמא דדם יבש היינו חתיכת דם.
ואין לחלק בזה בין חתיכה גדולה לקטנה וכמ"ש במשפ"ת הבית: ג ונראה ליישב
דבחתיכה לרבנן טהור דתלינו במקור מגדל חתיכה ולא תלינו בדם קרוש.

דלא עביד דם דקרוש. ודרף דם לצאת לח.

אלא נדאי מקור שגידלה חתיכה. והתינוח בקרוש ולא יבש.

אבל ביבש אפי' תימא דמקור גידלה חתיכה הי' לה להיות לח ככל חתיכה בשר שיש בו
ליחות אף שאינו נימוח כמשקא מ"מ לח הוא [כעין ששנינו בהדס שלשה בדי עליו לחין
וכן אתרוג ושאר מינים שנקראים לחים דכולם לחים כשרים יבשים פסולים].

ואם תאמר שששתנה החתיכה ונתניבש. שוב נוכל לומר שדם הי' ונתניבש פיון שע"כ
נשתנה מברייתו.

ע"כ אין לתלות במקור מגדל חתיכה. רק במפה במפלת קליפות תלינו שהוא גלד המפה
כמאמר הרופאים בגמ'.

ודרף גלד שפשתניבש נופל. ע"כ הוא יבש וכיון דרוב נשים אין בהם מפה.

ע"כ לא תלינו רק במפלת כעין ברי'. אבל במפלת דם יבש לבד לא תלינו.

דאף שאין דרף דם להתניבש. הלא אין דרף אשה להיות בה מפה.

ע"כ לא תלינו רק בצורות דוקא: ד) ולפי זה במפלת דם קרוש כעין כבד טהור כמו
שמטהרים רבנן בחתיכה. ותלינו במקור שגידלה כזה ולא נשתנה כלל.

ולפי זה לדעת הרא"ה בבב"ק הבית דבחתיכה לרבנן טהור בלי שום בדיקה עיי"ש. ה"ה
המפלת כעין קליפות שאינם יבשות.

רק כעין קליפת ריאה שיש בה ליחות טהורה בלי שום בדיקה. אף בירושלמי מפורש
גם במפלת כמין חתיכה תטיל למים.

ומסתימת הרמב"ם משמע פהרא"ה: ה) ראוי לבאר בדיקה הזאת. אם מדינא טהור ובדיקה זאת לחומרא שאם נמוחו הרי רואין שדם הוא ע"כ הצריכו לכתחילה לבדוק. או להיפוך דרק אם לא נמוחו אז מתברר שלא דם הוא. אבל מסתמא ספיקא דאורייתא הוא.

ולשון הבבביתא אם נמוחו טמאה ולא מסיים בה ואם לאו טהורה. משמע דמסתמא טהורה.

רק שהצריכו לבבר דאם נמוחו טמאה. אף במתני' מסיים ואם לאו טהורה משמע דבלא בדיקה ספק הוא.

אף במשנה שבירושלמי לא מסיים ואם לאו טהורה: ו) והרשב"א בחידושו פתב שיטת הראב"ד וסיים ו"ל ובקליפות ושערות ועפר הוא דבעי נימוח משום שאין הדבר מצוי שיהא הדם נקרא ויוצא על הרוב בכעגגן זה אלא משום חשש בעלמא מטילין אותם למים ואם נמוחו חוששין להם ואע"ג שרובן בריות הן כל שיוצאין בעגגן זה.

הנה מפוש בדבריו שמעיקר הדין טהור בלא בדיקה: דהנצרך לומר פן לשיטת הראב"ד דדם יבש ז) ונראה טמא אף שלא נימוח. אלא דמה שלא נימוח לאו ראי' שאינו דם דאפשר דם יבש הוא.

וא"כ אי אפשר לומר שבדיקה הוא המתיר. ובע"כ לומר שמה שנימוח ראי' שדם הוא אבל בסתמא טהורה.

וכן משמע קצת בתורת הבית הארוך ו"ל וטעמא דקליפה ושערה לפי שצורתן מוכחת עליהן שאין דרך דם להתניבש ולעשות צורות כאלו. וכל שלא נימוחו אגלי מילתא דלאו דם הוא אלא ברי' בעלמא.

ומיהו כשנימוחו ע"כ לאו ברי' ניגהו אלא דם הי' ונתניבש דרך מקרה ונעשה פן עכ"ל. אף במשמרת הבית פתב ו"ל שדבר רחוק הוא שיעשה פעין צורת ברי' אלא שיש להסתפק בכך לפי שפעמים נעשה פן.

ולפיכך צריך לבדוק בשרי' וכל ששרה ולא נימוחו בידוע דלאו דם הוא אלא ברי' ששרייתו מוציא מידי ספיקתו עכ"ל. יראה קצת להיפוך.

ויען שדעת הרשב"א נעלמה מאתנו. נחזי אגן דעת שאר ראשונים ו"ל בזה: ח) והנה בתשו' הרא"ש פלל ב' שאל מהרשב"א בהא דריש המפלת מעשה באשה שהפילה פעין קליפות ושאלו לחכמים ונחכמים לרופאים ואמרו מפה יש לה במעי' שממנה מפלת פעין קליפות אם נימוחו טמאה.

והא דם מפה טהור עיי"ש. [ובחכ"צ תירץ דיש דם מפה שדם נדה רק מפני שיש קלקול במקור.

הרופאים קורין לזה מפה עיי"ש] וקשה טובא דע"כ לא סמכינן ארופאים בלא בדיקה. שהרי שם עוד מעשה במפלת פמין שערות שאמרו הרופאים שומא במעי' שממנה מפלת פמין שערות.

וכיון שישער הוא משומא מה צורך לבדיקה אלא ודאי משום שאין סומכין עליהם בלא הבדיקה. וצ"ל שדעת הרא"ש דנדאי סומכין עליהם.

רק דכל מה שאפשר לקבר מבררין. ובכמין שערות אם נמוחו הרי נתברר דלאו שער שגדל בשומא הוא שהרי נראה בעליל שדם הוא.

אבל בכמין קליפות שאמרו הרופאים מפה יש לה במעי' אף שנמוחו לא הוכחש בזה דברי הרופאים שממפה הוא. דאפשר דם מפה הוא שהוגלד כמין קליפה ומשום שדם מפה ולא דם נדה הוגלד.

ויצא מקלל דם נדה שאינו נעשה גלד זה קושית הרא"ש. ט) ומקלל דבריו אתה למד דבמפלת כמין שערות הבדיקה רק לחומרא כיון דסומכין על הרופאים שאינו דם.

רק דאם נמוחו הוכחש סברת הרופאים. שהרי מבונר שדם הוא.

אבל בסתמא סומכין על הרופאים. דאל"כ לא הי' קשה מידי מדם מפה טהור.

רק יש לעיין בכעין קליפות דתולין במפה. ולפי תירוץ החכ"צ דדם מפה זה אפשר דם נדה הוא.

א"כ אף שסומכין על הרופאים. הלא אין מאמר הרופאים מוקלט דלאו דם הוא.

דאפשר מדם נעשה הגלד שע"ג מפה, מ"מ נראה כיון דמחליטין דגלד שע"י מפה הוא. מהיכי תיתי נוחש שנעשה מדם נדה.

רק היכא שרואין שנימוחו דע"כ דם הוא: י) וכן נ"ל שהוא דעת התוס' דהבדיקה לחומרא. דהנה שם במס' נדה (כ"ב:) תטיל למים אם נמוחו טמאה רשב"ג אומר ממעכו ברוק ע"ג צפון.

מאי בינייהו מיעוה ע"י הדחק איכא בינייהו. פירש"י לח"ק אי נימוח בפושרין הוי דם אבל נימוח ע"י מיעוה לאו דם הוא.

ולר"ש אפי' נימוח ע"י מיעוה דם הוא וטמא. ובתוס' בד"ה או דילמא הקשו דבפרק דם הנדה אמר רשב"ג בפושרין מעל"ע אמאי לא אשמעין רבותא טפי דאפי' לא יחזור ע"י פושרין מעל"ע אלא ע"י מיעוה טמא: יא) ולכאורה הי' נראה ליישב בפשיטות דאין הכי נמי דרשב"ג מודה דאם אינו נימוח ע"י פושרין לאו דם הוא.

אלא דרשב"ג אשמעין דאי לאו דם הוא גם בצפון לא. יחמעה.

וע"כ עצה טובה קמ"ל דלמה לן טורח הנה לשורות בפושרין מעל"ע ולדקדק שיהי' פושרין כל מעל"ע דיכולה לבדוק תיכף בצפון ואי נימוח ע"כ דם הוא. והיינו דקאמר מיעוה ע"י הדחק איכא בינייהו.

ולא קאמר בפושרין מעל"ע איכא בינייהו דלרשב"ג לא מהני. אלא ודאי דבדיקה בפושרין לרשב"ג נמי מהני.

וע"כ בפרק דם הנדה דבא לחלוק על יהודה בן נקוסיא דאמר תחילתו אעפ"י שאין סופן. ואיהו אמר דצריכין שיהי' פושרין כל מעל"ע.

אינו יכול לחלוק דבְּעֵי מִיעוּף בְּצַפְנָרוּ דְּנֹקָא. דְּבִאֲמַת בְּדִיקָה מַעַל"ע נְמִי בְּדִיקָה מַעַלְיִיתָא.
דָּאם לֹא נְתִיבֵיבֵשׁ לְגַמְרֵי גַם בַּמַּעַל"ע יַחְזֹר: יב) אִוְלָם הַתּוֹס' שְׁמִינְאָנוּ בְּזָה וּס"ל דְּלִרְשָׁב"ג
אִפִּי' אִינוּ חוֹזֵר בַּמַּעַל"ע אֶפְשָׁר שְׁיַחְזֹר ע"י מִיעוּף בְּצַפְנָרוּ וְטָמֵא. יְקֻשָּׁה לְדִידְהוּ מֵאֲמַר
הַש"ס מִיעוּף בְּצַפְנָרוּ אִיכָא בִּינְיָהוּ.

וְלֹא קָאָמַר בְּפוֹשְׁרִין מַעַל"ע אִיכָא בִּינְיָהוּ. אֶלָּא וְדָאֵי ס"ל לְהַתּוֹס' דְּהַבְּדִיקָה לְחוּמְרָא
דְּכָל הֵיכָא דְּאִיכָא לְבְּרוּרֵי מְבָרְרִינוּ.

אָבַל אִם אֵין אֶפְשָׁר בְּבְּדִיקָה טְהוֹר. וְע"כ הָא דְּלֹא סְגִי בְּבְּדִיקָה מַעַל"ע.

לֹא מְשׁוּם דְּאֶפְשָׁר שְׁדָּם הוּא. וְאֵעִפ"כ אִינוּ חוֹזֵר לְקַדְמוֹתוֹ.

דַּמ"מ אִם לֹא הִי' לְנוּ בְּדִיקָה אַחֲרַת הִי' טְהוֹר. פִּינּוּ דְּמַדִּינָא טְהוֹר בְּלֹא בְּדִיקָה.

רַק שְׁמַחְוֵיב לְשֵׁרוֹת בְּפוֹשְׁרִין אוֹלֵי יַחְזֹר לְקַדְמוֹתוֹ וְיִתְגַּלְגַּל שְׁדָּם הוּא. אָבַל אִם לֹא נִימּוֹת
שׁוּב טְהוֹר בְּלֹא הַבְּדִיקָה.

רַק מְשׁוּם דְּלִרְשָׁב"ג אֶפְשָׁר לְבּוֹדְקוֹ בְּצַפְנָרוּ. עֲדִינּוּ מְחֻוֵיב לְבּוֹדְקוֹ בְּצַפְנָרוּ.

וְע"כ קָאָמַר מִיעוּף ע"י הַדְּחָק אִיכָא בִּינְיָהוּ. דָּאָף דְּפְלִיגֵי ג"כ בְּבְּדִיקַת פּוֹשְׁרִין מַעַל"ע.

מ"מ כָּל הַמְּחַלְנוֹקַת נְצַמַח מֵהַמְּחַלְנוֹקַת בְּמִיעוּף ע"י הַדְּחָק. דְּלִרְבָּנּוּ דָּאָף דְּחוֹזֵר בְּמִיעוּף ע"י
הַדְּחָק אֶפְשָׁר דְּלֹא דָּם הוּא ע"כ סְגִי בְּבְּדִיקַת מַעַל"ע.

וְלִרְשָׁב"ג מְחֻוֵיב לְבָרַר בְּבְּדִיקַת צַפְנָרוּ וְא"כ מוֹכַח דְּהַתּוֹס' ס"ל ג"כ דְּבְּדִיקָה לְחוּמְרָא יג)
וּבְזָה יִתְיַשְׁבַּב קוֹשְׁיַת מְהַרְשָׁ"א עַל הַתּוֹס' בַּד"ה אָבַל דָּם דְּרַפְיָה לֹא שְׁהַקְשׁוּ וְהָא דָּם
הַנֶּדֶה תְּנִינָא בְּהַדִּי אִינְהוּ דְּפָרַק דָּם הַנֶּדֶה.

וּפִירֵשׁ מְהַרְשָׁ"א ז"ל קוֹשְׁיַתָּם דָּאִיְהוּ אֶפְשָׁר דְּאִפִּי' שְׂרִי' פְּחוֹת מַעַל"ע יְהִי' בְּדִיקָה טוֹבָה.
דְּשָׁם תְּנִי מְטָמְאִין יְבִישִׁים.

וְהִינּוּ בְּאִינוּ חוֹזֵר ע"י פּוֹשְׁרִין מַעַל"ע. אֶלְמָא דְּמִשְׁכַּח לְדָם שְׁיִתְיַבֵּשׁ עַד שְׁאֲפִי בַּמַּעַל"ע
לֹא יַחְזֹר.

כ"ש דְּבְּדִיקָה פְּחוֹת מַעַל"ע לֹא יוֹעִיל אֶף הַקְשָׁה מְהַרְשָׁ"א דְּבִפְשִׁיטוֹת הִי' לְהוּ לְהַתּוֹס'
לְהַקְשׁוֹת דָּאִיְהוּ יוֹעִיל בְּדִיקָה מַעַל"ע לְבָרַר דְּלֹא דָּם הוּא פִּינּוּ דְּמַהֲתָם שְׁמַעִינוּ דְּמִשְׁפַּחַת
לְדָם שְׁיִתְיַבֵּשׁ עַד שְׁאֲפִי בַּמַּעַל"ע אִינוּ חוֹזֵר.

וְנִדְחָק מֵאֲד בְּזָה עֵי"ש. אֶף לְפִימ"ש דְּמַעֲיָקַר הַדִּין טְהוֹר בְּלֹא בְּדִיקָה לְק"מ.

דָּאם לֹא נִימּוֹת בַּמַּעַל"ע טְהוֹר מַעֲיָקַר הַדִּין. פִּינּוּ דָּאִי אֶפְשָׁר לְבָדוּק עוֹד.

דְּבִטְפֵי מַמַּעַל"ע אִפִּי' מִיָּדֵי דְּלֹא דָּם יְהִי' נִימּוֹת. אֶף הַנְּקֻשָּׁה לְהוּ דַּעַכ"פ יִשְׁרָה מַעַל"ע.

נָאם יְהִי' נִימּוֹת ע"כ דָּם הוּא. דָּאִי לֹא דָּם.

הָא לֹא רַפְיָה. וְאִיְהוּ יְהִי' נִימּוֹת בַּמַּעַל"ע.

רַק שְׁתֵּאֲמַר דָּאם דָּם פִּינּוּ דְּרַכְיָה בְּפְּחוֹת מַמַּעַל"ע וְדָאִי יַחְזֹר. הָא קָמֵן דְּלַפְעָמִים יִתְיַבֵּשׁ
עַד שְׁאֲפִי בַּמַּעַל"ע לֹא יַחְזֹר.

ואיך יהי ראי' מפחות ממעל"ע דלאו דם היא. וזה ברור בדבריהם.

סוף דבר מוכח מהתוס' בשני הדיבורים דס"ל דבדיקה לחומרא: יד) והנה בסדרי טהרה הוכיח דתוס' בשיטת הרנ"ה קאי דכל דם יבש אפי' אינו בצורת ברי' כל שלא נמזח אמינו ברי' הוא עיי"ש.

והרא"ש קא פתב בהדיא בפסקיו דכהרוז"ה ס"ל. הנה אף שהתוס' והרא"ש בשיטת הרנ"ה.

מ"מ ס"ל דבדיקה לחומרא. טו) וכן נ"ל להוכיח עוד מרמב"ם פ"ה מהלכות איסורי ביאה שפירש האיבעיא דמי בעינו מעל"ע בדם דרכיך אם במעל"ע נמזחו.

[דמי אמרינו בדם דרכיך פינון שלא נמזחו בפחות ממעל"ע לאו דם הוא] וקשה דאיך אפשר לטהר בזה. שהרי יש ראי' נמי להיפוך שדם הוא.

דאם לאו דם. רק ברי' קא אינו רכיף.

ואיך נמזח במעל"ע. דהא אי לאו סכרא דדם רכיף.

הי' זה בדיקה. שאם נמזח במעל"ע ודאי דם הוא.

שאם הי' ברי' לא הי' נמזח במעל"ע. ולסתור ראי' זו לא מהני כלל הסכרא דדם רכיף.

שהרי אתה אומר שברי' הוא. ועל הגמ' אין קושיא.

דיש לפרש האיבעיא שאם נשרה יום או לילה ולא נמזח א"צ לבדוק עוד דראי' שלא דם. דאם הי' דם פינון דרכיך הי' נמזח ביום או לילה.

אבל על הרמב"ם קשה. אלא ודאי ס"ל להרמב"ם שהבדיקה לחומרא.

והקא שאין ראי' מהבדיקה. דממנ"פ קשה אם דם הוא הי' לו להיות נמזח ביום או לילה.

ואם ברי' גם במעל"ע לא הי' לו להיות נמזח ושוב טהור מעיקר הדין: טז) הנה ביארנו בעז"ה שהרמב"ם והתוס' והרא"ש ס"ל דהבדיקה לחומרא. ומצינו פירוש בה פסחים (דף מ')

(אין לותרין שעורין בפסח ואם לתת נתבקעו אסורות לא נתבקעו מותרות. ופירש הלבוש סי' תס"ז דבסתמא מותרות רק אם ראינו שנתבקעו עיי"ש: שוב ראיתי בש"ע הרב ז"ל מלאדי סי' קפ"ח סק"ו שכתב שהדבר תלוי במחלוקת הראב"ד והרנ"ה וא"כ לדין דקי"ל פהראב"ד הבדיקה לחומרא: סימן רמב"א) שם (דף כ"ב:) תנו פמה הוא שריקון בפושטין מעל"ע הקא מאי כו' דם דרכיך כו' צריף להבין דמשמע דאי לאו שדם רכיף היינו למדין מהתם.

ולכאורה אין ענין זה לזה כלל. דהתם שריף לראות אם יכול לחזור לקדמותו.

והקא לברר אם דם הוא. וכן קשה על תמיהת התוס' בד"ה או דילמא מדרשב"ג מכשיר לקמן בפרק דם הנדה בשרי' מעל"ע דמה זו קושיא.

דאף דבהכי חשיב יבש. מ"מ אינו מקבר שאינו דם רק במיעוץ בצפון.

ובס"ט הקשה על התוס' והניח דבריהם בצ"ע. ובאמת קושיא זו על הגמ' עצמה: (ב) אף ברורן של דברים דחכו"ל שיערו אם יכול לתזור במע"לע תשיב לח.

אבל אם אינו יכול לתזור רק ביותר ממע"לע או במקיעוף בצפון לרבנו לא הוי לח. והטעם בזה כי השרי' מע"לע אינו פועל דבר חדש.

רק מעורר הפת ליחות ראשונה שנשאר בו בהעלם. וע"י השרי' יוצא אל הפועל בבתחילה.

אבל אם אינו שוב לאיתנו במע"לע זה האות כי פלה כל ליחוחו. וע"י השרי' ביותר ממע"לע ניתן בו ליחות חדש.

ע"כ הוי יבש כי הליחות הטבעי סר לגמרי. אבל אם שוב לכמות שהי' במע"לע.

אין זה ליחות חדש. רק חזר לליחות שהי' בו בתחילה.

ע"כ תשיב גם קודם שרי' לח. דתשיב ליחות שהי' בו בתחילה קיים.

כיון דמשום שהי' לח מתחילה יכל לתזור להיות לח. וה"נ במפלת כמין קליפות אם נימוח במע"לע ראי' שדם הוא.

שאם הי' ברי' אף שיש בו ליחות. מ"מ לא יכול להיות נימוח לגמרי פדם כיון שמעולם לא הי' דם.

והשרי' מע"לע אינו פועל רק שישב לקדמותו דמה"ט תשיב לח גם קודם שרי' דתשיב הליחות שהי' בו בתחילה קיים כיון דמתמת שהי' לח בתחילה חוזר להיות לח כנ"ל] אבל אם אינו נימוח במע"לע רק ביותר ממע"לע.

ראי' שברי' הוא. שאם הי' דם כיון שאין דרוך דם בפנים להתייבש לגמרי ודאי ע"י השרי' הי' שוב לקדמותו.

ומה שנעשה לח ביותר ממע"לע משום שהשרי' ביותר ממע"לע פועל בו ליחות חדש. שרי' אף אם נתייבש לגמרי מועלת השרי' ביותר ממע"לע להיות לח.

אלמא שנותן בו ליחות חדש ושפיר יוכל להיות ברי'. ואין ראי' כלל שדם הוא.

שאף אם הי' דם כיון שלא שוב במע"לע ע"כ נתייבש לגמרי. וע"כ מה שנימוח ביותר ממע"לע שנותן בו ליחות חדש ושוב יוכל להיות שברי' הוא.

וזה קושניית התוס': סימן רמג א) שם (דף נ"ח.) תוד"ה מודה ורב אשי נמי מודה כו' הנה התוס' נחלקו כאן על פירש"י דבדר' אשי פירש"י דשמואל לא איירי בהרגשה כלל.

ולתוס' לרב אשי נמי טעמא דשמואל משום דבלא הרגשה טהורה מה"ת ומדרבנו לא גזרו משום שאינו מקבל טומאה: (ב) ולהבין שורש מחלוקתו נראה דאזלי לטעמייהו לעיל (דף ג').

(ב) בהא דמפרש הש"ס טעמייהו דשמאי משום דאשה מרגשת בעצמה. ופירש"י שם דהא מדלא ארגשה ודאי השתא בבדיקת עד נפק כלומר דכסבורה הרגשת עד הוא.

וכן העתיקו התוס' דברי רש"י. ובתוס' חלקו עליו וכתבו דלשמאי אינה חוששת בהרגשת עד כמו שאינה חוששת בהרגשת מ"ר עיי"ש.

ולהלן אף בהרגשת מ"ר חוששת כמבואר שם: ג) והנה מבואר דלהתוס' כשם שטועה ואינה יודעת שהרגישה משום העד כן טועה משום מ"ר וכן מבואר בתוס' בסוגיין לעיל (נ"ז): בד"ה אימור הרגשת שמש הוא הקשו אמאי לא נקט הרגשת מ"ר כמו לעיל ואע"פ שלא הטילו כדאמר בריש מכילתין והל"ל כסבורה הרגשת מ"ר הוא.

ותירצו דהכא זמן מועט היתה יודעת. מבואר דבזמן מרובה טועה בהרגשת מ"ר כמו בהרגשת שמש.

והרגשת שמש ועד שוין. דמדאורייתא אמרינן שטעמה בהרגשה שהרי אותיום חייבין בקרבן אפי' לא הרגישה כמבואר ברמב"ם שלא הביא התירוץ דגמ' דארגשה.

ע"כ דס"ל דהש"ס משני דטעמה. וכשם שמשני דארגשה וטעמה.

כמו כן י"ל להיפוך דלא ארגשה וטעמה. וכן כתב בשב יעקב.

הנה מפורש דמדאורייתא אפי' לא הרגישה טמאה ודאי משום חזקת דמים באים בהרגשה. ובודאי טעמה בהרגשת שמש.

וכן בהרגשת עד דאמרינן דטועה מדאורייתא. שהרי לעיל (י"ז): דם הנמצא בפרוודור חייבין עליו על ביאת מקדש.

הרי דמדאורייתא אמרינן שראתה בהרגשה וטעמה וכמ"ש הרמב"ם פ"ה מהלכות איסורי ביאה ולהתוס' דמדמי הרגשת מ"ר להרגשת עד ושמש. הרי טעות דהרגשת מ"ר מה"ת.

דאפי' לא הרגישה טמאה משום שודאי טעמה וסברה הרגשת מ"ר וכ"ז בזמן מרובה. זה שיטת התוס': ד) אף רש"י ס"ל לעיל דוקא בעד משום שהכניסה העד ע"כ תלינן שחשבה הרגשת עד הוא וכן בשמש.

אבל שטועה הרגשת מ"ר לא אמרינן מדאורייתא רק באשה שעשתה צרכי בעומדת דאמרינן הדור מ"ר למקור והדם בא עם המ"ר דאז ודאי תלינן במ"ר פנין שהטילה מ"ר אז. אבל בעלמא לא חיישינן כלל שטעמה במ"ר.

אף דהלל אומר לעיל (ג.) כסבורה הרגשת מ"ר הוא.

י"ל דזה רק לחומר תרומה וקדשים. אבל מה"ת לא חיישינן כלל לזה.

ואין ראי' מדם הנמצא בפרוודור ומנמצא אותיום חייבין בקרבן דשאני התם שהכניסה. אבל הכא שלא השתינה בשעת יציאת הדם מאתה ולפנינו תבאר הכרח לזה בדעת רש"י: ה) ובהו תבאר מחלוקת רש"י ותוס' בדרב אשי.

דרש"י פירש דשמואל לא איירי בהרגשה כלל והתוס' פירשו דגם לרב אשי טעם דטהורה מה"ת משום דבלא הרגשה. דהנה קשה לר' ירמיה מדפתי דמודה שמואל שטמאה מדרבנן ושמואל אמר טהורה מדאורייתא.

למה לי משום הרגשה תיפוק לי דכתמים דרבנן כמפורש במשנה דלקמן בדרע"ק דם ולא פתם. ולרש"י י"ל דלר' ירמ' היינו טעמא דדם ולא פתם באמת משום שלא פא בהרגשה: ו) אף לתוס' אי אפשר לומר כן דא"כ אם נמצא על חלוקה ולא בדיקה החלוק זמן מרובה יהי מדאורייתא דכסבורה הרגשת מ"ר הוא וכמו דם הנמצא בפרוודור ונמצא אותום.

אלא ודאי הטעם דטהור דגזה"כ הוא משום שלא נמצא בגופה ולא ראינו כשיצא. וא"כ למה לי לשמואל בדיקה קרקע עולם משום שלא ראתה בהרגשה.

תיפוק לי משום שעל הקרקע מצאתהו. וצ"ל להתוס' דוקא בכתמים דאפשר מעלמא אחי אף שאינה יודעת לתלות (וכמו בתינוקת שלא הגיע לה זמנה לראות דאמרינן בשוק של טפחים עברה ולא אדעתה כמ"ש לעיל ג').

(בד"ה והאיפא פתמים אבל בדיקה קרקע עולם חשיב כאילו ראתה ממש ע"כ צ"ל הטעם משום שלא הרגישו. וע"כ לתוס' ע"כ צ"ל לרב אשי ג"כ טעם הטהרה משום שלא הרגישו.

דאין לומר משום דכתמים דרבנן. דהא הכא ע"כ חשוב כאילו ראתה ממש: ז) אבל לרש"י י"ל דהכא נמי חשיב פתם.

והא דצריך שמואל לומר אליבא דר' ירמ' משום הרגשה דנה באמת הטעם בכתמים דרבנן לר' ירמ' משום שלא ראתה בהרגשה. ואיך ראי' מדכתוב דם ולא פתם.

דהיכא דלא נמצא בפרוודור טהור אפי' הרגישו. די"ל באמת מש"ה אמרה תורה דם ולא פתם דכתם טהור משום שלא הרגישו ואפי' לזמן מרובה לא חיישינן מה"ת דכסבורה הרגשת מ"ר הוא דהרגשת מ"ר לא דמי להרגשת עד כנ"ל שיטת רש"י.

אבל לר' אשי דשמואל לא איירי בהרגשה כלל ואף דלא הרגישו טמאה וע"כ גזה"כ דם ולא פתם. ה"נ בדיקה קרקע עולם ומצאה דם טהור.

דהא נמי חשיב פתם: סימן רמד ב"ה יום ד' כ"ו אדר בונה ירושלים לפ"ק פה סאכאטשוב: שלום לכבוד הרב הקריף מו"ה דוב בעריקל הפהן נ"י. דבר שאלתו על אשה שרואה דם בתוך מ"ר ואחר הבדיקה שבדקת עצמה היא נקי' והיא מינקת, אף הדים הנה אינו צלול רק קרטין יבשים: א) הנה מפאת שהיא קרטין אין להתיר מפת דברי רמ"א סוף סי' קצ"א.

שהרי הדימוי מפורש בתשו' הר"ן מאחר שבשעת נוסתה היא רואה כשאר נשים איך אפשר שבשעת נוסתה תראה דם גמור וכי הדור מ"ר למקור תייתי פי הגי'. והובא בב"י.

אבל זו מינקת היא מסתמא אינה רואה דם כלל. מלבד חשש אולי הקרטין אין דומים להא דתשו' הר"ן: ב) ומ"ש מעלתו כיון דטעם ר"ח דלבעלה הוי לכתחילה נזה ברואה במ"ר במקרה.

אבל זו שקבוע לה זה נאמה מוציאה מבעלה ודאי דייעבד הוא. הנה במרדכי הלכות נדה ובתשו' הר"ם סי' תר"ל ברגילה לראות בשעה שעושה צרכי' לאוסרה עפ"י ר"ח שאוסרה משום פתם: ג) ובאמת הדברים קשים.

דָּמָה עֲנֵנוּ לְכַתְחִילָהּ לְגַבֵּי בְעֵלָהּ. וְכִמוֹ לְאַסּוֹר הַטְּהָרוֹת לְאַכִּילָהּ הַגּוֹי דִּיעֲבַד.

כִּמוֹ כֵּן לְאַסּוֹר הָאִשָּׁה לְתַשְׁמִישׁ. אַף שֵׁישׁ לָהּ הֵיטֵר אַחַר זְמַן.

מ"מ לְתַשְׁמִישׁ זֶה הַגּוֹי דִּיעֲבַד. גַּם מֵה זֶה שֶׁהֶרְפִּיב הַשֵּׁ"ף הָאֵל דְּלַכְתְּחִילָהּ עִם הָאֵל דְּכָל הַיָּד
דְּטָמָא מְשׁוּם כְּתָם.

הֲלֵא מְשׁוּם כְּתָם אִפִּי' דִּיעֲבַד אַסּוֹרָה: ד) אַף בְּרוּרָן שֶׁל דְּבָרִים עִפִּימ"ש רַמְבַּ"ם סוֹף פ"ג
מֵה' מְטָמָא מְשֻׁבָּב וּמוֹשָׁב דְּטוֹמְאָת כְּתָמִים אֵינּוּ רַק לְתַרוּמָה וְחֻלִּין שֶׁנֶּעֱשׂוּ עַל טְהָרַת
הַקּוֹדֵשׁ. אֲבָל חֻלִּין שֶׁנֶּעֱשׂוּ עַל טְהָרַת תַּרוּמָה אֵינּוּ מְתַטְמְאִין בְּבַעֲלַת הַכְּתָם יע"ש.

וְלִכְאוּרָה לְמָה טְמָאָה לְבַעֲלָהּ הָאֵל בְּעֵלָהּ חֻלִּין הוּא. וצ"ל דְּכִינּוֹן שֶׁטְמָאָה לְתַרוּמָה אֵי אֶפְשָׁר
לְטַהֲרָה לְבַעֲלָהּ כִּינּוֹן שֶׁמְחַשְׁבִּין אוֹתָהּ סִפְק נִדְּהָ.

וְדוֹקָא הַחֻלִּין שֶׁנֶּגְעוּ בָּהּ טְהוּרִין בְּדִיעֲבַד דְּהַחֻלִּין אֵלּוּ אֵינּוּ טְמֵאִין לְשׁוּם דְּבָר. אֲבָל הָאִשָּׁה
שֶׁטְמָאָה לְתַרוּמָה ע"כ אַסּוֹרָה לְבַעֲלָהּ ג"כ.

וְאַף בְּזִמְמָה"ז שֶׁאֵינּוּ לְנוּ טוֹמְאָה וְטְהָרָה נִשְׁאָר הָאִסּוּר דְּכָל דְּבָר שֶׁבְּמִנְיָן כו'. וְכַעֲשֵׁן זֶה
רְאִיתִי בַּחַת"ס ס' ק"נ יע"ש.

וע"כ ה"ה הַרוּאָה דָּם בַּמ"ר לר"ח שֶׁאַסּוֹרָה לִיגַע בְּטְהָרוֹת לְכַתְחִילָהּ. אַף דְּלַבְעֵלָהּ הֵנָּה
דִּיעֲבַד.

כִּינּוֹן דְּלַטְהָרוֹת לְעוֹלָם לְכַתְחִילָהּ הוּא בְּאִשָּׁה וְאַסּוֹרָה. ע"כ אַסּוֹרָה גַּם לְבַעֲלָהּ אַף דְּהַגּוֹי
דִּיעֲבַד.

וְלֹא כִּשְׁר בְּדִיעֲבַד רַק הַטְּהָרוֹת שֶׁנֶּגְעָה בָּהֶם. דְּטְהָרוֹת אֵלּוּ שֶׁנֶּגְעוּ טְהוּרִין לְגַמְרֵי וְאֵינּוּ
טְמֵאִין לְשׁוּם דְּבָר.

אֲבָל הָאִשָּׁה דְּשִׁינָּה בָּהּ לְכַתְחִילָהּ לְגַבֵּי טְהָרוֹת. ע"כ אַסּוֹרָה גַּם לְבַעֲלָהּ אַף דִּיעֲבַד הוּא:
נִיחָא הַהֶרְפָּה סוּגִיָּא דְּכָל הַיָּד דְּטָמָא ה) וּבְהִכֵּי מְשׁוּם כְּתָם.

וְקוּשָׁה הָאֵל כְּתָם גַּם בְּדִיעֲבַד וְזֶה רַק לְכַתְחִילָהּ. וְלִהַגֵּן"ל דְּלַבְעֵלָהּ קָאֵי דִּיעֲבַד הוּא וּמ"מ
טְמָאָה.

וְדוּמָה מִמֶּשׁ לְבַעֲלַת הַכְּתָם. דְּמַעֲיָקָר הַדִּין הִיא לָהּ לִהְיוֹת טְהוּרָה לְבַעֲלָהּ דְּחֻלִּין הוּא.

אַף מְשׁוּם דְּשִׁינָּה בָּהּ טוֹמְאָה לְטְהָרוֹת. טְמָאוּתָהּ גַּם לְבַעֲלָהּ.

ה"נ כִּינּוֹן דְּשִׁינָּה בָּהּ טוֹמְאָה לְטְהָרוֹת דְּלַכְתְּחִילָהּ הִיא טְמָאָה גַּם לְבַעֲלָהּ. וע"כ אֵינּוּ תוֹלִין
בֵּין בָּאָה בְּמִקְרָה בֵּין בְּקַבִּיעוֹת.

דְּלְעוֹלָם לְבַעֲלָהּ חֲשִׁיב דִּיעֲבַד וּמ"מ אַסּוֹרָה: ו) אַף הֵיטֵר אִשָּׁה זוֹ אִם תִּזְהֵר שֶׁלֹּא תִשְׁתַּיֵּן
אֶלָּא מִיּוֹשֵׁב מְקַלְחַת לְתוֹךְ הַסֶּפֶל. וּא"צ לִיזְהֵר לִהְיוֹת יּוֹשֶׁבֶת עַל שֹׁפֵת הַסֶּפֶל מְקַלְחַת
לְתוֹךְ הַסֶּפֶל.

דַּל"כ לִיחּוּשׁ לְבַתֵּר דְּתַמּוּ מִיָּא כו' לְפִי דַעַת הָרַב מְלֹאדִי זְצַלְלָה"ה שֶׁם דְּדוֹקָא לר"מ
דְּמְטָמָא מְשׁוּם נִדְּהָ הוּא דְּמִקְשָׁה וְדִילְמָא כו' אֲבָל לר' יוֹסִי דְּאַף לְפִי ר"ח אֵינּוּ אֶלָּא מְשׁוּם
כְּתָם סִפְק כְּתָמִים לְהַקֵּל.

וגם אם שותתת לבסוף בברור כף הדין פיון שלא נודע שפא הדם לבסוף. ולפי דברי הש"ך אינה טהורה אא"כ יושבת על שפת הספל ונמצא דם בתוך הספל ובמק"א [לעיל סי' רל"ב] העליתי שהעיקר לפסוק בזה פדעת הרב ז"ל מלאדי: ז האנמנם פי לדעת רש"י שהחילוק בין עומדת ליושבת דעומדת אידי דדחיק לה עלמא דמעומד השתינה ולא יכלה לעצור.

א"כ אם הי' רצונה להשתין מעומד לא יתקון זה במה שתשב ותשתין. שהרי דחיק לה עלמא.

וע"כ רצתה להשתין מעומד רק מחמת חשש טומאה המתינה עד שתשב. וכ"ש דדחיק לה עלמא טפי.

מ"מ התוס' והרא"ש לא פירשו כן. אף דעומדת אין רחמה נפתח.

ואינו בדין לגבב כל החומרות [חומרת הר"ח וחומרת רש"י] בכתמים דרבנו. ובפרט שרש"י עצמו פירש שגם ברישא מותר אף לכתחילה כמ"ש המרדכי בשמו.

וש"ך שכתב שרש"י כר"ח השיגו הס"ט וכתב שפעלם ממנו המרדכי. ע"כ העיקר לטהרה אם תזהר בזה להשתין מיושב לתוך הספל ולא תשב על שפת הספל (ח) אף אם לא תרצה ליהנהר בזה צריכה שתעשה בדיקת מהרי"ל ג' פעמים.

ובדיקת מהרי"ל נדאי מהני בזה. ועי' בבבאור הרב ז"ל מלאדי סק"י דרק במקום שטמאה נדאי בלי חשש הדור מ"ר למקור ואייתי דם הוא דלא מהני בדיקה ע"ש.

אף תיזהר לעשות ג' פעמים. אף שהנוב"י חולק ואומר פיון שנתברר שיש לה מפה למה לן ג' פעמים בתשובה [הנ"ל] ביארתי שדברי הרמ"א נכונים מאד מאד: הדו"ש הק' אברהם סימן רמה ב"ה יום א' בהעלותך תרנ"ז לפ"ק פה סאכאטשוב.

להרב מסליזווע דבר האשה שנשאת ולא ראתה בתולים ולא הי' פאב וכן הי' חצי שנה. אף אחר ביאה ראשונה לא בדיקה כלל.

ולאחר חצי שנה ראתה ה' פעמים מחמת תשמיש. ובכל הביאות הי' לה פאב גדול.

ובכל ביאה מתמעט הדם מאשר הי' דם בביאה שלפני א והנה מעלתו הביא דברי חו"ד סוף סי' קפ"ז שאם תשמיש ראשון הי' בלא דם אינה תולה דקי"ל כר"ח ריש פרק תינוקת בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם טמאה.

ועוד כתב חו"ד שם שאם לא בדיקה פעם אחת שוב אינה תולה, והביא ראי' לזה מריש גדה דאמרינו התם דבתוך ד' לילות א"צ להיות בודקת. וקשה תבדוק שמה תפסוק ושוב לא תחלה.

וע"כ דבסתמא ג"כ אינה תולה והבדיקה לתקנתא דינה ולא שינוי לסייבה בבדיקה עכ"ד חו"ד: ב) הנה בזמנינו נתגלה ספר תוספי רא"ש על גדה הקשה קושיא זו. ומירץ משום דאין נ"מ תיכף רק אם תראה אח"כ אינה חייבת לבדוק.

והנה מדבריו נשמע להיפוך דבסתמא תולה. אף מ"מ נראה דנה אינו רק בתוך ד' לילות. דבהכי מיירי שם. דבסתמא עלולה לראות בתולים.

רק אם רואין שְחִיתָהּ המִכָּה שׁוּב אֵינָה תוֹלָה. [נֹאף בְּנֵה חוֹכֵף הָרֵא"ש לומר דְּבַתּוֹף ד' לילות תוֹלָה אפִי חִיתָהּ הַמִּכָּה.

רק סוֹף דְּבָרָיו אֵינוֹ פֶּן אֶבֶל אִם לֹא בְּדָקָה הִיא תוֹלָה מְשׁוּם שֶׁהוּא תוֹף ד' לילות. אֶבֶל לְאַחַר ד' לילות דְּכָל הַתְּלִינִי מְשׁוּם שֶׁלֹּא תִימָה הַמִּכָּה צָרִיף לִידַע בְּבִירוֹר שֶׁלֹּא חִיתָהּ.

וְכֵן מְשַׁמַּע בְּתוֹס' (ס"ד:) דְּהִיכָא דִּישׁ לְתַלּוֹת שְחִיתָהּ שׁוּב אֵינָה תוֹלָה. מִיְהוּ לְפִירוּשׁ רַמְבַּ"ם בְּהַלְכוֹת שְׁדָם זֶה שְׁרוּאָה ע"ג פְּרִים וְכִסְתוֹת אֵין רֵא"י מְשָׁם.

וְאֶפְשָׁר לומר דְּלַעֲנִין שֶׁלֹּא לְדוּנָה בְּרוּאָה מַחֲמַת תְּשַׁמִּישׁ מְקוּלִין בְּסַפֵּק חִיתָהּ הַמִּכָּה. ועי' מ"ש [בסי' רי"ט] לְהַרְבּ מְפִיאֲטָנִיצֵע: ג) וְנָשׁוּב לְחַשֵּׁשׁ רֵאשׁוֹן מְשׁוּם שֶׁבְּבִיאָה רֵאשׁוֹנָה לֹא רָאָתָה דָם.

וְהִנֵּה רש"י פִּירֵשׁ וְחִזַּר וּבַעַל בְּתוֹף ד' לילות. וּלְפִי דְּבָרָיו מֵה שֶׁבְּבִיאָה רֵאשׁוֹנָה לֹא מְצָא דָם גוֹרֵם חוֹמְרָא.

אִף לֹא מְשַׁמַּע פֶּן בְּר"ן פ"ב דְּשַׁבּוּעוֹת. דַּו"ל ר"ח אָמַר טְמֵאָה דָּאִם אֵיתָא דְּהִנֵּה דָם בְּתוֹלִים מְעִיקְרָא הִנֵּה אֲתִי.

הִילְכֵף אֲמַרְיִין דָּם נְדוּת הוּא זֶה. וְהֵאֵי דְלֹא אֲשַׁתְּכַח דָּם בְּתוֹלִים אֶפְשָׁר שְׁהִי מוּעַט גִּסְתָּר בַּש"ז עכ"ל.

וּא"כ אֵי אֶפְשָׁר לומר דְּבַתּוֹף ד' לילות וּמֵה שֶׁלֹּא מְצָא דָם גוֹרֵם חוֹמְרָא. דְּהָא אֲמַרְתָּ שְׁהִי דָם וְגִסְתָּר בַּש"ז.

אֵלָּא וְדַאי דְר"ן סוֹבֵר שֶׁאַחַר ד' לילות רַק מְשׁוּם שֶׁלֹּא מְצָא דָם ס"ל לְרַב אַסִּי דַּאֵין מְחַשְׁבִּין בִּיאָה זֹו דְּתְלִינֵן בְּהַטְיָ. וְכֹאֲלוּ לֹא בְּעַל כָּלֵל נְהִיָּא תוֹף ד' לילות.

וּר"ח חוֹלֵק דְלֹא תְלִינֵן בְּהַטְיָ רַק שְׁהִי דָם וְגִסְתָּר בַּש"ז. וּא"כ הִיא לְאַחַר ד' לילות.

וּלְפִי זֶה בְּקַטְנָה אֵפִי לר"ח טְהוֹרָה דְּאִף חִיפָּהוּ ש"ז לְדָם וְרָאָתָה בְּתוֹלִים. הָא אֵפִי לְאַחַר ד' לילות טְהוֹרָה.

וְהִ"ה לְדִינָן בְּגְדוּלָה לַעֲנִין שֶׁלֹּא לְהַחֲזִיקָה בְּרַמ"ת. וּבִיאוֹת הָאַחֲרוֹת שֶׁלֹּא נִבְדְּקוּ אֶפְשָׁר שְׁרָאָתָה בָּהֶם וְעַדִּינֵן לֹא חִיתָהּ הַמִּכָּה.

מִיְהוּ כְּכֵן פְּתַבְנוּ לְעֵיל שֶׁלֹּאֲחַר ד' לילות וְלֹא בְּדָקָה בְּקַטְנָה לַעֲנִין אוֹתוֹ הַדָּם נִרְאָה שְׁטַמְאָה. דְּכֵן מוּכַח לְפִי תוֹס' וּמִהַרְמַב"ם אֵין רֵא"י לְהִיפּוּף.

וּלְדִינָן בְּגְדוּלָה לַעֲנִין רוּאָה מַחֲמַת תְּשַׁמִּישׁ צ"ע: נִרְאָה לְהַתִּיר לְדִינָן לַעֲנִין שֶׁלֹּא לְדוּנָה בְּרַמ"ת. דְּהִנֵּה הָרִי"ף פ"ב דְּשַׁבּוּעוֹת ז"ל וְהַלְכָתָא כַּר"ח דְּסַפֵּק אִיסוּרָא לְחוּמְרָא יַע"ש.

וְזֶה לַעֲנִין לְטַהַר עֲצָמוֹת הַדָּם. אֶבֶל לַעֲנִין שֶׁלֹּא לְדוּנָה בְּרוּאָה מ"ת מְקוּלִין כְּרַב אַסִּי דְּתְלִינֵן בְּהַטְיָ וְכָל הַבִּיאוֹת שְׁעַד עֵתָהּ הִי בְּהַטְיָ ע"כ לֹא רָאָתָה.

וְכֹאֵב שְׁיֵישׁ לָהּ עֵתָה רְגְלִים לְדַבֵּר שְׁכָף הִי: ה) וְעוּי"ל דְּהִנֵּה רַמ"ת הִיא מְדִין וְנוֹסַת שְׁהוֹחֲזָקָה לְרֵאוֹת ע"י מְקַרִי הַתְּשַׁמִּישׁ. וְהָא אֵפִי בְּיוֹצֵא לְדַרְךָ הַתִּירוֹ אֵפִי בְּשַׁעַת וְנוֹסַתָּה

כמ"ש בס' בעה"נ להראב"ד שגורס אפי' בפשעת ונסתה [לא סמוך לונסתה] וכ"ש שלא נוציא אשה מבעלה משום איסור ונסת.

אף התירוץ בזה דשניא יוצא לדבר איסור שעה מרואה דם מחמת תשמיש איסור עולם. וע"כ בנ"ד שהדם מתמעט והולך קרוב הדבר שבסוף יפסוק לגמרי ואין פאן רק איסור ונסת לשעה דמתירין כדי שלא להוציא אשה מבעלה מקו"ח דיוצא לדבר: ו' והעיקר מחמת שהבעל אומר שנדמה לו שלא.

הי' לו עד עתה ביאות גמורות וא"כ בזה נדאי תלינו בהט"י כמ"ש התוס' דהא דאמרין דשמואל לא שכח היינו בביאה גמורה וביאה גמורה לא נקרא רק אם הכניס כל האבר ופחות מזה נדון כהערה כמ"ש בסדרי טהרה סי' קצ"ג.

נאף שאינו אומר פן בבירור. מ"מ בצירוף הרגלים לדבר שעד עתה לא הי' פואב לה מאומה ובשעה ששקרו הבתולים הדבר להיות לה פאב וזו לא הי' עתה לה רק עכשיו רגל"ד שלא הי' ביאה גמורה עד עתה [פאשר שמעתי מאיש אחד שאצלו לא הי' ביאה גמורה עד ג' רבעי שנה שלא הי' בקי בפיוסוק רגלים] ומכל אלו טעמים נ"ל שלא לדונה כרמ"ת ומותרת בכל פעם אחר ספירת ז' נקיים.

ואבקש שפאשר יפסוק הדם לגמרי ימחול להודיעני: הדו"ש הק' אברהם סימן רמו ב"ה יום ב' תצא תרצ"ד לפ"ק פה סאכאטשוב. שלום לכבוד הרב העריף ובקי מו"ה אלי' נ"י האבד"ק פיעטקוב דקנא.

בדבר האשה מעונבת שמצאה קרטין דקים מאד אחר מ"ר ואי אפשר לבדוקם בשו"י. אף קצתם נבדקו במיעוץ צפון ונמוחו.

ובמ"ר לא נמצא פלום. אף אפשר מחמת שדקים מאד לא נראו.

ואם יסונן המ"ר ימצאו. גם בין השתנה להשתנה נמצא קרטין: א תשובה.

בגדה ריש פרק האשה שעושה צרכי' דמוקי לה ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל דאם איתא דביתר דתמו מיא על שפת הספל מבעיא לי' לאשכוחי.

ובתשו' הר"ן סי' מ"ט דבנמצא גם בתוך הספל לר"מ טמאה ולר' יוסי טהורה. ובנמצא על שפת הספל לבד גם לר' יוסי טמאה.

דמוכח מילתא דלביתר דתמו מיא אתי דם דאי לא בתוך הספל נמי מבעיא לי' לאשכוחי. וק"ל בנמצא על שניהם למה לר"מ טמאה.

פינון דיושבת נדם שבתוך הספל טהור גם לר"מ. וע"כ בא ממקום מ"ר ולא ממקור.

נהרי נתברר שיש לה מפה במעי' שמוציא דם. ובגדה (ס"ו).

(ואם יש לה מפה תולה במפתה. ולמה לא נתלה דם שבשפת הספל במפה זו.

שקרי המ"ר בסופם שותתין. ושפיר יכולים המ"ר שבסוף ליפול בשפת ואין שום ראי' דלביתר דתמו מיא איתא וכמ"ש הר"ן שם לר' יוסי.

כמו כן לר"מ יהי טהור פניו שנתברר שיש לה מפה. וקושניית הש"ס הי' לר"מ דילמא לבתר דתמו מיא שלא בא פלל דם עם מ"ר רק הכל אא"כ.

אבל בנמצא בתוך הספל ויושבת על שפת הספל היא נתברר שיש לה מפה: (ב) וצ"ל פיון דטעמא דר"מ משום דס"ל חוששין למיעוטא וכמ"ש הר"ן שם אף שידוע שיש לה מפה חוששין שמה דם זה ממקור.

וטעמא רבה איכא בהא. שהרי היא דאם יש לה מפה תולה במפתה מצינו פיוצא בזה בכא זאב ונטל בני מעיים והחזירן נקובים פשיטה ולא חוששין שמה במקום נקב ניקב.

ושם בחולין (ט') מבואר משום דנשחטה בחזקת היתר עומדת. ואי לאו משום חזקה לא הי' תולין בזאב אף דזאב במקום שניו ודאי ניקב.

וכן משמע הלשון שמה במקום נקב ניקב. ומ"מ אי לאו חזקה לא הי' תולין.

וה"נ היא דתולין במפה רק משום חזקת טהרה. ור"מ דחייש למיעוטא מדרבנן אפי' ליכא חזקה פנגד הרוב ובאיכא חזקה פנגדו מדאורייתא] וה"ה דחייש במקום חזקה לבד מדרבנן.

וכן משמע ביבמות פ"ק האשה בתרא (קי"ט): סיפא חזקה לשוק ורובא לשוק ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ אבל חזקה לבד לא מהני לי' לר"מ. ומשמע לי' לר"ן פן מלשון הגמ' דאם איתא דביתר דתמו מיא על שפת הספל בעי אשתכוחי.

משמע דבנמצא גם על שפת הספל טמאה: (ג) ולפי"ז נראה למה דקי"ל כר' יוסי אף שדעת תוס' ורא"ש וטור דמודה ר' יוסי בתרתי לריעותא עומדת ושותתת. וע"כ כתב הטור דבעומדת ושותתת על שפת הספל טמאה.

היינו שתחילה מקלחת לתוך הספל ולבסוף שוחח על שפת הספל ואם נמצא הדם על שפת הספל הרי ניכר שפא הדם כשהיא עומדת ושותתת וטמאה [וע"כ לפ"ש פן דברי הטור. דאי בשותתת מתחילה ועד סוף מ"ש שפת הספל דנקט.

אלא ודאי שמקלחת לתוך הספל אף שבסוף שוחחין. וכאוקימתא דגמ' אליבא דר"מ ביושבת דמקשה לבתר דתמו מיא ויושבת ושותתת לר"מ טמאה כמו עומדת ומקלחת.

ומשני ביושבת על שפת הספל ונמצא בתוך מ"ר. כמו כן לדין לר' יוסי בעומדת.

דבתרתי לריעותא היא מודה ר' יוסי כמ"ש הרא"ש. וזה שלא כדברי החת"ס שפכת דעומדת ומקלחת ולבסוף שותתת לא תשיב תרתי לריעותא ובטור מוכח להיפוך נ"ל דהיינו דוקא כשנמצא על שפת לחוד.

אבל נמצא גם בתוך טהורה. פיון דדם שבספל לאו ממקור רק במקום מ"ר.

שוב תולין גם הדם שראתה כשהיא שותתת בזה. דודאי תוכל לראות במקום מ"ר בשתייה כמו בקליוח [רק בשתייה יש חשש הדור מ"ר למקור] וא"כ תולין הדם שראתה בשתייה במקום מ"ר פיון שידוע שרואה במקום מ"ר: (ד) עוד יש לתרץ קושניא הנ"ל מהא דנדה (ס"ו) אם יש לה מפה תולה במפתה.

דהנה קשה טובא בתשוי ה"ך"ן דכתב בטעם ר"מ משום דחנינש למיעוטא. והא ריש האשה שקלה דברובא וחקקה ביחד גם ר"מ מודה דחשיב מיעוטא דמיעוטא.

וה"נ הא האשה בחזקת טהרה עומדת. וצ"ל דר"ן לטעמין בחי' בטעמא דדבר שאינו מקבל טומאה אם נמצא עליו כתם טהור.

משום דמדאורייתא אינה טמאה רק בהרגשה. לא גזרו רק אם נמצא בדבר המקבל טומאה גזירה שמה יבואו לטהר הבגד.

והיינו דמ"מ הדם עצמו טמא משום מקור מקומו טמא כמו ביצא דם דרף דופן (מ"א): וה"נ בדם הנמצא בספל. דעל הדם עצמו ליכא חזקת טהרה שאם דם נדה הוא מתחילת בריתו טמא וגם ספל הנוגע בו כיון שבודאי נגע בדם.

אזיל חזקת טהרה שלו כמ"ש הרמב"ן והריטב"א והר"ן בתינוק שנמצא בצד העיסה דאם העיסה נדאי נגעה בתינוק אזיל חזקת טהרה מהעיסה. וכיון ששפל טמא ע"כ גם האשה טמאה משום גזירה וא"כ ניחא נמי הא דאין תולין במכה.

כיון דכל תלי' במכה הוא משום חזקת היתר וכיון שהדם אין לו חזקת טהרה וגם ספל הנוגע בו. ממילא גם האשה טמאה: (ה) וארוחנא בזה דהא דאם יש מכה תולה במכתה אפי' לר"מ.

ונאמר שגם ר"מ אזיל בטר חזקה. וכן משמעות תוס' קידושין (פ').

(גבי תינוק שנמצא בצד עיסה. והחילוק דהתם אין פאן בגד נמצא עליו הדם רק שפדקה בעד שאינו מקבל טומאה.

והכא שאני שנמצא על הספל שמקבל טומאה וכנ"ל: ו) ולפי זה נולד לנו קולא בדם שראתה גם אחר הטלת מ"ר יושבת בעד שפדקה בו אם בדקה בבגד פחות מפשיעור לקבלת טומאה אפי' לר"ח דפוסק לבעלה טמאה משום כתם.

מ"מ הכא טהורה כיון שהדם שראתה בתוך מ"ר יושבת. נדאי מתמת מכה שוב תולין גם שאח"כ במכה.

אף לפי תירוץ זה אין היתר בזה רק בדם הנמצא בבדיקה אחר מ"ר בעד שאינו מקבל טומאה: ז) אף יש לפקפק בכל הנ"ל לפמ"ש במק"א [לעיל סי' קל"ב] בטעמא דר' יוסי דטהורה נדאית ובעד שאינו בדוק מטמא משום כתם.

וכבר נתקשו בסתירת הסוגיות. ואמרת משום דבהדור מ"ר למקור יש שני אופנים אופן הא' שפא מפתח המקור לפרוודור פדרפו.

אופן הב' כמ"ש בתשוי מהר"ח או"ז שמ"ר הלכו משלפוהית למקור וחרו למקומם עם דם המקור לשלפוהית ומשם יצאו. ולפי שיטת מהר"ח אזיל בדיקת מהרי"ל שפסק רמ"א.

אף דאנן ס"ל דבכה"ג אף שדם מקור היא טהורה דאין דרף ראי' בכף כמו הרואה דם בחתיכה ואין חשש רק שמה הלה הדם ממקור לפרוודור. וע"כ ר' יוסי דבעד שאינו בדוק מטמא משום כתם.

הָכָא הָוָה לִי סִפְקָא כְּתָמִים. דְּאַף אַתְּ לְהַדוּר מ"ר אֵינוֹ אֶלָּא סִפְקָא שְׁמָא חֲזָרוּ לְמִקּוּמָם עִם דָּם.

רק ר"מ מְטַמָּא מְשׁוּם נְדָה. דר"מ לְשִׁיטְתּוֹ הָרוּאָה דָּם בְּחִתִּיכָה טְמָאָה. וּבִתְשׁוּבָה [סי' הַנ"ל] בְּאַרְתֵּי הַדְּבָרִים בְּאַרְיִכוֹת: ח) וְע"כ בְּעוֹמְדַת דְּטְהוּרָה לר' יוֹסִי אֵין זֶה מְשׁוּם דְּבִבְרִירֹר מ"ר הוּא. רַק דְּשְׁמָא מ"ר.

נְאֻם תְּמַצָּא לְוֹמֵר מְמַקּוֹר. שְׁמָא חֲזָרוּ מ"ר עִם הַדָּם לְשִׁלְפוּחִית וְאֵין דְּרַף רַאִי בְּכָף. וּמ"מ בְּפַעַם אַחֲרַת אֶפְשָׁר שְׁיַצָּא הַדָּם מְמַקּוֹר לְפְרוֹזְדוֹר. וּבִבְרִירֹר שְׁיֵישׁ לָהּ מִכָּה בְּמִקּוּם מ"ר אֵין פְּאֵן.

כְּמוֹ בְּעַד שְׁאֵינוֹ בְּדוּק. דְּטַמָּא מְשׁוּם כְּתָם. וְהַטְהָרָה רַק מְסַפְקָא כְּתָמִים. דַּאֲת"ל מְמַקּוֹר כּו' וְאֵין זֶה הוֹכְחָה כָּלֵל שְׁלַעוּלָם יָבֵא דָם הַמְּקוֹר בְּעַנְיָן אַחַד.

וְזֶה נ"ל טַעַם רַמ"א בְּבִדְיַקְתָּ מְהֵרִי"ל ג' פְּעָמִים וְתַמָּה הַד"מ. וּלְפַמ"ש הַטַּעַם בְּרֹר דְּשְׁמָא חֲזָרוּ לְמִקּוּמָם וְע"כ יַצָּא הַמּוֹף נְקִי.

ע"כ צָרִיף ג' פְּעָמִים שְׁלֵא נִמְצָא דָּם עַל הַמּוֹף וְאַתְחַזְזֻקָּה [שַׁאֲת"ל הַדוּר מ"ר לְמִקּוֹר] שְׁלַעוּלָם יִחְזָרוּ לְמִקּוּמָם וְלֹא יִלְכוּ מְמַקּוֹר לְפְרוֹזְדוֹר וְדו"ק: ט וְעַתָּה נִבְּא לְדִין מְצָאָה קְרִטִין בְּתוֹף הַמ"ר וְגַם בְּשַׁעָה שְׁבִדְקָה אַח"כ.

וְאֵם לֹא הִי מוֹצֵאת קְרִטִין אֵלּוּ רַק אַחַר הַטְּלַת מ"ר הִי הִיִּתְרוֹ פְּשׁוּט בְּרַמ"א מִתְּשׁוּ' הַר"ן. אַף גַּם אִם מְצָאָה גַּם בֵּין הַשְּׁתַּנָּה לְהַשְּׁתַּנָּה נִלְפַע"ד דְּלֹא בְּכָל גְּוֹנֵי אֲסוּרָה.

וְהִנֵּה תִּנְאִי זֶה שְׁאֵין מוֹצֵאת קְרִטִין אֵלּוּ רַק בְּמ"ר אִי תִּיְכַף אַח"כ הִיא בְּתַשׁוּ' הַר"ן לר' מֵאִיר שְׁכָל הַהִיתָר שְׁמוּכַח מְזָה שְׁלַעוּלָם אֵינָה רוּאָה רַק בְּמ"ר. אַף לְדִידִין דְּקִי"ל כּר' יוֹסִי נָדָם שְׁבַתוֹף מ"ר טְהוֹר בְּפִשִּׁיטוֹת.

שׁוּב נִתְלָה גַּם דָּם שְׁלֵא בְּשַׁעַת מ"ר בְּמִכָּה שְׁיֵישׁ לָהּ בְּכִלְיוֹת. אַף זֶה אֵינוֹ פִּינּוֹן דְּלַר"מ טְמָאָה א"כ אֵין הַהִיתָר רַק מִכַּח דְּאַף אַתְּ לְהַדוּר מ"ר לְמִקּוֹר שְׁמָא חֲזָרוּ הַדָּם לְשִׁלְפוּחִית וְטְהוּרָה מְשׁוּם דְּאֵין דְּרַף רַאִי בְּכָף וְלַעוּלָם אֵין לָהּ מִכָּה בְּכִלְיוֹת כָּלֵל.

אַף אִם תִּשָּׁב עַל שְׁפַת הַסֶּפֶל וְתִקְלַח לְתוֹף הַסֶּפֶל וְתִמְצָא דָּם בְּתוֹף הַסֶּפֶל. דְּהַשְּׁתָּא הַדָּם טְהוֹר אִפִּי' לר"מ פִּינּוֹן דִּיּוֹשְׁבַת וּמִקְלַחַת וְהֵרִי נִתְבָּרַר שְׁיֵישׁ לָהּ מִכָּה וְנִתְלָה בָּהּ.

אַף לְכַאוּרָה זֶה אֵינוֹ שְׁהֵרִי הַמִּכָּה בְּכִלְיוֹת. וּמָה עֲנִין מִכָּה שְׁבִכְלְיוֹת לְמַצָּא עִי"ז דָּם בְּבֵית הַחִיצוֹן שְׁלֵא בְּשַׁעַת הַטְּלַת מ"ר.

דְּבִשְׁעַת מ"ר דָּם מִכָּה שְׁבִכְלְיוֹת הוֹלֵף לְשִׁלְפוּחִית שֶׁל מ"ר וּמִשָּׁם יוֹצֵא עִם הַמ"ר. אֲבָל שְׁלֵא בְּשַׁעַת הַטְּלָה אִי אֶפְשָׁר: י) אַף שְׁעֵדִין יֵשׁ לְוֹמֵר לְב"ה דַּס"ל רִישׁ נְדָה אִימּוֹר כְּוִתְלֵי בֵּית הַרְחָם הַעֲמִידוּהוּ וְחִכְמִים מוֹדִים לְב"ה דְּכַבְּה"ר מוֹקְמֵי דָּם וְכָל מַעַל"ע טְמָאָה מְשׁוּם קִנְסָה שְׁלֵא בְּדְקָה.

א"כ עדיין יש לתלות אפ"י שלא בשעת מ"ר במכה שבפלויות שונשאר מחמצית מ"ר. מיהו להד' לישנא דטעמין' דשמאי משום דאם איתא דהנה דם מעיקרא הנה אתי מקשה (שם ג'): וקא תניא טעמין' דשמאי משום ב"טול פו"ר.

ומשני ב"ה הכי אמרי לשמאי אין טעמא אמרת מיהו עשה סיניג לדבריך. וע"ז השיבו ב"ש משום ב"טול פו"ר.

ולפי"ז גם ב"ה ס"ל אם איתא דהנה דם מעיקר הדין. וא"כ אי אפשר לתלות בהעמדת פותלי בית הרחם.

אף רבא דהוא בתרא אמר טעמאי דב"ש משום ב"טול פו"ר ובית הלל טענו בדברי ב"ש וסברו טעמא דב"ש משום דמעיקרא הנה נאקשי עלה וב"ש השיבו אף לפי מחשבתם. מ"מ ב"ה הא לית להו אם איתא דהנה דם וקי"ל פנותיהו בתוף י"ב שעות: יא) אף יש לפקפק בזה ולומר דאף אם פותלי בית הרחם מוקמי דם היינו בענומק בית הרחם קרוב לפי המקור דכל הנשים מטמאות בבית החיצון ושמא הי' שם הדם בענומק עד עכשיו שיצא לחוץ.

אבל היצא עם מ"ר ונרב מ"ר קרוב לפתח הפרוזדור אפשר דשם אין חשש להעמדת הדם: יב) אף י"ל לפמ"ש דר"י מטהר אינו משום שפרור דלא הדור מ"ר רק משום את"ל דהדור שמא חזר למקומו עם הדם וטהור.

וא"כ י"ל אם השתינה פעם אחרת עומדת שמא הדור למקור מ"ר עם הקרטין ונשאר הקרטין במקור [והמ"ר חזרו למקומם ומשם יצאו או יצאו המ"ר במקור לפרוזדור אף הקרטין נשאר במקור] ויצאו אח"כ לפרוזדור.

וכן חשש זה לרא"ש בעומדת פיון שלבסוף שוחחתי והוי עומדת ושומתת. ואף את"ל שאינו דומה מ"מ למכה הידוע שמוציאה דם פיון שאינו רק מחשש העמדת פותלי בית הרחם או הדור למקור פנ"ל.

מ"מ הא שלא בשעת ונסתה פסק רמ"א שתולה אף במכה שאין ידוע אם מוציא דם. ואף שהש"ך חולק כתב נוב"י הטעם משום דיותר יש לתלות במקור שעכ"פ מוציא דם בשעת ונסת עשוי להשתנות.

אבל המכה לא הוחזקה כ"ל בדם. ובצעת שהיא מעופרת ודאי שלא בשעת ונסתה היא. מ"מ בנ"ד שהיא רק קרטין. ונהרי לא הוחזק המקור בקרטין וא"כ יש לטהרה אף אם רואה שלא בשעת השתנה שלא בשעת ונסתה: יג) ועוד ראיתי להט"ז סוף סי' קצ"א שכתב לתלות במכה שבפלויות אף שלא בשעת הטלת מ"ר כי אינו מזכיר שם מ"ר כ"ל ופסק הרב בש"ע סי' קפ"ז ס"ק ל"ד כט"ז דתולין בכאב שבפלויות אף שלא בהטלת מ"ר כ"ל.

ע"כ קים להו להני רבנן שיש מקום לדם מכת פלויות לבוא לבית החיצון אף שלא בהטלה. ודבריהם א"א משום דהדור דם שבמקום מ"ר למקור.

שהרי התירם משום שראתה תיכף אחר הכאב הנה שיוצא עכשיו מפלויות. ואף שלא בהטלה בא לבית החיצון.

ומ"ש רמ"א הדייטער רק באינו מוצאת קרטין אלו שלא בשעת הטלת מ"ר. הנה יסוד זה מתשו' הר"ן ושם מבואר דזה במקום.

שזה יסוד הדייטער דאיה אפטר שתמיד תהי' רואה דם כי אורחין' ובמ"ר תראה קרטין. וזה לר"מ יע"ש.

וכן כתב הרמ"א לדין במקום. שזה יסוד הדייטער.

דהיינו לפיר"ת דפסק לבעלה כר"ת. לטמא משום פתם.

או לרא"ש בעומדת. דשמא בתר דתמו מיא.

והו"ל עומדת ושוחתת. אבל ביושבת על שפת.

וראתה בתוך. דאז נתברר לכל הפירושים שיש לה מכה במקום מ"ר.

שפיר תולה שוב במכה אף הקרטין שמצאה שלא בשעת הטלת מ"ר. והיינו עפ"י התנאים שכתבנו לעיל.

היינו שתהי' פעם אחת יושבת על שפת ונמצא בתוך, ואז אף שנמצא דם גם על שפת טהורה כמבואר בתשובת הר"ן ובב"י. ואח"כ אם השתינה מעומד דהנה לבסוף עומדת ושוחתת [ונכון שתהי' ההשתנה מעומד בשעה שדחיקה להוציא מ"ר לצאת ידי פירש"י דאין חומר בשוחתת רק אם שוחתת מעומד ששעה שדחיקה להוציא מ"ר לצאת ידי פירש"י שלא בשעת הטלה בהדור מ"ר למקור ואייתי קרטין אלו למקור או להט"ז והרב ז"ל מלאדי דתולין במה שבכליות אף שלא בשעת השתנה: יד) והנה בלא כל הנ"ל מצד עצמות הקרטין אם שורה אותם במים מעל"ע ולא נמוחו טהורין כמבואר בב"י וד"מ.

והיינו דאף דקיי"ל כראב"ד והוא דיעה ראשונה דסוף סי' קפ"ח דדם יבש לא מהני שרי' ודוקא הדומים לברי' קרטין. אלו נמי דומין למין עפר וכן כתבו האחרונים: טו) והנה באם נאבדו בלא בדיקה נראה דלראב"ד שכל הדייטער מחמת שהם כמין ברי'.

אבל משום שלא נמוחו אין ראי'. ומהאי טעמא באינו עשוי כמין ברי' אף לא נמוחו לא מהני.

אין הבדיקה רק לחומרא לכתחלה שמא יהי' נמוח ויתברר שהיא דם. וכן משמע בחי' רשב"א וכבר הארכתי בזה בקוונטרס בפ"ע [לעיל סי' רמ"א] לברר דהבדיקה אינו רק לכתחילה: טז) ועוד יש לטהר מס"ס שמא אינו אדום הרבה ואינו דומה למראות הטמאים שאנחנו לא בקיאים.

ואף שדעת ראב"ד שרוב דמים שבמקור הם דמים טמאים. הלא לראב"ד עיקר הדייטער משום שהם כמין עפר והבדיקה רק לחומרא, רק שנחוש להר"ן"ה.

והר"ן"ה הא"ל דאין רוב טמאים ודוחה ראית הראב"ד מפתחת הקבר דהכי פירושא אי אפטר לפה"ק בלא דם טמא. ולא ננקוט חומרי דמר וחומרי דמר להפריש אשה מבעלה: יז) ואף שפקפקו האחרונים דהוי"ס מ"שם אהד כבר כתב נוב"י דבזה ספק אהד מתיר יותר מחבירו.

דדמ טהור מ"מ מטמא את האשה טומאת ערב משום מקור מקומו טמא. ועוד גם הא דס"ס שהוא משם אהד לא הוי ס"ס.

הרבה חולקים בזה. והריטב"א פ"ק עשרה יוחסין שכתב בספק אהיל איהו לגבה וכל דפרוש מרנבא פרוש ספק אהלה לגב"ה הוי קבוע כמתחצה על מתחצה הוי ספק ספיקא.

ונה פשוט אהלו עד שעשה מזה קושא על הגמ': יח) ועיקר היסוד דמשם אהד לא הוי ס"ס הוא מתמת הקושא בסוגיא דפתח פתוח אפי' קיבל בה אבי' קידושין פחות מבת ג' איכא ס"ס ספק זינתה פשהיא קטנה ופתוי קטנה אונס הוא.

כתב הה"מ שהרמב"ם למד מזה דקטנה שנתקדשה ע"י אבי' שזינתה ברצון נאסרת לבעלה. ובאהע"ז סי' קע"ח הביא דעת הרמב"ם ודעת החולקים יש מי שאמר פ"ה ויש מי שאמר פ"ה בלי הכרעה ואני תרצתי קושית התוס' הנ"ל דלכאורה אין לחשוב ספק אונס לספק פהא דב"ק (צ"ט): אייתי ראי' דמומחה לתרנגולים את ואפטרף.

והיינו משום דהחויב ידוע שהזיק והפטור אונס מולבערה לא תעשה דבר אינו ידוע. אף באמת איסור סוטה מפונש הטעם במס' סוטה (ט) סוטה נתנה עיני' במי שאינו ראוי לה מה שביקשה לא ניתן לה ומה שביקשה נטלוהו ממנה אבל אם לא זינתה מרצונה לא נתנה עיני' כלל ואין כאן התחלת איסור.

אף קטנה שזינתה לרצונה הרי נתנה עיני' באחר. רק שרצון זה עצמו נחשב אונס שאין לה דעת שלא להתפתות ורצון זה עצמו הנה אונס דומה למ"ש הרמב"ם בתחילתה באונס וסופה ברצון שנהשב אונס שיצר אדם וטבעו כופה אותו לרצות.

ה"נ בקטנה. ממילא בזנתה ברצון ספק אם בקטנות אם בגדלות לא נחשב ספק פינון שהאיסור ידוע שנתנה עיני' כו' רק ספק שמא אונס הי' ודומה להא דאייתי ראי' דמומחה לתרנגולין את ואפטרף.

סוף דבר הא דמשם אהד לא הוי ס"ס היא רופפת ובסב"א קלה דחינו לה. ויש לסמוך על הנוב"י דכהאי גוונא חשיב מתיר יותר מחבירו פנ"ל: יט) והנה לפי"ז הבדיקה רק לכתחילה משום שאפשר לברר.

ובקרטין דקין מאד שקשה הבדיקה בשר'י. ובדיקה בצפון לא הנה בדיקה לאסור אם ניהו דקי"ל מיעוץ ע"י הדחק לא הוי מיעוץ.

ע"כ חייב בדיקה קיל טובא ויש לסמוך על הנ"ל. וכל זה אם נמצא קרטין במ"ר ע"י סינון: כ) מ"מ יש לפקפק פינון שבדיקה איזה מהם במיעוץ וניהומוחו.

אף דקי"ל מיעוץ ע"י הדחק לא שמי' מיעוץ. ואינו ברור שהוא דם.

עכ"פ שוב הבדיקה בשר'ו לעיכוב. דרוב שהעשויין כמין ברי' אינם דם איתרע לי'.

דרוב בריות אינם ניהומוחו גם במיעוץ ע"י הדחק. וזו הואיל וניהומוחו איתרע לי' רנבא.

אף מ"מ אם יבדוק עוד איזה קרטין במיעוץ ולא יהי' ניהומוחו. שוב לא יהי' ראי' אם אותם שלא נבדקו יהי' ניהומוחו ויהי' מעיקר הדין פשר ונהבדיקה רק לכתחילה יש

לסמוך על הנ"ל: כא) קיצור הפסק לדינא תשוב על שפת הספל ותשתין לתוך הספל ויסגנו המ"ר.

ואם נמצאו קרטין שוב תשתין בכל פעם מעומד. וטוב אשר תעצור עצמה מעט עד שתהני דחוקה להוציא המ"ר.

ושוב תתלה הנמצא בין השתנה להשתנה במכה שיש לה בפליות פנ"ל באריכות. ותזהר שהבדיקות יהי בעד שאינו מקבל טומאה היינו בעד שאין בו ג' על ג'.

והני מילי שנבדקו קצת קרטין ולא נימוחו. אף ההפסק טהרה צריה שיהני נקי מקרטין.

כיון שכל הקיטר משום שתולה במכה והיא משום חזקת הקיטר פנ"ל באריכות. וכל זמן שלא הפסיקה בטהרה בחזקת טומאה קיימא ויגעו שהיטר זה חדש הוא לא יעשה מעשה עד שייספים עוד גדול אחד: כב) נתיישבתי במ"ש דהא דתולין במכה רק משום דאשה בחזקת טהרה והבאתי ראי' מהא דתולין נשחטה בחזקת הקיטר עומדת כדבעי מיני' דרב הונא בא זאב ונטל בני מעיים מהו א"ל חוששין שמא במקום נקב ניקב.

הנה דאי לאו משום חזקת הקיטר הייתי חושש שמא במקום נקב כו' אף דזאב נדאי ניקב. וראיתי שראני' זו אינה פלום דר"ה לטעמי' שחט ונמצאת פגומה אפי' שיבר בה עצמות כל היום קיישינו שמא בעור נפגמה אף דעצם נדאי פוגם.

אבל לדידן דקי"ל שיבר עצמות פשירה. אף דליכא חזקת הקיטר.

דהא קמן בלא שיבר בה עצם הוי ספק גבילה ולא תלינו במפרקת. הנה משום דעצם נדאי פוגם פשירה אף דליכא חזקת הקיטר: כג) מיהו הא דתולין במכה אף שידוע שמפכה מוציאה דם.

אינו דומה לשיבר בה עצם שידוע שהעצם עשיתה פגומה. אבל מכה אינה ידוע אם המכה הוציאה דם עכשיו.

רק יש לדמות לזאב ונטל בני מעיים ונמצא נקב שלא במקום שיניו. דאינו ידוע אם הזאב הכניס שם שיניו.

ומ"מ תולה בו כמו באינקב היכא דממשישא ידא דטבחא. ובכזה נסתפק הרשב"א (נ"ה:): בתרותה שמא דווקא במשמוש יד הטבח משום דנשחטה בחזקת הקיטר.

אבל נולד ספק מחיים לא דהנה ספיקא דאורייתא עיי"ש. הנה לפי צד הנה דוקא משום חזקת הקיטר.

ואף לפי הצד שגם בחרותה תולין היינו שגם בחי' הי' לה חזקת הקיטר לענין החלב שכשיירה ונחלבה מותר. ועוד דהי' לה חזקת הקיטר על לאסר שחיטה.

והרי ידוע שנשחטה וכדברי הרשב"א פוסק ד"מ. מ"מ אין הכשר בזה רק משום חזקת הקיטר: ידיו הדו"ש הק' אברהם.

סימן רמז הלכות טבילה ב"ה ה' יתרו תרח"ם לפ"ק. שוכ"ט לכבוד הרב המאה"ג מו"ה נתן נטע הפה"נ נ"י דומ"צ דק"ק ראדשיטיץ.

א) יקרתו הגיעני מ"ש בשם הפ"ת פשהאשה יכולה לספור שבועה נקיים קודם ואיחרה
מלספור ועי"ז נזדמן ליל טבילה בשבת אסורה לטבול. אין נראה לי כלל.

דבשלא שכיולה לטבול קודם היא עושה איסור במה שמאחרת מלטבול שע"ז יבוא
לידי דיהוי איסור טבילה בשבת. ע"כ קנסיה שלא לטבול בשבת.

אבל זו בהגיע סמוך לשבת אי אפשר לה לטבול מפני שאיחרה הספירה. ומה שאיחרה
הספירה אין איסור שעדיין לא חל עלי' חיוב שבת זה דומה לדין המבואר באו"ח סי'
רמ"ח סעיף ד' דמותר להפליג בספינה אפי' לדבר הרשות קודם ג' ימים קודם השבת.

אף שבספינה יבוא לידי דיהוי חילול שבת מפני הספנה. מפני שעדיין לא חל עליו חיוב
שבת.

ובהגיע שבת מותר מפני הספנה. וה"נ בשעה שמאחרת הספירה וגורמת שתטבול בשבת
אין איסור.

כי חיוב שבת זה שטובלת בו עדיין לא חל עלי'. ובשעה שטובלת נדחה האיסור משום
מצוות עונה.

ונה ברור ופשוט: ב) ועוד דמקור האיסור בתה"ד סי' רנ"ה דאין היתר לטבול בשבת
אלא משום טבילה בזמנה מצנה וכשמאחרת זמן טבילה ואין כאן טבילה בזמנה אסורה
לטבול. וכיין שלא ספירה.

ואנן קי"ל בסי' קצ"ו סעיף ב' לחומרא ספורין לפנינו בעינן. עי' גדה (כ"ט).

(א"כ הוי טבילה בזמנה ואף דיש פוסקים דלא בעינן ספורין לפנינו עי' סדרי טהרה סי'
קצ"ו סקי"ח. א"כ אם פסקה מלראות תחילה באמת זמן טבילה קודם השבת.

ואינו דומה לממתנת לספור מחמת חשש פליטה דמותרת לטבול בליל שבת אף דאפשר
שלא פלטה ש"ז. דשאני התם דאפי' ידוע שלא פלטה שלא שמשה כלל מחויבת להמתין
דלא פלוג (וכה"ג מחלק ביבמות (מא) התם אם יבוא אלי' כו' בת חליצה ויבום הוא.

הכא אפי' יבוא אלי' ויאמר דלא מעברה מי יבמינן לה הא קטנה דלאו בת אעבורי הוא]
ליתא שהרי דעת הרמב"ד וסייעתו דאין פולטת סותרת לבעלה כלל. ועוד דעת פוסקים
דג' עונות מרח ש"ז.

רק משום דקי"ל לחומרא פרא"ש מחשבינן לה טבילה בזמנה. ה"נ פיון דקי"ל לחומרא
ספורין לפנינו בעינן חשיב טבילה בזמנה: ג מה שהעיר פבדו על דברי מהרש"א פ"ק
דעירובין דכפ"ח דכלאים מפורש דאין בשרץ טומאת נבילות כלל ואפי' בכזית.

יפה העיר. וכן מפורש עוד במשנה פ"ד דמעילה (י"ז): וכן משמע בפ"א דאהלות מ"ז
ואבר פחות מפעושה מן השרץ מטמא טומאתו.

היינו טומאת שרץ במגע. ואם איתא דיש בשרץ טומאת נבילה ג"כ פיון שאבר הוא
טמא טומאת נבילה במשא ג"כ כמפורש במשנה שם אבר פחות מפזית מן הנבילה מטמא
טומאתו: הדו"ש הק' אברהם.

סימן רמח א) הש"ך בסי' קצ"ז סק"ב פתב דקונדם ל"ג לזכר וס"ו לנקיבה אף שראתה דם ולא היא אפשר לה למנות ז' נקיים פי אם שאירע יום ז' בע"ש אסורה לטבול בליל שבת הואיל מן הדין דם טהור הוא והיתה יכולה לטבול קונדם ואף שאנו נוהגים להחמיר שלא לטבול על דם טהור לא מהני לטבול בליל שבת.

והדגמ"ר חולק עליו ומתיר משום דאל"כ אין לה אשה שטובלת בליל שבת שהרי פל אשה צריכה להמתין שלא לספור ז' נקיים עד יום ששי לראיתה ואפי' לא שמשה גזירה אטו שמשה וכל חומרות הללו אינו מדין הש"ס פלל עיי"ש: ב) ולפענ"ד דברי הש"ך ברויים דשאני התם דמחמת המנהג לא היא אפשר לה לטבול.

משא"כ ה"קא דע"כ היא אפשר לטבול קונדם שראתה דם טהור. דאל"כ אלא שלא פלו ימי ספירה אין לה דם טהור לכ"ע פל זמן שלא ספירה פדאיתא בגדה (דף ל"ה:) ואם היתה טובלת אז לא היא עכשיו איסור פלל בטבילתה מדינא דגמ' דטהורה מותרת לטבול וכדברי הש"ך בסק"א.

וע"כ פשעה במה שלא טבלה קונדם לכו: ג ועוד נ"ל דאפי' ראתה תיכף בלילה שלאחר שפלו שבעה נקיים ולא היא אפשר לה לטבול פלל מ"מ אסורה דמ"מ היא אפשר לה לטבול אז [ולא תשמע אז] ועכשיו בליל שבת היתה טובלת שנית דאז לא היא כאן איסור מדינא פנ"ל.

מה שאין פן במנהג שנהגו להחמיר להמתין מלספור אין לומר פן שתהי' סופרת תיכף ולאחר חמשה ימים תתחיל לספור חשבון אחר דאם פן לא היא נחשב ספירה פלל. ולא מבעיא לדעת הש"ך שצריכה לספור בפה.

דנדאי לא שניף לומר שתספור היום יום חמישי ותספור היום א' וכדומה. דכהאי גוונא לא נחשב ספירה פלל.

ומה"ט אין סופרין העומר שני פעמים משום ספיקא דיומא. אלא דבכה"ג ספירה אחת מקלקלת חברתה.

ואפילו נאמר שלא כדברי הש"ך ה. מ"מ צריכה לעשות החשבון בלבה ולא סגי במה שפדקה בלבד: ד) ורא' מדברי הש"ע סי' ק"צ דאם פדקה עצמה בשמיני לא סגי אף לדעת הפוסקים דפדקה בשביעי לבד סגי עיי"ש.

ולא אמרינו דיעשה שמיני שביעי ושביעי ששה אלא דבספירה דינדה תליא מילתא. ועיין בסדרי טהרה שהאריך בזה.

וע"כ ה"נ אי אפשר להחזיק המנין ביום א' וביום חמישי. משא"כ ה"קא שתיכף בלילה היא אפשר לה אז לטבול אף שראתה דם טהור.

דאף דקי"ל כב"ה דביומי וטבילה תלי רחמנא היינו לענין עצמות של דם. אבל היא גופי' טובלת תיכף ומותרת לבעלה כמפורש ברמב"ם פ"ז מה' איסורי ביאה.

ואין לגזור בזה מלטבול שמא תשמע פדגזרינו מלטבול ביום שביעי דשאני התם שטובלת על דעת תשמיש ע"י טבילה זו. משא"כ בנ"ד שלא תשמע עד שתטבול שנית.

וּכְבַר פְּתוּבוֹ הַחוֹס' פ"ק דְּשַׁבַּת דְּבִימֵי הַתְּלֻמוּד הָיוּ נוֹהֲגִים בְּשָׁנֵי טְבִילוֹת: (ה) וּמ"מ לְעַנְיָן הִלְכָה לִפְנֵי הַש"ךְ בַּסַּק"ג דָּאֵם לֹא הִי בְּעֵלְהָ בְּעִיר וְכֹא בַע"ש מְוַתְּרַת לְטַבּוּל בְּלֵיל שַׁבַּת. וְאֵם רְאֵתָה דָם טוֹהַר קוֹנְדָם שְׁהַסְפִיקָה לְטַבּוּל הָיוּ פְּאִין בְּעֵלְהָ פְּאִין שְׁאֲסוּרָה לְשִׁמּוּשׁ וְכַנ"ל: סִימָן רַמְט (א) בְּש"ךְ שָׁם סַק"ג וּבִנְקוּהָ כִּי הָאָרִיז לְפִסְוִק פְּהַרְמ"א דָּאֵם לֹא הִי בְּעֵלְהָ בְּעִיר וְכֹא בְּעֵרַב שַׁבַּת שְׁבַמְקוּם שְׁאִין מְנַהֵג אִין לְהַחְמִיר לְטַבּוּל בְּשַׁבַּת יַעֲיִין שָׁם: וּלְפַעַנ"ד נִרְאָה דְּיֵשׁ חֲשָׁשׁ מְדִינָא.

אָף דַּבְּפ"ב דְּבִיבְצָה (י"ח.) מְסִיק רְבָא דְּאָדָם נִרְאָה כְּמִיקָר כְּמוֹ שְׁאֲבָאָר.

דְּהֵנָּה שָׁם בְּמִשְׁנֵה חַל יו"ט אַחַר הַשַּׁבַּת ב"ש אוֹמְרִים מְטַבִּילִין הַכֹּל לְפָנֵי הַשַּׁבַּת ב"ה אוֹמְרִים אָדָם בְּשַׁבַּת פְּלִים לְפָנֵי הַשַּׁבַּת. גַּמ' דַּכ"ע פְּלִים בְּשַׁבַּת לֹא מ"ט אָמַר רַבָּה גְּזִירָה שְׁמָא יִטְלֻנוּ בְּיָדוֹ יַעֲבִירָנוּ ד' אַמּוֹת בְּרַה"ר א"ל אֲבִי יֵשׁ לוֹ בּוֹר בְּחִצְרֵי מַאי אִיפָא לְמִימַר גְּזִירָה בּוֹר בְּחִצְרֵי אִטו בּוֹר בְּרַה"ר יו"ט מַאי אִיפָא לְמִימַר גְּזִירָה יו"ט אִטו שַׁבַּת אִיתִיב' וְכו' וְאֵם אִיתָא נְגִזוֹר כּו' עֵי"ש פֶּל הַקְּוִשׁוֹת וְהַפִּירוּקִים.

ר' יוֹסֵף אָמַר גְּזִירָה מְשׁוּם סְחִיטָה תִּינַח פְּלִים דְּבָנֵי סְחִיטָה כּו' גְּזִירָה כּו' אִיתְבְּנִי כּו' וְשָׁנֵי פְּדַלְעִיל. רְבָא אָמַר מְפָנֵי כְּנִרְאָה כְּמַתְקוֹן פְּלֵי אִי הִכִּי אָדָם נְמִי אָדָם נִרְאָה כְּמִיקָר וְכִרְא"ש לְעַנְיָן טְבִילַת פְּלִים חֲדָשִׁים לְטַעְמָא דְּרַבָּה וְרַבָּא אָסוּר לְר"י מְוַתְּרַת וּמְסַתְּבָרָא פְּרַבָּה דְּהִכִּי הָיוּ טַעְמָא בְּשׁוּפְרַת וּבְלִוְלָב וּמְגִילָה עֵי"ש: (ב) וְלִכְאוּרָה תְּמוּהָ דְּהָא וְדָאֵי טַעְמָא דְּרַבָּה בְּשׁוּפְרַת מְשׁוּם דְּחֻבָּה עָלָיו וּבְהוּל פְּלִישׁוֹן הַש"ס הַכֹּל חֲזִיבִין בְּתַקִּיעַת שׁוּפְרַת.

דַּל"כ בְּכָל דְּבָרֵי רְשׁוּת נְגִזוֹר. וְע"כ טַעְמָא דְּרַבָּה בְּטְבִילַת פְּלִים מְשׁוּם דְּטְבִילַת פְּלִים בְּרַגְלַת מְצוּהָ.

וְכַמ"ש בְּשַׁמ"ק וּמְשׁוּם דְּחִיב אָדָם לְטַהַר עֲצָמוֹ בְּרַגְלָהּ וְה"ה פְּלִים כַּמ"ש הַרְע"ב בְּפִי הַמְּשֻׁנָּה. מִשַּׁא"כ בְּטְבִילַת פְּלִים חֲדָשִׁים דְּלֹא מְשׁוּם טְוִמְאָה הִיא וְאִינָה חֻבָּה אֲלָא שְׁמַתִּיר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ.

וְהָיוּ כְּמוֹ כָּל דְּבָרֵי רְשׁוּת דְּלֹא גְּזוּר מְשׁוּם דְּאִינוּ בְּהוּל לְקַנְיִים הַמְּצֻנָּה. וְאִין לּוֹמַר דַּס"ל לְהַרְא"ש דְּגְזִירָתוֹן טְבִילַת פְּלִים חֲדָשִׁים אִטו פְּלִים טְמֵאִים פְּדִגְזוֹר בּוֹר בְּחִצְרֵי אִטו בּוֹר בְּרַה"ר.

הָא לִיתָא דַּא"כ לְר"י נְמִי לְגְזוֹר. אֲלָא וְדָאֵי אִין טְבִילוֹת אֵלוּ דּוֹמוֹת זו לְזוּ שְׁנֵה לְטַהַר וְנָה לְהַתִּיר וְאִין לְגְזוֹר הָא מְשׁוּם הָא: (ג) אֲמַנְם לְאַחַר הָעִיּוֹן דְּבָרֵי הָרַא"ש בְּרוּרִים דְּהֵנָּה בְּאֲמַת קָשָׁה עַל הַשַּׁטְמ"ק דַּא"כ שַׁבַּת דְּעֵלְמָא שְׁאִינוּ קוֹנְדָם יו"ט הָא מְוַתְּרַת לְטַבּוּל דְּלִיפָא מְצוּהָ וְאִין לְגְזוֹר שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ.

אֲשֶׁר ע"כ נִרְאָה דְּהַש"ס פְּשִׁיטָא לִי טַעְמָא דְּמַתְקוֹן. אֲלָא שְׁהוּקְשָׁה לוֹ לְהַש"ס דַּא"כ אָדָם נְמִי יֵאָסוּר וְע"כ מְשׁוּם לְטַהַר עֲצָמוֹ בְּרַגְלָהּ הַתִּירוֹ חֲכָמִים וַא"כ פְּלִים נְמִי יַתִּירוּ פִּינּוֹן דְּמְצוּהָ לְטַהַר פְּלִים ג"כ בְּרַגְלָהּ וְכַדְבָּרֵי הַרְע"ב.

וְע"ז מְשָׁנֵי רַבָּה גְּזִירָה שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ: (ד) וּבְהִכִּי נִיחָא לִי הָא דְּמְצִינוּ בְּטְבִילַת פְּלִים שְׁגָזְרוּ גְּזִירָה לְגְזִירָה וְעוֹד גְּזִירָה שְׁלִישִׁית כְּדָאֲמַרִּינוּ שָׁם בְּפִסְוִקָא דְּאוֹסְרִים אָף בִּיו"ט וְאָף שְׁיֵשׁ לוֹ בּוֹר בְּחִצְרֵי.

ועוד תמי' דפריה מההיא דמדלין בדלי וכן פשוטמא בולד הטומאה דמותר משום דלא חשיב מתקן כדפירש"י עי"ש. דנגזור אטו פלים דעלמא נאטו אב הטומאה.

דאמאי לא פריה דנגזור בהו גופייהו שפא יעבירנו ד' אמות ברה"ר. ולפמ"ש יתיישב היטב דהא דגזריכו הךא גזירה לגזירה היינו משום דכינן דגזרו חכמים שפא יעבירנו.

ולא התירו חכמים האיסור דנראה כמתקן שוב אסור מדינא משום דנראה כמתקן. ולא חשיב גזירה לגזירה רק גזירה לאיסור גופה.

דאף דאיסור דנראה כמתקן היא ג"כ דרבנן. מ"מ לא חשיב גזירה לגזירה.

ומצינו בכמה מקומות דגזרינו גזירה לאיסור דרבנן אף דגזירה לגזירה אין גזרינו. והשתא ניחא דלא פריה הש"ס בולד הטומאה וביו"ט נגזור שפא יעבירנו.

דכינן דולד הטומאה לא חשיב מתקן שוב אינו אסור בשבת מדינא וע"כ אין לגזור יו"ט אטו שבת דהוי גזירה לגזירה: ה) ובהכי ניחא דלא משמענו רבותא טפי דאפי' בשבת יהי' מותר.

ובהדיא משמע בתוס' ע"ב ד"ה ושוין שמשקין דבשבת אסור. ולפמ"ש ניחא דבשבת אסור משום שפא יעבירנו.

ולענין זה לא מהני טעמא דלא שקיח פינן דלא הוי גזירה חדשה. וגזירה דשפא יעבירנו משפחת לה בישראל באב הטומאה.

ע"כ אף בכהן בולד גזרינו. מדע דהא בכהן באב הטומאה אסור אף דבהו לא שנייה גזירה דשפא יעבירנו דזריזין הו ע"כ דטעם זה לא מהני רק לענין שלא נגזור גזירה חדשה וולד אטו אב.

אבל בשבת דאסור משום שפא יעבירנו אין חילוק בין וולד לאב. וניחא ג"כ במדלין בדלי דלא הותר אלא ביו"ט: ו) ולפי זה ילבנו היטב דברי הרא"ש דע"כ גם לרבה דגזר שפא יעבירנו ס"ל ג"כ טעמא דמתקן כרבה אלא דרבה ס"ל דבאדם לא נראה כמתקן אלא כמיקר.

ורבה ס"ל באדם נמי מחזי כמתקן. אלא דהתירו משום מצוה וכנ"ל באריכות.

וע"כ בטבילת פלים חדשים דליכא מצוה אסור אבל לר' יוסף (חסר הסיום): סימן רנ (א) בתשובת חכ"צ סי' י"א אוסר טבילת נשים בחמין ליל שבת והביא שחכם אחד הורה שישטבלו מבע"י. ובסדרי טהרה כתב בזה שטוב הורה דאע"ג דלכ"ע אסורה לטבול בשביעי מבע"י.

ה"מ כשהיא יוצאת מבית הטבילה מבע"י. אבל כשהיא מתעכבת שם עד לאחר חשיכה שריא.

דהא דעת הב"י דלר"ת לא קפדינו אלא שתבא לביתה משתחשף. ואף לדעת הב"ח שאוסר הא כתב שם טעמא משום שפעמים שפית הטבילה רחוק מיל או יותר.

ואם הייתה טובלת ביום השתא ודאי אם תבוא לביתה משתחשף יודעת הבת שטבלה בעוד היום גדול אלא ששקתה בדרך חזרתה מהלך רב ממקום הטבילה ומעשה גם היא ביום ז גם פשפית הטבילה יהי קרוב לביתה ותבוא לידי ספק.

אבל פשוטובלת סמוך לחשיכה גם אם הבת תטבול סמוך לחשיכה אף פשפית הטבילה יהי קרוב לביתה מ"מ לא תבוא לביתה עד שחשכה עכ"ד. וכל זה אם היא באה לביתה מתחילת הלילה אבל אם היא מתעפכת שם בבית הטבילה לאחר שחשכה בכדי שיעור טבילה אף אם היא טבלה בעוד היום גדול תו ליכא למיחש למיד.

ואף הרשב"ם לא נחלק על ר"ת אלא פשחזרה לביתה מיד פשתחשף וכמ"ש הטור דטעמא של הרשב"ם דס"ל דאיכא סרף בתה שהיא תשער מהלכה מבית הטבילה לבית ותמצא שטבלה ביום עכ"ד.

דזה לא שינוי אלא פשחזרה לביתה מיד פשתחשף מתחילת הלילה אבל לא פשנתעפכה בבית הטבילה אחר חשיכה פשיעור זמן טבילה. ואף שהטור כתב פן בטובלת בשמיני.

מ"מ ה"ה והוא הטעם בטובלת בשביעי דנמי ליכא אלא משום סרף בתה לכ"ע. וכמ"ש לעיל בשם עה"ג פשהיא מאחרת לצאת מבית הטבילה ליכא למיחש למידי עכ"ד בעל ס"ט: ב' ואחר המחילה מכ"ת נראה דשגגה הוא בידו דבכה"ג פשוטובלת מבע"י ויש שהות לילה לביתה מבע"י אף שמתעפכת במרחץ אסור מדינא שפא תלך לביתה ותשמש.

ומה לי אם הולכת לביתה ואינה משמשת. דאסור משום גזירה שפא תשמש.

מה לי אם אינה הולכת לביתה דגזרינו שפא תלך ותשמש וכולה חזא גזירה היא. ולא התיר הב"י לטבול בעוד היום גדול אלא בשמיני דאין אסור אלא משום סרף בתה וכשהולכת לביתה משתחשף ליכא סרף בתה כלל וכשהתיר עבוה"ג לטבול בשביעי סמוך לחשיכה היכא דאיכא אונס.

היינו בסמוך לחשיכה דוקא. דאי אפשר לבוא לביתה עד ששתחשף ואי אפשר שתבא לידי ספק.

אבל בעוד היום גדול שאפשר שתבא לביתה מבע"י ודאי אסור שפא תלך לביתה ותשמש: ג) אולם פשפית רחוק מבית הטבילה עד שאי אפשר לה לבוא לביתה עד ששתחשף. בזה יש מקום להתיר היכא דאיכא אונס.

דהיינו פשפית רחוק מאוד עד שאם תטבול משחשיכה לא תוכל לבוא לביתה שהיא חוץ לתחום מבית הטבילה. אבל היכא דליכא אונס פשיטא שאסור אפי' לדעת התוס' ואפי' בשמיני כדברי הב"ח.

ואפי' באיכא אונס יש לעיין. דמשמע מהב"ח דמבעוד יום גדול אסור אפי' פשפית קרוב וליכא סרף בתה משום דפעמים שפית רחוק ותשער בתה שטבלה ביום.

ע"כ אף פשפית קרוב ומתעפכת במרחץ אסור. ה"ה לענין גוף הגזירה פינו דכשפית קרוב אסור אפי' באיכא אונס לטבול מבע"י גדול.

ה"ה פִּשְׁבִּימָה רְחוּק. וְלֹא הִתִּיר בְּעַל עֲבוּה"ג בְּאִיכָא אֲנָס אֶלָּא סְמוּךְ לְעָרְב דְּאָז לְעוֹלָם
אִי אֶפְשָׁר שְׁתַּבָּא לִידֵי סַפְק וְדו"ק: ד) וְלַעֲנִין הִלְכָה גִלְפַע"ד שְׁלֵא תִטְבּוֹל בְּשִׁבְעֵי מִבַּע"י
לְעוֹלָם.

וְאַף כִּלְה לֹא תִטְבּוֹל בְּשִׁבְעֵי מִבַּע"י כְּדַבְּרֵי הַשֵּׁ"ף סַק"ט. וְאַף שְׁהֶאֱחָרוֹנִים תְּמָהוּ עָלֵיו
וְהִתִּירוּ בְּפִשְׁבִּימָה לְכַלְה לְטְבּוֹל בְּשִׁבְעֵי מִבַּע"י נִרְאָה דְּאֶשְׁתַּמְטְתִּי לְהוּ דְּבַרֵּי הַרְאָב"ד
בְּסַפֵּר בְּעָלֵי נֶפֶשׁ שְׁפִי הָא דְקָאֵמַר בְּש"ס דַּע"כ נֶשִׁי דִּינָן אֵינָן טוֹבְלָת בִּימָמָא דְשִׁבְעֵי
מִשׁוּם דַּר"ש.

וְהַקְשָׁה הַתּוֹס' דַּר"ש לֹא אָסַר אֶלָּא הִתְשַׁמִּישׁ. וְהַרְאָב"ד כְּתַב וְנ"ל מִשׁוּם דַּר"ש כּו' וְה"נ
כִּינּוּן דְּמִשׁוּיָנָן לְהַ פְּנֻכָה וְסִתְרָה נְאֻסוּרָה לְשִׁמְשׁ פְּנֻלֵי יוֹמָא דְתַמְנָיָא [פִּי דְהִיא תַמְנָה
לְרֵאִימָה לְכָל הַפְּחוֹת] שְׁוֹנֵי לְהִיא יוֹמָא פִּיּוּם שְׁבִיעֵי לְגִדָה דְהָא גִדָה הִיא וּמִשׁוּם הִכִּי
לֹא טְבַלְהָ בְּשִׁבְעֵי וְכַתּוּב רַב אֶחָא מִשְׁבַּחָא דַּאֲפִי בְּדִיעֵבַד לֹא עָלְתָה לְהַ טְבִילָה עַכ"ד.

הַרִי דְלֹא מִשׁוּם גְּזִירָה דְאֶתְיָא לְשִׁמְשׁ אֻסוּרָה לְהַ לְטְבּוֹל בְּשִׁבְעֵי רַק מְדִינָא. כִּינּוּן דְאֻסוּרָה
לְשִׁמְשׁ הַרִי הִיא כְּשִׁבְעֵי לְגִדָה כִּינּוּן דְלִפִּי הָאֲמַת גִּדָה הוּא.

וְע"כ אֵין נ"מ אִם בָּאָה אֶל הַחֲתָן וּלְבַעַל אוֹ לֹא בְּכָל עֲנִין אֻסוּרָה לְטְבּוֹל בְּשִׁבְעֵי: הַ וּמְלַבֵּד
זֶה נ"ל שְׁאֻסוּרָה לְטְבּוֹל כִּינּוּן שְׁאִי אֶפְשָׁר לְבָרַךְ שְׁמָא תִרְאָה וְתִסְתּוֹר וְכַמ"ש הַתּוֹס'
כְּתוּבוֹת הַטַּעַם שְׁאִינָה מְבָרַכַת עַל סְפִירְתָהּ.

וְשִׁתְּמִתִּין עַד הַלִּילָה וְתִבְרַךְ אִי אֶפְשָׁר כִּינּוּן שְׁאִינָה סְמוּךְ לְטְבִילָה אִי אֶפְשָׁר לְבָרַךְ. וְעֵינָן
בַּמ"א סִי"י ט' בְּעֵינָן בְּרַכַת הַשְּׁחִיטָה וּבְזֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבַרֵּי הַגַּמ' בְּהָא דְקָאֵמַר מִשׁוּם דַּר"ש
דְּכִי הִכִּי דְאָסַר ר"ש לְשִׁמְשׁ שְׁמָא תִרְאָה וְתִסְתּוֹר כְּמוֹ כֵּן אֻסוּר לְבָרַךְ מִבַּע"י שְׁמָא תִרְאָה
וְתִסְתּוֹר וְנִמְצָא בְּרַכְתָּהּ לְבַטְלָהּ.

מִשָּׂא"כ בְּטוֹעָה דְמְטְבִילִין אוֹתָהּ ל"ה טְבִילוֹת מְסַפֵּק וְאִינָה מְבָרַכַת בְּשׁוּם פְּעַם ע"כ
מְוַתֵּר לְטְבּוֹל אֲפִי מְבַעוֹד יוֹם. וְזֶה בְּרוּר: סִימָן רַנָּא ב"ה א' קָרַח תִּרְח"ם לַפ"ק.

שׁוֹכ"ט לְכַבּוֹד יְדִידֵי וְחִבִּיבֵי הָרַב הַגְּדוֹל הַמְּפֹרָסִים נ"י פַּה"ד עַה"י כַּקַּשׁ"ת מו"ה אֲבִיגְדוֹר
יְהוּדָה שְׁלִיט"א אַבְד"ק קוֹיֵל. א) יִקְרָתוּ הַגִּיעֵנִי בְּדַבְּרֵי הָאֲשֶׁה אֲשֶׁר בְּיַרְדֵּה לְטְבּוֹל בְּהוֹרְדָה
לְתוֹךְ הַמַּיִם גּוֹרֵם לְהַ תִּיִקֵּף חוֹלֵי אֲשֶׁר מִשְׁקַת שְׁפִתֵי יַחַד בְּלִי יוֹכַל לְפַתּוֹחַ עַד שְׁחִבְרוֹתֵי
מַעְלוֹת אוֹתָהּ מִן הַמַּיִם.

אִךְ הַסַּפֵּק נוֹלַד אִם אוֹחְזוּ הַחוֹלְאֵת הַזֶּה עוֹד טָרַם חִבְרוֹתֵי הוֹרִידוּ אוֹתָהּ כְּנֻלָה לְתוֹךְ הַמַּיִם
אוֹ אִם כְּבָר גּוֹפָה כְּנֻלָה לְתוֹךְ הַמַּיִם בָּא לְהַ זֶה. וְכ"ת הִבִּיא דְבַרֵּי הַרִיטְב"א קוֹדוּשִׁין דְּרֵאוּי
לְבִיאַת מַיִם בְּבַה"ס הוּי רַק דְּרַבְּנָן.

וְאִינִי יוֹדַע מַה עֲנִין בַּה"ס לְכָאֵן וּשְׁפִתִים גְּלוּיִים וְע"כ אִף שְׁלֵא הִי בְּהֵם דְּבַר חוּצָן אֶלָּא
שְׁקַפְצָה שְׁפִתֵי לֹא עָלְתָה לְהַ טְבִילָה: ב) וּלְפַעַנ"ד הָא דְהַרִיטְב"א קָשָׁה לְהַבִּין כִּי לְפִי
דְּבַרֵּי הַרִיטְב"א א"צ רֵאוּי לְבִיאַת מַיִם אֶלָּא בְּלִשׁוֹן וְשִׁינָיִים שְׁפַעְעִימִים מְגוֹלִים וְע"כ
חֲשׁוּבִים גְּלוּיִים אֶצְל טוֹמָאָה מַה"ת.

תִּקְנוּ חֲכָמִים גַּם לְעֲנִין טְהָרָה וְכֵן כְּתוּב בַּחֲבִי רִשְׁבִּי"א לְהַדְיָא. וְהַרִי בְּגִדָה (ס"ו) צָרִיךְ אִישׁ
לְלַמֵּד בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שְׁתַּהֵא מְדִיחָה קְמִטִי בְּמַיִם דְּרֵאוּי לְבִיאַת מַיִם בְּעֵינָן.

ואף דלא הוי גלוי לענין טומאה. ומפורש אמרו שרץ בקומטו טהור: ג) ונראה עפ"י דברי הסמ"ג בשם הערוך וסייעתו בהא דאמר ר"ל נדה (ס"ז).

(אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה פדתנו לענין נגעים האיש נראה כעודר וכמוסר זיתים האשה נראה פאורגת כו' וכתבו קצת פוסקים דהוי מילי לטהרות. אבל לבעלה א"צ לטבול דרך גדילתה.

והיינו דאף שחשיב גלוי לענין נגעים. א"צ שייבא בו מים לבעלה.

ולפי זה י"ל דהא דצריך ללמד בתוך ביתו שתדית קמטי' במים היינו במקום שחשיב גלוי לענין נגעים. דהיינו מה שנראה בשעה שמגבהת יד ימנית לארוג.

דכיון שחשיב גלוי לענין נגעים תקנו חכמים שצריך עכ"פ ראוי לביאת מים כמ"ש הריטב"א ב"מא שחשיב גלוי לענין טומאה. פן צ"ל לדעת שיטה זו שפריטב"א ד) מיהו הא דתוספתא מחלוקת רבי ורבר"י במלוגמא ורטי' של בה"ס רבי אמר חוצץ.

ולא חילק בין חשיב גלוי לענין נגעים או לא מורה שלא כדברי ריטב"א. וראיתי להנוב"י שכתב לשיטת הריטב"א בפשיטות דבכל מקום שמטמא במשא גזרו חכמים.

ולא מחנור כלל. דמה שמטמא במשא לאו משום דחשיב כגלוי.

וברשב"א להדיא להיפוך דדוקא בשנינים ולשון דחשיב גלוי לענין טומאה. והיינו למגע טומאה.

ולהלכה העיקר פדעת התוס' דמדאורייתא: ה) אף מה דחציצה בבה"ס אפי' הוא מיעוט הגוף פוסל הטבילה. נסתפק מר אם הוא מדאורייתא או מדבבן.

מעודי הי' פשוט בעיני שיהא מדרבבן דלא חמור בה"ס ממקום הגלוי וכזה ישבתי קושיות התוס' בנדה (ס"ח) דעכ"פ לכתחילה יהי צריך לטבול גם בה"ס כמו בכל מאי דבעינו ראוי לעכב ואמרת פינן דבחציצה במיעוט הוא רק משום גזירה אטו רובו.

ולענין לכתחילה לא גזרינו פדאיתא במנחות (ס"ח): אטו משום מצנה ליקום וליגזור. ובספר המקנה כתב ג"כ דחציצת בה"ס פינן שיהא רק מיעוט הגוף אינו אלא מדרבבן.

ומדאורייתא הוא רק אם בה"ס משלים לרוב. וכ"כ בס"ט סי' קצ"ח סקכ"ג: ו) נשיב לדינא בנ"ד אינו רק ספיקא דרבבן ומה שרומז לתשו' מנחם עזרני' איני מפיר ברמיזותיו] ובאנו למחלוקת ר"מ ור' יוסי בפ"ב דמקנאות בטומאה קלה אי מוקמינן אותה בחזקת טומאה.

ובתשו' הרשב"א הובא בפ"ד יו"ד סי' ק"י בכללי ס"ס אות ב' דקי"ל כר' יוסי. וכן משמע דעת התוס' סוף פ"ק במה מדליקין דספק עירובי תחומין לחומרא.

והיינו משום דאוקי גבירא אחזקת' שלא עירב. אף האבן העוזר שם יישב שיטת רש"י והרב"ם עפ"י היסוד דקי"ל כר' מאיר.

והנה דבר זה מחלוקת בין ראשונים ואחרונים: ז) אף בנ"ד שתחילה הייתה נדה מן התורה ועכשיו עכ"פ איסור תורה אגיל לי'. מספיקא לא מחתינן לה לאיסורא מדרבבן וכ"כ

הר"ש פ"ב דמקנאות לפ"ש התוספתא דשתי מקנאות אחת שאובה ואחת פשירה ליטבל
טבל בראשון ועשה בשני ועשה הראשונות תלויות והשניות טהורות.

בד"א בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה אלו ואלו תלויות. ופי' הר"ש דבטומאה קלה
מוקמינו גברא על חזקת טומאה [ואמרין שטבילה בתרייתא שאובין היטה] אבל בהי'
טמא טומאה חמורה כיון שטהר מטומאה חמורה.

מספיקא לא מחתינו לי' לטומאה קלה: ח) הן אמת שדברי הר"ש תמוהים בעיני מג'
פנים. הא' דהא התוספתא סוברת כר"מ כמפורש בתחילתה בשני מקנאות באחת יש בה
מ' סאה ובאחת אין בה מ' סאה טבל באחת מהן מטומאה קלה ועשה טהרה טהורות וא"ח
משום דאיכא חזקת טהרה דטהרות כנגדה.

א"כ גם באמת שאוב נאמר כן. ועוד דהכא לא שייך כלל בטהרות שניות לאוקמי אחזקת
טומאה דהא ממנ"פ טבל באחת ונטהר מטומאה ראשונה ואין חשש רק שפא נטמא מחדש
בטבילה שני' ועוד דלפענ"ד פוננת התוספתא פשוטה.

דבטבל מטומאה חמורה הרי הטהרות ראשונות תלויות אפי' אם לא הי' השניות. והשניות
בעצמותם טהורות.

ואין הספק של הראשונות גורמת להם טומאה כשפאים ביהוד משום דלטהר שניהם אי
אפשר. ומה חזית דמטהרת להני ומטמאת להני.

שקרי הראשונות בעצמותם תלויות דספיקא דאורייתא ניהו. ושניות בעצמותם טהורות
דספיקא דרבנן ניהו.

ע"כ אף שפא הספק על שניהם יחד ראשונות תלויות ושניות טהורות כמשפט אבל
בטומאה קלה דשניהם אלו הי' פאים בפני עצמם יהי' טהורים וכשפאו ביחד. דלטהר
שניהם אי אפשר ע"כ מטמאים שניהם: ט) ומכל מקום אף שאין להר"ש ראי'
מהתוספתא.

הלא הר"ש בעצמו פדאי לסמוך על סברתו. אף שיש לחלק בין טומאה חמורה וטומאה
קלה לדאורייתא ודרבנן דטומאה קלה הוא רק שני לטומאה.

ואף מדרבנן אין דינו כטומאה חמורה אב הטומאה ע"כ חשוב יצאה מחזקתו ראשונה גם
מדרבנן אבל נדה שלא עלתה טבילה מדרבנן דינה מדרבנן כנדה דאורייתא. וחשוב
מדרבנן לא יצאתה מחזקתה.

וכיוצא בזה חילק הרב המגיד פ"ד מהלכות יו"ט הלכה י"ח בטבילת פלים חדשים ביו"ט
אף שאינו אלא מדרבנן. לא דמיין לכלים שנטמאו בנולד הטומאה יע"ש: י) אבל יש
להקל מטעם אחר.

שקרי אף ר' יוסי מודה דטהור בטומאה קלה היכי דאיכא ג"כ חזקה לטהר אע"ג דאיכא
תרתיה לריעותא. ובמקנה שנגמד ונמצא חסר גם ר' יוסי מטהר בטומאה קלה.

ורא' לזה דהא מתיר ר' יוסי בעירוב ספק מבע"י נטמאת ספק משחשיכה משום חזקת
טהרה אף דאיכא כנגדו חזקה שלא עירב. והרי טומאה לפניה.

וה"נ י"ל העמד האשה על חזקתה שהי' עיני' ופי' פתוחות. אף דהרי סתומה לפני' וחסרת טומאה.

ועי' בתוס' (חולין י.) בד"ה ספין תי' ראשון.

גם י"ל בשעת הדחק סמכינן בדרבנן על יחיד במקום רבים. כ"ש לסמוך על ר"מ פנגד ר' יוסי בפרט שיש פוסקים כר"מ.

ע"כ נראה להקל: ידידו הדוש"ת באהבה הק' אברהם בשולי המכתב: קשה לי בזה דתוספתא פ"ח דמקנאות הובא בכ"מ פ"ב דמקנאות ה"ח דבין אצבעות רגליו חשוב בה"ס. הלא בת"כ הובא במל"מ פ"ו מהלכות טומאת צרעת ה"א דבין אצבעות חשוב גלוי לענין נגעים ומעכב את ההופך פולו לכו.

ובגדה (ס"ז.) אמר ר"ל האשה לא תטבול אלא דרך גדילתה כדתנן בנגעים האיש נראה פעודר כו' הרי דמדמה טבילה לנגעים.

ועוד קו"ת הוא מאנדם שפתיים. ועוד כפ' הרגל דגבי נגעים חשוב בה"ס אף דלגבי טבילה והזאה חשוב גלוי.

ועיין כ"מ שם בשם הר"י קורקוס בין אצבעות רגליו דחשוב בה"ס לגבי טבילה אינו דין שיחשב בה"ס לגבי נגעים וצע"ג: סימן רנב ב"ה יום ב' חקת תרמ"ו החוה"ש לכבוד אהובי ידידי הרב הגדול הצדיק המפורסם כקש"ת מו"ה פנחס אלי' שליט"א אבד"ק פילטיץ.

א יקרתו הגיעני בדבר הטבעת שהושם תוך גופה והרופאים גזרו עלי' שלא תסירנה עד חצי שנה והטבעת ההוא מעכב בדיקת חורין וסדקין. ותשו' רעק"א סי' ס' אמר בזה עצה.

והוא קשה בעיני שהיא פתב פופרת ומוך יותר ממקום שהשמש דש עד פי המקור ממש. והוא קרוב בעיני לבוא לידי פתיחת פי המקור אשר אי אפשר בלא דם.

ולסמוך על הראב"ד דלא בעי בדיקת חורין וסדקין הוא דבר קשה באיסור פרת ולכ"מ ש המחבר להחמיר פ"ש אומרים דספורין לפנינו בעינן. ואם לא בדקה כדינה אף אם באמת לא ראתה היא באיסור פרת: ב) אף אם אינה רגילה לראות יותר משבעה ימים וגם עכשיו אינה רואה יותר משבעה ימים באופן דמדאורייתא א"צ ספירה כלל ובנות ישראל החמירו על עצמן.

שוב בדרבנן סמכינן על הראב"ד. ואף דצריכה להפסיק בטהרה.

מ"מ אם באמת לא ראתה הרי עלתה לה טבילה וא"כ יש לסמוך שלא ראתה יותר מהרגל. כהא דבעלה מחשב מי ונסתה ובה עלי' וכהא דתשו' זכרון יוסף.

ואף שהסדרי טהרה השיג עליו מהא דנדה דף ס"ח דנדה שלא הפסיקה בטהרה היא ספק זכה ולא מחשבינן שפסקה אף אינה רגילה יותר משבעה ימים. אף בס"ט עצמו פתב דאפשר דאינו אלא מדרבנן.

ובזה יש לסמוך על הראב"ד דלא בעי בדיקת חורין וסדקין. אף אם ראתה יותר משבעה ימים או רגילה לראות יותר מז' ימים דאז בעי ספירה מדאורייתא לדעת האומרים ספורין לפנינו בעינן.

אם לא תבדוק בחו"ס הוא בכרת אי אפשר להקל: ג) ולענין חציצה בטבילה אם הוא למעלה ממקום שהשמש דש. פבר העלה הנוב"י דאינו חוצץ.

דשם אפי' ראוי לביאת מים לא בעינן. והדין עמו.

אף אם הוא למטה משם. הגם שגם בזה כתבו האחרונים דאף שמקפדת לזמן מרובה מקרי אינו מקפיד.

והנוב"י פתב דווקא דבר שאפשר שיתרמו עכשיו שתקפיד הוא שקרוי מקפיד. לפענ"ד כינו דאינו מקפיד הטעם משום דבטל אצל גופו.

יש לדמות לקשר של קנימא דשבת דג"כ הטעם משום דמבטל לי'. ויש פתב הט"ז דלא נקרא של קנימא אא"כ אין דעתו להסירו לעולם.

מיהו בנ"ד שבבה"ס חציצה דרבנן כמ"ש הריטב"א בקידושין. ואפילו להתוס' דמדאורייתא.

הלא מיעוטו המקפיד דרבנן. שוב יש לסמוך על רי"ו דמבטל על חצי שנה חשוב קש"ק מדאורייתא.

וה"ה דחשוב אינו מקפיד דחד טעמא לתרנוייהו הואיל ומבטל לה לגבי גופו וכן משמע ברא"ש בפירושו פ"י דמקנאות מ"ג דקשר של קנימא א"צ שיבא בא בו מים. וכ"כ הרא"ש בהלכות קטנות הלכות תפילין.

ונ"ל בפ"ב דמקנאות קש"ק א"צ שיבא בו מים וכשאינו של קנימא צריך שיבא בו מים הרי דמה שהוא של קנימא לא חייץ. ומדקרי לי' קש"ק כמו בשבת ש"מ חד דינא לתרנוייהו ומה שנהחשב של קנימא לענין שבת לפי שיטת הפוסקים שם אינו חוצץ בטבילה.

ומה שנהחשב שם אינו של קנימא. גם בטבילה חוצץ.

ועי' בהגמ"ר ספ"ק דחולין ודו"ק: ד) ואדכרנא מילתא ליישב תמיהת התוס' (עירובין ד':) על רש"י שפירש דר' יצחק על שפרו. אבל בפרו אפי' מיעוטו שאינו מקפיד חוצץ והקשו התוס' דבכמה מקומות מוכח דבגופו אינו חוצץ מן התורה אלא רובו המקפיד.

ונ"ל דודאי הא דר' יצחק מדאורייתא בגופו. אלא דקשיא לרש"י כינו שתיקנו חכמים רובו שאינו מקפיד חוצץ.

שוב מקפיד להסירו בשעת טבילה. א"כ יחשב רובו המקפיד.

ואף דחזינו דהאי גברא טבל כה ולא קפיד להסירו. הלא כל שדרה בני אדם להקפיד חוצץ דחשיב מקפיד.

ושוב תחזין מדאורייתא. ממילא נגזור על מיעוטו שאינו מקפיד אטו רובו שאינו מקפיד.

ולכאורה י"ל שהרי א"צ להסיר בשעת טבילה אלא מיעוטו. א"כ שוב ישאר מיעוטו שאינו מקפיד.

אף ז"א דבשבת (קי"ג.) דאית לה תרי אסורי מ"ד חדא מינייהו בטולי מבטלי לה קמ"ל. והיינו דלפעמים מתיר זה ולפעמים מתיר זה ולא מבטל אף לחדא. ה"נ לפעמים מסיר מיעוט זה ולפעמים זה ולא מבטל לשום דבר ויחשב רובו המקפיד והוא לפי יסוד הנ"ל דטעם אינו מקפיד וטעם קשר של קיימא אחד] ע"כ פירש"י בשערות ולא קפיד אפילו בשעת טבילה להסיר מהשערות.

דאפשר יגלח ראשו ושפיר בטל אל השערות: ה) ויש ליישב גם קושיות התוס' מדם שעל בגדו אם טבח הוא אינו חוצץ. ד"ל דנתלכלך קודם שנטמא דאז לא הי' מקפיד דאפשר שלא יצטרף טבילה לעולם.

וכאן דאפשר שלא יצטרף להסירו לעולם דבכהאי גוונא לענין שבת חשיב של קיימא. כדמוכח בירושלמי גבי קשירה שבמשפן.

דקאמר פיון דכתיב עפ"י ד' יסעו כמו שהוא לעולם שלא ידעו אימתי יצטרכו להתירו והירושלמי דחי רק מפיון שהבטיחו שהוא מכניסן לארץ כמו שהוא לשעה. והיינו דשוב ידעו בבירור שיתירו אותו.

וכיון דהי' קרוי אז אינו מקפיד. שוב אף אם אח"כ נקרא מקפיד אינו חוזר ונניעור במחשבה וראי' מקש"ק לענין שבת לדעת כמה פוסקים דהוי של קיימא לשנה.

ואם מתירו לסוף שנה למה יתחייב משום מתיר. הרי עכשיו שוב אינו עומד להתקיים שנה.

ועוד דכל חיוב מתיר היכי משפחת לה. הלא עכשיו דעתו להתירו.

ואמחשבה לבד הא לא מחייבי לי' דגרמא הוא כמ"ש רש"י גיטין גבי הכניסה לרבקה על מנת שתניק ותידוש. ושוב לא יתחייב על התרתו.

אלא ודאי פיון שנתבטל תחילה עדיין חשיב של קיימא ה"נ בדם שעל הפגד אם טבח הוא משא"כ באדם עצמו דכל אדם יש לו ימי טומאה ואף אם נפל עלי' דבר החוצץ בימי טהרה הלא סופו לקטמא בתשמיש ולטבול ע"כ פירש"י בשערות וכו"ל: דידו הדוש"ת באהבה הק' אברהם.

סימן רנג ב"ה יום ד' מ"מ במחנך תרנ"ה לפ"ק. החוה"ש וכו"ס לכוז אהובי ידידי הרב הגדול החרף הבקי מגזע יוחסין כש"ת מו"ה חיים דוד נ"י האבד"ק קויגל.

דבר האשה אשר נשתרפב האם שלה למטה ועשו לה טבעת סביב פי האם ומסופקין אם חוצץ בטבילה א) לפענ"ד נראה דנדאי קרוי אינו מקפיד. ומה שהוכיחו האחרונים מרטי' וקשקשיו שעל השבר שחוצץ אף שהוא לרפואה.

הנה מלשון הרא"ש בפירושו פ"י דמקנאות (ס"ג) וכן בהלכות קטנות הלכות תפילין קשר של קיימא א"צ לבוא בו המים. נראה דמה שקרוי קשר של קיימא לענין שבת הוא דקרוי אינו מקפיד.

אבל מה שבודאי לאיזה זמן יסירנו משם דלא תשיב של קיימא לענין שבת. הוא הדין דחוצץ.

ובאמת טעם אחד לשניהם משום דלא מבטל לי' לגמרי וע"כ רטי' וקשקשין דלאחר שיתרפאו יסירנו משם תשיב מקפיד. ואפשר דהני ודאין עתידין להתרפאות ע"כ חוצצין: ב' והנה זה החולי פאהרפאל אם אינו ברור שיתרפא שפיר תשיב אינו מקפיד אף דאפשר שיתרפא.

ומבואר בפוסקים או"ח סי' ש"ז דאף דאפשר שיתירנו עדיין תשיב של קיימא כל זמן שאינו מבורר שיתירנו. וכן משמע בירושלמי שם דקשירת אהלים הוי קש"ק משום שהי' נוסעים וחונים עפ"י הדיבור.

הנה משום שאפשר שלא יצנה השי"ת להם ליסע תשיב של קיימא אף שהי' אפשר שישעו מיד. אולם לא ברירא לי דאפשר שחולי פאהרפאל נמי יש לו רפואה ברורה: ג) אף נ"ל דברבנו דמיעוטו המקפיד אינו אלא מדברבנו.

ובדברבנו בשעת הדחק יש לסמוך על רבינו ברוחם דעל חצי שנה מקרי קשר של קיימא, וכאן שחרופא אמר שלאחר חמשה חדשים מיום שתתעבר תסירנו. והא עכ"פ אינו ודאי באפי' רוב שבחודש אחד תתעבר.

וא"כ הוי ביטול על חצי שנה דתשיב של קיימא ואינו חוצץ: ד) ואין להקשות על רבינו ברוחם בירושלמי במסקנא שם דאין ללמוד קושר מקשירת אנהלים דלא הויין קשר של קיימא מכיון שהבטיחם להכניסן לארץ.

ואף שלפעמים היו פמה שנים במקום אחד. דלק"מ שהרי אם לא היו חוטאים במרגלים היו נכנסים לארץ מיד.

וא"כ חני' ראשונה שקשרו האנהלים באחד בניסן לא הי' של קיימא שהי' ליכנס לארץ לאחר חמשים יום בשעה שנעלה הענן בעשרים באייר. ושוב אין ללמוד משאר קשירות.

דהלימוד הוא שכל מה שהיה במשכן הוא מלאכה וקשירה נמי הוא מלאכה. וכיון שהראשונה לא הייתה מלאכה אימא שגם שאר קשירות לא הי' מלאכה ועוד דהלימוד משום דהמשכן אינו דוחה שבת ובשעה שנצטוו על המשכן נצטוו שלא יעשו אותו בשבת.

ומזה נלמד שמה שהיה במשכן היה מלאכה. והרי בשעת ציווי היה עומד שיכנסו לארץ מיד ולא היה הקשירה של קיימא.

וע"כ לא נצטוו על הקשירה. ונפיר מקשה הירושלמי דאי אפשר ללמוד מקשירת אנהלים: ה) אף מ"ש הגאון זצ"ל מליסא דעומק בית הרקם בלא"ה אינו מגיע המים לשם ואף בלא חציצה אינו ראוי לביאת מים ואין נ"מ כלל אם יש חציצה או לא.

לא נראה. דא"כ גם מה שאינו בעומק לא לבעי ראוי לביאת מים דאין טבילה לחצאין כמו שפירש"י קידושין (כ"ה).

(דְּלִשׁוֹן אֶף שֶׁקִּצְתוּ גְלוּי אֶצֶל שָׂרֵץ א"צ לְהוֹצִיא לְשׁוֹנוֹ לְחוּץ דְּכִלּוֹ אֵינּוּ יָכוֹל וּקִצְתוּ שֶׁבְּפָנִים בַּה"ס רַק חֲצִי וְלֹא מְצִינּוּ טְבִילָה לְחֻצָּאִין. כֵּן נֹאמַר בְּבֵית הֶרְחֵם כְּלוֹ אֵי אֶפְשָׁר שְׂיִהְיֶה רְאוּי לְבִיאַת מַיִם ע"כ קִצְתוּ ג"כ א"צ לְבִיאַת מַיִם.

וּמְפֹרָשׁ בַּר"ש בַּה"ס דְּנִשְׁוֹאָה חוּצָץ הוּא בֵּית הֶרְחֵם. וְהִנֵּה רַעַק"א ו"ל פֶּתַח דְּמִשְׁפַּחַת בֵּית הֶרְחֵם בְּפָנִים בִּיאַת מַיִם לְהוֹשִׁיב שָׁם סְדִין שָׂרוּיִם בַּמַּיִם.

וְהִנֵּה מִטַּעַם זֶה שְׂאִין שָׁם דְּבַר חוּצָץ יִחַשְׁבֵּהוּ רְאוּי מִשׁוּם זֶה וְע"כ בְּכָל בַּה"ר פּוֹסֵל חֻצְיָה: (ו) שׁוֹב הַגִּיעַ לְיַדֵּי תִשׁוּ' זְכָרוֹן יוֹסֵף שֶׁהִבִּיא כְּבוֹדוֹ שֶׁדַּעַתוֹ שָׁפַל שְׂאִינּוּ מִקְפִּיד עָלָיו עֲתָה מִקְרִי אֵינּוּ מִקְפִּיד וְדוֹקָא דְּבַר הַמִּקְפִּיד בְּשַׁעַת לִישָׁה דְּכָל שַׁעַת בְּיַדָּהּ לְלוֹשׁ.

וְהִבִּיא רְאוּיֹת. אַחַח מִמְעַנְפֶּרֶת שְׁנַתְּגִינְיָה שְׁבִנָּה א"צ טְבִילָה.

וּבְעֵי לְמִימַר הַטַּעַם מִשׁוּם אֵינּוּ מִקְפִּיד אֶף דְּלֹאֲחַר עֵיבּוּרוֹ יִקְפִּיד לְצִאת מֶרְחֵם אִמּוֹ. לְדִידֵי אֵין זֶה רְאוּי.

וְהָרִי מוֹר בְּכָלִי זְכוּכִית דְּחוּצָץ פִּירֵשׁ"י (שְׁבַת ט"ו) דְּטִיט וְדְבַר אַחַר הַנְּדָבָק בָּהֶם אֵינּוּ חוּצָץ שְׂאִינּוּ מִקְפִּיד עָלֵיהֶם לְפִי שְׁנוּפֵל מֵאֲלִיו. הִנֵּה דְלֹא חֲשִׁיב מִקְפִּיד מַה שְׂמֵאֲלִיו.

וְה"נ כִּינּוֹן דְּמֵאֲלִיו יִנְצֵא לֹא קָרִי מִקְפִּיד רַק אִם דַּעַתוֹ לְהִסִּירוֹ בְּמַעֲשֵׂה אָבֵל יְצִיאַת הַנּוֹלָד מֶרְחֵם אִמּוֹ הוּא בְּטַבְעוֹ: ז) וּמַה שֶׁהִבִּיא רְאוּי מִבְּצֵק שֶׁבְּסֻדְקֵי עֲרִיבָה דְּבִשְׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה הוּא כְּעֲרִיבָה אֶף דְּכְשִׁיגִיעַ פֶּסַח יִקְפִּיד עָלָיו.

ג"כ לֹא רְאוּי שְׂהָרִי הֵתֵם דְּמַפְלִיג בֵּין כּוֹזֵית לְפָחוֹת מְכּוֹזֵית הֵינּוּ בְּדַפְנוֹת דְּעֵשׂוּי לְחֻזַּק קִצְתוֹ. וְא"כ הַבְּצֵק שֶׁהוּא צוֹרֵף הַפְּלִי הוּא עֲצָמוֹ מִקְבֵּל טוֹמְאָה דְּאַתְרַבִּי כָּל צוֹרֵף הַפְּלִי לְטוֹמְאָה (חולין קי"ח) מְדַכְתִּיב לְכָל צָרְכֵיכֶם וְהוּא עֲצָמוֹ מִפְּלִי וְאֵינּוּ חוּצָץ: ח) וּמַה שֶׁהוֹכִיחַ עוֹד מִצּוֹבֵעַ שְׂיָדִיו צְבוּעוֹת וְשׁוֹחֵט שְׂיָדָיו מְלוֹכְלָכִים בְּדָם אֶף שֶׁבְּנֹדָאֵי יָדִים יָדִיו בְּרַגְלֵי וּמ"מ קְרוּי אֵינּוּ מִקְפִּיד.

י"ל שֶׁעַד אוֹתוֹ זְמַן יַעֲבֹר מִמִּילָא כַּמ"ש הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת שְׁבַת שְׁחַמִּימוֹת הַבְּשָׂר מִעֲבֹרַת הַפֶּתַח לְאַחַר זְמַן וְדוֹמָה לַמ"ש רַש"י בְּטִיט דְּמִשׁוּם שְׁעוֹבֵר מִמִּילָא לֹא נִקְרָא מִקְפִּיד: ט) וּמַה שֶׁהִבִּיא רְאוּי מִשְׁעָרוֹת דְּאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּפִנּוּיֵי אֵינּוּ חוּצָץ מִשׁוּם דְּאֵינָהּ מִקְפִּידָת אֶף דְּאַחַר שֶׁתִּנְשָׂא תַּהִי מִקְפִּידָת.

לֹא קִשְׂיָא כִּי אֶפְשָׁר שֶׁתִּגְלַח הַשְּׁעָרוֹת קוֹדֵם שֶׁתִּנְשָׂא וְלֹא תִקְפִּיד אִם יִשְׂאָרוּ הַשְּׁעָרוֹת מְדוּבְקִים. וְכִינּוֹן שֶׁאֶפְשָׁר שְׂיִשְׂאָר כֶּף לְעוֹלָם.

הָא חֲשִׁיב שָׁל קִינְיָא בְּשַׁבַּת כְּמוֹ שֶׁהוֹכַחְנוּ מִירוּשְׁלָמִי וְה"ה לְעַנְיָן טְבִילָה דְּחֲשִׁיב אֵינּוּ מִקְפִּיד וּבְטִיל: י) אֶף מִדְּבַרֵי רַש"י עֲצָמוֹ בְּטִיט שְׂאִינּוּ חוּצָץ מִשׁוּם שְׂאִינּוּ מִקְפִּיד לְהִסִּירוֹ שְׂיִפּוֹל מִמִּילָא.

וְלִכְאוּרָה אֵינּוּ מוּבָן דַּכ"ש אִם יְפוֹל מִמִּילָא שְׂאִינּוּ בְּטִל אֶל הַפְּלִי וְהָא שְׁלֵהִי שְׁבַת בְּרַש"י וְלִהְיֵי נִקְט גְּמִי שְׂרָאוּי לְמֵאֲכַל בְּהֵמָה וְלֹא מְבַטֵּל לִי לְהִיּוֹת קִשְׂר שָׁל קִינְיָא דְּמִינְתָּק כְּשִׂיבְשׁ: יא) אֶשְׂר ע"כ נִרְאֵה דְּתִלוּי אִם בְּשַׁעַת טְבִילָה הִי נִיחָא לִי אִם לֹא הִי שָׁם.

וע"כ מור בכלי זכויות שדבוק היטב והנה ניחא לי' שלא יצטרף לטרונם להסירו. אבל טיט שממילא יפול וע"י זמן מועט הא אינו מקפיד אינו חוצץ.

וע"כ טבעת מהודקת באצבע דבשעת טבילה א"צ לנוי. והי' ניחא לה שלא יהי' שם שמא תצטרף תיכף ללוש ולא תצטרף לטרונם בהסרתו.

ונה טעם חץ התחוב ביריכו חוצץ אף שכתב ר"ש שיש סכנה בהסרתו. ודומה לכאורה להא דכתב המרדכי בקאלטעניס שאין חוצצין משום שאינה מקפדת וסכנה בהסרתו.

אף משום דחץ יש סכנה בהסרתו כ' יזיק דרוה הלוכו. אבל לא ניחא לי' כלל במה שתחוב שם.

אבל קאלטעניס הם רפואה ששואבין הפאב הראש וכשמסירין ישאר הפאב בראש וניחא לי' בקאלטען הדבוק: יב) אף יקשה מאגד שע"ג מפה דפסק בש"ע דחוצץ ואזיל התירוץ דבטיל לשעה לא מהני.

דקא מוכח מרש"י דהכל תלוי אם בשעת הטבילה לא איכפת לי' במה שדבוק: יג) ע"כ נראה דאף שתלוי אם לא איכפת לי' בשעת הטבילה מ"מ בעינן ג"כ שלא יהי' דעתו ליטלו לאחר זמן כמו שגבאר.

דהנה ענין ביטול לעולם מצינו בשבת לענין קשר של קנימא דבעינן ביטול לעולם ואם לאו לא תשיב של קנימא. ועוד לענין ביטול למעט מיתר מעשרים אמה לענין סוכה.

וכן לענין טומאת מת שדעת ר"ח וראב"ה דבעינן ביטול לעולם. וכן דעת ריטב"א ריש סוכה.

והוקשה לו לריטב"א מכן שמונה שממעט בחלון בשבת משום שאסור ליטלו משום מוקצה. וא"כ אינו ביטול רק לשבח.

ותי' ריטב"א וז"ל דטעמא דבעינן ביטול לעולם כדי שלא ימלה ליטלו. אבל בן שמונה שאסור לטלטלו ואי אפשר לימלה ליטלו אפילו ביטול ליומו הני ביטול עכ"ל.

והיינו דכל שלא נתניאש מנטילתו אף לאחר זמן חיישינן שמה ימלה ויטלנו לאתרי. אף בשביטול לעולם ואין דעתו כלל ליטלו לא חיישינן שמה ימלה ליטלו.

ולסברת ריטב"א מיןשב קושית רא"ש על ר"ח וראב"ה מעירובין דבשבת אפי' ארנקי מבטל אינש וק"ל. הנה נתבאר ביטול לעולם לענין סוכה ולענין טומאה משום דכלא ביטול לעולם שמה ימלה ויחזור מהביטול לגמרי.

ולולי חשש זה הי' די בסוכה ביטול לז' ימי החג ולטומאה כל זמן שהטומאה שם כמבואר בריטב"א שם: יד) אף ענין ביטול לעולם שיששב קשר של קנימא אינו משום זה אלא בפשטות דלא תשיב של קנימא אלא אם כן נתבטל לעולם.

דבשלקמא בסוכה שייך ביטול לז' ימי החג. בטומאה כל זמן שהטומאה שם.

דאחר כך א"צ להביטול אבל שבת לא שייך זה כלל. ע"כ צריך ביטול לעולם.

ותדע דהא מקשה בירושלמי בקשר דמשפון דהוי לשעה שמבטיחון ליכנס לארץ והתם לא שינה שימלכו ויטלוהו בו ביום. וכיוצא.

דהא כתיב על פי ד' יחנו ועל פי ד' יסעו. ואי משום שמא יאמר להם ליסע תיכף א"צ בזה הבטחה להכניסן לארץ.

רק דהירושלמי ס"ל דכשאינו ברור שיתיר הקשר חשיב של קיימא וכן הוא בפוסקים. ע"כ בספק אם יצוה אותם ליסע תיכף הי' חשיב של קיימא.

וא"כ מה בכך שהבטיח ליכנס לארץ אי אמרת דלהתקיים אינה זמן חשיב של קיימא ולשמא ימלה לא שינה שם פנ"ל. אלא ודאי בשבת בעצם לא חשיב של קיימא רק בביתול לעולם: טו) מעתה עגנו ביתול ואינו מקפיד גבי חציצה נראה לדמותו לביתול דסופה ודטומאה.

דבזה שינה נמי שינה' בטל לשעת טבילה. שאז לא יקפיד עליו ליטלו.

וכמו בביתול דסופה כל ז' ימי החג. דלאח"כ א"צ הביתול.

ובטומאה כל זמן שהטומאה שם. דלאחר שיצא הטומאה א"צ לסתימה ה"נ בזה א"צ רק שבשעת טבילה לא יקפיד ויהי' בגופי' רק משום שמא ימלה ויטלנו תיכף לא הוי ביתול אף לשעתו.

ע"כ ניחא דברי רש"י שכתב במור בכלי זכויות דטיט אינו מקפיד ליטלו שבאיזה ימים יפול מאליו ואי בעי ביתול לעולם. א"כ דומה כמו לעגנו קשר של קיימא.

דכיון דמנתיק לכשיבש לא חשיב של קיימא. ולמה שכתבתי לאו קושיא דהתם בעינו של קיימא בעצם.

ואי לא חשיב של קיימא כשדעתו ליטלו. כל שכן דלא חשיב של קיימא כשנופל מאליו.

אבל בחציצה דלא בעי ביתול לעולם רק משום שאם דעתו לקחתו לאחר זמן חיישינן שמא ימלה ליטלו גם תוך הזמן. וכיון שהוא אין דעתו לקחתו שוב לא חיישינן שמא ימלה.

וא"כ מה בכך שאחר ימים יפול מאליו. הא בעצם א"צ רק לשעת טבילה: טז) מעתה ניחא הא דאגד שע"ג המכה וקשקשים שעל גבי השבר כיון שלא ביטלו רק עד שיתרפא חיישינן שמא ימלה ויקחנו קודם.

וגלד שע"ג מכה דאינו חוצץ משום שאינו מקפיד התם לא חיישינן שמא יטלו כיון שמצטער בנטילתו. משא"כ אגד שלא יצטער בלקיחתו בעצם רק שיתרפא רפואת המכה.

ואפשר שיתרפא באופן אחר. וגלד שחוצץ למכה שחוצץ אף שמצטער בנטילתו שהוא סמוך למכה.

מ"מ א"צ לגלד שהוא. והי' חפץ שלא יהי' עליו.

וא"צ לרפואה רק הגלד שע"ג המכה ע"כ אינו בטל לגופי'. וכעין שכתבנו בטעם חזן התחוב ביריכו שחוצץ אף שיש ספנה בנטילתו.

משום דהי' תפץ שלא יהי' החץ ביריכו כלל. ה"ה בזה: יז) אף לפי זה לא נוכל ללמוד מקש"ק דשבת שאם מבטלו לזמן חשיב של קנימא לדעת רי"ו.

ה"ה בזה דליתא. דיש לומר לעולם כל שאינו מבטל לעולם ונדעתו ליטלו אף לזמן ארוך קנישינון שמה מלה.

אף בשבת לא נתבטל מתורת קשר של קנימא משום שמה מלה. דהא מבואר בירושלמי ובפוסקים דבספק אם יתירנו לא נתבטל בזה מהיות קשר של קנימא.

וא"כ אם הטבעת למטה במקום שהשמש דש אין היתר: יח אף עדיין יש עצה לפמ"ש שכל האיסור משום שלא מלה בדברי ריטב"א ונשם כתב ריטב"א דכשיש איסור ליטלו סגי בבטול ליומין א"כ ה"נ יש לכאורה עצה שתשבע על דעת רבים שלא תקחנו אינה זמן ושוב חשיב אינו מקפיד משום שרוצה בו עכשיו לרפואתה: יט) ויש לומר עוד שאם תדע האשה מעצה זו ליטבע אפי' אינה נשבעת שפיר דמי.

שקרי בית הסתרים היא ונחציצה דפוסל משום דאינו ראוי לביאת מים. והכא ראוי לביאת מים שתשבע ויתבטל הטבעת לגופה ויחשב בא מים בגופה.

אף יש לפקפק ולומר כינון דנשבע צריף להוציא בשפתיו ובעודה תוף המים אם תפתח פיה לדבר יפסו המים בפיה ולא תוכל להוציא השבועה בפה. אף אם תשבע ממש לכאורה יש להתיר ולסמוך על דעת רי"ו דלחצי שנה מקרי של קנימא.

ואם תחלק ותאמר כסברת ריטב"א שמה מלה נגד זה מהני השבועה: כ) אף גם הא ליתא מאחר שהוכחנו דאינו מקפיד דחציצה היינו דלא איכפת לי כלל. אבל אם הנה רוצה שלא יהי' עליו אף שאי אפשר לה ליטלו חשיב מקפיד (והיינו טעמא דחץ התחוב ביריכו דחוצץ אף שאי אפשר ליטלו משום סבנה).

מ"מ הלא הי' רוצה שלא יהי' בו החץ כלל. וכן הוכחנו מרש"י שבת במור בזכוכית] א"כ אף אם תשבע החשש במקומו שמה תחזור ותרצה ליטלו ואף שלא תוכל מחמת השבועה לא יתבטל: כא) אף הב"י סי' ר"ב כתב בשם סמ"ג דאין נראה לר"י לומר פן ולא כתב מאיזה טעם.

ובנדאי הוקשה לו ה"ל. דהיתכן שבשביל שיפול מאליו יחשב אינו מקפיד.

ואינו מקפיד היינו דלא איכפת לי מה שהוא עליו ולא איכפת לי מחמת שיפול ממנו. ולפי זה י"ל דלעולם אינו מקפיד לשעתו לא חשיב אינו מקפיד.

והיינו טעמא דאגד שעל גבי מכה וקשקשים על גבי שבר משום דמקפיד להסירם לכשיתרפא. ולשיטת רש"י נוכל לומר דהא דאגד וקשקשים לענין להכניס ולהוציא טומאה מיתנייא ולא לענין חציצה.

וכן הוא פ"א הא' של ר"ש. ואף שהב"י כתב די"ל הר"ש מודה דחוצץ ג"כ י"ל רש"י לא ס"ל הכי.

הן אמת שעדיין יקשה על רש"י מרטי' שע"ג מכה דחוצץ ואף שאינו מקפיד שצריך לה לרפואה: כב) איברא דנראה ליישב דעת רש"י בקא דכתב שאינו מקפיד מחמת שיפול מאליו. ואינו מוכן כלל.

ובאמת ר"י השיג על זה פנ"ל. ונראה ליישב דהנה שם במשנה דאלו חוצצין בפלים הזפח והמור כו' בין מבפנים בין מבחוץ ופי' שם במשנה אחרונה משום שיש פלים שאין חוצצין פי אם מבפנים פדאימא בתוספתא תני בכלי זכוכית שחוצצין בין מבפנים בין מבחוץ עיי"ש.

והנה הא דמפליג בתוספתא בין מבפנים בין מבחוץ הוא בכלים של אומן דוקא. אבל כלי בעה"ב לעולם חוצצין.

וכן הוא ברמב"ם. ולפי זה צ"ל דמתני' בכלי אומן מיתוקמא דאי בכלי בעה"ב לא הי' רבותא בכלי זכוכית וק"ל.

וכיון דבכלי דמזיקי מתני' בכלי אומן שאין מזיק הפלי רק למוכרו לא להשתמש בו. ע"כ אין האומן מקפיד אף אם לא יפול הטיט מהפלי כלל.

פי הקונה לא יהי' נחשב חסרון אצלו מה שהטיט עליו כי יודע שיפול מאליו. וע"כ אין מקפיד האומן כלל אף אם לא יפול הטיט כלל.

ולעולם גם רש"י סובר דלא קרוי אינו מקפיד רק אם אינו מקפיד כלל אף לאחר זמן לא על שעת טבילה לבד. וע"כ ניחא רטי' ואגד וקשקשים שחוצצין משום שלאחר שיתרפא יקפיד עליו להסירו.

ולא דמי לגלד שעל גבי המכה שאינו חוצץ משום שאינו מקפיד עליו דשאני התם דהגלד כמו שהיא עכשיו אינו מקפיד. דלאחר שיתרפא המכה ויגלד מתניבש.

ואינו באופן זה שהוא עכשיו. ועוד דשאני גלד דגופי' הוא.

ועל כן דברינו נכונים דכשאינו מקפיד על חצי שנה שצריך שיהי' מונח הטבעות לענין חציצה. סמכינן בשעת הדחק בדרבנן על רי"ו דכה"ג דינו כמו לעולם דחשיב של קנימא: כג) אף אין להקל ולומר שאם צריך שיהי' מונח שבוע או שבועיים דכהאי גוונא אסור מדרבנן בשבת.

וכיון דמדרבנן חשיב של קנימא יועיל להקל בחציצה במיעוט דרבנן. דליתא.

כיון דאסור מיעוט המקפיד משום גזירה אטו רובו המקפיד. וכיון דכהאי גוונא מקפיד קרי לי' מדאורייתא אפתי הגזירה במקומה עומדת: כד) וראי' לזה מעירובין (ס"ז): דמקשה לעולא דאמר קרפף יותר מבית סאתים מדאורייתא רה"י למה מותר לטלטל מתוכו לפרמלית עיי"ש.

ומה קושיא הא אסור מרה"י לפרמלית דרבנן. ומדרבנן הקרפף נמי פרמלית הוא.

אלא ודאי כיון דהאסור גזירה לפרמלית אטו לרה"ר. וכיון דמן התורה הקרפף רה"י אפתי הגזירה במקומה.

וה"נ דכנותה: כה) וילעגנו הבדיקה שבתשו' זכרון יוסף מיקל שא"צ להסירה בעת הפסק טהרה ורעק"א הקמיר. אני רגיל להורות בזה שאם אינה זכה דאורייתא רק מחמת חומרא דר' זירא.

להקל בזה. ועל פי רוב אינה זכה דאורייתא.

ואם האשה הזאת תהי' זכה דאורייתא ותצטרף להסירו. ממילא אם רגילה בכך.

שוב תחשב מקפדת וחוצץ גם בשעת טבילה. אף פבודו פתב שהאשה הזאת לא יעכב הבדיקה פלל וכו' ההפסק טהרה ואינני בקי בזה.

(ועיין מ"ש לקמן בסי' רל"ד בעז"ה): הנני הדו"ש הק' אברהם. סימן רנד ב"ה יום ג' פא תרנ"ו לפ"ק פה סאכאטשוב.

שלום לכבוד אהובי הרב הגדול חריף ובקי מגזע היוחסין מו"ה אפרים שלמה נ"י אבדק"ק ליפנא. א) דבר האשה שנשתרבב מקורה ממקומה לבין הפליות ועשה לה הרופא טבעת הנתון באותו מקום בעומק להחזיק המקור במקומו וצוה לה הרופא שלא תסירה ממקומה לכל הפחות עשרה חדשים מפני חשש סכנת שרבוה האם.

שמלבד ששרבוה תעכב הריון יוכל להיות שתדבק האם בכליות שהיא חשש סכנת נפשות. ואם ע"י מקרה תצטרף להוציא הטבעת לא תוציא אותה רק ע"י רופא.

ועתה הספק אם חוצץ בטבילה. וכת"ר הביא החוספתא שהביא הר"ש בחץ התחוב ביריכה וקדם העור מלמעלה שאינו חוצץ משום דבלוע הוא.

ועוד פלפל בדין אינו מקפיד: ב) והנה בתשו' זכרון יוסף נחלקו בזה הרב מברעסלא עם בעל זכרון יוסף שהרב מברעסלא סובר שאינו דומה לתוספתא הנ"ל דהתם בלא החץ מאחר שסתום מפל צד לא יבואו המים.

והזכרון יוסף חולק עליו ופוסק דאינו חוצץ. והגוב"י כתב גם פן בפשטות שאינו חוצץ ולא הביא התוספתא.

ובראב"ן סימן שכ"ו כתב וזה לשונו דאיבעיא להו אותו מקום בלוע הוי או בית הסתרים. אמר רבא בה"ס הוא וצריכה להדיח.

משמע להדיא דאי בלוע הוי א"צ להדיח. הרי דבלוע אינו חוצץ: האומנם פי ברמ"א סי' קצ"ח סעיף מ"ג גם צריכה לבדוק עצמה בגדולים כו' שלא תהי' צריכה לעצור עצמה ולא יהיו ראויים לביאת מים.

הנה שגם הבלוע חוצץ אולם דברים אלו רק לכתחילה. ובמקור הדין בראב"ן לא כתב רק במי רגלים ונ"ל וצריכה להטיל מ"ר קודם טבילה דבעי רבה זכה שנעקרו מ"ר וירדה וטבילה מהו ועלתה בחיקו ותיקו דאיסורא לחומרא ואם לא הטילה לא עלתה לה טבילה אם נעקרו וצריכה להטיל עכ"ל.

ולעיל גבי הדחת קמטים כתב מקום גדולים וקטנים אבל פאן לא כתב רק במ"ר מפלל דבגדולים לית לן בה. ומוכח שדינו של רמ"א רק לכתחילה.

וא"כ אין ראוי לענין דייעבד שיהי' הבלוע חוצץ ד) האומנם פי מדברי ראב"ן הנ"ל במ"ר לכאורה יש להוכיח דבלוע חוצץ. והיגו דהנה פשוט דברי ראב"ן תמוהים כמו שהביא בד"מ בשם הגה.

דמה ענין בעיניא זו שיהיא לטהרות ומשום טומאת מעיין לבזמה"ז לבעלה. ואי משום תציצה הי' לו להביא מקמצה שפתותי ולא מפאן.

ואולם פוננתו נראה דנדאי משום תציצה אתי עלה. אף תלוי בבעיניא זו דאם נאמר דנעקרו מ"ר ואח"כ טבלה והטילה המ"ר טהורין דגופה ניהו ונטהרו עם האשה במקנה וגופה לא חניץ.

ובזבחים (י"ט) מבעיניא ליה בגופו אם חניץ או לא. ורמב"ם פסק בדיעבד עבודתו פשיטה. ה"נ יש להכשיר הטבילה בדיעבד. ועוד דבעי' וזבחים היא אם גופי' שלא במקומו חניץ פגון הכניס ידו לתוף חיקו או נכנס שפירו בנגדו אבל גופו במקומו נדאי לא חניץ: ה) ועוד דעיקר טהרת מ"ר בגוף ע"י הטבילה היא משום השקה כמו שתה מים טמאים וטבל ונקיטן טהורין מפני שהם טהורין פגוף משום דטבילה מהני למים משום השקה.

שפשהם בתוף האדם והאדם טובל פאילו נטבלו גם המים במקנה. וה"נ במ"ר דמפורש במשנה ו' שם שגם מ"ר מטהרים בהשקה.

ולא תימא דוקא מים שנטמאו במגע אבל לא מ"ר מעין הזב. דהא תני סיפא שם מי חטאת עד שירבו המים על מי חטאת ופירשו רש"י ותוס' זבחים ע"ח) משום שהם אב הטומאה ומשום קדושתיהו לא בטלי.

אלמא דטעם אב הטומאה לבד לא הי' מועיל שלא יטהרו בהשקה. וכמו הזב עצמו אב הטומאה ונטהר במקנה.

כן המים אב הטומאה נטהרין בהשקה. רק מי חטאת דקדושה שבה לטהר הטמאים נדאי לא פקעה בהשקה דהא השקה משום זריעה כמפורש פסחים (ל"ד:) במי החג דמדמי לה לזריעה דתרומה עיי"ש.

ושתיילי תרומה שנטמאו אף שפרחה טומאתם מ"מ אסורים לזרים דלא פקעה קדושתו ה"נ מי חטאת לא פקעה קדושתו ונשארים מי חטאת וא"כ חזרת טומאתו עליהו דמי חטאת בעצמותם הם טמאים ולא קיבלו תחילה הטומאה ממקום אחר כדי שתפקע בהשקה.

רק הם אב הטומאה בעצמם משום קדושת מי חטאת וכיון דעדיין קדושים ממילא הם בטומאתם ג"כ. אבל במעיינות בעלמא מהני השקה.

ונה טהרות מ"ר זבה ודכונמיהו: ו) נשוב לדברי ראב"ן דאם נאמר דאפילו נעקרו מטהרים עם האדם כשם שאין האדם חוצץ בפני המים שלא יטהרו בהשקה. כמו כן אין המ"ר חוצצין בפני האדם שלא יטהר בטבילה.

[דחציצה בביה"ס שחוצץ משום שאינו ראוי לביאת מים שיחצוץ. וכיון דמ"ר אלו אינם חוצצין עדיין ראוי לביאת מים שם שהמ"ר אינם חוצצין.]

וניש לדמות ג"כ להא דבכורות (ט':) בילדה שני זכרים ריה"ג אומר שניהם לפהו ורפנו
אומרים אחד לו ואחד לפהו. ומקשה לרפנו אי פולו רחם מקדש הוי תציצה ופירש"י
לריה"ג ליפא למיפריהו פינו דתרנוניהו קדשו פחד דמי.

ה"נ פינו דהמ"ר והאדם שניהם נטהרו במקנה פחד דמי. ואין המ"ר חוצצין בין מי המקנה
להאדם [דמ"ר של נדה ג"כ טמא משום מעין כמ"ש רמב"ם פ"א מהלכות מטמא משפב
ומושב הלכה ט"ו] ואפתי ראוי לביאת מים שאם יפסו המים בתוך הרחם לא יהי המ"ר
חוצצין.

אף משום דמבעיא להש"ס דמשנעקרו אין המ"ר נטהרין עמה והאדם חוצץ בפני המ"ר
שלא יטהרו עמה ה"ה להיפוך המ"ר חוצצין בפני האדם. זה פוננת הרמב"ם וברור ולא
טעה עצמו הרמב"ם ו"ל חלילה בדבר פשוט כזה: ז) אף לכאורה יש להשיב ע"ז מרונה
שרקקה לאחר טבילה דטהור.

ואף דרוק לא מהני לי השקה פדתנו פ"י מ"ו פלי שהיא מלא רוקין והטבילו פאילו לא
טבל [עיי"ש בר"ש] ומשום דרוק עב אינו נעשה אחד עם המים. ואולי פשהוא בתוך
האדם והאדם טובל במקנה עדיף שהרי במים טמאים ששטה האדם טמא וטבל שהמים
טהרו מטומאתם אף דהמים טמאים אינם נעשים אחד עם המים.

ע"כ משום שהם משקה ששטה האדם ובטלי אגב גופו כמ"ש תוס' עירובין ד"ה לא
יעמוד אדם והאדם טובל עדיף מה"ט גם ברוק פן וצ"ע ויותר נראה כפי הראשון לשוק
[וכ"ש דקשה בנולד בערונה ספק קידושין דבחזקת היתר ליבם עומדת ואף דבתחילה
היתה אסורה עליו גם משום אשת אח ונוקמא אחזקת איסור זה] ותי' רשב"א דחילוק
יש בין נולד ספק במעשה האיסור או נולד ספק במעשה המתיר.

דבהמה שנולד ספק בשחיטה הא כל זמן שלא מתה או מתה מאלי' או בשחיטה פסולה
הרי הוא אסורה עד שנולד בה מעשה שחיטה כשירה המתירה. וכשנולד ספק בשחיטה
הרי נולד ספק במתיר.

ועליף הראי' שנעשית המתיר. אבל אשה זו שיש לה ערונה צרתה והרי הבעל מת לפנינו
ולולי שנולד בה הגירושין [של הערונה] האוסרה הוא מתרת והרי ספק במעשה האיסור
עיי"ש: ה) וה"נ חילוק יש בין נדה בין זבה.

דנדה טומאתה בימים לבד וכשעובר שבועה יכולה לטבול אם לא נולד בה ראי' לאחר
שבועה האוסרה. ע"כ מספק אין אוסרין אותה.

[רק כ"ז שלא הפסיקה בטירה שלא נודע שפסק מעינה]. אבל זבה שטהרתה תלוי
בספירה היינו מה שאינה רואה כל שבועה.

ע"כ פשפסק לנו אם רואה תוך שבועה או אינה רואה הרי נולד ספק במתיר. דמה שאינה
רואה הוא המתיר.

וזה ספק. ומספק אי אפשר להתירה.

וע"כ זבה היא בחזקת טומאה. [עד יום השביעי שאז אם נולד ספק אם ראתה בשביעי
נסתרה.

הרי נולד ספק באיסור. שהמתיר נדאי הוא הספירה וספק באיסור שראתה בשביעי וסחרה.

ואם בדיקה פדינה והבדיקות הי' נקיים ושוב נולד ספק תוך שבועה יש פנים לכאן ולכאן]. ולפי זה א"צ לומר דגזה"כ וספירה לה.

אלא שפך הוא מסבא דבחזקת טומאה קנימא עד שיתברר ספירתה. ולפי"ז ג"כ לא מהני חזקת ונסת שלא ראתה בימי הנקיים.

דקא קי"ל ונסתות דרבנן. וכשם שלא מהני ונסת להוציא האשה מחזקת טהרה.

כמו כן לא מהני להוציא האשה מחזקת טומאה: הדו"ש הק' אברהם סימן רנח לכבוד הרב המאה"ג סוע"ה חריף ובקי ירא אלקים ידיו רב לו כקש"ת מו"ה יעקב מרדכי נ"י אבדק"ק בילגורי. אשה שיש לה נקבים בשינאי והרופא סותמה בשענה או עופרת פשוט שקרוי אינו מקפיד.

ומה שכתב בספר בינת אדם סי' י"ב דחשיב מקפדת שרצונה להסיר אלא שאינה יכולה ולכך הוצרך טעמא דספנה במארלאקין. הנה מה שלא הכשיר במארלאקין משום אינה מקפדת.

פשוט משום שהוא רוב שערות או כל השערות ולא מהני אינו מקפיד. וכן כתב בתשו' פנים מאירות ח"ב סי' קמ"ג.

ומדבריו נשמע דלא ס"ל סבא הנ"ל. וכן בתשו' נוב"י ח"א ס"ד באשה שהושם טבעת שענה בעומק פרוזדור דחשיבה מקפדת משום שצריכה להסיר בימי נדתה.

אבל לא עלה על דעתו שמה שצריך לרפואה יחשב מקפיד. והבינת אדם בא להחמיר דברבנן בלא ראי' ואין שומעין לו פדתנן במס' ידים.

כ"ש שמפונרש בגדולים הנ"ל להיפוף. ואולי יש ראיות גם מש"ס ופוסקים להיפוף אלא שאין העת מספים לחפש ראיות במקום שאין צורך.

אף הראי' מרמב"ן בשופר שנסדק ליתא ששם לא הכשיר רק במינו: ידיו הדוש"ת הק' אברהם. סימן רנט ב"ה אור ליום ג' ויצא תרס"ח לפ"ק.

שלום לכבוד הרב הגדול חריף ובקי שלשלת היוחסין מו"ה עקיבא נ"י האבד"ק פרעשבערג. א) דבר הנשאלה באשה אשר לה שיניים שיש בהן נקבים או חסרון.

ועושיין שן של זנה שתוכו חלול ומלבשין אותו על שן שיש בו הנקב או החסרון אם חוצץ בטבילה או לא. וכבודו מביא ראי' לאסור מש"ס שבת (ס"ה).

(בשן של זנה דאין יוצאין בשבת ובכסף יוצאין. מוכח דשן כסף אינו חוצץ.

דהכלל כל שיוצאין בשבת אינו חוצץ. אבל של זנה לא דלא הוי נוי ע"כ חוצץ.

והי' לכאורה מוכח מזה דלבוש של זנה שמלבשין על השן חוצץ: ב) ואיני יודע מה קאמר. דשן זנה שאין יוצאין בו לאו משום חציצה אלא משום דילמא מחייכי עלה ושקלתי' ואתי לאחויי: ג) ואי איכא להוכיח מהתם איפכא היא דאיכא לאוכחי דמדצריך

טעמא דמחייכי עלה ולא משום דילמא מזדמנא לה טבילת מצנה ושקלתהי משום חציצה
כבריש במה אשה.

שמע מינה דאינו חוצץ: ד) ולכאורה י"ל דשן אחד דומה לחצי שיעור דשן אחד אינו
יכול ללעוס ומוציא ח"ש אינו אלא שבות פבתוספתא דביצה ורמב"ן. וכן משמעות
רמב"ם.

ודעת רש"י ח"ש בשבת אסור מה"ת דעת יחידית. אף הא ליתא דא"כ מהאי טעמא לא
נגזור דלמא שקלתהי פי מחייכי עלה ואתי לאתויי.

ומה דק"ל דשן אחד הני ח"ש. י"ל פינון שהוא להשלים השונים שתסר לה אחד הני
פכותב אות והשלים בה את הספר דחייב.

וה"ה דהמוציא דיו כשיעור אות אחת להשלים בה את הספר דחייב [ובסתם הוא דאינו
חייב רק בשתי אותיות דסתמא לא להשלים קאי. ובמידי דשכיח ולא שכיח אזלינן בטר
דשכיח אפי' לקולא] וה"ה במוציא שן אחד להשלים בו שנים דחייב.

וא"כ אם איתא דחוצץ למה לי טעמא דמחייכי עלה. וא"ת דאי לא דמחייכי עלה לא
היתה מקפדת ולא הי' חוצץ ולפי האמת מקפדת לפעמים וחוצץ.

מטונה דבנ"ד דאינה מקפדת להסירו לעולם אינו חוצץ: ה) אף נראה דאין ראי' משם.
דאף אם נאמר בנ"ד דאינו חוצץ.

מ"מ בשן דגמ' דיכול להסירו מדאיפא חשש דשקלתהי. וכיון דיכול להסירו מסתמא
מסירה אותו לפעמים כדי לנקותו כאשר רואין בזמה"ז בשנינים תחובות שעושין להם
לפעמים מסירין כדי לנקותו וא"כ הני מיעוטו המקפיד ויחצוץ בטבילה וצריף לדהוק
שהי' עשוי באופן שיכול מים לכנוס תחת השנינים.

ואף שאפשר לדחות שאז לא הי' דרכם לנקותם פינון שזה ונה דוחק שוב אין להביא ראי'
משם: ו) אף מצד הסברא הרי הוא מיעוטו שאינו מקפיד. ואף דאגד ע"ג מפה חוצץ.

י"ל דהתם שבזמן מועט יתרפא והוא רוצה שיתרפא ולא יצטרף לאגד ע"כ חשיב מקפיד.
משא"כ בזו שהשנינים בעצמם נתקלקלו ואי אפשר להתרפאות והוא מבטל הציווי
עולמית.

שפיר קרוי אינו מקפיד: ז) ואשר כתב מס' בינת אדם זה לי ימים פתבתי להרב
מבילגורייא [הוא בסי' רנ"ח] דבר האשה שיש לה נקבים בשנינים ורופא סותמה בשענה
או בעופרת.

פשוט שקרוי אינו מקפיד. ומה שכתב בספר בינת אדם בסי' י"ב דחשיב מקפדת שרצונה
להסיר אלא שאינה יכולה.

ולכך הוצרך טעמא דספנה במארלאקען. הנה מה שלא הכשיר במארלאקען משום אינה
מקפדת פשוט משום שהוא רוב שערו או כל השערות ולא מהני אינה מקפדת.

וכן כתב בתשו' פנים מאירות ח"ב סי' קמ"ג. ומדבריו נשמע דלא ס"ל סברא הנ"ל.

וכן בתשוב' נוב"י מהד"ק סי' ס"ד באשה ששהושה טבעת שעה בענמק פרוזדור חשיב
מקפידת משום שהוצרכה להסיר בימי נדחה. אבל לא עלה על דעתו שמה שצריך לרפואה
יחשב מקפיד.

והבינת אדם בא להחמיר בדרבנן בלא ראי' ואין שומעין לו פדתנן במס' גימ' וכ"ש
שומפןרש בגדולים הנ"ל להיפוך עכ"ל שם.

ענה ראיתי בתשוב' צ"צ החדש העלה ג"כ דהצריך לרפואה חשיב אינו מקפיד: (ה) אף
יש לעיין אם רוב שינים הם בעננו זה ע"י חיפוי לפי מה דקי"ל רוב שערן אף שאינו
רוב גופו חשיב רוב.

והפרישה נסתפק אי אפי' מקום אחד של פנוס שער חוצץ או רוב שער דנוקא. ובס'
תפ"מ הכריע דאפי' רוב שער במקום אחד חוצץ.

והנה דשינים פוסל בהן תציצה וקרא פתיב ורחץ במים את בשרו ושינים לאו בשור
נינהו. וצ"ל דדומה לשערות דאתרבי מאת הטפל לבשרו.

ותדע דלעננו טומאת מת דין אחד לשינים ושערות פדתנן פ"ג דאהלות כל שבמת טמא
חוץ מן השינים והשער והצפון. ובשעת חיבורן הפל טמא.

ממילא אם רוב שינים הם באופן זה אף שאינו מקפיד חוצץ מדרבנן. ואם כל השינים
באופן זה אף שאינו מקפיד חוצץ מדאורייתא.

וגם ברוב שינים יש חשש דאורייתא ג"כ. דבדאורייתא צריך ראי' ברורה דמה שצריך
לרפואה יחשב אינו מקפיד לסתור דעת ס' בינת אדם.

ע"כ ברוב שינים כף אין להקל: וד' יתן לו חיים ושלום פנפשו ונפש הד"ש. הק' אברהם.
סימן רס ב"ה א' תולדות רס"ט לכבוד ש"ב ומחן' גבר חכם בעוז ה"ה הרב הגדול חריף
ובקי שלשלת היוחסין כש"ת מוהר"מ שי' אבדק"ק ליקאווע וכעת בק"ק קראקא יצ"ו.
(א) דבר שן המדולדל היינו שבעת דיבורה מחמת שהלשון נוגע בשן מתנדנד פנים ואחור.
וכבודו מדמה לצפון המדולדלת דפירשה מיעוטה דחוצצת בסי' קצ"ח. ומי יוכל להבחין
אם פירשה ברובה ממקום חיבורה או מיעוטה.

גם לפי' הט"ז משום שאין מים באים במקום שנפרש מי יוכל להבחין בזה אם באים מים
במקום שנפרש השן עכ"ד: (ב) ולכאורה עלה בדעתי לומר שחשיב אינו מקפיד משום
הא דפסחים (קי"ג) א"ל רב לחי'א ברי' לא תעקר כפא ופרש"י שן ממש מחמת חולי.

ובט"ז או"ח שכ"ח סק"א בשם רש"ל דהוצאת שן סכנה. א"כ דומה לקאלטנעס שאין
חוצץ משום שיש סכנה בהסירה.

אולם בהא דפסחים פירשב"ם וז"ל שן ממש משום חולי שסופו תרפא ושמעתי בשם
דענטיסט פי השן המתנדנד אי אפשר לרפא. וכשהשן יושב בחונק על מקומו רק שחולה
יש רפואות על זה.

אף המתנדנד אין לו תקנה אלא הוצאה. ומצד סברא גם סכנה אין בהוצאת המתנדנד.

כ"ש בזמה"ז שיש להם להדענטיסטען המצאות שלא יהי סכנה: ג) וחסבתי עוד שיקרא אינו מקפיד לפי פירש"י שבת (ט"ו:) ד"ה בכלי זכוכית זה לשונו ואין אדם מקפיד על הנדבך בהם לפי שנופל מאליו וה"נ שן המתנדנד סופו נופל מאליו פנודע.

אף גם זה אינו. דכיון דעד שיפול מצער לי'.

מקפיד להסירו תיכף. גם עיקר דברי רש"י דמשום סופו ליפול יחשב אינו מקפיד.

הוא חידוש גדול. דפשוט אינו מקפיד דלא איכפת לי' מה שהוא עליו.

לא הרוצה בנפילתו. וסמ"ג כתב דאין נראה לר"י לומר פן.

והובא ביה יוסף סי' ר"ב ובנודאי פנונתו דכהאי גוונא שרוצה בנפילתו לא קרוי אינו מקפיד: ד) נשוב לדברי פבודו שכתב מי יוכל להבחין בזה כו' וסיום דבריו ע"כ דעתי נוטה להחמיר.

אף שדעת הריטב"א דראוי לביאת מים רק דרבנו. ובאמת עיקר הלכה פתוס' שהוא דאורייתא כמו שהוכחתי בתשובה אחרת.

אף בזה א"צ לדברי ריטב"א פיון דאינו אלא שן אחד ולא חמיר בית הסתרים ממקום גלוי דבמיעוטא רק דרבנו אף לפי שהחזקה נדה והש"ך סי' ק"י בספק דרבנו ואיתחזק איסורא אזלינן לחומרא.

והביא פן מרשב"א בתשובה. אף הרמב"ם פוסק כר"מ.

והוא מחלוקת רש"י ותוס' סוף ב"מ מדליקין שהאבן העוזר מיישב קושית התוס' על רש"י עפ"י פסק רמב"ם דהלכה כר"מ והתוס' ס"ל הלכה כר"י. ולכאורה עלה בדעתי לומר דאף דמבואר פ"ק דחולין בספק נמצא עלי' דבר חוצץ חשיב איתחזק איסורא.

יש חילוק בזה בין מקום גלוי לבית הסתרים. דבמקום גלוי דבעי ביאת מים ממש וזה ספק שפא הי' חציצה ולא בא עליו מים.

והנה הטומאה ודאי והמטהר ספק. אבל בה"ס שא"צ שיבואו שם מים רק שלא יהא חציצה.

והרי תחילה לא הי' שם חציצה. וספק אם נתהנה שם חציצה [כמו בנ"ד שתחילה לא הי' השן מתנדנד ולא הי' שום חציצה.

ועתה שמתנדנד ספק אם נעשה חציצה] וכאליו הי' ספק באוסר. ועיין רשב"א פ"ד אחיו: (ה) אף גם הא ליתא דבחולין (י').

וכ"ח) שחט את הנושט בעוף שהכשירו בסימן אחד ונמצא הגרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה והשחיטה פסולה (דאף שבעוף הכשירו בסימן אחד צריף שיהי' שני הסימנים ראויים לשחיטה) הוי ספק בשחיטה ופסולה והוא דומה ממש לנ"ד ששחט סימן אחד והכשירו בכף והגרגרת הי' תחילה ראוי לשחיטה וספק אם נשמטה ופוסל השחיטה.

ונחשיב ספק בשחיטה. ה"נ הוי ספק בטבילה והשב שמעתתא והחוו"ד שפסקו דספק נקובת הנושט לא הוי ספק בשחיטה אף שוודאי נקובת הנושט נבילה.

לא דקו בדין ובררתי בתשובה ה' שחיטה היפוך דעתם: אף עיקר דמיונו שן המתנדנד לצפון שפירשה לא מחנור כלל דשן תחוב בעומק תוף בית מושב השינים ואף שמתנדנד.

מ"מ תחוב עד שחשש שמא לא יבואו המים לתוכו והרי שם בתוכו חשיב בלוע פיון שנסתם מכל צד חשיב בלוע ובלוע אף ראוי לביאת מים לא בעי כמ"ש הנוב"י סי' ר"ד וכתב שהוא מילתא דמסתבר וא"צ שום ראיה.

[וראיתו שם לפענ"ד תמוה כמו שביארתי בתשובה אחרת]: (ז) ולכאורה צ"ע בדבריו שכתב פן מסבא הלא תוספתא ערוכה היא הביאה הר"ש שלהי מקנאות נכנס לו חץ ביריכו אם קרם עליו עור מלמעלה אינו חוצץ שכל הבלוע באדם כו' טהורין.

ופירש הר"ש כי היכי דלענין טומאה הבלוע בטל אגב גופו לענין חציצה נמי בטל אגב גופו יע"ש. ועוד שהנוב"י כתב משום שבלוע א"צ ראוי לביאת מים.

ובתוספתא משום שדבר הבלוע אינו מטמא הוא הדין אינו חוצץ כפירוש הר"ש: (ח) אמנם נראה דתרי גונוי חציצה. הא' דבר החוצץ שמונח במקום שצריף ביאת מים או ראוי לביאת מים.

הב' חץ התחוב ביריכו והחץ באמצע הירף. ושם א"צ אף ראוי לביאת מים שהוא באמצע הפשר.

וא"צ ראוי לביאת מים אלא שטח הפשר מבחוץ שהוא בתוף בית הסתרים לא באמצע הפשר. אף ענין חציצה זו כי המים צריף שיקיפו מכל צד.

וכשחץ תחוב המים שמצד הירף בימין לחץ אינו מועיל לחלק הירף שמשמאל לחץ הואיל החץ מפסיק וחוצץ בין חלק ירף שבימין לחלק ירף שבשמאל ונגד חציצה זו מועיל טעם זה שהחץ בטל לגופו וגופו הוא ואינו מפסיק.

אבל בנדון הנוב"י בדבר החוצץ מונח על גבי פשר מבחוץ רק שהוא בלוע אינו מועיל מה שבטל אגב גופו. ונחשיב גופו.

דגופו נמי חוצץ פגון עצמה עיני' ביותר. וזה טעם צפון שפירשה מיעוטה חוצצת.

דחלק צפון שפירש חוצץ אף דגופה היא. אלא דגופו נמי חוצץ.

רק מסבא כתב הנוב"י דבלוע א"צ ראוי לביאת מים. דלא מצינו ראוי לביאת מים אלא בבית הסתרים ולא בבלוע: (ט) נשוב לנ"ד שוודאי מה שכתוף השן בפנים הוי בלוע וא"צ ראוי לביאת מים אלא שפת שן מבחוץ או בין שן לשן.

רק שתאמר ששן תחוב המתנדנד חוצץ בין שפת השן התחוב שבצד זה לשפת השני שבצד זה. ואפי' הי' מגיעין מים לשפת השן התחוב לא הי' מועיל.

ממילא אינו ראוי לביאת מים. ושן התחוב אינו בלוע.

שְׁהָרֵי הַשָּׁן מְגוּלָה לְמַעַלָּה. אִךְ זֶה אֵינוֹ.

דָּשָׁן אֶף שְׁמִתְנַדָּד. מ"מ גּוֹפּוֹ הוּא.

וְדוּמָה לְצַפְנָרוֹ שְׁפִירְשָׁה רְנֻבָּה אֵינוֹ חוֹצֵץ. וְאֶף שְׁחֻשִׁיב מְדוּלְדָּל.

וּבְשִׁבְתָּ (צ"ד:) צַפְנָרוֹ שְׁפִירְשָׁה רְנֻבָּה הַנּוֹטְלוֹ בְּכָלִי פְטוּר. מ"מ אֵינוֹ חוֹצֵץ דִּמ"מ גּוֹפָה הִיא.

[וּפִירְשָׁה מְקַצְתָּה דְחוֹצֵץ מְשׁוּם שְׁהַמִּים אֵין בְּאִים עַל הַצַּפְנָרוֹ מְשׁוּם שְׁחֻלְק צַפְנָרוֹ הַנְּפָרֵשׁ מְכֻסָּה עָלָיו כִּמ"ש הַלְבוּשׁ וְהַט"ז] ה"נ בְּשָׁן הַמִּתְנַדָּד: י) וַיֵּשׁ לְהַעִיר מְקִידוּשִׁין (כ"ד:) הִיתָה שָׁנוֹ נְדוּדָה וְהַפִּילָה אִם לֹא הִי יָכוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אֵינוֹ יוֹצֵא בּוֹ לְחִירוֹת.

וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה מְהָא דְאִיתָא שָׁם הָרֵי שְׁהִיתָה עֵינוֹ סְמוּל' וְחֻטָּטָה עֶבֶד יוֹצֵא בָּהּ לְחִירוֹת מ"ט מְחֻסָּר אֲבָר הוּא. וְאִם הָיִינוּ אוֹמְרִים דָּשָׁן הַמִּתְנַדָּד וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כְּנִפְל דְּמִי.

הָיָה אֲתִי שְׁפִיר. וְא"כ בִּנ"ד נְמִי הִי חוֹצֵץ הַשָּׁן הַמִּתְנַדָּד בֵּין שְׁנֵי שְׁפִתֵי הַשָּׁן שְׁבִתוֹדָה הָעֵצָם.

אִךְ רְאִיתִי לְהַרְשִׁב"א שָׁם שְׁהַקְשָׁה קוֹשֵׁיָא זֶה וְהַיִּים בַּצ"ע. וְהַפְנ"י תִּי קוֹשֵׁיָתוֹ.

מ"מ כּוֹלְהוֹ ס"ל שָׁן הַמִּתְנַדָּד גּוֹפּוֹ הוּא וְאֵינוֹ חוֹצֵץ. ע"כ הַדְּבָר בּוֹר שְׁאֶף שְׁיֵשׁ לָהּ שָׁן הַמִּתְנַדָּד יְכוּלָה לְטַבּוֹל בְּלִי חֻשָּׁשׁ.

וּמַעֲוֹלָם לֹא שְׁמַעְנוּ שְׁאִשָּׁה שְׁיֵשׁ לָהּ שָׁן מִתְנַדָּד וְאֵינָה מְשַׁתְּמֶשֶׁת בּוֹ. תַּצְטָרֵךְ לְהוֹצִיאֵהוּ קוֹדֵם טְבִילָה.

וְהָבֵא לְחֻדְשׁ זֶה לְהַחֲמִיר בְּדַרְבְּנֵי עָלָיו הָרֵאָלִי. וּמְסַבְרָא נִרְאָה שְׁאֵינָה חֲיִיבָת לְהוֹצִיאֵהוּ קוֹדֵם כְּנ"ל: הַק' אֲבָרָהֶם.

סִימָן רִסָּא ב"ה יוֹם ג' הָאֲזִינוּ תִרְס"א לִפ"ק. לְרַב אֶחָד.

א) בְּדַבָּר הַנִּשְׁמִים שְׁטָבְלוֹ בְּמִקְנֵה שְׁלֹא הִי בְּמִים זָרַח לְמַעַלָּה מִן הַטְּבוּר כְּפִי הַמְּבֹאָר בְּרַמ"א וַיֵּשׁ חֻשָּׁשׁ שְׁמָא שְׁחַחָה בְּיוֹתֵר. הִנֵּה בְּגוֹף הַדִּין בְּשַׁחֲחָה בְּיוֹתֵר.

מְלִשׁוֹן הַמַּחֲבֵר נִרְאָה לְהַקְל בְּדִיעֵבֶד. כִּי הִבִּיא הַדְּעָה רֵאשׁוֹנָה דְּעָלְתָה לָּהּ טְבִילָה.

וְגַם הַט"ז פָּסֵק דְּעָלְתָה לָּהּ טְבִילָה מְשׁוּם דְּהַמִּים מְקַדִּימִים. וְאֶף שְׁכַתְּב שְׁיֵשׁ חֻשָּׁשׁ עַל הַקְּמֻטִים שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִן הַמִּים.

מ"מ הֵכָא כִּינּוֹן שְׁלֹא נִחְסֵר רַק מְעַט מִן הַמִּים. מִמִּילָא קוֹדֵם שְׁטָבְלָה רֵאשׁוֹה בְּמִים הִי דִּי בְּהַמִּים לְכַסּוֹת כָּל הַגּוֹף אֶף בְּלֹא שַׁחִי.

וְשִׁפִּיר י"ל הַמִּים מְקַדִּימִים. אִךְ הַש"ף מְחַמֵּיר בְּשַׁחֲחָה בְּיוֹתֵר אִפִּיל' בְּדִיעֵבֶד מְשׁוּם דְּהַמַּחֲבֵר פָּסֵק כְּמֵאן דְּלֹא גָרְסִי וְלִית הִילְכְתָא עֵי"ש.

אִךְ הַס"ט ג"כ מִיְקַל מְשׁוּם דְּמִימָרָא דִּר"ל נִשְׁנָה בְּלִשׁוֹן לְכַתְּחִילָה עֵי"ש. מְכַל הַלִּין לֹא הָיִי יוֹתֵר מְסַפֵּק דְּהָיִי סְפִיקָא דְּדִינָא וּבְשָׁל סוֹפְרִים מִיעוּטוֹ הַמְּקַפִּיד הַלָּךְ אַחֲרֵי הַמִּיְקַל: ב)

ואין לומר דהוי ספק אב הטומאה וספק אב הטומאה אף בד"ס ספיקו טמא כמבואר במשנה י"א פ"ד דטהרות.

אף ז"א דמדברי הר"ש פ"ב דמקנאות (מ"ג) נראה מבואר דהיכא דהטומאה הוא דאורייתא ומדאורייתא היתה טבילה כשיירה רק מדרבנן יש ספק על הטבילה. בענין זה לא אמרינו דספק אב הטומאה בד"ס ספיקו להחמיר.

בהא דהביא ראי' מברייתא שתי מקנאות של מ' סאה אחד שאוב ואחד פשר וטבל באחד מהן מטומאה חמורה טהרות תלויות. דע"כ פולו שאוב דאורייתא.

דאי דרבנן הי' לטהר מספק. ואם לא כדברינו הנ"ל מאי ראי'.

הא אפילו שאוב מדרבנן הא אב הטומאה מד"ס אלא ודאי כנ"ל: ג) ואין לומר משום שיש פאן חזקת איסור. דהנה גם נגד חזקה מחלוקת בין הראשונים.

אי פסקינן כר"מ אי כר' יוסי. דספיקא דרבנן לקולא אף נגד חזקה ויש מחלוקת בזה הרש"י ותוס' שבת (דף ל"ד).

(בענין עירובין ורמב"ם ורשב"א. ובנ"ד שהוא ספיקא דדינא ויש דעות דסוכרים דבספיקא דדינא לא אזלינן בתר חזקה.

ויש לצרף שני הדעות להקל אף נגד חזקה: ד) מכל הלין טעמי נראה להתיר בדיעבד אם עברה לילה אחת כדי שלא להוציא לעז. אף אם לא עברה לילה אחת נראה שצריכה לטבול שנית.

דנסתפק המל"מ בכל ספיקא דרבנן אם אפשר לטבול שנית אמרינו איפא מיא בנהרא זיל טבול: הק' אברהם סימן רסב דרב אחד. א בדבר האשה שהרופא עשה לה חור אצל אונה ונחזור פלה לנקב שבאונה וצונה להניח שם גאזע שתנוח בה שבעה ימים ולאחר שבעה תוציאנה ותניח אחרת על ז' ימים וכן לעולם.

והנהיר בל יבואו בנקבים אלו מים. ועתה השאלה מה תעשה בעת טבילתה: ב) וגדול אחד רוצה להתיר מאחר שמפרש שם על ז' ימים ומדרבנן חשיב לענין שבת קש"ק.

ה"נ פיון דחציצה דמיעוטו המקפיד דרבנן ואמנם שאני התרתי בתשוב' סי' רנ"ג בביתול על חצי שנה שנסמך על רבינו ירוחם דרבנן דכהאי גוונא חשיב קש"ק בשבת מדאורייתא והבאתי לשון הרא"ש שכתב קשר של קנימא א"צ שיבא בו מים.

אף שנאמר בביתול לז' ימים הואיל ומדרבנן חשיב של קנימא אינו נראה. דהא טעם שגזרו חכמים על מיעוטו המקפיד אטו רובו.

וכיון שאם הי' רובו כהאי גוונא ביתול על ז' ימים הי' חוצץ מדאורייתא. ממילא נשאר הגזירה במיעוטו: ג) אף נראה עצה שתכנס אצבעה הקטנה במי מקנה ותתחוב בנקב התולדה שבאונה כל מקום הגלוי ומעט מים פזה בנדאי לא יזיק לפי השכל.

וכן תתחוב אצבעה שני במים ותניח בנקב שפעשה לה הרופא כל מקום הגלוי. ואם קשה לה לעשות בעצמה תוכל לעשות ע"י אשה אחרת שהיא עמה בתוך המים במקנה.

והשאר היינו מה שאינו גלוי הוי בה"ס. וצריך רק שיהי' ראוי לביאת מים.

וה"נ ראוי אם תסלק אצבעותי: ד וזה אין סבא לומר דמשום חשש ספנה יחשב אינו ראוי דנדאי אשה מותרת להכניס עצמה לספנה זו פדי שלא תתגרש מבעלה. ועוד דכיון דטבילת גדה א"צ שיהי' מדעתה.

רק אפי' נפלה בנהר מהני. שפיר חשיב ראוי אף אם היא אסורה לעשות פן.

וחציצה לא יחשב האונן על האצבע. והאצבע על האונן.

דומיא דהאוחז ידו באדם ובכלים ומטבילם. שאם מדיח ידיו במים לא הוי חציצה מפני שהמים מקדימין.

ועי' יו"ד סימן ק"כ סעיף ב' וסי' קצ"ח סעיף כ"א. ה"נ בזה: הק' אברהם.

סימן רסג ב"ה אור ליום ד' תשא תרנ"ב לפ"ק. שוכ"ט לכבוד אהובי הרב התריף מו"ה משה נ"י הנקרא ר' משהלי וואליער דומ"צ בק"ק לאדז.

א) דבר מה שאמרתיו לו בלאדז דכשיש חציצה ברוב שינים אף שאינו מקפיד לדעת בעל תפל"מ דכל מקום ומקום של פנוס שער גדון בפ"ע. ואם ד"מ בבית השחי חציצה ברוב בית השחי חשיב רובו וחוצץ אפי' אינו מקפיד.

ה"נ השינים נידונין לעצמם. וע"ז כתב מעלתו שאינו יודע כלל מנין שהשינים דינו כמו שער.

ואת"ל שדינו כמו שער. , א"כ גם להפוסקים דבשער של כל הגוף משערין י"ל כן דברוב השינים חוצץ כמו ברוב שער של כל הגוף: ב) שורש דברי הוא ממתניתין דאהלות (פ"ג מ"ג) כל שפמת טמא חוץ מן השינים והשער והצפון.

ובפרק דם הנדה מפרש הטעם מדכתיב או בעצם אדם דומיא דעצם מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף אף כל וכו' יצא שינים שלא נבראו עמו יצאו שער וצפון שגזעו מחליף.

ובטבילה נמי דכתיב ורחץ במים כל בשרו ושינים מנלן. הא לאו דומיא דבשר הוא שנברא עמו.

ושן לא נברא עמו. ועל פרחינו לומר דכי היכי דיליף שער מאת ה"נ יליף שינים.

והנה מה דשער גדון בפ"ע הטעם משום דשער נפיק מקרא בפ"ע מאת הטפל לבשרו נידון בפ"ע ה"נ שינים: ג מיהו נדאי כשיש חציצה בשינים לבד ובצירוף השינים והשער אין רוב חוצץ.

הטבילה כשירה. פיון דשינים ושער מסד קרא.

ומ"מ כשיש חציצה ברוב שער. ובצירוף השינים לא יהי' חציצה ברוב אין מצטרפין השינים להכשיר פיון דשינים בתוך הפה והוא בית הסתרים וא"צ שיבואו בהם מים קלל.

ובשער הא בעי ביאת מים ממש. ונהרי לא באו מים ברוב.

שְׁבִישִׁינִים לֹא בָּאוּ מִיָּם כָּלֵל. וְאִפִּי' פִּתְחָה פִּיהָ וּבָּא בָּהֶם מִיָּם כָּמִי שְׁלֹא בָּאוּ דְּמֵי כִּינּוּן שֶׁא"צ לְבוֹא בָּהֶם מִיָּם.

אָבֵל לְהִיפּוֹף כְּשִׁישׁ חֲצִיצָה בְּשִׁינִים וְלֹא בְּשֶׁעַר פְּשִׁיטָא שְׁמוּעִיל הַשְּׁעַר לְהַכְשִׁיר. רַק לְהַפּוֹסְקִים דְּכָל מְקוֹם וּמְקוֹם כְּנוּס שְׁעַר נִדוּן כֹּל אֶחָד בִּפ"ע.

ה"נ נִדוּנֵי הַשִּׁינִים לְעֶצְמָן. וְלֹא מִצְטָרֵף הַשְּׁעַר לְהַכְשִׁיר.

וְנָה שְׁאֵמְרָתִי לוֹ רַק לְהַפּוֹסְקִים דְּכָל מְקוֹם וּמְקוֹם כּו' כִּי לְשֶׁאֵר הַפּוֹסְקִים הוּא מְוַכְשֵׁר ע"י שְׁעַר: ד) מ"ש מְעַנֵּן הַלְּכָלוֹף. לְכָלוֹף זֶה א"י מֵהוּ.

וּפְשִׁיטָא שְׁאִינוּ בְּרוּב הַשּׁוּן. הַגַּם כִּי שְׁעַר קָשׁוּר רַב אֶחָד וְאֶחָד דְּפָסוּל.

קָשָׁה לְפָרֵשׁ שְׁקָשֵׁר הַשְּׁעַר בְּרַבּוּ. כִּי מְקוֹם הַקָּשֵׁר אִינוּ רַב.

מ"מ עַל כְּרַחֲמֵינוּ לְפָרֵשׁ כֵּן שְׁקָשֵׁר פְּעֻמִּים הַרְבֵּה עַד שְׁחוּצָץ בְּרוּב: ה) מ"ש בְּעֵנִין הַתִּיבָּה אָבֵר לְתוֹף נִקְבַּ הַשִּׁינִים כִּינּוּן שְׁאִי אֶפְשָׁר לְהַסִּירוֹ מֵהַשִּׁינִים הֵנָּה כְּגוֹפָה מִמֶּשׁ זֶה אִינוּ וְכַמָּה נִתְּלַבְּטוּ הַפּוֹסְקִים בְּעֵנִין הַקְּאֻלְטִינְעֵס וְעֵינֵינוּ בִּס"ט סִימָן קצ"ח סק"ט בְּשֵׁם הַפְּנִים מְאִירוֹת.

וּבְקִיט אֶשֶׁר מְשִׁימִין וּפְעֻמִּים מְסִיר הַרוּפָא וְשֵׁם קִיט אַחֵר. זֶה חֲשִׁיב אִפִּי' מִקְפִּיד כִּינּוּן שְׁפֻעֻמִּים מְסִיר.

וּמֵה שְׁרוּצָה לְדַמּוֹת לְרִשְׁבָּ"א בְּצַבֵּעַ. אִינוּ דְּמִיּוֹן.

כִּי הַצַּבֵּעַ שֶׁהוּא לְנוֹי נְדָאֵי בְּטַל כְּהָא דְסוֹכָה פִּינְרֵס סְדוּן לְנִאוֹתָה כְּשִׁירָה. וְכַתֵּב הַרִיטְבָּ"א הַטַּעַם מְשׁוּם דְּלְנִאוֹתָה בְּטַל אֶל גּוּף הַסְּכָף.

וּרְאִינִית הַרִשְׁבָּ"א מְבַגְד אֲרַגְמָן וְתוֹלַעַת שְׁנִי וְהַפֵּל לְנִאוֹתָה: ו) וְעוֹד דְּטַעַם זֶה שֶׁל הַרִשְׁבָּ"א אִינוּ עוֹלָה לְמ"ש הַפּוֹסְקִים בְּשׁוֹפָר שְׁצִיפָהוּ זֶהָב בְּמְקוֹם הַנְּחַת פֶּה פָּסוּל מְשׁוּם דְּתוֹקַע מְכַנִּים קָצְתוּ בְּכִיּוֹ חוּצָץ בֵּין פִּיּוֹ לְשׁוֹפָר.

וְהָא רִוְצָה שְׁיִהְיִי כִּף לְעוֹלָם וְגַם הוּא לְנִאוֹתוֹ וְע"כ הַרִשְׁבָּ"א מְפָרֵשׁ בְּמְקוֹם הַנְּחַת פֶּה לֹא שְׁצִפָהוּ בְּאֲנָרָף הַשׁוֹפָר. אֲלֵא שְׁצִיפָה בְּמְקוֹם רַחְבּוֹ וּפָסוּל מְשׁוּם הוֹסִיף עָלָיו כֹּל שֶׁהוּא.

וְעֵינֵינוּ בְּב"י סִימָן תַּקפ"ו. וְלְהַלְכָה דְּקִי"ל אִפִּי' בְּאֲנָרָף הַשׁוֹפָר פָּסוּל מְשׁוּם חֲצִיצָה וּבְצַבֵּעַ קִי"ל כְּרִשְׁבָּ"א.

הוּא מְשׁוּם טַעַם שְׁנֵי דְצַבֵּעַ אֵין בּוֹ מִמֶּשׁ. וּמֵה דְקָשָׁה עַל טַעַם חֲצִיצָה בְּשׁוֹפָר הָא לְנִאוֹתוֹ אִינוּ חוּצָץ.

י"ל מְשׁוּם דְּצִרִיף נְגִיעַת פֶּה הַתּוֹקַע בְּשׁוֹפָר כְּמוֹ שְׁלֵמְדוֹ מְכַאֵן שְׁאֵם הַרְחִיק הַתּוֹקַע פִּיּוֹ וְתַקַּע פָּסוּל. וְהִיא דְבַעֲי נְגִיעָה לֹא מֵהַנִּי מִיָּן בְּמִינוֹ כַּמ"ש הַרְמַב"ן פֶּרֶק הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה וִי"ל ה"ה לְנִאוֹתוֹ.

וּבַחֲזִי' [הוּבָא לְקַמְן סִימָן רס"ו] הָאֲרַכְתִּי הַרְבֵּה לִיִּישֵׁב כֹּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר לְכַאוּרָה נִרְאָה כְּסוֹתָרִים לְזֶה וְאֵין כָּאֵן מְקוֹמוֹ. וְע"כ גַּם בֵּין הַשִּׁינִים אוֹ תוֹף הַשִּׁינִים אִינוּ בְּטַל וְצִיפּוּי אִינוּ בְּטַל.

אדרבה קיי"ל דביתר ציפוי אולינו בין להקל בין להחמיר כדאיתא שלהי תגיגה אף אם מה שמשים הוא מיעוט אם הוא בתוך השינוים ואינו מקפיד להסירו לעולם פשיטא שאינו חוצץ. ובקייט שפעמים הרופא מסירו הא חשיב מקפיד וחוצץ: ידידו הדו"ש הק' אברהם.

סימן רסד ב"ה יום ד' תצא רנ"ה לפ"ק. שוכ"ט להרב הקריף הבקי מו"ה ראובן נ"י.

יקרתו הגיעני ואם אמנם שאין הפנאי מסכים אתי להשיב במה שאינו הלכה למעשה. אף יען שמעלתו הפרתיו בהיותו ילד קטן ועתה הוא מתגורר במדינה אחרת אני אומר שלום לרחוק ולקרוב א) אשר נסתפק מעלתו אם יש טבילה לחצאין כגון מי שיש עליו ב' טומאות שהוא טמא טומאת ז' דמת וטומאת ערב דבע"ק אם הועילה לו הטבילה לערב שיהי' מותר ליכנס למחנה לוי' והאריף לפשוט ספק זה ולבסוף הניח בצ"ע.

ואני אומר זיל קרי בי רב הוא מצורע פסוק ח' ורחץ במים וטהר וגו' וישב מחוץ לאהל שבעת ימים פסוק ט' והיה ביום השביעי וגו' וכפס את בגדיו ורחץ במים וטהר ובמשנה דנגעים דכל שבעת ימים הרי הוא פשרץ ומטמא בגדים במגע ע"כ צריך לכבס בגדיו.

הנה דטבילה ראשונה בעוד הוא טמא אב הטומאה. ומ"מ הועילה טבילתו לנתק מטומאתו חמורה לטומאה קלה.

ה"נ הועיל הטבילה לטהר מטומאת קרי החמור להתירו במחנה לוי': (ב) ודחוק גדול לחלק משום דטומאה שנשאר עליו חמור ג"כ שהוא אב הטומאה ואילו טומאת קרי שנשטה ממנה הוא רק ראשון לטומאה כדתנו פ"ה דזבים משנה י"א בע"ק כמגע שרץ.

ופי' הר"מ דאינו רק ראשון לטומאה. דחוק לחלק בכך.

ועוד דא"כ בפסח הבא בטומאה בע"ק ונדות ויולדות לא יועיל להן טבילתן כדי לעשות פסח כיון שטמאין במת אין טבילה לחצאין א"כ הא דסנהדרין (י"ב) אין מעברין את השנה מפני הטומאה משום דטומאה דחוי' בציבור הא מ"מ ידחו מפסח כל הגי.

וגם בשלי לא יעשו דאין תשלומין לפסח הבא בטומאה ועוד ביומא (ו'): מקשה ועד שאתה מפרישו מטומאת ביתו הפרישהו מטומאת מת ומשני טומאה הותרה בצבור. והא מ"מ אם יראה קרי בתוך שבעת ימי הפרישה אם יהי' טמא במת לא יוכל לטבול לקריו וידחה מלעבד ביוהכ"פ: ג) וגדולה מזה מבואר בפוסקים לשיטת ר"ת דימי לידתה שאינה רואה בהן אין עולין להן לספירת זיבתה יולדת בזוב צריכה שתי טבילות טבילה ראשונה אחר ימי לידתה כדי שתוכל אח"כ לספור נקיים לזיבתה דכל זמן שלא טבלה חשיב ימי לידתה.

עי' בב"י סי' קצ"ד. הנה שטובלת ללידתה אף שעדיין זכה ואף שאין שום חומר בטומאת לידה מבטומאת זיבה אף על פי מהני טבילה לטומאת לידתה אף שעדיין זכה היא: ד) מה שהביא ראי' ממה שהשיג הרא"ש על רב עמרם שקמר לברך על טבילת עיוהכ"פ.

והשיב הרא"ש דלא מצינו רמז בש"ס לטבילה זו. ואי משום דאמר ר' יצחק חייב אדם לטהר עצמו ברגל היינו מפל טומאות.

וכתב הב"ת דאינה השגה דמ"מ ממה שאפשר ליטהר יטהר. ופירש מעלתו דברי הרא"ש דס"ל אין טבילה לחצאין.

ובאמת פנונתו פשוטה דהא דחייב לטהר עצמו ברגל כתב הרמב"ם משום דישראל מוכנים לילך אז לעזרה. וה"ה ביוהכ"פ י"ל דישראל שהיו בירושלים היו נכנסין לעזבה לראות עבודת כה"ג ולעמוד צפופים ולהשתחוות רנוחים.

וה"ה בזמה"ז פיון שנתחייבו בזמן המקדש כעין שפתבו הפוסקים לענין מלאכה בע"פ אחר חצות בזמן הזה. אף כשאינו יכול לטהר עצמו מפל טומאה פיון דאף אם יטהר עצמו מטומאה אחת לא יפנס למקדש הו"ל רגל כשאף ימות השנה.

וגם בזמן המקדש מי שהי' טמא טומאת ז' לא נתחייב לטבול לקריו. כ"ש בזמה"ז.

כל זה פשט דברי הרא"ש ונהיה בזה שלום: מאת הדו"ש ומברכו בכתיבה טובה הק' אברהם סימן רסה ב"ה יום ו' עש"ק תבא תרנ"ג: יכתב לחיים בספר. עת יתקע בשופר.

כבוד אהובי ידידי וחביבי. הרב הגאון המפורסם שמו נודע בשערים כש"ת מו"ה יואב (הושע א) מה שהקשה כת"ר על תוס' ישנים שפתבו בעירובין (ד'): דאי לאו הלכה לא הי' חציצה פוסל אלא בכולו.

שהרי הרא"ש ב"ק (י"ט) הוכיח דהלכתא לאקולי אתא וכמו בדופן שלישי דסופה דאתאי הלכתא וגרעתה. הנה הרא"ש עצמו כתב שהתוס' אינם סוברים כן.

וראיתי הרא"ש מדלא קאמר דכ"ע פחו לאו פגופו. תמה במע"מ.

דלסומכוס דסבירא לי' נזק שלם משלם אי אפשר כלל לומר לאו פגופו והניח בצ"ע. נאטו לא מצינו הלכה למשה מסיני לאיסורא.

הרי רביעית דם מטמא באהל חיוב ערכה במקדש חיוב גיסוף המים ובדופן סופה עצמו יש פלוגתות בגמ' מר סבר פי אתא הלכתא להוסיף. ואף דקיי"ל לגרע.

מכל מקום אין זה כלל בכל המקומות: (ב) ומה שפתב דבכל מקום פוסל חציצה במיעוטו מאכלות מתה ועפר בין בגדי פהונה לבשרו ועוד בכמה מקומות. כל אלה אינם קושיא על תוס' ישנים.

ואני פירשתי יסוד דברי תוס' ישנים על פי הסוגיא דאי מקצת רחו מקדש שא הוי חציצה. ואף דמקצת רתם זה אינו נוגע בכל הבכור אלא במיעוטו מתקדש.

ה"נ מי מקנה ארבעים סאה שמטהרת את האדם אף שאין כל המ' סאה נוגעין בבשרו משום שכולן מחוברים יחד. על כן היו מטהרים אף אם נוגעים בבשרו מצד אחד אי לאו הלכתא ועל כן אין קושיא מבגדי פהונה שכל הבגד מקדש ואינו מקדש רק מה שנוגע בבשרו.

וכן בתפילין כל התפילין מצוה נדאי ואינם מצוה רק משום שנוגעים: (ג) ומה שהקשה משיטת רש"י דהלכתא דוקא שפרו. משמע אבל בפרו אפילו מיעוטו.

אין ראי' דכוננת רש"י בבשרו אפילו אינו מקפיד חוצץ. ואני פירשתי בטוב טעם דעל ידי שתקנו חכמים דאף שאינו מקפיד חוצץ שוב הפל מקפידין שלא יחצוץ בטבילה מדרבנן ואף שהיא לא הקפידה בטלה דעתה וכיון דאף באינו מקפיד לאחר שתקנו חכמים חוצץ רובו מדאורייתא.

שוב גזרו מיעוטו אטו רובו. ונדקא בשערו דאף מחמת טבילה אינה מוכרח לנקות שערה שבידה לגלקון.

ובמקום אחר הארכתי ואין פאן מקומו: דברי ידידו הדוש"ת מברכו בכוח"ט הק' אברהם. סימן רסו בדיני חציצה, א) חולין (דף ע') בעי רבא פרכתו אחותו והוציא אתו מהו.

פן גירסת ר"ח ותוס'. ובהלכות בכורות להרמב"ן פרק הלוקח בהמה כתב עלה ונ"ל. ק"ל הקא הא דאיתמר במכילתא פ"ק גבי ילדה שני זכרים. נהי דא"א לצמצם חציצה מיהו איפא ופריק רב אשי מין במינו אינו חוצץ.

ומסתברא ספוקי מספקא ליה דלמא טעמא דרבנן התם משום דמקצת רחם מקדש. אבל מין במינו חוצץ בבכור.

דפטר רחם אמר רחמנא. וכל דלא נגע בבכור לאו פטר רחם הוא עכ"ל.

ומדקדוק דברי הרמב"ן נראה דכי משני מין במינו אינו חוצץ. היינו אי אור רחם מקדש. אבל אי נגיעת רחם מקדש אף מב"מ חוצץ. דמ"מ לא נגע.

דבחולין שם מבטיח ליה להש"ס נפתחו פותלי בית הרחם מהו אור רחם מקדש והאיפא. או דלמא נגיעת רחם מקדש והא ליפא עיי"ש.

ואזיל הש"ס בכורות להאי צד דאור רחם מקדש. ורבא בעי דלמא נגיעת רחם מקדש. וע"כ פרכתו אחותו נמי הוי חציצה: ב) והנה למדנו מדברי הרמב"ן שני דברים. הא' מקושיות הש"ס נהי דא"א לצמצם חציצה מיהו איפא.

דאף דאור רחם מקדש. מ"מ פי איפא חציצה בין הנולד לרחם אף אור לא מקרי. והב' דלמ"ד נגיעת רחם מקדש. אף מין במינו הוי חציצה: ג) והנה לדין הראשון יש להביא ראי' מהא דיומא (נ"ח).

(בעא מיני רב"ח מר"ח הניח סיב בתוך מזרק וקיבל בו את הדם מהו. מין בשאינו מין חוצץ או לא פיון דמסלחל לא חייץ.

או דלמא לא שפא. ופשיט לי' בדם פשר בקומץ פסול.

והא משנכנס בתוך אור הפלי נתקדש אפי' אין סופו לנוח כדאיתא בזבחים (כ"ה: בעא מיני ר' יוסי מר' יוחנן הנה מקבל דם ונפתחו שולי מזרק עד שלא הגיע דם לאור מזרק מהו אור שאין סופו לנוח פמונח דמי או לא.

ופירש"י שאין סופו לנוח פגון האי שעתידין דנפנותיו ליפול עד שלא יגיע דם לתוכו וכו' וכשהגיע דם לאור דנפנותיו עד שלא נפתחו שוליו לא מבטיח ליה דהוי קבלה הנה דאור פלי מקדש אפי' אין סופו לנוח.

וא"כ מאי איכפת לן בחציצה אלא ודאי דכשיש חציצה בין דופני הפלי ובין המגיע לאור אפי' אור פלי לא חשיב וה"נ בבכור מקשה הש"ס דכיון דהוי חציצה לא חשיב אור רחם: ד) ולכאורה יש לעיין מזבחים (ג') דאוקליו שגבלן בטיט והכניסו לאור התנור טמאין ולא הנה הטיט חציצה בין הפלי לאוקליו.

וע"כ משום דבאור לביד נטמאו. ולא איכפת לן בתציצה בין האוכלין לדופני הכלי. וכן קשה דצריך קרא לכלי שטף מציל תיפוק ליה משום תציצה. וי"ל מדכתיב וכל אשר יפול אל תוכו ואפי' מלא חרדל וה"ה דמשמע מינני' אפילו כמה מיני אוכלים ואף מין בשאינו מינו לא יחשב תציצה ומטמא: ה) ועתה נשוב לדין הב' דאי נגיעת רחם מקדש אף מין במינו חשיב תציצה.

ונראה ראוי לזה ממנחות (כ"ד.) בענין כלי מצרף מה שבתוכו לקודש מבעיא ליה אם דוקא דנגעי בהדדי או דלמא ל"ש.

ופשיט ליה מי תנן כלי מחבר. מצרף תנן כל דהו.

הושיט אחד לבניהו מהו. א"ל צריך לכלי הכלי מצרפו.

א"צ לכלי אין כלי מצרפו. ופי' הרמב"ם דכשיש דבר אחר בין השני תצאי עשרון חוצץ ואין התצאין מצטרפין להיות אחד הדר איהו בעא מיניהו מהו לקמן מזה על זה.

צירוף דאורייתא או דרבנן. א"ל זו לא שמענו כיוצא בזה שמענו דתנן שני מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו אם יכול לקמן מזה בפ"ע ומזה בפ"ע פשירות.

ואם לאו פסולות. כי יכול לקמן מיהו פשירות אמאי.

הך דמערב הך לא נגע עד כאן. וקשה הך אפילו אי צירוף דאורייתא.

הרי הסולת שבמנחה אחרת חוצץ ביניהם. ואינו מצטרף לדברי הרמב"ם הנ"ל.

וצ"ל דתציצה לא הוי דמב"מ אינו חוצץ. ונדקא דבר אחר ביניהם שאינו מינו חוצץ אבל מב"מ אינו חוצץ.

ומ"מ אי צירוף לאו דאורייתא ובעי נגיעה לא מהני מב"מ להחשב פגיעה כדברי הרמב"ן: ו ועתה נשוב ונראה מב"מ אינו חוצץ שפ"ש"ס אם אינם סותרים להרמב"ן ונפרטם אחת לאחת. והנה בזבחים (ק"י) המקטיר קדשים ואימורין בחוץ חייב ומקשה הך איכא תציצה.

פירש"י שהבשר אינו ראוי להקטר חוצץ בין אימורין למערקה ודכונתה בפנים לא העלה וכו' וקס"ד דמתני' ר' יוסי דאמר אינו חייב עד שיעלה לראש המזבח כהקטר פנים ומשני מב"מ אינו חוצץ.

וקשה דבזבחים (דף פ"ז:) מבעיא להש"ס אור מזבח כמזבח דמי אי לא. ומסיק בתיקו.

וא"כ אי לאו כמזבח דמי מה מועיל מב"מ. אף הרמב"ם פסק שם אור מזבח כמזבח דמי.

וכתב הכ"מ בשם הר"י קורקוס דנפשטה הבעיא ממקומות אחרים. ולפי דרכינו י"ל דנפשט נמי מהא דמשני גבי קדשים ואימוריהם מב"מ אינו חוצץ: ז) ובהכי ניקא ליישב מה דק"ל דר' יוחנן אדר' יוחנן דשם בזבחים (ק"י).

(משני ר' יוחנן הך מני ר"ש היא דאמר אפילו העלה על הסלע חייב משמע אבל לרבנן פטור ול"ל מב"מ אינו חוצץ. ואלו במנחות ז.)

(מקשה הש"ס וכי מהדר קומץ לדוכתי לקדוש ולפסול. ובתוס' שם ואע"ג ששירים מפסיקין בין קומץ לכלי מב"מ אינו חוצץ.

ואמרינו עלה אמר ר' יוחנן זאת אומרת אין פלי שרת מקדשין אלא מדעת. מבואר דס"ל לר' יוחנן דאי הוי מקדש שלא מדעת הי' מתקדש אף ששירים מפסיקין משום דמב"מ אינו חוצץ.

וקשה דר' יוחנן אדר' יוחנן. אף לשיטת הרמב"ן הג"ל י"ל ר' יוחנן סובר אור מנבט לא כמנבט.

וע"כ אף מב"מ חוצץ. משא"כ בקדוש פלי דמשגיגע לבין דופן הפלי מתקדש אף שאין סופו לנזח בקרקעיתו כדמוכח בפסוקא דזבחים (כ"ה:): הג"ל ע"כ שפיר אמרינו מב"מ אינו חוצץ: ח) ובסוטה (מ"ה).

(גבי עגלה ערופה דאינו מביא אלא בנמצא מנזח באדמה. ולא תלוי באילן ולא צף על פני המים.

ומבעיא שם שני חללים זה ע"ג זה מב"מ לא הוי צף ומעליון מודד. או הוי צף ומתחתון מודד.

ואיתא שם דלא הוי צף. ואף דאפי' הי' באור לא הי' מביא עגלה ערופה כמו תלוי באילן ואעפי"כ מב"מ לא הוי צף.

הרי דמב"מ אפי' באור מפסיק לא הוי. לא קשיא.

דתלוי וצף מתרי קראי ממעטינו להו שם. תלוי מדכתיב נופל ולא תלוי.

צף מדכתיב באדמה ולא צף. ובחלל ע"ג חלל דנופל הוא.

ולא נוכל למעטו מקרא דמעט תלוי. שוב לא נוכל לפוטרו משום אור מפסיק.

רק מדכתיב באדמה ושוב אמרינו מב"מ אינו חוצץ. וקרינו בי' באדמה.

דאור מפסיק נמי חשיב באדמה רק דלא הוי נופל. וזה נופל הוא אפי' לא הי' מב"מ: ט) ובסוטה (ל"ז).

(אמר רבה לא ליגזז אינש לולבא בהושענא דמשפירי הוצא והוי חציצה. ורבא אמר מב"מ אינו חוצץ.

ולכאורה נראה דחציצה דהתם משום דחוצץ בין המינים ואין נוגעין זה בזה. ואעפי"כ אמר מב"מ אינו חוצץ ודלא פרמב"ן.

אף נראה דלא קשיא. דהנה רש"י פירש שם וחוצצין בין מין למין ואין אגודים יחד להיות לקיחה אחת.

והנה הא דהג' מינים צריכין להיות אגודים יחד מיתור הנוין וענף עץ עבות וערבי נחל. ובירושלמי במתניתין דכדי שישטול שניהם ביחד אחת היינו האתרוג והלולב.

אמר ר' יוסה אלו נאמר וכפות תמרים יאות לא נאמר אלא כפפות אפי' זה בפ"ע וזה בפ"ע. הרי דאלו הי' פתוב ואו בין אתרוג ללולב ג"כ לא הי' מועיל אם הי' לוקח זה ביד אחת וזה ביד שני'.

ואפי' הי' נוגעין זה בזה לא הי' מועיל. ממילא הפתוב נענף עץ עבות ונענף נחל דכתיב ביניהם ואוין צריכין להיות ביד אחת דוקא.

ואינו תלוי בנגיעה. רק שיהי' בחלל יד אחד (וכשחוצץ בין מין למין חשיב מין זה אינו בחלל היד שמעבר השני).

ועוד שאין היד מצרפן פשיש חציצה ביניהם כמו בכלי מצרף מה שכתוכו לקודש. מ"מ חציצה ביניהם אינו מצרפן.

ה"נ בזה] וע"כ שהם בחלל יד אחד אף דלא נגעו זה בזה חשויים אחד. רק פשיש דבר חוצץ ביניהם אין היד מצרפם כנ"ל.

וע"כ שפיר אמר מין במינו אינו חוצץ: י) וביומא (נ"ח) בעא מיני רב"ת מר"ח הניח מזרק בתוך מזרק וקיבל בו את הדם מהו מב"מ חוצץ או אינו חוצץ. פירש"י חוצץ ונמצא שאין קבלה זו בכהן.

שהרי אינו אוחד במזרק שהדם בו עיי"ש. ופירוש וכתוב ולקח שתיה' לקיחה בעצמו של כהן.

ומשמע שצריך ליגע בכלי שרת. ואעפי"כ אמר מב"מ אינו חוצץ.

י"ל דאף דבעי בעצמו של כהן מ"מ לא בעי נגיעה. רק שלא יהי' דבר חוצץ בין ידו לכלי שרת.

או י"ל דנתקדש הדם ע"י כלי שרת החיצון שהכהן אוחד בו שהכלי שרת הפנימי אינו חוצץ בין הדם לכלי החיצון. ואף דבכלי חרס הנה לי' תוך תוכו דמסכרא לא מקרי תוכו כדאימא (בזבחים ג'): וה"נ לא מקרי תוך כלי שרת.

י"ל דחילוק בין טומאה לקדשים. ויותר נראה כמ"ש בתחילה דלא בעי נגיעת הכהן בכלי: יא) מיהו הא דפשוט לי' התם מהי' עומד על גבי רגל חבירו פסול.

ואף דמין במינו הוא. ולדברי רמב"ן דהיכא דבעי נגיעה לא מהני מב"מ הא בעי שיהי' רגלי הכהן נוגעין ברצפה.

כהא דזבחים (כ"ו) נתלה וקיבל אין דרף שירות בכף. וא"כ מה מועיל מב"מ.

וצ"ל כיון דנתלה לאו משום חציצה פוסל. רק משום דאין דרף שירות בכף.

ובעומד על רגל חבירו. דמ"מ עומד הוא.

הנה לי' דרף שירות אף שאינו נוגע ברצפה. ושפיר מועיל מב"מ.

ואף דחשיב כאילו אויר בינו לבין הרצפה דהא אפי' יש אויר בינו לבין הרצפה לא פסול משום חציצה כנ"ל. ודו"ק היטב: יב) ובהא דדחי שם שאני רגל דלא מבטל לי' ובתוס' זבחים (ק"י).

(בד"ה מב"מ אינו חוצץ זה לשונם והא דאמרין לעיל ע"ג רגל חבירו פסול אין דרף שירות בכה עכ"ל וקשה דביומא משני משום דלא מבטל לי. וצ"ל דהתוס' פירשו התירוץ שאני רגל דלא מבטל לי עד שיגמור עבודתו כמו שפירש"י ונחשיב פאילו לא הי' שם רגלי חבירו והי' אור מפסיק ואין דרף שירות בכה כמו נתלה וקיבל: יג' והא דצריה באמת טעמא דאין דרף שירות בכה לפסול נתלה וקיבל.

ולא מדכתיב לעמוד לשרת. ואיטר פסל לי בפכורות משום דבעי עמידה בימין פכל עמידה שעיקרו בימין.

ואיטר אין לו ימין. וכ"ש זה שאינו עומד פלל.

צ"ל לפמ"ש התוס' פ"ק דשבת (ז.) ד"ה וטח פי' ריב"א בחפץ טח בפנותל אף שאין בפנותל ד' על ד' פיון שרואה פני הקרקע חשיב כמנוח בארץ.

וה"נ פיון שרואה פני הקרקע חשיב כעומד בארץ ולא דמי לרגלו אחת על האבן דאבן מפסיק בינו לקרקע: יד) ואף דבגמ' כ"ה פסל עומד ע"ג פלי כו' דיליף מקלי שרת שלא יהי' דבר חוצץ בין פהו לכלי שרת.

וכיון דפסול חציצה. ה"נ יחצץ אור.

י"ל לפמ"ש התוס' שם דיליף מבגדי פהונה דאיברי פלי שרת. ובעינן שלא יהי' חציצה בין הבגדים לכהן.

ובדף י"ט מבעיא לי רוח מה שתחוז על בשרו בעינן וליכא או דילמא דרף לבישה בכה. וכן בית השחי מהו שתחוז בשרו בעינן ואיכא.

פירש"י אור בית השחי שהוא רחב ואינו נוגע בבית השחי. או דילמא דרף לבישה בכה וא"כ לפי הצד דאור בלבישה אינו חוצץ.

כ"ש בין הפהו לרצפה דיו לבא מן הדין להיות כפנידון. ואין אור חוצץ.

ע"כ צריף לטעמא דאין דרף שירות בכה: טו) זבחים (י"ט) בעי רבא הכניס ידו לתוך חיקו מהו גופו מי חניץ או לא. ק"ל דהא רבא אמר בסופה (ל"ז): מב"מ אינו חוצץ.

וה"נ בלאו טעמא דגופו. תיפוק לי' דמב"מ הוא.

ולפי דברי הרמב"ן ה"ל דהיכא דבעי נגיעה לא מהני מב"מ להחשב פנוגע. י"ל דבעיא קאי לאותו צד דאמר דחוצץ משום דאין דרף לבישה בכה ואפ"ל רוח חוצץ: טז) איברא לאתר העיון ע"כ בעיא לאותו צד דאור אינו חוצץ.

דהנה לכאורה קשה לטעמא דגופו לא חניץ הא בנדה (ס"ז.) עצמה עיני' ביותר פתחה עיני' ביותר לא עלתה לה טבילה.

הנה דהעין חוצץ על עצמה. וכן בפרק ח' דמקנאות קרצה שפתותי' פאילו לא טבלה עיי"ש בפ"ה הר"ש דקרצה לשון דוחק.

שדוחקת שפתותי' ביותר כמו עצמה עיני' ביותר. וכן הא דנדה ס"ז ובכמה מקומות נימא אחת קשורה חוצצת הנה שהשער חוצץ על עצמה.

והוא דאור׳ינתא פדאמר ר' יצחק דבר תורה רובו ומקפיד חוצץ ואשערו קאי כפירש"י.
ובב"ק פ"ב דאור׳ינתא לעיוני דילמא מקטרי הנה דמה"ת חוצץ השער על עצמו.

ומאי קמבעי לי' בזבחים: יז) וע"כ לומר דהיכא דבעי נגיעה פשיטא דחוצץ פל דבר אף
מדי דגופו. דסוף סוף לא נגע במים.

רק בעיא דרבא בזבחים קאי לאותו צד דדרה לבישה בקה שיהי' אור בין הבגד לבשרו.
ואין פסול חציצה רק בדבר ממש מפסיק.

ונה מבעיא לי' דמדי דגופו לא חניץ. וחשיב פאילו לא הי' מפסיק רק אור דדרה לבישה
בקה.

אבל בטבילה הדרה פשטובל נכנס המים בכל חלקי גופו דאין דרה לטבול שיהי' אור
בין מם לבשרו אף מדי דגופו חניץ. וכן מוכח מטבילה דמב"מ ג"כ חוצץ במדי דבעי
נגיעה דשער בשער מב"מ הוא.

ודברי הרמב"ן מוכרחין: יח) אף לפי מה שביארנו דהבעיא קאי לאותו צד דאור אינו
מפסיק הדרה קושיא לדוכתה' דמה מבעיא לי' לרבא הא מב"מ אינו חוצץ. וצ"ל דיד
לתוה חיקו לא מקרי מינו.

ונוקא רגל על גבי רגל הוא דנקרא מינו. ולא מצאתי ישוב אחר לזה.

ומ"מ דברי הרמב"ן מוכרחין: יט) ובר"ה גבי צפהו זקה במקום הנחת פה פסול. דפירש"י
שהזקה חוצץ בין פיו לשופר וקשה הא לנאותו אינו חוצץ.

ולדברי הרמב"ן ה"ל י"ל דכי היכי דמב"מ במקום שצריף נגיעה לא מהני מב"מ וחוצץ.
ה"ה לנאותו לא מהני.

ובשופר בעינן נגיעת הפה בשופר וכמ"ש הרמב"ן שם. דמכאן מוכח שאם הרחיק התוקע
פיו משופר לא יצא.

ובהכי ניחא טפי לימוד הרמב"ן שם. דלכאורה קשה מנ"ל ללמוד חציצה דאור מחציצה
דזקה ובזבחים (י"ט) מבעיא לי' אור אם חוצץ.

הגם שיש ליישב דהתם מבעיא לי' רק משום דדרה לבישה בתה. אבל תקיעה אין דרה
תקיעה להרחיק פיו.

אף להנ"ל א"ש טפי. דאם איתא דא"צ ליגע לא הי' זקה חוצץ פניו דלנאותו ודו"ק: כ)
ובגדה (כ"א:): בעי מיני' ר"י מר"ז הרואה דם בשפופרת מהו כו' א"ל בבשרה אמר
רחמנא ולא בשפופרת כו' והאמר ר"י משום רשב"י המפלת חתיכה קורעה אם יש דם
אגור טמאה הכי השתא התם דרפה של אשה לראות דם בחתיכה הקא אין דרפה של
אשה לראות דם בשפופרת [וכפש"י דרפה של אשה לראות דם בחתיכה הילכף בבשרה
קרינא בי' דמב"מ אינו חוצץ] לימא שפופרת תנאי הוא דתניא המפלת חתיכה אעפ"י
שפלאה דם אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה שר"א אומר בבשרה ולא בשפיר
ולא בחתיכה.

וחכ"א אין זה דם נדה אלא דם חתיכה. חכמים היינו ת"ק.

אָלָא דְפִלִי פִלּוּיֵי אִיפָא בִּינְיָהוּ. ת"ק סָבַר בְּבִשְׁרָה וְלֹא בְּחִתִּיכָה וְה"ה לְשִׁפּוּפְרָת.
אָבֵל פִּלִי פִלּוּיֵי טְמֵאָה וְאֵתִי רַבָּנָן לְמִימַר אַע"ג דְּפִלִי פִלּוּיֵי אִין זֶה דָם נִדְהָ אֱלָא דָם חִתִּיכָה
הָא דָם נִדְהָ וְנִדְהָי טְמֵאָה אִפִּי' בְּשִׁפּוּפְרָת נְמִי. וּפִירֵשׁ"י ת"ק לָא מְטַהֵר לָהּ אֱלָא מִגְזַה"כ.
סָבַר הָאֵי דָם טְמֵאָה [ט"ס טְהוֹר וְצ"ל טְמֵאָה. וְכֵן הִגִּיהַ הַב"ח] הוּא.

וּמִשּׁוּם חֲצִיצְיָה טְהוֹרָה וּמִשּׁוּם גְּזַה"כ. וְה"ה לְשִׁפּוּפְרָת פִּינָן דְּטַעְמָא מִשּׁוּם חֲצִיצְיָה הוּא.
וְה"מ דְּשִׁיעָא חִתִּיכָה וְהָדָם לֹא נִגְעַ. אָבֵל הֵיכָא דְּפִלִי פִלּוּיֵי וְהָדָם שָׁם וְנוֹגַע בְּרַחֲמֵם טְמֵאָה
דְּקָרִינוּ בְּבִשְׁרָה עַכ"ל.

וְכִינּוּן דְּבַעֵי נְגִיעָה וְאֵעִפִּי"כ קָאָמַר מַב"מ אִינוּ חוֹצֵץ מוּכָח לְכַאוּרָה דְּלֹא פְרַמְב"ן: כֵּא) אָף
בְּאַמַּת מוּכָח מְפָאן פְרַמְב"ן. דְּהִנְהָ צ"ל לְפִירֵשׁ"י דְּטַעַם בְּחִתִּיכָה דְּטְמֵאָה מִשּׁוּם מַב"מ
ל"ל לְהַש"ס לְחִלְקֵם מִשּׁוּם דְּחִתִּיכָה אִוְרְחָא וְשִׁפּוּפְרָת לָאו אִוְרְחָא תִּפּוּק לִיהָ דְּזֶה מַב"מ
נִזְהָ אִינוּ מִינוּ.

אָף יוֹבֵן עַפ"י הַש"ס דְּזִנְבָחִים (י"ט. ט.) הַנ"ל נְכַנְסָה לּוֹ רוּחַ בְּבִגְדוֹ מֵהוּ עַל בְּשָׂרוֹ בְּעִינָן
וְהָא לִיכָא אוֹ דִּילְמָא דְּרָף לְבִישָׁה בְּכָף עֵי"ש.

וְע"כ שְׁפִיר אָמַר רִש"י דַּמְב"מ אִינוּ חוֹצֵץ. וְאִי דַּמ"מ אִינוּ נוֹגַע וְאִוִיר חוֹצֵץ.

לִיתָא דְּכִינּוּן דְּדָרְף רֵאִי' כָּף ע"י חִתִּיכָה וְכָף הוּא דְּרָף רֵאִי' בְּלֹא נְגִיעָה. א"כ דּוּמָה לְרוּחַ
בְּבִגְדוֹ.

דְּמִשּׁוּם דְּדָרְף לְבִישָׁה בְּכָף לֹא אִיכְפַת לּוֹ בְּמָה שְׂאִינוּ נוֹגַע. וְע"כ הַנְּצָרָף הַגַּמ' לּוֹמַר דְּרָפָה
שָׁל אִשָּׁה לְרֵאוֹת דָם בְּחִתִּיכָה וְאִין דְּרָף אִשָּׁה לְרֵאוֹת בְּשִׁפּוּפְרָת שְׂאֵם הִנְהָ דְּרָף רֵאִי' בְּכָף
בְּדָבָר מְמַשׁ מְפָסִיק ג"כ לֹא הִי חוֹצֵץ.

וְהַנְּצָרָף רִש"י לְהוֹסִיף הַטַּעַם דַּמְב"מ דָּאֵם לֹא כֵן פִּינָן שְׂדָרְפָה לְרֵאוֹת בְּדָבָר מְמַשׁ מְפָסִיק
מֵה לִי חִתִּיכָה מֵה לִי שְׁפּוּפְרָת וְאִף בְּשִׁפּוּפְרָת תְּהִי טְמֵאָה. ע"כ פִּירֵשׁ"י דְּחִתִּיכָה מַב"מ.

וְדִינוּ פְּאִוִיר וְלֹא פְּהָפְסִיק דְּבָר מְמַשׁ וְכִינּוּן שְׂדָרְפָה לְרֵאוֹת בְּלִי הַפְּסִיק דְּבָר מְמַשׁ דַּמְב"מ
אִינוּ חוֹצֵץ. אָבֵל רוּאָה בְּשִׁפּוּפְרָת בְּהַפְּסִיק דְּבָר מְמַשׁ חוֹצֵץ.

וְכַמוֹ בְּבִגְדֵי פְּהוּנָה שְׂדָרְף לְהִיּוֹת רוּחַ מְפָסִיק. מ"מ אִם הַפְּסִיק דְּבָר מְמַשׁ חוֹצֵץ.

ה"נ בְּזֶה פִּינָן דְּחִתִּיכָה מַב"מ הוּא. וְדַמִּי לְהַפְּסִיק אִוִיר.

וְלַמ"ד גַּם בְּחִתִּיכָה טְהוֹרָה ס"ל אִין דְּרָפָה לְרֵאוֹת בְּחִתִּיכָה וְחוֹצֵץ מִשּׁוּם דְּלֹא נִגְעַ. וּבְפִלִי
פִלּוּיֵי דְּטְמֵאָה ע"כ מִשּׁוּם דְּנִגְעַ.

וּכְפִירֵשׁ"י.

וּמ"מ מוּכָח מְרִש"י דַּמְב"מ לֹא חֲשִׁיב כְּנוֹגַע. דָּאֵי חֲשִׁיב כְּנוֹגַע.

ל"ל מִשּׁוּם דְּדָרְף לְרֵאוֹת בְּחִתִּיכָה. וּמ"ט דַּמ"ד בְּחִתִּיכָה טְהוֹרָה וּפִלִי פִלּוּיֵי טְמֵאָה.

ע"כ הַטַּעַם בְּלֹא פִלִי פִלּוּיֵי דְּטְהוֹרָה מִשּׁוּם חֲצִיצְיָה. וְהָא מַב"מ אִינוּ חוֹצֵץ.

ומוכח פְּדָבְרֵי הַרְמָב"ן: כב) וּבְעִירוּבֵין (ד':) בַּתּוֹד"ה דְּבַר תּוֹרָה רַבּוֹ וּמִקְפִּיד עָלָיו חוֹצֵץ פִּירֵשׁ"י בְּשִׁעְרוֹ מִשְׁמַע אֲבָל בְּשִׁרוֹ אִפִּי מִיְעוּטוֹ שְׁאִינוֹ מִקְפִּיד חוֹצֵץ. וְקִשָּׁה לַר"ת דַּבַּר הָעָרֵל (ע"ח) גְּכָרִית מְעוֹנְכֶרֶת שְׁנִתְגַּיְיְרָה בְּנָה א"צ טְבִילָה.

וְקָאָמַר אֵילִימָא מִשׁוּם דַּר' יִצְחָק וְהָאָמַר רַב פְּהֵנָא ל"ש אֵלָא רַבּוֹ אֲבָל פְּלוֹ חוֹצֵץ. וְהִשְׁתָּא אֲדַרְבָּא הוּ"ל לְמִימַר כִּי אָמַר ר' יִצְחָק בְּשִׁעְרוֹ אֲבָל בְּשִׁרוֹ מִי אָמַר.

וְעוֹד בְּפֶרֶק דָּם חֲטָאֵת (צ"ח.) דָּם שְׁעַל בְּגָדוֹ חוֹצֵץ.

וְאִם טַבַּח הוּא אֵינוֹ חוֹצֵץ. וְעוֹד אֵי בְּשִׁעְרוֹ דְּוָקָא.

א"כ פְּשָׁנָאָמַר הַלַּמ"מ הַנְּצַרְךָ לֹמַר שְׁעָרוֹ רַבּוֹ וּמִקְפִּיד עָלָיו חוֹצֵץ. א"כ שְׁעָרוֹ הֵנָּה הַלַּמ"מ.

וְאִמָּי צָרִיךְ קָרָא לְשִׁעְרוֹ. (וּבַת"י אֵלָא וְדָאֵי הִילְכְתָּא נְאֻמָּה סְתָמָא וְהוּי מוֹקְמִינֵן לִי לְבָשָׁרוֹ.

וְלֵהֲכִי אֵינְצִטְרִיךְ קָרָא לְשִׁעְרוֹ. וְאֵי לָאוּ הִילְכְתָּא הֵנָּה אֲמִינָא פְּלוֹ קַמ"ל הִילְכְתָּא לְרַבּוֹ בֵּין לְשִׁעְרוֹ בֵּין לְבָשָׁרוֹ] עכ"ל: כַּג וְנִרְאָה לִי לִיִּישָׁב שִׁיטַת רַש"י.

דְּהֵנָּה מַה שְׁהוֹכִיחוּ מִפֶּרֶק דָּם חֲטָאֵת מְדָם שְׁעַל בְּגָדוֹ מְכַלְל דְּפְשִׁיטָא לְהַתּוֹס' דְּאָדָם וּבְגָד שְׁוִיָּם. וְיֵשׁ רַאִי דְכָלִי קַל מְאָדָם.

וְהִיא דְּבַתּוֹסְפֵתָא פ"ו דְּמִקְנוּאוֹת הַבִּיאַה הַר"ש מ"א גַּבִּי דְּבַה"ס דְכָלִי לָא חֵיִישִׁינֵן בְּחֻצִיצָה. וְכֵן דִּיִּיק מִיָּנָה הַר"ש שְׁם בַמ"ה עֵיִי"ש.

וְאַף דְּבָאָדָם חֻצִיצָה דְּבַה"ס פּוֹסֵל וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְּחֻצִיצָה דְּפּוֹסֵל בְּבַה"ס פְּתִיבוּ הַתּוֹס' (קִדּוּשֵׁין כ"ה:) דִּילְפִינֵן מְדַכְתִּיב כֹּל בְּשִׁרוֹ מִשְׁמַע אִפִּי בַה"ס. וּבְכָלִי לָא פְּתִיב כֹּל אֵינוֹ פּוֹסֵל.

וּכ"ש דְּמִשׁוּם הָאֵי טַעַם נֹאמַר דְּבִבְשָׁר אָדָם פּוֹסֵל אִפִּי מִיְעוּטוֹ מְדַכְתִּיב כֹּל וְלֹא בְּכָלִים. וּבְשִׁעְרוֹ דְּלֹא פְּתִיב כֹּל דִּינוֹ בְּכָלִים.

וְמַה דְּפּוֹסֵל בְּבִשָׁר אָדָם אִפִּי אֵין מִקְפִּיד נ"ל עַפ"י מְאָמַר הַגַּמ' (בִּיבְמוֹת ע"ח.) ל"ש אֵלָא רַבּוֹ אֲבָל פְּלוֹ [אִפִּי אֵינוֹ מִקְפִּיד] חוֹצֵץ.

וְצָרִיךְ לְהַבִּין הַטַּעַם. וְנִרְאָה עַפ"י תּוֹס' יִשְׁנִים הַנְּ"ל דְּהִילְכְתָּא דְּרַבּוֹ וּמִקְפִּיד חוֹצֵץ הֵינּוּ דָּאֵי לָאוּ הִילְכְתָּא הֵנָּה אֲמִינָא דְּוָקָא פְּלוֹ חוֹצֵץ [בְּיָאוּר דְּבְרִיָּהֶם אֲכַתּוּב לְפָנֵינוּ חוֹת כ"ה בַּעַז"ה] אֲבָל לָא רַבּוֹ.

וְע"כ ס"ל לְהַש"ס דְּהִילְכְתָּא דְּאֵינוֹ מִקְפִּיד אֵינוֹ חוֹצֵץ קָאֵי מִהִילְכְתָּא דְּרַבּוֹ חוֹצֵץ. דְּזֵה דְּוָקָא בְּמִקְפִּיד.

אֲבָל בְּאֵינוֹ מִקְפִּיד לָא חֲדָשָׁה הִילְכְתָּא פְּלוּם. וְאֵינוֹ חוֹצֵץ רַק בְּכּוֹלוֹ.

וְע"כ פְּלוֹ דְּפּוֹסֵל חֻצִיצָה מְקָרָא וְלֹא מִהִילְכְתָּא. הוּא אִפִּי בְּאֵינוֹ מִקְפִּיד, וְע"כ בְּבִשָׁר אָדָם דְּפּוֹסֵל חֻצִיצָה בְּמִקְצַת יְלְפִינֵן מְכַל כַּנ"ל.

שׁוּב אַף דְּאֵינוֹ מִקְפִּיד חוֹצֵץ. וְע"כ לַק"מ מִפֶּרֶק הָעָרֵל דְּמִקְשָׁה מְהָא דְּכּוֹלוֹ חוֹצֵץ.

ולא מקשה משום שהוא פשוטו שפירושו מה דבפשוטו חוצץ אפי' באינו מקפיד מהא דכולו חוצץ ילפינו ל"י. ואי הנה אמרינו דאפי' פולו אינו חוצץ.

דהלכתא דאינו מקפיד אינו חוצץ קאי אפי' על זה דכתיב בהדיא. ממילא הי' הדין דאפי' בפשוטו אינו מקפיד אינו חוצץ.

וע"כ מוכרח להקשות מדרב פהנא דכולו חוצץ: כד) וקצת יש להקשות ברש"י יבמות שם שפירש הקושטא משום דכולו מכוסה. תיפוק לי' דלפי האמת דכולו חוצץ. שוב בפשוטו אפי' מקצתו חוצץ. ויש ליישב דהנה טבילת גירות ילפינו מטבילה דאבות במ"ת.

ולדעת המכילתא והתדב"א דטבילה באבות ילפינו בקו"ח מפיוס בגדים דמה במקום שאינו טעון פיוס בגדים במגע שרץ טעון טבילה. במ"ת דכתיב וכבסו שמלותם אינו דין שטעון טבילה.

וא"כ דמבגדים ילפינו לה בקו"ח ד"ו לפא מן הדין להיות פנידון בבגדים דאינו חוצץ אלא ברובו ומקפיד. ומיהו גמ' דידן מסיק בפירק החולץ משום דאין הנאה בלא טבילה. מ"מ עדיפא ליה לפרש הקושטא אליבא דכ"ע. ומינשב ג"כ מה שיקשו התוס' דא"כ דהלכה לשערו.

למה לי קרא לשערו ד"ל דהילכתא לכלים דלא כתיב כל. וכשיש קרא לשערו דין שערו פדין פלים: כה) ביאור דברי תוס' ישנים הנ"ל עפ"י דברי הש"ס בכורות (ט): גבי יצאו שני זכרים פאחד לימא קסברי מקצת רחם מקדש דאי פולו רחם מקדש נהי דא"א לצמצם חציצה מיהו איפא.

פרש"י מקצת רחם הנוגע בפכור מקדשו עיי"ש. ומבואר דאף דהאי מקצת רחם אינו נוגע בכל הפכור לא איכפת לן.

והקושטא רק אי פולו רחם מקדש דחצי רחם השני אינו נוגע כלל. וא"כ במקנה דכל המים אף אותם שאינם נוגעין באדם מטהרין ומצטרפין למ' סאה אף שאינם נוגעים רק במקצת.

מן הדין שייטהרו אי לאו הילכתא ודו"ק: סימן רסז א) מקנאות פרק י' משנה ה' כל ידות הפלים שהם ארופים נעתיד לקוצצן מטביל עד מקום המידה דברי ר"מ. וכתב הר"ש ונ"ל פדמפרש בחולין (ע"ב).

(משום דכל העומד לחתונה פחתוה דמי. וקצת תימה דמ"מ ליהוי חציצה למקום חתונה ואין לומר דהוי כבה"ס דלא פעי ביאת מים.)

דמ"מ ראוי לביאת מיר בעינן. ומיהו לעיל גבי מגל בתוספתא משמע דבה"ס דכלי לא חיישינן בחציצה פלל עכ"ל: ב) ובמה שפ"י הר"ש דהוי כבה"ס ק"ל דבחולין שם מבואר דמה"ט דעומד לחתונה לא הוי בה"ס לענין טומאה.

ואין לומר דמ"מ לענין טבילה דינו כבה"ס מידי דהנה אלשון. דאיתא בקידושין (כ"ה).

(דגלוי הוא לענין שרץ ואעפי"כ לא בעי ביאת מים. התם בטעמא תליא מילתא דלשון לפעמים מוציאה לחוץ.

ומ"מ פנין שאינו מוציא כולה אי אפשר שמקצת אבר יטעון טבילה עיי"ש פרש"י. אבל קרא פינו דלענין טומאה חשיב גלוי גם לענין טבילה יהי דינו כגלוי: ג' וראיתי ב"ר"ן חוליו שם הקשה ג"כ דליהוי חציצה דכיון שעתיד לקצצו הרי מקפיד עליו.

ותי' דמקפיד עליו היינו שקשה עליו שעומד בשעת טבילה ולפיכך חוצץ. אבל פאן ניקא ליה שיעמוד עד שעת קציצה עכ"ל.

ותמוה לי דסותר דברי עצמו בפ' דשבועות בשם הראב"ד ו"ל דמקפיד דאמרינו דחוצץ היינו כל שמקפיד בו לפעמים אע"פ שאינו מקפיד עליו בשעת טבילה. והיינו טעמא דטבעת מהנדקת חוצצת, ואע"ג דבשעת טבילה מיעוטו שאינו מקפיד הוא.

משום שהאשה מקפדת עלי' בשעת לישה וכיוצא בו עכ"ל וכן הוא בכל הפוסקים דכל שמקפיד עליו לפעמים חשיב מקפיד וקושא הנ"ל דליהוי חציצה קמה וגם נצבה: ד) ולישב קושא זו נראה דהנה צריף להבין הגזירה דמיעוטו המקפיד אטו רובו המקפיד.

והא בכל התורה לא גזרינו מיעוטו אטו רובו. בעומד מרובה על הפרוץ.

וברוב סימנים. וצלתה מרובה מסמתה.

וכהנה רבות. ולמה נגזור בחציצה מיעוטו אטו רובו.

ונ"ל משום דצריף כולו בתוך המים. ואם יצא אצבע או אפי' שער אחת לחוץ לא עלתה טבילה אפי' מה"ת (וכן מפורש ברמב"ם פ"א מהלכות מקואות הלכה ב' עיי"ש היטב ועי' בסדרי טהרה ריש סימן קצ"ח) רק בהי' כולו בתוך המים.

וחוצץ במיעוטו הוא דאמרינו במיעוטו אינו חוצץ מה"ת. וע"כ יבואו לטעות דחציצה אינו פוסל כ"ל.

דע"כ חשיב טבילה גם במקום שחוצץ. דאי לאו הכי אלא חציצה משויא ליה חסרון טבילה הרי חסרון טבילה במיעוטו נמי פוסל מן התורה כנ"ל.

וע"כ דלא איכפת לן כ"ל בחציצה ואף ברובו וכ"ש: ה' והנה צריף להבין בידות פלים ארופים ויוצאים מתוך המים נהי דהיוצא לא חשיב כלי. מ"מ מקום חתף אינו משונקע בתוך המים מפל צד.

דקא היד על מקום החתף. ויוצא מתוך המים.

ויהנה דינו כאלו אצבעו קטנה יוצא מתוך המים אף באמת זה אינו דומה לאצבע דאצבע יוצא. הרי האצבע הנה מרוב צדדיו חוץ.

למים.

אבל כלי זה אין מקצתו חוץ למים. רק מצד אחד הוא צד עליון שהיד דבוק עליו וכיון שאפי' אין חלק מחלקיו יוצא חוץ למים ברובו רק במיעוטו.

אזלינו בתר רוב וכ"ש. וא"כ לא יבאו לטעות דחציצה אינו פוסל כ"ל.

דאל"כ יהי' דינו פאילו הוא חוץ למים ויפסול במיעוטו אלא ודאי אין תציצה פוסל כלל דבנ"ד אי אפשר שיהיה ההכשר משום שאין תציצה פוסל דהא אפי' אין תציצה פוסלת קא בנ"ד לאו תציצה לבד הוא.

רק שמצד הדבוק בינו אינו משוקע בתוך המים. וע"כ ההכשר משום דברוב צדדים הוא משוקע בתוך המים.

ומה שאינו משוקע תוך המים הוא במיעוטו. וע"כ ההכשר משום מיעוטו.

ואין לגזור מיעוטו משום רובו: (ו) עוד נ"ל דבנ"ד שמעולם היה עליו ארנפות היד ותחילה כשעשאו יד לפלי לא היה מקפיד עליו חשיב אינו מקפיד. והוא דענין אינו מקפיד בטבילה וקשר של קנימא בשבת ענין אחד להם.

דכשאינו מקפיד בטל לגופו וכשמקפיד להסירו חשיב דבר בפ"ע אף קודם שהסירו ולא בטל. וכן קשר שאין דעתו להתירו הוי קשר ואם דעתו להתירו אף מעכשיו לא הוי קשר כלל.

ולכאורה במתיר קשר של קנימא למה יתחייב. דקודם שמתירו במעשה קא מחשבתו להסירו.

ושוב לא הוי קשר של קנימא. ועל המחשבה אין לחייבו דלא מעשה פתיב ומחשבה גרמא בעלמא כמ"ש רש"י גיטין (נ"ג) וצ"ל דכיון שהיה תחילה קשר של קנימא ונעשה קשר.

שוב לא פקע מינן' שם קשר במה שדעתו להסירו וה"נ כיון שתחילה קודם שעשאו יד לא היה מקפיד עליו אף שאח"כ דעתו להסירו עדיין חשיב כמו אינו מקפיד עליו: סימן רסח א קא דרוב שער חוצץ נסתפק הפרישה אם אפי' מקום אחד של פנוס שער חוצץ או רוב שער דוקא.

ובס' תפל"מ הכריע דאפילו רוב שער במקום אחד חוצץ ולפענ"ד לא משמע כן בר"ן שכתב טעם דשער נידון בפ"ע משום דמאת נפקא את הטפל. וכיון דאית ביה קרא מיוחד ע"כ נידון בפ"ע וא"כ כל מקומות שער שפגור נידונין כאחד.

ויש לדחות דמשום דשער סמוך לבשר הוצרך הר"ן לטעם שלו ולעולם ס"ל דבשני מקומות כל אחת נידון בפ"ע: (ב) לפי דברי הר"ן הנ"ל יש להסתפק בבה"ס דבעינן ראוי לביאת מים. דלכאורה אינו חוצץ רק מדרבנן כיון דכל הבה"ס מיעוט הגוף.

ומה דבה"ס צריך שיהי' ראוי לביאת מים. אי אפשר שיהי' מיעוט.

רק אם יש דבר החוצץ במיעוט. וכי מצרפי בה"ס הו"ל רוב.

אבל בה"ס בפ"ע אי אפשר שיפסול בו תציצה מה"ת ולפי דברי הר"ן הנ"ל ותוס' קידושין דמה דבה"ס צריך ראוי לביאת מים מפל נפקא דמשמע אפי' בה"ס א"כ י"ל דכיון דיש בו מקרא מיוחד נידון לעצמו ויש לדחות דכל משמע בין בה"ס בין מקום הגלוי.

אבל את לא קאי רק על הטפל. אף הפקר"ל ו"ל בכמה מקומות כתב דאת היינו עצם.

וְכָל עֵצָם גּוֹרֵר אַחֲרָיו טָפֵל א"כ גַּם אֶת קֵאֵי אֶף עַל גּוֹפוֹ וְאֵעִפִּי"כ חֲשִׁיב מִקְרָא מִיִּחוּד
לְשֵׁעַר. וְאֵיל' הָר"ן אֵינוֹ סוֹבֵר פְּהַמְהָר"ל.

וּלְמַהָר"ל נֶאֱמַר בְּאֵמַת פְּהַפְרִישָׁה וְתַפְל"מ: סִימָן רֶסֶט א) בֵּיו"ד סִי' קצ"ח סְעִיף ד' בְּרַמ"א
וְהוּא דַעַת רַבּוּתוֹ שֶׁל רַש"י בְּמַס' שְׁבַת דָּאָף דְּלֹא מִיְהַדֵּק אִם מִקְפִּיד עֲלֵיהֶם אֲסוּר וְעִיָּקָר
הַהִיתָר בְּדָלָא מִיְהַדֵּק מִשׁוּם דָּאָז אֵינוֹ מִקְפִּיד לְהַסִּירוֹ בְּשַׁעַת חֲפִיפָה אֲבָל אֵי מִקְפִּיד אֲסוּר.
וְעִי' ב"י.

וּבְסֻדְרֵי טְהָרָה תָּמָה מֵהֵיכָּא דְנִגְדָה טוֹבְלַת בְּבִגְדֵי מִשׁוּם שֶׁהַבְּגָדִים רַפּוּיָן דְּהֵיא ש"ס
עֲרוּכָה. וּמֵהֵיכָּא דְהַשִּׁירִים וּנְזָמִין וְהַטְּבָעוֹת רַפּוּיָן אֵין חוֹצְצִין שְׁהֵיא תוֹסְפָתָא וּפְסָק פֶּן
לְקַמֵּן בַּש"ע: ב) וּלְפַעֲנ"ד נִרְאֶה לִינְשִׁיב דְּהַנָּה הָא גּוֹפָא טַעֲמָא בְּעִי פִינּוֹן דְּעִיָּילֵי בְּהַ מִיָּא
הָאִידָּה יִחְצִינָן.

וְנִרְאֶה דְּהַנָּה בְּגִיטִין פ"ב דְּמִיָּתֵי הַש"ס מִתְּנִי' דְּטוֹפֵחַ עַל מְנַת לְהַטְפִּיחַ חִיבּוּר וּמְסִיק
דְּלַעֲנָן מִקְנָאוֹת אִיתְּמַר וּר' יְהוּדָה הֵיא דְתַנּוּן אִם הִי רַגְלֵי שֶׁל רַאשׁוֹן נוֹגַעַת בְּמִים אֶף
הַשְּׁנִי טְהוּר וְאֵנּוֹן לֹא קִי"ל כּו' יְהוּדָה בְּהָא פְּדֵאִיתָא לְקַמֵּן סִי' ר"א סְעִיף ס"ב.

וְעִי"ש בַּט"ז שֶׁהֵבִיא דְבָרֵי הָרִיב"ש שֶׁהַקְּשָׁה מֵהַטְּבִיל בּוֹ פְּסוּת עֲבָה דְּאִם מִקְצָתוֹ נוֹגַע
בְּמִים הֵנִי חִיבּוּר. וְתִירָץ דְּשִׁאֲנֵי פְּסוּת שְׁגוּף הַפְּסוּת בְּלוּעַ בְּמִים.

וְע"כ נִיחָא טַעַם רַבּוּתוֹ שֶׁל רַש"י דַּס"ל שֶׁאֵינוֹ רַפּוּי הַרְבֵּה וְלֹא נִכְנָס בּוֹ מִים יוֹתֵר מִטוֹפֵחַ
עַל מְנַת לְהַטְפִּיחַ וְלֹא הֵנִי חִיבּוּר לְשֶׁאֵר מִקְנָה. מִשָּׂא"כ בְּנִגְדָה שֶׁטוֹבְלַת בְּבִגְדֵי דָּאָף שֶׁאֵינוֹ
נִכְנָס מִים יוֹתֵר מִטוֹפֵחַ עַל מְנַת לְהַטְפִּיחַ הֵנִי חִיבּוּר לְמִקְנָה שֶׁאֶף בְּגָדֵי בְּלוּעִין בְּמִים
כְּדַבְּרֵי הָרִיב"ש הַנֶּ"ל.

וְהֵיא דְּשִׁירִים וּנְזָמִים י"ל דַּר' יְהוּדָה הוּא דְּטוֹפֵחַ עַל מְנַת לְהַטְפִּיחַ חִיבּוּר. אוֹ י"ל דְּמִיָּרֵי
שֶׁנִּכְנָס מִים בְּנִתְּמִים פְּקַלִּיפַת הַשׁוּם דְּכֵהֵי גּוֹנָא נִרְאֶה דְּמַהֲנֵי דְּהָא דְּעִירוּב מִקְנָאוֹת דְּאִם
נִפְרָץ בְּאֲמָצַע בְּעִי כְּשֶׁפּוֹפְרַת הַנּוֹד פִּינּוֹן שֶׁיֵּשׁ הַפְּסָק מִשְׁנֵי צְדָדִין וּמִלְמַעְלָה וּלְמַטָּה אִם
נִפְרָץ מִלְמַעְלָה סְגִי בְּנִפְרָץ בְּעוֹבֵי פְּקַלִּיפַת הַשׁוּם וְה"נ דְּכּוֹנְתִי' וְדו"ק: ג וּבַתּוֹס' גִּיטִין שֶׁם
הַקְּשׁוֹ אֵהָא דְּטוֹפֵחַ ע"מ לְהַטְפִּיחַ לַר' יְהוּדָה חִיבּוּר דְּכִי לִית לִי' לַר"י עִירוּב מִקְנָאוֹת
כְּשֶׁפּוֹפְרַת הַנּוֹד וּלְמַעְלָה בְּעִי פְּקַלִּיפַת הַשׁוּם בְּרוּחַב שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת.

וְתִירָצוּ בְּחַד תִּירוּצָא דְּהֵתָם רַבָּנָן אֲבָל לַר' יְהוּדָה סְגִי בְּטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ וְלֹא בְּעִי פְּקַלִּיפַת
הַשׁוּם. וּבְסוּף תִּירָצוּ דְּבַעֲלָמָא אֶף ר"י מוֹדָה וּר' יְהוּדָה לֹא פְּלִיג רַק כְּשֶׁמִּקְנָה אַחַת לְמַעְלָה
אַחַת לְמַטָּה וּמִשׁוּם גּוֹד אֲסִיק וְגוֹד אַחִית.

וְלֹא דְּבָרֵיהֶם הִי' נ"ל עֲפִימ"ש הָרָא"ש פ"ו דְּמִקְנָאוֹת מְשֻׁנָּה ח' דְּהָא דְּמַטְהַרִין הַמִּקְנָאוֹת
הַעֲלִיּוֹן מִן הַתַּחְתּוֹן וּמִבֵּיא סִילוֹן כּו' וּמְשִׁיקָה אֶפִּי' כְּשֶׁעָרָה דִּיו. וּר"ש הַקְּשָׁה שֶׁם דְּקִי"ל
דְּעִירוּב מִקְנָאוֹת כְּשֶׁפּוֹפְרַת הַנּוֹד.

עוֹד הַקְּשָׁה דְּהֵתָם בְּעִינָן בְּטוֹפֵחַ ע"מ לְהַטְפִּיחַ וְהָא סְגִי בְּכַשְׁעָרָה. וְתִירָץ דְּהָא
כְּשֶׁהַעֲלִיּוֹנָה יֵשׁ בָּהּ ג"כ מ' סָאָה אֵלָּא שְׁהֵיא שְׁאוּבָה וּבְשִׁאִיבָה הַקְּלִיּוֹ.

ורא"ש תירץ דסותם פא י הסילון עד שנתמלא וכשמניח ידו יש חיבור כשפופרת הנוד.
ואף שאח"כ לא נשאר חיבור אלא כשערה סגי פיון שבתחילה הי' חיבור כשפופרת
הנוד.

ודברי הרא"ש אלו הי' בהעלם דבר מרבותינו האחרונים הב"ח והש"ך שהקשו להרא"ש
דבפסול שאיבה נמי בעי כשפופרת הנוד האיהו פרנס משנה זו דסילון ונעלם מהם דברי
הרא"ש אלו: ד) ועפ"ז מיןשב הוא דטופח ע"מ להטפוח חיבור פיון דהכא בטובל במקנה
שיש בה מ' סאה מצומצמות עסקינו דכשעולה עדיין המים שעל גופו מחנברים למקנה.

והינו משום דהמים אלו הי' במקנה והי' מחנברים להמקנה לגמרי וע"כ אף שעכשיו
אינם מחנברים רק במים טופח ע"מ להטפוח סגי דהא התם סגי בכשערה היכא שהי'
מתחילה מחנברים כשיעור (ומשמע מהר"ש שם דשיעור שערה פחות מטופח ע"מ
להטפוח שהקשה דהתם בעי טופח ע"מ להטפוח והכא סגי בשערה: ה) ובהכי ניחא
לנישב קושית הטורי אכן בתגיגה על הא דאמר שם אין מטבילין פלי בתוה פלי שאין
כפיו כשפופרת הנוד דאין מים שבתוכו חיבור למי מקנה.

וכשהפלי חיצון טמא מטבילין מגו דסלקא טבילה לגופא דמנא סלקא נמי לפנימי עיי"ש.
והקשה בט"א כשהחיצון טהור נמי נאמר שנטמאו מים שבתוכו שנגעו בפנימי וטמאו
את החיצון.

וממילא מהני מגו לפנימי מגו דסלקא לחיצון. ולפמ"ש ניחא דלכאורה קשה למה בעי
כשפופרת הנוד דהא תחילה הי' המים שבפלי מחנברים למקנה.

שהרי מהמקנה באו לפלי וסגי בכשערה כדברי הרא"ש הנ"ל. וצ"ל דמ"מ לא מהני לשו"ו'
בכלי מקנה טהרה [ואין מטבילין בפלים].

וכל זה לענין לשו"ו' מקום טהרה בפלי. אבל לענין גוף המים שלא יטמאו שפיר הוי
חיבור אפילו כשערה פיון שמתחילה הי' מחנברים למקנה לגמרי ודו"ק: ובזה נ"ל הטעם
דסלקא טבילה לחיצון פיון דחיצון טבילתו במקנה ולא בתוה הפלי רק לענין שלא יעשו
המים שבתוכו שאובין לענין זה מהני חיבור אפי' כשערה פיון שבתחילה הי' מחנברים
למקנה לגמרי: סימן רע הלכות מקואות ב"ה ג' אחרי זמרת לפ"ק.

שוכ"ט לכבוד ידידי הרב המאה"ג המפורסם חו"ב כש"ת מו"ה יוסף נ"י. א דבר המקנה
של גשמים מ' סאה ועוד ישפכו בה שאובין הרבה וכשיצטרכו לנקותה שופכים מתוכה
לחוץ וחוזרים ונותנים בה שאובים עד שאח"כ אין בה מ' סאה מי גשמים שחשש ר"מ
לדברי הש"ך ס"ק ס"ג שחושש לכתחילה לדעת הראב"ד דגם במים שאובין אסור נתן
סאה ונטל סאה ברוב ואף אם ישפכו בה שאובין ע"י המשכה משמע בתשב"ץ לחשוש
לכתחילה: ב) כנים הדברים שבתשב"ץ משמע לחוש אף בהמשכה ומפל מקום לדעתי
אין לחוש אם ישפכו לתוכו ע"י המשכה.

הא' שדעת כמה פוסקים להכשיר שאובה שהמשיכה פולה. ואף הפוסלין אינו אלא
מדרבנן.

גזירה אטו בלא המשכה כמשמעות הראב"ד בס' בעהנ"פ. וכן מבואר לדעת רבינו שמשון בשאובין בכלים שאין מקבלים טומאה אפי' כולה אינה אלא מדרבנן.

רק בכלים המקבלים טומאה פסול מדאורייתא. מהא דזבחים (כ"ה) הוי' ע"י טהרה תהא. ונהרי שם מפונש דדוקא אם אין הפסק בין דבר המקבל טומאה לכלי. דמוכח דאור כלי כלי.

דאי לאו כלי הרי האור מפסיק בין ידו לכלי. וממילא מוכן דה"ה במקנה אם יש הפסק בין דבר המקבל טומאה למקנה דאין פסול משום דבר המקבל טומאה.

ואין פסול בשאובה שהמשיכה מה"ת: ג) וכן לדעת הראב"ד דתרי גונוני שאובין נינהו שאובין בכלי שלא על ידו רק שממילא באו לכלי. זה מדרבנן.

אבל הנעשה בידי אדם בלא כלי פסול מה"ת. והנה בט"ז ס"ק כ"ח מבואר דבהמשכה אין חשש מחמת ידי אדם.

ואם לא נתקבל בכלי אין לאסור בהמשכה. וכיון שאין איסור רק מחמת הפלי שוב אין איסור רק מדרבנן וכיון שכל הפוסקים דלא פראב"ד [דלא התיר בנתן סאה ונטל סאה אלא עד רובו אפילו בשאובין והא דנתן סאה ונטל סאה דאינו פשר אלא עד רובו דוקא במי פירות.

אבל שאובין נטהרו בהשקה. רק חומרא בעלמא לכתחילה במקום שאפשר וכ"כ בתשב"ץ ואיך נחמיר עוד בהמשכה דלכמה פוסקים אין שינוי פסול שאובין בהמשיכה ואף להאוסרין הוא רק מדרבנן וכנ"ל: ד) הב' שהראשונים דתו דברי הראב"ד מהא דפ"ו דמקנאות הי' בעליון מ' סאה ובתחתון אין פלום ממלא בכתף ונותן לעליון עד שמגיע לתחתון מ' סאה ואף דבתחתון רוב שאובין.

ועוד דמשמע להכשיר שניהם אתא ונהרי ממ"נ בא' רוב שאובין. וכבר מוטיב לה הראב"ד ד' גנפשי' בס' בעהנ"פ"ג.

ותירץ דמחצה שאובין נשארו בעליון ומחצה בתחתון וכה"ג פשר פהאי תירוץ בפרק הערל דלא נישקול רובו. והנה מבואר הדוחק שבתירוץ הזה שע"י פן באמת הראשונים דחו להא דראב"ד דשאובין פסול נטל סאה ונתן סאה ממשנה שהוא.

הא' שאי אפשר לצמצם שישפוף מ' סאה מצומצמים וא"כ רוב שאובין. הב' דמסתמא לא הי' המקנה העליונה מלאה על כל גדותיה'.

דא"כ לא הי' אפשר לטבול דמשנכנס הטובל הרי המים יוצאים. וע"כ הדפנות בולטים קצת למעלה מן המים ואין מ' סאה יורדין לתחתון עד שישפוף לעליון יותר ממ' סאה.

וא"כ אם ירדו לתחתון כ' סאה מים פשרים נשארו בעליון כ' סאה מים פשרים ויותר מכ' סאה מים שאובין ויפסול העליון. ועוד מאן מפסי שירד כ' סאה מצומצם.

ועוד דהראב"ד בעצמו פסק לעיל דבעי' רובא פשרים. ובאמת הראשונים דחו דעת הראב"ד מחמת משנה הנ"ל: ה) ואם באנו ליישב שיטה הנ"ל נוכל ליישב עפ"י דברי

התה"ד הובא בט"ז סק"ג בקא דנוטפין שרבו על מי מעין אין מטערין בזוחלין אלא באשפון.

והקשה בתה"ד מ"ש משאובין שפאו למקנה שנטהרו בהשקה ודינם כמקנה. ה"נ יהי' דינם כמעין לטהר בזוחלין.

ותירץ דהשקה לא מהני אלא לשוני' תלוש כמחנך ע"ש. וע"כ י"ל בנתן סאה ונטל סאה גם בשאובין פסול ברובו לשיטת ראב"ד הנ"ל דתרי גונגי שאובין יש.

שאובין שגשגאבו בכלי. והנה פסול זה שנתלשו המים בכלי.

וע"כ אפי' המשיכה ברובה פסולה אף שלא פאו מן הכלי למקנה. ומ"מ לפסול זה מהני השקה לעשותן כמחנךין ואזדא לה פסולי'.

פסול הב' שפאו מפת אדם למקנה ופסול זה אינו בהמשכה כדברי הט"ז ס"ק כ"ת הנ"ל דפסול זה הוא דוקא שפאו מפת אדם למקנה. וע"כ פסול זה כיון שאינו מחמת שנתלשו רק משום שפאו מפת אדם למקנה אינו מועיל לזה הכשר השקה.

אף מ"מ כשנפלו למקנה מ' סאה כבר נתבטלו במקנה כשירה. ושוב אף שנתסרה המקנה ממ' סאה כל שגשגאר רובה לא נפסק הבטיול.

משא"כ כשנפלו לפחות ממ' סאה הגם שאינם שאובין אינם פשרים שחסרים ממ' סאה. וכמו במי פירות בגמ' הטעם כנ"ל.

אף בשאובין י"ל עוד טעם לפי דעת הגה' בבעה"נ דשאובין שלא בכלי רק שפאו מפת אדם אין פוסלין אלא ברוב. וכיון שפסול כלי גיטהר בהשקה שוב אם נשתייר רובו פשר.

וע"כ יש ליישב המשנה בפ"ו דמקנאות הי' בעליון מ' סאה ובתחתון אין פלום נותן מים בעליון עד שיירדו לתחתון מ' סאה ולא יקשה לשיטת הראב"ד הנ"ל. דכיון שנותן מים בעליונה ויורדים לתחתונה הוי לגבי תחתונה פהמשכה.

ואין בו פסול משום כח אדם כדברי הט"ז ס"ק כ"ח. ופסול כלי הרי גיטהר בהשקה.

וא"כ בנ"ד אם ירדו השאובין למקנה בהמשכה אין חשש: (ו) הג' המנהג שפשט בכל ישראל במעין שפשיש מ' סאה שופכין בתוכו שאובין הרבה וכשצריך למים נוטלים מתוכה וחוזרים ושופכין בתוכו שאובין.

ואף שעוד אין במי מעין מ' סאה. ולדעת ראב"ד הנ"ל דכשלא נשאר במי מקנה רוב מ' סאה פסול.

ה"נ לדעת רוב פוסקים דלאדם אפי' במעין בעי מ' סאה ה"נ פסול. וראב"ד שכתב בס' בעה"נ דמעין לא פוסל בו שאובין דמעין לא חסר.

לטעמי' דמעין מטהר בכ"ש אפי' לאדם כמ"ש הפוסקים בשמו. אבל להלכה דלאדם בעינן מ' סאה הא מעין חסר.

וא"ל דכיון דפסול נתן סאה ונטל סאה דשאובין הוא חומרת הראב"ד ואיהו הא ס"ל דמעין בכ"ש. ליתא דמפנרש בעירובין גבי מבוי עקום דרמי עלי' חומרי דרב וחומרי דשמואל דהיכא דלא סתרי אהדדי עבדינו פחומרי דתרנוניהו.

וע"כ דלא נקטינו פחומרי השיטות וה"ה בנ"ד. ועוד יותר חומר במעין שכתב הריטב"א פ"ק דמפות בשם הרא"ה בשם רבותיו דשאובין במעין לא נטהרו בהשקה כלל.

והריטב"א שיבח שיטה זו שהיא המחנורת כ"ש במקנה בהמשכה להקל בפשיטות: הדו"ש הק' אברהם. סימן רעא ב"ה אור ליום ועש"ק ר"ח שמרבין בשמחה תרנ"ג לפ"ק שוכ"ט לכבוד אהובי הרב החרף ובקי מו"ה יעקב אהרן נ"י פעת הגאבד"ק קאנסטאנטין].

(א) יקרתו הגיעני ונ"ל במקתבו במקומינו מעין היים עמוק וטרחה גדולה למצוא מים. וחשבתני עצה ע"ז ליקח קנה חלול של נחונשת חדש לנענץ אותו עמוק בקרקע עד שיגיע למים.

והמים יעלה ע"י קנה החלל שהוא [לערך ג' אמות.] עד באר המקנה אם להכשיר המקנה ולדמות לתשו' הרא"ש ז"ל כלל ל"א ס"ז.

הביאו המחבר סי' ר"א סעי' מ"ח הסילון של מתכת מחובר לקרקע אינו מקבל טומאה דבטל לגבי קרקע עכ"ל: ב) תשובה הנה יש בזה מקום עיון. דקשה טובא על ש"ס ב"ב (ס"ו).

(דצינור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקנה מתשו' הרא"ש הנ"ל שהוכיח ממשנה פי"א דכלים דכלים שעשוין לצורך מחובר אינם מקבלין טומאה. וכ"ש כשעשהו כלי במחובר לקרקע שאינו מקבל טומאה.

ושם במשנה דכלים הנ"ל חשיב צינור ג"כ. והדבר יפלא.

אך הנה צינור משמש שני ענינים הא' לשמור הבית שלא יתקלקל במי גשמים כמו צינורות שלנו שעל הגגין. והב' שיקלחו המים להבורות כמו צינורות שבא"י.

וע' בשטמ"ק פתובות גבי צינור שעלו בו קשקשים שכתב שני עניני פסידא בסתימת הצינור קילקול הבית. ומניעת המים.

והנה הא דצינור שחקקו ולבסוף קבעו מקבל טומאה. ע"כ שחקקו בו מקום לקבל צרורות.

דאל"כ אינו מקבל כלל. ואינו מקבל טומאה וכמ"ש התוס' והפוסקים.

וכתב הראב"ד בשער המים הביאו הב"י דקבלת הצרורות הוא שלא יתערבו הצרורות במים ויצאו המים נקיים. וא"כ ע"כ הצינור עשוי לצורך המים אבל צינור דפי"א דכלים דמפנרש במשנה שנעשו לקרקע הוא לצורך שלא יקלקל ביתו.

וע"כ הבודל רב ביניהם. דצינור העשוי לצורך המים אינו לצורך הקרקע ואינו בטל לקרקע.

ואף את"ל שמשמש ג"כ לצורך הבית פינן שיש לו צורך בעצמו לבד הבית. אינו בטל להבית.

ויש לדמותו להמוציא אוכלין בכלי בשבת דפטור על הפלי מפני שהפלי טפילה לו. ואם היא צריכה לפלי תיב אף על הפלי.

הנה דאף שצריכה לפלי לצורך הוצאת האוכלין. פינן שצריכה לכלי עצמו ג"כ. אינו נחשב טפל. ה"נ אף שיש בו צורך ביתו.

פינן שצריכה אל הצינור עצמו ג"כ להביא בו מים אינו בטל לבית ומקבל טומאה. אבל פי"א דכלים בנעשו רק לקרקע פנ"ל ע"כ אינו מקבל טומאה: ג והנה לפי"ז יש עיון עמוק בתשו' הרא"ש הנ"ל פל"ל ל"א ס"ז.

במקנה שהמים באים אלי' דרך סילונות של מתכת כשרה. משום שהסילונות נעשו לצורך מחובר.

וקא הסילונות נעשו להביא המים למקנה ודומה לצינור הנ"ל. דאפי' חקקו לאחר שקבעו מקבל טומאה מה לי לצורך מים לשתי' ומה לי לצורך לטבילה.

ואין לומר פל"ל דשאני הכא פינן דמים לטבילה אינם מקבלים טומאה. ע"כ אף הצינור שנעשה בשבילם אינו מקבל טומאה.

דאי אפ"ש לומר כן. דהרי העושה פלי למוד בו עפר מקבל טומאה.

כהא דחולין (י"ב:) האלון והרמון והאגוז שחקקו למוד בהן עפר טמא. אף דעפר אינו מקבל טומאה.

וא"ל ג"כ דשאני מים לטבילה דהא דלא מקבלי טומאה משום דחשיבי מחוברים. משא"כ עפר דהא דלא מקבל טומאה משום שאינו אנוקל ולא פלי אבל תלוש הוא.

דליתא דהא פלי שנעשה לצורך פשוטי פלי עץ ג"כ אינו מקבל טומאה כמו שמביא בתשו' הרא"ש שם ממתיני' פי"ב דכלים אוקלי של נקליטין של מגורת העץ טהורה. וא"כ את"ל דנעשה להשתמש בו מחובר חשיב כמחובר.

ה"נ נאמר בעשו לשמש בו מה שאינו אנוקל ולא פלי דינו כמשמש מה שאינו פלי. כגון פשוטי פלי עץ דטהור.

אלא ודאי אינו דומה פל"ל. דמשמש את דבר שאינו מקבל טומאה בטל אלי'.

אבל לשמש בו. אל מה יתבטל.

ואין נ"מ מה ישמש בו. וא"כ סילון שמשמש בו להביא על ידו מים למקנה למה ינוכשר: (ד) ובאמת זה נ"ל טעם הגדולים שהביא השואל בתשו' הרא"ש שהחמירו לפסול מקנה שהמים באים לתוכה ע"י סילונות של מתכת.

והרא"ש כתב שאפ"ש שהסילונות שמונחים ואינם מחוברים אינם מתבטלים [ואותם סילונות] אפ"ש כן הי'. ולדידי א"צ לזה אלא דעשו לצורך מים למקנה לא חשיב לצורך מחובר: (ה) וליישוב שיטת הרא"ש נראה.

דטהרת מי מקנה אינו המים לבד. רק הקרקע שמתקבצים שם המים.

ותרגום מקנה מים. בית פנישת מיא.

וע"כ אין מטבילין באויר ופרש"י בתגינה (י"ט) שלא אמרה תורה מקנה של אויר לטבילה. ומים למקנה כמו דפנות ואויר לקרקע הבית שעיקר הוא הקרקע.

וע"כ סילון העשוי להביא מים למקנה חשיב משמש את קרקע המקנה. וז"ש הרא"ש והרופה לצאת מידי ספיקא.

שלא יהי נדנוד איסור. יעשה שישאר פי הסילון חוץ למקנה.

ולכאורה מה נדנוד איסור שינה בדבר שפירש במשנה דמשמש המחובר טהור. אלא משום דהא מילתא להביא מים למקנה חשיב לצורך מחובר הוא מילתא דמילתא בסברא ואינו פשוט כ"כ]: והנה הרמב"ם פתב בטעם שאין מטבילין באויר ק"ו מזוחליו.

משמע דבמעין שמתהר בזוחליו אף באויר מטבילין. וכ"כ הב"י לדעתו.

ומה שאין מטבילין בגל של ים אף שהים מטהר בזוחליו. דאל"כ אף בכיפין לא הי' מטבילין וכמ"ש מהרי"ק בתשו' סי' קט"ו.

כתב הב"י שהוא משום גזירה דילמא אחי להטביל בזוחליו דמקנה עי"ש. ולענ"ד גם רש"י סובר כן דבמעין מדאורייתא מטבילין באויר.

מדפרש"י שלא אמרה תורה מקנה של אויר לטבילה. מקנה דייקא.

ובאמת שהב"י פ"י בדברי רש"י דצריף שיהי' בדמיון מעין ומקנה שאין דרכם להיות באויר ואיני יודע מה ראה על פכה לעשות מחלוקת בין רש"י לרמב"ם. מה גם שפשוט דברי רש"י מורה ברמב"ם.

ובט"ז פתב דברי ב"י אלו בשם רש"י בעצמו. וקצת שגגה פלטה הקולמוס שהוא רק פי ב"י ברש"י וברש"י גופי' משמע לי להיפוך: ז) מעתה במעין.

הטהרה הוא עצם המים ולא קרקע המעין שאפי' באויר מטבילין מה"ת אלא שגזרו חכמים. ומ"מ פשוטובל שלא באויר דליכא גזירה שוב הטהרה עצם המים לבד ואין הסילון משמש את הקרקע ושוב מקבל טומאה שאין דומה לדין הרא"ש כ"ל: ח) ולכאורה י"ל בנידון דידן דחשיב משמש מחובר דהמים עצמם כ"ז שלא נפסק מהמעין מחובר הוא.

ולוא הקנה החלול שהוא שע"י נתחבר מים שבבאר המקנה למעין. לא חשיב מעין.

כדתנן במקואות פ"ה מ"א העבירו ע"ג בריכה והפסיקו הרי הוא כמקנה] ולא הי' מטהר בזוחליו. ועכשיו ע"י הקנה חלול מטהר אפי' בזוחליו.

ויוכל לעשות באופן שיהי' זוחליו ויהי' צורך בקנה חלול אל המים. ובטל אל המים ההם ודו"ק.

אף ז"א דכיון שאין הקנה חלול מחובר אל המים. אינו בטל אליו.

וּכְמִבְּנוֹאֵר בְּתִשׁוּי הָרֵא"ש הַנָּ"ל בְּמ"ש דְּאֶפְשָׁר אִם הַסִּילֹנוֹת אֵינָם מְחֻבָּרוֹת אֵינָם בְּטֹלוֹת
ע"ג קַרְקַע: ט) וּנ"ל רֵא"י לְזֶה מֵהָא דְשִׁבְתָּ (נב:) טַבְעַת שְׁל בְּהֵמָה טְמֵאָה הוּאִיל וְאָדָם
מוֹשֵׁף בָּהּ. וְכֵן זֹג שְׁל בְּהֵמָה טְמֵאָה דְבָעֵי לָהּ לְקַלָּא.

שָׂאֵם נֶאֱבַד הַבְּהֵמָה ע"י הַקּוֹל יוֹדֵעַ הֵיכֵן הִיא. וְקִשָּׁה יִבְטְלוּ הַטַּבְעַת וְהַזֹּג אֶל הַבְּהֵמָה
שֶׁהָרֵי מְשֻׁמֵּשִׁים הַבְּהֵמָה.

וּצ"ל מִשׁוּם שְׂאֵינָם יְכוּלִים לְהִתְחַבֵּר אֶל הַבְּהֵמָה שְׁזָה בַעַל חַי וְזֶה מִתְכוּחַ. וְה"נ הָרֵי
הַקְּנָה אֵין מְחֻבָּר אֶל הַמַּעֲנֵן: י) רֵא"י תִי בְנוֹב"י מֵהַד"ת ס"י ק"ט בְּהָא שְׁחַקְקוּ וְלִבְסוּף קִבְעוּ
פּוֹסֵל הַמְקָנָה.

אִפִּי חַקְקוּ ע"מ לְקוֹבְעוּ אֵינוּ מְקַבֵּל טוֹמְאָה. אִף מ"מ פּוֹסֵל הַמְקָנָה כְּמוֹ פְּלֵי גְלָלִים יַע"ש.
וְלִדְיֵי הַנִּי מִיְלֵי לִיתְנָהוּ. דְּכָלִי גְלָלִים אִם הָיָה פְּיוֹצָא בּוֹ מִיֵּן אַחַר הִי מְקַבֵּל טוֹמְאָה.
וְגַזְזָה"כ בְּמֵינָם אֵלוֹ דְּלֵא מְקַבֵּל טוֹמְאָה. וּמ"מ לְגַבֵּי שְׂאֵר דְּבָרִים חֲשִׁיב פְּלֵי כְּמוֹ אִם הִי
מִמֵּין אַחַר.

אֶבֶל בַּעֲשָׂאוֹ ע"מ לְחַבְרוֹ. אֵת"ל דְּאֵינוּ מְקַבֵּל טוֹמְאָה ע"כ בְּטַעְמָא תִּלִּי מִיְלֵתָא שְׂדִינוּ
כְּמֻחְבָּר וְלָמָּה יְפֹסֵל הַמְקָנָה: יא) וְרֵא"י דְּלֵא כְּפִירוּשׁוֹ בְּהָא דְחַקְקוּ וְלִבְסוּף קִבְעוּ מִדְּבָרֵי
הַר"ש פ"ב מ"ג דֵּא"א לֹמַר דְּכֹלוּ שְׂאוּב מְדַרְבְּנָן מֵהָא דְנִזְבָּחִים דְּהִנְיִיתוּ ע"י טְהָרָה בְּעֵינָן.
וְאֶפְשָׁר דְּשְׂאִיבָה שְׂפָכְלֵי גְלָלִים דְּרַבְּנָן. וְהָא דְפָרִיף פָּרָק הַמוֹכֵר אֶת הַבַּיִת מְפָלֵל דְּשְׂאִיבָה
דְּאוֹרֵייתָא בְּתַמִּי מְפָלֵל דְּלִיכָא שׁוּם שְׂאִיבָה דְּאוֹרֵייתָא.

מִדְּלֵא מוֹקֵי לָהּ בְּכֹלוּ שְׂאוּב דְּהוּא דְּאוֹרֵייתָא מִשׁוּם דְּסַתְמָא קַתְנֵי צִינּוֹר שְׁחַקְקוּ וְלִבְסוּף
קִבְעוּ פּוֹסֵל הַמְקָנָה דְּמִשְׁמַע כְּדִק"ל אִפִּי בַג' לְנִגְיִן עַכ"ל. וְלִפִּי דְבָרֵי הַנּוֹב"י מֵהַ ק"ל
לַר"ש הָא חַקְקוּ וְלִבְסוּף קִבְעוּ.

מִשְׁמַע אִפִּי חַקְקוּ ע"מ לְקוֹבְעוּ. וּבַכֵּה"ג לֹא מְקַבֵּל טוֹמְאָה לְפִי דְבָרֵי הַנּוֹב"י הַנָּ"ל.

וְהוּא דּוֹמְיָא דְכָלִי גְלָלִים. דְּאֶפְשָׁר לֹא פְּסֻלֵי מִדְּאוֹרֵייתָא לַר"ש.

וְהַר"ן כְּתִב בְּשִׁמוֹ בְּסַתְמָם דְּכָלִי גְלָלִים לֹא פְּסֻלֵי מִדְּאוֹרֵייתָא] וְאִיף כְּתִב הַר"ש בְּקוֹשְׁיִיתוֹ
דְּמִשְׁמַע מוֹכַח דְּלִיכָא "שׁוּם" שְׂאִיבָה דְּאוֹרֵייתָא. הָא בְּכָלִים הַמְקַבְּלִים טוֹמְאָה לֹא מוֹכַח
מִיְדֵי שְׂיָהָי דְּרַבְּנָן.

כִּינּוּן דְּצִינּוֹר שְׁחַקְקוּ וְלִבְסוּף קִבְעוּ דְּמִשְׁמַע אִפִּי חַקְקוּ ע"מ לְקוֹבְעוּ לֹא מְקַבֵּל טוֹמְאָה.
אֵלֵא וְדֵאֵי הַנִּי מִיְלֵי לִיתְנָיִהוּ וְחַקְקוּ וְלִבְסוּף קִבְעוּ דְּפּוֹסֵל מְקָנָה ה"ה דְּמְקַבֵּל טוֹמְאָה אִפִּי
חַקְקוּ עַל מְנַת לְקוֹבְעוּ וּמִשׁוּם דְּנִעְשָׂה לְצוּרָף הַמִּים.

וּבְזָה אֵינוּ מְשַׁמֵּשׂ אֶת הַקַּרְקַע וְאִף אֵינוּ מְשַׁמֵּשׂ עִם הַקַּרְקַע] וְאִדְרָבָא הַקַּרְקַע מְשַׁמֵּשׂ אֶת
הַצִּינּוֹר: יב) אִף מְסַתְמָא מְחֻבָּר לְמַעֲנֵן ע"י הַקְּנָה הַמִּים שְׂבַתוּף בְּאֵר הַמְקָנָה. וְדִיְעָה
רֵאשׁוּנָה שְׂבַש"ע סַע"י מ"ח בְּמִשְׁשִׁיף מְמַעֲנֵן אוֹ מְמַקְנָה ע"י דְּבָר מְקַבֵּל טוֹמְאָה כְּשֵׁר.

וְיֵשׁ מִי שְׂאֵינוּ מְחַלְקֵי. הוּא דַעַת הַרְשָׁב"א.

והנה לכאורה היתר מקנה זו תלוי באשלי רב רבי. ובחן פתבתי שלדעת רוב הפוסקים
דמעין כ"ש אף שפסול לאדם מ"מ יכול ליתן בו שאובין הרבה.
ואינו נפסל אפי' לאדם. שהמעין מטהר אותו בהשקה אפי' לאדם.

וא"כ דאורייתא שרביעית מים הוא מקנה להטביל בו מחטין וצנוריות נהרי הוא שנה
למעין לשיטה זו. שגם מעין כל שהוא אינו פשוט לאדם עד שיהי' בו מ' סאה שוב אינו
נפסל בשאובין.

ממילא אם הנה רביעית במקנה ושפף עליהם שאובין עד מ' סאה יוכשר לאדם
מדאורייתא. וכמ"ש הר"ש פ"ה מ"ב ונ"ל ודבר תימא הוא לומר שמקנה שיהי' בו מ'
סאה יהי' פשוט לכלים ולא לאדם וא"כ קשה הא דתוספתא שהביא הר"ש פ"ב מ"ג צינור
שהי' מקלח מים למקנה.

והמכתשת נתונה בצידו. ספק מן הצינור למקנה ספק מן המכתשת פסול.

ואם הי' רובו מקנה פשוט מפני שזה ספק מים שאובים למקנה עד פאן. ולמה לי רובו
מקנה אפי' רביעית מקנה שוב הוי ספיקא דרבנן.

דמן התורה נטהרו השאובין בהשקה ברביעית דמקנה. וע"כ לומר דמשום שהמכתשת
מקבל טומאה ופסול זה אינו נטהר בהשקה לדעת הרשב"א הנ"ל והטעם בזה דהשקה
לא מהני רק לפסול שאובין דהפסול משום תלוש מהני השקה לשני כמחנך.

אבל פסול עושה מקנה בדבר המקבל טומאה לאו משום תלוש הוא. וכן כתב בתה"ד
דמה"ט לא מהני השקה למי גשמים להשיקם למעין שיהיה בזה חלין יג) אף גם לדיעה
ראשונה שבש"ע דבמחנך למעין ומקנה פשוט.

היינו דוקא שהי' במעין ובמקנה קודם שהמשיך מ' סאה. כיון דמטעם השקה אתינו עלה
וכמבואר ברא"ש שהובא בב"י שם.

וא"כ צריך שיהי' בו תחילה מ' סאה דאנן מחמרי בסעיה מ' פדעת האומרים שצריך מ'
סאה. ורחוק בעיני שיהי' למטה בעומק במקום שתחוב שם הקנה מ' סאה.

ובפ"ה מ"ה גבי נוטפין שעשאן זוחלין דפי' הרמב"ם שנטף טיפין טיפין מן הנהר. אף
שירד טיף אחר טיף לא חשיב מעין זולת אם העמיד דבר שאינו מקבל טומאה שיהי'
הטיפין נופלין עליו אז חשיב מעין.

הנה שגם במעין פוסל בדבר המקבל טומאה. והיינו משום שלא הי' תחילה קודם שירד
על הפלי המקבל טומאה שם מעין: יד) אף אולי יש למטה שיעור מ' סאה.

נ"ל דיש להכשיר אפי' לדעת יש מי שאומר הוא הרשב"א דפסול הוי' בדבר המקבל
טומאה אינו נטהר בהשקה. ומשום דלא מקרי הוי' בדבר המקבל טומאה רק ממשיך
המעין במקום למקום.

והרשב"א לא אסר רק בממשיך ממקנה כמבואר בתשו' לרמב"ן סי' רכ"ז. ומשום דמקנה
הטהרה הוא המקום שבו נותן המים.

דמה"ט אין מטבילין באַויר (פנ"ל אות ה'). וע"כ במקום זה נעשה טהרה ע"י דבר המקבל טומאה.

אבל מעין שאין הטהרה מפאת המקום רק משום המעין עצמו (פנ"ל אות נאו ז). ונהרי המעין הי' תחילה במקום אחר והי' בו מ' סאה.

מה נ"מ אם הוא פאן או פאן. טו) ואף שבש"ע משמע שרשב"א גם במעין אוסר אפ"ש לשיטתו בב"י לרש"י גם במעין סובר שאין טובלין באויר מן התורה.

ואם נתפוס שיטה זו. הנה הוא פ"ש משום שהוא לצורך מחובר.

דכל טעם האיסור כתבנו משום דבמעין טובלין באויר מן התורה לא תשיב לצורך מחובר. ואם נתפוס שטובלין באויר שוב לא תשיב הוי' בדבר המקבל טומאה פנ"ל וממנ"פ פ"ש כ"ל: טז) אף מסתמא אין מ' סאה למטה.

וא"כ אף אם יש כ"ש. עכ"פ באנו ברברויתא.

דיש פוסקים דלא מהני השקה למעין פחות ממ' סאה. ועוד דעת הרשב"א דלפסול מקבל טומאה לא מהני השקה.

ועוד מוכח פן מתוספתא דלא מפשרא ספק שאובין. כי אם באיפא רוב מקנה פ"ש.

ואת"ל דלמעין מהני השקה בציר ממ' סאה ה"ה ברביעית מה"ת. ע"כ הא דפסול כשהי' מיעוט מקנה תחילה.

אף שעכ"פ הי' רביעית משום דחשש מפלים מקבל טומאה ולפסול זה לא מהני השקה: (יז) אף יש ליתן עצה שראש הקנה יהי' של עץ. באופן שאם ינטל ראש הקנה עם הקרקע שפ"ביו לא יעלו המים למקנה.

דהשתא לית בי' משום מהנה בדבר המקבל טומאה ומבואר סע"ף מ"ח שאם מחובר לפי הצינור צינור קטן של עץ פ"ש. דאין לחלק ולומר דמעין שאני דקודם שפ"א למקנה מטהר.

ונעשה הטהרה ט"רם יבאו לצינור של עץ. ליתא דא"כ הרי גם קודם שפ"או המים לתוך הקנה של מתכת הי' מטהר בכל מקום שהוא.

מה אמרת ששם לא הי' מ' סאה א"כ הא לא נעשה מ' סאה רק בבוא המים למעלה במקום שעושין המקנה. ונהרי עבר ד"ר צינור של עץ יח) אף עדיין יש חשש לדעת הר"ש המוכא בש"ע סע"ף נ' בדיעה ראשונה.

שאם סותם הסדק שלא יהי' זוחלין לא יסתום בדבר המקבל טומאה. דכיון שאם ינטל הסותם תהי' המקנה פסולה תשיב מהנה בדבר המקבל טומאה.

ה"נ אם ינטל הקנה של נחנשת לא יעלו עוד מי המעין למעלה. ומים שבמקנה יצאו למטה ד"ר הנקב ותהיה המקנה זוחל ותפסול.

ואף אם לאחר שיתמלא הקנה מים ישאר במקנה מ' סאה יחשב זוחלין. לא מבעיא לדעת המתמירין שהביא רמ"א אם נשאר מ' סאה עד הסדק.

אף אפילו לדעת המקילין. היינו משום שהסדק למעלה ועיקר המקנה אינו זוחל. משא"כ זה שהנקבים למטה במקום שטובל. וגם י"ל שכל המקנה אף המים שלמעלה יחשב זוחלין שפלו מתנועע ממקומו: יט) אף בעיקר מחלוקת הר"ש עם הרא"ש. וראיית הרא"ש ממשנה דגודר בכלים עצומה מאוד. ועוד נ"ל ראי' שהרי עיקר היסוד דהו"ל ע"י טהרה ממשנה דנתן ידו כדי שיעברו מים לחביות פסול. ושם החביות עצמו כשירה אפילו של מתכת כדאיתא פ"ה דפ"ה מ"ב. ואף שטהרתו ע"י פלי המקבל טומאה. ואין קפידא שלא יבא אל המקנה ע"י פלי המקבל טומאה. ואף שבש"ע פתב דעת הר"ש בדיעה ראשונה.

הלבוש פתב יש אוסרין ויש מתירין. ובנ"ד שיש סניפין להתיר. דעת הב"י בשיטת רש"י שגם במעין אין טובלין באויר. וגם במהרח"ש פתב בזהאי דקנה שחקקו ובלבסוף קבעו דפסול אפילו נעשה לקרקע. משום דבית קיבול גרע. ולפי שיטתו אין ראי' פלל בנ"ד לאסור. ע"כ נ"ל שיש להתיר לכתחילה. ובלבד שידע עפ"י בקיאים שאם ינטל הקנה של עץ עם הקרקע שסביביו לא יעלה המים. אבל אם יעלה המים בלא קנה של עץ אינו דומה לדין הש"ע במקחן לפי הצינור צינור קטן. דהתם הצינור לרוחב.

ואם ינטל צינור זה לא יפלג המים להדיא למקנה. משא"כ בנ"ד שהצינור מלמטה למעלה ודו"ק: דידו הדו"ש הק' אברהם סימן רעב ב"ה אור ליום ד' תבא תרנ"ד שוכ"ט לכבוד הרב כו"ה שמואל נ"י האבד"ק רישישיץ ולמשנהו הרבני כו"ה מו"ה זאב נ"י.

מכתבכם הגיעני ולאשר הייתי טרוד בשאלה חמורה מאד בעסק גט הנחתי מכתבכם במשמר: א) עתה עיינתי במכתבכם וראיתי ספק שלכם "שבהשפאדל". יען בתוכו ברזל. אוילי יחשב פלי ברזל ומק"ט ופוסל המקנה בג' לוגין משום שאובין אף נסתפקתם משום שאין באין הג' לוגין בב"א למקנה רק בזאח"ז. הנה מה דפשיטא למעלתכם דאם בא ע"י דבר המקבל טומאה למקנה פוסל משום שאובין.

אין הענין פן. ובפ"ד דמקנאות מ"ב במשנה דהמניח טבלא תחת הצינור אם יש לה לזבז פוסלת את המקנה ואם לאו אינה פוסלת את המקנה.

פי' הרא"ש שהניח טבלא תחתיו להמשיך המים למקנה כו' ומיירי דבלא הטבלא הי' נמשכים המים למקנה. דאל"ה אעפ"י שאין נפסלין מחמת שאיבה מ"מ תפוק לי' משום דהו"ל ע"י טהרה בעינן עכ"ל.

הנה מפורש דמ"מ אינם שאובין וכן פתב בלבוש סעיה ל"ה. וכיון שאינם שאובין מאין הרגלים לפסול בג' לוגין.

ולא מצינו רק ג' לוגין שאובים פוסלים את המקנה: (ב) ולכאורה נראה דאינו פוסל רק אם פולה או רובה בא ע"י דבר המקבל טומאה כמו שהוא הדין מה"ת. ויש לדמותו למקנה הנעשה בידי אדם שלא ע"י כלי שדעת הגהת הראב"ד בס' בעה"נ הובא בט"ז ס"ק כ"ח בשם הראב"ד דאינו פוסל אלא ברובה או במחצה.

ואפ"ל להחולקין היינו משום דס"ל דאף בכה"ג נקרא שאובין. ועיקר דין שאובין ילפינו ממעין מה מעין בידי שמים אף מקנה בידי שמים.

אבל בפסול בדבר המקבל טומאה דמפניו ברא"ש שאינם שאובין יודה להגהת הראב"ד ולא יפסול רק ברובה: (ג) אלא דא"כ מה הנצרך הרא"ש לדחוק שבלא"ה הי' הולך למקנה. בפשיטות יש לפרש שקבר הי' במקנה יותר מכ' סאה והמיעוט שבא אח"כ כשר אף ע"י דבר המקבל טומאה.

ואם נאמר דרא"ש ס"ל שגם פסול זה הוא בג' לוגין. יקשה למה שינה הרא"ש מלשון המשנה.

דבמשנה תני ביש לה לזבז פוסלת. ואילו הרא"ש כתב אף דאין נפסלים משום שאובים. מ"מ ת"ל דהו"ל ע"י טהרה בעיניו. וברא"ש פירק תינוקת מסיים תיפוק לי' דנפסלין משום דהו"ל ע"י טהרה בעיניו.

והי"ל לומר אף שאין פוסלין משום שאיבה. מ"מ ת"ל דהו"ל ע"י טהרה בעיניו.

אלא משום דאז הי' משמע דמ"מ פוסלין משום דהו"ל ע"י טהרה בעיניו. ובאמת ז"א שאין פוסלין.

רק שאותן המים נפסלים: והנראה דס"ל באמת אף אם מיעוט שיעור מקנה ע"י דבר המקבל טומאה פסול. רק שאינם פוסלים המקנה.

ואם הקונה עליו עד מ' סאה מים כשר. ודינו כמו פחות מג' לוגין שאובין שאף אם נשלם על ידם שיעור מקנה.

אם אח"כ הקונה עליו עד שהי' בכשרים מ' סאה כשר. רק כל זמן שלא הקונה עליו פסול קדתינו פ"ז מ"ב.

והשתא דברי הרא"ש מיושבים. שהרי במשנה הניח טבלא תחת הצינור.

ויפירש הרא"ש שהניח שירד למקנה משום שלא יפסול פינון שאין לה לזבז. ואם בלא הטבלא לא הי' בא למקנה ואותם המים נפסלין ואין עולין לשיעור א"כ מעשיו לריק.

כנ"ל ברור בדעת הרא"ש. ובאמת לשון טוש"ע קשה שהם כתבו שאם בלא זה לא הי' באים למקנה פוסלין המקנה.

משמע לכאורה בג' לוגין. ולפענ"ד ברור שאין כן דעת הרא"ש וכמ"ש.

(ה) ורא"ל לזה פ"ו הי' [שק וקופה] נתונין תחת הצינור אינם פוסלים את המקנה ומשום דאין ראוי לקבל מים. והא מ"מ מקבלים טומאה ויפסול משום הוי' ע"י דבר המקבל טומאה ואם נוקמא גם שם שבלעדם ירדו המים למקנה הו"ל לרא"ש גם שם לומר כן.

א"ו דבין פך וב"כ אין פוסלים ולא הוקשה לו רק במניח טבלא דא"כ הנחתו לריק וכו':
(ו) ובדעת הרשב"א יש מקום עיון שהב"י הביא בשמו בשער המים. יראה לי שאם נפלו
ג' לוגין ע"י דבר המקבל טומאה פסול.

ובתשובת הרשב"א ח"ג סי' רכ"ח הובא בב"י שאם כל המקנה נעשה ע"י דבר המקבל
טומאה פסולה. משמע שאינו פוסל בג' לוגין.

מ"מ נ"ל שגם תשובת רשב"א סובר שהב"א ע"י דבר המקבל טומאה אין משלים למ'
סאה והאי כל היינו כל שהוא. ועי' במנחות (י"א:) ועולה בזכרוני עוד שיש בפסוק ממש
דוגמתו.

והפנונה שכל השיעור מקנה צריך להיות בכשרות ע"י אינו מקבל טומאה. וא"ת שהוא
דחוק בלשון.

הלא אם נפרש כפשוטו שדוקא אם כל המקנה נעשה בדבר המקבל טומאה. יקשה הלא
עכ"פ ברוב פוסל.

א"ו פנונתו כמ"ש. מ"מ משמע דאינו פוסל בג' לוגין.

וכמ"ש דעכ"פ אינו משלים למ' סאה. ומשמע בש"ך סק"ג בשאיבה שהמשיכוה דלא
מהני אם מוליך ע"י דבר המקבל טומאה.

והרי הא דהמשכה כשר אינו רק במיעוט שיעור מקנה. הנה דאף במיעוט שיעור מקנה
פסול ע"י המקבל טומאה שאינו משלים וכמ"ש: ז) ולענין הלכה נדאי יש לפסוק שאינו
פוסל בג' לוגין.

שהרי עיקר עשיית המקנה בדבר המקבל טומאה במחלוקת שנוי'. ודעת הרמב"ם פתב
הב"י שאינו פסול אלא בהנהך דבעיני מים חיים.

ודעת ס' יראים שאינו פסול אלא שלא יהי' כמעין שמטהר בזוחלין. ואיך נוסף עוד
חומרא לפסול בג' לוגין.

וכ"ש במקנה שלכם דמנ"ל שבשעת סילוק הטיט ע"י השפאדיל. אלמלא יסולק
השפאדיל לא ינטפו מימיו למקנה.

ועוד שרוב הפוסקים דמעין אינו נפסל בשאיבה, ורמ"א פתב שפן עיקר. איך נגבב עוד
חומרא על חומרא.

והמקנה פשירה בלי פקפוק: ח) רק זאת אני מזהיר אתכם באשר תשימו הכפור תזנהרו
שלא ינטפו מים ג' לוגין מכפור לתוך המקנה. כי העצה שפכתתם להניח ע"י כלי מגןקב.

אינו עצה לדעת הפוסקים דהב"א ע"י אדם אפילו בלא כלי פוסל בג' לוגין. ובהכשר מקנה
לנקותה.

תירץ הש"ך ס"ק מ"ז דכיון דשואב המים משם א"כ נדאי לא ניחא לי המים לשם. דהא
אדרבה שואב אותם משם והוי ממילא עכ"ל.

משא"כ בנ"ד שְׁלֵהֲרֵבוֹת הַמִּקְנָה אַתֶּם עוֹסְקִין. ע"כ תְּשִׁימוּ הַכֶּפּוּר בְּהֶרְבֵּה כָּלִים שְׁלֵא יִנְטְפוּ שְׁיַעוּר מְכָלִי א' וּבְהֶפְסֵק.

וְאִף שְׁאֵם נִתְּפוֹן לְרֵבוֹת פְּסוּל בְּזָה. הֲלֵא הַשֵּׁי"ף בְּשֵׁם הַרְמַב"ם וְהִרְע"ב וְהִתוּי"ט שְׁנִתְּפוֹן לְרֵבוֹת מִי הַמִּקְנָה שְׁלֵא יִחְסֹר ע"י טְבִילוֹת וְכֵאן אֵין אַתֶּם מִתְּפוֹנִים לְזָה רַק לְהַשְׁלִים מ' סָאָה וְהַמִּים לֹא יִשְׁלִימוּ הַשְׁיַעוּר אִף אִם יִהְיֶה פְּחוֹת מִג' לְגִין וְאִף לְפִי הַמְּחַבֵּר י"ל שְׁלֵא יִחְשַׁב נִתְּפוֹן לְרֵבוֹת.

וְיוֹתֵר טוֹב אִם תִּזְרְקוּ הַכֶּפּוּר בְּיַד שְׁבִיבָה יִרְאֶה שְׁלֵא יִפִּיל כָּלִל מִים ג' לְגִין: ט וְאִשֶּׁר לֹא רְצִיתִי לְהַכְשִׁיר רַק בְּרוּב מִים כְּשֵׁרִים לְאוּ מִשׁוּם חֲשַׁשׁ זוּחְלִין. רַק מִשׁוּם שְׁאֵתֶם רוֹצִים לְחַמֵּם הַמִּקְנָה עַד שְׁיִפְשֹׁר הַכֶּפּוּר וְהַשְּׁלֵג.

וְאִם לֹא הִי' רֹב מִים כְּשֵׁרִים הָרִי לְדַעַת הַרְאָב"ד וְסִינְעָתוֹ קוֹדֵם הַפְּשֹׁר פְּסוּל. רַק לְאַחַר שְׁנִפְשֹׁר.

וְאִם נִפְשֹׁר ע"י שְׁאָדָם מְחַמֵּם. הָרִי נַעֲשֶׂה הַמִּקְנָה בְּיַד אָדָם.

וְאִפְּלוּ לֹא הִבִּיא הָאָדָם אֶת הַכֶּפּוּר. רַק הִי' שֵׁם הַכֶּפּוּר מֵאֲלִי.

וְאָדָם חִיָּמָם עַד שְׁנַעֲשֶׂה מִים נ"ל שְׁחֲשִׁיב בְּיַד אָדָם. וְאִף שֶׁהִי' כֶּפּוּר דְּחֲשִׁיב מִקְנָה קֶצֶת לְהַשְׁלִים.

כִּינּוּן שְׁאֵינוֹ כָּשֵׁר רַק בְּמִיעוּטָא. נִמְצָא שְׁכַפְשֹׁנְעֵשָׂה מִים כְּאִילוּ נַעֲשֶׂה רֹב הַמִּקְנָה.

שְׁהָרִי הִמ' סָאָה כֶּפּוּר לֹא הִי' נְחֲשִׁיבִים רַק כְּמוֹ פְּחוֹת מִכ' סָאָה שֶׁהִי' צָרִיף לְהוֹסִיף יוֹתֵר מִכ' מִים כְּשֵׁרִים. וּמכ"ש כְּשֶׁהָאָדָם הִבִּיא הַכֶּפּוּר וְהַפְּשִׁירוֹ הָרִי ע"י הָאָדָם נַעֲשֶׂה הַכֶּל.

וְהִבָּא בְּיַד אָדָם פְּסוּל לְרֵאָב"ד מְדֹאֹרֵייתָא אִף אִם אֵינוֹ בָּא מְכָלִי וְאֵינוֹ כָּשֵׁר לְרֵאָב"ד רַק בְּמִיעוּט כֶּפּוּר. דְּבִיַדִּי אָדָם אֵינוֹ פּוֹסֵל רַק בְּרוּב כַּנ"ל: וְאִף לְפִי מָה שֶׁהִי' סוּבֵר הַרְאָב"ד מִתְּחִילָה דְּפּוֹסֵל בִּג' לְגִין אֵינוֹ רַק בְּמִים מִמֶּשׁ וְלֹא בְּכֶפּוּר שְׁאֵינוֹ כָּשֵׁר רַק לְהַשְׁלִים וּבְעֶצְמוֹ אֵינוֹ כָּלוּם.

וְלֹא נְחֲשִׁיב ג' לְגִין מִים אוֹ בְּרוּב וְאִח"כ נִפְשֹׁר מֵאֲלִי דְלֹא נְחֲשִׁיב שְׁעֵשָׂה מִקְנָה שְׁהָרִי מִחֲמַת מַעֲשָׂיו לְבַד לֹא הִי' מִקְנָה כֹּל זְמַן שְׁלֵא נִפְשֹׁר שְׁהָרִי רֹב כֶּפּוּר וּמִיעוּט מִים אֵינוֹ מִקְנָה. אֲבָל אִם גַּם הַהֶפְשֹׁר עֲשֶׂה הוּא הָרִי נַעֲשֶׂה כֹּל הַמִּקְנָה בְּיַד אָדָם.

וְאִף דְּהַמְּשִׁיף מִים לְמִקְנָה כָּשֵׁר. הִנֵּה ע"י הַמְּשִׁכָה לֹא נְחֲשִׁיב מַעֲשָׂיו לְעִנְיַן שִׁבְתָּ וְהַשׁוּפָף מִים בְּרַה"י וְיוֹצְאִים לְרַה"ר פְּטוּר עִי' עִירוּבִין (פ"ח).

(בְּמִשְׁנָה וּפְרָש"י שָׁם. אֲבָל מִבְּעִיר אִשׁ שְׁיִתְחַמֵּם הַמִּים דְּחִיָּיב מִשׁוּם מְבַשֵּׁל בְּשִׁבְתָּ כְּמִבְּנֹאֵר בְּרַמְב"ם פ"ט מָה' שִׁבְתָּ ה"ד נְחֲשִׁיב בְּיַד אָדָם וּפְסוּל לְרֵאָב"ד מְדֹאֹרֵייתָא: י"א) וְאֵין לְהַקְשׁוֹת ע"ז מִפ"ו מ"ג הִי' בּוֹ מ' סָאָה מְמַלָּא בְּכַתְּף עַד שְׁיִחְזְרוּ מִימֵיהֶם לְמִרְאֵה מִים.

וְהִנֵּה מִתְּחִילָה הִי' כֹּל הַמִּים נִפְסָלִים בְּשִׁינוּי מִרְאֵה וְהוּא מְכַשְׁרֵם בְּיָדִים וְאֵעִפ"כ לֹא חֲשִׁיב בְּיַד אָדָם. לִק"מ לֹא מְבַעֲיָא לְדַעַת הַרְאָב"ש פ"ה מ"ד דְּבִמָּה שְׁדָּבֵר הַמְּקַבֵּל טוֹמְאָה מוֹעִיל שְׁלֵא יִפְסוּל בְּזוּחְלִין לֹא חֲשִׁיב עוֹשֶׂה בְּדָבָר הַמְּקַבֵּל טוֹמְאָה.

ה"נ במונע פסול שינוי מראה לא תשיב בידי אדם. ואפילו להחולקין.
שאני הכא שאין פסולו מחמת עצמו רק מחמת המעורב בהם. ותדע שהרי נשתנו מראהו
מחמת עצמן פשרים.
ועוד יש לחלק דאשברן הוא עצם ההכשר ע"כ אסור בדבר המקבל טומאה. משא"כ
מונע שינוי מראה אינו עושה הכשר רק מונע הפסול.
ואף שהרמב"ם פתב הביא מ' סאה פפור וריסקו. ופי' הש"ך וריסקו שעשה מים.
וכתב הש"ך דרמב"ם פראב"ד דאינו פשר רק במיעוט פפור ובריסקו פשר. אפשר
דדרמב"ם אינו סובר פראב"ד דבידי אדם אף שאינו שאוב פסול מה"ת.
והפסול רק בשאובין. אבל הראב"ד שסובר שאיבה דרבנן ובידי אדם דאורייתא והפסול
תלוי מה"ת רק אם הוא בידי אדם.
מקנה פזאת נראה שפסול מה"ת ואיך נכשיר מקנה שלדעת הראב"ד פסול מה"ת.
והרשב"א פתב שכל דברי הראב"ד במקנאות הוא מבןרר כמפי משה.
זה הי' טעם שלי שלא רציתי להכשיר רק ברוב מים פשרים. הדו"ש הק' אברהם.
סימן רעג ב"ה ה' תבא תרנ"ד לפ"ק. שלום וישע רב לכבוד ידידי רב תביבי הרב הגאון
הגדול המפורסם ידיו רב לו בש"ת מו"ה יואב יהושע האבד"ק קונצק.
א) דבר המקנה אשר ממשיכין ממקנה גדולה שבה מעין למקנה קטנה ע"י סילון של
מתכות ואח"כ סותמין בקראהו. על סמך היתר תשו' הרא"ש והרשב"א.
דמשום שנעשה לקרקע אינו מקבל טומאה. ועוד על היתר מאחר שמחנך למעין.
והוא דיעה ראשונה שבש"ע סעי' מ"ט. ורו"מ פקפק על היתר הא' עפ"י דברי נוב"י
מה"ת.
שהוקשה לו מדף של נחתומים וחילק בין הקרקע מסייעו בתשמישו. והוא מסופק אם
נ"ד תשיב מסייע: ב) תמהני שנ"ד הוא נידון הרא"ש ממש.
ולדידי כל החלוק שדף של נחתומים מעשה שלחן קעביד. ואין זה משמש הקרקע.
אלא אדרבה הקרקע משמש את הדף. ואינו דומה להא דטהרות בצנינור שלא ירדו המים
על הפותל.
נמצא העיקר הפותל. וכן מנעל ונגר לסגור בו הדלת שלא יהי הבית פתוח.
והרא"ש מדמה צנינור לצנר המקנה. משום דטהרת המקנה הוא הקרקע.
ותרגום מקנה "בית" פנישת מיא. ואין מטבילין באויר.
ואפי' בזוחליו. ע"כ תשיב העיקר הקרקע והמים כמו אויר הבית.
ואולי גם הנוב"י פנון לזה. [ובזה ישבתי מה שהקשו מצנינור שחקקו ולבסוף קבעו.
משום דיש לו בית קיבול צרות דאל"כ לא הי' מקבל טומאה כמ"ש תוס' והפוסקים.
והיא לנקות המים כמ"ש הראב"ד.]

וע"כ שְׁהוּא לְצוּרָה הַמִּים לֹא יִשְׁלַח יִתְקַלְקַל הַפּוֹתֵל. וע"כ אֵינוּ קְרוּי מְשַׁמֵּשׁ אֶת הַקְּרָקַע].
וּבְזֶה אִמְרַתִּי שְׁדִינוּ שֶׁל הָרָא"ש הוּא דוֹקָא בְּמִקְנֵה. אָבֵל בְּמַעֲיָנוּ דְעֵיקָר הוּא שְׁמַהְגֵּי אַף
בְּאוּרֵי מְדַאוּרֵי יִתָּא.

רַק מִשּׁוּם גְּזוּרָה שְׁמָא יִטְבּוּל בְּמִקְנֵה בְּזוּחֵלִין. וּמ"מ כְּשֵׁטוּבֵל בְּקְרָקַע הַטְּהָרָה הַמִּים
בְּעֶצְמָם וְאֵין זֶה צוּרָה הַקְּרָקַע.

אִךְ בִּנ"ד שְׁבַעַת טְבִילָה סוֹתְמִין הַמַּעֲיָנוּ וְהוּא רַק מִקְנֵה. הַהִיתָר טוֹב: ג) וְדָבָר הַיִּתָּר הַשְּׁגִי
שְׁרִשְׁבָ"א חוֹלָק.

בְּחִי' פְּתַבְתִּי שְׁטַעַם הָרִשְׁבָ"א עִפ"י דְבָרֵי הַתְּהָ"ד דְּלֹא מְהַגֵּי הַשְּׁקָה רַק לַעֲשׂוֹת מְתוֹלוֹשׁ
מְחַנְבֵּר. וע"כ לֹא מְהַגֵּי לְטַהַר זוּחֵלִין בְּהַשְּׁקָה לְמַעֲיָנוּ וְה"ה עֲשִׂי' בְּדָבָר הַמִּק"ט דְּהוּא אִפִּי
בְּמִחְנְבֵּר.

וְהִבְאִיתִי רֵאִי' לְזֶה מַר"ש. דְּמִיִּשְׁבַּב הַתּוֹסְפָתָא דְסַפְקָא מִן הַצְּיָנוֹר לְמִקְנֵה סַפְקָא מִן הַמְּכַתְּשָׁת
לְמִקְנֵה אִם יֵשׁ רֹב מִים כְּשֵׁרִים הָיוּ סְפִיקָא דְרַבְּנָן וּבְאֵין רֹב הָיוּ סְפִיקָא דְאוּרֵי יִתָּא וּפִי
הַר"ש מִשּׁוּם מְקַבֵּל טוֹמְאָה.

וְהַר"ש עֲצָמוּ הָא ס"ל לְעֵיקָר דְּמַהְגֵּי הַשְּׁקָה בְּמַעֲיָנוּ גַם לְאָדָם אַף דְּמַעֲיָנוּ פְּסוּל לְאָדָם.
כְּמִבְּנָאָר בְּדָבָרֵינוּ פ"ה ה"ב בַּמ"ש מִיְהוּ דְּבָר תִּימָה הוּא כו'.

וְא"כ מְהַגֵּי הַשְּׁקָה לְרַבִּיעִית מִים אִפִּי' לְאָדָם דְּמַה"ת רַבִּיעִית וּמַעֲיָנוּ שְׁוִים. וְא"כ אִפִּי'
לִיכָּא רֹב מִים הָיוּ סְפִיקָא דְרַבְּנָן.

מִזֶּה הוֹכַחְתִּי דַס"ל הַשְּׁקָה לֹא מְהַגֵּי לְפְסוּל מְקַבֵּל טוֹמְאָה. וְהָא דְמִקְנֵה שֶׁל מ' סָאָה אֵינוּ
נִפְסָל בְּשִׂאוּבִים אַף ע"י כְּלִים הַמְּקַבְּלִים טוֹמְאָה.

ר"א עִפ"י דְבָרֵי הָרָא"ש פ"ה מ"ה דְּלֹא חָשִׁיב עוֹשֶׂה מִקְנֵה בַמִּק"ט אֶלָּא כְּשֵׁלּוּלָא מַעֲשִׂיו
לֹא יִשְׁאָר מ' סָאָה. אָבֵל אִם אֵינוּ סוֹתָם אֶלָּא לְהַרְבּוֹת לֹא חָשִׁיב עוֹשֶׂה מִקְנֵה בַמִּק"ט
וּמִתָּר לְטַבּוּל גַּם בְּמִים עֲלִיוֹנִים.

ע"כ כְּשֵׁיִשׁ בְּמִקְנֵה מ' סָאָה מִתָּר לְשִׁפּוּף לְתוֹכָהּ מֵה שְׁיִרְצָה אַף בַּמִּק"ט: ד) אִךְ לִפִּי"ז
לְכַאוּרָה אִם יִטּוּל סָאָה וְיִתֵּן סָאָה דְכָשֵׁר בְּזֶה עַד לְעוֹלָם וְלְכַאוּרָה אִם לֹא יִשְׁאָר מִהַכְּשָׁרִים
רֹב מ' סָאָה יִפְסוּל מְדַאוּרֵי יִתָּא דְנִאֲמַר פְּנִים חֲדָשׁוֹת בָּאוּ לְכָאן וּמְדַרְבְּנָן יִפְסוּל כְּשֵׁלּוּלָא
יִשְׁאָר מ' סָאָה שְׁלָמִים מִהַכְּשָׁרִים וְאִמְרַתִּי לִיִּשְׁבַּב דְּהָא אִם יֵשׁ דְּבָר הַמְּפָסֵיק בֵּין דְּבָר
הַמִּק"ט בֵּין הַמִּקְנֵה כְּשֵׁר.

וְהָכָא אֵין כָּאן הַנְּיִית הַמִּקְנֵה עַד שְׁנִטְל סָאָה. דְּמִקְוֹדָם כְּכָר הִי בּו מ' סָאָה.

נִמְצָא שְׁבַשְׁעָה שְׁהִי מִים הָרֵאשׁוֹנִים מְפָסֵיק בֵּין הַפְּלִי לְהַנְּיִית הַמִּקְנֵה וְכָשֵׁר. ע"כ בְּחִי'.
לִפִּי"ז יֵשׁ מְקוֹם לְהַתִּיר בִּנ"ד גַּם לִישׁ מִי שְׁאוּסֵר: ה) וְהִנֵּה נ"ל דְּגַם לִישׁ מִי שְׁאוּסֵר אֵין
אִיסוּר בְּמַמְשִׁיף מַעֲיָנוּ לְמִקְוֹם אַחַר כָּל זְמַן שְׁמַחְנְבֵּר לְמַעֲיָנוּ רַק לְהַסּוּבְרִים שְׁגַם בְּמַעֲיָנוּ
אֵין מְטַבִּילִין בְּאוּרֵי.

אִךְ לְהַסּוּבְרִים דְּמַה"ת בְּמַעֲיָנוּ מְטַבִּילִין בְּאוּרֵי אֵין כָּאן הַנְּיִית טְהָרָה בְּמָה שְׁמַמְשִׁיף
לְמִקְוֹם אַחַר. שְׁגַם תַּחֲזִילָה הִי טְהָרָה בְּמִי מַעֲיָנוּ בְּכָל מְקוֹם שְׁהֵם.

וְדוֹקָא בְּמִקְוֵה שְׁהַמְקוּם גּוֹרָם וּמְקוּם זֶה לֹא הִי' בּוֹ טְהָרָה מְעוּלָם. אֲבָל בְּמַעְיָיִן שְׁמַמְשִׁיכּוֹ לְמִקְוֵה אַחַר נִעְדָּיִן הוּא מַעְיָיִן הָרִי לֹא חִידֵשׁ בּוֹ טְהָרָה חִדְשָׁה אִם לֹא שְׁבַמְקוּמוֹ לֹא הִי' בּוֹ מ' סָאָה.

שְׂאֵז חִידֵשׁ טְהָרָה לְאָדָם. וּא"כ בּוֹנ"ד לְדַעַת הַמַּתִּירִים לְטַבּוֹל בְּאֹיִר בְּמַעְיָיִן כָּל זְמַן שְׁמַחְוֹבָרִים לְמִי מַעְיָיִן בְּמִקְוֵה גְדוּלָה לֹא הָיָה הַנְּיִית טְהָרָה וְאִמְתִּי נַעֲשֶׂה הַנְּיִית טְהָרָה בְּשַׁעַת שְׁסוּתְמִין הַנְּקָב.

הָרִי שְׁעָה שְׁפָתוֹת מַפְסִיק בֵּין הַכְּלִי לְהַנְּיִית טְהָרָה: (ו) וְאָמְנָם שְׁבַתְשׁוּ רַשְׁבָּ"א ח"ג ס' רכ"ח מְבֹאָר דְּאָפִי בְּמַמְשִׁיף מִי מַעְיָיִן יֵשׁ אִיסוּר אִם אִין הַצִּינּוֹר מְחֻבָּר וְלֹא נִזְכָּר שְׁם שֵׁאח"כ סְתָמוֹ הַנְּקָב.

אִף אָפִישׁ דְּרַשְׁבָּ"א ס"ל גַּם בְּמַעְיָיִן אִין טוֹבְלִין בְּאֹיִר. כִּי הָיִתָּר מְחֻבָּר לְדַעַתִּי ג"כ אִינוֹ בְּמַעְיָיִן אִם אִין סוּתְמִין הַנְּקָב אֲלֵא לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּמַה"ת טוֹבְלִין בְּמַעְיָיִן בְּאֹיִר כְּנ"ל מ"מ יֵשׁ הָיִתָּר גַּם לְדַעַת יֵשׁ מִי שְׂאִינוֹ מְחַלֵּק בְּכַף לְדַעַת הַרְמַב"ם הַנְּ"ל: (ז) מ"ש לְהַבִּיא רֵא"י לְהַגְהֵת פְּרִישָׁה מִפִּי הָרֵא"ש פ"ו מ"ח לְדַעַתִּי בְּרוּר שְׁהָרֵא"ש בְּפִי פִּירֵשׁ הַמְּשָׁנָה כְּמוֹ הַרְמַב"ם.

דְּלַצִּירוֹף מְקוּנְאוֹת אִיגְרִי. לֹא לְהַכְשִׁיר שְׂאוּבִין.

אִף שְׁבַתְשׁוּבָה פִּירֵשׁ לְעַנְיִן שְׂאוּבִין. וְרֵא"י לְזֶה מַמָּה שְׁתַּמְהוּ הַב"ח וְהַשְּׂ"ף ס"ק קי"ז עַל הָרֵא"ש הַמְצָרִיף כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד לְפָסוּל שְׂאוּבָה מִמַּתְנִי דְּמַטְהָרִין אֶת הַמְקוּנְאוֹת הַעֲלִיּוֹן מִן הַתַּחְתּוֹן.

וְלִכְאוּרָה תִּקְמָה עַל תְּמִיחָתָם שְׁהָרִי בְּפִי הָרֵא"ש מְבֹאָר שְׂצָרִיף שְׂיִהָי' מִתְחִילָה כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד. אִף דס"ל דע"כ לפי הָרֵא"ש בְּתַשׁוּ דְּלְהַכְשִׁיר שְׂאוּבִים אִיגְרִי א"א דְּתַחֲחִילָה הִי' כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד.

דא"כ לְמָה לִי שְׂיִשְׂאִיר אַח"כ כְּשִׁעֲרָה כִּינּוֹן שֶׁהִי הַשְּׂקָה פְּעַם אַחַת. וְע"כ דְּמַתְחִילָה לֹא הִי' רַק כְּשִׁעֲרָה.

וּמִזֶּה מוֹכַח דְּרֵא"ש בְּפִירוּשׁוֹ בְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם בְּפִי הַמְּשָׁנָה קָאִי וְזֶה בְּרוּר אֲצִלִּי: ח גַּם הָיִתָּר שְׁכָתָב כְּבוֹדוֹ שְׁבָלָא הַסִּילוֹן הִי' הַמַּיִם בָּאִים לְמִקְוֵה הוּא טוֹב מְאוֹד. וּמ"ש לְדַחוֹת מַחַת"ס א"י מַה.

לְכֹן יִנְיַחוּ הַמְקוּנָה כְּמוֹ שְׁהָיָה תַּחֲחִילָה וּא"צ לְהוֹצִיא לְעַז עַל בְּנִים שְׁמַטְבִּילוֹת רֵאשׁוֹנוֹת שְׁהֵם פְּגוּמִים ח"ו. וְהַשִּׁי"ת יִתֵּן לוֹ וּלְכָל הָעִיר בְּכָלֵל וּבְפֶרֶט חַיִּים וְשְׁלוֹם וּפְרֻנְסָה וּכ"ט.

וְתַכְתְּבוּ וְתַחְתְּמוּ בְּסִפְרָא שְׁל צְדִיקִים. לְשָׁנָה טוֹבָה וּמְתוֹקָה: הַק' אַבְרָהָם.

סִימָן רַעַד ב"ה יוֹם ב' נְצָבִים תְּרַנְנ"ד לִפ"ק. יְכָתֵב לְחַיִּים בְּסִפְרָא.

עַתָּה יִתְקַע בְּשׁוֹפָר. כְּבוֹד אַהוּ יְדִידִי רַב חֲבִיבִי הָרַב הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסִם יְדִיו רַב לוֹ כַּש"ת מו"ה יוֹאֵב יְהוֹשֻׁעַ נ"י אַבְד"ק קוֹנְצָק.

א) בְּטַח הַשִּׁיג הַתְּשׁוּבָה מִיּוֹם וְעַשׂ"ק הָעֵבֶר. עֵתָה אֲשִׁיבָהּ עַל הַמַּכְתָּב הַגְּלוּי [ע"י סוֹפָה (מ"ט): מַה יִּרְדֵּךְ בְּסֵתֶר כּו'] מ"ש הַבַּיִת מְאִיר לְחֵלֶק עַל הָרֵא"ש וּמְחַלֵּק בֵּין כָּלִים שְׁתַּמִּיד עֲשִׂינָתָם רַק לְקַרְקַע בֵּין כָּלִים שְׁאֲפָשֶׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בְּתַלוּשׁ רַק הוּא עֲשָׂאוֹם לְקַרְקַע.

לֹא מְסַתֵּר כָּלֵל. מַה בְּכַף שְׁאֲפָשֶׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בְּתַלוּשׁ הֲלֹא מְחַשְׁבָתוֹ לֹא הִיא לְכַף. וְאִין כָּלִים יוֹרְדִים לִיְדֵי טוֹמְאָה אֲלֵא בְּמַחְשָׁבָה. וְרֵאֲיִיתוּ מְצִינּוֹר שְׁחַקְקוּ יִשְׁבַּתִּי בְּטוֹב טַעַם.

בְּשֵׁנִים א"א לֹמֵר שְׁנִתְעַלַּם מִקְרֵא"ש בְּרֵינִיתָא בְּאוֹתוֹ עֲנִין שְׁעוֹסֵק בּוֹ. וְהִנֵּה גַם בְּתִשׁוּבָה הַרְשָׁבָא ח"ג ס"י רכ"ח כְּרֵא"ש.

וְהִנֵּה בִּיקָשׁ הַבַּיִת מְאִיר לְחֵלֶק עַל אַבּוֹת עוֹלָם בְּמִילֵי דְכָדִי וְאִין שׁוּמְעִין לוֹ כָּלֵל: ב) אֲךָ מ"ש כְּבוֹדוֹ דְּבָר שְׁנִתְחַדַּשׁ בְּגוּפָא דְּעוֹבְדָא שְׁהָאִישׁ אֲשֶׁר עֲשָׂה אֶת הַסִּילּוֹן וְאֶת הַבְּרִנָּה אָמַר לְכַבּוֹדוֹ שְׁעֲשָׂאוֹ עַל דַּעַת לְהַכְנִיסוֹ וְלְהוֹצִיאֹ בְּעַת אֲשֶׁר יִצְטָרֵךְ לְנִקּוּתוֹ.

הָא מִיִּלְתָּא צְרִיכָה עֵיּוֹנָא: ג) וְהִנֵּה שְׁבַת (נ"ח): זוג שֶׁל בְּהֵמָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ עֵינֵיכֶל טְמֵאָה מְשׁוּם דְּבַעֵי לָהּ לְקַלָּא וּפְלִי הַתּוֹסֵף דַּע"י הַזּוּג שְׁשׁוּמְעֵי יוֹדַע הֵיכָן בְּהֵמָתוֹ וּמוֹצְאָה ע"י כָּף. וְק"ל א"כ הֵי הַזּוּג צְרִיכָה הַבְּהֵמָה וְיִתְבַּטֵּל אֶל הַבְּהֵמָה וְיִטְהַר.

מ"ש מְהָא דְפִי"ב דְּכָלִים מ"ב בְּנַעֲשָׂה לְצַרְרָה פְּשׁוּטֵי כָּלִי עַץ וּמְחַנְפֵּר לוֹ דְּטַהוֹר. וּמִיִּיתִי לָהּ הָרֵא"ש בְּתִשׁוּבָה הַנ"ל.

וְצ"ל מְשׁוּם דְּבְהֵמָה בַּע"ח וְאִינוּ מְתַאֲחַד עִם הַזּוּג. וּלְפִי"ז יֵשׁ לֹמֵר דְּנִקְיָא בְּשִׂאִין דַּעַתוֹ לִיטְלוֹ מְשָׁם וּמְבַטֵּל לוֹ שְׁם כְּמַחְבְּרוֹ בְּטִיט דְּמִי.

וְהוּא אֲחַד עִם הַקַּרְקַע. מְשֵׁא"כ בְּדַעַתוֹ לִיטְלוֹ מְשָׁם אִינוּ בְּטֵל וְאִינוּ מְתַאֲחַד עִם הַקַּרְקַע וְטְמֵא: ד) אֲךָ ספ"ב דְּסוֹפָה (כ"ח).

(דְּפַקֵּק הַחֵלּוֹן דְּאָסֵר ר"א בְּאִינוּ קָשׁוּר וְתַלוּי מְשׁוּם דְּמְבַטֵּל לִי הָתָם. פֶּרֶש"י מְבַטֵּל לִי לְהֵאִי פַקֵּק לְגַבֵּי חֵלּוֹן וְחָשִׁיב לִי מְפִנֵּת לְעֲצָמוֹ וְהֵי מוֹסִיף.

[וְחַכְמִים מְתִירִין לְהוֹסִיף עַל אֲנָהֵל עֲרָאִי]. וְשִׁאלָתִי לְאֲדוֹנֵי אָבִי זְצַלָּה"ה דְּאִי מְבַטֵּל לִי לְמָה יִחְשָׁב עֲרָאִי.

וְתִירֵץ לִי א"א זְלָה"ה שְׁבָאָמַת דַּעַתוֹ לְהַסִּירוֹ לְעַת הַצְּרָרָה. אֲךָ פִּינּוֹן שֶׁהִיא דַּעַתוֹ לְחִזּוֹר וְלְסַתְּמוֹ בּוֹ כְּשִׁי צְרָרָה אֲךָ שְׁדַעַתוֹ פְּעַם לְסַתְּמוֹ פְּעַם לְהַסִּיר חָשִׁיב לִי בְּקִטּוֹל.

וּבְשִׁעָה שְׁסַתְּמֵם בּוֹ חָשִׁיב לִי מְפִנֵּת לְעֲצָמוֹ. רַק הוּא עֲרָאִי. שְׁהֵרִי יָסִיר בְּעַת הַצְּרָרָה עַכ"ד אֲאֵמוֹ"ר זְצַלָּה"ה. וְאָמַת אָמַר.

וְא"כ בְּזָה שְׁדַעַתוֹ שְׁיִהְיֶה סַתּוּם תְּמִיד. רַק בְּעַת שְׁיִצְטָרֵךְ לְנִקּוּתוֹ וְדָאִי הִנֵּה בְּקִטּוֹל וְחָשִׁיב מִן הַקַּרְקַע עֲצָמוֹ ה) וְהִנֵּה פִי"א דְּכָלִים מ"ב חָשִׁיב בְּכָלֵל הַכָּלִים הַטְּהוֹרִים מְשׁוּם שְׁנַעֲשׂוּ לְקַרְקַע נָגַר.

וְהִנֵּה בְּשַׁבַּת (קכ"ו.) שְׁיֵשׁ נָגַר קָשׁוּר וְיֵשׁ נָגַר הַמְּוַנָּח.

ומדַתְנִי סַתְמָא וְלֹא הֶעִירוּ הַמְפָרְשִׁים דְּהִינְנוּ דְּנֻקְא בְּקִשׁוּר מְשַׁמַּע דְּלַעוּלָם דִּינֹו פְּסַרְקַע
וכמ"ש: ו) ועוד דְּמַחְשַׁבְתָּ הַעוֹשֶׂה הַצְּיֹנָר וְהַבְּרִזְלָא לָא מְהִי מִיְדֵי. רַק אַם הִי' מַחְשַׁבְתָּ בְּנִי
הַעִיר לְכָךְ.

וגדולה מִזֹּו אָמְרוּ פְּכ"ו דְּכָלִּים מ"ח וּמִיִּיתִי לָהּ בַּגְמ' ב"ק (ס"ו): עוֹרוֹת שְׁלַ עֶבְדָּן אִין
מַחְשַׁבָּה מְטַמְאַתָּן דְּעֵבִיד דְּמִמְלָךְ וּמִזְבִּין וְהַלּוֹקֵס יַעֲשֶׂה מְהֵם מְנַעְלִים. כ"ש בנ"ד
שְׁעֵשְׂאוּם לְצֹנְרָךְ בְּנִי הַעִיר וְהָא תְּזִינָן שְׂאִין פּוֹתְחִין לַעוּלָם.

מִסְתְּמָא הִי' דְּעַתָּם תְּחִילָה בְּכָךְ. וְאַפְשָׁר שְׁהוּרָה לָהֶם הַמּוֹרָה כָּךְ: ז) ומ"ש שְׁעַל הַשְּׂקָה
אִין נ"ל לְסַמְנָךְ רַק אַם מְוַשְׁק בְּעַת הַטְּבִילָה.

כְּפִי הַנְּרָאָה הוּא סוּמְךָ רֵאשׁוּ וְרַבּוּ עַל רְאִיוֹתֵי בְּתוּשׁוּכְתֵי הַקּוּדְמָת. וְעַל הַרְאִי' מְרֵא"ש
הַשִּׁיבוֹתֵי בְּמַכְתְּבֵי הַקּוּדָם.

וְעַל רְאִיָּיתוֹ מְהָא דְּנָתַן יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ לְחַבְיֹוֹת פְּסוּלִין וְהַקְּשָׁה לְכַבּוּדוֹ דְּיִנְכְּשֵׁר מְטַעַם הַשְּׂקָה
לְמַעֲיָיִן. וְאַשְׁרֵי תְּרַצְתִּי לוֹ מְשׁוּם דְּהַמְעֵינָן עֲצָמוֹ אִינוּ כְּשֵׁר לְקוּדוּשׁ כ"ז שְׁלֵא בָּא לְפָלִי.

לֹא נִתְחַנּוּר בְּעֵינֵי כְּבוֹדוֹ. דְּיַחְשַׁב כְּאִילוֹ הוּא בְּמַע יָן עַד עַת שְׁלֹוֹקֵחִין הַפְּלִי וְאָז יַחְשַׁב
הַמְּלוֹי.

וְלֹא חֲשַׁשְׁתִּי לְהַשִּׁיב ע"ז כִּי הוּא תְּמוּהָ בְּעֵינֵי דְּמַפְרֵשׁ פ"ג דְּזַבְּחִים דְּמַשְׁבָּא לְפָלִי פְּסַק
חַיּוּתֵיהוּ ע"ש פְּרַש"י בְּהָא דְּמִים שְׁבַתוּכָה וְשְׁבַחֻצָּה לָהּ פְּסוּלִין. וְא"ת דְּעַל זָה גּוֹפָה
יְקַשָּׁה דְּמַשׁוּם הַשְּׂקָה לֹא יַחְשַׁב פְּסַק חַיּוּתֵיהוּ.

א"כ אַף לְפִי דְּבַרֵי הַגְּהַת פְּרִישָׁה יְקַשָּׁה לְמָה יַחְשַׁב פְּסַק חַיּוּתֵיהוּ. כ"ז שְׁמֹן־שְׂקָה.

א"ו הָא לֹא מִיְלַתָּא פְּלָל: ח) וְהַהִיתָר הַג' מְשׁוּם שְׁלֹוֹלָא הַקְּרֵאנַע הִי' בָּא לְמַקְנָה עוֹד יוֹתֵר
בְּמַהִירוֹת. הוּא טוֹב מְאֹד דְּכֹן מְפֹרֵשׁ בְּרֵא"ש פ"ד מ"ב גְּבִי מְנִיחַ טְבִילָא תַּחַת הַצְּיֹנָר וְנ"ל
וּמִיָּירֵי דְּבִלָּא הַטְּבִילָא הִי' הַמִּים נְמַשְׁכִּים לְמַקְנָה.

וְגַם בְּתוּי"ט שְׁהִבֵּיא כְּבוֹדוֹ. וּמָה שְׁחִילָק אִין לוֹ הַבְּנָה פְּלָל: ט) וְהִנֵּה כְּבוֹדוֹ בְּמַכְתְּבוֹ זָה
יָצָא לִידוֹן בְּדָבָר חֲדָשׁ שְׁיַפְסֹל מְשׁוּם תְּפִיסַת יְדֵי אָדָם.

וְכוּנְנָתוֹ בְּשַׁעָּה שְׁפוּתַת הַקְּרֵאָן. אַף דְּחָה בְּעֲצָמוֹ מִסְפ"ז דְּמַקְנָאוֹת מַחַט שְׁנוּתְנָה עַל מַעְלַת
הַמְּעַרָּה הִי' מוֹלִיךְ וּמַבִּיא בְּמִים כִּינּוֹן שְׁעֵבֵר עָלָיו הַגַּל טְהוּר.

אוּלָם דְּחִי' זֹו חוֹזֵר וְנִרְאָה. דִּי"ל הוֹלְכָה וְהוֹבְאָה בְּמִים גְּרָמָא בְּעֵלְמָא.

כְּהָא דְּשַׁבְתָּ (קמ"א.) כִּי קְנַחִית בְּמִיָּא דְּחִי כּוּחוֹ ד' אַמוֹת [אֵת הַמִּים].

וּמִשְׁנֵי כּוּחוֹ הוּא וְכוּחוֹ בְּכַרְמְלִית לֹא גְּזָרוּ. וְהִינְנוּ דְּגְרָמָא הוּא.

וְכֹן (בְּדָר ק'): דְּשָׂדֵי אֲדוּנְפְנֵי סְפִינָה וְהַמִּים יוֹרְדִים לֵימָּ דְּחֲשִׁיב לִי ג"כ כּוּחוֹ. דְּכַה ג' חֲשִׁיב
גְּרָמָא כְּהָא דְּעִירוּבִין (פ"ח) בְּמִשְׁנָה בְּזוּרְק מִים בְּרַה"י וְהַמִּים יוֹצְאִין מְאַלִּיָּהֶם לְרַה"ר
לִיכָּא אִיסוּרָא דְּאוּרְיִתָּא ע"ש.

פְּרַש"י דְּשָׂדֵי אֲדוּנְפְנֵי סְפִינָה וְהַמִּים יוֹרְדִין לֵימָּ. וְתַדַּע דְּהָא זְרִיקָה ד' אַמוֹת בְּכַרְמְלִית הָא
אָסוּר.

ע"כ הפנונה כוחו גרמא פנ"ל. וה"נ הולכה והובאה גרמא הוא.

אבל פתיחת הקראן דמפנרש פ"ק דחולין (ט"ז) בנטל הדף ופתח מקום הליכת המים בכת ראשון חשיב מעשיו ולא הוי גרמא. א"כ המים שבאו בשעת פתיחת הקראן חשיבי כמעשיו.

וכיון שפתיב פבודו במכתבו ראשון שתיכף נתמלאת המקנה קטנה א"כ הוי פת ראשון: (י) אף נראה ברור להלכה דפסול תפיסת ידי אדם נטהר בהשקה. שהרי הנותן מים למקנה שיש בהם מ' סאה פשר.

וא"ת משום דלא חשיב עושה מקנה שפכר הי' מ' סאה. א"כ נתן סאה ונטל סאה וחסור ועשה פן דקי"ל בש"ע סעי' כ"ד דכשר עד לעולם.

למה הא פנים חדשות באו לקאן. ואף שהרמב"ם והראב"ד חולקין הא כתב הב"י שהטעם משום מראית עין שיאמרו כולו שאוב.

וכן עמא דבר להכשיר במעין נתן סאה ונטל סאה עד עולם. וגם בר"ש פ"א דמקנאות. והרחיבו. שעשה בריכה לפניו ונתמלאת הבריכה.

ולא חשיב בידי אדם. א"ו שפשר משום השקה.

ע"כ נראה שהמקנה פשרה: ידידו הדו"ש הק' אברהם סימן רעה ב"ה ועש"ק נצבים תרנ"ד. שלום לכבוד ידידי רב חביבי הרב הגאון המפורסם ידיו רב לו כש"ת מו"ה יואב (הושע נ"י א) הנה כתב במכתב הג' שאין חשש אצלו על הסילון רק על הקראנע והנה תמונת הקראנע שהקראנע התחוב לרוחב יש בו נקב מעבר אל עבר.

וכשמסבב עד שהנקב מכנין פנגד הילוף המים בהצינור אינו סותם. אף כשמסבב הקראנע עד שהנקב מן הצד וכנגד הילוף המים שבצינור סתום נסתם הילוף המים.

והנה אם פנונתו על התחוב לרוחב בתוף הצינור. אין שום חשש שאלמלא התחוב לרוחב פנדאי הי' המים הולכים למקנה.

אף פנדאי יש כלי מבחוץ של מתכות שמסבבין בו הקראנע. וכנונתו פנדאי לכלי הנה.

ומשום שפילק המניעה חשיב כוחו. פהא דחולין בנטל הדף הסותם המים חשיב הילוף המים מכוחו עכ"ד.

ולדידי גם בנה אין שום חשש כמו שאבאר: (ב) הנה הר"ש כתב דאף כולו שאוב בכלים שאין מקבלין טומאה דרבנן. והא ת"כ יכול מילא בפתר ועשה מקנה יהי פשר.

ת"ל מעין מה מעין בידי שמים כו' אסמכתא אף בכלי המקבל טומאה פסול משום דהנייתו ע"י טהרה תהא. עי' ר"ן פ"ב דשבועות.

והנה קשה מילא בפתר ועשה מקנה ל"ל לפסול מדרבנן באסמכתא. ת"ל דמה"ת פסול פינון שעשה האדם המק"ט מקנה ומוכח דלא חשיב הוי' במק"ט אלא פשהמים עוברים וניגרים במק"ט.

אָבֵל מֵה שְׁנַעֲשֶׂה מִקְנֵה מִפֶּת דְּבַר הַמֶּקֶט לִית לֵן בֵּה. וְאִי כִּפְלִי זֶה שְׁפוּתֵם בָּה הַקְרָאנֶע
וְאִין הַמִּים עוֹבְרִים עֲלֵי אִין שׁוּם חֲשָׁשׁ.

וְקוֹ פְּלִי שְׁיִוְרְדִין הַמִּים מִכּוּחוֹ. אָבֵל הַפְּלִי אֵינּוּ פּוֹעֵל רַק הָאָדָם פּוֹעֵל בּוּ.

אָף הָרָא"ש פֿ"ה דְּמִקְנוֹאוֹת מ"ה בְּפִי לְנוֹטְפִין שְׁעֲשָׂאן זִוְחֵלִין סוּמָה מִקַּל אוֹ קָנָה. ר' יוֹסִי
אוֹמֵר כֹּל דְּבַר שְׁמַקְבֵּל טוֹמָאָה אִין מְזַחֲלִין בּוּ.

וּפִי הָרָא"ש שְׁהָאָדָם סוּמָה הַמִּקַּל וְקָנָה בְּשַׁעֲה שְׁהַמִּים עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם. חֲשִׁיב הֵוִיָּה בְּדְבַר
הַמִּקְבֵּל טוֹמָאָה אָף שְׁאִין הַמִּים עוֹבְרִים עַל הָאָדָם רַק שְׁהָאָדָם פּוֹעֵל הַעֲבֵרַת הַמִּים: ג)
וּנ"ל לִיִּשְׁב לְשִׁיטָתוֹ מֵה שְׁהַקְשִׁיתִי מַח"פ.

דְּהֵנָּה יֵשׁ לְפַקְפַק בְּעֵיקָר ה' י' בְּמִקְבֵּל טוֹמָאָה בְּמִקְנֵה. בְּשַׁלְמָא מִי מְלוּי לְקִידּוּשׁ שְׁהַטְהָרָה
מִחֲמַת שְׁנַתְמַלָּא מְנַהֵר מִים חַיִּים.

וּבְדֵהוּי' בַּמֶּק"ט פְּסוּל. וְיֵשׁ לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ ג"כ לְמַעֲיָין שְׁהַעֲבִירוֹ עַל דְּבַר הַמֶּק"ט שְׁלֵא יִטְהַר
בְּזוֹחֲלִין.

דְּטַהֲרַת זִוְחֵלִין הוּא מִחֲמַת שְׁנוֹבֵעַ מִמַּעֲיָין. וְהָרִי הַנְּבִיעָה דְרָף מִק"ט.

אָבֵל מִקְנֵה הַטְהָרָה מִחֲמַת שְׁהוּא עַכְשָׁיו מִקְנֵה. מֵה נ"מ ע"י מֵה בָּא לְמִקְנֵה.

וּבְאָמַת זֶה דַּעַת הַרְמַב"ם וְס' יִרְאִים דְלָא פְּסֵל בְּדְבַר הַמֶּק"ט רַק מֵה דְבַעֵי מִים חַיִּים אוֹ
בְּמַעֲיָין לְעֵנֵן זִוְחֵלִין ד) אָף סְבַרַת הַפּוֹסְלִין יֵשׁ לִיִּשְׁב. דְּכִינּוּ דְגַמְרִי' בַּח"פ מִמַּעֲיָין דְבַעֵי
דְּנֻקָּא שְׁיָבֵא לְמִקְנֵה בִּידֵי שְׁמִים נִמְצָא הַטְהָרָה מִחֲמַת הַבִּיאָה לְמִקְנֵה וְשׁוּב פְּסוּל בְּדְבַר
הַמֶּק"ט.

וְזֶה נִיחָא לְשִׁיטַת הָרָא"ש דְּכֹלוּ שְׁאוּב דְאוֹרְיִיתָא (וּכ"כ בְּשֵׁם הַר"ש) אָף לְפִנְיֵנוּ בְּרָא"ש
דְּבַכְלֵי גְלָלִים אֶפְשָׁר כֹּלוּ שְׁאוּב דְרַבְּנָן. וְהָר"ן פָּתַח בְּשֵׁמוֹ שְׁנֵדָאֵי דְרַבְּנָן.

וּבְכָלִים הַמֶּק"ט דְאוֹרְיִיתָא. אִי אֶפְשָׁר לֹאמֵר כְּתִירוּץ הַנְּ"ל שְׁאֵם פְּסוּל מִקְנֵה בַּמֶּק"ט נִצְמַח
מִפְּסוּל בִּידֵי אָדָם וְכִינּוּ שְׁפְסוּל בִּידֵי אָדָם רַק דְרַבְּנָן מְמִילָא גַם פְּסוּל בַּמֶּק"ט בְּמִקְנֵה הוּא
רַק דְרַבְּנָן.

וְא"כ לְפִי שִׁיטַת הַר"ש מְנוֹכַח שְׁהָאָדָם אוֹחִז בְּמִקַּל אִין שׁוּם חֲשָׁשׁ פְּלָל. וּבְאָמַת פִּי
בְּנוֹטְפִין שְׁעֲשָׂאן זִוְחֵלִין פִּי אַחַר שְׁאָדָם סוּתֵם הַזְחִילָה וְהַמִּים נוֹגְעִין בְּאָדָם: ה) עִי"ל
בְּפִשׁוּט דְלַדַּעַת הָרָא"ש י"ל ר' הַוּדָה וְר' יוֹסִי פְּלִיגֵי בְּהָא וְסָתֵם ת"כ ר"י.

אָף לְשִׁיטַת הַר"ש שְׁפִי פִי אַחַר בְּנוֹטְפִין שְׁעֲשָׂאן זִוְחֵלִין א"א לֹאמֵר דְּפִלְיָגֵי בְּהָא. וּמוֹכַח
מְבַרְיִיתָא דַּת"כ דְּאִין חֲשָׁשׁ בַּנ"ד.

וְכֵן לְפִי מֵה שְׁחִזַר הָרָא"ש כְּפִי הַרְמַב"ם: ו אָף לְפִי הָרָא"ש וּפְסַק הַש"ע סַעִי' מ"ח. הֵלֵא
כְּתַב הָרָא"ש דְּהֵינּוּ דְּנֻקָּא שְׁהָאָדָם אוֹחִז הַדָּף בְּשַׁעֲת הַעֲבֵרַת הַמִּים.

וּבַנ"ד מִצַּד הַסְּבָרָא לְאַחַר שְׁפַתְחַ הַקְרָאנֶע בְּכָלִי מִתְכּוֹת. אָף אִם נִטְלַל הַפְּלִי הַהוּא יָבֹאוּ
הַמִּים לְמִקְנֵה ע"י הַצְּיָנוּר וְהַקְרָאנֶע.

נמצא שבשעה שהמים עוברים אינם עוברים ע"י המקבל טומאה. וכאילו העמיד האדם שם פלי ואח"כ באו המים.

ויש לדמותו ג"כ ליש דבר המפסיק בין פלי המקבל טומאה בין המקנה דכשר. ה"נ יש הפסק זמן בין פעולת הפלי בין המים שבאים אח"כ.

והרי ביש אויר המפסיק מ"מ באו המים ע"י המקבל טומאה ויפסול לשיטה זו. ע"כ משום שבאו לכלי או למקנה אח"כ.

ה"נ בנ"ד וזה פשוט: ופשוט שהמים שעוברים בעת הפתיחה ממש הוא דבר מועט. ויש שיעור מקנה בלעדי המים הים.

ואותם מים מועטים אף אם יש בהם ג' לוגין ונאמר דהבא ע"י מקבל טומאה פוסל בג' לוגין אינם פוסלים המקנה כיון שמחברים למעין. ואף שאותם מים מועטין אינם נטהרים בהשקה.

מ"מ אינם פוסלין המקנה שמחברים למעין מ' סאה. ושוב בטלים אותם מים ברוב כיון שיש שיעור מקנה בלעדם והם מטהרים.

ובטלים הפוסלים שאינם מטהרים בכשרים המטהרים כיון שיש בהם פשיעור. ודומה לפחות מג' לוגין שאף שאין משלימין השיעור.

מ"מ אם נשלם אח"כ בכשרים כשר. ואף שישטבול גם בשאובין בטלין ברוב ה"נ בזה: (ח) מ"ש בשם הב"מ שרמב"ם חולק על הרא"ש מדכוסק כרבנן בדרף של נחתומין.

תמהני על דבריו מי איפא מאן דפליג ע"ז. הלא לעולם הלכה כרבים בפרט נגד ר"א דשמותי הוא.

ועוד דבגדה (ז): הלכה כר"א בארבעה ולא יותר. ועוד דמתני' דצינור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל המקנה ומוקי בגמ' רק כרבנן.

והא דצינור פסקו כל הפוסקים בפסקי הלכות. אף משום שביקש לחלוק על הרא"ש ויזע פי אין שומע לו תלה באילן גדול הרמב"ם ז"ל.

אף באמת הם ס"ל לחלק בין הא דדרף בין הא דפ"א דכלים פנ"ל בתשובתי הראשונה בטוב טעם. וא"כ אין סתירה כלל מרמב"ם: ט) אשר כתבתי דרמב"ם סובר מעין מטהר באויר היינו מדכתב גבי גל שנתלש מן היים.

בזוחלין אין טובלין קו"ח באויר. ממילא דמטהר בזוחלין אין לנו קו"ח.

וע' ב"י שפי' דגזרין אויר דים אף שהוא כמעין לטהר בזוחלין אטו זוחלין דמקנה. מ"מ מדאורייתא מטהר באויר.

וכשהוא בארץ ג"כ אין קרקע המעין הטהרה. רק המים בעצמם וכיון שהוא בקרקע קע ליכא גזירה.

מ"מ עצם הטהרה הוא המים בעצמותם: ידידו דו"ש וש"ת בכתיבה טובה הק' אברהם. סימן רעו ב"ה יום עש"ק האזינו תרנ"ה לפ"ק.

תולה ארץ על בלימה. ייטיב החתימה.

לכבוד אהובי ידידי הרב הגאון הגדול המפורסם כש"ת מו"ה יואב יהושע נ"י. (א) מכתבו הגיעני בעש"ת היום פניתי מעט אמרתי להשיבו.

אשר כתבתי דלא תשיב בידי אדם משום דכותל המפסיק שלא ילכו המים הי' בידי אדם. וכשפותח שילכו המים אינו רק סילוק מעשה ראשון ונשאר בידי שמים.

ודומה לכיסה בור מגולה וחסור וגלהו דשני פטור וראשון חייב דחשיב בור ראשון שהי' קודם שפסוהו זה. וכתב כ"ת דזה אינו רק כשגילה אדם זה עצמו שפסוהו.

משא"כ בנ"ד שעשית הכותל הי' ע"י אחר והאריף להביא ראי' פשגילה אחר חייב. הנה זה פשוט אף לבר בי רב דחד יומא.

אף זה בבור שדנין על האדם ומחוייב מחמת שגילה הוא. ואיך יפטור ע"י שהפסוי הי' ע"י אחר.

מה נ"מ אם פסוהו בעליו או אחר. אף במקנה שדנין על המקנה ואין פסול בידי אדם מחמת שפסוהו אדם זה במקנה.

רק פס מן האדם. מה נ"מ אם הי' ע"י אותו האיש עצמו או אחר.

סוף סוף עתה המקנה רק מה שהוא בידי שמים. וכח האדם לא הי' רק לסלק פס האדם שהי' מונע ונשאר בידי שמים כשהי' (ב) ואשר כתבתי שדעת הר"ש שאין פסול מהנה ע"י דבר המקבל טומאה רק שנוגע במים.

אבל לא ע"י כוחו בלבד. וכתב כ"ת דמהרמב"ם פ"ו מה' פרה אדנמה ה"ח מבואר להיפוך.

לא ידענא מה קאמר. דהאופנים שכתב הרמב"ם רק שנגע דחזק ביזו המים או ברגלו.

או בעלי ירקות. הנה הכל שנגע במקבל טומאה.

וכן מ"ש עוד שם וכן אם שקעו במים כו' הנה נגע המקבל טומאה בתוך המים. ואם סמוך על הפלל שפסתם פל דבר שמקבל טומאה אם סייע בו המים כו' א"כ אף אפה אמור שאפ"י הי' הפסק פשר וליתא: (ג) ואשר כתב ליישב מה שהקשיתי למה למעט מילא בפתח ונתן לתוך המקנה.

תיפוק לי' שהמקבל טומאה פעל שיכיר לתוך המקנה ופסול מה"ת. וניחא לי' בע"י גוי.

או ע"י המשכה פחות מג' טפחים. הנה מבואר דחזק הנה.

דאין פשט הת"כ ע"י גוי. והמשכה ג' טפחים המעניין בב"י יראה שנה רק חומרא.

והעיקר שאין שיעור להמשכה כמ"ש הרשב"א ורא"ש וטור ותשב"ץ. וכל טעם ג' טפחים משום לבוד ואינו אלא במחיצות.

וגדולה מזה בשבת (ט) גבי פנורת. וכ"ש בנידון מקנה ולבוד מה' מחיצות.

וכ"ש שתוס' פ"ק דסוכה דאין לבוד להחמיר. ובעיקר החילוק למה בהמשכה אינו פחות מג' טפחים וגבי מקבל טומאה אפי' בכ"ש לא אדע חילוק למה.

ורא"ש וטור שפתבו דבעל שפתו לא מיקפסל משום מקבל טומאה לטעמייהו שגם בהמשכה מכשירים בעל שפתו. ואם שבמשנה ובש"ס זכחים מבואר דבהפסק מעט פשר. י"ל כמ"ש רמב"ן פ"ק דשבת דאין לבוד בכלים. ועוד אפי' תימא דלא פרמב"ן נלמד משם להמשכה.

אף מה שהמחבר החמיר בהמשכה והיקל במקבל טומאה. משום דממשיך במקבל טומאה הוא גופה שנוי במחלוקת נרמב"ם ויוא מתירים לגמרי.

ועיקר דין המשכה דאינו פחות מג' טפחים הוא חומרא. ורשב"א ורא"ש ותשב"ץ מקילים בעל שפתו לא החמיר למינקט תרי חומרי.

דמר ודמר. אבל באמת אם לא יחשב המשכה לא יחשב ג"כ במקבל טומאה וידעת הפוסלים יפסול: ובמה דפשיטא לכ"ת דע"י גוי לא יחשב מקבל טומאה.

לדידי מספקא לי שיהי בנזיר (מ"ח:) יכול אפי' נפש בהמה כו' הרי אומר לא יבא במטמאים בביאה הפתוב מדבר. ואעפ"י כ דעת הפוסקים חוץ מבעל ס' יראים דאף גוי שאינו מטמא באנהל פהו ונזיר מונהרים על מגעו ומשאו.

וכתב במל"מ פ"ג מה' אבל משום דאין אדם מטמא באנהל. וכ"ש די"ל כן בגוי חי דראוי לקבל טומאה אם יתגזיר.

ואף דגוי ממעט בחלק. היינו דאפי' פירות שלא הונקשו ממעטים דהטומאה אינה יכולה לעבור.

אבל במהנה במקבל טומאה דפשוט דפירות שלא הונקשו חשובים מקבל טומאה לענין זה וסתמא קתני עלי ירקות אף שלא הונקשו דמים מחנפריים כל זמן שהוא בתוך המים אין מכשירין.

אפשר שגם גוי יפסל. וצ"ע בזה:] ה) והנה במקנה זו תחילה כתב כ"ת שהעושה הקראתו אמר כי עשה על מנת להוציא בכול פעם.

וע"כ כתבתי דלא מהני דעתו בלא רצון בני העיר. והי' פשוט בעיני שלא הי' כן דעת בני העיר.

מדלא עשו כן באמת. שאם הי' עושין כן לא הי' צריך כ"ת להביא ראי' מהבעל מלאכה. ואפי' עשה שלא על דעת כף כיון שעתה הוא כף. ואפי' מחשבה גרידא מועלת לקבל טומאה.

ענה פותב כ"ת שגם בני העיר הי' דעתם כף. באמת יש לדון שמתמת שעכשיו צינה כ"ת להסיר בעת טבילה ג"כ יחשב כאילו הי' דעת בני העיר כף.

והגם שכתבתי טעם ראשון להכשיר גם בזה מהא דפרק הישן. מילי דתלי בשיקול הדעת בינהו ובנדאי אין לסמוך ע"ז לבד לכתחילה.

אף הטעם שבלעדי הקראהו הי' בא המים למקנה זה טעם ברור בלי שום חשש כלל אף לכתחילה. וגם אם יש פלי שבה פותח הקראהו אם אחר פתיחה שוב א"צ לכלי ההוא לא תשיב מהנה במקבל טומאה וגם זה טעם ברור.

והרוצה לחוש לכתחילה מי ימחה בידו. אף אם גם אח"כ צריף אל הפלי שישאר הקראהו פתוח אזדא טעם ההוא.

נדאי צריף לתמן. היינו או לעשות פלי אפי' של מתכות שישאר מחובר תמיד. או לעשות של עץ. ושל עץ טפי עדיף.

אולם זה רחוק בעיני שיהי' פלי שבה פותח ואף הפתיחה צריף לכלי שא"כ הי' כ"ת פותב זה. ע"כ אם יתקנו המקנה באופן אחר שהי' תחילה מחויבין לפרסם שהמקנה בלעדי התיקון ג"כ פשירה גמורה.

והתיקון הוא רק לכתחילה כעין שכתב הש"ף סי' קצ"ה סק"ה. אבקשו שאל יטרידני עוד במקנה זו.

דו"ש וש"ת: הק' אברהם. סימן רעז ב"ה ה' שמות כ"א טבת תרנ"ה לפ"ק פה סאכאטשאב.

שוכט"ס לכבוד הרב המאה"ג מגזע קונדש מחצבתו מו"ה שלום נ"י שפירא אבד"ק פרישיטיק. א) במש"ק הגיעני מכתבו דבר המקנה שעשו מחדש ושאו בו אותה ורצו להכשירה מחשש שאובין שנפלו בעת השאיבה.

ולאשר המים מתגברים מאד קשה לשואבה לגמרי. ואמר מו"ץ אחד להשכיב בתחילה הרצפה של נסרים ולהכשירה אח"כ.

היינו לשפוף חלב מתוך המים שעל הרצפה עד שישתנה המים של הרצפה ממראה מים. פי דרף הנסרים לא תוכל המים להתגבר כל כך מהרה ורק אח"ז לשפוף מעט מעט ולא יצטרכו לשפוף כ"כ חלב הרבה.

וכבודו אסר להכשיר בענין זה מחמת פי א"א להשכיב הנסרים בתוך המים עד שלא ישאר תחת הרצפה איזה ואיזה חלילין שמתזיקים) יותר מג' לוגין וחלב שעל הרצפה לא יתערב עם המים שתחת החללים ולא ישתנו מראיהם וישארו שאובים כשהיו.

וכשגברו המים מתא לעילא הולך כל טיפה מתא לעילא דרף אותן מים שאובים שבתחלים ויפסלו. והנה לאשר כתב פבודו שפבר שלח המו"צ השאלה לכאן והנה לא בא מהמו"ץ בנידון זה שום מכתב לזאת הייתי ממתין אולי יבא גם מהמו"ץ מכתב בזה.

ולאשר לא בא אמרתי אשיבהו: ב והנה בגוף הענין אם נשארים מים ג' לוגין למטה אם לא אין לי שום ידיעה. אף אף אם נשאר מים למטה יש מקום להכשיר אם אין ברצפה פתוח כשפופרת הנוד רק המים באים דרף סדקים שבין נסר לנסר.

והיינו פי מעיקר הדין נראה לי שאין ג' לוגין שאובין עושין כל המקנה שאובין רק במקום שבאו שם תחילה מן הפלי כמו שאבאר: ג' הנה הר"ש רפ"ג הביא תוספתא שתי

בְּרִיכוֹת שֶׁל אַרְבָּעִים אַרְבָּעִים סָאָה זֹו ע"ג זֹו וְנִפְלוּ שְׁלֹשָׁה לִגְיָן מִיָּם לְעֵלְיוֹנָה וְנִפְתְּקוּ וְבָאוּ לַתְּחִתּוֹנָה כְּשָׂרִים שְׂאֲנֵי אוֹמֵר שְׁלֹמוֹ מ' סָאָה עַד שְׁלֹא יֵרְדוּ ג' לִגְיָן.

וּפִי הַר"שׁ שֶׁהִי בְּכָל אַחַת מ' סָאָה חֶסֶר ג' לִגְיָן [שְׂאִילוֹ הִי שְׁלֹם לֹא הִי נִפְסָל כָּלֵל בְּשְׂאִיבָה] וְתוֹלִין שֶׁהִג' לִגְיָן שְׁנִפְלוּ לְעֵלְיוֹנָה לֹא נִפְלוּ בְּעֵינֵם לַתְּחִתּוֹנָה רַק נִתְעַרְבוּ מְעַט בְּמִי מִקְּוָה עֲלִיוֹנָה.

נִמְצָא שְׁשֻׁלְמוֹ מ' סָאָה שֶׁל הַתְּחִתּוֹנָה טָרַם שְׂיֵרְדוּ לָהּ כָּל שְׁלֹשֶׁת לִגְיָן שְׂאוּבִין. וְהוֹכְשָׁרָה. וּמְכַשְׁרֵת הָעֲלִיוֹנָה שְׁמֻחַן בְּרַת לָהּ עכ"ד: ד) וְטָרַם נְבִיא רֵאִי מְמַנָּה נְבָאָר אוֹתָהּ דְּצָרִיף לְהִבִּין אִיף חֲשׂוּבָה תְּחִתּוֹנָה שְׁלֵמָה בַּמ' סָאָה ע"י הַשְּׁלֵמַת ג' לִגְיָן שְׂיֵשׁ בָּהֶם תַּעֲרֹנְכַת שְׂאוּבִין מְשׁוּם שְׂאִין בְּשְׂאוּבִין שְׂבָהָן ג' לִגְיָן שְׂנִתְעַרְבַּ בָּהֶם מִי מִקְּוָה] הָא פ"ז דְּמִקְּוֹאוֹת מ"ב אֵלוּ פּוֹסְלִין וְלֹא יִלִּין הַמֵּיִם [פִּי' שְׂאוּבִין כֹּו' פִּיצַד מִקְּוָה שְׂיֵשׁ בָּהּ מ' סָאָה חֶסֶר קוֹרְטוּב וְנִפְל מֵהֶם לְתוֹכּוֹ וְלֹא הָעֲלָהּ פּוֹסְלוֹ בַּג' לִגְיָן הַרִי דְּפָחוֹת מַג' לִגְיָן אִף שְׂאִינוֹ פּוֹסְל.

מ"מ אִינוֹ מַעֲלָה. וְכֵן הוּא בַּש"ע סִי' ר"א סֵעִי כ"ב דְּמִקְּוָה שְׂיֵשׁ בָּהּ מ' סָאָה חֶסֶר קוֹרְטוּב וְנִפְל לְתוֹכָהּ פָּחוֹת מַג' לִגְיָן שְׂאוּבִין לֹא פְּסוּלוּהוּ וְלֹא הִכְשָׁרוּהוּ.

וּא"כ אִיף שְׁלֹמוֹ הַמ' סָאָה בְּתַעֲרֹנְכַת הַשְּׂאוּבִין: ה) וּנ"ל שְׂמָה שְׂאִין פָּחוֹת מַג' לִגְיָן מְשֻׁלְמִים הֵינּוּ דוֹקָא כְּשֻׁבָּאוּ בְּסוֹף הַמ' סָאָה כְּדִין הַמְּשֻׁנָּה וְהַש"ע הַנ"ל. שְׁהַמְקוּהָ הִי חֶסֶר קוֹרְטוּב וְאַח"כּ בָּאוּ הַשְּׂאוּבִין שְׂאֵם יִנְכָּשֵׁר ע"י הַשְּׂאוּבִין הַרִי הַשְּׂאוּבִין עָשׂוּ כָּל הַמְקוּהָ.

וּכְאִילוֹ כָּל הַמְקוּהָ כְּלוֹ בִּידֵי אָדָם. כְּמוֹ בְּשַׁחֲיטָה הִי חֲצִי קָנָה פְּגוּם וְהוֹסִיף עָלָיו כ"ש וּגְמָרוּ.

דְּחֻשִׁיב שְׁחַט כָּל הַסִּימָנִין. לְעֵנֵן הִקְרַף לְדִירָה פ"ב דְּעִירוּבִין (כ"ד) הִי פִּירְצָה יוֹתֵר מִעֲשׂוֹר גּוֹדֵר כ"ש וְהַשְּׁלִים לְעֲשׂוֹר לְשֵׁם דִּירָה דְּחֻשִׁיב עֲשָׂה כָּל הַמְּחִיצוֹת לְדִירָה [כְּאִילוֹ לֹא הִי מְחִיצוֹת תְּחִלָּה כָּלֵל כְּמוֹ שְׁפָרש"י שָׁם] ה"נ בְּפָסוּל שְׂאוּבִין שְׁהוּא מְשׁוּם בִּידֵי אָדָם כַּמ"ש הַרְמַב"ם פ"ד מַה' מִקְּוֹאוֹת כָּל שְׁהַשְּׂאוּבִין הַשְּׁלִימוֹ אֶת הַמְקוּהָ נִחְשָׁב כְּאִילוֹ כְּלוֹ בִּידֵי אָדָם.

אַבֵּל אִם בָּאוּ פָּחוֹת מַג' לִגְיָן לְמִקְּוָה וְעַדִּין אִין בָּהּ מ' סָאָה וְאַח"כּ בָּאוּ מִיָּם כְּשָׂרִים וְהַשְּׁלִימוֹ בְּטַל פְּסוּל שְׂאִיבָה מְשְׂאוּבִין שְׁנִפְלוּ בְּרוּב מִיָּם כְּשָׂרִין וּמְשֻׁלְמִין לַמ' סָאָה. וְדִלֵּא כַּב"ח וְש"ף סִי' ר"א ס"ק נ"ח.

וְדוֹקָא שְׁנִפְלוּ בְּסוֹף א"א שְׂיִנְכָּשֵׁר עַל עֲצָמָן. דַּא"כ הָא נַעֲשָׂה כָּל הַמְקוּהָ בִּידֵי אָדָם.

וּמַה"ט דְּעַת תּוֹס' רִי"ד שְׁבַת (ט"ז) דְּאַף קוֹרְטוּב שְׁהַשְּׁלִים דְּאוֹרִייתָא. וְע"כ בַּנ"ד שְׂבָאוּ לְבַסּוֹף שְׂאוּבִים וְכְשָׂרִים בְּיַחַד וּשְׁנִיָּהֶם הַשְּׁלִימוֹ הַמְקוּהָ דוּמָה לְזוּז"ג דְּמִנְתָּר.

הַאֲנֻמָּנִים כִּי הַב"ח וְהַש"ף רַב גּוֹבְרִיָּהוּ וְקָשָׁה לְחַלּוֹק עֲלֵיהֶם. אִף מָה אַעֲשָׂה כִּי בַתּוֹסְפָתָא הַנ"ל מוֹכַח לְהִפּוּף: וְהִנֵּה לַפּמ"ש דְּפָסוּל שְׂאוּבִין אִף מְדַרְבְּנָן בְּטַלִּים בְּרוּב.

הא דג' לוגין שאובין פוסלין המקנה ואין בטלין היינו משום שפוסלין הכל ואין פאן
הכשר כלל (ודומה להא דבכורות (כ"ב) במים טמאים שנפלו לציר מרובה מהם ונתבטלו
ואח"כ נתוסף מים טהורים מצא מין את מינו וניעור דנטמא הטהורים בטמאים ורבו על
הציר] וכמ"ש הרמב"ם פ"ה מה' מקנאות הל' ה' ו"ל שפל המקנה פולו שנפסל במים
שאובין הוא חשיב וכאילו פל מימיו נשאבו בכלי: ז) וקשה לפי"ז האידו הנקשר תחתונה
הלא כל הג' לוגין [אף שנתערב בהם מי מקנה] חשויים שאובים שבשעה שנפלו
לעליונה ג' לוגין נעשה כל העליונה שאוב.

וא"ל משום שסופו לירד לתחתונה ולא ישאר ג' לוגין בעליונה לא נעשה שאוב. א"כ
למה צריך להכשיר עליונה ע"י תחתונה.

הא לא נעשה שאוב כלל. דא"ל לצירוף מ' סאה.

דקא לאחר שיירד שוב אינו מחובר לפי א' שבר"ש שם. וע"כ להכשירה מפסול שאובין
שנפסלה בשעה שיירד לתוכה הג' לוגין וכשרות העליונה לאחר שנתוסף בה ג' לוגין מי
גשמים להשלים מ' סאה].

וכיון שנפסלה נעשה הכל שאובין כנ"ל, וכשיירדו ממנה ג' לוגין יפסלו התחתונה. א"ו
לא הכל נחשב שאובין אלא במקום שיירדו הג' לוגין דכיון שהו' במקום זה ג' לוגין
שאובין קודם הכשר מ' סאה נפסל מקום זה.

אבל כשיירד למקום אחר מחשבים לפי חשבון: ח) ואין לחלק דדוקא אם נפלה למקנה
אחרת הוא דמחשבים לפי חשבון. אבל כנ"ד שהם בעינם על הרצפה כמו שהי' תחת
הרצפה שפל המים עולים מתחת הרצפה.

ושם נפסלו ע"י השאובים אשר שם. הא ליתא דא"כ הא דתוספתא האידו שלמו המ' סאה
ע"י תערובות מי מקנה עם השאובים.

לפמ"ש דההיתר משום זה וזה גורם דהוי גורם דשאובין עם גורם דמי מקנה. ואם הכל
נחשב כשאובין אין פאן גורם דהיתר כלל.

שהרי בעינם שאובין נחשבים רק שאין פוסלין בג' לוגין. אבל הם עצמם הא אמרת
דשאובין נחשבים.

א"ו גם בעינם אינם נחשבים שאובים פשהם במקום אחר: ט) עוד נ"ל להכשיר המקנה
משום שאיבה שהמשפחה דנקשרת ברבי' והמשכה בין נתערבו השאובין ברוב מים
פשרים קודם שיירדו למקנה כו' פמבואר בש"ע סוף סעיף מ"ד.

ואף דשיעור המשכה פסק המחבר דאינו פחות מג' טפחים. הלא מבואר הטעם בב"י
משום דכלבוד דמי וכאילו נתרוב המקנה אל מקום שהמשיך והקא אין לומר לבוד כאילו
ניטל הרצפה מתחת הרצפה ושעל הרצפה אחת הנה.

שהרי הרצפה קרקע המקנה העליונה וקרקע המקנה הוא מפלל המקנה שאין מטבילין
בלעדה. ותרגום מקנה בית פנישות מ"א.

ואיך שייך לומר לבוד לעשות אחת לבטל עצם המקנה גם בלא זה יש לחלק בזה שלא לומר לבוד להיות רואין הרצפה פאילו אינה: י) וכל זה פשאין ביניהם פשופרת הנוד. אבל אם יש ביניהם פשופרת הנוד הרי מקנה אחת ואזו ההיתרים הם.

אך אף אם אין ביניהם פשופרת הנוד לדעת רמב"ם שאם נסדק הפותל מלמעלה למטה מצטרף. ופירש הט"ז ס"ק ס"ד משום שכל המים ראויים לצאת דרך הסדק הזה] פאילו נפלה כל הפותל.

ונקא נסדק לרוחב אינו מצטרף דעכ"פ חלק שלמטה מפסיק. וא"כ בנ"ד שיש סדק ברצפה שכל המים יכולים לצאת דרך הסדק הזה אחת הם.

אך יען ידוע שעיקר דין שצריך להכשיר מעין משום שאובים הוא חומרא בעלמא. כי מעיקר הדין אין שאיבה פוסלת במעין.

גם ידוע דברי האגודה שהביא הש"ך ס"ק נ"ז. ע"כ יש לסמוך על ההתירים הנ"ל על דעת הרא"ש והטור מלמעלה למטה אין מצטרף: הק' אברהם סימן רעז ב"ה אור ליום ב' ג' שבת תרנ"ה לפ"ק.

להרב להרב הנ"ל. א) מכתבו הגיעני.

על מ"ש בתשובה הקודמת אות יוד דמקילין פתוס' ורא"ש נגד הרמב"ם. יען מעיקר הדין אין שאיבה פוסלת.

במעין וע"ז השיב כבודו. יען ניכר כי בא מהנהר.

כי תמיד גובה המים שבמקנה כגובה הנהר ואין דינו במעין. עכ"ד.

והוה דברי מהרי"ט ח"ב סי' י"ח. אבל אין זה ענין לענין פסול שאיבה.

ואדרבה לדעת מהרי"ט שם מקנה זו שפצד הנהר א"צ לנקותה מפסול שאיבה כלל. שמהרי"ט כתב שם שמעין אינה נפסלת בשאיבה אפי' אין בה אלא כל שהוא קו"חממי תמצית שלא פסקו שאין מטבילין בהן ידים וכלים.

ואעפ"כ מטהרים מים טמאים בהשקה. וקו"ח שמתהרים פסול שאובים בהשקה (וכן דעת הראשונים דמה שאין שאובים פוסלת במקנה שיש בה מ' סאה מטעם השקה נגעו בה] קו"ח מעין כל שהוא שמתבילין בה ידים וכלים כ"ש שמתהרין מים טמאים בהשקה וכ"ש שאובין.

ואח"כ הביא התוספתא דחופר בצד הנהר אין לה דין מעין לטהר בכל שהוא. והנה מבואר בר"ש שהביא התוספתא וברמב"ם פ"ט מה' מקנאות ה"ג שדינה כמי תמציות שלא פסקו.

וא"כ מטהרת מים טמאים בהשקה וכ"ש שמתהר פסול שאיבה. כדברי מהרי"ט והראשונים הנ"ל: ב) ולפמ"ש מהרי"ט שם שמה שהחמירו הגאונים להכשיר המקנאות הנזכרים משאובה משום שחששו לאותם שבאים רק ממים עליונים והם באים ממי התמציות הנבלעים בארץ יע"ש.

אָבֵל זֶה שֶׁבָּא מִנְהַר שְׁדִינָה כְּמִי תְּמַצִּיחַ שְׁלֵא פְּסָקוֹ שֶׁמְטַהֵר בְּהַשְׁקָה כַּנ"ל. א"צ לְנִקּוּתָהּ (כָּלֵל: ג) רַק שְׁאֵנִי חוֹשֵׁשׁ לְדַעַת הָאוֹמְרִים דְּאִפִּי מֵעֵינֵי גְמוּר נִפְסָל בְּשִׂאִיבָה כִּינּוֹן שְׁאֵינָה נִכְשָׁרֶת לְאָדָם בְּלֵא מ' סָאָה.

אֵינָה יְכוּלָה לְהַכְשִׁיר לְאָדָם הַשִּׂאִיבָה. כִּינּוֹן שֶׁהַמְעֵינֵי עֲצָמוֹ עֲדִינּוֹן אֵינּוֹ מִן־כְּשָׁר לְאָדָם. וְלֹא דְמִי לְמָה שֶׁמְכַשֵּׁיר מִיָּם טְמֵאִים מִטְּוֵמָתָם שֶׁהָרִי הִיא עֲצָמָה טְהוֹרָה מִטְּוֵמָאָה. אָבֵל לְהַכְשִׁיר פְּסוּל שְׁאוּבִין לְטְבִילַת אָדָם כִּינּוֹן שֶׁהַמְעֵינֵי עֲצָמָה עֲדִינּוֹן אֵינָה מִן־כְּשָׁרֶת לְאָדָם אֵינָה יְכוּלָה לְהַכְשִׁיר לְזֶה הַשִּׂאִיבָה: ד וּבְאֵמַת הוּא סְבָרָא דְחֻקָּה שֶׁהָרִי מְכַשֵּׁרֶת הַשְּׁאוּבִין לְטַהֵר כְּלִים וְהָא אֲזַל לִי פְּסוּל שְׁאִיבָה מִמִּילָא מְוֹתֵר לְהַשְׁלִים עֲלֵי לִמ' סָאָה.

וְכַף הֵם דְּבָרֵי הַר"ש פ"ה דְּמִקְנָאוֹת מ"ב. בַּמ"ש מִיָּהוּ דְּבַר תִּימָא הוּא לֹא מִיָּהוּ דְּמִי בְּרִיכָה שִׁישׁ בְּהֵם יוֹתֵר מִמ' סָאָה יְהִי כְּשָׁרִים לְכָלִים וּפְסוּלִים לְאָדָם.

וַע"כ הַעֲיָקֵר כְּדַעַת הָאוֹמְרִים שְׁאֵינִי שְׁאִיבָה פּוֹסְלָת בְּמַעֲיָנֵי. וְהִיא בְּמִי תְּמַצִּיחַ שְׁלֵא פְּסָקוֹ שֶׁמְכַשֵּׁרֶת הַשְּׁאוּבִין כְּמוֹ שֶׁמְטַהֵרֶת מִטְּוֵמָאָה הוֹאִיל וְהִיא עֲצָמָה אֵינָה טְוֵמָאָה.

ה"נ מְטַהֵרֶת מִשְׁאוּבִין הוֹאִיל וְהִיא עֲצָמָה אֵינּוֹ שְׁאוּבִין וְכַשְׁרָה לְהַקּוּוֹת עֲלֵיו ה"ה הַשְּׁאוּבִין יְהִי כְּשָׁרִים לְהַקּוּוֹת עֲלֵיהֶם: ה' מִיָּהוּ בְּעַת יוֹבֵשׁ גְּדוּל שְׁנִפְסָק הַשְּׁפַעַת הַמִּים מִהַנְּהַר לְמִקְנָה וְדַאי דִּינָה כְּמִי תְּמַצִּיחַ שְׁפָסָקוֹ שְׁאִיבָה מְטַהֵר בְּהַשְׁקָה כָּלֵל.

וְזֶה אִפִּי בְּלֵא הַתּוֹסְפָתָא. שֶׁהָרִי נִפְסָק מִהַמְעֵינֵי וְגַם אֵין זֹחֵל.

שְׁאֵם הִיא זֹחֵל הִיא דִּינָה כְּמַעֲיָנֵי לְדַעַת מִהֲרִי"ק] אִף עֲכָשְׁיוֹ בִּימּוֹת הַחוֹרֶף שְׁאֵין יוֹבֵשׁ. אֵין לְחוֹשׁ לְפְסוּל שְׁאִיבָה לְהָאוֹמְרִים שְׁאֵין שְׁאִיבָה פּוֹסְלָת בְּמַעֲיָנֵי: ו) וּבְעֵינֵי הַדִּין הַחוֹפֵר בְּצַד הַנְּהַר שֶׁהַעֲלָה מִהֲרִי"ט שְׁאֵין דִּינָה כְּמַעֲיָנֵי.

לְדַעַת כ"מ פ"ט מִה' מִקְנָאוֹת אֵינּוֹ דְּבַר בְּרוּר. שֶׁהוּא פִּי בֵּין בְּצַד הַנְּהַר בֵּין בְּצַד הַמְעֵינֵי דְשִׂאֵינִי נְהַר שֶׁפְּסוּלָה לְמִי חֲטָאֵת כַּמ"ש הַרְמַב"ם פ"י מִה' פָּרָה ה"י.

וְשֵׁם חוֹלֵק עֲלָיו הַרְאָב"ד. דְּאִף שֶׁכֵּן הוּא בְּתוֹסְפָתָא.

הַמְשָׁנָה חוֹלְקֵת עַל הַתּוֹסְפָתָא מִמִּילָא דִּין הַחוֹפֵר בְּצַד הַנְּהַר שֶׁהוּא בְּתוֹסְפָתָא. הוֹלְכֵת לְשִׂיטָתָהּ.

וְלְדִין דְּקו"ל כְּהַמְשָׁנָה דִּינָה כְּמַעֲיָנֵי: ז) וְאִף שֶׁהַרְאָב"ד אֵינּוֹ מִשִּׁיג בַּה' מִקְנָאוֹת. מְצִינּוֹ כֵּן כְּמָה פְּעָמִים [וְאִזְכִּיר אַחַת מֵהֶם.

פ"ב מִה' חֲגִיגָה ה"ה אִם נְטָמָא בִּי"ט רֵאשׁוֹן. אַעפ"י שֶׁשְׁטִיחָה לְמַחֵר פְּטוּר דְּכִינּוֹן דְּלֵא חֲזִי בְּרֵאשׁוֹן לֹא חֲזִי בְּשָׁנִי.

וּבִגְמ' (ט) מְבוֹאֵר דְּלִמ"ד פְּסָח שְׁנֵי תְּשִׁלוּמִין דְּרֵאשׁוֹן יֵשׁ לוֹ תְּשִׁלוּמִין. הִנֵּה דְטָמָא אִף דְּלֵא חֲזִי בְּרֵאשׁוֹן יֵשׁ לוֹ תְּשִׁלוּמִין.

ה"ה בְּחֲגִיגָה טָמָא יֵשׁ לוֹ תְּשִׁלוּמִין. אִף לִמ"ד פְּסָח שְׁנֵי רֶגֶל בַּפ"ע הוּא.

וְלֹא מְצִינּוֹ תְּשִׁלוּמִין לְטוֹמָאָה. טָמָא בְּרֵאשׁוֹן.

פֶּטוּר בְּשָׁנֵי. וְהֶרְמַב"ם לְטַעֲמֵי שְׁפָסֶק פ"ה מה' ק"פ ה' א' ב' רָגַל בַּפ"ע הוּא וְהֶרְאַב"ד חוֹלֵק עָלָיו דְּרַבִּים פְּלִיגֵי עֲלֵי' וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי מִחֲבִירֵי.

וּבְנוֹ שֶׁל הֶרְמַב"ם מֵיִשָּׁב דְּלֹא פְּלִיגֵי עֲלֵי' בְּדָבָר א' ר"נ ס"ל תְּשֻׁלוּמִין וְלֹא תִקְנָתָא. ר"ח ס"ל תִּקְנָתָא וְלֹא תְשֻׁלוּמִין וְלֹא רַבִּים גִּינְהוּ יַע"ש.

אוּלָם הֶרְאַב"ד וְדָאֵי ס"ל דר"ח דס"ל תִּקְנָתָא כ"ש דְּתְשֻׁלוּמִין וְכֵן פֶּרֶש"י בַּגְמ' בַּד"ה אָף עַל הֶרְאַשׁוֹן דֶּרֶר"ח תְּשֻׁלוּמִין וְתִקְנָתָא. וּמִמּוֹצֵא הַדְּבָר נִשְׁמַע דְּלֶרְאַב"ד דס"ל תְּשֻׁלוּמִין נִטְמָא בְּלִיל יו"ט רֵאשׁוֹן מְבִיא בְּשָׁנֵי וְאֵעִפִּי"כ לֹא הִשְׁיֵג עַל הֶרְמַב"ם.

שְׁהוּא אֵינּוּ מִשְׁיֵג רַק עַל עֵיקַר הַדִּין וְהַשְּׂאָר יָבִין מֵאַלְיוֹ: ח) וְכֵל זֶה לְהַתְלַמֵּד בְּמִקּוֹם אַחֵר. אָף מְקַנָּה זֶה שְׁאַנּוּ דְנִין עָלָיו לַכ"ע מְעִין גְּמוּר הוּא לְכֹל דְּבָרֵי' לַעֲנ"ד.

וְהִנֵּה הַחֲלִיּוֹק שְׁבִין בְּצַד הַנֶּהָר בֵּין בְּצַד הַמְעֵין לְדַעַת מַהֲרִי"ט הוּא שְׁהַנְּהָר אֵין בָּהּ גִּידִין שְׁיִמְשְׁכוּ הַמֵּיִם. אָף בָּא מְמַעֵין שְׁמַרְחֹק.

וְשֵׁם יֵשׁ גִּידֵי הַמְעֵין שְׁמוֹשְׁכִין הַמֵּיִם מִתַּחַת לַקְּרָקַע וְכִמוֹ דָם שְׁהוּלָף בְּתוֹף הַגִּידִין וְזֶה יָדוּעַ. וַע"כ הַמֵּיִם שְׁבִנְהָר שְׁבָאִים לְמִקְנָה הוּא רַק מִחֲמַת שְׁבִלוּעִים הַמֵּיִם בְּתוֹף הַקְּרָקַע.

אַבָּל הַחֹפֶר סְמוּף לְמַעַן הוֹאִיל וְהַמְעֵין עֲצָמָה יֵשׁ בָּהּ גִּידִין אָנוּ תוֹלִין שְׁהַמֵּיִם בָּאִים לְמִקְנָה דְרָף הַגִּידִין וּמְעִין גְּמוּר הוּא. וַע"כ מְקַנָּה זֶה שְׁכַתָּב כְּבוֹדוֹ שְׁלֹא הִי' אֶפְשָׁר לְהַכְשִׁירָה בְּחֻלְב טָרַם עָשׂוּ עֲלֵי' הֶרְאַפָּה.

כִּי הַמֵּיִם הִי' בָּאִים לְמַעְלָה בְּמַהֲירוֹת מְאֹד. לֹא יִצְוִיֵר בְּשִׁכָּל שְׁהַפֵּל מִי תְמַצִּית הַנְּבֻלָּע בְּקָרְקַע.

וּבְטַח אוֹ שְׁיֵשׁ חֲלָלִים דְּקִים שְׁהוּלָף מְנַהֵר לְמִקְנָה. אוֹ שְׁמִקְנָה עֲצָמָה יֵשׁ בָּהּ גִּידִין.

אָף כְּשֵׁיִשׁ יוֹבֵשׁ מִתְקַוְּנָצִים הַגִּידִין וְכִשְׁנֶהָר גְּדוֹל הַגִּידִין מִתְרַוּוּחִים וּמוֹצִיאִין הַרְבֵּה מֵיִם מְעַצְמָם. כְּעֵין שְׁכַתָּב בְּתִשׁוֹ הֶרְאַ"שׁ כָּלֵל ל"א ס' י"א בְּפִירוּשׁ גִּהָרָא מְפִינִי' מִתְבָּרָף.

אָף לַעֲנִין שְׁלֹא יִפְסוֹל בְּשִׂאִיבָה א"צ לְזֶה כָּלֵל כַּנ"ל: ט וְהִנֵּה דְבָרֵי אַחֲרוֹנִים שְׁהִבִּיא כְּבוֹדוֹ. דְּבָרֵי מֶר חֲמִיּוֹ זְקִינּוֹ הַגְּאוֹן הַצְּדִיק זֶלֶה"ה בְּסִמּוּכָה לְנֶהָר אֵין לָהּ דִּין מְעִין לְטָהַר בְּזוּחֲלִין. זֶה אֱמֶת. אָף תְּמוּהָ בְּעֵינֵי לְמָה כְּתַב דְּוָקָא בְּנִפְסָק.

כִּי אֶפְיָלוּ בְּעוֹדוֹ שׁוֹאֵב מְנַהֵר אֵין לָהּ דִּין מְעִין לְטָהַר בְּזוּחֲלִין. וּבְנִפְסָק הוּא מִי תְמַצִּית שְׁפָסְקוֹ.

וּבַתּוֹסְפָתָא שְׁכַתָּב ר"מ ור"ש שְׁהוּא כְּמִי תְמַצִּית שְׁלֹא פְּסָקוֹ. הִיָּינוּ בְּלֹא נִפְסָק.

וְאֵעִפ"כ אֵין לָהּ דִּין מְעִין. שְׁלַחְתִּי אַחֲרַי פ"ת ד' וְוִילְנָא רֵאִיתִי מ"ש בְּשֵׁם ס' מְשֻׁכְּנוֹת יַעֲקֹב וְשֵׁם מְבוֹאֵר דְּמִקְנָה סְמוּכָה לְנֶהָר נִפְסָלָת בְּשִׂאִיבָה.

וּבְסוּף כְּתַב שְׁמַצָּא כָּלֵל הַנ"ל בְּתִשׁוֹ מַהֲרִי"ט. וְתִמְהַנֵּי שְׁבַמְהֲרִי"ט מְפִנְרֵשׁ לְהִזְפוּף כַּנ"ל.

וְגוֹף הַס' מְשֻׁכְּנוֹת יַעֲקֹב אֵין בְּיָדֵי. אוֹלֵי יִשְׁנּוּ תַח"י כְּבוֹדוֹ וְיִרְצָה לְהַעֲתִיק הַתְּשׁוּבָה ס' מ"ג וְלִשְׁלוֹחַ אֵלֵי טוֹב הַדְּבָר וּבְלִבְד שְׁיַעֲתִיק כָּל הַתְּשׁוּבָה.

ס' דברי חיים ממר חמיו זקינו זצ"ל אין אתי: י) סוף דבר לדינא הוא כמ"ש בתשוב' ראשונה. והעיקר מחמת שאף אם אין לה דין מעין.

מ"מ אינה נפסלת בשאיבה לרוב הפוסקים מחמת שהיא כמי תמצית שלא פסקו ומטהרים בהשקה. זולת אם יראה בס' משפנות יעקב דברים של טעם שהם נגד זה ישלח אלי.

ואז אראה אם פנים דבריו: יא) ולפי מה שחשב כבודו שנספסל בשאובין קדין מקנה שאל אם בכ"ז לסמוך על הרא"ש והטור נגד הרמב"ם. הנה יש מקום גם לזה.

דהנה מה שפתבתי בתשובה הראשונה דביש ברצפה פשופרת הנוד והוא אחת עם תחת הרצפה חשיב במקום אחד ופוסלים השאובים שתחת הרצפה. ולכאורה מהתוספתא שבהבאתי שם מוכח שגם בזה אפשר.

שקרי בתוספתא שהוא שעליונה נקשרה מתחתונה וע"כ שחשובים כאחת. ומ"מ אין הג' לוגין שירדה מעליונה פוסלים התחתונה: יב) אף באמת אינו ראי' לפי ראשון שבר"ש וכל הראי' רק לפי ראשון פמבואר שם שקרי מה שמוכשר העליונה מתחתונה הוא כר"מ בחגיגה (י"ט) שמוכשר משום גוד אסיק.

ועי' ר"ש ורא"ש שם במשנה ב' שגם הכשר שאובים עליונים מן תחתונה הוא משום גוד אסיק. והנה בתוס' פ"ק דסוּפָה (ד') דלא אמרינן לבוד להחמיר וה"ה דלא אמרינן גוד אסיק או גוד אחית להחמיר.

דכולהו הלמ"מ הם והם רק להקל. וע"כ אי אפשר שיפסול תחתונה מפת לוגין שירדו מהעליונה משום שאחת הם שקרי כל מה שאחת הם הוא משום גוד אחית.

נזה לא יועיל לפסול. אבל חיבור פשופרת הנוד חשיב אחת לגמרי: יג) והנה הא דאין לבוד להחמיר אף שכתבו תוס' ורא"ש כן.

הח"צ בתשוב' חולק עליהם מהא דעירובין גבי מבוי שרצפו בלחיים. ואני ראיתי חידושי הרשב"א עירובין כת"י והביא ראיה משם דיש לבוד להחמיר וא"כ ינהה מוכרת מהתוספתא דאפי' יש חיבור ביניהם אינו פוסל.

וה"ה בנ"ד אפילו בשפופרת הנוד ה"נ. או לדעת הרמב"ם.

מ"מ זה לפלפולא. ולדינא העיקר מחמת שאין מעין נפסל בשאיבה: הק' אברהם.

סימן רעט לרב אהד. א) בדבר פסול שאובין אם נטהר בחיבור ע"י גוד אסיק וגוד אחית. הנה בגוד אחית מפורש בתוספתא שהביא הר"ש פ"ז מ"ו מקנה שיש בה מ' סאה מכוננות וירדו ב' וטבלו זה אחר זה. הראשון טהור והשני טמא כיצד הוא עושה עוזהו הראשון במים אחד ממלא בכתף ונותן לתוכו וטהור.

ובס' בעה"נ להראב"ד גורס כל זמן שרגלו של ראשון במים אחד ממלא בכתף ונותן לתוכו וטהור. ר' יהודה אומר עוזהו רגלו של הראשון במים אחר ירד וטובל וטהור.

ובחגיגה (יט) מפורש דטעמא דר' יהודה דאמר עוזהו רגלו של הראשון במים אף השני טהור הוא משום גוד אחית. וא"כ מוכח מהתוספתא דלענין פסול שאובין גם לדין אמרי' גוד אחית.

אף אי אַמרינן גוד אסיק אין ראי' מַכָּאן שְׁהָרִי ר"י ס"ל גוד אחית וְלֹא גוד אסיק. וא"כ אין ראי' מגוד אחית שְׁנֵאמַר גוד אסיק: (ב) אף גלמד מפ"ו מְשֻׁנָּה ח' מְטַהְרִין אֶת הַמְּקֹנָה הָעֵלְיוֹן מִן הַתְּחִתּוֹן כו' ומשיקו אפי' כְּשֶׁעָרָה וְדִּיּוֹ וְכַתְּבֵהּ הַר"ש וְקָשְׂיָא אִיךָ מִתְּחַבְּרִים ע"י כְּשֶׁעָרָה הָא לכה"פ אפי' ר' יהודה דְּמִיקֵל טוּפְחַת ע"מ לְהִטְפִּיחַ בְּעֵי.

וְתִרְצֵן דְּהָכָא לֹא בְּמִקְנָה חֶסֶר רַק בְּשִׁלְמָא אֶלְא שְׁהוּא שְׂאוּב וּבְשִׁאִיבָה הַקִּילוּ וְשִׁמָּא מִטַּעַם זֶה לֹא תִּיַּשִּׁי בְּסִילוֹן אִפִּי הוּא קְטַפְרָס ע"כ. וּמְבֹאָר דְּלֹא פִי מִתְּנִי כר"מ בְּחִגְיָה שָׁם גְּבִי ג' גְּמִמִּיּוֹת.

שְׁהָרִי ר"מ מְכַשִּׁיר בְּעֵלְיוֹן הַחֶסֶר ע"י חִיבּוּר קְטַפְרָס. אֶלְא דס"ל מִתְּנִי כְּהִלְכְתָא וְאֵפִי"כ מְכַשִּׁירִין פְּסוּל שְׂאוּבִין בְּהִשְׁקָה הָעֵלְיוֹן מִן הַתְּחִתּוֹן.

הָרִי דְּבִפְסוּל שְׂאִיבָה אַמְרִינן גוד אסיק. וְכֵן פְּסַק הַרְמְב"ם הָא דְּמִטְהַר הָעֵלְיוֹן מִן הַתְּחִתּוֹן וּבָהּ דג' גְּמִמִּיּוֹת פְּסַק פְּחֻכְמִים.

וע"כ מְשׁוּם דְּבְשִׁאִיבָה הַקִּילוּ: ג' וּבְתַשׁוּבַת נֶפֶשׁ חִי מוֹתִיב דְּבָרֵי ר"ש וְרַמְבַּ"ם אֶהְדָּדִי. דבפ"ג מ"ב פִּיצַד הַבּוּר שְׁבַחְצָר וְנִפְלוּ לוֹ ג' לְגִזִּין לְעוֹלָם הוּא בְּפְסוּלוֹ עַד שְׁיִצָּא מִמֶּנּוּ מְלוֹאוֹ וְעוֹד אוֹ שְׁיַעֲמוּד בְּחֻצָר מ' סָאָה וְיִטְהַרוּ הָעֵלְיוֹנִים מִן הַתְּחִתּוֹנִים.

ופי' הר"ש דְּאֵתִי כר"מ דְּאֵתִי לִי גוד אסיק. וּלְפִי דְּבָרָיו פ"ו אִפִּי כְּרַבְּנָן אֶתְיָא דְּבְשִׁאוּבָה לכ"ע אַמְרִי גוד אסיק.

וְכֵן קָשָׁה עַל הַרְמְב"ם שְׁהַשְׁמִיט הָא דְּוִיטְהַרוּ הָעֵלְיוֹנִים מִן הַתְּחִתּוֹנִים עִי"ש פ"ה ה"ו וְכַתְּבֵהּ בְּכ"מ דְּרַמְבַּ"ם לְטַעְמֵי שְׁפָסַק בְּג' גְּמִמִּיּוֹת דְּלֹא אַמְרִי לֹא גוד אסיק וְלֹא גוד אחית. וְהוּא תִּימָה שְׁהָרִי פ"ה פְּסַק הָא דפ"ו מְטַהְרִין הָעֵלְיוֹן מִן הַתְּחִתּוֹן ע"כ ס"ל בְּשִׁאוּבָה אַמְרִי אִפִּי גוד אסיק.

וְהִנֵּה יוֹתֵר יֵשׁ לְתַמּוּהָ מ"ש בְּכ"מ דְּאֶפִּי גוד אחית ל"ל. שְׁהָרִי מְפֹרֵשׁ בְּתוֹסְפָתָא הַנָּ"ל דְּבַעֲזוּדְהוּ רְגְלוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן בְּמִים מְמַלֵּא בְּכַתֵּף וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ.

וּמְפֹרֵשׁ בְּחִגְיָה דְּהֵיִתֵּר דְּרַגְלוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן בְּמִים מְשׁוּם גוד אסיק: (ד) אֶשֶׁר ע"כ נִרְאֶה לְפַמ"ש הָרַאב"ד בס' בעה"נ שָׁם בְּהָא דְּתוֹסְפָתָא דְּבְשִׁאִיבָה דְּרַבְּנָן אַמְרִי גוד אֶתִּית. אָבֵל לְעַנְיֵן הַטְּבִילָה הָא קי"ל אַרְבַּעִים סָאָה מִן הַתּוֹרָה הִלְכָּהּ אִפִּי לְמַעְלוֹת דְּרַבְּנָן לֹא אַמְרִי בִי גוד אחית.

בְּיָאוּר דְּבָרָיו דְּבְשִׁאִיבָה שְׁהוּא פְּלוּל דְּרַבְּנָן אַמְרִי בִי גוד אחית. אָבֵל בְּמִקְנָה חֶסֶר דְּלֹא אַמְרִי גוד אחית לְהַכְשִׁיר הַמְּקֹנָה לְטוּמְאָה דְּאוֹרְיִיתָא מִיגוֹ דְּלֹא אַמְרִינן גוד אחית לְטוּמְאָה דְּאוֹרְיִיתָא.

לֹא אַמְרִינן נְמִי גוד אחית לְמַעְלוֹת דְּרַבְּנָן. וְעֵינֵן בְּר"ו סוּפָה בְּהָא דְּמִיגוֹ דְּהוּי דוֹפֵן לְעַנְיֵן סוּפָה הָוָה דוֹפֵן לְעַנְיֵן ש ב שְׁהַקְשָׁה שְׁנֵאמַר לְהִפּוּף מִיגוֹ דְּלֹא הוּי דוֹפֵן לְעַנְיֵן שְׂבַת לֹא הוּי דוֹפֵן לְעַנְיֵן סוּפָה.

וְתִרְצֵן דְּמוּכַח מְקַרָא דְּאַמְרִי הַמִּיגוֹ לְהִיּוֹת מְחִיצָה עִי"ש. וְזֶה בְּאַפְשָׁר לְדוֹן הַמִּיגוֹ כָּה.

אָבֵל בְּדַרְבָּנָן וְדַאֲרֵייתָא דַא"א לְהַכְשִׁיר הַדַּאֲרֵייתָא בְּמִיגוֹ דְדַרְבָּנָן. ע"כ אָמְרִי הַמִּיגוֹ לְהִיפּוּף מִיגוֹ דְלֹא מְהַנִּי לְגַבֵּי דַאֲרֵייתָא לֹא מְהַנִּי גַם לְגַבֵּי דַרְבָּנָן וְדו"ק: ה) וְע"כ בְּנִידוּן דִּידוֹן נְמִי דְנוֹקָא בְּהָא דַפ"ו שְׁהַמְקִנָה שְׁלָם רַק שְׁנַפְסָלָהּ בְּשִׂאוּבֵיהֶם שְׁנַפְלוּ בְּהָ קוֹדֵם שְׁהִי מ' סָאָה] וְהוּי פְּלוֹ דַרְבָּנָן אָמְרִינָן בִּי אָפִילוּ גוּד אָסִיק.

וְכ"ש בְּתוֹסְפָתָא הַנְּ"ל דַּאֲמְרִינָן גוּד אַחִית. אָבֵל בְּהָא דַכ"ג מ"ב דְּבוּר שְׁבַחְצִירוֹ וְנַפְלוּ בּוֹ ג' לְוַגִּין דְּהִינּוּ שְׁעַדִּין אִין בּוֹ אַרְבַּעִים סָאָה [שְׂאָם הִי מ' סָאָה לֹא הִי נַפְסָל בְּשִׂאוּבֵין] וְהַכְשִׁירוּ שְׁיָהֲנִי פֶשֶׁר לְהַקּוֹת עָלָיו פְּדַלְעִיל מִינָהּ בְּמִשְׁנָה א'.

וְע"ז אָמְרָה הַמִּשְׁנָה עַד שְׁיַעֲמוּד בְּחֶצֶר מ' סָאָה וְיִטְהָרוּ הָעֲלִיוֹנִים מִן הַתַּחְתּוֹנִים דְּהִינּוּ שְׁיַפְתְּקוּ עַד שְׁיִתְחַבְּרוּ. וְכַוְדָּאִי אִין הַחִיבּוּר רַק רַגַע אַחַת.

דְּכִי מִיָּא שׁוּרִי שׁוּרִי קִינְמִי. רַק שְׁנַתְחַבְּרוּ פַעַם אַחַת נְטְהָרוּ וּמְתָר לְהַקּוֹת עָלָיו.

וְע"ז שְׁפִיר קְאָמַר הַר"ש ר"מ הִיא. דְּלַרְבָּנָן אִי אָפְשֶׁר שְׁיִטְהָרוּ בְּשַׁעָה שְׁמַחְוּבָרִין.

כִּינּוּן שְׂאָם הִי חִיבּוּר גְּמוּר הִי מְתָר לְטַבּוּל בְּעֲלִיוֹן הַחֶסֶר ע"י חִיבּוּר לְשִׁלָּם. רַק דְּלַאֲרֵייתָא לֹא אָמְרִי גוּד אָסִיק וְכִינּוּ דְלֹא אָמְרִינָן גוּד לְגַבֵּי דַאֲרֵייתָא שְׁיָהֲנִי פֶשֶׁר לְטַבּוּל בּוֹ.

לֹא אָמְרִינָן נְמִי גוּד שְׁיָהֲנִי פֶשֶׁר לְהַקּוֹת עָלָיו: ו) וְכַוְדָּאִי אִם הִי מְקַנָּה עָלָיו לְהַשְׁלִים לַמ' סָאָה בְּעַת שְׁעַדִּין מְחוּבָּר הִי מוֹעִיל הַחִיבּוּר אַח"כ בְּעַת שְׁיִשׁ בּוֹ מ' סָאָה וְא"צ עוּד הַחִיבּוּר לְדַאֲרֵייתָא אָבֵל מְשַׁמְעוֹת הַמִּשְׁנָה דְּטַהַרְתָּ עֲלִיוֹנִים תִּיכַף אַף קוֹדֵם שְׁהַקְנָה עָלָיו נְטָהר לַעֲנֵן שְׁיָהֲנִי פֶשֶׁר לְהַקּוֹת עָלָיו.

וְזָה אִינוּ רַק לַר"מ דַּאֲמַר גוּד אָסִיק נְטָהר תִּיכַף שְׂאָף לְאַחַר שְׁיַנְפָּסַק הַחִיבּוּר טְהוּרִים שְׁיָהֲנִי פֶשֶׁרִים לְהַקּוֹת עֲלֵיהֶם. אָבֵל לַרְבָּנָן קוֹדֵם שְׁהַקְנָה עֲלֵיהֶם לֹא נְטָהרוּ כָּלֵל דַּאֲמְרִי מִיגוֹ דַּאֲיָנָה כְּשֶׁרָה מְשׁוּם הַחִיבּוּר לְטַבִּילָהּ.

אִינָה כְּשֶׁרָה נְמִי לְהַקּוֹת עָלֵי וְלַק"מ עַל הַרְמַב"ם וְהַר"ש: אָף מ"ש בַּס' שׁו"ת נֶפֶשׁ חַי דְּלַעֲנֵן לְטָהַר שְׂאוּבֵין לְעוֹלָם חֲשִׁיב דְּכַשְׁמוּרִידִין הַשְׂאוּבֵין לְמַטָּה הָרִי נְטָהרוּ. וְכַבּוּדוֹ הַקְּשָׁה מְדַבְּרִי הַר"ש פ"ג מ"ב דְּחֲשִׁיב לִי גוּד אָסִיק לְהַנְּ"ל לַק"מ דְּלִמְאֵן דְּלִית לִי גוּד אָסִיק אָמְרִי מִיגוֹ דְלֹא הוּי חִיבּוּר לַעֲנֵן לְטַבּוּל בְּעֲלִיוֹנָה בְּלִי שְׁיַקְנָה עֲלֵיהֶם.

לֹא הוּי נְמִי חִיבּוּר לַעֲנֵן לְטָהַר פְּסוּל שְׂאוּבֵין. אָף מ"ש כְּבוּדוֹ דְלֹא מְצִינּוּ גוּד רַק לְהַמְקִנָה הַצְּרִיכָה לָהּ דְּבַמְקוֹם שְׁצָרִיף לְהַכְשִׁיר הַתַּחְתּוֹנָה אָמְרִי גוּד אַחִית לֹא בְּמָה שְׁצָרִיף לְהַכְשִׁיר הָעֲלִיוֹנָה דְּבַתַּחְתּוֹנָה הָא יֵשׁ, מ' סָאָה.

זָה נְכוּן. רַק צ"ל בְּלִשׁוֹן אַחַר וְהוּא עַפ"י הַמְּבֹאָר בַּפ' כָּל גְּגוֹת בְּגִינֵן הַשְּׁוִין יוֹתֵר מִבֵּית סַאֲתִים דְלֹא אָמְרִי גוּד אָסִיק לְמַעַט מִבֵּית סַאֲתִים.

דְלֹא אָמְרִינָן גוּד אָסִיק רַק לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה. וְזָה יֵשׁ לוֹ מְחִיצוֹת חִיצוֹנִית וְיָהֲנִי הַגּוּד אָסִיק רַק לְמַעַט מִבֵּית סַאֲתִים וְלֹא אָמְרִינָן.

וה"נ פִּינן שְׁאִין הַגּוּד אַחִית לַעֲשׂוֹת מְקַנָּה שְׁהָרִי יֵשׁ מְקַנָּה לַמְטָה רַק לְטַהַר הַשְּׂאוּבִין, וְאַפְּי' אִם הִי מְעִין לַמְטָה פְּחוֹת מִמ' סָאָה לְדַעַת הָאוּמְרִים דְּאִינוּ נְפֹסֶל בְּשְׂאוּבִין. אַף דְּלְצָרִיךְ לְאָדָם מ' סָאָה יֵהִי הַגּוּד אַחִית לַעֲשׂוֹת מְקַנָּה לַמְטָה ג"כ.

אִינוּ נִרְאָה פִּינן דְּתַחֲלִילָה לֹא יַעֲשֶׂה מְקַנָּה רַק תַּחֲלִילָה יִטְהַרוּ הַשְּׂאוּבִין וְלֹא אֲמַרִי' גּוּד לְטַהַר רַק לַעֲשׂוֹת מְקַנָּה. וְהָא דְמְטַהְרִין הַעֲלִינָה מִתַּחֲתוֹנָה הֵינּוּ פִּינן שְׁיֵישׁ לַמְטָה מְקַנָּה אֲמַרִינן גּוּד אֲסִיק שְׁיֵהִי' מְקַנָּה לַמְעֵלָה וּמְמִילָא נְטַהְרוּ הַשְּׂאוּבִים.

וְעוּד דְּלֹא אֲמַרִי' גּוּד בְּמְקַנָּה רַק לְהַעֲלוֹת מְקַנָּה אוֹ לְהוֹרִיד מְקַנָּה לֹא לְהוֹרִיד שְׂאוּבִים וְעִי' בְּרֵשׁ"י סוֹפָה (ד:) ד"ה הָכָא: ח) וְלַעֲנִין אִם הַחִיבּוּר הוּא בְּאַשְׁבְּרוֹן אִם שְׁיֵיךְ פְּלוּגְתָא דְּגוּד אַחִית וְגוּד אֲסִיק בְּזָה הַדִּין עִם בְּעַל נְפֹשׁ חִי' דְּבָזָה לַכ"ע הֵנִי חִיבּוּר.

לֹא מְבַעֲיָא לָמָּה שְׁפִי' בְּרִיב"ש לְהַדְיָא דְּהַפְּלוּגְתָא אִם לְהַכְשִׁיר הַקְּטַפְרָס ע"י גּוּד. אַף גַּם לַמ"ש הַכ"מ פ"ת מַה' מְקַנָּאוֹת ה"ח דְּסוֹבֵר הַרְמַב"ם דַּר"מ וַר"י פְּלִיגִי בְּגוּד אֲבָל חֲקָמִים טַעֲמִיָּהוּ מְשׁוּם דְּאִין הַזּוֹחֲלִין מְעַרְבִין.

מְבּוֹנָר דַּר"מ וַר"י אִין הַטַּעַם מְשׁוּם זּוֹחֲלִין דְּהֵינּוּ קְטַפְרָס. מ"מ אִין עֲנִין לְכָאן דְּנִדְאִי אִם הַפֶּל אֲשְׁבְּרוֹן הָרִי יֵשׁ פֶּאן מְקַנָּה שְׁלָמָה.

מַה נ"מ אִם הִנֵּה לַמְעֵלָה אוֹ לַמְטָה סוֹף סוֹף מְחַבֵּר הֵיטֵב. אַף בְּחַרְדְּלִית שְׁל גְּשָׁמִים עוֹבְרַת שְׁאִין מְקַנָּה מְטַהַר בְּזוֹחֲלִין וַא"כ אִין פֶּאן מ' סָאָה אֲשְׁבְּרוֹן בְּיַחַד בְּזָה צְרִיכִין לְגוּד לְחַבֵּר הַעֲלִינָה וּתַחֲתוֹנִים שְׁלֹא יִפְסוֹק הַחַרְדְּלִית שְׁאִינוּ מְטַהַר.

אֲבָל אִם הַפֶּל אֲשְׁבְּרוֹן פְּשׁוּט שֶׁא"צ לְגוּד כְּלָל: ט) וּמ"ש מְרִיב"ש שְׁפַתְבָּהָא דְּאִם רַגְלִיו שְׁל רֵאשׁוֹן נוֹגְעוֹת בְּמִים דְּזָה חֲשִׁיב אֲשְׁבְּרוֹן הוֹאִיל וְסוֹפוֹ לִירַד וְאֵעִפִי"כ מְקַרִי גּוּד אֲסִיק. הָרִי מְפּוֹרֵשׁ בְּרִיב"ש וַז"ל דְּאִם נֶאֱמַר דְּטַעֲמִיָּהוּ דְּרַבְּנָן בְּהָא כו' מְשׁוּם דְּלֹא אֲמַרִינן גּוּד אַחִית אֲפִילוּ כַה"ג ע"ש (וְדַחַה דְּוָקָא בְּזָה חֲשִׁיב זּוֹחֲלִין ע"ש) וְיָמָּה רְאָיָה גַם לַפִּי"ז שְׁיַחֲשֵׁב זּוֹחֲלִין אִם נֶאֱמַר דְּאֲפִילוּ בְּאַשְׁבְּרוֹן לֹא אֲמַרִינן גּוּד אַחִית.

א"ו בְּאַשְׁבְּרוֹן לֹא שְׁיֵיךְ לְאַסּוֹר מְשׁוּם דְּלֹא אֲמַרִי' גּוּד אַחִית רַק הוּא גּוֹפָה שְׂרוּאִין פְּאִילוּ הִנֵּה לַמְטָה וְלֹא חֲשִׁיב זּוֹחֲלִין הוּא גּוֹפָה קָרִי לָהּ גּוּד אַחִית וְזָה פְּשׁוּט: אַף מְטַעַם אַחַר אִין רְצוֹנִי לְהַכְשִׁיר בְּתַחֲבוּלָה זוֹ פִי חוֹשֵׁשׁ אֲנִי לְדַבְּרִי רִיטְב"א מְכוֹת בְּשֵׁם הָרֵא"ה וּבְשֵׁם רַבּוּתֵי שְׁל רֵא"ה וְגַם הָרִיטְב"א הַסְּפִים דְּלֹא מְהַיֵּי הַשְּׂקַת שְׂאוּבִים בְּמַעֲיָן פִּינן דְּאִי אֲפֹשֶׁר לְהִיּוֹת כְּמוֹהוּ דְּמַעֲיָן מְטַהַר בְּזוֹחֲלִין וְהַמִּים שְׁבָאוּ שֵׁם לֹא יִטְהַרוּ דְּנוֹטְפִין שְׂרַבּוּ עַל זּוֹחֲלִין לֹא מְהַיֵּי.

וְהִבִּיאֵוּ הַבְּדָה"ב בְּלִי חוֹלָק. וְאַף שְׁלֹא הֶעֱתִיקוּ בַש"ע.

כְּפִי הַנִּרְאָה בְּשַׁעֲזָה שְׁחִיבֵר הַש"ע לֹא הִנֵּה לְפָנָיו ס' הָרִיטְב"א וְע"כ לֹא הִבִּיאֵוּ בַב"י: יא) וְאַף שְׁהַדְּבָר פְּשׁוּט בְּמַעֲיָן כ"ז שְׁיֵישׁ בּוֹ מ' סָאָה שְׁשׁוֹפְכִין לְתוֹכוֹ שְׂאוּבִין וְחוֹזְרִין וְלוֹקְחִין מְמַנּוּ וְחוֹזְרִים וְנוֹתְנִים בּוֹ שְׂאוּבִין וְכו' וְאִם אִין מַעֲיָן מְטַהַר אֶת הַשְּׂאוּבִין נִמְצָא טוֹבֵל בְּמְקַנָּה שְׂרַבְבָה שְׂאוּבִים.

יֵשׁ לִיַּישֵׁב דְּלֹא מְבַעֲיָא אִם בְּתַחֲלִילָה נוֹתְנִים בָּהּ הַרְבֵּה שְׂאוּבִים יוֹתֵר מִמֵּי הַמַּעֲיָן דְּנִטְהַרוּ הַשְּׂאוּבִים בְּהַשְּׂקָה. שְׁמִי הַמַּעֲיָן בְּטִלִין בְּמִים שְׂאוּבִין לַעֲנִין שְׁלֹא יִטְהַרוּ בְּזוֹחֲלִין דְּלַעֲנִין

זה לא מהני השקפה פנודע ושוב נטהרו השאובין בהשקפה דכל טעם הרא"ה שמי מעין אין מטקרים משום דאי אפשר להשאובין ליעשות כמו מעין שמי מעין מטקרין בזוחלין וזהם לא יטהרו בזוחלין.

והכא גם המי מעין אינם מטקרין בזוחלין שנתבטלו לענין זה במים שאובין ושוב נטהרים המים שאובין בהשקפה שיתבטל מהם תורת שאובין. וא"ת ממנ"פ אימת יטהרו קודם שנתבטלו מי מעין הא אין מי מעין מטקרים בהשקפה ולאחר שנתבטלו הלח פולם שאובים.

לק"מ דאפשר להם להתבטל לענין שיעשו שאובים. שהרי בבכורות (כב).

(במים טמאים שנתבטלו ברוב ציר וניתוסף עליו מים טהורים דחוזר וניעור משום דמים טמאים מטמאים את הטהורים והו"ל טמאים רובא) ואף שפבר נתבטלו ואיך יכולים לטמא צ"ל פיון שאם יפסוק הביטול יהי הטמאים רוב שוב נפסק הביטול.

דביטול לא אמרינן רק אם אפילו לא יתבטל המיעוט יהי רוב. וה"נ בנ"ד הרי מי מעין מחולקים מהשאובים בשני דברים הא' שמי מעין מטקרין בזוחלין והשאובין אינם מטקרין בזוחלין.

ונה אינו מחמת שהם שאובים רק משום שאינם מי מעין. והב' שמי מעין אינם שאובין והם שאובין.

וכיון שנתבטל מהם תורת מי מעין ומטהרים אחרים בהשקפה. שוב אינו מתבטל לגבי שאובין שיתקשו אף הם כשאובין.

שהרי אם לא יתבטלו לענין זה יטהרו גם השאובים בהשקפה ויהי' הכל מים פשרים. וע"כ מתבטל תורת מי מעין ולא מתבטל מה שאינם שאובים: יב) אף אף אם אינו שופך הרבה מים יותר ממי מעין ואח"כ שאב מתוכה וחזר ונתן עד שהרוב שאובים ומלבד השאובים לא ישאר מ' סאה ולא יוכל לטהר את השאובים בהשקפה אף אם יתבטל מהם תורת מי מעין.

י"ל לא מבעיא במקומות שעושין רצפה ותחתיה מי מעין הרבה מאד והרצפה נקובה כשפופרת הנוד דשפיר מטקרין מי מעין המועטין שנתבטל מהם תורת מי מעין את השאובים. פיון שמחנברים בכשפופרת הנוד למי מעין המרובים וחשיב כאילו היה בהם מ' סאה.

ואף שהמעין שלמטה מהרצפה אינה יכולה לטהר השאובין. מ"מ מי מעין שלמעלה שנתבטלו חשובים כאילו היה בהם מ' סאה פיון שמחנברים למ' סאה: יג) ומנא אמנא לה מהא דיומא (ט"ז).

(בפרה דצריף הפהו לראות פתחו של היכל בשעת הזאת הדם וקאמר שם בפשיטות שאם רואה חצי אמה די [ע"ש שהקשה האיפא פלגא דאמתא דמתחזי פתחא] ואף דבכל מסכת עירובין דאין פתח פחות מארבעה טפחים ובעירובין (נ"ו ע"ו) דארבעה על ארבעה חשיב פתח אבל פלגא דאמתא הא פחותה מד'.

מוכח מזה דכשפתח עצמה כשיעור שוב כל פנתא שם פתח עלי [נאף דלענין תקיעות קי"ל שמע מקצת תקיעה לא יצא. לא קשיא דבפסחים (מ"ה).

(לענין צירוף אמרינו היתר ואיסור בבת אחת דוקא מצטרפי אבל בזאח"ז אינו מחשיב ההיתר לאיסור פאלו הי' בו בעצמו כשיעור. ה"נ בפתח שפולו בבת אחת כשיעור מחשיב זה לזה פאלו הי' פולו פתח.

משא"כ בקול שופר שהקול בא במשך זמן וה"נ פיון שיש מ' סאה מחשב זה לזה פאלו הי' במים שעל הרצפה מ' סאה יד) אף גם במקומות שאין עושין רצפה למעלה מן המעין הרבה. מפל מקום לדעת ראב"ה דכשיש מ' סאה במקום אחד וגומא פחות ממ' סאה סמוכה לה אף שאין ביניהם כשפופרת הנוד חשובה מ' סאה.

וה"נ מי מעין הרי מחוברים בגידין דקין לכלל המים שבעולם וחסובים מ' סאה. ונאף שהחכ"צ חולק ע"ז (ובאמת רוב פוסקים חולקים ע"ז) הלא דעת רא"ה הנ"ל ג"כ רוב פוסקים חולקים עלי' ונוכל לצרף ראב"ה הנ"ל לדעת רוב הפוסקים שלא נחוש להרא"ה בזה: טו) ויש תימה על המחבר שפריש סי' ר"א פסק דלאדם אף במעין בעינו מ' סאה וכפסק הרא"ש בה' מקואות שהוא מפרש כפרש"י דהא דחגיגה (כ"ב).

(דארעא חלחולי מחלחלא במעין קאי. ומזה מוכיח דאפי' במעין בעינו באדם מ' סאה. ובסעיף נ"ב פסק פדעת ראב"ה דכל שפמוף לנהר גדול מצטרף בחלחולי מחלחלא. וא"כ כל מעין פיון דארעא חלחולי מחלחלא ומחובר לכלל המים הרי יש פאן מ' סאה.

והדבר ברור בעיני דלדעת ראב"ה די במעין בכל שיהו גם לאדם: טז) וקצת רא"י לראב"ה מהא דמעין שרבו עליו מים שאובין שנה למעין לטהר בכל שיהו וכמקנה לטהר באשפורן ותמה הר"ן בנדדים דמ"ש.

והוצרך ליכנס בפירצה דחוקה יע"ש. ולדברי ראב"ה א"ש בפשיטות דנהי שדינו כמקנה מ"מ מטהר בכל שהוא משום חיבור דארעא חלחולי מחלחלא: יז) דרף השני לעשות בר מקנה גדולה שאובה שהמשפחה ובצידה מקנה קטנה מי גשמים שיבואו לה ע"י צינור ממתכת חדש למקנה ג"כ ע"י המשכה דרף זה נכון בעיני אף צריך לדקדק אשפורן ממש דבניקב אף שאין זחילה נפרת מפקפק החת"ס קצת בסי' רי"א.

ובמקנה צריך לצאת ידי כל הדיעות שיהי' פשר בלי פקפוק. גם צריך לראות שלא יחסר ארבעים סאה במקנה הקטנה כי אם יחסר אף שהי' פעם אחת מחובר למ' סאה יש דיעות ותלוי במחלוקת בנתן סאה ונטל סאה: הק' אברהם סימן רפג ב"ה יום ב' חקת התורה רס"ח לפ"ק פה אטוואצק.

לכבוד בני הרב מוהר"ש שליט"א. י מכתבה הגיעני אתמול לעת ערב דבר המקנה שדרף צינור של מתכת יורדין המים מגג למקנה ובסוף הצינור הגדול תחוב בו צינור קטן משם יורד המים לצינור המקנה.

ופעמים מטלטלין הצינור הקטן ועוקמין אותו לצד אחר לביב שתחת הבית. ועתה הספיק פיון שמטלטל מקבל טומאה.

והרי יורד למקנה ע"י דבר המקבל טומאה: ב' הנה לא ידעתי ציור צינור המקנה. אם תוף הצינור הוא ג"כ מכלל המקנה.

או עומד בין שר נגד המקנה. דכהאי גוונא אור מקנה פמקנה דמי כמו פרק ב' דזבחים אור פלי ככלי דמי.

וכן משמע בב"י דמקלח לתוף אור המקנה חשיב מקלח לתוף המקנה אף אם אינו מכלל המקנה ואינו עומד בין שר על אור המקנה פשוט שפשר פיון שצינור המקנה מפסיק בין המקבל טומאה למקנה.

אף אם הוא באופן הראשון צ"ע: ג והנה לכאורה נראה להקל מפ"ב דכלים משנה א' ומייתי לה ריש פרק ה' דשבת טבעת בהמה וכלים טהורים אף של מתכות. ואין טמא רק משמשי אדם.

וא"כ הצינור עקום אף בשעה שמטלטל הא אינו משמש רק המקנה שהיא קרקע ד) אף פרק י"ב משנה ה' מסמר שהתקינו להיות פותח ונועל בו טמא. והיינו פותח ונועל את הדלת.

הנה שאף שמשמש את הקרקע פיון שאינו מחובר לקרקע טמא. וכן בתשו' הרא"ש מסתפק במונחים ואינם מחוברים.

הנה דבמה שמשמש המקנה לא נטהר ואם מטלטל פשיטא דטמא. מ"מ י"ל פיון דעפ"י רוב תחוב בצינור המקנה.

רק לפעמים כשמצטרף מטלטלין אותו ומהפכין עקמימותו לצד אחר פהאי גוונא בטל לקרקע המקנה: ה) ובפרק הי'שן בהא דפקק החלון בזמן שאינו קשור ותלוי אין פוקקין בו מפרש בש"ס משום דמבטל לי' ע"כ אסור להוסיף על אנהל עראי.

ושאלתי את אדוני אבי זצ"ל אי מבטל לי' מאי טעמא חשיב לי' עראי. ובתוס' שבת (מ"ד:) שאם ביטלו חייב משום בונה.

ותירץ דהכא אינו מבטל להיות שם תמיד ולא יטלנו משם. אלא שמבטל לי' לבית להיות פעמים פקוק פעמים פתוח חשיב ג"כ מבטל לי' [מ"מ חשיב עראי פיון דפעמים גיטלו] הנה דכהאי גוונא בשעה שפקוק בטל לפותל וחשיב מכותל עצמו.

ה"נ בטל לקרקע בשעה שפקוק ונהה לי' מקרקע עצמו: ואין לומר דמ"מ בשעה שאינו תחוב לא הוי כמחובר וכל עליו תורת קבלת טומאה ואיך יפקע. דליתא דכל טומאת פלי כשהוא פלי תשמיש.

ובשעה שמשמש הרי דינו כקרקע. כ"ש שבשעה שאינו תחוב ואינו משמש פלים שטהור.

ונה הטעם ג"כ בנעשה לצורך מחובר אף תחילה אינו מקבל טומאה פיון דכל תשמישו בשיהי מחובר. ובספר תפארת ישראל פרק י"א דכלים משנה ב' אות י"ד דאפי' רגיל להסירן ולטלטלו אפי"ה אינו מקבל טומאה יע"ש.

בְּאֵפֶסֶס שְׁמִשְׁוֹרֵת הַדִּין נ"ל לְהַכְשִׁיר הַמְקוּה הַזֹּאת: ז) מְכַל מְקוּם כַּמ"ש הָרָא"ש בְּתִשְׁבֵּה
בְּדִין הַסִּילוֹן וְהַרְוֵצָה לְצֵאת יְדֵי סְפִיקָא שְׁלֵא יְהִי גְדוּד אִיסוּר יַעֲשֶׂה פִי סִילוֹן חוּץ
לְמִקְוֵה. כֵּן אֲנִי אוֹמֵר בִּנ"ד דְּאֵף שְׁנִידוֹן הָרָא"ש מִמֶּשׁ כְּבָר נְתַפְשֵׁטָה בְּכָל יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹב
אֵין גְּדוּד אִיסוּר.

מ"מ נ"ד שְׁאִינוּ מְפָרֵשׁ רַק מְסַבְּרָא יֵשׁ לְדוֹן וְלִהְכְשִׁיר וְאֲנִי כְּאֶצְבְּעָתָא בְּקִירָא לְסַבְּרָא.
רְאוּי לְתַקֵּן שְׁיַעֲשֶׂה צִינּוֹר חֲדָשׁ עַל דַּעַת שְׁיִשְׁאָר בְּשִׁינּוּי מְרָאָה דְּעֵלְמָא.

וְהָא דַּג' לְגוּגִין מִים שְׁנַפְל לְתוֹכוֹ קוֹרְטוּב שְׁל יֵין הִינּוּ בְּשִׁינּוּי מְרָאָה דְּעֵלְמָא. וּמְסַקְנַת
דְּבְרִיהֶם בְּדָם צְפוּר אִם לֹא הִי מְמַשְׁתּוּ נִיכָר הִי בְּטַל בְּרוּב.

וְהַדְבָר יִפְלֵא דַא"כ לְמָה בַּג' לְגוּגִין מִים שְׁנַפְל לְתוֹכוֹ קוֹרְטוּב יֵין אִפִּי בְּחִזּוּתָא בְּעֵלְמָא
יַחֲשֵׁב יֵין. וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׁגָם הַמִּים יִהְפְּכוּ לֵינּוּ: ז) וְהַנְרָאָה לִי בְּזָה עַפ"י מַה דְּאִיתָא
בְּבִכּוּרוֹת (כ"ב).

(בְּלוֹקֵס צִיר מַע"ה וְרוּבּוֹ צִיר וּמִיעוּט מִים דְּמִיעוּט מִים בְּטָלִי בְּרוּב צִיר. מ"מ לְקַדְיָה
מְצָא מִין אֵת מִינוּ וְנִיְעוֹר.

דְּמִים טְמֵאִים שְׁבַצִיר מְטֵמֵאִים הַמִּים שְׁבַקְדִיָה וְהו"ל רֹב מִים טְמֵאִים. וְאֵף דְּקוֹדֵם
שְׁמֵטֵמֵאִים הַמִּים טְמֵאִים בְּטָלוּ בְּרוּב צִיר.

וְאֵיךְ יִטְמָאוּ. אֵף כִּינּוֹן שְׁאֵם פְּסַק הַבִּיטוּל לֹא יְהִי רֹב טְהוּרִים.

אֲזַיל הַבִּיטוּל עִיש"ה. וְהִינּוּ מִתְנִי דְרִישׁ מְקוֹאוֹת ע"ש.

וְה"נ כִּינּוֹן שְׁהַמִּים יֵשׁ בְּהֶם מְרָאָה יֵין וּמְרֵאִית עֲצָמָם אֵין לְהֶם (שְׁמִים הֵם נְעֻדְרִי מְרָאָה)
כְּנֻדַע חֲשִׁיב כְּנֻלוּ יֵין. מְמִילָא לֹא שְׁיֵיף שְׁיִתְבַטֵּל הֵינּוּ בְּמִים שְׁהַרִי מַעֲתָה אֵין כְּאֵן מִים
שְׁכְּנֻלוּ נְעֻשָׂה יֵין וְלֹא שְׁיֵיף בִּיטוּל.

[נְעוּד עֻדְרִי מְהָא דְּבִכּוּרוֹת רַק אֵת"ל כִּינּוֹן שְׁהֵינּוּ בְּטַל לֹא שְׁיֵיף שְׁהַמִּים יִהְפְּכוּ אֵלָיו שְׁבַטֵל
הוּא. אֵף אִם תֵּאמַר כֵּן.

מ"מ שׁוֹב לֹא שְׁיֵיף בִּיטוּל שְׁבָלָא הַבִּיטוּל הִי נְחֻשָׁב כְּנֻלוּ יֵין). אֲבָל בְּמִצְוֵרַע דְּכִתִּיב בְּדָם
הַצְּפוּר וּבְמִים הַחַיִּים.

אֵי אֶפְשָׁר לוֹמַר שְׁאֵף הַמִּים יִהְפְּכוּ לְדָם. דַּא"כ לֹא יִקְוִיִּים וּבְמִים הַחַיִּים.

וְע"כ גְּלִי קְרָא שְׁהַמִּים נְשִׁאָרִים מִים. ע"כ בְּעֵינּוּ שְׁיֵהִי מְמַשּׁוֹת הַדָּם נִיכָר.

שֵׁאל"כ יְהִי הַדָּם בְּטַל בְּרוּב מִים. וְחֲתוּן בְּתִי ר' צְבִי נ"י אָמַר שְׁבִנְזָה יִתְיַשְׁבַּב קוֹשִׁית הַתּוֹס'
בְּזִבְחִים הָא דְּיִלְיָף מַב"מ לֹא בְּטָל מוֹלְקַח מְדָם הַפָּר וּמְדָם הַשְּׁעִיר דְּנִימָא רוֹאִין דָּם הַפָּר
כְּאֵילוּ הִי מִים וְדָם הַשְּׁעִיר נִיכָר בּוּ.

דְּלִיתָא דְּהֵתָם ע"כ נִקְרָא דָּם הַפָּר דְּהָא כְּתִיב וְלִקַּח מְדָם הַפָּר עַכ"ד: ח) וּבְעֵלְמָא דָּם
קְדָשִׁים שְׁנַתְעָרַב בְּדָם חוֹלִין אֲמַרִי רוֹאִין דְּגַתְהַפָּף כְּנֻלוּ לְהִיּוֹת דָּם קְדָשִׁים. כְּמוֹ טַעַם
כְּעִינְקָר דְּכְתַב ר"ת נְהַפָּף הִיטַר לְהִיּוֹת אִיסוּר.

וכן העושה עיפה מן החטין ומן האנרז אם יש בו טעם חטין יוצא ידי מצה. פתב הרא"ש פולו נהפך להיות מצה.

וה"נ פיון שהי' נזכר מראהו אם הי' מים נאמרו רבנו בחותא כמו בטעמא פולו נהפך להיות קודש. משא"כ דם פך ודם שער שניהם קודש זה של פהנים וזה של ישראל.

שום אחד אינו מתהפך שפיר יתבטל דם השער אי לאו משום מין במינו דלא בטיל. וע"כ לא הביאו הפוסקים גבי פסוי דברי תוס' וזכחים (ע"ז) בדניה מראהו לא יברך לחוש לדברי תוס'.

ותוס' דזכחים (ע"ז) דצריך מראה דם גמור יש לומר דאזלו לשיטתם שהקשו בדם שנתערב במים אפי' יזרוק גם המים הא הוי חולין בעזרה ולא ס"ל שם כר"ת דנהפך (וגם תוס' לא ס"ל דר"ת פמבואר למענין).

אף אנו קי"ל כר"ת פמבואר בש"ף סי' צ"ח סק"ו דלמ"ד טעם פעיקר דאורייתא היינו דנהפך עיש"ה. וע"כ לא חשו לדברי תוס' בדניה מראהו יפטר סוף דבר להלכה דאפי' דיה מראה חלב נעשה פולו חלב ופוסל מדאורייתא גם במענין: ט) ובהא דבעל משכנות יעקב דשאובה פוסלת במקנאות דידן מדינא דלא חשיב מעין פיון שפין הנהרות אנו יושבין וחישי' שמהא פא מנהר והביא דברי מהרי"ט.

פבר פתבתי בתשובה לעיל סי' רע"ח שבמחכ"ת שגג בזה דחופר בצד הנהר הא חשיב מי תמציות שלא פסקו. ולפי דברי מהרי"ט שם מטהר שאובה מקו"ח דמטהר מים טמאין.

ומהרי"ט אמר רק במקנאות שרובן פוסקות בימות הקיץ דבהו חישי' שמהא פא מליחות הארץ שבלעה גשמים והא חשיב כמי תמציות שפסקו ובהו שאובה פוסל נמצא שמקנאות שאין פוסקות לעולם גם בימות הקיץ אין לחוש רק שמה מנהר ובהו אין שאובה פוסל.

גם לדעת מהרי"ט. אף לענין שינוי מראה פיון שאינו מעין נפסל.

וע"כ בעומד בין בצעי המים ונהרות יש לחוש בשינוי מראה. אף בזה יפה פתב מעלתו דחשיב ספיקא דרבנו.

ובאמת מבואר פן בבעה"נ וז"ל אבל שאר משקין לא גזרו אלא משום שינוי מראה לבד מאסמכתא דקרא. עוד שם על מקרא זה [דמים ולא שאר משקין] סמכו לדברים הפוסלים אותו פשינוי מראה: י) מיהו בנ"ד שגראה פמראה חלב פבר פתבתי שפסול אחר יש בהם.

ומ"ש מעלתו שמהא רק בשולי הקרקע הי' חלב משום שמהא לא נכשיר ספיקא דאורייתא. ועוד דעכ"פ רגלי' הי' בתוף החלב חוץ למקנה נאפי' שער אחד חוץ למקנה מעכב מה"ת סוף דבר לא מצאתי פעת היתר לנשים שטבלו אז.

יא) אשר הקשה על משכנות יעקב בשם מהרי"ט מתוס' חגיגה דחלחולי מחלחנא הנה מהרי"ט עצמו דחה ראית תוס' דמענין נפסל בשאובה מהא דחלחולי כו' ודחה מהרי"ט לפי דרכו. בטח אין לו תשו' מהרי"ט.

שוב כּוּפֵל בְּחֻמְהָ וּבְטוֹב טַעַם וְדַעַת יִצְדָּקוּ כָּל דְּבָרָיו וְחֻזַּק וְאַמֵּץ בְּתוֹרָה וּלְאִילָנָא רַבָּא תַתְעֵבִיד: הַדּוּ"שׁ הַקָּטָן אַבְרָהָם. סִימָן רַפּב ב"ה יוֹם וַעֲשׂ"ק טו"ב לְמַטְמוֹנִים תַּרְס"ב לַפ"ק.

שׁוֹכ"ט לְכַבּוּד הָרַב הַמְּאוּהָ"ג וְאַלּוּפֵי הַקְּהָל דַּק"ק קְאָנְנָן כָּל אֶחָד בְּשֵׁמוֹ יְבִנְרָה בַּכ"ט א) הַמְּתַנְתִּי עַד פֶּה חֲשַׁבְתִּי אוּלַי יְהִי יְדוּעָה מִכֶּם אִיךָ עָשׂוּ בְּלֹאֲדָז וְכֹאֲשֶׁר עַד פֶּה לֹא בָּא אֲשִׁיבְכֶם כֶּף. הִנֵּה בְּמִקְוֵה אֲשַׁתֶּם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת לְשִׁיחָי לְשִׁיחָי מִקְּנָאוֹת אַחַת מ' סָאָה מִי גִשְׁמִים.

וְהַשְּׁנִית שְׁאוּבָה שְׁהַמְשַׁכְנָה וְנִקְבַּב בֵּינֵיהֶם לְשִׁיחָי הַמְּקוֹה מִי גִשְׁמִים מְטַהֵרֶת אֶת הַשְּׁאוּבָה. וְשִׁאֲלַתֶּם אִם צָרִיךְ לְשִׁיחָי הַנִּקְבַּב פְּתוּחַ בְּשַׁעַת טְבִילָה.

כְּבָר אֲמַרְתִּי לְהַמְשִׁיחִים שֶׁא"צ. וְכֵן מְפֻנְרָשׁ בַּש"ע סִי ר"א סְעִיף נ"ב.

אִיךָ שְׁבִשְׁ"ף שְׁם ס"ק קי"ב בְּשֵׁם רִי"ו שְׁנִסְתַּפְּקוּ הַמְּפָרְשִׁים בְּדָבָר. אִפִּי כְּנִלּוֹ שְׁאוּבָה גְּמוּר אִין זֶה סְפֵק תּוֹרָה שְׁהִרִי בְּנִתְּנָן סָאָה וְנִטְלָה סָאָה בְּשִׁאֲוִיבִין כְּשֶׁר עַד לְעוֹלָם.

(וְאִיךָ שְׁטוּבָל בְּמִקְוֵה שְׁרַבּוֹ שְׁאוּבִין כְּדֹאִיתָא בַּש"ע שְׁם סְעִיף כ"ד וּמִשׁוּם דְּנִטְהַר כְּבָר בְּהַשְׁקָה [וְכ"כ הָרֵא"שׁ וְכָל הַפּוֹסְקִים דְּמְטַהֵרֶת שְׁאוּבִים מִשׁוּם הַשְׁקָה. וְכִשְׁם שְׁבִיחַ שְׁקָה כְּשֶׁהַשִּׁיב פַּעַם א' פְּרָחָה טַנְמָתוֹ וְאִינוֹ חוֹזֵר כֵּן פְּסוּל שְׁאוּבִין] ה"נ בְּזֶה אִפִּי נִסְתַּם אַח"כ.

אִיךָ טַעַם רִי"ו שְׁגַם בְּנִתְּנָן סָאָה וְנִטְלָה סָאָה דַּעַת הַרְמַב"ם שְׁאִינוֹ כְּשֶׁר רַק עַד רַבּוֹ. אִיךָ מְבֻנְרָר בַּב"י שֶׁמִּשְׁטַעַם מִשׁוּם מְרֵאִית עֵינִן בְּעֵלְמָא.

ה"נ בְּדִין זֶה כְּשֶׁסְתַּמְּתֶם נִסְתַּפְּקוּ אִם יֵאָסֵר מִשׁוּם מְרֵאִית עֵינִן. וְא"כ סְפִיקָא לְקוּלָא.

וְאִיךָ שְׁהַשְׁ"ף כְּתַב טוֹב לְהַחְמִיר לְכַתְּחִילָה. כְּבָר כְּתַב הַחַת"ס סִי רִי"ב דְּלִית מֵאֵן דְּחַשׁ לְדַבְּרֵי הַשְׁ"ף הֵהֱם.

וּבַנ"ד שְׁהַשְׁאִיבָה ע"י הַמְּשַׁכָּה דְּלַכְמָה פּוֹסְקִים כְּשֶׁרָה בְּעֵצְמוּתָהּ. גַּם הַשְׁ"ף יוֹדֵה דְּאִין לְחוּשׁ אִיךָ לְכַתְּחִילָה וְזֶה פְּשׁוּט: ב) וְלַעֲנִנְךָ קַטְפָּרְס אִם הָוִי חִיבּוּר.

הִנֵּה מְהָא דְּמְטַהֲרִין הַעֲלִיּוֹן מִן הַתַּחְתּוֹן כְּתַב הַר"שׁ דְּמִשׁוּם דְּשְׁאוּבָה דְּרַבְּנָן אֶפְשָׁר דְּמְקַיְלִין בְּקַטְפָּרְס אִיךָ י"ל דְּהֵינּוּ דְּנִקְא בְּנִפְסָל בַּג' לְגִינִן לֹא בְּכּוּלּוֹ שְׁאוּבָה דְּלַכְמָה פּוֹסְקִים מֵה"ת. אִיךָ נִרְאֵה דְּבִשְׁאִיבָה שְׁהַמְשַׁכְנָה כְּנִלּוֹ אִיךָ לְהַפּוֹסְלִים אִינוֹ אֶלָּא מְדַרְבְּנָן.

שְׁהִרִי טַעַם הַפּוֹסְלִים מֵה"ת מִשׁוּם בִּיחֵד אָדָם דְּיִלְיָהּ בַּת"כ מֵה מַעֲיִן בִּיחֵד שְׁמִים יִצְאָ בִּיחֵד אָדָם וְזֶה שְׁשַׁפְּףָה ע"ג צְנוּר וּמִשְׁם יוֹצֵא לְמִקְוֵה מְרַחֵק דּוּמָה לְהָא דְּחַנּוּלִין (ק"ז.) אֲרִיתָא דְּדִלְאִי אִין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ דְּלֹא חֲשִׁיב מִכַּח גְּבָרָא ע"ש פֶּרֶש"י וְה"נ בַּנ"ד: וְעוֹד דְּהָא הַר"שׁ מוֹתִיב אֶהָא דְּכּוּלּוֹ שְׁאוּבָה דְּאוֹרֵיִיתָא מְהָא דַּפ"ק דְּפְסָחִים בְּמִשְׁקֵי בִי מְטַבְּחָיָא בְּכֻלִּים טְמֵאִין בְּקַרְקַע טְהוֹרִין מְשַׁמַּע דְּאִיךָ שְׁשַׁפְּףָה מְכַלִּי לְקַרְקַע הִנֵּה מִקְוֵה מֵה"ת.

וְתִירֵץ הַר"שׁ מִשׁוּם דְּכְשֶׁשַׁפְּףָה לְקַרְקַע מִתְּפִשֵׁט ע"ג הַרְצָפָה וְהו"ל שְׁאוּבָה שְׁהַמְשַׁכְנָה וְטְהוֹרָה מְמִילָא לְהַפּוֹסְלִין שְׁאוּבָה שְׁהַמְשַׁכְנָה כְּנִלּוֹ. אוֹ יִסְבְּרוּ כְּנִלּוֹ שְׁאוּבָה דְּרַבְּנָן.

אוֹ לֹא יִפְסְלוּ בְּהַמְשַׁכָּה רַק מְדַרְבְּנָן. וְנִהִי דְּהָרֵא"שׁ כְּתַב תִּירוּץ אַחַר בְּשֵׁם הַר"שׁ.

הָרִ"ן פ"ב דְּשִׁבּוּעוֹת פֶּתַח בְּנֵי בְּשֵׁם הַר"ש וְהַר"ש שֶׁלְפָנֵינוּ יְכַרְיעַ. בְּשֵׁם שְׁתֵּירוֹץ הָרֵא"ש
לְפִי פִירוּשׁוֹ דְּחוּק מְאוֹד דְּבַכְלִים הֵינּוּ שֶׁהִי פַעַם אַחַת בְּכָלִים.

בְּקַרְקַע שְׁלֵעוּלָם הִיא בְּקַרְקַע. וְאִין זֶה מִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן: (ד) שׁו"ר בְּתִשׁוֹ מֵהַרִ"ט ח"ד ס"י
י"ז שְׁלֵמַד מִמְשַׁנָּה הַנְּ"ל דְּשִׁאֲוִיבָה שְׁהַמְשַׁנָּה פְּנִלָה מְטַהֶרֶת בְּחִיבּוֹר קְטַפְרָס מְשׁוּם
דְּשִׁאֲוִיבָה פְּנִלוֹ אִינוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנָן וְכ"כ בְּתִשׁוֹ דְּבָרֵי אֲמַת דְּשִׁאֲוִיבָה שְׁהַמְשַׁנָּה פְּנִלָה אִין
וְלֹא מְדַרְבְּנָן.

שׁו"ר בְּתוֹס' ב"ב (ס"ו:) פֶּתַח בְּהָא דְּמִשְׁקֵי בֵּי מְטַבְּחָא שְׁנֵי הַתִּירוּצִים. תִּירוּץ הָרֵא"ש
וְתִירוּץ הָרִ"ן בְּשֵׁם הַר"ש.

וְכַתְּבוּ דְּאֶפְשָׁר הַמְשַׁכּוּהַ פְּנִלָה מְדַרְבְּנָן. וְכַתְּבוּ בְּלִשׁוֹן אֶפְשָׁר.

אִף הֵם בְּשִׁיטַת ר"ת דְּשִׁאֲוִיבָה פְּנִלָה מְתַחֲלָתָהּ לֹא ע"פ הַמִּים דְּאוֹרֵייתָא. אִף הַפּוֹסְקִים
לֹא חָשְׁשׁוּ רַק לְסַבְּרַת הָרֵא"ב דְּבִידֵי אָדָם דְּאוֹרֵייתָא וְלְסַבְּרַת הַר"ש דְּבַכְלִים הַמְקַבְּלִים
טוֹמְאָה מְדְאוֹרֵייתָא מְשׁוּם דְּאִין הִנּוּייתו ע"י טְהָרָה.

וּבְשִׁאֲוִיבָה שְׁהַמְשַׁנָּה אִין פֶּאן מְשׁוּם מְקַבֵּל טוֹמְאָה כְּמַפְנִישׁ בְּזַבְּחִים (כ"ה:) וּבִש"ע סְעִיף
מ"ח שְׁאֵם יֵשׁ הַפְּסֵק מְעַט בֵּין הַדְּבָר הַמְקַבֵּל טוֹמְאָה וּבֵין הַמְקַנָּה לִית לֵן בֵּיהּ. וּמְשׁוּם בִּידֵי
אָדָם לֹא פְנ"ל מְהָא דְּאֵרִיתָא דְּדִלְאִי: (ה) וְהִנֵּה אִף שֶׁהַר"ש בְּלִשׁוֹן אֶפְשָׁר פֶּתַח.

וְהֵינּוּ מְשׁוּם דִּישׁ לְדַחוֹת דְּמַתְנִי ר"מ דְּמַכְשִׁיר בְּחִגְיָהּ וְלְהַרְמֵב"ם בְּפִי הַמְשַׁנָּה דְּמַפְרָשׁ
לֵה לְעַנְיָן לְהַשְׁלִים הַשְּׁיַעוֹר מְוַכְרַח לְוַמֵּר דְּמַתְנִי ר"מ. וְכֵן לְפִי הָרֵא"ש דְּכַתְּבֵי מְשׁוּם
שֶׁהִי תַחֲלִילָה כְּשִׁפּוּפְרַת הַנּוֹד סְגִי בְּשִׁאֲח"כ הִיא כְּשִׁעָרָה מוּכַח דְּלְעַנְיָן לְהַשְׁלִים הַשְּׁיַעוֹר.

דְּאִי לְטַהַר שְׁאֲוִיבִין פִּינּוּן שְׁנִטְהַר פַּעַם אַחַת לֹא הִיא צְרִיף אַח"כ אִפִּי כְּשִׁעָרָה שְׁהָרִי פֶּתַח
הָרֵא"ש בֵּה' מְקַנָּאוֹת דְּהַכְּשֵׁר שְׁאֲוִיבִין מְשׁוּם הַשְּׁקָה כְּמוֹ לְטַהַר מְטוֹמְאָה. וְכִשְׁם שְׁבִטְוִייתָא
אִם נִתְחַבֵּר פַּעַם אַחַת לְמִי מְקַנָּה טְהוֹרִין אִפִּי הוֹצִיאוּ מִמְקַנָּה.

כֵּן בְּזֵה. וְל"ל שִׁאֲח"כ יֵהִי כְּשִׁעָרָה.

א"ו לְעַנְיָן הַשְּׁלֵמָה לְכַשְׁיַעוֹר. וְע"כ הֵא דְּמַהֲנֵי בְּקַטְפְּרָס מְשׁוּם דְּמַתְנִי ר"מ.

מ"מ הַרְמֵב"ם בְּהַלְכוּתוֹ שְׁפָסַק לְהָא דְּמַטְהֵרִין מְקַנָּאוֹת הַעֲלִיּוֹן מִן הַתַּחְתּוֹן וּפְסַק בְּשִׁלְשׁ
גְּמוּמִיּוֹת כְּרַבְּנָן דְּאִין מְטַבְּלִין לֹא בְּעֲלִיּוֹנָה וְלֹא בְּתַחְתּוֹנָה ע"כ מַתְנִי לְעַנְיָן הַכְּשֵׁר שְׁאֲוִיבִין
וּמַהֲנֵי בִּי קְטַפְּרָס וְעֵינֵי מ"ש לְעִיל סִי רפ"ט: הַדו"ש הַק' אַבְרָהָם.

סִימָן רַפְג ב"ה יוֹם ב' חֲקַת הַתּוֹרָה רס"ח לפ"ק פֶּה אֶטּוּאָצַק: לְכַבּוֹד בְּנֵי הָרַב מוֹהַר"ש
שְׁלִיט"א. א' מְכַתְּבָהּ הַגִּיעַנִי אֶתְמוֹל לְעַת עָרַב.

דְּבַר הַמְקַנָּה שְׁדָרָה צִינּוֹר שֶׁל מַתְכַּת יוֹרְדִין הַמִּים מַגֵּג לְמַקְנָה וּבְסוּף הַצִּינּוֹר הַגְּדוֹל תַּחֲבוּב
בּוֹ צִינּוֹר קָטָן מְשֵׁם יוֹרְדֵי הַמִּים לְצִינּוֹר הַמְקַנָּה. וּפְעָמִים מְטַלְטְלִין הַצִּינּוֹר הַקָּטָן וְעוֹקְמִין
אוֹתוֹ לְצַד אַחַר לְבִיב שְׁתַּחַת הַבַּיִת וְעַתָּה הַסְפַּק פִּינּוּן שְׁמַטְלִט לְמַקְנָה.

וְהָרִי יוֹרְדֵי לְמַקְנָה ע"י דְּבָר הַמְקַבֵּל טוֹמְאָה: (ב) הִנֵּה לֹא יִדְעָתִי צִיּוֹר צִינּוֹר הַמְקַנָּה אִם
תּוֹף הַצִּינּוֹר הוּא ג"כ מְקַלֵּל הַמְקַנָּה. אוֹ עוֹמֵד בִּינְשָׁר נֶגֶד הַמְקַנָּה.

דְּכֵהָא גִּוּוּנָא אִויר מְקוּנָה פְּמִי דְּמִי פְּמוּ פְּרַק ב' דְּזַבְחִים אִויר פְּלִי כְּכִלִי דְּמִי. וְכֵן מְשַׁמַּע
בב"י דְּמַקְצֵת לְתוּדָא אִויר הַמְקוּנָה חֲשִׁיב מַקְלֵת לְתוּדָא הַמְקוּנָה.

אָדָּה אִם אִינוּ מְכַלְל הַמְקוּנָה וְאִינוּ עוֹמֵד בִּינְשֵׁר עַל אִויר הַמְקוּנָה פְּשׁוּט שְׁפִישֵׁר כִּינּוּן שְׁצִינּוּר
הַמְקוּנָה מִפְּסִיק בֵּין הַמְקַבֵּל טוּמְאָה לְמַקְנָה. אָדָּה אִם הוּא בְּאִנְפֵּן הִרְאִישׁוֹן צ"ע: ג) וְהִנֵּה
לְכַאוּרָה גְּרָאָה לְהַקֵּל מִפִּי"ב דְּכִלִּים מְשֻׁנָּה א' וּמִינֵיתִי לָהּ רִישׁ פְּרַק ה' דְּשִׁבְתָּ טַבְעַת בְּהִמָּה
וְכִלִּים טְהוּרִים אָף שֶׁל מִתְּכֹת.

וְאִין טָמֵא רַק מְשַׁמְשֵׁי אָדָּם. וּא"כ הִצְיָנוּר עֲקוּם אָף בְּשַׁעָה שְׁמִטְלָטֵל הָא אִינוּ מְשַׁמֵּשׁ רַק
הַמְקוּנָה שֶׁהוּא קַרְקַע: ד) אָדָּה פְּרַק י"ב מְשֻׁנָּה ה' מְסַמֵּר שֶׁהִתְקִינוּ לְהִיּוֹת פּוֹתַח וְנוֹעֵל בּוֹ
טָמֵא.

וְהִינּוּ פּוֹתַח וְנוֹעֵל אֶת הַדְּלֵת. הִנֵּה שְׁאָף שְׁמִשְׁמֵשׁ אֶת הַקַּרְקַע כִּינּוּן שְׁאִינוּ מְחַנְּבֵר לְקַרְקַע
טָמֵא.

וְכֵן בְּתִשׁוּי הִרְא"ש מְסַתְּפֵק בְּמִוְנָחִים וְאִינָם מְחַנְּבֵרִים. הִנֵּה דְּבַמָּה שְׁמִשְׁמֵשׁ הַמְקוּנָה לֹא
נִטְהַר וְאִם מְטִלְטֵל פְּשִׁיטָא דְּטָמֵא.

מ"מ י"ל כִּינּוּן דַּעֲפ"י רֹב תְּחֻב בְּצִינּוּר הַמְקוּנָה. רַק לְפַעְמִים כְּשֶׁמְצַטְרֵף מְטִלְטֵלִין אוֹתוֹ
וּמְהַפְּכִין עֲקִמִּימוֹתוֹ לְצַד אַחַר כֵּהָא גִּוּוּנָא בְּטֵל לְקַרְקַע הַמְקוּנָה: ה) וּבְפְּרַק הִישָׁן בְּהָא
דְּפַקַּח הַחֲלוֹן בְּזִמְן שְׁאִינוּ קָשׁוּר וְתִלוּי אִין פּוֹקֵקִין בּוֹ מְפָרֵשׁ בְּש"ס מְשׁוּם דְּמִבְּטֵל לִי ע"כ
אִסוּר לְהוֹסִיף עַל אֲוָהֶל עֲרָאִי.

וְשִׁאלְתִי אֶת אֲדוֹנֵי אָבִי זצ"ל אִי מְבַטֵּל לִי מֵאֵי טַעֲמָא חֲשִׁיב לִי עֲרָאִי. וּבְתוֹס' שִׁבְתָּ
(מ"ד:) שְׁאִם בְּיִטְלוּ חֲשִׁיב מְשׁוּם בּוֹנָה.

וְתִירֵץ דְּהָכָא אִינוּ מְבַטֵּל לְהִיּוֹת שֶׁם תְּמִיד וְלֹא יִטְלָנוּ מְשִׁם. אֲלָא שְׁמִבְּטֵל לִי לְבֵית לְהִיּוֹת
פְּעָמִים פְּקוּק פְּעָמִים פְּחֹת חֲשִׁיב ג"כ מְבַטֵּל לִי [מ"מ חֲשִׁיב עֲרָאִי כִּינּוּן דְּפַעְמִים גִּיטְלוּ]
הִנֵּה דְּכֵהָא גִּוּוּנָא בְּשַׁעָה שְׁפַקוּק בְּטֵל לְפּוֹתַח וְחֲשִׁיב מְכֻוֹתָל עֲצָמוּ.

ה"נ בְּטֵל לְקַרְקַע בְּשַׁעָה שְׁפַקוּק וְהִנֵּה לִי מְקַרְקַע עֲצָמוּ: ו) וְאִין לוֹמַר דַּמ"מ בְּשַׁעָה שְׁאִינוּ
תְּחֻב לֹא הִנֵּה מְחַנְּבֵר וְחַל עֲלֵיו תּוֹרַת קַבְּלַת טוּמְאָה וְאִיךָ יִפְקַע דְּלִיתָא דְּכָל טוּמְאָת פְּלִי
כְּשֶׁהוּא פְּלִי תְּשִׁמִּישׁ.

וּבְשַׁעָה שְׁמִשְׁמֵשׁ הִרִי דִּינוּ פְּקַרְקַע. כ"ש שְׁבִשְׁעָה שְׁאִינוּ הַקּוּב וְאִינוּ מְשַׁמֵּשׁ פְּלִים
שְׁטְהוּר.

וְזֵה הַטַּעַם ג"כ בְּנַעֲשֵׂה לְצוּרָה מְחַנְּבֵר אָף תְּחִילָה אִינוּ מְקַבֵּל טוּמְאָה כִּינּוּן דְּכָל תְּשִׁמִּישׁוֹ
בְּשִׁיחֵי מְחַנְּבֵר. וּבְסִפְּר תְּפָאֲרַת יִשְׂרָאֵל פְּרַק י"א דְּכִלִּים מְשֻׁנָּה ב' אוֹת י"ד דְּאָפִי רְגִיל
לְהַסִּיר וְלְטִלְטֵלוֹ אִפִּי"ה אִינוּ מְקַבֵּל טוּמְאָה יע"ש בְּאִנְפֵּן שְׁמִשׁוּרַת הַדִּין נ"ל לְהַכְשִׁיר
הַמְקוּנָה הַזֹּאת: ז) מְכַל מְקוּם כַּמ"ש הִרְא"ש בְּתִשׁוּבָה בְּדִין הַסִּילוֹן וְהִרְוָצָה לְצִאת יְדֵי
סְפִיקָא שְׁלֵא יְהִי גְּדוּד אִיסוּר יַעֲשֵׂה פִי סִילוֹן חוּץ לְמַקְנָה.

כֵּן אֲנִי אוֹמֵר בַּנ"ד. דָּאָף שְׁנִידוֹן הִרְא"ש מְשִׁשׁ כְּבָר נְתַפְּשָׁה בְּכָל יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב אִין גְּדוּד
אִיסוּר.

מ"מ נ"ד שאינו מפורש רק מסביר יש לדון ולהכשיר ואנו פאצבועתא בקירא לסברא ראוי לתקן שיעשה צינור חדש על דעת שישאר תמיד במקנה ולא יטלטלו אותו לחוץ. רק יהפכו אותו פעמים בצד המקנה פעמים לצד הכיב ועל טבילות שעברו אין להרהר קלל כנ"ל] ולא יהי שום פקפוק בטירת עם הקודש: אביה הדו"ש הק' אברהם סימן רפד ב"ה יום ד' תצנה רס"ט פבוד הרה"ג המפורסם חו"ב כש"ת מו"ה יחזקאל נ"י הגאב"ד דק"ק קאליש.

בדבר המקנה שכתב שני אופנים האחד להמשיך ע"י סילונות שנמשכין לקרקע ומחופרין לקרקע ובסוף יעשה המשכה בקרקע ג' טפחים. הב' ע"י פפור שיטילו למקנה בכלים מנוקבין ואח"כ יעשה פעולה שיפטר השלג פעין שכתב החת"ס.

וכשיתפטר גם הש"ך מכשיר: א) האומנם כי הרמב"ם מכשיר ברסקו למים עכ"פ והראב"ד בספר בעהנ"פ הובא בב"י שתי' לאנשי מידבא דס"ל עושין כל המקנה משלג א"כ ס"ל שלג פמים. וקשה למה לא יפסול בו שאובין.

ותי' שאין מכשירין אלא כשיפטר. אבל כל זמן שהוא שלג אינו פטר.

הנה מבואר דעכ"פ כשיפטר יוכשר אף בכולו. וכן מסתבר פינון שאין שאיבה פוסל בשלג ולא נפסל השלג.

לכשיעשה מים למה לא יוכשר אף בכולה: ב) אף בבעהנ"פ בעצמו מבואר דלת"ק בכולו אף לכשיפטר לא מהני וז"ל וא"ת לרבנו פינון דחשבו להו משקה לענין השלמה אמאי אין פוסלין.

ונ"ל משום דהנה דבר שאין עושין מקנה לכתחילה דאין מעלין את המקנה קאמרינו דמיעוטא מצטרף לגבי רובא אבל לא כל המקנה. ואפי' לכשיפטר ויהי' מים הואיל ובשעת נפילה לא הי' ראוי לטבילה עכ"ל.

וכן כתב שם לר"י שדן לפני רע"ק לומר שאין מעלין אפי' לכשיפטר אמר אין מעלין מ"ט בשעת נפילה אוקל חשיב לי'. אף באנשי מידבא כתב דאינהו לכשיפטר מכשורים: ג' והנה דבר זה מחלוקת ת"ק ור"י עם אנשי מידבא דת"ק ור"י ס"ל דאחר ההפטר נדון פמים.

והדברים האלו בבעה"נ תחילת שער המים ובסוף שער המים לענין הלכה זה לשונו ואלו מצטרפים לשיעור מקנה השלג והברד כו' ואפי' מדדין בכלי נותנו למקנה מצטרפין. ובלבד שיהי' רוב המקנה פהלקתו.

והנה הוא מעתיק לשון ת"ק דפסק פמותו. ואפי' לאחר ההפטר אינו מותר בכולו.

דאי לאחר ההפטר הי' פטר בכולו הלשון מגומגם ואולי ט"ס נזרק בו] ממילא הי' פוסל לכתחילה משום שאיבה משום דאפי' לאחר ההפטר אינו מותר בכולו. ואם הי' פוסל פאנשי מידבא דלאחר ההפטר מותר בכולו הי' פוסל קודם הפטר אפי' במיעוטא משום שאובים.

ואיך פוסק אפי' מדדן בכלי נותנו למקנה מצטרפין ובלבד שיהי' רוב המקנה פהלקתו. אי קודם הפטר אפי' במיעוטא פסול משום שאיבה ואי לאחר ההפטר אפי' בכולו פטר:

ד) ולבי אומר לי שהש"ך שפסק להכשיר לאחר ההפשר לא ראה גוף ספר בעה"נ רק כב"י.

ולוא פן לא הי' מיקל פנגד ספר בעה"נ שהרשב"א פתב שהראב"ד בירר דיני מקנאות כמשה מפי הגבורה לכן אין לעשות לכתחילה המקנה בדרך זה לפענ"ד פיון שאפשר בדרך אחר: ה) אף דרך ראשון על ידי צינורות שאין מקבלים טומאה שנעשו לשם מחובר.

והם מחוברים. אף לא ביאר במקתבו מאין יבואו המים לסילונות.

ופשיטא שלא יבואו ממים שאובים. דנהי דסילונות אין פוסלין מ"מ אין מכשירין.

ואי משום המשכה שיעשה בסוף הלא שאיבה שהמשיכה פולה פסולה כמי שהזכיר גם מעכ"ת בתוך דבריו. ונכון שיביא מבור מי גשמים ויתן לתוך הסילונות בכלים נקובים כשפופרת הנוד.

או שיבואו המים מאליהן לתוך הסילונות: דברי פלפול אין הזמן גורם לכתוב. ע"כ לא פתבתי רק טעם הלכה בקצרה: הדו"ש הק' אברהם סימן רפה א) מס' מקנאות משנה א' מי גבאים שתה טמא ושתה טהור נימא.

יש לעיין דהאף מקבלים מים שפכיו טומאה מן הטפה. הא מחוברים עדיין למי המקנה הגבים ועיין באל' רבה סי' ת"ר בהא דכתב הש"ה לאכול חולין בטהרה בעשי"ת ונתן עצה לזה לאכול פת שלא הוכשר ולשתות מים מהבאר.

וכתב אלי' רבה דלא נטמאו המים בפיו משום דמחוברים לבאר שאינו מקבל טומאה וה"נ פיון שמחובר לגבא שאינו מקבל טומאה לפי הר"ש והראב"ד ז"ל [ועי' רא"ש ספ"ח דטהרות]: ב) וא"ל דבאר שהיא מקנה טהרה שאני דאפי' מים שנטמאו מכבר מטהרים בהשקה במקנה.

משא"כ מי גבא פיון דאין בה מ' סאה אינו מטהר בהשקה. דמה"ט לא נטהרה הטפה וכמ"ש הר"ש.

ה"ה דלא מהני למים שפכיו שלא יקבלו טומאה דהא ליתא דהא כתב הר"ש פ"ב משנה י' בסוף הדיבור לדחות הרא"י שהביא דמים שבראשו אינם פוסלים את המקנה מההיא דאם הי' רגליו של ראשון נוגעת במים אף השני טהור.

ונה לשונו ומיהו לא דמי דהתם בשלא נעקר מן המקנה ואף דהתם בלא מים שבראשו ליכא מ' סאה וכי חשבת למים שבראשו שאובים בציר להו מ' סאה ואי אפשר שיטהרו השאובים מהמקנה ואעפ"כ פיון שמעולם לא נתלשו לא נעשו שאובים כלל.

ה"נ פיון שמעולם לא נתלש לגמרי לא יחשבו תלושים ולא יקבלו טומאה: ג) ונראה דהקא הטעם משום דכשפגרו פיו נטמאו אז המים שפכיו. ואף שבמלא לוגמיו ליכא כי אם רוב רביעית.

מלא לוגמיו הוא כדי שיסלקנו לצד אחר. אבל מלא פיו אפשר דהוי רביעית ויותר ואפתי צ"ע: סימן רפו א) פ"ב מ"ג בפירושו ר"ש הביא ראי' מתוספתא דקתני צינור המקלח

מים למקנה והמכתשת נתונה בצידו ספק מן הצינור למקנה ספק מן המכתשת למקנה פסול.

ואם יש בו רוב מים פשרים פשר שזה ספק מים שאובין למקנה. מוכח מזה דכולו שאוב מן התורה ע"כ ספיקו אסור.

רק אם רוב פשרים מפאן ואילף הוא מדרבנן וספיקו לקולא: (ב) וקשה לי דהא דעת הר"ש לקמן פ"ח מ"ב דמקנה שיש בו מ' סאה אינו נפסל אפי' נפל בו מים שאובים כמה אפי' נטל אח"כ עד שאינו נשאך לפי חשבון מ' סאה במקנה פשר.

וע"כ דעתו פדעת התוס' פ"ק דמכות (דף ד:): והרא"ש בהלכות מקואות דמים שאובין יצאו מתורת שאובין במקנה בהשקה והובא בתוי"ט פ"ב מ"ו. וריש פ"ק ה' פתב הר"ש להדיא דה"ה אם מחנברים למענין כל שהוא פשרים אפי' לטבילת אדם.

עיי"ש שפכת ומיהו תימה לומר כו' עיי"ש. וכן פסק בש"ע סי' ר"א סעיף ט"ו וסעיף מ'.

ואף לפי מה שרצה לומר שם דמענין כל שהוא פסול לאדם. מ"מ פיון דהוי מקנה להטביל כלים ה"ה דמהני לטהר מים שאובים וכן קי"ל בש"ע.

א"כ מן התורה דרביעית מים פשרים לכלים ודינו כמענין ממש לשיטה זו דמענין כ"ש פסול לאדם. וא"כ למה לי רוב פשרים אפי' ה"ה בו רק רביעית מתחילה פשר מה"ת.

רק מדרבנן פסול פיון דבטלה לרביעית דמקנה. וא"כ שוב הוי ספק בדרבנן: ג ונראה שפאמת זה דעת ר"ת שהביאו הרא"ש והר"ן בהלכות מקואות דג' לוגין שאובין בתחילה פוסלין מהלכה למשה מסיני ועל פני המים פוסלין רק מדרבנן עיי"ש.

ונראה דהוא מטעם זה דמה"ת על פני המים פשר דנטהרו בהשקה במקנה של רביעית מים פנ"ל: ד) וליישוב דברי הר"ש נראה עפ"י דברי תה"ד סי' רכ"ד והובא בטו"ז סי' ר"א סק"ג ליישוב ה"ה דאמר בש"ס נדרים (מ) שפא ירבו הנוטפין על הזוחלין ומ"ש במקנה של מ' סאה דאינו נפסל ברוב מים שאובין.

וכתב ליישוב ותוכן דבריו פיון דהכשר מים שאובים במקנה מטעם השקה פדברי הרא"ש והשקה לא מהני אלא לשווי' תלוש כמחנבר ועיי"ש. וע"כ פיון שהר"ש ס"ל דשאובים בכלים המקבלים טומאה פסול משום דהנייתו ע"י טהרה בעינו כדמבואר בדבריו.

ולפסול זה לא מהני השקה דהשקה לא מהני אלא לשווי' תלוש כמחנבר ומקנה שעשאו בדבר המקבל טומאה אף כמחנבר פסול כהיה דנוטפין שעשאו זוחלין לקמן. והוא דעת יש מי שאינו מחלק בכך שהובא בש"ע סי' ר"א סעיף מ"ט.

וה"ה דלא פסל שאובים בכלים המקבלים טומאה במקנה של ארבעים סאה. היינו משום דלא מקרי הנויית טהרה פיון דבלא זה ה"ה פאן מקנה פשירה אף לאדם: ה ורא"ל מדברי הרא"ש לקמן פ"ה מ"ה נוטפין שעשאו זוחלין וכו' כגון מקנה שנפרץ על שפתו וממיו יוצאין זוחלין אסור לטבול בו.

ומתחילה רצה לומר דמיירי אפי' כשיצאו המים ישאר במקנה מ' סאה [ולבסוף חזר בו] מ"מ פסול דהשתא מיהו טובל גם במים העליונים. ולבסוף חזר בו וכתב בזה"ל והשתא ניחא דפוסל ר' יוסי בסמך בדבר המקבל טומאה שלא יצא מימיו משום דשיעור הכשר מקנה נעשו ע"י דבר המקבל טומאה.

אבל אם ישאר במקנה מ' סאה ואינו סותם אלא להרבות לא מסתבר שיפסול משום דבר המקבל טומאה עיי"ש. הרי דכיון דבלא זה הי' מ' סאה לא מיפסול משום דבר המקבל טומאה.

אבל כשלא הי' מ' סאה דלהוי הניית טהרה לאדם פסול ובהשקה לא מהני לזה: (ו) והא דכתב הר"ש רפ"ה מ"ב דשוקת מטהר [אי לא מטעם גזירה ע"ש] ע"י חיבור מים פל שיהא. היינו משום דשוקת אינו מקבל טומאה דשל אבן הוא כמ"ש פ"ה דפ"ה מ"ז דשוקת היא אבן חלולה ועוד דמחנך הוא כמ"ש הר"ש לקמן.

וע"כ לא מיפסול משום דבר המקבל טומאה רק משום שאובין גרידא דתלושין הן (לא זכיתי להבין למה יחשבו שאובין אחר שהשוקת הוא מחנך. וצריך לומר דמיירי שחוקקו ולבסוף קבעו).

המגיה] ע"כ פשר גם בחיבור מעיין. ולפי זה הא דפסק בש"ע סי' ר"א סעיף ט"ו דמעין כ"ש אפי' לכתחילה יכול לשאוב וליתן בתוכו פל מה שירצה והוא מדברי הרא"ש בתשובה.

ולפמ"ש בכלים המקבלים טומאה אסור והרא"ש לטעמיה דגם בענין הוי' בדבר המקבל טומאה מועיל השקה כמבואר בש"ע סעי' מ"ט: ז) ומ"מ הא דכתב הרמ"א סעיף מ' בענין שאיבת המקנה לנקותה צריך לשואבה בכלי מנוקב דבדיעבד אם שאבו בכלי שאינו מנוקב במעיין אין לחוש כי העיקר פהאומרים דאין שאיבה פוסלת במעיין בזה י"ל אפי' לפמ"ש דבכלים המקבלים טומאה פוסל אף במעיין מ"מ י"ל דשוב אינו פוסל דג' לוגין רק בשרובה נעשה כף פיון דפסול שאובין נטהר בהשקה שוב לא פסול אלא ברובא.

כמ"ש פיוצא בזה בס' בעה"נ להראב"ד בענין מקנה הנעשה בידי אדם שלא ע"י פלי דאינו פוסל אלא ברובו ולא בג' לוגין והובא בטו"ז ס"ק כ"ט עיי"ש. ה"נ י"ל בפסול עשיית מקנה בדבר המקבל טומאה: (ה) והא דכתב הר"ש פ"ז דמקנה שיש בה מ' סאה אפי' נתן סאה ונטל סאה פשר אפי' ביותר מרובו.

ואף בכלים המקבלים טומאה. ונמצא שעכשיו רוב המקנה נעשה בכלים המקבלים טומאה.

ולכאורה יש לדמותו להיא דסנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנו וחזר ונפסקה אחרת דטהור דפנים חדשות באו לכאן. ומינה דייק בעירובין (כ"ד).

(דפרץ אמה וגדר אמה עד שהשלימו ליותר מעשרה דחשיב מוקף לדירה. אף דבשעה שגדר לא הי' פירצה ביותר מעשר עיי"ש.

ה"נ אף דבשעיה שנתן מן הכלים למקנה כָּבֵר הי' מ' סָאָה. מ"מ עכשיו נמצא שע"י פלים אלו באו המקנה: ט) ונראה ליישב דהנה בנבחים כ"ה: בָּהָא דַּנְתָּן יָדוּ אוּ רָגְלוּ פְּדִי שְׂעֵבְרוּ מִיָּם לְמַקְנָה פְּסוּלִים.

דייק מינה דאוריר פלי ככלי דמי. דאי לאו ככלי דמי נמצא שלא בא מהכלי בלא הפסק למקנה.

ומינה דייק הרא"ש ז"ל בתשו' דאם נתן דבר המפסיק בין פלי המקבל טומאה בין המקנה פשר וכיון שאינו פוסל אלא שתיכף בצאתו מהכלי המקבל טומאה נעשה מקנה. והכא אין פאן הניית המקנה מחדש עד אחר שנטל סאה דמקודם כָּבֵר הי' בו מ' סָאָה ונמצא שבשעיה שהי' מים ראשונים פשרים מפסיקין בין הכלי להניית המקנה מחדש וכשר.

כן נ"ל לשיטת הר"ש ודו"ק היטב. אף עי' תוס' פסחים (כ') ד"ה ובשעת: י) ולכמ"ש נ"ל ליישב שיטת הרמב"ם והראב"ד בס' בעלי הנפש דנתן סאה ונטל סאה דכשר רק עד רובו במים שאובים מיירי.

והקשה הרא"ש מהי'א דשני מקנאות זו למעלה מזו בעליונה יש מ' סאה ובתחתונה אינו פלום נותן לעליונה עד שירדו לתחתונה מ' סאה. הרי אף שלא נשאר בעליונה רוב פשרים פשר ועיי"ש.

ונלפע"ד דהנה דעת הראב"ד בס' בעה"נ דתרי גוונא שאובין גינהו. חדא בגושאבו בכלי ובנה פוסל אף שלא באו ע"י אדם למקנה.

והב' כל שאב ע"י אדם למקנה ובנה פוסל אף שלא נשאבו בכלי והפסול השני הוא מה"ת. וכן כתב הר"ן בשמו בפ"ב דשבועות. ועיי"ש.

וע"כ ס"ל להרמב"ם והראב"ד דבענין השני היינו מה שנעשה ע"י אדם לזה לא מהני השקה פיון דפסול זה לאו משום תלוש הוא. דהא דעת הרוקח והובא בש"ך סקמ"ו דאפי' לא הגביה הפסול מהמקנה פיון שפסחט בידיים פסול.

הרי דאף פשה'י מחובר נפסל שפסחט בידיים וכיון דפסולו לאו משום מחובר שוב לא מהני השקה כתי"ד הנ"ל. וע"כ בנתן סאה ונטל סאה פסול כמו גדר אמה ופרץ אמה בעירובין דחשיב מוקף לדירה.

ה"נ חשיב עשיית המקנה בידי אדם ודו"ק. (ובנה לא שייך תירוץ שפכתתי לדעת הר"ש בענין פלי המקבל טומאה).

אבל בשני מקנאות דבעליונה מ' סאה ובתחתונה אין פלום דשופף לעליונה גיחא דהתחתונה פשירה דרובו מים פשרים פיון דבתחילת העירווי רובא דרובא בעליונה פשרים והם ירדו לתחתונה ובסוף ג"כ לא פחות ממחצה פשר בעליונה כמוכן.

והם ירדו לתחתונה. נמצא שבתחתונה רובו פשר.

(ואם נחשוב כל המעיין מהכשר כמו שמשבין בנתן סאה ונטל סאה דמשבין כל הנטילות מן הפשרים. כ"ש שפך התחתונה פשרים).

ורק הקושניא מעליונה. וע"כ הקשה הרא"ש באמת רק מעליונה כמבואר בדבריו: (יא) ולפמ"ש בעליונה נמי ניתא דכשרה דפסול שאובה נטהר בהשקה.

ומשום שנעשו בידי אדם אין לפוסלו. דהרי בתחילה הי' ג"כ מ' סאה דלא דמי להא דגדר אמה ופרץ אמה.

דהתם פינון שפרץ אמה אח"כ נמצא שאם לא הי' גודר מתחילה הי' פרצה יותר מעשרה. וע"כ מיקרי שעשו היקף.

משא"כ ה"א דמעשה אחת הן נתינה לתוכה ומה שיכרד ממנה ולולי הנתינה לא ירד ולא הי' נחסר והי' פאן מקנה שלם. נמצא שבנתינתו לא עשה מקנה פלל.

משא"כ בנתן סאה ונטל סאה דהנטילה מעשה אחרת היא. ונמצא שאולי הנתינה לא הי' פאן מקנה ודמי שפיר להא דגדר אמה ופרץ אמה וחשיב מקנה בידי אדם.

כן נ"ל נכון ליישב שיטת הרמב"ם והראב"ד ז"ל (יב) ונלפענ"ד דהרא"ש דמותיב שפיר מותיב דאזיל לטעמי' שכתב בפ"ב דעירובין בענין הרחיק מן המחיצה ד' ועשה מחיצה הועיל. דבעשה מחיצה יותר מעשר אמות סגי.

דבעשיית מחיצה החדשה סותר הישנה והוי כפרץ אמה וגדר אמה ועיי"ש הרי דאף דמעשה אחת הבנין והסתירה ואלולי הבנין לא הי' סתירה אעפי"כ חשיב היקף לדירה. א"כ ה"נ בשני מקנאות דחשיב מקנה בידי אדם ויפסל.

אבל הרמב"ם לטעמי' שהוא אינו גורס הועיל. רק הוי מיעוט ואינו ענין לכאן.

ואפי' שאר פוסקים דגרסי הועיל מ"מ בעשיית מחיצה שלימה א"צ לטעמא דסותר הישנה רק בלא עשה רק עשרה אמות דבזה צ"ל דחשיב כעשה כל המחיצה משום דבלא גדרתו הי' נקרא פרצה צריף לטעמא דסותר הישנה כדי שיקרא פרצה בלא מחיצה שעשה.

והוי כעשה כל המחיצה. אולם דברי הרא"ש אלו דבעשיית עשר אמות סגי אינם מוכרחים בגמ' ואין קושניא לרמב"ם וראב"ד ז"ל ודו"ק היטב בכל זה: (יג) נחזור לדברי הר"ש והעולה ממה שכתבתי לשיטת הר"ש דשאובין בכלי שאינו מקבל טומאה אינם פוסלים אפי' ברובא מה"ת כל שהי' רביעית מתחילה במקנה.

אלא דקושניא ע"ז הא דכתב הר"ש בזה"ל ש"מ שאובין דאורייתא. ולכה"פ פולו שאוב.

ואפשר דשאיבה בכלל כלי אבנים וכלי אדמה דפוסלין מקנה רק מדרבנן. והא דפריף בפרק המוכר את הבית מפלל דשאובין דאורייתא בתמי' דמשמע דכולו שאוב מדרבנן מדלא מוקי לה בכולו שאוב דאורייתא היינו משום דסתמא קתני כו' פוסל את המקנה משמע כדקי"ל אפי' בשלשת לוגין עכ"ד.

והנה צריף להבין למה הוצרך לדחוק בהיהא דצינור. הא לדידנ' היא שאובה דאורייתא רק בכלי המקבל טומאה וצינור שחקקו ולבסוף קבעו אינו מקבל טומאה פדתנן פי"א דכלים פל מחובר לקרקע טהור.

ואפילו בנעשה בתלוש על דעת מחנך טהור אפי' עד שלא חיברו. ועי' בתוס' חדשים פ"ו משנה (י').

וצ"ל משום דלא פסיקא לי' להר"ש דכלים שאינם מקבלים טומאה אינם פוסלים במקנה מה"ת. ובלשון אפ"ש כתבו פנ"ל לשונו.

וע"כ הוצרך לתרץ פו, אולם לפמ"ש אפתי הי' יכול לתרץ פיון שאינו מקבל טומאה שוב אינו פוסל אפי' לא הי' בו רק רביעית מים אינו מה"ת. דלשון פוסל את המקנה משמע שהי' בתחילה מקנה מה.

וכמו שתירץ הר"ת ז"ל לשיטתו וכמ"ש הר"ן בשמו בפ"ב דשבועות: יד' אמנם נראה דלק"מ דאף דמחנך לקרקע טהור היינו בנעשה מתחילה על דעת מחנך. אבל בלא"ה אינו עולה מטומאתו אלא בשינוי מעשה.

ובמה שחיברו לא חשיב שינוי מעשה כבש"ס שבת (דף נח:): טבעת של בהמה ונעשא לידלת אעפ"י שקבעו במסמורים טמא שאינם עולין מטומאתו אלא בשינוי מעשה. וכבר ביאר זה הנוב"י סי' ע"ג עיי"ש: סימן רפז א) פ"ב מ"ה מקנה שיש בו ג' גומות שלמים שאובין של לוג לוג אם ידוע שנפל לתוכו מ' סאה מים פשרים עד שלא הגיע לגומא השלישית כשר.

ואם לאו פסול. ק"ל דבסוף פ"ג אמרינו דג' לוגין אינם מצטרפים אלא אם התחיל השני עד שלא פסק הראשון עיי"ש.

הרי דאם נפל בזה אחר זה בהפסק אין פוסלין. וה"נ המים שבגומא שני' לא נפל עד שיגיעו הגומים לגומא השני' והשלישית עד שיגיעו השלישית.

והאף מצטרפין. וא"ל דשאני הכא שהפסולים כבר הי' במקנה והמניעה הי' מצד הפשרים.

דהא ריש פ"ג אמרינו שני מקנאות שאין בכל אחד מ' סאה ונפל לזה לוג ומחצה ולזה לוג ומחצה ונתערבו פשרים. ולכאורה קשה דהא עכשיו יש במקנה ג' לוגין מים שאובין.

וצ"ל דלא נפלו הג' לוגין בבת אחת דאפי' נפלו הג' לוגין לשני מקנאות בבת אחת. מ"מ לכל מקנה לא נפל רק לוג ומחצה רק בשעת העירוב יש בכל מקנה הלוג ומחצה שנפל לחברתה ג"כ.

נמצא שהג' לוגין נפלו בזה אחר זה. ואף דהמניעה הי' רק מצד הפשרים שלא נתערבו ודומה למשנתינו: ב' ונראה לתרץ דהא דבעינו שיפלו בבת אחת היינו דאל"כ אמרינו קמא קמא בטיל.

משא"כ במשנתנו שהפשרים בעת ביאתן לעולם הי' בתערובות ובכה"ג לא אמרינו ביטול וכדברי המרדכי ביבמה שרוקה דם. ומבואר בחו"ד דהעיקר תלוי אם המבטל בא בתערובות וכמדתה שכ"כ גם בנוב"י] אולם דברי החו"ד תמוהין לי משמעטא דמנחות (ס"ט): בהא דפשיט בעיא דר"ש פן פזי עיי"ש: ג) שו"ר דמתני' דרפ"ג הטעם בפשוטו דתיכף פשה' ג' לוגין שאובין הם ארבעים סאה ביחד ובמ' סאה אין ג' לוגין פוסלין.

וזה מְזוּקָדֵק בְּלִשׁוֹנוֹ נִקְרָא עָלָיו שֵׁם פְּסוּל פִּי' שְׁלֵא נִקְרָא שֵׁם לְגִינְ עַד שֶׁהִי מ' סָאָה וְאִז
אִין ג' לְגִינְ פּוֹסְלִין: ד) וְנִרְאָה רֵאִי לְזָה דְהִיכָא שְׁבָא הִג' לְגִינְ שְׁאוּבִין עִם הִמ' סָאָה
כְּשָׂרִים בְּיַחַד כְּשָׂר.

מִמְשָׁנָה ג' פ"ז הִי' בּוֹ מ' סָאָה מְמַלָּא בְּפִתְחָהּ וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ עַד שְׁיַחְזְרוּ לְמִרְאָה מִיָּם. וְלִכְאוּרָה
קֹשָׁה דְכָל זְמַן שְׁלֵא שְׁפָךְ לְתוֹכָהּ הַמְקַנָּה פְּסוּלָה בְּשִׁינּוּי מִרְאָה.

וְכִינּוֹן שְׁלֵעַת עֵתָה הַמְקַנָּה פְּסוּל אִמְאִי אִין ג' לְגִינְ פּוֹסְלוֹ. וְצ"ל מִשׁוּם דְכָל זְמַן שְׁאִין
הַמְקַנָּה חוֹזֵר לְמִרְאָה מִיָּם אִף הַשְּׁאוּבִין שְׁנוֹתֵן לְתוֹכָהּ חוֹזֵר לְהֵם מִרְאָה יִין וְאִין פּוֹסְלִין
כְּבִמְשָׁנָה ה' שֵׁם ג' לְגִינְ מִיָּם שְׁנַפְּל לְתוֹכוֹ קוֹרְטוּב יִין וְנַפְּלוּ לְמְקַנָּה לֹא פְּסוּלוֹהוּ.

וּבְרַגַע שְׁחִזְרוּ לְמִרְאָה מִיָּם הָרִי יֵשׁ מ' סָאָה מִיָּם כְּשָׂרִים וְאִין ג' לְגִינְ פּוֹסְלוֹ. הָרִי דְהִיכָא
דִּהִג' לְגִינְ שְׁאוּבִין וְהִמ' סָאָה כְּשָׂרִים בְּאִים כְּאֶחַת כְּשָׂר וְדו"ק: סִימָן רַפְחָה א) פ"ה מְעִין
שְׁהַעֲבִירוֹ עַל גְּבִי הַשְּׁוֹקֵת פְּסוּל הַעֲבִירוֹ ע"ג שְׁפָה כָּל שְׁהוּא כְּשָׂר חוּצָה לָהּ פִי' הִר"ש כָּל
שְׁהוּא שְׁחוּץ לְשׁוֹקֵת עַל גְּבִי שְׁפָתָהּ כְּשָׂר לְהַטְבִּיל בָּהּ מְחֻטֵּין וְצִנּוּרִיּוֹת.

וְעִינְ בַּהֲרַע"ב שְׁפִירֵשׁ כְּשָׂר חוּצָה לָהּ עַל שְׁפָתָהּ וְגַם לְאַחַר שְׁיִצָּא מִן הַשְּׁוֹקֵת מִהִיא
דְתוֹסְפָתָא שְׁהִבִּיא הִר"ש בְּמִשְׁנָה ב' בְּמַעֲיִין הַיִּנְצָא לְתַלְמִי וּמִן הַתַּלְמִי לְבְּרִיקָה דְמִיָּם
מוֹעֲטִין מִטְהַרִּין הַמְרַבִּין.

וְכִן פְּסָקוּ כָּל הַפּוֹסְקִים בְּמִשְׁנָה דְאֵם הַעֲבִיר עַל גְּבִי שְׁפָתָהּ כְּשָׂר חוּצָה לָהּ כִּהִיא דְתַלְמִי
לְאַחַר שְׁיִצָּא מִהַשְּׁוֹקֵת. וְלִכְאוּרָה צ"ע עַל הִר"ש שְׁלֵא פִירֵשׁ כֵּן: ב) וְנִרְאָה דְהִנָּה הַשְּׁ"ף
הַקֹּשָׁה עַל דִּין זֶה דְהָא אִין מִי מְעִינְ הַמוֹעֲטִין מִטְהַרִּין הַשְּׁאוּבִין הַמְרַבִּין לְטַהַר בְּזוֹחְלִין
כְּבִפְרָק א' מִשְׁנָה ז.

וְתִרְצֵן דְשְׁאֲנִי הִכָּא שְׂאֵף הַמִּיָּם הַיִּנְצָאִים מִהַשְּׁוֹקֵת מְעִינְ הִיא שְׁהִי הַשְּׁוֹקֵת מְחוּבָּר
לְמַעֲיִין שְׁהַמְעִינְ מְקַלַּח לְתוֹכָהּ אֵלָא שְׁנַפְּסֵל בְּשְׁאוּב. מִמִּילָא שְׁפָסוּל שְׁאוּב אֲזֵלָא לָהּ ע"י
מִיָּם מוֹעֲטִין שְׁחוּץ לְבְּרִיקָה.

מִמִּילָא מְעִינְ הִיא בְּעַצְמוֹ עכ"ד הַשְּׁ"ף בְּתוֹסְפוֹת בְּיֵאוּר קֶצֶת. וְהַדְּבָרִים יְקָרִים מְפִז: ג)
אֵלָא דִּק"ל קֶצֶת דְהָא הִר"ש וְהִרָא"ש הַקֹּשָׁה לְהוֹ אִמְאִי אִין מְטַבִּילִין בְּשׁוֹקֵת כִּינּוֹן
שְׁמַחְזְבֵּר לְמַעֲיִין.

וְתִרְצֵוּ דְלֹא אֲתִי לְאַטְבּוּלִי כְּשָׂאִין בְּהֵם כְּשִׁפּוֹכְרַת הַנּוֹד וּמִשׁוּם גְּזִירָה זֹו אִין מְטַבִּילִין
בְּשׁוֹקֵת. וְא"כ אִף בְּהַעֲבִירוֹ עַל גְּבִי שְׁפָה שְׁיִיף גְּזִירָה זֹו לְעִנְיֵן זוֹחְלִין דְאֵם לֹא יִהִי חִיבּוּר
יְפָסוּל בְּזוֹחְלִין.

אוּלָּם לְדַעַת מִהִרִי"ק אִפִּי' בְּלֹא חִיבּוּר לְמַעֲיִין מְעִינְ הוּא בְּעַצְמוֹ כְּשַׁעֲדִינְ זוֹחַל מְחַמַּת
הַמְעִינְ: ד) וְאֶפְתִּי ק"ל לְדַעַת הַשְּׁ"ף בְּמִשְׁנָה שֶׁאֲח"ז הַעֲבִירוֹ עַל גְּבִי כְּלִים ר"י אוֹמֵר הָרִי
הִיא כְּמִקְנָה. וְפִי' הִר"ש שֵׁם עַל גְּבִי כְּלִים נְקוּבִים וְאַחֲרֵים מְפָרְשִׁים עַל גְּבִי אַחֲרֵי כְּלִים.

הָרִי דְאִף שְׁאִינּוֹ כְּשְׁאוּבִין. מ"מ בְּטִיל מִינֵי' שֵׁם מְעִינְ וְצ"ע: סִימָן רַפְטָא מִשְׁנָה ב' הַעֲבִירוֹ
ע"ג כְּלִים אוֹ ע"ג סְפָסֵל ר' יְהוּדָה אוֹמֵר הָרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁהִי ר' יוֹסִי אוֹמֵר הָרִי הִיא כְּמִקְנָה.

והקשה בתוי"ט הא העביר המקנה ע"י דבר המקבל טומאה וכהיא דנוטפין שעשאו זוחלין דלקמן ובש"ד תגרץ שאני הכא דמחנף למענין: (ב) ולפענ"ד פיון דעל גבי אחריו פלים אסור לטבול.

ולדעת הרבה פוסקים אפי' בדיעבד לא עלתה לו טבילה משום גזירת מרחצאות. נמצא שיש הפסק בין המענין שאחורי פלים מפסיקין.

וכן צ"ל בשיטת הרא"ש לעיל במענין שהעבירו על גבי השוקת דמפורש פיון שאין המענין מקיף את השוקת מכל צד גזרינו דילמא לא יהי חיבור כשפופרת הנוד והא לענין פסול שאיבה סגי בחיבור מצד א' כדלקמן פ"ק ו' משנה ג' ולא גזרינו.

וא"כ אמאי פסול חוצה לה. ולשיטת הר"ש נמי קשה דהא כתב לקמן פ"ו מ"ח דלענין פסול שאיבה סגי בכחוט השערה.

וא"כ אין לגזור דלמא לא יהי חיבור השוקת למענין כשפופרת הנוד לענין מים שחוצה להן. וע"כ לומר פיון שבתוף הפלי אסור לטבול.

הרי יש הפסק בין המענין למים שחוצה להן ופסולין משום שאובין שאין המענין מטהרן. ה"נ באחורי הפלים פיון שאחורי הפלים גופייהו פסול משום גזירה וממילא מים שחוצה להן אין המענין מטהרן: (ג) ולולא דברי המפרשים הי' נ"ל דר' יהודה ור' יוסי אזלי לטעמייהו מ"ה דפליגי בנוטפין שעשאון זוחלין.

כאשר אבאר בעזה"י. דהנה הב"י הקשה על הרמב"ם שלא חילק בפ"ו ה"ח בסילון בין תלוש למחנף בין עץ למתכות ואף שמקבל טומאה.

ומ"ש מנוטפין שעשאון זוחלין דקאמר ר' יוסי כל דבר שמקבל טומאה אין מזחילין בו: (ד) ונלפע"ד דהנה במשנה דנוטפין שעשאון זוחלין יש ג' פירושים. פירוש ר"ש שפוטם הנקב שלא יהי זוחלין.

פ"ה הרא"ש שממשיך המקנה למקום אחר ע"י מקל או קנה ואוחז המקל בידו. וטעם ר' יוסי פיון שאדם האוחז מקבל טומאה.

פ"ה הרמב"ם דקאי על המשנה דלעיל דנוטפין היינו שיורד טיפין טיפין מן המענין ונותן בנתיים פשוטי פלי עץ שיעברו מי המענין עליו ויהי זוחלין. וע"כ לשיטת הרמב"ם אין ראי' מכאן פלל שיהי' אסור לעשות מקנה בדבר המקבל טומאה.

כאשר אבאר בעזה"י: (ה) והנה יסוד דבר זה בנבחים (נ"ה כ"ה) נתן ידו או רגלו כדי שיעברו המים לחביות פסולין דכתיב אף מענין ובור מקנה מים יהי טהור הנייתה ע"י טהרה תהי'. והנה גבי מלוי מים לחטאת עצם המלוי עושה הטהרה ואם באו המים לחבית מאליהן הי' פסולים.

ע"כ בעי שיהי' ע"י טהרה. אבל במקנה אין הטהרה משום שבאו לכאן רק משום שעכשוו הוא מקנה מים.

וא"כ אין ראי' פלל משם. רק לשיטת ר"ש ורא"ש יש ראי' ממתני' דהכא [ועוד ותבאר לקמן הראי' לפי הר"ש].

אָבֵל לְהִרְמֵב"ם י"ל דְּהֵכָא מְשׁוּם שְׁעוּשָׁה מְעֵינן ע"י דְּבַר הַמְקַבֵּל טוֹמְאָה וְנִמְצָא הַטְּהָרָה שְׂבָאוֹ לְכָאן מִהַמְעֵינן שְׂבָמְקוּם שְׁהִיא עֲכָשׁוּ אִין לֹו מְעֵינן דְּמַה"ט אִם הִי' נֹוּטְפִין הֵם כְּמִקְנֵה. נִמְצָא שְׁעָצָם הַטְּהָרָה הִיא מִמַּה שְׂבָאוֹ לְכָאן.

וּע"כ פְּסוּל בְּדַבְרֵי הַמְקַבֵּל טוֹמְאָה. אָבֵל בְּמִקְנֵה שְׁטְהָרָה מִצַּד שְׁהִיא עֲכָשׁוּ מִקְנֵה לֹא אִיכְפָתֵלָן מַה שְׂבָאוֹ לְכָאן ע"י דְּבַר הַמְקַבֵּל טוֹמְאָה.

וְנָה בְּרוּר וְנִכּוֹן בְּסִבְרָא: ו) וּבְהִכֵי נִיחָא לִי מַה דְּר' יְהוּדָה מִתִּיר וְכִי לִית לִי לִר' יְהוּדָה הָא דְנָתַן יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ כְּדִי שְׁיַעֲבְרוּ הַמַּיִם לְחִבְיוֹת פְּסוּלִין. וְהָא מְשַׁנָּה סְתָמָא הִיא מִס' פְּרָה.

דַּא"ל דְּטַעְמָא דְר' יְהוּדָה מְשׁוּם דְּפִשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ אִין מְקַבֵּל טוֹמְאָה אֲלֵא מְדַרְבָּנָן. דְּהָא אִיפְכָא שְׁמַעֵינן לִי מִס' סֻכָּה (דָּף כ"ג).

(גַּבֵי הָעוּשָׁה סֻכָּתוֹ עַל גַּבֵי בְהֵמָה דְר' יְהוּדָה פּוֹסֵל מְשׁוּם דְּלֹא הָוִי סֻכָּה הִרְאוּנִי לְשַׁבְעָה דְאַסוּר לִישָׁב בָּהּ בִּיו"ט מְדַרְבָּנָן וְעִי"ש. אֲף לְפִי הַנְּ"ל נִיחָא.

דְּהֵנָּה גַּבֵי מְלוּי מִי חֲטָאת דְּכָשָׁר בְּכָלֵי חֲרָס וּבְשָׂאָר כְּלִים הַמְקַבְּלִין טוֹמְאָה. וְעִי' בְּתוֹס' רִישׁ יוֹמָא.

וּע"כ לֹוּמַר דְּלֹא קְפָדִין רַק שְׁלֵא יָבֵא לְכָלֵי ע"י דְּבַר הַמְקַבֵּל טוֹמְאָה. אָבֵל מַה שְׁהִיא עֲכָשׁוּ בְּדַבְרֵי הַמְקַבֵּל טוֹמְאָה לִית לָן בַּהּ.

וּע"כ דְּרַק עַל תְּחִילַת הַנְּוִייתוֹ קְפָדִין. וּע"כ בִּנ"ד שְׁפּוּמָה דְּבַר הַמְקַבֵּל טוֹמְאָה שְׁיַעֲבְרוּ הַמְעֵינן עָלָיו נְמִי לֹא קְפָדִין בְּמַה שְׁהַמַּיִם מְוַנְחִים ע"ג דְּבַר הַמְקַבֵּל טוֹמְאָה רַק מַה בָּאוּ לְכָאן ע"י דְּבַר הַמְקַבֵּל טוֹמְאָה: ז) וְלִכְאוּרָה קָשָׁה לְפַמ"ש לְחַלֵּק בֵּין מִקְנֵה לְמַעֵינן דְּרַק בְּמַעֵינן פְּסוּל מְשׁוּם שְׁהַטְּהָרָה רַק מְשׁוּם שְׂבָאוֹ לְכָאן.

הֲלֹא בְּמַעֵינן הָא אִפִּי הִי' נֹוּתַן ע"ג כְּלֵי מַיִם בְּמִקְוֵם אַחַר וּמְחַבֵּר הַמַּיִם שְׁלִמְטָה לְמַעֵינן הִי' מוֹעִיל מִטַּעַם הַשְּׂקָה כְּהִיא דְּמַעֵינן שְׁמַשׁוּף כְּנֻדָל דְּרַבָּה עָלָיו וְהַמְשִׁיכָה הָרִי הִיא כְּמוֹ שְׁהִי' אֲף שְׁיַשׁ שְׂאוּבִין רֹוב.

וְהֵינּוּ מְשׁוּם שְׁהַשְּׂאוּבִין עֲצָמָן נַעֲשִׂים כְּמַעֵינן. וְלָמָּה יֵאָסוּר לְהַזְחִיל בְּדַבְרֵי הַמְקַבֵּל טוֹמְאָה.

הֲלֹא הֵם בְּטִלִין בְּהַמְעֵינן: ח) וְרִאִיתִי לְהַכ"מ בִּפ"ט מִהַלְכוֹת מְקַנְאוֹת הַלְּכָה י"א ד"ה וּמְלִשׁוֹן רַבִּינוּ נִרְאָה עִי"ש כָּל הַדְּיָבוֹר וְתוֹכָן דְּבָרֵיו דְּמְלִשׁוֹן הַרְמֵב"ם נִרְאָה דְּהָא דְּמַעֵינן שְׁהִיא מְשׁוּף כְּנֻדָל כְּשִׁרְיָבָה בְּגִנְמַת הַמְעֵינן עֲצָמוֹ קָאִי.

וַא"כ אִין הַנּוֹטְפִין בְּטִיל בְּמַעֵינן וְאִם הִי' שְׂאוּבִים אִפִּי בְּאֲשַׁבְּרוֹן אִין מְטַהַר פִּינּוֹן דְּאִין הַנּוֹטְפִין בְּטִיל בְּמַעֵינן וְהָוִי כְּאִילוֹ כְּלוֹ שְׂאוּבִים. וּבִסּוּף מְסִיק דְּלֹא דוֹקָא גְּנוּמַת הַמְעֵינן.

וְלֹא אֲתִי הַרְמֵב"ם לְאִפּוֹקֵי אֲלֵא אִם נָתַן הַמַּיִם שְׂאוּבִים מִבְּחוּץ וְהַמְשִׁיכוֹ עַד שְׁנַגַע בְּמַעֵינן. דְּבַכָּה"ג אִפִּי נִגַע בְּגִנְמַת הַמְעֵינן אִינוּ מְטַהַר אָבֵל אִם נָפְלוּ בְּתוֹף הַמְעֵינן אִין שְׂאוּבִין פּוֹסְלִין אוֹתוֹ דְּמַעֵינן כָּל שְׁהוּא דִּינוֹ כְּמִקְנֵה שְׁיַשׁ בּוֹ מ' סָאָה שְׂאִין שְׂאוּבִין פּוֹסְלִין אוֹתָהּ.

וְלְכַאוּרָה דְּבָרָיו תְּמוּהֵינּוּ אִפִּי הַמְּשִׁיכוּ מִבְּחוּץ נָמִי כִּינּוּן שְׁמַעְיִין כֹּל שֶׁהוּא דִּינוֹ כְּמִקְנֵה שְׂיֵישׁ בּוֹ מ' סָאָה וּמִקְנֵה שְׂיֵישׁ בּוֹ מ' סָאָה מְטַהֵר אִפִּי בְּנוֹגַע מִבְּחוּץ. כְּדִמְפֹרְשׁ פ"ו מ"ג.

אָמְנָם טַעַם דְּבָרָיו הוּא עֲפִימ"ש הַרְמַב"ם פ"ח הֶלְכָה י"ב שְׂאִין הַזּוֹחֵלִין מְעַרְבִין הַשְּׂאוּבִים עִם מִי הַמְּעִינִין: ט) וּע"כ נִיחָא נָמִי בְּמִשְׁנֵתֵינוּ שְׁהַמִּים קְטַפְרָס מִן הָהָר וּלְמַטָּה אֵינוֹ מְעַרְב מִי הַמְּעִינִין עִם הַמִּים שְׁלֵמְטָה לְיֹלֵי שְׂבָא מִהַמְּעִינִין עֲצָמוּ.

וּע"כ פְּסוּל בְּדָבָר הַמְּקַבֵּל טֻמְאָה. אָבֵל ר"י לְשִׁטְתוֹ דַּס"ל שֶׁם גָּבִי שְׁלֵשָׁה גּוּמְמִיּוֹת שְׂבָנְתָל וְכֵן בְּרַגְלָיו שֶׁל רֹאשׁוֹן נוֹגַעַת בְּמִים שְׂבָאֵי קְטַפְרָס חִיבוּר.

ע"כ ס"ל כָּאֵן בְּדָבָר הַמְּקַבֵּל טֻמְאָה מִזְּחִילִין בּוֹ: י) וּע"כ נִיחָא נָמִי בְּמִשְׁנֵתֵינוּ דְהַעֲבִירוֹ עַל גָּבִי אַחֲרֵי פְלִים בְּכֻלִּים שְׁמַקְבְּלִים טֻמְאָה דִּינִיקָא עֲסָקִינוּ, וְא"כ הָרִי הֵמָּה כְּמִקְנֵה. דְלַעֲנִין מִקְנֵה לֹא אֵיכְפַת לָן בְּכֻלִּים הַמְּקַבְּלִים טֻמְאָה כַּנ"ל אוֹת ה' (וּבְזֶה מְיֻשָּׁב קו' הַב"ח עַל הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּ' לְפִי פִי' הַב"י דְּפִיֶרֶשׁ בְּמַעֲיָין שְׁהַעֲבִירוֹ עַל גָּבִי הַשְּׂוֹקֵת דְרַק בְּתוֹכוֹ אֲסוּר לְטַבּוֹל אָבֵל מְשִׁיבָא מְמַנּוּ כְּשֶׁר וַיֵּשׁ לוֹ דִּין מְעִינִין וְהַקְשָׁה הַב"ח מְסִיפָא דְהַעֲבִירוֹ ע"ג אַחֲרֵי פְלִים יֵשׁ לוֹ דִּין מִקְנֵה.

וּלְפַמ"ש נִיחָא מְשׁוּם דְּסִיפָא יֵשׁ לוֹ דִּין מִקְנֵה] אוּלָם ז"א לְדַעַת הַרְשָׁב"א לְשִׁטְתוֹ דְהַעֲוֹשָׁה מִקְנֵה בְּדָבָר הַמְּקַבֵּל טֻמְאָה פְּסוּל: סִימָן רַצ הַלְכוֹת נְדָרִים ב"ה יוֹם א' וַיֵּשֶׁב תַּרְנִי"ה לְפ"ק. שׁוֹכ"ט לְכַבוֹד הָרַב הַחוּ"ב כַּש"ת מו"ה דְּוֹד הַפְּהֵן נ"י הַאֲבֵד"ק דְאַבְרָי.

דְּבַר שְׁנַיִם שְׂנֵתְעֲצָמוּ בְּדִין וְאָמַר תּוֹבַע לְנִתְבָּע אָמֹר בְּהֵן צְדָק שְׁהֶאֱמַת אֲתָךְ וְאֲתָן שְׂמוֹנָה רו"כ לְבַהמ"ד וְהַנְּתַבָּע נִתְרַצָּה לְזָה. וְנִתְּן הַתּוֹבַע תִּיקָף הַשְּׂמוֹנָה רו"כ לִיד כְּבוֹדוֹ וְהַנְּתַבָּע אָמַר בְּהֵן צְדָק כַּנ"ל.

וְעַתָּה הַתּוֹבַע נִתְחַרַט וְרוֹצֵה לִישְׂאֵל עַל נְדָרוֹ. אִךְ עוֹמֵד כְּנִגְדּוֹ הַמְּבֹאֵר בַּש"ע יוֹר"ד רנ"ח דְהַנּוֹדֵר צְדָקָה מְשָׁבָא לִיד גָּבִאי שׁוֹב א"י לִישְׂאֵל עָלָיו.

וְשֶׁם סַעִי' ח' לַעֲנִין מַעֲמַד שְׁלֵשָׁתָן דְאָדָם חָשׁוּב שְׁבַעִיר כְּגַבִּאי דְמִי. וַיַּעַן שְׁהַנּוֹדֵר אֵינוֹ עֲשִׂיר רַק אִישׁ בִּינּוּנֵי חִיפֵשׁ כְּבוֹדוֹ לְמַצּוֹא לוֹ הִתֵּר עַפ"י דְבָרֵי אַחֲרוּנִים.

וְאִי"ה יְבוֹאֵר בְּסוּף דְבָרֵינוּ. וְנִבְאָ לְמִקּוֹר הַדִּין.

וַיַּעַן הַדִּין נוֹגַע לְכַמָּה פְּרָטִים הֵן תְּרוּמָה לְאַחַר שְׂבָא לִיד כְּהֵן. הֵן הַקְדָּשׁ בְּדָק הַבֵּית מְשָׁבָא לִיד גִּזְבָּר.

הֵן הַקְדָּשׁ צְדָקָה מְשָׁבָא לִיד גָּבִאי. נִבְאָר אַחַת לְאַחַת.

כְּפִי מִיעוּט שְׁפָלִי בְּעִזָּר הַחוּנָן לְאָדָם דַּעַת: א) הִנֵּה מִקּוֹר דִּינִים אֵלוֹ הוּא תְּרוּמָה בְּיַד כְּהֵן דְּמְפֹרְשׁ בְּנְדָרִים (נ"ט) דְלֹא מְצִי לְמִיתְשָׁל עָלָהּ וּפִי' הָרֵא"ש כִּינּוּן דִּי צִאָּה מְרֻשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְקִנְיִים בָּהּ מְצֻנָת נְתִינָה תוֹ לֹא מְצִי לְאַפְקִיעַ שֶׁם תְּרוּמָה מִיָּנָה ע"י שְׂאֵלָה.

וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק מֵה טִיבָה שֶׁל נְתִינָה שְׁעִי"ז לֹא יוֹעִיל שְׂאֵלָה לְהַפְרָשָׁה. הֵלֵא הַפְּרָשָׁה עֲנִין אַחַר הוּא זוּלַת הַנְּתִינָה.

נהרי הפהן צריף להפריש תרומה אף שאין בה מצות נתינה כמפורש ברש"י בכורות (י"א) ונ"ל דתבואת פהן חייבת בתרומה אלא שאינו נותנה לכהן אחר אלא מפרישה ואוכלה. והרמב"ן בהשגותיו לס' המצות שו"ת י"ב מונה ההפרישה והנתינה לשתיים.

במנן המצות. ועיין בפרשת דרכים דרוש ו' וא"כ מה שייכות נתינה להפרישה, (ב) ונראה ליישב עפ"י ש"הרא"ש נדרים (י"ב) גבי פחלת אהרן ותרומתו.

דהוי מתפיס בדבר האסור דאע"ג דמיתסר ע"י פיו לא הוי דבר הנדור. דהא מעיקרא גמי אסור משום טבל ופיו לא אסר אלא התיר השירים מידי טבל.

וא"כ למה יועיל בתרומה שאלה כמו בהקדש. הא לאו הקדש דידי' הוא וכנ"ל.

וכן קשה לטעם הר"ן [ולפי' הרמב"ם משום דאינו בא בנדר ונדבה רק מחמת שמחויב. אינו יכול להתפיס בו מה שהי' חולין גמורים בלא חיוב שיעשה קודש ונדר נחא.

איברא דהקשה ע"ז בעצמו ממתפיס בחטאת ואשם ותגרץ דבאים בנדבה בנזיר. וק"ל ע"ז מזבחים (קי"ז) נזירות חובה הוא ע"ש פרש"י.

ולמסקנא אף ר"מ מודה בחטאת ואשם דחובה הוא וצ"ע"ג] דכיון דאיסור שבו אינו חשוב נדרו רק איסור תורה אף יועיל שאלה: (ג) והנראה בזה דשאלה אינו מפאת האיסור שיש על התרומה לזרים ולטמאים.

רק מחמת חיוב נתינה לכהן שנתחדש בהפרישתו ועובר עליו בכל תאחר כמו בנדרים. וחיוב זה עשה הוא בהפרישתו.

דקודם שהפריש לא עבר עליו בכל תאחר כמ"ש בתוס' ר"ה (ד'.) ועיין ח"י הר"ן שם. ותדע שאין השאלה על האיסור שבו שהרי כתב הרמב"ם פ"ד מ' תרומות הלכה י"ז שגם על מעשרות מועיל שאלה. ונקלל בדבריו גם מעשר עני אף שחולין גמורים הם.

וע"כ השאלה מחמת חיוב נתינה שבו. כמו כן בתרומה מחמת חיוב נתינה שבו השאלה. ומפאת מצות נתינה שחידש בהפרישה נקרא נדר והקדש שיועיל שאלה. מעתה לאחר שפבר נתן התרומה לכהן דמצות נתינה אנדא לה לא נשאר רק האיסור.

נזה לא חשיב נדרו רק איסור תורה ולא שייף ע"ז שאלה. והכי ברירא דהא מילתא: (ד) ונעתיק עצמינו לדין הקדש בה"ב שבא ליד גזבר דכתב בתשו' ר"ב אשכנזי סי' ט"ו בשם ח"י רשב"א פרק גט פשוט.

דלאחר שבא ליד גזבר לא מהני שאלה. ובתשו' הרשב"א למד זה מתרומה לאחר שבא ליד פהן.

ולפי האמור יש לחלק דנהי דמצות נתינה שולו עברה שפבר נתן ליד גזבר. מ"מ גוף ההקדש קיים.

ושפיר יכול לישאל על הקדשו ולא דמי לתרומה שהאיסור תרומה איסור תורה הוא. ולא הקדש שולו כנ"ל: (ה) ונראה הטעם דאתי ליד גזבר לא מהני שאלה.

כמ"ש ש"ה סי' רנ"ה. משום שהגזבר קנה עבור ההקדש במשיכה.

ולא יִהְיֶה כַּח הַקֹּדֶשׁ קַל מִכַּח הַדְּיוּט. וְנִדְוָקָא עַל הַקֹּדֶשׁ דְּיַבּוּר מוֹעִיל שְׂאֵלָה דְאִתֵּי דְיַבּוּר וּמִבְטֵל דְיַבּוּר.

אִךְ יֵשׁ לְפַקֵּק דְהִתְיַנַּח אִם הִי תַחֲזִילַת הַקֹּדֶשׁ בְּמִסְיָרְתוֹ לְגִזְבָּר. אַבְל אִם תַּחֲזִילָה הַתְנַדָּב וְאִח"פ מְסַר לְגִזְבָּר יוֹכַל לִישְׂאֵל עַל תַּחֲזִילַת הַגְּזָבָה.

וּמִמִּילָא בְטֻלָה הַמְסִירָה שְׂלֵא הַתְּכַוֵּן רַק לְמְסוֹר גְּדֻבְתוֹ וּכְשֵׁאִין כָּאִן גְּדָבָה בְטֻלָה הַמְסִירָה. לְזֵה לְמַד הַרְשָׁב"א מְבֵא לִיד כְּהֵן.

דְקֻשָׁה מ"ש מְמִי שְׁנַתְחַיֵּיב שְׁנֵי גְזִירוֹת וּמְנָה רֵאשׁוּנָה וְנִשְׂאֵל עַל הַרֵאשׁוּנָה עֲלֵתָה לּוֹ הַמְנִינֵן לְהַשְׁגִּי'. וּמִקֻּשָׁה בְשָׁבוּעוֹת (כ"ח) דְלִיְהוּי כְּאִכְלָה כְּוָלָה דְאִין נִשְׂאֵלִין עֲלֵי'.

וְאִסִּיק ר' אֲשֵׁי דְכִינֵן שְׁנִישְׂאֵל וְעֲלֵתָה הַמְנִינֵן לְשִׁנְיָא וְנִמְצָא שְׂלֵא מְנָה כְּלָל הַרֵאשׁוּנָה וְשִׁפִּיר מְהֵי שְׂאֵלָה לְרֵאשׁוּנָה ע"ש. וְה"נ דְכִינֵן שְׁנִישְׂאֵל וְלֵא הִי תְרוּמָה כְּלָל.

וְהוּא לֵא גְתַכְוֵן לִיתָן לְכֵהֵן רַק תְּרוּמָה. וּכְשֵׁבְטֻלָה הַהַפְרָשָׁה בְטֻלָה הַגְּתִינָה וְשִׁפִּיר מְהֵי שְׂאֵלָה.

וְע"כ לֹאֵר דְאָרְף אִם יִתְבַטֵּל הַתְּרוּמָה לֵא יִתְבַטֵּל הַגְּתִינָה. וְלֵא הֵי הַגְּתִינָה קִנְיֵן בְטַעוֹת כִּינֵן שְׁהִי בְיָדוֹ שְׂלֵא יִשְׂאֵל וְלֵא יִתְבַטֵּל הַתְּרוּמָה.

וְדוּמָה לְהָא דפ"ב דְקִדוּשִׁין (נ'). (בְּזָבִין גְּכִסִּי אֲדַעְתָּא לְמִסְק לֵא"י וּלְכַסּוּף לֵא רְצָה לְעֵלוֹת לֵא גְתַבְטֵל הַמְכָר.

כִּינֵן שְׁהִי בְיָדוֹ לְעֵלוֹת לֵא חֲשִׁיב מְכִירָה בְטַעוֹת ה"נ בנ"ד. וְע"כ ה"נ לֵא חֲשִׁיב הַמְסִירָה לְגִזְבָּר בְטַעוֹת אָרְף אִם יִפְקִיעַ בְּשְׂאֵלָה גְדָבָה רֵאשׁוּנָה.

וְעַל הַמְסִירָה גּוֹפָה פְּשִׁיטָא דְלֵא מְהֵי שְׂאֵלָה כְּסִבְרַת הַשְׁ"ף הַגְּ"ל: הֵן אֲמַת דְאִפְתִּי יֵשׁ לְחַלֵּק בְּנִתְמוֹן לְכֵהֵן. הַרִי גְתַכְוֵן לְהַקְנוֹת לְכֵהֵן.

אַבְל הֵכָא בְשַׁעַת מְסִירָה לְגִזְבָּר לֵא גְתַכְוֵן כְּלָל לְהַקְנוֹת לְהַקְדֵּשׁ שְׁהֵרִי אַז לֵא הִי דַעְתוֹ לִישְׂאֵל וְחֲשִׁב שְׁכָפָר הוּא לְהַקְדֵּשׁ מְשַׁעַת גְּדָבָה. וְדוּמָה לְעוֹדָר בְּגִזְבָּר הַגֵּר וְסָבוּר שְׁהוּא שְׁלוֹ דְלֵא קְנָה מְשׁוּם דְלֵא גְתַכְוֵן לְקְנוֹת מְחֻדָּשׁ.

ה"נ לֵא גְתַכְוֵן לְהַקְנוֹת מְחֻדָּשׁ. וְאִפְשָׁר לֹאֵר לְרַבָּה דְאִמֵר הוּאִיל אִי בְעֵי מִיתְשַׁל עֲלָה מְמוּנְיָא הוּא.

לֵא קִינִים חַיִּיב גְתִינָה בְּמִסְיָרְתוֹ לְגִזְבָּר אִם לֵא יִקְנֵהוּ מְחֻדָּשׁ כִּינֵן שְׁעֵדִינֵן יִכּוֹל לִישְׂאֵל וְחֲשִׁיב מְמוּנְיָא וְכֵאִילוֹ לֵא שְׁיָלָם וְלֵא תִאֲחַר לְשַׁלְמוֹ כְּתִיב גַּם בְּגְדָבָה. וְע"כ בְּנִדְאֵי גְתַכְוֵן לְהַקְנוֹת בְּמִסְיָרָה: ז) וְכמ"ש גְּמֻצָא דַעַת קְדוּשִׁים תּוֹס' פְּסָחִים (מ"ו): שְׁהַקְשׁוּ בְהָא דְאִתָּה רֹאָה שְׁל גְבוּהָ לִימָא הוּאִיל דְאִי בְעֵי מִיתְשַׁל עֲלָה.

וְתִרְצוּ שְׂאֵנִי הֵתָם דְכְתִיב קוּדָשׁ לְד' אַע"ג דְאִי בְעֵי מִיתְשַׁל עֲלָה חֲשָׁבָם הַכְּתוּב שְׁל גְבוּהָ וְעוֹד תִּירָץ ר"י הִיכָא דְאִתָּא הַקֹּדֶשׁ לִיד גִּזְבָּר לֵא אִמְרִי הוּאִיל כו'. וְדַבְרֵיהֶם נְעֵלְמִים מְאוּד אִי ס"ל דְמְהֵי שְׂאֵלָה בְבָא לִיד גִּזְבָּר לְמָה לֵא נֶאֱמַר הוּאִיל.

וְאִי ס"ל דְלֵא מְהֵי שְׂאֵלָה. הִיל"ל בְּפְשִׁיטוֹת פְּשָׁבָא לִיד גִּזְבָּר לֵא מְהֵי שְׂאֵלָה.

אף לפי האמור דין אַתָּא לִיד גִּזְבָּר דְּלֵא מְהַנִּי שְׁאַלָה תְּלוּי בְּדִין הוֹאִיל. שְׁאָם לֹא נֶאֱמַר בְּהַקְדָּשׁ דִּין הוֹאִיל.

א"כ לֹא נִתְּכַנֵּן לְהַקְנוֹת לְהַקְדָּשׁ. וְשִׁפְיָר מְהַנִּי שְׁאַלָה עַל הַנְּדָבָה רֵאשׁוּנָה שֶׁהִי בְּפָה לְבַד. אִךְ אִי אֲמַרְי הוֹאִיל לֹא יֵצֵא בְּמִסְרָה אֲא"כ נִתְּכַנֵּן לְהַקְנוֹת לְהַקְדָּשׁ. וּבְנֻדָּי נִתְּכַנֵּן לְהַקְנוֹת לְהַקְדָּשׁ וְלֹא מְהַנִּי שְׁאַלָה כְּנ"ל.

וע"כ לֹא הִי יְכוּלִים לֹמַר בְּפִשְׁיטוֹת דְּלֵא מְהַנִּי שְׁאַלָה שְׁהָרִי לְמִירוּץ הֶרֶאשׁוֹן דְּגַבֵּי הַקְדָּשׁ לֹא אֲמַרְינֵן הוֹאִיל מִשׁוּם דְּכִתִּיב בִּי קוֹדֶשׁ שִׁפְיָר מְהַנִּי שְׁאַלָה. אִךְ פְּתַבּוּ דְּלֵא אֲמַרְי הוֹאִיל. דְּמַמְנ"פ אִם תֵּאמַר הוֹאִיל נִמְצָא שְׁאִינוּ מוֹעִיל שְׁאַלָה כָּלֵל כְּנ"ל. וְאִי לֹא אֲמַרְינֵן הוֹאִיל.

הָא לֹא אֲמַרְינֵן. וּמַמְנ"פ לֹא אֲמַרְינֵן הוֹאִיל הֵיכָא דְאֵתָא לִידֵי גִזְבָּר וְדו"ק הֵיטְב: ח) וְעַתָּה נִעְתִּיק עֲצָמֵינוּ לְהַקְדָּשׁוֹת דִּין שְׁהֵם לְעַנְיִים שְׁבָאוּ לִיד גִּזְבָּר שְׁאִין הִטְעֵם מִשׁוּם שְׁכָבָר קִינִים אֶת גְּדָרוֹ בְּנִתְיָנָה וְאִין כָּאן עַל מַה לִּישְׁאַל.

דְּאִדְרָבָה אִם יְחוּל הַשְׁאַלָה יִחְזִיר הַמְמוֹן לְעַצְמוֹ וְלֹא קִינִים הַנְּתִינָה וְשִׁפְיָר יֵשׁ עַל מַה לְחוּל וּכְהוּא דְּמָנָה שְׁנֵי גְזִירוֹת. בַּק הִטְעֵם כְּמ"ש הַשְׁ"ךְ מִשׁוּם דְּהַגְזָבָר קָנָה עֲבוּר הָעַנְיִים וְלֹא גְרָעֵי עַנְיִים מְאֻנְשִׁים דְּעֵלְמָא.

רַק שְׁלֵא תֵאמַר בְּשִׁנְתֵּיב תְּחִילָה בְּגִדָר וְאִם"פ שִׁילָם לְהַגְזָבָר וְשׁוֹאֵל עַל עֵיקַר חֵיבוֹ וְיִתְבַטַּל הַמְסִירָה. זֶה נִלְמַד מֵאֵתָא לִיד פֶּהֵן.

דְּאִף אִם יִשְׁאַל עַל הַפְּרָשָׁה לֹא יִתְבַטַּל הַנְּתִינָה. דְּאִי אֲמַרְתָּ דְּכִשְׁתְּבַטַּל הַהַפְּרָשָׁה יִתְבַטַּל הַנְּתִינָה וְתַחֲזִיר לְבַעְלֵיו שִׁפְיָר יוּכַל לִישְׁאַל עַל הַהַפְּרָשָׁה כְּהוּא מִי שְׁנָדָר שְׁתֵּי גְזִירוֹת וְע"כ דְּמ"מ הַנְּתִינָה לֹא יִתְבַטַּל.

ה"נ בְּזֶה דְּאִף אִם יִשְׁאַל עַל עֵיקַר גְּדָרוֹ. מ"מ הַמְסִירָה לְגִזְבָּר לֹא יִתְבַטַּל.

וְעַל הַמְסִירָה גּוֹפֶה פְּשִׁיטָא דְּלֵא מְהַנִּי שְׁאַלָה כִּינֵן דְּנִקְנָה לָהֶם: ט מֵעַתָּה אֲנִי אוֹמֵר דְּזֶה בְּצִדְקָה לְעַנְיִים. אֲבָל בְּנוֹדָר לְבַהמ"ד דְּהֵינּוּ שְׁיָקֵנוּ גְרוֹת לְלִמּוּד אוֹ לְחִזְק בַּהמ"ד שְׁנָה מְצָנָה.

לֹא מִצַּד שְׁנַעֲשֶׂה שְׁל בַּע"ב הַיּוֹשְׁבִים בְּבַהמ"ד. דְּמַה שְׁמִקְנָה לָהֶם אִין שׁוּם מְצָנָה דְּעִשְׂרִים הֵם.

וְהַמְצָנָה הוּא לְקָנוֹת גְרוֹת אוֹ לְחִזְק הַבַּהמ"ד. וְאִילוּ הִי עוֹשֶׂה כֵּן לְבַהמ"ד שְׁלוֹ ג"כ מְצָנָה הוּא.

נִמְצָא שְׁבִנְתִינָת הַמְעוֹת לֹא הִקְנָה לְשׁוּם אָדָם. דְּלֹא נִתְּכַנֵּן לְהַקְנוֹת לְבְנֵי עִיר כָּלֵל דְּאִין כּוּ שׁוּם מְצָנָה.

רַק שְׁהַקְצָה אוֹתָם לְמְצָנָה (וְאִף דְּהַנְּמָנָה לֹא מִקְלָתָא. מ"מ נִעְשֶׂה גְדָר כְּמ"ש בַּט"ז או"ח ס' קי"ג סק"ב] וְשִׁפְיָר יְכוּל לִישְׁאַל ע"ז.

מֵאִי אֲמַרְתָּ הֲלֵא כְּבָר שִׁילָם גְּדָרוֹ וְאִין כָּאן עוֹד גְּדָר שְׁיִשְׁאַל עָלָיו. לִיתָא שְׁאָם יִפְקַע גְּדָרוֹ וְתַחֲזִיר הַמְמוֹן לְבַעְלֵיו וְלֹא שִׁילָם שִׁפְיָר יֵשׁ עַל מַה לִּישְׁאַל.

ויקרא דמי שפגד שמי נזירות תגרץ ר' אשי וכנ"ל. הא תדא להיתרא: י) ועוד נראה לפענ"ד.

דנ"ד שתלה אם שפגדו יאמר בקן צדקו הוי אסמכתא. שלא הי' תכלית פנונתו שיאמר והוא יתן.

רק שלא יאמר. ועי"ז יתברר שהאמת אתו והוי אסמכתא.

אף הב"י סי' ר"ז מתוך דשל"ט הביא תשו' הרא"ש דבהקדש לא שינה אסמכתא. ושם בתשו' מבואר שפסמך עצמו על דברי ר"מ בתשו' יע"ש.

נדברי ר"מ אלו הובא ביה יוסף שם מחו' מ"א ובמרכי פרק שור שנגח ד' וה' דאסמכתא מועלת בהקדש. דאמירתו לגבוה פמסירתו להדיוט היינו פמסירה המועיל בהדיוט.

ושם במרכי הביא ראי' מהאומר אם יבא דבר זה לידי אתננו להקדש מחויב ליתן. אף דדבר שלא בא לעולם גרע מאסמכתא.

שאין יכול ליתן להדיוט בשום פנים. מ"מ אמרינן בי' אמירתו לגבוה פינון דאילו אמר כשבא לעולם הי' קונה.

מהני בהקדש תחילה שיעשה נדר. כ"ש אסמכתא דמהני בב"ד חשוב דמהני בהקדש יע"ש באריכות: יא) והנה דבריו נעלמים מאוד.

שהרי בפסגיא דהמקדיש מעשה ידי אשתו דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. אף בקיבל חייב על עצמו שהוא בעולם לא חשיב בשלב"ל כלל.

וע' בתשו' רשב"א ח"ג סי' ס"ה הובא בב"י ח"מ סי' ס' בקיצור. שהמחייב עצמו ליתן לאחר כל מה שיוציא הדקל מחויב ליתן.

ולא חשיב בשלב"ל פינון שהחייב על עצמו שהוא בעולם אף שתלה בשלב"ל וא"כ אדא לא ראיית הר"מ מהאומר לכשיבוא לידי אתננה להקדש. שהרי אף בהדיוט קונה כה"ג.

אף מ"מ אין מזה קושיא על הר"מ. ואטו גברא אגברא קרמית.

והר"מ סובר דכל שתלה חייבו בשלב"ל חשיב לא בא לעולם. ועיין תוס' כתובות (מ"ב) שאם יחד כלי לאחר לגבות ממנו קנס ששיעמוד בדין ויתחייב לו.

חשיב בשלב"ל אף שהפלי בעולם פינון שתלה חייבו בשלב"ל ה"נ בזה שגופו בעולם פינון שתלה חייבו באם יבוא לידי אתננה חשיב בשלב"ל: יב) אף נראה ראי' לדעת הרשב"א מדברי רי"ש למי פרק האשה.

המפריש פסחו עד שלא נתגזיר ונתגזיר. למ"ד בעלי חיים נדחים צריף להביא פסח אחר. ומבואר דחל הקדש פסח קודם שנתגזיר אף שתלה הקדשו בשלב"ל. שאילו הקדיש גוי פסח ולא אמר לכשאנתגזיר פשיטא דלא אמר כלום.

כִּינּוּן שְׂאִין הַגּוֹי מְחַנֵּב בְּפֶסַח וְאִין פֶּסַח בָּא בְּנִדְכָה [וּבְנִדְרִים (דָּר ו') ה"ז לְחַטָּאתִי אִם הִי מְחַנֵּב חַטָּאת דְּבָרִיו קִיָּמִים אָבֵל אִם לֹא הִי מְחַנֵּב אִין בְּדָבָרֵינוּ פְּלוּם]. מ"מ פֶּשְׁאָמֵר לְכַשְׂאֲתַגְיִיר חָל הֶהְקַדַּשׁ מְעַכְשָׁיו כִּינּוּן שְׁהִשָּׂה בְּעוֹלָם אַף שְׁתֵּלָה בְּדִשְׁלַב"ל ה"נ כִּינּוּן שְׁהַכְּלִי בְּעוֹלָם חָל הַשְׁיָעָבוּד עַל הַפְּלִי אַף שְׁתֵּלָה בְּדִשְׁלַב"ל.

וה"ה הַמְתַּחֲנֵיב לְכַשְׂיּוֹצִיא דְקָל פְּיָרוֹת לִיתְנָם לְפִלוֹנֵי דְחָל הַחַיּוּב כִּינּוּן שְׁגוּפּוֹ בְּעוֹלָם אַף שְׁתֵּלָה בְּדִשְׁלַב"ל. וְאִזְדָּא לָהּ רְאֵינִית הַר"מ: יג) עוֹד פְּתַב שֶׁם הַמְרַדְכִי בְּשֵׁם הַר"מ דְּנִדְרָה וּשְׁבוּעָה וְח"כ חֲזִילִי אִפִּי' בְּאַסְמַכְתָּא דְרַנְבָּם בְּאַסְמַכְתָּא אִם נִתְּנוּ תַתְּנוּ אֶת הָעַם הַזֶּה בְּיַדִּי אִם יִהְיֶה אֱלֹקִים עִמָּדִי כו'.

וְגַם דְּבָרִים אֱלוֹ אֵינָם עוֹלִים לַפּ"מ שֶׁ בְּתַשׁוּ' רְשָׁב"א תַתְּקַל"ג וְנ"ל בְּחַמְלַת ד' עָלֵי מְצִאתִי עֵנְיָן שְׁפָל הַלְכוֹת אֲסַמְכְתָּא תְּלוּיִים בּוֹ. דְּכָל דְּאִי שְׁאָמְרוּ דְרַדְרָה קִנְסֵהוּ אֲסַמְכְתָּא וְהוּבָא כַב"י ס' ר"ז ע"ש בְּאַרְיִכוֹת.

וְתוֹכּוּ דְבָרֵינוּ דְתַנָּאי הוּא שְׁרַצָּה שְׁיִתְקַנְיִים הַתַּנָּאי וְיִתְקַנְיִים הַמְעַשָּׂה. אָבֵל אֲסַמְכְתָּא הוּא שְׁלֵא רַצָּה בְּקִיּוּם הַמְעַשָּׂה הוּי אֲסַמְכְתָּא.

וְכ"כ הַחֲזִינוּךְ פְּרִשְׁתָּ בְּהַר מְצוּהָ י"ב דְּאִין אֲסַמְכְתָּא אֱלֹא מַה שְׁהוּא בְּדָרְדְרָה קִנְסֵהוּ. נְמָצָא כִּי נִדְרִים אֱלוֹ אִם יִהְיֶה אֱלֹקִים עִמָּדִי רַצָּה בְּתַנָּאי שְׁיִהְיֶה אֱלֹקִים עִמּוֹ וְיִתֵּן מַעֲשָׂרוֹת.

וְכִן יִשְׁרָאֵל רַצּוֹ שְׁיִתֵּן הָעַם בְּיָדָם וְיִתְרִימוּ עָרִיכָם. אִין עֵנְיָן לְאַסְמַכְתָּא פְּלָל: יד) מ"מ בְּהַקְדָּשׁ אֲסַמְכְתָּא אַף שְׁלִפִי הִירוּשְׁלַמִי נִדְחָה רְאֵינִית הַר"מ.

מ"מ הַדִּין דִּין אֲמַת. שְׁהָרִי בְּנִדְרִים (דָּר ל') הָאוֹמֵר יִהְיֶה הַקְדָּשׁ לְאַחַר ל' א"י לְחַזוֹר דְּכַמְעַכְשָׁיו דְּמִי.

וּמְפֹרָשׁ בְּפֶרֶק אֵיזוּהוּ נִשְׁפָּךְ דַּא"ל קִנְיֵי מְעַכְשָׁיו לֹא הוּי אֲסַמְכְתָּא. וְאַף שַׁר"ח סוֹבֵר דְּוִקָּא כְּשֶׁהַשְּׁפִינּוּ בְּקַרְקַע מִיַּד הָרִי אֲמִירָה לְגַבּוּהַ כְּמִסִּירָה לְהַדְיוּט וְהוּי כְּמִסֵּר לוֹ מִיַּד.

וְהִיכָא דְמִסֵּר לוֹ מִיַּד וְגַם אָמַר מְעַכְשָׁיו לַכ"ע לֹא הוּי אֲסַמְכְתָּא כְּדַמוּכַח הָא דַּאֵיזוּהוּ נִשְׁפָּךְ. וְגַם בְּשְׁבוּעָה וְח"כ כִּינּוּן שַׁא"י לְחַזוֹר כְּדַמוּכַח בְּנִדְרִים (פ).

(בְּאוֹמְרַת קוֹנָם הַנָּאֵת רַחֲצָה עָלֵי אִם אֲרַחֵץ דְּמִיכֶר דְּהוּי עֵינּוּי נִפְשׁ דְּמִמְנ"פ דְּהִיכִי תַעֲבִיד כו' וְאִי יְכוּלָה לְחַזוֹר קוֹנָם שְׁרַחֲצָה הָא יְכוּלָה לְחַזוֹר. וְלָמָּה לָהּ הַפְּרָה.

וּמוּכַח שַׁא"י לְחַזוֹר דְּכַמְעַכְשָׁיו דְּמִי. וְאַף דְּלֹא שְׁיִיךְ בְּשְׁבוּעָה כְּמִסִּירָה.

מ"מ הָא בְּמְעַכְשָׁיו לְבַד כְּפָה פּוֹסְקִים דְּלֹא הִנָּה אֲסַמְכְתָּא. וּבְשְׁבוּעָה וּבַת"כ בְּדַאוּרִיָּתָא הִלָּךְ אַחַר הַמְחֻמֵּר: טו) מ"מ מ"ש בְּטַעַם צְדָקָה לֹא הוּי אֲסַמְכְתָּא מְשׁוּם דְּכַמְעַכְשָׁיו.

הִנָּה הַר"ן שֶׁם בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א דְלִרְבָּא וְאַבְיִי דְקִי"ל כְּנוֹתִיָּהוּ אֲפִשְׁר דְּלֹא הוּי כְּמְעַכְשָׁיו וּפְלוּגְתָּא הוּא בִירוּשְׁלַמִי קְדוּשִׁין פ"ג ה"א בְּאוֹמֵר ה"ז עוֹלָה לְאַחַר ל' יוֹם וּמְכַרְהַ בְּתוֹךְ ל' ר' אֲבָהוּ בְּשֵׁם ר"י אִם לֹא חָזַר וּלְקַחְהַ בְּתוֹךְ ל' אֵינּוּ קְדוּשׁ דְּלֹא הוּי כְּמְעַכְשָׁיו ר' בַּא בְּשֵׁם ר"י אָמַר מְכִירְתּוֹ אֵינּוּ מְכִירָה כְּלוֹמַר לְבַטֵּל הֶהְקַדַּשׁ עוֹלָה ע"ש וּמְשׁוּם דְּהוּי כְּמְעַכְשָׁיו.

וּמָהָא דְהַנָּאֵת רַחֲצָה עָלֵי אִם אֲרַחֵץ דְּחַשְׁיָב כְּמְעַכְשָׁיו. אִין רַאִי' לַה"ז עוֹלָה.

דיגש חילוק בין הרי זו להרי עלי. וכן מפניךש בירושלמי נזיר פ"ב ה"ט.
גם הא דאמירתו לגבוה אם הוא בצדקה אין הפל מודים. ודעת ר"ה גאון ורשב"א בתשו'
דלא אמרי' אמירה לגבוה כמסירה להקדו'ט בהקדש עניים.

וא"כ הא דצדקה אין בו משום אסמכתא יש בו הרבה חילוקים: טז) אף אפי' לר"מ נראה
ברור דמהני שאלה דכבר בארנו שכל הטעם באתא ליד גבאי לא מהני שאלה כמ"ש
הש"ף סי' רנ"ה דלא יהי' פח הקדש קל מהקדו'ט.

והכא בהקדו'ט כה"ג הוי אסמכתא ולא קני (וכי מיתשיל ונשאך פדין ההקדו'ט הא אסמכתא
לא קני). ואף שבסמ"ע סי' ר"ז ס"ק י"ג בפעשה שבועה וקנין באסמכתא מהני השבועה
לקנין וסייבים היורשים לקנין.

הא מבואר שם הטעם משום דשבועה כמו ב"ד חשוב. וקנו מידו בב"ד חשוב מהני לדין.
אבל השלשה לבד בב"ד חשוב לא מהני. והטעם בזה ברור דהא בב"ד חשוב אינו מועיל
כשאמר בפ"י שלא מעכשיו וע"כ בקנין שאם אין פנונתו מעכשיו לא מהני כלל על לאחר
זמן.

דהדרא סודרא למרי' והוא כשחוק ולא עביד אינש דמחפף בבי דינא. ודאי פנונתו
מעכשיו.

וה"ה בשבועה בודאי פנונתו מעכשיו. אבל בלא קנין אין ראי' דמעכשיו.

וב"ד חשוב בלא מעכשיו לא מהני. שיהרי אם אמר בפירוש שלא יחול מעכשיו לא מהני.
ועי' סמ"ע סק"מ: יז) ואין להקשות עוד מהא דסי' קכ"ה הולף במתנה אם הי' המקבל
עני אינו יכול לחזור בו ולא מהני שאלה. נאמר ג"כ ע"י שאלה דינו פהקדו'ט דהולף לאו
פזכי.

דלק"מ דכיון שפזר הוא חוב עליו ובחוב הולף פזכי. דכיון שחשב שהוא חוב עליו פנונתו
הי' פזכי.

ואף ע"י שאלה נפקע החוב. מ"מ הוא הי' פנונתו לזכי שיהרי חשב שחוב הוא: יח) אף
מ"ש פבדו להתיר עפ"י דברי הנב"י שפי' טעם רשב"א משום שאינו נאמן על הפתח
בחרטה דמעיקרא.

ובנ"ד שלא הי' פנונתו על הנדר בעצם. והוא פזין נדר ליתומים אם נטלתי מפתנבתי
יאסרו כל פירות שפעולם דכתב במינוחסת להרמב"ן דמועיל חרטה דהשתא וא"צ
להאמינו.

יפה אמר עפ"י סברת הנב"י. אף עיקר הסברא לא שמייע לי פלומר לא ס"ל.

שהרי הגמ' אמר דמ"ה לא חשיב יש לו מתירין. והרי לענין איסור יהי' נאמן וא"כ
האיסור יש לו מתירין.

א"ו אין זה סברת הרשב"א: יט) זולת זה מה שהאריף בדקדוקים שאין פן דעת הרמב"ם.
אין נ"מ פי לא נניח דעת רשב"א וטוש"ע המפורשים בשביל דקדוקים.

ואם באנו לסתור דברי הש"ע לא נדע שום דין. אף אם יתבאר לי דרמב"ם פ"א בתרומה
הבאה ליד כהן שלא פריש "א נרא"ש.

כבר פתבתי דהא דלא מהני שאלה בתרומה הבאה ליד כהן. הוא עפ"י היסוד דאיסור
תרומה לא תשיב נדרו והוא עפ"י פירוש הרא"ש ונהר"ן.

אף לפירוש רמב"ם שם משום שהוא חובה וקא מועיל שאלה בחטאת ואשם. וא"כ
הרמב"ם לשיטתו שפיר סובר דמשבא ליד כהן מ"מ מועיל שאלה.

ודברי הרמב"ם הים תמוהים מש"ס זבחים ה"ל וא"כ אין ראי' מרמב"ם. ואפ"י לר"א
ממין.

מ"מ י"ל שמודה בצדקה והקדש שבא ליד גבאי מטעם ש"ף סי' רנ"ה. וטעמו קלורין
לענינים לא כמ"ש הנב"י שהוא דוחק: הדו"ש הק' אברהם.

סימן רצא שנית להנ"ל. ב"ה אור ליום ב' נ"ח י"א טבת תרנ"ה א) מכתבו שנית קבלתי.
ושם נאמר פי חיסר פרט אחד במכתבו הראשון. שהי' קנין.

וא"כ אגיל טעם דאסמכתא. ובאמת גם טעם ראשון אגיל לי שכל הטעם הי' שלא נתפגן
להקנות לבני עיר רק שפדר נדר מצנה כגון לנרות ות"ת.

ואילו הי' נודר נרות שילמדו בעצמו אצלם ג"כ הי' נדר למצנה כמבואר בתשובתי. אף
אם הי' קנין ע"כ נתפגן להקנות לבני עיר ואין כאן שום היתר: ב אף גם במכתבו זה
קוצר ולא ביאר איזה קנין.

אם קנין סודר או קנין אגב. וק"ס אינו כלום.

דאין מטבע נעשה חליפין אם לא שקיבל חיוב על עצמו. אבל אם הקנה בק"ס המעות
שהשליש אינו כלום אף אם הקנה באגב יש מקום להתיר השאלה משום אסמכתא.

נאי משום שהקנה בב"ד חשוב. הלא ה"ן בפרק השותפין כתב הטעם משום דק"ס אם
לא פגון מעכשיו אינו כלום דהדרא סודרא למרי' ולא מחייב אינש בבי דינא בכדי ודאי
פגונתו מעכשיו אבל אם הקנה לו אגב קרקע אף שמקנה לו הקרקע היום ומטלטלין
לאחר זמן אם הקרקע לא יצאה מרשות מקבל מתנה אפשר דמהני.

ומאחר שהקנה על אחר זמן שוב יש בו משום אסמכתא: ג) האמנם פי בנמק"י ב"ב
(מ"ד): בהא דמכר מטלטלין מעיד לו עלי' דלא שייך מעמידה בפני בע"ח. דמטלטלי
דלוקח לא משמעבדי ומקשה דילמא אג"ק שיעבד לו.

ומשני שלקח ומכר לאלתר. ומקשה דילמא דאקני כתב לי'.

ומשני שלא הי' לו קרקע מעולם. וכתב בנמק"י מדאיצטריך למימר לעולם ולא אמר
שלא הי' לו קרקע בשעה שקנה מטלטלין אלו.

מוכח ששיעבוד ראשון חל אמטלטלי שיקנה אפי' לאחר שמכר הקרקע. ודעת הרמב"ן
לומר הטעם לפי שדאקני משעה ראשונה חייב שיעבודו.

ע"ש.

הנה שאם לא הי' חל שיעבוד המטלטלין רק אחר זמן לא הי' משתעבד אג"ק שנסתעבד לו תחילה וא"ל הטעם משום שמכר הלנה השרקע דמה בכך הלא שעבוד השרקע לא נפקע בכך ועדיין שעבוד השרקע קיים.

ומ"מ לא הי' יכול לשעבד אגבו מטלטלין אח"כ: ד) אף בחי' רמב"ן אחר שכתב טעם זה כתב ונ"ל ואיכא למימר טעמא משום דקנה קרקע וחל עליו שעבודא דמלנה. אע"ג דנבג' מיקני לי' הני מטלטלי אגב ההוא ארעא דאכתי בשעבודא דהה מלנה איתא ע"כ.

וא"א לומר שהוא המשך דבריו ראשונים. דלפי הטעם שאמר תחילה משום דחל למפרע א"צ לטעם דאכתי בשעבודא דהה מלנה.

אף צריך לפרש שנה טעם אחר. ואפי' הי' חל שעבוד דאקני אח"כ נמי הי' מועיל משום שעדיין שעבוד השרקע קיים [ומ"ש הרמב"ן אח"כ ומה שאמרו א"י לחזור בו שעבוד שאני שייך לטעם ראשון ולשון מסורס הוא בדפוס ושכבא לספרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשי'] אף בנמק"י מבואר להיפוך:.

ה) ואפשר דתלוי במחלוקת ראשונים במשנה פרה זו ולא תקני לה אלא לאחר ל' יום. ועדיין בהמה בסימטא בסוף ל' דלר"פ לא קנה.

דאף דאכתי קיים במקום הראוי למשיכה. מ"מ גוף המשיכה הי' תחילה וגוף המשיכה פסקה.

וה"נ אף שעדיין קנין ושעבוד השרקע קיים. מ"מ הקנאת השרקע אינו עכשיו בשעת הקנאת המטלטלין.

ולדעת הר"ן פרק הכותב דקנה אם עומדת עדיין בסימטא. ה"נ אם השרקע קיימת עוד ביז מקבל מתנה קנה המטלטלין: ו) והנה בש"ע ס"י קצ"ז קי"ל דלא קנה וא"כ ע"כ פונתו מעכשיו.

מ"ח יבל בשלמא בקנין סודר דהדרא סודרא למרי' בזה אמדינן הפל יודעים דלאח"ז אינו פלוס. אבל באגג לאח"ז פיון שלדעת הר"ן מהני אפשר שהוא חשב ג"כ דמהני.

דמי איכא מידי שהפוסקים נחלקו ונאמר הפל יודעין טפי מהר"ן. וכח"ג כתב הר"ן פ"ק דקדושין הובא בב"ש ס"ק ט"ז בספק לא אמרינן שבעל לשם קדושין.

מיהו המגיד שם חולק: ז) ואם הי' קנין סודר לחייב עצמו. ושוב השליש המעות ג"כ.

יש מקום לומר נהי דהקנין סודר ע"כ הי' מעכשיו דאל"כ הדרא סודרא למרי'. מ"מ השלשה הי' אפשר שיקנה לאח"ז.

ואולם הרמ"א סע"ף ט"ו דנהיג עלמא דמהני קניי בב"ד חשוב אפי' בלא השלשה ואולם הט"ז חולק על הסמ"ע וכתב דקניי בב"ד חשוב לא מהני בלא פירוש מעכשיו ואף דאמירתו לגבוה הני כמעכשיו שוב יועיל שאלה פיון דרק מחמת גבוה ובהדיא כה"ג לא קנה וכנ"ל בתשובתי הראשונה: ח) מ"מ סיום דברי ט"ז אין בנו פח להוציא ממון נגד האחרונים.

ונראה שהוא אצלו ספיקא דדינא ואין להוציא ממון אף בנ"ד דקונדם שאלה הא אין בהקדש דין אסמכתא רק ע"י שאלה וספק אם הועיל שאלה. דלדעת הפוסקים דלא הוי אסמכתא אינו מועיל שאלה.

נהרי נידר זה פא להוציא. מ"מ אינו מוכרח.

די"ל שאלה הועיל לבטל הנדר. ולענין ממון העניינים באים להוציא ממנו ובכיוצא בזה טוב לעשות פשרה אחר השאלה: ט' סוף דבר לדינא.

אם הי' קננין סודר על המעות בעין אינו פלוס. ומהני שאלה.

אם הי' קננין סודר על החיוב יעשו פשרה. (ואם הי' קננין אגב יש שני צדדים.

שיטת הר"ן פ"ק דקדושין וגם הט"ז שחולק על הסמ"ע. והמיקל בזה לא הפסיד.

או יתן לבהמ"ד חלק רביעי): י' זולת זה מה שהאריך להשיב על דבריי וביקש ממני להשיבו. טריס טרחי' להאי גברא לאבד הזמן בתורת דבריי הראשונים.

בכל זאת מאחר שהוכרחתי להשיב שנית בעיקר הדין. שנשתנה מחמת הקננין שוב מוכרת אני להשיב גם על השאר.

ע"ב ב"ב (צ"ד. יא) ואשר רוצה ליישב הנוב"י דמתוף שאינו נאמן לממון אינו נאמן לענין איסור כמו האומר של מע"ש הם אינו נאמן גם לאיסור פינון דהוי אפוקי ממונא.

אינו דמיון כלל, דמע"ש ממון גבוה הוא. וא"כ איסור מע"ש רק משום ממון גבוה.

וכיון דאינו נאמן להוציא מיד בעליו ונשאר ממון הדיוט אין איסור פנ"ל. אבל איסור תרומה אין משום שהוא ממון פהו דאין קדושה בממון פהו יותר מבממון ישראל.

נאידי נאידי חולין גמורין. וא"כ מה יועיל הא דממון פהו לאיסור אם לא שיאמר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה.

אף זה לא שייך רק בדבר שצריך משפטי עדות. וע"ב פרא"ש מפות בשם ראב"ד דילפי' לה מנמצא אחד קרוב או פסול.

אבל באיסורין דאפי' עבד ושפחה נאמנים לא שייך זה כלל: יב) הקשיתי על הרא"ש דתרומה לא הוי דבר הצידור משום דמעיקרא הי' אסור משום טבל איהו יועיל שאלה. וע"ז תמה מאד שבאמת תרומה איסור דידן' והחליף איסור טבל של תורה באיסור תרומה דידן'.

וע"כ פינון שבלעדו הי' אסור משום טבל לא הוי דבר הנגידור. אבל מ"מ מועיל שאלה על איסור דידן'.

ואין קושיא איהו יחול שאלה על איסור תורה. שהרי נשאר טבל כשהני'.

הנה מעלתו כתב בשמי מה שלא עלתה על לבי. כי לא הקשיתי כלל איהו יועיל שאלה על איסור תורה דנדאי נשאר טבל כשהני'.

רק הקשיתי הא לאו הקדש דידן' הוא. ומ"ש מעלתו דבאמת תרומה הקדש דידן' רק משום שתחילה היא אסור משום טבל והוא החליף אסור תורה באסור דידן' לא חשיב דבר הנידור.

יראה מעלתו אם יש טעם בריר תלמות: יג) אף סברת הרא"ש שהוא לא חידש אסור רק תחילה היא האסור תרומה מעורב [ולשון הש"ס נדה ז' טבל פתיכא בה תרומה] בכל הפרי ואסור כל הפרי כעין שפתב הר"ן נדרים פ"ד ו"ל תרומה בדין שתהא טובלת דכיון שהיא עצמה אסורה בדין שתאסר תערוכתה.

דכיון דע"כ צריף לתרומה להרימה מן הפרי אינה מתבטלת שם עכ"ל. ואסור טבל אפי' לפהגים שהתורה לא התירה לכהנים עד לאחר הרמה.

וכן לשון הש"ס שבת (כ"ו.) מה תרומה טהורה אין לה בה אלא משעת הרמה ואילף. (ואפ"ש ליתן טעם בדבר שתחילה שקודש וחול היא מעורבים דומה לכלאים פהא דמכות (כ"ב) בשור פסולי המוקדשין ופרש"י שם] וא"כ הוי אסור תורה והוא לקח האסור מכל הפרי למקום אחד הוא התרומה שהפריש.

ועיין ט"ז שכ"ד ס"ק ט"ו תשו' מהר"א שהביא דבדרבנן יש ברירה. ע"ש.

הנה שהתרומה בירור. ובדרבנן אמרי' הוברר למפרע.

ואם היא דבר מוקדש מה ברירה היא שייף בזה. רק שאינו רק בירור הקדושה מכל הפרי למקום אחד: יד) ובתוס' גיטין (ס"ו) דכשם שמופלא סמוף לאיש יכול לתרום פה יכול לחלל מעשר.

ואם היא בתרומה אסור מוקדש ע"כ חשיב נדר. מה ראי' זה לחילול שהוא רק העתקת הקדושה ממעשר על המעות.

אף באמת גם התרומה אינו מוקדש ומופלא סמוף לאיש יכול להרימה. דכשם שיכול לעשות אסור מוקדש פה יכול לברר ולהעתיק ממקום למקום ה"ה בחילול מעשר: טו) אף מ"מ אין ללמוד מזה שיועיל שאלה לברור הקדושה.

דבשלקמא לענגן מופלא סמוף לאיש כיון שבכחו לחדש אסור. כ"ש שיהי' בצאו להעתיק ממקום למקום.

אבל לענגן שאלה נדאי כל שהיסוד אסור תורה חזק יותר. ותמורה חמור לכמה דברים ומפורש בזבחים (מ"ט) הטעם משום דתמורה מפת קדשים קאתיא.

וניקל לחול יותר עיש"ה. וה"נ חל יותר שלא ינפקע ע"י שאלה [נגם לענגן זה חמור שחל אפי' בטעות ואין נשאלין על התמורה וכיון שאין ללמוד זה בקו"ח מנדרים ובעצמו אינו נדר אף יועיל שאלה: טז) ובחילול אינו עולה בזכרונ' שיהי' נמצא בשום מקום שיועיל שאלה.

ויש להביא ראי' דלא מהני שאלה בחילול. מלקוח בכסף מעשר לר"י יקבר.

והנה ענגן הלקוח בכסף מעשר לר"מ דס"ל ממון גבוה. הגבוה קונה והבעה"ב שליח דגבוה כמו הקונה במעות הקדש.

וניחא מה שהלקוח נכנס בקדושת מעשר. אף לר"י דס"ל ממון הדיוט ומותר למכרו
שישאר המעשר מעשר והחוליו חוליו.

ע"י ר"ש ריש מע"ש ואינו דומה לפירות שביעית שבמכירה נתפס המעות בקדושתו. כי
פירות שביעית אסורין למכרן במה שלא יחול עליו קדושת שביעית דלא כלה כתיב ולא
לסחורה] וה"ה לקוח במעות מע"ש שישאר המעות בקדושתו והחוליו חוליו.

א"כ דכשלוהם בכסף מעשר שיצאו המעות לחוליו והלקוח תפס בקדושה לאו ע"י
המכירה הוא בעצם כי כבר אפטר שישארו המעות מע"ש ואעפ"כ יקנם המוכר. רק
משום שמתכוין לחלל המעות על האוכל הנמכר ויכול לחלל בירושלים טבעא אפירי
כדאימא בפ"ג דמע"ש ע"ש.

ואם מועיל שאלה בחילול ישאל לחכם על החלול וישובו המעות לקדושתו והלקוח יחזיר
חוליו. ואי משום שהמוכר לא ידע ויאכל המעות בתורת חוליו.

הלא יכול לחלל מעות אלו על מעותיו ולמה ס"ל לר"י יקבר הלא ר"י הוא הסובר ממון
הדיוט הוא. א"ו אין שאלה בחילול: יז) ועוד יש לברר ראי' זאת יותר [יען יש מקום
לבע"ד לחלוק דמשנה עיקר הדין תני יקבר.

ומקנתא לא קתני ואה"נ אם נשאל שפיר דמי] מסוגיא דפרק פל שעה (ל"ח.) בעי
רשב"ל מהו שיצא אדם י"ח בחלה של מע"ש בירושלים אליבא דר"ע בחוליו הוא דנפיק
דאי מיטמא יש לה היתר במושבות.

אבל תלה דאי מיטמא לית לה היתר לא נפיק. א"ד אמרי' הואיל ואילו לא קרא לה שם
חלה ואיטמא אית לה היתר במושבות ונפיק בה.

השתא נמי נפיק בה. איכא דאמרי' הא נדאי לא תיבציא לה דנדאי אמרי' הואיל.

כי תיבצי לה תלה הלקוח בכסף מע"ש ואליבא דר"י דאמר הלקוח בכסף מע"ש שנטמא
יקבר מי אמרינו הואיל ואי לא לקוח הנה והואיל ולא קרא לה שם ואיטמי יש לה היתר
במושבות ונפיק בי' השתא נמי נפיק בי'.

א"ד חד הואיל אמרינו תרי הואיל לא אמרינו ע"כ. וכתב רש"י ז"ל וא"ת תלת מעשר
גופי' נמי תרי הואיל איכא.

הואיל ואי לא קרא לה שם והואיל אי מיטמי פריק לה ואית לה היתר במושבות. הקא
לא קרינא הואיל דבר שיש בידו לעשות לגרום לה' טומאה מיד ופריק לה: יח) וטרם
נביא ראי' מדברי רש"י אלו נבארים.

מ"ש שיש בידו משמע שלכתתילה יכול לעשות פן. וכ"כ הפנ"י.

אף שהוא כתב הטעם דלא אשכחן שאסור לגרום טומאה למע"ש. והוא תימה
דבירושלמי פט"ז דשבת הלכה ג' בכל קודש לא תגע לרבות התרומה.

הוא תרומה. הוא מע"ש.

והא קרא בקל קודש לא תגע בטבולת יום ארוך קאי שמונתרת במעשר רק דילפינו מע"ש מתרומה. וה"ה לענון אסור גרמא דילפי מדכחיב משמרת תרומתי גילף מע"ש מתרומה.

וכן מפורש יותר סופה (ל"ה:) שמע"ש בירושלים לא יטול. ובגמ' למ"ד גבי תרומה לא יטול מפני שמכשירה.

הרי מכשירה. ופרש"י ומע"ש בעי שימור דקודש איקרי.

הנה שאסור לגרום טומאה למע"ש. ומה זה שכתב רש"י שבידו.

כיון שאסור לעשות פן מה"ת. וכן פתב מהר"ם חלאוה דמה שיכול לעשות באסור לא חשיב יש לה היתר במושבבות.

אלא שהוא פ"י דאפשר שיטמא מאליו אף רש"י פ"י שבידו לעשות: יט) ע"כ נראה לפרש עפ"י הסוגיא דקדושין (ס"ב) האומר פירות אלו מחנברים יהי תרומה לכשיתלשו מהני דבידו לא חשיב דשלב"ל.

ה"נ יכול לחלל המע"ש לכשיטמא משום שבידו לגרום לה טומאה. ואחר החלול יגרם לה טומאה.

ובשעת הטומאה יחול החלול. וישבו המע"ש חולין ונהרי גורם הוא לטמא חולין כיון דטומאתו וחלולו באים כאתת והקדושה חלה על המעות.

ואינו גורם לטמא קודש אפי' רגע א'. וגם אינו גורם לחלל הקדושה כיון שהקדושה חלה על המעות ויקח בעדם חולין טהורים: כ) והנה קשה לפרש"י הנ"ל דמה שבידו לא חשיב הואיל א"כ למה צריך הש"ס בחלה של מע"ש בירושלים להואיל.

הא בידו ליטמא על המע"ש. אף לק"מ כמ"ש בפתשו' רשב"א ח"ד סי' ר"ב בהא דאתרוג של תרומה טמאה פסול ולא אמרי' הואיל אי בעי מיתשיל משום דאי מיתשל הדרא לטיבלא ואינו יכול להפריש תרומה אחרת ביו"ט.

ה"נ א"י להפריש מע"ש ביו"ט. ונהרי פתיב בקל מושבותיכם תאכלו היינו בליל יו"ט ואז אינה ראוי לזאכל פנ"ל כא) והא דכתב רש"י שבידו לעשות לגרום לה טומאה ולפדות.

אף שאסור לפדות מע"ש ביו"ט. והא אפי' לפדות הבן בשבת ויו"ט אסור כמ"ש ריב"ש ותה"ד דדומה למ"מ.

וכן כתב בש"ע או"ח סי' של"ט. וכ"ש פדיון מע"ש.

וברמב"ם פ"ז מה' יו"ט בתה"מ פודין הקדשות מקלל ביו"ט אסור וה"ה פדיון מע"ש: (כב) נ"ל דלא קשיא. דאין לאסור פדיון מע"ש משום לתא דמו"מ.

ואינו דומה לפדיון הבן. דהנה בפרק לולב הגזול (דף מ'): דהקדש מתחלל בין דרוך מקח בין דרוך חלול וכן בשביעית בפירי שביעית ע"ש.

והענין דמקח היינו שמקדש מעות ונותנו לגזבר ועבור זה מוכר לו ההקדש. נמצא שהקדש המעות קודם בהכרח לקנין ההקדש.

אף חילול הוא ענגן שְהַקְדוּשָׁה פּוֹרַחַת מֵהַקְדָּשׁ עַל הַמְּעוֹת. וְהִנֵּה בַמַּע"ש לֹא שִׁינָה כָּלֵל שְׁמִקְדִּישׁ לַמַּע"ש וְעִי"ז יִקְנֶה הַמַּעֲשֶׂר.

דַּאִין הַקְדָּשׁ לַמַּע"ש. וְגִדּוּלָה מִזֶּה בִירוּשָׁלַיִם פ"ד דַּמַּע"ש וְהוּבָא בְרַמְבַּ"ם פ"ה דַּמַּע"ש ה"ו הַמַּתְפִּיס מַעֲשֶׂר בְּמַעוֹת יוֹתֵר מִשְׁנֵי לֹא קִנְיָה הַמַּעֲשֶׂר רַק כְּפִי שְׁנֵי [רַק חִילוּל שְׁקִדְנוּשַׁת הַמַּעֲשֶׂר יְחוּל עַל הַמְּעוֹת.

וְהִנֵּה פְדִיּוֹן הַבֵּן שְׁנוֹתַן הַמְּעוֹת לַכֹּהֵן שִׁיפְדָה בְּנוֹ דוּמָה לְמַכֵּר כְּמוֹ הַקְדָּשׁ דְּרַף מַכֵּר שְׁנוֹתַן מְעוֹת לְגִזְבָּר שִׁיִּקְנֶה הַקְדָּשׁ. כֵּן זֶה נוֹתֵן מְעוֹת לַכֹּהֵן לַפְדוֹת בְּנוֹ.

וְכֵן פְדִיּוֹן הַקְדָּשׁ דְּמִשְׁפַּחַת דְּרַף מַכֵּר. וְזֶה אֲסוּר מִשּׁוּם לְתָא דְמַקְחָא וּמַמְכָּר.

וְאִפְשָׁר דְכִינּוֹן דְּמִשְׁפַּחַת לֵה דְרַף מַכֵּר אֲסוּרוֹ בְּכָל עֲנִיָּו. אֲבָל בַּמַּע"ש דַּא"א כָּלֵל דְרַף מַכֵּר.

הִינּוּ שִׁיתֵּן מְעוֹת לַמַּע"ש. וְעִי"ז יִפְדּוּ הַמַּעֲשֶׂר רַק שְׁקִדְנוּשַׁת מַעֲשֶׂר יְחוּל עַל הַמְּעוֹת וְזֶה אִינוֹ דוּמָה לְמַכֵּר כַּנ"ל מֵהָא דפ' לוֹלֵב הַגְּזוּל דְמַכֵּר וְחִילוּל שְׁנֵי דְבָרִים נִיגְהוּ.

אִין לְאֲסוּר מִשּׁוּם לְתָא דְמַקְחָא וּמַמְכָּר רַק מִשּׁוּם מִתְקַן הַפְּירוֹת. שְׁתַּחֲזִילָה הִי אֲסוּרִין מִשּׁוּם חוּץ לַחוּמָה אוֹ מִשּׁוּם טוֹמְאָה.

אֲבָל זֶה שְׁנִיחָלֵל בְּעוֹדוֹ טְהוֹר לְכַשִּׁיטְמָא וְאִח"פ גּוֹרֵם טוֹמְאָה. הִנֵּה גָמַר הַתִּיקוֹן נַעֲשֶׂה בְּמָה שְׁגוֹרֵם לוֹ טוֹמְאָה וּבְזֶה אִינוֹ מִתְקַנּוֹ כָּלֵל.

דְּכַשְׁהִי טְהוֹר בִירוּשָׁלַיִם הִי מוֹתֵר בְּאֲכִילָה וְאִף בְּמָה שְׁמַחְצֵל תַּחֲזִילָה לְכַשִּׁיטְמָא. ג"כ אִינוֹ דוּמָה לְמַתְקַן.

שְׂאֵם לֹא הִי מְחַלְלוֹ לֹא הִי מְטַמְּאָהוּ אִח"פ. וְהִי טְהוֹר וּמוֹתֵר.

ע"כ אִין כָּאֵן מִתְקַן וְהַפְדִּיּוֹן מוֹתֵר. וּמִינְשָׁבִים דְבָרֵי רַש"י שְׁפַתְבּ שְׁבִידוֹ לְגְרוּם לֵה טוֹמְאָה וְלַפְדוֹת: כג) אֲבָל אִם יִשְׁאַל וְיַחֲזִיר לְטַבְלוֹ לֹא יוּכַל לְהַפְרִישׁ מִמָּקוֹם אַחֵר.

וּבְזֶה אִין חִילוּק אִף אִם יִפְרִישׁ מִמָּקוֹם אַחֵר קוֹדֵם הַשְּׂאֵלָה. כִּינּוֹן דְּחֻכְמָא עוֹקֵר נִדָּר מַעֲיָקְרוֹ וְאִיגְלִי מִיִּלְתָּא שְׁבַעַת הַפְּרִשָׁה טַבְּלָה הִי וּמִתְקַן הוּא.

אֲבָל בְּלִקּוּם בְּכֶסֶף מַעֲשֶׂר דְּמַבְעֵי לִי אִי אֲמַרִינּוּ תְרֵי הוּאִיל אִי לֹא. יִקְשָׁה אִי מוֹעִיל שְׂאֵלָה בְּחִילוּל בְּלֹא הוּאִיל כָּלֵל יִחַשְׁבֵּי יֵשׁ לוֹ הִתֵּר בְּכָל מוֹשְׁבוֹת אִם יִשְׁאַל עַל הַחִילוּל וְיִשׁוּב חוֹלִין גְּמוּרִים.

א"ו אִינוֹ מוֹעִיל שְׂאֵלָה בְּחִילוּל: כד) אֲשֶׁר תִּרְצָתִי שְׁהַשְּׂאֵלָה מִפְּאֵת חַיִּיב נְתִינָה דְּוָמִיָּא דַּמַּע"ש שְׂאֵין כָּאֵן אֲסוּר רַק חַיִּיב נְתִינָה. וְעִי"ז הוֹקְשָׁה לוֹ שְׁוֹדָאֵי גַם לְגוּף תְּרוּמָה מְהַנִּי שְׂאֵלָה.

וְעִי"ז הִבִּיא רְאִיוֹת. וּמִי לֹא יָדַע בְּכָל אֵלָה וְהִרֵי מְפוֹרָשׁ בַּגַּמ' דְּאִי מִיתְּשַׁל עֲלָה הַדְּרָא לְטִיבְלָא.

אִף אֲנִי אֲמַרְתִּי כִי מִפְּאֵת חַיִּיב נְתִינָה שְׂאֵין בְּהַפְרָשָׁתוֹ מוֹעִיל שְׂאֵלָה עַל הַהַפְרָשָׁה. כִּי א"א שְׂאֵלָה תְּרוּמָה וְלֹא יִצְטָרֵךְ לִיתְנָם.

והוא דומה לאשה שנדרה והיפר לה בעלה מועיל השאלה על כל הגזירות אפי' על זג וחרצן שאין בהם עינוי נפש. ואפי' לר"י דאמר נדרה משתי כפרות באחת מתענה ובאחת אינה מתענה מיפר למתענה ואינה מפר לאינה מתענה.

הכא מפר על כולו משום דאין גזירות לתצאין. פן הוא בנדרים (פ"ג) וה"נ פיון דאין תרומה לתצאין חל השאלה על כל ענינים שיש בהפרישה.

וכ"ש הוא דהא נדר שהותר מקצתו הותר כולו. משא"כ בהפריה דמיגז גיזו.

ולא עלה בלבי שיפול ספק בדברים פשוטים כאלו: כה) מ"ש עוד דחייב נתינה הי' קודם הפרישה. הנה המג"א סי' ח' סק"ב דחלה הוי דומיא דשחיטה שאינה רק תיקון עיסתו.

והם דברי רש"י גיטין ס"פ השולח שאם רצה שלא להפריש ולא לאכול או למפוך רשאי ואף כי הרבה פוסקים חולקים וס"ל דיש חיוב להפריש כמו שבארתי בחי'. אף שיהי' מקודם עליו מצנת נתינה לא שמענו.

ואף את"ל דלהפוסקים הים גם חיוב נתינה יש תחילה. מ"מ פיון שחידש לאו בהפרישה שפיר הוי נדר.

ועוד מה טעם אינו בכל תאחר תחילה משום דליכא תרי קראי. ופי' בחי' ה"ר"ן משום דלא שייך בהו בי גזא דרממנא איתא.

א"כ יותר מסתבר לאוקמי קרא לכפר הפריש. ולשון הש"ס ר"ה (דף ו') אפריש כו' אבל אמר כו' דיבורא לאו פלום.

וה"נ במעשר טפי איכא חיוב בשכר הפריש. וא"כ שפיר הוי נדר שעתה חיוב יותר וזה פשוט: כו) מ"ש על העצה לחלל על שנה פרוטה דאחרונים פתבו דלכתחילה מה"ת אסור.

אפשר שהוא פן. אף אינו מוכרח.

אף מ"ש בשם ספר טורי אבן בטעם התוס' דרק בעלים יכולים לחלל על שנה פרוטה וכתב בט"א שהטעם משום שיכולים לישאל. וא"כ בנ"ד אם נאמר שלא יועיל שאלה לא יועיל גם החילול.

כבר השגתי על הט"א בזה מפרם רבעי דכתבו התוס' ריש פ"ו דברכות וכל הפוסקים דמחללין על שנה פרוטה ובתוס' תמורה (כ"ז:) מפורש דאפי' בזה"ז אחר אין יכול לחלל. ע"כ מדמחללין פרוטה רבעי בשנה פרוטה אף דלא שייך בי' שאלה מוכח שאין הטעם כמ"ש בט"א.

אף על העצה הזאת יש כמה השגות אחרות ולא נמצא אצלי בהעתק כמעט שאינני זוכר אם כתבת' ואם כתבת' הי' לסניף בעלמא. והעיקר להתיר מחמת טעמים ראשונים.

ולפי מה שנתחדש במקתבו זה קנין נשפחה הדין במקצת פנ"ל: כז) בדבר הט"א כבר כתבתי שהשגתי עליו מפרם רבעי דמהני חלול בפרוטה.

עתה בא מקתבו שכתוב פן באבני שוהם אשר לא ראיתו אז ועתה ראיתי כי הרגיש בעצמו שם מפרם רבעי. וניחא לי' פיון דכל עיקר פרוטה רבעי ממע"ש ילפינו לה.

וכיין דמע"ש פודין בעלים בפרוטה. הה"נ לכרם רבעי שלא יהי הלמד חמור מן המלמד עכ"ד.

והם תמוהין הרבה דכרם רבעי דטעון פדיון בגופי פתיב. דכתיב הלולים אחלי והדר אכלי.

עיין פ"ו דברכות. וע' תוס' קדושין (נ"ד:) ד"ה גמר.

ואף לפרש"י בחומש דטעון פדיון כמעשר. משמע דמע"ש יליף.

ועיין רא"ם בפ"ה התורה. מ"מ לא נלמד האיסור ממע"ש דהאיסור ודאי בגופי פתיב קודש.

רק ההיתר פדיון נלמד ממע"ש. ומה זה שכתב שלא יהי חמור מן המלמד.

הלא האיסור א"צ ללמוד ממע"ש. וכשקלמדין גז"ש ממע"ש לפי שיטתו דכל עדיפות דבעלים משום שהם הקדישו.

אין ללמוד בעלים דכרם רבעי רק מן אחרים דמע"ש דילפי לא הקדישו מלא הקדישו. א"ו אין הטעם משום זה: כח) וכל הלחץ זו הדחק שדחקו להט"א לומר פן הוא מתמת הקושיא מבכורות דפטר חמור דבשניו פודין אותו בכל דבר דלא חמיר מהקדש.

וא"כ מה"ט בדיעבד יהי פדוי אפי' בפרוטה. אכן אין קושיא קלה פמות שהיא פדאי לקבוס בפירצה דחוקה.

דפשיט י"ל הלא הטעם דפדאו בפרוטה מחולל משום דאין אונאה להקדש. פדאיתא בפרק הזהב ובתמורה (כ"ז).

(אבל פטר חמור דממון פהן הוא יש אונאה להדיוט. ובזה הדיוט חמור: כט) אולם ודאי לא נעלמו דברים פשוטים אלה מהט"א.

רק סברתו פינן דיכול לפדות בשה. א"כ אין לפהן זכות בפטר חמור רק כמו שווי שיה.

וא"כ לסגי לפדותו בשווי שיה. ולמה דנוקא בשל חמור.

אך גם הוא לא תברא. והנה הדבר ברור שאם אין הבעלים רוצים לפדותו נותנו לפהן והפהן פודהו בשה או בשניו והחמור והפדיון לעצמו כמ"ש הטור ואסור לו לערוף החמור כמ"ש ראב"ד שערופה עבירה דמפסיד ממון פהן.

ורא"י לדבר. הא דכתבו התוס' בע"ז (דף כ') בהא דלהקדים נתינה דגר למכירה דנכרי וא"ת וכי אם יש לאדם חפץ למכור יתנונו לגר קודם שימכרנו לנכרי הלא אפי' לישראל אינו מצווה פה.

וי"ל דדוקא נבילה שאינו שנה אלא דבר מועט לישראל שלא הי נכרים מצויים ביניהם ולגר שנה הרבה כשאר בשר וא"כ פטר חמור זה שלבעליו לערוף אינו שנה פלום שאחר ערופה אסור בהנאה ולפהן שנה פל דמיו שפודהו ולוקח הפדיון לעצמו ודאי מחויב ליתנו לכהן ולא יהי פהן כג"ח.

נמצא יש לפהנים זכות בו שאם לא ימצא שזה לפדותו יהי כל התמור לפהן. והנה ב"ק (ק"ה:) גזל חמץ ועבר עליו הפסח וכפר מי אמרי' עפרא בעלמא כפר לי' כו' ומסקנת דחשיב כפירת ממון הואיל אי מיתביד יתחייב לשלם לו ממון חשיב כפירת ממון אע"ג דהשתא איתנהו.

ה"נ חשיב זכות לפהן בכל עוונ' הואיל אי לא משפח שיה. וכשפודהו בפחות משונו הוא מאנה לפהן.

ואף שדחוק קצת ואפשר לחלק בין הא דב"ק. מ"מ טוב לנו לומר כן ולא נחלוק על כל הפוסקים בכרם רבעי כי תירוצו אינו כלום פנ"ל: ל) ובזה מיושב הא דפסק הרמב"ם באיבעיא דמהו לפדות בנדמה שבדיעבד אם פדאו פדוי.

וטעם הב"י אינו מוכן כלל. ולפמ"ש מיושב היטב דכיון שפסק הוא והדין שפודהו והפדיון לעצמו ואין לפהן שום זכות עוד וסגי בפרוטה דלא חמיר מהקדש הרי השיה הנדמה בפרוטה.

הנה נתבאר שאין דברי הט"א מספקים על דברינו שבתשו' הראשונה. אף אתפלא על מעלתו.

הלא הט"א פתב שני תי'. ולתירוץ הא' אף בקא לידי גנבר יכול לפדותו פחות משונו. ולמה נטה לכתוב בשמו רק התירוץ דבעלים יכולים לישראל כדי להשיג עלי ולקפח אותי בהלכה. הוא מחוייב לעשות תשובה ע"ז.

ואנכי מוכרח לכתוב דברים אלו לקיים הוכח תוכיח את עמיתך: הדו"ש הק' אברהם. סימן רצב לרב אהד.

א) בדבר איש א' שחלה חולי כבד והרופאים כמעט אמרו נואש לחליו. ונטלה אשתו נזמי' ומסרתם לאיש אחר ואמרה כי מנדרה אותם עבור פלה עני' אם יקום בעלה מחליו. ולא פירשה אז לאיזה פלה. רק אומרת עתה שדעתה הי' לפלונית קרובתה.

אח"כ נתחזקה חליו ונדר גם הוא מאה ר"כ. וכאשר נודע לו מנדר אשתו שמת. ואינו זוכר אם נדרו הי' קודם לשמיעה או להיפוף. וזאת ברור לו שאם הי' אומרים לו בעת נדרו הלא נדרה אשתך נזמי' הי' חוזר מנדרו.

וכן להיפוף אם הי' אומרים לו בעת שמיעתו הלא כבר נדרת לא הי' שותק. וזכרונו נוטה יותר כי שמיעת נדר אשתו הי' קודם לנדרו.

והאיש קם מחליו. והאיש שקיבל הנזמים החזירם לה כי אמר מה לי להחזיקם פחת ידי עשה אתה בהם מה שתראה.

והפלה שהי' במחשבתה ליתן לה נשאת אח"כ. והאיש כבר שילם ס"ה ר"כ על נדרו לעניים ועוד ידו נטויה לשלם המותר.

והמק הנזמים אומר כי לא קיבלם שיהי' הוא גזבר עליהם שיעשה הוא בהם כרצונו רק מה שתאמר לו היא יעשה ואפי' תרצה לקחתם בתורה וכן עשה באמת. והנה האיש הנ"ל אבד כל נדונותיו.

ושואל דבר הנזמים אולי יש היתר עליהם מחמת שלא הי' רצונו בשני הנדרים יחד: (ב) תשובה אפי' הי' שמיעת נדר אשתו מאוחר מ"מ מה שאומר אלו הי' זוכר מנדרו לא הי' שותק. מ"מ צריף שאלה לחכם.

ובנדרים אלו בעת צרה הא לא מהני שאלה אפי' ע"י פחת. כמבואר בש"ף סי' רכ"ח ס"ק ק"ח.

ועוד שהרי דעתו נוטה יותר ששמיעה הי' קודם לנדרו: (ג) אף גוף הענין אשתו נדרה והוא שתק יש לעיין בו. והנה באהע"ז סי' צ' סעיף יוד כתב רמ"א אשה שצונתה בעת חלי' לתת כף וכף ממלבושי' לעניים ונתרצה הבעל.

אינו יכול לחזור בו. ובט"ז שם מ"ש נתרצה היינו דאמר בפירוש אין אכל סתמא לא הוי נדר.

עוד שם קודם זה ברמ"א ראה שמכרה ושתק לה לא איבד משום זה זכותו. עוד שם בכנה"ג הובא בבאה"ט שם אשה שנתנה מתנה לבנה בפני בעלה ושתק בעלה בין הי' נכסי מלוג בין הי' נכסי צ"ב בין הי' מתנה שנתן בעל לאשתו מתנה גמורה אין במתנתה פלוג.

הא כל הני מוכחי דלא אמרינן בזה שיועיל שתיקה פהודאה לחלות הנדר או הקנין ולקאורה ה"נ בב"ד: (ד) אף בנמק"י פ"ק דב"ק [וברמ"א חו"מ סי' רפ"ז] היכא דיהיב סד מן האחין מתנה לאינש אחריןא מתפיסת הבית ושתקו האחין מחילה הוי.

וצריף לחלק דאח עכ"פ ידו כיד שאר האחין. ע"כ הוי מעשה מתנה לומר בה שתיקה פהודאה.

אבל נשואה אפי' בנכסי מלוג בחזקת בעל קיימי. ואם מכרה כתב רמ"א שם סעיף ט' דהמכר בטל לאלתר.

ע"כ אין מעשי' פלוג. ואף שרמ"א כתב הדין באשה שצונתה בחלי' לתת מלבושי' לעניים ללובשם ויש לדמותם לנתנת אהד מאחין מ"מ פיון שהצונתה על לאחר מיתה ועל אח"כ לא הי' לה שום זכות גם בחי'.

שהרי אלמנה שמין מה שעלי' עי' סי' צ"ט דלא אקני לה אלא למיקם קמי' כל זמן שהזוג ביחד. אבל לאחר מיתה שנגרד הזוג אין לה שום חלק וכאינש דעלמא דמאין ואין אומרים בו שתיקה פהודאה: (ה) ולפי"ז יש לעיין בב"ד שנדרה אותם בחי' וחי' הבעל שיש לה בהם זכות ללובשם אי דומה לאחד מן האחין שנתן מתנה לאינש אחריןא ושתקו האחין ואמרינן בה נמי שתיקה פהודאה: (ו) ואף דבנזמים קי"ל סי' צ"ט וסי' צ' סעיף ט"ו גרושה שמין אותם.

וכן הקדש ובע"ח גובה אותם בחובו. וכן יכול למוכרם.

והטעם בתשוב' הרי"ף סי' ר"ט שפלי זקב ובודולח אדם קונה על דעת שתתקשט אשתו
בהם ואם יצטרף יתפרנס מהם. משא"כ בפגדים שהם פלים ונפסדים ואין דעתו עליהם
הלכה בע"ח גובה מפלי זקב ובודולח ע"כ.

וא"כ אין לה בהם זכות שהרי יכול הבעל למכרם: ז) הא ליתא דנזמים מסתמא הם מה
שנתן הסתם מתנה לכלה [או שנתן אביו עבורו דחשיב פאלו הוא עצמו נתן] ונהרי הם
שלה ללובשם כל זמן שהיא תחתיו עכ"פ.

ואף שפתב הריב"ש דאף מתנות שנתן שולח לפלה ומכריז שהם מתנות. שמין לאלמנה
דלא למתנה גמורה אפנין רק ללובשם כל זמן שהיא תחתיו.

מ"מ אהני מה שנותן לשם מתנה דאפי' פסר וזקב אין שמין לגרושה ואינו יכול למכרם.
ועיין בית מאיר סי' צ"ט ס"ב דתכשיטי פסר וזקב שנתן לה במתנה אינו יכול למכרם.

[ובאמת ברמ"א לא הובא רק באלמנה ששמין לה תכשיטין שנתן לה במתנה. אף בב"י
בשם ריב"ש דאף גרושה שמין לה תכשיטי פסר וזקב שנתן לה במתנה.

ולפי"ז אף הבעל יוכל למכרם. פי גרושה ואינו יכול למכרן אחת הוא כמ"ש הב"ש
סק"גסק"ג.

ובאמת פי מסתבר כב"מ שהרי מתנה נתן לה רק שתאמר שלא נתנם לה רק להתנאות
בהם לפניו. אבל כל זמן שהיא תחתיו הם שלה.

וכן גרושה ותכשיטי פסר וזקב שלעולם שמין. היינו בלא נתן מתנה רק שלקחם עבורה
בזה אמרי' דוקא בגדים שעשוין לבלות הקנם לה לגמרי כל זמן שהיא תחתיו.

אבל תכשיטים לא נתנם לה רק כל זמן שלא יצטרף להם. וכן הטעם בתשוב' הרי"ף.

אבל מתנה שאם לא הי' תכשיטין הי' שלה לגמרי [פנכסי מלוג] רק משום שהם עשוין
להתקשט אמרינן שלא נתנם לה רק כל זמן שהיא תחתיו. אבל כ"ז שהיא תחתיו שוב
הם שלה.

ואם תאמר שאם ירצה יוכל למכרם אינו רק שאלה ולא מתנה] וכינון שיש לה זכות
בהם ללובשם כל זמן שהיא תחתיו שוב יהי' דומה לאחד מאחין שנתן מתנה לאחד
מתפיסת הבית ואחרים שתקו פנ"ל: ח) מ"מ לדעת הרא"ש בתשוב' הביאו הטוח"מ סי'
רי"ב דגמר בלבד בצדקה לא מהני דדברים שפלב אינו דברים ואמר שמואל גמר בלבד
צריף להוציא בשפתיו [דכתיב לבטא בשפתים].

ה"נ כתיב בפיה זו צדקה] ע"כ. א"כ מה בכך דשתיקה פהודאה ונדעינן שפך גמר בלבד.
הא בצדקה לא מהני גמר בלבד. ואף דבקנין נמי דברים שפלב אינם דברים.

מ"מ מהני שתיקה פהודאה. והיינו משום דהוי דברים שפלב דמוכחין.

מ"מ נדר גרע. דבשלמא קנין.

מעשה קנין הוא הקונה וכינון שמוכח שמתרצה. המעשה עושה קנין.

משא"כ נדר ושבועה הדיבור הוא העושה הנדר ושבועה. וכיון שאינו מדבר אינו פלום דכתיב לבטא בשפתים.

בפיה.

ומדע דאפי' שבועה בכתיב פתבו הפוסקים דלא מהני ואף דודאי ידעין שפך חושב בלב ונה פשוט: ט) אף הא דרא"ש דבצדקה לא מהני גמר בלב. סותר דבריו שבפסקיו פ"ק דתענית.

דשם פתב דגמרינו מהקדש דכתיב כל נדיב לב עולות. ומ"ש בתשו' דחולין מקדשים לא גמרינו לפענ"ד איננו טענה דרש"י פי' פסחים (מ"ה) חולין להחמיר לא גמרי' מקדשים דדיני קדשים להיות חמורין.

ונה במה מצינו דבטעמא תליא מילתא והיא דאיכא פירכא פירכא. וע"כ פרכינו מה לקדשים שפן אמורין.

אבל היקוש דלאו בטעמא תליא מילתא ואין משיבין על ההיקוש. מה נ"מ בין קל לחמור וע"כ דבריו שבפסקיו עיקר (וכן פסק רמ"א יו"ד ס"ס רנ"ח) ואין לומר עוד דאיהו גלמוד צדקה בהיקוש שיועיל מחשבת הלב כיון דכתיב בהדיא בפיה.

דהתינוח אם בקדשים לא הי' פתוב פן. אבל הא בקרבנות ג"כ כתיב מוצא שפתיך ויילפינו מפל נדיב לב שמתשבה יהי כמו בשפתיך.

שוב גלמוד לנה בצדקה בהיקוש דגמר בלב יהי פהוציא בפיו: י) אף גוף ההיקוש צדקה לקרבנות הוא איבעיא פ"ק דנדרים לענין יד לצדקה ופסק בש"ע יש יד לצדקה וכתב הט"ז דהא ספיקא דאורייתא ולחומרא.

והוא פדעת רמב"ן ורא"ש את"ל לאו פשיטותא הוא. ועיין בהה"מ פ"ט מה' טוען ונטען ה' י"ב משמע מדבריו דאף דרמב"ם פסק כאת"ל מ"מ אינו אלא ספק וא"כ הא דגמר בלב בצדקה מהני אינו רק מספק לחומרא: יא) ובמ"ש דגמר בלב לצדקה תלוי בבעיא דיש יד לצדקה ניקח ליישב דברי רא"ש בפי' במשנה דרש נדרים בד"ה האומר לחבירו מן דר אני ממה וז"ל הנה ידות איננו גומר דבריו לפרש הנדר אלא התחלה בעלמא ומתוכו נזכר שדעתו לידור ומחשבינו לי' כאלו גמר דבריו ובגמ' מפיק להו מקראי.

ואע"ג דגמר בלב אי לא דחשבי' להו פאילו הוציא בשפתיך לא הוי נדר כדאמר שמואל גמר בלב צריף שיוציא בשפתיך עכ"ל. מבואר מדבריו דהא דצריף קרא לידות משום דגמר בלב לא מהני.

וא"כ קשה מה מבעיא לי' אי יש יד לצדקה. אפי' אין יד.

מ"מ חל משום גמר בלב. אף לפי האמור דאי אין יד גם גמר בלב לא מהני ניקח.

דאי אין יד דלא איתקוש. גם משום גמר בלב לא מהני.

העולה מזה דנ"ד השקלא וטריא בספק נדר: יב) ונבא לעיקר הדין. ולכאורה יש לומר לפי המבואר בתוס' קידושין (נ"ו) בסוף העמוד בשם ר"מ בהא דגזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינו יכולין להקדישו זה לפי שאינו שלו.

ונה לפי שאינו ברשותו. דאפי' שניהם יחד אינו יכולין להקדישו.
כמו כן בנ"ד דהיא לבדה אינה יכולה להקדישם [לעניים] שאינם שלה. רק להתנאות
בהם בפניו.

דלא אקני לה רק למיקם קמי' נאפי' הקנה לה במתנה גמורה כמ"ש הריב"ש ורמ"א סי'
צ"ט ו'לא חל ההקדש מתמתה. והוא ג"כ א"י להקדישם שהם שלה ללובשם כמפורש
בפרק נערה במקדש נכסיו דאין לו בכסות אשתו שהם שלה.

וכיון שלא חל ההקדש מצד אחד מהם לבד. גם מצד שניהם לא יחול כמו בגזל דכיון
שאינו חל מפת הנגזל לבד ומפת הגזלן לבד.

גם מפת שניהם אינו חל: יג) אף כי מעינתה בה אינו דומה. דגזל שאין נגזל יכול להקדיש
מה שהוא שלו ואף זכותו אינו יכול להקדיש.

שאלו הי' יכול להקדיש זכותו. הי' פולו להקדש.

רק דאף זכותו אינו יכול להקדיש. אף שהגזלן הקדיש ג"כ הא הקדש הגזלן אינו פלום.
אבל בנ"ד מה שהאשה אינה יכולה להקדיש לעני משום שאינו שלה לכך ללבוש בהם
אחרים. ואין לה זכות לענין זה כלל.

וכן הבעל לבד אינו יכול להקדיש משום שאין לו זכות לזה כלל להוציאם מידה ולא
עדיף פח הקדש מפת מקדיש. אבל כשהקדישו שניהם.

נהרי נזמים אלו יד שניהם שולטת בהם. וההקדש יש לו פח שניהם.

שפיר חל. ואינו דומה לגזל כלל דגזל אין להקדש אף מה שיש לנגזל המקדיש.

אבל מלבושי האשה ותכשיטי' שהקנה לה הבעל. מה שאחד מהם אינו יכול להקדיש.

משום דלא עדיף פח הקדש מפת מקדיש. אבל כשהקדישו שניהם יחד והקדש יש לו פח
שניהם שיד שניהם שולטת שפיר הנזמים הם להקדש עני לגמרי: יד) ורא' לזה מדברי
הרמ"א סי' צ' סעיף י' הנ"ל באשה שנדרה בחלי' מלבושי' לעניים והבעל נתרצה [ומתה.

כן מפורש במקור הדין בפרדכי] כופין אותו לקיים נדרו. ואי אמרת כשהקדישו שניהם
יחד על עכשיו לא חל.

גם כשנדרו לאחר שתמות לא יחול דהו"ל דבר שלא בא לעולם. אלא נדאי דנדרו שניהם
יחד חל הנדר וההקדש: טו) מ"מ עוד יש לעיין לדעת ר"ת קדושת דמים מפקיע מידי
שעבוד.

המקדיש נכסיו למה אין לו בכסות אשתו דהא אין לה רק קנין שעבוד. כמ"ש הר"ן פרק
השנותפין.

דענין שזכר בפית נקרא רק קנין שעבוד כיון דאין קנינו רק לזמן. ה"נ אין זכותה רק כל
זמן שהיא תחתיו.

וא"כ יפקיע הקדשה שעבוד. וצ"ל דאף שיש לבעל זכות במלבושים לאחר שיתפרד הזוג.

מ"מ זכות זה אינו ברשותו שהפסות ביד האשה. ואינו דומה לפקדון דכשרוזה מביאם לביתו.

משא"כ הבגדים פיון שאינו יכול להוציאם מידה חשבינו אינם ברשותו. ובאינו ברשותו גם זכותו אינו יכול להקדיש פדברי תוס' קידושין בשם ר"מ הג"ל: טז) ולא תקשי לך דברי רמ"א סי' צ"ט הג"ל דאף חל ההקדש לאחר שמטה הא הוי דשלב"ל.

לק"מ דהא פתב בשטמ"ק ב"ק (ל"ג.) ד"ה ולרע"ק קדיש דהקדש נגזל ואח"כ בא ליד הנגזל חל ההקדש למפרע.

וע"כ פשמטה חל ההקדש למפרע אם הי' מקדישם לאתר. מ"מ אין היתר זה ברור דאינו רק לר"ת דהקדש דמים מפקיע מידי שעבוד.

ואף לר"ת יש לדחות דבגדים שעשויים לכלות טרם יצאו מרשותה חשיב שעבוד דידה קנני הגוף: יז) מ"מ בנ"ד דנדר שניהם לא הי' ביחד דשמיעתו לא הי' בשעת שפדרה רק אחר זמן ובשעה שפדרה לבד לכלה לא חל נדרה.

דאין לה זכות רק שתתקשט בהם היא עצמה להתנאות ובטל נדרה מפל וכל ובשעה ששמע לא נדרה היא. ואפי' היתה שם והי' דעתה ליתן לכלה מ"מ לא נדרה אז.

ובנדאי חשבה שפדרה חל תחילה ולא נתפוננה לידור מחדש הוי נדר דידן' לחוד שג"כ לא מהני: יח) ולא דמאי להא דסי' צ' סעיף ט"ז מכרו שניהם בנכסי מלוג בין שלקח מהאיש תחילה בין שלקח מהאשה תחילה מפרם קנים.

ולא אמרינו בלקח מאיש תחילה לדעת ר"ת סעיף י"ג מכר בנכסי מלוג הוא עצמו יכול לבטל המקח נמצא שבטל מכירתו אז. וכשחזר ולקח מן האשה הא מכירתה לבד לא מהני וכן להיפוף בלקח מהאשה תחילה לדעת י"א בסעיף ט' אף בחיי' הבעל מוציא הקרקע בלא דמים.

מ"מ כשחזר ולקח מהבעל מהני: יט) שאני התם דכשלקח מהבעל תחילה מה שמכר בטל אז. הטעם מפורש ברא"ש ב"ב (נ') בשם הר"י שבטלו המקח לאתר שאין זה כבודה שיהי' נכסי' מכורים בחיי' אם תמות בחייו.

אבל אם קנה אח"כ ממנה. ע"ז לא היתה התקנה.

פיון דאז המכר חל לגמרי. וזה מצינו בכמה מקומות בתק"ח דלאחר שעבר התקנה דיינינו פאלו לא היתה התקנה פלל.

פאה דכתובות (נ"ט) דאלמיה רבנן לשעבודן' דלא נקדוש מהשתא. מ"מ לא חשיב דשלב"ל.

דלגבי אחר שיגרשנה דיינינו פאלו לא היתה התקנה. וכן בע"א בשטר דלא חשיב שטר ואינו מחייב שבועה.

מ"מ כשחותרים שנים ואחד לא נתקיים פיון דקיום שטרות דרבנן דיינינו לגבי השני פאלו לא היתה התקנה להצטרף קיום. וה"נ כשלקח אח"כ ממנה דיינינו פאלו לא היתה התקנה מעולם שיהי' מכרו בטל, וכן להיפוף כשלקח מהאשה תחילה לדעת רא"ש.

הבעל יכול להוציא הנכסים תיכף משום דהבעל לוקח ראשון. וכשמוכר הוא אח"כ חל המכירה ממנ"פ שאם הוא לוקח ראשון חל מכירתו.

ועיין בסוף פרק יש נוהלין דעשאוהו רבנן פלוקח ועשאוהו פירוש דטבא לי עבדי לי ע"ש. משמע דכשרצה הבעל הוא פלוקח ומוציא הנכסים מיד הלקוחות.

ואם אינו מוציא ומוכרם ג"כ. הא לא רצה שיהי' לוקח וחל מכירתה ג"כ.

באופן שאין מהא דמכרו שניהם בנכסי מלוג ראי' לסתור סברתינו דנדרה בטל בפעוה שהקדישה ולא חל אח"כ בפעוה שהקדיש: (כ) דומה לזה פתב הש"ך סי' רנ"ח באשה שנשבועה שני פעמים על דבר אחד דאין שבועה שני חלה.

אף אם הפך הבעל הראשונה אין השבועה שני חלה. הרי דכיון דשבועה שני בטלה מעיקרא אינה חלה גם אח"כ.

ה"נ בנ"ד דכיון שבטלה מעיקרא בפעוה שנדרה לבד גם אח"כ פשנדר הבעל לא חלה גם אח"כ: (כא) ואין לדחות דהתם הטעם משום דשלב"ל נאפי' נשבועה בפירוש שיחול לאחר הפרה לא יחול משום דכיון שלא יוכל לחול על עכשיו לא יוכל לחול על אח"ז.

משא"כ בנ"ד פשם שאם הי' מקדישם שניהם עכשיו הי' מועיל. כמו כן אם הי' מקדישים שניהם על לאח"ז פשיטא שחל.

וע"כ הקדישה סתם חל לאח"ז בשעת שתיקת הבעל. וא"ל דהתם נמי הא בינדה לישאל על שבועה ראשונה וכל שבדו לאו כמחוסר מעשה.

י"ל מי יימר דמזדקקי לי תלתא. ואף לדעת רשב"א וריטב"א ריש פרק האשה רבה דנדרים דסגי בהדיוטות והדיוטות שכיחי לא אמרי' מי יימר.

בידו לא מהני רק אם בסוף נעשה פן כגון האומר פירות אלו יהי תרומה לכשיתלשו ונתלשו אמרי' הואיל ובידו לתולשן ואח"כ באמת נתלשו. אבל הכא בינדה לישאל ולבסוף לא נשאלה רק שהפר לה בעלה בכה"ג לא מהני.

וכן תי' בחי' רמב"ן פתובות הנדפס בחי' רשב"א ובאמת הוא לרמב"ן] בשמעתא דהמקדיש מעשה ידי אשתו על קו' תוס' שבגינה לומר איני נזונת ואיני עושה ותי' רמב"ן פיון שלבסוף לא אמרה: (כב) אף הא ליאתא.

דחא מפורש פרק אעפ"י ופרק אלו נדרים דאדם אוסר דשלב"ל על עצמו בקונם וה"ה בשבועה. מעתה אם נשבועה וחרזה ונשבועה שיחול לאחר שיפר לה בעלה על שבועה ראשונה חלה שבועה שני'.

ומ"ש הש"ך שאין שבועה שני' חלה לאחר הפרה. משום שנשבועה סתם ובטלה השבועה אף לאחר הפרה לא חל: (כג) ויש לפקפק עוד בזה ולומר דהתינוח אם הי' נודרים סתם.

והי' המשמעות ליתן תיכף. אף מאחר שהנדר הי' אם יקום מחליו.

ואיתא בגיטין באומר אם אינו חל למפרע רק בעת קיום התנאי. והיינו בנ"ד לאחר שקם מחליו.

נמצא שבשעת חלות הגדר פבר נדרו שניהם וכל הגדר: כד) אף נראה דהא ליחא דהא פתב הר"ן שבועות (כ"ח.) (דהיא דאיכא אומדנא שפונן מעכשיו דיינינו לאם פמעכשיו.

והיינו משום דאם שתי לשונות במשמע ומשמע לאח"ז כדאיחא בגיטין (ע"ב.) (ע"כ באומדנא פל דהוא ע"ש פ"ן דאין אומדנא מעליא רק משום דמשמע ג"כ מעכשיו באומדן פל דהוא מברעין דכוננתו מעכשיו] וה"נ בנ"ד שפוננת הנודר שעי"ז יתרפא החולה כמו שלמדו במדרש מיעקב שאמר אם יהי אלקים עמדי וגו' עשר אעשרנו לה.

וא"כ בנודאי פוננתו שיחול הגדר מעכשיו. שאם לא יחול עד אחר שיתרפא וקודם שיתרפא לא חל הגדר אף יועיל לו שיתרפא ועדיין לא חל כלל (ואינו דומיא דיעקב שקיבל על עצמו חיוב.

ובזה פשוט שחל תיכף כמו המתייב עצמו לפרוע לאח"ז דטורף מלקוחות מזמן שנתחייב] א"ו פוננת הנודר לחול מעכשיו וכיון שאז לא חל בלי הסכמת הבעל גם אח"כ לא חל: (כה) האמנם פי לדעת הריב"ש הנ"ל שפוננים גם גרושה שמין לה וממילא הבעל יכול למקרה וה"ה שיכול להקדישם חל ההקדש מצידו לבד.

ואף שפתבנו שמסתבר טעמא דב"מ. מ"מ קשה לחלוק על הריב"ש.

אף לדעת זו שאין לה פלוג' בנזמם לא מהני היא נדרה ובעל שתק כששמע פהא דסי' צ' ברמ"א פנ"ל תחילת דברינו. וממ"נ אין ההקדש חל לדעת הב"מ פינון שבטל הקדישה בשעה שנדרה שוב אינו חל.

ולריב"ש ה"א לא אמרי' בי' שתיקה פהודאה. אף לפי"ז אם פה יאמר הבעל שפוננתו הי' בשתיקתו לעשותם נדר ה"א קי"ל בצדקה גמר בלבו מהני.

אף אם פה יאמר שלא היתה פוננתו לנדר אוחו רק שלא מיחה באשתו. לא נאמר שתיקה פהודאה וכן אם אינו זוכר פוננתו: כו) עוד יש מקום להתיר בכל גונוי מאחר שמקבל הגזמים אומר כי מעולם לא הי' פוננתו להיות גזבר עליהם.

א"כ הוי בצדקה קודם שבא ליד גבאי שמוטר לשנותו לצדקה אחרת אף לא להכנסת פלה [וא"ל פבר זכתה פלה שפיונה אלי'. ליחא שהוא לא שמע לכלה ידועה ונדרה בלי הסכמתו אינו פלוג'] וכיון שהוא עצמו עני יוכל לשנותו גם לעצמו פמבואר ברבינו אפרים פ"ד דב"ק [נדפס באלפס דפוס ווילנא] דלולי שזכה ר' יוסף עבור שאר עניים הי' יכול המקדיש ליקח לעצמו מאחר שהוא ג"כ עני.

והא דלהנהיר העני על שלו אינו רק בלקט שכחה פיאה מ"ע. אף על היתר זה לבד קשה לסמוך.

אבל באומר שלא היתה פוננתו לנדר רק שלא למחות באשתו או שאינו זוכר כלל פוננתו יש להתיר למעשה: הק' אברהם. סימן רצג שלום לכבוד אהובי חתן אחותי הרב הגדול המפורסם חו"ב כש"ת מו"ה יעקב נ"י האבד"ק נאשעלסק.

א) בדבר השופר של צדקה של רמבעה"נ ז"ל שנגנב מה שבתוכה והי' מעות נדרים [בנודאי השאלה שקיבלו תחילה על עצמם ואח"כ הפרישו והשליכו שם. דאי בלא קיבלו

תחילה ה"ז אינו חייב באחריות] וכבודו פלפל שיהי' תלוי במחלוקת הרמ"ה עם ר"י הלוי סי' ר' דלדעת ר"י הלוי שהרשה בעה"ב להניח שם כליו דינו פסימטא דקונה באינו מחוסר מדידה.

ה"נ קנתה השופר שנקנה במעות עניים אל העניים והוי פאתא ליד גנבר דאינו חייב עוד באחריות. אף לשיטת הרמ"ה דאין פלים של לוקח ברשות מוכר קונה אא"כ אמר קני שרוצה שיקנו לו כליו.

א"כ נתינת רשות לא מהני לא קנתה הש לעניים וחייב באחריות. ושוב פתב די"ל בנ"ד גם הרמ"ה מודה כיון שהרשה השופר לצורך מעות עניים.

וכן נראה. ועוד יתבאר: ב) אף יותר יש לחוש עפי"מ דקי"ל קטן אין לו חצר ומפרשו רי"ף ורמב"ם ורא"ש משום דחצר דגברא משום שליחות איתרבאי.

וא"כ לא מהני במקום שלא ניקח לעניים לקנות כיון שעי"ז יפטר מאחריות. וזה בערכין (ו') אמר ה"ז משתמש בה כי היכי דלחייב באחריותה.

ופי' בשטמ"ק דהינו הנאת הקדש [ר"ל עמים] וא"כ בנ"ד הקנין חובת עניים. ועוד דבריש הזורק דבאין עומד בצדה לא מהני בגט דחוב הוא לה.

וה"נ כיון דחוב לעניים ואין עומדים בצד הפלי: ג) ואמנם כי לדעת הר"ן פ"ק דמציעא חצר משתמרת דמציעא משום יד איתרבאי. דכל מה שבידו של אדם בחצר משתמרת הוא נותן.

אבל גט שאין רצונה לאו בחצר משתמרת היא נותנת. אדרב משליכתו מידה.

וא"כ מעות אלו דניחא לעניים בהם שפיר מועיל משום יד. וגם הא דחצר דגברא משום שליחות לית לי' לר"ן.

וחילוק שבין קטן לקטנה מפרש בחי' הר"ן באופן אחר. [ובנתיבות נעלם ממנו חי' הר"ן אלו ע"כ הוקשה לו:] ד) מיהו מסתמא קי"ל כשולשה עמודי הוראה וא"כ הוא רק משום שליחות.

ומחמת שני טעמים אלו אינו קונה בע"כ של עניים ועי' פ"ק דגיטין הולך מנה לפלוני חייב באחריותו כו': ה) אף יש לפטור אף שאין העניים קונים ע"י השופר שמ"מ הא לא קיבלו עליהם רק להניח בשופר והגזברים באים ולוקחים.

ומה שעליהם מוטל להניח בשופר כבר עשו ואין עוד אחריות עליהם. קצת דוגמא לזה בקצה"ח סי' ש"מ דיש עצם א"י אם פשעתי חשיב איני יודע אם נתחייבתי משום דשומר אינו מחייב בהשבה לבעלים רק הבעלים באים ולוקחים פקדונם.

וה"נ מסתמא קיבלו עליהם כמו שהוא המנהג להניח בשופר והגזברים ולוקחים וזה אינו חשיב חיוב עליהם: ו) אף שיש לפקפק ולומר דנדאי הי' פוננתם חיוב שיבא ליד גנבר. דאל"כ לא יהי' זה קבלת מצנה גמורה אם לא הי' חיוב עליהם שיהי' העניים קונים אותו.

וכ"ש שיש לומר דבצדקה אם אין מקבל עליו רק ההפרשה לא חל חיוב כלל. ודוקא הרי עלי עולה ע"מ שלא אתחייב באחריותה דפי' בקצה"ח סי' ר"ג דלא קיבל עליו רק חיוב ההפרשה.

היינו משום דעולה בהפרשה לבד נעשה ממון גבוה ונהרי קיבל עליו לתת להקדש. משא"כ בקיבל עליו הפרשה לעניים לא קיבל עליו לתת לעני דבהפרשה לבד לא נעשה ממון ועי' בס' ח"י: אף י"ל שלעולם פוננתם לא הי' לחייב עצמם רק בהפרשה לשופר ולהקנות להעניים בהפרשה זו ע"י השופר וכאשר יהי' הפרשה על דרך זה שוב יהי' זכות לעניים הקנן ויקנו ע"י השופר.

ואף לדעת רמ"ה פינון שהי' פוננתם פה שיקנו והוי פאומר זיל קני. ע"כ י"ל שאין חייבין לימן שנית: ח) מ"מ נראה דחייבין באחריות שיהי' האומר הרי עלי קרבן חייב באחריותו עד שיזרק הדם.

ואף שאין על הבעלים לעשות רק עד קבלת הדם ומשם ואילך פהנים שד"ר עושים. מ"מ חייב באחריות עד שיזרק הדם ע"י פהנים הגם שיש לחלק דהכא אם יהי' פוננתו רק חיוב על הנחה לשופר יקנו העניים ג"כ ויהי' מצוה גמורה אין נראה לחלק בכך בלא ראי' לענין מעשה.

ומה"ט גם אם נאבד משופר שבבהמ"ד יש לחייב משום דחצר דגברא ובאינו עומד בצידו אינו קונה רק משום שליחות והכא חוב הוא לעניים שיפטור מאחריות. מ"מ פשוט דהיינו כשקניבל על עצמו ושוב השליף לשופר אבל אם לא הי' פאן רק הפרשה לשופר הוי פאומר ה"ז ואינו חייב באחריות ופשוט: ט) מה שהוקשה לו לתי' רמב"ן אהא דכרכתו אחותו משום דהיכא דבעי נגיעה אינו מועיל מב"מ דמ"מ אינו ניגע.

א"כ תפשוט איבעיא דר' אחא נגיעת רחם מקדש או אויר רחם מקדש מאיבעיא דרבא פרכתו ש"מ נגיעת כו' דאי אויר כו' נימא מין במינו אינו חוצץ. י"ל דלמא רבא גופי' מספקא לי' נגיעה כו' או אויר כו' והיינו ספיקא דכרכתו אחותו וכ"מ לשון הרמב"ן.

ומה שהוקשה לו מהא דנבחים המקטיר קדשים ואמריהן בחוץ חייב ופריף האיפא חציצה ומתרץ רב מין במינו אינו חוצץ והא התי' נגיעה בעי פדכתיב על העצים (דמינה לייף פסול חציצה שם כפרש"י שם והיכא דכתיב על גם אויר חוצץ פדמוכח איבעיא דפ"ב דנבחים (דף י"ט) נכנס רוח בבגדו מהו על בשרו אמר רחמנא [או דלמא דרף לבישה בכך] הנה היכא דכתיב על גם אויר חוצץ.

עי' תוס' פסחים (ס"ג) דמלת על פי' חכמים המקראות פעמים פה ופעמים פה לפי הסברא ע"ש. וע"כ אין לנו לדמות מעצמינו פי אין אתנו יודע עד מה איף פירשו חכמים המקראות: ידידו א"ח הדו"ש הק' אברהם.

סימן רצד להרב הגדול דק"ק שידלאנוצע: א) בענין תשו' רדב"ז ד' ווארשא ח"א סי' ס"ח באונס שהדין לו תהי' לאשה. אם אסר הנאטה עליו אינו חל.

אשר כל ראיותיו וטעמו שם תמוהים פמבואר לכל מעיין. ידע פבודו פי מאז רשמתי על גליון רדב"ז שלי פן.

גם ציינתי דברי תוס' מכות (ט"ז) ד"ה פגון דבאומר המאנס קונם תשמישו עלי חל הגדר: ב' מ"מ לדינא נ"ל שיש לדברי רדב"ז מקום. פי עיקר הדין שגדר חל על דבר מצנה פגון שאמר קונם לולב שאני נוטל משום שאין החפץ מצנה והוא אוסר החפץ.

צריף להבין הלא גם הקונם אינו שהחפץ יאסור. רק שחל עליו איסור נגד אדם. ונגד אדם יש מצנה על החפץ. אף באמת אינו חובת הלולב רק שחוב על האדם ליטול לולב.

משא"כ קונם הוא איסור חל על הלולב. וכן מצאתי בס' החינוך פ' יתרו מצנה ל' ונ"ל והגדר חל אפי' על דבר מצנה כו' בגדר אינו מדבר אלא על הדבר שרוצה להכניס בגדר האיסור ועל אותו דבר ממש לא נתחייב הוא מעולם.

והיינו דלא נתחייב ליטול לולב זה שאוסר עליו ואפי' אוסר על עצמו כל לולב שבעולם. מ"מ לא חל הגדר על שם לולב דהוי דבר שאין בו ממש רק על גופי הלולבים וכל לולב ולולב אינו חייב ליקח אותו דוקא.

ע"כ חל על כל לולב ולולב. ועיקר הדברים דמצנת לולב אינו חובת הלולב רק שיוצא י"ח בלולב ע"כ יכול להטיל קונם על הלולב: ג) ולפי"ז קונם דם זה שאני מכסה או דם קדשים מלזרוק לא חל הגדר פיון דהוא חובת דם זה עליו לכסות או לזרוק אינו יכול להטיל על הדם איסור עליו.

ובאומר הנאת תשמישו עלי דחל הגדר אף דחייב עליו על אשה זו לעשות רצונה והוא חובת האשה עליו. התם שאני שמצנת עונה שמנטל עליו הוא רק לההנות האשה.

ע"כ מצי שפיר לאסור הנאתו אף שממילא נצמח שאינו מהנה אותה. דומה ללולב שאני נוטל דאף שנצמח מנדרו ביטול המצנה חל הגדר פיון שאינו חובת הלולב.

ה"נ בזה שאין הנאתו חובה: ד) נשוב לדין אונס. דהמצנה ולו תהי' לאשה, יש לומר. דכל ענין האישות בכלל המצנה. הו הנאתו הו הנאתה.

וכן לשון המשנה האונס שותה בעציו. מבואר שגם שתייתו. היינו הנאתו. מצנה.

ואף שאם היא אינה רוצה אינו מצנה. היינו שאין חייב לעשות בע"כ של האשה.

וכן לשון הגמ' יכולה לעכב היינו שאומרת לא. וכן עוד לשון הש"ס פתובות (מ) אי אמרה לא בעינא.

וכן הוא לשון הש"ס פתובות (ל"ט): הו נמי מצער לה עד דאמרה היא לא בעינא לה. דהיינו ג"כ שאומרת לא.

שקרי הראב"ד בס' בעה"נ גבי בני מורדת דאמרה לא בעינא לה. והיינו שאומרת שרוצה שלא ישמש עמה.

אבל בסתמא שלא איכפת לה אם ישמש עמה או לא מה מורדת היא. מבואר דלשון לא בעינא שאומרת לא.

בכה"ג אינו מחויב לישאננה וכן מותר לגרשה אבל באומרת שאין נ"מ לה מחויב לישאננה ואינו דומה לחיוב עונה שאם האשה מוחלת פטור. פי אינו רק חוב עליו לעשות רצונה. אבל הנאתו אין שום חיוב. משא"כ מאנס פל עניני אישות חובה עליו.

ע"כ אין יכול לאסור הנאתה עליו. פנ"ל שלדעת החינוך דברי רדב"ז נכונים בעיקר הדין.

מ"מ בתוס' מפנרש להיפוך: ידידו הדו"ש הק' אברהם. סימן רצה ב"ה יום ג' כ"ג למטמונים תר"נ לפ"ק.

שוכ"ט לכבוד אהובי מחנתני הרב הגדול המפורסם חריף ובקי איש חמודות מו"ה משה פינקס נ"י אבד"ק קוטנא: א) דבר השוחטים בעת ביאת מכתבו הייתי טרוד ולא ראיתי וקצת מצאתי מכתבו.

לפענ"ד על המסירת מודעא אין לסמוך פי מש"ף סי' רל"ב ברנ"א שבהביא מרשב"ץ באלקנה משמע שאפי' במסירת מודעא לא מהני באינו מחשב בלבד היום: ב) וכמה שחתמו על דעת ב"ד והב"ד אינם מתרצים ג"כ אינו נראה שיועיל.

ועיין בר"ן נדרים (ע"ג): זה לשונו ואיכא דילפי מהקא שמי שגנר על דעת חבירו יכול חבירו להתיר נדרו שלא עפ"י חכם. והשיג עליהם הר"ן.

והדירה על דעת ב"ד אינו מועיל רק שלא יהי להם היתר בלא דעת ב"ד אבל לא שלא יהי התחלה לנדרו: ג) אף הדבר ברור שיש להם התרה פינן שלא קיבלו מהם טובה. ודיעה ראשונה עיקר בש"ע דשלא קיבל ממנו טובה יכול להתיר.

אף אולי הי' על דעת רבים ימחול להודיעני באיזה אופן הי' פי יש בעל דעת רבים פמה חילוקים ואז נעיינן בדבר: ידידו אהבו מחנתנו דו"ש וש"ת בלונ"ח הק' אברהם. סימן רצו לרב אהד.

א) דבר מי שגנר ליתן מעשר מכל מה שירויח. אם מועיל לזה שאלה לחכם.

דעל מה שירויח אחר השאלה לא יועיל השאלה דאין מתירין הגנר עד שיחול. ודעת פבודו פינן שהותר מה שפבר הרויח הותר פל הגנר.

פדיו נדר שהותר מקצתו הותר פולו: ב) לדדי מספקא לי בזה. דאפשר שזה בשפל הגנר ראוי להתיר ע"י שאלה.

בזה אמרינן פינן שגשאל על מקצתו כאלו גשאל על פולו אבל לא כנ"ד דעל מה שלא הרויח עדיין אינו ראוי להתיר. אפשר שגם ע"י התרת חלק האחר לא הותר.

ונראה שזה ספק מהר"ם בר ברוך שהביא הש"ף סי' רל"ט. ואמנם לפי מה שהביא הש"ף פי' מהר"ם מינץ דהספק הוא שמה שני שבועות הם.

ובנ"ד ודאי חד שבועה הוא ליתן מעשר. אף לדעתי הקלושה הספק אפי' בחד שבועה פנ"ל: ג) והנה פבודו מייתי דברי התשב"ץ דמתיר פהאי גוונא אף הוקשה לו דברי התשב"ץ דשם המעשה דמה שהרויח פבר אכל.

וְכַתֵּב הַתִּשְׁבָּע"ץ דְּפֶטוּר עַל זֶה כְּמוֹ מִזִּיק מִתְּנוּת פְּהוּנָה אוֹ שְׁאֲכָלָם. וְא"כ עַל מַה יְחוּל
הַשְּׂאֵלָה, מַה שֶּׁהָרוּיִם כָּבֵר אָכַל וְאֵין נִשְׁאָלִין וּמַה שֶּׁלֹּא הָרוּיִם עֲדִינִין לֹא חָל הַגְּדֵר: (ד) אִף
לְדַעֲתִי נִרְאֶה שְׁגָם עַל מַה שֶּׁלֹּא הָרוּיִם עֲדִינִין נִקְרָא חָל הַגְּדֵר שְׂיִתּוֹן מֵעֶשֶׂר רִינָח.

וְאִף שְׁעֲדִינִין אֵין לוֹ רִינָח. שְׁהָרִי כְּתִבוּ תוֹס' יְבָמוֹת בְּכוֹלֵל דְּאֶמְרִינֵן מִיגוּ דְּאִתְסַר בְּשָׂאֵר
אֶתְרוּתָא אִף שְׂאִין אֶתְרוּת אֶתְרוּת אֶמְרִינֵן מִיגוּ דְּחָל עַל שְׂאֵר אֶתְרוּת אִם הִי אִף שְׁעֲכָשְׁוּ
אֵין אֶתְרוּת.

ה"נ חָשִׁיב חָל לִיטָן מִהָרִינָח אִף שְׂאִין רִינָח. וְהָא דְּאֵין מִתִּירִין עַד שְׂיִחְוֵל הֵינְנוּ בְּתוּלָה
נִדְרוּ בְּדָבָר אַחֵר אִם אֶרְחֵץ וְכַדוּמָה דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא רְחֵץ מוֹתֵר בְּדָבָר זֶה שְׁנִשְׂאָל עֲלֵיו.

מִשָּׂא"כ בִּנ"ד גַּם עֲכָשְׁוּ מְחֻיָּב בְּמַעֲשֵׂר רִינָח רַק שְׂאִין לוֹ עֲדִינִין רִינָח וְאִף לְרַמְב"ם
דְּבַעֲיָנוּ שְׂיִהְי' הַקְּרוּבוֹת לְפָנֵינוּ דְּנִקָּא. הֵינְנוּ בְּקְרוּבוֹת דְּנִקָּא דְּאֵין אֲנֹפֵן שְׂיִהְי' לוֹ כֵּינּוּן שְׂאִין
לוֹ עֲכָשְׁוּ מִשָּׂא"כ בִּנ"ד שְׁבָכָל שְׁעָה אֶפְשָׁר שְׂיִרוּיִם: הַק' אֲבָרְהֵם.

סִימָן רִצוּ ב"ה יוֹם ג' נִצְבִּים תְּרַמ"ג לִפ"ק. הַחוּה"ש לְכַבוֹד אַאמו"ר הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל
הַמְּפֹרָסִים נ"י עה"י פה"ד כקש"ת מו"ה זָאב נַחוּם נ"י: (א) מְכַתֵּב קִדְשָׁה הַגִּיעֵנִי תִּמְחֹל
לְכַתּוּב לִי דַעֲתָהּ בְּאֶחָד שְׁרָצָה לְגִדּוֹר עֲצָמוּ בְּאֵינָה דְּבָר וּקְנִס עֲצָמוּ בְּאִם יַעֲשֶׂה כֶּף יִתֵּן
לְצַדִּיקָה כֶּף וְכֶף.

וּלְכַסּוּף נִתְחַרֵּט נְרָצָה לְהַתִּיר לוֹ הַגְּדֵר. וְגַם עָבַר עַל הַתְּנָאי בְּאֲנֹפֵן שְׁחָל הַגְּדֵר.

אִף אֵינּוּ רוּצָה לְפָרֵט נִדְרוּ רַק שְׂאוּמֵר שְׂיִתִּירוּ לוֹ עַל תְּנָאי אִם הוּא מִהַגְּדֵרִים שְׂרָאוּי
לְהַתִּיר עֲלֵיהֶם כְּדָרְךָ שְׂאוּמֵרִים בְּהַתְּרַת גְּדֵרִים בִּר"ה. אִף כְּמִדּוּמָה לִי שְׁכַתְּבוּ הָאֶתְרוּנֵי
שְׂנָה אֵינּוּ מוֹעִיל רַק אִם אֵינּוּ זוֹכֵר הַגְּדֵר: (ב) אִף נִסְתַּפְקִיתִי כֵּינּוּן שְׂיִשׁ פּוֹסְקִים דִּישׁ בְּנִדְרֵי
צְדָקָה מְשׁוּם אֶסְמַכְתָּא דְּלֹא כְּמִהָר"ם כְּמִבְּנָאָר בִּב"י ס' רנ"ח בְּבִדָה"ב בְּשֵׁם הָרִיב"ש
וְהַגְּהוֹת מְרַדְכֵי סוּף מְצִיעָא וּבְאֶמְת רְאֵית מְהָר"ם מְשׁוּם דְּכָל גְּדֵרֵי הַקְּדִישׁ הוּא בְּאֲנֹפֵן
זֶהָאם נִתּוֹן תִּתּוֹן אֶת הָעָם הַזֶּה בְּיַדֵי נִסְתַּרְתָּ לְפִי הַפְּלֵל שְׁכַתְּבוּ בְּתִשׁוּ' הַרְשָׁב"א דְּאֶסְמַכְתָּא
לֹא הוּא אֶלָּא בְּאִם אֵינּוּ רוּצָה שְׂיִתְקַיֵּים הַדְּבָר אֶלָּא בְּדָרְךָ קְנִס: (ג) וְע"כ עכ"פ נִסְמָךְ עַל
הַפּוֹסְקִים אֵלוֹ לַעֲנִין שְׂלֵא יִצְטָרְךָ לְפָרוּט הַגְּדֵר.

דְּמַה דְּצָרִיךְ לְפָרֵט הַגְּדֵר הוּא רַק מִדְּרַבְּנָן. וְלֹא הוּי סָפֵק דְּרַבְּנָן הַבָּא ע"י גְּלָגוּל.

כֵּינּוּן שְׂהוּא סְפִיקָא דְּדִינָא וְכְמוֹ שְׁחִילְק מִהֵרָא"י בְּעֲנִין סָפֵק דְּרוּסָה שְׂאָסוּר לְמַפְּוֹר לְגוּי.
וּמ"מ בְּסָפֵק דְּפִלְגֻתָא מוֹתֵר.

דְּלַעֲנִין לְמַפְּוֹר לְגוּי נִסְמָךְ עַל הַפּוֹסְקִים שְׂאֵינּוּ דְּרוּסָה כָּלֵל. וְכֵהָא גְּוֹנָא מִיְקָל בְּתִשׁוּ'
רַעַם"א בְּאֶחָד שְׂלֵא רָצָה לְפָרֵט הַגְּדֵר רַק בְּפָנֵי אִישׁ סוּדוֹ בֵּן י"ג שְׁנָה וְלֹא נִבְדָּק מְשֻׁעָרוֹת
שְׂיִהְי' עוֹד ג'.

וּלְעֲנִין צָרִיךְ לְפָרֵט הַגְּדֵר דְּרַבְּנָן נִסְמָךְ עַל חִזְקָה דְּרַבָּא: (ד) אֲמַנְם קִשָּׁה עֲלֵי לְפָסוּק כֵּן
מִחֻמַּת שִׁבְש"ע לֹא הִבִּיא דַעַת הַמְּקִילִין. אִף בְּתִשׁוּ' מִהֵרָא"י ח"ב יו"ד ס' כ"ה הָאֶרֶיךָ
בְּדִין זֶה וְצִיָּד הַרְבֵּה לוֹמֵר דִּישׁ בְּצַדִּיקָה מְשׁוּם אֶסְמַכְתָּא.

וּמִסְקִנַּת דְּבָרֵינוּ וְכֵינּוּן דְּפִלְגֻתָא דְּרַבְּנָן הוּא אֲזֵלִינֵן לְחוּמְרָא. הַנָּה שְׂהוּא סְפִיקָא דְּדִינָא
וְנוּכַל לְהַקְּל בְּדִין צָרִיךְ לְפָרֵט הַגְּדֵר.

בפרט פֿינן שְׁמַתָּנִים שְׂאָם אִין לְהַתִּיר גָּדֵר זֶה לֹא יְהִי מוֹתֵר. וְאַזְיֵל טַעַם הַגַּמ' מִשׁוּם מִקְלָתָא דְאַסּוּר רַק שְׁנֵאמַר לֹא פְּלוּג רַבָּנָן.

וּבַתּוֹס' עִירוּבִין (ס"ה:) דְלַחֲוּמָרָא לֹא אֲמַרִּינָן לֹא פְּלוּג. וְהִיָּינוּ מִשׁוּם שֶׁהוּא מִקְלָתָא דְרַבָּנָן יַע"ש: ה) עוֹד גַּשׁ לְעֵינֵינוּ פִּי בַתְּשׁוּ' רַבָּנָן ז' הוּבָא בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה סִי' רַנ"ח סק"ז דְאַסּוּר לְהַתִּיר גָּדֵר לְצַדִּיקָה שְׁמַפְסִיד עֲנִיִּים.

אַף בַּטּוֹר סִי' רַנ"ח מְפֹרָשׁ לְהַדְיָא שְׂיִכּוּל לִישְׂאָל עֲלֵיו. וְאָם הִי' הַב"ד אֲסוּרִים הִי' הוּא עוֹבֵר מִשׁוּם לְפָנֵי עוֹר וְגו'.

וּבְגָדֵי דְאַסְמַכְתָּא י"ל גַּם רַבָּנָן ז' מוֹדֵה. דְדוֹנָקָא בְּגָדֵי דְצַדִּיקָה גָּמוּר.

דְלַכְתּוּחִילָה אִינוּ רְאוּי לְשְׂאוּל עַל גָּדֵר כְּזֶה דְאִין גְּשְׂאָלִין עַל הַקְּדוּשׁוֹת אֲלֵא מְדוּחָק. וְכ"ש בְּצַדִּיקָה.

א"כ מַה לַב"ד לְהַכְנִיס עֲצָמוֹ בְּזֶה. מִשְׂא"כ בְּגָדֵי דְאַסְמַכְתָּא דְקִיל טוּבָא וּבַתְּשׁוּ' לְהַרְמַב"ן סִי' רַנ"ה דְגָדֵר כְּזֶה נִיָּתֵר בְּחַרְטָה דְהַשְׁתָּא.

וּבְנֻדָּאֵי גְשְׂאָלִין עֲלֵיו שְׂלֵא מְדוּחָק כָּלֵל אִין אִסּוּר לַב"ד אֲבַקְשָׁה שְׁתַּמְחֹל לְכַתּוּב לִי דַעֲתָהּ פִּי הַגְּנִי צְרִיף לְהַשִּׁיב שׁוֹאֲלֵי דְבָר קוֹדֵם ר"ה הַבַּע"ל. תַּפְתֵּב לְחִיִּים טוֹבִים עַת יִתְקַע בְּשׁוֹפָר עִם כָּל יוֹצְאֵי חַלְצִיף כְּנֻפְשָׁה וְנֻפֵּשׁ בְּגָדֵי הַדו"ש הַק' אֲבָרְהָם סִמָּן רַצַּח ב"ה ג' הַבְּרָכָה י"ג תְּשַׁרִּי עַת"ר לַפ"ק.

שְׁלוֹם לְחַבִּיבֵי גְכָדֵי הַשְּׁנוֹן יִנְיָק וְחַפִּים כְּמַר שְׁבַתִּי נ"י. א) בְּדַבְרֵיף הַיּוֹם עֵינִינְתִּי וְהוּא לִיִּישׁב קוֹ' הַמַּל"מ עַל הַחֲנוּנָה שְׁהַקְשָׁה בְּהָא דְגָדֵרִים חָלִין עַל דְבַר מַצָּנָה כְּדַבַּר הַרְשׁוֹת לִיְתִי עֲשֵׂה וַיְדַחֵה ל"ת.

וְתִרְצֵן דְאִין עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת וְעֲשֵׂה. וְהַקְשָׁה בַמַּל"מ דְבַרִּישׁ יְבָמוֹת מְקַשָּׁה דְגִילִיף מְנַזִּיר דַּעֲשֵׂה דְגִילוּחַ מְצוּרַע דוּחָה אֲלֵא דְמַה לְנַזִּיר שְׁכֵן יִשְׁנֹו בְּשִׂאָלָה.

וְא"כ גָּדֵר דְאִיתִי' בְּשִׂאָלָה שְׁפִיר גִּילִיף מְנַזִּיר דְדַחֵי ל"ת וְעֲשֵׂה. וְתַרְצַת דְהַגָּה מִשׁוּם שְׂיִשְׁנֹו בְּשִׂאָלָה רְאוּי שְׂאָפְנִי' ל"ת לְבַד לֹא יְדַחֵה שְׂאָפְשֵׁר לְקַיָּים שְׁנִיָּהֶם ע"י שְׂאָלָה.

אַף י"ל דְכֻמוֹ לְעַנְנֵן דְבָר שְׂיִישׁ לוֹ מַתִּירִין לֹא חַשִּׁיב תְּרוּמָה דְשִׁיל"מ פִּינָן שְׂאִין מַצָּנָה לִישְׂאָל. וְע"כ י"ל דְמִיָּירֵי בְּנַזִּיר גְּדָבָה שְׁפַחַז יִצְרוּ עֲלֵיו כו' וּבְכַהֲאֵי גּוֹנָא י"ל שְׂאִין מַצָּנָה לִישְׂאָל אֲבָל בְּגָדֵר עַל דְבַר מַצָּנָה דְהוּי גָּדֵר רְשָׁעִים וְדָאֵי.

וְדָאֵי מַצָּנָה לְשִׂאָל. וְאַפְשֵׁר לְקַיָּים שְׁנִיָּהֶם ע"י שְׂאָלָה.

אַלָּה דְבַרִּיף: ב) וְהַגָּה הַחֲזִילוּק שְׁבַגְמ' בֵּין תְּרוּמָה דְלָאוּ מַצָּנָה לְאִיתְּשׁוּלֵי מְפָרֵשׁ לָהּ בְּנֻקָה"כ רִישׁ הַלְכוֹת חָלָה מִשׁוּם דְאִין גְּשְׂאָלִין עַל הַקְּדוּשׁוֹת שְׂלֵא מַתּוּף הַדוּחָק כַּמ"ש הַרְמַב"ם סוּף הַלְכוֹת גָּדֵרִים.

וְשֵׁם מְבֹרָךְ דְאַפִּי' גָּזִיר גְּדָבָה כְּאִילוּ כְּנָה בְּמָה וְהַמְקַיָּמוֹ וְלֹא גְשְׂאָל עֲלֵיו כְּאִילוּ הַקְּרִיב עֲלֵיו קֶרְבֵן. וּמִשׁוּם דְהִי"ל לְפָרוֹשׁ מִיָּין מוֹתְרוֹת וְכִינְצָא בְּלֵא גָּדֵר יַע"ש.

ופשוט דבגזיר נשאלין שלא מן הדוחק אפי' נזיר נדבחה. ומקרא מלא הוא וכפר מאשר
חטא על הנפש: ג וגם הקושא דאפשר לקנים ע"י שאלה אינו קושא דחרטה דהשתא
הא לא מהני לשאלה.

ואם אין לו חרטה דמעיקרא אי אפשר לו לשאל. וכהאי גוונא בשבת (קל"ג) באומר
לקוץ בהרתו דבני אני מכונן לא אמרינו לי לא תכנון.

דהרצון אינו בידו. וכן בזה אם באמת אין לו חרטה דמעיקרא חשיב אי אפשר לקנים
שניהם: ד) גם הדמיון לדשיל"מ אינו.

דשם שבאמת מן הדין בטל רק שטוב יותר בהיתר גמור וכינון שאין נשאלין על הקדישות
אלא ע"י הדחק אין זה היתר גמור וטוב יותר לסמוך על הביטול. אבל זה נדאי טוב יותר
ששאל אף שאין נשאלין אלא ע"י הדחק משיעבור על ל"ת גמור: ה) ועיקר הקושא
על נדרים חלין על דבר מצוה דלדחי את הל"ת ועשה דנדר משום דאית' בשאלה.

לדידי אינו קושא. דהא בגמ' מפרש לה באומר ישיבת סוכה עלי דהעשה דסוכה אינו
שנה בכל דלית' בנשים.

ואינו שנה בכל ג"כ קולא כמו אית' בשאלה. דבגמ' קאמר לענן גילוח זקן דכהן משום
דאינו שנה בכל.

וראשו דנזיר משום דאית' בשאלה. וע"כ כמו שעשה חמור אינו דוחה לל"ת ועשה
החמורים.

כמו כן עשה הקל משום שאינו שנה בכל אינו דוחה עשה ול"ת הקלים דאיתנהו בשאלה.
ולק"מ אהא דנדר חל על דבר מצוה כו'.

אף המל"מ הקשה על החינוך שכתב הא דנדר חל על מה שמצוה לאונלו. ומשמע אפי'
במצות אכילה דמצוה דנשים חייבות בה ד"ח ושנה בכל על זה הקשה שפיר: ו) אף ראיתי
בתשו' רשב"א חלק ג' סי' שג"מ הקשו לו קושא דלדחי על מתני' בפ' הגמ' דשיבת
סוכה עלי יע"ש שתי' דלא נוכל ללמוד מעשה דמצוה משום דיש בה משום שלום בית
(ובישובו מיושב גם החינוך) אף יש לתמונה למה לא תי' בפשיטות כמ"ש משום דסוכה
אינו שנה בכל.

ונראה שרשב"א לטעמ' דפסק כר"י ור"ש נשים סומכות רשות. והנה סמיכה דידהו אף
שפטורות הואיל ויש להן שקר כמו שאינו מצוה ועושה דוחה לאיסור עבודה בקדשים.
כ"ש שבאנשים דוחה דחשיב שנה בכל. ולא נגרע מחמת שאין מחויבות פנין שאם עושות
מקבלות שקר.

ונדקא גילוח זקן דלא שייך בנשים חשיב אינו שנה בכל. ואין להאריך בזה יותר.

תגדל מעלה מעלה בתורה: פחפץ אביה זקניה דו"ש וש"ת הק' אברהם. סימן רצט
להנ"ל.

א) על מה שכתבתי דבגזירות נשאלין שלא מדוחק משום דכאילו בנה במה. על זה
הקשית (הא לב"ש דאין שאלה בהקדש גם בגזירות אין שאלה.

וא"כ לב"ה נהי ד'יש שאלה בהקדש. מ"מ פ'ינן ד'נזירות דינו בהקדש אין נ'שאלין אלא מד'חוק: ב) לא מתקמה שאלת זאת.

דל"ש ד'אמרו אין שאלה מועיל בהקדש נדאי גם ב'נזירות אינו מועיל. אכל לב"ה דמועיל שאלה רק לכתחילה אין נ'שאלין אלא מד'חוק.

ממילא ב'נזירות דכאילו ב'נה ב'מה והמקנימו פאילו הקריב עליו קרבן מצוה ל'שאל. ונה הטעם דב'נזירות מצוה ל'שאל משום דכאילו ב'נה ב'מה.

וב'נדאי ב'נזיר יותר חשוב בב'מה. ש'הרי פתב ה'ר"ן ה'א ד'מד'מה נודר לב'מה משום שמוסיף על איסורי תורה הכוללת פ'ן ב'מה מוסיף על המשפ'ן שהוא לכל.

ונה יותר ב'נזיר ד'נדר אינו מוסיף לאו ו'לאו ד'נדר לא יחל. ועל זה הפל מ'נזירין.

רק פ'ל זמן שלא נדר אין לו מה ש'יחלל, אכל נזיר מוסיף לאו ד'טומאה ו'לאו ד'גילוח ו'לאו ד'יצא מן הגפ'ן ו'יותר חשוב ב'מה ומצוה ל'שאל. ואף ד'נזיר נדבה.

נדר נמי ס'יג לפר'ישות: אביה זקונה הק' אברהם. סימן ש בסוגיא ד'מנפלא הסמוך לאיש.

(א) במס' נדה (דף מ"ו) אמר ר"ה הקד'יש [מ'נפלא הסמוך לאיש] ואכל [את הקד'ישו] לוקה [ואע"ג דבמילתא אחריתי לאו בר ע'ונשין הוא] ש'נאמר איש פי פ'ליא ל'נדר ו'לא יחל ד'ברו פ'ל ש'ישנו בהפלאה.

ישנו בבל יחל וכל שאינו בהפלאה אינו בבל יחל. מתיב רב הונא בר יהודה (ל'רבא) ל'סיועי לר"ה לפי ש'מצינו שהשנה הכתוב הקטן פגדול ל'זון שבועה ולאיסור ולכל יחל יכול יהא חייב על הקד'שו קרבן ת"ל זה הדבר קתני מיהת לאיסור ולכל יחל חייב אימא לאיסור פ'ל יחל איסור פ'ל יחל מה נפ'ש' אי מ'נפלא סמוך לאיש דאורייתא מילקא נמי לילקי ואי מ'נפלא סמוך לאיש לאו דאורייתא איסור נמי ליכא פרש"י ד'הא אי אתי רב'ן לתקוני הכי תקון שלא יאכלו אחרים את הקד'שו או הוא לכ'שיגדיל אכל בקטנותו לא פאו לאסור עליו דקטן לאו בר קבולי עלי' תקנתא דרב'ן הוא] לאותן המ'נזירים עליו ש"מ קטן אוכל נבילות ב"ד מצוין עליו להפרישו הכא במאי עסקינן כגון שהקד'יש הוא ואכלו אחרים עכ"ל הגמ' ויעיי"ש פ'ל הסוגיא: ב) הנה יש לדקדק טובא בסוגיא א'.

למה נקט ר"ה בהקד'יש ולא ב'נדר דבי' פתיב לא יחל. ב'.

יש לדקדק קצת למה צריף קרא למעט מ'מעילה פ'ינודלא אתרבי רק לבל יחל. ג'.

במה שהקשה הש"ס למה ד'משני לאותם המ'נזירין עליו ש"מ קטן אוכל נבילות ב"ד מצוים להפרישו ה'א י"ל למ'נזירין עליו שלא להאכילו ב'ידיים. ד'.

ה'א ד'מקשה הש"ס אי מ'נפלא הסמוך לאיש דרב'ן איסורא נמי ליכא ופרש"י דקטן לאו בר קבולי עלי' תקנתא דרב'ן הוא. וקשה מקטן שהגיע לחינוך, ורש"י ל'שיטתו (ב'רכות מ"ח) דאין חיוב על הקטן רק על אביו המ'נזיר עליו לחנכו.

אכל להתוס' החולקים עליו שם קשה. ה'.

קושית התוס' בה'א ד'משני שהקד'יש ואכלו אחרים דאמאי לא מוקי לה שאכל הוא עצמו לכ'שיגדיל ד'זון שבועה לא מ'תוקמא אלא כ'שאוכל הוא עצמו. ו'.

תמונה להרמב"ם דהמדיר אחרים אין אחרים עוברים בבל יחל רק אם הנודר האכילו. א"כ ברייתא דתני לבל יחל לא מיתוקמא באכלו אחרים מעצמם רק בהאכילו המנפלא הסמוך לאיש ועובר המנפלא בבל יחל.

וא"כ אפתי איפא סיוע לר"ה ולא משני מידי. (והר"ן בנדירים באמת השיג על הרמב"ם מסוגיא זו [ז]).

ר"ה דאמר הקדיש ואכל לוקה משום בל יחל. הרי דבהקדש עובר בבל יחל.

וכן מוקי הש"ס ברייתא דתני בה לבל יחל בהקדיש. א"כ קשה הא דיש חורש תלם אחד ועובר בשמונה לאוין החורש בשור נחמור והם מוקדשין.

ונחשיב שם מוקדשין לאו דמעילה ולא דלא תעבוד בבכור שורף. והאיפא נמי לאו דבל יחל.

ואפי' להרמב"ם דאינו עובר בבל יחל רק הנודר בעצמו. וה"ה בהקדש המקדיש.

אפתי קשה דמשפחת תשעה במקדיש עצמו. ובמס' מפות הקשה הגמ' כמה קושיות ולחשוב נמי כו' ומשני לכולם.

וקשה ולחשוב נמי במקדיש עצמו. (ח').

לשון הרמב"ם פ'ק י"א מהלכות נדרים הלכה ד' זה לשונו ונדבר זה שהמנפלא סמוך לאיש הקדשו הקדש ונדרו נדר אעפ"י שגדרו נדר אם חללו נדרו או נשבעו והחליפי אין לוקין עד שיגדילו ויביאו שתי שערות הלכה ה' הקדישו ובא הגדול ונהנה מן ההקדש שהקדישו לוקה.

וקשה דבהלכה ד' התחיל בהקדש ונדר. וסיים בנדר ושבועה ושייר הקדש.

והו"ל לומר ג"כ או הקדיש ונהנה אין לוקין עד שיגדילו. (ט').

למה דמסיק הש"ס דברייתא בהקדיש ואכלו אחרים. א"כ הא דממעט ממעילה נמי באכלו אחרים.

ומוכח דין חדש דאין חייבין על הקדש מנפלא הסמוך לאיש משום מעילה. ולמה לא הביא הרמב"ם דין זה לא בהלכות נדרים.

ולא בהלכות מעילה. וכבר הקשה זה המל"מ ולא תירץ פלום: ג) וליחשב פל זה נראה דהנה לכאורה אינו מובן הא דהקדיש ונהנה עובר בבל יחל.

בשלא נדר. זה עצם הנדר שיאסור עליו.

ובשעשה מה שצאסר עליו הרי חילל דבריו. אבל עצם הקדש שיהי' לגבוה למזבח או לבדק הבית.

וכשנהנה עובר לאו דמעילה. אבל כמה חילל דבריו.

שהוא לא אמר פלל שלא ינהה. ואין לומר דכיון שהקדישו ליתנו לגבוה והוא אכלו הרי באכילתו ביטל נתינתו וחילל דבריו מליתנו לגבוה.

דא"כ דהאיסור מה שלא נתנו לגבוה הנה לאו שאין בו מעשה כמ"ש התוס' שבועות (ב').
(דנשבע על הפקר לאוכלו והשליכו לים הנה לאו שאין בו מעשה.
והיינו משום דהשליכה אינו עצם האיסור. ואם לא הי' משליכו ולא הי' אוכלו ג"כ הי'
עובר.

וה"נ אין אכילתו החילול רק מניעת הנתינה ודו"ק. וכן משמע בבבבכות (דף כ'): בהמוציא
כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק משום דאין חכמה כו' והקשה הש"ס מהולך לשחוט את
פסחו שמשמא למת מצוה ותיגרץ שאני התם דכתיב ולאחותו וליגמר מינה שוא"ת שאני.
ואף שע"י שמשמא עצמו שוב אי אפשר לו לעשות הפסח ומבטל מצות פסח במעשה.
ומוכרח לומר פיון דזה אינו עצם האיסור שאם לא יטמא ולא יעשה פסח ג"כ עובר לא
חשיב מעשה.

וה"נ בזה: ד) וצ"ל לפמ"ש מהרי"ט דאיסורי נזיר המתפייס בהם חשיב מתפייס בדבר
האיסור ולא בדבר הנדור שהוא לא אסר עליו זין ותגלחת וטומאה. אלא שהתורה אסרה
דברים אלו לנזיר כמו שאסרה על כהנים דברים יתרים.
וכשאומר הריני נזיר הוא מתקדש כמו הפהו. ושוב חל עליו האיסור תורה.

והנה בריש נדרים שהנזיר ששונה זין עובר גם בכל יחל.

וע"כ פיון שעבר מה שנסאסר מחמת דיבורו [אף שהוא לא אסר אותם] חשיב חילול
דיבורו. ה"נ פיון דמחמת הקדשו נאסר בלאו דמעילה.

כשעשה מה שנסאסר מחמת הקדשו חשיב חילול הנדר: ה) ונראה שמשפאן יצא להרמב"ם
מה שכתב בס' המצות דהמאחר נדרו עובר בכל יחל. והרמב"ן חולק עליו דכל יחל אינו
עובר רק אם לא שילם קלל.

אבל באיחור לבד עוד לא חילל דברו. שהוא לא אמר ליתנו בתוך ג' רגלים.

ונראה שהרמב"ם למד זה מדברי ר"ה. מדעובר בהקדש על כל יחל דברו.

אף שהוא לא אמר שלא ינה רק שיתנו לגבוה. מ"מ פיון שעבר על הלאו שנסאסר
מחמת דיבורו עובר בכל יחל.

ה"נ אם איחר נדרו פיון שעבר על כל תאחר הנצמח מחמת נדרו חשיב שחילל דברו
ועובר בכל יחל. והרמב"ן שחולק עליו לטעמי' בחי' למכות שהביא ירושלמי דנשבע על
פקר וזרקו לים הני לאו שיש בו מעשה.

וא"כ יש לפרש דברי ר"ה משום שאכל ואי אפשר לתתו עוד לגבוה. זה חילול הנדר.

והרמב"ם ס"ל כותוס' הנ"ל. ולדידהו הגי' בירושלמי מהופכת ושפיר יש ראי' מר"ה דאם
איחר נדרו עובר בכל יחל: ובזה נבא ליישב הקושיא ז' מיש חורש תלם אחד וסגיב עליו
משום שמונה לאוין.

הא עובר נמי בכל יחל. ולפמ"ש י"ל דהנה לאוי דכל יחל ודמעילה לאוין נפרדים המה.

דבל יחל איתא גם בשבועה אף דאין בו סרף הקדש. ולאו דמעילה איתא גם באימורי
בכור לאחר זריקת דמים אף שאין בו שום דיבור.

רק שהם שני איסורים באים בבת אחת בשעה שהקדיש. וקשה הא התוס' רי"ד הקשה
בכל איסור בבת אחת נימא כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו.

ותירץ דא"כ שניהם לא יחולו ויהי' היתר. וזה שקר ע"כ חלים שניהם עיי"ש.

וא"כ בהקדש דלאו דבל יחל נצמח מלאו דמעילה. (פנ"ל אות ד') אי אפשר לומר דלאו
דמעילה לא יחול מחמת לאו דבל יחל.

דכל זמן שלא חל לאו דמעילה אין פאן לאו דבל יחל. ואי אפשר ללאו דבל יחל לעכב
על לאו דמעילה מלחול.

וכיון שבהכרח חל לאו דמעילה. שוב נאמר אין איסור בל יחל חל על לאו דמעילה.

ואיך אמר ר"ה הקדיש ואכלו לוקה משום לאו דבל יחל. וכן בשמעתין דמוקי ברייתא
בהקדיש ואכלו אחרים ותני בה לבל יחל: ז) אף לק"מ דאיסור בל יחל הני איסור כולל
אם לא יתן ההקדש לכדק הבית דאז עובר בכל יחל לבד.

ומיגז דחל איסור בל יחל בשעת הקדש לענין זה חל גמי על גהנה. והשתא ניחא מתניתין
דמכות.

דהא שם במכות מקשה ולחשוב גמי האומר שבועה שלא אחריש בין בחול בין ביו"ט
מיגז דאיסור בחול איסור גמי ביו"ט. ומשני האי תנא איסור כולל לית לי' וא"כ אין
איסור בל יחל חל על לאו דמעילה.

ואין לאו דבל יחל למאן דלית לי' איסור כולל אלא בשבועה. או בנדור.

דאף דאית בי' לאו דמעילה. מ"מ אין איסור בל יחל נצמח מחמת לאו דמעילה.

פנ"ל אות ג' והוי איסור בבת אחת. אבל בהקדש שאיסור בל יחל נצמח רק מחמת לאו
דמעילה.

אין איסור בל יחל חל על לאו דמעילה למאן דלית לי' איסור כולל לפי דברי תוס' רי"ד
הנ"ל. ועוד דלאו דמעילה שקודם בהכרח חשיב קודם: ח) העולה מזה דבהקדש היכא
דליכא לאו דמעילה ליכא גמי לאו דבל יחל.

ולכאורה קשה על זה דהא מופלא סמוך לאיש אינו עובר על לאו דמעילה דלא אתרבי
רק לבל יחל ולא למעילה. וכיון דליכא גבי' לאו דמעילה.

ממילא אין בו לאו דבל יחל בהקדש. וצ"ל דקטן באמת עובר על לאו דמעילה.

ונהי דאין מענישין אותו מ"מ חשיב עבירה. דהא בסנהדרין (כ"ה:) חשיב קטן שעבר
תקלה דמזיד הוא ומיחס דחס רחמנא עליו שלא להענישו.

נמצא פשוטה ה'מנפלא הסמוך לאיש מהקדשו שהוא חשיב חילול דברו במה שעבר על
לאו דמעילה. אלא שאין מענישין אותו.

וכינן שחילל דברו לוקה על לאו דבל יחל שמהנפלא גתרבה לו: ט וזה השמיענו ר"ה
במה שאמר הקדוש ואכלו ולא נקט בנדר. שאם הי' אומר בנדר לא היינו יודעין בהקדוש.
די"ל פינו דלית בי' לאו דמעילה במנפלא. ממילא אין פאן בל יחל פנ"ל.

והשמיענו ר"ה שגם בהקדוש יש בי' במנפלא לאו דבל יחל. ומינשב הקושיא א'
ובזה מינשב קושיא ב'. דלמה צריך קרא למעט ממעילה מהיכי תייתי לחייבו.
ולהנ"ל י"ל משום דאתרבי לבל יחל. יש לומר דאתרבי כל מקום שהגדול עובר בבל
יחל.

גם המנפלא עובר. וכינן שהגדול עובר בהקדוש גם המנפלא עובר.
ואם לא הי' בו מעילה לא הי' בו בל יחל פנ"ל. הנה אמינא דמזה מוכח שגם למעילה
אתרבי.

קמ"ל זה הדבר ומסייע לר"ה. דלפי האמת אף דנתמעט מקרבן עובר בבל יחל.
ומשום דקטן שעובר עבירה אף שאין מענישין אותו. מ"מ עבירה הוא ונשפיר הוי חילול:
(י) אף נראה שדין זה אם קטן שעבר על לאו אם נחשב עבירה אלא שאין מענישין אותו.
או לא נחשב עבירה כלל. תלוי באיבעיא דיבמות (קי"ד) קטן אוכל נבילות אי מצווין
להפרישו.

שאם מצווין להפרישו ש"מ דעבירה הוא אלא שאין מענישין הקטן דחס רחמנא עליו
לחושבו פאילו עבר באונס. ומ"מ גדול הרואה מחויב להפרישו פינו דעבירה הוא.
אף אם אין מצווין להפרישו ש"מ דלא נחשב עבירה כלל. ולפי זה למדין דר"ה סובר
ב"ד מצווין להפרישו.

ובזה מינשב הקושיא ד' בהא דמקשה הש"ס ואי מנפלא הסמוך לאיש לאו דאורייתא
איסורא נמי ליכא. דהא לדעת התוס' שינוי חייבא דרבנן בקטן שהגיע לחינוך.

ולפמ"ש ניחא דהא בפרק חרש דאפי' למ"ד קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו
באיסור דרבנן מודה דאינו מצווה להפרישו. ולא נחשב איסור כלל.

ושוב אין פאן בל יחל שיהיה הקטן מוזהר עליו פינו דאין פאן מעילה רק מדרבנן. דמן
התורה לא חל ההקדוש כלל.

ובמעילה דרבנן כשהקטן עושה אין פאן איסור. וה"ה כשהמנפלא סמוך לאיש עושה
פינו דלא אתרבי למעילה.

ואף מדרבנן. וכינן דאין פאן איסור.

שוב לא הוי חילול דבריו כשנהנה מן הקדוש. ואף מדרבנן אינו עובר בבל יחל: יא'
ובזה מינשב הקושיא ג' דמה מקשה הש"ס ש"מ מצווין להפרישו.

הא י"ל שמוזהרים שלא ליתן בידים. ולמה שפכתתי אי אין מצווין להפרישו.

אין פאן איסור מעילה על הקטן ולא הוי חילול דבריו פיון שאין פאן איסור מעילה פנ"ל.
מה אמרת הא אחרים עוברים.

במה שנתנו לו. וא"כ באכילת הקטן אחרים עוברים.

ואפתי חילול דבריו שנעשה איסור שנצמח מחמת ההקדש לאחרים. וכמ"ש הרמב"ם
במדיר אחרים מנכסיו והמהנה לאחרים עוברים בכל יחל.

ליתא דהא הרמב"ם כתב בספר המצוות ונקא בג' רגלים דאיכא בל תאחר עובר בכל
יחל אבל ברגל אחד שעובר בעשה ליכא לאו דבל יחל דאי אפשר שמחמת שעבר על
עשה הקל יצמח מזה ל"ת התמורה.

ה"נ בשביל שעברו אחרים על הזקרת גדולים על הקטנים שאינו לאו גמור. לא יצמח
מזה לאו דבל יחל גמור.

ומוכח דמצווין להפרישו. ומסייע לר"ה במה דס"ל דמצווין להפרישו: יב' ובאמת עיקר
קושית הש"ס לסייע לר"ה היינו דמר"ה מוכח דחשיב איסור מעילה לקטן אף דלא
אתרבי למעילה.

והם לא ס"ל ה"כ פיון דקי"ל אין מצווין להפרישו. והקשה לסייע לר"ה דחשיב איסור
לקטן.

אבל במה דס"ל לר"ה כל שישנו בהפלאה ישנו בכל יחל אין קושיא אם באמת הלכה
כן. רק במה דמוכח מדבריו דמצווין להפרישו.

ובאמת אין הלכה כן. וע"כ קאמר ש"מ מצווין להפרישו.

ואפתי תסייעי לר"ה. ומשני שאכלו אחרים.

והיינו שהאכילם. דבאכלו מעצמם ליכא בל יחל.

רק בהאכילם דאיכא בל יחל לדידי' כר"ה בהא דחשיב חילול דברו. מאחר שע"י
שהאכילם האחרים עוברים בלאו דמעילה שמחמת נדרו וכמו בנדר פשהאכיל לאחרים
שאסרו עליהם עובר בכל יחל ולעולם אין מצווין להפרישו ולא חשיב איסור לקטן ואם
הקדיש ואכל אינו לוקה פיון דליכא מעילה ממילא ליכא בל יחל פנ"ל.

ואין ראי' דמצווין להפרישו: יג) וממילא מיושב קושית התוס' דלוקי שעבר בעצמו
לאחר שהגדיל דזדון שבועה לא מתוקמא אלא בכה"ג. ולמה שפכתתי גם זדון שבועה
מוקמי שאכל בעצמו קודם שהגדיל.

דבאמת ס"ל בהא כר"ה דכל שישנו בהפלאה ישנו בכל יחל. רק בהקדיש ואכל לא ס"ל
כר"ה פיון דליכא מעילה.

ממילא אין פאן חילול פנ"ל. וכיון דקי"ל אין מצווין להפרישו ע"כ מיתוקמא ברייתא
שהקדיש ואכלו אחרים.

מוכח דהלכה כל שישנו בהפלאה ישנו בכל יחל. רק בהקדיש ואכל.

כִּינּוֹן דְּלֹא אֶתְרַבִּי לְמַעֲלָה מִמִּילָא לִיכָא בַּל יַחַל. אַבְל בְּהֶאֱכִיל לְאַחֲרִים כִּינּוֹן דְּגַבְיָהּוּ אִיכָא מְעִילָה הוּא עוֹבֵר בְּבַל יַחַל.

וּלְפִי זֶה הָא דְּמַמְעֵט מִקְרַבֵּן מְעִילָה. הִינּוּ לְדִידִין דְּלֹא לְמַעוֹל מְשׁוּם שְׁהֶאֱכִיל לְאַחֲרִים. דְּגַבְיָ מְעִילָה חֲזִיב עַל שְׁהֶאֱכִיל לְאַחֲרִים כְּדֹא יִתָּא בְּפִרְק הַנְּהָנָה אַכִּילְתוּ וְאַכִּילַת חֲבִירוֹ מְצִטְרִין קמ"ל דְּלֹא אֶתְרַבִּי לְמַעֲלָה: יד) וְעַתָּה נִבְאָר דְּבַרִּי הֶרְמֵב"ם שְׁפַתְבּ נְדָרוֹ נְדָר וְהַקְדִּישׁוּ הַקְדֵּשׁ אַעפִּי"כ אִם חִילְלוּ נְדָרָם אוֹ נִשְׁבְּעוּ וְהִחְלִיפוּ אִין לֹקִין עַד שְׁיַגְדִּילוּ. וּלְפִי מַה שֶּׁהֵבִין הַמ"ל מְבַדְעַת הֶרְמֵב"ם שְׁפַסֵּק דְּלֹא אֶתְרַבִּי לְבַל יַחַל הִי לֹו לְהֶרְמֵב"ם לֹוֹמֵר אִין לֹוֹקִין אֲלֵא אִם חִילְלוּ נְדָרָם אַחַר שְׁיַגְדִּילוּ. אוֹ שְׁיֵאמֵר עַד שְׁיַגְדִּילוּ וְאַח"כ חִילְלוּ. אַבְל לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם מוֹרָה דְּבִאֲמַת אִם עָבְרוּ לֹוֹקִין. רַק שְׁאִין לֹוֹקִין עֲכָשְׁוּ רַק אַחַר שְׁיַגְדִּילוּ וְכַעֲשִׂין זֶה כְּתַב הֶרְמֵב"ם גַּבִּי קִטָּן הֵבֵא עַל שְׁפַחָה חֲרוּפָה שְׁחֲזִיב אֲשָׁם. וּמ"מ אִינוּ מְבִיא הַקְרַבֵּן עַד שְׁיַגְדִּיל וְה"נ קִאָּמֵר שְׁהַמְלָקוֹת הוּא אַחַר שְׁיַגְדִּילוּ. אוֹ דַּס"ל דְּקִטָּן לֹאוּ בַר קַבּוּלִי מְלָקוֹת הוּא.

אוֹ מְשׁוּם שְׁאִי אֲפִשֵׁר לְקַבֵּל עֲדוּת עַל הַקִּטָּן כְּדֹא יִתָּא בְּפִרְק הַגּוֹזֵל וּמֵאֲכִיל דְּחֲשִׁיב שְׁלֵא בְּפִנֵּי בַע"ד: טו) וְע"כ נִיחָא מַה שֶּׁהַקְשִׁינוּ בְּקוֹשְׁיָא ח' לְמָה לֹא הֵבִיא הֶרְמֵב"ם אִם הַקְדִּישׁוּ וְנִהְנֵה. וְלְמָה שְׁפַתְבִּי נִיחָא דְּהַקְדֵּשׁ דִּין אַחַר יֵשׁ לֹו דְּהַקְדִּישׁ וְאַכֵּל אִינוּ לֹוֹקָה כָּלָל. דְּכִינּוֹן דְּלִיכָא מְעִילָה גַבִּי קִטָּן דְּלֹא אֶתְרַבִּי לְמַעֲלָה שׁוֹב לֹא הִנּוּ חִילּוֹל כָּלָל. ע"כ עֲשֵׂה לְהַקְדֵּשׁ בְּבֵא בַפ"ע דְּנֹקָא אַכֵּלוּ אַחֲרִים לֹוֹקִין אַבְל הוּא אִם אַכֵּל אִינוּ לֹוֹקָה כָּלָל. מִמִּילָא נִיחָא שְׁלֵא הַנְּצַרְוּ לְהֵבִיא דְּאִינוּ מְבִיא קְרַבֵּן. כִּינּוֹן שְׁלִפִי פִירוּשׁ זֶה אַחֲרִים לֹוֹקִים מְשׁוּם מְעִילָה.

וְה"ה דְּמְבִיאִים קְרַבֵּן. דְּאִילוּ בַל יַחַל ס"ל לְרַמְב"ם דְּלִיכָא בְּאַחֲרִים רַק מְשׁוּם מְעִילָה. רַק הוּא אִינוּ עוֹבֵר מְשׁוּם מְעִילָה. וְזֶה לֹא הַנְּצַרְוּ לְהֵבִיא דְּמִמִּילָא מְבִיאָר מְדֵהוּא אִינוּ לֹוֹקָה אִם אַכֵּל: סִימָן שֵׁא א נְדָרִים (ס"ז).

(בְּמִשְׁנֵה נִצְרָה הַמְאֹונְרָסָה אַבִּיָהּ וּבַעֲלָה מְפִירִין נְדָרִי הַפֵּר הָאֵב וְלֹא הַפֵּר הַבַּעַל הַפֵּר הַבַּעַל וְלֹא הַפֵּר הָאֵב אִינוּ מוֹפֵר וְאַצ"ל שְׁקִיָּים אֶחָד מֵהֶם. פִּי הַמְפָּרֵשׁ וְלֹא הַפֵּר הַבַּעַל שְׁשִׁתָּם מַעַל"ע אִינוּ מוֹפֵר שְׁשִׁתִּיקְתוּ שְׁל זֶה מְבַטְלַת הַפֵּרְתוֹ שְׁל זֶה.

וְצ"ל לְפִירוּשׁוֹ דְּפִירוּשׁ אִינוּ מוֹפֵר הִינּוּ שְׁאִינוּ מוֹפֵר כָּלָל וְאַפִּי' מְקַלֵּשׁ אִינוּ. דַּאל"כ לְמָה לִּי בִיטוּל שְׁל הַבַּעַל תִּיפּוּק לִי שְׁהָאָב לְבַד אִינוּ יְכוּל לְהַפֵּר כָּל הַנְּדָר.

וּלְפִי זֶה נִיחָא מַה דְּלֹא תְנִי עַד שְׁפִירוּ שְׁנִיָּהֶם. דְּאִי הִכִּי הִנּוּ מְשֻׁמַּע דְּאִם הָאָב לְבַד הַפֵּר שְׁאִין הַפֵּרְתוֹ כְּלוּם אַף אִם עֲדִיין לֹא שְׁתַּם הַבַּעַל מַעַל"ע וְזֶה אִינוּ.

אוּלָּם הֶר"ן דְּקִדְקָ מַה דְּלֹא תְנִי עַד שְׁפִירוּ שְׁנִיָּהֶם. וְצָרִיף לְהֵבִין לְמָה נָד הֶר"ן מְפִירֵשׁ"י: (ב) וּנ"ל דְּהִנֵּה צָרִיף לְהֵבִין לְשִׁיטָה, הַמְפָּרֵשׁ גְּוִשְׁיַת הַגַּמ' וְאַצ"ל אִם קִיָּים אֶחָד מֵהֶם.

לְמָה אַצ"ל. הָא צָרִיכִי טוֹבָא דְּאִי מְרִישָׁא הִנּוּ אֲמִינָא מְשׁוּם דְּשׁוֹב אִין הַפֵּרְתָּ אָב רְאוּי לְהַצְטַרְף וְכַמוֹ מַת אֶחָד מֵהֶם דְּבַטְלָה הַפֵּרְתוֹ.

אבל בקיים אחד דעדין יכול לשאול על הקיום. אימא דלא בטל הפרת השני.
ואף שלפי האמת אף אם נשאל לא מהני זה לפי המסקנא. ואל"כ דאצטריף היכי דנשאל.
אפי' לא נשאל צריף למיתני פנ"ל: ג) ונ"ל עפ"י דאמרינן בפרק שבועות שמים בתרא
אכלה פולה אין נשאלין עלי' אם נשתייר עלי' פזית נשאלין עלי' ומוקי לה הש"ס בין
בלא אוקל בין בשלא אוקלנה ומבואר דבלא נשתייר פזית אין נשאלין עלי' והטעם פיון
דאין בו מלקות שהרי אם נשבע על כל שהוא נשאלין עליו.
וא"כ אם נאמר דלא פקע הפרתו הראשון משום שהשני ביזו לישאל על הקמתו ולא
יהא בנדרה מלקות לא יוכל השני לישאל על הקמתו דהא עיקר הטעם דנשאלין על
ההיקם הוא משום דאקנמי נדרא כנדרא הוא.
וכיון דנדר גופי' אין בו מלקות לא עדיף ההיקם מהנדר ודו"ק: ד ואין לחלק בין נשבע
על פכר ואכלה דבשעיה שנשבע הי' פל הפכר קיים. אבל הכא דבשעיה שהוקם פכר הי'
הנדר מופר מקצתו וההקמה קיימת כמו שהי' בתחלה שפיר מהני שאלה.
דאם פן מה הוכיחו התוס' בפרק שבועות שמים דאם נשבע שלא אוקלנה דאף אם שנייר
פחות מפזית פכר עבר על שבועתו דאל"כ הנשבע שלא אוכל כל שהו נמי לא יועיל
שאלה עכ"ד.
אימא שאני התם דמעיקרא לא חל השבועה רק על כל שהו. ואם פוננת התוס' דהכא נמי
מעיקרא לא חל השבועה רק על כל שהוא.
שהרי כל הפכר חוץ מפל שהוא אין בו איסור פיון שלא נשבע רק על פולה. וכדעת
הש"ך סי' רל"ח ס"ק י"א.
דא"כ למה הביאו ממרחק לחמם הי' להם להביא ראי' ממימרא דרבא גופי' דאם נשתייר
פזית נשאלין עלי' אלא ודאי שאין לחלק בכך. וא"כ אי אפשר לומר שלא בטלה הפרתו
מפני שהשני יכול לישאל על הקמתו.
דז"א דכל זמן שלא בטלה הפרתו אין השני יכול לישאל על הקמתו: ה) וכל זה לדיעה
ראשונה במחבר סי' רל"ד סעיף מ"ט דאף לאחר יום השמועה יכול לישאל על ההיקם
ולהפר לה. אבל להר"ן דס"ל דדוקא ביום שמועה יכול להפר לה.
שוב הדר קושיא למקומה דראוי להצטרף ע"י שאלה בו ביום. וא"ל הא לא נשתייר
שיעור שיתחייב עליו מלקות.
ז"א שאם לא ישאל על ההיקם בו ביום תתחייב על נדרה מלקות מחר ודו"ק: ו) ולפי זה
נראה ליישב שיטת הרא"ש דאם הקם הב' אחר הפרת הראשון אף אם נשאל על ההקם
אינו יכול להפר עוד עם השני והרשב"א הקשה ע"ז מהא דאמרינן לקמן דהפר בעל ולא
הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל חוזר אב ומיפר חלקו של בעל.
הרי דיש הפרה אחר הפרה. ולהנ"ל ניחא.

דהנה דעת הרא"ש לקמן (ס"ט.) בד"ה אכל ב"ה סברי דאף אם מת הבעל ובטלה הפרתו מ"מ נשאר הנדר קלוש ונראה דה"ה אם קנים אחד אחר הפרת השני דאף שבטלה הפרת הראשון מ"מ נשאר הנדר קלוש.

דאע"ג דהכא אינו ראוי להצטרף. הא התם בהפר האב נמי אינו ראוי להצטרף ואעפ"כ נשאר קלוש ועיי"ש בהרא"ש.

וא"כ לא מהני שאלה להקמה ודו"ק: ז) אמנם מדבריו לקמן שכתב דבהפר הבעל יכול האב להפר משום מתוך שמפר חלקו מיפר נמי חלק בעל. וקשה הלא בהפר אב נמי נתבטלה הפרתו וצריך להפר חלקו פעם שנית ונימא מתוך וצ"ל דס"ל דהתם משום דאין הפרה אחר הפרה.

משא"כ בהפר הבעל שאינו מיפר חלקו שני פעמים. וע"כ יכול להפר חלק בעל אף שפבר הפירו בעל ואין הפרה אחר הפרה משום מתוך פנ"ל: ח) וצ"ל לדעת הרא"ש הא דאמרינו לקמן דאם הפר הבעל ומת ונתארכה דאבי' ובעלה האחרון מפירין נדרי'.

וקשה בשלמא האב יכול להפר משום מתוך. אבל הארוס האף יכול להפר חלק בעל שמת הלא אין הפרה אחר הפרה.

וצ"ל דכיון דקונדם הארוסין הי' יכול האב לבדו להפר אף שהי' קלוש. ממילא פשנתארכה נתרוקן חצי' לארוס.

וטעם הנ"ל דאינו יכול לישאול על הקמתו פיון שנקלש הנדר אין לפרש בדבר הרא"ש. שיהי' פתב להדיא משום שחל שעה אחת שלא הי' יכול להפר.

ולהנ"ל א"צ לטעם זה. אף בדברי הגמ' עצמה יש לפרש כן.

והא דאמר קמ"ל דמפירין שניהם בבת אחת משום דאפתי לא פשט אם בעל מיגז גיזו או מקלש קלוש. ולמ"ד מיגז גיזו אפתי אשתייר בי' מלקות לזה קאמר הטעם דמפירין שניהם בב"א: ט) ומ"מ אין חילוק לענין הדין אם יכול להפר פעם שנית.

דנדאי אם אמרינו מיגז גיזו דאין יכול להפר עוד אפי' לדעת הר"ן. דהא פתב הר"ן לקמן דאם הפר הבעל ומת ונתארכה דס"ל לב"ש דחוזר האב ומיפר חלקו של בעל.

ופי' הר"ן דמשום דס"ל מיגז גיזו ומפי הפר בעל אסתלק לי' ותו לא חזי נדרא לארוס פלל. וה"ה דהוא עצמו אינו יכול להפר עוד.

דאי לא תימא הכי א"כ לא אסתלק ארוס לגמרי. וא"כ ממנ"פ אינו יכול עוד להפר: והנה הש"ע פסק דאם קנים אחד אינו יכול להפר עוד עם השני.

ומשמע דאפי' לא הפר קונדם הקיום. וצ"ע מנ"ל הא.

גם מלשון הטור משמע כן. ונראה דהנה הרמב"ם פסק דאם הפר בעל ומת דאין האב חוזר ומיפר חלקו.

ומ"מ פסק דארוס אחרון יכול להפר אעפ"י שפר הבעל. ולדידנ' ע"כ לומר דיש הפרה אחר הפרה.

וְקָשָׁה לָמָּה פָּסַק דָּאָם קַיִּים אַחַר שְׁהֵפֵר הַשְּׁנִי דְאִינוּ יָכוֹל עוֹד לְהֵפֵר: יֵא (עוֹד קָשָׁה אִף לְשִׁיטַת הַטּוֹר שְׁפָסַק דְּהָאָב יָכוֹל לְהֵפֵר. דְּהֵנָּה הַטּוֹר בִּאֵהֶע"ז ס"י קכ"א פְּתַב דָּאָם עֲשֵׂה שְׁלִיחַ לְגַרְשׁ וְאֵח"פ נַעֲשֵׂה קוֹרְדִּיקוֹס הַגֵּט בְּטַל מַה"ת.

וּבִירוּשְׁלָמִי אָמְרִינוּ דָּאָם נָתַן גֵּט שְׁיַחֲוֹל לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם וּבְתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם נַעֲשֵׂה קוֹרְדִּיקוֹס דְּדוּמָה לַעֲשֵׂה שְׁלִיחַ וְאֵח"פ נַעֲשֵׂה קוֹרְדִּיקוֹס וְנִמְצָא דָּאָף בְּזָה בְּטַל מִן הַתּוֹרָה. וְהֵנָּה מְדַבְּרֵי הָרָא"ש שְׁפָתַב דָּאָף אִם מֵת נִשְׁאַר הַנְּדָר קְלוּשׁ וּמ"מ אִם מֵת הָאָב לְאַחַר הַפְּרָה אֵין הַבַּעַל יָכוֹל לְהֵפֵר.

ע"כ לומר דָּאָף אֵח"פ כְּשֶׁמִּפֵּר הַשְּׁנִי צָרִיף פָּח הָרֵאשׁוֹן. דֹּאל"כ הַי מְקַלֵּשׁ דִּידִין וְהַי מְקַלֵּשׁ דִּידִין.

וְעֵינֵן בְּר"ן (ע"א:) בַּד"ה וּמִיגְזוּ גִיזוּ. וְכֵן לְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם שְׁפָסַק דְּבַהֲפֵר הַבַּעַל וּמֵת דְּאֵין הָאָב יָכוֹל לְהֵפֵר ע"כ לומר דַּס"ל דְּנִשְׁאַר הַנְּדָר קְלוּשׁ.

דֹּאל"כ אִמָּאִי אֵין יָכוֹל לִירֵשׁ. וְא"כ אִמָּאִי לֹא יוֹכֵל הָאָב לְהֵפֵר.

וְע"כ לומר ג"כ דְּסַבִּירָא לִי דְצָרִיף פָּח הָרֵאשׁוֹן אִף בְּעַת שְׁהֵפֵר הַשְּׁנִי ג"כ: יב) וְכֵן לְדַעַת הָר"ן אִף דַּס"ל דְּכִשְׁמַת נִתְבַּטְּלָה הַפְּרָתוֹ לְגַמְרֵי וּמִפָּח זֶה הָאָב יָכוֹל לִירֵשׁ. מ"מ מִן כְּרַח לומר לְדַעַתוֹ דְּבַעַת שְׁהֵפֵר הַשְּׁנִי צָרִיף הַפְּרָת הָרֵאשׁוֹן.

שְׁהֵרֵי פְּתַב בַּד"ה שְׁמַע אַבִּי כו' וְלֹא הִסְפִּיק הַבַּעַל כו' וּמֵת הָאָב דְּלֹא הִסְפִּיק לְשְׁמוּעָה. רְבוּתָא קמ"ל דְּהֵנָּה אִמָּינָא כִּינּוּן שְׁקַלֵּשׁ הַנְּדָר כָּל כָּף לְהַי פְּוֹרְתָא תַּסְגִּי הַפְּרָת בַּעַל וְקָשָׁה הָא ע"כ כְּשֶׁמַּת נִתְבַּטְּלָה הַפְּרָתוֹ.

דֹּאל"כ אָב גִּיזוּ דִּילָי וּבַעַל גִּיזוּ דִּילָי. כְּמוֹ שְׁהוֹכִיחַ הָר"ן בַּד"ה וּמִיגְזוּ גִיזוּ הַנְּ"ל.

וְכִינּוּן שְׁנִתְבַּטְּלָה הַפְּרָתוֹ אֵין חִילּוּק בֵּין אִם הַהֲפָרָה חֲזָקָה אוֹ קְלוּשָׁה. דְּהִכִּי מוֹכַח מַמ"ש הָר"ן לְקַמּוֹן בְּדִיבּוּר שֵׁאֵח"ז.

וְכִי תִימָא הֵנִי מִיָּלִי אָב דְּחַמִּיר אָכַל בַּעַל הֵנָּה אִמָּינָא דְּמִשּׁוּם הַי אִקְלוּשִׁי לֹא מְצִי מִיפֵר לִיתָא דָּאִי הֵנָּה אִקְלוּשִׁי כו' אֵלָא וְדָאִי דְּכִי מֵיִית בְּטָלָה הַפְּרָתוֹ ה"נ לֹא שְׁנָא. עכ"ד.

וְמָה הוֹכַחָה דִּילְמָא הַפְּרָת אָב דְּחַמִּיר לֹא בְּטָלָה. אֵלָא וְדָאִי דְּאֵין לְחַלֵּק בְּהַפְּרָה הַשְּׁמִנָּה הִיא אִם רְזָה וְא"כ קָשָׁה כַּנ"ל: יג) וְע"כ לומר דְּהָא דְּכָתַב הָר"ן דַּע"כ נִתְבַּטְּלָה הַפְּרָתוֹ דְּוָקָא לַב"ש הִיא דְּכָמוֹ שְׁהָרֵאשׁוֹן יָכוֹל לְהֵפֵר חֲצִי שְׁלוֹ בְּלֹא הַשְּׁנִי.

ה"ה דְּיָכוֹל הַשְּׁנִי לְהֵפֵר חֲצִי שְׁלוֹ בְּלֹא הָרֵאשׁוֹן. מִשָּׂא"כ לְדִידֵן דְּקִי"ל כַּב"ה שְׁפִיר הֵנָּה מְצִינּוּן לְמִימַר דְּלֹא בְּטָלָה קְלִישְׁתּוֹ.

וּמ"מ אֵין הַשְּׁנִי יָכוֹל לְהַתִּיר הַנְּדָר לְגַמְרֵי בְּלֹא הַפְּרָת הָרֵאשׁוֹן. וְכִינּוּן שְׁמַת בְּטָלָה הַפְּרָתוֹ וּקְלִישְׁתּוֹ לֹא נִתְבַּטְּלָה (וְכֵן סוֹבֵר הָרָא"ש בְּאַמְח).

וּמ"מ לְפִי הָאָמֶת נִתְבַּטְּלָה אִף קְלִישְׁתּוֹ דְּמַה"ט יָכוֹל הָאָב לִירֵשׁ חֲלָקוֹ אִף בְּלֹא הַפְּרָת בַּעַל. וּמ"מ זֶה נִשְׁאַר אִף לְפִי הַמְּסַקְנָא דְּאֵין הַשְּׁנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת פְּלוּם בְּלֹא הָרֵאשׁוֹן.

וְא"כ קָשָׁה כְּשֶׁהֵפֵר הַבַּעַל וְנַעֲשֵׂה גּוֹסַס אִם יָפֵר אִזּוּ הָאָב לֹא יֵהִי נִתְּוֵר הַנְּדָר דְּגּוֹסַס לֹא בַּר הַפְּרָה הוּא. שְׁהֵרֵי הוּא כְּמַת לַעֲנִין קִנְיָן וְכָל דְּבַר שְׁצָרִיף דַּעַת.

וכיון שעבר שעה שאין הפרתו ראוי להצטרף נתבטלה הפרתו כמו אם קיים אחד. עיי"ש
בהרא"ש שפכת הטעם פיון שהי' ביניהם שעה שאין הפרתם ראוי להצטרף.

וה"נ דכונתה. וא"כ אם הבעל הבריא אח"כ לא הי' יכול להפר אח"כ דאין הפרה אחר
הפרה ואיך יהי' האב עדיף מבעל: יד) אף לשיטת הרמב"ם לפי פירוש הב"ח וח"מ וב"ש
דאפי' בשוטה שאין סמי' בידן אינו בטל השליחות מה"ת רק מדבריהם החמירו באשת
איש שפא יאמרו גירש וה"ה בלאחר ל'.

ה"נ יכול הפרת בעל לחול אז. אבל לשיטת הטור ולדעת המחבר בדברי הרמב"ם דדוקא
בקורדיקוס דסמי' בידן מהני מה"ת קשה: טו) ע"כ נראה לדעתם דהיינו טעמא דהנה
לקמן (ע').

(בעי הש"ס קיים ליכי שעה מאי ולא איפשטא. והנה הא דנשאלין על ההיקם אף דעד
אותה שעה שנשאאל הי' הנדר מקנים.

היינו משום דחכם עוקר הנדר מעיקרו ואפי' אם הפר קודם שנשאאל ואח"כ נשאאל מועיל
הפרתו הראשונה כדאיתא בש"ע רל"ד סעיף כ"ב. אבל הכא אם הי' מיפר קודם שנשאאל
לא הנה מועיל הפרתו פיון שאינו ראוי להצטרף ונמצא שהועיל הקמתו לשעה ואינו
יכול עוד להפר: טז) אמנם כל זה לפי דעת המחבר בדעת הרמב"ם דמת הבעל אחר
שהפר אין האב יכול להפר.

אבל לפי שיטת הט"ז שפירש דברי הרמב"ם באופן אחר. ולפי שיטת הב"ח וח"מ וב"ש
שכתבנו לעיל שפיר י"ל שהרמב"ם סובר בהרא"ש דאין הפרה אחר הפרה.

אבל אי קיים אחד קודם שהפר השני יכולים להפר ותו לא מידי: יז) שם בר"ן ד"ה
וחזר המקנים ונשאאל על הקמתו הקשה הרשב"א מ"ש מהמקדש את האשה על מנת שאין
עלי' נדרים ואח"כ נמצאו עלי' נדרים והלכה אצל חכם והתירה דמקודשת אלמא חזינו
להנהו נדרים כמי שלא הי' פלל.

ונראה שהרשב"א והר"ן לשיטתיהו דאפי' התירה אחר שנודע לבעל מקודשת. אבל
לדעת התוס' שם דדוקא קודם שנודע לבעל.

משום שאין דעת הבעל שיתבטלו הקדושיין עד שידע בנדרים ויקפיד. והא דחכם עוקר
הנדר מעיקרו צריך לומר דאל"כ הי' מקפיד על העונש שהי' עליו קודם שנשאלה.

א"כ לק"מ: והנה בש"ע פסק שם כהתוס'. וא"כ מה שכתב הש"ך בתירוץ הר"ן על דברי
המחבר הוא ללא צורך.

ואפשר דאל"כ הי' קשה מהא דאם נשאאל על הראשונה השני' חלה ודו"ק: סימן ש"ב א)
נדרים (ס"ח.) באיבעיא דבעל מיגז גיזז או מקליש קליש פגון דנדרה מתרין זיתין כו'
הקשה הר"ן למה לי תרין זיתין דנקיט הא בקונמות חייב בכל שהוא ותירץ בתירוץ הג'
דלעגנו קרבן בעי דלכ"ע בעי פשיעור.

וקשה לי דהא התם מקשה לר"ה משני קונמות דמצטרפות ומשני רבינא דלקרבן קתני
דבעינו שנה פרוטה. הרי דלקרבן לא איכפת לן בכזית אלא בפרוטה.

וא"כ דנדקרה מתרי פרוטי הנה לי למימר. ורש"י פירש שם דמה מצטרפות לפרוטה: (ב) ונ"ל דהנה ידוע פלוגתא דרבבי ורבנן אם הזיד במעילה במיתה ואמרין בפסחים (ל"ג) דאינו במיתה רק בכזית דמהיכי ילפת לה מתרומה מה התם בכזית ה"נ בכזית.

והנה שם בגמ' אמרינו דבתרומה חייב בכזית אף דליכא פרוטה. וצ"ע אמאי לא יליף הקדש מינה דלחייב אע"ג דליכא פרוטה.

וי"ל דבאמת פן הוא אלא דבפחות משונה פרוטה בעינו פזית כתרומה. וכן בהנאה אינו חייב בפחות משונה פרוטה כמו תרומה דאינו חייב רק באכילה.

ולפי זה ההוא דנדקרי בדליכא פרוטה דאז בעי פזית: ג וקא דלא בעי בשני פרוטות נ"ל משום דבתרוטה הי' חייב לר"ש דס"ל דגורם לממון פממון דמי. וקרי יש להקדש בכפר גורם לממון דאם ישתק השני או יקים יתבטל הפרת הראשון ויהי' הקדש פמקודם.

וכהאי גוונא מצינו בשבועות פרק ד' דספק ממון חשיב גורם לממון. וא"כ אף לב"ה הי' חייב לזה בעי בדליכא פרוטה דאז לא שייף גורם לממון.

וקא דקאמר הגמ' מאי מצטרפין לקרבן (חסר הסיום): סימן שג א) נדרים (ס"ט.) בעי רבה נשאלין על ההקם או לא ת"ש דא"ר יוחנן נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר.

וכתב הר"ן משום דהקם פיעין נדרא הוא משא"כ בהפרה. ויש להסתפק לכמ"ש המבי"ט הובא במהרי"ט דקא דנזירת שמשון לא מהני שאלה היינו דוקא בתרטה.

אבל ניתר הוא בפתח דמה"ת נדר הנותר בפתח לא צריף שאלה. וכי אצרוף רבנן במידי דאפשר אבל במידי דלא אפשר לא אחמירו יע"ש.

ולפי זה נהי דבהפרה לא גילה קרא דמהני. מ"מ בפתח לא צריף שאלה ונהי הפרה בטעות: ב' ונראה דדוקא בנדר שאינו נוגע אלא לעצמו הוא דניתר בפתח מעצמו דלא הוי דברים שבלב.

דבדברים שבינו לבין עצמו לא שייף דברים שבלב. משא"כ בהפרה שהוא לאשתו הוי דברים שבלב וראי' לזה דקא בהפר אהד וקיים וחסר המקיים ונשאל על הקמתו דלא מהני.

וקשה דאם הי' לו פתח א"כ מעיקרא לא חל ההקמה ואף שחכמים הצריכו שאלה מ"מ הקא לא אפשר אלא נדאי כדכתיבנא: ג) נסתפקתי בהא דקי"ל אין מתירין את הנדר עד שיחול אבל מפירין את הנדר קודם שיחול.

וע"כ דמקימין ג"כ קודם שיחול דקא קי"ל כל שאינו בהקמה אינו בהפרה. דמה"ט אין מפירין את הנדר קודם שתדור.

אם יכול לישאל על ההיקם קודם שחל הנדר שאלה. דלא עדיף ההיקם מהנדר עצמו.

דכל עצמו שמועיל שאלה להיקם הוא משום דאקומי נדרא פנדרא הוא. וכינון דעיקר נדר לא הגיע זמנו.

ממילא לא הגיע זמנו של היקם: ד' ונראה דלא מהני שאלה. ובה נראה ליישב שיטת רש"י בפרק המדיר (דף ע"א) דמוקי מתני' דהמדיר את אשתו שלא תטעום אהד מפל

הפירות יוציא ויתן פתובה אף לשמואל דס"ל דרישא דמתני' דעד שלשים יום יעמיד פרונס אפי' בסתם דמתין שמה ימצא פתח לנדרו דהבמ"ע דנדרא היא וקנים לה הוא וקסבר הוא נמו אצבע בין שיני'.

וכרש"י דאין להמתין שמה תמצא פתח לנדרה דממנ"פ אם לא תרצה להיות עמו לא תבקש פתח. והקשו בתוס' דא"כ מאי פריה לקמן.

באמרה הנאת תשמיעה עלי אם אתקשט ותתקשט ותאסר ותמתין. דהא בנדרה היא לא שינה שתמתין.

ונראה דרש"י ס"ל פשיטת הרמב"ם והטור דאף לאחר יום שמעו יכול לישאל על ההקם ולהפר לה. ופריה לקמן שתמתין שמה ימצא שאלה על ההקם.

וא"ל א"כ ה"נ נמתין עד שישאל על ההקם. דהנה צריה להבין לפירש"י מה יועיל לה הגירושין.

וע"כ לומר לשיטתו דמעיקרא נמי ידע דתלינהו בתשמיעה אלא שאסרה הפירות והתכשיתין והתנאי הי' התשמיעה (וע"כ פריה וקישוט מי הנה עינוי נפש ותירץ דהנדר הי' על התשמיעה והתנאי הי' הפירות והקישוט) ולפי זה לא הי' יכול לישאל על ההקם עד לאחר התשמיעה ותוכל לומר שאינה מאמנת לו שיש לו פתח ומערים לומר שיש לו פתח שאחר התשמיעה לא תוכל לכופו על הגט שאח"כ לא יהי' תועלת לה הגירושין: ה) ולפי זה נראה דאין להוכיח פירש"י סובר דיכולה לישאל על נדרה אחר ההקם מדכתב שהיא לא תבקש פתח לנדרה.

דהנה בפרק נאלו נדרים דבדברים שבינו לבינה לכי מגרש לה ונשאת לאחר חנייל נדרה. דאין לו פתח להפר רק כל זמן שהיא תחתיו.

וממילא אם הקים יכולה לישאל לאחר הגירושין ונשואין לאחר דכי מגרש לה ונשאת לאחר פקע הקמה. וא"כ אם יהי' לה פתח תוכל לכופו אף אחר התשמיעה שיגרשנה ויהנה לה תועלת שתוכל לישאל לאחר שתנשא לאחר על נדרה.

דאף דפירות מקרי עינוי נפש. מ"מ כיון דתלינהו בתשמיעה לא הוי רק דברים שבינו לבינה.

שקרי אם היתה תולה אותו בדבר שאינו עינוי נפש ולא בינו לבינה אינו יכול להפר כלל: בספר פתחי תשובה יו"ד סי' רל"ד סק"ג הביא בשם תשו' רעק"א דאם הפר אחר הקמה ונשאל למחר על הקמה דמועיל הפרה למפרע.

ואפי' להסוברים דאינו יכול לישאל רק ביום שמיעה. מ"מ אם הפר ביום שמיעה מהני.

ולבבי לא כן דמה. דהא במתני' (פ"ז) דיודע אני שיש מפירין אבל אני יודע שזה נדר דר"מ סובר לא יפר וחכ"א יפר פתח הר"ן דר"מ סובר לא יפר ביום זה ולא ביום שאחריו.

דביום זה לא יפר משום דלא הנה ידיעה גמורה וביום שאחריו לא יפר דמ"מ הי' מקצת שמיעה ביום שלפניו וחכ"א יפר ביום זה דס"ל מקצת ידיעה ככל ידיעה אבל ביום

שְׁאֲחָרְיוֹ לֹא יָפֵר וְאַחֲרֵים אוֹמְרִים דַּר"מ אוֹמֵר לֹא יָפֵר בְּיוֹם שְׁאֲחָרְיוֹ אֲבָל בּוֹ בְּיוֹם מִצֵּי מִיַּפֵּר דַּס"ל דְּכִינּוֹן דְּיוֹדַע שְׁיֵשׁ מְפִירִין יְדִיעָה מְקַרִי וְחַכ"א יָפֵר בְּיוֹם שְׁלֹאֲחָרְיוֹ דַּס"ל דְּכִינּוֹן שְׁאִינוֹ יוֹדַע שְׁזָה נִדְרָר לֹא מְקַרִי יְדִיעָה.

וּמְבֹנָאָר מְדַבְּרִי בֵּין לְלִשׁוֹן רֵאשׁוֹן בֵּין לַל"א דָּאָם לֹא מְקַרִי יְדִיעָה לְעַנְנֵי שְׁאִינוֹ יְכוֹלְלֵהֶפֶר בְּיוֹם שְׁלֹאֲחָרְיוֹ. כ"ש דְּלֹא מְקַרִי יְדִיעָה שְׁיִוְכַל לְהֶפֶר בִּידִיעָה זֶה וְדו"ק הֵיטֵב.

וְא"כ פִּינּוֹן שְׁהַרְמַב"ם סוֹבֵר דְּיְכוֹל לְהֶפֶר אַחַר הַשְּׂאֵלָה עַל הַהֶקֶם אִפִּי בְּיוֹם שְׁאֲחָר שְׁמִיעָה כ"ש שְׁאִינוֹ יְכוֹל לְהֶפֶר קוֹדֵם שְׁנִשְׂאֵל: ז וְנִרְאֶה דְּאִפִּי לְדַעַת הַר"ן דְּאִינוֹ יְכוֹל לְהֶפֶר בְּיוֹם שְׁאֲחָרְיוֹ הֵינּוּ טַעְמָא מְשׁוּם שְׁהִי יְכוֹל לְהֶפֶר קוֹדֵם שְׁהֶקֶם וְכַמוֹ בְּגִירוּשֵׁין שְׁאִינוֹ יְכוֹל לְהֶפֶר הָאָב בְּיוֹם שְׁלֹאֲחָרְיוֹ אַף דְּשִׁתִּיקְתּוּ לְאַחַר הַגִּירוּשֵׁין לֹא מַעְלָה וְלֹא מוֹרִיד.

ה"נ פִּינּוֹן שְׁהִי יְכוֹל לְהֶפֶר קוֹדֵם שְׁהֶקֶם חֲשִׁיב יוֹם שְׁאֲחָרְיוֹ יוֹם שְׁאֲחָר שְׁמִיעָה. וְרֵאָז' לְזָה מַמ"ש בְּהַגְהוֹת אֲשֶׁר"י פֶּרֶק הַמְדִיר דָּאָם נִדְרָה הִיא וְהֶקֶם לָהּ הוּא יוֹם אֶחָד קִנְיִים שְׁמָא יִמְצָא שְׂאֵלָה עַל הַהֶקֶם וְאִח"כ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָתָהּ.

וְקָשָׁה הִלֵּא יְכוֹל לְהֶפֶר עֵתָה וְאִח"כ יִמְתִּין שְׁבֵת אַחַת אוֹ שְׁתֵּי שְׁבֵתוֹת שְׁמָא יִמְצָא פְתִחַ אֲלֵא וְדַאי דְּאִינוֹ יְכוֹל לְהֶפֶר בְּשְׁמִיעָה. וְאִף דְּהַגְהַת אֲשֶׁר"י ס"ל דְּאִינוֹ יְכוֹל לְהֶפֶר בְּיוֹם שְׁאֲחָרְיוֹ.

וְזָה רֵאָז' בְּרוּרָה וְאִף דְּכַתֵּב הַרְשָׁב"א וְכֵן פֶּסֶק בַּש"ע סִימָן רל"ד סַע"ב ב' דָּאָם הֶקֶם וְלֹא יְדַע שְׁהוּא לְשׁוֹן הַקְמָה וְאִח"כ הֶפֶר וְנִשְׂאֵל אִח"כ דְּמוֹעִיל הַפְּרָתוֹ לְמַפְרַע. הַתָּם לְפִי דַעַתּוֹ הִי יְכוֹל לְהֶפֶר שְׁהִי סִבֵּר שְׁאִינוֹ לְשׁוֹן הַקְמָה, וְלְפִי הַאֲמַת שְׁאִינוֹ יוֹדַע הִי יְכוֹל לְהֶפֶר שְׁהִי נִשְׂאֵל אִח"כ וְהוּא שְׁמִיעָה.

מִשָּׂא"כ הֵיכָא שְׁיַדַע שְׁהֶקֶם וְלֹא יְדַע שְׁיְכוֹל לְהֶפֶר שְׁהִי לֹא יְדַע שְׁיִשְׂאֵל אִח"כ אִינוֹ יְכוֹל לְהֶפֶר כַּנ"ל: ח) וְאִין לְהַקְשׁוֹת לְפִי זֶה בְּהָא דְּאִמְרִינּוּ בַּש"ס דָּאָם אָמַר קִנְיִים לִכְי שְׁנֵי פְעָמִים וְנִשְׂאֵל עַל הַרְאִשׁוֹנָה שְׁהַשְּׁנִי חָלָה עָלָיו.

וְהָא אִמְרִינּוּ לְקַמְן דְּכָל שְׁאִינוֹ יְכוֹל לְהֶקֶם אִינוֹ יְכוֹל לְהֶפֶר מְשׁוּם דְּכַתִּיב אִשָּׁה יְקִימְנוּ וְאִשָּׁה יִפְרְנוּ. וְכַמוֹ כֵּן גִּימָא לְהִיפּוֹף דְּכִינּוֹן שְׁאִינוֹ יְכוֹל לְהֶפֶר אִינוֹ יְכוֹל לְהֶקֶם וְהִי כָּל זְמַן שְׂלֵא נִשְׂאֵל עַל הַהֶקֶם אִינוֹ יְכוֹל לְהֶפֶר וְהִיא יְכוֹל לְהֶקֶם.

וְכֵן מְבֹנָאָר מְדַבְּרִי הַט"ז ס"ק כ"ה. דו"א דְּהָא אִמְרִינּוּ לְקַמְן דְּאִפִּי לַמ"ד אִין בַּעַל מִיַּפֵּר בְּלֹא שְׁמִיעָה.

מ"מ אִם אָמַר לְכִי שְׁמַעְנָא וְשָׁמַע אִח"כ חָלָה הַפְּרָה לְמַפְרַע. וְה"נ אִם נִשְׂאֵל אִח"כ חָלָה הַהֶקֶם לְמַפְרַע וְאִף שְׂלֵא אָמַר לְכִי שְׁמַעְנָא הִלֵּא כָּל הַהֶקֶם פְּעוּלְתָהּ שְׂלֵא יְכוֹל לְהֶפֶר אַחַר שְׁשָׁמַע שְׁקוֹדֵם שְׁשָׁמַע שְׁיִהֵא יְכוֹל לְהֶפֶר הַהֶקֶם לְפָה לִי וְהוּי כְּאִילוֹ אָמַר בְּפִירוּשׁ לְכִי שְׁמַעְנָא מִשָּׂא"כ אִם שָׁמַע לְמַחַר לֹא חָלָה הַפְּרָתוֹ לְמַפְרַע שְׁהִי לֹא אָמַר לְכִי שְׁמַעְנָא.

וְלִשְׁטִיטַת הַר"ן שְׁאִינוֹ יְכוֹל לְהֶפֶר לְמַחַר אִינוֹ מוֹעִיל אִף אִם יֹאמַר לְכִי שְׁמַעְנָא. שְׁהִי בְּעֵי שְׁשָׁמַע בְּעַת שְׁיְכוֹל לְהֶפֶר רַמ"ש הַר"ן דָּאָם שָׁמַע הָאָב אַחַר שְׁנִשְׂאֵת לֹא מְהַנִּי הַפְּרָתוֹ לְמַפְרַע.

ובזה צדקו דברי הגהת אשר"י שאינו יכול להפך עתה לכי שמענא ונמתין אח"כ. ותו לא מיד: סימן שד א) בגמ' (ס"ט).

(בעי רבה קיים ליכי ומיפך ליכי בבת אחת מהו. ת"ש דאמר רבה כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו.

הקשה הרא"ש דהא אמרינו (בתמורה כ"ה.) הרי זה תמורת עולה תמורת שלמים אם לכה נתפגון מתחלה דבריו קנימין ונראה לפמ"ש רש"י בקידושין (נ"א).

(על קושיות הגמ' וברי תודה דלית' בטעות ולית' בזה אחר זה ותנן תודה ששחטה על שמונים חלות כו'. פירש"י דתודה לית' בטעות דקי"ל הקדש טעות לא שמי' הקדש.

וכיון דתמורה אית' בטעות כדאיתא שם בגזיר שפיר הוי בבת אחת אע"ג דלית' בזה אחר זה: (ב) דעת הרמב"ם דהוי קיום. והקשו עליו דלפי סברת רבה ראוי לומר ששניהם אינם חליו וראיתי להפנ"י בקידושין שכתב שהרמב"ם פסק דלא כרבה כיון שאמר זה לטעמא דרב ואנן קי"ל כשמואל.

ויש לתמוה עליו דהא הרמב"ם פסק בתודה ששחטה על שמונים חלות דלא קדשו ארבעים מתוך שמונים וע"כ הוא כרבה. דאל"כ אפי' אמרת דלקרבן גדול קמכונן (תקדשו ארבעים ג) והנלפע"ד דהנה צריך להבין מאי תיבעי לרבה הלא הוא עצמו אמר דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו.

ונראה דהנה הרמב"ם פסק דבהקדש ותמורה לא מהני חזרה תוך כדי דיבור והש"ף בחו"מ סי' רנ"ה הקשה עליו מסוגיא דב"ק (דף ע"ג דהקשה לר"י דס"ל תוך כדי דיבור כדיבור דמי אמאי אם כגמלף הרי זו תמורת עולה עיי"ש: ד) ונ"ל דהנה בסוגיא זו יש לדקדק דמשני תרי תוך כדי דיבור הנה חד כדי שאילת שלום תלמיד לרב וחד כדי שאילת שלום רב לתלמיד כדי שאילת שלום תלמיד לרב הוא שלום עליך רבי ומורי עיי"ש.

והרמב"ם בפרק ב' מהלכות שבועות פתב דכדי דיבור הוי כדי שיאמר שלום עליך רבי והשמיט תיבת ומורי. ונראה דקשיא לי להרמב"ם קושיות התוס' דלמ"ד כדי דיבור כדי שאילת שלום תלמיד לרב האייך יפרנס דברי ר"י.

ועוד שהתוס' שם כתבו דאף אם כמתפגין צריך שיהי' בתוך שאילת שלום תלמיד לרב. דאח"כ אינו יכול לפרש דבריו.

וכגמלף פירוש שאמר אחר כדי דיבור ואז אינו מועיל אפי' מתפגין לכה מתחלה. וקשה דהא בנזבחים (ל':) ר"מ סובר מדהנה לי למימר תמורת עולה ושלמים ש"מ מהדר קהדר בי' ור' יוסי אמר סבר אי אמינא הכי הנה חצי' עולה ונחצי' שלמים ואינה קריבה עיי"ש.

והוא תמוה דלמה לי סברא זו. הלא אפי' מתפגין לא מהני רק בתוך כדי דיבור ואז נמלף מהני וצ"ע לשיטתם: ה) ע"כ סובר הרמב"ם דהנה בשבועות שנים אמר שמואל גמר בלבד צריך שיוציא בשפתיו עיי"ש.

ותוכן הסוגיא דשמואל סובר דבכל מקום לא מהני גמר בלבד רק בתרומה וקדשים ור"ש סובר דאף בשבועה מועיל גמר בלבד אבל גמר בלבד להוציא לא מהני עד שיוציא ומפיק לה מקרא.

ונראה דבהקדש אם גמר בלבד להוציא לר"ש י"ל דלא מהני פניו שמצינו חילוק בין גמר בלבד סתם בין גמר בלבד להוציא א"כ אף דרבי קרא בהקדש דגמר בלבד מהני מ"מ גמר בלבד להוציא לא שמענו אבל לשמואל אפי' גמר בלבד להוציא מהני דהא חזינו דלרב ששת בעי קרא דגמר בלבד לא מהני ולשמואל דליפא קרא מנ"ל: ו ובהו יתפרש דברי הגמ' בב"ק ה"ל דר' יוסי דאמר דנמלה לא מהני היינו טעמא דלית ליה פדי שאילת שלום תלמיד לרב דהוי ארבעה תיבות.

וממילא אפי' אמר לאלתר תמורת שלמים לא מהני שהרי כבר חל תמורת עולה משעה שגמר בלבד להוציא. ומאז הוי לאחר פדי דיבור אבל אם נתפזז מעיקרא לכך מהני דנמצא שלא גמר בלבד מעולם שיהי' תמורת עולה לבד.

ולגבי דבריו שבפ"ה הוי תוף פדי דיבור. ולפי זה ניחא אף ל"ד פדי שאילת שלום תלמיד לרב דלדידן' ע"כ דוקא פדי שישאמר שלום עליך רבי לבד דהוי שלשה תיבות ואפי' בהקדש דלא הנה רק שלש תיבות.

מ"מ פניו שהמתקשה נמצא שפ"ה פדי דיבור בין מחשבתו לחזרתו: ז) ובהו ניחא שהיא דנבחים ה"ל דאפי' חזר לאלתר לא מהני. והא דקאמר הש"ס דכדי שאילת שלום רב לתלמיד אית לי'.

היינו דכיון דע"כ חלקנו בין דיבור לדיבור. א"כ אין ראי' דאית לי' אפי' פדי שלש תיבות. ונקט הדברים שהם ברור דכדי ארבע תיבות ודאי לית לי' וכדי שני תיבות ודאי אית לי': (ח) והנה ה"ן פירש ב"מ דפשיטנו לעיל מינה בעיא דלא תחול הקמה אלא אם כן חלה הפ"ה דאף דלא מהני אף שאין הוכחה משניו דבריו שפנון שיחול הקמה תחילה. מ"מ יש הוכחה פניו ששניהם כאחד אי אפשר לחול. מ"מ פניו שאמר לא תחול זו אלא א"כ תחול זו גלי דעתך דא"כ הוכחה הוא דקפיד.

אמנם כל זה לפי הנסחא שבתמורה אבל בזבחים איתא מדאמר ש"מ מיהדר הדר בי'. וזה שייך לומר אף אם אמר את"כ לא תחול זו א"כ תחול זו.

דמ"מ איפא הוכחה שמתחילה לא פנון לומר לא תחול ואת"כ הוא דנמלה. אמנם הש"ס סובר דאף בהקדש מהני חזרה תוף פדי דיבור.

וא"כ אי אפשר לומר דטעמא משום דהדר בי' אבל רבה סובר דלא מהני חזרה בהקדש. וא"כ אין ראי' מתמורת עולה והרמב"ם אף שפסק דלא מהני חזרה בהקדש.

מ"מ פסק דבאומר לא תחול זו א"כ תחול זו הפ"ה חז"ל משום דפסק כר' יוסי ודו"ק ובהו ניחא דלא פשיט רבה מדברי עצמו דאזיל לטעמך דלא מהני חזרה בהקדש. והיינו משום דאף בלב מהני.

וא"כ קיום קדים דהא הקם בלב מהני. והש"ס אָזיל לטעמין דס"ל דמהני חנורה בהקדש דארף דהקדש בלב מהני.

מ"מ גמר בלבבו להוציא לא מהני וניחא פסק הרמב"ם: ט) יש לעיין למאן דלית ליה דרבה אי ס"ל דשניהם חלין או דמספקא לן איזו מהן חל. ומתא דאקשי אבני לרבה מהמרבה במעשרות דמעשרותיו מקולקליו נראה דלא חל רק אחד מהם דאל"כ אמאי מקולקליו.

ולפי"ז צ"ל דברי הרשב"א בקידושין לאבני דס"ל דלא פרבה וס"ל קידושין שאין מסורין לביאה הוי קידושין. א"כ המקדש שתי אחיות פאחת אמאי אינם מקודשות.

ותירץ דהוי קידושין שאין מסורין לביאה בנדאי. ובזה אף אבני מודה.

וקשה דמ"מ יחול אחד מהם ודו"ק פנ"ל: י) ונ"ל דבקידושין אי אפשר שיחול אחד דקני את נחמור הוא ושניהם אי אפשר שיחולו דא"כ הוי קידושין שאין מסורין לביאה. והיינו טעמא דהמרבה במעשרות שאין חלין שניהם לאבני כיון דאפשר לאחד לחול בלא חבירו האחד מונע את חבירו מלחול.

משא"כ בקידושין דאי אפשר לאחד לחול בלא חבירו אין האחת מונעת חביתה מלחול: (יא) ובזה ניחא מה דקשיא לי אם קידש אשה ונחבתה שהיא שני' לו מחמתה יהי קידושין שאין מסורים לביאה.

דבנדאי אף אבני מודה שאינה מקודשת. ואין לומר דשאני הכא שאינו אסור רק מדרבנן. דהא בגמ' פריף לרבא מאם קידש אחת מחמש נשים לא יהי האחיות שבתוכם מקודשות. ונהרי התיב נמי אין אסורה רק מדרבנן דהא ס"ס הוא שמה אין האחיות מקודשות.

ואם תמצא לומר שהאחת מן האחיות מקודשות שמה זו היא המקודשת. ומ"מ הוי קידושין שאין מסורין לביאה.

ולחנ"ל ניחא דהתיב בנדאי ניחא לו שתוכל להתקדש אחת בלא חביתה ועי"ז יהי שניהם מקודשות. משא"כ באחיות שאם יחשוב כן לא תהי מקודשת רק אחת והוי קני את נחמור כמו המרבה במעשרות פנ"ל: סימן שה א) במל"מ פ"ב מהלכות נזירות נסתפק באחד שאמר הריני נזיר והתפיס בו התכם ואמר ואני אם יכול התכם להתיר לו דנמצא מתיר נדרי עצמו.

דהא אם הותר הראשון הותרו כולם. ורצה לפשוט מדברי התוס' אלא שהתוס' סותרים זה את זה והניח בצ"ע: ב' ונראה לבאר דברי התוס' וממילא יבואר ספק המל"מ.

דהנה בריש הסוגיא דבעי לפשוט דבעל מיעקר עקר כתבו התוס' דס"ד דכיון שאם יפר לה יתבטל נדרו עובר על כל יחל דברו. ודחו התוס' פי' זה כיון דרשאי להפר לאשתו.

ולקמן באיבעיא דהריני בעקבה כתבו התוס' דידע דבעל מיגז גיזי אלא דס"ל דבעל כיון שבידו להפר הוי פאומר הריני בעקבה. ונראה דלא רצו התוס' לומר הטעם משום דהוי פאילו הקם.

דא"כ אין בידו להפר ולא הוי פאילו הקם ודו"ק. ע"כ כתבו משום דעובר על כל יחל.

ואף שמתחלה סברא זו נראתה לפמ"ש בנדרה (מו:) בקטנה שנודרה שבבעלה מפר לה משום דכל הנודרת כו' והקשו בתוס' א"כ ל"ל פירשת נדרים. ותיקצו דמשום שאמרה התורה שיהבעל יש לו רשות להפר ע"כ נודרת על דעתו.

ואפ' אותה שאין בעלה יוכל להפר סבורה שיכול להפר לה ונודרת על דעתו. והנה צ"ל דהא קי"ל בעל מיגז גיגז וצ"ל שהיא נודרת עד שיפר לה בעלה פיון שיודעת שאין בעלה יוכל להפר למפרע.

אמנם למ"ד מיעקר עקר ממילא היא נודרת על דעת שאם יפר לא יחול הנדר פלל. ולפי זה לפי הס"ד דבעל מיעקר עקר נמצא שאם יפר לה לא חל הנדר פלל מפת תנאי שלה.

וקא פשיטא שאם נדרה על תנאי שביד הבעל לבטלו והתפיס בה שיכול הבעל לבטל התנאי שאין הוא העוקר ומעשה קוף בעלמא הוא דעביד. דאל"כ הנודר על תנאי שקיומו בשב ואל תעשה לא יהא רשאי לבטלו וקא ודאי ליתא.

אבל להמסקנא דמיגז גיגז לא שייך שהיא העושה הביטול. שהרי האומר הריני נזיר יום אחד הוי נזיר שלשים יום.

ונמצא שמתחמת הפרת הבעל שנוקד ודו"ק. ובסוף הסוגיא גבי הריני נזיר ואת דבעי למימר דאינו יכול להפר משום דמיעקר עקר ועובר בבל יחל היינו טעמא משום דהיא נודרת אחר שאמר הבעל כן.

ונמצא שאם לא תדור על דעתו לא יוכל להפר. וע"כ אינה נודרת על דעתו שלא יהא יכול להפר.

משא"כ בתחילת הסוגיא שנודרה קודם שאמר בעלה ואני. ונמצא שאז הי' ביד הבעל להפר ונדרה על דעתו ואף אח"כ יכול להפר ודו"ק: ג) יש להבין מ"ש הש"ך בספר נקה"כ ליישב פסק הרמב"ם דבאומר ואת אין יכול להפר ובאומר ואת מאי יפר ואף נדרו בטל.

וכתב הוא הטעם דהתם הוא ממש תולה בנדרה והכא הוי פתולה נדרו בנדרה. ואין לזה הבנה דסוף סוף פיון שמבטל בזה נדרו עובר בבל יחל כמו ברישא כשאומר ואת שאסור לבטל נדרו: ד) ונראה דהנה בירושלמי שהביא הש"ך כתב דברי שאם אומר נדרו לא הותר נדרה.

ובסיפא דמתניתין היא שאמרה הריני נזירה ואת ואמר אמן אינו יכול להפר. וע"כ לחלק בין ואת לחוד דאז אותו שאומר אמן תולה בראשון.

משא"כ אם אומר ואת מאי ואמר אמן אינו תולה בראשון. ולפי זה י"ל דהרמב"ם סובר דבאמת אינו עובר בבל יחל פיון שהוא מפר עוקר נדרה ונדרו ממילא מיעקר.

ומ"מ ברישא אינו יכול להפר דכיון שמפר נדרה ממילא נתבטל נדרו למפרע. וכיון שהיא תלתה בו נמצא שנודרה לא חל פלל ואינה יכולה להפר לחול שהיא מכאן ולהבא.

וממילא אף נדריהם נשארין בתוקפן. וזה הפלל פיון שאם יחול ההפכה לא יחול הנדר וממילא אינו חל ההפכה.

וא"כ ממנ"פ הפרה לא חל והגדר קנים. משא"כ בסיפא שהיא לא תלתה בו שפיר יכול להפר ודו"ק: סימן שו הלכות שבועות ב"ה יום ועש"ק שמות סת"ר לפ"ק.

שלום לכבוד אהובי הרב הגדול הקריף ובקי מו"ה אפרים נ"י האבד"ק אמסטוב. א מכתבו עם השאלה הגיעני והנה בדין שבועה בכתב השב יעקב העלה להסיר.

וכ"כ בשם תשו' הרא"ם ואינו תח"י וחולק על חוות יאיר שאוסר והנוב"י כתב דבשבועה בכתב יש פנים לכאן ולכאן אף בחרם אין חילוק. וחת"ס הסכים עם חוות יאיר בכל ענין.

נאפ"י בחתימת ידו אין שום נ"מ. ובשו"ת הרי"מ סי' י"ג הסכים עם שב יעקב דלא מהני והביא עוד ראיות.

אף בסי' י"ד הביא כמה ראיות דמהני. ובסי' י"ג לא נכתב הזמן ולא נדע בבירור הי מינייהו דאחר גנייתא.

אף גם אם הוא פסד שנדפס אני אומר בדר"מ תפוס לשון ראשון והראיות שהביא בסי' י"ד נ"ל להשיב עליהם: ב' מ"ש דמקרא דלבטא בשפתים לא אימעוט רק לקרבו ולא לבל יחל ובגדרים איצטריך תרי קראי.

אינו מוכן דהא בקרא דבל יחל כתיב "דברו" תרגם "פתגמי". היוצא "מפיו".

אף דאזיל לטעמי' באותה תשובה שהשיג על הנוב"י שכתב דבגדר בעיניו שיוצא בשפתיו דכתיב "דברו" "פיו" והשיג עליו דאשתמיט מיני' דברי רא"ש פ"ק דתענית כו' ע"ש: ג' ואחר המחילה הראוי' אני אומר דלק"מ על הנוב"י.

דהנה הרמב"ן בספר המצוות מ"ע צ"ד דנמנה שתי מצוות מצוה אחת לקיים מוצא שפתיו בגדרי גבוה. ובזה א"צ להזכיר עליו שם גדר.

והוא קרא דמוצא שפתיה תשמור. והוא כולל צדקה וכל הגי דחשיב פ"ק דר"ה.

והב' גדרי רשות והוא מקרא דכי ידור גדר לא יחל כל היוצא מפיו כו' ע"ש היטב. וע"כ הרא"ש בגדרי תענית וצדקה דכתב דמהני בלב דילפינו מכל גדיב לב דמסתברא כל עניני גדר ילפינו מהדדי.

היינו הגי דכתיבי בחד קרא דמוצא שפתיה כו' ילפינו מהדדי בהקישא. כמו בפ"ק דגדרים לענין ב"ת וידות.

וכן תענית דמהני קבלה לבד בלא הזכרת שם גדר דעשאוהו פקרבן וצדקה. ועי' שטמ"ק ב"ב (קע"ד).

(ד"ה שהוא דוינא בשם ראב"ד. אבל גדרי רשות דילפינו מקרא בפ"ע פ' מטות לא אימקוש פלל.

נדאי צריף להוציא בשפתיו. ומ"ש רא"ש כל עניני גדר ילפי' מהדדי.

היינו אותם ענינים שהם בעצמותם גדר שא"צ להזכיר עליהם שם גדר היינו עניני גדר: (ד ורא' ברורה לזה דבאו"ח סי' תקס"ב הלכה פסוקה בש"ע דמחשבה בלב מהני בגדרי

תענית. ובצדקה בחו"מ סי' רי"ב פתב המספר שני דיעות, וכן ברמ"א יו"ד סי' רנ"ח סעי' י"ג פתב שני דיעות ושהעיקר דמהני בלב.

ואלו בסי' ר"י בנדריים הלכה פסוקה דעד שיוציא בשפתיו ונקא בלי פוצה פה ומצפצף פנגדו אף הוא הדבר דחילוק בין נדרי רשות לנדרי מצנה וכמ"ש: ה) ובפ"י הרא"ש פ"ק דנדריים בידות ז"ל ואע"ג דגמר בלבד לידור אי לאו דחשבין להו פאילו מוציא בשפתיו לא הוי נדר פדאמר שמואל גמר בלבד צריף שיוציא בשפתיו.

והנה מוכח מהא דידות נדריים דבעינן שיוציא הנדר בשפתיו דאל"כ תיפוק לי' דחל משום דבלבו וקא דבעי הש"ס יש יד לצדקה פיון דאימקוש לקרנות מה קרנות יש להם יד כו'.

ולמה לי יד בקרנות. תיפוק לי' דחל בלב דכתיב כל נדיב לב עולות וכן צדקה לדעת רא"ש פ"ק דתענית.

לק"מ דקא דכל נדיב לב עולות היינו שיתחייב להביא אבל לא שיחול עלי' שם קרבן פמבואר ברמב"ם פט"ו מהל' מעה"ק. ועיין פ' כ"ב מה' מכירה הלכה ט"ו.

וא"כ צריף ריבוי ידות לחול שם קרבן על הבהמה. וכן בצדקה נ"מ אם מת הנודר שאם לא חל שם צדקה על החפץ אין היורשין חייבין ליתן דמזון שאין לו תובעין הוא וע' מהרי"ט אלגאזי פ"ק יש בכור אות ע': ו' נחזור לענינינו דנדרי רשות לכ"ע בעי שיוציא בשפתיו וכדברי נב"י ומשום דכתיב "דברו" "פיו".

וא"כ למ"ש דקא דאיצטריף קרא בפ"ע לכל יחל הרי איפא "דברו" "פיו". וע"כ מה שהקשה עוד מדברים מותרים ואחרים נוהגים בהם איסור דאי אפה יכול להתירם בפניהם דכתיב לא יחל דברו.

הנה דאף שלא דיבר רק שמוכח מתוך מעשיו כו'. לא קשיא דהתם דנהגו בהם איסור משום סייג ופרישות וע"כ חל מדברין אף בקבלה בעלמא בלא הזכרת שם נדר כמו נדרי גבוה.

ממילא סגי מדברין במחשבה כמו נדרי גבוה. וקא דקאמר דכתיב לא יחל דברו משום דבספרי למד בנדרי גבוה בל יחל ובנדאי דכיון שנתרבה מחשבה שיהי' פמוציא בשפתיו עובר גם במחשבה אלא יחל.

וקא דנדר חל על דבר שאין בו ממש דגמ' מדמה להא דנדריים המותרין אינו רק דמצינו בל יחל דברין ע"ש: ז) ומ"ש עוד בתשו' הרי"מ שפטר שטר ולא חשיב מפי כתבם ופרש"י דאורחין' בהכי.

ופי' בתשו' הרי"ם דכמו בשבת אין חיוב רק פאורחין'. קצירה פדרף קצירה.

הוצאה פדרף הוצאה. ה"נ עדות.

הדרף רק בדיבור ממש ולא בכתיבה פדיבור ע"כ פסול מפי כתבם. אבל שטר לרא' ביד חבירו דאורחין' בכתיבה וכשר.

ה"נ בַּנְדָר לַחֲבִירוֹ אוֹרְחִי' בְּכַתָּב: ח) לַעֲנֵד אֵין הִפִּי' כֶּף בְּרִשׁ"י. דא"כ חִידוֹשׁ רִשׁ"י דְטַעַם עֲדוֹת פֶּסוּל מִפִּי כְּתָב מִשּׁוּם דְּלֹא אוֹרְחִי'.

היל"ל כֶּף דְּשִׁאֲנֵי עֲדוֹת דְּלֹא אוֹרְחִי'. וְעוֹד דא"כ לָמָּה צָרִיךְ קֵרָא דְמִפְיָהֶם וְלֹא מִפִּי כְּתָבֶם.

תִּיפּוּק לִי דְעֲדוֹת שְׁלֵא כְּדָרְךָ לֹא עֲדוֹת הוּא מְסַבְרָא. כִּמוֹ בְּשִׁבְתָּ קִצְיָרָה כְּדָרְךָ קִצְיָרָה. אֲלֵא פֶסוּל עֲדוֹת כִּפְשׁוּטוֹ דְּגִלִי קֵרָא בְּעֲדוֹת כְּתִיבָה לֹא כְּדִיבּוֹר. וְהָא דְשִׁטְר כְּפִשׁוּר מִשּׁוּם דְּאוֹרְחִי' בְּהִכִּי כְּנֻנָה אַחֲרֵת הוּא.

וְהוּא כְּעֵין דְּבָרֵי הַש"ס בְּכוֹרוֹת (כ"ה.) (בְּהָא דְתוֹלֵשׁ הֵינּוּ גוֹזִזוּ.

וּמִקְשָׁה מְהָא דְתוֹלֵשׁ כְּנֶפֶךְ עוֹף חֵיב מִשּׁוּם גוֹזִזוּ וּמִשְׁנֵי שְׁאֲנֵי כְּנֶפֶךְ דְּהֵינּוּ אוֹרְחִי' וּפְרִשׁ"י דְּרָךְ נוֹצוֹת עוֹף לְתַלְוֹשׁ וְלֹא לְגִזְיָה ע"ש. וְכֵן הוּא בִירוּשְׁלָמִי עוֹף שְׁאֵין לוֹ גִּזְיָה תְּלִישְׁתּוֹ זֶהוּ גִּזְיָתּוֹ.

וְכֵן בְּחוֹלִין (קל"ז) בְּנוֹצָה שֶׁל עֲזִים דְּאוֹרְחִי' בְּתִישָׁה זֶהוּ גִּזְיָתּוֹ. וּבְצָלִים דְּאוֹרְחִי' בְּתִישָׁה זֶהוּ קִצְיָרָתּוֹ.

הִפִּל כְּפִרִשׁ"י בְּכוֹרוֹת וִירוּשְׁלָמִי כִּינּוּ דְּאוֹרְחִי' בְּתִישָׁה וְלֹא בְּגִזְיָה. וְה"נ אִף דְּכְתִיבָה לֹא כְּדִיבּוֹר.

מ"מ שְׁטֵר דְּאוֹרְחִי' רַק בְּכְתִיבָה. כְּתִיבְתּוּ זֶהוּ דִיבּוֹרוֹ.

וּלְשׁוֹן רִשׁ"י הוּא מִמֶּשׁ לְשׁוֹן הַש"ס בְּכוֹרוֹת וְחוֹלִין הַנ"ל וְכִינּוּ שְׁפִרִשׁ"י שֶׁם וְכֵן בִירוּשְׁלָמִי דְּאוֹרְחִי' רַק בְּתִישָׁה וְלֹא בְּגִזְיָה. ה"נ כֶּף הִפִּי' דְּאוֹרְחִי' רַק בְּכְתִיבָה.

וְע"כ נִדָר שְׁבִין אָדָם לַחֲבִירוֹ הָא אֶפְשָׁר לִידוֹר בְּפִיו וְלִכְתּוּב לוֹ הוֹדָאָה שְׁנִדָר בְּפִיו: ט' וּבְנִדְאֵי לִפִּי' הַמְּחַבֵּר [הַפְּנֻנָה עַל תְּשׁוּ' הָרִי"ם] דְטַעַם עֲדוֹת מִשּׁוּם דְּהֵנּוּ כִּמוֹ כְּלֹאֲחֵר יָד בְּשִׁבְתָּ. א"כ בְּנִדָר שְׁבִין אָדָם לַחֲבִירוֹ אִף דְּאֶפְשָׁר בְּנִדָר בְּפִיו וְהוֹדָאָה בְּכְתָב.

מ"מ אוֹרְחִי' נְמִי נִדָר בְּכְתָב. אִף לָמָּה שְׁהוֹכַחְתִּי דִּפִּי דְפֶסוּל מִפִּי כְּתָבֶם מִשּׁוּם דְּלֹא כְּדִיבּוֹר דְּמִי רַק בְּמִיָּדֵי דְּלֹא אוֹרְחִי' כְּדִיבּוֹר רַק בְּכְתָב כְּתִיבְתּוּ זֶהוּ דִיבּוֹרוֹ.

וְהָרִי שְׁבוּעָה וְנִדָר שְׁבִין אָדָם לַחֲבִירוֹ אוֹרְחִי' נְמִי כְּנ"ל וְלֹא שְׁיָיִךְ כְּתִיבְתּוּ זֶהוּ דִיבּוֹרוֹ: י' וּבְתוֹמִים כְּתָב דְּלִר"ת דְּעֲדוֹת לֹא מִיַּעַט רַק אֵלֶם דְּאִינוּ רְאוּי לְהִגִּיד בְּפָה. בְּשְׁבוּעָה נְמִי בְּרִאוּי לְהִגִּיד מְהֵנִי שְׁבוּעָה בְּכְתָב.

וּלְדִידֵי אִינוּ דוֹמָה שְׁהָרִי כְּתָבוֹ תוֹס' בִּיסוּד דְּבָרֵי ר"ז בְּרִאוּי לְבִיָּלָה מִשּׁוּם דְּלֹא כְּתִיב בְּלְשׁוֹן צוּרִי וּבְלִלְתָּ רַק מְנַחֵה בְּלוּלָה ע"כ סְגִי בְּרִאוּי לְבִיָּלָה. ה"נ בְּעֲדוֹת הוֹאִיל וְלֹא כְּתִיב שְׁיָיִדוּ בְּפָה רַק עַל פִּי שְׁנַיִם יָקוּם דְּבָר סְגִי בְּרִאוּי לְהִגִּיד בְּפָה.

מִשָּׂא"כ בְּשְׁבוּעָה דְּכְתִיב לְבִטָּא בְּשִׁפְתַיִם שְׁיָפְרַט הַמְעַשָּׂה בְּשִׁפְתָיו וְכֵן הִיָּצֵא מִפִּיו. שְׁיָפְרַט הָעֵשֶׂי' שְׁיָצִיא מִפִּיו.

ע"כ לֹא מְהֵנִי בְּרִאוּי לְבִד אֲלֵא שְׁיָצִיא בְּשִׁפְתָיו דוֹקָא וְיֵישׁ לְפָרִשׁ עוֹד דְּבְעֲדוֹת דְּכְתִיב עַפ"י שְׁנַיִם עֲדִים יָקוּם דְּבָר. אִינוּ מוֹכַח שְׁיָצִיטְרָךְ לְהַעִיד בְּפָה.

רק שיהי' ראוי להגיד בפה. דכיון שאינו פשר רק אם ראוי בפה.

הרי על פיו קם הדבר. דאי לאו פיו לא הי' ראוי להגיד בפה ולא הי' עדות.

נמצא דמקרא דעל פיו אין הוכחה שיהי' מחויב דוקא להגיד בע"פ. אבל בשבועה דכתיב לבטא בשפתים מהיכי תיתי שצאמר דבראוי סגי: יא) והנה בתשו' הרי"מ ובחת"ס לדבר אחד נתפוננו דלבטא בשפתים היינו דאפלי' דיבור הקל מועיל בשבועה.

וכ"ש בכתיבה שהוא מעשה. והרי במתני' דשבועות שמים היכן מציינו מדבר ומביא קרבן.

הנה שנה חידוש שמדבר מביא קרבן. ומעשה קו"ח מדיבור.

וא"ת א"כ הא דאמר שבועת שוא לוקה אף דאין בו מעשה מדכתיב לא ינקה ד' אבל ב"ד שלמטה מלקין אותו ומנקין אותו. אימא דקרא במעשה שפכת.

וניחא לי' דכיון דמקו"ח אחי דיו לבא מן הדין להיות כנדון עכ"ד: יב) ולי נראה דאי מקו"ח נדאי איכא פירכא מה לדבור דמהני בכל הני דצריך אמירה ובחליצה, רק שיתאמר דהוי קו"ח בסברא.

וגם בזה יש לדון שהרי במשנה ערכין (ט"ו) החמיר במדבר מבעושה מעשה. וכבר ביאר מהר"ל ז"ל בנתיב הלשון שהלשון עצם האדם דכתיב ויהי האדם לנפש חי' לרוח ממקלא.

וע"כ במידי דמונא וכה"ג מעשה עדיף. אבל לחול שם שמים שבועה או נדר דיבור עדיף שנה עצם האדם.

ועוד שם במהר"ל ובמדרש החיים והמנות בנד הלשון טבל ועישורה חיים בנד לשון. הנה שכח הלשון הוא המועיל לחול שם תרומה.

וה"ה שם שבועה ונדר: יג' ונראה עוד הוכחה מהא דפשיטא לתוס' נזיר ורמב"ן ב"ב נזירות א"א ע"י שליח ובס' בית מאיר סי' ק"כ ס"ד כתב דהא דפשיטא להו הכי. וכן ב"י בה' פסח דפשיטא לי' בנדר דלא מהני ע"י שליח משום דכתיב בהו מוצא שפתיך תשמור והוי כמצוה שבגופו כגון תפילין דלא מהני בהו שליחות ע"ש וע"כ ניחא בהפירה דאפלוגי תנאי משום דבהפירה לא כתיב דיבור וסגי בטלי ואכלי דהוכחה שהפר בלבו סגי.

ע"כ אפשר שיועיל בו שליחות] ואי מועיל כתיבה הא כתיבה מעשה שחויז לגופו. ולרמב"ם הבעל צריך לכתוב הגט וכתובת סופר מהני מדין שליחות.

וא"כ מ"ט לא יועיל פיון דלא צריך שהי' בגופו וסגי אפלי' במעשה מוכיח שחויז לגופו ואפלי' עשאו שליח בגופו בשביל זה לא יגרע ופשוט. ומשמע דכתיבה לא מהני: יד' האומנם פי בפסקי מהרא"י סי' רנ"ד כתב ובטנורח יש לנו ראי' מן התלמוד שיוכל השליח להקים איסור על המשלח.

ובסוף דבריו כתב ראי' מהא דנשבועו להם הנשיאים. ואינהו הוי אפטרופסים ושלוחים של ישראל (ט"ס העיר) אף דיוע שתה"ד לא ראה ספרי הרמב"ן ואולי גם תוס' נזיר לא ראה.

ולדברי ראשונים אנו שומעין. והרא"י מבי נשבעו נשיאי העדה יש להשיב ע"ז בפשיטות. שיהרי הרמב"ם פתב פ"ה מה' שבועות שאם נשבע על חבירו שיעשה דבר או לא יעשה אין חבירו מחויבין לקיים שבועתו ואם קיים ה"ז משנפח ואף אם לא קיים אין הנשבע לוקה משום שבועת שווא דהוי התראת ספק שמא יקיימו האחרים.

ע"כ פשנשבעו הנשיאים שישאל לא יהרגום אף שאין השבועה חל על ישראל. מ"מ לא הפום שלא יעברו הנשיאים על השבועה וזה פשוט: [ולפנינו יתבאר דאפשר שאין מחלוקת בין רמב"ן ותוס' בין מהרא"י].

והנה הדברים נראין שאין השבועה חל בכתב: טו) אף בתשו' הר"י מגאש סי' קכ"ו אם כתב בכתב ידו שבועה ונתן לו פתיבת ידו חייב הוא לקיים מה שנשבע ואפי' לא הוציא שם שבועה מפיו.

ואם לא קיים דינו מסור לשמים. אבל אין לחייבו דבר בידי אדם הואיל ולא הוציא שבועה מפיו עכ"ל.

וצריך ביאור שורש דברים אלו: טז) ונראה דהנה נתקשה המל"מ פרק י' מהל' מלכים בשבועות שקודם מתן תורה אברהם ויצחק לאבימלך. עשו ליעקב אליעזר לאברהם.

הלא שבועה אינה מז' מצוות שנצטוו ב"נ. ולי קשה עוד על שבועת הר סיני שהוא יסוד קבלת התורה.

והרי כ"ז שלא קיבלו התורה לא נצטוו על השבועה. ועוד שאפי' הי' מצוונים.

מ"מ כל פת השבועה משום שמצוה לא יחל דברו ומה יותר אזהרה זו משאר אזהרות שבתורה. ומה יוסיף פת השבועה באזהרות שבתורה כיון שהשבועה ג"כ אינה רק אזהרה: יז) אשר ע"כ נראה ברורן של דברים.

דנדאי מי שנשבע לאחר. זה הסברא מברעת שמחויב לקיים וא"צ לזה שום אזהרה והיינו שבועת אברהם ויצחק ואליעזר כו' וה"ה הנשבע להקב"ה.

אף מי שנשבע לעצמו שלא יעשה דבר או יעשה. בזה אין סברא.

פי למי נתחייב. אם תאמר להקב"ה.

מניין שהקב"ה חפץ בחיוב או איסור זה. לזה הוצרכה התורה לצוות לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה.

וע"כ ניחא נמי שבועת הר סיני שנשבעו להקב"ה לקיים מצוותיו וזה מצד הסברא. אף החיוב שמצד הסברא לא מצינו עליו בתורה שום עונש בידי אדם.

מעתה ניחא דברי הר"י מגא"ש דבשבועות שקודם מתן תורה לא נזכר בתורה לא בפיטוי שפתיים ולא "דברו". וע"כ אין חילוק בין בפה בין בכתב.

וע"כ בנשבע לחבירו בכתב ידו ונתן לו פתיבת ידו מחויב לקיים. אף אין עונשין אותו בידי אדם כיון דאין בזה לאו ולא מצינו בזה עונש בידי אדם: יח) ויש דמיון לזה דברים

ואיכא בהדייהו מעות דקאי במי שפרע דאין עושה מעשה עמה ולא מצינו שום עונש שמענשוין אותו רק דמותרין לקללו.

והינו משום שאינו עובר על אזהרה רק שעושה מה שישאל בעצמם אין עושים מסבא. דוק והבו.

ה"נ בנשבע לחבירו בכתב שרק מסבא ולפי"ז מי שנשבע לעצמו בכת"י לא חלה שבועה עליו פלל ועיקר: יט) ולפימ"ש נוכל להשוות דברי מהרא"י שכתבנו לעיל דמהני שבועת השליח עבור משלח עם דברי תוס' ורמב"ן בנזירות ומשום דהתם הוא קאי בנשבע לחבירו דמועיל פתיכה ולא בעי אמירת פיו דוקא ולא הני דבר שבגופו ומהני בי' שליחות ותוס' ורמב"ן דקאי בקיבל נזירות שהוא לעצמו ובעי אמירת פיו דאימתקש לנדר דכתיב בי' מוצא שפתיך והוא מידי דגופו לא מהני בי' שליחות: כ ואתר שבאיאנו דין שבועה בכתב לאנרף ולרנחב נשוב לנ"ד שהי' שבועה בכתב וגם אונס.

והנה על האונס לבד אין לסמוך פנין שלא אמר בלבו היום אף בצירוף שניהם יש מקום להתיר דהנה בגיטין (ע"א) אמר ר' פהנא חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו.

והקשה ר' זירא מהא דאם לא יגיד פרט לאלם דאינו יכול להגיד הא יכול לדבר מתוך הכתב. ותיירץ אב"י שאני עדות דרחמנא אמר מפייהם ולא מפי כתבם.

ובתוס' מקשה לר"ז דמקשה לר' פהנא ולא למתני' דהא יכול להגיד מתוך הרפנה. ואומר ר"י דמתני' לא קשיא לי' דפשיטא דגבי גט א"צ הגדה בפה רק שמתרצה כמו שצריך גבי עדות דיבור.

אף לר' פהנא דמהני בחרש להחשב מדבר א"כ דיבור מעליא הוא ויש לחושבה הגדה עיש"ה. ועוד בתוס' (ע"ב).

(ד"ה קולו ו"ל דהרפנה דמתני' מהני כמו קול פנין דקים לן שמתרצה לא בעינן שמיעת הקול כמו תן גט זה לאשתי אם הי' זכות לה לא הי' יכול לחזור. ובמסקנא לאפוקי מדר"כ.

וא"כ בנשבעה אפי' בלא קרא דלכתא בשפתיים לא הי' מועיל רק משום דקים לן שמתרצה הניין דברים שבלב דמוכחן. ממילא בנשבע לחבירו דמהני מסבא וליכא קרא כנ"ל באריכות וקמהני משום דקים לן שמתרצה.

וזה באינו אנוס. אכל באנוס הא ידעינן דלא ניחא לי' אף דברים שבלב אינם דברים.

וזה באומר. אבל זה לא אמר פלום רק משום דקים לן שמתרצה אתינן עלה.

והרי זה קים לן שלא מתרצה פהא דקדושין (נ'.) כופין אותו עד שיאמר רוצה אני.

ואמאי הא בלבו לא ניחא לי': כא) וכיוצא בזה בחי' הר"ן סנהדרין (ס"א): בשם הר"ד ז"ל בעובד ע"ז מיראת מות אם אמר בפיו שמקבלו עליו באלוה חייב מיתה. אף אם לא אמר רק שאנסוהו לזבח ולקטר לע"ז וזבח וקטר פטור.

ועובד ע"ז בסתם אף שלא אמר מסתמא קיבלה עליו באלוה. אבל זה שאנוס הי' אין שום
אומדנא שקיבלה עליו ופטור.

ה"נ בנ"ד ממש בנשבע או נדר בפירוש אף שאנוס חל השבועה. אבל בכ"ב בעלמא חל
השבועה משום דקים לו שמתרצה.

אבל באנוס אין שום אומדנא שמתרצה ולא חל השבועה: (כב) אף הא דמסיק ברייתא
דעד שישמעו קולו לאפוקי מדר' פהנא. פתב הב"ש סי' ק"כ סק"ח בסה"ד דאפשר לא
קי"ל כברייתא זו גם לענין פתיבת חרש.

ואפשר דהילכתא כר' פהנא ופתיבה היינו דיבור ממש. וכן משמע ברמב"ם שכתב חרש
אין סומכין על פתיבתו.

ולא כתב חרש שאגרש ע"י גט הגט בטל. ואף דבשבועה מ"מ לא מהני מדכתיב לבטא
בשפתים.

מ"מ בנשבע לתבירו מהני פנ"ל. וכיון דחשיב כמדבר ממש לא יועיל מה שאנוס.

כיון שאינו אומר בלבו היום. האמנם פי' לדעת מהרלב"ח סי' כ"ז בשם א' מגדולי
אחרונים שהביא כ"ת דכל שבועה באנוס הוי רק דרבנן הוי ספיקא דרבנן כיון דמספקא
לו אי הלכתא כר' פהנא.

אף קשה לי להעמיד יסוד על דעת מהרלב"ח וכו' הנ"ל מה שאין לו יסוד מראשונים.
(ג) ויש מקום אתי עוד להתיר אף לר"כ דכתיבה פדיבור דמי.

עפי"מ"ש בתשו' רעק"א דאי פתיבה פדיבור קשה אף מותר לכתוב סת"ם והא הוגה שם
באותיותיו. וצ"ל שאם דעתו שלא יהי' פדיבור לא הוי פדיבור ע"ש.

וצ"ל עוד דאף בסתמא אם לא ניחא לי' שיהי' פדיבור לא הוי פדיבור שהרי הסופר אין
מחשב כלל אם יהי' פדיבור אם לא ואין לו עסק בזה] וא"כ דוקא בסתם שבועה שרוצה
שיחול השבועה.

נדאי רוצה שיהי' פדיבור. אבל באנוס ודאי לא ניחא לי' שיהי' פדיבור ולא הוי פדיבור:
כד' אף גם ע"ז אין להעמיד יסוד דהא דרע"ק דקטניתא הוא בעת נשואי הראשונים ש'לו
ועל קושיותו מהוגה השם באותיותיו יש להשיב עפי"מ"ש בחת"ס סי' רכ"ז ד"ה והנראה
לדבר פשוט דלא שייך מוציא שם שמים לבטלה רק במוציא בשפתיו אבל בכ"ב ליפא
בזיון כלל.

כ"כ י"ל בהוגה השם באותיותיו דמחזי כאילו יש לו חיבור עם עצם השי"ת ח"ו וזה עון
פלילי ואסור להזכיר רק שם א' ד' שאין לו חיבור רק במה שהוא אדון. וכן שם א' ל'
במה שמתחסד עמו או במה שהוא דיין לו.

אבל הוגה שם הוי' כאילו הי' לו חיבור בעצמו וסקל וסקל האיש שהוא או ירה יירה. וזה
לא שייך רק במדבר בשפתיו בגופו.

אבל פתיבה נהי' דכדיבור דמי במה שהתקבה יוצא לפועל מפחו פמו פדיבור. מ"מ אינו
בגופו ואינו מתחבר עם השם.

נה פשוט. והא דרע"ק דקטנותא הוא: כה) אף גראה להתיר דהנה צריף להבין הטעם
מה דצ"ל היום פיון דאנוס הוא וקי"ל תלוהו וניהיב מתנתו בטילה.
וה"נ פיון דאנוס הוא ובחנם. יהא נדרו בטל.

אף י"ל לדעת תוס' שבועות (כ"ט) נדרי שוא נמי עובר עליהם לאלתר כמו שבועת שוא.
ואף דדעת הרא"ש נדרים דאינו חייב כמו בשבועה.

מ"מ מודה דאסור. וע"כ אם ידור ואין לבו לזה הרי יצא הנדר לבטלה ואסור.

וע"כ אינו מוכח כולל שלא נתפנון לידור ואפשר שנתפנון כדי שלא יעבור כנ"ל. ואפי'
באמת לא נתפנון שוב הוי דברים שבלב פיון דאינו מוכח.

ע"כ דוקא שחייב בלבו היום שלא יצא הנדר לבטלה אז דומה לתלוהו וניהיב: כו) ובזה
נתנישב תשו' לרמב"ן סי' רע"ג בפי שהיתה אחותו חולה וביקשה שישיבע לה שלא ישא
אשה המשונדכת לו ונתקרא שלא תטרף דעתה עלי' ונשבע לה.

והשיב דהוי נדר באנוס שאינו חייב על אדם פהצלת אחיו ואחותו ויקר פדיון נפשם
בעיניו. וקשה הלא לא אמר בלבו היום.

אף לפימ"ש ניחא דנדאי מותר לבטל הנדר בלבו ולא יעבור על שבועת שוא במה שנדר
בפיו נדר בטל. דסכנת נפשות דוחה הכל.

וא"ת הלא בידו באמת לאסור המשונדכת עליו. זה אינו מחויב.

ולא תעמוד על דם רעיף היינו למטרח בגופו ובממונו. אבל לא לאסור אשתו עליו.

וכיון שזה אינו מחויב אם יאסור לידור בפיו לבד הרי תטרף דעתה ע"כ מותר לידור
כף: כז) ודומה למ"ש ריטב"א יבמות () דכהן מותר ליטמא למת מצוה אף אם מוצא
לשפור. והיינו משום דלשפור אינו מחויב ע"כ מותר לקוברו בעצמו אף שפידו לשפור.

ה"נ פיון שזה אינו מחויב לאסור אשתו באמת מותר לידור בפיו לבד וכיון שמותר שוב
דומה לתלוהו וניהיב פיון דנדאי בלבו לא ניחא לי' הוי דברים שבלב דמוכחין ובטל. ה"נ
בזה: כח) נשוב לנ"ד דאף בשבועה בכתב נאסור מסבא שאדם יכול לחייב עצמו
לחבירו בשבועה מה שירצה ואין חילוק בין בכתב לע"פ דלא נזכר בשבועות שקודם
מתן תורה דיבור.

מ"מ באנוס נדאי מותר לבטל בלבו לגמרי. דלאסור משום שוא היינו מלא תשא נדאי
בע"פ דוקא פדכתיב בל אשא שמותם על שפתי.

וגדולה מזה בחת"ס שם אף לפי שיטתו דשבועה בכתב חל כמו בע"פ מ"מ איסור שבועת
שוא נדאי אינו רק בע"פ שעיקר איסור משום מוציא שם שמים לבטלה ואין בזיון רק
קשמוציאו בפיו ע"ש שכתב שזה פשוט וכיון שאין איסור לבטל בלבו שוב דומה לתלוהו
וניהיב דמתנתו בטילה.

ה"נ שבועתו בטילה: כט ועתה נבא לטעמים שכתב כ"ת. ראשית פתב דבכתביבת יד אחר
נחתימת ידו פתבו חת"ס ונודע בפערים דהוא מתורת יד לשבועה.

אָבֵל זֶה הָרִי אֹמֵר שֶׁלֹּא נִתְפַּוֵּן כָּלֵל לְשִׁבּוּעָה וְנֶאֱמָן ע"ז כּמ"ש בּתה"ד. בְּפֶרֶט בּנ"ד שְׁאָנוּס.

וְזֶה לֹא נ"ל דְּהָאֹמֵר אֵהָא וְנִזִּיר עוֹבֵר לְפָנָיו וְיַדַּע שְׁדַבְּרִי יְהִי מִשְׁמַעוֹתוֹ לְנִזִּירוֹת וּבְלָבוּ נִתְפַּוֵּן שֶׁלֹּא לִיזוֹר יִחְשַׁב דְּבָרִים שְׁבֵלֵב (וּבְדַאי אִם לֹא עָלָה בְּלָבוּ שְׁזֶה יְהִי מִשְׁמַעוֹתוֹ לְנִזִּירוֹת דּוֹמָה לְגַמֵּר בְּלָבוּ לְהוֹצִיא פֶת חֲטִיין וְהוֹצִיא פֶת סֶתֶם דְּאִינוּ אֲסוּר אֲלֵא בְּפֶת חֲטִיין כִּינּוּן שֶׁלֹּא נִתְפַּוֵּן לֹמֵר לְשׁוֹן פֶת סֶתֶם.

וה"נ כִּינּוּן שֶׁלֹּא עָלָה בְּלָבוּ שְׁיִהְיֶה מִשְׁמַעוֹתוֹ נִזִּירוֹת]. וְה"נ הָרִי יַדַּע שְׁהַמְשַׁמְעוֹת יְהִי שְׁבִיבּוּעָה: ל) אָף י"ל בְּלְשׁוֹן אַחֵר כִּי לְשׁוֹן הָרֵא"ש פ"ק דְּנִדְרִים ו"ל יְדוֹת אִינוּ גּוֹמֵר דְּבָרִי לְפָרֵשׁ הַנִּדָּר אֲלֵא הַתְּחִלָּה בְּעֵלְמָא וּמִתּוֹכָן נִיפָר שְׁדַעְתּוֹ לִידוֹר.

וְאָף שְׁדַבְּרַת זֶה אִינוּ מִתּוֹף הַדִּיבּוּר עֲצָמוֹ. הֵלֵא נִזִּיר עוֹבֵר מִהֲנִי לְהַחֲשֵׁב יָד מוֹכִיחַ. וְלִישׁ גּוֹרְסִים כְּשֶׁאִינוּ עוֹבֵר לְפָנָיו אִפְּלִי יָד שְׁאִינוּ מוֹכִיחַ לֹא הָנִי. וְע"י עוֹבֵר לְפָנָיו נַעֲשֶׂה יָד [עֵינֵין תּוֹס' קִידוּשִׁין (ו') סד"ה הָכָא] אָף שְׁאִינוּ מִפְּחַ דִּיבּוּרוֹ וְה"נ לְהִיפּוּף ע"י הָאֲנָס אִינוּ נִיפָר שְׁדַעְתּוֹ לִידוֹר וּבְטֵל מִמֶּנּוּ תוֹרַת יָד: לֹא) אָף עֵיקַר הַדְּבָרִים. דְּחִתִּימַת יָדוֹ מִתּוֹרַת יָד שְׁכַתֵּב כֵּן בְּשֵׁם הַחַת"ס. לְהַד"ם.

וְאִם כִּי בְּנִדְעָה בְּשַׁעֲרֵים כְּתֵב כֵּן. אָף בַּחַת"ס ס"י רכ"ז מְפֹרָשׁ לְהִיפּוּף דְּהוּא כְּמַדְבַּר מִמֶּשׁ וְהִבִּיא רְאִיּוֹת לְזֶה. וְלָמָּה יִלְמּוּד לְשׁוֹנוֹ. .

וְכֵן בְּתִשׁוּ' הָרִי"מ כְּתֵב דְּהוּא כְּמַדְבַּר מִמֶּשׁ: לֵב) וּמ"ש מִשׁוּם שְׁכַתֵּב בְּלְשׁוֹן נוֹטְרִיקוֹן בַּח"ח וּבִשְׁד"א. וּבְתִשׁוּ' יַעֲב"ץ דְּבִסְפִירָה לֹא מִהֲנִי כַה"ג. הִנֵּה לִמ"ש בְּתִשׁוּ' הָרִי"מ ו"ל וְעֵיקַר. מִצַּד מַעֲשֶׂה מוֹכִיחַ. וְה"נ הַמַּעֲשֶׂה מוֹכִיחַ. וְשִׁאֵילַת יַעֲב"ץ י"ב לְעוֹמֵר וְכַה"ג.

וְהִנֵּה בְּתִשׁוּ' חוֹזֵת יָאִיר שְׁהִבִּיא חַח"ס וְהַסְפִּים עֲמוּ מְאוֹד. כְּתֵב בְּכּוֹתֵב הָרִינִי מְקַבֵּל עָלַי לְצוּם בַּה"ב חָל ע"ש [הָאֲמָנָם כִּי בְּתַעֲנִית דְּפָסֵק בַּש"ע ס"י תַקס"ב דְּמִהֲנִי בְּלָב פְּשׁוּט שְׁאִין חִילּוּק בֵּין בַּע"פ לְבִכְתָּב בֵּין בְּפִירוּשׁ לְנוֹטְרִיקוֹן.

אָף הַחוּ"י לֹא אֲתִי עָלָה מִטַעֵם זֶה עִי"ש]: לֵג) וּמ"ש דְּעֵיקַר הַהִתֵּר מִשׁוּם דְּמָסַר מוֹדַעָא. וְדַעַת מִהֲר"ם מְלוּבְלִין בְּתִשׁוּ' וְנִדְבָ"ז וּמִהֲרִי"ט דְּאִם מָסַר מוֹדַעָא לְפָנָי הַשְּׁבִיבּוּעָה הַשְּׁבִיבּוּעָה אִינוּ חָל בְּאֲנוּס.

וּבַנ"ד הָרִי מָסַר מוֹדַעָא לְפָנָי ב"ד שֶׁל ג'. וְסִיִּים שְׁזֶה הִתֵּר בְּרוּר. מְאוֹד תְּמוּהִים דְּבָרִים אֵלוֹ שְׁהָרִי בְּיֵטֵל הַמוֹדַעָא. וְאִם כִּי מָסַר מוֹדַעָא עַל הַבִּיטוּל מְבוֹאֵר בְּפוֹסְקִים דַּמ"מ בְּיֵטוּל אַחֲרוֹן עֲדִיף וְנִשְׁבָּ"א שְׁפַקְפַק הוֹסִיף לְפִסְגֵּל עֲדִי מוֹדַעָא וּבַנ"ד

פסל ג"כ העדים (והספמת הפוסקים דפוסול העדים אינו מעכב) וכ"ז ידוע אפי' לעוללים
והוא בעיני פמתעתע: .

לד) ומ"ש בתשו' מהר"ם מלובלין בשם הרד"ך דהא דצריף לומר היום. היינו שאין
האנס תובע ממנו לישיבע או לידור רק שרצה ליקח ממנו מכס והוא נשבע מעצמו שהם
של בית המלך ודומה לפרשב"ם בשדה סתם.

האמנם פי הדמיון אינו עולה יפה דהתם משום שפירר הגרועה. מ"א עיקר הדבר נכון
ומרגליות הוא בדינו מרבינו הב"י סי' ר"ה דכשהאנס מבקש להורגו והוא אומר מעצמו
טול שדה זו והניחיני לא נחשב אונס והמתנה קיימת.

ויש ראי' לזה מרמב"ם פ"ה מה' יסוה"ת. שבהלכה ד' פתב כל מי שנאמר בו יהרג ואל
יעבור ועבר ולא נהרג הרי זה חילל השם ומ"מ מפני שעבר באונס אין מלקין אותו כו'
ובערייות הוא אומר ולנערה לא תעשה דבר כו' ובהלכה ו' פתב ומתראין בכל איסורין
שבתורה במקום ספנה חוץ מהג' עבירות שאפ"י במקום ספנה אין מתראין בהן ואם
עבר ונתרא עונשין אותו ב"ד עונש הראוי לו.

הנה דאף שמנכרח להתראות. שאם לא יתרא בהם יסתפו.

מ"מ פינון שאין מכריחו על הדבר והחולי לא משום מניעת רפואה רק חולה בעצמו והוא
לקח האיסורין ומתרא בהן כה"ג לא תשיב אונס. וה"ה כשהאנס אינו אומר ליתן לו
השדה או לידור רק רוצה להורגו או ליקח ממנו מס והוא מעצמו בוחר ליתן לו שדה או
לידור כה"ג לאו אונס הוא.

ואין אונס אלא כשהאנס רוצה לייסרו או ליקח ממנו ממונו אם לא יתן לו השדה שכל
מה שרוצה לעשות לו הפל בשביל השדה או בשביל שיעבור על אחת מג' עבירות. ואם
לא השדה או העבירה לא הי' עושה לו דבר ובמזון לא גמר ומקני כדי להציל עצמו פינון
שבלא השדה לא הי' עושה לו דבר.

ויש להרחיב עוד בדברים אלו שהם יסוד ומפתח גדול בדיני מודעא ואונס אף אין כאן
מקומו: לה) אף מה יושיענו זה הרי מבואר במרדכי דאפ"י באונס גמור אם אינו אומר
היום חל הנדר רק בסיורי הגוף ופסק בן בש"ע סי' רל"ב סעיף ט"ו: לו) אף מ"ש משום
שנכתב אסור ולראי' בעה"ח מבואר שאינו אוסר עצמו בכתב זה רק ראי' שפבר
נשבע לו.

הם דברים ראויים לאומרם. מפל הני טעמים יש להתיר השבועה בכתב: לז) אף עדיין
יש לעיין מחמת שקרא הכתב בפיו.

והנה כבודו פתב דמה שנתן לו הרב לקרותו רק לידע על מה חותם. ומביא מתשו' הרי"ם
שכתב בזמה"ז שקוראין בכוננה לשבועה.

אף באמת לא כן הוא בתשו' הרי"ם סי' י"ג [ט"ס במכתבו י"ד] ונ"ל ואף לעדות העד
שקרא הכתב עמו ג"כ פשוט דמה שקורא לידע מה כתוב בו כמו שהעיד העד שאמר לו
ראה על מה אתה חותם.

מבואר מלשוננו שהי' הקפידא על החתימה אבל לא הי' הקריאה לשם קבלת שבועה עכ"ל [ובסי' י"ד לא הי' שייכות ענין זה כלל] הנה מפונש דההיתר הוא רק משום שאמר ראה על מה אתה חותם אבל לא בסתמא.

כ"ש בנ"ד שפתוב בכתב איסור ולרא' בעה"ח נראה ודאי שקבלת השבועה הי' בקריאה: לח) ומ"ש עוד שהנידון אומר שהשמיט כל תיבה שפתוב בו שבועה ואדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים.

אף שעדים יכחישו אותו פדמוכח בב"ב גבי אגא מקרבנא טפי. אינני מכיר ברמיזותיו וקריצותיו.

והדבר פשוט שאינו נאמן להכחיש העדים להקל. אפי' ללישנא בתרא דריש פירק אמרו לו דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים פרש"י ורמב"ן ורשב"א פירק האשה רבה משום דמידי דכפירה הוא אם אינו רוצה להתכפר אל תכפר ע"ש וגם פי לפי דבריו אסור להביא קרבן דהוי חולין לעזרה.

ואף לר"י שם עמוד ב' דאף לטהרות אדם נאמן על עצמו. הא מפונש דוקא אבינו לבין עצמו.

ולדעת תוס' שם גם לר"י אינו רק משום מיגו דלא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי. ולהלכה קי"ל דאפי' לקרבן אינו נאמן אלא משום שאם ירצה לומר מזיד הייתי.

אבל במכחיש העדים להדיא העדים נאמנים כמ"ש הרמב"ם פי"א מה' שגגות ה"ח וכן פסק הרשב"א ריש פירק האשה רבה ועיין בס' בכור שור מה שיישב דעת הרמב"ם מהשגת הראב"ד. ובפשיטות י"ל דהרמב"ם סובר כתוס' הנ"ל שגם ר"י אינו חולק במכחיש להדיא.

וכ"כ הרע"ב פ"ה דטהרות במתני' דאדם נאמן על עצמו שהוא משום מיגו. היינו דמתרצינו דיבורי' לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי ועי"ש: לט ע"כ לפי הנראה ממכתב פבדו שעדים יודעים שלא דילג מלת שבועה לא מצאתי לו היתר לומר שלא חל השבועה.

אף יש מקום להתיר לו ע"י שאלה. פעין פסק הש"ע דהא דלטובת חבירו אין מתירין לו אלא בפניו דוקא שעשה לו חבירו טובה.

ונה מה טובה עשה לו חבירו. ואם מה שהחזיר לו הוועאסלין הלא הי' מחויב להתזירם לו יען לא הי' חייב לו פלום: מ) הגם כי אין זה טענה שהרי תירצו הא דנבוכדנצר וצדקיהו דנבוכדנצר עשה לו טובה שהי' מסור בידו להורגו ולא הרגו כדי שלא יתגלה הדבר.

אף שלא הי' צדקיהו מחויב מיתה למלכות. מ"מ לא דמי דנדאי נחשב טובה מה שלא עשה עמו רעה ומקרא מלא בתורה באשר לא נגענוה ונשלחה בשלום.

אף שלא עשה לו לענומת זה רעה. כי מה שהשביעו שלא יגלה לא עשה לצדקיהו דבר רק שלא יבזה אותו צדקיהו.

ומה הפסידו בזה וכהגון עשה בזה. אבל זה שאנסו לישיבע שלא יעשה מסחר הדפוס
אשר לא פדת.

הוא שלא כהגון יותר ממה שהקזיר לו הוועכסלין שזה אינו יותר משורת הדין. וזה עשה
לו חוץ מן הדין.

ובנדאי טעם שאין מתירין לו פשעשה לו טובה א) שזה כמשלם רעה תחת טובה. שזה
עשה לו טובה רק עבור השבועה והוא את הטובה קיבל ועל השבועה נשאל.

ע"כ אין מתירין לו. אבל זה שאנסו על השבועה שלא כדין.

נאמר כהא דפ' חזקת הבתים (מ"ח) בתלנה וקידוש הוא עשה שלא כהגון לפיכך עשו עמו
שלא כהגון. אף אנו נאמר.

אנחנו נעשה בו שלא כהגון ונתיר לו השבועה. ובאמת חשיב כהגון דלא נחשוב עשה לו
טובה שהרעה יותר מן הטובה: מא) אף אני מסתפק איזה פתח וחרטה דמעיקרא יהי לו
כינון שלא הי' מוכרח לישיבע בשביל הוועכסלין ואם שהי' אומר בלבד היום וע"ז מתחרט
שלא אמר בלבד היום.

לא מצינו שבשביל הפתח יהי' נחשב מה שלא אמר בלבד כאלו אמר בלבד. והרי אם
בלבד הי' שלא יהי' נדר קלל.

מ"מ חל הנדר משום דברים שבפיו ומה שבבלבו לא מהני. משום שפותר למה שבפיו.

הרי דנחשב נדר בשביל שאמר בפיו רק באומר בלבד היום מהני מה שבבלבו לבטל הנדר
על לעולם. ואיך נאמר אלו הנה ידע הי' מבטל.

דקא קי"ל כאב"י באלו מציאות אלו הנה ידע לא אמרי': הדו"ש הק' אברהם סימן שז
ב"ה יום ד' וישלח תרנ"ה לפ"ק. החוה"ש וכ"ט לכ' אהו' מחו' ידידי הרב הגדול חו"ב
איש חמודות כקש"ת מו"ה משה פינקס שליט"א האבדק"ק קנטנא יע"א.

א) דבר אשר השו"ב חתמו עצמם באיסור וכבר התירו להם ע"י ג' אנשים במקומות
אחרים אף חושש שפא נכתב בכתב על דעת רבים. הנה זאת ודאי ברור בעיני כבודו
שלא נכתב על דעת רבים ידועים בשמם.

רק סתם על דעת רבים אפשר שהי' כתוב. ובש"ע סי' רכ"ח סעיף כ"א פסק דאין זה על
דעת רבים.

אף אם רבים עומדים לפניו סתמא על אותם נתפנין. והנה הרבים העומדים מסתמא הי'
אותם הי"ב אנשים.

וכיון שי"א מספיקים בהיתר לא נשאר רבים שאינם מספיקים בהיתר. ובתשו' לרמב"ן
במשפטי החרם שכל זמן שנשאר רבים שאינם מספיקים בהיתר אין לו התרה.

מבואר שאם לא נשאר רק אחד או שנים יש לו התרה. ועיין ש"ך ס"ק ע': ב) ובר מן
דיו מפני שברמ"א אם נשבע על דעת רבים בדבר שיש בו נדנדוד עבירה מותר להתיר
בלא דעתם כי אין דעת רבים מסכמת כמה שיש בו נדנדוד עבירה.

א"כ אף את"ל דעל דעת רבנים סתם נקרא עד"ר וכמ"ש הש"ך להחמיר לכתחילה פדעת זו. הא נדאי דאין דעת רבנים מסכים במה שלא ניקח לרב ובית דינו.

רק שהשו"ב הנצרכו לעשות פן מיראת פת שגזמו ליקח שו"ב אחר. רק שיש לומר שנתפוננו על אותם אנשים שהם שם.

נהם הספימו בנדר זה. הרי מאותם אנשים לא נשאר עכשיו רבנים שאינם מסכימים בהיתר: אף לפי היתר זה צריך להתיר שנית לאחר שהספימו הי"א אנשים בהיתר.

וטוב שיתרצו שנית להתיר עפ"י שלשה. אף יש מקום לומר יען שהתנאי שהמה יכולים לבטל האיסור וכינן שא' נפטר והלה לעולמו והנשארים בחיים פולם הספימו בהיתר שפיר דמי.

ולא דמי לתשו' רשפ"א [ח"ה סי' ר"ס] המובא ברמ"א סי' רט"ז במי שהשביע את בנו או את אחר שלא ילנה מעותיו אם לא ברשות ראובן ושמעון ומת א' מהם מותר להלוות ברשות א' הנשאר ומשום דקי"ל כר' שהמשמעות גם כל א' בפ"ע.

מבואר דבפירוש פולם יחד לא מהני מה שהשני מת. לא דמי לכאן דבסי' רי"ח מבואר דבנדרים הולכין אחר פונת הנודר.

והדבר מוכן שמה שהתנו שלא יוכלו להתיר הרוב זולת בהסכם פולם משום שכ"א לא רצה לבטל ממשלתו בהקריפקע. ע"כ לא רצה שתבטל השבועה בלי רשותו.

אבל לאחר שמת מה צורך לו בזה. מ"מ יען זה מילתא דתליא בסברא טוב יותר להתיר שנית בהספקתם.

ומהיות טוב כו': דברי אהבו ידידו מחותנו דו"ש וש"ת הק' אברהם. סימן שח ב"ה יום ג' תזריע תרכ"ז פה קראשנעוויטץ.

החזה"ש לכבוד הרב המאה"ג מו"ה דוד נ"י אבדק"ק קאדש. א' מכתבו הגיעני ולענין הדין בנדאי הוא ספיקא דדינא בנשבע.

אף לדעתי נראה דחייב לישראל על שבועתו כדי שלא יעבור למפרע. דאפי' אם נאמר דגם בזה אי עביד לא מהני.

מ"מ חייב משום דעבר אמימרא דרחמנא ובמה שישאל על שבועתו יתקן האיסור. ולא מפעיא אם נאמר דלא מהני מכירתו דעדיין השבועה במקומה עומדת שלא למכור ומהני השאלה.

ואפי' לדעת הפוסקים דבכהאי גוונא אי עביד מהני מ"מ הא מסקנת הש"ס בפרק שבועות שמים דאפי' אכלה פולה נשאלין עלי' אי בשוגג מחוסר קרבן אי במזיד מחוסר מלקות. וכתב הרא"ש שם דאף לא אתרו בי' מהני שאלה משום העונש מלקות.

ולאחר שישאל שוב יחול המקח למפרע וזה פשוט: (ב) ועל דברי הרמב"ם פ"ו מה' בכורות דהמוכר מעשר בהמה משום דלא קנה לוקח אינו לוקח אפ"ר נדחק עצמו לתרץ? הי לו אפ"ר לו. ולפענ"ד דלק"מ על הרמב"ם דהנה בסופה (דף מ'): דהקדש מתחיל דרו מקח וכן דרו חילול.

פ"י דר"ה מקח שנותן מעות לגזבר שנית ההקדש. וגזבר שליח הקדש מוכרו לו.
וְדַרְךָ חִילוּל שְׂאוּמֵר זֶה מְחַוֵּל עַל זֶה. וְזֶה אֵינוֹ מִתּוֹרַת קִנְיָן פְּסָף דְּאַפְתִּי לֹא נִפְיֵק פְּסָף
מְרֻשׁוֹתוֹ.

וְגַם שְׂיִכּוּל לִישָׂאֵל עֲלָיו [וְלִישִׂטַת הַתּוֹס' בְּתִירוּץ הַב' בְּפִסְחִים בְּשִׂמְעָתָא דְהוֹאִיל הַקְדָּשׁ
שְׂלֵא בָּא לִיד גְּזָבֵר חָשִׁיב שְׁלוֹ מְשׁוּם הוֹאִיל] וְכִסְף דְּאַגִּיד גְּבִי' לֹא פְלוּם הוּא כַּמ"ש
הֶרְמֵב"ן קִידוּשֵׁיו בְּשִׂמְעָתָא דְמִנְהָ אֵין פֶּאן מְשִׁכּוֹן אֵין פֶּאן.

אָבֵל דְּרַךְ מְקַח הוּא מִתּוֹרַת קִנְיָן פְּסָף. וְרִש"י בְּבַכּוֹרוֹת רִישׁ פ"ב ס"ל דר' יוֹחָנָן דְּאָמַר
מְעוֹת קוֹנוֹת לְיָרֵף מְהֵקְדָּשׁ עֵי"ש: ג) וְע"כ בְּמוֹכֵר בְּכוֹר אוֹ מַעֲשֵׂר פִּינּוֹן דְּחָשִׁיב מְמוֹן גְּבוּהָ
אִפִּי לְרִיחָה"ג פְּדֹאִיתָא בַּפ"ק דַּב"ק.

בְּכוֹר מְשׁוּם דְּמִתְנוֹת פְּהֻנָּה כִּי זָכוּ מְשִׁלְחוֹן גְּבוּהָ זָכוּ מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה מְשׁוּם דְּכִתִּיב בִּי' לֹא
יִמָּכֵר וְלֹא יִגָּאֵל עֵי"ש. וְע"כ פִּינּוֹן דְּכִתִּיב בִּי' לֹא יִמָּכֵר וְאֵין הַגְּזָבֵר שְׁלִיחַ לְמוֹכְרוֹ שְׂאֵין
הַהֶקְדָּשׁ רוֹצֵה לְמוֹכְרוֹ.

וְהוּא כְּמוֹכֵר דְּבָר שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ דְּאִפִּי עֶבֶר אֲמִימָרָא דְּרַחֲמָנָא לֹא הוּי. דְּלֹא חָשִׁיב עֶבֶר
אֲמִימָרָא דְּרַחֲמָנָא רַק בְּמָקוֹם שְׁעוֹשָׂה קִנְיָן טוֹב וּמִצַּד מְצוֹת הַתּוֹרָה נִתְבַּטַּל הַקְּנִיָּן.

אָבֵל הֵכָא לֹא הִתְחִיל מַעֲשֵׂה קִנְיָן כָּלֵל. וְכֵן בְּחֶרְמֵי פְהֻנִים שְׁמוּעֵלִין בּוֹ קוֹדֵם שְׂבָא לִיד
פְהוֹן.

וְזֶה שְׂלֵא פֶתַב הֶרְמֵב"ם דִּינוֹ רַק בְּמוֹכֵר לֹא בְּמַחֲלֵל: ד) וְהַתּוֹס' שְׁהִקְשׁוּ שְׁהַש"ס יַעֲשֶׂה
נ"מ בֵּין אֲבֵי וְרָבָא לֹא הִקְשׁוּ אֶלָּא מִפּוֹדָה חֶרְמִים וּבְכוֹר וּמַעֲשֵׂר. וּפְדִיּוֹן הֵינּוּ חִילוּל
כַּמ"ש רִש"י בְּסוֹפָה שָׁם וּפְדָה בְּעַרְכָּהּ הֵרִי חִילוּל וְנִמְכָּר בְּעַרְכָּהּ הֵרִי מָכֵר הֵרִי דְּפְדִיּוֹן
הֵינּוּ חִילוּל.

וּבְחִילוּל א"צ שְׂיִמְכּוֹר לוֹ אֶחָד. וּמ"מ לֹא תִקְשִׁי עַל הֶרְמֵב"ם לְמָה לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ בְּפוֹדָה
שְׁלוֹקָה.

דִּי"ל פִּינּוֹן דְּחִילוּל הוּא בְּדִיבּוֹר בְּעֵלְמָא הוּי לֹא שְׂאֵין בּוֹ מַעֲשֵׂה. דָּאֵם הִי' הַדִּין דְּמִהְיֵי הִי'
חָיִיב כְּמוֹ מִימָר דְּבְדִיבּוֹרוֹ קַעְבִּיד מַעֲשֵׂה.

מִשָּׂא"כ הִשְׁתָּא דְּלֹא מִהְיֵי הוּי דִּיבּוֹר לְבַד וְהַתּוֹס' שְׁהִקְשׁוּ י"ל דַּמ"מ נ"מ לר"ל דַּס"ל לֹא
שְׂאֵין בּוֹ מַעֲשֵׂה לוֹקִין עֲלָיו. וְעֵינּוּ בְּחֻלִּין (פ"א).

(ס"ל לְרָבָא הַתְּרָאֵת סָפֵק לֹא שְׁמָה הַתְּרָאָה. וְהוּא כַּר"ל בְּשִׁבּוּעָה שְׂאוּכַל כְּפָר זֶה הַיּוֹם
וּמִמִּילָא לוֹקִין עַל לֹא שְׂאֵין בּוֹ מַעֲשֵׂה וְעִי' בְּתוֹס' ב"מ (צ"א).

(ד"ה חֶסְמָה בְּקוּל]. וְגַם בְּמוֹכֵר יִפֹּת תּוֹאֵר פִּינּוֹן שְׂאוּסוֹר לוֹ לַעֲבֹד בָּהּ.

וְכֵן לְמוֹכְרוֹ. חָשִׁיב אֵינוֹ שְׁלוֹ.

וְעַכ"פ חָשִׁיב אֵינוֹ בְּרֻשׁוֹתוֹ כְּמוֹ חֶמֶץ וְדו"ק. וְע"כ נִיחָא.

דְּהֶרְמֵב"ם פְּסֵק כְּרָבָא כְּכֻלָּא דְּכּוֹ לִי גַמ' וְנִיחָא בְּמוֹכֵר לְצִמִּיתוֹת דְּלוֹקָה: הַ עוֹד יֵשׁ לְעֵינּוּ
בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם פִּינּוֹן שְׂפֵסֵק דְּמַעְרָבִין לְקִרְנוֹת א"כ קָרָא דְּהֵם אֶתָּא לְכַהֲנֵינֵינוּ? הוּ עֵינּוּ

בסוגיא דתמורה (ה'): ותבין והוא פאביי: ו נראה לי לנישב דלמה דקי"ל פרבנן דר' יהודה דטעמא דלוקח מדם הפך ומדמ השעיר משום דעולין אין מבטלין זה את זה וידוע דברי הר"ן פרק הנזדר מן המבןשל דהוא מדין מב"מ ששויין בדינם.

א"כ יש מקום לחלק דדוקא דם הפך ודם השעיר ששויין בדינם לגמרי אין בטלין. משא"כ בבכור שנתערב בשלמים שנה מתן אהד ונה מתן ארבע הנה אמינא דבטלין.

ע"כ צריף קרא דהם. והש"ס דפריף לרבא למה לי קרא דהם.

היינו לרבא לשיטתו בע"ז (ס"ו.) בכתרא סדמא בעינבי דס"ל כר' יהודה דמב"מ לא בטיל.

וכן ס"ל לאביי התימ כמ"ש רש"י בפרק גיד הנשה. ואין לחלק בין פר ושעיר לבכור ומעשר.

אבל להלכה לק"מ וק"ל: בעת בוא תשובתו של כ"ת דברתי בדברים אלו עם אברף אהד. פעת אמר לי שקצת מדברים אלו פתוב על הספר נוב"י מהד"ת ואינו תח"י לעיין בו.

באין יותר חדשות יחוג נא מעכ"ת את חג המצות בחדנה ודיעות: נאום הק' אברהם. סימן שט ב"ה.

א עמדתי על מ"ש ראב"ד פ"ד מה' שבועות ה"י באומר שבועה שלא אוכל היום וחרף ונשבע שלא אוכלנה דחל שבועה שני'. שתחילה לא נשבע אלא ליומו ולבסוף נשבע על אותו פכר לעולם.

ולכאורה דהטעם משום כולל מיגו דחנייל על יום מחר חנייל נמי על היום. אף מדברי ראב"ד בתמים דעים סי' רמ"ה (דף נ"ד).

(בנשבע בפסח שלא אוכל מצה אין זה כולל אלא מתחיל באיסור. הרי דמה שכולל אחר פסח לא נקרא כולל כיון שעכשיו איסור גרידא וה"נ בנ"ד ב) ע"כ נראה טעם הראב"ד משום שתחילה לא חל האיסור על עצם הפכר רק בצירוף הזמן.

אבל הפכר בעצמו מופשט מהזמן מותר באכילה. ולבסוף אסר הפכר בעצמותו.

וע' ש"ף חו"מ סי' ל"ח דעדים המכחישים עצמם באיזו יום באיזה שעה לא חשיב הכחשה בגוף המעשה דפסול משום הכחשה בדרישות [כמו בסיף בארירן דחשיב בגופו של מעשה ונחשב דרישות.

ובדיני נפשות אפי' באינו יודע פסול ובד"מ כה"ג בהכחשה פסול]. ולא פסול רק משום עדות שאי אתה יכול להזימו וע"כ הנשבע שלא יאכל היום נשבע על הפכר בצירוף היום.

וכשחזר ונשבע על הפכר לבד. דומה לשבועה שלא אוכל תאנים וענבים ביחד וחרף ונשבע שלא אוכל תאנים לבד דחל שבועה שני'.

אבל בפסח דחל החיוב עליו לאכול מצה בפסח וחרף ונשבע שלא יאכל מצה. דומה לנשבע שאיכל תאנים וענבים יחד וחרף ונשבע שלא יאכל תאנים.

דודאי תשיב לבטל המצוה שמחמת שבועה ראשונה היא נתחייב לאכול תאנים ג"כ וחסור
ונשבע שלא יאכלם: ג' ונ"מ במ"ש דר"אב"ד לאו משום כולל אתי עלה. בנשבע תחילה
שלא יאכל היום וחסור ונשבע שלא יאכל היום ומחר דלטעם כולל הי' חל.

אף לפי מה שהוכחתי מראב"ד בתמים דעים דכה"ג לא תשיב כולל לא חל שבועה שני'.

כיון שגם שני' בצירוף זמן וכולל לא הנה כיון שעל היום אינו כולל פלום.

ודו"ק פי דברים עמקיים הם: סימן שי ב"ה יום ועש"ק תולדות תרכ"ז קראשנעוויטץ.
אל פבוד העלם המשפיל המין עד להיות גיסי אהוב לפי מחמד עיני התריף מו"ה יצחק
חיים נ"י: א) מכתב הגיעני ע"ד התוס' שבועות (כ"א).

ד"ה פגון שפכתו אפי' שתה תרי זימני. ובאמת דבריהם משוללי הבנה ובאמת
הראשונים וז"ל ב'שבועות הקשו קושניית התוס' בעצמם בלא תרי זימני ולנישב לשון
התוס' נראה.

דהנה נראה ברור דאף דהנשבע שלא אשתה והדר שלא אוכל חנייל שלא אוכל מטעם
כולל אף על השתי'. מ"מ הנשבע שאשתה והדר שאוכל לא חניילא שבועה בתרייתא.

שקרי אם ישתה גם שבועה בתרייתא קיים. ואם לא ישתה כבר נתחייב מפת שבועה
ראשונה.

נמצא שלא הוסיפה שבועה אחרונה שום חיוב והוי שבועה על שבועה שקרי מה שנשבע
באחרונה שיאכל או שישתה כבר נתחייב מחמת שבועה ראשונה ויותר שישתה דייקא
ודו"ק: ב' והנה בפרק שבועות שמים (כ"ו).

על העלם שבועה הוא חייב ולא על העלם חפץ בשלמא וכו' העלם שבועה בלא העלם
חפץ היכי משפחת לה כיון דשבועתו אנשי חפצא היכי דכיר פגון דאמר שבועה שלא
אוכל וסבור דאפילנא קאמר.

ושם בגמ' העלם זה וזה בידו פטור. נמצא דלא משפחת העלם שבועה שיתחייב אלא
דסבור דאפילנא קאמר דאל"כ הו"ל העלם זה וזה פקושניית הש"ס וממילא לא משפחת
בחד זימנא.

דע"כ סבור בשני השבועות שאשתה ושאוכל. ולפי טעותו לא חל שבועה אחרונה פנ"ל.
והוי פנעלם ממנו שבועה אחרונה לגמרי והוי העלם זה וזה. ע"כ הקשו תרי זימני.

ובשתי' קמיייתא זכור משבועה ראשונה ובשתי' אחריתא זכור משבועה אחרונה לבד
ובשני טעה שהשבועות הי' להיפוף. כדברי הגמ' הנ"ל פנ"ל והי' בזה שלום מאת אוהב
נפשו ודו"ש הק' אברהם.

סימן שיא ב"ה ג' קדושים טו"ב למב"י לפ"ק. שלום וכל טוב לכבוד אהובי מחותני הרב
הגדול החסיד ותיק ירא ד' מרבים מו"ה משה פינחס נ"י האבד"ק קונטנא.

א עת הגיע מכתבו שבוע העברה לא חשבת שיהי' נצרך עוד למעשה יען כבר הורת
ע"י ר חיים דוד להתיר ע"י היתר איזה קצבים שיש להם חרטה דמעיקרא. והאומד
שאלמלא הם לא רצו תחילה גם השאר לא הי' מתרצים.

ויען פי טרדומי מרובים הנחתתי במשמר. עתה בבוא מכתבו שנית וראיתי פי אינם מתקרטים.

ונצרך להשלים עם השו"ב אשר בחרו להם. והקצבים רוצים לקחת השו"ב הזה אשר נשבע להם לשחוט להם: ב וזה נ"ל שאינו מחויב לשחוט להם.

א.

פי מלבד תקנות הקהלות הוא גרוע מעני המהפך בחררה. פי נכנס לגבול השו"ב הממונים מבני עיר.

נדברי צבור ידוע שא"צ חיזוק וקנין. ואין אדם רשאי לעבור אף איסור דרבנן בקום ועשה לקיים שבועתו.

ועיין בסי' רל"ט סעיף ו'. ולשון הש"ע שם מגומגם שמסיים שאין שבועה חלה לעבור על ל"ת דרבנן.

ונה תמוה מש"ס שבועות (כ"ד) בשלמא לר"ל משפחה לה בלאו ונהו. ואף דמודה ר"ל שאסור מדרבנן כדאיתא ריש פרק יוהכ"פ.

א"ו דשבועה חלה. ומ"מ אסור לו לעבור על איסור דרבנן בידיים [כחא דשופר של ר"ה אין מפקחין עליו.

ואף היכא דמקימין בעידנא בן מתבאר מדברי ריטב"א ונה"ן שכתבו דה"ה דהומ"ל משום דלא הוי בעידנא. מכלל דטעמא דעשה ול"ת מהני אפי' בלא טעמא דלא הוי בעידנא.

ואף לדעת הלח"מ פ"ב משופר ולולב דמחלק בין בעידנא. מ"מ בנ"ד שהוא הביא עליו החיוב בשבועה לכ"ע אין מתירין לו לעבור.

וכן הוא במקור הדין בתשו' ה"ר"ן סי' ל"ח. וכמנמנה לי גם בתשו' לרמב"ן סי' ק"ע: ג ועוד מחמת אונס דלא סליק אדעתך.

ועוד מחמת שלפי הנראה עברו הקצבים על השבועה תחילה ואף אם הי' התנאי בע"פ רק שיהי' להם לשו"ב דנראה מזה אף לשעה מ"מ פיון שלפי הכתב עברו על התנאי ואין שבועת השו"ב בכתב תלוי רק על אופן התנאי המבואר בכתב.

אך בזה יש לפקפק לפמ"ש בשם אביו הגאון זצ"ל שחל האיסור מחמת מה שדברו בע"פ. הגם שיש לפקפק ולומר שלא כווננו לאסור רק בכתב איסור אם לא שידוע שנשבעו בע"פ.

סוף דבר. הדבר פשוט שהשו"ב אשר בחרו להם אינו מחויב לשחוט: ד) ולענין איסור הקצבים פיון שהשו"ב מוחל להם מהני מחמת המנהג.

וכל הנשבע לחבירו דעתו שחבירו יוכל למחול כמ"ש בס' בני יחייא המובא בפ"ת ס"ס רל"ב: דברי מחותנו אהבו: מברכו במנוחה שיוכל ללמוד בלא טרדות. הק' אברהם סימן שיב הלכות תלמוד תורה "קונטרס שש מעלות לכסא" שאלה לברר דין רב בעיר שנתבקש בישיבה של מעלה והלך לעולמו.

והניח בן ראוי למלא מקומו וגם חתנו בעל בתו ראוי למלא מקומו והבן שהוא לא רצה לקבל על עצמו עול הרבנות. אם חתנו יורש גדולתו.

באשר בעיר מחלוקת שרבים וכן שלמים רוצים בחתנו שהוא. ולעומת זה צד פנגדום רוצים באחר מן העיר שהוא: א תשובה.

הנה יש להעיר בזה כמה ספיקות לבטל בזה דין ירושה. א) דאיתא בהוריות (י"א): גבי אין מושחין מלה בן מלה ואם תאמר מפני מה משחו את שלמה מפני מחלוקת אדוני' את יואש מפני עתל' כו' אומר מר אין מושחין מלה בן מלה מנלן אומר רב אחא בר יעקב אומר קרא למען יאריף ימים על ממלכתו ירושה היא לכם ומנלן כי איפא מחלוקת בעי משגיגה ולא כל דבעי מלפא מורית לי' לבני' מלכותא אומר קרא בקרב ישראל בזמן ששלום בישראל (וקרינא בי' הוא ובניו אפי' בלא משיחה).

כן הוא בגמ' הוריות] ובכריתות (ה') פירש"י בזמן ששלום בישראל הנה המלכות ירושה ולא בעי משיחה אבל כי איפא מחלוקת לאו ירושה היא ובעי משיחה מתחילה וא"כ פיון שיש מחלוקת בין בני העיר הא לאו ירושה היא.

ב) דכתב החת"ס חלק או"ח סי' י"ב דאין מינוי תורה בכלל ירושה. ג) דלא פתיב בתורה בירושת מלה אלא בן דכתיב הוא ובניו.

וכן בכהן גדול פתיב הפהג המשיח תחתיו מבניו. אבל שאר ירושות אין לנו.

והרי מצינו בעבד עברי עובד את הבן ואין עובד את הבת. וא"כ הארי' ירש חתנו דאמי מפח בתו.

ובתשו' עבוה"ג סי' מ"ט פתב ונ"ל וא"כ הם שפאו לנהוג שררה בשביל נשותיהם לא דברו נכונה כי אין לבנות לירש גדולת אביהם. כי עיקר מקור מוצא דין זה שיוכל אדם להוריש גדולתו לבניו.

הוא מהא דאיתא בת"כ פ' צו. והמענין שם יראה באר היטב שאין לבנות גדולת אביהם עכ"ל.

והגם שבסוף שו"ת הרמ"א יש תשובה אחת מהגאון ר' שאול דחתן יורש מגדולת חמיו והביא ראיות לדבריו. הנה גם העבוה"ג פתב דיש לו ראי' מת"כ ושם איתא מלמד שיהבן קודם לכל אדם שבעולם ואם אינו ממלא מקום אביו יבא אחר וישמש תחתיו.

משמע שאין ירושה אלא לבן. ד) אף אם נודה דשאר קרובים יורשים הלא הבת בעצמה אינה ראוי' לרבנות.

והארי' יהי' הפא מפחה יורש. ואף שמצינו שירש בקבר להנחיל ליורשיו.

היינו משום שאם הי' בחיים הי' יורש. משא"כ אשה דלעולם לא תוכל לירש לעצמה.

ואפי' בן הבת לא ירש ברבנות. וכ"ש בעלה.

ה) דאף אם נברר שכן הבת יורש. י"ל דהיינו משום שיוכל לומר מפח אפנה דאמא קאתי.

ויקהא דב"ב (קנ"ט) דמצי למימר מפח אבוה דאבא קאטינא. אבל חתנו שפא לירש מפח אשתו.

הא אשתו עצמה לא תוכל לירש וכנ"ל. ועוד דבאינה אנפן תזכה הרבנות לבעלה. אם מדין קננו. הלא מפנרש במרדכי סוף פירק החובל ובב"י סי' רע"ו דשררה אינו יכול למפור לאחר.

והובא ברמ"א סוף סי' קמ"ט לפסק הלכה. ומשמע דה"ה ליתן לאחר.

ואם מדין ירושה. הלא אין בעל יורש את אשתו מחיים.

(ואו) אף אם נודה דחתנו יורש וכדעת הגאון ר' שאול שפסוף שו"ת הרמ"א. הגי מקלי קשאין בן ראוי למלא את מקומו.

אבל פאן קשיש בן ירש הבן ברגע שקהאב הלו לעולמו. ואם אח"כ אין הבן רוצה.

איה תירש עתה הבת. ונהרי פבר נתרוקן רשות להבן.

ונשוב על ראשון ראשון פראשום שש מעלות לפסא. ונעלה אל המעלה הראשונה.

ונה שמו אשר נקרא לו "סלע המחלקות": ב' הנה ברמב"ם בפירוש המשניות פ"א דכריתות איתא ונ"ל אם נזדמן שהי מחלוקת בין בני דוד אינה מהם? מלך זה או זה. ואח"כ הסכימו על אחד מהם.

הרי זה נמשח בשמן המשחה כדי לסלק המריבה. וכדי להסיר המחלוקת כדי שיידעו הכל שזה משיח ה' ויראו מפניו.

ומבואר דהיינו דוקא קשיש מחלוקת בין בני המלך בעצמם. אבל מחלוקת מבחוץ אינו מסלק ירושה.

ואמנם הא דמשחו את יואש מפני עתלי קשה עליו קצת מאחר שלא היתה מבית דוד. וגם נתמנתה שלא כדיון.

תקים עליו מלך כתיב ולא מלכה. הנה מחלוקתה כמחלוקת הבא מבחוץ.

וילדעת הרמב"ם צ"ל לכאורה דמ"מ פבר היתה מולכת: ועוד למדנו מסיום דברי הרמב"ם ז"ל שכתב מושחין אותו כדי לסלק כו' כדי שיידעו הכל כו'. דגם קשיש מחלוקת המלכות ירושה.

רק המשיחה הוא כדי לסלק המחלוקת. וכן כתב סוף פירק א' מהלכות מלכים זה לשונו אלא אם כן היתה שם מחלוקת או מלחמה מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת עכ"ל.

אף תקשה לדידי' אטו מפני המחלוקת נמעול בשמן המשחה. וכמו שהקשה הש"ס גבי ירושה ומפני המחלוקת של יורם נמעול בשמן המשחה.

ומשני באפרסמא דכ"א. דאין לומר דהש"ס לא פריד אלא ביהוא שלא הי ממלכות בית דוד ואין לו שייכות לשמן המשחה.

אָבֵל בְּמַלְכֵי בֵּית דָּוִד הָא קי"ל הַמוֹשֵׁחַ לְמַלְכִים פְּטוֹר מִשׁוּם דְּאִינוּ זָר אֲצִלוּ מַעֲיָקְרָא.
וה"ה בְּבֵן מְלָךְ אַף שְׁלֵא נִמְשַׁח בְּעֶצְמוֹ כִּינּוּן שְׁמִישִׁיחַת אָבִיו הוֹעִיל לוֹ כְּאִילוּ הוּא בְּעֶצְמוֹ
נִמְשַׁח לֹא חָשִׁיב זָר אֲצִלוּ.

דְּהָא לִיתָא וְשִׁיבוּשׁ הוּא. דְּבִגְמֵי פְּרִיתוֹת מְפֻרָּשׁ דַּר' יְהוּדָא דְּפוֹטֵר הַמוֹשֵׁחַ לְמַלְכִים
וְלַפְּהִיגִים לְטַעְמֵי דְּפוֹטֵר כְּהֵנָּה שְׁנַתְּחִלְלָה שְׁאֲכָלָה בַּתְּרוּמָה דְּלֹא זָרָה מַעֲיָקְרָא הוּא.
ה"ג מְלָךְ וְכֵהֵן לָאו זָרִים מַעֲיָקְרָא שְׁפָכְרָא נִמְשָׁחוּ. וּמִבְּנֵי דְּאַפְי' מְלָךְ שְׁפָכְרָא נִמְשָׁחוּ.
מ"מ הַשְׁתָּא זָר הוּא אַף שְׁקַדְנוּשַׁת שְׁמֵן הַמְּשָׁחָה עָלָיו. וּא"כ הֵבֵן שְׁלֵא נִמְשַׁח מֵעוֹלָם זָר
מַעֲיָקְרָא הוּא.

וְעוֹד קָשָׁה טוֹבָא דַּא"כ דְּהַמְּשִׁיחָה הוּא לְסַלֵּק הַמַּחְלָקָת לְבַד. מָה הוּא דְּמַפִּיק מִקְרָא הוּא
וּבְנָיו בְּקָרֵב יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנוֹ שְׁשָׁלוּם בְּיִשְׂרָאֵל (ד) וְלִיִּישָׁב שִׁיטַת הַרְמַב"ם גְּרָאָה עַפ"י
הַמְּבֻנָּא בִּיבְמוֹת (ט"ז) לְמ"ד אֵין עוֹבֵר יוֹרֵשׁ.

בַּת יִשְׂרָאֵל שְׁנִיִּסַת לְכֵהֵן וּמַת וְהַנִּיחָה מְעוֹפְרַת וְאַף דְּעוֹפֵר בְּמַעֲי זָרָה זָר הוּא אוֹכְלִין
עֲבָדֵיו בַּתְּרוּמָה בְּשִׁבִיל הַבְּנִים וְאֵין חֵלֶק הָעוֹפֵר פּוֹסֵל כִּינּוּן דְּאֵין עוֹבֵר יוֹרֵשׁ שְׁיִיכִים עִתָּה
כָּל הָעֲבָדִים לְבָנִים הַיְלֻדִים.

וּמ"מ כְּשֶׁנּוֹלַד הָעוֹפֵר פְּשִׁיטָא שְׁנוּטֵל חֵלְקוֹ. וְאַפְי' בְּמַעֲשֵׂה יְדֵי הָעֲבָד נוֹטֵל הָעוֹפֵר חֵלְקוֹ
כְּשִׁינּוֹלַד כְּמִבְּנֵי בַתְּרוּמָה שְׁמֵ הַרִי דְּאַף שְׁפָכְרָא יִרְשׁוּ הַיְלֻדִים לֹא פָּקַע כַּח יִרְוֵשָׁה וְכְּשִׁינּוֹלַד
הָעוֹפֵר מִפְּקִיעַ מֵהֵם הַיְרֻשָׁה בְּחֵלְקוֹ.

וְכֵן כְּשֶׁלֹּא נִשְׁאָרוּ בְּנִים רַק אַחִים אוֹכְלִים הָעֲבָדִים בְּשִׁבִיל הָאֲחִים וְכְּשִׁינּוֹלַד הוּא נוֹטֵל כָּל
הַיְרֻשָׁה יַע"ש: ה) וְנִשְׁוֵב לְנִידוֹן דִּינּוֹ. וְהִנֵּה הַדְּבָר בְּרוּר שְׁאֵם נִשְׁאָרוּ שְׁנֵי בְּנִים מְמָלְךָ
וְרֹב יִשְׂרָאֵל מְרוֹצִים לְאַחַד שְׁזָה יוֹרֵשׁ.

שְׁהַרִי כְּתִב רַש"י בְּכַתְּוֹבוֹת (ק"כ) דְּאַף דְּהַמְּלוּכָה שְׁיִיף אֶל הַכְּבוֹר אִם יֵשׁ בְּאַחֵיו גְּדוֹל
מִמֶּנּוּ הוּא קוֹדֵם יַע"ש. וּא"כ מָה שְׁרֹב מְרוֹצִים בּוֹ זֶה בְּעֶצְמוֹ מַעֲלָה וְכָל שְׁדַעַת הַבְּרִיּוֹת
נוֹחָה הֵימְנוּ וְכו' וְעוֹד כִּי הֵגוֹן יוֹתֵר לְמַלְכוּת שְׁפָל יִשְׂרָאֵל נִשְׁמַעִים אֵלָיו.

וּבְנֵדָאֵי הוּא יוֹרֵשׁ הַמְּלוּכָה וְאַפְי' בְּלֹא מְשִׁיחָה. וּמ"מ אִם אַחֵיו הַשְּׁנֵי יִתְגַּדֵּל בַּתּוֹרָה
וּבְחֻמְקָה עַל הַרְאִשׁוֹן וְיִהְי' אַח"כ כָּל יִשְׂרָאֵל אוֹ רֹב חוֹזְרִים וּמְרוֹצִים אֵלָיו.

יָשׁוּב הוּא לְיִרְשׁ הַמְּלוּכָה וְיִפְקִיעַ הַיְרֻשָׁה מֵאַחֵיו הַגְּדוֹל וְאַף שְׁפָכְרָא מִינּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת
הַרְאִשׁוֹן לְמְלָךְ. הֲלֹא מִינּוּי בְּלִבְד אִינוּ מוֹעִיל לְמַלְכֵי בֵּית דָּוִד בְּלֹא מְשִׁיחָה.

רַק מִשׁוּם יְרוּשָׁה אֲתִי עָלָה. וְהַרִי בְּנוֹ הַשְּׁנֵי שֶׁהוּא עֲכָשְׁיוֹ גְּדוֹל מִהַרְאִשׁוֹן מִפְּקִיעַ יְרוּשָׁתוֹ
כְּמוֹ עוֹבֵר כְּשֶׁנּוֹלַד וְכַנ"ל ע"כ צָרִיף מְשִׁיחָה.

דְּשׁוּב יֵשׁ לוֹ הַמְּלוּכָה מִכַּח עֶצְמוֹ שְׁמִינּוּ אוֹת וּמְשָׁחוּהוּ. וּבְטֵל עוֹרֵר נְטוּעֵן.

וְזֶה שְׁאָמְרוּ מִפְּנֵי מַה מְשָׁחוּהוּ לְשִׁלְמָה מִפְּנֵי מַחְלֻקַת אֲדוֹנָי'. וְאִם לֹא כֵן הִי תְּמִיד בְּעֵלְי
מַחְלֻקַת חוֹתְרִים תַּחְתּוֹ לְהִסָּב לֵב רֹב יִשְׂרָאֵל וְיִטּוּ אוֹתָם אַחֲרֵי אֲדוֹנָי' וְיִהְי' מְלָךְ מִן
הַדִּין: ו) וְהַשְׁתָּא לֹא קָשָׁה וְכִי מִפְּנֵי הַמַּחְלָקָת נִמְעוֹל בְּשְׁמֵן הַמְּשָׁחָה.

דְּבַשְׁמֶן הַמְּשִׁיחָה כְּתִיב וְאֶשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר פִּירֵשׁ"י שְׂאֵינּוּ צִוְּרָה פְּהוֹנָה וּמַלְכוּת. וְהִכָּא הַמְּשִׁיחָה צִוְּרָה מַלְכוּת.

אם אַח"כ רַב יִשְׂרָאֵל יִסְפִּימוּ עַל אֲדוֹנָי. וְכֵּהָ דְאֶמְרִינָן גַּבֵּי מְלָאכְתָּ יו"ט הוֹאִיל אֵי מְקַלְעֵי לִי אֲוֹרְחִים חֲזִי לִי חֲשִׁיב צִוְּרָה יו"ט.

ה"נ הוֹאִיל אִם יִסְפִּימוּ רַב יִשְׂרָאֵל עַל אַחֵיו הַשְּׂנִי חֲזִי הַמְּשִׁיחָה לְמַלְכוּת. חֲשִׁיב הַמְּשִׁיחָה צִוְּרָה מַלְכוּת וּע"ז הַקְּשָׁה הַגַּמ' וּמַנְלָן הִיכָּא דְאִיכָּא מַחְלֻקְתָּ בִּישְׂרָאֵל פִּירוּשׁ שְׂרֹב יִשְׂרָאֵל מִסְפִּימִים עַל אַחַד אֲבָל מִיעוּט אֵינּוּ כְּלוּם.

דאל"כ אִם יִחְלֹק אַחַד אוּ שְׁנַיִם לְבָעֵי מְשִׁיחָה וּמִיעוּטָא כְּמֵאן דְּלִיתָא [בְּעֵי מְשִׁיחָה וְלֵא כֹּל מֵאן דְּבָעֵי מְלָכָא מוֹרְתָא לִי מַלְכוּתָא. וְכֵּמוּ בִּירוּשָׁתָּ מִמּוֹן דְּקו"ל כַּר' יוֹחֲנָן בֶּן בְּרוּקָא דְאֵם אָמַר עַל הָרְאוּי לְיִוְרָשׁוֹ דְּבָרְיוֹ קִינִימִין.

וא"כ כִּינּוֹן שְׁדוּד הַמְּלִיךָ אֶת שְׁלֹמֹה אִף אִם יְהִי לֵב רַב יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי אֲדוֹנָי לֹא יוֹעִיל כְּלוּם. וְהָרִי אֵין הַמְּשִׁיחָה צִוְּרָה מַלְכוּת.

וְאִם לְהַשְׁקִיט הַמַּחְלֻקְתָּ וְכִי מִפְּנֵי מַחְלֻקְתָּ נִמְעוּל בְּשֶׁמֶן הַמְּשִׁיחָה. וּמִשְׁנֵי אָמַר קָרָא בְּקָרֵב יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנָן שְׁשֻׁלוּם בִּישְׂרָאֵל.

וְאִם רַב יִשְׂרָאֵל חוֹלְקִים לְהַמְּלִיךָ אַחֵיו אֵינּוּ מוֹעִיל רְצוֹן הַמְּלָךְ. וְזֶה שְׁפָתַב הָרַמְבַּ"ם דְּנֻקָּא כְּשֵׁי שִׁשׁ מַחְלֻקְתָּ בֵּין בְּנֵי הַמְּלָךְ אִז טְעוּן מְשִׁיחָה בְּשֶׁמֶן הַמְּשִׁיחָה וְאֵין בּוֹ מוֹעִילָה דְּצִוְּרָה מַלְכוּת הוּא שְׁמָא יִתְגַּבֵּר צַד הַשְּׂנִי עַל אַחֵיו.

אַבָּל מַחְלֻקְתָּ מִבְּחוּץ. כִּינּוֹן שְׂאֵף אִם יִתְרַצוּ עַל הַשְּׂנִי לֹא יוֹעִיל כְּלוּם לְהַפְקִיעַ יְרוּשָׁתוֹ.

אֵין הַמְּשִׁיחָה צִוְּרָה מַלְכוּת. וְאִם לְרַמְקִינּוּ הַמַּחְלֻקְתָּ אִטּוּ מִפְּנֵי מַחְלֻקְתָּ נִמְעוּל בְּשֶׁמֶן הַמְּשִׁיחָה: ז וְעַתָּה נִיִּישֵׁב הַקְּוֹשְׁיָא מִמָּה שְׁמִשְׁחוּ אֶת יוֹאֵשׁ מִפְּנֵי מַחְלֻקְתָּ עַתְלִי.

וְקֻשְׁיָה הָא מַחְלֻקְתָּ זֹאת אֵין בֵּין בְּנֵי הַמְּלָךְ. וַי"ל עַפ"י מָה דְאִיתָא בְּכַרִּיתוֹת (ז) תְּנִי תַנְא קַמִּי דַּר"א לֹא יִיֶסֶף כֹּל שְׂיִשְׁנֹנוּ בְּסָף יִשְׁנֹנוּ בְּבַל יִיֶסֶף כֹּל שְׂאֵינּוּ בְּסָף אֵינּוּ בְּבַל יִיֶסֶף וְהַסָּף לְגוֹי פְּטוּר מִשׁוּם דְאֵינּוּ בְּסָף.

וַי"ל דַּה"ה לְקַטְּוֹן הַסָּף אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַמְּשִׁיחָה פְּטוּר. [וְכ"ש הַנּוֹתָן לְבַד דְּקִיל מְסָף לְעַנְיִן מְלָכִים וְכַהֲנָיִם דְּהַנּוֹתָן פְּטוּר וְהַסָּף חֲזִיב].

וְהִנֵּה בְּסַנְהֶדְרִין רִישׁ בֶּן סוּרֵר וּמוֹרָה דוֹרוֹת הָרַאשׁוּנָיִם הִי מוֹלִידִין מִבֶּן שְׁמוֹנָה וְאִילָף. וּבְתוֹס' שָׁם דַּה"ה דַּה"ה מְבִיאִין סַמְנֵי גְדֻלוֹת מְקוֹדֵם יַע"ש.

וְע"כ יוֹאֵשׁ שְׁנַמְשַׁח בֶּן שְׁבַע שָׁנִים לֹא הִי מוֹעִילָה בְּסָף אוֹתוֹ אִף שְׂאֵינּוּ צִוְּרָה מַלְכוּת וְע"כ מְשִׁחוּ אוֹתוֹ לְסַלֵּק הַמַּחְלֻקְתָּ לְבַד. אַבָּל שְׁלֹמֹה שְׁהִי י"ב שָׁנִים בְּמַלְכוּ וּבְדוֹרוֹת הָרַאשׁוּנָיִם כְּבָר הִי גְדוּל אֵי לֹא שְׁהִי מַחְלֻקְתָּ בֵּין בְּנֵי הַמְּלָךְ הִי מוֹעִילָה בְּמְשִׁיחָה וְאִתִּי שְׁפִיר הַכֹּל: (ח) מִיְהוּ תִירוּץ זֶה דְיוֹאֵשׁ לֹא נִהִירָא לְכַאוּרָה כִּי בְּמַקִּיף אֶת הַקְּטָן קו"ל כַּר"ה בְּנִזִּיר דְּמַחְזִיב וְדִלָּא כְּרַב אֲדָא בַר אֶהֱבָה דְּמַקִּישׁ מַקִּיף לְנִיָּקָף.

וְדַעַת הָרַא"שׁ שְׁשֵׁם דְּמַקִּיף אֶת הַגּוֹי אוּ אֶת הָאֲשָׁה אִף ר"ה מוֹדָה דְּפְטוּר. וְנֻקָּא קְטָן דְּאִתְנָא לְכֻלָּל מְצוֹת מְחִיב.

וא"כ גבי סיכה אף דבגוי פטור משום דלא אתא לכלל מצות אכל הסף את הקטן חייב. מיהו הנמק"י הביא שם דעת יש מסתפקים גם בגוי ולדידהו דלא מחלקים בין גוי לקטן דלרב אדא בר אבהו דמקיש מקיף לניקף הדין בשניהם שוה.

ור"ה לא ס"ל כלל להקיש מקיף לניקף. אף בגוי מחייב.

אבל בסיכה דלכ"ע כל שאינו בסף אינו בכל ייסף ובגוי פטור. הוא הדין בקטן נמי פטור: ט נתברר דעת הרמב"ם דלעולם מלכות ירושה אפי' יש מחלוקת.

והמשיחה רק להשקיט הריב. וכשיש מחלוקת בין בני המלך אין איסור במשיחה דחשיב צורך מלכות אם יתגבר צד השני.

אבל במחלוקת מבחויז א"א נמשחו בשמן המשיחה משום מעילה. רק בשמן אפרסמון כהא דיהוא מפני מחלוקת יהודים: יוד) ושיטת רש"י פ"ק דכריתות דבזמן שיש מחלוקת אין המלכות ירושה.

שכתב וז"ל בזמן ששלוש בישראל הוי המלכות ירושה ולא בעי משיחה. אבל כי איכא מחלוקת לאו ירושה הוא ובעי משיחה בתחילה עכ"ל.

ומ"מ הדבר ברור דאף שיש מחלוקת מחויבים למנותו. דהחייב עליהם להשלים עמו ולמנותו דאל"כ מה זה שאמרו שאם בנו הגון למלכות בנו קודם לכל אדם.

ממנ"פ אם מתרצים בו אפי' בלא ירושה ממנין אותו ואם אין מתרצים בו שוב אין חייב למנותו. אלא ודאי דהחייב הוא שישלימו.

ומ"מ צ"ע מנ"ל זה פנין דהא דבנו קודם מקרא דהוא ובניו ילפינו ובכתוב זה פתיב בקרב ישראל בזמן ששלוש בישראל. אימא דבזמן דאין שלום ליתא לירושפה כלל ואין חייב עליהם שישלימו [ונכאן אין לומר דאלת"ה קרא למה לי בירושפה כלל ממנ"פ אם מתרצים בו כו' כמ"ש לעיל דאימא דצריף קרא שהוא בירושפה כדי שלא יצטרף משיחה].

וי"ל פנין דבכהן גדול לא פתיב בקרב ישראל. ואפי' איכא מחלוקת יורש.

ע"כ הא דכתיב במלך בקרב ישראל. היינו רק לענין משיחה.

וטעמא רבא איכא בהא כמו שיתבאר: יא) וראוי להתבונן. דכיון דאמרת דאף דאיכא מחלוקת הוא יורש המלכות מאביו.

למה באמת יהי טעון משיחה. וגם בכהן גדול ראוי להתבונן מ"ש מן מלך ואף דגזה"כ הוא ראוי להתבונן כמ"ש הרמב"ם סוף הלכות מעילה.

ואבאר בעזהש"י. דהנה דבר ברור הוא דאפי' מלך בן מלך ושלום בישראל.

מ"מ אינו נעשה מלך עד שממנים אותו כדאיתא ריש ר"ה דאף דאימנו עלי מאדר ומלך בן מלך הוא אין מונין לו אלא מניסן שנה שמנוהו. וגם זה צריף טעם פנין דירושפה הוא מה צריף מנינו: יב) ונ"ל דהנה עיקר משיחה דכתיב בנדוד קום משיחהו.

כי זה הוא. ומצינו שאחר שמת שאול והמליכו אותו אנשי יהודה עליהם חזרו ומשחו אותו שנית.

ואח"כ פְּשֵׁה־מְלִיכוֹתוֹ אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם חָזְרוּ וּמְשָׁחוּ אוֹתוֹ כַּמְבוֹאֵר בַּכְּתוּב [שְׁמוּאֵל ב' ב' ה' וְהֵרַד"ק כְּתֹב דְּתַחֲזִיקָה נְמֹשָׁח עַיִי שְׁמוּאֵל. אַעֲפִי"כ בְּעַת שְׁקַבְלוֹהוּ עֲלֵיהֶם לְמִלְחָה מְשֻׁחָהוּ.

וכ"כ הַאֲלֻשִׁיף [שְׁמוּאֵל ב' ה' ג'] וְנ"ל וּמְשֻׁחָהוּ לְעֵין כָּל בְּפִרְהֶסְיָא נּוֹסֵף עַל אֲשֶׁר נְמֹשָׁח בְּהַקְבָּא. הִנֵּה מְשֻׁמַּע מִפְּאֵן דְּאָף שְׁפָבֵר נְמֹשָׁח עַפ"י ה' לֹא הִי עָלָיו דִּין מְלָךְ עַד שְׁקַבְלוֹהוּ עֲלֵיהֶם יִשְׂרָאֵל.

והי' טעון מְשִׁיחָה שְׁנִית. דאל"כ קָשָׁה לר"מ דְּהַמּוֹשֵׁחַ לְמַלְכִים חַיִּיב אִיךָ מְעַלּוֹ בְּשִׁמּוֹן הַמְּשֻׁחָה וְע"כ שֶׁהִי טֵעוֹן מְשִׁיחָה ג"כ.

ור' יְהוּדָה לֹא פְּלִיג עָלָיו בְּזָה וְעוֹד דְּבַרְש"י הוֹרִיזוֹת מְבוֹאֵר דְּמְשִׁיחַת הַמְּלָךְ ה' סִיכָה בְּאַצְבָּע וּבְסִיכָה אִפִּי לר' יְהוּדָה חַיִּיב (וְכִיּוֹצֵא בְּזָה מְצִינּוּ בְּזַבְחִים (ק"א:)) לֹא נִתְפַּהֵן פִּינְחָס עַד שְׁשֻׁם שְׁלוֹם בֵּין הַשְּׂבָטִים.

וּמִקְשָׁה הַש"ס וְהָא כְּתִיב וְהִיָּתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו וּמְשֻׁנֵי הַשָּׂאִי בְּבִרְכָה הוּא דְּכְתִיב וְכְתָבוּ הַתּוֹסֵף שְׁפָרְכוּ הַקַּב"ה שְׂיִהְיֶה פֶהֶן וּמִיָּד הִי יָכוֹל לִהְיוֹת פֶּהֶן. אֲלֹא שְׁמַתְחִילָה הִי צָרִיךְ לְהִלְבִּישׁוֹ וּלְמְשָׁחוֹ וּלְחַנְכוֹ בְּחִבְיָתִין כּו' אֲבָל שְׁמָא לֹא נִתְרַצוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ שְׁעָה מְפָנֵי שְׁהַרְג נְשִׂיא שְׂבֻט עַד שְׁשֻׁם שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל וְאִז נִתְרַצוּ לוֹ וְהִלְבִּישׁוֹהוּ וְחַנְכוֹהוּ בְּחִבְיָתִין עַכ"ל הִרִי דְּבִשְׁלָא נִתְרַצוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל לֹא הִי יָכוֹל לְהַתְחַנֵּף לִהְיוֹת פֶּהֶן וְלִכְאוּרָה קָשָׁה דֹא"כ מְשִׁיחָה קַמְיָתָא מָה אַהֲנֵי פִינּוֹן דְּמוֹכַח שְׁלֵא נַעֲשֶׂה מְלָךְ עַד שְׁמְשֻׁחָהוּ שְׁנִית.

וע"כ דְּמְשִׁיחָה קַמְיָתָא אַהֲנֵי לִי שְׂיִהְיֶה מְחַוְיָבִין לְהַמְלִיכוֹ. וְלֹא הִי רִשְׁאִין לְהַמְלִיךְ אַחֵר: יג' וּבְהִכֵּי נִיחָא הָא דְּשְׁמוּאֵל [ב' ט'] שְׁנָתוֹן דְּוֹד כָּל אֲשֶׁר הִי לְשִׁאוּל לְמַפִּיבּוֹשֶׁת.

וְכַתֵּב הֵרַד"ק וְנ"ל וְיִתְּכוּן לְפָרֵשׁ כִּי דְּוֹד זָכָה בְּכָל נַחֲלַת שְׁאוּל לְפִי שְׂאִישׁ בְּנוֹשֶׁת וּבֵית שְׁאוּל הִי מוֹרְדִים בְּמַלְכוּת כִּי יְדוּעַ הִי בְּכָל יִשְׂרָאֵל כִּי דְּוֹד הִי מְלָךְ אַחֵר מוֹת שְׁאוּל וְנְמֹשָׁח עַפ"י ה' וּמוֹרְד בְּמַלְכוּת הוּא עַכ"ל.

וְכֵן מְשֻׁמַּע בַּכְּתוּב (י"ט כ"ט) שְׁאָמַר מְפִיבּוֹשֶׁת לְדוֹד כִּי לֹא הִי כָּל בֵּית אָבִי כִּי אִם אֲנִישֵׁי מוֹת לֹאדוֹנֵי. וְקָשָׁה הָא כָּל זְמַן שְׁלֵא מְשֻׁחָהוּ עַל יִשְׂרָאֵל לֹא הִי מְלָךְ עַל יִשְׂרָאֵל.

וע"כ שְׁלַעֲגִנּוּ זָה הִי עָלָיו דִּין מְלָךְ שְׁמַחְוִיבִים לְהַמְלִיכוֹ. וְהַאֲחֵרִים שְׁלַקְחוּ הַמְּלוּכָה נִחְשְׁבוּ מוֹרְדִים בְּמַלְכוּת: יד) וע"כ בְּמְלָךְ בֶּן מְלָךְ כְּשִׁמְחָלוּקַת בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא רָצוּ לְהַמְלִיכוֹ בְּשְׁעָה שְׁמַת אָבִיו.

הַגַּם שְׁמַחְוִיבִין לְהַמְלִיכוֹ. מ"מ כָּל זְמַן שְׁלֵא קַבְלוֹהוּ אִין דִּין מְלָךְ עָלָיו דְּלֹא עֲדִיף מְשֻׁמַּשְׁח עַפ"י ה' ע"י שְׁמוּאֵל.

מ"מ כָּל זְמַן שְׁלֵא קַבְלוֹהוּ יִשְׂרָאֵל. אִין דִּין מְלָךְ עָלָיו.

ה"נ אָף שַׁעֲפ"י תוֹרָה מְחַוְיָבִין לְהַמְלִיכוֹ. מ"מ כ"ז שְׁלֵא קַבְלוֹהוּ אִין לוֹ דִּין מְלָךְ.

וְכַשְׁאֲח"כ נְמַלְכוּ רֹבֵב יִשְׂרָאֵל אוֹ עַפ"י סְנֵהֲדָרִין וְהַמְלִיכוֹהוּ. א"א שְׁתוֹעִיל לוֹ אִז מְשִׁיחַת אָבִיו.

דְּכָבֵר פְּסָקָה מֵאִתּוֹ פֶּחַ מְלוּכָה בְּשִׁעָה שְׁמֵת. וְאִם"כּ בְּשִׁעָה שְׁקִבְלוֹ אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְמֶלֶךְ.
אִי אֶפְשֶׁר לִירֵשׁ מֵאֲבִיו הַכֹּחַ מְלוּכָה שֶׁהִי לוֹ לְאֲבִיו ע"י מְשִׁיחָה. דְּכָבֵר פְּסָקָה מֵאִתּוֹ פֶּחַ
מְלוּכָה בְּשִׁעָה שְׁמֵת.

בְּשִׁלְמָא בְּזִמְנָן שְׁשִׁלוּם בְּיִשְׂרָאֵל כְּשִׁקְיָבְלוּ עֲלֵיהֶם לְמֶלֶךְ אִם"כּ אֲגַלְאִי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע
דְּמַעֲיָקְרָא גִיחָא לְהוּ בְּמִלּוּכַת בְּן מְלָךְ. וְחָל לְמַפְרַע שֵׁם מְלָךְ.

(וּמ"מ אֵין מוֹנִין לוֹ לְמַפְרַע כִּינּוֹן דְּלֹא יֵצֵא אֶז טְבָעוּ בְּעוֹלָם) וְאֶז יִרֵשׁ הַכֹּחַ מְלוּכָה מֵאֲבִיו
וּכְהָא דְרִישׁ כִּי צַד מְשַׁתְּפִין כְּשֶׁהוֹדִיעוּהוּ מִבַּע"י וְקִיבֵל עָלָיו מְשַׁתְּחִשֵׁף קְנָה שְׁבִיתָה
לְמַפְרַע דְּאֲגַלְאִי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע דְּגִיחָא לִי בְּקִנְיַת שְׁבִיתָה.

וְכֹן בְּפִרְקֵי הַדֶּר דְּמַהֲנִי בְּיִטוּל רְשׁוּת בְּשִׁבְתָּ. וּבְעִירוּבִין (ע"א) אָמַר עֲנָלָא נְעֻשָׁה כְּאוֹמֵר
לוֹ כְּלָךְ אֲצֵל יְפוֹת דְּאֲגַלְאִי מִיְלִתָּא לְמַפְרַע דְּמַעֲיָקְרָא בְּשִׁרְיוֹתָא גִיחָא לִי] מִשָּׂא"כ
כְּשִׁמְחָלּוּקַת בְּיִשְׂרָאֵל וְאִם"כּ הִשְׁוּוּ.

דְּמַעֲיָקְרָא לֹא נִתְרַצוּ עָלָיו וְלֹא נְעֻשָׁה אֶז מְלָךְ. וְאִם"כּ הָרִי פְּסָקָה פֶּחַ מְלוּכָה מֵאֲבִיו.

ע"כ בְּעֵי מְשִׁיחָה: טו וְיִוְתֵר נִרְאָה לוֹמֵר דְּמִסְתְּמָא כְּשִׁמְקִבְלִים אִישׁ לְמֶלֶךְ מְקִבְלִים אוֹתוֹ
הוּא וְנִרְעוּ אִם יֵהִי הֶגְוֵן לְמִלְכוּת כְּדִין תּוֹרָה וְהוֹעִיל מְשִׁיחַת אֲבִיו לוֹ וְלִזְרַעוֹ אֲבָל כְּשִׁישׁ
מִחֲלוֹקַת בְּיִשְׂרָאֵל כְּשִׁנְמַלְכוֹ וְהִמְלִיכוּהוּ הָנִי קִבְלָה מִחֲדָשׁ וְצָרִיף מְשִׁיחָה אַחֲרָת.

וְאִף שְׁמַחְוִיבִין לְהִמְלִיכוֹ. מ"מ צָרִיף מְשִׁיחָה כְּמוֹ דְּוֹד שֶׁהִי צָרִיף מְשִׁיחָה שְׁנִית.

וּבְאַמְתָּ מְלָךְ גּוֹפִי' אִף לְאַחַר שֶׁהִמְלִיכוּהוּ אִם מְרָדוּ בּוֹ רֹב יִשְׂרָאֵל אֵין עָלָיו דִּין מְלָךְ.
כְּמִבְּנֵי בִירוּשָׁלַיִם פ"ק דר"ה וּבְהוֹרִיּוֹת דְּכָל שְׁנֵשָׁה חֲדָשִׁים שֶׁהִי דְּוֹד נִרְדָּף מֵאֲבָשְׁלוּם
הִי מִתְּפַר בְּשַׁעֲרֵהּ כְּהַדְיוּט.

דְּקָרָא בְּקָרֵב יִשְׂרָאֵל קָאִי עַל הַמְּלָךְ עֲצָמוֹ ג"כ. וְקָרָא כְּתִיב הוּא וּבְנָיו בְּקָרֵב יִשְׂרָאֵל.

וּכְשִׁמְחָלּוּקַת בְּיִשְׂרָאֵל הִינְנוּ שְׂאִין רֹב יִשְׂרָאֵל מְרֻנְצִים בּוֹ. לֹא הוּא וְלֹא בְּנָיו מְלָכִים.

רַק מֵאַחַר שְׁמַשְׁחִיחוּהוּ לְמֶלֶךְ מְחַנְיָבִין לְהִמְלִיכוֹ מְשׁוּם יְרוּשָׁה. אֲלֵא דְכְּשִׁישׁ מִחֲלוֹקַת וְשׁוּב
נְמַלְכוּ בְּעֵי מְשִׁיחָה [לֹא זְכִיתִי לְהִבִּין דֹּא"כ לְמָה לֹא הִצְרִיף דְּוֹד עוֹד מְשִׁיחָה כְּשִׁנְתְּרַצוּ לוֹ
כָּל יִשְׂרָאֵל אַחַר מִיתַת אֲבָשְׁלוּם הַמַּגִּיהַ] כְּנ"ל הַטַּעַם בְּאַרְיִכוֹת: טז) וּבְזָה נִרְאָה לְפָרִשׁ
מֵה שְׁכַה"ג בְּן כַּה"ג צָרִיף מְשִׁיחָה.

דְּהִנְהָ בְּסוּף פ' וְיִלְף הַקְּהִילוֹ אֵלֵי פִירֵשׁ"י וְלֹא תִקְעוּ הַיּוֹם בְּחֻצוֹצְרוֹת לְהַקְּהִיל אֶת הַקְּהֵל
לְקַיִים וְאֵין שְׁלִטוֹן בְּיוֹם הַמָּנוֹת. וְכֵן בְּתַחֲלִילַת פ' וְיִלְף מְלַמֵּד שְׁנִסְתְּמוּ מִמְּנֹו מַעֲיָנֹוֹת
הַחֻקָּה.

וְע"כ כְּשִׁמְתָּ הַמְּלָךְ יִרֵשׁ מִמְּנֹו הַכֹּחַ הַמְּלוּכָה שְׁהֶלֶךְ אֶז מִמְּנֹו. אֲבָל כְּהֵן גְּדוּל אִיתָּא
בִירוּשָׁלַיִם פ' בְּתַרְא דְּהוֹרִיּוֹת הוּבָא בְּרַמְב"ם וּבכ"מ סוּף פ"א מֵה' סְנֵהֲדָרִין כַּה"ג שְׁחָטָא
מְלָקִין אוֹתוֹ וְאֵין מַעֲבִירִין אוֹתוֹ מִגְּזוּלָתוֹ.

אָמַר ר' מְנָא כְּתִיב כִּי נִזְרַ שְׁמֹן מְשַׁחַת אֲלֵקִיו עָלָיו כְּבִיכּוֹל אֲנִי בְּקַדְוִשְׁתִּי וְאֶהְרֹן בְּקַדְוִשְׁתּוֹ.
וְע"כ אִף.

לאחר שמת לא פסק ממנו כלל קדושת כהונתו. דהוקש להקב"ה שקדושתו נצחית ואולי הוא מקריב קרבנות במזבח של מעלה כמו שנתבאר בס' שלשלת הקבלה על רבינו אליהו הכהן.

וע"כ אי אפשר שירש קדושת כהונתו מאביו. כי לא נפרד מאביו כלל.

וא"ת כמו ואצלתני מן הרוח כמדליק מנר ונר עצמו אינו חסר. הנה כל אצילות הוא הארה נמוכה מהאור שצאצל ממנו.

ע"כ צריך משיחה חדש: יז) ויש להוסיף בה דברים דאיתא במנחות (נ"א): כה"ג שמת ולא מינו פהן אחר תחתיו החביתין קריבין משל יורשין. והרמב"ם פ"ג מה' תמידין ומוספין כתב שמקריבין עבור כפרתו.

הנה שנוחשב כ"ג גם בעוה"ז כל זמן שלא מינו פהן אחר תחתיו. ואיך תאמר שירש הכהונה מאביו.

דכל זמן שלא משחו את הבן הרי עדיין הוא עצמו כהן. שיהי קריבין החביתין מנכסיו. וירנשה לא שיניף אלא במקום שלולי היורשין לא הי' של המוריש והי' הפקר כמו נכסי הגר. אבל בכהונה כל זמן שלא נמשח אם לא ירש הרי הכהונה עדיין של אביו. רק אם ירצו למנות פהן אחר ואז תפסוק הכהונה בעוה"ז מאביו. שוב צריכין למנות את בנו כמו בכל ירנשה.

וממשנה זו דחביתין קריבין משל יורשין נמי ראי' למ"ש לעיל דכ"ג אינו נפסק פח כהונתו בשעה שמת. ואינו דומה למלך.

וכל זה מדברי ר' שלמי הנ"ל כבניכול אני בקדושתו ואהרן בקדושתו: יח) עוד ראי' דאף שיש מחלוקת מחויבין להמליכו מהמלך רחבעם שפאשר לא רצו ישראל [זולת שבט יהודה] להמליכו עלה על ישראל למלחמה עד ששלח השי"ת אליו ע"י נביא שיחזור בו.

כי מאת ד' נהי' הדברים. אבל אם לא הי' מאת ה' הי' מותר לעלות עליהם למלחמה. ואם לא הי' מחויבין להמליכו איך הותר לו דבר זה. ואף שהתורה התירה מלחמה היינו אומה אחת על חבירו.

ועי' בגור ארי' עה"ת פ' וישלח במעשה שקם. אבל לא ישראל שבט אחד על שבט אחר. ובמעשה שעלו ישראל לצבא על בני גד ובני ראובן פשבנו המזבח. הוכיח הרמב"ם מזה דעשרה מישראל שזדו לעבור בפרהסיא על איזה מצנה יהרגו כולם.

ובע"כ שרחבעם חשב ישראל שלא רצו להמליכו פמורדים במלכות. והמלחמה שהי' אח"כ בין רחבעם וירבעם נ"ל משום שהמלוכה ניטלה לפי שעה משלמה מחמת חטאו כמבואר בפתוב.

חשב רחבעם כי מאחר שירבעם הרע יותר הרבה משלמה שוב המלוכה שלו. וזה הי' תמיד המלחמה בין מלכי יהודה ובין מלכי ישראל והוא ענין נכון] ואם פשיש מחלוקת בישראל אין מחויבין להמליכו.

מאיזה טענה עלה עליהם למלחמה. אלא ודאי דמ"מ מחויבין להמליכו אלא דטעון משיחה: יט) קיצור העולה מפל זה דלדעת הרמב"ם דהא דמלך בן מלך טעון משיחה הוא רק כשמחלוקת בין בני המלך.

לא שייך בנידון דידן כלל. וגם שלדעת הרמב"ם המשיחה הוא רק להשקיט המחלוקת ולעולם ירושה הוא.

ומה שקשה עליו מהש"ס תרצתי למעלה בדברים ברורים למבין וישרים למוצאי דעת. ואף לדעת רש"י למדין שמחויבין להמליכו.

אף שיש מחלוקת בישראל מכ"ג. ואף שמחויבין להמליכו צריך משיחה כמו דוד שהוצרך משיחה שנית כשקבלוהו למלך עליהם אף שמחויבין להמליכו.

עד שאיש בןשתי וסייעתו הי' נחשבין מורדין במלכות כשלקחו המלכות לאיש בןשתי. הנה ביארנו שמצד מחלוקת אין שום טענה לגרע פת הירושה.

וכן בתשו' מהרשד"ם ובתשו' גינת ונרדים. ובכמה שו"ת שהי' מחלוקת פלפלו החכמים בדין ירושה ואין איש עולה על דעתו לגרוע הירושה מפח מחלוקת כי באמת אינו טענה כלל: כ) [אמר שמואל זהו המהדור"ק שכתב כ"ק אאמו"ר.

זצלה"ה.

אבל אחר זמן אמר לי בע"פ כשדיבר עמי אודות דין ירושת הרבנות שמסוננתא עפ"י מה דאיתא בספר כנסת יחזקאל סי' י' דאף דקי"ל דלחודש דבר צריך רוב מנגן ורוב בנגן יחד. מ"מ אם צד אחד מהם שהוא רוב מנגן או רוב בנגן לבד רוצים בש"ץ הראשון.

יקום על משמרתו. דדוקא לחודש דבר צריכין שניהם.

וראיתו מש"ס חולין (ע"ו): גבי צומת הגידין חד אלימא וב' קטיני איפסק אלימא אמר רב זביד אנדא רוב בנגן איפסק קטיני אנדא רוב מנגן וטרופה. מר בר רב אשי מתני לקולא איפסק אלימא האיקא רוב מנגן איפסק קטיני האיקא רוב בנגן.

ופסקו כל הפוסקים כמר בר רב אשי עי' ביו"ד סי' נ"ו. עכ"ד.

כן נמי הדין בירושת הרבנות דאם היורש יש לו רוב מנגן לבד או רוב בנגן לבד אין מפקיעין ממנו ירושתו אלא אם כן אין לו לא רוב בנגן ולא רוב מנגן. אז פקע ירושתו וע"ז אמרו בזמן ששלום בישראל ולא בזמן שיש מחלוקת.

ויותר לא הגיד לי איך פרנס ע"י פסק זה סוגיית הגמ' והפוסקים וגם בין הפתבים לא מצאתי. ובנדאי הי' דעתו לכתוב עוד בזה אלא שלא הספיק [או כתב ונאבד] ונשאר בלתי נגמר ונעמק מה שנמצא: כא) ונהירנא עוד כשהיינו בעיר לויביטש עת פטירת הרה"ג כו' מוה' דוב ז"ל והי' שם עוד מחו' הגאון האדיר כו' מו"ה ישראל יהושע זצלה"ה האבד"ק קנטנא ונהאון מוה' חיים אלעזר זצלה"ה האבד"ק קאליש.

ובן הרב הנפטר ז"ל הוא הרב מוה' אפרים שלמה ז"ל שהי' אבד"ק לייפא. ובעת ההוא הי' אבד"ק פיעטריקאו דקנא.

תבצע מהעיר את מקום אביו ז"ל מפת ירושת הבן. וישבו ב"ד לדון בזה ושנים מהם הי' הגאונים מקנטנא ומקאליש הג"ל.

וכ"ק אבי אדומו"ר זצלה"ה לא הי' מהב"ד הלז ופסקו הם ז"ל כדברים האלה שאם יהי' לכן הרב הג"ל רוב מנין או רוב בנגן אז זכה בהרבנות מפת ירושת אביו ואם לא אין לו שום טענה ע"ז. ובאתי ונספרתי הדברים לפני כ"ק אבי אדומו"ר זצלה"ה ואמר ב"ה ששם בפיהם דבר אמת שפנונו את ההלכה לאמיתה של תורה.

ולא הגיד לי בפלפול הלכה זו מאומה: (כב) אבל נחזי אנו איך יתפרנס ע"י פסק זה שיטת הרמב"ם ורש"י. דהנה הרמב"ם הביא דין דבייש מחלוקת בעי משיחה דהמחלוקת הוא בין בני דוד.

מזה דניק כ"ק אבי אדומו"ר זצלה"ה באות ה' דהרמב"ם ס"ל דמחלוקת מבחויז אינו מסלק הירוששה. ויש לומר שאין זה כ"כ דיוק דמחלוקת מבחויז הם עוברין על צוואת יעקב אע"ה כמ"ש הרמב"ן בפסוק לא יסור שבט מיהודה ואחר שגבחר דוד המע"ה עפ"י נביא הוא וזרעו אחריו.

שוב מחלוקה שמבחיז הם כמנוותרים על דברי הנביא ומיתתם בידי שמים ואשה החכמה אמרה פך קבלני כל החולק על מלכות ב"ד חייב מיתה עיין רש"י שמואל ב' כ' ומדקאמר בית דוד משמע אפי' זרעו אחריו.

ובפני המשניות להרמב"ם סוף עיקר הי"ב. ומכלל יסוד זה שאין מלך לישראל אלא מבית דוד ומזרע שלמה בלבד וכל החולק על המשפחה הזאת כופר בדברי הש"י ובדברי נביאיו עכ"ל.

וא"כ עד שיסביר לה הרמב"ם דיצבד שעשו איסור מוטב הי' לו להסביר פשהמחלוקת בין בני דוד עצמם: (ג) אף רש"י אסברה לה אפי' כלפי חוץ ומיירי שרוב הי' חולקים על הירוששה ואחר זה השלימו.

מאחר דבשעת חלות הירוששה הי' רוב כנגד היורש פסקה לירושתי לגמרי. ואף שאח"כ השלימו.

צריכין למשיחה כבתחילה. ולא אמרינן בזה חוזר וניעור וכמ"ש באות י"ד.

ומסתייע פירוש זה מדברי רש"י שכתב אבל אי יש מחלוקת לאו ירושה הוא ובעי משיחה בתחילה עכ"ל. ומדהוסיף לשון בתחילה משמע כמו שכתבתי שפבר פסקה ירושתי לגמרי ואפי' מצוה למנותו לא הי' ובדין זה לא מיירי הרמב"ם כלל ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: כד ומעתה נשובה ונראה אם לפי פסק זה הג"ל יתורץ כל קשה.

דהנה באות י' מדייק לשיטת רש"י דכי איכא מחלוקת לאו ירושה הוא ובעי משיחה בתחילה. דמ"מ הדבר ברור דאף דיש מחלוקת מחויבין להשלים עמו ולמנותו.

דאל"כ מה זה שאמרו שאם בנו הגון למלכות בנו קודם לכל אדם. ממנ"פ אם מתרצים בו אפי' בלא ירושה ממנין אותו.

ואם אין מתרצים בו שוב אין חייב למנותו. אלא ודאי דהחייב הוא שישלימו עמו עכ"ל.

ולפי פסק הדין אין שום ראי'. די"ל דמייגרי שצד אחד רוב מנין או רוב בנין מתרצים בו וצד השני מתנגדים לו.

דבלאו ירנשה אין למנותו עד שיהי' לו רוב בנין עם רוב מנין. ומשום ירנשה הוא קודם. אבל זה שיהי' מצוה להשלים עמו ולמנותו אין לנו. זולת בזרעו של דוד שניתן המלוכה לו ולזרעו אחריו ושם לא פתיב תנאי בקרב כל ישראל בזמן ששלום וכו' וכל מחלוקה כלפי חוץ הוא כמותר על דברי הגביא.

ואין לזה ענין בירנשת שאר מלכים או שאר מננים: כה) ומה שפירש באות י"ב דמצינו ענין זה שיהי' חיוב למנותו מהא דמשיחת שמואל לדוד ע"כ לזה הי' שיהי' מחויבין את"כ למנותו.

שהרי את"כ משחיהו בני יהודה שנית ואת"כ כל ישראל שלישית. א"כ משיחה קמיינתא היתה למגן והו"ל מעילה.

אלא נדאי דלהכי אהני שיה' מחויבין למנותו. וע"כ הי' כל בית שאול קדין מורדים במלכות אחרי ששמעו שנמשח עפ"י שמואל ועוד לא נכנעו.

עכת"ד: כו) אומר אני באימה דא"כ אפתי קשה משיחה שני' שמשחיהו בני יהודה למה היתה באה. שהרי את"כ משחיהו כל ישראל.

וא"כ משיחה זו של בני יהודה למפרע היתה על מגן. ובזה אפשר לדחוק דעכ"פ אהני שהי' מלך על שבט יהודה ביני וביני.

אף מה שכתב עוד אות י"ג שע"כ הי' בית שאול נחשבים מורדים במלכות משום חיוב למנותו. לא זכיתי להבין דאף שהי' החיוב למנותו.

מ"מ מאחר דעדיין לא מנוהו ועדיין לא הי' מלך. אין המורד אז נחשב מורד במלכות אלא מותר על דברי הגביא שצוה למנותו.

ולא עוד אלא אף בזה אינו ברור לי. די"ל דהמצנה למנותו מוטל על הב"ד ולא על היחיד. וא"כ אין על היחיד שום דין מותר על דברי הגביא. ואולי בית שאול חשוב שבדין למנותו דאלמלא הם הי' כל ישראל ממנין אותו תיכף.

ומ"מ הדבר ברור שחיוב מורד אין כאן אלא מותר על דברי הגביא: כז) אף כשאני לעצמי הייתי אומר דמשעה שמשחהו שמואל הי' לו דין מלך לכל דבר וכבש"ס מגילה (י"ד): דנבל מורד במלכות הנה ואביגיל הצילו משום דעדיין לא יצא טבעו בעולם.

ולמה לא אמרו בלשון מבנרר שעדיין לא נתמנה או עדיין אינו מלך. ומשמע דמלך הוא אבל אין על המורד דין מורד במלכות כיון שלא יצא טבעו ולא הי' מלכותו בהתגלות ואולי לא ידע המורד (' וילפי זה כל בית שאול הי' להם דין מורדים משום דאחר מימת שאול הי' מפורסם משיחת שמואל.

ומה דקשיא לי' למה משחיהו שנית ושלישית. לא זכיתי להבין מי יימר דבשמן המשחה משחיהו אימר באפרסמונא דכיא כדי לפרסם מלכותו וכתירוץ הש"ס פרישות (ה) ביהוא.

ועוד נְשָׁהּרִי אֵינָנוּ מְפֹרָשׁ שֶׁהִי שָׁם מְשִׁיחָה מִמֶּשׁ. וְאִימָר שֶׁהָאִי מְשִׁיחָה לְשׁוֹן גְּדוּלָה כְּמוֹ שִׁפְרִישׁ"י (יִשְׁעֵי' מ"ה) הַיְנוּ שֶׁקְּבֻלוֹהוּ עֲלֵיהֶם לְמוֹשֵׁל.

וּמִצִּינּוּ בֶן שְׁמוּאֵל (ב' י"ט מ"א) וְאֲבִשְׁלוֹם אֲשֶׁר מְשַׁחְנוּ עָלֵינוּ מֵת אִף שֶׁלֹּא מִצִּינּוּ לוֹ מְשִׁיחָה כָּלֵל. וְגְדוּלָה מְזָה (בִּישְׁעֵי' ס"א) שֶׁאֲפִי' עַל הַתְּמִנּוֹת נְבִיאִים כְּתִיב לְשׁוֹן מְשִׁיחָה.

יַעַן מְשַׁח ה' אֹתִי לְבִשָׁר עֲנוּיִם: (כח) עוֹד שָׁם בָּאוֹת י"ח דִּינִיק דָּאִף שִׁישׁ מִחֲלוֹקֶת מְחֻנְיָבִין לְהַמְלִיכוֹ מִרְחֻבָּעִם שֶׁעָלָה עַל יִרְבָּעִם לְמַלְחָמָה. לֹא זְכִיתִי לְהִבִּין מַה עֲנִין מְלוּכַת דָּוִד הַמַּעֲ"ה שֶׁנִּימֵן לוֹ הַמְּלוּכָה לוֹ וּלְזָרְעוֹ אֲחֵרָיו בְּרִית מְלַח עַפ"י נְבִיא לְשֶׁאֵר הַמְּנוּיִם שֶׁבִישְׁרָאֵל.

דְּלַעוֹלָם בְּשֶׁאֵר הַמְּנוּיִם כְּשִׁישׁ מִחֲלוֹקֶת אִפִּי' מִצְּוָה לִיכָא. אֲבָל בְּבִנֵי דָוִד כָּל הַחֹלֶק עֲלֵיהֶם הָרִי הוּא מְנוֹתָר עַל דְּבָרֵי הַנְּבִיא.

וְהִי סִבֵּר רְחֻבָּעִם שֶׁהֵם מְנוֹתָרִים עַל דְּבָרֵי הַנְּבִיא וּמִיתָתָם בִּידֵי שְׁמַיִם וּמְנוֹתָר לוֹ לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם לְצָבָא כְּמוֹ שֶׁעָלוּ עַל בְּנֵי רְאוּבֵן וְגַד שֶׁחֲשָׁבוּ שֶׁעוֹבְרִים עַל נְשִׁחוּטֵי חוּץ שֶׁבְּכַרְתָּ אִף שֶׁאֵין דִּינָם נְמָסָר לִב"ד וְכִמוֹ שֶׁפָּתַח בָּאוֹת י"ח.

עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ כִּי מֵאֵת הַשָּׁמַיִם הִיָּתָה. וּמָה יִבְקֹשׁ לָהֶם חֲטָא יוֹתָר.

וְהָרִי הַרְמַב"ם סוּף עֵינָר הִי"ב וּמְכַלֵּל יְסוּד זֶה שֶׁאֵין מְלִיף לְיִשְׂרָאֵל אֲלֵא מִבֵּית דָּוִד וּמְזָרַע שְׁלֵמָה בְּלִבְד וְכָל הַחֹלֶק עַל הַמְּשַׁפְּחָה הַזֹּאת כּוֹפֵר בְּדְבָרֵי הַשִּׁישׁ"ת וּבְדְבָרֵי נְבִיאֵיו עַכ"ל. וְהִבִּיאָנוּ דְּבָרָיו בָּאוֹת כ"ב: כֵּט אֲשֶׁר ע"כ לְבִי אוֹמֵר שֶׁמְכַל הַלִּין טַעְמִי.

דְּבָרָיו זְצִלְלָה"ה הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁקְּבַע לְפָסֵק הַלְכָה הֵם כְּמִסְמוּרוֹת נְטוּעִים דָּאֵין דִּין יְרוּשָׁה בְּרַבְנוֹת אֲלֵא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ רוּב בְּנִין אוֹ רוּב מְנִין אֲבָל בָּאֵין לוֹ לֹא זֶה וְלֹא זֶה בְּטָלָה דִּין יְרוּשָׁה. וְקָם דִּינָא.

וְכִמוֹ שֶׁהוּרָו בֶּן הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה עוֹד גְּאוּנֵי הַמְּדִינָה הַגָּאוֹן מְקוֹטָנָא וְהַגָּאוֹן מְקַאֲלִישׁ זְצִלְלָה"ה כְּנ"ל וּמַעֲשֵׂה רַב. וּמ"מ לְהַלְכָה לְמַעֲשֵׂה בְּתִשְׁבָּה זֶה יְפָה הוֹרָה שֶׁמַּעֲשֵׂה שֶׁהִי כָּף הִי שֶׁהִי לְחֵתֵן הָרַב ז"ל רוּב מְנִין בְּנִדְאֵי.

שֶׁצִּד הַשָּׁנִי הִי קְרוּבִים שֶׁל הַשָּׁנִי וְהִי בָּאֵין בְּאֲלָמוֹת. הַמְּגִיָּה: (ל) עֵתָה נַעֲלָה לְהַמְעָלָה הַשָּׁנִי' וְשָׁמוּ יִקְרָא כְּתָר תּוֹרָה כִּי בּוֹ יְבוֹאָר דִּין רַבְנוֹת אִם אֵיתָא בִּירוּשָׁה: וְהִנֵּה הַחַת"ס חֲלָק או"ח ס' י"ב הַקְּשָׁה לוֹ דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א בְּתִשְׁבָּה ס' ש' וְז"ל וְעוֹד שֶׁאֲפִי' לֹא הִי הָאֵב יְכוּל לַעֲמֹד בְּשִׁימוּשׁוֹ.

אִם הֵבֵן רְאוּי לְכָף כּו' שׁוֹרֵת הַדִּין שֶׁהֵבֵן קוֹדֵם לְכָל אֲדָם. כִּי לְפִי מַה שֶׁאֵנִי רוֹאֶה מִמְּנֵהָ אוֹתָם מְקוֹמוֹת שֶׁהַבְּנִיִּים מְתַמְנִיִּים מְדַעַת הַצִּיבּוֹר חֲזָנִים תַּחַת אֲבוֹתֵיהֶם.

וְכָלֵל גְּדוּל אֲמָרוֹ ז"ל בְּכָל מִינוּיִים שֶׁאִם הֵבֵן רְאוּי הוּא קוֹדֵם לְכָל אֲדָם וְאֲפִי' כ"ג אִם הִי בְּנֵו רְאוּי וְכו' הֵבֵן קוֹדֵם וְכו' וְהַקְּשָׁה לְחַת"ס דְּפָתַח בְּמִנְהֵג וְסִיִּים בְּדִינָא. ע"כ תִּירָץ הַחַת"ס דְּלְכָאוּרָה קֶשֶׁה ל"ל בְּכ"ג קְרָא דְּבֵן קָם תַּחַת אֲבִיו ת"ל מְדַכְּתִיב בְּמִלְיָה כָּל יִשְׂרָאֵל לְרַבּוֹת כָּל הַמִּינוּיִין בִּישְׁרָאֵל וְא"כ ל"ל קְרָא מְיֻחָד לְכ"ג.

וְתוֹ דְּמַמְעֻט מְשׁוּחַ מְלַחְמָה. וּמִי גָרַע מְשֶׁאֵר מִינוּיִין.

ומזה העלה החת"ס דמינוי קדושה אינו בכלל ירושה. וע"כ אצטרף קרא לכ"ג וחזר וממעט משוח מלקמה.

וכ"ש שאר מינוי קדושה. וזו הפנסת דקדושה הוא תלי במנהגא יש מקומות הנהיגו חזן הפנסת בבהכ"נ מקדש מעט ככ"ג בבהמ"ק.

וע"כ מינוי תורה אינו בירושה דהוא מינוי קדושה. וילפינו מדאצטרף קרא לכ"ג ומדמעט משוח מלקמה דמינוי של קדושה אינו ירושה לבניהם יע"ש באריכות: לא) ודבריו תמוהים הרבה דמה שהוקשה לו מכ"ג.

הא צריך קרא להלכתו דבעי משיחה. ועוד פיון דבעי משיחה.

שוב אי אפשר לקדמו מלקה. דמה למלקה שאפי' משיחה לא בעי.

וגם מ"ש דילפינו ממשות מנתמה דמינוי קדושה אינו בירושה. אדרבא נלמוד מכ"ג דאיתא בירושה דבדינים אלו אזלינו לחומרא כמ"ש בתשו' גינת ונרדים.

וכלל לא כל היכא דאיכא למילף לקולא ולחומרא לחומרא ילפינו שמחויבין למנותו פחת אביו וכמ"ש בתשו' גינת ונרדים. וא"ל דמכ"ג לא ילפינו דהוי שני פתובים הפאים פאחד דכתיב נמי קרא במלקה.

ואי ילפינו מכ"ג ל"ל קרא במלקה. ודווקא מלקה ילפינו ולא קשה ל"ל בכ"ג.

דאצטרף קרא משום דהוי מינוי קדושה. אבל מכ"ג אי אפשר ללמוד מדצריך קרא במלקה.

אבל הא ליתא. דצריך קרא במלקה שלא יטעון משיחה.

דאי גילף מכ"ג. הא בן כ"ג טעון משיחה.

ועוד שהרי כל הקודם בנחלה קודם בכבוד כמ"ש הרמב"ם בה' מלכים. ודין זה גילף בת"כ מוכנים לא הי' להם.

והובא בהגמ"י שם. ולדבריו הא מוכח דמכ"ג לא ילפינו: לב) ועוד דלדבריו דכל מינוי קדושה אינו בירושה וחיזוש שחדשה תורה בכ"ג האף גילף מינוי' פללא.

הא מחידוש לא גמרינו. ובתשו' עבודת הגרשוני סי' מ"ט ו"ל פי עיקר מוצא דין זה שייכול אדם להוריש גזולתו לבניו.

מהא דאיתא בת"כ פ' צו. והא קרא בכ"ג פתיב.

ומינוי' נוכל ללמוד גם מינוי קדושה: לג) ועיקר דבריו ליתן טעם במשוח מלקמה משום דהוא מינוי קדושה מרפסין איגרי דבגמ' ממעט מדכתיב תחתיו מפניו אשר יבא אל אהל מועד לשרת בקודש.

וא"כ הפתוב אומר המשרת בקודש הוא בירושה. והוא אומר דמשום דהוא מינוי קדושה אינו בירושה.

אתמהא: לד) ועיקר הדבר שבדבריו שמינוי המלקה אינו מינוי של קדושה לא ידעתי. שהרי נמשח בשמן משחת קודש.

ובמשיחת דוד פתיב וימשח אותו בקרב אֶחָיו ונתַצַלַח עָלָיו רוּחַ ד' מֵהַיּוֹם הַהוּא וּמַעֲלָה.
ופי' הַרְדֵּ"ק רוה"ק וְרוּחַ גְבוּרָה.

ויבְשַׁלְמָה פְתִיב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה' לְמִלְכָּה. הַלְזָה יֹאמֵר שְׂאִינוּ מִיָּנוּי קַדְוֶשָׁה.
ובהוריות (י"ב:) כֹּל הַמְקוֹדֵשׁ מִחֲבִירוֹ קוֹדֵם אֶת חֲבִירוֹ וַיִּלְפִּינוּ לָהּ מִדְּכָתִיב וְקַדְוֶשָׁתוֹ
לְהַקְדִּימוֹ בְּכָל דְּבָר שֶׁבְקַדְוֶשָׁה. וּבְדָף י"ג שֵׁם חֲכָם קוֹדֵם לְמִלְכָּה.
מִלְכָּה לַכ"ג. מִשְׁמַע מִלְכָּה מְקוֹדֵשׁ יוֹתֵר.

(ועוד מ"ט קרי למשוח מלחמה מינוי קַדְוֶשָׁה. אי משום שְׁקוֹרָא הַפְּסוּקִים הַפְּתוּבִים
בְּפָרִשַׁת מִלְחָמָה.

גם הַמִּלְכָּה קוֹרָא בְּמוֹצָאֵי שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה מִתְחִילַת אֵלֶּה הַדְּבָרִים עַד סוֹף שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וכו'.
מִיָּהוּ הָא יֵשׁ לִינִישָׁב דְּמִשׁוּחַ מִלְחָמָה עֵיקָר מִשִּׁיחַתוֹ לְכָהָן וּבִתְשׁוּ גִינַת וְנִרְדִּים כָּלֵל ג' ס'י
ז' ח' נָתַן טַעַם לְמָה מִשׁוּחַ מִלְחָמָה אֵין בְּנוֹ יוֹרְשׁוֹ: (לֵה) וְעֵיקָר הַקְּוֶשָׁא שֶׁהִבִּיאוּ לְכָהָן מֵה
שְׁפָתַי הַרְשָׁב"א תְּחִילָה מִמְּנֵהָגָא.

ואח"כ פְּתַב הַדִּין. פִּיגְרֵשׁ הָרַב הַקְּדוּשׁ ז"ל מִלְאָדִי בַש"ע שְׁלוֹ ס'י נ"ג סְעִיף ל"ד דְּהֵינּוּ
לְאַפּוּקֵי אִם הַמְּנֵהָג שְׂאִין בְּנוֹ קוֹדֵם לְאַחַר יַעֲשׂוּ כְּמִנְהַגְם עִי"ש.

וְהַדִּין נִדְאֵי דִין אֲמַת. דְּלֹא עֲדִיף מִמְּקַבֵּל ש"ץ לְזִמְן וּבְכָלוֹת הַזְּמַן מְקַבְּלִים אַחַר.

וּמְלַבֵּד זֶה אֵינוֹ קוֹנֶשׂא. דְּרִשְׁב"א תְּרִי טַעַמֵי קְאָמֵר.

וּבְרַמ"א מְבֹנָאָר כֵּן. שְׁפָתַי דִּינוֹ שֶׁל הַרְשָׁב"א וְלֹא כְּתַב שֶׁהִי מְנֵהָג וְאֵינוֹ כְּדֹאֵי לִיכְנֹס
בְּפִירְצָה דְּחִוְקָה בְּשִׁבִיל קוֹנֶשׂא קֵלָה כְּזֹאת: (לו) וּמֵה שְׁפָתַי מִתְּשׁוּ מֵהַרְשָׁד"ם ס'י פ"ה
הַמְעִינּוּ בְּדְבָרָיו יִרְאֶה.

דְּהֵינּוּ כְּשֶׁהֲבִין אֵינוֹ רְאוּי. וְעַכ"פ כְּשֶׁאַחֲרִים בְּמִקוֹמוֹ גְּדוּלִים מְמַנּוּ.

שְׁהֵרִי כְּתַב רֵאִי מִמְעַמִּיד דִּינּוֹ וְכו' וְכֹנְנָתוֹ מִמְעַמִּיד דִּינּוֹ שְׂאִינוֹ הַגּוֹן. וְכֵן הִי הַמְעַשָּׂה שֵׁם
כְּמִבְּנֹאָר בְּתִשׁוּבָה.

וּלְפִי הַרְאָז' שְׁפָתַי מִדְּכָתִיב צָדֵק צָדֵק תִּרְדּוּן צָרִיף לִילָף אַחַר ב"ד יָפָה. אֲפָשָׁר דְּאָפִי
אַחֲרִים חֲכָמִים קֶצֶת יוֹתֵר.

וְאַפְשָׁר דְּאֵינוֹ כֵּן דְּאָף שְׁבִין הָרַב אֵינוֹ חֲכָם כָּל כָּהָן זְכוּת אַבּוּתִיו מְסִייעָתוֹ לְהוֹרוֹת פְּהֵלְכָה
כְּמוֹ הָאֲחַר שְׁחָכָם קֶצֶת יוֹתֵר: (לז) וּמ"ש בְּסוֹף הַתְּשׁוּבָה רֵאִי מִתְה"ד. הַנֵּה מְבֹנָאָר שֵׁם
לְהַדְיָא בְּמֵהֲרָא"י דְּמִשׁוּחַ שְׁלֹא נִתְמַנָּה מֵהוֹר"ר אֲנָשִׁיל מִן הַצִּיבּוֹר רַק מִעֲצָמוֹ הִי שֵׁם
רֵאֵשׁ יִשִּׁיבָה וְנָתַן גִּיטִין וְחִלְיָצוֹת כְּמִבְּנֹאָר בְּתִשׁוּ מְהֵר"י וְנִיל שֵׁם וּבְכִפְסָקֵי מֵהֲרָא"י ס'י
קכ"ו.

וְכֵן כְּתַב בְּתִשׁוּ גִינַת וְנִרְדִּים כָּלֵל ג' ס'י א' דְּמִשׁוּחַ שְׁלֹא נִתְמַנָּה מֵהֲרָא' אֲנָשִׁיל עַל הַצִּיבּוֹר
וְהַעֲתִיקָה דְּרַכֵּי מִשָּׁה ס'י רמ"ה. וּבְזֶה הַרְאָז' מֵהַגְּמ' כְּתַר כְּהוֹנָה זְכָה בָּהּ אֲהָרֹן כְּתַר מְלָכוֹת
זְכָה בָּהּ דְּוֹד כְּתַר תּוֹרָה עֲדִינּוּ מוֹנָח וְעוֹמֵד.

אַבֵּל מִי שְׁנַתְמַנָּה מֵהַקְּהֵל עַל עֵיר אַחַת. נִדְאֵי שְׂאִין רִשְׁאֵי לִיקָח הַתְּמַנְתּוֹ.

והוא גרוע מהיורד לאומנת חבירו. וכן הוא בתשוב' חת"ס יו"ד סי' ר"ל.
ובאמת נפלאו ממני דברי רמ"א סי' רמ"ה שפתיב כגון שהקהל קבלו הראשון עליהם
לרב. ובדרכי משה מקור הדין מבואר להיפוך פנ"ל.
ומ"ש בשם האו"ז דאפי' קבלו ראשון עליהם היינו לענין חזקת ישוב כמבואר בדבריו
להדיא. ודברי רמ"א צע"ג.

וכבר נחלק החת"ס יו"ד סי' ר"ל פנ"ל. וגם המנהג פשוט להיפוך.
ומעולם לא שמענו שיתנישב רב בעיר שיש שם רב שנתקבל מהקהל. לח) אף באמת גם
בנידון מהרשד"ם לא נתמנו אבותיו למרביצי תורה רק שהחזיקו מעצמם וכמ"ש שם
הרשד"ם.

ונ"ל ומה שהאיש הזה טוען שאבותיו הי' שם למרביצי תורה ע"כ. ובטענה זו נראה להם
שפבר החזיקו.

אבל בנתמנו לא הביא ראי' כלל מתה"ד. רק מה שפתיב תחילה ולפי אומר לי כו' והביא
ראי' ממעמיד דין שאינו הגון.

וא"כ כשהוא בעצמו ראוי לאותו איצטלא י"ל גם הרשד"ם מודה. ובסוף סינים מהרשד"ם
אבל מינוי תורה נשאר לינדעים אותה ואינו ירנשה ע"כ.

ועכ"פ אם גם הין יודע את התורה כמו האחר נדאי הוא קודם לירש פתר אביו שנתמנה
בהרבנות. וכ"כ בתשוב' גינת ונרדים לדעת מהרשד"ם דבת"ת אף שיש לו יחס עם האחר.

מ"מ האחר הגדול ממנו קודם אבל בשנים נדאי בנו קודם: לט) ובעיקר הדין מפורש
בתשוב' הריב"ש סי' רע"א ובמבי"ט חלק ג' סי' ר' דבמינוי תורה בנו קודם. ובריב"ש
הביא שם הא דספרי גבי מלך.

וקא דת"כ גבי כ"ג. ודברי הרמב"ם בה' מלכים.

וכן המבי"ט סי' רע"א ובמבי"ט ח"ג סי' ר' ודלא כמהרשד"ם. וכבר עשה מעשה הרב
הגדול המקובל האלקי מהר"ש אלקבץ בצפת שאחר שהסכימו כל בני הקהל על מהר"ם
אלשיך להושיבו בראש והתחילו לחתום.

מנעם מהר"ש אלקבץ הנ"ל עד שיגדיל בנו של הרב מו"ה אברהם שהי' חכם הקהל.
וכאשר הי' בן י"ג שנה הושיבוהו בראש.

ואף שמהר"ם אלשיך הי' אז בן שנים שנה. כן פתיב בגינת ונרדים שם.

הנה שהשנה חכם הקהל לדין מלך והמתין לבנו הקטן עד שיגדיל וקי"ל בכל מקום
מעשה רב. וכ"ז דלא כהרשד"ם [ולפינו יתבאר שגם מהחכם בעל עשרה מאמרות אין
ראי' לדידן]: מ) ומה שפתיב החת"ס בסוף התשובה וראי' הגדולה שפכולן מה שמצינו
במדרש בשעה שאמר מרע"ה יפקוד אלקי הרוחות שהי' סבור שפניו ירשו מקומו ויטלו
שורתו א"ל הקב"ה לא כמו שאתה סובר הרבה שרתך הושע והרבה חלק לך פבוד והי'
פורס המחצלאות נוצר תאנה יאכל פרי' ע"כ.

והנה מרע"ה בעצמו אמר אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ומבואר במדרש דהיננו איש שיכול לעמוד בפני רוח של כל אחד ואחד. ואילו לא הי' בבניו כל המדות האלו לא הי' מבקש להם גדולה שהי' סותר עצמו בתפילתו אלא ע"כ שהי' הבנים ראויים לקב.

והקב"ה לא אמר שיהושע יותר הגון אלא שסידר הספסלאות וקשה ה'א כתיב תחטיו מבניו אלא ע"כ בכתר תורה לא נאמר זה עכ"ד החת"ס: מא) במחכ"ת הרמה אינני רואה בזה ראי' כלל שמלבד שבאבות דר"נ מפורש שהקב"ה השיב למרע"ה בניה לא עסקו בתורה.

אבל אם הי' עוסקים בתורה והי' ממלאים מקומו הי' יורשים גדולתו אף גם מלבד זה הרי אמרו בזבחים (דף ק"ב:) אמר עולא בקש משה מלכות ולא נתנו לו דכתיב אל תקרב הלום ואין הלום אלא מלכות שנא' מי אנכי ד' אלקים פי הביאותני עד הלום.

מתיב רבא ר' ישמעאל אומר יבמה מלך אמר רבא לו ולזרעו קאמר. וכן איתא בשבועות (ס"ו).

(בפירש"י ד"ה וכן תעשו דמשה הי' מלך. עוד שם בזבחים (ק"ב).

(אמר רב משה רבינו כה"ג וחולק בקדשי שמים הי'. ומייתי יש אומרים דסברי כרב דלא פסקה כהונה אלא מזרעו של משה אבל הוא הי' פהו.

והנה משה הי' מלך וכה"ג וזרעו לא ירשו בגדולתו ואין ללמוד ממשוה: מב) אף טעם הדבר אפשר על דרך שאמרו בזה"ק פ' יתרו בפסוק ואת שני בניה ר' אלעזר אמר ה'א משה הנה מזדונג באמר אחרא קדישא עילאה ולא יקרי למיקרי להון בניו.

עוד שם בסמוך ודאי בגין יקרא דשכינתא אנדווגותא עילאה דאזדונג בי' במשה כתיב בניה. וידוע ג"כ מאמר הזוה"ק ריש פ' חקת על פסוק של נעליה מעל רגליה שפאן נרמז לו לפרש מן האשה דאזדונג בשכינתא.

ונה פירוש הפסוק אל תקרב הלום אין הלום אלא כהונה אין הלום אלא מלכות כדאיתא במדרש. והכל לענין שלא ירשו בניו כנ"ל ותיכף אמר הטעם של נעליה מעל רגליה דאזדונג בשכינתא ובדרגא דילך אינם קרויין בניה אלא בני' ואינם יורשים בגדולתה ויותר הי' נקרא הושע תלמידו בנו.

והוא פירוש אמת בעזה"ת. ואין זה סותר מאמר אבות דר"נ שבניו לא הי' עוסקים בתורה כמבואר בנתיבות עולם נתיב האמת בטעם שלא הי' לבניו של משה המעלה שהי' לבני אהרן דמשה הי' במדריגת אמת ובצדק הולדת בנים צריה צניעות שיוצא קצת מדרה אמת ולא הי' הבנים דבוקים במדריגתו.

והוא פועל מאמר הזוה"ק הנ"ל. ואילו הי' קרויים בניו והי' להם המעלה הגדולה הי' עוסקים בתורה כמו בני אהרן.

העולה מהנ"ל שאין ללמוד ממשוה רבינו בזה: מג) אף המג"א הביא גם בשם העשרה מאמרות דכתר תורה אינו בירושא רק מהלל ואילך הנהיגו ירושה בנשיאות יען הי' מבית דוד ואז הי' מלך עבדא בישא הורדוס ע"כ להשלים המלוכה נהגו ירושה בנשיאות מדין מלכות עכ"ד והנה ז"ל בעל העשרה מאמרות ח"ד פי"ט ומילתא אגב אורחא בעינא

לן למנדע דאע"ג דתנאי בספרי פרישת המלך שפל פרנסי ישראל בניהם יורשים תחתיהם ובת"כ יליף מדכתיב גבי כ"ג ואשר ימלא את ידו דבעי ממלא מקום אבותיו ובפרק הנושא מוכח דסגי ממלא ביראה אע"ג דאינו ממלא בחכמה הני מילי בכתר פהונה וכתר מלכות וכל דדמי לי' כגון שררותא דמתא אבל גבי נשיא ואב ב"ד פיון שכתר תורה מונח בקרון זוית וכל הרוצה ליטול יבא ויטול אין הדבר פן מדין התורה.

לפיקה לא מציינו בנשיאים הראשונים שיהי' מנחילין פתריהם לבניהם אלא מהלל ואילך כו' ואפשר שפיון שקלקלו עבדי בית חשמונאי בבית שני ועמדו הורדוס ובניו ונטפו להם על ישראל מלכות שאינה הוגנת התקינו ב"ד שיהי' פתר תורה ים לכתר מלכות להושיב הבן על פסא אביו.

וכבר זכרנו מילתא דתירתא דהנה בהלל והספים הקב"ה על ידם שזכו לשלשלת היוחסין גדולה והי' פולם ראון לנשיאות עכ"ל: מד) ולכאורה כל מה שכתב בענין דבעי ממלא מקומו ושדי בממלא מקומו ביראה אין צורך לדבריו ועוד מה הראי' שכתב לדבריו שכתר תורה מונח כל הרוצה ליטול יבא ויטול.

הא פתר תורה לאו פתר הרבנות הוא. רק שהתורה בעצמה פתר בראש לומדי וכעין גזר אלקיו על ראשו דכתיב בגזיר.

ותדע דאל"כ מאי דקאמר כל הרוצה יבא ויטול בלא הנהירו שלא יהי' תחילת לימודו שיקרא רב ואמרו אל תעשי עטרה להתגדל בה אלא למד מאהבה. אלא דהרמ"ע בא לומר דאף דבמלכות וכהנים אם ממלא מקומו ביראת חטא די.

בתורה אינו פן. אלא צריך להיות חכם גדול בתורה.

פי להיות ראש סנהדרין ואב ב"ד צריך להיות העיקר בתורה. וזה שאמר שכתר תורה מונח.

ולאו בני הרבנים לבד בינים להיות חכמים גדולים. וגם אין במה שהם בני רבנים מועלת להם להיות חכמים גדולים.

רק כל מי שירצה להיות חכם גדול ויגע בה נעשה חכם. ואלו הי' הכתר תורה ירושה הי' בני הנשיאים נעשו חכמים גדולים בלי השתדלות.

והי' יורשים הכתר כמו שהי' הענין בבני דוד. שפל הראוי למלכות פתר מלכות הולמתו. שהי' להם חריץ בראשם. וכמו כן אם הי' פתר תורה בירושלם הי' מוכנים לזה בתולדה. וכמו שהפנהים מקודשים בחולדה ומדתם חסד כבודע. אבל אין הדבר כן.

וע"כ לא ירשו הנשיאים מתחילה לבניהם ולאחר התקנה מן השמים הספיקו על ידם והי' בניהם פולם ראון לנשיאות שהי' חכמים גדולים. פן נ"ל לפרש דברי הרמ"ע ז"ל והוא ברור: מה) ועוד נ"ל דאפי' לדעת הרמ"ע [והרשד"ם דמינוי תורה אינו בירושלם] דכתר תורה צריך שיהי' ממלא מקומו בחכמה ולא סגי בחכם קצת.

היינו דוקא חכם המנונה להרביץ תורה הוא דנשתנה דינו מדין מלך וכה"ג. אבל חכם המנונה לדין בזה"ז דינו כדין מלך ממש לדבר זה.

דבממלא מקומו ביראה אף דאין ממלא מקומו בחכמה רק שהוא חכם קצת (דחכם קצת ודאי בעי גם במלך יורש בגדולת אביו ברבנות. ואף דבימי הנשיאים לא הי' הדין פן לדעת הרמ"ע שהרי ראש סנהדרין ואב ב"ד הם ממונים לדין.

מ"מ בזמה"ז נשתנה הדין כמו שאבאר. ואף דרשד"ם לא נחית לסבא זו ראיות ברורות תנו עינינו.

ואני קורא ע"ז פתר תורה פל הרוצה ליטול (טול: מו) דהנה קשה הלא המלך עיקר מינויו הוא למשפטים ומלחמות וכמ"ש הרמב"ם סוף פ"ד מה' מלכים וז"ל שאין ממליכין מלך בתחילה אלא לעשות משפטים ומלחמות שצאמר ושפטנו מלכינו ויצא לפנינו ונלחם מלחמתנו עכ"ל.

ושלמה כשנתמנה למלך התפלל ונתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמיה וסיים פי מי ויכל לשפוט את עמך הכבד הזה. ושם קפ"טל ד' יהושפט בן אחילוד המזכיר פירש"י אינהו משפט שבא לפניו ראשון שיזכרו ראשון.

ובשמואל ב' ט"ו ניהי כל איש אשר יהי לו ריב לבוא אל המלך למשפט ובמלכים ב' ט"ו וינגע ד' את המלך ניהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשיית ויחתם בן המלך על הבית שופט את עם הארץ.

ואמרו רז"ל שכל דין שהי' דן הי' אמרו בשם אביו. ובשבת פרק במה בהמה גבי יאשיהו דכתיב וכמהו לא הי' לפניו מלך וגו' שכל דין שדן מבו שמונה עד בן שמונה עשרה החזירו להם.

ובמשלי כ"ה ג' ולב מלכים אין חקר פירש"י שפמה דינים באים לפניהם וצריך לתת לב לכולם. ובסנהדרין (י"ד): ויצאו שפטיה וזקיניה ושפטיה זה מלך וכ"ג מלך דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ.

כ"ג דכתיב ובאת אל הפהנים הלויים ואל השופט. וא"כ אם המונה על הדין אינו בירושלם איך יורשין פתר מלכות.

ונהי דמכ"ג אין גושא דביומא ע"ג קאמרין דבתר העיקר שנמשח לה אזלינן. וכ"ג עיקרו לעבודה.

אבל מלך אי אפשר לומר דעיקרו למלחמות דמשפטים תדירים ושלמה הי' איש שלום ומעט מעט מלחמות אשר עשה וכיון שכתב הרמב"ם דמשיחת המלך למשפטים ולמלחמות ומשפטים עיקר טפי ממלחמות ומאי טעמא דאיתא בירושלם (א: מז) וראיתי לרבינו הר"ן בדרשותיו דרוש י"א דמה ששאלו ישראל מלך למשפטים הי' חטא שרצו שעיקר משפטיהם יהי מצד המלכות.

ובאמת עיקר המשפטים מצד השופטים עפ"י התורה ומה שהוא צורך לקיבוץ המדינה משלים המלך. ואף שמצינו ב"ד מכין ועונשין לצורך השעה.

זה הי' בזמן שלא הי' בישראל מלך ונכלל בכח השופט שני ענינים כח המלך וכח השופט. ואפשר עוד לומר שכל מה שנמשך למצוות התורה בין שהוא כפי הפשט הצודק בין שהוא לצורך שעה נמסר לב"ד כאמרו ושפטו את העם משפט צדק.

אבל תיקונים ביותר מזה נמסר למלך. עוד שם ומפני זה הזהיר המלך לבלתי רום לבבו מאחיו כלומר שמתוך שהמלך רואה שאינו משועבד למשפטי התורה כמו השופט צריך אזהרה מרובה לבלתי יסיר מן המצנה ולבלתי רום לבבו מאחיו כפי היכולת זה הגדולה שנותן לו השי"ת אבל בשופט לא נצרך לכל זה ולכל אלו האזהרות לפי שיכולתו מוגבל כפי משפט התורה באמת ושפטו את העם משפט צדק והזהירו שהמשפט לא יטהו בשום פנים באומרו לא תטה משפט והזהירו עוד שלא ליקח שוחד גם לשפוט צדק עכ"ד יע"ש דבריו פי נעמו ואי אפשר לי להעתיק כל דבריו: מח) והנה לפי דבריו אין משפטי המלך מצד חכמת התורה רק הוראת שעה לתיקון המדינה ואינו משפטי התורה.

אף באמת קשה לי טובא על דבריו. הא' פי לא מציינו הוראת שעה בדבר שבממון רק להעניש.

נהרי ביאשיהו ובדוד מפורש שבדבר שבממון בין אדם לחבירו הי' ושלמה אמר מי יוכל לשפוט את עמך הכבד הזה. וכירש"י אינני פדייני או"ה דיניני או"ה אם לוקח מעות מזה ונותן לזה אין בכך כלום אבל בישראל וכו' הנה מפורש פי דיניי ממונות בין אדם לחבירו הי' דן.

ולא שייך בזה הוראת שעה. ועוד דכיון שלא הי' צריך בהוראת שעה לדון עפ"י התורה מה טעות שייך בזה וכפי שכלו הי' דן.

וגם מ"ש פי הדיינין הזהירו שלא יטה משפט שהוא בשום פנים כאמרו ולא תטה משפט. הנה במ"ר פ' שופטים אמר ר' אחא בא וראה שיש מעלות הי' לכסא של שלמה ובפרשה זו כתובים ששה דברים בלא תעשה ואלו הן ולא תטה משפט וגו' נהרי הפרוז עומד לפני כסא של שלמה כיון שהי' עולה מעלה ראשונה הי' פורז לא תטה משפט וכו' הנה שכל אזהרות שבדיין ישנם גם במלך: מט) גם מש"כ שלא הי' פח ביד ב"ד לדון הוראת שעה בזמן שהי' מלך רק בזמן שאין מלך יש בהם גם דין מלכות.

קשה לי הרי ביבמות מעשה באחד שרכב על סוס בשבת בימי יוננים נהביאוהו לב"ד וסקלוהו. ובדין המלכות אין לו רשות להרוג כי אם בהורג נפש לתיקון המדינה אבל לא בחילול שבת וכמ"ש הרמב"ם סוף פ"ג מה' מלכים ונ"ל כל ההורגים נפשות שלא בראי' ברורה כו' יש רשות למלך להורגו.

הנה מבואר דבשאר מחוייבי מיתות אין למלך עסק בהן. וע"כ לאו מדין מלך הרגוהו.

ושמעון בן שטח הרג שמונים מכשפות ביום אחד בלא התראה ובלא עדות ברורה וכמ"ש הרמב"ם פכ"ד מה' סנהדרין ה"ד ואעפ"י שהי' בזמן מלכי בית חשמונאי. מיהו אלו יש ליישב עפ"י ש"הר"ן באפשר שכל מה שנמשך במצוות התורה אף שהוא לצורך שעה יש רשות לב"ד להורגו.

אף קושיותי הראשונה קשה נ) לכן לבי אומר לי יען שלא להלקה אמרם הר"ן ז"ל רק לדרשא לא דקדק הר"ן ז"ל כל כך. ולפנינו יתבאר ישיב לשיטת הר"ן.

וילדעתי נראה כי השופטים והמלכים עננו אחד הי' עושין במה שבין אדם לחבירו ובכל הדברים הצריכין לתיקון המדינה. ובנדאי משפט שצריף לעשות בחילול שבת אין למלך עסק בהן כמו שמשמע מדברי הרמב"ם בפ"ג מה' מלכים פנ"ל.

וע"כ אף לענן משפטי המדינה אף שהמעשה אחד. מ"מ לענן הפוננה חלוקין הן.

דהנה בברכות (ו'.) מנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה שרוי עמהם שצאמר בקרב אלוקים ישפוט ומנין לשנים שעוסקין בתורה ששכינה עמהם שצאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו וגו' וכי מאחר דאפי' תרי תלתא מבטיא מהו דתימא דינא שלמא בעלמא הוא קמ"ל דינא היינו תורה וע"כ הדיין עיקר הפוננה התורה.

להופיע משפטי ד' בעולם. אף המלך נהפוך הוא כי אין לו עסק במשפטים בעצם.

דא"כ גם בחילול שבת הי' דין. רק כל עסקו להעמיד ארץ כדכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ.

והמשפט הוא כלי שבו הוא דן ומעמיד תיקון המדינה. אבל כל פוננתו הוא תיקון המדינה וע"כ נקראו הדיינים בשם המלך ג"כ כדאיתא בשבת (דף י') עד מתי יושבין בדין אמר רב ששית עד זמן סעודה אמר ר' חמא מאי קרא דכתיב אי לך ארץ שמלכה נער ופירש"י מלכה דיינה כדכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ.

שהרי במשפט הוא מתקן הנהגת המדינה הגם שעיקר פוננתו להופעות תורה. וכן המלך נקרא שופט פנ"ל הגם שפוננתו להנהגת המדינה מ"מ הוא שופט.

ומ"מ דייין עיקר שמו הוא שופט. והמלך עיקר שמו מלך.

וע"כ המלך מוריש פתרו לבנו כי אין זה פתור תורה. אבל הדיין שכל עסקו תורה פתור תורה אינו מוריש.

וגם לפי טעמים הנ"ל דצדק צדק תרדוף מצוה לבע"ד לחזור אחר ב"ד יפה. וזה נדאי מצד התורה שהרי אפי' בע"ד עצמו שפרוץ לילך לפני ב"ד אחר מצוה עליו לחזור אחר ב"ד יפה.

אבל המלך שהוא לתיקון המדינה אין לדקדק בו כל כך דוק ונהבן: נא) והשתא נחזי אנו בזמה"ז שאין סמוכין. ומן הדין הי' שלא לדון כלל דיני ממונות.

רק בהודאות והלונאות דנין שלא תגעול דלת בפני לוויין. ובכל מידי דשכיחי ואית בי' חסרון פיס עבדין שליחותיהו.

אבל מידי דלית בי' חסרון פיס אף דשכיח לא עבדין שליחותיהו. והא כף מחויב הנחבל לשלם אף דלית בי' חסרון פיס כמו הגזלן.

אלא דבגזלות דאית בי' חסרון פיס אית בי' תיקון הנהגת המדינה טפי במה שמשחיבין אותו לשלם. משא"כ בגזבל.

דמה שגזבל עבר ואין ואף שאין משלם לו אין בו הפסד המדינה כל כך. אבל להעמיד הדין על תילו אין נפקא מינה בין אית בי' חסרון פיס אי לא.

רק באמת אין פנונת התורה לדון פשאים סמוכין. רק שההכרח לדון במידי דשכים ואית
בי חסרון פיס שלא יחרב העולם.

והוא דומיא דמלך ממש שבמשפט יעמיד ארץ וא"כ הרי הוא בירושפה כמו מלך ממש.
וע"כ כתב הרא"ה בס' החינוך בפ' שופטים דמינוי השופטים אינו נוהג במקום שאין
סמוכים.

ומשמע מדבריו דאף מדרבנן אין חיוב והוא כמ"ש מדמצוות דין בזמה"ז אינו ממצוות
שופטים שבתורה הואיל ואינם סמוכין רק שלא יחרב העולם אם איש את רעהו חיים
בלעו והוא מעין מלך אשר אין שינוי בעיר אחת כלל.

והוא נקודה נפלאה בענין זה: (נב) " וראיתי להאברבנאל בהקדמתו לס' שופטים הסכים
להר"ן דלענין משפטי המלך אינם מחוקי התורה רק הוראת שעה לתקון המדינה. והביא
ראי' הא דאמר בסנהדרין פ"ק ב' מלכי ישראל לא דנין ולא דנין אותן יע"ש.

ולפי"ז מה שמלכי ב"ד דנין דכתיב דינו לבוקר משפט הינו דיני תורה. ומינשבים
הקושיות שהקשיתי על הר"ן דכל הני קראי בבית דוד פתיב.

ומזה ירשו ר"ג שבבבב ונשיא שבא"י לימן רשות לדון דין תורה פי דיני תורה ג"כ ניתן
להם לבית דוד רשות והורמנא ועי' בתנאים סי' ג' ומוכחומכח דלענין משפטי תורה ג"כ
איתא בירושפה.

ולדעת הפוסקים דזה חשיב פתר תורה דליתא בירושפה. צ"ל כמו שחלקתי דלביית דוד
שאמר להם דינו לבוקר משפט אף שדנין עפ"י משפטי תורה.

מ"מ פנונתם להעמיד ארץ במשפט המלך פדכתיב והצילו גזול מיד עושקו עיי"ש בכתובי
ירמ'ל. וא"כ בזמה"ז ג"כ איתא בירושפה וכמו שביארתי באות נ'.

נמצא שדבריי עולים יפה אף לדעת הר"ן: (נג) ואף שבכלל המינוי הוא נמי הוראות או"ה
נגיטין וחליצה. הא נדאי גיטין וחליצות הוי מידי דלא שכים נגד דינים.

והוראות ג"כ שואלין לכל בן תורה יודע להורות זולת שאלות ריאה ששינוי דוקא לרב
שבועיר. והכל מיעוט נגד דינים.

ובזמנינו אין התמנות הרבנות להרביץ תורה ברבים כמו שהי' בזמניהם. ובזמנינו זה
תלוי ברצון הרב אם ירצה ואם יחדל.

ואין לבני העיר לומר לו דבר בזה. בפ"ט שהח"ס בעצמו סי' י"ג חזר בו משום שהרב
ממונה להנהגת העיר.

ואטו משום דממונה לתורה ג"כ מיגרע גרע. ועיי"ש שהביא עוד ראי' לזה ממה שהנהיגו
ירושפה מהלל ואילך משום דפחיה בי' פתר מלכות.

אף לפי"ז אפשר אינו מדאורייתא. אף לפימ"ש הא פשיטא שאם יצונוף עוד הנהגת עיר
אל דין שיהי' הם רוב רבנות ואזלינו פתר רובא ונהבן יורש ודו"ק: (נד) בקיצור יש ג'
טעמים בנ"ד להעמיד הירושפה ברבנות.

הא'.

דָּקָל רְאִיּוֹת הַחַת"ס סְתוּרִים וּתְמוּהִים. וּמֵהֶרְשֵׁד"ם וְהֶרְמ"ע מִיְעוּטָא.

נִגְד הָרִיב"ש וּמֵהֶר"ט וּמֵהֶר"ש אֶלְקַבֶּץ. בְּפֶרֶט שְׁהַרִיב"ש הוּא מִתְקִיפֵי קִמְאֵי.

וְהֶרְאָנִי שְׁהִבִיא מֵהֶרְשֵׁד"ם מֵתֵה"ד אֵינּוּ רֵאִי לְרַבָּנִים שְׁבַזְמַנֵינוּ פִנ"ל. וְהֶרְשֵׁד"ם גּוֹפֵן כָּתֵב בְּתִשְׁבֻּבָה אַחַת וְהוּא בְּתִשְׁבֻּבָה אַבְקַת רוּכַל סִי' ר"א דְמִמְנוּנָה לְדוֹן וְלֵהוֹרוֹת בְּנוּ יוֹרֵשׁ גְּדוּלְתוֹ.

דֵּהִי שְׁאֵלָה בְּחֻמְרֵי שְׁנֵתְקַבְצוּ וְנִידוּ שְׁשׁוּם חֻכָּם שְׁלֵא הִגִּיעַ לְאַרְבָּעִים שָׁנָה לֹא יֵהִי רִשְׁאֵי לְדוֹן וְלֵהוֹרוֹת אִם עָשׂוּ כַּהוֹנֵן אִם לֹא. וְכָתֵב שָׁם וַי"ל וְעוֹד כִּינּוּן שְׁיֵשׁ הַחֻמְרֵי הַבְּחוּרִים מִי שֶׁהִי זְקִינּוּ רַב וְגִדּוֹל וְדִינּוּ אִזְ בְּנוּ יוֹרֵשׁ גְּדוּלְתוֹ כִּמ"ש הָרִיב"ש וַי"ל אִפִּילָא לֹא הִתְזַיֵּק מו"ה יוֹחָנָן אֶלָּא שְׁעֵתָה תְּחִילַת הַמִּינּוּי כּו' עַד וּבְלִבְד שְׁיִנְהֵגוּ מִנְהַג אַבּוֹתָיו עַכ"ל.

וְאִיךָ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת לְעַפְבוּ מִלִּגְרֵשׁ נִחְלַת אַבּוֹתָיו כ"ש לְגִזּוֹר נִידוּי עַל כָּכָה. זֶה דְבָר שְׁאִין לוֹ שְׁחַר.

צֵא וְלִמַּד מִחֻמְרֵי הַמִּשְׁנָה שְׁמִינּוּ אֶת רֵאב"ע לְנִשְׂיָא בְּזִמְנָה שֶׁהִי בֶן י"ח שָׁנָה אַעפ"י שֶׁהִי נִמְצְאִים חֻמְרֵי גְדוּלִים מִמֶּנּוּ בְּחֻמְרֵי וּבְשָׁנִים ר"ג עֲצָמוּ וּר' יְהוֹשֻׁעַ וּר' אֶלִיעֶזֶר וּר' יִשְׁמַעֵאל וּר' טַרְפוֹן וְכֵמָה חֻמְרֵי גְדוּלִים מִמֶּנּוּ בְּחֻמְרֵי וּבְשָׁנִים כְּדֵאִתָּא בַּפ"ק דְּזִבְחִים וּבַפ"ק דְּיִדִים: נה) הִב' דָּגָם מֵהֶרְשֵׁד"ם מוֹדָה דְּנִגְדָה שָׁנָה לוֹ הוּא קוֹדֵם כִּמ"ש בְּתִשְׁבֻּבָה גִּינַת וְנִרְדִים לְדַעַתוֹ.

רַק אִם אַחַר גְּדוּל מִשׁוּם צָדֵק צָדֵק תִּרְדוּף. וּבִנ"ד יֵשׁ עוֹד טַעַם יַעַן שְׁחַתָּן הָרַב הוּא כֵּהֵן מִיִּנְחָס דוֹר אַחַר דוֹר רַב בֶּן רַב גְּאוֹן בֶּן גְּאוֹן עַד רַבִּינוּ הַגְּדוֹל הַשְּׁ"ךְ וַי"ל אֶשְׁרֵי הַפּוֹסְקִים קוֹרִין אוֹתוֹ בְּשֵׁם כֵּהֵן גְּדוֹל שְׁפָתָיו יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקִשׁוּ מִפִּיהוּ.

רָאָה בַּפֶּר"ח סִי' צ"ח סְעִיף ב'. וּבִנְדָאֵי כֵּהֵן אֶמֶת הוּא.

וְאִתָּא בַּמַּס' יוֹמָא לֹא מִשְׁפַּחַת צְוֹרָבָא מִרַבָּנֵי דְמוֹרֵי אֶלָּא דְאִתֵּי מִשְׁבֵּט ל״ו אוֹ דְאִתֵּי מִשְׁבֵּט יִשְׁשָׁכָר וּמִסִּיק אֶסּוּקֵי שְׁמַעְתָּתָא אֶלִיבָא דְהִלְכְתָּא קְאָמְרִינּוּ. וְלֵאחַר שְׁגָלוּ עֲשָׂרַת הַשְּׁבִטִים רַק שְׁבֵט ל״ו מִסִּיק שְׁמַעְתָּתָא אֶלִיבָא דְהִלְכְתָּא וְהוּי בְּכָלֵל צָדֵק צָדֵק תִּרְדוּף לִיקַח אֶת זֶה.

וְגַם הֶרְמ"ע מוֹדָה בְּמַמְלָא מְקוּם אַבּוֹתָיו בְּחֻמְרֵי ג"כ וְגַם זֶה כֵּן וְחִמּוּ הָרַב וַי"ל תְּמִיד הִי מִרְגְּלָא בְּפוּמִי' חֲתָנִי זֶה הוּא תִּיבָה סְפָרִים שְׁלִי כְּמוֹ שֶׁהִעִידוּ רַבִּים. הִג'.

שְׁהַרְבָּנִים שְׁבַזְמַנֵינוּ דִּין מְלֻךְ לָהֶם לְעַנּוּן יְרוּשָׁה הוֹאִיל וְאִין סְמוּכִין וְהִדִּין רַק לְהַנְהִיגַת הַמְּדִינָה וְכֵן נִתְפָּשְׁטָה הוֹרָאָה בְּכָל הָעוֹלָם שֶׁהֵבֵן שְׁהוּא רֵאִוִי לְאוֹתָהּ אִיֶּצְטָלָא זְכָה בִּירוּשָׁה אַבּוּי בְּרַבָּנוּת.

וְתוֹ לֹא מִיָּדִי: נו) וְעֵתָה נַעֲלָה אֶל הַמַּעֲלָה הַשְּׁלִישִׁית וְהַרְבִּיעִית לְבָאָר דִּין יְרוּשָׁתָה קְרוּב אוֹ בֶּן בְּתוֹ בְּרַבָּנוּת וּבְשִׁמּוֹת יִקְרָאוּ נִחְלַת אַבּוֹת. נִחְלַת שְׁאָר: הִנֵּה בְּתִשְׁבֻּבָה עֲבוּה"ג סִי' י"ט בְּמִשְׁפַּחַת רְאוּבֵנִים שֶׁהִי מְמֻנָּים בְּהַנְהִיגַת בַּהֲכ"נ וּנְפָטְרוּ אִיזְהוּ מֵהֶם בְּלֹא בָּנִים זְכָרִים וְרָצוּ חֲתָנֵיהֶם שְׁמַעְוֵנִים ג"כ לְזִכּוֹת בְּהַנְהִיגַת בַּהֲכ"נ.

והשיב דבת"כ פ' צו מוכח דאין בנות יורשות [ולכאורה בכהונה לא שינה שינושו חתיקה או בני בנותיהם אפי' הם פהנים פיון שאי אפשר להם לזכות מצד אשתם או מצד אמם לבד פי מצידם אי לאו מצד אביו לא הי' פהנים קלל.

רק מצד שהם פהנים מצד אביהם ג"כ ונהרי פתר פהונה זכה בו אהרן שלא יהי' פהן וכ"ש כ"ג. אלא הבאים מבניו הזכרים המנוחסים אחריו.

וכאן שמצד אמם לבד אי אפשר לירש בכהונה גדולה פי מצד אמם אינם מתניחסים אחר אהרן. רק דמצד שאביהם הם פהנים ומתניחסים אחר אהרן ושוב שם יש בזרע אהרן מי שראוי יותר הוא קודם.

וכעין שפירש"י כתובות (ק"ג:) גבי בני רבי שאם אחיו הקטן גדול ממנו הוא קודם. ומ"מ יש לפרש ראית פיון שאינו יורש אלא בנו משמע שאר קרובים לא.

והיינו משום דמצינו בן עדיף לירש בעבד עברי ומעות נזירות ע"כ לא ילפינו שאר קרובים מבנו. וה"ה דלא ילפינו בת מיניהו ואין נ"מ בזה לדינא רק פרשתי ראיתו]: (נז) והנה לכאורה פונת העבוה"ג פיון דלא מצינו בפתוב רק משום תחתיו מבניו ובת"כ אמר ואם אין בנו ממלא מקומו יבא אחר וישמש תחתיו.

משמע דאם קרוב ממלא מקומו אינו יורשו פיון דבכתוב לא נזכר אלא בנו מוכח דשאר קרובים אינם יורשים והוא הדין בת פנ"ל: נח) אף קשה על זה דהא מהאי קרא יליף ג"כ דכל זמן שלא מינו פהן אחר תחתיו יורשים מקריבין התביתין מדכתיב מבניו יעשה אותה.

נהרי בקרא לא נזכר אלא בנו. וע"כ בנו לאו דוקא דה"ה שאר יורשין.

וה"ה לענין ירושת פהונה ה"ה שאר יורשין. ואיך אפשר למפסק הקרא בספינא חריפא ולומר לענין עשיית חביתין כל יורשין בכלל ולענין ירושה בנו דוקא.

ואיך יוכיח העבוה"ג עוד ההיפוף. ועוד קשה טובא לעבוה"ג דבתוספתא פ"ב דשקלים מפורש להדיא דאח וכן בן אח יורש בגדולה.

והרמב"ם העתיק התוספתא בפ"ד מה' פלי מקדש הלכה כ' וז"ל כשימות המלך או כ"ג או אחד משאר הממונים מעמידין תחתיו בנו או הראוי ליורשיו וכל הקודם לנחלה קודם לשררת המת.

וגם בפ"א מה' מלכים ה"ז כתב הקודם לנחלה קודם לירושת המלוכה והבן הגדול קודם להקטן ממנו הרי דשאר קרובים יורשים. ובת"כ יליף זה מקרא דובנים לא הי' להם.

הא אם הי' להם בנים הי' קודמים. ויש לפרש דבני בנים אינם יורשים בעבד עברי ודינם רק פשאר קרובים.

ומדחזינו מקרא דובנים לא הי' להם דאם הי' להם בנים והי' בני בנים לאהרן יורשים גדולתו. שוב ה"ה שאר קרובים.

דמהיכי תיתי לחלק. הגם דמדברי הכ"מ לא משמע דהא דהקודם לנחלה קודם לכבוד לענין קרובים אחר.

אָלאַ לענגן דבן גדול קודם לכן קטן ממנו. מ"מ פן נ"ל הפירושו.

שְׁהָרֵי הַדִּין דָּבָן גְּדוֹל קוּדָם לְכוּן קָטָן מִמֶּנּוּ פֶתֶב הַרְמַב"ם אַח"כּ לְהַדְיָא וְאִין נ"מ לְדִינָא בְּזָה מְאַחַר שְׁהָרַמְב"ם פֶתֶב הַדִּין לְהַדְיָא אַף לְעֵנְוֵן מְלֶדֶּה בַּה' פְּלִי הַמְקַדָּשׁ וּבַהֲלָכוֹת מְלָכִים פֶּנ"ל: נט) אַף הִנֵּה מְצִאתִי רַב קְדָמוֹן שְׁמוּכָח דַּס"ל לְהוֹכִיחַ מְדַבְרֵי הַת"כ אֵלּוּ דְאִין שְׁאָר קְרוּבִים יוֹרְשִׁים.

וְהוּא בְּמַרְדְּכֵי ס"פ הַגּוֹזֵל ד"ה מִי שֶׁהִי לוֹ זְכוּת שְׁלֵא יִבְנֶה אָדָם בַּהַכ"נ בְּלִתֵּי רְשׁוּתוֹ אוֹ רְשׁוֹת זָרְעוֹ אֵינּוּ יָכוֹל לְמַפְּוֹר זְכוּתוֹ לְאַחַר דָּלוּ וּלְזָרְעוֹ הַשְּׁלִיטוֹ הַקָּהֵל וְלֹא לְאַחַר. וְהִבִּיא רֵאִי מְדַבְרֵי הַת"כ אֵלּוּ דָאָם בְּנוֹ מְמַלָּא מְקוּמוֹ בְּנוֹ קוּדָם וְאָם לָאוּ יָבֵא אַחַר וַיִּשְׁמַשׁ תַּחֲתָיו.

כ"ש שְׁאֵינּוּ יָכוֹל לְמַפְּוֹר זְכוּתוֹ לְאַחַר עַכ"ל. וְהוּבָא בְּאו"ח ס' קי"ג וּבַחזו"מ סוֹף ס' קמ"ט בְּרַמ"א וְהַגְר"א ז"ל בְּאו"ח פ' מְדַכְתִּיב וְאָם לָחוּ יָבֵא אַחַר וַיִּשְׁמַשׁ תַּחֲתָיו מִשְׁמַע דְּלְמַפְּוֹר אֵינּוּ יָכוֹל.

וְקָשָׁה דֵּא"כ מַה כ"ש אַף פְּנוּת הַמְרַדְּכֵי עֲפִימִשׁ כ"ה כ"מ בְּשֵׁם הַרְלֵב"ג בַּפ"ב מַה עֲבָדִים דְּמַהָּא דְאִין עֲבָד עֲבָרֵי יוֹרֵשׁ אֶת הַבַּת מוּכָח דְאִין הָאָדוֹן יָכוֹל לְמַפְּוֹר עֲבָדוֹ אוֹ לְתַתּוֹ לְאַחַר. וְה"נ ס"ל לְהַמְרַדְּכֵי דְמוּכָח מַת"כ דְאִין שְׁאָר קְרוּבִים יוֹרְשִׁים וְה"ה לְוִקָּח פְּדַבְרֵי הַרְלֵב"ג הַנ"ל וְהוּא כַּמ"ש דְּנִדְאֵי יוֹרֵשׁ עֲדִיף מְלוּקָם דְיוֹרֵשׁ סוּמָה וּמְמִיר בְּקַרְבָּן מוֹרִישָׁיו.

וְגַם יוֹרֵשׁ מַה שְׁאֵינּוּ בְּרְשׁוּתוֹ שֶׁל מוֹרִישׁוֹ. אֲבָל הַמוּכָר עוֹלְתוֹ [אוֹ שְׁלָמִיו אֵלִיבָא דְרַבְּנָן דַּס"ל מְמוֹן גְּבוּהָ] לֹא עֲשָׂה וְלֹא כְלוּם.

וְכֵן אֵינּוּ יָכוֹל לְמַפְּוֹר שְׁאֵינּוּ בְּרְשׁוּתוֹ כְּמוֹ שְׁאֵינּוּ יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ. וְע"כ פֶתֶב הַמְרַדְּכֵי כ"ש שְׁאִין יָכוֹל לְמַפְּוֹר.

אַף קָשָׁה פֶּנ"ל: ס) וְנִרְאֶה לִינְשֵׁב דְרֵאֲנִית הַמְרַדְּכֵי וְעַבּוּה"ג דְאִי ס"ד דְשְׁאָר קְרוּבִים יוֹרְשִׁים א"כ אִם אֵין בְּנוֹ מְמַלָּא מְקוּמוֹ וְקָרוֹב מְמַלָּא מְקוּמוֹ יִשְׁמַשׁ הַקָּרוֹב וְאָם גַּם הַקָּרוֹב אֵינּוּ מְמַלָּא מְקוּמוֹ גַּלְיָה אַחַר הַקָּרוֹב הַרְחוּק יוֹתֵר וְנִחְלָה מִמְשַׁמְשֵׁת עַד אֲהָרֵן הַכֹּהֵן.

וְלִישְׁנָא דְאָם לָאוּ יָבֵא אַחַר מִשְׁמַע דְשׁוּב אֵין טַעֲנַת יְרוּשָׁה וְשׁוּב יְהִי מִי שְׁיֵהָל. וְאִי קְרוּבִין יוֹרְשִׁין א"כ לְעוֹלָם יִשְׁמַשׁ הַקָּרוֹב.

וְגַבֵּי קְרֵא דְאָם אֵין לְאִישׁ גּוֹאֵל נִתְעוֹרְרוּ חַכְז"ל וְכִי יֵשׁ לָהּ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שְׁאִין לוֹ גּוֹאֵלִים וּפִירִש"י בְּגִזֵּל הַגֵּר הַפְּתוּב מְדַבֵּר. מַה שְׁאִין לְתַרְזֵן פֶּן בְּכַהֵן דְּמַזְרַעָא דְאֲהָרוֹן קָאֲתִי.

אָלא וְדֵאִי קְרוּבִים אֵינָם יוֹרְשִׁין בְּגְדוּלָה. וְהַשְׁתָּא אַע"ג דְלְעֵנְוֵן עֲשִׂיית חֲבִיתִין אֵין נ"מ בֵּין בְּנוֹ לְשְׁאָר יוֹרְשִׁין הֵינּוּ אַף דְבִקְרֵא פְתִיב בְּנוֹ.

מ"מ ע"כ הַטַּעַם מִשׁוּם שְׁיִרֵשׁ נְכָסֵי כ"ג. דָּאָם לֹא פֶן מְהִיכֵי תִיְתִי לְחִיבּוֹ בְּחֲבִיתִין.

וְכֵן לְשׁוֹן הַת"כ וְהַמְשַׁנָּה מְשַׁל יוֹרְשִׁין מִשְׁמַע מִי שְׁיִרֵשׁ נְכָסָיו. וְכֵן פֶתֶב הַתוֹי"ט פ"ו דְשְׁקָלִים מ"ו.

וְגַם דְהוּא אֲזִיל שָׁם אֵלִיבָא דַר"ש דְאָמַר מְדֹאֲרֵינְתָא קְרִיבָה מְשַׁל צִיבּוֹר. מ"מ סִיּוּם דְבְרֵיו וְלִהְיֵי קְרִי לִי יוֹרְשִׁים.

מזה י"ל דגם אליבא דינו דמדאורייתא קריבה משל יורשין. וכינן שהטעם משום שנתחייבו נכסי כ"ג.

ה"ה שאר קרובים שירשו הרי נתחייבו הנכסים. אבל לענין ירושת פהונה אין למדין שאר יורשין מבנו.

וירושת עבד עברי ומעות נזירות יוכיחו דבן יורש לא הבת וכ"ש שאר קרובים: (סא) ולהרמב"ם שפסק דקרובים יורשים לא קשיא לי' מת"כ דאזיל לטעמין דהנה בב"ק סוף הגזל עצים הגזל את אביו ונשבע לו משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו ואם אינו רוצה או שאין לו לנה ובע"ח באין ונפרעין.

ובפירוש לבניו או לאחיו מחולקים רש"י ורא"ש וטור עם התוס' שהם מפרשים לבניו של נגזל או לאחיו של נגזל אם אין לנגזל בנים זולת הגזלן יתן לאחיו של נגזל. ואף שיש בן הוא הגזלן פיון שהוא אין יכול לירש זה.

שע"כ צריך הוא להוציאה מתחת ידו יורש אחיו של נגזל. ובהא דאמר רבא אפי' לארנקי של צדקה.

לכאורה קשה דלעולם יתן לקרוב. ואם אין אחים לאביו הלא נחלה ממשמשות עד יעקב. פ"ה היש"ש כגון שהוא בן גר. ורש"י לא ניחא לי' לפרש בגר על כן פירש שאינו מוצא יורש לאביו.

פ"ה אף שע"כ יש לו יורשין הוא אינו מוצא אותם שאינם אצלו. והתוס' אף שפירשו לאחיו של גזלן או לבניו של גזלן.

מ"מ מודים פשאין לו בנים ואחים נותן לאחי אביו כמ"ש בדרו"פ לדעתם. וכן משמע בהגהת אשרי שכתב בשם הרשב"א בעל התוס' בפירוש התוס' לבניו של גזלן או לאחיו של גזלן ואם אינו מוצא יורש לאחיו נותן לקופה של צדקה.

ומדכתב ואם אינו מוצא כפירש"י ולא פפשוטו שאין לו בנים ואחים. מכלל שנותן לאחי אביו ולא משכחת שאין לו יורשין כנ"ל.

ע"כ הוצרך לפרש שאינו מוצא. הנה נתבאר דעת הרא"ש וטור ורש"י ותוס' ויש"ש דנותן לאחי אביו פיון שהגזלן אינו יכול לירש סב) אבל הרמב"ם פ"ה המשנה או שאין לו שאין בנים ואחים וכן כתב בחיבורו שאם אין לגזלן בנים ואחים נותן לקופה של צדקה.

ומבואר מדבריו שאינו נותן לאחי אביו. וכן כתב בדרישה וסמ"ע לדעת הרמב"ם.

האמנם שהב"י כתב לדעתו ואם אין לו בנים ואחים ואדם הראוי לירשו. ומבואר מדבריו דבאין לו בנים ואחים לחוד לא סגי רק דבעי שלא יהי' אדם הראוי לירש.

והיינו דאינם אצלו או בן גר. ובפירוש המשניות כתב ג"כ ואם אין לו אצלו בנים או אחים עכ"ל.

ובזה בנדאי אי אפֿשֿר שׂיתן לאַחי אָביו פֿינן שׂהפֿנים וְאחים יִרְשוּ הָרִי אַחי אָביו פֿנְכֵרִי אֶצְלוֹ. מ"מ לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם בְּחִיבוֹרוֹ מוֹרָה כַּהֶסֶם"ע: סג) וְהִשְׁתָּא לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם דְּכִינֵן שׂישׁ בֵּן אָף שֶׁהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לִירֵשׁ.

מ"מ מְעַפֵּב עַל אַחי אָביו מְלִירֵשׁ. שׁוֹב לַק"מ מַת"כ דִּיבֵּא אַחֵר וַיִּשְׁמַשׁ תַּחְתּוֹ.

דְּכִינֵן שׂישׁ בֵּן אָף שֶׁאֵינוֹ מְמַלֵּא מְקוֹמוֹ וְאֵינוֹ יוֹרֵשׁ בְּגְדוּלָה. מ"מ מְעַפֵּב עַל שְׁאָר קְרוֹבִים מְלִירֵשׁ.

וְהַפֿירוֹשׁ אִם בְּנוֹ מְמַלֵּא מְקוֹמוֹ לְאוֹ דְּנִקָּא בְּנוֹ אֵלָא הַיּוֹתֵר קְרוֹב שֶׁיִּרְשׁוּ כְּמוֹ לַעֲנִין חֲבִיתִין. וְאִם הַיּוֹתֵר קְרוֹב אֵינוֹ מְמַלֵּא מְקוֹמוֹ בְּטֵלָה יִרְנֹשָׁה מִהַגְדוּלָה.

דא"מ מְעַפֵּב עַל שְׁאֵינָם קְרוֹבִים כָּל כֹּף כַּנ"ל. וְכֵן מוֹרָה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם בַּה' כְּלִי הַמְּקַדֵּשׁ לְהַמְעִיָּין: וְכָל זֶה לְהַרְמַב"ם לְשִׁטְתּוֹ אֶבֶל לְדִידֵן דְּכָל הַפּוֹסְקִים [חִוִּץ הָרַשְׁבָּ"א בְּתִשׁוֹ ח"ד ס' כ"ב].

חֲלוּקִין עַל הָרַמְבַּ"ם בְּזֶה. שֶׁפִּיר מוֹכַח מַת"כ דְּאֵין קְרוֹבִין יוֹרְשִׁין וְנִתְיָשְׁבוּ דְבָרֵי הָעֲבוּה"ג.

וְהַבְּאֵנוּ רֵאִי לְדְבָרֵינוֹ ג"כ מִהַמְרָדְכִי: סד) וְהִנֵּה אָף שֶׁחֲזַקְנוּ זְרוּעוֹת בְּעַל עֲבוּה"ג עֲדִינֵן צָרִיף לְמוֹדְעֵי. מָה חֲזִית דְּסִמְכַת עַל הַת"כ סְמוּף אַתּוֹסְפֵתָא.

וְעַל הַמְרָדְכִי לֹא קָשָׁה דְּכִינֵן דַּמַת"כ מוֹכַח דְּאֵינוֹ יָכוֹל לְמַפְּוֹר מְקו"ח דִּירְנֹשָׁה. וּמַתּוֹסְפֵתָא אֵינוֹ מוֹכַח דִּיכּוֹל לְמַפְּוֹר.

דְּתוֹרַת יִרְנֹשָׁה עֲדִיף מִתּוֹרַת מְכִירָה דְּהַמּוֹכֵר עוֹלָתוֹ אוֹ שֶׁלְמִיו לֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוּם. וְאֵלוֹ יוֹרֵשׁ סוּמָף וּמְמִיר וְעוֹד כַּמָּה דְּבָרִים.

ע"כ פְּנוּתִי דַת"כ פְּסִקִּין דְּעַל מְכִירָה אֵין סְתִירָה מִתּוֹסְפֵתָא וְגַם אֵין מְפִלְגִינֵן מִחֲלוּקֵתָם לּוֹמֵר דַּלַת"כ אִפִּי בִירְנֹשָׁה אֵינוֹ וְלַתּוֹסְפֵתָא אִפִּי לְמַפְּוֹר יָכוֹל. אָף לַעֲבוּה"ג קָשָׁה.

וְאוּלַי אֲשַׁתְּמִיטְתִּי בְּאוֹתוֹ שְׁעָה הַתּוֹסְפֵתָא. שֶׁהַכ"מ בַּה' כְּלִי הַמְּקַדֵּשׁ לֹא הִבִּיא הַתּוֹסְפֵתָא.

וְלַהֲלָכָה יָפָה פֶּסֶק לְפִי שִׁיטְתּוֹ דַּמ מוֹכַח דְּאֵין קְרוֹבִים יוֹרְשִׁים וְסַפֵּק כְּמֵאן פְּסִקִּין אֵי כַת"כ אֵי פַתּוֹסְפֵתָא. וְהָרִי הָרֵאָוּבֵנִים וְדֵאֵי וְהַשְׁמַעוֹנִים סַפֵּק וְאֵין סַפֵּק מוֹצִיא מִיַּדִּי וְדֵאֵי: סה) וְאַפְתִּי קָשָׁה לַעֲבוּה"ג הָא דְּהִירוֹשְׁלָמִי שֶׁהִבִּיא הַגָּאוֹן ר' שְׁאוּל ז"ל הַנִּדְפָס בְּסוּף שׁו"ת רַמ"א דְּלֹא יָסוּר שְׁבֵט מִיְהוּדָה וְכו' דְּרַבִּי אֲתִי מְנַקְיָבוֹת שֶׁל בֵּית דָּוִד וְיִרֵשׁ בְּגְדוּלָה. וְאֵין לּוֹמֵר דְּהֵאֵי לְאוֹ בִירְנֹשָׁה מִיְהוּדָה אֵלָא שְׁנַתְנַבֵּא יַעֲקֹב שְׁכָף יְהִי. דא"כ גַּם רֵאשִׁי גְלִיּוֹת שְׁבַבְכָל גְּבוּאָה לְבַד.

וְלָמָּה אָמַר רַבִּי בִירוֹשְׁלָמִי דְּכֵלָאִים דְּאֵלוֹ אֲתָא ר"ה הָנִי מוֹתִיב לִי לְעֵילָא מְקוּמֵהִי. וּמַנ"ל דְּהַתְּמַנּוֹת שְׁבִימִי נִיתְנָה לְדוֹד כָּלֵל.

הֵלֵא לֹא נִיתְנָה לְדוֹד אֵלָא מְלָכוֹת. וְגַם בְּלֹא זֶה קָשָׁה מְאֹד לּוֹמֵר כֵּן.

שְׁהָרִי עֵינָר קָרָא דְלֵא יָסוּר שְׁבֵט מִיְהוּדָה הוּא שְׁנִיתָנָה הַמְלָכוֹת לִיהוּדָה פְּדֻכְתִּיב בְּדָבְרֵי הַיָּמִים הַבְּיָאוּ הַרְמַב"ן עַה"ת בְּפָסוּק לֹא יָסוּר שְׁבֵט מִיְהוּדָה. וְהָרִי הַמְלָכוֹת יִרְנֹשָׁה מִיְהוּדָה מְפָסוּק זֶה.

וְנֹאמֵר שְׁהָרִשׁ שְׁדָרְשׁוּ בּוֹ חֻכְמִים מְפָסוּק זֶה לֹא נִיתְנָה לִיהוּדָה לִירְנֹשָׁה לְבָנָיו מִמְנוּ הָא וְדָאֵי לִיתָא: (סו) וְלִמְרָדְכִי לֹא קָשָׁה דְנָהִי דְמוֹכַח מְקָרָא דְלֵא יָסוּר וְגו' דְבַת יוֹרְשֵׁת בְּגִדוּלָה. אַפְתִּי שְׂאָר קְרוּבִים לֹא שְׁמַעְנוּ.

וְכִדְאִיתָא בְּב"ב (ק"ט.) דְבַת עֲדִיפָא מְאָב פִּינֵן דְלַעֲנֵן יְבוּם בֶּן וּבַת פְּהֶדְדִי נִינְהוּ וְהָרִי הִיא דוּמָה לְבֵן בְּמַקְצָת.

וּמַת"כ לֹא מוֹכַח רַק לְשְׂאָר קְרוּבִים. וּבַת לֹא שְׁיִיף שְׁתִּירֵשׁ בְּכֹהֲנָה וְאִף לֹא בֶּן הַבַּת אִפִּי הוּא פֶּהֶן פְּנ"ל בְּתַחֲזִילַת דְבָרֵינוּ אוֹת נ"ז.

וְעוֹד דְאָפִי הֵינּוּ אוֹמְרִים דְבֶן הַבַּת יוֹרֵשׁ בְּכ"ג לֹא הִי קָשָׁה כָּלֵל בַּת"כ. דְּכָל הַקְּשָׁא הוּא רַק אִם הֵינּוּ אוֹמְרִים קְרוּבִים יוֹרְשִׁים א"כ לֹא מְשַׁפְּחַת כָּלֵל יָבֵא אַחֲרָה.

אָבֵל בֶּן הַבַּת אִף אִם יוֹרֵשׁ. יְכוּלִין לְפָרֵשׁ וְאִם לֹא שְׂאִין בֶּן וְלֹא בֶּן הַבַּת מְמַלְאִים מְקוּמוֹ.

אָבֵל לַעֲבוּה"ג דְּפָסַק דְגַם בַּת אֵינָה יוֹרְשֵׁת קָשָׁה: (סז) וְאִם תֹּאמַר עַד שְׂאֵתָה אוֹמֵר לַעֲבוּה"ג אֲמוֹר אֵל הַרְמַב"ם לְפִי פִי הַסַּמ"ע וְכֵן מִטִּין דְבָרֵינוּ שְׁבֵה' כְּלִי הַמְקַדֵּשׁ שְׁבַמְקוֹם שְׁיֵשׁ בֶּן אִף שְׂאִינוּ יוֹרֵשׁ מוֹנַע עַל שְׂאָר קְרוּבִים מְלִירֵשׁ.

א"כ אִיף לֹא מְנַעוּ כָּל בֵּית דָּוִד הַזְּכָרִים אוֹ הַבְּנוֹת מְלִירֵשׁ בְּגִדוּלָה. לֹא קָשָׁא דְהַנָּה בְּכַתוּבוֹת (ס"ב) מְפָרֵשׁ דְרַבִּי אֲחִי מְשַׁפְּטִי בֶּן דָּוִד.

וַע"כ הָא דִירוּשְׁלִמִי דְאֲתִי מְנַקְיָבוֹת לֹא מְבָנוֹת דָּוִד מְמַשׁ. אֲלֵא מְנַקְיָבָה אַחַת שְׁהִיתָה בְּאָה מְמַלְכוֹת בֵּית דָּוִד.

וְאֲפֹשֶׁר שְׁהִיא הִיתָה בַּת יוֹרְשֵׁת נַחְלָה וִירְשָׁה זְכוֹת אֲבִי שְׁהִי רְאוּי לְשַׁרְרָה. וְאִם הִי לֹו בְּנִים הִי בְּנָיו רְאוּיִם לְשַׁרְרָה.

עַכְשָׁיו שְׁלֵא הִי לֹו בְּנִים רַק בְּנוֹת יִרְשׁוּ הֵם זְכוֹת זֶה שְׁבַנְיָהֶם יְהִי רְאוּיִן לְשַׁרְרָה וְדו"ק. אִף לַעֲבוּה"ג קָשָׁה: (סח) וְנִרְאָה לִיִּשְׁב עַפ"י מַה שְׁכַתְּבֵנוּ בְּמַעֲלָה ב' [פְּתָר תוֹרָה אוֹת ל"א] דְהָא דְגַלִּי קָרָא בְּמִלְךָ וְה"ה בְּכָל מְנוּיִין שְׁבַנְיָו יוֹרְשִׁין וְאֵעִפִּי"כ יֵשׁ קָרָא מְיֻחָד בְּכֹהֵן גְּדוֹל דְבָאֲמַת כ"ג אֵינוּ יוֹרֵשׁ כָּל כָּף בְּמִלְךָ.

שְׁהָרִי מְלָךְ בֶּן מְלָךְ אֵינוּ טְעוֹן מְשִׁיחָה וְכ"ג בֶּן כ"ג טְעוֹן מְשִׁיחָה. וְשׁוֹב אֵין לְמַדִּין יִרְנֹשֵׁת פֶּהֶן גְּדוֹל מִיְרְנֹשֵׁת מְלָךְ דְמַה לְמְלָךְ שְׂאִינוּ טְעוֹן מְשִׁיחָה.

וַע"כ אִף דְגַלִּי קָרָא שְׁכַעֲיִן מְלָכוֹת שְׁבַנְיָו יוֹרְשׁוֹת. בְּכֹהֵן גְּדוֹל וְה"ה הַנְּהַגַת בַּהַכְּנ"ס מְקַדֵּשׁ מְעַט יֵשׁ לְדַמּוֹתוֹ לְכ"ג לֹא לְמַדְנֵו וְלֹא נוֹכַל לְלַמּוֹד מְמִלְךָ פְּנ"ל: (סט) וּבְעֵינָר הַדְּקָדוּק שֶׁל עֲבוּה"ג הֵנָּה בְּזַמְנֵינוּ זֶה זְכִינוּ שְׁיַצָּא לְאוֹר פִּי הַר"ש מְשַׁאֲנַץ עַל הַת"כ.

וְעַל בְּרִייתָא זוֹ דַּפ' צוֹ דְבַזְמַן שְׁבַנְיָו מְמַלָּא מְקוּמוֹ וְכו' הִבִּיא תוֹסַפְתָּא דְשְׁקָלִים דְקָרוּב יוֹרֵשׁ. וּמְבִנְיָר דַּס"ל דְלֵא פְּלִיגִי וְאֵין לִיִּשְׁב לְשִׁיטָתוֹ כְּמוֹ שְׁתַּרְצָנוּ שִׁיטַת הַרְמַב"ם דְבַנּוּ שְׂאִינוּ רְאוּי מְעַכְב עַל הַקְּרוּבִים.

שְׁהָרִי הַר"ש מִשָּׁאנ"ץ הוּא הַרְשֵׁב"א שְׁבִתוֹס' כַּמְפֹרֶשׁ בְּתוֹס' שְׁבֵת פֶּרֶק בְּמַה מְדַלִּיקוּן וְכֵן מְפֹרֶשׁ בַּב"ח בְּהָא דְהַגְזוּל אֶת אָבִיו וְעוֹד בְּכַמְהָ מְקוֹמוֹת בְּפוֹסְקִים פְּנוּדָע. וְהָרִי פֶתֶב הַגְהֵת אֲשֶׁר"י שֵׁם בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א בְּהָא דְהַגְזוּל אָבִיו דְּנוֹתֵן לְיֹרֶשׁ אַף שֵׁישׁ בֶּן הוּא הַגְזוּלָן בְּעֶצְמוֹ פִּינֵן שְׁאִינוֹ יְכוּל לְיִרֵשׁ בְּזָה כו' וְה"נ פִּינֵן שְׁאִינוֹ מְמַלֵּא מְקוֹמוֹ וְאִינוֹ רְאוּי לְיִרֵשׁ יְרֵשׁוּ שְׁאָר קְרוֹבִים.

וְע"כ ס"ל לְהַר"ש דְּהָאֵי וְאִם לֹא יָבוֹא אַחֵר וַיִּשְׁמַשׁ תַּחְתּוֹ קְרוֹב אַחֵר קְאָמַר: (ע) וְנִרְאֶה לִי עוֹד דְּחִילִיק יֵשׁ בֵּין בֶּן לְשְׁאָר קְרוֹבִים לְפִי מַה שְׁנִסְתַּפֵּק בְּשַׁע"מ פ"א מַה' עֲבוּדָת יוֹם הַפְּיּוּרִים בְּשֵׁם סֶפֶר זָרַע אֲבָרָהָם בְּהָא דְאֲמַרְיָנוּ בְּיוֹמָא בְּאִם אֵינְרַע טְוִמְאָה לְכַה"ג בִּיּוֹהֲכ"פ דְּמַמְנִין שְׁנֵי תַחְתּוֹ וְאַחֵר יוֹהֲכ"פ רֵאשׁוֹן חוּזֵר לְעֲבוּדָתוֹ וְאִם מֵת רֵאשׁוֹן שְׁנֵי חוּזֵר לְעֲבוּדָתוֹ.

אִם הוּא דְּנִקָּא כְּשֵׁלָא הַנִּיחַ רֵאשׁוֹן בֶּן מְמַלֵּא מְקוֹמוֹ אֲבָל אִם הַנִּיחַ בֶּן בְּנוֹ קוֹדֵם יַעֲיִי"ש. וְנ"ל דְּכֵן הַדִּין אֲבָל שְׁאָר קְרוֹבִים בְּכַגּוֹן זֶה אֵינֶם יוֹרְשִׁים.

דְּהַנָּה פֶתֶבְנוּ בְּתַחֲלִיל דְּבְרִינוּ דְאֲפִשֶׁר לְדַמּוֹתוֹ לְהָא דְעֵבֵד עֲבָרִי אִינוֹ עוֹבֵד אֶת הַבֵּת וְכ"ש שְׁאָר קְרוֹבִים. וְה"נ אֵין שְׁאָר קְרוֹבִים יְכוּלִין לְנַהֲוֹג שְׁרָרָה עַל הַצִּיּוּר.

וְכ"ג נְמִי נְשִׂיא אֵיקָרִי בְּסֶפֶר יְחִזְקִאל אַף בְּאֲמַת יֵשׁ לְחִלְק דְּשִׁאנִי הָכָא דַע"כ צְרִיכִין לְמַנּוֹת אַחַד וְשׁוּב הַקְרוֹב קוֹדֵם. וְשִׁאנִי עֵבֵד עֲבָרִי שְׁיֹצֵא לְחִירוֹת.

וְגַם בְּפוֹעֵל יְכוּל לְחַזֵּר מִבְּנָאָר בְּפוֹסְקִים שְׁאִם רוּצָה לְהִיּוֹת פּוֹעֵל אֲצֵל אַחֵר אִינוֹ יְכוּל לְחַזֵּר. וְכ"ש דִּישׁ לְחִלְק בְּזָה בְּנ"ד שְׁמַחְוִיבִין לְמַנּוֹת אַחַד.

וְנַהֲוִי כְּשִׁאֵין שֵׁם כ"ג אַחֵר אֲבָל בְּנ"ד שֵׁישׁ שֵׁם כ"ג וְהַקְרוֹב רוּצָה לְיִרֵשׁ שְׁיִמְנוּ גַם אוֹתוֹ וְיִהְיֶה עוֹד כ"ג שׁוּב אִינוֹ יְכוּל לְהַשְׁתַּרֵּר עַל הַצִּיּוּר שְׁיִצְטָרְכוּ וְנַהֲוֹג כְּבוֹד וְגְדוּלָה גַם בְּזָה אֵין יוֹרֵשׁ בְּכַגּוֹן זֶה אֲלָא הֵבֵן דְעֵבֵד עֲבָרִי עוֹבֵד אֶת הֵבֵן.

וְע"כ בְּת"כ מְיָלְתָא דְפֶסֶקָא נִקְט שְׁבִנוּ יוֹרֵשׁ תְּמִיד בְּגְדוּלַת אָבִיו אִפִּי הִי שֵׁם כ"ג אַחֵר כַּגּוֹן שְׁאִינְרַע טְוִמְאָה לְאָבִיו. אֲבָל אִם אֵין בְּנוֹ כו' יָבֵא אַחֵר כְּנ"ל.

לֹא הִי שֵׁם כ"ג אַחֵר יִשְׁמַשׁ קְרוֹב. הִי שֵׁם כ"ג אַחֵר יִשְׁמַשׁ כ"ג זֶה אִפִּי רַחוּק.

כֵּן נ"ל: (עא) יְהִי אִיף שְׁיִהְיֶה מוֹכַח מְהֵר"ש דְּלֹא ס"ל דִּיוֹקָא דַעֲבוּה"ג. וַי"ל אֵלוּ הָנּוּחַ חֲזִי לְהָא דְהַר"ש הִי חוּזֵר בּוֹ מְדִיוֹק זֶה וְיָדוּעַ בְּכִלְלֵי הוֹרָאָה הִיכָא שְׁפוֹסְקִים אַחֲרוּנִים חוֹלְקִים עַל רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוּנִים לֹא רָאוּ דְבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים פּוֹסְקִים כְּהָרֵאשׁוֹנִים: (עב) וְלַעֲנִין יְרוּשָׁת הַבֵּת הַרְמַב"ם בְּפ"א מַה' מְלָכִים הִלְכָה זֶה פֶתֶב כְּשִׁמְעֵמִידִין מְלָךְ מוֹשְׁחִין אוֹתוֹ בְּשִׁמְן הַמְשָׁחָה שְׁנֵאָמַר וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת פֶּה הַשִּׁמְן וַיִּמְשָׁחֵהוּ (וְהוּא כְּשִׁיטַת רַש"י וְתוֹס' דְּשִׁאוּל בְּשִׁמְן הַמְשָׁחָה נִמְשַׁח וְדְבָרֵי הַרְב"ק וְאֵלְשִׁיף שֵׁם תְּמוּהִין מְאֹד) וּמֵאַחֵר שְׁמוֹשְׁחִין הַמְלָךְ הָרִי הוּא זוֹכָה לוֹ וְלִבְנָיו עַד עוֹלָם שְׁהַמְלָכוֹת יְרוּשָׁה כו' פִּינֵן שְׁנִמְשַׁח דּוּד זָכָה בְּכַתֵּר מְלָכוֹת.

וְהָרִי הַמְלָכוֹת לוֹ וְלִבְנָיו הַזְּכָרִים עַד עוֹלָם הַנָּה חִילְק הַרְמַב"ם. דְּלַעֲיֵל דְּבַמְלָכוֹת שְׁאוּל קָאִי וְכַה"ג פֶתֶב לְבָנָיו סֵתָם וּבְדוּד פֶתֶב לְבָנָיו הַזְּכָרִים דְּנִקָּא: (עג) אִף הַטַּעַם מִבְּנָאָר לְכָל

משפיל דהנה פּר פּתב בפ"ד מה' פּלי המקדש שאם מת המלך כו' מעמידין בנו או הראוי לירשו.

וא"כ אם לא הניח בן רק בן הבת הרי בן הבת ראוי לירשו וירש במלכות אף בנדון מילתא אחריתא אית בי' שהוא זכה במלוכה לעולם. ואף עתה שבפנינו שפסקה מלוכה אם תשוב הממלכה לישראל יהי מזרע דוד.

וא"כ פשמת מלך מישראל והניח בן בתו ואביו אינו מזרע דוד מעמידין מלך שבא מבית דוד הזכרים. שהרי דוד זכה במלכות שיהי' מלך מי שבא מבניו הזכרים ומתייחס אחריו.

וכיון שיש מבית דוד הזכרים מי שראוי למלוכה מעמידין אותו אף שאינו מזרע מלך זה שמת. והוא קודם לבן בתו של זה שאינו מבית דוד הזכרים.

וקל זה במלכות בית דוד שאף לאחר שניתנה המלוכה לירבעם ורק שבט אחד נשאר לרחבעם פתיב בירבעם אף לא כל הימים ומזה למד הרמב"ם דנביא שהעמיד מלך משאר ישראל תפסק המלוכה מביתו ע"כ ותחזור המלוכה לזרע דוד.

הרי דאף שפסקה המלוכה וניתנה לאחר. המלוכה לדוד לעולם וכדכתיב וכסאך יהי נכון עד עולם [אבל שאול המלך כשחטא נטלה ממנו המלוכה ושוב לא חזרה אליו עוד] ואף שפסקה המלוכה מישראל עכשיו.

אם פשיעמוד מלך המשית יהי מדוד. וע"כ אי אפשר שירש בן בתו אם פשמצד אביו אינו מזרע דוד.

אבל במלכות ישראל כשירש בנו שוב אין לאביו במלכות פלום ויוכל בנו להוריש לבן בתו אף שאינו מבני אביו הזכרים ואביו הניח זכרים אחרים פשם שהירש מאמו מנחיל ממון שירש מאמו לאחיו מן האב אף שהם נכרים לאמו.

ה"נ במלכות. ונדקא בנדון דאפי' היתה המלוכה באמצע לאחר לסוף תחזור המלוכה לדוד והרי המלוכה בעצם לעולם לדוד.

ואף אם הוא אצל בן דוד הוא לדוד ג"כ דלא עדיף בן דוד מאחר וכשם שאם היתה המלוכה לאחר לסוף תחזור אליו ולא פסק פח דוד מן המלוכה. כף פשהוא אצל בנו אי אפשר לבנו להורישו פי אם לבני דוד הזכרים וזה ברור ופשוט עד) ואין להקשות בתו גופה תירש המלכות ואף דכתיב תקים עליך מלך ולא מלכה זו אין ישראל מקיימים רק ממילא הוא לה ודומה לרחבעם שהמלך אף שאמו אינה מישראל רק משום שהיא בירושה וכן פתב הנ"ב דאינו בכלל תקים.

ה"נ לענין מלכה נאמר בן ותירש הבת גופה והיא מבני דוד הזכרים ומתייחסת אליו. דהא לימא שהרי העמדת מלכות הוא לפשפטים ולמלחמות ואשה פסולה לדון וגם לאו בת מלחמה היא כבריית קידושין.

וע"כ פתב החינוך שאין נשים מצוות במחזית וזכירת עמלק ואי אפשר שתירש המלכות רק אם ישראל יקבלו אותה דקיבלו מהני בממון אפי' בפסולין וכיון דמצד קבלתם תהי' שוב הוא בכלל תקים מלך ולא מלכה: עה) ונ"ל עוד דאפי' בן בתו בא מצד אביו מזרע דוד הזכרים פיון שע"כ לא מאבי חמה לבד יירש המלוכה.

דְּמַצַּד זֶה אֵינוֹ מְזַרַע דָּוִד הַזְּכָרִים רַק מְדוּד הוּא בָּא לְיִרְשׁ. וְכִינּוֹן שְׂיִישׁ בְּזַרַע דָּוִד גְּדוּלִים מְמַנּוּ הֵם קוֹדְמִים.

וְכַעֲשֵׂי דְבָרֵי רַש"י פְּתוּבוֹת (ק"ג:) ד"ה הוּא מְמַלֵּא מְקוֹם אַבּוֹתָיו הֵנּוּ וְדו"ק: עו) וַיֵּשׁ לְהִבְיֵא רֵאִי ג"כ דְּבָן בְּתוֹ יוֹרֵשׁ מֵיַעֲקֹב דְּחָשַׁב שְׂשֻׁמְשׁוֹן יְהִי מְשִׁיחַ וְהַקְּשָׁה הַפְּרִי תוֹנָאר הָא כְּתִיב לֹא יִסּוּר שְׂבֻט מִיְהוּדָה.

וְתִי דְמַצַּד אִמּוֹ שְׂמֻשׁוֹן הוּא מִיְהוּדָה הָרִי דָן בְּתוֹ יוֹרֵשׁ ג"כ. וְהִינּוּ שְׂלֵא הִי א' מְשֻׁבֵּט יְהוּדָה הַזְּכָרִים מִי שְׂרָאוּי לְהִיּוֹת מְשִׁיחַ.

ע"כ יֵרֵשׁ שְׂמֻשׁוֹן שְׂבֵא מִבְּתוֹ. וְלִפִּי הָאֲמַת גַּם שְׂמֻשׁוֹן לֹא הִי מְשִׁיחַ.

וְדוּד הַנּוֹבֵחַ שְׂיִהֵי מְזַרַעוֹ הַזְּכָרִים מִי שְׂרָאוּי לְיִוְרְשׁוֹ וַיְהִי מְשִׁיחַ סוּף דְּבָר נִתְּבַרֵר לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּכָל הַיּוֹרְשִׁים בֵּין אַח בֵּין בֶּן בְּתוֹ יוֹרְשִׁין בְּמַלּוּכָה. רַק בְּמַלְכֵי בֵית דָּוִד אֵין בֶּן בְּתוֹ יוֹרְשׁוֹ וְכַנ"ל עז וְעַתָּה נִבְאָר פְּרָטֵי דֵינִים לְכָל הַשִּׁיטוֹת.

לְשִׁיטַת הַר"ש מְשֻׁאֲנָן קְרוּבִים יוֹרְשִׁים בֵּין בְּכֵהֲנֹנָה בֵּין בְּמַלְכוּת בֵּין בְּרַבְּנּוֹת וְאַפְּלֵ הַנִּיחַ בֶּן שְׂאִינוֹ מְמַלֵּא מְקוֹמוֹ. וְה"ה בֶּן בְּתוֹ בְּרַבְּנּוֹת וּבְמַלְכוּת לְבַד מְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד שְׂאִין בֶּן בְּתוֹ יוֹרֵשׁ.

וְלְדַעַת הַרְמַב"ם הַדִּין כְּמוֹ לַהַר"ש מְשֻׁאֲנָן לְכָל הַפְּרָטִים. לְבַד שְׂאִים הַנִּיחַ בֶּן שְׂאִינוֹ מְמַלֵּא מְקוֹמוֹ נִתְּבַטֵּל יְרֻשַׁת שְׂאָר הַקְּרוּבִים.

וְלְדַעַת הַמְרַדְכֵי וְעַבּוּה"ג אֵין קְרוּבִים יוֹרְשִׁים [בְּנֻדָּאֵי] בֵּין בְּכֵהֲנֹנָה בֵּין בְּמַלְכוּת בֵּין בְּרַבְּנּוֹת. אַךְ בֶּן בְּתוֹ יוֹרֵשׁ בְּמַלְכוּת [לְבַד בְּמַלְכוּת בֵּית דָּוִד] וּבְרַבְּנּוֹת [בְּנֻדָּאֵי] אֶבֶל בְּכֵהֲנֹנָה אֵין בֶּן בְּתוֹ יוֹרֵשׁ [בְּנֻדָּאֵי] וְה"ה בְּהַנְּהַגַת בַּהַכ"נ דֵּינוֹ כַּכ"ג דָּאֵין בֶּן בְּתוֹ יוֹרֵשׁ [בְּנֻדָּאֵי] וְזֶה לַת"כ.

אַךְ לְתוֹסַפְתָּא אִפִּי קְרוּבִים יוֹרְשִׁים בֵּין בְּכֵהֲנֹנָה בֵּין בְּמַלְכוּת בֵּין בְּרַבְּנּוֹת. וּבְשֵׁל תוֹרָה הֵלֵךְ אַחַר הַמַּחְמִיר וְכַמ"ש בְּגִינַת וְנֻרְדִים וַיּוֹרְשִׁים מְסַפֵּק.

אַךְ בֶּן בְּתוֹ יוֹרֵשׁ בְּנֻדָּאֵי בְּמַלְכוּת וּבְרַבְּנּוֹת: עַח) וְהַרְמ"א בִּי"ד סִי רַמ"ה הֶעֱתִיק דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בַּה' מְלָכִים אִפִּי בְּנֻ אוֹ בֶּן בְּנֻ קוֹדְמִים לְאַחַר כָּל זְמַן שֶׁהֵן רֵאוּיוֹ. וְלְכַאוּרָה תְּמוּנָה לְמָה לֹא הֶעֱתִיק דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בַּה' פְּלִי הַמַּקְדָּשׁ כְּשִׁמַת הַמֶּלֶךְ כו' מְעַמִּידִין בְּנֻ אוֹ הֶרְאוּי לְיִוְרְשׁוֹ וְשֵׁם פְּרָט כָּל הַמִּינּוּיִין ג"כ.

אַךְ הַרְמ"א לְטַעַמֵי שְׂהֶעֱתִיק בַּח"מ ש"ס"ז סְעִיפָה ה' דַּעַת הַיֵּשׁ חוֹלְקִים. וְלְשִׁיטַתְּם מוֹכַח מַת"כ דָּאֵין קְרוּבִים יוֹרְשִׁים.

וְאַף שְׂפַתְבְּנוּ שְׁגַם לְדַעַת הַמְרַדְכֵי וְעַבּוּה"א הָיוּ ג"כ סְפִיקָא דְּדִינָא. הַרְמ"א בְּפְלוּגְתָּא לָא קַמְיִירֵי.

וְהָרִי הַמְסַחֵר לֹא הֶעֱתִיק דֵּינִים אֱלוֹ כָּלְל. וְדִי לְרַמ"א שְׂיִעֲתִיק מַה שְּׂהוּא בְּנֻדָּאֵי.

וְאַף שְׂלְדַעַת הַר"ש מְשֻׁאֲנָן נֻדָּאֵי קְרוּבִים יוֹרְשִׁים אַף שְׂפַסְק בְּגוּזֵל אֶת הַגֵּר דָּאֵין בֶּן שְׂאִינוֹ רֵאוּי לְיִרְשׁ מְבַטֵּל יְרֻשַׁת שְׂאָר קְרוּבִים. הֵלֵא הַרְמ"א לֹא רָאָה פִּי הַר"ש שְׂעַל הַת"כ הַנְּדַפֵּס בְּזַמְנֵינוּ וְמַה שְּׂלֵא כָּחַר דְּבָן בְּתוֹ בְּנֻדָּאֵי יוֹרֵשׁ.

הינינו מפגי שדין זה לא נתבאר בפוסקים שקדמוהו. ואין בזה קושיא על הרמ"א ועוי"ל
בן בתו בכלל בן בנו: עט) לפמ"ש הרב ז"ל מלאדי [הובא לעיל במעלה ב' פתח תורה
אות ל"ד] בביתאור תשו' הרשב"א סי' ש' בחזן דנתן טעם משום המנהג ואח"כ פתב
מדינא.

פיון דמדינא טעמא ל"ל. וביאר הרב מלאדי פנונתו דהינינו לאפוקי אם המנהג להיפוך.
וי"ל דבזמן הרמ"א הי' המנהג שלא יעמידו קרובים תחת הרב בגדולה וכמו בזמה"ז.
דמעולם לא שמענו להושיב קרוב תחת הרב.

וע"כ לא פתב הדין בקרובים. מיהו בחתנו וכן בתו דנדאי אין מנהג פשוט שלא להעמיד.
שקרי בתשובות הגאון ר' שאול פסק להעמיד חתנו וכן באחרונים שבזמנינו. וא"כ שוב
יורש בן בתו.

וה"ה הדין כמו כל קרוב: פ) שוב ראיתי בתשו' דברי חיים להגאון הקדוש ז"ל מסאנדז
שפתב דקרובים יורשים והביא דברי הרמב"ם הנ"ל. וכתב דאף שהרמ"א לא פתב אלא
בנו וכן בנו פן הדין ששאר קרובים יורשים.

וכן נראה דגם למרדכי ועבוה"ג קרובים יורשים מספק וכל שפן דלר"ש יורשים בנדאי
אין ספיקו שלקחם מוציא מידי נדאי של הר"ש וכ"ש בן בתו ברבנות דאף לדידהו יורשים
בנדאי: פא) ועתה נעלה אל המעלה החמישית שמו חתן יכהן פאר.

הנה בראש דברינו אות א' ספק ה' נסתפקנו דאפשר לומר הואיל והבת אינה ראוי' להיות
רב אף הבא מפקח לא יירש. ואף שהוכחנו באות ס"ה מרבי שירש הגשיאות מחמת
שכא מנרע דוד מן הנקיבות.

וכן באות ע"ו משמשון לפי דעתו של יעקב בתחילה שהוא המשיש ואף דכתיב לא יסור
שכט מיהודה תירץ הפרי תנאר משום שאמו מיהודה הרי דאף מכח נקיבות יורש אף
שהיא אינה ראוי' להיות מלכה.

יש לחלק דיכול לומר מכח אבנה דאמא קאתינא. אבל בעל דלא מצי למימר מכח חותני
קאתינא (ואף דמצינו כמה פעמים חתנו כבנו ושואל קרא לדוד בנו).

ומה"ט חייב אדם בכבוד חמיו ורש"י פתב בשבת (כ"ג) גבי נפיק מינן ר' שיזבי פירש"י
חתנו כבנו. מ"מ המכה את חתנו או מקללו לא תחייב מיתה] אפשר דאינו יורש מכח
אשתו: פב) הנה במרדכי פ"ק דקידושין בענין ירושת המומר שדעת הגאון שמומר אינו
יורש מן התורה אף שמוריש לאחרים ויש אומרים שמדאורייתא יורש המומר ורק
מדרבנן קנסוהו.

וכתב המרדכי דאפי' לדעת הגאון בעל יורש המומרת ואפי' נפלו לה נכסים בחיי'.
ובתה"ד פתב הטעם פיון דבחי' בעל אוכל פירות לא קנסוהו לבעל אף זה ניחא לדעת
היא"א דמה"ת יורש המומר.

אף לדעת הגאון דמה"ת אין מומר יורש איה יירש הבעל. ונראה שדעת המרדכי דבעל יכול לומר אנה מפת חמי קאטינא וע"כ הוא יורש את חמיו אף שאשתו בחיי' פנין שפתיבו התוס' בפרק הגוזל בבו הגזלן דכינון דגזלן בעצמו אינו יכול לירש את אביו.

בנו יורש מפת אבי אביו. וא"כ ה"נ בגידון דידן שיכול לומר מפת חמי קאטינא.

ולא איכפת לן במה שאשתו אינה ראוי' לרבנות. ונסתלק נמי סברא השני' שפאות א' סום ספק הה' דאיה מצינו ירושה מחיים פנין דמחמיו יורש שלא באמצעות אשתו: פג) האמנם שבתשו' מהרי"ט הקשה על המרדכי הג"ל.

מ"מ י"ל דמודה מהרי"ט שיכול לומר מפת חמי קאטינא. אף כמו בן הבכור הגם דמפת אבנה דאבא קאטי במקום אביו הבכור קאי ויורש פי שנים.

ה"נ במקום אשתו המומרת קאי ואינו יורש ומ"מ בגוף הסברא י"ל דמודה שיכול לומר מפת חמי קאטינא דחתנו כבנו. אף מ"מ פנין שלדעת מהרי"ט אין זה טעם הגאון.

קשה להעמיד יסוד על סברת מפת חמי קאטינא: פד) ראי' דלא אמרינו מפת אבנה דאבא קאטינא מדאמרינו בב"ב (קכ"ה) דבן בתו לא ירתי היא אלא ירתא ירתחי ואי מצי אמר מפת אבנה דאבא קאטינא הנה יורשו ממש.

אלא ודאי דוקא מפת אבנה דאבא קאטינא אמרינו כדי לפיון אשם קנ"ט. [מדכתיב תחת אבותיה יהי בניה.

וטעמא לחלק ביניהם דדוקא בן בנו שמתניחס אחריו יורשו כמו בנו. אבל בן בתו שמתניחס אחר אביו אינו דומה לאמו שמתניחסת אחריו.

וכן משמע בשטמ"ק סוף פרק מי שמת בשם הראב"ד שכתב ירושה מאבי אמה היא שאמו יורשת בקבר את אבי' יעיי"ש. משמע אבל שהוא בעצמו יורש את זקינו לא אמרינו.

ומ"מ הרי כבר נתבאר במעלה הקודמת שכן בתו יורש ברבנות. הרי שכן יורש את אמו ואמו ירשה הרבנות כדי להורישו לבנה.

ה"נ ירושה הבת כדי להוריש לבעלה: פה) והנה על ספק הב' האיה מצינו ירושה מחיים. הנה קושטיא זו יקשה על העבוה"ג שדחה החתנים מירושת בהכ"נ משום דאין בנות יורשות בשררה.

ותיפוק לי' דאפי' יורשת מאיזה פח יירש הבעל בשררה. להקנות אינה יכולה ואין אדם יורש את אשתו מחיים.

אף התירוץ מבואר מתשו' הרשב"א סי' ש' בחדן שרצה שפנו יסייעו לפרקים והשיב דבן יורש בגזלות אביו וכ"ש בחיייו שצריה שסייעו לפרקים. ולכאורה תמוה דהא ענין שררה ירושה הוא והאיה מצינו ירושה מחיים פו) וראיתי שכן מפורש בבמד"ר פרשה ב' פיסקא כ"ו ובנים לא הי' להם ויכהן אלעזר וגו' הא אם הי' להם בנים הי' קודמים לאלעזר ולאיתמר וכו' ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם ר' יצחק אומר בחיי וכו' אירע טומאה לאהרן שימש אלעזר אירע טומאה לאלעזר שימש איתמר.

ע"כ.

ומקלל דאם הי' בנים לנדב ואביהוא הם הי' קודמים לשמש בסיי אהרן אם אירע בו טומאה. הנה מפירש פדעת הרשב"א.

נהרי מצינו ירושה מחיים. וכן משמע מת"כ פ' אחרי סוף הלכה ד' מנין לרבות פהו אחר המתמנה ת"ל וכן פהו פי' פהו אחר המתמנה שהי' ממנין פהו אחר תחתיו.

הלכה ה' לכהו תחת אביו מלמד שהבן קודם לכל אדם כו'. הלכה ו' מנין פשם שמתקנין פהו אחר תחתיו כו' ולמה הפסיק בין הלכה ד' דמייירי בכהו המתמנה ובהלכה ו' מתחיל ג"כ בכהו המתמנה בהלכה ה' שהוא מענין אחר.

אלא ודאי הלכה ה' מלמד שהבן קודם לכל אדם מייירי נמי מפהו המתמנה. דלענין זה נמי הבן קודם לכל אדם.

דכשמת אביו כבר למדנו מפרשת צו. וכאן למדנו בכהו המתמנה בסיי אביו נמי בנו קודם וכדברי ר' יצחק במדרש פז) עוד ראי' מיותם בן עוזי' שזכה בכיבוד אביו שהי' אביו מצורע ונעשה אביו חפשי ממלכותו פדילפינו בהוריות מקרא דוישב בבית החפשיית שפלו מצורע מתפפר בשעירה פהדיוט ולא נטל עליו פתר מלכות בסיי וכו' [וע' סופה (מ"ה:)] ברש"י] מקלל שהי' מגיע לו המלוכה בסיי וירש את אביו בסיי.

ועוד דאי לא ירשו בסיי גם במותו לא ירשו דאז לא הי' לו מה להוריש שפבר אבד מלכותו בשעה שנצטרע. ואם ישאל מינו לעצמם מלוך הי' צריך משיחה פינו דלא משום ירושה אתי.

ובכתוב לא מצינו שנמשח. לא במקלים ולא בדברי הימים.

ואותם מלכי בית דוד שנמשחו מפירש בכתוב שנמשחו וכן בגמ' למה נמשחו ובנדאי יותם לא נמשח. וע"כ שירש המלוכה בסיי פשנצטרע ולא הי' ראוי לה בעצמו.

ה"נ פינו שאשה אינה ראו' לרבנות ירושה בעלה מחיים: פח) אף עוד יש לעיין אם נדון ירושת הבעל את אשתו כמו ירושת בן ובת או רק פשאר קרובים. והנה יש לצדד לכאן ולכאן.

די"ל דהא חזינו שאין בן יורש את אמו במקום בעל. א"כ בעל הוא עוד יורש יותר מכן. ויש סברא להיפוך. דהא אין בעל יורש בראוי פבמחזק ושאר קרובים יורשים.

א"כ חזינו ירושת הבעל עוד גרוע מקרובים. ומה שקרובים אינם יורשים כ"ש בעל: פט) אף ראיתי להתוס' (קי"ד:) דהא דאין בעל פקבר יורש את אשתו שנפלה לה ירושה בסיי פדי להנחיל לקרוביו ילפינו מהא דאין הבעל יורש את אשתו בנכסים שנפלו לה אחר שמתה פדילפינו מקרא דפינחס.

דנהי דלא מבטל שארות לגמרי. מ"מ מכח שארות פקבר אשפחן דאינו יורש.

ולפי זה ודאי בעל יותר קרוב מכן ובת. ומה שאינו יורש בראוי לבוא אחר מיתתה משום דאז אינו שארו כל פך.

וע"כ גם מלנה אינו יורש משום דראוי לגבות אחר מיתתה ואז אינו שארה כל פה. אבל ירושת הרבנות דכבר ביארנו בראיות דירוש בחיי ובעודם שניהם בחיים עדיף אפי' מבן יורש זכותה ברבנות.

וע"כ א"צ לפלפל אם הרבנות מקרי מוחזק. דכל ראוי הוא שראוי לבוא אחר מיתתה. אבל זה ראוי לבוא בחיי' (צ) ומכל מקום אף שאין צורך לנ"ד נעניין בי' ולכאורה י"ל לפי מה שביארנו [במעלה סלע המחלקות אות י"א] דכל זמן שלא מינו את הבן איננו מלה רק שחיוב למנותו ברבנות והוי כעין מלנה.

אף יש לחלק בין מלנה דבידו לסלקו במה שירצה. וכן לשון הש"ס לאו הני מעות שביק דהי' יכול ליתן לו מעות אחרים.

וגבי קרקע לאו האי קרקע שבק אבנהו ויכול ליתן לו קרקע אחר או מעות. מה שאין כן ברבנות.

מיהו בנ"ד אין נ"מ בזה דאין ראוי אלא הראוי לבא אחר מיתתה דאז פקע שארו קצת כנ"ל: צא ודע דאף אם הי' דין הבעל פדין הקרובים הרי העלינו (במעלה הג') דקרובים יורשים. אף הוא רק מס"ס שמה פרמב"ם ור"ש דקרובים יורשים.

ואת"ל פהמרדכי ועבוה"ג דת"כ ותוספתא דשקלים פליגי בהא. שמה פתוספתא דקרובים יורשין.

ואני חפצי לברר הלכה בנדאי שתהא מחנורת כשמלה וכן דרכי תמיד. ובעזה"ת בארנו דירושת הבעל בחיי' עדיף אפי' מירושת בן והוא נדאי ירושה: ועזה נעלה אל המעלה הששית מעלה העליונה.

צב) אשר נסתפקנו באות א' ספק ואו הואיל ויש בן ראוי לירש. ותחילה נבאר אם לא הי' הבן ראוי לירש.

הנה אם בת ירושת במקום שיש בן שאינו ראוי לירש. הנה כן דעת רש"י ותוס' ורא"ש טור ורשב"א ויש"ש גבי גזל את אביו.

והרמב"ם חילק בדבר כמו שנתבאר במעלה השלישית ויחידאה היא. ולדעת הב"י גם הרמב"ם אינו סובר כן.

ופשיטא דליחידאה לא חיישינן: צג) אף אף לדעת הרמב"ם הלא בנ"ד שיש בן ראוי לירשו בגדולה והוא נותן מדעת לגיסו. הנה שפסק המחבר או"ח קי"ג סעיף י"ב דאינו יכול למפנר וליתן בגדולה.

והוא מדברי המרדכי סוף פרק החובל הלא המרדכי למד זאת מדברי הת"כ דואם לא בא אחר וישמש תחתיו ופרשנו ראיתו לפי פירושי בת"כ דקרוב אינו יורש וכ"ש מקבל מתנה ולוקח כנ"ל במעלה השלישית ולדעת הרמב"ם דקרוב באמת יורש והא דת"כ משום שיש בן.

ממילא אנדא ראי' הנ"ל. ומסבא כשם שמוריש כף יכול ליתן במתנה: צד) ואף שהמחבר פוסק פרמב"ם ואעפ"כ פוסק פמרדכי.

הלא דעת הב"י שגם הרמב"ם סובר בזה פדעת שאר מפורשים. והגם שרמ"א בחו"מ ס"א קמ"ט פתב"ג"כ דאינו יכול למפור וליתן גדולה.

והוא מדברי הרמ"ה. י"ל משום דס"ל בפירוש הת"כ פהמרדכי דהרמב"ם יחידאה הוא. אבל אם הי' סוברים פרמב"ם ולא הי' להם ראי' מת"כ הי' סוברים ג"כ דיוכל ליתן. וא"כ ממנ"פ בנ"ד אין לנו לבטל היירושה מחמת שיטת הרמב"ם דממנ"פ פנ"ל.

ונה אני פותב לרונחא דמילתא. אף בפשיטות דליחידאה לא תישינון בפרט שהב"י סובר שגם הרמב"ם סובר בזה פדעת שאר מפורשים.

וע"כ פוסק פדעתו בש"ע צה) ואשר נסתפקנו שם שפיון שיש בן ראוי לירש בגדולת אביו הרי בשעה שמת אביו נתרוקן רשות לבן ואיך יירש חתנו אח"כ. ולדעת רוב הפוסקים הנ"ל אינו ניתן במתנה.

הנה לכאורה מוכח להיפוך מירושלמי דכלאים פ"ט דרבי אמר אם יבא רב הונא ריש גלותא הנה מושיב לר"ה לעילא מרבי שהוא מבית דוד הזכרים ורבי מן הנקיבות. והנה ר"ה שהי' מן הזכרים ראוי לגדולה ואעפ"כ ירש רבי פינן שר' הונא לא הי' בא"י.

ה"נ פינן שהבן אינו דר שם ולא הי' שם במקום שנפטר אביו וחתנו הי' שם ירש חתנו: (צו) אף לכאורה אין הנדון דומה לראי' דהמלכות לדוד לעולם דכתיב וכסאך לעולם נגדי. וכל שעה ושעה שאין בא"י מן הזכרים ראוי לנשיאות יירש רבי שבא מן הנקיבות.

(ועי' לעיל במעלה הג' אות ע"ג מ"ש פדעת הרמב"ם שגבי מלכי ישראל פתב מוריש המלוכה לבניו וגבי מלכי בית דוד פתב לבניו הזכרים) אבל ברבנות שפיון שירש בנו שוב אין לאב זכות ברבנות והרי בשעה שמת אביו יירש בנו הרבנות על תמיד שפידו לבוא שמה ואף שאח"כ לא רצה ליסע שמה הרי הרבנות הפקר: (צו) אף נראה דדחוי זה ליתא דא"כ יקשה הא דהוריות (י"א:): בעי מיני' רבי מר"ח פגון אני מהו בשעיר.

אמר לי הרי צרתך בבבל. איתב' מלכי ישראל ומלכי בית דוד אלו מביאין לעצמם ואלו מביאין לעצמם א"ל התם לא פייפי אהדדי הכא אלן פייפין להו לדידהו עד פאן ואם איתא דרבי לא יירש הנשיאות אלא לזמן ודכונותה בממון לאו קנני הגוף מקרי כמ"ש הרשב"א והר"ן נדרים (כ"ט:): אימא דכה"ג לא חשוב נשיאות לחייבו ושעיר.

ולשון צרה מתנישב לפי"ז שפדבר אחד שניהן תוכפין זה על זמן של עכשיו ור"ג שפבבל על זמן של אח"כ [כמו שתי נשים צרות שיש להם בעל אחד אף שאינם תכופים זה לזה ואעפ"כ צרות הן] ואינו דומה למלכי ישראל ולמלכי בית דוד שאין למלכי בית דוד על שבטים השייכים למלך ישראל כלום.

ואף שפתב הרמב"ם בפ"א מה' מלכים ה"ט מלכי בית דוד הם עומדים לעולם אבל אם יעמוד מלך משאר ישראל תפסק המלכות מביתו שנאמר אף לא כל הימים ע"כ. ואעפ"כ מלכי ישראל מביאין שעיר.

אין זה קשיא דאף שלדורות הבאין תפסק המלכות מזרעו. מ"מ מאותו הדור לא תפסק מלכותו.

משא"כ רבי שלא ירש הנשיאות אלא לזמן קצר שאי אפשר שיבוא ר"ה מבבל ובהאי גוונא בממון לאו קנן הגוף הוא ואימא דכהאי גוונא לאו נשיא הוא. ומה קשה ממלכי ישראל ומלכי בית דוד דאלו מביאין לעצמן וכו' עד שהוצרכו לחלק משום דכייפינו להו לדידהו.

דבלא"ה נמי לא דמי. דשם המלוכה לזמן בלתי מוגבל.

אבל נשיאת רבי הוא לשעתו בלבד דכה"ג בממון לאו קנן הגוף דמי: צח) אלא נדאי מוכח מפאן דכל זמן שלא בא ר"ה מבבל יירש רבי הנשיאות על תמיד רק פשפא רב הונא פתחון הירושא אליו כמו שפתחון הירושא אל עובר הנולד לאחר מיתת אביו למאן דאמר אין עובר יורש דכיון שנולד אח"כ יורש.

שאם ה' בשעת מיתת אביו ה' יורש עכשיו נמי חוזרת הירושא אליו. וה"נ כיון שפא ר"ה שהוא מן הזכרים חוזרת הירושא אליו ומ"מ כל זמן שלא בא ר"ה חשיב נשיאת רבי נשיאות עולם.

כמו שמאכילין בני המשפחה את העבדים בתרומה כל זמן שלא נולד העובר אף דכתיב תושב ושכיר לא יאכל בו דאינו מאכיל אלא קנוי קנן עולם היינו קנן הגוף. ה"כ חשיב קנן הגוף דעתה היא שלו על תמיד אף שאח"כ פשנולד העובר הוא יהי יורש.

ה"נ כל זמן שלא בא ר"ה חשיב נשיאת רבי נשיאות עולם ומ"מ מוכח דרבי ירש הנשיאות על לעולם כל זמן שלא בא ר"ה. וה"נ יורש חתנו הרבנות על תמיד כל זמן שלא בא בנו: צט) וטעם הדבר לפי מה שבארנו [במעלה ה'] דלכל הפוסקים חוץ מהרמב"ם (ולגרמב"ם הרי הבן נותן לו הרבנות במתנה) אין הבן שאינו יורש מעכב על קרובים מלירש.

רק פשהבן יורש לא יוכלו קרובים לירש. דאי דמר לאו דמר.

נזה אינו רק אם מינו את הבן. אבל קודם שמינו את הבן.

שעדיין אינו רב וראי' מש"ס ריש ר"ה דאין מונין לבן עד שנתמנה ככמעלה א' באריכות. וא"כ אינו של הבן רק יש חיוב לקבלו לרב.

ושיעבוד וחיוב אין אחד סותר לחבירו ויכול להיות לשניהם חיוב ושיעבוד. וכמו בע"ח מוקדם ובע"ח מאוחר.

וכשירצה הבן הוא קודם וכשלא ירצה מחויבים לקבל חתנו: ק) ואין לומר עוד דמשום שיש בן חשיב ראוי ולא מוחזק לבת. דליתא דכבר בארנו (במעלה ה') דבחי אשתו לא שייך דין ראוי דהא עדיף טפי מבן.

ועוד דעכשיו שאין הבן רוצה ומניח הרבנות לגיסו לאו ראוי הוא כמו מכירי פהונה. ואין לומר דבשעת פטירת אביו ראוי ה' ולענין מה תירש הבת כיון דאז לא יוכל בעלה לירש ממנו.

דליתא. דמה בכך דאז לא היתה הבת יכולה לירש.

תירש אח"כ פמו עובר שנוולד למ"ד אין עובר יורש. סוף דבר בארנו היטב דחתנו יורש הרבנות אפי' יש בן ראוי לרבנות: קא) ועוד אני אומר דיכול גיסו לקבל הרבנות מן הבן ג"כ פיון שפיארנו דירושת הרבנות אפי' מחיים.

וכשאינו יכול לעבוד בעצמו עובד היורש. וכעין שאמרו במדרש גטמא אהרן שימש אלעזר.

ה"נ פיון שהבן במקום אחר ואינו שם יורש גיסו מדין מישמוש נחלה שממנו תירש אחותו וממנה ירש הוא ודו"ק מיהו זה אינו רק לפי מה שהעלינו במעלה הג' דקרובים יורשים מפת ס"ס.

אף באמת אין צריכין לזה: קב) ועוד נ"ל ראי' דחתן יורש הרבנות אף במקום שיש בן. והוא לפי מה שפיארנו דבדין ירושת מלכות אין בן מבטל ירושת שאר קרובים שלא יהי נקראים יורשים כלל.

דליתא. שהרי אם הבן אינו ראוי שאר קרובים יורשים.

רק שתאמר שפיון שהבן ראוי והבן יורש. שוב אין הבת ושאר יורשים יכולין לירש שפבר ירש הבן.

וע"ז יש ראי' להיפוף משלהי מנחות במעשה ששמעון הצדיק נפטר והלך לעולמו והניח שני בנים שמעי הגדול וחוניו קטן וחסם וצוה שמעון הצדיק שחוניו ישמש תחתיו ולא קיבל עליו שהי' שמעי גדול ממנו שתי שנים ומחצה ומינו את שמעי להיות כה"ג ואמר חוניו לשמעני בא ואלמדך סדר עבודה וכו' והנה חוניו ירש הפהונה גדולה מדין תורה שהי' גדול מאחיו.

ואין לומר שביראה הי' שמעי ממלא מקום אבותיו שלא הי' חוניו גדול ממנו ביראה. דא"כ איך צוה שמעון הצדיק שימנו את חוניו ובנדאי שמעון הצדיק פדין עשה.

וא"כ ירש חוניו הפהונה ואח"כ כשלא קיבל עליו חוניו איך מינו את שמעי שיהי' צריכין ללמדו סדר עבודה. ובנדאי הי' פהנים אחרים גדולים ממנו וירוששה לא שייך שפבר ירש חוניו.

אלא ודאי בירושת שררה אין ירושת אחד מבטל חבירו דהוי פמו בע"ח מוקדם ובע"ח מאוחר: קג) מיהו יש לדחות דשאני כ"ג שטעון משיחה והוא רק חיוב למנותו בכ"ג. משא"כ מלך דאינו טעון משיחה י"ל דחשיב ש'לו ולא חיוב לבד.

אף הא ליתא דגם בן מלך עד שמניחו הוא חוב לבד פנ"ל: מיהו פבר פיארנו במעלה א' דעד שמינו כ"ג אחר שם כ"ג על הראשון וע"כ החביתין קרבין מנכסיו. וא"כ גם אח"כ בשעה שמיאן חוניו ירש שמעי מאביו שהרי עדיין הפהונה גדולה לאביו ודו"ק.

מיהו הסברא לעצמו דהוי כבע"ח מוקדם ובע"ח מאוחר והוא ברורה והאמת עד לעצמו. וגם הראי' מהירושלמי טובה פנ"ל: סימן שיג ב"ה אור ליום ג' י"ז תמוז הפכהו ה' לשמחה ושירים תרמ"ו לפ"ק פה סאכטשאב.

שלום לכבוד ידידי וחביבי הרב הגדול המפורסם אוצר פלום יקר רוח כש"ת מו"ה יואב יהושע שליט"א. א יקרת מכתביו הגיעני ושניהם נאבדו ממני ואשיב פפי זכרוני ממכתביו דבר מה שהקשה על מ"ש בתשובה באות ה' ליישב שיטת הרמב"ם דע"כ פשיש מחלוקת בין בני המלך טעון משיחה דבלא משיחה שמא יתגבר צד השני ויהי' רוב ישראל אתו יותר ממה שהי' תחילה צד הראשון ויקח הוא הירושא.

דומה לעובר הנולד אחר מימת אביו אף דאין עובר יורש חשבינו לבן הנולד אח"כ פאילו הי' בשעה שמת אביו. ה"נ פאילו הי' אז בן שרוב ישראל מסכימים עליו יותר ממה שהי' מסכימים על הראשון ויהי' הוא היורש ואף שפכר מינו את הראשון הלא מינוי בלא משיחה אינו פלום במלכי בית דוד רק משום ירושה נהרי ירושת השני מבטלתו.

עד כאן: (ב) והקשה פבודו ממ"ש בס' אשל אברהם שאם לאחד שמת אביו מינו אחר ואח"כ נתגדל הבן אין האחר נדחה. תמיהני פי אני פתבתי להדיא משום דמינוי בלא משיחה אינו פלום.

משא"כ במינויים דעלמא דמינוי לכד עושהו ירב. והחילוק שכתב עפ"י דברי הרשב"א נדרים אינו רואה בזה חילוק פלל: ג' נאשר כתב דאין זה דרכי נועם שיסתלק מהגדולה בגמ' לא מצינו זה רק בדבר שאין בידינו לתמן אבל זה בידינו לתמן ע"י משיחה.

ועוד רבי נרב הונא יוכיחו שאילו הי' בא ר"ה הי' רבי צריף לסלק עצמו מהנשיאות. אף ברבי שירש הנשיאות מחמת שפא מזרע דוד מן הנקיבות.

ואילו בא ר"ה הי' מושיבו פראש. אף שבמינוי לכד נעשה נשיא נהרי המינוי כמו משיחה ואין אחר משיחה פלום.

בזה צריף לסלק דמינוי הוא דעת אנשים הממנין אותו והם מנוהו משום ירושה. משא"כ הנמשח בשמן המשחה פי שמן משחת קודש עליו ולא משגיחין בו מאיזה טעם מנוהו.

פעין זה מצינו פלי שרת איכא מ"ד מקדש שלא מדעתו: (ד) ועל מה שכתבתי באות ז' ליישב הא דמשחו יואש מפני עתלי' אף שהיא מחלוקה מבחויץ משום דשם אין חשש מעילה בשמן המשחה פינן שהי' קטן ואינו בסוף אינו בלא יסף.

משא"כ שלמה הי' בן י"ב ובדורות ראשונים הי' בן י"ב גדול. והקשה פבודו הלא הרמב"ם ס"ל בנים אינם פסימנים רק אחר שהגיע לכלל שנים.

וא"כ דורות ראשונים אף שהולידו מקודם מ"מ יש לומר דאינן נעשים גדולים קודם י"ג. אינו קושיא.

דמ"מ מוכרח לומר דבדורות ראשונים בזמן שראוי להוליד הי' זמן גדלות. דאל"כ לא הי' משפחת בן סורר ומורה בדורות הראשונים.

דלאחר י"ג פבר הוא ראוי להיות אב מפמה שנים. גם קשה קושית התוס' איף אמרה תורה קטן א"צ לחזור אחר ירושין.

הלא בדורות ראשונים צריף לחזור. וע"כ הי' אז זמן הבאת שערות קודם.

ואף שלדעת רמב"ם בנים לא מהני קודם הזמן. היינו דכשילדה קודם זמן אמרינו שהיא מן הזרות שיוצאים לפעמים מהיקוש הטבעי [וכמו שהאריה ר"י עמדין ז"ל בקונטרסו שחיבר בענין פצוע דכה] שהולידה קטנה.

או אפשר שמחלק בין זכר לנקבה. אבל בדורות ראשונים זכרים שהי' דרפן להוליד קודם מוכרח שהי' זמן גדלות שלהם קודם: ה ומה שהקשה הלא יכולים למשחו בכל שהיא.

הלא בעצמו הביא רש"י הוריות (י"א.) דמשיחת המלך הי' כעין סיכה ופשט הגמ' כראב"ד דסיכה בכ"ש.

ובלא"ה מה דפשיטא לי בשאר איסורין חוץ מאכלות אסורות אין איסור ח"ש מה"ת. וראייתו מתוספתא דפ"ד דביצה.

תשואת חן לו שהעירני מתוספתא. אף לפי ס' מגן אבות שמ'שונה הנה דתנו שיעורו במשנה דאבות מלאכות דבציר מהני שיעורין אין שם מלאכה עליהן כלל.

אין ראי' משם: ו) ובמ"ש דהרמב"ם לא הביא רק שנויא קמא דאדם תמינהי הלא הא דכל שאינו בסוף הוא פרייתא ואין חולק עלי' ורמב"ם הביא שנויא קמא שג"כ אמת: וכמה שכתב לחלק בין הא דמקור את הקטן דחשיב קטן אינו בנזקף.

דשאני הכא דאית' בסוף כשיגדל משא"כ בפאת ראש דאותו שערו יגבהו למעלה דמניא מתחת רבי ולא יהי' בהם איסור כשיגדיל. לא הי' צריך לזה.

דבפאת ראש אמרינו דהקפה זו צריך להיות הנזקף חייב. ובאמת פתבתי שאינו ברור בקטן.

אף מה שהביא ר"מ ראי' מחרש שנשא חרשת אחות אשתו אינה מתניבמת. ואף דלאו חייבי פרייתו לדידהו שאינם מוזהרים.

הנה מצות יבום אינו רק במקום שיש איסור אשת אח כדריבנא פ"ק דיבמות לב"ש. ומה שמתיבמת דחשיב אחות אשתו לשיתפקח ואז תהי' ערוה משום אחות אשה.

ועוד דמה דאין תופסין קידושין בעריות הוא משום דכתיב בהו טומאה כדמוכח ממימרא דרב בצרת סוטה. ונהי דחרש אינו מוזהר מלטמא עצמו מ"מ אין קידושין תופסין ואי אפשר לקנותה ביבום ובזה נ"ל דהא דאמר בסנהדרין (נ"ה:) דבקטן הבא על הבהמה איכא תקלה היינו משום דמטמא עצמו.

ואף שאינו מוזהר תקלה איכא. וגם מאכלות אסורות מטמאין האדם כמפורש בתורה.

ואפי' המינקת שאוכלת דברים אסורים גורם טבע רע לתינוק וכן התינוק בעצמו כשאוכל דברים אסורים כמבואר ברמ"א סי' פ"א יש לדמותו להא דסנהדרין משא"כ באיסורין דעלמא: ח) ומ"ש שלדעתו הא דמקשה בגמ' וכי מפני מחלוקת נמעול היינו מעילה ממש.

אני לא מצאתי מעילה בשמן המשחה שייבא עלי' אשם מעילות. והוא דבר שהי' בכלל ויצא לידון בדבר החזש בנתינה וסיכה.

אין בו אלא חידושו: ט) מהשקשה דמ"מ איך משחו ליואש הא אסור להאכיל לקטן דבר האסור. אני לא מצאתי איסור בשמן המשחה בניסוף אלא בהסוף אותו: י) על מ"ש דאפשר ברייתא דת"כ סוכרת דעל פני אהרן אביהם לאחר מיתת אהרן כרחב"א דס"ל הקי במ"ר.

השיב פבודו שְהַרְמַב"ן פ' כי תצא בקרא דעל פני השנואה הבכור כתב דלא מצינו על פני אלא מחיים. אי בעינא אמינא מרמב"ן בפ"י התורה מותבת לי הלא הרמב"ן בפ"י התורה בקרא דעל פני אהרן אביהם מפרש דלא כר' יצחק ודלא כרחב"א אלא דעל פני אהרן אביהם על ניקמת נדב ואביהוא קאי וא"כ לא מצינו ירושה מחיים בכהונה.

אף באמת אין לנו אלא דברי רז"ל חכמי הש"ס ומ"ר. ואפשר דרחב"א.

אף באמת אין מרחב"א סתירה לדברי רמב"ן פ' כי תצא, שהרי באמת קשה מה ראי' הביא רחב"א מן ויקם אברהם מעל פני מתו דשם הנה מתו מוטל לפניו. משא"כ אהרן שנסתלק מפמה שנים.

וכבר התעורר בזה בעל יפה תואר (ניקרא כ'). ותיירץ דרחב"א דחיקא ליה לומר דביוהכ"פ אָחַד אִירַע טוּמְאָה לַאֲהֲרֹן וּלְאַלְעָזָר ע"כ פירש מת אהרן ומשום דצדיקים במיתתן נקראו חיים והוא רואה במיתתו מעלת בניו יע"ש.

וא"כ אין זה ענין לבכור לאחר מיתתו: יא) על מ"ש (באות ס"ו) בהרא"י שהביא הגאון מו"ה שאול זצ"ל מקרא דמחוקק מבין רגליו אלו נשיאי א"י הרי דבן בתו ירש בנשיאות. וכתבתי דאין לומר דלאו משום ירושת נשיאות אלא דכף נתנבא יעקב שיהי' בהם גדולים בעלי הוראות שיהי' ישראל מתרצים למנותם בנשיאות.

דא"כ גם קרא דאל יסור שבט מיהודה נמי היא נבואה. ואם כן אם בא ר"ה למה הי' רבי מושיבו למעלה ממנו.

ואי משום מלכות בית דוד. מנ"ל דנשיאות וראשי גליות ניתנה לדוד כלל הלא לא ניתן לדוד אלא מלכות.

השיב פבודו דראש גלות מלכות ממש הנה שהרי הנה בשעיר. ונזקא רבי לא הי' בשעיר פדאיתא בהוריות.

אלה דברי תימה דאין מלכות בגלות ואף שהי' בשעיר הלא גם רבי אי לאו משום צרה בבבל הנה בשעיר אף שהי' רק ראש סנהדרין. והרמב"ן בפ"י התורה בפסוק ונשיא בעמה לא תאור.

פי נשיא נקרא בין מלך בין ראש סנהדרין כי הוא ראש השררה על כל ישראל בין שתהיה ממשלת מלכות בין שתהי' ממשלת התורה. והביא ראי' ממה ששאל רבי על עצמו מה אני בשעיר.

וע"כ ריש גלותא פיון שהי' ראש בנשיאתו על כל ישראל הי' בשעיר. ורבי נמי הנה מביא שעיר משום שהוא ראש סנהדרין אי לאו שר"ג שבבבל על גביו.

ועוד גם לפי דבריו למה היה מושיבו למעלה ממנו דמשמע שר"ה היה ראש סנהדרין ונהרי נשיאות סנהדרין אינו ממלכות דוד כלל. אלא נדאי מקרא דמחוקק מביין רגליו דגם הנשיאות ניתנה אליו בזמן גלות שאין מלכות וירש רבי משום שבא מנקיבות.

גם הראי' מיצקב שחשב שמשון למשיח. הוא ראי' טובה.

ומעלתו העלים עין ממנה. ויהי' מוכרח ג"כ לומר שגם המלכות רק נבואה.

ומפורש להיפוך בדברי הימים: יב) ומ"ש שרחוק בעיניו שהת"כ והתוספתא פליגי ע"כ רצה ליישב עפ"י דברי תוי"ט סוף פ"ב דמפוח שהוקשה לו דברי המשנה דפליגי ר"מ ור"י אם חוזר לשררה שהי' בו ובברייתא דפליגי אם חוזר לשררת אבותיו ופירש התוי"ט דע"כ קרי לי שררת אבותיו דמסתמא השררה משל אבותיו החזיק בה.

וע"כ לעולם קרוב אינו יורש. והתוספתא והרמב"ם משום דמסתמא החזיק בשררה מאבותיו שהי' כה"ג ומלכים.

ע"כ פשמת זה יורשים שאר קרובים משום שהם בני האבות שהיו כה"ג ומלכים. ואם שהסברא ראי' לאומרה.

גם לת"כ יקשה פיון דאבותיו היו כה"ג ומאי יבא אחר וישמש תחתיו. הלא נחלה ממשמשות עד כה"ג הראשון וכל הקרוב קרוב קודם לירש ואיך אמר בתוספתא דמסתמא ירש מאבותיו.

ות"כ סתמא לא ירש מאבותיו. ושיניהם נתנו מקום לטעות והר"ש הביא התוספתא על הת"כ.

ולדבריו בלא חילוק זה המה הפוכים ממש. ואיך לא ביאר חילוק זה.

וגם הרמב"ם פיון שראה הת"כ דמירי בסתמא לא ירשה מאבותיו שוב איך סמך על הסתם: יג' ועיקר דברי תוי"ט דע"כ קרי ליה קרא שררת אבותיו משום דמסתמא ירש מאבותיו דחוק מאד מאד.

דמה נ"מ מאין באה אליו השררה אף בימי התוי"ט עדיין לא יצא לאור הריטב"א על מפות והוא ז"ל ביאר היטב דמתני' בשררת עצמו ובברייתא שחוזר לשררת אבותיו אף שלא הי' שלו תחילה רק לאחר שנמכר בעבד עברי או הרג נפש בשוגג נפלה לו שררה מאבותיו.

ומתני' רבותא קמ"ל דאפילו לנשיאות עצמו ס"ל לר"י דאינו חוזר. ובברייתא רבותא קמ"ל דאפילו לירושת אבותיו אף שלא החזיק הוא עצמו תחילה הוא חוזר לר' מאיר. עיי"ש.

ואני אוסיף טעם כל שהוא. דמקור הדין בנמכר לעבד עברי ובעבד עברי נדאי אינו חוזר לשררת עצמו מאחר שהתמכר למכור בעבד עברי לדעת.

ובאירע אונס הוכיחו התוס' פ"ק דיומא דחוזר לעבודתו. אף לא בלדעת.

אף אם לאחר שמכר עצמו נפלה לו שררה דמשנפלה לפניו לא פשע בה הו"א דחוזר לר' יהודה. ע"כ נקיט קרא בשררת אבותיו דוקא וגם ברוצח פינו דברייתא עסיק בקראי דכתיב בעבד עברי וגמר רוצח מעבד עברי.

אבל מתני' דתנו הדין לבד נקיט לה בשררת עצמו. ותמיהני על ר"מ שפודאי ראה דברי ריטב"א איה נסתייע מדונח התוי"ט פי הרוצה בריטב"א א"צ לדחוק כלל: יד) ועוד פי הרמב"ם פתב וכל הראוי לירושא.

נהרי גם בן בתו ראוי לירושא. וגם בהלכות מלכים משמע שגם בת יורשת במלכות להוריש לבנה.

[לבד במלכות בית דוד כמו שביארתי שם]. [ובאמת בכ"ג י"ל דלא נקרא בן בתו ראוי לירושא דמצד שהוא בן בתו לבד אינו ראוי לירושא רק משום שהוא פהן מצד אביו ג"כ] במלכות ובשאר מינויים: טו) והנה במלה מודה כת"ר דשאר קרובים יורשים ובפסוק הוקשו כל פרנסים למלה.

גם הרמב"ם בה' פלי המקדש פשימות המלה או כה"ג כו' משימין בנו או הראוי לירושא. וכשם שבפמלה משימין הראוי לירושא אף שאבותיו לא היו מלכים פן בשאר מינויים: טז ובגזיר דף ל' גבי מעות גזירות דקאמר מהו דתימא יורשין גמירי לה לא שנא בן לא שנא בת קמ"ל הלכה.

פ"ה המפרש הלכה בן ולא בת. משמע דאי הי' גמירי הלכה בן סתם הנה ילפינו בת מינ' ונהנה אמרינו יורשין גמירי פ"ה בן וה"ה כל יורש.

[אי לאו דמיפט קרא להדיא כמו בעבד עברי] וה"ה במלה דכתיב פניו וירושא הוא פדאמר בש"ס להדיא אמרינו דה"ה כל יורשים. וממילא ה"ה כל הפרנסים דאמקשי למלה.

לבד כ"ג דצריף קרא בפ"ע ואין דינו פמלה שהרי טעון משיחה. ולא מצינו לשון ירושא בכ"ג: יז) אף אני ביארתי היטב דלרמב"ם ור"ש לשיטתיהו דבמקום שיש בן אף שאינו יורש שוב אין שאר קרובים יורשים.

אין קושיא כלל מת"כ לתוספתא. ולפענ"ד העיקר פשיטתם כמו שביארתי בראיות.

אף במלכות וכדומה שירש מחיים פשאין המלה ראוי וכמו שהבאתי מיותם וממשמעות המקרא אין בן שאינו ראוי לגדולה מעכב על הבת. ואפ"י ראוי פינו שאין ירושא שיעשה מלה בלא מינוי רק שמחויבין למנותו אין הבן מעכב על הבת כמו שביארתי במעלה ו': יח) ולדעת עבוה"ג דפליגי מ"מ במלכות ונשיאות וכדומה הת"כ מודה דנקיבות יורשות אף שאין שאר קרובים יורשים מדכתיב לא יסור וגו' ומחוקק מבין רגליו.

וכ"ג וכדומה הנהגת בהכנ"ס לא גמרינו מינ' דמה לירושא מלכות שאינו טעון משיחה תאמר בכה"ג דטעון משיחה. וה"ה הנהגת בהכנ"ס דדומה לכה"ג.

וכפי הנראה לא עיין ר"מ היטב בענין ימחול לעיין היטב בכל הדברים שנזכרו שמה אחר שוב שיראה פי להלכה א מקום לפסוק שלא ירש. בשגם פי בתשו' גינת ורדים פתב בפסק באלו הענינים נחשב ספיקא דאורייתא ומחויבים למנותו: יט) מ"ש ליישב תשובת

הַרְשֵׁב"א דַּפְתַּח בְּמִנְהַגָּא וְסִיָּים בְּדִינָא דְחַזְוֵן הַפְּנִסְתַּת אִינוּ בְּכֻלָּל מִיְגוּי וּשְׂרָרָה וְשְׁהָרִי מוֹתֵר לְהַשִּׁים גַּר חַזְוֵן הַפְּנִסְתַּת.

אִין זֶה רֵאִי וְשְׁהָרִי בְּקַבְּלוֹ עֲלֵיהוּ מוֹתֵר לְשׁוּמוֹ דִּינֵן. וְאַפְּלִי דִּינֵן קְבוּעַ וְאַפְּלִי נְשִׂיא וְאַב"ד כְּמִבְּנֹאֵר בְּכֹנֶה"ג סִי' ז'.

וְהָאוּ"ח לֹא חִילְקַת אֱלָא בְּנִפְשׁוֹת יַעֲיִ"ש. וּבְגוּף הַדְּבָר אִם עֲנִין שְׂיָמָה מְקָרֵב אֲחִידָה וְעֲנִין יְרוּשָׁה אַחַת הִיא לֹא יְדַעְתִּי כִּי אַף שְׂבַפְרִישָׁה אַחַת נִכְתָּבִין.

מ"מ לְשׁוֹן סִפְרֵי מִנִּין שְׂכָל פְּרָנְס יִשְׂרָאֵל כּו' ת"ל בְּקָרֵב יִשְׂרָאֵל כָּל שְׂבַקְרֵב יִשְׂרָאֵל. וְלֹא קִאָּמַר כָּל שְׂיָמָה.

וּמִשְׁמַע כָּל שְׂבַקְרֵב יִשְׂרָאֵל וְכָל שְׂשֵׁם פְּרָנְס עֲלִיו: כ) מ"ש עַל הַקְּצוּה"ח שְׂכַתְבֵּי דִירוּשָׁתַּת אַחַת מִדִּין מִשְׁמוּשׁ שְׂלֹא רָאָה דְבָרֵי רַמְבַּ"ן רִישׁ יֵשׁ נוֹחֲלִין. לֹא רֵאִיתִי שׁוּם מִשְׁמַעוֹת שְׂם כִּי שְׂם כְּתֹב לְפִי הִהְוֶה אֲמִינָא דְאִין אָב יוֹרֵשׁ.

וְאַנִּי רֵאִיתִי בְּשֵׁם תְּשׁוּ' מְהָרִי"ל דְּאִחַח נִקְרָא יְרֵתִי יְרֵתִי כִּינֵן דְּהָאָב קוֹדֵם לְכָל יוֹצֵאֵי יְרִיכוֹ. וְהוּא כְּדְבָרֵי קְצוּה"ח.

וּבְתוֹס' רַעַק"א פ' יֵשׁ נוֹחֲלִין מְסַחֲפֵק בְּזֵה עֲיִ"ש: כא) מִירוּשְׁלַמִּי דְכֻלְּאִים דְּאִין לְמִדִּין מִן הַמְּלָכוֹת כּא) מ"ש דְּאֲפִשְׁרָ שְׂלֹא כְּדִין עֲשֵׂה וְדֹאֵי כְּוֹנְנָתוֹ הִי' עַל הַרְּאָל' שְׂהִבְאֵתִי בְּאוֹת י"ח מְרַחֲבֵעַם שְׂעֵלָה לְהַלְחֵם עִם יִשְׂרָאֵל.

וְע"ז הַקְּשָׁה הִלֵּא אִין לְמִדִּין מִן הַמְּלָכוֹת דְּאֲפִשְׁרָ שְׂלֹא כְּדִין עֲשֵׂה. הִנֵּה מְפֹרֵשׁ בְּדְבָרֵי שְׂהָרְאָל' מִמָּה שְׂשֻׁלַח הַקַּב"ה אֵלָיו ע"י נְבִיא כִּי מֵאֵתִי יֵצְאוּ הַדְּבָרִים.

מִשְׁמַע שְׂאֵם לֹא כֵּן הִיְתָה הַמְּלַחְמָה כְּדִין. אֲדָּ בְּלֹא זֶה אִינוּ תְּשׁוּבָה.

שְׂהָרִי שְׂמַעוּ אֵלָיו כָּל שְׂבֵט יְהוּדָה וְשְׂבֵט בְּנֵימִין. וְחִלְלִילָה לּוֹמֵר שְׂיִסְפִּימוּ עַל רְצִיחַת שְׂנֵי שְׂבֵטֵי יִשְׂרָאֵל וְסִנְהֶדְרִין הִי' שְׂם: כב) מ"ש דְּלְדַעַת בַּעַה"ת גַּם בְּכָל קְרוּבִים אֲמַרִּינֵן מִכַּח רֵאשׁוֹן קְאֵתִינָא.

לְדַעַתִּי גַם חֲתָנוּ יְכוּל לּוֹמֵר מִכַּח חֲמֵי קְאֵתִינָא וְכָל הַסְּפֵק הִי' לְדַעַת רוּב פּוֹסְקִים וְעֵיקָר לְהַלְכָה דְּרַק בְּאַבִּי אָבִיו וְע"ז נְסַתְפַּקְתִּי דְּאֲפִשְׁרָ ה"ה לְאַבִּי אָמוֹ וְאִין רֵאִי מִכֵּן בְּתוֹ לְחַתְנוֹ. וְע"ז הוֹכַחְתִּי דְּבֵן בְּתוֹ כְּשֵׁאֵר קְרוּבִים כְּמִבְּנֹאֵר בְּמַעֲלָה ה': כג) שׁוּב הַגִּיעַ לְיַדִּי מִכְּתָבוֹ שְׂלִישִׁי תְּמוּהָ מִתְּחִילָתוֹ וְעַד סוּפּוֹ.

בְּמָה שְׂהִסְבַּרְתִּי מִחֲלוֹקֶת רַמְבַּ"ם עִם רֵא"ש בְּסִפְקַת וְיָבָם. וְכַתֵּב דֹּא"כ יְקַשָּׁה לְרַמְבַּ"ם מֵהוּא אִינוּ יוֹרֵשׁ אוֹתָם וְשׁוּב כְּתֹב דִּיקְשָׁה לְרֵא"ש מְסַבָּא וְסִפְקַת בְּנִכְסֵי יָבָם.

וְע"כ לְהוֹדוֹת לְיִשׁוּב הַק"ג מִשׁוּם דְּעוֹבֵר אִינוּ יוֹרֵשׁ וְיִרְשׁ הַיָּבָם תְּחִילָה. תְּמִינֵינִי וְהָרִי יְקַשָּׁה מֵהָא דְּסָבָא כּו' לְהָא דְּהוּא אִינוּ יוֹרֵשׁ אוֹתָם.

וְעוֹד דְּמָה בִּיקְשׁ מִנִּי בְּקוֹשְׁיָא עַל הַרַמְבַּ"ם מֵהָא דְּהוּא אִינוּ יוֹרֵשׁ אוֹתָם. דְּזֵה קְשָׁה בְּלֹא"ה [הָאֲוִמָּנָם כִּי בַחִי' כְּתִבְתִּי שְׂגַם הַרַמְבַּ"ם אֲפִשְׁרָ יוֹדָה לְהָרֵא"ש וְע"כ הַשְּׂמִיט רַמְבַּ"ם הָא דְּסָבָא וְסִפְקַת בְּנִכְסֵי יָבָם רַק הַרַמְבַּ"ם סוֹבֵר יְרוּשָׁתַּת אַחַת רַק מִדִּין מִשְׁמוּשׁ וְכִשְׂיִבָּם הָאָב לֹא יִרְשׁ מִמֶּנּוּ"פ וְאַזְוִיל יְרוּשָׁתַּת אַחַת.

אף לא לזה פנון מעלתו. [אף באמת הא דהוא אינו יורש אותם מוקי לה הלח"מ פ"ה מה' נחלות ה"ג פשיש לראשון ולאתרון בנים.

והא דסבא כו' תירץ הב"ש סוף סי' קס"ג עיי"ש. הגם שתינוצו דחוק הוא ישוב הק"נ רחוק שיהי' זה פנונת הרא"ש.

ומירושלמי אין קנשיא פלל. דודאי בחלקם של שאר אחין אין היבם ודאי דאינו יכול לבוא בטענת אח ובחלק שאר אחין הדין כמו אם יש אב.

והרא"ש מילתא דפסיקתא קאמר ביש אב בכולו ספק ובאין אח זולתו בכולו ודאי: (כד) מה שהביא ראי' ממומר שתק"ח שלא יירש ויורשין הקרובין ש"מ במקום שאין הבן יורש יורש האח. ידעתי מזה.

ובמח"כ לא הי' פדאי לו לדבר מזה. דמומר שהפקיעו חכמים ירושתו לגמרי ודאי דומה לאין פאן בן.

שהאח הוא היורש הראשון דאין יורש אחר. אבל בהניח בן שאינו ממלא מקום אביו שכן הוא יורשו בכל נכסיו.

רק לגדולה אינו ראוי. ומ"מ בנו היורש.

ושוב אין האח יורש. ויש להסביר יותר שגם לענין הגדולה אין חסרון מהאח היורש שאינו ראוי לירש הגדולה רק מפאת הגדולה בעצמה שאינו ראוי לה אבל מומר הפקיעו חכמים ירושתו: (כה) אשר תמה על הראי' שהבאתי מהגזל.

דשטמ"ק כתב בשם הרא"ש שרק דרבנן. אין נ"מ פלל בזה בין דאורייתא לדרבנן.

וכיון דביש אח לגזלן ניתן לו אף חלקו [פשישין בן לגזלן לתוס' ולרמב"ם אפי' יש לו בן] וכשיש לו אח אינו נותן לאחי אביו מוכח דבמקום בן אף שאינו יורש מעכב על האח מליירש, דאי ס"ד פיון דרק משום מצוה שצריף להוציא חשיב שהגזלן ירש.

גם לאחיו של גזלן לא יתן. בן כתבתי שם.

וקנשיא זו גם אם היא רק מדרבנן. ותאמר פיון דמה"ת שלו חשיב שירש הבן א"כ גם לאחיו של גזלן לא יתן.

אלא ודאי לענין זה שצריף להוציאה מתח"י יהי' מדאורייתא או מדרבנן לא חשיב הגזלן יורש. וע"כ אחיו של גזלן יורש הכל.

שהרי הם יורשים בכולה רק ירושת בן אחד מבטל ירושת השני במקצת דאי דמר לאו דמר. אבל הגזלן שאינו יכול לירש בזה שוב שאר אחיו יורשין הכל.

אבל אח אינו יורש פלל פשיש בן יורשו בשאר נכסים אף שבזה אינו יכול לירש. וה"נ בנ"ד לענין ירושת גדולה: (כו) מ"ש שבעיניו ברור שאין קרובים יורשין רק מי שיש לו חזקת אבהתא פדכתיב אל אחונות אבותיו [והוא לר"מ דלא קי"ל פנותי'] מי עדיף ממה דכתיב ובניו.

ומ"מ אַמְרִינֵן דה"ה שְׁאָר יוֹרְשֵׁין כְּמוֹ לְעֵינֵן חֲבִיתִין. וְדִיבֵר הַפְּתוּב בְּהוֹנָה שְׁהִבּוּ יִרְשׁ אֶת אֲבוֹי [וּמִי שְׁאִינוּ מֵנִיחַ בֵּן לְיוֹרְשׁוֹ הַקַּב"ה מִתְמַלֵּא עָלָיו עֲבָרָה] וְה"ה קָרָא דָּאל אֲחֻזָּת אֲבוֹתָיו לר"מ.

וְאֵנִי תָמָה עַל רו"מ שְׁתַּירוּץ הַתּוּיו"ט נִיחָא לִי שֶׁהַפְּנִינָה גְדוּלַת עֲצָמוֹ. רַק מִשּׁוּם דְּמֵן הַסֵּתָם יִרְשׁ הַגְּדוּלָה מֵאֲבוֹתָיו וְאִף שְׁאִין הִיְרַוְשָׁה עֲנָנוּ לְהַמְכַנּוֹן.

וְהוּא בְּאֵמַת דְּחֻסָּק גְּדוּל דְּמָה נ"מ ע"י מַה יֵּשׁ לוֹ הִיְרַוְשָׁה. וְלַתְלוּת הִיְרַוְשָׁה בְּבוֹן וְשִׁנְאָמַר ה"ה שְׁאָר יוֹרְשֵׁין דְּחִיקָא לִי.

אַלָּא וְדַאי דְּבָרֵי תִּימָה: יְדִידוֹ הַדו"ש הַק' אֲבָרְהָם. סִימָן שְׂיָד ב"ה יוֹם ב' בְּהַעֲלוֹתָהּ תַרמ"ז ל"פ"ק.

שְׁלוֹם וְיִשְׁע רַב לְכַבּוֹד יְדִיד נִפְשֵׁי וִידִיד יִשְׂרָאֵל הָרַב הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסִים גַּר יִשְׂרָאֵל עַה"י פַּה"ח כַּקְשׁוֹת מו"ה חַיִּים אֶלְעָזָר שְׁלִיט"א אב"ד ור"מ דק"ק פִּיעֵטְרָקוֹב (א) ע"ד אֲשֶׁר כָּתַב כְּבוֹדוֹ מִסְפָּר וְהַזְהִיר שְׁאֵמַר אֲבָל אִם עִי"ז יִצְמַח מִחֻלְקַת יִפִּיל עֲצָמוֹ לַיָּם וְאֵל יִרְבֶּה מִחֻלְקַת בְּיִשְׂרָאֵל.

וְהִבִּיא רַאִי מִיּוֹנָה שְׁאֵמַר שְׁאוּנֵי אֵל הַיָּם וְיִשְׁתַּנֵּק הַסַּעַר מֵעֲלֵיכֶם לְשִׁלּוֹמָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. בְּאֵמַת לֹא יִדְעַתִּי מִסְפָּר הַזֶּה וְאִין לִי הַסְפָּר הַזֶּה וְשִׁלְחַתִּי אֲחֻרָיו וְרַאִיתִי שֶׁהִבִּיא רַאִי גַם מִמַּרְע"ה שְׁאֵמַר וְאִם אֵין מְחַנֵּי נָא מִסְפָּרָהּ אֲשֶׁר כְּתַבְתָּ: (ב) לַפַּעַם"ד אֵין עֲנִינֵן לנ"ד.

כִּי לְכַאוּרָה מָה רַאִי מִיּוֹנָה שֶׁהוּא גָרַם לָהֶם הַסַּעַר הַזֶּה. וְצ"ל דַּה"נ פִּינֵן שְׁמַקְצַת רוּצִים בּוֹ וּמַקְצַת אֵינָם רוּצִים וְעַפ"י ד"ח בְּעֵינֵן רוּב דְּנוֹקָא.

וְאִם מְקַבֵּל הַנְּשִׂאוֹת בְּלֹא רוּב הוּא גָרַם מִחֻלְקַת. וְע"כ מְדַמָּה לְיוֹנָה.

וְיַעַן שֶׁהַמְדַרְשׁ הִבִּיא עֲנוּבָדָא דְּיוֹנָה וְעֲנוּבָדָא דְּמַרְע"ה בְּיַחַד. גִּרְאָה דַּס"ל גַּם בְּמִשְׁחָה יֵשׁ טַעַם הַזֶּה שֶׁהוּא גָרַם לָהֶם בְּמָה שְׁקִיבֵל אֶת הָעָרֵב רַב וְהֵם הִחְטִיאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָה.

וַי"ל כִּי זֶה הַטַּעַם שֶׁלֹּא מָסַר עֲצָמוֹ מַרְע"ה עֲלֵיהֶם בְּחֻטָּא מְרַגְלִים וְעִי' רַמְבַּ"ן פ' שְׁלַח: (ג) אֲבָל בְּיִוֹרֶשׁ שְׁרוּצָה אֶת הַמַּגִּיעַ לוֹ עַפ"י ד"ח. וְהֵם אֵינָם רוּצִים לְשִׁמּוֹעַ לַד"ת.

לֹא שְׁמַעְנוּ שְׁיִהְיֶה מְחֻנֵּיב לְאַבְדֵי אֶת שְׁלוֹ. וְה' יִרְחַם עָלֵינוּ וְיִשְׁיֵב שׁוֹפְטֵינוּ כְּבָרְאִשׁוֹנָה וְיִוְעֲצֵינוּ כְּבִתְחִילָה: יְדִידוֹ הַדוּש"ת הַק' אֲבָרְהָם.

סִימָן שְׁטוֹ הַלְכוֹת צְדָקָה לְרַב אֶחָד. אִי הִנֵּה בְּתוֹשׁוֹ רַמְ"א סִי' מ"ח הִבִּיא דְּבָרֵי מְרַדְכֵי פָּרָק מִי שְׁמַת בְּאוֹמַר אֶתְּמוֹן כֶּף וְכֶף לְצְדָקָה לְאַחַר מוֹתִי לֹא נַעֲשֶׂה נֶדֶר פִּינֵן דְּבַעֲיָדְנָא דְּהוּי לְנֶדֶר לְמִיחַל וּלְקִינִים נַעֲשֶׂה מֵת וְחִפְשֵׁי מִן הַמְצָאוֹת.

וְהוֹסִיף רַמְ"א דְּאֶפְי' אָמַר לִיתָן מִיָּד אֵין הַיּוֹרְשִׁים צְרִיכִים לְקִינִים נֶדְרוֹ כְּמוֹ שְׁפָסַק הַרִיב"ש דְּאֵין הַיּוֹרְשִׁים מְחֻנֵּיבִים לְקִינִים שְׁבוּעָתוֹ. וְהוּא נ"ד מְמַשׁ.

וּמִשְׁמַע' דַּס"ל לְרַמְ"א בְּמִמּוֹן עֲנִיִּים לֹא אֲמַרִּינֵן אֲמִירָה לְגְבוּתָהּ: (ב) אִף בִּיּו"ד סִי' רַנ"ח סְעִיף ע"ג דְּכָל אֲמִירָה שְׁיֵשׁ בָּהּ רַוּוּחָא לְצְדָקָה אֲמַרִּינֵן בִּי' אֲמִירָה לְגְבוּתָהּ. וּבְסִי' רַנ"ט סְעִיף ה' מְבוֹאָר דְּהַנּוֹדֵר דְּבָר לְצְדָקָה מְחֻנֵּיבִים הַיּוֹרְשִׁים לִיתָן.

ובחו"מ סי' פ"ז בש"ף ס"ק נ"א נשאם עני תובע לעשיר שאמר לתת לו והוא כופר משביעין אותו היסט. והביא פן בשם הר"מ במרדכי.

וכן פסק היש"ש. ואם לא הי' קונה העני רק משום נדר הי' יכול לשנותו לעני אחר פהא דערבין (ו') סלע לצדקה עד שלא בא ליד גבאי מותר לשנותה.

וכן כתב בפסקי הרקאנטי סי' י"ג. וא"כ איך משביעין אותו בטענת העני הא יכול לומר לעני אחר אתו.

אלא ודאי ס"ל גם במ"ע אמרינן אמירה לגבוה וקני העני ולא יוכל לשנותו. וכן בס"ק שאח"ז בשם תשו' ר"מ דפוס פראג תשכ"ו דאמירה לעניים כמסירתו להדיוט.

ע"י בתשו' הר"מ (ובירושלים פ' בני העיר סוף הלכה א' ר"ח בר פא יתבי לי' פריטין למיפלג ליתמי וארמלתא אזל פלגנוהו לרבנן ופליגי רבנן אם צריף להפריש אחרים תחתיהם ומסקנא דצריף להפריש דחשיב כפא ליד גבאי דא"י לשנותם.

ועיין בתה"ד סי' קט"ז. משמע שהיא עצמו הי' יכול לשנות.

ולדעת האומרים דלצדקה אמרינן אמירתו כנתינתו. צ"ל משום שלא נדר לעניים דועים ולא מהני בי' אפי' מסירתו להדיוט.

וכמ"ש מהרי"ט ח"א סי' כ"ב ע"ש. מ"מ משפא ליד גבאי אסור לשנותו מדעת הנותן]: (ג) ובש"ף סי' ס"ו סק"ב הביא דברי ריטב"א קידושין לפסק הלכה בהקדש עניים אמרינן אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ובש"ח נקנה לעניים באמירת נשטר זה וכל שעבודו יהי' לעניים.

ובתומים תמה על הש"ף דאיך לא זכר מפסק הש"ע סי' רנ"ח בשם תשו' רשפ"א שבב"י סי' רנ"ט המקדיש שט"ח צריף כתיבה ומסירה כמו בהדיוט. ולי לק"מ על הש"ף.

דב"י"ד לאו המחבר בש"ע כתב פן רק הרמ"א. ונהרי הרמ"א כתב בפני מקומות בסי' רנ"ח ובסי' רנ"ט דבצדקה לעניים אמרינן כמסירתו להדיוט.

אף מ"ש דבש"ח לעניים צריף כתיבה ומסירה ופסק פן בשם תשו' הרשפ"א. היינו משום דרשפ"א בתשו' הובא בב"י רנ"ט אפי' הקדש ממש לא מהני בשט"ח משם מ דאינו ברשותו.

והוא בתשו' רשפ"א סי' תרי"ח וכן כתב עוד ח"ד סוף סי' קע"ג. והם דברי תוס' ב"ב (ע"ז) דאף שתקנו חכמים להקנות שט"ח בכתיבה ומסירה אף דאינו ברשותו יוכל להקנותם.

בהקדש לא תקנו. וע"כ במקדיש לעניים אם תדמהו להקדש הא בהקדש לא תקנו חכמים שיוכל להקדיש.

ע"כ רק בכתיבה ומסירה נקנים דלא גריעי מעשירים. וע"כ התניח לדעת התוס' ורשפ"א דשט"ח חשיב אינו ברשותו ומכירת שטרות דרבנן.

אָבֿל הַשֵּׁיִף שֵׁפֶסֶק סק"א דְּמְכִירַת שְׁטָרוֹת דְּאוֹרְיִתָא הֵבִיא לְפָסֶק הַלְכָה דְּשֵׁט"ח לְעַנְיִים בְּאַמִּירָה לְבַד נִקְנָה וְזֶה פְּשׁוּט וּבִסְמ"ע רי"ב דְּוִקָא שְׁמַת קוֹדֵם שְׁבָא לְעוֹלָם הוּא דָּאִין סְיָבִין הַיּוֹרְשִׁין לִיתָן.

וּלְדִינָא וּדְאִי כְּפֶסֶקִי רַמ"א נִקְטִינָן וּדְלָא פְתֻשׁוּבוֹתֵינוּ: דְּנֶאֱפָשֶׁר דְּתִשׁוּ רַמ"א נְמִי מְשׁוּם שְׁאֵמֶר בְּלִשׁוֹן אֶתְּן וְאֶתְּן בְּהֶדְיוּט אִפִּי' בְּקִנְיָן הָא לֹא מְהַנִּי כְּבִסִּי' רַמ"ה סְעִיף ה'. וְע"כ כַּמ"ש הָרִיטְבֵּ"א קִידּוּשֵׁין דְּכַמְסִירָה לְהֶדְיוּט לֹא דְּוִקָא כְּמַסִּירָה אֲלָא פֶּל חַד כְּקִנְיָנוּ.

וְכַתֵּב עוֹד דְּבִהֶקְדָּשׁ בְּשִׁטְר לֹא מְהַנִּי אֲלָא בְּאוֹמֵר יְהֵא הוּא וְכָל שְׁעֻבוֹדוֹ לְעַנְיִים. ה"נ כְּשֵׁאוֹמֵר בְּלִשׁוֹן אֶתְּן לֹא מְהַנִּי לְהִיּוֹת כְּמַסִּירָה דְּהִינְנוּ כְּקִנְיָתוֹ לְהֶדְיוּט כִּינּוּן שְׁאִינוּ אוֹמֵר בְּלִשׁוֹן שֶׁהִי מוֹעִיל בְּהֶדְיוּט בְּקִנְיָנוּ.

וְכִמוֹ בְּשִׁטְר כְּשֵׁאוֹנוּ אוֹמֵר יְהֵא הוּא וְכָל שְׁעֻבוֹדוֹ וְלֹא מְהַנִּי בְּלִשׁוֹן אֶתְּן רַק מְשׁוּם נֶדֶר לְבַד שְׁקִבֵּל עַל עֲצָמוֹ. וְאִינוּ דוֹמָה לְשִׁטְר שְׁלֹא אֵמֵר הוּא וְכָל שְׁעֻבוֹדוֹ שְׁלֹא קִבֵּל עַל עֲצָמוֹ [כְּדַעַת תּוֹס' ב"ק (ל"ו):] וְרַמ"א סִי' רי"ב] וְאִין לְהֶאֱרִיף.

וּלְדִינָא אִין נ"מ וּפְשׁוּט דְּכְפֶסֶקִי רַמ"א וּסְמ"ע וְש"ף נִקְטִינָן: ה) מ"מ יֵשׁ לְפַקְפֶּק דְּאַף דְּקוּשְׁטָא דְּמִילְתָא דְּקוּ"ל אֲמִירְתוֹ לְגְבוּהַ כו' בְּאַמִּירָה לְעַנְי. מ"מ י"ל דְּלֹא דִּינְיָנוּ הֵכִי לְגַבִּי יוֹרְשִׁין.

דְּהֵא הֶר"ן פ"ק דְּקִידּוּשֵׁין כְּתֵב מְשׁוּם דְּאִיתְקוּשׁ לְקִרְבָּנוֹת לְגַבִּי יְדוֹת דַּאת"ל פְּשִׁיטוּתָא הוּא ע"כ דִּינְיָנוּ לִי' כְּהֶקְדָּשׁ לְכָל דְּבָר. וי"ל דֵּה"ה דֵּמָה"ט אֲמִירְתוֹ לְגְבוּהַ כו'.

(וּמִינְשׁוּב מַה שֶּׁהִקְשָׁה עוֹד כְּבוֹדוֹ מִירוּשְׁלָמִי פ"ו דְּקִידּוּשֵׁין דְּטַעַם אֲמִירְתוֹ לְגְבוּהַ מְשׁוּם לְד' הָאֲרִיץ וּמְלוֹאָה. וְהִינְנוּ דְּבִי גִזָּא דְּרַחֲמָנָא אִיתָא וְהֵאִי טַעֲמָא לֹא שְׁיָיף בְּמָמוֹן עַנְיִים.

וְעִינָן חִי' הֶר"ן פ"ק דְּר"ה לְעַנְיָן בַּל תִּתְּחַר לְמַעֲשֶׂר. אִף לְהֶר"ן נִיחָא דַּמ"מ גְּמָרִי' בְּהֶקְשָׁא אִף שְׁאִין בּוֹ טַעַם זֶה מ"מ גְּמָרִינָן הַלְכָה.

וְכַה"ג בְּגוֹז"ש מְעִילָה חֲטָא חֲטָא מְתָרוּמָה לְעַנְיָן שְׁלִיחוֹת אִף שְׁחֲלוּקִין בְּטַעַם. דְּבִמְעִילָה יֵשׁ טַעַם דְּבָרֵי הָרַב וְדְבָרֵי תַלְמִיד כו' וְכֵן הוּא בְּתוֹס' פ"ק דְּמִנְחוֹת (ז ד"ה וְאֵם דְּגְמָרִינָן מִילְתָא מְמִילְתָא אִף דְּטַעַם שְׁבַמְלַמֵּד אִינוּ בְּלַמֵּד: ו) אִף הָא דְּכַתֵּב הֶר"ן דְּקוּ"ל כַּאת"ל הוּא שִׁיטַת רַמְב"ם.

וְרַא"ש חוֹלֵק וְכַתֵּב בְּאִיבְעִיָא דִּישׁ יָד דְּתִיקוֹ דְּאִיסוּרָא לְחוּמְרָא. וְהִנֵּה הֶר"ן שְׁם בְּנִדְרִים הַשִּׁיב ע"ז דְּסַפֵּק מָמוֹן עַנְיִים לְקוּלָא כְּדִמְוִכַח בְּחוּלִין.

אִף נִרְאָה לִינְשׁוּב דְּשְׁאֵנִי נֶדֶר לְעַנְיִים דִּישְׁנוּ בְּכָל יַחַד דְּבִסְפָּרֵי יְלִיף דִּישׁ בְּנִדְרֵי גְבוּהַ ג"כ לֹא דְּבַל יַחַד. וְלֹא דְּבַל יַחַד הוּא גַם בְּנִדְרֵי רְשׁוּת וְאִינוּ בְּמָמוֹן לְבַד.

ע"כ חֲשִׁיב סַפֵּק אִיסוּר. מִשָּׂא"כ בְּמָמוֹן עַנְיִים גְּרִידָא פְּעִין לְקַט דְּהוּא מִיָּדִי דְּמָמוֹנָא לְבַד אֲזִלְיָנוּ בִּי' לְקוּלָא וְע"כ קוּ"ל בְּתִיקוֹ דִּישׁ יָד לְחוּמְרָא.

וה"ה דאמרינון בי' אמירה לגבוה. ונ"מ דאין יכול לשנותו מעני לעני פיון שזכה העני בצדקה זו ולא מקיים נדרו רק פשוטו לעני זה והוי ספק בל יחל דאיתא גם בנדרי רשות ולחומרא.

ונה גבי דינן אכל ביורשים דליכא לאו דבל יחל שיהם לא נדרו שוב אזלי בספיקו לקולא לומר דלא הוי כמסירתו. מ"מ לדעת רמב"ם דאת"ל פשיטותא הוא הוי נדאי דכמסירתו להדיא (ז) ועוד יצונו דעת הב"י שבתשו' רמ"א דיורשין חייבין.

ואף דב"י הוא הסובר בסי' קכ"ה דלא אמרי' אמירתו לגבוה בהקדש עניים רק מטעם נדר ואעפ"כ חייבין היורשין. ואף שהרמ"א בתשו' מדמה לשבועה.

יש לחלק דשבועה אינו מפאת חיוב הממון שחל אף באוכל ולא אוכל. משא"כ עניני נדר אלו שהם מצד הממון דוקא לשלם לעניים להקדש.

וברמב"ן פ' מטות שאם אמר נדר עלי שאוכל אינו חל שאין הנדר על החפץ כלל אלא עליו שיעשה ואעפ"י שמצינו בנדרי גבוה הרי עלי עולה שאמירתו לגבוה נתחייבו בו נכסיו ע"כ וא"כ בנדר לעניים נמי ע"כ נתחייבו הנכסים ואל"כ האף הוא נדר וע"כ דוקא פשמת קודם שפא לעולם הוא דלא נתחייבו יורשים.

אבל פא לעולם קודם שמת כ"ש פשה' בעולם בשעת נדר ע"כ היורשין חייבין פיון שנתחייבו הנכסים (ולדעת תשו' רמ"א צ"ל לפמ"ש תוס' ור"ן פרק שבעות שתיים משום דקונם היינו פקדון והיינו ע"י התפסה ולא שייך על עצמו והתינוח בנדרי רשות שצריך להזכיר שם קונם.

משא"כ בנדרי גבוה שבאמירת אמן לבד נעשה נדר. וזה חילוק שבין נדרי רשות לנדרי גבוה כמ"ש רמב"ן בספר המצוות מ"ע צ"ד ע"כ חל על עצמו אף שלא נתחייבו הנכסים): (ח) וכן משמע במרדכי פרק אעפ"י הובא במחנה אפרים ה' צדקה ס"ו ע"ש באחד שנדר ליתומה ונפטרה היתומה ותבעוהו יורשי' וחייבו ראב"ג"ה משום דבאמירה לעני נעשה נדר וזכו בו היורשים.

הנה דמשום נדר נעשה חיוב ממון עליו. [שאם לא הי' ענין ממון לא הי' שייך בו ירושה ובטובת הנאה דאינו ממון אין בו ירושה כמבואר ברמ"א] ממילא נתחייבו הנכסים כמו בכל מלנה הפתובה בתורה: ט מ"מ בנ"ד שנדרה לקרן קיימת והרינוח יהי' לת"א"כ הנדר לדורות הבאים.

וכן פתוב בתחילת הצוואה "תפתב זאת לדור אחרון". וכה"ג בהדיאט אפי' בקנין לא מהני לדשלב"ל ולא שייך בי' אמירתו לגבוה כמסירה להדיאט פיון זכה"ג אפי' מסירה להדיאט לא מהני.

והמנדב לקרן קיימת צריך שיאמר שמקנה לקהל למצוה זאת שיהי' הרינוח לת"ת פעין שכתב הרא"ש בתשו' כלל נ"ח סי' ה' במקדיש בית לקהל מהני באמירה כמסירה להדיאט. מסתמא המעשה הי' שהקדישה לקהל לצונו מצוות.

זולת זה נראה דאפי' מטעם נדר לא יועיל וכמ"ש במרדכי פ' מי שמת אתן לאחר מיתה לא חל הנדר דבמתים חפשי: י) [ויש לפקפק בזה ולומר דלדעת הב"י דמטעם נדר חל החיוב על הנכסים.

י"ל בנדר לת"ת נדר גדול נדר לאלקי ישראל כמו שאמרו פ"ק דנדרים באומר אשנה פקך זה חל חיוב על הנכסים לאלקי ישראל אף שהאנשים אינם בעולם] ועוד לשון הצנועה נדבה על קרן קיימת לת"ת ג' מאות זהובים והרינוח יעלה מהיום לת"ת.

נראה שהפרישה מעות בעין. וכיון שאין עדים שמעות אלו קיימים אין לחייב היורש כעין שפכת בתשו' רמ"ע מפאנו סי' ק"ג: יא) אף מ"ש מעלתו משום אנו טענינו ליתמי מה דמצי אבוהון למיטען ואילו הי' קנים הי' נאמן לומר נשאלתי על נדרי במיגו ושיכול לישאל עכשיו ליתא דאין אנו טענינו לעשות המת חי רק פאילו הי' טענת אביו המת לפנינו וכיון דלאחר מיתה א"א בישאלה ליפא מיגו: הדו"ש הק' אברהם.

סימן שטז א' עמדת על מה שכתב הר"ן נדרים (ז) על מה שכתב הרמב"ן ורשב"א באיבעיא אם יש יד לפיאה ולצדקה דספק איסורא לחומרא. והקשה והשיג עליהם הר"ן מספק לקט דמוכח בחולין (קל"ד).

(דספק ממונא מקרי. עוד הקשה ממעשר עני של דמאי דא"צ ליתנו לעניים דהמוציא מחבירו עליו הראי' ולא חשיב ספק איסור: ב) ונראה ליישב ויעיין במל"מ פ"א מה' ערכין דנדרים גבוה יש בהם משום בל יחל.

והוא מספרי פ' מטות. וכשנצטרף לזה הספרי פ' תצא בפסוק כי תדור נדר נשמע דבנדרים צדקה נמי ישנם בכל יחל.

והפוננה בנדרים גבוה היינו אפי' לא הזכיר לשון קונם. שאם הזכיר לשון נדר או קונם פשיטא מי גרע מדבר רשות.

רק שלא הזכיר לשון קונם. רק הרי עלי.

או אפי' אמר הרי זו. ועבר ולא הקריב או לא נתן לעניים בצדקה עובר בכל יחל.

וכן פתב בספר החינוך מצוה תקע"ה כל זה להדיא עיי"ש: הרמב"ם פ"ב מה' ערכין הלכה ח' באיבעיא ג) והנה דלא איפשטא בערכין הוא מביא עד שייאמר לא לכה נתפוננתי ואם מת יתנו היורשים פחות שבלשונות ופירש הלח"מ דבדידן' איפא איסורא דלא יחל דברו ספק איסורא לחומרא.

אבל ביורשים דליפא אלא ממונא ספק ממון לקולא: ד' וע"כ בספק לקט דליפא אלא ממונא ספיקא לקולא אבל בעיא דשמעתין אם ד נדר הוא ספק איסור לא יחל. ואף דבלקט איפא נמי לאו דלא תלקט.

חילוק יש דבלקט הוא לאו דממון. ובממון הדיוט נמי איפא לאו דלא תגזול ומ"מ ספיקו לקולא.

משא"כ לאו דבל יחל הוא אף בנדרים ושבועות שאינם ממון [גבוה ועניים] רק שבהקדש וצדקה חשיב חילול דיבור אף שלא אמר לשון נדר. וכיון שהוי חילול דיבור שוב הוי

אִסּוּר גְּרִידָא דְלַחֲמִיָּא: ה) וּמַעֲשֵׂר עֲנִי שֶׁל דְּמַאי הוּאִיל שְׁמִפְרִישׁ לְהִיּוֹת סֶפֶק מַעֲשֵׂר
וְלֹא יִתְּנֵנוּ לְעֲנִיִּים אִין בּוּ מְשׁוּם לֹא יַחַל בְּמָה שְׂאִינוּ נוֹתְנוּ לְעֲנִיִּים.

וְלֹא דְמִי לְבַעֲיָא אִם יֵשׁ יָד לְפִיָּאָה וְלִצְדָקָה. דַּאת"ל יֵשׁ יָד.

הָרִי הוּא אֹמֵר שְׂיִהְיִי פִיָּאָה וְצְדָקָה וְדַאִית וְיִתְּנֵנוּ לְעֲנִיִּים מִמִּילָא אִיכָא בַּל יַחַל כְּשֶׂאִינוּ
נוֹתְנוּ. אַבְל מַעֲשֵׂר עֲנִי שֶׁל דְּמַאי יָדוּעַ שְׂאוּמֵר שְׂיִהְיִי סֶפֶק מַעֲשֵׂר.

וְכִינּוּן שְׂדִין סֶפֶק מַעֲשֵׂר לְעַכְבּוּ לְעֲצָמוּ. הָרִי אִינוּ אֹמֵר כָּלֵל לִיתְּנוּ לְעֲנִיִּים וְלִית בִּי מְשׁוּם
לֹא יַחַל.

וּסְפֵק מְמוֹן גְּרִידָא הוּא. כֵּן נ"ל נִכּוֹן וּבְרוּר: סִימָן שִׁיז עֲנִין בַּל תֵּאָחֵר א פֶּתַח הָר"ן פ"ק
דַּר"ה דְּמִידֵי דְלֹא תִלְיָא בְּמִקְדָּשׁ אִינוּ תְלוּי בְּרַגְלִים וְאִין חִילּוּק בֵּין קְיָיְמִי עֲנִיִּים לְלֹא
קְיָיְמִי עֲנִיִּים שְׁהַתּוֹרָה לֹא נִתְּנָה דְבָרִי לְשִׁיעוּרִים וְהֶאֱרִיךְ בְּזֶה.

וּלְבִסּוּף פֶּתַח וְנִמְצְאָתָּ לְמַד דְּהִיכָא דְקְיָיְמִי עֲנִיִּים עוֹבֵר לְאַלְתֵּר בְּכָל תֵּאָחֵר. וְהִיכָא דְלֹא
קְיָיְמִי עֲנִיִּים מְסַתְּבָרָא כִּינּוּן דְּעֵבְדִּין צְרִיכוּתָא בְּגַמ' וּמוֹקְמִין תְּרִי קְרָאִי חַד לְאִמֵּר וְלֹא
אִפְרִישׁ וְחַד לְאִפְרִישׁ וְלֹא אִקְרִיב.

מִשְׁמַע דְּכָל הִיכָא דְלֹא קְיָיְמִי עֲנִיִּים מְפָרִישׁ מֵהַשְׁנֵדֵר וּמִנִּיחַ עַד שְׂיָבֹאוּ עֲנִיִּים. אַבְל לְחִזּוּר
אַחֲרֵיהֶם אִין לְנוּ: ב' וְהִנֵּה לְכַאוּרָה דְבָרִי סוֹתְרִין דְּמַתְּחִילָה פֶּתַח דְּאִין חִילּוּק בֵּין קְיָיְמִי
עֲנִיִּים לְלֹא קְיָיְמִי וּלְבִסּוּף פֶּתַח דְּלַחֲזוּר אַחֲרֵיהֶם אִין לְנוּ.

וְאִי דְכַתְּבַת כֵּן רַק לְעֲנִין הַפְּרָשָׁה. אִפְתִּי לְעֲנִין הַנְּתִינָה נִתְּנָה תּוֹרָה דְבָרִי לְשִׁיעוּרִים וְעוֹד
דְּמַאי טַעְמָא דְצָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מְשׁוּם דִּיכּוֹל לְעֲשׂוֹת זֶה אַף כְּשֶׂאִין עֲנִיִּים.

מֵהֵאִי טַעְמָא יְהִי חֲזִיב לְהַפְרִישׁ תִּיכְף בְּקַרְבָּנוֹת. דְּלִזָּה א"צ.

בַּה"מ"ק.

וְאִי דְלֹא חִלְקָה הַתּוֹרָה הַפְּרָשָׁה מִהַקְרָבָה גַּם בְּצְדָקָה נִימָא הָכִי. עוֹד יֵשׁ לְעֲמֻד בְּדָבָרִי
הָר"ן שְׁכַתְּבַת דְּכִינּוּן דְּעֵבְדִּין צְרִיכוּתָא בְּגַמ' וְכו' וּמִשְׁמַע דְּטַעְמָא דִּידָן' כִּינּוּן דְּאִיכָא צַד
חֲנוּמֵר בְּאִמֵּר וְלֹא אִפְרִישׁ ע"כ מְחַנְיָב לְהַפְרִישׁ.

וְאִי דְאִיכָא חֲנוּמֵר ג"כ בְּאִפְרִישׁ. הָא זֶה אִינוּ מְחַנְיָב לְחִזּוּר אַחֲרֵי עֲנִיִּים.

וְקִשָּׁה דְהָא בְּגַמ' קְאָמֵר הַצְרִיכוּתָא מְשׁוּם דְּבְאִפְרִישׁ כָּל הִיכָא דְאִיתֵן' בִּי גִזָּא דְרַחֲמָנָא
אִיתָא. וְזֶה לֹא שְׂיִיךְ בְּצְדָקָה וְהָא דְצָרִיךְ תְּרִי קְרָאִי בְּצְדָקָה דְחַד קְרָא הִנֵּה מוֹקְמִין
בְּאִפְרִישׁ וְלֹא אִקְרִיב] וְא"כ לֹא תִיגְוֵן כָּלוּם בְּהַפְרָשָׁה וְעוֹד דְּמִשְׁמַע לִי דְאִפִּי' בְּקַרְבָּנוֹת
אִינוּ חֲזִיב בְּאִמֵּר וְלֹא אִפְרִישׁ מִחֲמַת מְנִיעַת הַהַפְרָשָׁה רַק מִחֲמַת מְנִיעַת הַקְרָבָה.

וְרָאִי' מְדַאֲמֵר בְּגַמ' נִדְבָה דְקַרְבָּנוֹת דְאִמֵּר וְלֹא אִפְרִישׁ הִיכִי מִשְׁכַּחַת לֵה דְאִמֵּר הָרִי עָלֵי
עוֹלָה עַל מְנַת שְׁלֹא אֶתְחַזִּיב בְּאַחֲרֵיִתָּהּ פִּי' לְאַחֲרֵי הַהַפְרָשָׁה. וּבְשִׁלְמָא אִי חִיּוּבָא דְאִמֵּר
וְלֹא אִפְרִישׁ בְּנֵדֵר מְשׁוּם אִיחּוּר הַקְרָבָה הִינּוּ דְאִצְטְרִיךְ קְרָא לְנִדְבָה בְּאִמֵּר וְלֹא אִפְרִישׁ
דְּלִגְבֵי הַקְרָבָה נִדְבָה הִיא.

אָבֵל אֵי חַיִּיבָא מְשׁוּם אִיחּוּר הַפְּרָשָׁה הָא לְגַבֵּי הַפְּרָשָׁה נִדְרָה הוּא דְכָל זְמַן וְשָׁלָא הַפְּרִישָׁה חַיִּיב בְּאַחֲרֵיכּוּרָא וְנִדְרָה הוּא עָלְיוּ: ג) וְהַנְרָאָה לִי לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הָר"ן דְּהַגְהָה בְּחֹב מְמוֹן וְדָא מְחֻיב לְפָרוּעַ תִּיכְף וְיָכוֹל הַמְלִינָה לְכוּפּוּ בַב"ד עַל פְּהֵי.

ומ"מ אֵי מְשַׁתְּמִיט וְאִיחּוּר הַפְּרָעוֹן לֹא עֵבֶר מְשׁוּם לֹא תַעֲשׂוּק וְלֹא הֵנִי לְוָה רְשָׁע. לְבַד בְּשִׁכִּיר דְּאָמְרָה תּוֹרָה לֹא תְלִין.

וּבְחַיִּיבֵי גְבוּהָ אָמְרָה תּוֹרָה ג"כ בַּל תֵּאָחֵר. ומ"מ אֵין הָאִיסוּר רַק בְּמָקוּם וְשִׁמְחֻיב לְפָרוּעַ תִּיכְף אָמְרָה תּוֹרָה וְשִׁעוּבָר בְּאִיחּוּר וְלֹא הֵנִי דִינּוּ פְּחוּב מְמוֹן לְהַדְיוּט.

אָבֵל בְּמָקוּם וְשִׁאִינוּ מְחֻיב אֵין אִיסוּר וְע"כ אֹמֵר ר"ת דָּאם מְפָרִישׁ לְחִלְקוֹ לְכַשְׁיָרְצָה לִיכָא בַל תֵּאָחֵר וְלֹא חֲשִׁיב מַתְנָה עַל מַה וְשִׁפְתוֹב בְּתוֹרָה פִּינּוֹן דְּהַתְנָה אִינוּ מְחֻיב כָּלְל. וְע"כ אֵי לִיכָא עֲנִיִּים דָּאז אִינוּ מְחֻיב כָּלְל.

דְּאָפִי הַגּוֹזֵל אֶת חֲבִירוֹ אִינוּ מְחֻיב לְהוֹלִיף אַחֲרָיו לְמַדֵּי. וּמְמוֹן עֲנִיִּים דִּין מְמוֹן הַדְיוּט יֵשׁ לוֹ כַּמ"ש הָר"ן בַּפ"ק דְּנִדְרִים דְּסַפֵּק מְמוֹן עֲנִיִּים לְקוּלָא.

אָבֵל סַפֵּק קַרְבָּנוֹת לְהַחְמִיר כְּדָאִיתָא רִישׁ פֶּרֶק י"ג דְּמִנְחֹת פְּרִשְׁתֵּי וְאִינִי יוֹדֵעַ מַה פְּרִשְׁתֵּי יָבִיא חֲמֻשְׁתָּן עֵי"ש. הָרִי דְּהוֹלְכִין בְּסַפִּיקוֹ לְהַחְמִיר.

מְמִילָא בְּלֹא קִיָּמִי עֲנִיִּים לִיכָא בַל תֵּאָחֵר. וְלֹא מְשׁוּם דְּזַמַּן בַּל תֵּאָחֵר תְּלוּי בְּקִיָּמִי עֲנִיִּים אֵלָא מְשׁוּם דְּבִלָא קִיָּמִי עֲנִיִּים אִינוּ מְחֻיב כָּלְל.

וְע"כ הַפְּרָשָׁה דִּיכּוֹל לְעַשׂוֹת תִּיכְף מְחֻיב לְעַשׂוֹת וְאִיכָא בַל תֵּאָחֵר. פִּינּוֹן דְּחַיִּיב בַּל תֵּאָחֵר אִינוּ תְּלוּי כָּלְל בְּקִיָּמִי עֲנִיִּים רַק דָּאִינוּ מְחֻיב לְחַזֵּר.

אָבֵל בְּהַפְּרָשָׁה דְּמְחֻיב שׁוּב אִיכָא בַל תֵּאָחֵר. וְלֹא תַקְשִׁי דְּהַתּוֹרָה נְתִיבָה דְּבָרֵי לְשִׁיעוּרִים. דְּחַיִּיב הַתּוֹרָה בְּכָל מְקוּם דְּמְחֻיב אִיכָא בַל תֵּאָחֵר. אָבֵל בְּקַרְבָּנוֹת דְּקוּדָם ג' רְגָלִים דְּפֶטוּר לְהַקְרִיב לָאוּ מְשׁוּם דְּלֹא מְחֻיב.

אֵלָא דְּזָה שִׁיעוּר בַּל תֵּאָחֵר. ע"כ אָף בְּהַפְּרָשָׁה אִינוּ עוֹבֵר דְּהַתּוֹרָה לֹא חִלְקָה בְּכָל תֵּאָחֵר.

בֵּין הַפְּרָשָׁה לְהַקְרָבָה: ד' וְהַשְׁתָּא נִיחָא נְמִי סְבַרְתָּ הָר"ן דְּמְחֻיב לְהַפְּרִישׁ, וּבְנִדְאֵי אָף הָר"ן מוֹדָה דְּהָא דְּעוֹבֵר בְּבַל תֵּאָחֵר בְּאֵמֵר וְלֹא אַפְרִישׁ מְשׁוּם אִיחּוּר הַקְרָבָה. וְזָה לְפִי הָאֵמֶת דְּאָפִי בְּאַפְרִישׁ עוֹבֵר.

אָבֵל בְּגַמ' דְּעֵבִיד צְרִיכוּתָא וְהֵנִי אֲמִינָא דְּרַק בְּאֵמֵר וְלֹא אַפְרִישׁ עוֹבֵר. ע"כ דְּרַק מְשׁוּם אִיחּוּר הַפְּרָשָׁה קָרִינָא בִּי לֹא תֵאָחֵר לְשִׁלְמוֹ.

אָף דְּבְהַפְּרָשָׁה עֲדִינּוֹן לֹא שִׁלְמוֹ לְגַמְרִי. וְשִׁהֲרִי אִם נִגְנַב אוּ אָבֵד חַיִּיב בְּאַחֲרֵיכּוּרָא.

מ"מ פִּינּוֹן דְּכָל כְּפָה וְשִׁלְמוֹ אָבֵד נְפֶטֶר דְּכָל הִיכָא דְּאִיתִי' בִּי גִזָּא דְּרַחֲמֵנָא אִיתִי' קָרִינָא בִּי לְשִׁלְמוֹ. ה"נ בְּצַדִּיקָה פִּינּוֹן דְּלֹא קִיָּמִי עֲנִיִּים וְכָל זְמַן וְשָׁלָא בָּאוּ עֲנִיִּים אֵין עָלְיוּ חַיִּיב יוֹתֵר רַק לְהַפְּרִישׁ קָרִינָא בִּי לֹא תֵאָחֵר לְשִׁלְמוֹ בְּהַפְּרָשָׁה.

וְע"כ שְׁפִיר אֲצֻטְרִיף תְּרִי קָרָאִי בְּנִדְבָה. דְּבִלָא קָרָא הֵנִי אֲמִינָא דְּאֵמֵר הָרִי עָלִי עוֹלָה עַל מְנַת וְשִׁלְמוֹ אֲתַחֲסִיב בְּאַחֲרֵיכּוּרָא אִינוּ עוֹבֵר עַל אֲמִירְתּוֹ.

דעל איחור הפְּרִשָּׁה לָא קְרִינָא בִּי לָא תֵּאָחֵר לְשִׁלְמוֹ. דָּאָף לֵאחֵר שְׁהִפְרִישׁ מְחֻנְיָב לְהִקְרִיב
כִּינּוּן דָּאִיפֵא קְרָא לְאַפְרִישׁ וְלֵא אַקְרִיב בְּנִדְבָה וְלֵא יִתְחַיֵּיב רַק מְשׁוּם אִיחֹר הִקְרָבָה.

וְנָה נְדָבָה הוּא. וְצָרִיךְ קְרָא לֵאמֹר וְלֵא אַפְרִישׁ בְּנִדְבָה: סִימֵן שִׁיחַ הִלְכוֹת מִיֵּלָה שְׁאַלָה אִם
אִין הָאָב אֶצֶל הַיָּלָד בְּשָׁמִינֵי לְלִידְתּוֹ אִם יִמְלוּהוּ בְּזִמְנֵהוּ אוֹ נִמְתִּין עַד שְׁיָבֵא אָבִיו: (א)
תְּשׁוּבָה בַת־שֶׁבַע"ץ סִי' ח' מַחוּ' ג' כְּתֹב וְנ"ל וְאֵעֶפ"י שְׁאַמְרוּ שְׁהִיא מְצָנָה עַל הָאָב וְאִם לֵא
מֶל אוֹתוֹ אָבִיו הִיא מְצָנָה עַל ב"ד.

זוּ כְּשֵׁאִין אָבִיו כָּאן. אָבֵל כְּשֵׁאָבִיו כָּאן אִין מְצָנָה זוּ מְנוּטֶלֶת עַל ב"ד.

שְׁהִי אֶמְרִינוּ בְּפֶרֶק הַחֹלֶץ אִין אָדָם מֶל כֵּן אִישׁ בַּע"כ. וְאֵעֶפ"י שְׁיִישׁ מְפָרְשִׁים אוֹתוֹ
לְעִנְיַן גַּר הַבָּא לְהִתְגַּיֵּר.

אָבֵל בְּפֶרֶק הָעֶרֶל אֶמְרוּ בְּעִנְיַן מִילַת זְכָרִיו מְעַכְבְּתוֹ מְלַעְשׁוֹת פֶּסַח שְׁאָם הִי אָב חֲבוּשׁ
בְּבֵית הָאֲסוּרִים שְׁאִין הֵבֵן נִימּוּל בְּיוֹם ח' שְׁחַל בְּעֶרְב פֶּסַח וְשָׁם פִּירֵשׁ"י וְנ"ל שְׁאִין מְצָנָה
זוּ מְנוּטֶלֶת עַל אַחֲרִים.

וְהֵרַמְב"ם וְנ"ל כְּתֹב בְּפֶרֶק רֵאשׁוֹן מֵהִלְכוֹת מִיֵּלָה אִין מְלִין בְּנוֹ שֶׁל אָדָם שְׁלֵא מִדְּעֵתוֹ אֶלָּא
אִם כֵּן עָבַר וְנִמְנָע. נִרְאֶה מְדַבְּרִיו שְׁאָם לֵא עָבַר וְנִמְנָע אֶלָּא שְׁהוּא מְתַעֲצֵל בָּהּ אִין חֲיִיבִין
לְעֵשׂוֹתוֹ בְּזִמְנָה אָבֵל הִי חֲיִיבִין לְכוּפּוֹ אִפִּי' ע"י הַכָּאוֹת כִּינּוּן שְׁלֵא הִי לוֹ אוֹנָס כַּמ"ש
עַכ"ל: ב' וְהִנֵּה לְפִי מָה שְׁלֵמַד מִש"ס, פֶּרֶק הָעֶרֶל דָּאָם חֲבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים אִין הֵבֵן
נִימּוּל בַּע"פ בְּזִמְנֵהוּ.

ה"ה אִם אִינוּ בְּבֵיתוֹ. וְכ"ש הוּא.

דְּבַקְלָ שְׁעָה י"ל שְׁמָא יָבֹא. וְמָה שְׁכַתֵּב בְּתַחֲזִילַת דְּבָרֵיו הוּא מְצָנָה עַל ב"ד זוּ כְּשֵׁאִין אָבִיו
כָּאן.

הִינּוּ שְׁפָכָר עָבַר הַשְּׁמִינֵי שְׁלֵא מְלוּ כַּמְבֻרָאָר בְּמָה שְׁכַתֵּב וְאִם לֵא מֶל אוֹתוֹ אָבִיו כו': (ג)
אוּלָם לְפַעֲנָ"ד הַדְּבָרִים מְרַפְסִין אִיגְרִי. דְּמָה נ"מ בֵּין שְׁמִינֵי לְתַשְׁיַעִי דְלַעוּלָם הַמְצָנָה
מְנוּטֶלֶת עַל הָאָב כְּדִמּוּכַח בַּש"ס יְבָמוֹת הַנָּ"ל דַּע"כ זְכָרִיו בַּשְּׁעַת אֶכִּילָה שְׁלֵא הִי בַשְּׁעַת
עֲשִׂי' הוּא אַחֵר שְׁעָבַר הַשְּׁמִינֵי וְקו"ח הַדְּבָרִים אִם אִין מְמַתִּינִים עַל אָבִיו בְּמִילָה שְׁלֵא
בְּזִמְנָה שְׁאִינָה דּוֹחָה אֶת הַשְּׁבַת אִף שְׁבִין כָּף וּבִין כָּף כָּבֵר עָבַר מְצָנָה מִיֵּלָה בְּזִמְנָה.

כ"ש בְּזִמְנָה שְׁדוּחָה שְׁבַת שְׁאִין מְמַתִּינִים עַל אָבִיו. וְעִינֵן רַש"י שְׁבַת (כ"ד:) בַּד"ה לְבַדּוֹ.

וְאִף שְׁמַדְבְּרֵי הֵרַמְב"ם שְׁכַתֵּב "אֵא"כ עָבַר וְנִמְנָע שַׁב"ד מְלִין אוֹתוֹ עַל כְּרַחוּ' מִשְׁמַע שְׁיִישׁ
לְחַלֵּק בֵּין תַּשְׁיַעִי שְׁפָכָר עָבַר הָאָב הִינּוּ מְשׁוּם שְׁבַשְׁמִינֵי כֹל הַיּוֹם אֶמְרִינוּ שְׁמָא יְמוּל
אוֹתוֹ הָאָב.

וְעִדְיִין לֵא רֵאִינוּ מְמַנּוּ שְׁהוּא רְשָׁע וְלֵא יְמוּלוּ. שְׁהִרִי כֹל הַיּוֹם כְּשֶׁר לְמִיֵּלָה לְכַתְּחִילָה אוֹ
אֶפְשָׁר אִם קְרוּב לְשְׁקִיעַת הַחֲמָה חֲשִׁיב ג"כ עָבַר וְלֵא נִמְנָע וְכַמ"ש הַתּוֹס' בַּמס' ר"ה (דף
ז').

(ד"ה יקריב דאפי' קנדם זמן בל תאחר אם רואין שמתעצל להביא קרבנו כופין אותו עיי"ש: ד) ואולי דעת התשב"ץ דביום שמיני פשאין אביו פאן אמרינו שפא יבא באותו יום שלא יבטל מ"ע.

אבל פשעבר השמיני ולא מלו כפר הנוחזק עבריין וב"ד מלין אותו בתשיעי פשאינו פאן. אבל פשהוא פאן מפין אותו עד שתצא נפשו עד שיקבל עליו למולו מדעתו.

והנה לפי זה פשלא הי' אביו יודע שנוולד לו בן או שלא הי' יכול לבוא אין מלין אותו שלא מדעתו. פיון שלא הי' פושע.

דוגמת מי שהי' חבוש בבית האסורים כבש"ס יבמות הנ"ל: ה) אף יש להביא ראי' מש"ס יבמות (ל"ט.) דאין ממתינין על גדול עד שיבא ממדינת הים אף דמצנה בגדול.

ועוד שפא יבבם ונחליצה במקום יבום לאו מצנה הוא ומשום דשהונו מצנה לא משהינו. ה"נ בב"ד.

ועוד פשאין אביו מזהל אף פשיהי' פאן יקיים רק ע"י שליח. א"כ יכולין למולו משום זכין לאדם שלא בפניו.

ובנדאי זכות הוא לו שיקיים מילה בשמיני שדוחה שבת אף שיקסיד הברכה דלהכניסו שרק מדרבנן: ו ועוד לדעת האור זרוע דאם אביו מזהל אסור ליתן לאחר למול. וכן פסק הש"ס חו"מ סי' שפ"ב.

א"כ אף פשאביו יהי' בכאן לא יעשה מצוות האב פשאינו מזהל. ולדעת הרמב"ן בפי התורה בילידי ביתו ומקנת כספו של אברהם אבינו שנמולו פנלם ביום אחד אף שהי' הרבה מאד כתב על זה הרמב"ן שאפשר שזימן להם מזהלים הרבה אף שמצנה על הרב למול את עבדו משמע שחולק: [ז) עוד ראי' מש"ס ע"ז (כ"ו): עיר שאין בה רופא ישראל ויש שם רופא ארמאי ורופא כותי דפליגי הי מינייהו עדיף.

ולמ"ד ימול ארמאי אף דלאו בר שליחות הוא ואין דוחין מילה בזמנה עד שיקצא ישראל שיהי' שלוחו. ה"ה בב"ד שאין ממתינים עד שיבא אביו שיהי' שלוחו.

דמילה בזמנה עדיף: ח) וכל זה פשאין אביו מזהל. אבל פשאביו מזהל יש מקום עיון לדעת או"ז והש"ס דמחויב למול בעצמו ואינו מקיים מצנה בשליחות.

כ"ש בזכ"י י"ל שנמתין עד שיבא אביו. ולשיטתם אין ראי' מההיא דע"ז דאף אם יהי' מזהל ישראל לא יקיים המצנה ע"י שליח: ט) אף יש להוכיח דמצוות מילה בזמנה חובה טפי משמולו האב בעצמו מהא דפרק ר"א דמילה (דף קלג:): דמקשה אהא דאצטריף קרא למילה בצרעת הא דבר שאין מתכוין מותר ומשני באומר לקוץ בהרתו דבנו הוא מתכוין.

ופריף ואי דאיכא אחר ליעבד אחר. הרי דמצוות מילת אב אינו דוחה איסור ל"ת.

ואילו מילה בזמנה אפי' שבת הוא דוחה. וכיון דמילה בזמנה חמור הרי עשה חמור דוחה עשה הקל בכל מקום: י) ולאחר העיון יש לדחות עפ"י מה שכתבתי במק"א ליישב קושיות השאגת ארי' לדעת הפוסקים מל תוף ח' יצא.

בגולד ערב שבת בין השמשות דאין מלין עד אחד בשבת. נמולו בערב שבת דשמה הוא שמיני.

ואת"ל שהוא שביעי יצא בדיעבד עכ"פ כמו בתשיעי וטוב יותר דשמה מקנים מילה בזמנו. ואמרת ליישוב עפ"י הש"ס זבחים (פ"א:) בדם חטאת חצונה שנתערב בפנימיות ישפך לאמה ופריה בגמ' ולפלוג נמי ר' אליעזר בהא ומשני דהיכי ליעבד ניתב בחוץ והדר ניתב לפנים פשם שמצנה להקדים עליונים לתחתונים פה מצנה להקדים פנימיים לחיצונים.

ניתב בפנים והדר בחוץ יפסל דם החיצונה. וקשה הא בתדיר ושאינו תדיר עוברת מקדימין שאינו תדיר כדאיתא בפרק תפלת השחר (דף כ"ח) בתפילת מוסף ותפילת מנחה לר' יהודה.

וה"ה במקודש דתדיר ומקודש חד דינא לתרונייהו והרי הכא דם חיצונה עוברת שאם תן שבפנים תחילה יפסול חיצונה וצ"ל דבכוס בכוסות איגרי. ואם היינו יודעין הי' אפשר לקיים פנימי תחילה ואח"כ חיצון כמשפט ע"כ אסור לשנות פיון שלפי האמת אין מצנה עוברת ע"כ ישפך לאמה ויפסלו שתיהן ממילא ולא יבטל העשה בידיים.

וה"נ אסור למולו בערב שבת שמה ביה"ש לילה. ואם היינו יודעין היינו יכולין למולו בשבת.

והרי מבטל למ"ע בידיים שלא לצורך כלל. ואף דסוף סוף לא נמול אותו בשבת פיון דמספקא לן וכהיא דזבחים (יא) וא"כ ה"נ שמה יבוא אביו ביה"ש ויוכל למולו בעצמו אם הי' יודע.

ושוב מבטל מצוות מילת אביו בידיים שלא לצורך לפי האמת. ופשיטא שאי אפשר למולו ביה"ש דשמה לילה ואין מלין בלילה.

אולם אם אין אביו מזהל שפיר נוכל למולו סמוך לשקיעת החמה. וא"ל כלל שמה ביה"ש יום ולא זכי הוא לאביו מחמת הברכה דלהכניסו.

דמ"מ זכי הוא אליו שהרי מספק לא יוכל למול ואנן סהדי דניחא לי' והני זכי רק י"ל הטעם ראשון משום דשהויי מצנה לא משהינן. ויש לדחות קצת דהכא שני מצוות נינהו מה שהבן נמול ומה שאביו מזהל ומצנה זו נתבטל לגמרי כשאין אביו מזהל: יב' והנה הרא' שהביא התשב"ץ מההיא דיבמות ומפירש"י שם לפמ"ש צ"ל דהתם כשאביו בעצמו מזהל אולם לפענ"ד שם פירוש אחר בגמ' ופירש"י שם על אביו ואמו חבושין בבית האסורים שהמצנה מוטלת עליהם ולא על אחרים.

תמוה מאוד דמה שייכות לאם במילה. ומפני"ש פ"ק דקידושין דאין האם מחויבת למול את בנה.

וא"כ הא דנקט שאמו חבושה בבית האסורים פדי נסבה. ע"כ נ"ל לפרש שאמו ילדתו בבית האסורים וכהיא דפ"ק דחולין שאביו ואמו חבושין בבית האסורים שעוברתו שם.

וה"נ יש לפרש בְּכָאן שְׂיִלְדוֹתוֹ שָׁם. וְהָא דְקָאָמַר שְׂאָבִיו ג"כ חָבוּשׁ בְּבֵית הָאָסוּרִים דָּאָם הִי' בְּחוּץ שְׂיָיָהּ הַמְצֹנָה עָלָיו שְׂיִשְׁתַּדֵּל אֲצֵל שַׂר בֵּית הָאָסוּרִים לְהַנְיָחוֹ לִיְכַנְס לְמוּלוֹ.

וְכַעֲיִן שְׂפַתְבּ ר"ת דְּחָשִׁיב אֲוִנָּן מִטַּעַם זֶה כָּל זְמַן שְׂלֵא נְתִיבָא מְלַהֲשֵׁתַדֵּל וְדוֹחֵק לְהַעֲמִיד בְּשִׁנְתֵּינְיָאָשׁ. שְׂהָרִי בֵּין עֵשִׂי לְאֲכִילָה יֵצֵא.

א"כ עכ"פ הִי' מְקוּם תְּחִילָה בְּשַׁעַת עֵשִׂי לְהַשְׁתַּדֵּל. וְשִׁפִּיר שְׂיָיָהּ הַמוּל לֹו כָּל זָכָר וְאָז יִקְרַב לְעֵשְׂוֹתוֹ.

ע"כ מוֹקִי לָהּ כְּשְׂאָבִיו ג"כ, חָבוּשׁ וְאִינוּ מוֹהֵל אוֹ אֵין לֹו שָׁם אֲיִנְמַל וְחַמִּין. וְכִינּוֹן שְׂהוּא ג"כ חָבוּשׁ וְאֵין חָבוּשׁ מִתִּיר עֲצָמוֹ אֵין עָלָיו הַמְצֹנָה וְהַב"ד לֹא מְלוּוֹהוּ כִּינּוֹן שְׂהִילָד בְּבֵית הָאָסוּרִים.

אָבֵל אִם הִילָד מִבְּחוּץ אָף שְׂאָבִיו בְּבֵית הָאָסוּרִים שְׂפִיר י"ל שְׂמְלִין אוֹתוֹ. וְאֲדַרְבָּא מוֹכַח מְדָלָא מוֹקִי כְּשְׂאָבִיו בְּלִבְד בְּבֵית הָאָסוּרִים דְּבַכַּה"ג מְלִין אוֹתוֹ ב"ד.

מִיְהוּ לִפְמ"ש לְחַלֵּק בֵּין אָבִיו מוֹהֵל אוֹ לֹא. י"ל דְּלֵהֲכִי נִקְטַ שְׂאָבִיו ג"כ הִי' בְּבֵית הָאָסוּרִים כְּדִי שְׂלֵא נִצְטָרָף לֹוּמַר כְּשְׂאָבִיו מוֹהֵל דְּנִקָּא וְלַעוֹלָם כְּשְׂאָבִיו מוֹהֵל חָבוּשׁ אֵין מְלִין אוֹתוֹ אִפִּי' אֵין אִמּוֹ חָבוּשָׁה אֵין מְלִין אוֹתוֹ דְּכָל שַׁעָה חִיָּשִׁינּוֹן שְׂמָא יֵצֵא] וּמ"מ רְאֵינִית הַתְּשֵׁב"ץ נְדַחִית: הַק' אֲבָרְהֵם.

אָף כִּי אֵין נִרְשָׁם זְמַן עַל תְּשׁוּבָה זֹו וְעַל שְׂלֵאֲחָרִי' כְּמִדְּנֻמָּה לִי שְׂזוֹ נִכְתְּבָה בְּשַׁנַּת תַּרל"ב וְשַׁל אַחֲרִי' בְּשַׁנַּת תַּרמ"ט]. סִימָן שֵׁיט שְׂאֵלָה תִּינוּק בְּיוֹם שְׂמִינִי לְלִידְתוֹ וְאָבִיו אֵין בְּעִיר וְלִמְחָר יְבוּא.

וְאָבִיו מוֹהֵל. מִהוּ שְׂנַמְתִּין עַל אָבִיו.

מִיְלָה בְּשְׂמִינִי עֲדִיף אוֹ מְצֹנָה עַל הָאָב עֲדִיף: א) תְּשׁוּבָה לְכַאוּרָה פְּשׁוּט דְּמִיְלָה בְּשְׂמִינִי עֲדִיף. שְׂהָרִי בְּשַׁבַּת (קל"ג) בְּשַׁר אַעֲפ"י שְׂיֵשׁ שָׁם בְּהָרַת יְמוּל.

פְּשִׁיטָא דְּשַׁא"מ הוּא. אָמַר אֲבִי לֹא נִצְרָכָא אֲלֵא אֲלִיבָא דַּר' יְהוּדָה דְּאָמַר דְּשַׁא"מ אָסוּר. וְאֲבִי אֲלִיבָא דַּר' שְׂמַעוֹן בְּשַׁר מָה עֲבִיד לִי בְּאוּמַר אָבִי הַבֵּן לְקוֹץ בְּהָרַת דְּבָנּוֹ הוּא מְכֻנֵּין. וְאֵי אִיבָא אַחַר לְיַעֲבַד אַחַר.

דְּאָמַר ר"ל כָּל מְקוּם שְׂאֵתָה מוֹצֵא עֲשֵׂה וּל"ת אִם אֵתָה יְכוּל לְקַיִים שְׂנִיָּהֵם מוּטָב כו' לֹא צְרִיכָא דְּלִיבָא אַחַר. פַּרש"י וְאֵי אִיבָא אַחַר לְעֲבִיד אַחַר וְלֹא לִיקוּ הָאָב לְהַתֵּם [פְּיִרוּשׁ שְׂלֵא יְהֵא שְׂלוּחוֹ שָׁל אָב וְכֵן פְּיִרְשׁ בַּס' בְּרוּף טַעַם].

הָרִי דְּמְצוֹת הָאָב אֵינוּ דוֹחָה לַל"ת. וְאֵילוּ מִיְלָה בְּזַמְנָה דוֹחָה שַׁבַּת.

וְאֵין מְמַתִּינִין עַד לְמְחָר. וְכ"ש שְׂאֵין מְמַתִּינִין בְּשַׁבִּיל מְצוֹת הָאָב שְׂהָרִי אִפִּי' בְּשַׁבִּיל שַׁבַּת אִיסוּר סְקִילָה אֵין מְמַתִּינִין.

וְשַׁבַּת עֲדִיפָא טוּבָא מְמַצוֹת אָב. דְּאִפִּי' ל"ת בְּעֵלְמָא אֵין מְצוֹת הָאָב דוֹחָה.

כ"ש שַׁבַּת הַחֲמוּרָה. וְאִם אֵין מְמַתִּינִין בְּשַׁבִּיל שַׁבַּת כ"ש בְּשַׁבִּיל מְצוֹת אָב: ב) אָף בְּמַג"א סִי' תַּרפ"ז סַק"ה גַּבִּי מִיְלָה וּמְגִילָה שְׂאֵין שְׂהוּת לְקַיִים שְׂנִיָּהֵם יִקְרָא הַמְּגִילָה.

משום דיכול למוול בתשיעי ותמוה שְהרי מילה בזמנה דוחה שְבת. אֲשֶׁר ע"כ נ"ל עפ"מ"ש הרוקח דיני לילב דמילה שלא בזמנה תשלומין דשמיני.

ולפי"ז לא הי' דוחין שְבת משום הבזמנו שְהרי יש לו תשלומין. ומה"ט לא נדחה שְבת בשביל חגיגה.

משום שהחגיגה יש לו תשלומין. אף אם לא הי' דוחה שְבת ולא הי' שְבת זמן מילה כָּלל לא הי' לו תשלומין.

דבש"ס חגיגה (ט.) מבואר דלילה פיון דלאו זמן קרבן לית לה תשלומין.

[רק למ"ד לילה לאו מחוסר זמן יש לו תשלומין ובמשנה פרייתות (ז) מדמי שְבת ללילה. רק משום ששְבת אעפ"י שאינו ראוי לקרבן יחיד ראוי לקרבן צבור.

חשיב זמן קרבן טפי מלילה שאינו ראוי לשום קרבן. וא"כ אם לא הי' מילה דוחה שְבת לא הי' שְבת חזי לשום מילה ולא הי' לו תשלומין.

ואף שעדיין הי' מצוין למוולו כמו גדול שחל עליו החיוב בגדלותו. וכן גר שנתגזיר מ"מ מצוות שמיני הי' נדחה לגמרי.

משא"כ בחגיגה שהזמן יש לו תשלומין. היינו שהחיוב שיש עליו מחמת הזמן יש לו תשלומין.

וע"כ ניחא דברי המג"א דיוכל נמול בתשיעי. והשמיני יש לו תשלומין.

וא"כ ה"נ י"ל שנמתין על אביו והשמיני יהי' לו תשלומין: (ג) ולכאורה יש לדחות עוד דהא ודאי מ"מ לכתחילה החיוב למוולו בזמנו ממש ולא לאח"ז ע"י תשלומין. דבשְבת (קל"ב).

(דתרי זמני פתיב שמיני. חד למעוטי שביעי.

וחד למעוטי תשיעי. וא"כ מוטב לקיים מצוות בזמנו היום משקיים מצוות אביו למחר דאין מעבירין על המצוות מזמן לזמן כהא דמגילה (ו'): דמה"ט ס"ל לחד מ"ד קורין המגילה באדר ראשון ולא בשני.

ולדין דלא קי"ל הכי. הוא מדכתיב לקיים אגרת הפורים הזאת השנית.

או משום דמסמך גאולה לגאולה עדיף: אף הו' במנחות (מ"ט) צבור שאין להם קרבנות כדי הצורך. מוספין דהאידידא ותמידין דלמחר כי הדדי גינהו.

דתמידין תדיר ומוספין מקודש. ולא אמרינו דאין מעבירין על המצוות ומצנה דיומי' עדיף ע"ש: (ה) אף בר"ן פ"ק דפסחים בפלוגתא אם מברכין לבער או על ביעור חמץ.

ביארו שם הרמב"ן והר"ן דבמצנה שעושה אותם השליח דכ"ע מברכין בעל. ובמצנה שא"א לקיים ע"י שליח דכ"ע שם מברכין בלמד.

כי פליגי במצנה שאפשר לה להתקיים ע"י שליח. ועשה אותה בעצמה.

ומבואר שם בדבריהם דאב המל את בנו בעצמו תלוי ג"כ בפלוגתא הנ"ל. ושם הקשו מהפרכת תרומה דמברכין להפריש.

ותירצו דשאני תרומה דכתיב גם אתם מה אתם לדעת אף שלוחכם לדעת. וביאור הדברים עפ"י דברי הרשב"א נדרים (ל"ו) דלהפריש משל תבירו על תבירו לא מהני נחותא דבעלים עד שיעשנו שליח בפירושו.

וממוצא הדבר נשמע דבמילה לא בעינן שיעשנו האב שליח בפירושו. דא"כ הי' דומה לתרומה.

ולכ"ע הי' מברכין למול. אלא נדאי במילה מהני נחותא דאב.

הגם שיש לדחות דשאני תרומה דאפי' בדיעבד לא מהני שלא ע"י שליח משא"כ מילה. אף הר"ן כתב שם להדיא דאחר יכול לפוטרו מחיוב מילה שלא מדעתו ויכול לכתחילה משמע.

וקא דכתב הרמב"ם דאין מלין בנו של אדם שלא מדעתו היינו בע"כ. או בסתמא דמצוה דידי' הוא וניחא לי' למיעבד.

אבל בשאינו פאן דמסתמא ניחא לי'. היינו הא דהר"ן דאחר יכול לפוטרו שלא מדעתו. וא"כ פשאין האב פאן יכולין לכתחילה למולו שלא מדעתו: (ו) אף לדעת האו"ז שאם האב מזהל אסור ליתן לאחר למול. וכן דעת הש"ך ח"מ סי' שפ"ב.

הגם שהתב"ש השיג עליו בקצה"ח שם חזק דעת הש"ך חזר הספק למקומו מצוות האב עדיף או מצוות בזמנו. ואפי' לדעת חב"ש דמהני שליחות במילה.

מ"מ היכא שאין אביו פאן וא"א לבוא. י"ל לפמ"ש בתוס' ישנים עירובין (י"ג:).

שאם הבעל ידיו קטועות לא יכול לעשות שליח לכתוב גט. דכל היכא דאיהו לא מצוי עביד כו' וכן פתב במחנה אפרים ה' שלוחין סי' כ"ה דאם אין האב יודע למול לא מצוי משני שליח דכל היכא דאיהו לא מצוי עביד שליח לא משני.

וי"ל דה"ה פשהוא במקום רחוק שאינו יכול לבוא. אף ז"א שאם נמתין לא יקניים מילה בזמנה רק מילה שלא בזמנה.

ולענין מילה שלא בזמנה חשיב מצוי עביד. שהרי בי"דו לבוא למחר: (ז) אף לפי מה שצדדתי במק"א דאין חיוב האב רק ביום השמיני כדכתיב וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים.

ואף שודאי גם אח"כ החיוב למולו היינו מחמת תשלומין דשמיני. נמצא שמצוות האב אח"כ חובת שמיני העבר.

חובת שמיני דעכשיו עדיף. דבכל מקום חובת שעתה עדיף.

ועי' סוף פ"ק תפלת השחר וסוף פ"ק החליל: (ח) ועוד דהעיקר פדעת הפוסקים דא"צ למול בעצמו ומדברי התוס' ע"ז וכ"ז. (סד"ה אשה.

שכתבו למ"ד אשה פסולה למול הא דצריך קרא דאותו ולא אותה שאינה חייבת לבקש למוהלו. הרי דמצוות האב אינו למולו בעצמו או ע"י שלוחו.

דא"כ פיון דאשה פסולה למול. א"א לה לקיים המצוה.

דָּכַל הֵיכָא דְאִיהוּ לָא מְצִי עֶבֶד כּו' וְע"כ שְׂאִין חַיִּיב עָלְיוּ רַק שְׂרָאָה שְׂיִהְיָ הַבֵּן נִימּוּל.
וְאִפִּי אַחַר מְלוּ שְׂלֵא מְדַעְתּוּ שְׂפִיר דְּמִי.

וְכֵן פְּתַב בְּתִשׁוּ' מֵהַר"ח או"ז סי' י"א דְאִינוּ חַיִּיב לְמוּל בְּעַצְמוֹ אוּ ע"י שְׂלוּחֹ. אֲלֵא שְׂעָלְיוּ
מוּטָל לְעֶסְק שְׂיִהְיָ הַבֵּן נִימּוּל.

וְע"כ אִף אִם הַבֵּן נִימּוּל ע"י אַחַר בְּלִי הִתְעַסְקוֹת הָאֵב שְׂפִיר דְּמִי. וְלֹא עֶבֶר עַל מ"ע כָּלֵל.
דְּאִטּוּ הִתְעַסְקוֹת פְּתִיב בְּקָרָא. רַק שְׂעַל הָאֵב מוּטָל שְׂיִהְיָ הַבֵּן נִימּוּל וְהָא נִימּוּל: ט) הִנֵּה
שְׂדַעַת רַבּ הַפּוֹסְקִים דַּע"פ מְתַקְנִים הַמְצָנָה אִפִּי בְּלֹא שְׂלִיחוֹת הָאֵב בְּפוּעַל רַק שְׂנִיחָא
לִי לְאָב.

וְאִף אַת"ל שְׂהַדְבָר מְסוּפָק לָא שְׂבְּקִינָן חַיִּיב שְׂמִינִי וְדַאי וְלִיזוּל בְּתַר סְפַק חַיִּיב הָאֵב
לְמוּלוּ בְּעַצְמוֹ אוּ ע"י שְׂלוּחֹ בְּפוּעַל. וְכ"ז נִרְאָה בְּרוּר.

וְיֵשׁ לְהַבִּיא רֵאִי מְש"ס יְבָמוֹת (ל"ט): דְּאִין מְמַתִּינִין עַל גְּדוּל עַד שְׂיָבֵא מִמֵּדָה"י. אִף
דְּמְצָנָה בְּגְדוּל.

וְעוֹד דְּשָׂמָא יְיָבִם וְחִלְיָצָה בְּמָקוֹם יְבוּם לָאוּ מְצָנָה הוּא. וְע"כ הַטַּעַם דְּאִין מְמַתִּינִין מְשׁוּם
דְּשְׂיִהוּי מְצָנָה לָא מְשִׁהִינָן.

וְהֵכִי נָמִי בְּנִידוֹן דִּידוֹן: י) וְאֲשֶׁר מְסַפֵּק עָלֵינוּ בְּדִין זֶה הוּא הַתְּשׁוּב"ץ ח"ג ס"א פְּתַב וְנ"ל
וְאֵעִפ"י שְׂאֲמָרוּ שְׂזוּ מְצָנָה עַל הָאֵב. וְאִם לֹא מְלוּ הָאֵב.

הוּא מְצָנָה עַל ב"ד כְּמוֹ שְׂהַזְפִּירוּ בְּרֵאשׁוֹן מְקִידוּשֵׁין זֶה כְּשִׂאִין הָאֵב כְּאֵן אֲבָל כְּשִׂאֲבִיו
כְּאֵן אִין מְצָנָה זֹו מְנוּטָלָת עַל ב"ד. כִּי בְּפָרְק הָעָרֵל אָמְרוּ בְּעַנְנֵן מִילַת זְכָרִיו מְעַפְכַּת
מְלַעֲשׁוֹת פְּסַח.

שְׂאִם הִי הָאֵב חֲבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים שְׂאִין הַבֵּן נִימּוּל בְּיוֹם ח' שְׂחַל לְהִיּוֹת בַּע"פ וְשָׂם
פִּרְש"י ז"ל שְׂאִין מְצָנָה זֹו מְנוּטָלָת עַל אַחֲרִים וְהַרְמַב"ם ז"ל כְּתַב בְּפ"א מַה' מִילָה אִין
מְלִין בְּנוּ שְׂל אָדָם שְׂלֵא מְדַעְתּוּ אַא"כ עֶבֶר וְנִמְנַע.

נִרְאָה מְדַבְּרִיו שְׂאִם לֹא עֶבֶר וְנִמְנַע אֲלֵא שְׂהוּא מְתַעֲצֵל בְּהָ אִין חַיִּיבִין לְעַשׂוֹתָהּ בְּזַמְנָה
אֲבָל חַיִּיבִין לְכוּפּוֹ אִפִּי ע"י הַכָּאוֹת כִּינּוּן שְׂלֵא הִי אֲנוּס עַכ"ל הַתְּשׁוּב"ץ: יא וְהִנֵּה לְכָאוּרָה
קָשָׁה בְּדַבְּרִיו מ"ש כְּשִׂאִין אָבִיו כְּאֵן שְׂב"ד מְלִין אוֹתוֹ כַּמ"ש בְּתַחֲלִיל דְּבְּרִיו אַמ"ש שְׂאִם
הִי חֲבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים שְׂאִין ב"ד מְלִין אוֹתוֹ.

וְצ"ל דַּמ"ש כְּשִׂאִין אָבִיו כְּאֵן. הִינּוּ שְׂעֶבֶר יוֹם שְׂמִינִי.

וְתַדַּע שְׂפְתַב בְּרִישׁ דְּבְּרִיו וְאִם לֹא מְלוּ הָאֵב. וְע"ז אָמַר שְׂאִף בְּתַשְׂעִי שְׂעֶבֶר הָאֵב.

מ"מ אִין מְצָנָה עַל ב"ד רַק כְּשִׂאִין אָבִיו כְּאֵן. אֲבָל בְּשְׂמִינִי כְּשִׂאִין אָבִיו כְּאֵן נִרְאָה שְׂהַדִּין
כְּמוֹ אִם הִי חֲבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים שְׂאִין ב"ד מְלִין אוֹתוֹ: יב) אִף יֵשׁ לְדַחוֹת רְאִיָּיתוֹ
דְּמִיָּרִי שְׂיָדוּעַ שְׂיָצָא בְּיוֹם ע"כ וְדַאי אִין מְלִין אוֹתוֹ עַד שְׂיָצָא.

וְכִינּוּן שְׂתַחֲלִילָה לֹא הִי בְּאֲפִשְׂרֵי לְמוּלוּ מְנוּטָר לְעַשׂוֹת הַפְּסַח אִף שְׂבוּ בְּיוֹם יָצָא וְיִוְכַל לְמוּלוּ
וְלְעַשׂוֹת אַח"כ הַפְּסַח. דּוּמָה לְזֶה אָמְרִינָן לְעֵיל מִינָה יְבָמוֹת (ע"א): בְּתַחֲלִילָתוֹ חֲמָה וְחַל

שמיני להבראתו בע"פ ושילום מעל"ע אחר תצות היום שמוטר לעשות הפסח קודם המעל"ע [ויש לפרש עוד שהי' לו לצאת אחר שקיעה ראשונה שעדיין זמן מילה.

וזמן פסח עבר בשקיעת החמה כמבואר בפרק מי שהי' טמא. אף זה הפי' אינו רק לדעת ר"ת ורמב"ן וסייעתם דשתי שקיעות הם.

מיהו בלא"ה ניתא פנ"ל]: יג' עוד יש לפרש פי' אחר ביבמות שם. דהנה רש"י פי' שם על אביו ואמו חבושין בבית האסורים שהמזנה מוטלת עליהם ולא על אחרים.

ותמוה מאוד דמה שייכות לאם במילה הלא מפורש פ"ק דקידושין דאין האם מחויבת למול בנה. וא"כ הא דנקט שאמו חבושה בבהא"ס פדי גסבה.

ע"כ נ"ל לפרש שאמו ילדתו בבהא"ס וכהוא דפ"ק דחולין שאביו ואמו חבושין בבהא"ס שעיקרתו שם. וה"נ יש לפרש בכאן שילדתו שם.

והא דקאמר שאביו ג"כ חבוש בבהא"ס. דאם הי' בחוץ שייך המזנה עליו שישתדל אצל שור בהא"ס להניחו ליכנס למולו.

וכעין שכתב ר"ת דחשיב אוגן מטעם זה כ"ז שלא נתייאש מלהשתדל. ודוחק להעמיד בפשנתיאשו.

שקרי בין עשי' לאכילה יצא. א"כ עכ"פ הי' מקום תחילה בשעת עשי' להשתדל ושפיר שייך המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו.

ע"כ מוקי לה פשאביו ג"כ חבוש ואינו מזהל או אין לו שם אינמל וסמין וכיון שהוא ג"כ חבוש ואין חבוש מתיר עצמו אין עליו המזנה. והב"ד לא מלוהו פיון שהילד בבהא"ס.

אבל אם הילד מבחוץ אף שאביו בבהא"ס שפיר י"ל שמלין אותו ואדרבא מוכח מדלא מוקי פשאביו בלבד בבהח"ס. דבכה"ג מלין אותו ב"ד.

מיהו לפימ"ש לחלק בין אביו מזהל או לא י"ל דלהכי נקט שאביו ג"כ בבהא"ס פדי שלא נצטרף לומר פשאביו מזהל דוקא. מ"מ ראי' התשב"ץ נדחים.

סימן שכ"ה א' אח"ק כ"א למטמונים תרנ"ו. שוכ"ט לכבוד הרב החו"ב מו"ה נתן נטע הפהג"ן נ"י אבד"ק קאלביעל.

א) דבר שאלתו ברירא דיצא דמא כו' המבואר בש"ע או"ח סי' שכ"ח דמחללין עלי' שבת. אי דוקא פשיש פאב או בלא פאב.

דדברים אלו לבד ספנה הם. הנה בע"ז (כ"ח:): ובביצה (כ"ב) גירסת ספרינו רירא דיצא דמעטא דמא [הכל בלא ווין המפריין] וקדחא ותחלת אוכלא [בנווין] לאפוקי סוף אוכלא דלא.

ומשמע דכי היכי דהאי ותחילת אוכלא על כל הני דלעיל קאי שדוקא בתחילת החולין. ה"נ האי וקדחא נמי אפולהו קאי שדוקא שיש בעין חמימות כפרש"י קדחא חמימות וע"כ כל הני דלעיל בלא ווין שכל אחת חולי בפני עצמו.

אָבֵל וְקִדְחָא בְּנֵי הַמְּחַבֵּר שְׁיֵשׁ חוֹלֵי הַנְּ"ל וְגַם מְקַדִּיחַ. וְכֵן מִשְׁמַע מִפְּרִשׁ"י סוּף אוֹכְלָא שְׂפָבֵר נִתְרַפָּא וְעַדִּינָן קוֹדְחַת מְעַט.

וְאִי קִדְחָא מִיְלֻתָּא בְּאַפִּי נִפְשֵׁי. לָמָּה פִּי הָאִי סוּף אוֹכְלָא דְּוִקָּא עַל קִדְחָא.

א"ו כָּל חוֹלָאִים הַנְּ"ל דְּוִקָּא שְׁהֵם בְּחַמִּימוֹת: (ב) אָבֵל הַרְמַב"ם פֶּתַב אוֹ שְׁהִי בְּהֵם קִדְחַת מִשְׁמַע דְּהָאִי וְקִדְחָא ג"כ מִיְלֻתָּא בְּאַפִּי נִפְשֵׁי. וְגוֹרֵס כְּגִיְרַסְתָּ רַמְבַּ"ן בַּתְּה"א הַפֶּל בְּוִוּוּן.

וְהֵם וְוִוּוּן הַמְּחַלְקִין כְּפִדּוּעַ שְׁיֵשׁ וְוִוּוּן הַמְּחַבֵּר וְיֵשׁ וְוִוּוּן הַמְּחַלְקִין. וְעַי' רִישׁ שְׁבוּעַת הַפְּקָדוֹן פְּלוּגְתָּא דַּר"מ וַר"י.

וְהִנֵּה לְרַמְבַּ"ם שְׁמִפְרִשׁ קִדְחָא חוֹלֵי קִדְחַת. מ"מ יֵשׁ לֹמֵר לְעַנְנָן דִּינָא מוֹדָה לְשִׁיטַת רַש"י שְׁדוּקָא שְׁהֵם בְּחַמִּימוֹת.

וְאֵל"כ אֵינּוּ חוֹלֵי פְּלָל. וּבְעָרוּף עָרְף אוֹכְלָא פִּי לְאַפּוֹקִי סוּף אוֹכְלָא כְּשֶׁעֶבֶר הַפָּאָב וְנִשְׁתַּיֵּיר מְעַט שְׁאוּכַל לוֹ.

יִרְאֶה שְׁמִפְרִשׁ כָּל הַנִּי בְּכָאָב דְּוִקָּא. וְכֵן מִשְׁמַע קֶצֶת בְּרַא"ש גְּדָרִים (נ"ד) וְכֵן מִשְׁמַע בְּרִיטְב"א וְנִמְק"י גְּבִי מִיְלָה שְׁכַתְּבוּ בְּכָאָב גְּדוֹל בְּעֵינַיִם מְמַתִּינִין ז' יָמִים וְכַתְּבֵהּ שְׁ"ף פְּגוֹן הַנִּי רִירָא כו'.

וּמ"מ אִי לֹא הִנֵּה כָּאָב גְּדוֹל לֹא הִי צָרִיף לְהַמְתִּין ז' יָמִים. מִמִּילָא בְּאִין כָּאָב פְּלָל נְמוּלוֹ תִּיְכָרִי.

וְע"כ בְּנִרְאָה שְׁאִין כָּאָב וְאִין חַמִּימוֹת אִין לְהַחְמִיר פְּלָל וִיכּוּלִין לְמוּלוֹ. וּמִמִּילָא מְחַוְּבִין לְמוּלוֹ: ג גַּם בְּתִיבּוֹק שְׁנִמְצָא עַל פֶּל גּוּפוֹ אַבְעֻבוּעוֹת קִטְנוֹת שְׁאִין בְּהֵם לִיְחָה וְאִין בְּזָה חֲשֵׁשׁ חוֹלָה פְּלָל רַק שְׁפֵן דְּרָף תִּיבּוֹק שְׁעוּרוֹ מִתְחַלֵּף וְנִעְשָׂה אַבְעֻבוּעוֹת וְאוֹמְרִים שְׁפֵן דְּרָף פֶּל הַתִּיבּוֹקוֹת אִם אִינוּ מְצֻטְעָר ע"ז פְּשׁוּט לְמוּלוֹ.

וְזֶה צָרִיכִין לִישְׂאֵל בְּרוּפָאִים אִם לֹא יְצֻטְעָר הַתִּיבּוֹק עִ"ז. פִּי פְּלָל אָמְרוּ פֶּל תִּיבּוֹק שְׁמִצְטְעָר בֵּין מַחְמַת חוֹלֵי בֵּין מַחְמַת דְּבָר אַחֵר אִין לְמוּלוֹ וְאִם הָרוּפָא יֹאמֵר שְׁאָף שְׁמִצְטְעָר לֹא יִזִּיק לוֹ הַמִּילָה לֹא נִשְׁמַע לוֹ נֶגֶד דְּבָרֵי חַכְו"ל.

אִף אִם יֹאמֵר שְׁאִינוּ מְצֻטְעָר נְמוּלוֹ. וְכֵן בְּרִיר בְּעֵין אִם נִסְפַּק קֶצֶת אִם יֵשׁ בּוֹ חַמִּימוֹת אוֹ כָּאָב נִשְׂאֵל לְרוּפָא וְנִסְמָוּף עֲלֵיו: ד) וּמ"ש בְּשֵׁם חַת"ס שְׁהָרוּפָא אִינוּ נֶאֱמָן לְהַקְל נְהַפְנוּף הוּא שְׁבִיו"ד סִימָן קַע"ה פֶּתַב שְׁבָכָל מְקוֹם הָרוּפָא נֶאֱמָן לְהַקְל דְּלֹא מְרַע אוֹמְנַתִּי אִפִּי מְצִי לְאַשְׁתְּמוּטִי רַק הֵיכָא דִּישׁ לֹמֵר שְׁאוּמֵר כֵּן לְהַתְּפָאָרוֹת שְׁרַפּוּאָתוֹ הַצְּלִיחַ אִינוּ נֶאֱמָן לֹמֵר שְׁנִתְרַפָּא.

אָבֵל זוּלַת זֶה נֶאֱמָן אִפִּילוֹ מְצִי לְאַשְׁתְּמוּטִי יַע"ש. וְכִיּוֹצֵא בְּזָה בְּר"ן פֶּרַק אִין מְעַמִּידִין בְּתַגָּר דְּלֹא מְרַע נִפְשֵׁי אִפִּי לִיכָּא מִיְקָם עַלִּי דְּמִיְלֻתָּא: ה וּבְדָבָר קֶטָן יְרוּק וְאִדּוּם שְׁפֶתַב בְּסִפְרֵי ז' הַקְטָנָה לְהַמְתִּין אַחֵר שְׁשָׁב מְרַאֵהוּ כְּבָרִיא ז' יָמִים כְּמוֹ בְּשָׂר חוֹלֵי.

וְלִכְאוּרָה נִרְאֶה פְּשׁוּט שְׁאִין זֶה עַנְנָן לְחוֹלֵי רַק שְׁלֹא נְפֵל בּוֹ עַדִּינָן דְּמוֹ אוֹ לֹא נְבָלַע בּוֹ עַדִּינָן דְּמוֹ. אִף לְשׁוֹן רַמְבַּ"ם בְּאִדּוּם שְׁזָה חוֹלֵי הוּא.

וְאוּלַי גַּם יְרוּק כֵּן. וְהַמְּחַבֵּר הַשְּׁמִיט לְשׁוֹן שְׁזָה חוֹלֵי הוּא.

אף גם לדעת רמב"ם הלא במהרי"ק שהביא ב"י מבואר שזה דוקא בחולי שיש בו סכנה. ואף שסתמו בש"ע ואמרו שבחולי כל הגוף ממתנין ז' ימים.

הלא סתמו גם כן דכשיחזרו מראיו כשאר הקטנים ימולו אותו וי"ל דס"ל דאין זה חולי כפשט הגמ'. ובדאי לדינא כשיחזרו מראיו כשאר הקטנים ימהלוהו.

רק זאת נ"ל מלשון הרמב"ם וש"ע דאף אם משונה קצת ממראה שאר קטנים באופן שאם בתחילה היה פה היה מלין שהרי פתב הרמב"ם כמו שצבעו אותו. וכן מדייק ירוק ביותר וכן אדום ביותר.

מ"מ אם תחילה היה פה שוב אף נשאר קצת משונה ממתנין עד שיחזור לגמרי כשאר קטנים. אבל להמתין א"צ: ו) התינוק הזה שיש עליו אבעבועות ישאלו לרופא אם אין לו פאב כו'.

ואם אינו חולי. וכן אם יש לו ריר בעינו ג"כ טוב לישאול לרופא ולא נסמך על ראות עיניו שאין לו חום ואין לו פאב אף אם גם הרופא יאמר כן וגם יאמר שאינו חולי נמולו בלי פקפוק: הק' אברהם.

סימן שכא שאלה ילד הנולד ברגל עקום ורופא מומחה אומר שיש אופן ליישב הרגל ע"י גופסין כל עוד שהעצמות היגד רכים. ואם ימולו אותו קודם.

תקשו העצמות ולא יהי אפשר אח"כ ליישב הרגל. אף אם יעשו האפיראציע (גופסין) עתה יוחלש עי"ז היגד ולא נוכל למולו ביום ח'.

אם מותר לעשות האפיראציע לדחות המילה בזמנו או למולו אף שע"ז ישאר היגד בעל מום: א תשובה אם האמת כדברי הרופאים הדבר ברור דמותר לעשות האפיראציע דמ"ע אינו מחוייב לבזבז עלי' הון רב (כדאיתא באו"ח סי' תרנ"ו בהגה) כ"ש שלא יהי היגד בעל מום: ב) ועוד דחייב המילה אינו חל רק בח' ובתוף ז' עדיין אינו חייב.

ומותר לעשות אז מצוה קלה. אף שע"ז יתבטל ממצוה חמורה כשיחייב בה כדאיתא בסנפך (כ"ה:): ואם לא הי' נודע זמן ליגדתו נוכל לתקן הרגל כ"ז שלא יתברר שהוא כן ח' עכ"פ.

שעכשיו לא נוכל למולו שמה עדיין אינו כן ח' כמו נולד בה"ש. וא"כ מותר לעשות ממנ"פ אם עברו עליו ח' אף אם לא נעשה התקון לא ימול בזמנו רק אח"ז וזה יוכל לעשות אחר האפיראציע.

ואם עדיין הוא תוף ח' הא לא רמא עליו חייבא. רק שלא יעשה האפיראציע ביום ח' ודאי או בלילה שהוא ליל ח' שאז חל החייב כמ"ש התוס' רי"ד בקידושין כ"ט.

וכן משמע בירושלמי פר"א דמילה דליל שמיני אסור לסוכו בשמן של תרומה. ולטעם הראשון הי' מותר אפי' ביום ח' ודאי.

ומ"מ אם אפשר למהר התקון בתוף שבועה ודאי מחוייב לעשות כן. לחוש לטעם השני: אף אם הי' זה אפיראציע לא הייתי מסכים כלל לעשות האפיראציע וכל האפיראציעים בחזקת סכנה.

ואף שהרופאים מבטיחים הנסיון יגיד שאין לסמוך עליהם בזה. אף גופסין אחר שגנראה שאין זה אפיראציע פלל ע"כ מותר לעשות גופסין בתוך שבועה ואף אם בשמיני מחמת טעם ראשון: הק' אברהם.

סימן שכב ב"ה יום ג' פינחס צום הרביעי יהפך מהרה לששון ולשמחה. שלום לכבוד בן אחי המןפלג החריף החסיד מו"ה יצחק מנחם נ"י משעדליץ.

א) דבר התינוקות אשר הראשון יש לו גיד ובצים פזכר והוא פנולד מהול ממש והעטרה פולה מגולה אף הגיד סתום ואטום ואין לו שום נקב רק חריץ יש שם. ולמטה במקום שפלה הגיד בין הגיד והבצים יש לו נקב ומשם מטיל מים ולמעלה על הגיד אחר העטרה [גראה פוננתה למטה מעטרה] יש לו תלתול בפוך שחופה קצת העטרה.

בזה הדבר פשוט שהוא זכר גמור ומחויב במילה כשאר תינוקות. והב"י אהע"ז סי' ה' הביא תשובת הרא"ש במעשה בזה שאין לו, נקב למעלה פי אם סמוך לפיס וכתב הרא"ש שאפשר שמוליד.

מ"מ ברור שמחויב במילה: ב) אף משום שנולד מהול מטיפין מעט דם בצפון ולא במקום התלתול רק במקום שאין התלתול חופה. והתלתול בפוך לענ"ד א"צ להסירו מאחר שאין זה בטבע רק תרת בפוך בעלמא ויתר פנטול וכמי שאינו.

ורא' לזה מי שיש לו שני ערלות דפרש"י פ"א אחד שני עורות זעג"ז דאיפא מ"ד אין מחללין עליו את השבת. והיינו משום דעור היתר אין שם ערלה עליו.

ומ"ד מחללין סובר פינן דיש שם ערלה פורתין שניהם יחד וחד חילול הוא. ודומה להא דמוהל כ"ז שעוסק במילה חוזר אף על ציצין שאין מעפבין דחד חילול הוא ומ"ד אין מחללין י"ל דס"ל יתר אחת פנטול אחת פאלו שניהם נטולים.

וכ"ש זה שאינו ערלה פלל רק תלתול בפוך שאינו מחויב לנטלו. וא"ת מה הפסד בנטילתו.

אני חושש לאסור לחפול בישראל בחנם. ויש בו לאו דלא יוסיף להכותו.

אם לא שייטב לו מדרך רפואה שעי"ז יהי פנקל לעשות לו אח"כ אפיראציע. ואם יאמרו הרופאים שכן הוא ואין שום סכנה בנטילתו אז יטלנו: ג' והשני לא אוכל לדעת מתוך המכתב טיב צורתו אודיעה צורת אנדרוגינוס.

בטח ראיתיו באיזה ספר. והוא פי יש לו פי רחם פנקבה ודרך שם שופך מימיו והגיד פרחם בפנים [וכשנתקשה יוצא הגיד לחוץ והמ"ר שופכין דרך הגיד בפנים לתוך פי הרחם ומשם יוצא.

וע"כ יכול לישא אשה ולהנשא פי כ"ז שאינו מתקשה הוא פנקבה ויוכל להנשא ויוכל לישא שהרי פשמתקשה יוצא לחוץ. ומצד הדין נושא אבל לא נישא: דודך הדורש שלומך והצלחתך הק' אברהם.

סימן שכב ב"ה ב' משפטים רנת לפ"ק. שוכ"ט לכבוד אהובי ידי"נ ולבכי הרב הגדול הצדיק גזע קודש מחצבתו מו"ה אברהם נ"י אבד"ק עיר חדש יצ"ו.

א בדבר התינוק אשר מתו שני אחיו מחמת מילה שאחיו הראשון לא יכלו לעצור דמו בשעת מילה ומת ר"ל. ושוב נולד אחיו השני ומלו אותו ונתרפא.

וביום ששי למילתו נפתח תחת העטרה סמוך לפיס כמו נקב. והלך הדם כל הלילה בלא יודעים.

ובבוקר לא הי' באפשרי להעמיד הדם עד שמת הילד ואח"כ נולד אחיו השלישי. והורו גדולים להמתין שנה ומלו אותו אחר שנה ועלה כהוגן והוא חי ובריא.

עתה נולד בן זה. ודעת כבודו למולו אחר איזה זמן שיש שינוי הנזכרת לכל שהוא גדול וחקק יותר מתינוקות הראשונים.

וכן משמע בתשו' נ"ב כו' עכ"ד מעלתו: ב' הנה באמת טעמא בעי למה נמולו גם אחר שנתחזק פחו. אם ראינו שלא יכלו לעצור הדם.

בשלא אם מת מחמת חולשות שהמילה הכשילה פחו. ודאי אין ראי' לכל מקטן בן ח' ימים על ילד גדול אבל אם לא יכלו לעצור הדם אשר עינינו רואות שגם באנשים גדולים נמצא דבר זה שפאשר ינקוף עצמו אף באצבע קשה להעמיד הדם.

א"כ למיחש מיהא בעי כיון שהוא ממשפחה דרפי דמא. שמה גם כשיגדיל יהי' כף.

וצ"ל דמשום חשש בעלמא לא נדחה מצוות מילה לגמרי. שגם בכל מילה יש חשש ספנה, כמו שדדרשו בגיטין על פסוק כי עליה הורגנו כל היום שנה מילה שפרש"י פועמים שמת.

וע"כ כיון דליכא חזקה על כשיגדיל שוב מלין אותו. וא"ל נמתין עוד יותר.

ליתא דאינה שיעור ניתן. ולדחות מצוות מילה לגמרי א"א מפני חשש.

וע"כ כתב הרמב"ם מפני שאפשר למול לאחר זמן אבל לולא זה לא הי' דוחין לגמרי מפני חשש. וכמדומה לי שכן כתב בחת"ס.

וכעת לא עיינתי בו: ג וקצת ראי' לזה מהא דכתב הרמב"ן בהא דלא מלו במדבר מפני שלא נשבה להם רוח צפונית כו' ופי' הרמב"ן שמילת בניהם הי' מעכב. ותמוה כיון שהדין ביומא דעיבא לא מהליגן בי'.

איך יעכב. קרי בי' המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו וכמו חלצתו חמה דאינו מעכב על אביו מלעשות פסח.

וכן טומטום משום שאינו חייב לקרוע. וע' בתוס' ורשב"א ריש פרק הערל.

וע"כ לומר דבזמן שלא נשבה להם רוח צפונית כל מ' שנה לא הי' הדין לדחות המילה לגמרי משום חשש יומא דעיבא. והא דיומא דעיבא לא מהליגין בי' רק משום דאפשר למול לאח"ז.

ושלא כהוגן עשו במה שלא מלו את בניהם. ושכט לוי באמת מלו בניהם במדבר כמו שדדרשו בפסוק כי שפרו אמרתם ובריתם ינצורו: ד) ויש לדחות דשאני התם שהי' דבר קללי לכל ישראל.

ואם לא ימולו את בניהם יתבטל מצוות מילה זו לאותם מ' שנה לגמרי. ויש לדמותו
לארקתא דמסאני יהרג ואל יעבור.

דכתב הר"ן בחי' סנהדרין דחילוק יש בין מתפוננים להעביר פללות ישראל. או יחיד.

או שנים. ואפ"י בהנאת עצמו כתב בשם הרמב"ם דבשעת הגזירה יהרג ואל יעבור.

ואף דבזה ליפא חלול השם. רק משום שהוא גזירה פללית.

א"כ בזמן המדבר במילה שהי' דבר פללי לכל ישראל מן הדין שימולו את בניהם: (ה)
מיהו המעיין ברמב"ם שמסיים בין אנסוהו בינו לבין עצמו בין אנסוהו בתוך עשרה. ולא
סיים בין נתפונן להנאת עצמו.

משמע דבהנאת עצמו לעולם יעבור ואל יהרג וכ"כ בס' המצוות להקד"א. וא"כ גבי שקט
לוי אין לתרץ משום שהי' דבר פללי.

וע"כ כנ"ל דמשום חשש בעלמא אין דוחין מילה לגמרי ע"כ מלין פשיטתזק פחו. וכי
תימא נמתין עוד עד שיתחזק יותר.

אינה שיעור תתן: ו נחזור לענינינו שפבר מלו אחד אחר שנה ועלה פהוגן. שיש טעם
גדול להמתין עד שנה שפבר ראינו שלאחר שנה לא הזיק המילה לאחיו.

ממילא מחויב להמתין. אף כ"ז אם הי' שני אחיו מתים מחמת מילה בלי תח סיבה אחרת.
אבל זה שאחיו השני לא ראו פתיחת הנקב להוציא דם עד הבוקר והדם הלך כל הלילה.
שיש לנו לתלות בזה.

ויש ראי' שפן הדבר שהרי בשעת מילה הועמד הדם בטוב ולא כאחיו הראשון שבשעת
מילה לא יכלו לעצור הדם] ודאי הי' מחמת שפבר נחלש התינוק מחמת הילוף הדם בלא
יודעים תחילה.

א"כ אינו בכלל מתו אחיו מחמת מילה פלל. עכ"פ לפענ"ד למולו עכ"פ אחר שפראה
שינוי הנפחת שהוא גדול וחזק יותר מן הראשונים כמ"ש כת"ר: (ז) ואף מחמת שהורה
גבר בגוברין הגאון שליט"א מקנטא.

מלבד חקמתו בחקמת התורה. עוד הוא חכם בחקמת הטבע אשר יש לו מבוא בענינים
כאלה כמ"ש מהרש"ל בענין חסר אבר שאמרו ניטל טריפה.

לזאת קשה בעיני להתיר למול נגד מה שהורה באחיו. אף אם יורה עוד גדול להתיר
בתנאי שיהי' לו ידיעה בחקמת הטבע ג"כ אהי' סניף ומן השמים יספמו שלא יצא ח"ו
מכשול.

ויהי' בריא ושלם ויתגדל בטוב לכ"ט: ח' אשר התפלא על החת"ס שתיירץ על הרמב"ם
שנתן טעם משום שאפשר למול אח"ז. וקשה ל"ל האי טעמא ת"ל משום דאין דוחין
פ"נ.

ותירץ דהרמב"ם ס"ל דהטעם משום חלל שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה. וזה
לא שייך גבי מילה.

והתפלא מעלתו דכל הטעמים ולי נדום שפקוח נפש דוחה שבת משום שפקוח נפש בשוא"ת. ומחלל שבת בקום נעשה.

משא"כ להיפוך שעובר בידים על לא תרצח עכ"ד: ט עד שהוא מתפלא על החת"ס יתפלא על רש"י פרק אלו טריפות (מ"ז) שפירש בהא דאמר לה ר"נ בתי המתני לך משום שאין לה דבר עומד בפני פקוח נפש חוץ מע"ז ג"ע וש"ד ותיפוק לי' שעובר בידים על לא תרצח.

אף הא כתבו תוס' בנדה (מ"ד:) דמשום פקוח נפש מחללין. אף דמותר להורגו. דהא גוסס בידי אדם ההורגו פטור דרוב גוססים למיתה. ומהורג גוסס בידי אדם פטור. ומ"מ מחללין שבת עליו דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב. וה"נ י"ל בהא דהרמב"ם שכתב וז"ל שאין מלין תינוק שיש חשש למולו. שפקוח נפש דוחה הפל שאפשר למול לאח"ז. ובחשש חולי ודאי רוב שלא יזיק לו המילה.

ואין פאן איסור לא תרצח. אף שפקוח נפש הוא ודוחה הפל. מ"מ אין איסור לא תרצח אם מלין אותו כמ"ש תוס' נדה הנ"ל. וגם דברי רש"י הנ"ל יש ליישבם קצת.

דאף דאיתחזק בתרי זימני מ"מ לא נחשב רק סכנה כמפניך ביבמות (ס"ד:) חזי דשרית אסורא וסכנתא. וקרי לי' סכנתא.

לא רציחה רק סכנה דאף שמלה שנים ומתו. מ"מ גבי שלישי אינו אלא חשש. ודמי לנסתות דרבנן. ועוד כמה תרופות יש לעצור הדם רק סכנה. ומ"מ רוב לחיים. ואין פאן איסור לא תרצח כלל: ידידו הדו"ש הק' אברהם סימן שכד ב"ה יום ב' למב"י תרנ"ד.

שלום וכל טוב לכבוד הרב הקריף ובקי מו"ה יעקב נ"י אבד"ק פאביאניטין. (א) דבר התינוק יען הייתי טרוד בעסק אחר הנחתיו במשמר.

ומחמת טרדות יצא הדבר מלבי. עתה מחמת שאלה אחרת נזפרתי בזו. ולפענ"ד ד וכל לסמוך בזה על נאמנות מןמחה גוי. ולא דמי לנידון סה"ת שאין לסמוך על מןמחה גוי שנתרפאת.

פי לכאורה דבריו תמוהים מהא דסי' קנ"ה קנ"ו דמותר להתרפאות מרופא מןמחה דלא מרע נפש' להמיתו וסומכין עליו אפי' בסכנת נפש. ואם באנו לחלק דבר שאין נ"מ רק לאיסור והיתר שאין בעיני הגוי כלום לא שייך מרע נפש'.

א"כ בנ"ד נוכל לסמוך: (ב) אף בפ' התכלת (מ"ג.) דמותר ליקח טלית מצוניצת מן התגר גוי דלא מרע נפש' אף שהתכלת אין לה בדיקה.

הנה אף בדבר מצוה נמי אמרינן גוי לא מרע נפשין ג' ובינתי בספרים ומצאתי בחת"ס ח"ד סי' קע"ה הביא בשם גדול א' לסתור דברי הג"ל. ומביא ראיות דגוי אמן נאמן אף באמסל"ת.

וכתב בחת"ס שהדבר ברור שכן הוא. אף משום שריפא הוא עצמו את החולה תלינן שאמר כן להתפאר שריפא בטוב.

וא"כ בנ"ד שהוא עצמו לא עשה שום רפואה שוב נאמן: ד' אף אם באנו לומר שהחוקק במתו אהיו מחמת מילה לא נאמין לרופא לאומדנא שלו נגד החזקה. אף יען שראה אותו רופא א' מכבד ואמר שלא נוכל למולו.

אם יראה אותו הרופא הזה ויאמר כי עתה נוכל למולו יש לסמוך עליו פנ"ל: והי' בזה שלום ידידו הדו"ש הק' אברהם. סימן שכה להרב הג"ל.

ב"ה ד' ראה תרנ"ד פה חצר גלאגונוע (א) מכתבו הגיעני. אשר כתבתי שאם הרופא אשר ראה הי'לדים ואמר שאין למולם פי ראה בהם חסרון אשר מפח זה א"א למולם.

ואח"כ אמר שהלך החסרון נוכל למולם. ומעלתו השיב שלא ראה ילדים ראשונים.

כוננתי שזה דומה לעובדא דר"נ שפלו שני בניו ראשונים והשלישי ראה שהוא אדום וצנה למולו לאחר שעבר אדמיותו. ואף שלא ראה ר"נ הי'לדים ראשונים שהם אדומים תלה ר"נ שמסתמא הי' אדומים כמו השלישי וע"כ כשנסתלק האדמיות השלישי מותר למולו.

ה"נ בנ"ד שהרופא ראה חסרון בשלישי תלינן שגם הראשונים הי' להם חסרון זה וע"כ כשעבר החסרון מותר למולו. וכבר אמרתי דברים אלו לר' יצחק שלמה שיאמר למעלתו.

ואינני יודע מה מקום יש להתעקש נגד דברים אלו. והנה אם הי' כן שאותו רופא שאמר תחילה שאין למולם אמר אח"כ שעכשיו נוכל למולם לית דין ולית דין שמוותר הי' למול הראשון כ"ש השני: (ב) אף למול השני [היינו בן השני לבד שנים ראשונים שמתו מחמת מילה] מחמת שהראשון הבריא אין נ"ל.

ומהרי"ט לא החליט הדבר ובלשון אפשר כתבו. ואיך נתיר באפשר איסור חמור כזה ופריקא לסכנתא.

וגם לפי האפשר של המהרי"ט כפי הנראה ממכתב מעלתו שהראשון נמי הי' בסכנה שהי' מאטעריע בראש העטרה. אף שהבריא אין למול הבא אחריו: (ג) והנה בשעה' לו שני ילדים ושניהם נסתפנו מחמת מילה ואחז הבריא שמעתי מחכם א' שלא למול השלישי והטעם דלכאורה אפי' שניהם הבריאוי כיון שנסתפנו חזקה שגם השלישי יסתכן וסכנה דוחה שבת וה"ה מילה.

אף ז"א דחזקה כשם שהראשונים הבריאוי כן גם השלישי יבריא. וכיון שכל עצמה באת לומר שלא ימול השלישי משום חזקה.

נהרי החזקה מורה על הבריאיות שגם השלישי יבריא. וזה אם שניהם הבריאוי.

אָבֵל אַם הָאֶחָד מֵת וְאִין חֲזָקָה עַל הַבְּרִיאוֹת וְעַל הַסְּכָנָה יֵשׁ חֲזָקָה שְׁגָם הַשְּׁלִישִׁי יִסְתַּכֵּן.
וְאִם יִבְרִיא אִם לֹא לֹא גִדַּע.

שׁוֹב אָסוּר לְמוּלוֹ. וַיִּפֶּה אָמַר.

וְא"כ בנ"ד פִּינּוֹן שְׁגָם הַשְּׁלִישִׁי נִסְתַּכֵּן. הָרִי עַכ"פ עַל הַסְּכָנָה יֵשׁ חֲזָקָה.

וּמִכַּח זֶה הָא' שֶׁהַבְּרִיא אִין חֲזָקָה שֶׁיִּבְרִיא גַם הַשְּׁנִי. אִךְ זֶה לֹא בְּרִירָא לִי אִם מָה שֶׁהוּא
מֵאֲטָעֲרִיעַ בְּרֵאשׁ הַעֲטָרָה יִחְשָׁב סְכָנָה.

וְאֶפְשָׁר זֶה מְצוּי בְּהִרְבֵּה יְלָדִים. אִךְ הָעֵינָקֵר שְׂאִין לְסִמּוּךְ עַל הָאֶפְשָׁר שֶׁל הַמַּהְרִי"ט כַּנ"ל:
הַק' אֲבָרְהָם.

סִימָן שֶׁכּוּ ב"ה יוֹם ב' מְשַׁפְּטִים תְּרַנּוּ לִפ"ק פֶּה סָאֲפֵטְשׁוּב. הַחוּה"ש לְכַבּוֹד אֶהוּבֵי הָרַב
הַחוּ"ב כַּש"ת מו"ה מִיכָאֵל זָאב נ"י הַאֲבֵד"ק פְּרָאשׁוּוֹיִין.

א) דְּבַר הָאִשָּׁה שֶׁמְלָה בְּנֵה רֵאשׁוֹן נִמְתַּ שְׁנֵי נִמְתַּ. כִּי לֹא יִכְלוּ לְעַצְוֹר הַדָּם ע"כ מֵתוּ.

וּבְיָלֵד רֵאשׁוֹן חֲתָף מְעַט מְזַעִיר בְּגִיד עֲתָה יְלָדָה שְׁלִישִׁי וְהוּא בֶן שְׁנָה. וְהֵיילָדִים רֵאשׁוֹנִים
הִי' בְּרִיאִים לֹא יְרוּקִים לֹא אֲדָנָמִים.

גַּם הֵיילָד הַזֶּה בְּרִיא אוֹלָם. וְשׁוֹאֵל מִחֲמַת שֶׁמְצָא בְּתוֹשׁוֹ רַעַק"א הַחֲדָשׁוֹת שֶׁכַּתֵּב לְהַמְתִּין
עָרַף שְׁנָה שְׁיִגְדִיל וְיִתְחַזֵּק כַּח הֵיילָד וְיִהְיֶה פְּנֵיו צְהוּבִים וּבְלִי שׁוּם חֲוֹלָשׁת פֶּח וְהָרִי הֵיילָד
הַשְּׁלִישִׁי הַזֶּה בֶּן שְׁנָה: ב) תְּשׁוּבָה תַחֲזִיקָה צְרִיכִין לְחַקֵּר מְקוֹר הַדִּין שֶׁכַּתֵּב הַרְמַב"ם סוּף
פ"א מֵהֵלְכוֹת מִינָה דְּעַד שְׁיִגְדִיל וְיִתְחַזֵּק כַּחוּ.

כִּי פֶשֶׁט לְשׁוֹן הַבְּרִייתָא לֹא תָמוּל כָּלָל. וְהִנֵּה הַחַת"ס פֶּתַח רֵאשׁוֹ מֵהָא דְרִישׁ פ' אֶלְמָנָה
לְכַה"ג דְּמִקְשָׁה אֵהָא דְּכָל הָאוּכָל מֵאֲכִיל.

וְהָרִי עָרַל וְכָל הַטְּמָאִים שְׂאִין אוֹכְלִין וּמֵאֲכִילִין וּמְשַׁנֵּי הֵתָם פְּנִימִיָּהוּ הוּא דְכָאִיב לְהוּ.
וּפְרַש"י עוֹמְדִין לְתַקּוֹן וְלֶאֱכֹל.

וְכַף הֵם דְּבָרֵי רִשְׁפ"א ר"פ הָעָרַל דְּמֵתוּ מִחֲמַת מִיָּלָה נָמִי לְכַשְׁיִבְלַע בּוֹ דְּמוֹ אוֹ תַחֲלָפוּ בּוֹ
סִימָנָיו יְמוּל עַכַּת"ד: הַדְּבָר בְּרוּר דְּלִשִׁיטַת ר"ת שֶׁפִּירֵשׁ עָרַל ל ג) וְהִנֵּה דוֹקָא אִם מְחֻיָּב
לְמוּל וְאִינוּ מָל.

אָבֵל מֵתוּ מִחֲמַת מִיָּלָה דוֹמָה לְמִיָּלָה שְׁלֹא בְּזַמְנֹו דְּלָאוּ שְׁמִי עָרְלָה. אִין רֵאשׁוֹ כָּלָל דְּמִמְנ"פ
מֵתוּ מִחֲמַת מִיָּלָה הוּא עֲצָמוּ אוֹכְלֵי נְאִי מְחֻיָּב לְמוּל הוּא עוֹמֵד לְתַקּוֹן תִּיבְרָף.

[וּלְפָנֵינוּ יִתְבָּאֵר דָּאָף שְׂאִין רֵאשׁוֹ מְכָאֵן לְשִׁיטַת ר"ת מ"מ גַּם ר"ת סוֹבֵר דְּלְכַשְׁיִגְדִיל
וְיִתְחַזֵּק כַּחוּ מְהֵלוּהוּ] אִךְ גַּם לְשִׁיטַת ר"ש"י אִין רֵאשׁוֹ. דְּהִנֵּה קָשָׁה דַּא"כ אִם נְמוּלוּ כְּשֶׁהֵם
גְּדוּלִים וּמֵתוּ לֹא יֵאָכִיל בְּתְרוּמָה.

וְלֹא מְצִינוּ זֶה. וּפְשָׁטָא דְּמִתְנִיתִין דְּכָל עָרַל מֵאֲכִיל.

וְאִף שְׁבַחַת"ס רוֹצֵה לְיִישָׁב דָּאָף נְמוּלוּ כְּשֶׁהֵם גְּדוּלִים יְמוּל הַשְּׁלִישִׁי לְעַת זְקֻנוֹתוֹ הוּא
דוֹחֵק גְּדוּל. וְעוֹד אִם נְמוּלוּ רֵאשׁוֹנִים לְעַת זְקֻנָתָם וּמֵתוּ מֵאִי אִיכָא לְמִימַר: ד אֲשֶׁר ע"כ
נְרָאָה לְפָרֵשׁ וְנִקְדִים סוּגְיָא דִּיבְמוֹת (ס"ד:) כִּי אֲתָא ר"י בְּר"י אָמַר עוֹבְדָא הָוִי קִמִּי דְר"י

שְׁמֵלָה רֵאשׁוּנָה נִמְתַּ שְׁנִי נִמְתַּ שְׁלִישִׁית אָמַר לָהּ לְכִי וּמֹוּלִי דְבַעֲי אֶתְחַזֵּק בְּתֵלֶת זְמַנֵּי א"ל
אֲבִי (לר"י בר"י) חֲזִי דְשָׁרִית אִיסוּרָא וְסַפְנָתָא.

וּפְרַשׁ"י שְׁאֵם חֲזָקָה בְּשָׁנֵי פְעָמִים וְהַשְׁלִישִׁי נִיָּתַן לְדַחֲוֹת מִמֶּנָּה הו"ל מִיָּלָה שְׁלֵא בְּזַמְנָה
וְאִינָה דוֹחָה אֶת הַשְּׁבֵת. וְדַבְּרִי לְכָאוּרָה נְעֻלְמִים דַּמְמַנ"פ אִי בְּתַר עֲצָם הַמְצָנָה בְּלֵא
הַסְּפָנָה אֲזֵלַת הָא מִיָּלָה בְּזַמְנָה הִיא.

וְאִי מִשׁוּם סַפְנָה הָא אַף מִיָּלָה שְׁלֵא בְּזַמְנָה לֹא הָוִי. דְּמִיָּלָה שְׁלֵא בְּזַמְנָה הִינְיָנו לְאַחַר ח'
דְּמַצָּנָה לְמוּלוֹ וּמ"מ אִינוּ דוֹחָה שְׁבֵת.

וְצָרַעַת דוֹחָה. אֲבָל זֶה מִשׁוּם סַפְנָה אִין בּוֹ מַצָּנָה כָּלֵל.

וְאֵם תִּקְרָא אוֹתוֹ מִיָּלָה שְׁלֵא בְּזַמְנָו מִשׁוּם דְּלַכְשֵׁיגְדִיל יְמוּל. א"כ הוּא כְּמוֹ תוֹף ח' דְּלֵאוּ
מִיָּלָה הוּא כָּלֵל.

סוֹף דְּבַר דְּשָׁם מִיָּלָה שְׁלֵא בְּזַמְנָה דְּהִינְיָנו לְאַחַר ח' לְתִינּוֹק שְׁמַתוֹ אֲחִיו מִחַמַּת מִיָּלָה
לְכָאוּרָה אִין לוֹ הַבְּנָה כָּלֵל: הַ וְהַנְּרָאָה דַּעַת רַש"י דְּמַצָּנוֹת מִיָּלָה בְּשָׁמִינֵי כְּבָר בְּטָלָה מִמֶּנּוּ
שְׁסַפְנָת הַתִּינּוֹק דְּחַתָּה הַחַיִּיב.

וּע"כ אַף אֵם עֵבֶר וּמָל בְּשָׁמִינֵי לֹא קִיָּים מַצָּנוֹת מִיָּלָה בְּשָׁמִינֵי שְׁאִינָה מַצָּנָה עֲלֵי כָּלֵל. אֲבָל
חַיִּיב מִיָּלָה סָתָם לֹא בְּטַל מִתִּינּוֹק זֶה שְׁהָרִי כְּשֵׁיגְדִיל וְיִתְחַזֵּק כַּחוֹ יְמוּל.

וּע"כ אַף אֵם מָל עַכְשָׁיו קִיָּים מַצָּנוֹת מִיָּלָה סָתָם. אַף מִיָּלָה סָתָם הִינְיָנו מִיָּלָה שְׁלֵא בְּזַמְנָו
שְׁאִינָו דוֹחָה שְׁבֵת.

לְפִי"ז בְּנִמּוּלוֹ כְּשֵׁהֶם גְּדוּלִים וּמַתוֹ שְׁהַשְׁלִישִׁי לֹא יְמוּל לְעוֹלָם וּבְטָלָה מַצָּנוֹת מִיָּלָה מִמֶּנּוּ
לְגַמְרֵי. לָאוּ שְׁמִי עֲרָלָה גַם לְרַש"י.

וּבִקְוָא מוֹזָה לְר"ת כִּינּוֹן שְׁאֵף בְּדִיעֵבֶד אֵם עֵבֶר וּמָל לָאוּ מִיָּלָה. דוֹמָה לְעֲרָלָה תוֹף ח' דְּלֵאוּ
שְׁמִי עֲרָלָה.

הוֹאִיל אֲפִי אֵם מָל לֹא עֵבֶיד מַצָּנָה כְּמַפְנֹרֶשׁ פְּר"א דְּמִיָּלָה ע"כ לָאוּ שְׁמִי עֲרָלָה. ה"נ בְּזָה.
וְדוֹנְקָא בְּיַשׁ חַיִּיב לְמוּל לְכְּשֵׁיגְדִיל וְיִתְחַזֵּק כַּחוֹ. דְּבָזָה אֵם עֵבֶר וּמָל דוֹמָה לְמִיָּלָה אַחַר ח'
כַּנ"ל.

ע"כ אִין הָעֲרָלָה דוֹמָה לְתוֹף ח'. דָּאֵם מָל לָאוּ שְׁמִי מִיָּלָה ע"כ הָעֲרָלָה לֹא שְׁמָה עֲרָלָה.
אֲבָל בְּזָה שְׁחַיִּיב עָלָיו לְמוּל לְכְּשֵׁיגְדִיל. וּע"כ אֵם עֵבֶר וּמָל עַכְשָׁיו מִיָּלָה הוּא.

ה"ה דְּהָעֲרָלָה שְׁמָה עֲרָלָה. אֲבָל נִמּוּלוֹ כְּשֵׁהֶם גְּדוּלִים וּמַתוֹ דְּבָזָה אֵם עֵבֶר וּמָל לָאוּ שְׁמִי
מִיָּלָה.

ע"כ הָעֲרָלָה לָאוּ שְׁמָה עֲרָלָה: (ו) וּע"כ אִין קִשְׁיָא מִנְמוּלוֹ כְּשֵׁהֶם גְּדוּלִים וּמַתוֹ אִיף מֵאֲכִיל
דְּבָזָה גַם הוּא עֲצָמוֹ אוֹכֵל בְּתַרוּמָה. וְהִנֵּה לְפַמ"ש אִין לְהוֹכִיחַ מִהַגְּמ' דְּמִלִּין אוֹתוֹ
לְכְּשֵׁיגְדִיל.

דַּל"כ אִיף עוֹמֵד לְתַקְוָה. דְּלִיתָא.

שְׁהָרִי אִם נֹאמֵר שְׁאִין מְלִין אוֹתוֹ לְכַשְׁיגְדִיל יֵהִי הוּא עֲצָמוֹ אוֹכֵל וְאִין קוֹשְׁיֵית הַשֵּׁס רַק מְעַרְל בְּמִזִּיד לְפִי סְבָרָא זֹו. רַק רִשׁ״י מִשׁוּם שֵׁס״ל שְׁמְלִין לְכַשְׁיגְדִיל.

ע״כ ס״ל שְׁגַם מִתּוֹ אֲחִיו מִחֻמַּת מִילָה חֲשִׁיב עָרַל. וְאִף עַל זֶה תִּירֵץ הַשֵּׁס פְּנִמִּי הוּא דְכָאִיב לִי שְׁעוֹמֵד לְתַקֵּן לְכַשְׁיגְדִיל.

אִף מִהֲגַמְּי אִין לְהוֹכִיחַ פְּלָל וְצָרִיכִין לְבַקֵּשׁ הוֹכְחָה אַחֲרֵת לְרַמְבַּ״ם וְרִשׁ״י וְרִשְׁבַּ״א מֵאִין הוֹכִיחוּ שְׁמְלִין לְכַשְׁיגְדִיל וְיִתְחַזֵּק פְּחוּ: ז) וְנִרְאֶה שְׁהוֹכִיחוּ כֵן מִמִּיקָרָא דְאַבְיֵי הַנָּ״ל חֲזִי מִר דְקִשְׁרֵית אִיסוּרָא וְסַפְנוּתָא וְאִי אֲמַרְתָּ דְאִינוּ מְלַעְזוּלָם וְתִקְשָׁה לְמָה מְאָכִיל בְּתֵרוּמָה וְע״כ תֹּאמֵר מִשׁוּם דְבִטְלַת מִינֵי הַמְצָנָה לְגַמְרֵי וְאִם מְלַעְזוּלָם מְצָנָה פְּלָל ע״כ גַּם קוֹדֵם שְׁמְלַל לְאוֹ שְׁמִי עָרַל.

א״כ בְּמִילָה הָיִי מְקַלְקֵל וְכָל הַמְקַלְקֵלִין פְּטוּרִין. וְפִסְק רַמְבַּ״ם דְאַפִּי בְּחוּבֵל וּמְבַעֵיר מְקַלְקֵלִין פְּטוּרִין.

וְאִין אִיסוּר רַק מְדַרְבָּנּוֹ. וּבְדַרְבָּנּוֹ הָא ק״ל כְּרִשְׁבַּ״ג.

כְּמוֹ בְּנוֹסְתוֹת דְק״ל כְּרִשְׁבַּ״ג מִשׁוּם דְנוֹסְתוֹת דְרַבְּנָן כְּמ״ש רִשְׁבַּ״א יְבָמוֹת (ס״ד: ד״ה גְּשׁוּאִין. ה״נ בְּזֶה דְאַף לְרַבֵּי אִין אִיסוּר שְׁבַת רַק מְדַרְבָּנּוֹ.

וּבְדַרְבָּנּוֹ סוּמְכִין עַל רִשְׁבַּ״ג. מִזֶּה הוֹכִיחוּ דְלְכַשְׁיגְדִיל מְלִין אוֹתוֹ וְלֹא בְטַל מְצָנָת מִילָה מִינֵי: ח וְעַתָּה נִבְאַר.

פִּי הַדְּבָרִים שְׁכַתְּב רַמְבַּ״ם עַד שְׁיגְדִיל וְיִתְחַזֵּק פְּחוּ. וְהִנֵּה דַעַת הַנְּב״י וְרַעַק״א שְׁהִבִּיא כ״ח דְלָאו גְדֻלוֹת י״ג שְׁנָה וְהִבְאֵת שְׁעָרוֹת רַק גְּדוּל קֶצֶת.

הַנְּב״י צָנָה לְמוֹל בְּעוֹדוֹ בֵּן ג' שָׁנִים וְאֶפְשָׁר גַּם אִם הִי עוֹד צָעִיר מִג' שָׁנִים יֵהִי מְצָנָה לְמוֹלוֹ. רַעַק״א צָנָה לְמוֹל בֵּן שְׁנָה שְׁיֵהִי פְּנִיּוֹ צְהוּבִים וְלֹא נִרְאֶה בּוֹ תִשׁוּת כֹּחַ.

וְכֵן מִשְׁמַע בְּנִמְק״י פְּרַק הַבָּא עַל יְבָמָתוֹ שְׁכַתְּב שְׁלִישִׁי לֹא תִמּוֹל בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עַד לֵאח״ז שְׁיִתְחַזֵּק הִיָּלָד וְלֹא הַזְּכִיר שֵׁם גְדֻלוֹת פְּלָל. אוּלָם הַט״ז ס״א רַס״ד סַק״א וְעָרַל יִשְׂרָאֵל פִּירִשׁ וְהוּא קָטָן שֵׁם א״א לוֹ לְהִיּוֹת נִימּוֹל כּוֹ מְבִנְיָן דְאַף שְׁהוּא גְדוּל קֶצֶת שְׁיִכּוֹל לְמוֹל אַחֲרֵים עֲדִיין קָטָן קָרִי לִי שֵׁם א״א לְהִיּוֹת נִימּוֹל וְעַד שְׁיגְדִיל גְדוּל מְמַשׁ וּבְאֵמַת שְׁלִשׁוֹן שֵׁם א״א לְהִיּוֹת נִימּוֹל הוּא לְמוֹתֵר דְכִינּוֹן שְׁהוּא קָטָן לְאוֹ מוּמָר הוּא שְׁהוּא עֲדִיין אִינוּ מְצָנָה רַק אַחֲרֵים מְצָנוּיִם עָלְיוֹ וצ״ל דְקוֹשְׁטָא דְמִילְתָא קְאָמֵר דְבְקִטְנוּתָא הָא אִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת נִימּוֹל.

וְע״כ אִי אֶפְשָׁר לְדַחֵק וְלוֹמֵר דְכַוְנָתוֹ קָטָן שְׁרוּאִין שְׁעֲדִיין חָלוּשׁ הוּא. דְלָמָּה הַנְּצָרָךְ לְאוֹקְמָא בְּהַכִּי.

ת״ל דְקָטָן לְאוֹ מוּמָר הוּא. וְהִנֵּה בְנִקְה״כ הַשִּׁיג עַל הַט״ז בַּס״ק זֶה וּבְזֶה שְׁתַּק לוֹ מִשְׁמַע קֶצֶת שְׁגַם הַשֵּׁׁף סוּבֵר כֵּן וּבְעֵנִין יִתְחַזֵּק כּוֹחוֹ יֵשׁ לְפָרִשׁ דְגְדֻלוֹת י״ג שְׁנָה וּשְׁעָרוֹת הוּא עֲצָמוֹ חִיזוּק כֹּחַ.

ט) אִף הַגָּר״א ס״א רַס״ג סַק״ב אֵהָא דְסַפְק נְפִשׁוֹת דּוּחָה הַפֵּל דְאַפְשָׁר לְמוֹל לֵאח״ז. כְּתַב הַגָּר״א דְגְדוּלָה מִזּוֹ שְׁלַעוּלָם נְדַחָה מִשׁוּם חֲשִׁשׁ סַכְנָה כְּמ״ש בְּסַעֲרָה ב׳.

הנה דס"ל מתו אֲחִיו מְחַמַּת מִיָּלָה פְּעָמִים נִדְחָה לְעוֹלָם. וְהֵינּוּ שְׂלָא נִתְחַזַּק פְּחוּ עַד שְׁמַת. וּמִסְתַּבְּרָא שְׁתַּלְוֵי בְּאִנְיָד רּוֹפְאִים מְנַמְחִים גְּדוּלִים וּלְפִי"ז לֹא נִצְטַרְךָ לִזְמַר דְּתוֹס' פ"ק דְּחֻלִּין (ד':) בּמ"ש א"נ שְׁהַצִּיצוּ בְּהֵם וְלֹא נִבְלַע הַדָּם חוֹלְקִים עַל הַרְמַב"ם וּמְחַבְּר. דִּיל"ל דִּהוּא בְּשַׁעֲדִין לֹא נִתְחַזַּק פְּחוּ אַף שְׁהַגְדִּיל: י) וְאִין לְהַקְשׁוֹת עַל הַגְּר"א מְהָא דְרִישׁ פְּרָק אֶלְמָנָה לְכַה"ג בְּעָרְל דְּמַאֲכִיל מְשׁוּם דְּפִנְמִי דְּכֹאֲיַב לִי וּפְרַש"י עוֹמֵד לְתַקֵּן וְלֶאֱכֹל. וְאִם אֵיתָא דְאַפְשָׁר שְׂיִדְחָה הַמִּילָה לְעוֹלָם לְמָה מַאֲכִיל שְׁמָא לֹא יְמוּל לְעוֹלָם וְאִינוּ עוֹמֵד לְתַקֵּן. י"ל לְפַמ"ש לְעֵיל אוֹת ה' שְׁאֵם הִי יְדוּעַ שְׁלְעוֹלָם לֹא יִתְחַיֵּב בְּמִילָה לֹא הִי נִקְרָא עָרְל כְּלָל וְהוּא עֲצָמוּ אוֹכֵל.

וּמָה שְׂאִינוּ אוֹכֵל בְּעֲצָמוּ מְשׁוּם דְּתַלְיָנָן שְׁלִכְשִׁיגְדִיל יִתְחַזַּק פְּחוּ וְיְמוּל וְלֹא נִסְתַּלַּק חַיִּיב מִיָּלָה מִתִּינּוּק זָה. וְע"כ אִם הִי מְלוּ עַכְשָׁיו בְּדִיעְבַּד הִי מְצֻנָה וְלֹא דְמִי לְעֵרְלוֹת תּוֹף ח' שְׁאֵם מְלוּ לֹאוּ מִיָּלָה כְּלָל וּא"כ מַאֲכִיל אַחֲרִים מִמֶּנּוּ"פ אִם לְעוֹלָם לֹא יָבֵא לְכָלֵל חַיִּיב מִיָּלָה נִסְתַּלַּק חַיִּיב מִמֶּנּוּ וְהוּא עֲצָמוּ אוֹכֵל.

וְאִם עוֹמֵד לְיְמוּל פְּנִמִּי הוּא דְּכֹאֲיַב לִי עַכְשָׁיו: יא) אַף לְהַבִּין טַעַם הַדְּבָר. מִמֶּנּוּ"פ אִם בְּחִזּוּק פַּח תַּלְיָא מִיָּלָה ל"ל גְּדוּלוֹת.

ע"כ נ"ל דְּאַף אִם גְּדוּל וְרוֹפְאִים אוֹמְרִים שְׂאִין חֲשֵׁשׁ עוֹד אִין עוֹשֶׂה אִנְיָד רּוֹפְאִים נְדָא גְּמוּר. אַף דְּשׁוּב אִינוּ דוֹחָה הַחֲשֵׁשׁ רְחוּק אֶת מְצוֹת מִיָּלָה.

דְּכָל שְׂאִינוּ שְׂכִיחַ הַזִּיקָא אוֹמְרִים שְׁלוּחֵי מְצוּנָה אִין נִזְזוּקִין. אַף שְׂיִסְמֹךְ אָדָם עַל הַגִּס אַף בְּמִקוּם דְּלֹא שְׂכִיחַ הַזִּיקָא לֹא מְצִינוּ אֶלָּא בְּהוּא עֲצָמוּ.

וְע"כ כָּל זְמַן שְׂלָא גְדוּל אִין מְלִין אוֹתוֹ לְהַבִּיאוּ לִידֵי חֲשֵׁשׁ סַפְנָה אַף בְּאִנְיָד רְחוּק. דְּבִשְׁלוּ אָדָם רִשְׁאֵי וְלֹא בְּשֵׁל אַחֲרִים.

ע"כ תַּרְוֵינָהוּ צְרִיכִי: יב) וְזָהוּ שְׂכַתְבַּת הַרְמַב"ם שְׂאִין מְלִין תִּינּוּק שְׂיִשׁ בּוּ חֲשֵׁשׁ חוּלִי שְׂאֶפְשָׁר לְמוּל לֹאח"ז. וְתַמְהוּ רַבִּים תִּפְּוֹק לִי דְּבִסְכַּנְתּוּ נְפֻשׁוֹת דוֹחָה הַפֵּל אִפִּי אִי אֶפְשָׁר לְמִיעְבַּד אַח"כ.

אַף יֵשׁ לִזְמַר דס"ל דְּחֲשֵׁשׁ חוּלִי כְּגוֹן כְּאִיב עֵינָא דְּהַסְפְּנָה הוּא מְשׁוּם צִירוּף הַכָּאֵב עֵין עִם צִעַר הַמִּילָה יִסְתַּפֵּן הוּא חֲשֵׁשׁ רְחוּק. וְאִם נִשְׂאֵל לְרוֹפְאִים בְּטַח יִאמְרוּ שְׂיִמְהֵלוּהוּ תִּינְיָךְ.

אַף שְׁלוּחֵי מְצוּנָה אִין נִזְזוּקִין לֹא שְׂיִיךְ בְּמִילַת בְּנוּ כְּנ"ל. אַף אִם הִי יְדוּעַ שְׂכָאֵב זָה יִהִי לֹו לְעוֹלָם כִּינּוּ דְּכְשִׁיגְדִיל יִהִי מְחַוֵּב לְמוּל עֲצָמוּ מְשׁוּם שְׁלוּחֵי מְצוּנָה אִין נִזְזוּקִין בְּמִקוּם דְּלֹא שְׂכִיחַ הַזִּיקָא.

וְכִינּוּ דְּסוּף סוּף יְמוּל וְיָבֵא לְחֲשֵׁשׁ סַפְנָה בְּאִנְיָד רְחוּק טוֹב לְמוּלוּ עַכְשָׁיו אַף שְׂיָבֵא לְחֲשֵׁשׁ סַפְנָה זֹו לְקַיִים מְצוֹת מִיָּלָה בְּשְׂמִינֵי. אַף מְפַנֵּי שְׂאֶפְשָׁר לְמוּל לֹאח"ז בְּלִי חֲשֵׁשׁ כְּלָל אֲסוּר לְמוּלוּ עַכְשָׁיו: יְדִידוּ הַק' אַבְרָהָם.

סִימָן שְׂכֹז ב"ה יוֹם ה' דְּבָרִים תְּרַנְנוּ לְפ"ק. שְׁלוֹם וְכָל טוֹב לְכַבּוּד הַרְבַּח חוּ"ב מְגוּזַע הַיּוֹחֲסִין מו"ה דּוּבְעָרִישׁ נ"י מו"צ בְּק"ק וּוְאֶרְשָׁא דְּבַר הָאִישׁ שְׁנוּלֵד לֹו בִּן וְלֹא רָאוּ בּוּ

שום חולשה ומהלווהו בפשימיני ולמקרת לעת ערב פתאום נחלה על קרעמפפן ר"ל ומת במשך איזה שעות ובנו שני נחלה ביום ג' למילתו על חולי דלקת הריאה ומת ביום ר"ל.

ועתה נולד לו בן ומסופקים אם יחשב מתו אחיו מחמת מילה או לא: א תשובה גיטין (ע"ב:) מחלוקת רש"י ורשב"א באומר זה גיטף אם מתי מחולי זה ונתיק לחולי אחר ולא הלה בשוק אף על משענתו ומת.

דעת רש"י דהרי זה גט וא"צ אומדנא. דודאי יש בו מחולי ראשון.

וכתב הרשב"א דרש"י לטעמי' שמפרש אם מתי מחולי זה שימות מתוך חולי זה ואפי' נפל הבית עליו בעודו בחליו חשיב מת מחולי זה [רק דלא שכיח ולא אסיק אדעתה' ע"כ לא הוי גט] ע"כ לא צריף אומדנא דאף שניתיק לחולי אחר יש בו מחולי ראשון ג"כ: (ב) והרשב"א בעצמו אינו סובר כן אלא דמחולי זה הפירוש מחמת חולי זה וטעמא דנתיק מחולי לחולי ואומדין אותו שמחולי ראשון מת הוי גט.

היינו שהחולי הראשון הפילו לחולי שני. וכה"ג חשיב מחמת חולי ראשון.

ואפי' לא הלה בשוק נמי צריף אומדנא דילמא לא הפילו חולי ראשון לשני: ג' ובש"ע פסק שאם לא הלה כלל לא צריף אומדנא וכתב הב"ש ס"ק י"ד דאפי' להפוסקים אם מת מחולי זה היינו מחמת חולי זה.

מ"מ פיון שיש גם מחולי ראשון אמרינו דחולי ראשון גרם ג"כ המיתה. [והיא פעין שמשהין המילה בכאיב לי עיני' לינוקא שחוששין שיצטרף צער העין עם צער המילה]: (ד) ומ"מ בהא לא פליג שום פוסק על הרשב"א במ"ש כשיש אומדנא שחולי ראשון לא גרם לחולי שני.

ואומדנא היינו של רופאים בקיאים כמ"ש בתשובת מיימוני סי' ל' לה' אישות. ואף שכתב שאין סומכין בזה על אומדנות הרופאים שמה לא נשמר פראוי מכמה דברים המחזירים את החולה לחליו.

אף הכא שהרופאים אמרו שאין שייכות לחולי הראשונה שיגרור השני' אין שייף זה כלל. וא"כ אם יאמרו רופאים שצער המילה לא גרם לחולאים הנ"ל פשוט שמחוניבים למולו.

שאף אם נאמר שגם חולי המילה גרם המיתה. מ"מ פיון שלא מת מחמת המילה לבד רק מחמת מקרים חולאים.

מהיכי תיתי לחוש שינלד גם בילד השלישי חולאים פיון שחולאים אלו מקרים היו ולא באו מחמת המילה: (ה) והנה שלחתי אחר רופא ישראל [מנהגו כמנהג רופאי ישראל שבזמנינו] ואמר כי חולי הקרעמפפון יכול להיות שהוא מחמת צער המילה.

אף חולי דלקת הריאה א"א שיבא מחמת המילה. וא"כ לא מבצי' דחשיב לא אתחוק ומחוניבים למולו אף גם חשש מילד הראשון נעקר במה שהשני לא השיג חולי קרעמפפון והראשון ביום מחר ושני אף ביום שלישי לא השיג חולי הנ"ל: ו גם שאלתי לעוד רופא מומחה א"י ואמר כי מחלת הקרעמפפון יכול להיות שנמשך מחמת המילה.

אף מחלת הדלקת הריאה לא שכיח כִּלְל שְׂיבוא מחמת המילה. אף לעתים רחוקות יכול להיות מחמת המילה.

אף אפי' לפי דבריו אין לחוש כִּלְל כִּינן שלא נתחזק שְׂיבא חולי מחמת המילה שהחולאת מהילד השני לא שכיח כִּלְל שְׂיבא מחמת המילה רק שִׁיש פְּעָמִים רחוקות שוב לא הנה חזקה גבי ילד השלישי.

ע"כ אין שום חשש וימלוהו בשמחה וטוב לב ושומר מצוה לא ידע דבר רע. ואם הלא אתכם רופאים גדולים בווארשא תשאלו גם א' מהממחיים גדולים.

ואם כה יאמר כמו הרופא שִׂבְכָאן אין שום בית מיוחד: הק' אברהם. סימן שכתב"ה יום ו' עש"ק ואתחנן תרנ"ו.

שלום וכל טוב לכבוד אהובי הרב החו"ב מו"ה אפרים נ"י אבד"ק לייפא: א מכתבו הגיעני זה אינה שבועות ולא הגיע הזמן לעיין בו עד אֶתְמוֹל בלילה בְּמִי שְׁמַל בְּנוֹ א' בשמיני ובשלישי למילתו השיג קרעמפפין ר"ל ומת ובנו שני המתין מיום שמיני ג' שבועות ומל אותו ומת ג"כ ביום ג' למילתו ע"י קרעמפפין ר"ל.

וילד השלישי לא מלו. עתה בבן רביעי עלה בדעת רו"מ להמציא היתר ע"י שרופא אֶמֶר לו שִׁקְרַעְמַפְפִּין הַבָּאִים מחמת מפה או מילה האִיִּבְרִים מתקשין ואינו יוצא ריר מפיו.

ונה שאל על בנו ראשון ויצא ריר מפיו: (ב) הנה שאלתי רופא מפה [ע"י שליח] ואמר להיפוך ואין שום סכרא כי מחמת חולשא יכול לבוא קרעמפפין אלו. וכן לשון הרופא עצמו כי אותם שיוצא ריר מפיו הם רפיון עצבים ונה חולשה ומכונן הזמן בשלישי למילה כי אז החולי מתפשט בכל הגוף וחליש טפי: (ג) ועוד אפי' יהיבנא לי כִּנְלָה טְעוּתִי הלא ידוע בכל חולי אם כח החולה גובר על החולי מתרפא ואם החולי גובר על הפח הוא לא טוב עפ"י הטבע.

א"כ אף את"ל שלא בא חולי קרעמפפין מחמת המילה רק יש טבע בבניו חולי ההיא בכח י"ל שמ"מ מחמת שהפח גובר אינו יוצא החולי לפועל ובשלישי למילתו שחסר כחו יצאה החולי לפועל. וא"כ שפיר הוויין יתר ילדיו מתו אחיהם מחמת מילה: סוף דבר אינני רואה בזה שום מקום להקל ויש במילתו איסור לא תרצח והי' בזה שלום: מאת הדוש"ת בלונ"ח הק' אברהם סימן שכט] ב"ה יום ג' ויגש תרנ"ו לפ"ק.

שלום וכל טוב לכבוד חתן אחותי הרב הגדול חו"ב כש"ת מו"ה יעקב נ"י אבד"ק באשעלסק. (א) בדבר הילד אשר אחיו אָחַד מת מחמת מילה גם אחותו ילדה הי' לה מפה וסבורה באצבע ולא יכולו לעצור הדם ומתה ר"ל.

הנה הדבר ברור שלא הי' אחיו אָדוּם. דא"כ לא הי' מוהליו אותו.

כי עכשיו הלכה זו ידוע לכל המוהלים שאין מלין תינוק אָדוּם. ואם ידוע שאחותו הי' אָדוּמָה? מחול לכתוב לי ואעיין בדבר אבל בסתם ברור שאין מוהליו.

ולכשיגדיל איה"ש אז נעיין בדבר איה"ש וכעת הוא אצלי כמו הלכתא למשיחא כי פשוט שאין מוהליו אותו: (ב) אשר ביקש ליישב דברי תוס' ריש חולין אשר נראה מדבריהם

שְׁבִסְתָּם מוֹהֲלִין הֵינּוּ דְנוֹקָא בְּגַדְלוֹת כִּי תוֹלִין אַף שְׁלֵא הִי אֲדוֹנָיִם מ"מ לֹא נִבְלַע בְּהֵם הַדָּם וְלֹא כָּתַב ע"ז שׁוֹם הוֹכְחָה.

וּמִסְבָּרָא בְּוֹדָי כֹּל שְׁלֵא הִי אֲדוֹם וְדָאי נִבְלַע בּוֹ הַדָּם. וְלֹא מְצִינּוּ בַגְמ' בְּמַתּוֹ אֲחִיו מִחֲמַת מִיְלָה רַק מִשׁוֹם דְּאִיפָא מְשַׁפְּחָה דְרַפִּי דְמָא וְזֵה מוֹרָה גַם בְּגַדְלוֹת וּבְגַדְלוֹת בְּוֹדָי נִבְלַע בּוֹ הַדָּם כַּמ"ש גַם כְּבוֹדוֹ: ג) אֲשֶׁר דְקָדַק בְּרַש"י חוֹלִין (מ"ז:): ד"ה הִמְתִּינוּ שְׁאִין עוֹמֵד בְּפָנֵי פְקוּחַ נֶפֶשׁ.

וְהַקְשָׁה כְּבוֹדוֹ דְאִפִּי בַג"ע וּש"ד בְּלִי מַעֲשֵׂה אֵינוֹ עוֹמֵד בְּפָנֵי פְקוּחַ נֶפֶשׁ כַּמ"ש תוֹס' בְּאַסְתֵּר קִרְקַע עוֹלָם. אֵינוֹ אֱלָא דְקָדוּק.

דכ"ז מִשׁוֹם שְׁאִין עוֹמֵד אֱלָא ג' אֱלוֹ. וּגְמַר ג"ע מַש"ד.

וּש"ד גּוֹפִי אֵינוֹ אֱלָא בְּמַעֲשֵׂה. דְבִלָּא זֶה אוֹמְרִים לְהִיפּוּף מָה חֲזִית וְצָרִיף רַש"י לְפָרֵשׁ מִשׁוֹם הָא ד) אַף בְּאַמַּת נ"ל שְׁאָם הִי בִיטוּל מִיְלָה חֲמִיר כְּמוֹ ג"ע הִי עוֹמֵד בְּפָנֵי פְקוּחַ נֶפֶשׁ אַף דְלָאוּ מַעֲשֵׂה.

דְּהֵנָּה צָרִיכִין לְהַבִּין מָה מְהַי קִרְקַע עוֹלָם לְעַנְיָן שְׁאִינָה מְחַוֵּיבָת לְמִסְוֹר עֲצָמָה מִשׁוֹם דְּלֹא עֲבָדָא מַעֲשֵׂה. וְהַכְּתִיב וּנְכַרְתּוּ הַנְּפֹשׁוֹת הָעוֹשׂוֹת וְחִיבָת חֲטָאת וּמִלְקוֹת דְּרַחֲמָנָא אַחֲשָׁבִי לְהַנָּאָה מַעֲשֵׂה כְּמִבְּנֵי בְב"ק (ל"ב:): עִי"ש וּבְתוֹס' דְּרַחֲמָנָא אַחֲשָׁבִי לְהַנָּאָה מַעֲשֵׂה.

בְּשִׁלְמָא לִיִּישָׁב הַקְּוִשָׁיָא דְפִרְהֶסְיָא י"ל דְּהָא מִיְלַתָּא דְהַנָּאָה חֲשׂוּבָה כְּמַעֲשֵׂה אֵינוֹ יְדוּעַ אֱלָא לְחַכְמִים וְלֹא חֲשִׁיב פִּרְהֶסְיָא. וְכַמ"ש כִּיִּצְאָ בְּזֵה הַרְמָב"ם ספ"ה מֵה' שְׁבוּעוֹת לְעַנְיָן שְׁבוּעַת שְׁנָא דְאֵינוֹ אֱלָא בְּנִיכָר לִג' בְּנֵי אָדָם.

וְכַמ"ש הַרְמָב"ם דְּבִדְבָר שְׁאֵינוֹ יְדוּעַ אֱלָא לְחַכְמִים לֹא הוּי שְׁבוּעַת שְׁנָא עִי"ש. וְה"נ לֹא חֲשִׁיב פִּרְהֶסְיָא אֱלָא בְּנִיכָר לְהַדְיָא לְפִשׁוּטֵי הָעָם.

אַבְל לְעַנְיָן שְׁלֵא יִחְשָׁב מַעֲשֵׂה בַג"ע קוֹשָׁה: ה) אַף עִיְקָרָן שֶׁל דְּבָרִים כְּמוֹ שְׁבִיָּאָר בַּח' הַר"ן סְנֵהֲדָרִין דְּהָא מִיְלַתָּא דְמָה חֲזִית הֵינּוּ שְׁאֵינוֹ בְּדִין שְׁיִצְיִל עֲצָמוֹ בְּדָמוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ אַבְל אִם אוֹמְרִים לוֹ הִנֵּחַ עֲצָמָה לְזָרוּק עַל הַתִּינוּק וְאִם לֹא נְהַרְגָהּ אֵינוֹ מְצִיִל עֲצָמוֹ בְּדָמוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ אֱלָא שְׁפָמָה שְׁמַנִּיחַ עֲצָמוֹ וְאֵינוֹ מוֹחָה בְּיָדָם הוּא נִצְוֹל בֵּין יְזַרְקוּהוּ בֵּין לֹא יְזַרְקוּהוּ.

דְּכִינּוּן שֶׁהוּא מְנִיחַ עֲצָמוֹ שׁוֹב אֵין לְהֵם עֲלִיו פְּלוּם. וְאֲדַרְבֵּה אִם יִמְחָה בְּיָדָם וְיִמְסוֹר עֲצָמוֹ כְּדִי לְהַצִּיל חֲבִירוֹ הוּא מְצִיִל חֲבִירוֹ בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁוֹ וְאֵינוֹ בְּדִין.

וְע"כ בַּג"ע בְּמָה שְׁאִינָה מוֹחָה בְּיָדוֹ הִיא נִצְלָת אַף אִם לֹא יָבֵא עֲלֵי וְאִינָה מְצִלָת עֲצָמָה בְּהִבְיָאָה. זֶה הָעוֹלָה לְפִי דְבָרֵי הַר"ן שֶׁם [וּי"ל עוֹד קֶצֶת בְּלִשׁוֹן אַחַר בְּאוֹמְרִים הָרוּג וְאִם לֹאוּ נְהַרְגָהּ הוּא רוּצָה בְּהַרְיַגַת חֲבִירוֹ כְּדִי שְׁלֵא יִהְרַגוּהוּ אַבְל בְּאוֹמֵר לוֹ הִנֵּחַ עֲצָמָה וְיְזַרְקוּהוּ אֵינוֹ רוּצָה שְׁיְזַרְקוּהוּ וְדִי לוֹ בְּמָה שְׁמַנִּיחַ עֲצָמוֹ לְזָרוּק הוּא נִצְוֹל.

אַבְל שְׁיְזַרְקוּהוּ אֵינוֹ רוּצָה כְּלָל. וְעִי' מֵהַר"ל ח' או"ח ס"ס תְּרִי"ג וְכֵן בְּאַשְׁה קִרְקַע עוֹלָם דִּי לָהּ בְּמָה שְׁמַנִּיחַ עֲצָמָה וְאִינָה מוֹחָה בְּיָדוֹ וּבְכַף הִיא נִצְלָת.

ואין רצונה כלל שיקבא עלי' וע"כ ביטול מילה אם הי' כ"כ חמיר דומה לג"ע וש"ד הרי הוא רוצה בביטול המילה כדי שלא יסתכן התינוק ואם ביטול מילה הי' חשיב כמו ג"ע הוא כמו שחפץ בג"ע כדי להציל התינוק ואסור: ויותר יש להקשות על רש"י דמה צריך כלל לטעם דאין לה דבר שעומד בפני פ"נ.

ת"ל שאם ימול התינוק וימות הרי עובר על לא תרצח. וי"ל דמילה בזמנה כמו שדוחה את השבת חיוב סקילה.

הו"א דכמו כן ידחה לאו דלא תרצח חיוב מימת ב"ד. וכ"ש הוא דמצינת מילה מתקיימת עכשיו ולא תרצח אח"כ פשימות.

ואם כי לא תרצח רע גם לבריות. הלא המצנה תקונו התינוק והוא טוב לבריות.

ע"כ צריך לטעם שאין לה דבר כו': ידידו דו"ז דו"ז ש באהבה הק' אברהם. סימן של ב"ה יום א' צו סת"ר.

שלום וכל טוב לכבוד אהובי גיסי הרב המאוה"ג חו"ב מו"ה דוב זאב נ"י אבד"ק קאצק. הילד שמתו שני אחיו לאחר המילה.

היינו א' דבר ילד ראשון נשפנו מראיו לשחור לאחר המילה. ונתקרה לערה שעה. ושוב חזקו אמו אותו וחרף המראה והתחיל להניק והי' כשאר הילדים עד יום חמישי למילתו אחרתו ח"ן ר"ל ושהה אינה ימים ומת. אחיו השני ג"כ נשפנה לאחר המילה.

ומת בתוך ג' ימים למילתו. והספק אם ילד ראשון חשיב מתי מחמת מילה: ב) הנה גיטין (ע"ב:) זה גיטין [מהיום] אם מתי מחולי זה נעמד והלך בשוק וחרף נמת אומדין אותו אם מחמת חולי ראשון מת ה"ז גט ואם לאו אינו גט ומוקי לה בגמ' שעמד מחולי זה ונפל לחולי אחר.

והלך בשוק דתני הלך על משענתו. ומבואר דאף שהלך על משענתו ויצא מספנה כמ"ש רמב"ן משפטים.

מ"מ שינוי בי' אומדנא. ורש"י פי' דאם לא הלך בשוק לא בעי אומדנא ולעולם הוי גט ובחז' רשב"א מבואר דרש"י לטעמין דס"ל אם מתי מחולי זה מתוך חולי זה ואפי' הכישו נחש ומת.

ואי לאו משום אונסא דלא שכיח לא אסיק אדעתין הי' גיטו גט ואף שלא מת מחמת חולי זה. וע"כ בשלא הלך דעדיין חשיב חולה א"צ אומדנא.

דאף אם חולי זה לא הביאתו לחולי אחרת. מ"מ הא מתוך חולי הראשון מת.

והרשב"א חולק דמשמע מחמת חולי זה ולעולם צריך אומדנא שמה חולי הראשון לא הביאתו לחולי האחרת. וכיון שמחמת חולי אחרת מת אין גיטו גט ונהא דאמר בגמ' ואידך לא בעי אומדנא פי' להיפוך שאם הלך בנדאי אין גיטו גט כר"ה דס"ל אם עמד חוזר.

ואנן קי"ל בש"ע דבלא הלך לעולם גיטו גט וכתב הב"ש ס"ק י"ד דאף לפוסקים שפירשו מחולי זה מחמת חולי זה. מ"מ אמרינן שגם חולי ראשון בו וחולי ראשון ג"כ גרם

המיתה: ג והנה במילה אם נפתק לחולי אחר ומת לשיטת רש"י אין ללמוד מגט למילה דהתם הטעם דארף שלא מת מחמת חולי ראשון כו' כנ"ל.

והכא שלא מת מחמת מילה אין חשש. ע"כ כפשוטו אין שלא מחמת המילה מת והמילה לא הביאתו לחולי אחרת לא חשיב מת מחמת מילה.

ולרשב"א הא ס"ל גם גבי גט מהני אומדנא וכ"ש במילה. ולדין אף דס"ל מחולי מחמת חולי מ"מ גיטו גט.

היינו כנ"ל בב"ש משום שגם חולי ראשון סייע למיתה ומיהר מיתתו. אבל במילה אם אומדן שלא מחמת המילה נפל לחולי שני.

למה נחוש בגיד השלישי שיתחדש בו חולי אחר. ואם לא יתחדש בו חולי אחר הרי לא ימות מחמת המילה לבד שגם הראשון לא מת רק מחמת החולי אחר שנתחדש בו: ד) ע"כ ברור שבמילה לעולם מהני אומדנא שלא נפל מחמת המילה לחולי האחרת ומלן השלישי.

אף בלא אומדנא אפילו נפל לחולי האחרת לאחר יום שלישי למיתו ונתשוב שיצא מספנה. הלא גם בהלך על משענתו בשוק יצא מספנה כנ"ל בשם רמב"ן.

ומ"מ אם אומדן שמחמת ראשון נפל לחולי אחרת חשיב מת מחמת חולי לרשב"א ולדין. וה"נ יחשב מת מחמת מילה: ה) וענין אומדנא זו מבואר בתשו' מי' לה' אישות סי' ל' שאמדהו רופאים בקיאים.

וע"כ כנ"ד א"צ לפלפל אם מחמת השני מראה שהי' בתחילה יחשב כשנפל לחולי האחרת מחמת המילה דבין כף וב"כ תלוי באומדנא דרופא בקי. ובגט צריף שני רופאים דאין דשב"ע פחות משנים ואף דרופא לא מרע נפשי'.

ואיתא בר"ן פ"ק אין מעמידן (דף ל"ב) דתגר לא מרע נפשי' אפי' ליכא למיקם עלה. וה"ה די"ל כן גבי רופא אומן.

מ"מ מבואר בר"ן שם דכ"ז גבי רופא אומן דלא מרע נפשי' דוקא במירתת. והיינו באיכא למיקם עלה דמילתא והכא ליכא למיקם עלה.

דאיהו יתנודע אם מחמת חולי ראשון מת או לא. ועוד בדבר שצריף משפטי עדות לא מהני כמ"ש הר"ן והגהות אשר"י גיטין (י'): גבי ערכאות דמדינא ערכאות לא מהימני אף דלא מרעי נפשייהו פנין דפסולין לעדות.

ולא עדיפי ממשא ואהרן דקושטא אמרי ואעפ"כ רחמנא פסלינהו וה"נ בע"א. אטו משה חיישינן בי' למשקר ומ"מ פסול לממון ולדבר שבערוה.

וע' בתשו' המינוחסת להרמב"ן סי' צ"ד דע"א לא חיישינו חיישי' בי' למשקר אלא דרחמנא פסלי'. וא"כ לא מהני אף דלא מרע נפשי'.

אף אף אם נאמר דע"א חיישינן בי' למשקר ג"כ. מ"מ אפי' ליכא חשש משקר פסול מגזה"כ.

דאטו מ'שה ח'שש מ'שקר יש בו ואעפ"כ פסול. ומ"מ יש בו ח'שש מ'שקר ג"כ דמסב'רא יש לומר יחיד ח'ישינין למ'שקר.

וקרובים ד'אין סב'רא רק ש'נרצה להוכיח ממה שפסלתו תורה ב'זה אמר הגמ' ד'אין ראי' ש'הרי פסלתם תורה אף במקום דליכא ח'שש מ'שקר כמ'שה ו'א'הרן: ו) ובמילה סגי רופא א'חד מןמ'קה.

והנה א'תכם רופא יהודי מןמ'קה תד'רשו מ'מנו. אם פה יאמר פי לא יוכל ל'דע אם מ'חמת המילה ב'א לחולי ה'א'חרת.

הא'נמנ'ם פי ל'פי ד'עתי לא י'חשב מתו א'חיו מ'חמת מ'ילה ומספ'ק לא נוציאם מ'חזקת ש'אר ילדים ש'אינם מ'תים מ'חמת מ'ילה. מ"מ בסב'רא ב'לי ראי' אין ב'י פ'ח להתיר למ'עשה בספנות נפשות ופ'ר'יקא לספנתא ז'ה מה שנ"ל ו'אמר לי ל'בי: ד'בר ק'וש'ייתו על פרש"י ב'הא ד'איסורא ו'ספנתא פ'כר ד'ברתי ב'זה בתשובה [ל'עיל סימ'ן שכ"ו] ו'עמל ב'עיני לה'עתיק ש'נית ו'שם ב'יארתי ש'יטת רש"י י'פה בעז"ה ג'יסו הדו"ש ה'ק' אב'רהם.

סימ'ן ש'לא ב"ה א' ש'מיני סת"ר. ש'לום ו'כל טוב לכבוד א'הובי ג'יסי ה'רב המאוה"ג חו"ב ש'לשלת ה'יוחסין כש"ת מו"ה דוב ז'אב נ"י אבד"ק קאצק.

הגיע אליו תשובת ד'בר ה'ילד. פ'עת נ'חשבתי א) ב'טח ד'ארף אם נ'דע ש'הילד ראשון חולי קרעמפ'עץ לא מ'חמת מ'ילה ב'אה לו.

ויותר מ'זה אפ'י ה'י חולה ל'פנינו. אעפ"כ איכ'א ח'ששא.

ד'הנה לכאורה י'לד ש'נסתפנו א'חיו מ'חמת מ'ילה ולבסוף נ'תרפאו לא נ'מול השלישי כ'י ה'חזק ש'גם השלישי י'סתפן. ו'שמא ימות השלישי ד'גם מ'חמת ח'שש סכנה לבד מ'דחין המילה פ'הא ד'כאיב לי' ע'ינא ל'ינוקא ד'חוששין ש'מא י'צטרף פ'אב ע'ין לכ'אב המילה ו'יסתפן אף ש'אינו סכנה ב'רוה פ'לל.

וכן ה'אי יומא ד'עיבא לא מ'הלינן ב'י מ'דינא דגמ' ש'הוא ח'שש ב'עלמ'א ו'כן ב'שפ'ת ו'יוהכ"פ מ'שום ח'שש סכנה מ'חללין ש'פ'ת ו'מותר ל'אכול ב'יוהכ"פ: ב) א'ף לק"מ ד'כיון ש'ראשונים נ'תרפאו ה'חזק ש'גם השלישי י'תרפא.

וכיון ש'הילד השלישי אין לו ר'יעותא ב'גופו רק מ'שום ח'זקה א'תה ב'א לחוש לו ה'רי ח'זקה מוציא'תו מ'חשש ז'ה ד'החזק ש'יתרפא: ג) ולפי"ז אם א'חד נ'סתפן ו'שוב נ'תרפא ו'שני נ'סתפן ומת כנ"ד ש'הראשון נ'שתנו מ'ראיו ו'שוב ה'י כ'שאר ילדים.

והשני נ'שתנו מ'ראיו ומת. ה'רי ה'חזק ש'השלישי י'סתפן ג"כ.

נ'חזקה ש'יתרפא אין פ'אן ש'לא ה'חזק ב'רפוא'ה ש'לא נ'תרפא רק ה'ראשון. ונ"ד כ"ש ה'וא ש'אותה סכנה ע'צמה שה'י ב'ראשון ה'י ב'שני ש'נשתנו מ'ראיהם: ד) הא'מנ'ם כ'י ז'ה ח'ידוש ד'ין מ'אוד כ'י ל'שון הש"ס ו'הפוסקים מ'לה ראשון ומת ש'ני ומת.

לא א'חד נ'סתפן ו'שני נ'סתפן ומת. ו'עוד י'צמח מ'זה ח'ידוש ד'ין ראשון נ'סתפן ו'שוב נ'פל מן ה'גג או א'כלו א'רי ו'כן השני לא נ'מול השלישי ד'החזק ב'נסתפן ו'החזק ב'רפוא'ה אין פ'אן ש'נפלו מן ה'גג ט'רם נ'תרפאו.

וְכָל כִּי הָאֵי הוּ"ל לְהַפּוֹסְקִים לְבָאָר. מ"מ בְּשִׁבִיל הוֹכָחָה קְלוּשָׁה מְדַלָּא בְּיָאָרוּ הַפּוֹסְקִים
א"א לְמוּל עַד גִּדְעָ טַעַם נִכּוֹן כִּי מְסַבְרָא יֵשׁ לְחַוֵּשׁ.

ע"כ לְדַעְתִּי אֵין לְמַהֵר הַמִּילָה עַד נְתִיבֵיב עוֹד בְּדַבְרֵי: ה) בְּזֶה רְאִיתִי כִּי פְרִי הַמְהִירוֹת
תְּרַטָּה. כִּי מַחְמַת שְׁמַעְלָתוֹ בִּיקָשׁ מְמַנִּי לְהַשִּׁיב תִּיקָף וְעִשְׂיִתִּי רְצוֹנוֹ נְעַלֵּם מְמַנִּי אֶז חֲשֵׁשׁ
זֶה.

וְאֵילוּ הִי' מִשְׁתַּהֵּה קֶצֶת בְּטַח לֹא הִי' נְעַלֵּם מְמַנִּי זֶה כִּי גוּף הָעֵנִין בְּאֶחָד נִסְתַּפֵּן וְשִׁנִּי מֵת
כְּבָר שְׁמַעְתִּי מְלַמֵּד א'. אִף מַחְמַת הַמְהִירוֹת לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי אֶז וְשׁוֹב לֹא עֵינִיתִי בְּדַבְרֵי
כָּלֵל.

אִף הַיּוֹם נִזְכַּרְתִּי הָעֵנִין וְעָלָה בְּלִבִּי חֲשֵׁשׁ זֶה. הַק' אֲבָרְהֵם.

סִימָן שְׁלֵב ב"ה יוֹם ה' ז' נִיסָן סת"ר. שׁוֹכֵט"ס לְכַבּוֹד אֶהוּבִי יְדִידֵי הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל
הַמְפּוֹרְסִים צָנָא מְלֵא סְפָרָא מו"ה יוֹאָב יְהוֹשֻׁעַ נ"י אֲבַד"ק קוֹנְצָק.

א' מְכַתְּבוֹ מְסַר לִי נְכַדִּי ר' דָּוִד נ"י יַעַן שְׁמַתְחִילָה מְלֵאכְתּוֹ נַעֲשֶׂה ע"י אֲחֵרִים נְתַחִיל
בְּתַחִילָה. הַנָּה הַסְפֵּק הִי' בְּאֶחָד שְׁנִסְתַּפֵּן בְּנוֹ מַחְמַת מִילָה שְׁנִשְׁתַּנּוּ מְרָאִיו לְשַׁחֲרוֹר וְנִצְטַנּוּ
וְהִבְרִיא וְנוֹלַד לוֹ הַשְּׁנִי וְנִסְתַּפֵּן וּמֵת וְנוֹלַד לוֹ בֵּן מֵהוּ לְמוּלוֹ.

וְהָא פְּשִׁיטָא שְׂאָם שְׁנִינֵיהֶם נִסְתַּכְנוּ וְלֹא מֵתוּ מְלִין הַשְּׁלִישִׁי. דא"ל שְׂאִין מְלִין אוֹתוֹ דְהַחֲזוּק
שְׁגַם הַג' יִסְתַּפֵּן וְשְׂמָא יָמוּת.

כְּמוֹ לְעֵנִין שַׁבַּת דְּמַחְשֵׁשׁ שְׂמָא יִסְתַּפֵּן מְחַלְלִין שַׁבַּת. דא"כ לְמָה נִקְטָ וּמֵתוּ הָא בְּכָל מִיתָה
תַּחִילָה מְסַתַּפֵּן.

וְכִינּוּן שְׁמַתוֹ ע"כ תַּחִילָה נִסְתַּפְנוּ. וְאִם בְּשִׁבִיל זֶה לְחוּד אֵין מְלִין הַשְּׁלִישִׁי.

א"כ הָאֵי מֵתוּ בְּכַדִּי נְקֻטָא. אֶלָּא בְּכַה"ג מְלִין אוֹתוֹ.

אִף בְּאֶחָד נִסְתַּפֵּן וְשִׁנִּי מֵת אוֹ לְהִיפּוּף לֹא נִפְשׁוּט מְזַה דְאִיִּדִי דְנִקְטָ מִיתָה בְּאֶחָד נִקְטָ גַם
בְּשִׁנִּי. וּבְסַבְרָא נְמִי יֵשׁ לְחַלְקָ.

דְּבַשְׁנִינֵיהֶם הִבְרִיאוּ י"ל כְּמוֹ שְׁהַחֲזוּק שְׁבַנְיוֹ מְסַתַּפְנִים מַחְמַת מִילָה כ"כ הַחֲזוּק שְׁיִתְרַפְּאוּ.
אֲבָל בְּלֹא הִבְרִיא רַק אֶחָד הַנָּה הַחֲזוּק לְסַכְנָה וְלֹא הַחֲזוּק לְרַפּוּאָה שְׁהִרִי לֹא נִתְרַפְּא רַק
אֶחָד: ב' עֲתָה רְאִיתִי דְבַרִּי כְּבוֹדוֹ הִבִּיא רֵאִי' שְׁגַם בְּמִסְכְּנֵי הַנִּי חֲזַקָה מְסִיכֵן ג' בְּנֵי אָדָם
נַעֲשֶׂה מוֹעֵד.

וְדַעַת רַמְב"ם דְאָפִי לֹא מֵתוּ לְבַסּוּף. (וּמְדַבְרֵי תוֹס' אֵין רֵאִי לנ"ד] וְהַנָּה בְּאֶמַת הַרְמַב"ם
לֹא כָתַב שׁוּם דְבָר.

וְהָא מְכַתְּבֵי עַל הַרְמַב"ם דְבַרִּי רַש"י. אִף מ"מ נִרְאָה בְּאֶמַת דַּעַת הַרְמַב"ם דְאָפִי לֹא מֵתוּ
לְבַסּוּף דְגַבִּי מְפִירִין אֶת בַּעַל הַשׁוּר וְאֵין מְפִירִין אֶת הַשׁוּר כָּתַב הַרְמַב"ם וְלְבַסּוּף הַנּוֹפֵר
בְּגִיחָה רְבִיעִית.

והוא פרש"י ותוס'. וברמב"ם מפנרש להיפוך אלא דאפי' אין יודעין שזו שנגח ברביעית הוא שנגח הג' נגיחות חייב פדין מועד פנין שהבעלים הי' מחוייבים לשמרו.

וכבר תמה הלח"מ על הה"מ. וא"כ בסופן לג' בנ"א נמי בנגח ברביעית ועודם מסוכנים חייב פדין מועד.

פנין שהי' מחוייב לשמור מספק שפא ימותו הראשונים (ויש לפקפק בזה משום דאפשר לא הי' מחוייב לשמור משום ס"ס. אף אם הי' מסוכנים ביותר שאמדו אותם למיתה לא חייב ס"ס ומחוייב לשמור.

ממילא אף אם נתרפאו לבסוף חייב לרמב"ם לשיטתו:] ג) מ"מ אין ענין לנ"ד. אחר שנתרפא אחד י"ל דמלין השלישי.

ולא ידעתי פוננת כבודו אם דעתו אפי' נתרפאו שניהם אין מלין השלישי. ודאי דבר בטל לומר פן.

דא"כ מתו פדי נסבה פנ"ל. אם פוננתו דוקא שאחד מת.

ובני מהר"ש נ"י אמר שאפי' הי' הדין בשור דאף לאחר שנתרפאו חייב מועד. אין ראי' לנ"ד.

דשאני התם שהחזקה בשור. ואין נ"מ בשור אם לבסוף בא האדם לכלל רפואה. הוא עשה נגיחתו שהי' אפשר למות מחמת נגיחה זו. ואם לבסוף האדם נתרפא. אין זה מעלה ולא מוריד לענין מועדות השור. משא"כ להחזיק הילדים שפיר י"ל שאם אחד מהם נתרפא לא הוחזקו הילדים: עוד ראיתי דבר חידוש במקתב כבודו. שאצלו נסתפן. ואמדוהו למיתה.

דבר אחד. ופשוט דנסתפן נקרא אפי' לא אמדוהו למיתה: ידידו הדוש"ת הק' אברהם סימן שלג ב"ה יום ה' י"ג ניסן סת"ר.

שוכ"ט לכבוד ידידי הרב הגאון הגדול כו' מו"ה יואב יהושע נ"י אבד"ק קונצק א' מכתבו הגיעני אתמול בליקלה והיום עיינתי בו וראיתי כי בזה מודה שאם נתרפאו שניהם אין משגיחין במה שנסתפנו תחילה ומשום דהני ג"כ חזקה לרפואה.

רק במת שני ע"י נפילה מגג אף שראשון נתרפא בזה אמרי' הוחזק לסכנה. ולא הוחזק לרפואה אף מחלק דה"מ בשאומדים למיתה או שפראה שינוי בילדים שלא יכלו מהרה לעצור הדם וכינצא אבל אם אין לא זה ולא זה אף שהוחזקה הילד ובהחזקת מסוכן.

הלא כל ילד מסוכן קצת דמה"ט מרחיצין בג'. וכתיב עליה הורגנו כל היום ודרשו בגיטין זה מילה.

ע"כ אף שאלו נסתפנו יותר. מ"מ ימול השלישי.

זה סברתו בלי ראי'. ובאמת על סברא זאת דהוחזקו לסכנה הוי חזקה ע"ז יש ראי' מרמב"ם בסופן לג' בנ"א כמ"ש בתשובה הראשונה: ב' אף אגיד לו עיקר ספיקי.

דהתייבח אם שניהם נפלו מן הגג. אף אם אחד נתרפא ותאמר הוחזק לסכנה ולא לרפואה.

ואף דנתרפאו שניהם ודאי תמול השלישי מדנקט מתו מכלל דעכ"פ אם נתרפאו תמול השלישי וכמ"ש בתשו' הראשונה. שאני נתרפאו שניהם דכשם שהחוקקו לספנה פה החוקקו לרפואה.

וע"ז יש לי לדון אם שנייה חזקה לרפואה דלפי הנראה חזקה לא שנייה אלא בדבר הינצא מן הסדר כגון שור שנגח דסתם שור לאו נגח. וכשנגח פעם אחת אמרי' מקרה הוא.

אף כשנגח ג' פעמים אמרי' המקרה לא יתמיד ש"מ יצא זה מחזקת שאר שונרים. וכן במילה סתם ילדים חיים וקיימים ואינם מתים מחמת מילה וכשמתו שני בנים מחמת מילה אמרי' יצאו אלו מחזקת שאר ילדים.

אבל בשנים נסתפנו ביותר אמרי' שאר ילדים אינם מסתפנים ביותר. ויצאו אלו מחזקת שאר ילדים להסתפן אבל מה שנתרפאו זה טבע החולים אף המסופנים רובם לחיים.

ומ"מ אפשר השלישי ימות ככל מסופנים רוב חיים ומיעוט מתים. ולא שנייה בזה חזקה: (ג) וזה פוננת רש"א בתשובה סי' רע"ד במ"ש שאין בדיקת מקצת הפולין מועיל לכולם כי בא אין הרחש מצוי ברוב אלא שמצוי כו' יע"ש הוא כמ"ש.

עוד ראי' מראב"ד הובא ביה"ד יוסף סי' תס"ז במשפחת תלתא שערי בתבשיל אף שלא נתבקעו התבשיל אסור דודאי יש יותר ושמא נתבקעו. ולא אמרי' כשם שהחוקק להיות שם יותר פן החזק שלא נתבקעו אלא ודאי במה שנמצא שעורים שנייה חזקה שיצא מכלל שאר תבשיל שאין בו שעורין אבל במה שלא נתבקעו אין זה חזקה שפך הדרה הבאים במים מקצתם מתבקעות ומקצתם אינם מתבקעות.

וה"ל בנ"ד. האנמנם כי בחק יעקב ראיתי דלא קי"ל כראב"ד מהאי טעמא.

אף מסיים דלא נחמיר כולי האי באיסור משהו מדרבנן אבל בפקוח נפש למה לא נחמיר: ד' אשר על פן הי' נ"ל שאם לא נמול בנתרפאו פיון שנסתפנו יותר מסתם ילדים. מאן מפיס אם נסתפנו יותר מפפי הרגלו נמת דבריה לשיעורין ונמצאו רוב ילדים ערלים.

וכיון שפכל מילה יש קצת סכנה ואעפ"כ צונוטה תורה למול. והטעם בזה ברור כמ"ש הר"ן סנהדרין בטעם שעת הגזירה שבשעה שמתאמצין לבטל דבר מה"ת יתרגו אלפים נאות אחת מהתורה לא יתבטל.

ה"נ בזה שאם באת לחוש הא יתבטל מצות מילה לגמרי. וה"נ בזה אם באת לחוש אפי' נתרפאו מאן מפיס וכו"ל: ה) מ"מ י"ל התינח אם נתרפאו שניהם אבל נתרפא רק אחד ואחד מת או אפי' נפל מן הגג דזה עצמו לא שכיח שימות אף אחד מחמת מילה או פול מן הגג ולא יתבטל בזה מצות מילה בכללה שוב חיישינן.

ומ"מ י"ל להיפוך פיון דהא דהחזק לרפואה לאו מילתא הוא ממילא אין חילוק בין נתרפא א' לנתרפאו שניהם. וכשם שמלין בנתרפאו שניהם פה מלין בנתרפא אחד ובדקדוק אמרו מחמת מילה אבל נסתפן ואחד מת לא: ויחוג חג המצות בכשרות ודיצות כנפשו ונפש דו"ש וש"ת: הק' אברהם סימן שלד ב"ה יום ג' תזריע תרמ"ג.

שוכ"ט לכבוד מו"ר הרב הגאון הגדול המפורסם נ"י עה"י פה"ד כקש"ת מו"ה זאב נחום נ"י. (א) דברי תשובתה הגיעני וראיתי שגידת בקעות ועלית הרים בפלפול עצום בענין נולד מהול ונראה ערלה כבושה.

ומסקנת דבריה שאין מברכין, ואין מחללין שבת. וגם שאין קולפין הערלה כבושה רק להטיף דם ברית בעלמא ואחר העיון היטב נלע"ד לקיים דברי הב"ח והש"ך שמחללין שבת.

וכ"ש שמברכין. אף טרם בואי לענין הלכה ראיתי לפלפל בדברי הפוסקים ואח"כ נבוא לענין הלכה לברר הדין: (ב) בש"ס שבת (קל"ד:) ת"ר ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא ספק דוחה את השבת ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא אנדרוגינוס דוחה את השבת וכו' ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא נולד בין השמשות דוחה את השבת ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא נולד כשהוא מהול דוחה את השבת שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית ובה"א אין צריך אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית מפני שערלה כבושה היא על מה נחלקו על גר שנתגזיר כשהוא מהול וכו' ובתוס' ד"ה ולא ספק נראה לר"י דאסמכתא בעלמא הוא דהיכי תיסק אדעתא לחלל את השבת וכו' בינדים מספק.

אלא נראה לר"י דעיקר האי קרא לאנדרוגינוס שאינו דוחה שבת ונולד כשהוא מהול. והקשה מהרש"א דנולד כשהוא מהול נמי ספק ערלה כבושה היא ופשיטא דלא מחללין.

ותירץ דממעט נולד מהול שא"צ למולו אף בחול משום דמשוננין הו ערלתו וא"צ למולו לב"ה ולב"ש נמי אינו אלא מדרבנן. וקשה לי דא"כ לר' שמעון בן אלעזר דנולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית מן התורה ולרב יוסף דאמר ודאי ערלה כבושה היא גם שבת מחללין כבסוגיא לקמן קרא דערלתו ל"ל ולדידי קושניית מהרש"א לק"מ שהרי כתבו התוס' סד"ה לא.

בגר שנתגזיר כשהוא מהול צריך להטיף. הגם דבקטן א"צ להטיף דבקטן גלי קרא דערלתו ובגר דלא גלי לא גלי.

הרי דמסברא אף בלא ערלה כבושה צריך להטיף שהרי בגר ליכא ערלה כבושה ואפי"ה פינון דליכא קרא צריך להטיף וא"כ אי לאו קרא דערלתו הוי קטן ודאי מחויב להטיף. ולא משום ספק ערלה כבושה.

והשתא ניחא לרבה אליבא דר' שמעון בן אלעזר ממעט ערלתו שאין מחללין. דאי לאו קרא הי' ודאי חייב והי' דוחה שבת.

ולאו משום ערלה כבושה דלדידין ספק ערלה כבושה ס"ל [הגה. לא זכיתי להבין דא"כ ל"ל לר' שמעון בן אלעזר למימר מפני שערלה כבושה היא שהרי אמרת דאפי' בלא"ה צריך להטיף ויש ליישב ודו"ק המגיה] ולר' יוסף אליבא דר' שמעון בן אלעזר דבאמת מחללין קרא אתא לגר דלר' שמעון בן אלעזר א"צ להטיף דאף דאין לו ערלה כבושה צריכין קרא למעוטי פנ"ל: (ג) אף יש לעיין למה צריך לרבה קרא דערלתו שאין מחללין.

ת"ל דכינון דספיק ערלה פבושה. ומטעם זה צריך לקלוף כל העטרה ובשבת אינו יכול דשמא לאו ערלה פבושה וא"צ רק להטיף מעט דם.

ואם יטיף מעט דם לבד יש לחוש להיפוך שמא ערלה פבושה היא ובהטפת דם לא יצא מערלות וחקילל שבת שלא לצורך: ד' ונראה מזה דאפי' ערלה פבושה אינו מחויב אלא להטיף דכינון שפבושה וברי העטרה גובהה והקיפה נראה כמו באדם מהול [ואינו דומה למשנה שאין צורת האבר נזכר עד שימול].

א"צ לחתוך הערלה. אלא דבזה נקרא הטפת דם ברית.

דמ"מ הוא מטיף דם מערלה. משא"כ אם אין שם ערלה פבושה דלא תשיב האי הטפת דם כינון שאינו מטיף מערלה.

ונה ממעט מערלתו דבאין ערלה פבושה לא תשיב הטפת דם ברית ע"כ פטור מלהטיף: (ה) אף ראיתי לרמב"ן שכתב בטעם גר ערבי מהול דצריך להטיף דם ברית ולא דמי לקטן שאין לו ערלה פבושה דשאני גר שא"א להיות גר כי אם במילה וטבילה.

וא"ל כיון דלא אפשר במילה יעשה גר בטבילה לבד פנשים ליתא שהרי אפשר להטיף דם ברית עכ"ד. ואי אמרת דכשאין לו ערלה לא תשיב הטפת דם ברית כלל.

א"כ הא לא אפשר ויכנס לברית בטבילה לבד פנשים. וע"כ גם כשאין לו ערלה פבושה תשיב הטפת דם ברית אלא דלא צריך הטפת דם ברית.

וא"כ אי אמרת דהאי ערלה פבושה אינו מזיק כיון שצורת האבר נראה למה צריך הטפת דם ברית. א"ו הערלה מזיק וא"כ צריך להסירה.

והדרא קושיא לדוכתא דבלאו ערלתו נמי א"א למול בשבת לר"ש. וברייטא דתני אינו דוחה שבת הא בחול ימול ע"כ כב"ש אתיא: ו אף באמת התוס' פתבו טעם אחר בטעם גר שצריך להטיף.

דוקא בקטן גלי קרא דערלתו אבל בגר דלא גלי לא גלי. ונשפיר י"ל כמ"ש: (ז) והעולה מזה דדין קטן שנולד מהול אם צריך לקלוף העטרה תלוי במחלוקת תוס' ורמב"ן דלתוס' א"צ ולרמב"ן צריך: (ח) ולאחר העיון נראה גם לרמב"ן נפשט לשון הש"ס דא"צ לקלוף הערלה.

דהנה קשה להרמב"ן דהטפת דם ברית מקלתא הוא אפי' ליכא ערלה פבושה כדמוכח מגר. ועל פירוש דנולד פשהוא מהול יצא ידי חובת מילה מה שהוא מהול מאליו.

וכן בנימול תוך ח' דמוכח הר"ש וקרא"ש מהא דכגון שקדם ומל של שבת בע"ש דלא ניתנה שבת לדחות אצלו דא"צ להטיף דם ברית. מ"ש מהא דאמר בע"ז (כ"ז) דמילה בנכרי פסולה.

וקא מ"מ אין לו ערלה ויהי' דינו כמו נולד מהול או נימול תוך ח' דיצא ידי חובת מילה: (ט) ובלא דברי רמב"ן לק"מ דנוכל לומר באמת נולד מהול ונימול תוך ח' לא יצאו ידי חובת מילה אלא שהוא מענות לא יוכל לתקן.

דהטפת דם כשאין ערלה לאו מקלתא כלל ואין כאן מצנה. ונהי דלאו ערל הוא.

מ"מ מצות מילה נתבטלה. והיגנו הא דמילה בנכרי פסולה דלאו מילה הוא.

אף דלאו ערל הוא פשיטא דמילה [אף יקשה לרמ"א דנימול ע"י גוי צריף להטיף דם ברית וכן נימול בליקה] אף לשיטת הרמב"ן דהטפת דם ברית נקרא מילה. וע"כ הא דנולד מהול ונימול תוף ח' פטורין מהטפת דם ברית משום שפכר יצאו ידי חובת מילה מ"ש מנימול ע"י גוי דהוא מילה פסולה: י) אף באמת י"ל נימול ע"י גוי גרע.

וכה"ג מציינו בנר שמחלל עבודה בקדשים אף במילתא שאין מעכבת פגון בליקה לר"ש דאינו מעכבת ואעפ"כ לר"ש כלל זר פסול כמ"ש התוס' מנחות (י"ח:): ד"ה ור"ש ולפנינו נביא עוד דמיון קרוב לזה] וזה טעם הרמ"א שפסק נימול תוף ח' א"צ להטיף ממנו דם ברית נימול בליקה או ע"י גוי צריף להטיף ממנו דם ברית.

והיגנו דנולד מהול מתקנים מצותו במה שמהול אף שהי' מהול קודם זמן מצותו. ה"ה נימול תוף ח' דאין פסול רק במה שנימול קודם זמן מצותו.

אבל גוי מיגרע גרע. וה"ה לילה דמילה בפסול גרע.

וכ"כ התוס' במנחות שם בכלל חוץ לחומת עזרה דפסול אף דלא כלל פלל פלל פלל. וה"נ במילה בליקה דנעשה בפסול גרע ודו"ק: יא) ונ"ל ראי' לזה דנולד מהול חשיב שנתקנים בו מצות מילה.

דהנה הט"ז נסתפק בנולד מהול ושוב נמשכה ערלתו אם חייב במילה ודאי מן התורה דלא דמי לשאר משוה דאינו אלא מדרבנן. דשאני מי שפכר קיים מצות מילה.

דומה לכיסה דם ונתגלה דאינו חייב לחזור ולכסות. אבל זה שנולד מהול ונחזור ונמשך דומה לכיסהו הרוח ונחזור ונתגלה דחייב לכסות.

והשג"א סי' נ"ה הביא ראי' מהש"ס דא"צ לחזור ולמול דאל"כ הנה מצי הש"ס בפרק הערל לאוקמי בכה"ג ערל בפשעאכילה ולא בפשעת עשי' יע"ש. אף צ"ע מה חילוק באמת בין פסהו הרוח וכו'.

אף באמת הדבר נכון. דבדם המצוה באדם המכסה וכשלא פיסה ישראל לא נעשה שום מצוה.

משא"כ בנולד מהול שנהולד ישראל ובו נתקיימה המצוה ותדע דהא לרמ"ד מילה בנכרי פשיטה הא מילת נכרי ודאי דומה לנימול ע"י קוף ומה לי מל גוי מה לי פיסה הרוח. דודאי פיסה גוי לא נתקיים המצוה ואם חזר ונתגלה חייב לכסות ואף קודם שנתגלה אין מצוה כלל.

שקרי חשיב בפשעת פסוי דחוי מהמצוה. דלמ"ד יש דחוי אצל מצות גם לאחר שנתגלה פטור.

וא"כ מ"ט דמ"ד מילה בנכרי פשיטה. א"ו אינו דומה כלל דהכא מתקיימת המצוה בתינוק הננימול וא"כ מוכח דגם בנולד מהול מתקיים המצוה.

דאל"כ שוב הי' דומה לכיסוהו הרוח ולפנינו יתבאר עוד ראי' לזה. וגם יתבאר שספקיו של הט"ז יש לו מקום]: יב' ובזה יתבאר היטב מה דערלה פבושה א"צ רק הטפת דם לבד דכן פשט הסוגיא.

והוא לפמ"ש הרב המאירי בענין ערלה פבושה וז"ל שמה יש שם ערלה פבושה. ר"ל מעט עוד דבוק בפשר שמתוך דביקות ומיעוטו ונדקותו אינו ניכר ולאחר זמן תתפרק ותתפסה העטרה עכ"ל.

ולכאורה אינו מוכן דמשום לאחר זמן יהי' מחניב עכשיו במילה וידחה שבת השמיני דבנדאי ערלה פבושה דוחה שבת] אף הענין דשוב אינו מתקנים המצנה במה שעכשיו העטרה מגולה דבתורה פתיב ימול וכשנימול לא יכסה גם אח"כ.

ונה שאח"כ יכסה אינו דומה למילה. ונהי דעכשיו אין חיוב עליו מחמת הערלה ההוא כיון שעכשיו אינו מכסה.

מ"מ המצנה לא נתקנים ושוב מחניב בהטפת דם ברית כמו גר ערבי מהול. ואף שר' שמעון בן אלעזר אליבא דב"ה ס"ל גם גר א"צ להטיף.

י"ל דס"ל בטבילה לחוד סגי כר"א ור"י ור"י דס"ל הכי ולאחר שנתגייר מתקנים המצנה במה שמהול מאליו ודו"ק: יג' ובהכי ניחא ליישב פסק הרמב"ם ז"ל דנולד מהול וכן גר ערבי מהול מטיפים מהם דם ברית ואין מברכין על מילתו.

ותמוה בשלמא נולד מהול ספק ערלה פבושה. אבל גר מה ספק יש והר"ן נדחק ליישב דמרפא בידי' אם צריך או לא נדחוק מאוד דהול"ל יש מחניבין ויש פוטרין כמנהגו בכמה מקומות במקום שא"י להכריע [ועי' בה' שקלים] לא להביא הלכה סתם כאלו נפסק בש"ס שהוא ספק.

ולפמ"ש י"ל דס"ל כתירוץ הרמב"ן דגר שאני שצריך הטפה להפנס תחת פנפי השכינה. ולפי"ז מוכח דנולד מהול מתקנים המצנה וכן כשנימול תוך ח' פהוכחת הר"ש והרא"ש מקדם ומל של שבת בע"ש.

וקשה דהא כתיב המול ימול וכשנימול ע"י גוי שאינו מהול פסול. אף שמ"מ הוא מהול כיון שלא מהלו אדם מהול ונה שנימול מאליו לא מהלו אדם מהול.

וכן כשנימול תוך ח' דמעשה מילה כמאן דליתא והוי כלא, מהלו שום אדם. וצ"ל דהמול ימול לא בא למעט אלא נימול ע"י שאינו מהול: יד) אף דבר זה בעיא במנחות (ס"ט): חטים שירדו בעבים מהו לשתי הלחם ממושבותיכם למעוטי חו"ל.

אבל בעבים שפיר דמי או דילמא ממושבותיכם דנקא ולא איפשטא. והרמב"ם פסק שהוא ספק והשתא לאותו צד דמושבותיכם למעוטי חו"ל אבל דעבים שפיר דמי ה"נ המול ימול למעוטי גוי.

הא מאליו בידי שמים או נימול תוך ח' שפיר דמי. ושפיר יש לחלק בין מהול דלא נמעט מהמול ימול ונחשיב נמול.

אָבֵל גַּר נְהִי דְחָשִׁיב נִימּוּל. מ"מ בָּמָה יִכְנָס תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׂכִינָה וְצָרִיף לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָם בְּרִית.

אָף לְאוֹתוֹ צַד מִמּוֹשְׁבוֹתֵיכֶם דְּנֻקָּא. ה"נ הַמּוּל יִמּוּל דְּנֻקָּא.

וּע"כ דְּטַעֲמָא דְנוֹלַד מְהוּל וְאִין עָרְלָה כְּבוּשָׁה וְנִימּוּל תּוּף ח' דא"צ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָם בְּרִית. מִשּׁוּם דְּהַטְפַת דָם בְּרִית לָאו מִיְלָתָא הוּא.

וְלֹא מִקְרִיא מִיְלָה. וּא"כ גַּר שְׁנַתְגַּיֵּיר כְּשֶׁהוּא מְהוּל נָמִי אִין תַּקְנָה בְּהַטְפַת דָם בְּרִית וְנִכְנָס לְבְרִית בְּטִבִּילָה לְבַד כְּנָשִׁים: טו) וְנָה שְׁאֲמַרְתִּי שְׁסַפְּקוּ שָׁל הַט"ז יֵשׁ לוֹ מְקוֹם.

דְּלֹאוֹתוֹ צַד הַבְּעִיָּא מִמּוֹשְׁבוֹתֵיכֶם לְמַעוּטֵי נָמִי דְעֵבִים וְה"נ הַמּוּל יִמּוּל לְמַעוּטֵי נָמִי מְאֲלִיו וְלֹא נִתְקַיְּמָה הַמְצָנָה. א"כ דּוּמָה לְכִיפְסָהוּ הָרוּחַ דִּה"נ כְּשֶׁחֲזַר וְנִמְשָׁכָה עָרְלָתוֹ חֲזִיב לְיִמּוּל מִה"ת.

וְלֹא קָשָׁה לְמ"ד מִיְלָה בְּנֻקְרֵי כְּשֶׁרָה דְּבִאָמַת לְדִידֵי אֵינּוּ דּוּמָה לְכִפְסָהוּ הָרוּחַ דְּמִתְקַיְּמִים הַמְצָנָה בְּתִינּוּק הַנִּימּוּל. אָף לְמָה דְקִי"ל הַמּוּל יִמּוּל נִתְמַעַט נָמִי נוֹלַד מְהוּל.

אֲלֵא דְאִין תַּקְנָה בְּהַטְפַת דָם בְּרִית. וּבְנִימּוּל ע"י גוֹי נָמִי א"צ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דָם בְּרִית מִה"ט.

וְכִינּוּן דְּלֹא מִתְקַיְּמִים הַמְצָנָה מִמִּילָא כְּשֶׁנִּמְשָׁכָה עָרְלָתוֹ לֹא ח"ז חֲזִיב לְיִמּוּל כְּמוֹ כְּפִסָּהוּ הָרוּחַ וְחֲזַר וְנִתְגַּלְגַּל. וְלֹא קָשָׁיָא מְהֵא דְהָעֶרֶל דְּנוֹקֵי כְּגוֹן דְּנִמְשָׁכָה עָרְלָתוֹ בֵּין עֲשִׂי לְאֲכִילָה.

דא"כ יְקָשָׁה לְאוֹתוֹ צַד דְּמִמּוֹשְׁבוֹתֵיכֶם לְמַעוּטֵי חו"ל אָבֵל חֲטִים שְׂיָרְדוּ בְּעֵבִים שְׁפִיר דְּמִי ה"נ נוֹלַד מְהוּל שְׁפִיר דְּמִי וּמִתְקַיְּמִים הַמְצָנָה. ע"כ מוֹקֵי הַש"ס בְּגוֹנֵי אַחֲרֵינִי וּמִר"ז בַּעַל הַת"ש בִּיבְמוֹת פָּרֶק הָעֶרֶל נְדָאִי אִין לְפִשְׁוּט דְּבִלֵּא"ה אִיכָּא אִוְקִימָתָא אַחֲרֵינִי לְדַחוּת הַת"ש: טז) וּבְזָה יִתְיַשֵּׁב קוֹשְׁיַת הַשֵּׁאג"א עַל הַסְּמ"ג דְּנִימּוּל ע"י גוֹי צָרִיף לְהַטִּיף דָם בְּרִית.

א"כ בְּפָרֶק הָעֶרֶל דְּמוֹקֵי רע"ק קָרָא דְתוֹשֵׁב וְשָׁכִיר לְנוֹלַד כְּשֶׁהוּא מְהוּל דְּצָרִיף לְהַטִּיף דָם בְּרִית וּר"א סָבַר א"צ לְהַטִּיף דָם בְּרִית ע"כ מוֹקֵי לָהּ לַגז"ש. וְהַקְשָׁה הַשֵּׁאג"א ר"א נָמִי נוֹקֵי קָרָא לְנִימּוּל ע"י גוֹי [אוּ בְּלִילָה לְהַרְמ"א].

וּלְפַמ"ש נִיחָא דְהַתִּינּוּחַ לְדִידוֹן הֵיכָא דְאִיכָּא עָרְלָה כְּבוּשָׁה וְלֹא נִתְקַיְּמִים הַמְצָנָה דְּמִיְלָה. [כְּנ"ל דְּלֹא דְמִי לְמִילָה שְׁלֵא יְכֻסָּה] מְחֻוּב לְהַטִּיף דָם בְּרִית.

אָף דְּהַשְׁתָּא לָאו עָרֵל הוּא שְׁהַעֲטָרָה מְגוּלָה. מ"מ כִּינּוּן שְׁלֵא קִיָּים מְצָנוֹת מִיְלָה מְחֻוּב לְהַטִּיף דָם בְּרִית.

ה"ה בְּנִימּוּל ע"י גוֹי אוּ בְּלִילָה צָרִיף לְהַטִּיף דָם בְּרִית. אָבֵל ר"א סוֹבֵר כִּינּוּן שְׁעַכְשָׁיו אֵינּוּ עָרֵל הַטְפַת דָם בְּרִית לָאו מִיְלָתָא הוּא וּא"א לְהַתְקַיְּמִים מְצָנוֹת מִיְלָה [וּא"ל יְקַלּוּף הָעוֹר וְאִז קִיָּים הַמְצָנָה כִּינּוּן שְׁלֵא יָשׁוּב וּיְכֻסָּה עוֹד].

לֹא קָשָׁיָא כִּינּוּן שְׁאִין הָעֶרְלָה כְּבוּשָׁה אֵינּוּ יוֹדַע מַה לְקַלּוּף]. מִמִּילָא ה"ה בְּנִימּוּל ע"י גוֹי אוּ בְּלִילָה כִּינּוּן דְּלָאו עָרֵל הוּא הַטְפַת דָם בְּרִית לָאו מִיְלָתָא הוּא וּא"צ לְהַטִּיף דָם בְּרִית.

וממוצא הדבר נשמע דת"ק [דס"ל כר"א] דאמר נולד מהול א"צ להטיף דם ברית. לאו משום דסובר לא תיזשי לערלה פבושה אלא אפי' יש ערלה פבושה א"צ להטיף דם ברית.

אף שלא נתקנים המצנה. מ"מ הטפת דם ברית לאו מילתא הוא ולמדנו מזה דבשניכר הערלה פבושה יקלוף הערלה פבושה.

דא"ל קילוף לאו מילתא הוא. דליתא דאחר הקילוף ודאי יחשב מהול ונתקנים המצנה כיון שלא ישוב ויכסה עוד.

דא"ל טעמא דת"ק דחשיב מהול אף שיש ערלה פבושה. דא"כ יודה הת"ק בנזמול ע"י גוי דצריף להטיף דם ברית.

וא"כ יקשה שוב קו' השאג"א דנוקי ר"א דס"ל כת"ק בנזמול ע"י גוי או בלילה ודו"ק: (יז) חוננו למ"ש דבנולד מהול חשיב שנתקנים המצנה והבאתי ראי' לזה. ונ"ל עוד ראי' משמעטא דיבמות דמוקי רע"ק קרא דתושב ושכיר לנולד מהול דצריף להטיף דם ברית.

נקשה ה"א קי"ל פרבה דחיישינן שמא ערלה פבושה. וא"כ לדעת הרמב"ם דספיקא מן התורה לקולא אין הטפת דם ברית בנולד מהול אלא מדרבנן.

וא"כ איף אתי קרא להכי. ואין לומר דגלי קרא דהכא ספיקא לחומרא.

דמנ"ל להש"ס להוכיח פן מקרא. והי' להש"ס לומר דלרע"ק אתי קרא לנזמול ע"י גוי או בלילה דצריף להטיף ממנו דם ברית (ועמ"ש בדביבור הסמוך לזה בישוב קושית השאג"א דלר"א גם בזה א"צ להטיף דם ברית אף לרע"ק נוקי בהכי): יח) ועוד דלענ"ד אין הפירוש דקרא דתושב ושכיר דכתיב בפסח אתא לאורווי דיני מילה.

אלא דזה ידעינן דצריף להטיף דם ברית. אלא דהנה אמינא כיון דאין ערלתו נזכר לא מאיס.

ושם בסוגיא בצריכותא דערל וכן נכר דאי פתיב ערל משום דמאיס. ע"כ הנה אמינא דנולד מהול אף דצריף הטפת דם ברית מ"מ כיון דלא נזכר מותר בפסח.

לזה אתא קרא דחושב ושכיר ולפנינו יתבאר ראי' לזה מרמב"ם]. וזה דלא פנראה מתשו' הר"ש משאנן המובא באו"ז ובלא"ז זה דחוק מאוד: יט) אף הנה האחרונים העלו בדעת הרמב"ם דבר נחמד דכל מה דכתוב בתורה היינו ודאי.

ולא ספק. ע"כ המצנה נמי צריף שיהי' ודאי ואל"כ לא יצא.

ובזה ישבו שמעטא דחולין דמוכח הש"ס דאזלינן בטר רובא מקרבן שמא טריפה. ולרמב"ם קשה.

והשתא ניחא כיון דרממנא אמר שיהי' פשרה צריף שיהי' ודאי פשרה. וא"כ בנולד מהול דכשאין ערלה פבושה חשיב שנתקנים מצות מילה.

צריף שבנדאי לא יהי' ערלה פבושה. אבל בספק לא קנים המצנה ושוב צריף להטיף דם ברית [ולפי"ז לרבה יש עוד טעם מה שא"צ לקלוף הערלה דסד"א לקולא ורבנן לא גזרו במילה חשש ספקה.

ואף דלא קיימ' המצוה סגי בהטפת דם ברית. וספק ערלה שיש בו אינו מבטל המצוה הטפת דם ברית שנעשה בנדאי דספק לקולא: ם ובמ"ש נראה ליישב קצת דעת הרמב"ם פ"ז מה' תרומות דערל אסור בתרומה מגז"ש דתושב ושכיר.

וקשה הא פסק נולד מהול צריף להטיף דם ברית וצריף קרא להכי. אף לפמ"ש הדבר תלוי בבעיא דר"ז במנחות (ס"ט) בחטין שירדו בעבים.

ולאותו צד דפסולין לשתי הלחם ה"נ נולד מהול אין המצוה מתקיימת אלא דהטפת דם ברית פשאין ערלה לאו מילתא. ושוב ספיקא לקולא וא"צ קרא דתושב ושכיר להכי וע"כ דלגז"ש אתיא.

ואף דלצד האחר מאיש איש נפקא כיון שאין נ"מ להלכה הביא זה הטעם וזה מצוי בכמה מקומות ברמב"ם [כיון דאין ברור דמאיש איש נפקא: כא] עוד יש לעיין בדעת הרמב"ם שפסק ברייתא דנולד מהול אוכל בתרומה.

והא פסק דצריף להטיף דם ברית. וביש"ש יבמות מוכיח מזה דקי"ל פרב דא"צ להטיף דם ברית אלא שמנהג להטיף.

ולרמב"ם קשה. ולענ"ד נראה כיון דבפסח איצטריף קרא דערל כנה שאינו נזכר אסור בפסח ממילא בתרומה דליכא קרא אוכל.

וא"ל נילף מגז"ש דתושב ושכיר. ליתא דלמאן דמפיק מקרא דנולד מהול אסור בפסח ליכא גז"ש.

והא קמן דבן נכר מותר בתרומה כדאיתא פסחים (צ"ו.) ונהנה גריעותא דערל מכן נכר מפורש בסוגיא שם וביבמות (ע"א).

(משום דבן נכר לא מאיס וערל מאוס ונהניו דקלונו נזכר. ובנולד מהול שאינו נזכר מותר בתרומה מק"ו דבן נכר.

ולפי"ז אפי' למאן דאית לי' גז"ש לא גמרינן להא מילתא פי היכי דלא ילפינן לענין בן נכר: כב) ועתה בוא נבוא לענין הלכה. הנה כבוד א"א מו"ר רצה לחדש דנולד מהול אף שיש לו ערלה כבושה אין מלין אותו בשפת משגי טעמים.

הא' לחוש לפוסקים פרב דהלכה כת"ק. ולדידן' אף שניכר ערלה כבושה פטור ממילה. וכתבת ראיות ע"ז ממנהרש"א ומא"ז. הב' דאף שיש ערלה כבושה אין קולפין העור רק מטיפין לבד ולהפוסקים כר' שמעון בן אלעזר לא יצא ידי חובת מילה לדעת הא"ז] ונה הוכחת ג"כ מא"ז: כג) ולפענ"ד יש להשיב על כל זה.

דהנה פבר פתבתי בתחילת דברי שדברי מהרש"א תמוהים. ואין לבנות עליהם יסוד בשגם במה שאינו מבואר בניכר ערלה כבושה אף ראיתך מתשו' הר"ש משאנץ המובא באו"ז שפתב ונ"ל מתוך הלשון בהטפת דם ברית בנולד מהול ובגר בלשון אהד משמע מה גר בהטפת דם בעלמא אף זה בהטפת דם בעלמא.

ומעשה בא לפני זה כמה שנים הביאו תינוק ערל נולד מהול ואם יקלוף הערלה יש ספנה
פי נתמעט חכמת האומנין ומפני הדחק אמרתי להטיף דם ברית לבד. ותמה אאמו"ר נ"י
הלא כבר כתב דאף לר' שמעון בן אלעזר א"צ אלא הטפת דם לבד.

ומזה מוכח דהכא בשניכר ערלה כבושה וצריף לקלוף לר' שמעון בן אלעזר. ע"כ אמר
לסמוך בשעת הדחק אדרב.

ומזה מוכח דלרב גם בניכר א"צ הטפת דם ברית וגם אין מטייפין לבד: כד) וגם אני אבוא
מתוך דברים אלו עצמם להוכיח דגם רב מודה בניכר ערלה כבושה דקולפין העור. דהנה
לפי פירושה דשם המעשה הי' בניכר ערלה כבושה וע"ז סמוך אדרב.

וס"ל דרב אפי' בניכר ערלה כבושה פטור. והוא לפי הסברא שכתב דכיון שהוא דבוק
כשאר הגוף לאו שמי' ערלה.

ונהרי זה המעשה הי' לפניו כמה שנים ואז הני ס"ל טעמא דרב [שפסק כת"ק אליבא
דב"ה] משום שאין שם ערלה כבושה. שהרי בתחילת התשובה כתב דטעמא דב"ה משום
שאין שם ערלה כבושה רק אח"כ בסוף התשובה נתחדש לו דאפשר דאפי' יש ערלה
כבושה.

אבל לפני כמה שנים לא הי"ל מקום לסמוך אדרב בניכר ערלה כבושה. ע"כ נ"ל ברור
דהני שני דינים תלויים זב"ז.

דאי אמרינן טעמא דב"ה דאמרי א"צ להטיף משום שאין ערלה כבושה אבל אם הי'
ערלה כבושה ודאי דמחויב למול שאין חילוק בין ערלה כבושה לשאר ערלה. ממילא
לדידן דחיישי' לערלה כבושה צריכין לקלוף.

וע"כ לדחוק לשון הגמ' הטפת דם ברית פ"ל לקלוף. אף לאחר שנתחדש לנו הסברא דרב
אפי' ביש ערלה כבושה פטור.

דערלה כבושה קיל משאר ערלה. אין לנו הכרח להוציא לשון הגמ' מפשטי' וגם לדידן
א"צ רק הטפה לבד.

ע"כ לפני כמה שנים שאז הי' ס"ל דרב משום דלא חייש לערלה כבושה פטור וכמ"ש
בתחילת התשובה, ממילא לר' שמעון בן אלעזר הי' מצריף לקלוף ואמר בשעת הדחק
משום שנתמעט חכמת האומנין לסמוך אדרב.

וכן משמע מלשונו שדינים אלו תלויים זב"ז שכתב במאמר אחד: כה) וכיון שזכינו
שדינים אלו תלויים זה בזה וכיון דמבואר ברבינו האי גאון שגפסק לשונו בכל הפוסקים
ובש"ע דאם רואין ערלה כבושה רואין ונזקרין איף מלין אותו וכן מפורש להדיא בריא"ז
ז"ל ורואין ונזקרין איף מלין אותו אם נראה לו ערלה.

ומוכרח לומר משום שבזה צריף לקלוף ע"כ צריף אומנות יתירה [דאם לא הי' צריף רק
הטפה קיל טפי ביש ערלה כבושה שא"צ לנגוע בעטרה עצמה] וכיון דביש ערלה כבושה
צריף לקלוף ממילא מוכח דגם לרב חייב במילה דאי גם בזה לרב פטור דלאו שמי' ערלה
ממילא לר' שמעון בן אלעזר לא הי' חייב אלא בהטפה כנ"ל דהני דינים תלויים זב"ז.

דאי דוקא בלא נראה ערלה פבושה הוא דא"צ אלא הטפה משום דמה יקלוף. א"כ גם בתחילה שהי' סבור לרב ביש ערלה פבושה חייב מ"מ לר' שמעון בן אלעזר לא יצטרף אלא הטפה משום דמה יקלוף ולמה הי' צריף במעשה שהובא לפניו לסמוך אדרב.

ועוד שהרי פתב הר"ש שלמילה איתרבי ולא לפריעה. ולדבריה גם לפריעה איתרבי בניפר ערלה פבושה.

וכל הטעם משום דמה יקלוף ול"ל טעם דלמילה איתרבי אלא ודאי בניפר ערלה פבושה אין מחלוקת כלל. רק באינו ניפר ובזה אמרינו למילה איתרבי ולא לפריעה: כו' ומה שלא ביארו הפוסקים שבניפר ערלה פבושה מברכין ומחללין שבת.

הוא מפני שפשוט בעיניהם דזה לא מקרי נולד מהול. ור"ה גאון מפני שעוסק בענין הבדיקה מסיים ואין מברכין אא"כ ניפר.

אבל הפוסקים שפתבו דין ברכה וחילול לא פתבו דין הבדיקה. והנה הרא"ש והטור בסי' רס"ג פתבו דנראה ערלה פבושה מברכין והעתיקו לשון ר"ה גאון ואין פוצה פה ומצפצף ורציתי לדחות דס"ל פדעת ר' יונה בספק של תורה מברכין והוא ספק שמא פשמואל.

והנה הרא"ש ריש פרק פיוסי הדם פוסק דלא פנומי' והעתיק הטור דבריו בסי' כ"ח במסקנא. משמע דהכי ס"ל לטור ג"כ וכן ר"ה ורי"ף ורמב"ם.

אף אפי' לר' יונה לא אמרינו הכי בספיקא דפלוגתא. וכן מחלק התה"ד בענין ספק דרוסה דאסור למפור לנכרי שמא מקרנו לישראל וכתב בתה"ד דמ"מ בספק דפלוגתא סומכין על הפוסקים דאין איסור.

וה"נ לענין ברכה סמכין פיון דלרב אסור לברך משום לא תשא. ועי' בפ"ד יור"ד סי' נ"ז ס"ק נ"א וסברא חדא הוא וק"ל: כז) מה שהקשית פיון שצריף הטפת דם לבד איף שוי' אדא בר אהבה פרות שפכה הלא יכול להטיף בראש העטרה.

הנה מעשה בא לפני בגר שנתגייר בפרייסיין וחששתי מפני הב"ד ואמרת להטיף ממנו דם ברית ולהטבילו שנית והסכמנו להטיף במקום חיבור העטרה עם הגיד פי שם יוצא תמיד דם בשעת מילה כשפורתין הערלה ובגוף העטרה רוב פעמים אינו יוצא דם כלל בשעת מילה והטפת דם ברית צריף במקום שדרף הדם לצאת בשעת מילה: ע"כ נלע"ד להלכה בנולד מהול ואין ערלה פבושה להטיף לבד במקום חיבור החוט ובניפר ערלה פבושה לקלוף גם בשבת.

ושאלתי למוהלים ואמרו פי אינם יודעים כלל מענין ערלה פבושה פי לא נודמן להם: בנה הדוש"ת הק' אברהם. סימן שילה ב"ה יום ב' מסעי תרמ"ג לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב לכבוד ידיד נפשי הרב הגדול צנמ"ס קנקן חדש מלא ישן יר"א מו"ה יואב הושע נ"י. יקרת מכתבו הגיעני ויען הייתי מןטרד אז הנחתי מכתבו למשקרת ובלייל ה' ובלייל ו' עיינתי בדבר וגם אח"כ הייתי טרוד מלהשיבו ועתה לקחתי מעט פנאי.

בדבר האיש אשר נמצא מיעוט היקף העטרה מןסוה והמוהל שמהלו הוא איש ריק ובליעל א הנה לולא דברי החב"ש לא הי' שום חשש. פי לדעת קצת פוסקים אף בקטן בעת מילתו אם פירש אינו חוזר על ציצין שאין מעכבין.

ובגדול שיש חשש סכנה בדבר לכ"ע אינו חוזר. והנה בדברי החכם ספרדי מפורש שבשר החופה רוב גובהה של עטרה היינו רוב גובה ראש הגיד והיינו רוב בשר לא רוב גובה החוט.

נהביאנהו כל האחרונים הב"י וד"מ וב"ח ונ"ח. אלא שהתב"ש מספק עלינו שנסמוך על דברי רש"י עטרה הוא שפה גבוה ממילא רוב גובה עטרה הוא רוב גובה החוט מה שחוט עד התריץ: ב) אולם אין פירושו סובל אלא בעור הפריעה שהוא דק מאוד ונדבק בבשר שפין חוט לתריץ.

אבל בעור התתוף א"א. ואם פשיטתו לא ימצא בעור התתוף ציצין שאין מעכבין. כי אם מעט עור עולה אפ"י במקום אחד למעלה על החוט יעכב המילה. וא"א לפרש כפי התב"ש אלא באחד משני אופנים.

או שנאמר שבאמת המשנה דאלו הן ציצין המעכבין בשר החופה את רוב העטרה דמשמע בחופה מיעוט אינו מעכב קאי על עור הפריעה לבד. ובעור התתוף אם נשתייר כל שהוא לעולם מעכב.

או שנאמר דבעור התתוף אינו מעכב אלא ברוב גובה הבשר רק בעור הפריעה מעכב ברוב גובה החוט לבד: ג) והנה הפ"י הב"א לאומרו דלמה יהי חמור עור הפריעה מעור התתוף. ועור התתוף כתוב להדיא בתורה.

ופריעה אינו רק הלמ"מ ואינו מלפני הדקבור רק בשעת מ"ת דאז נכתב דין רוב בגזיר ובסוגה דרין. ואיך יעכב בזה מיעוט גובה בשר מה שאינו מעכב במילה עצמה שהי' קודם מ"ת שעדיין לא נאמר דין רוב.

ועוד דא"כ לא נאמר כלל בש"ס בעור התתוף מה מעכב ולמה. והאופן הראשון אף שלכאורה משמע פן מתוס' שתמהו ל"ל דתני מל ולא פגע באילו לא מל כיון דכבר תנא בשר החופה את רוב העטרה וכי לא פגע עדיין רוב עטרה מכוסה עכ"ד.

ותימה על תמיהתם דברי שא בציצין שנשארו מעור התתוף וזה הי' גם קודם מ"ת שעדיין לא נצטוו על הפריעה שהרי דרשו ביבמות פ' הערל מהמול ימול לציצין. ומ"מ עור הפריעה לא הי' נחשב אז ערלה וחיזש המשנה דעכשיו לאחר מ"ח גם עור הפריעה צריך להסיר.

אף לפי החב"ש ולפמ"ש ניקח דע"כ המשנה דאלו הן ציצין המעכבין בעור הפריעה מירי מדתני אלו הן ציצין המעכבין החופה רוב עטרה ובעור התתוף לא משפחת כלל ציצין שאין מעכבין.

אלא לפי"ז לשון התוס' אינו מיושב. וע"כ לפרש דברי התוס' כמו שפירש בעל שאילת שלום על השאלות והובא בשו"ת נפש חיה: ד) והנה ברש"י (קל"ג:) מפורש דציצין שאין מעכבין בחתוף קאי שכתב בין שמעכבין בין שאין מעכבין חוזר ונחותר"ו ואם בעור הפריעה הול"ל חוזר ופורע או חוזר וקורע וליתא להא דהתב"ש.

והדקדוק שדיקדק מדפרש"י לשון עטרה על החוט אינו דקדוק דכמה פעמים שלשון אחד פעם ע"ז פעם ע"ז וכמ"ש התוס' בלשון המפנה חפצים דפעמים לשון פנוי על הבית

פְּעָמִים עַל הַחֶפֶץ וְעוֹד דְּבִשָׁר שְׁלֹמְעֵלָה נָהִי דְלֹא אֶקְרִי עֲטָרָה גְּנוּבָהּהָ שֶׁל עֲטָרָה אֶקְרִי וְכֵה"ג פָּרַק ב' דְּשִׁבְתָּ קַרְשֵׁי הַמְּשָׁכָן אֶקְרִי מְשָׁכָן גּוֹפֶה לֹא אֶקְרִי.

וּבְעָרוֹף עָרְף אֲטָר דְּעֲטָרָה קָאִי עַל הַבִּשָׁר שְׁלֹמְעֵלָה. וְאִין לְהַעֲמִיד יְסוּד עַל הַלְשׁוֹן בְּמָקוֹם שְׁהָעֵינָן מוֹכִיחַ לְהִיפּוּף: ה) וְאִף לְדַעַת הַתּב"ש.

מ"מ בְּגִידוֹן דִּינָן י"ל רֹב מִצְוִיִּין אֲצֵל מִיֵּלָה מְוַמְחִין הֵן כְּמוֹ בְּגִינְקוֹר וּבַתְּכֵלֶת. כַּמ"ש כ"ת. וְכֵן פָּתַח בַּחַת"ס וְאִף שֶׁהוּא רִיק וּבְלִיעַל כ"ז שְׁאִינוֹ מוֹמָר לְאוֹתוֹ דְּבָר לֹא יֵצֵא מִחֻזְקוֹ. דְּלֹא קי"ל פְּרַמְב"ם דְּבִכָּל פְּסוּל בְּעֵבְרָה צָרִיף שְׁיֵהֵן' יְדוּעַ שֶׁהוּא מְוַמְחָה.

אֵלָּא שְׁמוּמָר לְגַבְלוֹת דְּוִקָּא: ו' וּמָה שֶׁחֲשַׁשׁ ר"ו"מ מִחֻמַּת שְׁאוּמְרִים שְׁזָהּ בָּא מִחֻמַּת שְׁאִין קוֹרְעִין כָּל עוֹר הַפְּרִיעָה רַק שְׁמִסְרִים אוֹתוֹ לְמַטָּה וּמִמִּילָא חוֹזֵר וּמְכַסֶּה וְכָל שְׁעֵתִיד לְבֹא מְמִילָא פְּאִילוֹ כְּבָר נַעֲשָׂה כַּמ"ש הַחַת"ס בְּעֵינָן דִּיו לַס"ת דְּאִף שְׁיֵהֵן' שְׁחוֹר בְּשַׁעַת פְּתִיבָהּ כָּל שְׁסוּפוֹ לְהַאֲדִים פְּסוּל פְּאִילוֹ כְּבָר הִי' אָדוּם וּמְבִיא רֵאִי' מְסוּפוֹ לְטָרוּף.

וּבְאַמַּת שְׁזָהּ אִינוֹ רֵאִי' דְּהֵתָם מְשׁוּם שְׁעַכְשָׁיו אִינָהּ חִי' שְׁסוּפוֹ לְמוֹת. וּמָה לִי שְׁכָבָר יֵשׁ סִימְנֵי טְרִיפוֹת אוֹ שְׁעֵתִיד לְבֹא.

סוּף סוּף אִינָהּ חִי'. אוּלַי סְבָרְתוֹ דַּמ"מ לֹא חֲשִׁיב מִחֻמְכּוֹ סִימְנִים וְשׁוֹב דּוֹמָה לְמְסוּפְנָת דְּכָשָׁר.

אֲבָל גַּם הָא לֹא תַבְרָא דְרִיעוּתָא שְׁיֵשׁ בָּהּ שְׁמַחְמַתָּה סוּפּוֹ לְטָרוּף זֶה חִיּוּתוֹף סִימְנִים דִּינָהּ וְדו"ק. מִיְהוּ יֵשׁ לְלַמְּד מְהֵדָס שְׁהָאֲדִימוֹ עֲנָבִיו דְּפְסוּל מְשׁוּם סוּפָם לְהַשְׁחִיר כְּמוֹ שֶׁפִּרְש"י פָּרַק לוּלֵב הַגְּזוּל.

אִף מ"מ נִרְאָה דְלֹא דְמִי לַנ"ד: ז וְהֵנָּה בַּש"ס בְּרִכּוֹת (כ"ה:): בְּצוּאָה כָּל שֶׁהוּא דְמְבִטְלָהּ בְּרוּק עֲבָה. אִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי דְזָהּ אִינוֹ מוֹעִיל אֵלָּא לְקִרוֹת ק"ש מִיָּד אֲבָל לֹא עַל אַח"ז שְׁאֵם יִשְׁהָהּ יֵהִי נְמוּחַ וְנִבְלַע וְאִסוּר.

וְכֵן קי"ל בַּש"ע. וְקָשָׁה גַּם בַּתְּחִילָה יֵהִי אִסוּר דְסוּפּוֹ לְהַתְּגַלוֹת.

וְע"כ דְּהֵאִי סְבָרָא לֹא מְהַנִּי אֵלָּא בְּמָקוֹם שְׁצָרִיף עֲכָשָׁיו לְהַכְשִׁיר דִּינָהּ כְּמוֹ בְּהֵמָה דְּצָרִיף עֲכָשָׁיו לְחִיּוֹת דִּינָהּ פְּדַכְתִּיב זֹאת הַחִי' וְהֵדָס דְּצָרִיף שְׁיֵהֵן' הֵדָר. אֲבָל הֵתָם א"צ לְהַכְשִׁיר הַצּוּאָה רַק שְׁהַצּוּאָה יֵהִי מְכֻסָּה וּמְסוּלָק מְכָאֵן וְעֲכָשָׁיו הִיא מְסוּלָקַת וּמְשׁוּם שֶׁאֵח"כ תֵּהִי בְּכָאֵן יֵאָסֵר עֲכָשָׁיו.

אִינוֹ בְּדִין. וְה"נ עֲכָשָׁיו אִין כָּאֵן עֲרָלָה וּמְשׁוּם אַח"כ תֵּהִי עֲרָלָה אִין לְאַסוּר עֲכָשָׁיו.

וְא"ת דַּמ"מ צָרִיף לְהַכְשִׁיר הָאֲדָם שְׁיֵהֵן' מְהוּל. גַּם שֵׁם צָרִיף לְהַכְשִׁיר הַמָּקוֹם שְׁיֵהֵן' נְקִי מְצוּאָה.

וּכְשֵׁם שְׁחָשִׁיב נְקִי אִף שְׁסוּפּוֹ לְהִיּוֹת צוּאָה. ה"נ חֲשִׁיב נְקִי מְעָרְלָה וְאִינוֹ נִיגְדוֹן עַל שֵׁם סוּפּוֹ: ח) וְעוֹד דְּהַתְּנַח אֵם הִי' הַדִּין מְשׁוּף פְּסוּל מְה"ת וְכִינּוֹן שְׁסוּפּוֹ לְפְסוּל גַּם עֲכָשָׁיו פְּסוּל.

אָבֵל פִּינֵן דְקִי"ל מְשׁוּף מְדַאֲרִינְתָא כְּשֵׁר. א"כ גַּם אַח"כ יְהִי חֲשִׁיב מְהוּל וְאִין פְּאֵן סוּפוּ לְהִיּוֹת עֲרֵל: ט) וְאִין לְהִקְשׁוֹת מְהָא דְכָתַב הָרַא"ה בְּדָם שְׁעַל סְפִין דָּאָם יִכְסְנוּ עַל הַסְפִין לֹא מְהַנִּי דְסוּפוּ לִינְטֵל מִפְּאֵן.

וּמִפְּחָ זֶה פְּסָק הַתְּב"ש דָּאָם פְּיִסָּה בְּמָקוֹם שְׁסוּפוּ לִינְטֵל מְשָׁם לֹא מְהַנִּי אַף דְכִסְהוּ וְחִזּוּר וְנִתְגַּלְגַּל א"צ לְחִזּוּר וְלִכְסוֹת וְיִהְיֶה כְּשֵׁר גַּם אַח"כ. לִק"מ דְּבָדָם מַה שֶּׁא"צ לְחִזּוּר וְלִכְסוֹת מְשׁוּם שְׁאִין הַחַיִּיב רַק פְּעַם אַחַת.

אָבֵל אִין מְצֻנְוֹתוֹ עָלָיו אַח"כ בְּשַׁעָה שְׁנִתְגַּלְגַּל. ע"כ שְׁפִיר אֲמַרִינֵן פִּינֵן שְׁסוּפוּ לִינְטֵל גַּם עַכְשָׁיו כְּמַגְלָה וְלֹא קִיָּים הַמְצָנָה.

אָבֵל בְּמִילָה דְמְשׁוּף כְּשֵׁר וְאוֹכֵל בְּתְרוּמָה וְקִדְשִׁים מְדַאֲרִינְתָא וְחֲשִׁיב גַּם אַח"כ מְהוּל. וְעִינֵן בְּשׁו"ת מַהֲר"ח א"ז ס' י"א דְמְצֻוֹת מִילָה בְּכָל שַׁעָה וְשַׁעָה וְלֹא בְשַׁעַת מִילָה לְבַד.

וּמִדְמְשׁוּף כְּשֵׁר ע"כ דְגַם אַח"כ חֲשִׁיב מְהוּל וְכֹאֵילוּ מְגֻלָּה הָעֲטָרָה ע"כ לֹא שְׁיִיף לְפָסוּל בְּשַׁעַת מִילָה מְשׁוּם סוּפוּ דְגַם סוּפוּ לְהִיּוֹת מְהוּל: י) רֵאִי רֵאשׁוּנָה מְצֻוָּה כ"ש יֵשׁ לְדַחּוֹת דְשִׁאֲנֵי הֶתֶם דְכָתִיב וְהִי "מִחְנִיף" קְדוּשׁ וְאִין סוּפוּ שֶׁל "מִחְנִיף" שְׁלֵא לְהִיּוֹת קְדוּשׁ.

פִּינֵן דְכ"ז שְׁקוּרָא ק"ש מְכֻנְסָה וְאַח"כ כְּשִׁלָּא יִקְרָא לֹא יְהִי "מִחְנִיף". מ"מ סוּף דְבָר לְדִינָא נִרְאָה דֵא"צ לְמוּל שְׁנִית.

אַף יַעֲן שֶׁהוּא אִיסוּר חֲמוּר וְאִיסוּר עוֹלָם לֹא רְצִינֵי לְסַמְנֵי עָלֵי לְבָדֵי וְאִם יִסְפִּים עוֹד רַב מְפֻרָסִים בְּהוֹרָאָה וְגַם כְּבוֹדוֹ אֲשֶׁר אֵלָיו הַהוֹרָאָה מְסוּרָה מְטִינָא שְׁיָבֵא מְכֻשׁוּרָא וְתַל"מ וְד' יִתֵּן לוֹ חַיִּים וְשְׁלוֹם וּפְרֻנְסָה וְכ"ט: יא) שו"ר דְמ"ש בָּאוֹת ח' פִּינֵן דְמְשׁוּף כְּשֵׁר אִין סוּפוּ לְהִיּוֹת עֲרֵל תְּלוּי בְּמַחְלֻקַת הַב"ח וְהַשְּׁ"ף ס' קי"א ס"ק י"ז.

דְדַעַת הַב"ח בְּב' קְדִירוֹת בְּלַח בְּלַח לֹא אֲמַרִי סוּפוּ לְהַתְעַרֵב כְּמַעֲרֹב דְאַפִּי יִתְעַרֵב לֹא יוֹעִיל דַּחַנ"ג. וְהַשְּׁ"ף חוֹלֵק דְכִינֵן דְכְּמַעֲרֹב לֹא נַעֲשֶׂה נְבִילָה כָּלֵל.

אַף הַב"ח סוֹבֵר דְלֹא שְׁרִינֵן מְשׁוּם סוּפוּ רַק אִם אִפִּי לֹא נִחְשְׁבֵהוּ עַכְשָׁיו כְּמַעֲרֹב יְהִי מוֹתֵר בְּעַת שְׁיִתְעַרֵב. אָבֵל פִּינֵן דַּחַנ"ג וְאַף אַח"כ יְהִי אִיסוּר אִי אֲפֻשֶׁר לְהַתִּיר מְשׁוּם סוּפוּ.

וְה"ג לְהִיפּוּף אִי אֲפֻשֶׁר לְפָסוּל הַמִּילָה מְשׁוּם סוּפוּ פִּינֵן שְׁאִם לֹא נְפָסוּל עַכְשָׁיו גַּם בְּסוּפוּ יְהִי כְּשֵׁר. אַף לְדַעַת הַשְּׁ"ף גַּם בְּנ"ד יִפְסוּל מְשׁוּם סוּפוּ.

וְעִינֵן בְּר"ן ע"ז (ע"ג ע"א) בְּחִלּוּק בֵּין צְרִצּוֹר קָטָן לְחֻבִּיּוֹת דְנִפְיֵשׁ עַמּוּדָי דְבְחֻבִּיּוֹת סוּפוּ לְהַתְעַרֵב כְּמַעֲרֹב וְלֹא אֲמַרִי רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן בְּטַל. ה"ג לֹא אֲמַרִינֵן רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן נַעֲשֶׂה נְבִילָה וְדו"ק: יב) שו"ר בְּפִירוּשׁ הַרְת"ש פ"ו דְמַקְנוּאוֹת מְשֻׁנָּה ח' וְז"ל וְכִשְׁסִיר יָדִיו נְמַצָּאוּ שְׁנֵי הַמַּקְנוּאוֹת מְחֻבְּרִים כְּשֶׁפָּה"ג רָגַע א' וְכִשְׁיָרְדוּ הַמַּיִם לְמַטָּה נְמַצָּאוּ מוֹשְׁקִין כְּשַׁעָרָה וְדִיו.

וְלִכְאוּרָה גַּם בְּתַחֲנִילָה הִי עוֹמֵד לְהַתְבַּטֵּל הַחִיבּוּר שֶׁפָּה"ג וְיִחְשַׁב כְּאִילוּ לֹא הִי גַּם מְתַחֲנִילָה רַק כְּשַׁעָרָה. וְלֹא הִנִּי חִיבּוּר.

אַלֵּא וְדֹאֵי פִינֵן דְכִסּוּף סָגִי בְכְשַׁעָרָה. א"כ אִין עוֹמֵד הַחִיבּוּר לְהַתְבַּטֵּל וְחֲשִׁיב חִיבּוּר גָּמוּר בְּתַחֲנִילָה.

ה"נ פיון דמשוה חשיב פמהול הא אין המילה עומד להתבטל ונחשיב מהול בתחילה. ידידו הדו"ש הק' אברהם סימן שלו ב"ה יום ה' דברים מנחם אב תרמ"ט.

שלום וכל טוב לכבוד ידיד נפשי הרב הגדול המפורסם צמ"ס ירא ושלם כש"ת מו"ה יואב יהושע נ"י. יקרת מכתבו הגיעני.

ראיתי רו"מ מתנצל על אשר פתב שנית ומשיב על דברי. א"צ בזה שום התנצלות: א) מ"ש כ"ת שגם הט"ז באהע"ז סובר כהתב"ש.

לא כן אנכי עמדי. פי אף שחולק על החכם ספרדי דעטרה היינו החוט.

מ"מ בזה ודאי מודה דאינו פוסל רק גובה הפשר כמ"ש בתשובתי הקודמת. דנהי דלא נקרא עטרה גובהה של עטרה אקרי.

ובאמת לענין הלכה אין נ"מ ביניהם לפי מה שהעלה החכם ספרדי הנ"ל למעשה. ובאמת לדעת החכם ספרדי הי' מקום לומר דרוב היקף החוט לבד אינו פוסל ורוב גובהה אינו פוסל אלא בכל המקיף ורוב היקף בכל גובהה אף לפרש"י עטרה חוט א"כ אם רוב חוט הי' מכוסה היינו בשר החנופה רוב עטרה.

וע"כ רוב גובהה פוסל אפי' במקום אחד. אבל שיהי' פוסל ברוב חוט במקום אחד לא עלה על דעת שום חכם לבד התב"ש שהוא יחיד בדבר זה כנ"ל: ב' אשר תמה למה אני צריך לדחות התב"ש הלא ברוב לבד די.

היינו משום הריעותא שנולד ואומרים שפא מחמת שלא קרע וכ"כ כ"ת בעצמו בסוף מכתבו: ג) סברתו בגרדומין לא נתחננה בעיני. פי לא נתבאר בגמ' שיעור הגרדומין.

ובציצית יש שיעור פדי עניבה נאנו קי"ל דבעי' שני חוטין שלמין ג"כ. ואיך נתיר אנחנו בשליש ורביע.

אף לא דתתוה ג"כ דאפשר בדרבנן הקילו: ד) מה שכתבתי לחלק דכל העומד להתקלקל לא יוכל עכשיו לפעול פעולתו. אבל מה שיהיה אחר זמן נחשוב כאילו הי' עתה וניזוק ויאסור לא שמענו.

וע"ז השיב רו"מ מסכה העומד ליבש ותפירה העומד לפסוק מה אלו קושיות הסכה מתיר וכשעומד ליבש כאילו אינו ודינו כאויר. וכן התפירות שעומדין ליפסוק כאילו אינם: ה) ומה שהקשה מפגום שסופו להשביח.

הנה נותן טעם לפגם ילפינו מנבילה שאינו ראוי לגר ונבילה פשה' חי' ואינה ראוי' לאוכלה בלא בשול מטמא טומאת נבילות. אף דקי"ל טומאה חמורה עד לגר.

רק שהאוכלה כף פטור דהוי שלא פדרה אכילתו. ומ"מ אסור מדרבנן.

וה"נ פגום שסופו להשביח ולא משום כל העומד אתינו עלה ובראוי להשביח לבד סגי. והש"ף בסק"ז מדמי לה למחוסר תבלין או מלח כמו בס"ק י"ב: ו) הסברא הב' שכתבתי דהקא לא שיהי' סופו להיות ערל דאדרבא אף אח"כ פשימ' שנוב מהול וכתב פבודו לדחות דצריך לעשות לכתחילה שיהי' נשאר כן לעולם כמו בנר חנופה.

התם הטעם דכיון שתקנו חכמים שיעור וכשעומד לכבות הוי פאילו לא נתן שמן פשיעור. ומ"מ בעיקר הדין אפשר לומר פן דלא תשוב מילה בתחילה רק אם עומד לישראל מהול לעולם אף מח"ס אין ראי'.

ולדינא אני בדיעתי כמ"ש בתחילה: ז)מה שרצה לתרץ הקושיא דהאיך שוחטין המעוברת הא הוי פשוט אותו וא"ב למ"ד עובר לאו ירף אמו. ותירץ כ"ת דטעם דמ"ד לאו ירף אמו משום סופו להנלד.

משא"כ פשנשחט אגלי מלתא דאין סופו להנלד אשתמיטת' מחת"ס דברי הר"ש פ"ב דפ"ה מ"א וקרא"ש שם דפ"ה מעוברת פסולה דהוי פשוט שני פרות: ידידו הדו"ש הק' אברהם. סימן שלו א) דבר התינוק אשר חוט המקיף את העטרה מכוסה ברוב הקיפה.

ויקרום המכסהו דבוק בו. אם צריך למולו שנית.

הנה פשוט ברש"י ופוסקים שרוב הקיפה מעכב שרש"י כתב אהא דרוב גובהו של עטרה ז"ל לא תימא הא דתני רוב עטרה רוב הקיפה אלא אפי' רוב גובהו במקום אחד. מבואר דרוב הקיפה פשיטא דמעכב.

וכ"כ הב"י בשם חכם ספרדי אף לפי שיטתו דכל הבשר נקרא עטרה. מ"מ רוב הקיף החוט לבד מעכב.

כ"ש להט"ז אהע"ז החולק עליו דרק החוט נקרא עטרה דרוב הקיף מעכב. ולדעת התב"ש דרוב גובהו היינו רוב גובה החוט.

בנ"ד הוי רוב גובהו וגם רוב הקיפו. והנה הרה"ג מזדוונסקעוואליע כתב דדברי תב"ש אלו אינם הלכה.

צדקו דבריו. וכן פסקתי כמה פעמים דלא כתב"ש בזה.

בשו שהביא הרה"ג הנ"ל דברי ר"י הגוזר ור"ג הגוזר שהי' עוד בא"ף החמישי שפכתבו להדיא דרוב גובהו היינו מן החוט עד פי האמה. והנה מצא הדבר מפורש.

יישר פחו: ב) אף מ"ש עוד שרוב פוסקים. רוב הקיף אינו מעכב רק רוב גובהו.

ונכתב שכ"כ ר' יעקב הגוזר לא כן עמדי. האמנם פי ר"י הגוזר (עמוד מ"ו) כתב וז"ל ולא תימא האי עד ראש גובהה של עטרה דתני במתני' זה רוב הקיפה אלא ברוב גובהה במקום אחד ממקום הגזר עד פי האמה באורך הגזר עכ"ל.

ומדקאמר ולא תימא כו' זה רוב הקיפה ולא כתב אלא אפי' ברוב גובהה משמע לי' להרב מוואהליע דס"ל רוב הקיפה אינו מעכב. אף לא נוכל להעמיד יסוד על לשון שנלקה ביתר פי היכן תני במתני' ראש גובהה.

ותיבות "עד ראש גובהה" יתירה. וגם חסר בדבריו תיבת רוב שנשנה במשנה ונלקה הלשון בחסר וביתיר.

ואולי נחסר גם תיבת אפי' ואף אם נאמר שחסר מתחילה תיבת אפי'. לפי מה שיתבאר לפנינו (אות ו') אין ראי' מזה: ג) ובדברי ר"ג הגוזר (עמוד ק"ח) מפורש שגם רוב

הַקִּיפָה מְעַכֵּב וְז"ל וְאִם עָשָׂה הַפְּרִיעָה וְנִתְגַּלְגַּל רֹאשׁ הַגִּיד בְּרֹבּוֹ בֵּין בְּאֵרֶךְ בֵּין בְּהֶקְיָפוֹ מִילְתּוֹ כְּשֶׁרָה.

וּא"א לְפָרֵשׁ הָאֵי בֵּין בֵּין שְׁפָל אֶחָד מֵהֶם כְּשֶׁר. דְּלִכ"ע רֹב גְּבוּבָה לְחוּד מְעַכֵּב.

שְׁבַגְמ' לֹא נִזְכָּר רַק גְּבוּבָה וְכִמוֹ שֶׁפִּרְש"י רֹב גְּבוּבָה בְּמָקוֹם אֶחָד. וְכֵן בְּדִבְרֵי ר"י הַגּוֹזֵר כַּנ"ל לְשׁוֹנוֹ.

וְע"כ הָאֵי בֵּין בֵּין. שְׁצָרִיף שְׁנִיָּהֶם.

הִנֵּה דְרוֹב הַקִּיפּוֹ ג"כ מְעַכֵּב: ד) וּא"ל דַּס"ל לַר"ג הַגּוֹזֵר דְּעוֹר הַפְּרִיעָה אֵין מְעַכֵּב בּוֹ צִיּוּן ע"כ אִם יֵשׁ רֹב אֶחָד דִּי. דְּלִיתָא דְּלִקְמָן כְּתִב פִּירוּשׁ אַחַר כִּי הַצִּיּוּן בָּאִים מְעוֹר הַפְּרִיעָה יַע"ש.

הִנֵּה מְפֹרָשׁ בֵּין רֹב הַקִּיפּוֹ בֵּין רֹב גְּבוּבָהוּ מְעַכֵּב וְלֹא מְצִינּוּ שׁוּם פּוֹסֵק שְׂיֵאמֵר רֹב הַקִּיפּוֹ אֵינוֹ מְעַכֵּב. וְהָאוּמָרִים שְׁמַעְפֵּב הֵם רַש"י וְר"ג הַגּוֹזֵר וְחָכֵם סְפָרְדִי וְכָל הָאֲחֵרוֹנִים בְּלִי חוּלָק.

וּמ"ש שֶׁהַדְּרִישָׁה כְּתִב עַל דִּבְרֵי חָכֵם סְפָרְדִי וּמְסִיק לְחוּמָרָא. הִנֵּה שֶׁהוּא סְפָק.

אִף אִם יֵהי' זֶה כְּוֹנֵנָתוֹ. הַסְּפָק הוּא אִם הַחוּט לְבַד נִקְרָא עֲטָרָה אוֹ גַם הַבְּשָׂר נִקְרָא עֲטָרָה. וּמְסִיק לְחוּמָרָא שְׁגַם הַבְּשָׂר נִקְרָא עֲטָרָה. אֲבָל שְׂיֵהֵי' רֹב הַקִּיפּוֹ מְעַכֵּב אֵין שׁוּם סְפָק וְאִם רֹב הַקִּיפּוֹ מְעַכֵּב אִף שֶׁהַבְּשָׂר נִקְרָא גַם כֵּן עֲטָרָה כ"ש שְׁמַעְפֵּב.

אִם נֹאמֵר שֶׁרַק הַחוּט נִקְרָא עֲטָרָה: ה) אִף מָה שְׂיֵישׁ לְהַתִּיר בַּנ"ד מִחֲמַת שְׁנִימּוֹל פְּעַם אַחַת כִּהְיוֹן. וְעַפ"י דִּבְרֵי כְּנֶסֶת יְחִזְקֵאל ס' י' שְׁפִירֵשׁ סְוֵגִית הַש"ס גְּבִי צוּה"ג דְּלֹא נִטְרַף אֲלָא בְּנִיטָל רֹב מִנֵּן וְרֹב בְּנֵן.

אֲבָל אִם נִשְׁתַּיֵּיר א' מֵהֶם כְּשֶׁר דְּכִינּוֹן שֶׁהִי' כְּשֶׁר מִתְחִילָה לֹא נִפְיֵק מִכְּשָׁרוֹתוֹ אֲלָא בְּרוֹב שְׁנִיָּהֶם. וּמִיָּנָה דְּיֵיק כְּנֶסֶת יְחִזְקֵאל עֵינָן מִינּוּי חֵזֶן דְּכְּשָׁרוֹצִים לְעֲשׂוֹת דְּבָר חֲדָשׁ צָרִיף רֹב שְׁנִיָּהֶם דְּוִיקָא יַע"ש.

לְפִי"ז י"ל גְּבִי מִילָה נְמִי כִּינּוֹן שֶׁהִתִּינּוֹק קוֹדֵם מִילָה עָרַל הִי' לֹא נִפְיֵק מְעַרְלוּתוֹ עַד שְׂיֵהֵי' נְמוֹל רֹב שְׁנִיָּהֶם רֹב גְּבוּבָהוּ וְרֹב הַקִּיפּוֹ [וְאִף דְּמִקְרָא נִפְיֵק י"ל ה"ט דְּקָרָא] וְלֹא נִלְמַד מִזֶּה לַנ"ד הִיכָא שְׁכָבָר נַעֲשָׂה מְהוּל וְתִרְצָה לֹאמֵר שֶׁשׁוּב נַעֲשָׂה עָרַל בְּרוֹב אֶחָד לְבַד וּלְתַרְצֵן כַּנ"ל.

דְּכִזָּה צָרִיף שׁוּב רֹב שְׁנִיָּהֶם לְעֲשׂוֹת מְהוּל עָרַל. וְאִף שֶׁהַש"ף בְּשֵׁם הַב"ח ס' רַס"ד ס"ק י"ב הִיכָא שְׁנוּלַד מְהוּל וְהִטִּיפוּ דָם בְּרִית וְהִי' בּוֹ צִיּוּן בְּרוֹב גְּבוּבָהוּ אוֹ רֹב הַקִּיפּוֹ צָרִיף לְמוּלוֹ אִף שֶׁמִּתְחִילָה לֹא הִי' בּוֹ יוֹתֵר.

הֵתֵם הִינּוּ טַעְמָא דְּקוֹדֵם שֶׁהִטִּיפוּ בּוֹ דָם בְּרִית עָרַל הִי' וְלֹא נִפְיֵק בְּהִטְפָּה מְעַרְלוּת כ"ז שְׂיֵישׁ בּוֹ רֹב אֶחָד, אֲבָל בַּנ"ד שְׁכָבָר הִי' מְהוּל גְּמוּר אֵין חוּזֵר לְהִיּוֹת עָרַל אֲלָא בְּרוֹב שְׁנִיָּהֶם דְּוִיקָא: ו) אִף יֵישׁ לְפָרֵשׁ מֵאֵמֵר הַגַּמ' צִיּוּן הַמְּעַכֵּבִין אֶת הַמִּילָה זֶה רֹב גְּבוּבָהוּ.

כִּי לְשׁוֹן הַמְּעַכֵּבִין אֶת הַמִּילָה מִשְׁמַע שְׁצִיּוּן אֵלוֹ אֵינָם עֲצָם הַמִּילָה. יַעַן הֵם מִיַּעוּט הַעֲטָרָה בְּכָלֵל.

ורוב ערלה שניטל הוא עצם המילה. אף ציצין אלו מעפכתם שלא יהי המילה פלום
מחמת ציצין שושאר.

וא"ת פיון שציצין אלו מעפכין ע"כ הם עצם המילה. ליתא דכה"ג מצינו בזבחים (נ"ב.
) בשנירי הדם לר"נ ומיצוי חטאת העוף שמעפכין פפרה. והם עצמם אינם מכפרים עי"ש.
ה"נ י"ל בציצין אלו אף שמעפכין המילה הם עצמם אינם עצם המילה. וע"כ מתני דתני
מעפכין ולא תני רבותא יותר שפרייתתן הם עצם המילה משמע שבאמת אינם עצם
המילה.

וע"ז מפרש הש"ס רוב גובהה של עטרה במקום אחד כמו שפרש"י. אבל רוב היקף
החוט הואיל והחוט עיקר העטרה פשוט החוט מכוסה אין פאן מילה כלל.

ונה שפרש"י לא תימא רוב הקיפו. אלא אפילו רוב גובהה.

ולא קאמר רש"י ולא תימא רוב הקיפו "לכד". אלא דהמשנה לא מיירי כלל מרוב הקיפו.
דרוב הקיפו הוא עצם המילה. אלא אפי' רוב גובהו שאינו עצם המילה מ"מ מעפכ
המילה).

ונה ברור בעיניי בפי' הגמ' ופרש"י. וזה שאמרתי לעיל סוף אות ב' שאין ראוי מדברי
ר"י הגוזר שלא פתב אפי' שהכוננה אחת עם פרש"י שרוב הקיפו אינו בכלל דברי
המשנה שהוא עצם המילה כנ"ל: ז) ולפי"ז אין לדמותו לדברי פנסת יחזקאל הנ"ל
דכשחזר רוב הקיפו אין לומר דכיון שרוב גובהו לא חזר אינו נעשה ערל ברוב אחד
דלענין עצם המילה רוב גובהה לא מעלה ולא מוריד.

וברוב הקיפה נעשה ערל: ח' מ"מ נ"ד נראה דא"צ למול עפ"י דברי תה"ד ורמ"א
דכשנמול פעם אחת פהוגן אפי' אינו מגולה רק מיעוט עטרה סגי: ט ומה שפקפק הרב
מוואהליט מחמת שהוא דבוק לעטרה.

מה בכך הלא הטעם פתבו האחרונים משום דמשוה אינו אלא דרבנן. והא אפי' דבוק
אינו אלא דרבנן הואיל ונימול פעם אחת פהוגן.

ומה שהביא ראוי מר"י הגוזר שאומר דכיון שדבוק אינו מועיל מה שמתקשה אין ענין
לקאן כלל.

שר"י הגוזר אמר דכיון שדבוק לא יועיל לו הקשוי לראות מהויל עי"ז פמוכן. אבל לא
לענין דינא שלא יועיל מקצת גילוי בשנמול פעם אחת פהוגן: י) ובעיקר דברי תה"ד
נראה לכאורה שר"י הגוזר חולק.

שהוא פתב במדולדל שצריך שיראה רוב גובהה אף י"ל שהוא מפרש בשרו מדולדל
שמתחילה הי' מדולדל ולא נמול בשום פעם פהוגן גם בצ"צ החז"ש פתב להקל אפי'
בדבוק. ומ"ש הרב מוואהליע שלא פתב ראוי ברורה לדבריו.

אנו בדרבננו קיימינו ובדרבננו הפא להחמיר עליו הראלי פדתנו במס' ידים. לא שהמיקל יצטרף להביא ראי' ברורה.

וכדאי הוא הגאון בעל צ"צ לסמוך עליו במילי דרבננו ובשעת הדחק שלא יבוא התינוק לידי חולי ח"ו: הק' אברהם. סימן שלח שאלה אם המציצה הוא מעיקר חיוב מצות מילה או רק משום סכנת התינוק: א) תשובה לכאורה פשוט דאינו רק משום סכנה דהמול ימול אחת למילה אחת לפריעה.

ומציצה מהכי תיתי. ואם פי הטפת דם ברית מצוה כמו שפירש"י בהא דר' נתן הבבלי הצצתי בו ולא ראיתי בו דם ברית עיי"ש.

הלא במילה ופריעה יוצא דם וכבר קיימם הטפת דם ברית. ועוד בשבת (קל"ג:) אמר ר' פפא האי אומנא דלא מייץ מעברינן לי פשיטא מדמחללין שבתא עלי' סכנה הוא כו' ואי אמרת דמציצה מעיקר חיוב מצות מילה אין ר' דסכנה הוא דמצוה גופה דוחה שבת ואף אם תאמר דנדאי חציצה אינו מעכב במצוה רק שהיא שירי מצוה וכיון שאינו מעכב בדיעבד אינו דוחה שבת כמו קצירת עומר דאם הי' פשר מערב יו"ט לא הי' דוחה שבת ליתא שקרי הקטר איברים ופדרים פשרים כל הלילה ומשום חביבה מצוה בשעתה דוחה שבת.

ומפרש במנחות (ע"ב:) הסיטם משום שפכר דחתה שחיטה את השבת שוב דוחין גם משום חיוב מצוה. ה"נ כיון שפכר דחתה חיתוף ופריעה שבת.

שוב נדחה גם משום מציצה דהיא שירי מצוה. ומשמע שאין במציצה משום מצות מילה רק משום סכנה.

ומה שכתב מהרי"ל לשפוף דם שפכיו לעפר או למים דווקא. משום דיש שם גם דם שיצא עם החיתוף והפריעה דנדאי מצוה הוא והיא הטפת דם ברית: ב) אף לכאורה קשה בהא דמ"ט דר"ש דאמר מקלקל בחבורה חייב מדאצטריף למשרי מילה בשבת ש"מ מקלקל בחבורה חייב.

ולכאורה קשה לפמ"ש בעה"מ ורשב"א שאם נשפכו חמין של אחר המילה קודם המילה אסור למול על סמך שיחנמו לו חמין לאחר שימולו אותו. דאז יהי מותר משום סכנת נפשות.

פי אסור לכתחילה להביא לידי חילול שבת. א"כ אי לאו שאגילתה תורה שמילה דוחה שבת הי' אסור למולו פי אח"כ יצטרף למצוץ.

ויהי' מתקן גמור אצל התינוק שלא יסתכן. והרי חובל בבהמה היא תולדה דשוחט שנוטל נשמה.

ה"נ חובל שנוטל דם שהוא הנפש [כמ"ש תוס' בכמה מקומות] וכמו ששוחט התיקון בחי שנוטל ממנו הנשמה. ה"נ התיקון בתינוק שנוטל ממנו דם שהוא הנפש.

[וכן כתבו תוס' (פתובות ה'): דמציצה הוא מלאכה צריכה לגופה] והוא כמו מעמיד עלוקה דמפנרש במג"א סוף סי' שכ"ח ובאהעו"ז שם דהוא חיוב מן התורה אף דקי"ל

מקלקל בחבורה פטור: ג ואין לומר דשלא יבא לידי ספנה לא תשיב מתקן פינון שעכשיו אין ספנה והוא רק גורם שלא יבא לידי קלקול.

ליתא דהא צד נחש שלא ישכנו חייב לר' יהודה דמחייב במלאכה שא"צ לגופה ונחשיב מתקן במה שלא ישכנו וכן הורג מזיקין. אלא דלר"ש פטור דלא הוי תיקון בגוף הניצוד והנהרג כמו שהיה במשפן והכא שהתיקון בתינוק שניטל ממנו הדם הא הוי דומיא דמשפן שהתיקון בחי שנוטל ממנו הנשמה.

ומה שלא יתקלקל הא תשיב תיקון כמו צד נחש שלא ישכנו והורג מזיקין. וא"כ קשה דלעולם אימא מקלקל פטור.

אף צריך למשגי מילה משום המציצה: ד) וצריך לומר דאי משום המציצה הא אפשר למול סוף היום ולמצוץ בערב. ואפ"י תימא דהרבה בני אדם אין יכולים לצמצם.

מ"מ יש לומר לפמ"ש במק"א [הובא לעיל סי' שי"ט אות ב'] דהא דמילה דוחה שבת אף דאפשר בתשיעי וחקיגה אינו דוחה שבת משום דיש לו תשלומין כל שבועה. ומילה בשמיני נמי כתב הרוקח בהלכות לולב שמילה שלא בזמנה תשלומין דשמיני הוא. וא"כ אף ידחה שבת. וא"ת דהא מקרא ילפינו.

גילף מינה נמי לחגיגה דכהאי גוונא תשיב קבוע לו זמן. אף התירוץ הנכון לנה עפ"י המבואר במשנה פריתות (ז:) שאם לא הי' שבת ראוי לשום קרבן הי' דומה ללילה ולא הי' זמן קרבן כלל ולא הי' לו תשלומין כמו לילה למ"ד לילה מחוסר זמן דאין לו תשלומין.

וא"כ אם לא הי' מילה דוחה שבת ולא הי' שבת חזי לשום מילה לא הי' לו תשלומין לשמיני. ונהי דמ"מ הי' גמול אח"כ מקרא דהמול לכם כל זכר כמו אם הי' חולה בשמיני אף דאינו בר תשלומין מ"מ גמול.

מ"מ קרא דביום השמיני ימול הי' בטל אצל תינוק זה פינון דאין תשלומין לשמיני וע"כ שוב דוחה שבת. וא"כ אי מקלקל בחבורה פטור ומי שיוכל לצמצם למול בסוף היום ולמצוץ בערב א"צ לחלל שבת.

א"כ למה צוה תורה ביום השמיני אפי' בשבת. דאפ"י מי שלא יוכל לצמצם ימתין עד תשיעי ויהי' תשלומין לשמיני פינון דשבת זמן מילה למי שיוכל לצמצם.

ודומה לחגיגה שאינו דוחה שבת משום שיש לו תשלומין דשבת זמן קרבנות אחרים. ע"כ תשיב זמן קרבן כ"ש הכא דתשיב זמן מילה משום דחזי למי שיוכל לצמצם ואתי שפיר.

ומוכח דמקלקל בחבורה חייב: ה) אף לפי זה יש לעיין מי שיוכל לצמצם יאסור למול בעוד היום גדול רק בסוף היום כדי שלא יצטרף לחלל שבת עוד במציצה. ויותר מזה דמי שלא יוכל לצמצם לא ימול כלל בשמיני שחל בשבת וימול בתשיעי ויהי' תשלומין כנ"ל: ו) אפ"י ע"כ נראה דנהי דהא דרב פפא מוכח דאי לאו משום ספנה לא הי' שום מצוה במציצה.

מ"מ השתא שיש ספנה. שוב המציצה מכלל מצות מילה.

ודומה למה שכתבו בתוס' ישנים פתובות (ל"א.) בהא דאפשר לאכילה בלא הגבהה דאי בעי גחון ואכיל שאם לא הי' אפשר לאכילה בלא הגבהה הי' מתחיל האיסור משעת הגבהה.

דכיון שאי אפשר בלא הגבהה פשאמרה תורה לא תאכל פאילו אמרה לא תגביה ותאכל. ה"נ כיון שאי אפשר למילה בלא מציצה נאי לאו המציצה הי' אסור למוול לספן התינוק. פשאמרה תורה למוול פאילו אמרה מהול ומצויץ. וכן ענין הטפת דם ברית דלא פתוב בתורה ואף שרש"י פירש מקרא דזכר' גם את בדם בריתו.

אין זה עיקר הראי'. שרש"י עצמו פירש במקרא דקאי על דם ברית שבהר סיני.

רק משום שבכל מילה יוצא דם ממילא נשמע שהטפה מצוה [כן שמעתי מאדמו"ר זללה"ה מגור] וה"נ בזה כיון שאי אפשר בלא מציצה נשמע שהמציצה מצוה: (ז) וכיון שהוא מכלל המילה ממילא מחוייב למצוץ ג"כ בשמיני אלא שאין המציצה מעכבת את המילה.

מ"מ גם המציצה בשמיני דוחה שבת כיון שפכר ד חיתוף ופריעה את השבת כמו הקטר אברים ופדרים. ומ"מ דייק ר' שמעון שפיר מדאצטריף רחמנא למשרי מילה בשבת ש"מ מקלקל חייב.

דאי אפשר לומר משום מציצה דאת"ל שאין חילול שבת בחתוף ופריעה שוב לא ידחה המציצה בשמיני שבת כיון דאינו מעכב. וכמו קצירת העומר אם פשיטה ביום אינו דוחה שבת.

ושוב יקשה ימול בסוף היום וימצוץ לערב: ח נחזור לדברי תוס' ישנים ה"ל אות ו'. ונ"ל להביא ראי' לדבריהם וישגם במצוה אמרינו כן מהא דיבמות (מ"ו).

(ור' יהושע באבות נמי טבילה הנה מנ"ל דכתיב וינרוק על העם וגמירי דאין הנאה בלא טבילה. ופירשו תוס' בשם ר"ת בלא טבילה כדי לקבל הנאה.

וקשה הא לדורות אין כאן הנאה [רק זריקה על המזבח] וא"כ טבילה זו למה. הא האבות לא הוצרכו טבילה רק שיוכלו לקבל הנאה אבל לא שבטבילה עצמה נכנסו לברית ומילה שהיתה במצרים בה נגאלו פדאיתא במכילתא נתן להם דם פסח ודם מילה כדי שייגאלו [נהביאה רשב"א שם].

ומוכרח לומר כיון שנקנסו לברית בהנאה דאי אפשר בלא טבילה שלפני שוב גם בטבילה עצמה נכנסו לברית. וע"כ גם לדורות שאין צורך הנאה מ"מ צריף טבילה דבטבילה בעצמותה נכנסו לברית אף בלא צורך הנאה.

ה"נ כיון דאי אפשר למילה בלא מציצה אף שהמציצה משום ספנה. מ"מ שוב גם המציצה בעצמותה ממצות מילה והכנסה לבריתו של א"א וצריכה להיות בשמיני דוקא: (ט) ואין להקשות לפי מה שמדמין להנאה וטבילה א"כ כמו שטבילה מעכב בגירות.

כמו כן המציצה יעכב במילה. וא"כ הדרא קושיא לדוכתא מנ"ל דמקלקל בחבורה חייב.

אימא משום מציצה. ואף שלא דחתה מילה שבת מציצה גופא דחיא פיון שמעפכת: י) ונ"ל דלעולם מציצה לא מעפכת אף דטבילה מעפכת בגירות.

שאני התם דאף בטקרת מי חטאת אם הנה ולא טבל בתחילה ההנאה פסולה. ע"כ גם לענין גירות לדורות אמרינו פיון דבמתן תורה לא הי' אפשר להנאה אף בדיעבד בלא טבילה תחילה.

ע"כ גם הטבילה מכלל הגירות אף בלא הכשר הנאה גם לעפכ. שהרי הא דלא הי' אפשר להנאה בלא טבילה במ"ת הי' גם דיעבד לעפכ כמו במי חטאת.

אבל האי דאי אפשר למילה בלא מציצה משום ספנה. הוא רק לכתחילה שאסור למול אם לא ימצוין אח"כ.

אבל בדיעבד אם מל ולא מצוין אף שהכניס התינוק לספנה ועשה עבירה. מ"מ בשביל זה לא נתבטלה המצנה.

דאפי' ערל שמתו אהיו מחמת מילה אם מלו בדיעבד עשה מצנה. רק דחשיב מילה שלא בזמנו כמ"ש רש"י (יבמות ס"ד:) בד"ה איסורא וספנתא.

והיינו משום דחייב מילה בזמנו בטל מזה התינוק. אבל חייב מילה עצמה לא בטלה שהרי לכשיגדל ימולו אותו.

אף דלכשיגדיל יהי' מילה שלא בזמנו ולא נשאר חייב בזמנו ע"כ חשיב מילה שלא בזמנה. ומ"מ מילה הוא אף שעכשיו הכניס התינוק לספנה.

וה"נ אם מל ולא מצוין אף דאיסורא עבד המילה פשיטה. ואפשר למילה בלא מציצה בדיעבד.

ע"כ גם משום מצות מילה אינו מעפכ בדיעבד אם לא מצוין. רק לכתחילה פיון שאסור לכתחילה למול אם לא ימצוין אח"כ שוב המציצה מכלל מצות מילה לכתחילה: יא) עוד יש לעיין על מה שפכתתי באות ח' הטעם דע"כ אין מזהליו סמוך לחשיכה כדי שימצוין בלילה ולא יחלל שבת עוד במציצה ולכאורה קשה דכיון דלטבילה דהנאה מדמינו לה נהרי טבילה פשיטה בלילה שאינו זמן הנאה.

אף הא לא קשיא דאף את"ל שהוא פן. מ"מ דוחה המציצה ביום השבת משום חביבה מצנה בשעתה כמו הקטר חלבים ואברים שפשרים פל הלילה ודוחין שבת הואיל וכבר דחתה שחיטה את השבת.

ה"נ הואיל וכבר דחתה מילה את השבת: יב) ובזה מיושב עוד קושא הנ"ל באות ט' אימא שהמציצה מעפכת במילה כמו שמעפכ הנאה בגירות. וא"כ אפתי קשה מנ"ל דמקלקל בחבורה חייב אימא משום מציצה ומציצה גופא דחיא שבת הואיל ומעפכת [ותרצתי שאינה מעפכת] אף לפמ"ש מיושב אף את"ל שמעפכת.

דמ"מ יכול לעשותו בלילה כמו שהטבילה פשיטה בלילה שאינו זמן הנאה. מה אמרת מ"מ דוחה שבת משום חביבה מצנה בשעתה פיון שפכר דחתה מילה [ופריעה] את השבת הא אי מקלקל בחבורה פטור לא דחי מילה ופריעה את השבת: יג עוד י"ל באופן

אחר דלעולם אין המציצה מחויבת כלל רק משום סכנה ומה שהמציצה דוחה שבת ולא אמרינו שימול סוף היום משום דהטפת דם ברית מצוה אף ששכר נצא דם בחיתוף ופריעה מ"מ כשמוציץ עוד דם הפל נקרא הטפת דם ברית ומצוה היא.

דומה למ"ש מהר"ל בס' גבורות ה' פ'ק מ"ח ד"ה שמש צריך סיבה וזה לשונו ומה דאמר ריב"ל השמש שאכל פזית בהסיבה נצא יש לי ללמוד מדקאמר בדיעבד נצא שפל מה שאוכל מצה בליל פסח לכתחילה צריך הסיבה דאע"ג דיוצא בכזית אחד אם אכל הרבה הפל מצוה אחת עיי"ש.

וה"נ פל מה שמטיף הפל מצוה אחת. והפל דוחה שבת פיון שלא פירש שתיקרף לאחר החיתוף והפריעה הוא מוצץ.

דומה לכל זמן שלא פירש חוזר אף על ציצין שאין מעפבין פיון שציצין אלו ג"כ מהקלה. ה"נ פיון שדם שמוציץ ג"כ הטפת דם ברית.

ע"כ אף שאינו מעפב דוחה שבת וא"צ למול סוף היום. ומה שמוכיח הגמ' מדמחללינו שבתא עלה ש"מ סכנתא הוא.

היינו מדמותר לאחר ג"כ למצוץ והוא חילול בפ"ע. ובנדאי אדם אחר אינו חוזר על ציצין שאין מעפבין שהוא לא עסק במילה.

ונקא זה שמל חוזר על ציצין שאין מעפבין שהפל חילול אחד. משא"כ אם אחר יעשה הוא חילול בפ"ע וכיון שאין חיוב כלל.

למה יחלל שבת בחנם. אבל השתא שסכנה הוא מותר גם אחר למצוץ.

דמציצה בעצמותו דוחה ואינו מחויב למול סוף היום פיון שפידו למצוץ בעצמו ומותר פיון שלא פירש והפל חילול אחד. ושוב לאחר שמל מותר גם לאחר למצוץ משום סכנה: (יד) ואף שכתב בשאגת ארי' שאסור להיות זה מזהל וזה פורע רק המל לא פרוש ויפרע ויהי' הפל חילול אחד.

משא"כ אם יפרע אחר. אין המנהג כדבריו.

ומשום שכל מה שדוחה שבת אין חילוק אם עושהו בפעם אחת או בשני פעמים. וכן מוכח ברשב"א פ'ק ר"א דמילה בהא דמביא איזמל דר' רה"ר ולא נביא תינוק אצל איזמל דחי נושא את עצמו.

משום דמילה עצמה דוחה שבת ומילה אריכתא הוא. הנה דאין נ"מ אם דוחה שבת פעם אחת במילה לבד או ידחה גם בהבאה ג"כ פיון דלר"א גם מכשירין חשיב כמילה הוי מילה אריכתא.

ואין חילוק בין חילול אחד בין שני חילולין פיון שהפל במילה שדוחה: (טו) וכן בפסחים (ע"ט.) מוטב יאכל בטומאת בשר בלאו ולא יאכל בטומאת הגוף בכרת.

אבל אם לא הי' טומאת הגוף חמור לא הי' נ"מ בין אכילה בטומאה לבד לאכילה בטומאה ועוד ביאת מקדש בטומאה פיון שהפל בפסח שדוחה טומאה. ה"נ במל ופורע אין חילוק בין בחילול אחד בין בשני חילולין פיון שהפל במילה שדוחה.

וכ"ש הוא דאף אם מל ופורע בבת אחת הכל בדיחוי רק שיהי' בחילול אַחַד. והוא קל וחומר מהתם דהבאה אפֿשר בהיתר: טז וה"נ במציצה שדוחה ג"כ משום ספֿנה.

וכיון שדאף אם יעשה בבת אחת עם המילה הוא בדיחוי ועכשיו ג"כ נדחה משום ספֿנה. אין חילוק בין בבת אחת לבזוה אחר זה.

אבל אם לא הי' ספֿנה ולא הי' דוחה בעצמותו רק משום שהוא חילול אַחַד עם חיתוף ופריעה אסור בחילול בפני עצמו יז וע"כ ניחא נמי הוכחת הגמ' מקלקל בחבורה חייב מדאצטריף למשרי מילה.

דאי מקלקל פטור יהי' מחויב למויל סוף היום שלא יחלל שבת. דהשתא אין לומר שהוא חילול אַחַד עם מילה ופריעה.

דאי מקלקל פטור אין המילה ופריעה חילול כָּלֵל. או יש ליישב בפשיטות דראית הגמ' מפניש לאחר הפריעה דמ"מ חוזר ומוציא: יח) והנה בספרי הקבלה יש פנונת מילה גם במציצה בלקוטי תורה בטעמי המצות סוף פ' לך לך.

ובספר הקנה שעל טעמי המצות. ועוד יותר שבתקוני זוהר תקון ל"ז כתב וסרפא דקב"ה יתברך ויתעלה פפיות לקבל מילה ופריעה ומציצה.

ובשערי אורה שער ה' בג' פעמים אמילם שבמזמור מן המיצר לפי שפרית מילה כשאדם כורת הערלה כו' שנעשית המילה בג' דרכים פרימת הערלה והיא מילה. השני' פריעה.

השלישית מציצה עכ"ל. אף כל לשונות אלו נוכל לפרש גם לפי פי' הב' דלעולם אין חיוב במציצה מחמת מצות מילה.

אף יען שצריך למצוץ משום ספֿנה. ממילא נעשית מצות מילה.

והיא בכלל הטפת דם ברית אף לשון ספר הקנה וע"כ מילה ופריעה שוין הן אלא שמציצה צריך ואינו מעכב. זה יורה כפירוש ראשון שגם המציצה מחויבת.

והטעם טוב כמו שפרשתי עפ"י דברי תוס' ישנים פרק אלו נערו. ובאמת סוגית הגמ' מתפרש היטב יותר לפי פי' הראשון: יט) והנה בזמנינו זה קמו מתחכמים נגד המציצה ואומרים כי בזמנינו נשתנו הטבעים ועושין בלא מציצה בפה רק ע"י כלי זכוכית וספוג.

ואף שפשוט שלא יוציא הדם ממקומות הרחוקים אומרים שלא יזיק כָּלֵל בזמה"ז: כ) והנה לפי טעם הראשון הנ"ל דהוי כאילו כתיב מהול ופרע ומצוץ ואחר שבעת מתן תורה לא הי' אפֿשר בלא מציצה בפה והוי כאילו כתיב מהול ופרע ומצוץ בפה.

א"כ אף אם נוודה לדבריהם שבזמה"ז אין ספֿנה. מ"מ מצות מילה לא נשתנה.

וכמו לענין אזור שיש לו שם לוי שהדבר תלוי איה הי' שמו בשעת מ"ת אף שאח"כ בא לו שם לוי לא איכפת לו. דמ"מ פנונת התורה הי' על אזור זה.

ה"נ כיון שפנונת התורה הי' במצות מילה גם למצוץ בפה שיוציא הדם ממקומות רחוקים: כא) ולא דמי לרחיצת התינוק שמצינו בגמ' קונדם מילה ואחר מילה ובזמן הזה אין רוחצין. ונאמר ג"כ שפנונת התורה הי' לרחוץ.

לֹא דָמִי דְרַחֲצָה אִינוּ מַעֲנִין מִיֵּלָה כָּלֵל. וְלֹא שֵׁינֶיךָ לֹא מְצַנֵּן מִיֵּלָה הוּא.
וְלֹא דָמִי לְהַגְבִּיהָ וְאֶכִּילָה שְׂמַגְבִּייהָ כְּדִי לְאָכֹל. וְשֵׁינֶיךָ לֹא מְצַנֵּן מִיֵּלָה הוּא.
אוֹ טְבִילָה וְהַזָּאָה שְׁגַם טְבִילָה הוּא טְהוֹרָה. וְכֵן מְצַיֵּצָה שְׂמִטִּיף ג"כ דָּם בְּרִית כְּמוֹ בְּמִילָה
וּפְרִיעָה.

וְכִינּוּן שְׁחָל הַחַיּוֹב בְּמַתָּן תּוֹרָה תּוֹ לֹא פָקַע. וְדוֹמָה לָהּ (דְּחַוְלִין ק') גִּיד הַנְּשֵׂה אִינוּ נוֹהֵג
בְּטַמְאָה מִשּׁוּם דְּכַתִּיב לֹא יֵאָכְלוּ גִיד הַנְּשֵׂה מִי שֶׁבִּשְׂרוּ מִתָּר.

אָמַר ר' יְהוּדָה וְהֵלֵא מִבְּנֵי יַעֲקֹב נֶאֱסַר גַּה"נ. וְעַדִּינּוּן בְּהֵמָה טַמְאָה מִתְּרַת לָהֶם.
אָמְרוּ לוֹ בְּסִינֵי נֶאֱמַר אֲלֵא שְׂנֵכְתָב בְּמִקְוֵמוֹ. וּמִבְּנֵי אֲתוֹס' דְּסִבְרַת ר' יְהוּדָה דְּכִינּוּן שְׂאָז
נֶאֱסַר [אֶף שֶׁאֵח"כ נֶאֱסַר בְּהֵמָה טַמְאָה] תּוֹ לֹא פָקַע.

וְכֵן הוּבָא דְּבְרֵיהֶם בְּתוֹס' רַע"א שָׁם. וְאֶף תְּכַמִּים לֹא פְּלִיגִי עֲלֵי רַק מִשּׁוּם דַּס"ל דְּבְּסִינֵי
נֶאֱמַר.

וּא"כ ה"נ כִּינּוּן שְׁחָל הַמְּצָנָה לְמִצְוֵי מִמְּקוֹמוֹת רְחוֹקִים. אֶף שְׁלִפֵי דְּבְּרֵיהֶם עֲכָשְׁוּ אִין
סְפָנָה.

מ"מ הַמְּצָנָה לֹא פָקַע: כב) וְלַעֲנִין הַדִּין וְדַאי מְחַוְבִּין לְהַחֲמִיר כְּפִירוּשׁ הָרֵאשׁוֹן אֶף אַת"ל
שְׁסַפֵּק הוּא הֵלֵא סְפִיקָא דְּאוּרִיִּיתָא לְחַוְמָרָא בְּשִׁגְמָה שְׁהַדְעַת נוֹטָה כְּפִי הָרֵאשׁוֹן: כג) וְאֶף
לְפִי טַעַם הַשְּׁנִי מִי הוּא אֲשֶׁר יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי וְנִיחוּן יִשְׂרָאֵל וְעַמְדוֹ אֲבוֹתָיו עַל הַר סִינֵי
שִׁינְרַע בְּנוֹ מִמְּצָנָה מְצַיֵּצָה אֲשֶׁר הִמְקַנְבְּלִים כְּתָבוּ סוּדוֹת נוֹרָאוֹת אִיךָ הוּא מְצִיל נְפֶשׁ
יִשְׂרָאֵל מִכָּל רַע.

וְאִין לְהַשְׁגִּיחַ בְּמָה שְׂאוּמָרִים שְׁפָה הַמּוֹהֵל יִזְיֵק. כִּי שְׁלוּחֵי מְצָנָה אִין גְּזוּקִין.
וְגְדוּלָה מְזָה בְּגַמ' יְבָמוֹת (ע"ב.) הֵאֵי יוֹמָא דְּעֵיבָא לֹא מְהַלִּינּוּ בִּי וְהֵאֵי דְּנָא דְּדָשׁוּ בֵּה
רַבִּים שׁוֹמֵר פְּתָאִים ה'.

וְאֶף שְׁהִי שְׁלֵא כְּדִין. כָּל שְׁכֵן בְּזָה שְׁכֵדִין הַחֲזִיקוּ בְּמְצַיֵּצָה מִימּוֹת מ"ת עַד עֵתָה שְׁלֵא יִזְיֵק
כָּלֵל כד) אָמְנָם בְּעַנְיָן אִם יוּכַל אַחַר לְמִצְוֵי בְּשִׁבְתָּ אֲפֹשֶׁר דִּישׁ לְחַוֵּשׁ לְפִירוּשׁ הַשְּׁנִי לְפִי
דְּבְּרֵיהֶם שְׂאִין סְפָנָה בּוֹמָה"ז בְּמִנִּיעַת הַמְּצַיֵּצָה רַק ע"י כְּלֵי זְכוּכִית וְסַפּוּג אֲשֶׁר בְּזָה אִין
חַיּוֹב חֲטָאֵת לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם פכ"א מֵהַלְכוֹת שְׁבֵת הַלְכָה כ"ה דְּהַדְּחִיק בְּיָד לְהוֹצִיא דָם
אִינוּ אֲלֵא מִדְּרַבְּנָן.

וְעִי פָּרַק א' מֵהַלְכוֹת שְׁבֵת הַלְכָה ג' כ"ש בְּזָה. וְאִין חַיּוֹב רַק בְּמוֹצֵי בְּפָה שְׂמוֹצִיא הַדָּם
מִמְּקוֹמוֹת הָרְחוֹקִים.

וְזָה בָּא ע"י חֲבוּרָה. וְכִינּוּן שְׂאִין סְפָנָה אִין הָיִתָּר לְפִי טַעַם הַב' רַק מִשּׁוּם שְׁעַדִּינּוּן לֹא פִּירֵשׁ
מִמִּילָה וּא"כ דְּנֻקָּא הַפּוֹרַע יִמְצָוּן.

אָבֵל אִם אִין הַפּוֹרַע יְכוּל לְמִצְוֵי נְסֻמוֹךְ עַל טַעַם הָרֵאשׁוֹן שֶׁהוּא נִרְאָה עֵינָךְ וְיִמְצָוּן אַחַר.
כֵּן נִרְאָה לִי: הַק' אֲבָרְהָם.

סימן שלט א) נסתפקתי בינוקא דכאיב לי עיני' ביום שמיני שחל להיות בשבת ואיתפח ביומא אם מלין אותו בו ביום. ואיבעיא דידי משום דבכיסהו הרוח ונתגלה מספקא להש"ס בסופה (ל"ג:) אם יש דחוי אצל מצות או לא וה"נ נדחה בתחילת היום ממילה בשמיני בשלמא בחול מלין אותו דלא מצינו דחוי' אלא בחיוב שמתחילה כגון בכסוי שהחיוב מחמת השחיטה פדכתיב וישפך את דמו וכיסהו בעפר.

וחיוב זה נפסק בשעה שפיסהו הרוח. וכן בקדשים שקדושתו מחמת שהוקדש בתחילה וכן לולב שמצנתו מחמת גדילתו שאינו יוצא בו אלא פדרף גדילתו א"כ מצנתו מחמת גדילתו.

אבל מרל המצנה מחמת שהוא עכשיו ערל. אבל לענין למינו בשבת דמצות שמיני הוא דוחה.

ומצנת שמיני הוא מחמת הלידה. שהרי יוצא דופן יש מחלוקת אם נמול בשמיני וקי"ל דספיקא הוא ונמול בשמיני ואינו דוחה את השבת ושייך בי' דחוי.

ועוד דשמיני הוא מחמת שנולד לפני שמונה ימים. א"כ החיוב מחמת תחילה דומי' דלולב.

ב) ולכאורה י"ל דהא קי"ל פרב בע"ח אין נדחין ואין לחלק משום דהוקדש רק בפה ואי בעי מתשיל עלה עדיין אינו קדושה גמורה. דבכור יוכיח שקדושתו מרחם.

נהרי ביומא (ס"ד.) גליף דבע"ח אין נדחין מבע"מ עובר דאע"ג דהשתא לא חזי לבתר הכי חזי.

והאי דינא בבכור נמי איתא. גם אין לומר משום דקדשים אין קדושתן גמורה עד שיתקדשו בכלי מקודם לכן יש להם פדיון פשהומו שהרי בכריתות (כ"ח) מבואר דלמ"ד בע"ח אין נדחין גם עופות אין נדחין עוף אין טעון כלי ואין לו פדיון.

(ויבאבני נזר או"ח סי' של"א אות ת' ביארתי דה"ט דאין נפדה משום דאין מחוסר כלי שרת): ג' איברא דכד מעינינין בי' אינו דומה דקדשים עיקר מצותם לאחר שנשחטו ועופות לאחר שנמלקו שהרי נקרא לחם אשה לד' ואינו נקרא אונקל בחייו דבחייו אינו מטמא טומאת אונקלין ע"כ אין דחוי' דמחיים מועיל לגבין' לאחר שחיטה משא"כ במילה דגם אחר מילה חי הוא: ד) אף יש לעיין דלא נקרא דחוי' רק אם הי' בו פסול בשעת דחי' [או סילוק חיוב כמו בכיסוי שאינו חייב לגלותו ולחזור ולכסותו] אבל זה גם בתחילת היום שהי' חולה הי' מחויב במילה אלא שלא הי' יכול למולו משום סכנה וסכנת נפשות הי' דוחה מצנת מילה.

מ"מ לא נדחה המצנה בעצמותו ואם הי' עוברין ומלין אותו גם בעת חליו הי' מצנה פדיעבד ע"כ גם לאח"כ. הוא מצנה גם לכתחילה.

דמשהבריא אין לחלק בין לכתחילה לדיעבד וכמ"ש הריטב"א בע"ז (דף מ"ז דכיון דפסול רק לכתחילה לא שייך לקרותו דחוי' וכ"ש הוא מהתם. דלכתחילה אסור משום דמאיס למצנה.

א"כ הוא גריעותא דמצנה לכתחילה מיהת. משא"כ הכא דאין גריעות כלל במצות מילה:
(ה) איברא דברש"י יבמות (ס"ד) ד"ה איסורא וסכנתא פרש"י שאם תזקה בשני פעמים
והשלישי נזמן לדחות ממנה הוי מילה שלא בזמנה ואינה דוחה את השבת.

ביאור הדברים פינן שהדין שלא למולו עכשיו רק כשיגדיל ויתחזק פחו. א"כ בטלה
מצות מילה בזמנה מתינוק זה.

וא"א שידחה המילה בזמנה את השבת. אבל אם הי' מילה שלא בזמנה דוחה את השבת
הי' דוחה שבת בדיעבד שהרי חיוב מילה שלא בזמנה לא בטלה.

שהרי לאחר שידל ויתחזק פחו יתחייב למולו. וכשמלין אותו עכשיו נתקנים מצות
מילה שלא בזמנה.

אבל השתא שאין מילה שלא בזמנה דוחה שבת רק בזמנה. והרי תינוק זה בטל ממנו
חיוב מילה בזמנה.

ומ"מ מבואר מדברי רש"י שאם מלין תינוק חולה בזמנה לא תשיב מילה בזמנה. וא"כ
כשהבריא אח"כ.

שפיר יקרא דחוי' שהרי נדחה כשהי' חולה לגמרי אף לענין דיעבד: (ו) אף י"ל דז"א.
דוקא התינוק שמתו אחיו מחמת מילה דאין יש באופן למולו עוד בשמיני ע"כ בטלה
ממנה מצות מילה בשמיני גם לענין דיעבד.

אבל תינוק חולה קצת. שאם הבריא בו ביום מלין אותו לא בטלה מצות מילה בזמנה.

ואם נימול בדיעבד גם בעודהו חולה נתקנים מצות מילה בזמנה. בפרט בזה שהבריא
באמת בו ביום הוכיח סופו על תחילתו שעומד הי' להבריא בו ביום: (ז) ולכאורה ראי'
מסוגיא דזבחים (ע"ג): דדחוי מחמת איסור ג"כ תשיב דחוי ע"ש מימרא דרבא השתא
דאמרו רבנן לא נקריב אי אקריב לא מרצי.

אף קשה ממתניתין דמנחות פ"ג מ"ג נתערב קומצה בשירי' או בשירים של חבירתה לא
יקטיר ואם הקטיר עלתה לבעלים ולא חשבי' לה דחוי: (ח) אף ברוזן של דברים דהא
דזבחים בע"ח נינהו ואנן קי"ל בע"ח אין נדחין והיינו דלא הי' קדושה עד לאחר שחיטה
כנ"ל.

והסוגיא דזבחים קאי למ"ד בע"ח נדחין ע"ש. וס"ל דמ"מ הזמנה שיש בה נדחה.

וכה"ג שא"א להקריבה מחמת ספק. הזמנה שבה נדחה שהרי לא יקריבה.

אבל בעלמא כל שאין פסול לא תשיב דחוי וכמתני' דמנחות. ובהכי ניחא תירוץ הש"ס
שם על מתני' דקינין כמ"ד בע"ח אין נדחין.

וקשה הא נדחה לאחר מליקה דמליקה בכל מקום במזבח כשירה ולאחר מליקה צדין
כשירה למה שהיא. ואי אתי כהן אמלוכי אמרינן לי' לא תזה ולא תמצה.

דאסור לשנות לפסול בידים. אף לפמ"ש ניחא דלאחר מליקה שנתקדשה דחוי' מחמת
איסור שאינו יכול להקריבה לא שמי' דחוי': (ט) עוד יש מקום לומר בעיקר החקירה דלא
שייך דחוי בתינוק הנמול.

שְׁהָרִי אָכַל חֶלֶב בְּשׁוּגַג וְהִפְרִישׁ קֶרֶפֶן וְהִמִּיר דָּתוֹ הוֹאִיל וְנִדְחָה אִידְחִי וְהוּא חֲזִיב לְהִבִּיא קֶרֶפֶן אַחֵר וְלֹא נִדְחָה חֲזִיב שְׁבוּ. דְּלֹא שִׁינָה דְחֻוּי בְּאָדָם הַמִּתְחַיֵּיב אֲלֵא בְּחַפְזָא שְׁנַעְשֵׂה בּוֹ הַמְצָנָה.

וה"נ התינוק הוא המתחייב במצות מילה אלא שהוא קטן. הטילה התורה החיוב על אביו וב"ד ומ"מ אין התינוק בחפז מצוה אלא באדם המתחייב.

וכן איתא במדרש חזית בפסוק ישקני מנשיקות פיהו משל למלך שהי"ל מרתף של יין כו' פה אדם נצטוה על שבע מצות. אברהם על המילה יצחק הנכה לשמונה יעקב נצטוה על גיד הנשה הרי דנחשב יצחק עשה המצוה ודו"ק: סימן שמ בדין מכשירי מילה.

א) בעירובין (ס"ז:) ההיא ינוקא דאשתפוף חמימי [פרש"י שהכינו לו מאתמול ונשפכו היום] אמר רבה ניתי מגו ביתאי אמר לי' אבני וקא לא ערבינו וכו' וקא לא שתפינו ניימרו לנקרי לי' ומבואר דע"י ישראל אסור: ב) ונחלקו הפוסקים שהרמב"ן סובר דוקא שנשפכו החמין שקודם מילה.

אבל אם נשאר חמין לרחצו קודם מילה. רק שלא נשאר כדי לרחצו גם לאחר המילה מלין אותו ואח"כ מחממין.

דפיקוח נפש ידחה שבת. ואף דגורם במילה לחלל שבת אח"כ במכשיר מילה שאינם דוחין את השבת.

אין למצוה אלא שעתו. ובעה"מ והרשב"א חולקין ביון שאין מכשירי מילה דוחין שבת אסור לגרום פיקוח נפש שיידחה שבת: ג והנה יש בכאן מקום עיון דהנה בשבת (קל"ב:) יליף דמילה דוחה צרעת מדכתיב בפסוק אעפ"י שיש שם בהרת יקוץ.

ומקשה הש"ס תינח קטן בן שמונה ימים וגדול דכתיב בהו בפסוק בינוני [היינו יותר משמונה ימים ונעדין לא נעשה גדול] מנלן. ומשני רבא מילה בזמנה לא צריף קרא קו"ח מה שבת חמורה דוחה צרעת לא כ"ש ובפסוק דכתיב בכו שמונה אם אינו ענין לכו שמונה תנהו לבינוני.

אמר לי' רב ספרא לרבא ממאי דשבת חמורה דילמא צרעת חמורה שדוחה עבודה ועבודה דוחה שבת. היינו שאם אין פה אחר רק זה שיש לו בהרת לא אמרינו יקוץ בהרתו ויעבוד.

אמר רב אשי פי אמרינו אתי עשה נדחי ל"ת כגון מילה בצרעת א"נ פלאים בציצית דבעידנא דמיעקר לאו מקיים עשה הכא דבעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה. פירש"י צרעת הנקצצת משום עבודה בעידנא דמיעקר לאו דקציצה לא מקיים עשה דעבודה הלכך מדחיא עבודה ולא חומרא דצרעת הוא עכ"ל: ד) וסוגיא זו צריכה ביאור.

דהנה בעירובין (ק"ג:) בכו לוי שנפסקה לו נימא בכינור חכ"א קושרה דס"ל מכשירין שאי אפשר לעשות מאתמול כגון זה שבשבת נפסקה לו הנימא דוחה שבת. ור"ש בן אלעזר חולק ואומר עונבה דאין שבות במקדש אבל לא קושרה דמכשירין לעולם אין דוחה שבת.

והשתא רב אשי כמאן ס"ל אם פתכמים הא חזינן דאפי' לאו בעידנא דוחה ואי כר"ש ב"א וכפשטא דשמעתא דינוקא דאשתפוד חמומי בשבת ואעפ"כ אינו דוחה. א"כ למה לו לתרץ כסברא חדשה דבעידנא וכו'.

בפשטות הנה לי למימר משום דקציצת בהרת לצורך עבודה הוי מכשירי עבודה דאין דוחין שבת וליכא ק"ו לצרעת שיהי' תמור: ה) והנראה לי בזה. דהנה שם בפסוגיא דכשמל ויש שם בהרת ואינו מתכוון לטהרו חשיב דבר שאין מתכוון.

והקשה הרשב"א הא מכוון לקציצה והוי רק מלאכה שא"צ לגופה דאין היתר רק בשבת ולא בשאר איסורין. ותירץ הרשב"א דאי הנה כתיב השמר פן תקוץ ה"נ.

אבל פיון דכתיב סתם הפירוש השמר שלא תטהרנו. ע"כ כשאינו מתכוון לטהר חשוב דשא"מ דמעשה איסור הוא הטהרה.

והטהרה הרי אינו מתכוון לה עד כאן: (ו) והשתא הכי קשיא לי לרב ספרא פיון דמעשה איסור הוא הטהרה והטהרה אינה מצוה. ואי מכשירין אין דוחין רק גוף המצוה.

ליכא קו"ח שידחה מילה את הצרעת משבת. דבשבת נמי אינו דוחה רק משום שהמלאכה הוא גוף המצוה.

והכא הטהרה אינה גוף המצוה רק שאי אפשר לעשות בלעדה. והוי דומיא דמכשירי מילה שאין דוחין שאינם גוף המצוה ואין להם זמן קבוע בשבת דלעולם א"צ לעשותם בשבת וה"נ אין לטהרה זמן קבוע בשבת.

דכשאין בהרת א"צ לטהר כלל. והרי הטהרה עצם האיסור כנ"ל בשם הרשב"א שאין לה זמן קבוע ואינה גוף המצוה.

ועי' טורי אבן ר"ה (כ"ה:): באמצע ד"ה עובר על ב"ת: ז) וע"כ דס"ל לרבא פרבון דעירובין דמכשירין שאי אפשר לעשותם מערב שבת דוחין. והכא הרי לא הי' אפשר לקצוץ הבהרת בהיתר.

ע"כ שפיר מילה דוחה צרעת מקו"ח דמכשירין דדוחה שבת קו"ח שדוחה צרעת. וע"כ הקשה דא"כ צרעת תמורה שאין מכשירין דעבודה דוחין אותה ושבת דוחין.

ואף דמכשירין אין דוחין רק בלא הי' אפשר מערב שבת והכא הרי הי' יכול להקין פהגים אחרים. י"ל שהכינו ונפסלו כגון שנטמאו והוי דומיא דבן לוי שנספקה לו נימא בשבת שדוחה שבת.

ואעפ"כ צרעת אינו דוחה וצרעת תמורה וע"ז משני רב אשי דטעמא דר"ש ב"א דמכשירין אין דוחין הוא משום דלא הוי בעידנא. וע"כ שפיר סובר רבא כר"ש ב"א.

ואעפ"כ איכא קו"ח למילה שדוחה צרעת. דנהי דאינו גוף המצוה מ"מ הוי בעידנא.

וניחא שאין עבודה דוחה צרעת משום דמכשירין ולא הנה לי בעידנא: ח) העולה מזה דטעמא דמכשירין אפי' לא הי' אפשר לעשותן מאתמול אין דוחין משום דבעידנא דמיעקר איסור שבת לא מקיים מצות מילה.

וכן מוכח בפשיטות מדרב אשי אמר הטעם דבעידנא אף דהוי רק מכשירין. הרי דמכשירין שאין דוחין הוא דוקא היכא דלא הוי בעידנא: (ט) וא"כ קשה בחדסר חמין לאחר המילה הרי בשעה שעבר על איסור שבת כבר נמול התינוק וכהאי גונא תשיב בעידנא כמ"ש התוס' פסחים (נ"ט).

(ד"ה אתי במקוסר פפורים בערב פסח שמביא פפרתו לאחר התמיד. והקשו בתוס' דלא הוי בעידנא.

ותירצו בתוס' שתחילה מקריב הפסח ואח"כ מביא פפרתו ותחילה פשר פינון שראוי לאכילה ע"י שמביא פפרתו אח"כ וחשיב בעידנא פינון שפבר קנים מצנת פסח בשעה שעבר על עשה דהשקמה.

וה"נ פבר קנים מצנת מילה: עוד קשיא לי בהא דינוקא דאשתפוד חמימי שהרי הרמב"ם פוסק בעירובין פרבון דבו לוי שגפסקה לו נימא בכינור קושרה דמכשירין שאי אפשר מאתמול דוחין.

א"כ באשתפוד חמימי בשבת ידחה שבת: יא והנה בזה יש ליישב עפ"י מה דאמרין בערכין (דף י"א.) ת"ר השיר מעכב הקרבן דברי ר"מ וחכ"א אינו מעכב.

והנה למה דפסק הרמב"ם נסקין הבאין בפ"ע אין אומרין עליהם שירה דאאכילה ושת"י דוקא אמרין שירה. א"כ השירה שייכא גם לגוף הגזבח ממילא מעכב גם גוף הגזבח.

ואף דאדם מביא זבחו היום ונסכיו לאחר כמה ימים. הלא כתבו התוס' פרק יו"ט של ר"ה דזה בקרבן יחיד דאינו טעון שירה [ומה שכתבו התוס' בערכין דאינו מעכב גוף הגזבח פינון דאין שירה רק על היין ונסכים גופייהו לא מעכבי.

זה אם נסקים הבאים בפ"ע ג"כ טעון שירה נמצא השירה לא שייכא לגזבח רק לנסכים]: (יב) והנה נראה דאף דלרבנן דאינו מעכב מ"מ פשאינו ראוי לשיר מעכב. פינון דלר"מ אפי' ראוי מעכב לא מסתבר להפליג מחלוקתם.

ובנדאי לרבנן פשאינו ראוי מעכב כדר' זירא. והנה מוכח מדרב אשי הג"ל דהא דמכשירין [שאי אפשר לעשותם מאתמול כגון שפנסד המכשירין שהכינו בשבת] אין דוחין הטעם משום דלא הוי בעידנא.

וע"כ בבו לוי שגפסקה הנמיא תחילה מקריבין הגזבח והמנחה. ואח"כ קושירין הנמיא.

דאם לא הי' מתירין לקשור הנמיא הרי לא הי' ראוי הקרבן לשיר ומעכב וע"י שמתירין קשירה הי' הקרבן ראוי לשיר ואפי' לא ישירו לבסוף הקרבן פשר. וכה"ג חשיב בעידנא פעין שכתבו התוס' פסחים (נ"ט) הג"ל במקוסר פפורים בערב פסח עיי"ש היטב: (ג) וע"כ ניחא באשתפוד חמימי אינו דוחה משום דלא הוי בעידנא.

וניחא ג"כ דרב אשי דמפרש משום בעידנא דס"ל הלכה פרבון דבו לוי דהיכא דבעידנא דוחין מכשירין. אף לפי זה עוד יגדל הקושיא על הרז"ה והרשב"א וסייעתם בנשפכו חמין שלאחר המילה ידחה פינון דחשיב בעידנא כדברי התוס' הג"ל: (יד) והנראה לי בזה דהנה בחגיגה (ט).

(בָּהֵא דְחִיגָר בְּיוֹם רֵאשׁוֹן וְנִתְפָּשֵׁט בְּיוֹם שְׁנֵי ר' יוֹחָנָן אָמַר בְּוֶלְגָן תְּשַׁלְּוּמִין דְּרֵאשׁוֹן בְּיָנוּן דְּלֵא חֲזֵי בְּרֵאשׁוֹן לֹא חֲזֵי בְּשַׁנֵּי. וּמִקְשָׁה הַש"ס מְדַאֲמַר ר' חֲזַקְיָא בְּנִזְרִי נִטְמָא בְּיוֹם שְׁמִינֵי מְבִיא בְּלִילָה אֵינוֹ מְבִיא ר' יוֹחָנָן אָמַר בְּלִילָה נְמִי מְבִיא וְאֵע"ג דְּלֵא חֲזֵי בְּשַׁמִּינֵי יֵשׁ לוֹ תְּשַׁלְּוּמִין וּמְבִיא אַח"כ.

וְהֵנָּה מְבֹאֵר דְּבִנְזִיר יוֹם הַשְּׁמִינֵי עֵיקָר וְאִם הֵבִיא אַח"כ הוּא מִתּוֹרַת תְּשַׁלְּוּמִין. וּפְרִיֵשׁ הַט"א מְדַכְּתִיב וּבְיוֹם הַשְּׁמִינֵי יָבִיא.

אֵלָּא דְלִילָיָה בַּח"כ קָבַע זְמַן לְמִקְרִיבִין קָבַע זְמַן לְקַרְיָבִין מַה קַרְיָבִין מִיּוֹם שְׁמִינֵי וְהֵלָּא אַף מִקְרִיבִין מִיּוֹם הַשְּׁמִינֵי וְהֵלָּא. מ"מ מְדַפְרֵט קָרָא בְּיוֹם שְׁמִינֵי ש"מ שְׁמִינֵי עֵיקָר וְהִשְׁאָר תְּשַׁלְּוּמִין.

וּלְפִי זֶה בְּמִילָה נְמִי דְכָתִיב וּבְיוֹם הַשְּׁמִינֵי יִמּוֹל בְּשַׁר עַרְלָתוֹ עֵיקָר הַשְּׁמִינֵי וְהִשְׁאָר תְּשַׁלְּוּמִין: טו) וְהֵנָּה בְּתוֹס' רֵישׁ חֲגִיגָה הִקְשׁוּ בְּחַל יוֹם רֵאשׁוֹן בְּשַׁבַּת נִימָא בְּיָנוּן דְּלֵא חֲזֵי בְּרֵאשׁוֹן לֹא חֲזֵי בְּשַׁנֵּי.

וְתִירְצוּ דְּנֻקָא חִיגָר דְּבַגּוּפּוֹ אֲבָל שַׁבַּת רַק הַזְּמַן גּוֹרַם. וּבְטוּרֵי אָבּוֹן (דָּף ט') הִקְשָׁה דְּהָא בַּגְמ' הִקְשָׁה מִדְר' יוֹחָנָן דְּאָמַר נִטְמָא בְּלִילָה נְמִי מְבִיא אֵלְמָא אַע"ג דְּלִילָה לֹא חֲזֵי לְקַרְבּוֹן יֵשׁ לוֹ תְּשַׁלְּוּמִין.

וְאִף דְּגַבְרָא חֲזֵי רַק הַזְּמַן מְעַכְבֵּי. וְהֵבִיא רֵאשׁוֹן לְחַלְקֵי בֵּין לִילָה שְׁהוּא זְמַן פְּסוּל בֵּין שַׁבַּת דְּאִסּוּרָא רַבִּיעַ עָלֵיו.

מִמַּתְנֵי דְּכָרִיתוֹת שְׁהֵבִיאוּ ב"ה רֵאשׁוֹן דְּמַפְלֵת לְאוּרִי שְׁמוֹנִים וְאַחַד חֲסִינֵיבַת שְׁתִּים מִמַּפְלֵת בְּיוֹם שְׁמוֹנִים שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת שְׁחִינֵיבַת שְׁתִּים. אֵלְמָא שְׁאִין לְחַלְקֵי בֵּין לִילָה לְשַׁבַּת.

וּבְאַמַּת לִק"מ שְׁהָרֵי חֲזָרוּ ב"ש וְהִשְׁבִּיבוּ דְמַה לְשַׁבַּת שְׁאֵף שְׁאֵינוֹ רֵאשׁוֹן לְקַרְבּוֹן יַחֲדָא רֵאשׁוֹן לְקַרְבּוֹן צִיבּוּר תֵּאמַר בְּלִילָה שְׁאֵינוֹ רֵאשׁוֹן לְשׁוּם קַרְבּוֹן. [וּב"ה לֹא חֲלָקוּ עַל סְבָרָא זוֹ רַק הֵבִיאוּ רֵאשׁוֹן מְקָרָא דְּנִלְבָּת] וַע"כ לִילָה שְׁאֵינוֹ רֵאשׁוֹן לְשׁוּם קַרְבּוֹן לֹא רֵמִיָּא חִיּוּבָא כְּלָל וְדָמִי לְחִיגָר.

מִשָּׂא"כ שַׁבַּת שְׁרֵאשׁוֹן לְקַרְבּוֹן צִיבּוּר רֵמִיָּא חִיּוּבָא עָלֵי וְיֵשׁ לוֹ תְּשַׁלְּוּמִין. וְשׁוֹב מְצִאתִי כּוֹן בְּסִפְרָא גּוֹדַע בְּשַׁעֲרִים.

וְכֹן מְשַׁמַּע בְּתוֹס' יְבָמוֹת (ע"ב:) בַּד"ה שְׁלֹא בְּזַמְנוֹ עֵי"ש. וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּשַׁבַּת וִיו"ט לֹא חֲזֵי לְשׁוּם שְׁרִיפַת קַדְשִׁים לֹא חֲשִׁיב זַמְנוֹ וְאַחַר יו"ט זַמְנוֹ: טז) וּלְפִי זֶה י"ל דְּהָא דְּגִילְתָּהּ הַתּוֹרָה מִיְלָה דּוֹחָה שַׁבַּת אַף דְּאֶפְשָׁר לְמוּלוֹ אַחַר שַׁבַּת וְאִין לוֹ זְמַן קְבוּעַ.

וּבְקַרְבָּנוֹת כְּהֵא גּוֹנָא לֹא דְחֵי דְחִיגָה אֵינוֹ דּוֹחָה שַׁבַּת מְשׁוּם דְּיֵשׁ לוֹ תְּשַׁלְּוּמִין כָּל שַׁבְּעָה. [אַף דְּמַחְזִיב לְכַתְחִילָה לְהַקְרִיב בְּרֵאשׁוֹן וְאִם אֵיחָר עָלֵיו הַכְּתוּב אוֹמַר נוֹגֵי מִמוֹעֵד אֲסַפְתִּי].

וְכֹן בְּעוֹמָר אִם נִקְצַר בְּיוֹם כְּשֶׁר אֵינוֹ דּוֹחָה שַׁבַּת. י"ל דְּהֵינּוּ טַעְמָא דְּמִילָה לְפִי מַה שְׁבִיִּאֲרָנוּ דְּמִילָה לְאַחַר ח' הוּא מְשׁוּם תְּשַׁלְּוּמִין.

ואם מילה לעולם לא ידחה שבת הרי השבת לא חזי לשום מילה ולא יהי לו תשלומין. כמו לילה דאין לו תשלומין כנ"ל.

ע"כ דוחה שבת ולא חשיב אפשר לעשות אח"כ כמ"ש התוס' יבמות (ו') (בענין עשה דיבום דס"ד שידחה איסור ערנה ולא חשיב אפשר בהיתר בחליצה דאם אינו עולה ליבום אין עולה לחליצה.

אבל אם הי' אפשר שיאסר למול בשבת ולמולו אח"כ לא היטה התורה אומרת למולו בשבת. וכמו בקרבנות דהיכא דאפשר למיעבד בחול אף בדיעבד שוב אינו דוחה שבת: (יז) וע"כ ניקח בנינוקא דאשתפוד חמימי אסור לחמם בשבת פיון שאפשר למולו אח"כ.

דכיון דגוף המילה דוחה השבת. שוב השבת זמן מילה ויש לו תשלומין כמו בחגיגה. ועדיף מינה דתינוק זה עצמו אם הי' חמין הי' מלין אותו. ולא משום מכשירין אין דוחין אתינו עלה.

דמכשירין שאי אפשר דוחין שבת כרבנן דעירובין בפרט בחמין שלאחר מילה פיון דבעידנא כנ"ל. אלא דכיון דאפשר למיעבד למחר.

גם גוף המילה לא הי' דוחה שבת אם הי' אפשר למחר: יח' ובזה יש ליישב הא דמקשה הש"ס מיקהל היכי מהלינו דילמא נפל הוא. וקשה לשיטת התוס' יבמות (ל"ו:) דנפל מגג או אכלו ארי מדאורייתא סמכינן ארוב ומדרבנן חיישינן כמו במים שאין להם סוף.

א"כ במילה דמחויב למול בשמיני ודוחה שבת. למה מחמיר מדרבנן.

והוא חומרא דאתי לידי קולא לבטל מילה בזמנה שדוחה שבת. אף לפימ"ש ניקח דהשתא דמילה בזמנו [אם ידעינן דכלו לו חדשיו אף לדברי המקשן דוחה שבת שוב יש לו תשלומין ואין הפסד כל כך אם נמתין עד למחר: יט) ובזה יש ליישב קושית התוס' עירובין (ק"ג:) בהא דאמר שם לר"א כמה דאפשר לשנויי משנינו.

והקשו התוס' דהא לר"א מכשירי מילה דוחה להביא דרוך רשות הרבים אף דאפשר להביא דרוך חצירות וקרפפות. ולפמ"ש י"ל דלר"א מכשירי מילה ע"כ הותרה.

דאם לא פן נמתין עד אחר השבת דהשתא דמילה גופה דוחה שבת שוב יש לו תשלומין וע"כ גלי קרא דהותרה: כ) ורא' לזה דמכשירי מילה לר"א הותרה. שהרי במקומו של ר"א היו פורתין עצים כו' לעשות איזמל בשבת.

ופירשו התוס' פ"ק דיבמות שבמכנון הי' מצריכין עצים לכוף כדי לחבב המצנה. ואי דחוי' נדאי אסור להביא עצמו לידי חילול ומחויב להכין מערב שבת שלא יצטרך לבוא לידי חילול.

וכן כתב הר"ן פ"ק ב' דביצה דאנכל נפש ביום טוב פיון דאפילו אפשר מערב יו"ט מותר לעשות ביו"ט ע"כ הותרה. והיינו פיון שאפילו לכתחילה מותר לכנון מלאכתו ביו"ט וע"כ הפירוש כף שהרי דעת הר"ן בחי' פ"ק ר"א דמילה בשבת לר"א דחוי'.

ואף דמותר אף באפשר לעשות מערב שבת. ע"כ פי' דברי הר"ן דוקא במלאכת יו"ט דאפילו לכתחילה מותר לכנון מלאכתו ביו"ט.

ולא ס"ל בפירושו במקומו של ר"א כו' בפירושו התוס' יבמות הנ"ל: [כא] ואין לומר כמו שמופתר להפליג בספינה בערב שבת לדבר מצוה אף שבוודאי יצטרף לחלל שבת אח"כ לצורך פיקוח נפש בפירושו בעה"מ ה"נ משום חיבוב מצוה מותר.

דליתא דשאני התם שהמצוה עושה "עשה" בערב שבת אינו מחויב לחשוש על חילול שבת שיהיה אח"כ בשבת. דהעוסק במצוה פטור ממצוה אבל הכא גם החיבוב מצוה הוא אח"כ בשבת.

אלא ודאי שהותרה. ומוכח פן מהא דאין ממתינין עד אחר שבת.

אבל מכשירי עבודה דחוי'. אף דבסוף טרף בקלפי דשבת הותרה.

היינו בגוף עבודה של מוספי שבת ותמידין שמצותו בקו. שפכל שבת יש קרפנות הללו.

אבל מכשירי עבודה שפיר י"ל דחוי': (כב) איברא דבמה שהמצאתי דכל מילה שלא בזמנה הוא תשלומין לשמיני. קשה מחולה אף דלא הי' חזי בשמיני ולא רמיא חיובא עלה כבש"ס פסחים (ס"ט).

(אף דאותיב אביי מערל שלא מ"מ היכא דלא אפשר לתקוני ביומי' מוכח גם במסקנא דלא רמיא חיובא. וכן ברש"י יבמות (ס"ד): בהא דחזי דשרית איסורא וסכנתא דפירש"י דהוי מילה שלא בזמנה ואינו דוחה שבת דהפירושו דמצנת בזמנה נפקע שהרי אסור למולו היום משום סכנה רק מילה סתם לא נפקע דאחר שגדל מלין אותו.

מכל מקום מבואר דאין חיוב פלל פשהוא חולה. וא"כ איך מלין אותו לכשיבריא: ת"ל מצאתי ראיתי בספר הרוקח לרבינו אליעזר מגרמיזא ו"ל פדבריי בדיני לולב.

ו"ל מילה שזמנה קבוע לא הוי זמן גרמא שהרי אם לא נימול כל היום [צ"ל ימים] שיבואו תשלומין דיום שמיני נינהו ודמי בפרק א' דחגיגה חזק בראשון ונתפשט בשני דכולה תשלומין דראשון הם מש"ה הוצרך פ"א דקדושין פאשר צוה אותו אלקים אותו ולא אותה עכ"ל הצריך לענינינו: כד) ודבריו ו"ל צריכים ביאור.

דלכאורה עיקר התירוץ פיון שאחר שמיני כל יומא זמני'. ומה נ"מ אם תשלומין דשמיני הוא.

אף נראה דהנה פ"ק דקדושין האב מחויב למולו דכתיב וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים והיכא דלא מהלי' אבובו בי דינא מחייבי למימהל דכתיב המול לכם כל זכר והיכא דלא מהלי' בי דינא איהו מחויב למימהל נפשי' דכתיב וערל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו.

וע"כ קשיא ליה לרוקח פיון דלא כתיב מצות אב אלא ביום שמיני דיליף מוימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים. וא"כ למה לי קרא לפטור אמו דזמן גרמא דאחר שמונה כבר פסק מצות אב וברש"י שבת (קל"ב) בד"ה בינוני משמע דאף במצות המול לכם כל זכר אב מצוה.

מ"מ דעת רוקח אינו פן. וניחא ליה לרוקח דכולהו תשלומין דשמיני ואף אח"כ האב מחויב משום תשלומין דשמיני ולאו זמן גרמא: (כה) ולפי זה בחולה בשמיני דלא רמי

תִּינָבֵא בְּשִׁמְיִי וְלֹא בֵּר תִּשְׁלֹמִין דְּשִׁמְיִי מְכַל מְקוֹם ב"ד מְחַנְיָבִים לְמוֹלוּ מְקַרָּא דְּהַמּוֹל לְכֶם כֹּל זָכָר וְתַדַּע דְּאִיהוּ גּוֹפִיָּה וְדַאי לָאוּ מִשּׁוּם תִּשְׁלֹמִין דְּלֹא מְצִינוּ תִּשְׁלֹמִין לְמַצְנַת אָבִיו שֶׁהוּא לֹא הִיָּה מְחַנְיָב כֹּלֵל בְּשִׁמְיִי.

וְעוֹד דְּבִפְרָק מִי שְׁהִיָּה טְמֵא פֶּסַח שְׁנֵי לְמ"ד חֲיִיב עָלָיו כְּרַת לָאוּ תִּשְׁלֹמִין דְּרַאשׁוֹן וְלְמ"ד תִּשְׁלֹמִין דְּרַאשׁוֹן לֹא מְחַנְיָב כְּרַת. אֲלֵא וְדַאי חֲיִיב עַצְמוֹתוֹ הוּא.

הוּא הַדִּין נְמִי חֲיִיב ב"ד חֲיִיב גּוֹפִי' הוּא. וְלֹא מִשּׁוּם תִּשְׁלֹמִין רַק קָרָא בְּפָנֵי עַצְמוֹ הַמּוֹל לְכֶם כֹּל זָכָר.

וְנִיחָא מַה שְׁהִקְשִׁיתִי בְּאוֹת כ"ב: כו) וּמ"מ נִיחָא הָא דְּמִילָה בְּשִׁמְיִי דּוֹחָה שְׁבַת וְלֹא אֲמַרִּין נִמְתִּין עַד אַחַר שְׁבַת וְנִמּוֹלוּ מְקַרָּא דְּהַמּוֹל לְכֶם כֹּל זָכָר. דַּמ"מ מַצְנַת וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוֹל יַעֲקֹר לְגַמְרִי.

דְּאִם לֹא הִיָּה שְׁבַת זְמַן מִילָה כֹּלֵל לֹא יְהִי לוֹ תִּשְׁלֹמִין וְיַעֲקֹר לְגַמְרִי מַצְנַת וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוֹל וְלֹא דְּמִי לְחִגְיָה דְּכַתִּיב וְחַגּוֹתֶם אוֹתוֹ שְׁבַעַת יָמִים דִּיקְוִיָּים קָרָא דְּאוֹתוֹ ע"י תִּשְׁלֹמִין. וְכֵן בְּעוֹמֵר דְּזְמַן לִילָה אֵינוֹ לְעִיכּוֹב כֹּלֵל.

וְיִקְוִיָּים קָרָא דְּרַאשִׁית קְצִירְכֶם אִם יִקְצֹר בַּיּוֹם. מִשָּׂא"כ הֵכָא קָרָא דְּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוֹל לֹא יִקְוִיָּים כֹּלֵל וְלֹא נִמּוֹלוּ רַק מְקַרָּא אַחַר דְּהַמּוֹל לְכֶם כֹּל זָכָר: כז) וּבִהֲכִי נִיחָא מַה דְּקִשְׁיָא לִי בְּהָא דְּכַתֵּב הַרְמַב"ם פֶּרֶק א' מֵהִלְכוֹת מִילָה הִלְכָה ב' אֵין מְלִין בְּנוֹ שֶׁל אָדָם שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ אֲלֵא אִם כֵּן עֵבֵר וְנִמְנַע לְמוֹלוּ שֶׁב"ד מְלִין אוֹתוֹ עַל כְּרַחוּ.

נִתְעַלַּם מִב"ד וְלֹא מְלוּ אוֹתוֹ הוּא חֲיִיב לְמוֹל עַצְמוֹ לְכַשְׁיִגְדִּיל עַכ"ל. וְהִנֵּה מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי שְׁבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי אֵין מְלִין אוֹתוֹ ב"ד בְּעַל כְּרַחוּ אִם עֵבֵר וְנִמְנַע בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מְלִין אוֹתוֹ ב"ד בְּקִטְנוֹתוֹ קוֹדֵם שְׁיִגְדִּיל.

וְהִנֵּה צָרִיף לְהַבִּין אִם אֵינוֹ רוֹצֵה אָבִיו לְמוֹלוּ בְּשִׁמְיִי לְמַה לֹא יִמְלוּהוּ ב"ד בְּשִׁמְיִי דְּוַדַּאי חֲיִיב ב"ד גַּם בְּשִׁמְיִי. שְׁהִרִי קִטְוִן שְׁאֵין לוֹ אָב נִמּוֹל בְּשִׁמְיִי בְּשְׁבַת.

דְּקָרָא דְּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוֹל סְתָמָא כְּתִיב וְחִיּוּבָא בֵּין עַל אָב בֵּין עַל ב"ד. וְאִי מִשּׁוּם דְּחֲיִיב עַל אָבִיו רְמִיָּא.

הֲלֵא גַם לְאַחַר שְׁמִינִי חֲיּוּבָא עַל אָב כְּמִפְנֵי שֶׁב"ד מְבַשֵּׁם הַפְּלִבּוּ. וְכֵן מִשְׁמַעוֹת תּוֹס' קִידוּשֵׁין שְׁתִּירְצוּ אֲקוּשְׁיָא דְּלְמָה לִי קָרָא דְּאוֹתוֹ וְלֹא אוֹתָהּ.

תִּפְּוֹק לִי דַּמ"ע שְׁהַזְמַן גְּרַמָּא הוּא. וְתִירְצוּ דְּכִינוּן דְּאַחַר שְׁמִינִי כֹּל יוֹמָא זְמַנּוֹ לָאוּ זְמַן גְּרַמָּא.

הֲרִי דְּגַם אַח"כ חֲיּוּבָא עַל אָבִיו. דַּאל"כ לְמָה לִי קָרָא לְפָטוֹר אִמּוֹ דַּס"ד שְׁתַּחֲחִיב כְּמוֹ אָבִיו הֲלֵא אָבִיו אֵין לוֹ חֲיּוּבָא אַח"כ וְזְמַן גְּרַמָּא הוּא: כח) וְהִנֵּה בְּרַמְב"ם אֲפָשֵׁר לוֹמַר דְּכָל זְמַן שְׁלֹא עֵבֵר שְׁמִינִי תְּלִינן שְׁאֵב בְּעַצְמוֹ יְמוֹלוּ וְלֹא רְמִיָּא חֲיּוּבָא עַל ב"ד רַק לְאַחַר שְׁעֵבֵר שְׁמִינִי דְּחִזִּינוּ שְׁעֵבֵרִין הוּא מְלִין אוֹתוֹ ב"ד.

אִךְ רֵאִיתִי לְתַשְׁב"ץ סְפָר ג' ס"ח שְׁהוֹכִיחַ שְׁהוֹכִיחַ מְרַמְב"ם הַנֵּל דְּאֵין ב"ד חֲיִיבִין לְעַשׂוֹתָהּ בְּזְמַנָּה רַק לְכוּפּוֹ ע"י הַכָּאוֹת [גַּם הוֹכִיחַ מְרַש"י פֶּרֶק הָעֶרֶל שְׁאֵם אָבִיו חֲבוּשׁ

בבית האסורין אין הבן נמול ביום ח' האנומם פי בתשו' מהר"ח א"ז מפרש להא דפרק הערל בשמצפים בכל שעה שיצא] והנה מבואר דארף שמכין אותו וע"כ דחזינו שערבנו הוא אעפ"כ אין מלין אותו.

ותמוה מאי שנא שמיני מאחר שמיני: (כט) אף לפמ"ש יתבאר היטב דהנה חיוב אביו שיהא ימהלנו או שלוחו דילפינו לה מוימל אברהם שהוא מהלו. וחיוב ב"ד אינו רק שהזכר יהי נמול פדכתיב המול לכם כל זכר.

מבואר שהחיוב על ב"ד שהזכר יהי נמול. וכן וביום השמיני מול בשר ערלתו דמול בדגש המם מבנין נפעל הוא כמ"ש באבן עזרא ואקטן קאי.

ע"כ ביום שמיני אין מלין שלא מדעת אב. דנמצא מבטלין בידים עשה דוימל אברהם שאב ימהלנו או שלוחו.

אף לאחר שעבר שמיני דחיוב ב"ד הוא חובת שענתו שלא יהי ערל בישראל מקרא דהמול לכם כל זכר וחיוב אב משום תשלומין. ואיך ידחה חיוב תשלומין דאב לחיוב היום דב"ד.

וקי"ל פרק ד' דברכות דחובת שעתי' קדים. ואם האב רוצה למולו.

ודאי טוב שמקדים תרנוניהו חיובא דאב שהוא מהלו וחיובא דב"ד שהקטן נמול. אף אם אין האב רוצה למולו שצאמר שהב"ד ימנעו למולו משום האב.

הא בורכא דלא אתי חיוב תשלומין דאב ודחי חיוב ב"ד דשעתי': (ל) ובהכי ניחא מה דקשה לכאורה למה לי קרא דהמול לכם כל זכר. תיפוק לי' מקרא דביום השמיני מול בשר ערלתו.

דלא פירש מי ימהלנו וחיובא על הכל. ואף שעבר שמיני עדיין מחויב כמו האב אף דלא מפורש בי' רק בן שמונת ימים חיוב עלי' גם אח"כ.

אף לפמ"ש ניחא דאי מקרא דוביום השמיני מול גם הב"ד לא הי' מחויבים לאחר שעבר שמיני רק מתורת תשלומין. ממילא אם יש לקטן אב הי' אסור למולו בעל כרחו כמו ביום השמיני.

ע"כ מיייתי קרא דהמול לכם כל זכר דלא פתיב בי' שמיני והוא חובת שעתי' על ב"ד. ולא אתי חיוב תשלומין דאב ודחי לי'.

והוא פפתור ופרח ונכון בסיעתא דשמאי: (לא) ואין להקשות לפמ"ש דא"כ בהי' התינוק חולה בשמיני דלאו בר תשלומין אין האב מחויב למולו אחר שמונה. ובפרק הערל משמע דתינוק שהבריא מעפב על האב מלעשות פסח.

דלק"מ דאפי' תאמר דהא דפרק הערל אף אם הי' חולה גם בתחילת יום השמיני. אין ראי' מזה שחיוב עליו למולו.

שהרי אמו ודאי אינה מחויבת למולו ואעפ"כ בנה ערל מעפכה מפסח כמ"ש מהרש"א שם דמשום פסח מחויבת למולו עיי"ש: הק' אברהם. סימן שמא ב"ה לרב אחד.

א) דבר תינוק הנולד ערב שבת עם תשיכה. ספק נולד בה"ש שהוא ספק חול ספק נולד אחר צאת הכוכבים.

מהו למולו בשבת משום חזקת מעונברת והשתא הוא דילדה בשבת. וכתב פו בשם תשו' רעק"א סי' מ"ט.

והמענין בתשו' שם דאתי עלה מדין ס"ס. ובספק נולד ביום ספק ביה"ש כתב רדב"ז דאין מלין אותו בע"ש מכח ס"ס.

וכתב באש"ל אברהם הטעם משום חזקת מעונברת. אבל בנ"ד אי מוקמת בחזקת מעונברת בשבת נולד.

ונדבר משני התיירים אלה חזקת מעונברת. וספק ספיקא: ב' והנה בנדון חזקה דמעיקרא באינו ידוע מתי נעשה המעשה.

אני אומר לו מה שהוא יסוד מוסד לפי דעתי. דלא אמרינן הכי אלא במשארתני נאנסת דספק אם בשעת אירוסין היתה בעלה והוי מקח טעות בזה אמרינן דעל אז מוקמינן לה אחזקתה.

ומה שנמצאת אח"כ בעולה אינו מבטל חזקה ראשונה דלא מחזקינן ריעותא למפרע. וכן בנמצא בה מומין שמסופקין על שעת קידושין אם הי' בה אז מומין ובטלה הקידושין וכן בקדשה עצמה ביומא דמשלם זמנא דהספק על שעת קידושין.

וכן ביצה ספק נולדה מערב יו"ט ספק נולדה ביו"ט דכתב המרדכי דמוקמינן לה אחזקתה שלא נולדה מעיו"ט [הובא בב"י ס"ס תקט"ו] שאין לידתה ביו"ט אוסרתה רק מה שלא נולד מעיו"ט שלא הי' לה הכנה מבע"י ואנו דנין על עיו"ט אם הי' אז הכנה.

ע"כ מוקמינן לה על חזקתה שלא נולדה. אבל זה הספק אם נולד בשבת ממילא השמיני ג"כ בשבת.

אבל אין הספק אם נולד בע"ש שאין לידתו מע"ש ושבת אם התשיעי גורם האיסור. .

רק מה שלא נולד בשבת ואין השבת השמיני ללידתו. ובשבת הרי כבר נולד.

ומהכ"ת להכריע שבשבת נולד דכף יש להיות שנולד מבע"י כמו שנולד בלילה. ודוקא בנדון הרדב"ז שספק אם נולד ביום ספק בה"ש שתראה למולו בע"ש לומר שבע"ש נולד והוא השמיני.

נמצא שמסופקין על לידתו אם הי' בע"ש אמרינן שבע"ש הי' לה חזקת מעונברת ולא נולד בע"ש. ומה שנמצא אח"כ ילוד אינו מגרע חזקתו למפרע ובע"ש עדיין לא נולד קלל.

אבל בנ"ד שתראה למולו בשבת משום חזקת מעונברת לומר שנולד בשבת. והרי בשבת כבר הי' ילוד כף אפשר שנולד מע"ש כמו בשבת.

ואין דנין לאסור המילה משום שנולד בע"ש. רק משום שלא נולד בשבת.

(ג) ומעודי ק"ל על הט"ז יו"ד סי' שצ"ז סק"ב בשם מהר"ם בַּמַּת לוֹ מַת וְאִינוּ יוֹדְעִים אִם עֲכָשְׁיוֹ תוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם אוֹ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם דְּאוֹקְמֵי אַחְזָקְתוֹ וּמַת אַח"כּ וְעֲכָשְׁיוֹ תוֹךְ שְׁלֹשִׁים אָף שְׁאִין חַיִּיב הָאֲבִילוֹת מַחְמַת שְׁלֵא מַת קוֹדֵם שְׁלֹשִׁים רַק מְשׁוּם שְׁמַת אַח"כּ תוֹךְ שְׁלֹשִׁים.

וְלֹא מִצְּאֵתִי יָשׁוּב לְזֶה ע"ד הַפְּשֻׁט. וְהַסְּבָרָא בְּרוּרָה אֲצִלִּי כַּמ"ש: וְאָף שֶׁהַסְּבָרָא בְּרוּרָה אֲצִלִּי.

אִךְ יַעַן כָּל דְּבָרֵי אַחְרוּנִים בִּיּו"ד גַּבֵּי אָבֵל עַל דְּרָף הַפְּשֻׁט הֵם כְּפִגְדֵי. קָשָׁה לְחַלּוֹק עֲלֵיהֶם בְּסְבָרָא לְבַד.

וְאָבִיא רֵאִי מִמְּשֻׁנָּה דְּחֻלִּין (קל"ד) גַּר שְׁנַתְּגִייר וְהִי לוֹ פֶּרָה נִשְׁחַטָּה סָפֵק קוֹדֵם שְׁנַתְּגִייר סָפֵק אַחַר שְׁנַתְּגִייר פְּטוּר שֶׁהַמוּצִיא מִחֲבִירוֹ עָלָיו הֲרֵאָנִי. וּבִגְמ' מִקְּשָׁה עָלֶיהָ מֵהָא דְּסָפֵק לְקַט לְקַט.

וְהַטַּעַם מְשׁוּם דְּכַתִּיב עֲנִי וְרַשׁ הַצְּדִיקוֹ צֶדֶק מְשַׁלֵּה וְתָן לוֹ. אָמַר רַבָּא קָמָה בְּחֻזְקַת חַיִּיבָא קִיּוּמָא פֶּרָה בְּחֻזְקַת פְּטוּרָה קִיּוּמָא.

וּבְנֻדָּאֵי הָא דְּקָאָמַר הַש"ס קָמָה בְּחֻזְקַת חַיִּיבָא לְאוֹ חֻזְקַת חַיִּיב לְגַמְרֵי קָאָמַר. שְׁהֵרֵי הַקָּמָה אִינוּ בְּחֻזְקַת חַיִּיב לְעֲנִיִּים עַל מַה שְׁיִפְּוֹל יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהוּא בְּחֻזְקַת פְּטוּר לְבַעַה"ב עַל מַה שְׁלֵא יִפְּוֹל רַק שְׁאִין בְּחֻזְקַת פְּטוּר כְּמוֹ פֶּרָה שְׁהֵימָה פְּטוּרָה לְגַמְרֵי זֶה יֵשׁ בָּהּ חֻזְקַת חַיִּיב לְעֲנִי ג"כ וְהִי סָפֵק שְׁקוּל וְחֵיִיב לִיתְנוּ לְעֲנִיִּים מִקְּרָא דְּעֲנִי וְרַשׁ הַצְּדִיקוֹ זוּלַּת הֵיכָא דְּאִיפָּא חֻזְקַת מְרָא קָמָא (וְכֵן הֵם דְּבָרֵי הַקְּצֵה"ח בְּקוֹנְטְרָס הַסְּפִיקוֹת כָּלֵל א' סְעִיף ט' ע"ש): הַ מַּעֲתָה נִשְׁאֵל לְמָה בְּפֶרָה סָפֵק נִשְׁחַטָּה קוֹדֵם שְׁנַתְּגִייר סָפֵק הַח"כּ פְּטוּר.

נִוְקָמָא הַפֶּרָה בְּחֻזְקַת שְׁלֵא נִשְׁחַטָּה קוֹדֵם שְׁנַתְּגִייר רַק אַח"כּ. וְהִי חֻזְקָה זוּ מוּל חֻזְקַת פְּטוּרָא דְּפֶרָה וְהִי סָפֵק הַשְּׁקוּל וְהִי חֵיִיב לִיתְנוּ לְכַהֵן מִקְּרָא דְּעֲנִי וְרַשׁ הַצְּדִיקוֹ כְּמוֹ גַּבֵּי קָמָה.

וְאִם תֹּאמַר מְשׁוּם דְּאִיפָּא תְּרֵינֵי לְרִיעוּתָא דְּהֵרֵי שְׁחוּטָה לְפָנֶיהָ. הֲלֹא הֲרַמְב"ם פ"ה מִתְּרוּמוֹת דְּתְּרֵי לְרִיעוּתָא אִינוּ אֵלָא סָפֵק.

וְעֵינֵן בַּש"ש שְׁמַעְתָּא ג' פָּרָק א' בְּאֵרִיכוֹת. וְחֵיִיב לִיתְנוּ לְכַהֵן מִסָּפֵק מִקְּרָא דְּעֲנִי וְרַשׁ הַצְּדִיקוֹ: וּנְאָפִי לְדַעַת תּוֹס' דְּתְּרֵי לְרִיעוּתָא הִנֵּי נֻדָּאֵי.

הֲלֹא דַעַת הַתּוֹס' רִישׁ גִּדָּה סד"ה הֵתֵם דְּלֹא אֲמַרְיֵנוּ תְּרֵי לְרִיעוּתָא אֵלָא בְּמִקְּנָה דְּאִיפָּא לְמִימַר חֶסֶר וְאֵתָאֵי. אָבֵל בְּלֹא זֶה מוֹקְמִינֵנוּ אַחְזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא וְאֲמַרְיֵנוּ הַשְּׁתָּא הוּא דְּאִתְּרַע וְהָא דְּהַמְחִלִּיף פֶּרָה בְּחֻזְקַת מְשֻׁף בַּעַל הַחֻזְקָה אֵת הַפֶּרָה וְלֹא הַסְּפִיק בַּעַל הַפֶּרָה לְמַשְׁוֹף אֵת הַחֻזְקָה עַד שְׁמַת הַחֻזְקָה עַל בַּעַל הַחֻזְקָה לְהִבִּיא רֵאִי שֶׁהִי חֻזְקָה קִיּוּם בְּשַׁעַת מְשִׁיכַת הַפֶּרָה וְלֹא מוֹקְמִינֵנוּ לָהּ בְּחֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא לְוֹמַר הַשְּׁתָּא מַת.

כְּתִיב בְּנֻקָה"כ מְשׁוּם שְׁבָא לְהוּצִיא מִחֻזְקַת מְרָא קָמָא. וּבְנֻדָּאֵי הַטַּעַם מְשׁוּם תְּרֵי לְרִיעוּתָא דְּגִגְד חֻזְקַת חֵי דְּבִהְמָה אִיפָּא הֵרֵי מִתָּה לְפָנֵינוּ.

וְלִכְאוּרָה הָא לֹא שְׁיִיף הֵתֵם חֶסֶר וְאֵתָאֵי. יֵשׁ לְוֹמַר דְּהֵתֵם נִמְי אִין דְּרָף חֵי לְמוֹת פְּתָאוּם שְׁרָם יִחְלָה וְאִין מִיָּם גְּדוֹל מַחֻלָּה.

ומום ונדאי מבטל החילופין רק אונאה אין בחליפין משום דכתיב בי' ממפר. אבל מום ונדאי מבטל החליפין.

וכן פסק בנתיבות סי' רכ"ז סעיף כ' גם בשם מחנה אפרים. ובחולי ונדאי שיהיה חלה נאמתי.

וגבי פרה הוי חזקה דמעיקרא שלא נשחטה עד עתה ויהי' חייב ליתן לכהן אף בלא קרא דעני נרש הצדיקו. ומלבד כל זה הלא ר' שמעון תרמי לריעותא גבי מקנה נמי ספק משוי ליה כמפונרש בריש גדה.

וקשה לומר על משנה סתמית בלי שום מחלוקת שיהי' תלוי בפלוגתא דתנאים והי' לו להש"ס לומר מתני' דלא כר' שמעון: ז) אלא ונדאי לא שיהי' הכא חזקה דמעיקרא כלל כיון שאין החיוב והפטור תלויים אם נשחטה עד שלא נתגזיר רק אם נשחטה משנתגזיר ואז היא שחיתה ממה נפשך.

וכן י"ל שהי' קודם שנתגזיר כמו אחר כך. ולא אמרינו חזקה שלא הי' קודם רק אח"כ אלא כשאנו דנין על זמן הקודם מוקמינו לה אז על חזקה דמעיקרא כיון דאפשר שהי' אח"כ ולא הי' עדיין ריעותא כלל.

ולמתבונן בטעם המצנה לא יקשה עליו דברי אחרונים גבי אבל. והוא ברור אצלי כשמש: ח) וטעם הב' משום ס"ס הגה הוא משם אחד שפשבת הוא השמיני ואין ספק אחד מתיר יותר מחבירו דאין סברא לומר דספק בה"ש לילה מתיר לכל התינוקות שנולדו בה"ש למולם בשבת כיון שאינו מתיר בעובדא שנולד הספק עליו: ט) ועוד יש בב"ד טעם לאסור עפ"י מה שיש ללמוד מתוס' ריש ב"מ שהקשו דהאומר כולה שלי ונדאי והאומר חצי שלי ספק ואין ספק מוציא מידי ונדאי עכ"ד.

ויש ללמוד מכאן דבסברא דאין ספק מוציא מידי ונדאי מוציאין מיד המוחזק. שהרי תירצו על הקושיא דיהי' נאמן במיגו.

דהוי מיגו להוציא. מוכח דבאין ספק מוציא מידי ונדאי מוציאין ממון.

ועדיף מחזקה דגריעא מחזקת ממון. והיינו דבחזקה אין חשיב ונדאי כל כך.

שאם עכשיו נשתנה הדבר שוב אין כאן ונדאי. מה שאין כן בזה שאף עכשיו חציו שלו: י) כן יש לומר במילה בשבת שאף אם הוא שמיני מ"מ שם איסור שבת עליו.

שהרי כתב במגיני שלמה בהא דמתעסק בתינוקות חייב ולא פטור משום מלאכת מחשבת הואיל ומקלקל חייב. וקשה מ"מ יפטור משום בה פרט למתעסק כמו בשאר איסורין דלאו שבת ותירץ במג"ש כיון דידע שעשה מלאכה רק שחושב שהוא כן שמונה המתירו חשיב מתעסק באיסור.

ע"כ נאמר בזה אין ספק מילה מוציא מידי ונדאי איסור שבת דאף אם הוא כן שמונה. מ"מ יש איסור שבת רק שמצות מילה מוציא מידי איסור שבת.

ע"כ לא יועיל בזה חזקת מעונבת. או ספק ספיקא כשם שאין ספק מוציא מידי ונדאי עדיף מחזקת ממון כן עדיף מחזקת מעונבת או ספק ספיקא: הק' אברהם.

סימן שמב ב"ה יום ג' כ"ד למטמונים תרנ"ו לפ"ק. שלום לכבוד אהובי ידידי הרב הגדול המפורסם בר לבב ז"ל הרעיון שלשלת היחסין כש"ת מו"ה משה יחזקאל שליט"א אבד"ק ווישיגראד.

יקרתו הגיעני דבר היגד זנונים אשר ניתן למילדת נכרית ליתן למינקת נכרית. אם מחנכינו להוציא הוצאות בכדי להוציא היגד מידה פדי למולו ולהיות מוטל על הציבור פי שמה תחליפנו הנכרית ובגיד קטן אין טביעות עין וגם שמה מת: בכתובות (ט"ו): מצא תינוק מושלף אם רוב א) הנה ישראל ישראל.

א"ר ל"ש אלא להחיותו מבואר דבמחצה על מחצה אינו מחויב להחיותו. וכן כתבו התוס' שם ד"ה להחזיר לו אבידה.

וכן הם דברי הטור ורמ"א דלפקח הגל בשבת אפי' ברוב עפוי"ם מותר. ואינו מחויב להחיותו פי אם ברוב ישראל.

והרמב"ם השוה דין להחיותו ודין לפקח הגל בשבת ובשניהם פסק במחצה על מחצה פישאל דיינינו לי וברוב עפוי"ם פגוי: ב' והב"ש כתב על הרמ"א דברש"י ותוס' יומא מבואר דבמקום דמפקחין עליו הגל כ"ש שמחויב להחיותו ולק"מ דמבואר ברמב"ן ורשב"א פתובות הובאו באס"ז דקו"ח זה אינו אלא לענין להחיותו ממש להצילו ממיתה. אבל לפרנסו כמו שמחויב לפרנס עניי ישראל ליתן לו די מחסורו. נדאי אינו קו"ח וברוב גוים פטור.

והם מפרשים להחיותו דרב היינו לפרנסו וכן פרש"י בכתובות. וא"כ לק"מ דכוננת הטור ורמ"א בלפרנסו: וכן מסתבר שכוננתם פד.

דאי במקום פקוח נפש ממש איך אפשר לפטור במחצה על מחצה הא דאורייתא הוא. לא תעמוד על דם רעהו.

וספיקא דאורייתא לחומרא. וע"כ כוננתם בלפרנסו.

ובזה פטור אפי' במחצה על מחצה כיון דאינו רק שעבוד העני עליו ואי אמר לא בעינא ליתא לעשה כלל. וכ"כ הרשב"א בתשו' ח"א סי' י"ח דדינו כמו ספק גזל דמותר.

דלא חמיר ספק ממון חבירי מספק ממון דידי' ובספק הינוח לא יטול. כיון שהוא אין לו זכות בו.

דין ספק גזל כמו ספק שאר איסורין. וכל ספק גזל פגון תיקו דמועיל תפיסה הטעם פנ"ל.

וה"נ לא חמיר זכות העני מזכות דידי' וכיון דספק הוא פטור. ועיין ר"ן פתובות (מ).

(גבי אונס דאי אמרה לא בעינא פירש הר"ן משום דניתן למחילה קיל ודומה לממונא יע"ש ד) אבל להחיותו ממש דלאו בדעת המסופן תלוי הדבר ברור דעכ"פ בספק שקול מחויב וע"כ הטור והרמ"א מירי בלפרנסו וליכא קו"ח מלפקח הגל ולהצילו ממיתה.

ולפי"ז אפשר בלהחיותו ממש ס"ל להטור והרמ"א לפי שיטתם דלפקח הגל אפי' ברוב עפוי"ם כ"ש דמחויב להחיותו: ה) אף קו"ח זה. אף שכתבו רש"י ביומא ונהביאו התוס' שם.

וכן ס"ל לרמב"ן פתובות. מבואר ההיפוך בתוס' נדה (מ"ד).
(ד"ה איהו. שהקשו עובר במעי אמו את"ל שמוטר להורגו אמאי מחללין עליו שבת
אפי' להביא ספין דרף ר"ה.

ויש לומר דמ"מ משום פ"נ מחללין עליו את השבת אף שמוטר להורגו. והביאו ראי'
מגוסס בידי אדם דלא מחייב ההורגו משום דרובו למיתה.

ואעפ"כ מחללין עליו שבת דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב עכ"ד. ומשמע מדברייהם
דגוסס בידי אדם מותר להורגו מפח רוב אף שמשללין עליו.

וכ"ש בנ"ד שאין ראי' ממה שמשללין שבת שיהי' מחוייב להחיותו שיכולין לומר דבאמת
משום רוב אינו מחוייב להחיותו כמו בגוסס בידי אדם שמוטר להורגו. ומ"מ מותר לפקח
עליו הגל בשבת: (ו) והנה לפמ"ש לעיל אות ב' דהטור ורמ"א מייגי בלפרנסו נוכל לומר
שהרמב"ם והמחבר דס"ל דבמחצה מחוייב להחיותו מפרשים להחיותו ממש.

וכמו שפירש רש"י ביומא. ושלום בין הפוסקים בדין להחיותו ומה שאינו מחוייב
להחיותו ממש ברוב עכו"ם לטעמייהו אזלי דאף לפקח עליו הגל בשבת ברוב גוים אסור:
(ז) ונשוב לנ"ד בתשש חילוף את"ל דספק שקול הוא מצות מילה עשה שלא ניתן למחילה
וספיקו לחומרא.

אף ההספקה אינו מחוייב כמו שמוחוייב בעני ישראל. רק בכדי חיותו.

אף לאחר שנימול. דבמילה לבד אינו נכנס לברית בלא טבילה.

ואף דגר תושב מצוה להחיותו משמע אפי' לפרנסו. שהרי מחוייב ליתן לו הנבילה.

עיינ בתוס' ע"ז (כ) ד"ה ור"מ. הלא פתב הר"ן ע"ז לענין לעשות יי"נ דגר שפמל ולא
טבל גרוע מגר תושב פינן שלא קיבל עליו המצות רק לכשיטביל ואף החולקים הטעם
משום שקיבל עליו מצות.

אבל קטן זה שלא קיבל עליו פלום אף שלא עבד ע"ז ולא יעבדו. הלא פתב הריטב"א
במפכות (ט).

(דג' שמות יש לגוי. עכו"ם הוא עובד ע"ז.

כן נח הוא שאינו עובד ע"ז ומקיים שבע מצות רק לא קיבל עליו לקיימם. וגר תושב
שקיבל עליו לקיים זה מצוים להחיותו.

וא"כ קטן זה שלא קיבל עליו פלום אינו מחוייב לפרנסו את"ל שגוי הוא ומספק פטור:
(ח) והנה בעיקר דין תשש חילוף יש פלוגתא בכורות (י"א): במפקיד פירותיו אצל הכותי
ואצל ע"ה בתזקתו למעשר ולשביעית [פירש"י אם מעושרין הם אין חוששין שפמא
החליפן או בשביעית שפמא החליפן בפירות שביעית] אצל גוי פפירותיו (פירש"י
פפירותיו של גוי דנדאי חלפינהו וכו') ר' שמעון אומר דמאי.

א"ר אלעזר להפריש כ"ע לא פליגי כי פליגי ליתנו לכהן ת"ק סבר ודאי חלפינהו ובעי
מיתננהו לכהן ור"ש סובר דמאי. ועיינ בזה מחלוקת רמב"ם וראב"ד פי"א מה' מעשר

ורא"ש פ"ג ד'דמאי וכתו' רעק"א ושם וקראב"ד סובר כפ'שט הסוגיא דודאי חלפניהו
וטעם מ'שום פ'אן נמצא אצל הגוי וכאן הי'.

ואף שידוע שישאל הפקיד אצלו זה הי' דר' מקרה ואין זה מקומן. ופירות הגוי מקומם
אצל הגוי.

ועיין ב'שב שמעתתא ז' ספ"ח ועיין בחי' ה'ר"ן גיטין (כ"ז): ושם ע"א בד"ה איפ'א דאמרי
ודו"ק היטב. מ"מ גם לראב"ד נ"ד יש לדמותו לקנפה בקנפות דאינו ודאי שהחליף
דמתירא הגוי כמו כן י"ל בנ"ד אף אם לא יכירנו בטב"ע.

מ"מ מתירא הגוי ש'מא יכירנו בטב"ע. ובודאי לפעמים יש טב"ע גם בקטן.

וזונות שפאו לדין לפני שלמה יוכיתו: (הגה"ה ועוד יש לומר דנ"ד עדיף טפי דבשלמא
התם ידוע שיש להגוי פירות של עצמו וש'יך לומר פ'אן נמצא פ'אן הי'. אכל בנ"ד מי
ימר שיש לה ילד כזה קלל.

המגיה]: ט) מלבד זה על כל האופנים חייבין להוציא הי'לד מידם שלא ישמע בין העכו"ם.
כי הטמוע בין העכו"ם חמיר מפ"נ כמבואר בט"ז א"ח סוף סי' ש"י ובש"ע הרב ז"ל
מלאדי ע"ש.

ובזה לא יועיל חזקה דכ'אן נמצא פ'אן הי'. דרוב אינו מועיל בפק"נ בפירוש מקצתו דחשבי'
לי' קבוע אף דבאיסורין לא חשיב קבוע הקילו בפק"נ כמבואר בפוסקים.

עי' מג"א סי' שכ"ט וב"ש סי' ד'. א"כ י"ל ה"נ לענין פקוח נפש לא חשבינו לי' פ'אן
נמצא פ'אן דאף ה'שאל הנפקד אצלה.

וכיין דבגמ' לא מציינו רק באיסור לא נוכל ללמוד לפ"נ פ'אן דמציינו חילוק בפירוש מקצתו
פנ"ל: י) ולדעת רש"י ותוס' יומא ורמב"ן מדמחללין שבת קו"ח שמתחייב להציל. ואף
שהתוס' נזהר ל"ל קו"ח הנ"ל.

המה רוב. האומנם יש לעשות סמוכין לדברי תוס' מירושלמי פ"ח דפסחים הלא פסח
של נשים רשות ודוחה את השבת.

אף בגמ' דידן פסחים (צ"א): אי רשות אמאי דוחין את השבת: יא) סוף דבר להלכה נ"ל
שמתחייבין להוציא מ'די עכו"ם ולהספיק לו די חיותו אף לא די מחסורו כמו עני ישראל.
ובקטנותו אין נ"מ בזה כי להיות אצל מינקת נחשב סכנה אצל התינוק כמ"ש הפוסקים
דסתם תינוק מסוכן אצל חלב.

אף כשיגדיל קצת כ"ז שלא יטבילוהו ע"ד ב"ד לא יצטרכו ליתן לו די מחסורו רק פ'די
חיותו [היינו אם לא יפירוהו בטב"ע] וממשה דחיות יאיר סי' צ"ב ידוע: ועצתי שיהי'
בידיעת הממשלה שלא יבוא לידי עלילה ח"ו והתכם עיניו בראשו ידו הדו"ש הק'
אברהם.

סימן שמג הלכות גרים א) בענין הרצאת דמים שצריך הגר בשעה שבהמ"ק קנים נראה
מדברי הנמק"י שאז הי' מעכב שכתב וז"ל אכל בזמה"ז אינו מעכב משמע שאז הי'

מעפב. וכן משמע מרמב"ם שכתב דבר זה דגר צריך הרצאת דמים בה' איסורי ביאה ולמאי נ"מ.

אלא שבזמן המקדש הי' אסור לישא בת ישראל תחלה. וכן משמע להדיא בש"ס פרייתות (ח':) גר קמייתי קרבן לאכשורי' נפשין' למיעל בקהל.

אולם קשה דא"כ איך טובל תחילה קודם הרצאת דמים הא הוי פטובל ושרץ בידו וכמ"ש הרשב"א לענין שצריך מילה תחילה לעיכובא: (ב) ע"כ נ"ל דהא מילתא דמיא להקטר אמורים בקדשים דמעפב הפהגים מלאכול הבשר עד שיקטירו והיכא דליתניהו לא מעפבי.

ועי' בפרק מצות חליצה (ק"ד:) ואיתא במס' מעילה (ז:) דמשנזרק הדם יצא הבשר מידי מעילה וסייבין עליו משום פיגול נותר וטמא אף דאיתניהו לאמורים ולא קרבן. חשיב שעת היתר לפהגים וקרבן מתיריו דכיון דהיכא דליתניהו לא מעפבי לא חשיב מתיר.

וחשוב שהותר מתחילה. ה"נ בהרצאת דמים דכיון דהיכא דליתניהו פגון בזמה"ז אינו מעפב.

אף בזמן שבהמ"ק קנים דאיתין' אינו מעפב. וחשיב שנעשה ישראל במילה וטבילה אף שלא נגמר הגירות ואסור לישא בת ישראל עד שיביא קרבנו.

ולא דמי לגר שפול ולא טבל דעדיין נכרי גמור חשוב כדאיתא בש"ס ברכות (מ"ח:) כל פמה דלא טבל גוי הוא. וכן איתא בע"ז (נ"ט).

(שעושה יי"נ עד שיטבול: ג) ובהכי ניתא ליישב הא דאיתא בר"ה (דף ל"א:) גר שנתגייר בזמה"ז צריך שיפריש רובע לקניו אמר רשב"א ריב"ז נמנה עלי' וביתלה מפני התקלה עד כאן.

וקשה טובא מ"ש משאר חייבי קרבנות בזמה"ז שא"צ להפריש. אף להנ"ל יובן בטוב עפ"י דברי הר"ן ריש ר"ה בצדקה היכא דלא קיימי עניים צריך להפריש תיקף.

ומ"ש מקדשים דא"צ להפריש דלהפרשה א"צ מקדש כמו שא"צ עניים. אף ברורן של דברים דצדקה לא נתחייב כלל ליתן עד שפאו עניים.

שהרי פתב הר"ן ריש נדרים דדין צדקה חשיב ממונא ולא איסורא וספק ממון עניים לקולא פספיקא דממונא. א"כ כי היכא דבהדיוט א"צ להוליך אחריו למדי.

כמו כן בצדקה אינו חייב לחזור אחר עניים. ע"כ מחויב להפריש מאחר שבהפרשה יצא ידי חיובו שפוטל עליו כעת.

משא"כ בקדשים שחויב להביאם לכפרה ואינו יוצא כלל בהפרשה: (ד) והיינו טעמא דבשאר חייבי קרבנות אינו מחויב להפריש בזמה"ז מאחר שאינו יוצא כלל בהפרשה שחויב להביא רק שאנוס הוא אבל גר שמה שאינו יכול אינו מעפב.

ויוצא בהפרשה העיכוב. וא"כ הוא דומיא דצדקה דאין הנתינה מעפב חיוב הפרשה.

הואיל ואינו מחויב יותר. וה"נ אין הקרבה מעפב חיוב הפרשה שהרי הקרבה אינה מעפבת נמצא שאינו צריך יותר.

ע"כ שפיר מחויב להפריש [ובמק"א ביארתי באופן אחר הא דגר צריף להפריש] ולאחר שביטל ריב"ז הא דגר צריף להפריש שוב חשיב לא אפשר פינו דמדרבנן אסור. ונגמא לזה פתבו התוס' פסחים (נ"ט:) בד"ה עשאום הואיל ומדרבנן לא מרצה חשיב כאילו אבדו האימורים.

וא"כ הרי ההפשה נמי לא אפשר בזה"ז ושוב יוצא גם בלי הפשה: סימן שדמ א) ראוי לבאר בזמן המקדש שהי' קרבן אם הי' נחשב גר במילה וטבילה לבד שיהי' מותר בבת ישראל. רק בקדשים הי' אסור עד שיביא קרבן.

או דילמא דוקא בזמה"ז דאי אפשר בקרבן גלי רחמנא קרא דלדורותיכם שמקבלין גרים בזמה"ז אף דליכא קרבן כבש"ס פרישות (ט) ואין למדין זמן שהי' בהמ"ק קנים מבזמה"ז דאין למדין אפשר משאי אפשר: ב) ונראה שהוא מחלוקת הראשונים.

שהרמב"ם והרמב"ן והנמק"י ס"ל שבזמן המקדש הי' הקרבן מעכבו מלישא בת ישראל. ולעומת זה התוס' והרשב"א ס"ל להיפוך אלא דמלדורותיכם שמעינו דאין הקרבן מעכב לעניני גירות הנוהגים בזמה"ז ואפי' בזמן המקדש.

דהנה הרמב"ם פתב דין קרבן בהלכות איסורי ביאה. ואי אפי' בזמן המקדש מותר לישא בלא קרבן.

מה שייכות להלכות אלו דין קרבן. והא קמן שהטוש"ע לא פתבו פלל דין קרבן. ומשום שהם לא פתבו רק דינים הנוהגים בזמה"ז. ורמב"ם שכתב גם דינים שבזמן המקדש ואז הי' קרבן מעכבו מלישא בת ישראל.

וכן פתב הרמב"ן ונ"ל ולמה דאמרינו דבעינו מומחין בזמה"ז דליכא מומחין איף מקבלין גרים. י"ל דנפקא לי' מלדורותיכם הרי דמלדורותיכם לא נפקא לן אלא בזמה"ז אבל מעיקרא בעינו מומחין.

והוא הדין לענין הרצאת דמים לא אמרינו מקרא זה לבזמן המקדש ואז מעכב. וכ"כ הריטב"א ונמק"י ונ"ל דגר בעי הרצאת דמים כי כף הי' באבותינו.

אבל בזמה"ז לא מעכבא דהא לדורותיכם פתיב [ועיין בט"א ר"ה (י"ג.)] בהא דקצירכם ולא קציר נכרי שהקשה דא"כ אין עומר בא בשביעית שהכל הפקר ולאו קצירכם הוא ותירץ מקרא דלדורותיכם הרי דקרא דלדורותיכם אינו מוכיח רק על עצמו על שביעית ולא על הכלל כולו שלעולם לא ניבעי קצירכם.

דא"כ מה מקשה בגמ' קצירכם ולא קציר נכרי. מיהו יש לדחות דקרא דלדורותיכם גלי דהפקר לא נמעט מקצירכם.

ולעולם של נכרי פסול. ובלא"ה קושניית הט"א לא קשה דשביעית אינו הפקר כי אם לישראל וקרינא בי' קצירכם ומשמע דדוקא בזה"ז לא מעכבא.

אבל בזמן המקדש מעכבא: ג) אבל הרשב"א פתב בענין שמקבלין גרים בזמה"ז דליכא מומחין וגר משפט פתיב בי' ונ"ל דכי גמירי שלשה גמירי מומחין לא גמירי. ואפשר

דְּנִפְקָא לְהוּ דְלִשְׁלִישָׁה לְחוּד פְּתַב רַחֲמָנָא מִשְׁפֹּט וְלֹא לְמוֹמְחִין מִדְּכִתִּיב וְכִי יִגּוּר אֶתְכֶם גְּר
לְדוֹרוֹתֵיכֶם לֹאמַר דְּבִכְל הַדּוֹרוֹת מְקַבְּלִין גְּרִים וְאַף בְּזִמְנֵי דְלִיפָא מְנוֹמְחִין.

וּמַהֲאֵי קָרָא הוּא דְנִפְקָא לְהוּ בְּפִרְק אַרְבְּעָה מְחוֹסְרֵי פְּפִרָה דְמְקַבְּלִין גְּרִים בּוֹזְמָה"ז. אַף
דְלִיפָא הִרְצָאת דְמִים עכ"ל.

וְהִנֵּה דְבָרֵי רִשְׁבִּי א' מְפֹרְשִׁים דְאַף בְּזִמְנֵי דְאִיפָא מְנוֹמְחִין א"צ מְנוֹמְחִין. שְׁהָרֵי פְּתַב מְנוֹמְחִין
לֹא גְמִירֵי.

וְכַתֵּב עוֹד דְלִשְׁלִישָׁה לְחוּד פְּתַב רַחֲמָנָא מִשְׁפֹּט וְלֹא לְמוֹמְחִין. וְכַתֵּב דְנִפְקָא לְהוּ מִדְּכִתִּיב
לְדוֹרוֹתֵיכֶם.

הָרֵי דְמִקְרָא דְלְדוֹרוֹתֵיכֶם לֹא בּוֹזְמָה"ז לְבַד יִלְפִינוּ אֲלֵא גַם לְבְזִמְנֵי שְׁבַהמ"ק קָיִים. וְכֵן
פְּתַבו הַתּוֹס' קִידוּשֵׁין (ס"ב) סוּף ד"ה גְּר בְּשֵׁם הַר' נְתַנְאֵל.

וְהַמְעַלִּין בְּדְבָרֵיהֶם יִרְאֶה אִיף שִׁס"ל דְאַף בְּזִמְנֵי דְהוּי מְנוֹמְחִין א"צ מְנוֹמְחִין וְכַדְבָּרֵי
הַרְשֵׁב"א: ד) וּמ"מ אַף לְדַעַת הַרְמְב"ם וְדַעַמְי' דְבְזִמְנֵי שְׁבַהמ"ק קָיִים קָרְבֹן מְעַכְב. מ"מ
אִין דִּינוּ פְּדִין גְּר שְׁמַל וְלֹא טָבַל דְנָכְרֵי הוּא פְּדִיאִתָא בְּגַמ' רִישׁ פְּרָק שְׁלִישָׁה שְׁאַכְלוּ.

אֲלֵא שְׁאִינוּ יִשְׂרָאֵל גְּמוּר עַד שְׁיָבִיא קָרְבָנוּ וְכַמ"ש הַרְמְב"ם רִישׁ הַלְכוֹת מְחוֹסְרֵי פְּפִרָה
הַלְכָה ב'. וְהַטַּעַם בְּזֶה פִּינוּ דְבְמִקוֹם דְלֹא אֶפְשָׁר אִין הַקָּרְבֹן מְעַכְב.

א"כ דִּין הַקָּרְבֹן בְּגִירוֹת פְּדִין אִימּוּרִים לְהַתִּיר הַבְּשָׂר דְכִי אֶתְנִיְהוּ מְעַכְבֵי וְכִי נְטָמָאוּ אוּ
שְׁאָבְדוּ דְלִיתְנִיְהוּ לֹא מְעַכְבֵי. וְשֵׁם הַדִּין דְמִפִּי נִזְרַק הַדָּם אִין מְעִילָה בְּבָשָׂר [וְגַם אִין
מְפָגְלִין בְּהַקְטַרְת אִימּוּרִין וְחִיָּיב עַל אִימּוּרִין מְשׁוּם פִּיגּוּל אַף דְעַל דָּם וְלְבוֹנָה דְמַתִּירִין
נִינְהוּ אִין חִיָּיבִין מְשׁוּם פִּיגּוּל דְמַתִּירִין נִינְהוּ.

אֲבָל אִימּוּרִין לֹא חִשְׁבֵי מַתִּירִין] דְכִינוּ דְכִי לִיתְנִיְהוּ לֹא מְעַכְבֵי חִשְׁבֵי שְׁפָכַר הַתּוֹר אַף
דְכִי אִיתְנִיְהוּ אֲסוּר לְאַכּוֹל. ה"נ פִּינוּ דְקָרְבֹן פִּי לִיתְנִיְהוּ לֹא מְעַכְב חָשׁוּב גְּר בְּמִילָה
וְטְבִילָה לְחוּד.

וְאַף שְׁיֵשׁ לְחַלְק קֶצֶת דְבְזִרְיַקַת דָּם עֲדִינֵי יֵשׁ מְצִיאוֹת שְׁיֵהִי' נִיתָר הַבְּשָׂר בְּלֵי הַקְטָרָה.
אֲבָל בְּזִמְנֵי שְׁבַהמ"ק קָיִים אִין מְצִיאוֹת שְׁיֵעֲשֶׂה גְּר גְּמוּר בְּלֹא קָרְבֹן.

מ"מ דְבָרֵי הַרְמְב"ם מוֹרִים פֶּן. ה) וְלִפִּי זֶה נִרְאֶה דְגְּר שְׁטָבַל וְלֹא מֵל אִינוּ חִשְׁבֵי נְכָרֵי
פְּמוּ גְר שְׁמַל וְלֹא טָבַל דְחִשְׁבֵי נְכָרֵי כְּבִש"ס רִישׁ פְּרָק שְׁלִישָׁה שְׁאַכְלוּ.

אֲבָל טָבַל וְלֹא מֵל חִשְׁבֵי קִלְתָּ גְר. וְהוּא מְשׁוּם דְנִשְׁמִים הֵא נַעֲשִׂין גְרִים בְּטְבִילָה לְבַד.

אֲלֵא דְאִין לְמַדִּין מֵהֶם לְזַכָּרִים מְשׁוּם דְאַפְשָׁר לָהֶם בְּמִילָה. וְאִם נִפְרַת הַגִּיד מְפֹרֶשׁ בְּתוֹס'
דְּבְטְבִילָה לְחוּד נִכְנָס לְבְרִית פְּנִשִׁים.

וּא"כ הִנֵּה לִי מִילָה פְּמוּ קָרְבֹן בְּזִמְנֵי הַמְקַדָּשׁ וְאִימּוּרִים דְחִשְׁבֵי גְר בְּטְבִילָה לְבַד אֲלֵא שְׁלֵא
נְגַמְר. וּבְאֶמֶת שְׁלִשׁוֹן הַבְּרִייתָא וְחַכ"א מֵל וְלֹא טָבַל וְלֹא מֵל אִינוּ גְר.

מְשַׁמַּע קֶצֶת שְׁדִין שְׁנִיְהֶם שְׁוֵה. אַף מְסַבְרָא פֶן הוּא.

דיש חילוק ביניהם וכמ"ש: ו וכן משמע לי מדברי הרמב"ן שהקשה למה מלין תחילה ויצטרף להמתין עם הטבילה עד שייתרפא נטבילנו תחילה דשהויי מצנה לא משהינן. ותי' הרמב"ן הואיל ומילה קשה עליו מזהלין תחילה דאי פירש נפרוש.

וקשה נטבילנו תחילה ואי פריש ואינו רוצה למויל יפרוש אחר הטבילה. וטבילה כמאן דליתא.

אלא ודאי דבטבילה נעשה ישראל קצת: ז) עוד ראי' לזה מהא דאיתא סוף פ'ק נושאין מעוברת שנתגיירה וילדה תאומים חייבין זע"ז משום אשת אח. וקשה לדעת הרמב"ן דלמ"ד עובר לאו ירף אמו אלא דסלקא לעובר טבילת אמו.

אין הולד נכנס לברית עם הטבילה לבד רק בצירוף המילה שמלין אותו אח"כ. ואי אמרת טבל ולא מל עדיין גוי הוא כמקדמ.

כשמלין אותו אח"כ השתא הוא דנעשה גר וכקטן שנולד דמי ולמה חייבין משום אשת אח. מ"ש משגי אחין שנתגיירו.

לא ודאי בטבילה לבד נעשה ישראל. אלא שמילתו מעכבתו מלישא בת ישראל עד שימול.

כמו הקטרת אימורים שמעוכב מלאכול קדשים עד שיקטירם ואין לומר דמתני' כמ"ד עובר ירף אמו. דהא ר' יוחנן בהערל (ע"ח) ס"ל לאו ירף אמו ור"י גופי' אמר הלכה כסתם משנה.

והרמב"ן עצמו בפ'ק אלו טריכות מסקנתו דעובר לאו ירף אמו. והוכחתו מדמקשה הש"ס בפ'ק הערל מר"י דאמר לאו ירף אמו לרבא.

מוכח דס"ל להש"ס הילקתא לאו ירף אמו. וזה ראי' ברורה [ועיין לקמן סי' שמ"ו מ"ש ב'שוב ברייתא דמס' גרים]: ח ובזה ניחא לפרש מחלוקת הרמב"ן עם הרשב"א בדין טבל ואח"כ מל דרמב"ן סובר דמהני.

ורשב"א סובר דלא מהני. ונראה פי היכי דהתם מהני טבילה קודם הקרבן.

ה"נ מהני קודם המילה. והטעם בשניהם ברור הואיל בטבילה נעשה קצת פישוראל פנ"ל. אף הרשב"א לטעמי' דגם בזמן המקדש נעשה גר בלא קרבן לישא בת ישראל. ואין ראי' מזה פלל לטבל ולא מל בזמה"ז.

דטבל ולא מל בטבילה לבד אינו נעשה גר פלל והוי טובל ושרץ בידו: ט) ונלפע"ד ראי' לדעת הרמב"ן וסייעתו דהנה נתבאר שורש מחלוקתם דהרמב"ן וסייעתו סוברים דאין חילוק בין לישא בת ישראל בין לאכול בקדשים.

רק החילוק בין בזמן המקדש דאפשר לו להביא קרבן קרבן מעכבו אף מלישא בת ישראל עד שיביא קרבנו. ובזמן שאין בה"מ ק קיים שאי אפשר להביא קרבן נכנס לברית במילה וטבילה לבד אבל התוס' ורשב"א סוברים דאין חילוק בין בזמן המקדש לזמה"ז.

וכיון דלמדנו מקרא דלדורותיכם דאין הקרבן מעכב בזמה"ז. ה"ה בזמן המקדש.

אֵלָא דְכִינּוּן דְּבִזְמָה"ז לִיכָא קַדְשִׁים אִין לָנוּ רַאִי מְקַרָא דְלְדוֹרוֹתֵיכֶם שְׂיִהְיִי יִשְׂרָאֵל גְּמוּר
בְּלֵא קַרְבָּן אַף לְאַכִּילַת קַדְשִׁים. וְע"כ בֵּין בְּזִמְנֵי הַמְקַדְּשׁ בֵּין בְּזִמְה"ז וְנִכְנַס לְבְרִית בְּמִילָה
וְטְבִילָה לְכָל מְיֻלֵי חוּץ מְאַכִּילַת קַדְשִׁים: (י) וְנ"ל רַאִי לְדַעַת הַרְמְב"ם מְזִמְנֵי הַיְתֵר הַבְּמוֹת
בְּגוֹן בְּגִלְגָּל אוֹ בְּנוֹב וְגַבְעוֹן דְּגַר אִינוּ יָכוֹל לְהִבְיָא קַרְבָּנוּ דְּחוּבָה הוּא.

וּבְזִמְנֵי הַבְּמוֹת לֹא קָרַב רַק גִּידָר וְגִידָב. וְהִי אַז אַכִּילַת קַדְשִׁים.

וְנִכְנַס לְבְרִית בְּמִילָה וְטְבִילָה לְבַד אַף לְקַדְשִׁים. וְאִם אֵיתָא דְיִלְפִינּוּ בְּזִמְנֵי הַמְקַדְּשׁ
מְבִזְמָה"ז גִּילְיָף גְּמִי בְּזִמְנֵי הַמְקַדְּשׁ מִן בְּזִמְנֵי הַיְתֵר הַבְּמוֹת לְעִנְיָן אַכִּילַת קַדְשִׁים.

אֵלָא וְדֹאֵי פְדַעַת הַרְמְב"ם דְּבְזִמְנֵי הַמְקַדְּשׁ מְבִזְמָה"ז לֹא יִלְפִינּוּ. וְע"כ נְהִי דְבִשְׁעַת הַיְתֵר
הַבְּמוֹת נִכְנַס לְבְרִית גַּם לְאַכִּילַת קַדְשִׁים.

בְּזִמְנֵי הַמְקַדְּשׁ אָסוּר בְּאַכִּילַת קַדְשִׁים עַד שְׂיִבְיָא קַרְבָּנוּ. וְהִי דְאָסוּר בְּבֵית יִשְׂרָאֵל.

וְכִי הִיכִי דְלֹא יִלְפִינּוּ מִן בְּזִמְנֵי הַיְתֵר הַבְּמוֹת ה"נ לֹא יִלְפִינּוּ מִן בְּזִמְה"ז. (וּא"ל דְּעוּלָה
דְּבָאָה בְּנִדְבָה אַף שְׁעֵכְשְׁיָו חוּבָה עָלָיו יָכוֹל לְהַקְרִיבָה בְּבִמָּה.

דְּלִיתֵי דְהָא עוּלָה וְשְׁלָמִים דְּנָזִיר ס"ל לְחֻכְמִים דְּלֹא קָרְבוּ בְּבִמָּה. וְאַפְּי' לר"מ דְּקָרְבוּ
מִשְׁמַע בְּתַמּוּרָה (י"ד) דְּהַטְעַם מְשׁוּם דְּהַנְזִירוֹת קִיבַל בְּעַצְמוֹ בְּנָדָר.

אֲבָל לוֹלֵא זֹאת לֹא הִי קָרַב בְּבִמָּה וְקָרְבָּן גַּר לִכ"ע אִינוּ בְּבִמָּה וְכַמ"ש: (יא) עוֹד רַאִי
מְהָא דְרִישׁ פְּרָק הָעֶרֶל דר' אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תּוֹשֵׁב וְשֹׁכֵר לֹא יֹאכַל בְּפֶסַח לְגַז"ש לְתַרּוּמָה
אֲתָא וּמִןפְּנֵי הוּא דְלִפְסַח לֹא אִיזְטְרִיף דְאִי גִימָא תּוֹשֵׁב וְשֹׁכֵר מִמֶּשׁ [יִשְׂרָאֵל קְנוֹי קְנִין
שְׁנִים אִם נִרְצָע] מְשׁוּם דְּהו"ל תּוֹשֵׁב וְשֹׁכֵר אִיזְטְרִי לִי מִפְּסַח וְהָא קִי"ל גְּבִי תַרּוּמָה דְּלֹא
אֲכִיל אֶלְמָא לֹא קְנִי לִי רַבִּי.

וְאִי תּוֹשֵׁב וְשֹׁכֵר נִכְרִי פְּשִׁטָא דְּעֶרֶל הוּא וְאַפְּי' עַרְבֵי מְהוּל חֲשִׁיב עֶרֶל. וְרַע"ק ס"ל
דְּתוֹשֵׁב וְשֹׁכֵר לְגַר שְׁמַל וְלֹא טָבַל דְּלֹא נִפְיֵק מְקַרָא דְּעֶרֶל לֹא יֹאכַל בּוּ [פִי' הַרְשָׁב"א פִּינּוּ
דְּמַל לְשֵׁם גִּירוֹת לֹא חֲשִׁיב עֶרֶל אַף שְׁעֵדִין גוֹי הוּא] וְהַתּוֹס' פִּירְשׁוּ דְּהִנּוּ אֲמִינָא דְנַעֲשֶׂה
גַר בְּמִילָה לְבַדוֹ קַמ"ל קָרָא דְּעֵדִין גוֹי הוּא ור' אֱלִיעֶזֶר סוֹבֵר גַּר שְׁמַל וְלֹא טָבַל יִשְׂרָאֵל
מְעַלְיָא הוּא: יב' וְק"ל דְּנְהִי דר"א ס"ל בְּדָף (מ"ו): בְּאַבּוֹתֵינוּ לֹא הָוִי טְבִילָה וְכַמ"ש
הַתּוֹס' הַטְעַם דְּלִית לִי לר"א אִין הִנָּאָה בְּלֵא טְבִילָה.

מ"מ הָא הַרְצָאת דְּמִים הִנּוּ פְּדֻכְתִּיב בְּקָרָא לְהַדְיָא. וְא"כ מִשְׁפַּחַת לָהּ בְּגַר שְׁעֵדִין לֹא
הִבִּיא קַרְבָּנוּ.

וּמְקַרָא דְּעֶרֶל לֹא נִפְיֵק דְּיִשְׂרָאֵל הוּא לְכָל מְיֻלֵי לְבַד לְאַכִּילַת קַדְשִׁים. וְאַתָּא קָרָא דְּתוֹשֵׁב
וְשֹׁכֵר לְאָנְסְרוּ בְּפֶסַח מְשׁוּם דְּעֵדִין לֹא הָוִי יִשְׂרָאֵל גְּמוּר בְּמִפְּנֵי פ"ב דְּכְרִיתוֹת דְּגַר
שְׁלֹא הִבִּיא קַרְבָּנוּ לֹא חֲשִׁיב מְחֻסָּר פְּיֻפּוּרִים דְּקָרְבָּן כִּי מִיִּתִי לְאַכְשׁוּרֵי נִפְשֵׁי לְמִיעַל
בְּקָהֶל.

וּמְשׁוּם שְׁעֵדִין אִינוּ יִשְׂרָאֵל גְּמוּר אָסוּר בְּפֶסַח. וְעִינֵי רַמְב"ם רִישׁ הַלְכוֹת מְחֻסָּרֵי פְּפָרָה.

וְאִי לֹא קָרָא דְּתוֹשֵׁב וְשֹׁכֵר דְּגוֹי אָסוּר בְּאַכִּילַת פֶּסַח. וּמִינֵי יִלְפִינּוּ לְכָל הַקְּדָשִׁים הִי
מוֹתֵר לְאַכּוֹל.

דמערל לא נפיק. לא מבעיא לפי הרשב"א דאפי' גר שפול ולא טבל למאי דקי"ל דנכרי הוא לאו ערל הוא.

כ"ש זה שישאל הוא. אף אף לשיטת התוס' דכיון דנכרי הוא עדיין חשיב ערל מ"מ זה שמופתר לישא בת ישראל.

פשיטא דלא חשיב ערל: יג) אף לדעת הרמב"ם דאין חילוק בין לישא בת ישראל בין אכילת קדשים. ובזמן המקדש אף לישא בת ישראל אסור עד שייביא קרבנו.

ובזמן הזה שאי אפשר להביא קרבן ונהיה ישראל לישא בת ישראל. שוב הוי גר גמור אף לאכילת קדשים.

אלא שאין קדשים בזמה"ז. מ"מ אין עליו איסור אכילת קדשים.

ומה שיצטרף להביא קרבן פשיבנה בהמ"ק לאו להכשירו בקדשים שפכר הנוכשר. רק למצוה כמו שהביאו אבותינו.

ודומה להא דתנו בקריתות פ"א מ"ז הי' עלי' חמש לידות נדאי מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים והשאר עלי' חובה. וזה לדידן דאין למדין אפשר משאי אפשר.

ע"כ אין למדין בזמן המקדש מבזמה"ז. ונדקא בזמה"ז נעשה גר בלא הרצאת דמים דלא אפשר להביא קרבן.

אבל לר"א דס"ל למדין אפשר משאי אפשר גם בזמן המקדש נעשה גר גמור בלי הרצאת דמים ומותר בקדשים. ע"כ אי אפשר לאוקמי קרא דתושב ושכיר בגר שעדיין לא הביא כפרתו: סימן שמה א) יבמות (מ"ו:) ת"ר גר שפול ולא טבל ר"א אומר הרי זה גר שפן מצינו באבותינו וכו' טבל ולא מל ר' יהושע אומר הרי זה גר שפן מצינו באמהות וכו' וחכ"א אינו גר עד שימול ויטבול.

ואמרין בגמ' דר"א אית לי נמי דטבל ולא מל הרי זה גר. פי פליגי במל ולא טבל.

ומאן חכמים ר' יוסי דתנא הרי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי מטבילין אותו ומה בכך דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אין מטבילין לפיכך מטבילין גר בשבת דברי ר' יהודה ור' יוסי אומר אין מטבילין אמר מר לפיכך מטבילין גר בשבת פשיטא כיון דא"ר יהודה בחדא סגי היכא דמל לפנינו מטבילין ומשני מהו דתימא לר"י טבילה עיקר כו' ותמהו בתוס' מה פריף פשיטא דמנא לי' דסגי במילה לחודה דילמא כר' יהושע ס"ל: ב) ונ"ל ליישב תמיהתם דהנה טעמא דר' יהושע אמרינו לעיל דיליף מאמהות.

ולכאורה קשה דהא בע"ז (כ"ז.) אמרינו דנשים כמאן דמהילי דמין.

אף זה אינו דהא ערל ישראל נמי אמרינו שם דחשיב כמהול. ומדמי לה להנודר מערלים דמותר בערלי ישראל ואסור במולי אומות העולם.

ואשה גופי' דחשובה כמהולה כתב הרי"ף הטעם בפרק ר"א דמילה דחשובה פערל ישראל דדינו כמהול. ונהנה במומר לערלות קי"ל דפסול למול.

ונאנו קיי"ל פטעמא דהמל ימול דהא קיי"ל דאשה פשירה למויל וע"כ דערל במזיד אינו חשיב כמהול ונצא לנו מזה דאפי' לר' יהושע אם אינו רוצה למויל תיכף בשעת הטבילה אינו גר דאינו דומה לאמהות.

ונה שפא ואמר מלתי ולא טבלתי. הרי אינו רוצה למויל.

ושוב אי אפשר לקדו מאמהות. וע"כ דס"ל מסבא בקדא סגי.

ומילה לחודה נמי יועיל. ונה ברור.

והתוס' לטעמיהו דס"ל בע"ז דמומר לערלות פשר למויל אבל לדין לק"מ קושיות התוס': ג עוד נראה ליישב תמיהת התוס' די"ל דס"ל להמקשן דמסבא ילפינו מילה מטבילה וקא דס"ל לר' יהושע דוקא טבל.

משום דקי"ל גוי שפא קערל חשיב פדאימא בנדריים ובפרק ב' דע"ז ולקמן בפ' הערל (דף ע"א.) דגוי שפא עדיין חשוב ערל.

ומשמע בתוס' בשמעתין בד"ה פי פליגי דה"ה גר שפא ולא טבל קערל חשיב למאן דלא סגי לי' במילה לחודי' דאל"כ לא הי' התוס' מקשים פלום. שיהי מתחילה רצה הש"ס פרק הערל לומר דקרא דתושב ושכיר אתא למעט ערבי וגבעוני מהול אלא שהקשה דחשיבי ערלים.

וא"כ שפיר י"ל ששמעט גר שפא ולא טבל אף שנקרי הוא. אלא ודאי ס"ל להתוס' דגר שפא לחוד פינו דנקרי הוא עדיין חשיב ערל] וא"כ איך נלמוד מילה מטבילה.

בשקלא טבילה לחודה אפי' לא יועיל מ"מ הרי טבל ושוב מהני טבילה לחודה. אבל מל לחוד כל זמן שלא נעשה גר עדיין ערל הוא ולא עשה עדיין פלום.

ע"כ אין ללמוד מילה מטבילה: ד) אולם הרשב"א ריש הערל פתב דגר שפא ולא טבל לא חשיב קערל הואיל ומל לשם גירות. הרי שחולק על התוס'.

ולפי סברת הרשב"א שפיר יש ללמוד מילה מטבילה [ונאמנם שי"ל דאפי' להרשב"א דוקא למאן דבעי תרתי א"כ במילה לבד נכנס לברית עכ"פ לענין זה שיהי' סגי לי' בטבילה לחודי' אבל לר' יהושע דבטבילה לחודה נכנס לברית.

א"כ אם נאמר דבמילה לבד לא נעשה גר. א"כ הרי לא נכנס לברית כלל וערל הוא.

מ"מ י"ל להקפוד] והנה צריך להבין לדעת הרשב"א דלדין דקי"ל תרתי בעי אם טבל ואח"כ מל לא מהני דהוי טובל ושרץ בידו. ולא מהני טבילה של עכשיו על אחר זמן.

מ"ש דמילה ואח"כ טבילה מועיל מילה של עכשיו על לאחר טבילה. וצ"ל דשאני מילה שפילתו קיימת שהוסר ממנו הערלה ולא פסקה המילה חשיב כמל אח"כ [דומה לזה פתב הר"ן במשיכה לסימטא שיקנה לאחר ל' דבעומדת בסימטא לאחר ל' מהני פינו דלא פסקה משיכה אף דאח"כ אינו עושה פלום.

ועי' באבני מילואים סי' מ' משא"כ בטבילה ואח"כ מילה שבשעת מילה אינו במים ופסקה הטבילה. אולם בערבי מהול שנתגיייר שמטיפין ממנו דם ברית ואח"כ מטבילין שהוא לאחר הטפה כמו בתחילה ואין פאן רק מעשה הטפה.

בזה נִימָא שׁוּב דְפִסְקָה מִיְלָה: ה) אַף לְשִׁיטַת הַרְשָׁבָ"א דְגַר שְׁמַל אַף קוֹדֵם טְבִילָה חֲשִׁיב
מְהוּל וְלֹא עָרַל. א"כ מִיְלַתּוֹ קַיִימַת בְּמָה שְׁנַעֲשֶׂה מְהוּל תִּיְכַף בְּשַׁעַת מִיְלָה וְנָה קַיִימַת בְּשַׁעַת
טְבִילָה.

אוּלָם לְשִׁיטַת הַתּוֹס' מַעֲשֶׂה הַטְפָה פִּסְקָה וְדו"ק. ע"כ צָרִיךְ לְהַטְבִּילּוֹ וְיִפְגַּס לְבָרִית
בְּטְבִילָה לְבַד פְּנִימִים כִּיּוֹן דְּלֹא אֶפְשָׁר וְאַח"כּ יְהִי מְחֻנָּב לְהַטִּיף דָם בְּרִית כְּמוֹ קָטָן שְׁנוּלֵד
מְהוּל לֹא לְשֵׁם גְּיֻרוֹת וְדו"ק.

וּלְדַעַת הַרְמַב"ן לֹא צָרִיךְ מִיְדִי: ו) וְלִפִּי כָּל הַגָּ"ל יִתְיַשֵּׁב קוֹנְשֵׁינַת הַתּוֹס' דְּהַש"ס דְּנִיּוֹק
מִדָּר' יְהוּדָה אֹמֵר הָרִי שְׁבָא וְאָמַר מְלִתִּי וְלֹא טְבִילִי מְטְבִילִין אוֹתוֹ. דְּהִיכָא שְׁמוּדָה
שְׁעָרְבִי מְהוּל מְטִיפִין מִמֶּנּוּ דָם בְּרִית תְּחִילָה דְּלַכְתָּחִילָה מִיְלָה וְאַח"כּ טְבִילָה וְא"כ מוֹכַח
כְּסֻבְרַת הַרְשָׁבָ"א דְחֲשִׁיב מְהוּל מְשַׁעַת מִיְלָה דַּא"כ הָא פִּסְקָה הַטְפָה כַּנ"ל.

וְשׁוּב יֵשׁ לְלַמּוֹד מִיְלָה מְטְבִילָה. בְּשַׁלְמָא לִר' יְהוֹשֻׁעַ י"ל כְּסֻבְרַת הַתּוֹס' דְּעַדְנִין עָרַל הוּא
וְכַנ"ל בְּאַרְיִכוֹת וְדו"ק הֵיטֵב: ז) וּבְאַרְפָּן אַחַר לִיְיָשֵׁב קוֹנְשֵׁינַת הַתּוֹס'.

דְּהַנָּה בַּפ"ב דַּע"ז דְּאִשָּׁה כְּמֵאן דְּמַהֲיֵלָא דְמִיָּא וּמְוַתְרַת לְמוּל לְמֵאן דְּנִפְקָא לִי מְהֵמוּל יְמוּל
עֵי"ש. גַּם מְבֻנָּאָר שָׁם דְּעָרַל שְׁמַתוֹ אַחֲרֵי מְחַמַּת מִיְלָה חֲשִׁיב כְּמְהוּל וּמְוַתְרַת לְמוּל.

אַף מ"מ הַפְּרִשׁ יֵשׁ דְּעָרַל שְׁמַתוֹ אַחֲרֵי מְחַמַּת מִיְלָה אֲסוּר לְאַכּוֹל בְּתֵרוּמָה וְקִדְשִׁים. וְאִשָּׁה
כְּמַהֲיֵלָא דְמִיָּא לְכָל מִיָּלִי דְכִיּוֹן דְּלֹא צָרִיכָא לְמִיְמַהֵל כְּמֵאן דְּמַהֲיֵלָא דְמִיָּא.

וּבְרַמ"א סִי' רס"ד פִּסְקָה דְמוּמָר לְעֵרְלוֹת פְּסוּל לְמוּל דְּלֹא כְּמֵאן דְּמַהֲיֵל. וְדוּקָא בְּרוּצָה
לְמוּל אֵלָא שְׁאֲנוּס אִז כְּמֵאן דְּמַהֲיֵל דְּמִי עֵי"ש: ח) וְהַנָּה צָרִיךְ לְהַבִּין בְּשַׁמְעֵתִין דְּהַקְשָׁה
לִר"א גִּילְף מְאֵהוּת.

לְמָה לֹא הַקְשָׁה מְגִיּוּרַת בּוּזְמָה"ז דְּהַנִּי רֵא"י טְפִי. דְּבְאַמְהוּת יֵשׁ לְדַחוּת קַצַּת דְּיִלְמָא בְּהַזָּאָה.
וְעֵינִן בְּרַשָׁבָ"א. וְהִי לֹא לְהַקְשׁוֹת דְּעַדִּיפָא מִיָּנָה מְגִיּוּרַת בּוּזְמָה"ז.

אַף י"ל לְפִי הַגָּ"ל דְּאִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית כְּמֵאן דְּמַהֲיֵלָא דְמִיָּא א"כ כְּשִׁטּוּבָלֵת וְנַעֲשִׂית יִשְׂרָאֵלִית
נְחֻשְׁבַת כְּמַהֲיֵלָא. וְחֲשִׁיב כְּמוֹהֶלֶת עֲצָמָה עֲכָשְׁיוֹ וּגְיֻרוֹת וּמִיְלָה בְּאִין כְּאַחַד.

אַבְל בְּגַר זָכָר אַף לְאַחַר שְׁיַעֲשֶׂה גַר לֹא יְהִי דִינּוֹ כְּמַהֲיֵל גָּמוּר. שְׁהָרִי יְהִי אֲסוּר לְאַכּוֹל
בְּקִדְשִׁים עַד שְׁיִמּוּל.

ע"כ מְקַשָּׁה מְאֵהוּת שְׁאֵף מְתַחֲיֵלָה הִי מְחֻנָּבִין בְּמִיְלָה וְהִי הַנְּשִׁים כְּמֵאן דְּמַהֲיֵלִי. שְׁהָרִי
מִיְמוֹת אַבְרָהָם נְצַטּוּוּ עַל הַמִּיְלָה.

וְאִשָּׁה דְּלֹא צָרִיכָה כְּמֵאן דְּמַהֲיֵלָה. נְמַצָּא שְׁלֹא חֲשִׁיב מוֹהֶלֶת עֲצָמָה עֲכָשְׁיוֹ בְּמָה שְׁטוּבָלֵת.

שְׁפִיר מוֹכַח לְגַר זָכָר דְּסָגִי בְּטְבִילָה וְא"ש עוֹד י"ל דְּמְגִיּוּרַת בּוּזְמָה"ז דְּהַנִּי מַה מְצִינּוּ לְבַד
וְדֹא אִין לְמִדִּין אֶפְשָׁר מְשִׁאֵי אֶפְשָׁר וְעֵינִן בְּתוּד"ה אָמַר: ט וְאַחַר כָּל הַגָּ"ל גִּיְיָשֵׁב קוֹנְשֵׁינַת
הַתּוֹס' וְנֹאמַר דְּלִר' יְהוֹשֻׁעַ לֹא קוֹשִׁיָא דְנִיְלָף מִיְלָה לְחוּד מְטְבִילָה לְחוּד.

דְּבְטְבִילָה י"ל דְּחֲשִׁיב כְּמֵל עֲכָשְׁיוֹ בְּשַׁעַת טְבִילָה כִּיּוֹן דְּכְמֵאן דְּמַהֲיֵל מְאֵהוּל מְאֵהוּל דְּרוּצָה לְמוּל
כְּבַש"ס דַּע"ז הַגָּ"ל וּגְיֻרוֹת וּמִיְלָה בְּאִין כְּאַחַד כַּנ"ל. מְשִׁא"כ בְּמִיְלָה לְחוּד לֹא מְהַנִּי.

אָבֵל ר' יְהוּדָה דְּמִיָּירִי בָּבָא וְאָמַר מְלִתִּי וְלֹא טְבִילִתִּי דְּחִינְשִׁינוּן שְׁמָא עֲרַבִּי מְהוּל וּמִן הַדִּין צָרִיף הִטְפַת דָּם בְּרִית אַף אִם יִכְנֹס לְבְרִית בְּטְבִילָה לְחוּד יְהִי חַיִּיב לְהִטְיֵף הַגַּה"ה אוּלָּם ז"א לְדַעַת הֶרְמֵב"ן דְּצָרִיף לְהִטְיֵף כְּדִי לְהַכְנִס תַּחַת כּוֹפֵי הַשְּׂכִינָה וְכִינּוּן שְׁנַכְנֹס בְּטְבִילָה שׁוֹב דִּינוֹ פְּקָטָן בְּלֹא עֲרָלָה כְּבוּשָׁה] וּכְשֶׁמְכַחֵשׁ שְׁמָל כְּבָר וְאִינוּ רוֹצֵה לְהִטְיֵף הָוֵי מוֹמָר לְעֲרָלוּת וְלֹא פְּמֵאן דְּמַהִיל וְאֵעִפ"כּ מְהַנִּי טְבִילָה מוֹכַח דְּבִתְרָא סְגִי.

וְנָה לְשׁוֹן הַש"ס פִּינּוּן דְּאָמַר ר' יְהוּדָה בְּתָרָא סְגִי. וְלֹא מְשׁוּם דְּכִמְאן דְּמַהוּל וְהָוֵי מִילָה וְטְבִילָה.

ע"כ שְׁפִיר יֵשׁ לְלַמּוּד מִילָה לְחוּדָן' ג"כ. אָבֵל לר' יְהוֹשֻׁעַ אֵין לְלַמּוּד מְאָמְהוּת שְׁנַכְנֹסוּ לְבְרִית בְּתָרָא דְהִיָּקָשׁ אֵין לְלַמּוּד רַק טְבִילָה שְׁהִי בְּאָמְהוּת וּמִילָה לֹא נוֹכַל לְלַמּוּד מְאָמְהוּת אֲלֵא מְסַבְּרָא וּבְסַבְּרָא אֵין לְמַדִּין אֲפָשָׁר מְשָׂאֵי אֲפָשָׁר כְּנ"ל וְדו"ק הֵיטְב: י) בְּתָשׁוּ חַת"ס חִי"ד ס' א' הִבִּיא קוֹשְׁיָא בְּשֵׁם הַגָּאוֹן יַעֲב"ץ ז"ל בְּהָא דְגַר שְׁאָמַר מְלִתִּי וְלֹא טְבִילִתִּי ר' יוֹסִי אוֹמַר אֵין מְטְבִילִין הָא בְּפ"ב דַּע"ז א"ר יוֹסִי וְכִי הֵיכָן מְצִינוּ מִילָה לְשִׁמְהָ.

וְכַתֵּב עֲלֵה בַחַת"ס דְּבַמְחַכְת"ה אִפִּי רִיחַ קוֹשְׁיָא לִיתָא דְבַגּוּי שְׁנַכְנֹס תַּחַת כּוֹפֵי שְׂכִינָה ע"י מִילָה אִם אֵינָה לְשֵׁם יְהוּדִית בְּמָה יִכְנֹס תַּחַת כּוֹפֵי הַשְּׂכִינָה. וְהוּא פְּשׁוּט יוֹתֵר מְבִיעֵתָא בְּכוּתָתָא עכ"ד: יא) וְאַחַר כָּל הַרְוָגָז הֵנָּה אֵינִי רוֹאֵה בְּזֵה שׁוּם תִּירוּץ דַּא"כ לְרִשְׁבִּי"א בְּשַׁבָּת (קל"ה).

(דְּקָטָן שְׁנוּלֵד מְהוּל צָרִיף לְהִטְיֵף מְמַנּוּ דָּם בְּרִית מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ עֲרָלָה כְּבוּשָׁה וְגַר שְׁנַתְגַּיִיר מְהוּל א"צ לְהִטְיֵף בְּמָה יִכְנֹס תַּחַת כּוֹפֵי הַשְּׂכִינָה. אֲלֵא וְדַאי פִּינּוּן דַּס"ל דְּמַהוּל מְאָלִיו חַשִּׁיב מְהוּל נְכָנֹס תַּחַת כּוֹפֵי שְׂכִינָה בְּטְבִילָה לְבַד כְּנָשִׁים.

וְכֵן כְּתֵב הֶרְמֵב"ן בַּחִי' שְׁשַׁכְּט לוי שְׁלֹא בְּטָלוּ מִילָה מְעוּלָם נְכָנֹסוּ לְבְרִית בְּטְבִילָה לְבַד כְּנָשִׁים וְא"כ הִדָּר קוֹשְׁיָתִי הַיַּעֲב"ץ לְזוֹכְתֵי דְכִינּוּן דַּא"צ מִילָה לְשִׁמְהָ וְנַחֲשִׁיב מְהוּל יִכְנֹס לְבְרִית בְּטְבִילָה לְבַד כְּנָשִׁים.

אָבֵל כְּדָ רְאוּי לְזַמַּר דְּעֲרַבִּי מְהוּל עֲדִינּוּן עֲרָל גְּמוּר חַשִּׁיב כְּבִיש"ס פֶּרֶק הָעֲרָל. ע"כ לֹא חַשִּׁיב מִילָה כָּלָל וְלֹא דְמִי כָּלָל לְמִילָה שְׁלֹא לְשִׁמְהָ בְּיִשְׂרָאֵל וְלְדַעַת הֶרְמֵב"ן שַׁבָּת בְּטַעֲמָא דְנוּלֵד מְהוּל א"צ לְהִטְיֵף רַק מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ עֲרָלָה כְּבוּשָׁה וְגַר שְׁנַתְגַּיִיר כְּשֶׁהוּא מְהוּל צָרִיף לְהִטְיֵף מְשׁוּם שְׁצָרִיף לְהַכְנִס תַּחַת כּוֹפֵי שְׂכִינָה י"ל כְּדַבְּרֵי הַחַת"ס.

אַף הַנְּכוּן כַּמ"ש: סִימָן שְׁמוֹ א) יְבָמוֹת (מ"ו) ת"ר גַּר שְׁמָל וְלֹא טְבַל ר"א אוֹמַר הָרִי זֵה גַר שְׁכָן מְצִינוּ בְּאֲבוֹתֵינוּ שְׁמָלוּ וְלֹא טְבַלוּ טְבַל וְלֹא מָל ר' יְהוֹשֻׁעַ אוֹמַר הָרִי זֵה גַר שְׁכָן מְצִינוּ בְּאֲמָהוּת שְׁטַבְלוּ וְלֹא מָלו כו' וְר"א נְמִי נִילַף מְאָמְהוּת כו' אֲלֵא בְּטְבַל וְלֹא מָל כ"ע מוֹדִים דְּהָוֵי גַר.

אַף בַּמַּס' גָּרִים מָל וְלֹא טְבַל וְלֹא מָל ר"א אוֹמַר הַכָּל הוּלָף אַחַר הַמִּילָה. ר"ע אוֹמַר אַף טְבִילָה מְעַפְּתָה הַנּוֹסָתָא שְׁלִפְנֵינוּ "אֵין" וְהַדְּבָר מוֹכֵן שְׁהוּא ט"ס דַּא"כ הֵינְנוּ ר"א.

וְעוֹד בְּש"ס פֶּרֶק הָעֲרָל רַע"ק סוֹבֵר מָל וְלֹא טְבַל אֵינוּ גַר. אַף אִם גְּרַסִּינוּ אַף.

רַע"ק לְטַעֲמֵי כְּנ"ל] וְהֵנָּה בְּרִיָּתָא זוּ פְּלִיגֵי עַל גַּמ' דִּידָן דְּאָמַר לר"א טְבִילָה לְחוּדָה נְמִי סְגִי. וּבְרִיָּתָא זוּ אֲמָרָה הַכָּל הוּלָף אַחַר הַמִּילָה וְטְבִילָה לְחוּדָה לֹא מְהַנִּי.

אף קשה לברייטא זו קושית הש"ס לר"א גילף מאמהות פיון דאית לי לר"א למדין
אפשר משאי אפשר: ב) ונראה דברייטא זו ס"ל דאין ללמוד אנשים מנשים דנשים פיון
דלא צריכין למימהל כמאן דמהילי דמיא.

ועוד דנשים עם בפני עצמן פדאיתא בשבת. וטעמא דר' יהושע כמו שנובאר.

דהנה ביהא דמעונבת שנתגיירה בנה א"צ טבילה. הקשו בתוס' הא צריף למול קודם
ותירצו בתוס' ומפורש בנמק"י בשם הרא"ה דעובר דלא אפשר עכשיו למול הוי לי
פנשים דסגי בטבילה לחודה.

והנה ביהא דגר קטן מטבילין על דעת ב"ד כתב הרא"ש וכן באבותינו שהי' פמה יונקי
שדים. וה"ה במעונבת שנתגיירה יש ללמוד בעובר ג"כ מאבותינו שהי' פמה עוברין
במעי אמן.

והנה בפרק הערל (ע"ח.) מבואר דלמ"ד עובר ירף אמו סלקא לולד גירות דאמו.

אף למ"ד עובר לאו ירף אמו הטעם דגם הנולד טובל ואמו לא הוי חציצה. וא"כ לדברי
תוס' ורא"ה הנ"ל נוכל ללמוד למ"ד למדין אפשר משאי אפשר לכל טבל ולא מל
מעוברין שהי' בשעת מתן תורה שנקנסו לברית בטבילה לבד: ג) ואפי' לדעת רמב"ן
דמעונבת שנתגיירה בנה אינו גר עד שימול פשיולד.

וכן לדעת רשפ"א דוקא בתה. אבל בנה צריף גם טבילה אחר המילה.

היינו משום דס"נ חשיב אפשר למול פשיולד ויתגייר אז. אבל בשעת מתן תורה שהי'
צריכין להתגייר תיכף לקבל התורה לכ"ע חשיב לא אפשר.

והיינו טעמא דר' יהושע דאמר טבל ולא מל הרי זה גר: ד אף זה ר' יהושע לטעמין דאית
לי שלהי תמורה (ל"א.) ולד טריפה יקרב לגבי מזבח דאית לי עובר לאו ירף אמו.

אבל ר' אליעזר דס"ל התם לא יקרב. ולמה דקי"ל טריפה אינה יולדת.

ע"כ בנתעברה ולבסוף נטרפו פליגי. ובעובר ירף אמו קמיפלגי פדאיתא התם וס"ל לר'
אליעזר עובר ירף אמו א"כ אין ללמוד מעוברין.

ע"כ טבל ולא מל אינו גר: ה) והנה במס' גרים אין חולק בטבל לחוד דכולם ס"ל דלא
מהני משמע דהכי ס"ל עובר ירף אמו. ע"כ ניחא עוד ברייתא אחרת שם קיבל עליו
מטבילין אותו מיד.

היפוף הש"ס דילן שמלין תחילה אף לפמ"ש בצירוף מ"ש לעיל בסי' שד"מ בפירוש
דברי רמב"ן דאי פריש נפרוש משום דבטבילה לבד נעשה קצת ישראל. ומשום דבלא
אפשר הא סגי בטבילה לחוד.

והתינוח לש"ס דידן דהא דלא ילפינו מאמהות משום דלא אפשר. אף למס' גרים דאפי'
לר"א דאית לי למדין אפשר משאי אפשר לא מהני טבילה לחוד כנ"ל מילתא בטעמא
א"כ טבילה לחוד לא משני לי גר פלל שפיר מטבילין תחילה ואי פרוש מחמת מילה
נפרוש אח"כ סימן שמז א) יבמות (מ"ו:) ור' יהושע באבות נמי טבילה הנה כו' וגמירי
דאין הנאה בלא טבילה.

וצ"ל טעמא דר"א דאמר שפן מצינו באבות שמלו ולא טבלו ובתוס' ד"ה פיון פתבו דר"א לית לי' אין הנזאה בלא טבילה. וריטב"א פתב דר"א סובר אותו מעשה אחר מ"ת הנה: (ב) ולפענ"ד הי' נראה לפמ"ש הרמב"ם סוף הלכות מעה"ק דלא קרבו בני נח שלמים אלא עולות.

וע"כ משקרבו שלמים כבר יצאו מפלל בני נח. ולא מצינו שטבלו עוד קודם הקרבה. (הגה"ה).

ועל פירוש התוס' ק"ל לפמ"ש שם דנשים לא הי' בכלל אותו הנזאה. ולפי מה שהביאו דברי הגמ' פרייתות בד"ה דאין הנזאה בלא טבילה מה אבותינו לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה "והנזאת" דמים.

וא"כ הנשים שלא הי' בכלל אותה הנזאה נכנסו לברית בטבילה לבד. א"כ יקשה לר"א דאמר מל ולא טבל הרי זה גר.

הא ר"א בזמה"ז הי' דליפא קרבן. ומה ראי' מבאבותינו הלא באבות הנזאה נמי הי'. ובזמה"ז דליפא הנזאה אין ללמוד מאבות. ובזה אין ליישב מדכתוב לדורותיכם פדמשני הש"ס בכריתות (דף ט').

(שקרי לדורות אפשר לקבל בטבילה בלא קרבן פנשים. בשלמא לדין אין להקשות על קושיות הש"ס בכריתות אלא מעתה בזמה"ז לא נקבל גרים.

ולמד מנשים שנכנסו לברית בלא קרבן. דהא חזינו באנשים נשתנה הדין שטבלו ג"כ ואעפ"כ הוצרכו להנזאה.

אבל לר"א דלית לי' אין הנזאה בלא טבילה והאנשים לא טבלו ע"כ הוצרכו להנזאה. ונשים שטבלו לא הוצרכו להנזאה ובזמה"ז דליפא הנזאה הפל יכנסו לברית בטבילה פנשים ובלא טבילה לא סגי פיון דליפא הנזאה.

מיהו גירסת התוס' "והנזאת" דמים לית' בגמ' דידן אלא "בהרצאת" דמים. וכן העתיקו התוס' בעצמם במגילה] ולר' יהושע לא קשיא דאזיל לטעמ' בנבחים (קט"ז) יתרו קודם מ"ת הי' ולמ"ד יתרו קודם מ"ת ע"כ קרבו שלמים בני נח מדכתוב ויקח יתרו חותן משה עולה ונבחים לאלקים כדאיתא שם.

[אף לפי זה צ"ל למה דקי"ל אינו גר עד שיטבול ג"כ דבאבות טבילה הוי דהקריבו ב"נ שלמים ודלא כפסק הרמב"ם הנ"ל]: ג) ואין להקשות למ"ד לא קרבו ב"נ שלמים אף אמרינו דאבותינו לא נכנסו לברית אלא בהרצאת דמים הלא ע"כ נכנסו לברית קודם שנשחטו שלמים.

ומפורש בפתוב ששם שניהם דם עולה ודם שלמים באגנות. הנה שלא נזרק דם העולה קודם שחיטת שלמים.

א"כ נכנסו לברית קודם שנזרק דם העולה. הרי שנכנסו לברית קודם הרצאת דמים.

דְּלֹא קִשְׁיָא דְכִינּוּן שְׁבִקְרַבְנֹת אֱלוּ נִכְנָסוּ לְבְרִית חֲשׁוּבִים קַרְבָּנֹת אֱלוּ כְּאִילוּ נַעֲשׂוּ אַחַר שְׁקָרְבוּ הַקְרַבְנֹת. וְכַעֲיִן שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסֵ' שְׁבוּעוֹת (ט"ו) גְּבִי אֵין עֲזָרָה מִתְקַדְּשֵׁת אֱלֹא, בְּשִׁירֵי מְנַחֵה שְׁהַקְשׁוּ לְמ"ד אֵין מְנַחֵה בְּבִמָּה אִיךָ עֲזָרָה מִתְקַדְּשֵׁת.

וּמִיָּרְצוּ דְבַקְמִיָּצָה וְהַקְטָרָה הִי' מִתְקַדְּשׁ מְקוּמָה חֲשִׁיב כְּאִילוּ נַעֲשֶׂה הַמְנַחֵה אַחַר הַקִּידוּשׁ. וְכֹן מְנַחֵת הָעֲנֻמָּר לְמ"ד דְּקַמְצָה שְׁלֵא לְשִׁמָּה פְּסוּלָה דְּלֹא הֵנִי מִמְשַׁקָּה יִשְׂרָאֵל.

וְכַשְׁנִקְמָצָה לְשִׁמָּה חֲשִׁיב מִמְשַׁקָּה הוּאִיל לְאַחַר הַקְטָרָה מְוִתֶּרֶת חֲשׁוּבִים כָּל הָעֲבוּדוֹת מִמְשַׁקָּה יִשְׂרָאֵל. וְכֹן גַּר קָטָן מִטְּבִילִין אוֹתוֹ עַל דַּעַת ב"ד אַף דְּאֵין זְכִי' לְגוּי.

כְּתוּבוּ הַתּוֹסֵ' כְּתוּבוֹת (י"א:) הוּאִיל וְנַעֲשֶׂה בְּגִירוֹת זֶה יִשְׂרָאֵל עֵי"ש. וְאַף דְּבִשְׁעַת מִילָה עֲדִינּוּ גוּי הוּא דְּאֵינוּ גַר עַד שְׁיִמּוּל וְיִטְבּוֹל הוּאִיל בְּמִילָה וְטְבִילָה נַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל חֲשִׁבִין כָּל הַמַּעֲשִׂים כְּאִילוּ הִי' אַחַר שְׁנַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל.

ה"נ הוּאִיל בְּקַרְבָּנֹת אֱלוּ נַעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵלִים וְיִצְאוּ מִכָּלל בְּנֵי נֹחַ חֲשִׁיב כְּאִילוּ קָרְבוּ הַשְּׁלָמִים לְאַחַר שְׁנַעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵלִים. אַף מ"מ כִּינּוּן שְׁלֵא טְבִילוֹ קוֹנֵם לְהַקְרָבָה רַק קוֹנֵם הַזָּאָה מוֹכַח דְּבִלֵא טְבִילָה נַעֲשִׂין יִשְׂרָאֵל וְדו"ק: ד) שֶׁם בְּתוֹסֵ' ד"ה דְּאֵין.

וְאֵין לְתַמּוּהָ כִּינּוּן דְּבַעֲי הַזָּאָה אִיךָ מְקַבְּלִין גְּרִים בּוֹמָה"ז דְּבַכְּרָק מְחַסְרֵי כְּפָרָה נְפָקָא לֹן מְקַרָא דְּלֹא בְּעִינוּ. וְתִמָּה דְּהֵתָם יְלִיף מְדַכְתִּיב לְדוֹרוֹתֵיכֶם דְּמְקַבְּלִין גְּרִים בּוֹמָה"ז.

אַבָּל לֹא דְּלֹא בְּעִינוּ שְׁהִרֵי בְּאַמַּת בְּזִמָּן הַמְקַדְּשׁ הִי' צְרִיךְ קַרְבָּן. וְאִם כְּוִנְתָּם דְּלֹא בְּעִינוּ הַזָּאָה רַק קַרְבָּן.

זֶה לֹא נְפָקָא לֹן מְקַרָא. וְכַאֲמַת לֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוּם שְׁיִהְיִ' צְרִיכִין לְהַזוֹת עַל הַגַּר וְצ"ע דְּהָא יְלִיף מִיִּשְׂרָאֵל וְשֶׁם הִי' הַזָּאָה: הַ וְהַנְרָאָה בְּזֶה דְּהִנֵּה יְלִפִּינוּ מִלְּדוֹרוֹתֵיכֶם דְּאֵין קַרְבָּן מְעַכְבַּ לְגִירוֹת שְׁשִׁיךָ בּוֹמָה"ז דְּלִיכָא קַרְבָּן וְאִי אֲפִשֶׁר בְּקַרְבָּן.

רַק לְאַכִּילַת קַדְּשִׁים דְּלֹא שְׁיִיךָ רַק בְּזִמָּן הַמְקַדְּשׁ וְאִז אֲפִשֶׁר בְּקַרְבָּן צְרִיךְ קַרְבָּן. לְפִי זֶה גַּם לִיכְנֵס לְמַקְדָּשׁ אֲסוּר קוֹנֵם שְׁהִבִיא קַרְבָּן.

דְּקוֹדֶשׁ וּמַקְדָּשׁ הוּקְשׁוּ זֶה לְזֶה. וּמְחַסְרֵי כְּפִיּוּרִים אֲסוּר בְּשִׁתִּיהֶם.

וְהִנֵּה אִי אֲפִשֶׁר לְהַזוֹת עָלָיו כְּשֶׁהוּא בְּחוּץ שְׁהֵדָם יְפִסְוֹל בִּיּוֹצָא. וְאִם יֵהִי אֲסוּר בְּקַדְּשִׁים קוֹנֵם הַזָּאָה.

ה"ה שְׁיִהְיִ' אֲסוּר לִיכְנֵס לְמַקְדָּשׁ קוֹנֵם הַזָּאָה. וְא"כ אִי אֲפִשֶׁר לְהַזוֹת עָלָיו.

וְע"כ א"צ כָּלל הַזָּאָה אַף לְעַנְיָן קוֹנֵם וּמַקְדָּשׁ: ו) אַף אֲפִשֶׁר לֹמַר דְּכִי הִיכָא שְׁהִתִּירָה הַתּוֹרָה לְמַצוֹרֵעַ לְהַכְנִיס בְּהוֹנוֹת יְדָיו לְקַבֵּל מִתּוֹן דָּם כְּדִי שְׁיִטְהַר הוּאִיל וְאִי אֲפִשֶׁר לְטַהַר כְּלֵא זֶה כְּדִאִתָּא בְּזַבְּחִים.

ה"נ הַתִּירָה לְגַר לְהַכְנִיס יְדָיו לְקַבֵּל הַזָּאָה. אַף זֶה אִם לֹא הִי' כְּתוּב קָרָא דְּלְדוֹרוֹתֵיכֶם.

אַבָּל לְבַתֵּר דְּגִלִי קָרָא דְּהִיכָא דְּלֹא אֲפִשֶׁר לֹא מְעַכְבַּ: רַק לְאַכִּילַת קַדְּשִׁים דְּאֲפִשֶׁר מְעַכְבַּ, א"כ אֵין לְנוּ לֹמַר שְׁהִתִּירָה תּוֹרָה שְׁיִכְנֵס לְמַקְדָּשׁ לְקַבֵּל הַזָּאָה קוֹנֵם שְׁיִהְיִ' יִשְׂרָאֵל גְּמוּר מְשׁוּם הַכָּשֶׁר דִּידִי' כְּמוֹ בְּמַצוֹרֵעַ.

דליתני דשאני מצורע דמתן בהונות מעפב. ואם אין לו פוקה יד אין לו טהרה עולמית.
ואם לא היתה התורה מתרת להכניס ידיו לא הי' לו טהרה. אבל זה אם לא יהי' אפשר
להזות יהי' פשר בלא הזאה.

כמו בזמה"ז לשאר דברים. כמו כן בזמן המקדש לקודש ומקדש אם לא יהי' אפשר.
וע"כ באמת לא בעי הזאה היינו שאף קודם הזאה הוא ישראל גמור. וכיון שכן למה יזו
עליו פלל: ז) וראי' לזה מהא דאמרינו בשבועות (ט"ו) ביהא דאין עזרה מתקדשת אלא
בשירי מנחה.

ומקשה נבעי נמי חמץ ומשני דלא אפשר דמנחה חמץ ליפא אלא בעצרת שתי לחם
ובעינו קודש בשעת בנן דלא אפשר בעצרת דאין בנן בהמ"ק דוחה יו"ט עיי"ש וקשה
הלא הא דאין בנן בהמ"ק דוחה שבת הוא משום דאפשר לבנות בחול כמ"ש בגור ארי'
פ' קדושים.

ואם יהי' הדין שצריך לגמור הבנן בעצרת דוחה יו"ט. וצ"ל דאדרבא הואיל אם לא
דוחה יהי' לא אפשר ולא מעפב שוב אינו דוחה.

כ"ש הקא דגילתה תורה בפירוש דהיכא דלא אפשר אינו מעפב. דלא התיירה תורה
להכניס ידיו למקדש.

שאם לא תחסר לא יעפב ודו"ק: סימן שמח א) יבמות (מ"ז:) תנו רבנן מי שפא ואמר
גר אני וכו' בארץ צריך להביא א ראי' בח"ל א"צ להביא ראי' דברי ר' יהודה נחכמים
אומרים בין בארץ בין בחו"ל צריך להביא ראי'.

נלפענ"ד לפי המבואר בתוס' שם דבאין מפירין אותו שהוא נכרי נאמן במיגו דישראל
אני מעולם. ולפי"ז לר' יהודה דס"ל לעיל בפסגיא דגר שפא ואמר מלתי ולא טבלתי
מטבילין אותו ומה בק"א א"כ לעולם מי שפא ואמר גר אני אית לי מיגו שהי' אומר כ"ך
שבידו להתגזיר בטבילה לבד ועל המילה? הא נאמן לומר שנתגזיר מכבר כמו באמר
מלתי ולא טבלתי: ב) אלא דבגר דבעי מומחין אמרינו מי יימר דמזדקקי לי סלתא
וכמ"ש הרשב"א והריטב"א בפרק האשה רבה.

וממילא בחוץ לארץ דליכא מומחין ואפ"ה מקבלים גרים. שוב אית לי מיגו ובגדי.
ע"כ מפליג ר' יהודה בין ארץ לחו"ל דבארץ דאיכא מומחין ולית לי מיגו אינו נאמן
ובחו"ל דאית לי מיגו נאמן נחכמים לטעמיהו דאין מטבילין וצריך להטיף ממנו דם
ברית ולית לי מיגו.

דאפשר שאינו רוצה להטיף דם ברית ודו"ק היטב: סימן שמט א יבמות מ"ז:) ת"ר מי
שפא ואמר גר אני יכול נקבלנו ת"ל אתה במחוזק לה בא הוא ועדיו עמו מנין ת"ל וכו'
בא הוא ועדיו עמו קרא למה לי אומר רב ששית דאמרי שמענו שנתגזיר בב"ד של פלוני
סד"א לא להמנינהו קמ"ל [דלא חשיב כעד מפי עד תוס'] ואינו מוכן למה באמת לא
יחשב כעד מפי עד.

והנראה לי בזה דהנה לקמן פרייתא ת"ר ושפטתם צדק מכאן אמר ר' יהודה נתגזיר בב"ד הרי זה גר בינו לבין עצמו אינו גר. מעשה באחד שבא לפני ר' יהודה ואמר נתגזירתי ביני לבין עצמי אמר לו ר' יהודה יש לה עדים וכו'.

משמע דלא בעי שלשה וסגי בחד. ולעיל דקאמר ר' יוחנן גר צריף שלשה משפט פתיב בי פירש"י משפט אחד יהי לכם ולגר.

ואין משפט פחות מג'. ולכאורה קשה כעורה זו ששנה ר' יהודה ושפטתם צדק.

ובאמת בתוס' הביא קרא דושפטתם צדק]. אלא דמקרא דושפטתם הנה אמינא אפי' בחד קמ"ל משפט אחד יהי לכם ולגר מה לכם שלשה אף גר שלשה.

אבל לר' יהודה דנפקא לי' מושפטתם לא ממעט רק בינו לבין עצמו: ב' וטעמא דמושפטתם צדק לא ממעט רק בינו לבין עצמו ולמה לא נצריך שלשה כמו מקרא דמשפט אחד דאין משפט פחות מג'.

נראה פינו דבן נח נידון בדין אחד. וכיון דקודם שנתגזיר עדיין נכרי, הוא יכול אחד להיות ב"ד.

ולפי"ז ה"ה דיכולים שנים לקבל עדות שקבר נתגזיר. ואפי' לרבנן דלגירות בעינן ב"ד של שלשה משום דנפקא להו מדכתוב משפט אחד לכם ולגר.

זה לגוף הגירות. אבל לקבל עדות שנתגזיר ליכא קרא וחוור הדין שיקבל אחד או שנים בעדות.

ואף דצריף שני עדים שנתגזיר. היינו משום שהם יודעים האמת שנתגזיר וישראל הוא אסור להם להגיד פחות משנים דאיכא לאו דלא יקום ע"א באיש.

וכתבו הסמ"ג והגהמ"י דאיכא לאו שאסור להגיד פשאינן שנים. ועוד דאמרינן לי' לדבריה ישראל הוא ואין אתה נאמן עליו.

אבל לקבל עדות עליו שנתגזיר ועדיין אין פוסקין שהוא ישראל שפיר יכולין אחד או שנים: ג וע"כ יכולין להעיד אלו שנים שקיבלו עדות עליו שנתגזיר בפני ב"ד של ג' ולא חשיב עד מפי עד כמ"ש הרבנו יונה ב"ב (קס"ה) באמרו ראינו שנתקרה עדות בב"ד והב"ד גמרו שהוא עדות טוב אף שלא פסקו הפסק לא חשיב עד מפי עד.

וה"נ אף שלא יכלו אלו השנים לפסוק שהוא גר דאמרינן להו לדבריכם ישראל הוא ואין פסק שלכם פלוג. מ"מ יכולין לגמור שהעדות טוב וכיון שעדיין לא פסקו שהוא ישראל.

הרי גמר שלשה על מי שבחזקת גוי ומהני גמר שלשה ולא הני עד מפי עד ודו"ק היטב: סימן שנ א) יבמות (מ"ז): במקום שהנדה טובלת שם גר ועבד משוחרר טובלים. ותמוה כמו שהקשו בתוס' דבהשולח בכותב שטר ארוסין לשפחתו ואמר לה צאי בו והתקדשי בו משמע דעבד משוחרר א"צ טבילה עיי"ש.

ועוד בקידושין (ס"ב): גותן פרוטה לשפחתו ואמר לה התקדשי לאחר שאשחררה ה"נ דהוי קידושין דלא הוי דבר שלא בא לעולם דבידו לשחררה ואי צריכה טבילה א"כ מי יזמר דמזדקקי לה תלתא כדאמר התם בגר.

מיהו לדעת התוס' (מ"ה): ד"ה מי והפוסקים דטבילה אינו מעכב בה שלשה בדיעבד לא קשה משם. אף שהוא דגיטין קשה: ב) ולולי דמסתפינא הוה אמינא לחלק בין עבד לשפחה דשפחה היא מחויבת במצות כמו הישראלית אף שאסורה להינשא לכן חורין משום שהיא שפחה והיא מכורה ממכר עולם על פרכה.

אם פן אסורה לכן חורין. אבל כשנשתחררה ואין עלי שיעבוד שוב היא ישראלית שפחה במצות פנשי ישראל.

וממילא סגי לה בטבילה קמייתא שטבילה לשם שפחה שהרי לא הוסיף לה השיחרור חיוב מצות. אבל עבד שאינו מחויב במצות פשישראל.

ע"כ אף כשנשתחרר כמה יתחייב באותם מצות דטבילה קמייתא לא חייבוהו באותם מצות ע"כ צריף טבילה מחדש. וכיון שאינו מחויב במצות פכן חורין ע"כ אסור בישראלית שעדיין שם עבד עליו כמה שאינו מחויב במצות שאר זכרים: סימן שנה א) בקמות (מ"ח): ת"ר מקיימין עבדים שאינם מלין דברי ר' ישמעאל רעק"א אין מקיימין א"ל ר' ישמעאל הרי הוא אומר וינפש בן אמתה.

א"ל בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו הפתוב מדבר. דכ"ע מיהא וינפש בן אמתה בעבד ערל כתיב מאי משמע דתניא וינפש בן אמתה בעבד ערל הפתוב מדבר אמה אומר בעבד ערל או אינו אלא בעבד מהול כשהוא אומר למען ינוח עבדה ואמתה פמוה הרי עבד מהול אמור הא מה אני מקיים וינפש בן אמתה בעבד ערל.
ע"כ.

תמוה לי שהרי מילה הוא קודם טבילה. וכל זמן שלא טבל הא לא מחייב במצות פהא דריש פרק שלשה שאכלו אינו גר עד שימול ויטבול וכמה דלא טבל נכרי הוא.

משמע שאינו מחויב במצות. וא"כ צריף קרא דוינפש בן אמתה בין מילה לטבילה.

שהרי אין מטבילין אותו עד שיתרפא. אבל בשביל המילה אינו מחויב במצות.

ומה נ"מ בין הספיק למולו או לא הספיק: ב' ועוד קשה לי דנראה דאף למ"ד אין מקיימין עבד שאינו מהול. מ"מ מקיימין עבד שפול ולא טבל.

דמה דאסור לקיים אינו מהול פתבו התוס' משום שחובה למול עבדים. אבל הטבילה משמע שאין חיוב.

שהרי כתב הרמב"ם בה' קרבן פסח דמילת עבדים מעכבתו בפסח וכן טבילת שפחותיו. אבל טבילת עבדיו משמע שאינו מעכבתו.

ונראה הטעם משום דאיתא בע"ז (כ"ז. ז.) דאשה ישראלית כשירה למול דכיון דלא צריכה למימיהל כמאן דמהילא דמא.

וע"כ טבילתה היא מילתה דקונדום לכן היא נחשבת ערלית. אבל גר ששם ולא טבל הוא כתב הרשב"א דלא נחשב ערל פנ"ל.

וע"כ אינו מחויב בטבילתו ואין טבילתו מעפבתו בפסח. מ"מ מוכח דמקיימין עבדים שאין טבולין.

וא"כ בפשיטות משפחת לה ששם ולא טבל דמותר לשהותו פה זמן רב: ג) וסבור הייתי ליישב עפ"י שיטת רמב"ן דטבילה קונדום מילה מהני ומה שאין מטבילין תחילה משום ששם לא יתראה אח"כ למול.

אבל עבד דלשיטת רש"י טבילת עבדים בע"כ וה"ה מילתם. [ולשיטת הרי"ף י"ל דברייטא פרב"א דאית לי' שהוא בע"כ] ע"כ מטבילין אותו תחילה.

אף לפמ"ש בסי' שד"מ בפירושו דברי רמב"ן משום דבטבילה נעשה קצת ישראל יע"ש. א"כ אם פבר טבל למה לי קרא דוינפ"ש בן אמתה כיון שנעשה ישראל קצת הוא בעצמו מוזהר על השבת מקרא דלמען ינוח עבדך ואמתך כמוהו וקרא דוינפ"ש למה לי.

בין פה ובין פה קשה לשאר פוסקים דטבילה קונדום מילה לא מהני. וכיון דמילה הוא קונדום טבילה הוא לא מתחייב במצות.

ומה נ"מ בין הספיק למולו או לא הספיק ועי' מס' ע"ז (נ"ז) עבדים ששם ולא טבלו. מבואר שגם בעבדים מילה תחילה.

ועיין פירוש"י שם: ד וסבור הייתי לחדש ולומר דאף דאינו גר עד שימול ויטבול מ"מ במצות שבת שפמרה נצטוו וזה הי' קונדום טבילה שהי' בשעת מתן תורה כדי לקבל התורה. ועל שבת נצטוו במרה מקרא דכתיב שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו.

ובזוה"ק בא (מ'.) וז"ל אימתי אתפרעו בשעתא דכתיב שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו.

הנה כי תיכף שנגמר מילה שלקחם נצטוו על השבת. ע"כ לדורות נמי תיכף לאחר מילה מצווה על השבת.

ואף שפסח אסור קונדום טבילה כדיליף מקרא דתושב ושכיר פדאיתא ביבמות (ע"ב). שאני פסח שנגצטוו בחורים עוד קונדום מילה כמו שפירש"י פ' בא ששם באותה הלילה נעשו הפסח עוד קונדום מילה. ע"כ הוראת שעה הי' ואין ללמוד ממנו לדורות שבמילה יהי' מצווה בפסח.

אבל שבת שלא נצטוו עד אחר מילה כ"ש לפי הזוה"ק שתיכף בגמר מילה הי' ציווי שבת פנ"ל. שפיר יש ללמוד מזה לדורות בגר: ה) אף לדעת תוס' בשמעתין (מ"ו:) סד"ה כי דגוי ששם ולא טבל חשיב ערל דגוי גמור הוא.

אי אפ"ש לומר כן. ואף לדעת רשב"א יבמות (ע"א).

(הואיל ומל לשם גירות חשיב מהול. מ"מ מדלא אמר שהועיל לו המילה תיכף להיות מוזהר על השבת.

משמע שאין מצוה עוד בשום מצות ישראל. עוד ראיתי בר"ן ע"ז שם דגר שפמל ולא טבל גרוע מגר תושב שלא קיבל עליו פלל רק על לאחר טבילה.

א"כ אינו מצוה על השבת. וסוגי' דשמעתין צ"ע.

ואולי לפי שלא נתגלה ספר הזוהר בימי הראשונים לא משמע להו שפמילה יחול עליו חיוב מצות שבת. מאחר שפמילת מצרים שממנה למדין מילה לגרים לדורות] עוד לא נצטוו על השבת עד זמן רב אח"כ במרה: אף לפי הזוה"ק שפמרה פרעו.

ואז היא נצטוו על השבת יש לומר דגם לדורות מחוייבין בשבת לאחר המילה ואתי שפיר סוגיא דיבמות. ועוד היא ניקחא סוגיא דחולין (ק"א) דמחייב ריה"ג על מלאכה ביוהכ"פ שחל להיות בשבת משום דאית לי' איסור פולל.

ותמוה התינוח יוהכ"פ הוא פולל איסור אכילה אבל שבת מה פולל איפא. ורש"י פירש משום דאיסורא בי' מיתת ב"ד.

ואינו מוכן דזה איסור חמור גרידא ולא מוסיף. (נחמור גרידא הוא לא חיייל] שלא ניתוסף איסור רק עונש.

אף לפמ"ש אתי שפיר דשבת היא איסורא בי' איסורא לגבי גר שפמל ולא טבל דחייב בשבת מדנצטוו עלי' במרה משא"כ יוהכ"פ שלא נצטוו עד סיני. ותדע שהרי ביוהכ"פ אומרים אתה בחרתנו ולא בשבת משום שנצטוו במרה שעדיין לא נבחרו ישראל כמ"ש הרא"ש.

ומדאומרים אתה בחרתנו ביוהכ"פ ש"מ שלא נצטוו במרה ופשוט: ז) ויש לי ליישב עוד היא דחולין עפ"י דברי ראב"ן מסכת פסחים (ק"ד.) בענין המבדיל בין קודש לקודש. דשבת שהקב"ה קידשו בעצמו נאסר גם במלאכת אנוכל נפש. ויו"ט דישאל מקדשי לי' מותר באנוכל נפש.

ומדבריו למדנו דמה שיוהכ"פ אסור במלאכת אנוכל נפש לקטנים. משום דאין מצוה באכילת יוהכ"פ לקטנים והיתר אנוכל נפש משום שמחת יו"ט.

אבל אם היא מצוה באנוכל נפש דיוהכ"פ היא מותר במלאכה לצורך אנוכל נפש שהרי ישראל מקדשי לי'. ושבת יש בו אנוכל נפש דמצוה.

ואעפ"כ נאסר. שפיר הוי מוסיף מלאכת אנוכל נפש שמוותר ביהכ"פ אם היא משפחת בי'.

דומה קצת למה דמשמע מדברי תוס' יבמות (ל"ב:) דאחות אשה הוי פולל לגבי אחותא אף שאין אחיות בעולם פיון שאם היא אחיות הוי אסורות לו. ה"נ יוהכ"פ חשיב מותר בו אנוכל נפש שאם היא בו אנוכל נפש דמצוה היא מותר ודו"ק היטב.

ולדינא אם נאסר גר שפמל ולא טבל במלאכת שבת צע"ג: סימן שוב הלכות ספר תורה א' בתשו' ש"א סי' ל"ה חקר במ"ש הרמב"ם בשה"מ דאין נשים מצוות בעשה דכתיבת ס"ת וחקר בש"א הטעם בזה. וכתב בזה"ל אפי' לפי משמעות הרא"ש דמצוות כתיבת ס"ת פדי ללמוד בה.

היא פתבו רבנותא דנשים מברכות ברכות התורה הואיל ותיבות ללמוד מצות הנוהגות בקו. ואי משום שאין חייבין בהרבה מצות כגון מ"ע שהז"ג וכינצא בקו.

א"כ כ"ע נמי יפטרין שיהרבה מצות אין נוהגין רק בכה"ג ומלך. עכ"ד: (ב) ותמהני על הגאון הזה דמבאר מדבריו דס"ל שאין אדם מחויב בת"ת רק במצות הנוהגות.

ואם ילמוד ישראל מצות הנוהגות רק בכהנים לא קנים מצנות ת"ת לדעתו. ובנדאי דבר בטל לומר כן.

ואפ"י למד דינים שכבר עבר זמנם כגון דינים שנהגו במדבר ובשעת היתר הכמות נמי קנים מצנות ת"ת. ועוד לפי דבריו דאף אנשים אינם מצוים אלא במצות הנוהגות בהם כמו נשים.

א"כ קרא דולמדתם וגו' שאין האשה מצויה ללמוד את עצמה כדאי בקידושין (כ"ט:): למה אתא. אי במצות שאינן מחויבות בהם.

היא אף אנשים כה"ג אינם מחויבים. ואי במצות הנוהגות בקו היא אף הן מחויבות: (ג) אף עיקרון של דברים כיון שכל מצוה איתה בללמוד וללמד ולשמור ולעשות.

וללמוד וללמד ולשמור. אף ישראל במצות הכהנים מחויבים.

ואין חילוק ביניהם רק בעשי'. אבל נשים אפ"י במצות הנוהגות בקו אינם מחויבות מדין חיוב ללמוד וללמד ולשמור.

אלא שמחויבות ללמוד כדי שיוכלו לקיים העשי'. וכמו שמחויב לעשות סוכה כדי לישב בה.

ויותר מזה יש לומר כיון שא"א שיקיימו העשי' אם לא ילמדו תחילה. ואינו דומה לסוכה שאפשר שימצא סוכה מוכנת.

ע"כ חשיב הלימוד תחילת מצות העשי'. וכעין שכתבו בתוס' ישנים פתובות (ל"א).

(שאם לא הי' אפשר לאכילה בלא הגבהה הי' מתחיל האיסור משעת הגבהה. ה"נ הואיל וא"א לעשי' בלא לימוד מתחיל מצות העשי' משעת לימוד ומ"מ חיוב הלימוד משום חיוב עשי' לא מצד חיוב לימוד בעצמותו: ד נראה דמה דפשיטא לי' לשא"ר דמצות שאין חייבין בעשייתם אין חייבין בלימוד שלהם.

למד כן מהא דיבמות (ק"ט:): ר"י אומר כו' כל האומר אין לי אלא תורה אין לו אלא תורה. פשיטא.

אלא דאפ"י תורה אין לו. מ"ט אמר ר"פ אמר קרא ולמדתם ועשייתם כל שישנו בעשי' ישנו בלימודה כל שאינו בעשי' אינו בלימודה.

ואיבע"א לעולם כדקאמר מעיקרא אין לו אלא תורה. לא צריכא דמגמר לאחרניני ועבדי מ"ד אית לי' אגרא לדידי' [דעשי'] קמ"ל.

וע"כ למד השא"ר מר"פ דמצות שאינן בעשי' דידהו אינן בלימוד דידהו: ה) אף לי נראה להיפוך דנדאי לל"ב דהאומר אין לו אלא תורה ופרש"י לאומר הרניני לומד ואיני מקנים ה"ה במצות שאין מחוייב בעשייתן מחוייב בלימודם.

ואין לדחות דשאני הכא דמ"מ מחוייב בעשייתם. ליתא שהרי בגיטין (מ"ה:) ס"ת שפתבו מומר פסול מקרא דוקשרתם וכתבתם כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה.

אף דמחוייב בקשירה. מפל מקום פיון שאין רצונו לקנים חשיב אינו בקשירה.

ה"נ אם תמצא לומר דל"ב נמי דריש קרא דכל שאינו בעשי' אינו בלימודה. האומר איני מקנים נמי יחשב אינו בעשי'.

אלא ודאי דלא דריש הכי. וא"כ פשיטא דישאל מצוה בלימוד מצות הנוהגות בכהן.

אף גם לר"פ י"ל דדוקא מי שאינו בעשי' פלל אבל ישראל שישנו במצות דידן' ואלו הי' מוזהר בלאוי פהונה ג"כ הי' מקנים. אין ראי' מפאן פלל: ו) ולפימ"ש דישאל מחוייב במצות פהנים ללמוד וללמד ולשמור.

רק לעשות אינו מחוייב יש ליתן טעם למ"ש תוס' יבמות (ה'): דאינו שנה בכל לא נקרא רק מה שהנשים אינם מוזהרות. אבל לאוי דפסולי פהונה הואיל ואף היא מוזהרת נקרא שנה בכל.

ואינו מוכן הטעם דכיון שאינם רק בכהנים ולא בלוי וישאל אף יקרא שנה בכל ולהנ"ל י"ל משום דעכ"פ ישאלים ולוים חייבים בלימוד וללמד ולשמור. אבל מצוה שאינה בנשים שאין חייבות ללמוד וללמד ולשמור פלל בשום מצוה ובמצוה שאין בעשי' הרי אינו פלל בזאת המצוה.

(ויכר נדפס זה באגלי טל בהקדמה בהגה) ובהכי ניחא נמי ליישב לדברי רא"ש ששנשים אינו בחיוב ערבות והיגו במצות שאינן מחוייבות אינן בערבות על אנשים [פן פי' בס' תוס' רע"ק על משניות במגילה] וקשה מהא דסוטה (ל"ז:) דכל מצוה נכרת עלי' מ"ח בריתות של נשים רבוא וג"א נחמשים וקאמר כל מצוה ואף מצות פהנים בכלל ואף עליהם הי' הערבות.

ומ"ש נשים. ולהנ"ל ניחא ודו"ק: סימן שנג ב"ה אור ליום ה' ויצא תרח"ם לפ"ק.

שלום וכל טוב לכבוד הרב המופלג החריף מו"ה ישראל נ"י דומ"ץ בראדאמסקא) דבר הס"ת שהי' בה? ריעה בת חמשה עמודים שנתקלקלו שנים מהם. וחתם הסופר השנים שבלו.

ועתה השאלה האף לתקן. אם יעשו ריעה קצרה בת שני דפין.

או לגנוז היריעה הנשארת. ויעשו ריעה אחת בת חמשה דפין.

והנה בתחילה אם עדיין לא חתם הסופר הי' הדין לגנוז היריעה ולכתוב אחרת במקומה וכיוצא בזה בתשו' שכו"י סי' פ"א ביריעה בת ג' דפין ויש שם משמות הקדושים שנכתב בטעות לא יחתכו הדף שבו השם וישאר היריעה בת שני דפין.

דכינן שצריכין לתמן המענות צריכין תיקון בענין שפשר לכתחילה ה"נ בנ"ד. והיננו דכינן שכ"ז שלא תיקנו.

היריעה פסולה וטעונה גניזה ולכתוב אחרת. ועתה בא לתמן.

וכינן שא"א לתמן שיהי' פשר לכתחילה. טוב יותר שלא לתמן ולגנוז.

אבל בשנחתה ונשאר היריעה בכשרות. א"א לגנוזה מחמת שיצטרכו לכתוב יריעה בת שני דפין.

כיון דכדיעבד פשר האי נמי כדיעבד דמי: ב' ותדע שהרי אם פתבו יריעה בת שני דפין ועדיין לא נתפר בס"ת. יהי' אסור לתופרה לכתחילה רק כיון שפכר נכתבה חשיב דיעבד שלא יצטרף לגנוזה.

ה"נ כדי שלא יצטרף לגנוז היריעה בת ג' דפין הנשארת חשוב דיעבד ומותר לכתוב יריעה בת שני דפין פשם שמותר לתפור היריעה בת שני דפין לכתחילה: ויש כאן שאלה כיון שצריף לכתוב מחדש מה שאינו פשר לכתחילה.

אולי טוב לכתוב פתיכה גסה ויהי' היריעה בת ג' דפין שיעשו מהב' דפין ג' דפין. ואף שאין משנין לכתחילה משאר דפין שבס"ת.

וכמ"ש בח"צ סי' י"ט בהא דמס' סופרים יריעה שבלתה לא יטול שתיים ויחזיר שתיים אלא יטול ג' ויחזיר ג' ומה שהוא מחזיר כמידת כתב הראשון. היינו שלא יטול שתיים ויעשה פתיכה גסה ויעשה מהשני דפין ג'.

ע"כ סיים שמחזיר כמידת כתב ראשון ע"כ א"א רק ליטול שלשה ע"ש. מ"מ בזה שצריף לתמן מה שאינו פשר לכתחילה יש שאלה הי מינייהו עדיף: ד) ונראה לפימ"ש במלחמות פ"ק דסוכה דהקלף של ס"ת נקרא תשמישי קדושה וקדושה עצמה היא רק האותיות.

ע"כ טוב יותר לכתוב כמידת כתב הראשון יריעה בת שני דפין ויהי' השנינוי בקלף שיהי' התפירות קרובות זל"ז. ויהי' השנינוי בתשמישי קדושה משיעשה פתיכה גסה ויהי' השנינוי באותיות בקדושה עצמה: ידידו הק' אברהם.

סימן שנד ב"ה יום ד' עקב תרנ"ה לפ"ק פה סאקטשאב. שלום לכבוד הרב הקריף וכו' מו"ה דוד נ"י רב דק"ק אקאנאו.

א' על דבר הס"ת שהי' אות יוד אחת גדולה שצדמה לוא"ו. ואיש המוני מחק חצי.

ונשאר יוד חצי שלמעלה והנה פסולה משום חק תוכות. אף לא נודע מקומה אי'.

אף זאת ידוע שהוא בס' בראשית. אף יש הכחשה שהרבה אמרו שהי' ואו.

ואחד נגדם שלא הי' ואו רק יוד רק מחמת שנפל דבר מה על האות כעין דבר שחור ונתארה ונדמה לואו. ומעלתו רוצה להכשיר מחמת ס"ס.

א' שמה דבר האחד. הב' שמה פיד אלי' דבטל האות הפסול בשאר אותיות הואיל ואינו ניכר.

הג' שְׁמַא פְּרַמְב"ם שְׁאִין אִיסוּר לְקָרוֹת בְּס"ת פְּסוּל רַק מְשוּם פְּבוּד צְבוּר. וְר"ן מְכַשֵּׁיר לְגַמְרֵי לְקָרוֹת בְּפְסוּל.

וְהָרִי פֶּאֵן ג' סְפִיקוֹת: ב' וְזֶה אֵין נִרְאָה לִי כְּלָל. סְפִיק רֵאשׁוֹן לִיתְנִי דְאֶחָד בְּמָקוֹם הַרְבֵּה אֵינוֹ פְּלוּם.

וְעוֹד דְאֶפִי פְּדַבְרֵי שְׁרַק נֶפֶל דְבַר כְּעֵין שְׁחוּר. פְּסֵל הָאוֹת שְׁהָרִי פְּתַב הַרְמַב"ם פִּי"א מֵה' ס"ת שְׁכָל צָבַע שְׁחוּר נִקְרָא דִּיו.

וְכָל שְׁחוּר לַח שְׁנַפֵּל וְעִי"ז נִרְאָה שֶׁהוּא נְאוּ חֲשִׁיב נְאוּ. רַק אִם נֶפֶל דְבַר יָבֵשׁ שֶׁא"צ עֲקִירָה וּמְחִיקָה רַק נִקְלַף בְּקַל בְּבִשְׁרֵי אֶצְבַּע.

אִז לֹא בְּטַל מִינְיָן שֵׁם אוֹת רֵאשׁוֹן. אִף אִם נִדְבַק שְׁחוּר וְצָרִיף לְמַחֲזֵק וְנִקְוֶדֶם הַמְּחִיקָה הִיא נִרְאָה כְּעֵין נְאוּ.

בְּטַל מִינְיָן תּוֹרַת יוֹד וּכְשֶׁמְחַק חֲצִי שֶׁל מִטָּה חֲשִׁיב חֶזֶק תּוֹכוֹת: ג) סְפִיק שְׁנֵי שְׁמַא פְּיַד אֵלֵי דְבְטַל. זֶה אֵינוֹ נִרְאָה לִי כְּלָל.

דְּבִטּוּל לֹא שְׁיִיף רַק אִם מִיעוּט אִיסוּר וְרוֹב הֵיטֵר וְהֵכָא ס"ת שְׁחַסֵּר אוֹת אַחַת כְּלוֹ פְּסוּל וְאֵין פֶּאֵן כְּשֶׁר כְּלָל. וְעִי רִש"י נִדָּה (ע"א) בְּסוּף הָעֲמוּד בְּרִבְעִית דָּם רְנוּבוֹ מִן הַמַּת מִיעוּטוֹ מִן הַחֵי טְהוּר מִן הַתּוֹרָה דְרִבְעִית שְׁלִימָה כְּעֵינֵן וְלֹא אֶמְרִינֵן דְבְטַל בְּרוּב וּכְאֵלוֹ כָּל הַרְבִּיעִית מִן הַמַּת.

אֵלֵא וְדַאי פִּינֵן דְּפַחוֹת מְרִבְעִית טְהוּר אֵין פֶּאֵן טְמֵא שְׁיִבְטַל אֶת הַטְּהוּר. ה"נ בנ"ד פִּינֵן שֶׁס"ת חֲסֵרָה פְּסוּלָה.

אֵין פֶּאֵן כְּשֶׁר שְׁיִבְטַל אֶת הַפְּסוּל וּבִיאָרְתִּי כְּלָל זֶה בְּמָקוֹם אַחַר בְּכַמָּה רְאִיוֹת: ד) וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מֵהָא דְהַקְשׁוֹ תוֹס' ע"ז (ס"ו:) בְּגֵד שְׁאֵבֵד בּוֹ כְּלָאִים יִבְטַל בְּרוּב. וּמֵה קוֹשְׁיָא הֵלֵא כְּלוֹ נַעֲשֶׂה אִיסוּר וְאֵין פֶּאֵן הֵיטֵר שְׁיִבְטַל.

וְצ"ל דְּקוֹשְׁיֵינָם שְׁלֵא יִתְחִיל לְאַסוּר כְּלָל. וְהֵינֵנו דְּהוּי ס"ל הֵיטֵר בְּהֵיטֵר בְּטַל. וְתִירוּצֵם דְּהֵיטֵר בְּהֵיטֵר לֹא בְטַל. וְעִי בְּרִיטְב"א.

וְיַד אֵלֵי לֹא אָמַר רַק אִם ס"ת פְּסוּל נִתְעַרַב בֵּין שְׁנֵי כְּשָׁרִים. אֲבָל לֹא שְׁיִיָּהּ הַבְּטוּל בְּס"ת עֲצָמוֹ אוֹת הַפְּסוּל בֵּין הַכְּשָׁרִים.

וְאֵילוֹ לֹא הִי נוֹדַע הַטְּעוֹת בְּאִיזוֹ חוֹמֶשׁ הוּא. הִי מְקוּם לְהַכְשִׁיר לְדַעַת רִשְׁב"א וְר"ן שְׁכָל חוֹמֶשׁ סְפָר שְׁלָם בַּפ"ע וְטְעוֹת שְׁבַחְחוֹמֶשׁ זֶה אֵינוֹ פּוֹסֵל שְׁאָר חוֹמֶשִׁין וְסַמָּה עֲלֵיהֶם רַמ"א סִימָן קמ"ג.

א"כ בְּטַל חוֹמֶשׁ שְׁיֵשׁ בּוֹ הַטְּעוֹת בְּשְׁאָר חוֹמֶשִׁין לְדַעַת הֵיךְ אֵלֵי. לֹא בְּזֶה שְׁנוּדַע הַטְּעוֹת בְּס' בְּרֵאשִׁית [וְעִי בְּתָשׁוּ' לְעֵיל ס' ה'].
ע"כ צָרִיף לְבַדּוֹק כָּל הַיּוֹדִין שְׁבַס' בְּרֵאשִׁית. אוּלַי יִפִּיר אֵיזָה יוֹד נִמְחַק מִמְּנָה רַגְלָה.

וְאִם לֹא יִפִּיר מְחַוֶּה הַיּוֹדִין הַקּוֹצֵי הַיְמִינִים [וְהַשְּׂמָאִלִּים א"צ לְמַחֲזֵק]. וְיִתְחַזֵּר וְיִכְתְּבֵם.

וְכָל הַדְּבָרִים בְּרוּרִים: הַק' אֲבָרְהָם: סִימָן שְׁנֵה לְהַרְבֵּ הַנ"ל. א) עַל דְּבַר הַס"ת שְׁמַתְאֲמֵן לְהַכְשִׁירוֹ בְּלִי תִיקוּן.

וְאֶסְפֵּה רוּחַ בְּחַפְזֵינוּ. כִּי מ"ש לְתַלּוֹת בְּדָף זֶה שְׁתִּיקוּן כְּבָר שָׁבוּ הִי הַטְעוֹת כְּמוֹ טַבְעַת שְׁנַתְעַרְבָה בְּמֵאָה וְנִפְלֵ אֶחָד לָיִם הוּא טְעוֹת גְּדוֹל כִּי הָרָא"ש פָּרַק גִּיד הַנְּשֵׁה כְּתַב הַטְעַם מְשׁוּם ס"ס שְׁמָא הָאִיסוּר נִפְל וְשְׁמָא כָּל אַחַת וְאַחַת לֹא זָהוּ הָאִיסוּר.

אָבֵל בִּנ"ד אֵין נ"מ כָּלֵל בְּאִיזוֹ יו"ד הַקְּלָקוּל מ"מ הַס"ת] פְּסוּלָה. וְעוֹד אֵיךְ לֹא רָאָה דְבָרֵי הַש"ף בְּמִקוּמוֹ ס' ק"י שְׁהַטְעַם מְשׁוּם שְׁנַתְבַּטַּל מֵה"ת בְּרוּב.

וּבִנ"ד שְׁלֹא שְׁיִיךְ בִּיטוּל כִּמ"ש לֹא בִתְשׁוּבָה הַקּוּדְמָת מִמִּילָא אֵין לְתַלּוֹת. וּמ"ש מְסַמ"ק שְׁהַכְשִׁיר אִפִּי נִפְל דִּיו לְתוֹף אוֹת.

כְּמָה רַב גּוּבְרֵי לְצַרְף לַס"ס דִּיעָה שְׁלֹא הוּבָאָה בְּשׁו"ע. וּט"ז אַה"ע ס' קכ"ה ס"ק ט' הִבִּיא רֵאִי בְּרוּרָה כְּנִגְדוֹ מְש"ס ב"ק (כ"ט) בְּמִי שְׁפַתֶּם בְּעַפְרָ בּוֹר שְׁחָפַר חֲבִירוֹ דְּנִסְתַּלַּק מִעֲשֵׂה רֵאשׁוֹן לְגַמְרֵי וְאִם חֲזַר וְלָקַח הָעַפְרָ הַשְּׁנִי חֲזִיב וְלֹא הָרֵאשׁוֹן: ב אֵךְ לַעֲנ"ד נִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי סְמ"ק עִפ"י הַדִּין הַמְּבִנָּה בְּפָרַק חֲלוֹן וּבִפ"ק דְּסוּפָה דְּעַפְרָ וְעַתִּיד לְפַנּוֹתוֹ אֵינוֹ מְבַטַּל הַמְּחִיצוֹת וְחֲשִׁבֵינוּ כְּאִילוֹ הוּא חָלָל.

וְה"נ הֵלֵא הַדִּיו נִפְל מִמִּילָא וּבְנִדְאֵי עַתִּיד לִיטְלוֹ כְּדֵי לְהַכְשִׁיר הָאוֹת. ע"כ חֲשִׁבֵינוּ לְדִיו כְּאִילוֹ אֵינוֹ וְלֹא בִיטַל שֵׁם הָאוֹת.

אֵלֵא דְכ"ז שְׁלֹא לָקַח הַדִּיו אֵין לְהַכְשִׁירוֹ שְׁאֵם וְנִכְשֵׁר בְּלֹא נְטִילַת הַדִּיו לְמָה יִטְלַנוּ. וְעוֹד דְּלַעֲנָנוּ הַכְשֵׁר אֵין לְלַמּוֹד מְשָׁם.

דְּנָהֵי שְׁעַדִּיין שֵׁם אוֹת עֲלֵי מ"מ פְּסוּלָה מְשׁוּם שְׁאֵין הָאוֹת נִקְרָא. וְעֵינֵין רְשָׁב"א שְׁבַת (ק"י) גַּבִּי זָרַק לְבוֹר מְלֵאָה פִּירוֹת פְּטוּר.

וְכַתֵּב רְשָׁב"א וְז"ל וְא"ת פִּירוֹת לְמָה יִבְטְלוּ מְחִיצָתָא וְהָא דְעַתּוֹ לְפַנּוֹתוֹ כּו' וַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים דֹּאֵע"ג דְּלֹא בִיטְלָן כָּלֵל מְשׁוּם דְּפִירוֹת מְבַטְלִין מְחִיצָתָא דְּמְחִיצוֹת נִיפְרוֹת בְּעֵינֵין בְּשַׁעַת זְרִיקָה וְהָא לִיכָּא.

וְה"נ וְדֹאֵי אוֹת נִרְאִית בְּעֵינֵין וְצַפְהוּ זָהָב כ"ז שְׁהַזָּהָב עֲלֵי פְּסוּל. אֵךְ לַעֲנָנֵין זֶה נִלְמוּד מְשָׁם שְׁעַדִּיין שֵׁם אוֹת עֲלֵי רַק שְׁעַכְשָׁיו פְּסוּלָה מְשׁוּם שְׁאֵינוֹ נִרְאָה וְכִשְׁיִנְטַל הַדִּיו חֲזַר לְהַכְשִׁירוֹ.

וְדוּמָה לְצִיפָה הָאוֹתִיּוֹת בְּזָהָב דְכ"ז שְׁהַצִּיפּוֹי קִיָּים פְּסוּל וְכִשְׁיִנְטַל הַצִּיפּוֹי חֲזַר לְהַכְשִׁירוֹ. וְאֵין עֲנָנֵין לִנ"ד כָּלֵל ג) אֵךְ הַרְשָׁב"א ס"פ הַבּוֹנָה שְׁכַתֵּב בְּכַה"ג לֹא מְקַרֵי חֵק תּוֹכוֹת.

וְהִנֵּה כָּל הַפּוֹסְקִים כְּנִגְדוֹ. הַסֵּה"ת וְהָאוֹ"ז וְהַמְרָדְכֵי וְהַר"ן שְׁפּוֹלָם תִּירְצוּ דְּדוֹקָא בְּשַׁבַּת חֲזִיב מְשׁוּם מְלֵאכֶת מְחֻשָּׁבַת.

וְר"ן הִבִּיא דְבָרֵי רְשָׁב"א וְחוֹלַק עֲלֵיו. וְהַבֵּית מֵאִיר בֵּאָה"ע ס' קכ"ה הַקְּשָׁה עֲלֵיהֶם דְּמָה הַנּוֹצְרָה בְּגִיטִין (דָּף י"ט) ר"י לְשִׁנּוּי לר"ל וְכִי מְפַנֵּי שְׁאֵנוּ מְדַמֵּין כּו' לִימָא לִי שְׁבַת שְׁאֵנִי דְמ"מ חֲזִיב וְכִינּוֹן דְּאִיהוּ חֲזִיב לְהַדִּיו ע"ג סִיקְרָא לְכַתֵּב חֲזִיב.

אָלאַ ונדאי דאין לחלק אף בקי בענין מה דלא מקרי כתב מצד עצמותו. והוי כמחשב לעשות דבר שאינו מאבות מלאכות עכ"ל.

ולק"מ דנדאי דיו ע"ג סיקרא שחפרון הוא בנפעל שהוא ע"ג סיקרא לא מהני מחשבתו. אבל חק תוכות דבאות עצמו אין שום חילוק בין הי' תחילה כהלקחה או הוכשרה ע"י גריה.

והחילוק הוא בפועל שהוא לא פעל האות והוא ממילא והוא פעין גרמא שגרר מן הצד וממילא נעשה האות ובגוף האות לא פעל כלום. בזה שפיר מחלקים הראשונים דבשבת כיון דמלאכת מחשבת אסרה תורה מהני מחשבתו לשווי גרמא מעשה.

והוא ש"ס ערוך ב"ק (ס') לענין זורה ורוח מסייעתו. אף דלענין נזיקין חשיב גרמא. לענין שבת חייב משום דמלאכת מחשבת אסרה התורה. ואף שהרא"ש שם פתב דוקא התם דמלאכה זו עיקרה ע"י רוח [ואין הפל מודים לו בפי' זה].

הלא פתב הר"ן דמיון ממוחקו ע"מ לכתוב. וא"כ מצינו מלאכת פתיכה בגרמא בעלמא שע"ז יוכל אח"כ לכתוב: ד) ומה שהקשה עוד מנטלו לתגו של דל"ת ועשאו רי"ש חייב משום דמשלים את הספר ואין חשיב חק תוכות הא אין הספר מתפטר.

לדידי פשוט דהתם לאו בספר העשוי לקרות בו בצירבור אלא העשוי ללמוד בו פעין חומשין. ובזה אין נ"מ בין חק תוכות ליריכות.

ואף דאיתא שם דהיכא דבעי זיוני ולא עלו בידו בזיון פטור. הא פירש הרשב"א שם משום שדעתו הי' לכתוב בזיון ולק"מ על הראשונים.

ודעת הרשב"א דעת יחידית נגד כל הפוסקים הנ"ל. ולא הובא קלל אף בב"י.

וגם הרשב"א סותר דברי עצמו בתשו'. ומה שביקש לומר הב"מ דהא דירושלמי מדרבנן.

תורה נדשה הוא ואין שומעין לי'. ומחנורתא דחזר בו.

וזה נמצא כמה פעמים בפוסקים. ונחלילה לצרף זה לס"ס, וגם מה שכתב לעשות ספק מה שרמב"ם מתיר לקרות בס"ת פסול.

מפורש בתשובת מהרי"ט חי"ד סי' ל"ב דאין זה ספק שכל הפוסקים ראשונים ואחרונים חולקים עליו ואחרי רבים להטות. (הגה"ה שוב ראיתי להרב מליסא ז"ל בסידור סי' פ"ב ס"ק כ"ו דלדין לא קי"ל כמהרי"ט בזה ועיין חידושי רע"ק או"ח סי' קמ"ג דבאמתחוק לא מקרי ספק] והס"ת פסול ואסור לקרות בו עד שיתקן כמ"ש בתשובה הקודמת: ה) נשמה המכתב בידי ואירע שפתחתי תשוב' רע"ק איגר מד"ת סי' ל"ז וראיתיו ג"כ כתב שאין לחוש לדעת הרשב"א אפי' להחמיר.

והביא דברי בית מאיר ודחה אותם. וכתב ג"כ שהרשב"א חזר בו כמ"ש.

וכתב עוד דדעת הרשב"א שבתשו' עיקר עיי"ש. ובדעת הסמ"ק נ"ל נכון כמ"ש שלא הכשיר רק אם דעת הסופר הי' להעביר הדיו ולהשאיר האות.

דאז אין דיין שפופו לעבןר מבטל האות שפופו להשאיר פעין הא דפ' חלון ופ"ק דסנפה
פנ"ל והוא סברא נכונה משא"כ בנ"ד שלא הי' בדעת הסופר מעולם להעביר התחנות
ולהשאיר היוד ע"כ פסול לכל הדיעות: הק' אברהם.

סימן שנו ב"ה אור ליום ועש"ק משפטים תרנ"ז לפ"ק. שלום וכ' טוב לכבוד חתן אחותי
הרב הגדול המפורסם חריף ובקי כש"ת מו"ה יעקב נ"י האבד"ק נאשעלסק.

דבר הסופר שכתב ניו במקום שהי' צריך לכתוב יוד וגרר הרגל שלמטה ונשאיר יוד
ועשה בה קוץ השמאלי. ואח"כ נזכר כי לא טוב עשה דנה חק תוכות ואינו יכול למוצא.

ונפשו בשאלתו אם יש להכשיר הס"ת: א) והנה צדדי היתר פתב כת"ר. א' דברי ב"מ
דנה חק תוכות רק מדברבנו.

והעמים זה בדברי רשב"א ס"פ הבונה. אשר לא מסתבר כלל.

וכבר השיגו בתשו' רעק"א החדשות סי' ל"ו. וכתב דרשב"א בתשו' חזר בו.

גם דעת סמ"ק ששהכשיר בנפל טיפת דיו לתוך האות. אינו ראוי לצרף לספק שהרי לא
הובא בש"ע ויש ראי' פנגדו מהא דב"ק (כ"ט:) מצא בור וטממה וחסור ונטל העפר.

האחרון חייב דאסתלק מעשה ראשון. ה"נ בנדון הסמ"ק בנפל טיפת דיו בתוך האות
נסתלק האות לגמרי וכשנטל הדין הני חק תוכות.

וכבר הנפיר ראי' זו הט"ז באהע"ז סי' קכ"ה סוף סעיף קטן ט'. ואני פרשתי דברי סמ"ק
כמ"ש בתשובה סי' שנ"ד להרב מאקאנאו ואין ענין לקאן.

ובלא"ה אינו דומה כלל לנדון הסמ"ק. דהסמ"ק לא קאמר רק היכא דנפל אח"כ טיפת
דיו על האות.

משא"כ בנ"ד שכתב הפל בחזא פתיבה חשיב הפל נכתב בפסול. פמבואר בש"ע הרב
סי' ל"ב ס"ק כ"ה: ב) הצד היתר הב' מה שהוסיף קוץ השמאלי ולדעת ר"ת תחלה בלא
הקוץ הי' פסול.

חשיב שנעשה האות בכתיבה. וגם ז"א מאחר שמבואר בב"י סי' ל"ו שקוץ השמאלי
יכול לעשות אחר שכתב אתר' ולית בי' משום שלא פסדון.

הרי שאין שם פתיבה אלא תיקון. וכמבואר בתה"ד סי' מ"ח שדין תיקון בתפילין תלוי
אם תיקון זה שם פתיבה עליו.

ואם שם פתיבה עליו לא מהני בתפילין. וכן ב"י אהע"ז סי' קכ"ה פתב מדשרי לגרור
הדבק בתפילין ש"מ דלאו שם פתיבה עליו.

דאל"כ הנה שלא פסדון יע"ש. וה"נ פינון שפשר לעשות הקוץ השמאלי אח"כ.

ש"מ לאו שם פתיבה עליו. ולא מהני להכשיר פסול חק תוכות: ג) ובגוף הדין רמ"א
אהע"ז סי' קכ"ה דפסק דכשהגמר ע"י פתיבה מהני בגט.

ופ"ח חולק שכל האות צריך להיות בכתיבה. הנה לכאורה ראי' לפר"ח מתוס' סנפה
(י"א).

(סוף העמוד ד"ה פסיקתן זו עשיתן. דגרע עשאה מן הקוצים דאעפ"י שעושין אח"כ הציצית לגמרי לא חשבי לי עשיתן.

משום דבעי תליגי לשמה. ביאור דבריהם.

דוקא משום תולמ"ה לא מפסיל רק בגמר עשינא אף לדין דלא קימ"ל פסיקתן זה עשיתן. מ"מ לא חשיב מן העשוי בפסול רק אם גמר כל הציצית גדיל וענף משום דכ"ז שלא גמר לעולם חשיב בפסול.

וכמ"ש ראב"ד בה' ממרים באגד שני מינים ואח"כ אגד בו השלישי חשיב מן העשוי בפסול לר"י פיון שחסר מין אחד. וה"נ כ"ז שלא גמר הוי בפסול.

ולעולם לא הוי בכשרות רק בגמר עשי וע"כ בהא דראב"ד לא מהני מה דגמר עשי בכשרות. משום דהתם באגד פתיקונו איכא פולי עשי בכשרות.

ע"כ אף בתחילת עשי בפסול פסול. וה"ה בלשמה פיון שיכול להיות פולו לשמה פסול מקצת שלא לשמה.

וכן בפסול חק תוכות פיון שיכול לכתוב פולו. וע"כ גם תחילת עשי חק תוכות פסול.

ולדעת הרמ"א צריכין לומר דשאני ציצית דיש גדיל וענף וכשאחד נעשה שלא לשמה פסול. אבל אות הוא ההבדל שהאות נקרא וכ"ז שלא נגמר ואינו נקרא אינו פלום: ד) ועפ"י חלקתי בין גט לסת"ם דגט שפטר בכל פתב רק שיהי' נקרא ע"כ קצי אות אינו פלום משא"כ סת"ם דבעי פתב אשורית דוקא ואות שיש ב' איזו אברים כל אבר רומז לענף בפ"ע וצריך לכתוב כל האברים לשמו.

משא"כ גט שפטר בכל פתב. ואין גוף הפתב רק הקריאה וכשאינו נקרא אינו פלום.

ובזה מיושב פמה קושיות. מ"מ בקוץ השמאלי פיון שזולת הקוץ הי' נקרא יוד.

בנדאי צריך שיהי' גוף היוד נעשה בכתיבה ולא בחק תוכות ולא מהני פתיבת קוץ השמאלי וזה פשוט: ה) צד היתר הג' לתלות שהי' התקון ביד שבלעדה נמי הי' התיבה נקרא. רק שהי' התיבה חסירה וע"י נעשית מליאה.

וכתב הרמ"א ששבביל זה אין להוציא אחרת דמי ימר שס"ת אחרת יהי' מזוקק יותר ואין אנו בקיאים בחסירות ויתירות. הנה על דברי הרמ"א רבו החולקים.

והב"י פסק דאף שבביל חסירות ויתירות מוציין אחרת. בפרט שפתבו האחרונים דבזה"ז אנו בקיאים בחסירות ויתירות אף שבזמן הש"ס לא הי' בקיאים שפבר ישב על מדוכה זו הרמ"ה ז"ל ובירר הכל כשמלה.

ואף שהדבר יצא מפי הרמ"א ז"ל. מ"מ הבו דלא לוסקי עלה שלא לקרות לכתחילה מטעם זה.

מכ"ש שלא לתלות בזה על צד המיעוט: היתר הד' משום ביטול. בזה יש לדבר.

ואמנם ו) שרש"י נדה (ע"א.) ברביעית דם מיעוטו יצא מחיים רובו לאחר מיתה אין טומאתו מה"ת.

וה"נ רוב הספר בקדושה ומיעוטו שלא בקדושה אין קדוש [ובדמם חכמים גזרו עלי' ובס"ת אף מדרבנן אין בו קדושה]: (ז) ועוד דאף את"ל דמיעוט הפסול מצטרף להכשיר זה י"ל דוקא בלח בלח.

אבל לא ביבש דמפרש פ"ג דבכורות (כ"ג. ג.) באפר פרה שנתערב באפר מקלה דנהי דלא מטמא במגע במשא מיהו מטמא.

דמ"מ הרי נושא את הטומאה. ה"נ מ"מ יש אות אחת פסול וכל הס"ת פסול.

רק בלח דכתב הכ"מ בשם הר"י קורקוס ספ"א מה' אבות הטומאה דאפי' במשא לא מטמא הוא דיש מקום לומר פן. ובנ"ד הא הוי יבש שהאות ניפר: ועודה) ועוד דאף את"ל דאף יבש אינו מטמא במשא.

הינינו משום דכל פורתא ופורתא אינו מטמאתו. אבל בנ"ד שההכשר רק בספר שלם.

וכיון שממנ"פ אינו ספר שלם איך יעלה על הדעת שבשביל שלא נודע נכשירהו: ט' אף אם לא נודע לו באיזה חומש הטעות. וכבר פסק הרמ"א פדעת רשב"א דכל חומש ספר בפ"ע.

ואם אין בו פסול מותר לקרות בו אף שיש טעויות בתומשים אחרים. נמצא שארכבוע פשרים ואחד פסול מותר לקרות מטעם ביטול.

ואף שהספר הוי דבר חשוב ואינו בטל. מ"מ האות הפסול בטל בהאותיות פשרים שבספרים האחרים: והנה בזה נחלקו הס' יד אלי' והחת"ס.

דבס' י"א דימה לחתיכה הראוי להתכבד שפלעה דם פיון שהדם א"ר להתכבד בטל. ובחת"ס השיג עליו משום דכאן כל הספר נפסל.

ודומה לחתיכה בלועצה מחלב דמשום דכולו נעשה גבילה לא בטיל. וה"נ כל הספר נפסל: (א) ואף דהצדק עם החת"ס.

מ"מ נ"ל שא"צ לתקן אלא יוד אחד ושוב נתלה בזה. כמו טבעת של ע"ז שנתערבה במאה טבעות ונפל אחת מהם לים הותרו כולן.

וכן בדברים חשובים פיוצא בזה כמבואר בש"ע סי' ק"י סעי' ז'. וה"נ בזה פיון דכל הטעם דאינו בטל הוא משום דהיא דבר חשוב.

ואף דהתם לעשות פן בגדים אסור. דחשיב מבטל לכתחילה.

מ"מ בנ"ד הרי לא נתפונן לבטל רק לתקן. שהרי גם בלא הביטול צריך לתקן כולם.

ולתקן אחד אחד. וכיון שתקנו אחד הותרו.

וא"צ לתקן עוד: ידידו דו"ז הדו"ש באהבה הק' אברהם סימן שנו א) בענין פרישיות פתוחות וסתומות. דעת הרמב"ם דלעולם בין פרישה לפרישה רינח פשיעור ט' אותיות.

והחילוק שבין פתוחה לסתומה שפתוחה מתחלת הפרישה שלאחר' לעולם בתחילת שיטה והסתומה באמצע שיטה דויק ותשפח. ואם הניח חלק שיטה שלימה הוא פתוחה ואם סיים בסתומה פרישה שלמעלה באמצע שיטה ולא נשאר רינח פשיעור ט' אותיות

וּכְדֵי לְכַתּוֹב בְּסוּף שִׁיטָה תִּיבָה אַחֲרַת מִנִּיחַ רִינוּחַ מְעַט בְּתַחֲלִיל שִׁיטָה שְׁנִי וּמִתְחִיל פְּרָשָׁה הַסְתוּמָה.

וְאִם סִינִים בְּסוּף שִׁיטָה. מִנִּיחַ רִינוּחַ בְּתַחֲלִיל שִׁיטָה פְּשִׁיעוֹר ט' אוֹתִיּוֹת.

וּמִתְחִיל כּו'. וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵיו דָּאִם סִינִים בְּאֲמָצַע שִׁיטָה וְלֹא נִשְׂאָר רִינוּחַ פְּשִׁיעוֹר ט' אוֹתִיּוֹת לְבַד דְּכָשֶׁר ג"כ אִם מִנִּיחַ רִינוּחַ מְעַט וּמִצְטָרְפִין שְׁנֵי הַרְנוּחִים לְכָשִׁיעוֹר ט' אוֹתִיּוֹת.

מְדַכְתֵּב דְּנֻקָּא אִם סִינִים בְּסוּף הַשִּׁיטָה דְּצָרִיף לְהַנִּיחַ בְּתַחֲלִיל הַשִּׁיטָה פְּשִׁיעוֹר ט' אוֹתִיּוֹת [וְלֹא תִימָא דְּנֻקָּא אִם יֵשׁ רִינוּחַ בְּסוּף הַשִּׁיטָה פְּשִׁיעוֹר ט' אוֹתִיּוֹת אֲלֵא שְׂאִין כְּדֵי לְהַתְחִיל אַחַר הַרִינוּחַ תִּיבָה אַחַת הוּא דֵּא"צ לְהַנִּיחַ בְּתַחֲלִיל הַשִּׁיטָה פְּשִׁיעוֹר ט' אוֹתִיּוֹת.

אֲבָל לְעוֹלָם אֵין שְׁנֵי הַרְנוּחִים מְצִטְרָפִים דֵּא"כ מֵאֵי וְאִם סִינִים בְּסוּף הַשִּׁיטָה דְּנֻקָּא וְזֵה בְּרוּר: (ב) דַּעַת ר"ת [הוּבָא בְּרֵא"ש הַלְכוֹת קְטֻנוֹת וּבִתּוּס' פֶּרֶק הַקּוּמִץ] דְּהַחֲלוּק בֵּין פְּתוּחָה לְסְתוּמָה דְּפְתוּחָה הַרִינוּחַ בְּסוּף שִׁיטָה וְהַסְתוּמָה בְּתַחֲלִיל שִׁיטָה אוּ בְּאֲמָצַע.

וּלְעֲנַן הַדִּין לְכַאוּרָה אֵין נִפְקָא מִינָהּ בֵּינוּ לְבֵין שִׁיטַת הַרְמַב"ם רַק בְּדָבָר אֶחָד. דְּלְהַרְמַב"ם אִם יֵשׁ רִינוּחַ בְּסוּף שִׁיטָה וְגַם בְּתַחֲלִיל סְתוּמָה מְקַרֵי בֵּינוּ שְׁהַפְּרָשָׁה שְׂאֲחֲרֵי מִתְחַלֵּת בְּאֲמָצַע שִׁיטָה.

וּצִר"ת פְּתוּחָה הִיא כְּדַמוּכַח מִמָּה שֶׁכָּתַב י"ש יֵצֵא יָדֵי שְׁנֵיהֶם הֵינּוּ שְׁנֵיהֶם רִינוּחַ מְכַאֵן וּמְכַאֵן וְיִהְיֶה פְּתוּחָה לְכ"ע עֵי"ש. אֲמַנָּם לְאַחַר הָעֵיוֹן עוֹד יֵשׁ בֵּינֵיהֶם דְּבָר אֶחָד דְּלְהַרְמַב"ם אִם סִינִים הַפְּרָשָׁה בְּסוּף שִׁיטָה וּמִנִּיחַ שִׁיטָה חֶלֶק וּמִתְחִיל בְּתַחֲלִיל שִׁיטָה שְׁנִי מְקַרֵי פְּתוּחָה.

וּלְר"ת נִרְאֶה דְּסְתוּמָה מְקַרֵי בֵּינוּ שְׂאִין רִינוּחַ בְּסוּף שִׁיטָה וְשִׁיטָה חֶלֶק דֵּינוּ כְּמוֹ רִינוּחַ שְׁבָאֲמָצַע שִׁיטָה כְּמוֹ לְהֵרָא"ש ז"ל כְּמוֹ שְׂאִיתְבָּאָר בַּעַז"ה. וְדִנְקָא אִם מִנִּיחַ רִינוּחַ מְעַט בְּסוּף שִׁיטָה בְּזֵה מְצִטְרָף הַשִּׁיטָה חֶלֶק לְהַשְׁלִים שִׁיעוֹר ט' אוֹתִיּוֹת בֵּינוּ שְׂתַחֲלֵת הַרִינוּחַ בְּסוּף שִׁיטָה.

וּלְעוֹלָם פְּרָשָׁה פְּתוּחָה תַּחֲלִיל הַרִינוּחַ בְּסוּף שִׁיטָה וּמִנִּיחַ עַד אֲמָצַע הַשִּׁיטָה. וְה"נ אִם תַּחֲלִיל הַרִינוּחַ בְּסוּף שִׁיטָה.

נְהִי דְּשִׁיטָה חֶלֶק בְּאֲמָצַע שִׁיטָה דֵּינִינֵן לָהּ מ"מ חֲשׁוּבָה פְּתוּחָה. מִשׁוּם דְּהַשִּׁיטָה שְׁלִימָה מְשֻׁלָּם לְשִׁיעוֹר הַחֶסֶר בְּשִׁיטָה שְׁלִמְעָלָה הִימָנָה.

אֲבָל שִׁיטָה שְׁלִמָה לְכַדָּה בְּאֲמָצַע שִׁיטָה דֵּינִינֵן לָהּ וְסְתוּמָה הִיא. אֲבָל לְהַרְמַב"ם אִם אֵין בְּכַהֲאֵי גִּוְנָא חֲשׁוּבָה פְּתוּחָה אֵין שְׂאִין רִינוּחַ כָּלֵל בְּסוּף שִׁיטָה בֵּינוּ שְׁהַפְּרָשָׁה מִתְחַלֵּת בְּתַחֲלִיל שִׁיטָה: ג וְרֵאִיתִי לְהַטוּר ס' רע"ה שְׁפָסַק כְּדַעַת הֵרָא"ש דְּפְתוּחָה בֵּין הַרִינוּחַ בְּתַחֲלִיל שִׁיטָה בֵּין בְּסוּף שִׁיטָה.

וְסְתוּמָה הַרִינוּחַ בְּאֲמָצַע שִׁיטָה. וְאִם סִינִים בְּסוּף שִׁיטָה וּמִנִּיחַ שִׁיטָה חֶלֶק וּמִתְחִיל בְּתַחֲלִיל שִׁיטָה.

שיטה חלק דינו כמו אמצע שיטה וסתומה מקרי: ד) אמנם במה שכתב דאם סיים פתוחה באמצע שיטה ולא הניח רינח פשיעור ט' אותיות דמניח בפניו פשיעור ט' אותיות ומתחיל.

תמוה לי דכי היכי דלקרמב"ם שגוי הרנוחים מצטרפים לכשיעור פרושה סתומה. למה לא יצטרף לקרא"ש לכשיעור פרושה פתוחה.

ולמה צריך להניח בתחילה פשיעור ט' אותיות. ומנ"ל דקרא"ש פליג על הרמב"ם בהא: (ה) גם מ"ש לקרא"ש דאם סיים באמצע שיטה ולא הניח פשיעור והניח שיטה חלק חשובה סתומה.

תמוה לי דמנ"ל דפליג על הר"ת דחשיב לה פתוחה. ואין לומר דהטור ס"ל דר"ח בשיטת הרמב"ם אזיל דאפי' סיים בסוף שיטה ומניח שיטה חלק ומתחיל בתחילה כפתוחה דיינינו לה.

דליתא. דהרמב"ם לטעמי' דס"ל דעיקר פתוחה תלוי במה שמתחיל בתחילת שיטה.

וע"כ ס"ל דאם סיים באמצע והתחיל בפניו באמצע חשובה סתומה אף שיש רינח בסוף ובתחילה. וע"כ הקא שהתחיל בתחילה חשובה פתוחה.

אבל שהעיקר תלוי ברינח שבינתיים דמי לקרא"ש מהיכא תיתי לומר שישתנה הדין ביניהם בשיטה חלק ודו"ק: ו אמנם הטור אזיל בזה לטעמי' דאין הרינח שבתחילת השיטה ושפסוף מצטרפין, ה"ה הקא אין הרינח שפסוף השיטה והשיטה חלק מצטרפין וזיל הקא ברינח שפסוף שיטה ליכא שיעורא וזיל הקא בשיטה חלק חשובה באמצע שיטה.

אלא דזה היפוך משמעות דברי הרמב"ם זדל כנ"ל: ז) ונלפע"ד דהנה בברייתא מנחות (ל"א:) לא ימעט מפני רינח שלמטה ולא מפני רינח שבין פרשה לפרשה כו'. והנה מפני רינח שנמעלה ושלמטה נחא דאינו מעכב וכן שאר דברים דחשיב התם.

אבל רינח שבין פרשה לפרשה דמעכב כמבואר ברמב"ם ופשוט. והאף לא ימעט ויפסול ח"ו.

והנמק"י הרגיש בזה וכתב יזרו עצמו שלא יבא לידי כף. והנה לשיטת הרמב"ם א"צ לדונסק זה.

אלא דלעולם יש לו עצמה ולא יצטרף לפסול. דממ"נ אם בפרשה סתומה אין רינח כדי להניח פשיעור ט' אותיות ולכתוב עוד תיקבה באותה שיטה ניח רינח מעט בשיטה שני'.

ואם לא נשאר לו בפתוחה רינח ט' אותיות ניח שיטה חלק ויתחיל בפניו שהיא שלישית. ומאוד נפלאתי על הכ"מ שכתב בדברי הנמק"י על הרמב"ם פיון שלהרמב"ם א"צ לזה כנ"ל.

וע"כ צ"ל דהנמק"י סובר כדעת הר"ח וס"ל דרינח פרושה סתומה ג"כ פשיעור ט' אותיות [דלא כר"ת ודלא כמ"ש הטור לדעת קרא"ש] וא"כ בסתומה אם יהי' רינח פשיעור ט' אותיות אף לא יהי' רינח לכתוב עוד תיקבה.

וממנ"פ אם נתחיל לכתוב בשנ"י יהי פתוחה פיון שיש בריוח פשיעור ט' אותיות. ואם נתחיל באותו שיטה שסניים לא יהי ריוח בינתיים פשיעור ט' אותיות: ח אכל הטור התחכם לינישב הא דלא ימעט את הפתב פפשוטו וכתב דלדעת הרא"ש שיעור פתוחה ט' אותיות וסתומה רק ג' אותיות.

וע"כ אם לא נשאר פשיעור ג' אותיות ותיבה ניים שיטה חלק. ולא יהי בריוח שלמעלה שיעור ט' אותיות.

ואפ"י אם התיבה גדולה אם נשאר ריוח כט' אותיות יוכל לכתוב שני אותיות חוץ לשיטה. וע"כ אם אין פדי לכתוב תיבה חוץ לג' אותיות.

ע"כ אין בכל הריוח פשיעור ט' אותיות דוק ונתשכח. ומזה הוכיח דינו דאם אין בסוף פשיעור ט' אותיות ומניח שיטה חלק דסתומה מקרי ודלא כר"ת, ולר"ת לא קשה קושנית הנמק"י.

דלדידין אם לא נשאר בסתומה ריוח פשיעור ניים ריוח בשנ"י בתחילתו. פיון דלדידין ריוח שבתחילת שיטה סתומה היא.

אבל להרא"ש דס"ל ריוח שבתחילת שיטה נמי פתוחה היא. ע"כ לומר דאם סניים באמצעו והניח שיטה חלק סתומה מקרי.

והינו טעמא דזיל הכא בריוח שבסוף שיטה ליכא שיעורא. וזיל הכא בשיטה חלק חשיב ריוח באמצע ומשום דאין הריוח שבשני שיטין חשויים כאחת.

ומזה הוכיח נמי דינו הקודם דאין הריוח שבסוף שיטה ושבתחילת שיטה מצטרפין לשיעור ט' אותיות ודו"ק: ט) העולה מזה דלדעת הרמב"ם אם הניח בסוף שיטה פשיעור ט' אותיות והניח בשיטה שאחרי ג"כ כט' אותיות והתחיל הפרשה דסתומה מקרי וכן את בכל אחד בפני עצמו אין בהם כט' אותיות רק בצירוף הם ט' אותיות.

או שפראשונה חלית בסוף כט' אותיות. ובשנ"י פחות מזה.

בכל זה סתומה מקרי. וזה מוכח מהא דכתב דאם אין בחלק פדי לכתוב ט' אותיות ותיבה אחרי מניח מעט חלק בשיטה שאחרי וכותב.

ומוכח דאפ"י יש בחלק כט' אותיות לבד וריוח שבסוף שיטה חשיב פתוחה להרמב"ם, אעפ"כ חשובה סתומה. וכן אפ"י אין כט' אותיות פלל מצטרף הריוח מעט לט' אותיות: סימן שנח א) שאלה מי שהתחיל לכתוב ס"ת וקודם כתיבה אמר שפוחת לשם ספר תורת ישראל.

ולא אמר שפוחת כל השמות לשם קדושת השם. ושכח לקדש שם אלקים ראשון שבתורה.

הינו שכתב יוד העליונה של האלף מאלקים. ומתקף נזכר והעביר קולמוס על היוד בקדושה.

וגמר הא' וכל השם בקדושה. וקודם שהתחיל לכתוב הי' בדעתו לקדש השם כד"ת.

אך לא אמר בפיו. גם בשעת כתיבת יוד העליונה מה"א.

לא הי' בלבבו לקדש. אף יודע הי' שכותב תיבת אלקים: ב' תשובה הגה פרטי החירים
בזה נפרטם אחת לאחת.

ואח"כ נשובה ונעניין בכל פרט ופרט: הא' דכתב הרדב"ז דא"צ לקדש רק שם הוי' ולא
שאר שמות הקדושים. ובחז' רעק"א סי' רע"ו ס"ב פתב דמשמע מהב"י מדכתב נכון
הדבר לכתוב כל השמות לשמה.

מפלל דבדיעבד לא פסלי עי"ש: הב' דכתב בס' קסת הסופר בשם בני יונה להגאון מו"ה
יונה לאנדסופר דאם פתב הג' אותיות מהשם שלא בכוננת קדושה. וכתב ה' אחרונה
בקדושה.

כל השם פשר. דגמרו וקדושו באים פאחת.

וכ"ש פאן שפתב כל השם בקדושה. זולת יוד העליונה שבאלף ראשונה: הג' אף בלא
דברי בני יונה רק שנאמר דכל אותיות השם צריף לכתוב בקדושה.

הא פתב הרמ"א באהע"ז סי' קכ"ד סעי' ד' ו"ל ו'לא מקרי חק תוכות. אלא כשפל האות
נעשה פה.

אבל אם עדיין צריף לתמן שיהי' אוס פשר. וה"ה בפסול שלא לשמה.

דאם עדיין לא נגמר האות ונמר לשמה פשר. וא"ל דפסול שלא לשמה גרע.

דקא בחק תוכות דלא חשיב שכתב פלל, הרי לא הי' לשמה ג"כ. דאפי' כנון הרי לא הי'
כוננתו פלום פיון שלא הוא עשה.

וכ"כ הב"י דין זה בנפל טיפת דיו. והוסיף ומשף עד שעשה ניו.

דאף שמקצת האות נעשה מעצמו פשר. והרי לא הי' כוננה פלל שנפל מעצמו ואעפ"כ
פשר: הד' ראיתי כתוב בתשו' הש"יב משה בשם ספר בני יונה בענין פסק הרמ"א סי'
ל"ב דאם אמר בתחילת פתיבה שכותב לשם ס"ת ובשעת פתיבת השם חישב לקדש סגי.
וכתב הגאון בני יונה דכל שידע שכותב שם השם. וכותב לשם קדושת הספר חשיב
חישב.

לאפוקי שלא חישב במחשבה אחרת. או שישחוב פאילו כותב שאר מלות התורה.

וידי' עושים מלאכתו ולבו פל עמו. עוד שם ונ"ל צריכין קידוש פה או מחשבה.

שישחוב שכותב אחד משמות שאינם נחקקים והמה משמות יח"ש. ע"כ.

ובנ"ד נמי ידע שכותב שם אלקים. רק שלא נתכונן לקדשו.

ומ"מ ידע מה הוא כותב: ה"ה א פיון שקודם פתיבה רצה לקדש. דומה להא דכתב המג"א
בשם הרדב"ז בענין תקיעת שופר שאם הלך לבהכ"נ לשמוע תקיעת שופר ושמע.

אף שלא נתכונן בשעת תקיעה חשיב כוננה ויצא: הניו פיון שאח"כ קידש בפה. הרי
הוכיח סופו על תחילתו.

כדאי בריש זבחים וקא דהוכיח סופו על תחילתו. הלכה היא בגיטין: הז' פיון שתיכף לאחר שפתיב יוד העליונה מהאלף גזפר [ומסתמא] אמר תכ"ד שפתיב לשם קדושת השם.

הרי הוא פאילו פנון בשעת מעשה כמ"ש התב"ש סי' ד' סק"ה: ועתה נבאר ההתירים אשר יש לסמוך עליהם למעשה: ג' היתר הא'. הנה האחרונים חלקו על הדין"ז פי ראית הדין"ז דאזכרה אין בכלל רק שם הוי'.

ולא שאר השמות. ממה שלפעמים מצינו בש"ס אזכרה רק על שם הוי'.

כבר מחו לי' מאה עוקלי באוכלא. דמצינו בש"ס בכמה מקומות.

שגם שאר השמות בכלל אזכרות. ומצד הסברא פיון דשאר השמות יש בהם קדושה יותר משאר הס"ת.

שהרי אינם נמחקים. למה לא יצטרף לקדשן.

וכל דברים שבקדושה צריכין פנונה. ומה' שהביא ראי' ממ"ש הנ"י בהא דהי' פותב את השם אפי' המלך שואל בשלומי לא ישיבנו.

דאיתא שם הי' שנים ושלשה שמות משיב שלום בין שם לשם דכתב הנמק"י דמשפחת לה שהניח השמות במקומות מפוזרין. ולא פי' שלשה שמות א' ד' אלקים.

מפלל דס"ל שאר שמות לא בעי פנונה. דחווהו הבר"י די"ל דחומרא שלא יפסיק ביניהם אינו אלא בשם הוי'.

אבל בשאר שמות מפסיק וחוזר וכותב בפנונה. ע"כ אין לסמוך ע"ז פלל: ד) אף יש מקום להתיר בדיעבד בכתב אלקים שלא בכוננת קדושה.

ונקדים את דברי הש"ך יו"ד סי' קע"ט ס"ק י"א שכתב בפשיטות דשם הנכתב בלשון לעז כגון "גאט פאג" מותר למוחקו. וכ"כ התשב"ץ ח"א ס"ב וז"ל וקאזכרות מתורגמות מותר למוחקו.

לפי שאין אסור למחוק אלא שבועה שמות המפורשים בפ' שבועת העדות. ואלו הי' אסור למחוק פרגום שלהם הי' יותר מזה.

ולא עדיף פרגום שלהם משאר פינוים שמותר למוחקו. כדאיתא התם.

והרמב"ם ז"ל כ' פי השמות שהם בשאר לשונות דינם פכינוין לענין שבועה עכ"ל. ולפי"ז נראה דשם אלהא הפתוב בס' דניאל אין איסור למוחקו.

מצד איסור מחיקת השם רק כמו הכינוין ושאר תיבות שבמקרא דאסור מדרבנן. דאם הי' אסור למחוק הי' יותר משבועה כדברי התשב"ץ: ה) ולכאורה י"ל דהש"ך לא אמר אלא בשם לעז "גאט פאג" וכינצא שהוא שם אחר לגמרי.

ואינו ביאור שם העברי. זה נדאי אינו מקודש.

דאין שם אלא שבועה שמות שאינם נמחקין. אבל שם הנכתב בדניאל מתורגם וכן באונקלוס ויונתן.

נראה שהוא ביאור לשם העברי. שהרי לא תרגמו שם הוי' ושם שיי'ן דל"ת יו"ד.
א"ו לא רצו לתת להשי"ת שם אחר. רק שם אלה למד אלקים.
מחמת שהוא שם תואר ביארו אותו בלשון ארמית. א"כ י"ל דהיינו שם אלקים.
ואין זה הוספה על שבועה שמות. דהיינו ה'.
ואין להקשות דא"כ ספר איוב שהי' בלשון תרגום. דארמי' בפירק כל כתבי מניחו במקום
התורפה והם מתרקיבו מאליהו.
וכתב התשב"ץ דאם הי' בו שם משמות שאינם נמחקין בנדאי הי' אסור לגרום להם
איבוד. אלא משום דשמות מתורגמים אין בהם קדושה.
ובתוס' שם פ' כל כתבי מבואר דתרגום איוב הוא תרגום שלנו ארמית והרי כתיב שם
שם אלקים מתורגם אלהא. ע' קפיטל יוד פסוק ב'.
הרי מפירוש דשם אלהא נמחק ל"ק דנדאי ס' איוב פיון שלא ניתן לכתוב בלשון ארמי
רק בלה"ק אינו מתקדש כשכתוב השם בלשון אחר. אף שהוא ביאור לשם העברי אבל
בס' דניאל שניתן לכתוב בלשון ארמית אלהא.
שפיר מתקדש. ואין זה הוספה על שבועה שמות.
פיון שהוא ביאור לשם העברי. אף באמת ז"א דאם איתא דאלהא הכתוב בס' דניאל
מתקדש.
א"כ כשכתוב בס' איוב שם אלהא. מה בכך שלא ניתן לכתוב.
למה יגרע משם הכתוב על ידות הפלים שהמחוקק לוקה. א"ו שם אלהא אינו מתקדש
ככל אפי' הכתוב בס' דניאל: ו ואין לומר פיון ששאלש אותיות ראשונות הם שם בפ"ע
לדעת המ"ב שהביא הט"ז סי' רע"ו ססק"ז.
והט"ז לא חילק עליו בזה ע"ש. אף שהוסיף א' הוא כמו הנטפל לשם מלאחריו שאינו
מגרע קדושת השם.
ואדרבה השם מקדש גם אותיות אלו דליתא דבשלקמא התם בגוף השם אין שינוי רק
שכלל מלה אחרת עם השם. אבל הכא שהוסיף א' בגוף השם.
דין היתר פדין החסר. ואין זה שם בלה"ק רק שם תרגום שדינו ככינויים.
ועוד שדברי המ"ב דאלה הוא שם שאינו נמחק. מרפסין איגרא דלא חשיב שם זה ככל
בפירק שבועת העדות וכן ברמב"ם.
ומקרא דניבחו לשדים לא אלה שכתב בלא ניו אין ראי' ככל. שפבר פי' הרמב"ן מקרא
זה פ' יתרו בפסוק לא יהי לה נז"ל לעג להם הכתוב שהם זוכחים לשדים שאינם אלה
ככל.
כלומר שאינם כמלאכים שנקראים אלה יע"ש הרי דאלה שפפסוק הפונונה מלאף. ואין
אלה בשום מקום על שם של הקב"ה.

ובס' גנת אגוז ח"א שער הפינוי במאמר המתחיל סוד הפנוי כו' שסודו אלוק וז"ל אמנם
אם תמצא אחריו שם אחד חסר. באמרו ינבחו לשדים לא אלה חסר.

כי אפי' פח חסר אין בו. כ"ש פח שלם צד פח אין בו.

כ"ש פח ותנועה שהוא פח שלם שהוא אלוק שלם והתבונן זה באמרו ותברך אלוק
ובאמרו ינבחו לשדים לא אלה חסר עכ"ל. הרי להדיא שאינו כלל שמו של הקב"ה שהוא
שלימותא דכולא.

ושמו של הקב"ה בכ"מ בניו להורות שהוא שלם. וראיתי בתשו' שבו"י ח"ב סי' צ"א
שכתב שתיבת אלה שבפסוק ינבחו כו' דפשוט שהוא חול.

כיון דכתיב לא אלה. אף ראיתי בפ"ת הביא תשו' זכרון יוסף שצריך לקדשו.

ולדעתי פשוט מחמת דברי הרמב"ן והג"ה אגוז שהוא חול גמור: לענינינו כיון שנתברר
דבלא ניו אין שם ז) נחזור כלל. א"כ אלהא שבדניאל אינו משמות שאינם נמחקין.

מעשה כיון שהספרים נכתבים בכל לשון לרבנן (וכתב הר"ן פ"ב דמגילה דמתני' דאין
בין ספרים לתו"מ הוא לענין מצוה דנעשה כתבו לכם השירה הזאת. ומוכח דספרים
הנכתבין בכל לשון יוצא בהם גם עשה דנעשה כתבו לכם.

דלא כפעל טורי אבן שכתב בפשיטות להקפוד. ולא הביא דברי הר"ן [והשמות ג"כ
מסתמא יהי כתובים תרגום.

ויהי' דינם רק ככנויים. ואעפי"כ יהי' הס"ת פשר.

ואל תתמה ע"ז שמצינו ג"כ שיוצא ברכה בכנוי. אף שצריך להזכיר בה שם.

מ"מ יוצא בכנוי כמפורש בפ' פיצד מברכין דאמר בריה רחמנא מרי' דהאי פיתא: ח)
ומאחר שזכינו לדין זה. נבוא לנ"ד להתיר בדיעבד שם אלקים שנכתב שלא בכוננת
קדושה.

דלמה יגרע פשכתוב בלה"ק ולא נתפונן לקדשו. מאלו הי' כתוב תרגום.

דאז ג"כ לא הי' קדושים. ומ"מ הי' פשר ויוצא בהם המצנה.

אף בשם הוי' ניחא דהוא שם העצם. ומסתמא אינו מתורגם כמו שם אברהם וכדומה
דנכתב בתרגום כמו בעברי.

אבל שם אלקים שמתורגם אלהא למה יפסל פשלא נתפונן: ט) ועי' בסנהדרין (ק"א):
אבא שאול אומר אף ההוגה השם באותיותיו תנא ובגבולין ובלשון עגה פרש"י בחד
לישנא בלשון עגה בלשון לעז.

נראה מזה דשם בן ארבע אותיות מתורגם. אף ז"א דרש"י פי' דהוגה השם.

היינו שם מ"ב וכמ"ש התוס' בע"ז (ד' י"ח). בראש העמוד בשמו.

והמפרשים שם בן ד' וקוראו כמו שכתוב. הם יפרשו כל"א שברש"י ובערוף ערוף אגא
פי' עוד פי' אחר.

ואפני את"ל שהמפרשים שקוראו כמו שכתוב מפרשים עגה לעז. ויהי מוכח דשם הוי מתורגם.

אבל א"כ שוב יהי מוכח מכאן דשם הוי הכתוב בלשון לעז יש בו קדושה מדאסור לקרותו פה. ויש לי ג"כ בזה דרך עמוק לחלק בזה בין שם הוי המתורגם לשאר שמות. דמפרש בפ"ד שמתר למחקו ולתקו על המפה. כ"ש קריאה בפה גרידא. שאין בזה משום מוציא ש"ש לבטלה. וכ"כ בתשו' רע"ק דאין בשמות לעז משום מוציא ש"ש לבטלה.

ובסנהדרין יהי מוכח דבשם הוי אסור. וע"כ לחלק בזה.

ויש לי טעם בזה לחלק. וא"כ ג"כ יהי חילוק בין שם הוי.

דאפי' יכתבו תרגום יהי מקודש. אף יעו שהעיקר אצלי דאין שם הוי מתורגם כלל לא כתבתי: וקא דר"פ כל כתבי בס' איוב שכתב תרגום שצוה להניח במקום התורפה הם מתאבדין מאליהו.

וכתב התשב"ץ דלא הי' בהם שמות נכתבין בלה"ק דא"כ לא הי' מותר לגרום להם איבוד. צ"ל דשם הוי הי' כתוב שני יודין לסימן כמו בתרגום שלנו.

אבל בס"ת דכשר בשאר לשון צריף לכתוב שם הוי פתיקונו. כיון שאין לו תרגום.

וראיתי בתרגום בשם שי"ן דל"ת יו"ד כותבו כמו בלה"ק. משמע שאין לו תרגום.

אבל שם אלקים שמתורגם בדניאל. וכן בתרגום תהלים מהראוי שיהי' פשר בלה"ק פשלא קידשו.

כמו בשאר לשון לרבנן ובלשון יונוי לרשב"ג: יא איברא דלפי"ז יהי עוד חילוק בין ספרים לתו"מ שאינן נכתבין אלא אשורית. דבתו"מ יהי פסול בשאר שמות פשלא קידש ובס"ת יהי פשר.

וברמב"ם בסד מחתא מחתינהו. נראה מזה ראי' לדעת הרדב"ז דאין פסול פשלא נתפונן לקדש רק בשם הוי.

יב' היתר הב' מהא דהבני יונה דאף שכתב ג' אותיות שלא בכוננת קדושה משלים ה"א האחרונה בכוננת קדושה משום דגמרו וקידושו באין כאחת וכ"ש בנ"ד שכתב רק מקצת אות הראשון שלא בכוננת קדושה הנה אף שהביא ראי' לדבריו מסי' רע"ו סעי' י"ב יע"ש בפ"ת ס"ק כ"ד וסק"ג בשם הרמ"ע מפאנו.

מצד הסברא קשה מאוד. בפרט פי בשני אותיות ראשונות נגמר שם שלא בקדושה.

אף בנ"ד שרק אות אחת כתב [מקצתו] שלא בקדושה. יש לדון כמו שאגיד בעזה"י: יג' הנה בחולין (ס"ט:) בעי אילפא הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו שיצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרו מידי גבילה.

או לא.

אמר רבא ק"ו אם הועילה לו סימן ראשון לסימן שני להתירה באכילה. אינו דין שתועיל לו לטהרו מידי נבילה.

ופרש"י הכי מיבעיא לי סימן ראשון כשנשחטה בעוד אבר זה בתוכה הי' בא להתיר אף באכילה. ומשיצא אין חתיכת סימן שני בא על אבר זה אלא לטהרו מידי נבילה כדאמרן לעיל וחכ"א מגע טריפה שחיתה מי מצטרף סימן ראשון שבא לו לטהר ולהתיר עם זה שאינו בא אלא לטהר להועילו מיהא לטהר הואיל ושניהם שוין בכך או דילמא פיון דיש חילוק ביניהם לא מצטרף ראשון שהוא נשחט לשני דברים עם השני שאינו אלא לטהרו מידי נבילה ואין פאן שחיתה שלימה לטהרו.

אם מצטרף סימן ראשון לשני להתיר באכילה של העובר והבהמה ולא אמרינן שחיתה חלוקה היא ואין שחיתה לא בזו ולא בזו תועיל לאבר לטהרו מידי נבילה עכ"ל. וק"ל למה הוצרך רבא לק"ו.

הא לדידן אין התחלה לאיבעי' זו. דהא רבא ס"ל בזבחים (דף ל') ובפסחים (דף ס"ג) דאין לשחיתה אלא לבסוף.

וסימן ראשון לאו שחיתה הוא פלל ואינו מתיר. וכל השחיתה הי' בסוף לאחר שהוציא ידו.

והוא לטהרו מידי נבילה לבד: יד) ונ"ל להוכיח מפאן דהא דאין לשחיתה אלא לבסוף הפי' דאין סימן הראשון מתיר פלל עד שישחט גם השני. אבל לאחר שחיתת השני.

שני הסימנים מתירים ביחד. וע"כ שפיר מבעי' לי' פיון דסימן ראשון בא להתיר באכילה פיון דבאמת סימן ראשון ג"כ בא להתיר.

ולמ"ד ישנה לשחיתה מתחילה ועד סוף מתחיל ההיתר מתחילה ועד סוף שנגמר ההיתר. וכן מוכח בזבחים (ק"י) דלר"מ פל סימן מתיר חצי בהמה.

ולר"א משרא שרי חצי בהמה או מקלש קליש פולה בהמה. וע"ש בתוס' בד"ה אי.

וכ"ז אי ישנה לשחיתה מתחילה ועד סוף. אבל למ"ד אינה לשחיתה אלא לבסוף.

אין סימן אחד פועל פלום. רק בסוף שחיתה נגרת הבהמה.

ולפי"מ שביארנו בסוף שחיתה שני הסימנים ביחד מתירים אבל אחד בלא שני אינו פועל פלום ודו"ק: טו וכן משמע בחולין (ל"ב) דפליגי בהתיז דם תחילת שחיתה על דלעת אם מכשיר או לא.

ונאמר ה"ם דבאייתי' לדם על הדלעת לאחר גמר השחיתה. דכ"ע מכשיר.

כי פליגי היכא שנתקנח הדם בין סימן לסימן. מ"ס ישנה לשחיתה מתחילה ועד סוף.

ומ"ס אינה לשחיתה אלא לבסוף. ומדקאמר דאי איתג' לדם בסוף שחיתה מכשיר.

מוכח דאף שחיתת סימן ראשון חשוב שחיתה לבסוף. דשני הסימנים ביחד מתירים וכמ"ש.

דא"ל דלעולם אינו מתיר אלא מעשה שחיתת משהו האחרון. ומ"מ פיון שיהיה ע"י שרוב סימנים עכשיו נשחטים. נמצא שפולו דם שחיתה. דליתא.

דאי אינו מתיר אלא מעשה משהו אחרון. נמצא דמתחילה חבורה בעלמא היתה. ועכשיו נעשה הבהמה שחיתה ע"י משהו האחרון ודם שיצא מתחילה דם חבורה הי'. או דעכשיו כל המעשה של שחיתה מתיר. ודם היוצא ממעשה תחילת שחיתה. ג"כ דם שחיתה הוא.

רק בנתקנת הדם בין סימן לסימן פיון שמתחילה עוד לא התיר. ולא הי' שחיתה בעוד הדם על הדלעת.

והי' אז דם חבורה, אבל עכשיו שנעשה מעשה ראשונה מעשה שחיתה. גם דם היוצא מתחילה עכשיו הוא דם שחיתה: טז איברא א שראיתי להר"ן ז"ל בחי' ז"ל הכל מודים היכא דאיתני' לדם מתחילה ועד סוף כ"ע לא פליגי דמכשרי.

פי' דאפי' ל"ד אינה לשחיתה אלא לבסוף. מ"מ כי נגמרה שחיתה איגלאי מילתא דהו"ל שחיתה מתחילה וע"ס.

ואלו בסוגיא דלעיל אמרי' אמר רבא אי קשיא לי הא ק"ל. ל"ד אינה לשחיתה אלא לבסוף.

לפלוג בפרה פשרה. פגון דשחיתה תרי גברא.

דגברא קמא לא מטמא. וגברא בתרא מטמא, ואמאי וכיון דנגמרה שחיתה.

איגלאי מילתא דהו"ל שחיתה מתחלה ועד סוף. פדמשמע הכא וגברא קמא נמי מטמא וניחא לי.

דלעולם אפי' כי נגמרה שחיתה אינה אלא בסוף והיינו טעמא דסוגין דלעיל אבל הכא שאני דטעמא דמ"ד דם שחיתה מכשיר. מדכתיב על הארץ תשפכונו פמים.

ויקרא דעל הארץ תשפכונו ללמד שאין דם בהמה טעון פסוי שפגגדו בחי' טעון פסוי. וכיון שכל דם שחיתה מתחילה ועד סוף בחי' טעון פסוי ולמדך הכתוב בבהמה שאין טעון פסוי.

נמצא שכל דמה של שחיתה הוקש למים. הלכך היכא דאיתני' לדם מתחילה ועד סוף.

אפי' ל"ד אינה לשחיתה אלא בסוף מכשיר שע"כ הקישן הכתוב. וא"ת א"כ כי נתקנת נמי נימא איגלאי מילתא דמעיקרא דם שחיתה הוא.

וע"כ הקישן הכתוב. א"ל דכל משקה מכשיר ממים ילפי' לי'.

ומה מים משקה ודאי בשעה שעומדין על האוכלין. אף כל משקה אינו מכשיר.

אא"כ הוא ודאי משקה בשעה שעומד על האוכל. משא"כ בנתקנת ל"ד אינה לשחיתה אלא בסוף.

שְׁפָל זְמַן שְׁעוּמָד עַל הָאֵלֶּיךָ בְּחִזְקַת דָּם מִפֶּה הִיא שְׂאִינוּ מְכַשִּׁיר. אֲבָל לְמַ"ד יִשְׁנֶה לְשַׁחֲטָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף לְעוֹלָם הוּא בְּחִזְקַת דָּם שְׁחִיטָה דְּמַעֲיָקְרָא אֲא"כ נִפְסְלָה שְׁחִיטָה לְבִסּוּף דְּאִיגְלָאֵי מִיְלְתָא דְּלֹא שְׁחִיטָה הוּא כְּלָל.

וְכַדְאָמְרִי בְּסוּגִין דְּלַעֲיֵל כְּנ"ל. עכ"ל הָר"ן ז"ל.

הֵנָּה לְכַאוּרָה מְבֻנָּה מִדְּבַרֵי הָר"ן לְהִיפּוּד: יז) אִוְלָם בְּאַמַּת דְּבַרֵי הָר"ן לְכַאוּרָה נְעֻלְמִים מְאוּד. דְּמָה ק"ל.

הָא גַם בְּסוּגִיָא אָמְרִי דְּאִי נִתְקַנַּח הַדָּם בֵּין סִימָן לְסִימָן לָא מְכַשִּׁיר. אֲלֵמָא דְּרַק אַח"כ נְעֻשָׂה שְׁחִיטָה.

וְאִיךָ יִטְמָא הָרֵאשׁוֹן בְּגָדִים. דְּאִזּוּ בְּשִׁנְעֻשָׂה שְׁחִיטָה שׁוּב אֵינּוּ עוֹסֵק בְּפִרְיָה.

גַם מ"ש אַח"כ. וְא"ת כִּי נִתְקַנַּח נְמִי נִימָא אִיגְלָאֵי מִיְלְתָא דְּמַעֲיָקְרָא דָּם שְׁחִיטָה הוּא וְע"כ הַקִּישׁוֹן הַכְּתוּב.

הֲלֵא קְנוּשָׂא זֹו בְּלֹא"ה קָשָׁה. וְכִבְרַתְמָה עַל דְּבַרֵי הָר"ן אֵלּוּ בְּס' לֵב אַרְיָ עִי"ש: יח) וְהַנְּ"ל בְּבִיאוּר דְּבַרֵי הָר"ן עַפ"י הַמְּבֻנָּה בְּמִתְנִי דְּשִׁלְהִי מְכַשִּׁירִין.

דְּאִין מְשַׁקָּה מְכַשִּׁיר אֲא"כ הִיא תְּחִילַת בִּיאָתוֹ לְעוֹלָם בְּרִצּוֹן. רַק חֵלֵב אִשָּׁה מְכַשִּׁיר אַפִּי יִצָּא שְׁלֵא לְרִצּוֹן.

וּמ"מ צָרִיךְ שְׁיָבֹוא עַל הַזְּרָעִים בְּרִצּוֹן. וְעִי' בְּתוּס' שְׁבַת ר"פ חֲבִיּוֹת וְכַרְשָׁב"א שָׁם.

וּמִזֶּה מוֹכַח דְּשָׂאָר מְשַׁקִּין רִצּוֹן דְּאַח"כ לָא מְהַנִּי לְהוּ. בֵּינָן דְּבִתְחִילַת בִּיאָתוֹ לְעוֹלָם לֹא הִיא מְשַׁקָּה.

שׁוּב לֹא חָל שָׁם מְשַׁקָּה עֲלֵיהֶם. וּמִזֶּה הוֹכִיחַ הָר"ן ז"נ דְּנְעֻשָׂה מְשַׁקָּה לְמַפְרַע דְּאִיגְלָאֵי מִיְלְתָא דְּמַעֲיָקְרָא הִיא שְׁחִיטָה.

דֹּא"כ אֵלּא דְּעַכְשָׁיו נְעֻשָׂה שְׁחִיטָה. א"כ בֵּינָן דְּמַעֲיָקְרָא לָא מְשַׁקָּה הוּא.

שׁוּב אֵינּוּ מְכַשִּׁיר. א"ו אִיגְלָאֵי מִיְלְתָא לְמַפְרַע דְּמַעֲיָקְרָא הֵנָּה מְשַׁקָּה.

וּמ"מ בְּנִתְקַנַּח הַדָּם בֵּין סִימָן לְסִימָן. בֵּינָן דְּעַכְשָׁיו הַדָּם שׁוּב אֵינּוּ מְשַׁקָּה.

שְׁהַרֵי נִתְקַנַּח וְנִתְיַבֵּשׁ בְּבָגָד וְאֵינּוּ טוֹפֵחַ ע"מ לְהִטְפִּיחַ. לֹא חָל עָלָיו שָׁם מְשַׁקָּה לְמַפְרַע.

בֵּינָן דְּעַכְשָׁיו אֵינּוּ מְשַׁקָּה: יט) וְדוּמָה לְהָא דְּאָמְרִינָן שָׁם לְעַנְיָן בְּכוּר לְמַ"ד לְמַפְרַע קְדוּשָׁה. דְּמ"מ אִם הִשְׁלִיכוּ לְכִלְבִּים קוֹדֵם יִצִּיאַת רֹב מוֹתֵר.

וְלֹא אָמְרִינָן דְּלְמַפְרַע קְדוּשָׁה בֵּינָן שְׁבִשְׁעַת יִצִּיאַת רֹב אֵין כָּאֵן לְהַקְדוּשָׁה עַל מַה לְחוּל. וְאִךָ דְּחָל לְמַפְרַע וְאִזּוּ הִיא בְּעוֹלָם.

מ"מ אֵינּוּ חָל אֲא"כ תְּהִי הַקְדוּשָׁה עָלָיו בְּשַׁעַת יִצִּיאַת הָרוּב ג"כ. וְה"נ בְּנ"ד בֵּינָן שֶׁאֲח"כ לֹא יְהִי שָׁם מְשַׁקָּה עָלָיו שְׁהַרֵי נִתְקַנַּח.

לֹא חֲזִיֵּל עָלָיו לְמַפְרַע שָׁם מְשַׁקָּה: כ) וְע"כ הַקָּשָׁה הָר"ן דֹּא"כ דְּלְמַפְרַע נְעֻשָׂה שְׁחִיטָה. גְּבַרָא קָמָא נְמִי יִטְמָא.

דאית' עכשיו בעולם ואף עכשיו יהי טמא. וע"ז כתב הר"ן דניחא לי' דלעולם אפי' כשנגמרה שחיטה אינה אלא לבסוף.

היינו שאינה למפרע רק לבסוף שני הסימנים מתירין ביחד וטעמא דמכשיר משום דאתקש לכסוי וכו'. וע"ז חזר והקשה א"כ אפי' נתקנח נמי.

פי' דהא דאמרת משום דהוקש לכסוי היינו משום דם שבתחילה ג"כ טעון כסוי דע"כ טעון כסוי אף קודם גמר שחיטה. שהרי עפר שלמטה קודם שחיטה הוא נותר.

ונתכסה בעפר שלמטה בתחילת שחיטה. וכיון דטעון כסוי קודם לכן.

ע"כ הוי משקה ג"כ תיקף בתחילת שחיטה. וא"כ פי נתקנח הדם בין סימן לסימן יכשיר למפרע.

דהשתא אין לתרץ. כיון דע"כ עכשיו לאו משקה דאינו טופח ע"מ להטפית.

דהא לעגנו כסוי כל שרישמו ניקר יכסנו. ובריש כסוי הדם נגררי ונקסי'.

הרי דאפי' יבש חייב בכסוי. וע"כ הקישן הכתוב להכשיר.

ושפיר נימא איגלאי מילתא למפרע ודו"ק וע"ז תירץ שצריך להיות משקה ודאי בשעה שעומד על האוכל. העולה מזה דאין ראי' מחידושי הר"ן להיפוך מדברינו.

וגם הר"ן ז"ל סובר דאח"כ חשיב כולו שחיטה וכפשטא דשמעתא. וכדמוכחא שמעתא דאילפא: כא) והנה לפי"מ שביארנו דכשנגמרה שחיטה גם תחילתו הנה שחיטה ומתיר בסוף שחיטה צריך להבין פרש"י (פסחים ס"ג) דלמ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף כל מחשבת שחיטה לא מהני אא"כ חישב בגמרה.

(ובסוף שחיטה אין שהות לומר שני דברים) ועי"ש. ולמה כיון דלבסוף נעשה הפל שחיטה.

וצ"ל דאין מחשבה מועלת אלא בשעה שחל המעשה אבל בתחילת שחיטה שעכשיו לא חל ההיתר דידה. אין מחשבה מועלת בה.

דאין מחשבה מועלת במתיר. אלא בשעה שמתיר.

ואף דמשמע בעלמא דמהני מחשבה טרם המעשה כמו בגט קודם כתיבה אומר וכו' בסת"ם. וכ"ש כשאומר בשעת מעשה קודם חלות המעשה: כב) וצריך לומר כמו שכתב התב"ש סי' ד' (סק"ה בדברי רש"י אלו.

דבאמת בעלמא מהני מחשבה תכ"ד למעשה אפי' אח"כ. אף מה שאינו יכול לומר בשעת מעשה ממש אינו חל בתכ"ד.

וכיון דבגמר שחיטה ממש אין שהות לומר שני דברים. גם תכ"ד אינו חל.

וכן בש"ס (זבחים ט"ו) דמקשה איהו אשכחן מחשבה דפסלה בפטאת העוף. אי חשוב מקמי דליפוק דם לאו פלוגא הוא.

ואי לבתר דנפיק אתעביד לי' מצותי' ולא אמרי' דחשיב אח"כ תכ"ד. אלא כיון דבשעת מעשה א"א.

גם תכ"ד לא מהני. עכ"ד התב"ש.

וה"נ בנ"ד דעיקר מחשבה בעת חלות המתיר וכיון דאז אין ושהות לומר שני דברים. גם בתחילה אינו חל בשני דברים: כג) ולפי"ז י"ל דה"ה בשם קודש.

דצריך לכנון לשם קדושת השם. וכיון דהשם אינו מתקדש אלא בגמר.

כדאמרי' בשבועות (לה:): צ"ב מצבאות. א"ד מאדנ"י נמחק.

וכיון דאינו מתקדש השם אלא בגמרו. לא חגיל מחשבה אלא לבסוף.

וכשחישב בסוף גם כן מהני. דאי אמרת דבסוף לבד לא מהני לקדש כל השם.

איהו יועיל במה שחישב גם בתחילה, דלא מהני מחשבתו בתחילה. רק מה שיוכל לחול בשעת חלות ממש.

כדברי התב"ש הנ"ל: (כד) ולא דמי לגט שצריך פנונה בעת כל פתיבת תורף וכן ציצית דצריך פנונה מתחילת עשי'. היינו משעת תלין'.

אף שלא נגמרו עד עשיית הגדיל כמבואר בתוס' סוכה (י"א) בסוף העמוד. דשאני גט שאין בו חלות דבר.

שאין בו קדושה. ואינו אלא הפנה לגירושין.

וכן בתחילת פתיבת התורף כמו בסוף. ואידי ואידי הכנה בעלמא הוא.

ומה"ט סובר רב שישת דיוכל לבטל הגט. ושוב אינו חוזר ומגרש בו.

ואפי' לדין דקי"ל כר"נ דחוזר ומגרש בו ואפי' לשיטת הפוסקים דאפי' ביטלו בפירוש לא מהני. הרי מפוך הטעם בגמ' בהשולח (דף ל"ב) ה"ת דדיבור ודיבור הוא.

וכתבו התוס' וז"ל מתוך הלשון משמע דאפי' ביטלו בפי' אינו מבטל. מדקאמר ה"ת דדיבור ודיבור הוא.

משמע דה"א הוי דיבור ומעשה. הרי דהטעם דלא אתי דיבור ומבטל מעשה.

אבל במעשה הי' יכול לבטל הגט. מפלל דחשיב רק הכנה לגירושין.

דאל"כ אפי' במעשה לא הי' יכול לבטל. וכמ"ש התוס' ריש פרק האומר.

בתרומה לאחר שתתם. לא שייך לומר שייבטל.

משום דאתי דיבור ומבטל דיבור. דה"ת אפי' במעשה לא הי' יכול לבטל.

והיינו דכבר חל התרומה. וביטול לא שייך אלא בקידושין לאחר שלשים יום.

או בשליחות שאף שנעשה שליח עכשיו. אינו אלא הכנה אל המעשה שאח"כ.

וכן עשיית פלי שהיא הכנה לקבל טומאה. ומדמהני ביטול בגט במעשה.

ולתרומה"ם וסייעתו אפי' בדיבור. מוכח דאינו אלא הכנה לבד.

ואין בו שום חלות. ע"כ שייך בו מחשבה בתחילה כמו בסוף: (כה) וכן בציצית דמפוך במנחות דף (מ':) בהטיל למוטלת דכשמתכוין לבטל הראשונות לא עבר בבל תוס'.

דאין פאן אַלא האַרונות. ועי"ש בתוס' [ומ"מ בעי לפסולי שם משום חולמ"ה.
כיון דקודם ששעשאו לא הי' מתקוב. וכעין שפכתבו התוס' סנפה (י"ג:) בתי' הב'.
דכשםסוף באוקליון. אף שנטהרו במה שסיפכו דבטילין לגבי בית.
תשיב תולמ"ה. דבשעת סיפוף הי' מקבלין טומאה.
וה"נ בשעת עשיית ציצית השניים. הי' הראשונים קיימים.
ולא נתבטלו עד אחר עשיית השניים]. הרי דבמעשה יכול לבטלן.
ע"כ דעשיית הציצית בבגד אינו אלא הכנה לקיים בהם המצוה אח"כ בכל שעה ושעה.
[כשלו בשן.
ואפי' למ"ד חובת טלית הוא פן הדבר]. אבל בשחיטה שמקדש בשעת שחיטה.
[ועי' בסוף פרק ב' דמנחות הבא לקדש כבא להתיר דמי] לא מהני מחשבה אלא בגמרו.
בשעה שמקדש.
ואם תישב מתחילה לא מהני ג"כ רק מה שמועיל בסוף וה"ה והוא הטעם בשם הקודש.
דהפונה באותיות אחרונות שבשם.
בשעה שמקדש לבד מהני. וכנ"ל באריכות: כו) ואין לפקפק ולומר דלעולם השם
מקדש והולך מתחילת כתיבה כמו בשחיטה.
למה דקי"ל דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. ומ"מ נמחק דכיון דנמחק ולא נגמר השם.
איגלאי מילתא דלא הי' שם כלל וכדאמרי' שם בנפסל בשחיטה דאיגלאי מילתא דלא
שחיטה הוא כלל. דליתא.
דהא כה"ג אשפסון בהפרת נדרים. נדרים (ס"ח:) דאבי' ובעלה מפירין נדרין וסד מינייהו
מיגז גיזו או מיקלש קליש.
וכשהפר האחד וקיים השני. בטלה הפרת הראשון ג"כ.
וגדולה מזה אמרי' שם. דאם הפר האחד ומת בטלה הפרתו כיון דאינו ראוי להצטרף עם
השני.
וא"כ צריך להבין הא דמבעי' שם בעל מיגז גיזו או מיקלש קליש. למאי נ"מ שפדרה
מתרין זיתין והפר אחד מהם ואכלתיו.
למ"ד מיגז גיזו לקי. דסד מינייהו נשאר באיסורו לגמרי.
ואי מיקלש קליש לא לקה. וקשה כיון שאכלתו שוב אינו יכול להפר אח"כ.
דאין הפרה במה שאינו בעין. ובטלה הפרת הראשון.
ואף למ"ד מיקלש קליש לקי. וצ"ל כיון שבעוד הכפר קיים ישנה להפרת האחד.
ואחר שפאכל אינו יכול האיסור לחזור ולחול למפרע. דאמאי יחול האיסור.
(וכענין שאמרו אכלה פולה אין נשאלין. דאין לשאלה על מה לחול.)

וכעין דברי התוס' ישנים פ"ק דיומא דאחר שמתה האשה אינו מועיל קיום התנאי שיחול למפרע. ועוד בהרבה מקומות.

והדברים עתיקים]. וה"נ את"ל דחל הקדושה בתחילת פתיכה לא נתבטל הקדושה במה שנמחק ולא נגמר.

דאינו יכול להתבטל למפרע לאחר שנמחק ואינו בעולם. וכנ"ל.

א"ו דלא חל הקדושה בתחילת הפתיכה פלל: כז) גם אין לפקפק דנהי דסתמא לא חל בתחילת פתיכה. מ"מ כשנגמר השם חל למפרע דהא מהיכי תיתי פיון דבשחיטה חל בתחילה.

והוא בתוקף שחוטף תחילה כמ"ש הר"ן פנ"ל. והכא אינו פן.

וא"כ בנדאי הדין פאן כמו למ"ד אינו לשחיטה אלא לבסוף ולא נחדש בזה דרוך שלישי בלא ראי'. וכיון דלא חל הקדושה רק כשנעשה שם.

א"כ כל הפנונה הוא אז. ולא איכפת לן אם לא חישב בתחילה.

ונה מה שרצינו לבאר: כח) והנה בדינו של בני יונה בשם הוי' שלא פגון לקדש רק בגמרו. אף דשם י"ה לבד ג"כ מתקדש.

מ"מ קדושת שם הוי' החמורה שאינו נקרא. אינו אלא בגמר.

ע"כ מועיל מחשבת גמר לבד לקדושה החמורה. ויש בכלל מאתים מנה.

אף בשם אלקים דשני אותיות ראשונות שם שלם כמו שם אלקים בכלל, שפיר צריף מחשבה גם באות למ"ד. דאז נעשה ג"כ שם שלם.

אף בנ"ד שרק יוד שבאלף כתב שלא לשמה דברינו נכונים: כט) היתר הג'. מדברי הרמ"א אה"ע סי' קכ"ד סעיף ד' הנה קשה טובא על הרמ"א שפסק דחצי אות ראשון לא מפסיל בי' חק תוכות דכל שצריף להוסיף על האות.

לא שייף בי' חק תוכות. והא פסק המחבר באו"ח סי' ל"ב דבמקום שכל האות נעשה בפסול.

לא סגי בגרירת מקצת האות. והא לדעת הרמ"א באהע"ז.

אפי' נפל טיפת דיו והוא גומר האות סגי. כ"ש בזה שכתב פולו.

רק שפולו לא הי' פתיקנו. אשר באמת פי אף שכ' המחבר באו"ח רק בלשון יש להחמיר לגרור כל האות.

היינו דוקא בכתב פולו בפסול. אבל בשמקצת לא כתב פלום פסולו ברור.

ואיף היקל הרמ"א בגט שמחמירים בו בכל מקום יותר מבתפילין כפודע [משום דתפילין גנאי לדבר שבקדושה להצריף גניזה]. זולת במקום שיש טעם לחלק ביניהם: ל) ואשר אחזה ליישב בזה.

דאף שהמג"א והפר"ח יראה מדבריהם. דכל אפי' שוין בזה.

סת"ם וג'טין. לְבָבִי לֹא כֵן יִדְמָה.

וְחִילּוֹק יֵשׁ. דַּגְג דְּכָשֶׁר בְּכָל פֶּתֶב רַק שְׂיִהְיֶה לְשׁוֹן גִּירוּשִׁין יֵהִי פֶתֶב שְׂיִהְיֶה].

וְאִין הָאוֹת גּוֹרֵם רַק הַקְּרִיאָה. וְכָל שְׂלֵא נִגְמַר הָאוֹת וְאִין לֹו שׁוֹם קְרִיאָה.

הַרִי בְּמָה שְׂגַמַר הָאוֹת וְעוֹשֶׂה שְׂיִהְיֶה נִקְרָא. הוּא עוֹשֶׂה כָּל הָאוֹת.

וְדוֹמָה לְשַׁחֲטָה שֶׁהִלְמ"מ לְשַׁחֲטוֹת רֹב אֶחָד בְּעוֹף [וְרֹב שְׁנַיִם בְּבַהֲמָה]. וּמ"מ בִּהִי תְּחִי קִנְיָה פְּגוּם וְהוֹסִיף עָלָיו כ"ש וְגַמְרוּ פֶּשֶׁר.

דְּחִשִׁיב שְׂשַׁחַט הָרֹב. וּמִשׁוֹם דְּחִי קִנְיָה אִינוּ פְּלוּם דְּלֹא מִיְטַרְפָּא בִּי.

וְהִדְרָא בְּרִיא. נִמְצָא שְׂבָהֵאִי כ"ש שְׁשַׁחַט כָּל הָרֹב.

וְה"נ בְּגַמַר הָאוֹת בְּגִיטִין. כִּינּוּן שְׂבָלֵא הַגְּמַר לֹא הִי נִקְרָא כָּלֵל.

תְּשִׁיב שְׂעוֹשֶׂה כָּל הָאוֹת אֶבֶל בִּסְת"ם דְּבַעֲי פֶתֶב אֲשׁוּרִית דְּנֻקָּא וְכִינּוּן שְׂמַקְצָת תְּמוּנַת הָאוֹת נַעֲשֶׂה בְּחֻק תּוֹכוֹת פְּסוּל. דְּמָה בְּכֹף שְׂעֲשֶׂה קְרִיאָה לְאוֹת.

הִלֵּא בְּקְרִיאָה לְבַד אִינוּ יוֹצֵא רַק בְּתְמוּנַת הָאוֹת. וּמַקְצָת הַתְּמוּנָה נַעֲשֶׂה מֵאֲלֵי.

דְּרַף מְשָׁל. הָאֲל"ף יֵשׁ לָהּ ג' תְּמוּנוֹת.

הַיּוֹד שֶׁע"ג. הַיּוֹד שְׂבָאֲמַצֵּע.

הַיּוֹד שְׂתַחֲתִי. וְכָל תְּמוּנָה רוֹמֵז לַעֲנִין בִּפ"ע.

כְּמִבְּנוֹר בְּאוֹתִיּוֹת דְּרַע"ק וּבְגַמ' שְׂדַרְשׁ בְּכָל קוּץ וְקוּץ תְּלִי תְּלִין שְׁל הִלְכוֹת. וְכֵן בְּסִפְרֵי הַשְּׂבָלָה.

וּא"כ פְּשָׁה' הַיּוֹד שֶׁע"ד שֶׁע"ג מֵאֲלֵי. נִהִי שְׂעֲשֶׂה קְרִיאָה לְאוֹת.

הַנָּא מ"מ הַתְּמוּנָה לְבַד יֵשׁ בָּהּ קְדוּשָׁה. וְאִינוּ יוֹצֵא אֶלֶּא בָּהּ.

נִזָּה לֹא עֲשֶׂה הוּא כָּלֵל וְאִינוּ דוֹמָה לְגַט. שְׂבַקְרִיאַת הָאוֹת יוֹצֵא.

יֵהִי הָאוֹת אֵינָה תְּמוּנָה שְׂיִהְיֶה. וּא"כ אֲל"ף שְׂמַקְצָת הַתְּמוּנָה הִי תַחֲזִיקָה מֵאֲלֵי.

מ"מ הַקְּרִיאָה לֹא הִי כָּלֵל תַּחֲזִיקָה. וְהוּא עֲשֵׂאָה כְּלוּלָה.

וְיוֹצֵא בָּהּ. שֶׁא"צ לְתְמוּנַת הָאוֹת כָּלֵל.

וְדו"ק הֵיטֵב וְכִבֵּר גִּזְכָּר חִילּוֹק זֶה בְּאֲבִי גִזְרֵי או"ח ס' ט': [לֹא] וְעַתָּה נִבְּא לְנ"ד דְּלְכְאוּרָה יֵשׁ לְצַדֵּד בְּנ"ד כִּינּוּן שְׂכַנּוֹן לְשֵׁם קְדוּשַׁת ס"ת. רַק שְׂלֵא כִּנּוּן לְשֵׁם קְדוּשַׁת הַשֵּׁם.

וְהַשֵּׁם אוֹלֵי יֵשׁ בּוֹ קְדוּשָׁה אִף אִם פֶּתְבוּ בְּכַתֵּב אֶתְרַת. וְאִם כֵּן הַדְּבָר.

שֶׁא"צ לְקְדוּשַׁת הַשֵּׁם. רַק שְׂיִהְיֶה נִקְרָא.

כְּשֶׁגַּמַר הָאוֹת לְשִׁמָּה. שְׂפִיר מִתְקַדֵּשׁ הַשֵּׁם.

כִּינּוּן שֶׁא"צ לְשֵׁם לְכַתּוּב אֲשׁוּרִית דְּנֻקָּא רַק שְׂיִהְיֶה נִקְרָא. וְהַקְּרִיאָה עֲשֶׂה לְשִׁמָּה.

וְאִף שֶׁלֹּס"ת צָרִיף כְּתַב אֲשׁוּרִית דְּנֻקָּא. הַרִי כִּנּוּן לְשֵׁם קְדוּשַׁת הַסִּפְרֵי מִתַּחֲזִיקָה וְעַד סוּף.

אף באמת ז"א. דכתב הש"ך ביו"ד סי' קע"ט ס"ק י"א דשם הנכתב בלשון אשכנז מותר למוחקו ונראה לכאורה דה"ה הנכתב בלה"ק.

רק בכתב אחר: לב) אף יש לחלק. דאין שמות שאינם נחקין אלא הכתובים בתורה. ולא שמות אחרים שכינוהו הגוים. ולא עדיפי מכוונים.

וכ"כ התשב"ץ טעם זה בחלק א' סי' ב'. אבל לעולם כל שנקרא בלשון הכתוב בתורה. אף בכתב אחר מתקדש השם. ומ"מ מצד הסברא כיון דדברים שביקדושה אינם אלא בכתב אשורי.

בנדאי גם שמות הקדושים אינם מתקדשים בכתב אחר. וכן מוכח מהרא"י שהביא התשב"ץ לדין זה בסי' הנ"ל.

מהא דאיתא ריש פ' כל כתבי. בס' איוב שבלשון תרגום שמניחו במקום התנרפה והו מתרקיבין מאליהו.

ואם איתא דשמות שבלשון לעז מתקדשין אף מותר לכתחילה לגרום להם הפסד. א"ו בלשון לעז אין מתקדשין עכ"ד התשב"ץ.

וא"כ כיון שכתב הרמב"ם פכ"ג מה' שבת הלכה כ"ו ונ"ל אפי' הי' כתובין בכל לשון או בכתב אחר וכו' מניחו במקום התנרפה. והו מתאבדין מאליהו.

הרי דאפי' בלה"ק רק שכתוב בכתב אחר מותר להניחו במקום כו'. ומוכח דאינו מתקדש מה"ת.

דאם הי' מתקדש הי' אסור לעשות כף פנ"ל בשם התשב"ץ. ונסתר היתר הג': לג) ונ"מ במה שנסתר היתר הזה.

אף לפי היתר הב'. לענין אם כתב מקצת האות שלא לשמה לאחר שנתקדש השם.

כגון שכתב היוד של אלקים מקצתו שלא לשמו פסול. דלאחר שנתקדש השם.

שוב כל קוץ וקוץ שבו מתקדש. ורא"י מדברי הר"י אפסנדרני.

שהביא הב"י יו"ד סי' רע"ו דה"א אחרונה שבשם הוי' מתקדש הדל"ת שבה. ואף שלא עשה היוד שבה שכתב נתקדש השם ע"ש.

וא"כ בעי לשמה. ומדברי הרמ"א שבסי' קכ"ד באהע"ז אין שום היתר פנ"ל.

ואף שהמחבר בסי' ל"ב כתב בלשון יש להחמיר. היינו משום שכתב כל האות לשמה.

רק שעשה תחילתו בפסול. ויש לדמותו לתולמ"ה דלא מיפסל אלא כשעשה כולו בפסול.

אבל בכתבו מקצתו שלא לשמה. דומה להא דכתבו התוס' סופה (י"א).

(בסוף העמוד. ונסתר היתר הג': לד) היתר הד'.

משום דיודע שכותב השם חשיב חושב לקדש. הנה הפ"מ בתשו' ח"א סי' מ"ה פתב דתירוץ הב' שבתוס' מנחות (מ"ב).

(עיקר: דסתמא לשמו קאי. והא דאמרין בגיטין אנפרות שלו לא כתבתים לשמן דמשמע דסתמא נמי פסול.

לאו דוקא. והפני' הוא כתבתים שלא לשמן.

וכמו דתנן בגט נכתב שלא לשם אשה. אף דבסתמא נמי פסול.

והי' לתנא למיתני שלא נכתב לשם אשה. אלמא דלא דק בהאי לישנא עכ"ד התוס'.

וראית' הפנים מאירות שם מהא דתניא הרי שהי' צריך לכתוב את השם ונתפגין לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דל"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי ר' יהודה. וכו' מדקאמר ונתפגין לכתוב יהודה.

משמע דדוקא בכה"ג. אבל בסתמא פשר.

ולדידי נראה לדחות ראי' זו. דלכאורה קשה לר' יהודה דכתב עליון כתב.

א"כ הוא מוחק כתב תחתון. והרי מוחק השם.

כמו במעביר דיו ע"ג סיקרא דחייב בשפת גס משום מוחק. רק בדיו ע"ג דיו דפטור דכתב עליון אינו כתב.

אבל בנכתב תחילה שלא לשמה. דכתבו התוס' דמשום דכתב השני מתקן חשיב כתב עליון כתב.

י"ל דחשיב מוחק כתב תחתון. רק כשנתפגין לכתוב יהודה.

דכה"ג אינו שם כלל ומותר למוחקו אחר שעלה זה בדעתו דברתי עם איש אחד וא"ל שכ"כ באיזה אחרון. אף באמת זה אינו נראה דדוקא בדיו ע"ג סיקרא דכתב ראשון אינו ניכר חשוב מוחק.

אבל בדיו ע"ג דיו. נהי דמהני תיקון כתב שני שישחב כתב.

אבל לא בשביל זה יחשב כתב ראשון נחקק: אף ראיתי בתשב"ץ ח"ג סי' קצ"ג דאפי' בדיו ע"ג דיו חשיב מוחק. ותירוץ זה נכון לשיטתו.

אולם בלא"ה אין זה ראי'. די"ל אורחא דמילתא נקט.

ואם הי' יודע מהו כותב בודאי הי' עושה פדיון: לה) אף מצד הסברא נ"ל. פינן דהא בודאי אף שלא קידש השם.

רק שיודע מה כותב אסור למוחקו מה"ת וכמ"ש הפר"ח בנמוקיו על הרמב"ם. וראיתו מהי' שם כתוב על ידות הפלים.

דהמוחקו לזקה. אף שלא קידש השם.

וכיון שידע שבודאי יתקדש לענין שהמוחקו לזקה. כאילו נתפגין לקדש לענין זה.

דבכל מקום פסיק ריש' חשיב כמתפגין [ומה"ט חשיב מלאכת מחשבת ג"כ כמ"ש התוס' פ' פירה]. והטעם דכיון שידע שבודאי יהי' פן וניחא לי' (דפ"ר דלא ניחא לי' כ' בערוך שמוטר ועשה.

חָשִׁיב מִתְּכַוֵּן. וְיֵשׁ רֵאִי לְזֶה מִשְׁמַעְתָּא דְּמַצּוֹת צָרִיכוֹת כְּוֹנָה.
וְעַ' בְּחַי' בְּסוּגְיָא דְּמַצּוֹת צָרִיכוֹת כְּוֹנָה. וְע"כ כֹּל שְׁלֵא נִתְּכַוֵּן שְׁלֵא לְשִׁמוּ רַק סֵתָם.
וְיִדְעַ שְׁזֵה שֵׁם קוּדְשׁ. חָשִׁיב מִתְּכַוֵּן לְקוּדְשׁ.
וְע"כ בְּכַתֵּב בְּפִירוּשׁ שְׁלֵא לְשִׁמוּ. דְּכַה"ג לֹא אִיְכַפֵּת לִי בְּפִסִּיק רִישִׁי' פִּינּוֹן שְׁרוּצָה בְּפִירוּשׁ
לְהִיפּוּד.
כַּמ"ש רַש"י שֶׁבֶת (ע"ה.) גְּבִי פּוֹצֵעַ חֲלֹזוֹן פִּינּוֹן דְּכָל פְּמָה דְּאִית בִּי גְּשָׁמָה טְפִי גִיחָא לִי.
דְּכָל הִיכָא שְׁרוּצָה לְהִיפּוּד לְאוּ פ"ר מְקָרִי. וְע"כ אַף דְּהִפְנִי שְׁכ' שְׁלֵא לְשִׁמּוֹן גָּקֵט לֹא
כְּתַבְתִּי לְשִׁמּוֹן.
דְּבִאֲמַת הַפְּסוּל מִשּׁוּם שְׁלֵא כ' לְשִׁמּוֹן. דְּבִשְׁלֵמָא אִם נֶאֱמַר סֵתָמָא לְשִׁמוּ קָאִי.
וְלֹא הִי הַפְּסוּל אֲלֵא מִשּׁוּם שְׁכַתֵּב שְׁלֵא לְשִׁמוּ (וְחָשִׁיב לְשִׁמוּ וְשְׁלֵא לְשִׁמוּ כְּבִש"ס פ'
תְּמִיד גְּשָׁחַט) הִי קוּשְׁיָא. אֲבָל לַפְּמ"ש דְּבִאֲמַת אִם כְּוֹנּוֹן בְּפִי' שְׁלֵא לְשִׁמוּ פְּסוּל.
רַק דְּבִיּוּדַע הִרִי הוּא כְּמִתְּכַוֵּן כֹּל שְׁלֵא כְּוֹנּוֹן בְּפִי' לְהִיפּוּד. וְאִם כְּוֹנּוֹן לְהִיפּוּד.
שׁוּב הַפְּסוּל מִשּׁוּם שְׁלֵא נִתְּכַוֵּן וְנֶקֶט בְּש"ס עֵינְקֵר הַפְּסוּלֵה־פְּסוּל. וְאֶפְשָׁר גַּם הַתּוֹס' דַּעְתָּם
כֵּן.
שְׁכַפְשִׁיּוּדַע כְּשֵׁר. רַק בְּגוֹי דְּאִדְעָתָא דְּנִפְשִׁי' קַעְבִּיד.
שְׁהוּא לֹא מִתְּכַוֵּן כָּלֵל. דְּלֹא אִיְכַפֵּת לִי בְּהִכִּי כָּלֵל.
פְּסוּל.
וּבִישְׁרָאֵל נְמִי דְּוִקָא בְּסֵתָם אֲבָל כְּשְׁלֵא יִדְעַ אִיזְהָ מְלָה הוּא כּוֹתֵב פְּסוּל. וְכַדְבְּרִי בְּנִי יוֹנָה.
וְהִכִּי מְסַתְּבָרָא. וְהָא דְּמִסְתַּפֵּק הַש"ס בְּרִישׁ זְבָחִים.
דְּסֵתָם בְּשָׂאֵר זְבָחִים נְמִי לֹא עָלָה לְשֵׁם חוּבָה. (חֲסֵר הַסִּיּוּם) סִימָן שֵׁנֵט שְׁאֲלָה.
בְּדָבָר סוּפֵר אֲשֶׁר כְּתִיב ס"ת וְכַתֵּב הַפְּסוּק אִי אֲלֵקִימוּ צוּר חֲסִיוּ בּוֹ חוּל וְלֹא קוּדְשׁ אֵת
הַשֵּׁם וְשָׁכַח שְׁהוּא סֵפֶק כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ בְּרַש"י שֵׁם מִחֲלֹנְקַת ר"י ור"נ דְּלֹר"י חוּל וְלֹר"נ קוּדְשׁ.
וְעַתָּה הַשְׁאֲלָה מַה לַּעֲשׂוֹ בְּשֵׁם הַזֶּה הָאִם מְוַתֵּר לְמוֹחֲקוֹ אוֹ אוֹלֵי כְּשֵׁר אַף שְׁלֵא קוּדְשׁ אֵת
הַשֵּׁם הַזֶּה אוֹ צָרִיכִין לְגַנְזוֹ כֹּל הִירִיעָה: הַזֶּה לְכַאוּרָה נִרְאָה לְהַכְשִׁיר כֹּל הִירִיעָה (א'
תְּשׁוּבָה.
אַף שְׁלֵא קוּדְשׁ אֵת הַשֵּׁם עַפ"י דְּבָרֵי הַט"ז יו"ד סי' רע"ד סק"א פִּינּוֹן שְׁאֲוֹמֵר בְּתַחֲלִילַת
הַכְּתִיבָה שְׁהוּא כּוֹתֵב אֵת הַשְּׁמוֹת בְּקוּדְשָׁה דִּי בְּדִיעְבַד אַף שְׁאִינוּ מְקוּדְשׁ בְּכָל שֵׁם וְשֵׁם.
אַף יֵשׁ לְחַלֵּק דְּזֵה דְּוִקָא כְּשִׁאִינוּ מְכַוֵּן לְקוּדְשׁ רַק כּוֹתֵב סֵתָם אֲמָרִי עַל דַּעְתּוֹ הִרְאֵשׁוּנָה
הוּא עוֹשֶׂה וְדִי בְּכָף.
אֲבָל בַּנ"ד שְׁהִי סְבוּר שְׁהוּא חוּל וְכַוֵּן לְחוּל אִין רֵאִי מְדַבְּרִי הַט"ז. פִּינּוֹן שְׁעָקֵר מִחְשַׁבְתּוֹ
שְׁהוּא כּוֹתֵב הַשְּׁמוֹת בְּקוּדְשָׁה דְּהָא לְדַעְתּוֹ שֵׁם זֶה חוּל: ב' אַף י"ל כְּמוֹ דְּאֲמָרִי בְּמִנְחוֹת
(מ"ט).

(וכ"פ הרמב"ם דעקירה בטעות לא הוי עקירה. וא"כ ה"נ דכוננתה.

פינן שמה שפנון לחול הוא מצד טעות ונהוי עקירת מחשבתו ראשונה בטעות ועקירה בטעות לא הוי עקירה. וממילא קנים המחשבה ראשונה שמקדש כל השמות.

אף גם זה אינו נכון כי יש לחלק בין עקירה בטעות דלגבי קדשים לעקירה בטעות דהכא דהתם גבי קדשים אמרי' סתמא לשמן קאי.

רק היכא שמכונן בפירוש לד"א פסול. וממילא שפיר אמרי' פינן דהפנונה לד"א הוי בטעות אינו עוקר הסתם.

ונהי פאילו שחט סתם דכשר דסתמא לשמן קאי. אבל הכא דבעינו כנונה בפירוש לקדש את השם.

רק אמרינו פינן שבתחילת הפתיכה אמר בפירוש שהוא כותב את השמות בקדושה. אמרינו ע"ד הראשונה הוא עושה ונהוי פאילו קידש בפירוש.

אבל היכא שכותב בכנונה שהוא חול אף דנאמר דעקירה בטעות לא הנה עקירה. מ"מ לא שייך לומר ע"ד ראשונה לקדש הוא עושה שיהי פתב בפירוש לשם חול: ג' אף יש למצוא היתר עפ"י דברי התוס' מנחות (מ"ב).

(בחד שינויא דגם גבי פתיבת השמות הקדושים סתמן לשמן קאי רק היכא שמכונן בפירוש לחול פסול. וא"כ הכא בנ"ד אף שפנון בפירוש לחול.

מ"מ פינן דעקירה בטעות לא הוי עקירה ונהוי רק כמו סתם. וכיון שלדעת התוס' סתם פשר הוי כמו בקדשים דעקירה בטעות לא הוי עקירה.

אף דעת התוס' לא הובאה בשו"ע כלל. [גם לדעת התוס' היא רק לתירוץ הב' ולא לתירוץ הא' והג' ע"ש] גם דעת האו"ז דעקירה בטעות הנה עקירה לכן אין לסמוך ע"ז כלל: ד) אף נ"ל להתיר למחוק את השם פינן דנכתב בפירוש לחול כמו דאיתא בירושלמי מגילה פ"א הלכה ט' א"ר שמעית מן חביבי ר"ח אם יתן לי אדם ס' תהלים של ר"מ מוחק אני כל הלוי' שבו מפני שלא נתכונן לקדשו.

הרי דהיכא דלא נתכונן לקדשו מותר למחוק וכן נראה מדברי רמב"ם פ"ו מה' יסה"ת גבי ס"ת שכתבה מין שרף משום שאינו מאמין בקדושת השי"ת ולא כתבו לשמו כו' עי"ש. וכן הוא בהגמי"י בשם ראב"ד.

והרב מחנה אפרים כתב וז"ל ולענ"ד היכא שכתב את השם בלא כנונת השם שלא הי' מכונן לכתוב את השם בהא ודאי מותר למחקו כמ"ש הסמ"ק והרשב"ץ. אבל בכתב את השם בכנונה ויודע שהוא כותב את השם אפי' תימא דלענין ס"ת לא מהני עד שמכונן להקדישו.

לענין מחיקה אסור פינן שכתבו בכנונה ה"ז מקודש עכ"ל. וא"כ בנ"ד שכתב בפירוש לחול ולא זכר כלל שהוא שם.

מפורש מכל שיטות הנ"ל שמותר למחוק: ה) אף יש לפקפק בזה עפ"י דברי תוס' הנ"ל דהשם בקדושתו פנ"ל באות ג' וא"כ אסור למחוק. והגם כי קשה לסמוך עליהם

וילהכשיר אף להתיר למחוק נחוש לשיטתם בתירוץ הב': ו) אף נ"ל דבנ"ד גם טעם הנ"ל משום דעקירה בטעות לא הוי עקירה לימא דהנה משום מה אמרת הוי טעות דאילו הי' יודע שהוא שם לא הי' עוקר הלשמו.

אדרבא עכשיו פינון שאם לא עקר הלשמו הי' אסור למחוק את השם והי' היריעה פולה פסולה דמטעם סברת התוס' אין מכשירין פנ"ל ממילא טוב לו יותר לעקר הלשמו כדי שעיי"ז נתיר לו למחוק את השם וינכשר פל היריעה.

(הגה"ה האמנם שיש לומר אלו הנה ידע לא הי' פותב פלל או הי' מקדשו בפירושו. אבל לא מצינו עקירה בטעות כה"ג וכל עקירה בטעות שפ"ש"ס הוא רק לסלק את מחשבת עקירתו לבד.

וכל זה באם עכשיו לא ניחא לי' עקירתו. אבל בנ"ד עכשיו שפבר פתב הרי ניחא לי' מחשבת עקירתו.

המגיה]. והנה סברא זו במחלוקת שנוי' התוס' והריטב"א.

דהתוס' סוברים גבי אין שליח לדבר עבירה דהיכא דהשליח שוגג לא שייך דברי הרב ודברי התלמוד דברי מי שומעין ויש שליח ותייב המשלח. והריטב"א קדושין חולק ע"ז וס"ל דהיכא דהשליח שוגג הוי שליחות בטעות ובטל השליחות וממילא פטור המשלח.

והתוס' דלא ס"ל הכי ע"כ ס"ל דזה לא הנה טעות פינון דעכשיו א"א לבטל המעשה. ואם נאמר דהוי טעות יתייב השליח ע"כ אמרי' דניחא לי' לשליח בשליחותי' כדי שפיטר אף דלכתחילה אילו הי' ידע לא הי' רוצה בהשליחות.

מ"מ עתה דניחא לי' יותר בשליחות לא הנה טעות. וכן ביאר דברי התוס' הנוב"י מהד"ק סי' ע"ה ע"ש.

וא"כ בנ"ד נמי פינון שעמה ניחא לי' שלא קידש השם פנ"ל לא הוי עקירה בטעות: ז) ומפל מה שנתבאר נ"ל להתיר למחוק את השם של ספק הנ"ל. מה גם פי יש בדבר הנה הרבה ספיקות להתיר.

הא' כי דעת התוס' מנחות (מ"ב.) בת"י הב' היא דעת יחידית.

ואפשר כי אף התוס' לא קאמרי רק בשם הוי' שהוא מיוחד לשם ב"ה, אבל שאר שמות פגון אלקים פינון שגם מלאכים ודיינים נקראים אלקים. ואין שם זה מיוחד להשם ב"ה סברא לומר כי בזה לא אמרי' סתמן לשמן מה גם כאן שהוא באמת ספק.

הב' אפי' לדעת התוס'. הא ה"א פנון בפ"י לשם חול.

ואף דכתבנו דהוי עקירה בטעות הא דעת התוס' גבי אין שליח לדבר עבירה דזה לא הוי טעות. הג' דעת האו"ז דפוסק עקירה בטעות הוי עקירה.

הד' ספק בגוף השם אי הנה קודש או חול. ועוד דהכ"מ פתב פ"ה מה' עיוהכ"פ ה"א ונ"ל ופסק כר"י לגבי ר' נחמ"י.

אי משום דהוא מרי' דגמ' טפי וכו' הרי פמה ספיקות להתיר. מפל הליון טעמי נראה ברור שמותר למוחקו: הק' אברהם.

לשון התשובה הנוכחית איננו לשון כבוד אאמו"ר המְחַבֵּר זצלה"ה בְּעֶצְמוֹ: סימן שס
ב"ה ועש"ק נֶאֱתַחֲנֵן תּוֹר גְּאֻנְלָהּ לִפ"ק. שְׁלוֹם וְכָל טוֹב חֲתַן אַחֲוֵי הָרַב הַמֵּאָה"ג הַתְּרִיף
הַבְּקִי כַש"ת מוהר"ר יַעֲקֹב נ"י הַאֲבֵד"ק מֵאֲדוֹזִיטְץ.

א' בְּטַח הִגִּיעוּ הַתְּשׁוּבָה שְׁפַתְבִּיתִי לוֹ כִּי לִית מֵאֵן דְּחַשׁ לָהּ דְּשָׁלָא כְּסֻדְרֵן בְּשֵׁם הַקְּוֹדֵשׁ.
וַיַּעֲדֵתִי לוֹ לְהַשִּׁיב בְּרַחֲמֵיהָ.

הִנֵּה פָּעַת הַגִּיעַי סֵפֶר גִּינַת וְנִרְדִים מְרָא דְשִׁמְעֵתָא דָּא. וְהִנֵּה רְאִיוֹתִיו.

הא' מֵהָא דְנִטְפְּלִים מְלַפְנֵיהֶם נִמְחָקִים וְשָׁל אַחֲרֵיהֶם אֵין נִמְחָקִים שְׁפָר קִידָשֵׁם הַשֵּׁם.
וְאִם אֵיתָא דְכָשֵׁר שְׁלָא כְּסֻדְרֵן.

מְשַׁכַּח לָהּ ד"מ בְּתִיבַת מְאֻלְהֵיָהּ. שְׁפַתְבִּי הַכ' וְאִח"פ הַשֵּׁם וְאִח"כ הַמ' וַיְהִי הַמ' קְדוּשׁ.

וְלֹא הַכ'. הַב' מִס' הַזְּנוּהַר וַיִּקְרָא (י"א): וְעַל דָּא בְּעֵי לְמִיכְתָּב שְׁמָא קְדִישָׁא יוֹד בְּקֻדְמִיתָא
קוֹצָא חַד לְעִילָא.

וְקוֹצָא חַד בְּאַמְצָעוֹתָא וְקוֹצָא חַד לְתַתָּא. וְהָא אֵיתָמַר לְבַתְרָא יָהּ דְּלֹא מִתְפָּרְשִׁין דָּא מִן דָּא
לְעַלְמִין כּו' וּבְתַשְׁלוּם הַמְּאָמַר כְּתִב וְהָכִי בְּעֵי בַר נִשׁ לְאַזְדַּהֲרֵי בְּשְׁמָא קְדִישָׁא דִּיכְתָּוּב
שְׁמָא קְדִישָׁא בְּגוֹנוֹא דָּא.

וְדָא אֵיהוּ כְּדָקָא חֲזִי. וְאֵי לָאו לֹא אֵיִקְרִי שְׁמָא קְדִישָׁא וְאֵיִקְרִי פְּגוּם.

וּמֵאֵן דְּפָגִים שְׁמָא קְדִישָׁא טָב לִי דְּלֹא אַתְבָּרִי עַכ"ל. וּמִינַּה מִיִּיתִי רֵאִי מְדַאֲמַר י'
בְּקֻדְמִיתָא דְצָרִיכִי לְמִיכְתָּב כְּסֻדְרֵן דְּוּקָא.

וַיֵּשׁ בְּזָה פְּמָה תְּשׁוּבוֹת: ב) הַא' דְּבִזְנוּהַר כְּתוּב שֵׁם עוֹד דְּבָרִים בְּעִנְיַן כְּתִיבַת ס"ת כְּמוֹ
שְׁפִירָשֵׁם הוּא עֶצְמוֹ בְּסִימָנִים הַקְּוֹדְמִים וְאֵין לָהֶם שׁוֹרֵשׁ עַפ"י פְּשׁוּט. וְדְבָרִים אֵלוֹ א"א
שְׁיַעֲבֹבוּ.

דַּא"כ לֹא הָוָה שְׁתַּקִּי מִיִּנְיָהּ בְּתַלְמוּד. דְּמִי חֲכָם יָבִין אֵלֶּה לְכַתְּוּב כּו'.

כְּמוֹ כּוֹ הָא דְכְּסֻדְרֵן: ג) דְּפָסוּל שְׁלָא כְּסֻדְרֵן שְׁבַתְפִּילִין וּמְזוּזוֹת הֵגֵם שְׁמִבְּנֹאֵר בְּתוֹס' דְּעַל
מַעֲשֵׂה הַכְּתִיבָה קָאִי. וְכֵן הוּא בְּפּוֹסְקִים דְּזָה טַעַם אֵין תּוֹלִין בְּתַפְּיִלִין מְזוּזוֹת.

דַּא"כ מַה שְׁפַתּוּב בְּתַפְּיִלִין אַחַר הַתְּלוּי כְּתָבָם הַסּוֹפֵר קוֹדֵם שְׁפַתְבִּי הַתְּלוּי וְהוּי שְׁלָא
כְּסֻדְרֵן בְּזִמְנָא. אֵין כּוֹ דַּעַת בְּעַל הַעֵיטוֹר וְהַר"ן בְּתַשׁוּבָה אֵלָּא שְׁלָא כְּסֻדְרֵן הִינְנוּ בְּמִקּוּם
הִינְנוּ שְׁפַתְבִּי הַמְּאֻחָר בְּמִקּוּם קְדוּם וְהַמְּקוּדָם בְּמִקּוּם מְאֻחָר וְהַאֲרַכְתִּי בְּזָה בַּאו"ח ס' ט'
וּס' יוֹד.

וְע"כ אִם תִּמְצָא לּוֹמַר דְּהַזְנוּהַר לְעַכּוּבָא קָאֲמַר. נִרְאֵה לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַזְנוּהַר דְּכָתֵב יוֹד
בְּקֻדְמִיתָא הִינְנוּ עַל מְקוּם נִד שְׁיָהֵי' בְּתַחֲזִילָה הִינְנוּ שְׁיָהֵי' מְקוּדָם בְּמִקּוּם.

וְע"כ לֹא הִנְצָרְכוּ מְאִרֵי מִתְנִיתָא לְבָאֵר זָה. דְּמַהכ"ת שְׁיִנְכָשֵׁר אִם אֵין הַשֵּׁם כְּתוּב כְּסֻדְרֵן.
אַבְל ע"ד הַקְּבָלָה. דִּישׁ י"ב צְרוּפֵי הוּי' ב"ה כְּפּוֹדֵעַ וּמְפָרֵשׁ בְּתַקְוֵינִי זְנוּהַר בְּכִמְהָ מְקוּמוֹת
הַנְּצָרָה הַזְנוּהַר לְהַזְהִיר שְׁיִכְתָּב הַשֵּׁם כְּסֻדְרֵן.

וְזָה שְׁסִימָא הַזְנוּהַר וְאֵיִקְרִי פְּגוּם. כְּפּוֹדֵעַ שְׁהַשֵּׁם כְּסֻדְרֵן רַחֲמִים גְּמוּרִים.

ולהיפוך דין גמור. ובצרופים אחרים מקצת דין.
וע"כ כל שמשנה קצת בסדר הוא פגם שמא קדישא כסדרו שמורה רתמים גמורים. זה
פ"ה הזוהר.
אבל אם הפ"ה על זמן פתיבת הסופר. למה לא נתבאר זה בתלמוד ובמס' סופרים.
א"ו פדכתבנא: ד ומה דמייתי ראי' מהנטפלין. ג"כ אינו ראי'.
דמי הגיד לו דטעם הנטפלין משום דכתבם לאחר שקכתב השם. די"ל הטעם כפשוטו.
משום שקתוב בתקבה לאחר השם. ובתשו' ב"ח סי' קי"ג מבואר בפשיטות דעכ"פ
בנטפלין לית בי' משום שלא כסדרן.
ואזדא הראי' מנטפלין: ה) ובעיקר הדין דשלא כסדרן בשמות הקדושים. אשתמטיין
לבעל ג"ו ברייתא דמס' סופרים פ"ה ה"ד.
הכותב את השם וטעה בה אות יתלנו למעלה. ר"ש שזורי אומר שם כולו תולין.
אות אחת ממנו אין תולין. ולא מפליג ת"ק בין ה' אחרונה לג' אותיות ראשונות.
ופשוט דאפי' בג' אותיות ראשונות תולה לת"ק. הרי דשם שלא כסדרן פשר לת"ק.
ומר"ש שזורי אין ראי' להיפוך. דהא סתמא אמר.
משמע אפי' בה' אחרונה אין תולין. וכן מבואר ברמב"ם שקכתב שם.
אינו כותב מקצתו בשיטה ומקצתו למעלה. הנה דאפי' כותב כסדרן.
אינו תולה קצתו למעלה למה דקי"ל כר"ש שזורי. וא"כ אין ראי' מר"ש שזורי לפסול
שלא כסדרן.
ומת"ק מוכח להכשיר. וקי"ל כןותי' בזה מאחר שאין חולק עליו ביסוד זה: ו עוד ראי'
להכשיר שם שקתוב שלא כסדרן.
מתוס' סוטה (כ'). מביאים ירושלמי בהא דנמחקה המגילה מערערין אותה שתשתה.
מפני שגרמה לשם שנקתב בקדושה שיומסק. כמה ימחוק בש"א אות אחת ובה"א שתי
אותיות.
כדי שיכתב י"ה ומשמע דאשם קאי (וכן פ"ה בשירי קרבן ופשוט) דלב"ה כ"ז שלא
נמחקו שתי אותיות מהשם אין מערערין אותה שתשתה. ואי שם שלא כסדרן פסול.
כיון שנמחק היוד. שוב אין תקנה לאותיות הנשארות להיות שם.
שאם יחזור ויכתוב היוד יהי' שלא כסדרן. וכיון שנמחק היוד פאילו נמחק כולו.
ול"ל שנמחק י"ה ביו"ד לחוד סגי. א"ו שלא כסדרן פשר.
ושאר אותיות שנקתבו בקדושה בקדושתם קאי. שהרי יכולין להשלים בהכתב היוד:
נדאמאן להא דירושלמי נבאר אותו.
דלכאורה אינו מוכן. דהא כתב הרמב"ם פ"ו מה' יסה"ת ה"ב.

המוחק אות אמת מז' שמות הקדושים לוקה. והוא ממס' סופרים פ"ה ה"ו.

וא"כ מה נ"מ בין אות אמת. בין ב' אותיות.

כיון דאף באות אמת עוברין לאו דלא תעשו: (ח) וליישוב נראה דהנה לכאורה לא נדע במה פליגי ב"ש וב"ה. ונראה דהנה דעת התשב"ץ בתשו'.

דשם דלא נתפנין לקדשו מותר למוחקו. הביאו בס' ברפי יוסף.

והמחנה אפרים שכתב דדוקא בלא נתפנין לכתוב השם פגון שנתפנין לכתוב יהודה כו' מותר למוחקו אבל אם נתפנין לכתוב השם אף שלא נתפנין לקדשו אסור למוחקו.

מ"מ משמעות דבריו דאינו לוקה על מחיקתו. ואיסורא בעלמא איפא.

וכ"כ הב"י שם, והנה בשלהי הגזל קמא. ש"מ פסוף מכפר מחצה.

דאל"כ אדעתא דהכי לא נתן. ומקשה מחטאת ואשם שמתו בעלי' תיפוק לחולין דאדעתא דהכי לא אפרשה.

ומשני דהלכתא גמירי לה. וא"כ בנ"ד תקשה באמרה איני שותה אחר המחקקה.

נימא אדעתא דהכי שתאמר איני שותה לאחר המחקקה לא קדיש השמות. ולא נעשה איסור מחיקת השם כלל ומצינו גם בכוננת מעשה כונה בטעות לא מהני במנחות (מ"ט): עקירה בטעות לא שמה עקירה עי"ש.

(ט) אף י"ל עפימ"ש בתוס' ישנים פ"ק דיומא בקיום תנאי הגט לאחר מיתת האשה דלא מהני כיון דעכשיו אין פאן על מה לחול. וה"ה די"ל כן בביתול התנאי לאחר מיתה דלא מהני [הגה"ה והא דאם לא באתי דחשיב לה בתוס' ישנים קיום התנאי.

אף דלכאורה י"ל כיון דהקיום הוא בשוא"ת נימא דהגט חל תיכף. והביאה הוא ביתול הגט.

היינו טעמא. משום דאינו רוצה שלא יבא ויהי' גט.

דאדרבא אינו רוצה לגרש. והוא קונס עצמו שאם לא יבא יהי' גט: ומה"ט אפרו בנדריים (כ"ו): דאם אונס הוא שלא יכול לבוא לא הוי קנין.

ובגט תקנו חכמים דאין אונס בגיטין משום גזירה. הא בלא"ה הנה אמרי' דלא הוי גט נאי הגט הוא בעצמותו.

רק הביאה הוי ביתול התנאי. מה בכך שלא בא מחמת אונס.

הלא אונס רחמנא חייבי' לא אמרי'. וסוף סוף לא בא שיתבטל הגט מחמתו.

א"ו עכשיו אינו גט. רק כשלא בא הוי קיום התנאי כנ"ל ע"כ שפיר דמה שלא בא מחמת אונס לא מהני להחשב קיום התנאי עד פאן הגה"ה].

ונה טעם רבנן קמאי שהביא בה"ג שאם גירש ע"מ שלא תנשא לפלוגי ונישאת לאחר מיתת בעלה. לא בטל הגט ומשום דאין לביתול התנאי עכשיו על מה לחול שתהי' אשת איש.

דאָף אַם יתבטל התנאי פּנוי' הוא: י) ה"נ פּינון דאָסער שְׁנַמְחָקָה המְגִילָה הוא אָף שְׁנוּלֵד עֶכְשָׁיו עֲנֵנוּ שְׁאִילוֹ הִי יוֹדֵעַ תְּחִילָה לֹא הִי מְקַדֵּשׁ הַשֵּׁם. א"א שְׁיִתְבַּטֵּל הַקְּדוּשׁ הַשֵּׁם עֶכְשָׁיו פּינון שְׁנַמְחָק וְאִין לְהַבְיטוּל עַל מַה לְחוּל.

וע"כ דוּקָא אַם גְּמַחְקוּ שְׁתֵּי אוֹתוֹת י"ה פּינון שְׁאוֹתוֹת אֵלוֹ לֹא נִתְבַּטְלוּ קְדוּשָׁתוֹ. פּינון שְׁפָבֵר גְּמַחְקוּ וְאִין לְהַבְיטוּל עַל מַה לְחוּל.

וְהוּא שֵׁם שְׁלֵם שְׁנַשְׁאָר קְדוּשָׁתוֹ עָלָיו וְנִמְחָק. ע"כ מְעַרְעְרִין אוֹתָהּ.

אַבֵּל אַם לֹא מְחַק אֵלָא אוֹת אַחַת. כְּשֶׁאֲמָרָה אֵינִי שׁוֹתָה פּינון שְׁנַתְבַּטֵּל הַקְּדוּשָׁה מֵאוֹתוֹת הַנְּשִׂאָרוֹת לְמַכְרַע.

הָרִי אוֹת אַחַת שְׁמַחְק אֵינּוּ שֵׁם. וְאִין בּוֹ קְדוּשָׁה: יא) וּמ"מ זֶה רֹאֵי דְשֵׁם קוֹדֵשׁ שְׁנַכְתַּב שְׁלֹא כְּסֻדְרָן כְּשֶׁר.

דא"כ אפ"י גְּמַחְק רַק אוֹת אַחַת. הַיּוֹד.

שׁוּב אֵין לְאוֹתוֹת הַנְּשִׂאָרוֹת קְדוּשָׁה. פּינון שְׁחָסֵר הַיּוֹד.

וְאִין לְהֵם תְּקֵנָה שְׁיִחְזוֹר וְיִכְתּוּב הַיּוֹד. דא"כ יֵהִי שְׁלֹא כְּסֻדְרָן.

וְתִיכַף שְׁנַמְחָק הַיּוֹד. שׁוּב אֵין קְדוּשָׁה בְּכָל הַשֵּׁם.

וְשׁוּב כְּשֶׁאֲמָרָה אֵינִי שׁוֹתָה אֵין הַבְיטוּל עַל מַה לְחוּל. דְּאִין עוֹד שׁוּם שֵׁם כָּלֵל.

א"ו שֵׁם הַנְּכַתֵּב שְׁלֹא כְּסֻדְרָן כְּשֶׁר. וְלֹא נִתְבַּטֵּל הַקְּדוּשָׁה מִג' אוֹתוֹת הַנְּשִׂאָרוֹת שְׁעֲדִיין רֹאוּיִן לְשֵׁם וְדו"ק: יב) וּב"ש דְּאֲמָרֵי אפ"י אוֹת אַחַת לְטַעֲמִיָּהוּ.

דְּאֲמָרֵי הַקְּדוּשׁ טַעוֹת שְׁמִי הַקְּדוּשׁ. וּמַה שְׁנַכְתַּב לְשֵׁם קְדוּשָׁה חֲשִׁיב כְּפִיּוֹתוֹ כְּמַקְדִּישׁ.

וּכְמ"ש הַרְאָכ"ד וְהוּבָא בְּר"ן גְּדָרִים (י"ד): דְּאֲזַכְּרוֹת גְּדָרִים הֵם. שְׁע"י הַכְּתִיבָה לְשֵׁם קְדוּשָׁה הֵם קְדוּשׁוֹת.

וּא"כ דּוּמָה הַכְּתִיבָה לְהַקְּדוּשׁ. וּלְב"ש אפ"י כְּטַעוֹת גְּמַחְקוּשׁ.

ע"כ אָף שְׁאִילוֹ אֵי יוֹדְעִין שְׁתֵּאֲמַר אֵינִי שׁוֹתָה לֹא הִי מְקַדֵּשׁ. הֵנִי קְדִישׁ.

ע"כ אָף בְּמַחֲקָת אוֹת אַחַת מְעַרְעְרִין אוֹתָהּ שְׁתִּשְׁתָּהּ. דְּבִאוֹת אַחַת לּוֹקָה וְכַדְעַת הַרְמַב"ם ז"ל: יְדִידוֹ דו"ז הַדו"ש הַק' אַבְרָהָם סִימָן שְׁסֵא ב"ה יוֹם ג' תו"מ בְּמַחְנֻבֵּר הָאֲמַת וְהַצְדִּיק לְפ"ק.

שְׁלוֹם לְכַבּוֹד יְדִידֵי הָרַב הַגָּדוֹל הַמְּפֹרָסִם חֲרִיף וּבָקִי כַש"ת מוהר"ר שְׁמוּאֵל נ"י הַאֲבֹד"ק וּוְעַנְגְּרוּב. אַ דְּבָר שֵׁם הַקְּדוּשׁ הַנְּכַתֵּב שְׁלֹא כְּסֻדְרָן זֶה אֵינִי שְׁבוּעוֹת אֲשֶׁר כְּתִבְתִּי בְּזֶה תְּשׁוּבָה לְמַאֲדוּזִיטֵץ לְהַכְשִׁיר.

וְסִתְרֵתִי כָּל רְאִיוֹת הַגְּיָנָה וְנִרְדִּים. וְהַבֵּאתִי רְאִיוֹת לְהַכְשִׁיר וּבְתוֹכָם הִי הַרְאֵי מִמֶּס' סוֹפְרִים שְׁהִבִּיא כ"ת מְדָלָא מְפִלִיג ת"ק בֵּין ה' אַחְרוּנָה לְג' אוֹתוֹת רֵאשׁוֹנוֹת.

וּמַר"ש שְׁזוּרֵי אֵין רֹאֵי לְהִפּוּף. דְּאִיהוּ אפ"י בַּה' אַחְרוּנָה פּוֹסֵל דְּהָא סְתָמָא אָמַר.

וכן מבואר ברמב"ם שכתב שם ואינו כותב מקצתו בשיטה ומקצתו למעלה. הנה דאפי' כסדרן אינו תולה מקצתו למעלה.

ומח"ק מוכח להכשיר וקי"ל פנותי' מאחר שאין חולק עליו ביסוד זה עכ"ל שם [והובא לעיל סי' ש"ס]: ב והנה כ"ת רוצה לומר דאפי' בה' אחרונה התלוי' חשיב שלא כסדרן במקום וכמו שפי' הר"ן בתשובה ל"ט דברי בעה"ת דאין תולין בתפילין ומזוזות משום דהתלוי' נקראת קודם תחילת השיטה שקודם התלוי' למטה.

ובס"ת פשר אף שנכתב שלא במקומו ולפי זה י"ל היינו טעמא דר"ש שזורי דלעולם הוי שלא כסדרן במקום וקי"ל פנותי' דשם שלא כסדרן פסול עכ"ל מעלתו. וזה אינו דאף את"ל דבס"ת שלא כסדר מקומו פשר.

מ"מ תיבה אחת שהקדים אות המאחר הוא משבש פוננת התיבה לגמרי וליכא מאן דמכשיר: ג וע"כ לומר לדעת הר"ן בפ"י בעלי התוס' דהא דאמר ר' שמעון שזורי כל השם תולין מקצתו אין תולין ומשמע דבתיבה דעלמא תולין מקצתו.

היינו באותיות ראשונות של השם ובתחילת השיטה. או שנאמר דבאות אחת הנכתב בשיטה אי אפשר לקרותו כלל בפ"ע וע"כ לקרות השיטה תחתונה תחילה ולקרות עם התיבה הפתובה שם.

ולמ"ש רמב"ם פ"א מהלכות תפילין הלכה ט"ז ובש"ע יו"ד סימן רע"ג בשאר תיבות אם שכח כותב מקצתה בשיטה מקצתה למעלה. ומשמע דאפי' שני אותיות נאפי' באמצע שיטה מותר.

וע"כ דתלוי' חשיב כסדרן. וכמו שהעלה הר"ן בעצמו.

וגם פי' דברי סה"ת דעת רוב הפוסקים דמשום שהקדים הסופר בזמן מן התלוי' ואילך קודם לתלוי' אבל תלוי' חשיב במקומו. וכן משמע מדהביא הב"י סימן רע"ג בבדה"ב תשו' הר"ן הנ"ל דשלא במקומו גם בס"ת פסול ומדכשר תלוי' מוכח דתלוי' חשיב כסדרן ודלא כתשו' ד"ש סימן קנ"ד שהביא כת"ר: ד' עוד זאת אגלה אנון כת"ר דמה שנדחק הד"ש בדברי הר"ן שפירש דברי סה"ת דתלוי' חשיב שלא כסדרן במקום.

ולא כפשוטו משום שהסופר הקדים המאחר בזמן. דמשמע אפי' כתב כסדר ותלה תיבה אחת למעלה פסול.

הוא משום דמשמע לי' דאין חולק על זה דכתב שלא כסדר בזמן פסול. ואינו כן פי הבעה"ע חלק ב' (כ"ד).

(כתב דהא דכתבו שלא כסדרן פסול ולמה תפילין ומזוזות שכתבן כספרים היינו בכתובה גסה תולין בהם לפי הירושלמי אלא נדאי דמיירי שלא כסדר המקום אף שהוא כסדר הזמן עכ"ל בתפילין של יד קאי שכתבתו כאחד.

א"נ בתפילין של ראש שהניחו בבתים שלא כסדרן אבל בשל ראש כתבן שלא כסדרן והניחן בבתים כסדרן יצא עיי"ש. והיינו דבתפילין של יד שהם בקלף אחד מסתמא כותב מתחילת הקלף לסופו כדרך כתיבה.

ואם הפְּרָשָׁה שְׁנִי תַחֲזִיקָה הַנֶּהָה הִיא כְּתוּבָה בַּתְּפִילִין תַּחֲזִיקָה. אֲבָל בְּשֵׁל רֹאשׁ אֵף אִם כָּתַב פְּרָשָׁה שְׁנִי בְּרֵאשׁוֹנָה מ"מ יְכוּל לְהַנִּיחָה בְּבֵית הַשְּׁנִי.

וּבְלִי סֶפֶק שֶׁהָר"ן ס"ל כְּבֵעָה"ע דְּמַכְשִׁיר שְׁלֵא פְסִדְרָן בְּזִמְנוֹ: (ה) וְכֵן מְבֹאֵר מִדְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים בְּהָא שְׁנִיגָעָה רְגַל הַשְּׁמַאֲלִי בְּגַג וְנִזְכָּר שֶׁהוּא ה'. מ"מ אֵין לוֹ תִקְנָה בַּתְּפִילִין לְדַמּוֹתוֹ לְאוֹתִיּוֹת שְׁאֵין נוֹגְעִין בְּמָקוֹם הַצָּרִיף.

דְּכִינּוּן שְׁתִּינוּק קוֹרָא אוֹתָם כְּתִיקְנּוּן מְהִי תִיקוּן. דְּשִׁאֲנֵי הֵכָא דְצָרִיף לְגִרּוֹר כְּלוּל. דַּל"כ יִחְשַׁב חֶק תּוֹכוֹת. תְּמוּהָ דְמַהֲאֵי טַעְמָא דְלֹא חֲשִׁיב שְׁלֵא פְסִדְרָן דֶּהֲתִיקוּן לֹא חֲשִׁיב כְּתִיבָה.

מַה"ט לֹא יִחְשַׁב חֶק תּוֹכוֹת. דְּהָא פְסוּל חֶק תּוֹכוֹת מִשּׁוּם דְּלֹא הָוֵי כְּתִיבָה. וְהָרִי הַתִּיקוּן לֹא חֲשִׁיב כְּתִיבָה וְיִנְכָשֶׁר חֶק תּוֹכוֹת. אֲלֵא וְדָאֵי דְלִגְבֵי פְסוּל חֶק תּוֹכוֹת שֶׁהוּא פְסוּל בְּרוּר לֹא סְמִכִינוּן עַל סְבָרָא דְתִינוּק קוֹרָא כְּתִיקְנָה.

אֵף פְסוּל שְׁלֵא פְסִדְרָן בְּזִמְנוֹ שְׁאֵינוּ פְסוּל בְּרוּר. דְּיֵשׁ לְפָרֵשׁ שְׁלֵא פְסִדְרָן בְּמָקוֹם שֶׁפְּרָשָׁה שְׁנִי כְּתוּבָה בְּמָקוֹם תַּחֲזִיקָה.

סְמִכִינוּן עַל הַכָּשֶׁר זָה. כֵּן נ"ל בְּרוּר פִּי הָר"ן (וְעֵינֵין בְּאַבְנֵי נֶזֶר או"ח ס' ט' וְס' יו"ד): (ו) וּפְרִירֵשׁ שֶׁפְּרִירֵשׁ הַד"ש שֶׁכָּתַב פְּסִדְרָן בְּתִיבָה אַחַת תְּלוּיָא לְמַעְלָה קָשָׁה לְקַבֵּל.

דְּהָא תּוֹלִין בַּס"ת מִשְׁמַע לְכַתְּחִיקָה וְאֵיף יַעֲשֶׂה כֵּן לְכַתְּחִיקָה. וּבְרוּר כְּדַכְתִּיבָנָא. וּבְרוּר שְׁדַעַת כְּבֵעָה"ת כְּרוּב פּוֹסְקִים שְׁלֵא פְסִדְרָן בְּזִמְנוֹ פְסוּל אֵין צְוֹרֵף לּוֹמֵר דְּתְלוּיָא. חֲשִׁיב שְׁלֵא פְסִדְרָן מְקוֹם.

וְהִדִּין דִּין אֲמַת דְּשֵׁם הַקּוֹדֵשׁ שְׁנִיגָעָה שְׁלֵא פְסִדְרָן פְּשֵׁר: (ז) וְעַל דְּבָר שֶׁרָצָה לִיחְשַׁב דְּבָרֵי הַגְּבַעַת פְּנִיחָס. אֲשֶׁרִיו שֶׁטָּרַח לְהַעֲמִיד דַּעַת גְּדוֹל כְּמוֹהוּ ו"ל אֲבָל לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ.

וְעַל מַה שֶׁכָּתַבְתִּי דְּמִשּׁוּם הֵכִי לֹא הִנְכָשֶׁר הַמְּזַבֵּחַ בְּמַלְחָה מִשּׁוּם דְּלֹא מְבַטֵּל לִי דְאַחַר יו"ט בְּטַח יִקְחוּ הַמַּלְחָה וְיִחְזְקוּנוּ בְּסִיד כְּרָאוּי. ע"ז הַשִּׁיב מַעְלָתוֹ דְּאִם אֵיתָא דְכָשֶׁר בְּמַלְחָה יִבְטַל לִי שְׁלֵא יִתְבַטֵּל הַמְּזַבֵּחַ מִעֲבוּדָה יוֹם אֶחָד עַכ"ד.

וְאֵינוּ טַעְנָה כִּי אִם יִבְטְלוּנוּ עַכְשָׁיו וְיִמְלֵךְ אַח"כ לִיטְלוֹ לֹא בְטַל בִּיטוּלוֹ לְמַפְרָע. וְא"כ אֵף אִם יִבְטְלוּנוּ עַכְשָׁיו בְּטַח יִמְלֵךְ אַח"כ.

דְּנִטְיָלָה לֹא אַח"ז לֹא מַעְלָה וּמוֹרִיד. מַמ"נ אִם לֹא בִיטְלוֹ לֹא הִנְכָשֶׁר וְאֵף אִם אַח"כ לֹא יִטְלוּנוּ.

וְאִם בִּיטְלוֹ לֹא יִנְכָסֵל בְּלִקְיָחָה שְׁלֹא אַח"ז. וְא"כ בְּטַח יִטְלוּנוּ אַח"כ.

וְשׁוּב לֹא הָוֵי בִיטוּל כָּלֵל כִּינּוּן שְׁעוּמָד לִינְטָל: (ח) וְרָאֵנָּה לְסְבָרָא זֹה הָא דְבַעֲי לְמִימַר פָּרֶק ר"א דְּמִילָה דְלֹר"א דְּאִמַר מְכַשִׁירִין דּוֹחִין שְׁבַת יְהִי מִןתָּר לַעֲשׂוֹת צִיצִית כְּבִגְדוֹ. [אֲלֵא מִשּׁוּם דְּבִידוֹ לְהַפְקִירָן].

וְהָא בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת קָשֶׁר שְׁאֵינוּ שֶׁל קִינְיָמָא שֶׁיִטְלוּנוּ לְאַחַר שְׁבַת. וְלַעֲנִין צִיצִית הָא כָּתַב הַמַּג"א סִימָן י"א ס"ק י"א צִיצִית שְׁאֵוֹלִין שֶׁיִחְזִירוּם לוֹ בְּעֵין פְסוּל מִשּׁוּם דְּלֹא הָוֵי מְשֻׁלָּהֶם.

ותיפוק לי' דלא הוי קשר של קנימא שע"כ יסתרם מהבגד. וצ"ל דגבי ציצית לא בעינו של קנימא.

וא"כ איך ידקה שבת. הלא בידו להניח על מנת לסתור אחר שבת.

אלא ודאי משום דביטול שלאחר שבת לא יגרום איסור למכרע. ובנדאי אף אם יעשה עכשיו על מנת ליטלו אחר זמן יבטלנו.

ושוב חשיב של קנימא פינון שאינו עומד לינטל. וה"נ בנ"ד להיפוך דבטח אח"כ יקחנו ואינו מועיל מה שיבטל עכשיו ודו"ק: ט) ומלבד זה אשתמיט לי בתשובתי אליו מה שכתוב בהעתק ששיירתי לעצמי.

מדברי התוס' שבת (מ"ד:) גבי פקקו את המאור בטפיח שאם ביטלוהו בשבת הי' חייב משום בונה. ואין בגין בהמ"ק דוחה יו"ט.

ואשר הבאתי ראי' מדברי תוס' תולין דעפר עצמו הןכשר למזבח. היינו מדכתבו דעפר מקלקל הרבוע וכששפכו עפר מקל הצדדים מתוקן הרבוע.

ואי פסול למזבח רק שאינו חוצץ בין דם למזבח אבל העפר לאו מזבח הוא. איך נחשוב העפר במרובע: י) ועל מה שכתבתי בהא דפ"י דמקנאות משנה ב' דהא דכל שאין דרכו להכניס ולהוציא דטובלין סתומים משום דבה"ס אינו פוסל בו חציצה כמ"ש הר"ש שם משנה ה' גבי ידות הפלים שעתיד לקוצצן דאבה"ס דכלי לא חיישינו בחציצה פלל.

וכ"ש זה שבלוע כמ"ש המרדכי גבי קאלטינעם. וע"ז תמה כבודו דטעם הר"ש ע"כ משום דאינו מקפיד כמו שפירש הרע"ב.

דהא דעתיד לקצוץ לא חשיב בה"ס כדאיתא בחולין (דף ע':) וע"כ משום דאינו מקפיד וזה שרובו בחציצה לא מהני מה שאינו מקפיד. הנה הפי' שאינו מקפיד כפי פשוטו תמוה דכיון שעתיד לקוצצו איך תאמר שאינו מקפיד עליו להסירו.

והוא מן ההפכים ובחז' הר"ן חולין שם הקשה פינון שהוא עתיד לקוצצו הרי הוא מקפיד עליו ואפי' מעוטו חוצץ אפי' בכלים. ותיגרץ דמקפיד עליו היינו שקשה עליו שעומד שם בשעת טבילה.

אבל פאן ניחא לי' שיעמוד שם עד שעת קציצה עכ"ד. ודבריו נעלמים מאוד דמפורש בכל הפוסקים ובהלכות הר"ן בעצמו בשבועות דכל שמקפיד לפעמים אפי' בשעת לישה חשיב מקפיד ובאמת גם דברי הר"ש קשיין.

ובחז' הנחתו דברי שניהם בצ"ע ותרצתי תי' אחרים וכתבתי שם בדברי הר"ש בזה"ל וא"ל דמ"מ נענין טבילה דינו כביה"ס מידי דהנה אלשון דאיתא בקידושין (כ"ה) דגלוי הוא לענין שרץ ואעפ"כ לא בעי ביאת מים.

התם בטעמא תליא מילתא דלשון לפעמים מוציאה לחוץ. ומ"מ פינון שאינו מוציא כולה אי אפשר שמקצת אבר טעון טבילה עיי"ש פירש"י.

אָבֵל הָכָא פִּינּוּ דְלַעֲנִין טוֹמְאָה דִּינוּ פְּגִלוּי גַם לַעֲנִין טְבִילָה יְהִי דִינוּ פְּגִלוּי עכ"ל: יא) וְכַעַת נִרְאָה לִינִישׁב דְּהָא וְשֵׁם בְּקִידוּשֵׁין אֵיתָא דְּהִזְהָ עַל הַלְשׁוֹן לֹא הִזְהָ דִּילִיף הַזְּאָה מְטְבִילָה בְּהַקְיָשָׁא [עיי"ש בתוד"ה רבי דלרבי איתקיש לטומאה.

וה"ה דלרפנן איתקיש לטבילה עיי"ש] ובהזאה לא שינוי האי טעמא אלא דגלי קרא דבהזאה בעינו גלוי גמור. ושוב ילפינן טבילה מהזאה דבעינו גלוי גמור בעצמותו.

ואף דעומד לחתונה לא הוי גלוי גמור דמ"מ עכשיו סתום הוא. ועיין סוף פ"ב דב"ק דאף דבתר מעיקרא אַזְלִינוּ חָשִׁיב מְקַצֵּת נֶפֶשׁ דְּעַכְשָׁיו מ"מ חֵי הוּא.

וה"נ בזה יב' ושם בחי' פתבתי ישוב אחר דכיון דמתחילה קודם שעשאו יד לכלי לא הי' מקפיד עליו חשיב אין מקפיד עליו [ועי' מה שפתבתי בהלכות טבילה סי' רס"ז] ואולי יש להעמיס זה בדברי הרע"ב.

מ"מ דעת הר"ש שכתב דאבית הסתרים דכלי לא חיישינן בהציצה "פלל" משמע דאין חילוק בין רבבו למיעוטו. והטעם לחלק בין אדם לפלים דבאדם פתיב כל בפשוטו משמע אפי' בית הסתרים כמ"ש תוס' בקידושין שם עיי"ש.

ובכלי לא פתיב כל. ואף לפירוש הרע"ב משום דאינו מקפיד שכתב מעלתו דהכא יש חציצה ברובו.

למה יכתוב זה הלא ידוע שגבנונית הפדנא' יותר מקערירותו והוי מיעוטו: יג) ועל מה שפתבתי דהוי פלוט נכתב מעלתו דבלוט אינו רק בבע"ח. והביא דברי רש"י חולין מי לא ידע בזה.

ומשנה פשוטה היא פי"א דאהלות משנה ז. רק במשקה הפלוט בכלי חשיב פלוט ככפרק ג' דאהלות משנה ב'.

אף ע"ז הבאתי דברי המרדכי בקאלטינעס פבלוט שהשערות נסתפכו והשערות אין בהם חיות ואין הפלוט בתוף הסי. אלא דהא דבעינו חיי היינו לענין דבר הפלוט בתוכו שלא טמא אבל שלא יטעון טבילה במקום הפלוט לא שנא בין בע"ח לשאר דברים.

וכ"כ מעלתו בעצמו עוד בשם המרדכי דבלוט בכלים א"צ טבילה. ועל ראיות שהבאתי נגד הג"פ לא השיב פלום.

ומה שיישב ראית החת"ס מעומד לטרון א"י מה סח. ועל גוף ענין הבתים אין רצוני לעיין שנית מאחר שבטח יצא הדבר בהיתר ונמכרו הבתים ולא ראיתי דבריו בענין הבתים פלל: ידידו הדו"ש הק' אברהם.

סימן שסב ב"ה יום ד' בהעלותה האמת והצדק לפ"ק פה סאקטשאב. שלום וכל טוב לכבוד הרב החריף כש"ת מוהר"ר יצחק מאיר נ"י אבדק"ק סאבטע.

א' דבר הס"ת שכתב הסופר בסדר נח ויאמר אלקים תחת שהי' לו לכתוב ויאמר ה' בשם הוי'. ומיכאף אחר שגמר תיבת אלקים וקידש השם נזכר שהי' לו לכתוב שם הוי'.

ולא כתב יותר והוא בסמוך לסוף עמוד שני שביריעה בת חמשת עמודים. ועתה הספק אם יקדור את השם האלקים וידבק מטלית ולכתוב על המטלית שם הוי'.

פי להניחו חלק א"א. שהרי יהי בו פשיעור פרישה סתומה.

או יגנוז היריעה. וכבודו מביא דברי האחרונים בתוספת נופך משלבו: ב' וילדעתי שאין לקדור את השם.

הגם שהאחרונים הכריעו ממס' סופרים דשם שכתב בטעות במקום שלא הי' לו לכתוב השם מותר לקודרו מ"מ לכתוב שם על המטלית אינו נכון לענ"ד ונכונים דברי האוסרים בזה. והנה יסוד המתירין לכתוב על המטלית הוא מדברי המהרי"ק שןרש קכ"ב שנתאמן לקיים המנהג.

והשיב על דברי מורו ר' יעקב וסוף דבריו שבמקום שהלכה רופפת יסמוך על המנהג וטעמו האחרון מדברי המרדכי שהכשיר ספר תורה שחסר בו פמו במגילה יע"ש. וא"כ אפי' תחשוב האי טלאי תלוש גמור כפשוטו יע"ש.

וא"כ צ"ע איך המתירין פוסקין בזה בדברי המהרי"ק שהם. דהא אנו קיי"ל טעות בס"ת מוציאה את אחרת לאחר שקרא הטעות בע"פ ובידו לאחרי' יוציאו ס"ת אחר: ולומר כי הדבק עושה המטלית עם הס"ת אחת קשה לומר כן.

דיפה הביא מורו ר"י הג"ל ממנהגי דשופר שנסדק ודבקו שדבק אין עושה אותו אחד. ונהרי הלמ"מ כי לחבר היריעות צריף לתפרן בגידין והיגנו דלא הוי חיבור רק ע"י גידין. ובנדאי אם הי' משפחת יריעה גדולה שכתוב עלי' כל התורה הי' כפשוטו. ונהרי גם במזונה הלמ"מ לתופרם בגידין כמו שפירש"י בפ"ק דמגילה.

וכותבין על עור אחד רק הלמ"מ שאם יכתוב מזונה על שני עורות צריף לחבר בגידין. וה"נ לא הוי המטלית חיבור בלא גידין: ד) ואף שהריב"ש בס"ל ל"א גבי ס"ת שנקרע בתוף שני שטין לישן.

שלא לחדש. דאפשר בדבק כפשוטו כמו בתפירות גידין.

מ"מ בנדאי מודה ריב"ש בס"ת שיריעותי' נתחברו בדבק לבד לא מהני. וכ"כ בתשו' רשב"ש סי' קכ"ו שאם דף אחד נדבק בדבק בלא תפירת גידין פסול.

רק משום שהיריעות מחונברים בתפירת גידין ולמטה היא שנקרע דבזה אין הל"מ. אפשר דבק גמי כפשוטו.

אבל לכתוב על המטלית שהמטלית לא נתחבר רק בדבק לבד. הוי דומיא דס"ת שיריעותי' נתחברו בדבק לבד.

ועוד דריב"ש כתב אפשר דבק כפשוטו. וכי באפשר נסמוך בשל תורה הלמ"מ: ה) אשר ע"כ צ"ל דדעת מתירי הדבק דאף דהלמ"מ לתופרה בגידין דוקא ולא בדבק.

מ"מ אזלינו בטר רוב. וכינון שרוב תפור בגידין.

אף שמטלית אחד נתחבר בדבק לבד לית לו בה. ולא דמי לדף אחד שנדבק בדבק דפסול.

דְּשֵׁאנִי דָּף שְׁיֵשׁ בּוּ פ"ה אוֹתוֹת כְּפָרְשֵׁת וַיְהִי בְּנִסְוֵעַ וַיּוֹתֵר (וַאִיִּתָּא בּמִס' יָדִים פ"ג מְגִינָה
שְׁיֵשׁ בָּהּ פ"ה אוֹתוֹת כְּפָרְשֵׁת וַיְהִי בְּנִסְוֵעַ מְטָמָא אֶת הַיָּדִים] וְהוּא חָשׁוּב בּפ"ע וַאֲיֵנוּ בְּטַל
לְכָלֵּל הַסְּפָר וּכְה"ג בְּעִירוּבִין (כ"ד).

(בְּקַרְפָּף שְׁנִזְרַע מְעוּטוֹ. אִם יֵשׁ בְּמָה שְׁנִזְרַע בֵּית סָאֲתִים הוּא חָשׁוּב לְעֲצָמוּ וַאֲיֵנוּ בְּטַל
לְכָלֵּל הַקְּרָפָף ע"ש).

אַבְל הַכְּתוּב ע"ג מְטָלִית שְׁאִין בּוּ פ"ה אוֹתוֹת שְׁפִיר בְּטַל לְכָלֵּל הַסְּפָר. וְלֹא דְמִי נְמִי
לס"ת שְׁנִמְצָא בּוּ אוֹת אַחַת שְׁלֹא כְּתֻבָּה דְּפִסּוּלָה וְלֹא אֶמְרִינָן דִּיבְטוּל בְּכָלֵּל הַסְּפָר.

דְּשֵׁאנִי הֵתָם דְּהַפְּסוּל בָּאוֹת אֲיֵנוּ מִצַּד הַסְּפָר. מִשָּׂא"כ פְּסוּל תְּפִירָה שְׁלֹא בְּגִידִין דְּהִיא
פְּסוּל שְׁבִסְפָר דְּנֻקָּא וְדו"ק: ו) אִף אֶפְתִּי יֵשׁ לְעֵינֵין לְפַמ"ש הַתּוֹס' עִירוּבִין (י':) גְּבִי עוֹר
הַאֲסֵלָא בְּהַכְּשֵׁר עוֹמֵד מְרֻבָּה עַל הַפְּרוּץ לְמַעְלָה.

דָּאָף דְּהַפְּרוּץ מְצֻטְרָף לְשִׁיעוֹר. מ"מ הוּא עֲצָמוּ נִידוֹן כְּפָרוּץ.

דוֹמָה לְאֹרִי פְּחוֹת מַג' בְּסוּפָה דְּמְצֻטְרָף וַאֲיֵן יִשְׁנִים תְּחַתּוֹ ע"ש. וע"כ דְּעַת תּוֹס' נְטוּר
גְּבִי קַרְפָּף שְׁנִזְרַע מְעוּטוֹ דְּמִיעוּט הַנִּזְרַע עֲצָמוּ אֲסוּר.

רַק מָה שְׁלֹא נִזְרַע מְוֹתֵר. וְכֵן פִּי הַגֵּר"א ו"ל דְּבַרֵי תּוֹס' וְעִי"ש בְּחִזּוּשֵׁי לְעִירוּבִין.

וּמָה שְׁמֹתֵר עוֹמֵד מְרֻבָּה עַל הַפְּרוּץ בְּמַחֲצוֹת לְטַלְטַל כְּנֶגֶד הַפְּרוּץ הוּא מְשׁוּם דְּנִידוֹן
כְּפִתְחָן]. וְא"כ ה"נ בְּמְטָלִית שְׁנִזְדַּבֵּק דְּכָשֵׁר מְשׁוּם שֶׁהוּא מִיעוּט וּמְשָׁלִים ס"ת מ"מ הַכְּתוּב
בְּמְטָלִית עֲצָמוּ יְפִסּוּל וְא"כ מָה שְׁכְּתוּב בְּמְטָלִית הַנִּי כְּקוּרָא ע"פ: ז) אִף לְק"מ דְּהִנֵּה הַר"ן
פ"ב דְּמַגִּילָה הַכְּשִׁיר טְעוֹת הַנִּמְצָא בְּס"ת כְּמוֹ בְּמַגִּילָה.

וְאִף דְּתו"מ אֶפְי' אוֹת אַחַת מְעַכְבִּין. וַאֲיֵן בֵּין ס"ת לְתו"מ כו' הִינֵנוּ דְּנֻקָּא בְּמָה שְׁמַצְנוֹת
ס"ת מְדְאוּרִיָּתָא כְּמוֹ תו"מ דְּהִינֵנוּ כְּתִיבַת ס"ת.

אַבְל קְרִיאַת ס"ת שֶׁהוּא מְתַקְנַת עֲזָרָא לֹא חֲמוּר מְקַרִּיאַת מַגִּילָה ע"ש. וְאַנֵּן לֹא קִי"ל
כְּהַר"ן וְהַטְעַם פְּשׁוּט דְּנִהֵי דְּקְרִיאַת ס"ת לֹא חֲמוּר מְקַרִּיאַת מַגִּילָה.

מ"מ ס"ת עֲצָמוּ חֲמוּר מְמַגִּילָה עֲצָמָה. וְכָל שְׁיֵשׁ בָּהּ חֲסָרוֹן אוֹת אַחַת אֵין שֵׁם ס"ת עֲלֵי'.
מְמִילָא הַקּוּרָא בָּהּ לֹא יֵצֵא. אַבְל בְּזָה שְׁהַמְטָלִית מְצֻטְרָף לְהַכְּשִׁיר ס"ת וְכִינּוֹן שֶׁהַס"ת
כְּשֵׁר שׁוּב דוֹמָה לְקְרִיאַת הַמַּגִּילָה שְׁאֵם הַשְּׁמִיט הַסּוֹפֵר תִּיבּוֹת אוּ פְּסוּקִים וּקְרָאוּ הַקּוּרָא
ע"פ יֵצֵא.

דְּקְרִיאַת ס"ת לְמַדִּין מְקַרִּיאַת הַמַּגִּילָה כְּנ"ל. כֵּן נִרְאֵה לִי הַטְעַם שְׁגָדוּלִי עוֹלָם קְרָאוּ בְּס"ת
שְׁכְּתוּב ע"ג מְטָלִית: ח מְעַתָּה נְבוּא לְנ"ד בְּשֵׁם קוֹנֵדֵשׁ הַכְּתוּב ע"ג מְטָלִית.

כִּינּוֹן דְּהַכְּתוּב ע"ג מְטָלִית אֵין בּוּ קְדוּשַׁת ס"ת בְּפ"ע וְהַקּוּרָא בּוּ כְּקוּרָא ע"פ רַק שְׁמוּעִיל
לְהַכְּשִׁיר ס"ת וְהוּא כְּמוֹ טַפֵּל וּמְשַׁמֵּשׁ לְהַס"ת וְזָה גְּרַעוֹן בְּכַבּוּד הַשֵּׁם ט וּמְלַבֵּד זָה אֵין
לְהַכְּשִׁיר כְּתִיבַת הַשֵּׁם עַל הַמְטָלִית בְּלֹא רֵאִי מִן הַתְּלָמוּד.

וּבְתַשׁוּי הַרְמַב"ם סִימָן ס"ט בְּנִמְצָא שֵׁם כְּתוּב חֲצִיּוֹ בְּתוֹף הַשִּׁטָּה חֲצִיּוֹ חוּץ לְשִׁטָּה.
תְּשׁוּבָה מְעוֹלָם לֹא רֵאִיתִי מְעַשֶּׂה זָה.

והנראה לי כי צריך להסליף זאת היריעה וכו'. והיגו דאין לנו להכשיר פתיבת השם בלא ראי'.

כ"ש בזה שאף בשאר ס"ת יש מחלוקת והב"ח חולק ע"ז מעיקר הדין כמבואר בפסקיו ובתשובתו. שאין לנו להכשיר בשם קודש: והנראה לי לגנוז העמוד שפתוב עליו השם והעמוד השני יוכשר.

והטעם בזה שהרי אפי' לקדור שם שונכתב בטעות מתירים כ"ש עם כל העמוד. ואי משום שהעמוד הראשון ישאר יחידי ואין עושין יריעה פחות משלשה עמודים.

ה"מ לכתחילה אבל דייעבד שפיר דמי. וכן פתב בתשו' רשב"ש בסימן הנ"ל שנת הנ"ל שהיתה יריעה בת שתי דפין ודף אחד נדבק בה בלא תפירת גידין וכתב שעכשיו הס"ת פסול דצריך תפירת גידין דוקא.

רק יתפרו העמוד הזה בגידין עם היריעה בת שני עמודים כי דייעבד אין לפסול משום זה. וה"נ בנ"ד: יא) ומ"ש החת"ס ראי' מהש"ך סימן רנ"ט.

באמת אם הש"ך הי' כותב זה דרך פסק דין הי' זה ראי' כי בטח הי' מעיין כל חלקי הסותר אף עכשיו שפתבו כלאח"י דשמא הי' השם כף אולי לא עלה על דעתו שיש חשש בשם בזה.

ע"כ אין לסמוך כ"כ על הש"ך בזה. בשגם שעיקר דינו של מהרי"ק חדוש גדול.

והב"ח חולק. הבו דלא לוסוף עלה פן נראה לי: שוב שמעתי שגדול אחד מאוד אשר אינני פדאי לחלוק עליו קרא מתוך ס"ת שהי' בו מטליתים שהי' פתוב עליהם יותר מפ"ה אותיות.

ובכן לא אוכל לאמר בזה לא איסור ולא היתר: הק' אברהם. סימן שסג ב"ה יום ב' ויקרא תרנ"ח לפ"ק.

שלום וכל טוב לכבוד אהובי הרב המאוה"ג העסיד כש"ת מוהר"ר מנחם נחום נ"י האבד"ק סקרנעוויטץ. יקרת מכתבו הגיעני.

דבר הס"ת שהי' צריך לכתוב אלקים וכתב אלהיכם. אם מותר למחוק הנטפלין לצורך תיקון, והביא דברי מהר"ם לובלין שהתיר ומשום דהנטפלין אין בהם קדושה כ"כ.

והמוחקו אינו לוקה. ואין איסור אלא מדרבנן: א) לי נראה להוסיף בו דברים בנ"ד.

דהנה הב"י סימן רע"ו בשם הר"י אכסנדרני בשם בן ד' שנדבק רגל ה' אחרונה בגגה פחות השערה וכ"ע קורין לה ה"א אסור למחוק הרגל פדי לתקן. ול"ד להא דסותרו בית חשמונאי המזבח ששקצו הינונים.

דש"ה דא"א בלא מזבח. ולבנות במקום אחר א"א ע"ש.

ואפתי קשה מבנין הורדוס דסתר וכו': (ב) אף ברורו של דברים דהמקדש עיקרו קרקע המקדש והעד שמקריבין אעפ"י שאין בית. וכן סופה חמור קרקע הסופה מדפנותי דדפנות הסופה אינם פסולים עראי לר"י פדאייתא בסופה (כ"א:) וקרקעות הסופה פסול עראי לר"י כמבואר שם (יוד).

(וכמו שביאר הר"ן שעל הלכות עיי"ש ריש סוּפָה. אלקמא דקרקעות הסוּפָה הוא עֶצֶם הסוּפָה.

וע"כ כְּשֵׁי־סִתִּיר דְּפָנוֹת הַמְקַדָּשׁ לְבָנוֹת בְּקִרְעַת הַמְקַדָּשׁ דְּפָנוֹת אַחֲרֵים מוֹתֵר. דַּהֲוָה ע"מ לְתַמְנָן מְקַדָּשׁ הַנִּשְׁאָר הוּא קִרְעַת הַמְקַדָּשׁ.

אָבֵל שֵׁם קוֹדֶשׁ אֵין עֵיִקְרוּ הַקְלָף כַּמ"ש הַרְמַב"ן סוּפָה בְּשִׁמְעָתָא דְּסוּפָה יִשְׁנָה דְּעֵיִקְרָה הוּא הַפְּתָב וְהַקְלָף הִיא רַק מְשֻׁמְשֵׁין וְע"כ כְּשֵׁי־מַחֲקֵי רַגְלֵי מְהֵאוֹת אֲזַל לִי הַשֵּׁם הוּא וְכִשְׁפּוֹתָב אַח"כ הַרְגֵל הָוָה שֵׁם הוּא חֲדָשׁ וּבָשֵׁם הוּא זֶה שֶׁקִּלְקַל לֹא תִיִּמְנָן.

אִף בְּמִזְבֵּחַ הַקֹּשֶׁה לַהֲר"י אֶפְסִי־דְרַגְוֵי דְּמִזְבֵּחַ עֵיִקְרוּ הַמִּזְבֵּחַ. וְאַף דְּקוֹדֶשׁה לַעֲת"ל.

מ"מ אֵין מְקַרִּיבִין בְּלֹא מִזְבֵּחַ. וְע"כ כְּשֵׁי־סוֹתֵר מִזְבֵּחַ זֶה לְבָנוֹת מִזְבֵּחַ אַחֲרֵי יֶאֱסֵר.

דְּבְּמִזְבֵּחַ שְׁנִי־סוֹתֵר לֹא תִיִּמְנָן כְּלוּם. וְע"ז תִּי מְשׁוּם דְּלֹא אֶפְשָׁר: (ג) נָשׁוּב לַנ"ד דְּהַנְּטָפְלִין אֵין לְהֵם קְדוּשָׁה רַק מְחַמַּת הַשֵּׁם וְהֵם אַחַת עִם הַשֵּׁם וְכִשְׁמוֹחֵק הַנְּטָפְלִין הוּא מְתַמְנָן בְּשֵׁם אֱלֹקֵי הַנִּשְׁאָר.

שְׁיִוִּכַל לְהוֹסִיף בּו מ"ם. שְׁיִהְיֵי הַשֵּׁם שְׁלֵם.

זֶה שְׁפִיר דּוּמָה לְבַנְנָן הוֹרְדוֹס שְׁסוֹתֵר דְּפָנוֹת הַמְקַדָּשׁ לְתַמְנָן קִרְעַת הַמְקַדָּשׁ שְׁהוּא עֵיִקְרָה. ה"נ מוֹחֵק ע"מ לְתַמְנָן הַשֵּׁם הַנִּשְׁאָר שְׁהוּא עֵיִקְרָה.

וּבְהִי צָרִיף לְכַתּוּב אֱלֹהֵי־יָד וְכַתּוּב אֱלֹהֵיכֶם וְכַדּוּמָה. אֶפְשָׁר דְּלֹא דְּמִי לְבַנְנָן הוֹרְדוֹס שֶׁקִּלְקַל בְּמַקְדָּשׁ לְתַמְנָן בְּמַקְדָּשׁ.

מִשָּׂא"כ זֶה קִיִּלְקַל בְּשֵׁם לְתַמְנָן בְּסָפֵר. דְּלַעֲנִין שֵׁם עֶצְמוֹ מִה לִי זֶה אוּ זֶה.

מִשָּׂא"כ בַּנ"ד שְׁהַתִּיִּקוֹן בְּשֵׁם עֶצְמוֹ שְׁיִהְיֵי הַשֵּׁם שְׁלוּם: (ד) וְאֵין לְפַקְפֵּק לְפַמ"ש ו"ל דְּשׁוֹרֶשׁ שֵׁם אֱלֹקִים מְחַמַּת אוֹתִיּוֹת י"ק שְׁפָתוֹכוֹ. וְכִינּוּן דְּבְּאֱלֹקֵי יֵשׁ ג"כ שְׁתִּי אוֹתִיּוֹת אֱלוֹ אֵין מַעֲלָה יוֹתֵר בְּאֱלֹקִים מְבַאֲלֵקִי.

לִיתָא דְּבְּאֱלֹקִים יֵשׁ נְמִי גִימְטְרִיא מִם הָא שֵׁם הוּא בְּמִלּוּאוֹ וְכֵן פְּתַבּוּ ו"ל. וְעוֹד מַצִּד הַסְּבָרָא ג"כ י"ל שְׁיִוִּתֵר יֵשׁ מַעֲלָה בְּשֵׁם אֱלֹקִים מְשֵׁם אֱלֹקֵי.

מְשׁוּם שְׁשֵׁם אֱלֹקֵי נְסָמָךְ לְדַבָּר. אֱלֹקֵיכֶם וְכַדּוּמָה.

אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם וְאֵין מוֹרָה זֶה עֲדוּת מְבִוּרְרַת שְׁהוּא אֱלֹקֵי כָּל הַצְּבָאוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. מִשָּׂא"כ שֵׁם אֱלֹקִים שְׁאֵינּוּ נְסָמָךְ מְמִילָא מוֹרָה עַל אֱלֹקֵי כּוֹלְלָת.

וְאֱלֹקִים הוּא עֲדוּת מְבִוּרְרַת יוֹתֵר עַל אֱלֹקֵי כּוֹלְלָת מְאִשְׁרֵי שֵׁם אֱלֹקֵי. וְשְׁנֵי הַטְּעָמִים הֵם אַחַד לְמַתְבּוּנָן: (ה) אִף צָרִיף לְמַחֲנוֹק תַּחְזִילָה הַכ"ף בְּכַדִּי שְׁיִשְׁאָר שֵׁם אֱלֹקֵי בְּקַדְוִשְׁתּוֹ.

שְׁהַמ"ם לֹא יִזִּיק מְאִחֵר שְׁרַחֲוֹק מְהַשֵּׁם כְּמִלָּא אוֹת. אָבֵל אִם יִמְחֹק הַמ"ם תַּחְזִילָה.

הַרִי הַכ"ף [שְׁאֵין שְׁיִיף לְשֵׁם אֱלֹקִים וְאֵין דְּעַתּוֹ לְהוֹסִיף מ"ם אַחֲרֵי הַכ"ף] מְקַלְקַל שֵׁם אֱלֹקֵי וְלֹא בְּקַדְוִשְׁתּוֹ א וְלֹא נִשְׁאָר שֵׁם. (ו) אִף מ"מ אֵינּוּ מוֹכְרַח דְּנִהֵי דְּלִפִּי שְׁעָה לֹא בְּקַדְוִשְׁתּוֹ קֵאֵי.

מ"מ כְּשֵׁי־מְחֹק אַח"כ גַּם הַכ"ף לֹא יִחַשְׁבֵּב פְּנִים חֲדָשׁוֹת. שְׁהַרִי הֵם אוֹתִיּוֹת הָרֵאשׁוֹנִים.

מה לחופר בור ובא אחר וכיסהו וחסור וגררי ונתקל בה אַחַד הַרְאשׁוֹן חַיִּיב דְּלֹא אֶסְתַּלַּק מַעֲשֵׂה רֵאשׁוֹן כְּדָא'י בכ"ק (כ"ט): מ"מ יותר טוב למחוק תְּחִילָה הַפ"ף: ז) אַף מ"ש כְּבוֹדוֹ לְמַחֲנֵק הַמ"ם וְלַעֲשׂוֹת מְהַפ"ף מ"ם.

לֹא נִהְיָא לִי אַף לְהַמְתִּירִין לְמַחֲנֵק הַנְּטָפְלִין לְצוּרָה תִּיקוּן. וְכִמוֹ שֶׁהֵבִיא כְּבוֹדוֹ רֵא'י מִתְּשׁוּ' מְהַרִּי"ל ס' קצ"ד.

מ"מ לֹא יַעֲשֵׂה מְהַפ"ף מ"ם. שְׁהַרִי הַפ"ף לֹא נִכְתַּב לְשֵׁם קְדוּשַׁת הַשֵּׁם.

דְּקְדוּשַׁת נְטָפְלִין אֵינּוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנָן. ועכ"פ אֵין קְדוּשַׁת הַנְּטָפְלִין כְּמוֹ קְדוּשַׁת הַשֵּׁם עֲצָמוֹ. שְׁהַרִי הַמְּוַחֵק אֹת אַחַת מֵהַשֵּׁם לֹוּקָה. וְהַמְּוַחֵק הַנְּטָפְלִין אֵינּוּ לֹוּקָה כְּמ"ש הַרְמַב"ם פ"ו מֵה' יִסְה"ת הַל"ב הַל"ג וע' בכ"מ שָׁם.

וְאֵין כְּוֹנֵה לְקְדוּשַׁת הַנְּטָפְלִין שֶׁהוּא קְדוּשָׁה קְלָה מוֹעֵלֶת לְקְדוּשַׁת הַשֵּׁם עֲצָמוֹ שֶׁהוּא קְדוּשָׁה חֲמוּרָה. כְּמ"ש הַב"י או"ח ס' ל"ב דְּקָלָף הַמְּעַנְבֵּד לְשֵׁם מְזוּזָה פְּסוּל לְתַפְּלִין.

שְׁקְדוּשַׁת תַּפְּלִין חֲמוּרָה מִקְדוּשַׁת מְזוּזָה עֵי"ש וּבד"מ יו"ד סִימָן רע"א. ה"נ אֵין כְּוֹנֵה לְנְטָפְלִין מוֹעֵיל לְהַשֵּׁם עֲצָמוֹ: ח) וְאֵף שֶׁגָּמַר אֹתוֹ מ"ם בְּקְדוּשָׁה מ"מ יְפֹסָל.

דְּהַשֵּׁם צָרִיף לְכַתּוֹב לְשֵׁם קְדוּשַׁת הַשֵּׁם מִתְּחִילָה וְעַד סוֹף. וְכַעֲיֵן שֶׁכְּתַב הַמְּחַבֵּר סִימָן ל"ב דְּכַשְׁכְּל הָאֹת נִכְתַּב בְּפִסּוּל לֹא סָגִי בְּגִרְיַת מְקַצֵּת וְלִגְמֹר בְּכַשְׁרוֹת ע"ש.

כ"ש בְּלִשְׁמוֹ דְּלֹא סָגִי בְּגָמַר לְשִׁמוֹ. וְצָרִיף לְכַתּוֹב כְּוֹלוֹ לְשִׁמוֹ.

שְׁהַרִי לְעַנְיָן תּוֹלַמ"ה בְּפִסּוּל דַּא"צ רַק הַגָּמַר בְּכַשְׁרוֹת. כְּגוֹן בְּצִיצִית לֹא חָשִׁיב מִן הַעֲשׂוּי בְּפִסּוּל בְּתַלְי' לְבַד בְּפִסּוּל.

אַא"כ עֲשֵׂה מְקַצֵּת הַגְּדִיל בְּפִסּוּל כְּמ"ש בַּאו"ח סִימָן י"א סע' מ"ג. וְאֵיכָא לְמ"ד פְּסִיקְתָן זְהוּ עֲשִׂיתָן.

וְאֵלוֹ עֲשֵׂאָה מִן הַסִּיסִין אַף שֶׁכָּל הַצִּיצִית נַעֲשׂוּ בְּכַשְׁרוֹת מ"מ כִּינּוּן דְּתַחֲלִיתוֹ הִי' שְׁלֵא לְשִׁמוֹ פְּסוּל. וְכֵן חִלְקוּ הַתּוֹס' סוֹכָה (י"א:א) ד"ה פְּסִיקְתָן.

וַא"כ בַּסַּת"ם וְכ"ש בְּשֵׁם דְּבַעֲי כְּוֹלוֹ בְּכַשְׁרוֹת. כ"ש שֶׁצָּרִיף כְּוֹלוֹ לְשִׁמוֹ: ט) וְהָא דְּצָרִיף לְכַתּוֹב הַשֵּׁם וְכַתֵּב יְהוּדָה דְּמוּחָק ה"א אַחֲרוּנָה וְכוּתֵב וְעוֹשֵׂה מֵהַד' ה"א.

הֵתָם בְּשֶׁפְּוֹלוֹ נִכְתַּב לְשִׁמוֹ עֵי' פ"ח סִימָן קכ"ד. וְאֵף בְּשֶׁעָה שֶׁכְּתַב הַדְּלָ"ת הִי' דַּעֲתוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ רַגְלֵי שְׁיָהֲנִי ה"א וְהִי' גַּם הַדְּלָ"ת לְשִׁמָּה.

אַבְל בַּנ"ד שְׁהַפ"ף לֹא הִי' לְשֵׁם קְדוּשַׁת הַשֵּׁם לֹא מְהַנִּי לַעֲשׂוֹת מְכַ"ף מ"ם וְזֶה בְּרוּר. רַק יַעֲשֵׂה כַּנ"ל לְמַחֲנֵק הַפ"ף וְאַחַר הַמְּחִיקוֹת יְכַתּוֹב הַמ"ם לְגַמְרָה שֵׁם אֱלֹקִים.

הַשִּׁי"ת יִזְכְּנוּ לַעֲת יְהִי הַשֵּׁם שְׁלָם וְהַפֶּסֶא שְׁלָם וְכִימִי צִאֲתָנוּ מֵאַרְמ"צ יְרָאָנוּ נְפִלְאוֹת יִשְׁמַח בְּשִׁמְחַת הַחַג כְּנִפְשׁוֹ וְנִפְשׁ הַדו"ש: הַק' אַבְרָהָם. סִימָן שַׁסַּד ב"ה יוֹם ג' וְיִשְׁלַח י"ד כְּסָלִיו תַּרְס"ה:.

כְּבוֹד הַרַב הַמֵּאָה"ג וְכו' מו"ה ר' יַעֲקֹב יַצְחָק נ"י הַאֲבֹדָק"ק רֵאֶסְפָּרְשִׁי דַּעֲתִי מְסַכְּמַת לְכַתּוֹב אֶת הַשֵּׁם אֱלֹקִים הַנְּחָסֵר בְּתַלְוִי' בֵּין הַשִּׁיטִין. וְזֶה יְהִי צִיּוֹר בְּתַלְוִי' הִינּוּ שֶׁהַתִּיבָה

אַלְקִים יִכְתּוֹב בְּשִׁטָּה הַעֲלִיּוֹנָה בְּמָקוֹם שֶׁכָּבַר כְּלָה כְּתִיבַת הַשֵּׁם הוּי' כְּזֶה הוּי' אֱלֹקִים אֶל הַנְּחַשׁ שִׁיתְחִיל תִּיבַת אֱלֹקִים נֶגֶד הַרְיֹנָח שֶׁבֵּין הוּי' לְאֵל הַנְּחַשׁ.

וְעֵינָן בְּתוֹס' סוּפָה (דָּף ה') בְּעֵינָן כְּתִיבַת הַצִּיץ. גַּם צָרִיף לַעֲשׂוֹת זֶה סוּפֵר אֲנָמֵן שְׁלֹא יִדְבִּיק הַגַּג מִהַלְמֵד שֶׁל תִּיבַת אֱלֹקִים בְּשִׁטָּה הַעֲלִיּוֹנָה וְלֹא אֶת הַלְמֵד שֶׁל תִּיבַת אֵל לְתִיבַת אֱלֹקִים הַתְּלוּי [זֹאת לְדַעַת כִּי תְּשׁוּבָה הַנוֹכְחִי אֵינָה בְּלִשׁוֹן כ"ק אֲמו"ר זצ"ל רַק נִכְתְּבָה בְּפִקּוּדוֹתָו לְהַשְׁיֵב לְהַשׂוֹאֵל בְּקִיצוֹר לְהַלְכָה]: סִימָן שֶׁפֶה א דָּבָר שְׂרוּצִים לְהַדְפִּיס סִידוּרִים וּנְבִיאִים וְתַהֲלִים וְהַשְׂמוֹת הַקְּדוּשִׁים לֹא יְהִי נִכְתְּבִים רַק בְּשִׁנּוּי קֶצֶת בְּאֲפֹן שְׁלֹא יְהִי בָהֶם אִיסוּר מְחִיקָה מִן הַתּוֹרָה.

כִּי אִם הֵם כִּהֲנִייתָן בָּאִים עִי"ז לְכַמָּה מְכַשׁוּלוֹת. אֲמִינָא לְפַעֲלָא טָבָא יִישֵׁר.

אִף בְּשֵׁם יוֹד ה"א שְׁלֹא מְצָאוּ מְקוֹם לְתַמְנָן רַק שְׁיִהְי' הִי רְחוּק מֵה' וְקוּ קָטָן מִחֶבֶר. בְּזֶה נִרְאָה שְׁלֹא יֵצֵא מִתּוֹרַת שָׁם.

כֵּינֵן שְׂגוּפֵי הָאוֹתִיּוֹת כְּתֻבָּם רַק שְׂרְחוּקִים זֶה מִזֶּה וְנִרְאָה כְּשִׁתִּים וְכֵינֵן שֶׁהָיוּ מְסַבְּרִים וְנִיכָר שֶׁהִתְחַבְּרוּ לַעֲשׂוֹתָם כְּתִיבָה אַחַת. שְׁאוֹת אַחַת אֵינָה תִּיבָה.

וְכֵינֵן שְׁנֵיכָר הַכְּפֻנָה לַעֲשׂוֹתָה אַחַת. אַחַת הִיא.

וְכִמוּ שְׁתֵּי תִיבּוֹת שְׁנִקְרְאוּן כְּאַחַת דְּפִסּוּל. מ"מ אִם תִּיבָה רֵאשׁוֹנָה מְסִיִּים בְּאַחַת מְאוֹתִיּוֹת מִנְצַפ"ד מִם סְתוּמָה אוֹ אַחַת מְאוֹתִיּוֹת הַפְּשׁוּטוֹת שְׁנֵיכָר שֶׁהֵם שְׁתֵּי תִיבּוֹת מְכַשִּׁירִים קֶצֶת אַחֲרוֹנִים.

וְנ"ד עֲדִיף מֵהֶתֵּם. דְּהֵתֵם הֵא הִי יָכוֹל לְכַתּוֹב רְחוּקִים זֶה מִזֶּה וְכַתֵּב שְׁלֹא כְּדִין בְּאַחַת.

וְכֵינֵן שְׁכַתֵּב שְׁלֹא כְּדִין שׁוֹב אֶפְשָׁר שְׁכַתֵּב מִם סְתוּמָה בְּאַמְצַע תִּיבָה וְאַחַת הוּא. אָבֵל נ"ד שְׁנֵיכָר הַכְּפֻנָה שְׁיִקְרָא תִיבָה אַחַת (וְמֵה שְׁלֹא כַתֵּב בְּאַחַת כְּדִי שְׁלֹא יִתְקַדֵּשׁ הַשֵּׁם) שׁוֹב חֹשֵׁב תִּיבָה אַחַת וְהַשֵּׁם מִתְקַדֵּשׁ: ב) וְלֹא דְמִי לְכַתּוֹב בְּשֵׁם אֱלֹקִים אֶלְף לְמַד יַחַד אֶף שֶׁהַכְּפֻנָה לְאוֹתִיּוֹת א' ו' מ"מ הוּא חוֹל דְּכֵינֵן שְׁאִין הָאוֹתִיּוֹת כְּתוּבוֹת כְּהַנְּיָיִתָן כְּאִילוּ הִי כְּתוּב שְׁלֹא בְּכַתֵּב אֲשׁוּרִית דְּגָרוּעַ מְלִשׁוֹן אַחֵר [כְּמוֹ פ"ק דְּמַגִּילָה כָּאן בְּגוּפָן שְׁלֵנוּ כָּאן בְּגוּפָן שְׁלֵהֵן וְעִי"ש] שְׁאִינוּ מִתְקַדֵּשׁ כְּמ"ש הַשָּׁ"ף בְּפִשְׁטוֹת סִי קע"ט ס"ק י"א כ"ש בְּכַתֵּב אַחֵר.

וְא' ל' שְׁבִיחַד הוּא כְּתֵב אַחֵר. מִשָּׂא"כ נ"ד שֶׁהָאוֹתִיּוֹת כְּתִיבָנָן.

מֵה נ"מ אִם נִקְרָא בְּיַחַד ע"י סְמִיכָתָן אוֹ ע"י קוּ הַמְּחַבְּרָן: ג) גַּם אִינוּ דוּמָה לְתִשׁוּבַת הַר"ן סִי ל"ט בְּס"ת שֶׁהַשְּׁמִיט פְּרָשָׁה וְנִכְתֵּב שְׁלֹא בְּמִקּוּמָה וְעֵשָׂה סִימָנִים לְאִיזוֹ מְקוֹם שְׁיִיף. וְכַתֵּב בְּפִשְׁטוֹת דְּאוֹתָם סִימָנִים אֵינָם מְעַלִּין וְלֹא מוֹרִידִין.

דְּהֵתֵם שְׁאֵי דמ"מ לֹא נִכְתֵּב כְּסֻדָּר. מִשָּׂא"כ הֵכָא שֶׁהוּא רַק לְיַדַע לְקְרוֹתָה תִּיבָה אַחַת וְדו"ק.

ע"כ אִין זֶה תִּיקוּן שְׁלֹא יִתְקַדֵּשׁ הַשֵּׁם רַק לְדַעַת תִּשְׁב"ץ שְׁכַל שֵׁם שְׁלֹא נִתְכַּוֵּן לְקַדְּשׁוֹ אֶף שִׁדְעָה שְׁכּוֹתֵב אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם אִינוּ מִתְקַדֵּשׁ. וְהֵא נִיכָר שְׁלֹא נִתְכַּוֵּן לְקַדֵּשׁ.

אף לרוב פוסקים דכל שידע שהם אותיות השם ממילא קדוש ה"נ מתקדש. וכן בשם ש' ד' י' שנכתב בהפסק רגל הד' פינון שתינוק יכול לקרותו לא בטל האות שהוא פמבונאר בתשו' הר"י אפסנדרני שהביא הב"י סימן רע"ו וכן באו"ח סימן ל"ב.

מ"מ טוב הדבר דתיקון גמור בשאר השמות ותיקון כל דהו בשתי שמות אלו לדעת תשב"ץ עכ"פ. פתבתי דברים אלו שלא להקל כלל בקדושת השמות שבסידורים מאחר ששתי שמות אלו קרוב לנדאי שיש במחיקתן איסור מן התורה: הק' אברהם.

סימן שסו ב"ה אור ליום א' מוש"ק מקץ תרנ"ו לפ"ק פה סאכאטשאב. שלום לכבוד אהובי הרב הגדול המפורסם חריף ובקי כש"ת מו"ה נחום נ"י האבד"ק קאמינקא א מהודענא פי השגתי על הבי דנאר הספרים ששלח לי כ"ת ולאשר ביקש להשיב לו תשובה אשיבהו על מ"ש בסי' א' בדבר אשר הקשה אותו למדן אחד על דברי הב"ח דס"ת שיש בו דיבוק אותיות דכשר לדעת רשב"א משום דראוי לגרירה וכתב הב"ח דאפי' בשבת פשר פינון דמפח דין ס"ת פשר הוא בגרירת הדבק ואיסור שבת הוא דרביע עליה.

והקשה הוא מהא דכתב הרא"ש בט"ב שחל באחד בשבת דאפי' למ"ד מבדיל והולך כל השבת פולה ה"מ היכא דמצ"ש חזי להבדלה וכו' ואף דרק איסורא רכיב עליה דאסור לטעום כוס הבדלה ואעפי"כ חשיב אינו ראוי.

ועוד הקשה מרשב"ם ב"ב (קנ"ו.) בשבת אמרו קו"ח בחול דבחול ראוי לכתוב ואיכא למימר הראוי לכתובה אין פתיבה מעפכת בו.

הנה דבשבת חשיב אינו ראוי ואף דרק משום איסור שבת. עכ"ד: ב) וכבודו פתב שייפה הקשה אף שדין זה אם מה שאינו ראוי מחמת איסור חשיב אינו ראוי במחלוקת שנוי' שדעת רש"י שאם מתפלל ואומרים קדושה ישתוק וישמע דשומע פעונה ור"ן הביא חולקין והוא דעת שבלי הלקט פלל א' סי' ט'] דלא אמרינן שומע פעונה רק אם ראוי לענות ואמנם דעת רש"י דמה שאינו יכול לענות מחמת איסור לא חשיב אינו ראוי.

וכן דעת ר"ת וסייעתו שחולקים על רש"י רק משום דשומע פעונה הוי הפסק אבל מודים דמקרי ראוי וכדעת הב"ח. ובזה מיישב דברי רא"ש שהם דברי רמב"ן ורמב"ן י"ל שסובר פדעת השבלי לקט הנ"ל דחשיב אינו ראוי עכ"ד: ג) והנה פשיטא לי למעלתו דכולהו ס"ל דלא אמרינן שומע פעונה רק אם ראוי לענות.

רק רש"י וסייעתו ס"ל דזה מקרי ראוי פינון דרק מחמת איסור אינו יכול לענות. ואין הענין כן.

שהרי הלכה פסוקה ביו"ד סימן א' סעיף ח' דשומע ואינו מדבר שוחט ושומע הפרכה מאחר אף דאלם מפנרש בגמ' לענין חליצה דחשיב אינו ראוי. ואעפי"כ אמרינן בי' שומע פעונה והאו"ז מסתפק בזה דאפשר לא אמרינן שומע פעונה רק אם ראוי לענות והוא פדעת החולקין שבר"ן.

ובגליון הר"ן רשמתי דברי או"ז אלה] נאנן קיי"ל דבכל ענין שומע פעונה. ועוד תצי עבד ונחצי ב"ח ספ"ג דר"ה דאפי' לעצמו אינו מוציא רק שומע התקיעה מאחר.

הנה דין צא בשמיעה אף שאינו יכול לתקוע בעצמו. ולדעת החולקין שפר"ן צ"ל.

דשופר שאני דלאו משום שומע פתוקע רק דעיקר מצוה השמיעה פדברי רמב"ם בהלכותיו ובתשובה והדברים עתיקין: ד) ואולם הר"ן פ"ק דפסחים הקשה מ"ש דשופר תקנו הברכה על השמיעה ובמגילה על הקריאה עכ"ד.

ואי שניא דין שופר שעיקרו השמיעה ומגילה עיקרו הקריאה אלא דשומע פעונה א"כ מעיקרא לק"מ. וע"כ דסובר הר"ן דשופר נמי משום דשומע פתוקע דומה לשומע פעונה.

וא"כ מוכח מחצי עבד וחב"ח דאפ"י אינו ראוי לתקוע שומע פתוקע. וה"ה אפ"י אינו ראוי לענות שומע פעונה.

ועוד סי' תרפ"ט לענין מגילה י"א חצי עבד חב"ח אפ"י עצמו אינו מוציא וצריך לשמןע מאחרים הנה דשומע פעונה אף אם אינו יכול לענות: ה) וגם מ"ש מחמת איסור לא נחשב אינו ראוי. אשתמיטתי גמרא ערוכה ב"ב (פ"א): בקונה שני אלנות דמספקא לי אם קנה קרקע ע"כ מביא ואינו קורא.

ומקשה דלמא בפורים ניהו ובעי קריאה ואינו ראוי לקריאה ומעכב כדר' זירא עיי"ש. ואף דמה שאינו קורא הוא רק מחמת איסור דמיקחי פשיקרא או דלמא אתי לאפקועי מתרומה ומעשר פדאיתא שם.

ואעפ"כ חשיב אינו ראוי. וסברת הב"ח בס"ת היינו משום דהס"ת אינה מצוה תלוני בזמן והס"ת בעצמותה ראוי לתמן בחול.

והיתכן לומר שפחול פשיקרה ובשבת נפסלה ובחול חוזר להכשירה אין אלו אלא דברי שחוק. ובנדאי פנין שהס"ת בעצמותה ראוי לתמן חשיב ראוי.

וגדולה מזה פתבו התוס' חולין (פ"ג): בטמא שמשלח קרבנותיו והקשו הא אינו ראוי לסמיכה. שפא יש שום יחור דלא נבעי ראוי.

אי נמי הא חזי בימי טהרה. ובתני' הא דלא ס"ל פן וכן בשאר מקומות משום דהמצוה לסמוך קודם שחיטה וכששוחט היום הנה המצוה לסמוך היום ואינו ראוי.

אבל הכשר וקדושת ס"ת שאינו תלוי בקריאה הא אין הכשירה וקדושתה תלוני בזמן פלל. ע"כ לא איכפת לן במה שאינו ראוי לתמן בשבת.

ותדע שנה סברת הב"ח שגרי בח"מ סימן ז' בראו בלילה אין יכולים לדון על ראיתם משום דלילה לא זמן דין. וכתב הב"ח דה"ה אם ראו בשבת ויו"ט.

והא רק איסור שבת רביע עלה. אלא ודאי מ"מ חשיב אינו ראוי.

ושאני ס"ת שאינו תלוני בזמן. אבל אם ראו בשבת פנין שצריך זמן לקבלת עדות שיהי' יום וכיון שיום ז' שבת שאסור לקבל עדות הראי' פסולה.

מעשה לק"מ מהבדלה שמצוה בזמן מוצאי שבת וזמן זה אינו ראוי להבדלה: ו) גם מה שהקשה מרשב"ם בצונאת שכ"מ בשבת דחשיב אינו ראוי אינו קושיא. דהתם צוה בשבת ואז אינו ראוי לכתוב.

ועוד אֶפְשֶׁר שְׁמַת בְּשֶׁבֶת וְאִינוּ רְאוּי לְכַתּוּב כָּלֵל מִחֻמַּת שְׂיָמוּת טָרָם שְׂיַעֲבֹר שֶׁבֶת. משא"כ הֵקָא שֶׁהַס"ת בְּעֶצְמוֹתָהּ רְאוּי' שְׂאִין הַס"ת לְשֶׁבֶת לְבַד: ז נְחֻזָּר לְעֵנְיָנוּ דְּמָה שְׂאִינוּ רְאוּי מִחֻמַּת אִסּוּר חֲשִׁיב אִינוּ רְאוּי כְּמִפְּרָשׁ בְּש"ס ב"ב.

וְמָה שֶׁהֵבִיא מִתּוֹס' רִישׁ חֲגִיגָה דִּיו"ט רְאוּשׁוֹן שְׁחַל בְּשֶׁבֶת יֵשׁ לוֹ תַּשְׁלוּמִין וְלֹא דְּמִי לְחִיגָר דְּגַבְרָא בַּר חִיּוּבָא וְאֶרְנִי רְבִיעַ עֲלֵהּ. וְכִמוֹ דְּהֶתֵּם מִקְרֵי חֲזִי בְּרֵאשׁוֹן ה"נ לְעֵנְיָנוּ רְאוּי לְבִיּוּלָה חֲשִׁיב רְאוּי עכ"ד.

וְהִנֵּה עֲרַבְבִּי שְׁנֵי עֵנְיָנִים בַּר חִיּוּבָא וְרְאוּי לְבִיּוּלָה. וְאָבִיא לוֹ דְּמִיּוֹן מִיַּבּוּם וְחִלְיָה דְּאִשָּׁה שְׂאִינָה עוֹלָה לִיבּוּם אִינָה עוֹלָה לְחִלְיָה וְאֵעִפ"כ אִינָה רְאוּי' לִיבּוּם חוֹלְצָת.

שְׁהָרִי בִּיבְמוֹת (מ"א:) הַסְּפִיקוֹת חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְּיַבְמוֹת וְלֹא אֶמְרִינָן כֹּל שְׂאִינוּ עוֹלָה לִיבּוּם וְכו' דָּאִם יָבּוּא אֵלֵי וְיֹאמֶר דְּהָא קִידָּשׁ בֵּת יָבּוּם הִיא עֵי"ש. וְאַף דַּמ"מ חֲשִׁיב אִינוּ רְאוּי.

שְׁהָרִי בְּקוֹנָה שְׁתֵּי אֵילָנוֹת חֲשִׁיב אִינוּ רְאוּי לְקִרְיָאָה וְאַף שְׂאִם יָבּוּא אֵלֵי וְיִפְשׁוּט דְּקִנְיָה קִרְקַע בַּר קִרְיָאָה הוּא מ"מ חֲשִׁיב אִינוּ רְאוּי. מ"מ חֲשִׁיבָה מְחֻיָּבָת בִּיבּוּם וְכֵן בְּתוֹס' יְבָמוֹת (מ"ד).

(ד"ה פֵּל וַא"ת הָרִי חֲרַשׁ וְחֲרַשְׁתָּ שְׂאִין עוֹלִין לְחִלְיָה וְעוֹלִין לִיבּוּם וי"ל דְּהֶתֵּם בְּנֵי חִלְיָה נִינְהוּ וּפְנִי הוּ כְּאֵיב לְהוּ [וְכֵן בַּמַּג"א סִימָן ל"ט דְּמִי שְׁנַקְטָעָה יָדוּ שְׁמֵאלִית חֲשִׁיב בַּר חִיּוּב קִשְׁרִיָּה דְּפִנְמִי' כְּאֵיב לִי] וְאַף דְּמִפְּרָשׁ גַּבִּי חִלְיָה דְּחֲשִׁיב אִינוּ רְאוּי.

אֵלָא וְדָאִי רְאוּי הוּא עֵנְיָן אַחֵר. וְיַבְר חִיּוּבָא אוֹ בַּר חִלְיָה הוּא עֵנְיָן אַחֵר.

דְּאַף שְׂאִינוּ רְאוּי מ"מ מִקְרֵי בֵּת חִלְיָה וְיַבְר חִיּוּבָא. כְּמוֹ כֵּן בְּשֶׁבֶת אֵף שְׂאִינוּ רְאוּי לְהֵבִיא הַיּוֹם וְחֲשִׁיב אִינוּ רְאוּי מ"מ בַּר חִיּוּבָא הוּא: ח) וְיֵשׁ בְּזֵה עֵנְיָן צְרִיף לְבָאָר.

דְּבִאֲלֻמַּת כְּתָבוֹ הַתּוֹס' דְּבֵת חִלְיָה הִיא וּפְנִי' כְּאֵיב לָהּ. וְלְעֵנְיָן חֲגִיגָה אֶמְרִינָן חִיגָר חֲשִׁיב אִינוּ רְאוּי.

וְנֹאֲמַר ג"כ בַּר חִיּוּבָא הוּא וְרַגְלֵי' כְּאֵיב לִי. וְכִמוֹ שְׁכָתֵב הַמַּג"א בְּנַקְטָעָה יָדוּ דְּמִדְּמִי לִי לְפִנְמִי דְּכְאֵיב לִי.

אֵף הַחִילּוּק שְׁבִינֵיהֶם קָל לְהֵבִין דְּאֲלֻמַּת לְעֵנְיָן חִלְיָה אֲלֻמַּת הֵיטָה יְכוּלָה לְעֲשׂוֹת מָה שְׁנַצְטָנוֹת לְקִרּוֹת הִי חִלְיָה טוֹבָה רַק שְׂאִינָה יְכוּלָה לְעֲשׂוֹת ע"כ אֶמְרִינָן בֵּת חִיּוּבָא הִיא אֵלָא שְׂאִינָה יְכוּלָה לְקַיֵּים.

משא"כ בְּחֲגִיגָה וְרֵאָי' הַמְצָנָה הִיא לְרֵאוֹת פְּנִים וְלְהֵבִיא קִרְבָּנוֹתָיו וְתִיגָר זֶה אֶפְי' יִרְאֶה פְּנִים וְיָבִיא הַקִּרְבָּנוֹת לֹא יְהִי מְצָנָה. ע"כ חֲשִׁיב לָאוּ בַּר חִיּוּבָא שְׂאִינוּ מְחֻיָּב בְּרֵאוּיָת פְּנִים שְׂאֶפְי' יִרְאֶה פְּנִים לֹא יְהִי כְּלוּם: ט) וְגַבְלִיוֹן הַרְמַב"ם רְשָׁמְתִי בַּמ"ש הִי סוּמָא בְּרֵאוּשׁוֹן וְנִתְפַּתַּח בְּשְׁנֵי פְטוּר.

שְׁדִין זֶה אֵין לוֹ מְקוּר בְּש"ס. דְּבַגְמ' לֹא אָמַר רַק בְּתִיגָר וְכְדוּמָה.

אֲבָל סוּמָא י"ל בַּר חִיּוּבָא לְרֵאוֹת פְּנִים אֵלָא עֵינֵי' כְּאֵיב לִי שְׂאִינוּ יְכוּל לְרֵאוֹת. וְאֵילוּ הִי יְכוּל לְעֲשׂוֹת מָה שְׁנַצְטָנוֹה לְרֵאוֹת פְּנִים הִי מְצָנוֹה.

וניש ליינשב דרמב"ם לטעמי' שפסק דכל שאינו מחויב ברא' אינו מחויב בהקהל, [חויז מנשים וטרף] דכי היכי דילפי' ראי' מהקהל שפול שפטור מהקהל פטור מרא'. כמו כן ילפי' הקהל מרא' יע"ש.

וא"כ סומא נמי פטור מהקהל דאף תם נאמר סומא בר חיוב ראי' הנה. מ"מ כיון שאינו ברא' אינו בהקהל.

דבגז"ש הא דנין אפשר משאי אפשר. כמפורש פ"ק דמכות דאין משלשין במלקות דילפי' ממיטה בגז"ש מה מיטה אינה לחצאין.

וכבר הקשו תוס' בכמה מקומות מ"ש מהיקוש דאין דנין אפשר משא"א. וריטב"א במכות תי' דאב"י סובר דלא אמרי' אין דנין אפשר משא"א בגז"ש.

וכיון שדנין אפשר משא"א בגז"ש שפיר ילפינן מה מצנת ראי' אינה בסומים כף מצנת הקהל אינה בסומים. כמו שלמד ר"א פסח שאינו בא אלא מחולין ולא ממעשר.

מפסח מצרים שלא הי' שם מעשר. ה"ה לדידן כה"ג בגז"ש.

וכיון שסומא פטור מהקהל אף שיכול להקהל. דבהקהל אין המצנה דוקא שיראה רק להקהל לבד וזה יכול הסומא לעשות אעפ"כ פטור.

הנה דאינו בר חיובא בהקהל. ושוב ילפי' ראי' מהקהל שגם ברא' אינו בר חיובא.

ושפיר אמר רמב"ם דנתפתת בשני פטור: י) ומ"ש עוד דבסברא זו דמה שאינו ראוי מחמת איסור לא חשיב אינו ראוי [והוא נסתרת מש"ס ערוף כנ"ל] מיושב מה שהקשה שעה"מ על הפר"ח שאסר להפקיר בשבת מהא דשבת (קכ"ו): דמפנין את הדמאי.

ובגמ' דלא הוי מוקצה הואיל אי בעי מפקיר לגכס' הנה שמוטר להפקיר. וניחא לי' למעלתו כיון דרק איסורא רבע עלי' מקרי חזי.

אני מצטער אם ת"ת יאמר דברים אלו. שהרי מפורש במשנה שם דטבל אסור לטלטלו ואף דרק איסור הפרשה בשבת רביע עלה ואם עבר ותקנו מתוקן.

וכן מפורש בפרק פירה (מ"ג). ע"ש.

וכן פרק המביא (ל"ד:): יא) ואין ליישב לפמ"ש תוס' עירובין (ל'): דבמדי דלא חזי לשום אדם לא מהני מה שראוי לתקנו עי"ש. ליתא דזה לענין עירוב דוקא.

אבל שלא יהי' מוקצה נדאי מהני מה שראוי לתקנו שהרי מטלטלין עיסה שנילושה ביו"ט וטבולה לחלה משום שראוי להפריש ממנה היום וכן מטלטלין ביו"ט עופות העומדים לשחיטה.

ועוד הנה בפרק בפל מערבין (ל"ב.) דמערבין בדמאי הואיל אי בעי מפקיר לגכס'.

ולסומכוס אין מערבין בתרומה לישראל אף דאפשר בשאלה. דאי מתשיל יהי' טבל אסור להפריש.

דסבר דבר שהוא משום שבות גזרו בה"ש. ומה בכך שאסור להפריש.

מ"מ נאמר הואיל ואי עבר והפריש. כמו בדמאי דמפרש בגמ' הטעם הואיל אי בעי מפקיר אף שפסוק להפקיר: יב) ובפקיר קו' השעה"מ על הפר"ח.

הגם שאין אחריות דברי הפר"ח עלינו אבל אין דברים אלו של הפר"ח לבד. רק דברי רמב"ן בחי' למסקת פסחים עיי"ש.

וכבר הקשיתי פן בחי' לעירובין על הרמב"ן. [עכשיו אני רואה בדברי מעלתו שהוא קו' שעה"מ על הפר"ח] ומחויבין אנו ליישב דברי רמב"ן.

ונתיישבתי פעת בדבר. וזה אשר נ"ל ביישובו: יג' ונקדים מה דקשה לכאורה בדברי ר"ן וריטב"א פ"ד דר"ה בהא דשופר של ר"ה אין מחללין עליו אפי' בדבר שהיא משום שבות משום דיו"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה.

וכתבו ז"ל דה"ה דהנה מצי למימר משום דבעידנא דעקר לאו לא מקניי עשה ע"ש. ומדבריהם ז"ל למדנו דטעמא דיו"ט עשה ול"ת מהני אפי' בלא טעמא דבעידנא [דלא כלת"מ פ"ב מה' שופר ה"ו בת"הג'] וקשה טובא הא דשבת (קכ"ח): למ"ד צער בעלי חיים דאורייתא מבטל פלי מהיכנו דרבנן אמי דאורייתא ודחי דרבנן ע"כ וקשה הלא שבת עשה ול"ת.

ואין עשה דוחה ל"ת ועשה אפי' דרבנן. ונראה ליישב דהא דיו"ט עול"ת יש לפרש אף שהוא דרבנן.

מ"מ פינו שפיקרו עול"ת מה"ת דינו כעול"ת. דכה"ג בפסוקה (ט"ז): בעירובי חצרות דחמור מסנפה דאיסור עשה.

וע"ח איסור סקילה. והיינו משום דיש לו עיקר מה"ת באיסור סקילה.

ה"נ יש לו עיקר מה"ת בעשה ול"ת: יד) והנה תוס' והרא"ש פ"ב דקידושין דתרי דרבנן דינו כאין לו עיקר מה"ת. ועי' ב"ש סימן כ"ה ס"ק נ"ב.

וע"כ מבטל פלי מהיכנו שהוא כבונה מדרבנן הואיל ואינו יכול ליטלו משם. והוא ג"כ א"צ לגופו דא"צ לזה שלא יוכל ליטלו.

וע"כ הוא תרי דרבנן ודינו כאין לו עיקר מה"ת ועיקרו דרבנן ואמי דאו' ודחי דרבנן: טו) ובזה ניחא לשון הש"ס קסבר מבטל פלי מהיכנו דרבנן וקשה מי איכא למ"ד דאורייתא.

אף לפמ"ש הכי פירוש דקסבר מבטל פלי מהיכנו עיקרו דרבנן ומשום דס"ל משאצל"ג דרבנן. (ואף דמימרא דרב הוא דסבר דבר שאינו מתכונן אסור.

וכ"ש משאצל"ג דאינו מתכונן קיל מאצל"ג פדאיתא בשבת (מ"ב.) לק"מ דדבר שא"מ בשבת למאן דאסר אינו אלא מדרבנן.

דמדאו' פטור משום דלא הני מלאכת מחשבת כמ"ש תוס' בכמה מקומות. וא"כ אין ללמוד מזה לחייב במשאצל"ג מה"ת ודברי הה"מ פ"א מה' שבת צ"ע: טז) ונקדים עוד דברי תוס' פסחים (נ"ט).

(בָּהָא דְאֵתִי עֲשֵׂה דְפָסַח וְדַחֵי עֲשֵׂה דְהַשְׁלֵמָה שְׁהַקְשׁוּ וְהָא לָא הֵוִי בְעֵידָנָא וְתַרְצֵוּ שְׁמַקְרִיב הַפָּסַח תְּחִילָה דְשׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל מְחֻסָּר כְּפוֹרִים הוֹאִיל וְרָאוּי לְהַקְרִיב אַח"כּ וְע"י שְׁמַתִּירִין לוֹ לְהַקְרִיב יוֹצֵא בְּפָסַח לְמַפְרַע וְחָשִׁיב בְּעֵידָנָא עִי"ש.

וְאַף דְכִינּוּן שְׁמַתִּירִין לוֹ לְהַקְרִיב אֶפְיָלוּ לֹא יַקְרִיב יָצָא יְדֵי פָסַח. וְלָמָּה יְהִי מוֹתֵר לְהַקְרִיב הָא אִין בְּהַקְרָבָתוֹ צוֹרֵךְ פָּסַח.

מ"מ כִּינּוּן שְׁאָם לֹא יְהִי מוֹתֵר לֹא הִי יוֹצֵא לְמַפְרַע דּוֹחָה הַעֲשֵׂה דְהַשְׁלֵמָה: יז) וְנִבְא לִנ"ד. וְהִנֵּה קִי"ל אִין מְעַרְבִין אֶלְא לְדַבְרַי מְצֻנָה לִילָף לְבֵית הָאָבֶל אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתָּה שֶׁל גְּשׁוּאִין וְכִיּוֹצֵא וְכָל אֵלוּ הֵם בְּכָלֵל וְאֶהְבֵּת לְרַעְיָה כְּמוֹהֵם כַּמ"ש רַמְב"ם פִּי"ד מַה' אָבֶל.

וְכֵן הָא דְמַפְנִין מַפְנֵי בֵּיטוּל בַּה"מ דְּשֶׁהוּא מְצֻנָה שֶׁל תּוֹרָה וְדַאי. וּמַפְנֵי הָאוֹרְחִים שְׁהִיא בְּכָלֵל וְאֶהְבֵּת לְרַעְיָה כְּמוֹהֵם כַּמ"ש רַמְב"ם שָׁם.

וְע"כּ דּוֹחִין לְשִׁבוֹת דְּהַפְקָר כְּדֵי שְׁיִהְיֶה עֲנִי וְיִהְיֶה מוֹתֵר לְאַכּוֹל דְּמַאי דַּאֲצֵל"ג שֶׁל נְכָסִים שְׁמַפְקִירֵן רַק שְׁהוּא יְהִי נָקִי מֵהֵם שְׁיִהְיֶה עֲנִי. דּוֹמָה לְמוֹצֵיא מַת וְעֲצֵי אֲשִׁירָה מִן הַבַּיִת שֶׁא"צ לְמַח וְעֲצֵי אֲשִׁירָה.

רַק שְׁיִהְיֶה הַבַּיִת מְנוּקָה מֵהֵם. ה"נ בְּזַה וְהַפְקָר הַצָּרִיף לְגוֹפָה הִינּוּ שְׁרוּצָה לְהַהֲנוֹת בְּנֵי אָדָם וּמַפְקִיר לְעַנְיִים וְלְעֲשִׁירִים שֶׁכָּל הַרוּצָה יִהְיֶה מֵהֵם אוֹ שְׁמַפְקִיר כְּדֵי לְפוֹטְרוֹן מִמַּעֲשָׂרוֹת זֶה הַפְקָר הַצָּרִיף לְגוֹפָה.

וְהוּא דּוֹמָה לְמַקְדִּישׁ וּמוֹכֵר דְּכָל אֵלוּ צָרִיף אֶל הַנְּכָסִים. אָבֶל מַפְקִיר שְׁשִׁשָּׁר עֲנֵי אֲצֵל"ג. נִמְצָא דְּהַפְקָר זֶה אֲצֵל"ג. וּמוֹתֵר לְצוֹרֵךְ מְצֻנָה דְּאוֹרְיִיתָא וְכָל הֵנִי בְּכָלֵל וְאֶהְבֵּת לְרַעְיָה כְּמוֹהֵם נִיגְהוּ דְּהוּא מְצֻנָה דְּאוֹרְיִיתָא וּמוֹתֵר לְהַפְקִיר כְּדֵי שְׁיִהְיֶה רָאוּי לְאַכִּילָהּ. וְיִחוּל הַעֲיָרוּב. וְלֹא יְהִי מוֹקְצָה וְיִוְכַל לְפָנוֹת.

וְאַף דְּלֹאֲחַר שְׁהַתִּירוּ אֶפְיָלוּ לֹא יַפְקִיר יְחוּל הַעֲיָרוּב וְיִוְכַל לְפָנוֹת. וְאִין הַהַפְקָר לְצוֹרֵךְ מְצֻנָה מ"מ דּוֹחָה כְּדַבְרֵי תוֹס' פְּסָחִים הַנִּזְכָּר: יח) וְאַף דְּלֹא הֵוִי בְּעֵידָנָא.

הָא כ' תוֹס' פְּסָחִים דְּעֲשֵׂה חֲמוּר דּוֹחָה עֲשֵׂה הַקָּל אֵף דְּלֹא הֵוִי בְּעֵידָנָא. כ"ש דַּאוּ' שְׁדוֹחָה דְּבַר שְׁעִיקָרוֹ דְּרַבְּנָן דְּשִׁבוֹת אֲסַמְכוּ רַבְּנָן עַל עֲשֵׂה דְּתַשְׁבוֹת וּבִיו"ט עַל עֲשֵׂה דְּשִׁבְתוֹן כַּמ"ש רַמְב"ם רִישׁ פַּכ"א מַה' שַׁבָּת וְרַש"י יוֹמָא (ע"ד).

(וַא"כּ שְׁבוֹת הֵוִי רַק עֲשֵׂה דְּרַבְּנָן. רַק דִּישׁ לוֹ עֵינָקָר בְּעֲשֵׂה וּל"ת בְּמִלְאֲכוֹת דְּאוֹרְיִיתָא. אָבֶל בְּתַרֵּי דְּרַבְּנָן דְּחָשִׁיב כְּאִין לוֹ עֵינָקָר. הֵוִי רַק עֲשֵׂה דְּרַבְּנָן.

וְאֵתִי עֲשֵׂה דַּאוּ' וְדַחֵי לִי אֵף דְּלֹא הֵוִי בְּעֵידָנָא אָבֶל בְּחַמֵּץ שְׁפִיר הוֹכִיחַ הַרְמַב"ן מְדַהַתִּירוּ לְבַטֵּל בְּשַׁבָּת שְׁאִינוּ מְטַעֵם הַפְקָר הִינּוּ דְּבִזְזָה אִין לְדַחוּת דְּמִשּׁוּם מְצֻנָה דְּאוֹרְיִיתָא דְּתַשְׁבִּיתוּ הַתִּירוּ.

מִשּׁוּם דְּהָא דְּמַבְטְלוּ בְּשַׁבָּת מוֹקִי לָהּ הַתָּם בִּי"ד שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ שְׁעֲדִיין לֹא חָל חַיּוּב תַּשְׁבִּיתוֹ: יט וּבַהֲכִי נִיחָא מַה שְׁהוֹכִיחַ רַמְב"ן רַק מְשַׁבָּת וְלֹא מִיּו"ט ג"כּ דְּהָא בְּרִייתָא תְּנִי אֶחָד שַׁבָּת וְאֶחָד יו"ט.

אָלאַ דביו"ט שפיר י"ל שְהתירו משום מצנות תשפיתו. הואיל וְהוי תרי דרבנן.

מְלָאכָה דרבנן ואצל"ג, שאצל"ג של חמץ. רק שְיִהְיֶה רשותו מְנוּקָה מְחָמֵץ.

אף מְשַׁבֵּת הוֹכִיחַ שפיר דְהָא מוֹקְמִינן ליה ב"ד שְחַל בְּשַׁבַּת קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ [וְזֶה אֵף לְמַסְקָנָא כּפּרש"י שֶׁם וְעַדִּינן לֹא חַל חַיִּיב תשפיתו. וְאִינוּ בְּדִין שְׂיִדְחָה וְלֹא דְמִי לְהָא דִירוּשְׁלָמִי פ"ק דר"ה מְחַלְלִין שַׁבַּת בְּלִילָה לְצוּרָה מְצַנֵּת הַיּוֹם.

דְשִׁאנֵי הֵתֵם פִּינּוֹן דְסוּפָה שֶׁל מְלָאכָה זֶה לְדַחֲוֵת בְּיוֹם מְנוּתָר לְעֲשׂוֹתָהּ גַּם בְּלִילָה. וְכֵה"ג לְשׁוֹן הַרְמָב"ן פ"ג דְּבַכּוֹרוֹת גְּבִי מְרִיטַת נּוֹצוֹת דְמָה עֶבֶד הֵלֵא סוּפּוֹ שֶׁל מְלָאכָה זֶה לְדַחֲוֵת לְאַחַר שְׁחִיטָה מְנוּתָר לְעֲשׂוֹתָהּ גַּם קוֹדֵם שְׁחִיטָה.

ה"נ בְּזֶה פִּינּוֹן שְׁסוּפּוֹ לְעֲשׂוֹתָהּ בְּיוֹם מְנוּתָר לְעֲשׂוֹתָהּ גַּם בְּלִילָה. אָבֵל בִּיטוּל זֶה לְאַחַר זְמַן אִיסוּרוֹ אִי אֶפְשָׁר: יְדִידוֹ הַדוּ"ש הַק' אַבְרָהָם.

סִימָן שֶׁסִּז ב"ה אֹר לְיוֹם ב' וְאָרָא תרס"ו לפ"ק. שְׁלוֹם וְכָל טוֹב לְכַבּוֹד אֶהוּבִי ח"א הַרְבֵּה הַגְּדוֹל חֲרִיף וְבָקִי כש"ת מוהר"ר יַעֲקֹב נ"י הַאֲבֵד"ק נֶאֱשַׁעֲלֶסְק א) דְּבַר הַס"ת אֶשְׁרֵה נְדָבְקוֹ אוֹתִיּוֹת שֶׁם הַקוֹדֵשׁ.

וְסַפֵּק אִם הִי מִתְחַלֶּלֶת כְּתִיבָה אוֹ אִם אִם"פ שְׁמֻסְפֵּק כְּבוֹדוֹ אִם מְנוּתָר לְגוֹרְרָן מְחַמַּת דְּבָרֵי נוֹב"י שְׁכַתָּב בְּנְדָבְק אַחַר כְּתִיבָה אִיסוּר לְגוֹרְרָן. אֲנִי מוֹרָה מְעוֹלָם שְׁלֹא כְּדָבְרֵי הַנוֹב"י.

גַּם א"א ו"ל הַתִּיר בְּזֶה. וְכִסְפֵּק גַּם הַנוֹב"י מוֹדָה: ב) אֵף הַטְּעָמִים שְׁכַתָּב כְּבוֹדוֹ אִינָם בְּרוּרִים.

מ"ש דָּאָף דֵּהב"י בְּחֵד תְּיָרוּץ מְחַלֵּק בְּנֶקֶב בְּאוֹת שְׁאִינוּ מְנוּקָף גּוּיֵל בֵּין הִי מִתְחַלֶּלֶת אוֹ אִם"כ. מ"מ בְּדַבּוּק פְּסוּל אִפִּי נְדָבְק אִם"כ.

דְּזֶה אִינוּ מְטַעֵם מְנוּקָף גּוּיֵל אֶלָּא דָּאִין שֶׁם אוֹת עָלָיו. לִיתָא.

דא"כ גַּם בְּגַט יְפֻסָּל. וְהִרִי מְכַשִּׁירִין בְּגַט בְּמִקּוּם עֵיגוֹן בְּדַבּוּק.

וכ"ש מֵה שְׁהִבִּיא רֵאִי לְזֶה מְרַלְב"ח שְׁהִבִּיא הַב"י סִימָן ל"ב שְׁכַתָּב שְׁאִין הַכְּרַח מְרַמְב"ם שְׁפּוֹסֵל נֶקֶב בְּאוֹת רַק דַּבּוּק. וְהִנֵּה דָּלָא בְּעֵי מְנוּקָף גּוּיֵל שְׁהִרִי בְּנֶקֶב כְּפֻשָׁר.

וְע"כ מֵה שְׁפּוֹסֵל בְּדַבּוּק הוּא מְטַעֵם שְׁאִין שֶׁם אוֹת עָלָיו עַכְתָּ"ד הִרִי הַגַּמ' אָמַר כָּל שְׁאִין גּוּיֵל מְקִיף פְּסוּל. וְלְדָבְרֵי רַלְב"ח הִינּוּ בְּנְדָבְק.

וְע"כ דַּבּוּק מְשׁוּם הִיקָף גּוּיֵל פּוֹסֵל, וְלֹא מְשׁוּם שְׁאִין שֶׁם אוֹת עָלָיו רַק כְּפֻשָׁר י"ל דַּמ"מ דַּבּוּק חֲמוּר שְׁאִפִּי אִם"כ פּוֹסֵל כַּמ"ש הַב"י דָּלָא כְּתָשׁוּ הַרְשָׁב"א דְּמְכַשִּׁיר נְדָבְק אִם"כ.

וּמ"מ הָא חֲזִינָן דְּבְּנְדָבְק אִם"כ סוּמְכִין עַל רְשָׁב"א שְׁאִין מוֹצִיאִין ס"ת אַחֲרָת.

מ"מ י"ל דְּרוּב פּוֹסְקִין שְׁפּוֹסֵל רַק לְעַנְנֵן לְהוֹצִיא ס"ת אַחֲרָת בְּשַׁעַת הַדְּחַק סוּמְכִין בְּדַרְבָּנָן עַל יַחִיד כְּנֶגֶד רַבִּים וצ"ע: ג) וּמ"ש בְּסוּף דְּבָרָיו בְּשֵׁם הַפּרמ"ג דְּמְנוּתָר לְגוֹרְרוֹ שְׁאִם יֵהִי אִיסוּר לְגוֹרְרוֹ לֹא יֵהִי רְאוּי לְגְרִירָה וְאֲזִיל הַהִתָּר שֶׁל תְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א.

אִינוּ מְנוּקָף דִּי"ל לְהִפּוֹף שְׁאִם תִּתִּיר לְגוֹרְרָן יִנְכָשֵׁר בְּלֹא גְרִירָה וְלֹא יֵהִי לְצוּרָה תִּיקוּן וְיִאָסוּר ע"כ אִין לְהַתִּיר. וְנוֹגַמַת דְּבָרֵי תוֹס' פְּסָחִים (כ"ו) גְּבִי עָלָה עָלֵי זָכַר פְּסוּלָה שֶׁא"א

להכשיר שאם תכשיר יהי ניקח לי ויפסול ואף שמצינו בתוס' פסחים (נ"ט) גבי אתי עשה דפסח ודחי עשה דהשלמה דהפ'י ששוחטין וזרקין תחילה הפסח ואח"כ מקריב כפרתו שאם לא יהי מותר להקריב נמצא שלא הי' ראוי לאכילה בשעת הקרבה ליפסול.

ואף שלפי האמת שמותר שוב אף אם לא יקריב כפרתו הפסח פשר דבשעה שעשה הפסח הי' ראוי להקריב כפרתו. ונמצא שהבאת כפרתו שלא לצורך ועובר על עשה דהשלמה בחנם.

מ"מ מותר להקריב. חילוק יש דהתם משום דחוי על כן מותר להקריב ולעבור על עשה דהשלמה שלא לצורך.

שמדחין איסור זה בשביל הפסח שאם יאסור יפסול הפסח. אבל היתר מחיקה לצורך תיקון אינו משום דחוי רק שאין איסור.

דלאו השתתה היא רק תיקון. וע"כ א"א להתיר שאם תתיר לא יהי תיקון במחיקה ויאסור.

וכיון שאיסור יש אין מתירין האיסור בשביל תיקון: ד) אף יש לקיים דברי הפרמ"ג דבאמת צ"ע על הנוב"י ולמה החמיר לחוש לתירוץ א' של הב"י.

הלא כתב בעצמו דפשיטא דאין איסור מה"ת דכתיב ואבדתם את שמם לא תעשו ואלו איסור אלא באיבוד שם אבל לא בגרירא קצת עובי האות ונשאר השם. רק שכתב דמ"מ לא גרע מנטפל לשם דאסור מדרבנן.

ובדרבנן למה נחוש לספק. ונראה שדומה להא דחולין (פ"ה) דלר"י הא דטומטום מותר לתקוע ביו"ט להוציא א"ע משום דאשה ונדאי גמי תקעה.

אבל אם אשה היתה אסורה גם טומטום הי' אסור לתקוע מחמת שבות דתקיעה [לפי תי' הב' שבתוס' (פ"ד): בסוף העמוד] ולא אמרי' סד"ר להקל. ע"כ הטעם משום שגם באיש איכא שבות דתקיעה ביו"ט אלא שמצוות שופר עדיפא ודוחה ומתיר אותו, וספק אינו דוחה ומתיר ונשאר ונדאי דרבנן כן ס"ל לנוב"י דהלא מחיקה היא ונדאי איסור יש כאן רק שבמקום תיקון התיקון עדיף.

וספק תיקון אינו דוחה ונשאר איסור ונדאי. מעתה דברי פרמ"ג נכונים פיון דתיקון שמתיר משום דחוי אתינן עלה.

שוב דומה לתוס' פסחים גבי עשה דהשלמה שדוחה אף שלפי האמת שדוחה הנה הבאת כפרתו שלא לצורך. מ"מ דוחה.

וממנ"פ אם תאמר דבמקום תיקון אין כאן התחלת איסור דלא הנה דרף השתתה. הוי סד"ר שפא אין הלכה פרש"א.

ואם תאמר דבמקום תיקון שמותר משום דחוי. גם לדעת רש"ב"א מותר כדברי הפרמ"ג.

ועי' באבני גזר חאו"ח בהלכות תפילין סימן ח' מה שכתבתי שם: ה) טעם הב' שכתב כ"ת דאף אם לפי האמת פשר מ"מ פיון שמספיקא יהי' אסור לקרות בציבור חשוב תיקון. לא כן אנכי עמדי.

שָׂאִין קְדוּשַׁת ס"ת תְּלוּי בְּמַה שִׁיקְרָאוּ בּוֹ בְּצִיבוּר. דְּקְדוּשַׁת ס"ת מֵה"ת וּמְחַוֵּבֶת בְּעִשָּׂה דְנוֹעָתָה כְּתָבוּ לָכֶם וּגו'.

וּקְרִיאָה בְּצִיבוּר תִּקְנַת מֵרַע"ה וְתִקְנַת עֲזָרָא כְּמִבְּנֵי ב"ב"ק (פ"ב). רַק אִיסוּר לְקִרוֹת בּוֹ מִחֻמַּת פְּסוּל הוּא גְרַעוֹן בְּקְדוּשַׁת ס"ת.

אִךְ אִם בְּאֲמַת כָּשֶׁר רַק שְׁלֵא יִקְרָאוּ בְּצִיבוּר מִחֻמַּת חֶסְרוֹן יְדִיעָה. לֹא נִגְרַע בְּשִׁבְלֵי זֶה קְדוּשַׁת ס"ת וְאִין הַמְּחִיקָה תִּיקוּן בְּגוּף הַסֵּפֶר תּוֹרָה.

וְעוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד בְּזֶה: (ו) טַעַם ג' מִשּׁוּם דְּבִנ"ד דְּסִפְקָא אִם הִי הַדְּבָק בְּשִׁעַת כְּתִיבָה הָיָה ס"ס לְהַחֲמִיר וְחָשׁוּב תִּיקוּן וְדַאי. גַּם בְּזֶה יֵשׁ לְעֵינֵינוּ מִקְּדוּשַׁת הַש"ס שְׁבַת (קל"ה): בְּסֻמָּם לְדוֹת בְּשִׁבַּת מִיְמֵהָל הַיְכִי מְהֻלֵּינֵנוּ.

וְלְכַאוּרָה הַקְּדוּשָׁא דְאֲזֵלֵינוּ בְּתַר רֹב וּמִנ"ל דְּחֻמְמִים יִחְמִירוּ לְבַטֵּל מִיְלָה בְּזִמְנָה. אֲלֵא ע"כ לֹא דְמ"מ פִּינֵן דְאִיסוּר שְׁבַת וְנִדְאִי וְהַמְצָנָה רַק מִשּׁוּם רֹב.

אִין הַמְצָנָה דְמִשּׁוּם רֹב דּוֹחָה אִיסוּר שְׁבַת הַנּוֹדָאִי. ה"נ אִין הַתִּיקוּן דְמִשּׁוּם ס"ס דּוֹחָה אִיסוּר מְחִיקָה וְנִדְאִית.

מ"מ יֵשׁ לֹא מִפִּינֵן דְתִיקוּן ס"ת דְאֲוֹרֵיִתָא וְאִיסוּר הַמְּחִיקָה דְרַבְּנָן כְּמוֹ נְטִפְלִין שְׁפִיר דּוֹחָה אוֹתוֹ. גַּם הָא דְמִיְמֵהָל הַיְכִי מְהֻלֵּינֵנוּ יֵשׁ לְדַחוּת.

וְיֵשׁ בְּזֶה עֲגִינֵן אֲרוּךְ וְאִכ"מ: מ"ש שְׁלִשׁוֹן הַש"ע נִדְבָקָה מִשְׁמַע אִפִּי אַח"כ זֶה נִכּוֹן וְלִמְעַשָּׂה וְדַאי לְפָסוּק בְּזֶה שְׁלֵא כְּנוֹב"י אִפִּי בְּנִדְאִי פ"ש בְּסִפְקָא: יְדִידוֹ דו"ז הַדו"ש הַק' אֲבָרְהָם. סִימָן שֶׁסַח ב"ה יוֹם ה' נִאֲרָא תֵרַס"ד לִפ"ק פֶּה סַאֲכַטְשַׁאֲכ יַע"א.

שׁוֹי"ר לְכַבוֹד מַחוּ' יְדִידֵי הָרַב הַגְּדוֹל חֲרִיף וּבְקִי חֲסִיד וְעֵנִי כַקַּש"ת מוֹהַר"ר מִשָּׁה פִּנְחָס שְׁלִיט"א אַבְד"ק גְּוִטְנָא. א יִקְרָתוֹ הַגִּיעֵנִי.

דְּבַר ס"ת שְׁנִמְצָא דִיבּוּק בְּאוֹתֵי הַשֵּׁם. אִךְ הַדְּבָק לֹא הִי שְׁחוּר הַרְבֵּה כְּמוֹ גּוֹפֵי אוֹתֵיאוֹת. וְכַשְׁהִי מִשְׁגִּיחוֹן הַיֵּטֵב הִי רֹאִין הַהֶבְדֵּל. וְהַסּוֹפֵר בְּלִי שְׁאֵלַת חֻמְם גָּרַר מְעַצְמוֹ הַדְּבָק וְלֹא נִיָּסָה בְּתַחֲלִיקָה בְּתִינוּק אִם יוּכַל לְקִרוֹתוֹ.

וְעַתָּה הַשְּׁאֵלָה אִם מְנוֹתָ לְקִרוֹת בְּס"ת הַהוּא לְכַתְּחִילָה. וְכַבוֹד תּוֹרָתוֹ כְּתַב לְהַתִּיר מִשְׁלִשָּׁה טַעְמִים א' מִחֻמַּת שִׁיטַת הַסֵּמ"ק בְּדִיו שְׁנַפְּל לְתוֹף אוֹת מְהִנֵי גְרִירָה אִךְ אִם לֹא הִי נִקְרָא קוֹדֵם הַגְּרִירָה.

ב' דַּעַת רַמְב"ם דְאִין בְּקְרִיאָה בְּס"ת פְּסוּל רַק מִשּׁוּם כְּבוֹד הַצִּיבוּר. ג' הִבִּיא דְבָרֵי הַנוֹב"י חֲלָק אַהֲע"ז סִימָן פ"ה שְׁאִם גּוּף הַכְּתָב יוֹתֵר שְׁחוּר מִהַדְּבָק לֹא הָיָה דְבָק: (ב) וְהִנֵּה דְבָרֵי הַסֵּמ"ק קָשָׁה לְצַרְף לִס"ס שְׁהִיא דִיעָה שְׁלֵא הוּבָא בִש"ע.

גַּם דַּעַת הַרְמַב"ם כְּתַב עֲלֵי מַהֲרִי"ט סִימָן ל"ג שְׂאִין לְצַרְפוֹ לְסִפְקָא שְׁפָל רַאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים אֲסֵרוּ לְבָרַף עֲלֵי. וְהַתּוֹרָה אֲמָרָה אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת.

[אִךְ רִאִיתִי לְהַסְדִּינֵי מְהֵרָב ז"ל מְלִיסָא סִימָן פ"ב סְעִיף כ"ו דְלְדִידוֹן לֹא קִי"ל כְּמַהֲרִי"ט בְּזֶה]. וּמ"ש מִהַנוֹב"י אִין עֲגִינֵן לְכַאוּן.

שהנוב"י אמר להכשיר אף בעוד שלא נגרר הדבוק. וזה בנדאי אם השינוי מה שיותר שחור ניכר לתינוק.

ואם לא כן אינו אות כלל שכל האות הוא השינוי שבין מראה דיו למראה הקלף. ואם אין השינוי ניכר לתינוק אינו אות.

וה"ה באותיות הנדבקים והדבוק שבין אות לאות אינו שחור כל כף כמו גופי האותיות ואין השינוי ניכר לתינוק נקרא אינו מוקף גויל. וכ"ש כשאין התינוק קורא האותיות כהלכתן שאין חשובים אותיות כלל ואין מועיל בהם תיקון ג) אף מה שכתב מחמת שקריאת התורה חייב מתקנת עזרא דרבנו וספק דרבנו לקולא זה יש לו מקום אף דוקא באין ס"ת אחר כשר לקרות בו.

שהרי בדבר שיש לו מתירין לא אמרינו בי' סד"ר לקולא פיון שבידו לאכול בהיתר גמור. וה"נ באפשר לקרות בס"ת כשר גמור.

ואינו דומה כלל לספק איסור שמקילין אפ"י ביש לו מאכל אחר באין לו מתירין משום הפסד ממונו. דשאני התם שבפעם בלא מצנתו של מקום יש לו ממון ואתה בא לאוסרו בשביל האיסור ספיקא דרבנו.

בזה מקילין כדי שלא להפסיד ממונו בשביל חשש קל ספק דרבנו. משא"כ בנ"ד שכל שיווי ס"ת בשביל המצנה.

וכשאין נכון לקרות בו לכתתילה אין הס"ת שנה כל כף. ויבא זה להרויח מחמת שניקל במצנה אינו בדין.

ואין היתר רק בשעת הדחק כשאין לציבור ס"ת אחרת: ד וגם בענין הברכה יש מקום עיון וחכ"צ בתשובה סימן ק"ל שמוותר להניח ע"ת בכבושים ומלוחים בשעת הדחק לסמוך על הפוסקים המתירין.

אף בלא ברכה פיון דברכות אין מעפבות. ומינה דייק בספר נודע בשערים במניח ע"ת בה"ש שלא יברך.

אף הפרמ"ג באו"ח סי' ק"ס במשבצות סק"ט במים שספק פשרים לנט"י כתב דמברך על נט"י פיון שמכשרים מספק שוב מברך. וה"נ בנ"ד: ה) אף מה שיש לצדד להיתר מחמת שכתב כת"ר שנהא שפעשה זאת לאחר כתיבת שם הקודש.

נהרי תחילה בחזקת פשרות הי' עומד ואתה בא לפוסלו מספק שמה לאחר שנדבק לא הי' יכול התינוק לקרותו לא תפסלו מספק. וא"ל הא מ"מ קודם התיקון עכ"פ הי' פסול ואתה בא להכשירו לאחר התיקון מספק לא תכשירונו מספק.

דליתא שאם הי' התינוק יכול לקרותו מחמת שהדבוק לא הי' שחור כל כף אף קודם תיקון הי' כשר. לפי דברי הנוב"י שכתב כת"ר.

אף אפשר שנה ברור שמיעוט השחרות לא הי' נרגש לתינוק. וא"כ לא הי' כשר בלא תיקון.

וא"כ פָּכַר יֵצֵא מִחֲזַקת הַיֵּתֵר בְּשִׁעָה שְׁנַדְבֵּק: ו) מ"מ נִרְאֶה לְהִתִּיר מִהָא דִּיבְמוֹת (ל"א:)
וְכוֹלֵן [ט"ו עֲרִיּוֹת] שֶׁהִי בְּהֵן קִידוּשֵׁין אוֹ גִּירוּשֵׁין בְּסִפְק הָרִי אֱלוֹ הַצָּרוֹת חוֹלְצוֹת וְלֹא
מִתְיַבְמוֹת. בְּיַצֵּד סִפְק קִידוּשֵׁין זָרֵק לָהּ קִידוּשֵׁין סִפְק קָרוֹב לוֹ סִפְק קָרוֹב לָהּ.

סִפְק גִּירוּשֵׁין פָּתַב בַּכַּת"י וְאִין עֲלִיו עֲדִים וְכוּ'. וּבְגַמ' וְאֱלוֹ סִפְק גִּירוּשֵׁין סִפְק קָרוֹב לוֹ
סִפְק קָרוֹב לָהּ לֹא קִתְּנִי אָמַר רַבָּה אִשָּׁה זֹו בְּחֲזַקת הַיֵּתֵר לְשׁוּק עוֹמְדַת וּמִסְפֵּק אַתָּה בָּא
לְאֻסְרָה אֵל תַּאסְרָנָה מִסְפֵּק.

א"ל אַבְיִי אִי הֵכִי בְּקִידוּשֵׁין נְמִי נִימָא הֵכִי אִשָּׁה זֹו בְּחֲזַקת הַיֵּתֵר לִיבָם עוֹמְדַת וּמִסְפֵּק
אַתָּה בָּא לְאֻסְרָה אֵל תַּאסְרָנָה מִסְפֵּק. וּמִשְׁנֵי הַתָּם לְחוּמְרָא.

וְהַקְּשׁוּ תוֹס' וּרְשָׁב"א דְּהֵאִיף אֲמַרִּינֵן אִשָּׁה בְּחֲזַקת הַיֵּתֵר לְשׁוּק עוֹמְדַת הָא בְּעוֹד שְׁבַעֲלָה
חֵי הַיֵּתֵה בְּחֲזַקת אִשָּׁת אִישׁ וְנִימָא מִחֲזִיקִין מְאִיסוֹר לְאִיסוֹר כְּמוֹ בְּחֻלְיִין. וּבַתּוֹס' חִילְקוּ
בֵּין הָא לְדַחֲלוּלִין: ז) אִף עֲדִינֵן תְּמוּהָ בְּהָא דְּאִשָּׁה זֹו בְּחֲזַקת הַיֵּתֵר לִיבָם עוֹמְדַת הָא בְּעוֹד
שְׁבַעֲלָה הִי חֵי הַיֵּתֵה אִיסוּרָה לִיבָם מִחֲמַת אִיסוּר אִשָּׁת אַח ג"כ וְסִפְק שְׁמָא לֹא נִפְלָה
לְפָנֵינוּ לִיבּוֹם וְנִשְׁאַרְת בְּאִיסוּרָה.

וא"כ אֲדַרְבָּא בְּחֲזַקת אִיסוּר קִינִימָא. וְצָרִיכִין אָנוּ לְדַבְּרֵי הַרְשָׁב"א בְּסוֹף דְּבָרֵינוּ וְז"ל פִּינּוֹן
שְׁזוּ מִתְחִילְתָּה צָרָה לְעֶרְוָה הַנּוֹת וְאִילוּ מֵת בַּעַל מִמִּילָא הַנּוֹתָרָה לְשׁוּק וְהָרִי מֵת וְקָבְרוּ
מוֹכִיחַ עֲלָיו כְּשִׂאָתָה בָּא לְאֻסְרָה וְלוֹמַר שְׁנַעֲשֵׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה הָאוּסְרָה עֲלֵיהּ הָרָא'.

וְכֹן הִדִּין בְּקִידוּשֵׁין כְּהֵאִי גִוּוֹנָא עַכ"ל. (וּבַתּוֹס' נְמִי צ"ל דְּאִית לְהוּ הָא דְּרְשָׁב"א דַּא"ל כ
יְקֻשָּׁה בְּקִידוּשֵׁין כַּנ"ל.

רַק שֶׁהַקְּשׁוּ מִסְפֵּק דְּרוּסָה שֶׁג"כ סִפְק בְּמַעֲשֵׂה הָאוּסְר. וע"ז תִּיָּרְצוּ מִשׁוּם דְּדְרוּסָה שְׁכִיחַ
עֵינֵי ש"ה: ח) וְה"נ בַּנ"ד שְׁבַשְׁעַת הַדְּבָק הִי פְּסוּל מִשׁוּם שְׁאִינוּ מוֹקֵף גּוּיֵל.

וְעַכְשָׁיו לְאַחַר הַתִּיקוֹן הָרִי הוּא מוֹקֵף גּוּיֵל וְאֵזֵל לִי פְּסוּל זֶה. וְאַתָּה בָּא לְפִנְסוֹלוּ מִחֲמַת
שְׁמָא בְּשִׁעַת הַדְּבָק לֹא הִי נִיכָר לְתִיבּוֹק וְנִתְבַּטַּל מִמֶּנּוּ שֶׁם אוֹת אֵל תִּפְסְלוּ מִסְפֵּק.

וּמַה"ט אִין לְפִקְפֵּק שְׁהָרִי נוֹלַד הַסִּפְק קוֹנְדֵם שְׁנַגְמַר הַס"ת בְּהַכְּשֵׁר. דְּלִיתָא דַּמ"מ פִּינּוֹן
שְׁעַכְשָׁיו נִגְמַר הַס"ת וְאַתָּה בָּא לְפִנְסוֹלוּ שְׁמָא נִתְבַּטַּל מִתּוֹרַת אוֹת אֵל תִּפְסְלוּ מִסְפֵּק.

וְעֵינֵין יוֹר"ד סִימָן ל"ט סְעִיף ט"ז דְּמִתִּירִין מִשׁוּם חֲזַקת הַיֵּתֵר וְלֹא פְּדַעַת קֶצֶת אַחֲרוֹנִים
דְּמִדְּרַבְּנָן מִחֲמִירִין שְׁלֹא לְהִתִּיר מִשׁוּם חֲזַקָה. וְכֹן פְּסֵק הַפְּרַמ"ג בְּפִתְיָה לְהַלְכוֹת טְרִיפּוֹת
בַּד"ה אֲמַנָּם כּוּ.

וְכַשְׁהִיּוֹד דְּרַבְּנָן כְּמוֹ בַּנ"ד קְרִיאַת הַתּוֹרָה דְּרַבְּנָן אִף הָאֲחֲרוֹנִים יוֹדוּ: ט הָאֲמַנָּם פִּי עֲדִינֵין
יֵשׁ לְעֵינֵין לְדַעַת הָרָאב"ד פ"ו מֵהַלְכוֹת בְּרִכּוֹת הַלְכָה ט"ו בְּמַה שְׁמִקְוִילִין בְּסִפְק נַט"י.
דַּמ"מ אִם יֵשׁ לוֹ מִים אוֹמְרִים לוֹ רְחוּץ לְהוֹצִיא עֲצָמָה מִבֵּית הַסִּפְק.

ה"נ נִימָא בְּיֵשׁ לְצִיבּוֹר ס"ת אַחַר שְׁיִקְרָאוּ בַּס"ת הָאֲחַר לְהוֹצִיא עֲצָמָם מִסְפֵּק. וְאִף דְּהָכָא
אִיכָא חֲזַקת טְהָרָה הֵלֵא מְקוֹר דְּבָרֵי רָאב"ד ע"י בַּכ"מ] מִהָא דַּע"ז (ל"ז).

(כִּי אַתָּא לְקַמֵּי דַּר' יֵנְאִי [מִי שְׁאִירַע בּוֹ סִפְק טוֹמְאָה בְּרַה"ר] אָמַר לְהוּ הָאִיכָא מִיָּא
בְּנִהְרָא זִילִי טְבִילוּ. וְאִף שֶׁהִי חֲזַקת טְהָרָה.

וכיון דס"ל לראב"ד אפי' בדרבנן אמרינן הוצא עצמה מספק. ממילא גם באיפא חזקה נחמיר פן: מ"מ י"ל באיפא תרתי ספק דרבנן וחזקה לא נחמיר ונהרי דעת הרמב"ם דבספק דרבנן לא אמרינן הוצא עצמה מספק ועי' כ"מ.

מהיכי תיתי שגפליג מחלוקתם בחזקה ודרבנן ג"כ. וכו' דעת הרב ז"ל מלאדי בש"ע סי' ק"ס סעיף י"ג יע"ש.

ע"כ נראה לי להסכים עם כ"ת להתיר: ידידו מחו' הדו"ש וש"ת הק' אברהם סימן שסט (א) ביור"ד סימן רע"ו בפ"ה סקי"ב דשם של קודש שלא נכתב לשם קדושה מותר למחקו לצורך תיקון מבואר דכשנכתב בקדושה אסור למחקו לצורך תיקון.

והב"י בשם הר"י אפסנדרוי הביא ראי' להתיר שפן מצינו בני חשמונאי שנתצו מזבח שפנה עזרא מפני שטמאוהו היונים. אלא דמסיים דהתם שאני דאי אפ"ש בלי מזבח ולבנות במקום אחר אי אפ"ש שמקומו מכונן ביותר עי"ש: (ב) ולפענ"ד הדין עם הש"ך ז"ל.

ואפילו אי אפ"ש בענין אחר נמי אסור ואין ראי' משם. דהנה במרדכי פרק בני העיר הובא באו"ח סימן קנ"א בט"ז סק"ג זה לשונו בית הכנסת נקרא מקדש מעט ואסור לנתוץ דבר מביהכנ"ס דתנא בספרי מנין לנותץ דבר מן ההיכל כו' ואם נתן על מנת לבנות שרי דהיא נתיצה בנין מקרי עכ"ל.

והנה בר"ן סוף פרק הבונה דחק תוכות חייב בשבת אף דפסול בסת"ם ומשום דשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה וכמו מוחק על מנת לכתוב. והנה מבואר דמוחק על מנת לכתוב דחייב הוא משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה ואזלינן בתר מחשבתו שהי' נתקן.

ובתוס' פרק פלל גדול (ע"ג) בד"ה וצריף לעצים. נראה דאפי' לר"י דמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה בעינן צריף לעצים דלא מקרי קוצר בעצים אלא בענין זה.

מידי דהנה אקורע על מנת לתפור ומוחק על מנת לכתוב וכדאמר ר' יוחנן לקמן אחד כפשים ואחד שלקות שסחטן לגופן מותר למימיהן חייב חטאת. ואמאי שרי לגופן ליהוי כמלאכה שא"צ לגופה אלא טעמא לפי שאין דרוך דישה בכף עכ"ל: והנה לכאורה נראה מדבריהם דקורע שלא על מנת לתפור לאו משום מקלקל לבד פטור.

אלא דבעצמותו אינו מלאכה כשאינו על מנת לתפור. אף הרי מפורש במתני' דקורע מתו חייב ולא פטור קורע דעלמא רק משום מקלקל.

ע"כ נראה דהנה מ"ש התוס' דלא מקרי קוצר בעצים אלא בענין זה. ביאר מהרש"א בסנהדרין (כ"ו:) דבשנת שביעית אין איסור בקצירת עצים דלא נקרא בעצים קצירה רק בשבת משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה ואזלינן בתר מחשבתו שצריף להם ונקרא לפי מחשבתו קצירה אבל בשביעית דלא תליא במחשבה אף שצריף להם מותר דבעצמותם לאו קצירה גינהו עיי"ש.

וְזֶה שֶׁפָּתְבוּ הַתּוֹס' בְּשִׁמְעֵתִין דְּלֵא מְקַרֵי קוֹצָר בְּעֵצִים כּו' הֵיִינוּ דְּבַעֲצָמוֹתֵם לְאוּ קְצִירָה
נִינְהוּ רַק כְּשִׁצְרִיף לְהֵם מְחַשְׁבָּה מְשׁוּנֵי לְהוּ קְצִירָה מְשׁוּם דְּמְלֵאכְתָּ מְחַשְׁבַּת כּו': וְזֶה שְׁהֵי
קָשָׁה לְתוֹס' דְּלְכַאוּרָה לֹא מְצִינוּ כְּזֶה דְּמְשׁוּם מְלֵאכְתָּ מְחַשְׁבַּת אֶסְרָה תּוֹרָה וּגְרוּם חַיּוּב.

וְאִי בְּעֵצִים לֹא הֵי מְקַרֵי בְּעֵצִים קְצִירָה לְמָה הֵי מוֹעִיל מַה שִׁצְרִיף לְהֵם לְשׁוּנֵי קְצִירָה
מְשׁוּם מְלֵאכְתָּ מְחַשְׁבַּת. אֲלֵא וְדַאי קְצִירָה נִינְהוּ.

וּא"כ אפ"י א"צ לְהֵם יִתְחַיֵּיב לר' יְהוּדָה. וע"ז פְּתָבוּ הַתּוֹס' דְּמְצִינוּ כְּזֶה דַע"י שֶׁמְלֵאכְתָּ
מְחַשְׁבַּת אֶסְרָה תּוֹרָה נַעֲשֶׂה מְלֵאכָה כְּקוֹרַע עַל מְנַת לְתַפְּוֹר.

דְּבַעֲצָמוֹתוֹ מְקַלְקַל הוּא. וְלֹא מְלֵאכָה הוּא רַק ע"י שֶׁמְלֵאכְתָּ מְחַשְׁבַּת אֶסְרָה תּוֹרָה נַעֲשֶׂה
תִּיקוּוֹן רִינוּן שֶׁמְחַשְׁבַּתוֹ לְתַפְּוֹר.

וְכֵן מְבִנְיָר בְּר"ן הַנ"ל בְּמוֹחֵק עַל מְנַת לְכַתּוּב חַיּוּבוֹ רַק מְשׁוּם דְּמְלֵאכְתָּ מְחַשְׁבַּת אֶסְרָה
יִיָּה. וְכֵן כְּבָשִׁים שֶׁסְּחָטוֹן בְּעֵצָמוֹתוֹ לֹא דִישָׁה נִינְהוּ דַאִין דְּרַף דִישָׁה בְּכָף.

רַק כְּשִׁצְרִיף לְמִימֵהוּ מְחַשְׁבַּתוֹ מְשׁוּנֵי לִי מְלֵאכָה: ה) וְהִנֵּה מְבִנְיָר מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' הַנ"ל
וּמְפֹרָשׁ יוֹתֵר בְּר"ן דְּהָא דְּמוֹחֵק עַל מְנַת לְכַתּוּב הַנ"ל מְתַקֵּן הוּא מְשׁוּם דְּמְלֵאכְתָּ מְחַשְׁבַּת
אֶסְרָה תּוֹרָה.

וְהִנֵּה בְּר"ן הַנ"ל מְבִנְיָר דְּבְכַתִּיבַת סַת"מ לֹא תִלְיָא בְּמְחַשְׁבָּה, שְׁהֵי פְּתַב דְּבַשְׁבַּת חַק
תּוֹכוֹת מְתַחִיב מְשׁוּם דְּמְלֵאכְתָּ מְחַשְׁבַּת כּו'. וְאִם גַּם בַּסַּת"מ תִּלְיָא בְּמְחַשְׁבַּתוֹ יִהִי כְּשֶׁר בּוֹ
חַק תּוֹכוֹת.

אֲלֵא וְדַאי בַּסַּת"מ לֹא בְּמְחַשְׁבָּה תִּלְיָא. וּא"כ הַמוֹחֵק בּוֹ עַל מְנַת לְכַתּוּב לֹא מְתַקֵּן מְקַרֵי
אֲלֵא מְקַלְקַל וע"כ הַמוֹחֵק שֶׁם עַל מְנַת לְתַקֵּן חַיִּיב.

אֲבָל הַנּוֹתֵץ מִן הַהִיכָל וּמִן הַמְּזַבְּחָה. הֵרִי עֵינֵיךָ מַה דְּבַעֲיָנוּ בְּשַׁבַּת מְלֵאכְתָּ מְחַשְׁבַּת מְמַשְׁכֵּן
יְלַפִּינוּ לָהּ דְּכַתִּיב בִּי לְחַשׁוֹב מְחַשְׁבוֹת כַּמ"ש רַש"י בִּיצָה (י"ב:): חֲגִיגָה (י'): דְּכָל מַה
דְּבַעֲיָנוּ בְּשַׁבַּת מְלֵאכְתָּ מְחַשְׁבַּת מְמַשְׁכֵּן גְּמָרִינוּ עֵי"ש.

וְה"ה בְּמַקְדָּשׁ דְּמַשְׁכֵּן אִיקָרֵי מְקַדָּשׁ וְכֵן לְהִפּוּף. וע"כ הַנּוֹתֵץ עַל מְנַת לְתַקֵּן תִּיקוּוֹן מְקַרֵי
וּמְוָר.

וְכֵן בְּבִיהַכְּנ"ס מְקַדָּשׁ מְעַט לְדִידוֹן. וְדַבְּרֵי הַש"ף ז"ל נְכוּנִים: סִימָן שַׁע ב"ה ה' קַרְחַת סַת"ר
לפ"ק.

שְׁלוֹם לְכַבּוֹד הַרַב הַחֲרִיף הַבְּקִי מוֹהַר"ר שְׁמֻחָה נ"י אַבְד"ק שֶׁעַבְרָשִׁין א) בְּדַבְּרָה בַּהַכ"נ
יָשׁוּן שֶׁנִּכְתַּב עַל הַכּוֹתְלִים בְּרַכּוֹת וּבַתּוֹכָם שְׁמוֹת שְׁאִינָם נִמְחַקִּין. וְעַתָּה בָּא פְּקוּדָה
מִהַמְּשָׁלָה לְתַקֵּן הַבַּהַכ"נ וְאִם לֹא יִסְגִּירוּ אוֹתוֹ.

וַיֵּשׁ מְקוֹמוֹת אֲשֶׁר יִצְטָרֵף עַפ"י הַמְּשָׁלָה לְקַלּוֹף הַסִּיד שְׁבָהֵם הַשְׁמוֹת מַה נַעֲשֶׂה בְּאִסּוּר
מְחִיקַת הַשֵּׁם. וּכְבוֹדוֹ דַּעְתוֹ לְקַלּוֹף הַסִּיד עִם הַשְׁמוֹת וְאִם יִשְׁבֵּר יִחַשְׁבֵּב גְּרַם מְחִיקָה
דְּמְוָר.

וּמְבִיא רֵאִי בְּשֵׁם הַרַה"ק מְבַעֲלָזָא לְאַסּוּר מְהָא דְּסוֹכָה (כ"ג:): דְּמַסְפָּקָא לְדַהַמְע"ה אִי
שְׁרִי לְמִיכְתַּב שֵׁם אַחַסְפָּא וּמַשְׁדֵּי אַתְהוּמָא. וְאַיִתִּי אַחִיתְנַפְּל רֵאִי מִהַשְׁקָאָת סוּטָה

שְׁאֵמְרָה תּוֹרָה בְּשִׁבִיל לְהַטִּיל שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ שֶׁמְשַׁכְּתָב בְּקַדְוִשָׁה יִמְחָה עַל הַמַּיִם.

מִשְׁמַע דְּסַפְיָקוֹ שֶׁל דָּוִד הִי מִשׁוּם אִיסוּר מְחִיקַת הַשֵּׁם אֶף דְּאִינוּ אֱלָא גְרָמָא כְּמוֹ טוֹבֵל וְשֵׁם פְּתוּב עַל בְּשָׂרוֹ דְּחֻשִׁיב גְרָמָא עַכ"ד. אוּלַם הַדְּבָר בְּרוּר בְּסוּגְיָא דְשִׁבְתָּ (ק"כ): דְּמִן מְחִיקָתָם אָמַר מַה גְרָם, כִּיבּוּי בְּשִׁבְתָּ מְוֹתָר כ"ש גְרָם מְחִיקָה וְקִי"ל סִימָן שֶׁל"ד סְעִיף כ"ב דְּגָרַם כִּיבּוּי מְוֹתָר.

וְשֵׁם בְּסוּף הַסּוּגְיָא אֱלָא אָמַר רַבֵּה ה"ט דְּרַבְנָן שְׁאֵסוּר לְעַמּוּד בְּפָנֵי הַשֵּׁם עָרוֹם וְלֹא מִשׁוּם אִיסוּר מְחִיקָה. וְאֶף דְּבַתְרָה הִכִּי אָמַר אֱלָא אִי דְּאִיכָא גְמִי ה"נ.

הֵיא אֱלָא לָאו לְמַדְחֵי דְכַב"ש אֲתָא. רַק שְׁאִינוּ כַּדס"ד דְּאִיכָא גְמִי.

וְכ"כ תוֹס' יְשָׁנִים יוֹמָא (ח'). (וְהַרִיטְבָ"א שֵׁם וְהַשִּׁיגוֹ עַל פֶּרֶש"י שֶׁם שְׁפִי טַעְמָא דְלֹא יִרְחֹץ מִשׁוּם אִיסוּר מְחִיקָה.

וְאֶף שְׁרַש"י פִּי שֵׁם מִשׁוּם אִיסוּר מְחִיקָה. הִנֵּה בְּשִׁבְתָּ פִי בְּעַצְמוֹ לְמַסְקָנָא דְהַאִיסוּר מִשׁוּם דְּמִשְׁתַּלִּי וּמְסַלֵּק יָדוֹ.

וְהִינּוּ שְׂאֵז יַעֲמוּד בְּפָנֵי הַשֵּׁם עָרוֹם) וְכ"כ רַמְבַּ"ם בַּה' יִסֵּה"ת פ"ו ה"ו דְּאִין הַאִיסוּר רַק מִשׁוּם שֶׁלֹּא יַעֲמוּד בְּפָנֵי הַשֵּׁם עָרוֹם: ג וְמַה דְּק"ל מְהָא דְסוּכָה. נ"ל לְיִישָׁב דְלְכַאוּרָה צ"ע לְמָה נִקְרָא מַה שְׁנִכְנַס בְּמַיִם וְהַמַּיִם מוֹחֲקִים הַשֵּׁם גּוֹרֵם הֵלֵא הוּא מַעֲשֵׂה מַמְשׁ.

דַּע"כ בְּרוּר שְׁיִמְחַק דַּל"כ מְוֹתָר מִשׁוּם דַּשֵּׁא"מ. וְכִינּוּ דְבָרוֹר שְׁיִמְחַק הו"ל מַעֲשֵׂה מַמְשׁ פְּהָא דְמְנַחֲוֹת (נ"ו): הַנִּיחַ שְׂאוֹר ע"ג עֵיפָה וְנִתְחַמְצָה מֵאֵלֵי חֵיב עֵלֵי כְּמַעֲשֵׂה שִׁבְתָּ [וְא"ל דְּלַעוּלָם כְּשִׁאִינוּ בְרוּר שְׁיִמְחַק אֱלָא דְמְחִיקַת הַשֵּׁם דּוּמָה לְנִזְיָקִין דְּחֵיב אֶף בְּלֹא מְתַכּוֹנִין דַּמ"מ הַנִּזְיָק מַגִּיעַ לוֹ הַנִּזְיָק.

וְחֵיבּוֹ לָאו מִשׁוּם דְּאִיסוּרָא דְמִזִּיק לְבַד. וְה"נ הִרִי הַשֵּׁם נִמְחָק.

לִיתָא דְבִזְבָּחִים גְּבִי מְכַבֵּה אִשׁ מְזַבַּח שְׁרִינָן ג"כ דַּשֵּׁא"מ אֶף שְׁאֵשׁ מְזַבַּח נִכְבָּה: (ד) אֶף נִיחָא לְפֶרֶש"י יוֹמָא כּוֹרֵף גְּמִי לְהַגִּין מִשְׁטָף הַמַּיִם מִשְׁמַע דְּמְחִיקָה ע"י זָרָם הַמַּיִם הִבָּא עָלָיו. וְדַמְיָא לְהָא דְחוּלִין (ט"ז): בְּאַשְׁקִיל עֵלֵי בִידְקָא דְמֵיָא בְּכַח שְׁנֵי גְרָמָא בְּעֵלְמָא הוּא.

וְאֶף שְׁדַעַת תוֹס' שֵׁם דָּאם הִבִּיאוּהוּ שֵׁם בְּמִקּוּם שְׁסוּף הַמַּיִם לְבוֹא חֵיב כְּמוֹ אִשׁוּ מִשׁוּם חֲצִיו. י"ל דְּנִקָּא מְמוֹן וּמִיתָה שְׁהָאָדָם נִזְיָק אוֹ מֵת וְאֶפֶי גְרָמָא חֵיב בִּיד"ש עַכ"פ בְּהָא גִּילְחָא תּוֹרָה כִּי תַצֵּא אִשׁ וְגו' הַמְבַעֵיר וְגו' אִשׁוּ מִשׁוּם חֲצִיו.

אַבְל לֹא בְּשִׂאָר אִיסוּרִין. מִיְהוּ בְּתוֹס' סִנְהֶדְרִין (ע"ז) ד"ה סוּף דְלֹא מְסַתְבָּר לְחַלְקָא בְּשִׁחִיטָה שְׁלֵא נִאֲמַר אִשׁוּ מִשׁוּם חֲצִיו כִּינּוּ שְׁאֶפֶי מִיתָה גְמָרִין מְמָמוֹן.

אֶף בַּחֵי הַר"ן חִלְקָא דְבְּמִיתָה לֹא אֲמָרִין אִשׁוּ מִשׁוּם חֲצִיו. וְכ"ש דְלֹא אֲמָרִי אִשׁוּ מִשׁוּם חֲצִיו בְּאִיסוּרִין.

וְע"כ הַמַּיִם הַבָּאִים עָלָיו אַח"כ וּמוֹחֲקִים גְרָמָא בְּעֵלְמָא הוּא: (ה) אַבְל בְּהָא דְסוּכָה שְׁהַשֵּׁם יְהִי מְזַבַּח שֵׁם זְמַן רַב וְאֶפֶי הַמַּיִם בְּמִקּוּמוֹ מוֹחֲקִים אוֹתוֹ הִנֵּה מַעֲשֵׂה מַמְשׁ. וְאֶף אַת"ל

שֵׁשׁ בַּתְּהוֹם זָרֵם מִיָּם [וְאִין אַתְּנוּ יִדְעַ עַד מָה בְּזֶה כְּלוּם] וְהַזָּרֵם מוּחַק טָרָם הִי נִמְחַק
מִחֲמַת הַמַּיִם בְּמִקְוֵם.

נִמְצָא וְשֵׁלָא נִמְחַק בְּפוּעַל מְכוּחוּ לִיתָא דְּהָא אַחַד נוֹתֵן הַמַּיִם וְאַחַד הַגִּיס שְׁנֵיהֶם חֲזִיבִין.
וְחִיּוּב מְגִיס מְשׁוּם שְׁמִקְרַב בְּיָשׁוּל כַּמ"ש הָרָא"ש פֶּרֶק פִּירָה ס' כ"ג.

נִמְצָא וְשֵׁנִתְבַּשַׁל בְּפוּעַל וְשֵׁלָא ע"י נוֹתֵן הַמַּיִם. דְּלוּלָא שְׂבָא אַחַר אַח"כ וְהַגִּיס לֹא הִי
מִתְבַּשַׁל אֲזַי מ"מ חֲזִיב נוֹתֵן הַמַּיִם פִּינּוּן דְּמִחֲמַת מַעֲשִׂיו לְבַד ג"כ הִי מִתְבַּשַׁל רַק וְשֵׁלָא הִי
מִתְבַּשַׁל תְּחִילָה.

ה"נ פִּינּוּן דְּאַרְף בְּלֹא זָרֵם מִיָּם הֵבֵא וְשֵׁלָא מְכוּחוּ הִי נִמְחַק חֲזִיב וְדו"ק: (ו) שו"ר לְרִשְׁבִּי"א
שְׁבַת הַקֹּשְׁתָּה לוֹ הַנ"ל לְמָה יִחְשָׁב גּוֹרָם וְתִירָץ מְשׁוּם שְׂאִינּוּ בְּרוּר שְׁיִמְחַק. וצ"ל לְדַעַת
רִשְׁבִּי"א שְׂרָצוֹנוּ שְׁיִמְחַק כְּדִי וְשֵׁלָא יִצְטָרֵף לְשִׁמּוֹר וְשֵׁלָא יִרְחֵץ וְלֹא יִסּוּף.

וְאַרְף שְׁעִיקָר פִּנּוֹנָתוֹ לְטְבִילָה כַּה"ג חֲשִׁיב מִתְפַּנּוֹן בְּפִר"א דְּמִילָה גַבִּי מִילָה בְּצַרְעַת דְּמִקְשָׁה
ל"ל קָרָא דְּשֵׁא"מ הוּא. וּמְשַׁנֵּי בְּאוּמָר לְקוּץ בְּהִרְתּוֹ דְּבָנּוּ מִתְפַּנּוֹן וְלֹא חֲשׁוּב אֲפָשָׁר לְקַנִּים
שְׁנֵיהֶם וְשֵׁלָא תְּפַנּוֹן דַּע"כ מִתְפַּנּוֹן גַּם לְזֶה פִּינּוּן שְׂרָצוֹנוּ לְזֶה אִם יֵהִי בְּלֹא אִיסוּר וְה"נ
בנ"ד.

מ"מ אִין קוֹשְׁיָא מְהָא דְּסוּפָה דְּהֵתָם שְׁיֵהִי מוֹנַח זְמַן רַב וְדֹאֵי יִמְחַק וְחֲשִׁיב מַעֲשִׂיהָ כְּמוֹ
הַנִּיחַ שְׂאוּר ע"ג עֵיסָה וְנִתְחַמְצָה מֵאֲלֵי וְלֹק"מ: ז) אִף מַה שְׁתִּירָץ מַעֲלָתוֹ דְּגַרְם מְחִיקָה
אִין הֵיִתֵר רַק בְּשֵׁם כְּתוּב וְשֵׁלָא בְּמִקְוֵמוֹ דְּשֵׁם וְשֵׁלָא בְּמִקְוֵמוֹ לֹא קְדוּשָׁה לְפִי בְּתָרָא דְּרִשְׁ"י
עֲרִכִין (ו').

לִיתָא דְּאִי לֹא קְדוּשָׁה אִפִּי בְּיָדִים הִי מוֹתֵר וְלֹא הִי צָרִיף לְדַרְשָׁה דְּלֹא תַעֲשׂוּן הָא גְרָמָא
שְׂרִי. וּבְאַמַּת רִשְׁ"י שֵׁם כְּתוּב דְּפִירוּשׁ קָמָא עִיקָר.

וכ"כ רַמְבַּ"ם הַמוּחַק שֵׁם שְׁעַל יְדוּת פְּלִים לוֹקָה: ח וְאַשְׁרֵי הַקֹּשְׁתָּה לוֹ לְמָה גְזָרוּ טוֹמְאָה
עַל יָדִים מְשׁוּם שְׁמִנְיָחִין תְּרוּמָה אֲצֵל סְפָרִים. אִף דְּהוּהָ גְרָם רְחוּק ע"י עֲכָפְרִים.

אִינוּ קוֹשְׁיָא פְּלֵל דְּהֵתָם לֹא מְשׁוּם אִיסוּר מְחִיקָה אֲתִינּוּ. רַק מְשׁוּם כְּתָבִי קוֹדֵשׁ מְחִיבִין
לְשׁוֹמְרוֹ וְשֵׁלָא יְבוֹאוּ לִידֵי הַפֶּסֶד וּמְצִילִין אוֹתָם מִפְּנֵי דְּלִיקָה בְּשַׁבָּת.

וְלר"ש מְכַבֵּין מְמַשׁ מְשׁוּם דְּהוּהָ מְשַׁאצֵּל"ג וְאִין שְׁבוּת עוֹמֵד בְּפְנֵי כְּתָבִי קוֹדֵשׁ. וְדוּקָא
בְּנִיתְנוּ לְקָרוֹת אֲבָל הִי כְּתוּבִים תְּרַגּוּם הוֹאִיל וְלֹא נִיתְנוּ לְקָרוֹת בְּהֵם קו"ל אִין מְצִילִין
אוֹתָם וְאַרְף שְׁיֵשׁ בְּהֵם אֲזַכָּרוֹת שְׂאִין מִתְרַגְּמִים כְּמוֹ שְׂדֵי שְׂאִין מִתְרַגְּם בַּת"א בְּלִשׁוֹן
תְּרַגּוּם רַק נִכְתָּב כְּמוֹ בְּחֻמְשׁ.

וכ"ש שֵׁם הוּי' שֵׁא"א לְתַרְגָּמוֹ פִּינּוּן שְׁהוּא שֵׁם הַעֲצָם. וּמַה שְׂאֲמָרוּ בְּסִנְהֶדְרִין (ק"א:)
הוּגָה הַשֵּׁם בְּאוֹתִיוֹתָיו בְּלִשׁוֹן עֲגָה.

לְעוֹז הֵינּוּ שֵׁם מ"ב. וּבַחַת"ס ח"מ סִימָן קצ"ב וְז"ל דְּאֵלוּ שֵׁם בֶּן ד' כְּמוֹ שְׁנִכְתָּב מַה לְעוֹז
שְׁיִיף בִּי עכ"ל.

הנה שיש בתרגום אנפרות מקודשים ואעפ"כ קי"ל דאין מצילין אותם ע"כ אין בשם שכתוב על בשרו משום שיצטרף לשמור הואיל ואינו ללמוד בו רק שלא לאבד בידים קא גרמא שרי וז"פ: ט) נשוב לנ"ד.

הדבר ברור דקי"ל גרם מחיקה שרי ומ"ש בשם הנב"י להיפוך הנה לא ציין מקומו ולחפש אינני מחויב] מ"מ שבנ"ד אין ענגן לגרם. ממנ"פ אם ברור שישבר ויתקלקל השם ודאי הנה מאבד בידים.

ואפ"ל רק ספק. מ"מ פיון שהוא באותו שעה ממש שקולף הרי הוא מאבד בידים. רק שאם אינו ברור נוכל להתיר משום דשא"מ. אף צ"ע בזה דאפשר שהוא באופן שיוכל להיות שא"א שלא ישבר.

ואנחנו לא נדע אם הוא פסיק רישין. וזה מחלוקת עצום שדעת רמב"ן במלקמות פ"ק פירה וט"ז סי' שט"ז סק"ג דספק פ"ר מותר.

אף הרב מלאדי זצ"ל סימן רע"ז בק"א אות א' עשה בזה מחלוקת. ואני בתי' הוכחתי שדעת רש"י פ' הישן שמונת.

אף לדעת תוס' פרייתות במתעסק מוכח מהא דפסחים (ל"ג.) דספק פ"ר אסור: י) אבל בנ"ד אין לדין אלא מה שענינו רואות.

אם הוא ודאי פ"ר אסור ואם אינו פ"ר מותר. ואם ספק עכ"פ יש להתיר ע"י גוי. ואפ"ל ודאי פ"ר נוכל להתיר ע"י גוי לפמ"ש המרדכי דפ"ר ע"י גוי מותר. ותה"ד ורמ"א סימן רנ"ג פסקו כמותו.

כ"ש בשאר איסורין שנוכל לצרף דעת הראב"ד ב"מ (צ.) דבאסור לאו אין איסור אמירה לגוי.

אף זה יש לדחות דכי היכי דבכור לכ"ע אסור אמירה לגוי כדאיתא בבכורות ונהוצרף הראב"ד לומר דבקדשים החמירו י"ל ה"ה שמות הקדושים. וע' סוף עירובין דס"ת חשיב מקדש.

מ"מ יש לסמוך על המרדכי לבדו דספק פ"ר מותר ע"י גוי: יא) ומ"ש מעלתו פיון דהטעם משום בזיון מה נ"מ בין ישראל בין ע"י גוי. לא ידרוש טעמא דקרא.

נהרי גם בבכור הטלת מום ע"י גוי אינו רק מדרבנן. ועוד א"כ יאמר מה לי ע"י גרמא או בידים ואם יאמר פיון שאינו עושה בידים לא הנה בזיון.

ה"נ בעושה ע"י גוי פיון שאין ישראל עושה בעצמו ליכא בזיון. ומה שהנכרי עושה אין ללמוד שישב בזיון מישראל העושה נהרי גם לענגן שומע ברפת השם חלקו בין שומע מישראל בין שומע מגוי דהשומע מפי גוי אינו חייב לקרוע.

ע"י סנהדרין (ס'): יב) ומה שרצה עוד לאסור טוח בסיד חדש על מקום השם שנמחק. ומדמי להא שאסור לכתוב על מקום שם שנמחק בס"ת שאר תיבות.

אינו דמיון כלל. דבס"ת הקלף טפל לתיבה שנתב ומאחר שהי' תחילה טפל לשם קודש אין מורידיו מקדושתו להיות טפל לשאר תיבות.

אבל הכא אדרבה הסיד ליפות הפותל ואין הפותל טפל לסיד ומותר זה בלי פקפוק: ידידו הדו"ש הק' אברהם סימן שעא ב"ה יום ד' כ"ב ל"ד פכ"י אסתר לפ"ק פה סאכאטשאב.

שלום וכ"ט לכבוד אהובי הרב הגדול המפורסם חריף ובקי דורש טוב לישראל כש"ת מוהר"ר אברהם צבי נ"י האבד"ק ראדום (וכעת בווארשא). א) על דבר הס"ת שנתמצא טעות לאחר שפתחו הס"ת לקרות בו.

היינו שפפסויק בארבעה עשר לחודש בערב. נכתב בארבעה עשר "יום" לחודש ואז הי' צריכין לקרות בחנומש אחר.

ומעלתו הביא דברי אחרונים חולקין בנמצא יתר תיבה אם מוציאים אחרת. והביא דברי הפרמ"ג שכתב בזה שנימא הואיל וראוי לגרירה כמו בנדבך אות לאות.

ועוד יתר פנטול אין רק בטריפות וצ"ע עכ"ד: ב' והנה המג"א סימן ל"ב ס"ק ל"ג בשם כנה"ג הראב"ד הכשיר תפילין שנתמצא בהם תיבות כפולות ולבי מגמגם בזה אלא שאיני פדאי לחלוק עכ"ל. והנוב"י חיו"ד סימן ע"ד הביא דברי מהרש"ל שאם נמצא אות אחת יתר בתורה פסול.

והנוב"י חולק וכתב ושמעו שכתב הרמב"ם בין פסולי ס"ת שהוסיף אות אחת פנונתו שהוסיף אות באמצע תיבה אבל לא אם פתב אות בפ"ע. והביא דברי המג"א בשם ראב"ד הג"ל.

וכתב דכ"ש בס"ת דכשר (דקיל מתפילין בשלא פסדון) יע"ש: ג והנה מ"ש בדעת הרמב"ם דמכשיר ביתר אין ברור אצלי. דביתר תיבה מפונרש ברמב"ם דפסול גבי מזוזה שכתב בפנים שמות ביטל המצוה.

הנה דיתר תיבה בפנים פסול דלא כראב"ד. ומהיכי תיתי נאמר יתר אות פשר.

ואם מפני שלא ביאר זה. י"ל שפסוק על מה שכתב שאם פתב החסר מלא פסול.

וס"ל דפסולו משום יתר אות. ולא ס"ל לחלק בין יתר באותה תיבה בין יתר בפ"ע.

אף שיהי' ביתר תיבה בתפילין או במזוזה באנו למחלוקת רמב"ם וראב"ד. דלרמב"ם דפוסל בכתב שמות במזוזה בפנים פוסל ביתר תיבה.

וראב"ד דמכשיר יתר תיבה בתפילין נראה דה"ה דמכשיר פתב שמות מלאכים במזוזה פדעת רא"מ ורבינו שמחה שמכשירין כמו שהביא הג"מ שם. והנה לדעת הנוב"י שלמד ס"ת מתפילין הי' נראה פשוט שלא להוציא אחרת בנמצא תיבה יתירה כמו בנדבך אות לאות לאחר פתיבה דבדיעבד סומכין על הרשב"א.

ה"נ בדיעבד סומכין על הראב"ד ורא"ם ורבינו שמחה: ד) אף לפענ"ד דס"ת הוא ספר שלם וכל שיתר אות אחת אמרינן יתר פנטול ולא הוי דבר שלם. משא"כ בתפילין ומזוזות שהם פרשיות ולא ספר שלם.

וּלְפָנֵינוּ יִרְאֶה הַכֶּרֶס לְזֶה] וּמֵה שֶׁכָּתַב הַפְּרָמ"ג יֵתֵר כְּנֻטוּל אֵין רַק בְּטָרְיִפּוֹת. אֲשֶׁתְּמִטְתִּי
בַּמַּחֲכֶת"ה דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם סוּפ"ז מֵה' ס"ת ז"ל דִּין הַיֵּתֵר כְּדִין הַחֶסֶר.

עֵי"ש בַּב"י סִימָן רפ"ג שֶׁכָּתַב עָלָיו כְּלוֹמֵר דְּכָל יֵתֵר כְּנֻטוּל דְּמִי. אֲבָל תְּפִילִין וּמְזוּזָה
אֵינוֹ דְּבָר שְׁלֵם וְלֹא אֲמָרִינוּ בִּי יֵתֵר כְּנֻטוּל.

וַיֵּשׁ לְהִבְיָא מְזַבְחִים (י"ח.) קֶצֶת הוֹכָחָה.

דְּבַמְחֻסָּר בְּגָדִים עֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָה וְצָרִיף קָרָא בַּפ"ע לְיֵתֵר בְּבָגָדִים עֵי"ש. וְלֹא פְּסוּלִינוּ
מִסְבָּרָא יֵתֵר כְּחֶסֶר.

[מֵיהוּ יֵשׁ לְדַחּוֹת דְּשִׁאנֵי הֵתֵם דְּאֵין הַבְּגָדִים מְחֻנְפָּרִין זֶה לְזֶה. וְכֵה"ג בְּסִנְהֶדְרִין (פ"ח:)
לְמ"ד לֹוֹב אֵין צָרִיף אֲגַד אִם הוֹסִיף מִין חֲמִישִׁי לֹא פְּסִיל דְּהֵאֵי לְחַנּוּדָא קָאֵי וְהֵאֵי לְחַנּוּדָא
קָאֵי] וּלְפִימ"ש שֶׁבַס"ת לַכ"ע פְּסוּל לְכַאוּרָה נִרְאֶה פְּשׁוּט בְּזֶה לְהוֹצִיא אַחֲרָת: ה) אִף
בְּאַמַּת גַּם בַּס"ת יֵשׁ דִּיעוֹת דֵּהב"י או"ח ס"ס ל"ו בְּשֵׁם סֶפֶר הַמְּנַהֵיג שֶׁיֵּשׁ מִחֻלּוֹקֶת
בְּלֻטוּטְפוֹת וּבְמְזוּזוֹת קְדָמָאֵי וּבְתַרְאֵי הֵי מְנַיְהוּ מְלֵא וְהֵי מְנַיְהוּ חֶסֶר וְטוֹב לַעֲשׂוֹתֵם
מְלֵאִים כְּדָאֲמָרִינוּ בְּהַקּוֹמֵץ ל"ש אֲלֵא בְּחֶסֶרוֹת אֲבָל בֵּיתְרוֹת לִית לֵן בֵּה.

הֵנָּה דְּמִפְרָשׁ בֵּיתְרוֹת לִית לֵן בֵּה אִף קוֹדֵם שְׁגָרְרוּ. הֵנָּה שְׁגַם בַּס"ת לֹא אֲמָרִינוּ יֵתֵר
כְּנֻטוּל.

וְאִף שֶׁהַב"י כָּתַב שֶׁטְעוֹת בְּיָדוֹ שֶׁהַתּוֹס' כָּתְבוּ יֵשׁ טוֹעִים שֶׁמְסַפְקִים בְּתִיבָה לַעֲשׂוֹתָהּ
מְלִיאָה מְשׁוּם דִּיתְרוֹת לִית לֵן בֵּה וְלֹא מִקְלָתָא דְּהֵאֵי בֵּיתְרוֹת שְׁגָרְרוּ וְכֵן דַּעַת כָּל הַפּוֹסְקִים
עַכ"ל. לְפִי עַנ"ד אֵין לְדַחּוֹת דַּעַת הַמְּנַהֵיג מְשׁוּם הַתּוֹס' שְׁגַם הַמְּנַהֵיג הֵי מְגַדוּלֵי
הַרְאֻשׁוֹנִים וְהֵי בְּסוּף אֲלֵף הַחֲמִישִׁי.

וּמ"ש שְׁכֵן דַּעַת כָּל הַפּוֹסְקִים אֲתַמְהָה. שְׁהַרֵי הַנ"י פִּי כְּדַעַת הַמְּנַהֵיג וְז"ל אֲבָל בֵּיתְרוֹת
לִית לֵן בֵּה שְׁהַרֵי אֵינוֹ חֶסֶר כְּלוּם וְהַיֵּתֵר הֵאֵ אֲמָרִינוּ כָּל יֵתֵר כְּחֶסֶר וְלֹא מַעְלָה וְלֹא מוֹרִיד.
הֵנָּה דְּפִי יֵתְרוֹת לִית לֵן בֵּה אִף קוֹדֵם שְׁגָרְרוּ. וְכִינוּן שֶׁיֵּשׁ לָנוּ פּוֹסְקִים מְכַשְׁרִים הַמְּנַהֵיג
וּנְמַק"י.

יֵשׁ נְסֻמְוֹף עָלֵיהֶם בְּדִיעֵבַד. וְנִרְאֶה עוֹד דֵּהנַמ"י אֲזִיל בְּשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ן וְהַרְשָׁב"א בְּטָרְיִפּוֹת
כְּנֻטוּל דְּמִי כְּאִילוֹ נְטוּל הַיֵּתֵר לְבַד.

וְהַפּוֹסְלִים בְּשִׁיטַת רַש"י וְרַמְבַּ"ם כְּנֻטוּל הוּא וְחַבְרִירוֹ וְע"כ הָרַמְבַּ"ם פְּסַל בְּיֵתֵר דְּאֲזִיל
לְטַעְמֵי. וְכֵן רַש"י פִּירֵשׁ בֵּיתְרוֹת לִית לֵן בֵּה אֲלֵא גּוֹרְרוּ דְּאֲזִיל לְטַעְמֵי.

וּא"כ יֵשׁ לָנוּ עֲמוּדִים גְּדוּלִים לְסֻמְוֹף גַּם הָרַמְבַּ"ן וְרַשָּׁב"א בְּטָרְיִפּוֹת דְּמִפְרָשִׁים יֵתֵר כְּחֶסֶר
הַיֵּתֵר וְכַשֶּׁר בַּס"ת: ו' אִף אֲנֶהְרִינָהוּ לְעֵינֵינוּ בַּס' תִּיקוּנֵי הַיִּזְוֶהר תִּיקוּן כ"ה ז"ל ס"ת הוּא
דְּרָגָא דִּיעֵקֵב דְּאֲתַמֵּר בִּי יַעֲקֹב אִישׁ תָּם [פִּי בְּמִקְ"מ תָּמִים בְּלֵא מוּם הֵן חֶסֶר הֵן יֵתֵר] וְס"ת
כְּפֹף צָרִיף לְמַהְיֵי תָם בְּלֵא פְּסוּלָת וְאִם ס"ת אִיהוּ חֶסֶר בְּאֲתֵר דְּמְלֵא אוּ מְלֵא בְּאֲתֵר
דְּחֶסֶר אוּ אֹתֵר חֶסֶר אוּ יֵתֵר אוּ חֲלִיף ס"ת פְּסוּל לָאוּ אִיהוּ כְּדִיוֹקְנָא דַּס"ת לְעֵילָא
כְּגוֹנוֹנָא דְּאֵי אֵינוֹן חֲמֵשׁ כְּנֻטוּל רִיאָה כְּגוֹנוֹנָא דְּחֲמִשָּׁה חֲנוּמְשִׁי תוֹרָה וְכו' אֵי אוֹנֵי חֶסֶר אוּ יֵתֵר
אוּ חֲלִיף פְּסוּל עֵי"ש.

והפּלל בּפּוֹסְקִים שְׁמָה שְׁאִין מְבוֹרָר בּפּוֹסְקִים סוּמְכִין עַל הַזְּהָרָה כ"ש זֶה שְׁגָם רֹב פּוֹסְקִים פּוֹסְלִין וְהַזְּהָרָה מְסִייעַ לְהוּ אֵין לְהַרְהֵר עוֹד וּמוֹצִיאִין אַחֲרֵת. וְדַבְּרֵי זְהָרָה אֵלוּ מְסִייעִים לְחִילוּק שְׁחִילְקֵתִי בֵּין ס"ת לְתַפְלִין דְּשִׁאנֵי ס"ת שֶׁהוּא שְׁלָם] וְדַבְּרֵי זְהָרָה אֵלוּ מְפֹרְשִׁים פְּדַעַת מֵהַרְש"ל שְׁפָסַל אוֹת אַחַת יְתָר בַּס"ת.

דָּלָא כְּנוּב"י דְּדוֹקָא אוֹת יְתָר בְּתִיבָה עֲצָמָה. שְׁהָרֵי פְתַב תְּחִילָה מְלֵא בְּאַתָּר דְּחֶסֶר וְאַח"כּ פְּתַב אוֹת אַחַת יְתִיר.

מְבוֹרָר דָּלָא בְּמֵלֵא בְּאַתָּר דְּחֶסֶר עֲסָקִינוּ. שׁוּב הָרְאוּ לִי בְּרַמְב"ם פ"ה ה"ג וְז"ל.

וְאִם לֹא דְקָדַק בְּמֵלֵא וְחֶסֶר אוֹ שֶׁהוֹסִיף מִבְּפָנִים אִפִּי אוֹת אַחַת הָרִי זֶה פְּסוּלָה. הִנֵּה דְהוֹסִיף מִבְּפָנִים לְאוּ בְּגוֹף הַתִּיבָה שְׁפָכָר פְּתַב זֶה וְאִם לֹא דְקָדַק בְּמֵלֵא וְחֶסֶר.

רַק שְׁפַתְבָּ הָאוֹת בְּפָנֵי עֲצָמוֹ. וּמ"מ פְּסוּל דָּלָא כְּנוּב"י: ז) בְּכָל זֹאת עֲדִינוּ יֵשׁ לְדוֹן לְפִימ"ש מְהָר"ל בְּסִפְרָא בְּאַר הַגּוֹלָה בְּאַר ז' בְּהָא דַּע"ה מְוֹתָר לְנוֹחֲרוֹ שְׁנֵדָאֵי אֵין הִפִּי כְּפִשׁוּטוֹ שְׁנֵדָאֵי הַהוֹרְגוּ נְהָרְג עָלֵיו.

וְהִינֵנוּ שְׁאַף שְׁמַצַּד עֲצָם ע"ה מְוֹתָר לְנוֹחֲרוֹ. מ"מ הֵלֵא רְאוּי לְקַבֵּל תּוֹרָה וְלִהְיוֹת ת"ח.

אִף בָּאוּ לְבָאָר גְּנוּת ע"ה בְּעֲצָם. וְאִם מֵת בְּלֵא תּוֹרָה נִמְצָא לְמַפְרַע הִי מְוֹתָר לְהוֹרְגוֹ עֵינֵן שָׁם הֵיטֵב כִּי טוֹב טַעְמוֹ.

וְאִם פֶּה נִפְרַשׁ בְּדַבְּרֵי אַגְדָּה שְׁבַגְמ' כ"ש שְׁיֵשׁ לְפָרֵשׁ בַּס' הַזְּהָרָה שְׁלֵא הִלְכָה לְמַעֲשֵׂה נְאֻמָּה. וְהִינֵנוּ שֶׁהַפְּרַמ"ג רוֹצֵה לְהַכְשִׁיר לְדַעַת רַשְׁבֵּי"א בְּנִדְבָק אוֹת לְאוֹת לְאַחַר פְּתִיבָה מְשׁוּם דְּרְאוּי לְגַרְיָה ה"נ רְאוּי לְגַרְיָה.

וּא"כ אֵין רְאוּי מֵהַזְּהָרָה. שְׁהַזְּהָרָה דִּיבְרַ מַצַּד עֲצָם הֵיטֵר בַּס"ת שְׁפּוֹסֵל.

אַבְל מ"מ כְּשֶׁר מְשׁוּם שְׁרְאוּי לְגַרְיָה וְלֹא יְהִי יְתָר וּכְדוּמָה מִמֶּשׁ לְדַבְּרֵי מְהָר"ל בַּע"ה דְּמַצַּד עֲצָם ע"ה מְוֹתָר לְנוֹחֲרוֹ וּמַחְמַת שְׁרְאוּי לְהִיוֹת מְקַבֵּל תּוֹרָה נְהָרְג עָלֵיו הַהוֹרְגוֹ. ה"נ מַצַּד עֲצָם שְׁיֵשׁ בּוֹ יְתָר פְּסוּל וּמַחְמַת שְׁרְאוּי לְגַרְיָה וְלֹא יְהִי יְתָר כְּשֶׁר: ח) אִף בְּאַמַּת אֵין דַּבְּרֵי הַפְּרַמ"ג מְחַוְוֵרִין כִּי מְלַבֵּד שְׁאִין לֹאמֵר כֹּל הָרְאוּי לְבִילָה בְּמַקּוּם שְׁלֵא נִזְכָּר בַּש"ס.

וְרַשְׁבֵּי"א אָמַר כֵּן בְּנִדְבָקָה לְפִי פִּירוּשׁוֹ בִּירוּשְׁלָמִי וְאֵין לְדַמּוֹת כֹּל הַפְּסוּלִין. עוֹד יֵשׁ בְּזֶה טַעַם לְשַׁבַּח בְּנִדְבָקָה דְּנִפְיָק מְדַכְתִּיב וּכְתַבְתֶּם פְּתִיבָה תְּמָה וְהַרִיטְב"א פ"ק דְּסוּפָה דַּסְת"ם דִּינוֹ קְדָשִׁים שְׁצָרִיכִין כְּוֹנָה מְסַבְּרָא וְה"ה דִּי"ל דְּבַעֲי שִׁנְיָה עָלֵיו הַכְּתוּב לַעֲכָב.

אִף כֵּינֵן דְּלַכְתַּחֲזִילָה צָרִיף שְׁיֵהֵי אִף בְּדִיעַבַּד פְּסוּל כְּשִׁאֵינוּ רְאוּי. וְזֶה בְּפְסוּל דְּבָק שְׁאִין פּוֹסֵל רַק בַּסְת"ם דְּהוּי כְּמוֹ קְדָשִׁים.

אַבְל יְתָר כְּנִטוּל כָּלֵל בְּכָל מְקוּם וְלֹא בְּקְדָשִׁים לְחוּד לֹא בְּעֵינֵן שִׁנְיָה עָלֵיו לַעֲכָב. וּא"ת יְתָר כְּחֶסֶר וְחֶסֶר בְּמַקּוּם רְאוּי [וְחֶסֶר בְּעֵלְמָא לֹא חֲשִׁיב רְאוּי לְהוֹסִיף דְּפָנִים חֲדָשׁוֹת בְּאִ (שֶׁהוֹסִיף) כְּגוֹן שְׁחֲשִׁיב חֶסֶר מַחְמַת יְתָר וְרְאוּי לְמַחּוּק הֵיטֵר וְלֹא יְהִי חֶסֶר יוֹכָשֵׁר.

ליתני דחסר פמו שינה עליו דאפי לא הי צריף כתיבה תמה עכ"פ מחנך לכתוב פולו
וכינן דכתיב עוד וכתבתם הרי שינה הפתוב. על פו הכי נקטינו בנמצא תיבה אחת יתירה
מוציאין אחרת:.

(ט) ולענין דברי רמ"א סימן קמ"ג שאם חנמש אחד שלם בלא טעות יש להקל לברך
עליו. ומשמעות דבריו דוקא שאין שם ס"ת שלם לגמרי בלי טעות פלל.

וכבודו הביא דברי רשב"א גיטין דמבואר בדבריו דמותר לקרות לכתחילה בו. דע שיש
דעות חלוקות בענין חנמשיין.

שרמב"ם פ"ז מהס"ת שחנמשיין אין בהם קדושת ס"ת. ומה שאמרו אין קורין בהן מפני
כבוד ציבור.

היינו שאין כבוד ציבור שיקראו בס"ת פסול. אבל לולי כבודם הי' מותר לקרות בס"ת
פסול.

שאין המצוה הס"ת רק הקריאה. וכמו שביאר בתשו'.

וע"כ ס"ת שיש בו טעות דומה לחנמשיין. אבל דעת רשב"א בתשו' סימן קמ"ד הובא ב"י
סימן רפ"ג חנמשיין כס"ת לכל דבר אלא שאין קורין בהן בצבור מפני כבוד ציבור
וביאר בחידושי דמחזי כעניות שאין להם ס"ת שלם.

ולשיטתו חנמשיין וס"ת שיש בו טעות הפכים מקצה אל הקצה דס"ת שיש בו טעות אין
בו קדושת ס"ת ומשום כבוד ציבור אין בו. וחנמשיין יש בהם קדושה אף משום כבוד
ציבור יש בהם.

ממילא ס"ת שיש בו טעות החנמש השלם אין בו לא משום חסרון קדושה ולא משום
כבוד ציבור. ע"כ לא פסק רמ"א פמותו רק באין ס"ת אחרת.

אבל ביש אחרת חוששיין לדעת רמב"ם דאין בחנמשיין קדושת ס"ת ולא מהני פלל מה
שחנמש זה שלם. אף אם כבר הוציא ס"ת זה פשוט דסומכין בדיעבד על דעת הרשב"א
והר"ן שלא להוציא אחרת: דברי ידו דו"ש הק' אברהם סימן שעב שאלה אותיות
שאיןם נוגעין כגון אלפין ועינין וצדי"ק שאין היודין נוגעין בגייהן אם מותר לתקן מי
שפסול לכתוב סת"ם כגון אשה וקטן.

ואם תקנו אי מהני בדיעבד: א) תשובה הנה לכתחילה הדבר פשוט דלא יתקן פי אם מי
שכשר לכתוב סת"ם כמ"ש המג"א סימן ל"ט סק"ו. אף בדיעבד יש לעיין פנין דהקא
מתקן ע"י כתיבה ממש ולכאורה יש להביא ראי' מהא דאיתא באו"ח סימן ל"ב דמותר
לתקן אם קורא פהלקתו תינוק שאינו חכם ולא מקרי שלא פסדון.

ומזה מוכח שהתיקון שלאח"כ לא מקרי כתיבה. דאל"כ הא הנה שלא פסדון דהרי דניק
הב"י בטור אהע"ז סימן קכ"ה דמותר לגרר אותיות הדבוקות שלא במצוות הבעל
מדמותר לגרר הנדבקות בתפילין ומזוזות ולא חשיב שלא פסדון אלמא דלא מקרי
בחיבה גירור הנדבקות יע"ש שתירץ דהתם משום דלא אפשר ע"כ שרי.

וא"כ ה"נ בתקוון אותיות שאינם נוגעין יש להוכיח פן: (ב) אולם הב"י כתב באו"ח סימן ל"ב בשם תה"ד בהה"י וקופי"ן שנוגעים דא"א לתמן בתפילין ולא דמי לאלפין שאינם נוגעין פינון שאי אפשר לתמן פי אם ע"י שיגרו מתחילה כל הרגל הו"ל חק תוכות יע"ש. וכיון דמדמי אלפין שאינם נוגעין להה"י הנוגעין וכמו שדיקמה בחה"ד סימן רל"ו. א"כ מה זה שחלק משום דצריד לגרוך פולה.

היא גופה קשיא למה צריד לגרוך פולה פינון דלא מקרי פתיכה מה איכפת לן במה שעושה ע"י חקיקת תוכות: ג' אשר ע"כ נראה דהא שהקילו בשלא פסדו לומר דאם מתחילה הי' יכול תינוק לקרותו מותר לתמן.

היינו משום דשלא פסדו גופי' אינו פסול ברור. והנה בתוס' מנחות (ל"ד:) ונהביאו ראי' לפירש"י בסדר הפרשיות מדגריסין במכילתא בד' מקומות מזכיר פרשיות תפילין קדש והי' שמע.

והי' כו' כותבו פסדו ואם כתבו שלא פסדו יגנוזו. ויש לדחות דבכתבת הסופר קאמר אבל אין קובעין בתפילין פסדו הנה עכ"ל הרי דמתחילה הנה פשיטא להו דלענון קביעותו בתפילין קאמר.

וא"כ אין ראי' מזה שאם בתחלה כתב המאחר מאחר ואם"כ המוקדם מוקדם שיהי' פסול. ולא קאמר במכילתא רק שלא יכתוב המוקדם מאחר בסדר הפרשיות.

רק לפיר"ת הוכרחו לזה דלענון פתיבת הסופר קאמר. וא"כ א דקי"ל פ"ש"י א"צ לזה: (ד) ובתשו' הר"ן סימן ל"ט נשאל בסופר שהשמיט תיבות או פסוקים וזרקו בין דף לדף ועשה סימנים לסימן השמטה.

והשיב שאין זה דומה לתלוי' המונפרת בש"ס דשם חולה בין שיטה לשיטה. וא"כ אין ראי' משם דקשהוא תולה אותו בין השיטין הוא נכתב במקומו אבל פשתולה אותו בין דף לדף הוא נכתב שלא במקומו וסימנא לאו מילתא.

אלא מיהו נראה לי מדברי בעל התרומה שהוא פ"שר שכתב הטעם דאין תולין בתפילין ומזוזות משום דהו"ל שלא פסדו הרי דתלוי' חשיב שלא במקומו לפי שהקריאה פדרפה הוא לקרות שיטה ראשונה ואם"כ התלוי' ואם"כ השיטה השני' ונמצא שנכתב שלא פסדו שמה שכתוב בראש שיטה שני' הוא מוקדם לתלוי' ועיי"ש.

ומזה למד דבס"ת שתולין מוכח דאפי' שלא במקומו פ"שר. וע"כ פ"שר אף בין דף לדף. ושוב דחה דברי בעה"ת דבאמת אף בתפילין ומזוזות תולין אם הניח בין שיטה לשיטה כמלא שיטה. והוכיח פן מהירושלמי.

ומזה הוכיח להיפוך דמדתולין בתפילין ומזוזות מוכח דחשיב פסדו. וא"כ אין ראי' מדתולין בס"ת דהנכתבת שלא במקומו פ"שר ועיי"ש.

הרי מבואר מדבריו בהדיא דאף שכתב התלוי' אחר שכתב מה שאח"כ דאי לא למה יתלה אעפ"כ חשיב פסדו. ואף בעה"ת לא פסל אלא משום דתלוי' נכתבת שלא במקומו והיינו שתלוי' הוא מאוחרת וכתבה מוקדם להתחלת שיטה שני'.

אבל לא מִפְסֵל מְשׁוּם שְׁכַתב הַתְּלוּי אַחַר שְׁכַתב סוּף הַשִּׁטָּה. וְאִין לְהַאַרִיךְ בְּפִשְׁיטוּת כִּי הַדְּבַר בְּרוּר בְּדַעַת הַר"ן דָּאִין פְּסוּל בְּשֵׁלָה כְּסֻדְרָן רַק אִם הַמְּאַחַר מְקוּדָם כו': ה) וּא"ל לְפִי מַה דְּמַסִּיק דְּאַף בַּס"ת פְּסוּל אִם כְּתַב הַמְּקוּדָם מְאַחַר א"כ מַה חִידוּשָׁה הַמְּכִילְתָּא בְּתַפְּלִין וּמְזוּזוֹת.

דִּי"ל דְּמְשׁוּם שְׁאִין פְּרָשָׁה סְמוּכָה לְחֻבְרָתָה בְּתוֹרָה הוּ"א דָּאִין קַפִּידָא אִם כְּתַב חֻבְרָתָה מְקוּדָמַת. גַּם מְשׁוּם דְּבָשָׁל רֹאשׁ כָּל פְּרָשָׁה בְּבֵית בַּפ"ע וְאַפְּי' בְּשָׁל יָד אִם כְּתַבָּה בַּד' קַלְפִים יֵצֵא כְּדֵאִיתָא בְּמִנְחוֹת.

הֵנָּה אֲמִינָא דָּאִין קַפִּידָא אֵיזָה פְּרָשָׁה מְקוּדָמַת. וּמִמֵּתְנִי' דָּאִין בֵּין סְפָרִים לְתַפְּלִין וּמְזוּזוֹת אֲלֵא שְׁהַסְפָּרִים נִכְתְּבִים בְּכָל לְשׁוֹן וְתַפְּלִין וּמְזוּזוֹת אֵינָם נִכְתְּבִים אֲלֵא אֲשׁוּרִית מוּכַח בְּהַדְּיָא דְלִשְׁאָר מִיְלֵי שְׁוִין.

וּלְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים קָשָׁה הָא נ"מ לַעֲנִין כְּסֻדְרוֹ. אֲבָל לְהַר"ן נִיחָא דַּכ"ש בַּס"ת דָּאִם כְּתַב הַמְּאַחַר מְקוּדָם וְדָאִי פְּסוּל רַק בְּתַפְּלִין וּמְזוּזוֹת הֵנָּה אֲמִינָא דְכָשֵׁר כַּנ"ל.

וְחִידוּשָׁה הַמְּכִילְתָּא דְשָׁנָה לַס"ת בְּזֵה: ו) הֵן אֲמַת דְּקָשָׁה לְפִי זֶה אִם כְּתַבָּן שְׁלֵא כְּסֻדְרוֹ אֲמֵאִי יִגְנָזוּ לֹא מִבְּעֵינָא בְּשָׁל רֹאשׁ יוּכַל לְהַחֲלִיף הַפְּרָשִׁיּוֹת וְאַפְּי' בְּשָׁל יָד יִחַתְּנוּ כָּל פְּרָשָׁה בַּפ"ע.

דְּהָא אִם כְּתַבָּן עַל ד' קַלְפִים פְּשֵׁר. אֲמַנָּם מְצִינוּ בְּשִׁבְתָּ פָּרַק כָּל כְּתַבֵּי אִם כְּתַב פְּרָשָׁה סְתוּמָה פְּתוּחָה אוֹ לְהִפּוּף יִגְנָזוּ.

וְכַתַּב הַרְשָׁב"א בְּתִשְׁוִי' דִּיגְנָזוּ עַד שְׁיִתְקַן. וְהוּ"נ י"ל בְּמִכְלִילְתָּא.

בְּאִנְפֵן שְׁאִין דִּין זֶה בְּרוּר. דָּאִם כְּתַב הַמְּקוּדָם בְּמִקוּמוֹ אַחַר שְׁכַתב הַמְּאַחַר שְׁפְּסוּל.

וְע"כ סוּמְכִין בְּזֵה עַל סְבָרָא זֹו דְכִינֵן שְׁהִי' יְכוּל תִּינוּק לְקִרוֹתוֹ מְקוּדָם פְּשֵׁר. אֲבָל לַעֲנִין חֻק תּוֹכוֹת שְׁפְּסוּלוֹ בְּרוּר בְּתַלְמוּד לֹא סְמִיכִין עַל זֶה שְׁחִיקוֹן שֶׁאֵח"כ לֹא יִחַשְׁבַּת כְּתִיבָה וְצָרִיף לְגִרְוֹר כָּל הַחֲרָטוּם.

וּא"כ הוּ"ל שְׁלֵא כְּסֻדְרוֹ: ז' וּבִאֵהָע"ז שְׁהוּכִיחַ הַב"י שְׁיִהֵא מוֹתֵר לְגִרְוֹר הַדְּבּוּקוֹת בְּלֵא צִוּוּי הַבְּעַל מְדָלָא פְּסוּל בְּתַפְּלִין מְשׁוּם שְׁלֵא כְּסֻדְרוֹ הֵינְנוּ מְשׁוּם דְּפְּסוּל אוֹתִיוֹת הַנּוֹגְעוֹת רֹוב הַפּוֹסְקִים מְכַשִּׁירִין וְאִינוּ רַק מְנַהֵג שְׁנֵהֲגוּ לְהַחֲמִיר וְע"כ כ"ש שְׁיִישׁ לְסִמּוֹן בְּזֵה עַל סְבָרָא זֹו דְּתִיקוֹן לֹא חָשִׁיב כְּתִיבָה כְּמוֹ לַעֲנִין שְׁלֵא כְּסֻדְרוֹ דְּמְשׁוּם שְׁאִין פְּסוּלוֹ בְּרוּר שְׁפּוּמְכִין עַל זֶה.

וּלְפִי זֶה בְּקִטְוִן שְׁפְּסוּל כְּתִיבָתוֹ בְּרוּר אַפִּי' דִּיעֵבַד לֹא מְהַנִּי תִיקוֹן לְתַקֵּן הָאוֹתִיוֹת שְׁאִינָם נוֹגְעִין בְּמִקוּם הַרְאוּי לִיגַע וְדו"ק: ח) וּלְפַמ"ש אַף בְּקִטְוִן שְׁגָרַר הַנְּדַבְּקוֹת יִישׁ לַעֲנִין לְפִי דְבַרֵי הַב"י דְּצָרִיף לְגִרְוֹר עַפ"י צִוּוּי הַבְּעַל א"כ הֵכָא לֹא מְהַנִּי גְרִירַת הַקִּטְוִן.

וְאַף שְׁשֵׁם הַיְקַל בְּדִיעֵבַד הֵינְנוּ מְשׁוּם שְׁפְּסוּל אוֹתִיוֹת הַנְּדַבְּקוֹת בְּגִט אֵינּוּ אֲלֵא מְנַהֵג וְכְמוֹ שְׁהוּכְחָנוּ לַעֲלִיל. אֲבָל בְּתַפְּלִין וּמְזוּזוֹת דְּגַמ' עָרוּכָה כָּל אוֹת שְׁאִין גְּוִיל מְקִיף לָהּ מַד' רְחוּתֵי' פְּסוּל י"ל אַפִּי' בְּדִיעֵבַד לֹא מְהַנִּי: ט) אֲמַנָּם לְפַעַנ"ד יִישׁ לִיִּישׁב קוֹשְׁיַת הַב"י דְּאֲמֵאִי בְּעֵי צִוּוּי הַבְּעַל וּבְעֵנִין שְׁלֵא כְּסֻדְרוֹ מְקוּלִין.

ולפענ"ד י"ל דע"כ הא דמהני גרירה היינו משום דפסול אותיות הנדבקות בגט הוא רק חומרא. סומכין על הפוסקים דלא מהני גרירה בתפילין דגרירה מקרי פתיכה.

אבל אם לא מקרי פתיכה רק דהנה כנכתב קודם הגרירה. וע"כ הוי בתפילין פסדון.

א"כ הו"ל מחוסר מעשה בין פתיכה לנתינה ופסול דומיא דמחוסר וא"כ אם יגרוך בלתי ציווי הבעל פסול ממנ"פ דאם מקרי פתיכה הא כתב שלא לשמה ואם לא מקרי פתיכה א"כ פסול משום מחוסר מעשה.

וא"כ כיון שבגרירה נפסקה הלכה דאינו פסול משום שלא פסדון. וכן כיון דלא פסול משום חק תוכות ע"כ דלא מקרי פתיכה א"כ גם בקטן פשר: הק' אברהם.

סימן שעג ב"ה אור ליום א' מש"ק בהעלותה תרנ"ה לפ"ק. פה סאכטשאב שלום להרב התריף מוהר"ר יעקב נ"י אבדק"ק ברעזניצא.

א' בדבר הס"ת שנתישן והעביר עליו קולמוס קטן פחות מי"ג שנים. ומעלתו אגיל ומייתי דברי פרמ"ג סימן ל"ב בנפל דיו על אות או העביר עליו קולמוס שלא לשמו דליש אומרים (אה"ע סימן קל"א) בהעביר עליו קולמוס לשמה חוששין לגירושין ה"נ להיפוך בהעביר עליו קולמוס שלא לשמה חוששין לפסול.

וא"כ ה"נ בנ"ד לי"א ה"ל יפסול. אף מעלתו הקשה על הפרמ"ג מתוס' שכתבו דוקא היכא שכתב האחרון מתקן שהא' שלא לשמה והב' לשמה הוא דהוי כתב לר' יהודא.

ולר' אהא אליבא דרבנו גיטין (כ'). ומה שרצה לתרץ זה דיפסול משום ואגוהו.

ורצה לומר דכשם שלמטה בפסול ולמעלה בכשרות לא חשיב ואגוהו ה"נ להיפוך. דברי טעם הם.

אף ואגוהו בכל המצות אינו רק לכתחילה. ובשם לבד הוא דפסול דייעבד.

וקושיותו על פרמ"ג נכונה. וכבר השיגוהו אחרונים בתשו' מים חיים ובתשו' חסד לאברהם.

גם מה שרצה לפסול משום שאין כתב תחתון נראה. ליתא.

דא"כ דיו ע"ג דיו דלאו פלום הוא אם נאמר שכתב ראשון נתבטל משום שאינו נראה ע"כ השני כתב. אלא נדאי הא לאו מלתא הוא.

ונוב"י סימן א' כתב משום דכתב העליון בא ליפות כתב תחתון ולנאותו אינו חוצץ: ב' מ"מ בנדון הפרמ"ג בהעביר עליו קולמוס שלא לשמו נ"ל שדבריו נכונים. והן אמת שפשוט דברי תוס' דכתב עליון שיש בו תוספות על כתב ראשון הוא הכתב.

ויותר מבואר בתה"ד סימן מ"א דכשכתב שני מתקן הוא מבטל את כתב ראשון וחשיב שלא פסדון עיי"ש ובהג"ה שם. אף במרדכי ובסה"ת בחק תוכות אינו מועיל להעביר קולמוס אפי' לר"י ולר' אהא בגט.

דשאני התם שהאות נעשה כתקנו ואינו מחוסר אלא לשמו. אבל חק תוכות שאין שם אות עליו מודה דהעברת קולמוס לא משוי' לי' גט.

נ"ל שצ"ל אות וכן כתב במרדכי וז"ל דאם מועיל על האות שכתב שלא לשמה לשוני' פלשמה. מ"מ לשוני' אות לא יועיל עכ"ל.

ולכאורה לפי סברת תוס' דכשכתב שני מתקן חשיב כתב. יותר יש לו להועיל פשלא הי' תחילה כתב פלל: ג' אף באמת פשנדקדק בלשון הסה"ת וביותר בדברי המרדכי נראה בעליל שלשונם מורה דהם ס"ל דהא דמועיל העברת קולמוס היינו משום דע"י העברת קולמוס כתב ראשון מתפשר.

וע"כ דוקא שהי' אות רק שהי' פסול משום שלא לשמה בזה מועיל העברת קולמוס. אבל פשלא הי' אות אינו מועיל העברה לשוני' אות.

והיינו משום דהעברת קולמוס שעושה מעשה באות לשם גירושין חשיב פאלו נכתב תחילה לשם גירושין. פינן שעטה הוא לשם גירושין.

ומה דבעי לשמה היינו דצריך שיעשה בו מעשה לשם גירושין ולא מהני במחשבה לבד. אבל בהעביר קולמוס לשמה שעשה מעשה באות לשם גירושין נעשה האות לשמה.

אבל בחק תוכות איה יעשה אות בשלמא בענין לשמה פינן דעטה עומד לגירושין ועשה מעשה לקה מהני. אבל בחק תוכות אין לומר כן ד) מעטה ה"ה להיפוך בהעביר עליו קולמוס שלא לשמו שעושה בו מעשה לעוקרו מלשמו דבטל הלשמו.

וקרוב לומר דלכ"ע פסול. ועי' בתוס' ריש השולח בהא דביטל הגט אינו חוזר ומגרש בו.

שקשו הא לכ"ע לא אתי דיבור ומבטל מעשה שהרי אם כתב ס"ת לשמה אינו יכול לבטל עיי"ש. הרי דאף לפי מה דהני ס"ל דגט כס"ת.

מ"מ לא הקשו רק משום דדיבור אינו מבטל מעשה. אבל מעשה הי' יכול לבטל.

וא"כ בס"ת נמי פשעשה מעשה שלא לשמו הרי עברו מלשמו ובטל הלשמו: ה) והנה לפי דברי הסה"ח ומרדכי הנ"ל אף כשכתב שני מתקן לא נתבטל כתב ראשון פינן שאין העליון נעשה כתב בפ"ע דא"כ גם גבי חק תוכות לתכשר אלא ודאי שהעליון לא נעשה כתב בפ"ע רק שהתחתון מתפשר.

ודלא כהה"ד הנ"ל. וכן דעת התשב"ץ ח"א סימן קכ"ז בהא דמקשה הש"ס גיטין פ' הגזקין (נ"ד): ולעבר עליו קולמוס לשמו ולקדשו והוצרך לתרץ משום מנומר.

והקשה תשב"ץ תיפוק לי' דכתב עליון מבטל לכתב תחתון והני לי' מוחק השם. ורצה ללמוד מזה דשם שכתב שלא לשם קדושה מותר למוחקו.

נדחה דדיו ע"ג דיו לאו פלום הוא. ותמוה דהא הש"ס מקשה דהעברת קולמוס יכשיר ויהי' העברת קולמוס מתקן ויבטל כתב התחתון לפי דברי התה"ד הנ"ל.

אלא ודאי ס"ל ג"כ כמרדכי וסה"ת דאין הכשרות משום דכתב עליון כתב רק משום דכתב תחתון נעשה לשמה וזה ברור: ו) וקצת יש להביא עוד ראי' לזה דאם תאמר דכתב תחתון נשאר בפסולו והתכשר משום כתב עליון.

יהי' כתב תחתון תציצה בין דיו לקלף. ואם תאמר מין במינו אינו חוצץ.

אפתי יקשה לשמואל ור' יוחנן דס"ל בנבחים (ק"י.) מב"מ חוצץ: ז' ועלה בדעתי לנישב
עפ"י מ"ש המבי"ט בס' קרית ספר פ"ז מה' לולב דהא דמב"מ אינו חוצץ ילפינו מדכתיב
אשר ישרתו בם בקודש שני כלים ושירות אחת עכת"ד.

ועי' ביומא (נ"ח.).

וע"כ י"ל דטעמא דשמואל ור' יוחנן דס"ל מב"מ חוצץ משום דכי היכי דפליגי ר"י ורבנן
אם מב"מ בטל או לא בטל. מקרא דולקח מדם הפך ומדם השעיר אף שדם הפך מרובה
מדם השעיר אין דם הפך מבטל לדם השעיר.

ויליף מזה ר"י מב"מ לא בטל. ורבנן ילפי מזה דעולין אין מבטלין זא"ז.

ופי' ה"ן בנדרים דר"י אגזיל בטר עצם הדבר. ורבנן אגזיל בטר מב"מ בעולין או באיסור
והיתר עכת"ד.

ה"נ במה דיליף משני כלים ושירות אחת. לרבנן אגזיל בטר קודש וקודש דכ"ש אגז
אינו חוצץ בפני כ"ש אחר.

אבל באגז אימורים לגבוה ואגז אברים לאכילה שפיר חוצץ. (וגז"ש דהקטרה הנאמר
באימורים והקטרה הנאמר בממנו לאשים דבש"ס מנחות (כ"ג:) לא שייך בזה.

דבשלמא לענין ביטול דשייך שפיר בשניהם לגבוה לענין שהמיעוט לא יתבטל ויעלה
הקומץ לשם בעליו ויתיר המנחה הוא דיליף הקטרה האמורה בשיריים מהקטרה
האמורה בקומץ.

אבל לענין חציצה דכשהכל אימורים לא שייך חציצה כלל דהכל הקטרה אחת של מצנה.
אין ללמוד הקטרה דשיריים מהקטרה דאימורים לענין חציצה].

אבל לר' יהודה גם שמואל ור' יוחנן מודים דמב"מ אינו חוצץ. וא"כ ר' יהודה לשיטתו
שפיר קאמר מעביר עליו קולמוס ומקדשו דמב"מ אינו חוצץ.

ואף דשמואל ס"ל מב"מ לא בטיל ואעפ"כ ס"ל מב"מ חוצץ. הא פתב ריטב"א ע"ז
(ע"ג:) דרב ושמואל דס"ל מב"מ לא בטיל הוא רק מדרבנן.

כן יש לנישב: ח) אלא דא"כ יקשה לר"ת גיטין (כ) דאמר גט שהעביר עליו קולמוס
לשמה תלוי בפלוגתא דר"י וחקמים דלחקמים דפסלי בס"ת פסלי נמי בגיטין. הא בגט
לא שייך חציצה כלל.

בשלמא בס"ת י"ל מדכתיב ואני פותב על הספר ועי' בתשו' גבעת פנחס סי' נ"ו]. אבל
בגט מנלן לפסול חציצה.

הא ספר דכתיב בגט לספירת דברים אתא ומסברא בלא קרא לית לן למיפסל חציצה.
כמ"ש ריטב"א ור"ן פ"ק לולב הגזול.

וא"כ י"ל חקמים לשיטתיהו דאגזיל בטר קודש וחול. וא"כ בס"ת הני חציצה ופסול אבל
בגט דלא פסול חציצה ונקשר אלא ודאי טעם הקשר העברת קולמוס משום דמשוי לי'
לפתב תחתון לשמה מ"מ אין זה ראי' ברורה שאין זה מוכרח שחציצה פסול בס"ת ועי'
תשו' גבעת פנחס שם: ט) עכ"פ דעת סה"ת והמרדכי ותשב"ץ כמ"ש.

רק שנקל האיסור]: ג) גם יש לסמוך בדיעבד על מה שאומרים הסופרים בתחילת הפתיחה וכל השמות לשם קדושת השם כמ"ש הט"ז סימן רע"ד בשם סמ"ג ומשמע שם מדברי הט"ז דאפי' לא חישוב כלל בפשט פתיבת השם מהני.

ועיין פרמ"ג או"ח אשל אברהם ס"ק ל"ב דחישוב מהני באזכרות. ומה שכתב הסמ"ג לומר תחילה לשם קדושת השם.

י"ל נ"מ אם לא יחשוב כלל בפשט פתיבת האזכרות. גם י"ל גרירת האותיות בחק תוכות אינו דומה לתקון הספין של שחיטה דזה קל לעשות ואינו טורח יותר מטורח חילוף חמץ לאחר הפסח.

ע"כ נ"ל להכשיר אם יבדוק הס"ת. וכל אשר יראה בו מחק במקום שיש חשש חק תוכות מחוק האות וכתוב אחרת זולת בשמות פנ"ל.

אף מ"ש פבודו להכשיר ע"י העברת קולמוס. אין נראה לי כלל.

ופי' דברי ספר התרומה יעיין בגור ארי' ממנה"ל ס"פ הבונה: דברי ידיו דו"ש הק' אברהם. סימן שעה ב"ה ה' עקב תרנ"ו ושלום לכבוד הרב הקריף כו' מוהר"ר מאיר נ"י האבד"ק גאווערטשוב.

א דבר סופר סת"מ אשר גנב ס"ת מאנשי כפר ומכר ממנה שני חומשים לאנשי עיר קטנה והוכר הגנב ואנשי העיר טוענים פי לא יחזירו להם עד אשר יחזירו להם הדמים וכ"ת מסופק אם יש בס"ת משום תקנת השוק יען מצא בבאה"ט חולקין בזה הנה בספק תקנת השוק יש לדמותו לספק אילן קודם ספק עיר קודם דקוצץ ואין נותן דמים.

משום דאילן לקציצה קיימא ועל המעות בני העיר מוחזקים. ה"נ בזה שהחפץ לחזרה קאי ועל המעות הנגנב מוחזק: ב) האמנם פי לכאורה יש לחלק דבאילן אפי' נדאי אילן קדים תחילה קוצץ ואח"כ נותן דמים ואין שום ספק על הקציצה.

אבל בתקנת השוק שאין הלוקח מחויב ליתן החפץ עד שיתנו לו הדמים כמ"ש הטור סימן שנ"ו והשטמ"ק בשם הרמ"ה וכן לשון הש"ס ב"ק (קט"ו) ליזיל מרי' דספרא ויהיב לי' לבר מחזא תמנן זוי ושאקיל ספרי' (האומנם שמפרש"י בגמ' בד"ה עשו תקנה ובד"ה ור"י מבואר להיפוך).

הנה הרמ"ה והטור רבים ובתראי נגד רש"י] א"כ כ"ז שאינו מחזיר לו המעות הספק על החפץ אם מחויב להחזירו ובחפץ הלוקח מוחזק: ג) אף בתשו' לרמב"ן סי' פ"ד במשפון שספק כמה חייב לו עליו.

הדין עם הלנה. ומדמה להא דס' אילן קדים כו' וה"נ משפון לחזרה קאי אף שאינו מחויב להחזיר לו המשפון עד שיפרע לו מעותיו.

וה"נ אף שאינו מחויב הלוקח להחזיר לו החפץ עד שיתנו לו מעותיו מ"מ חשיב הספק על המעות. אף בשטמ"ק בשם הרמ"ה ונ"ל פיון דדינא לקוז מיד הנינו קודם נתינת הדמים] א"כ הוא המוציא עיי"ש.

משמע דבכעין נ"ד לא הוי דינא הכי: אד גוף היסוד לומר מכירת ס"ת לא שכיח וְלֹא עֲבָדוּ בִּי רַבָּנָן תַּקְנַת הַשּׁוּק פֶּתַח הַשּׁוּק שְׁאִין דְּבָרָיו מְפָרְחִים וּבְקִצָּה"ח הֵבִיא רַא"י מְהֵא דב"ב בְּשִׁמְעֵתָא דְּפָרָה וְטִלִּית דִּישׁ בּוּ תַּקְנַת הַשּׁוּק.

וי"ל ג"כ דאף האומרים מכירת ס"ת לא שכיח היינו משום דהקונה ס"ת מן השוק פחותה ממצוה מן השוק. ועפ"י רוב הרוצה לזכות במצות ס"ת שזכר לו סופר סת"מ שכתוב לו.

ונה בקונה מבעה"ב אבל הקונה ס"ת מסופר שלא כתבה למצוה עבור עצמו רק למפור מקיים מצוה בזה ולא חשיב חוטף מצוה מן השוק. דרך בשה"י מצוה אצל המוכר חשיב זה חוטף המצוה לעצמו שבתחילה הי"ג"כ מצוה.

אבל הקונה מסופר שאצל הסופר לא הי' מצוה הרי חידש הלוקח מצוה ומקיים המצוה בזה. וכ"כ בס' מצנות חכמים הובא בפ"ת יו"ד סימן ע"ר סק"ז.

ונראה שזה פוננת הרמב"ם בס' המצות מצוה י"ח באומרו ואם א"א לכותבו צריך שיקנהו או ישפוך מי שיקתבהו לו עיי"ש. ולכאורה קשה הדמיון קונה ושוכר דקונה פחותה מצוה ועכ"פ איפכא מבעי לי' למימר ישפוך מי שיקתבהו או יקנה.

אד להג"ל נכון שיקנהו מסופר שלא כתבה רק לסחורה. וכיון שמקיים בזה המצוה כמו בשוכר סופר לכתוב לו.

א"כ שפיר שכיח לקנות מהסופר ויש בו תקנת השוק: ה) ועוד דסתם גניבה יאוש בעלים בגנב ישראל עכ"פ אלא שנוהגין להחזירו בנדמים מטעם דינא דמלכותא שנוהגין להחזיר בנדמים וגם ישראל נוהגין כן.

ועי' ש"ע סימן שנ"ו סק"י. מ"מ בלא דמים לא נהגו להחזיר וחוץ לדין יאוש ושינוי רשות דלא קי"ל ברמב"ם שלוקח מחנוייב להחזיר הדמים לבעלים] ואף במידי דלא שכיח אינו מחנוייב להשיב בלא דמים: ו ועוד י"ל דהגונב וחתף ממנה שני חומשים חשיב שינוי דנשתנה שמו.

מעיקרא ס"ת והשתא חומשים. ושינוי החזר לבריותו לא הוי שאם יחבר עוד חומשים ויעשה ס"ת פנים חדשות באו לכאן.

וכמו לבני ועשאם עפרא דלא חשיב שינוי החזר משום פנים חדשות באו לכאן. ופשוט זה אינו ברור בעיני דאפשר בזה"ז דאין נוהגין לעשות חומשין בגלילה.

אין נקראין חומשים רק חלק מס"ת. ואין לי פעת פנאי לברר זה.

מ"מ נראה ברור מטעמים הנ"ל שמחנויבים להחזיר להם הדמים ז) ועל דבר ס"ת שכתב הסופר הנה לאנשי חברה לאחר הגניבה. ואנשי החברה ממאנים מלשלם לו באומרים שיקח הס"ת בחזרה דלא ניתא להם לקרות בס"ת שכתבו גנב.

נדאי טענה גדולה היא. וידוע שמדברים אחר סופר יר"ש וְלֹא נִחָא לְהוּ בְּכֻזָּה.

ויש לדמותו למום במקח. בכל זאת מאחר שעפ"י דין כשר.

בצעו תמימים שיפחתו לו מדמי המקח. אד זאת ראוי לחקור על תפילין שמכר אם נמצא בהם פרשיות.

דאף דקי"ל חשוד לְדָבָר אַחַד אינו חשוד לְכָל התורה כולה. מ"מ ראוי לְבַרַר בְּמָקוֹם שְׂאֵפְשֵׁר לְבַרַר.

גם לְבַדּוֹק תְּפִילִין שֶׁהוּא עֲצָמוֹ מִתְפַּלֵּל בָּהֶם כִּי אִם לֹא יִמָּצֵא בָהֶם פְּרִשְׁיּוֹת יְהִי מוֹמֵר לְתִפְּלִין וְיִהְיֶה חֲשׂוֹשׁ פְּסוּל עַל הַס"ת: יְדִידוֹ הֵק' אֲבָרְהָם סִימָן שְׁעוֹ ב"ה ר"ח גִּיסָן תַּרְח"ם. בְּדָבָר הַסְּפָרִים הַנִּדְפָּסִים שֶׁנִּהְגּוּ הַמוֹכְרֵי סְפָרִים הֵיטֵר לְחַבּוֹשׁ סְפָרִים לְקוֹנֵה בְּתוּף דָּפִין נִדְפָּסִים.

הֵינּוּ אוֹ בְּדָפִין שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ בְּדַפּוּס שֶׁלֹּא יִצְלִיחוּ בְּשׁוּם אֲנָפֵן לְחַבְרָם שִׁיְהִי סֵפֶר שָׁלֵם. אוֹ עִם דָּפִין שֶׁהֵמָּה קוֹנְטְרָסִים מִיְּתָרִים.

שְׁפִיר דְּמִי לְמִיֵּעֲבֵד הָכִי אוֹ לֹא: א תְּשׁוּבָה. רִישׁ פ' פֶּל כְּתָבִי אֵימָר הָיוּ כְּתוּבִים תַּרְגוּם בְּכָל לְשׁוֹן כּו' ר' הוֹנָא אָמַר אֵין מִצִּילִין אוֹתָם מִפְּנֵי הַדְּלִיקָה ר' חֲסֵדָא אָמַר מִצִּילִין אוֹתָם אֲלֵיבָא דַּמ"ד נִיתְּנוּ לְקָרוֹת בָּהֶם דַּכ"ע לֹא פְּלִיגֵי דְּמִצִּילִין.

כִּי פְּלִיגֵי אֲלֵיבָא דַּמ"ד לֹא נִיתְּנוּ לְקָרוֹת בָּהֶם. רַה"א אֵין מִצִּילִין דְּהָא לֹא נִיתְּנוּ לְקָרוֹת בָּהֶם.

רַח"א מִצִּילִין מִשׁוּם בְּזִיוֹן כְּתָבִי הַקּוֹדֵשׁ. וְכַתֵּב הָרֵא"ש ו"ל הָאֵיִדְנָא שְׁרִי בֵּין לְקָרוֹת בֵּין לְהַצִּיל.

דְּכִינּוּן דְּלֹא אֵפְשֵׁר עֵת לַעֲשׂוֹת לַד' הַפְּרוֹ תוֹרָתָךְ. וְכַדְאָמְרִי בְּגִיטִין (כ"ו:): הֵלְכָךְ הָאֵיִדְנָא שְׂאֵין כּוֹתְבִין תוֹרָה שְׁבַע"פ מִשׁוּם עֵת לַעֲשׂוֹת.

כּוֹלָם הֵם פְּרוּשֵׁי הַמִּצְוָה וְעֵיקָר תוֹרָה וּמִצִּילִין אוֹתָם מִפְּנֵי הַדְּלִיקָה עַכ"ד: (ב) וְהִנֵּה בְּקַדְוֶשֶׁת ס"ת שְׁבַע"פ. יֵשׁ לָהֶם בָּהֶם מִצַּד שְׁנֵי בְּחִינּוֹת.

הָא' מִשׁוּם דְּהָאֵיִדְנָא נִיתְּן לְכַתּוּב וּלְקָרוֹת. וְהָרִי הוּא פְּסָפְרֵי תַנְיָךְ.

וְהַב' דְּהָא אִפִּי הָיוּ כְּתוּבִים תַּרְגוּם וּבְכָל לְשׁוֹן דְּקִי"ל כַּר"ה דְּאֵין מִצִּילִין אוֹתָם מִפְּנֵי הַדְּלִיקָה. מ"מ הָא תַנּוּן בְּמַתְנֵי וְאֵעִפ"י שְׁכַתּוּבִין בְּכָל לְשׁוֹן טְעוּנִין גְּנִיזָה. וּמְפָרֵשׁ ר"ה בְּכָל לְשׁוֹן אֵין מִצִּילִין. וְאֵפ"ה בְּעֵי גְּנִיזָה.

הִנֵּה שְׁיֵשׁ בָּהֶם קְדוּשָׁה אֵף שֶׁלֹּא נִיתְּנוּ לְכַתּוּב. וְה"ה תוֹרָה שְׁבַע"פ: ג וּבְמָה דְּסִינְיָמְנָא אֵפְתַת.

דְּמִשׁוּם הָא אֵין חֲשׂוֹשׁ כָּלֵל שֶׁהָרִי הַרְמַב"ם פְּסָק פַּכ"ג מַה' שְׁבַת הַכ"ג דְּמִנִּיחִין בְּמָקוֹם הַתּוֹרָפָה וְהֵם מִתְּרַקְבִין מְאַלְיָהֶם. וְכַרְבִּי דְּאִית לִי הָכִי בַּגְמ'.

וְהַטּוֹר או"ח סִימָן שַׁל"ד אִפִּי כְּתוּבִין בְּכָל לְשׁוֹן מִצִּילִין מִפְּנֵי הַדְּלִיקָה וְטְעוּנִין גְּנִיזָה וְכַתֵּב הַב"י בְּרִישׁ כָּל כְּתָבִי אָמְרִי אִם הָיוּ כְּתוּבִין בְּכָל לְשׁוֹן מִנִּיחִין בְּמָקוֹם הַתּוֹרָפָה וְהֵם מִתְּקַרְעִין מְאַלְיָהֶם.

וּבּוֹדָאֵי דְּהֵינּוּ לְדִידְהוּ שֶׁלֹּא נִיתְּנוּ לִיְכַתֵּב. אֲבָל לְדִידוֹן הָא אָמְרִי שֶׁמִּצִּילִין אוֹתָם מִפְּנֵי הַדְּלִיקָה.

וכ"ש שאין מניחין במקום התנרפה עכ"ל. הרי דמתחילה קודם התקנה משום עת לעשות וגו' לא הי' טעוניה גניזה (ובתשו' שבו"י חאו"ח סימן ט"ו פתב שפחנזם כ"כ הב"י).

אלא דפסק כר"ה דמפרש פן המשנה דאין מצילין. ומ"מ טעוניה גניזה.

ודברי הב"י נכונים. דלמה נעשה מחלוקת בין הטור להרמב"ם בחנזם.

ומ"ש השבו"י שכ"כ הרא"ש עיניתי ברא"ש ולא מצאתי בו דבר מזה: (ד) וא"כ סת שבע"פ קודם התקנה לא הי' טעון גניזה ואפי' למשנה דמפרש ר"ה אין מצילין וטעון גניזה. י"ל דהיינו משום האזכרות שבתוכן.

וכמפורש בעמוד ב' החילוק שבין ספרים למגילה. דספרים שכתובין בכל לשון ס"ל לברייתא שמצילין אותם.

ומגילה לא משום דספרים יש בהם אזכרות משא"כ במגילה. וא"כ ה"ה דנוכל לומר פן לר"ה בפ"ה המשנה דטעון גניזה משום האזכרות.

משא"כ בתורה שבע"פ שאין בה אזכרות. מעתה אין לנו לדון בקדושת ס"ת שבע"פ רק משום שהאידנא ניתן לכתוב משום עת לעשות.

ויש להסתפק בזה אם לאחר שהתירו חכמים לכתוב תורה שבע"פ. שוב יש בו קדושה גמורה כמו ספרי תנ"ך.

או לא: (ה) והנה ראיתי לתשובת משאת בנימין סימן ק' נו"ל דבשאר ספרים [פונתו על ספרים הנדפסים עיי"ש] חוץ מתפילין ומזוזות וס"ת אף הכתב אינו קדוש. והביא ראיה מתוספתא דברכות אעפ"י שיש בהן מאותיות השם ומענינות הרבה של תורה אינו מטמאין את הידים.

ומדלא מטמא את הידים ש"מ דלית בהם קדושה. דהא בהא תלי.

כמ"ש הר"ש שם. מ"מ חלילה לנו לנהוג קלות ובזיון בכתב עצמו.

דסוף סוף כתבי קודש הם ולא גרע מתשמישי קדושה דנגנזין. ושוב פתב עוד.

ועוד נראה שאף את"ל מדאין מטמא את הידים אין בהם קדושה כלל מ"מ בזה"ז יש בהם קדושה גמורה. והביא ראיה מדמצילין אותם בזה"ז מפני הדליקה.

וכתב עוד שם דבזה"ז יש בהם קדושה חמורה. ולכאורה נראה ממרוצת דבריו.

דבזה"ז מטמאין את הידים פיון דיש בהם קדושה חמורה וכמ"ש לעיל מינה דהא בהא תליא: (ו) אף א"א לומר פן שהרי בפ"ק דמגילה (ח'): מקרא שכתבו פרגום ותרגום שכתבו מקרא אינו מטמא את הידים.

ומוקמי לה במגילה. ובתוס' שם וקשיא דהא אמרי' בפ"ב גיפטיט לגיפטים עילמית לעילמים יצא ומיירי שכתובה באותו לשון שקורא.

דאל"כ הוי קורא על פה. ולא יצא.

וא"כ קשה אמאי לא מטמא את הידים. פיון שנינתנה לקרות ולכתוב באותו לשון שמפירין בה.

וי"ל דכינון שאינה פשיטה לקרות אלא למכירין בה. דין הוא שלא תטמא את הידים.
וא"כ בתורה שבע"פ שאם אינו מבין אינו לומד כלל כמבואר במג"א סימן נ'. וא"כ אין
הפתיבת תורה שבע"פ אלא למי שמפיר הלשון ע"כ אינו מטמא את הידים.
ונדקא תורה שבכתב שאפ"י עם הארץ שאינו מבין מקיים בה מצוות ולמדתם. מטמא את
הידים.

ועי' בקרב מלאדי ה' ת"ת סוף פ"ב ונה ברור: ז) ועוד ראי' ברוך דס"ת שבע"פ אינם
מטמאים את הידים מהא דאיתא במגילה (ז.) אמר ר"י אמר שמואל אסתר אינה מטמא
את הידים.

למימרא דסבר שמואל אסתר לאו ברוה"ק נאמרה והאמר שמואל אסתר ברוה"ק
נאמרה. נאמרה לקרות ולא נאמרה לכתוב.

ופרש"י והתוס' שם דנדאי ניתנה לכתוב ולקרות מדרבנן דהא תנו קראה ע"פ לא יצא
אלא דלא נאמרה ברוה"ק לכתוב. הרי דאף דמדרבנן ניתנה לכתוב פינון שלא נאמרה
ברוה"ק לכתוב אינה מטמא את הידים.

וא"כ ה"ה תורה שבע"פ שמעיקר הדין אין רשאי לכתוב רק מדרבנן משום עת לעשות
התירו. שאינה מטמא את הידים.

ועוד יתבאר לקמן טעם שלישי במה שאינה מטמא את הידים. שו"ר בתשו' מהר"י נ'
מיגאש סימן צ"ב שכתב בפשיטות שאינו מטמא את הידים (ח) ואחר שברנו שאינו
מטמא את הידים.

נלע"ד שאין בה קדושה גמורה ונחמורה ודלא כמ"ב. ומה שהוכיח מדמצילין אותם מפני
הדליקה.

לפענ"ד אינה אלא דמצילין אותם מפני צורך המצוה לקרות בהם וכמו שמצילין בשבת
מזון שלש סעודות. ואינה דומה לתורה שבכתב שמצילין אותה מפני קדושתה ג"כ
וכמבואר בשבת (קט"ו) ס"ת שנמחק ואין בו כדי ללקט פ"ה אותיות מדמטמא את הידים
מצילין אותה מפני הדליקה ואף שא"א ללמוד מתוכה שלא נשאר ענין שלם במקום אחד
אלא תיבה כאן תיבה כאן כמו שפרש"י שם.

מ"מ מצילין אותה מפני קדושתה. אבל ס"ת שבע"פ אינו פן ואין מצילין אותה אלא
לצורך הלימוד: ט) וכן משמע בסוגיא שהעפתקנו בתחילת התשובה דמשום צורך הלימוד
לבד מצילין.

דקאמר כי פליגי אליבא דמ"ד לא ניתנו לקרות בהן ר"ה אמר אין מצילין דהא לא ניתנו
לקרות בהם רח"א מצילין משום בזיון כתבי קודש. וצריכין להבין מה הוסיף ר"ת
בדבריו משום בזיון כתבי קודש.

הא לכאורה כל הצלת כתבי קודש משום זה. א"ו אותם שניתנו לקרות הצלתם משום
צורך הלימוד וקאמר ר"ח דאף אותם שלא ניתנו לקרות בהן מצילין אותם משום בזיון
כתבי קודש.

ור"ה סובר פֿינן דלא נִיתְנָה לקרות בו משום נְשֵׁלָא נִיתְנָנוּ לְכַתּוּב בְּלִשׁוֹן אַחַר וְאִינוּ מְטַמְּא אֶת הַיְדִים. אֲלֵמָא שְׂאִין בְּהֵם קְדוּשָׁה.

שוב אין בהם משום בזיון פתבי קודש כל פה. ומ"מ למדנו מלשוננו של ר"ח דבאותם שניתנו לקרות א"צ לטעם בזיון פתבי קודש.

אלא משום צורך הלימוד לבד מצילין. וא"כ אין ראי' לס"ת שבע"פ שיהי' בהם קדושה גמורה: י' ומ"מ קדושה זוטא מיהא אית בהו אף שאינה מטמא את הידים וכמ"ש המ"ב לעיל מינה ומדמי אותה לתשמישי קדושה פנ"ל ועיי"ש.

וביאור הדברים פֿינן שעומד ללמוד מתוכם והלימוד הוא קדושה א"כ הוא משמש קדושה. ודומה לזה פתב הר"ן בפ' בגי העיר דבהכ"נ חשיב קדושה משום שעשוי לומר בה דברים שבקדושה.

ובהכ"נ משמע שם דלא חשיב קדושה עצמה אלא משמשי קדושה. שיהי' במשנה בגי העיר שמכרו בהכ"נ יקחו בדמיו תיבה.

תיבה לוקחין בדמיו מטפחות. מטפחות לוקחין בדמיו ספרים.

ואמרי' בירושלמי מטפחות תורה לוקחין בדמיו נביאים והיינו משום דנביאים גוף קדושה עדיפא ממטפחות משמשי קדושה. אף שמשמשים לתורה דעדיפי מנביאים.

וא"כ אי אמרת דבהכ"נ חשיב גוף קדושה איך לוקחין בדמיו תיבה יא) עוד ראי' מהא דאיתא שם בגמ' גבי לבנים שהוכנו לבהכ"נ מותר להלוותם. ואפ' למ"ד הזמנה מילתא.

ה"מ האורג בגד למת אבל הקא פטווי לאורג דמי. ונהרי פשטא דשמעתא דסנהדרין (מ"ז) דלא פליגי אלא במשמשי קדושה דאבני סבר הזמנה מילתא דגמרי מעגלה ערופה ורבא סבר הזמנה לאו מילתא משמשינן משמשי ע"ז ילפי' לאפוקי עגלה ערופה דהוא גופה קדושה.

וא"כ בגוף קדושה לכ"ע הזמנה מילתא דילפי' מעגלה ערופה. וכן ס"ל לקצת פוסקים בגוף קדושה הזמנה מילתא וא"כ ביהכ"נ שהוא גוף קדושה לא תלי בפלוגתא דאבני ורבא בהזמנה מילתא.

ומאי הוא דקאמר הש"ס אפי' למ"ד כו'. א"ו בהכ"נ משמשינן נקרא שהוא משמש לדבר שבקדושה הנאמר בתוכה.

וה"נ ס"ת שבע"פ משמשינן אל הלימוד שלומדין בתוכה. ולא משום פתיבתן מתקדשת כמו תנ"ך דהוינו גוף קדושה משום פתיבתן.

אלא משום קריאתה מתקדשת דמשמש אל הקריאה פנ"ל יב' ועוד נוסף טעם במה שאין הפתיבה מקדשת ס"ת שבע"פ דדומה למה שאמרו בפסחים (פ"ד:) גבי לאו דשבירת עצם דכתיב "בו" בכשר ולא בפסול.

וא"ר ירמ' דאפי' פסח הבא בטומאה נמי פסול מקרי. פרש"י שנעשה בפסול דטומאה דחוי' בצניבור אלא שגזה"כ לפונטרין בו.

וה"נ דמדינא לא ניתן לכתוב אלא משום עת לעשות לד' התירו. מ"מ תשיב הפתיכה
פאילו לא ניתן לכתוב.

כמו גבי טומאה דתשיב נעשה בפסול. דמה שפא בטומאה הוא רק משום דחוי' ומ"מ
עדיין חשוב פסול טומאה.

ה"נ עדיין תשיב לא ניתן לכתוב דמה שפותרבין הוא רק משום עת לעשות לד'. ומ"מ לא
תשיב ניתן לכתוב ודו"ק היטב: יג) ועוד נוסף בזה ביאור וטעם דהנה בגיטין (ס') דרש
ר"י בר נחמני מתורגמני דר"ל פתיב פתוב לה את הדברים האלה.

וכתיב פי עפ"י הדברים האלה הא פיצד דברים שפכתב אי אתה רשאי לאומרם ע"פ.
דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרם בכתב.

דבי ר' ישמעאל תנא אלה. אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות.

ולעיל מיני' בעמוד א' בהא דר"י ור"ל מעייני בספרי דאגדתא בשפכתא וקא לא ניתן
לכתוב [פרש"י דכתיב אלה אתה כותב ואי אתה כותב הלכות] פיון דלא אפשר עת
לעשות לד' הפרו תורתך: יד) והנה הוכרחו חז"ל להתיר איסור פתיבת הלכות דנפיק
מקרא דאלה.

אבל להתיר ללמוד מתוך הפתב דנפיק מקרא דכי עפ"י הדברים האלה. נראה שלא
הוצרכו חכמים להתיר כלל.

ומה שקוראין מתוך הפתב תורה שבע"פ הוא משום דלא ניתן לכתוב לא תשיב מתוך
הפתב כלל וכמ"ש תוס' שבת (קט"ו.) בשם הרב פורת.

בהא דתרגום לא ניתנה לקרות בהן פרש"י דהיינו רשפ"ג דפליג במתני' בפ"ק דמגילה
דאף ספרים לא התירו שיכתבו אלא ינונית ופי' הרב פורת דהיינו טעמא פיון דלא ניתן
לכתוב איסור לקרות בהן משום דברים שפכתב אי אתה רשאי לאומרם בע"פ עכ"ל וא"כ
כשקורא תורה שבע"פ מתוך הפתב פיון שלא ניתן לכתוב דאפי' אחר שהתירו תשיב
לא ניתן לכתוב [כנ"ל מהא דפסחים] תשיב קורא בע"פ.

ושפיר דמי: טו) וקא דדרש ר"י ב"נ מתורגמני דר"ל דברים שבע"פ אי אתה רשאי
לאומרם בכתב. היינו דממילא אינו רשאי לכתוב כדי ללמוד בהם שאם יהי' רשאי לכתוב
יחשב מתוך הפתב.

והיינו דמקשה שם בעמוד א' על ר"י ור"ל דמעיינו בספרא דאגדתא. "וקא לא ניתן
לכתוב" ולא מקשה וקא דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרם בכתב.

אלא משום דלפי האמת דלא ניתן לכתוב אין איסור משום שאומרם מתוך הפתב. ומקשה
רק וקא לא ניתן לכתוב.

(ו)אפשר דהקושיא על הקריאה ג"כ. דכיון שלא ניתן לכתוב.

הקורא הוא כמו מצנה הבאה בעבירה] אבל לא משום שאינו רשאי לאומרם בכתב. אבל
אם הי' חכמים מתקנים שיחשב ניתן לכתוב.

ע"כ הי' צריכין להפיר פתוב השיני דעפ"י הדברים האלה. דכינון שיחשב גיטן לכתוב הרי קורא תושבע"פ מתוך הכתב.

ולמה יתקנו חכמים פן לעבור על ד"ת בלא צורך. אלא ודאי שפך היטה תק"ח שעדיין יחשב לא גיטן לכתוב ואין הפתיכה מקדשתו כלל ולולא שמשמש קריאתו לא הי' בהם שום קדושה כלל כמו פרגום בכל לשון קודם התקנה או לאחר התקנה לאין מפיריו.

שאין בהם קדושה שאין מצילין אותם. אדרבא מניחין במקום התורפה והן מתרבים מאליהם פנ"ל מהרמב"ם וב"י.

גם לדעת הטור כל קדושת תושבע"פ הוא רק משום שמשמש קריאתו: (טז) ולכאורה יש לשדות נרנא בהא א' מהא דאיתא באו"ח סימן ר"מ בענין שאסרו לשמש בבית שיש בו ספרים אא"כ נותנים פלי בתוך פלי.

ואיתא שם דה"ה גמרות צריף ליתן פלי בתוך פלי. ואם אין קדושתם רק כמו תשמישי קדושה.

הא לא מצינו שאסור לשמש בבית שיש בו תשמישי קדושה: ואדרבא יש ראי' דמשמשים א"צ ליתנם פלי בתוך פלי. שהרי מבואר שם שאם התפילין מונחים בתוך פיס.

אותו הפיס עולה בשביל פלי אחד. ומניחם בתוך פלי אחר.

והוי פלי בתוך פלי. ונהרי הפיס הוא משמשי תפילין ומנח רק בכלי אחד.

ש"מ תשמישי קדושה א"צ ליתנם פלי בתוך פלי. ומדצריכין ליתן הגמרות פלי בתוך פלי.

ש"מ דחשובים קדושה עצמה: (יז) הב' מהא דעירובין (צ"ח.) אין מזרקין כתבי קודש. ובי"ד סימן רפ"ב דאפי' כתבי הלכות ואגדות אין מזרקין. ובגמ' לא מצינו רק בכתבי הקודש שהם קדושה עצמה.

ויש להביא ראי' ג"כ דמזרקין תשמישי קדושה מהא דר"פ לולב וערבה. שהחזונים זורקים לפניהם לולביהם.

והא פתב במלחמות ד' פרק במה מדליקין תשמישי מצנה בשעת מצותם נוהגים בהם קדושה. וא"כ הו"ל כמו תשמישי קדושה.

וש"מ דמזרקין תשמישי קדושה. וא"ל משום שעדיין לא לקחו אותם.

וקי"ל הזמנה לאו מילתא הוא. אפתי קשה לאפני דאית לי' הזמנה מילתא.

ועוד דרבא דאמר לאו מילתא ומשום דמשמשים ממשמשים גמרי'. ולולב גוף מצנה הוא. ואף דיש פוסקים גם לגוף קדושה לאו מילתא היינו משום דס"ל להלכה כר' יוחנן עגלה ערופה עריפתה אוסרתה. וכן הפוסקים בגוף קדושה הזמנה מילתא ומודים בלולב בגוף מצנה הזמנה לאו מילתא.

היינו משום דקי"ל בצפורי מצורע שחיטתה אוסרתה ולא לקיחתה. ומשום דצפורי מצורע לא הוי קדושה רק מצנה כדתנן הואיל והוקצה למצנתה.

הרי דבגוף מצוה הזמנה לאו מילתא וא"כ אפתי קשה לר"ל דסובר צפורי מצורע לקיחתו אוסרתו. ומדאביי.

ור"ל נשמע לדין מדמזרקין הלולבין. דנזרקין תשמישי קדושה וא"כ מדאין מזרקין ספרי כתבי הלכות ואגדות.

ש"מ דחשיבי גוף קדושה: יח) אף גם בלא"ה קשה מנ"ל ללמוד ספרי גמרות מפתבי קודש. וקא פתבי קודש מטמאין את הידים.

וגמרות ביארנו לעיל ברציות ברורות שאינם מטמאים הידים ואין למדין קל מחמור להחמיר. ומנ"ל להחמיר בספרי הגמרא להצריכן פלי בתוה פלי ושיהי' אסור לזרקו.

אשר ע"כ נראה דעיקר הדין שאסור לשמש בבית שיש בו ס"ת. שרשו מהא דאסור לקרות בתורה פנגד הערנה מדכתיב והי' מחנף קדוש ולא יראה בך ערות דבר וגו' ויען ס"ת עשוין לתלמוד אסור להיות במקום ערנה.

וע"כ פיון שעיקר האיסור מחמת שעומד לת"ת גם ספרי הגמרות בכלל האיסור. וקא דאסור לשמש בבית שיש בו תפילין היא מדתניא במקילתא המניח תפילין פעוסק בתורה.

והתפילין העומדין להניח. כס"ת העומד לקרות בו.

וא"כ פיס של תפילין הוי לגבי הנחתו תשמיש דתשמיש וא"צ פלי בתוה פלי: יט) וכן קא דאין מזרקין פתבי הקודש איתא ג"כ במס' סופרים פ"ג הי"ב ונהלכה י"ד אין מזרקין אוכלין ממקום למקום.

והיינו פת. וכמבואר פ' פיצד מברכין.

והיינו משום דעל הלחם יחי' האדם, וע"כ ה"ה וכ"ש פתבי הקודש שעל ידי הקריאה בהם יחי' האדם חיי העולם. וכשם שהלחם חיי הגוף כף התוה"ק מזון הנשמה.

ותורתה בתוה מעי פתיב. וכמבואר בסה"ק וביחוד בס' התניא.

וע"כ סמכו ענין לו במסכת סופרים דין הלחם ודין פתבי הקודש ששניהם אין מזרקין. וע"כ ה"ה גמרות בכלל האיסור פיון שעומדין ללמוד בהם.

ומצינו ג"כ שהתורה והלחם שניהם טעונים ברכה מה"ת. התורה ברפת התורה לפניו.

והלחם ברהמ"ז לאחרי'. וע"כ אין ללמוד פלל מדאין נזרקין על קדושתו.

פיון שאף הלחם שאין בו קדושה של פלום וקי"ל עושה אדם פל צורך פפת ואעפ"כ אסור לזרקו. והשתא לא קשה מלולב שמזרקין אותו אף שנוהגין בו קדושה.

דקא דאין מזרקין לאו משום קדושה. רק משום דלמוד תורה כמו מזון ושניהם טעונים ברכה.

משא"כ מצות הם בחינות לבושים ואין טעונין ברכה מה"ת: כ) הן אמת במ"ש דתפילין דצריה להניחם פלי בתוה פלי הוא משום דהמניח תפילין פעוסק בתורה לפי"ז מזונה א"צ להניחה פלי בתוה פלי.

ולא כן דעת המג"א סימן ר"מ וסימן מ' והט"ז בה' מזוזה. ולפי שיטתם מהא דכיס של תפילין א"צ להניח פלי בתוך פלי וגמרות צריה להניחם פלי בתוך פלי מוכח דגמרות חשובים גוף קדושה.

ומ"מ נ"ל אף לדידהו דקדושתן משום שעשוין ללמוד בהם. כמו בהכ"נ משום שעשוין להתפלל בה לדעת הטורי אבן פ' בנ"י העיר חשיב גוף קדושה והוכיח שם מזה דהזמנה גם לגוף הקדושה לאו מילתא: כא) נשוב לנ"ד.

הנה המג"א סימן קנ"ד סוף ס"ק י"ד כתב דאיסור גמור עושין הקושרין ספרים בדפי הספרים ומורידין אותם מקדושתן. והאל"ה רבה יישוב זה עפ"י דברי הט"ז דכשאין ראוי עוד לקדושה חמורה יכול לעשות בו קדושה קלה והפרמ"ג דוחה דהט"ז לא אמר רק בתשמישי קדושה לא בקדושה עצמה.

ובאמת הרא"ה שהביא הט"ז ממטפחות ס"ת שבלו ושם הוא תשמיש קדושה והנה לפי"מ שביארנו דספרי הגמ' דין תשמיש קדושה יש להם שמשמשים אל הלימוד א"כ כשאין עוד ראוי ללמוד בהם יכול לעשות בהם קדושה קלה: כב אף ז"א דאדרבא פיון שהגמרות הם רק תשמיש קדושה כשקושר בהם גמרות הרי הם תשמיש דתשמיש דאפי' קדושה קלה לא הוי מיהו לדעת הט"ז והמג"א דהגמ' משום שעשוין ללמוד בהם חשובין גוף קדושה.

י"ל שדומה לדין הט"ז דהחילוק שחילק הפרמ"ג בין תשמישי קדושה לגוף קדושה היינו דבשלמא משמשים כשאין ראוי לשמש חשוב שאינו ראוי לקדושה חמורה. אבל גוף קדושה אף שאינו ראוי לקרות בה הרי קדושתה בעצמותה ולעולם חשובה ראוי לקדושה חמורה.

וכ"ז בספרי תנ"ף. אבל גמ' שקדושתם רק משום שראויים ללמוד בהם וכשאין ראוי עוד ללמוד חשיב שאינו ראוי לקדושה חמורה.

שוב מותר לכרוך בהם ספרים שעומדים ללמוד בהם ויהי' תשמיש קדושה חמורה. פיון שהגמ' שעומדים לקרות בהם חשובים גוף קדושה להט"ז והמג"א: כג) אף הא דהט"ז תמוה מסוגיא דיומא (י"ב:) ורמב"ם סוף פי"ז מה' סנהדרין וכבר ציינתי על הגליון ט"ז שלי מכמה שנים.

ושוב מצאתי בבכור שור שחולק על הט"ז מחמת ראיות הנ"ל. וראיתי בספר אהד יישוב דברי הט"ז ואין הספר פעת לפני לראות אם יתכנו דבריו: וי"ל עוד עפ"י דברי המלחמות פ"ק דסוּפָה דקלף של ס"ת לא חשיב עיקר קדושה דגוילין אגב כתב הוא דקדוש.

ונראה מדבריו שם דדומה למשמשים. וא"כ גמרות דלפימ"ש [דלא כט"ז ומג"א] האותיות הניין משמי.

אל הלימוד. ממילא הנזיר הוי תשמיש דתשמיש דלאו פלום.

וכשפורר ספרים אין האותיות משמשים אל הכריכה רק הנגיד שאיננו קדוש פלל
דתשמיש דתשמיש הוא. מיהו אינו מבואר כ"כ ברמב"ן דחשיב רק משמשים: כה) אף
בגידון שאלה הלזה בדפין שלא ילמדו בהם לעולם.

לפימ"ש שקדושת הגמרות רק משום שעומדים ללמוד בהם. ודמי לבהכ"נ שקדושתה
משום שאומרים בה דבר שבקדושה.

ומבואר בש"ס דבהזמנה בלבד אינו מתקדשת למ"ד הזמנה לאו מילתא. ה"נ אין הגמרות
מתקדשים כ"ז שלא ילמדו בהם בין לפימ"ש שגמרות דין תשמיש קדושה.

בין לפמ"ש הט"ז ומג"א דדין גוף קדושה יש להם דמ"מ דומה לבהכ"נ דהזמנה לאו
מילתא הוא: כו) אף בספרי תנ"ך אף שאין פתובים על קלף רק על נגיד ואין היתר
פתיבתן רק משום עת לעשות לד'.

מ"מ בזה נדאי תק"ח שתהי' פתיבתם מקדשתם כדי שיהי' דין הקורא אותם כקורא מתוך
הכתב. שיהי' דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם ע"פ.

ואם דינם פאילו לא ניתנו לכתוב הי' נחשב כקורא על פה. כדברי הר' פורת שיהביאו
התוס' ר"פ כל כתבי.

ועוד שיש בהם אזכרות. ולהמשנה דפרק כל כתבי טעון גניזה והש"ג בשם הר"י פוסק
כהמשנה ועוד דעכ"פ מקום השמות מתקדשים ואסור לכתוב בהם נוסף על איסור
מחיקת השמות: הק' אברהם סימן שעזו בדין טעות הנמצא בס"ת.

א הנה דעת הרמב"ם בחבורו דספר שחסר או יתר אפילו אות אחת אין בו קדושת ס"ת
נהרי הוא פחומשין שמלמדין בהם התינוקות ואין קורין בהם ברבים. והנה הא דאין
קורין בחומשין מפרש בגיטין (ס).

(הטעם מפני כבוד ציבור. וצ"ל לשיטתו דבחסר אות אחת נמי פיון דאין בו קדושת ס"ת
אין כבוד ציבור שיקראו בו.

אבל בתשובותיו כתב שמוטר לברך על ס"ת פסול. והביא ראי' מחומשין שלולא כבוד
ציבור הי' קורין בו.

ומשמע מדבריו שם דאף משום כבוד ציבור לית בי' בס"ת פסול: ב) והר"ן בפרק הנזקין
אהא דאין קורין בחומשין מפני כבוד הציבור כתב ומכאן דן רבינו הלכה למעשה דאם
נמצא טעות באחד החומשין דקורין בשאר חומשין השלמים פיון דאין החומשין מעפבין
זה את זה אלא מפני כבוד הציבור וכיון שהס"ת שלם לית לן בה.

ומדבריו נשמע שחולק על הרמב"ם פרק ד' מהלכות ס"ת שהחומשין אין בהם קדושת
ס"ת. וע"כ מפרש הרמב"ם בחבורו דהא דאין קורין מפני כבוד הציבור היינו שאין כבוד
הציבור שיקראו בספר שאין בו קדושת ס"ת.

וע"כ דימה ספר שחסר לחומש אבל לולי כבוד ציבור הי' קוראין בו אף שאין בו קדושה.
שאין המצוה רק עצם הקריאה לא הקריאה בספר וכמו שכתב בתשובותיו.

ומזה למד בתש"ו שְׁבִסְפֵר פֶּסוּל קוֹרִין פִּינּוֹן שֶׁהַחֲנוּמָשִׁין ג"כ פֶּסוּלִין וְהִי מוֹתֵר לְקֵרוֹת בָּהֶם לולֵי כְבוֹד צִיבוֹר: ג' אָבֵל הָר"ן סוֹבֵר שֶׁהַחֲנוּמָשִׁין ג"כ קִדְוֶשֶׁת ס"ת יֵשׁ בָּהֶם שְׂאִין הַחֲנוּמָשִׁין מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה.

ובס"ת פֶּסוּל מִשׁוּם כְּבוֹד צִיבוֹר אֵין בּוֹ. פִּינּוֹן שֶׁהוּא שְׁלֵם אֲלֵא שְׁמֵהֶדִין אֲסוּר לְקֵרוֹת בּוֹ פִּינּוֹן שְׁפֶסוּל וְאֵין בּוֹ קִדְוֶשֶׁת ס"ת.

וּבְחֲנוּמָשִׁין נִהְפֹךְ הוּא שֶׁפֶשֶׁר וַיֵּשׁ בּוֹ קִדְוֶשֶׁת ס"ת וּמִשׁוּם כְּבוֹד צִיבוֹר אֵין קוֹרִין בּוֹ. וּמִמִּילָא בְּחֲנוּמָשׁ אֶחָד חֶסֶר וְהַשְּׂאָר שְׁלֵמִים אֵין בְּשְׁלֵמִים לֹא מִשׁוּם פֶּסוּל וְלֹא מִשׁוּם כְּבוֹד צִיבוֹר.

וְנִדְעָתוֹ פְּדַעַת הָרֶשֶׁבֶ"א בְּתִשׁוֹ הוּבָא בְּב"י סִימָן רפ"ג דְּחֲנוּמָשִׁין הָעֲשׂוּיִן בְּגִלְיָה הֵם כִּס"ת לְכָל דְּבָרֵיהֶם אֲלֵא שְׂאִין קוֹרִין בָּהֶם בְּרַבִּים מִשׁוּם כְּבוֹד צִיבוֹר: ד' וּנְלַפְע"ד רֵאִי לְדַעַת הָר"ן וְהָרֶשֶׁבֶ"א מָהָא דְאַמְרִינּוּ בְּמַגִּילָה (כ"ז).

(דָּאֵין מְנִיחִין חֲנוּמָשִׁין עַל גְּבֵי תוֹרָה וְלֹא נְבִיאִים ע"ג חֲנוּמָשִׁין וְחוּמָשׁ ע"ג חוּמָשׁ וּנְבִיאִים ע"ג נְבִיאִים שְׂרִי דְלֹא אֶפְשָׁר דָּאֵי לֹא תִימָא הִכִּי מִיְכָרְךָ הִכִּי פְּרַכִּינּוּ וְהָא קָא יִתְיָב דְּפֵא אַחְבָּרִי אֲלֵא פִינּוֹן דְלֹא אֶפְשָׁר שְׂרִי ה"נ פִּינּוֹן דְלֹא אֶפְשָׁר שְׂרִי יע"ש.

וְלְכַאוּרָה תְּמוּהָ מָהָא דְאַמְרִינּוּ בְּב"ב (י"ג:) ת"ר מְדַבֵּיק אֲדָם תוֹרָה נְבִיאִים וְכְתוּבִים פְּאָחַד. וְא"כ הָא קְנִיתִיב נְבִיאִים וְכְתוּבִים ע"ג תוֹרָה.

וּבְהָא הָרִי אֶפְשָׁר שְׁלֵא לְדַבֵּק. וְרֵאִיתִי לְהַתּוֹס' שָׁם בְּב"ב שֶׁפְּתָבוּ בְּהָא דְמְדַבֵּיק כּוֹ' וְנ"ל אַעפ"י שְׂאֵי אֶפְשָׁר שְׁלֵא לִיתֵן נְבִיאִים וְכְתוּבִים ע"ג תוֹרָה ה"מ בְּשִׁנֵּי פְּרִיכוֹת אָבֵל פֶּשְׁהוֹן מְדוּבָקִין יַחַד אֵין גְּנָאֵי עכ"ל.

וְהַדְּבָר תְּמוּהָ דֹא"כ מָה אֶמְרִינּוּ בְּמַגִּילָה דֹאֵלֶת"ה מִיְכָרְךָ הִכִּי פְּרַכִּינּוּ. הָא אֶמְרֵת דְּבַכְרְךָ אֶחָד אֵין גְּנָאֵי.

וְהָר"ן בְּמַגִּילָה עֲמַד ג"כ בְּזוּה. וְתִירֵץ מִשׁוּם דְּסִפְרִים לְתַחֲזִילָתוֹן נְגַלְלִין וּס"ת לְאַמְצָעִיתוֹ נִמְצָא שֶׁהֵם לְמַעְלָה.

וְתְמוּהָ דְהָא פֶּה אֵיתָא שָׁם ת"ר הָרוּצָה לְדַבֵּק תוֹרָה נְבִיאִים וְכְתוּבִים פְּאָחַד מְדַבֵּיק וּמְנִיחַ בְּרֵאשׁוֹ פְּדִי לְגוּל עֲמוּד וּבְסוּפּוֹ פְּדִי לְגוּל הִיקָף יע"ש"ה. הָרִי דְגוּלֵל מְתַחֲזִילָתוֹ לְסוּפּוֹ וּנְבִיאִים וְכְתוּבִים לְמַעְלָה [וְאוּלֵי הִי' לוֹ לְהָר"ן גִּירְסָא לְהִפּוּף].

אֲלֵא דְאַכְתִּי קֶשֶׁה מָה שְׂאֶמֶר וּס"ת לְאַמְצָעִיתוֹ וצ"ע:] ה) אָף לְשִׁיטַת הָרֶשֶׁבֶ"א הַנֶּ"ל דְּחֲנוּמָשִׁין יֵשׁ בָּהֶם קִדְוֶשֶׁת ס"ת י"ל דְּהָא דְאַסוּר לְהַנִּיחַ נְבִיאִים ע"ג חֲנוּמָשִׁין. הִינּוּ מִשׁוּם דְּחֲנוּמָשִׁים קִדְוֶשֶׁת ס"ת יֵשׁ בָּהֶם.

אָבֵל הֵכָא בְּמְדַבֵּיק תַּנְ"ף פְּאָחַד דְּהִלְכָה ס"ת יִתֵּר פְּחָסֵר וּכְמ"ש הָרַמְב"ם וְהַטוּש"ע דְּמְדַבֵּיק תַּנְ"כ פְּאָחַד הוּא פְּחוּמָשִׁין דְּכָל יִתֵּר פְּחָסֵר. וּמִמִּילָא לְהָרֶשֶׁבֶ"א גְּרוּעַ מְחוּמָשִׁין דְּכָל חוּמָשׁ סִפֵּר שְׁלֵם לְעַצְמוֹ.

אָבֵל זֶה שְׁנִדְבַק בּוֹ דְּבָר מְחוּץ הוּי פְּחָסֵר בְּגוּף הַחוּמָשׁ וְאֵין בּוֹ קִדְוֶשֶׁת ס"ת. וְע"כ מוֹתֵר לְכַרוֹף נְבִיאִים וְכְתוּבִים עֲלֵי.

וַיֵּצֵא מִזֶּה לַפַּעַנ"ד דַּס"ת הַחֶסֶד שְׁאִין בּוֹ קְדוּשַׁת ס"ת אִין לְלַמְדוֹ מִחֻמְשֵׁין שְׂיָהָא מוֹתֵר לְקָרוֹת בּוֹ: ו) וְהָר"ן בַּפ"ב דְּמַגִּילָה אַהָא דְהַשְׁמִיט בְּהַ סְפוּרָא פְּסוּקִים אִו אוֹתִיּוֹת וּקְרָאוּ הַקּוּרָא כְּמִתְנַרְגְּמֵן הַמְתַּרְגֵּם עַל פֶּה יֵצֵא.

הַבֵּיא שְׁם דַּעַת הַרְמְב"ן דְּדוֹנָא בְּמַגִּילָה אַבְל בַּס"ת אַפִּי אוֹת אַחַת מְעַכְבּוּ כְּמוֹ בְּתַפְּלִין וּמְזוּזוֹת דְּתַנּוּ בְּהוּ אַפִּילוּ אוֹת אַחַת מְעַכְבּוּ וַתַּנּוּ אִין בֵּין סְפָרִים לְתַפְּלִין וּמְזוּזוֹת אַלָּא שְׂהַסְפָּרִים נְכַתְּבִין בְּכָל לְשׁוֹן וַתַּפְּלִין וּמְזוּזוֹת אִינָם אַלָּא אַשּׁוּרִית הָא לְכָל מִילֵי זֶה וְזֶה שְׁוִין.

וְהָר"ן ו'ל דַּחָה רְאִיוּתֵיו וְאָמַר דְּנֻדְאֵי מְצוֹת כְּתִיבַת ס"ת אִינוּ יוֹצֵא אִם חֶסֶד אוֹת אַחַת כְּמוֹ בְּתַפְּלִין וּמְזוּזוֹת. אַבְל מְצוֹת קְרִיאָתוֹ שְׂהוּא מִתְקַנַּת עֲזָרָא אִין לְלַמְדוֹ מִתַּפְּלִין וּמְזוּזוֹת שְׂהֵם מַה"ת וְאֶפְשָׁר שְׂיֵצֵא אִם הַשְׁמִיט פְּסוּק וּקְרָאוּ עַל פֶּה כְּמוֹ בְּמַגִּילָה: ז) וּלְפַעַנ"ד נְרָאִין דְּבְרֵי הַרְמְב"ן דְּהִנֵּה בְּמַגִּילָה שְׁנֵי קוּלוֹת הַקִּילוּ בְּהַ הָאֶחָד דַּא"צ לְקָרוּתָהּ כְּלוּלָה בְּכַתְּבֵי וְאֶפִּי קְרָא מְקַצַּת פְּסוּקִים עַל פֶּה יֵצֵא [עֵי בְּתִשׁוּ' הָר"ן הוּבָא בְּרִיב"ש סִימָן ש"ץ דְּדוֹנָא בְּשִׁקְרָאָם בְּאוֹתוֹ לְשׁוֹן שְׂהַמַּגִּילָה כְּתוּבָה דְּרוּאִין כְּאִילוּ כְּלוּלָה כְּתוּבָה וּקְרָאָם מִתּוּךְ הַכְּתָב].

וְהַב' שְׂלָא תֵאמַר דְּכִינּוּן שְׂהַשְׁמִיט בְּהַ פְּסוּק הַמַּגִּילָה פְּסוּלָה וְדִינוּ כְּאִילוּ קְרָאָה כְּלוּלָה ע"פ וְאִף שְׂכַתוּב בְּהַ כָּל מַה שְׂצָרִיף לְקָרוֹת מִן הַכְּתָב. מ"מ י"ל שְׂפְּסוּלָה כְּמוֹ לְמ"ד שַׁא"צ לְקָרוֹת אַלָּא מְאִישׁ יְהוּדִי וְאֶעֱפִי"כ מוֹדָה שְׂצָרִיף שְׂתֵהָא כְּתוּבָה כְּלוּלָה וְלֹא סְגִי בְּמַה שְׂכַתוּב בְּהַ מַה שְׂצָרִיף לְקָרוֹת.

מ"מ בְּזֶה הַקִּילוּ דַּאִף שְׂהַשְׁמִיט פְּסוּקִים הַמַּגִּילָה כְּשִׁירָה. וַע"כ בְּקְרִיאַת ס"ת יֵשׁ לְלַמְדוֹ מְמַגִּילָה כִּינּוּן דְּאִידִי וְאִידִי מְדַרְבְּנָן דִּי יוֹצֵא בְּמַקְצַת פְּסוּקִים עַל פֶּה וּמ"מ כִּינּוּן שְׂהַס"ת חֶסֶדָה וּפְּסוּלָה בְּעֲצָמוֹתָהּ אִינוּ יוֹצֵא בְּהַ וְאִף שְׂכַתוּב בְּהַ כָּל מַה שְׂצָרִיף לְקָרוֹת בְּהַ בְּכַתְּבֵי.

מִיָּדִי דְּהִנֵּה אַמַּגִּילָה גּוּפָה שְׂכַתוּבָה מְאִישׁ יְהוּדִי וְאִילוּ כְּנ"ל. וּבְמַגִּילָה הַקִּילוּ דַּאִפִּי חֶסֶדָה שְׂם מַגִּילָה עַלִּי.

מִשַׁא"כ בַּס"ת שְׁאִין שְׂם ס"ת עַלִּי כְּשִׂיָּהּ חֶסֶדָה. דְּהָא אִינוּ מְקַיִּים בְּהַ מְצוֹת וְעַתָּה כְּתוּבוּ לְכֵם וְגו' אִינוּ יוֹצֵא בְּקְרִיאָתָהּ ג"כ.

וּלְשִׁיטַת הָר"ן צ"ל דְּלַעֲגֵנּוּ מְצוֹת קְרִיאָה מְדַרְבְּנָן חֲשָׁבִין הַס"ת שְׂלִימָה: ח) וּמְכָל מְקוֹם נ"ל בְּכַרְשַׁת זְכוּר שְׂהוּא מַה"ת בְּנֻדְאֵי לֹא יֵצֵא אִם נְמַצָּא טְעוֹת דְּלַטְעַם הָר"ן כִּינּוּן דְּמְצוֹת קְרִיאָה הִיא מִתְקַנַּת עֲזָרָא אִין לְלַמְדוֹ מִתַּפְּלִין וּמְזוּזוֹת.

א"כ דַּבַּפ' זְכוּר שְׂהוּא מַה"ת נְלַמֵּד מִתַּפְּלִין וּמְזוּזוֹת דַּאִפִּי אוֹת אַחַת מְעַכְבּוּ וְאֶפִּי לְהַרְמְב"ם בְּתִשׁוּ' שְׂכַתְּבֵי הַטְעַם מְשׁוּם שְׁאִין הַמְצָנָה הַקְרִיאָה בְּסִפְרָא רַק הַקְרִיאָה לְבַד. מ"מ וְדִאִי פְּרִשַׁת זְכוּר הַחַיּוּב מַה"ת לְקָרוּתָהּ בְּסִפְרָא מְדַאֲמְרִין בְּמַגִּילָה קְרָאָה עַל פֶּה לֹא יֵצֵא מִנ"ל כְּתִיב הֵכָא וְהֵימִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים וְכַתִּיב הֵתֵם כְּתוּב זֹאת זְכָרוֹן בְּסִפְרָא מַה הֵתֵם בְּסִפְרָא אִף הֵכָא בְּסִפְרָא וּפְרִיף וּמְמַאי דְּהִיא זְכָרוֹן קְרִיאָה הוּא כו' וּמְשַׁנֵּי.

הָרִי דְּמַה"ת הַחַיּוּב קְרִיאָה דְּהִינּוּ זְכָרוֹן בְּסִפְרָא. וְא"כ אִם יֵשׁ בּוֹ פְּסוּלָה צָרִיף לְחַזְרוֹר (ט) וּלְעַנְיָן הַלְכָה כְּתַב הַב"י בְּשֵׁם רַבּוֹ מְהָר"י בְּיָרֵב דָּאָם נְמַצָּא טְעוֹת בְּאֲמַצְעַ

הקריאה מוציאה אתה וגומר קריאתו בספר הכשר והקרואים הראשונים עלו דסמכינו
בדיעבד על הרמב"ם בתשו' והר"ן בפ"ב דמגילה יע"ש.

ודעת המרדכי דאם נמצא הטעות במקום שאפשר להפסיק שאינו באמצע פסוק ולא תוך
שלשה פסוקים סמוך לפרשה וכבר קרא הקורא שלשה פסוקים ואינו באמצע המפטיר
של חובת היום פוסקין ומברך אחרי' ומוציא אתה וקורא אחר.

ואם אינו באחת מאלה דע"כ צריך לקרות בעצמו קורא עד שמגיע למקום שאפשר
להפסיק באותו ספר והטעות יקרא בע"פ דאם יוציא ספר אחר יצטרך לברך שנית.
והביא ראי' מהאי דיומא (ס"ח:) דובעשור שבחומש הפקודים קורא בע"פ ועיי"ש
במרדכי פ"ב דמגילה והב"ת סימן קמ"ג החזיק בדברי המרדכי וכן המג"א.

והרמ"א פסק בדברי המרדכי בזה שכתב דאם אפשר להפסיק פוסקין תיכף. ובמקום
שא"א משמע שפוסק מהמחבר וקשיא עליו מההיא דיומא: י) ובט"ז יור"ד סימן רע"ט
דחה ראית המרדכי מההיא דיומא.

דהתם הטעם משום דכשקרא באחרי מות כבר עשה מצוה שלימה. וכשיקרא ובעשור
שבחומש הפקודים בספר אחר הו"ל שני מצות וצריך לברך שנית.

משא"כ ה"א כשעדיין לא קרא ג' פסוקים נמצא שעדיין לא עשה מצוה נמצא הקריאה
שבספר שני מצוה ראשונה ונפטרה בברכה ראשונה. דמסתמא דעתו הי' מתחילה אם
נמצא טעות יקרא בספר אחר על סמוך ברכה זו.

וכל זה כשעדיין לא קרא ג' פסוקים. אבל כשכבר קרא ג' פסוקים אף שאי אפשר
להפסיק.

מ"מ א"א להוציא אתה ויקרא הטעות על פה בדברי המרדכי. עוד חידש הט"ז דבאם
נמצא הטעות בשביעי גומר הקריאה בספר זה משום כבוד ציבור כדאמרין שם אין
גוללין ס"ת בציבור משום כבוד ציבור.

כ"ש להוציא אתה ולגלו' עד מקום זה רק אם נמצא באמצע הקרואים פיון דבלאו הכי
צריך להוציא לצורך קריאת השני [דלכתחילה חוששין להאומרים דאסור לקרות בספר
פסול] ע"כ מוציאים תיכף.

אבל בשביעי אין מוציאים אתה כלל: יא תוכן השיטות בקצרה. דעת המחבר דלעולם
מוציאים אתה.

דעת הרמ"א דלעולם מוציאים אתה רק במקום שאפשר להפסיק פוסקין. דעת הט"ז
דאם לא קרא עדיין ג' פסוקים מוציאים אתה ואם כבר קרא ג' פסוקים אז במקום
שאפשר להפסיק פוסקין ואם א"א קורא בזה עד שמגיע למקום שאפשר להפסיק ויקרא
הטעות בע"פ.

וכל זה כשנמצא הטעות באמצע הקרואים. אבל כשנמצא בשביעי או במפטיר של חובת
היום אין מוציאים אתה כלל.

והב"ח והמג"א פסקו פהמךדכי דלעולם אינו מוציא אחרת עד שמגיע למקום שאפשר להפסיק יב) ואני הפעוט אבוא אחריהם ולפענ"ד פסק הרמ"א עיקר. ונ"ל לדחות ראיות המךדכי.

ואומר אני דאפ"ל לדעת המךדכי דקריאה בספר אחר גורם ברכה יתירה וכמו שפירש הט"ז דבריו דקריאה שמפר אחר מצנה אחרת היא. מ"מ צ"ל דחשיב הפסק מה שגולל זה [ומחזירו למקומו לדעת הירושלמי ומס' סופרים שהובא במג"א סימן קמ"ז סעיף א'] דאף דמה שמוציא אחרת לא חשיב הפסק כמו הוצאת התפלה של ראש מהתיק דלא חשיב הפסק כיון דלצורך המצנה היא.

מ"מ החזרת הראשון למקומו ודאי הוי הפסק. דאל"כ הא תפילין של יד ושל ראש ודאי שני מצות ואפ"ה סגי להו בברכה אחת ואפ"ל לר"ת דצריך לברך על של ראש בפ"ע היינו משום דאפ"ל כשאינו מניח אלא של ראש לבד צריך לברך שתי ברכות אבל מ"מ פוטר ברכת להניח את של ראש אף שהפסיק במצנה אחרת.

וע"כ לומר דהוי הפסק. רק אם הי' מצנה אחת הי' חשיב הפסק בין מעשה למעשה דלא איכפת לן בה.

אבל השתא דשתי מצות הן הוי הפסק בין הברכה למעשה וכמ"ש הרשב"א בתשו' אהא דסח בין תפלה לתפלה. הובא ביה יוסף סימן כ"ה יע"ש ולהט"ז כשלא קרא עדיין ג' פסוקים דלא הוי מצנה שלימה מצטרפין השני פסוקים ראשונים עם מה שקורא בספר אחר לג' פסוקים והוי מצנה אחת ולא חשיב הפסק ודו"ק: יג) והשתא דאתינן להכי נ"ל לדחות הראי' מההיא דיומא.

דהנה שם בגמ' אם בא לקרות בבגדי לבן קורא ש"מ בגדי פהונה נתנו ליהנות בהן. דילמא שאני קריאה דצורך עבודה היא.

ת"ש לא הי' ישנים בבגדי קודש הא מיכל אכלי דילמא שאני אכילה דצורך עבודה היא [נהא דקריאה צורך עבודה היא היינו משום דילפינן ממילואים דאפ"ל מקרא פרשה מעכב והנה בשלהי פסחים בירך של פסח פטר של זבח כו' ושם בגמ' משום דזריקה בכלל שפיקה כו'.

הרי דמה שהעבודות מחולקות או אינם מחולקות מועיל לענין אכילתן. ואם עבודתן מחולקות גם אכילתן מחולקות כו'.

היינו משום דאכילה צורך עבודה. וה"ה בקריאה דצורך עבודה כיון דעבודתן מחולקות דעבודת היום ועבודת המוספין עבודות מחולקות וגם שני מצות הן ע"כ גם הקריאה שני מצות.

רק אם הי' קורא בספר זה כיון דגלילה עד וכעשור לא הוי הפסק דצורך קריאה היא כמו הוצאת התפילין של ראש מהתיק הי' ברכה ראשונה פוטר. כיון דנוסח ברכה אחת היא.

ודומה לתפילין כנ"ל. אבל אם יקרא בספר אחר שיהי' הפסק ושני מצות הן משום דקריאת עבודת היום וקריאת המוספין שני מצות הן.

אָבֿל בֿקֿרֿיָאָה הֿכֿל מֿצְנָה אַחַת הֿקֿרֿיָאָה בֿס"ת מֿה לֿי בְּזָה אוֹ בְּזָה. וּכ"ש לְדַעַת הֿרֿמַב"ם בֿתְּשׁוּ' שְׁפוּמְכֿינ עֿלְיוּ בְּדִיעֿבֿד שְׁאִין הֿמֿצְנָה פֿלֿל הֿקֿרֿיָאָה בֿסֿפֿר רֿק הֿקֿרֿיָאָה לְבֿד דָּאִין חֿיֿלוֹק סֿפֿרִים גּוֹרֵם חֿיֿלוֹק הֿמֿצוֹת: יד) וּלפֿמ"ש נִדְחָה נְמִי רְאֵיִת הֿט"ו דָּאִין לְהוֹצִיא אַחֶרֶת בְּשִׁבְעֵי מְשׁוּם כְּבוֹד צִיבּוֹר וְכִהִיָא דִּיּוֹמָא.

וּלפֿמ"ש יֵשׁ לְחֶלֶק דְּהֶתֶם הֿקֿרֿיָאָה מְנוֹטֵל עַל הֿפֿהֵן גְּדוֹל לְבֿד וְכִדְיִלְפִינּוּ מִמְלוֹאִים וּמִה"ט קוֹרָא כִּה"ג אֶת פְּנִיָּהּ. וְע"כ צִרִיף לְחֹזֵשׁ עַל כְּבוֹד צִיבּוֹר מִשָּׂא"כ הִכָּא שְׁהִיא חוֹבֶת צִיבּוֹר אִין לְצִיבּוֹר לְחֹזֵשׁ עַל כְּבוֹדֵם וּבְנוֹדָי מוֹחֵלִים עַל כְּבוֹדֵם.

וּכ"ש לְשִׁיטַת הֿרֿמַב"ם בְּחִיבּוֹרוֹ שְׁאִין כְּבוֹד צִיבּוֹר לְקֵרוֹת בֿסֿפֿר פֿסוּל. א"כ גַּם לְהִיפּוּף אִם יִקְרָא בֿסֿפֿר זֶה אִין כְּבוֹד צִיבּוֹר.

וּבִהִיָא דִּיּוֹמָא שְׁאִינוּ חוֹבֶת צִיבּוֹר וְאִינוּ נִגְד כְּבוֹד צִיבּוֹר אִם יִקְרָא בֿע"פ. וּמִשָּׂה אֶמֶת וְתוֹרָתוֹ אֶמֶת הוּא פֿסֶק הֿרֿמַב"א.

וְעַל כֵּן מִן הַדִּין לְעוֹלָם מוֹצִיאִין אַחֶרֶת וְגוֹמְרִין בְּכֶשֶׁר רִק בְּמָקוֹם שְׁאֵאֲפֹשֶׁר לְהִפְסִיחַ פּוֹסְקִין. וְטוֹב לְחֹזֵשׁ לְדַבְּרֵי הֿמְרָדְכִי.

אָבֿל בְּעִנְיָן אַחֵר אִין לְזוּז מִפֿסֶק הֿמְחַבֵּר ז"ל: הִק' אֲבֵרְהֶם סִימָן שַׁעַח ב"ה ב' עֶקֶב תֵּרַנ"ו. הַחוּה"ש לְכְבוֹד הֵרֵב הֶחֱרִיף כִּש"ת מוֹהֵר"ר אֲבֵרְהֶם נ"י דוּמ"ץ דִּק"ק זָאוּוֹעֵרֶצֶע.

א) הִגִּיעֵנִי מִכְּתָבוֹ בְּדַבֵּר הִמְקַרֵּה רְעָה שְׁאֵאֲרַע בְּלִיל ט"ב שְׁגָנְבוּ הִס"ת מִבִּיהַח"ס דְּגוֹר. וְהִלְכוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים מִבִּיהַח"ס וּמִצָּאוּ הִס"ת סְמוּךְ לְצִיגְעֵלְנֶע בְּמִים עֶכּוֹרִים בְּלִי עֵץ חַיִּים. וְהִרְבֵּה רִיעוּת מִהִס"ת נִתְקַלְקְלוּ עַד שָׂא"א לְתַקֵּן. וּמְסוֹנְפִקִים אִם יִגְזְרוּ תַעֲנִית.

ב) הִנֵּה הִמַּג"א סוֹף סִימָן מ"ד קִיֶּצֶר מְאוֹד פְּדִרְכּוּ. אוּלָם בְּמָקוֹר הַדְּבָרִים תְּשׁוּ' מִשְׁפֹּטֵי שְׁמוּאֵל [שְׁהִבִיא הִמַּג"א] הוּבְאוּ דְבָרָיו בֿסֿפֿר כ"ת.

וּבִתְשׁוּבַת חַיִּים שְׁאֵל חַיִּיב הַתַּעֲנִית רִק לְמִי שְׁנִפְלוּ הַתְּפִילִין אוֹ הִס"ת מִיָּדוֹ. וְהַטַּעַם בְּזָה בְּרוּר שְׁאֵפִי' רוּאָה ס"ת שְׁנִפְרָף אִינוּ חַיִּיב לְקָרוֹעַ אִא"כ הִי' בְּזָרוּעַ כְּמַעֲשֵׂה שִׁהִי' וּכ"כ בִּתְשׁוּ' חַיִּים שְׁאֵל.

וְלֹא עוֹד אִפִּי' הִי' בְּזָרוּעַ שְׁחַיִּיב לְקָרוֹעַ מ"מ תַּעֲנִית מֵאֵן דְּכַר שְׁמִי'. וּמָה חֶטָּא כִּי יִצְטָרֵף כְּפָרָה: ג) אִף בִּתְשׁוּ' חַיִּים שְׁאֵל סוֹף סִימָן ר"ב כְּתֵב שְׁשִׁמַּע בְּאִיזָה קִהֵלָה נֶפֶל ס"ת מִיָּד הַנוֹשֵׂא וְגִזַּר הֵרֵב תַּעֲנִית בִּה"ב עַל כֵּל הַקֵּהֶל.

וְאֲפֹשֶׁר לְפָרֵשׁ הַטַּעַם עִפִּימ"ש הַצ"צ סִימָן ו' בְּשִׁלַּח שְׁלִיחַ בְּדָרָף וְהוֹחֵלֶק וְנֶפֶל לְמִים וּמַת שְׁהִמְשִׁלַּח צִרִיף כְּפָרָה יַעֲשֵׂה"ה. וּמִשׁוּם שְׁהֵלֶף בְּשִׁלְיַחוֹתוֹ חֲשִׁיב הַמְשִׁלַּח גּוֹרֵם.

ה"נ הַנוֹשֵׂא ס"ת הוּא שְׁלִיחַ כֵּל הַקֵּהֶל וּכְשִׁאֲרַע תְּקֵלָה בְּשִׁלְיַחוֹתוֹ שְׁנִפְל הִס"ת מִיָּדוֹ חֲשׁוּבִים כֵּל הַמְשִׁלְיַחִים גּוֹרְמִים וְצִרִיכִין כְּפָרָה. וְזֶה בְּנוֹשֵׂא שְׁהוּא שְׁלִיחַ הַקֵּהֶל: ד) אָבֿל בְּגָנְבוּ ס"ת אִין עֲלֵיהֶם שׁוּם דְּבָר זוּלַת אִם לֹא הִי' סְגוּר וְהַנִּיחוּ הָאָרוֹן קוֹדֵשׁ פְּתוּחַ אִם לֹא הִי' מְפֹתָח.

בְּזֶה כָּל הַמְּנִיחַ שֶׁהֵסֵת שְׁלֵהֶם פְּשָׁעוֹ בְּדִבְרֵי שֶׁהֵי לָהֶם לְשִׁמּוֹר שְׁלֵא יבֹא לִיְדֵי גְּנִיבָה וּבְזִיוֹן
וְאִם הֵי מִפְּתִיחַ רַק שֶׁהַגְּבֹאֵי שְׁכַח לְסַגֵּר אֵינּוּ חַיִּיב רַק עַל הַגְּבֹאֵי: ה) וּמִ"מ בְּסִימָן תִּק"פ
בְּיָמִים שְׁאֲרָעוּ בָּהֶם צָרוֹת רָאוּי לְהִתְעַנּוֹת בָּהֶם אַף שְׁאֵינּוּ חַיִּיב.

ה"נ בְּזֶה מִי שְׁיִוְדַע בְּעֶצְמוֹ שְׁלֵא יִזְיַק לוֹ הַתְּעַנּוּת וַיִּרְצֶה לְהִתְעַנּוֹת תַּע"ב זֹלַת זֶה אֵינּוּ
לְהַחְמִיר כְּלָל. וּד' יִצִּיל אֶתְכֶם מִכָּל מְכַשׁוֹל וְתִכְתְּבוּ וְתִחַתְמוּ בְּסִפְרָן שֶׁל צְדִיקִים: הַק'
אֲבָרְהֶם.

סִימָן שֶׁעַט הֶלְכוֹת מְזוֹנָה. ב"ה יוֹם ד' דְּבָרִים ג' מְנַחֵם אָב תַּרְנ"ה לַפ"ק.

שְׁלוֹם וְכָל טוֹב לְכַבּוֹד אֶהוּבֵי הָרַב הַגָּדוֹל הַמְּפָרֵס חו"ב הַחֲסִיד מוהר"ר שְׁלֵמָה נ"י
מֵאֲזַעֲרָקָאוֹ (א) רֵאשִׁית יְאִיר אֹר שְׁלִיחְתּוֹ עַל אֲשֶׁר אֶחָרְתִי תְּשׁוּבָתִי עַד פֹּה. יַעַן כִּי מְנַהֵגִי
לְהַשִּׁיב רֵאשׁוֹן לְשׁוֹאֵל רֵאשׁוֹן וְלוֹלֵא כֹן הֵייתִי נִלְאָה.

וְאֶתְמוּל רֵאשִׁיתִי רֵאשׁוֹנָה אֶת מִכְתְּבוֹ. בְּדִבְרֵי שְׁחָכְם אֶחָד רָצָה לְחַדֵּשׁ דְּהָא דְּפוֹסְקִין
כִּירוּשְׁלַיִם שְׁאֵם הַפְּתִיחַ גְּבוּהַ מִנִּיחַ הַמְּזוֹנָה כְּנֶגֶד פְּתִיפִיו.

הֵינְנוּ דְּנוֹקָא בְּאִפְּוֹן שְׁאֵם יִנְתְּנוּ בְּשְׁלִישׁ עֲלִיוֹן יֵהִי לְמַעְלָה מִכ' אִמָּה דְּלֵא שְׁלֵטָא בֵּה עֵינָא.
וְהוֹכִיחַ כֹּן מְדַקְדְּוִקִים.

וּכְבוֹדוֹ דּוֹחָה אֶת דְּקְדוּקִיו וּמְחַזֵּיק בְּדִבְרֵי הָרַב ז"ל מְלִיסָא. שְׁאֵם שְׁלִישׁ עֲלִיוֹן לְמַעְלָה
מִפְּתִיפִיו מִנִּיחָה כְּנֶגֶד פְּתִיפִיו וְרוֹצֶה לְעַמּוֹד עַל דַּעְתִּי בְּזֶה: ב' בְּאִמָּת שְׁאֵינּוּ לְבָדוֹת פִּי חֲדָשׁ
כְּזֶה מִתּוֹךְ דְּקְדוּקִים וְהִלְבוּשׁ כְּתִב לְהַדְיָא לְהִיפּוּף.

אִף גַּם דְּבָרֵי הַגָּאוֹן ז"ל מְלִיסָא ג"כ אֵינּוּ נִכּוֹן בְּעֵינֵי. דְּמָה טַעַם לְדַחוֹת עֵיקַר מְצוּהַ לְהַנִּיחַ
בְּשְׁלִישׁ עֲלִיוֹן בְּשִׁבִיל שְׁיֵהֵי כְּנֶגֶד פְּתִיפִיו.

וְאֶדְרָבָא לְמַעְלָה מִפְּתִיפִיו נִרְאֶה יוֹתֵר שְׁהַעֵינִים לְמַעְלָה מִפְּתִיפִיו רוֹאִים יוֹתֵר. וְאֵינּוּ דְּרָף
אֲדָם לְהַבִּיט לְמַטָּה כְּדֵאִיתָא בַּב"ק לְעֵנֵן בּוֹר.

ע"ש בְּתוֹס' (כ"ז) ד"ה לְפִי. וְהִנֵּה לְשׁוֹן הִלְבוּשׁ [שְׁרִמְזו עֲלִיו הַש"ף] וְאִם הַפְּתִיחַ גְּבוּהַ
הַרְבֵּה יִנִּיחָנָה כְּנֶגֶד פְּתִיפִיו וְאֵע"ג שְׁאֵינָה בְּגוּבָה הַמְּזוֹנָה.

כִּינּוֹן דְּטַעְמָא נָמִי הוּא כְּדֵי שְׁיִפְגַע בְּמְצוּהַ מִיָּד. וְאִם יִנִּיחָנָה "בְּגוּבָה הַרְבֵּה יוֹתֵר" מְכַנְגֵד
פְּתִיפִיו יוֹצֵא וְנִכְנָס וְאֵינּוּ רוֹאֶה אוֹתָהּ וְכו'.

הִנֵּה דְּנוֹקָא בְּכַה"ג אֲבָל מְעַט לְמַעְלָה אֵינּוּ מִזִּיק. וְא"כ אִם שְׁלִישׁ עֲלִיוֹן מְעַט לְמַעְלָה לְמָה
לֵא יִנִּיחָנָה בְּשְׁלִישׁ עֲלִיוֹן.

רַק בְּגוּבָה הַרְבֵּה אֵינּוּ מְשַׁגְּיחִין עַל שְׁלִישׁ הָעֲלִיוֹן. וְלֵאוּ דְּנוֹקָא יוֹתֵר מְעַשְׂרִים.

דְּזֶה הוּא שְׁיַעוֹר בְּסוּפָה מְשׁוּם שְׁאֵם פְּעַם אֶחָד בְּתוֹךְ מְשׁוּף יִשְׁיבְתוּ יִרְאָנָה דִּי. וְכֹן בְּקוֹרָה
שְׁאֵם בְּנֵי הַמְּבֹוֵי וּבְנֵי רַה"ר יִרְאוּ פְּעַם אַחַת הַקוֹרָה יִדְעוּ לִינְהָר.

אֲבָל מְזוֹנָה שְׁרֵאִייתָה כְּרַגַע וּבְשַׁעָה שְׁיִוְצָא וְנִכְנָס. א"כ בַּעִי' שְׁיִרְאָנָה לְהַדְיָא.

וְזֶה פְּשוֹט. מ"מ דְּנוֹקָא אִם גְּבוּהַ הַרְבֵּה מִפְּתִיפִיו שְׁלֵא יִרְאָנָה: ג' וְא"ת אִם שְׁלִישׁ הָעֲלִיוֹן
גְּבוּהַ הַרְבֵּה מ"מ לְמָה יוֹרִידָנָה כ"כ עַד כְּנֶגֶד פְּתִיפִיו.

נ"ל דהיינו טעמא דנדאי אין מצנה רק בשליש עליון. אף משום דכתיב ביה. דרף ביאתה. יש לפרש שלישי עליון של ביאתו היינו גובה קומתו. אבל למעלה מקומתו שאינו בא שם לא יהי מן החשבון. אף מ"מ באם אינו גובה הרבה יותר טוב לחשוב גם למעלה מקומתו בכלל. מפני שהכל פתח אחד. אף בשעת הדחק היינו שגובה הרבה שאם נחשב למעלה בשליש עליון כא יהי נראה. סומכין על פי' הב'. וע"כ אם מניח תחתית המזוזה פנגד פתיפיו יגיע ראש המזוזה למטה מטפח של גובה קומתו. והוא בתוך שלישי קומתו. וכפי הנראה מירושלמי ר"ח תמיד הי' מניח פנגד פתיפיו. ובשעת הדחק סומכין עליו. פן נ"ל הפי' ומי שדעתו רחבה יפרש בריות. ולדינא אין לזוז מדברי הלבוש כמ"ש: דברי הדוש"ת הק' אברהם. סימן שפ דבר בית החולים אם מחויב במזוזה כי יש חולים משתתים שם ב' או ג' חדשים. ודומה לשוכר בית לאחר שלשים יום חייב במזוזה: א) תשובה. הנה בדין זה יש ג' פירושים א' פי' הר' מנוח שהביא ב"י ס"ס רפ"ו משום דעד שלשים יום הנה דירת ארעי. ומשמע מדבריו דאח"כ מחויב מה"ת. והכי הנה ס"ל לתוס' מנחות תחילה במנחות (מ"ד. (ד"ה טלית דביתה לא אתא למעט של אחרים רק לדרף ביאה. אף בסוף דבריהם דמה"ת לעולם פטורה אף דביתה לדרף ביאתה מימין אתא תרי ביה פתיבי. וכן דעת הרא"ש בה' קטנות. וכן דעת המרדכי בה"ק ובספ"ק דע"ז. וכן דעת הרשב"א שבת (קל"א): בהא דמודה ר"א בעשה מזוזה לפתחו אינו דוחה שבת הואיל ובידו להפקירו. וכתב הרשב"א דטעמא דבית של הפקר פטור דלא עדיף משוכר דפטור כל שלשים יום. ואף דאחר שלשים חייב היינו מדרבנן. וכן דעת רמב"ן ור"ן שם בחי'. זה פי' הב'. פי' הג' הוא פי' תוס' רי"ד שם דבית שאינו שלו פטור. ונ"ל הבית שמפקירו לא קרינא בי ביה. ואעפ"י שחובת הדר הוא כ"ז שלא שוכרה ממנו הו"ל פחונה בבית חבירו שאינו חייב במזוזה עכ"ל. משמע מדבריו דשוכר חשיב כשלו. והוא פדעת הגאון שהביא באו"ז ובהגהות אשר"י ספ"ק דע"ז דשכירות קונה קצת: ב) והנה דיעה ראשונה מלבד שרוב פוסקים פנגדה וס"ל דבית שאינו שלו מדאורייתא פטורה. הוא תמוה מש"ס שבת הנ"ל דבית של הפקר פטור. וגם הטעם שכתבו במה שתוף שלשים פטורה משום דהוי דירת ארעי. לא נתברר לי. דכיון שהבית ראוי' לדירת קבע חייב במזוזה.

דְּהָא דְּבַעֵי דִּירַת קַבְעֵה בְּמִזְוֵה הֵינְנוּ מְדַכְּתִיב בֵּית פְּדָאִיתָא רִישׁ סוּפָה. וְכִינּוּן שְׂרָאוּלָה לְדִירַת קַבְעֵה וּבֵית הוּא.

אַף שְׂדָר בְּהָ עֲרָאִי לְמָה יִפְטוֹר דְּהָא דְּמִזְוֵה חוֹבַת הַדָּר פִּרְשׁ"י רִישׁ פְּסָחִים מְדַכְּתִיב דְּרָף בִּיאָתָהּ וְשֵׁם לֹא פְתִיב קַבְעֵה. וּרְאֵי לְזָה בֵּית פְּתִיב שְׂחִיב בְּמִזְוֵה בְּנָשִׁים מִתְקַשְׁטוֹת לַכ"ע אַף דְּלָאוּ מְקוּם פִּיטָא וְלֹא מְקוּם לִינָה.

אַף מְשׁוּם שְׁהַבֵּית רָאוּי לְדִירָה. וְעֵי תוּס' עִירוּבִין (פ"ה:) בְּד"ה בֵּית הַתְּבָן וּבְנִמְק"י סוּף ה"ק שְׂאָפְלִי אֵינּוּ דָר בְּתוֹכָהּ חִיב בְּמִזְוֵה מִיַּדִּי דְּהִנָּה אֲבִית הַתְּבָן.

וְהֵינְנוּ פְנ"ל מְשׁוּם שְׂרָאוּי לְדִירָה. וְאַף דְּלֹא קִי"ל פְּנוּתִי בְּזָה.

וְעֵי רִשׁ"י וְתוּס' פְּסָחִים (ד'.) אֶלָּא דָּאִין חִיּוּב רַק בְּדָר מְדַכְּתִיב דְּרָף בִּיאָתָהּ.

וּבְזָה אֵין נ"מ לְצוּרָף מָה הוּא בָּא אִם לְדִירָה אוּ לְצוּרָף תְּבָן וְלִי"א נָשִׁים לְקָשׁוּט. וְא"כ בְּתוֹף ל' גְּמִי לְחִיּוּב.

א"ו עִיָּקָר פְּרוּב הַפּוֹסְקִים דְּמַה"ת פְּטוֹר בֵּית שְׂאִינוּ שְׁלוֹ: ג) מִיְהוּ לְשִׁיטַת תוּס' רִי"ד י"ל דְּפִי פֶל ל' יוֹם פְּטוֹר מִן הַמִּזְוֵה הֵינְנוּ שְׂאִינוּ שׁוֹכְרוֹ רַק לְשִׁלְשִׁים יוֹם. וְע"כ לֹא נִקְרָא בֵּיתָהּ כִּינּוּן דְּבֵית הֵינְנוּ דִּירַת קַבְעֵה וְהוּא אֵין לוֹ זְכוּת לְדוֹר בּוֹ קַבְעֵה: ד) וְהִנָּה בְּנ"ד שְׁהַחֹלִים אֵינָם שׁוֹכְרִים הַבֵּית רַק שְׁנוֹתָנִים שְׂכָר עֲבוּר מַה שְּׁהֵם שְׁם וְדוּמָה לְהָא דְּאָמַר ב"ב (קמ"ז) שְׂכ"מ שְׂאָמַר יְדוֹר פְּלוּנִי בְּבֵית זָה לֹא אָמַר פְּלוּם שְׁלֹא הִקְנָה לוֹ בֵּית לְדִירָה.

ה"נ בְּנ"ד לֹא חָשִׁיב הַבֵּית שְׁלוֹ פְּלָל: ה) וְלְשִׁיטַת רֹב הַפּוֹסְקִים הַנְּ"ל דְּמְדַרְבְּנָן מְחִיב מְשׁוּם דְּמְחִזִּי פְּשָׁלוֹ. לְשׁוֹן זָה יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּשִׁנֵּי פְּנִים שְׁהַעוֹלָם יִחְשְׁבוּ שְׁהַבֵּית שְׁלוֹ.

וְכ"כ בְּמְרָדְכֵי ה"ק. אוּ שְׂאָצֵל הַעוֹלָם דוּמָה בֵּית שְׂכוּר פְּמוֹ בֵּית שְׁלוֹ.

וְהִנָּה שְׂיַחְשְׁבוּ שְׁהוּא שְׁלוֹ פְּשִׁיטָא דְּלֹא שְׂיָיָה פְּלָל בְּבִיה"ח. שְׂאָפְלִי אִם הִי שְׁלוֹ אִם לֹא הִי חוֹלָה לֹא הִי בְּבִיה"ח.

וּמְחַמַּת חָלִיו הוּא שְׁם אַף שְׂאִינוּ שְׁלוֹ שְׂכָף מְתוּקוֹן הַבֵּית עֲבוּר הַחֹלִים. וּמֵאִין הַרְגָּלִים בְּשָׂבִיל שְׁהוּא שְׁם שְׂיַחְשְׁבוּ בְּשָׂבִיל זָה שְׁהוּא שְׁלוֹ.

וְגַם שְׂאָצֵל הַעוֹלָם נְדָמָה בֵּית שְׂכוּר פְּבֵית שְׁלוֹ ג"כ לֹא שְׂיָיָה בְּזָה מֵאַחַר שְׂאִינוּ שׁוֹכֵר הַבֵּית רַק שְׁנוֹתָנִים שְׂכָר עֲבוּר מַה שְׁהוּא שְׁם וְכַנְּ"ל. וְא"כ אֵין מְקוּם לְחִיּוּב בְּמִזְוֵה רַק לְשִׁיטָה הָא' דְּמְחֻיָּב מַה"ת אַף שְׂאִין הַבֵּית שְׁלוֹ.

וּכְבָר פְּתַבְנוּ שְׁרוּב הַפּוֹסְקִים כְּנִגְדָה. וְגַם יֵשׁ קוֹ עַל שִׁיטָה זוֹ:

ע"כ אֵין לְחִיּוּב פְּלָל בֵּית הַחֹלִים בְּמִזְוֵה: הַק' אֲבָרְהָם. סִימָן שְׂפֵא א) הַפְּרַמ"ג או"ח סי' ל"א פְּתַב דָּאִם נוֹדַע לוֹ בְּשִׁבְתָּ וּי"ט שְׂאִין מִזְוֵה בְּבֵית מוֹתֵר לְדוֹר בְּלֹא מִזְוֵה כַּמ"ש הַמְרָדְכֵי בְּצִיצִית עֵי"ש.

וְכֵן פְּתַב הַב"ח יו"ד סִימָן רפ"ח וְאִם אֵין לוֹ מִזְוֵה פְּשִׁינָה יְדוֹר בְּלֹא מִזְוֵה עַד שְׂיַמְצָא פְּשִׁינָה. וְהִנָּה הַב"ח וְהַפְּרַמ"ג לֹא הִי לְהֵם סִפְר תוֹסְפֵי הָרָא"ש עַל יְבָמוֹת שְׂיַצָּא לְאוֹר בְּזַמְנֵינוּ וּמְשָׁם (דָּף צ:) מְבוֹאֵר הַהִיפּוּף [שְׂכַתְבַּת הָאֵי דִינָא דָּאִם נְפָסֵק לְאָדָם צִיצִית בְּשִׁבְתָּ יְכוֹל לְהַתְעַטֵּף בְּטִלְתוֹ אִפִּי לְכַתְחֻלָּה מְשׁוּם דְּלֹא מְחֻיָּב עַד לְאַחַר שְׁנַתְעַטֵּף.

וא"כ דוקא בחול. אבל בשבת דאי אפשר לעשותו ובשעת עיטוף ליפא עבירה גם אין עבירה פשהוא מעוטף בו בלא ציצית פיון דאי אפשר לעשותו עכ"ל.

וא"כ מבואר דדוקא בציצית הדין פן משום דלא מחויב עד אחר שנתעטף כמ"ש התוס' בקמות (צ':) דכסותה משמע שאמה מכוסה בה פבר וכן כתב תוס' הרא"ש שם משא"כ במזוזה. וכדבעינו למימר לקמן אות ד'[: ב) ולפי דברי תוס' הרא"ש מיושב קושיות השג"א על התוס' שם.

דהנה התוס' הקשו אהא דאמר שם דסדין בציצית הני שוא"ת שהרי הלבישה ושלובש טלית בלא ציצית] הוא מעשה ותירצו דחייב ציצית הוא לאחר שנתעטף בה דכסותה אפר תכסה בה משמע לאחר שנתעטף.

ובשג"א סי' ל"ב הקשה דמה בכך דהחייב בא אח"כ. מ"מ פיון דע"י מעשה בא חשיב מעשה בעבירה פדמוכח מהא דנזיר שנקנס לבית הקברות בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע מעליו את המעזיבה דחשיב לאו שיש בו מעשה אף שתחילת ביאתו הי' בהיתר.

ועל עיקר קושיות התוס' כתב ג"כ דלק"מ שהרי המרדכי כתב דאם אין לו מצויצת מותר ללבושו בשבת דלא פתיב לא תלבש בגד בלא ציצית רק יעשו להם ציצית. ע"כ פשאי אפשר לו לעשות ציצית מותר ללבוש בלא ציצית.

וכיון דאין איסור בלבישה החייב שוא"ת עכ"פ: ג) והמענין בתוספי הרא"ש יראה שדברי התוס' נכונים שהוא כתב על תירוצ התוס' דמכאן שנקנס לו ציצית טליתו בשבת מותר ללבושו בלא ציצית דבשעת לבישה אין איסור ולאחר לבישה אין חייב עליו לעשות ציצית דשבת אי אפשר לעשות ציצית.

הרי דינו של המרדכי נצמח מפח דברי התוס' שהם. וביאור הדברים דאם הי' חייב לעשות ציצית קודם הנה אמרינו דעשיית ציצית מתיר ללבוש הבגד כמו שחייטה והפרכת תרומה וסלה.

ובשבת שאי אפשר לו לעשות ציצית אסור ללבוש. אף עתה דחייב ציצית אחר שנתעטף אי אפשר לומר דמצות ציצית מתיר הוא.

דא"כ איך לובשו תחילה בלא ציצית. וע"כ רק מצנה.

וע"כ מותר ללבושו בשבת בלא ציצית דאז אין חייב עליו לעשות. ואיסור ע"כ ליפא מדמותר ללבושו תחילה בלא ציצית.

וע"כ נכונים דברי התוס'. דמקמי דחידשו שהחייב חל אח"כ לא הנה ס"ל דינא דמרדכי ולאחר שחידשו זאת ניחא דלא הנה איסור רק מניעת המצנה פדברי המרדכי ולא קשה מהא דנזיר: ד' והנה בציצית פתבו התוס' דהחייב חל אחר שנתעטף מדכתוב אפר תכסה בה.

אבל במזוזה דאין לימוד על זה ואדרבא לא נזכר בתורה שידור בו. וכן כתב בס' האשכול [לר' אברהם אב"ד חמיו של הראב"ד] דהבונה בית חדש חייב לעשות בו מזוזה תיקף.

ואף דבעצמו פתב שחובת הדר הוא. אף הפירוש שצריך לעשות המזונה קודם שידור בו ויותר נראה לפרש דבריו דאם דעתו לדור בו שחייב לעשות המזונה מיד בגמר הבית שיהי' משומר מן המזיקין תיקף ולא יוכלו ליכנס בתוכו כלל ובני ר"ש נ"י הביא קצת ראי' שדרכם הי' לקבוע המזונה תיקף מדאמר לי' ריש גלותא לר' נחמן קבע לי מזונתא אמר לי' תלי דשא ברישא.

הרי שריש גלותא רצה למהר שיהי' קבועות הסופים והמזונות ביחד ור"ל אמר שזה אי אפשר רק צריך לקבוע הסופים תחילה אבל עכ"פ לאחר שקבע הסופים תיקף קבע המזונות. עכ"פ מפורש בדבריו שחייב לעשות המזונות קודם שידור בו.

ובהכי ניחא מה שמברך לקבוע מזונה פשקובע קודם שיפנס לדור בו. ובציצית אינו מברך עד שעת עיטוף.

ובמזונה פשנכנס לדור בו אח"כ אינו מברך כלום. והמג"א סי' י"ט נתקשה בזה. ולמה שכתבתי הפל ניחא בס"ד והמג"א לא הי' לפניו ס' האשכול שזכינו לו בזמנינו. ע"כ שפיר אמרינו דמצנת מזונה הוא מתיר.

שתחילה אסור לדור בבית עד שיעשה בו מזונה. ובשבת שאי אפשר לעשות מזונה אסור לדור בו: ה וראי' לזה שיש חילוק בין ציצית למזונה בענין זה.

לשיטת התוס' מנחות (מ"ד) דשוכר בית מחויב במזונה מה"ת דביתו לדרו ביאתו. וקשה הו' דאמר בשבת (קל"ב).

(במחלוקת ר"א ורבנו במכשירין ושון שאם צייץ טליתו ועשה מזונה לפתחו שהוא חייב מ"ט א"ר יוסף הואיל ואין קבוע להם זמן א"ל אפני אדרבה מדאין קבוע להן זמן כל יומא זמני' הוא אלא אמר ר' נחמן הואיל ובידו להפקירו.

וקשה להתוס' דאף בית שאינו שלו חייב במזונה (ואף בית המפקד חייב) מה מועיל שיפקיר. אף להנ"ל דציצית רק מצנה גרידא.

ואם נאסור עליו לעשות ציצית יהי' מותר ללבוש בלא ציצית. ע"כ שפיר קשה שידחה שבת לר"א פיון שממנ"פ לובשו.

שוב ידחה החיוב את השבת. אבל במזונה בלא"ה לא קשה דאיף ידחה הלא בידו שלא לדור בו.

ובזה אין לומר אם נאסור לעשות מזונה מ"מ יהי' מותר לדור ושוב ידחה. דבאמת בלא מזונה אסור לדור דמזונה מתיר הבית כנ"ל.

וא"כ במזונה לא הקשה הש"ס פלל רק אציצית ושפיר משני הואיל בידו להפקירו דבציצית פתיב כסותו. בגדיהם.

וכיון שבידו ללבושו ולא יצטרך לעשות ציצית לא הוי חיוב ברור שידחה שבת: ו ובה נראה ליישב הו' דפסק הרמ"א סי' רפ"ו דבית שישאל גוי שנתפין בו פטור מן המזונה. והנה בפירק ראשית הגז (קל"ה).

(איתא בכל הני דכתיב צאנה בקרה לר' אילעי למעט גם שנתפוח ישראל ולרבנו למעט שנתפוח עפ"ם ואיתא שם מודה ר' אילעי במזונה אע"ג דכתיב ביתה כתב קרא אחרונה למען ירבו ימיכם לרבות השנתפוחין אלא ביתה למאי אתא דרה ביאתה פדרבא כו'.

ובתוס' הקשו תימה לימא למעט שנתפוח עפ"ם והניחו בתימה. והמרדכי בה' קטנות כתב דשנתפוח עפ"ם פטור מדכתיב למען ירבו ימיכם והגוי אינו בזה וא"צ קרא למעט ולעולם שנתפוח עפ"ם פטור.

איברא דקשה על זה דבציצית נמי אמר שם פהאי גוונא אע"ג דכתב רחמנא פסותה דידה אין שנתפוח לא כתב רחמנא על פנפי בגדיהם אלא פסותה למה לי למעט טלית שאולה. וקשה לימא למעט שנתפוח עפ"ם: ז) אשר ע"כ נראה דהנה שם בסוגיא דר' אילעי תרנוייהו [היינו שנתפוח עפ"ם ושנתפוח ישראל] מצאנה נפקא שנתפוח עפ"ם מ"ט דלא מייחדא לי' שנתפוח ישראל נמי לא מייחדא לי'.

ורבנו עפ"ם לאו בר חיובא ישראל בר חיובא וזה לא שייך רק בראשית הגז. וכהאי גוונא בשנתפוח ישראל חלק שניהם מחויב אבל בציצית דחובת גברא הלובש בו הוא. וכשהטלית בשנתפוח עם אחר שאינו לובשו. הרי חצי הטלית של אחר בפטור דהלובשו אין שלו רק החצי.

ואף שהוא של ישראל אחר הרי ישראל אחר אינו לובשו וע"כ אין לחלק כלל בציצית בין שנתפוח עפ"ם לשנתפוח ישראל. ומדשנתפוח ישראל חייב שנתפוח עפ"ם נמי חייב.

[שוב מצאתי סברא זאת בתשו' רעק"א ז"ל]. וא"כ י"ל מהאי טעמא גם במזונה פיון דשנתפוח ישראל חייב אף שאינו דר בו רק אחד.

ה"ה שנתפוח גוי: ה) אף לפמ"ש דנאקא בציצית שאין חל החיוב רק אחר שלבשו. ונהרי זה שלבשו חצי אינו שלו ולא חל החיוב בחצי שני.

אבל במזונה שהחיוב חל קודם שפיר יש לחלק בין שנתפוח ישראל שפולה של ישראלים שחל על פולה החיוב שזה אסור לדור בחלקו בלא מזונה וכן השני בחלקו [משא"כ בטלית דקודם לבישה אין חיוב רק לאחר לבישה].

ואז אינו לובש רק אחד והא דלא קאמר בגמ' דאתא למעט שנתפוח גוי פקושית התוס'. תירץ אחד מן התלמידים דתרי ביתה פתיבי וקשה ביתה שני למה אתא ע"כ למעט שנתפוח ישראל דשנתפוח גוי מביתה קמא נפקא.

ע"ז תירץ הש"ס דאתא לדרה ביאתה. ועל תירוץ המרדכי קשה לי דהתינח אם ישראל גוי דרים בו דא"כ הגוי בכלל למען ירבו וליתא.

אף אם ישראל לבד דר בו קשה. אף להנ"ל הפל ניחא בס"ד.

שוב ראיתי במרדכי עצמו בהלכות קטנות שכתב להדיא דגם במזונה הדין כמו בציצית ואדרבא הביא ראי' ממזונה לציצית: סימן שפב א) סי' רפ"ו סעיף א' ושערי חצירות. היינו משום שזכנסין דרה הקצר לבית.

וכן פתב הרמב"ם ונ"ל ולפיכך אָחַד שְׁעָרֵי חֲצֵירוֹת כּו' חֲיִיבִין בְּמִזְוֵה שְׁהָרֵי הַבָּתִּים פְּתוּחִין לְתוֹכָן שְׁחֲיִיבִין בְּמִזְוֵה. אַף מְדַבְּרֵי מִהָרֵי"ל שֶׁהֵבִיא הַט"ז ס' רפ"ט סק"ד בְּפֶתַח שְׁבִין בֵּית לְחֶצֶר וְאִין לְחֶצֶר פֶּתַח אַחַר זוּלַת מִבֵּית עוֹשִׂין מִזְוֵה מִיָּמִין הַפְּנִיָּסָה לְחֶצֶר.

ע"כ ס"ל דְּחֶצֶר חֲשִׁיב דִּירָה בְּעֶצְמוֹתוֹ מִחֲמַת שְׁמִשְׁתַּמְשִׁין בְּחֶצֶר ג"כ. וְאֶפְשָׁר דְּתִלוּי בְּדִין רַפְת בֵּית הַתְּבָן לִילְיָן דְּפֶסֶק בַּש"ע דְּחֲיִיבִין בְּמִזְוֵה אַף שְׁאִין דְּרִין בּוֹ בְּגֵי אָדָם מ"מ חָשׁוּב דִּירָה לְהַתְּחִיב בְּמִזְוֵה.

ה"ה חֶצֶר חֲשִׁיב בְּעֶצְמוֹתוֹ. אַף לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּפֶטוּרִין מְמִזְוֵה.

צָרִיכִין לֹאמַר הָא דְּחֶצֶר חֲשִׁיב מִשׁוּם שְׁפִתַח הַחֶצֶר חֲשִׁיב פֶּתַח הַבֵּית שְׁנִכְנָסִין מִפֶּתַח הַחֶצֶר לְחֶצֶר וּמִחֶצֶר לְבֵית. ע"כ פְּתַח הַטַּעַם מִשׁוּם שְׁפִתוֹת לְבֵית שְׁחֲיִיב בְּמִזְוֵה: (ב) וְהִנֵּה בְּדִין רַפְת כּו' בַּגְּמ' יוֹמָא (י"א).

(פְּלֹגְתָא דְּתַנָּאי וְנַחְלִיקוּ אַמּוֹרָאֵי דְּרַב יְהוּדָה מְפָרֵשׁ פְּלֹגְתִּיָּהוּ בְּנָשִׁים מִתְּקַשְׁטוֹת בּוֹ אֲבָל אִין מִתְּקַשְׁטוֹת בּוֹ דְּבָרֵי הַפֶּל פְּטוּרִין וּר' פִּהְנָא מְפָרֵשׁ דְּבָנָשִׁים מִתְּקַשְׁטוֹת דְּבָרֵי הַפֶּל חֲיִיבִין וּפְלֹגְתִּיָּהוּ בְּסִתְמָא וְאֶסִּיק דְּרַב יְהוּדָה בְּתִיבְתָא.

וְהָרִי"ף פְּתַח דָּאָם הַנָּשִׁים רוֹחֲצוֹת פְּטוּרִין מִמִּילָא מִשְׁמַע דָּאִין רוֹחֲצוֹת חֲיִיבִין. וּמ"מ מְדַלָּא פְּתַח בְּהֶדְיָא לְחֲיִיב בְּסִתְמָא נִרְאָה דְּבְסִתְמָא חֲיִיב לְקַבְּלָהּ מִזְוֵה מְסַפֵּק דְּפִלּוּגְתָא דְּתַנָּאי הוּא וְכֵה"ג בְּפָרְק הַתְּכֵלֶת (מ"ו).

ר' יוֹחָנָן אָמַר שְׁחִיטָה עוֹשֶׂה זִיקָה וְאֶסִּיק שְׁחִיטָה פְּשִׁיט לִי תְּנוּפָה מְסַפֵּקָא לִי. וְכֵן כֵּה"ג בְּפָרְק הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל (ס"ג) דַּר' מוֹקֵי לָהּ בְּשִׁשְׁדָּמָה וְהַקְרִיבְתוּ וְקָאָמַר שְׁם הַקְדִּישְׁתוּ מְסַפֵּקָא לִי.

וְהָרִי"ש פְּסֵק ג"כ פְּהָרִי"ף. וְהָרְמַב"ם פְּסֵק דְּנִקָּא מִתְּקַשְׁטוֹת חֲיִיבִין: ג' וְנִרְאָה טַעְמָא דְּרַמְב"ם מְדַאֲמְרִין שְׁלֵהִי סוּטָה בְּבֵית חֲדָשׁ לְחִזּוֹר עָלָיו מְעוֹרְכֵי הַמִּלְחָמָה אִין לִי אֵלָא בֵּית בֵּית הַתְּבָן כּו' מִנִּין ת"ל אֲשֶׁר בָּנָה מ"מ.

וְטַעְמָא דְּכִתִּיב אֲשֶׁר בָּנָה אֲבָל בְּלָאוּ קָרָא לָא מְקָרִי בֵּית. וְכִי תִימָא גִילְיָ מִנִּין.

הָא לְעֲנִין מַעֲקָה נְמִי אַמְרִין בְּסִפְרֵי כִי תִבְנֶה בֵּית חֲדָשׁ אִין לִי אֵלָא בֵּית הַתְּבָן כּו' מִנִּין ת"ל לֹא תִשִׁים דָּמִים בְּבֵיתָהּ מ"מ. וְא"כ הו"ל שְׁנֵי פְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד וְאִין מְלַמְּדִין.

וְכ"ש לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם בְּעֶצְמוֹ בֵּית הַתְּבָן כּו' פְּטוּר מִמַּעֲקָה עֵי"ש בַּכ"מ: ד) עוֹד יֵשׁ לְהֵבִיא רֵאִי מְהָא דְּעִירוּבִין (ע"ב:): דְּפִלְיָגִי ר"מ וּר' יְהוּדָה בְּמִי שְׁיֵשׁ לוֹ בֵּית הַתְּבָן כּו' בְּחֶצֶר חֲבִירוֹ דַּר"מ אֹמַר הָרִי זֶה אוֹסֵר עָלָיו וּר' יְהוּדָה אֹמַר אִינוֹ אוֹסֵר אֵלָא מְקוֹם דִּירָה.

וְקִי"ל ר"מ וּר"י הִלְכָה כַּר' יְהוּדָה. הָרִי דְּבֵית הַתְּבָן נִחְבְּרִיו לֹא חֲשִׁיב דִּירָה, וְה"ה לְעֲנִין מִזְוֵה דְּחוּבַת הַדָּר הוּא.

מיהו הא לאו ראי דהא שם אמרינן מה מקום דירה רב אמר מקום פיתא שמואל אמר מקום לינה. וא"כ אפי' נשים מתקשטות אינו אוסר דאינו לא מקום פיתא ולא מקום לינה.

ואילו לענגן מזונה לר"כ דקיי"ל פנותי מתקשטת לכ"ע חייב במזונה וע"כ בעירוב דרבנן הקילו. אף הרא"י ממעקה וחוזה מעורכי המלחמה קצת ראי' (ה) ומפל מקום אפי' לדעת הר"ף והרא"ש אין חיוב אלא ספק ויקבע בלא ברכה ותמיהני שפסק בש"ע סתמא לחיוב.

ועיין בתשו' רעק"א סוף סימן ס"ו דהש"ע לא חש לדעת רמב"ם שלא לברך. וזה נדאי תימה דבגמ' אמר פרט לבית התבן כו' ויש מחייבין.

משמע יותר דהעיקר דפטור ויש מחייבין. ועכ"פ טפי מספק לא הני.

ולפמ"ש גם דינו של מהרי"ל צ"ע. ואפשר לומר דכשהחצר פתוח לר"ה ולבית אין החצר ראוי לתשמיש צנוע דהנה לי' כבית שער שהרי נכנסין מר"ה דרך חצר לבית שאינו ראוי לדירה.

אף פשהחצר סתום ויש לו פתח רק לבית ראוי החצר לתשמיש צנוע דומה לנשים מתקשטת וחיוב במזונה בעצמותו ודו"ק ו) עוד יש לעיין בדברי מהרי"ל שהרי הרמב"ם פתח דבית שאין מקורה פטור ממזונה והא דשערי חצירות חייבין במזונה פתח ב"י בשם הר' מנוח דחצירות שאני שפתיים מקורות פתוחות לתוכן.

והיינו ג"כ פנ"ל דחשיב פתח לבית שדרך חצר נכנסין לחצר ומשם לבית. וא"כ בפתח שבין בית לחצר אי אפשר לחייב מצד החצר רק מצד הבית ומימין פניסת הבית ע"כ צריך לעשות.

ואפשר דמהרי"ל ס"ל כתי' הרא"ש דשאני חצר שדרך להיות כף ומשמש לדירת בתים והחצר בעצמותו מחויב מחמת שמשמשין בו: ז) נסתפקתי בהא דקיי"ל בית שאינו שלו אינו מחויב במזונה מדאורייתא וכל שלשים יום אפי' מדרבנן פטור.

אם הבית שלו והחצר של אחר אם פתח החצר חייב במזונה מדאורייתא. והנה לדעת הרא"ש הנ"ל דהחייב החצר בעצמותי' פשיטא דפטור.

אף לדעת הרמב"ם והר' מנוח דנחשב פתח לבית י"ל דלא אזלינן בטר החצר והפתח רק בטר הבית. וכהאי גוונא מצינו בציצית היא של בגד וכנפי' של עור חייבת.

וכי היכי דלא אזלינן בטר הפנף שתולין בו הציצית רק בטר עיקר הבגד. ה"נ לא אזלינן בטר הפתח שקובעין בו המזונה רק בטר עיקר בית.

או דילמא פיון דכתיב ובשערי צריך שיהי' השער שלו: ח) אף י"ל פיון דתרי ובשערי' פתיבי הוי מיעוט אחר מיעוט ואינו אלא לרבות. וכה"ג אמרינן במנחות (ל"ד).

(לענגן אין לו אלא פצים אחד אף דכתיב מזוזות משמע תרתי פיון דכתיב שני פעמים מזוזות חד בפ' שמע וחד בפ' והי' אם שמוע ריבה גם פצים אחד. ונדקא מביתך ממעטינן של אחר.

דַּחַד בֵּיתָהּ לְדַרְהָ בִּיאָתָהּ וְאִידָהּ לְמַעַט שְׂאִינוּ שְׁלוֹ: ט וְרֵאֲנִי לְזֶה דְשַׁעַר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ חֲזִיב בְּמִזְוָה הוֹאִיל וְהַבֵּית שְׁלוֹ. מָהָא דְאֶמְרִינָן בְּיוֹמָא (י"א).

(כָּל הַשְּׁעָרִים שֶׁהֵי בְּמַקְדָּשׁ לֹא הֵי לְהֵם מִזְוָה חוּץ מִשַּׁעַר נִקְנֹר שְׁלִפְנַיִם מִמֶּנּוּ לְשַׁכַּת פְּרִהָדְרִין שֶׁהֵי בּוֹ בֵּית דִּירָה לְכַהֵן גְּדוֹל. א"ר יְהוּדָה וְהֵלֵא כַּמָּה לְשַׁכּוֹת הֵי בְּמַקְדָּשׁ וְלֹא הֵי לְהֵן מִזְוָה אֲלֵא לְשַׁכַּת פְּרִהָדְרִין גְּזִירָה הֵי.

וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה הָא כָּל הַר הַבַּיִת שְׁחוּץ לְחוּמַת עֲזָרָה הֵי מְשִׁירֵי הַלְשָׁפָה וְהֵיא הַקִּדְשׁ וְלֹא בֵּיתוֹ שֶׁל כ"ג הֵיא וְאֶמְאֵי חֲזִיב בְּמִזְוָה (וְהֵי דַע"כ לְשַׁכַּת פְּרִהָדְרִין לֹא הֵי קְדוּשׁ בְּקַדְוִשׁת עֲזָרָה שְׁהָרֵי יְשָׁנִים שָׁם וְכַמ"ש רַש"י וְתוֹס' (דף ו') בַּד"ה מִבֵּיתוֹ.

מ"מ קְדוּשׁ בְּקַדְוִשׁת הַר הַבַּיִת]. אִף הַדְּבָר נִכּוֹן שְׁהָרֵי נִקְרָאת לְשַׁכַּת פְּרִהָדְרִין שְׁכָל כ"ג הֵי בּוֹנָה בְּכָל שָׁנָה מִשְׁלוֹ וְהֵי בֵּית הַכ"ג וְחֲזִיב בְּמִזְוָה.

וְר' יְהוּדָה דְּמַבִּיא רֵאֵי מִשְׁאָר לְיִשְׁכּוֹת. לְטַעַמָּי דַּס"ל סוּף פ"ק דְּנִדְרִים יְרוּשָׁלַיִם לֹא מִיְקַדְּשָׁה הוֹאִיל מְשִׁירֵי הַלְשָׁפָה אֲתֵי.

וְה"ה כָּל חוּץ לְחוּמַת עֲזָרָה כְּדֵאִיתָא בְּפָרָק שְׁנֵי דִינֵי גְזִירוֹת (דף ק"ו.) (דְּכָל חוּץ לְחוּמַת עֲזָרָה בָּא מְשִׁירֵי הַלְשָׁפָה וְחַד דֵּינָא אֵית לֵי עִם יְרוּשָׁלַיִם.

וְעֵי בְּתוֹס' קִדְוִשִׁין (נ"ד) בַּד"ה תְּרֵי תַנְאֵי. וּבְהֵכֵי נִיחָא טַעַמֵייהוּ דְרַבְּנָן דְּלֹא תִקְשִׁי לְהוּ מִשְׁאָר לְיִשְׁכּוֹת דְּלְטַעַמֵייהוּ סוּף פ"ק דְּנִדְרִים חוּמַת יְרוּשָׁלַיִם מִיְקַדְּשָׁא וְה"ה הַר הַבַּיִת ע"כ כָּל לְשַׁכּוֹת פְּטוּרִין לְבַד לְשַׁכַּת פְּרִהָדְרִין שֶׁהַכַּה"ג בּוֹנָה מִשְׁלוֹ כַּנ"ל.

וְהֵנָּה הַרְמַב"ם פָּסַק בְּהַלְכוֹת נְדָרִים דְּהֵאוּמַר פִּירוּשָׁלַיִם הֵי מִתְפִּיס בְּקַרְבָּן. הָרֵי דַס"ל יְרוּשָׁלַיִם מִיְקַדְּשָׁא.

וּבְהַלְכוֹת מִזְוָה פָּסַק כָּל הַשְּׁעָרִים לֹא הֵי לְהֵן מִזְוָה חוּץ מִשַּׁעַר נִקְנֹר וְלְשַׁכַּת פְּרִהָדְרִין. וְע"כ טַעַם לְשַׁכַּת פְּרִהָדְרִין מִשׁוּם שַׁכ"ג בּוֹנָה מִשְׁלוֹ.

וְקִשָּׁה מ"מ שַׁעַר נִקְנֹר לְמָה הֵי לוֹ מִזְוָה הֵלֵא הַשַּׁעַר לֹא הֵי שֶׁל כַּה"ג וְהֵי קוּדְשׁ. אֲלֵא וְדֵאֵי בְּתַר בֵּית אֲזִלִּין וְכַמ"ש: סִימָן שַׁפַּג א' רַמ"א וְיֵישׁ מְקוּלִין וְאוּמָרִים דְּכָל מְקוּם שְׂאִישׁ וְאֲשֵׁתוֹ יְשָׁנִים שָׁם פְּטוּר מִמִּזְוָה.

כֵּן הוּא בַב"י. וְצָרִיף לְהַבִּין הֵלֵא אֶפְשָׁר לְכַסּוֹת הַמִּזְוָה כְּלֵי תוֹף כְּלֵי.

וְנִרְאָה דַס"ל דְּכָלֵי תוֹף כְּלֵי חֲשִׁיב כְּאֵילוֹ אֵין הַסְפָּרִים כְּלָל בְּבֵית. מִשַׁא"כ בְּמִזְוָה שְׁצָרִיכָה לְהִיּוֹת שָׁם.

וְא"כ מִמֶּנּוּ פ' אֵי חֲשַׁבְתָּ לָּהּ כְּאֵילוֹ אֵינָה הֵיא מְבַטֵּל מִצְוַת מִזְוָה. וְע"כ חֲשַׁבְתָּ לָּהּ כְּאֵילוֹ יְשָׁנָה וְאֶסוּר: ב) וְלִפִּי זֶה יֵישׁ לְעֵינֵין בַּמ"ש הַשְּׁ"ף סַק"י בְּשֵׁם מַע"מ בְּחֻדְר לְפָנִים מְחֻדָּר וְהִכָּר צִיר בְּחֻדְר הַפְּנִימִי וּבְחִיצוֹנָה אֵישׁ וְאֲשֵׁתוֹ יְשָׁנִים.

וְא"כ אִם יַעֲשֶׂה, מִזְוָה לְפָנִימִי בְּפִתַח שְׁבִינָה לְחִיצוֹנָה תֵּהֵי הַמִּזְוָה נִרְאִית בְּמְקוּם שְׁמִשְׁמֵשִׁים וְע"כ פָּסַק הַשְּׁ"ף לְקוּבְעָה אַחוּרֵי הַדְּלֵת. וְלַפְמ"ש י"ל דְּבִזָּה יְכַסֶּה בְּכָלֵי תוֹף כְּלֵי.

וממנ"פ ליפא. דחויב מזוזה אינה רק בפנימית ושם אין משמשים ובחיצונה שמשמשים
אין חויב מזוזה.

וא"כ ליפא ממנ"פ. [לא זכיתי להבין למה לא נימא נמי ממנ"נ אם תחשוב ע"י הפיסוי
פאלו אינה איה תחשוב פאלו ישנה להתיר את חדר הפנימי.

אולי פנונתו די"ל לגבי חדר החיצון פאלו אינה ולגבי חדר הפנימי פאלו ישנה. כי דוקא
לגבי חדר אחד אי אפשר שיהי פאלו אינה וכאלו ישנה.

אף לא זכיתי להבין שתהי סברא זו כ"כ מוכרחת להשיב בה על המע"מ. דיש לומר
הואיל דע"כ חשבתה פאלו ישנה שם להתיר את הפנימית אסור.

והא דסופה יש לומר דאינה דומה לנ"ד. דבסופה יכול להיות דופן לזה וסוף לזה והראי'
מעושה סופתו כמין צריף או שסמכה לכותל.

דאם הרחיק או הגביה מן הארץ טפח כולה כשירה. אף דמקום הנמוך משמש לפנותל
ומשמש גם לסוף.

מכ"ש דיש לומר דלזה הוא דופן ולזה הוא סוף. המגיה].

[ויכאי גוונא בתוס' סופה לענין דופן עקומה דאין ישנים תחת הסוף שמעקמין ומ"מ
אם סוף פסול ארבעה חוצץ וחולק הסופה לישנים והסוף פסול עם הסוף פשר שמצד
אחד פחות מד"א אמרינו דופן עקומה מצד זה לסופה שבצד זה ומצד השני אמרינו דופן
עקומה לצד הראשון]: ג) ולאחר העיון נראה דברי המע"מ נכונים.

דהנה צריף להבין הדין דמקום שאיש ואשתו ישנים והדלת מבחוץ פטור מן המזוזה הלא
צורת הפתח סתימה מעליא וקי"ל חודו הפנימי סותם. נהרי יש הפסק מחיצה בין חלל
הבית לישנים בו בין המזוזה.

אף נראה דמסתמא אין ברוב המשקוף ארבעה. וא"כ לא הנה מחיצה לגבי המזוזה דכל
מחיצה העשויה לפחות מד' לאו מחיצה.

ואפ"י אם יש ברוב המשקוף ארבעה הלא קי"ל חודו הפנימי סותם והמזוזה לחוץ מחודו
הפנימי. ומה שהיא חודו הפנימי לגבי הבית הוי לגבי המזוזה חודו החיצון וחודו חיצון
אינו סותם.

ואין הפסק בין המזוזה ובין הבית. דענכי הפתח מקום המזוזה הוי פרוצה במלואה לבית.
זה אמר בני מהר"ש נ"י. ונהי דנגד מקום תשמיש תשיב מחיצה.

הלא אין האיסור מצד התשמיש רק מצד המזוזה שפוגם בקדושתה: ד ומהאי טעמא נ"ל
בבבצר קטנה שגפרצה לגדולה כדאיתא בעירוובין (צ"ב) צואה בגדולה אסור לקרות ק"ש
בקטנה. צואה בקטנה מותר לקרות ק"ש בגדולה.

ובדין תשמיש בבית שיש בו ספרים נהפוך הוא. ספרים בקטנה אסור לשמש בגדולה.
ספרים בגדולה מותר לשמש בקטנה. דהתם האיסור מצד הק"ש שצריף להיות במקום
קדוש.

ע"כ אם קורא שמע בגדולה והצואה בקטנה מותר דלגדולה הא יש לה גיפופי. ואם קורא בקטנה והצואה בגדולה אסור דאין לה גיפופי.

והכא האיסור מצד הספרים שצריכין להיות במקום קדוש. ע"כ אם הספרים בגדולה מותרו וכיון שמוכח שאין האיסור מצד התשמיש רק מצד המזונה.

וא"כ הני איסור ממנ"פ במזונה שצריכה להיות בחלל השער של חצר הפנימי. דע"כ אי אפשר לחושבה פאילו אינה שם שהרי הפנימית צריכה מזונה.

וע"כ תחשוב המזונה שישנה שם ואסור שאין המקום קדוש. דבשלקמא אם הי' אסור מצד התשמיש הלא אין בפנימית שצריכה לה המזונה איסור התשמיש.

אף עכשיו שהאיסור מצד המזונה א"כ שפיר איפא ממנ"פ בפנימית כנ"ל ודו"ק: סימן שפד א) סעיף נ"ו לשון הרמב"ם וכן התקרה שאין לה פתלים אלא עומדת ע"ג עמודים מפאן ומפאן אעפ"י שהוא פתבנית בית הרי זו פטורה לפי שאין לה מזוזות שאילו העומדים להעמיד התקרה הם עשויות.

משמע דאף בלא מחיצות חשיב בית. וכן משמע ברמב"ם פי"ד מהלכות ט"ז דתקרה הבנוי ע"ג עמודים מטמא בנגעים דחשיב בית ולא קי"ל כר' שמעון דאמר דבלא ד' דפנות לא חשיב בית אלא פרבי דפליג עליו כדאמר בירושלמי דרבי פליג עלי' דר' שמעון.

דאין לומר דהטעם משום דהני צה"פ דכיון דעמודים להעמיד תקרה עשויות ולא לשם פתח לא חשיב צה"פ. דבפ"ק דעירובין מדמי צה"פ דשבת לפתח דמזונה.

וא"כ אמאי מטמא בנגעים: ב) גם אין לומר משום פי תקרה יורד וסותם. דאפי' בשני רוחות זה כנגד זה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם.

כ"ש בכל ד' רוחות. ואפי' לפירש"י דרב ס"ל בכל ד' רוחות אמרינן פי תקרה יורד וסותם.

מ"מ קשה שהרי הרמב"ם בהלכות ט"ז למד הדין ממשנה. וקשה לשמואל.

אלא ודאי אפי' בלא שום מחיצות חשיב בית בתקרה ועמודים. והא דכתב הרמב"ם פ"ד מהלכות מעשר דארבעה עמודים ותקרה על גביהן אין קובע למעשר.

הטעם משום דאין בית קובע למעשר אא"כ נכנס דרך הפתח וזה לא פתח הוא דעמודים להעמיד התקרה עשויו: ג) סעיף ז' מרפסת שהוא דרך לעלות בה לעליות ובית שער והגנה פטורים ואם בית פתוח כו' לאחד מאלו חייבים נראה לפרש מרפסת כיון שצריכה לעלות ממנה לעליות בסולם לא חשיב העליות וחות למרפסת דסולם תורת פתח עליו ותורת מחיצה עליו וזה וזה להקל כדאיתא בעירובין.

וה"נ חשיב מחיצה להקל. ובאמת פי י"ל דשאני עירוב דאזלינן בי' להקל.

אבל לענין מזונה נאמר תורת פתח עליו להחמיר. אף מפאן למדנו דין זה.

ולא דמי להא דלקמן סעיף י"ט דאם עשו פתח למעלה חייב למעלה במזונה אף שירדו מן העל' תיכף לסולם דרך הפתח. ואי תורת מחיצה עליו א"כ אינו פתח כולל.

לק"מ דהא אין מן הבית לראש הסולם עשרה ושפיר הוי פתח למעלה: ד) סעיף יוד וי"א שבהמ"ד חייב במזוזה. תמי' משמעטא דיומא (י"א) דמפנרש נשם בה"מ אינו מטמא בנגעים.

ומפנרש נשם דילפינן מזוזה מנגעים וקא דירושלמי נש לפנרש בבה"מ של יחיד וכמ"ש ביומא נשם: ה) סעיף י"א והתניות שבשנוקים פטורים. הט"ז פתב התניות פינון שאין יושבין בהם בלילה חשיב עראי ופטור ממזוזה כמו לענין חזקה.

וראנ' זו תמוה דהתם משום דבעינו רצופות. וחסות שבשנוקים היינו שאינם פתוחים אלא ליום השוק.

ודומה לסופת של יוצרים דחיצונה פטורה פינון שאינה רק לסחורה ואינה דירת הגשמים. אבל חנות דילמא חשיב בית דכן מפנרש ברמב"ם פ"ד מהלכות מעשר דחנות קובע למעשר כמו בית.

וביומא (דף י'.) מדמה מזוזה למעשר עיי"ש דקאמר בשלמא מזוזה כו' אלא מעשר דילמא אתי כו' יע"ש.

ונה אפי' לדעת הרמב"ם דבית האוצרות פטורים כ"ש לדידהו דבית האוצרות חייבין. ובספר יד הקטנה חולק ג"כ על הט"ז.

אף דמיונו מסופת החג אינו דומה דשם משום דסופה דירת עראי בעינו. אף הדמיון מסוכת יוצר נכון גם הראנ' ממעשר נכון: ו) סעיף י"ד בית שאין לו תקרה פטור הי' מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה אם הי' הקרוי כנגד הפתח חייב במזוזה.

ק"ל דאפי' אינו כנגד הפתח דלמה נגרע משערי חצירות שחייבין משום שגכנסין דרף שער ההוא לבית דרף החצר. וצ"ל פינון שאין למקורה ד' דפנות דלר"ש לא חשיב בית כלל אף דאנו לא קי"ל כן אלא כרבי בירושלמי כנ"ל סעיף ו'.

עכ"פ גם לרבי לא חשיב בית גמור שיתחייב גם שער החצר מחמתו. דומה לסופת יוצרים החיצונה דלא מחייבא משום בית שער דפנימית משום דפנימית לא קביעא אף דפנימית מחייבא.

מ"מ לא חשיב קבע גמור שיתחייב גם הבית שער מחמתו. ה"נ בית שאין בו ד' דפנות לר' שמעון: סעיף ט"ו הרמב"ם פוטר בית שאין בו דלתות.

וק"ל מהא דמזוזה מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר. ובגמ' מ"ט פי היכי דתגטרין פירש"י שיהי' כל הבית משומר.

וילדעת הרמב"ם הרי עובי הפתח חוץ מהדלתות ואינו בכלל בית לחיוב. אף להרמב"ם דעיקר מצות מזוזה אינו לשמירה.

ואדרבא מדקאמר בגמ' משום שמירה ולא משום שיהי' עובי הפתח נפטר ממזוזה ג"כ. ש"מ שאין חיוב בלחוצ מהדלתות אף לדעת רש"י בכמה מקומות וכן לשון פמה פוסקים וכן בזוה"ק דעיקר מצות מזוזה לשמור האדם [בנפשו ונמשך גם לגופו ולא קשיא קו' הרמב"ם] א"כ מוכח דגם עובי השער שחוץ מדלתות מחויב.

ומוכח דגם בית שאין בו דלתות חייב: ח) סימן רפ"ט ש"ף סק"ד בשם הירושלמי דכשהפתח גבוה הרבה נותנה צנ פתפיו אכל לא למעלה מפתפיו בענין שלא יראה אותה. תמוה שהרי הפתחים למטה מן העינים ואדם מביט למעלה ולא למטה כדאיתא בב"ק (כ"ז:): ובתוס' ורא"ש שם.

ונראה דהכי פירושא דכשהפתח גבוה באופן דשליש עליון אינו גבוה יותר מארבעה או חמשה אמות דרואה המזוזה קובעה כדרכה בשליש עליון. אף כשהגבוה הרבה יותר זיכור ואם נניחנה בשליש עליון לא יראנה מה יעשה לקובעה פתקנה.

לא יחשוב הפתח רק פשיעור קומת האדם שהאדם משתמש בו וקרינא בי' דרף ביאתה. וכ קובעה פנגד פתפיו שפנה הנה הרחקת טפח מקומתו פן נ"ל הפירוש הגם שהוא עדיין דחוק: ט) ענין חנוכת הבית שעושין.

והמנהג לעשות בשבת. הנה בירושלמי פתב דבית שחזור עליו מעורכי המלחמה דוקא בא"י ולא בחו"ל דאין מצנה לחנכו.

ויש לעיין פשיושב בו לסעודת שבת ושמת יו"ט הלא מצנה הוא. וא"כ אם יבנה בית לשבת ויו"ט יחזור מעורכי המלחמה.

ואין לומר דלשבת ויו"ט לבד חשוב עראי שהרי ביומא (י.) דלשפת כה"ג מחויב במזוזה אף דאינו אלא לשבעה ימים וחשיב עראי כדאיתא ריש סופה.

מ"מ פנין דכהן גדול יושב בו בכל שנה חשיב קבע ה"נ פנין דכל שבת ויו"ט יושב בו יחשב בית קבע ויחזור עליו עורכי המלחמה. וא"כ אף שפנא גם לימות החול וכי בשביל זה יגרע.

וצ"ל דמ"מ אינו מצנה הישיבה בו רק הסעודה והשמחה לא עצם הישיבה בבית. האומנם פי בש"ע או"ח תקי"ד ברמ"א דכיובי בית לאכול בו חשיב אכול גפוש עצמו ועי"ש ברשב"א ור"ן.

אין פן דעת הירושלמי נדרים ריש פרק ד' דכלים שאוכל בהם לא חשיב אף מכשירין. והירושלמי לשיטתו ע"כ לא חשיב מצנה לחנכו.

אף לדעת הרמ"א הנ"ל שפיר הוי מצנה בחינוך שבת ודו"ק: סימן שפה הלכות חדש שאלה. לברר דין משקין הנעשין מתבואה חדשה: א תשובה פסחים (כ"ד:): אמר ר' יוחנן הניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו פטור לפי שכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרף הנאתו.

א"ר זירא אף אנו נמי תנינא אין סופגין את הארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים בלבד ואלו מתותים תאנים ורמונים לא כו' מ"ט משום דלא קאכיל להו דרף הנאתו.

וקשה טובא ברייתא דחולין (ק"כ:): בכל הני דחשיב משקין היוצאין מהן פמותו. ולמה הא לא קאכיל להו דרף הנאתו.

וּכְבָר נִתְקַשָּׁה בְּזֶה חֵכ"צ בְּתִשׁוּ' סִימָן כ' וְנִדְחַק לֹמֵר ר' זִירָא לָא שְׁמִיעַ לִי הָא בְּרִייתָא.
וְעוֹד קִשָּׁה דא"כ מ"ט דר' אֲלִיעֶזֶר שָׁם מִמְשַׁנָּה דִּתְרוּמוֹת דְּמַחֲזִיב קָרָן וְחֹמֶשׁ בְּמִשְׁקִין
הַיּוֹצֵאִין מִשְׁאָר פְּירוֹת שְׁל תְּרוּמָה.

הָא לָא קֵאָכִיל לְהוּ דְרַף הִנָּאָתָן. וְכִי יֵאָכֵל אָמַר רַחֲמָנָא.

עוֹד צְרִיכִין עֵיוֹן דְּבְרֵי תוּס' שְׁהִקְשׁוּ עַל אַבְיֵי פְסָחִים שָׁם דְּמִשְׁנֵי עַל הָא דר' זִירָא דְּמִשָּׁם
לָא תְּסַתִּיעַ דְּשִׂאנֵי הֵתָם דְּזִינְעָה בְּעֵלְמָא הִיא. וְל"ל טַעַם זֶה תִּיפּוֹק לִי דְּגַמְרִינּוּ עַרְלָה פְּרִי
פְּרִי מִבְּפוּרִים וּבְכּוּרִים מִתְּרוּמָה וּבְתְרוּמָה כְּתִיב תִּירוּשׁ וְיִצְהָר תִּירוּשׁ וְיִצְהָר אֵין מִיָּדִי
אַחֲרִינָא לָא כְּבִשׁ"ס חֲוָלִין שָׁם ע"כ דְּבְרֵי הַתּוֹס'.

וְלָמָּה לָא הִקְשׁוּ הַתּוֹס' פֶּן לר' זִירָא גּוֹפִי' דְּמִשָּׁם לָא תְּסַתִּיעַ דְּגַמְרִינּוּ עַרְלָה וְכו' גַּם בְּזֶה
נִתְקַשָּׁה חֵכ"צ וְנִדְחַק. גַּם תְּמוּזָה תִּירוּץ הַתּוֹס' דְּהָא דְּאִיצְטְרִיף לְמִילָף הֵתָם פְּרִי פְּרִי
מִבְּפוּרִים לָאו לְמַעוּטֵי שְׁאָר מִשְׁקִין אִיצְטְרִיף דְּמֵן הַדִּין אִפִּי' תִּירוּשׁ וְיִצְהָר לָא הִי' לִיחֻשָּׁב
לְמִשְׁקִין פְּרִי דְּזִינְעָה בְּעֵלְמָא הוּא כְּדָאָמַר הֵכָא וְהֵתָם אִיצְטְרִיף לְמִילָף שְׁנַחֲשָׁב מִשְׁקָה שְׁל
תִּירוּשׁ וְיִצְהָר כְּמוֹ הַפְּרִי עכ"ל.

מַה בְּכָף דְּלָא אִיצְטְרִיף. מ"מ הַשְּׁתָא דְּגַמַר פְּרִי פְּרִי מִבְּפוּרִים שׁוּב א"צ לְטַעַם דְּזִינְעָה.

וְאֵין לֹמֵר דְּלָא גַמְרִינּוּ לְפִטוּרָא ע"כ צְרִיף טַעַמָא דְּזִינְעָה. וְגו"ש דְּפְרִי פְּרִי אַהֲנֵי רַק
לְחִיּוּבָא בְּתִירוּשׁ וְיִצְהָר.

לִיתָא דְּהָא בְּפוּרִים כְּתִיב בְּהוּ גּוֹפִיָּהוּ קָרָא לְהִבִּיא עֲנָבִים וְדַרְכָן לְחִיּוּבָא כְּבִשׁ"ס חֲוָלִין
שָׁם וְאֵפִי"כ אַהֲנֵי הָא דְּגַמַר מִתְּרוּמָה שְׁלֵא לְהִבִּיא רַק הַיּוֹצֵא מִזְּתִים וְעֲנָבִים. הִנֵּה דְּאַהֲנֵי
קָרָא לְקוּלָא שְׁלֵא יְהִי מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין כְּמוֹתוֹ וְאֵין לֹמֵר דְּהָא חוּמְרָא שְׁצָרִיף לְהִבִּיא הַפְּרִי
דְּוָקָא דא"כ מַה מִּקְשָׁה הֵתָם כְּדָבְעֵי לְמִילָף מִבְּפוּרִים שְׁמִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מֵהוּ כְּמוֹתוֹ.

מַה לְּבְּפוּרִים שְׁפֹן חֲיִיבִין עֲלֵיהֶם מִיתָה וְחֹמֶשׁ וְאִיף יוֹעִיל חוּמְרָא דְּקו"ח לְהַקְלֵי שְׁיֵהִי'
מִוֶּתֶר לְהִבִּיא מִשְׁקָה. ע"כ דְּהָא חוּמְרָא חֲשִׁיב שְׁמִשְׁקִין כְּמוֹתוֹ.

וְשִׂאֵינוּ כְּמוֹתוֹ קוּלָא. וע"כ דְּאַף לְהַקְלֵי גַמְרִינּוּ.

זֶה הַקְשָׁה חֲתָן בְּנֵי מוֹה"ר יִצְחָק יְהוּדָא נ"י [כְּעֵת אַבְד"ק קוֹטְנָא]: (ב) וְנִרְאֶה לִינִישָׁב כ"ז.
דְּהִנֵּה שָׁם בְּחֲוָלִין תְּחִילַת הַסּוּגִיָא מִקְשָׁה.

אַכִּילָה אָמַר רַחֲמָנָא וְהָא לָאו אֲכִילָה הוּא. וּמִיִּיתִינּוּ שָׁם תְּלַת קְרָאֵי בְּחֵלֵב וּבְחֶמֶץ וּבְנִבְלִית
עוֹף טְהוֹר לְרַבּוֹת הַשְּׁוֹתָה.

וּבְאֵין אִיסוּר הַבָּא מֵאֲלֵי' לָא גַמַר מְהֵנִי רַק מִתְּרוּמָה דְּגַמַר מִבְּפוּרִים. דְּתַנִּי ר' יוֹסִי פְּרִי
פְּרִי אַתָּה מְבִיא וְאִי אַתָּה מְבִיא מִשְׁקָה הִבִּיא עֲנָבִים וְדַרְכָן מִזִּין תְּלִמוּד לֹמֵר תְּבִיא.

וְלָמ"ד דֵּן מִינֵה וְאוּקִי בְּאַתְרָה לָא גַמַר תְּרוּמָה מִבְּפוּרִים בְּשְׁאָר פְּירוֹת כִּינּוּן שְׂאֵין תְּרוּמָה
נוֹהֵג בְּמִשְׁקָה רַק בְּתִירוּשׁ וְיִצְהָר א"כ גַּם כְּשֶׁהַפְּרִישׁ פְּרִי וְעֵשָׂה מִמֶּנּוּ מִשְׁקָה אֵינוּ כְּמוֹתוֹ
אַלָּא בְּתִירוּשׁ וְיִצְהָר.

(וּבְכּוּרִים אַף שַׁג"כ אֵינוּ נוֹהֵג בְּמִשְׁקָה כָּלָל. מ"מ עֵיקַר שָׁם בְּכּוּרִים שְׂאֵינוּ רַק שְׂרִירָה
פְּנֵי הַבַּיִת חָל מְשִׁיעֶשֶׂה מִשְׁקָה).

ושוב נשאר הסברא דאינו חייב רק על אכילה וגמר בכורים מתרומה ג"כ פנ"ל דאינו חייב על משקה לבד מתירוש ויצהרה. וע"כ אינו יכול להביא משקה רק תירוש ויצהרה והדר גמר ערלה מבכורים.

וכל זה סובב על קוטב דאכילה אמר רחמנא ולא מחייב על שתי' (ג) אף יש לעיין נהי דלא חייב בערלה משום אונס. מ"מ יתחייב משום נהנה.

דלא גרע שותה מנהנה. אף התירוץ בזה דלא חייב משום נהנה רק במידי דמאכל. אבל זה שמשקה ואין בו איסור אכילה גם משום נהנה אינו חייב דהא לא יאכל פתיב ואינו חייב רק במידי דמאכל. וגדולה מזה פתב הרמב"ם בפירושו המשניות פרייתות בנקודה נפלאה דכשלא חל איסור אכילה משום אין איסור חל על איסור גם איסור הנאה אינו חל.

וכ"ש בזה שאינו בר אכילה פלל: ד) ור' זירא הוקשה לו דנהי שאם הי' משקה מעולם ולא חל עלי' איסור אכילה לא הי' חל איסור הנאה. מ"מ פיון שתחילה הי' פרי מאכל כשסחט ושטה הרי נהנה מפרי מאכל שהוא ויש שבח של פרי מאכל במשקה ויתחייב משום נהנה מפרי מאכל.

ולמה אין סופגין משום ערלה על משקין היוצא משאר פירות משום נהנה. מזה מוכיח דאינו חייב רק דרוך הנאתו ואין דרוך הנאתו של פרי לסחוט משקה ולשתות.

ע"כ אין זה דרוך הנאתו של פרי. ואף שזה דרוך הנאתו של המשקה.

הא המשקה לאו בר אכילה ואינו חייב עליו אף שהוא איסור הבא מאליו. דגמר פרי פרי מבכורים רק שתאמר שחשיב נהנה מפרי מאכל בזה שוב מהני טעמא דאינו דרוך הנאתו.

וע"כ בכל הני דחשיב בחולין משקין היוצאין מהן פמותן דשת' פאכילה וגם עכשיו חשיב פרי מאכל ועכשיו ודאי הדרוך בשת' והוי דרוך אכילתו וע"כ לק"מ לר' זירא מהא דחולין.

ושתי הסוגיות דפסחים ודחולין עולות בקנה אחד: ה אף לאבני דמשני משום זינעה בעלמא הוקשה להתוס' דע"כ סוגיא דחולין דיליף פרי פרי לית לי' טעם דזינעה. דאי אית לי' למה לי' ילפותא דפרי פרי וע"כ לא ס"ל זינעה בעלמא וסגי לי' בטעמא דפרי פרי לבד.

וא"כ למה לי' טעמא דזינעה. ומתמצים התוס' דלעולם אית לי' לסוגיא דחולין טעמא דזינעה וצריף ילפותא דפרי פרי לחייב על היוצא מזתים וענבים.

וע"כ צריף טעמא דזינעה שלא יתחייב מ"מ משום נהנה פנ"ל בדר' זירא:ו) ולפי"ז מבואר דמ"ש הלח"מ להתיר שקר חדש בזה"ז מכל סוגיא דפסחים דמשקין חשיבי שלא פדרוך אכילתו ואין בו איסור תורה עכ"פ יע"ש.

ליתא דבחדש דילפינו מחמץ חלב נבילת עוף טהור דמשקין היוצאין מהם פמותו כבש"ס חולין שם דמשקה חשיב פרי ומשקה זו דרוך לשתותו. וסוגיא דפסחים אינו רק בערלה דילפינו מבכורים ובכורים מתרומה דכל שאינו תירוש ויצהרה לא חשיב המשקה פרי.

רק שלא יחשב נהנה מפרי ראשון דגיש שבח פרי במשקה. בנה אמרינו דלגבי פרי ראשון
הוי שלא פדרף הנאתו אבל במשקה נדאי חשיב פדרפו ז) אף לאחר העיון יש מקום
להתיר משקה חדש מה"ת מתוך סוגיא דחולין גופי'.

דהנה קשה לי בסוגיא שם דמקשה תינח איסור הבא מאליו ופרש"י ותוכל למילף מינ'ן'
טבל חדש כו' והא גם בחדש איכא למיפדה מה להנה היינו חמץ חלב נבלת עוף טהור
שפן איסור עולם ואין היתר לאיסורן תאמר בחדש שאין איסורו איסור עולם ויש היתר
לאיסורו.

דחכי אמרינו בקידושין (ל"ח.) ומה חדש שאין איסורו איסור עולם ויש היתר לאיסורו.
פרש"י אין איסורו איסור עולם אלא כל ט"ז בניסן דכתיב עד עצם היום הזה. ויש היתר
לאיסורו וביום ט"ז עצמו איסורו גיטר אם יש עומר קרב.

והנה בהא דאין איסורו איסור עולם יש ליישב לכאורה דחמץ יוכיח שאינו איסור עולם
רק בימי הפסח. אף ז"א מתרי טעמי.

דאינו דומה חדש לחמץ שחוזר לאיסורו לשנה הבאה והיא קצת איסור עולם דלעולם
אסור בימי פסח. משא"כ חדש דמשעבר ט"ו בניסן הותר לעולם.

נהרי כל הילפותא הוא במה הצד (ובדף קט"ו:) על מה הצד פרכינו פירכא כל דהו. ועוד
דאינו ברור דחמץ לא מקרי איסור עולם.

מאחר שמחויב לבערו מן העולם. ולא יבא לכלל היתר.

ורא' לזה הא דיליף ר' יהודה אין ביעור חמץ אלא שריפה מנותר. ולא פרכי' מה לנוותר
שפן איסור עולם.

יכבר הקשה פן הפנ"י. ותי' דר' יהודה לטעמי' חמץ שעבר עליו הפסח אסור.

אף מה נעשה לרש"י שפסק אין ביעור חמץ אלא שריפה אף דקי"ל חמץ שעבר עליו
הפסח מותר בהנאה. ועוד דגם לר' יהודה איכא למיפדה מה לנוותר שפן חיוב פרת שבו
לעולם (שהרי ר"י אמר חמץ אסור באכילה ובהנאה וענוש פרת ונותר כו' מה נותר כו'
וכינו דהילפותא משום פרת כנ"ל איכא למיפדה כנ"ל אלא משמע משום שמחויב לבערו
וכל זמן שהיא בעולם לא יצא מחיוב פרת חשיב חיוב פרת לעולם וגם חמץ חשיב איסור
עולם.

והדרא קושיא לדוקתא: ח) ונראה ליישב דהנה הא דקידושין דחדש אין איסורו איסור
עולם ויש היתר לאיסורו דפרש"י שאין איסורו רק כל ט"ז בניסן ויש היתר גם ביום
ט"ז ע"י עומר היינו כר' יהודה דכל ט"ז אסור כי ליכא עומר וכן כתבו תוס' שם וסיקמו
ואיכא למ"ד התם האיר המזרח מתיר.

לפי"ז י"ל דוקא לר' יהודה דאין עצם היום מתיר וקרא דעד יום הביאכם היינו שגם
ביום זה אסור. ומתחילה לא חל האיסור רק עד אז.

ועל אח"כ לא חל איסור חדש כלל. אבל למ"ד האיר המזרח מתיר וקרא דעד יום הביאכם
דאם אין עומר מתיר עצם היום חשיב חדש איסור עולם.

דלכתחילה חל האיסור על לעולם ואח"כ פשהגיע יום ט"ז בניסן עצם היום מתיר: ט) ונ"מ בזה הא דמבעי לי להש"ס [מנחות (ס"ט.) ב"מ (נ"ו)] חטיו שזרעו בקרקע קודם עומר ועבר עליהם העומר קודם שהשרישו מהו לקוטי ומיכל מינייהו כמאן דמנחי בכדא ושרינהו עומר.

או דילמא בטלינהו אגב ארעא. וה"ה בזמן דליפא עומר לא שרינהו בכה"ג ההאיר מזרח ונשאר אסור עד עומר הבא.

ואם בשעת העומר הבא או האיר מזרח הבא יהי זרוע יהי אסור עד עומר השלישי וכן עד לעולם. אף לר' יהודה מעולם לא חל האיסור על לאחר ט"ז בניסן ואפי' אם זרוע בט"ז מותר לאחר ט"ז.

ובעניא הנ"ל לר' יהודה יהי אם ללקוט ולאכול ביום ט"ז עצמו בזמן דאיפא עומר. וכן משמע ברמב"ם פ"ו מה' מאכלות אסורות הלכה ה' שכתב איבעיא דזרעו וחלוף עליונהו עומר (ועוד בעניא אחרת).

ואיבעיא האחרת כתב דספק אם אסור עד עומר הבא אף בבעיא זו לא כתב כן. ומשום דבזו אין איסור לר"י רק ביום: י) אף ראיתי לטוש"ע הביאו איבעיא זו משמע גם בזה"ז איתא להא בעיא.

וקשה פניו שפסקו כר' יהודה. אף בשא"ר החז"ש דיני חז"ש סימן ו' דלא פסקו הפוסקים כר' יהודה רק לחומרא אבל חיישינו נמי לרבנו דאמרי האיר המזרח מתיר.

וא"ל מ"מ למה פסק הבעיא לחומרא. יהי מותר משום ס"ס שפא כר' יהודה ולא נאסר על לאחר ט"ז בניסן.

ואת"ל כרבנו שפא מתיר גם אחר שזרע. לק"מ דבספק זה שפא התיר גם בזרע.

הוי חזקת איסור. ודעת רוב הפוסקים בספיקא דרבנו מועיל חזקה.

והיכא דאיכא חזקה נגד ספק אחד שוב משום חד ספיקא לא שרינו לה. ועיין שם שמעתא שפא א' פ"ק י"ח.

ובסתם תבואה דשרינו משום ס"ס שפא משנה העברה ושפא השריש קודם לעומר ולא נאמר כמ"ד האיר המזרח מתיר ואיכא חזקת איסור. לק"מ דאת"ל האיר המזרח מתיר הא איכא חזקת איסור נגד ב' הספיקות ושני הספיקות מוציאין מחזקה.

אבל בנ"ד דספק אחד שפא כר' יהודה ונגד ספק זה ליכא חזקה רק נגד ספק האחר את"ל האיר המזרח מתיר. הרי החזקה מבטל ספק האחר ולא נשאר רק חד ספק וכך הם דברי ש"ש שם: יא נחזור לענינו דלמ"ד האיר המזרח מתיר חשוב חז"ש איסור עולם.

וי"ל דברייטא אתיא כמ"ד האיר המזרח מתיר ונסתלק הפירכא דמה להנה שפא איסורו איסור עולם. ונרווח בזה ליישב תמיהת התוס' מנחות (ס"ח:) לר"י ור"ל מנ"ל דיש שום תנא דפליג על ר' יהודה במה דאמר יום הגף מה"ת אסור.

ולפמ"ש ניקח דע"כ ברייתא זו אתיא פנותי. דאי כר' יהודה איכא למיפרך מה להנהיג שפן איסורין איסור עולם וכנ"ל: יב) אף עדיין קשה דניפרוך מה להנהיג שפן אין היתר לאיסורין.

דקא נדאי גם תמץ לא תשיב יש היתר לאיסורין. דעל ימי הפסח שנהו האיסור אין לו היתר.

תאמר בחדש שהוא איסור עולם ואין לו התלות בזמן והעומק או האיר המזרח מתירו. אף ז"א דיותר ניקח לי הפירכא על איסור שאינו בא מאליי.

ולמסקנא דאתיא מתרומה ומחד מהנהיג לק"מ דקא יליף טבל בגז"ש דחלול חלול מתרומה וטבל גמי יש היתר לאיסורו בהפרשה. וגם תרומה גופי' יש לו היתר בשאלה ולדעת רש"י פסחים (מ"ד).

(נזיר תשיב יש היתר לאיסורו ע"י שאילה. ועוד שאם פהו בלע שזפן של תרומה נהקיאן שוב אין זר חייב עליהם כמו פהו שפסד שזמן של תרומה בן בתו ישראל מתעגל בה ואינו חושש ולדעת ולדעת תוס' ישנים יומא אפי' זר הבולעם נהקיאן שוב אין חייבין עליהם.

הנה תרומה יש היתר לאיסורו יג' וכ"ז לר"א דמחייב בתרומה בשאר מיני פירות כמבואר בפוגיא. ע"כ איכא למילף מתרומה אבל לר' יהושע דקי"ל פנותי דאין חייב בתרומה במשקין רק בתירוש ויצהר דבהו פשוט דשתי' בכלל אכילה ואין ללמוד כלל מהם למשקין היוצאין משאר פירות.

וכיון דחדש הוא רק בה' מיני דגן אין משקין היוצאין מהן פמותן. דמה להנהיג שפן אין היתר לאיסורין.

ומתרומה ליכא למילף כלל. ולר' יהודה דפסקו הרי"ף ורמב"ם פנותי דכל ט"ז אסור. ולדידי' איסור חדש לזמן. ויש לומר כיון שהאיסור לזמן וכל זמן שעד ט"ז בניסן אין לו היתר (ובקידושין יליף מחדש ביום ט"ז שיש לו היתר בעומק ואעפ"כ נוהג בח"ל] ויהי' עד ט"ז בניסן ולא עד בכלל משקין היוצאין מהן פמותן.

ליתא דלר' יהודה איכא למיפרך מה להנהיג שפן איסורין איסור עולם. וממנ"פ בין לר' יהודה בין למ"ד האיר המזרח מתיר איכא פירכא: סימן שפן שאילה חדש בזמן הנה נוהג בחו"ל או לא א' תשובה הנה הרא"ש בתשו' פלל ב' תמה על רבינו ברוך שכתב דחדש אינו נוהג בחו"ל במקומות רחוקים דלא גזרו אלא במקומות הסמוכים לא"י.

וחולק עליו שהרי ר' ישמעאל ור"ע סוכרים כר' אליעזר דחדש בח"ל מה"ת. ובט"ז פתב שתיבת ר' ישמעאל ט"ס שהרי בקידושין מבואר דר' ישמעאל חולק על ר' אליעזר.

והדגמ"ר קיים הגירסא שהפוננה על אינד' תנא דבי ר' ישמעאל דסובר דביאה לחודה לאחר ירושה וישיבה משמע. וע"כ אייתר לי מושב ולכל מקום שאתם יושבים אתא: (ב) ולפענ"ד נראה לקיים דעת רבינו ברוך דע"כ לא קי"ל דביאה לחודה לאחר ירושה וישיבה משמע.

שְׁהָרִי לְסִבְרָא זֹאת צ"ל דְּפִסַּח וְשָׁעָשׂוּ בְּגִלְגָּל עַפ"י הַדְּיָבוֹר הִיא דְּבִפְסַח בִּיאָה כְּתִיב בָּהּ.
וְעֵינָן בְּתוֹס' קִידוּשֵׁינָן (ל"ז:): ד"ה הוֹאִיל.

וְהִנֵּה בְּזִבְחִים (דָּף קי"ח) מ"ט דר"ש דְּכְתִיב וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי אֵת הַפֶּסַח בְּגִלְגָּל פְּשִׁיטָא אֶלָּא
הָא קמ"ל דְּחֻבּוֹת פְּעִינָן פֶּסַח הוּא דְּקָרַב וְאִידָף הֵהוּא מְבַעֲיָא לְכַדְר' יוֹחֲנָן. וְאִם עַפ"י
הַדְּיָבוֹר הִיא טוּבָא אֲשַׁמְעִינָן דְּקָרַיב.

הָרִי דְּהָאִי סוּגְיָא דְּלֹא כִר' יִשְׁמַעְעָל. גַּם בְּמַגִּילָה סֵתֵם לָן תַּנָּא כִר' שְׁמַעוֹן.

וְהֵינָנו דְּלֹא כִר' יִשְׁמַעְעָל פִּנ"ל. גַּם בְּכֹרוֹת פְּלִיגִי ר"י ור"ל אִי קָרְבוּ בְּכֹרוֹת בְּמִדְבָּר
מִשׁוּם דְּבִיאָה כְּתִיב בִּי אֶבֶל מִשְׁפָּאוֹ לְאַרְצָא כ"ע דְּקָרְבוּ וְלִר' יִשְׁמַעְעָל אַחַר יְרוּשָׁה וְיִשְׁבִּיבָה
הוּא דְּנִהוּג לר"ל ודו"ק: ג וְיִמָּה שְׁכַתְּב דר"ע סוּבְר כִר' אֲלִיעֶזֶר.

לפִּעֵנָּה ד' אֵינ מְזַה הַכְּרַע דר"ע חוֹלַק עַל ת"ק. וְנ"ל הַגְמ' בְּקִידוּשֵׁינָן (ל"ז).

(מֵאֵן תַּנָּא דְּפִלִּיג עַל ר' אֲלִיעֶזֶר ר' יִשְׁמַעְעָל הוּא דְּתַנָּיָא לְלַמְדָּף שְׁכַל מְקוּם שְׁנַאֲמַר בּו
מוֹשֵׁב אֵינּוּ אֶלָּא לְאַחַר יְשִׁיבָה דְּבָרִי ר' יִשְׁמַעְעָל א"ל רע"ק וְהָרִי שְׁכַתְּב שְׁנַאֲמַר בְּהֵם
מוֹשְׁבוֹת וְנוֹהֵג בְּחוּ"ל א"ל שְׁכַתְּב ק"ו הִיא וְיִמָּה מְצוֹת קְלוֹת נוֹהֲגוֹת בֵּין בְּאַרְצָא בֵּין בְּחוּ"ל
שְׁכַתְּב תְּמוּרָה לֹא כָּל שְׁכָן וּמִקְשָׁה הַש"ס ר' יִשְׁמַעְעָל אֵהִיכָא קָאִי אֲנִסְכִּים בְּנִסְכִּים בִּיאָה
וּמוֹשֵׁב כְּתִיב חָדָא וְעוּד קְאָמַר יע"ש.

וְהַדְּבָר תְּמוּרָה דמ"מ קְשָׁה עַל רע"ק מָה הַקְשָׁה רע"ק מְשַׁבֵּת. הָרִי בְּשַׁבֵּת לֹא כְּתִיב רַק
מוֹשֵׁב לְחוּד.

עוּד שְׁם בְּסוּגְיָא בְּמֵאִי קְמִיפְלִגִי בְּקָרְבוּ נִסְכִּים בְּמִדְבָּר קְמִפְלִגִי וּפִירִש"י בְּקָרְבוּ דְּכִינּוּ
דְּכְתִיב בִּיאָה וּמוֹשֵׁב ע"כ לְאַחַר יְרוּשָׁה וְיִשְׁבִּיבָה מְשַׁמַּע מָה רָאָה רע"ק שְׁלֹא לְמַד כִר'
יִשְׁמַעְעָל וּמִשְׁנֵי דרע"ק סוּבְר קִינְרָבוּ נִסְכִּים בְּמִדְבָּר וְא"כ לָאוּ לְהַטְעִינָה נִסְכִּים לְבָמָה
גְּדוּלָה אֲצַטְרִיף כו' עיי"ש.

וְקְשָׁה לִי דמ"מ י"ל דְּלְאַחַר יְרוּשָׁה וְיִשְׁבִּיבָה מְשַׁמַּע וּלְבַמַּת נוּב וּגְבַעוֹן אֲצַטְרִיף דָּאָז הִיא
בְּמַת יַחֲיד מוֹתֵר. ור"י גוּפִי' אוֹמַר כֵּן בְּזִבְחִים (דָּף קי"א) דְּאֵתָא לְזִמְנָן נוּב וּגְבַעוֹן וְעֵינָן
בְּתוֹס' שְׁם ד"ה בְּמָה.

עוּד קְשָׁה דְּהִכָּא אֲמַר דָּאִי לָאוּ דְּקָרְבוּ נִסְכִּים בְּמִדְבָּר הִיא ר"ע סוּבְר כִר' יִשְׁמַעְעָל דְּמוֹשֵׁב
לְאַחַר יְרוּשָׁה וְיִשְׁבִּיבָה מְשַׁמַּע. וּבְזִבְחִים שְׁם הַשִּׁיב רע"ק לר' יִשְׁמַעְעָל דְּבְכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם
בְּבָמָה הַנּוֹהֲגָת בְּכָל מוֹשְׁבוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר הָרִי דרע"ק מְשַׁמַּע לִי מוֹשֵׁב דְּלֹא כִר' יִשְׁמַעְעָל
אֶלָּא דלר"י ע"כ דְּלֹא קָרְבוּ נִסְכִּים בְּמִדְבָּר וְלר"ע אֵינ רֵאִי לְזַה וְעֵינָן בְּרִש"י שְׁם: ד) וְנ"ל לְיִישֵׁב כָּל זֶה דְּלְכַאוּרָה קְשָׁה עַל הַסּוּגְיָא דְּקִידוּשֵׁינָן דְּמָה בְּכָף דר"ע סוּבְר דְּקָרְבוּ
נִסְכִּים בְּמִדְבָּר מ"מ אֲצַטְרִיף קָרָא שְׁיִקְרַב נִסְכִּים בְּבָמָה גְּדוּלָה.

שְׁהָרִי כְּמָה דְּבָרִים שְׁקָרְבוּ בְּמִשְׁכָּן שְׁבַמְדְּבָר וְלֹא קָרְבוּ בְּבָמָה כְּמוֹ חוּבוֹת יַחֲיד וְחוּבוֹת
צִיבוּר שְׁאִינָן קְבוּעֵי לְהֵם זְמַן וּמְנַחֲחוֹת. וְנִרְאָה דְּהִנֵּה עֵינָן טַעְמָא דְּבִיאָה וּמוֹשֵׁב לְאַחַר
יְרוּשָׁה וְיִשְׁבִּיבָה מְשַׁמַּע.

הֵינָנו דְּכִינּוּ דְּכְתִיב בִּיאָה מוֹכַח שְׁלֹא הִיא בְּמִדְבָּר. וּמְזַה יְלַפִּינָן שְׁאִינּוּ נוֹהֵג בְּחוּ"ל וְע"כ
שְׁאִינָן פִּי מוֹשֵׁב מְקוּם שְׁאֵתֵם יוֹשְׁבִים.

ועל פרחיו דלאחר ירנשה וישיבה הוא. שפא ביאה ולמד על מושב.
אבל לר"ע דקרבו נסקים במדבר רק בבמה שיקרב נסקים זה התחיל בארץ ובמה במדבר
לא הנה. וא"כ אין ראי' שלא יהא נוהג בח"ל בעת היתר הבמות.
ועוד דכינון דגלי קרא דאף בבמה קרבו נסקים. א"כ מצות נסקים במדבר ובבמה אהד
הוא.

נהרי הי' נוהג מצנה זו בחו"ל. וא"כ הנה פאילו פתיב מושב לחודה.
ולזה הביא ראי' משבת דמושב לחודה כל מקום שאתם יושבים משמע. וא"כ דברי רע"ק
בקידושין ובזבחים אהד הוא דכינון דס"ל קרבו נסקים במדבר הוי פאילו פתיב מושב
לחודה.

ומושב לחודה מוכח משבת דכל מקום שאתם יושבים משמע: ה) אבל לר' ישמעאל
דס"ל לא קרבו נסקים במדבר שפיר הקשה הש"ס לימא לי' אגא ביאה ומושב קאמינא
ובא ביאה ולמד על מושב דלאחר ירנשה וישיבה משמע ומתירן חדא ועוד קאמר לי'.

הינוו דלדידן' הוי פאילו פתיב ביאה ומושב. נאפי' לדידן דס"ל קרבו נסקים במדבר ואין
ביאה למד על מושב והו"ל פאילו פתיב מושב לחודה כמו שבת מ"מ שבת ק"ו הוא.

והש"ס הוכיח דלר' ישמעאל ביאה ומושב פתיב דלא קרבו נסקים במדבר. דאל"כ לדידן'
דס"ל בפסחים וביבמות דהבערה ללאו יצאת.

וא"כ אין שבת חמור משאר לאוין ומושב דכתיב גבי שבת גבי הבערה פתיב. ועל פרחיו
דאיהו לנפשי' משני דבנסכים ביאה ומושב פתיב.

וא"כ אין ראי' פלל מר"ע דחדש נוהג בחו"ל. שפיר גבי חדש פתיב ביאה ומושב.

דאל"כ מאי קאמר דר"י פליג על ר"א. נאף דביאה גבי עומר פתיב.

מ"מ כינון דחד פרשה הוא הוי פאילו פתיב ביאה גבי חדש כמו בתפילין ופטור חמור ועיין
בהר"ן ודו"ק: ו וראנ' לזה דבמנחות (דף פ"ג:) כל קרבנות ציבור והיחיד באין מארץ
ומחו"ל חוץ מן העומר ושתי הלחם ובגמ' שתי הלחם דכתיב ממושבותיכם תביאו ולא
מחו"ל.

וקשה שפיר בקידושין אמרינו דמושב לחודי' דברי הפל כל מקום שאתם יושבים. וע"כ
דביאה דכתיב גבי עומר ושתי הלחם נמי קאי כינון דחד פרשה הוא וביאה ומושב לאחר
ירנשה וישיבה משמע: ז) ולדעת הרמב"ם קשה שהוא פוסק דחדש בחו"ל אסור מה"ת.
ופוסק דשתי הלחם אין באין מחו"ל. וצ"ל לדעתו דביאה דכתיב גבי עומר לא קאי אשתי
הלחם.

וע"כ דמושב למעט תו"ל אתא דאל"כ פשיטא. אלא דק"ל הא דאמרינו בסמוך עד כאן
לא פליגי אלא בחדש אבל דכ"ע עומר ושתי הלחם מארץ אין מחו"ל לא דלא כהאי תנא
דתנא ריבר"י אומר עומר בא מחו"ל ומה אגני מקיים כי תבואו אל הארץ שלא נתחייבו
בעומר קודם שנכנסו לארץ וקסבר דחדש בחו"ל דאורייתא דכתיב ממושבותיכם כל
מקום שאתם יושבים משמע וכי תבואו זמן ביאה היא.

וכינן דאורייתא הוא אקרובי נמי מקריבין. והדבר תמוה מנ"ל להש"ס דהתנא דס"ל דשתי הלחם אין באין אלא מן הארץ ס"ל דעומר נמי אין בא רק מן הארץ ודלא כריב"י. אלא ודאי דכינן דס"ל דממושבותיכם ולא מן ח"ל. והיגו משום דביאה ומושב לאחר ירושה וישיבה משמע.

וע"כ חדש אינו נוהג בחו"ל. וע"כ דאף עומר אינו בא בחו"ל.

ועל פרחין דמשנתינו אתיא כר"ע דקרבו נסכים במדבר. דאל"כ מאי שנא נסכים מעומר דאינו בא אלא מן הארץ משום דכתיב בי' ביאה.

והרי בנסכים נמי ביאה פתיב. וע"כ דבמשפן קרבו נסכים ובמקדש שדינו כמשפן בא בחו"ל.

הרי דאף לר"ע חדש בחו"ל דרבנן ודו"ק: ח) וכן סתם משנה דכלים דשתי הלחם אין באין בחו"ל. וכן סתם משנה דשקלים דשומרי ספיחין בשביעית נוטלין שקרן מתרומת הלשפה סוכרים דחדש אין נוהג בחו"ל מה"ת.

ובזה נדחה הראי' שהביא הרי"ף סוף פסחים מסתם מתני' דערלה. והרי כמה סתמי דאינו מה"ת.

ולפי זה צריך להבין טעמא דמ"ד עומר בא בחו"ל משום דחדש בחו"ל מה"ת שהרי בין לר' ישמעאל בין לר"ע נראה דחדש בחו"ל דרבנן פנ"ל: ט ונראה דהנה במל"מ פ"י מהלכות מאכלות אסורות כתב דלמ"ד תרומה בזמה"ז דרבנן וחדש בחו"ל דרבנן א"כ אף בא"י בזהמ"ז אינו נוהג רק מדרבנן עיי"ש.

והוא תמוה בעיני שהרי בפרק ר' ישמעאל מפרש תרי קראי דעד עצם היום הזה ועד הביאכם חד בזמן שב"ה קיים וחד בזמה"ז. הרי דאף בזמן שאין ב"ה קיים הוא מה"ת: ע"כ נראה לפי המבואר בכריחות (דף ט') דפריה בזמה"ז פיון דליכא מקדש לא נקבל גרים ומשני אמר קרא לדורותיכם.

ומדברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות איסורי ביאה נראה בפ"י דבזמן המקדש הי' הקרבן מעבב. ומ"מ בזהמ"ז אף בלא קרבן הנה גר.

וה"נ בזמה"ז פיון דליכא א"י ורחמנא אמר לדורותיכם אף בחו"ל הוא נוהג. ובזה נתקיישב לי הא דפסק הרמב"ם בפ"א מהלכות תרומות דאף בימי עזרא נתבטל קדושת הארץ א"כ האיה הי' מביאין עומר בבית שני פיון דאין עומר בא אלא מא"י.

ולחנ"ל ניחא דהא בעומר פתיב לדורותיכם. ובזה נראה לפרש דברי הש"ס דקסבר חדש בחו"ל דאורייתא וכינן דאורייתא הוא אקרובי נמי מקריבין.

דטעמא דמ"ד חדש בחו"ל דאורייתא משום דסובר דבזמן דליכא א"י אף בחו"ל אסור מה"ת. וא"כ חזינו שנשתנה הדין בשעת ביאתם לארץ.

שהרי קודם ביאתם לארץ לא נתקדש הארץ כדאמרין בגדה (מ"ז.) אי בבואכם יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים ת"ל בבואכם ביאת כולכם ולא ביאת מקצתכם.

הרי דאף ש'רונשה להם מאבותיהם. מ"מ קדושת הארץ לא התחיל רק לאסר ביאתם לארץ.

ומ"מ לא נאסר בחו"ל. וא"כ אין ללמוד לדורות ממדבר.

ש'הרי לדורות בזמן דליפא ארץ נוהג אף בחו"ל וק"ל פאילו פתיב מושב לחודי' ומושב לחודי' כל מקום שאתם יושבים משמע. וה"נ לענין עומר כיון דלדורות בזמן דליפא ארץ נוהג אף בחו"ל.

ובמדבר לא הי' נוהג. ע"כ שגשגתנה הדין ואין ללמוד שאף אח"כ אינו בא מחו"ל ודו"ק היטב.

אבל לדין דק"ל דאין עומר בא רק מארץ. על פרחין שאף לדורות לא הותר יותר מקודם דהיינו בא"י אף שעשה אין חילוק בין א"י מחו"ל.

וה"ה חדש שאינו אסור אף בזמ"ז בחו"ל ודו"ק: יא) ונ"ל ראי' לזה דלמ"ד חדש בחו"ל דאורייתא ה"ה דעומר בא מס"ל. מהא דאמרינו בר"ה (י"ג).

עומר שהקריבו ישראל בכניסתו לארץ מהיכן הקריבוהו. אם תאמר דענין ביז נכרי קצירכם אמר רחמנא ולא קציר נכרי.

ולכאורה קשה בפשיטות הו"ל להקשות דהא גדל בחו"ל ש'הרי קודם ביאתם לארץ לא נתקדש הארץ כמו שהבאתי מסוגיא דגדה. אלא נדאי דלמ"ד חדש בחו"ל דאורייתא עומר בא מחו"ל וסוגיא דר"ה על פרחין אזיל אליפא דמ"ד מושב כל מקום שאתם יושבים משמע.

דאי לאסר ירונשה וישיבה משמע לא נאסרו אז וע"כ מקשה מקצירכם: יב) עוד נ"ל ראי' דחדש בחו"ל לאו דאורייתא מהא דאמר בפ"ק ר' ישמעאל (ס"ח): שתי הלחם מאי שיתירו שלא פסדון היכי דמי כגון דזרעינהו בין העומר לשתי הלחם ונחליף עלייהו שתי הלחם ועומר מאי פסדון שרינו שלא פסדון לא שרינו או דילמא שלא פסדון גמי שרינו.

ופשיט לה מהא דאמר רע"ק אם אתה אומר עומר בא מן החטין אין שתי הלחם ביכורים ואם איתא משכחת לה דזרעינהו בין עומר לשתי הלחם ומשני מי סברת ביכורים לפירא קאמרינו למזבח קאמרינו והא אכיל לה מזבח מפירי דהאי שתא ופרש"י ש'הרי גדלו ביטד.

ולפי זה לא מתוקמא בעיין רק במנחת קנאות שפא מן השעורין דאי במנחת חטין אם יביא אותה קודם לשתי הלחם לא יהי' שתי הלחם ביכורים. ולפי"ז יש לתמוה על הרמב"ם שכתב בפ"ז מהלכות תרומות ומעשרות תבואה שזרעה קודם לשתי הלחם וקצרה לאסר העומר הרי זה ספק אם מביא ממנו מנחות קודם לשתי הלחם.

וא"כ הי' צריך לבאר דדוקא במנחת קנאות הספק אבל בשאר מנחות פשיטא דאסור: יג) ונ"ל דלכאורה קשה על תי' הש"ס דהא בין העומר לשתי הלחם דשנה הבאה שנה נחמשים יום. והנה בר"ה (דף י"ג).

(מבןאר דתבואה שהביאה שלישי לפני ר"ה נקצרת בחג. הרי דבתמשה יום מליא משליש עד גמר בישולה.

והנה בסוגיא שם עומר שהקריבו ישראל במדבר מהיכן הקריבוהו א"ל כל שלא הביא שלישי ביד נכרי אלמא קים להו ופריה דילמא לא עייל פלל ומשני בתמשה יומא מי קמליא אלא ארץ צבי פתיב בה ה"נ ארץ צבי פתיב בה.

ובתוס' שם הקשו אע"ג דלעיל אמר דט"ו יום צריה שישקה עד גמר בישולה שאני עומר דסגי באבוב עיי"ש. ומ"מ מבןאר דלפי קושית הגמ' ודילמא לא עייל פלל ראוי' התבואה לגדל בתמשה עשר יום משליש עד גמרה ובתמשה ימים מתחילתו עד אביב.

וכ"ש שבעשרים יום ראוי' לגדל מתחילתו עד סופו. וא"כ יכולים העומר והשתי הלחם לגדל בשתי שנים באופן שלא יגדלו בשנה אחת כלל: יד) וצ"ל דהש"ס דהקא סובר כר' רמני' דאינו יכול לגדל מתחילתו עד אביב בתמשה ימים.

וא"כ קשיא עומר שהקריבו ישראל מהיכן הקריבוהו. ואין לומר כל שלא הביא שלישי ביד נכרי.

דהא קי"ל דאפי' קודם שהביא שלישי כל שקצרו לאדם הני קצירה. וא"כ הגיע לקצור ביד נכרי.

וע"כ דהש"ס תירץ למארי' דהאי מימרא דהוא רע"ק דסובר דלא מקרי קצירה עד גמר בישולה. אבל לדין ע"כ לומר דעומר שהקריבו ישראל במדבר הקריבו מתבואה שלא גדל כלל ביד נכרי ומוכח דתבואה יכול לגדל בעשרים יום.

ומשפחת שיבואו שתי הלחם מאותם שזרעו לאחר הניסן. הינצא מזה שהרמב"ם דחה לסוגיא לפי שיטתו דחדש בחו"ל דאורייתא.

וא"כ איכא סייעתא מסוגיא זו לדעת רבינו ברוך דחדש בחו"ל לאו דאורייתא: טו) שוב ראיתי בתוס' מנחות (נ"ה מ"ה:) שכתבו דבמדבר לא קרבו שתי הלחם משום דכתיב כי תבואו אל הארץ.

ומבןאר מזה פדעת רבינו ברוך. דאל"כ נדרוש ממשכות דכתיב גבי שתי הלחם דמותר להביא מחו"ל כנ"ל: טז) ואגב אזכיר מה דתמוה לי בדברי התוס' שם שכתבו דלרע"ק דסבירא לי דביאה לאו לאחר ירושה וישיבה משמע ע"כ קרבו במדבר.

והרי בבכורות פליגי ר' יוחנן ור"ע אם קרבו בכורות במדבר ופריה לר' יוחנן והא כתיב פי יביאה וא"ר אלעזר משום דכתיב והיו בהוייתם יהיו וכי יביאה דרשינן לה עשה מצנה זו בשביל שתפנס לארץ.

ומוכח דאי לא קרא דהיו הנה אמרינן דאינו נוהג במדבר. ואין לומר דס"ל דביאה לאחר ירושה וישיבה משמע.

דא"כ מאי אריא במדבר אף בארץ לא הי' נוהג עד שבאו לשילה: יז) ועוד נראה דלדעת הראב"ד דתרומה בחו"ל דאורייתא אין חדש אסור בחו"ל רק דרבנן דהנה בקידושין (ל"ז) איבעיא להו חדש לת"ק דאורייתא או דרבנן.

דאורײַתא ויה"ק ת"ק חויז מן הערלה והכלאים דהילכתא גמירי לה וכ"ש חדש דמושב
פל מקום שאתם יושבים משמע ואתי ר' אליעזר למימר חדש אינו נוהג אלא בארץ
דמושב לאחר ירושה וישיבה משמע או דילמא ר"א לחנמרא פליג עיי"ש.

ולכאורה למה הקדים דערלה וכלאים הלכתא גמירי לה. שיקרי בסוף ערלה תנו בהדיא
דכלאים מדברי סופרים.

ומה צורך להש"ס לומר דמתני' פליג מההוא דערלה. ונ"ל דהנה בקידושין (דף ל"ח).

(תניא רשב"י אומר שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ ודין הוא שיינהגו בין
בארץ בין בח"ל ומה חדש שאין איסורו עולם ויש היתר לאיסורו ואין איסורו
איסור הנאה נוהג בין בארץ בין בחו"ל קו"ח לכלאים כו' ובסוף הסוגיא כתבו התוס'
דמש"ה אנו לא דרשינו להיא ק"ו משום דכתיב גבי פלאים שדף למעט חו"ל.

ולפי זה קשה דיש לומר להיפוך ומה פלאים איסורו איסור הנאה כו' קו"ח לחדש שאינו
נוהג בחו"ל. ואין לומר הא גלי קרא מושבותיכם ז"א דהא לר' ישמעאל דס"ל מושבות
לאחר ירושה וישיבה משמע רק פריה לר"ע משבת וישיב לו ר"י שבת קו"ח היא הרי
דמשום קו"ח עקרינו לקרא מפשטי'.

ה"ה דלר"ע דמשום ק"ו מפרשינו לקרא לאחר ירושה וישיבה. אמנם למ"ד תרומה
בזמה"ז דרבנן משום דבטלה קדושת הארץ וה"ה דבטל לענין פלאי הפך.

אבל חדש ע"כ בזמה"ז דאורײַתא משום דכתיב לדורותיכם פנ"ל. וא"כ איכא פירכא מה
לחדש שפן נוהג בזמה"ז.

אבל בעל האיבעיא ס"ל כר' יוחנן דתרומה בזמה"ז דאורײַתא. ע"כ הקדים דערלה
וכלאים הלכתא גמירי לה ומתני' דערלה כמ"ד דרבנן.

וא"כ לדעת הראב"ד דפסק כר' יוחנן ע"כ חדש בזמה"ז אינו רק דרבנן: יח) בקידושין
(דף ל"ז): מושבות דכתב רחמנא גבי מצה למה לי סד"א בזמן דאיכא פסח אין בזמן
דליכא פסח לא. והקשו בתוס' דהא בפסחים ילפי לה מקראי.

ותירצו דחד לחו"ל בזמן שבהמ"ק קיים. והקשה מהרש"א דקשה קושניית הגמ' דלחו"ל
א"צ קרא דחובת הגוף הוא.

ותירץ דהו"א דבחו"ל פטור משום דהוי בדרך רחוקה ובא"י לא משפחת לה שיהי' בדרך
רחוקה דהא מחוייב לעלות לרגל. ודבריו תמוהים דהא לדרך רחוקה מותר קרא
בפסחים.

ע"כ נראה דהנה הרמב"ם בפ"י מהלכות מאכלות אסורות פתב דערלה אין נוהג בח"ל
דכתיב פי תבואו. והקשה בלח"מ דהא בגמ' דחי לפירוש זה מתפילין ופ"ח דכתיב בהו
ביאה ונוהג בין בחו"ל.

ונראה דהנה צריך להבין דברי התוס' שם דהמקשן ידע דחובת קרקע מקרי תלויה בארץ
אלא שסבר דהנהו דכתיב בהו ביאה אע"ג שהם חובת הגוף מקרי תלויה בארץ. וצ"נ

דאם ביאָה חָשִׁיב תְּלוּי בְּאַרְיָן הֵינְנוּ שְׁתְּלוּי בַּאֲיִי וַאֲכִי הָאֵין הַקְּרַח חוֹבַת קַרְקַע תְּלוּי בְּאַרְיָן.

וּצִ"ל שְׁהַפְּירוּשׁ תְּלוּי בְּאַרְיָן הֵינְנוּ שְׁהַמְצָוָה הַתְּחִילָה בְּאַרְיָן וּמְצָוָה שְׁהִיא חוֹבַת קַרְקַע נְמִי הַתְּחִילָה בְּעַת בִּיאַת הָאַרְיָן דְּקוֹנָדָם לְכֹן לֹא חָרְשׁוּ וְכוּ'. וְזֶה פִּי הַגַּמ' דְּהוּ"א דְּבִזְמַן דְּלִיפֹא פֶּסַח לִיפֹא מְצָה וַאֲכִי גַם לֹא הַתְּחִיל אֲלֵא בְּאַרְיָן דְּבַמְדַּבֵּר לֹא נִתְחַיְיְבוּ דְּכַתִּיב בִּי בִיאָה.

וַאֲכִי צָרִיף בְּעָרְב תֹּאכְלוּ מִצּוֹת וּגו' לַחֲוִ"ל וְדו"ק. וַאֲכִי לְדִינָן דְּקִי"ל כַּר' יוֹחֲנָן דְּקַדְשׁוּ בְּכוֹרוֹת בְּמַדְבָּר לֹא קִשְׂיָא מִתְּפִלִּין וּמִפ"ח דְּחַד בִּיאָה פְּתִיב בְּהוּ.

[נִרְאָה דְּכָל סִימָן זֶה פְּתַב בְּיַלְדוּתוֹ בְּהִיוֹתוֹ פְּבָר שְׁיִתְסַר וְשְׁפָסַר ע"כ הוּא בְּקִיצוֹר וְצָרִיף עֵינָן. הַמְּגִיחַ]: סִימָן שְׁפַז ב"ה יוֹם וְעַש"ק תּוֹלְדוֹת פֶּה קַרְאֵשׁנְעוּוִי"ץ.

אַל פְּבוֹד הָעֵלָם הַמְּשַׁכֵּיל הַמִּינְעַד לְהִיּוֹת גִּיסִי אֶהוּב לְבִי מִחֲמַד עֵינֵינוּ הַחֲרִיף מוה"ר יִצְחָק חַיִּים נ"י. הַגִּיעֵנִי שְׁמַחְתִּי בְּשִׁלּוּמָהּ וּבְשִׁלּוּם תּוֹרַתָּהּ (א) מְכַתְּבָהּ כֹּן תַּגְדֵּל לְמַעְלָה לְמַעְלָה וְאֵילָנָא רַבָּא תַתְּעֵבִיד.

וּבְדַבְרֵי הַקְּשִׁיָּא הָאֵיף יוֹצֵאִין בְּחֻדְשׁ שְׁלֵא יַחּוּל עָלָיו אִיסוּר חֲמִץ. פְּבָר תִּירָץ בְּזֶה גְדוֹל אֲחַד דְּאֶדְרָבָה כֵּינָן דְּכָל זְמַן שְׁהוּא מְצָה הוּא מְוֹתֵר מְשׁוּם עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת וְאֵין אִיסוּרוֹ חָל עַד שְׁיִחֲמֵץ וְהוּי אִיסוּר בַּת אַחַת: ב) וּבְזֶה יֵשׁ לִינִישׁב קוֹשְׁיַת הַשַּׁע"מ הָאֵיף דוֹחָה הִלּוּא אֲפֻשֵׁר לְקַיָּים שְׁלֵא פְּדַרְף הַנְּאָתָן.

וְלַהֲנַ"ל נִיחָא. דָּאָם נֹאמַר דְּאִיסוּר בְּכַדְרָה הַנְּאָתָן שׁוּב לֹא יַחּוּל אִיסוּר חֲמִץ עַל אִיסוּר חֻדְשׁ וְלֹא יֵצֵא יְדֵי מְצָה אִף בְּשִׁלּוּא פְּדַרְף הַנְּאָתָן וְע"כ הַנּוֹתֵר פְּדַרְף הַנְּאָתוֹ דְּלֹא חָשִׁיב אֲפֻשֵׁר לְקַיָּים שְׁנִיָּהֶם בְּכַהֲאֵי גּוֹנוֹנָא כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּמֹזוֹת (דָּף ו').

(גַּבִּי עֲשֵׂה דִיבּוּם דְּלֹא חָשִׁיב אֲפֻשֵׁר לְקַיָּים שְׁנִיָּהֶם בְּחִלְיָה דְּכָל שְׁאֵינּוּ עוֹלָה לִיבּוּם אֵינּוּ עוֹלָה לְחִלְיָה אִף דְּעַכְשָׁיו דְּאֶמְרִינָן דוֹחָה אֲפֻשֵׁר בְּחִלְיָה. וְכֹן מְבֹאֵר בְּדַבְרֵיהֶם בְּפֶסְחִים (נ"ט).

(בַּד"ה אֲתִי עֲשֵׂה. וְהִי בְּזֶה שְׁלוּם: מֵאֵת אוֹהֵב נְפֻשָׁהּ וְדו"ש הַק' אַבְרָהָם.

סִימָן שְׁפַח הַלְכוֹת פְּלֵאִים ב"ה אוֹר לְיוֹם ג' ט"ז אֲדַר תַּרְח"ם לִפ"ק פֶּה סֵאכְאֻטְשָׁאב. שְׁלוּם וְכָל טוֹב לְכַבוֹד יְדִיד נְפֻשִׁי וּלְכַבֵּי הָרַב הַגְּדוֹל הַמְּפֹרְסִים נ"י ע"ה פ"ה אִישׁ חֲמוּדוֹת שְׁלֻשָׁתָּהּ הַיּוֹחֲסִין כַּקַּש"ת מוהר"ר אַבִּיגְדוֹר יְהוּדָה נ"י אב"ד ור"מ בַּק"ק קוֹיָל.

מְכַתְּבוֹ הַגִּיעֵנִי. וְע"ד מ"ש מַעַכ"ת דְּהַרְמַב"ם (א) יְקַרַת בַּה' פְּלֵאִים פ"ג מְמַעַט מְשַׁדָּף דְּכִלְאֵי זְרַעִים מְוֹתֵר בְּשֻׁדָה חֲבִירוֹ.

וְהַרְאָב"ד הַשִּׁיג דָּאֵין זֶה אֲלֵא לַר' שְׁמַעוֹן. א"כ עֵינְקֵר הַשְּׁגָה שְׁלוֹ רַק אֲלִיבָא דְּחֲכָמִים דְּפִלְגִי עַל ר"ש.

אַבְל לַר"ש מוֹדָה דְּגַם פְּלֵאֵי זְרַעִים אֵין אֲדָם אוֹסֵר וּמְוֹתֵר לְכַתְּחִילָהּ. וְקוֹשָׁה שְׁהַרִי הַרְמַב"ם פ"ה מַה' פְּלֵאִים הֶלְכָה ח' פּוֹסֵק כַּר"ש וְהַרְאָב"ד לֹא הַשִּׁיג עָלָיו עַכ"ל מַעַכ"ת: (ב) בְּקוֹשְׁיָא זֹו קְדַמוּ בְּגִלְיוֹן הַש"ס עַל הַיְרוּשְׁלַמִי וְהַנִּיחַ בַּצ"ע.

ולפענ"ד לא קשא. דהנה קשה נהי דשדה חבירו לא נעשה פלאים מ"מ הא שלו נעשה פלאים ונהרי הוא עובר על בשדה לא תזרע פלאים אף הנה במנחות (ט"ו).

(גבי השוחט תודה לאכול כזית ממנה ומלחמה למחר אף בזו התודה אינה מפוגלת והלחם מפוגל. ומקשה הש"ס פיון שהתודה אינה מפוגלת אף תפוגל הלחם.

ומביא ראי' מהא דמעשה שזרע פרמו של חבירו סמדר ובא מעשה לפני חכמים ואסרו את הזרעים והתירו את הגפנים. הנה שגפנים אוסרים את הזרעים אף שאין נאסרין.

נדחי הש"ס התם קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים דרבנן. לדידן דעבד איסורא קנסויה רבנן לחברי' דלא עבד איסורא לא קנסויה רבנן.

ובתוס' יבמות (פ"ג. ג.) דלר' יוסי ור"ש דס"ל גם בתבואה אף דהני דאורייתא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו גם דידין מותר.

וסוגיא דמנחות הנ"ל כחכמים דבדאורייתא אוסר שאינו שלו יע"ש. ולפי זה ניקח דמותר לזרוע פיון שגם שלו אינו נאסר: ג) אף הרמב"ם הלא פסק בפירק ה' גם בתבואה אין אוסר שאינו שלו.

ואעפי"כ שלו נאסר. ואזיל לטעמי' דפסק גם בשוחט תודה לאכול ממנה ומלחמה למחר התודה מפוגלת והלחם אינו מפוגל.

וא"כ קשה שפיר על הרמב"ם. והא דכתב הרמב"ם דלר"ש ניקח.

הינו דר"ש ס"ל שגם שלו אינו נאסר. וכן משמע בר"ש.

והא דמסיים אבל לחכמים אין הפנונה חכמים דפליגי על ר"ש ור' יוסי. אלא ר' יוסי בכלל חכמים.

וכן פירש המפרש שעל ר' ושלמי עיי"ש שהוכיח מדלא אמר ר"ש פדעתין משמע שזה ענין בפני עצמו עיי"ש. אלא שהוא פירש דר' יוסי לא סבירא לי' דאינו אוסר רק בכלאי הפרם.

ור"ש סבירא לי' גם בכלאי זרעים. ולהראב"ד צ"ל דר"ש סבירא לי' גם שלו אינו נאסר וכן משמע בר"ש.

ולפי דברי המפרש הנ"ל אזלי קושיותו שעל תשו' נודע בשערים. אף עכ"פ הי' לו להמחבר נודע בשערים להביא דברי הרמב"ם הנ"ל: ד) וגוף קושיות השואל מחורש פלאים בשביעית יש ליישב בפשיטות עפ"י דברי הר"ש פ"ז דכלאים דהזמורות נאסרים בשביעית דאין הפקר רק הפירות א"כ חיוב מלקות משום הזמורות.

ותירוצו דמר צריך עיון ארוך בסוגיא דבת ששית הנכנסת לשביעית ואין הפנאי מסכים קצת: דידו עוז הדוש"ת הק' אברהם. סימן שפט בשולגי המכתב להרה"ג כו' מוהר"י נ"י אבד"ק נאשעלסק.

א) אשר הקשה בגמ' יבמות (נ"ד ד'): דקאמר לתנא דבי ר' ישמעאל סתם בגדים צמר ופשתים צמר ופשתים דכתב רחמנא גבי פלאים למה לי והקשה פבדו שהרי הירושלמי הביא והו"ש הר"ש והתיו"ט ליש פלאים בהמתה לא תרביע פלאים יכול אפי' שחור ולבן

בגד כלאים שעטנז יכול אפי' שני מיני צמר שני מיני פשתים תלמוד לומר צמר ופשתים יחדיו דוקא אלו מינים מחולקים לגמרי.

ומזה נלמד להרבעת כלאים וכלאי זרעים דוקא שני מינים ממש. וא"כ צריך קרא דצמר ופשתים יחדיו לתלמוד זה: ב' והנראה לי בזה.

דהנה בתוס' סופה (ה') תפשת מרובה לא תפשת עיקר הטעם דיש בכלל מרובה מועט. ע"כ תופסין המיעוט הנדאי ומניחין ספק המרובה.

ולאו דוקא במיליף ממקום אחר רק אף בפירוש הכתוב בעצמו פהא דימים שנים לטעמא דר' נחמ' משום דמספר שנים נדאי עיי"ש. וע"כ בכלאים שעטנז.

דיש לפרש שני מינים ממש. ויש לפרש אפי' במין שיש בו חילוק קצת כגון שחור ולבן. ומ"מ שני מינים ממש פשיטא דהוי שעטנז אן תופסין הנדאי שני מינים ממש. וזה לפי שיטת גמ' דידן כר' נחמ' משום דיש בכלל המרובה מועט.

ע"כ א"צ קרא לזה. וירושלמי יש לומר דאזיל לשיטת ריב"ב דדוקא באין קצפה להמרובה.

והכא יש קצפה להמרובה דכל חילוק שיש בצמר אסור: ג ויש לומר עוד דהנה בתוס' יומא (ע"ב.) בהא דתפשת מרובה כו' לפי הטעם דהמרובה ספק ע"כ אין מקילין מספק עיי"ש.

וא"כ בכלאים אדרבה נתפנס לחומרא שכל חילוק אף במינו אסור. אף י"ל לפי הס"ד דלית לן לתלמוד על היתר כלאים בציצית.

ומסברא אינו דוחה דהא ל"ת, חמור ומדצננותה תורה לתת תכלת בציצית. ואי אמרת שחור ולבן הוי כלאים.

תצטרף לומר גזירת הכתוב הוא נגד הסברא דל"ת הוא תמיר מעשה. ע"כ הסברא מכרעת דלא הוי כלאים רק בשני מינים ממש וצמר ופשתים מיותר והירושלמי לפי האמת דכלאים בציצית שרי.

ואין ראוי מתכלת דשחור ולבן לא הוי כלאים: ד) אף אין תירוץ זה ברור בעיני. פי יש לומר דאף את"ל שחור ולבן הוי כלאים.

זה מה שהוא שחור בטבע. ולא מה שהוא צבוע תכלת.

אף י"ל בתירוץ הא'. ואי דנחמיר לאסור מספק.

הלא הפר"ח והכרו"פ והנוב"י פסקו פהרמב"ם דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא, כן נ"ל ליישב אם לא נדע תירוץ מרנוח מזה: דברי דו"ז הדו"ש הק' אברהם. סימן שצ ב"ה יום ב' חיי נשיש לפ"ק פה סאקטשאב שלום לכבוד חתני חביב אלי כבני החריף ובקי משפיל ומפואר מגזע היוחסין מכל פינה מוהר"ר יצחק יהודה נ"י פעת האבד"ק גוטנא].

א אשר כתבת שהאחרונים הקשו להרשב"א דהנאה בהדי מצוה מותר. א"כ מאי צריך קרא להתיר כלאים בציצית.

וּמְרַצֵּת דְּהָא פְּלָאִים אֵינּוּ אֲסוּר בְּהִנָּאָה אַף צְרִיךְ לְבִישָׁה דְּאִית בִּי הִנָּאָה וְהָא בְּחוּשׁ שְׂיִישׁ לֹו הִנָּאָה. אַף הִנָּאָה בְּהִדֵּי מַצְנָה מוֹתֵר אַף לֹא לְבִישָׁה בְּהִדֵּי מַצְנָה.

הַדְּבָרִים נִרְאִים: ב אַף עֵינְקֵר הַקְּוֹשִׁיא לֹא אוּכַל לְהַאֲמִין שְׂיִקְוֶשָׁה אוֹתָהּ מִי שְׂיִישׁ לֹו מוֹת בְּקַדְקָדוֹ [עִי' יְבָמוֹת ט']. שְׁהָרִי כָּל הַטְּלִית נַעֲשֶׂה פְּלָאִים.

וְאִין הַמַּצְנָה רַק הַצִּיצִית לֹא הַטְּלִית. וְא"כ אַף אֵת"ל שְׁלִבִישַׁת הַצִּיצִית מוֹתֵר.

מ"מ לְבִישַׁת הַטְּלִית אֲסוּרָה שְׂאָם תִּפְרַר חוּט פִּשְׁתָּן בְּבָגְד צָמֵר מַצַּד אֶחָד אֲסוּר לְלַבֵּןשׁ אַף הַקְּצָה הַטְּלִית שְׂאִין בּוֹ פִּשְׁתָּן לְבַד כְּמַבְנוֹאֵר בְּש"ף סִימָן ק"ה ס"ק י"ז. וְא"כ הֵנָּה אֲמִינָא דְּאֲסוּר לְלַבֵּןשׁ הַטְּלִית: ג' אֲשֶׁר הִקְוֶשָׁה לָהּ עַל הַרְשָׁבָ"א דֵּא"כ גַּם לְמ"ד אֲשֶׁר מַצְוֹת לְיִהְיֹוֹת נִתְּנּוּ לְמָה יֵאָסֵר.

לֹא קוֹשִׁיא. דְּטַעַם רְשָׁבָ"א דְּהִנָּאָה בְּטִיָּלָה לְהַמַּצְנָה.

אַף לְמ"ד לְיִהְיֹוֹת נִתְּנּוּ הָרִי הַעֵינְקֵר הִנָּאָה: דְּבָרֵי חוֹתֵן זְקִינָה דו"ש וּש"ת וְשְׂיִשְׁלַח לָהּ הַשִּׁי"ת רַפּוּאָה וְתַהֲי' בְּרִיא אוּלָם לְתוֹרָה וּפְלִפּוּל וְעִבּוּדָה. הַק' אַבְרָהָם סִימָן שְׂצֵא הַלְכוֹת בְּכוֹר אָדָם ב"ה ג' פ' בָּא תַרל"ה לִפ"ק פַּה קַרְאָשְׁנַעוּוֹיטָן.

שׁוֹי"ר יִשְׁפּוֹת ד' לְכַבּוּד אֵהוּ' דִּינֵי הַחֲרִיף וּבְקִי בְּחֲדָרֵי תוֹרָה מְשַׁנְתוֹ זָךְ וְנָקִי כַּש"ת מוהר"ר יוֹאֵב יְהוֹשֻׁעַ נ"י: א) שְׂאֵלְתוֹ שְׂאֵלְתָה חֲכָם הַגִּיעֵנִי בְּדָבָר יָלֵד בְּכוֹר שְׁהַרּוּפָאִים הוֹצִיאָוּהוּ מִרְחָם אִמּוֹ בְּכַפּוֹת בְּאִנְפּוֹן שְׁהַכַּפּוֹת הִי מְפָסִיקִים בֵּין רֵאשׁוֹ לְרַחֵם.

וּלְדִינָא אֲנִי מְסַפֵּים עִם כַּת"ר דְּפִטוּר מְפָדְיוֹן בְּאִנְפּוֹן אִם לֹא הִי רֹב הַיָּקָר הַרֵאשׁ נוֹגֵעַ בְּרַחֵם כְּמוֹ שְׂיִבְנוֹאֵר בְּסוּף דְּבָרֵינוּ. עִי' בְּסוּף דְּבָרֵינוּ שְׁהַנַּחֲתִי בַצ"ע מְשׁוּם ס"ס].

וְלֹאֲשֶׁר אֵהוּב לִי לִישָׂא וְלִיתָן עִמּוֹ בְּהַלְכָה אֲשִׁיבָהוּ קֶצֶת בְּפִלְפוּל. וְאוֹמֵר אֲנִי כִי יֵשׁ מְקוֹם לְחִיבּוֹ בְּפָדְיוֹן אֲפִילוֹ כָּל רֵאשׁוֹ מְכֹסָה בְּהַכַּפּוֹת.

דְּהֵנָּה בְּפָרָק בְּהַמָּה הַמְקֻשָּׁה (ס"ט): אִיפְלָגוּ רַב הוֹנָא וְרַבָּה בְּיָצֵא שְׁלִישׁ וּמְכָרוּ לְנִכְרֵי וְחִזַּר וַיָּצֵא שְׁלִישׁ אַחַר ר' הוֹנָא אָמַר לְמַפְרַע הוּא קְדוּשׁ וְכִינּוֹן דְּנָפַק לִי רַבִּינ' אִיגְלָאִי מִיְלַתָּא לְמַפְרַע דְּמַעֲקָרָא הֵנָּה קְדוּשׁ וּמֵאִי דְּזַבִּין לֹא פְלוּם זַבִּין רַבָּה אָמַר מְכָאן וּלְהַבָּא קְדוּשׁ וּמָה דְּזַבִּין שְׁפִיר זַבִּין.

עוֹד שָׁם פְּלִיגֵי בְּיָצֵא שְׁלִישׁ דְּרָךְ דוֹפּוֹן וְאַח"כ שְׁנֵי שְׁלִישִׁים דְּרָךְ רַחֵם. רַב הוֹנָא אָמַר לְמַפְרַע הוּא קְדוּשׁ וְרוּבָא קָמָא לִיתֵי' בְּרַחֵם.

וּמַבְנוֹאֵר שָׁם בְּגַמ' דְּהֵנִי תְּרִי פְּלוּגְתָּא בְּחַד טַעֲמָא שְׂיִיכִי וְלִכְאוּרָה אֵינּוּ מוּכָן. וּכְבָר עָמַד בְּזָה הָרַב מֵהַרִי"ט אֶלְגָּזִי וְתִירָץ בְּדְרָךְ רַחוּק כְּמַבְנוֹאֵר לְמַעֲיִין: ב) אוּלָם בְּרוּרָן שְׁל דְּבָרִים בְּיָצֵא שְׁלִישׁ דְּרָךְ דוֹפּוֹן לְרַבָּה קְדוּשׁ אַף דְּמַכִּי יָצֵא שְׁלִישׁ שְׁנֵי דְרָךְ רַחֵם כְּבָר הֵנָּה כּוֹלּוֹ פְּלוּד וְעַדִּין אֵינּוּ מְתַקְדָּשׁ דְּהָא לֹא נָפַק כָּל הָרוּב דְּרָךְ רַחֵם.

וּמָה שְׂיִוְצָא עוֹד דְּרָךְ רַחֵם אֵינּוּ מוֹעִיל דְּכָבָר הִי פְּלוּד מְתַחֲלָה. מ"מ דוּמָה לְהַגְרִים שְׁלִישׁ וְשַׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישִׁים דְּקִי"ל דְּכָשֵׁר אַף דְּכִי נָפַק חַיּוּתָא לִיכָּא רֹב בְּשַׁחֲטָה וּמִיעוּט בְּחָרָא כְּמֵאן דְּלִיתֵי' דְּכָבָר כְּלָה חַיּוּתָא.

מ"מ פינון דשליש קמא בהגרמה אין בו די שניצא חיותא חשבינון לי' פמאן דליתני'. וכינון דאיפא רוב בשחיטה פשר.

וה"נ דכונותני'. אבל למ"ד למפרע הוא קדוש דאגלי מילתא דמעיקרא הנה לידה. נמצא דאגלי מילתא דשליש ראשון שניצא דרף דופן לבד הוי לידה. ואין השני שלישים שניצאו אח"כ מועילים פלום.

למה זה דומה ליצא ראשו דרף דופן ואח"כ יצא שאר גופו דרף רחם דנדאי אינו קדוש. וכההיא דיש בכור דניצא פדחתה ואח"כ נתגיירה אין נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה: ג' והנה הרמב"ם פסק כמ"ד למפרע הוא קדוש (בתחילת לידתו) ולכאורה קשה דא"כ מה מקשה הש"ס בכורות (ט'): בהא דניצאו שני ראשיהם פאחד נהי דאי אפשר לצמצם חציצה מיהא איפא.

ופרש"י הא קודם שניצא פולו יצא אחיו ונחצץ בינו לבין הרחם. הא למפרע הוא קדוש בתחילת לידתו ואז לא הי' חציצה.

וכי היכא דאזלינו בטר תחילת לידתו לפטור פשתחילת לידתו הי' דרף דופן. כמו כן להיפוף ניזול בטר תחילת לידתו לחייב פשה' בלא חציצה.

ואין לומר דסוגיא דבכורות אליפא דרבה דא"כ הו"ל לרמב"ם לפסוק פסתם גמרא. בפרט דרב דמשני קושית הש"ס דבכורות הילקתא פנוותני' באיסורי' והוא רבי' דר' הונא: (ד) ע"כ נראה דהנה בנדאי טעמא דר' הונא דאמר למפרע הוי לידה משום דסופו לצאת פולה.

ע"כ אמרינו דאפילו במקצת הוי לידה פשניצא אח"כ פולו. וכן הא דבראשו לבד הוי לידה ולא נשדי ראשו אחר רובו בפנים דכל מקום שרובו שם ראשו נזרק פדאיתא פסופה (י'): וכן פשניצא רובו אף שראשו בפנים חשיב פולו פילוד.

וה"נ נאמר להיפוף פניצא ראשו לבד. בכ"ז הטעם משום דסופו לצאת וכמ"ש הרמב"ן בחי' בהא דאיבעיא אם הלכו באברים אחר הרוב דאחר רוב אבר שבפנים אין להטילו שאין מעוט שפחוץ עשוי להחזיר לפנים פדי שנטיל אותו אחר הרוב.

מבואר דהא דניצא רובו הוי פולו פילוד משום דעשוי לצאת פולו. וזה הטעם ג"כ פניצא ראשו וזה ברור.

ור"ה הוסיף דאפילו במקצת פשניצא אח"כ אגלי מילתא דמעיקרא הוי לידה שיהרי יוצא והולף. ואין זה תלוי בבריירה פינון שעומד לקף.

וע"כ פשניצאו שניהם פאחד רק שאחד הקדים מעט ומ"מ לקף עומד מתחילה לצאת שניהם פאחד. רק שאי אפשר לצמצם שלא יהי' מתקרב לחוץ יותר.

וכינון שמתחילה הי' עומד לצאת בחציצה לא מתקדש למפרע. משא"כ פניצא שלישי דרף דופן אין לומר דהי' עומד לצאת רוב האחר דרף רחם דהי' אפשר שניצא פולו דרף דופן (ה) וא"כ בנ"ד שכתב כת"ר נ"י שאחזו להנולד תחת אזנים.

ומתחילה עומד לצאת גוף הנוולד לבד הראש בלא חציצה. חשבי' לי' פאילו יצא פך ומתקדש מחמת הרוב תיקף בשעת יציאת ראשו.

שקרי ראשו לבד לא הי' נחשב לידה לולא דחשבינו פאלו הגוף ג"כ יצא פינן שעומד לקה. נמצא שפינן שחשיב פאילו רובו נגע ברחם אף שהראש לא נגע.

מ"מ עיקר לידה הי' בנגיעת רחם. שקרי הראש בלא הגוף לא מהני ורוב לחודא מהני דקי"ל בכל התורה רובו פכולו והו"ל לידת הראש כמו מסייע לבד דאין בו ממש: ו עוד יש להביא ראי' דראש לבד לא חשיב לידה רק מחמת דחשבי' להגוף ג"כ פילוד.

שקרי פתבו התוס' חולין (ס"ח) בהא דיצא מחותף עד שיצא רובו דאף דמיעוט שבפנים לא הוי פילוד. מ"מ האשה טמאה לידה ברוב וולדה.

וקשה דא"כ פשיצא היום רובו מחותף ואח"כ יצא ראשו למחר נמני ימי טומאה וימי טהרה מלמחר שקרי לידת הראש ג"כ הנה לידה. אלא ודאי דלידת הראש בעצמותו לא הנה לידה וכינו דזכינו לדין דלידת הראש לא הוי לידה אלא משום דחשבי' להגוף ג"כ פאילו יצא.

נהרי מבאר בחי' הרמב"ן הנ"ל דהטעם משום סופו לצאת. וא"כ מהיכי תיתי שנאמר פאילו יצא הרוב בחציצה.

שקרי סופו לצאת בלא חציצה: (ז) וכל זה לפלפולא. אף באמת יש לדחות הקושיא שהקשיתי מההיא דבכורות דנימא למפרע הוא קדוש פינן שתחילת לידתו הי' בלא חציצה.

די"ל הא דאמר ר"ה למפרע הוא קדוש. היינו דוקא אותו מיעוט שיצא.

ופירוש ומכרו לנכרי. היינו שמכר אותו שלישי לבד.

ע"כ פינן דלמפרע קדוש אותו שלישי לא מהני בי' מכירה. ובלאו הכי צ"ל פן לשיטת הפוסקים דעובר במעי אמו לית' במכירה.

וע"כ ביצא שלישי תחילה דרף דופן פינן דאותו שלישי אינו קדוש אף רוב שלאח"כ אינו מתקדש פינן דפתיכא בי' חולין. דשנתפוט נכרי פוטר מן הבכורה מה"ט.

אבל להיפוף ביצא שלישי דרף רחם והשאר דרף דופן או בחציצה. נהי דאותו מקצת תתקדש השאר לא תתקדש דהא פתיף בי' חולין.

וכ"ש דרובו חולין אף אותו מקצת אינו קדוש: (ח) ויש להביא ראי' דאפילו למפרע הוא קדוש הוא רק אותו מקצת. דאין לומר דכולו חשיב פילוד למפרע דא"כ נמני ימי טומאה וימי טהרה למפרע במקצת שיצא ביום ראשון.

נהרי הלכה רוחת בש"ס להיפוף. אלא ודאי בדכתיבנא בנא.

וכינו דאין ראי' מההיא דבכורות אין לנו לחדש זה מדעתינו (ט) וגם פי יש לומר לפמ"ש הרמב"ן וז"ל פגון שיצא חציו ברוב אכר כו' או דיקמא אפילו למ"ד יש לידה כו' לא מקרי ילוד לענן בכור עד שיצא דבפטר רחם תלה רחמנא ונהרי לא קדשהו לא פותלי בית הרחם ולא אורו ע"כ הרי מבאר דאף דחשבי' לי' פאילו יצא.

מ"מ לא חשיב משום זה נגיעה בכותלי בית הרחם. הן אמת דלפיי"ז צ"ל הא דביצא ראשו או רובו לבד פולו מקודש.

לאו משום דחשבינן פאילו נגעו פותלי בית הרחם בכולו. אלא דממילא מתקדש השאר מפח ראשו או רובו.

וא"כ קשה ביצא שליש דרה דופן יתקדש אותו השליש אגב הרוב שיצא אח"כ. וצ"ל לדעת הרמב"ן דלמפרע הוא קדוש שפולו מתקדש אגב המיעוט שיצא מתחילה אם יצא רובו אח"כ.

וכיון דאם הי' יוצא המיעוט דרה רחם הי' פולו מתקדש אז. ע"כ פשיצא דרה דופן פולו חוליו.

ומ"מ בנ"ד לשיטת הרמב"ן בודאי אינו קדוש פינון שלא נגע בראשו. והרוב הנשאר דחשבינן לי' פיוצא לא חשבינן לי' פאילו נגע א"כ אינו קדוש: י) ואין לומר דמ"מ יתקדש אח"כ פשיצא רובו בלא חציצה.

דומיא דיצא חציו ברוב אבר דחשיב פילוד לשאר דברים לשיטת הרמב"ן [דלא כהתב"ש] ולענין בכור לא נתקדש משום דליכא נגיעת רחם. ומ"מ פשיצא אח"כ נתקדש אף דקבר הי' פילוד מתחילה וה"נ נאמר פו.

אינו דומה. דמ"מ לענין בכור פינון דבעי נגיעת רחם שוב לא חשיב לידה פלל יציאת חציו ברוב אבר פינון דלא משפחת לה שייתקדש באופן זה.

משא"כ ביציאת ראשו פינון שאם יוצא בלא חציצה מתקדש. שוב לא מהני נגיעת רוב אח"כ פשיצא הראש בחציצה וכמו דלר"ה דמלפרע קדוש פשיצא תחילה דרה דופן לא מהני יציאת רוב אח"כ.

ה"נ ביציאת הראש פינון דלכ"ע הני לידה לא מהני יציאת הרוב אח"כ: יא) גם הטעם שכתב כת"ר משום דבגלגולת תלה רחמנא נכון. הן אמת דלשיטת הרמב"ן א"א לומר פו.

דא"כ איך יועיל יציאת רוב פשיצא מסורס בבכור הא לא נגע הגלגולת ברחם. אלא פבר פתבנו דלשיטת הרמב"ן בנ"ד פשוט דא"צ פדיון.

יב) וכל זה אם הפפות הקיפו רוב הדיקף הראש אבל אם הי' רוב הדיקף מגולת לדעתו צריף פדיון. ומה שלמד מתוס' סנפה.

פהלכתא בלא טעמא. דאף שאם לא הי' נוגע אלא במקצת ידו הי' שמי' לקיחה.

מ"מ פשנוגע בכולו ידא ובמקצת הני חציצה גרע. וכן בכהן, וה"נ בנ"ד אף שאם הי' נוגע רק ברוב הדיקף הי' מועיל דדרובו פכולו פשנוגע בחציצה גרע.

אני איני אומר פו. וטעם דברי התוס' דמצות ולקחתם הוא מעשה לקיחה ולשון הש"ס מדאגב' נפיק בי' מבואר דצריף הגבהה ואם הי' קוף מניח לתוף ידו לא הי' מועיל וכדאיתא בזבחים (יד).

(הואיל וכתוב וְלָקַח וְאִי אֶתִי קוֹף וְרָמִי לִי אֵידִים בְּעֵינַי לְמִיָּהֲדָר וּמִיָּשְׁקֵל זִמְנָא אַחֲרִיתִי יע"ש] ומעשה זו צריכה לעשות בידו בעצמו בלא תציצה. וע"כ אם נעשה ע"י ידו בעצמו וגם ע"י ידו בתציצה.

כיון שהי' יכול ליקח במקצת היד בתציצה ג"כ. שוב לא תשיב מעשה מה שלוקח במקצת היד בלא תציצה דהו"ל זה יכול וזה יכול.

ונראה דטעם דצריכה ליקח בלא תציצה לאו משום דאי לא הכי לא מקרי לקיחה כ"ל. שיהי' בכהו דפוסל תציצה פרש"י משום דכתוב וְלָקַח הִכָּהוּן שְׂתֵּהָא לְקִיחָה בְּעַצְמוֹ שֶׁל פֶּהוּ ש"מ דאי לא הכי הי' מועיל אלא או דילפינן לה בגז"ש מולקח הכהו או יש שום ילפותא אחריתי.

ע"כ כיון שמעשה לקיחה נעשית ע"י ידו בתציצה ג"כ. הוי כמו זה יכול וזה יכול דלא תשיב מעשה: יג) וע"כ נ"ל דמה שהקשה על הרמ"א שפתיב זאת רק חומרא שצריכה להסיר הרצועות תפילין בעת נטילת לולב.

משום דס"ל פהר"ן דתציצה לא פסול בלולב אלא משום דלא תשיב לקיחה תמה כשלוקח בתציצה. וע"כ פשוט שאין מזיק כיון שלוקח בלא תציצה ג"כ.

וא"כ בנ"ד פשוט דאינו מזיק מה שנוגע מעוטו בתציצה: יד אולם כל זה צריכה דרישה ברופאים פי שמעתי שפעולת האינסטרומנטין להרחיב פי הרחם לא שאוחזין בראש התינוק כ"ל.

וא"כ א"צ לכל הפלפול הנ"ל. גם אפשר שאף רוב המגולה ע"י האינסטרומנטין אינו נוגע בפי הרחם.

וא"כ נבוא לבעיא דרבא אי נגיעת רחם מקדש או אויר רחם מקדש: טו זכינו לדין הראשון דאפשר לחייבו משום ס"ס. שפא פרכו בסיב ג"כ קדיש.

ואת"ל בתציצה אינו קדיש שפא מקצת רחם מקדש. ומ"ש כ"ת דקי"ל בסי' ש"ה דאפילו בספק ספיקא פטור איני יודע מה זה.

נהרי הרמב"ם מחייב בספק ספיקא. והטור לא השיג עליו אלא משום דלא הוי ס"ס ואף דאין הולכין בממון אחר הרוב.

מ"מ במתנות פהונה מהני משום עני נרש הצדיקו שו"ר פן בקצוה"ח בקונטרס הספיקות] ואף שאינו מתהפך הפר"ח העלה דאפילו אינו מתהפך הנה ס"ס. אולם זה לדעת הרמב"ן אבל להתוס' אין זה מוכרח וצ"ע: מחול להתנוודע היטב גופא דעובדא ולהודיעני ואיה"ש אשיבהו שנית בל"נ: ידידו הדו"ש הק' אברהם סימן שצב העתק תשובת הרה"ג מקונצק שי' ע"ז אז בהיותו בראדום.

א אתמול הגיעני מכתב קדשו ונתמלא הבית אורה בראותי מכתב אצבעותיו הקדושים בפלפול עצום ומי אנכי שבאתי עד הלום לגשת לפלפל בדבריו הטהורים ומתיירא אנכי שלא ירוץ גלגלתי אף באשר ראיתי רצונו בסוף התשובה שהרשני לכתוב שנית מוכרח אני לעשות רצונו.

וְקוֹדֵם שְׁאֲבוֹא לְגוֹף הַנִּיזוֹן אֶעֱוֹרֵר קִצְת בְּמִכְתָּב קִדְשׁוֹ בְּגוֹף הַחִידוּשׁ בְּאוֹת ז' דְּצַר"ה לֹא קִדְשׁ לְמִפְרָע רַק מֵה שְׂיָצָא. אֲמַת שְׁפָן כְּתַב הַמְהַרְש"א ז"ל בַּתוֹד"ה ר"ה.

אִךְ לְפִי מֵה שֶׁהִקְשׁוּ בְּסוֹף דְּבָרֵיהֶם שֶׁם מִתְמוּנָה דְּלַר"ה אִךְ בִּיצִיאַת מִיעוּט נֶאֱמַר דְּבָרֵי הָרַב וְדְבָרֵי תַלְמִיד מוֹכַח מִדְּבָרֵיהֶם דְּלַר"ה בִּיצִיאַת מִיעוּט כְּלוּל וְנִתְקַדַּשׁ אִם יֵצֵא רֹב אַח"כ (ב) אוֹדוֹת הַקְּוִשָׁא הֶעֱצוּמָה (בְּאוֹת ג') מְבַכּוֹרוֹת דֶּהֱקוֹשָׁא שֶׁל הַגַּמ' לֹא אֲתִי כַר"ה.

[מֵה דְמֵאֲלִים הַקְּוִשָׁא מְרַב רַבִּי דַר"ה. בְּרַמְב"ן פ"ג דְּבַכּוֹרוֹת הַגִּי' רַב אֲשֵׁי וְכֵן הַגִּי' רַסָּא בְרַא"ש ז"ל בְּכּוֹרוֹת (ט) וְכֵן בְּתוֹס' סוֹפָה שֶׁם לְהַמְעִיֵן בַּט"ז סִימָן שִׁי"ט סוֹבֵר דְּלֹא אֲמַר ר"ה רַק בְּשִׁלִּישׁ דְּיוֹקָא מְשׁוּם דְּהוּא רֹב מְרֹב הָרֵאשׁוֹן עַכ"פ.

אִךְ מִקְוִשַׁת הַתוֹס' חוֹלִין (ס"ט): מִגְדָּא בְּאֲזִיז' לֹא מְשַׁמַּע כֵּן קִצְת: ג גַּם רְאִיתִי בְּמִכְתָּב קִדְשׁוֹ (אוֹת ט') שְׁנִתְקַשְׁה לְשִׁיטַת הַרַמְב"ן ז"ל דְּבַבְכּוֹר לֹא מְהַי רֹב לְהַתְקַדַּשׁ מֵה שְׂבַפְנִים דְּבָעִי נְגִיעַת רַחֵם מִמֶּשׁ.

דַּא"כ אִיךְ מְהַי גַּם בְּרֹב אֲבָר לְהַתְקַדַּשׁ מֵה שְׂבַפְנִים. רְאִיתִי בְרִי"ט אֶלְגָּזִי סִימָן ל"ד שְׁסוֹבֵר לְאֲמַת כֵּן וְהוֹכִיחַ כֵּן מְרַמְב"ם ז"ל דְּגַם הַמִּיעוּט צָרִיךְ דְּיוֹקָא לְצִאת: ד' מֵה דְתַמָּה בְּמִכְתָּב קִדְשׁוֹ (בְּאוֹת י"א) דְּלְשִׁיטַת הַרַמְב"ן ז"ל אִם נֶאֱמַר דְּבַגְלוֹלְגוֹלַת תְּלָה רַחֲמָנָא אִיךְ יִתְקַדַּשׁ בִּיצֵא רֹבּוֹ מְסוֹרָס.

לֹא יִדְעָתִי אִם מְצִינּוֹ דְּבַבְכּוֹר אָדָם יִתְקַדַּשׁ בְּרֹב גּוֹפּוֹ. כִּי הָרִי מְצִינּוֹ בְּנִחְלָה לֹא מְהַי רֹב גּוֹפּוֹ מְשׁוּם דְּבָעִי יִכִּיר כְּמוֹ דְּפִשְׁיטָא לִי לְבַעַל מֵהַרִי"ט אֶלְגָּזִי רִישׁ יֵשׁ בְּכּוֹר ד"ה אִיבְרָא דְלֹא כַמ"ש הַש"ש שְׁמַעְתָּה ז' פַּט"ו דְּפִשְׁיטָא דְמְהַי בְּנִחְלָה רֹב גּוֹף וּמִפְּחַ זֶה הוֹכִיחַ שִׁיטַת הַר"ת דְּגַם בְּגוֹף יֵשׁ טְבִיעַת עֵינַי: ה) וּבְגוֹף הַנִּיזוֹן חֲקַרְתִּי בְּמִילְדַת וְאֲמַרָה שֶׁהִי בְּאֲמַת תְּחִיבוֹת הַכּוֹפּוֹת אֶל תוֹךְ גּוֹפָה תַּחַת אֲזִיזִי הַגּוֹלֵד וּבָעַת שֶׁהִי הַכּוֹפּוֹת תְּחוּבִים אֲחֻזָּנָה צִירִים וְיֵצֵא הַגּוֹלֵד.

וְהִנֵּה הַכּוֹפּוֹת שְׁרִיאִיתִי מִכְּבָר הִי מִחֲזִיקוֹת רֹב הַיְקָרָה הָרֵאשׁ. אִךְ עֲתָה בְּבוֹא הַתְּשׁוּבָה טְרַחַתִּי אַחַר אוֹתָם הַכּוֹפּוֹת עֲצָמָם שֶׁהוֹצִיאוּ בְּהֵם וְאִין בְּהֵם רֹב הַיְקָרָה כִּי הַכּוֹפּוֹת מְפִלִים שׁוֹנִים.

וּבַעֲבוּר זֶה לֹא כְּתַבְתִּי מִתְחִילָה בְּבִירוֹר שֶׁהִי רֹב הַיְקָרָה וּבְנִדְאִי יֵהִי הַפְּדִיּוֹן אִיהִי"ש בְּיוֹם א' מְשַׁפְּטִים הַבַּע"ל כְּהוֹרָאָה כ"ק אֲדָמוֹר"ר שְׁלִיט"א: ו) אִךְ בְּאֲתִי לְדוֹן לְפָנָיו בְּקַרְקַע וְלֹא לְהַלְכָה ח"ו כִּי הִנֵּה הַסְּבָרָא שְׁרִיאִיתִי בְּמִכְתָּב קִדְשׁוֹ בְּאוֹת י"ב בְּתוֹס' דְּסוֹפָה דְּכּוֹנְנָתָם דְּכִינּוֹן דְּצָרִיךְ מַעֲשָׂה.

הַמַּעֲשָׂה נִתְיַחַס לְמֵה שְׂבַחְצִיצָה כְּמוֹ לְמֵה שְׁאִינּוֹ חוֹצֵץ. וּמִמִּילָא הֵנִי כְּזֶה יְכוּל וְזֶה יְכוּל. הִנֵּה בְּגוֹף הַנִּיזוֹן דְּלוּלָב בְּעִי לְקִיחָה דְּיוֹקָא צ"ע קִצְת מִתוֹס' סוֹפָה (ל"ט) דְּהָרִי נִתְנוּ עֲצָה לְהַבְרָכָה דְּלוּלָב שְׁלֹא יִתְכַוֵּן לְצִאת עַד אַחַר הַבְּרָכָה. וְהָרִי אִם אִינּוֹ מְכוּוֹן בְּשַׁעַת לְקִיחָה מֵה מוֹעִיל אַח"כ מֵה שְׁאוּחְזוֹ בְּיָדוֹ.

גַּם לְשׁוֹן הַמַּג"א סִימָן תְּרַנ"א סק"ח שְׂכַתְב לְכֵן לֹא יִתְנַנּוּ וְהֵלֵא בְּלֹא"ה אִם נוֹתֵן לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ לֹא מְהַי כְּמוֹ בְּיוֹמָא (מ"ט): חָפֵן חֲבִירוֹ כו'. גַּם הָרִי בְּיוֹמָא שֶׁם נִשְׂאָר בְּתִיקוֹ אִךְ דְּכִתִּיב וְלִקְחָה.

ואף בין הביניים נשאר בספק. אף דבזה לא הני לקיחה פלל.

גם בגוף הסברא דהוי פנה יכול וזה יכול בעניי אינני מבין פי פבר העלה הפכור שור
בחי' לחולין (דף פ"ב) דדוקא בשבת הוא גזה"כ. וכן בהעלאת אבר בחוץ.

אבל בכל דוקתא מקרי שכ"א עושה כל המעשה וכן מוכח להדיא ברשב"א ז"ל ב"ק
(נ"ג:) שחידש דדוקא בי מקלות פולן פטורין. אבל בעושיין מעשה אחת חייבין דמיקרי
דכל אחד עשה פולת: ז) גם בעיקר הדבר אני אומר עפר אני תחת פפות רבינו.

נדבר הזה אינו מבין. הלא מוכרע ממקומו פאן בבכור דפוסל חציצה במיעוטו ג"כ.

דהרי מקשה הגמ' בכורות (ט'): ניהו דא"א לצמצם חציצה מיהו איכא. והלא ידוע פי כל
דבר יש לו ארבע קצוות וממילא בתאומים שייצאו באחת כל אחד אינו נוגע בתבירו רק
מצד אחת ורוב היקף הראש של כל אחד ואחד נוגע ברחם.

ונתקרה זו העירני גיסי נ"י. וזה אין לומר דשם הטעם משום דהרחם עצמו יש לה חצי
בחציצה.

ז"א הרי עד פאן לא איבעיא לו בחולין (ע') אלא פרוץ ויצא דרו עומד אבל בפרוץ
פעומד דיצא דרו העומד פשיטא דהוי בכור. ממילא ע"כ אין הפסול רק במה שאחד נוגע
בתבירו.

נהרי רוב הקיפו נוגע ברחם. אלא ע"כ דחציצה במיעוט פוסלת פאן דאין חציצה זו
פחציצת מקנה דבעי רובו ומקפיד דוקא: ח) גם במה שראיתי במכתב קדשו (אות ט"ו)
בענין ס"ס איני מבין הלא כתבתי באגרת הראשון שבתוס' בכורות (ו') ד"ה ור"י מבואר
דאפי' לרב אינו מועיל רוב במתנות פהונה דהוי ממון שאין לו תובעים וכודאי שפועלם
תוס' הנה מבעל קונטרס הספיקות.

ובלאו הכי מה שתמה שם על הצ"צ לק"מ דבעובדא דצ"צ לא שייך עני ורש כו' דהרי
אנו מסופקים שמה הוא פהו ואינו מונהר בזה הפסוק. וכזה ראיתי בס' נודע בשערים
ח"ב סימן ט"ו שפפרש בסברא זו דברי הגמ' דשם.

גם לא מציינו דמתנות פהונה מיקרי מתנות עניים רק במתנות זרוע כו' ולא בבכור. כ"ש
בבכור אדם דהוא רק חוב בעלמא.

גם ראיתי בספרו של הרב הגאון מקונטנא סימן מ"ב סק"ו דהעיקר פהרמב"ם ז"ל בפי'
המשניות דדוקא מה שהי' פבר לעניים והספק אם נתייאשו בזה אמרה תורה עני ורש
כו'. ואין להאריך בזה פי פבר הכריע המל"מ פ"ד דבכורות סוף דבריו ד"ה ודע דבס"ס
אין מוציאין בבכור.

וחידוש שפפי הנראה מדבריו שם שגם מפנו נעלם דברי תוס' הנ"ל: ט) וכל זה אמינא
אפי' הי' פכאן ס"ס אבל אומר אני באימה ויראה דלא שייך למיקרי פאן ס"ס פי בס"ס
פזה מקשה הפר"ח עפ"י מה דקי"ל דתחת מטלית הוי חלדה ליהוי ס"ס מפח דגם עור
נשאר בגמ' בספק.

ונצונח עליו הגאון רע"קא בהגהותיו ליו"ד ריש ה' טריפות דמה בכה דגם תחת העור ספק אבל הרי מ"מ אם אנו מסופקין אי תחת מטלית הוי חלדה אין פאן רק ספק אהד ומה בכה דיוכל להיות דגם בעור פשר.

דס"ס לא מיקרי רק אם באנו משני צדדים מטעמים חלוקין. וכן פאן מה בכה אם מסופקים דאפשר חציצה אינו פוסלת כלל.

אבל מ"מ בזה יש חד ספק דאפשר דגם חציצה במקצת מבטלת הקנשה. גם הרי לתירוצי הפר"ח דספיקא דדינא לא נכנס בגדר ס"ס א"כ פטור מפדיון: עוד יש לי ראי' ברורה דס"ס פטור מפדיון מבכורות (מח).

(גבי מה דפליגי בחמש ולא בתצי חמש נהרי פינן דמספקא לן אי פירושין אי פלקוחות א"כ הרי נגבה מפת ס"ס שפא הוא הבכור ושפא הוי פירושין. אף בסברת הקונטרס הספיקות דדוקא במתנות כהונה משום עני נרש.

ושם הספק השני שפא הוי פירושין בזה לא הוי מתנות כהונה רק פתוב בעלמא. אף מ"מ נראה מרש"י ב"מ (ו'): שפי' ספק בכור שפא רוח הפילה.

ממילא הנה ס"ס דהרי אף אי לא הנה רוח רק נפל דלמא לא נתרקם והבא אחריו בכור. כל זה אינני כותב רק לפטפטא דאורייתא כי בנדאי לא יפול ח"ו מדבריו ארצה ויהי' הפדיון ביום א' משפטים: איה"ש ובברכה כהוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

פה דברי השפ"ל שבתלמידיו המסתופפים תחת צילו: יואב יהושע בן רבקה סימן שצג תשובה על הנ"ל. מכתבו היקר פעת הגיעני ואנכי במקומי עומד שהולד צריף פדיון פינן שלא מחזיקות הפפות ברוב היקר.

ממילא הי' רוב הרחם מגולה. וכדי לבאר דבריי הראשונים אמרתי להשיבו על כל דבריו גם אולי יהי' קצת חידוש בדבריי: (א) מה שכתב (באות א') שפדבריי דרק מה שיצא למפרע קדיש כתב הפהרש"א.

אף מקושית התוס' לא משמע כן. הרי"ט אלגזי פתב ג"כ פדבריי.

ותירץ בזה קושית התוס' שהוא: ב' מה שכתב (באות ב') דשם הגירסא ר' אשי. גם אנכי ידעתי גירסא זו וכ"ש דהלכה כר' אשי דבתרא [מאבני נרבא ואילף הלכה כבתראי]: ג' מה שכתב שם ליישב הקושיא מבכורות עפ"י סברת הט"ז.

גם לי יהי' עולה בזכרוני סברא זו אף לא ישרה בעיני ודברי הטור פשוטים דביציאת הרוב: ד) מה שכתבתי (באות ג') דלשיטת רמב"ן צ"ל הא דבראשו או רובו פולו מקודש כו' וע"ז הביא מעלתו שהרי"ט אלגזי סובר באמת שאין במקיעוט שבפנים מקודש.

דבריי מוכרחים לפי מה שביארתי דלרמב"ן צ"ל ביצא חציו ברוב אבר לא חשיב לידה לענין בכור פינן שאין ראוי להתקדש באופן זה. דאל"כ מה יועיל אם יצא אח"כ פינן דכבר הוא פילוד מתחילה.

וגם ביארתי דלידת הראש לא חשיב לידה בעצמותו רק משום דכולה הוי פילוד. וזה ביארתי מדברי התוס' חולין שדבריהם מוכרחין בגמ' וא"כ אי אמרת דביציאת ראשו

אין פֿולו קדוּש רק ראשו יקֿשה אײַ פֿולו קדוּש פֿשײַצא הא פֿבר הַוי פֿילוד מײַציאת ראשו.

וע"כ תאמר דאין פֿולו פֿילוד לענן בְּכור. ולפי מה שנתבאר דאין לידת הראש לידה בעצמותו א"כ לא הוי בראש לידה פֿלל.

נהרי הלכה רונחת דביציאת ראשו קדוּש נאָסור להטיל בו מום. א"ו ביציאת הראש פֿולו קדיש וכ"ש בְּרַבּוֹ: ה) מה שהקשיתי לשיטת הרמב"ן א"כ בבכור אָדָם לא יתחייב אם יצא רבּוֹ.

כתב רו"מ (באות ד') אולי באמת פֿן הדין. פֿנונתי הי' שאין לחדש דין פֿנה בלא ראי'. אולם פֿעת ראיתי ראי' לדין זה מדברי רש"י ריש פֿרק יש בכור בהא דאמר שמואל אין הראש פּוֹטֵר בנפלים דבְּעֵי ראשו ורבּוֹ. ותמוה גדולה מ"ש"ס נדה (כ"ט).

(מִפֿלֵל דבמסנרס אפי' רבּוֹ לא פֿטר וְהָא קי"ל בְּכָל התורה רבּוֹ פֿכּוּלוֹ ועי"ש דקאי אמחנות ומסנרס וכן פרש"י שם הרי דאפי' מחנות פֿשיטא דרוב לחוד סגי. וא"כ איפוא כתב רש"י לשמואל בעיני ראשו ג"כ.

אף להנ"ל י"ל דבכור אָדָם דבגלגולת תלה רחמנא וע"כ רבּוֹ לא תשיב לידה לגבי הראש. דאל"כ אײַ יתקדש אח"פ פֿשײַצא פֿינן דבכור אָדָם בגלגולת תלה רחמנא פֿל זמן שלא נולד שום גלגולת השני י"ל דהוי פֿטר רחם.

גם י"ל שמואל לשיטתו חולין (י"ח.) (נאף ר' יוסי בר' יהודה לא אמר אלא בטבעת הגדולה הואיל ומקפת פֿל הקנה.

פירוש דבזה תשיב פֿאילו שחט פֿל הקנה. אכל בשאר הטבעות שהם בעצמם רק רוב לא תשיב שחיטה משום רוב לחודי'.

א"כ ה"נ פֿינן דהראש ע"כ לא תשיב פֿילוד לענן בכור לא תשיב לידה משום הרוב לחודי'. ודברי התוס' (ס"ח:) בד"ה הוציא הם אליבא דהילכתא דלא קי"ל פֿרב ושמואל שם: וועתה בוא נבוא לענן הלכה מה שהקשה (באות ו') על פֿירושי בתוס' סנפה דבלולב בעיניו (מעשה) לקיחה דוקא.

דא"כ אם אינו מכונן לצאת בשעת לקיחה רק אח"כ לא יועיל. ידעתי מזה.

אף באמת אינו קושיא. פֿמו בגט טלי גיטף מע"ג קרקע לא מהני ובעיניו מעשה נתינה ואעפי"כ מועיל על לאחר שלשים יום.

ואם נפֿשׁ לחלק בין קנן למצנה. הנה גדולה מזה מצינו בה"ג ה' חנופה דאם הדליק קודם זמנו וכבחה קודם הזמן זקוק לה הואיל והדליקו קודם זמנו.

והיינו דלא חל המצנה עד הזמן. ואמאי יוצא פֿשׁלא פֿבחה הא שם ודאי מעשה הדלקה בעיניו והדליקה חש"ו לא מהני.

ע"כ דמהני מעשה של עכשיו שיצא אח"כ פֿשׁלא פֿלתה המעשה ז מה שהקשה שם עוד דא"כ לא יועיל פֿשׁחבירו נותן לתוף ידו. נפֿלאתי על זכרוננו.

כי בעת למדנו בין כסה לעשור סוגיא דפרק הוציאו לו דברתי מזה. ותרצתי דמועיל מטעם שליחות פנין דאוחזו בעצמו בידי ודוקא בנתן חבירו לתוך חפניו פנין דחבירו אינו כה"ג אינו יכול ליעשות שליח כמו עבד שאינו נעשה שליח לגט: ח) מ"ש שם שביומא נשאר בתיקו בתפן חבירו וכן בבין הביניים.

נפלאתי מאוד איה פתב בתפזו כ"כ ולא עיין בפרש"י ותוס' במקומו. דברש"י שם מבואר דהאיבעיא אם ולקח קאי רק אגחלים או גם אמלא חפניו.

וכן פתבו התוס' להדיא (דף מ"ז:): ד"ה אלא ר"פ ומאוד נפלאתי שרצה להביא ראי' לסתור ש"ס ערוף בנבחים שהבאתי וגם בש"ס יומא הנ"ל מפונש פן לפי פרש"י ותוס' הנ"ל: ט עוד פתב שם גם בגוף הסברא דהוי פנה יכול וזה יכול אינני מבין כי הבכור שור פתב דוקא בשבת משום גזה"כ.

הנה הבכור שור פתב ונ"ל וא"ל כו' גיליף מהתם די"ל לענין חטאת שאני. ומבואר מדבריו דוקא מחטאת פטור אבל איסור תורה עשה, ולמ"ד לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין ילקה.

נהרי מפונש ברמב"ם דפטור. ובריש ה' שבת דכל מקום שיאמר פטור כננתו שאסור רק מדברי סופרים והיא הרחקה מן המלאכה.

הרי להדיא שרק מדברנו ודלא כהבכור שור [ועוד דראיית הבכור שור מקושית הש"ס ריש שבת והא אתעבידא מלאכה מבינייהו מוכח דסברא חיצונה לחייב וקרא רק לפטור מחטאת נהרי בתוס' עירובין (ל"ג).

(ד"ה והא זה עוקר וזה מניח אינו אלא מדברנו: י) ואמנם אנכי פתבתי בחידושי דדוקא בשבת פטור זה יכול וזה יכול משום דהנה מלאכה פלאחר יד. והבאתי פרש"י שכן פתב להדיא משום דכש יכול לעשותה לבדה לאו אורחה למיעבד בשנים.

ובזה אינו יכול וזה אינו יכול אורח' למעבדה בשנים. והבאתי דברי הרשב"א ב"ק שהביא כ"ת.

גם הבאתי דברי הראב"ד שהביא השטמ"ק ב"מ בהא דתיעשה זה כמו שמנחת על גבי קרקע דדוקא שאינו מוגבהת ג' טפחים מפח אחד מהם. אבל כשמגבהת מפח אחד מהם חשיב הגבהה לכל אחד אף דזה יכול וזה יכול מוכח דס"ל כפרש"י.

אולם דבריי בקאן נכונים שפתבתי לשיטת התוס' ומדבריהם שהביא הר"ן בע"ז פרק ר"י בשם התוס' דאם ישראל וגוי שפכו ביחד דכשזה אינו יכול וזה אינו יכול היין אסור. וכ"ש פשהגוי יכול וישראל א"י.

והא דיין מותר. פשהישראל יכול לעשות לבדו.

הנה מפונש יוצא מדבריהם דכשזה יכול וזה יכול היין מותר ועי"ש שהביא סוגיא דהמצניע. הרי להדיא דס"ל בכל איסורין הדין כן.

ולאו דווקא בשבת לחוד: יא' ואמנם בתוס' שבת (צ"ג) ד"ה אמר מר זה יכול וזה אינו יכול שפיתבו נראה דהא אינו יכול אפי' הוא בעל פת הרבה אלא שנושאיה עכשיו בענין שאינו יכול לעשותה לבדו.

ומדלא פיתבו דברים אלו במשנה על זה אינו יכול וזה אינו יכול. משמע דבזה באמת פטור משום דאורחין למיעבדי לבדו כיון שהוא בעל פת הרבה.

מ"מ דבריהם בסופה נכונים עפ"י דבריהם במס' ע"ז. ועוד אפשר דגם לפי שיטת רש"י כשאין הלקיחה מפחו לבד רק גם ע"י אחר לא הני לקיחה תמה.

הארכת קצת בפרט זה כי הוא מפתח לכמה ענינים בש"ס: יב) עוד כתב (באות ז') שמוכרע במקומו דפוסל חציצה במיעוטו מקושית הש"ס בכורות בתאומים. דע"כ הרחם נוגע לרוב היקף הראש.

וכתב שאין לומר דשם הטעם משום שהרחם עצמו יש לו חצי' בחציצה ז"א דבחולין איבעיא ברוב פרוץ ויצא דרך עומד כו'. והנה מה שכתב ר"מ שאין לומר.

הוא פ"ה הגמ' באמת שכן קושית הש"ס הוא רק משום שכל הרחם דווקא מקדש. ואי כדברי ר"מ דמשום שאין נוגע ברוב הראש אפי' מקצת רחם מקדש.

מ"מ אין מקצת רחם זה נוגע בכל ראשו. [הדברים מגומגמין וכנראה יש פאן השמטה.

המגיה]: יג' ומה שהוקשה לר"מ דהא אפי' בפרוץ מרובה על העומד מבעיא לי'. לכאורה הוא קושיא.

ובאמת לק"מ והוא כי הר"ן פרק הירוע בהא דשנתפוח פהו פוטר מן המתנות הקשה הא ק"ל שיה אפי' מקצת שיה. ותירץ דשאני התם דחשיב כל שיה כיון דכל שיות שבו מחויב עי"ש.

ואני פתבתי בגליון שדברי הר"ן מפורשים בפרק השולח כיון דלא שייר בקנינו חשיב כולה אשה וה"נ בנ"ד כי בחולין מבעיא בפרוץ מרובה מי אמרינו דחשיב כולו פרוץ ואין בכור אפי' יצא דרך העומד או דילמא דעומד שבו חשיב עומד.

וע"כ כיון שאין כאן אלא מקצת עומד זה חשיב כל הרחם מקדש כיון שכל הרחם שיש כאן נוגע בראשו: יד ואין לפקפק דכיון שמתחילה הי' לה כל הרחם לא חשיב המקצת שנשתייר בכולה.

דהא בהשולח איתמר חצי' שפחה וסצ' ב"ח שנתקדשה ונשמתרה חד אמר פקעי קידושי ראשון וחד אמר גמרי. ומשום דהחצי שקידש תחילה מיחשב חצי אשה וא"א אלא פקעו או גמרי.

הרי דבמר השתא אזלינן להחשב חצי. וה"נ בטר השתא אזלינן להחשב כל הרחם.

הנה לפי מה שביארנו מוכח מש"ס שהוא ג"כ דאין חציצה פוסל אלא ברובו וכמ"ש. וה"ה אם רוב הרחם נוגע דחשיב כל הרחם כמו בכל התורה רובו ככולו והכי נקטינו: טו (שו"ר בש"מ למס' בכורות שמופרש בשטמ"ק מקצת נגיעת פותלי רחם מקדש.

דאי פֿולו רחם מְקַדֵּשׁ פֿלומר מְפֹל צְדָדִים בְּעֵינֵן דְּלִיגַע בְּבִכּוֹר וְהוּא כְּמוֹ שְׁפִי הָרֵב הַנְּ"ל]:
טז וּבְעֵינֵן ס"ס שְׁכֶתֶב לְהַשִּׁיג עַל הַקּוּנְטֵרס הַסְּפִיקוֹת לִיְיָשֵׁב דַּעַת הָרַמְבַּ"ם מֵהַתּוֹס'. אִטו
גְּבָרָא אַגְבָּרָא קַרְמִית.

ומה בְּכָה אִם הַתּוֹס' חוֹלְקִים עַל הָרַמְבַּ"ם וְלֹא נֶאֱרִיךְ בְּדִין ס"ס בְּבִכּוֹר שְׂזוֹ מַחְלֻקָּת
יְשָׁנָה. רַק מ"ש שְׁכֶתֶב לֹא הָיָה ס"ס וְדִימָהוּ לְדַבְרֵי רַעַק"א בַּתַּחַת מְטִלִית דְּלֹא הָיָה ס"ס
אִף דְּאֶפְשָׁר דַּתַּחַת הָעוֹר ג"כ כָּשֶׁר.

דס"ס לֹא הָיָה רַק אִם בְּאִים בְּשָׁנֵי צְדָדִים חֲלוּקִים. וְה"נ חֲשִׁיב סְפֵק אֶחָד דְּאֶפְשָׁר דְּגַם
חֲצִיצָה בְּמִקְצַת מְבֹטְלַת הַקְּדוּשָׁה.

הִנֵּה אִף לְשִׁיטְתוֹ דְּהַבְעִיָּא אִם מְקַצַּת רַחֵם מְקַדֵּשׁ אִם חֲצִיצָה בְּמִקְצַת פּוֹסְלַת יֵשׁ חֲלוּקִים
בֵּין הַנּוֹשָׂאִים. אִף בְּאֵמַת אִין הַסְּפֵק אִם מְקַצַּת רַחֵם תְּלוּי בְּחֲצִיצָה בְּמִקְצַת אֶלָּא דְּאֶפִי
מְקַצַּת רַחֵם זֶה נוֹגַע בְּכָל הַגּוֹלֵד מְסַפֵּקָא לֵן אִי בְּעֵי כָּל הָרַחֵם אוֹ סְגִי בְּמִקְצַת הָרַחֵם נִמְצָא
הָיָה שְׁפִיר ס"ס מְשָׁנֵי צְדָדִים חֲלוּקִים.

אִף לְפִי מַה שְׁבִיֶּאֱרָנוּ מֵטַעַם אַחַר לֹא הָיָה ס"ס. אִם הַכּפּוֹת מְכַסִּים רֹב הָיָה הָרֵאשׁ דְּאִף
אִת"ל מְקַצַּת רַחֵם מְקַדֵּשׁ הוּא כְּגוֹנוֹנָא דְּתַאומִים שְׁמִקְצַת רַחֵם זֶה נוֹגַע בְּרֹב הָיָה הָרֵאשׁ.

אָבֵל אִם אִינוּ נוֹגַע לֹא עֲדִיף מְקַצַּת מְפֹל וְתְלוּי רַק בְּבַעֲיָא דְּחֲצִיצָה: יְדִידוֹ הַדו"ש בְּאַהֲבָה
הַק' אַבְרָהָם. סִימָן שְׁצַר ב"ה יוֹם ה' שׁוֹפְטִים תְּרַנְנוּ לְפ"ק סְאֶכְטְשָׁאב שְׁלוֹם לְכַבּוֹד יְדִידֵי
הָרֵב הַגָּאוֹן וְכו' מוהר"ר יוֹאֵב יְהוֹשֻׁעַ נ"י.

(א) דְּבַר הַגּוֹלֵד אֶשֶׁר לְקַחוּהוּ הָרוֹפְאִים בְּכּפּוֹת. אִם רֹב הָיָה מְכַסֵּה בְּכּפּוֹת.

נִמְצָא שְׁיֵשׁ חֲצִיצָה בְּרֹב הָרַחֵם. אִף אִם רֹב מְגוֹלָה מִצַּד הַסְּבָרָא רֹב רַחֵם כְּכּוֹלוֹ.

וְרו"מ מֵאֵז כְּתֵב בְּשֵׁם גִּיסוֹ רַאִי מִמְקוֹמוֹ מִיְצָאוֹ שְׁנֵי רַאשֵׁיהֶם כְּאֶחָד דְּהַש"ס הַקְּשָׁה דְּאֶחָד
חוֹצֵץ לְהַשְׁנִי אִף שֶׁהוּא תַאומִים וְכָל דְּבַר יֵשׁ לוֹ ד' קְצוֹת וְאֶחָד חוֹצֵץ בְּפִנֵי חֲבִירוֹ מִצַּד
אֶחָד לְבַד. וְמ"מ אִי כְּלוֹלָה רַחֵם מְקַדֵּשׁ הָיָה חֲצִיצָה.

הִנֵּה דְּאִף חֲצִיצָה בְּמִיעוּט פּוֹסֵל בְּזָה. וְאִנִּי פְרָשְׁתִּי שְׁאִין הַקְּפִידָא מִתַּחַת שְׁלֹא נִגַּע כָּל
הַבְּכּוֹר בְּרַחֵם.

רַק מִשּׁוּם שְׁלֹא נִגַּע כָּל הָרַחֵם בְּבִכּוֹר וְאֶפִי הִנֵּה נוֹגַע מְקַצַּת רַחֵם בְּכָל הַבְּכּוֹר לֹא הִי
מְקַדֵּשׁ: ב) אִף הַרְבִּינוּ גְרִשׁוֹם מְפָרֵשׁ מִשּׁוּם שְׁלֹא נִגַּע כָּל סְבִיבוֹת הַבְּכּוֹר. אִף לְפִי
פִירוּשׁוֹ.

דְּבִטְבִילָה שְׁאִין מִיעוּטוֹ חוֹצֵץ מִדְּאוּרֵיִתָּא זֶה מֵהַלְכָּה לְמִשָּׁה מְסִינִי וְאִי לֹא הַלְכָּה הִי
חוֹצֵץ אִף בְּמִיעוּטוֹ. אִף בְּתוֹס' יְשָׁנִים עִירוּבִין (ד'): דְּאִי לֹא הַלְכְתָּא הו"א פֿולוֹ קמ"ל
הַלְכְתָּא רַבּוֹ.

וְכֵן מִשְׁמַע בִּיבְמוֹת דְּקֶאֱמַר הָא דְּאִינוּ מְקַפִּיד אִינוּ חוֹצֵץ דְּנִקָּא בְּרַבּוֹ אָבֵל כְּלוֹל חוֹצֵץ
וְאִינוּ מוּבָן הַחֲלוּקִים. אִף לְפִי דְּבַרֵי תוֹס' יְשָׁנִים הַנְּ"ל יִתְפָּרֵשׁ דְּמִקְפִיד הוּא בְּמַה שְׁחַדְשָׁה
הַלְכָּה דְּאִף רַבּוֹ וְלֹא כְּלוֹל חוֹצֵץ זֶה דְּנִקָּא בְּמִקְפִיד אָבֵל בְּאִינוּ מְקַפִּיד לֹא חִידְשָׁה הַלְכָּה
כְּלוֹם וְאִינוּ חוֹצֵץ רַק כְּכּוֹלוֹ.

וא"כ בכור נמי מסברא הא אינו חוצץ רק בכולו. ואם תדמהו לטבילה עכ"פ במיעוטו לא יחצוץ.

אלא ודאי הקפידא משום פולו רחם כפושט הגמ': ג) מ"מ מה שכתבתי שמצד הסברא רוב רחם פולו הנה במנחות (י"א) נמצא קורט לבונה פסול משום קומץ חסר. מקשה הש"ס תפוק לי' משום תציצה.

פרש"י שחוצץ בין ידו לקמח. אף שאין תציצה רק במקצת היד.

ורוב ידו נוגע. צ"ל דשאני יד לקמיצה שכל היד מגביל הקומץ שזה שיעור קומץ מה שנוכנס בין ג' אצבעותיו לפס ידו.

ע"כ בעינן כל ידו ולא סגי ברובו. מ"מ נ"ל לפדותו בלא ברכה:.

ידידו הדו"ש הק' אברהם. סימן שצה ב"ה יום ב' אחרי שלום וכל טוב לכבוד הרב הגאון הגדול החסיד המפורסם כקש"ת מו"ה זאב נחום נ"י.

א) בדבר העושה שליח בתוך ל' לפדות לאחר ל' גם לפני נשאלה זאת. ופסקתי כדבריה דיוכל לפדות פיון דאף עכשיו יכול לפדות ושיחול לאחר ל' דמהני באיתגנייהו למעות לכ"ע.

וכן הם דברי התוס' בגזיר (י"ב) בעושה שליח להפריש חלה לאחר שילוש דמהני פיון שאף עכשיו יכול להפריש על אח"כ היינו שיש בינדה להביא עיסה מגולגלת ולומר עיסה זו תהא חלה על קמח זה לכשיהי' נילוש עי"ש: ב' ובדבר אם אשה יכולה לעשות שליח לפדיון הבן.

נ"ל ג"כ דמהני דא"צ שליחות לפדיון. דקבלת הפהו גרמה לו לפדיון כמו בעבד פנעני בכסף ע"י אחרים בעל פרוח של עבד.

ואפי' לדעת הרמב"ם דבמונא לא מהני. מ"מ מפורש בירושלמי הילך מנה ותצא שדך לחירות מהני מדין עבד פנעני.

היינו שיש לו שיעבוד על השדה של אחר. וזה יליף מעבד פנעני שג"כ יש לו שיעבוד על העבד.

וא"כ בנ"ד שאין הבכור קנוי לפהו רק שיעבוד יש לו עליו. מהני מדין עבד פנעני.

דקבלת הכסף של האדון מוציא אתו לחירות. וה"נ בזה פיון דגוף הכסף קנוי לפהו.

דלענין זה מהני שליחות האשה ועיין בתוס' קידושין (ח.'). בד"ה מנא אמינא לה.

דמבואר מדבריהם דגם בכהו שייך לא סמכה דעתה כמו בקנינים וה"ה לנ"ד. דילפינן מקנינים.

ודוק: ג) אף צ"ע דמה נעשה לענין ברכה ונדאי אם הפהו אינו רוצה לקבל לא יועיל הפדיון דנתינה בע"כ למקבל לא הוי נתינה כמ"ש הרשב"א בגיטין הובא בב"ש סימן כ"ז סק"ב. והכא דאתינן עלה מדין קבלת רבו גרמה לו לא מהני בע"כ.

וכן מוכח מהא דאין הלוקם יכול לסלקו בזווי למ"ד. הרי דלא מהני נתינת אחר בע"כ של מקבל.

והטעם כמ"ש. וכיון דברצון הפהו תליא מילתא שוב לא תוכל לברך פמבונאר בתשו' הרשב"א סי"ח דשמא לא ירצה לקבל.

ובלא זה יש לעיין פיון שהיא אינה עושה המצוה רק הפהו במה שמקבל: (ד) ועוד יש מקום עיון פיון דאשה אינה בכלל ערבות במצוה שאינה מחויבת כמ"ש הרא"ש לענין בהמ"ז א"כ איך תאמר וצננו.

ואף להפוסקים דמותרת לברך במצוה שהזמן גרמא. מ"מ אינו אלא רשות.

ונתבטל הברכה המחויבת ובנדאי אסור לפדות בלא ברכה דומה להא דתנן אילם לא תרום. וכן חרש המדבר והערום.

(וזה יש לעיין ג"כ במילה להפוסקים דכשיירה למול. האומנם פי י"ל דלא נתמעטה אלא מחיוב האב.

אבל מ"מ מחויבת כמו ב"ד. אף בריטב"א קידושין לא משמע פו: ה) לכו לדעתי שידחה הפדיון עד שיבא אביו.

פי עיקר דברי הרא"ש שפכת לפדות בו פיום משום מצוה הבאה לידי אל תחמיצנה. ולכאורה דמדאורייתא הוא.

אמנם לפענ"ד הרא"ש לדוגמא בעלמא נקט. ואם לדין יש תשובה פי מזה למדין ג"כ שאין מעבירין על המצות פמבונאר ברש"י יומא (ל"ג.

(בסוף העמוד ובמגילה (ניו:). וצריך לפרש דמה שמעביר ממקום זה למקום אחר דומה למחמיץ המצוה שמעביר מזמן זה לזמן אחר.

וע"כ קאמר במגילה במעביר מי"ד שבאדר ראשון לי"ד שבאדר שני חשיב מעביר על המצוה. והנינו שזמנים חלוקים דומה לגופין חלוקים וכמ"ש הרמב"ם בה' שגגות.

אבל בפדיון הבן דאינו חלוק לילות מימים וכולי יומא אריכתא וכדאיתא בש"ס ביצה (ל':) ובש"ס נזיר (ז.) שאני שערות הואיל ומובדלות זו מזו.

יומי נמי הא פתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד. התם לאו דמפסקי מהדדי הוא מאי קאמר ימא ולילי חד יומא ולעולם דלא מפסקי מהדדי.

הרי מפנרש שכל הימים חשובים גוף אחד. ולא חשיב מעביר פשפודה פיום אחר.

ודנקא בהא דמגילה שימים שבין י"ד ראשון ובין י"ד שני אינם ראויים לקריאה. והם זמנים חלוקים וכדברי רמב"ם בה' שגגות פ"ה ה"ה.

ובתוס' פרייתות (ט'): דמפרשים שבתות פגופים דמזין פפשוטו פגופים מחולקים משום דשבת זה מובדל מחבירו שימי חול פנתיים. אבל בפדיון הבן לא שייך כלל דין מעביר: ו' ותדע שא"כ מצות שמנטל על האדם לעשותם פעם אחת בימי חייו.

או פעם אחת בשנה יהי כל אדם מחויב לעשותם ביום שהגדיל כעין פתיבת ס"ת וזכירה מה שעשה עמלק אלא ודאי פדכת יבנא. והרא"ש לדוגמא בעלמא פתבו שטוב לפדותו בזמנו.

אבל אין איסור כלל כשממתין. וכמו כשממתין במילה עד סוף היום דאינו רק מניעות זריזות בעלמא: ז) אמנם יש מקום לומר שיפדנו זכר משום זכי' כיון שגילה דעתו שרוצה לפדותו בזמנו ולא חשש על מניעת ברכתו ולעשות בעצמו דוקא.

אף זה צ"ע הרבה מה שאין לי פנאי עכשיו בימים אלו כלל ומסבא י"ל דוקא שפעשה אשתו המצנה נתרצה אבל שיעשה זכר לא. בזה אצא ואו"ש.

תחוגו חג המצות ברב חזקה ודיעות פאנות נפשכם ונפש בנכם הדו"ש. הק' אברהם.

סימן שצו לרב אהד. ב"ה יום ד' בחוקתי תרנ"א: א בדבר הבכור שאביו בין אנשי חיל בקריחוק מקום אם יפדוהו ב"ד בלא אביו.

הנה הספמות אחרונים דיכול לפדות ע"י שליח הדבר ברור בין במעות האב בין במעות השליח. כמו הילך מנה והתקדשי לפלוני ואף שפדיון הבן דמצנה לא עדיף מקרבנות שיכול להפריש שיתכפר בו חבירו.

וכן פסח שיכול להפריש על חבירו מדעתו אף שהוא חובת הגוף. ואין לחלק דשאני פדיון הבן דיש קצבה לכסף ה' שקלים ובעי חסרון ממון משא"כ בקרבנות דלא בעי שיעור ממון.

לימא דבערכין (כ"א) דיכול להקריב אשם על חבירו אף שאינו אלא בכסף שקלים: ב) אף לפדות בלא ידיעת האב. הנה דקשפודה במעות האב ודאי לא יועיל בלא דעתו.

דכה"ג בתרומה שתורם שלא מדעת לא מהני. ואף שבתה"ד סימן קפ"ת גבי חלה דמשרתת מפרשת חלה בלא דעת בעה"ב משום זכי' ודוקא בתרומה משום דאפשר בעה"ב הי' רוצה לתרם באופן אחר בעין יפה או להיפוך.

הנה גם בפדיון הבן יש לומר כן שמא רוצה ליתן לכהן אחר. ודוקא בתרומה דהפרשה לחוד ונתינה לחוד הוא דצריך לטעם עין יפה וכו' משא"כ בפדיון הבן: ג אף כשתרם במעותיו לכאורה דומה לתורם משלו על של חבירו דמבואר בפוסקים דא"צ דעת בעלים.

אף בנדרים (ל"ו) הפל צריכים דעת בעלים חוץ ממחוסרי כפרה שהרי אדם מביא על בניו ובנותיו הקטנים. ושם הפריש פסח על חבירו לא עשה ולא כלום וצריך טעם למה בתרומה מועיל משלו על חבירו בלא דעת בעלים ובקרבנות אינו מועיל.

ובערכין (כ"א) דלא מהני הפרשה בלא דעת חבירו בין בחטאת בין בעולה דלא ניחא דליכפר במידי דלאו דידי'. והנה אם נאמר החילוק בין מצות עשה לבד בין כפרה על עבירה דבחסרון ממון הו"ל כפרה טפי.

יקשה מפסח דאינו מכפר על שום עבירה רק שמפקיע חובתו. מ"ש ממ"ע בעלמא: ד) וע"כ הי' נראה לחלק דבכל מצוה אמרינו דניחא לי' לקיים בממונ' ולא הנה זכות.

ושאני תרומה שהוא רק תיקון הפרי וכמ"ש המג"א סימן ח' סק"ב גבי חלה שדומה לשחיטה שאינו מצנה כל פה רק תיקון עיסה עי"ש. ומקור הדברים מדברי רש"י גיטין (מ"ז: ד"ה מדאורייתא שאם אינו רוצה לאכול או למכור אין חיוב לתרום.

אבל קרבן דהוא מצנה דרמיא עלי ניקח לתרום. אבל קרבן דהוא מצנה דרמיא עלי ניקח לי לקיים בעצמו במקומו וא"כ ה"ה בפדיון הבן דלא מהני שלא מדעת: ה) אף הא דהפרכת תרומה הוא רק מתיר במחלוקת שנוי' פי בתוס' ר"ה (ד') דעובר על הפרכת תרומה בכל תאחר.

מוכח שהוא מצנה מחויבת. וכן משמע ברמב"ם פי"א ה' ברכות שפירש הטעם דמברך על השחיטה ולא לשחוט משום דשחיטה אינו מצנה מחויבת רק מתיר.

וגבי תרומה כתב שם מברך להפריש תרומה. מוכח דהפרכת תרומה מצנה מחויבת. ורש"י בגיטין לטעמי' שגורס בפסחים לא סגי דלאו איהו שחיט. אבל הרמב"ם גורס לא סגי דלא שחיט והוא גי' הרמב"ן בס' המצות.

וא"כ לפי שיטתם מוכח מדמברכין בתרומה להפריש שכן מפני שבתוספתא. דתרומה מצנה מחויבת: ו) אף בעיקר הדין דהתורם משלו על של חבירו דא"צ דעת בעלים מבואר ברמב"ם קידושין (כ"ג: דאע"ג דבגדרים מסיק בתיקו.

מ"מ נפשטה האיבעיא מהא דבכורות המפריש פדיון פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי. ולדעת הפוסקים דתרומה מצנה מחויבת יש לחלק דשאני פדיון פטר חמור דאינו מחויב שיהי' בידו לעורפו והערופה איננה מצנה לדעת הראב"ד בהשגות פי"ב מה' ביקורים והפדיון רק להתירו בהנאה והוא מתיר ע"כ זכות הוא לבעלים.

אבל תרומה שהוא מצנה מחויבת י"ל לאו זכות הוא לבעלים דניחא לי' בדידן' ואין ללמוד מפדיון פטר חמור לתרומה. אף הרמב"ם לטעמי' דערופה נמי מצנה.

וא"כ שפיר הוי מצנה מחויבת או לפדות או לערוף. ושפיר מוכח מפדיון פטר חמור להפרכת תרומה: ז והנה פשט המכילתא בפירוש החנומש בפסוק ואם לא תפדה וערפתו הוא הפסיד ממון פהו לפיכך יופסד ממנו מוכח בפירוש הראב"ד דאינו מצנה מחויבת.

ותלוי בדיעות הפוסקים הנ"ל אם תרומה מצנה מחויבת. אף בפדיון הבן שנדאי מצנה מחויבת אין ללמוד מפדיון פטר חמור לדעת הראב"ד דמכילתא מסייע לי'.

וגם מהא דהפריש פסח על חבירו לא עשה ולא כלום משמע דבמצנה מחויבת לא חשיב זכי'. ע"כ לדעתי נכון לכתוב לאביו שיעשה שליח אחד ומועיל בכל אופן שיעשה שליח או שיעשה שליח לפדות בממון האב או שיעשה שליח לפדות בממון אחר כנ"ל: הק' אברהם.

סימן שצז א בתשו' מהרי"ק שורש קמ"ג בהמפלת שפיר ולא נבדק אם הוא מרוקם הבא אחריו בכור לפהו דאוקי שפיר בחזקת שלא הי' מרוקם. גם האשה בחזקת שלא ילדה.

ועובדא דמהרי"ק הי' שהפילה לאחר שמונה שבועות לבעלתה. ובתשו' חכ"צ סימן ק"ד השיג עליו מגמ' נדה (כ"ט.

(אריב"ל עברה בנהר והפילה מביאה קרבן ונאכל מ"ט הלף אחר רוב נשים ורוב נשים נלד מעליא ילדן כו' עד מתני' פשלא הוה חזקה עוברת וכי קאמר ריב"ל פשהוה חזקה עוברת הרי דרוב מכחיש לחזקה דמהרי"ק ואמרין שבודאי נתרקם והי' נלד מעליא שיהי מביאה קרבן ונאכל.

ועוד לו יהי ספק הממע"ה והפקה בא להוציא וכבש"ס שם בשפיר דר' יהושע יע"ש ובתשו' נוב"י מהד"ת סימן קפ"ח בן המספר השיג על החכ"צ יע"ש: ב) וכל דבריו תמוהין בעיני דמה שהקשה על רש"י שפירש בדריב"ל ספק רוח הפילה דהא מסקינן דהוה חזקה עוברת והאיך אפשר שהפילה רוח.

ואשתמיטת' גמ' ערוכה (ח':) הרי שהיתה בחזקת מעוברת ואח"כ הפילה רוח כו' ומשם נפשט ג"כ מה נקרא הוה חזקה עוברת דהיינו שהוכר עוברת כמו התם. והוא בסוף ג' חזשים פדאיתא התם: ג' גם מה שיישב הוא דרש"י פירש למה דס"ד אבל למה דמסיק דריב"ל מייירי פשהוה חזקה עוברת מייירי שמרגשת הנלד במעי' שהוא בשר ועצמות ואין לספק ברוח רק הספק שמא הפילה דבר שאינה טמאה לידה בו כמו דמות בהמה וכדומה. ובמתני' נמי פשידוע שאינה רוח רק הספק הוא פניו שעדיין אינה מרגשת שהוא נלד שלם. שמא עדיין לא נגמרה יצירתו.

ואף שאחר ארבעים יום נגמרה יצירת הנלד זה אינו ודאי ויוכל להיות שאף לאחר ארבעים יום ג"כ לא נגמרה יצירתו. והביא ראי' לזה מהא דאמר' בנדה דף (ל').

(המפלת ליום מ"א תשב לזכר ולנקיבה ולנדה. הרי שאינו ברור שאחר מ' יום תגמר יצירתו.

במחכ"ת נעלם ממנו דברי הרשב"א בתה"א שכתב דהטעם שמא לא קלטה הזרע עד יום ג' נעדיין הוא בתוך ארבעים. וכן מוכח מהא דאמרין עד ארבעים יתפלל שיהא זכר.

הרי דאחר ארבעים יום בודאי נגמר יצירתו. דאל"כ אפתי יתפלל כמו בתוך ג' שמתפלל שלא יסריח אף שאינו אלא על הספק.

דאי הוא הזריע תחילה או שוב אין תקנה רק מספק שמא הזריעו בבת אחת מתפלל: ד) גם מה שכתב שם דדוקא בשפיר דר' יהושע ספוקי מספקא לי' והוי ספיקא דדינא דלא אזלינן בספיקא דדינא בטר חזקה אמרינן הממע"ה משא"כ בספק דמציאיות.

בהא אשתמיטת' גמ' ערוכה ריש פרק הלוקח בהמה זה הכלל כל שידוע שבכרה אין פאן לפהו כלום כו' ואם ספק יאכל במומו לבעלים. הרי דלא אזלינן בטר חזקה דמעיקרא להוציא ממון מבעה"ב לפהו: ה) ובעיקר הדין נראה לפענ"ד פדברי החכ"צ דהוי פשוט נדאי וא"צ אפי' על צד החומרא לפדותו.

דהנה בהא דמטמא לידה בהמפלת שפיר כו' איתא בש"ס נדה (כ"ה.) משום דאין הקב"ה עושה עור לאדם אא"כ נוצר.

כתב בחי' ה"ן דמשום דפשיטא דשפיר הוא התחלת יצירות אדם וע"כ פניו שיש לו עור ע"כ שפכר נוצר. דאל"כ לא הי' עושה לו עור וכיון דשפיר תחילת יצירת אדם והא דאינו מטמא פשאינו מרוקם משום שעדיין לא נגמרה יצירתו.

ויקשהו לאחר ארבעים (וספק אם הוא מרוקם) ע"כ נגמרה יצירתו. וכמו שהוכחנו לעיל
דכל לאחר ארבעים בנדאי נגמרה יצירתו.

ואין לספק שפא נתקלקל העובר במעי' ולא נגמרה יצירתו. דדוקא בכו קיימא שנגמרה
יצירתו בארבעים נגמרה יצירתו.

דעל זה שפיר מוכחין בדר' יהושע בן לוי דרוב נשים ולד מעליא ילדו פינו דעובר הי'
והגיע זמנו להיות נגמרה יצירתו אם לא נתקלקל פנ"ל ודו"ק: סימן שצח ב"ה תרנ"ו
לקרב דק"ק בראק נ"י.

בדבר האשה שהפילה לאחר תשעה שבועות שפיר ולא הי' שם רק אם המילדת והיא
אמרה שהי' שפיר מלא דם. הנה פבר חקר בדינים אלו חכ"צ בתשו' סימן ק"ד וצדקו פל
דבריו גאביי"ח בן הנוב"י עליו אינם נכונים פלל פמוכו למעיין וכבר ביארתיים במק"א
[והוא לעיל סימן שצ"ז] וקצת אפלפל בדבריו.

א' הנה החכ"צ סימן ק"ד הקשה על מהרי"ק שורש קמ"ג שפכת דמוקמינו הולד בחזקת
שלא נתקמו אבריו והרי"ף בנדה (כ"ט) מפורש בהחזקה עוברת אזלינו בטר רוב נשים
שולד מעליא ולדו ויש ליישב דברי מהרי"ק דהנה מעשה דמהרי"ק שהפילה תוך ח'
שבועות והחזקה עוברת אינו רק לאחר ג' חדשים שאז הופר עוברת.

וכהא דפ"ק דנדה (ח). הרי שהיתה בחזקת מעוברת ואם"כ הפילה רוח.

ושם איירי לאחר ג' חדשים. וזה לא נעלם מהחכ"צ.

אף פוונתו פינו שהפילה שפיר הרי שהיתה מעוברת רק שלא ידענו אם הי' של קיימא
לזה מהני הא דרוב ולד מעליא ילדו. ואין לחוש שפא עדיין לא נתקם פינו שהוא לאחר
מ' יום וקי"ל פחכמים דאחד זכר ואחד נקבה נגמר לארבעים.

זה קו' חכ"צ: ב' אף י"ל. דנדאי האי רוב איתרע מחמת שהפילה ורוב מתעברות ולד של
קיימא אינו מפילות וכהא דריש האשה שנתארמלה רוב הנישאות בתולות יש להם קול
והאי מדלית לה קול איתרע לה רובא.

אף י"ל פעין שפכת הרשב"א גבי גבינות שנעשו מבהמה שנמצאת טריפה הני חזקה
דאתיא מחמת רובא ועד עכשיו לא יצאתה מרוב. ה"נ אמרינו נהי דעכשיו שהפילה
ממנ"פ יצאתה מרוב.

מ"מ עד עכשיו לא יצאתה מרוב ולד מעליא הי' במעי'. וזה דוקא בשחזקה עוברת
היינו לאחר ג' חדשים.

אבל תוך ח' שבועות עדיין לא החזקה עוברת וסילוק דמים אינו ראי' דווסתות דרבנו.
ואף שאח"כ נתברר ע"י שהפילה שמעוברת היתה א"א לדון בו משום חזקה דאתיא מפח
רובא דהו"ל חזקה שלא נתבררה בשעתה.

כן י"ל דעת מהרי"ק: ג) אף הרשב"א בתה"א (קפ"ו:) המפלת ליום מ"א תשב לזכר
ולנקבה ולנדה דחיישינו שפא לא קלט הזרע עד יום ג'. ולפי דבריו המפלת ליום מ"ג
היא יולדת נדאי.

ואף שלא נדענו מה הוא. דא"ל שהפילה שפיר מרנקהם.

דא"כ אף ביום מ"א יהי ראי' ממה שמרנקהם שקלט הגרע תיקף. גם אין לומר שהפילה שליא או שפיר שאינו מרנקהם דאף מזה נוכל להביא ראי' דאזלינו בתר רוב אף שהפילה ולא הוחזקה עופרה וקם דינא כחכ"צ: ד) וי"ל שגם מהרי"ק מודה בזה אלא שלא נודע מתי נתעברה שהמהרי"ק פתב שהפילה תוף ח' שבועות לבעילתה.

מ"מ אינו ברור שהוא לאחר מ' יום שלא מיירי דבעל ופירש ואפשר שמביאה שאח"כ נתעברה. אבל זה ברור שהוא תוף ח' שבועות.

שכ"ש שאם היא מביאה שאח"כ היא תוף ח' שבועות. אבל אינו ברור כלל שהוא לאחר מ' יום: ה) עוד יש להשיב על דברי מהרי"ק במ"ש דאוקמינו אחזקה שלא ילדה והבא אחריו בכור הוא דהא איכא לאוקמי הבא אחריו בחזקת שאינו קדוש בבכורה פיון שבמעזי אמו אינו קדוש דבכור בפטר רחם תלוי וכמ"ש תוס' (כ'): לענין בכור בהמה.

ואין נראה לחלק בין בכור בהמה דקדוש בגיזה ועבודה. דה"נ בכור אדם קדוש לפדיונו: (ו) עוד יש השגיג על מהרי"ק בשפיר מלא בשור דאף דרמב"ם פסק אינה חוששת הא איכא רשב"א דפסק רה וכינון שפון הו"ל המוציא מחבירו עליו הראי' נאני מוסיף עוד דאפי' לאו בשור רק מלא מים מפורש בחי' רשב"א ור"ן נדה דמחלוקת ר"י עם חכמים בשפיר שאינו מרנקהם לאו דוקא בשור ולא אמר בשור אלא להוציא צלול.

וא"כ המפלת מלא מים עכורים פטור מפדיון לרשב"א: ז) מ"מ נ"ל דתייב לפדותו מפח ס"ס ושם פרמב"ם ואת"ל לרשב"א אינו אלא חשש וכמ"ש רמב"ם פי"א מבכורים הכ"ד שתי נשים אחת ביפרה ואחת לא ביפרה וילדו שני זכרים ונקבה זה שלא ביפרה אשתו תייב לפדותו מס"ס.

ספק זכר ואת"ל זכר ונקבה ושם זכר קדום (והטור פתב שאינו מבין דבריו דה"נ יש לספק ושם נקבה. מ"מ במה שמוכח מדבריו דבס"ס תייב לפדות לא חלק עליו] הנה דבס"ס תייב לפדות.

ואף שאין מוציאין ממון בס"ס מתנות כהונה שאני משום עני ורש הצדיקו וכן פתב בקונטרס הספיקות כלל ו' אות ה' ע"ש: ח) אף יש לדחות דהוי ס"ס משם אהד דשני הספיקות שאינו נולד.

ואף דבהא דרמב"ם נמי הפל שם אהד דשני ספיקות שאשתו ילדה זכר תחילה ואין נ"מ אם ילדה אח"כ או לא. הנה הא דמשם אהד לא הוי ס"ס למדו תוס' פ"ק דכתובות מחמת הגושפיא.

דאת"ל ברצון ושם כשהיא קטנה ופתוי קטנה אונס הוא. ומחמת זה חדשו דמשם אהד לא הוי ס"ס.

אף הרמב"ם הא פסק קטנה שקדשה אבי' וזינתה ברצון נאסרת. וכתב הה"מ פ"ג מה' אס"ב ה"ב שהוכחת הרמב"ם מפח קו' תוס' שהוא.

הנה דס"ל לרמב"ם אף ששני הספיקות משם אהד הוי ס"ס. ואין ראי' מרמב"ם לדין דקי"ל קטנה שזינתה ברצון אינה נאסרת דכן פשטא דכמה סוגיות.

ומוכרח לומר משם אחד לא הוי ס"ס. הן אמת שקושית התוס' כתובות תרצתי בחידושי בטוב טעם.

ור"טב"א קדושין (ע"ג:) פשיטא לי דבתרי ספיקי משם אחד הוי ס"ס עי"ש. בכל זאת הלא הסכמת האחרונים משם אחד לא הנה ס"ס וקשה לחלוק עליהם ויש לפדות בזה בלא ברכה.

ט) ונ"ל לכאורה שאם בעל ופירש והוא בבירור לאחר מ' יום והפילה מלא בשר או מלא מים עכור הוי ולד נדאי. שהרי פתב הר"ן בחי דשפיר היא התחלת יצירת אדם.

וע"כ ס"ל לר' יהושע נדה (כ"ה.) דדריש מקרא שאין הקב"ה עושה שפיר לאדם א"כ נוצר.

וכיון שזה התחלת יצירתו לא הי' עושה לו עור א"כ נוצר [לגמרי] ע"ש. ורפנו לא ס"ל דרשה זו.

מ"מ אם הוא לאחר מ' יום בנדאי הרי נגמרה יצירתו. ויש לדחות דכיון דחזינו שאינו מרוקם זה ראי' שנתקלקל העובר ולא נגמרה יצירתו.

ולר"י דדריש מקרא ע"כ נגמרה יצירתו ולרפנו דלא דרשי בנדאי נתקלקל העובר ולא נגמרה יצירתו: י) אף מ"ש חכ"צ להשיג על מהרי"ק ונ"ל ועוד שגמרא מדבריו דבימי הטור נתחדשה חומרא זו ולכך פתב עלי' שאינו אלא משום חומרת הפרת השפיר ואינו כן אבל האמת שגם בזמן התלמוד נסתפקו בהפרת השפיר כדאמרינו בגמ' (דף כ"ה) מעולם לא דכו שפיר בנהרדעא.

משמע שהוא דבר קשה בהפרה בעצם ולא מטעם חומרא דידן בעלמא. וא"כ הדבר ברור לענן פדיון הממע"ה עכ"ל החכ"צ.

ואין דבריו מוכרחין שהרי סוף פקק שנים אוחזין מה מדמית איסורא למזונא הקשו התוס' הא במזון חיישינו טפי דאין הולכין אחר רוב. ותי' בתוס' דמ"מ באשת איש החמירו במים שאין להם סוף לא תנשא לכתחילה.

ובתוס' במזות (ל"ו:) שהחמירו במיעוט המצוי אפי' בשאר איסורים. כמו כן י"ל שמיעוט מצוי שישטעה בהפרה.

ולענן פדיון מחויב לפדות מחמת רוב משום דכתיב עני נרש הצדיקו. וכנ"ל בס"ס: יא הן אמת שבתוס' בכורות (כ').

(ס"ל להיפוך ודלא כדעת רמב"ם הנ"ל בס"ס דגריעא מרוב ואעפי"כ מחייבתו בפדיון] שהרי ס"ס לא מהני לטהר ברה"י ואלו רוב מהני כמפורש במשנה דתשעה צפרדעים ואפי' ברובא דליתא קמן כמפורש בתוס' ריש המפלת.

וכ"ש דחייב לפדות מפח רוב. ואף דתוס' פליגי.

לא נכון לגבב כל הקולות שיטת רשב"א כשמואל דאמר חוששת ושיטת תוס' שאין פודין ע"י רוב. ע"כ נ"ל במלא דם מחויב לפדותו.

וכינן שנ"ד הי' מלא דם מחויב לפדותו אף שהי' עליו כמין ריקום של חוטין כ"ז שאינו בתוכו לא מידי היא פיון שהיא על עור השפיר: יב) אף יען שלא ראתה את השפיר רק אשה שאינה נאמנת בדבר שבממון רק שמסתמא מהימנה לי' כבי תרי שלמה תשקר [הגם שיש פוסקים דלא מהני מהימן כבי תרי רק אם מאמינה בכל הענינים אין זה מוסכם] ודעת ראב"ד [הובא בשלטי גבורים פרק זה בורר דפוס זולצבאך רס"ב] דאפי' בממון אי מהימנא לי' מחויב לקיים בדברי העד ויכול שפנגדו להחרים על מי שמאמין ואינו מקיים.

ואזדא הראב"ד לטעמי' פ"ד מה' ק"פ ה"א שהשיג על הרמב"ם באינו מאמין לו שאסור להביא לו פ"ש ובמאמין לו מודה לו. מפלל שאם מאמין לו חיוב גמור לקיים בדברי העד.

ונה דעת ט"ז באהע"ז סימן קט"ו דמה שאמרו לצאת ידי שמים היינו דבידי אדם א"א לכופו שהדבר מסור ללב ויכול לומר עכשיו איני מאמינו. ולשיטה זו חייב לפדותו.

אף דעת כמה אחרונים דאין חיוב בידי אדם והוא כדעת רשב"א במיוחסת סימן קל"ג. וא"כ בממון אפי' לצאת ידי שמים אינו חייב.

והואיל דהוא פלוגתא דרבנותא יפדו בלא ברכה ע"מ להחזיר: הדו"ש הק' אברהם סימן שצט ב"ה יום א' יתרו תרס"ה לפ"ק. שלום וכל טוב לכבוד אהובי הרבני החרוף ובקי מוהר"ר דוד נ"י.

א דבר הסוגיא דמנחות דמקשה על בכור שיש לו שני ראשין מבכור שנטרף תוף שלשים ומשני שאני הקא דבגלגולת תלא רחמנא. ואינו מוכן דס"ס טריפה הוא משום יתר פנטול.

ושני הפי' שפכת ב"ש השטמ"ק בשם המאירי. הא' דחילוק יש בין טריפות הראש לשאר טריפות.

איך מוכח זה מהא דבגלגולת לחייב בטריפות ראש ואטו קרא דגלגולתם מותר. גם תי' הב' משום שנולד כף.

קשה מנ"ל חילוק זה מקרא דגלגולתם פיון דאין קרא מותר: ב' והנ"ל בפירוש הגמ' לפמ"ש בתשובת הרשב"א סימן צ"ח שלא אמרו שיתרת זו אינה חי' אלא כף אמרו שפך קיבל מרע"ה מסיני שיתרת פנטול.

וכל שאילו נטול אינו חי יב"ח. אפי' מעתה שלא נטל טריפה כאילו נטל.

ואעפ"י שמרבה כחול ימים עם יתרונו עכ"ל. מעתה ילד זה שנולד בשני ראשים יחי'.

מה אמרת מ"מ פיון שאם נטל ראשו טריפה ונבילה אף עכשיו שלא נטל פן. ליתא שאין פאן יתרת אלא בגוף.

שהגוף יש לו שני ראשים אבל לגלגולת אין יתור. ושני הגלגולת נפרדים זמ"ז.

ואין לגלגולת עוד גלגולת אחר. והרי הגלגולת אינו נדון לטריפה.

ובגלגולת תלא רחמנא. ובשקמא אם היינו אומרים יתר פנטול שאינו חי'.

הואיל לגוף יש יתור ואין הגוף תי'. גם הראש ימות שא"א לחיות בלא גוף.

אף להרשפ"א הג"ל דחי' יחי'. רק דמ"מ טריקה משום היתור.

וכיון דלכל גלגולות וגלגולות אין יתור. שכ"א בפני עצמו.

ובגלגולות תלא רחמנא חייב בפדיון: ועוד נראה דאפי' לפירוש הפשוט יתר פנטול שאינה חי'. יש לפרש דמה דתלא רחמנא בכור אדם בגלגולות משום דבאדם עיקר הגלגולות שש משפכו השכל.

וכן פרש"י יומא (כ"ב:) בהא דמקשה ונמנינהו לדידהו ופרש"י לגלגולותם. הנה דהגלגולות הוא עצם האדם.

ובשני ראשיו יש פאן שני אנשים ויש להם גוף אחד. והוא היפוך יתר פנטול דפי' הלבוישי שרד שחיות האדם נחלק לשנים.

ובנ"ד נהפוך הוא שיש פאן שני אנשים בראשים. כל ראש יש לו חיות שלו לבד.

ובגוף נתקבצו שני התיונים לאחת ולמה יטרף בשביל זה. ובהמה שיש לה שני ראשים. דבהמה לא גלי קרא דעיקר הגלגולות. ומאדם לא נוכל ללמוד לבהמה.

דבאדם העיקר השכל. משא"כ בהמה העיקר הגוף.

והראש פמו אבר אחר. ונחשיב בהמה אחת שנתחלק חיות הראש וטריקה.

משא"כ באדם דבגלגולות כו' אין פאן טריפות כלל: דנאשר הוקשה לה למה לא הביאו הרמב"ם והפוסקים דין זה. על הפוסקים אין התחלת קושיא שגם הני בעניי דחולין (ע').

(לא הביאו הואיל ולא שכיחי כלל. אף גם על הרמב"ם אין קושיא שיהרי כתב בתוס' בעוה"ז ליתני' וצ"ל דמה דאתא האי גברא ואמר אתיליד לי' ינוקא דאית לי' תרי רישין' הוא חידה ומשל כמ"ש הבאר הגולה שדרה חכמים לדבר דרו מושל.

והביא ראי' מהא דעירובין (ס"ג.) שלא תאמר משל הי'.

ואיך יביא הרמב"ם זה. ובודאי אם הי' מפרשים כפי' המאירי הי' להם להביא זה אף הפרור כמ"ש: הדו"ש הק' אברהם.

סימן ת א בדין אנדרוגינוס יש ארבעה פלוגתות רב סובר גדה (כ"ח.) ספק זכר ספק נקיבה.

רבנן בתראי דבכורות דף (מ"א.) סברי ברי' בפ"ע הוא ואינו לא זכר ולא נקיבה.

ועיי"ש בגמ' (מ"א) אמר ר"ח מחלוקת באנדרוגינוס כו'. והנה לדידהו לא מבעיא בבכור דבעינו זכר ונקא דאנדרוגינוס לא קדוש.

אלא אף לשלמים דבין זכר בין נקיבה פשרים. אנדרוגינוס פסול כדאיתא שם בגמ' הזכר אם נקיבה ולא טומטום ואנדרוגינוס יע"ש: (ב) ובכ"ב (ק"מ) ילדה טומטום אינו נוטל פירשב"ם דברי' בפ"ע הוא ועיי"ש בגמ'.

ובסיפא ואם אין שם אלא הוא יורש את הפל פירשב"ם ואע"ג דבריה בפ"ע הוא ואינו לא זכר ולא נקיבה מ"מ נפיק מבו אין לו עינין עליו. משמע דאי לאו הכי נצינו עליו לא הי' יורש ולא אמרינן ממנ"פ אי זכר אי נקיבה יורש.

ובתוספי הרא"ש הובא בשטמ"ק דאפי' הי' שם בת נוטל הטומטום בנכסים מרובים. ודוקא בנכסים מועטים הנקיבות נוטלות הפל דטומטום לאו נקיבה ואין לו חלק בנכסים מועטים.

אבל בנכסים מרובים פיון ד' יורש הנה ועדיף מאח. ה"ה ד' יורש כמו בת יע"ש.

ותמוהין לי דבריו דהא היכא דליכא בנים בנות גדולות עם הקטנות חולקות בשוה משום דהיכא דאיכא נחלה דאורייתא בכנות לא תקינו להו רבנן וה"נ פיון דאין שם זכרים רק טומטום ונקיבות וטומטום ברי' ואינו זכר והנקיבות יש להם ירושה בודאי ואמאי יהי' להם בנכסים מועטים יותר מהטומטום וצ"ע: ג) ואיך שיהי' אפי' לדעת הרא"ש אין הטומטום נוטל רק מדקתיב בו אין לו עינין עליו הא לאו הכי אינו נוטל כלום.

ועינין בתוס' יומא פ'רק יוהכ"פ גבי כוי ברי' בפ"ע משמע שם ג"כ דאי לאו קרא הנה אמרינן דכוי חלבו מותר משום דאינו בהמה ולא חי יע"ש. וצ"ע להאי מ"ד אם אנדרוגינוס חייב במ"ע שיהי' גרמא.

ובר"ה ובתוספתא דמגילה מבואר דאנדרוגינוס חייב בשופר ובמגילה. וכפי הנראה למ"ד ברי' בפ"ע ואינו זכר ולא נקיבה ודאי פטור פיון דאינו זכר וכמו כוי שחלבו מותר אי לאו קרא דכל חלב כנ"ל.

וכן פטור מפסוי דמו כמ"ש התוס' יומא שם. ויותר מזה בכריתות (כ).

(צריף לימוד לאסור דם הכוי אף דבין דם בהמה בין דם חי' אסור וכתבו תוס' שם משום דכוי אינו לא חי' ולא בהמה: ד' השיטה הג' באנדרוגינוס הוא ת"ק בתוספתא דביכורים לתירוץ הב' בתוס' יבמות (פ"ג) ד"ה ברי' דחשיב חצי' זכר וחצי' נקיבה.

ועינין בהשגות הראב"ד פ"ב מהלכות שופר שכתב דלמ"ד אנדרוגינוס חצי' זכר חצי' נקיבה אנדרוגינוס אינו מוציא אף מינו. וכתב הרב המגיד שהוא מחלוקת ביבמות.

וכוננתו דלמ"ד ביבמות (דף פ"ג:) אנדרוגינוס אינו חייב עליו רק במקום זכרותו. מוכח דסובר דבמקום נקיבות חשיב נקיבה.

ובפרק ז' מהלכות תרומות דעת הראב"ד דאנדרוגינוס הפוסל את האשה בביאתו הפא על אנדרוגינוס אף דרף זכרותו פוסלו מן התרומה דאתי צד זכרות ומשתמש בצד נקיבות. ולכאורה דאזיל לשיטתו' בהלכות שופר: ה) אולם צ"ע דכי היכי דאנדרוגינוס הפא על האנדרוגינוס דרף זכרותו חשבינן לי' פאילו משתמש גם בצד נקיבות.

א"כ הפא עליו בצד נקיבות יתחייב עליו ג"כ ונחשבנו פאילו שישמש גם בצד זכרות שבו. אשר ע"כ נראה דהנה פא על האנדרוגינוס דרף זכרותו היינו כמו שחייב בכל זכר ומשכבו דומה למשכב האשה שלא פדרפה.

וע"כ חשיב כפא על צד נקיבות שלו ג"כ. פיון דמשכב זה שייך באשה ג"כ.

משא"כ בָּבָא עָלְיוּ דְרַף נְקֻבוּתוֹ דְמִשְׁכָּב זֶה לִיכָא בְזָכָר. ע"כ חָשִׁיב בָּבָא עַל צַד נְקֻבוּתוֹ לְבַד.

וּלְפִי זֶה הִטְעַם פְּשוּט דְפּוֹסְלוֹ מִהִתְרוּמָה דְבוֹעַל וְנָדַי כְּבוֹעַל בְּצַד זְכוּרוֹת שְׁלוֹ לְבַד דְאִין נִקְבָּה בּוֹעֵלָת לְעוֹלָם וּק"ל: ו' הַדְעַת הֶרְבִּיעִי הוּא דַעַת ר"י בְּמִתְנִיתִין דִּיבְמוֹת (פ"א.) (דְחָשִׁיב זָכָר גְּמוּר.

וְאָמְרִינן דְלַעֲנִין קַדְשִׁים לֹא חָשִׁיב לִי פְזָכָר. וּבְזָה י"ל שְׁתֵּי בְחִינּוֹת אוֹ דְלַעֲנִין קַדְשִׁים דְנֻקָּא מְשׁוּם דְאִיכָא תְרֵי מִיעוּטֵי הַזָּכָר הַזְּכָרִים כְּדֵאִיתָא בְּכּוֹרוֹת יע"ש.

אוֹ דְבָאָמַת לֹא חָשִׁיב לִי זָכָר גְּמוּר רַק לְחַיִּיב עָלְיוּ סְקִילָה פְזָכָר. וְעֵי בְתוּס' גְדָה (כ"ט:) ד"ה אָמַר וְדו"ק: סִימָן תָּא הִלְכוֹת בְּכוֹר בְּהֵמָה ב"ה יוֹם א' פ' קָרַח.

לְכַבּוֹד הָרַב וְכו' מוהר"ר אָבָא נ"י אַבְד"ק בְּאַבִּיעֵק. א בְּדָבָר הַסְּפֵק בְּכוֹר שְׁנוּלֵד לוֹ מוּם בְּאֲזִנּוֹ אֲדָּ לֹא נִדְעָ אִם נִפְגָּם גַּם הֶעֱצָם וְשׁוּב בָּא הַיִּשְׂרָאֵל וְאָמַר שְׁנוּלֵד בּוֹ מוּם קְבוּעַ.

וְשָׂאֵל מֵעַכ"ת לְפִי דַעַת הַט"ז דְהִיכָא שְׁהַיִּשְׂרָאֵל חָיִיב לְטַפֵּל בּוֹ חוֹשְׁדִין אֵת הַיִּשְׂרָאֵל שְׁעֲשֵׂה בְעֲצָמוֹ. וְא"כ ה"נ אִין הַיִּשְׂרָאֵל נֶאֱמָן מִחֲמַת שְׁפִשְׁעַ הַיִּשְׂרָאֵל בְּמָה שְׁלֹא מְכָרוּ לְנָכְרִי.

אוּלָּם כ"ת רְצָה לְלַמּוֹד הִתְרַם שְׁאֲפִשֵׁר שְׁגָם מִתְחִילָה הִי בּוֹ מוּם קְבוּעַ וְגַם אִפִּי לֹא נִפְגָּם מִן הֶעֱצָם עַכ"פ מוּם עוֹבֵר הָיִ עַכ"ד כ"ת: ב' תְּשׁוּבָה. הִנֵּה הָרָא"ש הוֹכִיחַ דְמַה"ת מוֹתֵר לְהַטִּיל מוּם קְבוּעַ בְּמוּם עוֹבֵר מִבְּכוֹר שְׁאֲחִזּוּ דָם שְׁמוֹתֵר לְהַקִּיז אֶף בְּמָקוֹם שְׁעוֹשֵׂה בּוֹ מוּם לְרַבָּן.

וְזֶה מַה"ת. אָבָל מְדַרְבְּנָן אָסוּר לְהַטִּיל מוּם קְבוּעַ בְּבַע"מ עוֹבֵר.

דא"כ ל"ל לְרַב לְלַמּוֹד אִיזָה מוּם עוֹבֵר. כְּשִׁיטְסַפֵּק לוֹ יַעֲשֵׂה מוּם קְבוּעַ.

וְעוֹד דא"כ לְמָה לֹא יִשְׁחַטְט עַל אוֹתוֹ מוּם לְרַבָּן כִּינּוּ דְאִפִּי לְכַתְחִילָה מוֹתֵר. א"ו בְּעֵלְמָא מְדַרְבְּנָן אָסוּר וְהִכָּא הִתִּירוּ מִחֲמַת שְׁאָם לֹא יַעֲשֵׂה בּוֹ מוּם יָמוֹת יע"ש.

וְהִנֵּה מְדַבְּרִין מִשְׁמַע דְלִהְטִיל מוּם בְּבַעַל מוּם קְבוּעַ מוֹתֵר אִפִּי מְדַרְבְּנָן מְדַכְתֵּב דְלִהְטִיל מוּם קְבוּעַ בְּבַעַל מוּם עוֹבֵר אָסוּר: ג) אוּלָּם מְפִשֵׁט הַסּוּגִיָּא לֹא מְשַׁמַּע כֵּן. דְלֹא פְּלִיגִי אֱלָא לְמַלְקוּת.

אָבָל לְכַתְחִילָה מוֹדוֹ דְאָסוּר. וּפְלִגְתָּם וְנָדַי אִפִּי בְּמַטִּיל מוּם בְּבַעַל מוּם קְבוּעַ דְלִדִּינִי לֹא הוֹתֵר אֱלָא פְּסַה"מ"ק לְאַחַר פְּדִיוֹנָם.

עֵינן בְּסוּגִיָּא בְּכוֹרוֹת (ל"ג:) וְכֵן מְשַׁמַּע מְהַרְמְב"ם שְׁכַתְבַּ הַטִּיל מוּם בְּקַדְשִׁים וּבָא אַחַר וְהַטִּיל מוּם אַחַר הַשְּׁנֵי אֵינּוּ לוֹקָה. וּפְשִׁט דְבְרִין שְׁהַשְּׁנֵי עוֹשֵׂה מוּם כְּמוֹ שְׁהִי בְּתַחֲחִילָה מְדַכְתֵּב מוּם אַחַר וְאֵעִפ"כ לְכַתְחִילָה אָסוּר וְעֵי"ש בְּהַלְכָה ז' שְׁהַרְמְב"ם בְּמוּם קְבוּעַ אֵינִירִי (ד) אָבָל י"ל לְדַעַת הָרָא"ש דַּס"ל דְדוֹקָא בְּקַדְשִׁים אַחֲרִים דְבְעֵי פְדִיוֹן לְאַחַר שְׁהוּמָמוּ אָסוּר לְהַטִּיל בְּהֵם מוּם.

אָבָל בְּכּוֹר דְלֹאֲחַר שְׁהוּמָם מוֹתֵר לְשׁוֹחֲטוֹ בְּמִדְיָנָה וְהַטְמָא יֵאָכְלָנוּ. וְנָדַי מוֹתֵר לְהַטִּיל בּוֹ מוּם.

ע"כ לא אסר הרא"ש אלא בבע"מ עובר שעדיין קדושתו עליו. ופלוגתם במטיל מום בבע"מ אינו אלא בשאר קדשים אפי' בקבועים.

ובבכור ומעשר בעוברין דוקא. אבל בכור בקבוע דינו כפסהמ"ק לאחר פדיונם דמותר לכ"ע.

וע"כ אף מדרבנן אין בו איסור. וע"כ י"ל דהרמב"ם נמי מודה בהא.

והא דכתב אינו לוקה בשאר קדשים קודם פדיון איירי. אבל בבכור פנין דלא בעי פדיון כמו שגפדה דמי ופשיטא דמותר: ה ובהכי ניחא לישב קנשת התוס' בהא דפריף הש"ס בכורות שם בע"מ מעיקרו דקלא בעלמא הוא והקשו בתוס' דאימא בבכור בע"מ מעיקרו איירי דחל קדושה עליו ולא דקלא בעלמא הוא.

ולחנ"ל ניחא דבכור בעל מום קבוע דינו כפסולי המוקדשין לאחר פדיונם. והאמת היינו דמשגי הש"ס דממעט פסולי המוקדשין לאחר פדיונם.

וממילא ה"ה בכור בע"מ קבוע דמותר. ואפי' הי' תם והומם.

ואצ"ל בבכור בע"מ מעיקרא כמו שהקשו בתוס'. ממילא מוכח מדברי התוס' דלא ס"ל שהוא דהרא"ש.

ואפי' בכור בע"מ קבוע מחייב ר"מ: ו' וקאמת לפי"מ שהעלה הרא"ש דאפי' ב"מ עובר מותר להטיל מום קבוע מה"ת יש לעיין דא"כ מה הקשה הש"ס בע"מ מעיקרו דקלא בעלמא הוא. הא משכחת לה בעל מום עובר מעיקרו דלאו דקלא בעלמא הוא.

וא"ל דכיון דחל קדושה עליו שוב אין סברא לחלק בין מעיקרו ללא מעיקרו דא"כ מה הקשו התוס' מבכור. אלא ודאי ס"ל דמ"מ דמעולם לא נראה להקרבה עדיף.

[עיין בתוס' תמורה (כ"א) ד"ה המטיל מום שכתבו דאפי' למ"ד המטיל מום בבע"מ לוקה משום שגראה להקרבה קודם המום] וא"כ שוב קשה לישגי הש"ס שהי' בו מום עובר מעיקרו דלא נראה להקרבה מעולם.

אף י"ל לדעת הרא"ש דדוקא לדין דמתירין אפי' הי' תם יש להתיר ג"כ בבע"מ עובר. אבל למאן דאוסר בהי' תם מתחילה.

כ"ש דאוסר במום עובר דעדיין ראוי להקרבה פשיעבור המום. וע' בתרומות פ"ז מ"ב. וכן משמע בע"ז (י"ג) דפריף על מטיל מום בזמה"ז להוי כמטיל מום בבע"מ. ולמה לא משגי דשאגי בזה"ז דלא נראה להקרבה מעולם וכמו שחלקו התוס' תמורה וכנ"ל.

וע"כ פנין דכשיבנה בהמ"ק מי' יהי' ראוי דינו פגראה להקרבה: ז נחזור לדברי הרא"ש דמוכח דבכור בעל מום קבוע דינו כפסולי המוקדשין לאחר פדיונם והתוס' חולקים פנ"ל. ונראה הטעם פנין דבכור מצוה לאכול תוף שנתו בין תם בין בע"מ עדיין קדושתו עליו.

ולא דמי לפסהמ"ק שגפדו שחל קדושתם על הדמים. ולא מציינו בהם שיהי' חיוב לאכול.

כ"ש אם הוא בע"מ, וקצת נ"ל ראי' לדעת התוס' דהא בע"ז (י"ג) המטיל מום בבכור בזה"ז כ"ע מודים דפטור. ולא דמי למטיל מום בבע"מ דפליגי דהתם תזי לדמי' אבל בזה"ז לא תזי למידי.

ולכאורה קשה דא"כ מ"ט דר"מ במתני' דאוסר בבכור הא בכור אינו נפדה וכשהומם לא תזי למידי. וע"כ לומר דבכור אף לאחר שהומם תשיב דקדושתו עליו.

ומ"מ רבנן מתירים דלא מקלקל לי' במה שעושה בו מום. אבל ר"מ אוסר בשאר קדשים דתזי לדמי'.

אף דלענין זה לא מקלקל לי' במה שעושה בו מום. ה"ה דאוסר בבכור ודו"ק: ח) וכיון דכל האיסור לעשות מום בבכור בע"מ משום דתזי לאוכלו כשהוא בע"מ.

א"כ האידך נאמר דדוקא במום עובר אסרו. אבל בבע"מ קבוע מתוך שהותר לשחטו הותר לעשות בו מום.

דאדרבא הא דאסור לעשות מום בבע"מ עובר הוא רק משום דלאחר שעשה בו מום קבוע יהי' ראוי. וא"כ אם כשעשה בו מום קבוע יהי' מותר לעשות עוד אחר.

האידך נאמר עכשיו משום אחר שעשה בו מום. דהא אמרת דאח"כ חולין גמורים הם וז"ב: ט ובאמת יש לעיין האידך אוסר ר"מ להטיל מום בבע"מ עובר דהא כל טעמא משום דתזי לדמי' כמבואר בש"ס ע"ז.

ובבכור י"ל דתזי למצנה לאכלו גם כשהוא בע"מ פנ"ל נהרי בע"מ עובר לא תזי למידי. ואי דאח"כ כשינלד בו מום קבוע יהי' ראוי לדמי'.

א"כ גם לרבנן יאסור דכשיעבור מומו יהי' ראוי למנבחה. וע"כ דבתר השתא אזלינן.

וא"כ גם לר"מ יהי' מותר. דע"כ בהאי סברא לא פליגי ר"מ עם רבנן.

דאל"כ מנ"ל דר"מ אוסר גם בבע"מ קבוע: והנראה לי בזה דכיון דר"מ אוסר להטיל מום משום דראוי לדמי' אף שאינו פוסלו בזה. דהא כבר נפסל לגופי' ולדמי' אף עכשיו ראוי ע"כ אף בע"מ עובר אוסר להטיל בו מום קבוע דע"י עשיית מומו נעשה קודש דתזי לדמי' (ובבכור לאוכלו כה' ובקודש אסור להטיל בו מום).

ואף שאינו פוסלו ואדרבא מכשירו. דע"כ לר"מ אין הטעם משום שפסלו וכיון דקדושתו ומומו באים כאחת אסור יא' ובהכי ניחא לי ליישב הא דמותר לר"מ להקיו במקום שאין עושה בו מום ופרש"י ד יכול לחזור ולהתרפאות.

וא"כ הני מום עובר וכיון דלדעת הרא"ש מה"ת מותר להטיל מום קבוע בבעל מום עובר ע"כ מום עובר נמי תשיב מום. דאל"כ לעולם יהי' מותר מה"ת להטיל מום בקדשים ע"י שיטיל בו מתחילה מום עובר.

וקא ודאי ליתא. אלא ודאי לדעת הרא"ש המטיל מום עובר בקדשים ג"כ עובר מה"ת ואידך מחיר ר"מ להקיו במקום שאינו עושה בו מום: יב אף לפי דרכינו ניחא דכשמטיל בו מום עובר נמצא דאף עכשיו לא תזי למידי ומותר כמו בזה"ז ודו"ק.

[ויבדקי ניקח ליישב הא דמשמע בבכורות בכמה מקומות דמטיל מום בבכור בזה"ז דאורייתא עיין גיטין (מ"ד) את"ל צורם אוןן בכור קנסו בנו אחריו משום דאיסורא דאורייתא וברא"ש בכורות סימן ו') ולא ידענו טעמא מאי פסק להקל דבשל תורה הוא. ואפשר דאף דהטלת מום הוי דאורייתא מה שאינו נאכל באותו מום הוי דרבנן. ולכאורה קשיא אכל הני.

דבע"ז מפני דבזה"ז הוי רק דרבנן. ולפמ"ש ניקח דבכור אף בזה"ז דאורייתא למאן דאסור להטיל מום בבע"מ דע"י מומו הןכשר למצנה לאןכלו תוך שנתו.

מיהו עדיין אינו מיושב דהא קי"ל פרבנן דהתירו להטיל מום בבע"מ: (יג) ולפימ"ש ניקח ליישב קושית תוס' (דף ל"ד.) ד"ה אילמא.

תימה דאטו טעמא דר"ש משום דאינו מתכונן הא אפי' מטיל מום במתכונן מתיר כדדרשי לעיל מקרא דמטיל מום בבע"מ מותר, ועיי"ש דנדחקו בתירוץ דמתני' וברייתא בתרי גוונא איירי.

ולפענ"ד ליישב בפשיטות. דהנה שלהי זבחים פליגי ר"ש ורבנן בשוחט בחוץ בע"מ עובר דר"ש מחייב בל"ת משום שראויים לבוא לאחר זמן ורבנן פוטרין.

וע"כ לר"ש דאמר יקזי אף במקום שעושה בו מום לא סגי בטעמא דמטיל מום בבע"מ פטור. כיון דאחיזת הדם הוי מום עובר כמ"ש התוס' נהרא"ש.

וכמו שחייב עליו בל"ת בחוץ דחשיב ראוי לפתח אוה"מ שראוי לאחר זמן. כ"כ יתחייב במטיל בו מום.

וכן מדמה הש"ס במעילה בחורים שלא הגיע זמן בפלוגתא הנ"ל. ע"כ קאמר בטעמא דר"ש דהוי דבר שאינו מתכונן.

פירוש שעכ"פ אינו מתכונן שישאר בע"מ קבוע. ואף שעושה המום בכונה מ"מ שיהי' בע"מ קבוע פלומר שישאר כף במומו אינו מתכונן.

וע"כ פטור משום מטיל מום קבוע בבעל מום עובר אף דראוי לאח"ז. מ"מ הרי אינו מתכונן ופטור על מה שעושהו בע"מ עכשיו דעכשיו בלא"ה הוא בע"מ עובר ואי דאחיזת הדם יכול להתרפא והוא עושהו בע"מ עולמית.

לזה אינו מתכונן ותומר משום דשא"מ. אבל מטעמא דאינו מתכונן לחוד לא סגי.

דמ"מ מתכונן שיהי' בע"מ עכשיו. ואף דבמקום שיוכל להתרפא מותר אף לר"מ.

היינו משום דלא חזי למידי. אבל בעושהו בע"מ קבוע דחזי שוב אסור אף מחמת שהוא עושהו עכשיו בע"מ דבע"מ עובר נמי חשיב בע"מ ואסור לעשות במקדשין אף מום עובר ודו"ק היטב: יד' נחזור לעניינינו הנה דבר זה אם מותר לעשות מום קבוע בבע"מ עובר מדרבנן במחלוקת שנוי' דלהרא"ש מותר ולהתוס' אסור.

והנה לשיטת הרא"ש אפשר לצדד ולומר כיון דעכ"פ הי' בו מום ועכ"פ מה"ת אין איסור שוב הנה ספק דרבנן כיון דאפשר שהי' בו מום קבוע. אף ז"א נדא דהוי ספק מחמת חסרון ידיעה דנדאי הבקי הי' יכול להבחין.

ועוד דא"כ בספק בכור דעלמא יהי מותר להטיל מום בזה"ז לדעת רש"י בע"ז (י"ג) דהמטיל מום בזמה"ז רק מדרבנן. אלא ודאי פיון דעיקר ספק בשל תורה לא אמרינן ספק דרבנן לקולא אף לענין איסור דרבנן שבו.

ואין לומר דהכא הספק שפא יש בו מום קבוע. ואין הספק אם מותר להטיל בו מום נצמח מחמת ההיתר איסור של תורה היינו לשוחטו.

אף ההיתר דמחמת שפכר יש בו מום ואינו פוסלו. ליתא דכבר ביארנו דאף הרא"ש מודה בכל המוקדשין דעלמא אסור ורק בבכור מתיר הרא"ש משום דלא בעי פדיון כמאן דנפדה דמי.

וא"כ ההיתר רק מחמת שפותר לשוחטו בזמה"ז בשל תורה: טו) אולם יש להמציא היתר אם המעשה ה' שאחר שנעשה קבוע שוב א"א להפיר אם הי' מתחילה נחתה מן העצם. בזה יש לומר פיון דמתחילה הי' מחמת חסרון ידיעה חשיב כאילו לא נולד הספק אז.

דמטעם זה לא מקרי ספק שהרי הוא בעצמו רואה האף הוא. וחשיב נולד הספק עכשיו אם כבר הי' בו מום.

נמצא לידת הספק רק מדרבנן לחוד. דכשהי' בשל תורה לא הי' עוד ספק כלל.

אולם אם גם עכשיו הוא מחמת חסרון ידיעה כגון שלא נחתה באותו מקום שנסחר מתחילה אין להתיר כלל. (וגם הא מילתא דנחתה מן העור חשיב מום עובר ג"כ אינו מוספם ולהרמב"ם לא חשיב מום כלל: [טז]) ועתה נבוא לענין בדבר אשר מסופק כ"ת אם יש לחשוך את הישראל שעשה בעצמו.

והנה יש להקשות על הטור שתלה טעם שאין פהגים נאמנים משום שטורח עליהם לטפל בבכור. דהא רועה פהגו בי ישראל לחד מ"ד אינו נאמן משום דאמר דיהיב לדידן' משום דטרח בי'.

ורועי ישראל בי פהגו לחד מ"ד אינו נאמן משום לגימא כמבואר בש"ס. וע"כ משום נגיעה בעלמא אינו נאמן.

אולם להטור צ"ל דכיון דנחשדו שוב משקרים אף משום שאר נגיעות אף צ"ע מנ"ל הא. ולכאורה יש סתירה לדבריו מהא דאמר ר"נ בעלים נאמנים דאי לא תימא הכי מעשר לר"מ מי מעיד עליו.

ואי פדברי הטור דטעמא דכהגים חשודים משום טורח הטיפול. א"כ מאי מקשה ממעשר דאינו נוהג אלא בזמן המקדש ואז אפי' פהגים נאמנים.

אולם ברש"י שפירש על משנה דהכל נאמנים על מומי מעשר בתשיעי שקראו עשירי דאין לו תקנה אלא במום משמע ביש תקנה להקריב אף בבכור נאמן. וא"כ קשה מה הביא הש"ס ראי' ממעשר: יז) ע"כ נראה דגם רש"י סובר פהטור והא דסובר רש"י דביש תקנה להקריב אף במומי בכור נאמן הוא אליבא דאמת דישאל נאמן על מומי הבכור ע"כ הטעם משום שאין מוטל עליו הטורח לטפל בו.

ממילא בזמן המקדש אף פהו נאמן אפי' בכור. וע"כ מפרש רש"י דהכל נאמנים על מומי מעשר בזמן המקדש.

ומ"מ מיתי הש"ס ראי' דישאל נאמן על בכור ממעשר בזמן המקדש. דאי אמרת דגם ישראל אינו נאמן ע"כ הטעם לא משום טיפול וא"כ אף במעשר בזמן המקדש לא יהי' נאמן.

וע"כ דישאל נאמן והטעם רק משום טיפול. וע"כ במעשר דהוא רק בזמן המקדש הכל נאמנים ואפי' פהו.

וא"כ מוכרח לומר דאף רש"י ס"ל כהטור. דאל"כ יקשה עליו מהוכחת הש"ס הנ"ל: יח) עוד יש לצדד להתיר עפ"י דברי הש"ך יור"ד סי' ס"ו סק"ו בביצה שנתערב ברוב ונמצא דם על החלמון לבד או על החלבון לבד דמותר אף דספק בדאורייתא וע"י גלגול דרבנן. מ"מ פינו דלדעת קצת פוסקים דם זה אינו אלא מדרבנן. א"כ לעולם הוי ספיקא דרבנן אף בלא תערובות.

ע"כ לדין עכ"פ יש להקל בתערובות. מבואר דבספק ספיקא מקילים אף בע"י גלגול א"כ ה"ה הכא דהוי ספק ספיקא אף קודה ששהטיל ישראל המום.

ממילא מקילים אט"כ שנעשה דרבנן. ואף שיש לחלק דהכא אין הספיקות ביחד מ"מ הוי סניף גדול להתיר.

באופן שגראה שמתחילה לא ניכר אם יש חסרון בעצם מחמת חסרון בקיאות ועכשיו מחמת שחתך פולו אי אפשר להכיר בשום אופן אם מתחילה הי' בעצם נ"ל להתיר לשוחטו ותו לא מידי נאום הק' אברהם, סימן תב ב"ה יום ב' לך תרנ"ד: שלום וכל טוב לכבוד הרב החו"ב כש"ת מוהר"ר שמעון נ"י אבד"ק ביאלא קטן.

א דבר העז המבכרת שמכרתו אשת בעה"ב לערלית בכסף. היינו שלקחה כסף עירבון שקורין זאדאטיק עשרה גדולים והמותר זקפה במלנה.

ואט"כ לקחה הערלית העז לביתה לחלוב אותה וילדה זכר. והרי מבואר בפוסקים שצריך לעשות משיכה.

מחמת שרוב פוסקים כר"ת דבישראל מעות קונות. ומדישראל בתדא גוי נמי בתדא. ואף דהרמב"ם ס"ל שגוי קונה או בנה או בזה. שאר פוסקים חולקים.

[והיא לא נתפונה למשיכה אלא לחלוב אותה:] ב) והנה מ"ש כבודו דחצירה קני' לה שלא מדעתה. ליתא דאיהו יקנה לה החצר שלא מדעת להתחייב דמים.

ואם הי' בחצירה בשעת מכירה. אף שלא הקנה לה בתורת חצר. נדאי הי' החצר קונה לה. והן הן דברי עבוה"ג ששהביא כבודו.

אבל לא יועיל מה שהי' בחצירה לאחר מכירה: ג) אף מ"ש שפסף עירבון הוא סטימטא כמבואר בתשו' רע"ק ניתן להאמר. והנה בחת"ס סי' שי"ד הביא בשם הגתיות דסטימטא הוא רק קנין דרבנן.

והחת"ס חולק ואין דבריו מחוברים בעיני. ובעיקר הדין אם קננו דרבנו מועיל לדאורייתא הביא קושיות האבני מלואים על הסוברים דלא מהני מסוגיא דפ' אלמנה לכה"ג.

הבת מאכלת בתרומה בנכסים מועטים. (ומה שתי' שם באבני מלואים משום דספק שמה העובר נקבה.

נהבן הנולד מאכיל. ואיסור ספיקות הוא דרבנו.

וברבנו מועיל קננו דרבנו. במחכ"ת אינו פלוג.

דאי קננו דרבנו אינו מועיל לדאורייתא. א"כ נשאר ספיקא דאורייתא אף לאחר הקננו דרבנו.

ואפתי מדרבנו לחומרא. ומה יועיל הקננו דרבנו אם העובר זכר.

וכיון שכן נשאר ספיקא דאורייתא פשהי'. וזה פשוט] וע"כ העלה בחת"ס דקננו דרבנו מועיל לדאורייתא לבד במקום שחכמים עקרו לא לגמרי.

פגון במעות דמהני למי שפרע. וביאוש דאינו רק משום תקנת השבים.

ואם החזיר אחר יאוש ה"ז משנכח יע"ש: ומה אעשה ונעלם משני גאוני עולם אלו דברי הירושלמי במקומו. שהקשה שם מזון הבנות מדבריהם עוקרין דבר תורה.

ומשני כמ"ד מאליהן קיבלו עליהם את המעשרות יע"ש. והנה לפי"ז מוכח מפאן דקננו דרבנו לא מהני לדאורייתא.

והיינו פדעת ר"י שבשטמ"ק ב"ב דרק הפקר הוא ולא קננו. ובהא דמזון הבנות גם הפקר לא הנה דאינו רק שיעבוד.

ולא שייך שמשועבד להפקר. פהא דמית גר פקע שיעבודי: (ה) מ"מ בנ"ד אף לפי מה שהעלה החת"ס שם דלפי שיטה זו הוא הפקר רק נגד הגוי.

וכל זמן שלא זכה הגוי הוא ברשות ישראל מ"מ שוב פשלקחה הנכרית לביתה לחלוב. חצירה קונה שלא מדעתה.

כמו זוכה משאר הפקר. כיון שעבור זכי' זו לא תתחייב דמים.

שהיא רק זוכה מהפקר ונהבן: ו) אף לבי מהסס בסטימתא אם מועיל במקום שאין המוכר והלוקח מכוונים למכירה רק להפקיע מאיסור בכור וחמץ. ואחר הלזדה.

ואחר הפסח ישיב המכר לבעליו. דמי יודע אם גם באופן זה נהגו שלא לחזור בהם.

ואופן המכירה בכור הנה לא יכולתי לעמוד על אנפאי שלה. פי מסכום המעות י' גדולים יראה שרק להפקיע מאיסור בכור.

אף ממה שחלבה הערלית את העז יראה שהי' פנונתם להשאיר העז גם אחר לזדה אצל הערלית. אף ראיתי להמק"ח בפשיטות.

דסטימתא מועיל בחמץ. ומשמע במכירה הנהוג שרק להפקיע איסור חמץ.

ואחר הפסח חוזר המוכר וקונה הקמץ: ז) ובענין שאלתו אם יש להתיר להטיל מום בבכור זה ע"י נכרי הנה בדבר הטלת מום בבכור בזמן הגזה העליתי במק"א [והוא לקמן סימן ת"ט] דהוא מדאורייתא דכן מוכח בהרא"ש בתרי לישני דבעטו אחר רדיפה דכתב הרא"ש אף דאיסור הטלת מום דאורייתא.

האיסור אחר הטלת מום דרבנן. וכן מהא דאמרינן בגמ' לענין קנסו בנו אחריו צרם אנון בכור דאורייתא וראיות אלו הובאו בפוסקים.

ועיקר היסוד שלהסוברים דהוא דרבנן מהא דפ"ק דע"ז (י"ג:) דאם הקדיש בזה"ז נועל דלת בפניו והיא מתה. ולשוני גסטרא.

אמר רבא מפני שנראה כמטיל מום בקדשים. ומקשה נראה מום מעליא הוא.

ומשני משום דלא חזי להקרבה. וגרע ממטיל מום בבע"מ דהכא לא חזי לא לגופי' ולא לדמי: ח) ולענ"ד אין משם ראי' כלל דהנה לכאורה אין ללמוד בזמן הגזה להתיר מתמים יהי' לרצון.

דהקדשים בעצמותם ראויים הם. אף ארי' הוא דרביע עלה שאין בהמ"ק [ועוד מהרה יבנה בהמ"ק] וזה הקשה החת"ס.

אף מרי' דשמעתא היא רבא. והוא ס"ל פ"ק כל הזבחים.

השתא דאמר רבנן לא נקריב אי אקריב לא מרצה. משום דנדחה מהקרבה וכמ"ד בע"ח נדחין.

ואיתא פ"ק קדשי קדשים דלמ"ד בע"ח נדחין כל הקדשים שהי' בעת שנפגם המזבח נפסלו ואף שנתקן המזבח אח"כ כב"ר נדחו. וע"כ כל הקדשים שבזה"ז נפסלו מהקרבה לעולם.

ושפיר נתמעטו מתמים יהי' לרצון. וקאמר דאפי' למאן דאסר מטיל מום בבע"מ משום שעומדים למכרם ולקנות בהם קרבן עליהם.

משא"כ בזמן הגזה הדין לחללם בד' זוזי ולהשליכם לנהר אין שם קרבן עליהם מחמת הדמים. והם עצמם הרי נפסלו: ט) וכן הא דכתבו התוס' במנחות ובבכורות דבזמה"ז מותר להטיל מום מה"ת לכ"ע.

היינו דשם מרא דשמעתא ר' יוחנן. והוא ס"ל ג"כ בכמה מקומות בע"ח נדחין.

משא"כ לדין דקי"ל כרב דאין בע"ח נדחין. אין לדמות בזמה"ז לבע"מ.

ולכ"ע אסור מה"ת. וראיית הרא"ש פ"ק הפועלים מבכור בזמן הגזה דאפי' בדרבנן אסור שבות.

היינו משום דסוגיא דבכורות לכ"ע. ואפי' להסוברים בע"ח נדחין: י) ולענין בכור בחו"ל.

בזה הי' נראה לפסוק שמוותר להטיל בו מום מה"ת. דקי"ל ממקום שאי אתה מביא מעשר דגן אי אתה מביא בכור.

וע"כ אף בדיעבד פון דעם מוכח להדיא ר"פ מעשר בהמה.
שמינה למדו הפוסקים לבכור. ושם משני פאן לקדש פאן ליקרב.
ומקשה אי אינו קרב למה קדיש ומשני לאכול במומו לבעלים]. ואי בדיעבד פשר מה
קושיא וע"כ אף בדיעבד פסול.

וה"ה לבכור: (יא) אף נ"ל דבזמה"ז מיגרע גרע ואסור מה"ת, והוא דהנה תמוה לדעת
הרמב"ם דאף בזמן בית שני תרומה דרבנן. וכפשוטא דירושלמי הנה"ל מאליהן קיבלו
עליהם את המעשרות.

שאף בימי עזרא דרבנן. דלא כפירוש ר"ש פ"י דשביעית.

א"כ למה קרב בכור בבית שני. פינן דלענן תרומות ומעשרות כל א"י בחו"ל.

אף ברורן של דברים דהיקוש בכור למעשר הוא דוקא בזמן שנוהג מעשר שנהרי ביום
שהוקם המשכן קרבו בכורות כדאיתא בש"ס פ"ק דבכורות. אף שנוולדו בחו"ל ע"כ
היקוש בכור למעשר אינו רק בזמן שיש מעשר.

וע"כ כשפסקה קדושת ארץ לענן מעשר. מביאין בכור אף שאין מעשר.

וכהאי גוונא במגילה (יד.) עד שלא באו ישראל לארץ הונקשו כל הארצות לומר שירה
לאחר שבאו כו' פינן שגלו חזרו להתיירן הראשון.

וע"כ בזמה"ז לדעת הרמב"ם דמה"ת אף בא"י ליכא מעשר. גם מחו"ל מביאין בכור
מדאורייתא.

(וכן לדעת התוס' דקדושת עזרא פסקה לגמרי]. ומה שלא קיבלו בכורות בזמן בית שני
מחו"ל היינו משום דמדרבנן נוהג מעשר בא"י אבל מדאורייתא יש בכור אפי' בחו"ל,
(יב) ולענן להטיל מום ע"י גוי לכאורה לא גרע משום גורם לדעת הסוברים דלא מתירין
גורם פיבוי רק משום פסידא היינו דאין איסור גרם בדבר הנעשה ע"י גוי רק גורם שע"י
מעשה לבד.

אבל בכור דאסור ליתן דבילה ע"ג אוננו כדי שיבוא הפלב ויטלנה ויטיל בו מום. הנה
דאפי' גרם שע"י מעשה הפלב אסור.

ולמה יתיר יותר במעשה הנכרי יג' ומ"ש הרא"ש בפרק הפועלים בבעיא דשבות באיסור
לאו. דנקיט לה ראב"ד לקולא.

וכתב ומאי דמסקינן סוף פרק פסולי המוקדשין במטיל מום בקדשים דע"י נכרי אסור.
נאפי' בזמה"ז שאינו אסור אלא מדרבנן.

[התם משום חומרא דקדשים ולא גמרי' מיני]. ומה קושיא מום בקדשים אסור ע"י גוי
משום גרמא י"ל משום דהתם אסור בדיעבד אפי' עשה הגוי בו מום בלא צווי ישראל.

רק שנתפנין לטובת ישראל מחזי כשלווחו. והיינו כעין זכי' מטעם שליחות.

אָבֵל גֵּרְמָא אִין פֿאן שְׂלֵא צוֹהוּ יִשְׂרָאֵל כָּלֵל יֵד) אַף מְבֹנָאָר בְּפוֹסְקִים בְּעֵשָׂה גוֹי מְלֵאכָה
בְּשִׁבְתָּ לְצוֹרֶף יִשְׂרָאֵל דְּאָסוּר לִיקְנוֹת בּוּ פְתָבוּ הַטַּעַם מִשׁוּם גְּזִירָה שְׂמָא יְצוֹהוּ לַעֲשׂוֹת.
ה"נ הַטַּעַם מִשׁוּם זֶה.

וּבְמִצְוֵה הָלֵא יְהִי אָסוּר מִשׁוּם גֵּרְמָא. וְעַדִּין קָשָׁה מַה דְּמִיּוֹן יֵשׁ שְׂבוֹת בְּאִיסוּר לָאוּ לְמַטִּיל
מוּם בְּקִדְשִׁים ע"י נְכָרִי: טו) ע"כ נִרְאֶה לְחַלֵּק בֵּין מִצְוֵה לְגוֹי לְמַנִּיחַ דְּבִיָּלָה פְּדִי שְׂיִטְוֹל
הַכֶּלֶב.

דְּכֵהֵא גִוְוָנָא מְצִינּוּ חִילּוּק בְּקִנְיָן מְשִׁיכָה. בְּעֵבֶד לָא מְהַנִּי קוֹרָא לוֹ וְהוּא פֿא מִשׁוּם
דְּאִדְעָתָא דְּנַפְשָׁא עֵבֶיד.

וּבְקִדְוִשִׁין (כ"ו) בַּתוּד"ה חֲבִילֵי זְמוּרוֹת בְּשֵׁם ר"מ דְּכִשְׂאוּחֻז חֲבִילֵי זְמוּרוֹת לְמַעְלָה
וְהַפִּיל מִגְבִּיהַ עֲצָמוּ פְּדִי לְאַכּוֹל חֲשִׁיב מְוַגְבֵּה מִפְּחַ הָאָדָם. ה"נ גוֹי הָעוֹשֶׂה מוּם בְּעֲצָמוּ
בְּצִוּוֵי יִשְׂרָאֵל אִדְעָתָא דְּנַפְשָׁא עֵבֶיד.

וְלֹא חֲשִׁיב יִשְׂרָאֵל עֲשֶׂה וְאִפְשָׁר אִפִּי גוֹרֵם לָא הוּי. מִשָּׂא"כ מְנִיחַ דְּבִיָּלָה וְהַכֶּלֶב עוֹשֶׂה בּוּ
מוּם פְּדִי לְאַכּוֹל חֲשִׁיב גֵּרְמַת אָדָם.

וְאִינוּ דוֹמָה לְגוֹי שְׂיֵשׁ לוֹ דַּעַת עֲצָמוּ: טז) ע"כ יֵשׁ לְהַתִּיר מַה"ת לַעֲשׂוֹת מוּם עַפ"י גוֹי
וּבְלִבְד שְׂיֵהֵא גְּדוּל. דְּקִטְוֵן אִדְעָתָא דְּמִצְוֵהוּ עוֹשֶׂה.

פֿהָא דפ"ק דְּקִדְוִשִׁין עֵבֶד קִטְוֵן כְּבֵהֵמָה דְּמִי וְעוֹד צָרִיף לִידַע שְׂלֵא יִתֵּן לְגוֹי שְׂכָר הַרְבֵּה
ע"ז. דא"כ יְהִי בְּרִי שְׂהַגוֹי יַעֲשֶׂה בּוּ מוּם.

וְיֵהֵא דוֹמָה לְמוֹסֵר דְּחֲשִׁיב גֵּרְמֵי מִשׁוּם דְּבִרֵי הַזִּיקָא. וְיֵשׁ לְחַלֵּק.

וְיֵשׁ בְּזֵה אַרְיִכוֹת דְּבִרִים וְאִכ"מ: יז) סוּף דְּבָר לְדִינָא נ"ל. אִם הַמְכִירָה הִיא בְּאַמְתָּ.

אִנִּי נִמְנָה לְהַתִּיר הַטְּלַת מוּם ע"י גוֹי. וְאִם לָאוּ לְבִי מְהַסֵּס קִצָּת.

וְאִם כ"ת רוֹצֶה לְסַמְנָה עַל הַמַּק"ח יוֹכֵל לְסַמְנָה. וְלַעֲנֵן אִם יִמְצָא טְרִיפָה אִם לֹא יְהִי נְדָאי
טְרִיפָה רַק סַפֵּק אִנִּי נִמְנָה לְהַתִּיר שְׂלֵא יִצְטָרֵף קְבוּרָה כְּמוֹ הַטְּלַת מוּם ע"י גוֹי פְּנ"ל.

וְטְרִיפָה נְדָאי לֹא שְׂכִיחַ: דְּבִרֵי הַדו"ש הַק' אֲבָרְהָם. סִימָן תַּג ב"ה יוֹם ד' חֶקֶת תַּרְנ"ה.

שְׁלוֹם וְכָל טוֹב לְכַבּוֹד הַרַב הַחו"ב כַּש"ת מו"ה יִשְׂרָאֵל יַעֲקֹב נ"י אַבְד"ק זַעֲלֵעוּוֵי א)
הַיּוֹת מְנַהֲגֵי לְהַשְׁיִב רֵאשׁוֹן לְשׂוֹאֵל רֵאשׁוֹן לֹא הִגִּיעַ עַת לְרֵאוֹת מְכַתְּבוֹ עַד הַיּוֹם וְרֵאִיתִי
פִּי הַדְּבָר פְּשׁוּט שְׂאִינוּ בְּכוֹר מְחַמַּת שְׂהַגוֹי קִיבֵל עָלָיו אַחֲרֵי יוֹקְרָא וְזוּלָא וּמִיָּתָה: ב)
וּנְדָבֵר קִצָּת מִצַּד הַקִּנְיָן שְׂהַבְרִירָה הִיא בְּיַד הַגּוֹי לְבַחֲנוֹר לוֹ בְּשִׂכָר טִיפּוּל וּמְזוֹנוֹת שֶׁל הַשָּׂה.
לְקַח אוֹ הַנִּלְד אוֹ צָמֵר הַשָּׂה. וְגַם מִצַּד זֶה נִרְאֶה שְׂאִינוּ בְּכוֹר אִף שְׂהַגוֹי בְּחַר לוֹ אִתְּכִי
הַצָּמֵר.

תְּחִילָה הִיא גַם הַנִּלְד בְּרֵשׁוֹת הַגּוֹי. כְּדִמוּכַח מִדְּבִרֵי ר"ן ספ"ק דַּע"ז בְּלוֹקֵחַ פְּלִי עַל מְנַת
לְבַקְרוֹ דְּחֲשִׁיב לּוֹקֵחַ עַד שְׂיִגְלָה דַּעַת בְּאִינוּ חֲפִץ בְּמַקְחֹו.

וּמַהֵא טַעְמָא אִין בּוּ מִשׁוּם שְׂבִיתַת בְּהֶמְתּוּ. וְאִף שְׂבִסּוּף לֹא הִנְחִלְטָה בְּיַד לּוֹקֵחַ.

שְׂהַרִי אִם נִאָּנְסוּ בְּהַלִּיכָה חֲשִׁיב מִשׁוּם לּוֹקֵחַ. וְאִף שְׂנִאָּנְסוּ וְלֹא הִנְחִלְטוּ בְּיַדוֹ.

והטעם משום שבידו הדבר תלוי: עוד ראי' מהא דפרק חזקת (דף נ"ה) בנכסים המשועבדים למלוה חשוכים ראוי הואיל ושלוח המלוה יכול למנוכרם בלי שיתבע תחילה את בעה"ב. ובחנ' רמ"ה שם דאפי' חייב למלוה דבר מועט וקרקעות שלו שונים הרבה יותר.

נקראים כל הנכסים ראויים לבעה"ב. כיון דכל פורתא ופורתא יכול שלוח המלוה למנוכרם חשיב הפל ראוי ולא אמרינן ממנ"פ האחת מוחזק.

צ"ל דזה אינו ספק. רק בנדאי הנה ראוי אף שלבסוף לא מכר.

משום הבדו לבד חשיב ראוי לבעה"ב ומוחזק למלוה. וכיון שכל פורתא ופורתא בידו חשיב הפל ראוי אף שלבסוף לא מכר רק אחת או שפרע בזווי ה"נ משום הבדו לבד שהי' בידו לבחור לו הנלד חשיב בחזקת הגוי: ד) אף לכאורה צ"ע מהא דכתב הב"י סי' רע"ח בשם הר"ן [והוא בשטמ"ק] דהמזכה לאחר שלא מדעתו והשביחו הנכסים קודם שגילה המקבל דעתו שמתרצה במתנה השבח לנותן.

ואמאי הא הברירה ביד המקבל. ונאמר להיפוך דעד שלא גילה דעתו שאינו מתרצה צריף להיות השבח למקבל.

ואיך אזיל הר"ן בתר איפכא דאפי' נתרצה המקבל לבסוף השבח לנותן. ויש ליישב דטעמו של הר"ן משום דאין מזכין לאחרים בע"כ.

וע"כ עד שיתרצה אין הנכסים בחזקת המקבל. שאם תאמר שהנכסים בחזקתו.

ממילא אף אם לא יתרצה לבסוף. יהי' בחזקת המקבל עד שיאמר שאינו מתרצה משום הבדו לבד [בדברי ר"ן פ"ק דע"ז ה"ל].

ונמצא מזכה לאחרים שלא מדעתם שלא יתרצה לבסוף ואעפי"כ ביני ביני יהי' הנכסים בחזקתו. ואינו בדין.

ע"כ לא מהני הזיכוי להיות הנכסים בחזקתו קודם הרצוי אפי' אם נתרצה לבסוף שאם תאמר כן. גם אם לא נתרצה לבסוף יהי' הנכסים בחזקתו עד אז.

ואינו בדין: ה ואם תאמר לחלק באופן אחר שהרי לקח הפלי לבקרו פדי ללוקחו ע"כ בחזקת לוקח שהרי לקחו ע"מ לקנותו רק שהתנה תנאי. משא"כ בהא דב"י בשם הר"ן שלא גילה המקבל דעתו.

וא"כ בנ"ד נמי הרי לא גילה הגוי דעתו שרוצה בנלד יותר מבצמור. דברי רמ"ה שפאות ג' יכריעו.

ועוד דהא קי"ל כרבה דאמר הואיל אי בעי מתשיל ממונ' הוא. ואף אם לא נשאל עבר בב"י.

ואף שלא הי' דעתו לישאל. ומבואר שם בתוס' דאפי' לצאת ידי מצה מהני הואיל.

וה"נ חשיב יד גוי באמצע: ו ומה שפלפל כ"ת משום דעל אח"כ כשנולד לא מהני הקנאתו מעכשיו דהנה דשלב"ל רק על הבהמה לנולדותי וזה אי אפשר לחול לכשינולד רק למפרע ויהי' תלוי בברירה.

והביא תשו' רש"א בח"א סי' פ"ב. לדידי הפירוש בדברי רש"א פפ"טו.

דבריה רק אם צריכין לברר שלא יהי ספק למפרע אבל שדה משדותי אין אנו אומרים שאם ברר לו אחת שאגלי מילתא שזו היתה שלו רק שבתחילה קנה זכות זה שאחת נדאי צריף ליתן לו.

ואותה שדה שברר לו באמת אינה חשובה שלו עד שעה שברר. ובתחילה הי' לו זכות בכל השדות יחד שע"כ יתן לו אחת מהן וה"נ זכות זה קנה הגוי שיוכל לברר לו או בהמה לולדה או הצמר.

ואף אם ברר לו הצמר. לא נאמר בשביל זה שתחילה הי' הצמר שלו לא הנלד.

רק תחילה הי' ברשותו לברר איזה שירצה: ז) וכו' יתיישב נמי סתירת דברי ר"ן ספ"ק דע"א ודברי ב"י בשם הר"ן. דגבי לוקח פלי לבררו קנה לוקח זכות זה שיהי' הברירה בידו.

ואין זה תנאי אגלאי מילתא למפרע. וע"כ אף אם אח"כ לא קני' הלוקח לא אמרי' אגלאי למפרע שתחילה לא הי' שלו כי לא קנה על תנאי רק קנה זכות.

אבל במזפה לא יוכל להקנות לאחר גם הזכות בלא דעתו. והכי ברירא דהא מילתא: ח) אף דעיקר היסוד מפקסי מהרא"י דאומרים נעשה כאומר פרה לולדותי אף שהוא אחר שמקנה הנלד.

אינו מבנרר דהא אנו לא קי"ל כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה. ואומרים נעשה כאומר יקדשו לעושיהן.

וע"כ הראי' שהביא מהרא"י מיעקב יש לפקפק בה. דאיתא במדרש מעולם לא יצא דבר לבטלה מיעקב.

ולכן אפשר ידע מזה. ועוד שהרמב"ם כתב בה' מלכים שישאראל שיש לו דין עם ג"ת אין דנין אותו כד"ת אלא פדיניהם.

וא"כ יעקב ישאראל שהי' לו דין ודברים עם לבן גוי. דנין אותו פדיניהם.

ובדיניהם אפשר שקונה דשלב"ל. אף היתר שני ברור פלי פקפוק: ט) נשתנה התשובה בידי ונתנישבתי כי מחמת התנאי שהתנו שהצמר או הנלד יהי' להישאראל.

אינו דומה לנכסי צ"ב דפרק ז' דיבמות דהתם כל השבח שלו. אף מ"מ יש להביא ראי' מהא דכהן ששם פרה מישאראל מאכילה פרשיני תרומה.

אף שישאראל יש לו חלק בשבח. וכן כתב הרמב"ם פ"ט מה' תרומות בהדיא: י) אף לפמ"ש הרב בש"ע בקונטרס אחרון דמתרומה אין ראי' לשבח כדמוכח מס"ד דאף משום אחריות גניבה ואבידה מאכילה בתרומה.

רק הראי' ממסקנא באצטלא דפרסיה אמיתנא קניא מיתנא דהקדש מפקיע מידי שיעבוד דחשיב זכות ידדה שיעבוד לבד. וחשיב שלו משום האחריות.

אף ממש אין אין רק משום שהכל שלו כל השבח. משא"כ בנ"ד, שנשארו זכות לישראל הצמר או הנלד.

ונה"ל שהוא טעם האוסרין במשפיר לנכרי וגוי קיבל עליו כל אחריות. משום דישראל לוקח שכירות במשך הזמן שהבהמה אצל הגוי.

ואלו היתה מתה הבהמה בתוך הזמן הי' לישראל מפסיד השכירות. נמצא שנשארו מקצת אחריות הבהמה לישראל.

וכן בנ"ד שאם תמות הבהמה יפסיד ישראל הצמר. ואינו דומה לנכסי צ"ב שאין לה זכות.

ואין אצלה שום נ"מ אם תהי' הבהמה קנימת אם לא: (יא) ועוד לדעת הרמב"ם ופסק המחבר סי' צ' דבעל שמכר בנכסי צאן ברזל מטלטלין מה שעשה עשוי. נכון היטב מה שנקרא זכות שלה שעבוד לבד.

והגוף נחשב של בעל. שדומה לאומר נכסי לה ואחריו לפלוני לרשב"ג דכינון שאין לשני אלא מה ששייר ראשון.

ואם מכרו מכור. נחשב של ראשון כדאיתא בב"ב (קל"ז).

(באתרוג. וה"נ בנכסי צאן ברזל.

ואף דלכתחילה לא ימכור. גבי אחריו נמי לכתחילה לא ימכור.

ומשום דבדיעבד מהני מכירתו חשיב שלו. ה"נ בנ"ד בנכסי צאן ברזל.

וכן דעת תוס' גיטין גבי עבד אפוטיקו דהיורשים הי' יכולים למכור. וע"כ קניא מיתנא.

אבל בנ"ד שהגוי אינו יכול למכור חשיב של ישראל. ואפשר שזה טעם דהאוסרין סמ"ג וספר התרומה שהם בעלי תוס' ואזדו לטעמייהו בגיטין פנ"ל: (יב) ולענין הלכה המחבר או"ח סי' רמ"ו ס"ד כתב יש מתירים ויש אוסרים.

ולא הכריע. ופמ"א סימן יוד כתב מדכתב דיעה ראשונה הוא העיקר אצלו.

והם דברי תימה דכשכותב דיעה ראשונה סתם הוא דהוי, עיקר. וכן כתב הש"ך סימן רמ"ב בהנהגות או"ח אות ה' משמע כשכותב שניהם בלשון י"א יאין הכרעה כלל וספק הוא.

ואולם הרמ"א בסוף הסי' דכל הני התירים הילכתא ניהו. ואחז מהם הוא קיבל אחריות הגוי.

ובלבד פתב בסעיף ד' שני הדעות. ובסוף הסי' כתב דהני התירי הילכתא.

ולכאורה הם דברים סותרים זה את זה. ונראה דבסוף הסי' פשעושה מלאכת גוי דבזה ליכא שבימת בהמתו מה"ת פיון שאין מלאכת ישראל.

ודנקא בשישראל לוקח שכירות אסור מה"ת כמו שהאריך בזה הגאון בעל בית אפרים והסכים עמו הגאון בעל חת"ס. וכתב שהוא ברור כמסיני.

וכינן דהוי רק איסור דרבנן סמך על המתירין בשגם שי"ל דהאוסרין טעמם משום דישאל יש לו ג"כ זכות בבהמה ואינו דומה לצאן ברזל כנ"ל מעתה כנ"ד שישאל יש לו חלק או צמר או נלד וגם שחוטאי חויז איסור תורה [וכרת יש דיעות] אין לסמוך פלל על המתירין רק לעשות מום ע"י גוי שהוא רק איסור דרבנן.

הגם שגם זה אינו נכון דהעיקר הוא דגם בזה"ז הוא איסור תורה. וכן מוכח מדלא סמכו להטיל מום ע"י גוי בפלוגתא דחלב פוטר וכה"ג.

מ"מ בצירוף טעם ראשון יש להקל: הדו"ש הק' אברהם. סימן תד ב"ה יום ג' ויקרא תרנ"ז לפ"ק.

שלום לכבוד הרב התריף הפקי כש"ת מו"ה יעקב יצחק נ"י אבד"ק ראספרשע א) דבר הפרה מבכרת שישאל קנאו בכסף ובמשיכה ולא מכר פלל. הדבר ברור שאין בזה צד היתר מחמת שלא נתן ישראל כל דמי המקח.

לא מפעיא לדעת הש"ע חו"מ סי' ק"ד ס"י דמטלטלי לאו בני שיעבודא גם מיני' דידי'. דאין יד נכרי באמצע פלל.

אף גם לתשו' הרשב"א המובא שם סעיף א' דמטלטלי בני שיעבודא נינהו. מ"מ פיון שביד ישראל לאכלו ולמכרו.

ואז לא יהי לגוי שיעבוד חשיב פולו של ישראל פהא דב"ב (קל"ז) גפי אתרוג זה נתון לה במתנה ואחריו לפלוני דלרשב"ג דאמר אין לשני אלא מה ששייר ראשון. חשיב פולו של ראשון ויוצא בו ראשון.

ומה"ט אין מקום לדון בזה מדברי הפ"ח המובא בקצה"ח סוף סימן צ"ו ע"ש: ב' ודברי מהר"ם זיסקינד המובא בפ"ס סי' ש"כ סק"ה. הם רק בשעדיין לא לקח בבהמה לביתו דבזה פשוט שיכול לעכב בהמה עד שיפרע לו כל מעותיו פהא דסוף המדיר כל מה דלא יתיב לי זוזי לא יתיב לי חיותא.

ע"כ חשיב יד נכרי באמצע. וגם זה אם הי' בא מעשה לידי הייתי מעיין בו.

אף נ"ד פשוט שאין בו היתר פלל. הק' אברהם.

סימן תה ב"ה יום ב' נשא סת"ר לפ"ק. החיים והשלום לכבוד אהובי ידידי מחו' הרב התריף החסיד יר"א וטעם זקנים כו' מהור"ר ראובן ישע' נ"י: דבר השאלה שלא הקנה את המבכרת רק בערבון שקורין זאדאטיק והמשיכה לא היתה כד"ת פי נתגלה אשר המקום שמשך הגוי הפרה לתוכה היתה רשות שאינה של שניהם.

ומעשה שהי' כף הי'. שפרה היתה עומדת ברשות המוכר ונתן לנכרי החבל מהפרה בהרפת וצוה לו למשוך הפרה לחויז.

והי' רשות שאינה של שניהם. אף פבודו מסתפק מחמת פי אחיות החבל יחשב למסירה דמהני ברשות שאינה של שניהם.

וגם עשו האנדשלאג דהינו סטימטא: א הנה משום מסירה אין להתיר שהרי האחיזה הי' ברשות מוכר. ואף שאח"כ ג"כ אוחז החבל בידו ויש לדמותו ללובש פלאים דכל

הלבישה חשיב מעשה הואיל שתחילת הלבישה היא במעשה ולכמה פוסקים אפילו תחילת הלבישה היא בהיתר מ"מ הואיל והקנין מסירה דהיינו בפעולה שנגמסר לידו מהמוכר שהרי במציאה ונכסי הגר לא קנה דמאן מסר לי דליקני.

וא"כ הקנין רק מצד המוכר שמסרו לו ונהרי נמסרה מהמוכר ברשות מוכר ואם בשביל סטימא פבר הביא כ"ת דברי המק"ח דסטימא רק קנין דרבנן ולא מהני בבכור. ונהי שראייתו ממקדש אשה במעמד שלשפן יש לדחות.

דשאני מלנה דאינה ברשותו ולא מהני בי שום קנין ואף סטימא. כמ"ש במרדכי פיוצא בזה בדשלב"ל דלא מהני בי סטימא.

והובא ב"י יו"ד סימן רס"ד. אף מצד הסברא פי מלין לנו קנין סטימא מה"ת ומסתברא דקנין דרבנן הוא: ב' ובעיקר הדין אם קנין דרבנן מועיל לדאורייתא הנה דעת הרשב"א והר"ן גבי לא ליקני לולבא ביו"ט קמא לינוקא דהיינו דוקא בקטן שלא הגיע לעונת הפעוטות אבל הגיע לעונת הפעוטות אקנו' נמי מקני ואף דלא הנה רק קנין דרבנן.

וכן הר"ן גבי קנין ד' אמות דמהני מדין חצר דתכמים שנוניהו פתצירו ומינה שמעי' דלאו הפקר לבד הוא אף גם קנין גמור. דאי רק הפקר לבד במה קנה הד' אמות וכן כתב הרשב"א בפ"ק השולח (ל"ו): להדיא וו"ל מהכא שמעינן דכח ב"ד יפה להפקיר ממון של זה ולזכותו לזה אפילו קודם שפא לידו.

וכן מוכח מקרא דאלה הנחלות דמה אבות מנחילין וזכה מיז אף קודם שפא לידו אף ראשים מנחילים ואומרים ממון ראובן יהי לשמעון וזכה בו מעתה שמעון: ג) אבל רבינו יונה בב"ב (ק) הובא באס"ז שם וז"ל וכל היכי דאמרין הפקר ב"ד הפקר בעל הנכסים איבד זכותו ע"י הפקר ב"ד ונהרי הן פדבר שאינה שלו ויש רשות לתבירו להחזיק בו ברשות ב"ד אבל אינו זוכה בדיבור ב"ד עד שיחזיק עכ"ל.

וכן כתב בס' גט פשוט סימן ק"כ סק"ה בפשיטות וז"ל נהי דיש פח ביד ב"ד לאפוקי ממונא מיז האשה ע"י הפקר אמנם הבעל אף יקנה מעות אלו דלא מצינו בשום דוקא דיש פח לב"ד לאוקמי ברשותו דבר שאינה שלו ולא החזיק עכ"ל: ד) ונראה ראי' ברורה לדעת הר"י יונה מירושלמי פ"ק אלמנה לכה"ג דמקשה אהא דבת מאכלת עבדים בתרומה בנכסים מועטים דזהו תקנתא דרבנן והאיה יאכיל בתרומה דאורייתא.

(ומשני כמ"ד מאליהן קבלו המעשרות). הנה דקנין דרבנן אין מועיל לדאורייתא.

ואף דהפקר ב"ד הפקר דאורייתא אף שאינו קנין ע"כ אינה יכולה להאכיל בתרומה דאורייתא שאינם שלה מה"ת. וניחא הא דמקדש במעמד שלשפן אינה מקודשת מה"ת דאינו שלה מה"ת.

ואף דמ"מ יצא המלנה מרשות המקדש ויש לדמותו לזרוק מנה לים ואתקדש אני לה דליש פוסקים מקודשת. ה"נ פיון דמ"מ יצא החוב מרשות המקדש.

לא דמי דהכא אין פוננתה להתקדש רק במה שזוכה היא ואין זכייתה מה"ת. ודוקא בזרוק לים שפוננתה להתקדש במה שהוא הוציא המעות עפ"י צווי שלה: ה) והנה לענין

בְּכוּרָה נִרְאָה כִּינּוּן דַּמ"מ הֵי הַפֶּקֶר מֵה"ת וּבִתּוֹסְפָתָא פ"ב דְּבְכוּרוֹת בְּהַמּוֹת הַמְדַבֵּר
וּבְהַמַּת גַּר שְׁמַת וְאִין לוֹ יוֹרְשִׁים פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה.

ה"נ פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה. וְהָא דְכָתַב רַש"י פֶּרֶק הַזֶּה בְּקִנְיָה בְּמַעוֹת וְקִינְדֵשׁ בּוֹ אִשָּׁה לִר' יוֹחָנָן מְקוֹדְשֵׁת כִּינּוּן דַּמָּה"ת קִנְיָה וְאִם עַכ"פ הֵי הַפֶּקֶר מֵה"ת הָא אִינְהוּ שְׁלֹו וּבְמָה מְקוֹדְשָׁה י"ל דִּלְר' יוֹחָנָן כִּינּוּן דַּמָּה דְקָאִי בְּמִי שְׁפָרַע הוּא מְשׁוּם דַּמָּה"ת קוֹנְהָ.

וְאִם הַפֶּקִירוֹ חֲכָמִים שְׁיִהְיִי מֵה"ת א"כ אֶפְתִּי לָמָּה יִהְיִי בְּמִי שְׁפָרַע כִּינּוּן דַּמָּה"ת אִינּוּ שְׁלֹו לֹוֹקַח. אֲלֵא וְדָאִי לֹא תִקְנִי חֲכָמִים שְׁיִהְיִי הַקִּנְיָן בְּטַל מֵה"ת עַד שְׁיִחְזִיר בּוֹ.

[אֶפְשָׁר עַד שְׁיִקְבֵּל מִי שְׁפָרַע ג"כ]. ע"כ קָאִי בְּמִי שְׁפָרַע עַל הַחֲזִירָה.

כִּינּוּן שְׁבִיחַזְרָה מְבַטֵּל הַקִּנְיָן שְׁלֹו תוֹרָה. אֲבָל בְּעֵלְמָא עַכ"פ הֵי הַפֶּקֶר מֵה"ת וּפְטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה: וְאִף דְּבָרֵי הַרְמָב"ם עוֹמְדִים נִגְדָנוּ שְׁפָסַק בְּהָא דְלֹא לִיקְנִי אִינִישׁ לוֹלְבִין לִיְנוּקָא דְאָפִי הַגִּיעַ לְפַעוּטוֹת וְיָכוֹל לְהַקְנוֹת לוֹ מְדַרְבָּנּוּ מ"מ כִּינּוּן דְאִינּוּ מְקַנִי מְדַאוּרֵייתָא אִינּוּ יוֹצֵא י"ח מֵה"ת.

הִנֵּה דְאָפִי הַפֶּקֶר אִינּוּ מֵה"ת. דָּאִי הִנֵּה הַפֶּקֶר מֵה"ת א"כ יָכוֹל לְקַנּוֹתוֹ בְּהַגְבָּהָה אוֹ בְּיָדוֹ. הַאֲנָמְנָם כִּי לְכַאוּרָה אִינּוּ מוּבָן שְׁהָרִי בַגְמ' יְבָמוֹת (פ"ט: ט) מְתַרְץ בְּזָה הָא מֵה"ת אָב יָרִית לָה וְתִקְנִי רַבָּנָן דְיָרִית בַּעַל הָאִיף ב"ד יְכוּלִין לְעַקּוֹר דְבָר מֵה"ת. וּמִשְׁנֵי הַפֶּקֶר ב"ד הַפֶּקֶר. מְשַׁמַּע דַּמָּה"ת כִּן דָּאִי מְדַרְבָּנּוּ הַדְרָא קוּוֹשְׁיָא לְדוֹקְתָא וְתִקְשָׁה לְהַרְמַב"ם: ז) וְנ"ל שְׁדַעַת הַרְמַב"ם כִּמּוֹ לְמ"ד גִּזְלֵי גוֹי מְוֹתָר מ"מ מְמוֹן גוֹי הוּא קוֹנֵם שְׁגָזְלוֹ יִשְׂרָאֵל. וְלַדַּעַת ס' יְרֵאִים אֶפְיָלוֹ לְאַחַר שְׁגָזְלוֹ אֲלֵא שְׁמָמוֹן גוֹי הַתְרָה לוֹ לְיִשְׂרָאֵל.

כִּן הַפֶּקֶר ב"ד דְיָלְפִי מִיְתָרָם כָּל רְכוּשׁוֹ שֶׁב"ד יְכוּלִין לְתַקֵּן שְׁהַמָּמוֹן יִהְיִי מְוֹתָר לְאַחֲרֵים לְיִטְלוֹ. וְכִן לְשׁוֹן רַבִּינוּ יוֹנָה הַמּוּבָא לְעֵיל הָרִי הֵן כְּדָבָר שְׁאִינּוּ שְׁלֹו בְּכ"ף הַדְמִיוֹן.

מ"מ לֹאוּ אִינְהוּ שְׁלֹו מְמַשׁ. וְכִן סִיּוּם דְבָרֵינוּ וְיֵשׁ רְשׁוּת לְחַבְרֵינוּ לְהַחְזִיק בּוֹ בְּרִשׁוּת ב"ד.

וְאִי נַעֲשֶׂה הַפֶּקֶר גְּמוּר מֵה צָרִיף רְשׁוּת ב"ד עַל חֲזָקָה. הָרִי נַעֲשֶׂה הַפֶּקֶר גְּמוּר.

א"ו עֲדִיין רְשׁוּת בְּעָלִים עָלָיו אֲלֵא שֶׁב"ד נוֹתְנִים לוֹ רְשׁוּת לְהַחְזִיק בּוֹ. וְסִיּוּם דְבָרֵי ר' יוֹנָה אִינּוּ זוֹכָה בְּרִשׁוּת ב"ד עַד שְׁיִחְזִיק.

מְבוֹנָר מְדַבְרֵינוּ דְאַחַר שְׁיִחְזִיק הוּא שְׁלֹו דְכִינּוּן שְׁמוֹתָר לְהַחְזִיק בּוֹ הוּא קוֹנְהָ אוֹתוֹ בְּחֲזָקָה. וְהַרְמַב"ם אִינּוּ סוֹבֵר כִּן אֲלֵא דְאָף שְׁמוֹתָר לְהַחְזִיק בּוֹ.

מ"מ אִינְהוּ קוֹנְהָ אוֹתוֹ וְלִשׁוֹן הַש"ס ר"ה (כ"ב: ב) מְאָתִים זוּז נְתוּנִים לָהּ בְּמַתָּנָה לֹאוּ דוֹקָא מַתָּנָה מְמַשׁ אֲלֵא שְׁיִהָא רְשָׁאִי לְהַחְזִיק בּוֹ כַּפְרֵש"י. כְּעֵין שְׁפָתַב בַּס' יְרֵאִים גְּבִי גִזְלֵי נְכָרִי דְאָף לְמ"ד מְוֹתָר מ"מ אִינְהוּ קוֹנְהָ אוֹתוֹ.

ה"נ בְּזָה אִינְהוּ קוֹנְהָ אוֹתוֹ וְאִינּוּ יוֹצֵא יָדֵי לוֹלְבֵי דְצָרִיף לְכֶם מֵה"ת. וְרַבִּינוּ יוֹנָה סוֹבֵר כְּדַעַת רַמ"א בְּשֵׁם תְּשׁוּ רַש"י סִימָן רַנ"ט ס"ב קְרוֹבֵי מוֹמָר יוֹרְשֵׁין מְמוֹן הַמוֹמָר אִפִּי מוֹפְקָד בְּיַד יִשְׂרָאֵלִים אַחֲרֵים.

אָבֵל אִם יֵשׁ עֲדִים שְׁתַּבַּע אוֹתָם הַמוֹמֵר בְּחַיָּו וְלֹא רָצוּ לִיתְנֵם לוֹ זָכוּ בְּמָה שְׁבִינְדָם הִנֵּה מְבֹנָאָר דְּגִזְל הֶמוּ מֵר הוֹאִיל שֶׁהוּא מְוֹתֵר קוֹנָה אוֹתוֹ. וְה"ה גִּזְל עֲפוּ"ם לְמֵאָן דְּאִית לִי שְׁמוֹתֵר.

וְה"ה בְּהַפְקֵר ב"ד פִּינּוֹן שְׁמוֹתֵר לִיטְלוֹ קוֹנָה אוֹתוֹ פְּשֻׁנוּטְלוֹ: ח) וּלְפִי הַנֵּ"ל בְּבִכּוֹר כ"ז שְׁלֵא קִנְאוּ הַגּוֹי אֲפִי לְדַעַת ר' יוֹנָה נְחֻשָׁב שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְאִין צַד לְהַתִּיר סְטִימָתָא רַק לְדַעַת הַרְשָׁב"א וְהַר"ן דְּב"ד עוֹשִׂים קִנְיָן ג"כ.

וּכְבֵר כְּתַבְתִּי קוֹשְׂיָא לְדַבְרֵיהֶם מִירוּשְׁלָמִי יְבָמוֹת. מ"מ יֵשׁ לִינְשָׁב דְּתַלְמוּדָא דִּידִן דְּמִיִּתִי הָא דר"א מְקַרָא דְּאֵלָה הַנְּחֻלוֹת ע"כ עֲשֵׂה קִנְיָן.

מִשָּׂא"כ יְרוּשְׁלָמִי דְּלָא מִיִּתִי רַק הָא דר' יִצְחָק מִיְחָרֵם כָּל רְכוּשׁוֹ [עֵינָן פ"ה דְּפִיָּאָה הַל"א פ"א דְּשִׁקְלִים ה"ה] ע"כ הוּא רַק הַפְקֵר וְשִׁפִּיר מְקַשָּׁה יְרוּשְׁלָמִי לְשִׁיטְתוֹ וְלִגְמ' דִּידִן אִינוּ כּוֹ: ט) וְלַעֲנִין הַלְכָה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַתִּיר מִס"ס.

סְפֵק שְׁמָא פְּרִש"י לִישְׂרָאֵל בְּמִשְׁיכָה לְנִכְרֵי בְּכֶסֶף וְאִף דְּרוּב פּוֹסְקִים כר"ת. הָא אִיפָא נְמִי דַעַת בַּה"ג וְרַמְב"ם וְחַד תִּירוּץ בְּתוֹס' ע"ז (ע"א:) ד"ה ר' אִשִּׁי דְּלִישְׂרָאֵל בְּכֶסֶף לְנִכְרֵי בִין בְּכֶסֶף בִּין בְּמִשְׁיכָה.

וּבְצִירוּף שִׁיטַת רִש"י יִחְשָׁב לְסְפֵק [כ"כ בְּתִשׁוֹ רַע"ק]. וְדַעַת הַפּוֹסְקִים הַפְקֵר ב"ד עוֹשֵׂה קִנְיָן [הוּא דַעַת רִשְׁב"א וְר"ן גִּיטִין וִיש"ש פ' הָאִשָּׁה רַבָּה] וְהוֹי ס"ס: י) אִף אִין לְסְמִוּד ע"ז מְכַמָּה טְעָמִים.

אֲחַד דִּיעָה רַאשׁוֹנָה שֶׁהוּא עֵיקָר בַּאו"ח סִימָן תִּרְנ"ח סְעִי ו' דְּקִנְיָן דְּרַבְּנָן אִינוּ מוֹעִיל לְדַאוּרֵייתָא. אִף זֶה יֵשׁ לְדַחוֹת כִּי בַהֲע"ז סִימָן כ"ח יֵשׁ מְחֻלְקָת הַב"י וְרַמְב"א בַּד"מ אִם מְקַדֵּשׁ אִשָּׁה בְּמַעֲמַד שְׁלִשְׁתּוֹן מְקוֹדֶשֶׁת מַה"ת.

ב' דְּלַכְמָה פּוֹסְקִים אִינוּ מוֹעִיל ס"ס לְהוֹצִיא מְמוֹן וְכִינּוֹן דְּלַדַּעַת רַמְב"ם ור' יוֹנָה אִף הַפְקֵר אִינוּ כ"ז שְׁלֵא זָכָה בּוֹ עַכ"פ רַק שְׁמוֹתֵר לְלוֹקְחוֹ א"כ הו"ל לְהוֹצִיא מְמוֹן. ג' דְּלֵא נוֹלְדוּ הַסְּפִיקוֹת בְּיַחַד.

סְפֵק רַאשׁוֹן נוֹלְד בְּעַת שְׁלִקְח עַרְבוֹן וְסְפֵק הַב' נוֹלְד בְּעַת שְׁעֲשֵׂה הָאֲנֻדְשִׁלָּאג וְדוּמָה לְסְפֵק טְרִיפָה שְׁנַתְעַרְב בְּאַחֲרוֹת דְּלֵא הִנֵּה ס"ס. ד' לְפִי מַה שֶׁהַעֲלָה הַשָּׁב שְׁמַעְתָּא דַס"ס בְּמִקוֹם חֲזָקָה בְּמִקוֹם שְׁהַחֲזָקָה נִגְד שְׁנֵי הַסְּפִיקוֹת מְהִי הַס"ס דַס"ס עֲדִיף מְחֻזָּקָה וְאִתּוּ שְׁנֵי הַסְּפִיקוֹת וְעָקְרוּ לְחֻזָּקָה אָבֵל כְּשֶׁהַחֲזָקָה רַק נִגְד סְפֵק אֲחַד הַחֲזָקָה עוֹשֵׂה סְפֵק זֶה לְנֻדְאִי וְלֹא נִשְׂאָר רַק סְפֵק א'.

וְהֵם דְּבָרִים יְקָרִים מְפִז. וְא"כ אִם דְּנִין עַל זְמַן שְׁבִין כְּסָף לְהַאֲנֻדְשִׁלָּאג אִין כָּאֵן רַק סְפֵק א' שְׁמָא כְּסָף קוֹנָה וְאִתִּי חֲזָקָת מְרָא קַמָּא וּמְכָרִיעַ אֵת הַסְּפֵק וְלֹא קִנְיָה.

וְכִינּוֹן שְׁלֵא קִנְיָה אִז אִיף אֲפֻשֵׁר לְצַרְרָה זֶה לְסְפֵק. וְאִי אֲפֻשֵׁר לְקִנּוֹת בְּכֶסֶף אַח"כ פִּינּוֹן שְׁלֵא הַקְּנָה עַל אַח"כ וְכִהָא דְּנִגְרִים (פ"ה:): דְּאֲפִי לְמ"ד אָדָם מְקַנְהָ דְּשִׁלְב"ל דְּנִקָא דְּאָמֵר לְכַשְׂאֲתַגְיִיר לְכַשְׂיַחְלִיץ.

אָבֵל סְתֵמָא מֵהַשְׁתָּא מִשְׁמַע וְלֹא קָנָה. וְה"נ בְּזָה: יֵא) מִיְהוּ לֵב' טְעָמִים אַחֲרוֹנִים י"ל דְּהַפְסָף הָעֲרֹבֹן עֲצָמוּ יִחְשַׁב סְטִימָתָא דְלִהְסֹנְחָרִים פְּשׁוּט דְכְּשִׁנּוֹתָן עֲרֹבֹן אֵין הַמוֹכֵר יָכוֹל לְחַזֵּר.

וְשִׁמְעֵתִי שְׂיֵשׁ בְּזָה מְנַהֲגִים חֲלוּקִים. בְּקֶצֶת עֲיִירוֹת נוֹהֲגִין שְׁפָסָף וְאַפִּי' מִקְצָת פְּסָף קִנְיָן גָּמוּר וּבְקֶצֶת מְקוּמוֹת לֹא נִהְגוּ כֵן.

אִף אִפִּי' בְּמְקוּמוֹת שְׁנוֹהֲגִין לְקִנּוֹת בֵּין בְּיִשְׂרָאֵל בֵּין בְּגוֹי יֵשׁ לְדוֹן הַרְבֵּה כִּי הֵה"מ פ"ז מֵה' מְכִירָה פֶתֶב בְּסְטִימָתָא כִּי מְנַהֵג מְבַטֵּל הַלְכָה. וּבְהַגְמִי' בְּשֵׁם ר"ח וְנ"ל כִּי קִנְיָן טוֹב נִהְגוּן הוּא וְיֵשׁ לְסַמְּוֵךְ עַל הַמְנַהֵג.

וְהִינּוּ דְרִשְׂיָמָה עַל הַמְקַח קִנְיָן טוֹב וְהִגּוּן. וְתַדַּע דְּהָא אֵיכָא מ"ד בַּגְמ' דְאַפִּי' בְּלֹא מְנַהֵג קוּנָה.

וּלְדִידָן עכ"פ מוֹעִיל בְּזָה מְנַהֵג. וּבְרֵאָב"ן לְמַד מְזָה דְמְסִירַת מִפְתַּח קוּנָה.

וְהִינּוּ שֵׁג"כ חֲשִׁיב. אָבֵל מְנַהֵג בְּזָה לְקִנּוֹת פְּסָף בֵּין בְּנִכְרִי בֵּין בְּיִשְׂרָאֵל שְׁהוּא הִיפּוּף דְעַת הַתּוֹרָה בְּכֶסֶף וּמְשִׁיכָה מְדִישְׂרָאֵל בְּחֻדָּא נִכְרִי נְמִי בְּחֻדָּא.

וּמְנַהֵג זֶה לְקִנּוֹת שְׁנִיָּהֶם בְּכֶסֶף זֶה וְדָאִי מְנַהֵג גְּרוּעַ שְׁאִין מְבַטֵּל הַלְכָה. כַּמ"ש כִּי נִיֻּצָא בְּזָה מֵהֵרִי"ק שְׁוֹרֵשׁ ח' בְּנִהְגוּ שְׁהַבְּכוֹר וְהַפְּשׁוּט יִקְחוּ בְּשׁוּה אֵין בְּמְנַהֵג הַזֶּה מִמָּשׁ דְאֵין מְנַהֵג אֵלָא הַנְּתִיבֵסַד עפ"י וְתִיקוּן.

וּכ"ש מְנַהֵג זֶה שְׁעוֹקֵר דִּין תּוֹרָה. וְלֹא ע"ז אָמְרוּ בִירוּשְׁלַמִי מְנַהֵג מְבַטֵּל הַלְכָה.

וְהֵה"ה דִּי"ל בְּזָה דְכָתַב הַרְשָׁב"א ג"כ הַטְעַם מְשׁוּם מְנַהֵג מְבַטֵּל הַלְכָה. וְלֹא אָמְרִינוּ כֵן בְּמְנַהֵג הַזֶּה שְׁהוּא הִיפּוּף דְעַת הַתּוֹרָה בֵּין לר' יוֹחָנָן בֵּין לְרִישׁ לְקִישׁ.

בְּכֶסֶף אוֹ קוּנָה בְּיִשְׂרָאֵל לְבַד אוֹ קוּנָה בְּגוֹי לְבַד. עַל כֵּן נִרְאָה לִי בְרוּר שְׁאִין בְּמְנַהֵג הַזֶּה כְּדִי לְבַטֵּל הַלְכָה.

וְאִף כִּי יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין הָא דְמֵהֵרִי"ק. מְפָל מְקוּם בְּצִירוּף דְבָרֵי הַר"ח נ"ל בְּרוּר שְׁהוּא כֵן.

וְע"כ סְתֵמוּ הַפּוֹסְקִים וְכָתְבוּ דְלֹא סָגִי בְּלֹא פְסָף וּמְשִׁיכָה וְלֹא הַזְכִּירוּ דְבְּמְקוּם שְׁנוֹהֲגִין לְקִנּוֹת בְּכֶסֶף לְבַד מוֹעִיל כְּפָסָף לְבַד. וְע"כ בַּמ"ש דְּבַעֲיָנָן קִנְיָן חָשׁוּב דְּוָקָא וְלֹא דְמִי לְהֵאָנְדְּשׁ לֵאג שְׁהוּא ג"כ קִנְיָן חָשִׁיב שְׁדוּמָה לַת"כ וְכָרִיתַת בְּרִית אִף שְׁאִין ת"כ מִמָּשׁ כְּמִבּוֹאָר בְּפּוֹסְקִים.

ע"כ נִרְאָה בְרוּר שְׁאִין בְּקִנְיָנִים אֵלוּ פְדָאִי לְהַתִּיר הַבְּכוֹר: יְדִידוֹ מַחוּ' הַדו"ש בַּאֵה"ר הַק' אַבְרָהָם. סִימָן תוֹ שְׁנִית לְהַרְבֵּ הַנ"ל.

ב"ה ב' חֲקַת סַת"ר לַפ"ק. א) דְּבַר הַמְסִירָה בִּיאֲרַתִי הֵיטֵב בְּתִשׁוּבָתִי דְּוָדָא בְּכִלְאִים כִּינּוּ דְעַכְשָׁיו לְבוּשׁ בּוֹ מַחְמַת מַעֲשֵׂה לְבִישָׁה רֵאשׁוּנָה חֲשָׁבִי לְבִישָׁה שֶׁל עַכְשָׁיו ג"כ מַעֲשֵׂה כִּמוֹ שְׁבִיאָר רִיטְב"א פ"ג דְּמַפּוֹת.

אָבֵל כְּשֶׁעַכְשָׁיו אֵינּוּ עוֹשֶׂה כְּלוּם כְּגוֹן קָנָה חֲמִץ בְּעָרֵב פְּסַח כִּינּוּ דְעַכְשָׁיו הַחֲמִץ מוֹנַח בְּקִרְוֹ זְוִית לֹא מְהַנִּי מַעֲשָׂיו שְׁבַתְחִילָה. וְע"כ מְשׁוּף פָּרָה וְקִנְיָ לְאַחַר ל' כִּינּוּ דְאַחַר ל' אֵין שׁוּם מַעֲשֵׂה לֹא קָנָה.

וע"כ מסיירה אלו הי' מועיל כהפקר פינון שעכשיו אוחז החבל בידו היינו חשבינו מעשה אחיזתו שבתחילה פאלו עכשיו אחז בה. אבל פינון דבעינו מסיירה של מוכר והמוכר עכשיו אינו עושה פלום לא מהני.

ואף דלא בעי' מסיירה מיד ליד והאוחז בה במצות המוכר סגי. היינו דחשבי' שמסרה לו. ונהרי מסרה לו בעודו ברשות בעלים [ולא שינה שמסרה לו גם אח"כ שפבר נמסרה לו תחילה] ומה שמסרה לו המוכר קודם לא חשיב פאלו מוסרה לו אח"כ פינון דעכשיו אין עושה המוכר שום מסיירה שפבר נמסרה לו ואינו דומה לכלאים שגם עכשיו לובשה רק שיהא בלא מעשה.

אבל ה"כא אין מסיירה כלל אח"כ ודו"ק: ב' ועוד דנהי דהיכא דאיכא דעת אחרת מקנה לא בעינו פונה לקנות היינו שדעת אחרת מתפונן להקנות לו באותו קנין. אבל ה"כא נתפונן להקנות לו במשיכה ולא במסיירה.

ובטעם השני הנה יש מקום עיון ביבמות (נ"ב:) וע"ש בתוד"ה פ' עו"ד: ג) ומ"ש שהחת"ס פתב סטיממא קונה מה"ת. הנה טעם ש'לו תנאי דממון קיים ע"כ מהני תנאי המדינה.

ותמהני שהרי התנאי הי' בלא דבר ובמה חל התנאי המדינה. ובב"מ גפי מתנה שומר חנם להיות פשוט דמוקי כר"י דאמר תנאי שפממון קיים מ"מ מקשה במה מתחייב בדברים.

אולי פונתו משום דברי ד"מ סימן של"ג דברי ציבור א"צ קנין. אבל עולה בזכרוננו דזה דוקא במידי דמצוה פגון מלמד או רב: ד) מה שהביא ראי' מתשו' המינוחסת לרמב"ן דסטיממא מועיל להפקיע הבכורה.

הלא ידוע שהמינוחסת הוא באמת תשו' הרשב"א. והרשב"א הוא הסובר פרק התקבל דהא דסופה בינוקא דוקא בלא הגיע לעונת הפעוטות.

הנה דס"ל דרבנן מועיל לדאורייתא ואזיל לטעמיה פרק השולח דחכמים מקנים אליו לא הפקר לבד וא"כ אין ראי' כלל שפטיממא יהי' קנין דאורייתא: ה' ומה שנסתפק אם יהי' נדאי בכור או ספק.

נדאי אינו רק ספק בכור שהרי יש דיעות דקנין דרבנן מועיל לדאורייתא: ו אם צריך הפהו לקבלו הנה גם בספק בכור כתבו ז"ל שמחויב לקבלו ואם אינו מקבלו חשיב מבזה מתנות פהונה.

אף בנ"ד שפטיממא קונה עכ"פ מדרבנן. י"ל דמועיל לענין ממון שלא יצטרך ליתנו לכהן אף שלענין קדושה הוי בכור מדאורייתא.

מ"מ לענין ממון מהני תשנתא דרבנן והפקר ב"ד הפקר להפקיע זכות הפהו. שהרי ספק בכור אף שאסור בגיזה ועבודה מ"מ פטור מלינתו לכהן אלמא דינא דכהן כשאר ממון.

וא"כ נימא בי' ג"כ הפקר ב"ד הפקר. וכינון דמדרבנן של נכרי הוא ואין בו קדושת בכור אין בו חיוב נתינה: ז) אף י"ל דז"א דשאני ספק בכור דאפשר שאין בו קדושת בכור באמת.

אָבֵל זֶה כִּינּוּן שֶׁקְדוּשׁ מְדַאֲרֵייתָא א"א שְׁלֵא יְהִי קְדוּשׁ מְדַרְבָּנּוּ. וְכִינּוּן שֶׁקְדוּשׁ קְדוּשָׁה גְמוּרָה מְמִילָא מְחֻיָּב בְּנִתְיָנָה לְכַהֵן).

אָף גַּם בְּלֹא זֶה הָא אֵיפָא שְׁנֵי סְפִיקוֹת שְׁמָא כְּסָף קוּנָה. וְשְׁמָא קוּנָה סְטִימָתָא דְרַבָּנּוּ מְהַי לְדַאֲרֵייתָא.

אָף דָּאִין מִתִּירִין בַּס"ס זֹו. עַכ"פּ מוֹעִיל שְׁלֵא יְהִי הִפְהוּ מְחֻיָּב לְקַבְּלוֹ וְכַמ"ש סִימָן ש"ו סַק"ג דְּבַכְמָה פְּלוּגְמָתָא דְרַבָּנּוֹתָא מְקוּלִין שְׁלֵא יְהִי הִפְהוּ צָרִיף לְקַבְּלוֹ ה"נ בַּנ"ד: ח) וְלַעֲנִין חֶלֶק אַחֻרֵינִים.

הִנֵּה לְדַעַת מְהַרְשֵׁ"ל פֶּרֶק הַמְקַשָּׁה שֶׁהֵבִיא הַשֵּׁ"ף שֵׁם סַק"ז נִרְאֶה לְכַאֲוֶרָה דְאַפִּי שְׁמָנוּ שֶׁל גִּיד יֶאֱסוֹר לִיתָנוּ לְנִכְרִי. שֶׁהָרִי מְהַרְשֵׁ"ל לְמַד דִּין אִיסוּר מְכִירָה אוֹ נִתְיָנָה לְגוֹי חוּץ לְהַזְמִין הַגּוֹי שְׁיֵאכֵל עִמּוֹ שְׁמוֹתָר] מְמַכִּירָה בְּאַיְטְלִיז דְלִמְוֹכְרוּ לְגוֹי יוֹתֵר בְּזִיּוֹן.

וּבְמַכִּירָה בְּאַיְטְלִיז מְבֻנָּאָר בְּפוֹסְקִים דְאַפִּי שְׁמָנוּ שֶׁל גִּיד אִיסוּר כִּינּוּן דְמוֹתֵר מַה"ת. אָף נ"ל דו"א דְמַקּוֹר דִּין זֶה דְשְׁמָנוּ שֶׁל גִּיד אִיסוּר לְמוֹכְרוּ בְּאַיְטְלִיז הוּא מִתּוֹס'.

וְתוֹס' לְטַעֲמִיָּהוּ דְאַיְסוּר בְּאַיְטְלִיז הוּא דְאַרְיֵיתָא. ע"כ לֹא אֲתִי אִיסוּר שְׁמָנוּ שֶׁל גִּיד דְרַבָּנּוּ וּמְפָקִיעַ אִיסוּר מְכִירָה בְּאַיְטְלִיז דְאַרְיֵיתָא.

וְהַפּוֹסְקִים חָשְׁשׁוּ לְדַעַת הַתּוֹס'. וְדִלָּא כְּהַרְמַב"ן בְּהַלְכוּתּוֹ דְאַיְסוּר מְכִירָה בְּאַיְטְלִיז דְרַבָּנּוּ דְלִדְיָדִי' וְדָאִי מוֹתֵר לְמַפּוֹר לְנִכְרִי שׁוּמְנוּ שֶׁל גִּיד.

וְהִנֵּה מְהַרְשֵׁ"ל שֵׁם כָּתַב בְּאַיְסוּר מְכִירָה לְגוֹי שְׂרַק מְדַרְבָּנּוּ. (וְאַף שֶׁלְמַד קו"ח מְמַכִּירָה בְּאַיְטְלִיז ס"ל כְּרַמְב"ן שְׁגַם מְכִירָה בְּאַיְטְלִיז דְרַבָּנּוּ] מְמִילָא מוֹתֵר בְּשְׁמָנוּ שֶׁל גִּיד.

אָף בְּשֵׁר אַחֻרֵינִים שְׁבַאֲמַת מוֹתֵר רַק שְׁאִין לוֹ מְנַקֵּר וְדָאִי אִיסוּר לְמְהַרְשֵׁ"ל: ט) אָף עֵיקָר דְבָרֵי מְהַרְשֵׁ"ל דַּעַת יַחֲדִיתָהּ הִיא וּמְפּוֹרְשׁ בְּכָל הַפּוֹסְקִים שְׁמוֹתֵר לְהַאֲכִיל לְגוֹי. וְלֹא כְּתָבוּ דוֹקָא לְהַזְמִין הַגּוֹי.

מִשְׁמַע דְּבָכָל גּוֹנָא שְׂרִי. וְכֵן כָּתַב בְּתוֹי"ט בַּפ"ה דְּבַכּוֹרוֹת מ"ו ד"ה מְקַרוּהוּ דְמוֹתֵר לְמַפּוֹר לְנִכְרִי.

וְיוֹתֵר מִזֶּה מִשְׁמַע כֵּן לְהַדְיָא בְּרֵא"ש שֶׁכָּתַב דְּמִשְׁמַע שְׁבַה"ג פֶּסֶק כַּב"ה דְּבַרְיֵיתָא דְאַיְסוּר לְהַזְמִין גּוֹי עַל הַכּוֹר. וְהֵינּוּ מְדַכְתֵּב בַּה"ג כְּכּוֹר אִיסוּר לְמוֹכְרוֹ אָבֵל חֶלֶב וְגִיד שְׂרִי דְלֹא עֵבִיד רַבָּנּוּ מַעֲלָה אֵלָא בְּמוֹתֵרֵת לְאַכִּילָהּ] וְאֵא"ב דַּלְב"ה דְּמַתְנִי' מוֹתֵר לְמוֹכְרוֹ לְנִכְרִי שְׁפִיר לְמַד מִבַּה"ג דְאַיְסוּר לְמוֹכְרוֹ דַּכַּב"ה דְּבַרְיֵיתָא ס"ל.

אָבֵל אִם נֹאֲמַר כְּמְהַרְשֵׁ"ל דְאַף לְדִין דְקו"ל כַּב"ה דְּמַתְנִי' כְּמַבְנָאָר בְּכָל הַפּוֹסְקִים וּבְמְהַרְשֵׁ"ל עֲצָמוֹ] אִיסוּר לְמוֹכְרוֹ לְגוֹי. א"כ דַּעַת בַּה"ג כַּב"ה דְּמַתְנִי' מִשְׁשׁ.

הָרִי לְהַדְיָא בְּרֵא"ש דְלִדְיָן אִפִּי לְמוֹכְרוֹ מוֹתֵר. מ"מ יַעַן שֶׁהַשֵּׁ"ף הֵבִיא דְבָרֵי מְהַרְשֵׁ"ל קֹשֶׁה עָלַי לְחַלּוֹק עֲלֵיהֶם לְמַעֲשָׂה.

אָף בְּחֶלֶק אַחֻרֵינִים דְלֹא מְפּוֹרְשׁ בְּמְהַרְשֵׁ"ל וְשֵׁ"ף לְאַסּוֹר נִתִּיר בְּפִשְׁטוֹת. כ"ש בְּסַפֵּק כְּכּוֹר דְאַפִּי בְּחֶלֶק פָּנִים יֵשׁ לְהַתִּיר בְּפִשְׁטוֹת: יְדִידוֹ מַחוּ' הַדו"ש בַּא"ר הַק' אַבְרָהָם.

סימן תז ב"ה יום ב' ב'לק תרס"ג לפ"ק פה אטוואצק. פבוד הרב הקריף הפקי מוהר"ר אברקם אלי' נ"י האבד"ק פייאסק.

(א) דבר המבפרת שנמפרה בכסף לבד שנתנה ערלית עירבון (שקורין זאדאטיק) זולת זה לא נעשה שום קנין לא משיכה ולא סטיממא. הדבר פשוט שהנלד ספק בכור.

וזאדאטיק בדיניהם לא מהני רק שאם חוזר בו המוכר מחויב ליתן לו פנגד הזאדאטיק. ונה לא מהני לפטור מבכורה פיון שהמוכר יכול לסלק את גוי הלוקח בזווי.

ודומה לבהמת ארנונא דהיכא דמצי מסלק למלה בזווי חייבת בבכורה. ואפי' לפרש"י פ"ק דפסחים באיכא דאמרי דאפי' מצי מסלק בזווי חשיב יד מלה באמצע אין חובת איש אחר דומה לחוב המלה, כמו לענין ראוי בבכור שאם יש שעבוד המלה על הנכסים חשיב ראוי שהמלה חשיב מוחזק.

ע"כ חשיב יד נכרי באמצע. משא"כ חוב אחר.

והכא גרוע אצלם מפסיקה שקורין אומאווע] לבד: ב' ובדבר אם להתיר לעשות בו מום ע"י גוי אשר ההיתר כתוב בשו"ת תשוואות חן. בתשובת הרי"ם מאדמו"ר זצ"ל מגור דחה ההיתר.

גם בע"פ אמר לי שרמות רוחא נקיטא להמתירים פן: ג' ועל דבר אשר העיר פבודו דכיון דמספק יועיל תפיסת הגוי יחשב יד גוי באמצע פהא דב"מ (ו'): הספיקות נכנסין לדיר להתעשר ואי אמרת תקפו פהן אין מוציאין מידו נמצא זה פוטר ממונו בממונו של פהן.

אין משם ראי' דאפי' לפי האמת אינו שלו יחשב זכות מה שיועיל תפיסה מחמת שלא נדע. ואף דאי תקפו פהן מוציאין אין פאן ספק ממונו של פהן היינו דטעם דמוציאין משום חזקת ממון וחזקת מרא קמא דבעה"ב חזקה זאת מועיל לענין מעשר ג"כ.

כיון דהספק נצמח מחמת הספק ממון של מי הוא אף למ"ד אין מוציאין דנחשב ספק למי הוא גם לענין מעשר הוי ספק. אבל לא נלמד משם כלל שיחשב זכות אף אם לפי האמת אינו שלו.

ממילא בנ"ד הוי ספק גמור שמה לא הועיל הקנין ואין לגוי זכות בה כלל לפי האמת: ד) אף יש להעיר מהא דסוף פ"ק דבכורות בר' אליעזר דאמר אין פדיון פטר חמור חל עד שעת נתינה. מודה ר' אליעזר בספק פטר חמור שמפריש עליו טלה והיא שלו.

והיינו משום דאינו מחויב בנתינה חל הפדי' בהפרשה. וקשה אם פטר חמור הוא הרי לפי האמת מחויב בנתינה ואין הפדי' חל בהפרשה וע"כ לומר כיון דמספק אינו מחויב חשיב שפטור.

שאם לא תאמר פן האי הפרשה לאו מידי הוא שאם אינו פטר חמור א"צ הפרשה ואי פטר חמור הוא הא מחויב בנתינה וע"כ פנ"ל דלא אזלינן בתר מה שלפי האמת רק כמו שהדין אצלנו. וה"נ י"ל לכאורה כיון שהדין שיועיל תפיסה יחשב יד נכרי באמצע: ה) אף בהא דפרק השולח (מ"ב:) בכהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה אף למ"ד מעוכב גט שחרור אינו אוכל בתרומה זה אוכל שאם יבוא אלי' כו' קנין פספו קרינו בי'.

וכן בב"ב בקונה שגני אילנות דספק אם קנה קרקע מביא ואינו קורא ואף דלעגנו הדין מוקמינו על חזקת מרא קמא ולית לי בקרקע. מ"מ מביא מספק.

ע"כ נראה דבכורות (וכן הא דב"מ ה"ל דאי תקפו פהו מוציאין לא חשיב של פהו כלל). כל הגי מטעם יאוש נגעו בה שהפנהים מתניאשים כמו שפרש"י בפ"ק פל הגט (ל"מ"ד).

(גבי מפירי פהונה דשאר פהנים אסחו דעתייהו. ה"נ בספק פטר חמור פיון דהפנהים אין להם שום מקום שיהי' שלהם שאף אם יתקפו יוציאו מידם מתניאשים.

והשתא לא תקשה הא דב"ב דבקרקע לא מהני יאוש. וכן הא דגיטין פיון דיאוש עד דאתא לרשות זוכה.

וכשאינו רוצה לקנות לא מהני יאוש פדאיתא בפ' מרובה (ס"ו): גבי חמץ זה מתניאש וזה אינו רוצה לקנות וכאן אין אחר מביני התערובות רוצה לזכות בעצמו כדי שלא יפסל מתרומה ומעשה ידיו אף בלא זכי' היא שלו מספק: ו) ולכאורה יש לעיין מהא דאלו מציאות דמייתי הש"ס הא דמאימתי כל אדם מותרין בלקט משילכו בה הנמשות משום דעניינים מתניאשים, ומקשה ל"מ"ד יאוש שלא מדעת לא הנה יאוש הא איכא עניינים דעלמא ומשני עי"ש ומבואר דכל זמן שאין הפל מתניאשים לא מהני.

וכבר הקשה רעק"א ז"ל מקטנים דיאוש דידהו הוי שלא מדעת עי"ש. אף צ"ל דדוקא עניינים גדולים דאפשר שיזכו חשיב לגבייהו גורם למזון דמבואר בפ"ק שבועת העדות גבי משביע עידי קנס.

דספק שיבא לידי מזון חשיב גורם למזון אבל קטנים לאו בני זכי' ניהו. ואי אפשר שיבא להיות שלהם.

ע"כ אין איסור גזל משום הקטנים לבד. וזה במתנות עניינים אבל בפנהים יקשה מ"מ קטנים לא מייאשי.

ובמתנות פהונה גם קטנים בני זכי' בדעת אחרת מקנה. וכ"ש לפמ"ש בקצה"ח סימן רמ"ג דאפי' ל"מ"ד אף בדעת אחרת מקנה אין לו זכי'.

מ"מ פיון שמחויב לפהו חשיב כמו שכר פעולה דיש לקטן זכי'. וא"כ יקשה הא פהנים קטנים לא מייאשי ואפתי פוטר ממזונו במזונו של פהנים קטנים אף לק"מ פיון דאינו מחויב ליתן להם דוקא ויכול ליתן לכהן גדול יוכל ליקח לעצמו ג"כ ולא חשיב גזלם.

ודוקא כשכל הפנהים אינם מתניאשים חשיב פשלוקחם לעצמו גזל השבט פיון דממנ"פ צריף ליתן לאחד. אבל פשאאר פהנים מתניאשים שוב אין למקצת פהנים חוב עליו כלל.

ודוקא בעניינים מקשה הש"ס מעניינים דעלמא משום שהמצוה תעזוב לבד והעני לוקח בעצמו ואין הבעה"ב יכול ליתן לעני שירצה. זנחור לעניינו שהנולד ספק בכור ואסור להטיל בו מום אפי' ע"י גוי לפי דברי תשו' הרי"מ.

אף בדיעבד שהנטל בו מום עפ"י הוראת חכם ואנן קי"ל בדרבנן [ע"י גוי דגרוע מגורם כמפורש ברא"ש ב"מ] לא קנסו שוגג אטו מזיד. כ"ש עפ"י הוראת חכם דמפורש בתוס' ב"ק (דף ק').

(דאפי' ר"מ לא קניס ובט"ז יו"ד סימן צ"ט אומר מותר חשיב שוגג ובמק"א הארכתי בזה. א"כ הי' מותר אחר הטלת מום לשורטו.

אף נראה דליתא שהרי אם הטיל גוי מום מעצמו וכוננתו להתירו הרי אסור כמפורש במשנה בכורות פ"ה גבי קסדור וא"כ צונאות הישראל גורם היתר ודי שלא תהי' צונאות הישראל בשוגג אוסרתו.

אבל לא שעוד יגרום היתר והטעם שהטלת גוי בכוננתו להתיר אוסרתו אף שהישראל שוגג גמור מפורש פינצא בזה בתוס' שבת (קכ"ב.) בד"ה ואם בהא דגוי העושה לצורך ישראל אסור אף דהמבשל בשבת בשוגג יאכל.

דמבשל בעצמו לא חיישינן דילמא אתי לבשולי מזיד אבל בגוי העושה חיישינן שמא יצנה לגוי [ועי' עירובין רפ"ד בענין פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג. ואין גמ' עירובין אתי] וה"נ בנ"ד שנעשה המום ע"י גוי בכוננת הגוי להתיר נדאי אסור.

ועוד דכיון שישראל צוהו חיישינן נדאי שמא יצוהו במזיד ואסור אפי' בדיעבד: (ח) מ"מ מאחר שהורה המורה וחקלה הוראתו שנשחט ואכלו הבשר אפשר שלא לאסור העור ואנכי בפפר בלא ספרים אפי' תשו' הרי"מ אין מצוי פאן קשה עלי לבדר זה והי' בזה שלום הק' אברהם סימן תח ב"ה אור ליום ב' תרומה תרנ"ב לפ"ק.

שלום ובריאות וכל טוב לכבוד אהובי מחותני החרף הפקי החסיד מוהר"ר אליעזר ליפמאן נ"י. א מכתבו הגיעני על דברי רש"י בכורות (ל"ט) במים הקבועים שבודקין אותו ע"י אכילת יבש אחר הלח ואם לא נתרפא הוי מום.

ובעי הש"ס אכל ולא אתסי למפרע הוי מומא או מכאן ולהבאלמאי נפקא מינה למימעל בפדיונו אי אמרת למפרע הוי מומא מעל. ואי מכאן ולהבא הוי מומא לא מעל.

ופירש"י מוקדשין שעיני' מנטפות והפריש מיד פדיונם ואמר הרי הן מחוללות על מעות הללו ואח"כ בדרקו וקודם שתכלה זמן בדיקתו נהנה מן הפדיון. אי אמרת למפרע הוי מומא אישתכח דחילול הוי חילול ופדיונו קדוש ומביאין קרבן מעילה.

והקשה רעק"א ז"ל דאפילו נהנה אח"כ אי אמרת דמכאן ולהבא הוי מומא לא מעל כיון דלא חל הפדיון ולא נתפסו המעות בקדושה. והרמב"ם פתב באמת בנהנה אח"כ.

וגם עליו קשה דנ"מ בנהנה קודם ג"כ: ב' וכבודו יישוב דברי רש"י. דהנה קשה מ"ט מבעיא לי ל"ש"ס שלא יהי' מום למפרע כיון דאגלאי מילתא שלא הי' ראוי להתרפאות.

ודומה למה שכתב הנמק"י גבי חולץ למעוברת דאם בשעת חליצה לא הי' ראוי היילד להיות בן קנימא הוי חליצה. ע"כ פירש פנונת הגמ' דזה באמת פשוט דמתחיל מעכשיו הפדיון.

רק דמספקא ליי שׂמא הגמר הוא אחר הבדיקה שנתברר שאינו בר רפואה. ודומה למקדש מעכשיו ולאחר שלשים דמקודשת אעפ"י שנתאכלו המעות.

ויש להסביר הדברים די"ל עד עכשיו לא הוי מום שבגלוי פיון דלא ידענו שׂמא יתרפא. ולבסוף כתב דחשיב בגלוי דאם לא פן גם אח"כ לא יחשב בגלוי פיון דאינו ידוע רק למי שניסה.

והוא פועין סתירה לדבריו עכ"ד מעלתו: ג והנה מה שהוקשה לו למה לא יחשב מום למפרע יש לפרש עפ"י דברי הגמ' יבמות (ס"ה.) ת"ר נשאת לראשון ולא היא לה בנים לשני ולא היא לה בנים לא תנשא לשלישי אלא למי שיש לו בנים נשאת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה.

אבעיא להו נשאת לשלישי שלא היא לו בנים מהו דלתבעיה הנה קמאי מי מצי אמרי לה דאיגלאי מילתא דאת הוא דגרמת. ומסקנא דמצי אמרה השתא הוא דכחשי.

וה"נ במים הקבועים שפעמים שהחולי חזק שאין לו רפואה ופעמים שאינו חזק ויש לו רפואה. ואי אינו חזק יש לו רפואה על ידי אכילת היבש אחר הלח.

ואם לא נתרפא מוכח שהחולי חזק. מפל מקום אפשר שבתוך שמונים נתחזק החולי ע"כ לא נתרפא דאף שמתחילה היא החולי מעט.

הרי לא פלה זמן רפואת החולי עד שנתחזק. ושוב לא יוכל להרפא: ד ומה שפירש כבודו שבאמת חל הפדיון תחילה רק שלא נגמר.

לא אוכל להלום הדברים. דממנ"פ אם חשיב מום שיוכל לפדות עליו יגמור הפדיון ג"כ.

ואם לא איהו נתחיל הפדיון. וגם מה שרצה ליישב עפ"י פירושו זה קושיות רעק"א שהקשה דאיהו יחול הפדיון אח"כ פיון דבשעת הפדיון לא נתפסו המעות בקדושה.

ודימה כבודו לפי פירושו לאומר מעכשיו ולאחר שלשים מעכשיו נתחילו ולאחר שלשים יגמרו דמקודשת אעפ"י שנתאכלו המעות [אף שאין קנין אח"כ. ה"נ נגמר הפדיון מאליו אף שלא פדה אח"כ].

והנה בנתאכלו המעות אף במתנה לאחר שלשים לבד מקודשת. ובטח פנונת כבודו על נתקרה השטר.

ופלטה הקולמוס נתאכלו המעות. ובאמת בנתקרה השטר אפי' במעכשיו ולאחר ל' לר' יוחנן לא מהני כמבואר בתוס' קידושין (ס"ג) דלר"י מעכשיו ולאחר ל' ונתקרה השטר לא מהני רק לשמואל דאמר תנאה הוי מהני: ה) אף מה שפירש דלא חשיב מום שבגלוי פיון שאינו ידוע אולי יתרפא הוא דבר מושפל ונחמה.

ומה שדחה דא"כ אפי' לאחר שמונים לא יחשב בגלוי פיון דאינו ידוע רק למי שנסה הרפואה. אינו מוכרח.

ודיחוי זה חוזר ונראה. דענין מום שבגלוי הגם שגזירת הפתוב הוא.

יש לפרש דענין מום וטומאה אהד הוא כמפורש בש"ס ריש פ"ק המנחות והנסכים. ומוכח לה מקרא דכתיב ואם בבהמה הטמאה אשר לא יקריבו ובבעל מום הפתוב מדבר.

וְיָדוּעַ שְׁעָנִין טַמְאָה עֵיקְרוּ בְּגִלּוּי פִּידוּעַ מַעֲנִין בֵּית הַסֹּתְרִים שְׁאִינוּ מְקַבְּל טַמְאָה וְאִינוּ מְטַמְא אֲחֵרִים. וּמַעֲנִין טַמְאָת הַתְּהוֹם שֶׁהוֹתֵרָה לְנִזְיָר וְעוֹשֶׂה פֶסַח.

וה"נ מום שֶׁהוּא טַמְאָה כַּנ"ל. אִינוּ רַק בְּגִלּוּי.

וְגַבֵּי טַמְאָת הַתְּהוֹם אִפִּי נֹדַע לְאֶחָד בְּסוּף הָעוֹלָם אִינוּ טַמְאָת הַתְּהוֹם וְה"נ הוֹאִיל וְגוּף הַמוֹם בְּגִלּוּי רַק שֶׁמְחַסֵּר יְדִיעָה. וְכִשְׁנוֹדַע לְאֶחָד.

שׁוֹב חָשִׁיב בְּגִלּוּי וְשִׁפִּיר יֵשׁ לְפָרֵשׁ כֵּן הַאִיבְעָא. וְכֵן עָלָה בְּדַעְתִּי בְּהַשְׁקָפָה רַאשׁוֹנָה.

רַק מִטַּעַם אַחֵר יֵשׁ לְפַקֵּק וּיְבַנְיָר אַח"כּ בַּעֲזַה"י: ו) וְנִשְׁוֵב לְעֵיקָר דְּבָרֵי רַש"י וְקוֹשְׁיָת רַע"ק"א דְּכִיּוּ דְּבִשְׁעַת הַפְּדִיּוֹן לֹא הִי מוֹם אִיף יְחוּל אַח"כּ וְהוּא לֹא פְּדָה אַח"כּ. וְנִרְאֶה דְּקוֹשְׁיָתוֹ הִי אִפִּי לְמ"ד אָדָם מְקַדֵּשׁ דְּבָר שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם [דָּאָם לֹא כִּנּוּן נֹכַח לְיִשְׁבַּב בְּפִשְׁטוּת פִּירֵשׁ"י שֶׁפִּירֵשׁ הַאִיבְעָא לַכ"ע] דְּהִנְי מִלִּי בְּמַתְנֵה שֶׁיְחוּל לְכַשְׁיָבוּא לְעוֹלָם.

אָבֵל בְּפְדָה סֵתָם אִיף יְחוּל אַח"כּ וְהוּא לֹא הַתְּנָה עַל אַח"כּ. וְכֵן הוּא בְּנִדְרִים (פ"ה:) בְּהֵא דְּמִשְׁנֵי בְּאוֹמְרָת יְקַדְּשׁוּ יְדֵי לְעוֹשֵׂיהֶן.

וּמְקַשָּׁה וְכִי אִמְרָה הִכִּי מְקַדְּשָׁה וְהֵא מְשַׁעֲבָדָא יְדֵי לְבַעַל. וְכַתֵּב הֵר"ן אִפִּי אֲלִיבָא דְּמ"ד אָדָם מְקַדֵּשׁ דְּשִׁלְב"ל פְּרִיף דְּאִיהוּ לֹא אָמַר אֲלֵא בְּאוֹמַר בְּפִירוּשׁ שֶׁיְחוּל בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁאֲפָשֵׁר לְחוּל כִּהְיָה דְּתַנּוּן לְאַחֵר שֶׁאֲתַגְּזִיר כּו' אָבֵל סֵתָמָא מְהַשְׁתָּא מִשְׁמַע: ז) הֵן אִמְתַּ דְּבִיבְמוֹת (ק"ט:) בְּהֵא דְּקִידוּשֵׁי קִטְנָה גְּדִלִי בְּהַדָּה הַקְּשָׁה הַרְשָׁב"א כִּינּוּן דְּמַתְחִילְתָּן לֹא הִי אֲלֵא מְדַרְבְּנֵן לְאַחֵר גְּדִלוֹת בְּמָה הוּא מְקַדְּשָׁת דְּאוֹרֵייתָא.

וּי"ל דְּעִשְׂאוֹם כְּמַתְנֵה בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁינָה הִרִי אֶתְּ מְקַדְּשָׁת לִי לְאַחֵר גְּדִלוֹת כּו' הִנֵּה דְּסֵתָמָא כְּאִילוֹ הַתְּנָה. יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבִקְדוּשֵׁי קִטְנָה שֶׁתִּקְנֵנוּ חֲכָמִים לֵב ב"ד מַתְנֵה עֲלֵיהֶם אָבֵל סֵתָמָא כְּמַעֲכָשִׁיו דְּמִי כְּדָבָרֵי הֵר"ן הַנ"ל.

וְהוּא מְוַכְרַח בְּגִמְרָא נְדָרִים שֶׁם מְהֵא דְּמִשְׁנֵי דְּאִמְרָה לְכִי מְגַרְשָׁה. הִנֵּה דְּמ"מ בְּסֵתָם לֹא מְהַיָּ: ח) אִיף בְּפָרֵק ד' דְּחֵלָה מְשָׁנָה ד' הַנּוֹטֵל חֵלָה מִן הַקָּב רַע"ק אוֹמַר חֵלָה וְחַכ"א אִינוּ חֵלָה.

וּבַס' פִּי שְׁנַיִם לְהֵרָא"שׁ בְּשֵׁם יְרוּשְׁלַמִּי דְּהֵכָא בְּהוֹסִיף אַח"כּ. וּמְדַמֵּי לָהּ רַע"ק לְאוֹמַר בְּפִירוֹת מְחַוְּבָרִים יְהִי תְּרוּמָה לְכַשְׁיִתְלָשׁוּ.

הִנֵּה דַס"ל סֵתָמָא כְּהַתְּנָה דְּמִי. וְחֲכָמִים סוֹבְרִים דְּסֵתָמָא כְּמַעֲכָשִׁיו.

וְאֲזֵלָא סוּגְיָא דְּנִדְרִים כְּרַבְּנֵן. וְרַש"י פִּירֵשׁ הַאִיבְעָא שֶׁיְהִי אֲלִיבָא דְּכּוֹלֵי עֲלָמָא.

דְּלַרַע"ק כִּינּוּן דְּסֵתָמָא כְּהַתְּנָה דְּמִי. וְס"ל נְמִי לַרַע"ק אָדָם מְקַדֵּשׁ דְּשִׁלְב"ל כְּדֵאִיתָא בִּיבְמוֹת (צ"ג) א"כ וְדֵאִי מְעַל.

אוּ לְפִי הַפִּירוּשׁ דְּתַחֲלִילָה לֹא הָיָה מוֹם מְשׁוּם דְּלֹא חָשִׁיב בְּגִלּוּי. מ"מ מַתְחִילָה לֹא הִי אֲפָשֵׁר לְהֵרָפָא וְהוּא רַק מְחַסֵּר בְּדִיקָה.

וְהַבְּדִיקָה בְּיָדוֹ וְהוּא רַק מְחַסֵּר זְמַן וּבְיָדוֹ וּמְחַסֵּר זְמַן לְאוֹ דְּשִׁלְב"ל. וְהַדְּבָרִים עֲתִיקִים: ט) וּבְעֵיקָר הַדִּין אִם סֵתָמָא כְּמַעֲכָשִׁיו דְּמִי אוּ כְּלֵאחֵר זְמַן עֵינֵן בְּשִׁ"ף יו"ד סִי ש"ה סַק"ט.

נדעת הש"ף דפליגי בזה רב וישמואל והלכה כשמואל דסתמא כמעכשיו. מ"מ נוכל לפרש דרש"י פירש האיבועיא אליבא דכ"ע.

וברש"י פסחים (ל"א) בפלוגתא דאב"י ורבא אם למפרע הוא גובה דמוקי בש"ס דאקדיש מלנה וזבין מלנה. ופירש"י דכשבא לגבותו חוזר בו מן ההקדש.

אבל אם לא חזר חל ההקדש בשעת גבי' ואף שהקדיש סתם. ומיהו דברי רש"י אלו בלא"ה קשיין דהוי דשלב"ל.

ובידו לגבות הקרקע לא הוי דאפשר שישלקנו בזווי ועי' ריטב"א קידושין (נ"ב) ד"ה שהוא גבא דקדיש בפרומא דשיכרא. ואין להאריף בזה עוד: י) ועל מה שפירש הרמב"ם בנהנה אחר הבדיקה ע"י אכילת היבש אחר הלח דנקא נ"ל עפ"י דברי הגמ' יומא (פ'): האוכל חלב בזמה"ז צריף שיכתוב לו שיעורין שמה יבא ב"ד אחר וינהנה בשיעורין.

מאי נרבה בשיעורין אי נימא דמחייבי קרבן אפזית קטן והתניא השב מדיעתו מביא קרבן על שגגתו שאינו שב מדיעתו כו' וצריף להבין דהא עכשיו נודע שאכל וגם השיעור ואילו הי' נודע לו פן תחילה לא הי' אוכל.

וצריף לומר משום שדבר זה שהוא השיעור לא הי' אפשר לו להתנוודע בשעה שאכל. וכן ביאר המל"מ פ"ב מהלכות שגגות הלכה ב'.

וגם מוכח משם דאף שאם הי' נודע לו שהוא חלב אף שחישב שהוא פחות מכשיעור לא הי' אוכל דהנה אמנא ח"ש כמו איסורא אית בי' לר"י דאורייתא ולר"ל דרבנן. מ"מ פינון שאין חזרתו מחמת איסור פרת לא חשיב שב מדיעתו.

וע"כ הרמב"ם לטעמי' ספיקא דאורייתא לקולא ובתוה זמן הבדיקה ספק שמה יש לו רפואה ולא חל הפדיון ואי אפשר להתנוודע בתוה זמן הבדיקה שאין לו רפואה לא חשיב שב מדיעתו מדאורייתא.

ואף ששב מחמת איסור דרבנן לא חשיב שב מדיעתו כנ"ל. וכיון דליכא קרבן ליכא חומש כפירש"י מרובה (ס"ג): בד"ה הודה מעצמו דאין חומש בלא אשם.

וכן במעילה (ב'): בד"ה מעילה דרבנן דרבנן ליכא קרבן דהוי כמביא חולין לעזרה הקלף נמי לא מיייתי חומש. ואינו מביא אלא קרו והוא ככל הני דתנן במס' מעילה לא נהנין ולא מועלין.

ומעל לא משמע פן ע"כ פירש שהנה אחר הבדיקה: יא) ובלח"מ פ"ח מהלכות שגגות דמשמע מרמב"ם דביה"ש דע"ש חשיב איקבע איסורא. ולכף סתם הרמב"ם דאי ס"ל כשיטת התוס' דנקא במוצ"ש הי' לו לרמב"ם לפרש.

וצריף תלמוד מנ"ל לרמב"ם זה. ולכמ"ש י"ל דאתיא לי' מהא דשבת (ל"ה): העושה מלאכה בשני ביה"ש חייב חטאת ממנ"פ.

ואי ביה"ש דע"ש לא חשיב איקבע איסורא ומותר מה"ת. א"כ על אכילה דע"ש לא חשיב שב מדיעתו.

אָלאַ ודאי בין השמשות דע"ש נמי חשיב איקבע איסורא וחיוב עלי אשם תלוי. וליפא למימר בי ספיקא דאורייתא לקולא.

והתוס' לשיטתם יבמות (פ.) הגה"ה עי' בשב שמעטתא פ"ג.

וצ"ל לדעת הרמב"ם דסד"א לקולא. הא דלרב נעשה סריס למפרע נ"מ לענין קרקע שלו שמכר אם חל המכירה למפרע ולא כדמפרש בשב שמעטתא לענין חטאת דהא לא שוב מדיעתו] דספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא.

ע"כ יכולין לסבור ביה"ש דע"ש לא חשיב איקבע. אף להרמב"ם מוכרח דבה"ש דע"ש חשיב איקבע איסורא דאל"כ לא הי' חשיב שוב מדיעתו על מלאכת בה"ש דע"ש: יב) ולא דמי להא דשבועות (י"ט): שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלא בראשון ונכנס הזה ושנה וטבל ואח"כ הלא בשני ונכנס חייב.

ובתוס' שם דברה"ר איירי. וא"כ פניסתו בראשון בהיתר הי' רק בשני הי' אסור משום דהוי תרתי דסתרי] ולא הוי שוב מדיעתו על הראשון.

יש לחלק דבשעה שהלא בראשון הי' אפשר להתברר אם השביל טהור ע"י בדיקה. וא"כ אם הי' נודע לו אח"פ שהוא טמא הי' חייב קרבן.

כמו כן אם הלא בשני ונודע לו שחטא ממנ"פ ג"כ חייב. משא"כ ספק דבה"ש שאי אפשר להתברר.

וא"כ אם יבא אליהו אח"פ ויאמר שבה"ש שבת הי' הי' פטור לרמב"ם. את"ל דבה"ש דע"ש לא חשיב איקבע.

ה"נ כשנודע לו ע"י ממנ"פ פטור. ונשפיר הוכיח הרמב"ם מהא דהעושה מלאכה שני בין השמשות דבה"ש דע"ש חשיב איקבע: יג) ובענין ספק הש"ס אם לא חשיב מום רק מפאן ולהבא שפירש כבודו משום דלא חשיב בגלוי.

וגם אני עלה בדעתי פן. הגם שדבר מושפל הוא הסברא להיפוך.

דמום שבסתור ומום עובר לאו בני בקתא חזא נינהו. דמום שבסתור אינו מום כלל וכשר להקרבה.

רק במחוסר אבר מבעיא להש"ס. אבל מום שבסתור ודאי פשר.

וכן פתב הרמב"ם שם להדיא. אבל בע"מ עובר פסול להקרבה וחייב מלקות על הקרבתו כמו בע"מ קבוע.

רק שאין פודין עליו מדכתיב גבי פדיון אשר לא יקריבו. וזה ראוי להקריב לאחר זמן. וא"כ זה שמומו בגלוי רק שאינו ידוע אם יתרפא. הרי בע"מ גלוי הוא שהרי ידוע עכ"פ שהוא מום עובר ובע"מ עובר נמי בע"מ הוא וראוי להקריב לאחר זמן אינו שבאמת אין לו רפואה.

ולא נזכר בשום מקום שיהי גלוי שלא יהי ראוי להקריב לאחר זמן רק שהמום יהי בגלוי. בפרט לפי הטעם שפתי בוענין מום שפגלוי חשיב דוקא מום משום דמום וטומאה אחת הוא.

ובסתר אין טומאה. ולא שיהי בנ"ד כלל דטומאתו יגלה.

דאטו טומאה עוברת לאו מום הוא. הלא כל הטמאים יש להם טהרה במקנה.

ואדרבא טומאה שיש לה טהרה חמורה כדאיתא בשלהי עירובין (ק"ד:) למ"ד המכנים שרץ עצמו פטור משום שאין לו טהרה במקנה. ובזבחים (מ"ג:) וטומאתו עליו מי שהטומאה פורחת ממנו ותו לא מידי.

וה' יתן לו חיים ושלום ובריאות וישמח בשמחת פורים כנפשו ונפש מחו' דו"ש וש"ת הק' אברהם, סימן תט ב"ה לכבוד הדומ"צ מונושאגראד. א) בדבר האיש אשר קנה בכפר אחד מאדון חצר כ"ה בהמות אשר לפי דבריהם הי' ביניהם איזה פרות מבכירות ובתוכם הי' מבכירה אחת שקורין יאלעפקי חולה מסונפת והלוקח לא רצה לקנותה ונגמר ביניהם אשר גם היא מכורה ללוקח.

אף אחריות מיתה על המוכר אם תמות בתוך זמן אשר הוגבל ביניהם יחזיר ללוקח את מחירה או בהמה אחרת פנגדה. וכאשר הגיע זמן המוגבל אדון החצר הודיע לו אשר יש לו גם עגל שנולד קודם זמן המוגבל.

ושאלו להרועה מאיזה בהמה היא העגל אמר הרועה אשר הוא מהיאלפיקע הנ"ל. והלוקח ראה שהיא יונקת מבהמה אחרת.

שלא ידענו בה אם כבר ילדה ואמר הרועה אשר מפני שהיאלפיקע היא חולנית ע"כ ינקה מבהמה אחרת: ב) והנה כבוד מעלתו כתב שבין אם נאמין להרועה או לא שערי היתר נסגרו ממנו.

כי הלוקח נתן כל הכסף וגם הי' קוויטעל והיא סטימותא והחת"ס העלה שהוא קנין דאורייתא דכל תנאי שבממון קיים. וגם לסמוך על ר"ת שמגוי אינו קונה בכסף לבד אי אפשר.

נמצא שאין לצדד היתר מצד חוסר קנין. ואף אם נאמין להרועה יהי תלוי במחלוקת הפוסקים בסימן רמ"ו אם קבלת הנכרי אחריות מועיל להחשב שלו עכ"ד: ג' ובעז"ה נבאר הדברים אחת לאחת.

קנין סטימותא מעולם הי' פשוט בעיני שהוא תקנה דרבנן דמאין נלמד זאת מה"ת וכדעת הגתיות שהביא החת"ס. ומ"ש החת"ס דכל תנאי שבממון קיים [אף אם נודה לדבריו דתנאי שבממון קיים אף שלא הי' קנין לתנאי זה] זה אם הי' מתקנים ביניהם שיהי' פה. אבל מנהג שאינם חוזרים אין זה תקנה ותנאי. והחילוק שבין מנהג לתקנה מבואר בסופה בערבה.

למ"ד מנהג נביאים אין מברכין פיון שלא תיקנו להם אין זה בכלל לא תסור אף שהנהיגו פו. כ"ש שלא הנהיגו רק נהגו: ד) ולענין אם קננו דרבנן מועיל לדאורייתא אשר הוא מחלוקת רש"י ותוס' פירק התקבל.

נדעת רשב"א ור"ן דהנה קננו תורה ולא קאמר שהוא הפקר לבד. ואף לדעת התוס' הוא דוקא שעדיין לא הגיע ליד המקבל.

אבל בהגיע ליד המקבל זוכה מן ההפקר כמו שפיאר הר"ן פירק התקבל. אף הרמב"ם פ"ח מהלכות לולב בהא דינוקא מיקנא קני אקנוני לא מקני פתב שהקטן אינו מקנה מה"ת.

והיינו דאפ"ה הגיע לעונת הפעוטות דמתנתו מתנה. מ"מ אינו מה"ת.

ואף שאביו חוזר ולוקח הלולב בידו ויזכה מן ההפקר. דעכ"פ הפקר ב"ד הפקר מה"ת.

אף דעת הרמב"ם פדעת ר"י הובא בשטמ"ק ב"ב דהיינו שחכמים התירו ליקח את הממון. והוא פועל שהתורה התירה גזל העפופים מ"מ אינו קונה אותו לדעת ס' יראים.

כן ביזה אין אביו יוצא בו ידי לולב. והנה דבר זה מערקה מול מערקה.

רש"י ורשב"א ור"ן ס"ל שהוא קננו מה"ת. ולעומת זה תוס' ור"י ורמב"ם: ה) אף לפלא בעיני פי הדבר מפורש בירושלמי פירק אלמנה לכהן גדול בהא דהבת מאכלת בתרומה.

ומשני כמ"ד מאליהן קיבלו עליהן את המעשרות. הנה מפורש דאין קננו דרבנן מועיל לדאורייתא ומאחר שפגמ' דידן אין הכרע למה לא נפסק בירושלמי העולה מזה דמשום סטימא אינו אלא מדרבנן ונוכל להקל בספיקו: ו) והנה מצד קננו פסר האומנם שרוב פוסקים כר"ת דקי"ל כר"י דבר תורה מעות קונות.

וממילא בנכרי משיכה קונה. מ"מ הרמב"ם ובה"ג ס"ל דגוי בין בכסף בין במשיכה.

וכהאי א"נ שבתוס' ע"ז (ע"א:) ד"ה שקולו. ובצירוף שיטת רש"י דגוי במעות לבד קונה הנה ספיקא דדינא ז והנה אם נאמין לגוי מסל"ת שהולד מהמכירת שאחריות מיתתה על הגוי המוכר.

הנה מחמת הפוסקים סימן רמ"ו דמחמת אחריות חשיב של גוי אין שום היתר פי שם דוקא בקיבל עליו גם אחריות יוקרא וזולא. אבל באחריות אונסין לבד מפורש ריש פירק אלמנה לכה"ג דלא חשיב שלו.

אף גידון דידן יש בו היתר לכל הפוסקים מחמת דברי תוס' פסחים (ו'). בהמת ארנונא לחד לישנא חייב בבכורה פיון דמצוי מסלק לי' בזווי.

והקשו תוס' מהא דאיזהו נשף פיון דאי לא משפח זוי שקיל בהמה חשיב יד נכרי באמצע. ותי' דשאני התם דתחילה היתה הבהמה של נכרי.

ע"כ פיון דאי לא משפח זוי שקיל בהמה לא נפקע מרשותי' עכ"ל. והיינו דהנה שיוור בקננו דאי לא משפח זוי שקיל בהמה.

וה"נ בנ"ד שהישאראל שייר בקנן שאם תמות יחזיר לו דמי' או בהמה אחרת ונהנה שיור בקנן שנשארת לענן זה לנכרי ע"כ לא נפקא מרשות הנכרי וחשיב יד נכרי באמצע: (ח) ואינו דומה לקדשים שחייב באחריותו דקי"ל גורם לממון לאו פממון דמי ולא חשיב ש'לו אף דמתחילה קודם שהקדישה הי' ש'לו לגמרי ואף עכשיו חייב באחריות.

לא דמי דקדשים מה שאחריותו עליו משום שלא יצא ידי נדרו עד שיגרק הדם. אבל בהקדש לא שייר מידי.

מה שאין כן בנ"ד דמה שהנכרי חייב באחריות משום שהלוקח שייר בקנן שלא רצה לקנותה לגמרי שיהי' אחריותה עליו. והוא דומה ממש להא דאיזהו נשך דאף דמשום השיעבוד לא חשיב ש'לו כלל כיון דיכול לסלק בזווי פהא דבהמת ארנונא.

מ"מ חשיב יד נכרי באמצע משום שלא רצה להקנותה רק בשויר זה. ה"נ משום שהישאראל לא רצה לקנותה רק בשויר זה: ט) ואין לומר דתוס' לא הווצרכו לסברא זאת אלא לל"ק דבהמת ארנונא חייבת בבכורה.

אבל למה דקי"ל בהמת ארנונא פטורה מן הבכורה אע"ג דמצי מסלק לי' לית לן סברא זו כלל. דליתא דמה שבהמת ארנונא פטורה לעולם מן הבכורה משום דעיקר דין המלך בבהמות כמבואר טעם זה בפוסקים.

אבל בהא דאיזהו נשך בצאן ברזל דעיקר דין הגוי בולדות ואעפי"כ פטורין [היינו שהנולד להולדות ג"כ פטורין דחשיב יד נכרי באמצע בולדות] ע"כ הטעם פסברת התוס'. וה"נ בנידון דידן: י) אף אין נאמנות לגוי בשל תורה.

ולכאורה אין לחשוב לספק שמא כבר ילדה למה דקי"ל חלב אינו פוטר דסמוך מיעוטא דחולבות אעפ"י שאין יולדות לחזקה שלא ילדה. ממילא בנ"ד שלא ידעין שהיתה חולבת מקודם נוקמא אחזקה שלא ילדה מקודם והוי נדאי בכור.

ולא נשאר רק ספק אחד שמא פספס אינו קונה וספיקא דאורייתא הוא: יא) אף נראה מקום להתיר. דהנה בבכורות (כ"ד) מבטיא אם יולדת מרחמת אף דלא דינה.

ובמסקנא את"ל יולדת מרחמא [ראה חזיר פרוף אחר רחל] דמינה מרחמא דלאו מינה לא. או דילמא דלאו מינה נמי מרחמא תיקו.

והנה לרמב"ם דפסק את"ל פשיטותא הוא נקטינן יולדת מרחמא ולפי זה אף שאין הגוי נאמן. מ"מ אין ראי' שהיא מהבהמה שינקה אצלה רק בחזקת שהיא מהעדר שילדה שם. וכיון דרוב בהמות מתעברות. ובוודאי גם העדר הוא רובם ילדו.

והנולד ספק מאיזה בהמה הוא אולינן בתר רוב שהוא מרוב בהמות שפבר ילדו. ומה דחיישינן בכל בהמה שמא לא ילדה מבואר בגמ' משום דהוי רובא דתלוי במעשה.

ונה פשדנין על בהמה מיוחדת חיישינן שלא נעשה בה מעשה עליות הנכר. אבל כשאין דנין על הבהמה אם היא האם רק על הנולד מאיזה בהמה נולד א"צ לחדש מעשה שנאמר שמא לא נעשה המעשה.

שְׁכָר יֵשׁ רוֹב בְּהַעֲדָר שְׁנַעֲשֶׂה בָּהֶם מַעֲשֵׂה וְיִלְדוּ שְׁפִיר אֶזְלִינָן בְּתַר רֹב שְׁהִיא מִהֲבָהמוֹת
שְׁכָר יִלְדוּ: יב) וְאִין לֹמַר דְּנִיחֹוּשׁ שְׁמָא לֹא נַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּהַעֲדָר וְאִין רֹב הַעֲדָר יִלְדוּ.
דְּלִיתָא דְּכִי חִיָּוִישׁוּן שְׁמָא לֹא נַעֲשֵׂה הַמַּעֲשֵׂה בְּשִׂישׁ עַכ"פּ מִיַּעוּט נֶגְדַּה רֹב אֶמְרִינָן סְמוּדַּה
הַחֲזָקָה שְׁלֹא נַעֲשֵׂה הַמַּעֲשֵׂה לְמִיַּעוּטָא [וְחֲזָקָה שְׁלֹא נַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה עֲדִיף מִשְׁאָר חֲזָקָה
שְׁמִשְׁתַּנָּה מִמִּילָא.

וְזֵה אִינוּ מִשְׁתַּנָּה אֶלָּא ע"י מַעֲשֵׂה] אֲבָל הֵכָא בְּמַה שְׁאַנּוּ אוֹמְרִים שְׁרֹב הַעֲדָר יִלְדוּ אִינוּ
נֶגְדַּה הַמִּיַּעוּט וְאִינוּ מְקַיָּמִים הַרֹב וְהַמִּיַּעוּט. רֹב יִלְדוּ וּמִיַּעוּט לֹא יִלְדוּ.

וְאִין נֹמַר כֹּל מִיַּעוּט עֲדָרִים שְׁלֹא יִלְדוּ. דְּמַנְלָן שִׂישׁ עֲדָרִים שְׁלֹא יִלְדוּ וּמִסְתַּמָּא אֶמְרִינָן
כֹּל עֲדָרִים רֹבָם יִלְדוּ.

וְכִינּוּן שְׁכָן שְׁפִיר אֶמְרִינָן שְׁהוֹלֵד מְרֹב שְׁכָר יִלְדוּ. וְגַם חֲזָקָה שְׁלֹא יִלְדָּה אִין כָּאן.
דְּזֵה לֹא שִׁינְיָה אֶלָּא כְּשִׁדְנִין עַל בְּהֵמָה מִיְּחֻדָּתָא. אֲבָל כָּאן אִינוּ דְּנִין עַל הַוֹלֵד מֵאִיזָה בְּהֵמָה
הוּא וְעִינָן תּוֹס' עִירוּבִין (ל"ו) ד"ה אֲבָל עִירָב.

וְנִידוּן דִּידָן עֲדִיף מִהֵתָם וְדו"ק: יג) וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לֹמַר דְּאִי לְמַה דְּפִשִׁיט יוֹלְדָת מְרַחֲמָא
אִיף דְּלֹא דִידָה. הִינּוּ שְׁלֹא נַחֲלִיט שְׁוֹדָאִי שְׁלֵה לְלִקוֹת עָלֵיו מִשׁוּם אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ.

אֲבָל מ"מ סָפֵק גְּמוּר שְׁמָא הוּא שְׁלֵה וְלֹא נִיזִיל בְּתַר רֹב. דְּלִכְאוּרָה מִשְׁמַע כֹּן בְּגַמ'
דְּקָאֵמַר לְמַאי נ"מ לְמַלְקֵי מִשׁוּם אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ.

וְלֹא קָאֵמַר דְּנ"מ לְאַסּוּר מִשׁוּם אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ דְּאִי מְרַחֲמָא מוֹתֵר לְשׁוֹחֲטָה לְכַתְּחִילָה בְּיוֹם
אֶחָד עִם הַוֹלֵד. אִיף לְק"מ דְּאִפִּי אִין לְסָפֵק בְּהַ בְּאֵם יוֹתֵר מִבְּשִׁאָר בְּהֵמוֹת שְׁבַעֲדָר.

מ"מ כִּינּוּן דְּאֶחָת מִהַעֲדָר אֶסּוּר לְשׁוֹחֲטָה עִם הַוֹלֵד אֶסּוּר לְשַׁחֲוֹט כְּוֹלָם נְמִי כְּמוֹ בְּעַל חֲזִיִּים
אֶסּוּר שְׁנַתְעַרְבּ בְּבַעֲלֵי חֲזִיִּים הֵיִתֵר דְּכֹוֹלָם אֶסּוּרִים. וְכֹן כְּתַב הַפְּרַמ"ג.

וּמוֹדִינָא בְּקוּנָה פְּרָה מְנִיקָה וְגַם וְלֵד הַיּוֹנֵק דְּאֶסּוּר לְשׁוֹחֲטָם בְּיוֹם אֶחָד אִיף דְּאִין אֶסּוּר
בְּבִירוּר. דְּוֹדָאִי כְּהַאי גְּוֹנָא יֵשׁ לְחֹוּשׁ שְׁוֹלֵד זֵה לֹא נוֹלֵד כֹּל בְּעֲדָר.

אֲבָל בְּיַדוּעַ שְׁהִי עֲדָר כְּמוֹ בְּנִידוּן דִּידָן. בְּזֵה אֲנִי אוֹמַר דְּלָמ"ד דְּלֹאוּ דִידָה נְמִי מְרַחֲמָא.

אִין לְסָפֵק בְּהַ יוֹתֵר מֵאֶחָרוֹת וְאֶזְלִינָן בְּתַר רֹבָא שְׁוֹלֵד מֵאֶתְרוֹת: יד) וְנוֹכַל לֹמַר עוֹד
דִּישׁ חֲזָקָה לְהַתִּירָא ג"כ דְּאוּקֵי הַוֹלֵד בְּחֲזָקָתָא שְׁאִינוּ קְדוּשׁ בְּבִכּוּרָה שְׁבַמְעֵי אִמּוֹ לֹא הִי'
קְדוּשׁ בְּבִכּוּרָה.

וְהִנֵּה יֵשׁ פּוֹסְקִים דְּאִין כָּאן חֲזָקָה שְׁלֹא יִלְדָּה. דְּלַעֲוֹמְתוֹ יֵשׁ חֲזָקָתָא הַוֹלֵד שְׁתּוּלִין בְּמַעֲי אִמּוֹ
כְּמַבּוּאָר בְּתוֹס' וְהַרָא"ש.

אִיף ר"ת פּוֹסֵק כְּמ"ד חֲלָב אִינוּ פּוֹטֵר דְּסָמִיף מִיַּעוּטָא לְחֲזָקָה שְׁלֹא יִלְדָּה. וְלֹא ס"ל דִּישׁ
חֲזָקָה לְהַיְפּוּף שְׁהִי תּוּלִין בְּמַעֲי אִמּוֹ.

וְנִרְאֵה הַטַּעַם דְּחֲזָקָתָא הָאֵם קוֹדֵם וְהוֹחֲזָקָה הָאֵם בְּחֲזָקָתָא מְבַכְּרָת וּמִמִּילָא הַוֹלֵד קְדוּשׁ. וְלֹא
דְּמִי לְמַקְנָה שְׁנַמְדָּדָה וְנִמְצָא חֶסֶר דְּמַטְמָאִין הַטְּמָא שְׁטַבֵּל בְּהַ וְלֹא אֶמְרִינָן חֲזָקָתָא מַקְנָה
קְדִים.

דְּשִׁאֲנֵי הָתָם דְּהִסְפֵּק נולד כְּשֶׁנִּמְצָא חֶסֶר לְאַחַר שְׁטָבֵל הַטָּמֵא. מִשָּׂא"כ הֵכָא שְׁנוּלַד הַסֵּפֶק בְּאֵם קוֹנָדָם לִידַת הַנֶּלֶד.

וְזֶה בְּדִאיֶפֶא חֲזָקָה שְׁלֵא יִלְדָה. אָבֵל בִּנ"ד דְּלִיפֵא חֲזָקָה שְׁלֵא יִלְדָה פִּינּוּן שְׁאִין הַסֵּפֶק בְּאֵם רַק בְּנֶלֶד מִמֵּי נולד.

שׁוּב מוֹקֵי הַנֶּלֶד בְּחֲזָקָתוֹ שְׁאִינוּ קְדוּשׁ בְּבִכּוּרָה. וְאִיפֵא רַבָּא וְחֲזָקָה בְּנֶלֶד.

וְהוּא פְּשׁוּט נְדָאי [אִפִּי' לר"מ דְּחִינֵישׁ לְמִיעוּטָא פִּינּוּן דְּאִיפֵא רַבָּא וְחֲזָקָה לְמִיעוּטָא דְּמִיעוּטָא לֹא חִינֵישׁ ר"מ]. וְזֶה לְדַעַת הַרְמַב"ם בְּכַמָּה מְקוּמוֹת אֲת"ל פְּשִׁיטוּתָא: (טו) אָף הֵרָא"ש פֶּסֶק שְׁהוּא סֵפֶק אִם יוֹלְדַת מְרַחֲמָא.

וְכֵן קי"ל בִּש"ע. וְלֵאמֹתוֹ צַד דְּיוֹלְדַת לֹא מְרַחֲמָא דְּלֵאוּ דִּידָה וְהַנֶּלֶד בְּנֶדָאי מְאוּתָה בְּהֵמָה שְׁיִנְיָקָה מִמֶּנָּה וְהוּי רַבָּא דְּתַלּוּי בְּמַעֲשֵׂה וְחֲזָקָה שְׁלֵא יִלְדָה וְהַנֶּלֶד בְּכוֹר נְדָאי.

נִמְצָא הַנֶּלֶד סֵפֶק בְּכוֹר. שְׁמָא קי"ל דְּלֵא מְרַחֲמָא דְּלֵאוּ דִּידָה וְהַנֶּלֶד בְּכוֹר נְדָאי מִכַּח חֲזָקָה.

אוּ קי"ל יוֹלְדַת מְרַחֲמָא אָף דְּלֵאוּ דִּידָה וְהַנֶּלֶד פְּשׁוּט נְדָאי מִכַּח חֲזָקָה וְרַבָּא. וְעוֹד סֵפֶק הַנֶּ"ל שְׁמָא אִין פְּסָף קוֹנָה מִן הַתּוֹרָה וְאִינוּ קוֹנָה רַק מִשׁוּם סְטִימָתָא דְּרַבָּנּוּן.

וְהוּא סֵפֶק אֶחָד דְּרַבָּנּוּן וּס"ס בְּדִאוּרְיִיתָא דְּמִתָּר פֶּהָא דִּר' אוֹשְׁעִיא פְּסָחִים (ט'). וְכִינּוּ דְּלֵהַרְמַב"ם פְּשׁוּט נְדָאי וְלֵהֵרָא"ש וּש"ע נְמִי אִיפֵא ס"ס גִּרְאָה לְהַתִּיר: (טז) וְלִרְנוּחָא דְּמִילְתָא לְעֲשׂוֹת בְּהַ מוּם ע"י גוֹי דְּהוּא רַק דְּרַבָּנּוּן כִּמ"ש הֵרָא"ש פֶּרֶק הַפּוֹעֲלִים.

אָף גִּרְאָה דְּנִקָּא שְׁאִינוּ נוֹתֵן [אוּ מְבַטֵּיחַ] שְׁכָר לְגוֹי. דְּבִשְׁכָר הוּא דְּאוּרְיִיתָא פִּינּוּן דְּלֵהֲטִיל מוּם בְּבִכּוֹר אָסוּר ע"י גִּרְמָא מֵה"ת.

וְשׁוֹכֵר הָא חֲשִׁיב גוֹרָם רִישׁ הַכּוֹנֵס הַשׁוֹכֵר עֵינֵי שְׁקָר חֲטִיב בְּדִינֵי שְׁמִים. אָף אֲמִירָה לְגוֹי הוּא דְּכַתֵּב הֵרָא"ש דְּהוּא דְּרַבָּנּוּן.

דִּישׁ לְדַמּוּתוֹ לֵאמֹר לְאַחֲרֵים לְהַעֲיֵד שְׁקָר דְּפִטוּר אָף מְדִינֵי שְׁמִים כִּמ"ש הַתּוֹס' שָׁם: (יז) וְרֵאִיתִי בַחֲתוּס"ת בְּגִדּוֹן שְׁאֵלָה אַחַת שְׁכַתֵּב לְרַוּוּחָא דְּמִילְתָא לְהַטִּיל מוּם ע"י גוֹי קִטְוֹן דְּלֵא מִיחֻלְיָהּ. וְלִדִּידֵי ע"י גוֹי קִטְוֹן יוֹתֵר אָסוּר.

דְּגַבִּי מְשִׁיכָה דְּמִהֲנֵי קוּרָא לְבַהֲמָה וְהִיא בָּאָה אֲמַרִּינּוּן שָׁם עֶבֶד קִטְוֹן כְּבַהֲמָה דְּמִי דְּאֲדַעְתָּא דְּגִדּוֹל עוֹשֶׂה וְחֲשִׁיב כְּעוֹשֶׂה בְּעַצְמוֹ. וְעֵינּוּ בִירוּשְׁלָמִי פ"ח דְּכִלְאִים (ה"ב).

וְעֵינּוּ בְּאַגְלֵי טַל מְלֵאכֶת חוֹרֵשׁ סְקִי"ב אוֹת י"ב. רַק ע"י גוֹי גְּדוֹל בְּחֻנָּם שְׁלֵא בְּפִנֵי יִשְׂרָאֵל: נְאֻם הַק' אֲבָרְהָם.

סִימָן תִּי בְּעַנְיָן הַנֶּ"ל. כְּבוֹד הַרַב הַגָּאוֹן כו' מוהר"ר יוֹאֵב יְהוֹשֻׁעַ נ"י אֲבֵד"ק קוֹנְצֵק.

(א) מַה שְׁכַתֵּב עַל מַה שְׁכַתֵּבְתִּי הַהִיתֵר מֵתוֹס' בְּהֵמַת אֲרֻנוּנָא שְׁכַבְרָא נְאָמַר כֵּן בִּמ"ב וְלֹא רָצָה לְסַמְּוֹד ע"ז לְבַד. לִיתָא דֵהמ"ב הַתִּיר וְכַתֵּב דְּעַל טַעַם זֶה לֹא רָצָה לְסַמְּוֹד רַק אִם יִסְפִּימוּ כו' וּמְטִינָא שְׁיָבֵא מְכַשׁוּרָא פְּדִרְוּ יִרְאֵי הוֹרָאָה וְקֵאֵי עַל טַעַם זֶה לְבַד דְּבִצְרוּרָף הַטָּעֲמִים הַתִּיר בְּלִי הַסָּכָם.

ומ"מ בטעם זה לבד דעתו ג"כ להתיר רק יען שאין הדבר מפני רצח בלי הספם פדרה יראי הוראה. ואנכי אינני מיראי הוראה בדבר הברור לי בפרט שיש לי הספם ממ"ב: ב' מה שכתב מ' שו' להרמב"ן סי' רכ"ה דקונה משום דינא דמלכותא לענין בכור אני רואה בתשו' להרמב"ן להיפוך וז"ל ואפ"י נהגו לקנות בכסף וגוי מסתלק לי מ"מ ברשותו דישאל לא קאי להתחייב בבכורה שהוא דאורייתא עד דמושף פדינא דאורייתא.

אבל ודאי לחייב הגוי לתת לישראל בהמה זו חיובא מסוייבין לי' בב"ד דבדיניהם דיינין לי' (ושם דינא דמלכותא לא הוזכר ברמב"ן רק דיניהם) ובנדאי פבדו ראה פן בחת"ס שכתב פן לדעת הרמב"ן והוא פלא ואולי גוססא אחרת גזדמן לחת"ס ברמב"ן לפי שעה ונגנו.

ולפנינו מפני רש להיפוך: ומה שכתב עוד דכיון שהתנאי הי' שהבהמות ישארו אצל המוכר קנה לוקח את המקום ליתא פלל. הא' דבגמ' שכ"מ האומר ידור פלוני בבית זה לא מהני דהוי דבר שאין בו ממש.

ה"נ אפי' אמר המוכר הבהמות יהי ברפת זה עד אותו הזמן אינו פלום. ועוד דהא לא אמר ברפת זה רק ברשותו ויוכל להעמידם ברפת אחר ועוד במה קנה הפסד לא ניתן עבור הרפת רק שהשנה עמו כל בהמה פה וכה.

נחזקה אינו כל זמן שלא קנה ישראל הבהמות. ואולי נכתב פן בהפכת שנתן לו אף מטעמים ראשונים גסתלק טענה זו.

ועיקר הפצ' הי' שישוב על החידוש שחידשתי בדין הספק מאיזה ברמה: ד ומה שכתב עוד שפא נולד אחר הזמן מנין יודעין פלל שהוא מאותו העדר רק מהם והם אמרו שקודם הי' ואף גוי נאמן במיגו פדמוכח מהא דנכרי אמר של רבעי כו' אינו נאמן שלא נתפנין זה אלא להשביח את מקחו.

הא לאו הכי הי' נאמן במיגו שלא מכרן: ידידו הדוש"ת הק' אברהם. סימן תיא שאלה מהו למפור את הבכור לנכרי קודם ששחטו מחשש שימצא טריפה ויצטרף קבורה: א) תשובה דבר זה נחלקו בו רבותינו האחרונים ביור"ד סימן ט"ז שהרמ"א פתב בשם הגהות מרדכי שטוב למוכרו לנכרי.

ומהרש"ל חלק עליו מחשש שימצא טריפה. וכולם פשוט בעיניהם דאי לאו חשש זה הי' מותר.

ובענייני לא הבנתי. שהרי הנכרי יאכלנו פשהוא נבילה והוי פמאכיל בכור שמת לנכרי. ואפ"י תימא דבמר שעה שנתן לו אזלינן ואז הי' חי והי' לו היתר לישראל. הא ליתא דהא אמרינן בבכורות (ט"ו).

(תנבזח ואכלת אין לך בהן היתר אכילה אלא משעת זביחה. וא"כ קודם זביחה אין לו שום היתר.

ואיך יאכילנו לנכרי. וכן פתב רש"י בזבחים (ק"ד).

(דְשַחֲטוּתוֹ בַּגְּבוּלֵינָהּ בְּזִמְתוֹ בְּמִקְדָּשׁ וְכֵן מִשְׁמַע מִהָא דְאֲמַרִּינָהּ בְּתַמּוּרָה דְחֻטָּאת בַּע"מ
שְׁנֵינִי וְנִתְּכַפְּרוּ בְּעֵלֵי קוֹדֶם שְׁנֵינִי חֻטָּאת שְׁכַפְּרוּ בְּעֵלֵי. אָבֵל אִם
מִשְׁנֵינִי חֻטָּאת נִתְּכַפְּרוּ מִתְּרַת.

הָרִי דְלָא נִפְקַע קְדוּשָׁתָהּ עַד שְׁנֵינִי חֻטָּאת. וְעֵי בְּתוֹס' בְּכוֹרוֹת (כ"ה).

(ד"ה שְׁעָר: ב) וְעוֹד תַּמִּי לִי טוֹבָא דְהָא מְצֻנָה לְאֶנְכְלוּ תוֹף שְׁנֵינִי בֵּין תָּם בֵּין בַּע"מ
כְּדַאֲתָא ר"פ עַד כְּמָה וְכְשִׁמוּכְרוּ לְנִכְרֵי אִינוּ אוֹכְלוּ. וְאִף שְׁמֹנְתָר לְהַאֲכִילוּ לְנִכְרֵי אַחַר
שְׁנֵינִי חֻטָּאת אֲפָשֶׁר שְׁמֵינִי בְּמָה שְׁשַׁחֲטוּ וּמִתִּירוּ לְיִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר בִּיאָרְתִּי [בַּה' שְׁחִיטָה
לְעֵיל סִי ב'] עֵי"ש.

וּבְמָה שְׁאֲוֹכְלוּ הַנִּכְרֵי גְבִילָה וְדַאי אִינוּ מְקַיְיִם הַמְצֻנָה בֵּינוּ דְאֲסוּר לְהַאֲכִילוּ כֹּף. שׁו"ר
לְמַהֲרֵי"ט אֲלֵגָאזִי בְּכוֹרוֹת שְׁגָם הוּא פִּקְפֻק בְּדִין זֶה מִטַּעַם אַחַר עֵי"ש: הַק' אֲבָרְהָם סִימָן
תִּיב (א) בְּכוֹרוֹת (ל"ג:) בְּכוֹר שְׁאֲחֻזוּ דָם אִפִּי מֵת אִין מְקִינִין לוֹ דָם דְּבָרֵי ר' יְהוּדָה
וְחֻכְמִים אוֹמְרִים יִקִּיז וּבִלְבָד שְׁלֵא יַעֲשֶׂה בּוֹ מוּם וְאִם עָשָׂה בּוֹ מוּם הָרִי זֶה לֹא יִשְׁחַט
עָלָיו ר' שְׁמַעוֹן אוֹמֵר יִקִּיז אַע"פ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בּוֹ מוּם.

וּבְהָא דְחֻכְמִים דְּאֲמָרוּ בְּמִשְׁנָה יִקִּיז וּבִלְבָד שְׁלֵא יַעֲשֶׂה בּוֹ מוּם פִּירִש"י בְּמִקּוּם שְׁאִינוּ
יָכוֹל לְחַזְרוֹר וּלְהַתְּרַפְּאוֹת וְקָשָׁה דְאֲפִי יָכוֹל לְהַתְּרַפְּאוֹת עַכ"פ הֵנָּה לִי מוּם עוֹבֵר וְכִינוּן
דְּחֵיב עַל הַקְּרָבָתוֹ לְמָה לֹא יִתְחַיֵּיב עַל עֲשִׂיָתוֹ.

וְרֵאִיתִי בַּס' מְנַחֵת חִינוּף שְׁפֶתַב דְּלִדְעַת רַמְב"ן דְּמִפְרָשֶׁת אֲמוֹר דְּכֵתִיב בָּהּ כָּל מוּם לֹא
יְהִי בּוֹ מִרְבִּינָה מוּם עוֹבֵר לְאִסוּר הַקְּרָבָה עַל הַטְּלַת מוּם עוֹבֵר נְמִי חֵיב. וְקָשָׁה מִתְּנִיתִין.

ב' קָשָׁה לְפִי הַש"ס ע"ז (י"ג:) דְּמִטִּיל מוּם בְּקִדְשִׁים בְּזִמְתוֹ"ז פְּטוּר אִף לְמ"ד מְטִיל מוּם
בְּבַע"מ חֵיב. וְכ"ש לְמָה דְּקִי"ל פְּטוּר דְּפְטוּר בְּזִמְתוֹ"ז.

וְא"כ מָה הַקָּשָׁה הָרֵא"ש עַל הַרַמְב"ן בְּמָה שְׁפֶסֶק כְּלִשׁוֹן הַמִּיקָל לְקַמָּן (ל"ה.) דְּאֲפִי
בְּעַט אַחַר רְדִיפָה מְוֹתָר.

דְּבָשֶׁל תוֹרָה הַלֵּף אַחַר הַמְחֻמֵּר. הָא בְּזִמְתוֹ"ז לִיכָא אִיסוּר תוֹרָה.

וְכָבֵר הַקָּשָׁה כֵּן בְּתַשׁוּ' מְהַר"י בְּרוֹנָא. וְחִילְקָה בֵּין בְּכוֹר לְשֶׁאֵר קִדְשִׁים.

וְתִירוּצוֹ אִינוּ מוֹבֵן. וְעוֹד שְׁהָרֵא"ש פֶּרֶק הַפּוֹעֲלִים הִבִּיא דְּבָרֵי רַאב"ד בְּבַעֲיָא אִם יֵשׁ
שְׁבוּת בְּאִיסוּר לְאוֹ דְּקִי"ל לְקוֹלָא.

וְאִף דְּבִבְכוֹר אִיתָא בְּפֶרֶק כָּל פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדָשִׁין שְׁאִם עָשָׂה גוֹי בּוֹ מוּם כְּדִי לְהַתִּירוֹ אֲסוּר.
וְאִף דְּבִזִּמְתוֹ"ז אִין אִיסוּר אֲלָא מְדַרְבָּנָן.

מִשׁוּם חוּמְרָא דְּקִדְשִׁים הוּא. וְהָא שְׁם בְּבָכוֹר קָאִי.

הֵנָּה דְּאִף בְּכוֹר בְּזִמְתוֹ"ז אִין אִיסוּר אֲלָא מְדַרְבָּנָן. ג' קוֹשְׁיָתָא בְּעַל סֶפֶר יִרְאִים לְפִי הַש"ס
ע"ז הַנ"ל דְּחֵיב מְטִיל בְּבַע"מ מִשׁוּם דְּחֻזִי לְדָמִי.

וְזֶה לֹא שְׁיָיִף בְּבָכוֹר. וְלָמָּה יֵאָסוּר בְּבָכוֹר שְׁאֲחֻזוּ דָם דְּחֵיב כְּבַע"מ כְּבִסְוֹנָא.

והקא לא שייך דחזי לדמי: ב) ונראה ליישב דהנה בספרא מרבינו פל קרבן וקרבו בפרט לאיסור הטלת מום. והוא בספר יראים סימן שפ"ג שפ"ז פיון דכתיב כל ומרבינו מטיל מום בבע"מ נתרבה גם בכור באיסור זה (והיינו בלא הי' בו מום קבוע שנפדה עליו פסולי המוקדשין).

דא"כ הו"ל כמו פסולי המוקדשין לאחר פדיונם. וכן כתבו התוס' רק מום עובר או אחיות הדם שאינו נפדה עלי' [ואף דלא חזי לדמי].

מ"מ אסור להטיל בו מום קבוע שנתחלל קדושתו ונעשה כצבי ואיל. ודוקא שאר קדשים צריכוו שיהי' חזי לדמי דבמה שנעשה בו מום לא נפקע קדושתו כלל.

והראי' שאם ילדה ולד תמים לפני פדיונו יקרב. ואם ילדה לאחר פדיון חולין הוא דהנה כולד צבי ואיל אבל ילדה לפני פדיונו יקרב ואם קדם מומן להקדשן וילדה נפדה שלא במום דלא יהי' טפל חמור מן העיקר.

ובקדם הקדשן את מומן יקרב ולא אמרינו בי' שלא יהי' חמור מן העיקר. ע"כ דעיקר נמי קדושתו עליו אף שיש לו פדיון).

וכיון שלא נפקע קדושתו במה שעושה בו מום קבוע. רק שנפסל מהקרבה.

אין איסור בהטלת מום רק בראוי להקרבה הוא או דמיו. ונתמעט גם בזמה"ז שאינו ראוי להקרבה.

אבל בכור (ומעשר) שמום קבוע מחלל קדושתו לא נתמעט בזמה"ז. ולא נתמעט מתמים יהי' לרצון גבי בכור רק אם הי' בו מום קבוע דהוי דומיא דפסולי המוקדשין לאחר פדיונם.

אבל מום עובר או אחיות דם נתרבה מפל מום לא יהי' בו דאסור להטיל בו מום קבוע אף דלא חזי לדמיו. ע"כ משום דבמום קבוע נתחלל קדושתו בכך.

וה"ה בזמה"ז דאסור: ב) ובזה ניחא בבכור שאחזו דם שמוטר להטיל בו מום עובר דמסתמא בזמה"ז קאי בזמן התנאים שבמשנה ובזמה"ז אף למאן דאוסר להטיל מום בבע"מ אינו אלא משום דמחלל קדושתו ומום עובר שאינו נפדה ובכור לא נתחלל קדושתו אין איסור בזמה"ז.

אף למ"ד מטיל מום בבע"מ מותר. ואף בבכור שאחזו דם אף דאחיות דם אינו מום לפדות עליו.

וכן מותר להטיל מום בבכור בע"מ כמ"ש הרא"ש אף שאינו מום לפדות עליו ובכור לא נפקעה קדושתו בכך. מ"מ מותר להטיל בו מה"ת.

וא"כ בכור בזמה"ז יהי' מותר להטיל בו מה"ת וקשה קושניית מהר"י ברונא הנ"ל: ד) אשר ע"כ נראה. דהנה צריף להבין סברת הש"ס דבזמה"ז יהי' פטור על מום דלא קרינא בי' תמים יהי' לרצון.

ואינו מוכן דהא בגוף הקרבן אין שום חסרון. והמניעה מפאת שאין בהמ"ק.

ואין זה דומה לבע"מ פלל שהוא חסרון בגוף הקרָבן. אף בזבחים (דף נ"ט:) קדושים
שנשחטו ואח"כ נפגם קרן המזבח פסולין.

ואפ"ל נתקן המזבח משום דיהוי. ובקדושים חיים אם נפסלו בפגימת קרן מזבח תלוי
בפלוגתא אם בע"ח גדחין.

ולכאורה משמע מזה דכשאינו מזבח יש פסול בגוף הקרָבן. דאל"כ למה יחשב דיהוי.
[ע"י תוס' זבחים (ל"ד:) ד"ה וליהוי דיהוי]. אף ז"א שהרי בזבחים (ע"ג:) בזבחים
שנתערבו אמר רבא השתא דאמרי רבנו לא נקריב אי אקריב לא מרצי.

ואף שלא הי' חסרון בגוף הקרָבן רק מחמת שא"י מי הוא הכשר אעפ"כ חשיב דיהוי.
וא"כ אין ראוי דחסרון מזבח יחשב חסרון בקרָבן: ה) אף עכ"פ מפורש שם דלמ"ד בע"ח
גדחין אם נפגם המזבח פסול אף שנתקן המזבח משום דיהוי ונהרי רבא הוא מרא
דשמעתא במס' ע"ז (י"ג:) בקדושים בזמה"ז נראה כו' הוא רבא.

ונהרי רבא הוא הסובר בע"ח גדחין פנ"ל בזבחים שנתערבו. דאמר רבא אי אקריב לא
מרצי ומוקי בגמ' כמ"ד בע"ח גדחין וא"כ שפיר הו"ל פסול בגוף הקרָבן משום דיהוי
ודומה לבע"מ וכן תוס' שהקשו במנחות ובבכורות דילמא דאצטריף קרא לבזמה"ז.

היינו משום דשם מרא דשמעתא ר' יוחנן הפל מודים כו' לא נחלקו כו' ור' יוחנן הוא
הסובר בכמה מקומות בע"ח גדחין. ואף דאיתא שם דקדושים שהוקדשו בפשעה שהי'
המזבח פגום לכ"ע לא הוי דחוי דדחויין מעיקרא נינהו.

הא פתבו התוס' שם הטעם משום דבידו לתקן לא חשיב דיהוי אלא בנראה ונדחה. אבל
בזמה"ז דבעוה"ר אין בידינו לבנות בהמ"ק ומזבח.

אף דחוי מעיקרא חשיב דחוי. וזה רבא לשיטתו.

אבל למה דקי"ל בע"ח אין גדחין מטיל מום בזמה"ז דאורייתא: ואין להקשות לפי זה
מה משני בע"מ לדמי חזי בזמה"ז לא לגופי ולא לדמי. הא לדמי לא נפסל משום דיהוי
והוי חסרון שחוץ לגופו שאין בהמ"ק דלק"מ דחזי לדמי היינו שעומד למכירה ולקנות
בו קרָבן אחר חשיב קרָבן.

אבל בזמה"ז דלכתחילה מחללין על פרוטה וזורקין לנהר ואינו עומד לקנות בו קרָבן לא
חשיב קרָבן. וראיית הראב"ד גבי אמירה לנכרי דאסור אפי' בבכור בזמה"ז דרבנן.

היינו דלמ"ד בע"ח גדחין אינו אלא דרבנן ומ"מ אסור אמירה לנכרי: ז) אכתי פש גבן
לברורי בבכור בחו"ל דפסק הרמב"ם כרע"ק וכמתני' דסוף חלה דבכור בחו"ל לא יקרבו
א"כ הוא פסול בגופו.

ויהי' מותר להטיל בו מום מה"ת. ואף דלשון ממקום שאין אתה מביא מעשר דגן אין
אתה מביא בכור.

י"ל דהוא רק לכתחילה. מ"מ הלא הרמב"ן והרשב"א ונהר"ן מדמים למעשר בהמה הא
קאמר הש"ס ריש פ"ק מעשר בהמה פ"א ליקדש פ"א ליקרב.

ושם אמר הש"ס פ"א ליקדש פ"א ליקרב. א"ה מאחר שאינו קרב למה קדיש.

וּמִשְׁנֵי לְהַאֲכִיל בְּמוֹמֵן לְבַעֲלִים. וְאִם אֵיתָא דְבְדִיעֵבַד כְּשֵׁר מַה מְקַשָּׁה הַש"ס.

אֵלָא וְדַאי אַף בְּדִיעֵבַד פְּסוּל. וְה"ה בְּכוֹר הַמְדַמִּים לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה פְּסוּל בְּדִיעֵבַד.

וּא"כ יְהִי מִוֶּתֶר לְהַטִּיל מוֹם מֵה"ת: ח) אֵיבָרָא דְק"ל טוּבָא לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּאֶפ"י בְּזִמְנָא בֵּית שְׁנֵי אֵין מְחִיבִין בְּתַרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת מֵה"ת. א"כ פִּינּוֹן דְרַע"ק יְלִיף בְּכוֹר מִמַּעֲשֵׂר דְגָו.

לֹא הִי בְּכוֹר נוֹהֵג בְּזִמְנָא בֵּית שְׁנֵי. וְלֹא לְשִׁתְּמִיט תַּנָּא דְתַנִּי הֵכִי וְנִימָא רַע"ק הוּא.

בְּפֶרֶט דְק"ל פְּנוּתֵי דְרַע"ק וְלָמָּה לֹא נִשְׁנָה. וְעוֹד דְבָהָא מְתַנִּי דְסוּף חֲלָה דְאֵתִי כְרַע"ק דְהַעֲלָה מִבְּבָל וְלֹא קִיבְלוּ מִמֶּנּוּ.

וּבְנֻדַי דְבָבִית שְׁנֵי קָאִי. דְבָבִית רֵאשׁוֹן בְּבָל מְנִין הִי בּוּ יִשְׂרָאֵל.

וְע"כ בְּבִית שְׁנֵי שְׁנִשְׁתִּיירוּ שֵׁם אוֹתָם שְׁלֹא עָלוּ בִימֵי עֲזָרָא. מִכָּל דְאֶפ"י בְּזִמְנָא בֵּית שְׁנֵי מִבְּבָל הוּא דְאֵין מִקְבָּלִין הָא מַא"י מִקְבָּלִין.

וְלָמָּה הָא הִנְקֵשׁ לְמַעֲשָׂרוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת בְּזִמְנָא בֵּית שְׁנֵי דְרַבְּנָן: ט) וְעַל פְּרַחֲנֵינוּ לֹאמַר דְנֻדַי קוֹדֵם שְׁנִכְנָסוּ לְאֶרֶץ הִי מְקַרִּיבִין בְּכוֹרוֹת בְּמִדְבָּר אַף שְׁלֹא נוֹלְדוּ בַּא"י כְּדַאֲתָא פ"ק דְבְּכוֹרוֹת (ד':) אוֹתוֹ יוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן הִי מְקַרִּיבִין חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת בְּכוֹרוֹת וְכו' וְלִית מֵאֵן דְפְּלִיג.

וּקְרָא נְמִי מִשְׁמַע דְכְּתִיב אַף בְּכוֹר שׁוֹר וְכֶשֶׁב. וּבְשָׂרָם יְהִי לָהּ מִשְׁמַע לְאֶהָרֵן עֲצָמוֹ שְׁקָרַב בְּמִדְבָּר וְאַף דְמַעֲשָׂרוֹת לִיתְנִייהוּ בְּמִדְבָּר וְע"כ הִתְקַשׁ בְּכוֹר לְמַעֲשֵׂר אֵינוֹ אֵלָא בְּשַׁעָה שְׁיֵשׁ חַיִּיב מַעֲשֵׂר.

הִנְקֵשׁ בְּכוֹר שְׁאֵינוֹ נוֹהֵג לְהַקְרִיבָהּ. אֵלָא מְקוֹם שְׁנוֹהֵג מַעֲשֵׂר.

מִמִּילָא לְאַחַר שְׁפִסְקָה קְדוּשַׁת הָאֶרֶץ מֵה"ת נוֹהֵג בְּכוֹר אַף שְׁאֵינוֹ נוֹהֵג מַעֲשֵׂר וְאֶפ"י בַּחוּ"ל. וְדַכּוֹנְתֵי אֲשַׁכְּחֵן לְגַבֵּי הַלֵּל וְשִׁירָה קוֹדֵם שְׁנִכְנָסוּ לְאֶרֶץ הַנְּקֻשְׁרוּ כָּל אֲרָצוֹת לֹאמַר שִׁירָה.

מִשְׁנִכְנָסוּ לְאֶרֶץ לֹא הִנְקֻשְׁרוּ אֲרָצוֹת שְׁבַחוּ"ל לֹאמַר שִׁירָה. וּבַמְגִילָה (י"ד).

פִּינּוֹן שְׁגָלוֹ חֲזָרוּ לְהַכְשִׁירוּ הֶרֶאשׁוֹן. ה"נ קוֹדֵם שְׁנִכְנָסוּ לְאֶרֶץ הַנְּקֻשְׁרוּ כָּל אֲרָצוֹת לְהַבִּיא מֵהֶם בְּכוֹרוֹת.

וְזֵה יְלַפִּינוּ מִקְרָא דִּיהֵי לָהּ פְּנ"ל. מִשְׁבָּאוֹ לְאֶרֶץ נִפְסַל חוּ"ל.

וְכִינּוֹן שְׁגָלוֹ וּפְסָקָה קְדוּשַׁת הָאֶרֶץ חֲזָרוּ לְחַיִּיב הֶרֶאשׁוֹן לְהַבִּיא בְּכוֹרוֹת מַחוּ"ל. וְמַה שְׁלֹא קִבְלוּ מִבְּבָל מִשׁוּם דְמִדְרַבְּנָן נִתְקַדְּשָׁה הָאֶרֶץ בִּימֵי עֲזָרָא וְלֹא הִנְקֻשְׁרוּ כָּל אֲרָצוֹת לְהַבִּיא בְּכוֹרוֹת.

מִמִּילָא לְעַנְיָן אִיסוּר הַטְּלַת מוֹם אִיסוּר מִן הַתּוֹרָה: וְרֵאֲתִי בְתִשׁוּ' הַרִי"מ בְּדִין בְּכוֹר בְּזִמְנָא ז' וְכֵן בְּדִין בְּכוֹר בַּחוּ"ל דְלֹא אִימְעַט מִתְּמִים יְהִי לְרַצוֹן אֵלָא בְּנִפְסַל מִשׁוּם מוֹם נִתְמַעַט מִתְּמִים יְהִי. אֲבָל בְּכוֹר בַּחוּ"ל אַף שְׁפִסוּל מ"מ אִיסוּר לְהַטִּיל בּוּ מוֹם מֵה"ת וְכֵן בְּכוֹר בְּזִמְנָא ז'.

נהא דע"ז (י"ג:) בקדשים בזמה"ז משום דאם יאסור להטיל בו מום יהי הדין פונסין לכיפה וסופו למות. ודינו פבכור שאקזו דם דמשום דאי שביק לי מניית חשיב כבע"מ יעיי"ש באריכות ובענייניו אינ הנדון דומה.

דבכור שאקזו דם חולה הוא ופסול משום הקריבהו נא לפתחה ומה דמפסל משום הקריבהו לפתחה פסול אפי' בעוף וחשיב מום גדול. אף דיש לו רפואה.

וכשאין לו רפואה בלא מום קבוע. ואין לו תקנה בלא עשיית מום גמור הוי מעכשיו מום גמור משום חלו.

אבל בכור בזמה"ז עכשיו אין בו פסול כלום. ועוד דבכור בזמה"ז אין מה שסופו למות ע"י שפונסין אותו לכיפה מונעתו מהקרה.

ואם הי' בהמ"ק להקריב לא הי' מכניסין לכיפה. והי' מקריבין אותו ואיך נאמר דלא חשיב תמים לרצון משום שסופו למות ונהא אין מה שסופו למות מונעו מהקרה כלל והנלפע"ד כתבתי: יא דעת הרא"ש דמותר להטיל מום בבע"מ עובר מה"ת.

וכן פסק בטוש"ע. ורמב"ם פ"ב מהלכות איסורי מזבח הלכה ט"ו פיצד כו' כל אלו ספק קבועין ספק עוברין לפיכך אם עשה בה מום אחר אינו לוקה.

משמע דבדאי מום עובר אם עשה בה מום קבוע לוקה. וכן משמע במשנה דמפרש הרא"ש בכול להתרפאות במקום שאינו עושה בו מום.

דכה"ג לא חשיב בע"מ מהשתא. ונהא אין עושה בו מום פירש"י שכול להתרפאות.

וא"כ מהשתא הנה לי בע"מ עובר ממנ"פ ועוד דאפי' אפטר להתרפאות בלא הקנה כלל, הלא השתא חולה הוא ופסול להקרה. ואף דכול להתרפאות יחשב כמו בע"מ עובר וא"ת דחולה לא חשיב כבע"מ.

הלא בש"ס ע"ז משמע דכל פסול כבע"מ: יב) בתוד"ה איקלימא הקשו בהא דקאמר הש"ס עד השתא דמשמע דהיתר להטיל בו מום משום דבר שאין מתפנין. והלא אפי' מתפנין להטיל מום מבואר בגמ' דשרי.

דמטיל מום בבע"מ שרי. ותי' בתוס' דמתני' מיירי דלא מניית אם לא יקיז ולא חשיב כבע"מ.

ואין היתר רק במקיז סמוך למקום שעושה בו מום. וא"צ ליזהר שלא יגע במקום שעושה בו מום פנין שאינו מתפנין.

וע"כ לא גרסינן במשנה במקום עיי"ש. והנה רש"י שגורס במשנה במקום מבואר דאפי' במטיל מום בנדים במקום שעושה שרי משום שאינו מתפנין.

וביותר מבואר ברע"ב שכתב יקיז אף במקום שעושה מום אם צריף להקיז באותו אבר. אף קשה קושניית התוס' דכיון שמקיז בנדים במקום שעושה מום למה יחשב אינו מתפנין: יג) ונראה ליישב דרש"י לשיטתו שפי' סוף פרק האורג בהא דמפיס מורסא להוציא ליזהר חשיב א"צ לגופה.

פירש"י משום שאינו חושש אם תסתם מיד ופתח לא תשיב במה שהיא פתוח עכשיו לבד. וה"נ בזה שאין איסור אלא במום קבוע.

שהרי פירש"י במקום שאין עושה בו מום היינו שיכול להתרפאות [ועי' לעיל במ"ש בזה] וכיון דאין איסור אא"כ עושה מום קבוע ולזה אינו מתפנין תשיב אינו מתפנין. ולפמ"ש לעיל דהיתר ביכול להתרפאות משום דאין איסור במטיל מום בבכור אלא במחללו.

והוא אינו מתפנין לכה. דומה לקוצץ בהרת ואינו מתפנין לטהר תשיב אינו מתפנין: (יד) אף לכאורה קשה הא פסיק ריש' הוא שידוע שיעשה מום קבוע.

אף הנה רש"י כתב גבי פציעת חלזון דפסיק ריש' לא הוי אא"כ לא איכפת לי' אבל אם ניחא לי' להיפוך מותר. והכא בנדאי לא ניחא שישאר בע"מ דבהמה תמימה שנה יותר: (טו) ובזה ניחא מה שלא ישחט על אותו מום שאם ישחט שוב יהי' אסור משום פסיק ריש'.

ולתנא דהיתר משום דמותר להטיל מום בבע"מ ס"ל באמת ישחט על אותו מום ותרי תנאי אליבא דר"ש. אף התוס' לטעמיהו דגבי פציעת חלזון לא ס"ל סברת רש"י הנ"ל אלא דמפטר משום מלאכה שא"צ לגופה.

וא"כ בנתפנין להקיז מאותו אבר תשיב פסיק ריש' וא"א להתיר משום שאינו מתפנין. ועוד דגבי מפס מורסא פירשו התוס' פי' אחר משום שא"צ שיהי' ראוי להכניס אור ג"כ עיי"ש: סימן תיג הלכות חלה החוה"ש וכל טוב לכבוד הרב הגאון העסיד המפורסם כקש"ת מוהר"ר זאב נחום נ"י.

(א) מכתבה הגיעני. ואשר נתקשית בדברי המחבר ביו"ד ר"ס שכ"ט.

שכתב הדובשנין והסופגנין והאיסקריטין פטורין מחלה משמע אפילו נאפה בתנור ונהרי בש"ס פסחים (ל"ז:) הסופגנין והדובשנין וכו' פטורין מן החלה וכו' אמר ריש לקיש הללו מעשה אילפס הן.

ור' יוחנן אמר מעשה אילפס חייבין והללו שעשאן בחמה ופירש"י ונהר"ן דאפולוהו קאי. נהירנא שגם אנכי נתקשיתי בזה וגרם לנו מחמת שהסעיה א' והסעיה ב' גראין כשני ענינים ובאמת הענין אחד ומיירי שלא אפאה בתנור ובמחבת והיינו הך דסעי' ב' רק הלשון מחולק: ב' והנה הדבר ברור דאין חילוק בין מים לשאר משקין.

ובמי פירות נחלקו הפוסקים. ובשבעה משקין לכ"ע חייב.

וכמבואר בסוף הסימן. ונהרי דבש הוא משבע משקין.

אולם הטעם משום דבלילתן רפה וכמו שפירש"י. הביאו הב"י והבה"ג וכן פתבו התוס' בשם ר"ת במחלוקת ר' יוחנן ור"ל דדוקא בבלילתן רפה פליגי והרמב"ן חולק באפאן בחמה כיון דעשאן ע"ד לאפותו בחמה.

אָבֵל מ"מ אין פֿטורין משום שֶהוּ בְדִבְשׁ: ' וּבִשְׁ"ף סק"א פֿתב וסֵתם לָחֵם אִינוּ אֵלָא הָעֵשׂוּי מִלָּחֵם וּמִים וּכְה"ג עכ"ל. וְהִנֵּה צָרִיךְ בְּיָאוּר מֵלֵת וּכְה"ג אִם מְרַבֵּה שְׂאֵר מִשְׁקִין אִיךְ נִתְמַעֲטוּ הַדְּוִבְשָׁנִין.

אוּלָם בְּיָאוּר דְּבָרֵיו דְּהָעֵשׂוּי מִלָּחֵם וּמִים דְּרַכְּוּ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּלִילְתוֹ עֵבֶה שְׁהֵמִים אִין בּו טַעַם וְאִינוּ אֵלָא לְחֶבֶר הַקָּמַח. וְלָמָּה יִתֵּן יוֹתֵר מֵהַצָּרִיךְ לָזֶה.

וְכֵן נִרְאֶה בְּחֻשׁ שְׁהָעֵשׂוּי בְּמִים לְשׁוֹן. וְהָעֵשׂוּי בְּדִבְשׁ וּבְצוּקְעָר בּוֹחֲשִׁין בְּכַף.

וּז"ש וסֵתם עֵיפֶסָה אִינוּ אֵלָא הָעֵשׂוּי מִקָּמַח וּמִים שְׁבִלִילְתוֹ עֵבֶה וּכְה"ג שְׁבִלִילְתוֹ עֵבֶה. שׁוֹב רְאִיתִי בְּלִבּוֹשׁ עֵט"ז לְהַדְיָא כְּדָבָרֵי וְז"ל וסֵתם לָחֵם הָעֵשׂוּי מִלָּחֵם וּמִים דְּרַךְ לַעֲשׂוֹת בְּלִילְתוֹ עֵבֶה וְכו' לְפִיכָךְ עֵיפֶסָה שְׁבִלִילְתוֹ רַבָּה וְכו'.

וְאִין סִפְקָא שְׁדָבָרֵי הַשְׁ"ף לְקוּחִין מֵהַלְבוּשׁ ד' וּבְאַמַּת כְּשֶׁאֲנִי לַעֲצָמֵי נ"ל הַפְּרִיֹשׁ שְׁבִלִילְתָהּ רַבָּה פֿטוּר מִשׁוּם דְּחֵיִב חֲלָה אִיפְּלִגּוּ תַנְאֵי אִם מִשְׁעֵת גִּלְגוּל אִם מִשְׁעֵת אִפִּי. וְעִי' פ"ג דְּחֲלָה מ"ו בְּפִירוּשׁ הַרְמַב"ם.

וְאִנּוּ קי"ל כֵּת"ק דְּמִשְׁעֵת גִּלְגוּל וְלִישָׁה. וּבְשֶׁבֶת (דף קנ"ו).

(לָא קָשְׁיָא הָא בְּעֵבֶה הָא בְּרַבָּה. וּפְרַשׁ"י בְּרַבָּה בּוֹחֲשִׁין דָּאִין זֶה לִישָׁה.

וְכֵן פֿסֵק הַלְכָה. יע"ש.

וְע"כ כְּשֶׁבִלִילְתוֹ רַבָּה דָּאִין בּוֹ לִישָׁה כ"ע מוֹדִים לְרַע"ק דְּמִשְׁעֵת אִפִּי. וְע"כ אִם אֶפְאָן בְּתַנּוּר חֵיִב.

וְאֵלּוּ לְטַעַם הַלְבוּשׁ וְהַשְׁ"ף אִפִּי אֶפְאָן אַח"כ יִפְטוּר. וְאוּלַי הַטַּעַם מִשׁוּם דַּע"י אִפִּי נַעֲשֶׂה עֵבֶה כְּנִרְאָה בְּחֻשׁ: ה) וְדָבָרֵי הַר"ן מְסִייעִים לִי שְׂאֵחַר שְׁהֵבִיא דְּבָרֵי ר"ת דְּפִי תַחֲזִילְתָהּ סוּפְגָנִין בְּלִילְתָהּ רַבָּה.

וְהֵבִיא דַעַת הַרְמַב"ן שְׁחֹלֵק עָלָיו שְׂאֵפִי בְּלִילְתָהּ עֵבֶה חֲשִׁיב סוּפְגָנִין פִּינּוּן שְׁדַעַתָּה לַעֲשׂוֹתָהּ בַּחֲמָה. הַקָּשָׁה וְכ"ת אִמְאֵי תַחֲזִילְתָהּ סוּפְגָנִין וְסוּפָה עֵיפֶסָה חֵיִב.

מ"ש מְגִלְגָּלָה גִזְבָּר פֿטוּר מִשׁוּם שְׁבִשְׁעֵת חוֹבְתָהּ הִי פֿטוּרָה. יע"ש מַה שְׁתִּירָץ.

וּלְשִׁיטַת הַלְבוּשׁ וְהַשְׁ"ף אִפִּי לְר"ת נְמִי קָשָׁה פִּינּוּן דְּחֲשִׁיב גִּלְגוּל אֵלָא דְּלֹא מִיקָרִי לָחֵם, א"כ בְּשַׁעַת חוֹבְתָהּ הִי פֿטוּרָה. אָבֵל לְפַמ"ש דְּלֹא מִיקָרִי גִלְגוּל א"כ לֹא הִי שַׁעַת חֵיִב וְדו"ק: ו) וְלִישָׁב דַּעַת הַלְבוּשׁ וְהַשְׁ"ף נִרְאָה עַפ"י הַש"ס חוֹלִין (קל"ז).

(בְּקוּטוּף פֿטוּר מִלְקָט דְּכֵתִיב קִצִּירָךְ וְלֹא קוּטוּף. וְאָמְרִינּוּ שֶׁם דְּבַמִּידֵי דְּאוּרְחִין בְּקוּטוּף הַקוּטוּף חֲשִׁיב קִצִּירָה.

וְה"נ בְּדוּבְשָׁנִין הַבְּחִישָׁה בְּכַף חֲשִׁיב גִּלְגוּל וְלִישָׁה ע"כ פֿתְבוּ הַטַּעַם מִשׁוּם דְּסֵתָם לָחֵם לָחֵם וּמִים. וְשֵׁם אִין חֵיִב אֵלָא בְּבִלִילְתָהּ עֵבֶה.

וּבְלֹא זֶה לֹא מִיקָרִי לִישָׁה עַל פֶּן אִין לְחֵיִב בְּשׁוּם עֵיפֶסָה פִי אִם בְּבִלִילְתָהּ עֵבֶה: ז) וְיִשׁ לְהוֹסִיף עַל דְּבָרֵיהֶם דְּהָא יִלְפִינּוּ לָחֵם לָחֵם מִמְצָה לְפֿטוּר חֶמֶץ שְׂאִינוּ מִחֲמַשְׁתַּת הַמִּינִים וְנִפְטוּר נְמִי הַנִּילוּשׁ בְּשְׂאֵר מִשְׁקִין דְּבַמְצָה אִינוּ יוֹצֵא דְּהוּא מְצָה עֲשִׂירָה.

וצ"ל דעיקר חיוב חלה על הקמח שהרי חלה חובת קרקע והקמח יוצא בו ידי מצה אם היא גלוש במים. וכיון דא"א לחיבו רק אם דנין על הקמח לבד והקמח דרף לישתו בלילתו עבה דסתם עיסה במים שבלילתו עבה.

ע"כ אפי' גלוש במשקין שדרפו לבחוש בכף נמי פטור אלא בבלילתו עבה ובלישה (מש: ח) מעתה דברי הטוש"ע מסודרים פראוי שמתחילה פתבו דין הדובשנין וכו' דפטורין בשעת חיוב חלה.

והיינו בשעת לישה והכא פטורין בשעת בחישה דהוא לישה דידהו מטעם הלבוש והש"ף. ולא יכלו לתפוס הדין בסתם עיסה שבלילתה רפה.

דממנ"פ קודם אפי' פיון דלא היא לישה פשיטא דפטור דלעולם חיוב חלה אינו קודם לישנה. ואי לאחר האפי' באמת חייבין ע"כ תפסו הדין בדובשנין.

ונה טעם הברייתא שתפס הדין בדובשנין. ובסעיף ב' פתבו הדין שני הנאמר בגמ' דאי הדר אפי' בתנור חייב בחלה.

דין זה בכל עיסה שבלילתה רפה היא גלוש במים או בשאר משקין. ונה אמת ויציב בדברי הפוסקים ז"ל: ט) ובאמת לולא שפונרש בגמ' מצד הסברא היינו יכולין לומר דבדובשנין ובלילתו רפה וכו' אפי' אפאן אח"כ פטור פקושית הר"ן דבשעת חובתה היא פטורה [ונוקא בעיסה במים בלילתה רפה חייבת דלא היא לישה ולא היא שעת חיוב] אבל דובשנין הואיל ונרפו בלילתו רפה היינו לישתו.

והכא לא שייך תירוץ הר"ן דמחוסר רק מחשבה. דהכא באמת מחוסר מעשה גמור.

דהיינו האפי' דבלילתה רפה לאו לחם מיקרי ואין החסרון במחשבה רק במעשה שבלילתה רפה. אולם אחרי שבגמ' מפורש להפוך עלינו ליישב קושיות הר"ן שקשה גם לדעת ר"ת פאמור.

ונאמר דלא מיקרי שעת חובתה בפטור אלא היכא דהוי לחם בידי הקדש דנגלל לחלה כמו מירוח לפרי דחשיב גמר מלאכה. ונה היכא שנקרא לחם.

אבל כ"ז שלא חשיב לחם אף דהיינו לישתו אין זה שעת חובתה. ונה נ"ל ברור.

ותמיהני על הר"ן ז"ל שלא נחית לזה ליישב גם דעת הרמב"ן: ונראה דהר"ן אגיל בשיטת הרמב"ם פ"ז מה' בכורים ה"ט ופסקוהו בש"ע דשני ישראלים שעשו עיסה פשיעור ע"ד לחלק וחלקוהו ואח"כ הוסיף כ"א חלקו עד שהי' פשיעור לכל אחד פטורים שפבר היא לו שעת חובה שהי' פשיעור ונפטר מה שום המחשבה שהי' לחלק.

ועי"ש בכ"מ. הרי דכיון דבעצמו הי' פשיעור רק המחשבה הי' לחלק מקרי שעת חובה בפטור.

ולא דמי לעושה עיסתו פחות פחות מפשיעור ואח"כ צרפן דחייב. דמתחילה לא היא חובה קלל פיון שלא היא פשיעור.

וה"נ פיון דבלילתה עבה ולא חסר רק המחשבה שהי' שלא לאפותה בתנור שוב חשיב
שעת חובה בפטור: יא) ותירץ הר"ן פיון שלא עשאה בחמה לבסוף רק אפאה בתנור לא
חשיב בפטור משום שהי' מחוסר מחשבה.

ונוקא התם שבאמת חלקיה והוסיפו אח"כ חשיב בפטור [וי' בשטמ"ק פתובות (נ"ט):
ד"ה בידי לפדותה בשם הרמב"ן ומיתי לי דקימתי מסברא דנפשא. לישב קושית התוס'
שם סוף עמוד א'] אבל הקא פיון שגמלה ואפאה חייב וכמ"ש דמעשה שבסוף מוציא
מידי מחשבה.

ויצא לנו מזה דאף הר"ן יוכל לסבור פהלוש והש"ף דמקרי לישה ופטור דאינו דומיא
דקמח ומים. ואעפ"כ לא מקרי שעת חוב דמ"מ פטור.

יהי' מאיזה טעם שיהי'. ושלום בין הפוסקים: יב) והנה שלחתי אחרי מוכרי ואופי לעקיד
לשואלם אימתי לוקחים חלה מלעקיד שבו חשין בכף אם קודם אפי' או אח"כ.

ואמרו לי שמעולם לא לקחו חלה רק מלעקיד שלשין בידי היינו הקטנים ולא הגדולים
שבו חשין בכף. ולדעתי הדבר ברור שחייב דזה שבו חשין בכף מקרי רפה כבש"ס שבת
הג"ל.

ומהם אין ראי' כי אמרו לי שמתחילה גם מאותן שלשין בידי לא הי' לוקחין חלה רק מזמן
קרוב נהגו ליטול חלה מן הגלוש ומפורש בדברי ר"ת והתוס' דבלילתה רפה והדר אפי'
חייב אף בדובשגין.

והזכרתי אותם מכאן ולהבא שיטלו חלה מהנשפה בדבש בכרחה ומנהילוש בציקער בלא
ברכה: יג) ואין לפקפק ולומר דהנשפה חשיב משקה. והנאפה במשקה מבואר בש"ע
דפטור בבלילתה רפה ואף שאח"כ גתייבש י"ל כמ"ש הרא"ש לענין הגעלה דהלחלוחית
נשאר.

ולדחוק ולומר דבלילתו רפה דחייב בהדר ואפי' היינו הגלוש בידי עם הרבה מים
שלישתו רפה אבל לא הנשפה ונבחש בכף. הא ליתא דא"כ הי' הדין בגלוש עם הרבה
מים לא יטול חלה רק אחר אפי' פיון דמעיקרא לאו לחם הוא.

ועוד דברמ"א א"ח סימן תנ"א חצובה צריף ליבון. ופ"י המג"א והח"י וקרוב בש"ע
דלפעמים נשפה עיסה עלי'.

הרי מפורש דאף הנשפה חשיב שלא ע"י משקה. ולא נקרא משקה רק הצף ומשקה בעין
תחתיו לא המעורב בעיסה וכשגלוש בידי מקרי בלילתו עבה אף אם יהי' הרבה מים
ובלילתו רפה כבש"ס שבת.

כל זה נראה ברור. הארכתי לבאר זה משום שהאופי לעקיד אומרים שנוהגין להיפוד:
בנה הדו"ש באה"ר הק' סימן תיד ב"ה יום ג' ל"ז למב"י תרל"ו נאשעלסק.

שלום וכל טוב לכבוד ידידי הרב הגאון וכו' מוהר"ר חיים אליעזר נ"י אבד"ק קאליש.
א) יקרת מכתבו הגיעני רציתי להשיב תיקוף למען הראות חבת כבודו.

אמנם אינני אפנוני מןפנה מכל צד. גם עתה אין לי פנאי.

אף אמרתי לאו אורח ארעא לשהויי במכתב כל פך לגברא רבה. וזה החלי בעז"ה.

דבר הקושיא שהקשה מהרש"ל והגאון רעק"א בדברי התוס' פסחים (מ"ו:) דכיון שיכול לעשות בלי הואיל אין לנו לעשות ע"י הואיל. והקשו דלעולם יכול לעשות בלי הואיל דבצע מכל תדא פורתא ותימצו שלא הטריחוהו חכמים לבצוע מכל אחת ואחת והקשו הם ו"ל דבצע רק מתדא וזה יהי חלה על כל הפירות ע"י צירוף סל.

הנה מעולם הי' הדבר פשוט אצלי משום דצריך ליתול אחד מכ"ד או ממ"ח וכמ"ש כת"ר: ב) ותמיהני על תירוץ של מהרש"ל משום דצריך ליקח עוגה שלימה פשאין מפריש מכל חלה. א"כ מה הקשו התוס' שם דא"נ מפריש מכל חלה דומה לעיסה חצי של נכרי ונחצי של ישראל דאסור לאפותה ביו"ט.

הא כשמפריש מכל חלה יוכל ליקח מכל חלה מעט עד שצירוף כל החתיכות לא יהי כשיעור כפר אחד. נמצא שאינו מרבה בטורח במה שאופה גם החלה.

ובכה"ג אפי' בקצני של נכרי שרי כמ"ש הרש"ל בעצמו הובא בט"ז סימן תקי"ב סק"ה. א"ו משום דצריך ליתול אחד מכ"ד ויעלה יותר מכפר אחד שהי' יותר מכ"ד פירות.

נמצא שמרבה בטורח במה שאופה החלה. דאי לאו החלה לא הי' רק כ"ג פירות וכמו בעיסה חצי של נכרי אף אם יטול הנכרי חצי מכל פת.

או להמתירים בתנור אחד אף אם יטול חצי מכל תנור אסור בשני תנורים כיון דאפשר למיפלג בלישה והי' חצי פירות ממה שאופה עתה חשיב מרבה בטורח. או הי' רק תנור אחד כשהי' חולק בלישה.

אף שעכשיו אוכל הישראל מכל פת או מכל תנור. מ"מ חשיב מרבה בטורח לצורך נכרי כיון דבלא חלקו של נכרי הי' פחות הפירות או התנורים.

ה"נ בחלה. אבל לתירוץ מהרש"ל קשה.

ע"כ לדעתי אין לחוש לחומרא זו כלה: ג) אף סיום דברי כ"ת מהיהיא דביצה תמיהני אם בהתפזז לא ראה דברי תוס' הנ"ל במקומו. גם מ"ש מטעם רוב לא מחנור כלה.

וראני ברורה מריש פרק ר' ישמעאל בחולה שאמדהו לשני גרוגרות ויש שלשה בעונקין אחד דבעי למימר משום רובא במלאכה אף דרובא דהתירא עיי"ש: ד' את אשר הוקשה לרומעכ"ת לדברי מהרי"ו בעיסה שנתבשלה קודם שהורמה חלתה שיטול רק אחד מק"א דאם יטול יותר לא יתבטל ויאסור כל העיסה.

והד"מ לא חלק עליו רק משום דחלח חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ולא חיישינן אם לא הי' ק"א בחלה הרי נאסר הפת ואכל באיסור. א"ו חלת חו"ל הקילו.

ונראה דבחלח א"י מודה לי דצריך ליתול כדי גטילה. א"כ מאי הקשו התוס' דאפשר בלא הואיל לבצוע מכל תדא הא כיון שיצטרף ליתול כדי גטילה סביב החלה מכל מצה ופסדו כל המצות עכ"ד כת"ר ואני תמה פי לפי הבנת כ"ת במהרי"ו דבריו מרפסין איגרא: ה) אולם ברורם של דברים שדעת מהרי"ו כהתוס' רי"ד במס' ע"ז במהד"ח.

דאם גתערב טעמו ושל טבל בדבר אחר אין תקנה בהפרשה. וכן טעמו של מע"ש אין לו תקנה בחילול ע"ש.

וע"כ הוקשה להרי"ו כיון שנתערב טעמו ברוטב ואין תקנה בהפרשה ושוב יאסור פל העיסה. רק טעם ההיתר כיון דקי"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש.

הרי דחכמים הקילו להחשב כאלו מןפריש למפרע וא"כ לא נאסרו המים משום טבל כלל. וע"כ צריך שיהי' בו שיעור ביטול.

דאל"כ ממנ"פ אם נחשב הפרשה מפאן ולהבא הרי נאסרו המים משום טבל ואם תחשוב הפרשה למפרע הרי נאסרו המים משום חלה: ו והענין שיחשב הפרשה למפרע הוא כענין ברירה כמו שפרש"י במס' ביצה בזוכה מן הפקר ביו"ט קנתה שביטה אצלו למפרע משום ברירה דאגלאי מילתא דמתחילה הי' עומד להיות שלו.

כמו כן הקילו חכמים בזה דמתחילה הי' עומד דבר זה להיות חלה שיחשב כאלו הי' חלה גמורה. ומ"מ אם אין בו שיעור ביטול אוסר ממנ"פ כנ"ל.

וע"ז הקשה הד"מ מאוכל והולך ואח"כ מפריש דטעם ההיתר משום דרואין כאילו מתחילה הי' חלה. וא"כ אסרה העיסה.

וע"כ דהקילו חכמים דכל זמן שלא נתבררה החלה אינו אוסר בטעמה, ולפי"ז בחלת א"י שנתבשלה אין תקנה כלל. ובחלת א"י שנאפית אין חשש כלל.

דשפיר מועיל הפרשה אף על הטעם שבתוף ההיתר כיון שהכל עיסה ואינו טעם גרידא. ובחלת חו"ל שנאפית ולא אכל ג"כ אין חשש כיון שא"צ להקל כאלו הופרש למפרע.

שוב ראיתי בט"ז סימן שכ"ד סקט"ו הביא לשון מהרי"ו. מבואר להדיא א פירושי במהרי"ו כאלו גנוב הוא אתי.

ונתתי שמחה בלבי שפוננתי האמת בדעתו ז"ל וכל דברי הט"ז שם לענ"ד לא שרירים ולא קנינים. מעתה מה שהקשה כ"ת דהוי דשיל"מ דיכול להפריש ממקום אחר.

לא קשיא דאם פריש ממקום אחר לכאן לא יועיל למפרע כמו באוכל והולך ואח"כ מפריש דצריך לשייר מעיסה זו דוקא. אם פן יאסר הרוטב והרוטב יאסור העיסה.

ונה ברור: דברי ידו הדו"ש באה"ר הק' אברהם סימן תטו א) מס' חלה פרק א' משנה א' חמשה דברים חייבין בחלה החטים והשעורים והפוסמים ושבולת שועל ושיפון הרי אלו חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה.

היינו בכלול. כלומר פשהמינים בלולים יפה ועשה מהן עיסה אחת.

אבל בנשוף היינו שעשה עיסה מפל מין לעצמו אלא שהעיסות נושכות זו בזו. החטין אין מצטרפין עם הכל חוץ מן הפוסמין.

והשעורין מצטרפין עם הכל חוץ מן החטין. ובריש פלאים הביא הר"ש תוספתא קב חטין וקב שעורין וקב פוסמין הרי אלו מצטרפין פשהוא תורם תורם מפל אחד ואחד שאין תורמין ממין על שאינו מינו.

חצי קב חטין וחצי קב שעורין וחצי קב פנסמין נוטל מן הפנסמין. ופירש הר"ש דברישא שהחטין מתחייבין ע"י צירוף הפנסמין לבד בלא השעורין.

וכן השעורין בלא החטין. ע"כ תורם מכל אחד ואחד שאין תורמין ממין על שאינו מינו. אבל בסיפא דבעי כולהו לצרף תורם מן הפנסמין שעיסתו דומה לשנים: (ב) וקשה במה שפ"ה הר"ש בסיפא דכיון דבעי כולהו לצרף תורם מפנסמין עליהם. מפרק ד' משנה ד' קב חדש וקב ישן שנשכו זה בזה ר' ישמעאל אמר: יטול מן האמצע שיהי' בחלה מן החדש ומן הישן.

הרי דאף שאין האחד מתחייב בלא השני אינו תורם מזה על זה: ונ"ל דשאני הכא דהא דאינו תורם מזה על זה הוא משום שהוא אינו מינו. ואי חשבת לי' לנסמין לגבייהו אינו מינו לגמרי הא פטור.

אלא דלהחמיר חשיב מינו ולא להקל לתרומה על זה. וא"כ שאין חיוב רק בצירוף שלשתן.

אם תאמר שאין תורמין מזה על זה הוי תרתי דסתרי דאם אינו מינו הא לא נתחייב ואי מינו תורמין מזע"ז. וממנ"פ החטין והשעורין אינם טבל כשתורם עליהם מן הפנסמין.

אבל בחדש וישן דלאו משום שאינו מינו הא דאין תורמין מזע"ז. רק כף הדין דמצטרפין ומ"מ אין תורמין מזע"ז.

ודנקא בחטין ונסמין וכן בשעורין דמשום שאינו מינו אין תורמין מזע"ז ובאינו מינו לגמרי אין מצטרפין והוי תרתי דסתרי. וכהאי גוונא בתוס' שבת (דף ה'): בענין קלוטה כמי שהונחה דהילכתא גמירי בד' אמות דלא אמרינן קלוטה להקל ומספקא להתוס' דשוב אם קלוטה פלב חוץ לד"א גם להחמיר לא נאמר קלוטה.

והיינו משום דהוי תרתי דסתרי וה"נ דכונותי: (ד) אף יש לעיין לפי זה בקב מכל מין ג"כ נימא דלענין שלא יפטר החטין והשעורין הוי תרתי דסתרי. דע"כ אין החטין חייבין אלא אם כן הפנסמין מן חטין.

וא"ת דאין הפנסמין יוצאין מידי טיבולן ליעשות תרומה במה שתורמין אותם על החטין. דאף אם אינם מין אחד עם החטין חייבין משום שצטרפו עם השעורים, הלא חלה אין לה שיעור.

ויוכל לחול תרומה על כל מה שתורם בשביל הפנסמין עצמם ממין אחד. וצ"ל דכיון דאינו תורם על הפנסמין לבד.

רק על החטין ועל השעורין ג"כ כיון שאין חלין בשביל החטים ושעורים יחד. לא יחול על הפנסמין רק לפי חשבון דהיינו שני שלישים.

ועי' בפסגיא דאת ותמור בב"ב (קמ"ג) בראי' שהביא רב ששת דקי"ל דקנה מחצה. ה"נ לא יחול רק לפי חשבון ודו"ק: סימן תטז א) משנה ג' אלו חייבין בחלה ופטורין מן המעשרות וכו'.

ומע"ש והקדש שנפדו. בר"ש בד"א שמירח ופדה אבל פדה ומירח חייב בפל.

וְקָשָׁה דא"כ גַּם בְּחִלָּה גְּלַגְל וּפְדָה פְּטוּר וְזִמְנִין דְּחֵיב בְּמַעֲשְׂרוֹת וּפְטוּר מִחִלָּה כְּגוֹן
שֶׁהַקְּדִישׁ אוֹ הַפְּרִישׁ מֵע"ש לְאַחַר מִירוֹת וּפְדָה לְאַחַר גְּלַגְל. וְהו"ל לְמִתְנֵי כֹן בְּסִיפָא
דְּפְטוּר מִחִלָּה וְחֵיבִין בְּמַעֲשְׂרוֹת.

וְהִנֵּה בְּתוֹי"ט פ"א דְּתְרוּמוֹת מ"ה בְּהָא דְּאִין תּוֹרְמִין מִמֵּע"ש וְהַקְּדִישׁ שְׁנַפְדוּ. וְהִינּוּ
בְּהַקְּדִימוּ בְּשַׁבָּלִים.

דאל"כ פְּשִׁיטָא דְּחֻלִּין גְּמוּרִים הֵם. וְכַתְּבַת בְּתוֹי"ט דְּטַעַם הַפְּטוּר מִשׁוּם דְּיִלְפִינּוּ מֵע"ש
מְרֵאשׁוֹן.

וְהִינּוּ דְּכִי הִכִּי דְּמַעֲשֵׁר רֵאשׁוֹן שֶׁהַקְּדִימוּ בְּשַׁבָּלִים פְּטוּר מִתְרוּמָה גְּדוּלָּה. דְּאִין בּוֹ אֵלָא
חֵיבוּ מַעֲשֵׁר מִן הַמַּעֲשֵׁר.

כְּמוֹ כֵּן מֵע"ש שֶׁהַקְּדִימוּ בְּשַׁבָּלִים אִין בּוֹ חֵיבוּ אֵלָא לְהַעֲלוֹתוֹ לִירוּשָׁלַיִם אוֹ לְפָדוּתוֹ. וְא"כ
י"ל דְּמִתְנֵי כר' יְהוּדָה דְּמִמּוֹן הַדְּיוּט הוּא וְחֵיב בְּחִלָּה אִפִּי גְּלַגְל וְאִם"כ פְּדָה.

וּפְטוּר מִמַּעֲשְׂרוֹת מְהַקְּיִשָּׁא דִּמֵּע"ש לְמַעֲשֵׁר רֵאשׁוֹן. וְהָא דְּפְדָה וְאִם"כ מִירוֹת חֵיב מִשׁוּם
דְּבִשְׁעַת מִירוֹת אִין בּוֹ עוֹד חֵיבוּ הַעֲלָאָה וּפְדָה.

וְכֵמוֹ מַעֲשֵׁר רֵאשׁוֹן שֶׁהַקְּדִימוּ בְּשַׁבָּלִים דְּאִיתָא בִּירוּשָׁלַיִם שְׁאֵם הַפְּרִישׁ מַעֲשֵׁר מִן הַמַּעֲשֵׁר
וְאִם"כ מִירוֹת חֵיב בְּתְרוּמָה גְּדוּלָּה. וְבְּהַקְּדִישׁ יִתְבָּאָר לְפָנֵינוּ: ב אָף ז"א דְּבְהַקְּדָא פִּירִשׁ
הר"ש דְּמִתְנֵי תִינ מִשׁוּם דְּמִמּוֹן גְּבוּהָ.

וְכֵן כְּתוּב הַתּוֹס' בְּעֶצְמָם. ע"כ דְּהַקְּיִשָּׁא דִּמֵּע"ש לְרֵאשׁוֹן אִינוּ רַק לְתְרוּמָה גְּדוּלָּה בְּלִבָּד
וּמִתְנֵי תִינ דְּפְטוּר מִן הַמַּעֲשֵׁר מִשׁוּם דְּמִמּוֹן גְּבוּהָ הוּא.

וְא"כ אִפִּי בְּחִלָּה כְּהֵאִי גְּוֹנָא דְּגְלַגְל וּפְדָה פְּטוּר. וְהַדְּרָא קוּשְׁיָא לְדוֹכְתָא.

וּבְהַקְּדִישׁ שְׁנַפְדָּה דְּגְלַגְל וּפְדָה ג"כ פְּטוּר. וּמִשְׁכַּחַת חֵיב בְּמַעֲשְׂרוֹת.

נוֹכַח לִיִּישׁב שְׁפָדָה קוֹדֵם מִירוֹת. רַק שֶׁהֵבִיא שְׁלִישׁ בְּיַד הַקְּדִישׁ.

וְע"כ פְּטוּר מִמַּעֲשְׂרוֹת כְּדֵאִיתָא בִּירוּשָׁלַיִם פ"ג הַלְכָה ג' וּבְרַמְבַּ"ם סוֹף פ"ב מֵהִלְכוֹת
מַעֲשֵׁר וּבְחִלָּה חֵיב: ג) וְרֵאָל' מוֹתֵר הָעוֹמֵר שֶׁהַגְּזָבֵר הִי' זוֹרַע קוֹדֵם הַפֶּסַח ל' יוֹם כְּדֵאִיתָא
בְּמִנְחוֹת (פ"ה.) עֵי"ש בְּתוֹד"ה אִין מְבִיאִין.

וְא"כ הֵבִיא שְׁלִישׁ בְּיַד הַקְּדִישׁ. וְאֵעִפִּי"כ חֵיב בְּחִלָּה.

וְהִינּוּ מִשׁוּם דְּבִשְׁלָמָא בְּתְרוּמָה וּמַעֲשֵׁר דְּכִתִּיב דְּגָנָה מְמַעֲטִינּוּ דְּגוֹן הַקְּדִישׁ וְדִיגוֹן הַקְּדִישׁ.
וְאִף דְּדָגוֹן נְכָרִי וְדִיגוֹן נְכָרִי לֹא מְמַעֲטִינּוּ מִחֵד קָרָא.

וּמֵאֵן דְּמַמַּעֲט דְּגוֹן נְכָרִי ס"ל מִירוֹת נְכָרִי אִינוּ פּוֹטֵר. וּמֵאֵן דְּאִית לִי מִירוֹת נְכָרִי פּוֹטֵר
ס"ל אִין קִנְיָן לְנְכָרִי.

וְעֵינּוּ בְּתוֹס' מִנְחוֹת ד"ה מִירוֹת. לֹא קוּשְׁיָא דְּבִשְׁלָמָא בְּהַקְּדִישׁ שְׁקוּלִין הֵם וְיִמַּעֲטוּ שְׁנֵיהֶם.

אֲבָל בְּנְכָרִים מֵאֵן דס"ל לְמַעֲט דְּגוֹן נְכָרִי וְלֹא מִירוֹת נְכָרִי. הִינּוּ מִשׁוּם דס"ל יֵשׁ קִנְיָן.

וכשקנה הנכרי הקרקע נעשה חוץ לארץ וכמ"ש הרמב"ם שאפ"י חזר ישראל וקנאו הו"ל כיבוש יחיד. ולמ"ד מירוח נכרי פוטר לא ממעט דגן נכרי משום דס"ל אין קנאו לנכרי וכאילו לא גדל ברשות נכרי לעגנו קדושה.

אבל מירוח נכרי פוטר משום שמירחו הנכרי לדעת רמב"ם ורש"י. ולהתוס' בבכורות דשלקחו הנכרי לגדיש קנאו לגמרי ודוחק קצת] אבל בחלה דכתיב עריסותיכם לא ממעט אלא גלגל הקדש.

כן יש ליישב בהקדש. אבל במע"ש דע"כ לפרש שהוא מע"ש בפשע מירוח קשה וצ"ע: (ד) שם ר' אליעזר אומר תבואה שלא הביאה שליש פטורה מן החלה.

ובפ"י הרמב"ם והר"ש בשם הירושלמי דר' אליעזר יליף חלה מתרומה דכתיב בתרומת גורן פן תרימו אותה ותרומת גורן פטורה מתבואה שלא הביאה שליש שנאמר תבואת זרעה שהוא נזרע ומצמיח עיי"ש.

וקא דלא יליף נמי לעגנו הפקר לפטור מן החלה. נ"ל לפמ"ש בשטמ"ק ב"ק (צ"ד) גר שמת והחזיק אחד בקמה חייב במעשר משום שנעשה שלו טרם התחיל לבוא לכלל חיוב. דהתורם במחנה אין תרומתו תרומה עיי"ש וזה פירוש דבריו. וא"כ בחלה אם זכה בה בעודה קמח דינו כמו בעגנו מעשר אם זכה במחנה.

ואם הפקירה וזכה בה לאחר גלגול דינו כמו הפקיר לאחר מירוח לעגנו תרומה [ואם נתגלגלה בעודה הפקר באמת פטורה גם לרבנו כמו מירוח בפעם שהי' גוי ונתגגיר. אלא שהוא רחוק שלא יזכה בה המגלגל] דכבר נתחייבה ונטבלה.

ונראה דלפי מה דאיתא רפ"ג דמשנתן את המים בקמח קודם גלגול אף שלא נטבלה מ"מ אם תרם חל שם חלה. ואם זכה אז לר"א פטור: סימן תיז א) משנה ד והמזומע פטורה מן החלה.

דעת התוס' בנדה (מ"ז.) דאף החולין נעשין תרומה יע"ש.

וע"כ אפי' יש שיעור בחולין פטורה. וכן מוכח בדבריהם שם.

אבל הר"ש כתב דבירושלמי משמע דנזקא פשאין ה' רבעים מן החולין. וקשה לפי הר"ש הא דתנו לקמן פ"ג מ"ב נדמעה עיסתה עד שלא גלגלה פטורה שהמזומע פטור משגלגלה חייבת.

במאי עסקינו אי לא הי' בה קודם שנדמעה פשיעור משגלגלה אמאי חייבת. וע"כ פשהי' בה פשיעור.

ואעפ"כ עד שלא גלגלה פטורה. ובדוחק יש ליישב דלעולם שהי' בה פשיעור אלא שהיתה טבול לתרומה ועד שלא גלגלה הפריש ממנה תרומה ולא קבע לה מקום ונדמעה.

או שקבע מקום ואח"כ נדמעה ובצר לה שיעורא. מ"מ פשט המשנה דאפי' יש בחולין פשיעור פטורה: ב) וליישוב דברי הר"ש נראה דהנה בנדה שם פלוגתא דר"מ ור' יהודה עם ר' יוסי ור"ש דר"מ ור' יהודה מחייבים מזומע בחלה ור' יוסי ור"ש פוטרם דר"מ ור' יהודה סוברים חלה בזמה"ז דאורחייא.

וְלֹא אֲתִי דְמוּעַ דְרַבָּנָן וּמִפְקַע חֵלְהָ בּוּזְמָה"ז דְאֹרְיִיתָא וּר' יוֹסִי וְר"ש סוֹבְרִין דְרַבָּנָן וְאֲתִי דְמוּעַ דְרַבָּנָן וּמִפְקַע חֵלְהָ בּוּזְמָה"ז דְרַבָּנָן. וּס"ד דְבִתְרוּמָה נְמִי פְּלִיגִי.

וּמִסְקָנָא דְאֶפְלִי מ"ד חֵלְהָ דְרַבָּנָן תְּרוּמָה דְאֹרְיִיתָא דְר' יוֹסִי הָאִי אֲשֶׁר יָרָשׁוּ אַבְוֹתֵיהּ וִירֵשְׁתָּהּ יָרֵשׁהּ רֵאשׁוּנָה וּשְׁנֵי יֵשׁ לָהֶם שְׁלִישִׁית אֵין לָהֶם מְשׁוּם דִּירֵשְׁתָּהּ רֵאשׁוּנָה בְּטָלָה וְהוֹצֵרְכוּ לְיָרֵשׁ שְׁנֵי בֵימֵי עֲזָרָא.

שְׁלִישִׁית אֵין לָהֶן דִּירֵשְׁתָּה עֲזָרָא לֹא פְּסָקָה. וְע"כ תְּרוּמָה דְאֹרְיִיתָא.

חֵלְהָ דְרַבָּנָן דְבַחֲלָה פְּתִיב בְּבוֹאֲכֶם בְּבִיאַת פְּוֹלְכֶם. וְכִי אֶסְקִינְהוּ עֲזָרָא לֹא פְּוֹלְהוּ סְלִיק: (ג) וְהִנֵּה יֵשׁ לְעֵינֵינוּ לִפְמ"ש הַתּוֹס' מְגִילָה (י"ט): בְּטַעַם קָטָן שְׁהִגִיעַ לְחִינוּף אֵינוֹ מוֹצִיא גְדוֹל יָדֵי מְגִילָה מְשׁוּם דְקָטָן תְּרֵי דְרַבָּנָן.

וְלֹא מִפִּיק גְדוֹל חַד דְרַבָּנָן. וְה"נ לְמָה דַּס"ד דְלֵר' יוֹסִי וְר"ש גַּם תְּרוּמָה דְרַבָּנָן נִהְנָה לִי דְיָמוּעַ תְּרֵי דְרַבָּנָן לֹא יִפְקִיעַ חֵלְהָ חַד דְרַבָּנָן: ד אָף י"ל הָא הַתּוֹס' בְּעֶצְמָם הִקְשׁוּ ע"ז מְסוּמָא דְפְטוּר מְלוּמַר הַגְּדָה וּמוֹצִיא אֲחֵרִים לְמ"ד מְצָה בּוּזְמָה"ז דְרַבָּנָן.

וְאָף דְהַסוּמָא הָנָה תְּרֵי דְרַבָּנָן. וְתִרְצוּ דְשְׁאֵנִי סוּמָא שְׁפָכְרַנְתִּיב מְדֹאֹרְיִיתָא.

וְדוּקָא קָטָן דְמִתְחַלְתּוּ פְטוּר הִי. הֵרִי דְלִגְרַע סְבָרָא דְתְרֵי דְרַבָּנָן מְהֵנִי מַה שְׁפָכְרַנְתִּיב הִי בְּרַ חַיִּיב שְׁיִחְשֵׁב חַד דְרַבָּנָן.

וְה"נ מְהֵנִי מַה שְׁמִתְחַלְתָּהּ הִי תְרוּמָה חַד דְרַבָּנָן קוּדָם שְׁנִתְעַרְבַּ בְּחֻלִּין. וְכָל זֶה כְּשֵׁאִין בְּחֻלִּין כְּשִׁיעוּר חֲמִשָּׁת רַבְעִים.

דְהַתְרוּמָה שְׁנִתְעַרְבָה בָּהּ כְּכָר הִי עֲלֵי שֵׁם חַד דְרַבָּנָן כְּנ"ל. אַבְל בְּנִישׁ בְּחֻלִּין כְּשִׁיעוּר דְהַפְטוּר מִחֲמַת שְׁהַחֻלִּין נַעֲשִׂין תְרוּמָה וְהַחֻלִּין מְעוֹלָם לֹא הִי בָּהֶם קְדוּשָׁה.

וּמִתְחַלְתָּם תְּרֵי דְרַבָּנָן נִינְהוּ וְלֹא מִפְקַעֵי אֶת חַיִּיב חֵלְהָ שְׁהוּא חַד דְרַבָּנָן. וּמִיָּנֹשֵׁב הִר"ש שְׁכַתְבַּת דְמִשְׁמַע בִּירוּשְׁלַמִי דוּקָא שְׁאִין בְּחֻלִּין כְּשִׁיעוּר.

דִּירוּשְׁלַמִי ס"ל תְרוּמָה בּוּזְמָה"ז דְרַבָּנָן. וּמִתְנִיתִין כֵּר' יוֹסִי תְרוּמָה דְאֹרְיִיתָא חֵלְהָ דְרַבָּנָן: (ה) וְנ"ל שְׁגַם דַּעַת רַש"י כֵּן.

שְׁהֵרִי פִירֵשׁ בְּדֵר"מ וּר' יְהוּדָה מְשׁוּם דְאֹרְיִיתָא חַד בְּתְרֵי בְטָל. וְלָמָּה לִי לְפָרֵשׁ כֵּן תִּפּוּק לִי דְמְדֹאֹרְיִיתָא אֵין הַחֻלִּין נַעֲשִׂין תְרוּמָה.

וְהֵם עֶצְמָם יֵשׁ בָּהֶם כְּשִׁיעוּר. וְאֵין לֹאֲמַר דְחֻדָּא מְתְרֵי טַעְמָא נְקֻט.

שְׁהֵרִי בְעֵיפְסָה שְׁנַדְמָעָה פִּרְש"י שְׁנַפְלָה סָאָה לְתוּף פְּחוֹת מְמָאָה סָאִין חֻלִּין. וְאֵינוֹ מוּבָן דְלָמָּה נָדִי מְפִשֵׁט הַבְּרִייתָא דְהַעֵיפְסָה שְׁנַדְמָעָה שְׁנִתְעַרְבַּ בְּהַעֵיפְסָה תְרוּמָה.

וְנִרְאָה דְקָשָׁה לִי עַל ר' יְהוּדָה דְמִחְיִיב מְשׁוּם דְמַה"ת בְּרַבְּנָא בְטָיִל. וְהָא ר' יְהוּדָה סוֹבֵר מִב"מ לֹא בְטָיִל.

וְע"כ בְּמֵינוֹ אֵיירִי. דְהָא דְתְרוּמָה צְרִיף אֲחַד וּמְאָה לְבַטָּל אֵינוֹ אֶלָּא בְּמֵינוֹ [כְּדֹאֲיִתָּא בְּמַס' עֲרָלָה הוּבָא בְּחֻלִּין (צ"ט):] ע"כ מְפָרֵשׁ רַש"י שְׁנִתְעַרְבַּ בְּצ"ט סָאִין דְהֵינּוּ יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ

דר' יהודה מודה כמ"ש התוס' בכמה מקומות: והנה הדיוק הזה הוצרך רש"י לפי פירושו דטעמא משום דאורייתא בטל.

אף אם הי' מפרש בגיש בחולין לבד פשיעור. ומה שהחולין נעשין תרומה מדרבנן. הי' יכול לפרש עיסה שנדמעה כפשטה. אלא ודאי גם רש"י סובר דגיש בחולין פשיעור חייב לכ"ע.

והיינו למאי דס"ד דתרומה בזמה"ז וחסלה בזמה"ז פי הדדי וכמ"ש. ומתניתין דחסלה כר' יוסי תרומה דאורייתא חלה דרבנן.

ומדומע דתרומה בזמה"ז הוי חד דרבנן כמו חלה בזמה"ז בעינה: עוד י"ל דירושלמי ס"ל דחלה כר"מ ור' יהודה דמחייבין. דס"ל חלה בזמה"ז דאורייתא.

ומ"מ באין בחולין פשיעור פטור עפ"י מה דאיתא בבכורות (כ"ג.) באפר פרה שנתערב באפר מקלה מטמא במשא דמ"מ נושא הטומאה.

ה"נ באין בחולין פשיעור בלא תרומה שנתערב בה. הרי ממנ"פ אין בעיסה פשיעור מן החולין.

ואיך שהוא תרומה בציר שיעורא. ואין לומר פינו דבטלה תרומה לעגנן שיהי' הור מותר לאוכלו.

לעגנן מה שם תרומה עליו. י"ל דנ"מ אם תנסף עוד תרומה יהי' חוזר וניעור פינו דכמאן דאיתא דמי.

ומתניתין דחלה כר' יוסי ור"ש: ח ונראה לי ראי' לתירוץ הב' דהא דירושלמי דיש פשיעור חייב בחלה הוא רק לר"מ ור' יהודה שהרי הר"ש בפ"ג מ"ח פתב דשאר אינו בטל בעיסה דטעם פעיקר דאורייתא.

וכן פתב הר"ש פ"ג דטבול יום מ"ד אהא דעיסה שנתחמצה בשאור של תרומה אינה נפסלת בטבול יום דאע"ג דטעם פעיקר דאורייתא מ"מ בתרומה הא לא נגע. והנה בריתא זו עצמה הובאה בנדה שם עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה ר"מ ור' יהודה מחייבים [ואינה נפסלת בט"י] ר' יוסי ור"ש פותרים.

ומשום דר"מ ור' יהודה סוברים חלה בזמה"ז דאורייתא. ולא אתי דימוע דרבנן ומפקע חלה דאורייתא עיי"ש.

וקשה נתחמצה דטעם פעיקר דאורייתא אמאי חייב בחלה. וצ"ל משום דהחולין אין נעשין תרומה [דלית לי' לר"ש דנהפך היתר להיות איסור כדעת ר"י פסחים (מ"ד).

(דהיתר מצטרף לאיסור ונאקא בגבלע ואי נהפוך למה לי היתר מצטרף ולדעת ר"ח ורא"ש דנהפך צ"ל דס"ל כדעת או"ה דטעם ביותר מששים כגון המחמץ והמתבל דרבנן ייש שיעור חמשת רבעים בחולין.

ואעפ"י כ' ר' יוסי ור"ש פותרים. וא"א לומר כלל דר' יוסי ור"ש אינם פותרים אלא באין בו פשיעור.

דבכה"ג בנתחמצה אף ר"מ ור' יהודה פוטרים כיון דטכ"ע דאורייתא ולא בטלה התרומה בציר ל' שיעורא אלא ודאי לדעת הר"ש הירושלמי הגה כר"מ ור' יהודה. אבל לדעת רש"י הוכחנו שס"ל כתירוץ הראשון.

דרש"י לטעמי' בפרק אלו עוברין דנעשה פולו איסור. וצ"ל דס"ל פדעת או"ה דמחמץ דרבנן ולק"מ: ט' ויש לפקפק על תירוץ הראשון לפמ"ש לקמן פ"ד מ"ח דהא דתרומה אינה בטילה במינה פחות ממאה ואחד משום דנעשה הפל תרומה ואין פאן מבטל.

ואף דאם יתבטל לא יעשה החולין תרומה דומה להא דבכורות (כ"ב) במים טמאים שנתבטלו בציר ונתערבו אח"כ מים טהורים חוזר ונגיעור. ומשום דאם מפריק הבטול יטמאו הטמאים לטהורים ויהי' רוב טמא.

ה"נ כיון שאם לא יתבטל יהי' הפל תרומה לא בטל. ולפי זה אין דין התרומה הבטילה חמור מהחולין הנעשין תרומה.

וכיון דהחולין חשובים תרי דרבנן התרומה מתבטלת בהם לענין זה שלא יחשבו רק תרי דרבנן. ולרש"י ניקח דמ"ש דטעם שאינו בטל פחות ממאה ואחד משום דהחולין נעשין תרומה.

אינו לרש"י דס"ל תרומת חו"ל מבטלה ברוב ומותר אף לזרים (ועיין לקמן סימן תכ"ד) א"כ אין החולין נעשין תרומה ודו"ק: סימן תיח א) משנה ה' עישה שתחילתה סופגנין וסופה סופגנין פטורה תחילתה עיסה וסופה סופגנין וסופה עיסה חייבת.

דעת הר"ש תחילתה סופגנין שביליתה רפה. ותחילתה עיסה שביליתה עבה וסופה עיסה היינו ע"י האור בלא משקה, וסופה סופגנין היינו בחמה או ע"י האור במשקה.

ולריש לקיש אף מעשה אלפס שהדביק ולבסוף הרתיח חשיב סופגנין אפי' בלא משקה. אבל הרמב"ן פירש אף תחילתה סופגנין שביליתה עבה.

מדקמני עיסה שתחילתה וסופה סופגנין וביליתה רפה לא מקרי עיסה. וע"כ שביליתה עבה.

ותחילתה סופגנין היינו שדעתו לאפותו סופגנין בחמה או ע"י משקה. ותחילתה סופגנין וסופה עיסה שגלגלה על דעת לעשותה סופגנין ונמלך ואפאה פתקנה בתנור וכי תימא למה חייבת הלא בשעת חובתה הייתה פטורה.

שאני הקא דלא הוי מחוסר מעשה רק מחשבה: ב) ונראה דרמב"ן לשיטתו יוכל לפרש פולו מתניתין בביליתה עבה. אבל ר"ש בעל התוס' לשיטתו אי אפשר לפרש פן רק תחילתה סופגנין בליתה רפה.

דהנה צריך להבין גושניית הרמב"ן הלא בשעת חובתה הייתה פטורה. ולכאורה כיון שעל דעת סופגנין עשאה לא חשיב שעת חובה.

ודוקא גלגול הקדש פוטר מחמת שגוף העיסה הייתה לחם. משא"כ שלא הי' דעתו לאפותה בתנור ולא הי' עלי' שם לחם.

ואין זה שעת חובה. אף קושיותו נובעת מירושלמי דשני ישראלים שעשו עיסה חמשת רבעים לחלקה בצק דפטורה מן החלה.

אפי' חלקיה וחסר כל אחד והוסיף עד חמשת רבעים פטורין משום שפבר נפטרה. ואף שמתחילה היא דעתו לאפותה פחות פחות מכשעור לא היא כשעור בפטור.

ולכאורה דומה ללש פחות מכשעור והוסיף דחייב. וע"כ משום דהמעשה היא בחיוב.

ומחמת המחשבה נפטרה חשיב בשעת חובתה היתה פטורה. ה"נ בזה שהיתה בלילתה עבה וחישוב לעשותה סופגנין דיתשוב בשעת חובה היתה פטורה: ג) והנה לפי זה יש לעיין באיחוק הרמב"ן משום דמחוסר רק מחשבה שימלה לאפותה בתנור.

וקא בהא דירושלמי נמי היא מחוסר רק מחשבה שימלה לחלקה לאחר אפי'. וצריך לומר דשאני הכא בהא דרמב"ן דמחוסר מחשבה שנתקיימה לבסוף מנמלה לאפותה בתנור.

משא"כ בהא דירושלמי שלא נמלה הלא לחלקה בצק. ובאמת חלקיה בצק אלא שהוסיפו אח"כ.

וכעין זה חילק הרמב"ן בכתובות (נ"ט) בהא רחויז ביצה לגרש עצמה. והקשו בתוס' והא ביצה לומר איני גיזונית ואיני עושה ונדחקו לתרץ דרוצה ליישב גם אליבא דר"ל.

והרמב"ן תירץ דשאני הכא שלבסוף לא אמרה איני גיזונית ואיני עושה. אלא שנתגרשה ומה שנתגרשה זה לא היא ביצה עיי"ש.

וה"נ בזה דהמחשבה לא נתקיימה. ומה שהוסיפו אינו מחשבה לבד רק מעשה: ד והנה התוס' שלא ניחא להו לחלק בכך אם יפרשו פרמב"ן הדר קושיות הרמב"ן לדוכתא תחילתה סופגנין וסופה עיסה אמאי חייבת היא בשעת חובתה היתה פטורה.

מאי אמרת שאינו מחוסר רק מחשבה. בהא דירושלמי נמי מחוסר רק מחשבה.

ואף שבסוף בא לכלל חיוב שלא ע"י מחשבה אין נ"מ בזה. ע"כ דמחוסר מחשבה נמי חשיב בשעת חובתה היתה פטורה.

ה"נ תחילתה סופגנין נמי יחשב שעת חובתה היא פטורה וע"כ לפרש תחילתה סופגנין שביליתתה רפה ולא נתגלגלה כלל): סימן תיט א) משנה ו' חלות תודה ורקיגי נזיר עצאן לעצמו פטור.

בר"ש אפי' לא קדשו כלל פטור פיון דגלגלו לקדשן מידי דהנה אלמכור בשוק אי לא דתלוי בדעת לקוחות. וקשה הא לא נתפנון לקדשו עד לאחר אפי' ומ"ש מקונבקות דמשנה ה' דמה שחישוב להחזירו לסולתו אינו פוטרו וכן העושה עיסה על מנת לחלקה לאחר אפי' דחייבת כדדייק לישנא דירושלמי על מנת לחלקה בצק פטורה.

בצק דווקא וכן כתב הב"י בשם הרשב"א בפסקי חלה להדיא. ה"נ פיון שאין דעתו לקדשו פי אם לאחר אפי' יתחייב וצ"ע: סימן תכ א) משנה ח' עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה וכו' אם אין הרועים אוכלין ממנה אינה חייבת בחלה.

אין מערבין ביה ואין משתתפין ביה ואין מברכין עלי' ואין מוזמנין עלי'. וקשה דהתינוח לדעת ר"ל בירושלמי שעורב פל פה מורסן שאינו ראוי לאכילת אדם ניחא דאפי' אכיל לה בטלה דעתו.

אף למסקנת הפוסקים דהיא פת נקי' רק שחשב עליו לכלבים, א"כ פינו דאכיל לה עשאה לקחם ויתחייב המוציא וברהמ"ז וכן יערב ביה אם יחשב עלי' לאדם. ונ"ל דהא דאין מערבין ביה יש ליישב בפשיטות דכיון דלשה נאפאה לכלבים ובש"ע מבואר דבעינון שלא יעשה אותן כצורת פת דמוכח ממעשיו שמתכוין להאכילה לכלבים.

לא אתי מחשבה ומוציא מידי מעשה: (ב) והנה הרשב"א קידושין (מ"ח:): גפי האומר עשה לי גזמים ואקדש אני לה. דכיון דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף אינה מקודשת דהוי מקדש במלואה.

והקשה דהא עשאה לשם קידושין. ואף דבכל מפי' ומפי' לית בי' שנה פרוטה מ"ש ממקדש בשני תמרים שאין באחת שנה פרוטה רק בכולם.

דאם אמר לה הרי את מקודשת לי באלו ונתנם לה אחת אחת ואכלתם ראשונה ראשונה מקודשת ומצטרפין התמרים ה"נ יצטרפו העשיות. ותיגרז דשאני תמרים דבשעה שנתן הראשונה ישנה לשני' בעולם.

אבל ה"כא בשעת עשי' פחות משנה פרוטה הראשונה ליתא לעשי' אחרנייתא עכ"ד. וה"נ יהי' הדין בכל צירוף בעולם דאם בשעה שאכל הראשון ליתא לאחרון לא מצטרפין: (ג) וע"כ י"ל לעגנין חיוב בהמ"ז דאורייתא לא מחייב בלקחם כזה דבשעה שאכל לכבי ראשונה עדיין לא עבד מעשה בכביצה שני'.

ומחשבה לא מהני לשני' לקחם. וחשיב שעדיין לא הי' לקחם שאוכל אח"כ אז בעולם ולא מצטרפין לחיוב ברהמ"ז.

מעשה אפי' ברהמ"ז מדרבנן דהוא בכזית ובהמוציא לא יברך מידי דהנה פת הבאה בכיסנין דאי קבע סעודתו' מברך עליו המוציא וג' ברכות וכן לעגנין חלה מקרי לקחם. ואם לא קבע סעודתו' אינו מברך ברהמ"ז והמוציא.

והיינו דמדאורייתא הא אינו מחויב בברהמ"ז אלא הרגיל לקבוע עליו. וע"כ לא תקנו חכמים בכזית אלא בלקחם שרגיל לבוא לידי חיוב דאורייתא ולא בפת הבאה בכיסנין שאינו רגיל לקבוע עליו [כך הם דברי הב"י סי' קס"ח בתוספות ביאור קצת] וכיון שאינו מברך ברהמ"ז ה"ה דאינו מברך המוציא דכללא הוא מין שאינו מברך עליו ברהמ"ז אינו מברך עליו המוציא וה"ה פת הבאה בכיסנין שהוא מין שאינו מברך עליו ברהמ"ז בכזית כשאר פת ע"כ לא תקנו עליו המוציא אלא אם כן אכל שיעור שמברך עליו ברהמ"ז.

ועיין בברכת הנהגין של הרב ז"ל פרק ב' אות א': (ד) וא"כ כ"ש פת זה שלעולם לא יבא לידי חיוב ברהמ"ז דאורייתא דלא תקנו בו חכמים ברהמ"ז בכזית. והני לקחם שאינו מברך ברהמ"ז פלל אינו מברך עליו המוציא דכללא הוא פל מין לקחם שאינו מברך

ברהמ"ז אינו מְבַרֵךְ המוציא וְזֶה לֹא יבֵא לְחִיּוּב ברהמ"ז לעולם: ה) שם בְּמִשְׁנֵה בֵּין כֶּף וּבֵּין כֶּף מְטַמְּאָה טוּמְאָת אוֹכְלִים.

כְּתַב הָרֵא"ש דְּכִיּוֹן דַּע"י הַדְּחַק נֶאֱכַלְת לְאָדָם מְטַמְּאָה עַד שְׁתַּפְּסֵל מְלֶאכֶּל לְכָלָב. עכ"ל.
וְאִינוּ מוּבֵן לָמָּה תִּלָּה בְּאֲכִילַת אָדָם ע"י הַדְּחַק הָא פְּלִיאָה הוּא כֹּל הַמְּיֻחָד לְאֲכִילַת אָדָם טָמֵא עַד שִׁפְסוּל מְאֲכִילַת כָּלָב וּבְאֲכִילַת כָּלָב תִּלָּא מִקְלָתָא: ו וְנִרְאָה כְּעֵין שְׁפַתְב הַב"י או"ח סִימָן ק"ס בְּדַעַת הַר"י דְּמָה דְתִלּוּ חֲכָמִים נִט"י בְּרֵאוּי לְשִׁתְּיִית בְּהִמָּה הַטַּעַם מְשׁוּם דָּאָז רֵאוּי ע"י הַדְּחַק לְאָדָם ע"י"ש.

וה"נ ס"ל לְהָרֵא"ש דְּמָה דְתִלּוּי טוּמְאָה בְּאֲכִילַת כָּלָב מְשׁוּם דָּאָז רֵאוּי לְאָדָם ע"י הַדְּחַק. עכ"ל לֹא פָקַע מִיַּגְיָ' תוֹרַת קַבְּלַת טוּמְאָה (וּלְהַרְמָב"ם שְׁכָבֵר נִטְמָא דְוּוּקָא לֹא פָקַע מִיַּגְיָ' טוּמְאָה): ז) אִיךְ קָשָׁה לְכִי זֶה דְאִין אֲכִילַת כָּלָב בְּעֵצָם מִפְּשִׁירְתוֹ לְטוּמְאָה [רַק שְׁזֵה סִימָן שְׁעִדְיִין רֵאוּי ע"י הַדְּחַק לְאָדָם] א"כ כִּיּוֹן שְׁעֵשָׂה בְּהָ מַעֲשֵׂה שְׁלֵא יֵאָכְלוּ אָדָם שְׁעִירְב בְּהָ כֹּל כֶּף מְוֹרְסוֹן שְׁלֵא יֵהי' רֵאוּי לְאֲכִילַת אָדָם לְהוּי כְּקוֹנַת שְׁאוּר שְׁיַחְדָּה לִישִׁיבָה דְבָטְלָה.

וכן בית שִׁסְפְּכוּ בְּזַרְעִים טְהוּרוֹ בְּשִׁלְמָא אִם נִאֲמַר דְּמְשׁוּם אֲכִילַת כָּלָב בְּעֵצָמוֹתוֹ לֹא פָקַע טוּמְאָתוֹ נִיחָא דְאִיךְ דְּעֵשָׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה שְׁלֵא יֵאָכְל אָדָם הָא וְשָׁם אֲכִילַת כָּלָב גּוּפָה נְשָׂאָר בְּטוּמְאָתוֹ אִיךְ לְהָרֵא"ש דְּאֲכִילַת כָּלָב גּוּפָה לֹא מְהַיֵּי רַק מְשׁוּם שְׁעִדְיִין רֵאוּי ע"י הַדְּחַק לְאָדָם מְטַעַם זֶה נִיחָא רַק בְּנִפְסָלָה מְאֲכִילַת אָדָם מֵאֲלִי' דְּמְשׁוּם שְׁעִדְיִין רֵאוּי קִצָּת לְאֲכִילַת אָדָם לֹא פָקַע טוּמְאָתוֹ.

אָבֵל בְּעֵשָׂה בְּהָ מַעֲשֵׂה לְכָף. דַּל מְהֵכָא מַה שְׁנִפְסָלָה.

הָא מְשׁוּם מַעֲשֵׂה לְבַד גְּפָקַע תוֹרַת אוֹכְלָל כְּמוֹ בֵּית שִׁסְפְּכוּ בְּזַרְעִים דְּטְהוּרוֹ: ח) וצ"ל דְּלֹא חָשִׁיב מַעֲשֵׂה לְטְהַר רַק אִם הַמַּעֲשֵׂה מוֹכִיחַ לְכָף. אָבֵל בַּנ"ד כִּיּוֹן שַׁע"י הַדְּחַק רֵאוּי לְאָדָם אִינוּ מוֹכִיחַ מִמַּעֲשֵׂיו שְׁאִינוּ רוֹצֵה לְאָכְלוֹ.

דְּמָה שְׁעִירְב בְּהָ כֹּל כֶּף מְוֹרְסוֹן. אֲפִשֵׁר מְשׁוּם שְׁרוּצָה לְאָכְלוֹ גַּם הַמְּוֹרְסוֹן כְּמִבְּנֵי בְּרַמְב"ם פָּרָק י"ח מֵהַלְכוֹת שְׁבַת הַלְכָה ו' הַמוֹצֵיא מְוֹרְסוֹן אִם לְאֲכִילָה שְׁיַעוּרוֹ כְּגוֹרֻגְרַת וְאִם לְבִהמָה כְּמֵלֵא פִי גְדִי.

הִנֵּה דְלַפְעָמִים אוֹכְלִים מְוֹרְסוֹן וְלֹא בְּטָלָה דַּעַת הַמְּחַשֵׁב בְּמְוֹרְסוֹן לְאֲכִילַת אָדָם. וּא"כ אֲפִשֵׁר דְּמְשׁוּם שְׁרוּצָה לְאָכְלוֹ גַּם הַמְּוֹרְסוֹן עִירְבָם עִם הַקַּמַח.

וּמַעֲשֵׂה שְׁאִינוּ מוֹכִיחַ חָשִׁיב רַק מְחַשְׁבָּה כְּמִבְּנֵי בְּנֵי בְּתוּס' (חולין י"ב): ט) אִיךְ דְּקָשָׁה לְר' יוֹחָנָן בִּירוּשְׁלַמִי דְאָמַר עֲשָׂאָן פְּלִימוּדִים פְּטוּרָה. דְּהָא דְאִין הַרוּעִים אוֹכְלִין הִיָּינוּ שְׁשִׁינָה בְּצוּרַת הַפֶּת.

וְזֶה מַעֲשֵׂה מוֹכִיחַ דְּלְכָלְבִים. וּא"כ אֲמַאי מְטַמְּא טוּמְאָת אוֹכְלִין.

וְעוֹד דְּבִכְרִיתוֹת (כ"א.) הַחוּתוּף מִן הָאָדָם צָרִיף מְחַשְׁבָּה וְהַכָּשֵׁר.

וְקָשָׂא לָן מְחַשְׁבָּה לְתַעֲשֵׂה חֲתִיכָה שְׁלוֹ מְחַשְׁבָּה. וּאֵר"ל בְּחוּתוֹכוֹ לְכָלָב וּמְחַשְׁבָּה לְכָלָב לְאוֹ מְחַשְׁבָּה הוּא.

ולא וְהִתְנַן כָּלֵל אָמְרוּ בְּטוֹמְאָה כָּל הַמִּינוּחַד לְאוֹכֵל אָדָם טָמֵא עַד שְׂיִפְסֵל מְאֻכֵּלֵת כָּלֵב
הֵיחָא לְאַסּוּקֵי טוֹמְאָה מִיְגִי דְכִינּוֹ דְמַעֲיָקְרָא הִנֵּה חֲזִי לְאָדָם לְאַסּוּקֵי מְטוֹמְאָה עַד שְׂיִפְסֵל
מְאֻכֵּלֵת כָּלֵב.

הָכָא לְאַחֻתֵי לִי טוֹמְאָה. וְלִדְעַת הָרָא"ש דְרָאוּי לְאַכֵּילֵת כָּלֵב לָא מְהִי רַק מְשׁוּם דְרָאוּי
ע"י הִדְחַק לְאָדָם.

א"כ מֵאֵי ס"ד דְמַחְשְׁבָה לְכָלֵב יוֹעִיל: י) וְנִרְאָה דְלָא דְמִי לְקוֹפֵת שְׂאוּר שְׂיִחְדוֹ לִישִׁיבָה
אוֹ לְבֵית שְׂסִיכְכוֹ בְזַרְעִים. דְהֵתָם מַחְשְׁבָתוֹ לִישִׁיב כְּאֵילוֹ הִי עֵץ בְּעֵלְמָא.

וְכֵן בֵּית לְסַכְפָּה בּוֹ. וְלִישִׁיבָה וְסִיכּוּף אֵין צְוֹרָף מַה שְׂהוּא אוֹכֵל כָּלֵל.

אַבְל לְכָלֵב אֵינוֹ חֲזִי רַק אִם רָאוּי קֶצֶת לְאָדָם ע"י הִדְחַק כְּדַבְרֵי הָרָא"ש וְהַב"י הַגָּ'ל. ע"כ
אֵין מַחְשְׁבָתוֹ לְכָלֵב מוֹצִיאָתוֹ מִתּוֹרַת אֲנָכֵל.

אַדְרָבָא ס"ד דְגַמ' דְכָרִיתוֹת דִּיּוֹעִיל לְשׁוֹנֵי אֲנָכֵל. וְכֵהֵא גִוּוֹנָא מְצָאנוּ בְּמִים שְׂחִיבָה לְהַדִּיחַ
בְּהֵם אֵת הַפְּלִים מְהִי לְשׁוֹנֵי מְשָׁקָה אַף דְהִדְחַת הַפְּלִים אֵינוֹ שְׂתִי אֵלָא מְשׁוּם דְעִנְיָן
שְׂעוּשָׂהוּ מְשָׁקָה הֵינּוּ שְׂהוּא לַח.

זֶה עֲצָמוֹ מוֹעִיל לְהִדְחַת הַפְּלִים. וּבְמַחְשְׁבָתוֹ לְהַדִּיחַ בּוֹ אֵת הַפְּלִים נִיחָא לִי בְּמַה שְׂהוּא
לַח.

נְחָשָׁב מְשׁוּם זֶה מְשָׁקָה. וּמַחְשְׁבָתוֹ לְהַדִּיחַ הֵינּוּ מַחְשְׁבַת מְשָׁקָה.

כֵּן נ"ל כְּפֵת: יא) וּבְעֵיקָר דְבְרֵי הָרָא"ש יֵשׁ לְעִינֵי מַנ"ל דְאַיְמָא דְאַכֵּילֵת כָּלֵב ג"כ שֵׁם
אַכֵּילָה לְעִנְיָן שְׂלָא תַצָּא מְטוֹמְאָתָה רַאשׁוֹנָה. וְעִינֵי זַבְחִים (ל"א).

(חָשַׁב שְׂיִאכְלוּהוּ הַכְּלָבִים פִּיגּוּל. דְכִתִּיב וְאֵת אֵיזְבֵּל יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים וְגו': יב' וְנִרְאָה דַס"ל
דַא"א דְמְשׁוּם שְׂנַשְׂאָר רָאוּי לְכָלֵב לָא יִפְקַע מִתּוֹרַת קַבְלַת טוֹמְאָה שְׂהִי עָלְיוֹ מִתְחִילָה.

דְהָא מִתְחִילָה לָא הִי מוֹכֵן לְכָלֵב רַק לְאָדָם. וְזֶה שְׂהוּא עֲכָשְׁיוֹ רָאוּי לְכָלֵב פְּנִים חֲדָשׁוֹת
כְּאוֹ לְכָאן.

וְאֵינוֹ כְּמוֹ אֲנָכֵל הָרַאשׁוֹן. וְכְמוֹ בְּשַׁבְרֵי פְלִים דְאֵין טָמֵאִין אַא"כ עוֹשִׂים מְעִין מְלַאכְתָּן
הָרַאשׁוֹנָה כְּמִבְּנֵי בְרַמְב"ם פִּי"א מְהִלְכוֹת פְּלִים הִלְכָה ב' וּבְרַבָּא"ד שֵׁם פִּי"ח הִלְכָה י"ט
וְאַכֵּילֵת אָדָם וְאַכֵּילֵת כָּלֵב לָא חָשִׁיב זֶה מְעִין זֶה: יג' וְרָא' דְהָא מוֹכֵן לְאָדָם לָא הִי מוֹכֵן
לְכָלֵבִים כְּדַאִיתָא בִּיצָה (ו'): [וְיִמָּה שְׂמוּכָן לְכָלֵבִים הִי מוֹכֵן לְאָדָם.

מְבִנְיָר שֵׁם מְשׁוּם דְעֵתָי דְאַיְנֵשׁ אַפְּל מִיְדֵי דְחֲזִי לִי. וּפְרַש"י דְמַאֲתָמוֹל דְעֵתָי עֵילּוֹן' אִם
יְוֹלַד וְאַכְלָנוּ] וּבְשַׁבַּת (קכ"ד): דְשַׁבְרֵי פְלִים הָעוֹשִׂין מְעִין מְלַאכְתָּן הָרַאשׁוֹנָה מוֹתְרִים
בְּטִטּוּל.

אַף שְׂלָא הִי דְעֵתוֹ תְּחִילָה עַל מְלַאכְתּוֹ שְׂמִשְׁמֵשׁ עֲכָשְׁיוֹ. רַק מְשׁוּם שְׂמִשְׁמֵשׁ עֲכָשְׁיוֹ מְעִין
הָרַאשׁוֹנָה.

וְע"כ דְאַכֵּילֵת כָּלֵבִים אֵינוֹ מְעִין אַכֵּילֵת אָדָם. וַא"כ דּוּמָה לְשַׁבְרֵי פְלִים שְׂאֵין מְשַׁמְשִׁין
מְעִין מְלַאכְתָּן רַאשׁוֹנָה שְׂטֵהוֹרִין.

ע"כ פִּירַשׁ הָרָא"שׁ מְשׁוּם שְׁעֵדִינָן רָאוּי ע"י הַדְּחָק לְאֲכִילַת אֲדָם: יד) שׁוּב רָאִיתִי לְהַתּוֹס' בְּכוֹרוֹת (כ"ג) בְּהָא דר' יוֹחָנָן אָמַר אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה עַד לְפָלֵב פְּתָבוּ טַעַם הַנ"ל מְשׁוּם דְּאֲכִילַת פְּלָבִים שְׁמָה אֲכִילָה.

אִךְ מְדַלָּא פְּתָבוּ טַעַם זֶה בְּטוֹמָאָה קָלָה לַכ"ע דְּמַתְּנִיתִין הוּא כָּל הַמִּינּוּחַד לְאֲדָם אֵינּוּ טְהוֹר עַד שְׁיִפְסֵל לְכָלֵב. נִרְאֶה דְּבִזְהָ ס"ל פְּרָא"שׁ דְּהַטַּעַם מְשׁוּם דְּרָאוּי ע"י הַדְּחָק לְאֲדָם.

אִךְ צ"ע לְמָה פְּתָבוּ בְּטוֹמָאָה חֲמוּרָה טַעַם בַּפ"ע. וְעוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד בְּזֶה: סִימָן תְּכָא א) מְשֻׁנָּה ט' הַחֲלָה וְהַתְּרוּמָה חֲזִיבִין עֲלֵיהֶם מִיְתָה וְחֻמְשׁ וְאִסּוּרִין לְזָרִים.

וְאִף דְּמֵאֲחַר דְּחֲזִיבִין עֲלֵי מִיְתָה פְּשִׁיטָא דְּאִסּוּר לְזָרִים בִּירוּשְׁלַמִּי פְּתַר לָהּ בְּחֲצֵי שְׁיַעוּר דְּאִסּוּר מַה"ת לר' יוֹחָנָן. מְפָאן תְּשׁוּבָה לַמ"שׁ הַמַּל"מ פ"א מֵהַלְכוֹת חֲמִין וּמִצָּה בְּחֲמִין הוֹאִיל וְהִי לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר אֵינּוּ אִסּוּר חֲצֵי שְׁיַעוּר רַק מְקַרָּא דְּלֹא יֵאָכֵל.

וּבְלַפְנֵי זְמַנּוֹ דְּלִיפָא קָרָא מוֹתֵר עֵי"ש. וְהָרִי תְּרוּמָה דְּהִי לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר לְזָר וְאֵעֲפִי"כ אִסּוּר חֲצֵי שְׁיַעוּר לר' יוֹחָנָן וְכֵן מְסַתְּבָרָא.

וְאֵפִי' אִם נֶאֱמַר הַחֲזִילוּק בֵּין הִי לֹו שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר. וְחֲמִין בְּפִסְחָא גְּמַרִּינָן מְלֵא יֵאָכֵל.

נִילֵף לַפְנֵי זְמַנּוֹ מַתּוּף זְמַנּוֹ. וְכֵן שְׁאָר אִסּוּרִין שְׁהִי לְהֵן שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר.

מַה תֵּאֲמַר מַה לְחֲמִין בְּפִסְחָא שְׁכֵן פְּרַת. א"כ אִיךְ נִילּוּף שְׁאָר אִסּוּרִין מַחֲלָב גִּימָא מַה לְחֲלָב שְׁכֵן פְּרַת.

אִא"כ תֵּאֲמַר כַּמ"שׁ בְּתַשׁוּ' הָרֶשֶׁב"א סִימָן תַּל"ט דְּכָל דְּכַתִּיב גָּבִי נְבִילָה לְרָרוּי חֲצֵי שְׁיַעוּר. שׁוּב נִילּוּף אִסּוּרִי לָאוּ שְׁהִי בְּהֶם שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר מְנַבְּיִלָה וְחֲמִין בְּפִסְחָא בְּמָה הַצַּד, (ב) בִּירוּשְׁלַמִּי מְקַשָּׁה לְרִישׁ לְקִישׁ מִמַּתְּנִי' דְּאִסּוּרִים לְזָרִים.

לְכַאוּרָה יֵשׁ לְפָרַשׁ מַתְּנִיתִין בְּאוּכַל פְּזִית בְּיוֹתֵר מְפָדִי אֲכִילַת פְּרִס. דְּאִסּוּר מַה"ת מְשׁוּם מְשֻׁמַּרְת תְּרוּמָתִי דְּאִסּוּר לְהַפְסִיד הַתְּרוּמָה.

אוּ בְּמֵאֲכִיל פְּזִית לְשֻׁנֵי זָרִים דְּאִסּוּר מַה"ט. מִיְהוּ בְּתוֹס' פְּסָחִים (י"ג) גְּסַתְּפָקוּ אִם אִסּוּר לְשַׁרְוּף תְּרוּמוֹת טְהוֹרוֹת כְּמוֹ שְׁאִסּוּר לְטַמְאָם.

אוּ אֵין אִסּוּר רַק בְּמַטְמָא עֵי"ש. וְעֵי' בִּיבְמוֹת (צ') תוּד"ה וְאוּכַלַּת וְדו"ק שְׁם בְּמִשְׁנָה וְאֵין נוֹטְלִין מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמָא אֱלָא מִן הַמְּוַקֵּף וּמִן הַדְּבָר הַגְּמוּר.

פִּי' הַר"שׁ חֲלָה מְשֻׁתְּמָגְלָגֵל הָעֵינְסָה. עֵי' פ"ג מְשֻׁנָּה א' פִּינָן שְׁהוּא נּוֹתְמַת אֶת הַמַּיִם.

וַיַּעֲיִין בְּפִי' הַר"שׁ שְׁשָׁם: סִימָן תְּכָא א) פְּרָק ב' מְשֻׁנָּה א' פִּירוֹת חו"ל שְׁנַכְנָסוּ לְאַרְץ חֲזִיבִים בְּחֲלָה יִצְאוּ מְפָאן לְשָׁם ר"א מְחֲזִיב ור"ע פּוֹטֵר. וְהַרְמְב"ם פָּסַק בְּחֲלָה הַנְּכָנָס לְאַרְץ חֲזִיב מְדַאוּרִימָא.

וּבִיּוֹצָא קוֹדֵם גְּלוּל פְּטוּר. וּבַתְּרוּמָה בִּיּוֹצָא קוֹדֵם מִירוּחַ פְּטוּר.

וּבְנַכְנָס קוֹדֵם מִירוּחַ לָא מְחֲזִיב רַק מְדַרְבְּנָן. וּבַכ"מ פ"א מֵהַלְכוֹת תְּרוּמוֹת הַלְּכָה כ"ב תְּמָה עַל זֶה.

כו ולפענ"ד דהרמב"ם למד מהא דגיש קנגן לנגרי בא"י להפקיע ממעשר. ואפי' לקחו ישראל ומירקון פטור.

דאם מירקון נגרי גם למאי דקי"ל אין קנגן פטור. וקשה מה בכך דגיש קנגן.

לא יהא קרקע נגרי אלא כח"ל. וכיון שפאו לישראל הדר בא"י תחייבו.

ומזה הוכיח הרמב"ם דאינו חייב אלא מדבריהם וכו' למ"ד יש קנגן חייב מדבריהם כדאיתא במנחות (ל"א:) ועיין הלכה י' דמפרש דטעם דמ"ד יש קנגן דמפקעת קדושתה. ופשוט בח"ל אין בו סרף קדושה.

והחילוק שבין תרומה לחלה דתרומה מתחלת תיכף משנתלשה דאם הקדימו בשבליים הנה תרומה והמפריש חלתו קמח אינה חלה: ג ולכאורה עוד יש ראי' מעציץ שאינו נקוב דפטור.

אף ז"א דעציץ שאינו נקוב גרוע מת"ל דבירושלמי בעי אם מברך עלי' המוציא: ד) ובזה יש ליישב סוגיא דגיטין (מ"ז) דמקשה למ"ד יש קנגן לנגרי מהא דלקט שכחה ופיאה של נגרי חייבין במעשר אא"כ הפקיר.

היכי דמי כו' אלא לאו דנגרי ולקטינהו ישראל טעמא דהפקיר הא לא הפקיר חייב. ולכאורה קשה דאימא דחייב מדרבנן כמפורש במנחות (ל"א).

(דלמ"ד יש קנגן מ"מ חייב מדרבנן. ולפמ"ש י"ל דמה דחייב מדרבנן משום דנגוס אח"כ לא"י שפא ליד ישראל.

וקושיות הש"ס דא"כ לא מהני ההפקר הנגרי. כיון שזכה בה ישראל [שלקט בתוך שדה נגרי] קודם שפא לא"י והוא כ"ש ממ"ש ב"ש"מ הובא לעיל פ"א משנה ב' דזכה במחנך חייב במעשרות כיון שפא ליד ישראל קודם שיוכל לחול עליו שם תרומה.

כ"ש שזכה בה בעודה חוץ לארץ: ה) שם בר"ש דר' יוסי סבר דאין עשה דוחה ל"ת אלא כשכתובה בצידה. ותקשה לי' מתניתין דיבמות דאיסור מצנה ואיסור קדושה חולצת ולא מתניבמת ואפי' מתניבמת היתה אי לאו דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שני'.

וי"ל דסבר ר' יוסי דהאי דחולצת כדבעי למימר בגמ' דרבי רחמנא יבמתו דגיש לה אחרת שעולה לחליצה ואינה עולה ליבום כ'. משמע מדבריו דלמה דקי"ל עשה דוחה ל"ת אפי' שאינו כתוב בצידו למסקנא א"צ לקרא דיבמתו.

דהא דחולצת משום דעשה דוחה ל"ת ומדאורייתא מתניבמת. ותמוה דמה נעשה לאלמנה מן הנשואין לכה"ג דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ואם בעלה לא קנה כדאיתא ביבמות שם.

ולמה חולצת. ובח"י הר"ן סנהדרין (י"ט).

(דאפי' אלמנה מן הנשואין מתניבמת מה"ת דעשה דוחה ל"ת ועשה שאינו שונה בפל. ותמוה ג"כ דא"כ אמאי אם בעלה לא קנה: ו' ונראה ליישב.

דטעם קולא דאינו שונה בכל עפ"י מה דאמרי' במס' ר"ה (כ"ט. ט.) דמי שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים ומי שמחויב בדבר אעפ"י שפיצא מוציא.

משום דחשיב בר חיוב משום ערבות. ע"כ דמי שאינו מחויב בדבר אינו ערב. וע"כ עשה השנה בכל הפל ערבים. ואינו שנה בכל אותם שאינם מחויבים אינם ערבים. וע"כ השנה בכל חמור. דומה לעשה דרבים חמור נגד עשה דיחיד.

דהשנה בכל הפל מצוים שיעשה זה המצוה: והנה צריך להבין הא דאם בעלה קנה פיון שגזרו אטו ביאה שני' ופטרוהו חכמים מיבום ויש פת פת חכמים לפטרו ממ"נ איך דוחה הל"ח.

וצ"ל דיבום שאני. דאפי' היבם והיבמה אינם מחויבים במצות כלל שהם חרשים מתקנים המצוה וקנאה ע"כ דוחה הל"ח.

ומ"מ פיון שהם אינם מחויבים דפטרינהו רבנו. כ"ש שאחרים אינם ערבים.

ואזיל מעלה העשה דרבים. ושוב אינו דוחה לל"ח ועשה.

וע"כ אם בעלה לא קנה. ומ"מ פיון שדבר אחר דהוא תק"ח גרם לה לאסור לא חשיב בה אינו עולה ליבום מה"ת כמ"ש הרשב"א ריש יבמות לענין יבמה שדורה הנאה מיבמה בחיי בעלה תחלוץ עי"ש.

כן נ"ל לדעת הר"ש ונה"ן. ומ"מ דעת התוס' והרשב"א בשם בה"ג דגם למסקנא גם טעמא דרבי רחמנא יבמתו לענין חייבי עשה ול"ח: סימן תכג א) משנה ב' עפר חוצה לארץ שפא בספינה לארץ חייבת במעשרות ובשביעית אמר ר' יהודה אימתי בזמן שהספינה גוששית.

במל"מ פ"ב מהלכות ביכורים דבאינה גוששית אפי' בעפר א"י פטור מה"ת דהוי פזורע בעציץ שאינו נקוב. וכן נראה מוכח דטעם הפטור משום עציץ שאינו נקוב.

דאי משום ח"ל פיון שפא לארץ תחייב כמו פירות ח"ל שזכנסו לארץ אף דעציץ שאינו נקוב חייב מדרבנו מ"מ בזה שינק מעפר חו"ל וחיובו דזכנסו לארץ אינו רק מדרבנו ע"כ בעציץ שאינו נקוב לא גזרו ועי' מ"ש בספר אגלי טל מלאכת קוצר סק"ח: ב' שם עיפה שנילושה במי פירות חייבת בחלה.

והר"ש פתב ונהביא ירושלמי דריב"ח אמר דלר' עקיבא דאמר דמי פירות אין מחברין לטומאה. ה"נ אין מחברין לחלה.

ור' יוחנן אמר דרע"ק מודה דמחברין לחלה. [ונראה דלריב"ח אלקבא דר"ע לא משום דלא הנה שיעור חלה ביחד.

אלא משום דלא חשיב לישא פיון שאינו מחבר את הקמח להיות אחד] ר"ת בר בא בשם ריב"ל אינו מחבר מכולן אלא שבעה משקין בלבד. והרמב"ם פתב עיפה שנילושה פיון ושמן ודבש חייבת בחלה.

וכתב בכ"מ דפסק דלא כרע"ק. ובב"י פתב עוד דמדלא פתב דמי פירות פטור מכלל שגם במ"פ מחייב: ג) ולדידי הדברים תמוהים.

דְּבַחֲדָא פֶּסֶק בְּפִי הַמְשַׁנְיֹת דְּטָבוּל יוֹם כְּרַע"ק. וְכֵן בְּפ"ח מְהֻלְכוֹת טוֹמְאָת אוֹכְלִין הֶלְכָה ט"ז פֶּסֶק כְּרַע"ק.

וְכֵן בְּפ"ו מְהֻלְכוֹת ט"א הֶלְכָה י"ג עֵינְסָה שְׁנִילוּשָׁה בְּמ"פ אֵינּוּ חִיבּוּר שְׂאִין לָהּ דְּבַר שְׁמַחְבֵּר אֶת הָאֲנָכְלִין אֲלֵא שְׁבַעַה מִשְׁקִין בְּלֶבֶד. וְא"כ גַּם מ"ש הַב"י דְּרַמְב"ם גַּם בְּמ"פ מְחַיֵּב.

מְדָלָא אָמַר בְּהַדְיָא שְׁפָטוּר. הַסְבָּרָא בְּהִיפּוּד.

דְּמַדְשִׁינָה לְשׁוֹן הַמְשַׁנְיָה מִי פִירוֹת. וְנִקְיֹט אֵלּוּ שְׁהֵם מִשְׁבַּעַה מִשְׁקִין מְכַלְל דְּמ"פ פֶּטוּר. וְאִי אָמַרְתָּ דְּלֶהֲרַמְב"ם אֵין סְבָרָא לְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם לִיתָא שְׁהָרִי הוּא עֲצָמוֹ מְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם לְעַנְוֵי טוֹמְאָה. ש"מ דְּנֻקָא בְּהִי מְחַיֵּב.

מִיָּהוּ אֶפְשָׁר לִזְמַר דְּרַמְב"ם רְפוּיִי מְרַפְיָא בְּיָדוֹ. אִם כְּרִיב"ח אִם כְּר"י.

ע"כ לֹא פֶּסֶק בְּמִי פִירוֹת כְּלוּם: ד) אִף בְּרַמְב"ם הֶלְכוֹת חֶמֶץ וּמִצָּה דְּמִצָּה שְׁנִילוּשָׁה בְּמִי פִירוֹת יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי מִצָּה. וְלֹא חָשִׁיב מִצָּה עֲשִׂירָה.

וְאֵינּוּ מוּכָן הַטַּעַם. וּבְנֻדָּאֵי יֵשׁ מ"פ יְקָרִים עֲשָׂר יְדוֹת מֵיִן שְׁמֹן וּדְבָשׁ.

אִף לְפִי הִירוּשְׁלָמִי דָּאֵין מ"פ מְחַבְרִין יֵשׁ לִיתָן בּוֹ טַעַם נָכוֹן. וְנֶאֱמַר דְּנֻדָּאֵי הַרְמַב"ם מֵיִרֵי בְּיַשׁ מִיָּם.

דַּאֲל"כ וְנֻדָּאֵי אֵינּוּ יוֹצֵא בָּהּ מִשׁוּם דָּאֵינּוּ בָּא לִידֵי חִימוּץ. וְכֵן הִבִּיא בְּמִלְחָמוֹת פְּסָחִים רִירוּשְׁלָמִי יָכוֹל יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתָהּ בְּרִבּוּכָה ת"ל וּשְׁמַרְתֶּם יִצְאָתָהּ זֶה שֶׁא"צ שְׂיָמוּר.

וְע"כ בְּיַשׁ מִיָּם ג"כ. וּבְיִין שְׁמֹן וּדְבָשׁ נִתְמַעַט מִשׁוּם מִצָּה עֲשִׂירָה.

וְע"כ דְּנֻקָא בְּהִי שְׁמַחְבְּרִים הַקָּמַח לִיעֲשׂוֹת עֵינְסָה. וְהָרִי הֵיִן וְהַשְׁמֹן וְהַדְּבָשׁ מִגּוּף הָעֵינְסָה וְהָרִי גּוּף הַמִּצָּה עֲשִׂירָה.

אָבֵל מ"פ שְׂאִינָן מִגּוּף הַמִּצָּה חָשִׁיב כְּאֵילוֹ טָבֵל הַמִּצָּה בֵּינָן דְּטַעַם הַמִּצָּה אֵינָה עֲשִׂירָה: ה' וְהֶרָאָב"ד שֶׁם כְּתוּב נִרְאָה שְׁלֵמֵד זֶה מִמִּצָּה מְתוּבָלֵת. וְלִיתָא דְּהֵתָם שְׁתַּבְּלָה לְאַחַר שְׁנֵאָפִית עֵי"ש.

נִרְאָה דְּהֶרָאָב"ד פִּירוּשׁ ג"כ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּמ"פ אֵינָם מְחַבְּרִים וְאֵינָם מִגּוּף הָעֵינְסָה וְדוּמִים לְתַבְּלִין. וְחוֹלֵק הֶרָאָב"ד דְּאָפִי בְּתַבְּלָה קוֹדֵם שְׁנֵאָפִית פְּסוּלָה.

מ"מ מְבֻנָּאָר מְרַמְב"ם וְרַאָב"ד דְּס"ל מ"פ אֵינָם מְחַבְּרִים. וְרַמְב"ם סָמַךְ מְדַכְּתֵב יִין שְׁמֹן וּדְבָשׁ דְּוּנֻקָא.

וּכְבָר גִּילָה דְּעָתוֹ בְּהֶלְכוֹת חֶמֶץ וּמִצָּה דְּמ"פ אֵין דוּמִין לֵינּוּ שְׁמֹן וּדְבָשׁ. ע"כ לֹא הִנְחָרָה לְפָטוּר בְּפִירוּשׁ.

בְּשֵׁם דְּחֻלָּה בּוּזְמָה"ז דְּרַבְנָן. וְלֹא נִחְמִיר בְּלֹא רֵא"ו) וְרֵאִיתִי לְרַדְבָ"ז שְׁהִבִּיא רֵא"ו דְּנֵאָפִית בְּיִין שְׁמֹן וּדְבָשׁ חֵיב מְדַהֲנָרָה לְפָסוּל בְּמִצָּה מִשׁוּם לְחֵם עוֹנֵי עֵי"ש.

ממילא אם הפריש קודם גלגול לא הוי חלה. ואין לומר דכיון שחל עליו תורת הכשר חלה לא פקע.

דליתא שהרי לענין תרומה אם הכניסו דרך טרקסמון ונפטר. אם הפריש לא חל עליו תרומה כ'בואר בריטב"א יומא (י:): בד"ה דילמא.

ומותר באכילת קבע כמ"ש התוס' מנחות (ס"ז:): בשם הר' אפרים. והכריע הרשב"א בתשו' סימן שס"א פנותי עיי"ש.

ה"נ בזה כיון שחלקו ונעשה פחות משיעור. הדין פאילו לש תחילה פחות משיעור. דאם הפריש אינו חלה ומותר באכילת קבע ועיין מנחות (ע'). שפולת שמרחה בכרי ושתלה וקרא עלי' שם תרומה במקור מהו עיי"ש.

ומבואר שאם לא מרחה ושתלה פשיטא דלא חל עלי' שם תרומה. ה"נ בזה: ג) וע"כ ס"ד שפותר לאכול ממנה קבע שיעור סעודה דהוא פחות משיעור מ"ג ביצים וחומש.

דבשלקח כשיעור סעודה מן העיסה פקע מזה שלקח תורת הכשר חלה כנ"ל כיון שנעשה חצי שיעור לחלה. ודוקא בתרומה אסור אכילת קבע דאין שיעור לתרומה.

ע"כ צריך לטעמא מפני שמערים. ולפמ"ש נראה דסיפא דכיון שנותנת את המים מגבהת חלתה.

צריך שתהא קוראה שם קודם שתגביהה. שאם היתה מגבהת תחילה נעשה זה חצי שיעור ונפטר.

ואי אפשר שיחול עליו שם חלה: ד) שם גלגלה בחטים וכו' האוכל ממנו חייב מיתה דעת רש"י ב"מ (פ"ט). דלישה אחר גלגול.

וכן דעת התוס' ביצה (ט'). שפי' הירושלמי לש אין עירס לא.

עירס היינו גלגול. ונוטין דבריהם לדברי הרמב"ם בפ"ה המשנה עד שתתגלגל תתערב [ובעיקר דברי רש"י שם דלישה אחר גלגול נראה דס"ל דהא דאין הפועל אוכל בדבר שנגמרה ה מלאכתו היינו אחר גמר מלאכה.

אבל בשעת גמר מלאכה אוכל. וע"כ הלישה אחר גמר מלאכה וגלגול קודם הלישה שאר לישה היינו גלגול הלוא בשעת גמר מלאכה אוכל ובתו' נראה שחולקים על זה שכתבו דהא דנקט האופה משום דכשאין שם לישה הא מחייב בחלה.

הנה דס"ל דאין הפועל אוכל אפי' בשעת גמר מלאכה] אף הר"ש פתב בשם הערוך שתלוש ותגלגל יפה. הנה הגלגול אינו קודם לישה עכ"פ: ה) שם במשנה כיון שהיא נותנת את המים מגבהת חלתה ובלבד שיהא שם חמשה רבעי קמח פ"ה בקמח שנתערב במים דזהו שיעור חיוב ובמשנה דייקנית גרסינן ובלבד שלא יהא וקאי אקמח שלא נגע במים.

הר"ש.

ובסוף המשנה הביא ר' ירושלמי דמתניתין רע"ק הוא דאמר הנוטל חלה מקב הרי זה חלה
בחכמים אומרים אינה חלה. ונ"ל דט"ס הוא דאדרבא מתני' רבנן ולא רע"ק עכ"ל.

ונראה לקיים הגירסא דהירושלמי גורס ובלבד שלא יהי' שם ה' רבעים קמח בהנשא.
כגוסחא דייקנית שפתב הר"ש.

אף שהוקשה להירושלמי איך חל שם חלה קודם גלגול ושני רע"ק הוא וכמ"ש
הירושלמי בדע"ק דחל שם חלה לאחר שהוסיף פשיעור אף שהפריש סתם. ה"נ חל
שם חלה לאחר גלגול אף שהפריש סתם קודם גלגול.

וע"ז השיב ר' יוחנן דברי הפל הוא דכיון שנותנת המים קרינא בה ראשית עריסותיכם:
ו נראיתי לר"ש לקמן משנה ב' ונ"ל דאם מפריש חלה קודר גלגול הרי הוא כמפריש
מן הקמח ואין שם חלה עלי' ותמוה דהא במתניתין תני פיון שנותנת המים מגבהת חלתה
ועיין במהרי"ט אלקזי בשם רשב"א פסקי חלה וצ"ע: סימן תכה א) משנה ה' נכרי שנתן
לישראל לעשות לו עיסה פטורה מן החלה נתנה לו מתנה עד שלא גלגל חייב ומשאגלגל
פטור.

וקשה דמשניות אלו ג' ד' ה' מוכיחות דגלגול ומירוח חד דינא להו. וכן מוכיח סוגיא
דמנחות (ס"ו) וילדעת רש"י פ"ק דבכורות (י"א:) בד"ה דמרחינהו ישראל מרשות נכרי.

דמירוח גוי היינו שפירחם הגוי עצמו. אבל מרחם ישראל ברשות גוי חייב.

וכן דעת התוס' ורשב"א וריטב"א קדושין (מ"א.) וכן דעת הרמב"ם פ"א מהלכות
תרומות הלכה י"ג דגוי שגמר פירות ישראל היינו שפירחם גוי פטור].

ה"נ פיון שגלגלם ישראל אף שהוא ברשות גוי יתחייב: ב) ולכאורה י"ל דוקא מירוח
ישראל ברשות גוי פיון דאין קנין לגוי להפקיע מיד מעשר גם הפירות חשויים לענין
קדושתם של ישראל כמבואר בתוס' ב"מ (פ"ח).

(בסוף העמוד. דפירות גוי לא חשיב תבואת זרעה.

וכן משמע ברש"י גיטין (מ"ז) בד"ה מדאורייתא לא עיי"ש ודו"ק. וע"כ מירוח ברשות
גוי מקפטר רק אם מרחם גוי.

אבל עיסה חשובה של גוי משום שנשפתנית ביד גוי משעת טחינה. וגם הלישה חשובה
ברשות גוי שהרי ביד ישראל כפקדון וע"כ קנאה הגוי לגמרי וחשיב גלגול ברשות גוי
ופטור אף שגלגלה ישראל כן י"ל.

אף בריטב"א קדושין שם מבואר דאפי' למ"ד יש קנין לגוי מרחם ישראל ברשות גוי לא
חשיב מירוח נכרי: ג) אשר ע"כ נראה ליישב. דהנה צריף להבין הא דמירוח הקדש [או
מירוח גוי] פטורה.

ומפרש במשנה הטעם משום דבשעת חובתה היתה פטורה. והא אין הטבל מתחייב
במעשר עד שיראה פני הבית.

וא"כ אף מירוח ברשות הקדש עוד אין זה נשעת חובתה עד שיראה פני הבית. וכ"ת
דמירי שראה פני הבית ג"כ בעודה הקדש.

יקשה במירוס גוי. הא בעינן שיראה פני הבית דירה.

נדירת גוי לאו שמי' דירה פדאיתא בעירובין פרק הד'ר. תצירו של גוי הרי פדיר של
בקהמה ולאו שמי' דירה עיי"ש.

וכ"כ ה"ר"ן פ"ק דמגילה דישיבת נכרים לאו שמה ישיבה. ולא תשיב ראה פני הבית.
וא"כ עוד לא הי' שעת חובתה: ד אף י"ל פיון דלא נקבעה למעשה אלא במירוס וראיית
פני הבית. הנה לי' מירוס וראיית פני הבית שני דברים המתירין.

וכיון דחד מינייהו הי' ברשות גוי. לא מיקבעא למעשה באינד' לחוד: ה) אף ראיית
לרבינו יונה פ'ק אין עומדין בהא דמערים אדם על התבואה ומכניסו במוץ וז"ל שיכול
אדם להערים בתבואתו ולהכניסה כל זמן שלא נמחה לגמרי שעדיין קצת מהתבן
מעורב בתוכה כו' ואפי' אחר שנעשה דגן נראה מהירושלמי שיכול להערים ולפוטרה
כשיערב בה תבן עכ"ל והיינו לאחר שניקה אותה מתבן.

אם חזר ועירב בה תבן והכניסה פטורה. וא"כ השני דברים המתירים הם.

אחת ראיית פני הבית. והב' מה שהתבואה ממורחת בשעת הכנסה לבית שהוא מניקה
מתבן.

דמה שהיא ממורחת תחילה אינו מועיל פלום אם אינה מניקה בשעת הכנסה לבית. וכיון
דבשעה שהכניסה לבית פשהיא ממורחת הוא של ישראל הנה לי' שני המתירין בחיוב.

אף אם הממרח המנקה מתבן לגמרי הי' גוי. דאפי' גוי הממרח של ישראל תשיב מירוס
גוי ופטור.

אף אם בשעה שהכניסה לבית היתה של ישראל. שפיר חסר מתיר אחד שהממרח הי'
גוי.

ואף ששני המתירין הם בשעת הכנסה ואז הוא של ישראל. הא אפילו גוי הממרח של
ישראל תשיב מירוס גוי.

והתניח אם מרחם גוי. אכל אם מרחם ישראל ברשות גוי וחזר ישראל וקנאו.

שפיר תניב פיון דדירת גוי לאו שמי' דירה. ולא הי' הכנסה לביתו רק לאחר שהי' של
ישראל.

והשני דברים המתירין הם הכנסה לבית. ומה שהתבואה מניקה אז מתבן הם ברשות
ישראל שפיר מתחייב.

ונקא אם הממרח הי' גוי דאף דהמירוס נחשב מה שהיא ממורחת בשעת הכנסה. הרי
המירוס הוא מפת גוי ואפי' בשל ישראל פוטור: ו) ודע דמ"ש הרבינו יונה דמירוס הוא
נקוי התבואה מן התבן לגמרי.

הם דברי הרמב"ם בפ"א המשנה פ"א דמעשרות משנה ו' וז"ל משמירוס ענינו משירור
אותו מן התבן ברירה גמורה. ובמס' פאה ביאר מילת מירוס ענינו כמו מירוק שמירק
התבן מן התבואה.

אף שאר מפרשים פירשו דענינו מחליק פני הפרי. וז"ל הר"ש משמרתם לאחר שמסירין
המוץ מן התבואה צוברין אותה במקום אחד בגורן.

ומניפה פני הצבור והוא המירוח ולשיטה זו ליתא לתרוץ זה פיון שמירוח הוא החלקת
פני הפרי. זה אינו בשעת הכנסה לבית.

שפיר הוי מתיר אחד הוא המירוח בשל נכרים. ובאמת התוס' פ"ק דבכורות שם דמירוח
ישאל של הגוי היינו מירוח הגוי: ז) ולכל המפרשים אין מירוח רק לאחר שהסיר כל
התבן פנ"ל.

וקשה הא דמנחות (ע.) (שבולת שמרחה בכרי כו' פיון שמרחה טבלה עיי"ש).

וכיון דעוד החטים בתוך השבולת ולא נקו חטין אלו מתוך המוץ אף יקרא מירוח לגבי
החטים שבתוך השבולת: ח) ואפשר לומר לפמ"ש הר"י בדברי הרשב"א אם לאחר
שניקו המוץ מן הפרי חזר ועירב בה מוץ והכניסה לבית נפטר.

ומסופק הר"י דאפשר צריך שיערב בו תבן עד שיערב על הרין עיי"ש. והינו דאף
דלא הוה מירוח עד שניקו אירה מכל התבן.

ואם נשאר בה אפי' מיעוט תבן לא בטל לגבי התבואה. היינו משום שהתבואה והמוץ
גדלו כאחד ובדישה עוד לא הוכרו וקאים לעולם בתערובת לא בטל בדברי המרדכי
ביבמה שרקקה דם.

אבל פשניקו הפרי וחזר ונתערב בה מוץ מעט בטל לגבי רובא. וע"כ שבולת שנתערבה
בתוך פרי וניקה הפרי מן המוץ שבה.

אף שעדיין מעורב מוץ שבשבולת. הלא מוץ זה נתערב בה אח"כ.

ובטל לגבי הפרי וכמאן דליתא ואף החטים שבתוך השבולת נטבלו: ט) והנה במתני'
דישראל המגלגל של גוי פטור והרא"ש דייק בתשו' פלל ב' סימן ב' דה"ה להקפוד גוי
המגלגל של ישראל חייב.

וכן הוכיח עוד מפניא דכתיב ובקצרכם פרט לקצרוהו גוים ואם קצרו גוים של ישראל
חייב ה"נ בחלה. וכ"כ הרמב"ן בכורות בשם הר"י ו"כ הרשב"א בפסקי חלה.

וכן פסק בטוש"ע סימן ש"ל. ונראה פשוט דלפוסקים אלו ה"ה מירוח גוי בשל ישראל
חייב.

וק"ל דבסימן של"א סעיף ז' גוי שמכר פירות לישראל אחר שבאו לעונת המעשרות
ומרזחן גוי ברשות ישראל פטורין מפלום. והינו דאף דאין קנין לגוי בא"י מ"מ מירוח
גוי פטור.

רק בגדלו ברשות ישראל חייב משום גזירה דבעלי פיסין. אבל בגדל ברשות גוי שוב
פטור משום מירוח גוי.

וקשה דמקור דין זה ברמב"ם. והרמב"ם לשיטתו דמירוח גוי של ישראל פטור.

אבל הטוש"ע דפסקו בחלה גילגול גוי של ישראל חייב. גם מירוח גוי של ישראל יתחייב
דגילגול בעיפה ומירוח בתבואה משמע בבכורות דחד דינא לתרונניהו וצע"ג: שם
העושה עיפה עם הנכרי אם אין בשל ישראל פשיעור חלה פטורה מן החלה.

בר"ש הביא ירושלמי ר' בון ב"ר חייא בעי קומי ר' זעירא ואפי' יש בישראל פשיעור
יעשה קב מכן וקב הנכרי באמצע א"ל ר' זעירא ואינו מעורב ע"י נכרי. ס"א
גידין.

ונראה לפרש שתי הגירסות דהנה יש לעיין אם יחלקו ויקח הגוי באמצע וחלה בזמה"ז
דברבנו [דמה"ט תני לעיל משנה ב' דמדומע פטורה מן החלה דאמי דימוע] דברבנו ומפקע
תרומה בזמה"ז דברבנו פדאיתא פרק יוצא דופן] ובדברבנו יש ברירה שחלק הגוי הי'
באמצע והפסיק בין שני החצאים.

אף בירושלמי לקמן פ"ד מ"ג הובא בר"ש קב הכופשי אינו מצרף קב הקדש מצרף. מה
בין זה לזה קב הקדש ראוי לפדותה ולחייבה ע"ש וקב גוי זה שבאמצע הא אפשר לחייבו
אם יקחנו ישראל ונאמר יש ברירה שהי של ישראל.

ודומה לשל הקדש ואינו מפסיק: (יא) ובה נבאר מה שאמר ר' זעירא ואינו מעורב ע"י
נכרי בתמי' דכינון שאפשר לחייבו חלקו של נכרי ע"י ברירה אם יקחה ישראל אינו
מפסיק ומערב.

אף זה לדעת מהרש"ל בדברבנו יש ברירה אפי' לחומרא. אף להר"ן נדרים פרק השותפין
דהוא רק מספק לקולא.

ובנ"ד הנה חומרא אם נאמר יש ברירה רק לקולא אמרינו אין ברירה. ע"כ אמר ואינו
מעורב ע"י גידין.

היינו לפי שהכל מעורב כל משהו חציו של ישראל אינו מפסיק: סימן תכו א) משנה ו'
גר שנתגייר והי' לו עיפה נעשית עד שלא נתגייר פטור ומשנתגייר חייב ואם ספק חייב
ואין חייבין עליה חומש.

נסתפקתי אם צריך להפריש פשיעור. או פינון שאינו רק להפקיע האיסור סגי בכ"ש.

ומדברי התוי"ט מבואר דהוא אחד מכ"ד. ועיין סוף פרק האיש מקדש ובתוס' רי"ד נעוד
חזון למועד: ב' שם במשנה רעק"א הפל הולך אחר הקרימה בתנור.

בירושלמי הובא בר"ש מודה רע"ק לחכמים שגלגולה טיבלה מודה רע"ק לחכמים
בעיסת הקדש שגלגולה פוטר. ואינו מוכן מה נ"מ בין גלגול גוי לגלגול הקדש והרי"ט
אלגאזי הניח בצ"ע: ג) ונראה ליישב דהנה במנחות (ס"ו:) המסקנא דלכלהו תנאי מירוח
הקדש פוטר.

ואפי' לרע"ק. עוד שם מירוח גוי תנאי.

עוד שם דחלה דינה בתרומה. למ"ד מירוח גוי פוטר גילגול גוי פוטר.

למ"ד מירוח גוי אינו פוטר גלגול גוי אינו פוטר. והנה ב"מ (פ"ח:) ללישנא בתרא
דבחטין ושעורין דבני גורן נינהו לא בעי הכנסה לבית.

והוקשה להראשונים הא דר' אושעיא דמערים על תבואתו ומכניסה במוץ שקלה. ותיירז
הר"ן דתרי חיובי ניהו אם דש וזרה ומירס אף בלא הכנסה לבית.

או דש וזרה והכניס לבית אף בלא מירוס. אבל אם לא זרה אפי' בהכנסה לבית אינו
מתקניב אא"כ אם זרה בבית ומירס תיקף לאחר הורגו דאז מתחייב משום מירוס עיי"ש.

ולפי"ז מירוס הקדש דפוטר אפי' לא נכנס לבית פשהג' הקדש [כמו שיבאר לפנינו]
ונכנס לבית לאחר הפדי'. דמ"מ בשעת חובתה היתה פטורה.

ומירוס גוי להגי תנאי דאינו פוטר נראה לי מ"מ אינו מחייב אלא דהכנסה לבית ישראל
לאחר שקנאה מגוי חייבתו. ואף אם נכנס לבית הנכרי קודם הקנין.

הא דירת גוי לאו שמה דירה ולא נכנס לבית דירה רק לאחר שנעשה של ישראל ע"כ
חייב דמירוס גוי אינו פוטר. ואף שאינו מחייב הא הכנסה לבית לאחר הקנין מחייבו: ד)
ומזה ניליף לחלה דיש בה ג"כ שני חיובים גלגול ואפי' דהא במקום שאין גלגול חייב
באפי' כמו שביארו התוס' ב"מ (פ"ט).

(בד"ה יצא הלש. לפי זה י"ל רע"ק סובר מירוס גוי אינו פוטר וע"כ גלגול הקדש פוטר
אף שקרם בתנור ברשות ישראל.

כמו במירוס הקדש דפוטר אף שנכנס לבית ברשות ישראל. ותדע דגבי עומר שלא נכנס
לבית בעודה הקדש דעזרה לאו בית דירה ואעפי"כ פטור הנפדה ממעשר אף שנכנס
אחר הפדי' לרשות לבית ישראל.

אבל מירוס גוי דאינו פוטר והכנסה לבית ישראל אח"כ מחייבת. ה"נ גלגול גוי אינו
פוטר וקרימה בתנור ברשות ישראל מחייבו.

אבל אם קרם בתנור ג"כ ברשות גוי פטור ואינו דומה למירוס גוי דחייב דשאני התם
דהכנסה לבית ישראל מחייבו. דמה שנכנס תחילה לבית גוי כמאן דליתא.

דדירת גוי לא שמה דירה: סימן תכו א) פירק ד' משנה ב' איזה מין במינו החיטין אין
מצטרפות אלא עם הפוסמין וכו'. ובר"ש דהא דתנו בריש מכילתין דכל ה' מינים
מצטרפין והיא בבלול והכא בנשוף וכו' פשחלקון והוסיף עליהן נשוכין חייבין בלולין
פטורין וכו' הוסיף נשוכין וחלקון והוסיף חייבין בלולין וחלקון והוסיף פטורין מיהו תימה
פשהוסיף על מה שפבר נתחייב למה לא יצטרף לחייב את התוספות וכו' וצריך לומר
דהכא מיירי פשהפריש את חלתו ואח"כ הוסיף עכ"ד.

אף גם פירוש תמוה דאף אפטר בנשוף לחייב בחלה מה שפבר הפריש. אם לא שנאמר
דנשוף אין מצטרף בנדאי רק מספק.

וכשנוסף אח"כ חיישינן שפא לא חל שם חלה החילה. ולא מסתבר פלל: ב) ולפענ"ד
נראה לפרש הירושלמי שעשו ב' קבין וחלקו.

היינו שמתחילה עשו על מנת לחלק בצק. דבלול הואיל והי' פשיעור ונפטר משום שחשב
לחלק בצק.

שוב אינו מתחייב. דבשעת חובתה היתה פטורה.

וְזֶה בְּבִלְוֵל. אֲבָל נִשְׁוֶה דְּבִמְקַפֵּידִין לֹא הָיָה חַיִּבּוּר.

וְכִינּוּן שְׂדֵעָתָן לְחֵלֶק וּמְקַפֵּידִין נִמְצָא שְׁלֵא הִיא לָהֶם עוֹד שְׁעֵת חוֹבָה: סִימָן תַּכַּח א' מִשְׁנָה ג' דְּבָר שְׁנִטְלָה חֵלְתוּ בְּאִמְצַע מְצֻטְרָפִין שְׁפָכְר נִתְחַיֵּיב בְּחֵלָה וְקִשָּׁה דְּבִירוּשְׁלָמִי קַב חֵלָה אִינוּ מְצָרֶף.

וְהָא הִיא בּו חַיִּיב תְּחִילָה. שׁוּב רָאִיתִי בְּרֵא"ש הֶלְכוֹת קְטָנוֹת פְּתַב טַעַם בְּעִיסָה שְׁהוּרְמָה חֵלְתָה דְּרֵאִוִי לְהִתְחַיֵּיב אִם יִתֵּן בָּהּ שְׁאוּר מְעִיסָה שְׁלֵא הוּרְמָה חֵלְתָה.

וְאִין לֹו פְּרָנְסָה מְמָקוֹם אַחֵר. וְזֶה טַעַם חֲדָשׁ שְׁלֵא נִזְכָּר בְּמִשְׁנָה רַק מִשׁוּם שְׁפָכְר נִתְחַיֵּיב. וְטַעַם זֶה יֵשׁ גַּם בְּחֵלָה: ב' וּלְפַעַנ"ד נִרְאֶה מִשׁוּם דְּכָל קְדוּשָׁה שְׁנִסְתַּלַּק הַנִּיח רִוְשָׁם קְדוּשָׁה בְּמָקוֹמוֹ. וּמַה"ט תְּשִׁימִישִׁי קְדוּשָׁה לְאַחֵר זְמַן מְצוּוֹתָם נִגְנְזוּן.

ע"כ טָבֵל שְׁנַעֲשֶׂה חֻלִּין הוֹאִיל וְטָבֵל יֵשׁ בּו קְדוּשַׁת תְּרוּמָה בְּקִצָּת פְּשָׁנְסַתְלַק וְנַעֲשֶׂה חוּלִין יֵשׁ בּו עוֹד רִוְשָׁם הֵטָבֵל וּמְצָרֶף. וְזֶה בְּמָה שְׁנִפְטָר הוּא מִשׁוּם שְׁנַעֲשֶׂה חֻלִּין.

אֲבָל אִם נַעֲשֶׂה חֵלָה דְּעֵלְיָ עֲלִי לְקְדוּשָׁתוֹ. וּמִשׁוּם זֶה לֹא שְׁיִיף בּו חַיִּיב.

ע"כ אִינוּ מְצָרֶף: ג' בְּר"ש בְּשֵׁם יְרוּשְׁלָמִי קַב הֶקְדָּשׁ מְצָרֶף הוֹאִיל וְרֵאִוִי לְפָדוּתוֹ וְלִחְיִיבוֹ. וְקִשָּׁה אִם יִפְדְּנוּ יִפְטוֹר הוֹאִיל בְּשַׁעַת גִּילְגוּל הִיא בְּפִטוֹר שֶׁהִיא הֶקְדָּשׁ.

וְנִרְאֶה דְּלֹא חֲשִׁיב שְׁעֵת חוֹבָתָה הִיא בְּפִטוֹר כִּינּוּן שְׁאִין בּו רַק קַב וְאִין בּו כְּשִׁיעוֹר. וְאִף שְׁמַחְזֵר לְהַשְׁנִי קַבִּין חֲטִין.

הֲלֵא הֶקְדָּשׁ וְחוּלִין נִדְאִי מְקַפֵּיד וְאִין הַנְּשִׁיכָה מְצָרֶפִין. רַק הַשְׁנִי קַבִּין שְׁמִזָּה וּמִזָּה מְצֻטְרָפִין זֶה עִם זֶה כִּינּוּן שְׁאִינוּ מְקַפֵּיד עֲלֵיהֶם.

וְכִמוֹ קַב אֲשֶׁה אַחֲרַת מְצָרֶף דְּסִתָּם אֲשֶׁה אַחֲרַת מְקַפֵּיד מ"מ הַצְּדָדִים מְצֻטְרָפִין. וְא"כ הֶקַב הֶקְדָּשׁ בְּעִצְמוֹ דְּמְקַפֵּיד עֲלִיו לֹא חֲשִׁיב כְּשִׁיעוֹר וְלֹא קְרִינָא בִּי שְׁעֵת חוֹבָתָה.

וְיִצָּא לְנוּ מִזָּה דְּקַב וּמְחֻצָּה הֶקְדָּשׁ בְּאִמְצַע אִינוּ מְצָרֶף דְּאִי אֲפָשָׁר לְבֹא כָּלֵל חַיִּיב: סִימָן תַּכַּח א' מִשְׁנָה ד קַב חֲדָשׁ וְקַב יִשָּׁן שְׁנִשְׁכּוּ זֶה בְּזֶה ר' יִשְׁמַעֲלֵל אֹמֵר יִטוּל מִן הָאִמְצַע וְחֻכָּמִים אוֹסְרִים.

פִּי' הַר"ש טַעַמָא דְּחֻכָּמִים מִשׁוּם גְּזִירָה שְׁיִחְשְׁבוּ שְׁתוּרְמִין וּמְעַשְׂרִין מִזָּה עַל זֶה עַכ"ד. וּלְפִי"ז אִם נִטְלָה חֵלָה מְחֲדָשׁ עַל הַיִּשָּׁן י"ל דְּמַהֲנִי מַה"ת דְּלַעֲלֵל פ"ג מִשְׁנָה ג' לֹא קִי"ל כַּר"א דְּמַקְיֵשׁ חֵלָה לְתְרוּמָה.

אִף מִשׁוּם גְּזִירָה דְּאֲתִי לְתְרוּם וּלְעִשָׂר מִזָּה עַל זֶה: ב' אִף בְּלְבוּשׁ וּבִט"ז דְּמַה"ת לֹא הָיָה חֵלָה. וְצ"ל דְּדוּקָא לְעַנְנִין שְׁלֵא יִתְחַיֵּיב בְּחֵלָה מַה שְׁאִינוּ מְחַיֵּיב בְּתְרוּמָה הוּא דְּלֹא מְקַשִּׁינִן כִּינּוּן דְּשָׁבַע שְׁכָפְשׁוּ וְשָׁבַע שְׁחַלְקוּ נִתְחַיֵּיבוּ בְּחֵלָה וְלֹא בְּתְרוּמָה אֲבָל לְעַנְנִין שְׁאִין תוֹרְמִין מִחֲדָשׁ עַל יִשָּׁן מְקַשִּׁינִן: סִימָן תַּל א' מִשְׁנָה ו' נוֹטֵל אָדָם כְּדִי חֵלָה מְעִיסָה שְׁלֵא הוּרְמָה חֵלְתָה לְעִשׂוֹתָה בְּטְהָרָה.

וּבְהָרֵא"ש כְּגוֹן עִיסָה שְׁנִילוּשָׁה בְּעִרְיָה טְבוּלַת יוֹם נוֹטֵל מִמֶּנָּה כְּדִי חֵלָה וּמִנִּיחָתָה עַל הָעִיסָה וְאַח"כּ קוֹרָא לָהּ שֵׁם אֲבָל אִם הִיא קוֹרָא לָהּ שֵׁם קוֹדֵם נְטִילָתָה מִן הָעִיסָה נְטִמָּאת הַחֵלָה כִּינּוּן שְׁפָל הָעִיסָה גּוֹשׁ אַחַד הו"ל כְּאִילוּ נִגְעָה הַחֵלָה בְּעִרְיָה עַכ"ל: ב' וְתְמוּהָ לִי

דמלבד דהסברא קשה מאד דכיון דהעיסה לא נטמאת איך ידלג הטומאה מהעריכה לחלה.

מלבד זה קשה טובא ממנחות (כ"ד.) (עשרון שחלקו ונטמא אחד מהן והניחו [הינינו השני תצאין בביסא ונגע טבול יום באותו טמא מהו.

מי אמרינן שבע לה טומאה או לא. ומבואר דאי שבע לה טומאה ואין אותו תצי עשרון מקבל עוד טומאה.

אי אפשר שיטמא תצי עשרון שני מפח נגיעה שנגע בתצי עשרון שאינו מקבל טומאה. ולא מחשבינן לי פאלו הוא נוגע בהטבול יום ע"י אמצעות אותו תצי העשרון שנטמא כבר ואינו מקבל עוד טומאה משום דשבע לי טומאה ה"נ איך יטמא החלה מחמת נגיעת העיסה שאינה מקבלת טומאה: ג' וקו"ח הדברים.

מה התם שהתצי עשרון שנגע בו הטבול יום טמא מכבר וטמא אינו חוצץ בפני הטומאה. מ"מ לא נטמא תצי העשרון האחר אף שהפתוב עשאו לכל מה שבכף אחת וכגוש אחד דמי כ"ש בזה שטהור וחוצץ בפני הטומאה.

דאף דגוש אחד הוא לא יטמא החלה מחמת נגיעת החולין כיון שהחולין עצמם נשארין טהורין. [אולי יש לחלק בין נגיעה לבין מה שהפלי מצרף וחילוק זה מוכח מדברי רש"י במקומו שפירש ואין נוגעין אלא דאתי עלה מחמת צירוף פלי ולמה לא מבעי לי בנוגע ממזש דכיון דשבת לי טומאה אינו יכול להביא את הטומאה מהטבול יום לאידך תצי העשרון.

ש"מ שיש חילוק בין נגיעה ממש לצירוף פלי בענין זה המגיעה]: סימן תלא א בכורות (כ"ז.) (אמר שמואל תרומת חו"ל בטילה ברוב רבה מבטלה ברוב ואוכלה בימי טומאתו.

ובתוס' בטילה ברוב להתירה לכהן טמא קאמר פדקאמר רבה ולא כמו שפי' בקונטרס לאוכלה זר ולא בעינן אחד ומאה עיי"ש שהביאו ראי' לזה. אף אינו מוכן הטעם.

בשקלא מה שהקילו לענין טומאה שאינה יוצאה מגופו יש לפרש כמו שפי' הר"ן פרק אלו עוברין משום דאין לנו מי חטאת לטהר מטומאת מת. או משום שטמאה משום ארץ העמים.

אף להקל ע"י ביטול לאכול מי שטומאה יוצאה עליו מגופו אינו מוכן: ב' ונראה דהנה מה שתרומה אינה בטילה פחות מאחד ומאה. וילפינן לה מדכתיב את מקדשו ממנו שאם נתערב פחות מאחד ומאה נעשה הכל תרומה.

יש לפרש דמה שאינו בטל יצמח מזה שנעשה הכל תרומה. והוא עפ"י המבואר בבכורות (כ"ב).

(גבי הלוקח ציר מע"ה משיקו במים וטהור ל"ש אלא לטבול בו פתו. אבל לקדירה מצא מין את מינו ונייעור.

דמים טהורים מעוררים טומאה. ומשום שאם יפסוק הבטול גם הטהורים יטמאו.

ויהי' הטמאים רוב ע"כ נפסק הביטול. וע"כ ה"ה בתרומה שנתערבה בפחות מאחד ומאה כיון שאם לא יתבטל הכל יעשה תרומה ע"כ אינו בטל.

ואמנם כי יש לחלק במים טהורים שיטמאו ע"י מגע הלא יטמא בפ"ע בלא תערובת ולא שינה שיטבטל הטמא ע"י שנתערב ברוב. שיהי' הרוב בפ"ע ג"כ טמא.

אבל חולין אלו שתאמר שמחמת התערובות יעשו תרומה שפיר נאמר להיפוך שיהי' רוב כריע שהתרומה יעשו ג"כ חולין: ג) אף בפ"ה סימן צ"ח סק"ו גבי מין במינו ונשפך ונודע שהי' רובו היתר ולא נודע אם יש ס' מותר.

וכתב הש"ך ז"ל הטעם פתב ר"ת דקי"ל טעם פעיקר דאורייתא במבשא"מ דכיון שנותן האיסור טעם בהיתר נהפך ההיתר להיות איסור ואסור כולו מדאורייתא עכ"ד הצריך לענינינו עיי"ש.

ולכאורה אינו מוכן מה נ"מ בזה אם נהפך ההיתר או לא. (הגרעק"א בהגהותיו לשו"ע פתב שהוא שפת יתר עיי"ש).

המגיה] ונראה דס"ל דזה עצמו הטעם מה שאינו בטל משום שאם לא יתבטל גם ההיתר יהי' איסור [שו"ר בתשו' הרי"מ בסוגיא דחמץ בזמנו פתב ג"כ טעם זה דטעם אינו בטל משום דנהפך] ואף שלא יהי' ההיתר איסור רק מחמת התערובת.

מ"מ לא יוכל האיסור להתבטל מטעם זה. וה"נ י"ל כן בתרומה: ד) והנה בזבחים (מ"ד.

) אלו נאמר טומאת שרץ ונאמר מעשר ותרומה ולא נאמרה טומאת מת הייתי אומר על הקלות דהיינו מעשר בלאו ועל החמורות דהיינו תרומה במיתה. ומדטומאה קלה של שרץ בקדושה חמורה דהיינו תרומה במיתה.

טומאה חמורה דהיינו מת בקדושה קלה דהיינו מעשר נמי במיתה. ופירש"י דמה לי טומאה חמורה ואכילה קלה מה לי טומאה קלה ואכילה חמורה.

לכך נאמר טומאת מת על המעשר שלא תהי' במיתה (וקל האיסור של טומאה חמורה וקדושה קלה מטומאה קלה וקדושה חמורה עיי"ש] והנה מבואר שעכ"פ לא חמיר קדושה קלה וטומאה חמורה מקדושה חמורה וטומאה קלה: ה) ונבא לנ"ד בתרומת חו"ל שפותרת למי שאין ד טומאה יוצאה עליו מגופו.

אף שקדושת התרומה מגופה. ה"ה וכ"ש שפותר מי שהטומאה יוצאה עליו מגופו בתרומה שאין קדושתה מגופה.

היינו חולין אלו שנעשו תרומה מחמת התרומה שנתערב בה ואין קדושתם מגופו. וכיון שפותר הטמא בחולין אלו שנעשו תרומה.

שוב בטלה התרומה בחולין אלו לענין זה שיהי' מותר הטמא לאוכלה. דכל עצמה שלא בטלה התרומה הוא שגם החולין נעשו תרומה.

אבל לענין אכילת הטמא כיון שפותר בחולין אלו שנעשו תרומה שפיר בטלה התרומה בהם לענין זה. כנ"ל לשיטת התוס': דעת רש"י שגם לאכול זר בטל ברוב.

ו) ואולם וכן דעת הרמב"ן במלחמות פ'ק אלו עוברין ובהלכות בכורות. וכן פתב הרדב"ז לדעת הרמב"ם.

ומ"מ משמע קצת מרמב"ן בכורות דלכטל להאכיל לזר אסור. והטעם נ"ל דא"כ הי' הפ'שתה פלא הי' פ'ינון שחוזר להיות חולין גמורים וזר אוכלו.

וגדולה מזה הי'א דליפא פהו קטן מפריש חלה אחרת לפהו פדי שלא תשתפח תורת חלה. הנה דכשישורן החלה חשיב משתפח תורת חלה.

כ"ש פ'שהזר אוכלה: ז) והרמב"ם פתב פי"ג מהלכות תרומות הלכה י"א תרומת חו"ל מבטלה ברוב ואוכלה בימי טומאתו ולא עוד אלא אם הי' לו ז'ין של תרומת חו"ל נוטל ממנו לוג אחד ונותן עליו שני לוגין של חולין ונמצא הכל שלשה ואח"כ נוטל מ'ין של תרומה ונותן לתוף השלשה.

ומגביה מתוף ארבעתן לוג ושונה וחוזר ומשליף לתוכן לוג של תרומה. וחוזר ונוטל לוג ושונה וכן נותן לוג של תרומה ונוטל לוג מן התערובת עד שיכלה כל ה'ין של תרומה.

ונמצא שנטל כמה לוגין בשני לוגין של חולין ועי' בזה בכ"מ ח) והנה מ"ש הרמב"ם שמתחילה נותן השני לוגין של חולין על התרומה אינו מוכן. דטפי עדיף לתת איסורא לגו היתירא.

אף לפי ה"ל יתנישב בטוב טעם. ונאמר דהרמב"ם ס"ל פ'דעת רוב פוסקים דאף לזרים בטל ברוב.

וכ"כ הרדב"ז לדעת הרמב"ם. אף לבטל לכתחילה לזרים אין סברא פלל שיהי' מותר.

דא"כ מבטל המצוה לגמרי דמה הועיל הפ'רשת תרומה לכהו אם אח"כ חוזר והותר לזרים. וע"כ י"ל עוד דאפי' מבטלה לאוכלה פהו בימי טומאתה פ'ינון דאחר הביטול יהי' מותר ג"כ לזרים.

אף אם אוכלה פהו אין זה אכילת תרומה פלל וחשיב שמבטל המצוה לגמרי ואסור. ע"כ נתנו חכמים עצה שלא יהי' נ'ותר לזרים רק לאוכלה בימי טומאתו ע"י שיתן שני לוגין חולין על לוג אחד של תרומה.

וקמא קמא דמטא על התרומה נעשה תרומה פ'דין חתיכה נעשה נבילה. ונעשה הכל תרומה ואסור לזרים.

רק לאוכלה בימי טומאתו שרי משום דשני לוגין חולין שנעשו תרומה אין קדושתם מגופו ומותרים לזבים כו' פנ"ל. וגם הלוג תרומה בטל לענין זה פנ"ל.

מפאן ואילף מותר לתת בתוכו תרומה. דאי אפשר שיתבטל פלל לענין זרים דהכל אסור לזרים פנ"ל: ט) ועל פ'ן ניחא גמי במה שפטל ברוב ולא בעי' ס'.

ונאמר דמה דבעינו ס' אפי' במינו דלא שייף טעם פ'עיקר. ה'ינו משום דקי"ל חתיכה עצמה נעשה נבילה.

וא"כ אם לא יתבטל יעשה פ'לו איסור. ודוקא בס' מותר.

דבס' אפי' לא יתבטל מ"מ לא נעשה נבילה דהא אפי' באיסורי משמו לא נעשה נבילה כמ"ש התוס' חולין (ק'.) בשם ר"ת אבל בששים לא בטל פנין שאם לא יתבטל יאסר הפל ומשום דחנ"נ בכל איסורים חוץ מבב"ח מדרבנן.

מ"כ בטל מה"ת ברוב וע"כ בתרומת חו"ל לענין לאוכלה בימי טומאתו פנין דחולין שנעשו תרומה מותר לאוכלם בימי טומאתה פנ"ל. ממילא בטל החולין לענין זה פנ"ל.

פתבתי דרף פלפול: סימן תלב א) בתשו' הרא"ש פלל ב' סימן י"ד בפחות מחמשת רבעים שגילש במי ביצים ותפח עד שהוא גדולה כפליים מעיסה סתם שבא מחמשת רבעים מ"מ פטור דביתר מעיקרא אזלינן.

ודחה ראית השואל מגוי שקצצר ונתגזיר דיש לו שכחת עמרים. דשאני התם דשני חיובי גינהו.

שכחת קציר ושכחת עמרים. משא"כ בחלה דחיוב אחד הוא אם לא הפריש מן העיסה מפריש מן הפת ע"כ ביתר מעיקרא אזלינן.

ואף דבפרק פל המנחות פל היכי דמעיקרא לא הנה בי' והשתא הנה בי' מדרבנן. התם גזרו משום הרואים שיחשבו דמעיקרא גמי הנה בי'.

אבל הך הרואה יחשוב שפבר הפריש חלה עיי"ש. והרשב"א בתשו' סימן תס"א הסכים עמו וכתב וז"ל פל שבא לכלל עונת חיוב חלה אלא שדבר אחר גרם לו לפטור דהיינו מיעוט שיעורו.

א"נ שלא הי' הבעלים בני חיוב כגר שנתגזיר. לעולם אין חיוב חל עלי' מצד עצמה ואפי' תפחה או שנתגזירו הבעלים אא"כ בא לה חיוב מצד אחר כגון צירוף עיסה אחרת עיי"ש: (ב) ונראה לי דאף שהרא"ש והרשב"א שונים בדין.

חלוקין בטעמיהו. דרא"ש אתי עלה משום דביתר מעיקרא אזלינן ונחשב גם עתה כחצי שיעור.

וכהא דכל המנחות מדאורייתא. והרשב"א שכתב טעם אחד בעיסה שתפחה ונתגזירו הבעלים משמע שגם בעיסה שתפחה פטור משום שבשעת חובתה היתה פטורה.

ועי' פ"ג דחלה מ"ד ו'. והרא"ש לא אתי עלה משום דבשעת חובתה היתה פטורה משום דח"ש אינו שעת חובה פלל.

(וכן משמע דעת השואל שרצה לדמות לשפחה בנתגזיר דחייב. והא בחלה בנתגזיר מפורש במשנה דפטור.

אלא דפשיטא לשואל דאין לפטור בחלה מטעם דנתגזיר דפטור נתגזיר משום דבשעת חובתה היתה פטורה. ולא שייך בפחות משיעור כמו בנצטרף עם עיסה אחרת.

והיינו דכיון דאין בו פשיעור אינו שעת חובה פלל] אף הרשב"א ס"ל דבהי' פחות משיעור בשעת לישה חשיב ג"כ בשעת חובתה היתה פטורה. והא דנצטרף עיסה אחרת נתחייבה.

היגונו משום שְבֵא לָהּ חַיִּיב מִצַּד אַחֵר: ג וַיֵּשׁ לְעֵינָיו לְדַעַת הַרְשָׁפָ"א מֵהָא דִּירוּשְׁלָמִי שְׁנַיִם שְׁעָשׂוּ עֵיטָה כְּשִׁיעוֹר לְחַלְקָה בְּצַק וְחַלְקוּהָ וְהוֹסִיף כָּל אֶחָד עַד כְּשִׁיעוֹר פְּטוּרָה. פִּינּוּ שְׁקוּדָם שְׁחַלְקוּהָ הִיא כְּשִׁיעוֹר וְנִפְטְרָה מִשׁוּם שְׁעָשׂוּהָ לְחַלְקָה בְּצַק.

וְהָרִי בָּא לָהּ חַיִּיב מִצַּד אַחֵר שֶׁהוֹסִיפוּ כָּל אֶחָד. בְּשִׁלְמָא לְהָרָא"ש [וְהַשׁוֹאֵל] טַעַם הוֹסִיפוּ דְחַיִּיב מִשׁוּם דְּחַצֵּי שְׁיעוֹר לָא חַשְׁיָב שְׁעַת חוּבָה.

וְנָה שֶׁהִיא כְּשִׁיעוֹר רַק מִצַּד שֶׁהִיא בְּדַעַתָּם לְחַלְקָה בְּצַק חַשְׁיָב שְׁעַת חוּבָה. אִךְ לְרִשְׁפָ"א דְטַעַם הַחַיִּיב מִשׁוּם שְׁבֵא לָהּ הַחַיִּיב אַח"כ מִצַּד אַחֵר קָשָׁה: ד וְנִרְאָה לִינִישׁב דְטַעַם הָעוֹשֶׂה עֵיטָה עַל מְנַת לְחַלְקָה בְּצַק פְּטוּרָה.

מִשׁוּם דְדוּמָה לְעוֹשֶׂה עֵיטָה עַל מְנַת לְעֲשׂוֹתָהּ סוּפְגָנִין. הִיגוּנוּ לִיבְשָׁה בַחֲמָה אוּ לְעֲשׂוֹתָהּ בְּאַלְפֵס ע"י מִשְׁקָה.

דְכִינּוּן שְׁאִין סוּפָה לְהִיּוֹת לָחֵם לֹא נִתְחַיֵּבָה בְּעוֹדָה עֵיטָה ה"נ אִין סוּפָה לְהִיּוֹת לָחֵם כְּשִׁיעוֹר. דְעַכְשָׁיו עוֹד לֹא נֶאֱפִית.

וְלִכְשִׁיֶּאֱפָה יֵהִי פְחוֹת פְּחוֹת מְכַשִּׁיעוֹר. וּפְטוּר זֶה אֲרַכְבְּנִי אֶתְרִי רִקְכְּשִׁי.

עַל פְּחוֹת מְכַשִּׁיעוֹר וְעַל סוּפְגָנִין. וְע"כ כְּשִׁעָשָׂה עַל מְנַת לְחַלְקָה וְחַלְקוּהָ וְאַח"כ הוֹסִיף כָּל אֶחָד חַשְׁיָב שְׁעַת חוּבָתָהּ הִיטָה פְּטוּרָה מִשׁוּם שְׁהִיטָה נְדוּנִית כְּסוּפְגָנִין וְע"ז אִינוּ מוֹעִיל מֵה שְׁחִזַר וְהוֹסִיף פִּינּוּ דְפְטוּרָה לָאוּ מִשׁוּם פְּחוֹת מְכַשִּׁיעוֹר לְבַד רַק מִשׁוּם סוּפְגָנִין ג"כ וְדו"ק סִימָן תִּלְג הַלְכוֹת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת בְּשִׁמְעָתָא דְקַדְוָשָׁה רֵאשׁוּנָה קִידְשָׁה לְשַׁעֲתָהּ וְקִידְשָׁה לְעֲתִיד לְבֵא: א בְּתוֹס' יְבָמוֹת (דף פ"א).

(ד"ה מאי היא דתנן הקשו לריש לקיש דאמר תרומה בזמה"ז דרבנן דבטלה קדושת הארץ א"כ פלאי הפך נמי דרבנן ואמאי תני כל שדרכו הא דרבנן אין אסור כל שדרכו כו'. ולפענ"ד נראה ליישב עפ"י דברי הש"ס פתובות (כ"ה).

(אפי' למ"ד תרומה בזמה"ז דרבנן חלה דאורייתא שהרי שבע שנים שפכיבשו ושבע שחילקו נתחייבו בחלה אף שלא נתחייבו בתרומה. ולכאורה אינו מוכן אם הטעם דתרומה בזמן הזה דרבנן משום דבטלה קדושת הארץ למה יתחייבו בחלה ומה ענין זה לשבע שפכיבשו: ב) ע"כ נראה דבאמת ר"ל דסבר אלקיבאל דר' יוסי דמתני' תרומה בזמה"ז דרבנן אף דר' יוסי תניא בסדר עולם ירושה שלישיית אין להם ובתוס' לעיל ד"ה ואין מאכילה תירצו דקסבר ר"ל דר' יוסי תני לה ולא סבר לה.

ולפענ"ד א"צ לזה רק ר"ל סבר דר' יוסי הוכיח מקרא דירושנה שני' לא נתבטלה פירוש שעדיין היא שלהם ואינם צריכין לירושנה שלישיית ומ"מ הא אמרינן בב"ב (קכ"ב.) עתידה א"י שתתחלק ל"ג שבטים ומקרא היא ביחזקאל דכתיב שער יוסף אחד וגו'.

הרי דחלוקה ראשונה נתבטלה עכ"פ וא"כ הוי ממש כמו קודם שחלקו ארץ ישראל דאינם חייבים בתרומה וחיובים בחלה. וע"כ חייבים בכלאי הפך לכ"ע כמו בחלה.

ולר' יוחנן י"ל דסובר דהאי ירושה שלישיית אין להם לאו על גוף הארץ קאי שנשארה שלהם במקודם רק על קדושת הארץ. וכן פירש"י עיי"ש.

וא"כ לא דמי לשבע שכיבשו דהכא כיון שנתקדשה הארץ לתרומה לא פקע חיובכה: ג'
ולאורה מוכרח לומר פן דהא אמרינו בע"ז (נ"ג דאמר רחמנא ואשיריהם תשרפון באש
מפדי ירושה היא להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

הרי דאף קודם הפיבוש הי' של ישראל ואעפ"כ אמרינו בנדה (מ"ז.) בבואכם יכול
משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים ת"ל בבואכם בביאת פולקם אמרתי לכם.

הרי דלא נתקדשה הארץ עד שבאו לתוכה אף שהי' שלהם. וא"כ מה יועיל מה ששנארה
שלהם בחורבן בית שני כיון דמכל מקום אינם בתוכם.

וע"כ דקדושה שהי' בתחילה לא פקע. וא"כ אף בחלה חייבים: ד) אף בר"ש פי' המשניות
פ"ב דחלה הביא ירושלמי שהשיב ר"ע לר"א אי אתה מודה בישאל ששנכנסו לא"י
ומצאו קמחים ובצקות שהם חייבים בחלה ומשני בירושלמי תמן עד שלא נכנסו לארץ
למפרע ירשו דכתיב לזרעה נתתי שפבר נתתי.

הרי דמחמת שהי' שלהם לבד נתחייבו בחלה. וע"כ הא דאינם חייבים משנכנסו לה שנים
ושלשה מרגלים דלא הי' שלהם מתחילה רק משבאו לארץ נעשה שלהם למפרע.

וכן לשון הירושלמי למפרע ירשו. וע"כ פריה בע"ז דלמפרע לא הי' יכולים לאסור.

ומ"מ המרגלים הי' מותרים לאכול בלא חלה דלא חל הירושא אח"כ על מה שפבר אכלו
רק על מה שיש בשעת פיבוש. ואם פן שפיר י"ל פנ"ל: סימן תלד א) ביבמות (פ"ב):
בתוס' ד"ה ירושה ראשונה שאל הר"ש מאניוב את ר"י דהכא קאי ר' יוחנן כר' יוסי
דקדושה ראשונה ושני' יש להם דקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא ובפרק השוחט
והמעלה סבר ר' יוחנן המעלה בזמה"ז חייב דקדושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא.

ומחלקים התוס' בין קדושת הארץ בין קדושת ירושלים והבית. דהארץ לא קידשה
לעתיד לבא.

אבל קדושת ירושלים והבית קידשה לעתיד ועיי"ש שהביאו הרבה ראיות לזה: ב)
ודבריהם נעלמו ממני דהנה בערכין (ל"ב): בפלוגמא אם בתי ערי חומה שמימות יהושע
קידשה לעתיד לבא ומ"ד לא קידשה מייתי ראי' מדכתיב על הארץ אשר ירשו אבותיה
וירשתה מקיש ירושתה לירושלם אבותיה מה ירושת אבותיה בחידוש כל הדברים הללו
אף ירושתה בחידוש כל הדברים הללו.

ואידך כיון שירשו אבותיה ירשת את. הרי דקרא דמייתי לה ר' יוסי לענין ירושת הארץ
מייתי לה בערכין לענין בתי ערי חומה.

ולמ"ד ירושה שני' יש להם אף בתי ערי חומה צריכין קידוש מחדש. ואידך מ"ד ס"ל
כיון שירשו אבותיה ירשת את וא"צ לקדש מחדש ואף קדושת הארץ לא פלטה: והנה
בשבועות (ט"ז) ובמגילה (י') קאמר הש"ס פתנאי אם קדושת מקדש וירושלים נתקדשו
לעתיד לבא פתנאי דבתי ערי חומה דלמ"ד ראשונות בטלו משפטלה הארץ אף ירושלים
ומקדש בטלה.

וא"כ מוכח דמ"ד קדושת הארץ בטלה דס"ל קרא דירשו אבותיה וירשתה שתי ירושות
הן. ס"ל נמי בתי ערי חומה לא נתקדשו לעתיד לבא כהיא דערכין.

וממילא אף מקדש וירושלים לא נתקדשו לעתיד לבא כהיה דשבועות ומגילה: ד) ולולי דברי התוס' הי נראה לי בזה לחלק בין קדושת א"י וערי חומה וירושלים ובין מקדש. דהנה סוגיות הש"ס דשבועות ודמגילה סותרות לסוגיית הש"ס דזבחים דף (ק"ז).

(שְהביאו התוס' בכאן. דבשבועות ובמגילה כדבעי לאתויי ראי' מדר' אליעזר דכשה' בונין בהיכל עושין קלעים להיכל וקלעים לעזרה דלא קידשה לעתיד לבא דחי דילמא לצניעותא בעלמא.

נשוב מיייתי ראי' מדמ"ד בבתי ערי חומה דלא קידשה ולא נדחה ובזבחים הביא ג"כ הרמב"ם מ' אליעזר וכו' נדחי פנ"ל נשוב לא הביא ראי' מבתי ערי חומה. והדבר לכאורה יפלא.

ונאשר אחזה לנישב בזה. דהנה התוס' בזבחים הקשו דאמאי לא הקשה הש"ס לר"ל דס"ל המעלה בזה"ז בחוץ פטור דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא ממתיני' דקדושת ירושלים אין אחר' היתר וכן הקשו בשבועות עיי"ש.

ואמנם לשיתת רבינו חיים שביאו התוס' במגילה דמסקנת הש"ס דלא כר' יצחק. דאמר שמתני' שמקריבין אעפ"י שאין בית בזמה"ז.

אלא דאפ"י ל"מ"ד לא קידשה לעתיד לבא מ"מ נאסרו הבמות דכולי עלמא מודו דקדושת ירושלים אין אחר' היתר רק ל"מ"ד קדושה מותר להקריב במקדש ול"מ"ד לא קידשה גם במקדש אסור להקריב אכל בבמה לכ"ע אסור.

וא"כ לק"מ לר"ל דממתיני' דאין אחר' היתר אין ראי' פלל דקדושה לעתיד. דאף דלא קידשה מ"מ אין אחר' היתר.

ומ"מ המעלה בזמה"ז פטור פניו דאינו ראוי לפתח אנהל מועד דאף במקדש אסור להקריב וכמו המקריב חובות בזמן גלגל דפטור מהאי טעמא כב"ש"ס זבחים. ובזה מיושב אף קושיות התוס' בשבועות וק"ל.

ה' והנה בסברת התוס' דשמעתין לחלק בין קדושת הארץ לקדושת ירושלים. ולפענ"ד נראה בזה דירושלים דינו כדין ארץ בזה.

דהנה בזבחים (דף נ"ה.) ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור וכי ראשונים בטומאה אוכלים אלא טהור מכלל שהוא טמא טהור מטומאת מצורע וטמא מטומאת זב ואיזהו זה מתנה ישראל.

פירש"י זה מחנה ישראל במדבר כל דגל בתוך אסיפת דגלו ובית עולמים תוך ירושלים ועיי"ש: ו) והנה הדבר פשוט דמה שאינם נאכלים בערי חומה שטהור מטומאת מצורע כדתנו בכלים (פרק א').

(ערי חומה מקודשות הימנה שאין מצורעים נכנסים לשם. ובהר"ש מספרא דיהושע קידש כל ערי חומה בקדושת מחנה ישראל משום דנפסלין ביוצא משיצאו מירושלים ומע"ש דהוקש למעשר בהמה זבחים (דף קי"ט) ועוד דבקרא פתיב פי אם אל המקום אשר יבחר וגו' והבאתם שמה וגו' ומעשרותיכם וגו' ומ"מ למדנו דמה שצאכלין קדשים ומע"ש בירושלים היא מחמת שתי קדושות.

קדושה אחת שהיא מחנה ישראל כמו שאר עיירות מוקפות חומה. והשנית מחמת שהיא קרובה למקדש ומקיפתה וכן מחנה ישראל שבמדבר ודו"ק: ז) וא"כ פיון דבש"ס ערכין מדמה קדושת הארץ לקדושת ערי חומה ולמ"ד קדושת ארץ בטלה קדושת ערי חומה נמי בטלה ובטלה קדושת מחנה ישראל שבפני חומה.

ה"ה דבטלה קדושת מחנה ישראל שבירושלים. והרמב"ם סוף פ"ו מהלכות בית הבחירה חילק בין קדושת מקדש וירושלים בין קדושת שאר א"י דקדושת מקדש וירושלים משום שכינה ושכינה לא בטלה כו' עיי"ש.

ולפענ"ד קדושת ירושלים משום שהוא מחנה ישראל כמו מחנה ישראל שבמדבר וכן"ל מש"ס זבחים (דף נ"ה.) וא"כ פשגלו ישראל בטל קדושת ירושלים: ח) וע"כ מוכיח שבבועות למ"ד בטלו ערי חומה בטל נמי קדושת מחנה ישראל שבירושלים.

ואיך קידש עזרא ירושלים למ"ד בכל אלו תנן. וע"כ באחת מכל אלו תנן ועזרא קדושי קדוש אף דלא הני אורים ותומים.

ובמגילה שפיר משני לשנינוי דר' יצחק. דלמ"ד בטלו ערי חומה פיון דבטל נמי מחנה ישראל שבירושלים הנה לי' פגלגל וכדתנן בזבחים (קי"ב:) באו לגלגל הותרו הבמות. ופי' הרע"ב משום דבטלה מחנה ישראל וקרא פתיב אשר ישחט שור או כשב במחנה. וכיון שבטל מחנה ישראל הותרה שחוטי חוץ.

וה"נ פיון שבטל קדושת ירושלים ובטל מחנה ישראל מותר להקריב בבית חוניו: ט) אבל בזבחים דקאי לפי מה דמסיק במגילה דלא כר' יצחק דאפי' למ"ד לא קידשה לעתיד לבא במות אסורין משבאו לירושלים.

א"כ שפיר מחייב ר' יוחנן המעלה בזמה"ז דבמות לא הותרו. ואי דאינו ראו לפתח אנהל מועד הא קדושת המקדש לא בטל וראוי לפתח אנהל מועד.

ובמות לא הותרו משבאו לירושלים אפי' הי' כל המקדש בטל כדברי רבינו חיים הג"ל. כ"ש בהבטל מחנה ישראל בלבד.

ולא דמי לגלגל שהי' קודם ירושלים. אבל במגילה לר' יצחק דאחר שבאו לירושלים בהתבטל הקדושה דינו פקודם שבאו.

שפיר מיייתי מדבטלו ערי חומה וה"ה מחנה ישראל שבירושלים הותרו הבמות כמו בגלגל ודו"ק היטב: הן אמת דעל מה שפתיבתי דבש"ס שבועות מוכיח דאל"כ במה קידש עזרא ירושלים.

יש לעיין לפי דברי התוס' שבועות (דף ט"ו.) בד"ה דקדושה לה ראשון.

וא"ת אדרבה ראשונה נמי תאכל דכל זמן שלא קדשה העיר אעפ"י שקדושה העזרה נאכלין קדשים בכל הרואה כדתנן בפרק בתרא דזבחים בשילה ונוב וגבעון שנאכלין בכל הרואה לפי שאין חומת העיר קדושה ועיי"ש שפתיבתי דמכיון שהלכה התודה כל שהיא הני לה יוצא במקום שמהלקת] וא"כ י"ל דעזרא לא קידש בתוך חומת ירושלים וממילא נאכלין בכל הרואה).

ומ"מ חוץ לחומה אסור דקדושת ירושלים מצד שהיא סמוך למקדש נשארה במקומה. וע"כ ממנ"פ מותר לאכול תוך החומה דקדושת מקדש שיש בירושלים נשארה מכבר וקדושת מחנה ישראל שבטלה חזרה בלא קידוש כמו בשילה ונוב וגבעון שנאכלין בכל הרואה בלא קידוש.

וחוצה לה אסור דקדושת מקדש נשארה כשהיא רק תוך החומה: (יא) ומכל מקום לפי מה שפירש"י בערכין דערי חומה ג"כ מקדשין בשתי תודות ובשיר כמו מקדש וירושלים ניחא. דמוכח דבאחד מכל אלו תנן דאם בכל אלו איך קידש עזרא ערי חומה.

ובטורי אבן על מס' מגילה הקשה על רש"י איך יכול לקדש ערי חומה בתודות הא בעינו דבר הנאכל בה [ויכשיוצא ממנה נפסל] ואין תודה נאכלת בערי חומה. ולפמ"ש ניחא דמ"מ קדושת מחנה ישראל שיש בערי חומה.

צריך לתודה וחשיב שפיר נאכל בה מה שנאכל במחנה ישראל וערי ישראל קדושת מחנה ישראל בהן וע"כ מהני תודה לקדש מחנה ישראל. ולפמ"ש דלמ"ד קדושת א"י בטל קדושת ירושלים נמי בטל ניחא הא דמוכח בביצה דלר' יהושע בטלה קדושת הארץ ואעפ"כ סובר מקריבין אעפ"י שאין בית אוכלין קדשים קלים ומע"ש אעפ"י שאין חומה דנאכלין ממנ"פ כנ"ל כמו בשילה ובנוב וגבעון: (יב) אולם מה שהקשו לר"ל מןבחים לא תישיב בזה שהרי שם מייירי שחרב הבית וליכא מחנה ישראל כלל בירושלים ואינו דומה לשילה ונוב וגבעון שישאר סביבותיהם אבל משחרב הבית ליכא מחנה ישראל וקו"ח מגלגל דלא חשיב מחנה ישראל כיון שישאר נפוצים בכל א"י.

וא"כ איך יאכלו קדשים קלים. דאין לומר שנאכלין כמו בגלגל דגלגל שאני שהותרו הבמות.

משא"כ משחרב הבית דלא הותרו הבמות כיון דקידשה. ועוד דלשיטת ר' חיים קיימין דאפי' לא קידשה לא הותרו כנ"ל.

איברא דהא לק"מ לפמ"ש לעיל [סימן תל"ב אות ב'] דר"ל מודה דלא בטלה קדושת הארץ לר' יוסי ושם לר' יוסי קיימין עיי"ש: (יג) ודאמתאן עלה לדברי התוס' נבאר דבריהם. דלכאורה דבריהם תמוהים במה שכתבו דנוב וגבעון קדשים קלים נאכלין בכל הרואה ומשנה שלימה שנינו בנוב וגבעון קדשים קלים ומע"ש נאכלין בכל ערי ישראל.

אמנם דבריהם נכונים. והנה רש"י פירש קדשים קלים בכל ערי ישראל בכל מקום שהוא עושה במה ומקריבין.

ולכאורה גם דבריו תמוהים דמ"מ מנ"ל דקדשים קלים שהקריבו במשפן יאכלו בכל ערי ישראל. דאין לומר דילפינן מבמה קטנה.

שהרי כמה חילוקים נשנו במשנה בין במה קטנה לגדולה. אף נראה דרש"י מפרש קדשים קלים בכל ערי ישראל דקאי באמת על קדשים קלים שהקריבו בבמה קטנה.

ומה שהכריחו לזה נראה. דהנה בש"ס שם הקשה דנניתי מע"ש לנוב וגבעון וניכלינהו ה"תם.

ומשני משום דהוקש למעשר בהמה דחובה היא ואינה נקרה בנזב וגבעון. ולר"י דאמר חובות קרבין בבמה גדולה.

ה"נ דאף מע"ש מעלין לנזב וגבעון. ואי קדשים שהקריבו בבמה נאכלין בכל ערי ישראל כ"ש מע"ש.

ואמאי צריף לאוכלן בנזב וגבעון דוקא. ומזה הוכיח רש"י דמתני' בקדשי במה קטנה דוקא ומשום דקריבין בכל מקום ע"כ נאכלין ג"כ בכל מקום.

משא"כ מע"ש שמצותן האכילה לבד וחיובה תורה לאוכלן בירושלים גם בנזב וגבעון חייב לאוכלן שם. וזה פונת התוס' ג"כ דבנזב וגבעון נאכלין בכל הרוואה היינו קדשים שהוקרבו במשפן [היינו במה גדולה] דנדאי נאכלין בכל הרוואה דאי אפשר ליתן להם מקום אחר.

וע"כ פריף הש"ס מע"ש נמי נסקינהו להתם וניכל בכל הרוואה. ויש ברור בדבריהם: (יד) איברא דק"ל טובא בדבריהם דא"כ הא דאמר בהההב (דף נ"ג:) היכא דנפלו מחיצות אסור לאכול מע"ש שהעלה לשם.

והא פיון דליכא חומה מותר לאכול בכל הרוואה פיון דבטלה קדושתה בנפילת החומה וכמו בימי עזרא שהקשו התוס' שאכלו שניהם עי' הגה"ה לעיל לאות י' [פיון שבטלה הקדושה שהי' מפבר.

דאין לומר דאתיא כמ"ד קידשה לעתיד לבא או דאפ"ל למ"ד לא קידשה היינו דוקא בשחרב הבית. אבל בנפילת החומה לבד לא בטלה קדושתה.

דא"כ תאכל אפי' אין חומה. דהא למ"ד קידשה לעתיד לבא אעפ"י שאין חומה אוכלין קדשים קלים ומע"ש כמפורש בדברי ר' יהושע: (טו) ואולי י"ל דלעולם התם כמ"ד לא קידשה לעתיד לבא ומ"מ בנפילת החומה לא נפקע קדושתה פיון שבידם לבנותו.

ודוקא בחורבן הבית נסתלק הקדושה שיד או"ה תקיפה על עצמן. ומ"מ אסור לאכול עד שיבנה החומה.

ודוקא למ"ד קידשה לעתיד לבא אף שאין בידם לבנות מותר לאכול אף קודם שבנה החומה. אבל למ"ד לא קידשה אף שלאחר שבנה נדאי א"צ לקדש מחדש.

ולא דמי לבימי בנין בית שני דהי' צריף קידוש מחדש למ"ד לא קידשה ומ"מ אסור לאכול עד שבנה החומה וע"כ אסור לאכול בלא החומה פיון שעדיין לא נסתלקה קדושת העיר אסור לאכול בכל הרוואה: (טז) או י"ל בכאן דמתחילה חל החיוב דמעשר לאכול בתוך החומה אי אפשר לאוכלן אח"כ בכלהרוואה.

ולפי זה ידחה ראית התוס' בהההב דפרצה בחומה אינו מעכב אכילת קדשים מההיא דירושלים אחר שבפרצו בה פרצות דהי' מקריבים פסחים דמעשר שגדל אח"כ ופסחים שהוקדשו אח"כ מותרין לאכול בכל הרוואה: (יז) ואף לפי תירוץ הראשון לא ידעתי אם פרצות אלו הי' ע"י חורבן בימי יוננים כמו שפרצו במקדש י"ג פרצות יתיישב ג"כ פיון שבחרב שוב נסתלקה קדושת עיר לגמרי ומותר בכל הרוואה: (יח) ואיך שיהי' סוגיא דנפל

מחיצות ראי' לדידי דהא מסתמא קיי"ל כר' יוחנן המעלה בזמה"ז חייב דקידשה לעתיד לבא והכא אמרינן דנפל מחיצות אסור לאכול מע"ש.

אבל לפמ"ש דקדושת ירושלים בטלה ניקחא. ואף דלר' יוחנן מותר לאכול מעשר שני ג"כ אעפ"י שאין חומה.

היינו משום כל הרואה אבל הכא לא שנייה כל הרואה וכנ"ל שני התירוצים: סימן תלה א' הגה דעת הרמב"ם סוף הלכות שמקטה ויובל דערי חומה בטלו משפטלה הארץ אבל אם לא בטלה הארץ אף שנפלה חומתה הרי היא כמו מוקפות.

ועיין בכ"מ שנתקשה בזה מהש"ס ערכין ומגילה. ועיין רמב"ן מגילה שכתב דהא דאשר לוא חומה אעפ"י שאין לו עכשיו והי' לו קודם לכן הוא אף אם נאמר לא קדשה לעתיד לבא.

דזהו דלא קדשה לעתיד לבא ונקא אם נתבטלה הארץ ונעשית של פותים אבל נפלה חומה גזירת הפתוב דחשיבה כמוקפות. והוא ממש כדברי הרמב"ם ועיי"ש שהוקשה לו על הש"ס דקאמר שהיא ר' יוסי בר' יהודה אמרה דאמר אעפ"י שאין לו עכשיו והי' לו קודם לכן דמ"מ מנ"ל דקידשה לעתיד לבא.

והרי דבאמת אין הכרע מזה רק משום דמצינו ר' יוסי בר' יהודה מייירי בבתי ערי חומה אמרינן דחזא מינייהו ר"י בר' יהודה אמרה. ויובל להיות דמ"ד לא קידשה ר"י בר' יהודה היא: ב' איברא דק"ל לשיטתו דמאשר לוא חומה אין ללמוד כלל דקידשה לעתיד לבא וע"כ דמ"ד קידשה לעתיד לבא נאפ"י משפטלה הארץ הוא מסברא או מקרא אחרנא.

א"כ למה לי קרא דאשר לוא חומה דהא מאן דס"ל קידשה לעתיד לבא ס"ל נמי דמקריבין אעפ"י שאין בית: ג ונראה לי דמהא דקידשה לעתיד לבא אין ללמוד לעיירות המוקפות חומה שנתבטלה חומתן שתשאר בקדושתה שהרי שילה שנתקדשה כמו ירושלים ופסק קדושתה אפי' למ"ד בזבחים זה וזה שילה.

ולא אמרינן שקידשה לעתיד ויהא אסור להקריב בנוב וגבעון וע"כ דלא אמרינן קידשה לעתיד אלא בירושלים. שאף שחרוב עתה.

מ"מ לעתיד תשוב לקדושתה. דלהכי קריא נחלה וכתוב זאת מנוחתי עדי עד.

וכן בקדושת הארץ שעתידה לחזור לקדושתה פשיטתו וישראל לתוכה לעתיד פי לא יחלפנו בארץ אחרת. אבל ערי חומה שחרבו חומתן מי יימר דלעתיד תשוב לחומתה קודם הפיבוש.

דאפי' יבנו ישראל החומה אח"כ לא יועיל כדאיתא בערכין ולא מהני קידשה לעתיד בערי חומה רק אם נתבטלה הארץ בזה אמרינן פ"ן דע"כ קדושת הארץ קיימת שתשוב לאיתנה בביאת ישראל כנ"ל.

ממילא עדיין היא עיר חומה כמקדש. אבל כשנפלה חומה לא יועיל' הא דקידשה.

וע"כ ס"ל להרמב"ן והרמב"ם דע"כ גזירת הפתוב היא [נעוד דלעגנון ממכר בית בעיר חומה לא שינה קידשה לעתיד דלאו משום קדושה היא. ואדרבה קולות יש בה שאין בה מצות יוכל ודינים שגזר המלך בבתי החצרים ובבתי ערי חומה חוקים הם ולאו משום קדושה בערי חומה וע"כ רק גזירת הפתוב היא פדברי הרמב"ם ז"ל]: ובהכי ניחא ליישב גם קושיות התוס' במות (פ"ב:) לר' יוחנן דסבר לה כר' יוסי קדושה ראשונה ושני' יש להם וא"כ ס"ל דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא.

ובזבחים סובר ר"י דמעלה בזמה"ז חייב דקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא. ולפמ"ש י"ל עפ"י דברי הראב"ד בהלכות שמיעה ויובל על דברי הרמב"ם דהארצות שכבש מלך ישראל שלא מא"י יש לשבט לוי חלק ונחלה בהם.

והקשה הראב"ד א"כ סוריא אמאי תתחייב במעשר פינון שיש ללוי חלק בהם. ובספר פרשת דרכים הקשה עליו דנהי דהחייב נתינה אזדא לה משום שיש ללוי חלק ונחלה מ"מ מחויב להפריש.

ולא הבנתי קושיותו שהרי הפקר ולקט ושכחה ופיאה פטורים ממעשר לגמרי ואף להפריש אינו מחויב. ודברי הראב"ד נכונים: ה והנה הפרשת דרכים הקשה אהא דמשמע בב"ב דארץ שבועה עממים חייב במעשר לעתיד לבא.

ונהרי לעתיד לבא אף שבט לוי יטלו נחלה. ותיגרז משום דקדושה ראשונה קדשה לשענתה וקדשה לעתיד לבא ולא פקע חייב תרומה ומעשר שיש בה מקדושה ראשונה שלא הי' ללוי נחלה.

וממילא למ"ד לא קדשה לעתיד לבא אף לעתיד לבא לא תתחייב במעשר ממילא לק"מ מר' יוחנן דס"ל בזבחים לעגנון קדושת מקדש וירושלים קדשה לעתיד לבא פינון דהטעם משום שאח"כ עכ"פ תחזור לקדושתה.

והכא לעגנון תרומה ומעשר לא תחזור לקדושתה לעולם אם תאמר דקדושה ראשונה פסקה. ועל פן באמת אמרינו דקדושה ראשונה פסקה ודו"ק היטב: ו) ובהכי ניחא ליישב דא דאמר בכתובות (כ"ה).

(אפי' למ"ד תרומה בזמה"ז דרבנו חזקוני דאורייתא שהרי שבע שפכיבשו ושבע שחלקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו בתרומה. ולכאורה אינו מוכן אם הטעם דתרומה בזה"ז דרבנו משום דבטלה קדושת הארץ אף מחלה יפטור.

ומה עגנון זה לשבע שפכיבשו אף לפמ"ש ניחא פינון דטעם תרומה דרבנו משום דיש ללוי נחלה לעתיד והוי כהפקר. ובחלה אף הפקר חייב פדתנו פ"ג דחלה ודו"ק: סימן תלו ב"ה יום א' תצא תרמ"ז לפ"ק.

שלום לידידי הקריף הקסיד אוהב תורה מוהר"ר אלי' נ"י. א אשר נסתפקת בתשלומי תרומה למ"ד לפי דמים משלם אם מועיל אמירת הפהן לדידי' שנה לי.

לכאורה נראה פשוט דלא מהני. דהא אפי' אכל תרומת עצמו משלם קרו לעצמו.

הנה שאין תשלומי תרומה מצד הפהן בעליו רק התשלומין הם לשמים מצד שהתשלומין חולין מתוקנים נעשין תרומה. ומה יועיל אמירת הפהן: ב) אף יש לעיין דהנה בת"כ

פליגי רבי וראב"ש דראב"ש אומר הרמתו מקדשתו ורבי אומר נתינתו מקדשתו ומסתמא קי"ל כרבי מחבירו.

וכינן דנתינתו לכהן מקדשתו י"ל דאזלינן בתרומה שהוא שנה לפהו. אף לכאורה קשה על זה מהא דכתבו התוס' באלו גזרות בהא דספק זר ספק פהו שאכל תרומה אינו משלם קרו וחומש.

והקשו התוס' כינן דכפרה היא לחיבו מספק. ומירצו דכפרה תלוי' בהפרשה ומפריש לכפרה אבל אינו נותן לפהו.

וכינן דאין מתקדש להיות תרומה קודם נתינה אף מתכפר. ולכאורה הוא תמוה גדולה: (ג) אף הדבר נכון עפ"י הסוגיא ספ"ק דבכורות המפריש פדיון פטר חמור ומת ר"א אומר חייבין באחריותו.

מת פ"ת [פירש"י לאחר שהפריש הפדיון ועדיין לא נתנו לפהו ר"א יקבר ומותר בהנאתו של טלה [פירש"י הואיל והוא חייב באחריות הטלה כמאן דלא אפריש דמי ומותר לישראל בהנאת הטלה כמו שלא הופרש] ומבואר דלא חל הפדיון עד שעת נתינה לפהו.

ובגמ' מודה ר"א בישראל שיש לו ספק פ"ח בתוך ביתו שמפריש עליו טלה והוא שלו. ומוכח דכי אמרינן דלא חל הפדיון עד שעת נתינה הוא רק היכא שמחויב בנתינה.

אבל בספק דאינו מחויב בנתינה חל הפדיון בשעת הפרשה. וה"נ בתשלומי תרומה דוקא בודאי שמחויב ליתן אינו מתקדש עד שעת נתינה.

אבל בספק שאינו מחויב בנתינה שפיר הפרשתו מקדשתו: (ד) העולה מזה דעצם הכפרה והקדוש הוא ע"י הפרשה. והיכא דמחויב בנתינה הנתינה מעכב.

ודומה לאימורי קדשים דהיכי דאיתגהו מעכבי. ואי נטמאו או אבדו מותר בזריקת דם לבד.

ועי' פירק מצות חליצה. וע"כ פי היכי דאימורים לא חשיבי מתירים משום דכי ליתגהו לא מעכבי וכמ"ש התוס' זבחים (מ"ג) בד"ה והלבונה.

ה"נ לא אזלינן בתר נתינה לכהו ולא מהני אמירת הפהו לדידי שנה לי. ואפי' בחומש דהא ספק זר שאכל תרומה אף חומש אינו נותן לפהו רק מפריש לבד.

ע"כ הפרשה עיקר כנ"ל ולא אזלינן בתר נתינה: ה ועוד אין לזמות תשלומי תרומה דכפרה לפדיון הבן דממונא. דהא בעדים זוממין משלשין בממון ואין משלשין במלקות ומשום דממון מצטרף גבי מקבל ואילו בכופר ב"ק (מ).

(שור של שני שותפין כיצד משלמין כופר משלם האי כופר והאי כופר כופר אחד אמר רחמנא ולא שני כופרים. האי חצי כופר והאי חצי כופר כופר שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר (ופסק הרמב"ם דמשלם האי כופר והאי כופר) וקשה לשלם האי חצי כופר והאי חצי כופר ויצטרף גבי מקבל להיות כופר שלם.

וצ"ל דשנא כפרה דלא אזלינו בטר מקבל רק בטר נותן דמתכפר בכסרון ממונו. וע"כ דוקא פדיון הבן דממונא.

[ובספק אינו משלם לכהן ופטור מפדיון לגמרי] מהני אמירת הפהו לדידי שנה לי. ואף דלנותן לא שנה.

בטר מקבל אזלינו. וגבי מקבל איכא חמש סלעים.

וכן בקידושי אשה שנסתפק ה"ן אי מהני אמירתה לדידי שנה לי. משום דבקידושין בטר מקבל אזלינו כמבואר בתוס' קידושין (ז).

(בד"ה שתי בנותיה. אבל תשלומי תרומה דלכפרה.

בטר נותן אזלינו כנ"ל. ואינו מועיל מה ששנה אצל הפהו: ידדו הדו"ש הק' אברהם.

סימן תלוז ב"ה ג' ויק"פ תרח"ם לפ"ק פה סאקטשאב. שלום וישע רב לכבוד ידד נפשי הרב הגדול מעוז ומגדול פאר הדור כקש"ת מוהר"ר יעקב נ"י לאנדא האבד"ק נאשעלסק.

(א) מה שהקשה מעכ"ת במעילה (י"ח): בהא דיליף חטא חטא מתרומה מה חטא האמור בתרומה בתלוז מן הקרקע ופירש"י דתרומה אינו נוהג אלא בתלוז דכתיב ראשית דגנה. והקשה כ"ת לדעת הרמב"ם דהא דביכורים חייבים עליהם משיראו פני הבית היינו משבאו לירושלים לפנים מן החומה.

וא"כ משפחת שהפריש ביכורים מאילן העומד בירושלים במקושר. לא ידענא מה קשיא לי.

דקא בב"ק (פ"ב.) אין נוטעים גנות ופרדסים בירושלים.

אף לעיקר הדין נ"ל דאפי' הי' אילן בירושלים אין מביאין ממנה ביכורים כיון דקי"ל ירושלים לא נתחלקה לשבטים. והנה כל ישראל שותפים בו ולא מטי שנה פרוטה לכל סד.

ויש לדמותה ג"כ לקודם פיבוש וחילוק דאין חייבים בביכורים. וירושלים לעולם קודם חילוק הוא: (ב) ומה שהוקשה למעכ"ת למה לא פירש רש"י כפשוטו דבשעת אכילה תלוז הוא.

הנה במנחות (ע.) בעי ר' אבהו שבולת טבל ששתלה וקרא עלי' שם במקושר מהו כי קרא לה שם קדשה לה.

או דילמא כיון דשתלה פקע טיבלא מינה. אמרי לי' רבנן לאפני' א"כ מצינו תרומה במקושר לקרקע ותנא לא מצינו תרומה במקושר לקרקע.

והגאון ר' ישע'י פיק ז"ל כתב שלא מצא זה בשום מקום במשנה או בברייתא. ואני לפי דרכי ציינתי בהגמ' שלי שהוא ברייתא דמעילה הנ"ל.

והנה קושיא של כת"ר הוא מעין תירוץ הגמ' שם כי תנא שהוא לענין חיובי מיתה ודאי תליש ואכיל לה תלוז הוא ואי גחון ואכיל לה בטלה דעתו אצל כל אדם.

ויענו קני רבנו פירשו הברייתא כפשוטה דלא משפחת תרומה אלא בתלוש. ע"כ פירש רש"י הברייתא פו: ג ובאמת לכאורה קשה על הגמ' דהנצרה לומר דאי גחין בטלה דעתו. תיפוק לי דאפי' גחין סוף סוף בשעה שפא לבית הכליעה תלוש הוא. ואולי הנצרה לתרץ פן לר"א פ"ח דתרומות משנה ב' שאם בא לפיו בהיתר יבלע.

א"כ אי גחין ואכיל מחנב מצינו חיוב תרומה במקנה שאם לא הי' חיוב במקנה הרי בא לפיו בהיתר: ד) עוד יש מקום עיון בש"ס הנ"ל מרשב"א קידושין (מ"ח:) בד"ה מר סבר אין לשכירות אלא לבסוף שפתי שפתי שפתי שפתי חצי פרוטה ראשונה עדיין לא הי' בעולם חצי פרוטה שני' לא מצטרפי.

א"כ משפחת לה שתלש בידי פחצי זית ואכלו וחזר ותלש בידי פחצי זית ואכלו דחייב ומצינו חיוב במקנה שאם לא הי' חייב במקנה לא הי' מצטרפים.

שבשעה שאכל פחצי זית ראשון עדיין פחצי זית שני מקנה הי' שאין בו חיוב ולא מצטרפי פעין סברת רשב"א הנ"ל. ויש לחלק משום שבידו לתלוש.

ושאני הא דרשב"א שלא הי' בעולם כלל ולא מהני בידו פדמשי הש"ס בפרק האומר גבי שפחה דלא מהני בידו לשחרר דמעיקרא בהמה. כ"ש היכא שאינו בעולם כלל: ידידו הדוש"ת הק' אברהם.

סימן תלח ב"ה ה' בא תרנ"ד פה סאכטשאב. שלום וכל טוב לכבוד אהובי ידידי הרב הגדול חו"ב צנמ"ס כש"ת מוהר"ר יואב יהושע נ"י אבד"ק גאסטנין.

א) אשר פשט ספק שלי באכל ביפורים אם התשלומין נעשין ביפורים או תרומה לבד. מירושלמי שנסתפק באכל ביפורים אם יכול להפריש במקנה משמע שנעשה ביפורים.

דאי תרומה לבד מהכ"ת לומר שיחול במקנה. יפה אמר: ב) אולם הרמב"ם לא הביא דברי הירושלמי אלו עוד נשמע מהירושלמי הנ"ל שנסתפק באכל חלה אם יכול לשלם מתבואה שלא הביא שלישי.

משמע שאם אכל חלה התשלומין חלה. ולפי זה אינו יכול לשלם רק עיסה או פת. ואלו הלכות גדולות למה השמיטם הרמב"ם. ובגליון כתב שצריך עומק דברי השמיטה: ג) ולי נראה דגמ' דידן מנחות (ע').

(דדחיק לאשפוחי תרומה במקנה בשבולת טבל שמרחה בכרי ושתלה וקרא עלי' שם תרומה במקנה. והנה בביפורים עצמם לא משפחת לה במקנה שאין חייבים עליהם עד שיראו פני הבית.

ואפי' להרמב"ם דס"ל שיראו תוך ירושלים. הלא אין עושין פרדיסות בירושלים. אך אם יכול לשלם במקנה. הא משפחת לה בתשלומי ביפורים ואפשר דלא שייך בזה תירוץ הגמ' דבטלה דעתו דס"ל דוקא גחין אינו דרף.

אבל ביפורים פירות האילן גבוהים מן האדם שפיר הדרף לאכול במקנה. מזה הוכיח הרמב"ם דלא מהני במקנה.

אָבֵל מ"מ מה דמשמע בירושלמי שהתשלומין ביפורים אין סתירה לזה מגמ' דידן: ד) אף לדעתו אין זה ראי'. שהרי גם בחלה דהיגו תרומת עיסה, ושם אין שום נ"מ בין תרומת עיסה לתרומת גרן.

רק משום דאכל תרומת עיסה דיגו בתרומה שלא הביאה שלישי. יכול לשלם גם מזה. דראוי להיות קודש שאכל. כמו כן בתרומת מחנך פיון שחליו במחנך יכול לשלם ג"כ במחנך אף שאין בתשלומין חנךר ביפורים שלא יהי נאכליו רק תוף החומה: ה) ויש בזה סברא גדולה.

שהרי עבירת הגר באכילתו. אינו מפאת שיש בהם איסור אכילה חוץ לחומה.

רק מפאת איסור זרות שבו. ע"כ א"צ רק שיהי' התשלומין תרומה.

מ"מ פיון שתרומה שאכל חלה במחנך יכול לשלם ג"כ במחנך: ו) ולי יש ראי' מהא דתנו במעילה התרומה והביפורים מצטרפין לחיוב קרן וחנמש. ואם האוכל ביפורים תשלומיו ביפורים.

האוכל חצי זית מזה וחצי זית מזה. יהי' התשלומין חציו תרומה וחציו ביפורים.

ואיך מצטרפין בכהאי גוונא. הלא כל שאין טומאתו שונו אין מצטרפין.

כגון חצי זית מת וחצי זית נבילה אין מצטרפין אף לטומאת ערב. ה"נ חיוב תשלומי תרומה וחיוב תשלומי ביפורים שזה חיוב תרומה וזה חיוב ביפורים לא יצטרפו אף לחיוב תרומה.

אלא ודאי גם תשלומי ביפורים אינו רק תשלומי תרומה וחיובם שנה. וכמדתה לי שראי' זו חזקה ממשמעות מירושלמי: ז) ומה שפכודו כתב לדחות הראי' שכתבתי ממתניתין ה"ל.

מהא דקדשי בידק הבית וקדשי מזבח מצטרפין אף דנה הולך לבדק הבית קדושת דמים. וזה למזבח קדושת הגוף.

ליטא דהוא משלם רק קדושת דמים. ומה שהגזבר יקנה אח"כ מזה קרפן אינו נוגע לחיובו.

זולת זה אין שום חילוק בין קדושת בידק הבית לקדושת מזבח פיון ששניהם קדושת דמים משא"כ תרומה וביפורים. ובנדאי הכפרה רק בקמה שהתשלומין נעשין קודש.

וכיון שזה נעשה תרומה וזה ביפורים שני חיובים הם. וזה פשוט לדעתי.

מ"מ מירושלמי שכתב כבודו משמע קצת להיפוף. והדבר צריך עוד עיון וביור: ודידו הדו"ש הק' אברהם.

סימן תלט ב"ה אור ליום ג' נח תר"ס לפ"ק פה סאכטשאב. שלום וכל טוב לכבוד אהובי חתן אחותי הרב הגדול המפורסים חרף ובקי כש"ת מוהר"ר יעקב נ"י האבד"ק באשעלסק.

א) בָּמָה שֶׁהוֹקְשָׁה לָהּ בְּדַבְרֵי רַש"י סוֹף פָּרָק אֶלְמָנָה לְכַהֵן גְּדוֹל דְּבַת פֶּהוּ מְעוֹבְרֵת מִיִּשְׂרָאֵל מִשְׁלֵמַת קָרָן וְחוֹמָשׁ. הֵא זֶה הַיְפוּף מִשְׁנֵה דִּתְרוּמוֹת (פ"ז מ"ב).

(בַּת פֶּהוּ שְׁנִיֶּסֶת לְיִשְׂרָאֵל אִפִּי לַר"מ אֵינָה מִשְׁלֵמַת קָרָן וְחוֹמָשׁ פִּינּוֹן שְׂרָאוּי לְחִזּוֹר לְבֵית אָבִיו לְאוֹ זָרָה הִיא. וְלַר"י דְּקו"ל פְּנוּתִי אִפִּי בְּנִתְחַלְלָה אֵינָה מִשְׁלֵמַת קָרָן וְחוֹמָשׁ דְּלֹאוֹ זָרָה מְעִיָּקְרָא: ב) אֶתְנוּב לָהּ מֵה שְׂרַשְׁמֵתִי בְּגִלְיוֹן מִפְּמָה שְׁנַיִם וְז"ל עֵי דִּתְרוּמוֹת מ"ב פְּרִיתוֹת (ז).

(וַעֲיִין סְנֵהֲדָרִין (פ"ג) מְחִסְרֵי בְּגָדִים חֲשִׁיב זָר. וְלִקְמָן סוֹף פָּרָק יֵשׁ מְוִתְרוֹת מְעִיָּקְרָא גּוּפָא סְרִיקָא וְהַשְׁתָּא גּוּפָא מְלִיָּא וְדו"ק: ג) שׁוּב מִצְאָתִי בַּס' פְּרִישַׁת דְּרָכִים דְּרָף מְצוּוֹתִיָּהּ סוֹף ח"ג הַנִּיחַ דְּבָרֵי רַש"י אֵלּוֹ בַּצ"ע מִמִּשְׁנֵה דִּתְרוּמוֹת הַנ"ל.

וּבְמָה שְׂרַשְׁמֵתִי מִיּוֹשֵׁב. דְּבָרֵי דוֹדוֹ דו"ש וּש"ת מִצְפָּה לְהִרְמַת קָרָן יִשְׂרָאֵל בְּרו"ג בְּכָלֵל וּבְפֶרֶט: הַק' אֲבָרְהָם סִימָן תַּמ לְהַרְהֵ"ג הַנ"ל בְּעִנְיַן הַנ"ל.

ב"ה יוֹם ג' חֲזִי נְשִׁישׁ לַפ"ק פֶּה סֵאֲכָטְשָׁא. אֲאָשֵׁר יִשְׁבְּתִי דְּבָרֵי רַש"י סוֹף פָּרָק אֶלְמָנָה דְּחֲשִׁיב זָרָה מְעִיָּקְרָא מִשׁוּם שְׁכָמוֹ שְׁהִיא עֲכָשְׁיוֹ מְעוֹבְרֵת גּוּפָא מְלִיָּא וְהָא לֹא הִי לָהּ הִיתָר מְעוּלָם.

וְדוּמָה לְמְחִסְרֵי בְּגָדִים דְּחֲשִׁיב זָר אִף שְׁכָבֵר הִי לְבוּשׁ בְּגָדִים וְלֹא אֲמָרִינוּ לְאוֹ זָר מְעִיָּקְרָא. ע"כ מִשׁוּם דְּכָמוֹ שְׁהִיא עֲכָשְׁיוֹ בְּלֹא בְּגָדִים לֹא הִי פְּהוֹנָתוֹ מְעוּלָם.

וְה"נ דְּכָנוּתִי פְּנ"ל. וְהוֹקְשָׁה לָהּ דַּמ"מ לֹא תַחֲשֵׁב זָרָה מִשׁוּם שְׂרָאוּי לְשׁוּב לְבֵית אֲבִי פְּמוֹ לַר"מ דְּלֹא תִלְיָא בְּזָר מְעִיָּקְרָא רַק בְּרָאוּי לְחִזּוֹר: ב' אֵינִי יוֹדֵעַ מָה הוֹקְשָׁה לָהּ דַּג"כ סְבָרָא זֹו כְּמוֹ שְׁהִיא עֲכָשְׁיוֹ מְעוֹבְרֵת לֹא יֵהִי לָהּ הִיתָר לְעוּלָם.

גַּם מֵה דְּפָשִׁטָא לָהּ דַּלַּר"מ לֹא תִלְיָא מִיַּדִּי בְּזָר מְעִיָּקְרָא. ג"כ אֵינוֹ מוֹכְרָח.

דִּי"ל כְּעִין שְׁכָתְבוֹ תוֹס' נִדָּה (כ"ב:;) סוֹף ד"ה אִם דְּבִיבֵשׁ מְעִיָּקְרוֹ לֹא מְהַיֵּי מֵה שְׁיָכוֹל לְשִׁרְוֹת לְהִיּוֹת לַח. דְּוָקָא בְּלַחִים וְנִתְיַבְשׁוּ מְהַיֵּי מֵה שְׁיָשׁוּב לְקַדְמוֹתוֹ.

ה"נ בְּכַהֲנַת מְעִיָּקְרָא מְהַיֵּי מֵה שְׁיָכוֹלָה לְחִזּוֹר לְהִיּוֹת פְּהִנָּת. וְע"כ בְּמְעוֹבְרֵת דְּחֲשִׁיבָה זָר מְעִיָּקְרָא אִף אִם הִי לָהּ הִיתָר בְּעוֹדָה מְעוֹבְרֵת לֹא הִי מוֹעִיל וְק"ל: ג' מִיְהוּ בְּמָקוֹם אַחַר רְצִיטִי לֹאמֵר דְּהֵאֵי שְׂרָאוּי לְשׁוּב לְבֵית אֲבִי אֵינוֹ טַעַם.

רַק רֵאִי שְׁלֹא נִתְחַלְלָה. דְּאִי פְּרָחָה מִיְנָה פְּהוֹנָתָה ע"י בְּעֵלָהּ יִשְׂרָאֵל וְהֵרִי הִיא עֲכָשְׁיוֹ פְּיִשְׂרָאֵלִית דְּעֵלְמָא.

נְהִי שְׁמַת בְּעֵלָה מ"מ בְּמָה יְחוּל עֲלִי קְדוּשַׁת פְּהוֹנָה דְּהַקְדוּשָׁה שְׁהִי לָהּ מְלִיָּדָה הִלְכָה לָהּ לְפִי זֶה יְקוּשָׁה גַּם בְּמְעוֹבְרֵת וְהַבּוֹן: דְּבָרֵי דוֹדְךָ הַדּוּש"ת הַק' אֲבָרְהָם. סִימָן תַּמָּא (א) יְבָמוֹת (ס"ו).

(אֶלְמָנָה לְכַהֵן גְּדוֹל וְכו' עֲבָדֵי מְלוֹג לֹא יֵאָכְלוּ בְּתְרוּמָה וּבְגָמ' אֲמָאֵי לְהוּי פְּקַנְיָנוּ שְׁקִנְיָה קַנְיָנוּ שְׂאוּכֵל כָּל הָאוּכֵל מְאָכִיל כָּל שְׂאִינוֹ אוּכֵל אֵינוֹ מְאָכִיל וְלֹא וְהֵרִי עָרַל וְכָל הַטְּמָאִים שְׂאִין אוּכְלִין וּמְאָכִילִין הֵתָם פְּנוּמִיָּהוּ כְּאֵיב לְהוּ פִירַש"י עוֹמְדִים לְתַמְקוֹן וְלֹאֲכֹל.

והנה לכאורה אין זה ככל פומייהו פאיב להו שפכל הגמ' שפירושו שאם הי' יכול לעשות הי' מועיל פגון באלמת ואלם דחליצה (ק"ד:) תרש וחרשת בתוס' (מ"ד.) גידם בתפילין מג"א סימן ל"ט סק"א.

וכולם הפירוש שאם הי' עושה המעשה פתקנה הי' טוב. אבל זה אף אם הי' אוכל הי' עבירה ומשום שעומד לתקן יחשב פומי' דכאיב אתמהה: (ב) ולכאורה הי' נראה לפרש דערל וטמא אם אוכלים תרומה הא אינם עוברים בלאו דזרות ע"כ מועילים לעבדיהם שלא יהי' באכילתם לאו דזרות ואיסור ערלות וטומאה שיש ברבם הא אינו בהם שאינם ערלים וטמאים וע"כ מותרים לאכול.

ונה פירוש הגמ' דאף שאינו יכול לאכול מחמת איסור ערלות וטומאה. מ"מ פיון שאם הי' אוכל לא הי' בו לאו דזרות מועיל זה גם לעבד.

והעבד אוכל לכתחילה אף שהוא אינו יכול לאכול מחמת איסור ערלות וטומאה חשיב כמו פומי' דכאיב. דמה לי שאינו יכול לאכול מחמת פאיב פיו או מחמת ערלות וטומאה. פיון שאיסור זרות אין ברב ואותה אנו מבקשים לסלק מהעבד. אבל חללה דכיון שנבעלה לפסול הנה זרה פדאיתא פרק יש בכור ע"כ אינה מאכלת: (ג) אף קשה לפי דא"כ מעיקרא מה מדמה הש"ס חללה לערל וטמא.

הא ערל וטמא מאכלין מחמת עצמם דכהן ערל וטמא מאכיל. וחללה דהנה פזרה לא ס"ד שפתאכיל מחמת עצמה רק שהקשה שיאכלו מחמת בעלה הפהן.

וא"כ מה מדמית לערל וטמא. דע"כ חילוק גדול ביניהם.

ועוד קשה טובא דמה מקשה שיאכל מחמת רבו דרבו שהוא פהן פיון שרבו עצמו זר שהיא חללה. וזר הא פוסל אפי' פהן כמו בת פהן שנתארסה לישראל שנקפסלת.

ומה חזית דתיזיל בתר רבו דרבו שיאכיל ולא תיזיל בתר רבו שהוא זר: (ד) אשר ע"כ נראה ברור שגם חללה זו אשת פהן אין בה איסור זרות כלל. פיון דאפי' זרה גמורה אשת פהן אוכלת.

אלא דמ"מ נהי דבעלה מפקיע ממנה איסור זרות איסור חללות יש בה. דגריעא מזרה שאסורה לכהונה וה"ה לתרומה אף שבעלה פהן.

וכיון שאין בה איסור זרות אינה יכולה לפסול עבדי לעשותם זרים. ע"כ שפיר מקשה שרבו דרבו יאכילהו שרבו הא אינה יכולה לפסולו פנ"ל.

וע"כ מדמה הש"ס לערל וטמא שאין בהם איסור זרות. פמן פן חללה זו שבעלה פהן מפקיע ממנה איסור זרות תאכיל עבדי בעצמה.

והשתא פירש"י (מנכרח: ה) אף ק"ל לפמ"ש דחללה אשת פהן אין בה איסור זרות מפרק ו' דתרומות בת פהן שנשאת לפסול ר"מ מחייב קרן וחומש. ופירש רמב"ם בפי' המשניות לפסול פסולי קהל או אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט.

ואם איתא דחללה שנשאת לכהן אין בה איסור זרות קרן וחומר באלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מה עבידתה: (ו) אשר ע"כ נראה לפרש דברי רש"י בפי' פומייהו

כְּאֵיב לָהּ עַפ"י פִּירֵשׁ"י לְעֵיל (ס"ד:) בַּד"ה אִיסוּרָא וְסַפְנָתָא דְתִינוּק שְׁמַתוּ אֲחִיו מִחֲמַת מִלָּה שְׁחַל שְׁמִינֵי שְׁלוֹ בְּשַׁבַּת אִם מָלוּ אוֹתוֹ חָלְלוּ שַׁבַּת דְּחָשִׁיב מִלָּה שְׁלֵא בְּזַמְנָה שְׁאִינוּ דוֹחָה שַׁבַּת.

וְלִכְאוּרָה אִינוּ מוּבָן דְּמַמָּה נִפְשָׁף הַמִּלָּה בְּעֵצִים הוּא בְּזַמְנוֹ וְאִי מִשׁוּם סַפְנָה אִין מְצָה בְּמִלְתּוֹ אִף מִלָּה שְׁלֵא בְּזַמְנָה לָא הָנָה. וְאַפְ"י הִי מִלָּה שְׁלֵא בְּזַמְנָה.

הִינּוּ בְּתַשְׁיַעֵי. דוֹחָה שַׁבַּת.

זֶה לֹא הִי דוֹחָה. אִף בִּיאוּר דְּבָרֵיו דְּמַצְנוֹת מִלָּה בְּשְׁמִינֵי הָא בְּטָלָה מִתִּינוּק זֶה דְּהַיּוּם וְדִאי יֵהִי אָסוּר לְמוּלוֹ.

אָבַל מַצְנוֹת מִלָּה לְבַד לֹא בְּטָלָה שְׁאֲחַר שְׁיִגְדִיל וְיִתְחַזַּק פַּחוּ יִמְהַלּוּהוּ. ע"כ גַּם כְּשֶׁמַּל אוֹתוֹ בְּזַמֵּן הָאָסוּר חָשִׁיב מִלָּה שְׁלֵא בְּזַמְנָה מֵאַחַר שְׁמַצְנוֹת מִלָּה שְׁלֵא בְּזַמְנָה הִי מְנוּטָל עָלָיו.

אָבַל לֹא חָשִׁיב מִלָּה בְּזַמְנָה. דְּמִלָּה בְּזַמְנָה הָא בְּטָלָה מִתִּינוּק זֶה וְאִין מְחֻיָּב בָּהּ: וְה"נ בַּנ"ד נְהִי נָמִי דְאִיסוּר מִחֲמַת שְׁנַתְחַלְלָה מִפְּהֻנָּה וְאִינָה פְּהֻנָּת אִין בָּהּ דַּמ"מ הָרִי בַּעֲלָה פֶּהֵן מֵאַכִיל אַפִּי זֶר גָּמוּר.

וְאִין בָּהּ רַק אִיסוּר חָלְלָה. מ"מ כִּינּוּן שְׁנַאֲסָרָה מְלֵאכָל בְּתַרוּמָה לְעוֹלָם הִיא זָרָה מִתַּרוּמָה. וְאִף מִי שְׁהוּא פֶּהֵן גָּמוּר אִם הִי מִשְׁפַּחַת שְׁיֵאָסֵר בְּתַרוּמָה לְעוֹלָם הִי נִחְשָׁב זֶר לְגַבְיָא וְע"כ אִינוּ דוֹמָה לְאָדוֹן שְׁמֵאֲכִיל עַבְדוֹ שְׁאִינוּ פֶּהֵן. דְּשׁוּב כְּשֶׁמֵּאֲכִילוּ בְּתַרוּמָה שׁוּב אִינוּ זֶר לְעַנְיַן תַּרוּמָה.

אָבַל זֶה שְׁאִף אַחַר שְׁמֵאֲכִילָה נֵאֲסָרָה מִשׁוּם חָלְלָה הָרִי הִיא זָרָה. וְע"כ אִינָה מֵאַכְלַת עַבְדֵי כָּלל שְׁהִיא עֲצָמָה יֵשׁ בָּהּ אִיסוּר זָרוֹת כִּינּוּן שְׁאִינָה אוֹכְלַת.

כְּמוֹ שְׁעָרַל שְׁמַתוּ אֲחִיו מִחֲמַת מִלָּה לֹא חָשִׁיב מִלָּה בְּזַמְנָה אִם מֶל אוֹתוֹ כִּינּוּן שְׁמַצְנוֹת מִלָּה בְּשְׁמִינֵי בְּטָלָה מְמַנּוּ. ה"נ אִף אִם הִיָּתָה אוֹכְלַת הִיָּתָה נִחְשָׁבַת זָרָה שְׁאֲכָלָה תַּרוּמָה כִּינּוּן שְׁבִטַל מְמַנָּה עַנְיַן תַּרוּמָה לְעוֹלָם.

אָבַל עָרַל וְטָמֵא עֲדִינּוּן לֹא בְּטָלָה מֵהֵם אֲכִילַת תַּרוּמָה [כְּמוֹ שְׁאִם מֶל בְּעוֹדוֹ בְּסַפְנָתוֹ מ"מ חָשִׁיב מִלָּה שְׁעֲדִינּוּן לֹא בְּטָלָה מְמַנּוּ מַצְנוֹת מִלָּה כִּינּוּן שְׁהִדִין לְמוּלוֹ לְכַשְׁיִבְרִיא. ה"נ לֹא חָשִׁיב שְׁבִטַלָה מְמַנּוּ אֲכִילַת תַּרוּמָה] וְאִם יֵאָכַל לֹא יִחְשָׁב זֶר שְׁאוּכַל תַּרוּמָה מִמִּילָא הָעַבֵּד ג"כ אִין בּוֹ לָאוּ דְזָרוֹת וְאוּכַל לְכַתְחִילָה.

וְאִף שְׁהָרַב אִינוּ אוּכַל אִין זֶה מִשׁוּם זָרוֹת. רַק שְׁאִין יְכוּל לְאָכּוֹל מִחֲמַת אֲרִיָּא דְרַבִּיעַ עֲלָה עֲרָלוֹת וְטָמֵאָה.

וְהוּא כְּמוֹ כָּל פְּנֻמֵי דְכְּאֵיב לִי שְׁבַש"ס שְׁאִינוּ יְכוּל לְעַשׂוֹת. וְאִם הִי עוֹשָׂה הִי טוֹב.

ה"נ אִינוּ יְכוּל לְאָכּוֹל וְאִם הִי אוּכַל הִי נִחְשָׁב אֲכִילַת פֶּהֵן תַּרוּמָה כִּינּוּן שְׁלֵא בְּטָלָה מְמַנּוּ אֲכִילַת תַּרוּמָה שְׁיֵאָכַל אַח"כ וְלֹא חָשִׁיב זֶר כַּנ"ל: ח) מַעֲתָה נִיחָא פִּירוּשׁ רַמְב"ם בְּפִי הַמְשַׁנְיּוֹת אֶלְמָנָה לְכַה"ג וְגִירוּשָׁה וְחִלּוּצָה לְכַהֵן הַדְּיוֹט חָיִיב קָרְוֹ וְחֻמְשׁ לַר"מ דְּנִחְשָׁבַת זָרָה הוֹאִיל וּבִטַל מְמַנָּה אֲכִילַת תַּרוּמָה.

והרע"ב וקרא"ש פתבו פסולי קהל לבד והשמיטו אלמנה גרושה ונחלוצה לכהן. י"ל דס"ל הלכה פרכא מדאורייתא מיכל אכיל וכן פסק יש"ש [דאין ביה איסור זרה אף דנתחלה מ"מ בעלה לוקח ממנה איסור מה שאינה פהגת ואין ביה איסור זרות וא"כ קרו וחומש מה עבדתין].

ע"כ פירש"י פסולי קהל ואין בעלה פהן פלל. ובעצמותה הא זרה היא כבש"ס בכורות הג"ל ע"כ חייבת קרו וחומש לר"מ: סימן תמב א) יבמות (דף ס"ו:) תוד"ה עבדי צאן ברזל תימה לר"י כו' דיוצאין בשן ועין לאיש דחשיב כספו פי היכי דחשיב כספו לענין תרומה.

לולי דבריהם הי' נ"ל פשוט דמ"מ אין בכת הבעל לשחרר העבדים כמו שאינו יכול ליקחם לעצמו ובע"כ מחויב להשיבם לה. וע"כ לא יצאו בשן ועין לאיש אם יהי' הדין עמה.

ושפיר מסייעא לרב אמי דהדין עמו: ב' בא"ד ועוד הקשה הר"מ הפהן, דמי לא מודה רב יהודה דמחוסרי גובינא וא"כ ברשותין קיימי ושיחרור מפקיע מידי שעבוד וה"ה שן ועין לכאורה י"ל לפמ"ש תוס' גיטין (מ"א).

(להקשות נימא למפרע היא גובה אצטלא פינון שאין יכולים היורשים לסלקה בזווי. כינון דלמפרע הוא גובה אינו מפקיע מידי שיעבוד.

ותירצו פינון שיכולים למכרה דבדיעבד מהני מכירתם דומה למצי לסלוקי בזווי דלא אמרינון למפרע הוא גובה. וע"כ בעבדים דכמקרקעי דמי ולא מהני מכירתם ואף לאחר מכירה הוא גובה אותם שוב למפרע הוא גובה: ג) אף באמת ז"א דתוס' לא הקשו פן רק באצטלא דלאחר מיתה ויכולה לגבותה אבל לא מחיים דאינה יכולה לגבותם.

ומי יימר שיבא לכלל גבין' שמא תמות תחילה ע"כ עכשיו בחזקתו הם עומדים וזכותה אינו רק שיעבוד. ושפיר הקשו התוס'.

ותי' הר' שמואל דדייק מדתני אבל לא לאשה דלאחר מיתה. וכוננתם דאז תוכל לגבותם ולמפרע הוא גובה.

פן נ"ל פשוט בכוננתם. ובספר אבני מלואים ראיתי שתירץ קושיות תוס' כמו שרציתי לומר לכאורה.

ותירוצ הר' שמואל כתב שלא הבין ולפענ"ד ברור כמ"ש: ד) ולעיל בפסוגיא דר' אמי הוכיח דהדין עמו מדיאכלו בתרומה. ולכאורה תמוה דאפי' הדין עמה הא מחוסרי גובינא נהגוף שלו.

אף צ"ל פנ"ל דאיף יאכלו לכתחילה שמא ימות או יגרשנה ותגבה אותם ונאמר למפרע הוא גובה ואכיל תרומה באיסור והנה רב יהודה מתיר משום דמחויב בכל אחריות ונלמד מזה דאף דלמפרע הוא גובה.

מ"מ פינון שעד שעת גובינא הי' באחריות שלו נחשב של לנה. ובגמ' פסחים (ל"א).

(קאָמער רוק לענגן הקדש דלמ"ד למפרע הוא גובה המלנה יכול להקדיש ולא הלנה. רק שְׁנֵי־שָׁבָב מִמּוֹן מִי שֶׁפָּל אַחֲרֵי עָלְיוֹ וְעֲדִיף מִגּוֹרֵם לְמִמּוֹן דְּפָלִיגִי ר"ש וְרַבֵּנוּ.

וְזֶה שֶׁפָּל אַחֲרֵי עָלְיוֹ לִכ"ע נִחְשָׁב כְּמִמּוֹן מִי שֶׁבִּאֲחֲרֵי־וֹתוֹ. וּמִפָּאן סִיּוּע לִמ"ש לִיִּישָׁב קוֹשֵׁיָא הָא' שֶׁל תּוֹס' בָּאוֹת א' דְּלִעְנֵן לְמִפְנֵי לְהַקְדִּישׁ אֵין נ"מ בִּאֲחֲרֵי־וֹתוֹ וְה"ה לְשַׁחֲרָה: סִימָן תּמג א) יְבָמוֹת (ס"ז).

(בַּת יִשְׂרָאֵל שְׂמַת וְהִנִּיחָה מְעוֹבְרֵת לֹא יֵאָכְלוּ עֲבָדֵי בִּתְרוּמָה מִפְּנֵי חִלְקוֹ שֶׁל עוֹבֵר שֶׁהַעוֹבֵר פּוֹסֵל וְאֵינוֹ מֵאָכִיל דְּבָרֵי ר' יוֹסִי אָמְרוּ לוֹ מֵאַחַר שֶׁהַעֲדַת לָנוּ עַל בַּת יִשְׂרָאֵל לִכְהֵן אַף בַּת פֶּהֶן לִכְהֵן וּמַת וְכו' וּבִגְמ' אָמַר ר' יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל זֶה דְּבָרֵי ר' יוֹסִי (דס"ל עוֹבֵר אֵית לִי זְכִיָּה) אָבֵל חֲכ"א יֵשׁ לוֹ בָּנִים אוֹכְלִין בְּשִׁבִיל בָּנִים אֵין לוֹ בָּנִים אוֹכְלִין בְּשִׁבִיל אַחִין אֵין לוֹ אַחִים אוֹכְלִין מִשּׁוּם מְשַׁפְּחָה כְּנֹלָה וּבִפְרִוּשׁ הַמְּשַׁנְיֹת לְהַרְמַב"ם מְבֹאָר דְּהֵיִינוּ חֲכָמִים דְּמַתְּנֵי.

וְאַף דְּחֲכָמִים דְּמַתְּנֵי מַחְמִירִים אִפִּי בַּת פֶּהֶן לִכְהֵן זֶה דְּרַף קוֹשֵׁיָא עַל ר' יוֹסִי אִם כְּדָבְרֵיךְ גַּם בַּת פֶּהֶן לִכְהֵן לֹא תֵאָכֵל אֱלָא וְדַאי מְדַאֲוֵקְלַת בַּת פֶּהֶן לִכְהֵן ש"מ דְּעוֹבֵר אֵין לוֹ קִנְיָן וְא"כ אִפִּי בַּת יִשְׂרָאֵל לִכְהֵן יֵאָכְלוּ אַף בְּזֶה לֹא פָּסַק כְּשִׂמוּאֵל שֶׁאוֹכְלִין בְּשִׁבִיל בְּנֵי מְשַׁפְּחָה רַק צְרִיף שְׂיֵהֵי לוֹ בָּנִים.

וְכֵן פָּתַב בְּרַמְבַּ"ם וְעִי' בַּכ"מ וּבְהַגְהוֹת הַב"ח עַל הָרָא"ש [וְכֵן מִשְׁמַע בְּתוֹס' דְּהֵיִינוּ רַבֵּנוּ דְּמַתְּנֵי לֹא רַבֵּנוּ אַחֲרֵים מְדַבְּרֵי בַּד"ה אוֹכְלִין הֵנּוּ מְצִי לְמִימַר דְּטַעְמָא דְּרַבֵּנוּ כּו' עֵי"ש. וְאֵי חֲכָמִים אַחֲרֵים נִינְהוּ וְאַף דְּלֹא יְדַעִינוּ בְּהוּ שְׂמוּאֵל הִי יוֹדַע בְּהֵם דִּילְמָא יַדַּע שְׁכַף אָמְרוּ אוֹכְלִין בְּשִׁבִיל אַחִין.

אֱלָא וְדַאי רַבֵּנוּ דְּמַתְּנֵי הֵם. וְע"כ הֵנּוּ מְצִי לְמִימַר דְּהוֹכִיחוּ מִבַּת פֶּהֶן לִכְהֵן דְּאַף שְׂאִינוּ יְלוּד מֵאָכִיל בְּעֲבָדִים וְעוֹבֵר בְּמַעֲי זָרָה זָר לִית לֵהֶן.

וְכֵן מִשְׁמַע עוֹד בְּגַמ' דְּמִשְׁנֵי מִי תְּנִי וְקִיבְלוּ וְהוֹדוּ לוֹ דְּמִסְתַּבֵּר טַעְמֵי וְאִם הִי קִבְלָה בִּיד ר' יוֹסִי וְגַם מִסְתַּבֵּר טַעְמֵי לְמָה יְחַלְקוּ עָלְיוֹ אֱלָא מַחְמַת הוֹכְחָה דַּא"כ בַּת פֶּהֶן לִכְהֵן נְמִי כִפִּי הַרְמַבַּ"ם: ב) וּבְתוֹס' (ס"ז).

(ד"ה הֵיִינוּ. וְרַבֵּנוּ הֵי סְבָרֵי דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דִּילּוּד מֵאָכִיל.

נִרְאָה מְדַבְּרֵיהֶם דְּחֲכָמִים לְמַדּוּ מַעֲדוֹתוֹ שֶׁל ר' יוֹסִי דְּאִינוּ יְלוּד אִינוּ מֵאָכִיל. וְלִפִּי זֶה לִית לֵהוּ לְרַבֵּנוּ עוֹבֵר בְּמַעֲי זָרָה הוּא אֵין רֵאִי מִשְׁם דְּאִינוּ יְלוּד אִינוּ מֵאָכִיל.

אַף הָרִי"ף פָּתַב טַעְמָא דְּר' יוֹסִי מִשּׁוּם דְּעוֹבֵר בְּמַעֲי זָרָה הוּא נְאִית לִי קִנְיָן וְלִית הַלְכָתָא אֱלָא כְּרַבֵּנוּ דְּאָמְרֵי אֵין לְעוֹבֵר קִנְיָן כּו' מִשְׁמַע דְּבִהָא מוֹדִים דְּזָר הוּא וְחֲכָמִים הֵיִינוּ חֲכָמִים דְּמַתְּנֵי כִּמ"ש בְּפִי הַמְּשַׁנְיֹת לְהַרְמַבַּ"ם פִּנ"ל בָּאוֹת הַקְּדוּם] וְא"כ אֵין רֵאִי מַעֲדוֹתוֹ שֶׁל ר' יוֹסִי דְּאֵין יְלוּד אִינוּ מֵאָכִיל דְּלֹא כְּתוּס' הַנ"ל: וְלֵאחַר הָעִיוֹן י"ל דְּשִׁיטַת הָרִי"ף עִם שִׁיטַת הַתּוֹס' אַחַת הִנָּה.

דְּהִנָּה צְרִיף לְהַבִּין הָא דְּעוֹבֵר בְּמַעֲי זָרָה הוּא. וְלְכַאוּרָה הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּנִגְרָר הָעוֹבֵר אַחַר הָאֵם.

והרי האם גופה אוכלת ומאכלת את עבדי מלוג כפירש"י במשנה וכמסקנת הסוגיא בפי' הכת מאכלת האם מאכלת עבדי מלוג. ולמה יגרע העובר שלא יאכיל עבדיו והא העובר בעצמותו הוא פהן רק משום האב ועכ"פ למה יגרע מהאם: ד) אף נראה לי בפירושו עובר במעי זרה דאף דבעלמא הבן מתניחס אחר אביו ולא אחר אמו.

היינו ששניהם האב והאם מתניחסים אליו מחמת שהולידו אותו מתחילה. ובזה אלים פת האב.

אבל כל זמן שהוא במעי האם שהיא אמו מחמת עכשיו שהוא במעי' ולא מחמת שעוברתו כבר לבד. [ורא' לזה מעוברת שנתגיירה וילדה תאומים חייבין זה על אשת זה משום אשת אח אף דאינם אחים מחמת העיבור הראשון.

דבשעה שנתגיירה פקטנים שנולדו דמי רק דנחשבת אמה אח"כ שהם במעי' ע"כ אלים פחה מפח האב ומתניחס אחר' כל זמן שהוא במעי אמו: ה) והנה ידוע דעבד אין לו חייס אף דנכרי יש לו חייס.

ועבד עדיף מנכרי דמחייב במצות פאשה. אף דענגן חייס היא דוקא פאיש שהוא איש בפני עצמו ולא בעבד שאינו לעצמו.

וברמב"ם פי"ד מה' איסורי ביאה הלכה י"ז י"ח ובהה"מ שם מבואר דאפי' עבד שנולד מאמו שפחה אינו מתניחס אחר' [ולא אאריף בזה שפכר האריף לבאר זה בס' מנחת חינוך מצנה א"ן וע"כ מה שאשה אוכלת מחמת בעלה פהן ולא מחמת עצמה לענגן זה אין בנה מתניחס אחר' כמו שפחה שאין בנה מתניחס אחר'.

ואף שבת ישראל היא בפ"ע ובנה יורשה וחיוב עלי' משום אמו. זה מחמת שהיא בפ"ע ג"כ.

אף לענגן מה שאוכלת בתרומה שהוא רק מחמת בעלה. לענגן זה היא דומה לשפחה שאין בנה מתניחס אחר'.

וע"כ אף שהוא במעי אמו הוא מתניחס אחר' רק למה שהיא בעצמותה זרה היא ודו"ק היטב: ו) אף יש לומר פינן דאשה זו שתי בחינות יש בה מחמת בעלה ומחמת עצמה. ואף שאוכלת מחמת בעלה.

מ"מ פינן שפן הרי עצמה אוכלת ומאכיל את בנה מחמת עצמותה. אף נראה דזה תלוי במחלוקת ר' ור' ישמעאל בר' יוסי הובא בר"ש פ"ה דכלים משנה י' בתנור של מתכת שעשה לו טפילה ועשה לו מוסף שיש לו שתי החומרות טומאת פלי מתכת ליטמא מגבו וטומאת פלי חרס ליטמא וליטמא אחרים מאוירו.

ואם נגע בטומאה מגבו פליגי רבי ור' ישמעאל בר' יוסי אם מטמא אחרים מאוירו ר' ישמעאל בר' יוסי סובר פינן שקבלת טומאה רק מחמת תורת פלי מתכת אי אפשר שישטמא אחרים מתורת פלי חרס ורבי סבר סוף סוף פינן שגם הפלי חרס שבו נטמא מטמא מאוירו.

והנה בסוף הסוגיא דידן מבואר דהא דר' יוסי ר' ישמעאל בר' יוסי אמר לה משמין' דאפנה. וע"כ ס"ל לר' יוסי אינו מאכיל משום דבמעי זרה זר הוא.

וא"ת מ"מ היא עצמה אוכלת ומאכלת. למה לא? היא העובר נגדר אחרי' לאכול ולהאכיל. ליתא דכיון שאכילתה רק מחמת ששוייכא אל הפהו ומצד זה אין לה חייס להיות בנה מתניחס אחרי'. ואף שעצמותה אוכלת.

מ"מ כיון שנוצח מחמת ששוייכא אל הפהו אף שלעצמותה יש לה חייס הלא אין אכילתה נצמח מחמת עצמותה. וכמו ה"תם שפיון שקבלת הטומאה הי' מחמת כלי מתכת אינו מטמא אחרים משום כלי חרס.

ה"נ כיון שאכילתה מחמת ששוייכא אל הפהו אין פח בעצמותה להיות בנה מתניחס אחרי' לאכול ולהאכיל משום זה. וא"כ לדידי' אין ראי' מבת פהו לכהו.

שהיא אוכלת מחמת עצמה שוב גם העובר נגדר אחרי' לאכול ולהאכיל. וניחא טעמא דר' יוסי שהם דברי ר' ישמעאל בר' יוסי פבסוף הסוגיא: אף חכמים מסתמא כר' ס"ל דהלכה כרבי מחבירו דכיון שסוף סוף נטמא הכלי חרס שוב מטמא מאוירו.

ה"נ כיון שסוף סוף עצמותה אוכלת ומאכלת שוב מה שמתניחס הבן אחרי' מחמת עצמותה ג"כ מועיל לו להיות אנוכל ומאכיל. וע"כ הטעם שאינו מאכיל משום שאינו ילוד אינו מאכיל.

, וא"כ בת פהו לכהו נמי. וע"כ במתני' לא הוזכר ר' ישמעאל בר' יוסי רק בפרייטא ומשום דברייתא תני האם מאכלת וקשה גם העובר יאכיל לזה הוזכר ר' ישמעאל בר' יוסי ומשום דלטעמי' בכלים כנ"ל.

וע"כ רבנן נמי ס"ל זר היא. ונ"מ שאמו מותרת ליפנס לאנהל המת עי' ש"ף יו"ד סימן שע"א סק"א בשם רוקח וניחא דברי רי"ף.

ומ"מ מוכח אינו ילוד אינו מאכיל כדברי תוס'. דאל"כ מה שהאם מאכלת מחמת בעלה פהו יועיל לבן ג"כ שמאכיל כנ"ל.

ודו"ק בזה היטב: סימן תמד א) יבמות (ס"ט גמ' לאיש זר אמר רחמנא מי שזר אצלה מעיקרא. קשה לי דהתייבח לר' יהודה פ"ז דתרומות ובפ"ק דכריתות דכל שאינו זר אצלה מעיקרא לא תשיב זר.

אבל לר' מאיר דס"ל אף מי שאינו זר מעיקרא תשיב זר א"כ אף מחזיר גרושתו בכלל זר ונראה משום דשם פ"ז דתרומות מודה ר"מ בנשאת לישראל אינה משלמת קו"ח דכהנת היא וראוי' לחזור לבית אבי'.

ה"נ במחזיר גרושתו הואיל ואינו חייב עד שיקדש ויבעול. ואם בעל ולא קידש פטור דדרו לקוחין אסרה תורה כדאיתא פ"ק עשרה יוחסין.

ומסתמא ה"ה קידש וגירש נאח"כ בעל פטור דהביאה אינה דרו לקוחין. ע"כ לא תשיב זר אצלה דראוי' להיות מותרת לו מדאורייתא ע"י גירושין.

וכי היכי דבת פהו שנשאת לישראל לא תשיבה זרה מתרומה משום דיש לה היתר במיתת הבעל או גירושין. ה"נ לא תשיב זר אצלה דיש לה היתר אליו בגירושין: ב) מיהו לדעת

רמב"ם דכל חייבי לאוין לבד מאלקמנה לכה"ג אינו לוקה על ביאה לבד בלא קידושין ומ"מ הוא פוסקה בביאה לבד.

הנה דחשיב זר אצלה משום דאין לו היתר אליו בקידושין כל שפן מחזיר גרושתו בקידושין דלא בטיל מינן' שם זר במה שיש לו בה היתר לאחר גירושין ביאה בלא קידושין, וע"כ לומר לר' מאיר או שבאמת לדידן' אף מחזיר גרושתו בכלל.

או דס"ל כר' יוסי ורשב"ג כל שאין זרעו פסול אינו פוסל ומחזיר גרושתו דבתו פשרה כדיליף סוף גדה מהיא תועבה ואין בני' תועבים היא נמי פשיטה: ג) ולכאורה יש להוכיח מדמקשה הגמ' ואימא נבעלה לפסול לה מחזיר גרושתו ולא קאמר גרושתו משנשאת לומר דביאה לבד פסול לה כמו הגי דברייטא.

משמע דביאה לבד לא הנה קשיא לי' פיון שאינו חייב על ביאר פשיטא שלא פוסלה (וחייבי לאוין דפוסלה בביאה לבד משום דביאה לבד חייב פדעת כל הפוסקים לבד הרמב"ם) ולא קשיא לי' רק מחזיר גרושתו היינו קידושין וביאה.

מ"מ אין הלשון מוכיח כל כך שהפנונה על ביאה בקידושין שיהי בפרק עשרה יוחסין (דף ע"ח.) דהכל מודים במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קידש אינו לוקה.

הנה דבעל ולא קידש נמי מחזיר קרי לה. דאל"כ הי' לו לומר הכל מודים גרושתו משנשאת.

ועיין מה שאכתוב לקמן בזה בעז"ה: ד' בתוד"ה פי תהי' פי תבעל הקשו ולוקמא בסוטה שפא עלי' בעלה בדרך דליכא אלא עשה דונטמאה. ביאור דבריהם דאף דבלא"ה מפסלה לתרומה מחמת עשה דונטמאה אחד לתרומה ולכהונה כדאימא בסוטה.

מ"מ אינה אלא בעשה [אבל אין לפרש משום דליכא אלא עשה תפסי בה קידושין. דהא אפי' סוטה ודאית דבלאו תפסי בה קידושין כדאימא בסוף החולץ] ואתא קרא דכי תהי' ללאו.

וקושיותם אינו לר' מאיר דס"ל פ"ז דתרומות נבעלה לאחד מן הפסולין הנה לה זרה וסניבת קרו וחומש פיון שנפסלה מתרומה לעולם. ה"נ פיון שאי אפשר לה לשתות עוד ונפסלה מתרומה לעולם ה"א ירה.

וממילא היא בלאו. אף קושיותם לר' יהודה ובהכי ניחא תירוץ דלא חשיב לאיש זר פיון דלא הני זר אצלה מעיקרא.

וקשה אימא רע"ק כר' מאיר ס"ל דאף דאינו זר מעיקרא חשיב זר. ולפמ"ש ניחא דלר"מ לא צריך קרא דמשום סוטה חשיבא זרה].

מ"מ אפתי יש לעיין דהא לעיל נפקא לי' מקרא יתירא דוכל זר לא יאכל בו דאפי' בת פהו הנשאת לישאל היא בלאו זרה אף שראוי' לחזור. כ"ש סוטה זו שאין לה תקנה עוד דיש בה לאו זרה.

וצ"ל דתוס' כפירש"י דמדכתוב קרא דנקל זר לא יאכל בו גבי בת פהו הנשואת לזר. אבל בעלמא אין לנו: ה) ומדברי תוס' אלו נראה להוכיח דנבעלה לאחד מן הפסולין אין בה לאו דזרות לר' יהודה דקי"ל פונתין רק לאו דזבות פהו פי תהי' לאיש זר.

מיהו נבעלת לנכרי ועבד אין לומר דלית בה רק עשה דמי שיש לו בה אלמנות וגירושין הוא דושבה. אבל נכרי ועבד לא והיא בעשה שלא תאמר תהי' בלאו דליתא פיון דומשבה נפקא דכתיב אצל וכל זר לא יאכל בו היא בלאו פמו בת פהו שנשואת לזר.

דלא פספר מנחת חינוך שכתב דהנבעלת לנכרי ועבד אין איסורה בתרומה רק איסור עשה. וכן הנבעלת לחייבי פרישות לשיטת רש"י וליתא כמ"ש: ו) ודע שיש ט"ס ברמב"ם ספר המצות ל"ת ס' קל"ז ונ"ל ואולם איסור אכילתה [של בת פהו הנשואת לזר] אינו מזה הפתוב [דהיא בתרומת הקדשים לא תאכל] ואמנם הביאו ראי' עליו מאמרו וכל זר לא יאכל קודש.

והוא ט"ס וצ"ל לא יאכל בו [פמו שפירש"י בפסגיא] דקרא דלא יאכל קודש למדו ממנו במסכת סנהדרין מדסמיה למתו בו פי יחללוהו זר שאכל תרומה במיתה. א"כ בזר גמיר הפתוב מדבר.

וקרא דנקל זר לא יאכל בו דסמיה לו ובת פהו פי תהי' אלמנה וגרושה ילפינו דכשהיא תחת בעלה בלאו זה. ויש שם עוד חלוף יותר ט"ס מצנה קל"ג ובסנהדרין מנה מחייבי מיתה בידי שמים בכללם זר שאכל תרומה ושמו ראיות על זה ומתו בו פי יחללוהו וסמיה לי' וכל זר לא יאכל בו עכ"ל.

והוא טעות מפני שם שבפתוב סמוך לזמתו בו פי יחללוהו פתיב וכל זר לא יאכל קודש. והוא בכלל טעות אחד שבפתוב פתיב קרא קמא קודש ובשני בו והסופר שינה וכתב בקמא בו ובשני קודש.

וראיתי בספר החינוך סימן רפ"ג העתיק דברי רמב"ם סימן קל"ז עם הט"ס ובסי' ר"פ העתיק דברי רמב"ם קל"ג בלא טעות אלא דזר גמור מקרא דלא יאכל קודש פמו שהיא האמת. והוא פלא פיון דזר גמור מולא יאכל קודש.

ממילא בת פהו הנשואת לזר מוכל זר לא יאכל בו דמפני בגמ' דמתרי קראי נפקי. ובנדאי הסופר טעה גם בחינוך.

עוד שם פלא שכתב בת פהו שנתחלה במיתה בידי שמים. והוא פלא פיון דאינו בקרו וחומש דלא חשיבה זרה פיון שאינה זר מעיקרא.

ה"ה דאינה במיתה בידי שמים. וכבר ביארנו דאפי' בלאו דזרות ליתא: ונשוב לקושיות התוס' דלוקמה בסוטה שפא עלי' בעלה בדרף.

ולכאורה יש ליישב בפשיטות ולומר פיון דמשעה שנסתרה נאסרה לתרומה בעשה דונטמאה לא אתא איסור לאו דנבעלה לפסול לה וחזייל על איסור עשה דונטמאה. אף י"ל שאם היא יודעת שטהורה היא מותרת לאכול בינה לבין עצמה תרומה.

אף שהתוס' כתבו בסוטה (כ"ח.) שאפי' באמת טהורה היא נענש בב"ד של מעלה כאילו עבר על חייבי עשה לא כמבקש לאכול בשר איסור ואכל בשר היתר.

הינינו משום שאצלו היא ספק והי' הדין אצלו שטמאה לא כן זו שיודעת בעצמה. ומ"מ חשיבה נבעלה לפסול לה דנדאי על הביאה היא נענשת כמו הוא.

דכל היכי דהוא מונהר היא מונהרת. ורא' לזה מדברי הר"א ממיז שלהי נדרים באומר טמאה אני לה לא אמרינו שווא אנפשה חתיכה דאיסורא.

כיון דהוא אינו מונהר שאינו מחויב להאמין לה כן פתב רשב"א בשמו. הרי דאף שהיא יודעת שטמאה.

בתר דידי' אזלינו להקל. כמו כן בנ"ד אזלינו בתר דידי לאסור.

ואף החולקים על הר"א ממיז היינו שהיא יודעת שגם הוא מונהר רק ששוגג הוא. משא"כ בנ"ד שהוא באמת מונהר ונענש בב"ד של מעלה כמו על כל חייבי עשה פדברי תוס' הג"ל, וזה פשוט וברור.

אף לפי זה יקשה למה הנצרכו התוס' לומר דאינו אלא בעשה תיפוק לי' דאפ"י הי' לאו מ"מ היא שיודעת בעצמה שלא זנתה היתה מותרת לאכול בינה לבין עצמה ע"כ אתא קרא לומר דאף על פי כן נאסרת כנ"ל: ח) הקשה הרשב"א פ"ק הערל למה שייך בהך ברייתא פצוע דכה דמפניש במשנה ריש פ"ק הערל דפוסל עיי"ש.

והי' מקום לומר דפצוע דכה לא הוי זר מעיקרא. אף סתם מתני' ר"מ דס"ל פ"ז דתרומות ופ"ק דכריתות דאף שאינו זר מעיקרא חשיב זר אף חלילה לדחות סתם משנה בלי מחלוקת מהילכתא וכן פסקוהו כל הפוסקים.

ורשב"א תירץ תנא ושיר ואם יקשה מה שיר דהאי שיר חשיב הא שיר נמי פרות שפכה. והוא דחוק גדול דהני תרנוייהו כחד הם והם לאו אחד: הנושא נ"ל ליישב.

דהנה יש להסתפק ט) ולחומר לר' יוסי ורשב"ג דאינו פוסל אלא מ' שזרעו פסול דומיא דאלמנה לכה"ג פצוע דכה וכרות שפכה דלית להו זרע אם פוסלין ונאמר שאינם חולקים אלא במי שזרעו כשר דוקא.

וכה"ג בעי הש"ס במנחות (ס"ט): ממושבותיכם למעוטי חו"ל אבל דעבים שפיר דמי או דילמא היא היא. כן י"ל בנ"ד דלא ממעט מאלמנה לכה"ג רק מי שהוא היפך מזה שזרעו כשר.

אבל פצוע דכה וכרות שפכה נהי דאין זרעם פסול דאין להם. מ"מ גם כשר אין להם: י) ונראה ראי' לזה דאי לא תימא הכי אלא דמתני' דפרק הערל דלא פנותייהו יקשה למ"ש תוס' לקמן (ע"ז ד"ה ר"ל דס"ל לר"ל דת"ק נמי לא פוסל רק מי שזרעו פסול.

אלא דת"ק ס"ל בת גר עמוני ובת מצרי שני פסולין לכהונה. וכיון דס"ל לר"ל דכולי עלמא ס"ל דאינם פוסלין אלא מי שזרעו פסול א"כ מתני' דריש פ"ק הערל אמאן תרמי' לר"ל.

אלא ודאי ר' יוסי נמי פוסל בפצוע דכה וכרות שפכה. וכן משמע בתוספתא פ"ק י' מי שאין לו אלא ביצה אחת כשר אמר ר' יוסי מעשה שנפצעה אחת מביציו ובעל את אשתו ומת ובא מעשה לפני ריב"ג נאמר להם נפסלה מכהונה ופסולה מלאכול בתרומה.

והגם שיש לדחות דר' יוסי מיייתי ראוי רק דבעל ביצה אחת פסול אבל בהא דנפסלה
אשתו אינו מודה לריב"נ דוחק לומר פון: יא) וע"כ נראה דמה"ט לא תני פצוע דפה דא"כ
היינו יכולין לפרש פלוגתא דר' יוסי גם אפצוע דפה פנין דר' יוסי אמר כל שזרעו פסול.

ופצוע דפה לא משפחת בי זרעו ע"כ לא תני. וע"כ מחלוקת שלו על מצרי שני.

ומיני' לא נוכל ללמוד פצוע דפה פנין דמצרי שני זרעו פשר. ולא ממעט ר' יוסי רק מי
שהוא היפוף מזרעו פסול.

דומה להא דממושבותיכם דמנחות דמבעיא לש"ס דממעט ח"ל דוקא אבל לא דעבים
פנ"ל: סימן תמה ב"ה יום ד' בהר תרל"ח. שלום וכל טוב לכבוד ידיד נפשי הרב הגדול
המפורסם החסיד נ"י עה"י פה"ד כקש"ת מוהר"ר יעקב לאנדא נ"י בנפך ספיר ויהלום
אבדק"ק נאשעלסק.

א) עיינתי בדבריו ואשיבהו פאשר ביקש מאתי. אשר השיג על מהר"ל ז"ל בגור ארי'
דשפיר חייב שביעית בבכורים ויכול לומר פרי האדמה אשר נתת לי פנין דעכשו
הפירות שלו גם האדמה שלו.

ודומה ללוקח פירות תלושין וקנה גם הקרקע דחייב בבכורים. סברת מהר"ל דשאני
הא דגם עכשו אין האדמה שלו לפירות: ב) אף אפי' נימא פסברת כ"ת פנין דהוי שנו
למישטח בה פירי חשיב שלו.

מ"מ לא דמי ללוקח שהרי מחלוקת הרמב"ם והראב"ד בפ"ב מהלכות בכורים הלכה
ט"ו שהרמב"ם פתב במוכר לנכרי קרקע ונזר וקנאה ממנו דחייב בבכורים. וכתב
הראב"ד אפי' ביכרו ביד נכרי.

והכ"מ בשם הר"י קורקוס שהרמב"ם אינו סובר פון פנין שבכרו ברשות נכרי דומה
למירוס נכרי דפוטר. ובספר אוה"ח בכורי מעשיה פי' למעט דעניל ביד נכרי שאינו
מעשיו וכמו שמעט באמרו קצירכם כמו שדרשו בר"ה שכל שהביאה שלישי ביד נכרי
לא יביא ממנה בכורים עכ"ל.

וה"ה שביעית שבכרו פשהם הפקר. ומה לי בכרו בפטור ברשות נכרי מה לי פטור
הפקר וסוף סוף לא גדלו בחיוב: ג) ואפי' להראב"ד לא דמי.

דשם פנין שאין קנין לנכרי בא"י להפקיע חשיב שהוא עדיין לענין קדושתה ברשות
ישראל וכמ"ש רש"י בגיטין (מ"ז:): בד"ה מדאורייתא. ועי' בתוס' ב"מ (פ"ח סוף ע"א)
דלוקח מן הנכרי פנין דאין קנין לנכרי להפקיע ולא חשיב תבואת זרעה של נכרי.

חשיב תבואת זרעה של הלוקח ממנו. ולא דמי למירוס נכרי שמ"מ הנכרי מרחן.

ואפי' מרחן הגוי ברשות ישראל פתב הרמב"ם פ"א הלכה י"ג שפטור מה"ת. אבל בגדל
בהפקר כ"ע מודו פנין שלא בכרו ברשות ישראל פטור מבכורים: ד) האומנם פי יש
מקום לומר לפמ"ש הט"ת בר"ה (ט"ו) בפשיטות דשביעית אינו הפקר אלא לישראל
ולא לנכרים.

א"כ תשיב גדלו בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל דממנ"פ יהי' לאַחַד. וְכִמּוֹ תְּרוּמָה קוֹנְדִם שְׂפָא לְיַד פְּהוּ תְּשִׁיב מְמוֹן פְּהָנִים וְהַגּוֹזְלוֹ תְּשִׁיב גּוֹזֵל הַשֶּׁבֶט.

וְכֹן לְקֵט שְׂכָחָה וּפִיָּאָה מְמוֹן עֲנִיִּים. וּבְזֵה יִתְנַשֵּׁב קוֹשְׁיַת הַט"א (דף י"ג:) שְׂהַקְשָׁה אִיף עוֹמֵר בָּא בְּשִׁבְעֵיתָהּ הָא לֹא הוּי קִצְיָרְכֶם שְׂהַפֵּל הַפְּקָר.

וְתִרְצֵן דְּכְתִיב לְדוֹרוֹתֵיכֶם וּלְפַמ"ש א"צ לְזֵה פִּינּוֹן דְּהוּי הַפְּקָר רַק לְיִשְׂרָאֵל תְּשִׁיב קִצְיָר יִשְׂרָאֵל: הַ אֵיבְרָא אַ דְּבַת"כ הוּבָא בְּרִש"י פִּירוּשׁ הַחֲנוּמֵשׁ וְלִשְׁכִּירָהּ וְלִתּוֹשְׁבָהּ אַף הַגּוֹזֵם. וְאַף דְּבִקְרָא דוֹהֵי' לְכֶם לְאַכְלָהּ בַּת"כ לְכֶם וְלֹא לְאַחֲרֵים פִּי' בַּק"א שְׂלֹא יֵאָכִיל לְנִכְרֵי.

וְכֹן אֵימָא בְּתוֹסְפָתָא פ"ה דְּשִׁבְעֵיתָהּ שְׂלֹא יֵאָכִיל לְכוּתֵי. וְהֵינּוּ דְּחִשְׁבֵיב הַפְּסֵד פְּשִׁמְאָכִיל לְנִכְרֵי כְּמוֹ שְׂאָסוֹר לְהַאָכִיל לְבִהְמָה שְׁבִיעֵיתָהּ מְאָכֵל אָדָם.

וּמ"מ אִם הַבְּהֵמָה בָּאָה מְעַצְמָהּ תַּחַת הַתְּאָנָה א"צ לְמַנְעָהּ פְּמִבְּנֹאָר בְּרַמְב"ם פ"ה מֵהִלְכוֹת שְׂמִטָּה וְיוֹבֵל הִלְכָהּ ה' וְה"נ לְעַנְנֵן נִכְרֵי לְהַאָכִיל לְנִכְרֵי תְּשִׁיב הַפְּסֵד וְאָסוֹר. וְאִם הַנִּכְרֵי לֹוֹקֵם מְעַצְמוֹ שְׁפִיר דְּמִי וְהוּי הַפְּקָר לְדִידֵי'.

וְלִיתֵי' לְדִכְרֵי הַט"א שְׂכָתָב דְּהוּי הַפְּקָר רַק לְיִשְׂרָאֵל: (ו) אַף בְּרַמְב"ם סוּף פ"ד מְבֹנָאָר שֶׁהִי מוֹשִׁיבִין שׁוֹמְרִים שְׂלֹא יְבוֹזוּ הַגּוֹזֵם פִּירוּשׁ שְׁבִיעֵיתָהּ מְשֻׁמַּע דְּאִינוּ הַפְּקָר רַק לְיִשְׂרָאֵל פְּדִכְרֵי הַט"א. וְצ"ל דַּט"ס בַּת"כ וְצ"ל לְגָרִים הֵינּוּ לְגָרִים תּוֹשְׁבִים וְכֹן הוּא בְּרִש"י פִּי' הַחֲנוּמֵשׁ.

אַף מ"מ אִפְתִּי לֹא תְּשִׁיב קִצְיָר שְׂל יִשְׂרָאֵל פִּינּוֹן דְּהוּי הַפְּקָר גַּם לְגָרִים תּוֹשְׁבִים. וְהָא דְּעוֹמֵר בָּא בְּשִׁבְעֵיתָהּ צ"ל מְשׁוּם דְּכְתִיב לְדוֹרוֹתֵיכֶם.

וְא"כ בַּנ"ד לְעַנְנֵן בִּיכּוּרִים גְּדֵל בְּהַפְּקָר פְּטוֹר וְכַנ"ל. וְאַפְּלֵי אִם הִי' הַדִּין דְּהוּי הַפְּקָר רַק לְיִשְׂרָאֵל.

וְנִאָמַר שְׁזֵה הַטַּעַם שְׁעוֹמֵר בָּא בְּשִׁבְעֵיתָהּ דְּחִשְׁבֵיב קִצְיָר יִשְׂרָאֵל. מ"מ הֵכָא גְּדֵל בְּפְטוֹר פִּינּוֹן דְּכָל אָדָם שְׁיִזְכָּה בּוֹ חוּץ מִבְּעָלִים יִפְטוֹר דְּאִין הַקְּרָעָה שְׂלֹו: (ז) אַף י"ל לְשִׁיטַת רִש"י בְּבִיזָה דְּמַמְלָא בִּי"ט מְבוֹר הַפְּקָר כְּרַגְלֵי דִּישׁ בְּרִירָה שְׁמַתְחִילָהּ הִי' מוּכָן לוֹ וְכִאִילוֹ זָכָה בּוֹ מַע"ש.

וְה"נ לְמ"ד יֵשׁ בְּרִירָה דְּחִשְׁבֵיב כְּאִילוֹ גְּדֵל בְּרִשׁוֹתוֹ. אַף הַתּוֹס' פָּרַק מִי שְׂהוֹצִיא וְהוּוּ חֵלְקוֹ עַל זֵה שְׂהֵם פְּתָבוּ הַטַּעַם דְּקוֹנָה הַמִּים שְׁבִיתָהּ אֶצְלוֹ בִּי"ט.

וְאַף לְדַעַת רִש"י אִינוּ מְוַכְרַח אִם נֹאמַר כֹּן לְעַנְנֵן בִּיכּוּרִים וְלְעַנְנֵן הִלְכָהּ אִין נ"מ דְּקִי"ל בְּדִאוּרֵיָתָא אִין בְּרִירָה: (ח) אַף מֵה שְׂרָצָה כַּת"ר לּוֹמַר טַעַם לְפְטוֹר שְׁבִיעֵיתָהּ מִבִּיכּוּרִים פִּינּוֹן דְּאִי מִיִּטְמֵא בַּת שְׂרִיפָה הִיא שְׂהֵרִי בְּחִלָּה צְרִיף קָרָא לְחִיּוּב וּבִבִּיכּוּרִים דְּלִיכָא קָרָא פְּטוֹר.

תְּמִיחֵי אִם בְּהַחְפּוּז לֹא עֲנִין סוּגְיַת הַגַּמ' בְּמִקּוּמוֹ דְּהַקְשָׁה הַש"ס עַל פְּטוֹר מִבְּכּוּרָה וְנִילֵף מִחִלָּה דְּגִלֵי קָרָא דְּחִיּוּב. וּמִשְׁנֵי הַתָּם עִיקְרוֹ לְאַכְלָהּ וּבְכוּר עִיקְרוֹ לְשְׂרִיפָה.

וְא"כ בִּיכּוּרִים שְׁפִיר יִלְפִינּוּ מִחִלָּה לְחִיּוּב וְעוֹד דְּיָכוּל לְהִבְיָא פִּירוּשׁ שְׂלֹא הֵוֹכְשָׁרוּ. וְהוֹאִיל אִי הֵוֹכְשָׁר וְאִי מְטַמְּיָא לֹא אֶמְרִינּוּ כַּמ"ש הַט"א ר"ה (דף ט"ו).

(עיי"ש.

וְדוֹקָא בְּחֵלָה דְּאִין חַיִּיב אֵלָא בְּנִלוּשׁ בְּשִׁבְעָה מִשְׁקִין צָרִיף קָרָא דְלְדוֹרוֹתֵיכֶם: ט' אֲשֶׁר נִתְקַשָּׁה כְּתוּר"ה בְּדִין בְּהֵמַת שְׁבִיעִית פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה מִשּׁוּם לְאֲכֹלָה וְלֹא לְשִׂרְיָפָה, מ"מ יִרְעָה עַד שְׂסֻמָּאב.

וְעוֹד יִחַלֵּל הָאֵימּוּרִין שְׂיַחְוִיל קַדוּשַׁת שְׁבִיעִית עַל דְּבָר אַחַר וַיּוּכַל לְהַקְרִיב. הִנֵּה אֲקֻשָּׁה לּוֹ עוֹד אַחַת.

דְּמָה הַקֻּשָּׁה הַש"ס בְּמִנְחוֹת (פ"ד.) לְמָה מְבִיאִין עוֹמֵר בְּשִׁבְעִית אֲקָרִי פֶּאן לְאֲכֹלָה וְלֹא לְשִׂרְיָפָה.

וְמָה זֶה קוֹשְׁיָא הֲלֹא עָשָׂה דְּרַבִּים שָׁל כָּל יִשְׂרָאֵל יִדְחָה לָאוּ הִבָּא מְפָלַל עָשָׂה. שְׂדַעַת הֶרְמִב"ם בְּהִלְכוֹת יְבוּם דְּאָפִי עָשָׂה דְּעֵלְמָא דוֹחָה אוֹתָהּ.

וְעוֹד דְּעוֹמֵר קָרְבֵן צִיבוּר שְׁקִיבּוּעַ לּוֹ זְמַן שְׁאָפִי שֶׁבֶת הַחֲמוּרָה דוֹחָה כ"ש עָשָׂה דְּעֵלְמָא: (י' אָף בְּרוּרֵן שָׁל דְּבָרִים דִּהְתוּרָה לֹא נִתְנָה לּוֹ פִּירוֹת שְׁבִיעִית רַק לְאֲכִילָה. וְנִמְצָא שְׁלִשְׁוֹרְפָה ע"ג הַמְזִבֵּחַ אִינוּ שָׁלוּ וְאִינוּ יָכוֹל לְהַקְדִּישָׁה לְעַגְוֵן זֶה.

וְע"כ נִיחָא נְמִי בְּבָכוֹר דִּהָאֵימּוּרִין אִינְם שָׁלוּ לְעַגְוֵן הַקְרָבָה וְחָשִׁיב יַד הַקָּדֵשׁ בְּאֲמָצַע דְּפוּטֵר מִבְּכוּרָה כְּמוֹ אִם בְּשׁוֹתְפוֹת נְכָרִי בְּדָבָר שְׁעָשָׂה אוֹתָהּ בַּע"מ דְּקו"ל דְּפוּטֵר פִּינּוּן דִּישׁ חֵלֶק לְאַחַר הַמּוֹנְעוֹ מִהַקְרָבָה וְה"נ בְּזָה.

וְכֵן קוֹשְׁיָת הַש"ס בְּחֵלָה דְּאִינוּ שָׁלוּ לְקָרוֹת לָהּ שֵׁם חֵלָה פִּינּוּן דְּגוּרָם לּוֹ בְּזָה שְׂרִיפָה. וּמִשְׁנֵי דְּכְתִיב לְדוֹרוֹתֵיכֶם מוֹכַח דְּאִי מְטַמְּא לֹא אַחְרֵינוּ וַיְכוּל לְקָרוֹת לָהּ שֵׁם חֵלָה [וְבִנְדָאִי דְּאָפִי לְכַתְחִילָה א"צ לְלוּשׁ פְּחוֹת פְּחוֹת מִכְּשִׁיעוֹר כְּדִי לְפִנוּטָה.

וְע"כ פְּשוֹט דְּכ"ש דְּחִיב בְּבִיפּוּרִים: יא) וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת לְזָה מִהַמְקַדֵּשׁ בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית מְקוֹדֶשֶׁת. וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' דְּאָף דְּלְכַתְחִילָה אֲסוּר מִשּׁוּם לְאֲכֹלָה וְלֹא לְקַדֵּשׁ בּוֹ אֲשֶׁה, מ"מ בְּדִיעְבַּד מְקוֹדֶשֶׁת.

וְלֹא אֲמַרִּינוּ דְּלֹא הָוִי שָׁלוּ לְעַגְוֵן זֶה. לְק"מ שְׁהָרִי מ"מ הוּא שְׁלָה וּמִמִּילָא מִתְקַדֶּשֶׁת. שְׁהָרִי דַעַת הַתּוֹס' פ"ק דְּחֻלִּין דְּלְמַחְלִיף עֲצָמוֹ אֲסִיר וְלֹא הָוִי שָׁלוּ כָּלָל וּמ"מ מִתְקַדֶּשֶׁת וְכַמ"ש הַתּוֹס' פ"ק דְּקִדְוִישִׁין בְּאִיבְעָא דְּשִׁתִּי בְּנוֹתִיף לְשִׁנֵּי בְּנֵי דְּבַתֵּר מְקַבֵּל אֲזִלִּינוּ וְלֹא בַּתֵּר גּוֹתֵן.

וְהִינּוּ טַעְמָא דְּהִילָף מְנָה וְהַתְקַדְּשִׁי לְפִלוּנֵי דְּמְקוֹדֶשֶׁת מִדִּין עֶבֶד כְּנַעֲנִי. וּמִשּׁוּם דְּקַבְּלַת רַבּוֹ גְּרָמָה לּוֹ.

וְהַדְּבָרִים עֲתִיקִים. וּבְזָה אַחַתוּם וְאו"ש לְמַר וּלְתוֹרָתוֹ בַּאֲה"ר וְאַהֲבָה עֲזָה: הַק' אַבְרָהָם. סִימָן תַּמּוֹ שְׁנִית לְהַרְה"ג הַנְּ"ל. ב"ה יוֹם ד' שְׁלַח תְּרַל"ח.

בְּדָבָר הַד"ת אֲשֶׁר בִּינִינוּ אֲשִׁיבְהוּ עַל סֵדֵר דְּבְרֵי הֶרָאשׁוּנִים כִּי אִין בְּמִכְתָּבֵי זֶה חֲדָשׁוֹת רַק בִּיאוּר דְּבְרֵי הֶרָאשׁוּנִים: א מָה שְׁפַתְבְּתִי בְּסִימָן הַקְדוּם אוֹת ב' לְהֶרְמִב"ם דְּבִיכְרוּ בְּיַד נְכָרִי פְּטוּר ה"ה בִּיכְרוּ הֶפְקֵר וְכַת"ר דוֹחָה דְּשִׁאֲנִי בְּיַד גּוֹי פִּינּוּן שְׁהָאֲרִץ מְוַפְקַעַת

מקדושתה בעודה ביד גוי למה לא דקדק בדבריי שהוכחתי מהר"י קורקוס שמדמה למירוח גוי.

ואין הטעם משום הפקעת קדושת הארץ: (ב) מה שפכתתי באות ג' דאפילו לראב"ד היינו משום שלעגנו קדושתה הוא ברשותו וכ"ת פתב דאינו מבין דאנו דנין על הפירות. הלא ציינתי דברי רש"י גיטין שפכת שמחויב ליקח הפירות מנכרי דהוי לעגנו קדושתה כאילו משכנה.

משמע דגם הפירות לעגנו קדושתה שלו הם. דאל"כ דומה למוכר פירות לבד דשניהם פטורים: (ג) ומה שפכת עוד על מה שפכתתי דפטור משום דגדלו בפטור.

והקשה כ"ת דגם במוכר שדהו לגוי בעודם ברשות גוי לכ"ע פטורים. וכשלקח אח"כ מהגוי חייב אף דנמצא שגדלו בפטור.

הלא פשט הגמ' דמה"ת מחויב ליקח ולהביא כפירש"י. וכן פתב הכ"מ דפשט הסוגיא דלא ברמב"ם וא"כ גדל בחיוב: (ד) מה שפכתתי בשם הט"א דפירות שביעית הפקר רק לישראל ולגר תושב ולא לגוים.

ואני הוכחתי פן מהרמב"ם שפכת שהי מושיבין שומרים שלא יבואו הגוים שמחוץ ויבזו פירות שביעית. וכת"ר דוחה דהתם משום חיי נפש שלא יהי לעגניים ממה לאכול אתמהה אטו משום חיי נפש נעבור איסור תורה בקום נעשה שאסור לשמור את"ל שגם לגוים הפקר אסור לשמור גם מהם.

וכל מצות שביעית הוא שיהי הפרנסה שלא לפי הטבע: (ה) ומה שפכת עוד שהגוים יוציאו חוץ לארץ. הלא באותו הלכה ברמב"ם שאין מוציאין חוץ לארץ פתב שאין מאכילין לגוי.

ואת"ל שהוא הפקר גם לגוי ע"כ תאמר שאף שאין מאכילין לגוי. מ"מ הני הפקר לגוי. כמו כן לעגנו חוץ לארץ אף שישראל אינו מוציא אותו חוץ לארץ. מ"מ אם בא גוי שמחו"ל ונטלה יכול ליקח ומה איכפת לן אם הגוי יאכלנה בא"י או בחו"ל ודאי ישראל מוזהר שלא יאכלנה לגוי רק יאכלנה בעצמו בקדושה בא"י.

אבל אם הנכרי אוכלה מה איכפת לן באיזו מקום יאכלנה: (ו) ומה שהביא מירושלמי דהפקיר לישראל ולא לגוים לא מהני לר"ל דיליף משמיטה. פשוט דאם אינו מפקירו רק לישראל ולא לגרים התושבים.

פי גם הגרים תושבים לעגנו זה פגוים תחשובו. שהרי לא הפקירה רק לישראל וא"כ אינו פשמיטה: ז מה שרצה לתקן דבריו הראשונים דמחלה לא נוכל ללמוד לביכורים דלא חיישינו שמא יטמא.

דשאני חלה דצריך לתקן איסור טבל משא"כ ביכורים דמצוה בעלמא מבטלינו המצוה משום חשש דמטמא. יענין שנית בדבריי שפכתתי בסוף בשני חצאי מרובעים פיון דבחלה אינו מחויב ללוש פחות פחות מפשיעור כ"ש דחייב בביכורים.

הנה רואה שנשמרתי מדיחוי זה. אף יען שבלא זה אינו דיחוי אצלי פתבתי פלאחר יד:
ח ומה שכתב עוד דאפשר בפורים לא בעי הכשר פיון שהם קדשי מקדש ואתכשר
בחיבת הקודש.

הא ודאי ליתא דחיבת הקודש ילפינו מקרא דנהבשר אשר יגע בכל טמא דמוהבשר
מרבין עצים ולבונה ואף דעצים ולבונה לאו בני איכלא ע"י חיבת הקודש מקבלים
טומאה וה"ה בשר קודש שלא בא עליו משקה.

וא"כ אין לנו לרבות אלא מה שנכלל בקרא דנהבשר ובהאי קרא ודאי נכלל בפורים.
שהרי מהאי קרא ילפינו דמחוסר פפורים פוסל הקודש.

דמחוסר פפורים אקרי טמא פדכתיב וטהרה מכלל שקודם פפרה טמאה. ועי' ביבמות
(ע"ד:) מימרא דרבא.

נהרי בפורים מותרים למחוסר פפורים פדאימא במס' בפורים שטעונוין הערב שמש
פפרויה אכל למחוסר פפורים מותרים. ואם נתרבה בקרא דנהבשר או דומה לבשר
קודש יאסרו למחוסר פפורים.

אלא ודאי בהאי קרא לא מרבין אלא קדשים שקדשו בכלי דומיא דבשר קודש. וזה
פשוט וברור: ט) ואשר כתב לדחות הפירוש למקדש בפירות שביעית אינני יודע מה
להשיב ע"ז כי אינני יודע כלל מה הוא כותב ימחול לעיני שנית.

ואם יש אתו איזה סברא בזה ימחול לכתוב לי: י ומה שכתב עוד דבחלה לדעת רמב"ם
דאין הכשר שלא ברצון בעלים א"כ נאמר שאין לו רשות ללוש ברצון. הנה מלבד שגוף
הסברא רחוקה.

הלא קי"ל שאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה. ואין לה מעשה גדולה מלישה
שעושה הקמח עיפה: יא) אשר פתבתי בפשיטות דאין חיוב חלה אלא בנילוש בשבועה
משקין.

וכת"ר תמה שהיפוך משנה מפונשית רק הרא"ש מסתפק ובש"ע פסק דחייב. לא כן אנכי
עמדי.

והנה פבר כתב הש"ך בשם הרא"ש שפוסט מחלה. וטעם הש"ע דמחייב מבואר בב"י
משום דהרשב"א מחייב וגם הרמב"ם.

ואף שאינני פדאי לחלוק על הב"י. מ"מ לפי אומר לי שהרמב"ם ונהראב"ד ס"ל פהרא"ש
דפטור: יב) והנה הרמב"ם כתב עיפה שנילושה ביין ושמן ודבש חייבת בחלה.

וכתב הב"י מדלא כתב בפירוש לפטור במי פירות שאינם משבועה משקין. מוכח דבכולם
חייב.

ילדידי הסברא להיפוך. מאחר ששינה הרמב"ם לשון המשנה שנילושה במי פירות.
וכתב יין ושמן ודבש. מבואר דדוקא בהני מחייב משום שהם משבועה משקין.

ואם הי' דעתו לחייב בכל מי פירות הי' פותב לשון המשנה שהוא רבותא טפי. שהרי
בירושלמי מחלק בין מי פירות לשבועה משקין.

והרמב"ם בעצמו פ"ו מהלכות טומאת אוכלין הלכה י"ב מחלק בין מי פירות לז' משקין דאין לה דבר שמחבר את האוכלין אלא שבועה משקין בלבד [ויש עוד תימה בכ"מ שפכת דהרמב"ם פסק כר"א איש ברתותא.

והוא תימה מהרמב"ם פ"ו מטומאת אוכלין ה"ל ועוד שם ברמב"ם פ"ח הלכה ט"ז] וזה ברור בסבא:.. (יג) אף מ"מ אינני נצב לריב עם הב"י מסבא רק יש לי ראי' מהרמב"ם בה' חמץ ומצה שפכת דעיסה שנגילוש בהי פירות יוצא בה ידי מצה.

ולכאורה לא ג' נדע בזה שום סבא. ובנדאי יש מי פירות שהוא יקר עשרת מונים מדבש וחלב ולא חשיב מצה עשירה וחלב עושה מצה עשירה ולמה.

אף עפ"י הירושלמי ה"ל יש טעם ברור: (יד) דהנה הדבר פשוט שמה שמכשיר הרמב"ם בנגילוש בהי פירות היינו בנגילוש עם מים ג"כ דאל"כ פשיטא דפסול בלאו טעמא דמצנה רק משום שאינו בא לידי חמוץ וכמ"ש הרמב"ם ב"מלחמות ומת"ל בס' גבורות ה' דנה גרע ממצה עשירה דלא חשיב מצה כלל.

וכי מכשיר הרמב"ם ע"כ בנגילוש עם מים דכה"ג ביין ושמן פסול משום מצה עשירה ובמי פירות פשוט ובזה הטעם ברור פיון דמי פירות אינו מחבר העיסה א"כ המי פירות אינו מפלל העיסה כלל.

ודומה לטבל המצה ביין דעצם המצה לחם עוני הוא. והמי פירות שנתערב בה אינו מהמצה.

ודוקא יין ושמן ודבש וחלב כל הני נשנו בגמ' דפסחים דהם משבועה משקין ומחברים ומחוניבים בחלה והם מפלל המצה ועצם המצה עשירה: (טו) והנה הראב"ד בהשגות פתב שראיית הרמב"ם היא מתבבלה בקצח ושומשמן.

ולכאורה לא ג' נדע הדמיון דתבלין ושומשמן לאו משקה נינהו ואין צורך ללישה נדאי לא שייכים להמצה. ומה זה ראי' לנגילוש בהי פירות עד שהראב"ד הנצרך להעמידה בתבבלה לאחר אפי'.

אלא משום שהראב"ד ס"ל ג"כ דנגילוש בהי פירות פטור. ודומה לתבלין דאין המי פירות מפלל העיסה.

ומזה נשמע שדעת הרמב"ם והראב"ד כהרא"ש לפטור. ומ"מ מאחר שהרשב"א מחייב וכו' הרמב"ם בהלכות חלה טוב להפריש בלא ברכה כמ"ש הש"ך.

ומ"מ יען רוב פוסקים לפמ"ש הם לפטור. ע"כ כתבתי בפשיטות שאינו מחבר אלא שבועה משקין: ידידו הדוש"ת באה"ר ואהבה עזה הק' אברהם.

סימן תמוז להרה"ק מהר"י זצלה"ה איתן מושבו בק"ק פילעוו. א' ע"ד אשר תמה על דברי הר"ש שבביעית שפי' הירושלמי דאמר מאליהן קבלו את המעשרות מ"מ פיון שקיבלו עליהם וקידשו הארץ נתחייבו מה"ת.

ובמדרש רות שלשה דברים גזרו ב"ד של מטה והספיו עמהם ב"ד של מעלה לשאול שלום בשם. ומגילת אסתר ומעשרות וכיון שהחייב הוא מצד הספמת ב"ד של מעלה כמו מגילת אסתר.

ממילא בשם שמגילת אסתר דרבנן. כה תרומות ומעשרות דרבנן: ב נראה לי דהנה נביא אין רשאי לחדש דבר מעתה וה"מ בקביעות לדורות.

אבל לשעה דינו כמו של תורה ממש. ונחמור שאפי' נביא אמר לו לחלל שבת מחויב לשמוע לו.

ואם לא שמע לו חייב מיתה בידי שמים. וע"כ הספמת ב"ד של מעלה על מגילת אסתר א"א שתהי' של תורה כיון שהוא לדורות.

אף הספמה על מה שעשו שטוב תקנו. מ"מ אין זה אלא תקנת חכמים: ג) אף הספמה על מעשה קדושת הארץ נחשב כאילו נצטוו מפי נביא לקדש הארץ דזה מעשה לשעה לקדש הארץ.

ומחויבין מה"ת לקדש הארץ. וקדושתו קל מה"ת.

והוא כמו קידוש הארץ בימי יהושע שפיון שנצטוו לקדש נתקדשה מה"ת. ואין חילוק בזה בין ציווי ע"י מרע"ה מקבל התורה בין נביא אחר כיון שהקידוש הוא מעשה לשעה מ"מ לא נתקדשה רק על זמן שרצו.

כיון שהספמה הי' כמו שרצו. ואו"ש לו ולתורתו: כ"ד ידידו הדוש"ת בלונ"ח ובאה"ר הק' אברהם.

סימן תמח א עמדת על מה שכתב הר"ש פ"ח דשביעית משנה ב' שביעית ניתן לאכילה ולשתיה ולסיכה וכן בתרומה ובמע"ש. קל מהם שביעית שניתנה להדלקת הנר.

וכתב הר"ש משמע דתרומה ומע"ש אסורים בהדלקת הנר. ויש לפרש בתרומה טהורה דאילו טמאה שריא כדאמר שלח תהא להסיקה תחת תבשיליך.

וה"נ פריף בירושלמי ותרומה לא ניתנה להדלקת הנר ומשני תרומה טמאה ניתנה להדלקת הנר שביעית אפי' טהורה. ומיהו מע"ש טהור מותר להדליקו מדאמר רחמנא לא עברתי ממצותיך לא ביערתי ממנו בטמא מכלל דטהור מותר.

מ"מ ניחא הא דקתני שביעית קל מהן דמדליקין בשביעית בין טהור בין טמא. משא"כ בתרומה שאין מדליקין בטהורה.

ומשא"כ במע"ש שאין מדליקין בטמא: ב' והנה דברי הר"ש ברור מללו דמע"ש טהור מותר להדליקו. אבל רש"י ביבמות (ע"ג) כתב בהא דלא ביערתי ממנו בטמא.

כל שכן בטהור דלא ניתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה ואפי' בטמא שלא יכולתי לאוכלו לא נתתיו להדלקה: ג) והנה מצאנו עוד מחלוקת בין רש"י לתוס' בתרומה דלרש"י אפי' ראוי למאכל אדם מותר להאכיל לבהמה.

ולתוס' אסור משום הפסד תרומה. ומחלוקתם בב"מ (נ"ד צ').

.)

דאיתא שם פרות הדשות בתרומה אינו עובר בלא תחסום במע"ש בירושלים [לר' יהודה דאמר ממון הדיוט הוא. דאילו לר"מ דאמר ממון גבוה לא קרינן בי' בדישו] עובר בלא תחסום.

ופירש"י בפ"ה של ישראל דאסור להאכילה תרומה. אבל התוס' שם פתבו דאפי' פהו אסור דוקא פרישין שהוא מאכל בהמה ולא חטין משום הפסד תרומה: ד) ונראה לי שמתלוקתם בתרומה ומתלוקתם במע"ש מתלוקת אחת הוא.

דמשום דס"ל לרש"י דמע"ש אסור בהדלקה. ומ"מ מותר לבהמה דהא עבר במע"ש בלא תחסום.

הרי שמוותר להאכיל לבהמה אף שאסור בהדלקה. ה"ה תרומה אע"ג דאסור בהדלקה כמפורש במשנה דשביעית ה"ל.

מ"מ מותר לבהמה. אבל התוס' דס"ל מע"ש טהור מותר בהדלקה אין ראי' ממע"ש לתרומה.

ומסברא להאכיל לבהמה והדלקה שונים. וכשם שאסור להדליק בתרומה טהורה כמו כן אסורה להאכיל לבהמתו ודוקא מע"ש שמוותר בהדלקה הוא הדין שמוותר להאכיל לבהמתו.

אבל תרומה שאסורה בהדלקה אסורה להאכיל לבהמתו ג"כ: ה) אף קשה טובא לדעת הר"ש ממתני' ריש פ"ב דמעשר שני מע"ש ניתן לאכילה ושתי' וסיכה וע"כ בטאהור. דטמא אסור באכילה ושתי' רק בטאהור.

ומדשנירי להדלקה מכלל דאפי' טהור אסור בהדלקה. ועוד קשה לדעת הר"ש דמע"ש טהור מותר להדליקו.

וע"כ הא דכתיב לא ביערתי ממנו בטמא משום דהטומאה אוסרתו בביעור כמו שאוסרתו באכילה. א"כ קשה הא דאמר ר"ל יבמות (ע"ד).

(מנין למע"ש שנטמא שמוותר לסוכו שנגמר ולא נתתי ממנו למת הא לחי דומיא דמת נתתי אינהו דבר ששונה בחיים ובמתים זו סיכה. ופירש"י דס"ד דאסור דקי"ל סיכה כשתי' והנה לי' כמאן דשתי' לי' בטומאה.

ולא פירש כפי' התוס' דס"ד דאסור משום שמבער בטומאה. דאזיל לשיטתו דהא דלא ביערתי ממנו בטמא אפי' בטמא וכ"ש בטאהור.

וא"כ אי משום ביעור אין אסור בסיכת טמא יותר מבטהור. ע"כ פירש דאצטריך להתיר אף דסיכה כשתי' אבל התוס' לשיטתם בשביעית דפירש הר"ש בעל התוס' דמע"ש טהור מותר בהדלקה וביעור בטומאה הוא דאסור.

ע"כ מפרשים שפיר דס"ד לאסור מפני שמבער בטומאה. ומ"מ קשה לפי האמת איך אפשר לאסור ביעור בטומאה ולהתיר סיכה.

וְהָא דוּמָה סִיכָה לְאֹכִילָה טְפִי מְבִיעוּר וּמִמֶּנּוּ פ' אִי חֲשֵׁבֶתָּ לְהָאִי סִיכָה פְּאֹכִילָה הַטְּוּמָאָה אוֹסְרָתוּ. וְאִי כְּהַדְלָקָה הַטְּוּמָאָה אוֹסְרָתוּ.

בְּשִׁלְמָא לְרִש"י אִין הַטְּוּמָאָה אוֹסְרָתוּ בְּהַדְלָקָה רַק דְּהוּהוּ אֲמִינָא דְסִיכָה פְּשִׁתִּי לְאֹסְרוּ בְּטוּמָאָה וְלֹא חֲשִׁיב אֲלֵא כְּהַדְלָקָה דְּאִין אִיסוּר מְצַד הַטְּוּמָאָה כְּמוּ שְׂאִין אִיסוּר לְהַדְלִיק בְּתְרוּמָה טְמָאָה.

וְהָא דְאִיסוּר לְהַדְלִיק בְּמַע"ש טְמָא מְשׁוּם דְּלֹא נִיתֵן לְהַדְלָקָה רַק לְאֹכִילָה וְשִׁתִּי וְסִיכָה. אֲבָל לְסוּכּוּ דְנִיתֵן לְכַף אִין אִיסוּר מְצַד הַטְּוּמָאָה.

אֲבָל לְתוּס' קָשָׁה. וְלוֹמַר שְׁהוּא גִזְה"כ הִיפּוּף הַסְּבָרָא לְגַמְרִי לֹא מְצִינוּ שְׂיִהְי' מַע"ש מְכַלל הַחֲקִים כְּמוּ פְּרָה אֲדוּמָה: וְעוּד ק"ל לְדַעַת הַר"ש מְפָרֵק ב' דַּמַּע"ש מְשַׁנָּה ב' ר"ש אוֹמַר אִין סָכִין שְׁמֵן שֶׁל מַע"ש בִּירוּשְׁלַיִם וְחֲכָמִים מְתִירִין אֲמָרוּ לוֹ לַר"ש אִם הִיָּקֵל בְּתְרוּמָה חֲמוּרָה לֹא נִיָּקֵל בְּמַע"ש הַקָּל.

וְקָשָׁה בִּיעוּר בְּטְמָא יוֹכִיחַ דְּאִיסוּר בְּמַע"ש הַקָּל אִף שְׁמוֹתָר לְהַדְלִיק בְּתְרוּמָה חֲמוּרָה כְּשֶׁנֶּטְמָאָת. אִף לְרִש"י דְּהָאִיסוּר מְשׁוּם שְׁלֹא נִיתֵן אֲלֵא לְאֹכִילָה וְשִׁתִּי וְסִיכָה לֹא קָשָׁה מִתְרוּמָה שְׁנִיתָנָה לְהַדְלָקָה כְּדַכְתִּיב וְאִנִּי נִתְתִי לָךְ אֵת מְשַׁמְרַת תְּרוּמָתִי בְּשִׁתִּי תְרוּמוֹת הַפְּתוּב מְדַבֵּר אַחַת תְּרוּמָה טְהוּרָה וְאַחַת תְּרוּמָה טְמָאָה וְאָמַר רַחֲמֵנָא שְׁלָךְ תְּהֵא לְהַסִּיקָה תַּחַת תְּבַשִּׁילָךְ.

הַרִי דְנִיתֵן תְּרוּמָה טְמָאָה לְהַדְלָקָה. וְיֵמָה שְׁלֹא נִיתֵן מַע"ש לְהַדְלָקָה לֹא מְשׁוּם חוּמְרָא דַּמַּע"ש.

אֲלֵא אֲדַרְבָּא מְשׁוּם קוֹלָא שְׂיִישׁ לוֹ פְּדִיוֹן וְעַדִּיּוֹן חֲזִי לְקַנּוֹת בְּדַמְיוֹ טְהוּר וְלֹאֲנֹכְלוֹ וְאִפְּי' גּוּפִי' חֲזִי לְסִיכָה. אֲבָל תְּרוּמָה דְּחֲמוּר שְׂאִין לוֹ פְּדִיוֹן וְאִיסוּר לְסוּכּוּ בְּטוּמָאָה מוֹתֵר בְּהַדְלָקָה.

אֲבָל מַע"ש טְמָא דוּמָה לְתְרוּמָה טְהוּרָה דְּמְשׁוּם דְּחֲזִי לְאֹכִילָה אִיסוּרָה בְּהַדְלָקָה. ה"ב מַע"ש אִפִּי' טְמָא אִפְתִּי חֲזִי כַּנ"ל.

אֲבָל לְהַר"ש דְּטְהוּר מוֹתֵר בְּהַדְלָקָה רַק הַטְּוּמָאָה אוֹסְרָתוּ בְּהַדְלָקָה וְדָאִי קָשָׁה מִתְרוּמָה טְמָאָה דְּמוֹתֵר בְּהַדְלָקָה. וְיֵמָה זֶה קו"ח שְׁהִבִּיאוּ חֲכָמִים לַר"ש: ז) וְלִיָּשֵׁב זֶה נִקְדִּים דְּבָרֵי הַר"ן פְּסָחִים בְּמִשְׁנֵה דְּכִיצַד מְפָרִישִׁין חֵלָה בְּטוּמָאָה בִּיו"ט וְז"ל פְּרִוּשׁ דְּלִיכָא תַּקְנִיתָא דָּאִי אִפִּי לָהּ הָוִי אִפִּי' שְׁלֹא לְצוֹנְרָךְ דְּלֹא חֲזִינָא לִי' כּו' וְלְשִׁרְיָפָה אִי אֲפָשֵׁר דְּאִין שׁוֹרְפִין קְדָשִׁים בִּיו"ט וְלְהָאֹכִילָה לְכַלְבִּים אִי אֲפָשֵׁר דְּתְרוּמָה שְׁהוּא אוֹכֵל אָדָם אִין מְאָכִילִין אוֹתָהּ לְבַהֲמָה כָּל זְמַן שְׁהִיא רְאוּי' לְאָדָם.

וְדְבָרֵי תְמוּהִין שְׁהָרִי טְמָא הוּא וְאִינָה רְאוּי' לְאָדָם. וְעוּד שְׁכַבְרַ פִּירְשׁוּ רִש"י וְתוּס' בְּבִיצָה (כ"ז:): רִש"י פִּירְשׁ מְשׁוּם דְּרַחֲמֵנָא אַחֲשָׁבָה לְהַבְעֵרָתוּ וְאִף אִם יֹאכִילָנָה לְכַלְבּוֹ שְׁרִיפָה הוּא וְאִין שׁוֹרְפִין קְדָשִׁים בִּיו"ט.

וְתוּס' פִּירְשׁוּ שְׁם מְשׁוּם דְּתְרוּמָה טְמָאָה מְצִנְתָּהּ בְּשִׁרְיָפָה וְלֹא לְהָאֹכִילָה לְבַהֲמָה. וְשֵׁם בְּבִיצָה כְּתִב הַר"ן עֲצָמוּ פִירְש"י וְכָאֵן בְּפְסָחִים לֹא הִבִּיא פִּירוּשֵׁיהֶם כָּלָל.

ובחר לו טעם שלישי ומה גם שהוא פְּמוֹהֶ: ח) וְהִנְרָאָה לִי בְּזֶה דְהֶר"ן אֵינוֹ חוֹלֵק עַל פְּרוּשֵׁי רַש"י וְתוֹס' אֶלָּא שֶׁהוֹקֵשָׁה לְהֶר"ן דְּהִנֵּה הָא דְתְרוּמָה טְמֵאָה מְצֹנָה בְּשִׁרְיָפָה מִשׁוּם דְּדוּמָה לְקִדְשִׁים שְׁנֵטְמָאוּ.

ומה שקדשים טמאים צרידי לשוּרְפֹן הוּא מִשׁוּם שְׁנֵפְסְלוּ בְּטוּמְאָתוֹן וְכָל קִדְשִׁים פְּסוּלִים טְעוּנִין שְׁרִיפָה וּבְצִיבּוּר שֶׁהִטּוּמְאָה דְּחוּי' אֵין נִשְׂרָפִין. וְא"כ תְּרוּמָה שְׁמֵצְנָה לְאֹנְכְלוּ כַּמ"ש הֶרֶמְב"ם שְׁמֵבְרָה עַל אֲכִילַת תְּרוּמָה.

וכיון שְׁמֹתָר לְהֶאֱכִילָהּ לְבִהְמָתוֹ שֶׁל פֶּהן ע"כ שְׁגַם בְּזֶה מְקַיֵּים הַמְצָוָה וְא"כ אַף אִם נְטֵמֵאת לֹא נִפְסְלָה מִמְצֹנָתָה שְׁעֵדִין יָכוֹל לְהֶאֱכִילָהּ לְבִהְמָה וְאֵינָה טְעוּנָה שְׁרִיפָה כָּלֵל. וְאִזְדָּא לָהּ פִּירַש"י וְתוֹס'!

וע"ז תִּירַץ הֶר"ן דְּתְרוּמָה שֶׁהוּא אוֹכֵל אֲדָם אֵין מְאֲכִילִין אוֹתָהּ לְבִהְמָה. וְא"כ נִפְסְלָה